I

Genesis 50
Exodus 40
Leviticus 27
Numerus 36
Deutronomium 34
Josue 24
Judicum 21
Ruth 4
Regum 31 24 22 25
Paralipo 29 36
Esdras 10 9
Neemias 13
Thobias 14
Judith 16
Hester 16
Job 42
Psalmi 150
Parabole 31
Ecclesiastes 12
Cantica 8
Sapiencia 19
Ecclesiasticus 51

Isayas 66
Jeremias 52
Trenorum 5
Baruch 6
Ezechiel 48
Daniel 14
Osee 14
Johel 3
Amos 9
Abdias 1
Jonas 4
Micheas 7
Naum 3
Abacuk 3
Sophonias 3
Aggeus 2
Zacharias 14
Malachias 4
Machabeus
12 : 12

Matheus 2[illegible]
Marcus 16
Lucas 24
Johannes 21
6
Romanos 16
Corinth 16 13
Galath 6
Ephesi 6
Philipen 4
Colosen 4
Tessalonicen
Thimoteum
Thitum
Philemon 1
Hebrei 13
Actus apostolorum
Jacobus 5
Petrus 5
Johannes
Judas 1
Apocalipsis
22

A.II.
II.

Ge. ex. le. nu. deu. io. iu. ruth.
Reg. paral. p. esd. as. necem. tho. iudith hest.
Job psalt. par. ecc. cant. sapi. ec. ysa. ie. tren. bar. ez.
Dan. osee iohel amos abd. ionas mich. naum. ab.
Sophon. ag. zachar. mala. machab. vetus est test.
Post macha. sequitur math. mar. cum luca q. ioh.
Ro. corin. ga. eph. phi. co. tes. thimo. ty. phil.
Actus apostolorum precedunt post apo. celi. ... et h. bre.
Uni iacob pe. dne. trs sit ioha. ...

Genesis
Exodus
Leviticus
Numeri
Deuteronom.

Josue
Judicum
Samuel
Malachim
Ysayas
Jeremias
Ezechiel
xii prophete

Job
David
Parabole
Ecclesiastes
Cantica
Daniel
Paralipomenon
Esdras
Hester

Sex prohibet peccavit Abel Enoch archa fit ...
Egreditur dividit variavit tres et Abram.
Loth reges credit fuga circumcisio risit.
Sulphur rex genuit pater offert Isaac nubere.
Post genitos putei benedixit scala serviens.
Virgas abscessit luctatur gratia Dina.
Ruben ge. esau vendunt Thamar rapuit carcer.
Prefiat crevit reddunt potus scyphus noscunt.
Tunc genus cultus languet benedixit Joseph.

Preceptor timuit rubus in signa magus fugit.
Aduna flumina corrupit grando locusta.
Postulet ordit tulit ossa tenuit ... mansu.
Petra ... Jetro sinai decem forma ... xx.
Accedunt tabula ... fugat altare sacerdos.
Laus erat ... beseleel ... flevit ...
... chrub ... apparatus ...

Mathaeus marcus lucas iohannes ... Actus ... Canonice ...

Le[vi]ti[cus]

Hostia	se sacru[m]	se pascer	uscia	sanguineus		
Consumat	et mactat	sacrat	offert	nadab	educa	24
Partus	lepra	prurus	fluxus	caper	ab[?]	
Turpi[tudo]	Ne faciat	phitonicus	uxor	edentes		
Festa q[ue]	blasphemus	Iubileus	dabo q[ue]	votu[m]		

Nu[meri]

Numerat	figunt	leui	porteat	aqua zeli		
Nazareus	eiexit	lucerne	phase	tuba		36
Porri	perfusa	bessex	flent	si gnarus	datur	
Virga	tubant	cinis	Bor	serpens	asina	bud[?]
Bella	phegor	numerat	nate	virge	burma	vota
Mors madian	gad	mansio	finnes	opida	nubant	

Deu[teronomium]

Explanat	leui	os	morior	decimas	missa	solem[?]
Depsas	ne dicas	cordis	suspendite	fundes		
Filios	edent	mutuu[m]	solennia	rex q[ue]	phitoness	34
Verbis	ad bellu[m]	mereat	virginitas			
Sepius	libellus	spuet	offert	amen	crupuc[?]	
Fiant	et invocat	edoat	canit	hinc beat	hinc moris	

Iosue

Confortat	raab	Iordan	lapides	q[ue] altum		24
Urbs cadit	achor	hay	gabaon	sol	regna	q[ue] reges
Diuisit	caleph	extra	Ioseph	manasses	silo	septem
Urbes a fugi	leui	vicerunt	monet	hinc moris		

Iudicum

Iudas	flent	aioth	barach	carmen	gedeon q[ue]
Lambunt	et zebee	ramnus	nayr	aaa Iepte	21
Abbsolet[?]	et sampson	leo	vulpes	mulier	mina
Michas	et la[?]	leuites	vlao	chori	

Ruth

Ruth sequitur | sprevas leg[is] | Nadt | pat[er] obeth | 4

Reg[um]

Anna	cano	dormi	mors	monet	numma	corde
Ius	da	saul q[ue]	bones	pluit	offert	mel[?]
Funda	gener	pelles	flent	geth	death	zeph · claudit q[ue] 31
Nabal	vox	sicelech	mor	satyrus	pueri	hic moris
Planctus	et azahel	abner	et isboseth	virgina	oza	
Tronus	subuertat	siba	barbe	bersabee	nathan	24
Chamar	thecuites	pedes	semei	chusi	spertu	
Claudus	micabela	septem	carmina	nomina	pestes	
Cum	sedet	pacat	ubus	hirum	fabrum	saltu[m]
Errat	preporte	saba	chamos	scorpio	sessim	
Nlias	zolcit	zambri	dus sequi	salual q[ue]		22
Iezabel	benadab	naboch	de sanguine	lingunt		

I[?] agnus[?] v[?]ax[?]

Agnus sal fossas oleum naaman comederunt
Galaat inferdit Hiez prestat Athalia Joiada
Occiditur cardinas phul Achaz Ozee capsatus sedit — 27
plebs manasses Josias phase translacio sedat

Ego scribar David rabes agarem
Leui seth benoni custodes saul aqua cunctis
Oza pueris saltat possuit Nathan hunc dado eser
Fatis bella Jathan tauri munacio fortis — 29
In citharis celsis per mensa advocat Augusti

Roc(?) regnum mona phialas Arthan audit regnus
Complet constituit oragma ingnum tribus auis
2 Ezat abra asa priami Benadab Josaphat
Cornua precept odos fratres othosias — 36
Joiada Zacharias amasias ozias joathan
Achas ezechias destruerunt decimas dant
Egrotat manasses Jozias Nechao transfert

Pascha portant mont Joachym migrat redierunt
Accusant porthibet tres postulat oscula misit
Fundant aedificant querunt iuncta iubentur — 24
Consumat tradunt scriptum constans jubilate
Durum confidit maber dimora legem

rotulit ascendunt fundat scripserit prohibent — 10
Darius arthaxerses redeunt struo finierunt

Neemias
Et vinum portas opus exeunt explet opilat — 13
Legit pervenit signat sparsas aufer mundant

Thobias
At caus sara dat angelus cohit uxor — 14
Laus rogat Hev visum Raphael confessio claust

Judith
Venit olofernes clamat Achior dux
Soluit obsedit Juditha exiit orat adornat — 17
Necat ingreditur caput aufert impetus numpnis(?)

Hester
esperit Hester Aman sedit invitat honorat
Suspendit Amulu filii fons hunc attulit cultu — 16
Mundat orat hester et corruit rex ac persus

Job
Cum passit maledixit eliphat stultum
Eruca rulinea Baldath facit ordo et zophar
Nunc tacere breves eliphat ventosa sepulcr
Baldath latius zophar dixit eliphath et — 42
Nolo bonum baldath coluber vir vultur arcus
Luto fedus tres Elyu stigma(?) rem sim
Addens eix quis est Iherum Noe le deus dixit

Par

Predicat extranea melior eremone bibe sex sunt 31
Garrula possedit septem stertit simulator
Dampnum volt cor quod meus parvum sitiaque turris
Torquens Rex regis nomen cultrum piger aufer
Stulto sat pauidus profert tria sunt mulierem

Eccles

Flumina plantavi tempus duo sopma acutum 12
Luctus lucet Aues musice iubes tenebres sunt

Cant

Osculatur flos nocte fons mel grex palmaque parua 8

Sap

Spiritus impii erunt fulgebunt castaque stabunt
Iudicium plorans amat servus dedit illi
Pondere carior est speciosior est benedictum 19
Idola intristi presumunt sedibus Ira

Ecc

Radix sta quanto contra mansuetus Amicus
Mentem nepam novus omnis apes benefac
Regno contendat timet unus suus Aurie
Risus anima fuge piger aufer oliva nonne
Pars bona iuvata sepi transi miserere 51
Non abyt loquere contra spes omnia signa
Tracta diruendum bona vel musica morsque
Non duplicas Arcum laudes Moyses Iosueque
Nathan et Helias Iosye Symeon mihi Iherusalem

Isa

Bos mons stat septem ve scitis virgo que liber
Parvulus assur flos conversus omnis audi astas
Ad moab agrum domasti turris flumine egipti
Nudus deserti vallis tirique secretum
Aufert urbs gladio lapides signatus erit lux
Idola sedebit regem miseram deus ipse 66
Rapsacen percussit aurit ostendit tribus plurima
Lumina servientes luna caro nabo transi
Frons manibus genas vement assurge leprosum
Eternam rex iuxta iustus fortis onaque surge
Clausis splendor edom celos comedet nova tu

Ie

Olla · duo · virgo · melior · abo · vias · thophet · ossa
Mors · Dn · tu · tecum · lubos · quasi · ve in · primis
Pugne · nathan · teritur · nervum · misit · Ioachim · ve 52
Iuda · ficus · ciuitatem · capitur · fac vincula · fregit
Annum · scribe · Rachel · ager · et bona · verba que · Rechab
Sedit · torta · lacum · tenat · et manet · Interit · orat
Intrant · et libant · baruth · post nethan · in numero
Ad moab · ad amon · Babilon · cecidit · Nabuzardan

Baruch Flent | orant | audi | vasis | stola luctus · hyrudo 6

Ezech Sola sedet | conspexerunt | ego [illegible] | color [illegible] 7
Vultus · sta · comede · [illegible] · vidit · q · cominatur
Concludit · fodit · sex · cherub · bis decarque
Migrat · falsiloqui · tres · verti b · sanguine · gradibus
Una · leo q · senes · gladius · conflat · mulieres
Uxor · Amon · tyrus · atq decor · lapides · pharaonem · 48
Frangit | descendit | plangunt | speculator · oves q
Seyr · aqua · tumulis · gog · mors · gog · urbis dex
Templum · clausa · paret · per sabbata · p aqua nomen

Dan Stant | refera t | canunt | Arbor | manus | orat | abhorret
Post hira · gabriel · vir · tres · michael · ulti · bel · 14

Osee Oetas | canet · experta | tacet | Iram | tria | · totum |
Est tuba | non habent | vitis | puer | singule | mors | ros 14

Iohel Quatuor | extirpat | sermat | spiritus omnes 3
Amos Verba · sceleris · stridet · tabula · non pluit aque 9
Providens in lectis | stat muro | poma q | stantem
Abdi Festinavit · et erit salvato syon 1
Ionas Post sortes | piscem | conveniunt | dolet ipse 4
Micheas Clamabit | iste | pellem | turris · bethleem q 7
Quid tibi molestus | primo q | fictus | quoque paste
Naum Plangunt | cum porte | vastus q | minue tota 3
Abac Disputat | et visu scribit | post cantica psallit 3
Sophon Magna dies | fit p enarris | iubilaco instat 3
Ag Edificat templum · movet omnia · sorobabel q 2
Zach Mitta · fabri · sathan · ecce · volans · quadriga · bibus 14
Pax · asinum · plantem · pernum · flent · firmica · fons
Mala Est nomen magnum | partium | nutetur · helyas 4

Obses mathathias | ferox | lysias | thymotheus
Eleazar · nichanor · fedus bachides · Alexander 17
Demetrius Ionathas · triphon · simon q · Iohannes

Ignis | et archa | flagra | iason | Anthyochus | caro | septem
Iudas | rex moritur | purgat | dant lesia dextras |
Draguas | cum patre | fratris alcymi | mors manoris · 17

Matth. Natus adorat lotum temptat beat orat
dogma salus vocat effugit laudat sata tussit
Pr cinguina caput septem claues decor infans — 28
Questio denarius pueri nummismata veue
prelia iudicium cenant patitur et resurgit

Marcus Predicat excusat sociat prouerbia porci
Saltat nō lotis et surdus fillo camelus — 16
Sternunt crudus dolor asina passio vita

Lucas Quoniam puer vidua beati laxant duodecim
flet ya nus vespers sum digitto bona multa
inclinata bouem si quis filius lepra iudex — 24
Zacheus septem sunt prelia pasta et mors pax

Johannes Verbum nuntiat Nicodemus et ydria motum
Sum panis festum stat adultera cecus omne — 21
fecet lilia pedes via veritas flebatis orat
Jussus moritur surrexit se manifestat

Ro. Ueteres Judeos utrosque patrem dum mors
Non morit lege quis nos et adopcio corde — 16
stamus membra ministeri olus quis salutes

Corin. 1 Scismata perfectos lac stulti pascha in pace
Uniusquisque sua nihil est bonis os temptatos cenam — 16
Ut volt et linguis pueri minimus vigilate
2 Gloria donam tabulis vasis nona tempus — 13
Gaudio prompta metet tales ego visio stabit

4 gal. Mansit certat tibi sterilis fructus castigans — 6
Ephe. Constituens cives flato dedit est caput arma — 6
Phi. Dissolui flatat et autem corona — 4
Co. Patiens ne quis quesiui salute — 4
Tes. Forma venire bonam tuba pax / Neuas tho ... — 5 3
Thimo. Unus adam domina pietas possunt orantur — 6
Thi. Certas milis erunt instas Siue nos fuge
Phil. Spero — 1
Hebr. Per quem subiecit hodie vires sibi ...
Rex fecit tunc umbra fides castigat habemus — 13

Actus Sorte sonus salit omnia fraus septem lapidat
philippus saulus vas disceptat et tenebras
Eneas ... thesauros et magi ... questiones athenis — 28
Gostenen ephesi redimuus zona flagellis
iudex felix festus agrippa et roma et serpens

Jacob Suffert tu credis linguam mercabimur estuon — 5
Pe. Agni subiecti siquis continuam vigilate — 5
Filius est meus actamus cassis inde — 3
Johan. Quod fuit ex nobis suum perfecta et tres sunt — 5 1 1
Jude Electe Gayo Judas Michael enoch — 1

Apok. Septem diebus hinc tres sedes soluere sextum
Ancha turbam puteum tonitru testes
pugna due cantant plagas phialas meretrix — 22
flebunt ad terram surgunt sponsus venio

Epistole iheronimi ad paulinum presbiterum de omnibus diuine hystorie libris.

Frater ambrosius tua michi munuscula perferens detulit et suauissimas litteras que a principio amicitiarum fidem iam probate fidei et ueteris amicitie preferebant. Uera enim illa necessitudo est et christi glutino copulata quam non utilitas rei familiaris non presentia tantum corporum non subdola et palpans adulatio sed dei timor et diuinarum scripturarum studia conciliant. Legimus in ueteribus hystoriis quosdam lustrasse prouincias et nouos adisse populos maria transisse ut eos quos ex libris nouerant coram quoque uiderent. Sic phytagoras memphyticos uates sic plato egyptum et archytam tarentinum eandemque horam italie que quondam magna grecia dicebatur laboriosissime peragrauit ut qui athenis magister erat et potens cuiusque doctrinas achademie gymnasia personabant fieret peregrinus atque discipulus malens aliena uerecunde discere quam sua impudenter ingerere. Denique cum litteras quasi toto fugientes orbe persequitur captus a piratis et uenundatus etiam tyranno crudelissimo paruit captiuus uinctus et seruus tamen quia phylosophus maior emente se fuit. Ad titum lyuium lacteo eloquentie fonte manantem de ultimis hyspanie galliarumque finibus quosdam uenisse nobiles legimus et quos ad contemplationem sui roma non traxerat unius hominis fama perduxit. Habuit illa etas inauditum omnibus seculis celebrandumque miraculum ut urbem tantam ingressi aliud extra urbem quererent. Apollonius siue ille magus ut uulgus loquitur siue phylosophus ut pytagorici tradunt intrauit persas pertransiuit caucasum albanos scitas massagetas opulentissima indie regna penetrauit et ad extremum latissimo physon amne transmisso peruenit ad bragmanas ut hyarcham in throno sedentem aureo et de tantali fonte potantem inter paucos discipulos de natura de moribus de cursu dierum et syderum audiret docentem. Inde per elamitas babylonios chaldeos medos assyrios parthos syros phenices arabes palestinos reuersus alexandriam perrexit ethyopiam ut gymnosophistas et famosissimam solis mensam uideret in sabulo. Inuenit ille uir ubique quod disceret et semper proficiens semper se melior fieret. Scripsit super hoc plenissime octo uoluminibus phylostratus. Quid loquar de seculi hominibus cum apostolus paulus uas electionis et magister gentium qui de conscientia tanti in se hospitis loquebatur an experimentum queritis eius qui in me loquitur christus post damascum arabiamque lustratam ascendit therusolimam ut uideret petrum et mansit apud eum diebus quindecim. Hoc enim mysterio ebdomadis et ogdoadis futurus gentium predicator instruendus erat. Rursumque post annos quatuordecim assumpto barnaba et tito exposuit cum apostolis euangelium ne forte in uacuum curreret aut cucurrisset. Habet nescio quid latentis energie uiue uocis actus et in aures discipuli de doctoris ore transfusa fortius sonat. Unde et eschines cum rodi exularet et legeretur illa demostenis oratio quam aduersus eum habuerat mirantibus cunctis atque laudantibus suspirans ait. Quid si ipsam audissetis bestiam sua uerba resonantem. Nec hoc dico quod sit aliquid in me tale quod uel possis uel uelis discere sed quo ardor tuus et discendi studium etiam absque nobis per se probari debeat. Ingenium docile et sine doctore docibile est. Nequid inuenias sed quid queras consideramus. Mollis cera et ad formandum facilis etiam si artificis et plastis cessent manus tamen uirtute totum est quicquid esse potest. Paulus apostolus ad pedes gamalielis legem moysi et prophetas didicisse se gloriatur ut armatus spiritualibus telis postea doceret confidenter. Arma enim milicie nostre non carnalia sunt sed potentia deo ad destructionem munitionum cogitationes destruentes et omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam dei et captiuantes omnem intellectum ad obedientiam christi et parati subiugare omnem inobedientiam. Timotheum scribit ab infantia sacris litteris eruditum et hortatur ad studium lectionis ne negligat gratiam que data sit ei per impositionem manus presbiterii. Tito precipit ut inter ceteras uirtutes episcopi quem breui sermone depinxit scientiam quoque in eo eligat scripturarum: optinentem inquit eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem ut potens sit exhortari in doctrina sana et contradicentes reuincere. Sancta quippe rusticitas solum sibi prodest et quantum edificat ex uite merito ecclesiam tantum nocet si destruentibus non resistat. Malachias propheta immo per malachiam dominus interrogauit sacerdotes legem. In tantum sacerdotis officium est interrogatum respondere de lege. In deuteronomio legimus. Interroga patres tuos et adnunciabunt tibi maiores tuos et dicent tibi. In psalmo quoque centesimo octauodecimo cantabiles mihi erant iustificationes tue in loco peregrinationis mee. Et in descriptione iusti uiri cum eum arbori uite dauid que est in paradyso compareret inter ceteras uirtutes etiam hoc intulit. In lege domini uoluntas eius et in lege eius meditabitur die ac nocte. Daniel in fine sacratissime uisionis iustos ait fulgere quasi stelle: et intelligentes id est doctos quasi firmamentum. Uides quantum inter se distent iusta rusticitas et docta iustitia. Alii stellis alii celo comparantur. Quamquam iuxta ebraicam ueritatem utrumque de eruditis possit intelligi. Ita enim apud eos legitur. Qui autem docti fuerint: fulgebunt quasi splendor firmamenti. Et qui ad iustitiam erudiunt multos: quasi stelle in perpetuas eternitates. Cur paulus apostolus uas electionis

omnis? Nempe quia legis et scripturarum scientia eruditus est. Pharisei stupent in doctrina domini, et mirantur in Petro et Iohanne quomodo legem sciant, cum litteras non didicerint. Quicquid enim aliis exercitatio et cotidiana in lege meditatio tribuere solet, illis hoc spiritus sanctus suggerebat. Et erant iuxta quod scriptum est θ ε ο δ ι δ α κ τ ο ι. Duodecim annos salvator impleverat, et in templo senes de questionibus legis interrogans magis docet dum prudenter interrogat. Nisi forte rusticum Petrum, rusticum dicimus Iohannem, quorum uterque dicere poterat: Et si imperitus sermone, non tamen scientia. Iohannes rusticus, piscator, indoctus? Et unde vox illa, obsecro: In principio erat verbum, et verbum erat apud deum, et deus erat verbum. Logos enim grece multa significat. Nam et verbum est, et ratio, et supputatio, et causa uniuscuiusque rei, per quam sunt singula que subsistunt. Que universa recte intelligimus in Christo. Hoc doctus Plato nesciuit, hoc Demosthenes eloquens ignorauit. Perdam, inquit, sapientiam sapientium, et prudentiam prudentium reprobabo. Vera sapientia perdet falsam sapientiam, et quamquam stultitia predicationis in cruce sit, tamen Paulus sapientiam loquitur inter perfectos, sapientiam autem non seculi huius, nec principum huius seculi qui destruuntur, sed loquimur dei sapientiam in misterio absconditam, quam predestinauit deus ante secula. Dei sapientia Christus est. Christus enim dei virtus et dei sapientia est. Hec sapientia in misterio abscondita est, de qua et noni psalmi titulus prenotatur: Pro occultis filii. In quo sunt omnes thesauri sapientie et scientie dei absconditi. Et qui in misterio absconditus erat, predestinatus ante secula est. Predestinatus enim et prefiguratus in lege et prophetis. Unde et prophete appellabantur videntes, quia videbant eum quem ceteri non videbant. Abraham diem eius vidit et gavisus est. Aperiebantur celi Ezechieli, qui populo peccatori clausi erant. Revela, inquit David, oculos meos, et considerabo mirabilia de lege tua. Lex enim spiritualis est, et revelatione opus est ut intelligatur, ac revelata facie dei gloriam contemplemur. Liber in Apocalypsi septem sigillis signatus ostenditur, quem si dederis homini scienti litteras ut legat, respondebit tibi: Non possum, signatus est enim. Quanti hodie putant se nosse litteras, tenent signatum librum, nec aperire possunt nisi ille reseraverit qui habet clavem David, qui aperit et nemo claudit, qui claudit et nemo aperit. In actibus apostolorum sanctus eunuchus, immo vir sic eum scriptura cognominat, cum legeret Ysaiam, interrogatus a Philippo: Putasne intelligis que legis? respondit: Quomodo possum, nisi aliquis me docuerit? Ego ut de me interim loquar, nec sanctior sum hoc eunucho nec studiosior, qui de Ethyopia, id est de extremis mundi finibus, venit ad templum, reliquit aulam regiam, et tantus amator legis divineque scientie fuit, ut etiam in vehiculo sacras litteras legeret. Et tamen cum librum teneret et verba

(margin:) et enim unicuique rationi verbum est et ratio et supputatio.

V

domini cogitatione conciperet, lingua volveret, labiis personaret, ignorabat eum quem in libro nesciens venerabatur. Venit Philippus, ostendit ei Ihesum qui clausus latebat in littera. O mira doctoris virtus. Eadem hora credidit eunuchus, baptizatur, fidelis et sanctus ac magister de discipulo. Plus in deserto fonte ecclesie quam in aurato synagoge templo reperit. Hec a me perstricta sunt breviter, neque enim epistolaris angustia evagari longius patiebatur, ut intelligeres te in scripturis sanctis sine preuio et monstrante semitam non posse ingredi. Taceo de grammaticis, musicis, astronomicis, astrologis, medicis, quorum scientia mortalibus satis utilis est, et in tres partes scinditur: in doctrinam ΜΑΘΗΜΑ ΘΟΔΑΝ, rationem ΤΗΝ ΕΜΠΕΙΡΙΑΝ, et usum. Ad minores artes veniam, que non tam lingua quam manu administrantur. Agricole, cementarii, fabri, metallorum lignorumque cesores, lanarii et fullones, et ceteri qui variam supellectilem et vilia opera fabricantur, absque doctore non possunt esse quod cupiunt. Quod medicorum est promittunt medici, tractant fabrilia fabri. Sola scripturarum ars est quam sibi omnes passim vendicant. Scribimus indocti doctique poemata passim. Hanc garrula anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc universi presumunt, lacerant, docent antequam discant. Alii adducto supercilio grandia verba trutinantes inter mulierculas de sacris litteris philosophantur. Alii discunt, pro pudor, a feminis quod viros doceant. Et ne parum hoc sit, quadam facilitate verborum, immo audacia, disserunt aliis quod ipsi non intelligunt. Taceo de meis similibus, qui forte ad scripturas sanctas post seculares litteras venerint, et sermone composito aurem populi mulserint, quicquid dixerint, hoc legem dei putant, nec scire dignantur quid prophete, quid apostoli senserint, sed ad sensum suum incongrua aptant testimonia, quasi grande sit et non vitiosissimum docendi genus depravare sententias, et ad voluntatem suam scripturam trahere repugnantem. Quasi non legerimus Omerocentonas et Virgiliocentonas, ac non sic etiam Maronem sine Christo possimus dicere Christianum quia scripsit: Iam redit et virgo, redeunt Saturnia regna, iam nova progenies celo demittitur alto. Et patrem loquentem ad filium: Nate, mee vires, mea magna potentia solus. Et post verba salvatoris in cruce: Talia perstabat memorans fixusque manebat. Puerilia sunt hec et circulatorum ludo similia, docere quod ignores, immo ut cum stomacho loquar, ne hoc quidem scire quid nescias. Videlicet manifestissima est Genesis, in qua de creatione mundi, de exordio generis humani, de divisione terre, de confusione linguarum, usque ad Egyptum descensio Hebreorum. Patet Exodus cum decem plagis, cum de-

(margin:) VI — VII — ad Virgilio centon — Virg. Bucol. 4 — Virg. Enei. 1 — Virg. Enei. 2 — Ge. 1 — de descensu — Exo. 2

catalogo mysticis divinisque preceptis. In promptu est Leviticus liber, in quo singula sacrificia, immo singule pene sillabe, et vestes Aaron et totus ordo leviticus spirant celestia sacramenta. Numeri vero nonne totius arithmetice et prophetie Balaam et XLII per heremum mansionum mysteria continent? Deuteronomium quoque secunda lex et evangelice legis prefiguratio nonne sic ea habet que priora sunt ut tamen nova sint omnia? De veteribus huc usque Moyses. t. e. n. e. a. e. o. o. y. k. e. quibus quinque verbis loqui se velle apostolus in ecclesia gloriatur. Iob exemplar patientie quam non mysteria suo sermone complectitur? Prosa incipit, versu labitur, pedestri sermone finitur. Omnesque leges dialectice propositione, assumptione, confirmatione, conclusione determinat. Singula in eo verba plena sunt sensibus. Et ut de ceteris sileam, resurrectionem corporum sic prophetat ut nullus de ea manifestius vel cautius scripserit. Scio, inquit, quod redemptor meus vivit, et in novissimo die de terra surrecturus sum, et rursum circumdabor pelle mea, et in carne mea videbo Deum, quem visurus sum ego ipse et oculi mei conspecturi sunt et non alius. Reposita est hec spes mea in sinu meo. Veniam ad Ihesum Nave, typum Domini non solum in gestis verum etiam in nomine, qui transivit Iordanem, hostium regna subvertit, dividit terram victori populo, et per singulas urbes, viculos, montes, flumina, torrentes atque confinia ecclesie celestisque Ierusalem spiritualia regna describit. In Iudicum libro quot principes populi, tot figure sunt. Ruth Moabitidis Ysaie explet vaticinium dicentis: Emitte agnum, Domine, dominatorem terre de petra deserti ad montem filie Syon. Samuel in Heli mortuo et in occiso Saul veterem legem abolitam monstrat. Porro in Sadoch atque David novi sacerdotii novique imperii sacramenta testatur. Malachim, id est Regum tertius et quartus liber, a Salomone usque ad Iechoniam et ab Ieroboam filio Nabat usque ad Osee qui ductus est in Assyrios, regnum Iuda et regnum describit Israel. Si hystoriam respicias, verba simplicia sunt; si in litteris sensum latentem inspexeris, ecclesie paucitas et hereticorum contra ecclesiam bella narrantur. Duodecim prophete in unius voluminis angustias coartati multo aliud quam sonant in littera prefigurant. Osee crebro nominat Effraim, Samariam, Ioseph, Iezrahel, et uxorem fornicariam et fornicationis filios, et adulteram cubiculo clausam mariti multo tempore sedere viduam et sub veste lugubri viri ad se reditum prestolari. Ioel filius Fatuel describit terram duodecim tribuum erucha, brucho, locusta, rubigine vastante corruptam, et post eversionem prioris populi effusum Spiritum Sanctum super servos Dei et ancillas, id est super centum viginti credentium nomina, qui effusus est in cena-

in cenacula Syon, qui centum viginti ab uno usque ad xv graduum numerum efficiunt, qui in psalterio mystice continentur. Amos pastor rusticus et ruborum moras distringens paucis verbis explicari non potest. Quis enim digne exprimat tria et quattuor scelera Damasci, Gaze, Tyri et Idumee, et filiorum Ammon et Moab, et in septimo octavoque gradu Iude et Israel? Hic loquitur ad vaccas pingues que sunt in monte Samarie, et ruituram domum maiorem minoremque testatur. Ipse cernit fictorem locuste et stantem Dominum super murum litum vel adamantinum, et uncinum pomorum attrahentem supplicia peccatoribus, et famem in terra, non famem panis neque sitim aque, sed audiendi verbi Dei. Abdias, qui interpretatur servus Domini, personat contra Edom sanguineum terrenumque hominem, fratris quoque Iacob semper emulum hasta percutit spirituali. Ionas, columba pulcherrima, naufragio suo passionem Domini prefigurans, mundum ad penitentiam revocat et sub nomine Ninive salutem gentibus nuntiat. Micheas de Morasthi coheres Christi vastationem annuntiat filie latronis et obsidionem ponit contra eam, quia maxillam percusserit iudicis Israel. Naum, consolator orbis, increpat civitatem sanguinum et post eversionem illius loquitur: Ecce super montes pedes evangelizantis et annuntiantis pacem. Abacuc, luctator fortis et rigidus, stat super custodiam suam et figit gradum super munitionem, ut Christum in cruce contempletur et dicat: Operuit celos gloria eius, et laudis eius plena est terra. Splendor eius ut lux erit, cornua in manibus eius; ibi abscondita est fortitudo eius. Sophonias speculator et archanorum Domini cognitor audit clamorem a porta piscium et heiulatum a Secunda et contritionem a collibus. Indicit quoque ululatum habitatoribus pile, quia conticuit omnis populus Chanaan et disperierunt universi qui involuti erant argento. Aggeus festivus et letus, qui seminavit in lacrimis ut in gaudio meteret, destructum templum edificat, Dominumque Patrem inducit loquentem: Adhuc unum modicum, et ego commovebo celum et terram et mare et aridam, et movebo omnes gentes, et veniet desideratus cunctis gentibus. Zacharias, memor Domini sui, multiplex in prophetia, Ihesum vestibus sordidis et lapidem oculorum septem candelabrumque aureum cum totidem lucernis quot oculis, duas quoque olivas a sinistris lampadis cernit et dextris, ut post equos nigros, rufos, albos et varios, et dissipatas quadrigas ex Effraim et equum de Ierusalem, pauperem regem vaticinetur et predicet sedentem super pullum filium asine subiugalis. Malachias aperte et in fine omnium prophetarum de abiectione Israel et vocatione gentium

Margin notes: 3 Levit. — 4 Nu. — 5 Deut. — Iob — Iosue — Iudic. — Ruth — Samu. — Malach — Osee 1 — Ioh. 2 — [paulatim et per incrementa surgentes quindecim] — Amos 3 — Abd. 5 — Iona 7 — Mich 6 — Nau. 4 — Aba. 8 — Soph 9 — Ag 10 — Zach 11 — Mal. 12

tuum. Non est michi ait voluntas dicit dominus exer-
cituum in vobis, et munus non suscipiam de manu
vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est
nomen meum in gentibus, et in omni loco sacrificatur et
offertur nomini meo oblatio munda. Ysaiam, Ihe-
remiam, Ezechiel et Daniel quis possit intelli-
gere vel exponere? Quorum primus non prophetiam
michi videtur texere sed evangelium. Secundus virgam nu-
ceam et ollam succensam a facie aquilonis, et par-
dum expoliatum suis coloribus, et quadruplex diver-
sis metris nectit alfabetum. Tercius principia
et finem tantis habet obscuritatibus involuta, ut
apud hebreos ipse partes cum exordio geneseos
ante annos xxx non legantur. Quartus vero
qui et extremus inter quatuor prophetas, temporum conscius
et totius mundi phylohistoricus, lapidem pre-
cisum de monte sine manibus, et regna omnia sub-
vertentem claro sermone pronuntiat. David
Simonides noster, Pindarus et Alceus, Flaccus quoque,
Catullus et Serenus, Christum lyra personat, et in de-
cachordo psalterio ab inferis excitat resurgen-
tem. Salomon pacificus et amabilis domini mores
corrigit, naturam docet, ecclesiam iungit et
Christi sanctarumque nuptiarum dulce canit epytha-
lamium. Hester in ecclesie typo populum liberat
de periculo, et interfecto Aman qui interpretatur
iniquitas, partes convivii et diem celebrem
mittit in posteros. Paralypomenon liber, id est
instrumenti veteris epythoma, tantus ac talis est,
ut absque illo si quis scientiam scripturarum sibi volu-
erit arrogare, seipsum irrideat. Per singula quippe
nomina iuncturasque verborum, et pretermisse in regum
libris tanguntur hystorie, et innumerabiles
explicantur evangelii questiones. Hesdras et Neemi-
as, adiutor videlicet et consolator a domino, in uno
volumine artantur, instaurant templum,
muros extruunt civitatis. Omnisque illa turba
populi redeuntis in patriam, et descriptio sacerdo-
tum, levitarum, israhelis, proselitorum, ac per singulas
familias murorum et turrium opera divisa, aliud
in cortice preferunt, aliud retinent in medulla.
Cernis me scripturarum amore raptum exces-
sisse modum epistole, et tamen non implesse quod volui.
Audivimus tantum quid nosse quid cupere debeamus,
ut et nos quoque possimus dicere: Concupivit
anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore. Ceterum socraticum
illud impletur in nobis: hoc tantum
scio quod nescio. Tangam et novum breviter
testamentum. Matheus, Marcus, Lucas, Iohannes, quadriga
domini et verum cherubin, quod interpretatur
scientie multitudo, per totum corpus oculati sunt, scintil-
le emicant, discurrunt fulgura, pedes habent rectos

Ysay. · Iere · Ezech · Daniel · David · Salom. · Hester · Paralipon · Hesdr · Math · Marc · Luc · Iohan

1 · 2 · 3 · 4

et in sublime tendentes, terga pennata et undique
volantia. Tenent se mutuo sibique perplexi sunt, et quasi
rota in rotam volvuntur, et pergunt quocumque eos flatus
sancti spiritus duxerit. Paulus apostolus ad vii scribit ecclesias. Oc-
tava enim ad hebreos a plerisque extra numerum
ponitur. Timotheum instruit ac Titum. Phylemonem
pro fugitivo famulo deprecatur, super quo tacere melius
puto quam pauca scribere. Actus apostolorum nudam quidem
sonare videntur hystoriam et nascentis ecclesie infan-
tiam texere; sed si noverimus scriptorem eorum Lucam
esse medicum, cuius laus est in evangelio, animadvertimus
pariter omnia verba illius anime languentis esse medi-
cinam. Iacobus, Petrus, Iohannes, Iudas vii epistolas edi-
derunt tam mysticas quam succinctas, et breves pariter
ac longas: breves in verbis, longas in sententiis,
ut rarus sit qui earum lectionem discutiat. Apoca-
lipsis Iohannis tot habet sacramenta quot verba. Parum
dixi: et pro merito voluminis laus omnis inferior est.
In verbis singulis multiplices latent intelligentie.
Oro te, frater karissime, inter hec vivere, ista meditari, nichil
aliud nosse, nichil querere. Nonne tibi videtur iam
hic videtur iam hic in terris regni celestis habi-
taculum? Nolo offendaris in scripturis sanctis sim-
plicitate et quasi vilitate verborum, que vel vitio interpretum
vel de industria sic prolata sunt, ut rusticam contionem
facilius instruerent, et in una eademque sententia
aliter audiret doctus, aliter indoctus. Non sum tam pe-
tulans et hebes, ut hec me nosse pollicear et eorum
fructus carpere quorum radices in celo fixe sunt, sed velle fa-
teor. Sedenti me prefero, magistrum renuens co-
mitem spondeo. Petenti datur, pulsanti aperitur,
querens invenit. Discamus in terris quorum nobis scientia
perseveret in celo. Obviis te manibus excipiam et
ut inepte aliquid ad de ermagore tumiditatem
effutiam, quicquid quesieris tecum scire conabor. Habes
hic amantissimum fratrem Eusebium, qui litterarum
tuarum michi gratiam duplicavit, referens honestatem
morum tuorum, contemptum seculi, fidem amicitie, amo-
rem Christi. Nam prudentiam et eloquii venustatem
et absque illo ipsa epistola preferebat. Festina queso te et
herentis in salo navicule funem magis precide quam
solve. Nemo renuntiaturus seculo bene potest vendere
que contempsit ut venderet. Quicquid in sumptus
de tuo tulerit, pro lucro computa. Antiquum dictum
Avaro tam deest quod habet quam quod non habet.
Credenti totus mundus divitiarum est; infidelis autem
obolo indiget. Sic vivamus quasi nichil ha-
bentes et omnia possidentes. Victus atque vestitus
divitie christianorum. Si habes in potestate rem
tuam, vende; si non habes, proice. Tollenti tuni-
cam et pallium relinquendum est. Scilicet nisi
tu semper procrastinans et diem de die trahens

Paulus A · Actus · Canonice A · Apoc. · VIII

caute et pedetemptim tuas possessiunculas uen
didit. non in te xpiste uim alant pauperes suos. Totum deo
dedit. qui seipsum optulit. Apostoli nauim tantum
et retia reliquerunt. Vidua duo era misit in gazo
philatium. et prefertur cresi diuitiis. Facile contempnit omnia: qui se semper cogitat esse moriturum.

Explicit epistola. Versus de omnibus hystorie libris.

Hec quinque libri retinentur codice moysi.
Bella duces iosue iudicum et tempora patrum
Ruth. iob et regum bis bini namque libelli
Atque prophetarum seni bis octo libelli
Carmina psalmorum xpisti pariunt hymnum dauid
Et tria pacifici salomonis opuscula regis.
Iungitur his sophie ihesu simul atque libellus.
Et paralipomenon enim duo nempe libelli
Nec esdre neemie. hester iudith atque libelli.
Et duo namque libri machabea bella tenentes
Mathei et marci. luce libri atque iohannis.
In cuncta gesta tenent saluatoris scripta xpisti.
Et apostolicos lucas conscripserat actus.
Bis uii sancti per cartas dogmata pauli.
Iacobi petri iude et predicta iohannis.
Scribitur extremo iohannis in ordine thomus.

Incipit prologus ieronimi presbiteri.

Desiderii mei desideratas accepi epistolas. quodam presagio futurorum. cum daniele sortitus est nomen. obsecrantis. ut translatum in latinam linguam de hebreo sermone pentateucum nostrorum auribus traderem. periculosum opus certe obtrectatorum latratibus patens qui me asserunt in .lxx. interpretum suggillationem noua pro ueteribus cudere. ita ingenium quasi uinum probantes. cum ego sepissime testatus sim me pro uili portione in tabernaculo dei offerre que possim. nec opes alterius aliorum paupertate fedari. Quod ut auderem origenis me studium prouocauit. qui editioni antique translationem theodotionis miscuit asteriscos ※ et obelo ÷ id est stella et ueru opus omne distinguens. dum aut illucescere facit que minus ante fuerant. aut superflua queque iugulat et confodit. maxime que euangelistarum et apostolorum auctoritas promulgauit. in quibus multa de ueteri testamento legimus que in nostris codicibus non habentur. ut est illud. Ex egypto uocaui filium meum. et quoniam nazareus uocabitur. et uidebunt in quem conpunxerunt. et flumina de uentre eius fluent aque uiue. et que nec oculus uidit. nec auris audiuit. nec in cor hominis ascendit que preparauit deus diligentibus se. et multa alia que proprium syntagma desiderant.

Interrogemus ergo eos ubi hec scripta sint. et cum dicere non potuerint de libris hebraicis proferamus. Primum testimonium in osee. secundum in ysaia. tertium in zacharia. quartum in prouerbiis. quintum eque in ysaia. Quod multi ignorantes apocriforum deliramenta sectantur. et hiberas nenias libris autenticis preferunt. Causas erroris non est meum exponere. Iudei prudenti facto dicunt esse consilio: ne ptholomeus unius dei cultor etiam apud hebreos duplicem diuinitatem deprehenderet. Quod maxime idcirco faciebant. quia in platonis dogma cadere uidebatur. Denique ubicumque sacratum aliquid scriptura testatur de patre et filio et spiritu sancto aut aliter interpretati sunt. aut omnino tacuerunt. ut et regi satisfacerent. et archanum fidei non uulgarent. Et nescio quis primus auctor .lxx. cellulas alexandrie mendacio suo extruxerit. quibus diuisi eadem scriptitarent: cum aristeus eiusdem ptholomei pretor. ý h d p á . c t ú c é é . et multo post tempore ioseph nichil tale retulerint sed in una basilica congregatos contulisse scribant non prophetasse. Aliud est enim uatem aliud esse interpretem. Ibi spiritus uentura predicit. hic eruditio et uerborum copia ea que intelligit transfert. nisi forte putandus est tullius economicum xenofontis et platonis pythagoram et demostenis prothesifontem afflatus rethorico spiritu transtulisse. Aut aliter de eisdem libris per .lxx. interpretes. aliter per apostolos spiritus sanctus testimonia texuit: ut quod illi tacuerunt. hi scriptum esse mentiti sint. Quid igitur. Dampnamus ueteres. Minime. Sed post priorum studia in domo domini quod possumus laboramus. Illi interpretati sunt ante aduentum xpisti et quod nesciebant dubiis protulere sententiis nos post passionem et resurrectionem eius non tam prophetiam quam hystoriam scribimus. Aliter enim audita aliter uisa narrantur. Quod melius intelligimus melius et proferimus. Audi igitur emule obtrectator ausculta. Non dampno. non reprehendo .lxx. sed confidenter cunctis illis apostolos prefero. Per istorum os michi xpistus sonat: quos ante prophetas inter spiritualia carismata positos lego: in quibus ultimum pene gradum interpretes tenent. Quid liuore torqueris? Quid imperitorum animos contra me concitas? Sicubi est in translatione uideor errare. interroga hebreos diuersarum urbium magistros consule. Quod illi habent de xpisto tui codices non habent. Aliud est si contra se postea apostolis usurpata testimonia probauerunt. et emendatiora sunt exemplaria latina quam greca. greca quam hebrea. Verum hec contra inuidos. Nunc te precor desideri karissime. ut quia tantum opus me subire fecisti

ra genesi exordium capere orationibus iuvet
quo possim eodem spiritu quo scripti sunt li
bri in latinum eos transferre sermonem
Explicit prologus. Incipiunt capitula.

Ubi lux primo iubetur fieri. Firmamen
tum die secunda factum. Ubi aque a terre
separatio fieri iubetur. Ubi terra germinare
iubetur die tercio. Ubi luminaria fieri iu
bentur. Luminaria facta die quarto. Ubi ex
aquis animalia iubentur educi die quinta.
Ubi animalia benedicuntur. De terra animalia
produci iubentur die vi. Ubi deus hominem
format. Ubi adam factus benedicitur. Ubi
adam escarum accepit potestatem. Ubi consum
matio. De capitulatio creationis. Adam e
limo factus. Paradysus factus. De flumi
nibus. Preceptum ade in paradyso. Ubi adam
nomina pecoribus imponit. De muliere
facta. De serpente. Ubi se nudos viderunt
adam et eva. Ubi dominus adam in paradyso lo
quitur post transgressionem eius. Senten
tia in serpentem. Ubi adam de paradyso
expellitur. Primogenitus ade cain. Abel
natus. Sacrificium abel et cayn. Ubi cayn
fratrem occidit. Ubi cayn in terra maledicitur.
Commemoratio cain a facie domini et generatio eius.
De filiis lamech qui excogitaverunt musicam
et artem ferri et erarium. De uxoribus lamech.
Ubi adam rursus filios suscepit. De capitu
latio fabrice ade. Ubi adam moritur.
Ubi enoch translatus est. Ubi filii dei filias
hominum concupierunt. Ubi vitam dominus
vitam hominum illorum cxx annis ter
minavit. De gygantibus. Ubi hominem
deus delere minatur. De generatione noe.
Ubi dominus archam fieri iubet. Ubi noe
in archam introivit. Ubi diluvium factum est.
Ubi columba dimittitur. Ubi de archa exire
iubetur noe et sacrificat. Ubi dominus polli
cetur iam non exterminare hominem. Ubi
noe cum filiis benedicitur quam sanguis
anima sit et ideo comedi prohibetur. De arcu po
sito in nube in signo ne iterum diluvium
fiat. Quod cham fit pater chananeorum.
Ubi noe vino inebriatur et a filio irridetur.
De generationibus filiorum noe. Initium novarum
linguarum. De nemroth gygante qui primus
post diluvium regnavit in babylone.
Ubi assur niniven construxit et ceteras. Filii
sem. De habitatio filiorum sem. Consumma
tio filiorum noe qui unam linguam civitatem
agebant. De turre. Ubi dominus descendit
videre civitatem et turrim et linguas confudit.
De generationibus sem. De sara sterili. Trans

Filii chanaan sidonius et etheus et cetera

latio abrahe in charram. Ubi abraham de terra
exire iubetur. Ubi dominus primo abrahe apparuit
in bethel. Ubi abraham in egypto propter famem
descendit. Ubi sarai regi egyptiorum introducitur.
Contentio inter pastores abrahe et loth. Ubi deus abra
he et semini eius totius terre possessionem promittit.
Ubi quattuor reges adversus sodomorum reges bel
ligeraverunt et loth predaverunt. Ubi abraham predam
cum loth reduxit. De melchisedech. Ubi deus visio
nibus se abrahe et filium promisit. Credidit abraham
deo et reputatum est ei ad iusticiam. Ubi abraham
in signo sacrificat. Testamentum ad abraham.
Ubi saram ancillam suam abrahe commisit. Ubi
agar fugit. Ubi dominus abraham patrem gentium
pollicetur et nomen abraham accepit. Ubi deus circum
cidi iubet abraham. Ubi abraham prisma hel vo
gat. Ubi abraham omnes suos circumcidit. Ubi dominus
triplici forma apparuit abrahe sub arbore. Ubi
abraham de sodomis dominum interrogat. Ubi loth an
gelos hospicio suscepit. Loth ad generos. Ubi fi
lie loth ad patrem suum intraverunt. Ubi abraham
uxorem suam appellavit sororem. Abraham
suscepit filium. Ubi deus ad agar loquitur. Ubi
melech ad abraham. Ubi deus temptat abraham
de filio. Rebecce genus. Ubi sara moritur. Ubi a
braham de uxore filii ad servum loquitur. De ce
tura uxore abrahe. Ubi moritur abraham. Ys
mahel progenies. Ysaac progenies. Ubi visus est
deus ab isaac. Ubi isaac uxorem suam dixit sororem.
Ubi isaac centuplum recogit et abimelech expellit
e puteis ysaac. Ubi ysaac cum coniuge dimo.
Ubi ysaac increpat abimelech. Ubi puteus ysaac
siccavit. Uxores ysaac. Ubi iacob accepit bene
dictionem. Iacob mandatum accepit a patre
ne acciperet uxorem alienigenam. Ubi esau a
liam uxorem accepit. Ubi iacob lapidem ad
caput posuit. Ubi iacob lapidem unxit et nomen
fecit. Ubi iacob ad puteum oves adaquavit.
Ubi iacob pro uxore pascit. De mala mandra
gora. Ubi iacob cum socero de mercede paciscitur.
De virgis iacob variis. Ubi iacob cum uxoribus
de laban profugit. Ubi iacob vidit angelos
dei et dixit castra dei sunt hec. Ubi iacob cum an
gelo luctatur. Ubi iacob esau fratri suo occurrit.
Ubi iacob filia rapta est. Ubi filii iacob emor et
sichem patrem necaverunt. Ubi iacob idola dis
perdit. De debbora mortua. Deus ad iacob in bethel
locutus est. Ubi rachel moritur. Ubi ruben
cum bala concubina patris sui concubuit.
Iacob ad patrem venit. Ysaac defuncto. Pro
genies esau. Ioseph somnium vidit unde
fratribus invidie fomitem ministravit.
De iuda uxoriam accipiente. De thamar. Ioseph
contra dominam. Ioseph in carcere. Sompnium

XXXV

pharao uidit. Ubi nati sunt filii ioseph manasses
et effraim. Iacob propter frumentum mittit ad egyp
tum. Ioseph fratres agnoscit. Ubi filii iacob reuer
si sunt ad patrem suum de egypto. Ubi iterum
uenerunt in egypto filii iacob ad ioseph. Ubi ioseph
fratres agnoscunt. Quum iacob in egypto ductus
est. Ubi loquitur iacob ad pharaonem. Ubi cuncta
egyptus ad ioseph uenit pro panibus. Ubi iacob io
seph pro sepultura constringit. Ubi iacob filios io
seph benedicit. Ubi iacob filios suos xii benedicit.
Mortuo iacob ioseph sepeliunt eum in agro ephron
iuxta patris imperium. Ubi fratres ioseph post mortem
patris rogant ne memor sit iniquitatum que fece
runt in eum. Expliciunt capitula. Incipit
liber primus quod est genesis.

In principio creauit deus celum et terram. Terra autem erat in
anis et uacua: et tenebre erant super faciem abyssi: et
spiritus dei ferebatur super aquas. Dixitque deus. Fiat lux. Et
facta est lux. Et uidit deus lucem quod esset bona: et diuisit
lucem ac tenebras. Appellauitque lucem diem: et te
nebras noctem. Factumque est uespere et mane: dies
unus. Dixit quoque deus. Fiat firmamentum in medio aquarum:
et diuidat aquas ab aquis. Et fecit deus firmamentum.
Diuisitque aquas que erant sub firmamento: ab hiis
que erant super firmamentum. Et factum est ita. Uocauitque
deus firmamentum celum. Et factum est uespere et mane dies
secundus. Dixit uero deus. Congregentur aque que sub celo
sunt in locum unum: et appareat arida. Factumque est
ita. Et uocauit deus aridam terram: congregationesque
aquarum appellauit maria. Et uidit deus quod esset
bonum et ait. Germinet terra herbam uirentem et
facientem semen: et lignum pomiferum faciens fru
ctum iuxta genus suum: cuius semen in semet
ipso sit super terram. Et factum est ita. Et protulit terra
herbam uirentem et afferentem semen iuxta genus
suum: lignumque faciens fructum et habens unumquodque
sementem secundum speciem suam. Et uidit deus
quod esset bonum. Factumque est uespere et mane dies tercius. Dixit autem
deus. Fiant luminaria in firmamento celi: et diui
dant diem et noctem. et sint in signa et tempora et dies et
annos: ut luceant in firmamento celi: et illuminent
terram. Et factum est ita. Fecitque deus duo magna
luminaria. luminare maius ut preesset diei: et lumi
nare minus ut preesset nocti: et stellas. Et posuit eas
in firmamento celi ut lucerent super terram: ut preessent
diei ac nocti: et diuiderent lucem ac tenebras. Et
uidit deus quod esset bonum. Factumque est uespere et mane dies quartus.
Dixit etiam deus. Producant aque reptile anime uiuentis
et uolatile super terram: sub firmamento celi. Creauitque
deus cete grandia: et omnem animam uiuentem
atque motabilem: quam produxerant aque in species su
as: et omne uolatile secundum genus suum. Et uidit deus quod
esset bonum: benedixitque eis dicens. Crescite et multi
plicamini: et replete aquas maris: auesque multi
plicentur super terram. Et factum est uespere et mane dies quintus.
Dixit quoque deus. Producat terra animam uiuentem
in genere suo: iumenta et reptilia et bestias terre
secundum species suas. Factumque est ita. Et fecit deus besti
as terre iuxta species suas: et iumenta et omne reptile
terre in genere suo. Et uidit deus quod esset bonum:
et ait. Faciamus hominem ad imaginem et simi
litudinem nostram: et presit piscibus maris: et uola
tilibus celi: et bestiis uniuerseque creature: omnique
reptili quod mouetur in terra. Et creauit
deus hominem ad imaginem suam: ad imaginem
dei creauit illum: masculum et feminam creauit
eos. Benedixitque illis deus et ait. Crescite et multipli
camini et replete terram et subicite eam: et dominamini
piscibus maris: et uolatilibus celi: et uniuersis animan
tibus que mouentur super terram. Dixitque deus. Ecce dedi
uobis omnem herbam afferentem semen super terram
et uniuersa ligna que habent in semetipsis sementem
generis sui: ut sint uobis in escam: et cunctis animan
tibus terre: omnique uolucri celi: et uniuersis que mouentur
in terra in quibus est anima uiuens ut habeant ad
uescendum. Et factum est ita. Viditque deus cun
cta que fecerat: et erant ualde bona. Et factumque est
uespere et mane dies sextus. Igitur perfecti sunt celi et terra: et omnis or
natus eorum. Compleuitque deus die septimo opus suum
quod fecerat: et requieuit die septimo ab omni opere quod
patrarat. Et benedixit diei septimo et sanctificauit illum:
quia in ipso cessauerat ab omni opere suo quod creauit
deus ut faceret. Iste generationes celi et terre quando
create sunt. in die quo fecit dominus deus celum et
terram: et omne uirgultum agri antequam oriretur
in terra: omnemque herbam regionis priusquam ger
minaret. Non enim pluerat dominus deus super terram: et
homo non erat qui operaretur terram:
sed fons ascendebat e terra: irrigans uniuersam
superficiem terre. Formauit igitur dominus deus hominem
de limo terre: et inspirauit in faciem eius spiraculum
uite: et factus est homo in animam uiuentem.
Plantauerat autem dominus deus paradysum
uoluptatis a principio: in quo posuit hominem
quem formauerat. Produxitque dominus deus de hu
mo omne lignum pulchrum uisu et ad uescendum
suaue. lignum etiam uite in medio paradysi: lignumque
scientie boni et mali. Et fluuius egre
diebatur de loco uoluptatis ad irrigandum
paradysum: qui inde diuiditur in quatuor ca
pita. Nomen uni phison. ipse est qui circuit omnem
terram euilat. ubi nascitur aurum. et aurum terre
illius optimum est. Ibique inuenitur bdellium:
et lapis onichinus. Et nomen fluuio secundo geon:
ipse est qui circuit omnem terram ethiopie. Nomen
uero fluminis tercii tygris. ipse uadit contra
assyrios. Fluuius autem quartus ipse est eufra
tes. Tulit ergo dominus deus hominem et posuit eum

Sex

II

Prohibet

in paradyso voluptatis ut operaretur et custodi
ret illum. Precepitque ei dicens. Ex omni ligno pa
radysi comede: de ligno autem scientie boni et mali ne co
medas. In quocumque enim die comederis ex eo:
morte morieris. Dixit quoque dominus deus. Non est bonum
hominem esse solum. Faciamus ei adiutorium simile
sui. Formatis igitur dominus deus de humo cunctis anima
tibus terre et universis volatilibus celi: adduxit ea ad adam:
ut videret quid vocaret ea. Omne enim quod
vocavit adam anime viventis: ipsum est nomen eius.
Appellavitque adam nominibus suis cuncta anima
ntia. et universa volatilia celi. et omnes bestias terre. Adam
vero non inveniebatur adiutor similis eius. Immi
sit ergo dominus deus soporem in adam. Cumque obdormisset:
tulit unam de costis eius. et replevit carnem pro ea. Et edi
ficavit dominus deus costam quam tulerat de adam in mulierem:
et adduxit eam ad adam. Dixitque adam. Hoc nunc os ex
ossibus meis: et caro de carne mea. Hec vocabitur virago
quoniam de viro sumpta est. Quam obrem relinquet homo
patrem suum et matrem. et adherebit uxori sue: et erunt
duo in carne una. Erat autem uterque nudus. et adam scilicet et u
xor eius. et non erubescebant. Sed et serpens erat cal

III

lidior cunctis animantibus terre. que fecerat dominus deus.
Qui dixit ad mulierem. Cur precepit vobis deus ut non co
mederetis de omni ligno paradysi? Cui respondit
mulier. De fructu lignorum que sunt in paradyso vesca
mur. de fructu vero ligni quod est in medio parady
si precepit nobis deus ne comederemus. et ne tangeremus illud:
ne forte moriamur. Dixit autem serpens ad mulierem.
Nequaquam morte moriemini. Scit enim deus quod in
quocumque die comederitis ex eo aperientur oculi vestri. et eritis
sicut dii scientes bonum et malum. Vidit igitur mulier
quod bonum esset lignum ad vescendum. et pulchrum oculis. as
pectuque delectabile. et tulit de fructu illius et comedit
deditque viro suo. Qui comedit: et aperti sunt oculi amborum.

Peccavit

Cumque cognovissent esse se nudos: consuerunt folia
ficus et fecerunt sibi perizomata. Et cum audissent vo
cem domini dei deambulantis in paradyso ad auram
post meridiem: abscondit se adam et uxor eius a fa
cie domini dei in medio ligni paradysi. Vocavitque
dominus deus adam et dixit ei. Ubi es? Qui ait. Vocem
tuam audivi in paradyso et timui eo quod nudus
essem. et abscondi me. Cui dixit deus. Quis enim in
dicavit tibi quod nudus esses: nisi quod ex ligno de
quo preceperam tibi ne comederes comedisti? Dixitque
adam. Mulier quam dedisti sociam michi dedit michi
de ligno: et comedi. Et dixit dominus deus ad mulierem.
Quare hoc fecisti? Que respondit. Serpens de
cepit me: et comedi. Et ait dominus deus ad serpentem.
Quia fecisti hoc: maledictus es inter omnia animantia
et bestias terre. Super pectus tuum gradieris: et terram
comedes cunctis diebus vite tue. Inimicitias po
nam inter te et mulierem. et semen tuum et semen illius.
Ipsa conteret caput tuum: et tu insidiaberis
calcaneo eius. Mulieri quoque dixit. Multiplicabo e

rumnas tuas et conceptus tuos. In dolore paries fi
lios. et sub viri potestate eris. et ipse dominabitur tui.
Ade vero dixit. Quia audisti vocem uxoris tue. et comedisti
de ligno ex quo preceperam tibi ne comederes. maledi
cta terra in opere tuo. In laboribus comedes ex ea cun
ctis diebus vite tue. Spinas et tribulos germinabit
tibi: et comedes herbas terre. In sudore vultus tui vesce
ris pane: donec revertaris in terram de qua sump
tus es: quia pulvis es et in pulverem reverteris.
Et vocavit adam nomen uxoris sue eva: eo quod
mater esset cunctorum viventium. Fecit quoque dominus
deus ade et uxori eius tunicas pelliceas: et induit eos
et ait. Ecce adam factus est quasi unus ex nobis. sciens bo
num et malum. Nunc ergo: ne forte mittat manum suam
et sumat etiam de ligno vite et comedat: et vivat in eternum.
Emisit eum dominus deus de paradyso voluptatis.
ut operaretur terram: de qua sumptus est. Eiecitque adam:
et collocavit ante paradysum voluptatis cherubin
et flammeum gladium atque versatilem. ad custo
diendam viam ligni vite. Adam vero cognovit
evam uxorem suam: que concepit et peperit cayn
dicens. Possedi hominem per deum. Rursumque pe
perit fratrem eius abel. Fuit autem abel pastor ovium.

IIII

Abel

et cayn agricola. Factum est autem post multos di
es: ut offerret cayn de fructibus terre munera domino.
Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui. et de
adipibus eorum. Et respexit dominus ad abel et ad munera eius.
ad cayn vero et ad munera illius non respexit. Iratusque
est cayn vehementer. et concidit vultus eius. Dixitque
dominus ad eum. Quare iratus es? et cur concidit faci
es tua? Nonne si bene egeris recipies? Sin autem
male: statim in foribus peccatum aderit. Sed sub
te erit appetitus eius. et tu dominaberis illius. xxviii
Dixitque cain ad abel fratrem suum. Egrediamur foras.
Cumque essent in agro: consurrexit cayn adversus
abel fratrem suum. et interfecit eum. Et ait dominus ad ca
yn. Ubi est abel frater tuus. Qui respondit. Nescio.
Numquid custos fratris mei sum? Dixitque ad eum.
Quid fecisti? Vox sanguinis fratris tui: clamat
ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris
super terram que aperuit os suum et suscepit sanguinem
fratris tui de manu tua. Cum operatus fueris eam: non da
bit tibi fructus suos. Vagus et profugus eris super terram.
Dixitque cayn ad dominum. Maior est iniquitas mea quam
ut veniam merear. Ecce eicis me hodie a facie terre. et
a facie tua abscondar: et ero vagus et profugus in terra.
Omnis igitur qui invenerit me: occidet me. Dixitque
ei dominus. Nequaquam ita fiet: sed omnis qui occiderit cayn
septuplum punietur. Posuitque dominus cayn signum:
ut non eum interficeret omnis qui invenisset eum.
Egressusque cayn a facie domini: habitavit in terra
profugus. ad orientalem plagam eden. Cognovit
autem cayn uxorem suam: que concepit et peperit
enoch. Et edificavit civitatem. vocavitque nomen
eius ex nomine filii sui enoch. Porro enoch genuit

irad: et irad genuit maviahel. et maviahel genuit mathusael. et mathusael genuit lamech. Qui accepit uxores duas. nomen uni ada. et nomen alteri sella. Genuitque ada iobel qui fuit pater habitantium in tentoriis atque pastorum. Et nomen fratris eius iubal: ipse fuit pater canentium cythara et organo. Sella quoque genuit tubalcain qui fuit malleator et faber. in cuncta opera eris et ferri. Soror vero tubalcain: noema. Dixitque lamech uxoribus suis ade et selle. Audite vocem meam uxores lamech. Auscultate sermonem meum: quoniam occidi virum in vulnus meum. et adulescentulum in livore meo. Septuplum ultio dabitur de cayn. de lamech vero septuagies septies. Cognovit quoque adhuc adam uxorem suam et peperit filium. vocavitque nomen illius seth dicens. Posuit michi dominus semen aliud pro abel quem occidit cain. Sed et seth natus est filius quem vocavit enos. Iste cepit invocare nomen domini.

V

Hic est liber generationis adam. In die qua creavit deus hominem. Ad similitudinem dei fecit illum: masculum et feminam creavit eos. Et benedixit illis et vocavit nomen eorum adam: in die qua creati sunt. Vixit autem adam centum xxx annis: et genuit filium ad similitudinem et imaginem suam: vocavitque nomen eius seth. Et facti sunt dies adam. postquam genuit seth octingenti anni. genuitque filios et filias. Et factum est omne tempus quod vixit adam anni nongenti xxx: et mortuus est. Vixit quoque seth centum quinque annis: et genuit enos. Vixitque seth postquam genuit enos octingentis septem annis: genuitque filios et filias. Et facti sunt omnes dies seth nongentorum xii annorum: et mortuus est. Vixit vero enos nonaginta annis: et genuit cainan. Post cuius ortum vixit octingentis xv annis. et genuit filios et filias. Factique sunt omnes dies enos nongentorum quinque annorum: et mortuus est. Vixit quoque cainan lxx annis. et genuit malalehel. Et vixit cainan postquam genuit malaleel. octingentis xl annis. genuitque filios et filias. Et facti sunt omnes dies cainan nongenti decem anni: et mortuus est. Vixit autem malaleel sexaginta quinque annis. et genuit iared. Et vixit malaleel postquam genuit iared octingentis xxx annis: et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies malaleel. octingenti nonaginta v. anni: et mortuus est. Vixitque iared centum sexaginta duobus annis: et genuit enoch. Et vixit iared postquam genuit enoch octingentis annis et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies iared nongenti sexaginta duo anni: et mortuus est.

enoch.

Porro enoch vixit lx.v. annis: et genuit matusalam. Et ambulavit enoch cum deo. Vixitque enoch postquam genuit mathusalam ccc annis: et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies enoch trecenti sexaginta quinque anni: et ambulavitque cum deo: et non apparuit: quia tulit illum deus. Vixitque mathusalam centum octoginta vii annis: et genuit lamech. Et vixit mathusalam postquam genuit lamech septingentis octoginta duobus annis: et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies mathusale. nongenti sexaginta novem anni: et mortuus est. Vixit autem lamech centum octoginta duobus annis: et genuit filium. vocavitque nomen eius noe dicens. Iste consolabitur nos ab operibus et laboribus manuum nostrarum in terra. cui maledixit dominus. Vixitque lamech postquam genuit noe quingentis nonaginta quinque annis: et genuit filios et filias. Et facti sunt omnes dies lamech septingenti septuaginta vii anni. et mortuus est. Noe vero cum quingentorum esset annorum: genuit sem. cham. et iafeth.

VI

Cumque cepissent homines multiplicari super terram. et filias procreassent. videntes filii dei filias hominum quod essent pulchre. acceperunt uxores sibi ex omnibus quas elegerant. Dixitque deus. Non permanebit spiritus meus in homine in eternum: quia caro est. Eruntque dies illius: centum viginti annorum. Gygantes autem erant super terram: in diebus illis. Postquam enim ingressi sunt filii dei ad filias hominum. illeque genuerunt isti sunt potentes a seculo. viri famosi. Videns autem deus quod multa malicia hominum esset in terra. et cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malum omni tempore penituit eum quod hominem fecisset in terra. Et precavens in futurum et tactus dolore cordis intrinsecus. Delebo inquit hominem quem creavi a facie terre. Ab homine usque ad animantia. a reptili usque ad volucres celi: penitet enim me fecisse eos. Noe vero invenit gratiam coram domino. He generationes noe. Noe vir iustus atque perfectus fuit. in generationibus suis. Cum deo ambulavit: et genuit tres filios. sem. cham. et iafeth. Corrupta est autem terra coram deo: et repleta est iniquitate. Cumque vidisset deus terram esse corruptam: omnis quippe caro corruperat viam suam super terram: dixit ad noe. Finis universe carnis venit coram me. Repleta est terra iniquitate a facie eorum: et ego disperdam eos cum terra.

archa fit.

Fac tibi archam de lignis levigatis: mansiunculas in archa facies. et bitumine lines intrinsecus et extrinsecus: et sic facies eam. Trecentorum cubitorum erit longitudo arche: quinquaginta cubitorum latitudo: et xxx cubitorum altitudo illius. Fenestram in archa facies: et in cubito consummabis summitatem eius. Ostium autem arche pones ex latere deorsum: cenacula et tristega facies in ea. Ecce ego adducam diluvii aquas su-

per terram, ut interficiam omnem carnem in qua spiritus vite est subter celum. Universa que in terra sunt consumentur. Ponamque fedus meum tecum et ingredieris in archam tu et filii tui, uxor tua et uxores filiorum tuorum tecum. Et ex cunctis animantibus universe carnis bina induces in archam, ut vivant tecum, masculini sexus et feminini. De volucribus iuxta genus suum, et de iumentis in genere suo, et ex omni reptili terre secundum genus suum, bina de omnibus ingredientur tecum, ut possint vivere. Tolles igitur tecum ex omnibus escis que mandi possunt, et comportabis apud te, et erunt tam tibi quam illis in cibum. Fecit igitur Noe omnia que preceperat illi Deus.

VII

Dixitque Dominus ad eum: Ingredere tu et omnis domus tua in archam. Te enim vidi iustum coram me in generatione hac. Ex omnibus animantibus mundis tolle septena et septena, masculum et feminam. De animantibus vero non mundis duo et duo, masculum et feminam. Sed et de volatilibus celi septena et septena, masculum et feminam, ut salvetur semen super faciem universe terre. Adhuc enim et post dies septem ego pluam super terram quadraginta diebus et quadraginta noctibus, et delebo omnem substantiam quam feci de superficie terre. Fecit ergo Noe omnia que mandaverat ei Deus. Eratque sexcentorum annorum quando diluvii aque inundaverunt super terram. Et ingressus est Noe et filii eius, uxor eius et uxores filiorum eius cum eo in archam propter aquas diluvii. De animantibus quoque mundis et immundis, et de volucribus, et ex omni quod movetur super terram, duo et duo ingressa sunt ad Noe in archam, masculus et femina, sicut preceperat Deus Noe. Cumque transissent septem dies, aque diluvii inundaverunt super terram. Anno sexcentesimo vite Noe, mense secundo, septimo decimo die mensis, rupti sunt omnes fontes abyssi magne, et cataracte celi aperte sunt, et facta est pluvia super terram quadraginta diebus et quadraginta noctibus. In articulo diei illius ingressus est Noe et Sem et Cham et Iafeth filii eius, uxor illius et uxores filiorum eius cum eis in archam. Ipsi et omne animal secundum genus suum, universaque iumenta in genus suum, et omne quod movetur super terram in genere suo, cunctumque volatile secundum genus suum, universe aves omnesque volucres ingresse sunt ad Noe in archam, bina et bina ex omni carne in qua erat spiritus vite. Et que ingressa sunt masculus et femina ex omni carne introierunt, sicut preceperat ei Deus. Et conclusit eum Dominus deforis.

Factumque est diluvium quadraginta diebus super terram, et multiplicate sunt aque et elevaverunt archam in sublime a terra. Vehementer inundaverunt, et omnia repleverunt in superficie terre. Porro archa ferebatur super aquas. Et aque prevaluerunt nimis super terram. Opertique sunt omnes montes excelsi sub universo celo. Quindecim cubitis altior fuit aqua super montes quos operuerat. Consumptaque est omnis caro que movebatur super terram, volucrum, animantium, bestiarum, omniumque reptilium que reptant super terram. Universi homines et cuncta in quibus spiraculum vite est in terra mortua sunt. Et delevit Deus omnem substantiam que erat super terram, ab homine usque ad pecus, tam reptile quam volucres celi, et deleta sunt de terra. Remansit autem solus Noe et qui cum eo erant in arca. Obtinueruntque aque terras centum quinquaginta diebus.

VIII

Recordatus autem Deus Noe cunctorumque animantium et omnium iumentorum que erant cum eo in arca, adduxit spiritum super terram, et imminute sunt aque. Et clausi sunt fontes abyssi et cataracte celi, et prohibite sunt pluvie de celo. Reversseque aque de terra euntes et redeuntes, et ceperunt minui post centum quinquaginta dies. Requievitque arca mense septimo, vicesima septima die mensis, super montes Armenie. At vero aque ibant et decrescebant usque ad decimum mensem. Decimo enim mense, prima die mensis, apparuerunt cacumina montium. Cumque transissent quadraginta dies, aperiens Noe fenestram arce quam fecerat, dimisit corvum. Qui egrediebatur et non revertebatur, donec siccarentur aque super terram. Emisit quoque columbam post eum, ut videret si iam cessassent aque super faciem terre. Que cum non invenisset ubi requiesceret pes eius, reversa est ad eum in arcam. Aque enim erant super faciem terre. Extenditque manum, et apprehensam intulit in archam. Expectatis autem ultra septem diebus aliis, rursum dimisit columbam ex arca. At illa venit ad eum ad vesperam, portans ramum olive virentibus foliis in ore suo. Intellexit ergo Noe quod cessassent aque super terram. Expectavit nichilominus septem alios dies, et emisit columbam, que non est reversa ultra ad eum. Igitur sexcentesimo primo anno, primo mense, prima die mensis, imminute sunt aque super terram. Et aperiens Noe tectum arce aspexit, viditque quod exsiccata esset superficies terre. Mense secundo, septima et vicesima die mensis, arefacta est terra. Locutus est autem Deus ad Noe dicens: Egredere de archa tu et uxor tua et filii tui et uxores filiorum tuorum tecum. Cuncta animantia que sunt apud te ex omni carne, tam in volatilibus quam in bestiis et universis reptilibus que reptant super terram, educ tecum, et ingredimini super terram. Crescite et multiplicamini super eam. Egressus est ergo Noe et filii eius, uxor illius et uxores filiorum eius cum eo. Sed et omnia animantia, iumenta et reptilia que reptant super terram secundum genus suum archa egressa sunt. Edificavit autem Noe altare Domino, et tollens de cunctis pecoribus et volucribus mundis, obtulit holocausta super

S. et de volucribus immundis bina et bina masculum et feminam

Egredere

altare. Odoratusque est dominus odorem suavitatis et ait ad eum: Nequaquam ultra maledicam terre propter homines. Sensus enim et cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua. Non igitur ultra percutiam omnem animam viventem sicut feci. Cunctis diebus terre sementis et messis, frigus et estus, estas et hiemps, nox et dies non requiescent.

IX

Benedixitque deus noe et filiis eius. Et dixit ad eos: Crescite et multiplicamini et replete terram. Et terror vester ac tremor sit super cuncta animalia terre et super omnes volucres celi cum universis que moventur in terra. Omnes pisces maris manui vestre traditi sunt. Et omne quod movetur et vivit erit vobis in cibum. Quasi olera virentia tradidi vobis omnia, excepto quod carnem cum sanguine non comedetis. Sanguinem enim animarum vestrarum requiram de manu cunctarum bestiarum et de manu hominis. Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius. Ad imaginem quippe dei factus est homo. Vos autem crescite et multiplicamini et ingredimini super terram et replete eam. Hec quoque dixit deus ad noe et ad filios eius cum eo: Ecce ego statuam pactum meum vobiscum et cum semine vestro post vos, et ad omnem animam viventem que est vobiscum tam in volucribus quam in iumentis et pecudibus terre cunctisque que egressa sunt de archa et universis bestiis terre. Statuam pactum meum vobiscum, et nequaquam ultra interficietur omnis caro aquis diluvii, neque erit deinceps diluvium dissipans terram. Dixitque deus: Hoc signum federis quod do inter me et vos et ad omnem animam viventem que est vobiscum in generationes sempiternas. Arcum meum ponam in nubibus celi et erit signum federis inter me et inter terram. Cumque obduxero nubibus celum, apparebit arcus meus in nubibus, et recordabor federis mei vobiscum et cum omni anima vivente que carnem vegetat, et non erunt ultra aque diluvii ad delendum universam carnem. Eritque arcus meus in nubibus et videbo illum et recordabor federis sempiterni quod pactum est inter deum et inter omnem animam viventem universe carnis que est super terram. Dixitque deus ad noe: Hoc erit signum federis quod constitui inter me et omnem carnem super terram. Erant ergo filii noe qui egressi sunt de archa: sem, cham et iapheth. Porro cham ipse est pater chanaan. Tres isti sunt filii noe, et ab his disseminatum est omne hominum genus super universam terram. Cepitque noe vir agricola exercere terram et plantavit vineam. Bibensque vinum inebriatus est et nudatus in tabernaculo suo. Quod cum vidisset cham pater chanaan verecunda scilicet patris sui esse nudata, nuntiavit duobus fratribus suis foras. At vero sem et iapheth pallium imposuerunt humeris suis et incedentes retrorsum operuerunt verecunda patris sui. Facieque eorum averse erant et patris virilia non viderunt. Evigilans autem noe ex vino cum didicisset que fecerat ei filius suus minor, ait: Maledictus chanaan, servus servorum erit fratribus suis. Dixitque: Benedictus dominus deus sem, sit chanaan servus eius.

Dilatet deus iapheth et habitet in tabernaculis sem, sitque chanaan servus eius. Vixit autem noe post diluvium trecentis quinquaginta annis. Et impleti sunt omnes dies eius nongentorum quinquaginta annorum, et mortuus est.

X

Hee generationes filiorum noe: sem, cham et iapheth. Natique sunt eis filii post diluvium. Filii autem iapheth: gomer et magog et madai et iavan et thubal et mosoch et thiras. Porro filii gomer: ascenez et riphat et thogorma. Filii autem iavan: elisa et tharsis, cethim et dodanim. Ab his divise sunt insule gentium in regionibus suis, unusquisque secundum linguam et familias suas in nationibus suis. Filii autem cham: chus et mesraim et phut et chanaan. Filii chus: saba et evila et sabatha et regma et sabathaca. Filii regma: saba et dadan. Porro chus genuit nemrod. Ipse cepit esse potens in terra et erat robustus venator coram domino. Ob hoc exivit proverbium: quasi nemrod robustus venator coram domino. Fuit autem principium regni eius babylon et arach et archad et chalanne in terra sennaar. De terra illa egressus est assur et edificavit niniven et plateas civitatis et chale, resen quoque inter niniven et chale. Hec est civitas magna. At vero mesraim genuit ludim et anamim et laabim, nephtuim et phetrusim et cesluim, de quibus egressi sunt philisthim et capthurim. Chanaan autem genuit sidonem primogenitum suum, etheum et iebuseum et amorreum, gergeseum, eveum et aruceum, sineum et aradium, samariten et amatheum. Et post hec disseminati sunt populi chananeorum. Factique sunt termini chanaan venientibus a sydone geraram usque ad gazam donec ingrediaris sodomam et gomorram et adamam et seboim usque lesam. Hii filii cham in cognationibus et linguis et generationibus terrisque et gentibus suis. De sem quoque nati sunt, patre omnium filiorum heber, fratre iapheth maiore. Filii sem: elam et assur et arfaxad et lud et aram. Filii aram: us et hul et gether et mes. At vero arfaxat genuit sala, de quo ortus est heber. Natique sunt heber filii duo: nomen uni phaleg eo quod in diebus eius divisa sit terra; et nomen fratris eius iectan. Qui iectan genuit helmodad et saleph et asarmoth, iare et aduram et uzal, decla et ebal et abimahel, saba et ophir et evila et iobab. Omnes isti filii iectan. Et facta est habitatio eorum de messa pergentibus usque sephar montem orientalem. Isti filii sem secundum cognationes et linguas et regiones in gentibus suis. Hee familie noe iuxta populos et nationes suas. Ab his divise sunt gentes in terra post diluvium.

XI

Erat autem terra labii unius et sermonum eorundem. Cumque proficiscerentur de oriente, invenerunt campum in terra sennaar et habitaverunt in eo. Dixitque alter ad proximum suum: Venite faciamus lateres et coquamus eos igni. Habueruntque lateres pro saxis et bitumen pro cemento. Et dixerunt: Venite faciamus nobis civitatem et turrim, cuius

De manu viri et fratris eius requiram animam hominis

Variant

turris

culmen pertingat ad celum, et celebremus nomen nostrum antequam dividamur in universas terras. Descendit autem dominus ut videret civitatem et turrim quam edificabant filii Adam, et dixit: Ecce unus est populus et unum labium omnibus. Ceperuntque hoc facere nec desistent a cogitationibus suis donec eas opere compleant. Venite igitur descendamus et confundamus ibi linguam eorum, ut non audiat unusquisque vocem proximi sui. Atque ita divisit eos dominus ex illo loco in universas terras, et cessaverunt edificare civitatem. Et idcirco vocatum est nomen eius Babel, quia ibi confusum est labium universe terre, et inde dispersit eos dominus super faciem cunctarum regionum. He generationes Sem. Sem centum erat annorum quando genuit Arfaxad biennio post diluvium. Vixitque Sem postquam genuit Arfaxad quingentis annis et genuit filios et filias. Porro Arfaxad vixit xxxv annis et genuit Sale. Vixitque Arfaxad postquam genuit Sale trecentis tribus annis et genuit Heber. Vixitque Sale postquam genuit Heber quadringentis tribus annis et genuit filios et filias. Vixit autem Heber xxx quatuor annis et genuit Faleg. Et vixit Heber postquam genuit Faleg quadringentis xxx annis et genuit filios et filias. Vixit quoque Phaleg postquam genuit Reu ducentis novem annis et genuit filios et filias. Vixit autem Reu xxx duobus annis et genuit Sarug. Vixitque Reu postquam genuit Sarug ducentis vii annis et genuit filios et filias. Vixit vero Sarug xxx annis et genuit Nachor. Vixitque Sarug postquam genuit Nachor ducentis annis et genuit filios et filias. Vixit autem Nachor viginti novem annis et genuit Thare. Vixitque Nachor postquam genuit Thare centum decem et novem annis et genuit filios et filias. Vixitque Thare septuaginta annis et genuit Abram et Nachor et Aram.

[margin:] et genuit filios et filias. Sale quoque vixit xxx annis

[margin:] [Vixit quoque Phaleg] xxx annis et genuit Reu. Vixitque Phaleg

He sunt autem generationes Thare. Thare genuit Abram et Nachor et Aran. Porro Aran genuit Loth. Mortuusque est Aran ante Thare patrem suum in terra nativitatis sue in Hur Chaldeorum. Duxerunt autem Abram et Nachor uxores. Nomen uxoris Abram Sarai, et nomen uxoris Nachor Melcha filia Aran patris Melche et patris Iesche. Erat autem Sarai sterilis nec habebat liberos. Tulit itaque Thare Abram filium suum et Loth filium Aran filium filii sui, et Sarai nurum suam uxorem Abram filii sui, et eduxit eos de Hur Chaldeorum ut irent in terram Chanaan. Veneruntque usque Haran et habitaverunt ibi. Et facti sunt dies Thare ducentorum quinque annorum, et mortuus est in Haran.

XII

[margin:] [illegible] Abra[illegible]

Dixit autem dominus ad Abram: Egredere de terra tua et de cognatione tua et de domo patris tui, et veni in terram quam monstrabo tibi. Faciamque te in gentem magnam et benedicam tibi et magnificabo nomen tuum, erisque benedictus. Benedicam benedicentibus tibi et maledicam maledicentibus tibi, atque in te benedicentur universe cognationes terre. Egressus est itaque Abram sicut preceperat ei dominus, et ivit cum eo Loth. Septuaginta quinque annorum erat Abram cum egrederetur de Haran. Tulitque Sarai uxorem suam et Loth filium fratris sui, universamque substantiam quam possederant et animas quas fecerant in Haran, et egressi sunt ut irent in terram Chanaan. Cumque venissent in eam, pertransivit Abram terram usque ad locum Sichem, usque ad convallem illustrem. Chananeus autem tunc erat in terra. Apparuitque dominus Abram et dixit ei: Semini tuo dabo terram hanc. Qui edificavit ibi altare domino qui apparuerat ei. Et inde transgrediens ad montem qui erat contra orientem Bethel, tetendit ibi tabernaculum suum, ab occidente habens Bethel et ab oriente Ai. Edificavit quoque ibi altare domino et invocavit nomen eius. Perrexitque Abram vadens et ultra progrediens ad meridiem.

[margin:] et invocavit [illegible] domini

Facta est autem fames in terra. Descenditque Abram in Egyptum ut peregrinaretur ibi; prevaluerat enim fames in terra. Cumque prope esset ut ingrederetur Egyptum, dixit Sarai uxori sue: Novi quod pulchra sis mulier, et quod cum viderint te Egyptii dicturi sunt: Uxor ipsius est, et interficient me et te reservabunt. Dic ergo obsecro te quod soror mea sis, ut bene sit mihi propter te et vivat anima mea ob gratiam tui. Cum itaque ingressus esset Abram Egyptum, viderunt Egyptii mulierem quod esset pulchra nimis. Et nuntiaverunt principes Pharaoni et laudaverunt eam apud illum, et sublata est mulier in domum Pharaonis. Abram vero bene usi sunt propter illam. Fueruntque ei oves et boves et asini et servi et famule et asine et cameli. Flagellavit autem dominus Pharaonem plagis maximis et domum eius propter Sarai uxorem Abram. Vocavitque Pharao Abram et dixit ei: Quidnam est quod fecisti mihi? Quare non indicasti quod uxor tua esset? Quam ob causam dixisti esse sororem tuam, ut tollerem eam mihi in uxorem? Nunc igitur ecce coniux tua, accipe eam et vade. Precepitque Pharao super Abram viris, et deduxerunt eum et uxorem illius et omnia que habebat.

XIII

Ascendit ergo Abram de Egypto, ipse et uxor eius et omnia que habebat, et Loth cum eo ad australem plagam. Erat autem dives valde in possessione auri et argenti. Reversusque est per iter quo venerat a meridie in Bethel, usque ad locum ubi prius fixerat tabernaculum inter Bethel et Ai, in loco altaris quod fecerat prius, et invocavit ibi nomen domini. Sed et Loth qui erat cum Abram fuerunt greges ovium et armenta et tabernacula, nec poterat eos capere terra ut habitarent simul; erat quippe substantia eorum multa, et non quibant habitare communiter.

[margin:] Loth

Unde et facta est rixa inter pastores gregum Abram et Loth. Eo autem tempore Chananeus et Pherezeus habitabant in illa terra. Dixit ergo Abram ad Loth.

Ne queso sit iurgium inter me et te: et inter pastores me-
os et pastores tuos. Fratres enim sumus. Ecce universa terra
coram te est: recede a me obsecro. Si ad sinistram
ieris: ego dexteram tenebo. Si tu dexteram elegeris:
ego ad sinistram pergam. Elevatis itaque Loth oculis
vidit omnem circa regionem Iordanis, que univer-
sa irrigabatur antequam subverteret dominus Sodomam et
Gomorram. sicut paradysus domini et sicut Egyptus
venientibus in Segor. Elegitque sibi Loth regionem
circa Iordanem et recessit ab oriente. Divisique sunt
alterutrum a fratre suo. Abram vero habitavit in
terra Chanaan: et Loth moratus est in oppidis que e-
rant circa Iordanem: et habitavit in Sodomis. Homines
autem Sodomite pessimi erant, et peccatores coram
domino nimis. Dixitque dominus ad Abram: postquam
divisus est Loth ab eo. Leva oculos tuos et vide a loco
in quo nunc es ad aquilonem et meridiem: ad orien-
tem et ad occidentem. Omnem terram quam conspicis tibi da-
bo et semini tuo usque in sempiternum. Faciamque semen
tuum sicut pulverem terre. Si quis potest hominum
numerare pulverem: semen quoque tuum numera-
re poterit. Surge et perambula terram in longitu-
dine et in latitudine sua: quia tibi daturus sum eam.
Movens igitur Abram tabernaculum suum ve-
nit et habitavit iuxta convallem Mambre que
est in Hebron. Edificavitque ibi altare domino.

XIIII

reges

Factum est autem in illo tempore ut Amraphel rex Sen-
naar et Arioch rex Ponti et Chodorlahomor rex
Elamitarum et Thadal rex gentium inirent bellum.
contra Baram regem Sodomorum et contra Bersa regem
Gomorre, et contra Sennaab regem Adame et contra
Semeber regem Seboim. contraque regem Bale: ipsa
est Segor. Omnes hi convenerunt in vallem silvestrem.
que nunc est mare salis. Duodecim enim annis ser-
vierunt Chodorlaomor et tercio decimo anno reces-
serunt ab eo. Igitur anno quartodecimo venit
Chodorlaomor et reges qui erant cum eo: percusseruntque
Raphaim in Astaroth carnaim et Zuzim cum eis et
Emim. sive Amatheum. et Chorreos in montibus
Seir usque ad campestria Pharan que est in solitu-
dine. Reversique sunt et venerunt ad fontem Mes-
phat: ipsa est Cades. Et percusserunt omnem regionem
Amalechitarum et Amorreum qui habitat in Asason-
thamar. Et egressi sunt rex Sodomorum et rex Go-
morre. rexque Adame et rex Seboim. necnon et rex
Bale, que est Segor. et direxerunt contra eos aciem in
valle silvestri. scilicet adversus Chodorlaomor re-
gem Elamitarum et Thadal regem gentium et Amra-
phel regem Sennaar et Arioch regem Ponti quattuor
reges adversus quinque. Vallis autem silvestris
habebat puteos multos bituminis. Itaque rex
Sodomorum et Gomorre terga verterunt: cecideruntque ibi.
Et qui remanserunt fugerunt ad montem. Tule-
runt autem omnem substantiam Sodomorum
et Gomorre, et universa que ad cibum pertinent,
et abierunt. necnon et Loth et substantiam eius filium
fratris Abram qui habitabat in Sodomis. Et ecce
unus qui evaserat nuntiavit Abram Hebreo
qui habitabat in convalle Mambre Amorrei
fratris Eschol et fratris Aner. Hii enim pepigerant
fedus cum Abram. Quod cum audisset Abram
captum videlicet Loth fratrem suum: numeravit
expeditos vernaculos suos trecentos decem et octo:
et persecutus est eos usque Dan: et divisit socios venit
super eos nocte. Percussitque eos et persecutus est usque ad
Hoba: que est ad levam Damasci usque ad fenicem.
Reduxitque omnem substantiam. et Loth fratrem
suum et substantiam illius: mulieres quoque
et populum. Egressus est autem rex Sodomorum in occur-
sum eius: postquam reversus est a cede Chodorlaomor
et regum qui cum eo erant in valle Save: que est
vallis regis. At vero Melchisedech rex Salem
proferens panem et vinum. erat enim sacerdos dei
altissimi: benedixitque ei et ait. Benedictus Abram
deo excelso qui creavit celum et terram: et benedictus
deus excelsus quo protegente hostes in manibus
tuis sunt. Et dedit ei decimas ex omnibus. Dixit
autem rex Sodomorum ad Abram. Da michi animas:
ceteram tolle tibi. Qui respondit ei. Levo manum
meam ad dominum deum excelsum possessorem celi ac
terre. quod a filo subtegminis usque ad corrigiam
calige non accipiam ex omnibus que tua sunt:
ne dicas ego ditavi Abram. exceptis his que co-
mederunt iuvenes et partibus eorum qui venerunt
mecum. Aner Escol. et Mambre. isti accipient
partes suas.

XV

His itaque transactis. factus est sermo do-
mini ad Abram per visionem dicens. Noli timere
Abram. Ego protector tuus sum et merces tua magna
nimis. Dixitque Abram. Domine deus: quid dabis michi?
Ego vadam absque liberis. et filius procuratoris domus
mee. iste Damascus Eliezer. Addiditque Abram
Michi autem non dedisti semen: et ecce vernaculus meus
heres meus erit. Statimque sermo domini factus est
ad eum dicens. Non erit hic heres tuus: sed qui
egredietur de utero tuo ipsum habebis heredem.
Eduxitque eum foras: et ait illi. Suspice celum: et nu-
mera stellas si potes. Et dixit ei. Sic erit semen tuum.

credit

Credidit Abram deo. et reputatum est ei ad iustitiam.
Dixitque ad eum. Ego dominus qui eduxi te de Ur Chal-
deorum: ut darem tibi terram istam. et possideres eam.
At ille ait. Domine deus: unde scire possum
quod possessurus sim eam? Et respondens dominus
Sume inquit michi vaccam triennem. et capram
trimam. et arietem annorum trium: turturem
quoque et columbam. Qui tollens universa hec divisit
per medium: et utrasque partes contra se altrinse-
cus posuit: aves autem non divisit. Descende-
runtque super cadavera volucres: et abigebat eas
Abram. Cumque sol occumberet. sopor irruit super
Abram. et horror magnus et tenebrosus invasit

XVI

eum. Dictumque est ad eum. Scito prenoscens quod peregrinum futurum sit semen tuum in terra non sua, et subicient eos servituti, et affligent quadringentis annis. Verumtamen gentem cui servituri sunt ego iudicabo: et post hec egredientur cum magna substantia. Tu autem ibis ad patres tuos in pace sepultus in senectute bona. Generatione autem quarta revertentur huc. Necdum enim complete sunt iniquitates amorreorum usque ad presens tempus. Cum ergo occubuisset sol, facta est caligo tenebrosa: et apparuit clibanus fumans, et lampas ignis transiens inter divisiones illas. In die illo pepigit dominus cum abram fedus dicens. Semini tuo dabo terram hanc a fluvio egypti usque ad fluvium magnum eufraten, cyneos et cenezeos et cedmoneos et etheos et pherezeos, raphaim quoque et amorreos et chananeos et gergeseos et iebuseos.

XVI

Igitur sarai uxor abram non genuerat liberos: sed habens ancillam egyptiam nomine agar, dixit marito suo. Ecce conclusit me dominus ne parerem. Ingredere ad ancillam meam, si forte saltem ex illa suscipiam filios. Cumque ille adquiesceret deprecanti, tulit agar egyptiam ancillam suam post annos decem quam habitare ceperunt in terra chanaan: et dedit eam viro suo uxorem. Qui ingressus est ad eam. At illa concepisse se videns: despexit dominam suam. Dixitque sarai ad abram. Inique agis contra me. Ego dedi ancillam meam in sinum tuum. Que videns quod conceperit: despectui me habet. Iudicet dominus inter me et te. Cui respondens abram. Ecce ait ancilla tua in manu tua est. Utere ea ut libet.

fuga

Affligente eam sarai: fugam iniit. Cumque invenisset eam angelus domini iuxta fontem aque in solitudine: qui est in deserto in via sur: dixit ad illam. Agar ancilla sarai unde venis, et quo vadis? Que respondit. A facie sarai domine mee ego fugio. Dixitque ei angelus domini. Revertere ad dominam tuam: et humiliare sub manu ipsius. Et rursum. Multiplicans inquit multiplicabo semen tuum: et non numerabitur pre multitudine. Ac deinceps. Ecce ait concepisti et paries filium: vocabisque nomen eius ismahel, eo quod audierit dominus afflictionem tuam. Hic erit ferus homo. Manus eius contra omnes: et manus omnium contra eum. Et e regione universorum fratrum suorum figet tabernacula. Vocavit autem nomen domini qui loquebatur ad eam: Tu deus qui vidisti me. Dixit enim. Profecto hic vidi posteriora videntis me. Propterea appellavit puteum illum: puteum viventis et videntis me. Ipse est inter cades et barad. Peperitque agar abre filium: qui vocavit nomen eius ismahel. Octoginta et sex annorum erat quando peperit ei agar ismahelem.

XVII

Postquam vero nonaginta et novem annorum esse ceperat, apparuit ei dominus dixitque ad eum. Ego deus omnipotens. Ambula coram me: et esto perfectus. Ponamque fedus meum inter me et te: et multiplicabo te vehementer nimis. Cecidit abram pronus in faciem. Dixitque ei deus. Ego sum, et pactum meum tecum. Erisque pater multarum gentium. Nec ultra vocabitur nomen tuum abram, sed vocaberis abraham: quia patrem multarum gentium constitui te. Faciamque crescere te vehementissime: et ponam in gentibus, regesque ex te egredientur. Et statuam pactum meum inter me et te: et inter semen tuum post te in generationibus suis, federe sempiterno: ut sim deus tuus et seminis tui post te. Daboque tibi et semini tuo terram peregrinationis tue, omnem terram chanaan in possessionem eternam: eroque deus eorum. Dixit iterum deus ad abraham. Et tu ergo custodies pactum meum: et semen tuum post te in generationibus suis.

circumcisio

Hoc est pactum quod observabitis inter me et vos et semen tuum post te. Circumcidetur ex vobis omne masculinum: et circumcidetis carnem preputii vestri, ut sit in signum federis inter me et vos. Infans octo dierum circumcidetur in vobis omne masculinum in generationibus vestris: tam vernaculus quam emptitius circumcidetur: et quicumque non fuerit de stirpe vestra. Eritque pactum meum in carne vestra in fedus eternum. Masculus cuius preputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo: quia pactum meum irritum fecit. Dixit quoque deus ad abraham. Sarai uxorem tuam non vocabis sarai, sed saram. Et benedicam ei, et ex illa dabo tibi filium cui benedicturus sum: eritque in nationes, et reges populorum orientur ex eo. Cecidit abraham in faciem et risit, dicens in corde suo. Putasne centenario nascetur filius? et sara nonagenaria pariet? Dixitque ad dominum. Utinam ismahel vivat coram te. Et ait deus ad abraham. Sara uxor tua pariet tibi filium: vocabisque nomen eius ysaac. Et constituam pactum meum illi in fedus sempiternum, et semini eius post eum. Super hismael quoque exaudivi te. Ecce benedicam ei, et augebo, et multiplicabo eum valde. Duodecim duces generabit: et faciam illum in gentem magnam. Pactum vero meum statuam ad ysaac: quem pariet tibi sara tempore isto in anno altero. Cumque finitus esset sermo loquentis cum eo: ascendit deus ab abraham. Tulit autem abraham ismahelem filium suum, et omnes vernaculos domus sue: universosque quos emerat cunctos mares ex omnibus viris domus sue, et circumcidit carnem preputii eorum statim in ipsa die sicut preceperat ei deus. Abraham nonaginta novem erat annorum quando circumcidit carnem preputii sui. Et ismahel filius eius tredecim annos impleverat tempore circumcisionis sue. Eadem die circumcisus est abraham et ismahel filius eius, et omnes viri domus illius tam vernaculi quam emptitii et alienigene pariter circumcisi sunt.

XVIII

Apparuit autem ei dominus in convalle mambre sedenti in ostio tabernaculi sui in

ipso fervore diei. Cumque elevasset oculos: apparuerunt
ei tres viri stantes prope eum. Quos cum vidisset: cu-
currit in occursum eorum de ostio tabernaculi: et ado-
ravit in terram et dixit. Domine si inveni gratiam in oculis
tuis ne transeas servum tuum: sed afferam pauxil-
lum aque: et laventur pedes vestri: et requiescite sub
arbore. Ponam buccellam panis: et confortate cor
vestrum postea transibitis. Idcirco enim declinastis ad
servum vestrum. Qui dixerunt. Fac ut locutus es. Fe-
stinavit abraham in tabernaculum ad saram: et
dixit ei. Accelera tria sata simile commisce: et fac
subcinericios panes. Ipse vero ad armentum cucur-
rit et tulit inde vitulum tenerrimum et optimum:
deditque puero. Qui festinavit et coxit illum. Tulit
quoque butyrum et lac et vitulum quem coxerat:
et posuit coram eis. Ipse vero stabat iuxta eos sub
arbore. Cumque comedissent: dixerunt ad eum. Ubi
est sara uxor tua? Ille respondit. Ecce in tabernaculo est.
Cui dixit. Revertens veniam ad te tempore isto vita
comite: et habebit filium sara uxor tua. Quo au-
dito sara: risit post ostium tabernaculi. Erant e-
nim ambo senes provecteque etatis: et desierant sare
fieri muliebria. Que risit occulte dicens. Postquam
consenui et dominus meus vetulus est voluptati operam
dabo? Dixit autem dominus ad abraham. Quare risit
sara dicens. Num vero paritura sum anus? Numquid
deo est quicquam difficile? Iuxta condictum
revertar ad te hoc eodem tempore vita comite et
habebit sara filium. Negavit sara dicens. Non
risi timore perterrita. Dominus autem non est inquit ita: sed
risisti. Cum ergo surrexissent inde viri: direxerunt
oculos contra sodomam: et abraham simul gradi-
ebatur deducens eos. Dixitque dominus. Num celare potero
abraham que gesturus sum cum futurus sit in
gentem magnam ac robustissimam: et benedicen-
de sint in eo omnes nationes terre? Scio enim quod
precepturus sit filiis suis et domui sue post se:
ut custodiant viam domini et faciant iustitiam et iu-
dicium: ut adducat dominus propter abraham omnia que locutus
est ad eum. Dixitque dominus. Clamor sodomorum et gomorre
multiplicatus est: et peccatum earum aggravatum est
nimis. Descendam et videbo utrum clamorem
qui venit ad me opere compleverint: an non est ita ut
sciam. Converteruntque se inde: et abierunt sodomam.
Abraham vero adhuc stabat coram domino: et ap-
propinquans ait. Numquid perdes iustum cum impio?
Si fuerint quinquaginta iusti in civitate peribunt
simul: et non parces loco illi propter quinquaginta iustos
si fuerint in eo? Absit a te ut rem hanc facias et
occidas iustum cum impio: fiatque iustus sicut
impius. Non est hoc tuum: qui iudicas omnem
terram nequaquam facies iudicium. Dixitque dominus ad eum.
Si invenero sodomis quinquaginta iustos in
medio civitatis: dimittam omni loco propter eos. Res-
pondens abraham ait. Quia semel cepi: loquar
ad dominum meum cum sim pulvis et cinis. Quid si
minus quinquaginta iustis quinque fuerint? Dele-
bis propter quadraginta quinque universam urbem? Et
ait. Non delebo: si invenero ibi xl. quinque. Rur-
sumque locutus est ad eum. Sin autem xl. inventi
fuerint quid facies? Ait. Non percutiam propter xl.
Ne queso inquit indigneris domine si loquar. Quid
si inventi fuerint ibi xxx.? Respondit. Non faciam
si invenero xxx. Quia semel ait cepi: loquar ad
dominum meum. Quid si inventi fuerint ibi viginti?
Dixit. Non interficiam propter viginti. Obsecro inquit
ne irascaris domine si loquar adhuc semel. Quid si
inventi fuerint ibi decem? Dixit. Non delebo propter
decem. Abiitque dominus postquam cessavit loqui ad abra-
ham: et ille reversus est in locum suum.

XIX

Venerunt duo angeli sodomam vespere. sedente loth
in foribus civitatis. Qui cum vidisset eos surrexit
et ivit obviam eis: adoravitque pronus in terram et
dixit. Obsecro domini mei declinate in domum pu-
eri vestri: et manete ibi. Lavate pedes vestros et mane
proficiscemini in viam vestram. Qui dixerunt. Mini-
me: sed in platea manebimus. Compulit illos op-
pido ut diverterent ad eum. Ingressisque domum
illius fecit convivium: coxit azima et comederunt.
Prius autem quam irent cubitum: viri civitatis val-
laverunt domum a puero usque ad senem omnis
populus simul. Vocaveruntque loth et dixerunt ei. Ubi
sunt viri qui introierunt ad te nocte? Educ illos
huc ut cognoscamus eos. Egressus ad eos loth:
post tergum accludens ostium ait. Nolite queso fratres
mei nolite malum hoc facere. Habeo duas fili-
as que necdum cognoverunt virum. Educam eas ad vos
et abutimini eis sicut placuerit vobis: dummodo
viris istis nichil faciatis mali: quia ingressi sunt sub
umbra culminis mei. At illi dixerunt. Recede illuc.
Et rursum. Ingressus es inquiunt ut advena: num-
quid ut iudices? Te ergo ipsum magis quam hos af-
fligemus. Vimque faciebant loth vehementissime.
Iamque prope erat ut effringerent fores: et ecce miserunt
manum viri et introduxerunt ad se loth. clauseruntque
ostium. Et eos qui erant foris percusserunt cecitate
a minimo usque ad maximum: ita ut ostium in-
venire non possent. Dixerunt autem ad loth. Ha-
bes hic quempiam tuorum generum aut filios
aut filias? Omnes qui tui sunt: educ de urbe hac.
Delebimus enim locum istum: eo quod increve-
rit clamor eorum coram domino: qui misit nos ut per-
damus illos. Egressus itaque loth locutus est
ad generos suos: qui accepturi erant filias eius
et dixit. Surgite et egredimini de loco isto: quia
delebit dominus civitatem hanc. Et visus est eis qua-
si ludens loqui. Cumque esset mane: cogebant eum
angeli dicentes. Surge et tolle uxorem tuam et
duas filias quas habes: ne et tu pariter pereas
in scelere civitatis. Dissimulante illo apprehen-

derunt manum eius et manum uxoris ac duarum fi-
liarum eius. eo quod parceret dominus illi. eduxerunt
eum posueruntque extra ciuitatem. Ibi locuti sunt
ad eum dicentes: salua animam tuam. Noli res-
picere post tergum. nec stes in omni circa regione: sed
in monte saluum te fac. ne et tu simul pereas. Dixit-
que loth ad eos. Queso domine mi: quia inuenit ser-
uus tuus gratiam coram te. et magnificasti misericordiam
tuam quam fecisti mecum ut saluares animam
meam. nec possum in monte saluari. ne forte ap-
prehendat me malum et moriar. Est ciuitas hec iuxta
ad quam possum fugere parua. et saluabor in ea.
Numquid non modica est. et uiuet anima mea? Dixitque
ad eum. Ecce etiam in hoc suscepi preces tuas: ut non
subuertam urbem. pro qua locutus es. Festina et sal-
uare ibi. quia non potero facere quicquam donec in-
grediaris illuc. Idcirco uocatum est nomen urbis illius

XIX

segor. Sol egressus est super terram. et loth ingressus
est segor. Igitur dominus pluit super sodomam et gomorram

Sulphur — a domino

sulphur et ignem de celo. et subuertit ciuitates has.
et omnem circa regionem: uniuersos habitatores ur-
bium et cuncta uirentia terre. Respiciensque uxor eius
post se: uersa est in statuam salis. Abraham autem
consurgens mane ubi steterat prius cum domino in-
tuitus est sodomam et gomorram. et uniuersam terram
regionis illius: uiditque ascendentem fauillam de
terra quasi fornacis fumum. Cum enim subuerteret
deus ciuitates regionis illius: recordatus est abrahe
et liberauit loth de subuersione urbium in quibus ha-
bitauerat. Ascenditque loth de segor. et mansit in
monte: due quoque filie eius cum eo. Timuerat
enim manere in segor: et mansit in spelunca ipse
et due filie eius. Dixitque maior ad minorem.
Pater noster senex est et nullus uirorum remansit in terra
qui possit ingredi ad nos iuxta morem uniuerse
terre. Veni inebriemus eum uino. dormiamusque
cum eo ut seruare possimus ex patre nostro semen.
Dederunt itaque patri suo bibere uinum nocte illa.
et ingressa est maior. dormiuitque cum patre. At ille
non sensit: nec quando accubuit filia. nec
quando surrexit. Altera quoque die: dixit maior
ad minorem. Ecce dormiui heri cum patre meo. de-
mus ei bibere uinum et hac nocte. et dormies cum eo.
ut saluemus semen de patre nostro. Dederunt et illa
nocte patri uinum. Ingressaque minor filia: dor-
miuit cum eo. Et nec tunc quidem sensit quando
concubuerit. uel quando surrexerit. Conceperunt
ergo due filie loth de patre suo. Peperitque maior
filium: et uocauit nomen eius moab. Ipse est pater
moabitarum usque in presentem diem. Minor quoque
peperit filium: et uocauit nomen eius amon. id est
filius populi mei. Ipse est pater amonitarum usque hodie.

XX

Profectus inde abraham in terram australem habi-
tauit inter cades et sur. et peregrinatus est in gerraris.
Dixitque abraham de sara uxore sua. soror mea
est. Misit ergo abimelech rex gerare: et tulit eam.

Rex gerare

Venit autem deus ad abimelech per somnium nocte:
et ait illi. En morieris propter mulierem quam tulisti:
habet enim uirum. Abimelech uero non tetigerat
eam. et ait. Domine: num gentem ignorantem et iustam
interficies? Nonne ipse dixit mihi. soror mea est. et ipsa
ait. frater meus est. In simplicitate cordis mei et mundi-
cia manuum mearum: feci hoc. Dixitque ad eum
dominus. Et ego scio quod simplici corde feceris: et ideo
custodiui te. ne peccares in me. et non dimisi. ut
tangeres eam. Nunc igitur redde uxorem uiro suo:
quia propheta est. et orabit pro te. et uiues. Si autem nolueris
reddere: scito quod morte morieris tu. et omnia que tua sunt.
Statimque de nocte consurgens abimelech uoca-
uit omnes seruos suos: et locutus est uniuersa uerba
hec in auribus eorum. timueruntque omnes uiri ualde.
Vocauit autem abimelech etiam abraham: et dixit ei.
Quid fecisti nobis? Quid peccauimus in te: quia indu-
xisti super me et super regnum meum peccatum grande?
Que non debuisti facere: fecisti nobis. Rursumque ex-
postulans ait. Quid uidisti ut hoc faceres. Respon-
dit abraham. Cogitaui mecum dicens: forsitan
non est timor dei in loco isto: et interficient me propter uxorem
meam. Alias autem et uere soror mea est: filia patris
mei et non filia matris mee. et duxi eam uxorem.
Postquam autem eduxit me deus de domo patris mei:
dixi ad eam. Hanc misericordiam facies mecum. In omni
loco ad quem ingrediemur: dices quod frater tuus
sim. Tulit ergo abimelech oues et boues et seruos.
et ancillas. et dedit abrahe. reddiditque illi saram
uxorem suam. et ait. Terra coram uobis est: ubicumque
tibi placuerit habita. Sare autem dixit. Ecce mil-
le argenteos dedi fratri tuo. Hoc erit tibi in uelamen
oculorum: ad omnes qui tecum sunt. Et quocumque
perrexeris. memento te deprehensam. Orante autem
abraham: sanauit deus abimelech. et uxorem ancil-
lasque eius. et pepererunt. Concluserat enim deus omnem
uuluam domus abimelech: propter saram uxorem

XXI

abraham. Visitauit autem dominus saram sicut pro-
miserat. et impleuit que locutus est. Concepitque et

parit

peperit filium in senectute sua: tempore quo predixerat
ei deus. Vocauitque abraham nomen filii sui quem ge-
nuit ei sara ysaac. et circumcidit eum die octaua
sicut preceperat ei deus. Cum centum esset annorum.
hac quippe etate patris natus est ysaac. Dixitque sa-
ra. Risum fecit michi deus. Quicumque audierit:
corridebit michi. Rursumque ait. Quis auditurum
crederet abraham. quod sara lactaret filium.
quem peperit iam seni. Creuit igitur puer:
et ablactatus est. Fecit abraham grande conuiuium
in die ablactationis eius. Cumque uidisset sara
filium agar egyptie ludentem: dixit ad abraham.
Eice ancillam hanc et filium eius. Non enim erit
heres filius ancille cum filio meo ysaac. Dure acce-
pit hoc abraham pro filio suo. Cui dixit deus. Non

cum ysaac filio suo

tibi videatur asperum super puero: et super ancilla tua
Omnia que dixerit tibi sara, audi vocem eius: quia in ysaac
vocabitur tibi semen. Sed et filium ancille faciam in
gentem magnam: quia semen tuum est. Surrexit itaque
abraham mane: et tollens panem et utrem aque inpo
suit scapule eius: tradiditque puerum et dimisit eam.
Que cum abisset: errabat in solitudine bersabee.
Cumque consumpta esset aqua in utre, abiecit puerum
subter unam arborum que ibi erant et abiit. Seditque e
regione procul: quantum potest arcus iacere. Dixit
enim. Non videbo morientem puerum. Et sedens contra
levavit vocem suam et flevit. Exaudivit autem deus vo
cem pueri. Vocavitque angelus domini agar de celo dicens.
Quid agis agar? Noli timere. Exaudivit enim
deus vocem pueri de loco in quo est. Surge tolle puerum
et tene manum illius: quia in gentem magnam
faciam eum. Aperuitque oculos eius deus: que videns pu
teum aque abiit. et implevit utrem: deditque puero bibe
re. Et fuit cum eo. Qui crevit. et moratus est in solitudi
ne factusque est iuvenis sagittarius. Habitavitque in deser
to pharan: et accepit illi mater sua uxorem de terra egyp
ti. Eodem tempore dixit abimelech et phicol princeps
exercitus eius ad abraham. Deus tecum est: in universis
que agis. Iura ergo per dominum: ne noceas mihi et posteris
meis stirpique mee. Sed iuxta misericordiam quam feci tecum facies
mihi. et terre in qua conversatus es advena. Dixitque abra
ham. Ego iurabo. Et increpavit abimelech propter
puteum aque: quem vi abstulerant servi illius.
Respondit abimelech. Nescivi quis fecerit hanc rem.
Sed et tu non indicasti mihi: et ego non audivi preter hodie.
Tulit itaque abraham oves et boves. et dedit abimelech
percusseruntque ambo fedus. Et statuit abraham septem
agnas gregis seorsum. Cui dixit abimelech. Quid
sibi volunt septem agne iste quas stare fecisti se
orsum? At ille. Septem inquit agnas accipies de
manu mea: ut sint in testimonium mihi quoniam ego fodi
puteum istum. Idcirco vocatus est locus ille bersabee
quia ibi uterque iuravit et inierunt fedus pro puteo iuramen
ti. Surrexit autem abimelech et phicol princeps
milicie eius: reversique sunt in terram palestinorum. A
braham vero plantavit nemus in bersabee: et in
vocavit ibi nomen domini dei eterni. et fuit colonus terre
philistinorum diebus multis. Que postquam ge
sta sunt. temptavit deus abraham et dixit ad eum. A

XXII

braham abraham. Ille respondit. Adsum. Ait
illi. Tolle filium tuum unigenitum quem diligis
ysaac. et vade in terram visionis: atque offer eum ibi
in holocaustum super unum montium quem mon
stravero tibi. Igitur abraham de nocte consurgens
stravit asinum suum: ducens secum duos iu

offert

venes et ysaac filium suum. Cumque concidisset lig
na in holocaustum: abiit ad locum quem pre
ceperat ei deus. Die autem tercio elevatis oculis vi
dit locum procul. dixitque ad pueros suos. Expe
ctate hic cum asino: ego et puer illuc usque prope
rantes postquam adoraverimus revertemur ad vos. Tu
lit quoque ligna holocausti. et imposuit super y
saac filium suum: ipse vero portabat in manibus
suis ignem et gladium. Cumque duo pergerent
simul: dixit ysaac patri suo. Pater mi. At ille
respondit. Quid vis fili? Ecce inquit ignis et
ligna: ubi est victima holocausti? Dixit abra
ham. Deus providebit sibi victimam holocausti
fili mi. Pergebant ergo pariter, veneruntque ad locum,
quem ostenderat ei deus in quo edificavit altare
et desuper ligna composuit. Cumque colligasset
ysaac filium suum posuit eum in altari super stru
em lignorum. Extenditque manum et arripuit
gladium: ut immolaret filium suum. Et ecce an
gelus domini de celo clamavit dicens. Abraham
abraham. Qui respondit. Adsum. Dixitque ei.
Non extendas manum tuam super puerum: neque
facias illi quicquam. Nunc cognovi quod timeas dominum
et non pepercisti filio tuo unigenito propter me. Leva
vit abraham oculos suos: viditque post tergum
arietem inter vepres herentem cornibus. Quem
assumens obtulit holocaustum pro filio. Appel
lavitque nomen loci illius. dominus videt. Unde usque
hodie dicitur in monte dominus videbit. Vocavit autem
angelus domini abraham secundo de celo dicens. Per me
metipsum iuravi, dicit dominus: quia fecisti rem hanc
et non pepercisti filio tuo unigenito: benedicam tibi et

propter me.

multiplicabo semen tuum sicut stellas celi. et velut
arenam que est in litore maris. Possidebit semen
tuum portas inimicorum suorum: et benedicentur
in semine tuo omnes gentes terre, quia obedisti vo
ci mee. Reversus est abraham ad pueros suos.
abieruntque bersabee simul. et habitavit ibi.
His ita gestis: nunciatum est abraham, quod
melcha quoque genuisset filios nachor fratri suo. Hus
primogenitum. et buz. fratrem eius. camuhel. patrem
syrorum. et chased. et azau. heldas quoque. et iedlaph.
ac bathuel, de quo nata est rebecca. Octo istos ge
nuit melcha nachor fratri abraham. Concubina
vero nomine illius roma: peperit thabee et gaom
et thaas. et maacha. Vixit autem sara centum

XXIII

Sara

viginti septem annis: et mortua est in civitate
arbee que est hebron in terra chanaan. Venitque
abraham ut plangeret et fleret eam. Cumque
surrexisset ab officio funeris: locutus est ad filios
heth dicens. Advena sum: et peregrinus apud vos.
Date mihi ius sepulchri vobiscum: ut sepeliam
mortuum meum. Responderunt filii heth.
Audi nos domine. Princeps dei es apud nos. In
electis sepulchris nostris sepeli mortuum tuum.
Nullusque prohibere poterit quin in monu
mento eius sepelias mortuum tuum. Surrexit
abraham. et adoravit populum terre. filios videli
cet heth. dixitque ad eos. Si placet anime vestre
ut sepeliam mortuum meum. audite me

et intercedite apud ephron filium seor ut det mihi
speluncam duplicem quam habet in extre-
ma parte agri sui. Pecunia digna tradat mihi
eam coram vobis in possessionem sepulcri.
Habitabat autem ephron in medio filiorum heth.
Responditque ephron ad abraham cunctis au-
dientibus qui ingrediebantur portam civitatis
illius dicens. Nequaquam ita fiet domine mi sed magis aus-
culta quod loquor. Agrum trado tibi et speluncam
que est in eo presentibus filiis populi mei. Sepe-
li mortuum tuum. Adoravit abraham coram populo
terre et locutus est ad ephron circumstante plebe
Queso ut audias me. Dabo pecuniam pro agro
Suscipe eam et sic sepeliam mortuum meum in
eo. Respondit ephron. Domine mi audi me. Terra
quam postulas quadringentis argenti siclis
valet. Istud est pretium inter me et te. Sed quantum
est hoc? Sepeli mortuum tuum. Quod cum audis-
set abraham appendit pecuniam quam ephron po-
stulaverat audientibus filiis heth quadringen-
tos siclos argenti et probate monete publice. Con-
firmatusque est ager quondam ephronis in quo e-
rat spelunca duplex respiciens mambre tam
ipse quam spelunca et omnes arbores eius in cunctis ter-
minis per circuitum abrahe in possessionem videnti-
bus filiis heth et cunctis qui intrabant portam
civitatis illius. Atque ita sepelivit abraham
saram uxorem suam in spelunca agri duplici
que respiciebat mambre. Hec est hebron in terra
chanaan. Et confirmatus est ager et antrum
quod erat in eo abrahe in possessionem monu-
menti a filiis heth.

XXIIII

Erat autem abraham
senex dierumque multorum et dominus in cunctis be-
nedixerat ei. Dixitque ad servum seniorem domus
sue qui preerat omnibus que habebat. Pone manum
tuam subter femur meum ut adiurem te per domi-
num deum celi et terre ut non accipias uxorem filio meo
de filiabus chananeorum inter quos habito. Sed ad ter-
ram et ad cognationem meam proficiscaris et in-
de accipias uxorem filio meo ysaac. Respondit
servus. Si noluerit mulier venire mecum in terram
hanc numquid reducere debeo filium tuum ad locum
de quo egressus es. Dixit abraham. Cave nequando
reducas illuc filium meum. Dominus deus celi qui
tulit me de domo patris mei et de terra nativita-
tis mee qui locutus est mihi et iuravit dicens. Semi-
ni tuo dabo terram hanc. Ipse mittet angelum su-
um coram te et inde accipies uxorem filio meo
Sin autem noluerit mulier sequi te non tene-
beris iuramento. Tantum filium meum ne
reducas illuc. Posuit ergo servus manum sub femo-
re domini sui abraham et iuravit illi super ser-
mone hoc. Tulitque decem camelos de grege domini
sui et abiit ex omnibus bonis eius portans secum.
Profectusque perrexit in mesopotamiam ad urbem
nachor. Cumque camelos fecisset accumbere extra op-
pidum iuxta puteum aque vespere eo tempore quo
solent mulieres egredi ad hauriendam aquam dixit.
Domine deus domini mei abraham occurre michi ob-
secro hodie et fac misericordiam cum domino meo abraham.
Ecce ego sto prope fontem aque et filie habitatorum
huius civitatis egredientur ad hauriendam aquam.
Igitur puella cui dixero inclina hydriam tuam
ut bibam et illa responderit bibe quin et camelis tuis
dabo potum ipsa est quam preparasti servo tuo ysaac
et per hoc intelligam quod feceris misericordiam cum domino meo. Nec-
dum intra se verba compleverat et ecce rebecca egre-
diebatur filia bathuel filii melche uxoris nachor
fratris abraham habens hydriam in scapula. puella
decora nimis virgoque pulcherrima et incogni-
ta viro. Descenderat autem ad fontem et imple-
verat hydriam ac revertebatur. Occurritque ei servus
et ait. Pauxillum mihi ad sorbendum prebe aque de
hydria tua. Que respondit. Bibe domine mi. Ce-
leriterque deposuit hydriam super ulnam suam et
dedit ei potum. Cumque ille bibisset adiecit. Quin
et camelis tuis hauriam aquam donec cuncti bi-
bant. Effundensque hydriam in canalibus recurrit
ad puteum ut hauriret aquam et haustam omnibus
camelis dedit. Ille autem contemplabatur eam tacite
scire volens utrum prosperum fecisset iter suum dominus an
non. Postquam ergo biberunt cameli protulit vir inaures
aureas appendentes siclos duos et armillas totidem
pondere siclorum decem. Dixitque ad eam. Cuius es
filia? Indica michi. Est in domo patris tui locus ad
manendum? Que respondit. Filia bathuelis sum
filii melche quem peperit nachor. Et addidit di-
cens. Palearum quoque et feni plurimum est apud nos
et locus spaciosus ad manendum. Inclinavit se
homo et adoravit dominum dicens. Benedictus dominus deus
domini mei abraham qui non abstulit misericordiam et veritatem
suam a domino meo et recto me itinere perduxit in domum
fratris domini mei. Cucurrit itaque puella et nuntiavit
in domum matris sue omnia que audierat. Habe-
bat autem rebecca fratrem nomine laban. Qui fe-
stinus egressus est ad hominem ubi erat fons. Cumque
vidisset inaures et armillas in manibus sororis sue
et audisset cuncta verba referentis. Hec locutus est mihi
homo venit ad virum qui stabat iuxta camelos
et prope fontem aque dixitque ad eum. Ingredere
benedicte domini. Cur foris stas? Preparavi do-
mum et locum camelis. Et introduxit eum in hos-
picium ac destravit camelos. Deditque paleas
et fenum et aquam ad lavandos pedes camelorum
et virorum qui venerant cum eo. Et appositus est in
conspectu eius panis. Qui ait. Non comedam
donec loquar sermones meos. Respondit ei. Lo-
quere. At ille servus inquit abraham sum et

rebecca

dominus benedixit domino meo valde. Magnificatusque est: et dedit ei oves et boves argentum et aurum servos et ancillas camelos et asinos. Et peperit Sara uxor domini mei filium domino meo in senectute sua. Deditque illi omnia que habuerat. Et adiuravit me dominus meus dicens. Non accipies uxorem filio meo de filiabus chananeorum in quorum terra habito: sed ad domum patris mei perges et de cognatione mea accipies uxorem filio meo. Ego vero respondi domino meo. Quid si noluerit venire mecum mulier? Dominus ait in cuius conspectu ambulo mittet angelum suum tecum et diriget viam tuam. Accipies uxorem filio meo de cognatione mea: et de domo patris mei. Innocens eris a maledictione mea: cum veneris ad propinquos meos et non dederint. Veni ergo hodie ad fontem et dixi. Domine deus domini mei abraham si direxisti viam meam in qua nunc ambulo: ecce sto iuxta fontem aque et virgo que egredietur ad hauriendam aquam audierit a me. Da michi pauxillum aque ad bibendum ex hydria tua et dixerit michi. Et tu bibe et camelis tuis hauriam: ipsa est mulier quam preparavit dominus filio domini mei. Dum hec mecum tacitus volverem: apparuit rebecca veniens cum hydria quam portabat in scapula. Descenditque ad fontem et hausit aquam. Et aio ad eam. Da michi paululum bibere. Que festinans deposuit hydriam de humero et dixit michi. Et tu bibe et camelis tuis potum tribuam. Bibi et adaquavit camelos. Interrogavique eam et dixi. Cuius es filia. Que respondit. Filia bathuelis sum filii nachor quem peperit ei melcha. Suspendi itaque inaures ad ornandam faciem eius: et armillas posui in manibus. Pronusque adoravi dominum benedicens domino deo domini mei abraham qui perduxit me recto itinere: ut sumerem filiam fratris domini mei filio eius. Quam ob rem si facitis misericordiam et veritatem cum domino meo indicate michi. Sin autem aliud placet et hoc dicite ut vadam ad dexteram sive ad sinistram. Responderunt laban et bathuel. A domino egressus est sermo: non possumus extra placitum eius quicquam aliud tecum loqui. En rebecca coram te est. Tolle eam et proficiscere: et sit uxor filii domini tui sicut locutus est dominus. Quod cum audisset puer abraham adoravit in terra dominum. Prolatisque vasis argenteis et aureis ac vestibus: dedit ea rebecce pro munere. Fratribus quoque eius et matri dona obtulit. Inito quoque convivio vescentes pariter et bibentes manserunt ibi. Surgens autem mane locutus est puer. Dimittite me ut vadam ad dominum meum. Responderunt fratres eius et mater. Maneat puella saltem decem dies apud nos et postea proficiscetur. Nolite ait me retinere: quia dominus direxit viam meam. Dimittite me ut pergam ad dominum meum. Dixerunt. Vocemus puellam: et queramus ipsius voluntatem. Cumque vocata venisset sciscitati sunt. Vis ire cum homine isto? Que ait. Vadam. Dimiserunt ergo eam et nutricem illius servumque abraham et comites eius: imprecantes prospera sorori sue atque dicentes. Soror nostra es. Crescas in mille milia: et possideat semen tuum portas inimicorum suorum. Igitur rebecca et puelle illius ascensis camelis secute sunt virum. Qui festinus revertebatur ad dominum suum. Eo tempore ysaac deambulabat per viam que ducit ad puteum: cuius nomen est viventis et videntis. Habitabat enim in terra australi: et egressus fuerat ad meditandum in agro inclinata iam die. Cumque levasset oculos: vidit camelos venientes procul. Rebecca quoque conspecto ysaac descendit de camelo: et ait ad puerum. Quis est ille homo qui venit per agrum in occursum nobis? Dixitque ei. Ipse est dominus meus. At illa tollens cito pallium: operuit se. Servus autem cuncta que gesserat narravit ysaac. Qui introduxit eam in tabernaculum sare matris sue: et accepit uxorem. Et in tantum dilexit eam: ut dolorem qui ex morte matris acciderat temperaret.

XXV

Abraham vero aliam duxit uxorem nomine cethuram. Que peperit ei zamram et iecsan et madan et madian et iesboc et sue. Iecsan quoque genuit saba et dadan. Filii dadan: fuerunt assurim et latusim et laomim. At vero ex madian: ortus est epha et opher et enoch et abida et eldaa. Omnes hi filii cethure. Deditque abraham cuncta que possederat ysaac. Filiis autem concubinarum largitus est munera et separavit eos ab ysaac filio suo dum adhuc ipse viveret ad plagam orientalem. Fuerunt autem dies vite eius centum septuaginta quinque anni: et deficiens mortuus est in senectute bona: provecteque etatis et plenus dierum. Congregatusque est ad populum suum: et sepelierunt eum ysaac et ismahel filii sui in spelunca duplici que sita est in agro ephron filii seor ethei e regione mambre: quem emerat a filiis heth. Ibi sepultus est ipse et sara uxor eius. Et post obitum illius benedixit deus ysaac filio eius qui habitabat iuxta puteum nomine viventis et videntis. Hee sunt generationes ismahel filii abrahe quem peperit ei agar egyptia famula sare: et hec nomina filiorum eius in vocabulis et generationibus suis. Primogenitus ismahel nabaioth. deinde cedar et abdeel et mabsan. masma quoque et duma et massa. adad et thema ithur et naphis et cedma. Isti sunt filii ismahel: et hec nomina per castella et oppida eorum duodecim principes tribuum suarum. Anni vite ismael centum triginta septem. Et deficiens mortuus est et appositus ad populum suum. Habitavit autem ab evila usque sur que respicit egyptum introeuntibus assyrios. Coram cunctis fratribus suis obiit. Hee quoque sunt generationes ysaac filii abraham. Abraham genuit ysaac. Qui cum XL esset annorum: duxit uxorem rebeccam filiam bathuel syri de mesopotamia

y Eich

Post geminos

sororem laban. Deprecatusque est ysaac dominum pro uxore sua, eo quod esset sterilis. Qui exaudiuit eum et dedit conceptum rebecce. Sed collidebantur in utero eius paruuli. Que ait. Si sic futurum erat, quid necesse fuit concipere? Perrexitque ut consuleret dominum. Qui respondens ait. Due gentes in utero tuo sunt, et duo populi ex uentre tuo diuidentur. Populusque populum superabit, et maior seruiet minori. Iam tempus pariendi uenerat: et ecce gemini in utero eius reperti sunt. Qui prior egressus est rufus erat: et totus in more pellis hispidus. Vocatumque est nomen eius esau. Protinus alter egrediens: plantam fratris tenebat manu. Et idcirco appellauit eum iacob. Sexagenarius erat ysaac: quando nati sunt paruuli. Quibus adultis: factus est esau uir gnarus uenandi et homo agricola. Iacob autem uir simplex habitabat in tabernaculis. Ysaac amabat esau eo quod de uenationibus illius uesceretur: et rebecca diligebat iacob. Coxit autem iacob pulmentum. Ad quem cum uenisset esau de agro lassus ait. Da michi de coctione hac rufa: quia oppido lassus sum. Quam ob causam: uocatum est nomen eius edom. Cui dixit iacob. Vende michi primogenita tua. Ille respondit. En morior: quid michi proderunt primogenita? Ait iacob. Iura ergo michi. Iurauit esau: et uendidit primogenita: et sic accepto pane et lentis edulio comedit et bibit: et abiit paruipendens quod primogenita uendidisset.

XXVI

Orta autem fame super terram post eam sterilitatem que acciderat in diebus abraham. abiit ysaac ad abimelech regem palestinorum in gerara. Apparuitque ei dominus: et ait. Ne descendas in egyptum: sed quiesce in terra quam dixero tibi et peregrinare in ea. eroque tecum et benedicam tibi. Tibi enim et semini tuo dabo uniuersas regiones has complens iuramentum quod spopondi abraham patri tuo: et multiplicabo semen tuum sicut stellas celi. Daboque posteris tuis uniuersas regiones has: et benedicentur in semine tuo omnes gentes terre: eo quod obedierit abraham uoci mee et custodierit precepta et mandata mea et cerimonias legesque seruauerit. Mansit itaque ysaac in geraris. Qui cum interrogaretur a uiris loci illius super uxore sua: respondit. Soror mea est. Timuerat enim confiteri quod sibi esset sociata coniugio: reputans ne forte interficerent eum propter illius pulchritudinem. Cumque pertransissent dies plurimi: et ibidem moraretur: prospiciens abimelech palestinorum rex per fenestram uidit eum iocantem cum rebecca uxore sua. et accersito ait. Perspicuum est: quod uxor tua sit. Cur mentitus es sororem tuam esse. Respondit. Timui: ne morerer propter eam. Dixitque abimelech. Quare imposuisti nobis? Potuit coire quispiam de populo cum uxore tua: et induxeras super nos grande peccatum. Precepitque omni populo dicens. Qui tetigerit hominis huius uxorem: morte morietur. Seuit autem ysaac in terra illa. et inuenit in ipso anno centuplum. Benedixitque ei dominus. et locupletatus est homo: et ibat proficiens atque succrescens. donec magnus uehementer effectus est. Habuit quoque possessionem ouium et armentorum: et familie plurimum.

putei

Ob hec inuidentes ei palestini: omnes puteos quos foderant serui patris illius abraham illo tempore obstruxerunt. implentes humo: in tantum ut ipse abimelech diceret ad ysaac. Recede a nobis. quoniam potentior nobis factus es ualde. Et ille discedens ut ueniret ad torrentem gerare habitaretque ibi rursum fodit alios puteos quos foderant serui patris sui abraham et quos illo mortuo olim obstruxerant philistiim. Appellauitque eos isdem nominibus: quibus ante pater uocauerat. Foderuntque in torrente et repererunt aquam uiuam. Sed et ibi iurgium fuit pastorum gerare, aduersum pastores ysaac dicentium nostra est aqua. Quam ob rem nomen putei ex eo quod acciderat uocauit calumpniam. Foderunt et alium et pro illo quoque rixati sunt. Appellauitque eum inimicitias. Profectus inde fodit alium puteum: pro quo non contenderunt. Itaque uocauit nomen illius latitudo dicens. Ego sum deus abraham patris tui. Noli metuere: quia tecum sum. Benedicam tibi: et multiplicabo semen tuum propter seruum meum abraham. Itaque edificauit ibi altare: et inuocato nomine domini extendit tabernaculum. Preceperitque seruis suis: ut foderent puteum. Ad quem locum cum uenissent de geraris abimelech et ochoza amici illius. et phicol dux militum: locutus est eis ysaac. Quid uenistis ad me hominem quem odistis et expulistis a uobis? Qui responderunt. Vidimus esse tecum dominum: et idcirco nunc diximus. Sit iuramentum inter nos et ineamus fedus. ut non facias nobis quicquam mali. sicut et nos nichil tuorum attigimus. nec fecimus quod te lederet. Sed cum pace dimisimus auctum benedictione domini. Fecit ergo eis conuiuium et post cibum et potum surgentes mane iurauerunt sibi mutuo. Dimisitque eos ysaac pacifice in locum suum. Ecce autem uenerunt in ipso die serui ysaac: annuntiantes ei de puteo quem foderant atque dicentes. Inuenimus aquam. Vnde appellauit eum abundantiam. Et nomen urbi impositum est bersabee. usque in presentem diem. Esau uero quadragenarius duxit uxores: iudith filiam beeri hethei. et basemath filiam helon eiusdem loci que ambe offenderant animum ysaac et rebecce.

XXVII

Senuit itaque ysaac et caligauerunt oculi eius et uidere non poterat. Vocauitque esau filium suum maiorem: et dixit ei. Fili mi.

Qui respondit. Adsum. Cui pater. Vides inquit quod senuerim et ignorem diem mortis mee. Sume arma tua, pharetram et arcum, et egredere foras. Cumque venatu aliquid apprehenderis: fac michi inde pulmentum sicut velle me nosti, et affer ut comedam, et benedicat tibi anima mea antequam moriar. Quod cum audisset rebecca, et ille abisset in agrum ut iussionem patris impleret, dixit filio suo iacob. Audivi patrem tuum loquentem cum esau fratre tuo et dicentem ei. Affer michi de venatione tua et fac cibos ut comedam, et benedicam tibi coram domino antequam moriar. Nunc ergo fili mi adquiesce consiliis meis, et pergens ad gregem affer michi duos hedos optimos, ut faciam ex eis escas patri tuo quibus libenter vescitur. Quas cum intuleris et comederit, benedicat tibi priusquam moriatur. Cui ille respondit. Nosti quod esau frater meus homo pilosus sit, et ego lenis. Si attrectaverit me pater meus et senserit, timeo ne putet me sibi voluisse illudere, et inducat super me maledictionem pro benedictione. Ad quem mater. In me sit ait ista maledictio fili mi, tantum audi vocem meam, et pergens affer que dixi. Abiit et attulit, deditque matri. Paravit illa cibos sicut noverat velle patrem illius, et vestibus esau valde bonis quas apud se habebat domi induit eum. Pelliculasque hedorum circumdedit manibus, et colli nuda protexit. Dedit pulmentum et panes quos coxerat tradidit. Quibus illatis dixit. Pater mi. At ille respondit. Audio. Quis es tu fili mi? Dixitque iacob. Ego sum esau primogenitus tuus. Feci sicut precepisti michi. Surge sede et comede de venatione mea, ut benedicat michi anima tua. Rursumque ysaac ad filium suum. Quomodo inquit tam cito invenire potuisti fili mi? Qui respondit. Voluntas dei fuit ut cito michi occurreret quod volebam.

Dixitque ysaac. Accede huc ut tangam te fili mi et probem utrum tu sis filius meus esau an non. Accessit ille ad patrem et palpato eo dixit ysaac. Vox quidem vox iacob est, sed manus manus sunt esau. Et non cognovit eum, quia pilose manus similitudinem maioris expresserant. Benedicens ergo illi ait. Tu es filius meus esau? Respondit. Ego sum. At ille. Offer inquit michi cibos de venatione tua fili mi, ut benedicat tibi anima mea. Quos cum oblatos comedisset, obtulit ei et vinum. Quo hausto dixit ad eum. Accede ad me, et da michi osculum fili mi. Accessit et osculatus est eum. Statimque ut sensit vestimentorum eius flagrantiam, benedicens ait. Ecce odor filii mei sicut odor agri pleni cui benedixit dominus. Det tibi deus de rore celi et de pinguedine terre abundantiam frumenti et vini, et serviant tibi populi, et adorent te tribus. Esto dominus fratrum tuorum, et incurventur ante te filii matris tue. Qui maledixerit tibi sit ille maledictus, et qui benedixerit tibi benedictionibus repleatur. Vix ysaac sermonem impleverat: et egresso iacob foras venit esau. Coctosque de venatione cibos intulit patri dicens.

Surge pater mi, et comede de venatione filii tui, ut benedicat michi anima tua. Dixitque ysaac. Quis enim es tu? Qui respondit. Ego sum filius tuus primogenitus esau. Expavit ysaac stupore vehementi, et ultra quam credi potest admirans ait. Quis igitur ille est qui dudum captam venationem attulit michi, et comedi ex omnibus priusquam tu venires? Benedixique ei, et erit benedictus. Auditis esau sermonibus patris, irrugiit clamore magno, et consternatus ait. Benedic etiam michi pater mi. Qui ait. Venit germanus tuus fraudulenter et accepit benedictionem tuam. At ille subiunxit. Iuste vocatum est nomen eius iacob: supplantavit enim me en altera vice. Primogenita mea ante tulit: et nunc secundo surripuit benedictionem meam. Rursumque ad patrem. Numquid non reservasti ait et michi benedictionem? Respondit ysaac. Dominum tuum illum constitui, et omnes fratres eius servituti illius subiugavi. Frumento et vino stabilivi eum, et tibi post hec fili mi ultra quid faciam? Cui esau. Num unam inquit tantum benedictionem habes pater? Michi quoque obsecro ut benedicas. Cumque heiulatu magno fleret, motus ysaac dixit ad eum. In pinguedine terre et in rore celi desuper erit benedictio tua. Vives in gladio et fratri tuo servies: tempusque veniet cum excutias et solvas iugum eius de cervicibus tuis. Oderat ergo semper esau iacob pro benedictione qua benedixerat ei pater. Dixitque in corde suo. Venient dies luctus patris mei, ut occidam iacob fratrem meum. Nuntiata sunt hec verba rebecce. Que mittens et vocans iacob filium suum, dixit ad eum. Ecce esau frater tuus minatur ut occidat te. Nunc ergo fili audi vocem meam, et consurgens fuge ad laban fratrem meum in haran. Habitabisque cum eo dies paucos, donec requiescat furor fratris tui, et cesset indignatio eius, obliviscaturque eorum que fecisti in eum. Postea mittam et adducam te inde huc. Cur utroque orbabor filio in una die? Dixit quoque rebecca ad ysaac. Tedet me vite mee propter filias heth. Si acceperit iacob uxorem de stirpe huius terre, nolo vivere.

XXVIII

Vocavitque ysaac iacob et benedixit, precepitque ei dicens. Noli accipere coniugem de genere chanaan, sed vade proficiscere in mesopotamiam syrie ad domum bathuel patris matris tue, et accipe tibi inde uxorem de filiabus laban avunculi tui. Deus autem omnipotens benedicat tibi, et crescere te faciat atque multiplicet, ut sis in turbas populorum. Et det tibi benedictiones abraham et semini tuo post te, ut possideas terram peregrinationis tue quam pollicitus est avo tuo. Cumque dimisisset eum ysaac, profectus venit in mesopotamiam syrie ad laban filium bathuel syri, fratrem rebecce matris sue. Videns autem esau quod

benedixisset pater suus iacob et misisset eum in mesopotamiam syrie, ut inde uxorem duceret et quod post benedictionem precepisset ei dicens: Non accipies coniugem de filiabus chanaan. quodque obediens iacob parentibus isset in syriam: probans quoque quod non libenter aspiceret filias chanaan pater suus: iuit ad ismahelem. et duxit uxorem absque his quas prius habebat: melech filiam ismahel filii abraham, sororem nabaioth. Igitur egressus iacob de bersabee: pergebat aram. Cumque venisset ad quendam locum et vellet in eo requiescere post solis occubitum: tulit de lapidibus qui iacebant et subponens capiti suo dormivit in eodem loco. Viditque in somnis scalam stantem super terram et cacumen illius tangens celum. angelos quoque dei ascendentes et descendentes per eam. et dominum innixum scale dicentem sibi: Ego sum dominus deus abraham patris tui: et deus ysaac. Terram in qua dormis tibi dabo et semini tuo. eritque germen tuum quasi pulvis terre. Dilataberis ad occidentem et orientem, septentrionem et meridiem: et benedicentur in te et in semine tuo cuncte tribus terre. Et ero custos tuus quocumque perrexeris. et reducam te in terram hanc. nec dimittam nisi complevero universa que dixi. Cumque evigilasset iacob de somno ait: Vere dominus est in loco isto: et ego nesciebam. Pavensque: quam terribilis inquit est locus iste. Non est hic aliud nisi domus dei: et porta celi. Surgens ergo mane iacob tulit lapidem quem subposuerat capiti suo: et erexit in titulum fundens oleum desuper. Appellavitque nomen urbis bethel: que prius luza vocabatur. Vovit etiam votum dicens: Si fuerit mecum deus. et custodierit me in via per quam ambulo. et dederit mihi panem ad vescendum. et vestem ad induendum. reversusque fuero prospere ad domum patris mei: erit mihi dominus in deum. et lapis iste quem erexi in titulum vocabitur domus dei. Cunctorumque que dederis mihi: decimas offeram tibi. Profectus ergo iacob venit ad terram orientalem: et vidit puteum in agro. tresque greges ovium accubantes iuxta eum. Nam ex illo adaquabantur pecora: et os eius grandi lapide claudebatur. Morisque erat ut cunctis ovibus congregatis devolverent lapidem: et refectis gregibus rursum super os putei ponerent. Dixitque ad pastores: Fratres unde estis? Qui responderunt: De haran. Quos interrogans: Numquid ait nostis laban filium nachor? Dixerunt: Novimus. Sanusne est inquit? Valet inquiunt. Et ecce rachel filia eius venit cum grege suo. Dixitque iacob: Adhuc multum diei superest: nec est tempus ut reducantur greges ad caulas. Date ante potum ovibus: et sic ad pastum eas reducite. Qui responderunt: Non possumus: donec omnia pecora congregentur. et amoveamus lapidem de ore putei ut adaquemus greges. Adhuc loquebantur et ecce rachel veniebat cum ovibus patris sui. Nam gregem ipsa pascebat. Quam cum vidisset iacob et sciret consobrinam suam. ovesque laban avunculi sui: amovit lapidem quo puteus claudebatur. Et adaquato grege: osculatus est eam. Elevataque voce flevit: et indicavit ei quod frater esset patris eius. et filius rebecce. At illa festinans: nuntiavit patri suo. Qui cum audisset venisse iacob filium sororis sue: cucurrit obviam ei. Complexusque eum et in oscula ruens: duxit in domum suam. Auditis autem causis itineris respondit: Os meum es. et caro mea. Et postquam expleti sunt dies mensis unius: dixit: Num quia frater meus es: gratis servies mihi? Dic quid mercedis accipias. Habebat vero filias duas. Nomen maioris lia. minor appellabatur rachel. Sed lia lippis erat oculis. rachel decora facie. et venusto aspectu. Quam diligens iacob ait: Serviam tibi pro rachel filia tua minore. septem annis. Respondit laban: Melius est ut tibi eam dem: quam viro alteri. Mane apud me. Servivit igitur iacob pro rachel septem annis. Et videbantur illi pauci dies: pre amoris magnitudine. Dixitque ad laban: Da mihi uxorem meam: quia iam tempus expletum est ut ingrediar ad eam. Qui vocatis multis amicorum turbis ad convivium: fecit nuptias. et vespere filiam suam liam introduxit ad eum: dans ancillam filie zelfam nomine. Ad quam cum ex more iacob fuisset ingressus: facto mane vidit liam. et dixit ad socerum: Quid est quod facere voluisti? Nonne pro rachel servivi tibi? Quare inposuisti michi? Respondit laban: Non est in loco nostro consuetudinis: ut minores ante tradamus ad nuptias. Imple ebdomadem dierum huius copule: et hanc quoque dabo tibi pro opere quo serviturus es michi septem annis aliis. Adquievit placito: et ebdomade transacta rachel duxit uxorem. Cui pater servam balam dederat. Tandemque potitus optatis nuptiis: servivit apud eum septem annis aliis. Videns autem dominus quod despiceret liam: aperuit vulvam eius sorore sterili permanente. Que conceptum genuit filium: vocavitque nomen eius ruben dicens: Vidit dominus humilitatem meam: nunc amabit me vir meus. Rursumque concepit: et peperit filium et ait: Quoniam audivit me dominus haberi contemptui: dedit etiam istum mihi. Vocavitque nomen illius symeon. Concepit tertio: et genuit alium dixitque: Nunc quoque copulabitur mihi maritus meus: eo quod pepererim illi tres filios. Et idcirco appellavit nomen illius levi. Quarto concepit et peperit filium et ait: Modo confitebor domino. Et ob hoc vocavit eum iudam. Cessavitque parere. Cernens autem rachel quod infecunda esset invidit sorori: et ait marito suo: Da mihi liberos: alioquin moriar. Cui iratus respondit iacob: Num pro deo ego sum. qui privavit te fructu ventris tui? At illa: habeo inquit famulam balam: ingredere ad eam ut pariat super genua mea et habeam ex ea filios. Deditque illi balam in coniugio. Que ingresso ad

Scala

XXIX

sorores

id est amore sequentis prolis

XXX

se uiro concepit. et peperit filium. Dixitque rachel. Iu
dicauit me dominus. et exaudiuit uocem meam dans mihi filium.
Et idcirco appellauit nomen eius dan. Rursumque bala
concipiens peperit alterum. pro quo ait rachel. Com
parauit me deus cum sorore mea. et inualui. Voca
uitque eum neptalim. Sentiens lia quod parere
desisset. zelfam ancillam suam marito tradidit. Que
post conceptum edente filium. dixit feliciter. Et idcir
co uocauit nomen eius gad. Peperit quoque zelfa alte
rum. Dixitque lia. Hoc pro beatitudine mea. Beatam
quippe me dicent mulieres. Propterea appellauit
eum aser. Egressus autem ruben tempore mes
sis triticee in agrum repperit mandragoras quas
matri lie detulit. Dixitque rachel. Da mihi partem de man
dragoris filii tui. Illa respondit. Parumne tibi uide
tur quod preripueris maritum mihi. nisi etiam mandra
goras filii mei tuleris. Ait rachel. Dormiat tecum
hac nocte. pro mandragoris filii tui. Redeuntique ad
uesperam de agro iacob. egressa est in occursum eius
lia et ait. Ad me inquit intrabis. quia mercede con
duxi te pro mandragoris filii mei. Dormiuit cum ea
nocte illa. et exaudiuit deus preces eius. Concepitque et pe
perit filium quintum et ait. Dedit deus mercedem mihi. quia
dedi ancillam meam uiro meo. Appellauitque nomen
eius isachar. Rursum lia concipiens. peperit sextum
filium et ait. Ditauit me deus dote bona etiam hac uice.
Mecum erit maritus meus. eo quod genuerim ei
sex filios. Et idcirco appellauit nomen eius zabulon.
Post quem peperit filiam nomine dinam. Recor
datus quoque dominus rachel exaudiuit eam. et aperuit
uuluam eius. Que concepit et peperit filium dicens.
Abstulit deus obprobrium meum. Et uocauit nomen eius
ioseph dicens. Addat mihi dominus filium alterum. Nato
autem ioseph. dixit iacob socero suo. Dimitte
me ut reuertar in patriam et ad terram meam.
Da mihi uxores et liberos meos. pro quibus seruiui tibi ut
abeam. tu nosti seruitutem qua seruiui tibi.
Ait ei laban. Inueniam gratiam in conspectu tuo.
Experimento didici. quod benedixerit me deus propter te.
Constitue mercedem tuam. quam dem tibi. At ille
respondit. Tu nosti quomodo seruierim tibi. et quanta in
manibus meis fuerit possessio tua. Modicum
habuisti antequam uenirem. et nunc diues effectus es.
Benedixitque tibi dominus ad introitum meum. Iustum est igitur
ut aliquando prouideam domui mee. Dixitque laban.
Quid dabo tibi. At ille respondit. Nichil uolo.
Sed si feceris quod postulo. iterum pascam et cu
stodiam pecora tua. Gyra omnes greges tuos et se
para cunctas oues uarias et sparso uellere. et quodcum
que maculosum et uarium fuerit tam in ouibus quam in
capris erit merces mea. Respondebitque mihi cras iu
sticia mea. quando placiti tempus aduenerit coram te.
Et omnia que non fuerint uaria et maculosa tam in
ouibus quam in capris. furti me arguent. Dixit la
ban. Gratum habeo quod petis. Et separauit in
die illo capras et oues. et hyrcos. et arietes. uarios
atque maculosos. Cunctum autem gregem unicolorem
id est albi et nigri uelleris. tradidit in manu filiorum
suorum. et posuit spatium itineris inter se. et generum
dierum trium. qui pascebat reliquos greges eius.
Tollens ergo iacob uirgas populeas uirides et a
migdalinas et ex platanis ex parte decorticauit eas
detractisque corticibus in his que spoliata fuerant
candor apparuit. Illa uero que integra erant. ui
ridia permanserunt. Atque in hunc modum color ef
fectus est uarius. Posuitque eas in canalibus ubi ef
fundebatur aqua. ut cum uenissent greges ad
bibendum. ante oculos haberent uirgas. et in as
pectu earum conciperent. Factumque est ut in ipso calore
coitus oues intuerentur uirgas. et parerent ma
culosa et uaria. et diuerso colore respersa. Diuisitque gre
gem iacob. et posuit uirgas ante oculos arietum.
Erant autem alba queque et nigra laban. cetera
uero iacob. separatis inter se gregibus. Igitur
quando primo tempore ascendebantur oues ponebat iacob
uirgas in canalibus aquarum ante oculos arietum et
ouium ut in earum contemplatione conciperent.
Quando uero serotina admissura erat et con
ceptus extremus. non ponebat eas. Factaque sunt ea
que erant serotina laban. et que primi temporis iacob.
Ditatusque est homo ultra modum. et habuit gre
ges multos. ancillas et seruos. camelos et asinos.
Postquam autem audiuit uerba filiorum laban di
centium. Tulit iacob omnia que fuerunt patris nostri. et de
illius facultate ditatus. factus est inclitus. ani
maduertit quoque faciem laban quod non esset erga se
sicut heri et nudiustertius. maxime dicente sibi domino.
Reuertere in terram patrum tuorum. et ad generationem tuam
eroque tecum. misit et uocauit rachel et liam in agrum
ubi pascebat greges. dixitque eis. Video faciem patris
uestri. quod non sit erga me sicut heri et nudiustertius.
Deus autem patris mei fuit mecum. et ipse nostis quod
totis uiribus meis seruierim patri uestro. Sed pater uester cir
cumuenit me. et mutauit mercedem meam decem uicibus.
et tamen non dimisit eum deus ut noceret mihi. Si quando dixit.
uarie erunt mercedes tue. pariebant omnes oues
uarios fetus. Quando uero econtrario ait. alba
queque accipies pro mercede. omnes greges alba pepe
rerunt. Tulitque deus substantiam patris uestri. et
dedit mihi. Postquam enim conceptus ouium tempus aduene
nerat. Leuaui oculos meos et uidi in sompnis ascen
dentes mares super feminas. uarios et maculosos
et diuersorum colorum. Dixitque angelus dei ad me in sompnis.
Iacob. Et ego respondi. Adsum. Qui ait. Leua
oculos tuos. et uide uniuersos masculos ascendentes
super feminas uarios respersos atque maculosos. Vi
di enim omnia. que fecit tibi laban. Ego sum deus be
thel. ubi unxisti lapidem et uotum uouisti mihi. Nunc
ergo surge et egredere de terra hac. reuertens in terram
natiuitatis tue. Responderunt rachel et lia. Num
quid habemus residui quicquam in facultatibus et he
reditate domus patris nostri. Nonne quasi alienas
reputauit nos. et uendidit comeditque pretium
nostrum. Sed deus tulit opes patris nostri. et nobis ea tradi

Virgas

XXXI

abscessit

dit ac filiis nostris. Unde omnia que precepit deus fac.

Surrexit itaque iacob et impositis liberis et coniugibus suis super camelos abiit. Tulitque omnem substantiam et greges et quicquid in mesopotamia adquisierat pergens ad ysaac patrem suum in terram chanaan. Eo tempore laban ierat ad tondendas oves: et rachel furata est idola patris sui. Noluitque iacob confiteri socero suo quod fugeret. Cumque abisset tam ipse quam omnia que iuris sui erant: et amne transmisso pergeret contra montem galaad: nunciatum est laban die tercio quod fugeret iacob. Qui assumptis fratribus suis persecutus est eum diebus vii. et comprehendit eum in monte galaad. Viditque in sompnis dicentem sibi dominum. Cave ne quicquam aspere loquaris contra iacob. Iacob quoque extenderat in monte tabernaculum. Cumque ille consecutus esset eum cum fratribus suis: in eodem monte galaad fixit tentorium. Et dixit ad iacob. Quare ita egisti ut clam me abigeres filias meas quasi captivas gladio? Cur ignorante me fugere voluisti: nec indicare mihi ut prosequerer te cum gaudio et canticis et tympanis et cytharis? Non es passus ut oscularer filios meos ac filias. Stulte operatus es. Et nunc valet quidem manus mea reddere tibi malum. Sed deus patris tui heri dixit mihi. Cave ne loquaris cum iacob quicquam durius. Esto. Ad tuos ire cupiebas et desiderio tibi erat domus patris tui. Cur furatus es deos meos? Respondit iacob. Quod inscio te profectus sum: timui ne violenter auferres filias tuas. Quod autem furti me arguis; apud quemcumque inveneris deos tuos necetur coram fratribus nostris. Scrutare: quicquid tuorum apud me inveneris aufer. Hec dicens ignorabat quod rachel furata esset ydola. Ingressusque laban tabernacula iacob et lie. et utriusque famule non invenit. Cumque intrasset tentorium rachelis: illa festinans abscondit idola subter stramenta cameli et sedit desuper. Scrutantique omne tentorium et nichil invenienti ait. Ne irascatur dominus meus quod coram te adsurgere nequeo: quia iuxta consuetudinem feminarum nunc accidit mihi. Sic delusa sollicitudo querentis est. Tumensque iacob cum iurgio ait. Quam ob culpam meam et ob quod peccatum meum sic exarsisti post me et scrutatus es omnem supellectilem meam? Quid invenisti de cuncta substantia domus tue? Pone hic coram fratribus tuis et fratribus meis: et iudicent inter me et te. Ideo viginti annos fui tecum. Oves tue et capre steriles non fuerunt. Arietes gregis tui non comedi: nec captum a bestia ostendi tibi. Ego damnum omne reddebam: quicquid furto perierat a me exigebat. Die noctuque estu urebar et gelu: fugiebat sompnus ab oculis meis. Sic per viginti annos in domo tua servivi tibi: quatuordecim pro filiabus et sex pro gregibus tuis. Immutasti quoque mercedem meam decem vicibus. Nisi deus patris mei abraham et timor ysaac affuisset michi: forsitan modo nudum me dimisisses. Afflictionem meam et laborem manuum mearum respexit deus: et arguit te heri. Respondit ei laban. Filie mee et filii et greges tui et omnia que cernis mea sunt. Quid possum facere filiis et nepotibus meis? Veni ergo et ineamus fedus ut sit testimonium inter me et te. Tulit itaque iacob lapidem: et erexit illum in titulum. Dixitque fratribus suis. Afferte lapides. Qui congregantes fecerunt tumulum: comederuntque super eum. Quem vocavit laban tumulum testis: et iacob acervum testimonii: uterque iuxta proprietatem lingue sue. Dixitque laban. Tumulus iste testis erit inter me et inter te hodie. Et idcirco appellatum est nomen eius galaad: id est tumulus testis. Intueatur dominus et iudicet inter nos quando recesserimus a nobis. Si afflixeris filias meas et si introduxeris uxores alias super eas: nullus sermonis nostri testis est absque deo qui presens respicit. Dixitque laban rursum ad iacob. En tumulus hic et lapis quem erexi inter me et te testis erit. Tumulus inquam iste et lapis sint in testimonio. Si aut ego transiero illum pergens ad te: aut tu preterieris malum michi cogitans: deus abraham et deus nachor iudicet inter nos deus patris eorum. Iuravit iacob per timorem patris sui ysaac. Immolatisque victimis in monte: vocavit fratres suos ut ederent panem. Qui cum comedissent: manserunt ibi. Laban vero de nocte consurgens: osculatus est filios et filias suas: et benedixit illis: reversusque in locum suum. Iacob quoque abiit itinere quo ceperat.

XXXII

Fueruntque ei obviam angeli dei. Quos cum vidisset ait. Castra dei sunt hec. Et appellavit nomen loci illius mahanaim: id est castra. Misit autem et nuncios ante se ad esau fratrem suum in terram seir regionis edom. Precepitque eis dicens. Sic loquimini domino meo esau. Hec dicit frater tuus iacob. Apud laban peregrinatus sum: et fui usque in presentem diem. Habeo boves et asinos oves et servos et ancillas. Mittoque nunc legationem ad dominum meum: ut inveniam gratiam in conspectu tuo. Reversique sunt nuncii ad iacob dicentes. Venimus ad esau fratrem tuum: et ecce properat in occursum tibi cum quadringentis viris. Timuit iacob valde et perterritus divisit populum qui secum erat greges quoque et oves et boves et camelos in duas turmas dicens. Si venerit esau ad unam turmam et percusserit eam: alia turma que reliqua est salvabitur. Dixitque iacob. Deus patris mei abraham et deus patris mei ysaac domine qui dixisti michi revertere in terram tuam et in locum nativitatis tue et benefaciam tibi: minor sum cunctis miserationibus et veritate quam explesti servo tuo. In baculo meo transivi iordanem istum: et nunc cum duabus turmis regredior. Erue me de manu fratris mei de manu esau: quia valde eum timeo: ne forte

venientes percutiat matrem cum filiis. Tu locutus
es quod bene mihi faceres et dilatares semen meum sicut arenam
maris que pre multitudine numerari non potest. Cumque dor-
misset ibi nocte illa: separavit de his que habebat
munera Esau fratri suo. capras ducentas. hyrcos vigin-
ti. oves ducentas. arietes .xx. camelos fetas cum pul-
lis suis .xxx. vaccas .xl. et tauros .xx. asinas .xx. et
pullos earum decem. et misit per manus servorum suorum
singulos seorsum greges. Dixitque pueris suis. An-
tecedite me et sit spatium inter gregem et gregem.
Et precepit priori dicens. Si obviam habueris Esau fratrem
meum et interrogaverit te cuius es. et quo vadis. et cuius
sunt ista que sequeris: respondebis. Servi tui Ia-
cob. Munera misit domino suo Esau. Ipse quoque post
nos venit. Similiter mandata dedit secundo ac tertio:
et cunctis qui sequebantur greges dicens. Iisdem
verbis loquimini ad Esau cum inveneritis eum et adde-
tis. Ipse quoque servus tuus Iacob iter nostrum insequitur.
Dixit enim. Placabo illum muneribus que precedunt
et postea eum videbo. Forsitan propitiabitur mihi. Preces-
serunt itaque munera ante eum: ipse vero mansit
nocte illa in castris. Cumque mature surrexisset: tu-
lit duas uxores suas et totidem famulas cum unde-
cim filiis: et transivit vadum Iaboc. Transductisque
omnibus que ad se pertinebant remansit solus.

Luctatur.

Et ecce vir luctabatur cum eo usque mane. Qui cum
videret quod eum superare non posset: tetigit nervum
femoris eius. et statim emarcuit. Dixitque ad eum.
Dimitte me: iam enim ascendit aurora. Respon-
dit. Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. Ait ergo.
Quod nomen est tibi. Respondit. Iacob. At ille nequa-
quam inquit Iacob appellabitur nomen tuum: sed
Israel. Quoniam si contra deum fortis fuisti: quanto magis
contra homines prevalebis. Interrogavit eum Iacob.
Dic mihi quo appellaris nomine? Respondit. Cur
queris nomen meum? Et benedixit ei in eodem loco.
Vocavitque Iacob nomen loci illius Phanuel dicens.
Vidi dominum facie ad faciem: et salva facta est anima mea.
Ortusque est ei statim sol. postquam transgressus est Phanu-
el. Ipse vero claudicabat pede. Quam ob causam
non comedunt filii Israel nervum: qui emarcuit
in femore Iacob usque in presentem diem: eo quod tetigit

XXXIII

nervum femoris eius et obstupuerit. Levans
autem Iacob oculos suos: vidit venientem Esau et cum eo
quadringentos viros. Divisitque filios Lie et Rachel
ambarumque famularum. et posuit utramque ancillam
et liberos earum in principio: Liam vero et liberos eius
in secundo loco. Rachel autem et Ioseph novissimos. Et
ipse progrediens: adoravit pronus in terram septies do-
nec appropinquaret frater eius. Currens itaque Esau obviam
fratri suo. amplexatus est eum: stringensque collum eius
et osculans flevit. Levatisque oculis: vidit mulie-
res et parvulos earum et ait. Quid sibi volunt isti
et quid ad te pertinent? Respondit. Parvuli sunt
quos donavit mihi deus servo tuo. Et appropinquan-
tes ancille et filii earum incurvati sunt. Accessitque
Lia cum liberis suis: et cum similiter adorassent:
extremi Ioseph et Rachel adoraverunt. Et ait Esau.
Que nam sunt iste turme inquit quas obviam
habui? Respondit. Ut invenirem gratiam coram
domino meo. Et ille. Habeo ait plurima frater mi:
sint tua tibi. Dixit Iacob. Noli ita obsecro. sed si inve-
ni gratiam in oculis tuis. accipe munusculum de ma-
nibus meis. Sic enim vidi faciem tuam: quasi
viderim vultum dei. Esto mihi propitius: et suscipe
benedictionem quam attuli tibi. et quam do-
navit mihi deus tribuens omnia. Vix fratre compellen-
te suscipiens ait. Gradiamur simul: eroque so-
cius itineris tui. Dixitque Iacob. Nosti domine mi
quod parvulos habeam teneros. et oves et bo-
ves fetas mecum. Quas si plus in ambulando
fecero laborare: morientur una die cuncti
greges. Precedat dominus meus ante servum suum:
et ego sequar paulatim vestigia eius sicut vi-
dero posse parvulos meos: donec veniam ad
dominum meum in Seir. Respondit Esau. Oro te
ut de populo qui mecum est saltem socii remanea-
nt vie tue. Non est inquit necesse. hoc uno
indigeo: ut inveniam gratiam in conspectu
domini mei. Reversus est itaque illo die Esau iti-
nere quo venerat in Seir. Et Iacob venit in
Socoth. id est Tabernacula: ubi edificata domo
et fixis tentoriis appellavit nomen loci illius Socoth.
id est Tabernacula. Transivitque in Salem urbem
Sychimorum: que est in terra Chanaan: postquam reversus
est de Mesopotamia Syrie: et habitavit iuxta
oppidum. Emitque partem agri: in qua fixe-
rat tabernacula a filiis Emor patris Sichem cen-
tum agnis: et erecto ibi altari invocavit super

XXXIIII

Dina.

illud fortissimum deum Israel. Egressa est autem
Dina filia Lie ut videret mulieres regionis illius.
Quam cum vidisset Sichem filius Emor Evei
princeps terre illius: adamavit. et rapuit. et dor-
mivit cum illa vi opprimens virginem. et
conglutinata est anima eius cum ea: tristemque
blanditiis delinivit. Et pergens ad Emor pa-
trem suum: accipe inquit mihi puellam hanc coniugem.
Quod cum audisset Iacob absentibus filiis. et in pastu
pecorum occupatis siluit: donec redirent.
Egresso autem Emor patre Sychem ut loque-
retur ad Iacob: ecce filii eius veniebant de agro.
Auditoque quod acciderat irati sunt valde:
eo quod fedam rem esset operatus in Israel: et viola-
ta filia Iacob rem illicitam perpetrasset. Locutus est
itaque Emor ad eos. Sychem filii mei adhe-
sit anima filie vestre. Date eam illi uxorem:

et iungamus vicissim conubia. Filias vestras tradite
nobis: et filias nostras accipite. et habitate nobiscum.
Terra in potestate vestra est. Exercete et negociamini.
et possidete eam. Sed et sychem ad patrem et ad fratres eius
ait. Inveniam gratiam coram vobis: et quecumque
statueritis dabo. Augete dotem: et munera postu
late. Libens tribuam quod petieritis tantum date
mihi puellam hanc uxorem. Responderunt filii ia
cob sychem et patri eius in dolo: sevientes ob stu
prum sororis eorum. Non possumus facere quod petitis. nec
dare sororem nostram homini incircumciso: quod il
licitum et nefarium est apud nos. Sed in hoc valebi
mus federari. Si esse volueritis nostri similes. et
circumcidatur in vobis omne masculini sexus.
tunc dabimus et accipiemus mutuo filias vestras ac nostras
et habitabimus vobiscum. erimusque unus populus.
Si autem circumcidi nolueritis: tollemus filiam
nostram et recedemus. Placuit oblatio eorum emor et
sichem filio eius. nec distulit adolescens quin
statim quod petebatur expleret. Amabat enim
puellam valde: et ipse erat inclitus in omni domo pa
tris sui. Ingressique portam urbis: locuti sunt populo.
Viri isti pacifici sunt: et volunt habitare no
biscum. Negocientur in terra et exerceant eam:
que spaciosa et lata cultoribus indiget. Filias eorum ac
cipiemus uxores: et nostras illis dabimus. Unum
est quod differtur: tantum bonum. Si circum
cidamus masculos nostros ritum gentis imitantes: et
et substantia eorum et pecora et cuncta que possident
nostra erunt. Tantum in hoc adquiescamus: et ha
bitantes simul unum efficiemus populum. Ad
sensi sunt omnes: circumcisis cunctis maribus.
Et ecce die tercio quando gravissimus vulnerum dolor
est: arreptis duo iacob filii symeon et levi fratres
dine gladiis. ingressi sunt urbem confidenter. Inter
fectisque omnibus masculis: emor et sichem pariter ne
caverunt. tollentes dinam de domo sichem sororem
suam. Quibus egressis: irruerunt super occisos ce
teri filii iacob: et depopulati sunt urbem in ultio
nem stupri: oves eorum et armenta et asinos cun
ctaque vastantes que in domibus et in agris erant.
Parvulos quoque et uxores eorum: duxere capti
vas. Quibus patratis audacter: iacob dixit ad syme
on et levi. Turbastis me et odiosum fecistis cha
naneis et pherezeis habitatoribus terre huius.
Nos pauci sumus. Illi congregati percutient me:
et delebor ego et domus mea. Responderunt. Num
ut scorto abuti debuere sorore nostra? [XXXV] Inte
rea locutus est dominus ad iacob. Surge et ascen
de bethel et habita ibi: faceque altare deo qui ap
paruit tibi: quando fugiebas esau fratrem tu
um. Iacob vero convocata omni domo sua ait.
Abicite deos alienos qui in medio vestri sunt
et mundamini: ac mutate vestimenta vestra.
Surgite et ascendamus in bethel: ut facia
mus ibi altare domino: qui exaudivit me in die
tribulationis mee: et fuit socius itineris mei. Dede
runt ergo ei omnes deos alienos quos habebant: et in
aures que erant in auribus eorum. At ille infodit ea
subter therebinthum. que est post urbem sichem. Cumque
profecti essent: terror dei invasit omnes per circuitum civi
tates. et non sunt ausi persequi recedentes. Venit igitur
iacob luzam: que est in terra chanaan cognomento
bethel: ipse et omnis populus cum eo. Edificavitque ibi al
tare: et appellavit nomen loci domus dei. Ibi enim apparu
it ei deus: cum fugeret fratrem suum. Eodem tempore
mortua est debbora nutrix rebecce: et sepulta est ad ra
dices bethel subter quercum. Vocatumque est nomen loci
quercus fletus. Apparuit iterum deus iacob: postquam
reversus est de mesopotamia syrie. Benedixitque ei
dicens. Non vocaberis ultra iacob: sed israel erit no
men tuum. Et appellavit eum israel. Dixitque ei.
Ego deus omnipotens: cresce et multiplicare. gentes et populi
nationum erunt ex te: et reges de lumbis tuis e
gredientur. Terramque quam dedi abraham et ysaac
dabo tibi: et semini tuo post te. Et recessit ab eo. Ille
vero erexit titulum lapideum. in loco quo locu
tus fuerat ei deus. libans super eum libamina. et effun
dens oleum. vocansque nomen loci bethel. Egressus
inde. venit verno tempore ad terram que ducit ephra
tam in qua cum parturiret rachel. ob difficul
tatem partus periclitari cepit. Dixitque ei obstetrix.
Noli timere: quia et hunc habebis filium. Egrediente
autem anima pre dolore et imminente iam morte:
vocavit nomen filii sui benoni. id est filius doloris mei. [Benoni]
Pater vero appellavit eum beniamin. id est filius
dextere. Mortua est ergo rachel: et sepulta in via
que ducit effratham: hec est bethleem. Erexitque
iacob titulum super sepulchrum eius: hic est titulus
monumenti rachel usque in presentem diem. E
gressus inde: fixit tabernaculum trans turrem
gregis. Cumque habitaret in illa regione: abiit
ruben et dormivit cum bala concubina patris sui
quod illum minime latuit. Erant autem filii iacob
duodecim. Filii lye: primogenitus ruben et syme
on. et levi. et iudas. et ysachar. et zabulon. Filii rachel
ioseph. et beniamin. Filii bale ancille rachelis: dan
et neptalim. Filii zelphe ancille lie: gad et aser. Hii
filii iacob. qui nati sunt ei in mesopotamiam
syrie. Venit etiam ad ysaac patrem suum in mambre
civitatem arbee. hec est hebron in qua peregri
natus est abraham et ysaac. Et completi sunt
dies ysaac centum octoginta annorum: consumptusque
etate mortuus est. et appositus populo suo senex et
plenus dierum. Et sepelierunt eum esau et ia
cob filii eius. [XXXVI] [Ge esau] Hee sunt autem generationes esau
ipse est edom. Esau accepit uxores de filiabus cha
naan. adam filiam helom ethei. et oolibama
filiam ane. filii sebeon evei. basemath quoque
filiam ismahel sororem nabaioth. Peperit autem

ada eliphaz. Basemath: genuit rauhel. Oolibama edidit hieus. et hielom. et chore. Hii filii esau qui nati sunt ei in terra chanaan. Tulit autem esau uxores suas. et filios. et filias et omnem animam domus sue. et substantiam et pecora. et cuncta que habere poterat in terra chanaan. et abiit in alteram regionem. recessitque a fratre suo iacob. Diuites enim erant ualde et simul habitare non poterant. nec sustinebat eos terra peregrinationis eorum pre multitudine gregum. Habitauitque esau in monte seyr: ipse est edom. He sunt generationes esau patris edom in monte seyr. Et hec nomina filiorum eius. eliphaz filius ada uxoris esau. rauhel quoque filius basemath uxoris eius. Fueruntque filii eliphaz. teman. omar. sepho. et gatham. et cenez. Erat autem tamna concubina eliphaz filii esau: que peperit ei amalech. Hii sunt filii ade: uxoris esau. Filii autem rauhel: naath. et zara. semma. et meza. Hii filii basemath uxoris esau. Isti quoque erant filii oolibama filie ane filii sebeon uxoris esau. quos genuit ei hieus. et hielon. et chore. Hii duces filiorum esau. Filii eliphaz primogeniti esau: dux theman. dux omor. dux sepho. dux cenez. dux chore. dux gatham. dux amalech. Hii filii eliphaz in terra edom: et filii ade. Hii quoque filii rauhel filii esau. dux naath. dux zara. dux semma. dux meza. Hii duces rauhel in terra edom. Isti filii basemath uxoris esau. Hii autem filii oolibama uxoris esau. dux hieus. dux hielon. dux chore. Hii duces oolibama filie ane: uxoris esau. Isti filii esau. et hii duces eorum: ipse est edom. Isti filii seir horrei habitatores terre. lothan. et sobal. et sebeon. et anan. et dison. et eser. et disan. Hii duces horrei filii seir. in terra edom. Facti sunt autem filii lothan horrei. et hemam. Erat autem soror lothan: thamna. Et isti filii sobal: aluam. et manaeth. et ebal. sephi. et onam. Et hii filii sebeon. achaia. et anam. Iste est ana qui inuenit aquas calidas in solitudine: cum pasceret asinos sebeon patris sui. Habuitque filium disan: et filiam oolibama. Et isti filii disan. amdan. et esban. et iethran. et charan. Hii quoque filii eser. balaan. et zeuan. et acham. Habuit autem filios disan. hus. et aran. Isti duces horreorum. dux lothan. dux sobal. dux sebeon. dux ana. dux dison. dux eser. dux disan. Isti duces horreorum. qui imperauerunt in terra seyr. Reges autem qui regnauerunt in terra edom. antequam haberent regem filii israel fuerunt hii: bale filius beor. nomenque urbis eius denaba. Mortuus est autem bale. et regnauit pro eo iobab filius zare de bosra. Cumque mortuus esset iobab regnauit pro eo husan de terra themanorum. Hoc quoque mortuo: regnauit pro eo adad filius badadi. qui percussit madian in regione moab. et nomen urbis eius abuith. Cumque mortuus esset adad: regnauit pro eo semla de masereca. Hoc quoque mortuo: regnauit pro eo saul de fluuio rooboth. Cumque et hic obisset. successit in regnum baalanan. filius achobor. Isto quoque mortuo: regnauit pro eo adar: nomenque urbis eius phau. Et appellabatur uxor illius meezabel. filia matred. filia mizaab. Hec ergo nomina ducum esau in cognationibus et locis. et uocabulis suis. dux tamna. dux alua. dux ietheth. dux oolibama. dux ela. dux phinon. dux cenez. dux theman. dux mabsar. dux madihel. dux iram. Hii duces edom: habitantes in terra imperii sui. Ipse est esau: pater idumeorum.

XXXVII

Habitauit autem iacob in terra chanaan. in qua peregrinatus est pater suus. Et he sunt generationes eius. Ioseph cum sedecim annorum esset: pascebat gregem cum fratribus suis adhuc puer. Et erat cum filiis bale et zelphe: uxorum patris. Accusauitque fratres suos apud patrem: crimine pessimo. Israel autem diligebat ioseph super omnes filios suos. eo quod in senectute genuisset eum. Fecitque ei tunicam polimitam. Videntes autem fratres eius. quod a patre plus cunctis filiis amaretur. oderant eum nec poterant ei quicquam pacifice loqui. Accidit quoque ut uisum somnium referret fratribus suis: que causa maioris odii seminarium fuit. Dixitque ad eos. Audite somnium meum quod uidi. Putabam ligare nos manipulos in agro. et quasi consurgere meum manipulum et stare: uestrosque manipulos circumstantes adorare manipulum meum. Responderunt fratres eius. Numquid rex noster eris. aut subiciemur dicioni tue? Hec ergo causa somniorum atque sermonum: inuidie et odii fomitem ministrauit. Aliud quoque uidit somnium quod narrans fratribus ait. Vidi per somnium quasi solem et lunam. et stellas undecim adorare me. Quod cum patri suo et fratribus retulisset: increpauit eum pater. et dixit. Quid sibi uult hoc somnium quod uidisti? Num ego et mater tua. et fratres adorabimus te super terram? Inuidebant igitur ei fratres sui: pater uero rem tacitus considerabat. Cumque fratres illius in pascendis gregibus patris morarentur in sichem: dixit ad eum israel. Fratres tui pascunt oues in sichimis. ueni. mittam te ad eos. Quo respondente presto sum: ait. Vade et uide si cuncta prospera sint erga fratres tuos et pecora. et renuntia mihi quid agatur. Missus de ualle hebron: uenit in sichem. Inuenitque eum uir errantem in agro: et interrogauit eum quid quereret. At ille respondit. Fratres meos quero: indica mihi ubi pascant greges. Dixitque ei uir. Recesserunt de loco isto. Audiui autem eos dicentes. eamus in dothaim. Perrexit ergo ioseph post fratres suos: et inuenit eos in dothaim. Qui cum uidissent eum procul. antequam accederet ad eos cogitauerunt illum occidere. et mutuo loquebantur. Ecce somniator uenit. Venite occidamus eum: et mittamus in cisternam ueterem. dicemusque fera pessima deuorauit eum. Et tunc apparebit quid illi prosint

sint somnia sua. Audiens autem hoc ruben
nitebatur liberare eum de manibus eorum et dicebat.
Non interficiamus animam eius: nec effundamus
sanguinem. sed proicite eum in cisternam hanc que est
in solitudine. manusque uestras seruate innoxias. Hoc
autem dicebat. uolens eum eripere de manibus eorum
et reddere patri suo. Confestim igitur ut peruenit
ad fratres nudauerunt eum tunica talari et poly-
mita: miseruntque eum in cisternam que non habebat aquam.
Et sedentes ut comederent panem: uiderunt uia-
tores ysmahelitas uenire de galaad. et camelos eorum
portantes aromata et resinam et stacten in egyp-
tum. Dixit ergo iudas fratribus suis. Quid nobis prodest.
si occiderimus fratrem nostrum et celauerimus sanguinem ip-
sius? Melius est ut uenundetur ismahelitis: et
manus nostre non polluantur. frater enim et caro nostra est.
Adquieuerunt fratres sermonibus eius. Et pretereuntibus
hismahelitis negociatoribus extrahentes eum de
cisterna uendiderunt hysmahelitis .xx. argenteis.
Qui duxerunt eum in egyptum. Reuersusque ru-
ben ad cisternam non inuenit puerum: et scissis
uestibus pergens ad fratres suos ait. Puer non conparet: et
ego quo ibo? Tulerunt autem tunicam eius: et
in sanguine hedi quem occiderant tinxerunt:
mittentes qui ferrent ad patrem et dicerent. Hanc
inuenimus. uide utrum tunica filii tui sit an non.
Quam cum agnouisset pater ait. Tunica filii mei est
fera pessima deuorauit eum bestia deuorauit ioseph.
Scissisque uestibus indutus est cilicio: lugens filium multo
tempore. Congregatis autem cunctis liberis eius ut
lenirent dolorem patris noluit consolationem
recipere sed ait. Descendam ad filium meum lugens
in infernum. Et illo perseuerante in fletu madianei
uendiderunt ioseph in egyptum putiphar eunu-
cho pharaonis magistro militie. Eo tempore
descendens iudas a fratribus suis. diuertit ad uirum
odolamitem nomine hyram. Viditque ibi filiam
hominis cananei uocabulo sue: et uxore accepta
ingressus est ad eam. Que concepit et peperit filium:
uocauitque nomen eius her. Rursum concepto fetu
natum filium nominauit onan. Tercium quoque
peperit quem appellauit sela. Quo nato. parere
ultra cessauit. Dedit autem iudas uxorem
primogenito suo her. nomine [erased]
thamar. Fuitque her
primogenitus iude nequam in conspectu domini: et
ab eo occisus est. Dixit ergo iudas ad onam filium su-
um. Ingredere ad uxorem fratris tui: et sociare illi
ut suscites semen fratri tuo. Ille sciens non sibi nasci filios
introiens ad uxorem fratris sui semen fundebat in
terram ne liberi fratris nomine nascerentur. Et
idcirco percussit eum dominus: quod rem detestabilem
faceret. Quam ob rem dixit iudas thamar nu-
rui sue. Esto uidua in domo patris tui. donec
crescat sela filius meus. Timebat enim ne et ipse
moreretur sicut et fratres eius. Que abiit et habitauit
in domo patris sui. Euolutis autem multis diebus
mortua est sue uxor iude. Qui post luctum conso-
latione suscepta. ascendebat ad tonsores ouium suarum
ipse et hyras opilio gregis odollamita in thamnas.
Nunciatumque est thamar. quod socer illius ascen-
deret in thamnas. ad tondendas oues. Que depositis
uiduitatis uestibus assumpsit theristrum: et mutato
habitu sedit in biuio itineris quod ducit thamnam
eo quod creuisset sela: et non eum accepisset maritum. Quam
cum uidisset iudas: suspicatus est esse meretricem.
Operuerat enim uultum suum: ne cognosceretur.
Ingrediensque ad eam: ait. Dimitte me: ut coeam
tecum. Nesciebat enim quod nurus sua esset. Qua
respondente. quid michi dabis ut fruaris concubi-
tu meo? dixit. Mittam tibi hedum de gregibus. Rur-
sumque illa dicente. patiar quod uis. si dederis mihi
arrabonem. donec mittas quod polliceris ait iudas.
Quid uis tibi pro arrabone dari? Respondit. Anulum
tuum et armillam et baculum quem manu tenes.
Ad unum igitur coitum concepit mulier. Et surgens
abiit. Depositoque habitu quem assumpserat indu-
ta est uiduitatis uestibus. Misit autem iudas edum per
pastorem suum odollamitem: ut reciperet pignus
quod dederat mulieri. Qui cum non inuenisset eam:
interrogauit homines loci illius. Vbi est mulier que
sedebat in biuio? Respondentibus cunctis. non fuit
in loco isto meretrix. reuersus est ad iudam et dixit ei.
Non inueni eam. Sed et homines loci illius dixe-
runt mihi numquam ibi sedisse scortum. Ait iudas.
Habeat sibi. certe mendacii nos arguere
non poterit. Ego misi hedum quem promiseram.
et tu non inuenisti eam. Ecce autem post tres men-
ses. nunciauerunt iude dicentes. Fornicata est tha-
mar nurus tua: et uidetur uterus illius intumes-
cere. Dixit iudas. Producite eam: ut comburatur.
Que cum duceretur ad penam. misit ad soce-
rum suum dicens. De uiro cuius hec sunt concepi.
Cognosce cuius sit anulus et armilla et baculus.
Qui agnitis muneribus. ait. Iustior me est, quia
non tradidi eam sela filio meo. Attamen ultra non
cognouit eam. Instante autem partu. apparue-
runt gemini in utero. Atque in ipsa effusione in-
fantium: unus protulit manum in qua obste-
trix ligauit coccinum dicens. Iste egredietur prior.
Illo uero retrahente manum egressus est alter.
Dixitque mulier. Quare diuisa est propter te maceria?
Et ob hanc causam uocauit nomen eius phares.
Postea egressus est frater eius in cuius manu erat
coccinum: quem appellauit zara. Igitur ioseph
ductus est in egyptum: emitque eum phutiphar
eunuchus pharaonis princeps exercitus uir egyp-
tius de manu hismahelitarum. a quibus perductus
erat. Fuitque dominus cum eo. et erat uir in cunctis
prospere agens. Habitabatque in domo domini sui:

XXXV
III

Vendunt.

thamar

XXXI

qui optime noverat esse dominum cum eo. et omnia que gereret ab eo dirigi in manu illius. Invenitque Ioseph gratiam coram domino suo: et ministrabat ei. A quo prepositus omnibus gubernabat creditam sibi domum et universa que tradita fuerant. Benedixitque dominus domui egyptii propter Ioseph. et multiplicavit tam in edibus quam in agris cunctam eius substantiam. Nec quicquam aliud noverat nisi panem quo vescebatur. Erat autem Ioseph pulchra facie et decorus aspectu. Post multos itaque dies. iniecit domina oculos suos in Ioseph et ait. Dormi mecum. Qui nequaquam adquiescens operi nefario. dixit ad eam. Ecce dominus meus omnibus mihi traditis. ignorat quid habeat in domo sua: nec quicquam est quod non in mea sit potestate vel non tradiderit michi preter te que uxor eius es. Quomodo ergo possum malum hoc facere et peccare in dominum meum. Huiuscemodi verbis per singulos dies et mulier molesta erat adolescenti: et ille recusabat stuprum. Accidit autem ut quadam die intraret Ioseph domum. et operis quippiam absque arbitris faceret: et illa apprehensa lacinia vestimenti eius diceret: Dormi mecum. Qui relicto in manu illius pallio fugit et egressus est foras. Cumque vidisset mulier vestem in manibus suis et se esse contemptam: vocavit homines domus sue et ait ad eos. En introduxit virum hebreum: ut illuderet nobis. Ingressus est ad me ut coiret mecum. Cumque ego succlamassem et audisset vocem meam: reliquit pallium quod tenebam et fugit foras. In argumentum ergo fidei retentum pallium ostendit marito revertenti domum. et ait. Ingressus est ad me servus hebreus quem adduxisti ut illuderet michi. Cumque vidisset me clamare: reliquit pallium et fugit foras. His auditis dominus et nimium credulus verbis coniugis: iratus est valde. Tradiditque Ioseph in carcerem ubi vincti regis custodiebantur. et erat ibi clausus. Fuit autem dominus cum Ioseph: et misertus illius dedit ei gratiam in conspectu principis carceris. qui tradidit in manu illius universos vinctos qui in custodia tenebantur. Et quicquid fiebat sub ipso erat. nec noverat aliquid cunctis ei creditis. Dominus enim erat cum illo et omnia eius opera dirigebat.

XL

His ita gestis: accidit ut peccarent duo eunuchi. pincerna regis egypti et pistor domino suo. Iratusque pharao contra eos. nam alter pincernis preerat. alter pistoribus: misit eos in carcerem principis militum in quo erat vinctus et Ioseph. At custos carceris tradidit eos Ioseph qui et ministrabat eis. Aliquantum temporis fluxerat. et illi in custodia tenebantur. Videruntque ambo somnium nocte una iuxta interpretationem congruam sibi. Ad quos cum introisset Ioseph mane et vidisset eos tristes. sciscitatus est dicens. Cur tristior est hodie solito facies vestra. Qui responderunt. Somnium vidimus: et non est qui interpretetur nobis. Dixitque ad eos Ioseph. Numquid non dei est interpretatio? Referte mihi quid videritis. Narravit prior prepositus pincernarum somnium suum. Videbam coram me vitem in qua erant tres propagines crescere paulatim in gemmas et post flores uvas maturescere. calicemque pharaonis in manu mea. Tuli ergo uvas et expressi in calicem quem tenebam. et tradidi poculum pharaoni. Respondit Ioseph. Hec est interpretatio somnii. Tres propagines tres adhuc dies sunt. post quos recordabitur pharao ministerii tui. et restituet te in gradum pristinum. Dabisque ei calicem iuxta officium tuum sicut facere ante consueveras. Tantum memento mei cum tibi bene fuerit. et facies mecum misericordiam ut suggeras pharaoni ut educat me de isto carcere: quia furto sublatus sum de terra hebreorum et hic innocens in lacum missus sum. Videns pistorum magister quod prudenter somnium dissolvisset. ait. Et ego vidi somnium quod haberem tria canistra farine super caput meum et in uno canistro quod erat excelsius portare me omnes cibos qui fiunt arte pistoria. avesque comedere ex eo. Respondit Ioseph. Hec est interpretatio somnii. Tria canistra tres adhuc dies sunt. post quos auferet caput tuum ac suspendet te in cruce. et lacerabunt volucres carnes tuas. Exinde dies tertius natalis pharaonis erat. Qui faciens grande convivium pueris suis. recordatus est inter epulas magistri pincernarum et pistorum principis. Restituitque alterum in locum suum. ut porrigeret regi poculum. alterum suspendit in patibulo. ut coniectoris veritas probaretur. Et tamen succedentibus prosperis. prepositus pincernarum oblitus est interpretis sui.

XLI

Post duos annos vidit pharao somnium. Putabat se stare super fluvium. de quo ascendebant septem boves pulchre et crasse nimis. et pascebantur in locis paludestribus. Alie quoque septem emergebant de flumine fede. confecteque macie. et pascebantur in ipsa amnis ripa in locis virentibus. devoraveruntque eas. quarum mira species et habitudo corporum erat. Expergefactus pharao rursum dormivit et vidit alterum somnium. Septem spice pullulabant in culmo uno: plene atque formose. Alie quoque totidem spice tenues et percusse uredine oriebantur. devorantes omnem priorum pulchritudinem. Evigilans pharao post quietem et facto mane pavore perterritus misit ad coniectores egypti. cunctosque sapientes. et accersitos narravit somnium. nec erat qui interpretaretur. Tunc demum reminiscens pincernarum magister ait. Confiteor peccatum meum. Iratus rex servis suis. me et magistrum pistorum retrudi iussit in carcerem principis militum. Ubi una nocte uterque vidimus somnium: presagum futurorum. Erat ibi pu

er hebreus eiusdem ducis militum famulus. Cui narrantes
nos somnia: audiuimus quicquid postea res probauit
euentus. Ego enim redditus sum officio meo: et il
le suspensus est in cruce. Protinus ad regis imperium
eductum de carcere totonderunt ioseph. ac ueste
mutata obtulerunt ei. Cui ille ait. Vidi somnia
nec est qui edisserat que audiui te prudentissime
conicere. Respondit ioseph. Absque me deus respon
debit prospera pharaoni. Narrauit ille quod uiderat.
Putabam me stare super ripam fluminis: et vii.
boues de amne conscendere pulchras nimis et
obesis carnibus. que in pastu paludis uirecta carpe
bant. Et ecce has sequebantur alie septem boues
in tantum deformes et macilente: ut numquam
tales in terra egypti uiderim. Que deuoratis
et consumptis prioribus nullum saturitatis dedere ue
stigium: sed simili macie et squalore torpebant.
Euigilans: rursum sopore depressus. uidi somp
nium. Septem spice pullulabant in culmo u
no: plene atque pulcherrime. Alie quoque vii.
tenues et percusse uredine oriebantur e stipula:
que priorum pulchritudinem deuorauerunt. Narra
ui coniectoribus somnium: et nemo est qui edisserat.
Respondit ioseph. Sompnium regis unum est.
Que facturus est pharaoni: ostendit deus. Septem
boues pulchre. et septem spice plene. septem
ubertatis anni sunt. eandemque uim sompnii con
prehendunt. Septem quoque boues tenues atque
macilente. que ascenderunt post eas. et septem spice
tenues et uento urente percusse. septem anni sunt
uenture famis qui hoc ordine complebuntur.
Ecce septem anni uenient fertilitatis magne: in
uniuersa terra egypti. Quos sequentur vii. anni alii
tante sterilitatis. ut obliuioni tradatur cuncta
retro habundantia. Consumptura est enim fames
omnem terram et ubertatis magnitudinem perditu
ra inopie magnitudo. Quod autem uidisti secundo
ad eandem rem pertinens somnium: firmitatis
indicium est: eo quod fiat sermo dei et uelocius
impleatur. Nunc ergo prouideat rex uirum sapientem
et industrium. et preficiat eum terre egypti. qui
constituat prepositos per singulas regiones et quin
tam partem fructuum per vii. annos fertilitatis
qui iam nunc futuri sunt congreget in horrea. et omne
frumentum sub pharaonis potestate condatur
serueturque in urbibus et pararetur futuris vii. an
norum fami. que pressura est egyptum: et non consumetur
terra inopia. Placuit pharaoni consilium. et
cunctis ministris eius. Locutusque est ad eos. Num
inuenire poterimus talem uirum qui spiritu dei plenus
sit. Dixit ergo ad ioseph. Quia ostendit tibi
deus omnia que locutus es numquid sapientiorem et si
milem tui inuenire potero? Tu eris super domum
meam. et ad tui oris imperium cunctus populus obediet.
Uno tantum regni solio te precedam. Dicens

quoque rursum pharao ad ioseph. Ecce constitui te:
super uniuersam terram egypti. Tulit anulum de manu
sua et dedit in manu eius: uestiuitque eum stola bys
sina et collo torquem auream circumposuit. Fecitque a
scendere super currum suum secundum clamante precone. ut
omnes coram eo genu flecterent. et prepositum esse scirent
uniuerse terre egypti. Dixit quoque rex ad ioseph. Ego
sum pharao. absque tuo imperio non mouebit quisquam
manum aut pedem in omni terra egypti. Vertitque
nomen eius: et uocauit eum lingua egyptiaca sontom
phanes quod hebraice dicitur saphanath paneath. id est
saluatorem mundi. Dedit quoque illi uxorem aseneth
filiam phutiphares sacerdotis heleopoleos. Egres
susque est ioseph ad terram egypti. xxx. autem erat annorum
quando stetit in conspectu regis pharaonis. et circuiuit omnes
regiones egypti. Venitque fertilitas vii. annorum
et in manipulos redacte segetes congregate sunt in
horrea egypti. Omnis etiam frugum abundantia: in sin
gulis urbibus condita est. Tantaque fuit multitudo tri
tici ut harene maris coequaretur. et copia mensuram
excederet. Nati sunt autem ioseph filii duo an
tequam ueniret fames. quos ei peperit aseneth filia
phutiphares sacerdotis heleopoleos. Vocauitque no
men primogeniti manasse dicens. Obliuisci me fecit
deus omnium laborum meorum: et domus patris mei. Nomen secundi
appellauit ephraim dicens. Crescere me fecit deus
in terra paupertatis mee. Igitur transactis vii. annis
ubertatis qui fuerant in egypto: ceperunt uenire
septem anni inopie quos predixerat ioseph: et in
uniuerso orbe fames preualuit. In cuncta autem terra
egypti: erat fames. Qua esuriente: clamauit populus
ad pharaonem alimenta petens. Quibus ille respon
dit. Ite ad ioseph: et quicquid uobis dixerit facite. Cresce
bat autem cotidie fames: in omni terra. Aperuitque ioseph uni
uersa horrea et uendebat egyptiis. Nam et illos oppresse
rat fames. Omnesque prouincie ueniebant in egyptum:
ut emerent escas. et malum inopie temperarent. cxl

XLII

Audiens autem iacob quod alimenta uenderentur in egypto
dixit filiis suis. Quare negligitis? Audiui quod tri
ticum uenundetur in egypto. Descendite et emite no
bis necessaria: ut possimus uiuere et non consumamur
inopia. Descenderunt igitur fratres ioseph decem ut eme
rent frumenta in egypto: beniamin domi retento
a iacob. Qui dixerat fratribus eius. ne forte in itinere quic
quam patiatur mali. Ingressi sunt autem terram egypti cum
aliis qui pergebant ad emendum. Erat autem fames in terra
chanaan: et ioseph princeps egypti. atque ad illius
nutum frumenta populis uendebantur. Cumque ado
rassent eum fratres sui et agnouisset eos: quasi ad alie
nos durius loquebatur. interrogans eos. Unde uenistis?
Qui responderunt. De terra chanaan ut emamus uictui
necessaria. Et tamen fratres ipse cognosceret: non est agnitus
ab eis. Recordatusque somniorum que aliquando uiderat:
ait ad eos. Exploratores estis. Ut uideatis infir
miora terre uenistis. Qui dixerunt. Non est ita domine: sed

Veniunt

Preficiat

servi tui venerunt ut emerent cibos. Omnes filii unius viri sumus. Pacifici venimus nec quicquam famuli tui machinantur mali. Quibus ille respondit: Aliter est. Immunita terre huius considerare venistis. At illi: Duodecim, inquiunt, servi tui fratres sumus filii viri unius in terra Chanaan. Minimus cum patre nostro est, alius non est super. Hoc est, ait, quod locutus sum: exploratores estis. Iam nunc experimentum vestri capiam. Per salutem Pharaonis non egrediemini hinc donec veniat frater vester minimus. Mittite ex vobis unum et adducat eum. Vos autem eritis in vinculis donec probentur que dixistis, utrum falsa an vera sint. Alioquin per salutem Pharaonis exploratores estis. Tradidit ergo eos custodie tribus diebus. Die autem tertio eductis de carcere ait: Facite quod dixi et vivetis. Deum enim timeo. Si pacifici estis, frater vester unus ligetur in carcere. Vos autem abite et ferte frumenta que emistis in domos vestras. Et fratrem vestrum minimum adducite ad me ut possim vestros probare sermones et non moriamini. Fecerunt ut dixerat et locuti sunt ad invicem: Merito hec patimur quia peccavimus in fratrem nostrum videntes angustiam anime illius dum deprecaretur nos et non audivimus. Idcirco venit super nos ista tribulatio. E quibus unus, Ruben, ait: Numquid non dixi vobis: nolite peccare in puerum, et non audistis me? En sanguis eius exquiritur. Nesciebant autem quod intelligeret Ioseph eo quod per interpretem loqueretur ad eos. Avertitque se parumper et flevit, et reversus locutus est ad eos. Tollensque Symeon et ligans illis presentibus iussit ministris ut implerent saccos eorum tritico et reponerent pecunias singulorum in sacculis suis, datis super cibariis in via. Qui fecerunt ita. At illi portantes frumenta in asinis profecti sunt. Apertoque unus sacco ut daret iumento pabulum in diversorio, contemplatus pecuniam in ore sacculi dixit fratribus suis: Reddita est mihi pecunia mea, en habetur in sacco. Et obstupefacti turbatique dixerunt mutuo: Quidnam est hoc quod fecit nobis Deus? Veneruntque ad patrem suum in terram Chanaan et narraverunt ei omnia que accidissent sibi dicentes: Locutus est nobis dominus terre dure et putavit nos exploratores provincie. Cui respondimus: Pacifici sumus nec ullas molimur insidias. Duodecim fratres uno patre geniti sumus. Unus non est super, minimus cum patre nostro versatur in terra Chanaan. Qui ait nobis: Sic probabo quod pacifici sitis. Fratrem vestrum unum dimittite apud me et cibaria domibus vestris necessaria sumite et abite, fratremque vestrum minimum adducite ad me ut sciam quod non sitis exploratores, et istum qui tenetur in vinculis recipere possitis, ac deinceps que vultis emendi habeatis licentiam. His dictis cum frumenta effunderent, singuli reppererunt in ore saccorum ligatas pecunias. Exterritisque simul omnibus dixit pater Iacob: Absque liberis me esse fecistis. Ioseph non est super, Symeon tenetur in vinculis, Beniamin auferetis. In me hec mala omnia reciderunt. Cui respondit Ruben: Duos filios meos interfice si non reduxero illum tibi. Trade illum in manu mea et ego eum tibi restituam. At ille: Non descendet, inquit, filius meus vobiscum. Frater eius mortuus est et ipse solus remansit. Si quid ei adversi acciderit in terra ad quam pergitis, deducetis canos meos cum dolore ad inferos.

XLIII

Interim fames omnem terram vehementer premebat. Consumptisque cibis quos ex Egypto detulerant, dixit Iacob ad filios suos: Revertimini et emite nobis pauxillum escarum. Respondit Iudas: Denuntiavit nobis vir ille sub testificatione iurisiurandi dicens: Non videbitis faciem meam nisi fratrem vestrum minimum adduxeritis vobiscum. Si ergo vis mittere eum nobiscum, pergemus pariter et ememus tibi necessaria. Si autem non vis, non ibimus. Vir enim, ut sepe diximus, denuntiavit nobis dicens: Non videbitis faciem meam absque fratre vestro minimo. Dixit eis Israel: In meam hoc fecistis miseriam ut indicaretis ei et alium habere vos fratrem. At illi dixerunt: Interrogavit nos homo per ordinem nostram progeniem, si pater viveret, si haberemus fratrem, et nos respondimus ei consequenter iuxta id quod fuerat sciscitatus. Numquid scire poteramus quod dicturus esset: Adducite vobiscum fratrem vestrum? Iudas quoque dixit patri suo: Mitte puerum mecum ut proficiscamur et possimus vivere, ne moriamur nos et parvuli nostri. Ego suscipio puerum, de manu mea require illum. Nisi reduxero et tradidero eum tibi, ero peccati reus in te omni tempore. Si non intercessisset dilatio, iam vice altera venissemus. Igitur Israel pater eorum dixit ad eos: Si sic necesse est, facite quod vultis. Sumite de optimis terre fructibus in vasis vestris et deferte viro munera, modicum resine et mellis et styracis et stactes et therebinthi et amygdalarum. Pecuniamque duplicem ferte vobiscum, et illam quam invenistis in sacculis reportate, ne forte errore factum sit. Sed et fratrem vestrum tollite et ite ad virum. Deus autem meus omnipotens faciat eum vobis placabilem et remittat vobiscum fratrem vestrum quem tenet et hunc Beniamin. Ego autem quasi orbatus absque liberis ero. Tulerunt ergo viri munera et pecuniam duplicem et Beniamin, descenderuntque in Egyptum et steterunt coram Ioseph. Quos cum ille vidisset et Beniamin simul, precepit dispensatori domus sue dicens: Introduc viros domum et occide victimas et instrue convivium, quoniam mecum sunt comesturi meridie. Fecit ille sicut fuerat imperatum et introduxit viros domum. Ibique exterriti dixerunt mutuo: Propter pecuniam quam retulimus prius in saccis nostris introducti sumus, ut devolvat in nos calumpniam et violenter subiciat servituti et nos et asinos nostros. Quam ob rem in ipsis foribus accedentes ad dispensatorem locuti sunt: Oramus, domine mi, ut audias. Iam

ante descendimus ut emeremus escas. Quibus emptis cum venissemus ad diversorium aperuimus saccos nostros et invenimus pecuniam in ore saccorum quam nunc eodem pondere reportavimus. Sed et aliud attulimus argentum ut emamus que necessaria sunt. Non est in nostra conscientia quis eam posuerit in marsupiis nostris. At ille respondit. Pax vobiscum. nolite timere. Deus vester et deus patris vestri dedit vobis thesauros in sacculis vestris. Nam pecuniam quam dedistis mihi probatam ego habeo. Eduxitque ad eos Symeon. et introductis domum attulit aquam et laverunt pedes suos. deditque pabula asinis eorum. Illi vero parabant munera donec ingrederetur ioseph meridie. Audierant enim quod ibi comesturi essent panem. Igitur ingressus est ioseph domum suam. obtuleruntque ei munera tenentes in manibus et adoraverunt eum proni in terram. At ille resalutatis eis clementer interrogavit dicens. Salvusne est pater vester senex de quo dixeratis mihi? Adhuc vivit? Qui responderunt. Sospes est servus tuus pater noster. Adhuc vivit. Et incurvati adoraverunt eum. Attollens autem ioseph oculos vidit beniamin fratrem suum uterinum et ait. Iste est frater vester minimus de quo dixeratis mihi? Et rursum. Deus inquit misereatur tui fili mi. Festinavitque quia commota fuerant viscera eius super fratre suo et erumpebant lacrime. et introiens cubiculum flevit. Rursumque lota facie egressus continuit se et ait. Ponite panes. Quibus appositis seorsum ioseph et seorsum fratribus egyptiis quoque qui vescebantur simul seorsum. illicitum est enim egyptiis comedere cum hebreis et profanum putant huiuscemodi convivium. Sederunt coram eo primogenitus iuxta primogenita sua et minimus iuxta etatem suam. Et mirabantur nimis. sumptis partibus quas ab eo acceperant. Maiorque pars venit beniamin. ita ut quinque partibus excederet. Biberuntque et inebriati sunt cum eo.

XLIIII xliiii

Precepit autem ioseph dispensatori domus sue dicens. Imple saccos eorum frumento quantum possunt capere. et pone pecuniam singulorum in summitate sacci. Sciphum autem meum argenteum et pretium quod dedit tritici pone in ore sacci iunioris. Factumque est ita. Et orto mane dimissi sunt cum asinis suis. Iamque urbem exierant et processerant paululum. Tunc ioseph accersito dispensatore domus. Surge inquit persequere viros et apprehensis dicito. Quare reddidistis malum pro bono? Sciphum quem furati estis ipse est in quo bibit dominus meus. et in quo augurari solet. Pessimam rem fecistis. Fecit ille ut iusserat. et apprehensis per ordinem locutus est. Qui responderunt. Quare sic loquitur dominus noster ut servi tui tantum flagitium commiserint? Pecuniam quam invenimus in summitate saccorum reportavimus ad te de terra chanaan. et quomodo consequens est ut furati simus de domo domini tui aurum vel argentum? Apud quemcumque fuerit inventum servorum tuorum quod queris moriatur. et nos servi erimus domini nostri. Qui dixit. Fiat iuxta vestram sententiam. Apud quem fuerit inventum ipse sit servus meus. vos autem eritis innoxii. Itaque festinato deponentes in terram saccos aperuerunt singuli. Quos scrutatus incipiens a maiore usque ad minimum. invenit sciphum in sacco beniamin. At illi scissis vestibus oneratisque rursum asinis. reversi sunt in oppidum. Primusque iudas cum fratribus ingressus est ad ioseph. necdum enim de loco abierat. Omnesque ante eum in terram pariter corruerunt. Quibus ille ait. Cur sic agere voluistis? An ignoratis quod non sit similis mei in augurandi scientia? Cui iudas. Quid respondebimus inquit domino meo aut quid loquemur aut iuste poterimus obtendere? Deus invenit iniquitatem servorum tuorum. En omnes servi sumus domini mei. et nos et apud quem inventus est sciphus. Respondit ioseph. Absit a me ut sic agam. Qui furatus est sciphum ipse sit servus meus. vos autem abite liberi ad patrem vestrum. Accedens autem propius iudas confidenter ait. Oro domine mi loquatur servus tuus verbum in auribus tuis. et ne irascaris famulo tuo. Tu es enim post pharaonem dominus meus. Interrogasti prius servos tuos habetis patrem aut fratrem. et nos respondimus tibi domino meo. Est nobis pater noster senex et puer parvulus qui in senectute illius natus est cuius uterinus frater est mortuus. et ipsum solum habet mater sua. pater vero tenere diligit eum. Dixistique servis tuis. Adducite eum ad me et ponam oculos meos super illum. Suggessimus domino meo. non potest puer relinquere patrem suum. Si enim illum dimiserit morietur. Et dixisti servis tuis. Nisi venerit frater vester minimus vobiscum non videbitis amplius faciem meam. Cum ergo ascendissemus ad famulum tuum patrem nostrum narravimus ei omnia que locutus est dominus meus. Et dixit pater noster. Revertimini et emite nobis parum tritici. Cui diximus. Ire non possumus. Si frater noster minimus descenderit nobiscum proficiscemur simul. Alioquin illo absente non audemus videre faciem viri. Ad que ille respondit. Vos scitis quod duos genuerit mihi uxor mea. Egressus est unus et dixistis. bestia devoravit eum. et hucusque non comparet. Si tuleritis et istum. et aliquid ei in via contigerit. deducetis canos meos cum merore ad inferos. Igitur si intravero ad servum tuum patrem nostrum et puer defuerit cum anima illius ex huius anima pendeat. videritque eum non esse nobiscum morietur. et deducent famuli tui canos eius cum dolore ad inferos. Ego proprie servus tuus qui in meam hunc recepi fidem et spopondi dicens. Nisi reduxero eum peccati reus ero in patrem meum omni tempore. Manebo itaque servus tuus pro puero in ministerio domini mei. et puer ascendat cum fratribus suis. Non enim possum re-

dire ad patrem absente puero: ne calamitatis que oppressura est patrem meum testis adsistam.

XLV

Non se poterat ultra cohibere ioseph multis coram astantibus. unde precepit: ut egrederentur cuncti foras. et nullus interesset alienus agnitioni mutue. Elevavitque vocem cum fletu quam audierunt egyptii omnisque domus pharaonis et dixit fratribus suis. Ego sum ioseph. Adhuc pater meus vivit? Nec poterant respondere fratres nimio terrore perterriti. Ad quos ille clementer. accedite inquit ad me. Et cum accessissent prope. ego sum ait ioseph frater vester quem vendidistis in egyptum. Nolite pavere. nec vobis durum esse videatur: quod vendidistis me in his regionibus. Pro salute enim vestra: misit me deus ante vos in egyptum. Biennium est quod fames cepit esse in terra. et adhuc quinque anni restant quibus nec arari poterit nec meti. Premisitque me deus ut reservemini super terram et escas ad vivendum habere possitis. Non vestro consilio sed dei huc voluntate missus sum. qui fecit me quasi patrem pharaonis. et dominum universe domus eius. ac principem in omni terra egypti. Festinate et ascendite ad patrem meum: et dicetis ei. Hec mandat filius tuus ioseph. Deus me fecit dominum universe terre egypti. Descende ad me, ne moreris: et habita in terra gesen. Erisque iuxta me tu et filii tui et filii filiorum tuorum. oves tue et armenta tua et universa que possides ibique te pascam. Adhuc enim quinque anni residui sunt famis: ne et tu pereas et domus tua et omnia que possides. En oculi vestri et oculi fratris mei beniamin vident: quod os meum loquatur ad vos. Nuntiate patri meo universam gloriam meam et cuncta que vidistis in egypto. Festinate: et adducite eum ad me. Cumque amplexatus recidisset in collum beniamin fratris sui flevit: illo quoque flente similiter super collum eius. Osculatusque est ioseph omnes fratres suos: et ploravit per singulos. Post que ausi sunt loqui ad eum. Auditumque est et celebri sermone vulgatum in aula regis. Venerunt fratres ioseph: et gavisus est pharao atque omnis familia eius. Dixitque ad ioseph: ut imperaret fratribus suis dicens. Onerantes iumenta ite in terram chanaan et tollite inde patrem vestrum et cognationem et venite ad me. et ego dabo vobis omnia bona egypti ut comedatis medullam terre. Precipe etiam ut tollant plaustra de terra egypti ad subvectionem parvulorum suorum et coniugum ac dicito. Tollite patrem vestrum: et properate quantocius. Nec dimittatis quicquam de supellectili vestra: quia omnes opes egypti vestre erunt. Feceruntque filii israel ut eis mandatum fuerat. Quibus dedit ioseph plaustra secundum pharaonis imperium et cibaria in itinere. Singulis quoque proferri iussit binas stolas. beniamin vero dedit trecentos argenteos cum quinque stolis optimis: tantundem pecunie et vestium mittens patri suo. addens eis asinos decem qui subveherent ex omnibus divitiis egypti et totidem asinas triticum in itinere panesque portantes. Dimisit ergo fratres suos et proficiscentibus ait. Ne irascamini in via. Qui ascendentes ex egypto venerunt in terram chanaan ad patrem suum iacob: et nuntiaverunt ei dicentes. Ioseph vivit: et ipse dominatur in omni terra egypti. Quo audito iacob quasi de gravi somno evigilans: tamen non credebat eis. Illi econtra referebant omnem ordinem rei. Cumque vidisset plaustra et universa que miserat. revixit spiritus eius. et ait. Sufficit mihi. si adhuc ioseph filius meus vivit. Vadam et videbo illum antequam moriar.

XLVI

Profectusque israel cum omnibus que habebat venit ad puteum iuramenti. Et mactatis ibi victimis deo patris sui ysaac. audivit eum per visionem noctis vocantem se. et dicentem sibi. Iacob. iacob. Cui respondit. Ecce adsum. Ait illi deus. Ego sum fortissimus deus patris tui. Noli timere et descende in egyptum: quia in gentem magnam faciam te ibi. Ego descendam tecum illuc. et ego inde adducam te revertentem. Ioseph quoque ponet manum suam super oculos tuos. Surrexit iacob a puteo iuramenti: tuleruntque eum filii cum parvulis et uxoribus suis in plaustris que miserat pharao ad portandum senem et omnia que possederant in terra chanaan. Veneruntque in egyptum cum omni semine suo: filii eius et nepotes filie et cuncta simul progenies. Hec sunt autem nomina filiorum israel qui ingressi sunt egyptum. ipse cum liberis suis. Primogenitus ruben. Filii ruben: enoch et phallu et esrom et charmi. Filii symeon: iemuhel et iamin et ahod et iachin et saher et saul filius cananitidis. Filii levi: gerson et caath et merari. Filii iuda: her et onan et sela et phares et zara. Mortui sunt autem her et onan in terra chanaan. Natique sunt filii phares: esrom et amul. Filii ysachar: thola et phua et iob et semron. Filii zabulon: sared et helon et ialel. Hii filii lie quos genuit in mesopotamia syrie cum dina filia sua. Omnes anime filiorum eius et filiarum: xxxiii. Filii gad: sephion et aggi. suni et esebon. heri et arodi et areli. Filii aser: iamne et iesua et iesui et beria. Sara quoque soror eorum. Filii beria: heber et melchiel. Hii filii zelfe quam dedit laban lie filie sue. et hos genuit iacob sedecim animas. Filii rachel uxoris iacob: ioseph et beniamin. Natique sunt ioseph filii in terra egypti quos genuit ei aseneth filia putiphare sacerdotis heliopoleos. manasses et ephraim. Filii beniamin: bela et bechor et asbel gera et naaman et echi et ros. et mophim et ophim et ared. Hii filii rachel quos genuit iacob. omnes anime quattuordecim. Filii dan: usim. Filii neptalim: iasiel et guni et ieser et sallem. Hii filii bale quam dedit laban racheli filie sue. et hos genuit iacob: omnes anime septem. Cuncte anime que ingresse sunt cum iacob in egyptum et egresse de femore illius absque uxoribus filiorum sexaginta sex. Filii autem ioseph qui nati sunt ei in terra egypti: anime due. Omnes anime domus iacob que ingresse sunt egyptum fuere septuaginta. Misit autem iudam ante se ad ioseph ut nuntiaret ei. et occurreret in gesen.

Iuncto cum pervenisset iuncto Ioseph curru suo ascendit obviam patri ad eundem locum. Vidensque eum irruit super collum eius et inter amplexus flevit. Dixitque pater ad Ioseph: Iam laetus moriar, quia vidi faciem tuam et superstitem te relinquo. Et ille locutus est ad fratres et ad omnem domum patris sui: Ascendam et nuntiabo Pharaoni, dicamque ei: Fratres mei et domus patris mei qui erant in terra Chanaan venerunt ad me. Et sunt viri pastores ovium, curamque habent alendorum gregum. Pecora sua et armenta et omnia que habere potuerunt adduxere secum. Cumque vocaverit vos et dixerit: Quod est opus vestrum? Respondebitis: Viri pastores sumus servi tui ab infantia nostra usque in presens, et nos et patres nostri. Hec autem dicetis ut habitare possitis in terra Gesen, quia detestantur Egyptii omnes pastores ovium.

XLVI xlvii

Ingressus ergo Ioseph nuntiavit Pharaoni dicens: Pater meus et fratres, oves eorum et armenta et cuncta que possident venerunt de terra Chanaan, et ecce consistunt in terra Gesen. Extremos quoque fratrum suorum quinque viros statuit coram rege. Quos ille interrogavit: Quid habetis operis? Responderunt: Pastores ovium sumus servi tui, et nos et patres nostri. Ad peregrinandum in terra tua venimus, quoniam non est herba gregibus servorum tuorum, ingravescente fame in terra Chanaan. Petimusque ut esse nos iubeas servos tuos in terra Gesen. Dixit itaque rex ad Ioseph: Pater tuus et fratres tui venerunt ad te. Terra Egypti in conspectu tuo est: in optimo loco fac habitare eos, et trade eis terram Gesen. Quod si nosti esse in eis viros industrios, constitue illos magistros pecorum meorum.

xlviii

Post hec introduxit Ioseph patrem suum ad regem, et statuit eum coram eo. Qui benedicens illi, et interrogatus ab eo: Quot sunt dies annorum vite tue? Respondit: Dies peregrinationis vite mee centum triginta annorum sunt, parvi et mali, et non pervenerunt usque ad dies patrum meorum quibus peregrinati sunt. Et benedicto rege, egressus est foras. Ioseph vero patri et fratribus suis dedit possessionem in Egypto, in optimo terre solo Ramesse, ut preceperat Pharao. Et alebat eos omnemque domum patris sui, prebens cibaria singulis. In toto enim orbe panis deerat, et oppresserat fames terram, maxime Egypti et Chanaan. E quibus omnem pecuniam congregavit pro venditione frumenti, et intulit eam in erarium regis.

Cumque defecisset emptoribus pretium, venit cuncta Egyptus ad Ioseph dicens: Da nobis panes. Quare morimur coram te, deficiente pecunia? Quibus ille respondit: Adducite pecora vestra, et dabo vobis pro eis cibos, si pretium non habetis. Que cum adduxissent, dedit eis alimenta pro equis et ovibus et bobus et asinis. Sustentavitque eos illo anno pro commutatione pecorum. Veneruntque anno secundo et dixerunt ei: Non celamus dominum nostrum quod deficiente pecunia et pecora simul defecerunt, nec clam te est quod absque corporibus et terra nihil habeamus. Cur ergo moriemur te vidente? Et nos et terra nostra tui erimus. Eme nos in servitutem regiam, et prebe semina, ne pereunte cultore redigatur terra in solitudinem. Emit igitur Ioseph omnem terram Egypti, vendentibus singulis possessiones suas pre magnitudine famis. Subiecitque eam Pharaoni, et cunctos populos eius a novissimis terminis Egypti usque ad extremos fines eius, preter terram sacerdotum que a rege tradita fuerat eis, quibus et statuta cibaria ex horreis publicis prebebantur; et idcirco non sunt compulsi vendere possessiones suas. Dixit ergo Ioseph ad populos: En ut cernitis, et vos et terram vestram Pharao possidet. Accipite semina et serite agros, ut fruges habere possitis. Quintam partem regi dabitis; quatuor reliquas permitto vobis in sementem, et in cibos familiis et liberis vestris. Qui responderunt: Salus nostra in manu tua est. Respiciat nos tantum dominus noster, et leti serviemus regi. Ex eo tempore usque in presentem diem in universa terra Egypti regibus quinta pars solvitur. Et factum est quasi in legem, absque terra sacerdotali, que libera ab hac conditione fuit. Habitavit ergo Israel in Egypto, id est in terra Gesen, et possedit eam; auctusque est et multiplicatus nimis. Et vixit in ea decem et septem annis; factique sunt omnes dies vite illius centum quadraginta septem annorum.

xlviii

Cumque appropinquare cerneret mortis diem, vocavit filium suum Ioseph, et dixit ad eum: Si inveni gratiam in conspectu tuo, pone manum sub femore meo, et facies mecum misericordiam et veritatem, ut non sepelias me in Egypto. Sed dormiam cum patribus meis, et auferas me de hac terra, condasque in sepulchro maiorum. Cui respondit Ioseph: Ego faciam quod iussisti. Et ille: Iura ergo, inquit, mihi. Quo iurante, adoravit Israel dominum, conversus ad lectuli caput.

XLVII

His ita transactis, nuntiatum est Ioseph quod egrotaret pater eius. Qui adsumptis duobus filiis suis Manasse et Ephraim, ire perrexit. Dictumque est seni: Ecce filius tuus Ioseph venit ad te. Qui confortatus sedit in lectulo. Et ingresso ad se ait: Deus omnipotens apparuit mihi in Luza, que est in terra Chanaan, benedixitque mihi et ait: Ego te augebo et multiplicabo, et faciam in turbas populorum; daboque tibi terram hanc et semini tuo post te in possessionem sempiternam. Duo igitur filii tui qui nati sunt tibi in terra Egypti antequam huc venirem ad te, mei erunt: Ephraim et Manasses sicut Ruben et Symeon reputabuntur mihi. Reliquos autem quos genueris post eos, tui erunt, et nomine fratrum suorum vocabuntur in possessionibus suis. Mihi enim, quando veniebam de Mesopotamia, mortua est Rachel in terra Chanaan in ipso itinere; eratque vernum tempus, et ingrediebar Ephratham, et sepelivi eam iuxta viam Ephrathe, que alio nomine appellatur Bethleem. Videns autem filios eius, dixit ad eum: Qui sunt isti? Respondit: Filii mei sunt, quos dedit mihi deus in hoc loco. Adduc

inquit eos ad me ut benedicam illis. Oculi enim israel caligabant pre nimia senectute: et clare videre non poterat. Applicatosque ad se deosculatus et circumplexus: dixit ad filium. Non sum fraudatus a conspectu tuo: insuper ostendit michi deus semen tuum. Cumque tulisset eos ioseph de gremio patris: adoravit pronus in terram. Et posuit ephraim ad dexteram suam id est ad sinistram israel. manassen vero in sinistra sua. ad dexteram scilicet patris: applicuitque ambos ad eum. Qui extendens manum dexteram posuit super caput eius manasse qui maior natu erat. commutans manus. Benedixitque ioseph filio suo et ait. Deus in cuius conspectu ambulaverunt patres mei abraham et ysaac. deus qui pascit me ab adolescentia mea usque in presentem diem. angelus qui eruit me de cunctis malis benedicat pueris istis. et invocetur super eos nomen meum: nomina quoque patrum meorum abraham et ysaac. et crescant in multitudinem super terram. Videns autem ioseph quod posuisset pater suus dexteram manum super caput ephraim graviter accepit: et apprehensam patris manum levare conatus est de capite ephraim. et transferre super caput manasse. Dixitque ad patrem. Non ita convenit pater. quia hic est primogenitus. Pone dexteram tuam super caput eius. Qui renuens ait. Scio fili mi. scio. Et iste quidem erit in populos et multiplicabitur: sed frater eius minor maior illo erit: et semen illius crescet in gentes. Benedixitque eis in ipso tempore dicens. In te benedicetur israel. atque dicetur. Faciat tibi deus sicut ephraim et sicut manasse. Constituitque ephraim ante manassen. et ait ad ioseph filium suum. En ego morior et erit deus vobiscum. reducetque vos ad terram patrum vestrorum. Do tibi partem unam extra fratres tuos quam tuli de manu amorrei in gladio et arcu meo.

[margin: ephraim minoris fratris sinistram autem super caput]

XLVIII XLIX

Benedictio

Vocavit autem iacob filios suos et ait eis. Congregamini ut annuntiem que ventura sunt vobis diebus novissimis. Congregamini et audite filii iacob. audite israel patrem vestrum. Ruben primogenitus meus tu fortitudo mea et principium doloris mei. Prior in donis. maior imperio. effusus es sicut aqua. Non crescas: quia ascendisti cubile patris tui. et maculasti stratum eius. Symeon et levi fratres: vasa iniquitatis bellantia. In consilio eorum ne veniat anima mea. et in cetu illorum non sit gloria mea: quia in furore suo occiderunt virum: et in voluntate sua suffoderunt murum. Maledictus furor eorum quia pertinax: et indignatio illorum quia dura. Dividam eos in iacob: et dispergam eos in israel. Iuda te laudabunt fratres tui. manus tue in cervicibus inimicorum tuorum: adorabunt te filii patris tui. Catulus leonis iuda: ad predam fili mi ascendisti: requiescens accubuisti ut leo. et quasi leena. Quis suscitabit eum? Non auferetur sceptrum de iuda: et dux de femore eius. donec veniat qui mittendus est: et ipse erit expectatio gentium.

Ligans ad vineam pullum suum: et ad vitem o fili mi asinam suam. Lavabit in vino stolam suam: et sanguine uve pallium suum. Pulchriores sunt oculi eius vino: et dentes eius lacte candidiores. Zabulon in litore maris habitabit: et in statione navium pertingens usque ad sydonem. Ysachar asinus fortis accubans inter terminos. Vidit requiem quod esset bona: et terram quod optima. et supposuit humerum suum ad portandum: factusque est tributis serviens. Dan iudicabit populum suum: sicut et alia tribus israel. Fiat dan coluber in via cerastes in semita. mordens ungulas equi. ut cadat ascensor eius retro. Salutare tuum expectabo domine. Gad accinctus preliabitur ante eum: et ipse accingetur retrorsum. Aser pinguis panis eius. et prebebit delicias regibus. Neptalim cervus emissus: et dans eloquia pulchritudinis. Filius accrescens ioseph. filius accrescens et decorus aspectu. Filie discurrerunt super murum. sed exasperaverunt eum et iurgati sunt. inuideruntque illi habentes iacula. Sedit in forti arcus eius: et dissoluta sunt vincula brachiorum et manuum illius per manus potentis iacob. Inde pastor egressus est lapis israel. Deus patris tui erit adiutor tuus. et omnipotens benedicet tibi benedictionibus abyssi iacentis deorsum. benedictionibus uberum et vulve. Benedictiones patris tui confortate sunt benedictionibus patrum eius. donec veniret desiderium collium eternorum. Fiant in capite ioseph: et in vertice nazarei inter fratres suos. Beniamin lupus rapax mane comedet predam: et vespere dividet spolia. Omnes hi in tribus israel duodecim. Hec locutus est eis pater suus. Benedixitque singulis benedictionibus propriis. et precepit eis dicens. Ego congregor ad populum meum. Sepelite me cum patribus meis in spelunca duplici que est in agro ephron ethei contra mambre in terra chanaan. quam emit abraham cum agro ab ephron etheo in possessionem sepulchri. Ibi sepelierunt eum et saram uxorem eius. ibique sepultus est ysaac cum rebecca coniuge sua. ubi et lia condita iacet. Finitisque mandatis quibus filios instruebat. collegit pedes suos super lectulum et obiit: appositusque est ad populum suum.

[margin: celi desuper benedictionibus decorum]

L Joseph

Quod cernens ioseph. ruit super faciem patris flens et deosculans eum. Precepitque servis suis medicis: ut aromatibus condirent patrem. Quibus iussa explentibus transierunt xl dies. Iste quippe mos erat cadaverum conditorum. Flevitque eum egyptus lxx diebus. Et expleto planctus tempore. locutus est ioseph ad familiam pharaonis. Si inveni gratiam in conspectu vestro: loquimini in auribus pharaonis eo quod pater meus adiuraverit me dicens. En morior. In sepulchro meo quod fodi michi in terra chanaan sepelies me. Ascendam igitur et sepeliam patrem meum ac revertar. Dixitque ei pharao. Ascende et

sepeli patrem tuum sicut adiuratus es. Quo
ascendente: ierunt cum eo omnes senes domus pha
raonis cunctique maiores natu terre egypti. domus
ioseph cum fratribus suis: absque paruulis et gregibus atque
armentis: que dereliquerant in terra gessen. Habu
it quoque in comitatu currus et equites: et facta est
turba non modica. Veneruntque ad aream agad:
que sita est trans iordanem: ubi celebrantes exequias
planctu magno atque uehementi: impleuerunt vii. dies.
Quod cum uidissent habitatores terre chanaan.
dixerunt. Planctus magnus est iste egyptiis. et idcirco
appellauerunt nomen loci illius. planctus egypti. Fe
cerunt ergo filii iacob sicut preceperat eis. et portantes
eum in terram chanaan sepelierunt in spelunca du
plici quam emerat abraham cum agro in posses
sionem sepulchri ab ephron etheo contra faciem mambre.
Reuersusque est ioseph in egyptum cum fratribus suis
et omni comitatu. sepulto patre. Quo mortuo: ti
mentes fratres eius. et mutuo colloquentes. ne forte memor
sit iniurie quam passus est et reddat nobis malum
omne quod fecimus. mandauerunt ei. dicentes. Pater tuus precepit
nobis antequam moreretur. ut hec tibi uerbis illius
diceremus. Obsecro ut obliuiscaris sceleris fratrum
tuorum: et peccati atque malicie quam exercuerunt in te.
Nos quoque oramus. ut seruo dei patris tui dimit
tas iniquitatem hanc. Quibus auditis. fleuit ioseph.
Veneruntque ad eum fratres sui: et proni in terram adorante
s dixerunt. Serui tui sumus. Quibus ille respon
dit. Nolite metuere. Num dei possumus resistere
uoluntati? Vos cogitastis de me malum.
et deus uertit illud in bonum. ut exaltaret me sicut
in presentiarum cernitis. et saluos faceret multos populos.
Nolite metuere. Ego pascam uos et paruulos
uestros. Consolatusque est eos. et blande ac leniter
est locutus: et habitauit in egypto cum omni domo
patris sui. Vixitque centum et decem annis et ui
dit ephraim filios usque ad tertiam generatio
nem. Filii quoque machir filii manasse: nati
sunt in genibus ioseph. Quibus transactis:
locutus est fratribus suis. Post mortem meam deus ui
sitabit uos: et ascendere faciet de terra ista ad
terram quam iurauit abraham ysaac et iacob.
Cumque adiurasset eos atque dixisset: deus uisitabit
uos. asportate uobiscum ossa mea de loco isto.
mortuus est expletis centum decem uite sue an
nis. et conditus aromatibus repositus est in
loculo in egypto. Explicit liber bresith id est
genesis. Incipiunt capitula libri helle
moth. id est exodus.

lxiiii P opulum sanguine testamenti aspersit.
lxv A scendit moyses in montem cum hiis senioribus
et nadab et abiu. [et] noctibus.
lxvi V bi dicit dabo tibi tabulas lapideas et faciens
archam testamenti et fuit ibi xl diebus et xl.
lxvii D e ueste aaron et de ordinatione sacerdotii.
lxviii P urificatio arae.
lxix D e lucerna et altare incendendo.
lxx D e redemptione animae a xx annis et supra.
lxxii D e labro. D e confectione crismatis. lxxiii
lxxiiii S tromma fabricantium.
lxxv I tem de sabbato.
lxxvi U bi moyses accepit tabulas lapideas.
lxxvii D e uitulo aureo. [et] comminatur.
lxxviii U bi moyses tabulas confregit et uitulum
lxxix M oyses pro populo rogat.
lxxx U bi populus luget.
lxxxi V bi moyses tabernaculum suum separat.
lxxxii U bi moyses faciem dei desiderat.
lxxxiii D omini tabulas alias facere iubet.
lxxxiiii U bi dominus moysi posteriora ostendit. dei.
lxxxv T estamentum cum alienigenis non ponendum.
lxxxvi D e idolis confringendis et deum alienum non adorandum.
lxxxvii I tem de primogenitis.
lxxxviii I tem de tempore.
lxxxix I n fermento non sacrificandum nec coquere agnum
in lacte matris. moyses xl diebus ieiunauit.
xc F acies moysi clarificata.
xci M oyses populum ad oblationem compellit.
xcii O blatio populi ad opera tabernaculi.
xciii O pus inchoatio tabernaculi. [constituit de un- ctione sacerdotum]
xciiii Q uarcham fabricauit [anno secundo tabernaculum]
xcv F ecit labrum eneum de speculis mulierum.
xcvi P receptum quomodo tabernaculum erectum
primo die primi mensis. Expliciunt capitula.
Incipit liber hellesmoth id est exodi. I.

H ec sunt nomina filiorum israel
qui ingressi sunt in egyptum
cum iacob. singuli cum domi-
bus suis introierunt. ruben
symeon leui iudas isa-
char zabulon et benia-
min dan et neptalim
gad et aser. Erant igitur
omnes animae eorum qui
egressi sunt de femore iacob lxx. quinque. Ioseph autem in egyp-
to erat. Quo mortuo et uniuersis fratribus eius. omnique cog-
natione sua filii israel creuerunt et quasi germinantes
multiplicati sunt ac roborati nimis impleuerunt ter-
ram. Surrexit interea rex nouus super egyptum qui ig-
norabat ioseph et ait ad populum suum. Ecce populus fili-
orum israel multus et fortior nobis est. Venite et sapien-
ter opprimamus eum. ne forte multiplicetur et si ingru-
erit contra nos bellum. addatur inimicis nostris. ex-
pugnatisque nobis egrediatur de terra. Preposuit itaque
eis magistros operum ut affligerent eos oneribus.
Edificaueruntque urbes tabernaculorum pharaoni phi-
ton et ramesses. Quantoque opprimebant eos tan-
to magis multiplicabantur et crescebant. Oderant-
que filios israel egyptii et affligebant illudentes eis
atque ad amaritudinem perducebant uitam eorum
operibus duris luti et lateris. omnique famulatu quo
in terre operibus premebantur. II.

D ixit autem rex egypti obstetricibus hebreorum
quarum una uocabatur sephora altera phua.
precipiens eis. Quando obstetricabitis hebreas
et partus tempus aduenerit. si masculus fuerit inter-
ficite illum. Si femina: reseruate. Timuerunt
autem obstetrices deum et non fecerunt iuxta precep-
tum regis egypti. sed conseruabant mares. Quibus ad
se accersitis rex ait. Quidnam est hoc quod facere
uoluistis ut pueros seruaretis? Que respon-
derunt. Non sunt hebree sicut egyptie mulie-
res. Ipse enim obstetricandi habent scientiam
et priusquam ueniamus ad eas pariunt. Bene ergo
fecit deus obstetricibus. et creuit populus. confortatusque
est nimis. Et quia timuerunt obstetrices deum: edifica-
uit illis domos. Precepit autem pharao omni po-
pulo suo dicens. Quicquid masculini sexus
natum fuerit: in flumen proicite. Quicquid feminini
reseruate. III. E gressus est post hec uir de domo
leui accepta uxore stirpis sue que concepit et
peperit filium. Et uidens eum elegantem: abscon-
dit tribus mensibus. Cumque iam celare non posset
sumpsit fiscellam scirpeam et liniuit eam
bitumine ac pice. Posuitque intus infantulum
et exposuit eum in carecto ripe fluminis. stante
procul sorore eius et considerante euentum rei.
E cce autem descendebat filia pharaonis ut IIII.
lauaretur in flumine. et puelle eius gradie-
bantur per crepidinem aluei. Que cum uidisset fiscel-
lam in papyrione misit unam e famulabus su-
is. et allatam aperiens cernensque in ea paruulum
uagientem miserta eius ait. De infantibus he-
breorum est hic. Cui soror pueri. Vis inquit ua-
dam et uocem tibi hebream mulierem: que nu-
trire possit infantulum. Respondit. Vade. Per-
rexit puella et uocauit matrem eius. Ad quam
locuta filia pharaonis. accipe ait puerum istum
et nutri mihi: ego tibi dabo mercedem tuam. Sus-
cepit mulier et nutriuit puerum. adultumque tra-
didit filie pharaonis. Quem illa adoptauit
in locum filii. uocauitque nomen eius moyses dicens. quia de aqua tuli eum.

I n diebus illis postquam creuerat moyses egressus ad
fratres suos uidit afflictionem eorum et uirum egypti-
um percutientem quendam de hebreis fratribus suis.
Cumque circumspexisset huc atque illuc: et nul-
lum adesse uidisset: percussum egyptium ab-
scondit sabulo. Et egressus die altero: con-

arena

Precipit

II

III

aspexit duos hebreos rixantes. Dixitque ei qui fa-
ciebat iniuriam. Quare percutis proximum tuum?
Qui respondit. Quis te constituit principem
aut iudicem super nos? Num occidere me uis. sicut
occidisti heri egyptium. Timuit moyses et ait.

timuit

Quomodo palam factum est uerbum istud? Audiuit
que pharao sermonem hunc. et querebat occidere moy-
sen. Qui fugiens de conspectu eius moratus est
in terra madian. et sedit iuxta puteum. Erant sa-
cerdoti madian septem filie. que uenerunt ad
hauriendas aquas. et impletis canalibus adaquare
cupiebant greges patris sui. Superuenere pa-
stores et eiecerunt eas. Surrexitque moyses. et de-
fensis puellis adaquauit oues earum. Que cum
reuertissent ad raguhelem patrem suum. dixit ad
eas. Cur uelocius uenistis solito? Responderunt.
Vir egyptius liberauit nos de manu pastorum. in-
super et hausit aquam nobiscum. potumque dedit
ouibus. At ille. Vbi est inquit? Quare dimisistis
hominem? Vocate eum. ut comedat panem.
Iurauit ergo moyses. quod habitaret cum eo. Ac-
cepitque sephoram filiam eius uxorem. Que peperit
ei filium. quem uocauit gersan dicens. Aduena
fui in terra aliena. Alterum uero peperit. quem uoca-
uit eliezer dicens. Deus enim patris mei adiutor meus.
eripuit me de manu pharaonis. Post multum
temporis mortuus est rex egypti. et ingemiscentes
filii israel propter opera uociferati sunt. Ascenditque cla-
mor eorum ad deum ab operibus. et audiuit gemitum eorum
ac recordatus est federis quod pepigerat cum abra-
ham et ysaac. et iacob. Et respexit dominus filios israel

III

et cognouit eos. Moyses autem pascebat oues
iethro soceri sui sacerdotis madian. Cumque minasset
gregem ad interiora deserti. uenit ad montem
dei horeb. Apparuit ei dominus in flamma
ignis de medio rubi. et uidebat quod rubus arderet

rubus

et non conbureretur. Dixit ergo moyses. Vadam et ui-
debo uisionem hanc magnam. quare non comburatur
rubus. Cernens autem dominus quod pergeret ad uiden-
dum. uocauit eum de medio rubi. et ait. Moyses
moyses. Qui respondit. Adsum. At ille. Ne appro-
pies inquit huc. Solue calciamentum de pedibus tuis.
Locus enim in quo stas terra sancta est. Et ait. Ego sum
deus patris tui. deus abraham deus ysaac. et deus iacob.
Abscondit moyses faciem suam. non enim aude-
bat respicere contra deum. Cui ait dominus. Vidi af-
flictionem populi mei in egypto. et clamorem eius
audiui. propter duritiam eorum qui presunt operibus.
et sciens dolorem eius descendi. ut liberarem
eum de manibus egyptiorum. et educerem de terra
illa in terram bonam. et spatiosam. in terram que
fluit lacte et melle. ad loca chananei et ethei.
et amorrei. et ferezei. et euei. et iebusei. Clamor
ergo filiorum israel uenit ad me. uidique afflictio-
nem eorum qua ab egyptiis opprimuntur. Sed ueni
mittam te ad pharaonem. ut educas populum meum
filios israel de egypto. Dixit moyses ad deum. Quis
ego sum. ut uadam ad pharaonem. et educam fili-
os israel de egypto? Qui dixit ei. Ego ero tecum. et hoc
habebis signum. quod miserim te. Cum eduxeris
populum meum de egypto. immolabis deo super mon-
tem istum. Ait moyses ad deum. Ecce ego uadam ad
filios israel. et dicam eis. Deus patrum uestrorum. mi-
sit me ad uos. Si dixerint michi quod est no-
men eius. quid dicam eis? Dixit dominus ad moysen.
Ego sum qui sum. Ait. Sic dices filiis israel. Qui est
misit me ad uos. Dixitque iterum deus ad moysen.
Hec dices filiis israel. Dominus deus patrum uestrorum. deus a-
braham deus ysaac. et deus iacob. misit me ad uos. Hoc michi
nomen est in eternum. et hoc memoriale meum in gene-
ratione et generationem. Vade congrega filios israel.
et dices ad eos. Dominus deus patrum uestrorum apparuit michi.
deus abraham. deus ysaac et deus iacob dicens. Visitans uisitaui uos
et uidi omnia que acciderunt uobis in egypto. Et dixi
ut educam uos de afflictione egypti in terram cha-
nanei et ethei. et amorrei. ferezei. et euei. et iebusei. ad terram
fluentem lacte et melle. et audient uocem tuam. In-
grediensque tu et seniores israel ad regem egypti. et dices
ad eum. Dominus deus hebreorum uocauit nos. Ibimus
uiam trium dierum per solitudinem. ut immolemus
domino deo nostro. Sed ego scio quod non dimittet uos
rex egypti ut eatis. nisi per manum ualidam. Exten-
dam enim manum meam. et percutiam egyptum
in cunctis mirabilibus meis. que facturus sum
in medio eorum. Post hec dimittet uos. Daboque gratiam
populo huic. coram egyptiis. Et cum egrediemini
non exibitis uacui. sed postulabit mulier a uici-
na sua. et ab hospita sua uasa argentea et aurea
ac uestes. ponetisque eas super filios et filias uestras. et
spoliabitis egyptum. Respondens moyses ait.

IIII

Non credent michi neque audient uocem meam. sed dicent.
Non apparuit tibi dominus. Dixit ergo ad eum. Quid est
hoc quod tenes in manu tua? Respondit. Virga.
Dixitque dominus. Proice eam in terram. Proiecit et uersa est
in colubrum. ita ut fugeret moyses. Dixitque dominus. Ex-
tende manum tuam et apprehende caudam eius. Ex-
tendit et tenuit. uersaque est in uirgam. Vt credant
inquit quod apparuerit tibi dominus patrum tuorum.
deus abraham. et deus ysaac. et deus iacob. Dixitque dominus
rursum. Mitte manum tuam in sinum tuum. Quam cum
misisset in sinum. protulit leprosam instar niuis.

i. sinum

Retrahe ait manum in sinum tuum. Retraxit et pro-
tulit iterum. et erat similis carni relique. Si
non crediderint inquit tibi. neque audierint sermonem
signi prioris. credent uerbo signi sequentis. Quod
si nec duobus quidem his signis crediderint neque au-
dierint uocem tuam. sume aquam fluminis
et effunde eam super aridam. Et quicquid hauseris

de fluvio: vertetur in sanguinem. Ait Moyses: Obsecro domine, non sum eloquens ab heri et nudius tertius; et ex quo locutus es ad servum tuum, impeditioris et tardioris linguae sum. Dixit dominus ad eum: Quis fecit os hominis? aut quis fabricatus est mutum et surdum, videntem et caecum? nonne ego? Perge igitur, et ego ero in ore tuo, doceboque te quid loquaris. At ille: Obsecro, inquit, domine, mitte quem missurus es. Iratus dominus in Moysen ait: Aaron frater tuus Levites, scio quod eloquens sit: ecce ipse egreditur in occursum tuum, vidensque te laetabitur corde. Loquere ad eum, et pone verba mea in ore eius: et ego ero in ore tuo, et in ore illius, et ostendam vobis quid agere debeatis. Ipse loquetur pro te ad populum, et erit os tuum: tu autem eris ei in his quae ad dominum pertinent. Virgam quoque hanc sume in manu tua, in qua facturus es signa. Abiit Moyses, et reversus est ad Iethro cognatum suum, dixitque ei: Vadam et revertar ad fratres meos in Aegyptum, ut videam si adhuc vivant. Cui ait Iethro: Vade in pace. x

Dixit ergo dominus ad Moysen in Madian: Vade, et revertere in Aegyptum; mortui sunt enim omnes qui quaerebant animam tuam. Tulit Moyses uxorem et filios suos, et imposuit eos super asinum: reversusque est in Aegyptum, portans virgam dei in manu sua. Dixitque ei dominus revertenti in Aegyptum: Vide ut omnia ostenta quae posui in manu tua facias coram Pharaone: ego indurabo cor eius, et non dimittet populum. Dicesque ad eum: Haec dicit dominus: Filius primogenitus meus Israel. Dixi tibi: Dimitte filium meum ut serviat mihi: et noluisti dimittere eum: ecce ego interficiam filium tuum primogenitum. xi

Cumque esset in itinere, in diversorio, occurrit ei dominus, et volebat occidere eum. Tulit illico Sephora acutissimam petram, et circumcidit praeputium filii sui, tetigitque pedes eius, et ait: Sponsus sanguinum tu mihi es. Et dimisit eum postquam dixerat Sponsus sanguinum ob circumcisionem. Dixit autem dominus ad Aaron: Vade in occursum Moysi in desertum. Qui perrexit obviam ei in montem dei, et osculatus est eum. Narravitque Moyses Aaron omnia verba domini, quibus miserat eum, et signa quae mandaverat. Veneruntque simul, et congregaverunt cunctos seniores filiorum Israel. xiii

Locutusque est Aaron omnia verba quae dixerat dominus ad Moysen: et fecit signa coram populo, et credidit populus. Audieruntque quod visitasset dominus filios Israel, et quod respexisset afflictionem eorum: et proni adoraverunt. xiiii

Post haec ingressi sunt Moyses et Aaron, et dixerunt Pharaoni: Haec dicit dominus deus Israel: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi in deserto. At ille respondit: Quis est dominus, ut audiam vocem eius, et dimittam Israel? Nescio dominum, et Israel non dimittam. Dixeruntque: Deus Hebraeorum vocavit nos, ut eamus viam trium dierum in solitudinem, et sacrificemus domino deo nostro: ne forte accidat nobis pestis aut gladius. Ait ad eos rex Aegypti: Quare Moyses et Aaron sollicitatis populum ab operibus suis? Ite ad onera vestra. Dixitque Pharao: Multus est populus terrae: videtis quod turba succreverit: quanto magis si dederitis eis requiem ab operibus? xv

Praecepit ergo in die illo praefectis operum et exactoribus populi, dicens: Nequaquam ultra dabitis paleas populo ad conficiendos lateres, sicut prius: sed ipsi vadant, et colligant stipulam. Et mensuram laterum, quam prius faciebant, imponetis super eos, nec minuetis quicquam: vacant enim, et idcirco vociferantur dicentes: Eamus et sacrificemus deo nostro. Opprimantur operibus, et expleant ea: ut non acquiescant verbis mendacibus. Igitur egressi praefecti operum et exactores ad populum dixerunt: Sic dicit Pharao: Non do vobis paleas: ite, et colligite sicubi invenire poteritis, nec minuetur quicquam de opere vestro. Dispersusque est populus per omnem terram Aegypti ad colligendas paleas. Praefecti quoque operum instabant dicentes: Complete opus vestrum cotidie, ut prius facere solebatis quando dabantur vobis paleae. Flagellatique sunt qui praeerant operibus filiorum Israel, ab exactoribus Pharaonis, dicentibus: Quare non impletis mensuram laterum sicut prius, nec heri nec hodie? xvi

Veneruntque praepositi filiorum Israel, et vociferati sunt ad Pharaonem, dicentes: Cur ita agis contra servos tuos? Paleae non dantur nobis, et lateres similiter imperantur: en famuli tui flagellis caedimur, et iniuste agitur contra populum tuum. Qui ait: Vacatis otio, et idcirco dicitis: Eamus et sacrificemus domino. Ite ergo, et operamini: paleae non dabuntur vobis, et reddetis consuetum numerum laterum. Videbantque se praepositi filiorum Israel in malo, eo quod diceretur eis: Non minuetur quicquam de lateribus per singulos dies. xvii

Occurreruntque Moysi et Aaron, qui stabant ex adverso, egredientes a Pharaone: et dixerunt ad eos: Videat dominus et iudicet, quoniam foetere fecistis odorem nostrum coram Pharaone et servis eius, et praebuistis ei gladium ut occideret nos. Reversusque Moyses ad dominum, ait: Domine, cur afflixisti populum istum? quare misisti me? Ex eo enim quo ingressus sum ad Pharaonem ut loquerer in nomine tuo, afflixit populum tuum: et non liberasti eos. Dixitque dominus ad Moysen: Nunc videbis quae facturus sim Pharaoni: per manum enim fortem dimittet eos, et in manu robusta eiciet illos de terra sua. Locutusque est dominus ad Moysen dicens: Ego dominus qui apparui Abraham, Isaac, et Iacob, in deo omnipotente: et nomen meum Adonai non indicavi eis. Pepigique cum eis foedus, ut darem illis terram Chanaan, terram peregrinationis eorum, in qua fuerunt advenae. Ego audivi gemitum filiorum Israel, quo Aegyptii oppresserunt eos: et recordatus sum pacti mei. Ideo dic filiis Israel: Ego dominus qui educam vos de ergastulo Aegyptiorum, et eruam de ser-

socer

magis augit

V. VI

adonay

virtute et redimam in brachio excelso et iudiciis magnis: et adsumam vos michi in populum et ero vester deus. Scietisque quod ego sim dominus deus vester qui eduxerim vos de ergastulo egyptiorum: et induxerim in terram super quam levavi manum meam ut darem eam abraham ysaac et iacob. Daboque illam vobis possidendam ego dominus. Narravit ergo moyses filiis israel omnia. Qui non adquieverunt ei propter angustiam spiritus et opus durissimum. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Ingredere et loquere ad pharaonem regem egypti: ut dimittat filios israel de terra sua.

XXIII

Respondit moyses coram domino. Ecce filii israel non me audiunt: et quomodo audiet pharao, presertim cum sim incircumcisus labiis? Locutus est dominus ad moysen et aaron: et dedit mandatum ad filios israel, et ad pharaonem regem egypti: ut educerent filios israel de terra egypti. Isti sunt principes domorum per familias suas. Filii ruben primogeniti israhelis: enoch et phallu, esrom et charmi. Hee cognationes ruben. Filii symeon: iemuhel et iamin et ahod et iachin et saher et saul filius chananitidis. Hee progenies symeon.

XXIV

Et hec nomina filiorum levi per cognationes suas: gerson et caath et merari. Anni autem vite levi: fuerunt centum xxx septem. Filii gerson: lobeni et semei per cognationes suas. Filii caath: amram et isuar et hebron et oziel. Annique vite caath: centum xxx tres. Filii merari: mooli et musi. Hee cognationes levi per familias suas. Accepit autem amram uxorem iocabeth patruelem suam: que peperit ei aaron et mariam et moysen. Fueruntque anni vite amram: centum xxx septem. Filii quoque isuar: core et napheg et zechri. Filii quoque ozihel: misahel et elsaphan et sethri. Accepit autem aaron uxorem elizabeth filiam aminadab sororem naason que peperit ei nadab et abiu et eleazar et ithamar. Filii quoque chore: aser et elchana et abiasaph. Hee sunt cognationes coritarum. At vero eleazar filius aaron accepit uxorem de filiabus phutihel: que peperit ei phinees. Hii sunt principes familiarum leviticarum per cognationes suas. Iste est aaron et moyses: quibus precepit dominus ut educerent filios israel de terra egypti per turmas suas. Hi sunt qui locuntur ad pharaonem regem egypti: ut educant filios israel de egypto. Iste moyses et aaron in die qua locutus est dominus ad moysen dicens. Ego sum dominus. Loquere ad pharaonem regem egypti: omnia que ego loquor tibi. Et ait moyses coram domino. En incircumcisus labiis sum: quomodo audiet me pharao? Dixitque dominus ad moysen. Ecce constitui te deum pharaonis: et aaron frater tuus erit propheta tuus. Tu loqueris omnia que mando tibi: ille loquetur ad pharaonem ut dimittat filios israel de terra sua. Sed ego indurabo cor eius et multiplicabo signa et ostenta mea in terra egypti et non audiet vos. Inmittamque manum meam super egyptum et educam exercitum et populum meum filios israel de terra egypti per iudicia maxima. Et scient egyptii quod ego sum dominus: qui extenderim manum meam super egyptum et eduxerim filios israel de medio eorum. Fecit itaque moyses et aaron: sicut preceperat dominus ita egerunt. Erat autem moyses octoginta annorum et aaron octoginta trium: qui locuti sunt ad pharaonem. Dixitque dominus ad moysen et aaron. Cum dixerit vobis pharao ostendite signa: dices ad aaron. Tolle virgam tuam: et proice eam coram pharaone: ac vertetur in colubrum. Ingressique itaque moyses et aaron ad pharaonem: fecerunt sicut preceperat dominus. Tulitque aaron virgam coram pharaone et servis eius: que versa est in colubrum. Vocavit autem pharao sapientes et maleficos: et fecerunt etiam ipsi per incantationes egyptiacas et archana quedam similiter. Proieceruntque singuli virgas suas: que verse sunt in dracones. Sed devoravit virga aaron virgas eorum. Induratumque est cor pharaonis et non audivit eos sicut preceperat dominus. Dixit autem dominus ad moysen. Ingravatum est cor pharaonis: non vult dimittere populum. Vade ad eum mane. Ecce egredietur ad aquas et stabis in occursum eius super ripam fluminis: et virgam que versa est in draconem tolles in manu tua dicesque ad eum. Dominus deus hebreorum misit me ad te dicens. Dimitte populum meum: ut michi sacrificet in deserto. Et usque ad presens audire noluisti. Hec igitur dicit dominus. In hoc scies quod dominus sim. Ecce percutiam virga que in manu mea est aquam fluminis et vertetur in sanguinem. Pisces quoque qui sunt in flumine morientur: et computrescent aque et affligentur egyptii bibentes aquam fluminis. Dixit quoque dominus ad moysen. Dic ad aaron. Tolle virgam tuam et extende manum tuam super aquas egypti et super fluvios eorum et rivos ac paludes et omnes lacus aquarum ut vertantur in sanguinem. Et sit cruor in omni terra egypti: tam in ligneis vasis quam in saxeis. Feceruntque ita moyses et aaron sicut preceperat dominus. Et elevans virgam percussit aquam fluminis coram pharaone et servis eius: que versa est in sanguinem. Et pisces qui erant in flumine mortui sunt. Computruitque fluvius et non poterant egyptii bibere aquam fluminis: et fuit sanguis in tota terra egypti. Feceruntque similiter egyptiorum malefici incantationibus suis. Et induratum est cor pharaonis: nec audivit eos sicut preceperat dominus. Avertitque se et ingressus est domum suam: nec adposuit cor etiam hac vice. Foderunt autem omnes egyptii per circuitum fluminis aquam ut biberent: non enim poterant bibere de aqua fluminis. Impleti sunt septem dies: postquam percussit dominus fluvium. Dixitque dominus ad moy-

VII terram egypti et locutus est dominus ad moysen

sen. Ingredere ad pharaonem et dices ad eum. Hec dicit dominus. Dimitte populum meum ut sacrificet michi. Sin autem nolueris dimittere, ecce ego percutiam omnes terminos tuos ranis. Et ebulliet fluvius ranas que ascendent et ingredientur domum tuam et cubiculum lectuli tui et super stratum tuum et in domos servorum tuorum et in populum tuum et in furnos tuos et in reliquias ciborum tuorum. Et ad te et ad populum tuum et ad omnes servos tuos intrabunt rane. Dixitque dominus ad moysen. Dic ad aaron. Extende manum tuam super fluvios et super rivos ac paludes et educ ranas super terram egypti. Et extendit aaron manum super aquas egypti et ascenderunt rane operueruntque terram egypti. Fecerunt autem et malefici per incantationes suas similiter, eduxeruntque ranas super terram egypti. Vocavit autem pharao moysen et aaron et dixit eis. Orate dominum ut auferat ranas a me et a populo meo et dimittam populum ut sacrificet domino. Dixitque moyses pharaoni. Constitue michi quando deprecer pro te et pro servis tuis et pro populo tuo, ut abigantur rane a te et a domo tua et a populo tuo, et tantum in flumine remaneant. Qui respondit. Cras. At ille iuxta verbum inquit tuum faciam, ut scias quoniam non est sicut dominus deus noster. Et recedent rane a te et a domo tua et a servis tuis et a populo tuo. Tantum in flumine remanebunt. Egressique sunt moyses et aaron a pharaone, et clamavit moyses ad dominum pro sponsione ranarum quam condixerat pharaoni. Fecitque dominus iuxta verbum moysi, et mortue sunt rane de domibus et de villis et de agris. Congregaveruntque eas in immensos aggeres et computruit terra. Videns autem pharao quod data esset requies ingravavit cor suum et non audivit eos sicut preceperat dominus. Dixit dominus ad moysen. Loquere ad aaron. Extende virgam tuam et percute pulverem terre et sint sciniphes in universa terra egypti. Feceruntque ita. Et extendit aaron manum virgam tenens, percussitque pulverem terre, et facti sunt sciniphes in hominibus et iumentis. Omnis pulvis terre versus est in sciniphes per totam terram egypti. Feceruntque similiter malefici incantationibus suis ut educerent sciniphes et non potuerunt. Erantque sciniphes tam in hominibus quam in iumentis. Et dixerunt malefici ad pharaonem. Digitus dei hic est. Induratumque est cor pharaonis et non audivit eos sicut preceperat dominus. Dixit quoque dominus ad moysen. Consurge diluculo et sta coram pharaone. Egredietur enim ad aquas et dices ad eum. Hec dicit dominus. Dimitte populum meum ut sacrificet michi. Quod si non dimiseris eum, ecce ego immittam in te et in servos tuos et in populum tuum et in domos tuas omne genus muscarum, et implebuntur domus egyptiorum muscis diversi generis, et universa terra in qua fuerint. Faciamque mirabile

in die illa terram gessen in qua populus meus est, ut non sint ibi musce, et scies quoniam ego dominus in medio terre. Ponamque divisionem inter populum meum et populum tuum. Cras erit signum istud. Fecitque dominus ita. Et venit musca gravissima in domos pharaonis et servorum eius et in omnem terram egypti. Corruptaque est terra ab huiuscemodi muscis. Vocavitque pharao moysen et aaron et ait eis. Ite et sacrificate deo vestro in terra hac. Et ait moyses. Non potest ita fieri. Abhominationes enim egyptiorum immolabimus domino deo nostro. Quod si mactaverimus ea que colunt egyptii coram eis, lapidibus nos obruent. Viam trium dierum pergemus in solitudinem, et sacrificabimus domino deo nostro sicut precepit nobis. Dixitque pharao. Ego dimittam vos ut sacrificetis domino deo vestro in deserto. Verumptamen longius ne abeatis. Rogate pro me. Et ait moyses. Egressus a te orabo dominum, et recedet musca a pharaone et a servis suis et a populo eius cras. Verumptamen noli ultra fallere ut non dimittas populum sacrificare domino. Egressusque moyses a pharaone oravit dominum, qui fecit iuxta verbum illius, et abstulit muscas a pharaone et a servis suis et a populo eius. Non superfuit ne una quidem. Et ingravatum est cor pharaonis ita ut ne hac quidem vice dimitteret populum.

IX

Dixit autem dominus ad moysen. Ingredere ad pharaonem et loquere ad eum. Hec dicit dominus deus hebreorum. Dimitte populum meum ut sacrificet michi. Quod si adhuc renuis et retines eos, ecce manus mea erit super agros tuos, et super equos et asinos et camelos et boves et oves, pestis valde gravis. Et faciet dominus mirabile inter possessiones israel et possessiones egyptiorum, ut nichil omnino intereat ex his que pertinent ad filios israel. Constituitque dominus tempus dicens. Cras faciet dominus verbum istud in terra. Fecit ergo dominus verbum hoc altera die, mortuaque sunt omnia animantia egyptiorum. De animalibus vero filiorum israel nichil omnino periit. Et misit pharao ad videndum, nec erat quicquam mortuum de his que possidebat israel. Ingravatumque est cor pharaonis et non dimisit populum. Et dixit dominus ad moysen et aaron. Tollite plenas manus cineris de camino, et spargat illud moyses in celum coram pharaone. Sitque pulvis super omnem terram egypti. Erunt enim in hominibus et iumentis vulnera et vesice turgentes in universa terra egypti. Tuleruntque cinerem de camino, et steterunt coram pharaone, et sparsit illud moyses in celum. Factaque sunt vulnera vesicarum turgentium in hominibus et iumentis, nec poterant malefici stare coram moyse propter vulnera que in illis erant et in omni terra egypti. Induravitque dominus cor pharaonis et non audivit eos sicut locutus est dominus ad moysen. Dixit quoque dominus ad moysen. Mane consurge et sta coram phara

grando

one, et dic ad eum: Haec dicit Dominus Deus Hebraeorum: Dimitte populum meum ut sacrificet mihi: quia in hac vice mittam omnes plagas meas super cor tuum, et super servos tuos, et super populum tuum: ut scias quod non sit similis mei in omni terra. Nunc enim extendens manum percutiam te, et populum tuum peste, peribisque de terra. Idcirco autem posui te, ut ostendam in te fortitudinem meam: et narretur nomen meum in omni terra. Adhuc retines populum meum: et non vis eum dimittere? En pluam hac ipsa hora cras grandinem multam nimis, qualis non fuit in Aegypto a die qua fundata est, usque in praesens tempus. Mitte ergo iam nunc, et congrega iumenta tua, et omnia quae habes in agro: homines enim et iumenta, et universa quae inventa fuerint foris, nec congregata de agris, cecideritque super ea grando, morientur. Qui timuit verbum Domini de servis Pharaonis, fecit confugere servos suos et iumenta in domos: qui autem neglexit sermonem Domini, dimisit servos suos, et iumenta in agris.

Et dixit Dominus ad Moysen: Extende manum tuam in caelum, ut fiat grando in universa terra Aegypti super homines, et super iumenta, et super omnem herbam agri in terra Aegypti. Extenditque Moyses virgam in caelum: et Dominus dedit tonitrua, et grandinem, ac discurrentia fulgura super terram: pluitque Dominus grandinem super terram Aegypti: et grando, et ignis mixta pariter ferebantur: tantaeque fuit magnitudinis, quanta ante numquam apparuit in universa terra Aegypti ex quo gens illa condita est. Et percussit grando in omni terra Aegypti cuncta quae fuerunt in agris, ab homine usque ad iumentum: cunctamque herbam agri percussit grando, et omne lignum regionis confregit. Tantum in terra Gessen, ubi erant filii Israel, grando non cecidit. Misitque Pharao, et vocavit Moysen et Aaron, dicens ad eos: Peccavi etiam nunc. Dominus iustus: ego et populus meus, impii. Orate Dominum ut desinant tonitrua Dei, et grando: ut dimittam vos, et nequaquam hic ultra maneatis. Ait Moyses: Cum egressus fuero de urbe, extendam palmas meas ad Dominum, et cessabunt tonitrua, et grando non erit: ut scias quia Domini est terra. Novi autem quod et tu et servi tui necdum timeatis Dominum Deum. Linum ergo et hordeum laesum est, eo quod hordeum esset virens, et linum iam folliculos germinaret: triticum autem, et far non sunt laesa, quia serotina erant. Egressusque Moyses a Pharaone ex urbe, tetendit manus ad Dominum: et cessaverunt tonitrua et grando, nec ultra stillavit pluvia super terram. Videns autem Pharao quod cessasset pluvia, et grando, et tonitrua, auxit peccatum: et ingravatum est cor eius, et servorum illius, et induratum nimis: nec dimisit filios Israel, sicut praeceperat Dominus per manum Moysi.

X. Et dixit Dominus ad Moysen: Ingredere ad Pharaonem: ego enim induravi cor eius, et servorum illius: ut faciam signa mea haec in eo, et narres in auribus filii tui, et nepotum tuorum quoties contriverim Aegyptios, et signa mea fecerim in eis: et sciatis quia ego sum Dominus.

xxvi. Introierunt ergo Moyses et Aaron ad Pharaonem, et dixerunt ad eum: Haec dicit Dominus Deus Hebraeorum: (Usquequo non vis subiici mihi?) dimitte populum meum, ut sacrificet mihi. Sin autem resistis, et non vis dimittere eum: ecce ego inducam cras locustam in fines tuos, quae operiat superficiem terrae, ne quicquam eius appareat, sed comedatur quod residuum fuit grandini: comedet enim omnia ligna quae germinant in agris. Et implebunt domos tuas, et servorum tuorum, et omnium Aegyptiorum: quantam non viderunt patres tui, et avi, ex quo orti sunt super terram, usque in praesentem diem. Avertitque se, et egressus est a Pharaone. Dixerunt autem servi Pharaonis ad eum: Usquequo patiemur hoc scandalum? dimitte homines ut sacrificent Domino Deo suo. Nonne vides quod perierit Aegyptus? Revocaveruntque Moysen et Aaron ad Pharaonem: qui dixit eis: Ite, sacrificate Domino Deo vestro: quinam sunt qui ituri sunt? Ait Moyses: Cum parvulis nostris et senioribus pergemus, cum filiis et filiabus, cum ovibus et armentis: est enim sollempnitas Domini Dei nostri. Et respondit Pharao: Sic Dominus sit vobiscum, quomodo ego dimittam vos, et parvulos vestros: cui dubium est quod pessime cogitetis? Non fiet ita, sed ite tantum viri, et sacrificate Domino: hoc enim et ipsi petistis. Statimque eiecti sunt de conspectu Pharaonis.

locusta

Dixit autem Dominus ad Moysen: Extende manum tuam super terram Aegypti ad locustam, ut ascendat super eam, et devoret omnem herbam quae residua fuit grandini. Extenditque Moyses virgam super terram Aegypti: et Dominus induxit ventum urentem tota illa die ac nocte: et mane facto, ventus urens levavit locustas: quae ascenderunt super universam terram Aegypti: et sederunt in cunctis finibus Aegyptiorum innumerabiles, quales ante illud tempus non fuerant, nec postea futurae sunt. Operueruntque universam superficiem terrae, vastantes omnia. Devorata est igitur herba terrae, et quicquid pomorum in arboribus fuit, quae grando dimiserat: nihilque omnino virens relictum est in lignis, et in herbis terrae, in cuncta Aegypto. Quamobrem festinus Pharao vocavit Moysen et Aaron, et dixit eis: Peccavi in Dominum Deum vestrum, et in vos. Sed nunc dimittite peccatum mihi etiam hac vice, et rogate Dominum Deum vestrum, ut auferat a me mortem istam. Egressusque est Moyses de conspectu Pharaonis, et oravit Dominum. Qui flare fecit ventum ab occidente vehementissimum, et arreptam locustam proiecit in mare Rubrum: non remansit ne una quidem in cunctis finibus Aegypti. Et induravit Dominus cor Pharaonis, nec dimisit filios Israel.

Dixit autem Dominus ad Moysen: Extende manum tuam in caelum: et sint tenebrae super terram Aegypti tam densae ut palpari queant. Extenditque Moyses Moyses manum in caelum: et factae sunt tenebrae horribiles

les, immunitas in terra egypti. Tribus diebus nemo uidit fratrem suum, nec se mouit de loco in quo erat. Ubicumque autem habitabant filii israel lux erat. Uocauitque pharao moysen et aaron et dixit eis: Ite, sacrificate domino. Oues tantum uestre et armenta remaneant; paruuli uestri eant uobiscum. Ait moyses: Hostias quoque et holocausta dabis nobis, que offeramus domino deo nostro. Cuncti greges pergent nobiscum. Non remanebit ex eis ungula; que necessaria sunt in cultum domini dei nostri, presertim cum ignoremus quid debeat immolari, donec ad ipsum locum perueniamus. Indurauit autem dominus cor pharaonis, et noluit dimittere eos. Dixitque pharao ad eum: Recede a me, et caue ne ultra uideas faciem meam. Quocumque die apparueris michi, morieris. Respondit moyses: Ita fiat ut locutus es. Non uidebo ultra faciem tuam.

XI Et dixit dominus ad moysen: Adhuc una plaga tangam pharaonem et egyptum, et post hec dimittet uos et exire compellet. Dices ergo omni plebi ut postulet uir ab amico suo et mulier a uicina sua uasa argentea et aurea. Dabit autem dominus gratiam populo suo coram egyptiis. Fuitque moyses uir magnus ualde in terra egypti coram seruis pharaonis et omni populo. Et ait: Hec dicit dominus: Media nocte ingrediar in egyptum, et morietur omne primogenitum in terra egypti, a primogenito pharaonis qui sedet in solio eius usque ad primogenitum ancille que est ad molam, et omnia primogenita iumentorum. Eritque clamor magnus in uniuersa terra egypti, qualis nec ante fuit nec postea futurus est. Apud omnes autem filios israel non mutiet canis ab homine usque ad pecus, ut sciatis quanto miraculo diuidat dominus egyptios et israel. Descendentque omnes serui tui isti ad me, et adorabunt me dicentes: Egredere tu et omnis populus qui subiectus est tibi; post hec egrediemur. Et exiuit a pharaone iratus nimis. Dixit autem dominus ad moysen: Non audiet uos pharao, ut multa signa fiant in terra egypti. Moyses autem et aaron fecerunt omnia ostenta que scripta sunt coram pharaone. Et indurauit dominus cor pharaonis, nec dimisit filios israel de terra sua.

postulet

XII Dixit quoque dominus ad moysen et aaron in terra egypti: Mensis iste uobis principium mensium primus erit in mensibus anni. Loquimini ad uniuersum cetum filiorum israel et dicite eis: Decima die mensis huius tollat unusquisque agnum per familias et domos suas. Sin autem minor est numerus ut sufficere possit ad uescendum agnum, assumet uicinum suum qui iunctus est domui sue, iuxta numerum animarum que sufficere possunt ad esum agni. Erit autem agnus absque macula, masculus, anniculus; iuxta quem ritum tolletis et hedum. Et seruabitis eum usque

perdit

ad quartamdecimam diem mensis huius; immolabitque eum uniuersa multitudo filiorum israel ad uesperam. Et sument de sanguine eius ac ponent super utrumque postem et in superliminaribus domorum in quibus comedent illum. Et edent carnes nocte illa assas igni et azimos panes cum lactucis agrestibus. Non comedetis ex eo crudum quid nec coctum aqua, sed assum tantum igni. Caput cum pedibus eius et intestinis uorabitis. Nec remanebit ex eo quicquam usque mane. Si quid residuum fuerit, igni comburetis. Sic autem comedetis illum: Renes uestros accingetis, calciamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus, et comedetis festinanter. Est enim phase, id est transitus domini. Et transibo per terram egypti nocte illa, percutiamque omne primogenitum in terra egypti ab homine usque ad pecus, et in cunctis diis egypti faciam iudicia, ego dominus. Erit autem sanguis uobis in signum in edibus in quibus eritis, et uidebo sanguinem et transibo uos; nec erit in uobis plaga disperdens quando percussero terram egypti. Habebitis autem hunc diem in monimentum, et celebrabitis eam sollempnem domino in generationibus uestris cultu sempiterno. Septem diebus azima comedetis. In die primo non erit fermentum in domibus uestris. Quicumque comederit fermentatum, peribit anima illa de israel a primo die usque ad septimum. Dies prima erit sancta atque sollempnis, et dies septima eadem festiuitate uenerabilis. Nichil operis facietis in eis exceptis hiis que ad uescendum pertinent. Et obseruabitis azima. In eadem enim ipsa die educam exercitum uestrum de terra egypti; et custodietis diem istum in generationes uestras ritu perpetuo. Primo mense, quartadecima die mensis, ad uesperam comedetis azima usque ad diem uigesimam primam eiusdem mensis ad uesperam. Septem diebus fermentatum non inuenietur in domibus uestris. Qui comederit fermentatum, peribit anima eius de cetu israel, tam de aduenis quam de indigenis terre. Omne fermentatum non comedetis; in cunctis habitaculis uestris edetis azima. Uocauit autem moyses omnes seniores filiorum israel, et dixit ad eos: Ite tollentes animal per familias uestras, et immolate phase. Fasciculumque ysopi tingite in sanguine qui est in limine, et aspergite ex eo superliminare et utrumque postem. Nullus uestrum egrediatur ostium domus sue usque mane. Transibit enim dominus percutiens egyptios; cumque uiderit sanguinem in superliminari et in utroque poste, transcendet ostium et non sinet percussorem ingredi domos uestras et ledere. Custodi uerbum istud legitimum tibi et filiis tuis usque in eternum. Cumque introieritis terram quam dominus daturus est uobis ut pollicitus est, obseruabitis cerimonias istas. Et cum dixerint uobis filii uestri: Que est ista religio? dicetis

eis. Victima transitus domini est. qui transiuit super
domos israhel in egypto: percutiens egyptios et do
mos nostras liberans. Incuruatusque populus adorauit.
Et egressi filii israhel: fecerunt sicut preceperat dominus mo
ysi et aaron. Factum est autem in noctis medio percussit
dominus omne primogenitum in terra egypti a primoge
nito pharaonis qui sedebat in solio eius usque ad
primogenitum captiue que erat in carcere. et omne pri
mogenitum iumentorum. Surrexitque pharao nocte et om
nes serui eius cunctaque egyptus: et ortus est clamor
magnus in egypto: neque enim erat domus in qua non
iaceret mortuus. Vocatisque moysen et aaron nocte
ait. Surgite egredimini a populo meo et uos et filii israhel.
Ite immolate domino sicut dicitis. Oues uestras et armenta
adsumite ut petieratis: et abeuntes benedicite mihi. Vr
gebantque egyptii populum de terra sua exire uelociter di
centes. omnes moriemur. Tulit igitur populus conspersam
farinam antequam fermentaretur. et ligans in palliis
posuit super humeros suos. Feceruntque filii israhel sicut
preceperat moyses: et petierunt ab egyptiis uasa ar
gentea et aurea uestemque plurimam. Dedit autem dominus
gratiam populo coram egyptiis. ut commodarent eis et spoli
auerunt egyptios. Profectique sunt filii israhel de ramesse
in socoth: sescenta ferme milia peditum uirorum absque
paruulis. Sed et uulgus promiscuum innumerabile
ascendit cum eis. oues et armenta et animantia diuer
si generis multa nimis. Coxeruntque farinam quam
dudum conspersam de egypto tulerant et fecerunt
subcinericios panes azimos. Neque enim poterant
fermentari cogentibus exire egyptiis. et nullam
facere sinentibus moram nec pulmenti quicquam oc
currerat preparare. Habitatio autem filiorum israhel
qua manserunt in egypto. fuit quadringentorum
xxx annorum. Quibus expletis: eadem die egressus est
omnis exercitus domini de terra egypti. Nox est ista obser
uabilis domini. quando eduxit eos de terra egypti. hanc
obseruare debent omnes filii israhel in generationibus su
is. Dixitque dominus ad moysen et aaron. Hec est religio pha
se. Omnis alienigena non comedet ex eo. Omnis autem ser
uus emptitius circumcidetur et sic comedet. Adue
na et mercennarius non comedent ex eo. In una do
mo comedetur: nec efferetis de carnibus eius foras
neque os illius confringetis. Omnis cetus filiorum israhel
faciet illud. Quod si quis peregrinorum in uestram
uoluerit transire coloniam: et facere phase domini
circumcidetur prius omne masculinum eius. et tunc
rite celebrabit. eritque sicut indigena terre. Si quis
autem circumcisus non fuerit non uescetur ex eo. Eadem
lex erit indigene et colono: qui peregrinatur apud
uos. Feceruntque omnes filii israhel. sicut preceperat dominus
moysi et aaron. et in eadem die eduxit dominus filios
israhel de terra egypti per turmas suas.

XIII

Locutus est dominus ad moysen dicens. Sanctifica mihi omne pri
mogenitum: quod aperit uuluam in filiis israhel. tam
de hominibus quam de iumentis. Mea sunt enim omnia. Et
ait moyses ad populum. Mementote diei huius in
qua egressi estis de egypto et de domo seruitu
tis quoniam in manu forti eduxit uos dominus de loco isto
ut non comedatis fermentatum panem. Hodie
egredimini. mense nouarum [illegible] frugum. Cumque
te introduxerit dominus in terram chananei. et ethei. et
amorrei. et euei. et iebusei. quam iurauit patribus
tuis ut daret tibi terram fluentem lacte et melle. celebra
bis hunc morem sacrorum mense isto. Septem diebus
uesceris azimis: et in die septimo erit sollempnitas domini.
Azima comedetis septem diebus. Non apparebit apud te
aliquid fermentatum: nec in cunctis finibus tuis. Narrab
isque filio tuo in die illo dicens. Hoc est quod fecit dominus michi:
quando egressus sum de egypto. Et erit quasi signum in ma
nu tua et quasi monimentum ante oculos tuos et ut lex domini
semper sit in ore tuo. In manu enim forti: eduxit te dominus
de egypto. Custodies huiuscemodi cultum statuto
tempore a diebus in dies. Cumque introduxerit te in
terram chananei: sicut iurauit tibi et patribus tuis et
dederit eam tibi. separabis omne quod aperit uuluam
domino: et quod primitiuum est in pecoribus tuis. Quicquid
habueris masculini sexus: consecrabis domino. Primo
genitum asini: mutabis oue. Quod si non rede
meris interficies. Omne primogenitum autem hominis
de filiis tuis: pretio redimes. Cumque interrogauerit te
filius tuus cras dicens: quid est hoc: respondebis ei.
In manu forti eduxit nos dominus de egypto: de do
mo seruitutis. Nam cum induratus esset pharao et
nollet nos dimittere: occidit dominus omne primoge
nitum in terra egypti: a primogenito hominis
usque ad primogenitum iumentorum. Idcirco immolo
domino omne quod aperit uuluam masculini sexus
et omnia primogenita filiorum meorum redimo. Erit
igitur quasi signum in manu tua: et quasi adpen
sum quid ob recordationem inter oculos tuos: eo quod
in manu forti eduxit nos dominus de egypto. Igitur
cum emisisset pharao populum: non eos duxit deus per ui
am terre philistiim que uicina est. reputans ne forte
peniteret eum si uidisset aduersum se bella con
surgere et reuerteretur in egyptum: sed circumduxit
per uiam deserti que est iuxta mare rubrum: et ar
mati ascenderunt filii israhel de terra egypti. Tu
lit quoque moyses ossa ioseph secum: eo quod
adiurasset filios israhel dicens. uisitabit uos deus
efferte ossa mea hinc uobiscum. Profectique de soc
coth castrametati sunt in etham in extremis
finibus solitudinis. Dominus autem precedebat eos ad osten
dendam uiam per diem in columpna nubis:
et per noctem in columpna ignis ut dux esset iti
neris utroque tempore. Numquam defuit colump
na nubis per diem nec columpna ignis per noctem
coram populo.

XIIII

Locutus est dominus ad moysen dicens.
Loquere filiis israhel. Reuersi castrametentur e regio
ne phiahiroth que est inter magdalum et mare contra
beelsephon. in conspectu eius castra ponetis.

tulit ossa

super mare. Dicturusque est pharao super filiis israhel
Coartati sunt in terra: conclusit eos desertum. Et in-
durabo cor eius ac persequetur vos: et glorificabor
in pharaone et in omni exercitu eius. Scientque egyp-
tii quia ego sum dominus. Feceruntque ita. Et nuntiatum est regi
egyptiorum quod fugisset populus: immutatumque est cor pharaonis
et servorum eius super populo et dixerunt. Quid volu-
imus facere ut dimitteremus israhel ne servirent nobis?
Iunxit ergo currum: et omnem populum suum assumpsit secum.
Tulitque sexcentos currus electos: quicquid in egyp-
to curruum fuit: et duces totius exercitus. Indu-
ravitque dominus cor pharaonis regis egypti: et persecutus
est filios israhel. At illi egressi erant in manu excelsa.
Cumque persequerentur egyptii vestigia precedentium:
reppererunt eos in castris super mare. Omnis
equitatus et currus pharaonis et universus exercitus
erant in phiahiroth contra beelsephon. Cumque
appropinquasset pharao: levantes filii israhel oculos
viderunt egyptios post se: et timuerunt valde.
Clamaveruntque ad dominum: et dixerunt ad moysen.
Forsitan non erant sepulchra in egypto: ideo tu-
listi nos ut moreremur in solitudine. Quid hoc
facere voluisti: ut educeres nos ex egypto? Nonne
iste est sermo quem loquebamur ad te in egypto
dicentes: recede a nobis ut serviamus egyptiis.
Multo enim melius est servire egyptiis: quam
mori in solitudine. Et ait moyses ad populum. No-
lite timere. State et videte magnalia domini: que
facturus est hodie. Egyptios enim quos nunc videtis
nequaquam ultra videbitis usque in sempiternum.
Dominus pugnabit pro vobis: et vos tacebitis. xiiii
Dixitque dominus ad moysen. Quid clamas ad me?
Loquere filiis israhel: ut proficiscantur. Tu autem
eleva virgam tuam et extende manum tuam super ma-
re et divide illud: ut gradiantur filii israhel in
medio mari per siccum. Ego autem indurabo
cor egyptiorum ut persequantur vos: et glorificabor
in pharaone et in omni exercitu eius in curribus et
in equitibus illius: et scient egyptii quia ego
sum dominus cum glorificatus fuero in pharaone
et in curribus atque in equitibus eius. Tollensque se
angelus dei qui precedebat castra israhel abiit post
eos et cum eo pariter columpna nubis. Priora di-
mittens post tergum: stetit inter castra egyptiorum
et castra israhel. Et erat nubes tenebrosa et illumi-
nans noctem: ut ad se invicem toto noctis tem-
pore accedere non valerent. Cumque extendisset
moyses manum super mare: abstulit illud dominus
flante vento vehementi et urente tota nocte:
et vertit in siccum. Divisaque est aqua. et ingressi sunt
filii israhel per medium sicci maris. Erat enim aqua
quasi murus a dextera eorum et leva. Persequentes-
que egyptii ingressi sunt post eos: omnis equitatus
pharaonis currus eius et equites per medium ma-
ris. Iamque advenerat vigilia matutina:

et ecce respiciens dominus super castra egyptiorum per
columpnam ignis et nubis: interfecit exercitum
eorum et subvertit rotas curruum. ferebanturque in pro-
fundum. Dixerunt ergo egyptii. Fugiamus israhelem.
dominus enim pugnat pro eis contra nos. Et ait dominus
ad moysen. Extende manum tuam super mare
ut revertantur aque ad egyptios super currus et
equites eorum. Cumque extendisset moyses ma-
num contra mare: reversum est primo diluculo
ad priorem locum. Fugientibusque egyptiis occurrerunt
aque: et involvit eos dominus in mediis fluctibus.
Reversque sunt aque et operuerunt currus et equi-
tes cuncti exercitus pharaonis: qui sequentes
ingressi sunt mare. nec unus quidem superfu-
it ex eis. Filii autem israhel perrexerunt per medium
sicci maris: et aque eis erant quasi pro muro a dextris
et a sinistris. Liberavitque dominus in die illo israhel de ma-
nu egyptiorum: et viderunt egyptios mortuos super
litus maris. et manum magnam quam exercuerat
dominus contra eos. Timuitque populus dominum: et credide-
runt domino et moysi servo eius. Tunc cecinit moyses et filii
israhel carmen hoc domino: et dixerunt. xv

XV

Cantemus domino gloriose enim magnificatus est: e-
quum et ascensorem proiecit in mare. Fortitudo mea
et laus mea dominus: et factus est mihi in salutem. Iste deus
meus et glorificabo eum: deus patris mei et exaltabo eum.
Dominus quasi vir pugnator: omnipotens nomen eius. Currus
pharaonis et exercitum eius: proiecit in mare. Electi
principes eius submersi sunt in mari rubro:
abyssi operuerunt eos. descenderunt in profundum quasi la-
pis. Dextera tua domine magnificata est in fortitu-
dine: dextera tua domine percussit inimicum: et in
multitudine glorie tue deposuisti adversarios tu-
os. Misisti iram tuam que devoravit eos: si-
cut stipulam: et in spiritu furoris tui congregate
sunt aque. Stetit unda fluens: et congregate
sunt abyssi in medio mari. Dixit inimicus persequar
et comprehendam: dividam spolia implebitur
anima mea. Evaginabo gladium meum: inter-
ficiet eos manus mea. Flavit spiritus tuus et operuit
eos mare: submersi sunt quasi plumbum in aquis
vehementibus. Quis similis tui in fortibus domine?
Quis similis tui? Magnificus in sanctitate: terribi-
lis atque laudabilis et faciens mirabilia. Extendisti
manum tuam et devoravit eos terra: dux fuisti in
misericordia tua populo quem redemisti. Et portasti eum in
fortitudine tua: ad habitaculum sanctum tuum. Ascen-
derunt populi et irati sunt: dolores obtinuerunt habita-
tores philistiim. Tunc conturbati sunt principes
edom: robustos moab obtinuit tremor: obri-
guerunt omnes habitatores chanaan. Irruat super
eos formido et pavor: in magnitudine brachii
tui. Fiant immobiles quasi lapis. donec per-
transeat populus tuus domine donec pertranseat populus tuus
iste quem possedisti. Introduces eos et plantabis

runt

ecino

in monte hereditatis tue firmissimo habitaculo tuo quod operatus es domine. Sanctuarium tuum domine quod firmaverunt manus tue. Dominus regnabit in eternum et ultra. Ingressus est enim pharao cum curribus et equitibus eius in mare: et reduxit super eos dominus aquas maris. Filii autem israel ambulaverunt per siccum in medio eius. Sumpsit ergo maria prophetis soror aaron tympanum in manu: egresseque sunt omnes mulieres post eam cum tympanis et choris. quibus precinebat dicens. Cantemus domino gloriose enim magnificatus est: equum et ascensorem deiecit in mare. Tulit autem moyses israhelem de mari rubro: et egressi sunt in desertum sur. Ambulaveruntque tribus diebus per solitudinem: et non inveniebant aquam. Et venerunt in marath: nec poterant bibere aquas de marath eo quod essent amare. Unde et congruum nomen loco imposuit: vocans illud mara: id est amaritudinem. Et murmuravit populus contra moysen dicens. Quid bibemus? At ille clamavit ad dominum: qui ostendit ei lignum. Quod cum misisset in aquas: in dulcedinem verse sunt. Ibi constituit ei precepta atque iudicia: et ibi temptavit eum dicens. Si audieris vocem domini dei tui: et quod rectum est coram eo feceris. et obedieris mandatis eius. custodierisque omnia precepta illius: cunctum languorem quem posui in egypto non inducam super te. ego enim dominus sanator tuus. Venerunt autem in helim ubi erant duodecim fontes aquarum et lxx palme. et castrametati sunt iuxta aquas.

XVI

Profectique sunt de helim: et venit omnis multitudo filiorum israel in desertum sin quod est inter helim et synai. quintodecimo die mensis secundi. postquam egressi sunt de terra egypti. Et murmuravit omnis congregatio filiorum israel contra moysen et aaron in solitudine. Dixeruntque ad eos filii israel. Utinam mortui essemus per manum domini in terra egypti: quando sedebamus super ollas carnium: et comedebamus panes in saturitate. Cur induxistis nos in desertum istud: ut occideretis omnem multitudinem fame? Dixit autem dominus ad moysen. Ecce ego pluam vobis panes de celo. egrediatur populus et colligat que sufficiunt per singulos dies: ut temptem eum utrum ambulet in lege mea an non. Die autem sexto parent quod inferant: et sit duplum quam colligere solebant per singulos dies. Dixeruntque moyses et aaron ad omnes filios israel. Vespere scietis quod dominus eduxerit vos de terra egypti: et mane videbitis gloriam domini. Audivit enim murmur vestrum contra dominum. Nos vero quid sumus quia mussitatis contra nos? Et ait moyses. Dabit dominus vobis vespere carnes edere et mane panes in saturitate: eo quod audierit murmurationes vestras quibus murmurati estis contra eum. Nos enim quid sumus? Nec contra nos est murmur vestrum sed contra dominum. Dixitque moyses ad aaron. Dic universe congregationi filiorum israel. Accedite coram domino. Audivit enim murmur vestrum. Cumque loqueretur aaron ad omnem cetum filiorum israel: respexerunt ad solitudinem: et ecce gloria domini apparuit in nube. Locutus est autem dominus ad moysen dicens. Audivi murmurationes filiorum israel. Loquere ad eos. Vespere comedetis carnes: et mane saturabimini panibus: Scietisque quod ego sum dominus deus vester. Factum est ergo vespere: et ascendens coturnix operuit castra. Mane quoque ros iacuit per circuitum castrorum. Cumque operuisset superficiem terre: apparuit in solitudine minutum: et quasi pilo tonsum in similitudinem pruine super terram. Quod cum vidissent filii israel: dixerunt ad invicem. Manhu quod significat quid est hoc? Ignorabant enim quid esset. Quibus ait moyses. Iste est panis: quem dedit dominus vobis ad vescendum. Hic est sermo quem precepit dominus. Colligat ex eo unusquisque quantum sufficiat ad vescendum. Gomor per singula capita iuxta numerum animarum vestrarum que habitant in tabernaculo sic tolletis. Feceruntque ita filii israel: et collegerunt alius plus alius minus: et mensi sunt ad mensuram gomor. Nec qui plus collegerat habuit amplius nec qui minus paraverat repperit minus: sed singuli iuxta quod edere poterant congregaverunt. Dixitque moyses ad eos. Nullus relinquat ex eo in mane. Qui non audierunt eum: sed dimiserunt quidam ex eis usque mane: et scatere cepit vermibus atque computruit. Et iratus est contra eos moyses. Colligebant autem mane singuli: quantum sufficere poterat ad vescendum. Cumque incaluisset sol: liquefiebat. In die vero sexta collegerunt cibos duplices. id est duo gomor per singulos homines. Venerunt autem omnes principes multitudinis: et narraverunt moysi. Qui ait eis. Hoc est quod locutus est dominus. Requies sabbati sanctificata est domino cras. quodcumque operandum est facite: et que coquenda sunt coquite. Quicquid reliquum fuerit: reponite usque in mane. Feceruntque ita ut preceperat moyses. et non computruit neque vermis inventus est in eo. Dixitque moyses. Comedite illud hodie: quia sabbatum est domino. Non invenietur hodie in agro. Sex diebus colligite. In die autem septimo sabbatum est domini. Idcirco non invenietur. Venit septima dies: et egressi de populo ut colligerent non invenerunt. Dixit autem dominus ad moysen. Usquequo non vultis custodire mandata mea: et legem meam? Videte quod dominus dederit vobis sabbatum: et propter hoc tribuit vobis die sexto cibos duplices. Maneat unusquisque apud semetipsum. Nullus egrediatur de loco suo die septimo. Et sabbatizavit populus die septimo. Appellavitque domus israel nomen eius manna: quod erat quasi semen coriandri album: gustusque eius quasi simile cum melle. Dixit autem moyses. Iste est sermo quem precepit dominus. Imple gomor ex eo: et custodiatur in futuras retro generationes: ut noverint panem quo al-

[pav]i vos in solitudine quando educti estis de terra egypti. Dixitque moyses ad aaron. Sume vas unum et mitte ibi manna quantum potest capere gomor et repone coram domino ad servandum in generationes vestras sicut precepit dominus. Posuitque illud aaron in tabernaculo reservandum. Filii autem israel comederunt manna quadraginta annis donec venirent in terram habitabilem. Hoc cibo aliti sunt usquequo tangerent fines terre chanaan. Gomor autem decima pars est ephi.

XVII manna

XVII Igitur profecta omnis multitudo filiorum israel de deserto sin per mansiones suas iuxta sermonem domini castrametati sunt in raphidim: ubi non erat aqua ad bibendum populo. Qui iurgatus contra moysen ait. Da nobis aquam ut bibamus. Quibus respondit moyses. Quid iurgamini contra me? Cur temptatis dominum? Sitivit ergo ibi populus pre aque penuria et murmuravit contra moysen dicens. Cur nos exire fecisti de egypto: ut occideres et nos et liberos nostros ac iumenta siti? Clamavit autem moyses ad dominum dicens. Quid faciam populo huic? Adhuc pusillum et lapidabit me. Ait dominus ad moysen. Antecede populum et sume tecum de senioribus israel: et virgam qua percussisti fluvium tolle in manu tua et vade. En ego stabo coram te ibi: supra petram horeb. Percutiesque petram et exibit ex ea aqua ut bibat populus. Fecit moyses ita coram senioribus israel: et vocavit nomen loci illius temptatio propter iurgium filiorum israel et quia temptaverunt dominum dicentes. Est ne dominus in nobis an non? Venit autem amalech et pugnabat contra israel in raphidim. Dixitque moyses ad iosue. Elige viros et egressus pugna contra amalech: cras ego stabo in vertice collis habens virgam dei in manu mea. Fecit iosue ut locutus ei erat moyses et pugnavit contra amalech. Moyses autem et aaron et hur ascenderunt super verticem montis. Cumque elevaret moyses manus: vincebat israel. Sin autem paululum remisisset: superabat amalech. Manus autem moysi erant graves. Sumentes igitur lapidem posuerunt subter eum in quo sedit. Aaron autem et hur sustentabant manus eius ex utraque parte. Et factum est ut manus illius non lassarentur usque ad occasum solis. Fugavitque iosue amalech et populum eius in ore gladii. Dixit autem dominus ad moysen. Scribe hoc ob monimentum in libro: et trade auribus iosue. Delebo enim memoriam amalech sub celo. Edificavitque moyses altare et vocavit nomen eius dominus exaltatio mea dicens. Quia manus solii domini et bellum domini erit contra amalech a generatione in generationem.

petra

XVIII iethro

Cumque audisset iethro sacerdos madian cognatus moysi omnia que fecerat deus moysi et israel populo suo: eo quod eduxisset dominus israel de egypto: tulit sephoram uxorem moysi quam remiserat et duos filios eius. Quorum unus vocabatur gersan dicente patre. Advena fui in terra aliena: alter vero eliezer. Deus enim patris mei adiutor meus: et eruit me de gladio pharaonis. Venit ergo iethro cognatus moysi et filii eius et uxor ad moysen in desertum ubi erat castrametatus iuxta montem dei: et mandavit moysi dicens. Ego cognatus tuus iethro venio ad te et uxor tua et duo filii tui cum ea. Qui in occursum cognati sui egressus adoravit et osculatus est eum. Salutaveruntque se mutuo verbis pacificis. Cumque intrasset tabernaculum: narravit cognato suo moyses cuncta que fecerat dominus pharaoni et egyptiis propter israhelem: et universum laborem qui accidisset eis in itinere quo liberaverat eos dominus. Letatusque est iethro super omnibus bonis que fecerat dominus israeli: eo quod eruisset eos de manu egyptiorum et ait. Benedictus dominus qui liberavit vos de manu egyptiorum et de manu pharaonis: qui eruit populum suum de manu egypti. Nunc cognovi quia magnus dominus super omnes deos: eo quod superbe egerunt contra illos. Obtulit ergo iethro cognatus moysi holocausta et hostias deo. Veneruntque aaron et omnes seniores israel: ut comederent panem cum eo coram domino. Altera autem die sedit moyses ut iudicaret populum: qui assistebat ei de mane usque ad vesperam. Quod cum vidisset cognatus eius omnia scilicet que agebat in populo ait. Quid est hoc quod facis in plebe? Cur solus sedes et omnis populus prestolatur de mane usque ad vesperam? Cui respondit moyses. Venit ad me populus querens sententiam dei. Cumque acciderit eis aliqua disceptatio: veniunt ad me ut iudicem inter eos: et ostendam precepta dei et leges eius. At ille. Non bonam inquit rem facis. Stulto labore consumeris et tu et populus iste qui tecum est. Ultra vires tuas est negotium. Solus illud non poteris sustinere. Sed audi verba mea atque consilia: et erit dominus tecum. Esto tu populo in his que ad deum pertinent: ut referas que dicuntur ad eum: ostendasque populo ceremonias et ritum colendi: viamque per quam ingredi debeant et opus quod facere debeant. Provide autem de omni plebe viros potentes et timentes deum in quibus sit veritas: qui oderint avaritiam: et constitue ex eis tribunos et centuriones et quinquagenarios et decanos qui iudicent populum omni tempore. Quicquid autem maius fuerit referant ad te: et ipsi minora tantummodo iudicent. Leviusque tibi sit partito in alios onere. Si hoc feceris: implebis imperium dei et precepta eius poteris sustentare: et omnis hic populus revertetur cum pace ad loca sua. Quibus auditis moyses: fecit omnia que ille suggesserat. Et electis viris strenuis de cuncto israhele constituit eos principes populi: tribunos et centuriones et quinquagenarios et decanos. Qui iudicabant plebem omni tempore. Quicquid autem gravius erat referebant ad eum: faciliora tantummodo iudicantes. Dimisitque cognatum suum: qui reversus abiit in terram suam.

XIX synai

Mense tertio egressionis israel de egypto: in die hac venerunt in solitudinem synai. Nam profecti de raphidim et pervenientes usque in desertum synai: castrametati

tati sunt in eodem loco. Ibique israel fixit tentoria e regione montis. Moyses autem ascendit ad dominum vocavitque eum dominus de monte et ait: Hec dices domui iacob et annuntiabis filiis israel: Vos ipsi vidistis que fecerim egyptiis, quomodo portaverim vos super alas aquilarum et assumpserim michi. Si ergo audieritis vocem meam et custodieritis pactum meum, eritis michi in peculium de cunctis populis. Mea est enim omnis terra, et vos eritis michi in regnum sacerdotale et gens sancta. Hec sunt verba que loqueris ad filios israel. Venit moyses, et convocatis maioribus natu populi exposuit omnes sermones quos mandaverat dominus. Responditque universus populus simul: Cuncta que locutus est dominus faciemus. Cumque retulisset moyses verba populi ad dominum, ait ei dominus: Iam nunc veniam ad te in caligine nubis, ut audiat me populus loquentem ad te, et credat tibi in perpetuum. Nuntiavit ergo moyses verba populi ad dominum. Qui dixit ei: Vade ad populum et sanctifica illos hodie et cras, laventque vestimenta sua, et sint parati in diem tertium. Die enim tertio descendet dominus coram omni plebe super montem synai. Constituesque terminos populo per circuitum, et dices: Cavete ne ascendatis in montem, nec tangatis fines illius. Omnis qui tetigerit montem, morte morietur. Manus non tanget eum, sed lapidibus opprimetur, aut confodietur iaculis. Sive iumentum fuerit sive homo, non vivet. Cum ceperit clangere buccina, tunc ascendant in montem. Descenditque moyses de monte ad populum et sanctificavit eum. Cumque lavissent vestimenta sua, dixit ad eos: Estote parati in diem tertium, ne appropinquetis uxoribus vestris. Iamque advenerat tercius dies et mane inclaruerat, et ecce ceperunt audiri tonitrua et micare fulgura et nubes densissima operire montem, clangorque buccine vehementius perstrepebat. Timuit populus qui erat in castris. Cumque eduxisset eos moyses in occursum dei de loco castrorum, steterunt ad radices montis. Totus autem mons synai fumabat, eo quod descendisset dominus super eum in igne, et ascenderet fumus ex eo quasi de fornace. Eratque mons omnis terribilis, et sonitus buccine paulatim crescebat in maius et prolixius tendebatur. Moyses loquebatur, et dominus respondebat ei. Descenditque dominus super montem synai in ipso montis vertice, et vocavit moysen in cacumen eius. Quo cum ascendisset, dixit ad eum: Descende et contestare populum, ne forte velit transcendere terminos ad videndum dominum, et pereat ex eis plurima multitudo. Sacerdotes quoque qui accedunt ad dominum sanctificentur, ne percutiam eos. Dixitque moyses ad dominum: Non poterit vulgus ascendere in montem synai. Tu enim testificatus es et iussisti dicens: Pone terminos circa montem et sanctifica illum. Cui ait dominus: Vade, descende. Ascendesque tu et aaron tecum. Sacerdotes autem et populus ne transeant terminos, nec ascendant ad dominum, ne forte interficiat illos. Descendit moyses ad populum et omnia narravit eis.

XX

Locutusque est dominus cunctos sermones hos: Ego sum dominus deus tuus qui eduxi te de terra egypti, de domo servitutis. Non habebis deos alienos coram me. Non facies tibi sculptile neque omnem similitudinem que est in celo desuper et que in terra deorsum, nec eorum que sunt in aquis sub terra. Non adorabis ea neque coles. Ego sum dominus deus tuus fortis zelotes, visitans iniquitatem patrum in filiis in tertiam et quartam generationem eorum qui oderunt me, et faciens misericordiam in milia hiis qui diligunt me et custodiunt precepta mea. Non assumes nomen domini dei tui in vanum. Nec enim habebit insontem dominus eum qui assumpserit nomen domini dei sui frustra. Memento ut diem sabbati sanctifices. Sex diebus operaberis et facies omnia opera tua. Septimo autem die sabbatum domini dei tui. Non facies omne opus tu et filius tuus et filia tua, et servus tuus et ancilla tua, iumentum tuum, et advena qui est intra portas tuas. Sex enim diebus fecit deus celum et terram et mare et omnia que in eis sunt, et requievit in die septimo. Idcirco benedixit dominus diei sabbati et sanctificavit eum. Honora patrem tuum et matrem tuam, ut sis longevus super terram quam dominus deus tuus dabit tibi. Non occides. Non mechaberis. Non furtum facies. Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium. Non concupisces domum proximi tui, nec desiderabis uxorem eius, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, nec omnia que illius sunt. Cunctus autem populus audiebat voces et videbat lampadas et sonitum buccine, montemque fumigantem. Et perterriti ac pavore concussi, steterunt procul dicentes moysi: Loquere tu nobis et audiemus. Non loquatur nobis dominus, ne forte moriamur. Et ait moyses ad populum: Nolite timere. Ut enim probaret vos venit deus, et ut terror illius esset in vobis, et non peccaretis. Stetitque populus de longe. Moyses autem accessit ad caliginem in qua erat deus. Dixit preterea dominus ad moysen: Hec dices filiis israel: Vos vidistis quod de celo locutus sim vobis. Non facietis mecum deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis. Altare de terra facietis michi, et offeretis super eo holocausta et pacifica vestra, oves vestras et boves, in omni loco in quo memoria fuerit nominis mei. Veniam ad te et benedicam tibi. Quod si altare lapideum feceris michi, non edificabis illud de sectis lapidibus. Si enim levaveris super eo cultrum tuum, polluetur. Non ascendes per gradus ad altare meum, ne reveletur turpitudo tua.

XXI

Hec sunt iudicia que propones eis. Si emeris servum hebreum, sex annis serviet tibi; in septimo egredietur liber gratis. Cum quali veste intraverit, cum tali exeat. Si habens uxorem, et uxor egredietur simul. Si autem dominus dederit illi uxorem, et pepererit filios et filias, mulier et liberi eius erunt domini sui. Ipse vero exibit cum vestitu suo. Quod si dixerit servus: Diligo dominum meum et uxorem ac liberos, non egre-

diat liber: offeret eum dominus diis et applicabitur ad ostium et postes, perforabitque aurem eius subula: et erit ei servus in seculum. Si quis vendiderit filiam suam in famulam: non egredietur sicut ancille exire consueverunt. Si displicuerit oculis domini sui cui tradita fuerat: dimittet eam. Populo autem alieno vendendi non habebit potestatem: si spreverit eam. Sin autem filio suo desponderit eam: iuxta morem filiarum faciet illi. Quod si alteram ei acceperit: providebit puelle nuptias, et vestimenta et pretium pudicitie non negabit. Si tria ista non fecerit: egredietur gratis absque pecunia. Qui percusserit hominem volens occidere morte moriatur. Qui autem non est insidiatus: sed deus illum tradidit in manus eius: constituam tibi locum quo fugere debeat. Si quis de industria occiderit proximum suum: et per insidias. ab altari meo avelles eum ut moriatur. Qui percusserit patrem suum aut matrem morte moriatur. Qui furatus fuerit hominem et vendiderit eum: convictus noxe morte moriatur. Si rixati fuerint viri: et percusserit alter proximum suum lapide vel pugno: et ille mortuus non fuerit sed iacuerit in lectulo: si surrexerit et ambulaverit foris super baculum suum: innocens erit qui percusserit. ita tamen ut operas eius et impensas in medicos restituat. Qui percusserit servum suum vel ancillam virga: et mortui fuerint in manibus eius: criminis reus erit. Sin autem uno die supervixerit: vel duobus non subiacebit pene quia pecunia illius est. Si rixati fuerint viri et percusserit quis mulierem pregnantem et abortivum quidem fecerit sed ipsa vixerit: subiacebit damno quantum expetierit maritus mulieris et arbitri iudicaverint. Sin autem mors eius fuerit subsecuta, reddet animam pro anima. oculum pro oculo. dentem pro dente, manum pro manu. pedem pro pede. adustionem pro adustione. vulnus pro vulnere. livorem pro livore. Si percusserit quispiam oculum servi sui vel ancille et luscos eos fecerit: dimittet liberos pro oculo quem eruit. Dentem quoque si excusserit servo vel ancille sue. similiter dimittet eos liberos. Si bos cornu percusserit virum aut mulierem et mortui fuerint. lapidibus obruetur et non comedentur carnes eius, dominus quoque bovis innocens erit. Quod si bos cornupeta fuerit ab heri et nudius tertius et contestati sunt dominum eius nec reclusit eum. occideritque virum aut mulierem et bos lapidibus obruetur, et dominum illius occident. Quod si pretium ei fuerit impositum. dabit pro anima sua quicquid fuerit postulatus. Filium quoque aut filiam si cornu percusserit. simili sententie subiacebit. Si servum ancillamque invaserit. xxx. siclos argenti dabit domino. bos vero lapidibus opprimetur. Si quis aperuerit cisternam et foderit. et non operuerit eam. cecideritque bos vel asinus in eam. dominus cisterne reddet pretium iumentorum. Quod autem mortuum est ipsius erit. Si bos alienus bovem alterius vulneraverit et ille mortuus fuerit: vendet bovem vivum et dividet pretium. Cadaver autem mortui: inter se dispertient. Si autem sciebat quod bos cornupeta esset ab heri et nudius tertius. et non custodivit eum dominus suus: reddet bovem pro bove. et cadaver integrum accipiet.

XXII

Si quis autem furatus fuerit ovem aut bovem et occiderit, vel vendiderit: quinque boves pro uno bove restituet. et quattuor oves pro una ove. Si effringens fur domum sive suffodiens fuerit inventus. et accepto vulnere mortuus fuerit. percussor non erit reus sanguinis. Quod si orto sole hoc fecerit. homicidium perpetravit. et ipse morietur. Si non habuerit quod pro furto reddat: ipse venundabitur. Si inventum fuerit apud eum quod furatus est vivens. sive bos. sive asinus. sive ovis duplum restituet. Si leserit quispiam vel agrum vel vineam et dimiserit iumentum suum ut depascatur aliena: quicquid optimum habuerit in agro suo vel in vinea pro damni estimatione restituet. Si egressus ignis invenerit spicas. et comprehenderit acervos frugum. sive stantes segetes in agris. reddet damnum qui ignem succenderit. Si quis commendaverit amico pecuniam. aut vas in custodiam et ab eo qui susceperat furto ablata fuerint: si invenitur fur duplum reddet. Si latet. dominus domus applicabitur ad deos: et iurabit quod non extenderit manum in rem proximi sui ad perpetrandam fraudem tam in bove quam in asino et ove aut vestimento. et quicquid damnum inferre potest. ad deos utriusque causa perveniet. et si illi iudicaverint: duplum restituet proximo suo. Si quis commendaverit proximo suo asinum. bovem. ovem. et omne iumentum ad custodiendum. et mortuum fuerit aut debilitatum. vel captum ab hostibus. nullusque hoc viderit: iusiurandum erit in medio quod non extenderit manum ad rem proximi sui. Susceptitque dominus iuramentum: et ille reddere non cogetur. Quod si furto ablatum fuerit: restituet damnum domino. Si comestum a bestia: perferet ad eum quod occisum est et non restituet. Qui a proximo suo quicquam horum mutuum postulaverit et debilitatum. aut mortuum fuerit domino non presente: reddere compelletur. Quod si in presentiarum fuerit dominus non restituet. maxime si conductum venerat pro mercede operis sui. Si seduxerit quis virginem necdum desponsatam et dormierit cum ea. dotabit eam et habebit uxorem. Si pater virginis dare eam noluerit. reddet pecuniam iuxta modum dotis quam virgines accipere consueverunt. Maleficos non patieris vivere. Qui coierit cum iumento: morte moriatur. Qui immolat diis occidetur preter domino soli. Advenam non contristabis: neque affliges eum. Advene enim et ipsi fuistis in terra egypti. Vidue et pupillo non nocebitis. Si leseritis eos: vociferabuntur ad me et ego audiam clamorem eorum. et indignabitur furor meus. Percutiamque vos gladio. et erunt uxores vestre vidue. et filii vestri pupilli. Si pecu

Si maledixerit patri aut matri. morte moriatur

nam mutuam dederis populo meo pauperi qui habitant tecum: non urgebis eum quasi exactor, nec usuris opprimes. Si pignus a proximo tuo acceperis vestimentum: ante solis occasum reddes ei. Ipsum enim est solum quo operitur indumentum carnis eius: nec habet aliud in quo dormiat. Si clamaverit ad me exaudiam eum, quia misericors sum. Diis non detrahes: et principi populi tui non maledices. Decimas tuas et primitias: non tardabis offerre. Primogenitum filiorum tuorum dabis mihi. De bobus quoque et ovibus: similiter facies. Septem diebus sit cum matre sua: die octavo reddes illum mihi. Viri sancti eritis mihi. Carnem que a bestiis fuerit pregustata non comedetis, sed proicietis canibus.

XXIII

Non suscipies vocem mendacii, nec iunges manum tuam ut pro impio dicas falsum testimonium. Non sequeris turbam ad faciendum malum: nec in iudicio plurimorum acquiesces sententie ut a vero devies. Pauperis quoque non misereberis in iudicio. Si occurreris bovi inimici tui aut asino erranti: reduc ad eum. Si videris asinum odientis te iacere sub onere, non pertransibis, sed sublevabis cum eo. Non declinabis in iudicio pauperis. Mendacium fugies. Insontem et iustum non occides: quia aversor impium. Ne accipias munera que excecant etiam prudentes, et subvertunt verba iustorum. Peregrino molestus non eris. Scitis enim advenarum animas: quia et ipsi peregrini fuistis in terra Egypti. Sex annis seminabis terram tuam, et congregabis fruges eius. Anno autem septimo dimittes eam: et requiescere facies ut comedant pauperes populi tui. Et quicquid reliqui fuerit edant bestie agri. Ita facies in vinea et oliveto tuo. Sex diebus operaberis: septima die cessabis: ut requiescat bos et asinus tuus: et refrigeretur filius ancille tue et advena. Omnia que dixi vobis custodite: et per nomen externorum deorum non iurabitis neque audietur ex ore vestro. Tribus vicibus per singulos annos: mihi festa celebrabitis. Sollempnitatem azimorum custodies. Septem diebus comedes azima sicut precepi tibi tempore mensis novorum quando egressus es de Egypto. Non apparebis in conspectu meo vacuus. Et sollempnitatem messis primitivorum operis tui quecumque severis in agro. Sollempnitatem quoque in exitu anni quando congregaveris omnes fruges tuas de agro.

tercio anno

Ter in anno: apparebit omne masculinum tuum coram domino deo. Non immolabis super fermento sanguinem victime mee, nec remanebit adeps sollempnitatis mee usque mane. Primitias frugum terre tue deferes in domo domini dei tui. Nec coques hedum in lacte matris sue. Ecce mitto angelum qui precedat te et custodiat in via: et introducat ad locum quem paravi. Observa eum et audi vocem eius: nec contempnendum putes: quia non dimittet cum peccaveris, et est nomen meum in illo. Quod si audieris vocem eius, et feceris omnia que loquor: inimicus ero inimicis tuis et affligam affligentes te. Precedetque angelus meus, et introducet te ad amorreum et hetheum et ferezeum, chananeumque et eveum et iebuseum quos ego conteram. Non adorabis deos eorum nec coles eos. Non facies opera eorum: sed destrues eos et confringes statuas eorum. Servietisque domino deo vestro, ut benedicam panibus tuis et aquis, et auferam infirmitatem de medio tui. Non erit infecunda et sterilis: in terra tua. Numerum dierum tuorum implebo. Terrorem meum mittam in precursum tuum et occidam omnem populum ad quem ingredieris. Cunctorumque inimicorum tuorum coram te terga vertam: emittens crabrones prius qui fugabunt eveum et chananeum et hetheum antequam introeas. Non eiciam eos a facie tua anno uno: ne terra in solitudinem redigatur et crescant contra te bestie. Paulatim expellam eos de conspectu tuo: donec augearis et possideas terram. Ponam autem terminos tuos a mari rubro usque ad mare palestinorum: et a deserto usque ad fluvium. Tradam in manibus vestris habitatores terre et eiciam eos de conspectu vestro. Non inibis cum eis fedus: nec cum diis eorum. Non habitent in terra tua: ne forte peccare te faciant in me, si servieris diis eorum, quod tibi certo erit in scandalum.

XXIIII

Moysi quoque dixit: Ascende ad dominum tu et aaron, nadab et abiu, et lxx senes ex israel: et adorabitis procul. Solusque moyses ascendet ad dominum, et illi non appropinquabunt nec populus ascendet cum eo. Venit ergo moyses et narravit plebi omnia verba domini atque iudicia. Responditque cunctus populus una voce: Omnia verba domini que locutus est faciemus. Scripsit autem moyses universos sermones domini: et mane consurgens edificavit altare ad radices montis: et duodecim titulos per xii tribus israel. Misitque iuvenes de filiis israel: et obtulerunt holocausta: immolaveruntque victimas pacificas domino vitulos xii. Tulit itaque moyses dimidiam partem sanguinis et misit in crateras: partem autem residuam fudit super altare. Assumensque volumen federis: legit audiente populo. Qui dixerunt: Omnia que locutus est dominus faciemus: et erimus obedientes. Ille vero sumptum sanguinem respersit in populum: et ait: Hic est sanguis federis: quod pepigit dominus vobiscum super cunctis sermonibus his. Ascenderuntque moyses et aaron, nadab et abiu et lxx de senibus israel, et viderunt deum israel. Sub pedibus eius quasi opus lapidis saphirini: et quasi celum cum serenum est. Nec super eos qui procul recesserant de filiis israel misit manum suam. Videruntque deum et comederunt ac biberunt. Dixit autem dominus ad moysen: Ascende ad me in montem et esto ibi, daboque tibi tabulas lapideas et legem ac mandata que scripsi ut doceas eos. Surrexeruntque moyses et iosue minister eius. Ascendensque moyses in montem dei senioribus ait: Expectate hic donec revertamur ad vos. Habetis [...] aaron et hur

si quid natum fuerit questionis. referetis ad eos. Cumque ascendisset moyses operuit nubes montem. et habitavit gloria domini super synai: tegens illum nube sex diebus. Septimo autem die vocavit eum de medio caliginis. Erat autem species glorie domini quasi ignis ardens super verticem montis. in conspectu filiorum israel. Ingressusque moyses medium nebule ascendit in montem: et fuit ibi xl diebus. et xl noctibus.

XXV tollat

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere filiis israel ut tollant mihi primitias. ab omni homine qui offert ultroneus. accipietis eas. Hec sunt autem que accipere debetis. aurum. argentum. et es. hyacinthum et purpuram. coccumque bis tinctum. et byssum. pilos caprarum et pelles arietum rubricatas. pellesque hyacinthinas. et ligna sethim. oleum ad luminaria concinnanda: aromata in unguentum et thymiamata boni odoris. lapides onichinos et gemmas ad ornandum ephod ac rationale. Facientque mihi sanctuarium. et habitabo in medio eorum iuxta omnem similitudinem tabernaculi quod ostendam tibi. et omnium vasorum in cultum eius. Sicque facietis illud. Archam de lignis sethim compingite. cuius longitudo habeat duos semis cubitos. latitudo cubitum et dimidium: altitudo cubitum similiter ac semissem: et deaurabis eam auro mundissimo intus et foris. Faciesque supra coronam auream per circuitum: et quatuor circulos aureos quos pones per quatuor arche angulos. Duo circuli sint in latere uno: et duo in altero. Facies quoque vectes de lignis sethim et operies eos auro: inducesque per circulos qui sunt in arche lateribus ut portetur in eis: qui semper erunt in circulis nec umquam extrahentur ab eis. Ponesque in archa testificationem quam dabo tibi. Facies et propitiatorium de auro mundissimo. Duos cubitos et dimidium tenebit longitudo eius: et cubitum ac semissem latitudo. Duos quoque cherubin aureos et productiles facies ex utraque parte oraculi. Cherub unus sit in latere uno: et alter in altero. Utrumque latus propitiatorii tegant: expandentes alas. et operientes oraculum. respiciantque se mutuo versis vultibus in propitiatorium. quo operienda est archa: in qua pones testimonium quod dabo tibi. Inde precipiam et loquar ad te: supra propitiatorium scilicet ac medio duorum cherubim qui erunt super archam testimonii cuncta que mandabo per te filiis israel. Facies et mensam de lignis sethim. habentem duos cubitos longitudinis et in latitudine cubitum. et in altitudine cubitum ac semissem: et inaurabis eam auro purissimo. Faciesque illi labium aureum per circuitum: et ipsi labio coronam interrasilem altam quatuor digitis. et super illam alteram coronam aureolam. Quatuor quoque circulos aureos preparabis: et pones eos in quatuor angulis eiusdem mense per singulos pedes. Subter coronam erunt circuli aurei: ut mittantur vectes per eos: et possit mensa portari. Ipsosque vectes facies ligneos de lignis sethim: et circumdabis auro ad subvehendam mensam. Parabis et acetabula et phyalas thuribula et ciatos in quibus offerenda sunt libamina ex auro purissimo. et pones super mensam panes propositionis in conspectu meo semper. Facies et candelabrum ductile de auro mundissimo hastile eius et calamos. sciphos. et sperulas. ac lilia ex ipso procedentia. Sex calami egredientur de lateribus. tres ex uno latere. et tres ex altero. Tres sciphi quasi in nucis modum per singulos calamos sperulaque simul et lilium: et tres similiter sciphi instar nucis in calamo altero sperulaque et lilium. Hoc erit opus sex calamorum: qui producendi sunt de hastili. In ipso autem candelabro erunt quatuor sciphi in nucis modum. sperulaque per singulos et lilia: sperule sub duobus calamis per tria loca: qui simul sex fiunt procedentes de hastili uno. Et sperule igitur et calami ex ipso erunt universa ductilia ex auro purissimo. Facies et lucernas septem et pones eas super candelabrum: ut luceant ex adverso. Emunctoria quoque et ubi que emuncta sunt extinguantur. fient de auro purissimo. Omne pondus candelabri cum universis vasis suis: habebit talentum auri mundissimi. Inspice et fac secundum exemplar quod tibi in monte monstratum est.

XXVI Facies

Tabernaculum vero ita fiet. Decem cortinas de bysso retorta et hyacincto ac purpura coccoque bis tincto variatas opere plumario facies. Longitudo cortine unius habebit viginti et octo cubitos. latitudo quatuor cubitorum erit. Unius mensure fient universa tentoria. Quinque cortine sibi iungentur mutuo et alie quinque nexu simili coherebunt. Ansulas hyacinthinas in lateribus ac summitatibus facies cortinarum: ut possint invicem copulari. Quinquaginta ansulas cortina habebit in utraque parte. ita insertas: ut ansa contra ansam veniat. et altera alteri possit aptari. Facies et quinquaginta circulos aureos quibus cortinarum ut vela iungenda sunt. ut unum tabernaculum fiat. Facies et saga cilicina undecim. ad operiendum tectum tabernaculi. Longitudo sagi unius habebit xxx cubitos: et latitudo quatuor. Equa erit mensura sagorum omnium. E quibus quinque iunges seorsum: et sex sibi mutuo copulabis: ita ut sextum sagum in fronte tecti duplices. Facies et quinquaginta ansas in ora sagi unius ut coniungi cum altero queat. et quinquaginta ansas in ora sagi alterius: ut cum altero copuletur. Quinquaginta fibulas eneas quibus iungantur anse. et unum ex omnibus operimentum fiat. Quod autem superfuerit in sagis que parantur tecto: id est unum sagum quod amplius est: ex medietate eius operies posteriora tabernaculi. et cubitus ex una parte pendebit. et alter ex altera qui plus est in sagorum longitudine utrumque latus tabernaculi protegens. Facies et operimentum aliud tecti de pellibus

arietum rubricatis : et super hoc rursum aliud operi
mentum de hyacinthinis pellibus. Facies et tabu
las stantes tabernaculi de lignis sethim : que sin
gule denos cubitos in longitudine habeant : et in
latitudine singulos ac semissem. In lateribus ta
bule due incastrature fient, quibus tabula alteri
tabule connectatur. Atque in hunc modum : cuncte tabu
le parabuntur. Quarum .xx. erunt in latere meridiano
quod vergit ad austrum : quibus .xl. bases argenteas
fundes, ut bine bases singulis per duos angulos
subiciantur. In latere quoque secundo tabernaculi quod
vergit ad aquilonem .xx. tabule erunt. .xl. habentes
bases argenteas. Bine bases : singulis tabulis suppo
nentur. Ad occidentalem vero plagam tabernaculi facies
sex tabulas. et rursum alias duas que in angulis
erigantur post tergum tabernaculi. Eruntque coniuncte
a deorsum usque sursum. et una omnes compago retine
bit. Duabus quoque tabulis que in angulis ponende
sunt. similis iunctura servabitur. Et erunt simul tabule
octo : bases earum argentee sedecim : duabus basibus
per unam tabulam supputatis. Facies et vectes de
lignis sethim. quinque ad continendas tabulas
in uno latere tabernaculi. et quinque alios in altero
et eiusdem numeri ad occidentalem plagam : qui
mittentur per medias tabulas a summo usque ad sum
mum. Ipsasque tabulas deaurabis : et fundes eis a
nulos aureos. per quos vectes tabulata contineant.
quos operies laminis aureis. Et eriges taber
naculum : iuxta exemplum quod tibi in monte mon
stratum est. Facies et velum de hyacintho et purpura
coccoque bis tincto et bysso retorta. opere plumario
et pulchra varietate contextum. quod appendes
ante quatuor columpnas de lignis sethim. Que
ipse quidem deaurate erunt : et habebunt aurea ca
pita sed bases argenteas. Inseretur autem velum
per circulos : intra quod pones archam testimonii
et quo sanctuarium sanctuarii sanctuaria dividentur. Po
nes et propitiatorium super archam testimonii in sancta
sanctorum. mensamque extra velum et contra mensam can
delabrum in latere tabernaculi meridiano.
Mensa enim stabit in parte aquilonis. Faci
es et tentorium in introitu tabernaculi de hyacin
tho et purpura. coccoque bis tincto. et bysso retor
ta. opere plumarii. Et quinque columpnas deaura
bis lignorum sethim ; ante quas ducetur tentorium
quarum erunt capita aurea et bases enee. Facies
et altare de lignis sethim : quod habebit quinque
cubitos in longitudine et totidem in latitu
dine id est quadrum et tres cubitos in altitudine.
Cornua autem per quatuor angulos ex ipso erunt.
et operies illud ere. Faciesque in usus eius lebe
tes ad suscipiendos cineres. et forcipes atque
fuscinulas et ignium receptacula. Omnia vasa
ex ere fabricabis : craticulamque in modum
retis eneam : per cuius quatuor angulos erunt

Stabtis

XXVII altare

quatuor anuli enei. quos pones subter
arulam altaris. eritque craticula usque ad al
taris medium. Facies et vectes altaris de lignis
sethim duos. quos operies laminis eneis. et
induces per circulos. Eruntque ex utroque latere
altaris ad portandum : non solidum sed inane et
cavum intrinsecus facies illud. sicut tibi in mon
te monstratum est. Facies et atrium tabernaculi in
cuius plaga australi contra meridiem. erunt ten
toria de bysso retorta. Centum cubitos unum
latus tenebit in longitudine. et columpnas .xx.
cum basibus totidem eneis. que capita cum ce
laturis suis habebunt argentea. Similiter in la
tere aquilonis per longum erunt tentoria centum
cubitorum. columpne .xx. et bases enee eiusdem nu
meri : et capita earum cum celaturis suis argen
tea. In latitudine vero atrii quod respicit ad oc
cidentem erunt tentoria per quinquaginta cubi
tos. et columpne decem basesque totidem. In ea
quoque atrii latitudine que respicit ad orientem
quinquaginta cubiti erunt. in quibus .xv. cubitorum.
tentoria lateri uno deputabuntur : columpne
que tres et bases totidem. et in latere altero erunt
tentoria cubitos optinentia quindecim co
lumpnas tres. et bases totidem. In introitu
vero atrii fiet tentorium cubitorum .xx. ex hya
cincto et purpura coccoque bis tincto. et bysso
retorta : opere plumarii. Columpnas habe
bit quatuor : cum basibus totidem. Omnes co
lumpne atrii per circuitum vestite erunt argenteis
laminis : capitibus argenteis et basibus eneis.
In longitudine occupabit atrium cubitos cen
tum : in latitudine quinquaginta. altitudo .v.
cubitorum erit. fietque de bysso retorta : et habebit
bases eneas. Cuncta vasa tabernaculi in omnes
usus et cerimonias tam paxillos eius quam atrii
ex ere facies. Precipe filiis israel ut afferant
tibi oleum de arboribus olivarum purissimum piloque
contusum. ut ardeat semper lucerna in ta
bernaculo testimonii extra velum quod op
pansum est testimonio. et collocabunt eam
aaron et filii eius ut usque mane luceat coram domino.
Perpetuus erit cultus per successiones eorum a filiis
israel. Applica quoque ad te aaron fratrem tuum
cum filiis suis de medio filiorum israel ut sacerdotio
fungantur michi aaron. nadab. et abiu. elea
zar. et itamar. Faciesque vestem sanctam fratri tuo
in gloriam et decorem : et loqueris cunctis sa
pientibus corde. quos replevi spiritu pruden
tie ut faciant vestes aaron in quibus sanc
tificatus ministret michi. Hec autem erunt
vestimenta que facient : rationale et super
humerale tunicam : et lineam strictam :
cidarim, et balteum. Facient vestimenta sancta
aaron fratri tuo et filiis eius : ut sacerdo

XXVIII sacerdo

tio fungantur mihi. Accipientque aurum et hyacinthum et purpuram coccumque bis tinctum et byssum. Facient autem superhumerale de auro et hyacintho ac purpura coccoque bis tincto et bysso retorta opere polymito. Duas oras iunctas habebit in utroque latere summitatum, ut in unum redeant. Ipsa quoque textura et cuncta operis varietas erit ex auro et hyacintho et purpura coccoque bis tincto et bysso retorta. Sumesque duos lapides onychinos et sculpes in eis nomina filiorum Israhel: sex nomina in lapide uno et sex reliqua in altero, iuxta ordinem nativitatis eorum. Opere sculptoris et caelatura gemmarii sculpes eos nominibus filiorum Israhel, inclusos auro atque circumdatos; et pones in utroque latere superhumeralis memoriale filiis Israhel. Portabitque Aaron nomina eorum coram Domino super utrumque humerum ob recordationem. Facies et uncinos ex auro, et duas catenulas auri purissimi sibi invicem coherentes, quas inseres uncinis. Rationale quoque iudicii facies opere polymito iuxta texturam superhumeralis, ex auro, hyacintho et purpura coccoque bis tincto et bysso retorta. Quadrangulum erit et duplex; mensuram palmi habebit tam in longitudine quam in latitudine. Ponesque in eo quattuor ordines lapidum. In primo versu erit lapis sardius et topazius et smaragdus; in secundo carbunculus, sapphyrus et iaspis; in tertio ligurius, achates et ametistus; in quarto chrysolitus, onychinus et berillus. Inclusi auro erunt per ordines suos. Habebuntque nomina filiorum Israhel. Duodecim nominibus caelabuntur, singuli lapides nominibus singulorum per duodecim tribus. Facies in rationali catenas sibi invicem coherentes ex auro purissimo, et duos anulos aureos quos pones in utraque rationalis summitate. Catenasque aureas iunges anulis qui sunt in marginibus eius; et ipsarum catenarum extrema duobus copulabis uncinis in utroque latere superhumeralis quod rationale respicit. Facies et duos anulos aureos quos pones in summitatibus rationalis in oris quae e regione sunt superhumeralis et posteriora eius aspiciunt. Necnon et alios duos anulos aureos qui ponendi sunt in utroque latere superhumeralis deorsum quod respicit contra faciem iuncturae inferioris ut aptari possit cum superhumerali. Et stringatur rationale anulis suis cum anulis superhumeralis vitta hyacinthina ut maneat iunctura fabrefacta, et a se invicem rationale et superhumerale nequeant separari. Portabitque Aaron nomina filiorum Israhel in rationali iudicii super pectus suum quando ingredietur sanctuarium, memoriale coram Domino in aeternum. Pones autem in rationali iudicii doctrinam et veritatem, quae erunt in pectore Aaron quando ingredietur coram Domino; et gestabit iudicium filiorum Israhel in pectore suo in conspectu Domini semper. Facies et tunicam superhumeralis totam hyacinthinam in cuius medio supra erit capitium et ora per gyrum eius textilis, sicut fieri solet in extremis vestium

partibus ne facile rumpatur. Deorsum vero ad pedes eiusdem tunicae per circuitum quasi mala punica facies ex hyacintho et purpura et cocco bis tincto, mixtis in medio tintinnabulis, ita ut tintinnabulum sit aureum et malum punicum, rursumque tintinnabulum [aliud aureum et malum] punicum. Et vestietur ea Aaron in officio ministerii ut audiatur sonitus quando ingreditur et egreditur sanctuarium in conspectu Domini et non moriatur. Facies et laminam de auro purissimo in qua sculpes opere caelatoris Sanctum Domino. Ligabisque eam vitta hyacinthina et erit super tiaram, imminens fronti pontificis. Portabitque Aaron iniquitates eorum quae obtulerunt et sanctificaverunt filii Israhel in cunctis muneribus et donariis suis. Erit autem lamina semper in fronte eius ut placatus ei sit Dominus. Stringesque tunicam bysso et tiaram byssinam facies et balteum opere plumarii. Porro filiis Aaron tunicas lineas parabis et balteos ac tiaras in gloriam et decorem. Vestiesque his omnibus Aaron fratrem tuum et filios eius cum eo. Et cunctorum consecrabis manus, sanctificabisque illos ut sacerdotio fungantur mihi. Facies et feminalia linea ut operiant carnem turpitudinis suae a renibus usque ad femora. Et utentur eis Aaron et filii eius quando ingredientur tabernaculum testimonii, vel quando appropinquant ad altare ut ministrent in sanctuario, ne iniquitatis rei moriantur. Legitimum sempiternum erit Aaron et semini eius post eum.

XXIX — Consecrat

Sed et hoc facies ut mihi in sacerdotio consecrentur. Tolle vitulum de armento et arietes duos immaculatos, panesque azymos et crustulam absque fermento quae conspersa sint oleo, lagana quoque azyma oleo lita; de simila triticea cuncta facies. Et posita in canistro offeres. Vitulum autem et duos arietes. Aaron et filios eius applicabis ad ostium tabernaculi testimonii. Cumque laveris patrem cum filiis aqua, indues Aaron vestimentis suis, id est linea et tunica superhumeralis et rationali, quod constringes balteo. Et pones tiaram in capite eius et laminam sanctam super tiaram, et oleum unctionis fundes super caput eius; atque hoc ritu consecrabitur. Filios quoque illius applicabis et indues tunicis lineis, cingesque balteo Aaron scilicet et liberos eius, et impones eis tiaras; eruntque sacerdotes mei religione perpetua. Postquam initiaveris manus eorum, applicabis et vitulum coram tabernaculo testimonii. Imponentque Aaron et filii eius manus super caput illius, et mactabis eum in conspectu Domini iuxta ostium tabernaculi testimonii. Sumptumque de sanguine vituli pones super cornua altaris digito tuo. Reliquum autem sanguinem fundes iuxta basim eius. Sumes et adipem totum qui operit intestina et reticulum iecoris

ac duos renes et adipem qui super eos est et offeres incensum super altare. Carnes vero vituli et corium et fimum combures foris extra castra eo quod pro peccato sit. Unum quoque arietem sumes: super cuius caput ponent aaron et filii eius manus. Quem cum mactaveris: tolles de sanguine eius et fundes circa altare. Ipsum autem arietem secabis in frusta: lotaque intestina eius ac pedes pones super concisas carnes et super caput illius. et offeres totum arietem in incensum super altare. Oblatio est domino odor suavissimus victime dei. Tollesque quoque arietem alterum: super cuius caput aaron et filii eius ponent manus. Quem cum immolaveris. sumes de sanguine eius. et pones super extremum dextre auricule aaron et filiorum eius et super pollices manus eorum et pedis dextri. fundesque sanguinem super altare per circuitum. Cumque tuleris de sanguine qui est super altare. et de oleo unctionis: asperges aaron et vestes eius filios et vestimenta eorum. Consecratisque et ipsis et vestibus. tolles adipem de ariete et caudam. et arvinam que operit vitalia. ac reticulum iecoris et duos renes atque adipem qui super eos est armumque dextrum eo quod sit aries consecrationis. tortam panis unius crustulam conspersam oleo laganum de canistro azimorum quod positum est in conspectu domini: ponesque omnia super manus aaron et filiorum eius: et sanctificabis eos elevans coram domino. Suscipiesque universa de manibus eorum: et incendes super altare in holocaustum odorem suavissimum in conspectu domini quia oblatio eius est. Sumes quoque pectusculum de ariete quo initiatus est aaron. sanctificabisque illud elevatum coram domino: et cedet in partem tuam. Sanctificabis et pectusculum consecratum et armum quem de ariete separasti quo initiatus est aaron et filii eius. cedentque in partem aaron et filiorum eius iure perpetuo a filiis israel. quia primitiva sunt et initia de victimis eorum pacificis que offerunt domino. Vestem autem sanctam qua utetur aaron habebunt filii eius post eum ut unguantur in ea et consecrentur manus eorum. Septem diebus utetur illa qui pontifex pro eo fuerit constitutus de filiis eius. et qui ingredietur tabernaculum testimonii ut ministret in sanctuario. Arietem autem consecrationum tolles. et coques carnes eius in loco sancto: quibus vescetur aaron et filii eius. Panes quoque qui sunt in canistro in vestibulo tabernaculi testimonii comedent ut sit placabile sacrificium et sanctificentur offerentium manus. Alienigena non vescetur ex eis: quia sancti sunt. Quod si remanserit de carnibus consecratis sive de panibus usque mane: combures reliquias igni. Non comedentur. quia sanctificata sunt. Omnia que precepi tibi. facies super aaron et filiis eius. Septem diebus consecrabis manus eorum: et vitulum pro peccato offeres per singulos dies ad expiandum. Mundabisque altare cum immolaveris expiationis hostiam. et unges illud in sanctificationem. Septem diebus expiabis altare et sanctificabis. et erit sanctum sanctorum. Omnis qui tetigerit illud sanctificabitur. Hoc est quod facies in altari. Agnos anniculos duos per singulos dies iugiter. unum agnum mane. et alterum vespere. Decimam partem simile conspersi oleo tuso. quod habeat mensuram quartam partem hin: et vinum ad libandum eiusdem mensure in agno uno. Alterum vero agnum offeres ad vesperam iuxta ritum matutine oblationis. et iuxta ea que diximus in odorem suavitatis. Sacrificium est domino oblatione perpetua in generationes vestras. ad ostium testimonii tabernaculi coram domino: ubi constituam ut loquar ad te. Ibique precipiam filiis israel et sanctificabitur altare in gloria mea. et sanctificabo tabernaculum testimonii cum altari. et aaron cum filiis eius ut sacerdotio fungantur mihi. Et habitabo in medio filiorum israel. eroque eis deus: et scient quia ego dominus deus eorum qui eduxi eos de terra egypti ut manerem inter illos ego dominus deus ipsorum.

Facies quoque altare in adolendum thymiama de lignis sethim. habens cubitum longitudinis. et alterum latitudinis. id est quadrangulum: et duos cubitos in altitudine. Cornua ex ipso procedent. Vestiesque illud auro purissimo tam craticulam eius quam parietes per circuitum et cornua. Faciesque ei coronam aureolam per gyrum. et duos anulos aureos sub corona per singula latera. ut mittantur in eos vectes. Facies de ligno sethim. et inaurabis. Ponesque altare contra velum quod ante archam pendet testimonii coram propitiatorio quo tegitur testimonium ubi loquar tibi. Et adolebit incensum super eo aaron: suave fragrans mane. Quando componet lucernas incendet illud: et quando collocat eas ad vesperam uret thymiama sempiternum coram domino in generationes vestras. Non offeretis super eo thymiama compositionis alterius nec oblationem et victimam. nec libabitis. Et deprecabitur aaron super cornua eius semel per annum in sanguine quod oblatum est pro peccato. et placabit super eo in generationibus vestris. Sanctum sanctorum erit coram domino. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Quando tuleris summam filiorum israel iuxta numerum dabunt singuli pretium pro animabus suis domino: et non erit plaga in eis cum fuerint recensiti. Hoc autem dabit omnis qui transit ad nomen: dimidium sicli iuxta mensuram templi. Siclus viginti obolos habet. Media pars sicli offeretur domino. Qui habetur in numero a viginti annis et supra. dabit pretium. Dives non addet ad dimidi

non sicli: et pauper nichil minuet. Susceptamque pecuniam que collata est a filiis israel tradens in usus tabernaculi testimonii ut sit monimentum eorum coram domino et propicietur animabus illorum. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Facies et labium eneum cum basi sua ad lavandum: ponesque illud inter tabernaculum testimonii et altare. Et missa aqua lavabunt in eo aaron et filii eius manus suas ac pedes quando ingressuri sunt tabernaculum testimonii et quando accessuri sunt ad altare ut offerant in eo thymiama domino: ne forte moriantur. Legitimum sempiternum erit ipsi et semini eius per successiones. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Sume tibi aromata prime myrre et electe quingentos siclos: et cynamomi medium id est ducentos quinquaginta siclos, calami similiter ducentos quinquaginta. Casie autem quingentos siclos in pondere sanctuarii: olei de olivetis mensuram hyn. Faciesque unctionis oleum sanctum: unguentum compositum opere unguentarii. et unges ex eo tabernaculum testimonii et archam testamenti mensamque cum vasis suis candelabrum et utensilia eius. altaria thymiamatis et holocausti et universam supellectilem que ad cultum eorum pertinet. Sanctificabisque omnia et erunt sancta sanctorum. Qui tetigerit ea: sanctificabitur. Aaron et filios eius unges sanctificabisque eos ut sacerdotio fungantur michi. Filiis quoque israel dices. Hoc oleum unctionis sanctum erit michi in generationes vestras. Caro hominis non ungetur ex eo, et iuxta compositionem eius non facietis aliud: quia sanctificatum est et sanctum erit vobis. Homo quicumque tale composuerit et dederit ex eo alieno: exterminabitur de populo suo. Dixitque dominus ad moysen. Sume tibi aromata stacten et onicha galbanum boni odoris et thus lucidissimum equalis ponderis erunt omnia. Faciesque thymiama compositum opere unguentarii mixtum diligenter et purum et sanctificatione dignissimum. Cumque in tenuissimum pulverem universa contuderis: pones ex eo coram testimonio tabernaculi in quo loco apparebo tibi. Sanctum sanctorum erit vobis thymiama. Talem compositionem non facietis in usus vestros, quia sanctum est domino. Homo quicumque fecerit simile ut odore illius perfruatur: peribit de populis suis.

XXXI — Beseleel

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Ecce vocavi ex nomine beseleel filium uri filii hur de tribu iuda, et implevi eum spiritu dei: sapientia et intelligentia et scientia in omni opere ad excogitandum fabre quicquid fieri potest ex auro et argento et ere, marmore et gemmis et diversitate lignorum. Dedique ei socium hooliab filium achisamech de tribu dan. Et in corde omnis eruditi posui sapientiam ut faciant cuncta que precepi tibi: tabernaculum federis et archam testimonii et propiciatorium quod super eam est et cuncta vasa tabernaculi mensamque et vasa eius. candelabrum purissimum cum vasis suis et altaria thymiamatis et holocausti et omnia vasa eorum labrumque cum basi sua. vestes sanctas in ministerio aaron sacerdoti et filiis eius ut fungantur officio suo in sacris. Oleum unctionis et thymiama aromatum in sanctuario omnia que precepi tibi facient. Et locutus est dominus ad moysen dicens. Loquere filiis israel et dices ad eos. Videte ut sabbatum meum custodiatis: quia signum est inter me et vos in generationibus vestris ut sciatis quia ego dominus qui sanctifico vos. Custodite sabbatum: sanctum enim est vobis. Qui polluerit illud: morte morietur. Qui fecerit in eo opus: peribit anima illius de medio populi sui. Sex diebus facietis opus. in die septimo sabbatum est requies sancta domino. Omnis qui fecerit opus in hac die: morietur. Custodiant filii israel sabbatum et celebrent illud in generationibus suis. Pactum est sempiternum inter me et filios israel signumque perpetuum. Sex enim diebus fecit dominus celum et terram: et in septimo ab opere cessavit.

XXXII — Dii

Dedit quoque moysi completis huiuscemodi sermonibus in monte synai duas tabulas testimonii lapideas: scriptas digito dei. Videns autem populus quod moram faceret descendendi de monte moyses: congregatus adversus aaron ait. Surge fac nobis deos qui nos precedant. Moysi enim huic viro qui nos eduxit de terra egypti ignoramus quid acciderit ei. Dixitque ad eos aaron. Tollite inaures aureas de uxorum filiorumque et filiarum vestrarum auribus et afferte ad me. Fecitque populus que iusserat: deferens inaures ad aaron. Quas cum ille accepisset formavit opere fusorio, et fecit ex eis vitulum conflatilem. Dixeruntque. Hii sunt dii tui israel qui te eduxerunt de terra egypti. Quod cum vidisset aaron edificavit altare coram eo, et preconis voce clamavit dicens. Cras sollempnitas domini est. Surgentesque mane obtulerunt holocausta et hostias pacificas et sedit populus manducare et bibere et surrexerunt ludere. Locutus est autem dominus ad moysen. Vade descende. Peccavit populus tuus quem eduxisti de terra egypti. Recesserunt cito de via quam ostendisti eis: feceruntque sibi vitulum conflatilem et adoraverunt atque immolantes ei hostias dixerunt. Isti sunt dii tui israel qui te eduxerunt de terra egypti. Rursumque ait dominus ad moysen. Cerno quod populus iste dure cervicis sit. Dimitte me ut irascatur furor meus contra eos et deleam eos: faciamque te in gentem magnam. Moyses autem orabat dominum deum suum dicens. Cur domine irascitur furor tuus contra populum tuum quem eduxisti de terra egypti in fortitudine magna et in manu robusta. Ne queso dicant egyptii: calli-

de educeret eos, ut interficeret in montibus et deleret e terra: quiescat ira tua, et esto placabilis super nequitiam populi tui. Recordare Abraham, Ysaac, et Israel servorum tuorum, quibus iurasti per temetipsum dicens: Multiplicabo semen vestrum sicut stellas celi: et universam terram hanc de qua locutus sum dabo semini vestro, et possidebitis eam semper. Placatusque est Dominus ne faceret malum quod locutus fuerat adversus populum suum. Et reversus est Moyses de monte, portans duas tabulas testimonii in manu sua, scriptas ex utraque parte, et factas opere Dei: scriptura quoque Dei erat sculpta in tabulis. Audiens autem Iosue tumultum populi vociferantis, dixit ad Moysen: Ululatus pugne auditur in castris. Qui respondit: Non est clamor adortantium ad pugnam, neque vociferatio compellentium ad fugam: sed vocem cantantium ego audio. Cumque appropinquasset ad castra, vidit vitulum et choros: iratusque valde proiecit de manu tabulas, et confregit eas ad radices montis. Arripiensque vitulum quem fecerant, combussit et contrivit usque ad pulverem, quem sparsit in aquam, et dedit ex eo potum filiis Israel. Dixitque ad Aaron: Quid tibi fecit hic populus, ut induceres super eum peccatum maximum? Cui ille respondit: Ne indignetur dominus meus: Tu enim nosti populum istum, quod pronus sit ad malum. Dixerunt michi: Fac nobis deos, qui precedant nos: huic enim Moysi qui nos eduxit de terra Egypti nescimus quid acciderit. Quibus ego dixi: Quis vestrum habet aurum? Tulerunt, et dederunt michi: et proieci illud in ignem, egressusque est hic vitulus. Videns ergo Moyses populum quod esset nudatus (spoliaverat enim eum Aaron propter ignominiam sordis, et inter hostes nudum constituerat), et stans in porta castrorum, ait: Siquis est Domini, iungatur michi. Congregatique sunt ad eum omnes filii Levi. Quibus ait: Hec dicit Dominus Deus Israel: Ponat vir gladium super femur suum: ite et redite de porta usque ad portam per medium castrorum, et occidat unusquisque fratrem et amicum et proximum suum. Feceruntque filii Levi iuxta sermonem Moysi, cecideruntque in die illo quasi viginti tria milia hominum. Et ait Moyses: Consecrastis manus vestras hodie Domino, unusquisque in filio et in fratre suo, ut detur vobis benedictio. Facta autem die altero, locutus est Moyses ad populum: Peccastis peccatum maximum: ascendam ad Dominum, si quomodo eum quivero deprecari pro scelere vestro. Reversusque ad Dominum, ait: Obsecro, peccavit populus iste peccatum magnum, feceruntque sibi deos aureos: aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo quem scripsisti. Cui respondit Dominus: Qui peccaverit michi, delebo eum de libro meo: tu autem vade, et duc populum istum quo locutus sum tibi. Angelus meus precedet te. Ego autem in die ultionis visitabo et hoc peccatum eorum. Percussit autem Dominus populum pro reatu vituli quem

xxxiii

fecit Aaron. Locutusque est Dominus ad Moysen: Vade, ascende de loco isto tu et populus tuus quem eduxisti de terra Egypti in terram quam iuravi Abraham, Ysaac, et Iacob dicens: Semini tuo dabo eam: et mittam precursorem tui angelum, ut eiciam Chananeum, et Amorreum, et Ethenum, et Pherezeum, et Eveum, et Iebuseum, et intres in terram fluentem lacte et melle. Non enim ascendam tecum, quia populus dure cervicis est: ne forte disperdam te in via. Audiensque populus sermonem hunc pessimum luxit: et nullus ex more indutus est cultu suo. Dixitque Dominus ad Moysen: Loquere filiis Israel: Populus dure cervicis es: semel ascendam in medio tui, et delebo te. Iam nunc depone ornatum tuum, ut sciam quid faciam tibi. Deposuerunt ergo filii Israel ornatum suum a monte Oreb. Moyses quoque tollens tabernaculum tetendit extra castra procul, vocavitque nomen eius tabernaculum federis. Et omnis populus qui habebat aliquam questionem egrediebatur ad tabernaculum federis extra castra. Cumque egrederetur Moyses ad tabernaculum, surgebat universa plebs, et stabat unusquisque in ostio papilionis sui, aspiciebantque tergum Moysi donec ingrederetur tentorium. Ingresso autem illo tabernaculum federis, descendebat columpna nubis, et stabat ad ostium tabernaculi, loquebaturque cum Moyse, cernentibus universis quod columpna nubis staret ad ostium tabernaculi. Stabantque ipsi et adorabant per fores tabernaculorum suorum. Loquebatur autem Dominus ad Moysen facie ad faciem, sicut loqui solet homo ad amicum suum. Cumque ille reverteretur in castra, minister eius Iosue filius Nun puer non recedebat de tabernaculo. Dixit autem Moyses ad Dominum: Precipis ut educam populum istum: et non indicas michi quem missurus es mecum, presertim cum dixeris: Novi te ex nomine, et invenisti gratiam coram me. Si ergo inveni gratiam in conspectu tuo, ostende michi viam tuam, ut sciam te, et inveniam gratiam ante oculos tuos: respice populum tuum gentem hanc. Dixitque Dominus: Facies mea precedet te, et requiem dabo tibi. Et ait Moyses: Si non tu ipse precedas, ne educas nos de loco isto. In quo enim scire poterimus ego et populus tuus invenisse nos gratiam in conspectu tuo, nisi ambulaveris nobiscum, ut glorificemur ab omnibus populis qui habitant super terram? Dixit autem Dominus ad Moysen: Et verbum istud quod locutus es faciam: invenisti enim gratiam coram me, et teipsum novi ex nomine. Qui ait: Ostende michi gloriam tuam. Respondit: Ego ostendam omne bonum tibi, et vocabo in nomine Domini coram te: et miserebor cui voluero, et clemens ero in quem michi placuerit. Rursumque ait: Non poteris videre faciem meam. Non enim videbit me homo, et vivet. Et iterum

Ecce inquit est locus apud me et stabis super petram. Cumque transibit gloria mea ponam te in foramine petre et protegam dextera mea donec transeam. Tollamque manum meam et videbis posteriora mea, faciem autem meam videre non poteris.

XXXIIII

Ac deinceps precide ait tibi duas tabulas lapideas instar priorum et scribam super eas verba que habuerunt tabule quas fregisti. Esto paratus mane ut ascendas statim in montem Synai, stabisque mecum super verticem montis. Nullus ascendat tecum nec videatur quispiam per totum montem. Oves quoque et boves non pascantur e contra. Excidit ergo duas tabulas lapideas quales antea fuerant, et de nocte consurgens in montem Synai ascendit, sicut ei preceperat dominus, portans secum tabulas. Cumque descendisset dominus per nubem stetit Moyses cum eo invocans nomen domini. Quo transeunte coram eo ait: Dominator domine deus misericors et clemens patiens et multe miserationis [illegible] et verax, qui custodis misericordiam in milia, qui aufers iniquitatem et scelera atque peccata, nullusque apud te per se innocens est, qui reddis iniquitatem patrum in filiis ac nepotibus in terciam et quartam progeniem. Festinusque Moyses curvatus est pronus in terram et adorans ait: Si inveni gratiam in conspectu tuo domine, obsecro ut gradiaris nobiscum, populus enim dure cervicis est, et auferas iniquitates nostras atque peccata nostraque possideas. Respondit dominus: Ego inibo pactum videntibus cunctis. Signa faciam que numquam visa sunt super terram nec in ullis gentibus, ut cernat populus in cuius es medio opus domini terribile quod facturus sum. Observa cuncta que hodie mando tibi. Ego ipse eiciam ante faciem tuam Amorreum et Chananeum et Etheum, Phereseum quoque et Eveum et Iebuseum. Cave ne umquam cum habitatoribus terre illius iungas amicicias que tibi sint in ruinam, sed aras eorum destrue. Confringe statuas, lucosque succide. Noli adorare deum alienum. Dominus zelotes nomen eius, deus est emulator. Ne ineas pactum cum hominibus illarum regionum, ne cum fornicati fuerint cum diis suis et adoraverint simulachra eorum, vocet te quispiam et comedas de immolatis. Nec uxorem de filiabus eorum accipies filiis tuis, ne postquam ipse fuerint fornicate, fornicari faciant et filios tuos in deos suos. Deos conflatiles non facies tibi. Sollempnitatem azimorum custodies. Septem diebus vesceris azimis sicut precepi tibi in tempore mensis novorum. Mense enim verni temporis egressus es de Egypto. Omne quod aperit vulvam generis masculini meum erit. De cunctis animantibus tam de bobus quam de ovibus meum erit. Primogenitum asini redimes ove. Sin autem nec precium pro eo dederis, occidetur. Primogenitum filiorum tuorum redimes, nec apparebis in conspectu meo vacuus. Sex diebus operaberis, die septimo cessabis arare et metere. Sollempnitatem ebdomadarum facies tibi in primiciis frugum messis tue tritice, et sollempnitatem quando redeunte anni tempore cuncta conduntur. Tribus temporibus anni apparebit omne masculinum tuum in conspectu omnipotentis domini dei Israel. Cum enim tulero gentes a facie tua et dilatavero terminos tuos, nullus insidiabitur terre tue, ascendente te et apparente in conspectu domini dei tui ter in anno. Non immolabis super fermento sanguinem hostie mee, neque residebit mane de victima sollempnitatis phase. Primicias frugum terre tue offeres in domo domini dei tui. Non coques hedum in lacte matris sue. Dixitque dominus ad Moysen: Scribe tibi verba hec quibus et tecum et cum Israel pepigi fedus. Fuit ergo ibi cum domino xl dies et xl noctes. Panem non comedit et aquam non bibit, et scripsit in tabulis verba federis decem. Cumque descenderet Moyses de monte Synai tenebat duas tabulas testimonii, et ignorabat quod cornuta esset facies sua ex consortio sermonis dei. Videntes autem Aaron et filii Israel cornutam Moysi faciem timuerunt prope accedere. Vocatique ab eo reversi sunt tam Aaron quam principes synagoge. Et postquam locutus est, venerunt ad eum etiam omnes filii Israel, quibus precepit cuncta que audierat a domino in monte Synai. Impletisque sermonibus posuit velamen super faciem suam. Quod ingressus ad dominum et loquens cum eo auferebat donec exiret, et tunc loquebatur ad filios Israel omnia que sibi fuerant imperata. Qui videbant faciem egredientis Moysi esse cornutam, sed operiebat rursus ille faciem suam, si quando loquebatur ad eos.

XXXV

Igitur congregata omni turba filiorum Israel dixit ad eos: Hec sunt que iussit dominus fieri. Sex diebus facietis opus; septimus dies erit vobis sanctus, sabbatum et requies domini. Qui fecerit opus in eo occidetur. Non succendetis ignem in omnibus habitaculis vestris per diem sabbati. Et ait Moyses ad omnem catervam filiorum Israel: Iste est sermo quem precepit dominus dicens: Separate apud vos primicias domino. Omnis voluntarius et prono animo offerat eas domino: aurum et argentum et es, iacinctum et purpuram coccumque bis tinctum et byssum, pilos caprarum et pelles arietum rubricatas et iacinctinas, ligna sethim, et oleum ad luminaria concinnanda, et ut conficiatur unguentum et thymiama suavissimum, lapides onichinos et gemmas ad ornatum superhumeralis et rationalis. Quisquis vestrum est sapiens veniat et faciat quod dominus imperavit: tabernaculum scilicet et tectum eius atque operimentum, anulos et tabulata cum vectibus, paxillos et bases; archam et vectes, propiciatorium et velum quod ante illud oppanditur; mensam cum vectibus et vasis et propositionis panibus; candelabrum ad luminaria

Narrat

ra sustentandam · uasa illius · et lucernas · et oleum
ad nutrimenta ignium · Altare thimiamatis
et uectes · oleum unctionis et thymiama ex
aromatibus · tentorium ad ostium tabernaculi
altare holocausti et craticulam eius eneam
cum uectibus et uasis suis labrum et basem eius ·
cortinas atrii cum columpnis et basibus · tentorium
in foribus uestibuli · paxillos tabernaculi et atrii
cum funiculis suis · uestimenta quorum usus est in
ministerio sanctuarii · uestes aaron pontificis ac
filiorum eius · ut sacerdotio fungantur michi ·
Egressaque omnis multitudo filiorum israel de con
spectu moysi · obtulit mente promptissima atque
deuota primitias domino ad faciendum opus taber
naculi testimonii · Quicquid in cultum et ad uestes
sanctas necessarium erat · uiri cum mulieribus prebu
erunt · armillas et inaures anulos et dextralia
omne uas aureum in donaria domini separatum est ·
Siquis habuit hyacinthum · purpuram · coccumque
bis tinctum · byssum et pilos caprarum · pelles arie
tum rubricatas · et hyacinthinas argenti et au
ri · eris · metalla obtulerunt domino · lignaque sethim
in uarios usus · Sed et mulieres docte dederunt
que neuerant hyacinthum · purpuram et uermi
culum ac byssum et pilos caprarum · sponte propria
cuncta tribuentes · Principes uero obtulerunt
lapides onichinos · et gemmas · ad superhumera
le et rationale · aromataque et oleum ad lumina
ria concinnanda · et preparandum · unguentum · ac thy
miama odoris suauissimi componendum · Omnes
uiri et mulieres mente deuota obtulerunt donaria ·
ut fierent opera que iusserat dominus per manum moysi
Cuncti filii israel uoluntaria domino dedicauerunt.
Dixit moyses ad filios israel · Ecce uocauit dominus ex
nomine beselehel filium uri filii hur · de tri
bu iuda · impleuitque eum spiritu dei sapientia et in
telligentia omni doctrina ad excogitandum et fa
ciendum opus in auro · et argento · et ere · sculpen
disque lapidibus · et opere carpentario · Quicquid fa
bre adinueniri potest · dedit in corde eius · Ooli
ab quoque filium achisamech · de tribu dan · ambos
erudiuit sapientia · ut faciant opera abietarii po
limitarii ac plumarii de hyacintho · et purpura
coccoque bis tincto ac bysso · texant omnia ac noua
quoque repperiant · Fecit ergo beselehel et ooliab · et
omnis uir sapiens quibus dedit dominus sapientiam
et intelligentiam ut scirent fabre operari · que
in usus sanctuarii necessaria sunt · et que precepit dominus ·
Cumque uocasset eos moyses et omnem eruditum
uirum cui dederat dominus sapientiam · et qui spon
te sua obtulerant se ad faciendum opus · tradi
dit eis uniuersa donaria filiorum israel · Qui cum in
starent operi cotidie · mane uota populus offerebat ·
Unde artifices uenire compulsi · dixerunt moysi · Plus
offert populus · quam necessarium est · Iussit ergo moyses
preconis uoce cantari · Nec uir nec mulier quicquam
ultra offerat · in opere sanctuarii · Sicque cessatum est
a muneribus offerendis · eo quod oblata sufficerent et super
abundarent · Feceruntque omnes sapientes corde ad
explendum opus tabernaculi cortinas decem de bysso
retorta · et iacincto · et purpura · coccoque bis tincto ope
re uario · et arte polimita · quarum una habebat in lon
gitudine · xx et octo cubitos · et in latitudine quatuor ·
Una mensura erat omnium cortinarum · Coniunxitque cortinas
quinque alteram alteri · et alias quinque sibi inuicem
copulauit · Fecit et ansas hyacinthinas in ora cortine
alterius similiter · ut contra se inuicem uenirent an
se et mutuo iungerentur · Unde et quinquaginta fudit
circulos aureos · qui morderent cortinarum ansas ·
et fieret unum tabernaculum · Fecit et saga undecim
de pilis caprarum ad operiendum tectum tabernaculi
Unum sagum habebat in longitudine cubitos
xxx · et in latitudine cubitos quatuor · Unius men
sure · erant omnia saga · Quorum quinque iunxit
seorsum · et sex alia separatim · Fecitque ansas quinqua
ginta in ora sagi unius · et l · in ora sagi alterius ut
sibi inuicem iungerentur et fibulas eneas · quinquaginta
quibus necteretur tectum · et unum pallium ex omnibus sagis
fieret · Fecit et opertorium tabernaculi de pellibus arie
tum rubricatis · aliudque desuper uelamentum · de pelli
bus ianthinis · Fecit et tabulas tabernaculi ·
de lignis sethim stantes · Decem cubitorum erat lon
gitudo tabule unius · et unum ac semis cubitum lati
tudo retinebat · Bine incastrature erant per singulas
tabulas · ut altera alteri iungeretur · Sic fecit
in omnibus tabulis tabernaculi · E quibus uiginti ad
plagam meridianam erant contra austrum · cum xl · ba
sibus argenteis · Due bases sub una tabula ponebantur
ex utraque angulorum parte · ubi incastrature laterum
in angulis terminantur · Ad plagam quoque taber
naculi que respicit ad aquilonem fecit xx tabu
las cum · xl · argenteis basibus · duas bases per singulas
tabulas · Contra occidentem uero id est ad eam par
tem tabernaculi que mare respicit fecit sex ta
bulas · et duas alias per singulos angulos taber
naculi retro · que iuncte erant deorsum usque sur
sum · et in unam compaginem pariter ferebantur · Ita fecit ex
utraque parte per angulos · ut octo essent simul tabule
et haberent bases sub singulis tabulis · Fecit et uectes
de lignis sethim · quinque ad continendas tabulas
unius lateris tabernaculi et quinque alios ad alte
rius lateris tabulas coaptandas · et extra hos quinque ali
os uectes ad occidentalem plagam tabernaculi contra mare ·
Fecit quoque uectem alium · qui per medias tabulas
ab angulo usque ad angulum perueniret · Ipsa autem
tabulata deaurauit · fusis basibus earum argenteis
et circulos eorum fecit aureos per quos uectes induci
possent · quos et ipsos aureis laminis operuit ·

et scientia ·

XXXVI

Dat

xci

argenteas · binas scilicet ba

Fecit et velum de hyacintho et purpura, vermiculo ac bysso retorta, opere polimitario, varium atque distinctum: et quattuor columpnas de lignis sethim, quas cum capitibus deauravit, fusis basibus earum argenteis. Fecit et tentorium in introitu tabernaculi ex hyacintho, purpura, vermiculo, byssoque retorta, opere plumarii: et columpnas quinque cum capitibus suis, quas operuit auro, basesque earum fudit eneas.

XXXVII

Fecit autem Beseleel et archam de lignis sethim, habentem duos semis cubitos in longitudine, et cubitum ac semissem in latitudine: altitudo quoque unius cubiti fuit et dimidii: vestivitque eam auro purissimo intus ac foris. Et fecit illi coronam auream per gyrum, conflans quattuor anulos aureos per quattuor angulos eius: duos anulos in latere uno, et duos in altero. Vectes quoque fecit de lignis sethim, quos vestivit auro, et quos misit in anulos qui erant in lateribus arche ad portandam eam. Fecit et propitiatorium, id est oraculum, de auro mundissimo, duorum cubitorum et dimidii in longitudine, et cubiti ac semis in latitudine. Duos etiam cherubim ex auro ductili, quos posuit ex utraque parte propitiatorii: cherub unum in summitate unius partis, et cherub alterum in summitate partis alterius: duos cherubin in singulis summitatibus propitiatorii, extendentes alas, et tegentes propitiatorium, seque mutuo respicientes. Fecit et mensam de lignis sethim, in longitudine duorum cubitorum, et in latitudine unius cubiti, que habebat in altitudine cubitum ac semissem. Circumdeditque eam auro mundissimo, et fecit illi labium aureum per gyrum, ipsique labio coronam auream. Fudit et quattuor circulos aureos, quos posuit in quattuor angulis per singulos pedes mense contra coronam: misitque in eos vectes, ut possit mensa portari. Ipsos quoque vectes fecit de lignis sethim, et circumdedit eos auro. Et vasa ad diversos usus mense, acetabula, fialas, et ciathos, et thymiamateria ex auro puro, in quibus offerenda sunt libamina. Fecit et candelabrum ductile de auro mundissimo. De cuius vecte calami, sciphi, sperule ac lilia procedebant: sex in utroque latere. Tres calami ex parte una, et tres ex altera: tres sciphi in nucis modum per calamos singulos, sperulеque simul et lilia: et tres sciphi instar nucis in calamo altero, sperulеque simul et lilia. Equum erat opus sex calamorum, qui procedebant de stipite candelabri. In ipso autem vecte erant quattuor sciphi in nucis modum, sperulеque per singulos simul et lilia, et sperule sub duobus calamis per loca tria, qui simul sex fiunt calami procedentes de vecte uno. Igitur et calami et sperule ex ipso erant, universa ductilia de auro mundissimo. Fecit et lucernas septem cum emunctoriis suis, et vasa ubi ea que emuncta sunt extinguantur, de auro mundissimo. Talentum auri appendebat candelabrum cum omnibus vasis suis. Fecit et altare thymiamatis de lignis sethim, habens per quadrum singulos cubitos, et in altitudine duos: e cuius angulis procedebant cornua. Vestivitque illud auro purissimo cum craticula ac parietibus et cornibus. Fecitque ei coronam aureolam per gyrum, et duos anulos aureos sub corona per singula latera, ut mittantur in eos vectes, et possit altare portari. Ipsos autem vectes fecit de lignis sethim, et operuit laminis aureis. Composuit et oleum ad sanctificationis unguentum, et thymiama de aromatibus mundissimis opere pigmentarii.

XXXVIII

Fecit et altare holocausti de lignis sethim, quinque cubitorum per quadrum, et trium in altitudine: cuius cornua de angulis procedebant, operuitque illud laminis eneis. Et in usus eius paravit ex aere vasa diversa, lebetes, forcipes, fuscinulas, uncinos, et ignium receptacula. Craticulamque eius in modum retis fecit eneam, et subter eam in altaris medio arulam, fusis quattuor anulis per totidem retiaculi summitates, ad immittendos vectes ad portandum: quos et ipsos fecit de lignis sethim, et operuit laminis eneis: induxitque in circulos qui in altaris lateribus eminebant. Ipsum autem altare non erat solidum, sed cavum ex tabulis, et intus vacuum.

Fecit et labrum eneum cum basi sua de speculis mulierum, que excubabant in ostio tabernaculi. Et atrium, in cuius australi plaga erant tentoria de bysso retorta cubitorum centum, columpne enee viginti cum basibus suis, capita columpnarum et tota operis celatura argentea. Eque ad septentrionis plagam tentoria, columpne, basesque et capita columpnarum eiusdem mensure, et operis ac metalli erant. In ea vero plaga que occidentem respicit, fuere tentoria cubitorum quinquaginta, columpne decem cum basibus suis enee, et capita columpnarum et tota operis celatura argentea. Porro contra orientem quinquaginta cubitorum paravit tentoria: e quibus quindecim cubitos columpnarum trium, cum basibus suis, unum tenebat latus: et in parte altera, quia inter utraque introitum tabernaculi fecit, quindecim eque cubitorum erant tentoria, columpneque tres, et bases totidem. Cuncta atrii tentoria byssus retorta texuerat. Bases columpnarum fuere enee, capita autem earum cum cunctis celaturis suis argentea: sed et ipsas columpnas atrii vestivit argento. Et in introitu eius opere plumario fecit tentorium ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac bysso retorta, quod habebat viginti cubitos in longitudine, altitudo vero quinque cubitorum erat, iuxta mensuram quam cuncta atrii habebant tentoria. Columpne autem in ingressu fuere quattuor cum ba-

sibus eneis, capitaque earum et celaturae argenteae. Paxillos quoque tabernaculi et atrii per gyrum fecit eneos. Hec sunt instrumenta tabernaculi testimonii, que numerata sunt iuxta preceptum Moysi in cerimoniis Levitarum per manum Ithamar filii Aaron sacerdotis: quas Beseleel filius Uri filii Hur de tribu Iuda, Domino per Moysen iubente, compleverat, iuncto sibi socio Ooliab filio Achisamech de tribu Dan: qui et ipse artifex lignorum egregius fuit, et polymitarius atque plumarius ex hyacintho, purpura, vermiculo et bysso. Omne aurum quod expensum est in opere sanctuarii, et quod oblatum in donariis, viginti novem talentorum fuit, et septingentorum triginta siclorum ad mensuram sanctuarii. Oblatum est autem ab his qui transierant ad numerum a viginti annis et supra, de sexcentis tribus milibus et quingentis quinquaginta armatorum. Fuerunt preterea centum talenta argenti, e quibus conflate sunt bases sanctuarii, et introitus ubi velum pendet. Centum bases facte sunt de talentis centum, singulis talentis per bases singulas supputatis. De mille autem septingentis et septuaginta quinque fecit capita columpnarum, quas et ipsas vestivit argento. Eris quoque oblata sunt talenta septuaginta, duo milia et quadringenti supra sicli, ex quibus fuse sunt bases in introitu tabernaculi testimonii, et altare eneum cum craticula sua, omniaque vasa que ad usum eius pertinent, et bases atrii tam in circuitu quam in ingressu eius, et paxilli tabernaculi atque atrii per gyrum. De hyacintho vero et purpura, vermiculo ac bysso fecit vestes quibus indueretur Aaron quando ministrabat in sanctis, sicut precepit Dominus Moysi. Fecit igitur superhumerale de auro, hyacintho et purpura, coccoque bistincto et bysso retorta, opere polymitario: inciditque bratteas aureas et extenuavit in fila, ut possit torqueri cum priorum colorum subtegmine, duasque oras sibi invicem copulatas in utroque latere summitatum, et balteum ex hisdem coloribus, sicut preceperat Dominus Moysi. Paravit et duos lapides onychinos, astrictos et inclusos auro, et sculptos arte gemmaria nominibus filiorum Israel: posuitque eos in lateribus superhumeralis in monimentum filiorum Israel, sicut preceperat Dominus Moysi. Fecit et rationale opere polymito iuxta opus superhumeralis ex auro, hyacintho, purpura coccoque bistincto, et bysso retorta, quadrangulum, duplex, mensura palmi; et posuit in eo gemmarum ordines quatuor. In primo versu erat sardius, topazius, et smaragdus: in secundo carbunculus, sapphirus et iaspis: in tertio ligurius, achates et amethistus: in quarto chrysolitus, onychinus et berillus, circumdati et inclusi auro per ordines suos. Ipsique lapides duodecim sculpti erant nominibus duodecim tribuum Israel, singuli per nomina singulorum. Fecerunt in rationali et catenulas sibi invicem coherentes de auro purissimo, et duos uncinos, totidemque anulos aureos. Porro anulos posuerunt in utroque latere rationalis, e quibus penderent due catene auree, quas inseruerunt uncinis qui in superhumeralis angulis eminebant. Hec et ante et retro ita conveniebant sibi, ut superhumerale et rationale mutuo necterentur, stricta ad balteum, et anulis fortius copulata, quos iungebat vitta hyacinthina, ne laxe fluerent, et a se invicem moverentur, sicut precepit Dominus Moysi. Fecerunt quoque tunicam superhumeralis totam hyacinthinam, et capitium in superiori parte contra medium, oramque per gyrum capitii textilem; deorsum autem ad pedes mala punica ex hyacintho, purpura, vermiculo ac bysso retorta, et tintinnabula de auro mundissimo, que posuerunt inter malagranata in extrema parte tunice per gyrum: tintinnabulum aureum et malum punicum, quibus ornatus incedebat pontifex quando ministerio fungebatur, sicut precepit Dominus Moysi. Fecerunt et tunicas byssinas opere textili Aaron et filiis eius, et mitras cum coronulis suis ex bysso, feminalia quoque linea byssina: cingulum vero de bysso retorta, hyacintho, purpura ac vermiculo distinctum arte plumaria, sicut precepit Dominus Moysi. Fecerunt et laminam sacre venerationis de auro purissimo, scripseruntque in ea opere gemmario, Sanctum Domini: et strinxerunt eam cum mitra vitta hyacinthina, sicut precepit Dominus Moysi. Perfectum est igitur omne opus tabernaculi et tecti testimonii: feceruntque filii Israel cuncta que preceperat Dominus Moysi. Et obtulerunt tabernaculum et tectum et universam supellectilem, anulos, tabulas, vectes, columpnas ac bases, opertorium de pellibus arietum rubricatis, et aliud operimentum de hyacinthinis pellibus, velum, arcam, vectes, propitiatorium, mensam cum vasis et propositionis panibus, candelabrum, lucernas, et utensilia earum cum oleo, altare aureum, et unguentum, et thymiama ex aromatibus, et tentorium in introitu tabernaculi, altare eneum, retiaculum, vectes et vasa eius omnia, labrum cum basi sua, tentoria atrii, et columpnas cum basibus suis, tentorium in introitu atrii, funiculosque eius et paxillos. Nichil ex vasis defuit que in ministerium tabernaculi et in tectum federis iussa sunt fieri. Vestes quoque quibus sacerdotes utuntur in sanctuario, Aaron scilicet et filii eius, obtulerunt filii Israel, sicut preceperat Dominus Moysi. Que postquam Moyses cuncta vidit completa, benedixit eis.

Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Mense primo, die prima mensis, eriges tabernaculum testimonii, et pones in eo arcam, dimittesque ante illam velum: et illata mensa pones super eam que rite precepta sunt. Candela

XXXIX. xxxix

purpura

XL.

brum stabit cum lucernis suis. et altare aureum in quo ado-
letur incensum coram archa testimonii. Tentorium in introi-
tu tabernaculi pones. et ante illud altare holocausti. labrum
inter altare et tabernaculum quod implebis aqua. Circumdabisque atri-
um tentoriis et ingressui eius. et adsumpto unctionis oleo unges
tabernaculum cum vasis suis ut sanctificentur. Altare holo-
causti et omnia vasa eius. labrum cum basi sua. omnia unc-
tionis oleo unges consecrabis ut sint sancta sanctorum. Applica-
bisque Aaron et filios eius ad fores tabernaculi testimo-
nii. et lotos aqua indues sanctis vestibus ut ministrent mihi
et unctio eorum in sacerdotium perpetuum proficiat. Fecitque Moy-
ses omnia que preceperat dominus. Igitur mense primo anni secundi prima
die mensis collocatum est tabernaculum. Erexitque illud Moyses et po-
suit tabulas ac bases et vectes. statuitque columpnas
et expandit tectum super tabernaculum inposito desuper operimento
sicut dominus imperaverat. Posuit et testimonium in archa subdi-
tis infra vectibus et oraculum desuper. Cumque intulisset archam in tab-
ernaculum. appendit ante eam velum ut expleret domini iussionem.
Posuit et mensam in tabernaculo testimonii ad plagam sep-
tentrionalem extra velum ordinatis coram propositionis pani-
bus sicut preceperat dominus Moysi. Posuit et candelabrum in tabernaculo
testimonii e regione mense in parte australi. locatis per ordi-
nem lucernis iuxta preceptum domini. Posuit et altare aure-
um sub tecto testimonii contra velum. et adolevit super eo in-
censum aromatum sicut iusserat dominus. Posuit et tentorium in in-
troitu tabernaculi. et altare holocausti in vestibulo testimo-
nii. offerens in eo holocaustum et sacrificia ut dominus imperaverat. La-
brum quoque statuit inter tabernaculum testimonii et altare. implens
illud aqua. Laveruntque Moyses et Aaron ac filii eius manus suas et
pedes. cum ingrederentur tectum federis et accederent ad altare.
sicut preceperat dominus. Erexit et atrium per gyrum tabernaculi et al-
taris. ducto in introitu eius tentorio. Postquam cuncta perfecta sunt
operuit nubes tabernaculum testimonii et gloria domini implevit illud.
Nec poterat Moyses ingredi tectum federis nube operiente
omnia et maiestate domini choruscante. quia nubes cuncta operu-
erat. Si quando nubes tabernaculum deserebat. proficiscebantur
filii Israel per turmas suas. Si pendebat desuper. manebant in eodem
loco. Nubes quippe domini incubabat per diem tabernaculo.
et ignis in nocte. videntibus populis Israel per cunctas mansiones
suas. Explicit liber hellesmoth id est exodus. Incipiunt capitula
libri vagetra id est leviticus.

Hostiam de pecoribus. De turturibus et pullis columbe. Anima
que peccat per ignorantiam et de omnibus mandatis domini. Sanguinem
aspergendum contra velum. Depositum proximi. Hostia Aaron et
filiorum eius cremabitur in altari tota nocte usque mane. De
pugillo simile que conspersa est oleo. Lex hostie pro peccato. Pa-
nes absque fermento offerendos. De morticinis et [illegible] quod
a bestia captum est. De victima pacificorum domino. Unctio Aa-
ron et filiorum eius. De veste filiorum Aaron. De vitulo et pelle
carneque extra castra. Finis consecrationis. Omnia
filiorum patrui Aaron. Dominus ad Aaron locutus est dicens. vi-
num non bibetis tu et filii tui. De animalibus que comedi de-
beant. Que de avibus non comedantur. Omnes reptilia
munda erunt. De muliere que masculum peperit. De diver-
sis coloribus in carne hominis. De plaga lepre. Vir
de cuius capite capilli defluunt. Lex leprosi mundi. Ag-
num pro delicto. Sacrificium leprosi. De ligno cedrino
et passere vivo. Viri qui seminis fluxum patiuntur
duos turtures aut duos pullos columbarum. De flu-
xu sanguinis mulieris. Ab inmunditia cavendum.
Duos hircos pro peccato et unum pro ariete. Expiatio sanctu-
arii ab inmunditiis filiorum Israel. De sanguine vituli atque
hirci in cornu altaris. De afflictione animarum. De san-
guine non comedendo. De iudiciis et preceptis observan-
dis. Turpitudinem patrui non revelandam. nec ad
uxorem eius accedendum qui affinitate coniungitur. Sancti esto-
te quia ego sanctus sum dominus deus vester. Ubi dicitur cum messueris
segetes terre tue. non tondebis usque ad solum. De iudi-
cio proximi et idolo moloch. Adulterium si quis perpetra-
verit cum uxore proximi sui. morte moriatur. De non pos-
sidendo. De divinationis ut phytonis spiritum qui habuerit
morte moriatur. Qui habuerit maculam non offeret pa-
nem domino deo suo. Aaron et filii eius caveant se ab his
que consecrata sunt filiorum Israel. Morticinum et captum a
bestiis non comedendum. Ex bobus et ovibus et capris si macu-
lam habuerint non offeretis. De manu alienigene pa-
nes non offeretis. Ferie domini quas vocabitis sancte. omne
opus non facietis in eis. De manipulis spicarum et mense septi-
mo et primo die mensis esse sabbatum memoriale. De oleo
offerendo. De panibus duodecim. De sacrificiis domini
iure perpetuo. Oculum pro oculo. Sex annis seres agrum
tuum. Iubeleus annus. De pecunia non danda fratri cum
usuris. Si paupertate compulsus vendiderit se tibi frater tuus
non eum opprimes servitute famulorum. Servus et
ancilla sint vobis de nationibus. Ubi dicitur si in precep-
tis meis ambulaveritis dabo vobis pluvias temporibus
suis. Ubi dicitur ponam tabernaculum meum in medio
vestri et non abiciet vos anima mea. Ubi dicit si non audi-
eritis me neque feceritis omnia mandata mea. Ubi dicit
corripiam vos septem plagis. Ubi dicitur homo qui votum fecerit
a vicesimo anno usque ad sexagesimum. dabit .l. siclos
argenti. Ubi dicitur homo si voverit domum suam et sanctificaverit
domino. Primogenitum quod ad dominum pertinet. De decimis
redimendis. Expliciunt capitula. Incipit liber leviticus.

Vocavit autem Moysen. et locutus est ei
dominus de tabernaculo testimonii
dicens. Loquere filiis Israel et dices
ad eos. Homo qui obtulerit ex vobis
hostiam domino de pecoribus id est
de bobus et de ovibus offerens vi-
ctimas. si holocaustum fuerit
eius oblatio. ac de armento
masculum inmaculatum an-
niculum offeret ad ostium tabernaculi testimonii. ad
placandum sibi dominum. Ponetque manum super caput hostie
et acceptabilis erit. atque in expiationem eius proficiens.
Immolabitque vitulum coram domino. et offerent filii Aaron
sacerdotes sanguinem eius. fundentes per altaris circu-
itum quod est ante ostium tabernaculi. Detractaque pelle hostie
artus in frusta concident. et subicient in altari ignem strue

Hostia

XLI

lignorum ante composita membra quae caesa sunt desuper ordinantes caput videlicet et cuncta quae adhaerent iecori intestinis et pedibus lotis aqua adolebitque ea sacerdos super altare in holocaustum et suavem odorem Domino. Quod si de pecoribus oblatio est de ovibus sive de capris holocaustum masculum absque macula offeret immolabitque ad latus altaris quod respicit ad aquilonem coram Domino sanguinem vero illius fundent super altare filii Aaron per circuitum dividentque membra caput et omnia quae adhaerent iecori et ponent super ligna quibus subiciendus est ignis intestina vero et pedes lavabunt aqua et oblata omnia adolebit sacerdos super altare in holocaustum et odorem suavissimum Domino. Si autem de avibus holocausti oblatio fuerit Domino de turturibus et pullis columbae offeret eam sacerdos ad altare et retorto ad collum capite ac rupto vulneris loco decurrere faciet sanguinem super crepidinem altaris vesiculam vero gutturis et plumas proiciet prope altare ad orientalem plagam in loco in quo cineres effundi solent confringetque ascellas eius et non secabit neque ferro dividet eam et adolebit super altare lignis igne subposito holocaustum est et oblatio suavissimi odoris Domino.

II — Si sacrificium

Anima cum obtulerit oblationem sacrificii Domino simila erit eius oblatio fundetque super eam oleum et ponet tus ac deferet ad filios Aaron sacerdotes quorum unus tollet pugillum plenum similae et olei ac totum tus et ponet memoriale super altare in odorem suavissimum Domino quod autem reliquum fuerit de sacrificio erit Aaron et filiorum eius sanctum sanctorum de oblationibus Domini. Cum autem obtuleris sacrificium coctum in clibano de simila panes scilicet absque fermento conspersos oleo et lagana azyma oleo lita si oblatio tua fuerit de sartagine similae conspersae oleo et absque fermento divides eam minutatim et fundes super oleum. Si autem de craticula sacrificium aeque simila oleo conspergetur quam offerens Domino tradens manibus sacerdotis qui cum obtulerit eam tollet memoriale de sacrificio et adolebit super altare in odorem suavitatis Domino quicquid autem reliquum est erit Aaron et filiorum eius sanctum sanctorum de oblationibus Domini. Omnis oblatio quae offertur Domino absque fermento fiet nec quicquam fermenti ac mellis adolebitur in sacrificio Domini. Primitias tantum eorum offeretis et munera super altare vero non ponentur in odorem suavitatis. Quicquid obtuleris sacrificii sale condies nec auferes sal foederis Dei tui de sacrificio tuo. In omni oblatione offeres sal. Si autem obtuleris munus primarum frugum tuarum Domino de spicis adhuc virentibus torrebis eas igni et confringes in morem farris et offeres primitias tuas Domino fundens supra oleum et tus inponens quia oblatio Domini est de qua adolebit sacerdos in memoriam muneris partem farris fracti et olei ac totum tus.

III — Si pacifer

Quod si hostia pacificorum fuerit eius oblatio et de bubus voluerit offerre marem sive feminam inmaculata offeret coram Domino ponetque manum super caput victimae suae quae immolabitur in introitu tabernaculi fundentque filii Aaron sacerdotes sanguinem per circuitum altaris et offerent de hostia pacificorum in oblationem Domino adipem qui operit vitalia et quicquid pinguedinis intrinsecus est duos renes cum adipe quo teguntur ilia et reticulum iecoris cum renunculis. Adolebuntque ea super altare in holocaustum lignis igne subposito in oblationem suavissimi odoris Domino. Si vero de ovibus fuerit eius oblatio et pacificorum hostia sive masculum sive feminam obtulerit inmaculata erunt. Si agnum obtulerit coram Domino ponet manum suam super caput victimae suae quae immolabitur in vestibulo tabernaculi testimonii fundentque filii Aaron sanguinem eius per altaris circuitum et offerent de pacificorum hostia sacrificium Domino adipem et caudam totam cum renibus et pinguedinem quae operit ventrem atque universa vitalia et utrumque renunculum cum adipe qui est iuxta ilia reticulumque iecoris cum renunculis et adolebit ea sacerdos super altare in pabulum ignis et oblationis Domini. Si capra fuerit eius oblatio et obtulerit eam Domino ponet manum suam super caput eius immolabitque eam in introitu tabernaculi testimonii et fundent filii Aaron sanguinem eius super altaris circuitum. Tollentque ex ea in pastum ignis dominici adipem qui operit ventrem et qui tegit universa vitalia duos renunculos cum reticulo quod est super eos iuxta ilia et arvinam iecoris cum renunculis adolebitque ea sacerdos super altare in alimoniam ignis et suavissimi odoris. Omnis adeps Domini erit iure perpetuo in generationibus et cunctis habitaculis vestris nec adipem nec sanguinem omnino comedetis.

IIII — [nesc]ientia

Locutusque est Dominus ad Moysen dicens loquere filiis Israhel anima quae peccaverit per ignorantiam et de universis mandatis Domini quae praecepit ut non fierent quippiam fecerit si sacerdos qui unctus est peccaverit delinquere faciens populum offeret pro peccato suo vitulum inmaculatum Domino et adducet illum ad ostium tabernaculi testimonii coram Domino ponetque manum super caput eius et immolabit eum Domino hauriet quoque de sanguine vituli inferens illum in tabernaculum testimonii cumque intinxerit digitum in sanguine asperget eo septies coram Domino contra velum sanctuarii ponetque de eodem sanguine super cornua altaris thymiamatis gratissimi Domino quod est in tabernaculo testimonii omnem autem reliquum sanguinem fundet in basim altaris holocausti in introitu tabernaculi et adipem vituli offeret pro peccato tam eum qui operit vitalia quam omnia quae intrinsecus sunt duos renunculos et reticulum quod est super eos iuxta ilia et adipem iecoris cum renunculis sicut offertur de vitulo hostiae pacificorum et adolebit ea super altare holocausti pellem vero et omnes carnes cum capite et pedibus et intestinis et fimo et reliquo corpore efferet extra castra in locum mundum ubi cineres effundi solent incendetque ea super lignorum struem quae in loco effusorum cinerum cremabuntur. Quod si omnis turba Israhel ignoraverit et per inperitiam fecerit quod contra mandatum Domini est et postea intellexerit peccatum suum offeret vitulum pro peccato adducetque eum ad ostium tabernaculi et ponent seniores populi manus super caput eius coram Domino immolatoque vitulo in conspectu Domini inferet sacerdos qui unctus est de sanguine eius in tabernaculum testimonii tincto digito aspergens septies contra velum. Ponetque de eodem sanguine in cornibus altaris quod est coram Domino in tabernaculo testimonii reliquum autem sanguinem fundet iuxta basim altaris holocaustorum quod est in hostio tabernaculi testimonii omnemque eius adipem tollet

et adolebit super altare. sic faciet et de vitulo quem fecit et prius. et rogante pro eis sacerdote propitius erit dominus. Ipsum autem vitulum efferet extra castra atque comburet sicut et priorem vitulum: quia pro peccato est multitudinis. Si peccaverit princeps et fecerit unum e pluribus per ignorantiam quod domini lege prohibetur et postea intellexerit peccatum suum offeret hostiam domino hyrcum de capris immaculatum: ponetque manum super caput eius. cumque immolaverit eum in loco ubi solet mactari holocaustum coram domino quia pro peccato est: tinget sacerdos digitum in sanguine hostie pro peccato tangens cornua altaris holocausti et reliquum fundens ad basim eius. Adipem vero eius adolebit supra sicut in victimis pacificorum fieri solet. rogabitque pro eo et pro peccato eius et dimittetur ei. Quod si peccaverit anima per ignorantiam de populo terre ut faciat quicquam ex his que domini lege prohibentur atque delinquat et cognoverit peccatum suum offeret capram immaculatam. Ponetque manum super caput hostie que pro peccato est et immolabit eam in loco holocausti. Tolletque sacerdos de sanguine in digito suo et tangens cornua altaris holocausti reliquum fundet ad basim eius. Omnem autem auferens adipem sicut auferri solet de victimis pacificorum adolebit super altare in odorem suavitatis domino. rogabitque pro eo et dimittetur ei. Sin autem de pecoribus obtulerit victimam pro peccato ovem scilicet immaculatam: ponet manum super caput eius et immolabit eam in loco ubi solent holocaustorum cedi hostie. Sumetque sacerdos de sanguine eius digito suo et tangens cornua altaris holocausti reliquum fundet ad basim eius. Omnem quoque auferet adipem sicut auferri solet adeps arietis qui immolatur pro pacificis et cremabit super altare incensum domini. rogabitque pro eo et pro peccato eius et dimittetur illi.

V. V. Si peccaverit anima et audierit vocem iurantis testisque fuerit quod aut ipse vidit aut conscius est nisi indicaverit portabit iniquitatem suam. Anima que tetigerit aliquid immundum sive quod occisum a bestia est aut per se mortuum vel quodlibet aliud reptile et oblita fuerit immunditie sue rea est et deliquit. Et si tetigerit quicquam de immunditia hominis iuxta omnem impuritatem qua pollui solet oblitaque cognoverit postea subiacebit delicto. Anima que iuraverit et protulerit labiis suis ut vel male quid faceret vel bene et id ipsum iuramento et sermone firmaverit oblitaque postea intellexerit delictum suum agat penitentiam pro peccato et offerat agnam de gregibus sive capram: orabitque pro eo sacerdos et pro peccato eius. Sin autem non potuerit offerre pecus offerat duos turtures vel duos pullos columbarum domino unum pro peccato et alterum in holocaustum: dabitque eos sacerdoti. Qui primum offerens pro peccato retorquebit caput eius ad pennulas ita ut collo hereat et non penitus abrumpatur. et asperget de sanguine eius parietem altaris. Quicquid autem reliquum fuerit faciet distillare ad fundamentum eius quia pro peccato est. Alterum vero adolebit in holocaustum ut fieri solet. rogabitque pro eo sacerdos et pro peccato eius et dimittetur ei. Quod si non quiverit manus eius offerre duos turtures vel duos pullos columbe: offeret pro peccato similam partem oephi decimam. Non mittet in eam oleum nec thuris aliquid imponet quia pro peccato est. tradetque eam sacerdoti. Qui plenum ex ea pugillum hauriens cremabit super altare in monumentum eius qui obtulit rogans pro illo et expians. Reliquam vero partem ipse habebit in munere. Locutus est dominus ad moysen dicens. Anima si prevaricans ceremonias per errorem in his que domino sunt sanctificata peccaverit offeret pro delicto suo arietem immaculatum de gregibus qui emi potest duobus siclis iuxta pondus sanctuarii. Ipsumque quod intulit damni restituet et quintam partem ponet supra tradens sacerdoti. Qui rogabit pro eo offerens arietem et dimittetur ei. Anima si peccaverit per ignorantiam feceritque unum ex his que domini lege prohibentur et peccati rea intellexerit iniquitatem suam: offeret arietem immaculatum de gregibus sacerdoti iuxta mensuram estimationemque peccati. Qui orabit pro eo quia nesciens fecerit et dimittetur ei quia per errorem deliquit in dominum.

V. VI. Locutus est dominus ad moysen dicens. Anima que peccaverit et contempto domino negaverit depositum proximo suo quod fidei eius creditum fuerat vel vi aliquid extorserit aut calumpniam fecerit sive rem perditam invenerit et inficians insuper peieraverit et quodlibet aliud ex pluribus fecerit in quibus peccare solent homines: convicta delicti reddet omnia que per fraudem voluit obtinere integra et quintam insuper partem addet domino cui damnum intulerat. Pro peccato suo offeret arietem immaculatum de grege et dabit eum sacerdoti iuxta estimationem mensuramque delicti. Qui rogabit pro eo coram domino et dimittetur illi pro singulis que faciendo peccavit.

Locutus est dominus ad moysen dicens. Precipe aaron et filiis eius. Hec est lex holocausti. Cremabitur in altari tota nocte usque mane. Ignis ex eodem altari erit. Vestietur sacerdos tunica et feminalibus lineis. tolletque cineres quos vorans ignis exussit et ponens iuxta altare spoliabitur prioribus vestimentis. Indutusque aliis efferet eos extra castra et in loco mundissimo usque ad favillam consumi faciet. Ignis autem in altari semper ardebit: quem nutriet sacerdos subiciens ligna mane per singulos dies. Et imposito holocausto desuper adolebit adipes pacificorum. Ignis est iste perpetuus: qui numquam deficiet in altari. Hec est lex sacrificii et libamentorum que offerent filii aaron coram domino et coram altari. Tollet sacerdos pugillum simile que conspersa est oleo et totum thus quod super similam positum est. adolebitque illud in altari in monumentum odoris suavissimi domino. Reliquam autem partem simile comedet aaron cum filiis suis absque fermento. et comedet in loco sanctuarii tabernaculi. Ideo autem non fermentabitur quia pars eius in domini offertur incensum. Sanctum sanctorum erit sicut pro peccato atque delicto. Mares tantum stirpis aaron comedent illud. Legitimum sempiternum est in generationibus vestris de sacrificiis domini. Omnis qui tetigerit illa sanctificabitur. Et locutus est dominus ad moysen dicens. Hec est oblatio aaron et filiorum eius quam offerre debent domino in die unctionis sue. Decimam partem oephi offerent simile in sacrificio sempiterno medium eius mane et medium vespere: que in sartagine oleo conspersa frigetur. Offeret autem eam calidam in odorem suavissimum domino sacerdos qui patri iure successerit et tota cremabitur in altari. Omne enim sacrificium sacerdotum igne consumetur: nec quisquam comedet ex eo. L

cutus est dominus ad moysen dicens. Loquere aaron et filiis
eius. Ista est lex hostie pro peccato. In loco ubi offertur holo
caustum immolabitur coram domino. Sanctum sanctorum est. Sacer
dos qui offert comedet eam in loco sancto in atrio taber
naculi. Quicquid tetigerit carnes eius sanctificabitur. Si de
sanguine illius vestis fuerit aspersa: lavabitur in loco sancto.
Vas autem fictile in quo cocta est confringetur. Quod si vas e
neum fuerit defricabitur: et lavabitur aqua. Omnis mas
culus de genere sacerdotali vescetur carnibus eius: quia sanctum sanctorum
est. Hostia enim que ceditur pro peccato cuius sanguis infertur in taber
naculum testimonii ad expiandum in sanctuario non comede
tur: sed comburetur igni. Hec quoque est lex hostie pro delicto:
sancta sanctorum est. Idcirco ubi immolatur holocaustum: mactabitur
et victima pro delicto. Sanguis eius per gyrum fundetur alta
ris. Offerent ex ea caudam et adipem qui operit vitalia.
duos renunculos et pinguedinem que iuxta ilia est. et re
ticulumque iecoris cum renunculis: et adolebit ea sacer
dos super altare. Incensum est domini pro delicto. Omnis mas
culus de sacerdotali genere in loco sancto vescetur his car
nibus. quia sanctum sanctorum est. Sicut pro peccato offertur hostia: ita
et pro delicto. utriusque hostie: lex una erit. Ad sacerdo
tem qui eam obtulerit pertinebit. Sacerdos qui offert
holocausti victimam habebit pellem eius. et omne sacrifici
um simile quod coquitur in clybano. et quicquid in craticula
vel in sartagine preparatur: eius erit sacerdotis a quo offer
tur. Sive oleo conspersa sive arida fuerit. Cunctis filiis aa
ron: equa mensura per singulos dividetur. Hec est lex
hostie pacificorum: que offertur domino. Si pro gratiarum actione
fuerit oblatio: offerent panes absque fermento conspersos
oleo: et lagana azima uncta oleo. coctamque similam
et collyridas olei admixtione conspersas: panes quoque
fermentatos cum hostia gratiarum que immolatur pro pacificis. Ex
quibus unus pro primitiis offeretur domino. et erit sacerdotis qui
fundet hostie sanguinem. Cuius carnes eadem come
dentur die. nec remanebit ex his quicquam usque mane.
Si voto vel sponte quisquam obtulerit hostiam: eadem simi
liter edetur die. Sed et si quid in crastinum remanserit: vesci lici
tum est. Quicquid autem tertius invenerit dies: ignis absu
met. Si quis de carnibus victime pacificorum die
tertio comederit irrita fiet oblatio. nec proderit offerenti
quin potius quecumque anima tali se edulio contaminaverit
prevaricationis rea erit. Caro que aliquid tetigerit
immundum non comedetur: sed comburetur igni. Qui fuerit
mundus: vescetur ex ea. Anima polluta que ederit de
carnibus hostie pacificorum que oblata est domino: peribit de po
pulis suis. Et que tetigerit immunditiam hominis vel iumen
ti sive omnis rei que polluere potest. et comederit
de huiuscemodi carnibus: interibit de populis suis. Locutusque est
dominus ad moysen dicens. Loquere filiis israel. Adipem bovis
et ovis et capre non comedetis. Adipem cadaveris morticini
et eius animalis quod a bestia captum est: habebitis in usus
varios. Si quis adipem qui offerri debet in incensum domini
comederit: peribit de populo suo. Sanguinem quoque omnis animalis
non sumetis in cibo: tam de avibus quam de pecoribus. Omnis
anima que ederit sanguinem: peribit de populis suis.

VII vii

Et mactabit

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere filiis israel.
Qui offert victimam pacificorum domino: offerat simul et sa
crificium id est libamenta eius. Tenebit manibus adipem
hostie: et pectusculum. Cumque ambo oblata domino consecraverit
tradet sacerdoti qui adolebit adipem super altare. Pect
usculum autem erit aaron et filiorum eius. Armus quoque dexter
de pacificorum hostiis: cedet in primitias sacerdotis. Qui ob
tulerit sanguinem et adipem filiorum aaron: ipse habebit et
armum dextrum in portione sua. Pectusculum enim elevationis
et armum separationis tuli a filiis israel de hostiis eorum pa
cificis. et dedi aaron sacerdoti ac filiis eius lege perpetua
ab omni populo israel. Hec est unctio aaron et filiorum eius in ce
rimoniis domini die qua obtulit eos moyses ut sacerdotio
fungerentur. et que precepit dominus dari eis a filiis israel religione
perpetua in generationibus suis. Ista est lex holocausti et sa
crificii pro peccato atque delicto. et pro consecratione et pacificorum vi
ctimis quas constituit dominus moysi in monte synai quando manda
vit filiis israel ut offerrent oblationes suas domino in de
serto synai. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Tolle
aaron cum filiis suis. vestes eorum et unctionis oleum. vitulum
pro peccato. et duos arietes. et canistrum cum azimis: et congre
gabis omnem cetum ad ostium tabernaculi. Fecit moyses ut
dominus imperaverat. congregataque omni turba ante fores ait.
Iste est sermo: quem iussit dominus fieri. Statimque obtulit
aaron et filios eius. Cumque lavisset eos vestivit ponti
ficem subucula linea. accingens eum balteo. et induens
tunica hyacinthina et desuper humerale imposuit. quod ad
stringens cingulo aptavit rationali. in quo erat do
ctrina et veritas. Cidarim quoque texit caput: et super eam
contra frontem posuit lamminam auream consecratam in sanctifica
tione. sicut preceperat ei dominus. Tulit et unctionis oleum: quo
linivit tabernaculum cum omni supellectili sua. Cumque
sanctificans aspersisset altare septem vicibus: unxit illud et omnia vasa
eius. Labrumque cum basi sua: sanctificavit oleo. Quod
fundens super caput aaron unxit eum: et consecravit.
Filios quoque eius oblatos vestivit tunicis lineis et cinxit balteo
imposuitque mitras: ut iusserat dominus. Obtulit et vitulum
pro peccato. Cumque super caput eius posuissent aaron et filii eius
manus suas. immolavit eum hauriens sanguinem:
et tincto digito tetigit cornua altaris per gyrum. Quo ex
piato et sanctificato: fudit reliquum sanguinem ad funda
menta eius. Adipem autem qui erat super vitalia et reticulum
iecoris duosque renunculos cum arvinulis suis adolevit
super altare: vitulum cum pelle carnibus et fimo cremans
extra castra sicut preceperat dominus. Obtulit et arietem in holo
caustum. Super cuius caput cum imposuissent aaron et filii eius
manus suas: immolavit eum. et fudit sanguinem eius per alta
ris circuitum. Ipsumque arietem in frusta concidens ca
put eius et artus. et adipem adolevit igni. Lotis prius in te
stinis et pedibus. Totumque simul arietem incendit super altare:
eo quod esset holocaustum suavissimi odoris domino. sicut pre
ceperat ei. Obtulit et arietem secundum in consecratione sacerdotum: posu
eruntque super caput illius aaron et filii eius manus suas. Quem cum im
molasset moyses. sumens de sanguine tetigit extremum
auricule dextre aaron et pollicem manus eius dextre. si[militer]

viii VIII

manus et pedis. Obtulit et filios aaron. Cumque de sanguine arietis immolati tetigisset extremum auriculae singulorum dextrae et pollices manus ac pedis dextri, reliquum fudit super altare per circuitum. Adipem vero et caudam omnemque pinguedinem quae operit intestina, reticulumque iecoris et duos renes cum adipibus suis et armo dextro separavit. Tollens autem de canistro azymorum quod erat coram domino panem absque fermento et collyridam conspersam oleo laganumque posuit super adipes et armum dextrum, tradens simul omnia aaron et filiis eius. Qui postquam levaverunt ea coram domino, rursus suscepta de manibus eorum adolevit super altare holocausti, eo quod consecrationis esset oblatio in odorem suavitatis sacrificii domini. Tulit et pectusculum elevans illud coram domino de ariete consecrationis in partem suam, sicut praeceperat ei dominus. Assumensque unguentum et sanguinem qui erat super altare, aspersit super aaron et vestimenta eius et super filios ipsius ac vestes eorum. Cumque sanctificasset eos in vestitu suo, praecepit eis dicens: Coquite carnes ante fores tabernaculi et ibi comedite eas. Panes quoque consecrationis edite qui positi sunt in canistro, sicut praecepit mihi dominus dicens: Aaron et filii eius comedent eos. Quicquid autem reliquum fuerit de carne et panibus, ignis absumet. De hostio quoque tabernaculi non exibitis septem diebus usque ad diem quo complebitur tempus consecrationis vestrae. Septem enim diebus finitur consecratio, sicut et in praesentiarum factum est ut ritus sacrificii compleretur. Die ac nocte manebitis in tabernaculo observantes custodias domini ne moriamini; sic enim mihi praeceptum est. Feceruntque aaron et filii eius cuncta quae locutus est dominus per manum moysi.

IX

Facto autem octavo die vocavit moyses aaron et filios eius ac maiores natu israel, dixitque ad aaron: Tolle de armento vitulum pro peccato et arietem in holocaustum, utrumque immaculatos, et offer illos coram domino. Et ad filios israel loqueris: Tollite hircum pro peccato et vitulum atque agnum anniculum et sine macula in holocaustum, bovem et arietem pro pacificis, et immolate eos coram domino in sacrificio singulorum similam oleo conspersam offerentes. Hodie enim dominus apparebit vobis. Tulerunt ergo quae iusserat moyses ad ostium tabernaculi. Ubi cum omnis staret multitudo, ait moyses: Iste est sermo quem praecepit dominus; facite, et apparebit vobis gloria eius. Dixitque ad aaron: Accede ad altare et immola pro peccato tuo. Offer holocaustum et deprecare pro te et pro populo. Cumque mactaveris hostiam populi, ora pro eo sicut praecepit dominus. Statimque aaron accedens ad altare immolavit vitulum pro peccato suo. Cuius sanguinem obtulerunt ei filii sui, in quo tingens digitum tetigit cornua altaris et fudit residuum ad basim eius. Adipemque et renunculos ac reticulum iecoris quae sunt pro peccato adolevit super altare, sicut praeceperat dominus moysi. Carnes vero et pellem eius extra castra combussit igni. Immolavit et holocausti victimam. Obtuleruntque ei filii sui sanguinem eius, quem fudit per altaris circuitum. Ipsam etiam hostiam in frusta concisam cum capite et membris singulis obtulerunt; quae omnia super altare cremavit igni, lotis prius aqua intestinis et pedibus. Et pro peccato populi offerens mactavit hircum. Expiatoque altari fecit holocaustum, addens in sacrificio libamenta quae pariter offeruntur, et adolens ea super altare absque caeremoniis holocausti matutini. Immolavit et bovem atque arietem hostias pacificas populi. Obtuleruntque ei filii sui sanguinem quem fudit super altare in circuitu. Adipes autem bovis et caudam arietis renunculosque cum adipibus suis et reticulum iecoris posuerunt super pectora sua. Cumque cremati essent adipes in altari, pectora eorum et armos dextros separavit aaron elevans coram domino sicut praeceperat moyses. Et extendens manus ad populum benedixit eis. Sicque completis hostiis pro peccato et holocaustis et pacificis descendit. Ingressi autem moyses et aaron tabernaculum testimonii et deinceps egressi benedixerunt populo. Apparuitque gloria domini omni multitudini. Et ecce egressus ignis a domino devoravit holocaustum et adipes qui erant super altare. Quod cum vidissent turbae, laudaverunt dominum ruentes in facies suas.

X

Arreptisque nadab et abiu filii aaron thuribulis posuerunt ignem et incensum desuper, offerentes coram domino ignem alienum, quod eis praeceptum non erat. Egressusque ignis a domino devoravit eos, et mortui sunt coram domino. Dixitque moyses ad aaron: Hoc est quod locutus est dominus: Sanctificabor in his qui appropinquant mihi, et in conspectu omnis populi glorificabor. Quod audiens tacuit aaron. Vocatis autem moyses misahele et elsaphan filiis ozihel patrui aaron, ait ad eos: Ite et tollite fratres vestros de conspectu sanctuarii et asportate extra castra. Confestimque pergentes tulerunt eos sicut iacebant vestitos tunicis lineis, et eiecerunt foras, ut sibi fuerat imperatum. Locutusque est moyses ad aaron et ad eleazar atque ithamar filios eius: Capita vestra nolite nudare et vestimenta nolite scindere, ne forte moriamini et super omnem coetum oriatur indignatio. Fratres vestri et omnis domus israel plangant incendium quod dominus suscitavit. Vos autem non egrediemini fores tabernaculi, alioquin peribitis; oleum quippe sanctae unctionis est super vos. Qui fecerunt omnia iuxta praeceptum moysi.

Dixit quoque dominus ad aaron: Vinum et omne quod inebriare potest non bibetis tu et filii tui quando intratis tabernaculum testimonii, ne moriamini, quia praeceptum est sempiternum in generationes vestras, et ut habeatis scientiam discernendi inter sanctum et prophanum, inter pollutum et mundum, doceatisque filios israel omnia legitima mea quae locutus est dominus ad eos per manum moysi. Locutusque est moyses ad aaron et ad eleazar atque ithamar filios eius qui residui erant: Tollite sacrificium quod remansit de oblatione domini et comedite illud absque fermento iuxta altare, quia sanctum sanctorum est. Comedetis autem in loco sancto, quod datum est tibi et filiis tuis de oblationibus domini, sicut praeceptum est mihi. Pectusculum quoque quod oblatum est et armum qui separatus est edetis in loco mundissimo, tu et filii tui ac filiae tuae tecum. Tibi enim ac liberis tuis reposita sunt de hostiis salutaribus filiorum israel, eo quod armum et pectus et adipes qui cremantur in altari elevaverunt coram domino et pertinent ad te et ad filios tuos lege perpetua, sicut praecepit dominus. Inter haec hircum qui oblatus fuerat pro peccato cum quaereret moyses exustum repperit. Iratusque contra eleazar et ithamar filios aaron qui remanserant ait: Cur non comedistis hostiam pro peccato in loco sancto, quae sancta sanctorum est et data vobis ut portetis iniquitatem multitudinis et rogetis pro ea in conspectu

offert

Sacra

nadab

LEVITI

domini: presertim cum de sanguine illius non sit illatum intra sancta: et comedere eam debueritis in sanctuario sicut preceptum est michi. Respondit Aaron. Oblata est hodie victima pro peccato: et holocaustum coram domino. Michi autem accidit quod vides. Quomodo potui comedere eam. aut placere domino in cerimoniis mente lugubri. Quod cum audisset Moyses: recepit satisfactionem.

XI. Edenda

Locutusque est dominus ad Moysen et Aaron dicens. Dicite filiis Israel. Hec sunt animalia que comedere debetis: de cunctis animantibus terre. Omne quod habet divisam ungulam et ruminat in pecoribus: comedetis. Quicquid autem ruminat quidem et habet ungulam sed non dividit eam sicut camelus et cetera: non comedetis illud: et inter inmunda reputabitis. Chyrogrillus qui ruminat. ungulam que non dividit inmundus est. Lepus quoque nam et ipse ruminat. sed ungulam non dividit. Et sus qui cum ungulam dividat non ruminat. Horum carnibus non vescemini. nec cadavera contingetis: quia inmunda sunt vobis. Hec sunt que gignuntur in aquis. et vesci licitum est. Omne quod habet pinnulas et squamas tam in mari quam in fluminibus et stagnis comedetis. Quicquid autem pinnulas et squamas non habet eorum que in aquis moventur et vivunt: abhominabile vobis et execrandum erit. Carnes eorum non comedetis: et morticina vitabitis. Cuncta que non habent pinnulas et squamas in aquis: polluta erunt. Hec sunt que de avibus comedere non debetis et vitanda sunt vobis: aquilam et grypem et aliethum. et milvum. et vulturem iuxta genus suum. et omne corvini generis in similitudinem suam: strutionem et noctuam. et larum et accipitrem iuxta genus suum. bubonem et mergulum et ibin. cignum et onocrotalum. et porphirionem. et charadrion iuxta genus suum: hupupam quoque et vespertilionem. Omne de volucribus quod graditur super quatuor pedes. abhominabile erit vobis. Quicquid autem ambulat quidem super quatuor pedes. sed habet longiora retro crura per que salit super terram comedere debetis ut est bruchus in genere suo et attacus atque ophyomachus ac locusta singula iuxta genus suum. Quicquid autem ex volucribus quatuor tantum habet pedes: execrabile erit vobis. Et quicumque morticina eorum tetigerit polluetur et erit inmundus usque ad vesperum. Et si necesse fuerit ut portet quippiam horum mortuum lavabit vestimenta sua: et inmundus erit usque ad solis occasum. Omne animal quod habet quidem ungulam sed non dividit eam. nec ruminat inmundum erit. Et quicquid tetigerit illud: contaminabitur. Quod ambulat super manus ex cunctis animantibus que incedunt quadrupedia. inmundum erit. Qui tetigerit morticina eorum: polluetur usque ad vesperum. Et qui portaverit huiuscemodi cadavera: lavabit vestimenta sua et inmundus erit usque ad vesperum: quia omnia hec inmunda sunt vobis. Hec quoque inter polluta reputabuntur: de his que moventur in terra. Mustela et mus. et cocodrillus singula iuxta genus suum: migale et cameleon. et stellio ac lacerta. et talpa omnia hec inmunda sunt. Qui tetigerit morticina eorum. inmundus erit usque ad vesperam. Et super quod ceciderit quicquam de morticinis eorum polluetur: tam vas ligneum et vestimentum quam pelles et cilicia. Et in quocumque fit opus tingentur aqua et polluta erunt usque ad vesperam: et sic postea mundabuntur. Vas autem fictile in quo horum quicquam intro ceciderit polluetur: et idcirco frangendum est. Omnis cibus quem comedetis si fusa fuerit super eum aqua inmundus erit: et omne liquens quod bibitur de universo vase inmundum erit: et quicquid de morticinis istiusmodi ceciderit super illud inmundum erit. Sive clybani sive cythropodes destruentur et inmundi erunt. Fontes vero et cysterne et omnis aquarum congregatio: munda erit. Qui morticinum eorum tetigerit. polluetur. Si ceciderit super sementem. non polluet eam. Si autem quispiam aqua sementem perfuderit et postea morticinis tacta fuerit. polluetur. Si mortuum fuerit animal quod licet vobis comedere: qui cadaver eius tetigerit inmundus erit usque ad vesperam. Et qui comederit ex eo quippiam sive portaverit. lavabit vestimenta sua et inmundus erit usque ad vesperam. Omne quod reptat super terram. abhominabile erit vobis nec assumetur in cybum. Quicquid super pectus quadrupes graditur et multos habet pedes sive per humum trahitur non comedetis: quia abhominabile est. Nolite contaminare animas vestras. nec tangatis quicquam eorum: ne inmundi sitis. Ego enim sum dominus deus vester. Sancti estote: quia ego sanctus sum. Ne polluatis animas vestras in omni reptili: quod movetur super terram. Ego enim sum dominus qui eduxi vos de terra Egypti ut essem vobis in deum. Sancti eritis: quia ego sanctus sum. Ista est lex animantium. ac volucrum et omnis anime viventis que movetur in aqua et reptat in terra ut differentias noveritis mundi et inmundi: et sciatis quid comedere et quid respuere debeatis.

XII. XI. Partu

Locutus est dominus ad Moysen dicens. Loquere filiis Israel et dices ad eos. Mulier si suscepto semine pepererit masculum inmunda erit vii. diebus iuxta dies separationis menstrue: et die octavo circumcidetur infantulus. Ipsa vero .xxxiii. diebus manebit in sanguine purificationis sue. Omne sanctum non tanget. nec ingredietur sanctuarium: donec impleantur dies purificationis eius. Sin autem feminam pepererit inmunda erit duabus ebdomadibus iuxta ritum fluxus menstrui et sexaginta ac sex diebus manebit in sanguine purificationis sue. Cumque expleti fuerint dies purgationis eius pro filio sive pro filia deferet agnum anniculum in holocaustum et pullum columbe sive turturem pro peccato ad ostium tabernaculi testimonii et tradet sacerdoti. Qui offeret illa coram domino et rogabit pro ea: et sic mundabitur a profluvio sanguinis sui. Ista est lex parientis masculum ac feminam. Quod si non invenerit manus eius nec potuerit offerre agnum: sumet duos turtures vel duos pullos columbe unum in holocaustum et alterum pro peccato. orabitque pro ea sacerdos: et sic mundabitur.

XIII. XI. Lepra

Locutusque est dominus ad Moysen et Aaron dicens. Homo in cuius carne et cute ortus fuerit diversus color sive pustula aut quasi lucens quippiam id est plaga lepre: adducetur ad Aaron sacerdotem vel ad unum quemlibet filiorum eius. Qui cum viderit lepram in cute: et pilos in album mutatos colorem ipsamque speciem lepre humiliorem cute et carne reliqua: plaga lepre est: et ad arbitrium eius separabitur. Sin autem lucens candor fuerit in cute nec humilior carne reliqua. et pili coloris pristini: recludet

det eum sacerdos vii diebus et considerabit die septimo. Et siquidem lepra ultra non creverit nec transierit in cute priores terminos, rursum includet eum vii diebus aliis, et die septimo contemplabitur. Si obscurior fuerit lepra et non creverit in cute, mundabit eum, quia scabies est. Lavabitque homo vestimenta sua et mundus erit. Quod si postquam a sacerdote visus est et redditus munditie, iterum lepra creverit, adducetur ad eum, et immunditie condempnabitur. Plaga lepre si fuerit in homine, adducetur ad sacerdotem et videbit eum. Cumque color albus in cute fuerit et capillorum mutaverit aspectum, ipsa quoque caro viva apparuerit, lepra vetustissima iudicabitur atque inolita cuti. Contaminabit itaque eum sacerdos et non recludet, quia perspicue immunditie est. Sin autem effloruerit discurrens lepra in cute et operuerit omnem carnem a capite usque ad pedes quicquid sub aspectu oculorum cadit, considerabit eum sacerdos et teneri lepra mundissima iudicabit, eo quod omnis in candorem versa sit, et idcirco mundus homo erit. Quando vero caro vivens in eo apparuerit, tunc sacerdotis iudicio polluetur et inter immundos reputabitur. Caro enim viva si lepra aspergatur immunda est. Quod si rursum versa fuerit in alborem et totum hominem operuerit, considerabit eum sacerdos et mundum esse decernet. Caro autem et cutis in qua ulcus natum est et sanatum, et in loco ulceris cicatrix apparuerit alba sive subrufa, adducetur homo ad sacerdotem. Qui cum viderit locum lepre humiliorem carne reliqua et pilos versos in candorem, contaminabit eum. Plaga enim lepre orta est in ulcere. Quod si pilus coloris est pristini et cicatrix subobscura et vicina carne non est humilior, recludet eum vii diebus. Et siquidem creverit, adiudicabit eum lepre. Sin autem steterit in loco suo, ulceris est cicatrix, et homo mundus erit. Caro et cutis quam ignis exusserit et sanata albam sive rufam habuerit cicatricem, considerabit eam sacerdos; et ecce versa est in alborem et locus eius reliqua cute humilior, contaminabit eum, quia plaga lepre in cicatrice orta est. Quod si pilorum color non fuerit immutatus nec humilior plaga carne reliqua et ipsa lepre species fuerit subobscura, recludet eum vii diebus, et die septimo contemplabitur. Si creverit in cute lepra, contaminabit eum. Sin autem in loco suo candor steterit non satis clarus, plaga combustionis est, et idcirco mundabitur, quia cicatrix est combusture. Vir sive mulier in cuius capite vel barba germinaverit lepra, videbit eos sacerdos. Et siquidem humilior fuerit locus carne reliqua et capillus flavus solitoque subtilior, contaminabit eos, quia lepra capitis ac barbe est. Sin autem viderit locum macule equalem vicine carni et capillum nigrum, recludet eos vii diebus, et die septimo intuebitur. Si non creverit macula et capillus sui coloris est et locus plage carni reliquo equalis, radetur homo absque loco macule, et includetur vii diebus aliis. Et si die septimo visa fuerit stetisse plaga in loco suo nec humilior carne reliqua, mundabit eum, lotisque vestibus mundus erit. Sin autem post emundationem rursus creverit macula in cute, non queret amplius utrum capillus in flavum colorem sit immutatus, quia aperte immundus est. Porro si steterit macula et capilli nigri fuerint, noverit hominem esse sanatum, et confidenter eum pronuntiet mundum. Vir sive mulier in cuius cute candor apparuerit, intuebitur eos sacerdos. Si deprehenderit sub-

obscurum alborem lucere in cute, sciat non esse lepram sed maculam coloris candidi, et hominem mundum. Vir de cuius capite capilli fluunt calvus et mundus est. Et si a fronte ceciderint capilli, recalvaster et mundus est. Sin autem in calvitio sive in recalvatione albus vel rufus color fuerit exortus, et hoc sacerdos viderit, condempnabit eum haud dubie lepre que orta est in calvitio. Quicumque ergo maculatus fuerit lepra et separatus est ad arbitrium sacerdotis, habebit vestimenta dissuta, caput nudum, os veste contectum, contaminatum ac sordidum se clamabit. Omni tempore quo leprosus est et immundus, solus habitabit extra castra. Vestis lanea sive linea que lepram habuerit in stamine atque subtegmine, aut certe pellis vel quicquid ex pelle confectum est, si alba aut rufa macula fuerit infecta, lepra reputabitur, ostendeturque sacerdoti. Qui considerata recludet vii diebus. Et die septimo rursus aspiciens, si crevisse deprehenderit, lepra perseverans est. Pollutum iudicabit vestimentum et omne in quo fuerit inventa, et idcirco comburetur flammis. Quod si eam viderit non crevisse, precipiet et lavabunt id in quo lepra est, recludetque illud vii diebus aliis. Et cum viderit faciem quidem pristinam non reversam nec tamen crevisse lepram, immundum iudicabit et igne comburet, eo quod infusa sit in superficie vestimenti vel per totum lepra. Sin autem obscurior fuerit locus lepre postquam vestis est lota, abrumpet eum et a solido dividet. Quod si ultra apparuerit in his locis que prius immaculata erant, lepra volatilis et vaga debet igni comburi. Si cessaverit, lavabit ea que pura sunt secundo, et munda erunt. Ista est lex lepre vestimenti lanei et linei, staminis atque subtegminis, omnisque supellectilis pelliceae, quomodo mundari debeat vel contaminari.

Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Hic est ritus leprosi quando mundandus est. Adducetur ad sacerdotem, qui egressus de castris cum invenerit lepram esse mundatam, precipiet ei qui purificatur ut offerat pro se duos passeres vivos, quibus vesci licitum est, et lignum cedrinum vermiculumque et hysopum. Et unum e passeribus immolari iubebit in vase fictili super aquas viventes. Alium autem vivum cum ligno cedrino et cocco et hysopo tinguet in sanguine passeris immolati, quo asperget illum qui mundandus est septies, ut iure purgetur. Et dimittet passerem vivum ut in agrum avolet. Cumque laverit homo vestimenta sua, radet omnes pilos corporis, et lavabitur aqua. Purificatusque ingredietur castra, ita dumtaxat ut maneat extra tabernaculum suum vii diebus. Et die septimo radet capillos capitis barbamque et supercilia ac totius corporis pilos. Et lotis rursum vestibus et corpore, die octavo assumet duos agnos immaculatos et ovem anniculam absque macula, et tres decimas simile in sacrificium que conspersa sit oleo, et seorsum olei sextarium. Cumque sacerdos purificans hominem statuerit eum et hec omnia coram Domino in ostio tabernaculi testimonii, tollet agnum et offeret eum pro delicto, oleique sextarium. Et oblatis ante Dominum omnibus, immolabit agnum ubi immolari solet hostia pro peccato et ho-

X

xiiii. XIIII

Parvus.

locum scilicet ubi immolari solet hostia pro peccato et holocaustum id est in loco sancto. Sicut enim pro peccato ita et
pro delicto ad sacerdotem pertinet hostia. sancta sanctorum est. Assumensque sacerdos de sanguine hostie que immolata est pro delicto
ponet super extremum auricule dextere eius qui mundatur,
et super pollices manus dextere et pedis. Et de olei sextario mit
tet in manum suam sinistram tingetque digitum dextrum in eo
et asperget septies contra dominum. Quod autem reliquum est olei in leua manu
fundet super extremum auricule dextere eius qui mundatur
et super pollices manus ac pedis dextri et super sanguinem qui ef
fusus est pro delicto et super caput eius. rogabitque pro eo coram domino: et fa
ciet coram sacrificium pro peccato. Tunc immolabit holocaustum
et ponet illud in altari cum libaminibus suis: et homo rite
mundabitur. Quod si pauper est et non potest manus eius inue
nire que dicta sunt: sumet agnum pro delicto ad oblati
onem ut roget pro eo sacerdos: decimamque partem si
mile conspersae oleo in sacrificium. et olei sextarium. du
osque turtures. siue duos pullos columbe. quorum unus sit pro
peccato et alter in holocaustum. offeretque ea die octauo pu
rificationis sue sacerdoti ad ostium tabernaculi testimonii
coram domino. Qui suscipiens agnum pro delicto et sextarium
olei leuabit simul. Immolatoque agno de sanguine
eius ponet super extremum auricule dextere illius qui mundatur.
et super pollices manus eius ac pedis dextri. Olei uero partem
mittet in manum suam sinistram: in quo tingens digi
tum dextere manus asperget septies contra dominum. Tangetque extre
mum dextere auricule illius qui mundatur et pollices ma
nus ac pedis dextri in loco sanguinis qui effusus est pro delicto.
Reliquam autem partem olei que est in sinistra manu mittet super
caput purificati: ut placet pro eo dominum. Et turturem
siue pullum columbe offeret. unum pro delicto et alterum in holo
caustum cum libaminibus suis. Hoc est sacrificium leprosi. qui ha
bere non potest omnia in emundationem sui. Locutusque est
dominus ad moysen et aaron dicens. Cum ingressi fueritis terram
chanaan quam ego dabo uobis in possessionem. si fuerit pla
ga lepre in edibus. ibit cuius est domus nuntians sacerdoti et dicens.
Quasi plaga lepre uidetur mihi esse in domo mea. At ille pre
cipiet ut efferant uniuersa de domo priusquam ingre
diatur eam: et uideat utrum leprosa sit: ne immunda fiant
omnia que in domo sunt. Intrabitque postea ut consideret
domus lepram. Et cum uiderit in parietibus illius quasi ualliecu
las pallore siue rubore deformes. et humiliores super
ficie reliqua: egredietur ostium domus. et statim claudet
eam septem diebus. Reuersusque die septimo: considera
bit eam. Si inuenerit creuisse lepram: iubebit erui
lapides in quibus lepra est. et proici eos extra ciuitatem in loco
immundo. Domum autem ipsam radi intrinsecus per
circuitum. et spargi puluerem rasure extra urbem in loco in
mundo. lapidesque alios reponi pro his qui ablati fu
erint. et luto alio liniri domum. Sin autem postquam eru
ti sunt lapides. et puluis erasus. et alio terra lita ingressus
sacerdos uiderit reuersam lepram. et parietes aspersos ma
culis. lepra est perseuerans et immunda domus. Quam sta
tim destruent: et lapides eius ac ligna atque uniuersum
puluerem proicient extra oppidum in locum immundum. Qui intra
uerit domum quando clausa est. immundus erit usque ad uesperum,
et qui dormierit in ea et comederit quippiam: lauabit uesti
menta sua. Quod si introiens sacerdos uiderit lepram non creuisse in
domo postquam denuo lita est: purificabit eam reddita sanitate:
et in purificationem eius sumet duos passeres lignumque cedrinum
et uermiculum atque hysopum. Et immolato uno passere
in uase fictili super aquas uiuas: tollet lignum cedrinum
hysopum et coccum et passerem uiuum. et intinget omnia in san
guinem passeris immolati atque in aquis uiuentibus. et asper
get domum septies: purificabitque eam tam in sanguine
passeris quam in aquis uiuentibus. et in passere uiuo lignoque ce
drino et hysopo atque uermiculo. Cumque dimiserit passerem auola
re in agrum libere: orabit pro domo et iure mundabitur. Ista est
lex omnis lepre et percussure. lepre uestium et domorum cicatricis
et erumpentium papularum. lucentis macule et in uarias species
coloribus immutatis: ut possit sciri quo tempore mundum quid uel im
mundum sit. Locutusque est dominus ad moysen et aaron dicens.
Loquimini filiis israhel: et dicite eis. Uir qui patitur fluxum semi
nis. immundus erit. Et tunc iudicabitur huic uitio subiacere:
cum per momenta singula adheserit carni illius. atque concre
uerit fedus humor. Omne stratum in quo dormierit: immundum erit. Et
siquis hominum tetigerit lectum eius lauabit uestimenta sua: et
ipse lotus aqua immundus erit usque ad uesperum. Si sederit
ubi ille sederat lauabit et ipse uestimenta sua. et lotus aqua
immundus erit usque ad uesperum. Qui tetigerit carnem eius lauabit
uestimenta sua et ipse lotus aqua immundus erit usque ad uesperum.
Sagma super quo sederit immundum erit: et quicquid sub eo fuerit qui
fluxum seminis patitur pollutum erit usque ad uesperum. Si
saliuam huiuscemodi homo iecerit super eum qui mundus est
lauabit uestimenta sua: et lotus aqua immundus erit usque
ad uesperum. Qui portauerit horum aliquid lauabit uesti
menta sua: et ipse lotus aqua immundus erit usque ad uesperum. Omnis
quem tetigerit qui talis est non lotis ante manibus lauabit
uestimenta sua: et lotus aqua immundus erit usque ad uesperum.
Uas fictile quod tetigerit confringetur. uas autem ligneum lauabitur
aqua. Si sanatus fuerit qui huiuscemodi sustinet passionem:
numerabit septem dies post emundationem sui: et lotis
uestibus ac toto corpore in aquis uiuentibus erit mundus.
Die autem octauo sumat duos turtures aut duos pullos colum
be: et ueniet in conspectu domini ad ostium tabernaculi testimo
nii. dabitque eos sacerdoti. qui faciet unum pro peccato. et alte
rum in holocaustum. rogabitque pro eo coram domino ut emundetur
a fluxu seminis sui. Uir de quo egreditur semen coitus. la
uabit aqua omne corpus suum: et immundus erit usque ad uesperum
Uestem et pellem quam habuerit lauabit aqua: et immunda
erit usque ad uesperum. Mulier cum qua coierit lauabitur aqua:
et immunda erit usque ad uesperum. Mulier que redeunte
mense patitur fluxum sanguinis. septem diebus separabitur.
Omnis qui tetigerit eam immundus erit usque ad uesperum: et in
quo dormierit uel sederit diebus separationis sue polluetur.
Qui tetigerit lectum eius lauabit uestimenta sua: et ipse lotus
aqua immundus erit usque ad uesperum. Omne uas super quo illa
sederit quisquis attigerit lauabit uestimenta sua. et lotus aqua pol
lutus erit usque ad uesperum. Si coierit cum ea uir tempore
sanguinis menstrualis: immundus erit vii. diebus. et omne
stratum in quo dormierit polluetur. Mulier que patitur fluxum

sanguinis multis diebus non in tempore menstruali, vel que post menstruum sanguinem fluere non cessat, quamdiu huic subiacet passioni immunda erit, quasi sit in tempore menstruo. Omne stratum in quo dormierit et vas in quo sederit pollutum erit. Quicumque tetigerit eam lavabit vestimenta sua; et ipse lotus aqua immundus erit usque ad vesperum. Si steterit sanguis et fluere cessaverit, numerabit vii dies purificationis sue, et octavo die offeret pro se sacerdoti duos turtures vel duos pullos columbe ad ostium tabernaculi testimonii. Qui unum faciet pro peccato et alterum in holocaustum, rogabitque pro ea coram domino et pro fluxu immunditie eius. Docebitis ergo filios israel ut caveant immunditiam, et non moriantur in sordibus suis cum polluerint tabernaculum meum quod est inter eos. Ista est lex eius qui patitur fluxum seminis et qui polluitur coitu, et que menstruis temporibus separatur, vel que iugi fluit sanguine, et hominis qui dormierit cum ea.

XVI

Locutusque est dominus ad moysen post mortem duorum filiorum aaron quando offerentes ignem alienum interfecti sunt, et precepit ei dicens: Loquere ad aaron fratrem tuum ne omni tempore ingrediatur sanctuarium quod est intra velum coram propitiatorio quo tegitur archa ut non moriatur, quia in nube apparebo super oraculum, nisi hec ante fecerit. Vitulum offeret pro peccato et arietem in holocaustum. Tunica linea vestietur, feminalibus lineis verecunda celabit, accingetur zona linea, cydarim lineam imponet capiti. Hec enim vestimenta sancta sunt, quibus cunctis cum lotus fuerit induetur. Suscipietque ab universa multitudine filiorum israel duos hircos pro peccato et unum arietem in holocaustum. Cumque obtulerit vitulum et oraverit pro se et pro domo sua, duos hircos stare faciet coram domino in ostio tabernaculi testimonii, mittens super utrumque sortem: unam domino et alteram capro emissario. Cuius sors exierit domino offeret illum pro peccato. Cuius autem in caprum emissarium, statuet eum vivum coram domino ut fundat preces super eum, et emittat illum in solitudinem. His rite celebratis offeret vitulum, et rogans pro se et pro domo sua immolabit eum. Assumptoque turibulo quod de prunis altaris impleverit, et hauriens manu compositum thymiama in incensum, ultra velum intrabit in sancta, ut positis super ignem aromatibus nebula eorum et vapor operiat oraculum quod est super testimonium, et non moriatur. Tollet quoque de sanguine vituli et asperget digito septies contra propitiatorium ad orientem. Cumque mactaverit hircum pro peccato populi, inferet sanguinem eius intra velum sicut preceptum est de sanguine vituli, ut aspergat e regione oraculi et expiet sanctuarium ab immunditiis filiorum israel et a prevaricationibus eorum cunctisque peccatis. Iuxta hunc ritum faciet tabernaculo testimonii, quod fixum est inter eos in medio sordium habitationis eorum. Nullus hominum sit in tabernaculo quando pontifex ingreditur sanctuarium ut roget pro se et pro domo sua et pro universo cetu filiorum israel donec egrediatur. Cum autem exierit ad altare quod coram domino est, oret pro se, et sumptum sanguinem vituli atque hirci fundat super cornua eius per gyrum, aspergensque digito septies expiet et sanctificet illud ab immunditiis filiorum israel. Postquam emundavit sanctuarium et tabernaculum et altare, tunc offerat hircum viventem, et posita utraque manu super caput eius confiteatur omnes iniquitates filiorum israel et universa delicta atque peccata eorum, que imprecans capiti eius emittet illum

caper

per hominem paratum in desertum. Cumque portaverit hircus omnes iniquitates eorum in terram solitariam, et dimissus fuerit in deserto, revertetur aaron in tabernaculum testimonii, et depositis vestibus quibus prius indutus erat cum intraret sanctuarium relictisque ibi, lavabit carnem suam in loco sancto indueturque vestimentis suis. Et postquam egressus obtulerit holocaustum suum ac plebis, rogabit tam pro se quam pro populo, et adipem qui oblatus est pro peccatis adolebit super altare. Ille vero qui dimiserit caprum emissarium lavabit vestimenta sua et corpus aqua, et sic ingredietur in castra. Vitulum autem et hircum qui pro peccato fuerant immolati, et quorum sanguis illatus est ut in sanctuario expiatio compleretur, asportabunt extra castra et comburent igni tam pelles quam carnes eorum et fimum. Et quicumque combusserit ea lavabit vestimenta sua et carnem aqua, et sic ingredietur in castra. Eritque hoc vobis legitimum sempiternum.

Mense septimo decima die mensis affligetis animas vestras, nullumque facietis opus, sive indigena sive advena qui peregrinatur inter vos. In hac die expiatio erit vestri atque mundatio; ab omnibus peccatis vestris coram domino mundabimini. Sabbatum requietionis est, et affligetis animas vestras religione perpetua. Expiabit autem sacerdos qui unctus fuerit, et cuius initiate sunt manus ut sacerdotio fungatur pro patre suo, indueturque stola linea et vestibus sanctis, et expiabit sanctuarium et tabernaculum testimonii atque altare, sacerdotes quoque et universum populum. Eritque hoc vobis legitimum sempiternum, ut oretis pro filiis israel et pro cunctis peccatis eorum semel in anno. Fecit igitur sicut preceperat dominus moysi.

XVII

Et locutus est dominus ad moysen dicens: Loquere aaron et filiis eius et cunctis filiis israel et dices ad eos: iste est sermo quem mandavit dominus dicens: Homo quilibet de domo israel si occiderit bovem aut ovem sive capram in castris vel extra castra, et non obtulerit ad ostium tabernaculi oblationem domino, sanguinis reus erit. Quasi sanguinem fuderit, sic peribit de medio populi sui. Ideo offerre debent sacerdoti filii israel hostias suas quas occidunt in agro, ut sanctificentur domino ante ostium tabernaculi testimonii, et immolent eas hostias pacificas domino. Funditque sacerdos sanguinem super altare domini ad ostium tabernaculi testimonii, et adolebit adipem in odorem suavitatis domino, et nequaquam ultra immolabunt hostias suas demonibus cum quibus fornicati sunt. Legitimum sempiternum erit illis et posteris eorum. Et ad ipsos dices: Homo de domo israel et de advenis qui peregrinantur apud vos qui obtulerit holocaustum sive victimam, et ad ostium tabernaculi testimonii non adduxerit eam ut offeratur domino, interibit de populo suo. Homo quilibet de domo israel et de advenis qui peregrinantur inter eos si comederit sanguinem, obfirmabo faciem meam contra animam illius et disperdam eam de populo suo, quia anima carnis in sanguine est, et ego dedi illum vobis ut super altare meo expietis pro animabus vestris, et sanguis pro anime piaculo sit. Idcirco dixi filiis israel: Omnis anima ex vobis non comedet sanguinem, nec ex advenis qui peregrinantur inter vos. Homo quicumque de filiis israel et de advenis qui peregrinantur apud vos si venatione sive aucupio ceperit ferum vel avem quibus vesci licitum est, fundat sanguinem eius et operiat illum terra. Anima

enim omnis carnis in sanguine est. Unde dixi filiis Israel: Sanguinem universe carnis non comedetis: quia anima carnis in sanguine est. Et quicumque comederit illum interibit. Anima que comederit morticinum vel captum a bestia tam de indigenis quam de advenis: lavabit vestimenta sua et semetipsum aqua: et contaminatus erit usque ad vesperum: et hoc ordine mundus fiet. Quod si non laverit vestimenta sua vel corpus: portabit iniquitatem suam.

XVIII. xviii

Locutusque est Dominus ad Moysen dicens. Loquere filiis Israel et dices ad eos. Ego Dominus Deus vester. Iuxta consuetudinem terre Egypti in qua habitastis non facietis: et iuxta morem regionis Chanaan ad quam ego introducturus sum vos non agetis: nec in legitimis eorum ambulabitis. Facietis iudicia mea et precepta servabitis: et ambulabitis in eis. Ego Dominus Deus vester. Custodite leges meas atque iudicia: que faciens homo vivet in eis. Ego Dominus. Omnis homo ad proximam sanguinis sui non accedet: ut revelet turpitudinem eius. Ego Dominus.

Turpia

Turpitudinem patris tui et turpitudinem matris tue non discooperies: mater tua est. Non revelabis turpitudinem eius. Turpitudinem uxoris patris tui non discooperies: turpitudo enim patris tui est. Turpitudinem sororis tue ex patre sive ex matre que domi vel foris genita est non revelabis. Turpitudinem filie filii tui vel neptis ex filia non revelabis: quia turpitudo tua est. Turpitudinem filie uxoris patris tui quam peperit patri tuo: et est soror tua non revelabis. Turpitudinem sororis patris tui non discooperies: quia caro est patris tui. Turpitudinem sororis matris tue non revelabis: eo quod caro sit matris tue. Turpitudinem patrui tui non revelabis: nec accedes ad uxorem eius: que tibi affinitate coniungitur. Turpitudinem nurus tue non revelabis quia uxor filii tui est: nec discooperies ignominiam eius. Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis: quia turpitudo fratris tui est. Turpitudinem uxoris tue et filie eius non revelabis. Filiam filii eius et filiam filie eius non sumes: ut reveles ignominiam eius: quia caro illius sunt: et talis coitus incestus est. Sororem uxoris tue in pellicatum illius non accipies: nec revelabis turpitudinem eius adhuc illa vivente. Ad mulierem que patitur menstrua non accedes: nec revelabis feditatem eius. Cum uxore proximi tui non coibis: nec seminis commixtione maculaberis. De semine tuo non dabis ut consecretur idolo Moloch: nec pollues nomen Dei tui. Ego Dominus. Cum masculo non commisceberis coitu femineo: quia abhominatio est. Cum omni pecore non coibis: nec maculaberis cum eo. Mulier non succumbet iumento nec miscebitur ei: quia scelus est. Ne polluamini omnibus his quibus contaminate sunt universe gentes quas ego eiciam ante conspectum vestrum: et quibus polluta est terra: cuius ego scelera visitabo: ut vomat habitatores suos. Custodite legitima mea atque iudicia: et non faciat ex omnibus abhominationibus istis tam indigena quam colonus qui peregrinatur apud vos. Omnes enim execrationes istas fecerunt accole terre: qui fuerunt ante vos et polluerunt eam. Cavete ergo ne et vos similiter evomat cum paria feceritis: sicut evomuit gentem que fuit ante vos. Omnis anima que fecerit de abhominationibus his quippiam peribit de medio populi sui. Custodite mandata mea. Nolite facere que fecerunt hi qui fuerunt ante vos: et ne polluamini in eis. Ego Dominus Deus vester.

XIX

Locutusque est Dominus ad Moysen dicens. Loquere ad omnem cetum filiorum Israel: et dices ad eos. Sancti estote: quia sanctus sum ego Dominus Deus vester. Unusquisque patrem et matrem suam timeat. Sabbata mea custodite. Ego Dominus Deus vester. Nolite converti ad idola: nec deos conflatiles faciatis vobis. Ego Dominus Deus vester. Si immolaveritis hostiam pacificorum Domino ut sit placabilis: eo die quo fuerit immolata comedetis eam: et die altero. Quicquid autem residuum fuerit in diem tercium: igni comburetis. Si quis post biduum comederit ex ea profanus erit: et impietatis reus portabit iniquitatem suam quia sanctum Domini polluit: et peribit anima illa de populo suo. Cum messueris segetes terre tue: non tondebis usque ad solum superficiem terre: nec remanentes spicas colliges: neque in vinea racemos et grana decidentia congregabis: sed pauperibus et peregrinis carpenda dimittes. Ego Dominus Deus vester. Non facietis furtum. Non mentiemini: nec decipiet unusquisque proximum suum. Non periurabis in nomine meo: nec pollues nomen Dei tui. Ego Dominus. Non facies calumpniam proximo tuo: nec vi opprimes eum. Non morabitur opus mercennarii tui apud te usque mane. Non maledices surdo: nec coram ceco pones offendiculum: sed timebis Dominum Deum tuum: quia ego sum Dominus. Non facies quod iniquum est: nec iniuste iudicabis. Non consideres personam pauperis: nec honores vultum potentis. Iuste iudica proximo tuo. Non eris criminator nec susurro in populis. Non stabis contra sanguinem proximi tui: ego Dominus. Non oderis fratrem tuum in corde tuo: sed publice argue eum: ne habeas super illo peccatum. Non queres ultionem: nec memor eris iniurie civium tuorum. Diliges amicum tuum sicut teipsum: ego Dominus. Leges meas custodite. Iumenta tua non facies coire cum alterius generis animantibus. Agrum non seres diverso semine. Veste que ex duobus texta est non indueris. Homo si dormierit cum muliere coitu seminis que sit ancilla etiam nobilis: et tamen precio non redempta nec libertate donata: vapulabunt ambo et non morientur: quia non fuit libera. Pro delicto autem suo offeret Domino ad ostium tabernaculi testimonii arietem. Orabitque pro eo sacerdos et pro delicto eius coram Domino: et repropiciabitur ei: dimitteturque peccatum. Quando ingressi fueritis terram et plantaveritis in ea ligna pomifera: auferetis preputia eorum. Poma que germinant immunda erunt vobis: nec edetis ex eis. Quarto anno omnis fructus eorum sanctificabitur laudabilis Domino. Quinto autem anno comedetis fructus: congregantes poma que proferunt. Ego Dominus Deus vester. Non comedetis carnem cum sanguine. Non augurabimini: neque observabitis somnia. Neque in rotundum attondebitis comam: nec radetis barbam: et super mortuo non incidetis carnem vestram: neque figuras aliquas et stigmata facietis vobis: ego Dominus. Ne prostituas filiam tuam: ne contaminetur terra et impleatur piaculo. Sabbata mea custodite: et sanctuarium meum metuite: ego Dominus. Ne declinetis ad magos: nec ab ariolis aliquid sciscitemini: ut pol

luamini per eos: ego Dominus Deus vester. Coram cano capite consurge et honora personam senis: et time Dominum Deum tuum: ego Dominus. Si habitaverit advena in terra vestra et moratus fuerit inter vos, ne exprobretis ei: sed sit inter vos quasi indigena: et diligetis eum quasi vosmetipsos: fuistis enim et vos advenae in terra Egypti. Ego Dominus Deus vester. Nolite facere iniquum aliquid in iudicio: in regula, in pondere, in mensura. Statera iusta et equa sint pondera: iustus modius equusque sextarius. Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de terra Egypti. Custodite omnia precepta mea et universa iudicia et facite ea. Ego Dominus.

XX

Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Hec loqueris filiis Israel. Homo de filiis Israel et de advenis qui habitant in Israel, si quis dederit de semine suo idolo Moloch morte moriatur. Populus terre lapidabit eum: et ego ponam faciem meam contra illum: succidamque eum de medio populi sui: eo quod dederit de semine suo Moloch, et contaminaverit sanctuarium meum ac polluerit nomen sanctum meum. Quod si negligens populus terre, et quasi parvipendens imperium meum dimiserit hominem qui dederit de semine suo Moloch, nec voluerit eum occidere: ponam faciem meam super hominem illum et cognationem eius: succidamque et ipsum et omnes qui consenserunt ei ut fornicarentur cum Moloch de medio populi sui. Anima que declinaverit ad magos et ariolos et fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam et interficiam illam de medio populi sui. Sanctificamini et estote sancti: quia ego Dominus Deus vester. Custodite precepta mea: et facite ea. Ego Dominus qui sanctifico vos. Qui maledixerit patri suo et matri: morte moriatur. Patri matrique maledixit: sanguis eius sit super eum. Si mechatus quis fuerit cum uxore alterius et adulterium perpetrarit cum coniuge proximi sui: morte moriantur et mechus et adultera. Qui dormierit cum noverca sua et revelaverit ignominiam patris sui: morte moriantur ambo. Sanguis eorum sit super eos. Si quis dormierit cum nuru sua, uterque moriantur: quia scelus operati sunt. Sanguis eorum sit super eos. Qui dormierit cum masculo coitu femineo, uterque operati sunt nefas: morte moriantur. Sit sanguis eorum super eos. Qui supra uxorem filiam duxerit matrem eius: scelus operatus est. Vivus ardebit cum eis: nec permanebit tantum nefas in medio vestri. Qui cum iumento et pecore coierit: morte moriatur. Pecus quoque occidite. Mulier que succubuerit cuilibet iumento: simul interficietur cum eo. Sanguis eorum sit super eos. Qui acceperit sororem suam filiam patris sui vel filiam matris sue et viderit turpitudinem eius, illaque conspexerit fratris ignominiam: nefariam rem operati sunt. Occidentur in conspectu populi sui: eo quod turpitudinem suam mutuo revelaverint: et portabunt iniquitatem suam. Qui coierit cum muliere in fluxu menstruo et revelaverit turpitudinem eius, ipsaque aperuerit fontem sanguinis sui: interficientur ambo de medio populi sui. Turpitudinem materetere et amite tue non discooperies. Qui hoc fecerit, ignominiam carnis sue nudavit: portabunt ambo iniquitatem suam. Qui coierit cum uxore patrui vel avunculi sui et revelaverit ignominiam cognationis sue: portabunt ambo peccatum suum. Absque liberis morientur. Qui duxerit uxorem fratris sui rem facit illicitam: turpitudinem fratris sui revelavit. Absque filiis erunt. Custodite leges meas atque iudicia: et facite ea: ne et vos evomat terra quam intraturi estis et habitaturi. Nolite ambulare in legitimis nationum quas ego expulsurus sum ante vos. Omnia enim hec fecerunt: et abominatus sum eas. Vobis autem loquor. Possidete terram eorum quam dabo vobis in hereditatem terram fluentem lacte et melle. Ego Dominus Deus vester qui separavi vos a ceteris populis. Separate ergo et vos iumentum mundum ab immundo et avem mundam ab immunda: ne polluatis animas vestras in pecore et in avibus et in cunctis que moventur in terra: et que vobis ostendi esse polluta. Eritis sancti mihi: quia sanctus ego sum Dominus, et separavi vos a ceteris populis ut essetis mei. Vir sive mulier in quibus phitonicus vel divinationis fuerit spiritus: morte moriantur. Lapidibus obruent eos: sanguis eorum sit super illos.

Phitonicus

XXI

Dixit quoque Dominus ad Moysen: Loquere ad sacerdotes filios Aaron et dices eis. Ne contaminetur sacerdos in mortibus civium suorum: nisi tantum in consanguineis ac propinquis, id est super patre et matre et filio ac filia, fratre quoque et sorore virgine que non est nupta viro. Sed nec in principe populi sui contaminabitur. Non radent caput nec barbam: neque in carnibus suis facient incisuras. Sancti erunt Deo suo et non polluent nomen eius. Incensum enim Domini et panes Dei sui offerunt: et ideo sancti erunt. Scortum et vile prostibulum non ducent uxorem: nec eam que repudiata est a marito: quia consecrati sunt Deo suo et panes propositionis offerunt. Sit ergo sanctus: quia et ego sanctus sum Dominus qui sanctifico vos. Sacerdotis filia si deprehensa fuerit in stupro et violaverit nomen patris sui: flammis exuretur. Pontifex id est sacerdos maximus inter fratres suos, super cuius caput fusum est unctionis oleum, et cuius manus in sacerdotio consecrate sunt, vestitusque est sanctis vestibus: caput suum non discooperiet, vestimenta sua non scindet, et ad omnem mortuum non ingredietur omnino. Super patre quoque suo et matre non contaminabitur. Nec egredietur de sanctis, ne polluat sanctuarium Domini: quia oleum sancte unctionis Dei sui super eum est. Ego Dominus. Virginem ducet uxorem.

Uxor

Viduam autem et repudiatam et sordidam atque meretricem non accipiet: sed puellam de populo suo. Ne commisceat stirpem generis sui vulgo gentis sue: quia ego Dominus qui sanctifico eum. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens. Loquere ad Aaron. Homo de semine tuo per familias qui habuerit maculam non offeret panes Deo suo nec accedet ad ministerium eius: si cecus fuerit, si claudus, si vel parvo vel grandi et torto naso, si fracto pede, si manu, si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si iugem scabiem, si impetiginem in corpore vel herniosus. Omnis qui habuerit maculam de semine Aaron sacerdotis non accedet offerre hostias Domino nec panes Deo suo. Vescetur tamen panibus qui offeruntur in sanctuario: ita dumtaxat ut intra velum non ingrediatur, nec accedat ad altare, quia maculam habet: et contaminare non debet sanctuarium meum. Ego Dominus qui sanctifico eos. Locutus est ergo Moyses ad Aaron et ad filios eius et ad omnem Israel cuncta que sibi fuerant imperata.

XXII

Locutus quoque est Dominus ad Moysen dicens. Loquere ad Aaron et ad filios eius ut caveant ab his que consecrata sunt filiorum Israel: et non contaminent nomen sanctificatorum mihi, que ipsi offerunt: ego Dominus. Dic ad eos et ad posteros eorum. Omnis homo qui accesserit de stirpe vestra ad ea que consecrata sunt, et que obtulerunt filii Israel Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino. Ego sum Dominus. Homo de semine Aaron qui fuerit leprosus aut patiens fluxum seminis, non vescetur de his que sanctificata sunt mihi donec sanetur. Qui tetigerit immundum super mortuo.

Deuteronomium

et ex quo egreditur semen quasi coitus, et qui tangit reptile et quodlibet immundum, cuius tactus est sordidus, immundus erit usque ad vesperum, et non vescetur his que sanctificata sunt: sed cum laverit carnem suam aqua, et occubuerit sol, tunc mundatus vescetur de sanctificatis, quia cibus illius est. Morticinum et captum a bestia non comedent, nec polluentur in eis. Ego sum dominus. Custodient precepta mea, ut non subiaceant peccato, et moriantur in sanctuario cum pollutum illud. Ego dominus qui sanctifico eos. Omnis alienigena non comedet de sanctificatis. Inquilinus sacerdotis et mercenarius non vescentur ex eis. Quem autem sacerdos emerit, et qui vernaculus domus eius fuerit, hi comedent ex eis. Si filia sacerdotis cuilibet ex populo nupta fuerit, de his que sanctificata sunt et de primitiis non vescetur. Sin autem vidua vel repudiata et absque liberis reversa fuerit ad domum patris sui, sicut puella consueverat aletur cibis patris sui. Omnis alienigena comedendi ex eis non habebit potestatem. Qui comederit de sanctificatis per ignorantiam, addet quintam partem cum eo quod comedit, et dabit sacerdoti in sanctuarium. Nec contaminabunt sanctificata filiorum israel que offerunt domino, ne forte sustineant iniquitatem delicti sui, cum sanctificata comederint. Ego dominus qui sanctifico eos. Locutus est dominus ad moysen dicens: Loquere ad aaron et filios eius, et ad omnes filios israel, dicesque ad eos: Homo de domo israel et de advenis qui habitant apud vos, qui obtulerit oblationem suam, vel vota solvens vel sponte offerens, quicquid illud obtulerit in holocaustum domini, ut offeratur per vos, masculus immaculatus erit ex bobus et ex ovibus et ex capris. Si maculam habuerit, non offeretis, neque erit acceptabile. Homo qui obtulerit victimam pacificorum domino, vel vota solvens vel sponte offerens, tam de bobus quam de ovibus, immaculatum offeret, ut acceptabile sit. Omnis macula non erit in eo. Si cecum fuerit, si fractum, si cicatricem habens, si papulas aut scabiem vel impetiginem, non offeretis ea domino, nec adolebitis ex eis super altare domini. Bovem et ovem, aure et cauda amputatis, voluntarie offerri potest, votum autem ex his solvi non potest. Omne animal quod vel contritis vel tonsis vel sectis ablatisque testiculis est, non offeretis domino, et in terra vestra hoc omnino ne faciatis. De manu alienigene non offeretis panes deo vestro, et quicquid aliud dare voluerit: quia corrupta et maculata sunt omnia, non suscipietis ea. Locutusque est dominus ad moysen dicens: Bos, ovis, et capra, cum genita fuerint, septem diebus erunt sub ubere matris sue. Die autem octavo et deinceps offerri poterunt domino. Sive illa bos sive ovis, non immolabuntur una die cum fetibus suis. Si immolaveritis hostiam pro gratiarum actione domino, ut possit esse placabilis, eodem die comedetis eam. Non remanebit quicquam in mane alterius diei. Ego dominus. Custodite mandata mea, et facite ea. Ego dominus. Ne polluatis nomen meum sanctum, ut sanctificer in medio filiorum israel. Ego dominus qui sanctifico vos, et eduxi de terra egypti, ut essem vobis in deum. Ego dominus. Locutusque est dominus ad moysen dicens: Loquere filiis israel, et dices ad eos: Hee sunt ferie domini, quas vocabitis sanctas. Sex diebus facietis opus: dies septimus, quia sabbati requies est, vocabitur sanctus. Omne opus non facietis in eo. Sabbatum domini est in cunctis habitationibus vestris. Hee sunt ergo ferie domini sancte, quas celebrare debetis temporibus suis. Mense primo, quartadecima die mensis ad vesperum, phase domini est: et quintadecima die mensis huius sollempnitas azimorum domini est. Septem diebus azima comedetis. Dies primus erit vobis celeberrimus sanctusque. Omne opus servile non facietis in eo: sed offeretis sacrificium in igne domino septem diebus. Dies autem septimus erit celebrior et sanctior, nullumque servile opus fiet in eo.

Locutusque est dominus ad moysen dicens: Loquere filiis israel, et dices ad eos: Cum ingressi fueritis terram quam ego dabo vobis, et messueritis segetem, feretis manipulos spicarum primitias messis vestre ad sacerdotem. Qui levabit fasciculum coram domino ut acceptabile sit pro vobis altero die sabbati, et sanctificabit illum. Atque in eodem die quo manipulus consecratur, cedetur agnus immaculatus anniculus in holocaustum domini. Et libamenta offerentur cum eo, due decime simile consperse oleo in incensum domini odoremque suavissimum: liba quoque vini quarta pars hin. Panem et polentam et pultes non comedetis ex segete, usque ad diem quo offeratis ex ea deo vestro. Preceptum est sempiternum in generationibus cunctisque habitaculis vestris. Numerabitis ergo ab altero die sabbati in quo obtulistis manipulum primitiarum, septem ebdomadas plenas, usque ad alteram diem expletionis ebdomade septime, id est quinquaginta dies: et sic offeretis sacrificium novum domino ex omnibus habitaculis vestris, panes primitiarum duos de duabus decimis simile fermentate, quos coquetis in primitias domini. Offeretisque cum panibus septem agnos immaculatos anniculos, et vitulum de armento unum, et arietes duos, et erunt in holocaustum cum libamentis suis in odorem suavissimum domino. Facietis et hyrcum pro peccato, duosque agnos anniculos hostias pacificorum. Cumque elevaverit eos sacerdos cum panibus primitiarum coram domino, cedent in usum eius. Et vocabitis hunc diem celeberrimum atque sanctissimum. Omne opus servile non facietis in eo. Legitimum sempiternum erit in cunctis habitaculis et generationibus vestris. Postquam autem messueritis segetem terre vestre, non secabitis eam usque ad solum, nec remanentes spicas colligetis, sed pauperibus et peregrinis dimittetis eas. Ego dominus deus vester. Locutusque est dominus ad moysen dicens: Loquere filiis israel: Mense septimo, prima die mensis, erit vobis sabbatum memoriale, clangentibus tubis, et vocabitur sanctum. Omne opus servile non facietis in eo, et offeretis holocaustum domino. Locutusque est dominus ad moysen dicens: Decimo die mensis huius septimi, dies expiationum erit celeberrimus, et vocabitur sanctus. Affligetisque animas vestras in eo, et offeretis holocaustum domino. Omne opus non facietis in tempore diei huius, quia dies propitiationis est, ut propitietur vobis dominus deus vester. Omnis anima que afflicta non fuerit die hoc, peribit de populis suis. Et que operis quippiam fecerit, delebo eam de populo suo. Nichil ergo operis facietis in eo. Legitimum sempiternum erit in cunctis generationibus et habitationibus vestris. Sabbatum requietionis est, et affligetis animas vestras. Die nono mensis, a vespere usque ad vesperum celebrabitis sabbata vestra. Et locutus est dominus ad moysen dicens: Loquere filiis israel: A quintodecimo die mensis huius septimi erunt ferie tabernaculorum septem diebus domino. Dies primus vocabitur celeberrimus atque sanctissimus. Omne opus servile non facietis in eo. Et septem diebus offeretis holocausta domino. Dies quoque octavus erit celeberrimus atque sanctissimus, et of

XXIII. xiiii
festa quoque

feretis holocaustum domino. Est enim coetus atque collectae. Omne opus servile non facietis in eo. Hae sunt feriae domini quas vocabitis celeberrimas et sanctissimas. Offeretisque in eis oblationes domino: holocausta et libamenta iuxta ritum uniuscuiusque diei: exceptis sabbatis domini donisque vestris et quae offertis ex voto vel quae sponte tribuitis domino. A quintodecimo die mensis septimi cum congregaveritis omnes fructus terrae vestrae celebrabitis ferias domini septem diebus. Die primo et die octavo erit sabbatum id est requies. Sumetisque vobis die primo fructus arboris pulcherrimae spatulasque palmarum et ramos ligni densarum frondium et salices de torrente et laetabimini coram domino deo vestro. Celebrabitisque sollemnitatem eius septem diebus per annum. Legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. Mense septimo festa celebrabitis et habitabitis in umbraculis septem diebus. Omnis qui de genere est israhel manebit in tabernaculis ut discant posteri vestri quod in tabernaculis habitare fecerim filios israhel cum educerem eos de terra aegypti. Ego dominus deus vester. Locutusque est moyses super sollemnitatibus domini ad filios israhel.

XXIIII

Et locutus est dominus ad moysen dicens. Praecipe filiis israhel ut afferant tibi oleum de olivis purissimum ac lucidum ad concinnandas lucernas iugiter extra velum testimonii in tabernaculo foederis. Ponetque eas aaron a vespere usque in mane coram domino cultu rituque perpetuo in generationibus vestris. Super candelabrum mundissimum ponentur semper in conspectu domini. Accipies quoque similam et coques ex ea duodecim panes qui singuli habebunt duas decimas. Quorum senos altrinsecus super mensam purissimam coram domino statues. Et pones super eos tus lucidissimum ut sit panis in monumentum oblationis domini. Per singula sabbata mutabuntur coram domino suscepta a filiis israhel foedere sempiterno. Eruntque aaron et filiorum eius ut comedant eos in loco sancto quia sanctum sanctorum est de sacrificiis domini iure perpetuo. Ecce autem egressus filius mulieris israhelitis quem pepererat de viro aegyptio inter filios israhel iurgatus est in castris cum viro israhelite. Cumque blasphemasset et maledixisset nomen domini adductus est ad moysen. Vocabatur autem mater eius salumith filia dabri de tribu dan. Miseruntque eum in carcerem donec nossent quid iuberet dominus. Qui locutus est ad moysen dicens. Educ blasphemum extra castra et ponant omnes qui audierunt manus suas super caput eius et lapidet eum universus populus. Et ad filios israhel loqueris. Homo qui maledixerit deo suo portabit peccatum suum. Et qui blasphemaverit nomen domini morte moriatur. Lapidibus opprimet eum omnis multitudo populi. Sive ille civis seu peregrinus fuerit qui blasphemaverit nomen domini morte moriatur. Qui percusserit et occiderit hominem morte moriatur. Qui percusserit animal reddat vicarium id est animam pro anima. Qui irrogaverit maculam cuilibet civium suorum sicut fecit sic fiet ei. Fracturam pro fractura oculum pro oculo dentem pro dente restituet. Qualem inflixerit maculam talem sustinere cogetur. Qui percusserit iumentum reddat aliud. Qui percusserit hominem punietur. Aequum iudicium sit inter vos sive peregrinus sive civis peccaverit quia ego dominus deus vester. Locutusque est moyses ad filios israhel et eduxerunt eum qui blasphemaverat extra castra ac lapidibus oppresserunt. Feceruntque filii israhel sicut praeceperat dominus moysi.

blasphe[mus]

XXV

Locutusque est dominus ad moysen in monte synai dicens. Loquere filiis israhel et dices ad eos. Quando ingressi fueritis terram quam ego dabo vobis sabbatizet sabbatum domini. Sex annis seres agrum tuum et sex annis putabis vineam tuam colligesque fructus eius. Septimo autem anno sabbatum erit terrae requietionis domini. Agrum non seres et vineam non putabis. Quae sponte gignet humus non metes et uvas primitiarum tuarum non colliges quasi vindemiam. Annus enim requietionis terrae est. Sed erunt vobis in cibum tibi et servo tuo ancillae et mercennario tuo et advenae qui peregrinantur apud te. Iumentis tuis et pecoribus omnia quae nascuntur praebebunt cibum. Numerabis quoque tibi septem ebdomadas annorum id est septies septem quae simul faciunt annos quadraginta novem. Et clanges bucina mense septimo decima die mensis propitiationis tempore in universa terra vestra. Sanctificabisque annum quinquagesimum et vocabis remissionem cunctis habitatoribus terrae tuae. Ipse est enim iubeleus. Revertetur homo ad possessionem suam et unusquisque redibit ad familiam pristinam quia iubeleus est et quinquagesimus annus. Non seretis neque metetis sponte in agro nascentia et primitias vindemiae non colligetis ob sanctificationem iubelei sed statim oblata comedetis. Anno iubelei redient omnes ad possessiones suas. Quando vendes quippiam civi tuo vel emes ab eo ne contristes fratrem tuum sed iuxta numerum annorum iubelei emes ab eo et iuxta supputationem frugum vendet tibi. Quanto plures anni remanserint post iubeleum tanto crescet et pretium. Et quanto minus temporis numeraveris tanto minoris et emptio constabit. Tempus enim frugum vendet tibi. Nolite affligere contribules vestros sed timeat unusquisque deum suum quia ego dominus deus vester. Facite praecepta mea et iudicia custodite et implete ea ut habitare possitis in terra absque ullo pavore et gignat vobis humus fructus suos quibus vescamini usque ad saturitatem nullius impetum formidantes. Quod si dixeritis quid comedemus anno septimo si non severimus neque collegerimus fruges nostras. Dabo benedictionem meam vobis anno sexto et faciet fructus trium annorum. Seretisque octavo anno et comedetis veteres fruges usque ad nonum annum. Donec nova nascantur edetis vetera. Terra quoque non vendetur in perpetuum quia mea est et vos advenae et coloni mei estis. Unde cuncta regio possessionis vestrae sub redemptionis conditione vendetur. Si attenuatus frater tuus vendiderit possessiunculam suam et voluerit propinquus eius potest redimere quod ille vendiderat. Sin autem non habuerit proximum et ipse pretium ad redimendum potuerit invenire computabuntur fructus ex eo tempore quo vendidit et quod reliquum est reddet emptori sicque recipiet possessionem suam. Quod si non invenerit manus eius ut reddat pretium habebit emptor quod emerat usque ad annum iubeleum. In ipso enim omnis venditio redit ad dominum et ad possessorem pristinum. Qui vendiderit domum intra urbis muros habebit licentiam redimendi donec unus impleatur annus. Si non redemerit et anni circulus fuerit evolutus emptor possidebit eam et posteri eius in perpetuum et redimi non poterit etiam in iubeleo. Si autem in villa fuerit domus quae muros non habet agrorum iure vendentur. Si ante redempta non fuerit in iubeleo revertetur ad dominum. Aedes levitarum quae in urbibus sunt semper possunt redimi. Si redemptae non fuerint in iubeleo revertentur ad dominos quia domus urbium leviticarum pro possessionibus sunt inter filios israhel. Suburbana autem eorum non veniant

iubileus

LEVI

quia possessio sempiterna est. Si attenuatus fuerit frater tuus et infirmus manu et susceperis eum quasi advenam et peregrinum et vixerit tecum: ne accipias usuras ab eo nec amplius quam dedisti. Time Deum tuum ut vivere possit frater tuus apud te. Pecuniam tuam non dabis ei ad usuram: et frugum superhabundantiam non exiges. Ego Dominus Deus vester qui eduxi vos de terra Egypti ut darem vobis terram Chanaan et essem vester Deus. Si paupertate compulsus vendiderit se tibi frater tuus: non eum opprimes servitute famulorum sed quasi mercennarius et colonus erit. Usque ad annum iubileum operabitur apud te: et postea egredietur cum liberis suis et revertetur ad cognationem et ad possessionem patrum suorum. Mei enim servi sunt et ego eduxi eos de terra Egypti. Non veneant conditione servorum. Ne affligas eum per potentiam: sed metuito Deum tuum. Servus et ancilla sint vobis de nationibus que in circuitu vestro sunt. Et de advenis qui peregrinantur apud vos vel qui ex his nati fuerint in terra vestra hos habebitis famulos: et hereditario iure transmittetis ad posteros ac possidebitis in eternum. Fratres autem vestros filios Israel ne opprimatis per potentiam. Si invaluerit apud vos manus advene atque peregrini et attenuatus frater tuus vendiderit se ei aut cuiquam de stirpe eius: post venditionem potest redimi. Qui voluerit ex fratribus suis redimet eum: et patruus et patruelis et consanguineus et affinis. Sin autem et ipse potuerit redimet se: supputatis dumtaxat annis a tempore venditionis sue usque ad annum iubileum. Et pecunia qua venditus fuerat iuxta annorum numerum et rationem mercennarii supputata: si plures fuerint anni qui remanent usque ad iubileum: secundum hos reddet et pretium. Si pauci: ponet rationem cum eo iuxta annorum numerum et reddet emptori quod reliquum est annorum quibus ante servivit mercedibus imputatis. Non affliget eum violenter in conspectu tuo. Quod si per hec redimi non potuerit: anno iubileo egredietur cum liberis suis. Mei sunt enim servi filii Israel: quos eduxi de terra Egypti.

XXVI

Ego Dominus Deus vester. Non facietis vobis idolum et sculptile: nec titulos erigetis: nec insignem lapidem ponetis in terra vestra ut adoretis eum. Ego enim sum Dominus Deus vester. Custodite sabbata mea et pavete ad sanctuarium meum. Ego Dominus. Si in preceptis meis ambulaveritis et mandata mea custodieritis et feceritis ea: dabo vobis pluvias temporibus suis: et terra gignet germen suum: et pomis arbores replebuntur. Apprehendet messium tritura vindemiam: et vindemia occupabit sementem. Et comedetis panem vestrum in saturitate: et absque pavore habitabitis in terra vestra. Dabo pacem in finibus vestris. Dormietis et non erit qui exterreat. Auferam malas bestias: et gladius non transibit terminos vestros. Persequimini inimicos vestros et corruent coram vobis. Persequentur quinque de vestris centum alienos: et centum de vobis decem milia. Cadent inimici vestri in conspectu vestro gladio. Respiciam vos et crescere faciam. Multiplicabimini: et firmabo pactum meum vobiscum. Comedetis vetustissima veterum: et vetera novis supervenientibus proicietis. Ponam tabernaculum meum in medio vestri: et non abiciet vos anima mea. Ambulabo inter vos et ero vester Deus: vosque eritis populus meus. Ego Dominus Deus vester: qui eduxi vos de terra Egyptiorum ne serviretis eis: et qui confregi catenas cervicum vestrarum ut incederetis erecti. Quod si non audieritis me nec feceritis omnia mandata mea: si spreveritis leges meas et iudicia mea contempseritis ut non faciatis ea que a me constituta sunt: et ad irritum perducatis pactum meum: ego quoque hec faciam vobis. Visitabo vos velociter in egestate et ardore: qui conficiat oculos vestros et consumat animas vestras. Frustra seretis sementem que ab hostibus devorabitur. Ponam faciem meam contra vos et corruetis coram hostibus vestris: et subiciemini his qui oderunt vos. Fugietis nemine persequente. Sin autem nec sic obedieritis mihi: addam correptiones vestras septuplum propter peccata vestra: et conteram superbiam duritie vestre. Daboque celum vobis desuper sicut ferrum: et terram eneam. Consumetur incassum labor vester. Non proferet terra germen: nec arbores poma prebebunt. Si ambulaveritis ex adverso mihi nec volueritis audire me: addam plagas vestras usque in septuplum propter peccata vestra: et immittamque in vos bestias agri que consumant vos et pecora vestra: et ad paucitatem cuncta redigant: desertaque fiant vie vestre. Quod si nec sic volueritis recipere disciplinam: sed ambulaveritis ex adverso mihi: ego quoque contra vos adversus incedam: et percutiam vos septies propter peccata vestra. Inducamque super vos gladium ultorem federis mei. Cumque confugeritis in urbes: mittam pestilentiam in medio vestri: et trademini hostium manibus: postquam confregero baculum panis vestri: ita ut decem mulieres in uno clibano coquant panes: et reddant eos ad pondus: et comedetis et non saturabimini. Sin autem nec per hec audieritis me: sed ambulaveritis contra me: et ego incedam adversum vos in furore contrario: et corripiam vos septem plagis propter peccata vestra: ita ut comedatis carnes filiorum et filiarum vestrarum. Destruam excelsa vestra et simulacra confringam. Cadetis inter ruinas idolorum vestrorum: et abominabitur vos anima mea: in tantum ut urbes vestras redigam in solitudinem: et deserta faciam sanctuaria vestra: nec recipiam ultra odorem suavissimum. Disperdamque terram vestram: et stupebunt super ea inimici vestri cum habitatores illius fuerint. Vos autem dispergam in gentes: et evaginabo post vos gladium: eritque terra vestra deserta: et civitates dirute. Tunc placebunt terre sabbata sua cunctis diebus solitudinis sue. Quando fueritis in terra hostili: sabbatizabit et requiescet in sabbatis solitudinis sue: eo quod non requieverit in sabbatis vestris quando habitabatis in ea. Et qui de vobis remanserint: dabo pavorem in cordibus eorum in regionibus hostium. Terrebit eos sonitus folii volantis: et ita fugient quasi gladium. Cadent nullo persequente: et corruent singuli super fratres suos quasi bella fugientes. Nemo vestrum inimicis audebit resistere. Peribitis inter gentes: et hostilis vos terra consumet. Quod si et de his aliqui remanserint: tabescent in iniquitatibus suis in terra inimicorum suorum: et propter peccata patrum suorum et sua affligentur: donec confiteantur iniquitates suas et maiorum suorum quibus prevaricati sunt in me et ambulaverunt ex adverso mihi. Ambulabo igitur et ego contra eos: et inducam illos in terram hostilem: donec erubescat incircumcisa mens eorum. Tunc orabunt pro impietatibus suis: et recordabor federis mei quod pepigi cum Iacob et Ysaac et Abraham. Terre quoque memor ero: que cum relicta fuerit

Dabo pacem

ab eis conplacebit sibi in sabbatis suis. patiens solitudinem propter illos. Ipsi vero rogabunt pro peccatis suis: eo quod abiecerint iudicia mea. et leges meas despexerint. Attamen et cum essent in terra hostili non penitus abieci eos. neque sic despexi ut consumerentur. et irritum facerem cum eis pactum meum. Ego enim sum dominus deus eorum. et recordabor foederis mei pactum pristinum quando eduxi eos de terra egypti in conspectu gentium ut essem deus eorum. ego dominus deus. Hec sunt precepta atque iudicia et leges quas dedit dominus inter se et filios israel in monte synai per manum moysi.

XXVII. Votum

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere filiis israel et dices ad eos. Homo qui votum fecerit et spoponderit deo animam suam. sub estimatione dabit pretium. Si fuerit masculus a vicesimo anno usque ad sexagesimum dabit .l. siclos argenti. ad mensuram sanctuarii. si mulier .xxx. A quinto autem anno usque ad vicesimum masculus dabit .xx. siclos. femina .x. Ab uno mense usque ad annum quintum. pro masculo dabuntur .v. sicli. pro femina tres. Sexagenarius et ultra masculus dabit .xv. siclos: femina decem. Si pauper fuerit et estimationem reddere non valuerit: stabit coram sacerdote. et quantum ille estimaverit et viderit eum posse reddere tantum dabit. Animal autem quod immolari potest domino. si quis voverit. sanctum erit. et mutari non poterit. id est nec melius malo. nec peius bono. Quod si mutaverit: et ipsum quod mutatum est et illud pro quo mutatum est consecratum erit domino. Animal immundum quod immolari non potest domino si quis voverit: adducetur ante sacerdotem. Qui iudicans utrum bonum an malum sit. statuet pretium. Quod si dare voluerit his qui offert. addet super estimationem quintam partem. Homo si voverit domum suam. et sanctificaverit domino considerabit eam sacerdos utrum bona an mala sit. et iuxta pretium quod ab eo fuerit constitutum venundabitur. Sin autem ille qui voverat voluerit redimere eam: dabit quintam partem estimationis supra. et habebit domum. Quod si agrum possessionis sue voverit et consecraverit domino. iuxta mensuram sementis estimabitur pretium. Si .xxx. modiis ordei seretur terra .l. siclis venundetur argenti. Si statim ab anno incipientis iubelei voverit agrum: quanto valere potest tanto estimabitur. Sin autem post aliquantum temporis supputabit sacerdos pecuniam iuxta annorum qui reliqui sunt numerum usque ad iubeleum: et detrahetur ex pretio. Quod si voluerit redimere agrum ille qui voverat: addet quintam partem estimate pecunie. et possidebit eum. Sin autem noluerit redimere. sed alteri cuilibet fuerit venundatus. ultra eum qui voverat redimere non poterit. quia cum iubelei venerit dies. sanctificatus erit domino. et possessio consecrata ad ius pertinet sacerdotum. Si ager emptus est: et non de possessione maiorum sanctificatus fuerit domino. supputabit sacerdos iuxta annorum numerum usque ad iubeleum pretium. et dabit ille qui voverat eum domino. In iubeleo autem revertetur ad priorem dominum qui vendiderat eum. et habuerat in sorte possessionis sue. Omnis estimatio siclo sanctuarii ponderabitur. Siclus .xx. obolos habet. Primogenita que ad dominum pertinent: nemo sanctificare poterit et vovere. Sive bos sive ovis fuerit: domini sunt. Quod si immundum est animal: redimet qui obtulit iuxta estimationem suam. et addet quintam partem pretii. Si redimere noluerit. vendetur alteri quantocumque ante fuerit estimatum. Omne quod domino consecratur. sive homo fuerit. sive animal sive ager. non veniet. nec redimi poterit. Quicquid semel fuerit consecratum. sanctum sanctorum erit domino. Et omnis consecratio que offertur ab homine non redimetur. sed morte morietur. Omnes decime terre. sive de frugibus. sive de pomis arborum domini sunt: et illi sanctificantur. Si quis autem voluerit redimere decimas suas. addet ad quintam partem earum omnium decimarum. Boves et oves et capre. que sub pastoris virga transeunt. quicquid decimum venerit sanctificabitur domino. Non eligetur nec bonum nec malum. nec altero commutabitur. Si quis mutaverit: et quod mutatum est et pro quo mutatum est sanctificabitur domino: et non redimetur. Hec sunt precepta que mandavit dominus moysi ad filios israel in monte synai. Explicit leviticus.

Incipiunt capitula

De levitis numerandis. De castris constituendis. De progenies aaron. Levite obsequio aaron dati. Levitas pro primogenitis israel datos. Numerus levitarum. consideratio primogenitorum. Redemptio primogenitorum per levitas. De servitio filiorum caath. Levitas a .xxx. annis. usque ad quinquagesimum ministrare. De servitio filiorum merari. Ubi leprosi de castris eiciuntur. De peccatis negligentie. Primitias sacerdotum esse. De zelotypia. Qui votum vovit castitatis. Ubi deus iubet quomodo benedicantur filii israel. Principes vehicula offerentes. Munera principum. Post dedicatio. De candelabro. De purificatione levitarum. De primogenitis. De ordinatione levitarum. A quo tempore et usque quo levite in tabernaculo deserviunt. De pascha. De immundis qui pascha celebrare non potuerunt. Quemadmodum promoveant. De tubis ad moysen. Profectio prima a monte synai. Cognato suo moyses proficisci secum suadet. Ubi murmurante populo et igne percussus obmutuit. De desideria carnium et peponum et ceparum. De manna. Moyses ad dominum parat ubi. De septuaginta senioribus qui acceperunt de spiritu eius. Maria et aaron adversum moysen murmurant. Ubi mittit moyses considerare terram. et de bono et malo. Moyses simul fuit pro populo. Ubi murmuravit synagoga adversus dominum. et vindictam sumpserit commotio quod in heremo morituri essent. a .xx. annis et supra. Ubi moriuntur qui terre detraxerunt exploratores. Ubi populus montem ascendere prohibetur ad amalech. De operatio sacrificiorum. De primitiis. Synagoga si nolens peccaverit. De peccato superbie. De eo qui lignum colligit sabbato. De chore. dathan abiron et cetera. De atillis et thuribulis. De virgis que floruerunt. Dominus ad aaron de sacerdotio et levitis. De portionibus sacerdotum que sunt ex oblationibus populi. De sacerdotibus et levitis nihil debere agere. Decimas debere dare levitas ex decimis suis. De purificatione aque aspersionis et mortuum tangentibus et mortuus aqua. Maria defuncta. De aqua contradictionis. Ubi non est populus admissus transire ad filios edom. Ubi aaron moritur. Ubi populus deo chananeum devovit. De serpente eneo. Ubi dominus aquam de puteo dedit filiis israel. et de cantico quod est sub eo dictum. Populus israel pugnavit contra regem amorreorum seon et og regem basan. et expugnavit eos. De balac et balaam. De asina loquente. Ubi populus fornicatur. Fineos ad

Gerson. de servitio filiorum merari

aspersionis

Interfectos interfecerit. Numerus leuitarum. Quibus terra diuidi iubetur. De numero filiorum leui. Ubi filie salphaad pro hereditate moysen interpellant. De successionibus hereditatis. Ubi moyses ascendere in montem iubetur. Ubi iosue a domino destinatur. De sacrificiis agnorum. De sacrificio sabbati. Sacrificium neomenie. Sacrificium pasche. Sacrificium nouorum pentecosten. Sacrificium mensis septimi. Sacrificium tabernaculorum mense septimo. De uoto conplendo. De uoto femine. De uindicta in madianitas. Ubi moyses indignatur contra madianitas. De diuisionibus prede madianitarum. Ubi pars populi hereditatem petit. Lancea populi. De idolis confringendis. De sorte possessionis. Precepta populi ut leuitis dent ciuitates et suburbana. De ciuitatibus refugii. De interfectis. Si fortuitu et absque odio quis peremptus fuerit. De filiabus salphaad ut proximi nubant. Expliciunt capitula libri uagedabir id est numerorum. Liber numerorum.

Locutusque est dominus ad moysen dicens in deserto synai in tabernaculo federis prima die mensis secundi, anno altero egressionis eorum ex egypto dicens. Tollite summam uniuerse congregationis filiorum israel per cognationes et domos suas et nomina singulorum quicquid sexus est masculini a uigesimo anno et supra omnium uirorum fortium ex israel et numerabitis eos per turmas suas tu et aaron. Eruntque uobiscum principes tribuum ac domorum in cognationibus suis, quorum ista sunt nomina. De tribu ruben: elysur filius sedeur. De symeon: salamihel filius surisaddai. De iuda: naason filius aminadab. De ysachar: nathanael filius suar. De zabulon: eliab filius helon. Filiorum autem ioseph de ephraim: helisama filius amiud. De manasse gamaliel filius phadassur. De beniamin: abidan filius gedeonis. De dan: ahiezer filius amisaddai. De aser: phegiel filius ochran. De gad: elyasaph filius duel. De neptalim: haira filius henan. Hii nobilissimi principes multitudinis per tribus et cognationes suas et capita exercitus israel. Quos tulerunt moyses et aaron cum omni uulgi multitudine et congregauerunt primo die mensis secundi, recensentes eos per cognationes et domos ac familias et capita et nomina singulorum a uigesimo anno et supra. Sicut preceperat dominus moysi. Numeratique sunt in deserto synai. De ruben primogenito israelis per cognationes et familias ac domos suas et nomina capitum singulorum omne quod sexus est masculini a uigesimo anno et supra procedentium ad bellum: xl sex milia quingenti. De filiis symeon per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina et capita singulorum omne quod sexus est masculini a uigesimo anno et supra procedentium ad bellum: l nouem milia trecenti. De filiis gad per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum a uiginti annis et supra omnes qui ad bella procederent: xl quinque milia sexcenti l. De filiis iuda per generationes et familias et domos cognationum suarum per nomina singulorum a xx annis et supra omnes qui poterant ad bella procedere recensiti sunt lxx quattuor milia sexcenti. De filiis ysachar per generationes et familias ac domos cognationum suarum per nomina singulorum a uigesimo anno et supra omnes qui ad bella procederent recensiti sunt quinquaginta iiii milia quadringenti. De filiis zabulon per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti per nomina singulorum a uigesimo anno et supra omnes qui poterant ad bella procedere l vii milia quadringenti. De filiis ioseph filiorum ephraim per cognationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum a uigesimo anno et supra omnes qui poterant ad bella procedere xl milia quingenti. Porro filiorum manasse per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum a xx annis et supra omnes qui poterant ad bella procedere xxx duo milia ducenti. De filiis beniamin per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum a uigesimo anno et supra omnes qui poterant ad bella procedere xxx quinque milia quadringenti. De filiis dan per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum a uigesimo anno et supra omnes qui poterant ad bella procedere sexaginta duo milia septingenti. De filiis aser per generationes ac familias et domos cognationum suarum recensiti sunt per nomina singulorum a uigesimo anno et supra omnes qui poterant ad bella procedere xl milia et mille quingenti. De filiis neptalim per generationes et familias ac domos cognationum suarum recensiti sunt nominibus singulorum a uigesimo anno et supra omnes qui poterant ad bella procedere quinquaginta tria milia quadringenti. Hii sunt quos numerauerunt moyses et aaron et xii principes israel singulos per domos cognationum suarum. Fueruntque omnes filiorum israel per domos et familias suas a uigesimo anno et supra qui poterant ad bella procedere sexcenta tria milia uirorum quingenti l. Leuite autem in tribu familiarum suarum non sunt numerati cum eis.

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Tribum leui noli numerare neque ponas summam eorum cum filiis israel, sed constitue eos super tabernaculum testimonii. Cuncta uasa eius et quicquid ad cerimonias pertinet ipsi portabunt tabernaculum et omnia utensilia eius. Et erunt in ministerio ac per gyrum tabernaculi metabuntur. Cum proficiscendum fuerit deponent leuite tabernaculum. Cum castra metanda erigent. Quisquis externorum accesserit occidetur. Metabuntur autem castra filii israel unusquisque per turmas et cuneos atque exercitum suum. Porro leuite per gyrum tabernaculi figent tentoria, ne fiat indignatio super multitudinem filiorum israel, et excubabunt in custodiis tabernaculi testimonii. Fecerunt ergo filii israel iuxta omnia que preceperat dominus moysi. Locutusque est dominus ad moysen et aaron dicens. Singuli per turmas signa atque uexilla et domos cognationum suarum castrametabuntur filiorum israel per gyrum tabernaculi federis. Ad orientem iudas figet tentoria per turmas exercitus sui. Eritque princeps filiorum eius naason filius aminadab et omnis de stirpe eius summa pugnantium lxx quattuor milia sexcenti. Iuxta eum castrametati sunt de tribu ysachar, quorum princeps fuit nathanael filius suar, et omnis numerus pugnatorum eius quinquaginta quattuor milia quadringenti. In tribu zabulon princeps fuit heliab filius helon et omnis de stirpe eius exercitus pugnatorum l septem milia quadringenti. Uniuersi qui in castris iude adnumerati sunt fuerunt cen-

tum octoginta sex milia quadringenti: et per turmas suas primi egredientur. In castris filiorum Ruben ad meridianam plagam erit princeps Elisur filius Sedeur: et cunctus exercitus pugnatorum eius qui numerati sunt, xl. sex milia quingenti. Iuxta eum castrametati sunt de tribu Symeon: quorum princeps fuit Salamihel filius Surisaddai: et cunctus exercitus pugnatorum eius qui numerati sunt, L. novem milia trecenti. In tribu Gad princeps fuit Heliasaph filius Duhel: et cunctus exercitus pugnatorum eius qui numerati sunt, xl. v. milia sexcenti quinquaginta. Omnes qui recensiti sunt in castris Ruben, centum L. milia et mille quadringenti L. per turmas suas in secundo proficiscentur. Levabitur autem tabernaculum testimonii per officia levitarum et turmas eorum. Quomodo erigetur, ita et deponetur. Singuli per loca et ordines suos proficiscentur. Ad occidentalem plagam erunt castra filiorum Ephraim: quorum princeps fuit Elisama filius Amiud. Cunctus exercitus pugnatorum eius qui numerati sunt, xl. milia quingenti. [margin: Et cum eis tribus filiorum Manasse quorum princeps fuit Gamaliel filius Phadassur. Cunctusque exercitus pugnatorum eius qui numerati sunt] xxx. duo milia ducenti. In tribu filiorum Beniamin princeps fuit Abidan filius Gedeonis: et cunctus exercitus pugnatorum eius qui recensiti sunt, xxx. quinque milia quadringenti. Omnes qui numerati sunt in castris Ephraim, centum octo milia centum per turmas suas tertii proficiscentur. Ad aquilonem partem castrametati sunt filii Dan: quorum princeps fuit Ahiezer filius Amisaddai. Cunctus exercitus pugnatorum eius qui numerati sunt, lx. duo milia septingenti. Iuxta eum fixere tentoria de tribu Aser: quorum princeps fuit Phegihel filius Ochran. Cunctus exercitus pugnatorum eius qui numerati sunt, xl. milia et mille quingenti. De tribu filiorum Neptalim princeps fuit Haira filius Henan. Cunctus exercitus pugnatorum eius, L. tria milia quadringenti. Omnes qui numerati sunt in castris Dan fuerunt centum quinquaginta septem milia sexcenti: et novissimi proficiscentur. Hic numerus filiorum Israel per domos cognationum suarum et turmas divisi exercitus, sexcenti tria milia quingenti L. Levitae autem non sunt numerati inter filios Israel. Sic enim preceperat Dominus Moysi. Feceruntque filii Israel iuxta omnia que mandaverat Dominus. Castrametati sunt per turmas suas: et profecti per familias ac domos patrum suorum.

[III]

Hae sunt generationes Aaron et Moysi in die qua locutus est Dominus ad Moysen in monte Synai. Et haec nomina filiorum Aaron: primogenitus eius Nadab: deinde Abiu et Eleazar et Ithamar. Haec nomina filiorum Aaron sacerdotum qui uncti sunt, et quorum repletae et consecratae manus ut sacerdotio fungerentur. Mortui sunt Nadab et Abiu cum offerrent ignem alienum in conspectu Domini in deserto Synai absque liberis: functique sunt sacerdotio Eleazar et Ithamar coram Aaron patre suo.

[IIII — Levi]

Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Applica tribum Levi, et fac stare in conspectu Aaron sacerdotis ut ministrent ei et excubent: et observent quicquid ad cultum pertinet multitudinis coram tabernaculo testimonii: et custodiant vasa tabernaculi servientes in ministerio eius. Dabisque dono levitas Aaron et filiis eius, quibus traditi sunt a filiis Israel. Aaron autem et filios eius constitues super cultum sacerdotii. Externus qui ad ministrandum accesserit, morietur. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Ego tuli levitas a filiis Israel pro omni primogenito qui aperit vulvam in filiis Israel. Eruntque levitae mei. Meum est enim omne primogenitum: ex quo percussi primogenitos in terra Egypti. Sanctificavi mihi quicquid primum nascitur in Israel: ab homine usque ad pecus mea sunt: ego Dominus.

Locutusque est Dominus ad Moysen in deserto Synai dicens: Numera filios Levi per domos patrum suorum et familias, omnem masculum ab uno mense et supra. Numeravit Moyses ut preceperat Dominus: et inventi sunt filii Levi per nomina sua, Gerson et Caath et Merari. Filii Gerson: Lebni et Semei. Filii Caath: Amram et Iesaar, Hebron et Ozihel. Filii Merari: Mooli et Musi. De Gerson fuere familiae duae, Lebnitica et Semeitica: quarum numeratus est populus sexus masculini ab uno mense et supra, vii. milia quingentorum. Hii post tabernaculum metabuntur ad occidentem sub principe Eliasaph filio Lahel: et habebunt excubias in tabernaculo federis: ipsum tabernaculum et operimentum eius, tentorium quod trahitur ante fores tecti federis, et cortinas atrii, tentorium quoque quod appenditur in introitu atrii tabernaculi: et quicquid ad ritum altaris pertinet, funes tabernaculi et omnia utensilia eius. Cognatio Caath habebit populos Amramitas et Iesaaritas et Hebronitas et Ozihelitas. Hae sunt familiae Caathitarum recensitae per nomina sua: omnes generis masculini ab uno mense et supra, octo milia sexcenti. Habebunt excubias sanctuarii, et castrametabuntur ad meridianam plagam. Princepsque eorum erit Elisaphan filius Ozihel: et custodient arcam, mensamque et candelabrum, altaria et vasa sanctuarii in quibus ministratur, et velum, cunctamque huiuscemodi supellectilem. Princeps autem principum levitarum Eleazar filius Aaron sacerdotis erit super excubitores custodiae sanctuarii. At vero de Merari erunt populi Moolitae et Musitae recensiti per nomina sua: omnes generis masculini ab uno mense et supra, sex milia ducenti. Princeps eorum Surihel filius Abiahiel: in plaga septentrionali castrametabitur. Erunt sub custodia eorum tabulae tabernaculi et vectes et columpnae ac bases earum: et omnia quae ad cultum huiuscemodi pertinent: columpnaeque atrii per circuitum cum basibus suis: et paxilli cum funibus. Castrametabuntur ante tabernaculum federis, id est ad orientalem plagam, Moyses et Aaron cum filiis suis, habentes custodiam sanctuarii in medio filiorum Israel. Quisquis alienus accesserit, morietur. Omnes levitae quos numeraverunt Moyses et Aaron iuxta preceptum Domini per familias suas in genere masculino a mense uno et supra, fuerunt duo et viginti milia. Et ait Dominus ad Moysen: Numera primogenitos sexus masculini de filiis Israel a mense uno et supra, et habebis summam eorum. Tollesque levitas mihi pro omni primogenito filiorum Israel: ego sum Dominus. Et pecora eorum pro universis primogenitis pecorum filiorum Israel. Recensuit Moyses sicut preceperat Dominus primogenitos filiorum Israel: et fuerunt masculi per nomina sua a mense uno et supra, xx. duo milia ducenti lxx. tres. Locutusque est Dominus ad Moysen: Tolle levitas pro primogenitis filiorum Israel, et pecora levitarum pro pecoribus eorum: eruntque levitae mei. Ego sum Dominus. In pretio autem ducentorum lxx. trium qui excedunt numerum levitarum de primogenitis filiorum Israel, accipies quinque siclos per singula capita ad mensuram sanctuarii. Siclus habet obolos viginti. Da-

bisque pecuniam aaron et filiis eius. Pretium eorum qui supra sunt. Tulit igitur moyses pecuniam eorum qui fuerant amplius et quos redemerant a levitis pro primogenitis filiorum israel mille trecentorum lxv siclorum iuxta pondus sanctuarii et dedit eam aaron et filiis eius iuxta verbum quod preceperat ei dominus.

[IIII] Locutusque est dominus ad moysen et aaron dicens. Tolle summam filiorum caath de medio levitarum per domos et familias suas a tricesimo anno et supra usque ad quinquagesimum annum omnium qui ingrediuntur ut stent et ministrent in tabernaculo federis. Hic est cultus filiorum caath. Tabernaculum federis et sancta sanctorum ingredientur aaron et filii eius quando movenda sunt castra et deponent velum quod pendet ante fores. involventque eo archam testimonii et operient rursum velamine ianthinarum pellium: extendentque desuper pallium totum hyacinthinum et inducent vectes. Mensam quoque propositionis hyacinthino pallio involvent: et ponent cum ea thuribula et mortariola. ciathos et crateras ad liba fundenda. Panes semper in ea erunt. extendentque desuper pallium coccineum: quod rursum operient velamento ianthinarum pellium et inducent vectes. Sument et pallium hyacinthinum quo operient candelabrum cum lucernis et forcipibus suis et emunctoriis et cunctis vasis olei que ad concinnandas lucernas necessaria sunt. Et super omnia ponent operimentum ianthinarum pellium: et inducent vectes. Necnon et altare aureum involvent hyacinthino vestimento et extendent desuper operimentum ianthinarum pellium. inducentque vectes. Sed et altare mundabunt cinere. et involvent illud purpureo vestimento. Ponentque cum eo omnia vasa quibus in ministerio eius utuntur, id est ignium receptacula fuscinulas ac tridentes, uncinos et batilla. Cuncta vasa altaris operient simul velamine ianthinarum pellium. et inducent vectes. Cumque involverint aaron et filii eius sanctuarium et omnia vasa eius in commotione castrorum: tunc intrabunt filii caath ut portent involuta: et non tangant vasa sanctuarii ne moriantur. Ista sunt onera filiorum caath in tabernaculo federis. Super quos erit eleazar filius aaron sacerdotis. Ad cuius pertinet curam oleum ad concinnandas lucernas et compositionis incensum et sacrificium quod semper offertur et oleum unctionis et quicquid ad cultum tabernaculi pertinet omniumque vasorum que in sanctuario sunt. Locutusque est dominus ad moysen et aaron dicens. Nolite perdere populum caath de medio levitarum: sed hoc facite eis ut vivant et non moriantur si tetigerint sancta sanctorum. Aaron et filii eius intrabunt ipsique disponent opera singulorum et divident quid portare quis debeat. Alii nulla curiositate videant que sunt in sanctuario priusquam involvantur. Alioquin morientur. Locutus est dominus ad moysen dicens. Tolle summam et filiorum gerson per domos ac familias et cognationes suas a xxx annis et supra usque ad annos l. Numera omnes qui ingrediuntur et ministrant in tabernaculo federis. Hoc est officium familie gersonitarum ut portent cortinas tabernaculi et tectum federis operimentum aliud et super omnia velamen hyacinthinum tentoriumque quod pendet in introitu federis tabernaculi. Cortinas atrii et velum in introitu quod est ante tabernaculum. Omnia que ad altare pertinent funiculos et vasa ministerii iubente aaron et filiis eius portabunt filii gerson et sciant singuli cui debeant oneri mancipari. Hic est cultus familie gersonitarum in tabernaculo federis: eruntque sub manu ithamar filii aaron sacerdotis. Filios quoque merari per familias et domos patrum suorum recensebis a xxx annis et supra usque ad annos l omnes qui ingrediuntur ad officium ministerii sui et cultum federis testimonii. Hec sunt onera eorum. Portabunt tabulas tabernaculi et vectes eius columpnas et bases earum columpnas quoque atrii per circuitum cum basibus et paxillis et funibus suis. Omnia vasa et supellectilem ad numerum accipient: sicque portabunt. Hoc est officium familie meraritarum et ministerium in tabernaculo federis: eruntque sub manu ithamar filii aaron sacerdotis. Recensuerunt igitur moyses et aaron et principes synagoge filios caath per cognationes et domos patrum suorum a xxx annis et supra usque ad annum quinquagesimum omnes qui ingrediuntur ad ministerium tabernaculi federis. et inventi sunt duo milia septingenti l. Hic est numerus populi caath: qui intrant in tabernaculum federis. Hos numeravit moyses et aaron iuxta sermonem domini per manum moysi. Numerati sunt filii gerson per cognationes et domos patrum suorum a xxx annis et supra usque ad annum quinquagesimum omnes qui ingrediuntur ut ministrent in tabernaculo federis: et inventi sunt duo milia sexcenti xxx. Hic est populus gersonitarum: quos numeraverunt moyses et aaron iuxta verbum domini. Numerati sunt et filii merari per cognationes et domos patrum suorum a xxx annis et supra usque ad annum quinquagesimum omnes qui ingrediuntur ad explendos ritus tabernaculi federis: et inventi sunt tria milia ducenti. Hic est numerus filiorum merari: quos recensuerunt moyses et aaron iuxta imperium domini per manum moysi. Omnes qui recensiti sunt de levitis: et quos fecit ad nomen moyses et aaron et principes israel per cognationes et domos patrum suorum a xxx annis et supra usque ad annum quinquagesimum ingredientes ad ministerium tabernaculi et onera portanda: fuerunt simul octo milia quingenti octoginta. Iuxta verbum domini recensuit eos moyses unumquemque iuxta officium et onera sua sicut preceperat ei dominus.

[V] Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere ad filios israel. Precipe filiis israel ut eiciant de castris omnem leprosum. Et qui semine fluit pollutusque est super mortuo tam masculum quam feminam eicite de castris: ne contaminent ea cum habitaverint vobiscum. Feceruntque ita filii israel: et eiecerunt eos extra castra. sicut locutus est dominus moysi. Locutus est dominus ad moysen dicens. Loquere ad filios israel. Vir sive mulier cum fecerint ex omnibus peccatis que solent hominibus accidere et per negligentiam transgressi fuerint mandatum domini atque deliquerint. confitebuntur peccatum suum et reddent ipsum caput. quintamque partem desuper ei in quem peccaverint. Sin autem non fuerit qui recipiat: dabunt domino et erit sacerdotis excepto ariete qui offertur pro expiatione ut sit placabilis hostia. Omnes quoque primitie quas offerunt filii israel: ad sacerdotem pertinent. Et quicquid in sanctuario offertur a singulis et traditur manibus sacerdotis ipsius erit. Locutus est dominus ad moysen dicens. Loquere ad filios israel: et dices ad eos. Vir cuius uxor erraverit maritumque contempnens dormierit cum altero viro. et hoc maritus

Portent

deprehendere non quiverit, sed latet adulterium, et testibus argui non potest, quia non est inventa in stupro; si spiritus zelotypie concitaverit virum contra uxorem suam, que vel polluta est, vel falsa suspicione appetitur, adducet eam ad sacerdotem, et offeret oblationem pro illa, decimam partem sati farine ordeacie: non fundet super eam oleum, nec imponet thus: quia sacrificium zelotypie est, et oblatio investigans adulterium. Offeret igitur eam sacerdos, et statuet coram Domino. Assumetque aquam sanctam in vase fictili, et pauxillum terre de pavimento tabernaculi mittet in eam. Cumque steterit mulier in conspectu Domini, discooperiet caput eius, et ponet super manus illius sacrificium recordationis, et oblationem zelotypie: ipse autem tenebit aquas amarissimas, in quas cum execratione maledicta congessit. Adiurabitque eam, et dicet: Si non dormivit vir alienus tecum, et si non polluta es deserto mariti thoro, non te nocebunt aque iste amarissime, in quas maledicta congessi. Sin autem declinasti a viro tuo, atque polluta es, et concubuisti cum altero viro: his maledictionibus subiacebis: Det te Dominus in maledictionem, exemplumque cunctorum in populo suo: putrescere faciat femur tuum, et tumens uterus tuus disrumpatur. Ingrediantur aque maledicte in ventrem tuum, et utero tumescente putrescat femur. Et respondebit mulier: Amen, amen. Scribetque sacerdos in libello ista maledicta, et delebit ea aquis amarissimis, in quas maledicta congessit, et dabit ei bibere. Quas cum exhauserit, tollet sacerdos de manu eius sacrificium zelotypie, et elevabit illud coram Domino, imponetque super altare, ita dumtaxat ut prius pugillum sacrificii tollat de eo quod offertur, et incendat super altare: et sic potum det mulieri aquas amarissimas. Quas cum biberit, si polluta est, et contempto viro adulterii rea, pertransibunt eam aque maledictionis, et inflato ventre, computrescet femur: eritque mulier in maledictionem, et in exemplum omni populo. Quod si polluta non fuerit, innoxia erit, et faciet liberos. Ista est lex zelotypie. Si declinaverit mulier a viro suo, et si polluta fuerit, maritusque zelotypie spiritu concitatus adduxerit eam in conspectu Domini, et fecerit ei sacerdos iuxta omnia que scripta sunt: maritus absque culpa erit, et illa recipiet iniquitatem suam.

zelo

XV

VI

Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Vir, sive mulier, cum fecerint votum ut sanctificentur, et se voluerint Domino consecrare: a vino, et omni quod inebriare potest, abstinebunt. Acetum ex vino, et ex qualibet alia potione, et quicquid de uva exprimitur, non bibent: uvas recentes siccasque non comedent cunctis diebus quibus ex voto Domino consecrantur: quicquid ex vinea esse potest, ab uva passa usque ad acinum non comedent omni tempore separationis sue. Novacula non transibit per caput eius usque ad completum diem, quo Domino consecratur. Sanctus erit, crescente cesarie capitis eius. Omni tempore consecrationis sue super mortuum non ingredietur, nec super patris quidem et matris, et fratris, sororisque funere contaminabitur, quia consecratio Dei sui super caput eius est. Omnibus diebus separationis sue sanctus erit Domino. Sin autem mortuus fuerit subito quispiam coram eo, polluetur caput consecrationis eius: quod radet illico in eadem die purgationis sue, et rursum septima. In octavo autem die offeret duos turtures, vel duos pullos

No bibat

columbe sacerdoti in introitu federis testimonii. Facietque sacerdos unum pro peccato, et alterum in holocaustum, et deprecabitur pro eo, quia peccavit super mortuo. Sanctificabitque caput eius in die illo: et consecrabit Domino dies separationis illius, offerens agnum anniculum pro peccato: ita tamen ut dies priores irriti fiant, quoniam polluta est sanctificatio eius. Ista est lex consecrationis. Cum dies quos ex voto decreverat complebuntur, adducet eum ad ostium tabernaculi federis, et offeret oblationem eius Domino: agnum anniculum immaculatum in holocaustum, et ovem anniculam immaculatam pro peccato, et arietem immaculatum, hostiam pacificam: canistrum quoque panum azimorum, qui conspersi sint oleo, et lagana absque fermento uncta oleo, ac libamina singulorum. Que offeret sacerdos coram Domino, et faciet tam pro peccato quam in holocaustum. Arietem vero immolabit hostiam pacificam Domino, offerens simul canistrum azimorum, et libamenta que ex more debentur. Tunc radetur nazareus ante ostium tabernaculi federis cesarie consecrationis sue: tolletque capillos eius, et ponet super ignem, qui est suppositus sacrificio pacificorum. Et armum coctum arietis, tortamque absque fermento unam de canistro, et laganum azimum unum, et tradet in manus nazarei, postquam rasum fuerit caput eius. Susceptaque rursum ab eo elevabit in conspectu Domini: et sanctificata sacerdotis erunt, sicut pectusculum quod separari iussum est, et femur. Post hec potest bibere nazareus vinum. Ista est lex nazarei, cum voverit oblationem suam Domino tempore consecrationis sue, exceptis his que invenerit manus eius: iuxta quod mente devoverat, ita faciet ad perfectionem sanctificationis sue. Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Loquere Aaron et filiis eius: Sic benedicetis filiis Israel, et dicetis eis: Benedicat te Dominus, et custodiat te. Ostendat Dominus faciem suam tibi, et misereatur tui. Convertat Dominus vultum suum ad te, et det tibi pacem. Invocabuntque nomen meum super filios Israel, et ego benedicam eis. Factum est autem in die

in holocaustum

VII

qua complevit Moyses tabernaculum, et erexit illud, unxitque et sanctificavit cum omnibus vasis suis, altare similiter et vasa eius. Obtulerunt principes Israel et capita familiarum, qui erant per singulas tribus, prefectique eorum qui numerati fuerant, munera coram Domino, sex plaustra. Obtulere duo duces, et unum bovem singuli, obtuleruntque ea in conspectu tabernaculi. Ait autem Dominus ad Moysen: Suscipe ab eis ut serviant in ministerio tabernaculi, et trades ea Levitis iuxta ordinem ministerii sui. Itaque cum suscepisset Moyses plaustra et boves, tradidit eos Levitis. Duo plaustra et quatuor boves dedit filiis Gerson, iuxta id quod habebant necessarium. Quatuor alia plaustra et octo boves dedit filiis Merari, secundum officia et cultum suum, sub manu Ithamar filii Aaron sacerdotis. Filiis autem Caath non dedit plaustra et boves, quia in sanctuario serviunt, et onera propriis portant humeris. Igitur obtulerunt duces in dedicationem altaris die qua unctum est, oblationem suam ante altare. Dixitque Dominus ad Moysen: Singuli duces per singulos dies offerant munera in dedicationem altaris. Primo die

lxxxii

tecta cum xii bobus vi plaustrum

obtulit oblationem suam naason filius amina
dab de tribu iuda. Fueruntque in ea acetabulum
argenteum pondere centum .xxx. siclorum. fiala
argentea habens .lxx. siclos iuxta pondus sanctuarii. utrum
que plenum simila conspersa oleo in sacrificium. morta
riolum ex decem siclis aureis plenum incenso. bo
vem et arietem et agnum anniculum in holocaustum.
hircumque pro peccato et in sacrificio pacificorum. boves duos.
arietes quinque. hircos quinque. agnos anniculos .v.
hec est oblatio naason filii aminadab. Secundo die obtulit
nathanael filius suar dux de tribu ysachar. acetabulum
argenteum appendens centum .xxx. siclos. fialam
argenteam habentem .lxx. siclos iuxta pondus sanctu
arii utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium.
mortariolum aureum habens decem siclos plenum in hi
censo. bovem de armento et arietem et agnum anniculum
in holocaustum. hircumque pro peccato et in sacrificio paci
ficorum. boves duos. arietes quinque. hircos quinque. ag
nos anniculos quinque. hec fuit oblatio nathanael
filii suar. Tercio die princeps filiorum zabulon heliab
filius helon obtulit acetabulum argenteum. appendens
centum .xxx. siclos. fialam argenteam habentem .lxx. si
clos ad pondus sanctuarii. utrumque plenum simila con
spersa oleo in sacrificium. mortariolum aureum appen
dens decem siclos plenum incenso. bovem de armento
et arietem et agnum anniculum in holocaustum. hircumque
pro peccato et in sacrificio pacificorum boves duos. arietes
quinque. hircos quinque. agnos anniculos quinque.
hec fuit oblatio heliab filii helon. Die quarto
princeps filiorum ruben. helisur filius sedeur. ob
tulit acetabulum argenteum appendens centum .xxx.
siclos. fialam argenteam habentem .lxx. siclos
ad pondus sanctuarii. utrumque plenum simila conspersa o
leo in sacrificium. mortariolum aureum appendens decem
siclos plenum incenso. bovem de armento et arietem
et agnum anniculum in holocausto. hircumque pro peccato
et in hostias pacificorum boves duos. arietes quinque.
agnos quinque anniculos. hircos quinque. hec fu
it oblatio helisur filii sedeur. Die quinto princeps
filiorum symeon salamihel filius surisaday. obtulit
acetabulum argenteum appendens centum .xxx. siclos
fialam argenteam habentem .lxx. siclos ad pondus
sanctuarii. utrumque plenum simila conspersa oleo in sacri
ficium. mortariolum aureum appendens decem siclos
plenum incenso. bovem de armento et arietem. et agnum
anniculum in holocaustum. hircumque pro peccato. et in ho
stias pacificorum boves duos. arietes quinque. hircos
quinque. agnos anniculos .v. hec fuit oblatio salami
hel filii surisaday. Die sexto princeps filiorum gad
eliasaph filius duhel. obtulit acetabulum argenteum
appendens .c. .xxx. siclos. fialam argenteam ha
bentem .lxx. siclos ad pondus sanctuarii. utrumque plenum si
mila conspersa oleo in sacrificium. et mortariolum aureum
appendens siclos decem plenum incenso. bovem
de armento et arietem. et agnum anniculum in holocau

stum. hircumque pro peccato. et in hostias pacificorum boves
duos. arietes quinque. hircos quinque. agnos anni
culos quinque. Hec fuit oblatio heliasaph filii duhel.
Die septimo princeps filiorum ephraim helisama filius
amiud. obtulit acetabulum argenteum appendens
centum .xxx. siclos. fialam argenteam habentem .lxx. si
clos ad pondus sanctuarii. utrumque plenum simila consper
sa oleo in sacrificium. mortariolum aureum appendens de
cem siclos plenum incenso. bovem de armento et arie
tem et agnum anniculum in holocaustum. hircumque pro
peccato. et in hostias pacificorum boves duos. arietes .v. hir
cos quinque. agnos anniculos .v. Hec fuit oblatio helisa
ma filii amiud. Die octavo princeps filiorum manasse
gamalihel filius phadassur. obtulit acetabulum
argenteum pendens .c. .xxx. siclos. fialam argenteam
habentem .lxx. siclos ad pondus sanctuarii. utrumque plenum
simila conspersa oleum conspersum in sacrificium. mortari
olum aureum appendens decem siclos plenum incenso.
bovem de armento et arietem et agnum anniculum in holo
caustum. hircumque pro peccato. et in hostias pacificorum. boves
duos. arietes quinque. hircos quinque. agnos anniculos
quinque. hec fuit oblatio gamalihel filii phadassur.
Die nono princeps filiorum beniamin abidan filius gede
onis obtulit acetabulum argenteum appendens .c. .xxx.
siclos. fialam argenteam habentem .lxx. siclos ad pon
dus sanctuarii. utrumque plenum simila conspersa oleo in sacrificium.
mortariolum aureum appendens decem siclos plenum incenso.
bovem de armento et arietem et agnum anniculum
in holocaustum. hircumque pro peccato. et in hostias pacifi
corum boves duos. arietes quinque. hircos .v. agnos
anniculos quinque. hec fuit oblatio abidan filii
gedeonis. Die decimo princeps filiorum dan. ahyezer fi
lius amisaday. obtulit acetabulum argenteum appendens .c. .xxx. siclos. fialam
argenteam habentem .lxx. siclos ad pondus sanctuarii. utrum
que plenum simila conspersa oleo in sacrificium. mortariolum aureum
appendens decem siclos. plenum incenso. bovem de armento.
et arietem et agnum anniculum in holocaustum. hircumque pro
peccato et in hostias pacificorum. boves duos. et arietes quinque.
hyrcos .v. agnos anniculos .v. hec fuit oblatio ahyezer filii
amisaday. Die undecimo princeps filiorum aser phagihel
filius ocran. obtulit acetabulum argenteum appendens .c. .xxx. siclos
fialam argenteam habentem .lxx. siclos ad pondus sanctuarii. utrumque
plenum simila conspersa oleo in sacrificium. mortariolum aureum habentem .x.
siclos plenum incenso. bovem de armento et arietem et agnum an
niculum in holocaustum. hircumque pro peccato. et in hostias pa
cificorum boves duos. arietes quinque. hyrcos .v. agnos
anniculos .v. hec fuit oblatio phagihel filii ocran.
Die duodecimo princeps filiorum neptalim haira filius he
nan. obtulit acetabulum argenteum appendens .c. .xxx. siclos. fialam argenteam
habentem .lxx. siclos. ad pondus sanctuarii. utrumque plenum sim
la conspersa oleo in sacrificium. mortariolum aureum appendens decem
siclos plenum incenso. bovem de armento et arietem et agnum an
niculum in holocaustum. hircumque pro peccato. et in hostias pacificorum
boves duos. arietes .v. hyrcos .v. agnos anniculos .v. hec fuit oblatio haira filii e
nan. Hec in dedicatione altaris oblata sunt a princi

arietes xii. agni anniculi xii.

bus israel in die qua consecratum est: acetabula argentea xii. fiale argentee xii. mortariola aurea xii. ita ut centum .xxx. argenteos siclos haberet unum acetabulum et lxx siclos una fiala. id est in commune vasorum omnium ex argento sicli duo milia quadringenti pondere sanctuarii: mortariola aurea xii plena incenso: denos siclos appendentia pondere sanctuarii id est simul auri sicli centum viginti. boves de armento in holocaustum xii. et libamenta eorum. hyrci xii pro peccato. in hostias pacificorum boves xxiiii. arietes lx. hyrci lx. agni anniculi lx. Hec oblata sunt in dedicatione altaris, quando unctum est. Cumque ingrederetur moyses in tabernaculum federis ut consuleret oraculum, audiebat vocem loquentis ad se de propitiatorio quod erat super archam testimonii inter duos cherubin, unde et loquebatur ei.

VIII *lucerne*

Locutus est dominus ad moysen dicens. Loquere aaron et dices ad eum. Cum posueris vii lucernas: candelabrum in australi parte erigatur. hoc igitur precipe: ut lucerne contra boream e regione respiciant ad mensam panum propositionis. contra eam partem quam candelabrum respicit lucere debebunt. Fecitque aaron et imposuit lucernas super candelabrum ut preceperat dominus moysi. Hec autem erat factura candelabri: ex auro ductili tam medius stipes quam cuncta ex utroque calamorum latere nascebantur. Iuxta exemplum quod ostendit dominus moysi: ita operatus est candelabrum. Et locutus est dominus ad moysen dicens. Tolle levitas de medio filiorum israel: et purificabis eos iuxta hunc ritum. Aspergantur aqua lustrationis: et radant omnes pilos carnis sue. Cumque laverint vestimenta sua et mundati fuerint, tollant bovem de armentis et libamentum eius similam oleo conspersam. bovem autem alterum de armento tu accipies pro peccato: et applicabis levitas coram tabernaculo federis. convocata omni multitudine filiorum israel. Cumque levite fuerint coram domino: ponent filii israel manus suas super eos: et offeret aaron levitas munus in conspectu domini a filiis israel ut serviant in ministerio eius. Levite quoque ponent manus suas super capita boum: e quibus unum facies pro peccato, et alterum in holocaustum domini ut depreceris pro eis. Statuesque levitas in conspectu aaron et filiorum eius: et consecrabis oblatos domino ac separabis de medio filiorum israel ut sint mei: et postea ingredientur tabernaculum federis ut serviant mihi. Sicque purificabis et consecrabis eos in oblationem domini: quoniam dono donati sunt mihi a filiis israel. Pro primogenitis que aperiunt omnem vulvam in israel accepi eos. Mea sunt enim omnia primogenita filiorum israel tam ex hominibus quam ex iumentis. Ex die quo percussi omne primogenitum in terra egypti sanctificavi eos mihi. et tuli levitas pro cunctis primogenitis filiorum israel. tradidique eos dono aaron et filiis eius de medio populi: ut serviant mihi pro israel in tabernaculo federis, et orent pro eis. ne sit in populo plaga si ausi fuerint accedere ad sanctuarium. Feceruntque moyses et aaron et omnis multitudo filiorum israel super levitis que preceperat dominus moysi. Purificatique sunt et laverunt vestimenta sua. Elevavitque eos aaron in conspectu domini: et oravit pro eis ut purificati ingrederentur ad officia sua in tabernaculum federis coram aaron et filiis eius. Sicut preceperat dominus de levitis: ita factum est. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Hec est lex levitarum. A viginti quinque annis et supra ingredientur ut ministrent in tabernaculo federis. Cumque quinquagesimum annum etatis impleverint: servire cessabunt. Eruntque ministri fratrum suorum in tabernaculo federis ut custodiant que sibi fuerint commendata. Opera autem ipsa non faciant. Sic dispones levitis in custodiis suis.

IX *exodi xii* *phase*

Locutus est dominus ad moysen in deserto synai: in anno secundo postquam egressi sunt de terra egypti: mense primo dicens. Faciant filii israel phase in tempore suo: quartadecima die mensis huius ad vesperam: iuxta omnes cerimonias et iustificationes eius. Precepitque moyses filiis israel ut facerent phase. Qui fecerunt tempore suo quartadecima die mensis ad vesperam: in monte synai. Iuxta omnia que mandaverat dominus moysi fecerunt filii israel. Ecce autem quidam inmundi super anima hominis qui non poterant facere phase in die illo, accedentes ad moysen et aaron dixerunt eis. Inmundi sumus super anima hominis. Quare fraudamur ut non valeamus offerre oblationem domino in tempore suo inter filios israel? Quibus respondit moyses. State ut consulam quid precipiat dominus de vobis. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Loquere filiis israel. Homo qui fuerit inmundus super anima sive in via procul in gente vestra, faciat phase domino mense secundo quartadecima die mensis ad vesperam. Cum azimis et lactucis agrestibus comedent illud. Non relinquent ex eo quippiam usque mane: et os eius non confringent. Omnem ritum phase observabunt. Si quis autem et mundus est et in itinere non fuit et tamen non fecit phase, exterminabitur anima illa de populis suis. quia sacrificium domino non obtulit tempore suo. peccatum suum ipse portabit. Peregrinus quoque et advena si fuerit apud vos: faciet phase domini iuxta cerimonias et iustificationes eius. Preceptum idem erit apud vos tam advene quam indigene. Igitur die qua erectum est tabernaculum operuit illud nubes. A vespere autem super tentorium erat quasi species ignis usque mane. Sic fiebat iugiter. per diem operiebat illud nubes: et per noctem quasi species ignis. Cumque ablata fuisset nubes que tabernaculum protegebat: tunc proficiscebantur filii israel. et in loco ubi stetisset nubes: ibi castra metabantur. Ad imperium domini proficiscebantur: et ad imperium illius figebant tabernaculum. Cunctis diebus quibus stabat nubes super tabernaculum: manebant in eodem loco. Et si evenisset ut multo tempore maneret super illud: erant filii israel in excubiis domini et non proficiscebantur quot diebus fuisset nubes super tabernaculum. Ad imperium domini erigebant tentoria: et ad imperium illius deponebant. Si fuisset nubes a vespere usque mane et statim diluculo tabernaculum reliquisset: proficiscebantur. Et si post diem et noctem recessisset: dissipabant tentoria. Si vero biduo aut uno mense vel longiore tempore fuisset super tabernaculum: manebant filii israel in eodem loco et non proficiscebantur. Eruntque in excubiis domini iuxta imperium eius per manum moysi.

Statim autem ut recessisset movebant castra. per verbum domini figebant tentoria. et per verbum illius proficiscebantur.

X *tubarum*

Locutusque est dominus ad moysen dicens. Fac tibi duas tubas argenteas ductiles: quibus convocare possis multitudinem quando movenda sunt castra. Cumque increpueris tubis congregabitur

bitur ad te omnis turba ad ostium foederis tabernaculi. Si semel clangueris, venient ad te principes et capita multitudinis. Si autem prolixior atque concisus clangor increpuerit, movebunt castra primi qui sunt ad orientalem plagam. In secundo autem sonitu et pari ululatu tubae levabunt tentoria qui habitant ad meridiem; et iuxta hunc modum reliqui facient, ululantibus tubis in profectione. Quando autem congregandus est populus, simplex tubarum clangor erit, et non concise ululabunt. Filii autem Aaron sacerdotes clangent tubis: eritque hoc legitimum sempiternum in generationibus vestris. Si exieritis ad bellum de terra vestra contra hostes qui dimicant adversum vos, clangetis ululantibus tubis, et erit recordatio vestri coram Domino Deo vestro, ut eruamini de manibus inimicorum vestrorum. Si quando habebitis epulum, et dies festos, et kalendas, canetis tubis super holocaustis, et pacificis victimis, ut sint vobis in recordationem Dei vestri. Ego Dominus Deus vester. Anno secundo, mense secundo, vigesima die mensis, elevata est nubes de tabernaculo foederis. Profectique sunt filii Israel per turmas suas de deserto Sinai, et recubuit nubes in solitudine Pharan. Moveruntque castra primi iuxta imperium Domini in manu Moysi. Filii Iuda per turmas suas: quorum princeps erat Naason filius Aminadab. In tribu filiorum Issachar fuit princeps Nathanael filius Suar. In tribu Zabulon erat princeps Heliab filius Helon. Depositumque est tabernaculum, quod portantes egressi sunt filii Gerson et Merari. Profectique sunt et filii Ruben per turmas et ordinem suum, quorum princeps erat Elysur filius Sedeur. In tribu autem filiorum Simeon, princeps fuit Salamihel filius Surisaddai. Porro in tribu Gad erat princeps Eliasaph filius Duhel. Profectique sunt et Caathitae portantes sanctuarium. Tamdiu tabernaculum portabatur, donec venirent ad erectionis locum. Moverunt castra et filii Ephraim per turmas suas, in quorum exercitu princeps erat Elisama filius Ammiud. In tribu autem filiorum Manasse princeps fuit Gamalihel filius Phadassur. Et in tribu Beniamin dux Abidan filius Gedeonis. Novissimi castrorum omnium profecti sunt filii Dan per turmas suas, in quorum exercitu princeps fuit Ahiezer filius Amisaddai. In tribu autem filiorum Aser princeps erat Phegiel filius Ochran. Et in tribu filiorum Neptali princeps fuit Ahira filius Henan. Haec sunt castra et profectiones filiorum Israel per turmas suas, quando egrediebantur. Dixitque Moyses Hobab filio Raguhel Madianitae cognato suo: Proficiscimur ad locum quem Dominus daturus est nobis: veni nobiscum, ut benefaciamus tibi: quia Dominus bona promisit Israeli. Cui ille respondit: Non vadam tecum, sed revertar in terram meam in qua natus sum. Et ille: Noli, inquit, nos relinquere: tu enim nosti in quibus locis per desertum castra ponere debeamus, et eris ductor noster. Cumque nobiscum veneris, quidquid optimum fuerit ex opibus quas Dominus traditurus est nobis, dabimus tibi. Profecti sunt ergo de monte Domini viam trium dierum, arcaque foederis Domini praecedebat eos per dies tres, providens castrorum locum. Nubes quoque Domini super eos erat per diem, cum incederent. Cumque elevaretur arca, dicebat Moyses: Surge Domine, et dissipentur inimici tui, et fugiant qui oderunt te a facie tua. Cum autem deponeretur, aiebat: Revertere Domine ad multitudinem exercitus Israel.

XI

Interea ortum est murmur populi, quasi dolentium pro labore, contra Dominum. Quod cum audisset Dominus, iratus est. Et accensus in eos ignis Domini devoravit extremam castrorum partem. Cumque clamasset populus ad Moysen, oravit Moyses ad Dominum, et absorptus est ignis. Vocavitque nomen loci illius Incensio: eo quod succensus fuisset contra eos ignis Domini. Vulgus quippe promiscuum, quod ascenderat cum eis, flagravit desiderio, sedens et flens, iunctis sibi pariter filiis Israel, et ait: Quis dabit nobis ad vescendum carnes? Recordamur piscium quos comedebamus in Aegypto gratis: in mentem nobis veniunt cucumeres et pepones, porrique et caepe et allia. Anima nostra arida est, nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi man. Erat autem man quasi semen coriandri, coloris bdellii. Circuibatque populus, et colligens illud, frangebat mola, sive terebat in mortario, coquens in olla, et faciens ex eo tortulas saporis quasi panis oleati. Cumque descenderet nocte super castra ros, descendebat pariter et man. Audivit ergo Moyses flentem populum per familias, singulos per ostia tentorii sui. Iratusque est furor Domini valde: sed et Moysi intoleranda res visa est. Et ait ad Dominum: Cur afflixisti servum tuum? Quare non invenio gratiam coram te? et cur imposuisti pondus universi populi huius super me? Numquid ego concepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam, ut dicas mihi: Porta eos in sinu tuo sicut portare solet nutrix infantulum, et defer in terram pro qua iurasti patribus eorum? Unde mihi carnes ut dem tantae multitudini? Flent contra me dicentes: Da nobis carnes ut comedamus. Non possum solus sustinere omnem hunc populum, quia gravis est mihi. Sin aliter tibi videtur, obsecro ut interficias me, et inveniam gratiam in oculis tuis, ne tantis afficiar malis. Et dixit Dominus ad Moysen: Congrega mihi septuaginta viros de senibus Israel, quos tu nosti quod senes populi sint ac magistri: et duces eos ad ostium tabernaculi foederis, faciesque ibi stare tecum, ut descendam et loquar tibi: et auferam de spiritu tuo, tradamque eis, ut sustentent tecum onus populi, et non tu solus graveris. Populo quoque dices: Sanctificamini: cras comedetis carnes. Ego enim audivi vos dicere: Quis dabit nobis escas carnium? Bene nobis erat in Aegypto. Ut det vobis Dominus carnes, et comedatis: non uno die, nec duobus, vel quinque aut decem, nec viginti quidem, sed usque ad mensem dierum, donec exeat per nares vestras, et vertatur in nauseam, eo quod repuleritis Dominum, qui in medio vestri est, et fleveritis coram eo dicentes: Quare egressi sumus ex Aegypto? Et ait Moyses: Sexcenta milia peditum huius populi sunt, et tu dicis: Dabo eis esum carnium mense integro? Numquid ovium et boum multitudo caedetur, ut possit sufficere

adcabunt · ut omnes pisces maris in unum congregabuntur · ut eos satient? Cui respondit dominus · Numquid manus domini invalida est? Iam nunc videbis utrum meus sermo opere compleatur. Venit igitur moyses et narravit populo verba domini · congregans lxx viros de senioribus israhel · quos stare fecit circa tabernaculum. Descenditque dominus per nubem et locutus est ad eum · auferens de spiritu qui erat in moyse et dans lxx viris. Cumque requievisset in eis spiritus prophetaverunt nec ultra cessaverunt. Remanserant autem in castris duo viri · quorum unus vocabatur heldad · et alter medad · super quos requievit spiritus. Nam et ipsi descripti fuerant · et non exierant ad tabernaculum. Cumque prophetarent in castris · cucurrit puer et nuntiavit moysi dicens. Heldad et medad prophetant in castris. Statim iosue filius nun minister moysi et electus e pluribus ait. Domine mi moyses prohibe eos. At ille. Quid inquit emularis pro me? Quis tribuat ut omnis populus prophetet · et det eis dominus spiritum suum? Reversusque est moyses et omnes maiores natu israhel in castra. Ventus autem egrediens a domino arreptas trans mare coturnices detulit · et dimisit in castra itinere quantum uno die confici potest ex omni parte castrorum per circuitum · volabantque in aere duobus cubitis altitudine super terram. Surgens ergo populus toto die illo et nocte · ac die altero · congregavit coturnicum qui parum decem choros · et siccaverunt eas per gyrum castrorum. Adhuc carnes erant in dentibus eorum · nec defecerat huiuscemodi cibus · et ecce furor domini concitatus in populum · percussit eum plaga magna nimis. Vocatusque est ille locus · sepulchra concupiscentie. Ibi enim sepelierunt populum · qui desideraverat. Egressi autem de sepulchris concupiscentie · venerunt in aseroth et manserunt ibi. Locutaque est maria et aaron contra moysen · propter uxorem eius ethiopissam · et dixerunt. Num per solum moysen locutus est dominus? Nonne et nobis similiter est locutus? Quod cum audisset dominus · iratus est. Erat enim moyses vir mitissimus super omnes homines qui morabantur in terra. Statim locutus est ad eum et ad aaron et mariam. Egredimini vos tantum tres ad tabernaculum federis. Cumque fuissent egressi · descendit dominus in columpna nubis · et stetit in introitu tabernaculi · vocans aaron et mariam. Qui cum issent · dixit ad eos. Audite sermones meos. Si quis fuerit inter vos propheta domini · in visione apparebo ei · vel per somnium loquar ad eum. At non talis servus meus moyses · qui in omni domo mea fidelissimus est. Ore enim ad os loquor ei · et palam · non per enigmata et figuras · dominum videt. Quare ergo non timuistis detrahere servo meo moysi? Iratusque contra eos abiit. Nubes quoque recessit · que erat super tabernaculum · et ecce maria apparuit candens lepra quasi nix. Cumque respexisset eam aaron et vidisset perfusam lepra · ait ad moysen. Obsecro domine mi · ne imponas nobis hoc peccatum · quod stulte commisimus · ne fiat hec quasi mortua · et ut abortivum quod proicitur de vulva matris sue. Ecce iam medium carnis eius devoratum est lepra. Clamavitque moyses ad dominum dicens.

Deus obsecro · sana eam. Cui respondit dominus. Si pater eius spuisset in faciem illius · nonne debuerat vii dierum rubore suffundi? Separetur vii diebus extra castra · et postea revocabitur. Exclusa est itaque maria extra castra septem diebus · et populus non est motus de loco illo · donec revocata est maria. Profectusque est populus de aseroth fixis tentoriis in deserto pharan. Ibi locutus est dominus ad moysen dicens. Mitte viros qui considerent terram chanaan · quam daturus sum filiis israhel · singulos de singulis tribubus ex principibus. Fecit moyses quod dominus imperarat · de deserto pharan mittens principes · quorum ista sunt nomina. De tribu ruben · semmua filium zechur. De tribu symeon · saphath filium huri. De tribu iuda · chaleb filium iephone. De tribu ysachar · igal filium ioseph. De tribu ephraim osee filium nun. De tribu beniamin · phalti filium raphu. De tribu zabulon · geddihel filium sodi. De tribu ioseph · sceptri manasse · gaddi filium susi. De tribu dan · amihel filium gemalli. De tribu aser · sthur filium michael. De tribu neptalim · naabdi filium vapsi. De tribu gad · guhel filium machi. Hec sunt nomina virorum quos misit moyses ad considerandam terram. Vocavitque osee filium nun · iosue. Misit ergo eos moyses ad considerandam terram chanaan · et dixit ad eos. Ascendite per meridianam plagam. Cumque veneritis ad montes · considerate terram qualis sit · et populum qui habitator est eius · utrum fortis sit an infirmus · pauci numero an plures. Ipsa terra bona an mala · urbes quales · muratae an absque muris · humus pinguis an sterilis · nemorosa an absque arboribus. Confortamini · et afferte nobis de fructibus terre. Erat autem tempus quando iam precoque uve vesci possunt. Cumque ascendissent · exploraverunt terram a deserto sin usque rohab intrantibus emath. Ascenderuntque ad meridiem · et venerunt in hebron · ubi erant achiman et sisai et tolmai filii enach. Nam hebron vii annis ante thanim urbem egypti condita est. Pergentesque usque ad torrentem botri · absciderunt palmitem cum uva sua · quem portaverunt in vecte duo viri. De malis quoque granatis et de ficis loci illius tulerunt · qui appellatus est neelescol · id est torrens botri · eo quod botrum inde portassent filii israhel. Reversique exploratores terre post xl dies · omni regione circuita venerunt ad moysen et aaron et ad omnem cetum filiorum israhel in deserto pharan · quod est in cades. Locutique eis et omni multitudini ostenderunt fructus terre · et narraverunt dicentes. Venimus in terram ad quam misisti nos · que revera fluit lacte et melle · ut ex his fructibus cognosci potest. Sed cultores fortissimos habet · et urbes grandes atque muratas. Stirpem enach vidimus ibi. Amalech habitat in meridie · ethteus et iebuseus et amorreus in montanis. Chananeus vero moratur iuxta mare et circa fluenta iordanis. Inter hec chaleb compescens murmur populi qui oriebatur contra moysen · ait. Ascendamus et possideamus terram · quoniam poterimus ob

tinere eam. Alii vero qui fuerant cum eo dicebant.
Nequaquam ad hunc populum valemus ascendere: quia
fortior nobis est. Detraxeruntque terre quam inspexerant
apud filios israel dicentes. Terra quam lustravimus: devorat
habitatores suos. populus quem aspeximus: procere stature
est. Ibi vidimus monstra quedam filiorum enach de genere
gyganteo: quibus comparati quasi locuste videbamur.

XIIII Flent

Igitur vociferans omnis turba flevit nocte illa: et
murmurati sunt contra moysen et aaron cuncti filii israel
dicentes. Utinam mortui essemus in egypto: et non
in hac vasta solitudine. Utinam pereamus et non indu-
cat nos dominus in terram istam: ne cadamus gladio et uxo-
res ac liberi nostri ducantur captivi. Nonne melius est re-
verti in egyptum. Dixeruntque alter ad alterum. Constitua-
mus nobis ducem: et revertamur in egyptum. Quo audito
moyses et aaron ceciderunt proni in terram: coram omni
multitudine filiorum israel. At vero iosue filius nun
et chaleb filius iephone. qui et ipsi lustraverant terram
sciderunt vestimenta sua et ad omnem multitudinem
filiorum israel locuti sunt. Terra quam circuivimus: valde bo-
na est. Si propitius fuerit dominus: inducet nos in eam: et
tradet humum lacte et melle manantem. Nolite rebel-
les esse contra dominum neque timeatis populum terre huius: quia
sicut panem ita eos possumus devorare. Recessit
ab illis omne presidium. Dominus nobiscum est nolite metuere.
Cumque clamaret omnis multitudo et lapidibus eos vel-
let opprimere: apparuit gloria domini super tectum federis
cunctis videntibus filiis israel. Et dixit dominus ad moysen.
Usquequo detrahet mihi populus iste? Quousque non credent
mihi in omnibus signis que feci coram eis? Feriam igitur eos pestilentia:
atque consumam. Te autem faciam principem super gentem mag-
nam et fortiorem quam hec est. Ait moyses ad dominum.
Ut audiant egyptii de quorum medio eduxisti populum
istum et habitatores terre huius qui audierunt quod tu domine
in populo isto sis. et facie videaris ad faciem. et nubes
tua protegat illos. et in columpna ignis per noctem. quod oc-
cideris tantam multitudinem quasi unum hominem et di-
cant: non poterat introducere populum in terram pro qua iu-
raverat. idcirco occidit eos in solitudine. Magnificetur
ergo fortitudo domini sicut iurasti dicens. Dominus patiens
et multe misericordie. auferens iniquitatem et scelera. nullumque
innoxium derelinquens. qui visitas peccata patrum in fi-
lios in tertiam et quartam generationem: dimitte ob-
secro peccatum populi tui huius secundum magnitudinem miseri-
cordie tue. sicut propitius fuisti egredientibus de egypto usque ad
locum istum. Dixitque dominus. Dimisi iuxta verbum tuum.
Vivo ego: et implebitur gloria domini universa terra. Attamen
omnes homines qui viderunt maiestatem meam et
signa que feci in egypto et in solitudine et temptaverunt
me iam per decem vices. nec obedierunt voci mee non vide-
bunt terram pro qua iuravi patribus eorum: nec quisquam
ex illis qui detraxit mihi intuebitur eam. Servum
meum chaleb qui plenus alio spiritu secutus est me
inducam in terram hanc quam circuivit et semen eius
possidebit eam. quoniam amalechites et chananeus

(margin: qd feci)

(margin: in columpna nubis precedis eos per diem)

habitant in vallibus. Cras movete castra: et revertimi-
ni in solitudinem per viam maris rubri. Locutusque est
dominus ad moysen et aaron dicens. Usquequo multitudo
hec pessima murmurat contra me? Querelas filiorum israel
audivi. Dic ergo eis. Vivo ego ait dominus: sicut locuti estis
audiente me: sic faciam vobis. In solitudine hac ia-
cebunt cadavera vestra. Omnes qui numerati estis a viginti an-
nis et supra et murmurastis contra me. non intrabitis terram
super quam levavi manum meam ut habitare vos fa-
cerem preter chaleb filium iephone. et iosue filium
nun. Parvulos autem vestros de quibus dixistis quod prede ho-
stibus forent. introducam ut videant terram. que vobis dis-
plicuit. Vestra autem cadavera: iacebunt in solitudine. Filii
vestri erunt vagi in deserto annis xl. et portabunt forni-
cationem vestram. donec consumantur cadavera patrum in de-
serto. iuxta numerum xl dierum. quibus considerastis terram.
Annus pro die imputabitur: et xl annis recipietis iniqui-
tates vestras. et scietis ultionem meam: quoniam sicut locutus
sum ita faciam omni multitudini huic pessime que
consurrexit adversum me. In solitudine hac deficiet et
morietur. Igitur omnes viri quos miserat moyses ad
contemplandam terram et qui reversi murmurare fece-
rant contra eum omnem multitudinem. detrahentes terre
quod esset mala mortui sunt atque percussi: in conspectu domini.
Iosue autem filius nun et chaleb filius iephone vixerunt
ex omnibus qui perrexerant ad considerandam terram.
Locutusque est moyses universa verba hec ad omnes filios israel
et luxit populus nimis. Et ecce mane primo surgentes as-
cenderunt verticem montis: atque dixerunt. Parati sumus
ascendere ad locum de quo locutus est dominus: quia peccavimus.
Quibus moyses. Cur inquit transgredimini verbum domini
quod vobis non cedet in prosperum? Nolite ascendere. Non
enim est dominus vobiscum: ne corruatis coram inimicis
vestris. Amalechites et chananeus ante vos sunt: quorum gla-
dio corruetis. eo quod nolueritis adquiescere domino. nec e-
rit dominus vobiscum. At illi contenebrati: ascenderunt in
verticem montis. Archa autem testamenti domini et moyses
non recesserunt de castris. Descenditque amalechites et cha-
naneus qui habitabant in monte. et percutiens eos atque
concidens persecutus est usque horma. Locutus est dominus ad
moysen dicens. Loquere filiis israel et dices ad eos. Cum

XV

ingressi fueritis terram habitationis vestre quam ego dabo vobis
et feceritis oblationem domino in holocaustum aut victi-
mam pacificam vota solventes. vel sponte offerentes
munera. aut in sollempnitatibus vestris adolentes odo-
rem suavitatis domino: de bobus sive de ovibus. offeret qui-
cumque immolaverit victimam decimam partem ephi consper-
sam oleo. quod mensuram habebit quartam partem hin. et
vinum ad liba fundenda eiusdem mensure dabit in ho-
locaustum sive in victimam per agnos annicolos singulos
et arietes. Erit sacrificium simile duarum decimarum que conspe-
rsa sit oleo tertie partis hin: et vinum ad libamentum tertie
partis eiusdem mensure offeret in odorem suavitatis
domino. Cum vero de bubus feceris holocaustum aut hostiam
ut impleas votum vel pacificas victimas: dabis per sin-

(margin: Sacrificium)

gulos boves simile tres decimas conspersae oleo quae habeat
medium mensurae hin. et vinum ad liba fundenda eiusdem
mensurae oblationem suavissimi odoris domino. Sic facie
tis per singulos boves et arietes et agnos et haedos. Tam
indigenae quam peregrini eodem ritu offerent sacrificia.
Unum praeceptum erit atque iudicium tam vobis quam adve
nis terrae. Locutus est dominus ad moysen dicens. Loquere
filiis israhel et dices ad eos. Cum veneritis in terram quam ego
dabo vobis et comederitis de panibus regionis illius:
separabitis primitias domino de cibis vestris. Sicut de areis
primitias separabitis ita et de pulmentis dabitis primiti
as domino. Quod si per ignorantiam praeterieritis quicquam
horum quae locutus est dominus ad moysen et mandavit per eum ad
vos a die qua coepit iubere et ultra. oblitaque fuerit facere
multitudo: offeret vitulum de armento holocaustum in
odorem suavissimum domino. et sacrificium eius ac liba ut
caerimoniae postulant. hircumque pro peccato. Et rogabit
sacerdos pro omni multitudine filiorum israhel. et dimittetur eis
quoniam non sponte peccaverunt. nihilominus offerentes incen
sum domino pro se et pro peccato atque errore suo. et dimittetur universae
plebi filiorum israhel. et advenis qui peregrinantur inter eos
quoniam culpa est omnis populi per ignorantiam. Quod si anima una
nesciens peccaverit. offeret capram anniculam pro peccato suo:
et deprecabitur pro ea sacerdos. quod inscia peccaverit coram domino.
impetrabitque ei veniam et dimittetur illi. Tam indi
genis quam advenis una lex erit omnium. qui peccave
rint ignorantes. Anima vero quae per superbiam aliquid
commiserit. sive civis sit ille sive peregrinus. quoniam adversus
dominum rebellis fuit: peribit de populo suo. Verbum enim domini
contempsit. et praeceptum illius fecit irritum. Ideo delebitur
et portabit iniquitatem suam. Factum est autem cum essent
filii israhel in solitudine et invenissent hominem colligen
tem ligna in die sabbati: obtulerunt eum moysi et aaron
et omni multitudini. Qui recluserunt eum in carcerem: nes
cientes quid super eum facere deberent. Dixitque dominus ad
moysen. Morte moriatur homo iste. Obruat eum lapi
dibus omnis turba: extra castra. Cumque eduxissent eum
foras: obruerunt lapidibus et mortuus est sicut praeceperat dominus.
Dixit quoque dominus ad moysen. Loquere filiis israhel et di
ces ad eos ut faciant sibi fimbrias per angulos palliorum:
ponentes in eis vittas hyacinthinas. Quas cum viderint
recordentur omnium mandatorum domini. nec sequantur co
gitationes suas et oculos per res varias fornicantes.
sed magis memores praeceptorum domini faciant ea: sintque
sancti deo suo. Ego dominus deus vester qui eduxi vos de terra aegypti.
ut essem vester deus. Ecce autem chore filius isaar filii caath filii
levi et dathan atque abiron filii heliab. hon quoque
filius pheleth de filiis ruben surrexerunt contra moysen: et
alii filiorum israhel ducenti quinquaginta viri proceres syna
gogae et qui tempore concilii per nomina vocabantur. Cumque
stetissent adversum moysen et aaron dixerunt. Sufficia
at vobis quia omnis multitudo sanctorum est: et in ipsis est dominus. Cur
elevamini super populum domini? Quod cum audisset moyses
cecidit pronus in faciem. locutusque est ad chore et ad omnem
multitudinem. Mane inquit notum faciet dominus qui ad se

ligna

XVI
xvi
Dathan

pertineant et sanctos applicabit sibi et quos elegerit ap
propinquabunt ei. Hoc igitur facite. Tollat unusquisque
turibulum suum tu chore et omne concilium tuum
et hausto cras igne ponite desuper thymiama coram
domino: et quemcumque elegerit ipse erit sanctus. Multum erigimi
ni filii levi. Dixitque rursum ad chore. Audite filii
levi. Num parum vobis est quod separavit vos deus israhel
ab omni populo et iunxit sibi: ut serviretis ei in cultu
tabernaculi: et staretis coram frequentia populi et mini
straretis ei? Ideo ad se fecit accedere te et omnes fratres
tuos filios levi: ut vobis etiam sacerdotium vindicetis
et omnis globus stet contra dominum? Quid est enim aaron: ut
murmuretis contra eum? Misit ergo moyses ut voca
ret dathan et abiram filios heliab. Qui responderunt.
Non venimus. Numquid parum tibi est quod eduxisti nos
de terra quae lacte et melle manabat ut occideres in
deserto nisi et dominatus fueris nostri. Revera induxisti
nos in terram quae fluit rivis lactis et mellis. et dedi
sti nobis possessiones agrorum et vinearum. an et oculos
nostros vis eruere? Non venimus. Iratusque moyses val
de: ait ad dominum. Ne respicias sacrificia eorum. Tu scis
quod ne asellum quidem umquam acceperim ab eis. nec
afflixerim quempiam eorum. Dixitque ad chore. Tu et omnis
congregatio tua state seorsum coram domino: et aaron
die crastino separatim. Tollite singuli turibula vestra
et ponite super ea incensum offerentes domino ducenta
quinquaginta thuribula. Aaron quoque teneat turi
bulum suum. Quod cum fecissent stantibus moyse et aa
ron. et coacervassent adversum eos omnem multitudinem
ad ostium tabernaculi: apparuit cunctis gloria domini. Lo
cutusque dominus ad moysen et aaron ait. Separamini
de medio congregationis huius: ut eos repente dispe
rdam. Qui ceciderunt proni in faciem: atque dixerunt.
Fortissime deus spirituum universae carnis. num uno peccan
te contra omnes ira tua desaeviet? Et ait dominus ad moysen
Praecipe universo populo. ut separetur a tabernaculis chore
et dathan et abyram. Et surrexit moyses et abiit ad dathan et abyron. et sequentibus eum senioribus israhel: dixit
ad turbam. Recedite a tabernaculis hominum impiorum
et nolite tangere quae ad eos pertinent. ne involva
mini in peccatis eorum. Cumque recessissent a tento
riis eorum per circuitum: dathan et abiram egressi stabant
in introitu papilionum suorum: cum uxoribus et liberis
omnique frequentia. Et ait moyses. In hoc scietis quod
dominus miserit me ut facerem universa quae cernitis: et non
ex proprio ea corde protulerim. Si consueta hominum
morte interierint: et visitaverit eos plaga qua et ceteri
visitari solent. non misit me dominus. Sin autem novam
rem fecerit dominus. ut aperiens terra os suum deglutiat eos et
omnia quae ad illos pertinent. descenderintque viventes
in infernum: scietis quod blasphemaverint dominum. Con
festim igitur ut cessavit loqui disrupta est terra sub pe
dibus eorum. et aperiens os suum devoravit illos cum ta
bernaculis suis et universa substantia eorum. Des
cenderuntque vivi in infernum operti humo: et perierunt
de medio multitudinis. At vero omnis israhel qui

Surrexitque moyses abiit ad dathan et abyron

stabat per gyrum fugit ad clamorem pereuntium dicens: Ne forte et nos terra deglutiat. Sed et ignis egressus a Domino interfecit ducentos quinquaginta viros qui offerebant incensum. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Praecipe Eleazaro filio Aaron sacerdotis ut tollat thuribula quae iacent in incendio et ignem huc illucque dispergat: quoniam sanctificata sunt in mortibus peccatorum; producatque ea in laminas et affigat altari, eo quod oblatum sit in eis incensum Domino et sanctificata sint, ut cernant ea pro signo et monimento filii Israel. Tulit ergo Eleazar sacerdos turibula aenea in quibus obtulerant hi quos incendium devoravit, et produxit ea in laminas, affigens altari, ut haberent postea filii Israel quibus commonerentur, ne quis accedat alienigena et qui non est de semine Aaron ad offerendum Domino incensum, ne patiatur sicut passus est Core et omnis congregatio eius, loquente Domino ad Moysen. Murmuravit autem omnis multitudo filiorum Israel sequenti die contra Moysen et Aaron dicens: Vos interfecistis populum Domini. Cumque oriretur seditio et tumultus incresceret, Moyses et Aaron fugerunt ad tabernaculum foederis. Quod postquam ingressi sunt, operuit nubes et apparuit gloria Domini. Dixitque Dominus ad Moysen: Recedite de medio multitudinis huius, etiam nunc delebo eos. Cumque iacerent in terra, dixit Moyses ad Aaron: Tolle thuribulum, et hausto igne de altari mitte incensum desuper, pergens cito ad populum ut roges pro eis: iam enim egressa est ira a Domino et plaga desaevit. Quod cum fecisset Aaron et cucurrisset ad mediam multitudinem quam iam vastabat incendium, obtulit thymiama: et stans inter mortuos ac viventes pro populo deprecatus est et plaga cessavit. Fuerunt autem qui percussi sunt quattuordecim milia hominum et septingenti absque his qui perierant in seditione Core. Reversusque est Aaron ad Moysen ad ostium tabernaculi foederis postquam quievit interitus.

XVII

Virga

Et locutus est Dominus ad Moysen dicens: Loquere ad filios Israel et accipe ab eis virgas singulas per cognationes suas a cunctis principibus tribuum virgas duodecim, et uniuscuiusque nomen super scribe virgae suae. Nomen autem Aaron erit in tribu Levi, et una virga cunctas seorsum familias continebit. Ponesque eas in tabernaculo foederis coram testimonio ubi loquar ad te. Quem ex his elegero, germinabit virga eius et cohibebo a me querimonias filiorum Israel quibus contra vos murmurant. Locutusque est Moyses ad filios Israel, et dederunt omnes principes virgas per singulas tribus: fueruntque virgae duodecim absque virga Aaron. Quas cum posuisset Moyses coram Domino in tabernaculo testimonii, sequenti die regressus invenit germinasse virgam Aaron in domo Levi: et turgentibus gemmis eruperant flores, qui foliis dilatatis in amygdalas deformati sunt. Protulit ergo Moyses omnes virgas de conspectu Domini ad cunctos filios Israel: videruntque et receperunt singuli virgas suas. Dixitque Dominus ad Moysen: Refer virgam Aaron in tabernaculum testimonii ut servetur ibi in signum rebellium filiorum Israel, et quiescant querelae eorum a me ne moriantur. Fecitque Moyses sicut praeceperat Dominus. Dixerunt autem filii Israel ad Moysen: Ecce consumpti sumus, omnes perivimus. Quicumque accedit ad tabernaculum Domini moritur. Num usque ad internecionem cuncti delendi sumus?

XVIII

Dixitque Dominus ad Aaron: Tu et filii tui et domus patris tui tecum portabitis iniquitatem sanctuarii; et tu et filii tui simul sustinebitis peccata sacerdotii vestri. Sed et fratres tuos de tribu Levi et sceptrum patris tui sume tecum, praestoque sint et ministrent tibi. Tu autem et filii tui ministrabitis in tabernaculo testimonii. Excubabuntque Levitae ad praecepta tua et ad cuncta opera tabernaculi: ita dumtaxat ut ad vasa sanctuarii et ad altare non accedant, ne et illi moriantur et vos pereatis simul. Sint autem tecum et excubent in custodiis tabernaculi et in omnibus caeremoniis eius. Alienigena non miscebitur vobis. Excubate in custodia sanctuarii et in ministerio altaris, ne oriatur indignatio super filios Israel. Ego dedi vobis fratres vestros Levitas de medio filiorum Israel, et tradidi donum Domino ut serviant in ministeriis tabernaculi eius. Tu autem et filii tui custodite sacerdotium vestrum, et omnia quae ad cultum altaris pertinent et intra velum sunt per sacerdotes administrabuntur. Si quis externus accesserit, occidetur. Locutusque est Dominus ad Aaron: Ecce dedi tibi custodiam primitiarum mearum. Omnia quae sanctificantur a filiis Israel tibi tradidi et filiis tuis pro officio sacerdotali legitima sempiterna. Hoc ergo accipies de his quae sanctificata sunt et oblata Domino. Omnis oblatio et sacrificium et quidquid pro peccato atque delicto redditur mihi et cedet in sancta sanctorum tuum erit et filiorum tuorum. In sanctuario comedes illud. Mares tantum edent ex eo, quia consecratum est tibi. Primitias autem quas voverint et obtulerint filii Israel, tibi dedi et filiis ac filiabus tuis iure perpetuo. Qui mundus est in domo tua vescetur eis. Omnem medullam olei et vini ac frumenti quidquid offerunt primitiarum Domino tibi dedi. Universa frugum initia quas gignit humus et Domino deportantur cedent in usus tuos. Qui mundus est in domo tua vescetur eis. Omne quod ex voto reddiderint filii Israel tuum erit. Quidquid primum erumpit e vulva cunctae carnis quam offerunt Domino, sive ex hominibus sive de pecoribus fuerit, tui iuris erit: ita dumtaxat ut pro hominis primogenito pretium accipias et omne animal quod immundum est redimi facias. Cuius redemptio erit post unum mensem siclis argenti quinque pondere sanctuarii. Siclus viginti obolos habet. Primogenitum autem bovis et ovis et caprae non facies redimi, quia sanctificata sunt Domino. Sanguinem tantum eorum fundes super altare, et adipes adolebis in suavissimum odorem Domino. Carnes vero in usum tuum cedent. Sicut pectusculum consecratum et armus dexter tua erunt. Omnes primitias sanctuarii quas offerunt filii Israel Domino tibi dedi et filiis ac filiabus tuis iure perpetuo. Pactum salis est sempiternum coram Domino tibi ac filiis tuis. Dixitque Dominus ad Aaron: In terra eorum nihil possidebitis nec habebitis partem inter eos. Ego pars et hereditas tua in medio filiorum Israel. Filiis autem Levi dedi omnes decimas Israelis in possessionem pro ministerio quo serviunt mihi in tabernaculo foederis, ut non accedant ultra filii Israel ad tabernaculum, nec committant peccatum mortiferum. Solis filiis Levi in tabernaculo servientibus et portantibus peccata populi. Legitimum sempiternum erit in generationibus vestris. Nihil aliud possidebunt decimarum oblatione contenti, quas in usus eorum et necessaria separavi. Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Praecipe Levitis atque denuntia: Cum acceperitis a filiis

israhel decimas quas dedi vobis: primitias earum offerte domino
id est decimam partem decime. ut reputetur vobis in obla-
tionem primitiorum. Tam de areis quam de torcularibus
et universis quorum accipitis primitias offerte domino. et date a-
aron sacerdoti. Omnia que offeretis ex decimis et in donaria
domini separabitis optima et electa erunt. Dicesque ad eos. Si pre-
clara et meliora queque obtuleritis ex decimis. reputabitur
vobis quasi de area et torculari dederitis primitias. Et co-
medetis eas in omnibus locis vestris. tam vos quam familie vestre
quia pretium est pro ministerio quo servitis in tabernaculo testimo-
nii. Et non peccabitis super hoc egregia vobis et pinguia reser-
vantes. ne polluatis oblationes filiorum israhel et moriamini.

XIX. Locutusque est dominus ad moysen et aaron dicens. Ista est religio victi-
me quam constituit dominus. Precipe filiis israhel. ut adducant ad te
vaccam rufam etatis integre: in qua nulla sit macula
nec portaverit iugum. tradetisque eam eleazaro sacerdoti. Qui
eductam extra castra immolabit in conspectu omnium: et tinguens
digitum in sanguine eius asperget contra fores tabernaculi vii. vicibus.
Comburetque eam cunctis videntibus. tam pelle et carnibus eius
quam sanguine et fimo flamme tradentes. Lignum quoque cedrinum
et hysopum coccumque bis tinctum sacerdos mittet in flammam
que vaccam vorat. et tunc demum lotis vestibus et corpore suo in-
gredietur in castra. commaculatusque erit usque ad vesperam.
Sed et ille qui combusserit eam lavabit vestimenta sua et corpus. et
inmundus erit usque ad vesperam. Colliget autem vir mundus ci-
neres vacce et effundet eos extra castra in loco purissimo: ut
sint multitudini filiorum israhel in custodiam et in aquam aspersio-
nis: quia pro peccato vacca combusta est. Cumque laverit qui vacce
portaverat cineres vestimenta sua: immundus erit usque ad
vesperam. Habebunt hoc filii israhel et advene qui habitant
inter eos sanctum: iure perpetuo. Qui tetigerit cadaver hominis. et
propter hoc septem diebus fuerit immundus: aspergetur ex hac aqua
die tertio et septimo: et sic mundabitur. Si die tertio aspersus
non fuerit. septimo non poterit emundari. Omnis qui tetigerit hu-
mane anime morticinum. et aspersus hac commixtione non fuerit,
polluit tabernaculum domini et peribit ex israhel: quia aqua expia-
tionis non est aspersus. Immundus erit: et manebit spurci-
tia eius super eum. Ista est lex hominis: qui moritur in taberna-
culo. Omnes qui ingrediuntur tentorium illius. et universa vasa que
ibi sunt: polluta erunt vii. diebus. Vas quod non habuerit operculum
nec ligaturam desuper: immundum erit. Si quis tetigerit
in agro cadaver occisi hominis aut per se mortui sive os
illius vel sepulchrum. immundus erit vii. diebus. Tollent
de cineribus combustionis atque peccati. et mittent aquas vivas super
eos in vas. In quibus cum homo mundus tinxerit hysopum et asperget
eo omne tentorium. et cunctam supellectilem. et homines huiusce-
modi contagione pollutos. atque hoc modo mundus lustrabit
immundum tertio et septimo die. Expiatusque die septimo la-
vabit et se et vestimenta sua: et immundus erit usque ad vesperam.
Si quis hoc ritu non fuerit expiatus peribit anima illius de medio
ecclesie: quia sanctuarium domini polluit. et non est aqua lustrationis
aspersus. Erit hoc preceptum legitimum sempiternum. Ipse quoque
qui aspergit aquas lavabit vestimenta sua. Omnis qui tetigerit
aquas expiationis: immundus erit usque ad vesperam. Quicquid
tetigerit immundus: immundum fiet. Et anima que horum quippiam te-
tigerit: immunda erit usque ad vesperam.

XX. Veneruntque
filii israhel et omnis multitudo in desertum sin mense pri-
mo: et mansit populus in cades. Mortuaque est ibi maria:
et sepulta est in eodem loco. Cumque indigeret aqua
populus convenerunt adversum moysen et aaron: et versi in
seditionem dixerunt. Utinam perissemus inter
fratres nostros coram domino. Cur eduxistis ecclesiam domini in so-
litudinem. ut et nos et nostra iumenta moriamur? Quare
nos fecistis ascendere de egypto: et adduxistis ad
locum istum pessimum qui seri non potest. qui nec fi-
cum gignit. nec vineas nec malagranata: insuper
et aquam non habet ad bibendum. Ingressusque moyses
et aaron dimissa multitudine tabernaculum federis
corruerunt proni in terram: clamaveruntque ad dominum atque
dixerunt. Domine deus audi clamorem populi huius: et aperi eis
thesaurum tuum fontem aque vive: ut satiati cesset
murmuratio eorum. Et apparuit gloria domini super eos. Lo-
cutusque est dominus ad moysen dicens. Tolle virgam et congrega po-
pulum tu et aaron frater tuus: et loquimini ad petram coram eis.
et illa dabit aquas. Cumque eduxeris aquam de petra bi-
bet omnis multitudo et iumenta eius. Tulit igitur moyses vir-
gam que erat in conspectu domini. sicut preceperat ei. Congregata
multitudine ante petram: dixitque eis. Audite rebelles
et increduli. Num de petra hac vobis aquam poterimus
eicere? Cumque elevasset moyses manum percutiens bis
virga silicem: egresse sunt aque largissime: ita ut populus
biberet et iumenta eius. Dixitque dominus ad moysen et aaron.
Quia non credidistis mihi ut sanctificaretis me coram filiis
israhel non introducetis hos populos in terram quam dabo eis.
Hec est aqua contradictionis. ubi iurgati sunt filii israhel
contra dominum et sanctificatus est in eis. Misit interea nuntios
moyses de cades ad regem edom: qui dicerent. Hec
mandat frater tuus israhel. Nosti omnem laborem qui appre-
henderit nos: quomodo descenderint patres nostri in egyptum
et habitaverimus ibi multo tempore. afflixerintque nos
egyptii et patres nostros: et quomodo clamaverimus ad dominum et
exaudierit nos. miseritque angelum qui eduxerit nos de
egypto. Ecce in urbe cades que est in extremis finibus tuis
positi obsecramus: ut nobis transire liceat per terram tuam.
Non ibimus per agros nec per vineas. non bibemus aquas
de puteis tuis. sed gradiemur via publica. nec ad dexte-
ram nec ad sinistram declinantes: donec transeamus
terminos tuos. Cui respondit edom. Non transibis per me.
Alioquin armatus occurram tibi. Dixeruntque filii israhel. Per tritam
gradiemur viam. Et si biberimus aquas tuas nos et peco-
ra nostra: dabimus quod iustum est. Nulla erit in pretio difficultas:
tantum velociter transeamus. At ille respondit. Non transi-
bitis. Statimque egressus est obvius cum infinita multi-
tudine et manu forti: nec voluit adquiescere deprecanti
ut concederet transitum per fines suos. Quam ob rem devertit
ab eo israhel. Cumque castra movissent de cades: venerunt in mon-
tem hor: qui est in finibus terre edom. Ubi locutus est
dominus ad moysen. Pergat inquit aaron ad populos suos.
Non enim intrabit terram quam dedi filiis israhel. eo quod incredulus
fuerit ori meo ad aquas contradictionis. Tolle aaron et

queruerunt

Hor

filium eius cum eo: et duces eos in montem Hor. Cumque nudaveris patrem veste sua: indues ea Eleazarum filium eius. Et Aaron colligetur: et morietur ibi. Fecit Moyses sicut preceperat Dominus: et ascenderunt in montem Hor coram omni multitudine. Cumque Aaron spoliasset vestibus suis: induit eis Eleazarum filium eius. Illo mortuo in montis supercilio: descendit cum Eleazaro. Omnis autem multitudo videns occubuisse Aaron: flevit super eo triginta diebus per cunctas familias suas.

XXI

Quod cum audisset Chananeus rex Arad qui habitabat ad meridiem, venisse scilicet Israel per exploratorum viam: pugnavit contra illum, et victor existens duxit ex eo predam. At Israel voto se Domino obligans ait. Si tradideris populum istum in manu mea: delebo urbes eius. Exaudivitque Dominus preces Israel et tradidit Chananeum. Quem ille interfecit, subversis urbibus eius. Et vocavit nomen loci illius Horma: id est anathema. Profecti sunt autem de monte Hor per viam que ducit ad mare Rubrum: ut circumirent terram Edom. Et tedere cepit populum itineris ac laboris. Locutusque contra Deum et Moysen ait. Cur eduxisti nos de Egypto ut moreremur in solitudine? Deest panis, non sunt aque: anima nostra iam nauseat super cibo isto levissimo. Quam ob rem misit Dominus in populum ignitos serpentes. Ad quorum plagas et mortes plurimorum venerunt ad Moysen atque dixerunt. Peccavimus: quia locuti sumus contra Dominum et te. Ora ut tollat a nobis serpentes. Ad quorum plagas et mortes. Oravitque Moyses pro populo. Et locutus est Dominus ad eum. Fac serpentem eneum et pone eum pro signo. Qui percussus aspexerit eum: vivet. Fecit ergo Moyses serpentem eneum: et posuit eum pro signo. Quem cum percussi aspicerent: sanabantur. Profectique filii Israel: castrametati sunt in Oboth. Unde egressi fixere tentoria in Ieabarim in solitudine que respicit Moab contra orientalem plagam. Et inde moventes: venerunt ad torrentem Zareth. Quem relinquentes castrametati sunt contra Arnon que est in deserto et prominet in finibus Amorrei. Siquidem Arnon terminus est Moab: dividens Moabitas et Amorreos. Unde dicitur in libro bellorum Domini. Sicut fecit in mari Rubro: sic faciet in torrentibus Arnon. Scopuli torrentium inclinati sunt: ut requiescerent in Ar, et recumberent in finibus Moabitarum. Ex eo loco apparuit puteus super quo locutus est Dominus ad Moysen. Congrega populum: et dabo ei aquam. Tunc cecinit Israel carmen istud. Ascendat puteus. Concinebant: Puteus quem foderunt principes et paraverunt duces multitudinis in datore legis et in baculis suis. De solitudine Matthana: de Matthana Nahaliel: de Nahaliel in Bamoth. De Bamoth vallis est in regione Moab in vertice Phasga: et que respicit contra desertum. Misit autem Israel nuntios ad Seon regem Amorreorum dicens. Obsecro ut transire mihi liceat per terram tuam. Non declinabimus in agros et vineas: non bibemus aquas ex puteis. Via regia gradiemur: donec transeamus terminos tuos. Qui concedere noluit: ut transiret Israel per fines suos. Quin potius exercitu congregato egressus est obviam in desertum, et venit in Iasa: pugnavitque contra eum. A quo percussus est in ore gladii, et possessa est terra eius ab Arnon usque Ieboc et filios Ammon: quia forti presidio tenebantur termini Ammonitarum. Tulit ergo Israel omnes civitates eius: et habitavit in urbibus Amorrei, in Esebon scilicet et viculis eius. Urbs Esebon fuit regis Seon Amorrei: qui pugnavit contra regem Moab, et tulit omnem terram que ditionis illius fuerat usque Arnon. Idcirco dicitur in proverbio. Venite in Esebon. Edificetur et construatur civitas Seon. Ignis egressus est de Esebon, flamma de oppido Seon: et devoravit Ar Moabitarum et habitatores excelsorum Arnon. Ve tibi Moab: peristi popule Chamos. Dedit filios eius in fugam: et filias in captivitatem regi Amorreorum Seon. Iugum ipsorum disperiit ab Esebon usque Dibon. Lassi pervenerunt in Nophe: et usque Medaba. Habitavit itaque Israel in terra Amorrei. Misitque Moyses qui explorarent Iazer: cuius ceperunt viculos et possederunt habitatores. Verteruntque se et ascenderunt per viam Basan. Et occurrit eis Og rex Basan cum omni populo suo: pugnaturus in Edrai. Dixitque Dominus ad Moysen. Ne timeas eum: quia in manu tua tradidi illum et omnem populum ac terram eius. Faciesque illi sicut fecisti Seon regi Amorreorum habitatori Esebon. Percusserunt igitur et hunc cum filiis suis universumque populum eius usque ad internitionem: et possederunt terram illius.

XXII

Profectique castrametati sunt in campestribus Moab: ubi trans Iordanem Iericho sita est. Videns autem Balach filius Sephor omnia que fecerat Israel Amorreo, et quod pertimuissent eum Moabite, et impetum eius ferre non possent: dixit ad maiores natu Madian. Ita delebit hic populus omnes qui in nostris finibus commorantur: quomodo solet bos herbas usque ad radices carpere. Ipse erat eo tempore rex in Moab. Misit ergo nuntios ad Balaam filium Beor ariolum, qui habitabat super flumen terre filiorum Ammon: ut vocarent eum et dicerent. Ecce egressus est populus ex Egypto qui operuit superficiem terre, sedens contra me. Veni igitur et maledic populo huic: quia fortior me est: si quomodo possim percutere et eicere eum de terra mea. Novi enim quod benedictus sit cui benedixeris: et maledictus in quem maledicta congesseris. Perrexerunt seniores Moab et maiores natu Madian habentes divinationis pretium in manibus. Cumque venissent ad Balaam et narrassent ei omnia verba Balach: ille respondit. Manete hic nocte: et respondebo quicquid mihi dixerit Dominus. Manentibus illis apud Balaam: venit Deus et ait ad eum. Quid sibi volunt homines isti apud te? Respondit. Balach filius Sephor rex Moabitarum misit ad me dicens. Ecce populus qui egressus est de Egypto operuit superficiem terre. Veni et maledic ei: si quomodo possim pugnans abigere eum. Dixitque Deus ad Balaam. Noli ire cum eis: neque maledicas populo: quia benedictus est. Qui mane consurgens dixit ad principes. Ite in terram vestram: quia prohibuit me Deus venire vobiscum. Reversi principes dixerunt ad Balach. Noluit Balaam venire nobiscum. Rursum ille multo plures et nobiliores quam ante miserat misit. Qui cum venissent ad Balaam dixerunt. Sic dicit Balach filius Sephor. Ne cuncteris venire ad me. Paratus sum honorare te: et quicquid volueris dare. Veni: et maledic populo isti. Res-

Serpens

pondit balaam. Si dederit mihi balach plenam domum
suam argenti et auri: non potero immutare verbum domini
dei mei: ut vel plus vel minus loquar. Obsecro: ut hic
maneatis et hac nocte: ut scire queam quid mihi rursum respondeat
dominus. Venit ergo deus ad balaam nocte: et ait ei. Si vocare
te venerunt homines isti: surge et vade cum eis: ita dumtaxat
ut quod tibi precepero facias. Surrexit balaam mane: et strata asina
profectus est cum eis. Et iratus est deus. Stetitque angelus domini in via
contra balaam qui sedebat asine: et duos pueros habebat secum.
Cernens asina angelum stantem in via evaginato gladio
avertit se de itinere: et ibat per agrum. Quam cum verberaret
balaam et vellet ad semitam reducere: stetit angelus in an-
gustiis duarum maceriarum quibus vinee cingebantur. Quem vi-
dens asina iunxit se parieti: et attrivit sedentis pedem.
At ille iterum verberabat: et nichilominus angelus ad lo-
cum angustum transiens ubi nec ad dexteram nec ad sinistram
poterat deviari: obvius stetit. Cumque vidisset asina stantem
angelum: concidit sub pedibus sedentis. Qui iratus vehe-
mentius: cedebat fuste latera eius. Aperuitque dominus os asi-
ne: et locuta est. Quid feci tibi? Cur percutis me ecce iam tertio?
Respondit balaam. Quia commeruisti: et illusisti mihi. Uti-
nam haberem gladium: ut percuterem te. Dixit asina. Nonne
animal tuum sum cui semper sedere consuevisti usque in presentem
diem? Dic quid simile umquam fecerim tibi. At ille ait. Numquam.
Protinus aperuit dominus oculos balaam: et vidit angelum stan-
tem in via evaginato gladio: adoravitque eum pronus in terram.
Cui angelus. Cur inquit tertio verberas asinam tuam? Ego
veni: ut adversarer tibi: quia perversa est via tua: michique contraria.
Et nisi asina declinasset de via dans locum resistenti: te occi-
dissem et illa viveret. Dixit balaam. Peccavi: nesciens quod
tu stares contra me. Et nunc si displicet tibi ut vadam: revertar.
Ait angelus. Vade cum istis: et cave ne aliud quam precepero
loquaris. Ivit igitur cum principibus. Quod cum audisset balach: egressus
sus est in occursum eius in oppido moabitarum: quod situm est in ex-
tremis finibus arnon. Dixitque ad balaam. Misi nuntios: ut
vocarent te. Cur non statim venisti ad me? An quia mercedem
adventui tuo reddere nequeo? Cui ille respondit. Ecce adsum.
Numquid loqui potero aliud: nisi quod deus posuerit in ore meo?
Perrexerunt igitur simul: et venerunt in urbem que in extremis regni eius
finibus erat. Cumque occidisset balach boves et oves: misit ad bala-
am et principes qui cum eo erant munera. Mane autem facto: duxit
eum ad excelsa baal: et intuitus est extremam partem populi. Dixitque
balaam ad balach. Edifica mihi hic septem aras: et para totidem
vitulos: eiusdemque numeri arietes. Cumque fecisset iuxta ser-
monem balaam: imposuerunt simul vitulum et arietem super aram.
Dixitque balaam ad balach. Sta paulisper iuxta holocaustum tuum:
donec vadam si forte occurrat mihi dominus: et quodcumque imperaverit loquar
tibi. Cumque abisset velociter: occurrit ei deus. Locutusque est ad eum bala-
am. Septem inquit aras erexi: et imposui vitulum et arie-
tem desuper. Dominus autem posuit verbum in ore eius: et ait. Revertere
ad balach: et hec loqueris. Reversus invenit stantem balach iux-
ta holocaustum suum: et omnes principes moabitarum. Adsump-
taque parabola sua dixit. De aram adduxit me balach rex
moabitarum de montibus orientis. Veni inquit et maledic ia-
cob: propera et detestare israel. Quomodo maledicam cui non maledixit

deus? Qua ratione detester: quem dominus non detestatur? De
summis silicibus videbo eum: et de collibus considerabo illum.
Populus solus habitabit: et inter gentes non reputabitur.
Quis dinumerare possit pulverem iacob: et nosse
numerum stirpis israel? Moriatur anima mea
morte iustorum: et fiant novissima mea horum similia.
Dixitque balach ad balaam. Quid est hoc quod agis?
Ut malediceres inimicis meis vocavi te: et tu econtrario
benedicis eis. Cui ille respondit. Num aliud pos-
sum loqui: nisi quod iusserit dominus? Dixit ergo balach. Ve-
ni mecum in alterum locum unde partem israel videas:
et totum videre non possis: et inde maledicito ei. Cumque
duxisset eum in locum sublimem super verticem montis pha-
ga: edificavit balaam septem aras: et impositis supra vitu-
lo atque ariete dixit ad balach. Sta hic iuxta holocaustum
tuum: donec ego pergam obvius. Cui cum dominus occurrisset
posuissetque in ore eius verbum: ait. Revertere ad balach: et hec
loqueris ei. Reversus invenit eum stantem iuxta holocau-
stum suum: et principes moabitarum cum eo. Ad quem ba-
lach. Quid inquit locutus est dominus? At ille assumpta pa-
bola sua ait. Sta balach: et ausculta. Audi fili sep-
phor. Non est deus quasi homo ut mentiatur: nec ut filius
hominis ut mutetur. Dixit ergo et non faciet? Locutus est et non im-
plebit? Ad benedicendum ductus sum: benedictionem prohi-
bere non valeo. Non est idolum in iacob: nec videtur si-
mulachrum in israel. Dominus deus eius cum eo est: et clangor vi-
ctorie regis in illo est. Deus eduxit illum de egypto: cuius
fortitudo similis est rinocerotis. Non est augurium in iacob
nec divinatio in israel. Temporibus suis dicetur iacob et israeli:
quid operatus sit deus. Ecce populus ut leena consurget: et quasi
leo erigetur. Non accubabit donec devoret predam:
et occisorum sanguinem bibat. Dixitque balach ad
balaam. Nec maledicas ei nec benedicas. Et ille. Non-
ne ait dixi tibi: quod quicquid mihi deus imperaret hoc facerem?
Et ait balach ad eum. Veni et ducam te ad alium locum:
si forte placeat deo ut inde maledicas eis. Cumque duxisset
eum super verticem montis phogor: qui respicit solitu-
dinem: dixit ei balaam. Edifica mihi hic septem aras: et
para totidem vitulos et arietes eiusdemque numeri arietes.
Fecitque balach ut balaam dixerat: imposuitque vitu-
los et arietes per singulas aras. Cumque vidisset balaam quod
placeret domino ut benediceret israheli: nequaquam abiit ut
ante pergeret ut augurium quereret: sed dirigens
contra desertum vultum suum: et elevans oculos vidit israel
in tentoriis commorantem per tribus suas: et irruente in se spiritu dei
adsumpta parabola ait. Dixit balaam filius beor: dixit homo
cuius obturatus est oculus: dixit auditor sermonum dei: qui vi-
sionem omnipotentis intuitus est: qui cadit et sic aperiuntur
oculi eius. Quam pulchra tabernacula tua iacob: et ten-
toria tua israel. Ut valles nemorose: ut horti iuxta
fluvios irrigui: et ut tabernacula que fixit dominus: quasi
cedri prope aquas. Fluet aqua de situla eius: et semen illius
erit in aquas multas. Tolletur propter agag rex eius:
et auferetur regnum illius. Deus eduxit illum de egypto:
cuius fortitudo similis est rinocerotis. Devorabunt gentes

sma

XXIII

XXIIII

xxiiii

bndicat

hostes illius, ossaque eorum confringent, et perforabunt sagittis. Accubans dormivit ut leo, et quasi leena, quam suscitare nullus audebit. Qui benedixerit tibi, erit et ipse benedictus: qui maledixerit, in maledictione reputabitur. Iratusque balach contra balaam, complosis manibus ait: Ad maledicendum inimicis meis vocavi te, quibus econtrario benedixisti. Revertere ad locum tuum. Decreveram quidem magnifice honorare te, sed dominus privavit te honore disposito. Respondit balaam ad balach: Nonne nuntiis tuis quos misisti ad me dixi: Si dederit mihi balach plenam domum suam argenti et auri, non potero preterire sermonem domini dei mei, ut vel boni quid vel mali proferam ex corde meo: sed quicquid dominus dixerit, hoc loquar? Verumtamen pergens ad populum meum, dabo consilium quid populus tuus populo huic faciat extremo tempore. Sumpta igitur parabola, rursum ait: Dixit balaam filius beor: dixit homo cuius obturatus est oculus: dixit auditor sermonum dei, qui novit doctrinam altissimi, et visiones omnipotentis videt, qui cadens apertos habet oculos: Videbo eum, sed non modo: intuebor illum, sed non prope. Orietur stella ex iacob, et consurget virga de israel: et percutiet duces moab, vastabitque omnes filios seth. Et erit idumea possessio eius: hereditas seir cedet inimicis suis: israel vero fortiter aget. De iacob erit qui dominetur, et perdat reliquias civitatis. Cumque vidisset amalech, assumens parabolam ait: Principium gentium amalech, cuius extrema perdentur. Vidit quoque cineum: et assumpta parabola ait: Robustum quidem est habitaculum tuum: sed si in petra posueris nidum tuum, et fueris electus de stirpe cain, quamdiu poteris permanere? Assur enim capiet te. Assumptaque parabola iterum locutus est: Heu quis victurus est, quando ista faciet deus? Venient in trieribus de italia, superabunt assyrios, vastabuntque hebreos, et ad extremum etiam ipsi peribunt. Surrexitque balaam, et reversus est in locum suum: balach quoque via qua venerat rediit.

Stella

XXV

phogor

Morabatur autem eo tempore israel in setthim, et fornicatus est populus cum filiabus moab, que vocaverunt eos ad sacrificia sua. At illi comederunt, et adoraverunt deos earum. Initiatusque est israel beelphegor: et iratus dominus, ait ad moysen: Tolle cunctos principes populi, et suspende eos contra solem in patibulis, ut avertatur furor meus ab israel. Dixitque moyses ad iudices israel: Occidat unusquisque proximos suos, qui initiati sunt beelphegor. Et ecce unus de filiis israel intravit coram fratribus suis ad scortum madianitem, vidente moyse et omni turba filiorum israel, qui flebant ante fores tabernaculi. Quod cum vidisset phinees filius eleazari filii aaron sacerdotis, surrexit de medio multitudinis, et arrepto pugione ingressus est post virum israhelitem in lupanar, et perfodit ambos simul, virum scilicet et mulierem in locis genitalibus. Cessavitque plaga a filiis israel: et occisi sunt viginti quattuor milia hominum. Dixitque dominus ad moysen: Phinees filius eleazari filii aaron sacerdotis avertit iram meam a filiis israel: quia zelo meo commotus est contra eos, ut non ipse delerem filios israel in zelo meo. Idcirco loquere ad eum: Ecce do ei pacem federis mei, et erit tam ipsi quam semini illius pactum sacerdotii sempiternum, quia zelatus est pro deo suo, et expiavit scelus filiorum israel. Erat autem nomen viri israhelite, qui occisus est cum madianite, zambri filius salu, dux de cognatione et tribu symeonis. Porro mulier madianitis que pariter interfecta est, vocabatur chozbi, filia sur principis nobilissimi madianitarum. Locutusque est dominus ad moysen, dicens: Hostes vos sentiant madianite, et percutite eos: quia et ipsi hostiliter egerunt contra vos, et decepere insidiis per idolum beelphegor, et chozbi filiam ducis madian sororem suam, que percussa est in die plage pro sacrilegio phogor.

XXVI

Postquam noxiorum sanguis effusus est, dixit dominus ad moysen et eleazarum filium aaron sacerdotem: Numerate omnem summam filiorum israel a viginti annis et supra, per domos et cognationes suas, cunctos qui possunt ad bella procedere. Locuti sunt itaque moyses et eleazar sacerdos in campestribus moab super iordanem contra iericho, ad eos qui erant a xx annis et supra, sicut dominus imperaverat: quorum iste est numerus. Ruben primogenitus israel. Huius filius enoch, a quo familia enochitarum: et phallu, a quo familia esronitarum: et charmi, a quo familia charmitarum. Hee sunt familie de stirpe ruben: quarum numerus inventus est xl tria milia et septingenti xxx. Filius phalu, heliab. Huius filii, namuhel et dathan et abyron. Isti sunt dathan et abyron principes populi qui surrexerunt contra moysen et aaron in seditione chore, quando adversus dominum rebellaverunt: et aperiens terra os suum devoravit chore, morientibus plurimis, quando combussit ignis ducentos quinquaginta viros. Et factum est grande miraculum, ut chore pereunte, filii eius non perirent. Filii symeon per cognationes suas: Namuhel, ab hoc familia namuhelitarum: Iamin, ab hoc familia iaminitarum: Iachin, ab hoc familia iachinitarum: Zare, ab hoc familia zareitarum: Saul, ab hoc familia saulitarum. Hee sunt familie de stirpe symeon, quarum omnis numerus fuit xx duo milia ducentorum. Filii gad per cognationes suas: Sephon, ab hoc familia sephonitarum: Aggi, ab hoc familia aggitarum: Suni, ab hoc familia sunitarum: Ozni, ab hoc familia oznitarum: Heri, ab hoc familia heritarum: Arod, ab hoc familia aroditarum: Arihel, ab hoc familia arihelitarum. Iste sunt familie gad, quarum omnis numerus fuit xl milia quingentorum. Filii iuda her et onan, qui ambo mortui sunt in terra chanaan. Fueruntque filii iuda per cognationes suas: Sela, a quo familia selaitarum: Phares, a quo familia pharesitarum: Zare, a quo familia zareitarum. Porro filii phares: Esrom, a quo familia esromitarum: et amul, a quo familia amulitarum. Iste sunt familie iuda, quarum omnis numerus fuit lxx vi milia quingentorum. Filii ysachar per cognationes suas: Thola, a quo familia tholaitarum: Phua, a quo familia phuaitarum: Iasub, a quo familia iasu-

bitarum. Semram: a quo familia semramitarum. Hee sunt cognationes ysachar, quarum numerus fuit: sexaginta quattuor milia trecentorum. Filii zabulon per cognationes suas. Sared: a quo familia sareditarum. Helon: a quo familia helonitarum. Ialel: a quo familia ialelitarum. Hee sunt cognationes zabulon, quarum numerus fuit sexaginta milia quingentorum. Filii ioseph per cognationes suas: manasses et effraim. De manasse ortus est machir: a quo familia machiritarum. Machir genuit galaad: a quo familia galaaditarum. Galaad habuit filios iezer, a quo familia iezeritarum. Et helec a quo familia helecitarum. Et asriel a quo familia asrielitarum. Et sechem a quo familia sechemitarum. Et semida a quo familia semidaitarum. Et epher a quo familia epheritarum. Fuit autem epher pater salphaad: qui filios non habebat sed tantum filias: quarum ista sunt nomina: maala et noa et egla et melcha et thersa. Hee sunt familie manasse: et numerus earum quinquaginta duo milia septingentorum. Filii autem ephraim per cognationes suas fuerunt hii. Suthala a quo familia suthalaitarum. Becher: a quo familia becheritarum. Tehen: a quo familia tehenitarum. Porro filius suthala fuit heran: a quo familia heranitarum. Hee sunt cognationes filiorum ephraim. Quarum numerus fuit triginta duo milia quingentorum. Isti sunt filii ioseph per familias suas. Filii beniamin in cognationibus suis. Bale: a quo familia baleitarum. Azbel: a quo familia azbelitarum. Ahiram: a quo familia ahiramitarum. Supham: a quo familia suphamitarum. Filii bale: hered et noeman. De hered familia hereditarum. De noeman: familia noemanitarum. Hii sunt filii beniamin per cognationes suas. Quorum numerus fuit quadraginta quinque milia sescentorum. Filii dan per cognationes suas. Suham: a quo familia suhamitarum. Hee cognationes dan per familias suas. Omnes fuere suhamite: quarum numerus erat sexaginta quattuor milia quadringentorum. Filii aser per cognationes suas. Iemna: a quo familia iemnaitarum. Iesui: a quo familia iesuitarum. Brie: a quo familia brieitarum. Filii brie: haber a quo familia haberitarum. Et melchiel a quo familia melchielitarum. Nomen autem filie aser: sara. Et numerus eorum quinquaginta tria milia quadringentorum. Filii neptalim per cognationes suas. Iessihel: a quo familia iessielitarum. Guni: a quo familia gunitarum. Iesser a quo familia iesseritarum. Sellem: a quo familia sellemitarum. Hee sunt familie filiorum neptalim per cognationes suas. Quorum numerus fuit quadraginta quinque milia quadringentorum. Ista est summa filiorum israel qui recensiti sunt: sescenta milia et mille septingenti triginta. Locutusque est dominus ad moysen dicens. Istis dividetur terra iuxta numerum vocabulorum: in possessiones suas. Pluribus maiorem partem dabis: et paucioribus minorem. Singulis sicut nunc recensiti sunt tradetur possessio: ita dumtaxat ut sors terram tribubus dividat et familiis. Quicquid sorte contigerit: hoc vel plures accipiant vel pauciores. Hic quoque est numerus filiorum levi per familias suas. Gerson: a quo familia gersonitarum. Caath: a quo familia caathitarum. Merari: a quo familia meraritarum. Hee sunt familie levi: familia lobni, familia hebroni, familia mooli, familia musi, familia core. At vero caath genuit amram: qui habuit uxorem iochabeth filiam levi: que nata est ei in egypto. Hec genuit viro suo amram filios, aaron et moysen et mariam sororem eorum. De aaron orti sunt nadab et abiu: et eleazar et ithamar. Quorum nadab et abiu mortui sunt: cum obtulissent ignem alienum coram domino. Fueruntque omnes qui numerati sunt viginti tria milia: generis mas-

culini ab uno mense et supra: qui non sunt recensiti inter filios israel, nec eis cum ceteris data possessio est. Hic est numerus filiorum israel: qui descripti sunt a moyse et eleazaro sacerdote in campestribus moab supra iordanem contra iericho. Inter quos nullus fuit eorum: qui ante numerati sunt a moyse et aaron in deserto synai. Predixerat enim dominus: quod omnes morerentur in solitudine. Nullusque remansit ex eis: nisi chaleb filius iephone et iosue filius nun. Accesserunt autem filie salphaad filii hepher filii galaad filii machir filii manasse, qui filius fuit ioseph. Quarum sunt nomina maala et noa et egla et melcha et thersa. Steteruntque coram moyse et eleazaro sacerdote et cunctis principibus populi ad ostium tabernaculi federis, atque dixerunt. Pater noster mortuus est in deserto: nec fuit in seditione que concitata est contra dominum sub chore: sed in peccato suo mortuus est. Hic non habuit mares filios. Cur tollitur nomen illius de familia sua: quia non habuit filium? Date nobis possessionem: inter cognatos patris nostri. Retulitque moyses causam earum ad iudicium domini. Qui dixit ad eum. Iustam rem postulant filie salphaad. Da eis possessionem inter cognatos patris sui: et ei in hereditate succedant. Ad filios autem israel loqueris hec. Homo cum mortuus fuerit absque filio: ad filiam eius transibit hereditas. Si filiam non habuerit: habebit successores fratres suos. Quod si et fratres non habuerit: dabitis hereditatem fratribus patris eius. Sin autem nec patruos habuerit: dabitur hereditas his qui ei proximi sunt. Eritque hoc filiis israel sanctum lege perpetua sicut precepit dominus moysi. Dixit quoque dominus ad moysen. Ascende in montem istum abarim: et contemplare inde terram quam daturus sum filiis israel. Cumque videris eam: ibis et tu ad populum tuum, sicut ivit frater tuus aaron: quia offendistis me in deserto sin in contradictione multitudinis: nec sanctificare me voluistis coram ea super aquas. Hee sunt aque contradictionis in cades: in deserto sin. Cui respondit moyses. Provideat dominus deus spirituum omnis carnis hominem qui sit super multitudinem hanc: et possit exire et intrare ante eos et educere illos vel introducere, ne sit populus domini sicut oves absque pastore. Dixitque dominus ad eum. Tolle iosue filium nun virum in quo est spiritus dei et pone manum tuam super eum. Qui stabit coram eleazaro sacerdote et omni multitudine: et dabis ei precepta cunctis videntibus et partem glorie tue ut audiat eum omnis synagoga filiorum israel. Pro hoc si quid agendum erit: eleazar sacerdos consulet dominum. Ad verbum eius egredietur et ingredietur ipse et omnes filii israel cum eo: et cetera multitudo. Fecit moyses ut preceperat dominus. Cumque tulisset iosue statuit eum coram eleazaro sacerdote et omni frequentia populi: et impositis capiti eius manibus cuncta replicavit que mandaverat dominus. Dixit quoque dominus ad moysen. Precipe filiis israel et dices ad eos. Oblationem meam et panes et incensum odoris suavissimi offerte per tempora sua. Hec sunt sacrificia que offerre debetis.

XXVII. Nume

XXVIII.

iuge

agnos anniculos immaculatos duos cotidie in ho
locaustum sempiternum. Unum offeretis mane, et alterum
ad vesperam et decimam partem ephi simile que conspersa
sit oleo purissimo et habeat quartam partem hin.
Holocaustum iuge est, quod obtulistis in monte Synai
in odorem suavissimum incensi domini. Et libabitis vini
quartam partem hin per agnos singulos in sanctuario domini.
Alterumque agnum similiter offeretis ad vesperam iuxta
omnem ritum sacrificii matutini et libamentorum eius: ob
lationem suavissimi odoris domino. Die autem sabbati
offeretis agnos duos anniculos immaculatos et du
as decimas simile oleo conspersae in sacrificio et liba que rite
funduntur per singula sabbata in holocausto sempiterno.
In kalendis autem id est in mensium exordiis offeretis ho
locaustum domino: vitulos de armento duos, arietem unum,
agnos anniculos VII immaculatos, et tres decimas
simile oleo conspersae per singulos arietes et decimam
decime simile ex oleo in sacrificio per agnos singulos.
Holocaustum suavissimi odoris atque incensi domino. Liba
mina autem vini que per singulas fundenda sunt victimas
ista erunt: media pars hin per vitulos singulos, tertia
per arietem, quarta per agnum. Hoc erit holocaustum
per omnes menses qui sibi anno vertente succedunt.
Hircus quoque offeretur domino pro peccatis in holocaustum
sempiternum cum libaminibus suis. Mense autem primo quarta
decima die mensis phase domini erit, et quintadecima die
sollempnitas. Septem diebus vescentur azimis, quarum
dies prima venerabilis et sancta erit. Omne opus servile non
facietis in ea. Offeretisque incensum holocaustum domino
vitulos de armento duos, arietem unum, agnos anniculos
immaculatos VII et sacrificia singulorum ex simila que
conspersa sit oleo tres decimas per singulos vitulos et duas
decimas per arietem et decimam decime per agnos sin
gulos id est per VII agnos et hircum pro peccato unum ut ex
pietur pro vobis, preter holocaustum matutinum quod semper
offeretis. Ita facietis per singulos dies septem dierum
in fomitem ignis et in odorem suavissimum domino qui sur
get de holocausto et de libationibus singulorum. Dies quoque
septimus celeberrimus et sanctus erit vobis. Omne opus
servile non facietis in eo. Dies etiam primitivorum quando offer
tis novas fruges domino expletis ebdomadibus venerabilis
et sancta erit. Omne opus servile non facietis in ea. Offeretisque
holocaustum in odorem suavissimum domino: vitulos de armen
to duos, arietem unum et agnos anniculos immaculatos
septem atque in sacrificiis eorum simile oleo conspersae tres
decimas per singulos vitulos, per arietes duas decimas,
per agnos decimam decime qui simul sunt agni septem.
Hircum quoque qui mactatur pro expiatione preter holo
caustum sempiternum et liba eius. Immaculata offeretis
omnia cum libationibus suis. Mensis etiam septimi prima
dies venerabilis et sancta erit vobis. Omne opus servile non facie
tis in ea, quia dies clangoris est et tubarum. Offeretisque ho
locaustum in odorem suavissimum domino: vitulum de armento
unum, arietem unum, agnos anniculos immaculatos
VII et in sacrificiis eorum simile oleo conspersae tres decimas

XXIX

hicana

per singulos vitulos, duas decimas per arietem, unam deci
mam per agnum qui simul sunt agni VII, et hircum pro pec
cato qui offertur in expiationem populi, preter holocaustum
kalendarum cum sacrificiis suis et holocaustum sempiternum
cum libationibus suis. Hisdem ceremoniis offeretis in
odorem suavissimum incensum domino. Decima quoque
dies mensis huius septimi erit vobis sancta atque vene
rabilis et affligetis animas vestras. Omne opus servile
non facietis in ea. Offeretisque holocaustum domino in odorem
suavissimum: vitulum de armento unum, arietem unum,
agnos anniculos immaculatos VII et in sacrificiis
eorum simile oleo conspersae tres decimas per vitulos sin
gulos, duas decimas per arietem, decimam decime
per agnos singulos qui sunt simul VII agni, et hircum pro
peccato absque his que offerri pro delicto solent in expiatione
et holocaustum sempiternum in sacrificio et libaminibus
eorum. Quintadecima vero die mensis septimi que vobis e
rit sancta atque venerabilis omne opus servile non facietis in ea
sed celebrabitis sollempnitatem domino VII diebus. Offeretisque
holocaustum in odorem suavem domino: vitulos de armento trede
cim immaculatos, arietes duos, agnos anniculos
XIIII immaculatos et in libamentis eorum simile oleo conspersae
tres decimas per vitulos singulos qui sunt simul vituli
tredecim et duas decimas arieti uno id est simul arietibus
duobus et decimam decime agnis singulis qui sunt simul
agni quattuordecim, et hircum pro peccato absque holocausto
sempiterno et sacrificio et libamine eius. In die altero
offeres vitulos de armento XII, arietes duos, agnos anni
culos immaculatos XIIII, sacrificiaque et libamina sin
gulorum per vitulos et arietes et agnos rite celebrabis et
hircum pro peccato absque holocausto sempiterno sacrificio
que eius et libamine. Die tertio offeres vitulos XI et ari
etes duos, agnos anniculos immaculatos XIIII, sa
crificiaque et libamina singulorum per vitulos et arietes et ag
nos rite celebrabis, et hircum pro peccato absque holocausto
sempiterno et sacrificio et libamine eius. Die quarto offe
res vitulos decem, arietes duos, agnos anniculos immacu
latos XIIII, sacrificiaque eorum et libamina singulorum per vitulos et ari
etes et agnos rite celebrabis, et hircum pro peccato absque h. s. sacri
ficioque eius et libamine. Die quinto offeres vitulos IX,
arietes duos, agnos anniculos immaculatos XIIII, s. et liba singulorum per vitulos
et arietes et agnos rite celebrabis et hircum pro peccato a. h. s. sacrificioque eius
et libamine. Die sexto offeres vitulos octo, arietes duos, ag
nos anniculos immaculatos XIIII, s. et l. s. per vitulos et arietes et agnos rite celebrabis et
h. p. p. a. h. s. s. eius et libamina. Die septimo offeres vitu
los VII, arietes duos, a. an. im. XIIII, s. et l. s. p. v. et a. et a.
r. c. et h. p. p. a. h. s. s. eius et lib. Die octavo qui est celeber
rimus omne opus servile non facietis, offerentes holocaustum in
odorem suavem domino: vitulum unum, arietem unum, agnos anni
culos immaculatos VII, sacrificiaque et lib. singulorum per vitulos et arie
tes et agnos rite celebrabis et hircum pro peccato absque ho
locausto sempiterno sacrificioque eius et libamine. Hec offere
tis domino in sollempnitatibus vestris preter vota et oblationes
spontaneas in holocausto et sacrificio in libamine in ho
stiis pacificis. Narravitque Moyses filiis Israhel omnia

XXX

quae ei Dominus imperaverat. Et locutus est ad principes tribuum filiorum Israel: Iste est sermo quem praecepit Dominus. Si quis virorum votum Domino voverit aut se constrinxerit iuramento, non faciet irritum verbum suum, sed omne quod promisit implebit. Mulier si quippiam voverit et se constrinxerit iuramento, quae est in domo patris sui et in aetate adhuc puellari, si cognoverit pater votum quod pollicita est et iuramentum quo obligavit animam suam et tacuerit, voti rea erit. Quicquid pollicita est et iuravit, opere complebit. Sin autem statim ut audierit contradixerit pater, et vota et iuramenta eius irrita erunt, nec obnoxia tenebitur sponsioni, eo quod contradixerit pater. Si maritum habuerit et voverit aliquid et semel verbum de ore eius egrediens animam illius obligaverit iuramento, quo die audierit vir et non contradixerit, voti rea erit. Reddet quodcumque promiserat. Sin autem audiens statim contradixerit et irritas fecerit pollicitationes eius verbaque quibus obstrinxerat animam suam, propitius erit ei Dominus. Vidua et repudiata quicquid voverint reddent. Uxor in domo viri cum se voto constrinxerit et iuramento, si audierit vir et tacuerit nec contradixerit, non tenebitur promissionis rea, quia maritus contradixit, Dominus ei propitius erit. Si voverit et iuramento se constrinxerit ut per ieiunium vel ceterarum rerum abstinentiam affligat animam suam, in arbitrio viri erit ut faciat sive non faciat. Quod si audiens vir tacuerit et in alterum diem distulerit sententiam, quicquid voverat atque promiserat reddet, quia statim ut audivit tacuit. Sin autem contradixerit postquam rescivit, portabit ipse iniquitatem eius. Istae sunt leges quas constituit Dominus Moysi inter virum et uxorem, inter patrem et filiam quae in puellari adhuc aetate est vel quae manet in parentis domo.

Votum

sponsioni reddet quodcumque promiserat. Sin autem extemplo contradixerit:

XXXI

Locutusque est Dominus ad Moysen dicens: Ulciscere prius filios Israel de Madianitis, et sic colligeris ad populum tuum. Statimque Moyses: Armate, inquit, ex vobis viros ad pugnam, qui possint ultionem Domini expetere de Madianitis. Mille viri de singulis tribubus eligantur Israel qui mittantur ad bellum. Dederuntque millenos de singulis tribubus, id est duodecim milia expeditorum ad pugnam, quos misit Moyses cum Finees filio Eleazari sacerdotis; vasa quoque sancta et tubas ad clangendum tradidit ei. Cumque pugnassent contra Madianitas atque vicissent, omnes mares occiderunt, et reges eorum Evi et Recem et Sur et Ur et Rebe, quinque principes gentis; Balaam quoque filium Beor interfecerunt gladio. Ceperuntque mulieres eorum et parvulos omniaque pecora et cunctam supellectilem; quicquid habere potuerant depopulati sunt. Tam urbes quam viculos et castella flamma consumpsit. Et tulerunt praedam et universa quae ceperant tam ex hominibus quam ex iumentis, et adduxerunt ad Moysen et ad Eleazarum sacerdotem et ad omnem multitudinem filiorum Israel. Reliqua autem utensilia portaverunt ad castra in campestribus Moab iuxta Iordanem contra Iericho. Egressi sunt autem Moyses et Eleazar sacerdos et omnes principes synagogae in occursum eorum extra castra. Iratusque Moyses principibus exercitus, tribunis et centurionibus qui venerant de bello, ait: Cur feminas reservastis? Nonne istae sunt quae deceperunt filios Israel ad suggestionem Balaam et praevaricari vos fecerunt in Domino super peccato Phogor, unde et percussus est populus? Ergo cunctos interficite quicquid est generis masculini,

Contra Madian

et parvulos et mulieres quae noverunt viros in coitu iugulate; puellas autem et omnes feminas virgines reservate vobis, et manete extra castra septem diebus. Qui occiderit hominem vel occisum tetigerit, lustrabitur die tertio et septimo. Et de omni praeda sive vestimentum fuerit sive vas et aliquid in utensilia praeparatum de caprarum pellibus et pilis et ligno expiabitur. Eleazar quoque sacerdos ad viros exercitus qui pugnaverant sic locutus est: Hoc est praeceptum legis quod mandavit Dominus Moysi. Aurum et argentum et aes et ferrum et stagnum et plumbum et omne quod potest transire per flammas igne purgabitur; quicquid autem ignem non potest sustinere aqua sanctificationis expiabitur. Et lavabitis vestimenta vestra die septimo et purificati postea castra intrabitis. Dixit quoque Dominus ad Moysen: Tollite summam eorum quae capta sunt ab homine usque ad pecus, tu et Eleazar sacerdos et principes vulgi, dividesque ex aequo praedam inter eos qui pugnaverunt et egressi sunt ad bellum et inter omnem reliquam multitudinem. Et separabis partem Domino ab his qui pugnaverunt et fuerunt in bello, unam animam de quingentis tam ex hominibus quam ex bubus et asinis et ovibus, et dabis eam Eleazaro sacerdoti, quia primitiae Domini sunt. Ex media quoque parte filiorum Israel accipies quinquagesimum caput hominum et boum et asinorum et ovium cunctorumque animantium, et dabis ea Levitis qui excubant in custodiis tabernaculi Domini. Feceruntque Moyses et Eleazar sacerdos sicut praeceperat Dominus. Fuit autem praeda quam exercitus ceperat ovium sescenta septuaginta quinque milia, boum septuaginta duo milia, asinorum sexaginta milia et mille, animae hominum sexus feminei quae non cognoverant viros triginta duo milia. Dataque est media pars his qui in proelio fuerant, ovium trecenta triginta septem milia quingenta, e quibus in partem Domini supputatae sunt oves sescentae septuaginta quinque; et de bubus triginta sex milibus boves septuaginta duo; de asinis triginta milibus quingentis asini sexaginta unus; de animabus hominum sedecim milibus cesserunt in partem Domini triginta duae animae. Tradiditque Moyses numerum primitiarum Domini Eleazaro sacerdoti sicut ei fuerat imperatum, ex media parte filiorum Israel quam separaverat his qui in proelio fuerant. De media vero parte quae contigerat reliquae multitudini, id est de ovibus trecentis triginta septem milibus quingentis, et de bubus triginta sex milibus, et de asinis triginta milibus quingentis, et de hominibus sedecim milibus, tulit Moyses quinquagesimum caput et dedit Levitis qui excubabant in tabernaculo Domini, sicut praeceperat Dominus. Cumque accessissent principes exercitus ad Moysen et tribuni centurionesque, dixerunt: Nos servi tui recensuimus numerum pugnatorum quos habuimus sub manu nostra, et ne unus quidem defuit. Ob hanc causam offerimus in donariis Domini singuli quod in praeda auri potuimus invenire, periscelidas et armillas, anulos et dextralia ac murenulas, ut depreceris pro nobis Dominum. Susceperuntque Moyses et Eleazar sacerdos omne aurum in diversis speciebus, pondo sedecim milia septingentos quinqua-

ginta sycli a tribunis et centurionibus. Unusquisque enim quod in praeda rapuerat suum erat. Et susceptum intulerunt in tabernaculum testimonii in monimentum filiorum Israel coram Domino.

XXXII

Gad

Filii autem Ruben et Gad habebant pecora multa, et erat illis in iumentis infinita substantia. Cumque vidissent Iazer et Galaad aptas alendis animalibus, venerunt ad Moysen et ad Eleazarum sacerdotem et principes multitudinis atque dixerunt: Atharoth et Dibon et Iazer et Nemra, Esebon et Eleale et Saban et Nebo et Beon, terra quam percussit Dominus in conspectu filiorum Israel, regionis uberrimae est ad pastum animalium; et nos servi tui habemus iumenta plurima. Precamurque si invenimus gratiam coram te, ut des nobis famulis tuis eam in possessionem, nec facias nos transire Iordanem. Quibus respondit Moyses: Numquid fratres vestri ibunt ad pugnam, et vos hic sedebitis? Cur subvertitis mentes filiorum Israel, ne transire audeant in locum quem eis daturus est Dominus? Nonne ita egerunt patres vestri quando misi de Cadesbarne ad explorandam terram? Cumque venissent usque ad vallem botri, lustrata omni regione subverterunt cor filiorum Israel ut non intrarent fines quos eis Dominus dedit. Qui iratus iuravit dicens: Si videbunt homines isti qui ascenderunt ex Aegypto a viginti annis et supra terram quam sub iuramento pollicitus sum Abraham, Isaac et Iacob, et noluerunt sequi me, praeter Caleb filium Iephone Cenezeum et Iosue filium Nun: isti impleverunt voluntatem meam. Iratusque Dominus adversum Israel circumduxit eum per desertum quadraginta annis, donec consumeretur universa generatio quae fecerat malum in conspectu eius. Et ecce, inquit, vos surrexistis pro patribus vestris incrementa et alumni hominum peccatorum, ut augeretis furorem Domini contra Israel. Qui si nolueritis sequi eum, in solitudine populum derelinquet, et vos causa eritis necis omnium. At illi prope accedentes dixerunt: Caulas ovium fabricabimus et stabula iumentorum, parvulis quoque nostris urbes munitas. Nos autem ipsi armati et accincti pergemus ad proelium ante filios Israel, donec introducamus eos ad loca sua. Parvuli nostri et quicquid habere possumus erunt in urbibus muratis propter habitatorum insidias. Non revertemur in domos nostras usque dum possideant filii Israel hereditatem suam. Nec quicquam quaeremus trans Iordanem, quia iam habemus possessionem nostram in orientali eius plaga. Quibus Moyses ait: Si facitis quod promittitis, expediti pergite coram Domino ad pugnam, et omnis vir bellator armatus Iordanem transeat, donec subvertat Dominus inimicos suos et subiciatur ei omnis terra; tunc eritis inculpabiles et apud Dominum et apud Israel, et obtinebitis regiones quas vultis coram Domino. Sin autem quod dicitis non feceritis, nulli dubium est quin peccetis in Deum, et scitote quoniam peccatum vestrum apprehendet vos. Aedificate ergo urbes parvulis vestris, et caulas et stabula ovibus ac iumentis, et quod polliciti estis implete. Dixeruntque filii Gad et Ruben ad Moysen: Servi tui sumus, faciemus quod iubet dominus noster. Parvulos nostros et mulieres et pecora ac iumenta relinquemus in urbibus Galaad; nos autem famuli tui omnes expediti pergemus ad bellum, sicut tu domine loqueris. Praecepit ergo Moyses Eleazaro sacerdoti et Iosue filio Nun et principibus familiarum per tribus Israel, et dixit ad eos: Si transierint filii Gad et filii Ruben vobiscum Iordanem omnes armati ad bellum coram Domino, et vobis fuerit terra subiecta, date eis Galaad in possessionem. Sin autem noluerint transire vobiscum in terram Chanaan, inter vos habitandi accipiant loca. Responderuntque filii Gad et filii Ruben: Sicut locutus est Dominus servis suis, ita faciemus. Ipsi armati pergemus coram Domino in terram Chanaan, et possessionem iam suscepisse nos confitemur trans Iordanem. Dedit itaque Moyses filiis Gad et Ruben et dimidiae tribui Manasse filii Ioseph regnum Seon regis Amorrei et regnum Og regis Basan, et terram eorum cum urbibus suis per circuitum. Igitur exstruxerunt filii Gad Dibon et Atharoth et Aroer et Etroth et Sophan et Iazer et Iegbaa et Bethnemra et Betharan urbes munitas, et caulas pecoribus suis. Filii vero Ruben aedificaverunt Esebon et Eleale et Cariathaim et Nabo et Baalmeon, versis nominibus, Sabama quoque imponentes vocabula urbibus quas exstruxerant. Porro filii Machir filii Manasse perrexerunt in Galaad et vastaverunt eam, interfecto Amorreo habitatore eius. Dedit ergo Moyses terram Galaad Machir filio Manasse, qui habitavit in ea. Iair autem filius Manasse abiit et occupavit vicos eius, quos appellavit Avothiair, id est villas Iair. Nobe quoque perrexit et apprehendit Chanath cum viculis suis, vocavitque eam de nomine suo Nobe.

XXXIII

Hae sunt mansiones filiorum Israel qui egressi sunt de Aegypto per turmas suas in manu Moysi et Aaron, quas descripsit Moyses iuxta castrorum loca quae Domini iussione mutabant. Profecti igitur de Ramesse mense primo quintadecima die mensis primi, altera die phase filii Israel in manu excelsa videntibus cunctis Aegyptiis, et sepelientibus primogenitos quos percusserat Dominus; nam et in deos eorum exercuerat ultionem. Castrametati sunt in Soccoth, et de Soccoth venerunt in Etham, quae est in extremis finibus solitudinis. Inde egressi venerunt contra Phiahiroth quae respicit Beelsephon, et castrametati sunt ante Magdalum. Profectique de Phiahiroth transierunt per medium mare in solitudinem, et ambulantes tribus diebus per desertum Etham castrametati sunt in Mara. Profectique de Mara venerunt in Helim, ubi erant duodecim fontes aquarum et palmae septuaginta, ibique castrametati sunt. Sed et inde egressi fixere tentoria super mare Rubrum. Profectique de mari Rubro castrametati sunt in deserto Sin. Unde egressi venerunt in Dephca. Profectique de Dephca castrametati sunt in Alus. Egressique de Alus in Raphidim fixere tentoria, ubi populo aqua defuit ad bibendum. Profectique de Raphidim castrametati sunt in deserto Sinai. Sed et de solitudine Sinai egressi venerunt ad Sepulchra concupiscentiae. Profectique de Sepulchris concupiscentiae castrametati sunt in Aseroth. Et de Aseroth venerunt in Rethma. Profectique de Rethma

castrametati sunt in Remmonphares. Unde egressi venerunt in Lebna. Et de Lebna castrametati sunt in Ressa. Egressique de Ressa venerunt in Ceelatha. Unde profecti castrametati sunt in monte Sepher. Egressi de monte Sepher venerunt in Arada. Inde proficiscentes castrametati sunt in Maceloth. Profectique de Maceloth venerunt in Thaath. De Thaath castrametati sunt in Thare. Unde egressi fixere tentoria in Methca. Et de Methca castrametati sunt in Esmona. Profectique de Esmona venerunt in Moseroth. Et de Moseroth castrametati sunt in Baneiacan. Egressique de Baneiacan venerunt in montem Galaad. Unde profecti castrametati sunt in Getebatha. Et de Getebatha venerunt in Ebrona. Egressique de Ebrona castrametati sunt in Asiongaber. Inde profecti venerunt in desertum Sin, haec est Cades. Egressique de Cades castrametati sunt in monte Hor, in extremis finibus terrae Edom. Ascenditque Aaron sacerdos montem Hor, iubente Domino: et ibi mortuus est anno quadragesimo egressionis filiorum Israel ex Aegypto, mense quinto, prima die mensis, cum esset annorum centum viginti trium. Audivitque Chananaeus rex Arad, qui habitabat ad meridiem, in terra Chanaan, venisse filios Israel. Et profecti de monte Hor castrametati sunt in Salmona. Unde egressi venerunt in Phynon. Profectique de Phynon castrametati sunt in Oboth. Et de Oboth venerunt in Ieabarim, quae est in finibus Moabitarum. Profectique de Ieabarim fixere tentoria in Dibongad. Unde egressi castrametati sunt in Elmon Deblathaim. Egressi de Elmon Deblathaim venerunt ad montes Abarim contra Nabo. Profectique de montibus Abarim transierunt ad campestria Moab, super Iordanem contra Iericho. Ibique castrametati sunt de Bethsimon usque ad Bethsattim in planioribus locis Moabitarum.

XXXIII

Ubi locutus est Dominus ad Moysen: Praecipe filiis Israel, et dic ad eos: Quando transieritis Iordanem, intrantes terram Chanaan, disperdite cunctos habitatores regionis illius: confringite titulos, et statuas comminuite, atque omnia excelsa vastate, mundantes terram, et habitantes in ea. Ego enim dedi vobis illam in possessionem, quam dividetis vobis sorte. Pluribus dabitis latiorem, et paucis angustiorem. Singulis ut sors ceciderit, ita tribuetur hereditas. Per tribus et familias possessio dividetur. Sin autem nolueritis interficere habitatores terrae: qui remanserint, erunt vobis quasi clavi in oculis, et lanceae in lateribus, et adversabuntur vobis in terra habitationis vestrae: et quidquid illis facere cogitaveram, vobis faciam.

XXXIIII

termini

Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Praecipe filiis Israel, et dices ad eos: Cum ingressi fueritis terram Chanaan, et in possessionem vobis sorte ceciderit, his finibus terminabitur. Pars meridiana incipiet a solitudine Sin, quae est iuxta Edom: et habebit terminos contra orientem mare salsissimum, qui circuibunt australem plagam per ascensum Scorpionis, ita ut transeant in Senna, et perveniant in meridiem usque ad Cadesbarne, unde egredientur confinia ad villam nomine Addar, et tendent usque ad Asemona. Ibitque per gyrum terminus ab Asemona usque ad torrentem Aegypti, et maris magni littore finietur. Plaga autem occidentalis a mari magno incipiet, et ipso fine claudetur. Porro ad septentrionalem plagam a mari magno termini incipient, pervenientes usque ad montem altissimum, a quo venies in Emath usque ad terminos Sedada. Ibuntque confinia usque Zephrona, et villam Henan. Hi erunt termini in parte aquilonis. Inde metabuntur fines contra orientalem plagam de villa Henan usque Sephama. Et de Sephama descendent termini in Rebla contra fontem Daphnim: inde pervenient contra orientem ad mare Cenereth, et tendent usque ad Iordanem, et ad ultimum salsissimo claudentur mari. Hanc habebitis terram per fines suos in circuitu.

Praecepitque Moyses filiis Israel, dicens: Haec erit terra quam possidebitis sorte, et quam iussit Dominus dari novem tribubus, et dimidiae tribui. Tribus enim filiorum Ruben per familias suas, et tribus filiorum Gad iuxta cognationum numerum, media quoque tribus Manasse, id est duae semis tribus acceperunt partem suam trans Iordanem contra Iericho ad orientalem plagam. Et ait Dominus ad Moysen: Haec sunt nomina virorum, qui terram vobis divident, Eleazar sacerdos, et Iosue filius Nun, et singuli principes de tribubus singulis, quorum ista sunt vocabula: De tribu Iuda, Chaleb filius Iephone. De tribu Symeon, Samuhel filius Amiud. De tribu Beniamin, Helidad filius Chaselon. De tribu filiorum Dan, Bocci filius Iogli. Filiorum Ioseph de tribu Manasse, Hanihel filius Ephod. De tribu Ephraim, Camuhel filius Sephtan. De tribu Zabulon, Helisaphan filius Pharnach. De tribu Isachar dux Phaltihel filius Ozan. De tribu Aser, Ahiud filius Salomi. De tribu Neptalim, Phadahel filius Amiud. Hi sunt, quibus praecepit Dominus ut dividerent filiis Israel terram Chanaan.

XXXV

oppida

Haec quoque locutus est Dominus ad Moysen in campestribus Moab super Iordanem contra Iericho: Praecipe filiis Israel, ut dent Levitis de possessionibus suis urbes ad habitandum, et suburbana earum per circuitum: ut ipsi in oppidis maneant, et suburbana sint pecoribus ac iumentis: quae a muris civitatum forinsecus per circuitum mille passuum spatio tendentur. Contra orientem duo milia erunt cubiti: et contra meridiem similiter erunt duo milia: ad mare quoque quod respicit ad occidentem eadem mensura erit, et septentrionalis plaga aequali termino finietur. Eruntque urbes in medio, et foris suburbana. De ipsis autem oppidis, quae Levitis dabitis, sex erunt in fugitivorum auxilia separata, ut fugiat ad ea qui fuderit sanguinem: et exceptis his, alia quadraginta duo oppida, id est, simul quadraginta octo cum suburbanis suis. Ipsaeque urbes, quae dabuntur de possessionibus filiorum Israel, ab his qui plus habent plures auferentur: et qui minus, pauciores: singuli iuxta mensuram hereditatis suae dabunt oppida Levitis.

Ait Dominus ad Moysen: Loquere filiis Israel, et dices ad eos: Quando transgressi fueritis Iordanem in terram Chanaan, decernite quae urbes esse debeant in praesidia fugitivorum, qui nolentes sanguinem fuderint: in quibus cum fuerit profugus, cognatus occisi eum non poterit occidere, donec stet in conspectu multitudinis, et causa illius iudicetur. De ipsis autem urbibus, quae ad fugitivorum subsidia separantur, tres erunt trans

danem. et tres in terra chanaan. tam filiis israhel quam
aduenis atque peregrinis: ut confugiat ad eas qui
nolens sanguinem fuderit. Si quis ferro percusserit
et mortuus fuerit qui percussus est. reus erit homici
dii ipse morietur. Si lapidem iecerit et ictus occu
buerit: similiter punietur. Si ligno percussus in
terierit: percussoris sanguine uindicabitur.
Propinquus occisi: homicidam interficiet. Statim
ut apprehenderit eum perimet. Si per odium quis ho
minem impulerit uel iecerit quippiam in eum per insidias
aut cum esset inimicus manu percusserit et ille mortuus
fuerit percussor homicidii reus erit. Cognatus occisi
statim ut inuenerit eum iugulabit. Quod si fortui
tu et absque odio et inimicitiis quicquam horum fecerit. et
hoc audiente populo fuerit comprobatum atque inter percus
sorem et propinquum sanguinis questio uentilata: libe
rabitur innocens de ultoris manu. et reducetur per sen
tentiam in urbem ad quam confugerat manebitque
ibi donec sacerdos magnus qui oleo sancto unctus est
moriatur. Si interfector extra fines urbium que exulibus
deputate sunt. fuerit inuentus et percussus ab eo qui ultor
est sanguinis absque noxa erit qui eum occiderit. Debu
erat enim profugus usque ad mortem pontificis in ur
bem residere. Postquam autem ille obierit homicida re
uertetur in terram suam. Hec sempiterna et legitima erunt.
in cunctis habitationibus uestris. Homicida sub testi
bus punietur. Ad unius testimonium nullus condemp
nabitur. Non accipietis pretium ab eo qui reus est
sanguinis. Statim et ipse morietur. Exules et pro
fugi. ante mortem pontificis nullo modo in urbes
suas reuerti poterunt. Ne polluatis terram habitatio
nis uestre. que insontium cruore maculatur. Nec aliter
expiari potest: nisi per eius sanguinem qui alterius
sanguinem fuderit. Atque ita emundabitur uestra posses
sio: me commorante uobiscum. Ego enim sum dominus.
qui habito inter filios israhel. Accesserunt autem et principes
familiarum galaad. filii machir. filii manasse de stirpe
pe filiorum ioseph. locutique sunt moysi coram principi
bus israhel atque dixerunt. Tibi domino nostro precepit dominus ut
terram sorte diuideres filiis israhel. et ut filiabus salpha
ad fratris nostri dares possessionem debitam patri. Quas
si alterius tribus homines uxores acceperint. sequetur
possessio sua. et translata ad aliam tribum de nostra he
reditate minuetur. Atque ita fiet ut cum iubeleus
id est quinquagesimus annus remissionis aduenerit
confundatur sortium distributio. et aliorum possessio ad ali
os transeat. Respondit moyses filiis israhel et domino precipi
ente ait. Recte tribus filiorum israhel ioseph locuta est.
et hec lex super filiabus salphaad a domino promulgata est.
Nubant quibus uolunt: tantum ut sue tribus hominibus.
ne commisceatur possessio filiorum israhel de tribu in tribum.
Omnes enim uiri ducent uxores de tribu et cognati
one sua: et cuncte femine maritos de eadem tribu
accipient: ut hereditas permaneat in familiis. Nec
sibi misceantur tribus: sed ita maneant ut a domino sepa

rate sunt. Feceruntque filie salphaad ut fuerat imperatum.
et nupserunt maala et thersa. et egla. et melcha. et no
ha. filiis patrui sui de familia manasse. qui fuit
filius ioseph. et possessio que illis fuerat attributa:
mansit in tribu et familia patris earum. Hec sunt manda
data atque iudicia: que precepit dominus per manum mo
ysi ad filios israhel in campestribus moab. super iordanem
contra iericho. Explicit liber numerorum. Incipiunt
capitula. libri deuteronomii qui dicitur helleaddabarim.

De iudicibus. Commemoratio explorationis terre.
Commemoratio filiorum esau. Commemoratio
moabitarum. Commemoratio pugne israhel aduersus seon.
et og regem. De lecto ferreo og. De iosue. Moyses de se loqui
tur. De iusticia et iudicio seruando. De filiis legem do
centibus. Nullam similitudinem faciendam. Solem
et lunam et stellas non adorandum. Item ubi se dicit mo
yses quod merito populi dominus indignatus sit. Comminatio
ad filios israhel. Exortatio post comminationem. Com
memoratio uirtutum. Ciuitates refugii cum omnibus suis.
Decalogi commemoratio. Quis dabit eis cor sic esse ut
timeant me. De preceptis obseruandis. Dominum non contemp
nendum. Filios instruendos. De gentibus chananeorum
perdendis. et testamentum cum eis non disponendum. Filias
gentium non accipiendas. Aras confringendas. Non
propter multitudinem elegisse dominum israhel. Promissio bonorum si ob
audierint filii israhel. De uespis. Non semel gentes perire
propter bestias. Aurum et argentum idolorum gentium non con
cupiscendum. Redditio cause quare populus diu temptatus
sit. Quia non in pane solo uiuit homo sed in omni uerbo
dei. De uestibus non tritis. Ne ditatus deserat dominum
deum suum. Deus ignis deuorans. Populum non propter iusti
ciam accepisse commemorat ieiunium moysi. xl. dierum.
Commemoratio uituli. Commemoratio ire domini aduersus
sus populum et aaron propter uitulum et item secundi ieiunii xl
dierum. Commemoratio tabularum secundarum. Quid dominus
deus tuus exquirit a te israhel. Celum celi domini dei tui sit
omnia. De circumcisione cordis et circumcidendam. Dominum
deum tuum timebis et illi soli seruies. Dathan et abyron
commemoratio. Definitio terre uel laudatio.
Si audita audieris dominum. dabis pluuiam tempore
suo. Ne cum repleti fuerint desolatis et contineat ce
lum et non sit pluuia. Filios semper docendos. De
fortitudine dei super gentes terrendas. De benedictione
et maledictione. Item de idolo confringendo. In uno
loco sacrificandum. Sacrificia et omnia et uota non sibi
ubi templum fuerit celebranda. Leuitas non deserendos in
uotis et sanguinem non manducandum. De propheta si sur
rexerit et de suadentibus ad idola. Super mortuum non de
caluandum. De pecoribus mundis et non manducandis.
Decimas in templum offerendas. In uoti solutione
leuitam non pretermittendum. Remissionis preceptum.
Item si audieris nomen domini dei tui. De egentibus
proximis. De seruo hebreo. De primitiis pecorum. Quare
pascha azima manducet. De pentecosten. Festa taber
naculorum. Non apparebit in conspectu domini uacuus.

xxxv xxxvi

nubant

Iudices constituendos iudicare iuste. Immaculata offerenda hostia. Non parcendum idola ac sidera colentibus. In duobus uel tribus testibus omnia constare. Si uerbum iudicii defecerit et ambiguum aliquid fuerit. De sacerdote et iudice audiendo. De exponendis principibus. De partibus prandiis sacerdotibus et sacrificiis. Leuita si de commemoratione sua in terram uenire uoluerit. De auguriis et incantatoribus et maleficiis. Prophetam suscitandum populo. Quomodo uerbum agnoscatur an domini sit. De ciuitatibus refugii. Non transferendos terminos. De teste iniquo. et in ore duorum uel trium stabit omne uerbum. De [illegible]. Exortatio impugna. De ligno fructifero non excidendo in obsidione ciuitatis. De occiso a latrone. De muliere captiua si uxor fuerit sumpta. De duabus uxoribus. De filiis iudicio audientibus. De crucifixo. De pecore proximi. De ueste uiri et mulieris. De nido. De balteo domus. De uinea non seminanda. De asina et uitulo. De lino et lana et optorio. De pacienda uxore si uirgo inuenta non fuerit. De adulterio uel uirgine sponsata. De uirgine non passa in campo. De nuditate uxoris patris non nudanda. De absciso et fornicario. De polluto fluente semine. De seruo non tradendo. Non fornicari filios israel. De precio fornicarie et canis non auferendo. Usuram non dandam. Vota cito reddenda. De segete et uinea uicini. De libello repudii. De nouis nuptis non alienandis uno anno de domo. De pignoranda mola. De uendito fratre si pretium acceperit interficiatur uenditor. De tactu lepre. De maria. De pignore reddendo. De mercede mercennarii. Non mori patres pro filiis. De iudicio pupilli et uidue. De messe et uindemia. De oliua. De plagis peccatoris xl imponendis. De boue triturante. De suscitando defuncti semine. De uxore rixantis. De pondere. De amalech. De primitiis terre. Quod israel dominum deum elegerit. Ubi dicitur maledictus qui dormierit cum uxore patris sui uel qui fecerit sculptile et cetera. Item benedictio. De lapidibus scribendis et statuendis. Erit uita tua pendens ante oculos tuos. Commemoratio peccatorum que neque cor neque oculos neque aures habuerunt ut cognoscerent et de uestibus et calciamentis xl annis. Que abscondita sunt deo que manifesta sunt nobis. De uita et morte ante te. Testatio. Ihesum destinat moyses. Canticum moysi. Benedictio moysi et mors eius. Expliciunt capitula libri deuteronomii. Incipit liber helleaddabarim id est deuteronomium.

Hec sunt uerba que locutus est moyses ad omnem israel trans iordanem in solitudine in campestri contra mare rubrum inter pharan et thophel et laban et aseroth ubi aurum est plurimum: undecim diebus de oreb per uiam montis seir usque ad cadesbarne. Quadragesimo anno undecimo mense prima die mensis locutus est moyses ad filios israel omnia que preceperat illi dominus ut diceret eis postquam percussit seon regem amorreorum qui habitabat in esebon et og regem basan qui mansit in aseroth et in edrai trans iordanem in terra moab. Cepit moyses explanare legem et dicere.

Explanat

Dominus deus noster locutus est ad nos in oreb dicens. Sufficit uobis quod in hoc monte mansistis. Reuertimini et uenite ad montem amorreorum et ad cetera que ei proxima sunt campestria atque montana et humiliora loca contra meridiem et iuxta litus maris terram chananeorum et libani usque ad flumen magnum eufraten. En inquit tradidi uobis. Ingredimini et possidete eam super qua iurauit dominus patribus uestris abraham et ysaac et iacob: ut daret illam eis et semini eorum post eos. Dixique uobis illo tempore. Non solus possum sustinere uos: quia dominus deus uester multiplicauit uos et estis hodie sicut stelle celi plurimi. Dominus deus patrum uestrorum addat ad hunc numerum multa milia: et benedicat uobis sicut locutus est. Non ualeo solus uestra negocia sustinere et pondus ac iurgia. Date ex uobis uiros sapientes et gnaros. et quorum conuersatio sit probata in tribubus uestris: ut ponam eos uobis principes. Tunc respondistis michi. Bona res est quam uis facere. Tulique de tribubus uestris uiros sapientes et nobiles. et constitui eos principes. tribunos. et centuriones et quinquagenarios ac decanos. qui docerent uos singula. Precepique eis dicens. Audite illos: et quod iustum est iudicate. Siue ciuis sit ille siue peregrinus: nulla erit distantia personarum. Ita paruum audietis ut magnum: nec accipietis cuiusquam personam. quia dei iudicium est. Quod si difficile uobis aliquid uisum fuerit referte ad me: et ego audiam. Precepique omnia: que facere deberetis. Profecti autem de oreb transiuimus per heremum terribilem et maximam solitudinem quam uidistis per uiam montis amorrei: sicut preceperat dominus deus noster nobis. Cumque uenissem in cades barne dixi uobis. Venistis ad montem amorrei: quem dominus deus noster daturus est nobis. Uidete terram: quam dominus deus tuus dat tibi. Ascende et posside eam: sicut locutus est dominus deus noster patribus tuis. Noli metuere: nec quicquam paueas. Et accessistis ad me omnes: atque dixistis. Mittamus uiros qui considerent terram: et renuncient per quod iter debeamus ascendere: et ad quas pergere ciuitates. Cumque mihi sermo placuisset misi e uobis duodecim uiros singulos de tribubus suis. Qui cum perrexissent et ascendissent in montana: peruenerunt usque ad uallem botri. Et considerata terra: sumentes de fructibus eius ut ostenderent ubertatem. attulerunt ad nos atque dixerunt. Bona est terra: quam dominus deus noster daturus est nobis. Et noluistis ascendere: sed increduli ad sermonem domini dei nostri murmurastis in tabernaculis uestris atque dixistis. Odit nos dominus. et idcirco eduxit nos de terra egypti ut traderet nos in manu amorrei. atque deleret. Quo ascendemus? Nuntii terruerunt cor nostrum dicentes. Maxima multitudo est: et nobis in statura procerior. Urbes magne: et ad celum usque munite. Filios enachim uidimus ibi. Et dixi uobis. Nolite metuere: nec timeatis eos. Dominus deus qui ductor est nobis pro uobis ipse pugnabit: sicut fecit in egypto uidentibus cunctis: et in solitudine ipsi uidistis. Portauit te dominus deus tuus ut solet homo gestare paruulum suum filium in omni uia per quam ambulastis: donec

venireti ad locum istum. Et nec sic quidem credidistis domino deo vestro qui precessit vos in via et metatus est locum in quo tentoria figere deberetis nocte ostendens vobis iter per ignem et die per columpnam nubis. Cumque audisset dominus vocem sermonum vestrorum iratus iuravit et ait. Non videbit quispiam de hominibus generationis huius pessime terram bonam quam sub iuramento pollicitus sum patribus vestris preter Chaleb filium Iephone. Ipse enim videbit eam et ipsi dabo terram quam calcavit et filiis eius quia secutus est dominum. Nec miranda indignatio in populum cum michi quoque iratus dominus propter vos dixerit. Nec tu ingredieris illuc: sed Iosue filius Nun minister tuus ipse intrabit pro te. Hunc exhortare et robora et ipse terram sorte dividet Israheli. Parvuli vestri de quibus dixistis quod captivi ducerentur et filii qui hodie boni ac mali ignorant distantiam ipsi ingredientur et ipsis dabo terram et possidebunt eam. Vos autem revertimini et abite in solitudinem per viam maris rubri. Et respondistis michi. Peccavimus domino. Ascendemus atque pugnabimus sicut precepit dominus deus noster. Cumque instructi armis pergeretis in montem ait michi dominus. Dic ad eos. Nolite ascendere neque pugnetis non enim sum vobiscum ne cadatis coram inimicis vestris. Locutus sum et non audistis sed adversantes imperio domini et tumentes superbia ascendistis in montem. Itaque egressus amorreus qui habitabat in montibus et obviam veniens persecutus est vos sicut solent apes persequi et cecidit de Seyr usque Horma. Cumque reversi ploraretis coram domino non audivit vos nec voci vestre voluit adquiescere. Sedistis ergo in Cadesbarne multo tempore. Profectique venimus in solitudinem que ducit ad mare rubrum sicut dixerat michi dominus et circuivimus montem Seyr longo tempore.

II

Dixitque dominus ad me. Sufficit vobis circuire montem istum. Ite contra aquilonem et populo precipe dicens. Transibitis per terminos fratrum vestrorum filiorum Esau qui habitant in Seir et timebunt vos. Videte ergo diligenter ne moveamini contra eos. Neque enim dabo vobis de terra eorum quantum potest unius pedis calcare vestigium quia in possessionem Esau dedi montem Seir. Cibos emetis ab eis pecunia et comedetis. Aquam emptam haurietis et bibetis. Dominus deus tuus benedixit tibi in omni opere manuum tuarum. Novit iter tuum quomodo transieris solitudinem hanc magnam per quadraginta annos habitans tecum dominus deus tuus et nichil tibi defuit. Cumque transissemus fratres nostros filios Esau qui habitabant in Seir per viam campestrem de Helath et de Asiongaber venimus ad iter quod ducit in desertum Moab. Dixitque dominus ad me. Non pugnes contra Moabitas nec ineas adversus eos prelium. Non enim dabo tibi quicquam de terra eorum quia filiis Loth tradidi Ar in possessionem. Emim primi fuerunt habitatores eius populus magnus et validus et tam excelsus ut de Enachim stirpe quasi gigantes crederentur et essent similes filiorum Enachim. Denique Moabite appellant eos Emim. In Seir autem prius habitaverunt Horrei quibus expulsis atque deletis habitaverunt filii Esau sicut fecit Israhel in terra possessionis sue quam dedit ei dominus. Surgentes ergo ut transiremus torrentem Zared venimus ad eum. Tempus autem quo ambulavimus de Cadesbarne usque ad transitum torrentis Zared triginta octo annorum fuit donec consummaretur omnis generatio hominum bellatorum de castris sicut iuraverat dominus. Cuius manus fuit adversum eos ut interirent de castrorum medio. Postquam autem universi ceciderunt pugnatores locutus est dominus ad me dicens. Tu transibis hodie terminos Moab urbem nomine Ar et accedens in vicina filiorum Amon cave ne pugnes contra eos nec movearis ad prelium. Non enim dabo tibi de terra filiorum Amon quia filiis Loth dedi eam in possessionem. Terra gigantum reputata est et in ipsa olim habitaverunt gigantes quos Amonite vocant Zomzommim. Populus magnus et multus et procere longitudinis sicut Enachim quos delevit dominus a facie eorum et fecit illos habitare pro eis sicut fecerat filiis Esau qui habitant in Seir delens Horreos et terram eorum illis tradens quam possident usque in presens. Eveos quoque qui habitabant in Aserim usque Gazam Cappadoces expulerunt. Qui egressi de Cappadocia deleverunt eos et habitaverunt pro illis. Surgite et transite torrentem Arnon. Ecce tradidi in manu tua Seon regem Esebon Amorreum et terram eius incipe possidere et committe adversum eum prelium. Hodie incipiam mittere terrorem atque formidinem tuam in populos qui habitant sub omni celo ut audito nomine tuo paveant et in morem parturientium contremiscant et dolore teneantur. Misi ergo nuntios de solitudine Cademoth ad Seon regem Esebon verbis pacificis dicens. Transibimus per terram tuam. Publica gradiemur via. Non declinabimus neque ad dexteram neque ad sinistram. Alimenta pretio vende nobis ut vescamur. Aquam pecunia tribue et sic bibemus. Tantum est ut nobis concedas transitum sicut fecerunt filii Esau qui habitant in Seir et Moabite qui morantur in Ar donec veniamus ad Iordanem et transeamus in terram quam dominus deus noster daturus est nobis. Noluitque Seon rex Esebon dare nobis transitum quia induraverat dominus deus tuus spiritum eius et obfirmaverat cor illius ut traderetur in manus tuas sicut nunc vides. Dixitque dominus ad me. Ecce cepi tradere tibi Seon et terram eius. Incipe possidere eam. Egressusque est Seon obviam nobis cum omni populo suo ad prelium in Iasa. Et tradidit eum dominus deus noster nobis percussimusque eum cum filiis et omni populo suo. Cunctasque urbes in tempore illo cepimus interfectis habitatoribus earum viris ac mulieribus et parvulis. Non reliquimus in eis quicquam absque iumentis que in partem venere predantium et spoliis urbium quas cepimus. Ab Aroer que est super ripam torrentis Arnon oppido quod in valle situm est usque Galaad non fuit vicus et civitas que nostras effugeret manus. Omnes tradidit dominus deus noster nobis absque terra filiorum Amon ad quam non accessimus et cunctis que adiacent torrenti Ieboc et urbibus montanis universisque locis a quibus nos prohibuit dominus deus noster.

III

Itaque versi ascendimus per iter Basan. Egressusque est Og rex Basan in occursum nobis cum populo suo ad bellandum in Edrai. Dixitque dominus ad me. Ne timeas eum quia in manu tua traditus est cum omni populo ac terra sua. Faciesque ei sicut fecisti Seon regi Amorreorum qui habitavit in Esebon. Tradidit ergo dominus deus noster in manibus nostris et Og regem Basan et universum

sium populum eius: percussimusque eos usque ad internitionem vastantes cunctas civitates illius uno tempore. Non fuit oppidum quod nos effugeret. Sexaginta urbes omnem regionem argob regni og in basan. Cuncte urbes erant munite muris altissimis portisque et vectibus, absque oppidis innumeris que non habebant muros. Et delevimus eas sicut feceramus seon regi esebon, disperdentes omnem civitatem virosque ac mulieres et parvulos. Iumenta autem et spolia urbium diripuimus. Tulimusque illo tempore terram de manu duorum regum amorreorum, qui erant trans iordanem: a torrente arnon usque ad montem hermon, quem sidonii sarion vocant, et amorrei sanir: omnes civitates que site sunt in planicie, et universam terram galaad et basan usque selcha et edrai civitates regni og in basan. Solus quippe og rex basan restiterat de stirpe gygantum. Monstratur lectus eius ferreus qui est in rabath filiorum ammon, novem cubitos habens longitudinis et quatuor latitudinis ad mensuram cubiti virilis manus. Terramque possedimus in tempore illo ab aroer que est super ripam torrentis arnon usque ad mediam partem montis galaad: et civitates illius dedi ruben et gad. Reliquam autem partem galaad et omnem basan regni og tradidi dimidie tribui manasse: omnem regionem argob. Cuncta basan vocatur terra gygantum. Iair filius manasse possedit omnem regionem argob usque ad terminos gessuri et machati. vocavitque ex nomine suo basan avothiair, id est villas iair, usque in presentem diem. Machir quoque dedi galaad. Et tribubus ruben et gad dedi de terra galaad usque ad torrentem arnon medium torrentis et finium, usque ad torrentem iaboc qui est terminus filiorum ammon: et planiciem solitudinis iordanem et terminos cenereth, usque ad mare deserti quod est salsissimum, ad radices montis phasga contra orientem. Precepique vobis in tempore illo dicens: Dominus deus vester dat vobis terram hanc in hereditatem. Expediti precedite fratres vestros filios israel omnes viri robusti, absque uxoribus et parvulis ac iumentis. Novi enim quod plura habeatis pecora, et in urbibus remanere debebunt quas tradidi vobis, donec requiem tribuat dominus fratribus vestris sicut vobis tribuit: et possideant et ipsi terram quam daturus est eis trans iordanem. Tunc revertetur unusquisque in possessionem suam quam dedi vobis. Iosue quoque in tempore illo precepi dicens: Oculi tui viderunt que fecit dominus deus vester duobus his regibus: sic faciet omnibus regnis ad que transiturus es. Ne timeas eos: dominus enim deus vester pugnabit pro vobis. Precatusque sum dominum in tempore illo dicens: Domine deus tu cepisti ostendere servo tuo magnitudinem tuam manumque fortissimam: neque enim est alius deus vel in celo vel in terra qui possit facere opera tua, et comparari fortitudini tue. Transibo igitur et videbo terram hanc optimam trans iordanem, et montem istum egregium et libanum. Iratusque est dominus mihi propter vos, nec exaudivit me, sed dixit mihi: Sufficit tibi: nequaquam ultra loquaris de hac re ad me. Ascende cacumen phasge, et oculos tuos circumfer ad occidentem et aquilonem austrumque et orientem, et aspice: nec enim transibis iordanem istum. Precipe iosue, et corrobora eum atque conforta: quia ipse precedet populum istum, et dividet eis terram quam visurus es. Mansimusque in valle contra phanum phogor.

IIII

Et nunc israel audi precepta et iudicia que ego doceo te, ut faciens ea vivas, et ingrediens possideas terram quam dominus deus patrum vestrorum daturus est vobis. Non addetis ad verbum quod vobis loquor, neque auferetis ex eo. Custodite mandata domini dei vestri que ego precipio vobis. Oculi vestri viderunt omnia que fecit dominus contra beelphegor: quomodo contriverit omnes cultores eius de medio vestri. Vos autem qui adheretis domino deo vestro vivitis universi usque in presentem diem. Scitis quod docuerim vos precepta atque iustitias sicut mandavit mihi dominus deus meus: sic facietis ea in terra quam possessuri estis: et observabitis et implebitis opere. Hec est enim vestra sapientia et intellectus coram populis, ut audientes universi precepta hec dicant: En populus sapiens et intelligens, gens magna. Non est alia natio tam grandis que habeat deos appropinquantes sibi, sicut deus noster adest cunctis obsecrationibus nostris. Que est enim alia gens sic inclita ut habeat cerimonias iustaque iudicia, et universam legem quam ego proponam hodie ante oculos vestros? Custodi igitur temetipsum et animam tuam sollicite. Ne obliviscaris verborum que viderunt oculi tui: et ne excedant de corde tuo cunctis diebus vite tue. Docebis ea filios ac nepotes tuos a die in quo stetisti coram domino deo tuo in horeb, quando dominus locutus est mihi dicens: Congrega ad me populum, ut audiat sermones meos et discat timere me omni tempore quo vivit in terra, doceantque filios suos. Et accessistis ad radices montis qui ardebat usque ad celum: erantque in eo tenebre, nubes et caligo. Locutusque est dominus ad vos de medio ignis. Vocem verborum eius audistis, et formam penitus non vidistis. Et ostendit vobis pactum suum quod precepit ut faceretis, et decem verba que scripsit in duabus tabulis lapideis. Michique mandavit in illo tempore ut docerem vos cerimonias et iudicia que facere deberetis in terra quam possessuri estis. Custodite igitur sollicite animas vestras. Non vidistis aliquam similitudinem in die qua locutus est dominus vobis in horeb de medio ignis: ne forte decepti faciatis vobis sculptam similitudinem aut imaginem masculi vel femine, similitudinem omnium iumentorum que sunt super terram, vel avium sub celo volantium, atque reptilium que moventur in terra, sive piscium qui sub terra morantur in aquis: ne forte oculis elevatis ad celum videas solem et lunam et omnia astra celi, et errore deceptus adores ea et colas que creavit dominus deus tuus in ministerium cunctis gentibus que sub celo sunt. Vos autem tulit dominus et eduxit de fornace ferrea egypti, ut haberet populum hereditarium sicut est in presenti die. Iratusque est dominus contra me propter sermones vestros, et iuravit ut non transirem iordanem, nec ingrederer terram optimam quam daturus est vobis. Ecce morior in hac humo, non transibo iordanem: vos transibitis et possidebitis terram egregiam. Cavete ne quando obliviscamini pacti domini dei vestri quod pepigit vobiscum, et faciatis vobis sculptam similitudinem eorum que fieri dominus prohibuit: quia dominus deus tuus ignis consumens est, deus emulator. Si genueritis filios ac ne-

parvulos

Sed

morior.

pro

forte demorati fueritis in terra . deceptique feceritis vobis aliquam similitudinem patrantes malum coram domino deo vestro ut eum ad iracundiam provocetis : testes invoco hodie celum et terram cito perituros vos esse de terra . quam transito iordane possessuri estis . Non habitabitis in ea longo tempore . sed delebit vos dominus atque disperget in omnes gentes : et remanebitis pauci in nationibus . ad quas vos ducturus est dominus . Ibique servietis diis qui hominum manu fabricati sunt ligno et lapidi : qui non vident . non audiunt . non comedunt non odorantur . Cumque quesieris ibi dominum deum tuum invenies eum : si tamen toto corde quesieris . et tota tribulatione anime tue . Postquam te invenerint omnia que predicta sunt : in novissimo autem tempore reverteris ad dominum deum tuum : et audies vocem eius : quia deus misericors dominus deus tuus est . Non dimittet te : nec omnino delebit neque obliviscetur pacti . in quo iuravit patribus tuis . Interroga de diebus antiquis qui fuerunt ante te ex die quo creavit deus hominem super terram a summo celo usque ad summum eius : si facta est aliquando huiuscemodi res aut umquam cognitum est : ut audiret populus vocem dei loquentis de medio ignis sicut audisti et vidisti : si fecit deus ut ingrederetur et tolleret sibi gentem de medio nationum . per temptationes signa atque portenta . per pugnam et robustam manum . extentumque brachium et horribiles visiones . iuxta omnia que fecit pro vobis dominus deus vester in egypto videntibus oculis tuis : ut scires quoniam dominus ipse est deus et non est alius preter eum . De celo te fecit audire vocem suam : ut doceret te : et in terra ostendit tibi ignem suum maximum . et audisti verba illius de medio ignis quia dilexit patres tuos et elegit semen eorum post eos . Eduxitque te precedens in virtute sua magna ex egypto : ut deleret nationes maximas et fortiores te in introitu tuo : et introduceret te . daretque tibi terram earum in possessionem sicut cernis in presenti die . Scito ergo hodie et cogitato in corde tuo : quod dominus ipse sit deus in celo sursum et in terra deorsum : et non est alius . Custodi precepta eius atque mandata que ego precipio tibi : ut bene sit tibi et filiis tuis post te . et permaneas multo tempore super terram quam dominus deus tuus daturus est tibi . Tunc separavit moyses tres civitates trans iordanem ad orientalem plagam . ut confugiat ad eas qui occiderit nolens proximum suum . nec fuerit inimicus ante unum et alterum diem et ad harum aliquam urbium possit evadere . Bosor in solitudine que sita est in terra campestri de tribu ruben : et ramoth in galaad que sita est in tribu gad : et golam in basan que est in tribu manasse . Ista est lex quam proposuit moyses coram filiis israel . et hec testimonia . et cerimonie atque iudicia que locutus est ad filios israel quando egressi sunt de egypto trans iordanem in valle contra fanum phogor in terra seon regis amorrei . qui habitavit in esebon quem percussit moyses . Filii quoque israel egressi ex egypto possederunt terram eius : et terram og regis basan : duorum regum amorreorum : qui erant trans iordanem ad solis ortum ab aroer : que sita est super ripam torrentis arnon . usque ad montem syon . qui est et hermon et omnem planiciem trans iordanem ad orientalem plagam . usque ad mare solitudinis . et usque ad radices montis phasga . Vocavitque moyses omnem israelem : et dixit ad eum . Audi israel . Cerimonias atque iudicia que ego loquor in auribus vestris hodie : discite ea et opere complete . Dominus deus noster pepigit nobiscum fedus in horeb . Non cum patribus nostris iniit pactum : sed nobiscum qui in presentiarum sumus et vivimus . Facie ad faciem locutus est nobis in monte : de medio ignis . Ego sequester et medius fui inter dominum et vos in tempore illo : ut annuntiarem vobis verba eius . Timuistis enim ignem : et non ascendistis in montem . Et ait . Ego dominus deus tuus . qui eduxi te de terra egypti : de domo servitutis . Non habebis deos alienos : in conspectu meo . Non facies tibi sculptile : nec similitudinem omnium que in celo sunt desuper et que in terra deorsum : et que versantur in aquis sub terra . Non adorabis ea : et non coles . Ego enim sum dominus deus tuus deus emulator . reddens iniquitatem patrum super filios in terciam et quartam generationem his qui oderunt me : et faciens misericordiam in multa milia diligentibus me et custodientibus precepta mea . Non usurpabis nomen domini dei tui frustra : quia non erit impunitus qui super re vana nomen eius assumpserit . Observa diem sabbati ut sanctifices eum : sicut precepit tibi dominus deus tuus . Sex diebus operaberis : et facies omnia opera tua . Septimus dies sabbati est : id est requies domini dei tui . Non facies in eo quicquam operis tu et filius tuus et filia . servus et ancilla . et bos . et asinus . et omne iumentum et peregrinus qui est intra portas tuas : ut requiescat servus tuus et ancilla tua sicut et tu . Memento quod et ipse servieris in egypto : et eduxerit te inde dominus deus tuus . in manu forti et brachio extento . Idcirco precepit tibi : ut observares diem sabbati . Honora patrem tuum et matrem : sicut precepit tibi dominus deus tuus . ut longo vivas tempore et bene sit tibi in terra quam dominus deus tuus daturus est tibi . Non occides . neque mechaberis . Furtumque non facies nec loqueris contra proximum tuum falsum testimonium . Non concupisces uxorem proximi tui : non domum . non agrum . non servum . non ancillam . non bovem . non asinum . et universa que illius sunt . Hec verba locutus est dominus ad omnem multitudinem vestram in monte de medio ignis et nubis et caliginis voce magna . nichil addens amplius : et scripsit ea in duabus tabulis lapideis . quas tradidit michi . Vos autem postquam audistis vocem de medio tenebrarum et montem ardere vidistis . accessistis ad me . omnes principes tribuum et maiores natu atque dixistis . Ecce ostendit nobis dominus deus noster maiestatem et magnitudinem suam . Vocem eius audivimus de medio ignis : et probavimus hodie quod loquente deo cum homine vixerit homo . Cur ergo moriemur : et devorabit nos ignis hic maximus ? Si enim audierimus ultra vocem domini dei nostri . moriemur . Quid est omnis caro ut audiat vocem dei viventis . qui de medio ignis loquitur sicut nos audivimus . et possit vivere ? Tu magis accede et audi cuncta que dixerit dominus deus noster tibi . Loquerisque ad nos : et nos audientes faciemus ea . Quod cum audisset dominus : ait ad me . Audivi vocem verborum populi huius : qui locuti sunt tibi . Bene omnia sunt locuti . Quis det

talem eos habere mentem ut timeant me et custodiant universa mandata mea in omni tempore ut bene sit eis et filiis eorum in sempiternum. Vade et dic eis: Revertimini in tentoria vestra. Tu vero hic sta mecum et loquar tibi omnia mandata et cerimonias atque iudicia que docebis eos ut faciant ea in terra quam dabo illis in possessionem. Custodite igitur et facite que precepit dominus deus vobis. Non declinabitis neque ad dexteram neque ad sinistram sed per viam quam precepit dominus deus vester ambulabitis ut vivatis et bene sit vobis et protelentur dies in terra possessionis vestre.

VI

Hec sunt precepta et cerimonie atque iudicia que mandavit dominus deus vester ut docerem vos et faciatis ea in terra ad quam transgredimini possidendam; ut timeas dominum deum tuum et custodias omnia mandata et precepta eius que ego precipio tibi et filiis ac nepotibus tuis cunctis diebus vite tue ut prolongentur dies tui. Audi israel et observa ut facias que precepit tibi dominus et bene sit tibi et multiplicer amplius sicut pollicitus est dominus deus patrum tuorum tibi terram lacte et melle manantem. Audi israel. Dominus deus noster deus unus est. Diliges dominum deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua et ex tota fortitudine tua. Eruntque verba hec que ego precipio tibi hodie in corde tuo et narrabis ea filiis tuis et meditaberis sedens in domo tua et ambulans in itinere dormiens atque consurgens. Et ligabis ea quasi signum in manu tua eruntque et movebuntur inter oculos tuos scribesque ea in limine et ostiis domus tue. Cumque introduxerit te dominus deus tuus in terram pro qua iuravit patribus tuis abraham ysaac et iacob et dederit tibi civitates magnas et optimas quas non edificasti domos plenas cunctarum opum quas non extruxisti cisternas quas non fodisti vineta et oliveta que non plantasti et comederis et saturatus fueris: cave diligenter ne obliviscaris domini qui eduxit te de terra egypti de domo servitutis. Dominum deum tuum timebis et illi soli servies ac per nomen illius iurabis. Non ibitis post deos alienos cunctarum gentium que in circuitu vestro sunt quoniam deus emulator dominus deus tuus in medio tui ne quando irascatur furor domini dei tui contra te et auferat te de superficie terre. Non temptabis dominum deum tuum sicut temptasti in loco temptationis. Custodi precepta domini dei tui ac testimonia et cerimonias quas precepit tibi et fac quod placitum est et bonum in conspectu domini ut bene sit tibi et ingressus possideas terram optimam de qua iuravit dominus patribus tuis ut deleret omnes inimicos tuos coram te sicut locutus est. Cum interrogaverit te filius tuus cras dicens quid sibi volunt testimonia hec et cerimonie atque iudicia que precepit dominus deus noster vobis dices ei: Servi eramus pharaonis in egypto et eduxit nos dominus de egypto in manu forti fecitque signa et prodigia magna et pessima in egypto contra pharaonem et omnem domum illius in conspectu nostro et eduxit nos inde ut introductis daret terram super qua iuravit patribus nostris. Precepitque nobis dominus ut faciamus omnia legitima hec et timeamus dominum deum nostrum et bene sit nobis cunctis diebus vite nostre sicut est hodie. Eritque nostri misericors si custodierimus omnia precepta eius coram domino deo nostro sicut mandavit nobis.

VII

Cum introduxerit te dominus deus tuus in terram quam possessurus ingrederis et deleverit gentes multas coram te etheum et gergeseum et amorreum chananeum et ferezeum et eveum et iebuseum septem gentes multo maioris numeri quam tu es et robustiores te tradideritque eas dominus deus tuus tibi percuties eas usque ad internitionem. Non inibis cum eis fedus nec misereberis earum neque sociabis cum eis coniugia. Filiam tuam non dabis filio eius nec filiam illius accipies filio tuo quia seducet filium tuum ne sequatur me et ut magis serviat diis alienis. Irascetur que furor domini et delebit te cito. Quin potius hec facietis eis: aras eorum subvertite confringite statuas lucosque succidite et sculptilia comburite quia populus sanctus es domino deo tuo. Te elegit dominus deus tuus ut sis ei populus peculiaris de cunctis populis qui sunt super terram. Non quia cunctas gentes numero vincebatis vobis iunctus est dominus et elegit vos cum omnibus sitis populis pauciores sed quia dilexit vos dominus et custodivit iuramentum quod iuravit patribus vestris. Eduxit vos in manu forti et redemit de domo servitutis de manu pharaonis regis egypti. Et scies quia dominus deus tuus ipse est deus fortis et fidelis custodiens pactum et misericordiam diligentibus se et his qui custodiunt precepta eius in mille generationes et reddens odientibus se statim ita ut disperdat eos et ultra non differat, protinus eis restituens quod merentur. Custodi ergo precepta et cerimonias atque iudicia que ego mando tibi hodie ut facias. Si postquam audieris hec iudicia custodieris ea et feceris custodiet et dominus deus tuus tibi pactum et misericordiam quam iuravit patribus tuis et diliget te ac multiplicabit benedicetque fructui ventris tui et fructui terre tue frumento tuo atque vindemie oleo et armentis gregibus ovium tuarum super terram pro qua iuravit patribus tuis ut daret eam tibi. Benedictus eris inter omnes populos. Non erit apud te sterilis utriusque sexus tam in hominibus quam in gregibus tuis. Auferet dominus a te omnem languorem et infirmitates egypti pessimas quas novisti non inferet tibi sed cunctis hostibus tuis. Devorabis omnes populos quos dominus deus tuus daturus est tibi. Non parcet eis oculus tuus nec servies diis eorum ne sint in ruinam tui. Si dixeris in corde tuo plures sunt gentes iste quam ego quomodo potero delere eas? noli metuere sed recordare que fecerit dominus deus tuus pharaoni et cunctis egyptiis plagas maximas quas viderunt oculi tui et signa atque portenta manumque robustam et extentum brachium ut educeret te dominus deus tuus. Sic faciet cunctis populis quos metuis. Insuper et crabrones mittet dominus deus tuus in eos donec deleat omnes atque disperdat qui te fugerint et latere potuerint. Non timebis eos quia dominus deus tuus in medio tui est deus magnus et terribilis. Ipse consumet nationes has in conspectu tuo paulatim atque per partes. Non poteris delere eas pariter ne forte multiplicentur contra te bestie terre. Dabitque eos dominus deus tuus in conspectu tuo et interficiet illos donec penitus deleantur. Tradetque reges eorum in manus tuas et disperdes nomina eorum sub celo. Nullus poterit resistere tibi donec conteras eos. Sculptilia eorum igne combures. Non concupisces argentum et aurum de quibus facta sunt neque assumes ex eis tibi quicquam ne offendas propter ea quia ab

crabones

abhominatio est domini dei tui. Nec inferes quippiam ex idolo in domum tuam: ne fias anathema sicut et illud est. Quasi spurcitiam detestaberis, et velut inquinamentum ac sordes abhominationi habebis, quia anathema est.

VIII

Omne mandatum quod ego praecipio tibi hodie cave diligenter ut facias: ut possitis vivere et multiplicemini, ingressique possideatis terram pro qua iuravit dominus patribus vestris. Et recordaberis cuncti itineris per quod adduxit te dominus deus tuus quadraginta annis per desertum, ut affligeret te atque temptaret, et nota fierent quae in tuo animo versabantur: utrum custodires mandata illius an non. Afflixit te penuria, et dedit tibi cibum manna quem ignorabas tu et patres tui: ut ostenderet tibi quod non in solo pane vivat homo, sed in omni verbo quod procedit de ore dei. Vestimentum tuum quo operiebaris nequaquam vetustate defecit, et pes tuus non est subtritus. En quadragesimus annus est, ut recogites in corde tuo, quia sicut erudit homo filium suum, sic dominus deus tuus erudivit te: ut custodias mandata domini dei tui, et ambules in viis eius et timeas eum. Dominus enim deus tuus introducet te in terram bonam, terram rivorum aquarumque et fontium: in cuius campis et montibus erumpunt fluviorum abyssi: terram frumenti, hordei ac vinearum, in qua ficus et malagranata et oliveta nascuntur: terram olei ac mellis. Ubi absque ulla penuria comedes panem tuum, et rerum omnium abundantia perfrueris: cuius lapides ferrum sunt, et de montibus eius aeris metalla fodiuntur: ut cum comederis et satiatus fueris, benedicas domino deo tuo pro terra optima quam dedit tibi. Observa et cave nequando obliviscaris domini dei tui, et negligas mandata eius atque iudicia et cerimonias quas ego praecipio tibi hodie: ne postquam comederis et satiatus fueris, domos pulchras aedificaveris et habitaveris in eis, habuerisque armenta et ovium greges, argenti et auri cunctarumque rerum copiam, elevetur cor tuum, et non reminiscaris domini dei tui qui eduxit te de terra Aegypti, de domo servitutis: et ductor tuus fuit in solitudine magna atque terribili, in qua erat serpens flatu adurens et scorpio ac dypsas, et nullae omnino aquae: qui eduxit rivos de petra durissima, et cibavit te manna in solitudine quod nescierunt patres tui. Et postquam afflixit et probavit, ad extremum misertus est tui, ne diceres in corde tuo: Fortitudo mea et robur manus meae haec mihi omnia praestiterunt: sed recorderis domini dei tui quod ipse tibi vires praebuerit, ut impleret pactum suum super quo iuravit patribus tuis, sicut praesens indicat dies. Sin autem oblitus domini dei tui secutus fueris deos alienos, colueris illos et adoraveris: ecce nunc praedico tibi quod omnino dispereas. Sicut gentes quas delevit dominus in introitu tuo, ita et vos peribitis, si inobedientes fueritis voci domini dei vestri.

Dypsas

IX

Audi Israel: tu transgredieris hodie Iordanem, ut possideas nationes maximas et fortiores te, civitates ingentes et ad caelum usque muratas, populum magnum atque sublimem, filios Enacim, quos ipse vidisti et audisti, quibus nullus potest ex adverso resistere. Scies ergo hodie quod dominus deus tuus ipse transibit ante te, ignis devorans atque consumens, qui conterat eos et deleat atque disperdat ante faciem tuam velociter, sicut locutus est tibi.

Ne dicas

Ne dicas in corde tuo, cum deleverit eos dominus deus tuus in conspectu tuo: Propter iustitiam meam introduxit me dominus ut terram hanc possiderem: cum propter impietates suas istae deletae sint nationes. Neque enim propter iustitias tuas et aequitatem cordis tui ingredieris ut possideas terras eorum: sed quia illae egerunt impie, introeunte te deletae sunt: et ut compleret verbum suum dominus, quod sub iuramento pollicitus est patribus tuis Abraham, Isaac et Iacob. Scito igitur quod non propter iustitias tuas dominus deus tuus dederit tibi terram hanc optimam in possessionem, cum durissimae cervicis sis populus. Memento et ne obliviscaris quomodo ad iracundiam provocaveris dominum deum tuum in solitudine. Ex eo die quo egressus es de Aegypto usque ad locum istum, semper adversum dominum contendisti. Nam et in Horeb provocasti eum, et iratus delere te voluit, quando ascendi in montem ut acciperem tabulas lapideas, tabulas pacti quod pepigit vobiscum dominus: et perseveravi in monte quadraginta diebus ac noctibus, panem non comedens et aquam non bibens. Deditque mihi dominus duas tabulas lapideas scriptas digito dei, et continentes omnia verba quae vobis in monte locutus est de medio ignis, quando concio populi congregata est. Cumque transissent quadraginta dies et totidem noctes, dedit mihi dominus duas tabulas lapideas, tabulas foederis, dixitque mihi: Surge et descende hinc cito: quia populus tuus quem eduxisti de Aegypto deseruerunt velociter viam quam demonstrasti eis, feceruntque sibi conflatile. Rursumque ait dominus ad me: Cerno quod populus iste durae cervicis sit. Dimitte me ut conteram eum, et deleam nomen eius sub caelo, et constituam te super gentem quae hac maior et fortior sit. Cumque de monte ardente descenderem, et duas tabulas foederis utraque tenerem manu, vidissemque vos peccasse domino deo vestro, et fecisse vobis vitulum conflatilem ac deseruisse velociter viam eius quam vobis ostenderat, proieci tabulas de manibus meis, confregique eas in conspectu vestro. Et procidi ante dominum sicut prius quadraginta diebus ac noctibus, panem non comedens et aquam non bibens, propter omnia peccata vestra quae gessistis contra dominum, et eum ad iracundiam provocastis. Timui enim indignationem et iram illius qua adversum vos concitatus delere vos voluit. Et exaudivit me dominus etiam hac vice. Adversum Aaron quoque vehementer iratus voluit eum conterere, et pro illo similiter deprecatus sum. Peccatum autem vestrum quod feceratis, id est vitulum, arripiens igne combussi, et in frusta comminuens omnino in pulverem redegi, et proieci in torrentem qui de monte descendit. In incendio quoque et in temptatione et in sepulchris concupiscentiae provocastis dominum: et quando misit vos de Cadesbarne, dicens: Ascendite et possidete terram quam dedi vobis, et contempsistis imperium domini dei vestri, et non credidistis ei, neque vocem eius audire voluistis, sed semper fuistis rebelles a die qua nosse vos coepi. Et iacui coram domino quadraginta diebus ac noctibus, quibus eum suppliciter deprecabar ne deleret vos ut fuerat comminatus. Et orans dixi: Domine deus, ne disperdas populum tuum et hereditatem tuam quam redemisti in magnitudine tua, quos eduxisti de Aegypto in manu forti. Recordare servorum tuorum Abraham, Isaac et Iacob: ne aspicias duritiam populi huius et impietatem atque peccatum: ne forte dicant habitatores terrae de qua eduxisti nos: Non poterat dominus introducere eos in terram quam pollicitus est eis, et oderat illos: ideo

eduxit ut interficeret eos in solitudine, qui sunt populus tuus et hereditas tua, quos eduxisti in fortitudine tua magna et in brachio tuo extento.

X. In tempore illo dixit dominus ad me: Dola tibi duas tabulas sicut priores fuerunt, et ascende ad me in montem, faciesque arcam ligneam, et scribam in tabulis verba quae fuerunt in his quas ante confregisti, ponesque eas in arca. Feci igitur arcam de lignis sethim, cumque dolassem duas tabulas lapideas instar priorum, ascendi in montem habens eas in manibus. Scripsitque in tabulis iuxta id quod prius scripserat verba decem quae locutus est dominus ad vos de monte in medio ignis quando populus congregatus est, et dedit eas mihi. Reversusque de monte descendi et posui tabulas in archam quam feceram, quae hucusque ibi sunt, sicut mihi praecepit dominus. Filii autem israel castra moverunt ex beroth filiorum iacan in musera, ubi aaron mortuus est ac sepultus, pro quo sacerdotio functus est filius eius eleazar. Inde venerunt in gadgad, de quo loco profecti castrametati sunt in ietebatha, in terra aquarum atque torrentium. Eo tempore separavit tribum levi ut portaret archam foederis domini et staret coram eo in ministerio ac benediceret in nomine illius usque in praesentem diem. Quam ob rem non habuit levi partem neque possessionem cum fratribus suis, quia ipse dominus possessio eius est, sicut promisit ei dominus deus tuus. Ego autem steti in monte sicut prius quadraginta diebus ac noctibus, exaudivitque me dominus etiam hac vice, et te perdere noluit. Dixitque mihi: Vade et praecede populum ut ingrediatur et possideat terram quam iuravi patribus eorum ut traderem eis.

Et nunc israel, quid dominus deus tuus petit a te, nisi ut timeas dominum deum tuum et ambules in viis eius et diligas eum ac servias domino deo tuo in toto corde tuo et in tota anima tua, custodiasque mandata domini et ceremonias eius quas ego hodie praecipio ut bene sit tibi. En domini dei tui caelum est et caelum caeli, terra et omnia quae in ea sunt. Et tamen patribus tuis conglutinatus est dominus et amavit eos, elegitque semen eorum post eos, id est vos, de cunctis gentibus, sicut hodie comprobatur. Circumcidite igitur praeputium cordis vestri, et cervicem vestram ne induretis amplius, quia dominus deus vester ipse est deus deorum et dominus dominantium, deus magnus et potens et terribilis, qui personam non accipit nec munera. Facit iudicium pupillo et viduae, amat peregrinum et dat ei victum atque vestitum. Et vos ergo amate peregrinos, quia et ipsi fuistis advenae in terra aegypti. Dominum deum tuum timebis et ei servies, ipsi adhaerebis iurabisque in nomine illius. Ipse est laus tua et deus tuus, qui fecit tibi haec magnalia et terribilia quae viderunt oculi tui. In septuaginta animabus descenderunt patres tui in aegyptum, et ecce nunc multiplicavit te dominus deus tuus sicut astra caeli.

XI. Ama itaque dominum deum tuum et observa praecepta eius et ceremonias, iudicia atque mandata omni tempore. Cognoscite hodie quae ignorant filii vestri qui non viderunt disciplinam domini dei vestri, magnalia eius et robustam manum extentumque brachium, signa et opera quae fecit in medio aegypti pharaoni regi et universae terrae eius, omnique exercitui aegyptiorum et equis ac curribus, quomodo operuerint eos aquae rubri maris cum vos persequerentur, et deleverit eos dominus usque in praesentem diem, vobisque quae fecerit in solitudine donec veniretis ad hunc locum, et dathan atque abiram filiis heliab qui fuit filius ruben, quos aperto ore suo terra absorbuit cum domibus et tabernaculis et universa substantia eorum quam habebant in medio israhel. Oculi vestri viderunt omnia opera domini magna quae fecit, ut custodiatis universa mandata illius quae ego hodie praecipio vobis, et possitis introire et possidere terram ad quam ingredimini, multoque in ea vivatis tempore, quam sub iuramento pollicitus est dominus patribus vestris et semini eorum, lacte et melle manantem. Terra enim ad quam ingrederis possidendam non est sicut terra aegypti de qua existi, ubi iacto semine in hortorum morem aquae ducuntur irriguae, sed montuosa et campestris, de caelo expectans pluvias, quam dominus deus tuus semper invisit et oculi illius in ea sunt a principio anni usque ad finem eius. Si ergo oboedieritis mandatis meis quae ego praecipio vobis hodie, ut diligatis dominum deum vestrum et serviatis ei in toto corde vestro et in tota anima vestra, dabit pluviam terrae vestrae temporivam et serotinam, ut colligatis frumentum et vinum et oleum, foenumque ex agris ad pascenda iumenta, et ut ipsi comedatis ac saturemini. Cavete ne forte decipiatur cor vestrum et recedatis a domino serviatisque diis alienis et adoretis eos, iratusque dominus claudat caelum et pluviae non descendant, nec terra det germen suum, pereatisque velociter de terra optima quam dominus daturus est vobis. Ponite haec verba mea in cordibus et in animis vestris, et suspendite ea pro signo in manibus et inter oculos vestros collocate. Docete filios vestros ut illa meditentur, quando sederis in domo tua et ambulaveris in via et accubueris atque surrexeris. Scribes ea super postes et ianuas domus tuae, ut multiplicentur dies tui et filiorum tuorum in terra quam iuravit patribus tuis dominus ut daret eis quamdiu caelum imminet terrae. Si enim custodieritis mandata quae ego praecipio vobis et feceritis ea, ut diligatis dominum deum vestrum et ambuletis in omnibus viis eius adhaerentes ei, disperdet dominus omnes gentes istas ante faciem vestram, et possidebitis eas quae maiores et fortiores vobis sunt. Omnis locus quem calcaverit pes vester vester erit. A deserto et a libano et a flumine magno eufrate usque ad mare occidentale erunt termini vestri. Nullus stabit contra vos: terrorem vestrum et formidinem dabit dominus deus super omnem terram quam calcaturi estis, sicut locutus est vobis. En propono in conspectu vestro hodie benedictionem et maledictionem: benedictionem si oboedieritis mandatis domini dei vestri quae ego praecipio vobis; maledictionem si non audieritis mandata domini dei vestri, sed recesseritis de via quam ego nunc ostendo vobis et ambulaveritis post deos alienos quos ignoratis. Cum vero introduxerit te dominus deus tuus in terram ad quam pergis habitandam, pones benedictionem super montem garizim, maledictionem super montem hebal, qui sunt trans iordanem post viam quae vergit ad solis occubitum in terra chananei qui habitat in campestribus contra galgalam, quae est iuxta vallem tendentem et intrantem procul. Vos enim transibitis iordanem ut possideatis terram quam dominus deus vester daturus est vobis, et habeatis ac possideatis illam. Videte ergo ut impleatis ceremonias atque iudicia quae ego hodie ponam in conspectu vestro.

XII. Haec sunt praecepta atque iudicia quae facere debetis in terra quam dominus deus patrum tuorum daturus est tibi, ut possideas eam cunctis diebus quibus super humum

petit · ordis · suspendite · benedictiones

DEUT°

gradieris. Subvertite omnia loca in quibus coluerunt gentes quas possessuri estis deos suos. Super montes excelsos et colles et subter omne lignum frondosum dissipate aras earum et confringite statuas. Lucos igne comburite et idola comminuite. Disperdite nomina eorum de locis illis. Non facietis ita domino deo vestro: sed ad locum quem elegerit dominus deus vester de cunctis tribubus vestris ut ponat nomen suum ibi et habitet in eo venietis et offeretis in illo loco holocausta et victimas vestras decimas et primitias manuum vestrarum et vota atque donaria, primogenita boum et ovium et comedetis ibi in conspectu domini dei vestri ac letabimini in cunctis atque miseritis manum vos et domus vestre in quibus benedixerit vos dominus deus vester. Non facietis ibi que nos hic facimus hodie, singuli quod sibi rectum videtur. Neque enim usque in presens tempus venistis ad requiem et possessionem quam dominus deus daturus est vobis. Transibitis iordanem et habitabitis in terra quam dominus deus vester daturus est vobis ut requiescatis a cunctis hostibus per circuitum et absque ullo timore habitetis in loco quem elegerit dominus deus vester ut sit nomen eius in eo. Illuc omnia que precipio conferetis: holocausta et hostias ac decimas et primitias manuum vestrarum et quicquid precipuum est in muneribus quod vovistis domino. Ibi epulabimini coram domino deo vestro vos et filii ac filie vestre famuli et famule atque levites qui in vestris urbibus commoratur. Neque enim habet aliam partem et possessionem inter vos. Cave ne offeras holocausta tua in omni loco quem videris: sed in eo quem elegerit dominus in una tribuum tuarum offeres hostias et facies quecumque precipio tibi. Sin autem comedere volueris et te esus carnium delectaverit: occide et comede iuxta benedictionem domini dei tui quam dedit tibi in urbibus tuis. Sive inmundum fuerit hoc est maculatum et debile, sive mundum hoc est integrum et sine macula quod offerri licet sicut capream et cervum comedes absque esu dumtaxat sanguinis quem super terram quasi aquam effundes. Non poteris comedere in oppidis tuis decimam frumenti et vini et olei tui, primogenita armentorum et pecorum et omnia que voveris et sponte offerre volueris et primitias manuum tuarum: sed coram domino deo tuo comedes ea in loco quem elegerit dominus deus tuus, tu et filius tuus et filia, servus et famula, atque levites qui manet in urbibus tuis et letaberis et reficieris coram domino deo tuo in cunctis ad que extenderis manum tuam. Cave ne derelinquas levitem omni tempore quo versaris in terra. Quando dilataverit dominus deus tuus terminos tuos sicut locutus est tibi et volueris vesci carnibus quas desiderat anima tua: locus autem quem elegerit dominus deus tuus ut sit nomen eius ibi si procul fuerit occides de armentis et pecoribus que habueris sicut precepi tibi et comedes in oppidis tuis ut tibi placet. Sicut comeditur caprea et cervus ita vesceris eis: et mundus et inmundus in commune vescentur. Hoc solum cave ne sanguinem comedas. Sanguis enim eorum pro anima est. Et idcirco non debes animam comedere cum carnibus sed super terram fundes quasi aquam ut sit tibi bene et filiis tuis post te cum feceris quod placet in conspectu domini. Que autem sanctificaveris et voveris domino tolles et venies ad locum quem elegerit dominus et offeres oblationes tuas carnem et sanguinem super altare domini dei tui. Sanguinem hostiarum fundes in altari, carnibus autem ipse vesceris. Observa et audi omnia que ego precipio tibi ut bene sit tibi et filiis tuis post te in sempiternum cum feceris quod bonum est et placitum in conspectu domini dei tui. Quando disperdiderit dominus deus tuus ante faciem tuam gentes ad quas ingredieris possidendas et possederis eas atque habitaveris in terra earum: cave ne imiteris eas postquam fuerint te introeunte subverse et requiras ceremonias earum dicens: sicut coluerunt gentes iste deos suos ita et ego colam. Non facies similiter domino deo tuo. Omnes enim abhominationes quas aversatur dominus fecerunt diis suis offerentes filios et filias et comburentes igne.

XIII

Quod precipio tibi hoc tantum facito domino nec addas quicquam nec minuas. Si surrexerit in medio tui propheta aut qui somnium vidisse se dicat et predixerit signum atque portentum et evenerit quod locutus est et dixerit tibi: eamus et sequamur deos alienos quos ignoras et serviamus eis: non audies verba prophete illius aut somniatoris, quia temptat vos dominus deus vester ut palam fiat utrum diligatis eum an non in toto corde et in tota anima vestra. Dominum deum vestrum sequimini et ipsum timete: mandata illius custodite et audite vocem eius. Ipsi servietis et ipsi adherebitis. Propheta autem ille aut fictor somniorum interficietur: quia locutus est ut vos averteret a domino deo vestro qui eduxit vos de terra egypti et redemit de domo servitutis ut errare faceret de via quam tibi precepit dominus deus tuus: et auferes malum de medio tui. Si tibi voluerit persuadere frater tuus filius matris tue aut filius tuus vel filia sive uxor que est in sinu tuo aut amicus quem diligis ut animam tuam clam dicens: eamus et serviamus diis alienis quos ignoras tu et patres tui cunctarum in circuitu gentium que iuxta vel procul sunt ab initio usque ad finem terre, non adquiescas ei neque audias neque parcat ei oculus tuus ut miserearis et occultes eum, sed statim interficies. Sit primum manus tua super eum et post te omnis populus mittat manum. Lapidibus obrutus necabitur: quia voluit te abstrahere a domino deo tuo qui eduxit te de terra egypti de domo servitutis: ut omnis israel audiens timeat et nequaquam ultra faciat quippiam huius rei simile. Si audieris in una urbium tuarum quas dominus deus tuus dabit tibi ad habitandum dicentes aliquos: egressi sunt filii belial de medio tui et averterunt habitatores urbis sue atque dixerunt: eamus et serviamus diis alienis quos ignoratis: quere sollicite et diligenter rei veritate perspecta si inveneris certum esse quod dicitur et abhominationem hanc opere perpetratam, statim percuties habitatores urbis illius in ore gladii et delebis eam omniaque que in illa sunt usque ad pecora. Quicquid etiam supellectilis fuerit congregabis in medio platearum eius et cum ipsa civitate succendes ita ut universa consumas domino deo tuo: et sit tumulus sempiternus. Non edificabitur amplius et non adherebit de illo anathemate in manu tua quicquam ut avertatur dominus ab ira furoris sui et misereatur tui multiplicetque te sicut iuravit patribus tuis quando audieris vocem domini dei tui custodiens omnia precepta eius que ego precipio tibi hodie ut facias quod placitum est in conspectu domini dei tui.

XIIII

Filii estote domini dei vestri. Non vos incidetis nec facietis calvitium super mortuo quoniam populus sanctus es domino deo tuo et te elegit ut sis ei in populum peculiarem de cunctis gentibus que sunt super terram.

Ne comedatis que inmunda sunt. Hoc est animal quod comedere debetis: bovem et ovem et capram, cervum et capream, bubalum, tragelaphum, pygargon, orygem, camelopardalum. Omne animal quod in duas partes ungulam findit et ruminat: comedetis. De his autem qui ruminant et ungulam non findunt, hec comedere non debetis: camelum, leporem, chyrogrillium. Quia ruminant et non dividunt ungulam: inmunda erunt vobis. Sus quoque quoniam dividit ungulam et non ruminat: inmunda erit. Carnibus eorum non vescemini: et cadavera non tangetis. Hec comedetis ex omnibus que morantur in aquis. Que habent pennulas et squamas comedite. Que absque pennulis et squamis sunt ne comedatis: quia inmunda sunt. Omnes aves mundas comedite. Inmundas ne comedatis: quia inmunda sunt, aquilam scilicet et gryphem et alietum, yxon et vulturem ac milvum iuxta genus suum, herodium et omne corvini generis, strutionem ac noctuam et larum atque accipitrem iuxta genus suum, herodium et cignum et ibin ac mergulum, porphyrionem et nicticoracem, onocrotalum et charadrium singula in genere suo: hupupam quoque et vespertilionem. Et omne quod reptat et pennulas habet inmundum erit et non comedetur. Omne quod mundum est comedite. Quicquid autem morticinum est ne vescamini ex eo. Peregrino qui intra portas tuas est da ut comedat, aut vende ei: quia tu populus sanctus domini dei tui es. Non coques hedum in lacte matris sue. Decimam partem separabis de cunctis frugibus tuis que nascuntur in terra per annos singulos. Et comedes in conspectu domini dei tui in loco quem elegerit ut in eo nomen illius invocetur: decimam frumenti tui et vini et olei, et primogenita de armentis et de ovibus tuis: ut discas timere dominum deum tuum omni tempore. Cum autem longior fuerit via et locus quem elegerit dominus deus tuus tibique benedixerit nec potueris ad eum hec cuncta portare, vendes omnia et in pretium rediges portabisque manu tua et proficisceris ad locum quem elegerit dominus deus tuus. Et emes ex eadem pecunia quicquid tibi placuerit sive ex armentis sive ex ovibus, vinum quoque et siceram et omne quod desiderat anima tua. Et comedes coram domino deo tuo: et epulaberis tu et domus tua: et levita qui intra portas tuas est. Cave ne derelinquas eum: quia non habet aliam partem in possessione tua. Anno tertio separabis aliam decimam ex omnibus que nascuntur tibi eo tempore: et repones intra ianuas tuas. Venietque levites qui aliam non habet partem nec possessionem tecum, et peregrinus et pupillus et vidua qui intra portas tuas sunt, et comedent et saturabuntur: ut benedicat tibi dominus deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum que feceris.

XV xv

Septimo anno facies remissionem: que hoc ordine celebrabitur. Cui debetur aliquid ab amico vel proximo ac fratre suo repetere non poterit: quia annus remissionis est domini. A peregrino et advena exiges: a cive et propinquo repetendi non habes potestatem. Et omnino indigens et mendicus non erit inter vos: ut benedicat tibi dominus deus tuus in terra quam daturus est tibi in possessionem. Si tamen audieris vocem domini dei tui et custodieris universa que iussit, et que ego hodie precipio tibi. Benedicet tibi ut pollicitus est. Fenerabis gentibus multis: et ipse a nullo accipies mutuum. Dominaberis nationibus plurimis: et tui nemo dominabitur. Si unus de fratribus tuis qui morantur intra portas civitatis tue in terra quam dominus deus tuus daturus est tibi, ad paupertatem venerit: non obdurabis cor tuum nec contrahes manum: sed aperies eam pauperi et dabis mutuum quo eum indigere perspexeris. Cave ne forte subripiat tibi impia cogitatio et dicas in corde tuo: appropinquat septimus annus remissionis. Et avertas oculos a paupere fratre tuo nolens ei quod postulat mutuum commodare: ne clamet contra te ad dominum et fiat tibi in peccatum. Sed dabis ei nec agas quippiam callide in eius necessitatibus sublevandis: ut benedicat tibi dominus deus tuus in omni tempore et in cunctis ad que manum miseris. Non deerunt pauperes in terra habitationis tue. Idcirco ego precipio tibi ut aperias manum fratri tuo egeno et pauperi qui tecum versatur in terra.

ex. 21

Cum tibi venditus fuerit frater tuus hebreus aut hebrea et sex annis servierit tibi: in septimo anno dimittes eum liberum. Et quem libertate donaveris nequaquam vacuum abire patieris: sed dabis viaticum de gregibus et de area et torculari tuo, quibus dominus deus tuus benedixerit tibi. Memento quod et ipse servieris in terra egypti: et liberaverit te dominus deus tuus. Et idcirco nunc precipio tibi. Sin autem dixerit: nolo egredi: eo quod diligat te et domum tuam, et bene sibi apud te esse sentiat: assumes subulam et perforabis aurem eius in ianua domus tue: et serviet tibi usque in eternum. Ancille quoque similiter facies. Non avertas ab eis oculos tuos quando dimiseris eos liberos: quoniam iuxta mercedem mercennarii per sex annos servivit tibi: ut benedicat tibi dominus deus tuus in cunctis operibus que agis. De primogenitis que nascuntur in armentis et ovibus tuis, quicquid sexus est masculini sanctificabis domino deo tuo. Non operaberis in primogenito bovis: et non tondebis primogenita ovium. In conspectu domini dei tui comedes ea per annos singulos in loco quem elegerit dominus, tu et domus tua. Sin autem habuerit maculam vel claudum fuerit vel cecum aut in aliqua parte deforme vel debile non immolabitur domino deo tuo: sed intra portas urbis tue comedes illud. Tam mundus quam inmundus similiter vescentur eis, quasi caprea et cervo. Hoc solum observabis: ut sanguinem eorum non comedas: sed effundas in terram quasi aquam.

xvi XVI

Observa mensem novarum frugum et verni primum temporis ut facias phase domino deo tuo: quoniam in isto mense eduxit te dominus deus tuus de egypto nocte. Immolabisque phase in loco quem elegerit dominus deus tuus de ovibus et de bobus domino deo tuo: ut habitet nomen eius ibi. Non comedes in eo panem fermentatum. Septem diebus comedes absque fermento afflictionis panem: quoniam in pavore egressus es de egypto: ut memineris diei egressionis tue de egypto omnibus diebus vite tue. Non apparebit fermentum in omnibus terminis tuis septem diebus. Et non remanebit de carnibus eius quod immolatum est vespere in die primo mane. Non poteris immolare phase in qualibet urbium tuarum quas dominus deus tuus daturus est tibi: sed in loco quem elegerit dominus deus tuus ut habitet nomen eius ibi. Immolabis phase vespere ad solis occasum quando egressus es de egypto. Et coques et comedes in loco quem elegerit dominus deus tuus: maneque consurgens vades in tabernacula tua. Sex diebus comedes azima: et in die septimo quia collecta est domini dei tui non facies opus. Septem ebdo-

inchoas numerabis ab ea die qua falcem in segetem miseris. et celebrabis diem festum ebdomadarum domino deo tuo, oblationem spontaneam manus tue quam offeres iuxta benedictionem domini dei tui. Et epulaberis coram domino deo tuo tu et filius tuus et filia tua et servus tuus et ancilla tua et levites qui est intra portas tuas, et advena ac pupillus et vidua qui morantur vobiscum in loco quem elegerit dominus deus tuus ut habitet nomen eius ibi. Et recordaberis quoniam servus fueris in Egypto: et custodies ac facies que precepta sunt.

Solemnia

Sollempnitatem quoque tabernaculorum celebrabis per septem dies quando collegeris de area et torculari fruges tuas: et epulaberis in festivitate tua tu et filius tuus et filia et servus tuus et ancilla: levites quoque et advena et pupillus ac vidua qui intra portas tuas sunt. Septem diebus domino deo tuo festa celebrabis in loco quem elegerit dominus: benedicetque tibi dominus deus tuus in cunctis frugibus tuis et in omni opere manuum tuarum: erisque in leticia. Tribus vicibus per annum apparebit omne masculinum tuum in conspectu domini dei tui in loco quem elegerit: in sollempnitate azimorum et in sollempnitate ebdomadarum et in sollempnitate tabernaculorum. Non apparebit ante dominum vacuus: sed offeret unusquisque secundum quod habuerit iuxta benedictionem domini dei sui quam dederit ei. Iudices et magistros constitues in omnibus portis tuis quas dominus deus tuus dederit tibi per singulas tribus tuas: ut iudicent populum iusto iudicio: nec in alteram partem declinent. Non accipies personam nec munera: quia munera excecant oculos sapientium: et mutant verba iustorum. Iuste quod iustum est persequeris: ut vivas et possideas terram quam dominus deus tuus dederit tibi. Non plantabis lucum et omnem arborem iuxta altare domini dei tui: nec facies tibi atque constitues statuam quas odit dominus deus tuus.

XVII

Non immolabis domino deo tuo bovem et ovem in quo est macula aut quippiam vicii: quia abhominatio est domino deo tuo. Cum reperti fuerint apud te intra unam portarum tuarum quas dominus deus tuus dabit tibi vir aut mulier qui faciant malum in conspectu domini dei tui et transgrediantur pactum illius ut vadant et serviant diis alienis et adorent eos: solem et lunam et omnem miliciam celi: que non precepi et hoc tibi fuerit nunciatum: audiensque inquisieris diligenter: et verum esse repereris et abhominatio facta est in Israel: educes virum ac mulierem qui rem sceleratissimam perpetrarunt ad portas civitatis tue et lapidibus obruentur. In ore duorum aut trium testium peribit qui interficietur. Nemo occidatur uno contra se dicente testimonium. Manus testium prima interficiet eum: et manus reliqui populi extrema mittetur: ut auferas malum de medio tui. Si difficile et ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem et sanguinem causam et causam lepram et non lepram: et iudicium intra portas tuas videris verba variari: surge et ascende ad locum quem elegerit dominus deus tuus: venies ad sacerdotes levitici generis et ad iudicem qui fuerit illo tempore: queresque ab eis. Qui indicabunt tibi iudicii veritatem: et facies quodcumque dixerint qui presunt loco quem elegerit dominus et docuerint te iuxta legem eius. Sequeris sententiam eorum: nec declinabis ad dexteram vel ad sinistram. Qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio qui eo tempore ministrat domino deo tuo et decreto iudicis: morietur homo ille et auferes malum de Israel. Cunctusque populus audiens timebit: ut nullus deinceps intumescat superbia. Cum ingressus fueris terram quam dominus deus tuus dabit tibi et possederis eam habitaverisque in illa et dixeris: constituam super me regem sicut habent omnes per circuitum nationes: eum constitues quem dominus deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Non poteris alterius gentis hominem regem facere qui non sit frater tuus. Cumque fuerit constitutus non multiplicabit sibi equos nec reducet populum in Egyptum equitatus numero sublevatus: presertim cum dominus preceperit vobis ut nequaquam amplius per eandem viam revertamini. Non habebit uxores plurimas que illiceant animum eius: neque argenti et auri inmensa pondera. Postquam autem sederit in solio regni sui describet sibi deuteronomium legis huius in volumine: accipiens exemplar a sacerdotibus levitice tribus et habebit secum legetque illud omnibus diebus vite sue: ut discat timere dominum deum suum et custodire verba et ceremonias eius que in lege precepta sunt. Nec elevetur cor eius in superbia super fratres suos: neque declinet in partem dexteram vel sinistram: ut longo tempore regnet ipse et filius eius super Israel.

XVIII

Non habebunt sacerdotes et levite et omnes qui de eadem tribu sunt partem et hereditatem cum reliquo Israel: quia sacrificia domini et oblationes eius comedent et nichil aliud accipient de possessione fratrum suorum. Dominus enim ipse est hereditas eorum sicut locutus est illis. Hoc erit iudicium sacerdotum a populo et ab his qui offerunt victimas: sive bovem sive ovem immolaverint: dabunt sacerdoti armum ac ventriculum: primitias frumenti et vini et olei et lanarum partem ex ovium tonsione. Ipsum enim elegit dominus deus tuus de cunctis tribubus tuis ut stet et ministret nomini domini ipse et filii eius in sempiternum. Si exierit levites de una urbium tuarum ex omni Israel in qua habitat et voluerit venire desiderans locum quem elegerit dominus: ministrabit in nomine domini dei sui sicut omnes fratres eius levite qui stabunt eo tempore coram domino. Partem ciborum eandem accipiet quam et ceteri: excepto eo quod in urbe sua ex patrum ei successione debetur. Quando ingressus fueris terram quam dominus deus tuus dabit tibi cave ne imitari velis abhominationes illarum gentium. Nec inveniatur in te qui lustret filium suum aut filiam ducens per ignem: aut qui ariolos sciscitetur et observet sompnia atque auguria. Ne sit maleficus nec incantator. Ne phytones consulat nec divinos: et querat a mortuis veritatem. Omnia enim hec abhominatur dominus et propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo. Perfectus eris et absque macula cum domino deo tuo. Gentes iste quarum possidebis terram: augures et divinos audiunt. Tu autem aliter a domino deo tuo institutus es. Prophetam de gente tua et de fratribus tuis sicut me suscitabit tibi dominus deus tuus: ipsum audies ut petisti a domino deo tuo in Horeb quando contio congregata est atque dixisti: Ultra non audiam vocem domini dei mei: et ignem hunc maximum amplius non videbo ne moriar. Et ait dominus mihi: Bene omnia sunt locuti. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui: et ponam verba mea in ore eius: loqueturque ad eos omnia que precepero illi. Qui autem verba eius que loquetur in nomine

meo audire noluerit, ego ultor existam. Propheta autem qui arrogantia depravatus voluerit loqui in nomine meo quae ego non praecepi illi ut diceret, aut ex nomine alienorum deorum, interficietur. Quod si tacita cogitatione responderis: Quomodo possum intelligere verbum quod non est locutus dominus? hoc habebis signum: quod in nomine domini propheta ille praedixerit et non evenerit, hoc dominus non est locutus, sed per tumorem animi sui propheta confinxit, et idcirco non timebis eum. Cum disperderit dominus deus tuus gentes quarum tibi traditurus est terram, et possederis eam, habitaverisque in urbibus eius et in aedibus, tres civitates separabis tibi in medio terrae quam dominus deus tuus dabit tibi in possessionem, sternens diligenter viam, et in tres aequaliter partes totam terrae tuae provinciam divides, ut habeat e vicino qui propter homicidium profugus est quo possit evadere. Haec erit lex homicidae fugientis, cuius vita servanda est. Qui percusserit proximum suum nesciens, et qui heri et nudiustertius nullum contra eum habuisse odium comprobatur, sed abisse simpliciter cum eo in silvam ad ligna caedenda, et in succisione lignorum securis fugerit manu, ferrumque lapsum de manubrio amicum eius percusserit et occiderit: hic ad unam supradictarum urbium confugiet et vivet, ne forsitan proximus eius cuius effusus est sanguis, dolore stimulatus persequatur et apprehendat eum, si longior via fuerit, et percutiat animam eius qui non est reus mortis, quia nullum contra eum qui occisus est odium prius habuisse monstratur. Idcirco praecipio tibi ut tres civitates aequalis inter se spatii dividas. Cum autem dilataverit dominus deus tuus terminos tuos, sicut iuravit patribus tuis, et dederit tibi cunctam terram quam eis pollicitus est, si tamen custodieris mandata eius et feceris quae hodie praecipio tibi, ut diligas dominum deum tuum et ambules in viis eius omni tempore, addes tibi et alias tres civitates et supradictarum urbium numerum duplicabis, ut non effundatur sanguis innoxius in medio terrae quam dominus deus tuus dabit tibi possidendam, ne sis sanguinis reus. Si quis autem odio habens proximum suum insidiatus fuerit vitae eius, surgensque percusserit illum et mortuus fuerit, fugeritque ad unam de supradictis urbibus, mittent seniores civitatis illius et arripient eum de loco effugii, tradentque in manu proximi cuius sanguis effusus est, et morietur. Nec misereberis eius, et auferes innoxium sanguinem de Israel, ut bene sit tibi. Non assumes et transferes terminos proximi tui quos fixerunt priores in possessione tua, quam dominus deus tuus dabit tibi in terra quam acceperis possidendam. Non stabit testis unus contra aliquem, quicquid illud peccati et facinoris fuerit; sed in ore duorum aut trium testium stabit omne verbum. Si steterit testis mendax contra hominem accusans eum praevaricationis, stabunt ambo quorum causa est ante dominum in conspectu sacerdotum et iudicum qui fuerint in diebus illis. Cumque diligentissime perscrutantes invenerint falsum testem dixisse contra fratrem suum mendacium, reddent ei sicut fratri suo facere cogitavit, et auferes malum de medio tui, ut audientes ceteri timorem habeant et nequaquam talia audeant facere. Non misereberis eius, sed animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede exiges.

XX — ad bellum

Si exieris ad bellum contra hostes tuos, et videris equitatum et currus, et maiorem quam tu habes adversarii exercitus multitudinem, non timebis eos, quia dominus deus tuus tecum est, qui eduxit te de terra Aegypti. Appropinquante autem iam proelio stabit sacerdos ante aciem, et sic loquetur ad populum: Audi Israel: vos hodie contra inimicos vestros pugnam committitis; non pertimescat cor vestrum; nolite metuere, nolite cedere, nec formidetis eos, quia dominus deus vester in medio vestri est, et pro vobis contra adversarios dimicabit, ut eruat vos de periculo. Duces quoque per singulas turmas audiente exercitu proclamabunt: Quis est homo qui aedificavit domum novam et non dedicavit eam? Vadat et revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, et alius homo dedicet illam. Quis est homo qui plantavit vineam, et necdum eam fecit esse communem, et de qua vesci omnibus liceat? Vadat et revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, et alius homo eius fungatur officio. Quis est homo qui despondit uxorem, et non accepit eam? Vadat et revertatur in domum suam, ne forte moriatur in bello, et alius homo accipiat eam. His dictis addent reliqua, et loquentur ad populum: Quis est homo formidolosus et corde pavido? Vadat et revertatur in domum suam, ne pavere faciat corda fratrum suorum, sicut ipse timore perterritus est. Cumque siluerint duces exercitus et finem loquendi fecerint, unusquisque suos ad bellandum cuneos praeparabit. Si quando accesseris ad expugnandam civitatem, offeres ei primum pacem. Si receperit et aperuerit tibi portas, cunctus populus qui in ea est salvabitur, et serviet tibi sub tributo. Sin autem foedus inire noluerint et coeperint contra te bellum, oppugnabis eam. Cumque tradiderit dominus deus tuus illam in manu tua, percuties omne quod in ea generis masculini est in ore gladii, absque mulieribus et infantibus, iumentis et ceteris quae in civitate sunt. Omnem praedam exercitui divides, et comedes de spoliis hostium tuorum quae dominus deus tuus dederit tibi. Sic facies cunctis civitatibus quae a te procul valde sunt, et non sunt de his urbibus quas in possessionem accepturus es. De his autem civitatibus quae dabuntur tibi, nullum omnino permittes vivere, sed interficies in ore gladii, Hethaeum videlicet et Amorrhaeum et Chananaeum, Pherezaeum et Hevaeum et Iebusaeum, sicut praecepit tibi dominus deus tuus, ne forte doceant vos facere cunctas abominationes quas ipsi operati sunt diis suis, et peccetis in dominum deum vestrum. Quando obsederis civitatem multo tempore, et munitionibus circumdederis ut expugnes eam, non succides arbores de quibus vesci potest, nec securibus debes per circuitum vastare regionem, quoniam lignum est et non homo, nec potest bellantium contra te augere numerum. Si qua autem ligna non sunt pomifera, sed agrestia, et in ceteros apta usus, succide, et extrue machinas, donec capias civitatem quae contra te dimicat.

XXI — inventi

Quando inventum fuerit in terra quam dominus deus tuus daturus est tibi hominis cadaver occisi, et ignoratur caedis reus, egredientur maiores natu et iudices tui, et metientur a loco cadaveris singularum per circuitum spatia civitatum, et quam viciniorem ceteris esse perspexerint, seniores civitatis eius tollent vitulam de armento, quae non traxit iugum, nec terram scidit vomere, et ducent eam ad val

lem asperam atque saxosam que numquam arata est nec se
mentem recepit: et cedent in ea cervices vitule. Accedentque
sacerdotes filii levi quos elegerit dominus deus tuus ut ministrent
ei et benedicant in nomine eius: et ad verbum eorum omne nego
cium et quicquid mundum vel inmundum est iudicetur. Et maiores
natu civitatis illius ad interfectum lavabuntque manus suas
super vitulam que in valle percussa est. et dicent. Manus
nostre non effuderunt hunc sanguinem nec oculi viderunt. Propi
cius esto populo tuo israel quem redemisti domine et non reputes san
guinem innocentem in medio populi tui israel: et auferetur
ab eis reatus sanguinis. Tu autem alienus eris ab innocen
tis cruore qui fusus est. cum feceris quod precepit dominus. Si
egressus fueris ad pugnam contra inimicos tuos et tradiderit
eos dominus deus tuus in manu tua captivosque duxeris et vi
deris in numero captivorum mulierem pulchram et ada
maveris eam voluerisque habere uxorem. introduces in do
mum tuam. Que radet cesariem et circumcidet ungues et de
ponet vestem in qua capta est et sedens in domo tua flebit
patrem et matrem suam uno mense et postea intrabis ad eam.
dormiesque cum ea et erit uxor tua. Si autem postea non sederit
animo tuo. dimittes eam liberam nec vendere poteris
pecunia nec opprimere per potentiam quia humiliasti eam.
Si habuerit homo uxores duas unam dilectam et alteram odi
osam genuerintque ex ea liberos et fuerit filius odiose primogenitus
volueritque substantiam inter filios suos dividere non poterit fi
lium dilecte facere primogenitum. et preferre filio odiose.
sed filium odiose agnoscet primogenitum. dabitque ei de his
que habuerit cuncta duplicia. Iste est enim principium libero
rum eius et huic debentur primogenita. Si genuerit homo
filium contumacem et protervum qui non audiat patris aut matris
imperium. et coercitus obedire contempserit. apprehendent eum
et ducent ad seniores civitatis illius. et ad portam iudicii. di
centque ad eos. Filius noster iste protervus. et contumax est. monita
nostra audire contempnit. comessationibus vacat. et
luxurie atque conviviis. lapidibus eum obruet populus civi
tatis et morietur. ut auferatis malum de medio vestri. et u
niversus israel audiens pertimescat. Quando peccaverit homo
quod morte plectendum est et adiudicatus morti appensus fue
rit in patibulo. non permanebit cadaver eius in ligno. sed in
eadem die sepelietur. quia maledictus a deo est qui pendet
in ligno. Et nequaquam contaminabis terram tuam: quam dominus

XXII

deus tuus dederit tibi in possessionem. Non videbis bovem fratris
tui aut ovem errantem et preteribis: sed reduces fratri tuo. Si
autem non est propinquus tuus frater nec nosti eum. duces in domum
tuam: et erunt apud te quamdiu querat ea frater tuus et recipiat.
Similiter facies de asino et de vestimento: et de omni re fratris tui
que perierit. Si inveneris eam: ne negligas quasi alienam.
Si videris asinum fratris tui aut bovem cecidisse in via: non
despicies sed sublevabis cum eo. Non induetur mulier
veste virili: nec vir utetur veste feminea. Abhomi
nabilis enim apud deum est: qui facit hec. Si ambulans
per viam in arbore vel in terra nidum avis inveneris. et matrem pul
lis vel ovis desuper incubantem. non tenebis eam cum filiis. sed
abire patieris captos tenens filios: ut bene sit tibi et longo
vivas tempore. Cum edificaveris domum novam facies

murum tecti per circuitum ne effundatur sanguis in domo
tua: et sis reus labente alio. et in preceps ruente. Non se
res vineam tuam altero semine: ne et sementis quam sevisti et
que nascuntur ex vinea pariter sanctificentur. Non arabis
in bove simul et asino. Non indueris vestimento: quod ex lana
linoque contextum est. Funiculos in fimbriis facies per
quatuor angulos pallii tui; quo operieris. Si duxerit
vir uxorem et postea eam odio habuerit. quesieritque occasio
nes quibus dimittat eam. obiciens ei nomen pessimum et dixe
rit uxorem hanc accepi. et ingressus ad eam non inveni vir
ginem. tollent eam pater et mater eius et ferent secum signa
virginitatis eius. ad seniores urbis qui in porta sunt: et dicet pa
ter. Filiam meam dedi huic uxorem. Quam quia odit. impo
nit ei nomen pessimum ut dicat. non inveni filiam tuam virgi
nem. Et ecce hec sunt signa virginitatis filie mee. Ex
pandent vestimentum coram senioribus civitatis. Appre
hendentque senes urbis illius virum et verberabunt illum:
condempnantes insuper centum siclis argenti. Quos da
bit patri puelle: quoniam diffamavit nomen pessimum super vir
ginem israel. habebitque eam uxorem: et non poterit dimittere
omni tempore vite sue. Quod si verum est quod obicit. et non est in
venta in puella virginitas. eicient eam extra fores do
mus patris sui et lapidibus obruent viri civitatis eius. et
morietur. quoniam fecit nefas in israel ut fornicaretur in domo
patris sui: et auferes malum de medio tui. Si dormierit
vir cum uxore alterius. uterque morietur. id est adulter et adul
tera: et auferes malum de israel. Si puellam virginem
desponderit vir. et invenerit eam aliquis in civitate et con
cubuerit cum illa: educes utrumque ad portam civitatis illius
et lapidibus obruentur. Puella quia non clamavit cum esset in civita
te: et vir quia humiliavit uxorem proximi sui. et auferes malum
de medio tui. Sin autem in agro reppererit vir puellam que
desponsata est. et apprehendens concubuerit cum illa: ipse mori
etur solus. Puella nichil patietur nec est rea mortis: quoniam sicut
latro consurgit contra fratrem suum: et occidit animam eius.
Ita et puella perpessa est. Sola erat in agro. Clamavit: et nullus
adfuit qui liberaret eam. Si invenerit vir puellam vir
ginem que non habet sponsum. et apprehendens concubuerit
cum ea. et res ad iudicium venerit. dabit qui dormierit
cum ea patri puelle. l siclos argenti et habebit eam uxorem
quia humiliavit illam. Non poterit dimittere cunctis di
ebus vite sue. Non accipiet homo uxorem patris sui:

XXIII

nec revelabit operimentum eius. Non intrabit eunuchus
attritis vel amputatis testiculis et abscisso veretro ecclesiam
domini. Non ingredietur mamzer hoc est de scorto natus in ecclesiam
domini usque ad decimam generationem. Ammanites et moabi
tes. et post decimam generationem non intrabunt ecclesiam domini
in eternum: quia noluerunt vobis occurrere cum pane et aqua
in via quando egressi estis de egypto: et quia conduxerunt
adversum te balaam filium beor de mesopotamia syrie
ut malediceret tibi. Et noluit dominus deus tuus audire balaam.
vertitque maledictionem eius in benedictionem tuam: eo quod di
ligeret te. Non facies cum eis pacem: nec queres eis bona cun
ctis diebus vite tue in sempiternum. Non abhominaberis
ydumeum quia frater tuus est: nec egyptium quia advena fuisti in terra eius.

rum in sempiternum. Non abhominaberis idumeum quia frater tuus est, nec egyptium quia advena fuisti in terra eius. Qui nati fuerint ex eis tertia generatione intrabunt in ecclesiam domini. Quando egressus fueris adversus hostes tuos in pugnam, custodies te ab omni re mala. Si fuerit inter vos homo qui nocturno pollutus sit somnio, egredietur extra castra, et non revertetur priusquam ad vesperam lavetur aqua, et post solis occasum regredietur in castra. Habebis locum extra castra ad quem egrediaris ad requisita nature, gerens paxillum in balteo. Cumque sederis, fodies per circuitum, et egesta humo operies quo relevatus es. Dominus enim deus tuus ambulat in medio castrorum ut eruat te et tradat tibi inimicos tuos, ut sint castra tua sancta, et nichil in eis appareat feditatis, ne derelinquat te. Non trades servum domino suo qui ad te confugerit. Habitabit tecum in loco qui ei placuerit, et in una urbium tuarum requiescet, nec contristes eum. Non erit meretrix de filiabus Israel, neque scortator de filiis Israel. Non offeres mercedem prostibuli nec pretium canis in domo domini dei tui quicquid illud est quod voveris, quia abominatio est utrumque apud dominum deum tuum.

Non fenerabis fratri tuo ad usuram pecuniam, nec fruges, nec quamlibet aliam rem, sed alieno. Fratri autem tuo absque usura id quo indiget commodabis, ut benedicat tibi dominus deus tuus in omni opere tuo in terra ad quam ingredieris possidendam.

Cum voveris votum domino deo tuo, non tardabis reddere, quia requiret illud dominus deus tuus, et si moratus fueris reputabitur tibi in peccatum. Si nolueris polliceri, absque peccato eris. Quod autem semel egressum est de labiis tuis observabis et facies sicut promisisti domino deo tuo, et propria voluntate et ore tuo locutus es. Ingressus vineam proximi tui comede uvas quantum tibi placuerit, foras autem ne efferas tecum. Si intraveris in segetem amici tui, franges spicas et manu conteres, falce autem non metes.

XXIIII — Libellus

Si acceperit homo uxorem et habuerit eam, et non invenerit gratiam ante oculos eius propter aliquam feditatem, scribet libellum repudii et dabit in manu eius et dimittet eam de domo sua. Cumque egressa alterum maritum duxerit, et ille quoque oderit eam dederitque ei libellum repudii et dimiserit de domo sua vel certe mortuus fuerit, non poterit prior maritus recipere eam in uxorem, quia polluta est et abhominabilis facta est coram domino, ne peccare facias terram tuam quam dominus deus tuus tibi dederit possidendam. Cum acceperit homo nuper uxorem, non procedet ad bellum nec ei quippiam necessitatis iniungetur publice, sed vacabit absque culpa domui sue ut uno anno letetur cum uxore sua.

Non accipies loco pignoris inferiorem et superiorem molam, quia animam suam apposuit tibi. Si deprehensus fuerit homo sollicitans fratrem suum de filiis Israel, et vendito eo acceperit pretium, interficietur, et auferes malum de medio tui. Observa diligenter ne incurras in plagam lepre, sed facies quecumque docuerint te sacerdotes levitici generis iuxta id quod precepi eis, et imple sollicite. Mementote que fecerit dominus deus vester Marie in via cum egrederemini de egypto. Cum repetes a proximo tuo rem aliquam quam debet tibi, non ingredieris domum eius ut pignus auferas, sed stabis foris, et ille tibi proferet quod habuerit. Sin autem pauper est, non pernoctabit apud te pignus, sed statim reddes ei ante solis occasum, ut dormiens in vestimento suo benedicat tibi, et habeas iustitiam coram domino deo tuo. Non negabis mercedem indigentis et pauperis fratris tui sive advene qui tecum moratur in terra et intra portas tuas est, sed eadem die reddes ei pretium laboris sui ante solis occasum, quia pauper est et ex eo sustentat animam suam, ne clamet contra te ad dominum et reputetur tibi in peccatum. Non occidentur patres pro filiis nec filii pro patribus, sed unusquisque pro suo peccato morietur. Non pervertes iudicium advene et pupilli, nec auferes pignoris loco vidue vestimentum. Memento quod servieris in egypto et eruerit te dominus deus tuus inde. Idcirco precipio tibi ut facias hanc rem. Quando messueris segetem in agro tuo et oblitus manipulum reliqueris, non reverteris ut tollas eum, sed advenam et pupillum et viduam auferre patieris, ut benedicat tibi dominus deus tuus in omni opere manuum tuarum. Si fruges collegeris olivarum, quicquid remanserit in arboribus non reverteris ut colligas, sed relinques advene pupillo ac vidue. Si vindemiaveris vineam tuam, non colliges remanentes racemos, sed cedent in usus advene et pupilli ac vidue. Memento quod et tu servieris in egypto, et idcirco precipio tibi ut facias hanc rem.

XXV

Si fuerit causa inter aliquos et interpellaverint iudices, quem iustum esse perspexerint illi iustitie palmam dabunt, quem impium condempnabunt impietatis. Sin autem eum qui peccavit dignum viderint plagis, prosternent et coram se facient verberari. Pro mensura peccati erit et plagarum modus, ita dumtaxat ut quadragenarium numerum non excedant, ne fede laceratus ante oculos tuos abeat frater tuus. Non ligabis os bovis terentis in area fruges tuas. Quando habitaverint fratres simul, et unus ex eis absque liberis mortuus fuerit, uxor defuncti non nubet alteri, sed accipiet eam frater eius et suscitabit semen fratris sui. Et primogenitum ex ea filium nomine illius appellabit, ut non deleatur nomen eius ex Israel. Sin autem noluerit accipere uxorem fratris sui que ei lege debetur, perget mulier ad portam civitatis et interpellabit maiores natu dicetque: Non vult frater viri mei suscitare semen fratris sui in Israel, nec me in coniugium sumere. Statimque accersiri eum facient et interrogabunt. Si responderit: Nolo eam uxorem accipere, accedet mulier ad eum coram senioribus et tollet calciamentum de pedibus eius, spuetque in faciem eius et dicet: Sic fiet homini qui non edificat domum fratris sui. Et vocabitur nomen illius in Israel domus discalciati.

Spuet

Si habuerint inter se iurgium viri, et unus contra alterum rixari cepit, volensque uxor alterius eruere virum suum de manu fortioris miseritque manum et apprehenderit verecunda eius, abscides manum illius, nec flecteris super eam ulla misericordia. Non habebis in sacculo diversa pondera maius et minus, nec erit in domo tua modius maior et minor. Pondus habebis iustum et verum, et modius equalis et verus erit tibi, ut multo vivas tempore super terram quam dominus deus tuus dederit tibi. Abhominatur enim dominus eum qui facit hec, et aversatur omnem iniustitiam.

Memento que fecerit tibi amalech in via quando egrediebaris ex egypto, quomodo occurrerit tibi et extremos agminis

tui qui lassi residebant, cum tu esses fame et labore confectus, et non timuerit deum. Cum ergo dominus deus tuus dederit tibi requiem et subiecerit cunctas per circuitum nationes in terra quam tibi pollicitus est, delebis nomen eius sub celo. Cave ne obliviscaris.

XXVI

Cumque intraveris terram quam dominus deus tuus tibi daturus est possidendam, et obtinueris eam atque habitaveris in illa, tolles de cunctis frugibus tuis primitias et pones in cartallo, pergesque ad locum quem dominus deus tuus elegerit ut ibi invocetur nomen eius. Accedesque ad sacerdotem qui fuerit in diebus illis, et dices ad eum: Profiteor hodie coram domino deo tuo quod ingressus sim in terram pro qua iuravit patribus nostris ut daret eam nobis. Suscipiensque sacerdos cartallum de manu eius, ponet ante altare domini dei tui, et loqueris in conspectu domini dei tui: Syrus persequebatur patrem meum, qui descendit in egyptum et ibi peregrinatus est in paucissimo numero, crevitque in gentem magnam et robustam et infinite multitudinis. Afflixeruntque nos egyptii et persecuti sunt, imponentes onera gravissima. Et clamavimus ad dominum deum patrum nostrorum, qui exaudivit nos et respexit humilitatem nostram et laborem atque angustias. Et eduxit nos de egypto in manu forti et brachio extento, in ingenti pavore, in signis atque portentis, et introduxit ad locum istum, et tradidit nobis terram lacte et melle manantem. Et idcirco nunc offero primitias frugum terre quam dominus dedit michi. Et dimittes eas in conspectu domini dei tui, adorato domino deo tuo. Et epulaberis in omnibus bonis que dominus deus tuus dederit tibi et domui tue, tu et levites et advena qui tecum est.

Quando compleveris decimam cunctarum frugum tuarum, anno decimarum tertio, dabis levite et advene et pupillo et vidue, ut comedant intra portas tuas et saturentur. Loquerisque in conspectu domini dei tui: Abstuli quod sanctificatum est de domo mea, et dedi illud levite et advene, pupillo et vidue, sicut iussisti michi. Non preterivi mandata tua, nec sum oblitus imperii tui. Non comedi ex eis in luctu meo, nec separavi ea in qualibet immunditia, nec expendi ex his quicquam in re funebri. Obedivi voci domini dei mei, et feci omnia sicut precepisti michi. Respice de sanctuario tuo et de excelso celorum habitaculo, et benedic populo tuo israel et terre quam dedisti nobis sicut iurasti patribus nostris, terre lacte et melle mananti. Hodie dominus deus tuus precepit tibi ut facias mandata hec atque iudicia, et custodias et impleas ex toto corde tuo et ex tota anima tua. Dominum elegisti hodie ut sit tibi deus, et ambules in viis eius, et custodias cerimonias illius et mandata atque iudicia, et obedias eius imperio. Et dominus elegit te hodie ut sis ei populus peculiaris, sicut locutus est tibi, et custodias omnia precepta eius, et faciat te excelsiorem cunctis gentibus quas creavit in laudem et gloriam nominis sui, ut sis populus sanctus domini dei tui, sicut locutus est.

XXVII

Precepit autem moyses et seniores israel populo dicentes: Custodite omne mandatum quod precipio vobis hodie. Cumque transieritis iordanem in terram quam dominus deus tuus dabit tibi, eriges ingentes lapides et calce levigabis eos, ut possis in eis scribere omnia verba legis huius iordane transmisso, ut introeas in terram quam dominus deus tuus dabit tibi, terram lacte et melle manantem, sicut iuravit patribus tuis. Quando ergo transieritis iordanem, erigite lapides quos ego hodie precipio vobis in monte hebal, et levigabis eos calce, et edificabis ibi altare domino deo tuo de lapidibus quos ferrum non tetigit, et de saxis informibus et impolitis. Et offeres super eo holocausta domino deo tuo, et immolabis hostias pacificas. Comedesque ibi et epulaberis coram domino deo tuo, et scribes super lapides omnia verba legis huius plane et lucide. Dixeruntque moyses et sacerdotes levitici generis ad omnem israhelem: Attende et audi israel, hodie factus es populus domini dei tui. Audies vocem eius, et facies mandata atque iusticias quas ego precipio tibi. Precepitque moyses in die illo populo dicens: Hii stabunt ad benedicendum domino super montem garizim, iordane transmisso: symeon, levi, iudas, isachar, ioseph et beniamin. Et e regione isti stabunt ad maledicendum in monte hebal: ruben, gad, et aser, zabulon, et dan et neptalim. Et pronuntiabunt levite, dicentque ad omnes viros israel excelsa voce: Maledictus homo qui facit sculptile et conflatile, abhominationem domino, opus manuum artificum, ponetque illud in abscondito. Et respondebit omnis populus et dicet: amen. Maledictus qui non honorat patrem suum et matrem, et dicet omnis populus: amen. Maledictus qui transfert terminos proximi sui, et dicet omnis populus: amen. Maledictus qui errare facit cecum in itinere, r. d. o. p. amen. Maledictus qui pervertit iudicium advene, pupilli et vidue, r. d. o. p. amen. Maledictus qui dormit cum uxore patris sui, et revelat operimentum lectuli eius, r. d. o. p. amen. Maledictus qui dormit cum omni iumento, r. d. o. p. amen. Maledictus qui dormit cum sorore sua, filia patris sui sive matris sue, r. d. o. p. amen. Maledictus qui dormit cum socru sua, r. d. o. p. amen. Maledictus qui clam percusserit proximum suum, r. d. o. p. amen. Maledictus qui accipit munera ut percutiat animam sanguinis innocentis, r. dicet o. p. amen. Maledictus qui non permanet in sermonibus legis huius, nec eos opere perficit, r. d. o. p. amen.

XXVIII

Si autem audieris vocem domini dei tui, ut facias atque custodias omnia mandata eius que ego precipio tibi hodie, faciet te dominus deus tuus excelsiorem cunctis gentibus que versantur in terra. Venientque super te universe benedictiones iste et apprehendent te, si tamen precepta eius audieris. Benedictus tu in civitate, et benedictus in agro. Benedictus fructus ventris tui et fructus terre tue, fructusque iumentorum tuorum, greges armentorum tuorum, et caule ovium tuarum. Benedicta horrea tua, et benedicte reliquie tue. Benedictus eris ingrediens et egrediens. Dabit dominus inimicos tuos qui consurgunt adversum te corruentes in conspectu tuo. Per unam viam venient contra te, et per septem fugient a facie tua. Emittet dominus benedictionem super cellaria tua, et super omnia opera manuum tuarum, benedicetque tibi in terra quam acceperis. Suscitabit te dominus sibi in populum sanctum, sicut iuravit tibi, si custodieris mandata domini dei tui et ambulaveris in viis eius. Videbuntque omnes terrarum populi quod nomen domini invocatum est super te, et timebunt te. Habundare te faciet dominus omnibus bonis, fructu uteri tui et fructu iumentorum tuorum, fructu terre tue, quam iuravit dominus patribus tuis ut daret tibi. Aperiet dominus thesaurum suum optimum, celum, ut tribuat pluviam terre tue tempore suo, benedicetque cunctis operibus manuum tuarum. Et fenerabis gentibus multis, et ipse a nullo fenus accipies.

cipies. Constituet te dominus in caput et non in caudam: et eris semper supra et non subter. Si audieris mandata domini dei tui que ego precipio tibi hodie, et custodieris et feceris ac non declinaveris ab eis nec ad dexteram nec ad sinistram, nec secutus fueris deos alienos neque colueris eos. Quod si audire nolueris vocem domini dei tui ut custodias et facias omnia mandata eius et ceremonias quas ego precipio tibi hodie, venient super te omnes maledictiones iste et apprehendent te.

Capitulum

Maledictus eris in civitate et maledictus in agro. Maledictum horreum tuum et maledicte reliquie tue. Maledictus fructus ventris tui et fructus terre tue, armenta boum tuorum et greges ovium tuarum. Maledictus eris ingrediens et egrediens. Mittet dominus super te famem et esuriem et increpationem in omnia opera tua que facies, donec conterat te et perdat velociter propter adinventiones tuas pessimas in quibus reliquisti me. Adiungat dominus tibi pestilentiam donec consumat te de terra ad quam ingredieris possidendam. Percutiat te dominus egestate, febre et frigore, ardore et estu et aere corrupto ac rubigine, et persequatur donec pereas. Sit celum quod supra te est eneum, et terra quam calcas ferrea. Det dominus ymbrem terre tue pulverem, et de celo descendat super te cinis donec conteraris. Tradat te dominus corruentem ante hostes tuos. Per unam viam egrediaris contra eos et per septem fugias, et dispergaris per omnia regna terre. Sitque cadaver tuum in escam cunctis volatilibus celi et bestiis terre, et non sit qui abigat. Percutiat te dominus ulcere egypti et partem corporis per quam stercora egeruntur, scabie quoque et prurigine, ita ut curari nequeas. Percutiat te dominus amentia et cecitate ac furore mentis, et palpes in meridie sicut palpare solet cecus in tenebris, et non dirigas vias tuas. Omnique tempore calumpniam sustineas et opprimaris violentia, nec habeas qui liberet te. Uxorem accipias, et alius dormiat cum ea. Domum edifices, et non habites in ea. Plantes vineam, et non vindemies eam. Bos tuus immoletur coram te, et non comedas ex eo. Asinus tuus rapiatur in conspectu tuo, et non reddatur tibi. Oves tue dentur inimicis tuis, et non sit qui te adiuvet. Filii tui et filie tue tradantur alteri populo, videntibus oculis tuis et deficientibus ad conspectum eorum tota die, et non sit fortitudo in manu tua. Fructus terre tue et omnes labores tuos comedat populus quem ignoras, et sis semper calumpniam sustinens et oppressus cunctis diebus, et stupens ad terrorem eorum que videbunt oculi tui. Percutiat te dominus ulcere pessimo in genibus et in suris, sanarique non possis a planta pedis usque ad verticem tuum. Ducet te dominus et regem tuum quem constitueris super te in gentem quam ignoras tu et patres tui, et servies ibi diis alienis ligno et lapidi. Et eris perditus in proverbium ac fabulam omnibus populis ad quos te introduxerit dominus. Sementem multam iacies in terram, et modicum congregabis, quia locuste omnia devorabunt. Vineam plantabis et fodies, et vinum non bibes nec colliges ex ea quippiam, quia vastabitur vermibus. Olivas habebis in omnibus terminis tuis, et non ungeris oleo, quia defluent et peribunt. Filios generabis et filias, et non frueris eis, quoniam ducentur in captivitatem. Omnes arbores tuas et fruges terre tue rubigo consumet. Advena qui tecum versatur in terra ascendet super te, eritque sublimior. Tu autem descendes et eris inferior. Ipse fenerabit tibi, et tu non fenerabis ei. Ipse erit in caput et tu eris in caudam. Et venient super te omnes maledictiones iste, et persequentes apprehendent te donec intereas, quia non audisti vocem domini dei tui, nec servasti mandata eius et ceremonias quas precepit tibi. Et erunt in te signa atque prodigia, et in semine tuo usque in sempiternum, eo quod non servieris domino deo tuo in gaudio cordisque leticia propter rerum omnium abundantiam. Servies inimico tuo quem emittet dominus tibi, in fame et siti et nuditate et omni penuria. Et ponet iugum ferreum super cervicem tuam, donec te conterat. Adducet dominus super te gentem de longinquo et de extremis finibus terre in similitudinem aquile volantis cum impetu, cuius linguam non possis intelligere, gentem procacissimam que non deferat seni nec misereatur parvuli, et devoret fructum iumentorum tuorum ac fruges terre tue, donec intereas. Et non relinquat tibi triticum, vinum et oleum, armenta boum et greges ovium, donec te disperdat et conterat in cunctis urbibus tuis, et destruantur muri tui firmi atque sublimes in quibus habebas fiduciam in omni terra tua. Obsideberis intra portas tuas in omni terra quam dabit tibi dominus deus tuus, et comedes fructum uteri tui, et carnes filiorum et filiarum tuarum quas dederit tibi dominus deus tuus, in angustia et vastitate qua opprimet te hostis tuus. Homo delicatus in te et luxuriosus valde invidebit fratri suo et uxori que cubat in sinu suo, ne det eis de carnibus filiorum suorum quas comedet, eo quod nichil habeat aliud in obsidione et penuria qua vastaverint te inimici tui intra omnes portas tuas. Tenera mulier et delicata que super terram ingredi non valebat nec pedis vestigium figere propter mollitiem et teneritudinem nimiam, invidebit viro suo qui cubat in sinu eius super filii et filie carnibus, et illuvie secundarum que egrediuntur de medio feminum eius, et super liberis qui eadem hora nati sunt. Comedent enim eos clam propter rerum omnium penuriam in obsidione et vastitate qua opprimet te inimicus tuus intra portas tuas. Nisi custodieris et feceris omnia verba legis huius que scripta sunt in hoc volumine, et timueris nomen eius gloriosum et terribile, hoc est dominum deum tuum, augebit dominus plagas tuas et plagas seminis tui, plagas magnas et perseverantes, infirmitates pessimas et perpetuas. Et convertet in te omnes afflictiones egypti quas timuisti, et adherebunt tibi. Insuper et universos languores et plagas que non sunt scripte in volumine legis huius inducet dominus super te donec te conterat. Et remanebitis pauci numero qui prius eratis sicut astra celi pre multitudine, quoniam non audisti vocem domini dei tui. Et sicut ante letatus est dominus super vos bene vobis faciens vosque multiplicans, sic letabitur disperdens vos atque subvertens, ut auferamini de terra ad quam ingredieris possidendam. Disperget te dominus in omnes populos a summitate terre usque ad terminos eius, et servies ibi diis alienis quos ignoras tu et patres tui, lignis et lapidibus. In gentibus quoque illis non quiesces.

neque erit requies vestigio pedis tui. Dabit enim tibi Dominus
ibi cor pavidum et deficientes oculos, et animam merore
consumptam. Et erit vita tua quasi pendens ante te.
Timebis nocte et die, et non credes vite tue. Mane dices:
quis mihi det vesperum? et vespere: quis mihi det mane? propter
cordis tui formidinem qua terreberis, et propter ea que tuis
videbis oculis. Reducet te Dominus classibus in Egyptum
per viam de qua dixit tibi ut eam amplius non videres. Ibi
venderis inimicis tuis in servos et ancillas, et non erit qui
emat.

XXIX

Hec sunt verba federis quod precepit Dominus Moysi ut fe-
riret cum filiis Israel in terra Moab, preter illud fedus quod cum eis
pepigit in Oreb. Vocavitque Moyses omnem Israelem,
et dixit ad eos: Vos vidistis universa que fecit Dominus coram
vobis in terra Egypti Pharaoni et omnibus servis eius, u-
niverseque terre illius, temptationes magnas quas viderunt
oculi tui, signa illa portentaque ingentia. Et non dedit
Dominus vobis cor intelligens et oculos videntes et aures que
possint audire, usque in presentem diem. Adduxit vos quadraginta
annis per desertum. Non sunt attrita vestimenta vestra, nec calcia-
menta pedum vestrorum vetustate consumpta sunt. Panem non
medistis, vinum et siceram non bibistis, ut sciretis quia ego
sum Dominus Deus vester. Et venistis ad locum hunc. Egressusque est Seon
rex Esebon, et Og rex Basan, occurrentes ad pugnam
nobis. Et percussimus eos et tulimus terram eorum, ac tradi-
dimus possidendam Ruben et Gad et dimidie tribui
Manasse. Custodite ergo verba pacti huius et implete ea,
ut intelligatis universa que facitis. Vos statis hodie
cuncti coram Domino Deo vestro, principes vestri ac tribus, et maio-
res natu atque doctores, omnisque populus Israel, liberi et uxores
vestre, et advena qui tecum moratur in castris, exceptis lig-
norum cesoribus et hiis qui portant aquas, ut transeas in
federe Domini Dei tui, et in iureiurando quod hodie Dominus Deus tuus
percutit tecum: ut suscitet te sibi in populum, et ipse sit Deus
tuus sicut locutus est tibi, et sicut iuravit patribus tuis A-
braham, Ysaac et Iacob. Nec vobis solis ego hoc fedus ferio
et hec iuramenta confirmo, sed cunctis presentibus et absentibus.
Vos enim nostis ut habitaverimus in terra Egypti, et quo-
modo transierimus per medium nationum quas transeuntes
vidistis abhominationes et sordes, id est idola eorum, lig-
num et lapidem, argentum et aurum, que colebant:
ne forte sit inter vos vir aut mulier, familia aut
tribus, cuius cor aversum est hodie a Domino Deo vestro, ut va-
dat et serviat diis illarum gentium; et sit inter vos ra-
dix germinans fel et amaritudinem. Cumque audierit
verba iuramenti huius, benedicat sibi in corde suo dicens:
Pax erit michi, et ambulabo in pravitate cordis mei; et
assumat ebria sitientem, et Dominus non ignoscat ei; sed
tunc quam maxime furor eius fumet, et zelus contra homi-
nem illum; et sedeant super eum omnia maledicta que scrip-
ta sunt in hoc volumine; et deleat Dominus nomen eius sub celo,
et consumat eum in perditionem ex omnibus tribubus Israel,
iuxta maledictiones que in libro legis huius ac federis
continentur. Dicetque sequens generatio, et filii qui
nascentur deinceps, et peregrini qui de longe venerint,
videntes plagas terre illius et infirmitates quibus
eam afflixerit Dominus, sulphure et salis ardore comburens, ita
ut ultra non seratur, nec virens quippiam germinet, in ex-
emplum subversionis Sodome et Gomorre, Adame et Seboim,
quas subvertit Dominus in ira et furore suo; et dicent omnes
gentes: Quare sic fecit Dominus terre huic? Que est hec ira fu-
roris eius inmensa? Et respondebunt: Quia dereliquerunt pa-
ctum Domini quod pepigit cum patribus eorum, quando eduxit eos de terra
Egypti; et servierunt diis alienis et adoraverunt eos quos
nesciebant et quibus non fuerant attributi. Idcirco ira-
tus est furor Domini contra terram istam ut induceret su-
per eam omnia maledicta que in hoc volumine scripta sunt;
et eiecit eos de terra sua in ira et in furore et indignatione
maxima, proiecitque in terram alienam sicut hodie com-
probatur. Abscondita Domino Deo nostro que manifesta sunt nobis et
filiis nostris usque in eternum, ut faciamus universa legis huius.

XXX

Cum ergo venerint super te omnes sermones isti, benedictio
sive maledictio quam proposui in conspectu tuo, et ductus pe-
nitudine cordis tui in universis gentibus in quas dispe-
serit te Dominus Deus tuus, et reversus fueris ad eum et obedieris eius
imperiis sicut hodie precipio tibi, cum filiis tuis in toto corde
tuo et in tota anima tua: reducet Dominus Deus tuus captivita-
tem tuam, ac miserebitur tui, et rursum congregabit te de
cunctis populis in quos te ante dispersit. Si ad cardines celi
fueris dissipatus, inde te retrahet Dominus Deus tuus, et assumet
atque introducet in terram quam possederunt patres
tui, et obtinebis eam; et benedicens tibi maioris numeri
esse te faciet quam fuerunt patres tui. Circumcidet Dominus Deus
tuus cor tuum et cor seminis tui, ut diligas Dominum Deum
tuum in toto corde tuo et in tota anima tua, ut possis
vivere. Omnes autem maledictiones has convertet super inimi-
cos tuos, et eos qui oderunt te et persequuntur. Tu autem rever-
teris et audies vocem Domini Dei tui, faciesque universa man-
data que ego precipio tibi hodie; et abundare te faciet Dominus Deus
tuus in cunctis operibus manuum tuarum, in sobole uteri tui,
et in fructu iumentorum tuorum, in ubertate terre tue, et in rerum
omnium largitate. Revertetur enim Dominus ut gaudeat super
te in omnibus bonis, sicut gavisus est in patribus tuis, si
tamen audieris vocem Domini Dei tui et custodieris precepta eius
et cerimonias que in hac lege conscripta sunt, et rever-
taris ad Dominum Deum tuum in toto corde tuo et in tota anima tua.
Mandatum hoc quod ego precipio tibi hodie non supra te est, neque
procul positum, nec in celo situm, ut possis dicere: Quis nostrum
valet ad celum conscendere ut deferat illud ad nos, et audi-
amus atque opere compleamus? Neque trans mare posi-
tum, ut causeris et dicas: Quis e nobis transfretare po-
terit mare, et illud ad nos usque deferre, ut possimus
audire et facere quod preceptum est? Sed iuxta te est sermo valde
in ore tuo et in corde tuo, ut facias illud. Considera
quod hodie proposuerim in conspectu tuo vitam et bonum, et e con-
trario mortem et malum, ut diligas Dominum Deum tuum et am-
bules in viis eius, et custodias mandata illius et cerimoni-
as atque iudicia, et vivas, ac multiplicet te, et benedicat tibi
in terra ad quam ingredieris possidendam. Si autem
aversum fuerit cor tuum, et audire nolueris, atque errore de-
ceptus adoraveris deos alienos et servieris eis, predico tibi

dies quos perrexeris et paruo tempore moreris in terram ad quam Iordane transmisso ingredieris possidendam. Testes inuoco hodie celum et terram quod proposuerim uobis uitam et mortem bonum et malum benedictionem et maledictionem. Elige ergo uitam ut et tu uiuas et semen tuum et diligas dominum deum tuum atque obedias uoci eius et illi adhereas. Ipse est enim uita tua et longitudo dierum tuorum ut habites in terra pro qua iurauit dominus patribus tuis abraham ysaac et iacob ut daret eam illis.

XXXI

Abiit itaque moyses et locutus est omnia uerba hec ad uniuersum israhelem et dixit ad eos. Centum uiginti annorum sum hodie. Non possum ultra egredi et ingredi, presertim cum et dominus dixerit mihi non transibis iordanem istum. Dominus ergo deus tuus transibit ante te. Ipse delebit omnes gentes has in conspectu tuo et possidebis eas. Et iosue iste transibit ante te sicut locutus est dominus. Facietque dominus eis sicut fecit seon et og regibus amorreorum et terre eorum delebitque eos. Cum ergo et hos tradiderit uobis similiter facietis eis sicut precepi uobis. Viriliter agite et confortamini. Nolite timere nec paueatis ad conspectum eorum quia dominus deus tuus ipse est ductor tuus et non dimittet nec derelinquet te. Vocauitque moyses iosue et dixit ei coram omni israhel. Confortare et esto robustus. Tu enim introduces populum istum in terram quam daturum se patribus eorum iurauit dominus et tu eam sorte diuides. Et dominus qui ductor est uester ipse erit tecum. Non dimittet nec derelinquet te. Noli timere nec paueas. Scripsit itaque moyses legem hanc et tradidit eam sacerdotibus filiis leui qui portabant arcam federis domini et cunctis senioribus israhel. Precepitque eis dicens. Post septem annos anno remissionis in sollempnitate tabernaculorum conuenientibus cunctis ex israhel ut appareant in conspectu domini dei tui in loco quem elegerit dominus leges legis huius coram omni israhel audientibus eis et in unum omni populo congregato tam uiris quam mulieribus paruulis et aduenis qui sunt intra portas tuas ut audientes discant et timeant dominum deum uestrum et custodiant impleantque omnes sermones legis huius. Filii quoque eorum qui nunc ignorant ut audire possint et timeant dominum deum suum cunctis diebus quibus uersantur in terra ad quam uos iordane transmisso pergitis optinendam. Et ait dominus ad moysen. Ecce prope sunt dies mortis tue. Voca iosue et state in tabernaculo testimonii ut precipiam ei. Abierunt ergo moyses et iosue et steterunt in tabernaculo testimonii. Apparuitque dominus ibi in columpna nubis que stetit in introitu tabernaculi. Dixitque dominus ad moysen. Ecce tu dormies cum patribus tuis et populus iste consurgens fornicabitur post deos alienos in terra ad quam ingreditur ut habitet in ea. Ibi derelinquet me et irritum faciet fedus quod pepigi cum eo. Et irascetur furor meus contra eum in die illo et derelinquam eum et abscondam faciem meam ab eo et erit in deuorationem. Inuenient eum omnia mala et afflictiones ita ut dicat in illo die. Vere quia non est deus mecum inuenerunt me hec mala. Ego autem abscondam et celabo faciem meam in die illo propter omnia mala que fecit quia secutus est deos alienos. Nunc itaque scribite uobis canticum istud et docete filios israhel ut memoriter teneant et ore decantent et sit mihi carmen istud pro testimonio inter filios israhel. Introducam enim eum in terram pro qua iuraui patribus eorum lacte et melle manantem. Cumque comederint et saturati crassique fuerint auertentur ad deos alienos et seruient eis et detrahent mihi et irritum facient pactum meum. Postquam inuenerint eum mala multa et afflictiones respondebit ei canticum istud pro testimonio quod nulla obliuio delebit ex ore seminis tui. Scio enim cogitationes eius que facturus sit hodie antequam introducam eum in terram quam ei pollicitus sum. Scripsit ergo moyses canticum et docuit filios israhel. Precepitque iosue filio nun et ait. Confortare et esto robustus tu enim introduces filios israhel in terram quam pollicitus sum et ego ero tecum. Postquam ergo scripsit moyses uerba legis huius in uolumine atque compleuit precepit leuitis qui portabant arcam federis domini dicens. Tollite librum istum et ponite eum in latere arce federis domini dei uestri ut sit ibi contra te in testimonio. Ego enim scio contentionem tuam et ceruicem tuam durissimam. Adhuc uiuente me et ingrediente uobiscum semper contentiose egistis contra dominum. Quanto magis cum mortuus fuero. Congregate ad me omnes maiores natu per tribus uestras atque doctores et loquar audientibus eis sermones istos et inuocabo contra eos celum et terram. Noui enim quod post mortem meam inique agetis et declinabitis cito de uia quam precepi uobis. Et occurrent uobis mala in extremo tempore quando feceritis malum in conspectu domini ut irritetis eum per opera manuum uestrarum. Locutus est ergo moyses audiente uniuerso cetu israhel uerba carminis huius et ad finem usque compleuit.

XXXII

Canticum

Audite celi que loquor audiat terra uerba oris mei. Concrescat ut pluuia doctrina mea fluat ut ros eloquium meum quasi ymber super herbam et quasi stille super gramina. Quia nomen domini inuocabo. Date magnificentiam deo nostro. Dei perfecta sunt opera et omnes uie eius iudicia. Deus fidelis et absque ulla iniquitate iustus et rectus. Peccauerunt ei et non filii eius in sordibus. Generatio praua atque peruersa. Hecine reddis domino popule stulte et insipiens. Numquid non ipse est pater tuus qui possedit et fecit et creauit te. Memento dierum antiquorum cogita generationes singulas. Interroga patrem tuum et annunciabit tibi maiores tuos et dicent tibi. Quando diuidebat altissimus gentes quando separabat filios adam constituit terminos populorum iuxta numerum filiorum israhel. Pars autem domini populus eius iacob funiculus hereditatis eius. Inuenit eum in terra deserta in loco horroris et uaste solitudinis. Circumduxit eum et docuit et custodiuit quasi pupillam oculi sui. Sicut aquila prouocans ad uolandum pullos suos et super eos uolitans expandit alas suas et assumpsit eum atque portauit in humeris suis. Dominus solus dux eius fuit et non erat cum eo deus alienus. Constituit eum super excelsam terram ut comederet fructus agrorum, ut sugeret mel de petra oleumque de saxo durissimo. Butyrum de armento et lac de ouibus cum adipe agnorum et arietum filiorum basan. Et hyrcos cum medulla tritici et sanguinem uue biberet meracissimum. Incrassatus est dilectus et recalcitrauit; incrassatus impinguatus

dilatatus. Dereliquit deum f. s. et recessit a deo salutari suo. Provocaverunt eum i. d. a. et in abhominationibus ad iracundiam conc. Immolaverunt demoniis et non deo: diis quos ignorabant. Novi recentesque venerunt: quos non c. p. v. Deum qui te g. dereliquisti: et oblitus es domini creatoris tui. Vidit dominus et ad iracundiam concitatus est: quia provocaverunt eum filii sui et f. Et ait: abscondam faciem meam ab eis: et considerabo n. eorum. Generatio enim perversa est: et infideles filii. Ipsi me provocaverunt in eo qui non erat deus: et irritaverunt in vanitatibus suis. Et ego provocabo eos in eo qui non est populus: et in gente stulta irritabo illos. Ignis succensus est in f. meo: et ar. usque ad infernum novissimum. Devorabitque terram cum germine suo: et montium fundamenta comburet. Congregabo super eos mala: et s. m. complebo in eis. Consumentur fame: et devorabunt eos aves morsu amarissimo. Dentes bestiarum immittam in eos: cum furore trahentium super terram atque serpentium. Foris vastabit eos gladius: et intus pavor. Iuvenem s. ac virginem. lactentem cum homine sene. Et dixi ubi nam sunt: c. f. ex hominibus memoriam eorum. Sed propter iram inimicorum distuli: ne forte superbirent hostes eorum. Et dicerent manus nostra excelsa: et non dominus fecit hec omnia. Gens absque consilio est et sine prud. Utinam saperent et intell. ac novissima providerent. Quomodo persequatur unus mille: et duo f. d. milia. Nonne ideo quia deus suus vendidit eos: et d. conclusit illos. Non enim est deus noster ut dii eorum: et inimici nostri sunt iudices. De vinea sodomorum vinea eorum: et de suburbanis gomorre. Uva eorum u. f. et botrus amarissimus. Fel draconum vinum eorum: et venenum aspidum insanabile. Nonne hec condita sunt apud me et signata in thesauris meis. Mea est ultio et ego retribuam eis in tempore: ut labatur pes eorum. Iuxta est d. perd. et adesse f. t. Iudicabit dominus populum suum: et in s. s. m. Videbit quod infirmata sit m. et cl. quoque def. residuique c. s. Et dicent ubi sunt dii eorum: in quibus h. f. De quorum victimis comedebant adipes: et b. vinum libaminum. Surgant et opitulentur vobis: et in n. vos protegant. Videte quod ego sim solus: et non sit alius deus preter me. Ego occidam et ego vivere faciam: p. et e. s. et non est qui de m. m. p. e. Levabo ad celum manum meam: et dicam vivo ego in eternum. Si acuero ut fulgur gladium meum: et ar. iud. m. m. oc. Reddam ultionem h. m. et his qui o. m. r. Inebriabo sagittas m. sanguine: et glad. m. d. carnes. De cruore occisorum: et de captivitate nudati inimicorum capitis. Laudate gentes populum eius: quia sanguinem servorum suorum ulciscetur. Et vindictam retribuet in hostes eorum: et propitius erit terre populi sui. Venit ergo moyses et locutus est omnia verba cantici huius in auribus populi: ipse et iosue filius nun. Complevitque omnes sermones istos loquens ad universum israel. Et dixit ad eos. Ponite corda vestra in omnia verba que ego testificor vobis hodie: ut mandetis ea filiis vestris custodire et facere et implere universa que scripta sunt in volumine legis huius: quia non in cassum precepta sunt vobis: sed ut singuli in eis viverent. Que facientes longo perseveretis tempore in terra ad quam iordane transmisso ingredimini possidendam. Locutusque est dominus ad moysen in eadem die dicens. Ascende in montem istum abarim. id est transituum in montem nebo. qui est in terra moab contra iericho: et vide terram chanaan quam ego tradam filiis israel obtinendam: et morere in monte. Quem conscendens iungeris populis tuis. sicut mortuus est aaron frater tuus in monte hor: et appositus populis suis: quia prevaricati estis contra me in medio filiorum israel ad aquas contradictionis in cades deserti sin: et non sanctificastis me inter filios israel. E contra videbis terram: et non ingredieris in eam: quam ego dabo filiis israel.

Hec est benedictio: qua benedixit moyses homo dei filiis israel ante mortem suam. et ait. Dominus de synai venit: et de seyr ortus est nobis. Apparuit de monte pharan: et cum eo sanctorum milia. In dextera eius ignea lex: dilexit populos. Omnes sancti in manu illius sunt. Et qui appropinquant pedibus eius: accipient de doctrina illius. Legem precepit nobis moyses: hereditatem multitudinis iacob. Erit apud rectissimum rex: congregatis principibus populi cum tribubus israel.

Vivat ruben et non moriatur: et sit parvus in numero. Hec est iude benedictio. Audi domine vocem iude: et ad populum suum introduc eum. Manus eius pugnabunt pro eo: et adiutor illius contra adversarios eius erit. Levi quoque ait. Perfectio tua et doctrina tua viro sancto tuo: quem probasti in temptatione et iudicasti ad aquas contradictionis. Qui dixit patri suo et matri sue nescio vos: et fratribus suis ignoro illos: et nescierunt filios suos. Hi custodierunt eloquium tuum et pactum tuum servaverunt: iudicia tua o iacob: et legem tuam o israel. Ponent thymiama in furore tuo: et holocaustum super altare tuum. Benedic domine fortitudini eius: et opera manuum illius suscipe. Percute dorsa inimicorum eius: et qui oderunt eum non consurgant. Et beniamin ait. Amantissimus domini: habitabit confidenter. In eo quasi in thalamo tota die morabitur: et inter humeros illius requiescet. Ioseph quoque ait. De benedictione domini terra eius: de pomis celi et rore atque abysso subiacente: de pomis fructuum solis ac lune. de vertice antiquorum montium: de pomis collium eternorum: et de frugibus terre. et de plenitudine eius. Benedictio illius qui apparuit in rubo veniat super caput ioseph: et super verticem nazarei inter fratres suos. Quasi primogeniti tauri pulchritudo eius: cornua rinocerotis cornua illius. In ipsis ventilabit gentes: usque ad terminos terre. Hec sunt multitudines ephraim: et hec milia manasse. Et zabulon ait. Letare zabulon in exitu tuo: et isachar in tabernaculis tuis. Populos ad montem vocabunt. Ibi immolabunt victimas iustitie: qui inundationem maris quasi lac sugent. et thesauros absconditos arenarum. Et gad ait. Benedictus in latitudine gad: quasi leo requievit. Cepitque brachium et verticem: et vidit principatum suum quod in parte sua doctor esset repositus. qui fuit cum principibus populi et fecit iustitias domini: et iudicium suum cum israel. Dan quoque ait. Dan catulus leonis. fluet largiter de basan. Et neptali dixit. Neptali abundantia perfruetur: et plenus erit benedictionibus domini. Mare et meridiem possidebit. Aser quoque ait. Benedictus in filiis

Aser. Sit placens fratribus suis: et tinguat in oleo pedem suum. Ferrum et es calciamentum eius. Sicut dies iuventutis tue, ita et senectus tua. Non est alius ut deus rectissimus. Ascensor celi auxiliator tuus: magnificentia eius discurrunt nubes. Habitaculum eius sursum: et subter brachia sempiterna. Eiciet a facie tua inimicum: dicetque conterere. Habitabit israel confidenter et solus. Oculus iacob in terra frumenti et vini: celique caligabunt rore. Beatus tu israel. Quis similis tui popule qui salvaris in domino? Scutum auxilii tui et gladius glorie tue. Negabunt te inimici tui: et tu eorum colla calcabis. Ascendit ergo moyses de campestribus moab super montem nebo in verticem phasga contra iericho. Ostenditque ei dominus omnem terram galaad usque dan et universum neptalim terramque ephraim et manasse, et omnem terram iuda usque ad mare novissimum, et australem partem et latitudinem campi iericho civitatis palmarum usque segor. Dixitque dominus ad eum. Hec est terra pro qua iuravi abraham ysaac et iacob dicens: semini tuo dabo eam. Vidisti eam oculis tuis: et non transibis ad illam. Mortuusque est ibi moyses servus domini in terra moab iubente domino, et sepelivit eum in valle terre moab contra phogor: et non cognovit homo sepulchrum eius usque in presentem diem. Moyses centum viginti annorum erat quando mortuus est. Non caligavit oculus eius nec dentes illius moti sunt. Fleveruntque eum filii israel in campestribus moab xxx diebus: et completi sunt dies planctus lugentium moysen. Iosue vero filius nun repletus est spiritu sancto sapientie quia moyses posuit super eum manus suas et obedierunt ei filii israel. Feceruntque filii israel sicut precepit dominus moysi. Et non surrexit propheta ultra in israel sicut moyses quem nosset dominus facie ad faciem: in omnibus signis atque portentis que misit per eum ut faceret in terra egypti pharaoni et omnibus servis eius universeque terre illius et cunctam manum robustam magnaque mirabilia que fecit moyses coram universo israel. Explicit liber deuteronomium. Incipit prologus iosue ben nun.

Tandem finito pentateucho moysi velut grandi fenore liberati ad ihesum filium nave manum mittimus quem hebrei iosue ben nun id est iosue filium nun vocant. Et ad iudicum librum quem sophtim appellant. Ad ruth quoque et hester quos eisdem nominibus efferunt: monemusque lectorem ut silvam hebreorum nominum et distinctiones per membra divisas diligens scriptor conservet: ne et noster labor et illius studium pereat. Et ut in primis quod sepe testatus sum sciat me non in reprehensione veterum nova cudere: sicut amici mei criminantur. Sed pro virili parte offerre lingue mee hominibus quos tamen nostra delectant: ut pro grecis exaplis [exaplois] que et sumptu et labore maximo indigent editionem nostram habeant. Et sicubi in antiquorum voluminum lectione dubitaverint: hec illis conferentes inveniant quod requirunt, maxime cum apud latinos tot sint exemplaria quot codices: et unusquisque pro arbitrio suo vel addiderit vel subtraxerit quod ei visum est: et utique non possit verum esse quod dissonat. Unde cesset arcuato vulnere contra nos insurgere scorpius et sanctum opus venenata carpere lingua desistat: vel suscipiens si placet: vel contempnens si displicet: meminerit illorum versuum. Os tuum habundavit malicia: et lingua tua concinnabat dolos. Sedens adversus fratrem tuum loquebaris: et adversus filium matris tue ponebas scandalum: hec fecisti et tacui. Existimasti inique quod ero tui similis: arguam te et statuam contra faciem tuam. Que enim audientis vel legentis utilitas est nos laborando sudare, et alios detrahendo laborare: dolere iudeos quod calumpniandi eis et irridendi christianos sit oblata occasio: et ecclesie homines id despicere immo lacerare unde adversarii torquentur? Qui si veteris eis tantum interpretatio placet, quod et mihi non displicet, et nichil extra recipiendum putant: cur ea que sub asteriscis et obelis vel addita sunt vel amputata legunt et negligunt? Quare danielem iuxta theodotionis translationem ecclesie susceperunt? Cur origenem mirantur et eusebium pamphili cunctas editiones similiter disserentes? Aut que fuit stulticia postquam vera dixerint proferre que falsa sunt? Unde autem in novo testamento probare poterunt adsumpta testimonia que in libris veteribus non habentur? Hec dicimus: ne omnino calumpniantibus tacere videamur. Ceterum post sancte paule dormitionem cuius vita virtutis exemplum est: et hos libros quos eustochie virgini christi negare non potuimus decrevimus: dum spiritus hos reget artus prophetarum explanationi incumbere, et omissum iamdiu opus quodam postliminio repetere: presertim cum et admirabilis sanctusque vir pammachius hoc idem litteris flagitet: et nos ad patriam festinantes mortiferos syrenarum cantus surda debeamus aure transire.

Incipiunt capitula.

Transire per media castra. Exploratores missi de setthim. Exploratores in raab testantur. Ihesus populo dicit purificamini. Ubi dominus dicit ad ihesum incipiam te exaltare. Iordanis siccatus. Parate duodecim viros ad lapides [tollendos lapides]. Sublevati. De instructione filiorum. Ihesus exaltavit. Sacerdotes de iordane excesserunt. Item filii instruendi. Gentium reges timent. De cultellis petrinis. Circumcisio. Maledictum ablatum. Pascha. Manna defecit. Angelus visitans. Iherico circumdari iubetur. Ihesus dicit populo ne clamaretis. De anathemate. Muri iherico ceciderunt. De raab servanda. Maledictus qui edificaverit civitatem iherico. De anathemate quis concupivit. Populus fugatur. Peccavit plebs. Ihesus de anathemate scrutatur. Achar de anathemate confitetur. Prima pugna ihesu. Ahi civitatem per insidiam capit. Gentes adversus ihesum colligunt. Ihesus altare edificat et ibi deuteronomium scribit. Ihesus legem benedictionum et maledictionum omni populo legit. Sagabaonite audientes famam iosue. Ubi acceperunt gabaonite pacem et dominum non interrogaverunt. Sagabaonite ligni cesores facti. Rex ierusalem adversus gabaonitas cum aliis regibus pugnat. Sagabaonite auxilium petunt ihesum. Lapidibus celi reges gentium interfecti. Stetit sol in gabaon et luna in valle achialon. Reges in spelunca. Reges de

spelunca producti atque interfecti. Spedes super cervices regum.
Regiones quas accepit Iesus cum suis regibus. Macedam
et omnes habitatores eius. Sedes lemyna in lachis. Eglon
expugnata. Ebron capta. Habirum cepit atque va-
stavit. Terram montuosam. Iabin congregat
omnes reges adversus Iesum. Equos gentium subnervat.
Civitates munitas non succendit ut depictas. Omnes de-
dit in his agendum ut bellaverit nec habent manum.
Machinis exterminat. Omnia regum interfectorum a moyse et
Reges quos Iesus interfecit. Terra expugnata et in heredi-
tatem divisa. Divisio terre quam moyses duabus et dimidie
tribubus trans iordanem divisit. Mors tribus ruben. Mors
filiis gad. Mors dimidie tribui manasse. Ihesus eleazar
et principes terre novem tribubus partiuntur. Caleph aditum.
Nomen ebron quod prius vocabatur cariatarbe. Mors tribui iu-
de. Caleph pars inter filios iude. Caleph propter civitatem
litterarum axam filiam suam dedit othonielo. Filia
caleph partem agri a patre postulat. Nomina civi-
tatum iuda. Nomina civitatum que sunt in campestribus.
Iebuseum quem iuda expugnare non potuit. Mors filiorum
ioseph. Terminus ephraim. Quem ephraim non expug-
navit. Mors filiorum manasse. Filie salphaad. Ter-
mini filiorum manasse. Quem manasse expugnare non
potuit. Congregatio filiorum israel in sylom. Ihesus sex[?]
septem tribubus terram partitur et mittit viros ad circumeundum.
Fortes missi in sylom. Sors prima tribui beniamin. Nomina
civitatum beniamin. Mors secunda filiorum symeon. Mors
tertia filiorum zabulon. Mors quarta filiorum ysachar.
Mors quinta filiorum aser. Mors sexta filiorum neptalim.
Mors septima filiorum dan. Filii dan pugnaverunt contra
lesem et ceperunt eam. Civitas quam filii israel Iesu de-
derunt. Preceptum civitatum refugii. Filii levi pro
civitates interpellaverunt et acceperunt. Mors prima caath.
Mors filiorum gerson. Mors filiorum merari. Ebron civitas
refugii filiis aaron. Civitas refugii filiorum gerson.
Civitas refugii filiorum merari. Omnes sicut promisit im-
plevit. Ruben et gad. Iesus remittit uber in terram suam.
De ara quam due tribus et dimidia edificaverunt. Iesus
populum novissime contestatur. Iesus dicit ecce ego decedo
viam. De orabronibus quos misit dominus. Liberum arbi-
trium. Non potestis domino servire quia deus sanctus est. De lapide
testationis.

nomina civitatum refugii

Incipit liber iosue

Et factum est ut post mortem
moysi servi domini loqueretur
dominus ad iosue filium nun
ministrum moysi et di-
ceret ei. Moyses servus
meus mortuus est. Surge
et transi iordanem istum
tu et omnis populus tecum
in terram quam ego dabo
filiis israel. Omnem locum
quem calcaverit vestigium
pedis vestri vobis tradam sicut locutus sum moysi. A de-
serto et lybano usque ad fluvium magnum eufraten. Omnis
terra etheorum usque ad mare magnum contra solis occasum erit
terminus vester. Nullus vobis poterit resistere cunctis diebus
vite tue. Sicut fui cum moyse ita ero tecum. Non dimit-
tam te neque derelinquam te. Confortare et esto robustus.
Tu enim sorte divides populo huic terram pro qua iuravi
patribus tuis ut traderem eam illis. Confortare igitur
et esto robustus valde ut custodias et facias omnem legem
quam precepit tibi moyses servus meus. Ne declines ab ea ad
dexteram vel ad sinistram ut intelligas cuncta que agis.
Non recedat volumen huius legis de ore tuo sed medi-
taberis in eo diebus ac noctibus ut custodias et facias omnia
que scripta sunt in eo. Tunc diriges viam tuam et in-
telliges eam. Ecce precipio tibi. Confortare et esto robustus.
Noli metuere et noli timere quoniam tecum est dominus deus tuus in
omnibus ad quecumque perrexeris. Precepitque iosue princi-
pibus populi dicens. Transite per medium castrorum et imperate po-
pulo ac dicite. Preparate vobis cibaria quoniam post diem
tertium transibitis iordanem et intrabitis ad possiden-
dam terram quam dominus deus vester daturus est vobis. Rubenitis quoque
et gadditis et dimidie tribui manasse ait. Mementote sermo-
nis quem precepit vobis moyses famulus domini dicens. Dominus
deus vester dedit vobis requiem et omnem terram. Uxores vestre et filii
ac iumenta manebunt in terra quam tradidit vobis moyses
trans iordanem. Vos autem transite armati ante fratres vestros
omnes fortes manu et pugnate pro eis donec det dominus requiem
fratribus vestris sicut et vobis dedit et possideant ipsi quoque terram
quam dominus deus vester daturus est eis. Et sic revertimini in terram pos-
sessionis vestre et habitabitis in ea quam vobis dedit moy-
ses famulus domini trans iordanem contra solis ortum. Respon-
deruntque ad iosue atque dixerunt. Omnia que precepisti nobis faciemus
et quocumque miseris ibimus. Sicut obedivimus in cunctis moy-
si ita obediemus et tibi. Tantum sit dominus deus tecum sicut fuit cum
moyse. Qui contradixerit ori tuo et non obedierit cunctis ser-
monibus quos preceperis ei moriatur. Tu autem confortare
et viriliter age. Misit ergo iosue filius nun de sethim
duos viros exploratores abscondite et dixit eis. Ite et
considerate terram urbemque iericho. Qui pergentes ingressi
sunt domum mulieris meretricis nomine raab et quieve-
runt apud eam. Nuntiatumque est regi iericho et dictum. Ecce viri
ingressi sunt huc per noctem de filiis israel ut explorarent terram.
Misitque rex iericho ad raab dicens. Educ viros qui vene-
runt ad te et ingressi sunt domum tuam. Exploratores quip-
pe sunt et omnem terram considerare venerunt. Tollensque
mulier viros abscondit et ait. Fateor venerunt ad me sed
nesciebam unde essent. Cumque porta clauderetur in tenebris
et illi pariter exierunt. Nescio quo abierunt. Persequimini cito
et comprehendetis eos. Ipsa autem fecit ascendere viros in sola-
rium domus sue operuitque eos lini stipula que ibi erat.
Hii autem qui missi fuerant secuti sunt eos per viam que ducit
ad vadum iordanis. Illisque egressis statim porta clausa est.
Necdum obdormierant qui latebant et ecce mulier as-
cendit ad eos et ait. Novi quod tradiderit vobis dominus terram. Et-
enim irruit in nos terror vester et elanguerunt omnes habitatores
terre. Audivimus quod siccaverit dominus aquas maris rubri ad
vestrum introitum quando egressi estis ex egypto et que feceritis duobus

amorreorum regibus qui erant trans iordanem. seon et og
quos interfecistis. Et haec audientes pertimuimus et elanguit
cor nostrum nec remansit in nobis spiritus ad introitum vestrum.
Dominus enim deus vester ipse est deus in celo sursum et in terra deorsum.
Nunc ergo iurate mihi per dominum ut quomodo ego feci vo
biscum misericordiam ita et vos faciatis cum domo patris mei. detisque
mihi signum verum. et salvetis patrem meum et matrem.
fratres ac sorores meas. et omnia que sua sunt. et eruatis animas
nostras de morte. Qui responderunt ei. Anima nostra sit pro
vobis in mortem. si tamen non prodideris nos. Cumque tradiderit
nobis dominus terram: faciemus in te misericordiam et veritatem.
Demisit ergo eos per funem de fenestra. domus enim eius
herebat muro. Dixitque ad eos. Ad montana conscendite
ne forte occurrant vobis revertentes. Ibique latete diebus
tribus donec redeant. et sic ibitis per viam vestram. Qui
dixerunt ad eam. Innoxii erimus a iuramento hoc quo ad
iurasti nos: si ingredientibus nobis terram signum fuerit
funiculus iste coccineus. et ligaveris eum in fenestra
per quam nos dimisisti. et patrem tuum ac matrem
fratresque et omnem cognationem tuam congregaveris in domum
tuam. Qui hostium domus tue egressus fuerit: reus erit
ibi. Sanguis ipsius erit in caput eius: et nos erimus
alieni. Cunctorum autem sanguis qui tecum fuerint in
domo redundabit in caput nostrum: si eos aliquis teti
gerit. Quod si nos prodere volueris et sermonem istum
proferre in medium: erimus mundi ab hoc iuramento,
quo adiurasti nos. Et illa respondit. Sicut locuti estis
ita fiat. Dimittensque eos ut pergerent: appendit funiculum
coccineum in fenestra. Illi vero ambulantes pervenerunt
ad montana: et manserunt ibi tres dies. donec reverterentur
qui fuerant persecuti. Querentes enim per omnem viam: non
repererunt eos. Quibus urbem ingressis: reversi sunt et des
cenderunt exploratores de monte: et iordane transmisso
venerunt ad iosue filium nun. narraveruntque ei omnia que
acciderant sibi atque dixerunt. Tradidit dominus in manus nostras
omnem terram hanc: et timore prostrati sunt cuncti habi
tatores eius. Igitur iosue de nocte consurgens: mo
vit castra. Egredientesque de sethim: venerunt ad iorda
nem ipse et omnes filii israhel: et morati sunt ibi per tres dies.
Quibus evolutis transierunt preones per castrorum medium:
et clamare ceperunt. Quando videritis archam domini dei federis
vestri et sacerdotes stirpis leviticae portantes eam: vos quoque
consurgite et sequimini precedentes. Sitque inter vos et archam
spatium cubitorum duum milium: ut procul videre possitis
et nosse per quam viam ingrediamini: quia prius non ambula
stis per eam. Et cavete: ne appropinquetis ad archam. Dixitque
iosue ad populum. Sanctificamini: cras enim faciet dominus inter
vos mirabilia. Et ait ad sacerdotes. Tollite archam
federis: et precedite populum. Qui iussa complentes: tulerunt
et ambulaverunt ante eos. Dixitque dominus ad iosue. Hodie
incipiam exaltare te coram israhelo: ut sciant quod sicut
cum moyse fui. ita et tecum sim. Tu autem precipe sacerdotibus
qui portant archam federis: et dic eis. Cum ingressi
fueritis partem aque iordanis: state in ea. Dixitque
iosue ad filios israhel. Accedite huc: et audite verba domini

dei vestri. Et rursum in hoc inquit scietis. quod dominus deus vi
vens in medio vestri sit: et disperdat in conspectu
vestro chananeum. etheum. eveum. et ferezeum. gergeseum
quoque et amorreum. et iebuseum. Ecce archa federis domini
omnis terre. antecedet vos per iordanem. Parate duodecim
viros de tribubus israhel: singulos per singulas tribus. Et cum
posuerint vestigia pedum suorum sacerdotes qui portant
archam federis domini dei universe terre in aquis iordanis: aque
que inferiores sunt decurrent: atque deficient. Que autem
desuper veniunt: in una mole consistent. Igitur egressus
est populus de tabernaculis suis ut transiret iordanem: et sacer
dotes qui portabant archam federis pergebant ante eum.
Ingressisque eis iordanem et pedibus eorum tinctis in parte
aque: iordanis autem ripas alvei sui tempore messis
impleverat. Steterunt aque descendentes in uno loco:
et instar montis intumescentes apparebant procul ab ur
be que vocatur adom. usque ad locum sarthan. Que autem infe
riores erant in mare solitudinis. quod nunc vocatur mortuum
descenderunt: usquequo omnino deficerent. Populus autem ince
debat contra iordanem: et sacerdotes qui portabant archam
federis domini stabant super siccam humum in medio iordanis
accincti: omnisque populus per arentem alveum transibat.

Quibus transgressis: dixit dominus ad iosue. Elige
duodecim viros singulos per singulas tribus: et precipe eis ut
tollant de medio iordanis alveo ubi steterunt sacerdotum
pedes. duodecim durissimos lapides: quos ponetis in
loco castrorum. ubi fixeritis hac nocte tentoria. Vocavitque
iosue. duodecim viros quos elegerat de filiis israhel singulos
de tribubus singulis: et ait ad eos. Ite ante archam domini
dei vestri ad iordanis medium: et portate inde singuli sin
gulos lapides in humeris vestris. iuxta numerum filio
rum israhel: ut sit signum inter vos. Et quando interroga
verint vos filii vestri cras dicentes: quid sibi volunt isti la
pides. respondebitis eis. Defecerunt aque iordanis ante
archam federis domini: cum transiret eum. Idcirco positi sunt
lapides isti in monimentum filiorum israhel: usque in eternum. Fece
runt ergo filii israhel sicut eis precepit iosue: portantes de me
dio iordanis alveo xii. lapides ut eis dominus imperarat iuxta
numerum filiorum israhel usque ad locum in quo castrametati
sunt: ibique posuerunt eos. Alios quoque duodecim lapides
posuit iosue in medio iordanis alveo ubi steterunt
sacerdotes qui portabant archam federis: et sunt ibi us
que in presentem diem. Sacerdotes autem qui portabant
archam federis: stabant in iordanis medio, donec omnia
complerentur que iosue ut loqueretur ad populum preceperat
dominus. et dixerat ei moyses. Festinavitque populus: et transiit.
Cumque transissent omnes transivit et archa domini: et sacerdotes
quoque pergebant ante populum. Filii quoque ruben et gad. et dimi
dia tribus manasse. armati precedebant filios israhel sicut
eis preceperat moyses. et quadraginta milia pugna
torum per turmas et cuneos: incedebant per plana atque
campestria urbis iericho. In illo die magnificavit
dominus iosue coram omni israhel: ut timerent eum sicut timue
rant moysen dum adhuc viveret. Dixitque ad eum. Precipe
sacerdotibus qui portant archam federis: ut ascendant de

III. Lapides.

iordane. qui precepit eis dicens. ascendite de iordane. Cumque ascendissent portantes archam federis domini et siccam humum calcare cepissent: reverse sunt aque in alveum suum. et fluebant sicut ante consueverant. Populus autem ascendit de iordane decimo die mensis primi: et castrametati sunt in galgal contra orientalem plagam urbis iericho. Duodecim quoque lapides quos de iordanis alveo sumpserant, posuit iosue in galgal: et dixit ad filios israel. Quando interrogaverint filii vestri cras patres suos et dixerint eis. quid sibi volunt isti lapides, docebitis eos. atque dicetis. Per arentem alveum transivit israel iordanem istum siccante domino deo vestro donec transiretis. sicut fecerat prius in mari rubro. quod siccavit donec transiremus. ut discant omnes terrarum populi fortissimam domini manum: et ut vos timeatis dominum deum vestrum omni tempore.

V. Postquam ergo audierunt omnes reges amorreorum qui habitabant trans iordanem ad occidentalem plagam. et cuncti reges chanaan qui propinqua possidebant magni maris loca quod siccasset dominus fluenta iordanis coram filiis israel. donec transirent dissolutum est cor eorum: et non remansit in eis spiritus timentium introitum filiorum israel. Eo tempore ait dominus ad iosue. Fac tibi cultros lapideos: et circumcide secundo filios israel. Fecit quod iusserat dominus: et circumcidit filios israel in colle preputiorum. Hec autem causa est secunde circumcisionis. Omnis populus qui egressus est ex egypto generis masculini universi bellatores viri mortui sunt in deserto per longissimos vie circuitus. qui omnes circumcisi erant. Populus autem qui natus est in deserto per xl annos itineris latissime solitudinis incircumcisus fuit donec consumerentur qui non audierant vocem domini et quibus ante iuraverat ut ostenderet eis terram lacte et melle manantem. Horum filii in locum successerunt patrum: et circumcisi sunt ab iosue: quia sicut nati fuerant in preputio erant: nec eos in via aliquis circumciderat. Postquam autem omnes circumcisi sunt: manserunt in eodem castrorum loco donec sanarentur. Dixitque dominus ad iosue. Hodie abstuli obprobrium egypti a vobis. Vocatumque est nomen loci illius galgala usque in presentem diem. Manseruntque filii israel in galgalis: et fecerunt phase quartadecima die mensis ad vesperum in campestribus iericho: et comederunt de frugibus terre, die altero azimos panes et polentam eiusdem anni. Defecitque manna postquam comederunt de frugibus terre, nec usi sunt ultra illo cibo filii israel: sed comederunt de frugibus presentis anni terre chanaan. Cum autem esset iosue in agro urbis iericho: levavit oculos suos et vidit virum stantem contra se: et evaginatum tenentem gladium. Perrexitque ad eum et ait. Noster es an adversariorum? Qui respondit. Nequaquam sed sum princeps exercitus domini: et nunc venio. Cecidit iosue pronus in terram: et adorans ait. Quid dominus meus loquitur ad servum suum? Solve inquit calciamentum tuum de pedibus tuis: locus enim in quo stas sanctus est.

VI. Fecit iosue ut sibi fuerat imperatum. Iericho autem clausa erat atque munita timore filiorum israel: et nullus audebat egredi aut ingredi. Dixitque dominus ad iosue. Ecce dedi in manu tua iericho et regem eius: omnesque fortes viros. Circuite urbem cuncti bellatores semel per diem. Sic facietis sex diebus. Septimo autem die sacerdotes tollant vii bucinas. quarum usus est in iubileo: et precedant archam federis. septiesque circuibitis civitatem. et sacerdotes clangent bucinis. Cumque insonuerit vox tube longior atque concisior. et in auribus vestris increpuerit: conclamabit omnis populus vociferatione maxima. et muri funditus corruent civitatis. ingredienturque singuli per locum contra quem steterint. Vocavit ergo iosue filius nun sacerdotes: et dixit ad eos. Tollite archam federis domini. et vii alii sacerdotes tollant vii iubileorum bucinas: et incedant ante archam domini. Ad populum quoque ait. Ite et circuite civitatem armati precedentes archam domini. Cumque iosue verba finisset. et vii sacerdotes vii bucinis clangerent ante archam federis domini, omnisque precederet armatorum exercitus. reliquum vulgus archam sequebatur ac bucinis concrepabant. Preceperat autem iosue populo dicens. Non clamabitis nec audietur vox vestra neque ullus sermo ex ore vestro egredietur: donec veniat dies in quo dicam vobis. clamate et vociferamini. Circuivit ergo archa domini civitatem semel per diem: et reversa est in castra mansitque ibi. Igitur iosue de nocte consurgente tulerunt sacerdotes archam domini. et vii ex eis septem bucinas quarum in iubileis usus est. precedebantque archam domini ambulantes atque clangentes: et armatus populus ibat ante eos. vulgus autem reliquum sequebatur archam: et bucinis personabant. Circuierunt civitatem secundo die semel per diem: et reversa est in castra. mansitque ibi. Igitur iosue de nocte consurgente: tulerunt sacerdotes archam domini et septem ex eis vii bucinas quarum in iubileis usus est: precedebantque archam domini ambulantes atque clangentes: et armatus populus ibat ante eos. vulgus autem reliquum sequebatur archam: et bucinis personabant. Circuieruntque civitatem secundo die semel: et reversi sunt in castra. Sic fecerunt sex diebus. Die autem septimo diluculo consurgentes circuierunt urbem sicut dispositum erat septies. Cumque septimo circuitu clangerent bucinis sacerdotes: dixit iosue ad omnem israel. Vociferamini: tradidit enim vobis dominus civitatem. Sitque civitas hec anathema: et omnia que in ea sunt domino. Sola raab meretrix vivat. cum universis que cum ea in domo sunt. Abscondit enim nuntios quos direximus. Vos autem cavete ne de his que precepta sunt quippiam contingatis. et sitis prevaricationis rei: et omnia castra israel sub peccato sint atque turbentur. Quicquid autem auri et argenti fuerit et vasorum eneorum ac ferri domino consecretur repositum in thesauris eius. Igitur vociferante omni populo et clangentibus tubis. postquam in aures multitudinis vox sonitusque increpuit: muri ilico corruerunt. et ascendit unusquisque per locum qui contra se erat. Ceperuntque civitatem et interfecerunt omnia que erant in ea. A viro usque ad mulierem. ab infante usque ad senem: boves quoque et oves et asinos in ore gladii percusserunt. Duobus autem viris qui exploratores missi fuerant: dixit iosue. Ingredimini domum mulieris meretricis et producite eam et omnia

quae illi sub iuramento firmastis. Ingressique iuvenes eduxerunt Raab et parentes eius, fratres quoque et cunctam supellectilem ac cognationem illius, et extra castra Israhel manere fecerunt. Urbem autem et omnia quae erant in ea succenderunt, absque argento et auro et vasis aeneis ac ferro quae in aerarium Domini consecrarunt. Raab vero meretricem et domum patris eius atque omnia quae habebat fecit Iosue vivere, et habitaverunt in medio Israhel usque in praesentem diem, eo quod absconderit nuntios quos miserat ut explorarent Hiericho. In tempore illo inprecatus est Iosue dicens: Maledictus vir coram Domino qui suscitaverit et aedificaverit civitatem Hiericho. In primogenito suo fundamenta illius iaciat, et in novissimo liberorum ponat portas eius. Fuit ergo Dominus cum Iosue, et nomen eius in omni terra vulgatum.

VII. Achar

Filii autem Israhel praevaricati sunt mandatum et usurpaverunt de anathemate. Nam Achar filius Charmi filii Zabdi filii Zare de tribu Iuda tulit aliquid de anathemate. Iratusque est Dominus contra filios Israhel. Cumque mitteret Iosue de Hiericho viros contra Ahi, quae est iuxta Bethaven ad orientalem plagam oppidi Bethel, dixit eis: Ascendite et explorate terram. Qui praecepta complentes exploraverunt Ahi, et reversi dixerunt ei: Non ascendat omnis populus, sed duo vel tria milia virorum pergant et deleant civitatem. Quare omnis populus frustra vexabitur contra hostes paucissimos? Ascenderunt ergo tria milia pugnatorum. Qui statim terga vertentes percussi sunt a viris urbis Ahi, et corruerunt ex eis triginta et sex homines. Persecutique sunt eos adversarii de porta usque ad Sabarim, et ceciderunt per prona fugientes. Pertimuitque cor populi et instar aquae liquefactum est.

(a) Iosue vero scidit vestimenta sua et cecidit pronus in terram coram arca Domini usque ad vesperam, tam ipse quam omnes senes Israhel, miseruntque pulverem super capita sua. Et dixit Iosue: Heu Domine Deus, quid voluisti traducere populum istum Iordanem fluvium, ut traderes nos in manus Amorrei et perderes? Utinam ut coepimus mansissemus trans Iordanem. (b) Mi Domine Deus, quid dicam videns Israhelem hostibus suis terga vertentem? Audient Chananei et omnes habitatores terrae, et pariter conglobati circumdabunt nos atque delebunt nomen nostrum de terra. Et quid facies magno nomini tuo? Dixitque Dominus ad Iosue: Surge. Cur iaces pronus in terra? Peccavit Israhel et praevaricatus est pactum meum. Tuleruntque de anathemate et furati sunt atque mentiti, et absconderunt inter vasa sua. Nec poterit Israhel stare ante hostes suos, eosque fugiet, quia pollutus est anathemate. Non ero ultra vobiscum, donec conteratis eum qui huius sceleris reus est. Surge, sanctifica populum et dic eis: Sanctificamini in crastinum. Haec enim dicit Dominus Deus Israhel: Anathema in medio tui est Israhel. Non poteris stare coram hostibus tuis, donec deleatur ex te qui hoc contaminatus est scelere. (c) Accedetisque mane singuli per tribus vestras, et quamcumque tribum sors invenerit accedet per cognationes suas, et cognatio per domos, domusque per viros. Et quicumque ille in hoc facinore fuerit deprehensus, comburetur igni cum omni substantia sua, quoniam praevaricatus est pactum Domini et fecit nefas in Israhel. Surgens itaque Iosue mane applicavit Israhel per tribus suas, et inventa est tribus Iuda. Quae cum iuxta familias suas esset oblata, inventa est familia Zarai. Illam quoque per domos offerens

repperit Zabdi. Cuius domum in singulos dividens viros, invenit Achar filium Charmi filii Zabdi filii Zare de tribu Iuda. Et ait ad Achar: Fili mi, da gloriam Domino Deo Israhel, et confitere atque indica mihi quid feceris; ne abscondas. Responditque Achar Iosue et dixit ei: Vere ego peccavi Domino Deo Israhel, et sic et sic feci. Vidi enim inter spolia pallium coccineum valde bonum, et ducentos siclos argenti, regulamque auream quinquaginta siclorum, et concupiscens abstuli et abscondi in terra contra medium tabernaculi mei, argentumque fossa humo operui. Misit ergo Iosue ministros, qui currentes ad tabernaculum illius reppererunt cuncta abscondita in eodem loco et argentum simul. Auferentesque de tentorio tulerunt ea ad Iosue et ad omnes filios Israhel, proieceruntque ante Dominum. Tollens itaque Iosue Achar filium Zare, argentumque et pallium et auream regulam, filios quoque eius et filias, boves et asinos et oves, ipsumque tabernaculum et cunctam supellectilem, et omnis Israhel cum eo, duxerunt eos ad vallem Achor, ubi dixit Iosue: Quia turbasti nos, exturbet te Dominus in die hac. Lapidavitque eum omnis Israhel, et cuncta quae illius erant igne consumpta sunt. Congregaverunt quoque super eum acervum magnum lapidum, qui permanet usque in praesentem diem. Et aversus est furor Domini ab eis. Vocatumque est nomen loci illius vallis Achor usque hodie.

VIII. Ahi

Dixit autem Dominus ad Iosue: Ne timeas neque formides. Tolle tecum omnem multitudinem pugnatorum, et consurgens ascende in oppidum Ahi. Ecce tradidi in manu tua regem eius et populum urbemque et terram. Faciesque urbi Ahi et regi eius sicut fecisti Hiericho et regi illius. Praedam vero et omnia animantia diripietis vobis. Pone insidias urbi post eam. Surrexitque Iosue et omnis exercitus bellatorum cum eo ut ascenderent in Ahi, et electa triginta milia virorum fortium nocte misit. Praecepitque eis dicens: Ponite insidias post civitatem, nec longius recedatis, et eritis omnes parati. Ego autem et reliqua multitudo quae mecum est ascendemus ex adverso contra urbem. Cumque exierint hostes, sicut ante fecimus fugiemus et terga vertemus, donec persequentes ab urbe longius protrahantur. Putabunt enim fugere nos sicut prius. Nobis ergo fugientibus et illis persequentibus consurgetis de insidiis et vastabitis civitatem, tradetque eam Dominus Deus vester in manus vestras. Cumque ceperitis, succendite eam. Sic omnia facietis ut iussi. Dimisitque eos, et perrexerunt ad insidiarum locum, sederuntque inter Bethel et Ahi ad occidentalem plagam urbis Ahi. Iosue autem nocte illa in medio mansit populi. Surgensque diluculo recensuit socios, et ascendit cum senioribus in fronte exercitus, vallatus auxilio pugnatorum. Cumque venissent et ascendissent ex adverso civitatis, steterunt ad septentrionalem urbis plagam, inter quam et eos vallis media erat. Quinque milia autem viros elegerat et posuerat in insidiis inter Bethaven et Ahi ex occidentali parte eiusdem civitatis. Omnis vero reliquus exercitus ad aquilonem aciem dirigebat, ita ut novissimi multitudinis occidentalem plagam urbis attingerent. Abiit ergo Iosue nocte illa et stetit in medio vallis. Quod cum vidisset rex Ahi, festinavit mane et egressus est cum omni exercitu civitatis, direxitque

aciem contra desertum ignorans quod post tergum la-
terent insidie. Iosue vero et omnis israhel cesserunt loco simu-
lantes metum, et fugientes per viam solitudinis. At illi
vociferantes pariter et se mutuo cohortantes: persecuti
sunt eos. Cumque recessissent a civitate et ne unus quidem
in urbe ahi et bethel remansisset qui non persequeretur is-
rahelem sicut eruperant aperta oppida derelinquentes,
dixit dominus ad iosue. Leva clypeum qui in manu tua est
contra urbem ahi: quoniam tibi tradam eam. Cumque elevas-
set clypeum ex adverso civitatis: insidie que latebant
confestim surrexerunt: et pergentes ad civitatem ce-
perunt et succenderunt eam. Viri autem civitatis qui per-
sequebantur iosue respicientes et videntes fumum
urbis ad celum usque conscendere. non potuerunt ultra huc
illucque diffugere: presertim cum hi qui simulaverant
fugam et tendebant ad solitudinem contra persequentes
fortissime restitissent. Videns que iosue et omnis israhel quod
capta esset civitas, et fumus urbis ascenderet: reversus
suis percussit viros urbis ahi. Siquidem et illi qui ce-
perant et succenderant civitatem: egressi ex urbe contra
suos: medium hostium ferire ceperunt. Cum ergo ex utraque
parte adversarii cederentur: ita ut nullus de tanta mul-
titudine salvaretur, regem quoque urbis ahi apprehen-
derunt viventem: et obtulerunt iosue. Igitur omnibus interfec-
tis qui israhelem ad deserta tendentem fuerant persecuti: et
in eodem loco gladio corruentibus. reversi filii israhel percusserunt
civitatem. Erant autem qui in eo die conciderant a vi-
ro usque ad mulierem. xii. milia hominum omnes urbis
ahi. Iosue vero non contraxit manum quam in sublime
porrexerat tenens clypeum. donec interficerentur omnes ha-
bitatores ahi. Iumenta autem et predam civitatis diviserunt
sibi filii israhel: sicut preceperat dominus iosue. Qui succen-
dit urbem: et fecit eam tumulum sempiternum.
Regem quoque eius suspendit in patibulo usque ad vespe-
ram et solis occasum. Precepitque et deposuerunt cadaver
eius de cruce: proiecerunt que in ipso introitu civitatis:
congregato super eum magno acervo lapidum. qui per-
manet usque in presentem diem. Tunc edificavit iosue
altare domino deo israhel in monte hebal: sicut preceperat
moyses famulus domini filiis israhel et scriptum est in volumine
legis moysi. altare de lapidibus impolitis. quos ferrum
non tetigit. Et obtulit super eo holocausta domino. immola-
vitque pacificas victimas et scripsit super lapides deu-
teronomium legis moysi quod ille digesserat coram filiis israhel.
Omnis autem populus et omnes maiores natu ducesque ac iudices
stabant ex utraque parte arche: in conspectu sacerdotum et
levitarum qui portabant archam federis domini. Ut advena. ita et
indigena. Media eorum pars iuxta montem garizim:
et media iuxta montem hebal: sicut preceperat moyses famu-
lus domini. Et primum quidem benedixit populo israhel. Post
hec legit omnia verba benedictionis et maledictionis: et cuncta que scripta
erant in legis volumine. Nichil ex his que moyses
iusserat reliquit intactum: sed universa replicavit
coram omni multitudine israhel mulieribus ac parvulis
et advenis qui inter eos morabantur. Quibus auditis.

et maledictionis

IX

cuncti reges transiordanem qui versabantur in montanis
et campestribus in maritimis. ac litore maris magni.
hi quoque qui habitabant iuxta lybanum. ethei. et a-
morreus. et chananeus. ferezeus. et eveus. et iebuzeus
congregati sunt pariter: ut pugnarent contra iosue
et israhel uno animo eademque sententia. At hi qui habi-
tabant in gabaon. audientes cuncta que fecerat iosue
iherico et ahi. et callide cogitantes tulerunt sibi cibaria
saccos veteres asinis imponentes et utres vinarios
scissos atque consutos. calciamentaque perantiqua. que ad indi-
cium vetustatis pittaciis consuta erant: induti veteri-
bus vestimentis. Panes quoque quos portabant ob viati-
cum duri erant. et in frusta comminuti. Perrexeruntque ad
iosue qui tunc morabatur in castris galgale: et dixerunt ei
atque omni simul israheli. De terra longinqua venimus,
pacem nobiscum facere cupientes. Responderuntque filii
viri israhel atque dixerunt. Ne forte in terra que nobis sorte
debetur habitetis: et non possimus fedus inire vobiscum. At illi
ad iosue. Servi inquiunt tui sumus. Quibus iosue. Qui nam
ait estis vos et unde venistis? Responderunt. De terra longinqua
valde venerunt servi tui: in nomine domini dei tui. Audivi-
mus enim famam potentie eius cuncta que fecit in egypto
et duobus amorreorum regibus qui fuerunt transiordanem. seon regi
esebon. et og regi basan. qui erant in astaroth. Dixeruntque no-
bis seniores: et omnes habitatores terre nostre. Tollite in manibus
cibaria. ob longissimam viam: et occurrite eis ac dicite. Ser-
vi vestri sumus. fedus inite nobiscum. En panes quando egressi
sumus de domibus nostris ut veniremus ad vos: calidos sumpsimus
nunc sicci facti sunt: et vetustate nimia comminuti.
Utres vini novos implevimus: nunc rupti sunt et soluti.
Vestes et calciamenta quibus induimur. et que habemus in
pedibus: ob longitudinem largioris vie trita sunt. et pene con-
sumpta. Susceperunt igitur de cibariis eorum. et os domini non
interrogaverunt. Fecitque iosue cum eis pacem: et inito
federe pollicitus est: quod non occiderentur. Principes quoque
multitudinis: iuraverunt eis. Post dies autem tres initi
federis audierunt quod in vicino habitarent: et inter eos
futuri essent. Moveruntque castra filii israhel et venerunt in civita-
tes eorum die tertio. quarum hec vocabula sunt. gabaon. et ca-
phyra. et beroth. et cariathiarim, et non percusserunt eos, eo quod iu-
rassent eis principes multitudinis in nomine domini dei israhel.
Murmuravit itaque omne vulgus contra principes. Qui
responderunt eis. Iuravimus illis in nomine domini dei israhel. et idcirco
eos non possumus contingere. Sed hoc faciemus eis. Reser-
ventur quidem ut vivant: ne contra nos ira domini concitetur
si peieraverimus. Sed sic vivant: ut in usus universe multi-
tudinis ligna cedant. aquasque comportent. Quibus hec
loquentibus vocavit gabaonitas iosue: et dixit eis. Cur nos
decipere fraude voluistis. ut diceretis procul valde habitamus
a vobis. cum in medio nostri sitis. Itaque sub maledictione
eritis: et non deficiet de stirpe vestra ligna cedens. aquasque com-
portans. in domum dei mei. Qui responderunt. Nunciatum
est nobis servis tuis: quod promisisset dominus deus tuus moysi ser-
vo suo. ut traderet vobis omnem terram et disperderet cunctos
habitatores eius. Timuimus igitur valde et providimus animabus

bis nostris vestro terrore compulsi et hoc consilium inivimus. Nunc autem in manu tua sumus. Quod tibi bonum et rectum videtur fac nobis. Fecit ergo Iosue ut dixerat et liberavit eos de manibus filiorum Israel ut non occiderentur. Decrevitque illo die esse eos in ministerio cuncti populi et altaris Domini: caedentes ligna et aquas comportantes usque in praesens tempus in loco quem Dominus elegisset.

X. Quae cum audisset Adonisedech rex Ierusalem quod scilicet cepisset Iosue Ahi et subvertisset eam: sicut enim fecerat Iericho et regi eius, sic fecit Ahi et regi illius: et quod transfugissent Gabaonitae ad Israel et essent foederati eorum: timuit valde. Urbs enim erat magna Gabaon et una regalium civitatum, et maior oppido Ahi, omnesque bellatores eius fortissimi. Misit ergo Adonisedech rex Ierusalem ad Oham regem Hebron et ad Pharam regem Hierimuth, et ad Iaphie quoque regem Lachis, et ad Dabir regem Eglon dicens: Ascendite ad me et ferte praesidium ut expugnemus Gabaon, quare transfugerit ad Iosue et filios Israel. Congregati igitur ascenderunt quinque reges Amorreorum: rex Ierusalem, rex Hebron, rex Hierimuth, rex Lachis, rex Eglon simul cum exercitibus suis, et castrametati sunt circa Gabaon oppugnantes eam. Habitatores autem Gabaon urbis obsessae miserunt ad Iosue qui tunc morabatur in castris apud Galgalam et dixerunt ei: Ne retrahas manus tuas ab auxilio servorum tuorum. Ascende cito et libera nos ferque praesidium. Convenerunt enim adversum nos omnes reges Amorreorum qui habitant in montanis. Ascenditque Iosue de Galgalis et omnis exercitus bellatorum cum eo, viri fortissimi. Dixitque Dominus ad Iosue: Ne timeas eos: in manus enim tuas tradidi illos. Nullus tibi ex eis resistere poterit. Irruit itaque Iosue super eos repente, tota ascendens nocte de Galgalis, et conturbavit eos Dominus a facie Israhel. Contrivitque plaga magna in Gabaon, ac persecutus est per viam ascensus Bethoron, et percussit usque Azeca et Maceda. Cumque fugerent filios Israel et essent in descensu Bethoron, Dominus misit super eos lapides magnos de caelo usque Azeca: et mortui sunt multo plures lapidibus grandinis, quam quos gladio percusserant filii Israel. Tunc locutus est Iosue Domino in die qua tradidit Amorreum in conspectu filiorum Israel, dixitque coram eis:

Iosue. Sol contra Gabaon ne movearis, et luna contra vallem Ahialon. Steteruntque sol et luna, donec ulcisceretur se gens de inimicis suis. Nonne scriptum est hoc in libro iustorum? Stetit itaque sol in medio caeli et non festinavit occumbere spatio unius diei. Non fuit ante et postea tam longa dies, oboediente Domino voci hominis, et pugnante pro Israel. Reversusque est Iosue cum omni Israel in castra Galgalae. Fugerant enim quinque reges et se absconderant in spelunca urbis Maceda. Nuntiatumque est Iosue quod inventi essent quinque reges latentes in spelunca urbis Maceda. Qui praecepit sociis et ait: Volvite saxa ingentia ad os speluncae, et ponite viros industrios qui clausos custodiant. Vos autem nolite stare: sed persequimini hostes, et extremos quosque fugientium caedite: nec dimittatis eos urbium suarum intrare praesidia, quos tradidit Dominus Deus in manus vestras. Caesis igitur adversariis plaga magna et usque ad internecionem paene consumptis, hi qui Israel effugere potuerant ingressi sunt civitates munitas. Reversusque est omnis exercitus ad Iosue in Maceda, ubi tunc erant castra sana et integro numero: nullusque contra filios Israel mutire ausus est. Praecepitque Iosue dicens: Aperite os speluncae et producite ad me quinque reges qui in ea latitant. Feceruntque ministri ut sibi fuerat imperatum, et eduxerunt ad eum quinque reges de spelunca: regem Ierusalem, regem Hebron, regem Hierimuth, regem Lachis, regem Eglon. Cumque educti essent ad eum, vocavit omnes viros Israel et ait ad principes exercitus qui secum erant: Ite et ponite pedes super colla regum istorum. Qui cum perrexissent et subiectorum pedibus colla calcarent, rursum ait ad eos: Nolite timere nec paveatis. Confortamini et estote robusti. Sic enim faciet Dominus cunctis hostibus vestris adversum quos dimicatis. Percussitque Iosue et interfecit eos atque suspendit super quinque stipites. Fueruntque suspensi usque ad vesperum. Cumque occumberet sol, praecepit sociis ut deponerent eos de patibulis. Qui depositos proiecerunt in speluncam in qua latuerant, et posuerunt super os eius saxa ingentia quae permanent usque in praesens. Eodem die Macedam quoque cepit Iosue et percussit in ore gladii, regemque illius interfecit et omnes habitatores eius. Non dimisit in ea saltem parvas reliquias. Fecitque regi Maceda sicut fecerat regi Iericho. Transivit autem cum omni Israel de Maceda in Lebna, et pugnabat contra eam: quam tradidit Dominus cum rege suo in manu Israel. Percusseruntque urbem in ore gladii et omnes habitatores eius. Non dimiserunt in ea ullas reliquias. Feceruntque regi Lebna sicut fecerant regi Iericho. De Lebna transivit cum omni Israel in Lachis, et exercitu per gyrum disposito oppugnabat eam. Tradiditque Dominus Lachis in manus Israel, et cepit eam die altero atque percussit in ore gladii omnemque animam quae fuerat in ea, sicut fecerat Lebna. Eo tempore ascendit Hiram rex Gazer ut auxiliaretur Lachis. Quem percussit Iosue cum omni populo eius usque ad internecionem. Transivitque de Lachis in Eglon, et circumdedit atque expugnavit eam eadem die. Percussitque in ore gladii omnes animas quae erant in ea, iuxta omnia quae fecerat Lachis. Ascendit quoque cum omni Israel de Eglon in Hebron, et pugnavit contra eam. Cepitque et percussit in ore gladii regem quoque eius et omnia oppida regionis illius universasque animas quae in ea fuerant commoratae. Non reliquit in ea ullas reliquias. Sicut fecerat Eglon, sic fecit et Hebron: cuncta quae in ea repperit consumens gladio. Inde reversus in Dabir cepit eam atque vastavit. Regem quoque eius et omnia per circuitum oppida percussit in ore gladii. Non dimisit in ea ullas reliquias. Sicut fecerat Hebron et Lebna et regibus earum, sic fecit et Dabir et regi illius. Percussit itaque Iosue omnem terram montanam et meridianam atque campestrem et Asedoth cum regibus suis. Non dimisit in ea ullas reliquias, sed omne quod spirare poterat interfecit, sicut praeceperat ei Dominus Deus Israel. A Cadesbarne usque Gazam, omnem terram Gosen usque Gabaon universos reges et regiones eorum uno impetu cepit atque vastavit: Dominus enim Deus Israel pugnabat pro eo. Reversusque est cum

XI

XI

reges cap

omni israhele ad locum castrorum in galgala. Que cum audisset iabin rex asor misit ad iobab regem madon et ad regem semeron atque ad regem acsaph ad reges quoque aquilonis qui habitabant in montanis et in planicie contra meridiem ceneroth in campestribus quoque et in regionibus dor iuxta mare chananeum quoque ab oriente et occidente et amorreum atque ethteum ac ferezeum et iebuseum in montanis eueum quoque qui habitabat ad radices hermon in terra masphe. Egressique sunt omnes cum turmis suis populus multus nimis sicut harena que est in litore maris equi quoque et currus immense multitudinis. Conveneruntque omnes reges isti in unum ad aquas merom ut pugnarent contra israhel. Dixitque dominus ad iosue: Ne timeas eos. Cras enim hac eadem hora ego tradam omnes istos vulnerandos in conspectu israhel. Equos eorum subnervabis et currus igni conbures. Venitque iosue et omnis exercitus cum eo adversum illos ad aquas merom subito et irruerunt super eos. Tradiditque illos dominus in manus israhel. Qui percusserunt eos et persecuti sunt usque ad sydonem magnam et usque ad aquas maserefoth campumque masphe qui est ad orientalem plagam illius. Ita percussit omnes ut nullas dimitteret ex eis reliquias. Fecitque sicut preceperat ei dominus. Equos eorum subnervavit currusque conbussit. Reversusque statim cepit asor et regem eius percussit gladio. Asor enim antiquitus inter omnia regna hec principatum tenebat. Percussitque omnes animas que ibidem morabantur. Non dimisit in ea ullas reliquias sed usque ad internitionem universa vastavit ipsamque urbem peremit incendio. Et omnes per circuitum civitates regesque earum cepit percussit atque delevit sicut preceperat ei moyses famulus domini absque urbibus que erant in collibus et in tumulis site; ceteras succendit israhel. Unam tantum asor munitissimam flamma consumpsit. Omnemque predam istarum urbium ac iumenta diviserunt sibi filii israhel cunctis hominibus interfectis. Sicut preceperat dominus moysi servo suo ita precepit moyses iosue et ille universa complevit. Non preteriit de universis mandatis ne unum quidem verbum quod iusserat dominus moysi. Cepit itaque iosue omnem terram montanam et meridianam terramque gosen et planitiem et occidentalem plagam montemque israhel et campestria eius et partem montis que ascendit seyr usque baalgad per planitiem lybani subter montem hermon. Omnes reges eorum cepit percussit et occidit. Multo tempore pugnavit iosue contra reges istos. Non fuit civitas que se non traderet filiis israhel preter eueum qui habitabat in gabaon. Omnes bellando cepit. Domini enim sententia fuerat ut indurarentur corda eorum et pugnarent contra israhel et caderent et non mererentur ullam clementiam ac perirent sicut preceperat dominus moysi. In illo tempore venit iosue et interfecit enachim de montanis hebron et dabir et anab et de omni monte iuda et israhel urbesque eorum delevit. Non reliquit ullum de stirpe enachim in terra filiorum israhel absque civitatibus gaza et geth et azoto in quibus soli relicti sunt. Cepit ergo iosue omnem terram sicut locutus est dominus ad moysen et tradidit eam in possessionem filiis israhel secundum partes et tribus suas. Quievitque terra a preliis. Hii sunt reges quos percusserunt filii israhel

terram montanam et meridianam terramque

et possederunt terram eorum trans iordanem ad solis ortum a torrente arnon usque ad montem hermon et omnem orientalem plagam que respicit ad solitudinem. Seon rex amorreorum qui habitavit in esebon dominatus est ab aroer que sita est super ripam torrentis arnon et medie partis in valle dimidieque galaad usque ad torrentem iaboc qui est terminus filiorum ammon et a solitudine usque ad mare ceneroth contra orientem et usque ad mare deserti quod est mare salsissimum ad orientalem plagam per viam que ducit bethsimoth et ab australi parte que subiacet asedoth usque phasga. Terminos og regis basan de reliquiis raphaim qui habitavit in astaroth et in edrain et dominatus est in monte hermon et in salacha atque in universa basan usque ad terminos gessuri et machati et dimidie partis galaad terminos seon regis esebon. Moyses famulus domini et filii israhel percusserunt eos. Tradiditque terram eorum moyses in possessionem rubenitis et gadditis et dimidie tribui manasse.

XII

Hii sunt reges terre quos percussit iosue et filii israhel trans iordanem ad occidentalem plagam a baalgad in campo libani usque ad montem cuius pars ascendit in seir. Tradiditque eam iosue in possessionem tribubus israhel singulis partes suas tam in montanis quam in planis atque campestribus. In asseroth et solitudine ac meridie hetheus fuit et amorreus chananeus et ferezeus eueus et iebuseus. Rex iericho unus rex ahi unus que est ex latere bethel. Rex ierusalem unus rex hebron unus rex ierimuth unus rex lachis unus rex eglon unus rex gazer unus rex dabir unus rex gader unus rex herma unus et rex hered unus rex lebna unus rex odollam unus rex maceda unus rex bethel unus rex taffua unus rex affer unus rex afec unus rex saron unus rex madon unus rex asor unus rex semeron unus rex acsaph unus rex tenach unus rex magedo unus rex cedes unus rex iachanaem carmeli unus rex dor et provincie dor unus rex gentium galgal unus rex thersa unus. Omnes reges triginta et unus.

XIII

Iosue senex provecteque etatis erat et dixit dominus ad eum: Senuisti et longevus es terraque latissima derelicta est que necdum sorte divisa est. Omnis videlicet galilea philistiim et universa gessuri a fluvio turbido qui irrigat egyptum usque ad terminos accaron contra aquilonem terra chanaan que in quinque regulos philistiim dividitur gazeos et azotios et ascalonitas gethoos et accaronitas. Ad meridiem vero sunt eutei omnis terra chanaan et maara sidoniorum usque afeca et terminos amorrei eiusque confinia. Lybani quoque regio contra orientem a baalgad sub monte hermon donec ingrediaris emath. Omnium qui habitant in monte a libano usque ad aquas maserefoth universique sydonii. Ego sum qui delebo eos a facie filiorum israhel. Veniat ergo in partem hereditatis israhel sicut precepi tibi. Et nunc divide terram in possessionem novem tribubus et dimidie tribui manasse cum qua ruben et gad possederunt terram quam tradidit eis moyses famulus domini trans fluenta iordanis ad orientalem plagam ab aroer que sita est in ripa torrentis arnon et in vallis medio universaque campestria medaba usque dibon et cunctas civitates seon regis amorrei qui regnavit in esebon usque ad terminos filiorum amon et

galaad ac terminum gessuri et machati omnemque montem hermon et universam basan usque salecha omne regnum og in basan qui regnavit in astaroth et edraim ipse fuit de reliquiis raphaim. Percussitque eos moyses atque delevit. Nolueruntque disperdere filii israel gessuri et machati et habitaverunt in medio israel usque in presentem diem. Tribui autem levi non dedit possessionem sed sacrificia et victime domini dei israel ipsa est eius hereditas sicut locutus est illi. Dedit ergo moyses possessionem tribui filiorum israel ruben iuxta cognationes suas. Fuitque terminus eorum ab aroer que sita est in ripa torrentis arnon et in valle eiusdem torrentis media universam planitiem que ducit medaba et esebon cunctosque viculos earum qui sunt in campestribus dibon quoque et bamoth baal et oppidum baalmeon iessa et cedimoth et mephaat cariathaim et sabama et sarathasar in monte convallis bethphogor et asedoth fasga et bethesimoth. Omnes urbes campestres universaque regna seon regis amorrei qui regnavit in esebon quem percussit moyses cum principibus madian. Eveum et recem et sur et ur et rabee duces seon habitatores terre et balaam filium beor ariolum occiderunt filii israel gladio cum ceteris interfectis. Factusque est terminus filiorum ruben iordanis fluvius. Hec est possessio ruben per cognationes suas urbium et viculorum. Deditque moyses tribui gad et filiis eius per cognationes suas possessionem cuius hec divisio est iazer et omnes civitates galaad dimidiamque partem terre filiorum ammon usque ad aroer que est contra rabba et ab esebon usque ramoth masphe et bethanim et manaim usque ad terminos dabir in valle quoque betharam et bethnemra et socoth et saphon reliquam partem regni seon regis esebon. Huius quoque iordanis finis est usque ad extremam partem maris chenereth trans iordanem ad orientalem plagam. Hec est possessio filiorum gad per familias suas civitates et ville earum. Dedit et dimidie tribui manasse filiisque eius iuxta cognationes suas possessionem cuius hoc principium est a manaim universam basan et cuncta regna og regis basan omnesque vicos iair qui sunt in basan sexaginta oppida et dimidiam partem galaad et astaroth et edrai urbes regni og in basan filiis machir filii manasse dimidie parti filiorum machir iuxta cognationes suas. Hanc possessionem divisit moyses in campestribus moab trans iordanem contra iericho ad orientalem plagam. Tribui autem levi non dedit possessionem quoniam dominus deus israel ipse est possessio eius ut locutus est illi. Hoc est quod possederunt filii israel in terra chanaan quam dederunt eis eleazar sacerdos et iosue filius nun et principes familiarum per tribus israel sorte omnia dividentes sicut preceperat dominus in manu moysi novem tribubus et dimidie tribui. Duabus enim tribubus et dimidie dederat moyses trans iordanem possessionem absque levitis qui nichil terre acceperunt inter fratres suos sed in eorum successerant locum filii ioseph in duas divisi tribus manasse et ephraim. Nec acceperunt levite aliam in terra partem nisi urbes ad habitandum et suburbana earum ad alenda iumenta et pecora sua. Sicut preceperat dominus moysi ita fecerunt filii israel et diviserunt terram.

Accesserunt itaque filii iuda ad iosue in galgala. Locutusque est ad eum caleb filius iephone cenezeus. Nosti quid locutus est dominus ad moysen hominem dei de me et te in cadesbarne. Quadraginta annorum eram quando me misit moyses famulus domini de cadesbarne ut considerarem terram. Nuntiavique ei quod mihi verum videbatur. Fratres autem mei qui ascenderant mecum dissolverunt cor populi et nichilominus ego secutus sum dominum deum meum. Iuravitque moyses in die illo dicens. Terram quam calcavit pes tuus erit possessio tua et filiorum tuorum in eternum quia secutus es dominum deum tuum. Concessit ergo dominus vitam mihi ut pollicitus est usque in presentem diem. Quadraginta et quinque anni sunt ex quo locutus est dominus verbum istud ad moysen quando ambulabat israel per solitudinem. Hodie octoginta v annorum sum sic valens ut eo valebam tempore quando ad explorandum missus sum. Illius in me temporis fortitudo usque hodie perseverat tam ad bellandum quam ad gradiendum. Da ergo mihi montem istum quem pollicitus est dominus te quoque audiente in quo enachim sunt et urbes magne atque munite si forte sit dominus mecum et potuero delere eos sicut promisit mihi. Benedixitque ei iosue et tradidit hebron in possessionem. Atque exinde fuit hebron caleph filio iephone cenezeo usque in presentem diem quia secutus est dominum deum israel. Nomen hebron ante vocabatur cariatharbe. Adam maximus ibi inter enachim situs est et terra cessavit a preliis. Igitur sors filiorum iude per cognationes suas ista fuit. A termino edom usque desertum sin contra meridiem et usque ad extremam partem australis plage. Initium eius a summitate maris salsissimi et a lingua eius que respicit meridiem. Egrediturque contra ascensum scorpionis et pertransit in sina. Ascenditque in cadesbarne et pervenit in esrom ascendens addaram et circumiens caricaa atque inde pertransiens in asemona et perveniens ad torrentem egypti. Eruntque termini eius mare magnum hic erit finis meridiane plage. Ab oriente vero erit initium mare salsissimum usque ad extrema iordanis et ea que respiciunt aquilonem a lingua maris usque ad eundem iordanem fluvium. Ascenditque terminus in bethagla et transit ab aquilone in betharaba ascendens ad lapidem boen filii ruben et tendens usque ad terminos debera de valle achor contra aquilonem respiciens galgalam que est ex adverso ascensionis adomim ab australi parte torrentis. Transitque aquas que vocantur fons solis et erunt exitus eius ad fontem rogel. Ascenditque per convallem filii ennom ex latere iebusei ad meridiem hec est ierusalem et inde se erigens ad verticem montis qui est contra geennom ad occidentem in summitate vallis raphaim contra aquilonem. Pertransitque a vertice montis usque ad fontem aque nephtoa et pervenit usque ad vicos montis ephron. Inclinaturque in bala que est cariathiarim id est urbs silvarum et circuit de bala contra occidentem usque ad montem seyr. Transitque iuxta latus montis iarim ad aquilonem in cheslon et descendit in bethsamis. Transitque in thamna et pervenit contra aquilonem partis accaron ex latere. Inclinaturque sechro

Marginal notes: risit; XIII; cuncta regna og regis basan; XIIII; caleph; XV; XVI

na: et transit montem baala. Perveniitque in iebnehel. et maris magni contra occidentem fine concluditur. Hi sunt termini filiorum iuda per circuitum in cognationibus suis. Caleph vero filio iephone dedit partem in medio filiorum iuda: sicut preceperat ei dominus cariatharbe patris enach: ipsa est hebron. Delevitque ex ea chaleb tres filios enach, sesai et aiman et tholmai: de stirpe enach. Atque inde conscendens venit ad habitatores dabir, que prius vocabatur cariathsepher, id est civitas litterarum. Dixitque chaleb. Qui percusserit cariathsepher et ceperit eam: dabo illi axam filiam meam uxorem. Cepitque eam othoniel filius cenez frater chaleb iunior. deditque ei axam filiam suam uxorem. Que cum pergerent simul: suasit ei vir eius ut peteret a patre suo agrum. Suspiravitque ut sedebat in asino. Cui chaleb. Quid habes inquit? At illa respondit. Da mihi benedictionem. Terram australem et arentem dedisti mihi: iunge et irriguam. Dedit itaque ei chaleb irriguum superius et inferius. Hec est possessio tribus filiorum iuda per cognationes suas. Eruntque civitates ab extremis partibus filiorum iuda. iuxta terminos edom: a meridie capsehel. et eder. et iagur. et cyna. et dimona. et deda. et cedes. et azor. iethnan. ciph. et telem. baloth. et asor. nobe. et carioth. esrom. hec est asoramam. same. et medala. et aser. sual. et bersabe. et basiothia. bala. et hem. gadda. et asemon. bethpheleth. et aser. esem. et hetolad. et exul. et herma. siceleth. et medemena. et sensenna. lebaoth. et selim. et enremmon. Omnes civitates viginti novem: et ville earum. In campestribus vero: haol et sarea. et asena. et azanoe. et engannim. taffua. et enaim. et ierimuth. adulam. socho. et asecha. et sarim. adithaim. et gedera. et giderothaim. urbes quattuordecim. et ville earum. Sanan. et adesa. et magdelgad. delean. et mesphe. et iecthel lachis. et bascath. et aglom. thebbon. et leemas. et cethlis. et giderodh. bethdagon. et neema. et maceda. civitates sedecim. et ville earum. Labana. et ether. et asan. iephtha. et esna. et nesib. ceila. et achzib. et maresa. civitates novem: et ville earum. Accaron cum vicis et villulis suis: ab accaron usque ad mare omnia que vergunt ad azotum et villas eius. Azotus cum vicis et villulis suis. Gaza cum viculis et villulis suis: usque ad torrentem egypti. Mare magnum terminus eius. Et in monte samus et iether. et socho et edenna. cariathsenna. hec est dabir. anab. et istemo. et anim. gosen. et olon. et gilo. civitates xi. et ville earum. Arab et ruma. et esaan. ianum. et bethafua. et afeca. amatha. et cariatharbe. hec est hebron. et sior. civitates novem: et ville earum. Maon et chermel. et zip. et iothe. iezrahel. et iucadam. et zanoe. accaim. gabaa. et thamna. civitates decem: et ville earum. Alul. et bethsur. et gedor. mareth. et bethanoth. et belthecon civitates sex. et ville earum. Cariathbaal. hec est cariathiarim. id est urbs silvarum. et arebba. civitates due. et ville earum. In deserto betharaba. meddin. et scacha. anepsan. et civitas salis. et engaddi civitates sex: et ville earum. Iebuseum autem habitatorem ierusalem: non potuerunt filii iuda delere. Habitavitque iebuseus cum filiis iuda in ierusalem: usque in presentem diem. Ceciditque sors filiorum ioseph a iordane contra iericho: et aquas eius ab oriente. Solitudo que ascendit de iericho ad montana bethel. et egreditur de bethel luzam. transitque terminum archiatharoth. et descendit ad occidentem iuxta terminos iefleti. usque ad terminos bethoron inferioris. et gazer. finiunturque regiones eius mari magno. Possederuntque filii ioseph. manasse et ephraim. Et factus est terminus filiorum ephraim per cognationes suas. et possessio eorum contra orientem. atharoth. addar. usque bethoron superiorem. egrediunturque confinia in mare. Machmethath vero aquilonem respicit: et circuit terminos contra orientem in thanathselo. et pertransit ab oriente ianoe. Descenditque de ianoe in atharoth. et noaratha. et pervenit in iericho. Et egreditur a iordane de taffua: pertransitque contra mare in valle arundineti. Suntque egressus eius ad mare salsissimum. Hec est possessio tribus filiorum ephraim per familias suas. urbesque separate sunt a filiis ephraim in medio possessionis filiorum manasse. et ville earum. Et non interfecerunt filii ephraim chananeum: qui habitabat in gazer. Habitavitque chananeus in medio ephraim: usque in diem hanc tributarius. Cecidit autem sors tribui manasse. ipse est enim primogenitus ioseph: machir primogenitus manasse patris galaad. qui fuit vir pugnator: habuitque possessionem galaad et basan. et reliquis filiorum manasse iuxta familias suas. filiis abiezer. et filiis selech. et filiis esrihel. et filiis sechem. et filiis epher. et filiis semida. Isti sunt filii manasse. filii ioseph per cognationes suas. Salphaad vero filio epher. filii galaad. filii machir. filii manasse. non erant filii sed sole filie: quarum ista sunt nomina. maala. et noa. egla. et melcha. et tersa. Veneruntque in conspectu eleazari sacerdotis. et iosue filii nun. et principum dicentes. Dominus precepit per manum moysi: ut daretur nobis possessio in medio fratrum nostrorum. Deditque eis iuxta imperium domini possessionem: in medio fratrum patris earum. Et ceciderunt funiculi manasse decem: absque terra galaad et basan transiordanem. Filie enim manasse possederunt hereditatem: in medio filiorum eius. Terra autem galaad cecidit in sortem filiorum manasse: qui reliqui erant. Fuitque terminus manasse ab aser machmathath que respicit sichem: et egreditur ad dexteram iuxta habitatores fontis taffue. Etenim in sorte manasse ceciderat terra taffue. que est iuxta terminos manasse filiorum ephraim. Descenditque terminus vallis arundineti in meridiem torrentis civitatum ephraim: que in medio sunt urbium manasse. Terminus manasse ab aquilone torrentis. et exitus eius pergit ad mare: ita ut ab austro sit possessio ephraim. et ab aquilone manasse. et utramque claudat mare. et coniungantur sibi in tribu aser ab aquilone et in tribu ysachar ab oriente. Fuitque hereditas manasse in ysachar. et in aser. bethsan et viculi eius. et ieblaam cum viculis suis. et habitatores quoque dor cum viculis suis. Similiter habitatores endor cum viculis suis: et habitatores thanac cum viculis suis. et habitatores mageddo cum viculis suis: et tercia pars urbis nofeth. Nec potuerunt filii manasse has subvertere civitates: sed cepit chananeus habitare in terra sua. Postquam autem convaluerunt filii israhel: subiecerunt chananeos et fecerunt sibi tributarios: nec interfecerunt eos. Locutique sunt filii ioseph ad iosue: atque dixerunt. Quare dedisti mihi in possessionem sortem et funiculum unum: cum sim

axa

Fodiã

XVI xvi

· ioseph ·

XVII

tante multitudinis et benedixerit mihi dominus. Ad quos Iosue ait: Si populus multus es, ascende in silvam et succide tibi spatia in terra Ferezei et Raphaim, quia angusta est tibi possessio montis Ephraim. Cui responderunt filii Ioseph: Non poterimus ad montana conscendere, cum ferreis curribus utantur Chananei qui habitant in terra campestri, in qua sitae sunt Bethsan cum viculis suis et Iezrahel mediam possidens vallem. Dixitque Iosue ad domum Ioseph, Ephraim et Manasse: Populus multus es et magnae fortitudinis. Non habebis sortem unam, sed transibis ad montem et succides tibi atque purgabis ad habitandum spatia, et poteris ultra procedere cum subverteris Chananeum, quem dicis ferreos habere currus et esse fortissimum.

XVIII. Sylo

Congregatique sunt omnes filii Israel in Sylo ibique fixerunt tabernaculum testimonii, et fuit eis terra subiecta. Remanserant autem filiorum Israel septem tribus, quae necdum acceperant possessiones suas. Ad quos Iosue ait: Usquequo marcetis ignavia et non intratis ad possidendam terram, quam dominus deus patrum vestrorum dedit vobis? Eligite de singulis tribubus ternos viros, ut mittam eos, et pergant atque circumeant terram et describant eam iuxta numerum uniuscuiusque multitudinis, referantque ad me quod descripserint. Dividite vobis terram in septem partes. Iudas sit in terminis suis ab australi plaga, et domus Ioseph ab aquilone. Mediam inter hos terram in septem partes describite et huc venietis ad me, ut coram domino deo vestro mittam vobis hic sortem, quia non est inter vos pars Levitarum, sed sacerdotium domini est eorum hereditas. Gad autem et Ruben et dimidia tribus Manasse iam acceperant possessiones suas trans Iordanem ad orientalem plagam, quas dedit eis Moyses famulus domini. Cumque surrexissent viri ut pergerent ad describendam terram, praecepit eis Iosue dicens: Circuite terram et describite eam ac revertimini ad me, ut hic coram domino deo in Silo mittam vobis sortem. Itaque perrexerunt et lustrantes eam in septem partes diviserunt scribentes in volumine. Reversique sunt ad Iosue in castra Silo. Qui misit sortes coram domino in Silo divisitque terram filiis Israel in septem partes. Et ascendit sors prima filiorum Beniamin per familias suas, ut possiderent terram inter filios Iuda et filios Ioseph. Fuitque terminus eorum contra aquilonem a Iordane, pergens iuxta latus Iericho septentrionalis plagae, et inde contra occidentem ad montana conscendens et perveniens in solitudinem Bethaven atque pertransiens iuxta Luzam ad meridiem, ipsa est Bethel; descenditque in Maatharoth Addar in montem, qui est ad meridiem Bethoron inferioris, et inclinatur circuiens contra mare ad meridiem montis, qui respicit Bethoron contra africum. Suntque exitus eius in Cariathbaal, quae vocatur et Cariathiarim, urbem filiorum Iuda. Haec est plaga contra mare ad occidentem. A meridie autem ex parte Cariathiarim egreditur terminus contra mare et pervenit usque ad fontem aquarum Nepthoa. Descenditque in partem montis qui respicit vallem filiorum Ennom et est contra septentrionalem plagam in extrema parte vallis Raphaim. Descenditque Geennom, id est vallis Ennom, iuxta latus Iebusei ad austrum et pervenit ad fontem Rogel transiens ad aquilonem et egrediens ad Ensemes, id est fontem Solis, et pertransit usque ad tumulos qui sunt e regione ascensus Adommim. Descenditque ad Abenboen, id est lapidem Boen filii Ruben, et pertransit ex latere aquilonis ad campestria. Descenditque in planitiem et praetergreditur contra aquilonem Bethagla. Suntque exitus eius contra linguam maris Salsissimi ab aquilone in fine Iordanis ad australem plagam, qui est terminus illius ab oriente. Haec est possessio filiorum Beniamin per terminos suos in circuitu et familias singulas. Fueruntque civitates eius Iericho et Bethagla et vallis Gasis, Betharabba et Samarim et Bethel et Avim et Affara et Ofra, villa Emona et Ofni et Gabee, civitates XII et villae earum. Gabaon et Rama et Beroth et Mesphe, Caphera et Ammosa et Recem, Iarafel et Tharala et Sela, Aleph et Iebus, quae est Hierusalem, Gabaath et Cariath, civitates quattuordecim et villae earum. Haec est possessio filiorum Beniamin iuxta familias suas.

XIX. Septem

Et egressa est sors secunda filiorum Symeon per cognationes suas. Fuitque hereditas eorum in medio possessionis filiorum Iuda, Bersabee et Sabee et Molada et Asersua, Bala et Asem et Eltholad, Bethulam et Siceleg et Bethmarchaboth et Asersusa et Bethlebaoth et Sarohen, civitates tredecim et villae earum. Ahim et Remmon et Athar et Asan, civitates IIII et villae earum. Omnes viculi per circuitum urbium istarum usque ad Baalath Beerramath contra australem plagam. Haec est hereditas filiorum Symeon iuxta cognationes suas in funiculo et possessione filiorum Iuda, quia maior erat, et ideo filii Symeon possederunt in medio hereditatis eorum. Cecidit quoque sors tertia filiorum Zabulon per cognationes suas. Et factus est terminus possessionis eorum usque Sarith. Ascenditque de mari et Medala et pervenit in Debbaseth usque ad torrentem qui est contra Iecennam, et revertitur de Sarith contra orientem in fines Ceseleththabor et egreditur ad Daberet. Ascenditque contra Iafie, et inde pertransit usque ad orientalem plagam Gethhepher et Thacasin et egreditur in Remmon, Amthar et Noa, et circuit ad aquilonem et Nathon. Suntque egressus eius vallis Iepthahel et Cateth et Naalol et Semron et Iedala et Bethleem, civitates duodecim et villae earum. Haec est hereditas tribus filiorum Zabulon per cognationes suas, urbes et viculi earum. Isachar egressa est sors quarta per cognationes suas. Fuitque eius hereditas Iezrahel et Casaloth et Sunem et Affaraim et Seon et Anaharath et Rabbith et Cesion, Abes et Rameth et Engannim et Enadda et Bethfeses. Et pervenit terminus eius usque Thabor et Sesima et Bethsemes, eruntque exitus eius Iordanis, civitates sedecim et villae earum. Haec est possessio filiorum Isachar per cognationes suas, urbes et viculi earum. Ceciditque sors quinta tribui filiorum Aser per cognationes suas. Fuitque terminus eorum Alath et Ali et Bethen et Axaph et Elmelech et Amaad et Messal. Et pervenit usque ad Carmelum maris et Sior et Labanath ac revertitur contra orientem Bethdagon et pertransit usque Zabulon et vallem Iepthahel contra aquilonem in Bethemech et Nehiel. Egrediturque ad laevam Chabul et Achran et Roob et Amon et Chana usque ad Sydonem magnam. Revertiturque in Orma usque ad civitatem munitissimam Tyrum et usque Osam, eruntque exitus eius in mare de funiculo

azilu. et ama. et afec. et roob. ciuitates .xx. due. et uille earum. Hec possessio filiorum aser per cognationes suas. urbes et uiculi earum. Filiorum neptali sexta pars cecidit per familias suas. et cepit terminus de heleph. et helon in sennim. et adami que est neceb. et iebnahel. usque lecum. et egressus eorum usque ad iordanem: reuertiturque terminus contra occidentem. in azanoth. et thabor: atque inde egreditur in ucoca: et pertransit in zabulon contra meridiem et in aser contra occidentem et in iuda ad iordanem contra solis ortum. et ciuitates munitissime. asseddim. ser. et amathi. et reccath. et cenereth. et edema. et arama. et asor. et cedes. et edrai. enasor. et ieron. et magdalel. horem et bethanath. et bethsames. ciuitates decem et nouem. et uille earum. Hec est possessio tribus filiorum neptali per cognationes suas. urbes et uiculi earum. Tribui filiorum dan per familias suas egressa est sors septima: et fuit terminus possessionis eius saraa et estaol. et hir semes. id est ciuitas solis. selebin. et aialon et iethela. helon. et themna. et acron. helthecen. et gebthon et baalath. iud et bane. barac. et gethremmon. atque iercon. et arecon. cum termino qui respicit ioppen: et ipso fine concluditur. Ascenderuntque filii dan: et pugnauerunt in ore gladii ac possederunt et habitauerunt in ea: uocantes nomen eius lesemdan. ex nomine dan patris sui. Hec est possessio tribus filiorum dan per cognationes suas urbes et uiculi earum. Cumque complessent terram sorte diuidere singulis per tribus suas dederunt filii israel possessionem iosue filio nun in medio sui. iuxta preceptum domini urbem quam postulauit thamnat. saraa in monte ephraim et edificauit ciuitatem: habitauitque in ea. Hee sunt possessiones: quas sorte diuiserunt eleazar sacerdos. et iosue filius nun principes familiarum ac tribuum filiorum israel in silo coram domino ad ostium tabernaculi testimonii. partitique sunt terram.

XX

Urbes confugii

Et locutus est dominus ad iosue dicens. Loquere filiis israel: et dic eis. Separate urbes fugitiuorum. de quibus locutus sum ad uos per manum moysi. ut confugiat ad eas quicumque animam percusserit nesciens. ut possit euadere iram proximi qui ultor est sanguinis. cum ad unam harum confugerit ciuitatum. Stabitque ante portam ciuitatis: et loquetur senioribus urbis illius ea que se comprobent innocentem. Sicque suscipient eum: et dabunt ei locum ad habitandum. Cumque ultor sanguinis eum fuerit persecutus non tradent in manus eius: quia ignorans percussit proximum eius: nec ante biduum uel triduum eius probatur inimicus. Et habitabit in ciuitate illa: donec stet ante iudicium causam reddens facti sui. et moriatur sacerdos magnus qui fuerit illo tempore. Tunc reuertetur homicida: et ingredietur ciuitatem et domum suam de qua fugerat. Decreueruntque cedes in galilea montis neptali: et sichem in monte ephraim: et cariatharbe ipsa est hebron in monte iuda: et trans iordanem contra orientalem plagam iericho statuerunt bosor que sita est in campestri solitudine de tribu ruben: et ramoth in galaad de tribu gad: et zabulon in basan de tribu manasse. Hee ciuitates constitute sunt cunctis filiis israel: et aduenis qui habitabant inter eos: ut fugeret ad eas qui animam nesciens percussisset. et non moreretur in manu proximi effusum sanguinem uindicare cupientis: donec staret ante populum expositurus causam suam.

XXI

Accesseruntque principes familiarum leui ad eleazarum sacerdotem et iosue filium nun. et ad duces cognationum per singulas tribus filiorum israel: locutique sunt ad eos in silo terre chanaan. atque dixerunt. Dominus precepit per manum moysi: ut darentur nobis urbes ad habitandum: et suburbana earum ad alenda iumenta. Dederuntque filii israel de possessionibus suis iuxta imperium domini ciuitates et suburbana earum. Egressaque est sors in familia caath filiorum aaron sacerdotis de tribubus iuda. et symeon. et beniamin ciuitates tredecim et reliquis filiorum caath. id est leuitis qui superfui fuerant de tribubus ephraim et dan. et dimidia tribu manasse ciuitates decem. Porro filiis gerson egressa est sors: ut acciperent de tribubus isachar. et aser. et nepthali. dimidiaque tribu manasse in basan ciuitates numero tredecim. Et filiis merari per cognationes suas de tribubus ruben et gad. et zabulon. urbes duodecim. Dederuntque israel filii leuitis ciuitates et suburbana earum: sicut precepit dominus per manum moysi singulis sorte tribuentes. De tribubus filiorum iuda et symeon dedit iosue ciuitates: quarum ista sunt nomina filiis aaron per familias caath leuitici generis prima enim sors illis egressa est cariatharbe patris enach. que uocatur hebron in monte iuda: et suburbana eius per circuitum. Agros uero et uillas eius: dederat chaleb filio iephone ad possidendum. Dedit igitur filiis aaron sacerdotis ebron confugii ciuitatem ac suburbana eius. et lebnam cum suburbanis suis. et iether. et esthemo. et helon. dabir. et ain. et ietham. et bethsemes cum suburbanis suis. ciuitates .ix. de tribubus ut dictum est duabus. De tribu autem filiorum beniamin gabaon. et gabae. et anathot. et almon. cum suburbanis suis ciuitates .iiii. Omnes simul ciuitates filiorum aaron sacerdotis .xiii. cum suburbanis suis. Reliquis uero per familias filiorum caath. leuitici generis: hec data possessio. De tribu ephraim urbes confugii sichem. cum suburbanis suis in monte ephraim. et gazer. et gebsaim. et bethoron cum suburbanis suis ciuitates .iiii. De tribu quoque dan. elthece. et gebbethon. et aialon. et gethremmon. cum suburbanis ciuitates .iiii. Porro de dimidia tribu manasse. thanach. et gethremmon. cum suburbanis suis ciuitates due. Omnes ciuitates decem: et suburbana earum: date sunt filiis caath inferioris gradus. Filiis quoque gerson leuitici generis dedit de dimidia tribu manasse confugii ciuitatem gaulon. et basan. et bosram cum suburbanis suis ciuitates duas. Porro de tribu isachar. cesion. et daberet. et iaramoth. et engannim cum suburbanis suis ciuitates .iiii. De tribu autem aser. masal. et abdon. et lachoth. et roob cum suburbanis suis ciuitates .iiii. De tribu quoque neptali ciuitatem confugii cedes in galilea. et amothdor. et carthan cum suburbanis suis ciuitates tres. Omnes urbes filiorum gerson .xiii. cum suburbanis suis. Filiis autem merari leuitis inferioris gradus per familias suas data est de tribu zabulon. iecennam. et charta. et damna. et naalol. ciuitates quatuor cum suburbanis suis. De tribu ruben ultra iordanem contra iericho ciuitatem refugii. bosor in solitudine misor et iaser et iethson. et maspha. ciuitates .iiii. cum suburbanis suis. De tribu gad: ciuitates confugii. ramoth in galaad. et manaim. et esebon et iazer ciuitates .iiii. cum suburbanis suis. Omnes urbes filiorum merari per

familias. Ergo urbes simul xii. Itaque universe civitates levitarum in medio possessionis filiorum israhel fuerunt xl et octo cum suburbanis suis singule per familias distribute. Deditque dominus israheli omnem terram quam traditurum se patribus eorum iuraverat et possederunt illam atque habitaverunt in ea. Dataque est ab eo pax in omnes per circuitum nationes. Nullusque eis hostium resistere ausus est: sed cuncti in eorum dicionem redacti sunt. Ne unum quidem verbum quod illis se prestiturum esse promiserat irritum fuit: sed rebus expleta sunt omnia.

XXII

Eodem tempore vocavit iosue rubenitas et gadditas et dimidiam tribum manasse dixitque ad eos: Fecistis omnia que vobis precepit moyses famulus domini. Mihi quoque in omnibus obedistis: nec reliquistis fratres vestros longo tempore usque ad presentem diem: custodientes imperium domini dei vestri. Quia igitur dedit dominus deus vester fratribus vestris quietem et pacem sicut pollicitus est: revertimini et ite in tabernacula vestra et in terram possessionis quam tradidit vobis moyses famulus domini trans iordanem: ita dumtaxat ut custodiatis attente et opere compleatis mandatum et legem quam precepit vobis moyses servus domini: ut diligatis dominum deum vestrum et ambuletis in omnibus viis eius et observetis mandata illius: adhereatisque ei ac serviatis in omni corde et in omni anima vestra. Benedixitque eis iosue et dimisit eos. Qui reversi sunt in tabernacula sua. Tribui autem manasse dimidie possessionem moyses dederat in basan. Et idcirco medie que superfuit dedit iosue sortem inter ceteros fratres suos trans iordanem ad occidentalem plagam. Cumque dimitteret eos in tabernacula sua et benedixisset illis: dixit ad illos. In multa substantia atque divitiis revertimini ad sedes vestras. Cum argento et auro et ere ac ferro et veste multiplici: dividite predam hostium cum fratribus vestris. Reversique sunt et abierunt filii ruben et filii gad et dimidia tribus manasse a filiis israhel de sylo que sita est in chanaan: ut intrarent galaad terram possessionis sue quam obtinuerant iuxta imperium domini in manu moysi. Cumque venissent ad tumulos iordanis in terram chanaan: edificaverunt iuxta iordanem altare infinite magnitudinis. Quod cum audissent filii israhel et ad eos certi nuntii detulissent edificasse filios ruben et gad et dimidie tribus manasse altare in terra chanaan super iordanis tumulos contra filios israhel: convenerunt omnes in silo ut ascenderent et dimicarent contra eos. Et interim miserunt ad illos in terram galaad finees filium eleazari sacerdotem: et decem principes cum eo singulos de tribubus singulis. Qui venerunt ad filios ruben et gad et dimidie tribus manasse in terram galaad dixeruntque ad eos. Hec mandat omnis populus domini. Que est ista transgressio? Cur reliquistis dominum deum israhel edificantes altare sacrilegum et a cultu illius recedentes? An parum vobis est quod peccastis in beelphegor et usque in presentem diem macula huius sceleris in nobis permanet? Multique de populo corruerunt. Et vos hodie reliquistis dominum: et cras in universum israhel ira eius desaeviet. Quod si putatis immundam esse terram possessionis vestre transite ad terram in qua tabernaculum domini est et habitate inter nos: tantum ut a domino et a nostro consortio non recedatis edificato altari preter altare domini dei nostri. Nonne achan filius zare preterivit mandatum domini et super omnem populum israhel ira eius incubuit? Et ille erat unus homo. Atque utinam solus perisset in scelere suo. Responderuntque filii ruben et gad et dimidie tribus manasse principibus legationis israhel. Fortissimus deus dominus ipse novit et israhel simul intelliget. Si prevaricationis animo hoc altare construximus: non custodiat nos sed puniat in presenti. Et si ea mente fecimus ut holocausta et sacrificium et pacificas victimas super eo imponeremus: ipse querat et iudicet: et non ea magis cogitatione atque tractatu ut diceremus: Cras dicent filii vestri filiis nostris: quid vobis et domino deo israhel? Terminum posuit dominus inter nos et vos o filii ruben et filii gad iordanem fluvium: et idcirco partem non habetis in domino. Et per hanc occasionem avertent filii vestri filios nostros a timore domini. Putavimus itaque melius: et diximus. Extruamus nobis altare non in holocausta neque ad victimas offerendas: sed in testimonium inter nos et vos et sobolem nostram vestramque progeniem: ut serviamus domino et iuris nostri sit offerre holocausta et victimas et pacificas hostias: et nequaquam dicant cras filii vestri filiis nostris: non est vobis pars in domino. Quod si voluerint dicere: respondebunt eis. Ecce altare domini quod fecerunt patres nostri: non in holocausta neque in sacrificium: sed in testimonium nostrum ac vestrum. Absit a nobis hoc scelus: ut recedamus a domino et eius vestigia relinquamus: extructo altari ad holocausta et sacrificia et victimas offerendas preter altare domini dei nostri quod extructum est ante tabernaculum eius. Quibus auditis finees sacerdos et principes legationis israhel qui erant cum eo placati sunt: et verba filiorum ruben et gad et dimidie tribus manasse libentissime susceperunt. Dixitque finees filius eleazari sacerdotis ad eos. Nunc scimus quod nobiscum sit deus: quia alieni estis a prevaricatione hac: et liberastis filios israhel de manu domini. Reversusque est cum principibus a filiis ruben et gad de terra galaad finium chanaan ad filios israhel: et retulit eis. Placuitque sermo cunctis audientibus: et laudaverunt deum filii israhel: et nequaquam ultra dixerunt ut ascenderent contra eos atque pugnarent et delerent terram possessionis eorum. Vocaveruntque filii ruben et filii gad altare quod extruxerant testimonium nostrum: quod dominus ipse sit deus.

XXIII

Evoluto autem multo tempore postquam pacem dominus dederat israheli subiectis in gyro nationibus universis: et iosue iam longevo et persenilis etatis: vocavit iosue omnem israhelem maioresque natu et principes ac duces et magistros: dixitque ad eos. Ego senui et progressioris etatis sum. Vosque cernitis omnia que fecerit dominus deus vester cunctis per circuitum nationibus: quomodo pro vobis ipse pugnaverit. Et nunc quia vobis sorte divisit omnem terram ab orientali parte iordanis usque ad mare magnum: multeque adhuc supersunt nationes: dominus deus vester disperdet eas et auferet eas a facie vestra: et possidebitis terram sicut vobis pollicitus est. Tantum confortamini et estote solliciti ut custodiatis cuncta que scripta sunt in volumine legis moysi: et non declinetis ab eis nec ad dexteram nec ad sinistram: ne postquam intraveritis ad gentes que inter vos future sunt iuretis in nomine deorum

monet

IOSVE

earum: et serviatis eis et adoretis illos: sed adhereatis domino
deo vestro quod fecistis usque in diem hanc. Et tunc auferet
dominus in conspectu vestro gentes magnas et robustissi-
mas: et nullus vobis resistere poterit. Unus e vobis
persequetur hostium mille viros: quia dominus deus vester pro
vobis ipse pugnabit sicut pollicitus est. Hoc tantum
diligentissime precavete: ut diligatis dominum deum vestrum.
Quod si volueritis gentium harum que inter vos ha-
bitant erroribus adherere: et cum eis miscere conubia
atque amicitias copulare: iam nunc scitote quod dominus deus vester
non eas deleat ante faciem vestram: sed sint vobis in fove-
am ac laqueum et offendiculum ex latere vestro et sudes in
oculis vestris: donec vos auferat atque disperdat de terra hac
optima quam tradidit vobis. En ego hodie ingredior
viam universe terre: et toto animo cognoscetis quod de omnibus ver-
bis que se dominus prestaturum esse vobis pollicitus est unum
non preterierit incassum. Sicut ergo implevit opere quod promisit
et prospera cuncta venerunt: sic adducet super vos quicquid
malorum comminatus est: donec vos auferat atque disperdat de terra
hac optima quam tradidit vobis. eo quod preterieritis pactum
domini dei vestri quod pepigit vobiscum: et servieritis diis alienis et
adoraveritis eos. Cito atque velociter consurget in vos furor do-
mini: auferemini de terra hac optima quam tradidit vobis.

XXIIII. xxiiii.

Congregavitque iosue omnes tribus israel in sychem: et vo-
cavit maiores natu ac principes et iudices et magistros:
steteruntque in conspectu domini. Et ad populum sic locutus est. Hec
dicit dominus deus israel. Trans fluvium habitaverunt patres vestri
ab initio: thare pater abraham et nachor. servieruntque di-
is alienis. Tuli ergo patrem vestrum abraham de mesopotamie
finibus: et adduxi eum in terram chanaan. Multiplicavique
semen eius: et dedi ei ysaac. Illique rursum: dedi iacob et
esau. E quibus esau dedi montem seyr ad possidendum.
Jacob vero et filii eius: descenderunt in egyptum. Misique
moysen et aaron. et percussi egyptum multis signis atque
portentis: eduxique vos et patres vestros de egypto: et venistis
ad mare. Persecutique sunt egyptii patres vestros cum curribus et
equitatu: usque ad mare rubrum. Clamaverunt autem
ad dominum filii israel. Qui posuit tenebras inter vos et egypti-
os: et adduxit super eos mare et operuit illos. Viderunt ocu-
li vestri cuncta que in egypto fecerim: et habitastis in solitu-
dine multo tempore. et introduxi vos ad terram amorrei qui habi-
tabat trans iordanem. Cumque pugnarent contra vos: tra-
didi eos in manus vestras: et possedistis terram eorum atque interfe-
cistis illos. Surrexit autem balac filius sephor rex moab: et
pugnavit contra israelem. Misitque et vocavit balaam
filium beor: ut malediceret vobis. Et ego nolui audire
eum: sed econtrario per illum benedixi vobis: et liberavi vos
de manu eius. Transistisque iordanem: et venistis ad ieri-
cho. Pugnaveruntque contra vos viri civitatis eius: amorreus
et ferezeus et chananeus. et etheus. et gergeseus. et eveus. et
iebuseus. et tradidi illos in manus vestras. Misique ante vos
crabrones: et eieci eos de locis suis: duos reges amorreorum
non in gladio et in arcu tuo. Dedique vobis terram in qua non labo-
rastis et urbes quas non edificastis ut habitaretis in eis:
vineas et oliveta que non plantastis. Nunc ergo timete dominum et

[margin: ad possiden-dum non]

servite ei perfecto corde atque verissimo: et auferte deos quibus
servierunt patres vestri in mesopotamia et in egypto: ac ser-
vite domino. Sin autem malum vobis videtur ut domino servia-
tis: optio vobis datur. Eligite hodie quod placet cui servire po-
tissimum debeatis: utrum diis quibus servierunt patres
vestri in mesopotamia an diis amorreorum in quorum terra habita-
tis. Ego autem et domus mea serviemus domino. Respondit que
populus et ait. Absit a nobis ut relinquamus dominum et serviamus diis
alienis. Dominus deus noster ipse eduxit nos et patres nostros de terra egyp-
ti. et de domo servitutis. Fecitque videntibus nobis signa ingen-
tia: et custodivit nos in omni via per quam ambulavimus: et
in cunctis populis per quos transivimus. et eiecit universas gentes
amorreum habitatorem terre quam nos intravimus. Servie-
mus igitur domino: quia ipse est deus noster. Dixitque iosue ad populum. Non po-
teritis servire domino. Deus enim sanctus et fortis emulator est: nec ignoscet
sceleribus vestris atque peccatis. Si dimiseritis dominum et servieritis diis
alienis. convertet se et affliget vos atque subvertet postquam
vobis prestiterit bona. Dixitque populus ad iosue. Nequaquam ut lo-
queris ita erit: sed domino serviemus. Et iosue ad populum. Testes
inquit vos estis: quia ipsi elegeritis vobis dominum ut ser-
viatis ei. Responderuntque. Testes. Nunc ergo ait. auferte deos ali-
enos de medio vestri. et inclinate corda vestra ad dominum deum israel.
Dixitque populus ad iosue. Domino deo nostro serviemus: obedientes
preceptis eius. Percussit igitur iosue in die illo fedus: et proposuit
populo precepta atque iudicia in sichem. Scripsitque omnia ver-
ba hec in volumine legis domini: et tulit lapidem pergrandem
posuitque eum subter quercum que erat in sanctuario domini. Et
dixit ad omnem populum. En lapis iste erit vobis in testimonium.
quod audierit omnia verba domini que locutus est vobis: ne forte
postea negare velitis et mentiri domino deo vestro. Dimisitque
populum: singulos in possessionem suam. Et post hec mortuus
est iosue filius nun servus domini: centum decem annorum. Se-
pelieruntque eum in finibus possessionis sue. in thamnath-
sare que sita est in monte ephraim: ad septentrionalem
partem montis gaas. Servivitque israel domino cunctis di-
ebus iosue et seniorum qui longo vixerunt tempore post iosue:
et qui noverant omnia opera domini que fecerat in israel. Ossa
quoque ioseph que tulerant filii israel de egypto sepelierunt
in sychem. in parte agri quem emerat iacob a filiis em-
mor patris sychem centum novellis ovibus: et fuit in posses-
sione filiorum ioseph. Eleazar quoque filius aaron mortuus
est: et sepelierunt eum in gaab finees filii eius que data est
ei in monte ephraim. Explicit liber iosue bennum. Inci-
piunt capitula libri sophtim id est iudicum.

Adonibezech fugiens comprehensus est cesis summitatibus
manuum eius ac pedum. Habitatores dabir. cuius nomen
vetus erat cariathsepher id est civitas litterarum. Filii cinei
cognati moysi ascenderunt de civitate palmarum cum filiis iuda.
Jebuseum habitatorem ierusalem non deleverunt filii beniamin.
occaveruntque eam luzam: que ita appellatur usque in presentem diem.
Aser non delevit habitatores accho. Loquitur angelus domini ad
filios israel: elevaverunt vocem suam et fleverunt. Dimisit iosue
populum et abierunt filii israel unusquisque in possessionem suam.
Iratus dominus contra israel tradidit eos in manus diripientium.
Iratus est furor domini in israel et ait. quia irritum fecit gens ista pa-

IVDICV

ctum meum n̄ delebo gn̄t. Dimisit dn̄s has nati
ones. et cito subuertere noluit. Hae sunt gentes quas dn̄s
dereliquit ut erudiret in eis isrl̄em. Itaque filii isrl̄
habitauerunt in medio chananeorum. Liberator ppl̄i
othoniel filius cenez. Liberator ppl̄i aoth filius ge
ra filii gemini. qui utraque manu utebatur p dextera.
Samgar fili' anath qui percussit de philisteis sexcen
tos uiros. Erat autem debora prophetes uxor lapi
doth quam uocabant ppl̄m. Surrexit itaque debora
et perrexit cum barach in cades. Nuntiatum est sisare
q ascendisset barach in montem thabor. Egressa ia
hel in occursum sisare: dixit. intra ad me dn̄e mi.
Canticum debore. q cecinit cū barach filio abinoem.
Filii isrl̄ traditi in manu madian septem annis. Is
rahel clamat ad dn̄m auxilium postulans contra
madianitas. Angl̄s dn̄i sedit sub quercu que erat in eph
Signum gedeon postulat in uellere. De trecentis uiris
ad aquas lambentibus. Gedeon orauit dn̄m narrante madi
anita somnium proximo suo de pane subcinericio. Tre
centi uiri hydrias cum facibus gerentes et tubas sonantes cla
mauerunt gladius dn̄i et gedeonis. Inmisit dn̄s gladium
in omnibus castris. et mutua se cede truncidabant. Ephra
im persecuti sunt madian. capita oreb et zeb portantes
ad gedeon. Nonne melior est racemus ephraim uinde
miis abiezer. Interfecit gedeon. zebee et salmana
de fratribus suis. quos occiderunt in thabor. Fuit abime
lech filius ierobaal in sichem ad fratres matris sue. Lo
cutus est ioatham uiris sichem similitudine de oliua
et uite et rubo. Ioatham dixit uiris sichem. si recte et abs
q peccato constituistis super uos regem abimelech. Mu
lier fragmine mole inlisit caput abimelech. Post
abimelech surrexit dux in isrl̄ thola fili' phoa. Iair
galaadites iudicauit isrl̄ p uiginti et duos annos.
Dicit dn̄s filiis isrl̄. non addam ultra uos liberare. Fuit
illo tempore iepthe. galaadites uir fortissimus atque pug
nator. Locutus est iepthe omnes sermones coram dn̄o in masfa
cha. Iepthe uotum filie uouit p filiis ammon. Qua
re uidens ad pugnam contra filios ammon uocare nos
noluisti. Iudicauit isrl̄ abessan de bethleem qui ha
buit xxx filios et totidem filias. Ahialon zabulonites
iudicauit isrl̄ decem annis mortuusque est ac sepultus in
zabulon. Iudicauit isrl̄. abdon filius helel faratonites.
Erat uir quidam de saraa et de stirpe dan. Samson nat'.
Samson dixit patri. hanc mulierem accipe mihi que placu
it oculis meis. Sps̄ dn̄i irruit in samson et dilacerauit
leonem. Samson sodalibus suis proposuit problema de fa
uo mellis et ab ore leonis sumpto. De uulpibus quas sam
son cepit. De maxilla asini id est mandibula. De portis
quas samson in uerticem montis tulit cū postibus et sera. De
dalila. Philistiim letantes p conuiuia uocant samson.
Michas matri sue loquitur. De filiis dan. De ionathan fi
lio gersam. De leuite habitante in latere montis eph
raim. Expliciunt capitula libri iudicum. Incipit liber
sophtim id est iudicum.

Post mortem iosue consulu
erunt filii isrl̄ dn̄m di
centes. Quis ascendet
ante nos contra chananeum
et erit dux belli? Dixitque
dn̄s. Iudas ascendet. Ec
ce tradidi terram in manu
eius. Et ait iudas symeoni
fratri suo. Ascende mecum
in sorte mea. et pugna
contra chananeum:

Judas

ut et ego pergam tecum in sorte tua. Et abiit cum eo sy
meon. Ascenditque iudas. et tradidit dn̄s chananeum
ac ferezeum in manus eorum. Et percusserunt in bezec
decem milia uirorum. Inueneruntque adonibezec in bezec et
pugnauerunt contra eum ac percusserunt chananeum et fere
zeum. Fugit autem adonibezec. Quem secuti comprehenderunt
cesis summitatibus manuum eius ac pedum. Dixitque ado
nibezech. Septuaginta reges amputatis manuum
ac pedum summitatibus colligebant sub mensa mea cibo
rum reliquias. Sicut feci: ita reddidit mihi deus. Adduxe
runtque eum in irlm̄: et ibi mortuus est. Oppugnantes ergo
filii iuda ihrlm̄ ceperunt eam. et percusserunt in ore gladii
tradentes cunctam incendio ciuitatem. Et postea des
cendentes pugnauerunt contra chananeum: qui habi
tabant in montanis et ad meridiem et in campestribus.
Pergensque iudas contra chananeum qui habitabat in
ebron. cuius nomen fuit antiquitus cariatharbe. percussit
sisai et ahiman et tolmai. Atque inde profectus abiit ad
habitatores dabir: cuius nomen uetus erat cariathse
pher id est ciuitas litterarum. Dixitque chaleph. Qui percus
serit cariathsepher et uastauerit eam: dabo ei axam filiam
meam uxorem. Cumque cepisset eam othoniel filius cenez
frater chaleb minor: dedit ei filiam suam uxorem. Quam
pergentem in itinere monuit uir suus: ut peteret a
patre suo agrum. Que cum suspirasset sedens in asino:
dixit ei caleb. Quid habes? At illa respondit. Da mihi bene
dictionem. Quia terram arentem dedisti mihi. da et irri
guam aquis. Dedit ergo ei chaleb irriguum superius et irriguum
inferius. Filii autem cenei cognati moysi ascen
derunt de ciuitate palmarum cum filiis iuda in desertum
sortis eius. quod est ad meridiem arad: et habitauerunt cum eo.
Abiit autem iudas cum symeone fratre suo et percusserunt simul
chananeum qui habitabat in sephat: et interfecerunt eum.
Uocatumque est nomen urbis horma: id est anathema. Ce
pitque iudas gazam cum finibus suis: et ascalonem
atque accharon cum terminis suis. Fuitque dn̄s cum iuda et
montana possedit: nec potuit delere habitatores
uallis. quia falcatis curribus abundabant. Dederuntque
chaleb hebron sicut dixerat moyses: qui deleuit ex
ea tres filios enach. Iebuseum autem habitatorem
irlm̄: non deleuerunt filii beniamin. Habitauitque iebu
zeus cum filiis beniamin in irlm̄: usque in presentem diem.
Domus quoque ioseph ascendit in bethel: fuitque dn̄s cum eis.
Nam cum obsiderent urbem que prius luza uocabatur: ui

IVDI

viderunt hominem egredientem de civitate. dixeruntque ad eum. Ostende nobis introitum civitatis: et faciemus tecum misericordiam. Qui cum ostendisset eis: percusserunt urbem in ore gladii. Hominem autem illum et omnem cognationem eius dimiserunt. Qui dimissus abiit in terram cethim: et edificavit ibi civitatem. Vocavitque eam luzam: que ita appellatur usque in presentem diem. Manasses quoque non delevit bethsan et thanac cum viculis suis: et habitatores dor et ieblaam et mageddo cum viculis suis. Cepitque chananeus habitare cum eis. Postquam autem confortatus est israel: fecit eos tributarios et delere noluit. Ephraim etiam non interfecit chananeum qui habitabat in gazer: sed habitavit cum eo. Zabulon non delevit habitatores cethron et naalon. sed habitavit chananeus in medio eius: factusque est ei tributarius. Aser quoque non delevit habitatores accho et sydonis: alab et achazib et amma et afec et roob. habitavitque in medio chananei habitatoris illius terre: nec interfecit eum. Nepthali non delevit habitatores bethsemes et bethanath et habitavit inter chananeum habitatorem terre. Fueruntque ei bethsamite et bethanite tributarii. Artavitque amorreus filios dan in monte: nec dedit eis locum ut ad planiora descenderent. Habitavitque in monte ares quod interpretatur testaceus: in ahilon et salabim. Et aggravata est manus domus ioseph: factusque est ei tributarius. Fuit autem terminus amorrei: ab ascensu scorpionis petra et superiora loca.

II

Ascenditque angelus domini de galgala ad locum flentium et ait. Eduxi vos de egypto et introduxi in terram pro qua iuravi patribus vestris. et pollicitus sum ut non facerem irritum pactum meum vobiscum in sempiternum. ita dumtaxat ut non feriretis fedus cum habitatoribus terre huius. et aras eorum subverteretis: et noluistis audire vocem meam. Cur hoc fecistis? Quamobrem nolui delere eos a facie vestra ut habeatis hostes et dii eorum sint vobis in ruinam. Cumque loqueretur angelus domini verba hec ad omnes filios israel: elevaverunt vocem suam et fleverunt. Et vocatum est nomen loci illius: flentium sive lacrimarum. Immolaveruntque ibi hostias domino.

flent

Dimisit ergo iosue populum et abierunt filii israel unusquisque in possessionem suam: ut obtinerent eam. Servieruntque domino cunctis diebus iosue et seniorum qui longo post eum vixerunt tempore: et noverant omnia opera domini que fecerat cum israhele. Mortuus est autem iosue filius nun famulus domini centum et decem annorum: et sepelierunt eum in finibus possessionis sue in thamnathsare in monte ephraim a septentrionali plaga montis gaas. Omnisque illa generatio congregata est ad patres suos. Et surrexerunt alii qui non noverant dominum: et opera que fecerat cum israel. Feceruntque filii israel malum in conspectu domini et servierunt baalim: ac dimiserunt dominum deum patrum suorum qui eduxerat eos de terra egypti et secuti sunt deos alienos deosque populorum qui habitabant in circuitu eorum. et adoraverunt eos et ad iracundiam concitaverunt dominum. dimittentes eum et servientes baal et astaroth. Iratusque dominus contra israel: tradidit eos in manus diripientium. Qui ceperunt eos: et vendiderunt hostibus qui habitabant per gyrum. Nec potuerunt resistere adversariis suis: sed quocumque pergere voluissent manus domini erat super eos: sicut locutus est et iuravit eis: et vehementer afflicti sunt. Suscitavitque dominus iudices: qui liberarent eos de vastantium manibus. Sed nec illos audire voluerunt: fornicantes cum diis alienis et adorantes eos. Cito deseruerunt viam per quam ingressi fuerant patres eorum: et audientes mandata domini omnia facere contempta. Cumque dominus iudices suscitaret in diebus eorum flectebatur misericordia et audiebat afflictorum gemitus et liberabat eos de cede vastantium. Postquam autem mortuus esset iudex revertebantur: et multo maiora faciebant quam fecerant patres eorum sequentes deos alienos: et servientes eis et adorantes illos. Non dimiserunt adinventiones suas: et viam durissimam per quam ambulare consueverunt. Iratusque est furor domini in israel: et ait. Quia irritum fecit gens ista pactum meum quod pepigeram cum patribus eorum et vocem meam audire contempsit: et ego non delebo gentes quas dimisit iosue et mortuus est. ut in ipsis experiar israel: utrum custodiant viam domini et ambulent in ea sicut custodierunt patres eorum an non. Dimisit ergo dominus omnes has nationes: et cito subvertere noluit nec tradidit in manus iosue.

III

He sunt gentes quas dominus dereliquit ut erudiret in eis israhelem et omnes qui noverant bella chananeorum, et postea discerent filii eorum certare cum hostibus et habere consuetudinem preliandi. quinque satrapas philistinorum. omnemque chananeum et sidonium. atque eveum: qui habitabat in monte lybani de monte baal hermon usque ad introitum emach. Dimisitque eos ut in ipsis experiretur israhelem: utrum audiret mandata domini que preceperat patribus eorum an non. Itaque filii israel habitaverunt in medio chananei et ethei et amorrei et ferezei et evei et iebuzei: et duxerunt uxores filias eorum: ipsique filias suas eorum filiis tradiderunt: et servierunt diis eorum. Feceruntque malum in conspectu domini: et obliti sunt dei sui servientes baalim et astaroth. Iratusque dominus contra israelem: tradidit eos in manus chusan rasathaim regis mesopotamie. servieruntque ei octo annis. Et clamaverunt ad dominum. Qui suscitavit eis salvatorem et liberavit eos: othoniel videlicet filium cenez fratrem caleb minorem. Fuitque in eo spiritus domini: et iudicavit israhelem. Egressusque est ad pugnam: et tradidit dominus in manus eius chusan rasathaim regem syrie. et oppressit eum. Quievitque terra .xl. annis: et mortuus est othoniel filius cenez. Addiderunt autem filii israel facere malum in conspectu domini. Qui confortavit adversus eos eglon regem moab: quia fecerant malum in conspectu eius: et copulavit ei filios ammon et amalech. Abiitque et percussit israel: atque possedit urbem palmarum. Servieruntque filii israel eglon regi moab decem et octo annis. Et postea clamaverunt ad dominum. Qui suscitavit eis salvatorem vocabulo ahot filium gera filii gemini: qui utraque manu utebatur pro dextera. Miseruntque filii israel per illum munera: eglon regi moab. Qui fecit sibi

aho

gladium ancipitem habentem in medio capulum longitudinis palme manus et accinctus est eo subter sagum in dextro femore. Obtulitque munera Eglon regi Moab. Erat autem Eglon crassus nimis. Cumque obtulisset ei munera prosecutus est socios qui cum eo venerant et reversus de Galgalis ubi erant idola dixit ad regem: Verbum secretum habeo ad te o rex. Et ille imperavit silentium, egressisque omnibus qui cum eo erant ingressus est Aod ad eum. Sedebat autem in estivo cenaculo solus. Dixitque: Verbum Dei habeo ad te. Qui statim surrexit de throno, extenditque Aod manum sinistram et tulit sicam de dextro femore suo infixitque eam in ventre eius tam valide ut capulus ferrum sequeretur in vulnere ac pinguissimo adipe stringeretur. Nec eduxit gladium sed ita ut percusserat reliquit in corpore. Statimque per secreta nature alvi stercora proruperunt. Aod autem clausis diligentissime hostiis cenaculi et obfirmatis sera per posticum egressus est. Servique regis ingressi viderunt clausas fores cenaculi atque dixerunt: Forsitan purgat alvum in estivo cubiculo. Expectantesque diu donec erubescerent et videntes quod nullus aperiret tulerunt clavem et aperientes invenerunt dominum suum iacentem in terra mortuum. Aod autem dum illi turbarentur effugit et pertransiit locum idolorum unde reversus fuerat, venitque in Seirath. Et statim insonuit buccina in monte Ephraim, descenderuntque cum eo filii Israel ipso in fronte gradiente. Qui dixit ad eos: Sequimini me, tradidit enim Dominus inimicos nostros Moabitas in manus nostras. Descenderuntque post eum et occupaverunt vada Iordanis que transmittunt in Moab, et non dimiserunt transire quemquam, sed percusserunt de Moabitis in tempore illo circiter decem milia omnes robustos et fortes viros; nullus eorum evadere potuit. Humiliatusque est Moab die illo sub manu Israel, et quievit terra octoginta annis. Post hunc fuit Samgar filius Anath qui percussit de Philisteis sescentos viros vomere, et ipse quoque defendit Israel.

IIII Addideruntque filii Israel facere malum in conspectu Domini post mortem Aod, et tradidit illos Dominus in manus Iabin regis Chanaan qui regnavit in Asor; habuitque ducem exercitus sui nomine Sisaram, ipse autem habitabat in Aroseth gentium. Clamaveruntque filii Israel ad Dominum; nongentos enim habebat falcatos currus et per viginti annos vehementer oppresserat eos. Erat autem Delbora prophetis uxor Lapidoth que iudicabat populum in illo tempore. Et sedebat sub palma que nomine illius vocabatur inter Rama et Bethel in monte Ephraim, ascendebantque ad eam filii Israel in omne iudicium. Que misit et vocavit Barach filium Abinoem de Cedes Nepthali dixitque ad eum: Precepit tibi Dominus Deus Israel: vade et duc exercitum in montem Thabor, tollesque tecum decem milia pugnatorum de filiis Nepthali et de filiis Zabulon. Ego autem ducam ad te in loco torrentis Cison Sisaram principem exercitus Iabin et currus eius atque omnem multitudinem, et tradam eos in manu tua. Dixitque ad eam Barach: Si venis mecum vadam, si nolueris venire mecum non pergam. Que dixit ad eum: Ibo quidem tecum, sed in hac vice tibi victoria non reputabitur, quia in manu mulieris tradetur Sisara. Surrexit itaque Delbora et perrexit cum Barach in Cedes. Qui accitis Zabulon et Nepthali ascendit cum decem milibus pugnatorum habens Delboram in comitatu suo. Aber autem Cineus recesserat quondam a ceteris Cineis fratribus suis filiis Obab cognati Moysi et tetenderat tabernacula usque ad vallem que vocatur Sennim et erat iuxta Cedes. Nuntiatumque est Sisare quod ascendisset Barach filius Abinoem in montem Thabor, et congregavit nongentos falcatos currus et omnem exercitum de Aroseth gentium ad torrentem Cison. Dixitque Delbora ad Barach: Surge, hec est enim dies in qua tradidit Dominus Sisaram in manus tuas; en ipse ductor tuus est. Descendit itaque Barach de monte Thabor et decem milia pugnatorum cum eo. Perterruitque Dominus Sisaram et omnes currus eius universamque multitudinem in ore gladii ad conspectum Barach, in tantum ut Sisara de curru desiliens pedibus fugeret, et Barach persequeretur fugientes currus et exercitum usque ad Aroseth gentium, et omnis hostium multitudo usque ad internecionem caderet. Sisara autem fugiens pervenit ad tentorium Iahel uxoris Aber Cinei. Erat autem pax inter Iabin regem Asor et domum Aber Cinei. Egressa igitur Iahel in occursum Sisare dixit ad eum: Intra ad me domine mi, intra, ne timeas. Qui ingressus tabernaculum eius et opertus ab ea pallio dixit ad eam: Da mihi obsecro paululum aque quia valde sitio. Que aperuit utrem lactis et dedit ei bibere et operuit illum. Dixitque Sisara ad eam: Sta ante ostium tabernaculi, et cum venerit aliquis interrogans te et dicens: Numquid hic est aliquis? respondebis: Nullus est. Tulit itaque Iahel uxor Aber clavum tabernaculi, adsumens pariter et malleum, et ingressa abscondite et cum silentio posuit supra tempus capitis eius clavum, percussumque malleo defixit in cerebrum usque ad terram; qui soporem morti socians defecit et mortuus est. Et ecce Barach sequens Sisaram veniebat, egressaque Iahel in occursum eius dixit ei: Veni et ostendam tibi virum quem queris. Qui cum intrasset ad eam vidit Sisaram iacentem mortuum et clavum infixum in tempore eius. Humiliavit ergo Deus in die illo Iabin regem Chanaan coram filiis Israel, qui crescebant cotidie et forti manu opprimebant Iabin regem Chanaan donec delerent eum.

V Cecineruntque Delbora et Barach filius Abinoem in die illo dicentes: Qui sponte obtulistis de Israel animas vestras ad periculum, benedicite Domino. Audite reges, percipite principes auribus; ego sum, ego sum que Domino canam, psallam Domino Deo Israel. Domine cum exires de Seir et transires per regiones Edom, terra mota est celique ac nubes stillaverunt aquis. Montes fluxerunt a facie Domini et Synai a facie Domini Dei Israel. In diebus Samgar filii Anath, in diebus Iahel quieverunt semite, et qui ingrediebantur per eas ambulaverunt per calles devios. Cessaverunt fortes in Israel et quieverunt donec surgeret Delbora, surgeret mater in Israel. Nova bella elegit Dominus et portas hostium ipse

Barach

cecinit

subvertit. Clipeus et hasta si apparuerint in XL milibus
Israhel. Cor meum diligit principes Israhel. Qui propria vo
luntate obtulistis vos discrimini: benedicite Domino.
Qui ascenditis super nitentes asinos: et sedetis in
iudicio: et ambulatis in via loquimini. Ubi collisi
sunt currus, et hostium est suffocatus exercitus.
Ibi narrentur iustitie Domini, et clementia in fortes Israhel.
Tunc descendit populus Domini ad portas: et obtinuit principa
tum. Surge surge Debbora: surge surge et loquere
canticum. Surge Barach: et apprehende captivos
tuos fili Abinoem. Salvate sunt reliquie populi:
Dominus in fortibus dimicavit. Ex Ephraim delevit eos
in Amalech: et post eum ex Beniamin in populos tu
os o Amalech. De Machir principes descenderunt:
et de Zabulon qui exercitum ducerent ad bellandum.
Duces Ysachar fuere cum Debbora: et Barach vesti
gia sunt secuti: qui quasi in preceps ac barathrum
se discrimini dedit. Diviso contra se Ruben: magna
nimorum reperta contentio est. Quare habitas inter duos
terminos ut audias sibilos gregum? Diviso contra
se Ruben: magnanimorum reperta contentio est. Galaad trans
Iordanem quiescebat: et Dan vacabat navibus. Aser
habitabat in litore maris: et in portubus morabatur.
Zabulon vero et Neptali: obtulerunt animas suas morti:
in regione Merome. Venerunt reges et pugnaverunt. pug
naverunt reges Chanaan in Thanach iuxta aquas
Mageddon: et tamen nichil tulere predantes. De celo di
micatum est contra eos. Stelle manentes in ordine
et cursu suo: adversum Sisaram pugnaverunt. Torrens
Cison traxit cadavera eorum: torrens Cadumim torrens
Cison. Conculca anima mea robustos. Ungule equorum
ceciderunt fugientibus impetu: et per preceps ruentibus
fortissimis hostium. Maledicite terre Meroz: dixit
angelus Domini. Maledicite habitatoribus eius: quia non venerunt
ad auxilium Domini in adiutorium fortissimorum eius. Bene
dicta inter mulieres Iahel uxor Aber Cinei: et bene
dicatur in tabernaculo suo. Aquam petenti lac dedit: et
in fiala principum obtulit butyrum. Sinistram ma
num misit ad clavum: et dexteram ad fabrorum malle
os. Percussitque Sisaram querens in capite vulneri locum:
et tempus valide perforans. Inter pedes eius ruit: defecit et mor
tuus est. Ante pedes illius volvebatur: et iacebat exa
nimis et miserabilis. Per fenestram prospiciens ululabat
mater eius: et de cenaculo loquebatur. Cur moratur ingredi currus
eius? Quare tardaverunt pedes quadrigarum illius? Una
sapientior ceteris uxoribus eius: hec socrui verba respondit.
Forsitan nunc dividit spolia: et pulcherrima feminarum
eligitur ei. Vestes diversorum colorum Sysare traduntur in pre
dam: et supellex varia ad ornanda colla congeritur. Sic
pereant omnes inimici tui Domine. Qui autem diligunt te: sicut
sol in ortu suo splendet, ita rutilent. Quievitque terra
per XL annos.

VI

Fecerunt autem filii Israhel malum in conspectu Domini:
qui tradidit eos in manu Madian VII annis: et oppres
si sunt valde ab eis. Feceruntque sibi antra et speluncas in
montibus: et munitissima ad pugnandum loca. Cumque
sevisset Israhel, ascendebat Madian et Amalech, et ceteri
orientalium nationum: et apud eos figentes tentoria
sicut erant in herbis, cuncta vastabant usque ad introi
tum Gaze. Nichilque omnino ad vitam pertinens relinque
bant in Israhel: non oves, non boves, non asinos. Ipsi enim et u
niversi greges eorum veniebant cum tabernaculis suis.
et instar locustarum universa complebant: innumera mul
titudo hominum et camelorum quicquid tetigerant devasta
tes. Humiliatusque est Israhel valde: in conspectu Madian.
Et clamavit ad Dominum postulans auxilium contra Madi
anitas. Qui misit ad eos virum prophetam: et locutus est.
Hec dicit Dominus Deus Israhel. Ego vos feci conscendere de Egypto:
et eduxi de domo servitutis. et liberavi de manu Egyptiorum
et omnium inimicorum qui affligebant vos: eiecique eos ad in
troitum vestrum: et tradidi vobis terram eorum et dixi. Ego Dominus Deus
vester. Ne timeatis deos Amorreorum in quorum terra habitatis
et noluistis audire vocem meam. Venit autem angelus Domini
et sedit sub quercu que erat in Ephra: et pertinebat ad Ioas
patrem familie Ezri. Cumque Gedeon filius eius excuteret
atque purgaret frumenta in torculari: et fugeret Ma
dian: apparuit ei angelus Domini et ait. Dominus tecum virorum for
tissime. Dixitque ei Gedeon. Obsecro domine mi. Si Dominus nobis
cum est: cur apprehenderunt nos hec mala? Ubi sunt
mirabilia eius que narraverunt patres nostri atque dixerunt.
de Egypto eduxit nos Dominus? Nunc autem dereliquit nos: et
tradidit in manibus Madian. Respexitque ad eum Dominus et ait.
Vade in hac fortitudine tua: et liberabis Israhel de manu Ma
dian. Scito quod miserim te. Qui respondens ait. Obse
cro domine mi. In quo liberabo Israhel? Ecce familia mea in
firma est in Manasse: et ego minimus in domo patris
mei. Dixitque ei Dominus. Ego ero tecum: et percuties Madian
quasi unum virum. Et ille. Si inveni inquit gratiam coram
te: da michi signum quod tu sis qui loquaris ad me. Ne
recedas hinc donec revertar ad te: portans sacrificium et offe
rens tibi. Qui respondit. Ego prestolabor adventum
tuum. Ingressusque est itaque Gedeon et coxit hedum: et
farine modio azimos panes. carnesque ponens in canistro
et ius carnium mittens in olla: tulit omnia sub quercu et
obtulit ei. Cui dixit angelus Dei. Tolle carnes et panes azimos:
et pone supra petram illam: et ius desuper funde. Cumque
fecisset ita: extendit angelus Domini summitatem virge quam
tenebat in manu: et tetigit carnes et azimos panes. Ascen
ditque ignis de petra: et carnes azimosque panes consumpsit.
Angelus autem Domini: evanuit ex oculis eius. Vidensque Ge
deon quod esset angelus Domini ait. Heu mi domine Deus: quia vidi
angelum Domini facie ad faciem. Dixitque ei Dominus. Pax tecum.
Ne timeas: non morieris. Edificavit ergo ibi Gedeon altare
Domino. Vocavitque illud Domini pax: usque in presentem diem.
Cumque adhuc esset in Ephra, que est familie Ezri: nocte
illa dixit Dominus ad eum. Tolle taurum patris tui, et al
terum taurum annorum septem destruesque aram Baal
que est patris tui: et nemus quod circa aram est succide: et
edificabis altare Domino Deo tuo in summitate petre huius
super quam sacrificium ante posuisti. Tollesque taurum
secundum: et offeres holocaustum super lignorum struem que de ne

more succideras. Assumptis igitur gedeon decem viris
de servis suis: fecit sicut preceperat dominus. Timens autem
domum patris sui et homines illius civitatis per diem
facere noluit, sed omnia nocte complevit. Cumque surre-
xissent viri oppidi eius mane: viderunt destructam
aram baal lucumque succisum: et taurum alterum in-
positum super altare quod tunc edificatum erat. Dixerunt-
que ad invicem. Quis hoc fecit? Cumque perquirerent
auctorem facti: dictum est. Gedeon filius ioas fecit
hec omnia. Et dixerunt ad ioas. Produc filium tuum
ut moriatur: quia destruxit aram baal et succidit
nemus. Quibus ille respondit. Numquid ultores estis
baal et pugnatis pro eo? Qui adversarius eius est moria-
tur antequam crastina lux veniat. Si deus est vindicet se de
eo qui suffodit aram eius. Ex illo die vocatus est gede-
on ierobaal: eo quod dixisset ioas. ulciscatur se baal de
eo qui suffodit altare eius. Igitur omnis madian et
amalech et orientales populi congregati sunt simul:
et transeuntes iordanem castrametati sunt in valle
iezrael. Spiritus autem domini: induit gedeon. Qui clan-
gens bucina convocavit domum abiezer: ut sequere-
tur se. Misitque nuntios in universum manassen: qui
et ipse secutus est eum: et alios nuntios in aser et zabu-
lon et neptalim: qui occurrerunt ei. Dixitque gedeon ad dominum.
Si salvum facies per manum meam israel sicut locutus es:
ponam hoc vellus lane in area. Si ros in solo vellere
fuerit et in omni terra siccitas: sciam quod per manum meam si-
cut locutus es liberabis israel. Factumque est ita. Et de nocte
consurgens. expresso vellere concham rore complevit. Di-
xitque rursus ad dominum. Ne irascatur furor tuus contra
me: si adhuc semel temptavero signum querens in vellere.
Oro ut solum vellus siccum sit: et omnis terra rore madens.
Fecitque dominus nocte illa ut postulaverat: et fuit siccitas in
solo vellere: et ros in omni terra.

VII

Igitur ierobaal qui et ge-
deon de nocte consurgens. et omnis populus cum eo: venit
ad fontem qui vocatur arad. Erant autem castra ma-
dian in valle: ad septentrionalem plagam collis ex-
celsi. Dixitque dominus ad gedeon. Multus tecum est populus:
nec tradetur madian in manus eius: ne glorietur contra
me israel. et dicat meis viribus liberatus sum. Loquere
ad populum: et cunctis audientibus predica. Qui formidolo-
sus et timidus est: revertatur. Recesseruntque de monte
galaad et reversi sunt ex populo viginti et duo milia virorum:
et tantum decem milia remanserunt. Dixitque dominus ad
gedeon. Adhuc populus multus est. Duc eos ad aquas et ibi
probabo illos: et de quo dixero tibi ut tecum vadat: ipse
pergat. Quem ire prohibuero: ipse revertatur. Cumque descen-
disset populus ad aquas: dixit dominus ad gedeon. Qui lingua et ma-
nu lambuerint aquas sicut solent canes lambere: sepa-
rabis eos seorsum. Qui autem curvatis genibus biberint:
in altera parte erunt. Fuit itaque numerus eorum qui ma-
nu ad os proicientes aquas lambuerant: trecenti viri.
Omnis autem reliqua multitudo: flexo poplite biberat.
Et ait dominus ad gedeon. In trecentis viris qui lambuerunt
aquas liberabo vos: et tradam madian in manu tua.

Omnis autem reliqua multitudo: revertatur in locum suum. Sump-
tis itaque pro numero cibariis et tubis: omnem reliquam
multitudinem abire precepit in tabernacula sua: et ipse
cum trecentis viris se certamini dedit. Castra autem
madian erant subter in valle. Eadem nocte: dixit
dominus ad eum. Surge et descende in castra: quia tradidi
eos in manu tua. Sin autem solus ire formidas: des-
cendat tecum phara puer tuus. Et cum audieris quid
loquantur: tunc confortabuntur manus tue: et securior ad
castra descendes. Descendit ergo ipse et phara puer
in partem castrorum: ubi erant armatorum vigilie. Madian
autem et amalech et omnes orientales populi fusi iacebant
in valle: ut locustarum multitudo. Cameli quoque innu-
merabiles erant: sicut arena que iacet in litoribus
maris. Cumque venisset gedeon narrabat aliquis som-
nium proximo suo: et in hunc modum referebat quod vide-
rat. Vidi somnium: et videbatur mihi quasi subcinericius
panis ex ordeo volvi: et in madian castra descendere.
Cumque pervenisset ad tabernaculum: percussit illud atque sub-
vertit. et terre funditus coequavit. Respondit is cui loque-
batur. Non est hoc aliud: nisi gladius gedeonis filii io-
as viri israhelite. Tradidit enim dominus in manus eius ma-
dian: et omnia castra eius. Cumque audisset gedeon so-
mnium et interpretationem eius adoravit dominum et reversus est ad
castra israel ait. Surgite: tradidit enim dominus in manus
nostras castra madian. Divisitque trecentos viros in tres
partes: et dedit tubas in manibus eorum lagenasque vacu-
as ac lampadas in medio lagenarum: et dixit ad eos. Quod
me facere videritis hoc facite. Ingrediar partem castrorum:
et quod fecero sectamini. Quando personuerit tuba in manu
mea. vos quoque per castrorum circuitum: clangite et con-
clamate: gladius domini et gedeonis. Ingressusque est gede-
on et trecenti viri qui erant cum eo in partem castrorum
incipientibus vigiliis noctis medie: et custodibus suscita-
tis ceperunt bucinis clangere et complodere inter se lage-
nas. Cumque per gyrum castrorum in tribus personarent lo-
cis et hydrias confregissent: tenuerunt sinistris mani-
bus lampadas. et dextris sonantes tubas clamaverunt-
que dicentes. gladius domini et gedeonis: stantes singuli in
loco suo per circuitum castrorum hostilium. Omnia itaque
castra turbata sunt: et vociferantes ululantesque fu-
gerunt: et nihilominus insistebant trecenti viri bu-
cinis personantes. Inmisitque dominus gladium in omnibus
castris: et mutua se cede truncabant fugientes usque
bethsetta: et crepidinem abelmeula in thebbath. Con-
clamantes autem filii israel et neptali: et aser et omnis ma-
nasse persequebantur madian. Et dedit dominus populo israel
victoriam: in die illa. Misitque gedeon nuntios in
omnem montem ephraim dicens. Descendite in
occursum madian: et occupate aquas usque bethbera
atque iordanem. Clamavitque omnis ephraim: et preoccu-
pavit aquas atque iordanem usque bethbera. Apprehensos-
que duos viros madian. oreb et zeb interfecit oreb in pe-
tra oreb. zeb vero in torculari zeb. Et persecuti sunt
madian capita oreb et zeb portantes ad gedeon trans

VIII

fluenta iordanis. Dixeruntque ad eum viri ephraim: Quid est hoc quod facere voluisti, ut non nos vocares cum ad pugnam pergeres contra madian? Iurgantes fortiter et prope vim inferentes. Quibus ille respondit: Quid enim tale facere potui, quale vos fecistis? Nonne melior est racemus ephraim vindemiis abiezer? In manus vestras tradidit dominus principes madian, oreb et zeb. Quid tale facere potui, quale vos fecistis? Quod cum locutus esset, requievit spiritus eorum quo tumebant contra eum. Cumque venisset gedeon ad iordanem, transivit eum cum trecentis viris qui secum erant: et prae lassitudine fugientes persequi non poterant. Dixitque ad viros soccoth: Date obsecro panes populo qui mecum est, quia valde defecerunt: ut possimus persequi zebee et salmana reges madian.

Zebee

Responderunt principes soccoth: Forsitan palmae manuum zebee et salmana in manu tua sunt, et idcirco postulas ut demus exercitui tuo panes. Quibus ille ait: Cum ergo tradiderit dominus zebee et salmana in manus meas, conteram carnes vestras cum spinis tribulisque deserti. Et inde conscendens venit in phanuel: locutusque est ad viros eius loci similia. Cui et illi responderunt sicut responderant viri soccoth. Dixit itaque eis: Cum reversus fuero victor in pace, destruam turrim hanc. Zebee autem et salmana requiescebant cum omni exercitu suo. Quindecim enim milia viri remanserant ex omnibus turmis orientalium populorum, caesis centum viginti milibus bellatorum educentium gladium. Ascendensque gedeon per viam eorum qui in tabernaculis morabantur, ad orientalem partem nobe et iegbaa, percussit castra hostium, qui securi erant et nihil adversi suspicabantur. Fugeruntque zebee et salmana, quos persequens gedeon comprehendit turbato omni exercitu eorum. Reversusque de bello ante solis ortum, apprehendit puerum de viris soccoth: interrogavitque eum nomina principum et seniorum soccoth, et descripsit septuaginta septem viros. Venitque ad soccoth, et dixit eis: En zebee et salmana, super quibus exprobrastis mihi dicentes: Forsitan manus zebee et salmana in manibus tuis sunt, et idcirco postulas ut demus viris qui lassi sunt et defecerunt panes. Tulit ergo seniores civitatis et spinas deserti ac tribulos, et contrivit cum eis atque comminuit viros soccoth. Turrem quoque phanuel subvertit, occisis habitatoribus civitatis. Dixitque ad zebee et salmana: Quales fuerunt viri quos occidistis in thabor? Qui responderunt: Similes tui, et unus quidam ex eis quasi filius regis. Quibus ille ait: Fratres mei fuerunt filii matris meae. Vivit dominus, si servassetis eos, non vos occiderem. Dixitque iether primogenito suo: Surge, et interfice eos. Qui non eduxit gladium: timebat enim, quia adhuc puer erat. Dixeruntque zebee et salmana: Tu surge et irrue in nos: quia iuxta aetatem et robur est hominis. Surrexit gedeon et interfecit zebee et salmana: et tulit ornamenta ac bullas, quibus colla regalium camelorum decorari solebant. Dixeruntque omnes viri israel ad gedeon: Dominare nostri tu et filius tuus et filius filii tui, quia liberasti nos de manu madian. Quibus ille ait: Non dominabor vestri, nec dominabitur in vos filius meus, sed dominabitur dominus. Dixitque ad eos: Unam petitionem postulo a vobis. Date mihi inaures ex praeda vestra. Inaures enim aureas ismahelitae habere consueverant. Qui responderunt: Libentissime dabimus. Expandentesque super terram pallium, proiecerunt in eo inaures de praeda. Et fuit pondus postulatarum inaurium mille septingenti auri sicli, absque ornamentis et monilibus et veste purpurea, quibus reges madian uti soliti erant, et praeter torques aureos camelorum. Fecitque ex eo gedeon ephod, et posuit illud in civitate sua ephra. Fornicatusque est omnis israel in eo, et factum est gedeoni et omni domui eius in ruinam. Humiliatus est autem madian coram filiis israel, nec potuerunt ultra elevare cervices: sed quievit terra per quadraginta annos quibus praefuit gedeon. Abiit itaque ierobaal filius ioas, et habitavit in domo sua. Habuitque septuaginta filios, qui egressi sunt de femore eius: eo quod plures haberet uxores. Concubina autem illius quam habebat in sychem, genuit ei filium nomine abimelech. Mortuusque est gedeon filius ioas in senectute bona, et sepultus in sepulchro ioas patris sui in ephra de familia ezri. Postquam autem mortuus est gedeon, aversi sunt filii israel, et fornicati sunt cum baalim. Percusseruntque cum baal foedus, ut esset eis in deum: nec recordati sunt domini dei sui, qui eruit eos de manu omnium inimicorum suorum per circuitum: nec fecerunt misericordiam cum domo ierobaal gedeon, iuxta omnia bona quae fecerat israheli.

IX

Abiit autem abimelech filius ierobaal in sichem ad fratres matris suae, et locutus est ad eos et ad omnem cognationem domus patris matris suae, dicens: Loquimini ad omnes viros sichem: Quid vobis est melius, ut dominentur vestri septuaginta viri omnes filii ierobaal, an ut dominetur vobis unus vir? Simulque considerate quia os vestrum et caro vestra sum. Locutique sunt fratres matris eius de eo ad omnes viros sichem universos sermones istos, et inclinaverunt cor eorum post abimelech, dicentes: Frater noster est. Dederuntque illi septuaginta pondo argenti de fano baal berith. Qui conduxit sibi ex eo viros inopes et vagos, secutique sunt eum. Et venit in domum patris sui in ephra, et occidit fratres suos filios ierobaal minimus, et absconditus est. Congregati sunt autem omnes viri sichem, et universae familiae urbis mello. Abieruntque et constituerunt regem abimelech iuxta quercum quae stabat in sichem. Quod cum nuntiatum esset ioathe, ivit et stetit in vertice montis garizim: elevataque voce clamavit, et dixit: Audite me viri sichem, ita audiat vos deus. Ierunt ligna ut ungerent super se regem: dixeruntque olivae: Impera nobis. Quae respondit: Numquid possum deserere pinguedinem meam, qua et dii utuntur et homines, et venire ut inter ligna promovear? Dixeruntque ligna ad arborem ficum: Veni, et super nos regnum accipe. Quae respondit eis: Numquid possum deserere dulcedinem meam, fructusque suavissimos: et ire ut inter cetera ligna promovear? Locuta sunt quoque ligna ad vitem: Veni, et impera nobis. Quae respondit: Numquid possum deserere vinum meum, quod laetificat deum et homines, et inter cetera ligna commoveri? Dixeruntque omnia ligna ad ramnum: Veni, et impera super nos. Quae

respondit eis. Si uere regem me uobis constituistis:
uenite et sub mea umbra requiescite. Si autem
non uultis: egrediatur ignis de ramno: et deuoret ce-
dros libani. Nunc igitur si recte et absque peccato con-
stituistis super uos regem abimelech. et bene egistis cum
ierobaal et cum domo eius et reddidistis uicem beneficiis
eius qui pugnauit pro uobis et animam suam dedit
periculis ut erueret uos de manu madian: quibus nunc sur-
rexistis contra domum patris mei et interfecistis filios eius
lxx uiros super unum lapidem et constituistis regem abi-
melech filium ancille eius super habitatores sichem
eo quod frater uester sit: si ergo recte et absque uitio egistis cum iero-
baal et domo eius: hodie letamini in abimelech et ille
letetur in uobis. Sin autem peruerse: egrediatur ignis
ex eo et consumat habitatores sichem: et oppidum mello.
Egrediaturque ignis de uiris sichem: et de oppido mello
et deuoret abimelech. Que cum dixisset: fugit et abiit
in bera: habitauitque ibi ob metum abimelech fratris
sui. Regnauit itaque abimelech super israel tribus annis.
Misitque dominus spiritum pessimum inter abimelech et habita-
tores sichem: qui ceperunt eum detestari: et scelus
interfectionis septuaginta filiorum ierobaal. et effusionem
sanguinis eorum conferre in abimelech fratrem suum: et in
ceteros sichimorum principes. qui eum adiuuerant. Po-
sueruntque insidias aduersus eum in montium summi-
tate: et dum illius prestolantur aduentum exercebant latro-
cinia agentes predas de pretereuntibus. Nunciatumque est
abimelech. Venit autem gaal filius obed cum fratribus suis
et transiuit in sichimam. Ad cuius aduentum erecti ha-
bitatores sichem: egressi sunt in agros uastantes ui-
neas uuasque calcantes: et factis cantantium choris in-
gressi sunt fanum dei sui. et inter epulas et pocula: ma-
ledicebant abimelech clamante gaal filio obed. Quis
est abimelech: et que est sichem ut seruiamus ei? Nunquid
non est filius ierobaal et constituit principem zebul
seruum suum super uiros emor patris sichem? Cur ergo
seruiemus ei? Utinam daret aliquis populum istum sub ma-
nu mea: ut auferrem de medio abimelech. Congrega
exercitus multitudinem: et ueni. Zebul enim princeps
ciuitatis auditis sermonibus gaal filii obed iratus est
ualde: et misit clam ad abimelech nuntios dicens. Ecce
gaal filius obed uenit in sichimam cum fratribus suis: et oppug-
nat aduersum te ciuitatem. Surge itaque nocte cum populo
qui tecum est: et latita in agro et primo mane oriente sole
irrue super ciuitatem. Illo autem egrediente aduersum
te cum populo suo: fac ei quod potueris. Surrexit itaque abi-
melech cum omni exercitu suo nocte: et tendit insidias ~~nuncios~~ ten-
dit insidias ~~nocte~~ iuxta sichimam in quatuor locis.
Egressusque gaal filius obed. et stetit in introitu porte ci-
uitatis. Surrexit autem abimelech et omnis exercitus cum eo
de insidiarum loco. Cumque uidisset populum gaal: dixit ad zebul.
Ecce de montibus multitudo descendit. Cui ille respon-
dit. Umbras montium uides quasi hominum capita:
et hoc errore deciperis. Rursumque gaal ait. Ecce populus
de umbilico terre descendit: et unus cuneus uenit per uiam

que respicit quercum. Cui dixit zebul. Ubi est nunc
os tuum quo loquebaris: quis est abimelech ut seruia-
mus ei? Nonne iste est populus quem despiciebas? Egre-
dere: et pugna contra eum. Abiit ergo gaal spectante
sichimorum populo: et pugnauit contra abimelech. Qui per-
secutus est eum fugientem: et in urbem compulit.
Cecideruntque ex parte eius plurimi usque ad portam ci-
uitatis: et abimelech sedit in ruma. Zebul autem gaal
et socios eius expulit de urbe nec in ea passus est commo-
rari. Sequenti ergo die: egressus est populus in campum.
Quod cum nunciatum esset abimelech: tulit exercitum suum
et diuisit in tres turmas: tendens insidias in agris.
Uidensque quod egrederetur populus de ciuitate: surrexit et in-
ruit in eos cum cuneo suo: oppugnans et obsidens ciuita-
tem. Due autem turme palantes per campum: aduersa-
rios sequebantur. Porro abimelech omni illo die oppug-
nabat urbem quam cepit interfectis habitatoribus
eius: ipsaque destructa ita ut sal in ea dispergeret. Quod
cum audissent qui habitabant in turre sichimorum:
ingressi sunt fanum dei sui berith ubi fedus cum eo pepi-
gerant. et ex eo locus nomen acceperat: qui erat ualde mu-
nitus. Abimelech quoque audiens uiros turris sichi-
morum pariter conglobatos: ascendit in montem selmon
cum omni populo suo: et arrepta securi precidit arboris ramum
impositumque ferens humero: dixit ad socios. Quod
me uidistis facere: cito facite. Igitur certatim ra-
mos de arboribus precidentes: sequebantur ducem. Quos
circumdantes: presidium succenderunt. Atque ita factum est
ut fumo et igne mille homines necarentur. uiri pa-
riter ac mulieres habitatorum turris sichem. Abimelech
autem inde proficiscens: uenit ad oppidum thebes. quod
circumdans: obsidebat exercitu. Erat autem turris excel-
sa in media ciuitate: ad quam confugerant uiri si-
mul ac mulieres et omnes principes ciuitatis: clausa fir-
missime ianua: et super turris tectum stantes per propug-
nacula. Accedensque abimelech iuxta turrim: pug-
nabat fortiter. et appropinquans ostio: ignem suppone-
re nitebatur. Et ecce una mulier fragmen mole desuper
iaciens. illisit capiti abimelech: et confregit cerebrum
eius. Qui uocauit cito armigerum suum: et ait ad eum.
Euagina gladium tuum et percute me: ne forte dicatur
quod a femina interfectus sim. Qui iussa perficiens: inter-
fecit eum. Illoque mortuo: omnes qui cum eo erant de
israel reuersi sunt ad sedes suas. et reddidit deus malum quod
fecerat abimelech contra patrem suum interfectis . l.
xx. fratribus suis. Sichimitis quoque quod operati erant retri-
butum est: et uenit super eos maledictio ioatham filii
ierobaal. Post abimelech surrexit dux in israel tho-
la filius phoa patrui abimelech uir de ysachar qui ha-
bitauit in samir montis ephraim: et iudicauit israel
uiginti et tribus annis. Mortuusque est ac sepultus
in samir. Huic successit iair galaadites: qui iudi-
cauit israel per uiginti et duos annos: habens triginta fi-
lios sedentes super xxx. pullos asinarum et principes
xxx ciuitatum: que ex nomine eius appellate sunt auoth

X

x

iair

thiair id est oppida iair usque in presentem diem in terra galaad. Mortuusque est iair ac sepultus in loco cui est vocabulum camon. Filii autem israhel peccatis veteribus iungentes nova fecerunt malum in conspectu domini et servierunt idolis baalim et astaroth et diis syrie ac sidonis et moab et filiorum ammon et philisthim. Dimiseruntque dominum et non colebant deum. Contra quos iratus tradidit eos in manibus philisthim et filiorum ammon. Afflictique sunt et vehementer oppressi per annos decem et octo omnes qui habitabant trans iordanem in terra amorrei que est in galaad: in tantum ut filii ammon iordane transmisso vastarent iudam et beniamin et ephraim. Afflictusque est israhel nimis: et clamantes ad dominum dixerunt. Peccavimus tibi: quia dereliquimus dominum deum nostrum et servivimus baalim. Quibus locutus est dominus. Numquid non egyptii et amorrei filiique ammon et philisthim sidonii quoque et amalech et chanaan oppresserunt vos: et clamastis ad me et erui vos de manu eorum? Et tamen dereliquistis me: et coluistis deos alienos. Idcirco non addam ut ultra vos liberem. Ite et invocate deos quos elegistis: ipsi vos liberent in tempore angustie. Dixeruntque filii israhel ad dominum. Peccavimus. Redde nobis quicquid tibi placet: tantum nunc libera nos. Que dicentes omnia de finibus suis alienorum deorum idola proiecerunt: et servierunt domino. Qui doluit super miseriis eorum. Itaque filii ammon conclamantes in galaad fixere tentoria. Contra quos congregati filii israhel in maspha castrametati sunt. Dixeruntque principes galaad singuli ad proximos suos. Qui primus e nobis contra filios ammon ceperit dimicare: erit dux populi galaad.

XI — XI

de iepte

Fuit illo tempore iepthe galaadites vir fortissimus atque pugnator filius meretricis mulieris qui natus est de galaad. Habuit autem galaad uxorem: de qua suscepit filios. Qui postquam creverant eiecerunt iepthe dicentes. Heres in domo patris nostri esse non poteris: quia de adultera matre genitus es. Quos ille fugiens atque devitans: habitavit in terra tob. Congregatique sunt ad eum viri inopes et latrocinantes: et quasi principem sequebantur. In illis diebus pugnabant filii ammon contra israhel. Quibus acriter instantibus: perrexerunt maiores natu de galaad: ut tollerent in auxilium sui iepthe de terra tob. Dixeruntque ad eum. Veni et esto princeps noster et pugna contra filios ammon. Quibus ille respondit. Nonne vos estis qui odistis me: et eiecistis de domo patris mei? Et nunc venistis ad me necessitate compulsi. Dixeruntque principes galaad ad iepthe. Ob hanc igitur causam nunc ad te venimus: ut proficiscaris nobiscum et pugnes contra filios ammon sisque dux omnium qui habitant in galaad. Iepthe quoque dixit eis. Si vere venistis ad me ut pugnem pro vobis contra filios ammon tradideritque eos dominus in manus meas: ego ero princeps vester? Qui responderunt ei. Dominus qui hec audit ipse mediator ac testis est: quod nostra promissa faciamus. Abiit itaque iepthe cum principibus galaad. Fecitque eum omnis populus principem sui. Locutusque est iepthe omnes sermones suos coram domino in maspha. Et misit nuntios ad regem filiorum ammon qui ex persona sua dicerent. Quid mihi et tibi est quia venisti contra me ut vastares terram meam?

Quibus ille respondit. Quia tulit israhel terram meam quando ascendit de egypto: a finibus arnon usque ieboc atque iordanem. Nunc igitur cum pace redde mihi eam. Per quos rursum mandavit iepthe: et imperavit eis ut dicerent regi ammon. Hec dicit iepthe. Non tulit israhel terram moab nec terram filiorum ammon: sed quando de egypto conscenderunt ambulavit per solitudinem usque ad mare rubrum et venit in cades. Misitque nuntios ad regem edom dicens. Dimitte me ut transeam per terram tuam. Qui noluit adquiescere precibus eius. Misit quoque ad regem moab: et ipse transitum prebere contempsit. Mansit itaque in cades: et circuivit ex latere terram edom et terram moab. Venitque contra orientalem plagam terre moab: et castrametatus est trans arnon: nec voluit intrare terminos moab. Arnon quippe confinium est terre moab. Misit itaque israhel nuntios ad seon regem amorreorum qui habitabat in esebon: et dixerunt ei. Dimitte me ut transeam per terram tuam usque ad fluvium. Qui et ipse israhelem verba despiciens non dimisit eum transire per terminos suos: sed infinita multitudine congregata egressus est contra eum in iasa: et fortiter resistebat. Tradiditque eum dominus in manus israhel: cum omni exercitu suo. Qui percussit eum et possedit omnem terram amorrei habitatoris regionis illius universos fines eius: de arnon usque ieboc: et de solitudine usque ad iordanem. Dominus ergo deus israhel subvertit amorreum pugnante contra illum populo suo israhel: et tu nunc vis possidere terram eius. Nonne ea que possedit chamos deus tuus tibi iure debentur? Que autem dominus deus noster victor obtinuit in nostram cedent possessionem: nisi forte melior es balac filio sephor rege moab: aut docere potes quod iurgatus sit contra israhel et pugnaverit contra eum quando habitavit in esebon et viculis eius et aroer et villis illius: vel in cunctis civitatibus iuxta iordanem per trecentos annos. Quare tanto tempore nichil super hac repeticione temptastis? Igitur non ego pecco in te: sed tu contra me male agis indicens mihi bella non iusta. Iudicet dominus arbiter huius diei inter israhel et inter filios ammon. Noluitque adquiescere rex filiorum ammon verbis iepthe que per nuntios mandaverat. Factus est ergo super iepthe spiritus domini: et circuiens galaad et manasse maspha quoque galaad et inde transiens ad filios ammon votum vovit domino dicens. Si tradideris filios ammon in manus meas: quicumque fuerit primus egressus de foribus domus mee mihique occurrerit revertenti cum pace a filiis ammon eum holocaustum offeram domino. Transivitque iepthe ad filios ammon ut pugnaret contra eos. Quos tradidit dominus in manus eius. Percussitque ab aroer usque dum venias in mennith viginti civitates et usque ad abel que est vineis consita plaga magna nimis. Humiliatique sunt filii ammon a filiis israhel. Revertenti autem iepthe in maspha domum suam occurrit unigenita filia cum tympanis et choris. Non enim habebat alios liberos. Qua visa: scidit vestimenta sua et ait. Heu filia mi decepisti me: et ipsa decepta es. Aperui

enim os meum ad Dominum, et aliud facere non potero. Cui illa respondit: Pater mi, si aperuisti os tuum ad Dominum, fac mihi quodcumque pollicitus es, concessa tibi ultione atque victoria de hostibus tuis. Dixitque ad patrem: Hoc solum mihi praesta quod deprecor: Dimitte me ut duobus mensibus circumeam montes, et plangam virginitatem meam cum sodalibus meis. Cui ille respondit: Vade. Et dimisit eam duobus mensibus. Cumque abiisset cum sociis ac sodalibus suis, flebat virginitatem suam in montibus. Expletisque duobus mensibus, reversa est ad patrem suum, et fecit ei sicut voverat, quae ignorabat virum. Exinde mos increbruit in Israel, et consuetudo servata est: ut post anni circulum conveniant in unum filiae Israel, et plangant filiam Iepthe Galaaditae diebus quatuor.

XII

Ecce autem in Ephraim orta seditio est. Nam transeuntes contra aquilonem, dixerunt ad Iepthe: Quare vadens ad pugnam contra filios Ammon vocare nos noluisti, ut pergeremus tecum? Igitur incendemus domum tuam. Quibus ille respondit: Disceptatio erat mihi et populo meo contra filios Ammon vehementer: vocavique vos ut mihi praeberetis auxilium, et facere noluistis. Quod cernens, posui in manibus meis animam meam, transivique ad filios Ammon, et tradidit eos Dominus in manus meas. Quid commerui, ut adversum me consurgatis in praelium? Vocatis itaque ad se cunctis viris Galaad, pugnabat contra Ephraim. Percusseruntque viri Galaad Ephraim, quia dixerat: Fugitivus est Galaad de Ephraim, et habitat in medio Ephraim et Manasse. Occupaveruntque Galaaditae vada Iordanis, per quae Ephraim reversurus erat. Cumque venisset ad ea de Ephraim numero fugiens, atque dixisset: Obsecro ut me transire permittatis: dicebant ei Galaaditae: Numquid Ephrateus es? Quo dicente: Non sum: interrogabant eum: Dic ergo Sebboleth, quod interpretatur spica. Qui respondebat: Tebboleth, eadem littera spicam exprimere non valens. Statimque apprehensum iugulabant in ipso Iordanis transitu. Et ceciderunt in illo tempore de Ephraim quadraginta duo milia. Iudicavitque Iepthe Galaadites Israel sex annis: et mortuus est, ac sepultus in civitate sua Galaad. Post hunc iudicavit Israel Abesan de Bethleem: qui habuit triginta filios, et totidem filias, quas emittens foras maritis dedit, et eiusdem numeri filiis suis accepit uxores, introducens in domum suam. Qui septem annis iudicavit Israel: mortuusque est, ac sepultus in Bethleem. Cui successit Ahialon Zabulonites: et iudicavit Israel decem annis: mortuusque est, ac sepultus in Zabulon. Post hunc iudicavit Israel Abdon filius Hellel Pharathonites: qui habuit quadraginta filios, et triginta ex eis nepotes, ascendentes super septuaginta pullos asinarum, et iudicavit Israel octo annis: mortuusque est, ac sepultus in Pharathon terrae Ephraim, in monte Amalech.

XIII

Rursumque filii Israel fecerunt malum in conspectu Domini: qui tradidit eos in manus Philistinorum quadraginta annis. Erat autem vir quidam de Saraa, et de stirpe Dan, nomine Manue, habens uxorem sterilem. Cui apparuit angelus Domini, et dixit ad eam: Sterilis es et absque liberis: sed concipies et paries filium. Cave ergo ne vinum bibas ac siceram, nec immundum quicquam comedas: quia concipies et paries filium, cuius non tanget caput novacula: erit enim nazareus Dei ab infantia sua, et ex matris utero, et ipse incipiet liberare Israel de manu Philistinorum. Quae cum venisset ad maritum suum, dixit ei: Vir Dei venit ad me, habens vultum angelicum, terribilis nimis. Quem cum interrogassem quis esset, et unde venisset, et quo nomine vocaretur, noluit mihi dicere: sed hoc respondit: Ecce concipies et paries filium: cave ne vinum bibas, nec siceram, et ne aliquo vescaris immundo. Erit enim puer nazareus Dei ab infantia sua, et ex utero matris usque ad diem mortis suae. Oravit itaque Manue Dominum, et ait: Obsecro, Domine, ut vir Dei, quem misisti, veniat iterum, et doceat nos quid debeamus facere de puero qui nasciturus est. Exaudivitque Dominus precantem Manue, et apparuit rursum angelus Dei uxori eius sedenti in agro. Manue autem maritus eius non erat cum ea. Quae cum vidisset angelum, festinavit, et cucurrit ad virum suum: nuntiavitque ei, dicens: Ecce apparuit mihi vir, quem ante videram. Qui surrexit, et secutus est uxorem suam: veniensque ad virum, dixit ei: Tu es qui locutus es mulieri? Et ille respondit: Ego sum. Cui Manue: Quando, inquit, sermo tuus fuerit expletus, quid vis ut faciat puer? aut a quo se observare debebit? Dixitque angelus Domini ad Manue: Ab omnibus quae locutus sum uxori tuae, abstineat se: et quicquid ex vinea nascitur, non comedat: vinum et siceram non bibat, nullo vescatur immundo: et quod ei praecepi, impleat atque custodiat. Dixitque Manue ad angelum Domini: Obsecro te ut adquiescas precibus meis, et faciamus tibi hedum de capris. Cui respondit angelus: Si me cogis, non comedam panes tuos: sin autem vis holocaustum facere, offer illud Domino. Et nesciebat Manue quod angelus Domini esset. Dixitque ad eum: Quod est tibi nomen, ut, si sermo tuus fuerit expletus, honoremus te? Cui ille respondit: Cur quaeris nomen meum, quod est mirabile? Tulit itaque Manue hedum de capris, et libamenta, et posuit super petram, offerens Domino, qui facit mirabilia: ipse autem et uxor eius intuebantur. Cumque ascenderet flamma altaris in caelum, angelus Domini in flamma pariter ascendit. Quod cum vidissent Manue et uxor eius, proni ceciderunt in terram, et ultra eis non apparuit angelus Domini. Statimque intellexit Manue angelum Domini esse, et dixit ad uxorem suam: Morte moriemur, quia vidimus Deum. Cui respondit mulier: Si Dominus nos vellet occidere, de manibus nostris holocaustum et libamenta non suscepisset, nec ostendisset nobis omnia haec, neque ea quae sunt ventura dixisset. Peperit itaque filium, et vocavit nomen eius Samson. Crevitque puer, et benedixit ei Dominus. Coepitque Spiritus Domini esse cum eo in castris Dan inter Saraa et Esthaol.

XIIII

et Sampson

Descendit ergo Samson in Thamnatha: vidensque ibi mulierem de filiabus Philisthiim, ascendit, et nuntiavit patri suo et matri, dicens: Vidi mulierem in Thamnatha de filiabus Philistinorum: quam quaeso ut mihi accipiatis uxorem. Cui dixerunt pater et mater sua: Numquid non est mulier in filiabus fratrum tuorum, et in omni populo meo, quia vis accipere uxorem de Philisthiim, qui incircumcisi sunt? Dixitque Samson ad patrem suum: Hanc mihi accipe: quia placuit oculis meis. Parentes autem eius nesciebant quod res

a domino fieret, et quaereret occasionem contra Philistiim. Eo enim tempore Philistiim dominabantur Israeli. Descendit itaque Samson cum patre suo et matre in Thamnatha. Cumque venissent ad vineas oppidi, apparuit catulus leonis saevus rugiens, et occurrit ei. Irruit autem spiritus domini in Samson, et dilaceravit leonem quasi hedum in frusta discerperet, nichil omnino habens in manu: et hoc patri et matri noluit indicare. Descenditque et locutus est mulieri, que placuerat oculis eius. Et post aliquot dies revertens ut acciperet eam, declinavit ut videret cadaver leonis: et ecce examen apium in ore leonis erat, ac favus mellis. Quem cum sumpsisset in manibus, comedebat in via: veniensque ad patrem suum et matrem, dedit eis partem, qui et ipsi comederunt: nec tamen eis voluit indicare quod mel de corpore leonis adsumpserat. Descendit itaque pater eius ad mulierem, et fecit filio suo Samson convivium. Sic enim iuvenes facere consueverant. Cum igitur cives loci vidissent eum, dederunt ei sodales triginta qui essent cum eo. Quibus locutus est Samson: Proponam vobis problema, quod si solveritis mihi septem diebus convivii, dabo vobis triginta sindones et totidem tunicas. Sin autem non potueritis solvere, vos dabitis mihi triginta sindones et eiusdem numeri tunicas. Qui responderunt ei: Propone problema ut audiamus. Dixitque eis: De comedente exivit cibus, et de forte egressa est dulcedo. Nec potuerunt per tres dies propositionem solvere. Cumque adesset dies septimus, dixerunt ad uxorem Samson: Blandire viro tuo, et suade ei ut indicet tibi quid significet problema. Quod si facere nolueris, incendemus te et domum patris tui. An idcirco nos vocastis ad nuptias ut spoliaretis? Quae fundebat apud Samson lacrimas, et querebatur dicens: Odisti me et non diligis: idcirco problema quod proposuisti filiis populi mei non vis mihi exponere. At ille respondit: Patri meo et matri nolui dicere: et tibi indicare potero? Septem igitur diebus convivii flebat apud eum. Tandemque die septimo, cum ei molesta esset, exposuit. Que statim indicavit civibus suis. Et illi dixerunt ei die septimo ante solis occubitum: Quid dulcius melle? et quid leone fortius? Qui ait ad eos: Si non arassetis in vitula mea, non invenissetis propositionem meam. Irruit itaque in eum spiritus domini, descenditque Ascalonem, et percussit ibi triginta viros. Quorum ablatas vestes dedit his qui problema solverant. Iratusque nimis ascendit in domum patris sui. Uxor autem eius accepit maritum unum de amicis eius et pronubis.

Leo

XV

Post aliquantum autem temporis, cum dies triticee messis instarent, venit Samson invisere volens uxorem suam, et attulit ei hedum de capris. Cumque cubiculum eius solito vellet intrare, prohibuit eum pater illius dicens: Putavi quod odisses eam, et ideo tradidi illam amico tuo. Sed habet sororem que iunior et pulchrior illa est, sit tibi pro ea uxor. Cui respondit Samson: Ab hac die non erit culpa in me contra Philisteos. Faciam enim vobis mala. Perrexitque et cepit trecentas vulpes, caudasque earum iunxit ad caudas, et faces ligavit in medio. Quas igne succendens dimisit, ut huc illucque discurrerent. Que statim perrexerunt in segetes Philisteorum. Quibus succensis, et comportate iam fruges, et adhuc stantes in stipula, concremate sunt: in tantum ut vineas quoque et oliveta flamma consumeret. Dixeruntque Philistiim: Quis fecit hanc rem? Quibus dictum est: Samson gener Thamnathei, quia tulit uxorem eius et alteri tradidit, hec operatus est. Ascenderuntque Philistiim et combusserunt tam mulierem quam patrem eius. Quibus ait Samson: Licet haec feceritis, tamen adhuc ex vobis expetam ultionem, et tunc quiescam. Percussitque eos ingenti plaga, ita ut stupentes suram femori imponerent. Et descendens habitavit in spelunca petre Etham. Igitur ascendentes Philistiim in terra Iuda castrametati sunt, et in loco qui postea vocatus est Lechi, id est maxilla, eorum fusus exercitus. Dixeruntque ad eos de tribu Iuda: Cur ascendistis adversum nos? Qui responderunt: Ut ligemus Samson venimus, et reddamus ei que in nos operatus est. Descenderunt ergo tria milia virorum de Iuda ad specum silicis Etham, dixeruntque ad Samson: Nescis quod Philistiim imperent nobis? Quare hoc facere voluisti? Quibus ille ait: Sicut fecerunt mihi, feci eis. Ligare inquiunt te venimus, et tradere in manus Philisteorum. Quibus respondit: Iurate et spondete mihi quod me non occidatis. Dixerunt: Non te occidemus, sed vinctum tradimus. Ligaveruntque eum duobus novis funibus, et tulerunt de petra Etham. Qui cum venisset ad locum maxille, et Philistiim vociferantes occurrissent ei, irruit spiritus domini in eum: et sicut solent ad odorem ignis ligna consumi, ita et vincula quibus ligatus erat dissipata sunt et soluta. Inventamque maxillam, id est mandibulam asini, que iacebat, arripiens interfecit in ea mille viros, et ait: In maxilla asini, in mandibula pulli asinarum delevi eos, et percussi mille viros. Cumque haec canens verba complesset, proiecit mandibulam de manu, et vocavit nomen loci illius Ramathlechi, quod interpretatur elevatio maxille. Sitiensque valde clamavit ad dominum, et ait: Tu dedisti in manu servi tui salutem hanc maximam atque victoriam: en siti morior, incidamque in manus incircumcisorum. Aperuitque dominus molarem dentem in maxilla asini, et egresse sunt ex eo aque. Quibus haustis refocillavit spiritum, et vires recepit. Idcirco appellatum est nomen loci illius Fons invocantis de maxilla, usque in presentem diem. Iudicavitque Israel in diebus Philistiim viginti annis.

volpes

XVI

Abiit quoque in Gazam, et vidit ibi meretricem mulierem, ingressusque est ad eam. Quod cum audissent Philistiim, et percrebruisset apud eos intrasse urbem Samson, circumdederunt eum positis in porta civitatis custodibus: et ibi tota nocte cum silentio prestolantes, ut facto mane exeuntem occiderent. Dormivit autem Samson usque ad noctis medium: et inde consurgens, apprehendit ambas portas fores cum postibus suis et sera, impositasque humeris portavit ad verticem montis qui respicit Hebron. Post haec amavit mulierem que habitabat in valle Sorech, et vocabatur Dalila. Veneruntque ad eam

principes Philisthinorum atque dixerunt: Decipe eum et disce ab illo in quo tantam habeat fortitudinem et quomodo eum superare valeamus et vinctum affligere. Quod si feceris, dabimus tibi singuli mille et centum argenteos. Locuta est ergo Dalila ad Samson: Dic michi obsecro in quo sit tua maxima fortitudo, et quid sit quo ligatus erumpere nequeas. Cui respondit Samson: Si septem nerviceis funibus necdum siccis et adhuc humentibus ligatus fuero, infirmus ero ut ceteri homines. Attuleruntque ad eam satrape Philisthinorum septem funes ut dixerat, quibus vinxit eum, latentibus apud se insidiis et in cubiculo finem rei expectantibus, clamavitque ad eum: Philisthim super te Samson. Qui rupit vincula, quomodo si rumpat quis filum de stuppe tortum putamine cum odorem ignis acceperit: et non est cognitum in quo esset fortitudo eius. Dixitque ad eum Dalila: Ecce illusisti michi et falsum locutus es; saltem nunc indica quo ligari debeas. Cui ille respondit: Si ligatus fuero novis funibus qui numquam fuerunt in opere, infirmus ero et aliorum hominum similis. Quibus rursum Dalila vinxit eum et clamavit: Philisthim super te Samson, in cubiculo insidiis preparatis. Qui ita rupit vincula quasi fila telarum. Dixitque Dalila rursus ad eum: Usquequo decipis me et falsum loqueris? Ostende quo vinciri debeas. Cui respondit Samson: Si septem crines capitis mei cum licio plexueris et clavum his circumligatum terre fixeris, infirmus ero. Quod cum fecisset Dalila, dixit ad eum: Philisthim super te Samson. Qui consurgens de somno extraxit clavum cum crinibus et licio. Dixitque ad eum Dalila: Quomodo dicis quod amas me, cum animus tuus non sit mecum? Per tres vices mentitus es michi et noluisti dicere in quo sit tua maxima fortitudo. Cumque molesta ei esset et per multos dies iugiter adhereret, spatium ad quietem non tribuens, defecit anima eius et ad mortem usque lassata est. Tunc aperiens veritatem rei dixit ad eam: Ferrum numquam ascendit super caput meum, quia nazareus id est consecratus Deo sum de utero matris mee. Si rasum fuerit caput meum, recedet a me fortitudo mea et deficiam eroque ut ceteri homines. Videnсque illa quod confessus ei esset omnem animum suum, misit ad principes Philisthinorum atque mandavit: Ascendite adhuc semel, quia nunc aperuit michi cor suum. Qui ascenderunt assumpta pecunia quam promiserant. At illa dormire eum fecit super genua sua et in sinu suo reclinare caput. Vocavitque tonsorem et rasit septem crines eius, et cepit abigere eum et a se repellere; statim enim ab eo fortitudo recessit. Dixitque: Philisthim super te Samson. Qui de somno consurgens dixit in animo suo: Egrediar sicut ante feci et me excutiam, nesciens quod Dominus recessisset ab eo. Quem cum apprehendissent Philisthim, statim eruerunt oculos eius et duxerunt Gazam vinctum catenis, et clausum in carcere molere fecerunt. Iamque capilli eius renasci ceperant, et principes Philisthinorum convenerunt in unum ut immolarent hostias magnificas Dagon deo suo et epularentur, dicentes: Tradidit deus noster inimicum nostrum Samson in manus nostras. Quod etiam populus videns laudabat deum suum eademque dicebat: Tradidit deus noster in manus nostras adversarium nostrum, qui delevit terram nostram et occidit plurimos. Letantesque per convivia sumptis iam epulis preceperunt ut vocaretur Samson et ante eos luderet. Qui adductus de carcere ludebat ante eos, feceruntque eum stare inter duas columpnas. Qui dixit puero regenti gressus suos: Dimitte me ut tangam columpnas quibus omnis imminet domus, et recliner super eas et paululum requiescam. Domus autem erat plena virorum ac mulierum, et erant ibi omnes principes Philisthinorum, ac de tecto et solario circiter tria milia utriusque sexus spectabant ludentem Samson. At ille invocato Domino ait: Domine deus, memento mei et redde nunc michi pristinam fortitudinem, deus meus, ut ulciscar me de hostibus meis et pro amissione duorum luminum unam ultionem recipiam. Et apprehendens ambas columpnas quibus innitebatur domus, alteramque earum dextera et alteram leva tenens, ait: Moriatur anima mea cum Philisthim. Concussisque fortiter columpnis, cecidit domus super omnes principes et ceteram multitudinem que ibi erat, multoque plures interfecit moriens quam ante vivus occiderat. Descendentes autem fratres eius et universa cognatio tulerunt corpus eius et sepelierunt inter Saraa et Esthaol in sepulchro patris sui Manue. Iudicavitque Israel viginti annis.

XVII. XVII

Fuit eo tempore vir quidam de monte Ephraim nomine Micha, qui dixit matri sue: Mille centum argenteos quos separaveras tibi et super quibus me audiente iuraveras, ecce ego habeo et apud me sunt. Cui illa respondit: Benedictus filius meus Domino. Reddidit ergo eos matri sue, que dixerat ei: Consecravi et vovi argentum hoc Domino, de manu mea suscipiat filius meus et faciat sculptile atque conflatile, et nunc trado illud tibi. Reddidit igitur matri sue, que tulit ducentos argenteos et dedit eos argentario ut faceret ex eis sculptile atque conflatile, quod fuit in domo Miche. Qui ediculam quoque in ea deo separavit, et fecit ephod et theraphim, id est vestem sacerdotalem et idola, implevitque unius filiorum suorum manum, et factus est ei sacerdos. In diebus illis non erat rex in Israel, sed unusquisque quod sibi rectum videbatur hoc faciebat. Fuit quoque alter adolescens de Bethleem Iuda ex cognatione eius, eratque ipse Levites et habitabat ibi. Egressusque de civitate Bethleem peregrinari voluit ubicumque sibi commodum repperisset. Cumque venisset in montem Ephraim iter faciens et declinasset parumper in domum Miche, interrogatus est ab eo unde venisset. Qui respondit: Levita sum de Bethleem Iuda, et vado ut habitem ubi potuero et utile michi esse perspexero. Dixitque Micha: Mane apud me et esto michi parens ac sacerdos, daboque tibi per annos singulos decem argenteos ac vestem duplicem et que ad victum necessaria sunt. Acquievit et mansit apud hominem, fuitque illi quasi unus de filiis. Implevitque Micha manum eius et ha

de ruina

Micha

XVIII xviii

bitur apud se puerum sacerdotem nunc scio dicens quod bene faciat michi deus habenti leviti generis sacerdotem. In diebus illis non erat rex in israel: et tribus dan querebat possessionem sibi ut habitaret in ea. Usque ad illum enim diem: inter ceteras tribus sortem non acceperat. Miserunt igitur filii dan stirpis et familie sue quinque viros fortissimos de saraa et esthaol ut explorarent terram et diligenter inspicerent, dixeruntque eis. Ite et considerate terram. Qui cum pergentes venissent in montem ephraim: et intrassent domum miche: requieverunt ibi. Et agnoscentes vocem adolescentis levite: utentesque illius diversorio: dixerunt ad eum. Quis te huc adduxit? Quid hic agis? Quam ob causam huc venire voluisti? Qui respondit eis. Hec et hec prestitit michi micha: et me mercede conduxit: ut sim ei sacerdos. Rogaveruntque eum ut consuleret dominum: et scire possent an prospero itinere pergerent et res haberet effectum. Qui respondit eis. Ite cum pace: dominus respicit viam vestram et iter quo pergitis. Euntes itaque quinque viri venerunt lais: videruntque populum habitantem in ea absque ullo timore iuxta sydoniorum consuetudinem securum et quietum, nullo eis penitus resistente: magnarumque opum et procul a sydone atque a cunctis hominibus separatum. Reversique ad fratres suos in saraa et esthaol et quid egissent sciscitantibus responderunt. Surgite et ascendamus ad eos: vidimus enim terram valde opulentam et uberem. Nolite negligere: nolite cessare. Eamus et possideamus eam: nullus erit labor. Intrabimus ad securos in regionem latissimam. Tradetque nobis dominus locum in quo nullius rei est penuria eorum que gignuntur in terra. Profecti igitur sunt de cognatione dan id est de saraa et esthaol sexcenti viri accincti armis bellicis. Ascendentesque manserunt in cariathiarim iude. Qui locus ex eo tempore castrorum dan nomen accepit et est post tergum cariathiarim. Inde transierunt in montem ephraim. Cumque venissent ad domum miche dixerunt quinque viri qui prius missi fuerant ad considerandam terram lais ceteris fratribus suis. Nostis quod in domibus istis sit ephod et theraphim et sculptile atque conflatile? Videte quid vobis placeat. Et cum paululum declinassent: ingressi sunt domum adolescentis levite qui erat in domo miche: salutaveruntque eum verbis pacificis. Sexcenti autem viri: ita ut erant armati stabant ante ostium. At illi qui ingressi fuerant domum iuvenis: sculptile et ephod et theraphim atque conflatile tollere nitebantur. Et sacerdos stabat ante ostium: sexcentis viris fortissimis haud procul expectantibus. Tulerunt ergo qui intraverant sculptile et ephod et idola atque conflatile. Quibus dixit sacerdos. Quid facitis? Cui responderunt. Tace et pone digitum super os tuum. Venique nobiscum: ut habeamus te patrem ac sacerdotem. Quid tibi melius est: ut sis sacerdos in domo unius viri: an in una tribu et familia in israel? Quod cum audisset adquievit sermonibus eorum et tulit ephod et idola atque sculptile et cum eis profectus est. Qui cum pergerent et ante se ire fecissent parvulos et iumenta et omne quod erat preciosum, iamque a domo miche essent procul: viri qui habitabant in edibus miche conclamantes secuti sunt et post tergum clamare ceperunt. Qui cum respexissent dixerunt ad micham. Quid tibi vis? Cur clamas? Qui respondit. Deos meos quos michi feci tulistis et sacerdotem et omnia que habui et dicitis quid tibi est? Dixeruntque ei filii dan. Cave ne ultra loquaris ad nos: et veniant ad te viri animo concitati: et ipse cum omni domo tua pereas. Et sic cepto itinere perrexerunt. Videns autem micha quod fortiores se essent: reversus est in domum suam. Sexcenti autem viri tulerunt sacerdotem et que supra diximus. Veneruntque in lais ad populum quiescentem atque securum: et percusserunt eos in ore gladii: urbemque incendio tradiderunt. Nullo penitus ferente presidium: eo quod procul habitarent a sydone et cum nullo hominum haberent quicquam societatis ac negocii. Erat autem civitas sita in regione roob: quam rursum extruentes habitaverunt in ea vocato nomine civitatis dan iuxta vocabulum patris sui quem genuerat israel que prius lais dicebatur. Posueruntque sibi sculptile et ionathan filium gersan filii moysi ac filios eius sacerdotes in tribu dan usque ad diem captivitatis sue. Mansitque apud eos idolum miche omni tempore quo fuit domus dei in silo. In diebus illis non erat rex in israel.

de lais

XIX

Fuit quidam vir levites habitans in latere montis ephraim: qui accepit uxorem de bethleem iuda. Que reliquit eum: et reversa est in domum patris sui bethleem. Mansitque apud eum quatuor mensibus. Secutusque est eam vir suus volens ei reconciliari atque blandiri et secum reducere: habens in comitatu puerum et duos asinos. Que suscepit eum: et introduxit in domum patris sui. Quod cum audisset socer eius eumque vidisset: occurrit ei letus et amplexatus est hominem. Mansitque gener in domo soceri tribus diebus: comedens cum eo et bibens familiariter. Die autem quarto de nocte consurgens: proficisci voluit. Quem tenuit socer et ait ad eum. Gusta prius pauxillum panis et conforta stomachum et sic proficisceris. Sederuntque simul: et comederunt ac biberunt. Dixitque pater puelle ad generum suum. Queso te ut hodie hic maneas: pariterque letemur. At ille consurgens cepit velle proficisci: et nichilominus obnixe eum socer tenuit et apud se fecit manere. Mane facto: parabat levites iter. Cui rursum socer. Oro te inquit ut paululum cibi capias et assumptis viribus donec increscat dies postea proficiscaris. Comederunt ergo simul. Surrexitque adolescens: ut pergeret cum uxore sua et puero. Cui rursum locutus est socer. Considera quod dies ad occasum declivior sit: et propinquet ad vesperum. Mane apud me etiam hodie et duc letum diem: et cras proficisceris ut vadas in domum tuam. Noluit gener adquiescere sermonibus eius: sed statim perrexit et venit contra iebus que altero nomine vocabatur ierusalem ducens secum duos asinos onustos et concubinam. Iamque erant iuxta iebus: et dies mutabatur in noctem. Dixitque puer ad dominum suum. Veni obsecro declinemus ad urbem iebuse

eorum et maneamus in ea. Cui respondit dominus: Non ingrediar oppidum gentis alienae quae non est de filiis Israel, sed transibo usque Gabaa. Et cum illuc pervenero, manebimus in ea, aut certe in urbe Rama. Transierunt igitur Iebus, et coeptum carpebant iter. Occubuitque eis sol iuxta Gabaa quae est in tribu Beniamin. Diverteruntque ad eam, ut manerent ibi. Quo cum intrassent, sedebant in platea civitatis: nullusque eos recipere volebat hospitio. Et ecce apparuit homo senex revertens de agro et de opere suo vespere: qui et ipse erat de monte Ephraim, et peregrinus habitabat in Gabaa. Homines autem regionis illius erant filii Iemini. Elevatisque oculis vidit senex sedentem hominem cum sarcinulis suis in platea civitatis: et dixit ad eum: Unde venis? et quo vadis? Qui respondit: Profecti sumus de Bethleem Iuda, et pergimus ad locum nostrum qui est in latere montis Ephraim, unde ieram Bethleem: et nunc vadimus ad domum Dei: nullusque nos sub tectum suum vult recipere, habentes paleas et fenum in asinorum pabulum, et panem ac vinum in meos et ancillae tuae usus, et pueri qui mecum est: nulla re indigemus nisi hospicio. Cui respondit senex: Pax tecum sit: ego praebebo omnia quae necessaria sunt: tantum quaeso ne in platea maneas. Introduxitque eum in domum suam, et pabulum asinis praebuit. Ac postquam laverunt pedes suos, recepit eos in convivium. Illis epulantibus, et post laborem itineris cibo ac potu reficientibus corpora, venerunt viri civitatis illius filii Belial (id est absque iugo) et circumdantes domum senis fores pulsare coeperunt, clamantes ad dominum domus atque dicentes: Educ virum qui ingressus est domum tuam, ut abutamur eo. Egressusque est ad eos senex, et ait: Nolite fratres, nolite facere malum hoc: quia ingressus est homo hospitium meum, et cessate ab hac stultitia. Habeo filiam virginem, et hic homo habet concubinam: educam eas ad vos ut humilietis eas, et vestram libidinem compleatis: tantum obsecro ne scelus hoc contra naturam operemini in virum. Nolebant acquiescere sermonibus eius. Quod cernens homo, eduxit ad eos concubinam suam, et eis tradidit illudendam. Qua cum tota nocte abusi essent, dimiserunt eam mane. At mulier recedentibus tenebris venit ad ostium domus, ubi manebat dominus suus, et ibi corruit. Mane facto surrexit homo, et aperuit ostium ut coeptam expleret viam: et ecce concubina eius iacebat ante ostium sparsis in limine manibus. Cui ille, putans eam quiescere, loquebatur: Surge, et ambulemus. Qua nihil respondente, intelligens quod erat mortua, tulit eam, et imposuit asino, reversusque est in domum suam. Quam cum esset ingressus, arripuit gladium, et cadaver uxoris cum ossibus suis in duodecim partes ac frusta concidens, misit in omnes terminos Israel. Quod cum vidissent singuli, conclamabant: Numquam res talis facta est in Israel, ex eo die quo ascenderunt patres nostri de Aegypto usque in praesens tempus: ferte sententiam, et in commune decernite quid facto opus sit.

XX Egressi sunt itaque omnes filii Israel, et pariter congregati quasi vir unus, de Dan usque Bersabee, et terra Galaad ad Dominum in Maspha: omnesque anguli populorum, et cunctae tribus Israel in ecclesiam populi Dei convenerunt, quadringenta milia peditum pugnatorum. Nec latuit filios Beniamin, quod ascendissent filii Israel in Maspha. Interrogatusque levita maritus mulieris interfectae, quomodo tantum scelus perpetratum esset, respondit: Veni in Gabaa Beniamin cum uxore mea, illucque diverti: et ecce homines civitatis illius circumdederunt nocte domum in qua manebam, volentes me occidere, et uxorem meam incredibili libidinis furore vexantes, denique mortua est. Quam arreptam in frusta concidi, misique partes in omnes terminos possessionis vestrae: quia numquam tantum nefas et tam grande piaculum factum est in Israel. Adestis omnes filii Israel, decernite quid facere debeatis. Stansque omnis populus, quasi unius hominis sermone respondit: Non recedemus in tabernacula nostra, nec suam quisquam intrabit domum: sed hoc contra Gabaa in commune faciamus. Decem viri eligantur e centum ex omnibus tribubus Israel, et centum de mille, et mille de decem milibus, ut comportent exercitui cibaria, et possimus pugnare contra Gabaa Beniamin, et reddere ei pro scelere quod meretur. Conveneruntque universus Israel ad civitatem, quasi vir unus eadem mente unoque consilio: et miserunt nuntios ad omnem tribum Beniamin, qui dicerent: Cur tantum nefas in vobis repertum est? Tradite homines de Gabaa, qui hoc flagitium perpetrarunt, ut moriantur, et auferatur malum de Israel. Qui noluerunt fratrum suorum filiorum Israel audire mandatum: sed ex cunctis urbibus quae suae sortis erant convenerunt in Gabaa, ut illis ferrent auxilium, et contra universum populum Israel dimicarent. Inventique sunt viginti quinque milia de Beniamin educentium gladium, praeter habitatores Gabaa, qui septingenti erant viri fortissimi, ita sinistra ut dextera proeliantes: et sic fundis lapides ad certum iacientes, ut capillum quoque possent percutere, et nequaquam in alteram partem ictus lapidis deferretur. Virorum quoque Israel absque filiis Beniamin inventa sunt quadringenta milia educentium gladios, et paratorum ad pugnam. Qui surgentes venerunt in domum Dei, hoc est in Silo: consulueruntque Deum, atque dixerunt: Quis erit in exercitu nostro princeps certaminis contra filios Beniamin? Quibus respondit Dominus: Iudas sit dux vester. Statimque filii Israel surgentes mane, castrametati sunt iuxta Gabaa: et inde procedentes ad pugnam contra Beniamin, urbem oppugnare coeperunt. Egressique filii Beniamin de Gabaa, occiderunt de filiis Israel die illo viginti duo milia virorum. Rursusque filii Israel et fortitudine et numero confidentes, in eodem loco in quo prius certaverant, aciem direxerunt: ita tamen ut prius ascenderent et flerent coram Domino usque ad noctem, consulerentque eum, et dicerent: Debeo ultra procedere ad dimicandum contra filios Beniamin fratres meos, an non? Quibus ille respondit: Ascendite ad eum, et inite certamen. Cumque filii Israel altero die contra Beniamin ad proelium processissent, eruperunt filii Beniamin de portis Gabaa: et occurrentes eis tanta in eos caede bacchati sunt, ut decem et octo milia virorum educentium gladium prosternerent. Quam ob rem omnes filii Israel venerunt in domum Dei, et sedentes flebant coram Domino: ieiunaveruntque illo die

ulcio

usque ad vesperam. et obtulerunt ei holocausta et pacifi
cas victimas: et super statu suo interrogaverunt. Eo tempore
ibi erat archa federis domini. et finees filius eleazari filii aa
ron prepositus domus. Consuluerunt ergo dominum: atque di
xerunt. Exire ultra debemus ad pugnam contra filios
beniamin fratres nostros an quiescere? Quibus ait dominus. As
cendite. Cras enim tradam eos in manus vestras. Posue
runtque filii israel insidias per circuitum urbis gabaa: et
tercia vice sicut semel et bis contra beniamin exerci
tum produxerunt. Sed et filii beniamin audacter erupere
de civitate: et fugientes adversarios longius persecuti sunt.
ita ut vulnerarent ex eis sicut primo et secundo die. et cederent
per duas semitas terga vertentes: quarum una ferebatur in
bethel. altera in gabaa: atque prostraverunt .xxx. circiter vi
ros: putaverunt enim solito more eos cedere. Qui fu
gam arte simulantes inierunt consilium ut abstraherent
eos de civitate: et quasi fugientes ad supradictas semitas per
ducerent. Omnes itaque filii israel surgentes de sedibus suis.
tetenderunt aciem in loco qui vocatur baalthamar. Insi
die quoque que circa urbem erant. paulatim se aperire ceperunt.
et ab occidentali urbis parte procedere. Sed et alia decem mi
lia virorum de universo israel: habitatores urbis ad certami
na provocabant. Ingravatumque est bellum contra filios
beniamin: et non intellexerunt quod ex omni parte illis in
staret interitus. Percussitque eos dominus in conspectu filiorum
israel: et interfecerunt ex eis illo die .xxv. quinque milia viros
et centum: omnes bellatores et educentes gladium. Filii autem
beniamin cum se inferiores esse viderent: ceperunt fugere.
Quod cernentes filii israel dederunt eis ad fugiendum
locum: ut ad preparatas insidias devenirent. quas iux
ta urbem posuerant. Qui cum repente de latibulis
surrexissent et beniamin terga cedentibus darent: ingressi
sunt civitatem: et percusserunt eam in ore gladii.
Signum autem dederant filii israel his quos in insidiis col
locaverant: ut postquam urbem cepissent ignem ac
cenderent: et ascendente in altum fumo captam urbem
demonstrarent. Quod cum cernerent filii israel in ipso
certamine positi: putaverunt enim filii beniamin
eos fugere et instantius sequebantur: cesis de exercitu
eorum .xxx. viris. Et viderunt quasi columpnam fumi de civita
te conscendere. Beniamin quoque retro respiciens cum
captam cerneret civitatem: et flammas in sublime
ferri: qui prius simulaverant fugam: versa facie
fortius resistebant. Quod cum vidissent filii beniamin
in fugam versi sunt: et ad viam deserti ire ceperunt. illuc
quoque eos adversariis persequentibus. Sed et hii qui urbem
succenderant: occurrerunt eis. Atque ita factum est ut ex utra
que parte ab hostibus ciderentur: nec ulla morientium requies
esset. Cecideruntque atque prostrati sunt: ad orientalem plagam
urbis gabaa. Fuerunt autem qui in eodem loco interfecti sunt
decem et octo milia virorum. omnes robustissimi pugna
tores. Quod cum vidissent qui remanserant de venia
min fugerunt in solitudinem: et pergebant ad petram
cuius vocabulum est remmon. In illa quoque fuga pala
tes et in diversa tendentes: occiderunt quinque milia

virorum. Et cum ulterius tenderent persecuti sunt eos: et interfece
runt etiam alia duo milia. Et sic factum est: ut omnes qui ceci
derant de beniamin in diversis locis essent .xxv. milia
pugnatorum ad bella promptissimi. Remanserunt itaque
de omni numero beniamin qui evadere potuerunt et fugere
in solitudinem: sexcenti viri. Sederuntque in petra rem
mon: mensibus .iiii. Regressi autem filii israel: omnes reliquias
civitatis a viris usque ad iumenta gladio percusserunt. Cunc
tasque urbes et viculos beniamin: vorax flamma consumpsit.

xxi

XX

Iuraverunt quoque filii israel in masphat: et dixerunt. Nullus
nostrum dabit filiis beniamin de filiabus suis uxorem.
Veneruntque omnes ad domum dei in silo: et in conspectu eius
sedentes usque ad vesperam levaverunt vocem: et magno ulu
latu ceperunt flere dicentes. Quare domine deus israel factum
est hoc malum in populo tuo: ut hodie una tribus auferretur
ex nobis? Altera autem die diluculo consurgentes ex
struxerunt altare obtuleruntque ibi holocausta et pacificas
victimas et dixerunt. Quis non ascendit in exercitu domini de
universis tribubus israel? Grandi enim se iuramento constrin
xerant cum essent in masphat: interfici eos qui defuissent.
Ductique penitentia filii israel super fratre suo beniamin: cepe
runt dicere. Ablata est una tribus de israel. Unde uxores ac
cipient? Omnes enim in commune iuravimus: non daturos nos
his filias nostras. Idcirco dixerunt. Quis est de universis tribubus
israel qui non ascendit ad dominum in masphat? Et ecce in
venti sunt habitatores iabes galaad: in illo exercitu non
fuisse. Eo quoque tempore cum essent in silo: nullus ex eis
ibi repertus est. Miserunt itaque decem milia viros robu
stissimos: et preceperunt eis. Ite et percutite habitatores iabes
galaad in ore gladii: tam uxores quam parvulos eorum.
Et hoc erit quod observare debetis. Omne generis mascu
lini et mulieres que cognoverunt viros interficite: virgi
nes reservate. Inventeque sunt de iabes galaad quadri
ngente virgines: que nescierunt viri thorum. Et
adduxerunt eas ad castra in silo: in terram chanaan. Mise
runtque nuntios ad filios beniamin qui erant in petra
remmon: et preceperunt eis ut eos in pace susciperent. Ve
neruntque filii beniamin in illo tempore: et date sunt eis uxo
res de filiabus iabes galaad. Alias autem non repererunt:
quas simili modo traderent. Universusque israel valde
doluit: et egit penitudinem super interfectione unius
tribus israel. Dixeruntque maiores natu. Quid faciemus
reliquis qui non acceperunt uxores? Omnes enim in beniamin
femine conciderunt. Et magna nobis cura ingentique
studio providendum est: ne una tribus deleatur ex israel.
Filias nostras eis dare non possumus: constricti iuramento
et maledictione qua diximus: maledictus qui dederit
de filiabus suis uxores beniamin. Ceperuntque consili
um et atque dixerunt. Ecce sollempnitas est domini in sylo
anniversaria: que sita est ad septentrionem urbis bethel
et ad orientalem plagam vie que de bethel tendit
ad sicimam: et ad meridiem oppidi lebona. Precepe
runtque filiis beniamin. atque dixerunt. Ite et latitate
in vineis. Cumque videritis filias sylo adducendos
choros ex more procedere: exite repente de vineis et

chor.

rapite ex eis singuli uxores singulas et pergite in terram Beniamin. Cumque venerint patres earum ac fratres et adversum vos queri coeperint atque iurgari, dicemus eis: Miseremini eorum. Non enim rapuerunt eas iure bellantium atque victorum, sed rogantibus ut acciperent non dedistis, et a vobis peccatum est. Feceruntque filii Beniamin ut sibi fuerat imperatum: et iuxta numerum suum rapuerunt sibi de his quae ducebant choros uxores singulas. Abieruntque in possessionem suam, aedificantes urbes et habitantes in eis. Filii quoque Israel reversi sunt per tribus et familias in tabernacula sua. In diebus illis non erat rex in Israel: sed unusquisque quod sibi rectum videbatur hoc faciebat. Explicit Iudicum. Incipit liber Ruth.

In diebus unius iudicis quando iudices praeerant, facta est fames in terra. Abiitque homo de Bethleem Iuda ut peregrinaretur in regione Moabitide cum uxore sua ac duobus liberis. Ipse vocabatur Elimelech, uxor eius Noemi, et duo filii eius alter Maalon et alter Chelion, Ephrathei de Bethleem Iuda. Ingressique regionem Moabitidem morabantur ibi. Et mortuus est Elimelech maritus Noemi, remansitque ipsa cum filiis. Qui acceperunt uxores Moabitidas, quarum una vocabatur Orpha, altera Ruth. Manseruntque ibi decem annis: et ambo mortui sunt, Maalon videlicet et Chelion. Remansitque mulier orbata duobus liberis ac marito. Et surrexit ut in patriam pergeret cum utraque nuru sua de regione Moabitide. Audierat enim quod respexisset Dominus populum suum, et dedisset eis escas. Egressa est itaque de loco peregrinationis suae cum utraque nuru: et iam in via posita revertendi in terram Iuda, dixit ad eas: Ite in domum matris vestrae: faciat Dominus vobiscum misericordiam, sicut fecistis cum mortuis et mecum. Det vobis invenire requiem in domibus virorum quos sortiturae estis. Et osculata est eas. Quae elevata voce flere coeperunt, et dicere: Tecum pergemus ad populum tuum. Quibus illa respondit: Revertimini filiae meae. Cur venitis mecum? Num ultra habeo filios in utero meo, ut viros ex me sperare possitis? Revertimini filiae meae, et abite. Iam enim senectute confecta sum, nec apta vinculo coniugali. Etiam si possem hac nocte concipere et parere filios, si eos exspectare velitis donec crescant et annos impleant pubertatis, ante eritis vetulae quam nubatis. Nolite quaeso filiae meae: quia vestra angustia me magis premit, et egressa est manus Domini contra me. Elevata igitur voce, rursum flere coeperunt. Orpha osculata socrum est ac reversa: Ruth adhaesit socrui suae. Cui dixit Noemi: En reversa est cognata tua ad populum suum, et ad deos suos: vade cum ea. Quae respondit: Ne adverseris mihi ut relinquam te et abeam. Quocumque perrexeris pergam: ubi morata fueris, et ego morabor. Populus tuus populus meus, et Deus tuus Deus meus. Quae te morientem terra susceperit, in ea moriar: ibique locum accipiam sepulturae. Haec mihi faciat Deus, et haec addat, si non sola mors me a te separaverit. Videns ergo Noemi quod obstinato Ruth animo decrevisset secum pergere, adversari noluit, nec ultra ad suos reditum persuadere. Profectaeque sunt simul, et venerunt in Bethleem. Quibus urbem ingressis, velox apud cunctos fama percrebruit, dicebantque mulieres: Haec est illa Noemi. Quibus ait: Ne vocetis me Noemi, id est pulchram, sed vocate me Mara, hoc est amaram: quia valde me amaritudine replevit Omnipotens. Egressa sum plena, et vacuam reduxit me Dominus. Cur igitur vocatis me Noemi, quam humiliavit Dominus, et afflixit Omnipotens? Venit ergo Noemi cum Ruth Moabitide nuru sua de terra peregrinationis suae: ac reversa est in Bethleem, quando primum hordea metebantur.

II

Erat autem vir Elimelech consanguineus, homo potens et magnarum opum, nomine Booz. Dixitque Ruth Moabitis ad socrum suam: Si iubes, vadam in agrum, et colligam spicas quae metentium fugerint manus, ubicumque clementis in me patrisfamiliae reppero gratiam. Cui illa respondit: Vade filia mea. Abiit itaque et colligebat spicas post terga metentium.

Spicas legit

Accidit autem ut ager ille haberet dominum Booz, qui erat de cognatione Elimelech. Et ecce ipse veniebat de Bethleem, dixitque messoribus: Dominus vobiscum. Qui responderunt ei: Benedicat tibi Dominus. Dixitque Booz iuveni qui messoribus praeerat: Cuius est haec puella? Qui respondit: Haec est Moabitis, quae venit cum Noemi de regione Moabitide, et rogavit ut spicas colligeret remanentes, sequens messorum vestigia: et de mane usque nunc stat in agro, et ne ad momentum quidem domum reversa est. Et ait Booz ad Ruth: Audi filia, ne vadas ad colligendum in alterum locum, nec recedas ab agro sed iungere puellis, et ubi messuerint sequere. Mandavi enim pueris meis ut nemo tibi molestus sit: sed etiam si sitieris, vade ad sarcinulas, et bibe aquas de quibus et pueri bibunt. Quae cadens in faciem suam, et adorans super terram, dixit ad eum: Unde mihi hoc ut invenirem gratiam ante oculos tuos, et nosse me dignareris peregrinam mulierem? Cui ille respondit: Nuntiata sunt mihi omnia quae feceris socrui tuae post mortem viri tui: et quod dereliqueris parentes tuos et terram in qua nata es, et veneris ad populum quem ante nesciebas. Reddat tibi Dominus pro opere tuo, et plenam mercedem recipias a Domino Deo Israel, sub cuius confugisti alas, et ad quem venisti. Quae ait ad Booz: Inveni gratiam apud oculos tuos domine mi, qui consolatus es me, et locutus es ad cor ancillae tuae, quae non sum similis unius puellarum tuarum. Dixitque ad eam Booz: Quando hora vescendi fuerit, veni huc et comede panem, et intingue buccellam tuam in aceto. Sedit itaque ad messorum latus, et congessit polentam sibi: comeditque et saturata est, et tulit reliquias. Atque inde surrexit ut spicas ex more colligeret. Praecepit autem Booz pueris suis, dicens: Etiam si vobiscum metere voluerit, ne prohibeatis eam: et de vestris quoque manipulis proicite de industria, et remanere permittite, ut absque rubore colligat, et colligentem nemo corripiat. Collegit ergo in agro usque ad vesperam: et quae collegerat virga caedens et excutiens, invenit hordei quasi ephi mensuram, id est tres modios. Quos portans reversa est in civitatem, et ostendit socrui suae: insuper protulit, et dedit ei de reliquiis cibi sui, quo saturata fuerat. Dixitque ei socrus: Ubi hodie collegisti, et ubi fecisti opus? Sit benedictus qui misertus est tui. Indicavitque ei apud quem esset operata: et nomen dixit viri, quod Booz vocaretur. Cui respondit

RUTH

noemi. Benedictus sit a domino: quoniam eandem gratiam quam prebuerat vivis servavit et mortuis. Rursumque propinquus ait noster est homo. Et ruth. Hoc quoque inquit precepit mihi: ut tamdiu messoribus eius iungerer: donec omnes segetes meterentur. Cui dixit socrus. Melius est filia mi ut cum puellis eius exeas ad metendum: ne in alieno agro quispiam resistat tibi. Iuncta est itaque puellis booz: et tamdiu cum eis messuit: donec ordea et triticum in horreis conderentur.

III

Postquam autem reversa est ad socrum suam: audivit ab ea. Filia mi queram tibi requiem: et providebo ut bene sit tibi. Booz iste cuius puellis in agro iuncta es propinquus est noster: et hac nocte aream ordei ventilat. Lava igitur et ungere: et induere cultioribus vestimentis ac descende in aream. Non te videat homo: donec esum potumque finierit. Quando autem ierit ad dormiendum: nota locum in quo dormiat. Venies que et discooperies pallium quo operitur a parte pedum: et proicies te: et ibi iacebis. Ipse autem dicet tibi quid agere debeas. Que respondit. Quicquid preceperis faciam. Descenditque in aream: et fecit omnia que sibi imperaverat socrus. Cumque comedisset booz et bibisset: et factus esset hilarior isset que ad dormiendum iuxta acervum manipulorum: venit abscondite: et discooperto a pedibus eius pallio se proiecit. Et ecce nocte iam media expavit homo: et conturbatus est. Viditque mulierem iacentem ad pedes suos: et ait illi. Que es? Illaque respondit. Ego sum ruth ancilla tua. Expande pallium tuum super famulam tuam: quia propinquus es. Et ille. Benedicta inquit es a domino filia: et priorem misericordiam posteriore superasti. quia non es secuta iuvenes pauperes sive divites. Noli ergo metuere: sed quicquid dixeris mihi faciam tibi. Scit enim omnis populus qui habitat intra portas urbis mee: mulierem te esse virtutis. Nec abnuo me propinquum. sed est alius me propinquior. Quiesce hac nocte: et facto mane si te voluerit propinquitatis iure retinere: bene res acta est. Sin autem ille noluerit. ego te absque ulla dubitatione suscipiam vivit dominus. Dormi usque mane. Dormivit itaque ruth ad pedes eius: usque ad noctis abscessum. Surrexitque antequam homines se cognoscerent mutuo: et dixit booz. Cave ne quis noverit quod huc veneris. Et rursum. Expande inquit palliolum tuum quo operiris: et tene utraque manu. Qua extendente et tenente: mensus est sex modios ordei. et posuit super eam. Que portans ingressa est civitatem: et venit ad socrum suam. Que dixit ei. Quid egisti filia? Narravitque ei omnia que sibi fecisset homo: et ait. Ecce sex modios ordei dedit mihi: et ait. Nolo vacuam te reverti ad socrum tuam. Dixit noemi. Expecta filia: donec videamus quem res exitum habeat. Neque enim cessabit homo: nisi compleverit quod locutus est.

IIII

Ascendit ergo booz ad portam: et sedit ibi. Cumque vidisset propinquum pretereuntem de quo prius sermo habitus est: dixit ad eum. Declina paulisper et sede hic: vocans eum nomine suo. Qui divertit et sedit. Tollens autem booz decem viros de senioribus civitatis: dixit ad eos. Sedete hic. Quibus residentibus: locutus est ad propinquum. Partem agri fratris nostri elimelech vendidit noemi que de regione moabitide reversa est. Quod audire te volui: et tibi dicere coram cunctis sedentibus et maioribus natu de populo meo. Si vis possidere iure propinquitatis: eme et posside. Sin autem tibi displicet hoc ipsum indica mihi: ut sciam quid facere debeam. Nullus est enim propinquus: excepto te qui prior es: et me qui secundus sum. At ille respondit. Ego agrum emam. Cui dixit booz. Quando emeris agrum de manu mulieris: et ruth quoque moabitidem que uxor defuncti fuit debes accipere: ut suscites nomen propinqui tui in hereditate sua. Qui respondit. Cedo iure propinquitatis: neque enim posteritatem familie mee delere debeo. Tu meo utere privilegio: quo me libenter carere profiteor. Hic autem mos antiquitus in israel inter propinquos et si quando alter alteri suo iure cedebat ut esset firma concessio: solvebat homo calciamentum suum et dabat proximo suo. hoc erat testimonium cessionis in israel. Dixit ergo propinquus booz. Tolle calciamentum. Quod statim solvit de pede suo. At ille maioribus natu et universo populo testes inquit vos estis hodie quod possederim omnia que fuerunt elimelech et chelion et maalon tradente noemi: et ruth moabitidem uxorem maalon in coniugium sumpserim: ut suscitem nomen defuncti in hereditate sua: ne vocabulum eius de familia sua ac fratribus et populo deleatur. Vos inquam huius rei testes estis. Respondit omnis populus qui erat in porta: et maiores natu. Nos testes sumus. Faciat dominus hanc mulierem que ingreditur domum tuam sicut rachel et liam que edificaverunt domum israel: ut sit exemplum virtutis in ephrata: et habeat celebre nomen in bethleem. Fiatque domus tua sicut domus phares quem thamar peperit iude: de semine quod dederit dominus tibi ex hac puella. Tulit itaque booz ruth: et accepit uxorem. Ingressusque est ad eam: et dedit illi dominus ut conciperet et pareret filium. Dixeruntque mulieres ad noemi. Benedictus dominus qui non est passus ut deficeret successor familie tue et vocaretur nomen eius in israel: et habeas qui consoletur animam tuam: et enutriat senectutem. De nuru enim tua natus est qui te diligit: et multo tibi est melior quam si septem haberes filios. Susceptumque noemi puerum posuit in sinu suo: et nutricis ac gerule officio fungebatur. Vicine autem mulieres congratulabantur ei dicentes. Natus est filius noemi. Vocaveruntque nomen eius obed. Hic est pater ysai patris david. He sunt generationes phares. Phares genuit esrom. Esrom genuit aram. Aram genuit aminadab. Aminadab genuit naason. Naason genuit salmon. Salmon genuit booz. Booz genuit obed. Obed genuit ysai. Ysai genuit david.

Explicit liber ruth. Incipit prologus sancti Ieronimi presbiteri in libro regum.

Viginti et duas litteras esse apud hebreos syrorum quoque et chaldeorum lingua testatur que hebree magna ex parte confinis est. Nam et ipsi viginti duo elementa habent eodem sono sed diversis caracteribus. Samaritani etiam pentateuchum moysi totidem litteris scriptitant: figuris tantum

Prologus beati Ieronimi qui Galeatus

et apicibus discrepantes. Certumque est Hesdram scribam legisque doctorem post captam Hierosolimam et instaurationem templi sub Zorobabel alias litteras repperisse quibus nunc utimur, cum ad illud usque tempus idem Samaritanorum et Hebreorum caracteres fuerint. In libro quoque Numerorum hec eadem supputatio sub Levitarum ac sacerdotum censu mistice ostenditur. Et nomen Domini tetragrammaton in quibusdam grecis voluminibus usque hodie antiquis expressum litteris invenimus. Sed et psalmus tricesimus sextus et centesimus decimus et centesimus undecimus et centesimus octavus decimus et centesimus quadragesimus quartus, quamquam diverso scribantur metro, tamen eiusdem texuntur alfabeto. Et Iheremie lamentationes et oratio eius, Salomonis quoque in fine Proverbia ab eo loco in quo ait: Mulierem fortem quis inveniet, hisdem alfabetis vel incisionibus supputantur. Porro quinque littere duplices apud eos sunt: caph, mem, nun, phe, sade. Aliter enim per has scribunt principia medietatesque verborum, aliter fines. Unde et quinque a plerisque libri duplices estimantur: Samuhel, Malachim, Dabreiamin, Hesdras, Iheremias cum Cinoth, id est lamentationibus suis. Quomodo igitur viginti duo elementa sunt per que scribimus hebraice omne quod loquimur, et eorum initiis vox humana comprehenditur, ita viginti duo volumina supputantur, quibus quasi litteris et exordiis in Dei doctrina tenera adhuc et lactans viri iusti eruditur infantia. Primus apud eos liber vocatur Bresith, quem nos Genesim dicimus. Secundus Hellesmoth, qui Exodus appellatur. Tertius Vaiecra, id est Leviticus. Quartus Vaiedabber, quem Numeros vocamus. Quintus Addabarim, qui Deuteronomium prenotatur. Hii sunt quinque libri Moysi, quos proprie Thorath, id est Legem appellant. Secundum prophetarum ordinem faciunt, et incipiunt ab Ihesu filio Nave, qui apud eos Iosue Bennum dicitur. Deinde subtexunt Sophtim, id est Iudicum librum; et in eundem compingunt Ruth, quia in diebus iudicum facta narratur historia. Tertius sequitur Samuhel, quem nos Regnorum primum et secundum dicimus. Quartus Malachim, id est Regum, qui tertio et quarto Regnorum volumine continetur. Meliusque multo est Malachim, id est Regum, quam Malachoth, id est Regnorum dicere. Non enim multarum gentium regna describit, sed unius israhelitici populi qui tribubus duodecim continetur. Quintus est Esaias, sextus Iheremias, septimus Ezechiel, octavus liber duodecim prophetarum, qui apud illos vocatur Thareasra. Tertius ordo Agiografa possidet. Et primus liber incipit ab Iob, secundus a David, quem quinque incisionibus et uno Psalmorum volumine comprehendunt. Tertius est Salomon, tres libros habens: Proverbia, que illi Parabolas, id est Masloth appellant, et Ecclesiasten, id est Coeleth, et Canticum canticorum, quem titulo Syrassirim prenotant. Sextus est Danihel. Septimus Dabreiamin, id est Verba dierum, quod significantius chronicon totius divine historie possumus dicere; qui liber apud nos Paralipomenon primus et secundus scribitur. Octavus Hesdras, qui et ipse similiter apud Grecos et Latinos in duos libros divisus est. Nonus Hester. Atque ita fiunt pariter veteris legis libri viginti duo, id est Moysi quinque, prophetarum octo, agiograforum novem, quamquam nonnulli Ruth et Cinoth inter agiografa scriptitent et libros hos in suo putent numero supputandos, ac per hoc esse prisce legis libros viginti quatuor, quos sub numero viginti quatuor seniorum Apocalypsis Iohannis inducit adorantes Agnum et coronas suas prostratis vultibus offerentes, stantibus coram quattuor animalibus oculatis retro et ante, id est in preteritum et in futurum, et indefessa voce clamantibus: Sanctus sanctus sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat et qui est et qui venturus est. Hic prologus Scripturarum quasi galeatum principium omnibus libris quos de hebreo vertimus in latinum convenire potest, ut scire valeamus quicquid extra hos est inter apocrifa esse ponendum. Igitur Sapientia, que vulgo Salomonis inscribitur, et Ihesu filii Syrach liber et Iudith et Tobias et Pastor non sunt in canone. Machabeorum primum librum hebraicum repperi. Secundus grecus est, quod et ex ipsa phrasi probari potest. Que cum ita se habeant, obsecro te lector, ne laborem meum reprehensionem estimes antiquorum. In tabernaculum Dei offert unusquisque quod potest: alii aurum et argentum et lapides pretiosos, alii bissum et purpuram, coccum offerunt et iacinctum; nobiscum bene agitur, si obtulerimus pelles et caprarum pilos. Et tamen apostolus contemptibiliora nostra magis necessaria iudicat. Unde et tota illa tabernaculi pulchritudo et per singulas species ecclesie presentis futureque distinctio pellibus tegitur et ciliciis, ardoremque solis et iniuriam imbrium ea que viliora sunt prohibent. Lege ergo primum Samuhel et Malachim meum; meum, inquam, meum: quicquid enim crebrius vertendo et emendando sollicitius et didicimus et tenemus, nostrum est. Et cum intellexeris quod antea nesciebas, vel interpretem me estimato, si gratus es, vel parafrasten, si ingratus, quamquam mihi omnino conscius non sim mutasse me quippiam de hebraica veritate. Certe si incredulus es, lege grecos codices et latinos et confer cum his opusculis, et ubicumque inter se videris discrepare, interroga quemlibet Hebreorum, cui magis accommodare debeas fidem, et si nostra firmaverit, puto quod eum non estimes coniectorem, ut in eodem loco mecum similiter divinarit. Sed et vos famulas Christi rogo, que Domini discumbentis pretiosissimo fidei myro ungitis caput, que nequaquam Salvatorem queritis in sepulchro, quibus iam ad Patrem Christus ascendit, ut contra latrantes canes, qui adversum me rabido ore desevient et circumeunt civitatem atque in eo se doctos arbitrantur, si aliis detrahant, orationum vestrarum clipeos opponatis. Ego sciens humilitatem meam, illius semper sententie recordabor: Dixi custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam, cum consisteret peccator adversum me; obmutui et humiliatus sum et silui de bonis.

Explicit prologus. Incipiunt capitula .i. regum.

Quod filii Heli Ofni et Finees sacerdotes. Anna sterilis. Oratio Anne habendi filium. Canticum Anne. Samuhel in ministerio domus Dei delegatur a parentibus. Excessus filiorum Heli sacerdotis. Peccatum puerorum Heli sacerdotis. Item Anne ob benedictionem nati sunt tres filii. Adulterium filiorum Heli. Heli arguitur a Domino pro excessu filiorum. Mysterium Samuhel. Vocatur Samuhel a Domino tertio per visionem. Sermo Domini ad Samuhel in Silo. Prelii

um philistiim contra israel in quo arcam detulerunt sibi in auxilium. etiam ophni et finees sacerdotes mortui sunt. Archa domini capta est a philistiim in prelio. Sed ce-ciditque retrorsum cecidit heli sacerdos et mortuus est. Et arcam dei posuerunt contra simulachrum dagon propter quod percussit dominus omnes philisteos in posteriora propter insultationem. Alloquitur samuhel israelitas ut relinquant baalim et astaroth et serviant domino etiam orante eo liberati sunt a philisteis quibus intonuit dominus nec ultra valuerunt in diebus samuhel. Samuhel duos filios suos iudices israhel constituit: qui excesserunt quapropter petiit israel a samuhele constitui sibi regem quod displicuit domino. Iubente domino ius regis constituitur israheli a samuele. quorum filios in servitutem redigeret etiam et predia. In regnum constituitur saul. Ignorante samuhele deducitur saul a domino constituendus dux israheli. Primum bellum saul contra naas. Contemnentes aliquos ex populo iterum innovavit regnum saul samuhel in galgalis et penitet populum petisse sibi regem. Excessit saul offerens victimas. Audacissima cedes ionathan de philistiim. Penitet dominum fecisse saul regem et samuel orat. Testimonium prophete dicentis nolle dominum sacrificium sed obedientiam et penitet saul. Tamen nolente orare samuhele et avertente se ab eo tenuit summitatem pallii eius et scissum est et samuhel propheta manibus suis interfecit agag regem amalech. Spreto saul rege elegit dominus filium isai in regnum nomine david. et saul vexatur ab spiritu malo. Golias spurius insurgit contra israel quem extinguit david adiuvante domino principium belli eius. Ionathas filius saul et david ineunt fedus. Arreptus saul percutere voluit david lancea. Post arreptionem saul denuo prophetavit cum ceteris signum viri david et ionathan. David mutat regionem in qua panes propositionis acceptos ab achimelech sacerdote comedit. Refugit david ad achis regem geth. Fugit iterum in speluncam odollam ubi masse elegerunt eum principem sibi commendat etiam matrem et fratres suos regi moab. Arreptus a diabolo saul rex iussit doech servo suo. et interfecit sacerdotes hebreos xv. vestitos ephod lineo. et civitates eorum percussit in ore gladii. Consuluit david dominum secundo. si iuberet ei ut exiret contra philisteos in ceila et hortatur. et audiens saul. consurgit adversus david. Occurrit ionathan in silva ad confortandum david: quem incole terre prodiderunt ad saul. Mutavit locum latendi david in engaddi. quem secutus saul in spelunca ingressus ad secreta nature. abscidit david extremum clamidis eius. et non sensit. quem noluit tamen percutere metu domini. sed secutus post eum increpans ostendit ei scissuram clamidis. Testimonium quod contra saul arguendo dixit david. vere spiritum compunctus saul flevit. et professus iustiorem esse se david. Obitus samuhel prophete nabal quidem tondit oves. qui despicit servos david. sed abigail uxor eius cavit humilitate sua. Iterum saul post beneficium quod ei concessit david persequitur eum in ziph et tradidit eum dominus in manus david et noluit percutere eum. Iterum abscondit se david in regione philistinorum quatuor menses quem

desiit querere saul. Bellum achis contra israel. et de samuhel morte et saul abstulit magos de terra. Saul rex excidit querens phytonissam. Spiritus samuhel loquitur ad saul et predicit ei mortem suam et filiorum alio die venturam. Siceleth populi lapidare voluerunt david dolentes pro suis qui captivati erant spolia vero david dividit etiam hiis qui defecerunt et ceteris post latrunculos misit et dona senioribus iuda propinquis suis. Superatur israel a philistiim et interficiunt filios saul. et ipsum sagittis vulnerant et postmodum gladio incumbit: et armiger eius similiter. populus iabin secuti philistiim sustulerunt et corpus saul et filiorum eius et incenderunt igni. postmodum combusta sepelierunt. post hoc ieiunaverunt septem diebus.

Incipit liber primus malachim.

Fuit vir unus de ramatha sophim de monte ephraim. et nomen eius helchana filius ieroboam filii heliu. filii thau. filii suph ephrateus: et habuit duas uxores. Nomen uni anna: et nomen secunde fenenna. Fueruntque fenenne filii: anne autem non erant liberi. Et ascendit vir ille de civitate sua statutis diebus: ut adoraret et sacrificaret domino exercituum in silo. Erant autem ibi duo filii heli: ophni et finees sacerdotes domini. Venit ergo dies et immolavit elchana. Deditque fenenne uxori sue: et cunctis filiis eius et filiabus partes. Anne autem dedit partem unam tristis quia annam diligebat: dominus autem concluserat vulvam eius. Affligebat quoque eam emula eius et vehementer angebat: in tantum ut exprobraret quod conclusisset dominus vulvam eius. Sicque faciebat per singulos annos. Cum redeunte tempore ascenderent templum domini sic provocabat eam. Porro illa flebat: et non capiebat cibum. Dixit ergo ei helchana vir suus. Anna cur fles. et quare non comedis. et quam ob rem affligitur cor tuum? Numquid non ego melior sum tibi. quam decem filii? Surrexit autem anna postquam comederat in silo et biberat: et heli sacerdote sedente super sellam ante postes templi domini cum esset amaro animo, oravit dominum flens largiter. et votum vovit dicens. Domine exercituum. si respiciens videris afflictionem famule tue et recordatus mei fueris. nec oblitus ancille tue dederisque serve tue sexum virilem dabo eum domino omnes dies vite eius: et novacula non ascendet super caput eius. Factum est ergo cum illa multiplicaret preces coram domino ut heli observaret os eius. Porro anna loquebatur in corde suo. tantumque labia illius movebantur: et vox penitus non audiebatur. Estimavit ergo eam heli temulentam. Dixitque ei. Usquequo ebria eris? Digere paulisper vinum quo mades. Respondens anna: nequaquam inquit domine mi. Nam mulier infelix nimis ego sum: vinum et omne quod inebriare potest non bibi: sed effudi animam meam in conspectu domini. Ne reputes ancillam tuam quasi unam de filiabus belial: quia ex multitudine doloris et meroris mei locuta sum usque in presens. Tunc heli ait ei. Vade in pace et

et clamatur ad dominum tota nocte

[illegible] nabal [illegible]

Deus Israel det tibi petitionem quam rogasti eum. Et illa dixit: Utinam inveniat ancilla tua gratiam in oculis tuis. Et abiit mulier in viam suam et comedit, vultusque eius non sunt amplius in diversa mutati. Et surrexerunt mane et adoraverunt coram Domino, reversique sunt et venerunt in domum suam in Ramatha. Cognovit autem Elchana Annam uxorem suam, et recordatus est eius Dominus. Et factum est post circulum dierum concepit Anna et peperit filium, vocavitque nomen eius Samuhel, eo quod a Domino postulasset eum. Ascendit autem vir eius Elchana et omnis domus eius ut immolaret Domino hostiam sollempnem et votum suum. Et Anna non ascendit. Dixit enim viro suo: Non vadam donec ablactetur infans et ducam eum, et appareat ante conspectum Domini et maneat ibi iugiter. Et ait ei Helchana vir suus: Fac quod bonum tibi videtur, et mane donec ablactes eum. Precorque ut impleat Dominus verbum suum. Mansit ergo mulier et lactavit filium suum donec amoveret eum a lacte. Et adduxit eum secum postquam ablactaverat in vitulis tribus et tribus modiis farine et amphora vini, et adduxit eum in domum Domini Silo. Puer autem erat adhuc infantulus. Et immolaverunt vitulum et obtulerunt puerum Heli. Et ait Anna: Obsecro mi domine, vivit anima tua domine: ego sum mulier illa que steti coram te hic orans Dominum pro puero isto. Oravi et Dominus dedit petitionem meam quam postulavi eum. Idcirco et ego commodavi eum Domino cunctis diebus quibus fuit accommodatus Domino. Et adoraverunt ibi Dominum. Et oravit Anna

II

et ait: Exultavit cor meum in Domino, et exaltatum est cornu meum in Deo meo. Dilatatum est os meum super inimicos meos, quia letata sum in salutari tuo. Non est sanctus ut est Dominus, neque enim est alius extra te, et non est fortis sicut Deus noster. Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes. Recedant vetera de ore vestro, quia Deus scientiarum Dominus est, et ipsi preparantur cogitationes. Arcus fortium superatus est, et infirmi accincti sunt robore. Saturati prius pro panibus se locaverunt, et famelici saturati sunt, donec sterilis peperit plurimos, et que multos habebat filios infirmata est. Dominus mortificat et vivificat, deducit ad inferos et reducit. Dominus pauperem facit et ditat, humiliat et sublimat. Suscitat de pulvere egenum et de stercore elevat pauperem, ut sedeat cum principibus et solium glorie teneat. Domini enim sunt cardines terre, et posuit super eos orbem. Pedes sanctorum suorum servabit, et impii in tenebris conticescent, quia non in fortitudine sua roborabitur vir. Dominum formidabunt adversarii eius, et super ipsos in celis tonabit. Dominus iudicabit fines terre, et dabit imperium regi suo et sublimabit cornu christi sui. Et abiit Elchana Ramatha in domum suam. Puer autem erat minister in conspectu Domini ante faciem Heli sacerdotis. Porro filii Heli filii Belial, nescientes Dominum neque officium sacerdotum ad populum. Sed quicumque immolasset victimam, veniebat puer sacerdotis dum coquerentur carnes, et habebat fuscinulam tridentem in manu sua, et mittebat eam in lebetem vel in caldariam aut in ollam sive in caccabum, et omne quod levabat fuscinula tollebat sacerdos sibi. Sic faciebant universo Israheli venienti in Silo. Etiam antequam adolerent adipem, veniebat puer sacerdotis et dicebat immolanti: Da mihi carnem ut coquam sacerdoti; non enim accipiam a te carnem coctam sed crudam. Dicebatque illi immolans: Incendatur primum iuxta morem hodie adeps, et tolle tibi quantumcumque desiderat anima tua. Qui respondens aiebat ei: Nequaquam; nunc enim dabis, alioquin tollam vi. Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino, quia detrahebant homines sacrificio Domini. Samuel autem ministrabat ante faciem Domini puer accinctus ephod lineo. Et tunicam parvam faciebat ei mater sua, quam afferebat statutis diebus, ascendens cum viro suo ut immolaret hostiam sollempnem. Et benedixit Heli Elchane et uxori eius, dixitque ei: Reddat Dominus tibi semen de muliere hac pro fenore quod commodasti Domino. Et abierunt in locum suum. Visitavit ergo Dominus Annam, et concepit et peperit tres filios et duas filias. Et magnificatus est puer Samuel apud Dominum. Heli autem erat senex valde, et audivit omnia que faciebant filii sui universo Israeli, et quomodo dormiebant cum mulieribus que observabant ad ostium tabernaculi, et dixit eis: Quare facitis res huiuscemodi quas ego audio, res pessimas ab omni populo? Nolite filii mi. Non enim est bona fama quam ego audio, ut transgredi faciatis populum Domini. Si peccaverit vir in virum, placari ei potest Deus. Si autem in Dominum peccaverit vir, quis orabit pro eo? Et non audierunt vocem patris sui, quia voluit Dominus occidere eos. Puer autem Samuhel proficiebat atque crescebat et placebat tam Deo quam hominibus. Venit autem vir Dei ad Heli et ait ad eum: Hec dicit Dominus: Numquid non aperte revelatus sum domui patris tui cum essent in Egypto in domo Pharaonis, et elegi eum ex omnibus tribubus Israel mihi in sacerdotem ut ascenderet ad altare meum et adoleret mihi incensum et portaret ephod coram me, et dedi domui patris tui omnia de sacrificiis filiorum Israel? Quare calce abicitis victimam meam et munera mea que precepi ut offerrentur in templo, et magis honorasti filios tuos quam me, ut comederetis primitias omnis sacrificii Israel populi mei? Propterea ait Dominus Deus Israel: Loquens locutus sum ut domus tua et domus patris tui ministraret in conspectu meo usque in sempiternum. Nunc autem dicit Dominus: Absit hoc a me; sed quicumque glorificaverit me glorificabo eum; qui autem contempnunt me erunt ignobiles. Ecce dies veniunt, et precidam brachium tuum et brachium domus patris tui, ut non sit senex in domo tua. Et videbis emulum tuum in templo in universis prosperis Israel, et non erit senex in domo tua omnibus diebus. Verumptamen non auferam penitus virum ex te ab altari meo, sed ut deficiant oculi tui et tabescat anima tua, et pars magna domus tue morietur cum ad virilem etatem venerit. Hoc autem erit tibi signum quod venturum est duobus filiis tuis Ophni et Finees: In die una morientur ambo. Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem, qui iuxta cor meum et animam meam faciat, et edificabo ei domum fidelem, et ambulabit coram christo meo cunctis diebus. Futurum est autem ut quicumque remanserit in domo tua veniat ut oretur pro eo, et offerat nummum argenteum et tortam panis, dicatque: Dimitte me obsecro ad unam partem sacerdotalem ut comedam buccellam panis.

III

Puer

autem samuel ministrabat domino coram heli: et sermo domini erat preciosus in diebus illis: non erat visio manifesta.

III Factum est ergo in die quadam heli iacebat in loco suo: et oculi eius caligaverant nec poterat videre lucernam dei antequam extingueretur. Samuhel autem dormiebat in templo domini ubi erat archa dei. Et vocavit dominus samuelem. Qui respondens ait. Ecce ego. Et cucurrit ad heli et dixit ei. Ecce ego. Vocasti enim me. Qui dixit. Non vocavi. Revertere et dormi. Et abiit et dormivit. Et adiecit dominus vocare rursum samuhelem. Consurgensque samuhel abiit ad heli et dixit. Ecce ego: quia vocasti me. Qui respondit. Non vocavi te fili mi. Revertere et dormi. Porro samuel necdum sciebat dominum: neque revelatus fuerat ei sermo domini. Et adiecit dominus et vocavit samuhel adhuc tertio. Qui consurgens abiit ad heli et dixit. Ecce ego: quia vocasti me. Intellexit igitur heli quia dominus vocasset puerum: et ait ad samuhelem. Vade et dormi: et si deinceps vocaverit te: dices. Loquere domine: quia audit servus tuus. Abiit ergo samuel et dormivit in loco suo. Et venit dominus et stetit: et vocavit sicut vocaverat secundo samuel samuel. Et ait samuel. Loquere domine quia audit servus tuus. Et dixit dominus ad samuhel. Ecce ego facio verbum in israel: quod quicumque audierit tinnient ambe aures eius. In die illo suscitabo adversum heli omnia que locutus sum super domum eius. Incipiam et complebo. Predixi enim ei: quod iudicaturus essem domum eius in eternum propter iniquitatem eo quod noverat indigne agere filios suos: et non corripuerit eos. Idcirco iuravi domui heli quod non expietur iniquitas domus eius victimis et muneribus usque in eternum. Dormivit autem samuel usque mane. Aperuitque ostia domus domini: et samuhel timebat indicare visionem heli. Vocavit ergo heli samuelem et dixit. Samuhel fili mi. Qui respondens ait. Presto sum. Et interrogavit eum. Quis est sermo quem locutus est ad te? Oro te ne celaveris me. Hec faciat tibi deus et hec addat: si absconderis a me sermonem ex omnibus verbis que dicta sunt tibi. Indicavit itaque ei samuel universos sermones: et non abscondit ab eo. Et ille respondit. Dominus est. Quod bonum est in oculis suis faciat. Crevit autem samuhel et dominus erat cum eo: et non cecidit ex omnibus verbis eius in terram. Et cognovit universus israel a dan usque bersabee: quod fidelis samuel propheta esset domini. Et addidit dominus ut appareret in silo: quoniam revelatus fuerat dominus samuheli in silo iuxta verbum domini. Et evenit sermo samuhelis universo israheli.

IIII Et factum est in diebus illis convenerunt philistiim in pugnam. Egressus est namque israel obviam philistiim in prelium: et castrametatus est iuxta lapidem adiutorii. Initio autem certamine terga vertit israel philistiis: et cesa sunt in illo certamine passim per agros quasi quattuor milia virorum. Et reversus est populus ad castra. Dixeruntque maiores natu de israel. Quare percussit nos dominus hodie coram philistiim? Afferamus ad nos de silo archam federis domini: et veniat in medium nostri: ut salvet nos de manu inimicorum nostrorum. Misit ergo populus in sylo: et tulerunt inde archam federis domini exercituum sedentis super cherubyn. Erantque duo filii heli cum archa federis domini: ophni et finees. Cumque venisset archa federis domini in castra: vociferatus est omnis israel clamore grandi: et personuit terra. Et audierunt philistiim vocem clamoris: dixeruntque. Quenam hec vox clamoris magni in castris hebreorum? Et cognoverunt quod archa domini venisset in castra. Timueruntque philistiim dicentes. Venit deus in castra: et ingemuerunt dicentes. Ve nobis: non enim fuit tanta exultatio heri et nudius tertius. Ve nobis: quis nos salvabit de manu deorum sublimium istorum? Hii sunt dii qui percusserunt egyptum omni plaga in deserto. Confortamini et estote viri philistiim: ne serviatis hebreis sicut et illi servierunt vobis. Confortamini et bellate. Pugnaverunt ergo philistiim: et cesus est israel. Et fugit unusquisque in tabernaculum suum. Et facta est plaga magna nimis: et ceciderunt de israel triginta milia peditum: et archa dei capta est. Duo quoque filii heli mortui sunt: ophni et finees. Currens autem vir de beniamin ex acie: venit in silo in die illa scissa veste et conspersus pulvere caput. Cumque ille venisset: heli sedebat super sellam contra viam expectans. Erat enim cor eius pavens pro archa domini. Vir autem ille postquam ingressus est nuntiavit urbi: et ululavit omnis civitas. Et audivit heli sonitum clamoris: dixitque. Quis est hic sonitus tumultus huius? At ille festinavit: et venit: et nuntiavit heli. Heli autem erat nonaginta et octo annorum: et oculi eius caligaverant et videre non poterat. Et dixit ad heli. Ego sum qui veni de prelio: et ego qui de acie fugi hodie. Cui ille ait. Quid actum est fili mi? Respondens autem ille qui nuntiabat. Fugit inquit israel coram philistiim: et ruina magna facta est in populo. Insuper et duo filii tui mortui sunt ophni et finees: et archa dei capta est. Cumque ille nominasset archam dei: cecidit de sella retrorsum iuxta ostium: et fractis cervicibus mortuus est. Senex enim erat vir et grandevus: et ipse iudicavit israel quadraginta annis. Nurus autem eius uxor finees pregnans erat: vicinaque partui. Et audito nuntio quod capta esset archa dei: et mortuus esset socer suus et vir suus: incurvavit se et peperit. Irruerant enim in eam dolores subiti. In ipso autem momento mortis eius dixerunt ei que stabant circa eam. Ne timeas: quia filium peperisti. Que non respondit eis: neque animadvertit. Et vocavit puerum hichabod dicens. Translata est gloria de israel: eo quod capta esset archa dei.

V Philistiim autem tulerunt archam dei et asportaverunt eam a lapide adiutorii in azotum. Tuleruntque philistiim archam dei: et intulerunt eam in templum dagon: et statuerunt eam iuxta dagon. Cumque surrexissent diluculo azotii altera die: ecce dagon iacebat pronus in terram ante archam domini. Et tulerunt dagon: et restituerunt eum in locum suum. Rursumque mane die altera consurgentes: invenerunt dagon iacentem super faciem suam in terram coram archa domini. Caput autem dagon et due palme manuum eius abscise erant super limen. Porro dagon truncus solus remanserat in loco suo. Propter hanc causam non calcant sacerdotes dagon et omnes qui ingrediuntur templum eius super limen dagon in azoto usque in hodiernum diem. Aggravata est autem manus domini super azotios: et demolitus est eos: et ebullierunt ville et agri in medio regionis illius: et nati sunt mures: et facta est confusio mortis magna in civitate. Et percussit in secretiori parte natium azotum et fines eius. Videntes autem viri azoti huiuscemodi plagam: dixerunt. Non maneat

Dormi

porro philistiim venerunt in afech: et instraxerunt aciem contra israel

arca dei israel apud nos: quoniam dura est manus eius super nos et super dagon deum nostrum. Et mittentes congregaverunt omnes satrapas philistinorum ad se et dixerunt. Quid faciemus de arca dei israel? Responderuntque gethei. Circumducatur arca dei israel. Et circumduxerunt archam dei israel. Illis autem circumducentibus eam: fiebat manus domini per singulas civitates interfectionis magne nimis. Et percutiebat viros uniuscuiusque urbis a parvo usque ad maiorem: et computrescebant prominentes extales eorum. Inieruntque gethei consilium: et fecerunt sibi sedes pelliceas. Miserunt ergo archam dei in accharon. Cumque venisset archa dei in accharon: exclamaverunt accaronite dicentes. Adduxerunt ad nos archam dei israel: ut interficiat nos et populum nostrum. Miserunt itaque et congregaverunt omnes satrapas philistinorum. Qui dixerunt. Dimittite archam dei israel: et revertatur in locum suum: ut non interficiat nos cum populo nostro. Fiebat enim pavor mortis in singulis urbibus: et gravissima valde manus domini. Viri quoque qui mortui non fuerant percutiebantur in secretiori parte natium: et ascendebat ululatus uniuscuiusque civitatis in celum.

VI

Fuit ergo archa domini in regione philistinorum VII mensibus. Et vocaverunt philistiim sacerdotes et divinos dicentes. Quid faciemus de archa dei? Indicate nobis quomodo remittamus eam in locum suum. Qui dixerunt. Si remittitis archam dei israel: nolite dimittere eam vacuam: sed quod debetis reddite ei pro peccato: et tunc curabimini: et scietis quare non recedat manus eius a vobis. Qui dixerunt. Quid est quod pro delicto reddere debeamus ei? Responderuntque illi. Iuxta numerum provinciarum philistiim quinque anos aureos facietis: et quinque mures aureos: quia plaga una fuit omnibus vobis et satrapis vestris. Facietisque similitudines anorum vestrorum: et similitudines murium qui demoliti sunt terram: et dabitis deo israel gloriam si forte relevet manum suam a vobis: et a diis vestris et a terra vestra. Quare gravatis corda vestra: sicut adgravavit egiptus et pharao cor suum? Nonne postquam percussus est: tunc dimisit eos: et abierunt? Nunc ergo arripite et facite plaustrum novum unum: et duas vaccas fetas quibus non est impositum iugum iungite in plaustro: et recludite vitulos earum domi. Tolletisque archam domini et ponetis in plaustro: et vasa aurea que exsolvistis ei pro delicto ponetis in capsella ad latus eius: et dimittite eam ut vadat. Et aspicietis. Et siquidem per viam finium suorum ascenderit contra bethsamis: ipse fecit nobis malum hoc grande. Sin autem minime: sciemus quia nequaquam manus eius tetigit nos: sed casu accidit. Fecerunt ergo illi hoc modo. Et tollentes duas vaccas que lactabant vitulos iunxerunt ad plaustrum: vitulosque earum concluserunt domi. Et posuerunt archam dei super plaustrum et capsellam que habebat mures aureos et similitudinem anorum. Ibant autem in directum vacce per viam que ducit bethsames: et iter unum gradiebantur pergentes et mugientes: et non declinabant neque ad dexteram neque ad sinistram. Sed et satrape philistinorum sequebantur usque ad terminos bethsames. Porro bethsamite metebant triticum in valle: et elevantes oculos suos viderunt archam: et gavisi sunt cum vidissent. Et plaustrum venit in agrum iosue bethsamitae: et stetit ibi. Erat autem ibi lapis magnus: et conciderunt ligna plaustri vaccasque imposuerunt super ea holocaustum domino. Levite autem deposuerunt archam dei et capsellam que erat iuxta eam in qua erant vasa aurea: et posuerunt super lapidem grandem. Viri autem bethsamitae obtulerunt holocausta: et immolaverunt victimas in die illa domino. Et quinque satrape philistiim viderunt: et reversi sunt in accharon in die illa. Hii sunt autem ani aurei quos reddiderunt philistiim pro delicto domino: azotus unum: gaza unum: ascalon unum: geth unum: accaron unum. Et mures aureos secundum numerum urbium philistiim quinque provinciarum ab urbe murata usque ad villam que erat absque muro: et usque ad abel magnum: super quem posuerunt archam domini que erat in illa die in agro iosue bethsamitis. Percussit autem de viris bethsamitibus eo quod vidissent archam domini: et percussit de populo LXX viros et L milia plebis. Luxitque populus: eo quod percussisset dominus plebem plaga magna. Et dixerunt viri bethsamitae. Quis poterit stare in conspectu domini dei sancti huius? et ad quem ascendet a nobis? Miseruntque nuntios ad habitatores cariathiarim dicentes. Reduxerunt philistiim archam domini. Descendite: et reducite eam ad vos.

VII

Venerunt ergo viri cariathiarim et reduxerunt archam domini: et intulerunt eam in domum aminadab in gabaa. Eleazarum autem filium eius sanctificaverunt: ut custodiret archam domini. Et factum est ex qua die mansit archa domini in cariathiarim multiplicati sunt dies. Erat quippe iam annus vicesimus: et requievit omnis domus israel post dominum. Ait autem samuel ad universam domum israel dicens. Si in toto corde vestro revertimini ad dominum: auferte deos alienos de medio vestri et astaroth: et preparate corda vestra domino et servite illi soli: et eruet vos de manu philistiim. Abstulerunt ergo filii israel baalim et astaroth: et servierunt domino soli. Dixit autem samuhel. Congregate universum israel in masphath: ut orem pro vobis dominum. Et convenerunt in masphath: hauseruntque aquam et effuderunt in conspectu domini: et ieiunaverunt die illa: et dixerunt. Peccavimus domino. Iudicavitque samuhel filios israel in masphath. Et audierunt philistiim quod congregati essent filii israel in masphath: et ascenderunt satrape philistinorum ad israel. Quod cum audissent filii israel: timuerunt a facie philistinorum. Dixeruntque ad samuhelem. Ne cesses clamare pro nobis ad dominum deum nostrum ut salvet nos de manu philistinorum. Tulit autem samuhel agnum lactentem: et obtulit illum holocaustum integrum domino. Et clamavit samuel ad dominum pro israel: et exaudivit eum dominus. Factum est ergo cum samuel offerret holocaustum: philistiim inierunt prelium contra israel. Intonuit autem dominus fragore magno in die illa super philistiim: et terruit eos: et cesi sunt a filiis israel. Egressique filii israel de masphath persecuti sunt philisteos: et percusserunt eos usque ad locum qui erat subter bethchar. Tulit autem samuhel lapidem unum et posuit eum inter masphath et inter sen: et vocavit nomen eius lapis adiutorii. Dixitque. Huc usque auxiliatus est nobis dominus. Et humiliati sunt philistiim: nec apposuerunt ultra ut venirent in terminos israel. Facta est autem manus domini super philisteos cunctis diebus samuhel. Et reddite sunt urbes

corda

quas tulerant philistiim ab israhel ab accaron usque
geth et terminos suos. Liberavitque dominus israhel de manu phi
listinorum. Eratque pax inter israhel et amorreum. Iudicabat
quoque samuel israhel cunctis diebus vite sue: et ibat
per singulos annos circuiens bethel et galgal et mas
fath, et iudicabat israhelem in supradictis locis. Rever
tebaturque in ramatha. Ibi enim erat domus eius:
et ibi iudicabat israhelem. Etiam edificavit ibi alta

VIII viii

re domino. Factum est autem cum senuisset samuel: posuit
filios suos iudices israhel. Fuitque nomen filii eius primogeniti
iohel: et nomen secundi abia: iudicum in bersabee. Et non am
bulaverunt filii eius in viis eius. sed declinaverunt post
avaritiam: acceperuntque munera et perverterunt iudi
cium. Congregati ergo universi maiores natu israhel ve
nerunt ad samuhel in ramatha. dixeruntque ei. Ecce
tu senuisti, et filii tui non ambulant in viis tuis. Con
stitue nobis regem ut iudicet nos: sicut universe habent
nationes. Displicuitque sermo in oculis samuelis: eo quod
dixissent da nobis regem: ut iudicet nos. Et oravit sa
muel ad dominum. Dixit autem dominus ad samuelem. Audi
vocem populi in omnibus que loquuntur tibi. Non enim te
abiecerunt sed me: ne regnem super eos. Iuxta omnia
opera sua que fecerunt a die qua eduxi eos de egypto
usque ad diem hanc: sicut dereliquerunt me et servierunt diis
alienis. sic faciunt etiam tibi. Nunc ergo audi vocem
eorum. Verumtamen contestare eos: et predic eis ius re
gis qui regnaturus est super eos. Dixit itaque samuel
omnia verba domini ad populum: qui petierat a se regem et ait.

Ius

Hoc erit ius regis: qui imperaturus est vobis. Filios vestros
tollet et ponet in curribus suis. facietque sibi equites et
precursores quadrigarum suarum. Et constituet sibi tribu
nos et centuriones: et aratores agrorum suorum et messores
segetum: et fabros armorum et curruum suorum. Filias quoque
vestras: faciet sibi unguentarias et focarias et panificas.
Agros quoque vestros et vineas et oliveta optima tollet:
et dabit servis suis. Sed et segetes vestras et vinearum reditus
addecimabit: ut det eunuchis et famulis suis. Ser
vos etiam vestros et ancillas et iuvenes optimos et asinos au
feret et ponet in opere suo. Greges vestros addecimabit:
vosque eritis ei servi. Et clamabitis in die illa a facie re
gis vestri quem elegistis vobis: et non exaudiet vos dominus in
die illa. Noluit autem populus audire vocem samuhelis: sed di
xerunt. Nequaquam. Rex enim erit super nos: et erimus
nos quoque sicut omnes gentes: et iudicabit nos rex noster.
Et egredietur ante nos: et pugnabit bella nostra pro nobis.
Et audivit samuhel omnia verba populi: et locutus est ea in
auribus domini. Dixit autem dominus ad samuelem. Audi vocem eorum:
et constitue super eos regem. Et ait samuhel ad viros

IX

israhel. Vadat unusquisque in civitatem suam. Et erat vir
de beniamin nomine cis filius abihel. filii seor. filii
bechoreth. filii iasia. filii viri iemini fortis robore: et
erat ei filius vocabulo saul electus et bonus. et non erat vir
de filiis israhel melior illo. Ab humero et sursum emine
bat super omnem populum. Perierant autem asine cis patris
saul: et dixit cis ad saul filium suum. Tolle tecum unum
de pueris: et consurgens vade et quere asinas. Qui cum
transissent per montem ephraim et per terram salisa: et non
invenissent transierunt et per terram salim: et non invenerunt, sed et per terram
iemini: et minime repperierunt. Cum autem venissent in terram
suph: dixit saul ad puerum suum qui erat cum eo. Ve
ni et revertamur: ne forte dimiserit pater meus asinas et sol
licitus sit pro nobis. Qui ait ei. Ecce est vir dei in civitate
hac: vir nobilis. Omne quod loquitur: absque ambiguitate
venit. Nunc ergo eamus illuc: si forte indicet nobis de
via nostra propter quam venimus. Dixitque saul ad puerum
suum. Ecce ibimus. Quid feremus ad virum? Panis defe
cit in sitarciis nostris: et sportulam non habemus ut demus ho
mini dei: nec quicquam aliud. Rursum puer respondit
sauli: et ait. Ecce inventa est in manu mea: quarta pars
stateris argenti. Demus homini dei: ut indicet nobis
viam nostram. Olim in israhel sic loquebatur: unusquisque vadens
consulere deum. Venite et eamus ad videntem. Qui enim
propheta dicitur hodie: vocabatur olim videns. Et dixit sa
ul ad puerum suum. Optimus sermo tuus. Veni eamus.
Et ierunt in civitatem: in qua erat vir dei. Cumque as
cenderent clivum civitatis invenerunt puellas egredientes
ad hauriendam aquam et dixerunt eis. Num hic est videns?
Que respondentes: dixerunt illis. Hic est. Ecce ante te.
Festina nunc. Hodie enim venit in civitatem: quia hodie sa
crificium est populi in excelso. Ingredientes urbem statim inve
nietis eum antequam ascendat excelsum ad vescendum.
Neque enim comesturus est populus donec veniat: quia ipse
benedicet hostiam et deinceps comedent qui vocati sunt.
Nunc ergo conscendite: quia hodie reperietis eum. Et ascen
derunt in civitatem. Cumque illi ambularent in medio
urbis. apparuit samuhel egrediens obviam eis: ut as
cenderet in excelsum. Dominus autem revelaverat auriculam
samuhelis ante unam diem quam veniret saul dicens.
Hac ipsa que nunc est hora: cras mittam ad te virum de
terra beniamin: et unges eum ducem super populum meum
israhel. Et salvabit populum meum israhel de manu philistinorum:
quia respexi populum meum. Venit enim clamor eorum ad
me. Cumque aspexisset samuhel saulem: dominus ait ei. Ec
ce vir quem dixeram tibi. Iste dominabitur populo meo. Acces
sit autem saul ad samuelem in medio porte: et ait. Indi
ca oro mihi: ubi domus est videntis. Et respondit samuhel
sauli dicens. Ego sum videns. Ascende ante me in excel
sum: ut comedas mecum hodie: et dimittam te mane:
et omnia que sunt in corde tuo indicabo tibi. Et de asinis quas perdi
disti nudiustertius ne sollicitus sis: quia invente sunt. Et
cuius erunt optima queque israhel: Nonne tibi et omni domui
patris tui? Respondens autem saul ait. Numquid non filius
iemini ego sum: de minima tribu israhel, et cognatio
mea novissima inter omnes familias de tribu beniamin?
Quare ergo locutus es mihi sermonem istum? Assumens itaque
samuel saulem et puerum eius introduxit eos in triclinium.
et dedit eis locum in capite eorum qui fuerant invitati.
Erant enim quasi triginta viri. Dixitque samuel coco. Da par
tem quam dedi tibi et precepi tibi ut reponeres seorsum apud
te. Levavit autem cocus armum: et posuit ante saul. Dixitque

D

Samuheli. Ecce quod remansit pone ante te et comede quia de industria servatum est tibi quando populum vocavi. Et comedit Saul cum Samuhele in die illa. Et descenderunt de excelso in oppidum et locutus est cum Saul in solario. Stravitque Saul in solario et dormivit. Cumque mane surrexissent et iam elucesceret vocavit Samuel Saulem in solario dicens: Surge ut dimittam te. Et surrexit Saul. Egressique sunt ambo ipse videlicet et Samuel. Cumque descenderent in extrema parte civitatis Samuel dixit ad Saul: Dic puero ut antecedat nos et transeat. Tu autem subsiste paulisper ut indicem tibi verbum Domini.

X

Tulit autem Samuel lenticulam olei et effudit super caput eius et deosculatus eum ait: Ecce unxit te Dominus super hereditatem suam in principem, et liberabis populum eius de manibus inimicorum eius qui in circuitu eius sunt. Et hoc tibi signum quia unxit te Dominus in principem. Cum abieris hodie a me, invenies duos viros iuxta sepulchrum Rachel in finibus Beniamin meridie dicentque tibi: Inventae sunt asinae ad quas ieras perquirendas, et intermissis pater tuus asinis sollicitus est pro vobis et dicit: Quid faciam de filio meo? Cumque abieris inde et ultra transieris et veneris ad quercum Thabor, invenient te ibi tres viri ascendentes ad Deum in Bethel, unus portans tres hedos et alius tres tortas panis et alius portans lagunculam vini. Cumque te salutaverint, dabunt tibi duos panes et accipies de manu eorum. Post haec venies in collem Domini ubi est statio Philisthinorum, et cum ingressus fueris ibi urbem obviam habebis gregem prophetarum descendentium de excelso et ante eos psalterium et tympanum et tibiam et citharam ipsosque prophetantes. Et insiliet in te spiritus Domini et prophetabis cum eis et mutaberis in virum alium. Quando ergo evenerint signa haec omnia tibi, fac quaecumque invenerit manus tua quia Dominus tecum est. Et descendes ante me in Galgala. Ego quippe descendam ad te ut offeras oblationem et immoles victimas pacificas. Septem diebus expectabis donec veniam ad te et ostendam tibi quid facias. Itaque cum avertisset humerum suum ut abiret a Samuhele, immutavit ei Deus cor aliud, et venerunt omnia signa haec in die illa. Veneruntque ad supradictum collem, et ecce cuneus prophetarum obvius ei, et insiluit super eum spiritus Domini et prophetavit in medio eorum. Videntes autem omnes qui noverant eum heri et nudiustertius quod esset cum prophetis et prophetaret, dixerunt ad invicem: Quaenam res accidit filio Cis? Num et Saul inter prophetas? Respondítque alius ad alterum dicens: Et quis pater eorum? Propterea versum est in proverbium: Num et Saul inter prophetas? Cessavit autem prophetare et venit ad excelsum. Dixit patruus Saul ad eum et ad puerum eius: Quo abistis? Qui responderunt: Quaerere asinas. Quas cum non repperissemus venimus ad Samuhelem. Et dixit ei patruus suus: Indica mihi quid dixerit tibi Samuel. Et ait Saul ad patruum suum: Indicavit nobis quia inventae essent asinae. De sermone autem regni non indicavit ei quem locutus illi fuerat Samuel. Et convocavit Samuel populum ad Dominum in Maspha et ait ad filios Israhel: Haec dicit Dominus Deus Israhel: Ego eduxi Israhel de Aegypto et erui vos de manu Aegyptiorum et de manu omnium regum qui affligebant vos. Vos autem hodie proiecistis Deum vestrum qui solus salvavit vos de universis malis et tribulationibus vestris, et dixistis: Nequaquam, sed regem constitue super nos. Nunc ergo state coram Domino per tribus vestras et per familias. Et applicuit Samuel omnes tribus Israhel, et cecidit sors tribus Beniamin. Et applicuit tribum Beniamin et cognationes eius, et cecidit cognatio Metri, et pervenit usque ad Saul filium Cis. Quaesierunt ergo eum et non est inventus. Et consuluerunt post haec Dominum utrumnam venturus esset illuc. Responditque Dominus: Ecce absconditus est domi. Cucurrerunt itaque et tulerunt eum inde. Stetitque in medio populi, et altior fuit universo populo ab humero et sursum. Et ait Samuhel ad universum populum: Certe videtis quem elegit Dominus, quoniam non sit similis ei in omni populo. Et clamavit cunctus populus et ait: Vivat rex. Locutus est autem Samuel ad populum legem regni et scripsit in libro et reposuit coram Domino. Et dimisit Samuel omnem populum singulos in domum suam. Sed et Saul abiit in domum suam in Gabaath, et abiit cum eo pars exercitus quorum tetigerat Deus corda. Filii vero Belial dixerunt: Num salvare nos poterit iste? Et despexerunt eum et non obtulerunt ei munera. Ille vero dissimulabat se audire.

XI

Ascendit autem Naas Ammanites et pugnare coepit adversus Iabes Galaad. [Dixeruntque omnes viri Iabes ad Naas:] Habeto nos foederatos et serviemus tibi. Et respondit ad eos Naas Ammanites: In hoc feriam vobiscum foedus ut eruam omnium vestrum oculos dextros ponamque vos opprobrium in universo Israhel. Et dixerunt ad eum seniores Iabes: Concede nobis septem dies ut mittamus nuntios in universos terminos Israhel. Et si non fuerit qui defendat nos, egrediemur ad te. Venerunt ergo nuntii in Gabaath Saulis et locuti sunt verba audiente populo, et levavit omnis populus vocem suam et flevit. Et ecce Saul veniebat sequens boves de agro et ait: Quid habet populus quod plorat? Et narraverunt ei verba virorum Iabes. Et insilivit spiritus Domini in Saul cum audisset verba haec, et iratus est furor eius nimis. Et assumens utrumque bovem concidit in frusta misitque in omnes terminos Israhel per manum nuntiorum dicens: Quicumque non exierit secutusque fuerit Saul et Samuel, sic fiet bubus eius. Invasit ergo timor Domini populum et egressi sunt quasi vir unus. Et recensuit eos in Bezech. Fueruntque filiorum Israhel trecenta milia, virorum autem Iuda triginta milia. Et dixerunt nuntiis qui venerant: Sic dicetis viris qui sunt in Iabes Galaad: Cras erit vobis salus cum incaluerit sol. Venerunt ergo nuntii et adnuntiaverunt viris Iabes, qui laetati sunt. Et dixerunt: Mane exibimus ad vos et facietis nobis omne quod placuerit vobis. Et factum est cum venisset dies crastinus, constituit Saul populum in tres partes. Et ingressus est media castra in vigilia matutina et percussit Ammon usque dum incalesceret dies. Reliqui autem dispersi sunt ita ut non relinquerentur in eis duo pariter. Et ait populus ad Samuhelem: Quis est iste qui dixit: Saul non regnabit super nos? Date viros et interficiemus eos. Et ait Saul: Non occidetur quisquam in die hac, quia hodie fecit Dominus salutem in Israhel. Dixit autem Samuhel ad populum: Venite et eamus in Galgala et innovemus ibi regem. Et perrexit omnis populus in Galgala et fecerunt ibi regem Saul coram Domino in Galgala et immolaverunt ibi victimas pacificas coram Domino. Et laetatus est ibi Sa-

Marginalia: quid dixerit tibi Samuel — sors — dixeruntque omnes viri Iabes ad Naas — boves

XII

ut et cuncti viri israel nimis. Dixit autem samuhel ad universum israel. Ecce audivi vocem vestram iuxta omnia que locuti estis ad me: et constitui super vos regem: et nunc rex graditur ante vos. Ego autem senui et incanui. Porro filii mei vobiscum sunt. Itaque conversatus coram vobis ab adolescentia mea usque in diem hanc. Ecce presto sum. Loquimini de me coram domino et coram christo eius: utrum bovem cuiusquam tulerim an asinum: si quempiam calumpniatus sum: si oppressi aliquem. si de manu cuiusquam munus accepi: et contempnam illud hodie restituamque vobis. Et dixerunt. Non es calumpniatus nos: neque oppressisti. neque tulisti de manu alicuius quippiam. Dixitque ad eos. Testis est dominus adversum vos et testis christus eius in die hac: quia non inveneritis in manu mea quippiam. Et dixerunt. Testis. Et ait samuel ad populum. Dominus qui fecit moysen et aaron: et eduxit patres nostros de terra egypti. Nunc ergo state: ut iudicio contendam adversum vos coram domino de omnibus misericordiis domini quas fecit vobis cum et patribus vestris: quomodo ingressus est iacob in egyptum: et clamaverunt patres vestri ad dominum. Et misit dominus moysen et aaron: et eduxit patres vestros ex egypto et collocavit eos in loco hoc: qui obliti sunt domini dei sui. Et tradidit eos in manus sisare magistri milicie asor: et in manu philistinorum: et in manu regis moab. et pugnaverunt adversum eos. Postea autem clamaverunt ad dominum et dixerunt. Peccavimus: quia dereliquimus dominum: et servivimus baalim et astaroth. Nunc ergo erue nos de manu inimicorum nostrorum: et serviemus tibi. Et misit dominus ierobaal. et bedam. et iepte. et samuel: et eruit vos de manu inimicorum vestrorum per circuitum: et habitastis confidenter. Videntes autem quod naas rex filiorum ammon venisset adversum vos: dixistis michi. Nequaquam: sed rex imperabit nobis: cum dominus deus vester regnaret in vobis. Nunc ergo presto est rex vester: quem elegistis et petistis. Ecce dedit dominus vobis regem. Si timueritis dominum et servieritis ei: et audieritis vocem eius: et non exasperaveritis os domini: eritis et vos et rex qui imperat vobis sequentes dominum deum vestrum. Si autem non audieritis vocem domini: sed exasperaveritis sermones eius: erit manus domini super vos et super patres vestros. Sed et nunc state et videte rem istam grandem: quam facturus est dominus in conspectu vestro. Numquid non messis tritici est hodie? Invocabo dominum et dabit voces et pluvias: et scietis et videbitis quia grande malum feceritis in conspectu domini petentes super vos regem. Et clamavit samuhel ad dominum: et dedit dominus voces et pluvias in die illa. Et timuit omnis populus nimis dominum et samuelem. Dixitque universus populus ad samuelem. Ora pro servis tuis ad dominum deum tuum: ut non moriamur. Addidimus enim universis peccatis nostris malum: ut peteremus nobis regem. Dixit autem samuel ad populum. Nolite timere. Vos fecistis universum malum hoc. Verumptamen nolite recedere a tergo domini: et servite domino in omni corde vestro. Et nolite declinare post vana que non proderunt vobis: neque eruent vos: quia vana sunt: et non derelinquet dominus populum suum propter nomen suum magnum: quia iuravit dominus facere vos sibi populum. Absit autem a me hoc peccatum in domino: ut cessem orare pro vobis: et docebo vos viam bonam et rectam. Igitur timete dominum et servite ei in veritate et ex toto corde vestro. Vidistis enim magnifica que in vobis gesserit. Quod si perseveraveritis in malicia: et vos et rex vester pariter peribitis.

XIII

Filius unius anni erat saul: cum regnare cepisset. Duobus autem annis regnavit super israel. Et elegit sibi saul tria milia de israel: et erant cum saul duo milia in machmas: et in monte bethel: mille autem cum ionatha in gabaath beniamin. Porro ceterum populum remisit unumquemque in tabernacula sua. Et percussit ionathas stationem philistinorum: et saul cecinit bucina in omni terra dicens. Audiant hebrei. Et universus israel audivit huiuscemodi famam. Percussit saul stationem philistinorum. Et erexit se israel adversum philistiim. Clamavit ergo populus post saul in galgala. Et philistiim congregati sunt ad preliandum contra israel. xxx. milia curruum: et sex milia equitum: et reliquum vulgus sicut harena que est in littore maris plurima. Et ascendentes castrametati sunt in machmas: ad orientem bethaven. Quod cum vidissent viri israel se in arto sitos: afflictus est enim populus: absconderunt se in speluncis et in abditis: in petris quoque et in antris: et in cisternis. Hebrei autem transierunt iordanem in terram gad et galaad. Cumque adhuc esset saul in galgala: universus populus perterritus est qui sequebatur eum. Et expectavit vii. diebus iuxta placitum samuelis: et non venit samuel in galgala. Dilapsusque est populus ab eo. Ait ergo saul. Afferte michi holocaustum et pacifica. Et obtulit holocaustum. Cumque complesset offerens holocaustum: ecce samuel veniebat. Et egressus est saul obviam ei: ut salutaret eum. Locutusque est samuel ad eum. Quid fecisti? Respondit saul. Quia vidi quod dilaberetur populus a me: et tu non veneras iuxta placitos dies: porro philistiim congregati fuerant in machmas: dixi. Nunc descendent philistiim ad me in galgala: et faciem domini non placavi. Necessitate compulsus: obtuli holocaustum. Dixitque samuel ad saul. Stulte egisti: nec custodisti mandata domini dei tui que precepit tibi. Quod si non fecisses: iam nunc preparasset dominus regnum tuum super israel usque in sempiternum. Sed nequaquam regnum tuum ultra consurget. Quesivit dominus sibi virum iuxta cor suum: et precepit ei dominus ut esset dux super populum suum: eo quod non servaveris que precepit dominus. Surrexit autem samuhel: et ascendit de galgalis in gabaa beniamin. Et recensuit saul populum qui inventi fuerant cum eo quasi sexcentos viros. Et saul et ionathan filius eius: populusque qui inventus fuerat cum eis: erat in gabaa beniamin. Porro philistiim consederant in machmas. Et egressi sunt ad predandum de castris philistiim tres cunei. Unus cuneus pergebat contra viam ephra: ad terram saul. Porro alius ingrediebatur per viam bethoron. Tertius autem verterat se ad iter termini imminentis valli seboim contra desertum. Porro faber ferrarius non inveniebatur in omni terra israel. Caverant enim philistei: ne forte facerent hebrei gladium aut lanceam. Descendebat ergo omnis israel ad philistiim: ut exacueret unusquisque vomerem suum et ligonem: et securim et sarculum. Retunse itaque erant acies vomerum et ligonum et tridentium et securium: usque ad stimulum corrigendum. Cumque venisset dies prelii: non est inventus ensis et lancea in manu totius populi qui erat cum saul et ionatha: excepto saul et ionatha filio eius. Egressa est autem statio philistiim: ut transcenderet in machmas.

XIIII

Et accidit quadam die: ut diceret ionathas filius saul ad adolescentem armigerum suum. Veni

et transeamus ad stationem Philistim quae est trans lo
cum illum. Patri autem suo hoc ipsum non indicavit. Porro Sa
ul morabatur in extrema parte Gabaa sub malogranato
quae erat in Magron: et erat populus cum eo quasi sescentorum virorum.
Et Ahias filius Ahitob fratris Ichabod filii Finees qui ortus
fuerat ex Heli sacerdote Domini in Silo portabat ephod. Sed
et populus ignorabat quo isset Ionathas. Erant autem inter ascen
sus per quos nitebatur Ionathas transire ad stationem
Philistinorum eminentes petrae ex utraque parte: et quasi in mo
dum dentium scopuli hinc inde praerupti: nomen uni Bo
ses et nomen alteri Sene: unus scopulus prominens ad aqui
lonem ex adverso Machmas: et alter a meridie contra Gabaa.
Dixit autem Ionathas ad adolescentem armigerum suum:
Veni transeamus ad stationem incircumcisorum horum: si forte fa
ciat Dominus pro nobis: quia non est Domino difficile salvare vel in multitudi
ne vel in paucis. Dixitque ei armiger suus: Fac omnia quae pla
cent animo tuo. Perge quo cupis: et ego ero tecum ubicumque volueris.
Et ait Ionathas: Ecce nos transimus ad viros istos. Cumque
apparuerimus eis: si taliter locuti fuerint ad nos: Manete
donec veniamus ad vos: stemus in loco nostro nec ascenda
mus ad eos. Si autem dixerint: Ascendite ad nos: as
cendamus quia tradidit illos Dominus in manibus nostris. Hoc
erit nobis signum. Apparuit igitur uterque stationi Philistinorum.
Dixeruntque Philistim: En Hebraei egrediuntur de cavernis in quibus
absconditi fuerant. Et locuti sunt viri de statione ad Iona
than et ad armigerum eius. Dixeruntque: Ascendite ad nos:
et ostendemus vobis rem. Et ait Ionathas ad armigerum
suum: Ascendamus. Sequere me: tradidit enim eos Dominus
in manu Israel. Ascendit autem Ionathas reptans ma
nibus et pedibus et armiger eius post eum. Itaque alii cadebant
ante Ionathan: alios armiger eius interficiebat sequens
eum. Et facta est plaga prima qua percussit Ionathas et armiger eius
quasi viginti virorum in media parte iugeri: quam par boum in die
arare consuevit. Et factum est miraculum in castris per
agros. Sed et omnis populus stationis eorum qui ierant ad prae
dandum obstipuit: et conturbata est terra: et accidit quasi mi
raculum a Deo. Et respexerunt speculatores Saul qui erant
in Gabaa Beniamin: et ecce multitudo prostrata et huc il
lucque diffugiens. Et ait Saul populo qui erat cum eo: Requi
rite et videte quis abierit ex nobis. Cumque requisissent:
repertum est non adesse Ionathan et armigerum eius. Et ait Saul
ad Ahiam: Applica archam Dei. Erat enim archa Dei in die
illa cum filiis Israel. Cumque loqueretur Saul ad sacerdo
tem: tumultus magnus exortus est in castris Philistinorum.
Crescebatque paulatim et clarius reboabat. Et ait Saul
ad sacerdotem: Contrahe manum tuam. Conclama
vit igitur Saul et omnis populus qui erat cum eo: et venerunt
usque ad locum certaminis. Et ecce versus fuerat gladius
uniuscuiusque ad proximum suum: et caedes magna nimis. Sed et Hebraei
qui fuerunt cum Philistim heri et nudiustertius: et ascenderant
cum eis in castris: reversi sunt ut essent cum Israhele qui
erant cum Saul et Ionatha. Omnes quoque Israhelitae qui se abscon
derant in monte Ephraim audientes quod fugissent Phi
listim sociaverunt se cum suis in proelio. Et salvavit
Dominus in die illa Israel. Pugna autem pervenit usque Bethaven.

Et vir Israel sociatus est sibi in die illa. Adiuravit autem
Saul populum dicens: Maledictus vir qui comederit pa
nem usque ad vesperum donec ulciscar de inimicis meis.
Et non manducavit universus populus panem. Omneque ter
rae vulgus venit in saltum: in quo erat mel super faciem
agri. Ingressus est itaque populus saltum et apparuit flu
ens mel: nullusque applicuit manum ad os suum.
Timebat enim populus iuramentum. Porro Ionathas non audi
erat cum adiuraret pater eius populum. Extenditque summitatem
virgae quam habebat in manu et intinxit in favum
mellis: et convertit manum suam ad os suum: et illuminati
sunt oculi eius. Respondensque unus de populo ait: Iureiu
rando constrinxit pater tuus populum dicens: Maledictus
qui comederit panem hodie. Defecerat autem populus. Dixitque Io
nathas: Turbavit pater meus terram. Vidistis ipsi quia illu
minati sunt oculi mei eo quod gustaverim paululum de mel
le isto. Quanto magis si comedisset populus de praeda inimicorum
suorum quam repperit. Nonne maior facta fuisset plaga in Phi
listim? Percusserunt igitur in die illa Philisteos a Machmis
usque in Ailon. Defatigatus est autem populus nimis: et versus
ad praedam tulit oves et boves et vitulos: et mactaverunt
in terra: comeditque populus cum sanguine. Nuntiaverunt
autem Saul dicentes quod populus peccasset Domino comedens
cum sanguine. Qui ait: Praevaricati estis. Volvite
ad me saxum grande. Et dixit Saul: Dispergimini in vul
gus: et dicite eis ut adducat ad me unusquisque bovem
suum et arietem et occidite super istud et vescimini: et non
peccabitis Domino comedentes cum sanguine. Adduxit
itaque omnis populus unusquisque bovem in manu sua usque
ad noctem: et occiderunt ibi. Aedificavit autem Saul altare
Domino. Tuncque primum coepit aedificare altare Domino. Et dixit
Saul: Irruamus super Philistim nocte: et vastemus eos usque
dum illucescat mane: nec relinquamus de eis virum. Dixitque
populus: Omne quod bonum videtur in oculis tuis fac. Et ait sa
cerdos: Accedamus huc ad Deum. Et consuluit Saul Dominum:
Num persequar Philistim? Si trades eos in manus
Israel? Et non respondit ei in die illa. Dixitque Saul: Appli
cate huc universos angulos populi: et scitote et videte per
quem acciderit peccatum hoc hodie. Vivit Dominus salvator
Israhelis: quia si per Ionathan filium meum factum est:
absque retractione morietur. Ad quod nullus contra
dixit ei de omni populo. Et ait ad universum Israel: Separa
mini vos in partem unam: et ego cum Ionatha filio meo
ero in parte una. Responditque populus ad Saul: Quod bo
num videtur in oculis tuis fac. Et dixit Saul ad Dominum
Deum Israel: Domine Deus da indicium: Quid est quod non responderis
servo tuo hodie? Si in me aut in Ionathan filio
meo est iniquitas haec, da ostensionem: aut si haec iniquitas est in populo
tuo, da sanctitatem. Et deprehensus est Ionathas
et Saul: populus autem exivit. Et ait Saul: Mittite sortem inter
me et inter Ionathan filium meum. Et captus est Ionathas.
Dixit autem Saul ad Ionathan: Indica mihi quid feceris.
Et indicavit ei Ionathas et ait: Gustans gustavi in
summitate virgae quae erat in manu mea paululum
mellis: et ecce morior. Et ait Saul: Haec faciat mihi Deus et

mel.

hoc addat: quia morte morietur Ionatha. Dixitque populus ad Saul: Ergone Ionathas morietur, qui fecit salutem hanc magnam in Israel? hoc nefas est. Vivit Dominus si ceciderit capillus de capite eius in terram: quia cum Deo operatus est hodie. Liberavit ergo populus Ionathan, ut non moreretur. Recessitque Saul, nec persecutus est Philisthim. Porro Philisthim abierunt in loca sua. At Saul confirmato regno super Israel pugnavit per circuitum adversum omnes inimicos eius contra Moab, et filios Amon, et Edom, et reges Soba, et Philistheos: et quocumque se verterat superabat. Congregatoque exercitu percussit Amalech, et eruit Israel de manu vastatorum eius. Fuerunt autem filii Saul Ionathas, et Iesui, et Melchisue. Nomina duarum filiarum eius: nomen primogenite Merob, et nomen minoris Michol. Et nomen uxoris Saul Achinoem filia Achimaas. Et nomen principis militie eius Abner filius Ner patruelis Saul. Porro Cis fuerat pater Saul, et Ner pater Abner filius Abihel. Erat autem bellum potens adversum Philistheos omnibus diebus Saul. Nam quemcumque viderat Saul virum fortem et aptum ad prelium, sociabat eum sibi.

XV

Et dixit Samuhel ad Saul: Me misit Dominus ut ungerem te in regem super populum eius Israel: nunc ergo audi vocem Domini. Hec dicit Dominus exercituum: Recensui quecumque fecit Amalech Israheli: quomodo restitit ei in via cum ascenderet de Egypto. Nunc igitur vade, et percute Amalech, et demolire universa eius: et non concupiscas ex ipsius aliquid. Non parcas ei: sed interfice a viro usque ad mulierem, et parvulum atque lactantem, bovem et ovem, camelum et asinum. Precepit itaque Saul populo: et recensuit eos quasi agnos ducenta milia peditum, et decem milia virorum Iuda. Cumque venisset Saul usque ad civitatem Amalech, tetendit insidias in torrente. Dixitque Saul Cineo: Abite recedite atque discedite ab Amalech: ne forte involvam te cum eo. Tu enim fecisti misericordiam cum omnibus filiis Israel, cum ascenderent de Egypto. Et recessit Cineus de medio Amalech. Percussitque Saul Amalech ab Evilath, donec veniret Sur que est e regione Egypti: et apprehendit Agag regem Amalech vivum. Omne autem vulgus interfecit in ore gladii. Et pepercit Saul et populus Agag, et optimis gregibus ovium et armentorum, et vestibus et arietibus, et universis que pulchra erant: nec voluerunt disperdere ea. Quicquid vero vile fuit et reprobum, hoc demoliti sunt. Factum est autem verbum Domini ad Samuhelem dicens: Penitet me quod constituerim Saul regem: quia dereliquit me, et verba mea non implevit opere. Contristatusque est Samuel: et clamavit ad Dominum tota nocte. Cumque de nocte surrexisset Samuel, ut iret ad Saul mane, nuntiatum est Samueli eo quod venisset Saul in Carmelum, et erexisset sibi fornicem triumphalem: et reversus transisset, descendissetque in Galgala. Venit ergo Samuel ad Saul, et dixit ei Saul: Benedictus tu Domino: implevi verbum Domini. Dixitque Samuel: Et que est hec vox gregum que resonat in auribus meis, et armentorum quam ego audio? Et ait Saul: De Amalech adduxerunt ea. Pepercit enim populus melioribus ovibus et armentis, ut immolarentur Domino Deo tuo: reliqua vero occidimus. Dixit autem Samuel ad Saul: Sine me et indicabo tibi que locutus sit Dominus ad me nocte. Dixitque ei: Loquere. Et ait Samuel: Nonne cum parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es? Unxitque te Dominus in regem super Israel: et misit te Dominus in viam, et ait: Vade et interfice peccatores Amalech: et pugnabis contra eos usque ad internitionem eorum. Quare ergo non audisti vocem Domini, sed versus ad predam es, et fecisti malum in oculis Domini? Et ait Saul ad Samuelem: Immo audivi vocem Domini, et ambulavi in via per quam misit me Dominus, et adduxi Agag regem Amalech, et Amalech interfeci. Tulit autem populus de preda oves et boves, primitias eorum que cesa sunt, ut immolet Domino Deo suo in Galgalis. Et ait Samuel: Numquid vult Dominus holocausta aut victimas, et non potius ut obediatur voci Domini? Melior est enim obedientia quam victime: et auscultare magis quam offerre adipem arietum: quoniam quasi peccatum hariolandi est repugnare, et quasi scelus idolatrie nolle adquiescere. Pro eo quod abiecisti sermonem Domini, abiecit te Dominus ne sis rex. Dixitque Saul ad Samuelem: Peccavi quia prevaricatus sum sermonem Domini et verba tua, timens populum et obediens voci eorum. Sed nunc porta queso peccatum meum, et revertere mecum ut adorem Dominum. Et ait Samuel ad Saul: Non revertar tecum, quia proiecisti sermonem Domini, et proiecit te Dominus ne sis rex super Israel. Et conversus est Samuel ut abiret. Ille autem apprehendit summitatem pallii eius, que et scissa est. Et ait ad eum Samuel: Scidit Dominus regnum tuum a te hodie, et tradidit illud proximo tuo meliori te. Porro triumphator in Israel non parcet, et penitudine non flectetur: neque enim homo est ut agat penitentiam. At ille ait: Peccavi. Sed nunc honora me coram senioribus populi mei et coram Israel, et revertere mecum, ut adorem Dominum Deum tuum. Reversus ergo Samuel secutus est Saulem. Et adoravit Saul Dominum. Dixitque Samuel: Adducite ad me Agag regem Amalech. Et oblatus est ei Agag pinguissimus. Et dixit Agag: Siccine separat amara mors? Et ait Samuel: Sicut fecit absque liberis mulieres gladius tuus, sic absque liberis erit inter mulieres mater tua. Et in frusta concidit Samuel Agag coram Domino in Galgalis. Abiit autem Samuel in Ramatha: Saul vero ascendit in domum suam in Gabaa. Et non vidit Samuel ultra Saulem usque ad diem mortis sue. Verumptamen lugebat Samuel Saulem: quoniam Dominum penitebat quod constituisset regem Saul super Israel.

XVI

Dixitque Dominus ad Samuelem: Usquequo tu luges Saul, cum ego proiecerim eum ne regnet super Israel? Imple cornu tuum oleo, et veni ut mittam te ad Isai Bethleemitem. Providi enim in filiis eius mihi regem. Et ait Samuel: Quomodo vadam? Audiet enim Saul, et interficiet me. Et ait Dominus: Vitulum de armento tolles in manu tua, et dices: Ad immolandum Domino veni. Et vocabis Isai ad victimam, et ego ostendam tibi quid facias: et unges quemcumque monstravero tibi. Fecit ergo Samuel sicut locutus est ei Dominus. Venitque in Bethleem, et admirati sunt seniores civitatis occurrentes ei, et dixeruntque ei: Pacificusne est ingressus tuus? Et ait: Pacificus. Ad immolandum Domino veni. Sanctificamini et venite mecum ut immolemus. Sanctificavit ergo Isai et filios eius, et vocavit eos ad sacrificium. Cumque ingressi essent, vidit Eliab et ait: Num coram Domino est christus eius? Et dixit Dominus ad Samuelem: Ne respicias vultum eius neque al

agag

-titudinem staturae eius: quoniam abieci eum. nec iuxta intuitum hominis iudico. Homo enim videt ea quae parent: dominus autem intuetur cor. Et vocavit isai aminadab: et adduxit eum coram samuele. Qui dixit. Nec hunc elegit dominus. Adduxit autem isai samma: de quo ait. Etiam hunc non elegit dominus. Adduxit autem isai vii. filios suos coram samuele: et ait samuel ad isai. Non elegit dominus ex istis. Dixitque samuel ad isai. Numquid iam completi sunt filii? Qui respondit. Adhuc reliquus est parvulus: et pascit oves. Et ait samuel ad isai. Mitte: et adduc eum. Nec enim discumbemus: priusquam ille huc veniat. Misit ergo: et adduxit eum. Erat autem rufus: et pulcher aspectu decoraque facie. Et ait dominus. Surge et unge eum: ipse est enim. Tulit ergo samuel cornu olei: et unxit eum in medio fratrum eius.

XVI Et directus est spiritus domini in david: a die illa et in reliquum. Surgensque samuhel: abiit in ramatha. Spiritus autem domini recessit a saul: et exagitabat eum spiritus nequam a domino. Dixeruntque servi saul ad eum. Ecce spiritus dei malus exagitat te. Iubeat dominus noster rex: et servi tui qui coram te sunt: quaerant hominem scientem psallere cythara: ut quando arripuerit te spiritus dei malus: psallat manu sua: et levius feras. Et ait saul ad servos suos. Providete mihi aliquem bene psallentem: et adducite eum ad me. Et respondens unus de pueris ait. Ecce vidi filium isai bethleemitem scientem psallere: et fortissimum robore: et virum bellicosum: et prudentem in verbis: et virum pulchrum: et dominus est cum eo. Misit ergo saul nuntios ad isai dicens. Mitte ad me david filium tuum qui est in pascuis. Tulitque isai asinum plenum panibus: et lagenam vini: et hedum de capris unum: et misit per manum david filii sui sauli. Et venit david ad saul: et stetit coram eo. At ille dilexit eum nimis: et factus est eius armiger. Misitque saul ad isai dicens. Stet david in conspectu meo. invenit enim gratiam in oculis meis. Igitur quandocumque spiritus malus arripiebat saul: tollebat david cytharam et percutiebat manu sua: et refocillabatur saul et levius habebat. Recedebat enim ab eo spiritus malus.

XVII Congregantes vero philistiym agmina sua in praelium: convenerunt in socoth iudae: et castrametati sunt inter socoth et azecah in finibus dommim. Porro saul et viri israel congregati venerunt in vallem therebinthi: et direxerunt aciem ad pugnandum contra philistiym. Et philistiym stabant super montem ex hac parte: et israel stabat super montem ex altera parte. vallisque erat inter eos. Et egressus est vir spurius de castris philistinorum nomine goliath de geth: altitudinis sex cubitorum et palmo: et cassis aerea super caput eius: et lorica hamata induebatur: porro pondus loricae eius quinque milia siclorum eris erat. Et ocreas aereas habebat in cruribus: et clipeus aereus tegebat humeros eius. Hastile autem hastae eius: erat quasi liciatorium texentium. Ipsum autem ferrum hastae eius sexcentos siclos habebat ferri. Et armiger eius antecedebat eum. Stansque clamabat adversum phalangas israel: et dicebat eis. Quare venistis parati ad praelium? Numquid ego non sum philistheus et vos servi saul? Eligite ex vobis virum ut descendat ad singulare certamen. Si quiverit pugnare mecum et percusserit me: erimus vobis servi. Si autem ego praevaluero et percussero eum: vos servi eritis et servietis nobis. Et aiebat philistheus. Ego exprobravi agminibus israel hodie. Date mihi virum et ineat mecum singulare certamen. Audiens autem saul et omnes viri israhelitae sermones philistei huiuscemodi stupebant et metuebant nimis. David autem erat filius viri ephratei de quo supra dictum est de bethleem iuda cui erat nomen isai. qui habebat octo filios. Et erat vir in diebus saul senex et grandaevus inter viros. Abierunt autem tres filii eius maiores: post saul in praelium. Et nomina trium filiorum eius qui perrexerant ad bellum: eliab primogenitus et secundus aminadab. tertiusque samma. David autem erat minimus. Tribus ergo maioribus secutis saulem: abiit david et reversus est a saule ut pasceret gregem patris sui in bethleem. Procedebat vero philistheus mane et vespere: et stabat xl diebus. Dixit autem isai ad david filium suum. Accipe fratribus tuis ephi polentae et decem panes istos: et curre in castra ad fratres tuos: et decem formellas casei has deferes ad tribunum: et fratres tuos visitabis si recte agant: et cum quibus ordinati sunt disce. Saul autem et omnes filii israel in valle therebinthi pugnabant adversum philistiym. Surrexit itaque david mane: et commendavit gregem custodi: et onustus abiit sicut praeceperat ei isai. Et venit ad locum magala: et ad exercitum: qui egressus ad pugnam vociferatus erat in certamine. Direxerat enim israel aciem. Sed et philistiym ex adverso fuerant praeparati. Derelinquens ergo david vasa quae attulerat sub manu custodis ad sarcinas. cucurrit ad locum certaminis: et interrogabat si omnia recte agerentur erga fratres suos. Cumque adhuc ille loqueretur eis: apparuit vir ille spurius ascendens golias nomine philistheus de geth ex castris philistinorum. Et loquente eo haec eadem verba: audivit david. Omnes autem israhelitae cum vidissent virum: fugerunt a facie eius. timentes eum valde. Et dixit unus quispiam de israel. Num vidistis virum hunc qui ascendit? Ad exprobrandum enim israel ascendit. Virum ergo qui percusserit eum ditabit rex divitiis magnis: et filiam suam dabit ei. et domum patris eius faciet absque tributo in israel. Et ait david ad viros: qui stabant secum dicens. Quid dabitur viro qui percusserit philistheum hunc: et tulerit obprobrium de israel? Quis est enim hic philistheus incircumcisus qui exprobravit acies dei viventis? Referebat autem ei populus eundem sermonem dicens. Haec dabuntur viro: qui percusserit eum. Quod cum audisset heliab frater eius maior, loquente eo cum aliis: iratus est contra david et ait. Quare venisti: et quare dereliquisti paucas oves illas in deserto? Ego novi superbiam tuam et nequitiam cordis tui: quia ut videres praelium descendisti. Et dixit david. Quid feci? Numquid non verbum est? Et declinavit paululum ab eo ad alium. Dixitque eundem sermonem. Et respondit ei populus verbum sicut prius. Audita sunt autem verba quae locutus est david: et annuntiata in conspectu saul. Ad quem cum fuisset adductus: locutus est ei. Non concidat cor cuiusquam in eo. Ego servus tuus vadam et pugnabo adversum philistheum. Et ait saul ad david. Non vales resistere philistheo isti. nec pugnare adversus eum: quia puer es. hic autem vir bellator est ab adolescentia sua. Dixitque david ad saul. Pascebat

bat servus tuus gregem patris sui et veniebat leo vel ursus tollebatque arietem de medio gregis et sequebar eos et percutiebam eruebamque de ore eorum et illi consurgebant adversum me et adprehendebam mentum eorum et suffocabam interficiebamque eos. Nam et leonem et ursum interfeci ego servus tuus. Erit igitur et philistheus hic incircumcisus quasi unus ex eis quia ausus est maledicere exercitum dei viventis. Et ait David dominus qui eripuit me de ore leonis et de manu ursi ipse liberabit me de manu philisthei huius. Dixit autem Saul ad David vade et dominus tecum sit. Et induit Saul David vestimentis suis et posuit galeam aeream super caput eius et vestivit eum lorica. Accinctus ergo David gladio eius super vestem suam coepit temptare si armatus posset incedere. Non enim habebat consuetudinem. Dixitque David ad Saul non possum sic incedere quia nec usum habeo. Et deposuit ea. Et tulit baculum suum quod semper habebat in manibus et elegit sibi quinque limpidissimos lapides de torrente et misit eos in peram pastoralem quam habebat secum et fundam manu tulit et processit adversum philistheum. Ibat autem philistheus incedens et appropinquans adversus David et armiger eius ante eum. Cumque inspexisset philistheus et vidisset David despexit eum. Erat enim adolescens rufus et pulcher aspectu. Et dixit philistheus ad David numquid canis sum ego quod tu venis ad me cum baculo. Et maledixit philistheus David in diis suis. Dixitque ad David veni ad me et dabo carnes tuas volatilibus caeli et bestiis terrae. Dixitque David ad philistheum tu venis ad me cum gladio et hasta et clypeo ego autem venio ad te in nomine domini exercituum dei agminum israhel quibus exprobrasti hodie. Et dabit te dominus in manu mea et percutiam te et auferam caput tuum a te et dabo cadavera castrorum philisthim hodie volatilibus caeli et bestiis terrae ut sciat omnis terra quia est deus in israhel et noverit universa ecclesia haec quia non in gladio nec in hasta salvat dominus ipsius enim est bellum et tradet vos in manus nostras. Cum ergo surrexisset philistheus et veniret et appropinquaret contra David festinavit David et cucurrit ad pugnam ex adverso philisthei. Et misit manum suam in peram tulitque unum lapidem et funda iecit et percussit philistheum in fronte et infixus est lapis in fronte eius et cecidit in faciem suam super terram. Praevaluitque David adversus philistheum in funda et lapide percussumque philistheum interfecit. Cumque gladium non haberet in manu David cucurrit et stetit super philistheum et tulit gladium eius et eduxit de vagina sua et interfecit eum praeciditque caput eius. Videntes autem philisthei quod mortuus esset fortissimus eorum fugerunt. Et consurgentes viri israhel et iuda vociferati sunt et persecuti sunt philistheos usque dum venirent in vallem et usque ad portas accaron. Et ceciderunt vulnerati de philisthim in via sarim usque geth et usque accaron. Et revertentes filii israhel postquam persecuti fuerant philistheos invaserunt castra eorum. Adsumens autem David caput philisthei attulit illud in hierusalem. Arma vero eius posuit in tabernaculo suo. Eo autem tempore quo viderat Saul David egredientem contra philistheum ait ad abner principem militiae de qua stirpe descendit hic adolescens abner. Dixitque abner vivit anima tua rex si novi. Et ait rex interroga tu cuius filius sit iste puer. Cumque regressus esset David percusso philistheo tulit eum abner et introduxit coram Saule caput philisthei habentem in manu. Et ait ad eum Saul de qua progenie es o adolescens. Dixitque David filius servi tui isai bethleemitae ego sum.

XV

Et factum est cum conplesset loqui ad Saul anima Ionathe conligata est animae David et dilexit eum Ionathas quasi animam suam. Tulitque eum Saul in die illa et non concessit ei ut reverteretur in domum patris sui. Inierunt autem Ionathas et David foedus. Diligebat enim eum quasi animam suam. Nam expoliavit se Ionathas tunica qua erat vestitus et dedit eam David et reliqua vestimenta sua usque ad gladium et arcum suum et usque ad balteum. Egrediebatur quoque David ad omnia quaecumque misisset eum Saul et prudenter se agebat. Posuitque eum Saul super viros belli et acceptus erat in oculis universi populi maximeque in conspectu famulorum Saul. Porro cum reverteretur percusso philistheo David egressae sunt mulieres de universis urbibus israhel cantantes chorosque ducentes in occursum Saul regis in tympanis laetitiae et in sistris. Et praecinebant mulieres ludentes atque dicentes percussit Saul mille et David decem milia. Iratus est autem Saul nimis et displicuit in oculis eius iste sermo. Dixitque dederunt David decem milia et mihi dederunt mille. Quid ei superest nisi solum regnum. Non rectis ergo oculis Saul aspiciebat David ex die illa et deinceps. Post diem autem alteram invasit spiritus dei malus Saul et prophetabat in medio domus suae. David autem psallebat manu sua sicut per singulos dies. Tenebatque Saul lanceam et misit eam putans quod configere posset David cum pariete. Et declinavit David a facie eius secundo. Et timuit Saul David eo quod dominus esset cum eo et a se recessisset. Amovit ergo eum Saul a se et fecit eum tribunum super mille viros. Et egrediebatur et intrabat in conspectu populi. In omnibus quoque viis suis David prudenter se agebat et dominus erat cum eo. Vidit itaque Saul quod prudens esset nimis et coepit cavere eum. Omnis autem israhel et iuda diligebat David. Ipse enim egrediebatur et ingrediebatur ante eos. Dixit autem Saul ad David ecce filia mea maior merob ipsam dabo tibi uxorem. Tantummodo esto vir fortis et proeliare bella domini. Saul autem reputabat dicens non sit manus mea in eo sed sit super illum manus philisthinorum. Ait autem David ad Saul quis ego sum aut quae est vita mea aut cognatio mea in israhel ut fiam gener regis. Factum est autem tempus cum deberet dari merob filia Saul David data est adrihel molathitae uxor. Dilexit autem michol filia Saul altera David et nuntiatum est Sauli et placuit ei. Dixitque Saul dabo eam illi ut fiat ei in scandalum et sit super eum manus philisthinorum. Dixit ergo Saul ad David in duabus rebus gener meus eris hodie. Et mandavit Saul servis suis loquimini ad David clam me dicentes ecce places regi et omnes servi eius diligunt te. Nunc ergo esto gener regis. Et locuti sunt servi Saul in auribus David omnia verba haec. Et ait David num parum vobis videtur esse generum regis. Ego autem sum vir pauper et tenuis. Et renuntiaverunt servi Saul dicentes huiuscemodi verba locutus est David. Dixit autem Saul sic loquimini ad David non habet rex necesse sponsalia nisi tantum centum praeputia philisthinorum ut fiat ultio de inimicis regis. Porro Saul cogitabat tradere David in manus philisthinorum. Cumque renuntiassent servi eius David verba quae dixerat placuit sermo in oculis David ut fieret gener regis. Et post dies

et funda

paucos. Surgensque David abiit cum viris qui sub eo erant, et percussit de Philisteis ducentos viros, et attulit praeputia eorum, et adnumeravit ea regi, ut esset gener eius. Dedit itaque Saul Michol filiam suam uxorem. Et vidit Saul, et intellexit quod Dominus esset cum David. Michol autem filia Saul diligebat eum. Et Saul magis coepit timere David, factusque est Saul inimicus David cunctis diebus. Et egressi sunt principes Philistinorum. A principio autem egressionis eorum prudentius se agebat David quam omnes servi Saul, et celebre factum est nomen eius nimis. Locutus est autem Saul ad Ionathan filium suum et ad omnes servos suos ut occiderent David. Porro Ionathas filius Saul diligebat David valde. Et indicavit Ionathas David dicens: Quaerit Saul pater meus occidere te. Quapropter observa te, quaeso, mane, et manebis clam et absconderis. Ego autem egrediens stabo iuxta patrem meum in agro ubicumque fuerit, et ego loquar de te ad patrem meum, et quodcumque videro nuntiabo tibi. Locutus est ergo Ionathas de David bona ad Saul patrem suum, dixitque ad eum: Ne pecces rex in servum tuum David, quia non peccavit tibi, et opera eius bona sunt tibi valde. Et posuit animam suam in manu sua, et percussit Philisteum, et fecit Dominus salutem magnam universo Israheli. Vidisti et laetatus es. Quare ergo peccas in sanguine innoxio, interficiens David qui est absque culpa? Quod cum audisset Saul, placatus voce Ionathae iuravit: Vivit Dominus, quia non occidetur. Vocavit itaque Ionathas David, et indicavit ei omnia verba haec. Et introduxit Ionathas David ad Saul, et fuit ante eum sicut fuerat heri et nudiustertius.

Motum est autem rursum bellum, et egressus David pugnavit adversus Philisthim, percussitque eos plaga magna, et fugerunt a facie eius. Et factus est spiritus Dei malus in Saul. Sedebat autem in domo sua, et tenebat lanceam. Porro David psallebat in manu sua. Nisusque est Saul configere lancea David in pariete, et declinavit David a facie Saul. Lancea autem casso vulnere perlata est in parietem, et David fugit et salvatus est nocte illa. Misit ergo Saul satellites suos in domum David ut custodirent eum et interficeretur mane. Quod cum adnuntiasset David Michol uxor sua dicens: Nisi salvaveris te nocte hac, cras morieris, deposuit eum per fenestram. Porro ille abiit et aufugit atque salvatus est. Tulit autem Michol statuam et posuit eam super lectum, et pellem pilosam caprarum posuit ad caput eius, et operuit eam vestimentis. Misit autem Saul apparitores qui raperent David, et responsum est quod aegrotaret. Rursumque misit Saul nuntios ut viderent David, dicens: Adferte eum ad me in lecto, ut occidatur. Cumque venissent nuntii, inventum est simulacrum super lectum, et pellis caprarum ad caput eius. Dixitque Saul ad Michol: Quare sic inlusisti mihi, et dimisisti inimicum meum ut fugeret? Et respondit Michol ad Saul: Quia ipse locutus est mihi: Dimitte me, alioquin interficiam te. David autem fugiens salvatus est, et venit ad Samuhelem in Ramatha, et nuntiavit ei omnia quae fecerat sibi Saul. Et abierunt ipse et Samuhel et morati sunt in Naioth. Nuntiatum est autem Sauli a dicentibus: Ecce David in Naioth in Rama. Misit ergo Saul lictores ut raperent David. Qui cum vidissent cuneum prophetarum vaticinantium, et Samuhelem stantem super eos, factus est et in illis spiritus Domini, et prophetare coeperunt etiam ipsi. Quod cum nuntiatum esset Sauli, misit

alios nuntios; prophetaverunt autem et illi. Et rursum Saul misit tertios nuntios, qui et ipsi prophetaverunt. Et iratus iracundia Saul abiit etiam ipse in Ramatha, et venit usque ad cisternam magnam quae est in Soccoth, et interrogavit et dixit: In quo loco sunt Samuel et David? Dictumque est ei: Ecce in Naioth sunt in Rama. Et abiit in Naioth in Rama, et factus est etiam super eum spiritus Domini, et ambulabat ingrediens et prophetabat usque dum veniret in Naioth in Rama. Et expoliavit se etiam ipse vestimentis suis, et prophetavit cum ceteris coram Samuhele, et cecidit nudus tota die illa et nocte. Unde et exivit proverbium: Num et Saul inter prophetas?

Fugit autem David de Naioth quae erat in Rama, veniensque locutus est coram Ionathan: Quid feci? Quae est iniquitas mea, et quod peccatum meum in patrem tuum, quia quaerit animam meam? Qui dixit ei: Absit, non morieris. Neque enim faciet pater meus quicquam grande vel parvum nisi prius indicaverit mihi. Hunc ergo celavit me pater meus sermonem tantummodo? Nequaquam erit istud. Et iuravit rursum David, et ille ait: Scit profecto pater tuus quia inveni gratiam in oculis tuis, et dicet: Nesciat hoc Ionathas, ne forte tristetur. Quin immo vivit Dominus, et vivit anima tua, quia uno tantum ut ita dicam gradu ego morsque dividimur. Et ait Ionathas ad David: Quodcumque dixerit anima tua faciam tibi. Dixit autem David ad Ionathan: Ecce kalendae sunt crastino, et ego ex more sedere soleo iuxta regem ad vescendum. Dimitte ergo me ut abscondar in agro usque ad vesperam diei tertiae. Si requisierit me pater tuus, respondebis ei: Rogavit me David ut iret celeriter in Bethleem civitatem suam, quia victimae sollemnes ibi sunt universis contribulibus eius. Si dixerit: Bene, pax erit servo tuo. Si autem fuerit iratus, scito quia completa est malitia eius. Fac ergo misericordiam cum servo tuo, quia foedere Domini me famulum tuum tecum inire fecisti. Si autem est in me aliqua iniquitas, tu me interfice, et ad patrem tuum ne introducas me. Et ait Ionathas: Absit hoc a te. Neque enim fieri potest ut si certe cognovero conpletam patris mei esse malitiam contra te, non adnuntiem tibi. Responditque David ad Ionathan: Quis nuntiabit mihi si quid forte responderit tibi pater tuus dure? Et ait Ionathas ad David: Veni et egrediamur foras in agrum. Cumque exissent ambo in agrum, ait Ionathas ad David: Domine Deus Israhel, si investigavero sententiam patris mei cras sive perendie, et aliquid boni fuerit super David, et non statim misero ad te et notum tibi fecero, haec faciat Deus Ionathae et haec augeat. Si autem perseveraverit patris mei malitia adversum te, revelabo aurem tuam et dimittam te ut vadas in pace, et sit Dominus tecum sicut fuit cum patre meo. Et si vixero, facies mihi misericordiam Domini; si vero mortuus fuero, non auferes misericordiam tuam a domo mea usque in sempiternum, quando eradicaverit Dominus inimicos tuos unumquemque de terra, auferat Ionathan de domo sua, et requirat Dominus de manu inimicorum David. Pepigit ergo foedus Ionathas cum domo David, et addidit Ionathas deierare David, eo quod diligeret illum; sicut enim animam suam, ita diligebat eum. Dixitque ad eum Ionathas: Cras kalendae sunt, et requireris; requiretur enim sessio tua usque perendie. Descendes ergo festinus et venies in locum ubi celandus es in die qua operari licet, et sedebis iuxta lapi-

et requisivit Dominus de manu inimicorum David

dem, cuius est nomen Ezel. Et ego sagittas tres mittam iuxta eum, et iaciam quasi exercens me ad signum. Mittam quoque et puerum, dicens ei: Vade, affer mihi sagittas. Si dixero puero: Ecce sagitte intra te sunt, tolle eas: tu veni ad me, quia pax tibi est, et nihil est mali, vivit Dominus. Si autem sic locutus fuero: Ecce sagitte ultra te sunt: tolle eas; vade in pace, quia dimisit te Dominus. De verbo autem quod locuti sumus ego et tu, sit Dominus inter me et te usque in sempiternum. Absconditus est ergo David in agro. Et venerunt kalende, et sedit rex ad comedendum panem. Cumque sedisset rex super cathedram suam secundum consuetudinem, que erat iuxta parietem, surrexit Ionathas, et sedit Abner ex latere Saul, vacuusque apparuit locus David: et non est locutus Saul quicquam in die illa. Cogitabat enim quod forte evenisset ei, ut non esset mundus nec purificatus. Cumque illuxisset dies secunda post kalendas, rursum vacuus apparuit locus David. Dixitque Saul ad Ionathan filium suum: Cur non venit filius Isai nec heri nec hodie ad vescendum? Et respondit Ionathas Sauli: Rogavit me obnixe ut iret in Bethleem, et ait: Dimitte me, quoniam sacrificium sollempne est in civitate: unus de fratribus meis accersivit me. Nunc ergo si inveni gratiam in oculis tuis, vadam cito, et videbo fratres meos. Ob hanc causam non venit ad mensam regis. Iratus autem Saul adversum Ionathan, dixit ei: Fili mulieris virum ultro rapientis, numquid ignoro quia diligis filium Isai in confusionem tuam et in confusionem ignominiose matris tue? Omnibus enim diebus quibus filius Isai vixerit super terram, non stabilieris tu neque regnum tuum. Itaque iam nunc mitte et adduc eum ad me, quia filius mortis est. Respondens autem Ionathas Sauli patri suo, ait: Quare moritur? quid fecit? Et arripuit Saul lanceam ut percuteret eum. Et intellexit Ionathas quod definitum esset a patre suo ut interficeret David. Surrexit ergo Ionathas a mensa in ira furoris, et non comedit in die kalendarum secunda panem. Contristatus est enim super David, eo quod confudisset eum pater suus. Cumque illuxisset mane, venit Ionathas in agrum iuxta placitum David, et puer parvulus cum eo. Et ait ad puerum suum: Vade et affer mihi sagittas quas ego iacio. Cumque puer cucurrisset, iecit aliam sagittam trans puerum. Venit itaque puer ad locum iaculi quod miserat Ionathas: et clamavit Ionathas post tergum pueri, et ait: Ecce ibi est sagitta porro ultra te. Festina velociter, ne steteris. Collegit ergo puer Ionathe sagittas, et attulit ad dominum suum: et quid ageretur penitus ignorabat. Tantummodo enim Ionathas et David rem noverant. Dedit igitur Ionathas arma sua puero, dicens: Vade, et defer in civitatem. Cumque abisset puer, surrexit David de loco qui vergebat ad austrum, et cadens pronus in terram adoravit tertio. Et osculantes alterutrum, fleverunt pariter, David autem amplius. Dixit ergo Ionathas ad David: Vade in pace: quecumque iuravimus ambo in nomine Domini, dicentes: Dominus sit inter me et te, et inter semen meum et semen tuum usque in sempiternum. Et surrexit et abiit. Sed et Ionathas ingressus est civitatem.

Flevit

XXI

Et surrexit et abiit

Venit autem David in Nobe ad Ahimelech sacerdotem: et obstupuit Ahimelech, eo quod venisset David, et dixit ei: Quare tu solus, et nullus est tecum? Et ait David ad Ahimelech sacerdotem: Rex precepit mihi sermonem, et dixit: Nemo sciat rem propter quam a me missus es, et cuiusmodi tibi precepta dederim: nam et pueris condixi in illum et illum locum. Nunc igitur si quid habes ad manum, vel quinque panes da mihi, aut quicquid inveneris. Et respondens sacerdos David, ait ei: Non habeo panes laicos ad manum, sed tantum panem sanctum, si mundi sunt pueri, maxime a mulieribus. Et respondit David sacerdoti, et dixit ei: Equidem, si de mulieribus agitur, continuimus nos ab heri et nudiustertius quando egrediebamur, et fuerunt vasa puerorum sancta. Porro via hec polluta est, sed et ipsa hodie sanctificabitur in vasis. Dedit ergo ei sacerdos sanctificatum panem: neque enim erat panis ibi, nisi tantum panes propositionis, qui sublati fuerant a facie Domini, ut ponerentur panes calidi. Erat autem ibi vir de servis Saul in die illa intus in tabernaculo Domini: et nomen eius Doech Idumeus, potentissimus pastorum Saul. Dixit autem David ad Ahimelech: Si habes hic ad manum hastam aut gladium, da mihi: quia gladium meum et arma mea non tuli mecum. Sermo enim regis urgebat. Et dixit sacerdos: Ecce hic gladius Goliath Philistei, quem percussisti in valle Therebinthi, est involutus pallio post ephod. Si istum vis tollere, tolle. Neque enim est alius hic absque eo. Et ait David: Non est huic alter similis: da mihi eum. Surrexit itaque David, et fugit in die illa a facie Saul: et venit ad Achis regem Geth. Dixeruntque servi Achis ad eum: Numquid non iste est David rex terre? Nonne huic cantabant per choros, dicentes: Percussit Saul mille, et David decem milia? Posuit autem David sermones istos in corde suo, et extimuit valde a facie Achis regis Geth. Et immutavit os suum coram eis, et collabebatur inter manus eorum, et impingebat in ostia porte: defluebantque salive eius in barbam. Et ait Achis ad servos suos: Vidistis hominem insanum: quare adduxistis eum ad me? An desunt nobis furiosi, quod introduxistis istum ut fureret me presente? Dimittite illum hinc: et ne ingrediatur domum meam.

XXII

Abiit ergo inde David, et fugit in speluncam Odollam. Quod cum audissent fratres eius et omnis domus patris eius, descenderunt ad eum illuc. Et convenerunt ad eum omnes qui erant in angustia constituti, et oppressi ere alieno, et amaro animo: et factus est eorum princeps, fueruntque cum eo quasi quadringenti viri. Et profectus est David inde in Masfa, que est Moab: et dixit ad regem Moab: Maneat oro pater meus et mater mea vobiscum, donec sciam quid faciat mihi Deus. Et reliquit eos ibi ante faciem regis Moab. Manseruntque apud eum cunctis diebus quibus David fuit in presidio. Dixitque Gad propheta ad David: Noli manere in presidio: proficiscere, et vade in terram Iuda. Et profectus David, venit in saltum Areth. Et audivit Saul quod apparuisset David, et viri qui erant cum eo. Saul autem cum maneret in Gabaa, et esset in nemore quod est in Rama, hastam manu tenens, cunctique servi eius circumstarent eum, ait ad servos suos qui assistebant ei: Audite me filii Iemini: numquid omnibus vobis dabit filius Isai agros et vineas, et universos vos faciet tribunos et centuriones: quoniam con

iurastis omnes aduersum me, et non est qui mihi renuntiet: maxime cum et filius meus fedus inierit cum filio Isai. Non est qui uicem meam doleat ex uobis, nec qui annuntiet mihi, eo quod suscitauerit filius meus seruum meum aduersum me insidiantem mihi usque hodie. Respondens autem Doech Idumeus qui assistebat et erat primus inter seruos Saul: Vidi, inquit, filium Isai in Nobe apud Ahimelech filium Ahitob, qui consuluit pro eo Dominum et cibaria dedit ei: sed et gladium Goliath Philistei dedit illi. Misit ergo rex ad accersiendum Ahimelech filium Ahitob sacerdotem, et omnem domum patris eius sacerdotum qui erant in Nobe. Qui uenerunt uniuersi ad regem. Et ait Saul ad Ahimelech: Audi fili Ahitob. Qui respondit: Presto sum domine. Dixitque ad eum Saul: Quare coniurastis aduersum me tu et filius Isai: et dedisti ei panes et gladium et consuluisti pro eo Dominum ut consurgeret aduersum me insidiator usque hodie permanens? Respondensque Ahimelech regi ait: Et quis in omnibus seruis tuis sicut Dauid fidelis, et gener regis, et pergens ad imperium tuum, et gloriosus in domo tua? Num hodie cepi consulere pro eo Dominum? Absit hoc a me. Ne suspicetur rex aduersum seruum suum rem huiuscemodi in uniuersa domo patris mei. Non enim sciuit seruus tuus quicquam super hoc negotio, uel modicum uel grande. Dixitque rex: Morte morieris Ahimelech, tu et omnis domus patris tui. Et ait rex emissariis qui circumstabant eum: Conuertimini et interficite sacerdotes Domini. Nam manus eorum cum Dauid est: scientes quod fugisset, et non indicauerunt mihi. Noluerunt autem serui regis extendere manum suam in sacerdotes Domini. Et ait rex ad Doech: Conuertere tu et irrue in sacerdotes. Conuersusque Doech Idumeus irruit in sacerdotes, et trucidauit in die illa octoginta quinque uiros uestitos ephod lineo. Nobe autem ciuitatem sacerdotum percussit in ore gladii, uiros et mulieres, et paruulos et lactantes, bouemque et asinum et ouem in ore gladii. Euadens autem unus filius Ahimelech filii Ahitob, cuius nomen erat Abiathar, fugit ad Dauid, et annuntiauit ei quod occidisset Saul sacerdotes Domini. Et ait Dauid ad Abiathar: Sciebam in die illa quod cum ibi esset Doech Idumeus, procul dubio annuntiaret Sauli. Ego sum reus omnium animarum patris tui. Mane mecum, ne timeas. Si quis quesierit animam meam, queret et animam tuam, mecumque seruaberis. Et annuntiauerunt Dauid dicentes: Ecce Philistiim oppugnant Ceilam et diripiunt areas. Consuluit igitur Dauid Dominum dicens: Num uadam et percutiam Philisteos istos? Et ait Dominus ad Dauid: Vade et percuties Philisteos, et Ceilam saluabis. Et dixerunt uiri qui erant cum Dauid ad eum: Ecce nos hic in Iudea consistentes timemus, quanto magis si ierimus in Ceila aduersum agmina Philistiim? Rursum ergo Dauid consuluit Dominum. Qui respondens ei ait: Surge et uade in Ceila: ego enim tradam Philisteos in manu tua. Abiit ergo Dauid et uiri eius in Ceila, et pugnauit aduersum Philisteos, et abegit iumenta eorum, et percussit eos plaga magna. Et saluauit Dauid habitatores Ceile. Porro eo tempore quo fugiebat Abiathar filius Ahimelech ad Dauid in Ceila, ephod secum habens descenderat. Nuntiatum est autem Sauli quod uenisset Dauid in Ceila. Et ait Saul: Tradidit eum Deus in manus meas. Conclususque est introgressus urbem in qua porte et sere sunt. Et precepit Saul omni populo ut ad pugnam descenderet in Ceila, et obsideret Dauid et uiros eius. Quod cum rescisset Dauid quod prepararet ei Saul clam malum, dixit ad Abiathar sacerdotem: Applica ephod. Et ait Dauid: Domine Deus Israel, audiuit famam seruus tuus quod disponat Saul uenire in Ceila, ut euertat urbem propter me. Si tradent me uiri Ceile in manus eius? Et si descendet Saul sicut audiuit seruus tuus? Domine Deus Israel, indica seruo tuo. Et ait Dominus: Descendet. Dixitque Dauid: Si tradent me uiri Ceile, et uiros qui mecum sunt in manus Saul? Et dixit Dominus: Tradent. Surrexit ergo Dauid et uiri eius quasi sexcenti, et egressi de Ceila huc atque illuc uagabantur incerti. Nuntiatumque est Sauli quod fugisset Dauid de Ceila: quamobrem dissimulauit exire. Morabatur autem Dauid in deserto in locis firmissimis, mansitque in monte solitudinis Ziph. Querebat tamen eum Saul cunctis diebus, et non tradidit eum Deus in manus eius. Et uidit Dauid quod egressus esset Saul ut quereret animam eius. Porro Dauid erat in deserto Ziph in silua. Et surrexit Ionathas filius Saul, et abiit ad Dauid in siluam, et confortauit manus eius in Deo. Dixitque ei: Ne timeas: neque enim inueniet te manus Saul patris mei, et tu regnabis super Israel, et ego ero tibi secundus. Sed et Saul pater meus scit hoc. Percussit igitur uterque fedus coram Domino. Mansitque Dauid in silua: Ionathas autem reuersus est in domum suam. Ascenderunt autem Ziphei ad Saul in Gabaa dicentes: Nonne Dauid latitat apud nos in locis tutissimis silue in colle Achile, que est ad dexteram deserti? Nunc ergo sicut desiderauit anima tua ut descenderes, descende. Nostrum autem erit ut tradamus eum in manus regis. Dixitque Saul: Benedicti uos a Domino, quia doluistis uicem meam. Abite oro ergo et diligentius preparate, et curiosius agite, et considerate locum ubi sit pes eius, uel quis uiderit eum ibi. Recogitat enim de me quod callide insidier ei. Considerate et uidete omnia latibula eius in quibus absconditur, et reuertimini ad me ad rem certam ut uadam uobiscum. Quod si etiam in terram se abstruserit, perscrutabor eum in cunctis milibus Iuda. At illi surgentes abierunt in Ziph ante Saul. Dauid autem et uiri eius erant in deserto Maon in campestribus ad dexteram Iesimon. Iuit ergo Saul et socii eius ad querendum eum. Et nuntiatum est Dauid. Statimque descendit ad petram, et uersabatur in deserto Maon. Quod cum audisset Saul, persecutus est Dauid in deserto Maon. Et ibat Saul ad latus montis ex parte una. Dauid autem et uiri eius erant in latere montis ex parte altera. Porro Dauid desperabat se posse euadere a facie Saul. Saul itaque

Doech

Ziph

Saul et viri eius in modum coronae cingebant David et viros eius ut caperent eos. Et nuntius venit ad Saul dicens: Festina et veni: quoniam infuderunt se Philisthim super terram. Reversus est ergo Saul desinens persequi David, et perrexit in occursum Philisthinorum. Propter hoc vocaverunt locum illum: petram dividentem.

XXIIII

Ascendit ergo David inde, et habitavit in locis tutissimis Engaddi. Cumque reversus esset Saul postquam persecutus est Philistheos: nuntiaverunt ei dicentes: Ecce David in deserto est Engaddi. Assumens ergo Saul tria milia electorum virorum ex omni Israel: perrexit ad investigandum David et viros eius etiam super abruptissimas petras quae solis ibicibus perviae sunt. Et venit ad caulas ovium quae se offerebant vianti. Eratque ibi spelunca. Quam ingressus est Saul ut purgaret ventrem. Porro David et viri eius in interiori parte speluncae latebant. Et dixerunt servi David ad eum: Ecce dies de qua locutus est dominus ad te: Ego tradam tibi inimicum tuum, ut facias ei sicut placuerit in oculis tuis. Surrexit ergo David, et praecidit oram clamidis Saul silenter. Dixitque ad viros suos: Propitius mihi sit dominus, ne faciam hanc rem domino meo christo domini, ut mittam manum meam in eum quoniam christus domini est. Et confregit David viros suos sermonibus et non permisit eos ut consurgerent in Saul. Porro Saul exurgens de spelunca, pergebat cepto itinere. Surrexit autem et David post eum. Et egressus de spelunca: clamavit post tergum Saul dicens: Domine mi rex. Et respexit Saul post se. Et inclinans se David pronus in terram: adoravit. Dixitque David ad Saul: Quare audis verba hominum loquentium: David quaerit malum adversum te? Ecce hodie viderunt oculi tui, quod tradiderit te dominus in manu mea in spelunca. Et cogitavi ut occiderem te: sed pepercit oculus meus. Dixi enim: Non extendam manum meam in dominum meum: quia christus domini est. Quin potius pater mi vide et cognosce oram clamidis tuae in manu mea: quoniam cum praeciderem summitatem clamidis tuae: nolui extendere manum meam in te. Animadverte et vide quoniam non est in manu mea malum neque iniquitas: neque peccavi in te. Tu autem insidiaris animae meae ut auferas eam. Iudicet dominus inter me et te: et ulciscatur me dominus ex te. Manus autem mea: non sit in te. Sicut et in proverbio antiquo dicitur: ab impiis egredietur impietas. Manus ergo mea: non sit in te. Quem sequeris rex Israel? Quem persequeris? Canem mortuum persequeris et pulicem unum. Sit dominus iudex et iudicet inter me et te: et videat et diiudicet causam meam, et eruat me de manu tua. Cum autem complesset David loquens sermones huiuscemodi ad Saul: dixit Saul: Numquid vox haec tua est fili mi David? Et levavit Saul vocem suam et flevit. Dixitque ad David: Iustior tu es quam ego. Tu enim tribuisti mihi bona: ego autem reddidi tibi mala. Et tu indicasti hodie quae feceris mihi bona: quomodo tradiderit me dominus in manum tuam: et non occideris me. Quis enim cum invenerit inimicum suum dimittet eum in via bona? Sed dominus reddat tibi vicissitudinem hanc pro eo quod hodie operatus es in me. Et nunc quia scio quod certissime regnaturus sis, et habiturus in manu tua regnum Israel: iura mihi in domino ne deleas semen meum post me neque auferas nomen meum de domo patris mei. Et iuravit David Sauli. Abiit ergo Saul in domum suam: et David et viri eius ascenderunt ad tutiora loca.

XXV

Mortuus est autem Samuel et congregatus est universus Israel, et planxerunt eum et sepelierunt in domo sua in Ramatha. Consurgensque David: descendit in desertum Pharan. Erat autem vir quispiam in solitudine Maon et possessio eius in Carmelo: et homo ille magnus nimis. Eruntque ei oves tria milia: et mille caprae. Et accidit ut tonderet gregem suum in Carmelo. Nomen autem viri illius erat Nabal: et nomen uxoris eius Abigail. Eratque mulier illa prudentissima et speciosa. Porro vir eius durus et pessimus et maliciosus: erat autem de genere Caleph. Cum ergo audisset David in deserto quod tonderet Nabal gregem suum: misit decem iuvenes, et dixit eis: Ascendite in Carmelum: et venietis ad Nabal et salutabitis eum ex nomine meo pacifice et dicetis: Sit fratribus meis et tibi pax: et domui tuae pax: et omnibus quaecumque habes sit pax. Audivi quod tonderent pastores tui gregem: qui erant nobiscum in deserto. Numquam eis molesti fuimus: nec aliquando defuit eis de grege quicquam omni tempore quo fuerunt nobiscum in Carmelo. Interroga pueros tuos: et indicabunt tibi. Nunc ergo inveniant pueri tui gratiam in oculis tuis. In die enim bona venimus ad te. Quodcumque invenerit manus tua: da servis tuis et filio tuo David. Cumque venissent pueri David: locuti sunt ad Nabal omnia verba haec ex nomine David: et siluerunt. Respondens autem Nabal pueris David ait: Quis est David aut quis est filius Isai? Hodie increverunt servi qui fugiunt dominos suos. Tollam ergo panes meos et aquas meas et carnes pecorum quae occidi tondentibus me et dabo viris quos nescio unde sint. Regressi sunt itaque pueri David per viam suam: et reversi venerunt et nuntiaverunt ei omnia verba quae dixerat. Et David ait viris suis: Accingatur unusquisque gladio suo. Et accincti sunt singuli gladiis suis. Accinctusque est et David ense suo. Et secuti sunt David quasi quadringenti viri. Porro ducenti remanserunt ad sarcinas. Abigail autem uxori Nabal: nuntiavit unus de pueris suis dicens: Ecce misit David nuntios de deserto ut benedicerent domino nostro: et aversatus est eos. Homines isti boni satis fuerunt nobis et non molesti: nec quicquam aliquando periit omni tempore quo fuimus conversati cum eis in deserto. Pro muro erant nobis tam in nocte quam in die: omnibus diebus quibus pavimus apud eos greges. Quam ob rem considera et recogita quid facias: quoniam completa est malitia adversus virum tuum, et adversus domum tuam. Et ipse est filius Belial, ita ut nemo ei possit loqui. Festinavit ergo Abigail, et tulit ducentos panes et duos utres vini, et quinque arietes coctos, et quinque sata polentae, et centum ligaturas uvae passae, et ducentas massas caricarum: et imposuit super asinos. Dixitque pueris suis: Praecedite me: ecce ego post tergum sequar vos. Viro autem suo Nabal: non indicavit. Cum ergo ascendisset asi-

nium: et descenderet ad radices montis: david et viri eius
descendebant in occursum eius. Quibus et illa occurrit. Et ait david
Vere frustra servavi omnia que huius erant in deserto: et non
periit quicquam de cunctis que ad eum pertinebant: et reddidit
mihi malum pro bono. Hec faciat deus inimicis david: et hec addat
si reliquero de omnibus que ad eum pertinent usque mane min-
gentem ad parietem. Cum autem vidisset abigail david:
festinavit et descendit de asino: et procidit coram david super
faciem suam. et adoravit super terram. et cecidit ad pedes eius
et dixit. In me sit domine mi hec iniquitas. Loquatur obsecro
ancilla tua in auribus tuis: et audi verba famule tue. Ne po-
nat oro dominus meus rex cor suum super virum istum iniquum nabal:
quia secundum nomen suum stultus est: et est stultitia cum eo. Ego autem an-
cilla tua non vidi pueros tuos domine mi: quos misisti. Nunc ergo
domine mi: vivit dominus et vivit anima tua qui prohibuit te
ne venires in sanguinem: et salvavit manum tuam tibi.
Et nunc fiant sicut nabal inimici tui: et qui querunt domino meo
malum. Quapropter suscipe benedictionem hanc quam attulit
ancilla tua tibi domino meo: et da pueris qui sequuntur dominum
meum. Aufer iniquitatem famule tue. Faciens enim fa-
ciet dominus tibi domino meo domum fidelem: quia prelia domini domine mi tu
preliaris. Malicia ergo non inveniatur in te in omnibus diebus vite
tue. Si enim surrexerit aliquando homo persequens te et querens
animam tuam. erit anima domini mei custodita quasi in fasci-
culo viventium apud dominum deum tuum. Porro anima inimicorum
tuorum rotabitur quasi in impetu et in circulo funde. Cum ergo
fecerit dominus tibi domino meo omnia que locutus est bona de te:
et constituerit te ducem super israel: non erit tibi hoc in singultum
et in scrupulum cordis domino meo quod effuderis sanguinem
innoxium: aut ipse te ultus fueris. Et cum bene fecerit
dominus domino meo: recordaberis ancille tue. Et ait david
ad abigail. Benedictus dominus deus israel qui misit te hodie in
occursum meum: et benedictum eloquium tuum. Et benedicta
tu que prohibuisti me hodie. ne irem ad sanguinem
et ulciscerer me manu mea. Alioquin: vivit dominus
deus israel qui prohibuit me malum facere tibi: nisi cito
venisses in occursum mihi: non remansisset nabal usque ad lu-
cem matutinam mingens ad parietem. Suscepit ergo david
de manu eius omnia que attulerat ei. Dixitque ei david.
Vade in pace in domum tuam. Ecce audivi vocem tuam: et
honoravi faciem tuam. Venit autem abigail ad na-
bal: et ecce erat ei convivium in domo eius quasi convivium
regis. et cor nabal iocundum. Erat autem ebrius nimis. Et
non indicavit ei verbum pusillum aut grande: usque in mane.
Diluculo autem cum digessisset vinum nabal: indicavit ei uxor
sua verba hec. Et emortuum est cor eius intrinsecus: et factus est
quasi lapis. Cumque pertransissent decem dies: percussit dominus nabal
et mortuus est. Quod cum audisset david mortuum nabal: ait. Be-
nedictus dominus. qui iudicavit causam obprobrii mei de
manu nabal: et servum suum custodivit a malo: et ma-
liciam nabal reddidit in caput eius. Misit ergo david et locutus est
ad abigail: ut sumeret eam sibi in uxorem. Et venerunt
pueri david ad abigail in carmelum: et locuti sunt ad eam dicentes.
David misit nos ad te: ut accipiat te sibi uxorem. Que con-
surgens: adoravit prona in terram et ait. Ecce famula tua
sit in ancillam: ut lavet pedes servorum domini mei.
Et festinavit et surrexit abigail et ascendit super asinum
et v. puelle ierunt cum ea pedisseque eius. Et secuta est
nuntios david. et facta est illi uxor. Sed et achinoam accepit
david de iezrael: et fuit utraque uxor eius. Saul autem dedit
michol filiam suam uxorem david falti filio lais: qui erat de
gallim.

XXVI

Et venerunt ziphei ad saul in gabaa dicentes.
Ecce david absconditus est in colle achile: que est ex ad-
verso solitudinis. Et surrexit saul: et descendit in deser-
tum ziph: et cum eo tria milia virorum de electis israel:
ut quereret david in deserto ziph. Et castrametatus
est saul in gabaa achile: que erat ex adverso solitudinis
in via. David autem: habitabat in deserto. Videns autem
quod venisset saul post se in desertum: misit explora-
tores: et didicit quod venisset certissime. Et surrexit david: et ve-
nit ad locum ubi erat saul. Cumque vidisset locum in quo
dormiebat saul et abner filius ner princeps militie eius:
saule dormiente in tentorio et reliquo vulgo per circui-
tum eius. ait david ad abimelech etheum. et abisai filium
sarvie fratrem ioab dicens. Quis descendet mecum ad sa-
ul in castra? Dixitque abisai. Ego descendam tecum.
Venerunt ergo david et abisai ad populum nocte: et invenerunt saul
iacentem et dormientem in tentorio: et hastam fixam
in terra ad caput eius: abner autem et populum dormientem
in circuitu eius. Dixitque abisai ad david. Conclusit deus ho-
die inimicum tuum: in manus tuas. Nunc ergo perfodiam eum lan-
cea in terra semel: et secundo opus non erit. Et dixit david ad abi-
sai. Ne interficias eum. Quis enim extendet manum
suam in christum domini et innocens erit? Et dixit david. Vi-
vit dominus quia nisi dominus percusserit eum aut dies eius venerit
ut moriatur aut in prelio descendens perierit: propitius
sit mihi dominus ne extendam manum meam in christum domini. Nunc ergo
tolle hastam que est ad caput eius et scyphum aque et abeamus. Tulit
itaque abisai hastam et scyphum aque que erat ad caput saulis et
abierunt: et non erat quisquam qui videret et intelligeret
et evigilaret: sed omnes dormiebant quia sopor domini irru-
erat super eos. Cumque transisset david ex adverso et stetisset in ver-
tice montis de longe. et esset grande intervallum inter eos: cla-
mavit david ad populum et ad abner filium ner dicens.
Nonne respondebis abner? Et respondens abner ait.
Quis es tu qui clamas et inquietas regem? Et ait david
ad abner. Numquid non vir tu es? et quis alius similis tui
in israel? Quare ergo non custodisti dominum tuum regem? Ingressus
est enim unus de turba: ut interficeret regem dominum tuum.
Non est bonum hoc quod fecisti. Vivit dominus: quoniam filii mortis
estis vos: qui non custodistis dominum vestrum christum domini. Nunc ergo
vide ubi sit hasta regis. et ubi sit scyphus aque qui erat
ad caput eius. Cognovit autem saul vocem david et dixit.
Numquid vox tua est hec fili mi david? Et ait david. Vox mea
domine mi rex. Et ait. Quam ob causam dominus meus persequitur
servum suum? Quid feci? Aut quod est in manu mea ma-
lum? Nunc ergo audi oro domine mi rex verba servi tui. Si
dominus incitat te adversum me: odoretur sacrificium. Si
autem filii hominum: maledicti sunt in conspectu domini qui eiece-
runt me hodie ut non habitem in hereditate domini dicentes.

vade servi deos alienos. Nunc ergo non effundatur sanguis meus in terram coram domino: quia egressus est rex israel ut quaerat pulicem unum, sicut persequitur perdix in montibus. Et ait Saul: Peccavi, revertere fili mi David. Nequaquam enim ultra tibi malefaciam, eo quod pretiosa fuerit anima mea in oculis tuis hodie. Apparet enim quod stulte egerim, et ignoraverim multa nimis. Et respondens David ait: Ecce hasta regis: transeat unus de pueris, et tollat eam. Dominus autem retribuet unicuique secundum iustitiam suam et fidem: tradidit enim te dominus hodie in manum meam, et nolui levare manum meam in christum domini. Et sicut magnificata est anima tua hodie in oculis meis, sic magnificetur anima mea in oculis domini, et liberet me de omni angustia. Ait ergo Saul ad David: Benedictus tu fili mi David: et quidem faciens facies, et potens poteris. Abiit autem David in viam suam: et Saul reversus est in locum suum.

XXVII

Et ait David in corde suo: Aliquando incidam uno die in manus Saul. Nonne melius est ut fugiam, et salver in terra Philisthinorum, ut desperet Saul, cessetque me quaerere in cunctis finibus israel? Fugiam ergo manus eius. Et surrexit David: et abiit ipse et sexcenti viri cum eo ad Achis filium Maoch regem Geth. Et habitavit David cum Achis in Geth, ipse et viri eius, et domus eius: et David et duae uxores eius, Achinoam Iezrahelitis, et Abigail uxor Nabal Carmeli. Et nuntiatum est Saul quod fugisset David in Geth: et non addidit ultra ut quaereret eum. Dixit autem David ad Achis: Si inveni gratiam in oculis tuis, detur mihi locus in una urbium regionis huius ut habitem ibi. Cur enim manet servus tuus in civitate regis tecum? Dedit itaque ei Achis in die illa Sichelech: propter hanc causam facta est Sichelech regum Iuda usque in diem hanc. Fuit autem numerus dierum quibus habitavit David in regione Philisthinorum quatuor mensium. Et ascendit David et viri eius, et agebant praedas de Gessuri, et de Gerzi, et de Amalechitis. Hi enim pagi habitabantur in terra antiquitus euntibus Sur usque ad terram Aegypti. Et percutiebat David omnem terram, nec relinquebat viventem virum et mulierem. Tollensque oves et boves et asinos et camelos et vestes, revertebatur et veniebat ad Achis. Dicebat autem ei Achis: In quem irruisti hodie? Respondebat David: Contra meridiem Iudae, et contra meridiem Ierameel, et contra meridiem Ceni. Virum et mulierem non vivificabat David, nec adducebat in Geth, dicens: Ne forte loquantur adversum nos. Haec fecit David: et hoc erat decretum illi omnibus diebus quibus habitavit in regione Philisthinorum. Credidit ergo Achis David dicens: Multa mala operatus est contra populum suum Israel: erit igitur mihi servus sempiternus.

Sichelech

XXVIII

Factum est autem in diebus illis, congregaverunt Philisthiim agmina sua, ut praepararentur ad bellum contra Israel. Dixitque Achis ad David: Sciens nunc scito, quoniam mecum egredieris in castris tu et viri tui. Dixitque David ad Achis: Nunc scies quae facturus est servus tuus. Et ait Achis ad David: Et ego custodem capitis mei ponam te cunctis diebus. Samuel autem mortuus est, planxitque eum omnis Israel: et sepelierunt eum in Ramatha urbe sua. Et Saul abstulit magos et ariolos de terra.

Congregatique sunt Philisthiim, et venerunt, et castrametati sunt in Sunam. Congregavit autem et Saul universum Israel, et venit in Gelboe. Et vidit Saul castra Philisthinorum, et timuit, et expavit cor eius nimis. Consuluitque dominum, et non respondit ei, neque per somnia, neque per sacerdotes, neque per prophetas. Dixitque Saul servis suis: Quaerite mihi mulierem habentem pythonem, et vadam ad eam, et sciscitabor per illam. Et dixerunt servi eius ad eum: Est mulier habens pythonem in Endor. Mutavit ergo habitum suum, vestitusque est aliis vestimentis: abiit ipse et duo viri cum eo, veneruntque ad mulierem nocte, et ait: Divina mihi in pythone, et suscita mihi quem dixero tibi. Et ait mulier ad eum: Ecce tu nosti quanta fecerit Saul, et quomodo eraserit magos et ariolos de terra. Quare ergo insidiaris animae meae ut occidar? Et iuravit ei Saul in domino dicens: Vivit dominus, quia non eveniet tibi quicquam mali propter hanc rem. Dixitque ei mulier: Quem suscitabo tibi? Qui ait: Samuelem suscita mihi. Cum autem vidisset mulier Samuelem, exclamavit voce magna, et dixit ad Saul: Quare imposuisti mihi? Tu enim es Saul. Dixitque ei rex: Noli timere. Quid vidisti? Et ait mulier ad Saul: Deos vidi ascendentes de terra. Dixitque ei: Qualis est forma eius? Quae ait: Vir senex ascendit, et ipse amictus est pallio. Et intellexit Saul quod Samuel esset: et inclinavit se super faciem suam in terram, et adoravit. Dixit autem Samuel ad Saul: Quare inquietasti me ut suscitarer? Et ait Saul: Coartor nimis. Siquidem Philisthiim pugnant adversum me, et deus recessit a me, et exaudire me noluit neque in manu prophetarum neque per somnia. Vocavi ergo te, ut ostenderes mihi quid faciam. Et ait Samuel: Quid interrogas me, cum dominus recesserit a te, et transierit ad aemulum tuum? Faciet enim tibi dominus sicut locutus est in manu mea, et scindet regnum de manu tua, et dabit illud proximo tuo David: quia non obedisti voci domini, neque fecisti iram furoris eius in Amalech. Idcirco quod pateris fecit tibi dominus hodie. Et dabit et Israel tecum in manus Philisthiim. Cras autem tu et filii tui mecum eritis. Sed et castra Israel tradet dominus in manus Philisthiim. Statimque Saul cecidit porrectus in terram. Extimuerat enim verba Samuelis, et robur non erat in eo, quia non comederat panem tota die illa. Ingressa est itaque mulier ad Saul: conturbatus enim erat valde: dixitque ad eum: Ecce obedivit ancilla tua voci tuae, et posui animam meam in manu tua, et audivi sermones tuos quos locutus es ad me. Nunc igitur audi et tu vocem ancillae tuae, ut ponam coram te buccellam panis, et comedens convalescas, ut possis iter facere. Qui renuit et ait: Non comedam. Coegerunt autem eum servi sui et mulier, et tandem audita voce eorum surrexit de terra, et sedit super lectum. Mulier autem illa habebat vitulum pascualem in domo, et festinavit et occidit eum: tollensque farinam, miscuit eam, et coxit azyma, et posuit ante Saul et ante servos eius. Qui cum comedissent, surrexerunt, et ambulaverunt per totam noctem illam.

XXIX

Congregata sunt ergo Philisthiim universa agmina in Afech: sed et Israel castrametatus est super fontem qui erat in Iezrahel. Et satrapae quidem Philisthiim incedebant

in centuriis et milibus. David autem et viri eius erant in novissimo agmine cum Achis. Dixeruntque principes Philisthim: Quid sibi volunt Hebraei isti? Et ait Achis ad principes Philisthim: Num ignoratis David qui fuit servus Saul regis Israel, et est apud me multis diebus vel annis, et non inveni in eo quicquam ex die qua transfugit ad me usque in diem hanc? Irati sunt autem adversus eum principes Philisthim, et dixerunt ei: Revertatur vir iste, et sedeat in loco suo in quo constituisti eum, et non descendat nobiscum in proelium, ne fiat nobis adversarius cum proeliari coeperimus. Quomodo enim aliter poterit placare dominum suum nisi in capitibus nostris? Nonne iste est David cui cantabant in choris dicentes: Percussit Saul in milibus suis, et David in decem milibus suis? Vocavit autem Achis David, et ait ei: Vivit Dominus quia rectus es tu et bonus in conspectu meo, et exitus tuus et introitus tuus mecum est in castris: et non inveni in te quicquam mali ex die qua venisti ad me usque in diem hanc: sed satrapis non places. Revertere ergo, et vade in pace, et non offendas oculos satraparum Philisthim. Dixitque David ad Achis: Quid enim feci, et quid invenisti in me servo tuo a die qua fui in conspectu tuo usque in diem hanc, ut non veniam et pugnem contra inimicos domini mei regis? Respondens autem Achis locutus est ad David: Scio quia bonus es tu in oculis meis, sicut angelus Dei: sed principes Philisthim dixerunt: Non ascendet nobiscum in proelium. Igitur consurge mane tu, et servi domini tui qui venerunt tecum: et cum de nocte surrexeritis, et coeperit dilucescere, pergite. Surrexit itaque de nocte David ipse et viri eius, ut proficiscerentur mane, et reverterentur ad terram Philisthim: Philisthim autem ascenderunt in Iezrahel.

XXX

Cumque venissent David et viri eius in Siceleg die tertia, Amalecitae impetum fecerant ex parte australi in Siceleg, et percusserant Siceleg, et succenderant eam igni. Et captivas duxerant mulieres ex ea, a minimo usque ad magnum: et non interfecerant quemquam, sed secum duxerant, et pergebant itinere suo. Cum ergo venissent David et viri eius ad civitatem, et invenissent eam succensam igni, et uxores suas et filios suos et filias ductas esse captivas, levaverunt David et populus qui erat cum eo voces suas, et planxerunt donec deficerent in eis lacrimae. Siquidem et duae uxores David captivae ductae fuerant, Achinoem Iezrahelites, et Abigail uxor Nabal Carmeli. Et contristatus est David valde: volebat enim eum populus lapidare, quia amara erat anima uniuscuiusque viri super filiis suis et filiabus. Confortatus est autem David in Domino Deo suo, et ait ad Abiathar sacerdotem filium Ahimelech: Applica ad me ephod. Et applicavit Abiathar ephod ad David, et consuluit David Dominum dicens: Persequar latrunculos hos, et comprehendam eos an non? Dixitque ei: Persequere: absque dubio enim comprehendes eos, et excuties praedam. Abiit ergo David ipse et sexcenti viri qui erant cum eo, et venerunt usque ad torrentem Besor: et lassi quidam substiterunt. Persecutus est autem David ipse et quadringenti viri: substiterant enim ducenti, qui lassi transire non poterant torrentem Besor. Et invenerunt virum Aegyptium in agro, et adduxerunt eum ad David: dederuntque ei panem ut comederet, et biberet aquam, sed et fragmen massae caricarum, et duas ligaturas uvae passae. Qui cum comedisset, reversus est spiritus eius, et refocillatus est: non enim comederat panem, neque biberat aquam, tribus diebus et tribus noctibus. Dixit itaque ei David: Cuius es tu? vel unde? et quo pergis? Qui ait ei: Puer Aegyptius ego sum, servus viri Amalecitae: dereliquit autem me dominus meus, quia aegrotare coepi nudius tertius. Siquidem nos erupimus ad australem plagam Cerethi, et contra Iudam, et ad meridiem Chaleph, et Siceleg succendimus igni. Dixitque ei David: Potes me ducere ad istum cuneum? Qui ait: Iura mihi per Dominum quod non occidas me, et non tradas me in manus domini mei, et ducam te ad cuneum istum. Et iuravit ei David. Qui cum duxisset eum, ecce illi discumbebant super faciem universae terrae, comedentes et bibentes, et quasi diem festum celebrantes, pro cuncta praeda et spoliis quae ceperant de terra Philisthim et de terra Iuda. Et percussit eos David a vespere usque ad vesperam alterius diei, et non evasit ex eis quisquam, nisi quadringenti viri adolescentes, qui ascenderant camelos et fugerant. Eruit ergo David omnia quae tulerant Amalecitae, et duas uxores suas eruit. Nec defuit quicquam a parvo usque ad magnum, tam de filiis quam de filiabus, et de spoliis, et quaecumque rapuerant, omnia reduxit David. Et tulit universos greges et armenta, et minavit ante faciem suam: dixeruntque: Haec est praeda David. Venit autem David ad ducentos viros qui lassi substiterant, nec sequi potuerant David, et residere eos iusserat in torrente Besor. Qui egressi sunt obviam David, et populo qui erat cum eo. Accedens autem David ad populum, salutavit eos pacifice. Respondensque omnis vir pessimus et iniquus de viris qui ierant cum David, dixerunt: Quia non venerunt nobiscum, non dabimus eis quicquam de praeda quam eruimus: sed sufficiat unicuique uxor sua et filii: quos cum acceperint, recedant. Dixit autem David: Non sic facietis fratres mei de his quae tradidit Dominus nobis, et custodivit nos, et tradidit latrunculos qui eruperant adversum nos in manus nostras: nec audiet vos quisquam super sermone hoc. Aequa enim pars erit descendentis ad proelium, et remanentis ad sarcinas, et similiter divident. Et factum est hoc ex die illa et deinceps constitutum et praefinitum, et quasi lex in Israel usque ad diem hanc. Venit ergo David in Siceleg, et misit dona de praeda senioribus Iuda proximis suis, dicens: Accipite benedictionem de praeda hostium Domini: his qui erant in Bethel, et qui in Ramath ad meridiem, et qui in Iether, et qui in Aroer, et qui in Sephamoth, et qui in Esthamo, et qui in Rachal, et qui in urbibus Ierameel, et qui in urbibus Ceni, et qui in Arama, et in lacu Asan, et qui in Athach, et qui in Hebron, et reliquis qui erant in his locis in quibus commoratus fuerat David ipse et viri eius.

XXXI

Philisthiim autem pugnabant adversum Israel: et fugerunt viri Israel ante faciem Philisthiim, et ceciderunt interfecti in monte Gelboe. Irrueruntque Philisthiim in Saul, et filios eius, et percusserunt Ionathan, et Aminadab, et Melchisue filios Saul: totumque pondus proelii versum est in Saul: et consecuti sunt eum viri sagittarii, et vulneratus est vehementer a sagittariis. Dixitque Saul ad armigerum

hic mors

gerum suum. Evagina gladium tuum et percute me: ne forte veniant incircumcisi isti et interficiant me illudentes mihi. Et noluit armiger eius: fuerat enim nimio timore perterritus. Arripuit itaque Saul gladium suum: et irruit in eum. Quod cum vidisset armiger eius: videlicet quod mortuus esset Saul, irruit etiam ipse super gladium suum et mortuus est cum eo. Mortuus est ergo Saul et tres filii eius et armiger illius: et universi viri eius in die illa pariter. Videntes autem viri Israel qui erant trans vallem et trans Iordanem quod fugissent viri Israhelite et quod mortui essent Saul et filii eius: reliquerunt civitates suas et fugerunt. Veneruntque Philistiim et habitaverunt ibi. Facta autem die altera: venerunt Philistiim ut spoliarent interfectos. Et invenerunt Saul et tres filios eius iacentes in monte Gelboe. Et preciderunt caput Saul et expoliaverunt eum armis: et miserunt in terram Philistinorum per circuitum, ut adnuntiaretur in templo idolorum et in populis. Et posuerunt arma eius in templo Astaroth. Corpus vero eius suspenderunt in muro Bethsan. Quod cum audissent habitatores Iabes Galaad quecumque fecerant Philistiim Saul: surrexerunt omnes viri fortissimi et ambulaverunt tota nocte et tulerunt cadaver Saul et cadavera filiorum eius de muro Bethsan. Veneruntque Iabes et combusserunt ibi: et tulerunt ossa eorum et sepelierunt in nemore Iabes: et ieiunaverunt septem diebus.

Explicit liber regum primus. Incipiunt capitula libri secundi.

I. Nuntium sceleris iubet ante se perimi David pro morte Ionathe et patris simul eius. Luxit David mortem Saul et filiorum eius, quam autem poetica sunt cum hoc testimonium alloquium David. Consuluit David dominum in qua urbe Iudea ascenderet. et respondit ei in Hebron. et agregatis viris Iabis pro sepultura Saul. Abner filius Ner filium Saul regem facit. Sed duobus annis regnavit. qui pugnaverunt contra David graviter. et Asahel ibi occiditur. Longa concertatio inter domum David et Saul sed et nomina sex filiorum David qui nati sunt ei in Hebron. Iurgium inter Abner et filium Saul causa concubine patris sui Saul. et Michol reducitur ad David. Abner quoque deseruit filium Saul. et contulit se ad David et universum Israel qui dissentiebat David subdidit. Ioab displicuit amicitia Abner cum David quem revocavit et occidit inscio rege. quod occiderat fratrem Ioab et Asahel. Displicuit deo factum Ioab quem taliter maledixit. non deficiat de domo Ioab fluxum seminis sustinens vel leprosus et cetera. David exequias et luctum celebrari iubet percussori Abner Ioab et vulgo cum eo. Post necem filiorum Saul vel Abner contulit se universus Israel et seniores eorum ad David. Fedus celebravit cum eis. et xl annis regnavit super Israel. Rex Tyri per nuntios misit munera David. et nomina filiorum eius qui nati sunt ei in Ierusalem. Ascendunt Philistiim ad debellandum David: qui consuluit dominum et misit ei inire bellum quos interfecit qui reparantes se secundo veniunt. iterum consuluit dominum et respondit ei quam faciem eis agrederetur contra Philistiim cum archa domini. Oza percussit dominus quod tetenderit manus in archa domini et contristatus est David. Benedixit dominus Obethedom qui suscepit archam domini tribus mensibus. David revocat archam dei de domo Obethedom in civitatem suam cum gaudio saltans ante eam. et obtulit holocausta deo et dedit viris et mulieribus collyridam panis unam et assaturam bubule carnis unam et similam frixam oleo. Michol uxor David prima filia Saul displicuit ei quod saltaverit ante archam. et cui David digne respondit. Visum est David iniustum quod ipse habitaret in domo cedrina et archa dei in pellibus et quod accepit responsum legis. et filium habiturum qui edificabit domum domino. Percussit dominus Moab. et abstulit frenum tributi de manu Philistiim et fecit eum sibi tributarium et alios reges. et spolia contulit nimis. Thou rex Emath misit Ioram filium suum cum muneribus ut salutaret eum et in valle Salinarum cesis xii milibus. Filii David sacerdotes erant. requirit et semen Ionathe ad retribuendum bona. Item requirit David filium Ammon nomine Anun ut faceret cum eo misericordiam et recoleret beneficia patris eius qui apprehendens pueros David rasit dimidiam barbam eorum hortantes principes eius grande oritur prelium. Invenit rex in uxorem Urie Ethei quod displicuit domino et misit Nathan prophetam ad David. Increpat Nathan David iussu dei pro malo facto et percussit filium eius morte. Consilium Ioab ducis dicentis adesto in agone belli ne postmodum adscribatur in victoria sed potius tibi.

XIII

Filius David Amnon sororem suam nomine Thamar illicite diligebat. ita ut gessit. Occidit Absalon Amnon propter stuprum sororis sue. et fugit ad Tholomai regem. Ioab per mulierem sapientem figmentis fecit adire regem David ut indulgeret malum Absalon filii sui quod ductus est pietate et iussit Ioab adducere Absalon de Gessur. ita ut non videret eum David. Reconciliavit osculans David Absalon filium suum sed intercedente Ioab cum arte mira. Iterum offendit Absalon David sollicitans viros Israel ut regem eum constituerent in Hebron. Petit fugam rex David propter temeritatem filii sui Absalon et archam dei quam secum portaverunt iussit revocari in domum domini. Semei filius Gera de cognatione domus Saul resultans lapidabat David exprobrans ei et que patienter sustinuit. Consilium petit Absalon Achitofel qui dedit ei incertum. Petit Achitofel Absalon xii milia virorum ut egrederetur contra David. iterum revocat Chusai consilium Achitofel dans melius ut induceret dominus Absalon malum. videns Achitofel non prevaluisse consilium suum. suspendio interiit. propria voluntate licet posterior tamen sicut Iuda traditor. Dividente David exercitum tribus ducibus ipsum prohibent exire populi. parcere dantes consilium. sperantes saluberrime tamen egredientes duces pietas patris demandat servare in puerum Absalon. Interitus Absalon filii David. Luxit David filium suum Absalon nimis. Ioab dux adgreditur regem quod lugens humiliavit exercitum nec intrare volebat in civitatem. Absque voto omnis populus Israel non audebat reducere David in Ierusalem post cedem

regis uel mortem quam sibi elegerat absalon. Clementia regis dauid circa semei ut ceteros qui maledixerunt regi profugienti a facie absalon ut qualiter respondit hettaim se malum. Beneficia berzellai circa regem qui uoluit reddere uicem sed senectus eius impediuit. Iurgium inter tribum iuda qui sequebatur cum dauid et israel qui sequebatur cum seba filium bochri. Seba filius bochri cogitauit malum contra regem quem consecutus est ioab in ciuitatem et obsidebant eam subuertere intendentes nisi mulier ei primitus postulasset pro ceteris habitatoribus quae etiam primum fecit caput seba et tradidit ioab duci et saluauit ciuitatem. Amator deus famae interemptoris omnes proles saul qui consuluit dominum et dedit remedium et placatus est recollectis ossibus saul et ionathe et sepeliens in sepulcro eis patris sui. Bella quatuor ibi inuenti sunt statura proceri in quibus unus eorum senos digitos habuit in manibus siue in pedibus id est uiginti quatuor digitos. Canticum dauid quem cantauit domino in die qua liberauit eum de manu omnium inimicorum eius et de manu saul. Alloquitur dauid ad populum. ... tiens in spelunca positus dauid desiderauit aquam de cisterna quae est in bethleem iuxta portam. delatam noluit bibere propter temeritatem potitorum dicens propitius fit mihi dominus ne bibam sanguinem hominum sed libauit eam domino. Abisai frater ioab qui eleuauit hastam contra trecentos uiros quos interfecit. et ceteri uiri fortes in quibus unus leones absque ferro occidit. et egyptium fortem de hasta sua sibi perimit. Irascitur dominus contra israel ita ut iubet dauid dinumerari israel et iudam. et post dinumerationem iubet dauid eligere sibi tres dies delationem plagarum pestis famis et gladii tamen euenit in populum tribus diebus. Sed angelus qui missus est ad percutiendum iubetur a domino quiescere. Testimonium non offerenda holocausta gratuita nisi de proprio labore. Expliciunt capitula

Incipit liber secundus malachim qui est regum. v.

Factum est autem postquam mortuus est saul: ut dauid reuerteretur a caede amalech et maneret in siceleg duos dies. In die autem tertia apparuit homo ueniens de castris saul ueste conscissa et puluere aspersus caput. Et uenit ad dauid: cecidit super faciem suam et adorauit. Dixitque ad eum dauid Unde uenis? Qui ait ad eum. De castris israel fugi. Et dixit ad eum dauid. Quod est uerbum quod factum est? Indica mihi. Qui ait. Fugit populus ex proelio. Et multi corruentes e populo mortui sunt. Sed et saul et ionathas filius eius interierunt. Dixitque dauid ad adolescentem qui nuntiabat ei. Unde scis quia mortuus est saul et ionathas filius eius? Ait adolescens qui nuntiabat ei. Casu ueni in montem gelboe et saul incumbebat super hastam suam. Porro currus et equites appropinquabant ei. Et conuersus post tergum suum uidensque me uocauit. Cui cum respondissem adsum: dixit mihi. Quisnam es tu? Et aio ad eum. Amalechites sum. Et locutus est mihi. Sta super me et interfice me: quoniam tenent me angustiae. Et adhuc tota anima mea in me est. Stansque super eum: occidi illum. Sciebam enim: quod uiuere non poterat post ruinam. Et tuli diadema quod erat in capite eius et armillam de brachio illius: et attuli ad te dominum meum huc. Apprehendens autem dauid uestimenta sua scidit: omnesque uiri qui erant cum eo. Et planxerunt et fleuerunt: et ieiunauerunt usque ad uesperum super saul et super ionathan filium eius et super populum domini et super domum israel quod corruissent gladio. Dixitque dauid ad iuuenem qui nuntiauerat ei. Unde es? Qui respondit. Filius hominis aduenae ego sum amalechitae. Et ait ad eum dauid. Quare non timuisti mittere manum tuam: ut occideres christum domini? Uocansque dauid unum de pueris ait. Accedens irrue in eum. Qui percussit illum: et mortuus est. Et ait ad eum dauid. Sanguis tuus super caput tuum. Os enim tuum locutum est aduersum te dicens: ego interfeci christum domini.

Planctus

Planxit autem dauid planctum huiuscemodi super saul et super ionathan filium eius: et praecepit ut docerent filios iuda planctum: sicut scriptum est in libro iustorum. Et ait. Considera israel: pro his qui mortui sunt super excelsa tua uulnerati. Incliti israel: super montes tuos interfecti sunt. Quomodo ceciderunt fortes? Nolite annuntiare in geth: neque annuntietis in compitis ascalonis: ne forte laetentur filiae philisthiim: ne exultent filiae incircumcisorum. Montes gelboe nec ros nec pluuiae ueniant super uos: neque sint agri primitiarum: quia ibi abiectus est clipeus fortium clypeus saul: quasi non esset unctus oleo. A sanguine interfectorum: ab adipe fortium. Sagitta ionathae numquam rediit retrorsum: et gladius saul non est reuersus inanis. Saul et ionathas amabiles et decori in uita sua: in morte quoque non sunt diuisi. Aquilis uelociores: leonibus fortiores. Filiae israel super saul flete: qui uestiebat uos cocco in deliciis. qui praebebat ornamenta aurea cultui uestro. Quomodo ceciderunt fortes in proelio? Ionathas in excelsis tuis occisus est. Doleo super te frater mi ionatha. decore [illegible] nimis. et amabilis super amorem mulierum. Sicut mater unicum amat filium suum: ita ego te diligebam. Quomodo ceciderunt robusti: et perierunt arma bellica.

II

Igitur post haec consuluit dauid dominum dicens. Num ascendam in unam de ciuitatibus iuda? Et ait dominus ad eum. Ascende. Dixitque dauid Quo ascendam? Et respondit. In hebron. Ascendit ergo dauid et duae uxores eius achinoem iezrahelites et abigail uxor nabal carmeli. Sed et uiros qui erant cum eo duxit dauid singulos cum domo sua: et manserunt in oppidis hebron. Veneruntque uiri iuda et unxerunt ibi dauid ut regnaret super domum iuda. Et nuntiatum est dauid: quod uiri iabes galaad sepelissent saul. Misit ergo dauid nuntios ad uiros iabes galaad. Dixitque ad eos. Benedicti uos domino: qui fecistis misericordiam hanc cum domino uestro saul et sepelistis eum. Et nunc retribuet quidem uobis dominus misericordiam et ueritatem. Sed et ego reddam gratiam: eo quod feceritis uerbum istud. Confortentur manus uestrae et estote filii fortitudinis. Licet enim mortuus sit dominus uester saul: tamen me unxit domus iuda regem sibi. Abner autem filius ner princeps exercitus

saul tulit hisboseth filium saul et circumduxit per castra. Regemque constituit super galaad et super gessuri et super iezrael et super ephraim et super beniamin et super israel et super ephraim et super beniamin et super israel universum. Quadraginta annorum erat hisboseth filius saul cum regnare coepisset super israel et duobus annis regnavit. Sola autem domus iuda sequebatur david. Et fuit numerus dierum quibus commoratus est david imperans in hebron super domum iuda septem annorum et sex mensium. Egressusque est abner filius ner et pueri hisboseth filii saul de castris in gabaon. Porro ioab filius sarviae et pueri david egressi sunt et occurrerunt eis iuxta piscinam gabaon. Et cum in unum convenissent e regione sederunt hi ex una parte piscinae et illi ex altera. Dixitque abner ad ioab: Surgant pueri et ludant coram nobis. Et respondit ioab: Surgant. Surrexerunt ergo et transierunt numero duodecim de beniamin ex parte hisboseth filii saul et duodecim de pueris david. Apprehensoque unusquisque capite comparis sui defixit gladium in latus contrarii et ceciderunt simul. Vocatumque est nomen loci illius: Ager robustorum in gabaon. Et ortum est bellum durum satis in die illa. Fugatusque est abner et viri israel a pueris david. Erant autem ibi tres filii sarviae: ioab et abisai et asahel. Porro asahel cursor velocissimus fuit quasi unus ex capreis quae morantur in silvis. Persequebatur autem abner asahel et non declinavit ad dexteram sive ad sinistram omittens persequi abner. Respexit itaque abner post tergum suum et ait: Tune es asahel? Qui respondit: Ego sum. Dixitque ei abner: Vade ad dexteram sive ad sinistram et apprehende unum de adolescentibus et tolle tibi spolia eius. Noluit autem asahel omittere quin urgueret eum. Rursumque locutus est abner ad asahel: Recede, noli me sequi, ne compellar confodere te in terram, et levare non potero faciem meam ad ioab fratrem tuum. Qui audire contempsit et noluit declinare. Percussit ergo eum abner aversa hasta in inguine et transfodit eum et mortuus est in eodem loco. Omnesque qui transibant per locum in quo ceciderat asahel et mortuus erat subsistebant. Persequentibus autem ioab et abisai fugientem abner sol occubuit. Et venerunt usque ad collem aquae ductus qui est ex adverso vallis itineris deserti in gabaon. Congregatique sunt filii beniamin ad abner et conglobati in unum cuneum steterunt in summitate tumuli unius. Et exclamavit abner ad ioab et ait: Num usque ad internicionem tuus mucro desaeviet? An ignoras quod periculosa sit desperatio? Usquequo non dicis populo ut omittat persequi fratres suos? Et ait ioab: Vivit dominus, si locutus fuisses mane recessisset populus persequens fratrem suum. Insonuit ergo ioab bucina et stetit omnis exercitus nec persecuti sunt ultra israel neque inierunt certamen. Abner autem et viri eius abierunt per campestria tota nocte illa et transierunt iordanem. Et lustrata omni bethoron ad castra venerunt. Porro ioab reversus omisso abner congregavit omnem populum. Et defuerunt de pueris david decem et novem viri excepto asahele. Servi autem david percusserunt de beniamin et de viris qui erant cum abner trecentos sexaginta qui et mortui sunt.

et asahel

Tuleruntque asahel et sepelierunt eum in sepulcro patris sui in bethleem. Et ambulaverunt tota nocte ioab et viri qui erant cum eo et in ipso crepusculo pervenerunt in hebron. Facta est ergo longa concertatio inter domum saul et inter domum david. David proficiens et semper seipso robustior. Domus autem saul decrescens cotidie. Natique sunt filii david in hebron. Fuitque primogenitus eius amnon de achinoem iezrahelite. Et post eum cheleab de abigail uxore nabal carmeli. Porro tertius absalom filius maacha filiae tholomai regis gessur. Quartus autem adonias filius aggith. Et quintus saphatias filius abital. Sextus quoque iethraam de egla uxore david. Hii nati sunt david in hebron. Cum ergo esset proelium inter domum saul et domum david abner filius ner regebat domum saul. Fuerat autem saul concubina nomine respha filia ahia. Dixitque hisboseth ad abner: Quare ingressus es ad concubinam patris mei? Qui iratus nimis propter verba hisboseth ait: Numquid canis ego sum adversum iudam hodie, qui fecerim misericordiam super domum saul patris tui et super fratres et proximos eius et non tradidi te in manus david, et tu requisisti in me quod argueres pro muliere hodie? Haec faciat deus abner et haec addat ei, nisi quomodo iuravit dominus david sic faciam cum eo, ut transferatur regnum de domo saul et elevetur thronus david super israel et super iudam a dan usque bersabee. Et non potuit respondere ei quicquam, quia metuebat illum. Misit ergo abner nuntios ad david pro se dicentes: Cuius est terra? et loquerentur: Fac mecum amicitias et erit manus mea tecum et reducam ad te universum israel. Qui ait: Optime, ego faciam tecum amicitias. Sed unam rem peto a te dicens: Non videbis faciem meam antequam adduxeris michol filiam saul, et sic venies et videbis me. Misit autem david nuntios ad hisboseth filium saul dicens: Redde uxorem meam michol quam despondi mihi centum praeputiis philisthim. Misit ergo hisboseth et tulit eam a viro suo phaltiel filio lais. Sequebaturque eam vir suus plorans usque bahurim. Et dixit ad eum abner: Vade et revertere. Qui reversus est. Sermonem quoque intulit abner ad seniores israel dicens: Tam heri quam nudiustertius quaerebatis david ut regnaret super vos. Nunc ergo facite, quoniam dominus locutus est ad david dicens: In manu servi mei david salvabo populum meum israel de manu philisthim et omnium inimicorum eius. Locutus est autem abner etiam ad beniamin. Et abiit ut loqueretur ad david in hebron omnia quae placuerant israeli et universo beniamin. Venitque ad david in hebron cum viginti viris. Et fecit david abner et viris eius qui venerant cum eo convivium. Et dixit abner ad david: Surgam ut congregem ad te dominum meum regem omnem israel et ineam tecum foedus, et imperes omnibus sicut desiderat anima tua. Cum ergo deduxisset david abner et ille isset in pace, statim pueri david et ioab venerunt caesis latronibus cum praeda magna nimis. Abner autem non erat cum david in hebron, quia iam dimiserat eum et profectus fuerat in pace. Et ioab et omnis exercitus qui erat cum eo postea venerunt. Nuntiatum itaque ioab a narrantibus

Venit abner filius ner ad regem et dimisit eum et abiit in pace. Et ingressus est ioab ad regem et ait. Quid fecisti? Ecce venit abner ad te. Quare dimisisti eum et abiit et recessit? Ignoras abner filium ner quoniam ad hoc venit ad te ut deciperet te, et sciret exitum tuum et introitum tuum, et sciret omnia que agis. Egressus itaque ioab a david misit nuntios post abner et reduxit eum a cisterna syra ignorante david. Cumque rediisset abner in hebron seorsum adduxit eum ioab ad medium porte ut loqueretur ei in dolo. Et percussit eum ibi in inguine et mortuus est in ultionem sanguinis asahel fratris eius. Quod cum audisset david rem iam gestam ait. Mundus ego sum et regnum meum apud dominum usque in sempiternum a sanguine abner filii ner. Et veniat super caput ioab et super omnem domum patris eius; nec deficiat de domo ioab fluxum seminis sustinens et leprosus et tenens fusum et cadens gladio et indigens pane. Igitur ioab et abisai frater eius interfecerunt abner eo quod occidisset asahel fratrem eorum in gabaon in prelio. Dixit autem david ad ioab et ad omnem populum qui erat cum eo. Scindite vestimenta vestra et accingimini saccis et plangite ante exequias abner. Porro rex david sequebatur feretrum. Cumque sepelissent abner in hebron, levavit rex vocem suam et flevit super tumulum abner. Flevit autem et omnis populus. Plangensque rex et lugens abner ait. Nequaquam ut mori solent ignavi mortuus est abner. Manus tue non sunt ligate, et pedes tui non sunt compedibus aggravati. Sed sicut solent cadere coram filiis iniquitatis corruisti. Congeminansque omnis populus flevit super eum. Cumque venisset universa multitudo cibum capere cum david clara adhuc die, iuravit david dicens. Hec faciat mihi deus et hec addat, si ante occasum solis gustavero panem vel aliud quicquam. Omnisque populus audivit et placuerunt eis cuncta que fecit rex in conspectu totius populi. Et cognovit omne vulgus et universus israel in die illa quoniam non actum fuisset a rege ut occideretur abner filius ner. Dixit quoque rex ad servos suos. Num ignoratis quoniam princeps et maximus occidit hodie in israel? Ego autem adhuc delicatus et unctus rex. Porro viri isti filii sarvie duri mihi sunt. Retribuat dominus facienti malum iuxta malitiam suam.

IIII

Audivit autem hysboseth filius saul quod occidisset abner in hebron et dissolute sunt manus eius, omnisque israel perturbatus est. Duo autem viri principes latronum erant filio saul, nomen uni baana et nomen alteri rechab, filii remmon berothite de filiis beniamin. Siquidem et beroth reputata est in beniamin. Et fugerunt berothite in gethaim, fueruntque ibi advene usque ad tempus illud. Erat autem ionathe filio saul filius debilis pedibus. Quinquennis enim fuit quando venit nuntius de saul et ionathan ex iezrahel. Tollensque eum nutrix sua fugit. Cumque festinaret ut fugeret, cecidit et claudus effectus est. Habuitque vocabulum miphiboseth. Venientes igitur filii remmon berothite rechab et baana ingressi sunt fervente die domum hysboseth qui dormiebat super stratum suum meridie. Et hostiaria domus purgans triticum obdormivit. Ingressi sunt autem domum latenter assumentes spicas tritici et percusserunt eum in inguine rechab et baana frater eius et fugerunt. Cum autem ingressi fuissent domum, ille dormiebat super lectulum suum in conclavi, et percutientes interfecerunt eum. Sublatoque capite eius abierunt per viam deserti tota nocte et attulerunt caput hysboseth ad david in hebron. Dixeruntque ad regem. Ecce caput hysboseth filii saul inimici tui qui querebat animam tuam. Et dedit dominus domino nostro regi ultiones hodie de saul et de semine eius. Respondens autem david rechab et baana fratri eius filiis remmon berothite, dixit ad eos. Vivit dominus qui eruit animam meam de omni angustia, quoniam eum qui annuntiaverat mihi et dixerat mortuus est saul, qui putabat se prospera nuntiare, tenui et occidi in siceleg, cui oportebat me dare mercedem pro nuntio. Quanto magis nunc cum homines impii interfecerunt virum innoxium in domo sua super lectum suum, non queram sanguinem eius de manu vestra et auferam vos de terra? Precepit itaque david pueris suis et interfecerunt eos. Precidentesque manus et pedes eorum suspenderunt eos super piscinam in hebron. Caput autem hysboseth tulerunt et sepelierunt in sepulchro abner in hebron.

V

Et venerunt universe tribus israel ad david in hebron dicentes. Ecce nos os tuum et caro tua sumus. Sed et heri et nudius tertius cum esset saul rex super nos, tu eras educens et reducens israel. Dixit autem dominus ad te. Tu pasces populum meum israel et tu eris dux super israel. Venerunt quoque et seniores de israel ad regem in hebron et percussit cum eis rex david fedus in hebron coram domino, et unxerunt david in regem super israel.

Ungitur

Filius xxx annorum erat david cum regnare cepisset et xl annis regnavit. In hebron regnavit super iudam vii annis et vi mensibus. In ierusalem autem regnavit xxxiii annis super omnem israel et iudam. Et abiit rex et omnes viri qui erant cum eo in ierusalem ad iebuseum habitatorem terre. Dictumque est david ab eis. Non ingredieris huc nisi abstuleris cecos et claudos dicentes. Non ingredietur david huc. Cepit autem david arcem syon, hec est civitas david. Proposuerat enim in die illa premium qui percussisset iebuseum et tetigisset domatum fistulas et abstulisset claudos et cecos odientes animam david. Ideo dicitur in proverbio. Cecus et claudus non intrabunt templum. Habitavit autem david in arce et vocavit eam civitatem david. Et edificavit per gyrum a mello et intrinsecus. Et ingrediebatur proficiens atque succrescens, et dominus deus exercituum erat cum eo. Misit quoque hyram rex tyri nuntios ad david et ligna cedrina et artifices lignorum et artifices lapidum ad parietes, et edificaverunt domum david. Et cognovit david quoniam confirmasset eum dominus regem super israel et quoniam exaltasset regnum eius super populum suum israel. Accepit ergo adhuc concubinas et uxores de ierusalem postquam venerat de hebron. Natique sunt david alii filii et filie. Et hec nomina eorum qui nati sunt ei in ierusalem: samua et sobab et nathan et salomon, et iebaar et helisua et nefec et iafia et helisama et helida et helifeleth.

Tanta est iniquitas ut … [illegible]

V

Audierunt ergo philistei quod unxissent David regem super israel:
et ascenderunt universi ut quererent David. Quod cum audisset
David: descendit in presidium. Philistiim autem venien-
tes: diffusi sunt in valle raphaim. Et consuluit David
dominum dicens. Si ascendam ad philisteos: et si dabis
eos in manu mea? Et dixit dominus ad David. Ascende:
quia tradens dabo philisteos in manu tua. Venit
ergo David in baal pharasim: et percussit eos ibi et dixit.
Divisit dominus inimicos meos coram me: sicut divi-
duntur aque. Propterea vocatum est nomen loci illius ba-
alpharasim. Et reliquerunt ibi sculptilia sua: que
tulit David et viri eius. Et addiderunt adhuc phi-
listiim ut ascenderent et diffusi sunt in valle rapha-
im. Consuluit David dominum. Si ascendam contra phi-
listeos et trades eos in manus meas? Qui respondit.
Non ascendas: sed gyra post tergum eorum et venies ad eos
ex adverso pyrorum. Et cum audieris sonitum gradientis in
cacumine pyrorum tunc inibis prelium: quia tunc egredietur dominus ante
faciem tuam ut percutiat castra philistiim. Fecit ita-
que David sicut ei preceperat dominus. Et percussit philistiim de gaba-
bee: usque dum venires gezer.

VI

Congregavit autem rursum
David omnes electos ex israel: xxx. milia. Surrexitque et abi-
it: et universus populus qui erat cum eo de viris iuda:
ut adducerent archam dei super quam invocatum est
nomen domini exercituum sedentis in cherubin super eam.
Et imposuerunt archam domini super plaustrum novum:
tuleruntque eam de domo aminadab qui erat in gabaa.
Oza autem et haio filii aminadab: minabant plau-
strum novum. Cumque tulissent eam de domo ami-
nadab: qui erat in gabaa custodiens archam dei
haio precedebat archam. David autem et omnis israel: ludebant
coram archa domini in omnibus lignis fabrefactis. in cytha-
ris. et lyris. et tympanis. et sistris et cymbalis. Postquam
autem venerunt ad aream nachon: extendit manum oza
ad archam dei et tenuit eam: quoniam calcitrabant boves et
declinaverunt eam. Iratusque est indignatione dominus contra
ozam et percussit eum super temeritate: qui mortuus
est ibi iuxta archam dei. Contristatus est autem David: eo quod
percussisset dominus ozam. Et vocatum est nomen loci illius per-
cussio oze: usque in diem hanc. Et extimuit David
dominum in die illa dicens. Quomodo ingredietur archa domini ad
me? Et noluit divertere ad se archam domini in civita-
te David: sed divertit eam in domo obethedom gethei.
Et habitavit archa domini in domo obededom tribus mensi-
bus. Et benedixit dominus obededom: et omnem domum eius. Nuntiatumque
est regi David: quia benedixisset dominus obededom. et omnia eius propter
archam domini. Dixitque David. Ibo et reducam archam cum benedicti-
one in domum meam. Abiit ergo David et adduxit archam
dei de domo obededom in civitatem David cum gaudio. Cumque
transcendissent qui portabant archam domini sex pas-
sus: immolabant bovem et arietem. Et David saltabat
totis viribus ante dominum. Porro David erat accinctus
ephod lineo. Et David et omnis domus israel ducebant
archam testamenti domini in iubilo: et in clangore bu-
cine. Cumque intrasset archa domini in civitatem David
michol filia saul prospiciens per fenestram: vidit re-
gem David subsilientem atque saltantem coram domino
et despexit eum in corde suo. Et introduxerunt archam domini: et
posuerunt eam in loco suo in medio tabernaculi quod
tetenderat ei David. Et obtulit David holocausta co-
ram domino: et pacifica. Cumque complesset offerens ho-
locausta et pacifica: benedixit populo in nomine domini exer-
cituum. Et partitus est multitudini universe israel: tam
viro quam mulieri singulis collyridam panis
unam: et assaturam bubule carnis unam et similam
frixam oleo. Et abiit omnis populus unusquisque in domum suam.
Reversusque est David ut benediceret domui sue: et egressa est michol
filia saul in occursum David: et ait. Quam gloriosus fuit hodie
rex israel discooperiens se ante ancillas servorum suorum et
nudatus est quasi si nudetur unus de scurris. Dixitque David
ad micol. Vivit dominus quia ludam ante dominum qui elegit
me potius quam patrem tuum et quam omnem domum eius. et pre-
cepit mihi ut essem dux super populum domini israel. Et ludam et vili-
or fiam plus quam factus sum: et ero humilis in oculis meis.
et cum ancillis de quibus locuta es gloriosior apparebo.
Igitur michol filie saul non est natus filius: usque ad diem
mortis sue.

VII

Factum est autem cum sedisset rex in domo
sua: et dominus dedisset ei requiem undique ab universis ini-
micis suis: dixit ad nathan prophetam. Videsne quod ha-
bitem in domo cedrina. et archa dei posita sit in medio
pellium? Dixitque nathan ad regem. Omne quod est in corde
tuo vade et fac: quia dominus tecum est. Factum est in nocte illa
ecce sermo domini ad nathan dicens. Vade: et loquere ad ser-
vum meum David. Hec dicit dominus. Numquid tu edificabis
mihi domum ad habitandum? Neque enim habitavi in
domo ex die qua eduxi filios israel de terra egypti usque
in diem hanc: sed ambulabam in tabernaculo et in tento-
rio per cuncta loca que transivi cum omnibus filiis israel. Numquid lo-
quens locutus sum ad unam de tribubus israel cui precepi ut
pasceret populum meum israel dicens. quare non edificastis
mihi domum cedrinam? Et nunc hec dices servo meo David.
Hec dicit dominus exercituum. Ego tuli te de pascuis sequentem
greges ut esses dux super populum meum israel: et fui tecum
in omnibus ubicumque ambulasti: et interfeci universos
inimicos tuos a facie tua: feci tibi nomen grande iuxta
nomen magnorum qui sunt in terra. Et ponam locum populo meo
israel: et plantabo eum et habitabit cum eo et non turbabitur
amplius. nec addent filii iniquitatis ut affligant eum
sicut prius ex die qua constitui iudices super populum meum israel:
et requiem dabo tibi ab omnibus inimicis tuis. Predicitque
tibi dominus quod domum faciat tibi dominus. Cumque completi fuerint
dies tui et dormieris cum patribus tuis: suscitabo se-
men tuum post te: quod egredietur de utero tuo: et firmabo
regnum eius. Ipse edificabit domum nomini meo: et stabi-
liam thronum regni eius usque in sempiternum. Ego ero
ei in patrem: et ipse erit mihi in filium. Qui si inique aliquid
gesserit: arguam eum in virga virorum: et in plagis fi-
liorum hominum. Misericordiam autem meam non auferam ab
eo: sicut abstuli a saule quem amovi a facie tua.
Et fidelis erit domus tua et regnum tuum usque in eternum ante

faciem meam, et thronus tuus erit firmus iugiter. Secundum omnia verba haec, et iuxta universam visionem istam, sic locutus est Nathan ad David. Ingressus est autem rex David, et sedit coram Domino, et dixit: Quis ego sum Domine Deus, et quae domus mea, quia adduxisti me hucusque? Sed et hoc parum visum est in conspectu tuo Domine Deus, nisi loquereris etiam de domo servi tui in longinquum: ista est enim lex Adam Domine Deus. Quid ergo addere poterit adhuc David ut loquatur ad te? Tu enim scis servum tuum Domine Deus. Propter verbum tuum, et secundum cor tuum fecisti omnia magnalia haec, ita ut notum faceres servo tuo. Idcirco magnificatus es Domine Deus, quia non est similis tui, neque est Deus extra te in omnibus quae audivimus auribus nostris. Quae est autem ut populus tuus Israel gens in terra, propter quam ivit Deus ut redimeret eam sibi in populum, et poneret sibi nomen, faceretque eis magnalia et horribilia super terram, a facie populi tui quem redemisti tibi ex Aegypto, gentem et deum eius? Et firmasti enim tibi populum tuum Israel in populum sempiternum: et tu Domine factus es eis in Deum. Nunc ergo Domine Deus, verbum quod locutus es super servum tuum, et super domum eius, suscita in sempiternum: et fac sicut locutus es, et magnificetur nomen tuum usque in sempiternum, atque dicatur: Dominus exercituum Deus super Israel. Et domus servi tui David erit stabilita coram Domino, quia tu Domine exercituum Deus Israel revelasti aurem servi tui, dicens: Domum aedificabo tibi: propterea invenit servus tuus cor suum ut oraret te oratione hac. Nunc ergo Domine Deus, tu es Deus, et verba tua erunt vera: locutus es enim ad servum tuum bona haec. Incipe ergo, et benedic domum servi tui, ut sit in sempiternum coram te: quia tu Domine Deus locutus es, et benedictione tua benedicetur domus servi tui in sempiternum.

VIII

Factum est autem post haec, percussit David Philisthiim, et humiliavit eos, et tulit David frenum tributi de manu Philisthiim. Et percussit Moab, et mensus est eos funiculo, coaequans terrae: mensus est autem duos funiculos, unum ad occidendum, et unum ad vivificandum: factusque est Moab David serviens sub tributo. Et percussit David Adadezer filium Roob regem Soba, quando profectus est ut dominaretur super flumen Eufraten. Et captis David ex parte eius mille septingentis equitibus, et viginti millibus peditum, subnervavit omnes iugales curruum: dereliquit autem ex eis centum currus. Venit autem Syria Damasci ut praesidium ferret Adadezer regi Soba: et percussit David de Syria viginti duo millia virorum. Et posuit David praesidium in Syria Damasci: factaque est Syria David serviens sub tributo. Servavitque Dominus David in omnibus ad quaecumque profectus est. Et tulit David arma aurea quae habebant servi Adadezer, et detulit ea in Ierusalem. Et de Bethe et de Beroth civitatibus Adadezer tulit rex David aes multum nimis in templo. Audivit autem Thou rex Emath quod percussisset David omne robur Adadezer, et misit Thou Ioram filium suum ad regem David ut salutaret eum congratulans, et gratias ageret eo quod expugnasset Adadezer et percussisset eum. Hostis quippe erat Thou Adadezer, et in manu eius erant vasa argentea, et vasa aurea, et vasa aerea: quae et ipsa sanctificavit rex David Domino cum argento et auro quod sanctificaverat de universis gentibus quas subegerat de Syria et Moab et filiis Ammon et Philisthiim et Amalech, et de manubiis Adadezer filii Roob regis Soba. Fecit quoque sibi David nomen cum reverteretur capta Syria in valle Salinarum caesis duodecim milibus: et in Gebele ad xx tria milia. Et posuit in Idumea custodes, statuitque praesidium: et facta est universa Idumea serviens David. Et servavit Dominus David in omnibus ad quae profectus est. Et regnavit David super omnem Israel: faciebat quoque David iudicium et iustitiam omni populo suo. Ioab autem filius Sarviae erat super exercitum: porro Iosaphat filius Ailud erat a commentariis. Et Sadoc filius Ahitob, et Abimelech filius Abiathar sacerdotes: et Saraias scriba. Banaias autem filius Ioiadae super Cerethi et Phelethi: filii autem David sacerdotes erant.

IX

Et dixit David: Putasne est aliquis qui remanserit de domo Saul, ut faciam cum eo misericordiam propter Ionathan? Erat autem de domo Saul servus nomine Siba: quem cum vocasset rex ad se, dixit ei: Tune es Siba? Et ille respondit: Ego servus tuus sum. Et ait rex: Numquid superest aliquis de domo Saul ut faciam cum eo misericordiam Dei? Dixitque Siba regi: Superest filius Ionathan debilis pedibus. Ubi, inquit, est? Et Siba ad regem: Ecce ait in domo est Machir filii Amihel in Lodabar. Misit ergo rex David, et tulit eum de domo Machir filii Amihel de Lodabar. Cum autem venisset Miphiboseth filius Ionathan filii Saul ad David, corruit in faciem suam et adoravit. Dixitque David: Miphiboseth? Qui respondit: Adsum servus tuus. Et ait ei David: Ne timeas: quia faciens faciam in te misericordiam propter Ionathan patrem tuum, et restituam tibi omnes agros Saul patris tui, et tu comedes panem in mensa mea semper. Qui adorans eum dixit: Quis ego sum servus tuus, quoniam respexisti super canem mortuum similem mei? Vocavit itaque rex Sibam puerum Saul, et universam domum eius dedi filio domini tui. Operare igitur ei terram tu et filii tui et servi tui: et inferes filio domini tui cibos ut alatur: Miphiboseth autem filius domini tui comedet semper panem super mensam meam. Erant autem Sibae quindecim filii et viginti servi. Dixitque Siba ad regem: Sicut iussisti domine mi rex servo tuo, sic faciet servus tuus: et Miphiboseth comedet super mensam meam quasi unus de filiis regis. Habebat autem Miphiboseth filium parvulum nomine Micha: omnis vero cognatio domus Siba serviebat Miphiboseth. Porro Miphiboseth habitabat in Ierusalem: quia de mensa regis iugiter vescebatur: et erat claudus utroque pede.

X

Factum est autem post haec ut moreretur rex filiorum Ammon, et regnaret Anon filius eius pro eo. Dixitque David: Faciam misericordiam cum Anon filio Naas, sicut fecit pater eius mecum misericordiam. Misit ergo David consolans eum per servos suos super patris interitu. Cum autem venissent servi David in terram filiorum Ammon, [margin: dixerunt principes filiorum Ammon] ad Anon dominum suum: Putas quod propter honorem patris tui David miserit ad te consolatores? Et non ideo ut investigaret et exploraret civitatem et everteret eam misit David servos suos ad te? Tulit itaque Anon servos David, rasitque dimidiam partem barbae

[Margin notes: "Quis ego sum ... [illegible]" (beside 7:19–21); "et dixit ei omnia quaecumque fuerunt Saul" (beside 9:9); "Siba"; "barbe".]

eorum et precidit vestes eorum medias usque ad nates et dimisit eos. Quod cum nuntiatum esset David, misit in occursum eorum; erant enim viri confusi turpiter valde. Et mandavit eis David dicens: Manete in Iericho donec crescat barba vestra, et tunc revertimini. Videntes autem filii Ammon quod iniuriam fecissent David, miserunt et conduxerunt mercede Syrum Rohob et Syrum Soba viginti milia peditum, et a rege Maacha mille viros, et ab Istob .xii. milia virorum. Quod cum audisset David, misit Ioab et omnem exercitum bellatorum. Egressi sunt ergo filii Ammon et direxerunt aciem ante ipsum introitum porte; Syrus autem Soba et Rohob et Istob et Maacha seorsum erant in campo. Videns igitur Ioab quod preparatum esset adversum se prelium et ex adverso et post tergum, elegit ex omnibus electis Israel et instruxit aciem contra Syrum; reliquam autem partem populi tradidit Abisai fratri suo, qui direxit aciem adversum filios Ammon. Et ait Ioab: Si prevaluerint adversum me Syri, eris mihi in adiutorium; si autem filii Ammon prevaluerint adversum te, auxiliabor tibi. Esto vir fortis, et pugnemus pro populo nostro et civitate Dei nostri; Dominus autem faciet quod bonum est in conspectu suo. Iniit itaque Ioab et populus qui erat cum eo certamen contra Syros, qui statim fugerunt a facie eius. Filii autem Ammon videntes quod fugissent Syri, fugerunt et ipsi a facie Abisai et ingressi sunt civitatem. Reversusque est Ioab a filiis Ammon et venit in Ierusalem. Videntes igitur Syri quoniam corruissent coram Israel, congregati sunt pariter. Misitque Adadezer et eduxit Syros qui erant trans fluvium et adduxit exercitum eorum; Sobach autem magister militie Adadezer erat princeps eorum. Quod cum nuntiatum esset David, contraxit omnem Israelem et transivit Iordanem venitque in Helama; et direxerunt aciem Syri ex adverso David et pugnaverunt contra eum. Fugeruntque Syri a facie Israel, et occidit David de Syris septingentos currus et .xl. milia equitum, et Sobach principem militie percussit, qui statim mortuus est. Videntes autem universi reges qui erant in presidio Adadezer victos se ab Israel, expaverunt et fugerunt .l. et .viii. milia coram Israel. Feceruntque pacem cum Israel et servierunt eis. Timueruntque Syri auxilium prebere filiis Ammon.

XI. Factum est autem vertente anno eo tempore quo solent reges ad bella procedere, misit David Ioab et servos suos cum eo et universum Israel, et vastaverunt filios Ammon et obsederunt Rabba; David autem remansit in Ierusalem.

Dum hec agerentur, accidit ut surgeret David de strato suo post meridiem et deambularet in solario domus regie; viditque mulierem se lavantem ex adverso super solarium suum; erat autem mulier pulchra valde. Misit ergo rex et requisivit que esset mulier. Nuntiatumque est ei quod ipsa esset Bersabee filia Heliam uxor Urie Ethei. Missis itaque David nuntiis tulit eam; que cum ingressa esset ad illum, dormivit cum ea; statimque sanctificata est ab immunditia sua et reversa est domum suam concepto fetu. Mittensque nuntiavit David et ait: Concepi. Misit autem David ad Ioab dicens: Mitte ad me Uriam Etheum. Misitque Ioab Uriam ad David. Et venit Urias ad David. Quesivitque David quam recte ageret Ioab et populus, et quomodo administraretur bellum. Et dixit David ad Uriam: Vade in domum tuam et lava pedes tuos. Et egressus est Urias de domo regis, secutusque est eum cibus regius. Dormivit autem Urias ante portam domus regie cum aliis servis domini sui et non descendit ad domum suam. Nuntiatumque est David a dicentibus: Non ivit Urias in domum suam. Et ait David ad Uriam: Numquid non de via venisti? quare non descendisti in domum tuam? Et ait Urias ad David: Archa Dei et Israel et Iuda habitant in papilionibus, et dominus meus Ioab et servi domini mei super faciem terre manent, et ego ingrediar domum meam ut comedam et bibam et dormiam cum uxore mea? Per salutem tuam et per salutem anime tue, quod non faciam rem hanc. Ait ergo David ad Uriam: Mane hic etiam hodie, et cras dimittam te. Mansit Urias in Ierusalem in die illa et altera. Et vocavit eum David ut comederet coram se et biberet, et inebriavit eum; qui egressus vespere dormivit in stratu suo cum servis domini sui, et in domum suam non descendit. Factum est ergo mane, et scripsit David epistolam ad Ioab misitque per manum Urie, scribens in epistola: Ponite Uriam ex adverso belli, ubi fortissimum prelium est, et derelinquite eum ut percussus intereat. Igitur cum Ioab obsideret urbem, posuit Uriam in loco quo sciebat viros esse fortissimos. Egressique viri de civitate bellabant adversum Ioab, et ceciderunt de populo servorum David, et mortuus est etiam Urias Etheus. Misit itaque Ioab et nuntiavit David omnia verba prelii, precepitque nuntio dicens: Cum compleveris universos sermones belli ad regem, si eum videris indignari et dixerit: Quare accessistis ad murum ut preliaremini? an ignorabatis quod multa desuper ex muro tela mittantur? quis percussit Abimelech filium Ierobaal? nonne mulier misit super eum fragmen mole de muro et interfecit eum in Thebes? quare iuxta murum accessistis? dices: Etiam servus tuus Urias Etheus occubuit. Abiit ergo nuntius et venit et narravit David omnia que ei preceperat Ioab. Et dixit nuntius ad David: Prevaluerunt adversum nos viri et egressi sunt ad nos in agrum; nos autem facto impetu persecuti eos sumus usque ad portam civitatis. Et direxerunt iacula sagittarii ad servos tuos ex muro desuper, mortuique sunt de servis regis, quin etiam servus tuus Urias Etheus mortuus est. Dixit autem David ad nuntium: Hec dices Ioab: Non te frangat ista res; varius enim eventus est pugne, et nunc hunc et nunc illum consumit gladius; conforta bellatores tuos adversum urbem ut destruas eam, et exhortare eos. Audivit autem uxor Urie quod mortuus esset Urias vir suus, et planxit eum. Et transacto luctu misit David et introduxit eam in domum suam, et facta est ei uxor peperitque ei filium; et displicuit verbum hoc quod fecerat David coram Domino.

XII. Misit ergo Dominus Nathan ad David. Qui cum venisset ad eum dixit ei: Duo viri erant in civitate una, unus dives et alter pauper. Dives habebat oves et boves plurimos valde; pauper autem nichil habebat omnino preter ovem unam parvulam quam emerat et nutrierat, et que creverat apud eum cum filiis eius simul, de pane illius comedens et de calice eius bibens et in

Bersabee

simul illius dormiens. Eratque illi sicut filia. Cum autem
peregrinus quidam venisset ad divitem: parcens ille su-
mere de ovibus et de bobus suis ut exhiberet convivium peregri-
no illi qui venerat ad se: tulit ovem viri pauperis et preparavit
cibos homini illi qui venerat ad se. Iratus autem
indignatione David adversus hominem illum nimis:
dixit ad Nathan. Vivit dominus: quoniam filius mortis est vir qui
fecit hoc. Ovem reddet in quadruplum: eo quod fecerit ver-
bum istud et non pepercerit. Dixit autem Nathan ad David. Tu
es ille vir: qui fecisti hanc rem. Hec dicit dominus deus israhel. Ego
unxi te in regem super israhel: et ego erui te de manu Saul
et dedi tibi domum domini tui. et uxores domini tui in sinu
tuo. dedique tibi domum israhel et iudam: et si parva sunt ista:
adiciam multa maiora. Quare ergo contempsisti verbum
domini ut faceres malum in conspectu meo? Uriam etheum
percussisti gladio. et uxorem illius accepisti uxorem: et inter-
fecisti eum gladio filiorum ammon. Quam obrem non recedet
gladius de domo tua usque in sempiternum. eo quod despexeris
me et tuleris uxorem urie ethei ut esset uxor tua. Itaque
hec dicit dominus. Ego suscitabo super te malum de domo tua
et tollam uxores tuas in oculis tuis: et dabo proximo tuo:
et dormiet cum uxoribus tuis in oculis solis huius. Tu enim fe-
cisti abscondite: et ego faciam verbum istud in conspectu
omnis israhel: et in conspectu solis. Et dixit David ad Nathan.
Peccavi domino. Dixitque Nathan ad David. Dominus quoque transtu-
lit peccatum tuum non morieris. Verumptamen quoniam blasphe-
mare fecisti inimicos domini propter verbum hoc: filius qui na-
tus est tibi morte morietur. Et reversus est Nathan domum suam. Per-
cussitque dominus parvulum quem peperit uxor urie David: et
desperatus est. Deprecatusque est David dominum pro parvulo: et ieiu-
navit David ieiunio: et ingressus seorsum iacuit super
terram. Venerunt autem seniores domus eius. cogentes eum ut
surgeret de terra. Qui noluit neque comedit cum eis cibum.
Accidit autem die septima ut moreretur infans. Timue-
runtque servi David nuntiare ei quod mortuus esset parvulus.
Dixerunt enim. Ecce cum parvulus adhuc viveret loquebamur
ad eum. et non audiebat vocem nostram: quanto magis si
dixerimus mortuus est puer. amplius se affliget. Cum
ergo audisset David servos suos mussitantes: intellexit quod mor-
tuus esset infantulus. Dixitque ad servos suos. Num mortuus
est puer? Qui responderunt ei. Mortuus est. Surrexit ergo David
de terra. et lotus unctusque est. Cumque mutasset vestem:
ingressus est in domum domini et adoravit. et venit in domum suam.
Petivitque ut ponerent ei panem: et comedit. Dixerunt
autem servi sui. Quis est sermo quem fecisti? propter infan-
tem cum adhuc viveret: ieiunasti et flebas. Mortuo autem
puero: surrexisti et comedisti panem. Qui ait. Propter
infantem dum adhuc viveret ieiunavi et flevi.
Dicebam enim. Quis scit si forte donet eum mihi dominus et
vivat infans? Nunc autem quia mortuus est quare ieiunem? Numquid potero
revocare eum amplius? Ego vadam magis ad eum. ille
vero non revertetur ad me. Et consolatus est David bersabee
uxorem suam. Ingressusque ad eam: dormivit cum ea. Que
genuit filium et vocavit nomen eius Salomon. et dominus di-
lexit eum. Misitque in manu Nathan prophete: et vocavit
nomen eius amabilis domino: eo quod diligeret eum dominus.
Igitur pugnabat Ioab contra rabbath filiorum ammon
et expugnabat urbem regiam. Misitque Ioab nuntios
ad David dicens. Dimicavi adversum rabbath: et ca-
pienda est urbs aquarum. Nunc igitur congrega reliquam par-
tem populi. et obside civitatem et cape eam. ne cum a me va-
stata fuerit urbs nomini meo adscribatur victoria.
Congregavit itaque David omnem populum: et profectus
est adversum rabbath. Cumque dimicasset: cepit eam et
tulit diadema regis eorum de capite eius. pondo au-
ri talentum habens gemmas preciosissimas. et impo-
situm est super caput David: sed et predam civitatis
asportavit multam valde. Populum quoque eius adducens
serravit et circumegit super eos ferrata carpenta: di-
visitque cultris et traduxit in typo laterum. Sic
fecit universis civitatibus filiorum ammon: et reversus est
David et omnis exercitus in ierusalem.

XIII thamar

Factum est autem post hec
ut absalon filii David sororem speciosissimam voca-
bulo thamar adamaret ammon filius David et deperiret
in eam valde: ita ut egrotaret propter amorem eius: quia
cum esset virgo difficile ei videbatur. ut quippiam
inhoneste ageret cum ea. Erat autem ammon amicus
nomine ionadab filius semaa fratris David: vir prudens valde.
Qui dixit ad eum. Quare sic attenuaris macie fili re-
gis per singulos dies? Cur non indicas mihi? Dixitque am-
mon. Thamar sororem absalon fratris mei amo. Cui
respondit ionadab. Cuba super lectulum tuum: et lan-
guorem simula. Cumque venerit pater tuus ut visitet
te: dic ei. Veniat oro thamar soror mea: et det mihi
cibum et faciat pulmentum ut comedam de manu eius.
Accubuit itaque ammon et quasi egrotare cepit. Cumque
venisset rex ad visitandum eum: ait ammon ad regem.
Veniat obsecro thamar soror mea ut faciat in oculis
meis duas sorbitiunculas: et cibum capiam de manu
eius. Misit ergo David ad thamar domum dicens. Veni in
domum ammon fratris tui: et fac ei pulmentum. Venitque
thamar in domum ammon fratris sui. Ille autem iacebat.
Que tollens farinam commiscuit et liquefaciens in
oculis eius coxit sorbitiunculas. Tollensque quod coxe-
rat effudit et posuit coram eo: et noluit comedere.
Dixitque ammon. Eicite universos a me. Cumque
eiecissent omnes: dixit ammon ad thamar. Infer
cibum in conclavi ut vescar de manu tua. Tulit ergo
thamar sorbitiunculas quas fecerat: et intulit ad
ammon fratrem suum in conclavi. Cumque obtulisset ei
cibum apprehendit eam et ait. Veni cuba mecum so-
ror mea. Que respondit ei. Noli frater mi. noli oppri-
mere me. Neque enim hoc fas est in israhel: noli facere stulti-
ciam hanc. Et ego enim ferre non potero obprobrium
meum et tu eris quasi unus de insipientibus in israhel. Quin
potius loquere ad regem: et non negabit me tibi. No-
luit autem acquiescere precibus eius: sed prevalens viribus oppres-
sit eam et cubavit cum illa. Et exosam eam habuit
ammon odio magno nimis: ita ut maius esset
odium quo oderat eam amore quo ante dilexerat. Dixitque

ei Amnon: Surge, vade. Que respondit ei: Maius est hoc malum quod nunc agis adversum me, quam quod ante fecisti, expellens me. Et noluit audire eam: sed vocato puero qui ministrabat ei, dixit: Eice hanc a me foras, et claude ostium post eam. Que induta erat talari tunica: huiuscemodi enim filie regis virgines vestibus utebantur. Eiecit itaque eam minister illius foras: clausitque fores post eam. Que aspergens cinerem capiti suo, scissa talari tunica, impositisque manibus super caput suum, ibat ingrediens et clamans. Dixit autem ei Absalon frater suus: Numquid Amnon frater tuus concubuit tecum? Sed nunc soror tace, frater tuus est: neque affligas cor tuum pro re hac. Mansit itaque Thamar contabescens in domo Absalon fratris sui. Cum audisset autem rex David verba hec, contristatus est valde: et noluit contristari spiritum Amnon filii sui, quoniam diligebat eum, quia primogenitus erat ei. Porro non est locutus Absalon ad Amnon nec malum nec bonum: oderat enim Absalon Amnon, eo quod violasset sororem suam Thamar. Factum est autem post tempus biennii, ut tonderentur oves Absalon in Baalasor, que est iuxta Ephraim: et vocavit Absalon omnes filios regis: venitque ad regem, et ait ad eum: Ecce tondentur oves servi tui: veniat, oro, rex cum servis suis ad servum suum. Dixitque rex ad Absalon: Noli, fili mi, noli rogare ut veniamus omnes, et gravemus te. Cum autem cogeret eum, et noluisset ire, benedixit ei. Et ait Absalon: Si non vis venire, veniat obsecro nobiscum saltem Amnon frater meus. Dixitque ad eum rex: Non est necesse ut vadat tecum. Coegit itaque eum Absalon, et dimisit cum eo Amnon et universos filios regis. Preceperat autem Absalon pueris suis, dicens: Observate cum temulentus fuerit Amnon vino, et dixero vobis: Percutite eum, et interficite: nolite timere: ego enim sum qui precipio vobis: roboramini, et estote viri fortes. Fecerunt ergo pueri Absalon adversum Amnon, sicut preceperat eis Absalon. Surgentesque omnes filii regis ascenderunt singuli mulas suas, et fugerunt. Cumque adhuc pergerent in itinere, fama pervenit ad David, dicens: Percussit Absalon omnes filios regis, et non remansit ex eis saltem unus. Surrexit itaque rex, et scidit vestimenta sua, et cecidit super terram: et omnes servi ipsius, qui assistebant ei, sciderunt vestimenta sua. Respondens autem Ionadab filius Semmaa fratris David, dixit: Ne estimet dominus meus rex quod omnes pueri filii regis occisi sint: Amnon solus mortuus est, quoniam in odio Absalon erat positus ex die qua oppressit Thamar sororem eius. Nunc ergo ne ponat dominus meus rex super cor suum verbum istud, dicens: Omnes filii regis occisi sunt: quoniam Amnon solus mortuus est. Fugit autem Absalon: et levavit puer speculator oculos suos, et aspexit: et ecce populus multus veniebat per iter devium ex latere montis. Dixit autem Ionadab ad regem: Ecce filii regis adsunt: iuxta verbum servi tui sic factum est. Cumque cessasset loqui, apparuerunt et filii regis: et intrantes levaverunt vocem suam, et fleverunt: sed et rex et omnes servi eius fleverunt ploratu magno nimis. Porro Absalon fugiens abiit ad Tholomai filium Amiur regem Gessur. Luxit ergo David filium suum Amnon cunctis diebus. Absalon autem cum fugisset, et venisset in Gessur, fuit ibi tribus annis. Cessavitque rex David persequi Absalon, eo quod consolatus esset super Amnon interitu.

XIIII

Intelligens autem Ioab filius Sarvie quod cor regis versum esset ad Absalon, misit Thecuam, et tulit inde mulierem sapientem: dixitque ad eam: Lugere te simula, et induere veste lugubri, et ne ungaris oleo, ut sis quasi mulier plurimo iam tempore lugens mortuum: et ingredieris ad regem, et loqueris ad eum sermones huiuscemodi. Posuit autem Ioab verba in ore eius. Itaque cum ingressa fuisset mulier Thecuites ad regem, cecidit coram eo super terram, et adoravit, et dixit: Serva me, rex. Et ait ad eam rex: Quid cause habes? Que respondit: Heu, mulier vidua ego sum: mortuus est enim vir meus. Et ancille tue erant duo filii: qui rixati sunt adversum se in agro, nullusque erat qui eos prohibere posset: et percussit alter alterum, et interfecit eum. Et ecce consurgens universa cognatio adversum ancillam tuam, dicit: Trade eum qui percussit fratrem suum, ut occidamus eum pro anima fratris sui, quem interfecit, et deleamus heredem: et querunt extinguere scintillam meam que relicta est, ut non supersit viro meo nomen, et reliquie super terram. Et ait rex ad mulierem: Vade in domum tuam, et ego iubebo pro te. Dixitque mulier Thecuites ad regem: In me, domine mi rex, sit iniquitas, et in domo patris mei: rex autem et thronus eius sit innocens. Et ait rex: Qui contradixerit tibi, adduc eum ad me, et ultra non addet ut tangat te. Que ait: Recordetur rex Domini Dei sui, ut non multiplicentur proximi sanguinis ad ulciscendum, et nequaquam interficiant filium meum. Qui ait: Vivit Dominus, quia non cadet de capillis filii tui super terram. Dixit ergo mulier: Loquatur ancilla tua ad dominum meum regem verbum. Et ait: Loquere. Dixitque mulier: Quare cogitasti huiuscemodi rem contra populum Dei, et locutus est rex verbum istud, ut peccet, et non reducat eiectum suum? Omnes morimur, et quasi aque dilabimur in terram, que non revertuntur: nec vult Deus perire animam, sed retractat cogitans ne penitus pereat qui abiectus est. Nunc igitur veni, ut loquar ad dominum meum regem verbum hoc presente populo. Et dixit ancilla tua: Loquar ad regem, si quomodo faciat rex verbum ancille sue. Et audivit rex verba, ut liberaret ancillam suam de manu omnium qui volebant delere me, et filium meum simul de hereditate Dei. Dicat ergo ancilla tua ut fiat verbum domini mei regis quasi sacrificium. Sicut enim angelus Dei, sic est dominus meus rex, ut nec benedictione nec maledictione moveatur: unde et Dominus Deus tuus est tecum. Et respondens rex, dixit ad mulierem: Ne abscondas a me verbum quod te interrogo. Dixitque ei mulier: Loquere, domine mi rex. Et ait rex: Numquid manus Ioab tecum est in omnibus istis? Respondit mulier, et ait: Per salutem anime tue, domine mi rex, nec ad dexteram nec ad sinistram est aliquid ex omnibus his que locutus est dominus meus rex: servus enim tuus Ioab ipse precepit michi, et ipse posuit in os ancille tue omnia

ut verterem figuram sermonis huius. Servus enim tuus Ioab praecepit istud. Tu autem domine mi rex sapiens es sicut habet sapientiam angelus Dei ut intelligas omnia super terram. Et ait rex ad Ioab: Ecce placatus feci verbum tuum. Vade igitur et revoca puerum Absalon. Cadensque Ioab super faciem suam in terram adoravit et benedixit regi. Et dixit Ioab: Hodie intellexit servus tuus quia inveni gratiam in oculis tuis domine mi rex. Fecisti enim sermonem servi tui. Surrexit ergo Ioab et abiit in Gessur et adduxit Absalon in Ierusalem. Dixit autem rex: Revertatur in domum suam et faciem meam non videat. Reversus est itaque Absalon in domum suam et faciem regis non vidit. Porro sicut Absalon vir non erat pulcher in omni Israel et decorus nimis; a vestigio pedis usque ad verticem non erat in eo ulla macula. Et quando tondebat capillum (semel autem in anno tondebatur, quia gravabat eum caesaries) ponderabat capillos capitis sui ducentis siclis pondere publico. Nati sunt autem Absalon filii tres et filia una nomine Thamar eleganti forma. Mansitque autem Absalon in Ierusalem duobus annis et faciem regis non vidit. Misit itaque ad Ioab ut mitteret eum ad regem: qui noluit venire ad eum. Cumque secundo misisset et ille noluisset venire, dixit servis suis: Scitis agrum Ioab iuxta agrum meum habentem messem hordei. Ite igitur et succendite eum igni. Succenderunt ergo servi Absalon segetem igni. Surrexitque Ioab et venit ad Absalon in domum eius et dixit: Quare succenderunt servi tui segetem meam igni? Et respondit Absalon ad Ioab: Misi ad te obsecrans ut venires ad me et mitterem te ad regem et diceres ei: Quare veni de Gessur? Melius mihi erat ibi esse. Obsecro ergo ut videam faciem regis. Quod si memor est iniquitatis meae, interficiat me. Ingressus Ioab ad regem nuntiavit ei. Vocatusque est Absalon et intravit ad regem et adoravit super faciem terrae coram eo. Osculatusque est rex Absalon.

Igitur post haec fecit sibi Absalon currum et equites et .l. viros qui praecederent eum. Et mane consurgens Absalon stabat iuxta introitum portae, et omnem virum qui habebat negotium ut veniret ad regis iudicium vocabat Absalon ad se et dicebat: De qua civitate es tu? Qui respondens aiebat: Ex una tribu Israel ego servus tuus. Respondebatque ei Absalon: Videntur mihi sermones tui boni et iusti, sed non est qui te audiat constitutus a rege. Dicebatque Absalon: Quis me constituat iudicem super terram ut ad me veniant omnes qui habent negotia et iuste iudicem? Sed et cum accederet ad eum homo ut salutaret illum, extendebat manum suam et apprehendens osculabatur eum. Faciebatque hoc omni Israel qui veniebat ad iudicium ut audiretur a rege, et sollicitabat corda virorum Israel. Post .xl. autem dies dixit Absalon ad regem: Vadam et reddam vota mea quae vovi Domino in Hebron. Vovens enim vovit servus tuus cum esset in Gessur Syriae dicens: Si reduxerit me Dominus in Ierusalem, sacrificabo Domino. Dixitque ei rex: Vade in pace. Et surrexit et abiit in Hebron. Misit autem Absalon exploratores in universas tribus Israel dicens: Statim ut audieritis clangorem bucinae dicite: Regnavit Absalon in Hebron. Porro cum Absalon ierunt ducenti viri de Ierusalem vocati, euntes simplici corde et causam penitus ignorantes. Accersivit quoque Absalon Achitofel Gilonitem consiliarium David de civitate sua Gilo, cum immolaret victimas. Et facta est coniuratio valida, populusque concurrens augebatur cum Absalon. Venit igitur nuntius ad David dicens: Toto corde universus Israel sequitur Absalon. Et ait David servis suis qui erant cum eo in Ierusalem: Surgite fugiamus; neque enim erit nobis effugium a facie Absalon. Festinate egredi, ne forte veniens occupet nos et impellat super nos ruinam et percutiat civitatem in ore gladii. Dixeruntque servi regis ad eum: Omnia quaecumque praeceperit dominus noster rex libenter exequimur servi tui. Egressus est ergo rex et universa domus eius pedibus suis, et dereliquit rex decem mulieres concubinas ad custodiendam domum. Egressusque rex et omnis Israel pedibus suis stetit procul a domo. Et universi servi eius ambulabant iuxta eum, et legiones Cerethi et Felethi et omnes Gethei pugnatores validi de Geth, sexcenti viri qui secuti eum fuerant pedites, praecedebant regem. Dixit autem rex ad Ethai Getheum: Cur venis nobiscum? Revertere et habita cum rege, quia peregrinus es et egressus es de loco tuo. Heri venisti et hodie compelleris nobiscum egredi? Ego autem vadam quo iturus sum. Revertere et reduc tecum fratres tuos, et Dominus faciet tecum misericordiam et veritatem, quia ostendisti gratiam et fidem. Et respondit Ethai regi dicens: Vivit Dominus et vivit dominus meus rex, quia in quocumque loco fueris domine mi rex sive in morte sive in vita, ibi erit servus tuus. Et ait David Ethai: Veni et transi. Et transivit Ethai Getheus et omnes viri qui cum eo erant et reliqua multitudo. Omnesque flebant voce magna, et universus populus transibat. Rex quoque transgrediebatur torrentem Cedron, et cunctus populus incedebat contra viam quae respicit ad desertum. Venit autem et Sadoc et universi Levitae cum eo portantes arcam foederis Dei, et deposuerunt arcam Dei. Et ascendit Abiathar donec expletus esset omnis populus qui egressus fuerat de civitate. Et dixit rex ad Sadoc: Reporta arcam Dei in urbem. Si invenero gratiam in oculis Domini, reducet me et ostendet mihi eam et tabernaculum suum. Si autem dixerit mihi: Non places, praesto sum, faciat quod bonum est coram se. Et dixit rex ad Sadoc sacerdotem: O videns, revertere in civitatem in pace, et Achimaas filius tuus et Ionathan filius Abiathar duo filii vestri sint vobiscum. Ecce ego abscondar in campestribus deserti donec veniat sermo a vobis indicans mihi. Reportaverunt ergo Sadoc et Abiathar arcam Dei in Ierusalem et manserunt ibi. Porro David ascendebat clivum Olivarum, scandens et flens, operto capite et nudis pedibus incedens. Sed et omnis populus qui erat cum eo operto capite ascendebat plorans. Nuntiatum est autem David quod et Achitofel esset in coniuratione cum Absalon. Dixitque David: Infatua quaeso consilium Achitofel Domine. Cumque ascenderet David summitatem montis in quo adoraturus erat Dominum, ecce occurrit ei Chusai Arachites scissa veste et terra pleno capite. Et dixit ei David:

pedibus

XVI

Si ueneris mecum: eris michi oneri. Si autem in ciuitatem reuer
taris et dixeris absalon seruus tuus sum rex. sicut fui ser
uus patris tui sic ero seruus tuus: dissipabis consilium
achitofel. Habes autem tecum sadoch et abiathar sacerdo
tes: et omne uerbum quodcumque audieris de domo regis indi
cabis sadoch et abiathar sacerdotibus. Sunt autem cum eis duo
filii eorum achimaas filius sadoch et ionathan filius abiathar: et mitte
tis per eos ad me omne uerbum quod audieritis. Veniente ergo
chusai amico dauid in ciuitatem: absalon quoque ingressus
est ierusalem. Cumque dauid transisset paululum montis uerticem:
apparuit siba puer miphiboseth in occursum eius cum duobus
asinis qui onerati erant ducentis panibus et centum alliga
turis uue passe. et centum massis palatarum et utribus uini. Et
dixit rex sibe. Quid sibi uolunt hec? Respondit siba. Asi
ni domesticis regis ut sedeant: et panes et palate ad uescen
dum pueris tuis. Vinum autem ut bibat si quis defecerit in
deserto. Et ait rex. Vbi est filius domini tui? Responditque si
ba regi. Remansit in ierusalem dicens: Hodie restituet michi do
mus israel regnum patris mei. Et ait rex sibe. Tua sint
omnia: que fuerunt miphiboseth. Dixitque siba. Oro ut in
ueniam gratiam coram te domine mi rex. Venit ergo rex dauid usque
bahurim. Et ecce egrediebatur uir de cognatione
domus saul nomine semei filius gera procedebat egre
diens et maledicebat. mittebatque lapides contra dauid
et contra uniuersos seruos regis dauid. Omnis autem populus et uniuer
si bellatores a dextro et sinistro latere regis incedebant.
Ita autem loquebatur semei cum malediceret regi. Egredere egre
dere uir sanguinum et uir belial. Reddidit tibi dominus uniuer
sum sanguinem domus saul: quoniam inuasisti regnum pro
eo. Et dedit dominus regnum in manu absalon filii tui: et ecce
premunt te mala tua: quoniam uir sanguinum es. Dixit autem
abisai filius saruie regi. Quare hic maledicit canis
mortuus domino meo regi? Vadam et amputabo caput eius.
Et ait rex. Quid michi et uobis est filii saruie? Dimittite eum ut
maledicat. Dominus enim precepit ei ut malediceret dauid. Et quis est
qui audeat dicere quare sic fecerit? Et ait rex abisai
et uniuersis seruis suis. Ecce filius meus qui egressus est de utero
meo querit animam meam: quanto magis nunc filius iemini?
Dimittite eum ut maledicat iuxta preceptum domini si
forte respiciat dominus afflictionem meam et reddat michi bo
num pro maledictione hac hodierna. Ambulabat itaque
dauid et socii eius per uiam cum eo. Semei per iugum mon
tis ex latere contra illum gradiebatur maledicens et mit
tens lapides aduersum eum terramque spargens. Ve
nit itaque rex et uniuersus populus cum eo lassus: et refocil
lati sunt ibi. Absalon autem et omnis populus israel ingres
si sunt ierusalem: sed et achitofel cum eo. Cum autem uenisset
chusai arachites amicus dauid ad absalon: locutus
est ad eum. Salue rex. salue rex. Ad quem absalon. Hec inquit
gratia ad amicum tuum. Quare non isti cum amico tuo?
Responditque chusai ad absalon. Nequaquam quia illius
ero quem elegit dominus. et omnis hic populus et uniuersus israel et cum
eo manebo. Sed ut et hoc inferam cui ego seruiturus
sum nonne filio regis? Sicut parui patri tuo sic
parebo et tibi. Dixit autem absalon ad achitofel. Inite con
silium quid agere debeamus. Et ait achitofel ad absalon.
Ingredere ad concubinas patris tui quas dimisit ad custo
diendam domum: ut cum audierit omnis israel quod fedaueris pa
trem tuum: roborentur manus eorum tecum. Tetenderunt ergo
absalon tabernaculum in solario: ingressusque ad concubi
nas patris sui coram uniuerso israel. Consilium autem achito
fel quod dabat in diebus illis: quasi si quis consuleret dominum:
sic erat omne consilium achitofel et cum esset cum dauid. et
cum esset cum absalon.

XVII

Dixit igitur achitofel ad absa
lon. Eligam michi duodecim milia uirorum: et consurgens per
sequar dauid hac nocte: et irruens super eum quippe qui
lassus est et solutis manibus percutiam eum. Cumque fugerit
omnis populus qui cum eo est: percutiam regem desolatum et redu
cam uniuersum populum quomodo unus homo reuerti solet. Vnum enim
uirum tu queris: et omnis populus erit in pace. Placuitque
sermo eius absalon: et cunctis maioribus natu israel. Ait
autem absalon. Vocate et chusai arachiten: et audiamus
quid et ipse dicat. Cumque uenisset chusai ad absalon ait
absalon ad eum. Huiuscemodi sermonem locutus est a
chitofel. facere debemus an non? Quod das consilium?
Et dixit chusai ad absalon. Non bonum consilium quod dedit
achitofel hac uice. Et rursum intulit chusai. Tu nosti
patrem tuum et uiros qui cum eo sunt esse fortissimos
et amaro animo: ueluti si ursa raptis catulis in saltu
seuiat. Sed et pater tuus uir bellator est nec morabitur cum
populo. Forsitan nunc latitat in foueis: aut in uno quo uo
luerit loco. Et cum ceciderit unus quilibet in principio: audiet
quicumque audierit dicet. Facta est plaga in populo qui se
quebatur absalon. Et fortissimus quisque cuius est cor quasi
leonis: pauore soluetur. Scit enim omnis populus israel fortem
esse patrem tuum: et robustos omnes qui cum eo sunt.
Sed hoc michi uidetur rectum esse consilium. Congregetur ad te
uniuersus israel: a dan usque bersabee quasi harena maris
et innumerabilis: et tu eris in medio eorum. Et irruemus
super eum in quocumque loco fuerit inuentus: et operiemus
eum sicut cadere solet ros super terram. et non derelinquemus
de uiris qui cum eo sunt nec unum quidem. Quod si ur
bem aliquam fuerit ingressus: circumdabit omnis israel
ciuitati illi funes. et trahemus eam in torrentem. ut
non reperiatur nec calculus quidem ex ea. Dixitque absa
lon et omnes uiri israel: Melius consilium chusai ara
chite. consilio achitofel. Domini autem nutu dissipatum est
consilium achitofel utile: ut induceret dominus super
absalon malum. Et ait chusai sadoc et abiathar sa
cerdotibus. Hoc et hoc modo consilium dedit achitofel.
absalon et senibus israel. Et ego tale et tale consilium dedi.
Nunc ergo mittite cito et nuntiate dauid dicentes.
ne moreris nocte hac in campestribus deserti sed
absque dilatione transgredere ne forte absorbeatur
rex et omnis populus qui cum eo est. Ionathan autem et achi
maas. stabant iuxta fontem rogel. Abiit ancilla et nun
tiauit eis: et illi perrexerunt ut referrent ad regem dauid
nuntium. Non enim poterant uideri egredi aut introire

Simei

civitatem. Vidit autem eos quidam puer, et indicavit Absalon. Illi autem concito gradu ingressi sunt domum cuiusdam viri in Bahurim: qui habebat puteum in vestibulo suo, et descenderunt in eum. Tulit autem mulier et expandit velamen super os putei, quasi siccans ptisanas: et sic res latuit. Cumque venissent servi Absalon ad mulierem in domum, dixerunt: Ubi est Achimaas et Ionathan? Et respondit eis mulier: Transierunt festinanter, gustata paululum aqua. At hi qui querebant, cum non repperissent, reversi sunt in Ierusalem. Cumque abissent, ascenderunt illi de puteo, et pergentes nuntiaverunt regi David, atque dixerunt: Surgite et transite cito fluvium: quoniam huiuscemodi dedit consilium contra vos Achitofel. Surrexit ergo David et omnis populus qui erat cum eo, et transierunt Iordanem donec dilucesceret: et ne unus quidem residuus fuit qui non transisset fluvium. Porro Achitofel videns quod non fuisset factum consilium suum, stravit asinum suum, et surrexit, et abiit in domum suam et in civitatem suam, et disposita domo sua suspendio interiit, et sepultus est in sepulchro patris sui. David autem venit in castra, et Absalon transivit Iordanem ipse et omnes viri Israel cum eo. Amasam vero constituit Absalon pro Ioab super exercitum. Amasa autem erat filius viri qui vocabatur Iethra de Iesreli, qui ingressus est ad Abigail filiam Naas sororem Sarvie, que fuit mater Ioab. Et castrametatus est Israel cum Absalon in terra Galaad. Cumque venisset David in castra Manaim, Sobi filius Naas de Rabath filiorum Amon, et Machir filius Amihel de Lodabar, et Berzellai Galaadites de Rogelim, obtulerunt ei stratoria et tapetia et vasa fictilia, frumentum et ordeum, et farinam, et polentam, et fabam, et lentem, et frixum cicer, et mel, et butyrum, oves et pingues vitulos: dederuntque David et populo qui cum eo erat ad vescendum. Suspicati enim sunt populum fame et siti fatigari in deserto.

XVIII. Igitur considerato David populo suo, constituit super eum tribunos et centuriones, et dedit populi tertiam partem sub manu Ioab, et tertiam partem in manu Abisai filii Sarvie fratris Ioab, et tertiam sub manu Ethai qui erat de Geth. Dixitque rex ad populum: Egrediar et ego vobiscum. Et respondit populus: Non exibis. Sive enim fugerimus, non magnopere ad eos de nobis pertinebit: sive media pars ceciderit e nobis, non satis curabunt: quia tu unus pro decem milibus computaris. Melius est igitur ut sis nobis in urbe presidio. Ad quos rex ait: Quod vobis rectum videtur, hoc faciam. Stetit ergo rex iuxta portam, egrediebaturque populus per turmas suas centeni et milleni. Et precepit rex Ioab, et Abisai, et Ethai, dicens: Servate mihi puerum Absalon. Et omnis populus audiebat precipientem regem cunctis principibus pro Absalon. Itaque egressus est populus in campum contra Israel: et facta est pugna in saltu Ephraim. Et cesus est ibi populus Israel ab exercitu David, factaque est plaga magna in die illa viginti milium. Fuit autem ibi pugna dispersa super faciem omnis terre: et multo plures erant quos saltus consumpserat de populo, quam hi quos voraverat gladius in die illa. Accidit autem ut occurreret Absalon servis David sedens mulo: cumque ingressus fuisset mulus subter condensam quercum et magnam, adhesit caput eius quercui: et illo suspenso inter celum et terram, mulus cui sederat pertransivit. Vidit autem hoc quispiam et nuntiavit Ioab dicens: Vidi Absalon pendere de quercu. Et ait Ioab viro qui nuntiaverat ei: Si vidisti, quare non confodisti eum cum terra, et ego dedissem tibi decem argenti siclos, et unum balteum? Qui dixit ad Ioab: Si appenderes in manibus meis mille argenteos, nequaquam mitterem manum meam in filium regis: audientibus enim nobis precepit rex tibi et Abisai et Ethai dicens: Custodite mihi puerum Absalon. Sed et si fecissem contra animam meam audacter, nequaquam hoc regem latere potuisset, et tu stares ex adverso. Et ait Ioab: Non sicut tu vis, sed aggrediar eum coram te. Tulit ergo Ioab tres lanceas in manu sua, et infixit eas in corde Absalon: cumque adhuc palpitaret herens in quercu, cucurrerunt decem iuvenes armigeri Ioab, et percutientes interfecerunt eum. Cecinit autem Ioab bucina, et retinuit populum ne persequeretur fugientem Israel, volens parcere multitudini. Et tulerunt Absalon, et proiecerunt eum in saltu in foveam grandem, et comportaverunt super eum acervum lapidum magnum nimis. Omnis autem Israel fugit in tabernacula sua. Porro Absalon erexerat sibi, cum adhuc viveret, titulum, qui est in valle regis. Dixerat enim: Non habeo filium, et hoc erit monimentum nominis mei. Vocavitque titulum nomine suo, et appellatur manus Absalon usque in hanc diem. Achimaas autem filius Sadoc ait: Curram et nuntiabo regi, quia iudicium fecerit ei Dominus de manu inimicorum suorum. Ad quem Ioab dixit: Non eris nuntius in hac die, sed nuntiabis in alia: hodie nolo te nuntiare: filius enim regis mortuus est. Et ait Ioab Chusi: Vade et nuntia regi que vidisti. Adoravit Chusi Ioab, et cucurrit. Rursum autem Achimaas filius Sadoch dixit ad Ioab: Quid impedit si etiam ego curram post Chusi? Dixitque Ioab: Quid vis currere fili mi? Non eris boni nuntii baiulus. Qui respondit: Quid enim si cucurrero? Et ait ei: Curre. Currens ergo Achimaas per viam compendii, transivit Chusi. David autem sedebat inter duas portas: speculator vero qui erat in fastigio porte super murum, elevans oculos vidit hominem currentem solum. Et exclamans indicavit regi. Dixitque rex: Si solus est, bonus est nuntius in ore eius. Properante autem illo et accedente propius, vidit speculator hominem alterum currentem, et vociferans in culmine ait: Apparet mihi alter homo currens solus. Dixitque rex: Et iste bonus est nuntius. Speculator autem: Contemplor, ait, cursum prioris, quasi cursum Achimaas filii Sadoch. Et ait rex: Vir bonus est: et nuntium portans bonum venit. Clamans autem Achimaas dixit ad regem: Salve rex. Et adorans regem coram eo pronus in terram, ait: Benedictus Dominus Deus tuus, qui conclusit homines qui levaverunt manus suas contra dominum meum regem. Et ait rex: Estne pax puero Absalon? Dixitque Achimaas: Vidi tu-

quer ta

tumultum magnum cum mitteret ioab servus tuus o rex me servum tuum nescio aliud. Ad quem rex: Transi, ait, et sta hic. Cumque ille transisset et staret, apparuit chusi. Et veniens ait: Bonum apporto nuntium domine mi rex. Iudicavit enim pro te dominus hodie de manu omnium qui surrexerunt contra te. Dixit autem rex ad chusi: Estne pax puero absalon? Cui respondens chusi: Fiant inquit sicut puer inimici domini mei regis, et universi qui consurgunt adversus eum in malum. Contristatus itaque rex, ascendit cenaculum porte et flevit. Et sic loquebatur vadens: Fili mi absalon, absalon fili mi. Quis mihi tribuat ut ego moriar pro te absalon fili mi, fili mi absalon.

XIX

Nuntiatumque est ioab quod rex fleret et lugeret filium suum, et versa est victoria in die illa in luctum omni populo. Audivit enim populus in die illa dici: Dolet rex super filio suo. Et declinavit populus in die illa ingredi civitatem, quomodo declinare solet populus versus et fugiens de prelio. Porro rex operuit caput suum et clamabat voce magna: Fili mi absalon, absalon fili mi. Ingressus autem ioab ad regem in domum dixit: Confudisti hodie vultus omnium servorum tuorum qui salvam fecerunt animam tuam et animam filiorum tuorum et animam filiarum tuarum, et animam uxorum tuarum, et animas concubinarum tuarum. Diligis odientes te et odio habes diligentes te. Et ostendisti hodie quia non curas de ducibus tuis et de servis tuis. Et vere cognovi modo quia si absalon viveret et nos omnes occubuissemus, tunc placeret tibi. Nunc igitur surge et procede et alloquens satisfac servis tuis. Iuro enim tibi per dominum quod si non exieris, ne unus quidem remansurus sit tecum nocte hac. Et peius erit hoc tibi quam omnia mala que venerunt super te ab adolescentia tua usque in presens. Surrexit ergo rex et sedit in porta. Et omni populo nuntiatum est quod rex sederet in porta. Venitque universa multitudo coram rege. Israel autem fugit in tabernacula sua. Omnis quoque populus certabat in cunctis tribubus israel dicens: Rex liberavit nos de manu inimicorum nostrorum, ipse salvavit nos de manu philistinorum, et nunc fugit de terra propter absalon. Absalon autem quem unximus super nos mortuus est in bello. Usquequo siletis et non reducitis regem? Rex vero david misit ad sadoch et abiathar sacerdotes dicens:

[margin: Sermo totius israel venit ad regem]

Loquimini ad maiores natu iuda dicentes: Cur venistis novissimi ad reducendum regem in domum suam? Sermo autem omnis israel pervenerat ad regem. Ut reduceret eum in domum eius. Fratres mei vos, os meum et caro mea vos. Quare novissimi reducitis regem? Et amase dicite: Nonne os meum es et caro mea? Hec faciat michi deus et hec addat, si non magister militie fueris coram me omni tempore pro ioab.

[margin: quod dixit rex ... ad populum]

Et inclinavit cor omnium virorum iuda quasi viri unius. Miseruntque ad regem dicentes: Revertere tu et omnes servi tui. Et reversus est rex et venit usque ad iordanem. Et iuda venit in galgala ut occurreret regi et traduceret eum iordanem. Festinavit autem semei filius gera filii gemini de bahurim, et descendit cum viris iuda in occursum regis david cum mille viris de beniamin, et siba puer de domo saul et quindecim filii eius ac viginti servi erant cum eo. Et irrumpentes iordanem ante regem transierunt vada ut traducerent domum regis et facerent iuxta iussionem eius. Semei autem filius gera prostratus coram rege cum iam transisset iordanem dixit ad eum: Ne reputes michi domine mi iniquitatem, neque memineris iniuriam servi tui in die qua egressus es domine mi rex de ierusalem, neque ponas rex in corde tuo. Agnosco enim servus tuus peccatum meum, et ideo hodie primus veni de domo ioseph, descendique in occursum domini mei regis. Respondens vero abisai filius sarvie dixit: Numquid pro his verbis non occidetur semei qui maledixit christo domini? Et ait david: Quid michi et vobis est filii sarvie? Cur efficimini hodie michi in sathan? Ergo ne interficietur hodie vir in israel? An ignoro hodie me factum regem super israel? Et ait rex semei: Non morieris. Iuravitque ei. Miphiboseth quoque filius saul descendit in occursum regis illotis pedibus et intonsa barba, vestesque suas non laverat a die qua egressus fuerat rex usque ad diem reversionis eius in pace. Cumque ierusalem occurrisset regi, dixit ei rex: Quare non venisti mecum miphiboseth? Qui respondens ait: Domine mi rex servus meus contempsit me. Dixique ei ut ego famulus tuus ut sternerem michi asinum et ascendens abirem cum rege. Claudus enim sum servus tuus. Insuper et accusavit me servum tuum ad te dominum meum regem. Tu autem domine mi rex sicut angelus dei, fac quod placitum est tibi. Neque enim fuit domus patris mei nisi morti obnoxia domino meo regi. Tu autem posuisti me servum tuum inter convivas mense tue. Quid ergo habeo iuste querele? aut quid possum ultra vociferari ad regem? Ait ergo ei rex: Quid ultra loqueris? Fixum est quod locutus sum. Tu et siba dividite possessiones. Respondit miphiboseth regi: Etiam cuncta accipiat postquam reversus est dominus meus rex pacifice in domum suam.

Berzellai quoque galaadites descendens de rogelim traduxit regem iordanem, paratus etiam ultra fluvium prosequi eum. Erat autem berzellai galaadites senex valde, id est octogenarius. Et ipse prebuit alimenta regi cum moraretur in castris. Fuit quippe vir dives nimis. Dixit itaque rex ad berzellai: Veni mecum ut requiescas secure mecum in ierusalem. Et ait berzellai ad regem: Quot sunt dies annorum vite mee ut ascendam cum rege in ierusalem? Octogenarius sum hodie. Numquid vigent sensus mei ad discernendum suave et amarum? aut delectare potest servum tuum cibus et potus? vel audire ultra possum vocem cantorum et cantatricum? Quare servus tuus sit oneri domino meo regi? Paululum procedam servus tuus ab iordane tecum, nec indigeo hac vicissitudine. Sed obsecro ut revertar ego servus tuus et moriar in civitate mea et sepeliar iuxta sepulchrum patris mei et matris mee. Est autem servus tuus chamaam, ipse vadat tecum domine mi rex, et fac ei quod tibi bonum videtur. Dixitque rex: Mecum transeat chamaam, et ego faciam ei quicquid tibi placuerit, et omne quod petieris a me impetrabis. Cumque

transisset universus populus et rex Iordanem, osculatus est rex Berzellai, et benedixit ei: et ille reversus est in locum suum. Transivit ergo rex in Galgala, et Chamaam cum eo. Omnis autem populus Iuda traduxerant regem, et media tantum pars adfuerat de populo Israel. Itaque omnes viri Israel concurrentes ad regem, dixerunt ei: Quare te furati sunt fratres nostri viri Iuda, et traduxerunt regem et domum eius Iordanem, omnesque viros David cum eo? Et respondit omnis vir Iuda ad viros Israel: Quia propior mihi est rex: cur irasceris super hac re? numquid comedimus aliquid ex rege, aut munera nobis data sunt? Et respondit vir Israel ad viros Iuda, et ait: Decem partibus maior ego sum apud regem, magisque ad me pertinet David, quam ad te: cur mihi fecisti iniuriam, et non mihi nuntiatum est prius, ut reducerem regem meum? Durius autem responderunt viri Iuda viris Israel.

xx

Accidit quoque ut esset ibi vir Belial, nomine Seba, filius Bochri, vir Iemineus: et cecinit buccina, et ait: Non est pars nobis in David, neque hereditas in filio Isai: revertere in tabernacula tua Israel. Et separatus est omnis Israel a David, secutusque est Seba filium Bochri: viri autem Iuda adheserunt regi suo a Iordane usque ad Ierusalem. Cumque venisset rex in domum suam in Ierusalem, tulit decem mulieres concubinas, quas dereliquerat ad custodiendam domum, et tradidit eas in custodiam, alimenta eis praebens: et non est ingressus ad eas, sed erant clausae usque ad diem mortis suae in viduitate viventes. Dixit autem rex Amasae: Convoca mihi omnes viros Iuda in diem tertium, et tu adesto praesens. Abiit ergo Amasa ut convocaret Iudam, et moratus est extra placitum quod ei constituerat rex. Ait autem David ad Abisai: Nunc magis afflicturus est nos Seba filius Bochri, quam Absalon: tolle igitur servos domini tui, et persequere eum, ne forte inveniat civitates munitas, et effugiat nos. Egressi sunt ergo cum eo viri Ioab, Cerethi quoque et Phelethi: et omnes robusti exierunt de Ierusalem ad persequendum Seba filium Bochri. Cumque illi essent iuxta lapidem grandem qui est in Gabaon, Amasa veniens occurrit eis. Porro Ioab vestitus erat tunica stricta ad mensuram habitus sui, et desuper accinctus gladio dependente usque ad ilia in vagina, qui fabrefactus levi motu egredi poterat et percutere. Dixit itaque Ioab ad Amasam: Salve mi frater. Et tenuit manu dextera mentum Amasae quasi osculans eum. Porro Amasa non observavit gladium quem habebat Ioab, qui percussit eum in latere, et effudit intestina eius in terram, nec secundum vulnus apposuit: et mortuus est. Ioab autem et Abisai frater eius persecuti sunt Seba filium Bochri. Interea de pueris David quidam viri, cum stetissent iuxta cadaver Amasae de sociis Ioab, dixerunt: Ecce qui esse voluit pro Ioab comes David. Amasa autem conspersus sanguine iacebat in media via. Vidit autem hoc quidam vir quod subsisteret omnis populus ad videndum eum, et amovit Amasam de via in agrum, et operuit eum vestimento, ne subsisterent transeuntes propter eum. Amoto ergo illo de via, transibat omnis vir sequens Ioab ad persequendum Seba filium Bochri. Porro ille transierat per omnes tribus Israel in Habelam et in Bethmaacha: omnesque viri electi congregati fuerant ad eum. Venerunt itaque et oppugnabant eum in Habela et in Bethmaacha, et circumdederunt munitionibus civitatem, et obsessa est urbs. Omnis autem turba quae erat cum Ioab moliebatur destruere muros. Et exclamavit sapiens mulier de civitate: Audite, audite, dicite Ioab: Appropinqua huc, et loquar tecum. Qui cum accessisset ad eam, ait illi: Tu es Ioab? Et ille respondit: Ego. Ad quem sic locuta est: Audi sermones ancillae tuae. Qui respondit: Audio. Rursumque illa: Sermo, inquit, dicebatur in veteri proverbio: Qui interrogant, interrogent in Habela: et sic perficiebant. Nonne ego sum quae respondeo veritatem Israel? et tu quaeris subvertere civitatem, et evertere matrem in Israel? Quare praecipitas hereditatem Domini? Respondensque Ioab, ait: Absit hoc a me: non praecipito, neque demolior. Non sic se habet res, sed homo de monte Ephraim, Seba filius Bochri cognomine, levavit manum suam contra regem David: tradite illum solum, et recedemus a civitate. Et ait mulier ad Ioab: Ecce caput eius mittetur ad te per murum. Ingressa est ergo ad omnem populum, et locuta est eis sapienter: qui abscissum caput Seba filii Bochri proiecerunt ad Ioab. Et ille cecinit tuba, et recesserunt ab urbe unusquisque in tabernacula sua: Ioab autem reversus est in Ierusalem ad regem. Fuit ergo Ioab super omnem exercitum Israel: Banaias autem filius Ioiadae super Ceretheos et Feletheos: Aduram vero super tributa: porro Iosaphat filius Ahilud a commentariis. Siba autem scriba: Sadoch vero et Abiathar sacerdotes. Hira autem Hiarites erat sacerdos David.

xxi

Facta est quoque fames in diebus David tribus annis iugiter: et consuluit David oraculum Domini. Dixitque Dominus: Propter Saul et domum eius sanguinum, quia occidit Gabaonitas. Vocatis ergo Gabaonitis, rex dixit ad eos: (Porro Gabaonitae non erant de filiis Israel, sed reliquiae Amorreorum: filii quippe Israel iuraverant eis, et voluit Saul percutere eos zelo, quasi pro filiis Israel et Iuda) Dixit ergo David ad Gabaonitas: Quid faciam vobis? et quod erit vobis piaculum, ut benedicatis hereditati Domini? Dixeruntque ei Gabaonitae: Non est nobis super argento et auro quaestio, sed contra Saul, et contra domum eius: neque volumus ut interficiatur homo de Israel. Ad quos rex ait: Quid ergo vultis ut faciam vobis? Qui dixerunt regi: Virum qui attrivit nos et oppressit inique, ita delere debemus, ut ne unus quidem residuus sit de stirpe eius in cunctis finibus Israel. Dentur nobis septem viri de filiis eius, ut crucifigamus eos Domino in Gabaath Saul, quondam electi Domini. Et ait rex: Ego dabo. Pepercitque rex Miphiboseth filio Ionathae filii Saul, propter iusiurandum Domini, quod fuerat inter David et inter Ionathan filium Saul. Tulit itaque rex duos filios Respha filiae Achia, quos peperit Saul, Armoni et Miphiboseth: et quinque filios Merob filiae Saul, quos genuerat Adrieli filio Berzellai, qui fuit de Molathi, et dedit eos in manus Gabaonitarum: qui crucifixerunt eos in monte coram Domino: et ceciderunt hi septem simul occisi in diebus messis primis, incipiente messione hordei. Tollens autem Respha filia Achia cilicium, substravit sibi supra petram ab ini-

in Habela

septem

tione noctis donec stillaret aqua de caelo super eos et non dimisit aves lacerare eos per diem neque bestias per noctem. Et nuntiata sunt David quae fecerat Respha filia Ahia concubina Saul. Et abiit David et tulit ossa Saul et ossa Ionathan filii eius a viris Iabis Galaad qui furati fuerant ea de platea Bethsan in qua suspenderant eos Philisthim cum interfecissent Saul in Gelboe. Et asportavit inde ossa Saul et ossa Ionathan filii eius et colligentes ossa eorum qui affixi fuerant sepelierunt ea cum ossibus Saul et Ionathan filii eius in terra Beniamin in latere sepulchri Cis patris eius. Feceruntque omnia quae praeceperat rex et repropitiatus est Deus terrae post haec. Factum est autem rursum proelium Philisthinorum adversum Israel et descendit David et servi eius cum eo et pugnabant contra Philisthim. Deficiente autem David Iesbidenob aliquis vir erat qui fuit de genere Arapha cuius ferrum hastae trecentas uncias appendebat et accinctus erat ense novo nisus est percutere David. Praesidioque ei fuit Abisai filius Sarviae et percussit Philistheum et interfecit. Tunc iuraverunt viri David dicentes Non egredieris nobiscum in bellum ne extinguas lucernam Israel. Secundum quoque fuit bellum in Gob contra Philistheos tunc percussit Sobochai de Usathi Sephi de stirpe Arapha de genere gygantum. Tertium quoque fuit bellum in Gob contra Philistheos in quo percussit Adeodatus filius Saltus polimitarius Bethleemites Goliad Getheum cuius hastile hastae erat sicut liciatorium texentium. Quartum bellum fuit in Geth in quo vir excelsus qui senos in manibus pedibusque habebat digitos id est viginti quattuor et erat de origine Arapha qui blasphemavit Israel. Percussit autem eum Ionathan filius Semmaa fratris David. Hi quattuor nati sunt de Arapha qui blasphemavit Israel in Geth et ceciderunt in manu David et servorum eius.

Et abiit David et tulit ossa Saul

XXII *cantica*

Locutus est autem David Domino verba carminis huius in die qua liberavit eum Dominus de manu omnium inimicorum suorum et de manu Saul et ait. Dominus petra mea et robur meum et salvator meus. Deus meus fortis meus sperabo in eum scutum meum et cornu salutis meae elevator meus et refugium meum salvator meus de iniquitate liberabis me. Laudabilem invocabo Dominum et ab inimicis meis salvus ero. Quia circumdederunt me contritiones mortis torrentes Belial terruerunt me. Funes inferi circumdederunt me praeoccupaverunt me laquei mortis. In tribulatione mea invocabo Dominum et ad Deum meum clamabo et exaudiet de templo sancto suo vocem meam et clamor meus veniet ad aures eius. Commota est et contremuit terra fundamenta montium concussa sunt et conquassata quoniam iratus est. Ascendit fumus de naribus eius et ignis de ore eius vorabit carbones incensi sunt ab eo. Et inclinavit caelos et descendit et caligo sub pedibus eius. Et ascendit super cherubin et volavit et lapsus est super pennas venti. Posuit tenebras in circuitu suo latibulum cribrans aquas de nubibus caelorum. Prae fulgore in conspectu eius succensi sunt carbones ignis. Tonabit de caelo Dominus et excelsus dabit vocem suam. Misit sagittas suas et dissipavit eos fulgur et consumpsit eos. Et apparuerunt effusiones maris et revelata sunt fundamenta orbis ab increpatione Domini ab inspiratione spiritus furoris eius. Misit de excelso et assumpsit me et extraxit me de aquis multis. Liberavit me ab inimico meo potentissimo et ab his qui oderant me quoniam robustiores me erant. Praevenit me in die afflictionis meae et factus est Dominus firmamentum meum et eduxit me in latitudinem liberavit me quia placui ei. Retribuet mihi Dominus secundum iustitiam meam et secundum munditiam manuum mearum reddet mihi. Quia custodivi vias Domini et non egi impie a Deo meo. Omnia enim iudicia eius in conspectu meo et praecepta eius non amovi a me. Et ero perfectus cum eo et custodiam me ab iniquitate mea. Et restituet mihi Dominus secundum iustitiam meam et secundum munditiam manuum mearum in conspectu oculorum eius. Cum sancto sanctus eris et cum robusto perfectus. Cum electo electus eris et cum perverso perverteris. Et populum pauperem salvum facies oculisque tuis excelsos humiliabis. Quia tu lucerna mea Domine et tu Domine illuminabis tenebras meas. In te enim curram accinctus in Deo meo transiliam murum. Deus immaculata via eius eloquium Domini igne examinatum scutum est omnium sperantium in se. Quis est deus praeter Dominum et quis fortis praeter Deum nostrum. Deus qui accinxit me fortitudine et complanavit perfectam viam meam. Coaequans pedes meos cervis et super excelsa mea statuens me. Docens manus meas ad proelium et componens quasi arcum aereum brachia mea. Dedisti mihi clipeum salutis meae et mansuetudo mea multiplicavit me. Dilatabis gressus meos subtus me et non deficient tali mei. Persequar inimicos meos et conteram et non revertar donec consumam eos. Consumam eos et confringam ut non consurgant cadent sub pedibus meis. Accinxisti me fortitudine ad proelium incurvasti resistentes mihi sub me. Inimicos meos dedisti mihi dorsum odientes me et disperdam eos. Clamabunt et non erit qui salvet ad Dominum et non exaudiet eos. Delebo eos ut pulverem terrae quasi lutum platearum delebo eos atque comminuam. Salvabis me a contradictionibus populi mei custodies me in caput gentium populus quem ignoro serviet mihi. Filii alieni resistent mihi auditu auris oboedient mihi. Filii alieni defluxerunt et contrahentur in angustiis suis. Vivit Dominus et benedictus Deus meus et exaltabitur Deus fortis salutis meae. Deus qui das vindictas mihi et deiecisti populos sub me. Qui educis me ab inimicis meis et a resistentibus mihi elevabis me a viro iniquo liberabis me. Propterea confitebor tibi Domine in gentibus et nomini tuo cantabo. Magnificans salutes regis sui et faciens misericordiam christo suo David et semini eius usque in sempiternum.

XXIII

Haec sunt verba novissima quae dixit David filius Isai. Dixit vir cui constitutum est de christo Dei Iacob egregius psaltes Israel. Spiritus Domini locutus est per me et sermo eius per linguam meam. Dixit Deus Israel mihi locutus est fortis Israel dominator hominum iustus dominator in timore Dei. Sicut lux aurorae oriente sole mane absque nubibus rutilat et sicut pluviis germinat herba de terra. Nec tanta est domus mea apud Deum ut pactum aeternum

inter meum firmum in omnibus atque munitum
Cuncta enim salus mea et omnis voluntas nec est quicquam
ex ea quod non germinet. Praevaricatores autem quasi spinae evel
lentur universi quae non tolluntur manibus. Et si quis tan
gere voluerit eas armabitur ferro et ligno lanceato
igneque succensae comburentur usque ad nihilum. Haec
nomina fortium David. Sedens in cathedra sapien
tissimus princeps inter tres ipse est quasi tenerrimus ligni ver
miculus qui octingentos interfecit impetu uno.
Post hunc Eleazar filius patrui eius Ahohi inter tres
fortes qui erant cum David quando exprobraverunt Philisthim
et congregati sunt illuc in proelium. Cumque ascendissent
viri Israel ipse stetit et percussit Philisteos donec deficeret
manus eius et obrigesceret cum gladio. Fecitque dominus salutem
magnam in die illa et populus qui fugerat reversus est ad
caesorum spolia detrahenda. Et post hunc Semma filius
Age de Arari et congregati sunt Philisthim in statione.
Erat quippe ibi ager plenus lente. Cumque fugisset
populus a facie Philisthim stetit ille in medio agri et tui
tus est eum. Percussitque Philisteos et fecit dominus salutem mag
nam. Necnon et ante descenderant tres qui erant principes
inter xxx et venerant tempore messis ad David in spe
luncam Odollam. Castra autem Philisthim erant posita
in valle gigantum. Et David erat in praesidio. Porro statio
Philistinorum tunc erat in Bethleem. Desideravit ergo David et
ait. Si quis mihi daret potum aquae de cisterna quae est
in Bethleem iuxta portam. Irruperunt ergo tres fortes
castra Philistinorum et hauserunt aquam de cisterna
Bethleem quae erat iuxta portam et attulerunt ad David. At
ille noluit bibere sed libavit illam domino dicens. Propitius
mihi sit dominus ne faciam hoc. Num sanguinem hominum
istorum qui profecti sunt et animarum periculum bibam?
Noluit ergo bibere. Haec fecerunt tres robustissimi. Abisai
quoque frater Ioab filius Sarviae princeps erat de tribus. Iste
ipse est qui elevavit hastam suam contra trecentos quos
interfecit nominatus in tribus et inter tres nobilior. Eratque
eorum princeps sed usque ad tres primos non pervenerat. Et Ba
naia filius Ioiade viri fortissimi magnorum operum de
Capsael ipse percussit duos leones Moab. Et ipse descendit
et percussit leonem in media cisterna in diebus nivis.
Ipse quoque interfecit virum aegyptium virum dignum specta
culo habentem in manu hastam. Itaque cum descen
disset ad eum in virga vi extorsit hastam de manu ae
gyptii et interfecit eum hasta sua. Haec fecit Banaias filius
Ioiade. Et ipse inter tres xxx nobiliores verumptamen usque
ad tres non pervenerat. Fecit eum sibi David auricularium
a secreto. Asahel frater Ioab inter xxx. Heleanan filius pa
trui eius de Bethleem. Semma de Arari. Helica de Arodi.
Helas de Phelthi. Hera filius Aches de Thecua. Abiezer
de Anathoth. Mobonnai de Husathi. Selmon Aho
tes. Maharai Netophathites. Heled filius Baana
de Gabaath filiorum Beniamin. Banai Aufrathonites.
Heddai de torrente Gaas. Abialbon Arbathites. Az
maveth de Beromi. Heliaba de Salaboni. Filii Iassen Iona
thas. Semma de Arodi. Aiam filius Sarar Ara
rorites. Helifeleth filius Aasbai filii Machati.
Heliam filius Achitofel Gylonites. Hesrai de Carmelo.
Farai de Arbi. Igaal filius Nathan de Soba. Bonni
de Gaddi. Selech de Ammoni. Naarai Berothites ar
miger Ioab filii Sarviae. Hira Iethrites. Gareb et ipse
Iethrites. Urias Ettheus. Omnes triginta septem.

XXIIII

Et addidit furor domini irasci contra Israel. Commovitque
David in eis dicentem ad Ioab. Vade numera Israel et
Iudam. Dixitque rex ad Ioab principem exercitus sui. Per
ambula omnes tribus Israel a Dan usque Bersabee et numerate
populum ut sciam numerum eius. Dixitque Ioab regi. Adau
geat dominus deus tuus ad populum quantus nunc est iterumque centu
plicet in conspectu domini mei regis. Sed quid sibi dominus
rex vult in re huiuscemodi? Obtinuit autem sermo regis
verba Ioab et principum exercitus. Egressusque est Ioab et
principes militum a facie regis ut numerarent populum
Israel. Cumque pertransissent Iordanem venerunt in Aroel ad
dexteram urbis quae est in valle Gad et per Iazer transierunt in
Galaad et in terram inferiorem Hodsi et venerunt in
Dan silvestria. Circumeuntesque iuxta Sydonem transie
runt prope moenia Tyri et omnem terram Hevei et Chananei. Ve
neruntque ad meridiem Iuda in Bersabee et lustrata universa
terra affuerunt post novem menses et xx dies in Hierusalem.
Dedit ergo Ioab numerum descriptionis populi regi. Et in
venta sunt de Israel octingenta milia virorum fortium
qui educerent gladium. Et de Iuda quingenta milia pugnatorum.
Percussit autem cor David eum postquam numeratus est populus. Et dixit
David ad dominum. Peccavi valde in hoc facto. Sed precor
domine ut transferas iniquitatem servi tui quia stul
te egi nimis. Surrexit itaque David mane. Et sermo
domini factus est ad Gad prophetam et videntem David dicens.
Vade et loquere ad David. Haec dicit dominus. Trium tibi da
tur optio. Elige unum quod volueris ex his ut faciam
tibi. Cumque venisset Gad ad David nuntiavit ei dicens.
Aut VII annis veniet tibi fames in terra tua aut tribus
mensibus fugies adversarios tuos et illi persequentur aut tribus
diebus erit pestilentia in terra tua. Nunc ergo delibera
et vide quem respondeam ei qui me misit sermonem.
Dixit autem David ad Gad. Coartor nimis. Sed melius
est ut incidam in manus domini. Multae enim misericordiae eius
quam in manus hominum. Immisitque dominus pestilen
tiam in Israel de mane usque ad tempus constitutum. Et
mortui sunt ex populo a Dan usque Bersabee LXX milia
virorum. Cumque extendisset manum suam angelus domini
super Israel ut disperderet eam misertus est dominus super afflicti
one et ait angelo percutienti populum. Sufficit nunc
contine manum tuam. Erat autem angelus domini iuxta aream
Areuna Iebusei. Dixitque David ad dominum cum vidisset an
gelum caedentem populum. Ego sum qui peccavi. Ego inique
egi. Isti qui oves sunt quid fecerunt? Vertatur obsecro
manus tua contra me et contra domum patris mei.
Venit autem Gad ad David in die illa et dixit ei. Ascende et
constitue altare domino in area Areuna Iebusei. Et as
cendit David iuxta sermonem Gad quem praeceperat
ei dominus. Conspiciensque Areuna animadvertit re

pestis

gem et servos suos transire ad se. Et adoravit regem pronus in terram et ait: Quid causae est ut veniat dominus meus rex ad servum suum? Cui David ait: Ut emam a te aream et aedificem altare domino, et cesset interfectio quae grassatur in populo. Et ait Areuna ad David: Accipiat et offerat dominus meus rex sicut ei placet. Habes boves in holocaustum et plaustrum et iuga boum in usum lignorum. Omnia dedit Areuna regi. Dixitque Areuna ad regem: Dominus deus tuus suscipiat votum tuum. Cui respondit rex et ait: Nequaquam ut vis, sed emam pretio a te, et non offeram domino deo holocausta gratuita. Emit ergo David aream et boves argenti siclis quinquaginta, et aedificavit ibi David altare domino, et obtulit holocausta et pacifica. Et propitiatus est dominus terrae, et cohibita est plaga ab Israhel.

Explicit liber regum secundus. Incipit tertius.

Et rex David senuerat habebatque aetatis plurimos dies. Cumque operiretur vestibus non calefiebat. Dixerunt ergo ei servi sui: Quaeramus domino nostro regi adolescentulam virginem, et stet coram rege et foveat eum, dormiatque in sinu suo et calefaciat dominum nostrum regem. Quaesierunt igitur adolescentulam speciosam in omnibus finibus Israhel, et invenerunt Abisag Sunamitidem, et adduxerunt eam ad regem. Erat autem puella pulchra nimis, dormiebatque cum rege et ministrabat ei. Rex vero non cognovit eam. Adonias autem filius Aggith elevabatur dicens: Ego regnabo. Fecitque sibi currum et equites et quinquaginta viros qui ante eum currerent. Nec corripuit eum pater suus aliquando dicens: Quare hoc fecisti? Erat autem et ipse pulcher valde, secundus natu post Absalon. Et sermo eius cum Ioab filio Sarviae et cum Abiathar sacerdote, qui adiuvabant partes Adoniae. Sadoch vero sacerdos et Banaias filius Ioiadae et Nathan propheta et Semei et Chereth et robur exercitus David non erat cum Adonia. Immolatis ergo Adonias arietibus et vitulis et universis pinguibus iuxta lapidem Zoeleth, qui erat vicinus fonti Rogel, vocavit universos fratres suos filios regis et omnes viros Iuda servos regis. Nathan autem prophetam et Banaiam et robustos quosque et Salomonem fratrem suum non vocavit. Dixit itaque Nathan ad Bethsabee matrem Salomonis: Num audisti quod regnaverit Adonias filius Aggith, et dominus noster David hoc ignorat? Nunc ergo veni, accipe a me consilium, et salva animam tuam filiique tui Salomonis. Vade et ingredere ad regem David et dic ei: Nonne tu domine mi rex iurasti mihi ancillae tuae dicens quod Salomon filius tuus regnabit post me, et ipse sedebit in solio meo? Quare ergo regnat Adonias? Et adhuc ibi te loquente cum rege, ego veniam post te et complebo sermones tuos. Ingressa est itaque Bethsabee ad regem in cubiculo. Rex autem senuerat nimis, et Abisag Sunamitis ministrabat ei. Inclinavit se Bethsabee et adoravit regem. Ad quam rex: Quid tibi, inquit, vis? Quae respondens ait: Domine mi, tu iurasti per dominum deum tuum ancillae tuae dicens: Salomon filius tuus regnabit post me, et ipse sedebit in solio meo. Et ecce nunc Adonias regnavit, te domine mi rex ignorante. Mactavit boves et pinguia quaeque et arietes plurimos, et vocavit omnes filios regis, Abiathar quoque sacerdotem et Ioab principem militiae, Salomonem autem servum tuum non vocavit. Verumtamen domine mi rex, in te oculi respiciunt totius Israhel, ut indices eis quis sedere debeat in solio tuo domine mi rex post te. Eritque cum dormierit dominus meus rex cum patribus suis, erimus ego et filius meus Salomon peccatores. Adhuc illa loquente cum rege, ecce Nathan propheta venit. Et nuntiaverunt regi dicentes: Adest Nathan propheta. Cumque introisset ante conspectum regis et adorasset eum pronus in terram, dixit Nathan: Domine mi rex, tu dixisti: Adonias regnet post me, et ipse sedeat super thronum meum? Quia descendit hodie et immolavit boves et pinguia et arietes plurimos, et vocavit universos filios regis et principes exercitus, Abiathar quoque sacerdotem, illisque vescentibus et bibentibus coram eo et dicentibus: Vivat rex Adonias, me servum tuum et Sadoch sacerdotem et Banaiam filium Ioiadae et Salomonem famulum tuum non vocavit. Numquid a domino meo rege exivit hoc verbum, et mihi non indicasti servo tuo quis sessurus esset super thronum domini mei regis post eum? Et respondit rex David dicens: Vocate ad me Bethsabee. Quae cum fuisset ingressa coram rege et stetisset ante eum, iuravit rex et ait: Vivit dominus qui eruit animam meam de omni angustia, quia sicut iuravi tibi per dominum deum Israhel dicens: Filius tuus Salomon regnabit post me, et ipse sedebit super solium meum pro me, sic faciam hodie. Summissoque Bethsabee in terram vultu, adoravit regem dicens: Vivat dominus meus rex David in aeternum. Dixit quoque rex David: Vocate mihi Sadoch sacerdotem et Nathan prophetam et Banaiam filium Ioiadae. Qui cum ingressi fuissent coram rege, dixit ad eos: Tollite vobiscum servos domini vestri, et imponite Salomonem filium meum super mulam meam, et ducite eum in Gion, et ungat eum ibi Sadoch sacerdos et Nathan propheta regem super Israhel. Et canetis bucina atque dicetis: Vivat rex Salomon. Et ascendetis post eum, et veniet et sedebit super solium meum, et ipse regnabit pro me. Illique praecipiam ut sit dux super Israhel et super Iuda. Et respondit Banaias filius Ioiadae regi dicens: Amen. Sic loquatur dominus deus domini mei regis. Quomodo fuit dominus cum domino meo rege, sic sit cum Salomone, et sublimius faciat solium eius a solio domini mei regis David. Descendit ergo Sadoch sacerdos et Nathan propheta et Banaias filius Ioiadae et Cerethi et Felethi, et imposuerunt Salomonem super mulam regis David, et adduxerunt eum in Gion. Sumpsitque Sadoch sacerdos cornu olei de tabernaculo et unxit Salomonem, et cecinerunt bucina, et dixit omnis populus: Vivat rex Salomon. Et ascendit universa multitudo post eum, et populus canentium tibiis et laetantium gaudio magno, et insonuit terra a clamore eorum. Audivit autem Adonias et omnes qui invitati fuerant ab eo

Smra

iamque convivium finitum fuerat. Sed et Ioab audita voce tubae ait: Quid sibi vult clamor civitatis tumultuantis? Adhuc illo loquente, Ionathas filius Abiathar sacerdotis venit. Cui dixit Adonias: Ingredere, quia vir fortis es, et bona nuntians. Responditque Ionathas Adoniae: Nequaquam. Dominus enim noster rex David regem constituit Salomonem. Misitque cum eo Sadoch sacerdotem, et Nathan prophetam, et Banaiam filium Ioiadae, et Cerethi et Phelethi, et imposuerunt eum super mulam regis. Unxeruntque eum Sadoch sacerdos et Nathan propheta regem in Gyon, et ascenderunt inde laetantes, et insonuit civitas a clamore: haec est vox quam audistis. Sed et Salomon sedet super solium regni. Et ingressi servi regis benedixerunt domino nostro regi David dicentes: Amplificet Deus nomen Salomonis super nomen tuum, et magnificet thronum eius super thronum tuum. Et adoravit rex in lectulo suo; insuper et haec locutus est: Benedictus Dominus Deus Israel, qui dedit hodie sedentem in solio meo, videntibus oculis meis. Territi sunt ergo, et surrexerunt omnes qui invitati fuerant ab Adonia, et ivit unusquisque in viam suam. Adonias autem timens Salomonem surrexit, et abiit in tabernaculum Domini, et tenuit cornu altaris. Et nuntiaverunt Salomoni dicentes: Ecce Adonias timens regem Salomonem tenuit cornu altaris, dicens: Iuret mihi hodie rex Salomon quod non interficiat servum suum gladio. Dixitque Salomon: Si fuerit vir bonus, non cadet ne unus quidem capillus eius in terram: sin autem malum inventum fuerit in eo, morietur. Misit ergo rex Salomon, et eduxit eum ab altari; et ingressus adoravit regem Salomonem. Dixitque ei Salomon: Vade in domum tuam.

II

Appropinquaverunt autem dies David ut moreretur, praecepitque Salomoni filio suo dicens: Ego ingredior viam universae terrae. Confortare, et esto vir fortis. Et observa custodias Domini Dei tui, ut ambules in viis eius, et custodias caerimonias eius, et praecepta eius, et iudicia, et testimonia, sicut scriptum est in lege Moysi, ut intelligas universa quae facis, et quocumque te verteris; ut confirmet Dominus sermones suos, quos locutus est de me dicens: Si custodierint filii tui vias meas, et ambulaverint coram me in veritate, in omni corde suo et in omni anima sua, non auferetur tibi vir de solio Israel. Tu quoque nosti quae fecerit mihi Ioab filius Sarviae, quae fecerit duobus principibus exercitus Israel, Abner filio Ner, et Amasae filio Iether, quos occidit, et effudit sanguinem belli in pace, et posuit cruorem praelii in baltheo suo, qui erat circa lumbos eius, et in calciamento suo, quod erat in pedibus eius. Facies ergo iuxta sapientiam tuam, et non deduces canitiem eius pacifice ad inferos. Sed et filiis Berzellai Galaaditis reddes gratiam, eruntque comedentes in mensa tua: occurrerunt enim mihi quando fugiebam a facie Absalon fratris tui. Habes quoque apud te Semei filium Gera filii Iemini de Baurim, qui maledixit mihi maledictione pessima, quando ibam ad castra. Sed quia descendit mihi in occursum, cum transirem Iordanem, et iuravi ei per Dominum dicens: Non te interficiam gladio,

tu noli pati eum esse innoxium. Vir autem sapiens es, et scies quae facies ei, deducesque canos eius cum sanguine ad infernum. Dormivit igitur David cum patribus suis, et sepultus est in civitate David. Dies autem quibus regnavit David super Israel, quadraginta anni sunt. In Hebron regnavit septem annis, in Ierusalem triginta tribus. Salomon autem sedit super thronum David patris sui, et firmatum est regnum eius nimis. Et ingressus est Adonias filius Aggith ad Bethsabee matrem Salomonis. Quae dixit ei: Pacificusne est ingressus tuus? Qui respondit: Pacificus. Addiditque: Sermo mihi est ad te. Cui ait: Loquere. Et ille: Tu inquit nosti quia meum erat regnum, et me praeposuerat omnis Israel sibi in regem: sed translatum est regnum, et factum est fratris mei; a Domino enim constitutum est ei. Nunc ergo petitionem unam deprecor a te: ne confundas faciem meam. Quae dixit ad eum: Loquere. Et ille ait: Precor ut dicas Salomoni regi (neque enim negare tibi quicquam potest) ut det mihi Abisagh Sunamitem uxorem. Et ait Bethsabee: Bene, ego loquar pro te regi. Venit ergo Bethsabee ad regem Salomonem, ut loqueretur ei pro Adonia. Et surrexit rex in occursum eius, adoravitque eam, et sedit super thronum suum; positusque est thronus matri regis, quae sedit ad dexteram eius. Dixitque ei: Petitionem unam parvulam ego deprecor a te, ne confundas faciem meam. Dixitque ei rex: Pete mater mi; neque enim fas est ut avertam faciem tuam. Quae ait: Detur Abisagh Sunamitis Adoniae fratri tuo uxor. Responditque rex Salomon, et dixit matri suae: Quare postulas Abisagh Sunamitem Adoniae? Postula ei et regnum; ipse est enim frater meus maior me, et habet Abiathar sacerdotem et Ioab filium Sarviae. Iuravit itaque rex Salomon per Dominum dicens: Haec faciat mihi Deus et haec addat, quia contra animam suam locutus est Adonias verbum hoc. Et nunc vivit Dominus qui firmavit me, et collocavit me super solium David patris mei, et qui fecit mihi domum sicut locutus est, quia hodie occidetur Adonias. Misitque rex Salomon per manum Banaiae filium Ioiadae, qui interfecit eum, et mortuus est. Abiathar quoque sacerdoti dixit rex: Vade in Anathoth ad agrum tuum; equidem vir mortis es, sed hodie te non interficiam, quia portasti arcam Domini Dei coram David patre meo, et sustinuisti laborem in omnibus in quibus laboravit pater meus. Eiecit ergo Salomon Abiathar, ut non esset sacerdos Domini, ut adimpleretur sermo Domini quem locutus est super domum Heli in Sylo. Venit autem nuntius ad Ioab, quod Ioab declinasset post Adoniam, et post Salomonem non declinasset. Fugit ergo Ioab in tabernaculum Domini, et apprehendit cornu altaris. Nuntiatumque est Salomoni regi quod fugisset Ioab in tabernaculum Domini, et esset iuxta altare. Misitque Salomon Banaiam filium Ioiadae dicens: Vade, interfice eum. Et venit Banaias ad tabernaculum Domini, et dixit ei: Haec dicit rex: Egredere. Qui ait: Non egrediar, sed hic moriar. Renuntiavit Banaias regi Salomoni sermonem dicens: Haec locutus est Ioab, et haec respondit mihi. Dixitque

sedit

ei rex. Fac sicut locutus est. et interfice eum et sepeli. et
amovebis sanguinem innocentem qui effusus est
a ioab a me et a domo patris mei. et reddet dominus sanguinem
eius super caput eius. qui interfecit duos viros iustos
melioresque se. et occidit eos gladio patre meo ignoran
te. abner filium ner principem militie israel. et ama
sam filium iether principem exercitus iuda. et reverte
tur sanguis illorum in caput ioab. et in caput semi
nis eius usque in sempiternum. David autem et semini
eius et domui et throno illius sit pax usque in eternum a
domino. Ascendit itaque banaias filius filius ioiade et ag
gressus eum interfecit. Sepultusque est in domo sua in
deserto. Et constituit rex banaiam filium ioiade pro
eo super exercitum. et sadoch sacerdotem posuit pro abia
thar. Misit quoque rex et vocavit semei. dixitque ei. Edi
fica tibi domum in ierusalem et habita ibi. et non egredieris in
de huc atque illuc. Quacumque enim die egressus fue
ris et transieris torrentem cedron. scito te interficien
dum. Sanguis tuus erit super caput tuum. Dixitque
semei regi. Bonus sermo sicut locutus est dominus meus rex.
sic faciet servus tuus. Habitavit itaque semei in ihe
rusalem diebus multis. Factum est autem post annos
tres ut fugerent servi semei ad achis filium ma
acha regem geth. Nuntiatumque est semei quod ser
vi eius issent in geth. Et surrexit semei et stravit
asinum suum. ivitque in geth ad achis ad requiren
dos servos suos. et adduxit eos de geth. Nuntiatum est
autem salomoni quod isset semei in geth de ierusalem et re
disset. et mittens vocavit illum dixitque illi. Nonne te
stificatus sum tibi per dominum et predixi tibi quacumque die egressus
fueris huc atque illuc scito te esse moriturum. et respon
disti mihi bonus sermo quem audivi. Quare ergo non
custodisti iusiurandum domini. et preceptum quod preceperam tibi.
Dixitque rex ad semei. Tu nosti omne malum cuius tibi
conscium est cor tuum quod fecisti david patri meo. Red
didit dominus maliciam tuam in caput tuum. et rex
salomon benedictus. et thronus david erit stabilis
coram domino usque in sempiternum. Iussit itaque rex ba
naie filio ioiade qui egressus percussit eum et mortuus
est.

III. Confirmatum est igitur regnum in manu salomo
nis. et affinitate coniunctus est pharaoni regi egyp
ti. Accepit namque filiam eius et adduxit in civitatem
david. donec compleret edificans domum suam
et domum domini et murum ierusalem per circuitum. Attamen
populus immolabat in excelsis. Non enim edificatum
erat templum nomini domini usque in diem illum. Dilexit
autem salomon dominum. ambulans in preceptis david
patris sui. excepto quod in excelsis immolabat et ac
cendebat thymiama. Abiit itaque in gabaon ut
immolaret ibi. illud quippe erat excelsum maximum.
mille hostias in holocaustum obtulit salomon super
altare illud. In gabaon apparuit dominus salomoni per
somnium nocte dicens. Postula quod vis ut dem tibi.
Et ait salomon. Tu fecisti cum servo tuo david pa
tre meo misericordiam magnam. sicut ambulavit in
conspectu tuo in veritate et iusticia et recto corde te
cum. custodisti ei misericordiam tuam grandem et dedisti
ei filium sedentem super thronum eius sicut est hodie.
Et nunc domine deus tu regnare fecisti servum tuum pro
david patre meo. Ego autem sum puer parvulus et
ignorans egressum et introitum meum. et servus tu
us in medio est populi quem elegisti populi infiniti qui
numerari et supputari non potest pre multitudine. Dabis
ergo servo tuo cor docibile ut iudicare possit populum tuum
et discernere inter bonum et malum. Quis enim iu
dicare poterit populum istum populum tuum hunc multum.
Placuit ergo sermo coram domino quod salomon rem huius
cemodi postulasset. Et dixit deus salomoni. Quia po
stulasti verbum hoc et non petisti tibi dies multos nec divi
tias. aut animas inimicorum tuorum. sed postulasti tibi
sapientiam ad discernendum iudicium. ecce feci
secundum sermones tuos. et dedi tibi cor sapiens et intelligens
in tantum ut nullus ante te similis tui fuerit nec
post te surrecturus sit. Sed et hec que non postulasti
dedi tibi. divitias scilicet et gloriam. ut nemo similis tui
fuerit in regionibus cunctis retro diebus. Si autem am
bulaveris in viis meis et custodieris precepta mea et man
data mea sicut ambulavit pater tuus. longos fa
ciam dies tuos. Igitur evigilavit salomon et intel
lexit quod esset somnium. Cumque venisset ierusalem stetit
coram archa federis domini et obtulit holocausta et pacifi
cas victimas. et fecit grande convivium universis famu
lis suis. Tunc venerunt due mulieres meretrices ad
regem. steteruntque coram eo. Quarum una ait.
Obsecro domine mi. ego et mulier hec habitabamus in
domo una. et peperi apud eam in cubiculo. Tertia vero die
postquam ego peperi peperit et hec. Et eramus simul nullusque
alius in domo nobiscum. exceptis nobis duabus.
Mortuus est autem filius mulieris huius nocte. dor
miens quippe oppressit eum. Et consurgens intempesta
nocte silentio. tulit filium meum de latere meo an
cille tue dormientis. et collocavit in sinu suo. suum
autem filium qui erat mortuus posuit in sinu
meo. Cumque surrexissem mane ut darem lac filio
meo. apparuit mortuus. Quem diligentius intu
ens clara luce. deprehendi non esse meum quem genueram.
Respondditque altera mulier. Non est ita ut dicis. sed filius
tuus mortuus est. meus autem vivit. E contrario illa di
cebat. Mentiris. Filius quippe meus vivit et filius tuus
mortuus est. Atque in hunc modum contendebant coram
rege. Tunc rex ait. Hec dicit filius meus vivit et filius tuus mor
tuus est. et ista respondit non. sed filius tuus mortuus
est et filius meus vivit. Dixit ergo rex. Afferte mihi gladium.
Cumque attulissent gladium coram rege. Divi
dite inquit infantem vivum in duas partes. et date di
midiam partem uni. et dimidiam partem alteri. Dixit
autem mulier cuius filius erat vivus ad regem. Commo
ta sunt quippe viscera eius super filio suo. Obsecro
domine date illi infantem vivum. et nolite interficere eum.
E contrario illa dicebat. Nec mihi nec tibi sit. sed dividatur.

Respondit rex et ait. Date huic infantem vivum et non occidatur. Hec enim mater eius. Audivit itaque omnis Israel iudicium quod iudicasset rex et timuerunt regem, videntes sapientiam dei esse in eo ad faciendum iudicium.

IIII Erat autem rex Salomon regnans super Israel. Et hii principes quos habebat. Azarias filius Sadoch sacerdos. Helioreph et Ahia filii Sesa scribe. Iosaphat filius Ahilud a commentariis. Banaias filius Ioiade super exercitum. Sadoch autem et Abiathar sacerdotes. Azarias filius Nathan super eos qui assistebant regi. Zabud filius Nathan sacerdos amicus regis. Et Ahisar prepositus domus. Et Adoniram filius Abda super tributa. Habebat autem Salomon xii prefectos super omnem Israel qui prebebant annonam regi et domui eius. Per singulos enim menses in anno singuli necessaria ministrabant. Et hec nomina eorum. Benhur in monte Ephraim. Bendecar in Machmas et in Salebim et in Bethsames et Helon et Bethanan. Benesed in Araboth. Ipsius erat Socho et omnis terra Epher. Benabinadab cuius omnis Nephath Dor; Thaphet filiam Salomonis habebat uxorem. Bena filius Ahilud regebat Thanac et Mageddo et universam Bethsan que est iuxta Sarthanan subter Iezrael a Bethsan usque Abelmeula e regione Zecmaan. Bengaber in Ramoth Galaad. Habebat Avothiair filii Manasse in Galaad. Ipse preerat in omni regione Argob que est in Basan, lx civitatibus magnis atque muratis, que habebant seras ereas. Ahinadab filius Addo preerat in Manaim. Ahimaas in Neptalim, sed et ipse habebat Basmath filiam Salomonis in coniugio. Bana filius Husi in Aser et in Baloth. Iosaphat filius Pharue in Ysachar. Semei filius Hela in Beniamin. Gaber filius Huri in terra Galaad in terra Seon regis Amorrei et Og regis Basan, super omnia que erant in illa terra. Iuda et Israel innumerabiles sicut harena maris in multitudine, comedentes et bibentes atque letantes. Salomon autem erat in dicione sua habens omnia regna, sicut a flumine terre Philistiim usque ad terminum Egypti offerentium sibi munera et servientium ei cunctis diebus vite eius. Erat autem cibus Salomonis per dies singulos xxx chori simile et lx chori farine, decem boves pingues et xx boves pascuales et centum arietes excepta venatione cervorum, caprearum atque bubalorum et avium altilium. Ipse enim optinebat omnem regionem que erat trans flumen quasi a Phasa usque Gazam et cunctos reges illarum regionum, et habebat pacem ex omni parte in circuitu. Habitabatque Iuda et Israel absque timore ullo, unusquisque sub vite sua et sub ficu sua, a Dan usque Bersabee cunctis diebus Salomonis. Et habebat Salomon xl milia presepia equorum curruum et xii milia equestrium. Nutriebantque eos supradicti regis prefecti, sed et necessaria mense regis Salomonis cum ingenti cura prebebant in tempore suo. Hordeum quoque et paleas equorum et iumentorum deferebant in locum ubi erat rex iuxta constitutum sibi. Dedit quoque deus sapientiam Salomoni et prudentiam multam nimis et latitudinem cordis quasi harenam que est in litore maris. Et precedebat sapientia Salomonis sapientiam omnium orientalium et Egyptiorum, et erat sapientior cunctis hominibus, sapientior Ethan Ezrahite et Heman et Chalcal et Dorda filiis Mahol, et erat nominatus in universis gentibus per circuitum. Locutus est quoque Salomon tria milia parabolas, et fuerunt carmina eius v milia, et disputavit super lignis a cedro que est in Libano usque ad ysopum que egreditur de pariete, et disseruit de iumentis et volucribus et reptilibus et piscibus. Et veniebant de cunctis populis ad audiendam sapientiam Salomonis et ab universis regibus terre qui audiebant sapientiam eius.

V Misit quoque Hyram rex Tyri servos suos ad Salomonem. Audivit enim quod ipsum unxissent regem pro patre eius, quia amicus fuerat Hyram David omni tempore. Misit autem et Salomon ad Hyram dicens: Tu scis voluntatem David patris mei et quia non potuit edificare domum nomini domini dei sui propter bella imminentia per circuitum donec daret dominus eos sub vestigio pedum eius. Nunc autem requiem dedit mihi dominus deus meus per circuitum, et non est satan neque occursus malus. Quam ob rem cogito edificare templum nomini domini dei mei, sicut locutus est dominus David patri meo dicens: Filius tuus quem dabo pro te super solium tuum ipse edificabit domum nomini meo. Precipe igitur ut precidant mihi cedros de Libano, et servi mei sint cum servis tuis; mercedem autem servorum tuorum dabo tibi quamcumque petieris. Scis enim quomodo non est in populo meo vir qui noverit ligna cedere sicut Sydonii. Cum ergo audisset Hyram verba Salomonis, letatus est valde et ait: Benedictus dominus hodie qui dedit David filium sapientissimum super populum hunc plurimum. Et misit Hyram ad Salomonem dicens: Audivi quecumque mandasti michi; ego faciam omnem voluntatem tuam in lignis cedrinis et abiegnis. Servi mei deponent ea de Libano ad mare, et ego componam ea in ratibus in mari usque ad locum quem significaveris mihi, et applicabo ea ibi, et tu tolles ea. Prebebisque necessaria mihi ut detur cibus domui mee. Itaque Hyram dabat Salomoni ligna cedrina et ligna abiegna iuxta omnem voluntatem eius. Salomon autem prebebat Hyram viginti milia choros tritici in cibum domui eius et xx choros purissimi olei. Hec tribuebat Salomon Hyram per annos singulos. Dedit quoque dominus sapientiam Salomoni sicut locutus est ei. Et erat pax inter Hyram et Salomonem, et percusserunt fedus ambo. Elegitque rex Salomon operarios ex omni Israel, et erat indictio xxx milia virorum. Mittebatque eos in Libanum decem milia per menses singulos vicissim, ita ut duobus mensibus essent in domibus suis. Et Adoniram erat super huiusmodi indictione. Fueruntque Salomoni lxx milia eorum qui onera portabant et octoginta milia latomorum in monte, absque prepositis qui preerant singulis operibus numero trium milium et trecentorum precipientium populo et

hyram

amicicia

fabrica

his qui faciebant opus. Praecepitque rex ut tollerent lapides grandes, lapides pretiosos in fundamentum templi, et quadrarent eos. quos dolaverunt caementarii Salomonis et caementarii Hyram. Porro Biblii praeparaverunt ligna et lapides ad aedificandam domum.

VI

Factum est autem quadringentesimo et octogesimo anno egressionis filiorum Israel de terra Egypti, in anno quarto mense zio ipse est mensis secundus regis Salomonis super Israel, aedificare coepit domum domino. Domus autem quam aedificabat rex Salomon domino, habebat LX cubitos in longitudine, et XX cubitos in latitudine, et XXX cubitos in altitudine. Et porticus erat ante templum XX cubitorum longitudinis, iuxta mensuram latitudinis templi, et habebat X cubitos latitudinis ante faciem templi. Fecitque in templo fenestras obliquas. Et aedificavit super parietem templi tabulata per gyrum in parietibus domus per circuitum templi et oraculi, et fecit latera in circuitu. Tabulatum quod subter erat V cubitos habebat latitudinis, et medium tabulatum sex cubitos latitudinis, et tertium tabulatum VII habens cubitos latitudinis. Trabes autem posuit in domo per circuitum forinsecus, ut non haererent muris templi. Domus autem cum aedificaretur lapidibus dedolatis atque perfectis aedificata est, et malleus et securis et omne ferramentum non sunt audita cum aedificaretur. Ostium lateris medii in parte erat domus dextrae, et per cocleam ascendebant in medium cenaculum, et a medio in tertium. Et aedificavit domum et consummavit eam. Texit quoque domum laquearibus cedrinis, et aedificavit tabulatum super omnem domum quinque cubitis altitudinis, et operuit domum lignis cedrinis. Et factus est sermo domini ad Salomonem dicens. Domus haec quam aedificas, si ambulaveris in praeceptis meis, et iudicia mea feceris, et custodieris omnia mandata mea gradiens per ea, firmabo sermonem meum tibi quem locutus sum ad David patrem tuum, et habitabo in medio filiorum Israel, et non derelinquam populum meum Israel. Igitur aedificavit Salomon domum et consummavit eam. Et aedificavit parietes domus intrinsecus tabulatis cedrinis, a pavimento domus usque ad summitatem parietum, et usque ad laquearia operuit lignis intrinsecus, et texit pavimentum domus tabulis abiegnis. Aedificavit quoque XX cubitorum ad posteriorem partem templi tabulata cedrina a pavimento usque ad superiora, et fecit interiorem domum oraculi in sanctum sanctorum. Porro XL cubitorum erat ipsum templum pro foribus oraculi et cedro omnis domus intrinsecus vestiebatur, habens tornaturas suas et iuncturas fabrefactas, et caelaturas eminentes. Omnia cedrinis tabulis vestiebantur, nec omnino lapis apparere poterat in pariete. Oraculum autem in medio eius in interiore parte fecerat ut poneret ibi archam foederis domini. Porro oraculum habebat viginti cubitos longitudinis, et XX cubitos latitudinis, et operuit illud atque vestivit auro purissimo. Sed et altare vestivit cedro. Domum quoque ante oraculum operuit auro purissimo, et affixit laminas clavis aureis. Nihilque erat in templo quod non auro tegeretur. Sed et totum altare oraculi texit auro. Et fecit in oraculo duo cherubin de lignis olivarum decem cubitorum altitudinis. Quinque cubitorum ala cherubin una, et V cubitorum ala cherubin altera, id est decem cubitos habentes a summitate alae unius usque ad alterius alae summitatem. Decem quoque cubitorum erat cherub secundus. In mensura pari et opus unum erat in duobus cherubin, id est altitudinem habebat unus cherub decem cubitorum, et similiter secundus. Posuitque cherubin in medio templi interioris. Extendebant autem alas suas cherubin, et tangebat ala una parietem, et ala cherubin secundi tangebat parietem alterum. Alae autem alterae in media parte templi se invicem contingebant. Texit quoque cherubin auro, et omnes parietes templi per circuitum sculpsit variis caelaturis et torno, et fecit in eis cherubin et palmas et picturas varias quasi prominentes de pariete et egredientes. Sed et pavimentum domus texit auro intrinsecus et extrinsecus. Et in ingressu oraculi fecit ostiola de lignis olivarum, postesque angulorum quinque, et duo ostia de lignis olivarum, et sculpsit in eis picturam cherubin et palmarum species et anaglypha valde prominentia, et texit ea auro, et operuit tam cherubin quam palmas et cetera auro. Fecitque in introitu templi postes de lignis olivarum quadrangulatos, et duo ostia de lignis abiegnis altrinsecus, et utrumque ostium duplex erat, et se invicem tenens aperiebatur. Et sculpsit cherubin et palmas et caelaturas valde eminentes, operuitque omnia laminis aureis opere quadro ad regulam. Et aedificavit atrium interius tribus ordinibus lapidum politorum, et uno ordine lignorum cedri. Anno quarto fundata est domus domini in mense zio, et in anno undecimo mense bul, ipse est mensis octavus, perfecta est domus domini in omni opere suo et in universis utensilibus. Aedificavitque eam septem annis.

VII

Domum autem suam aedificavit Salomon tredecim annis, et ad perfectum usque perduxit. Aedificavit quoque domum saltus Libani centum cubitorum longitudinis, et L cubitorum latitudinis, et XXX cubitorum altitudinis, et quatuor deambulacra inter columpnas cedrinas. Ligna quippe cedrina exciderat in columpnas, et tabulatis cedrinis vestivit totam cameram, quae XL et V columpnis sustentabatur. Unus autem ordo habebat columpnas XV contra se invicem positas, et e regione se respicientes aequali spatio inter columpnas. Et super columpnas quadrangulata ligna in cunctis aequalia. Et porticum columpnarum fecit quinquaginta cubitorum longitudinis, et XXX cubitorum latitudinis, et alteram porticum in facie maioris porticus, et columpnas et epistilia super columpnas. Porticum quoque solii in qua tribunal est fecit, et texit lignis cedrinis a pavimento usque ad summitatem. Et domunculam in qua sedebat ad iudicandum erat in media porticu simili opere. Domum quoque fecit filiae Pharaonis quam uxorem duxerat Salomon

tabulata

domus domini

xx cubitos altitudinis

tali opere quali et hanc porticum. Omnia lapidibus pre-
ciosis, qui ad normam quandam atque mensuram tam in-
trinsecus quam extrinsecus serrati erant, a fundamento
usque ad summitatem parietum, et extrinsecus usque ad atrium
maius. Fundamenta autem de lapidibus preciosis, lapidibus
magnis, decem sive octo cubitorum. Et desuper lapides preciosi
equalis mensure secti erant. Similiter de cedro. Et atrium ma-
ius rotundum trium ordinum de lapidibus sectis et unius
ordinis dolatam cedro. Necnon et in atrio domus domini interiori et
in porticu domus. Misit quoque rex et tulit Hyram de
Tyro, filium mulieris vidue de tribu Neptalim, patre
Tyrio, artificem erarium, et plenum sapientia et intel-
ligentia et doctrina ad faciendum omne opus ex ere. Qui
cum venisset ad regem Salomonem, fecit omne opus eius. Et
finxit duas columpnas eneas, decem et octo cubitorum alti-
tudinis columpnam unam, et linea duodecim cubitorum ambi-
ebat columpnam utramque. Duo quoque capitella fecit que ponerentur
super capita columpnarum, fusilia ex ere, quinque cubitorum altitu-
dinis capitellum unum, et quinque cubitorum altitudinis ca-
pitellum alterum, et quasi in modum retis et catenarum sibi in-
vicem miro opere contexta. Utrumque capitellum columpnarum
fusile erat. Septena versuum retiacula in capitello altero.
Et fecit columpnas et duos ordines per circuitum retiacu-
lorum singulorum ut tegerent capitella que erant super
summitatem malogranatorum. Eodem modo fecit et capi-
tello secundo. Capitella autem que erant super capita columpnarum de-
super iuxta columpne in summo contra retiacula. Malo-
granatorum autem ducenti ordines erant in circuitu
capitelli secundi. Et statuit duas columpnas in porticu
templi. Cumque statuisset columpnam dexteram, voca-
vit eam nomine Iachin, firmitas. Similiter erexit columpnam
secundam, et vocavit eam Booz, in robore. Et super
capita columpnarum opus in modum lilii posuit, perfectumque
est opus columpnarum. Fecit quoque et mare fusile decem cubi-
torum a labio usque ad labium, rotundum in circuitu;
quinque cubitorum altitudo eius, et resticula triginta cubitorum
cingebat illud per circuitum. Et sculptura subter labium
circuibat illud decem cubitis ambiens mare. Duo
ordines sculpturarum histriatarum erant fusiles, et sta-
bant super duodecim boves, e quibus tres respiciebant aqui-
lonem, et tres ad occidentem, et tres ad meridiem, et tres
ad orientem, et mare super eos desuper erat, quorum poste-
riora universa intrinsecus latitabant. Grossitudo autem
luteris trium unciarum erat, labiumque eius quasi labium ca-
licis et folium repandi lilii. Duo milia batos capiebat,
tria milia metretas. Et fecit bases decem eneas, quatuor
cubitorum longitudinis bases singulas, et quatuor cubitorum
latitudinis, et trium cubitorum altitudinis. Et ipsum
opus basium interrasile erat, et sculpture inter iuncturas
et inter coronulas et plectas. Leones et boves et cherubin
et iuncturas similiter desuper, et subter leones et boves quasi
lora ex ere dependentia. Et quatuor rote per bases singulas,
et axes erei, per bases singulas et per quatuor partes quasi hume-
ruli subter luterem fusiles contra se invicem respi-
cientes. Os quoque luteris intrinsecus erat in capitis
summitate. Et quod forinsecus apparebat unius
cubiti erat totum rotundum, pariterque habebat
unum cubitum et dimidium. In angulis autem columpnarum
varie celature erant, et media intercolumpnia qua-
drata non rotunda. Quatuor quoque rote que per quatuor an-
gulos basis erant coherebant subter basi. Una rota
habebat altitudinis cubitum et semis. Tales autem
rote erant quales solent in curru fieri, et axes earum
et radii et canthi et modioli, omnia fusilia. Nam et hu-
meruli illi quatuor per singulos angulos basis unius
ex ipsa basi fusiles et coniuncti erant. In summita-
te autem basis erat quedam rotunditas unius et dimidii
cubiti, ita fabrefacta ut luter desuper posset imponi,
habens celaturas suas et sculpturas varias ex semet
ipso. Sculpsit quoque in tabulatis illis que erant ex ere
et angulis cherubin et leones et palmas, quasi in simili-
tudinem stantis hominis, ut non celata sed apposita per
circuitum viderentur. In hunc modum fecit decem bases fusura
una et mensura sculpturaque consimili. Fecit quoque
decem luteres eneos; quadraginta batos capiebat luter unus, eratque
quatuor cubitorum, singulosque luteres per singulas, id est decem
bases posuit. Et constituit decem bases, quinque ad dexte-
ram partem templi et quinque ad sinistram. Mare autem
posuit ad dexteram partem templi contra orientem et meri-
diem. Fecit ergo Hyram lebetes et scutras et amulas, et per-
fecit omne opus regis Salomonis in templo domini. Co-
lumpnas duas et funiculos capitellorum super capitella
columpnarum duos, et retiacula duo ut operirent duos
funiculos qui erant super capita columpnarum, et malo-
granata quadringenta in duobus retiaculis. Duo versus malo-
granatorum in retiaculis singulis ad operiendos funiculos
capitellorum qui erant super capita columpnarum, et ba-
ses decem, et luteres decem super bases, et mare unum, et boves
duodecim subter mare, et lebetes et scutras et amulas. Omnia va-
sa que fecit Hyram regi Salomoni in domo domini
de auricalco erant. In campestri regione Iordanis fu-
dit ea rex in argillosa terra inter Socoth et Sarthan. Et
posuit Salomon omnia vasa. Propter multitudinem autem
nimiam non erat pondus eris. Fecitque Salomon omnia
vasa domus domini: altare aureum et mensam super quam ponerentur
panes propositionis auream, et candelabra aurea quinque ad
dexteram et quinque ad sinistram contra oraculum ex auro pu-
rissimo, et quasi lilii flores et lucernas desuper aureas, et
forcipes aureos et hydrias et fuscinulas et fialas et
mortariola et turibula de auro purissimo. Et cardi-
nes ostiorum domus interioris sancta sanctorum, et ostiorum domus
templi ex auro erant. Et perfecit omne opus quod facie-
bat Salomon in domo domini, et intulit que sanctificaverat
David pater suus, argentum et aurum et vasa, reposuitque
in thesauris domus domini.

VIII

Tunc congregati sunt omnes
maiores natu Israel cum principibus tribuum et duces
familiarum filiorum Israel ad regem Salomonem in Ierusa-
lem, ut deferrent archam federis de civitate David, id est
de Syon. Convenitque ad regem Salomonem universus
Israel in mense Ethanim, id est in iulio, in sollempni

in die ipso est mensis septimi. Veneruntque cuncti senes ex Israel et tulerunt archam sacerdotes et portaverunt archam Domini in tabernaculum federis et omnia vasa sanctuarii que erant in tabernaculo et ferebant ea sacerdotes et levite. Rex autem Salomon et omnis multitudo Israel que convenerat ad eum gradiebatur cum illo ante archam et immolabant oves et boves absque estimatione et numero. Et intulerunt sacerdotes archam federis Domini in locum suum in oraculum templi in sanctum sanctorum subter alas cherubin. Siquidem cherubin expandebant alas super locum arche et protegebant archam et vectes eius desuper. Cumque eminerent vectes et apparerent summitates eorum foris sanctuarii ante oraculum non apparebant ultra extrinsecus que et fuerunt ibi usque in presentem diem. In archa autem non erat aliud nisi due tabule lapidee quas posuerat in ea Moyses in Horeb quando pepigit fedus Dominus cum filiis Israel cum egrederentur de terra Egypti. Factum est autem cum exissent sacerdotes de sanctuario nebula implevit domum Domini et non poterant sacerdotes stare et ministrare propter nebulam. Impleverat enim gloria Domini domum Domini. Tunc ait Salomon: Dominus dixit ut habitaret in nebula. Edificans edificavi domum in habitaculum tuum firmissimum solium tuum in sempiternum. Convertitque rex faciem suam et benedixit omni ecclesie Israel. Omnis enim ecclesia Israel stabat. Et ait Salomon: Benedictus Dominus Deus Israel qui locutus est ore suo ad David patrem meum et in manibus eius perfecit dicens: A die qua eduxi populum meum Israel de Egypto non elegi civitatem de universis tribubus Israel ut edificaretur domus et esset nomen meum ibi. Sed elegi David ut esset super populum meum Israel. Voluitque David pater meus edificare domum nomini Domini Dei Israel. Et ait Dominus ad David patrem meum: Quod cogitasti in corde tuo edificare domum nomini meo bene fecisti hoc ipsum mente tractans. Verumptamen tu non edificabis domum mihi sed filius tuus qui egredietur de renibus tuis ipse edificabit domum nomini meo. Confirmavit Dominus sermonem suum quem locutus est. Stetique pro David patre meo et sedi super thronum Israel sicut locutus est Dominus et edificavi domum nomini Domini Dei Israel. Et constitui ibi locum arche in qua fedus Domini est quod percussit cum patribus nostris quando egressi sunt de terra Egypti. Stetit autem Salomon ante altare Domini in conspectu ecclesie Israel et expandit manus suas in celum et dixit: Domine Deus Israel non est similis tui Deus in celo desuper et super terram deorsum qui custodis pactum et misericordiam servis tuis qui ambulant coram te in toto corde suo. Qui custodisti servo tuo David patri meo que locutus es ei. Ore locutus es et manibus perfecisti ut hec dies probat.

Orat.

Nunc igitur Domine Deus Israel conserva famulo tuo David patri meo que locutus es ei dicens: Non auferetur de te vir coram me qui sedeat super thronum Israel ita tamen si custodierint filii tui viam suam ut ambulent coram me sicut tu ambulasti in conspectu meo. Et nunc Domine Deus Israel firmentur verba tua que locutus es servo tuo David patri meo. Ergone putandum est quod vere Deus habitet super terram? Si enim celum et celi celorum te capere non possunt quanto magis domus hec quam edificavi. Sed respice ad orationem servi tui et ad preces eius Domine Deus meus. Audi hymnum et orationem quam servus tuus orat coram te hodie ut sint oculi tui aperti super domum hanc nocte et die super domum de qua dixisti: Erit nomen meum ibi ut exaudias orationem quam orat servus tuus ad te in loco isto ut exaudias orationem servi tui et populi tui Israel quodcumque oraverint in loco isto et exaudias in loco habitaculi tui in celo et cum exaudieris propitius eris. Si peccaverit homo in proximum suum et habuerit aliquod iuramentum quo teneatur astrictus et venerit propter iuramentum coram altari tuo in domum tuam tu exaudies de celo et facies et iudicabis servos tuos condempnans impium et reddens viam suam super caput eius iustificansque iustum et retribuens ei secundum iustitiam suam. Si fugerit populus tuus Israel inimicos suos quia peccaturus est tibi et agentes penitentiam et confitentes nomini tuo magno venerint et adoraverint et deprecati te fuerint in domo hac exaudi in celum et dimitte peccatum populi tui Israel et reduces eos in terram quam dedisti patribus eorum. Si clausum fuerit celum et non pluerit propter peccata eorum et orantes in loco isto penitentiam egerint nomini tuo et a peccatis suis conversi fuerint propter afflictionem suam exaudi eos in celo et dimitte peccata servorum tuorum et populi tui Israel et ostende eis viam bonam per quam ambulent et da pluviam super terram tuam quam dedisti populo tuo in possessionem. Fames si oborta fuerit in terra aut pestilentia aut corruptus aer aut erugo locusta rubigo et afflixerit eum inimicus eius portas obsidens omnis plaga et universa infirmitas cuncta devotatio et imprecatio que acciderit omni homini de populo tuo Israel siquis cognoverit plagam cordis sui et expanderit manus suas in domo hac tu exaudies in celo in loco habitationis tue et repropitiaberis et facies ut des unicuique secundum omnes vias suas sicut videris cor eius quia tu nosti solus cor omnium filiorum hominum ut timeant te cunctis diebus quibus vivunt super faciem terre quam dedisti patribus nostris. Insuper et alienigena qui non est de populo Israel cum venerit de terra longinqua propter nomen tuum audietur enim nomen tuum magnum et manus tua fortis et brachium tuum extentum ubique cum venerit ergo et oraverit in loco hoc tu exaudies in celo in firmamento habitaculi tui et facies omnia pro quibus invocaverit te alienigena ut discant universi populi terrarum nomen tuum timere sicut populus tuus Israel et probent quia nomen tuum invocatum est super domum hanc quam edificavi. Si egressus fuerit populus tuus ad bellum contra inimicos suos per viam quocumque miseris eos orabunt te contra viam civitatis quam elegisti et contra domum quam edificavi nomini tuo et exaudies in celo orationem eorum et preces eorum et facies iudi-

eum coram. Quod si peccaverint tibi, non est enim homo qui non peccet, et iratus tradideris eos inimicis suis, et captivi ducti fuerint in terram inimicorum suorum longe vel prope, et egerint penitentiam in corde suo in loco captivitatis sue, et conversi deprecati te fuerint in captivitate sua dicentes: Peccavimus, inique egimus, impie gessimus, et reversi fuerint ad te in universo corde suo et tota anima sua in terra inimicorum suorum ad quam captivi ducti fuerint, et oraverint te contra viam terre sue quam dedisti patribus eorum et civitatis quam elegisti et templi quod edificavi nomini tuo, exaudies in celo in firmamento solii tui orationem eorum et preces, et facies iudicium eorum, et propitiaberis populo qui peccavit tibi, et omnibus iniquitatibus eorum quibus prevaricati sunt in te, et dabis misericordiam coram eis qui eos captivos habuerint ut misereantur eis. Populus enim tuus est et hereditas tua quos eduxisti de terra Egypti de medio fornacis ferree, ut sint oculi tui aperti ad deprecationem servi tui et populi tui Israel, et exaudies eos in universis pro quibus invocaverint te. Tu enim separasti eos tibi in hereditatem de universis populis terre, sicut locutus es per Moysen servum tuum quando eduxisti patres nostros de Egypto domine deus. Factum est autem cum complesset Salomon orans dominum omnem orationem et deprecationem hanc, surrexit de conspectu altaris domini, utrumque enim genu fixerat in terram, et manus expanderat ad celum. Stetit ergo et benedixit omni ecclesie Israel voce magna dicens: Benedictus dominus deus qui dedit requiem populo suo Israel iuxta omnia que locutus est. Non cecidit ne unus quidem sermo ex omnibus bonis que locutus est per Moysen servum suum. Sit dominus deus noster nobiscum sicut fuit cum patribus nostris, non derelinquens nos neque proiciens, sed inclinet corda nostra ad se, ut ambulemus in universis viis eius et custodiamus mandata eius et cerimonias et iudicia quecumque mandavit patribus nostris. Et sint sermones mei isti quibus deprecatus sum [appropinquantes] coram domino deo nostro die et nocte, ut faciat iudicium servo suo et populo suo Israel per singulos dies, ut sciant omnes populi terre quia dominus ipse est deus et non est ultra absque eo. Sit quoque cor nostrum perfectum cum domino deo nostro ut ambulemus in decretis eius et custodiamus mandata eius sicut et hodie. Igitur rex et omnis Israel cum eo immolabant victimas coram domino. Mactavitque Salomon victimas pacificas quas immolavit domino boum viginti duo milia, ovium centum viginti milia, et dedicaverunt templum domini rex et filii Israel in die illa. Sanctificavit rex medium atrii quod erat ante domum domini. Fecit quippe ibi holocaustum et sacrificium et adipem pacificorum, quia altare eneum quod erat coram domino minus erat et capere non poterat holocausta et sacrificium et adipem pacificorum. Fecit ergo Salomon in tempore illo festivitatem celebrem et omnis Israel cum eo, multitudo magna ab introitu Emath usque ad rivum Egypti, coram domino deo nostro septem diebus id est .xiiii. diebus. [et .vii. dieb.] Et in die octava dimisit populos qui benedicentes regi profecti sunt in tabernacula sua letantes et alacri corde super omnibus bonis que fecerat dominus David servo suo et Israel populo suo.

[VIII] [IX]

Factum est autem cum perfecisset Salomon edificium domus domini et edificium regis et omne quod optaverat et voluerat facere, apparuit ei dominus secundo sicut apparuerat ei in Gabaon. Dixitque dominus ad eum: Exaudivi orationem tuam et deprecationem tuam quam deprecatus es coram me. Sanctificavi domum hanc quam edificasti ut ponerem nomen meum ibi in sempiternum, et erunt oculi mei et cor meum ibi cunctis diebus. Tu quoque si ambulaveris coram me sicut ambulavit David pater tuus in simplicitate cordis et in equitate, et feceris omnia que precepi tibi, et legitima mea et iudicia mea servaveris, ponam thronum regni tui super Israel in sempiternum, sicut locutus sum David patri tuo dicens: Non auferetur de genere tuo vir de solio Israel. Si autem aversione aversi fueritis vos et filii vestri non sequentes me, nec custodientes mandata mea et cerimonias quas proposui vobis, sed abieritis et colueritis deos alienos et adoraveritis eos, auferam Israel de superficie terre quam dedi eis, et templum quod sanctificavi nomini meo proiciam a conspectu meo, eritque Israel in proverbium et in fabulam cunctis populis, et domus hec erit in exemplum. Omnis qui transierit per eam stupebit et sibilabit et dicet: Quare fecit dominus sic terre huic et domui huic? Et respondebunt: Quia dereliquerunt dominum deum suum qui eduxit patres eorum de terra Egypti, et secuti sunt deos alienos et adoraverunt et coluerunt eos, idcirco induxit super eos dominus omne malum hoc. Expletis autem annis .xx. postquam edificaverat Salomon duas domos, id est domum domini et domum regis, Hiram rege Tyri prebente regi Salomoni ligna cedrina et abiegna et aurum iuxta omne quod opus habuerat, tunc dedit Salomon Hiram .xx. oppida in terra Galilee. Et egressus est Hiram de Tyro ut videret oppida que dederat ei Salomon, et non placuerunt ei, et ait: Hecine sunt civitates quas dedisti michi frater? Et appellavit eas terram Chabul usque in diem hanc. Misit quoque Hiram ad regem centum .xx. talenta auri. Hec est summa expensarum quam obtulit rex Salomon ad edificandum domum domini et domum suam et Mello et murum Ierusalem et Eser et Mageddo et Gazer. Pharao rex Egypti ascendit et cepit Gazer, succenditque eam igni, et Chananeum qui habitabat in civitate interfecit, et dedit eam in dotem filie sue uxori Salomonis. Edificavit ergo Salomon Gazer et Bethoron inferiorem et Baalath et Palmiram in terra solitudinis, et omnes vicos qui ad se pertinebant et erant absque muro munitos, et civitates curruum et civitates equitum, et quodcumque ei placuit ut edificaret in Ierusalem et in Libano et in omni terra potestatis sue. Universum populum qui remanserat de Amorreis et Etheis et Ferezeis et Eveis et Iebuseis qui non sunt de filiis Israel, horum filios qui remanserant in terra quos filii Israel non potuerant exterminare, fecit Salomon tributarios usque in diem hanc. De filiis autem Israel non constituit Salomon servire quemquam, sed erant bella

Praepositi

latores eius et ministri eius et principes et duces et praefecti curruum et equorum. Erant autem principes super omnia opera Salomonis praepositi quingenti quinquaginta qui habebant subiectum populum et statutis operibus imperabant. Filia autem Pharaonis ascendit de civitate David in domum suam quam aedificaverat ei Salomon. Tunc aedificavit Mello. Offerebat quoque rex Salomon tribus vicibus per annos singulos holocausta et pacificas victimas super altare quod aedificaverat Domino, et adolebat thymiama coram Domino, perfectumque est templum. Classem quoque fecit rex Salomon in Asiongaber que est iuxta Ailam in litore maris Rubri in terra Idumea. Misitque Hiram in classe illa servos suos viros nauticos et gnaros maris cum servis Salomonis. Qui cum venissent in Ophir, sumptum inde aurum quadringentorum viginti talentorum detulerunt ad regem Salomonem.

X

Saba

Sed et regina Saba audita fama Salomonis in nomine Domini venit temptare eum in enigmatibus. Et ingressa Hierusalem multo comitatu et divitiis, camelis portantibus aromata et aurum infinitum nimis, et gemmas pretiosas venit ad regem Salomonem et locuta est ei universa quae habebat in corde suo. Et docuit eam Salomon omnia verba quae proposuerat. Non fuit sermo qui regem posset latere et non responderet ei. Videns autem regina Saba omnem sapientiam Salomonis et domum quam aedificaverat et cibos mensae eius et habitacula servorum eius et ordinem ministrantium vestesque eorum et pincernas et holocausta quae offerebat in domo Domini non habebat ultra spiritum. Dixitque ad regem: Verus est sermo quem audivi in terra mea super sermonibus tuis et super sapientia tua, et non credebam narrantibus mihi donec ipsa venirem et vidissem oculis meis et probassem quod media pars mihi nuntiata non fuerit. Maior est sapientia tua et opera tua quam rumor quem de te audivi. Beati viri tui et beati servi tui qui stant coram te semper et audiunt sapientiam tuam. Sit Dominus Deus tuus benedictus cui placuisti et posuit te super thronum Israel eo quod dilexerit Dominus Deus Israel in sempiternum et constituit te regem ut faceres iudicium et iustitiam. Dedit ergo regi centum viginti talenta auri et aromata multa nimis et gemmas pretiosas. Non sunt allata ultra aromata tam multa quam ea quae dedit regina Saba regi Salomoni. Sed et classis Hiram quae portabat aurum de Ophir attulit ex Ophir ligna thyina multa nimis et gemmas pretiosas. Fecitque rex de lignis thyinis fulcra domus Domini et domus regiae et citharas lyrasque cantoribus. Non sunt allata huiuscemodi ligna thyina neque visa usque in praesentem diem. Rex autem Salomon dedit reginae Saba omnia quae voluit et petivit ab eo exceptis his quae ultro obtulerat ei munere regio. Quae reversa est et abiit in terram suam cum servis suis. Erat autem pondus auri quod offerebatur Salomoni per annos singulos sescentorum sexaginta sex talentorum auri, excepto eo quod afferebant viri qui super vectigalia erant et negotiatores universique scruta vendentes et omnes reges Arabiae ducesque terrae. Fecit quoque rex Salomon ducenta scuta de auro purissimo. Sescentos siclos auri dedit in laminas scuti unius, et trecentas peltas ex auro probato. Trecentae minae auri tria peltam vestiebant. Posuitque eas rex in domo saltus Libani. Fecit etiam rex Salomon thronum de ebore grandem et vestivit eum de auro fulvo nimis. Qui habebat sex gradus, et summitas throni rotunda erat in parte posteriori, et duae manus hinc atque inde tenentes sedile, et duo leones stabant iuxta manus singulas et duodecim leunculi stantes super sex gradus hinc atque inde. Non est factum tale opus in universis regnis. Sed et omnia vasa de quibus potabat rex Salomon erant aurea, et universa supellex saltus Libani de auro purissimo. Non erat argentum nec alicuius pretii putabatur in diebus Salomonis quia classis regis cum classe Hiram per mare semel per tres annos ibat in Tharsis deferens inde aurum et argentum et dentes elephantorum et simias et pavos. Magnificatus est autem rex Salomon super omnes reges terrae divitiis et sapientia et universa terra desiderabat videre vultum Salomonis ut audiret sapientiam eius quam dederat Deus in corde suo. Et singuli deferebant ei munera, vasa aurea et argentea, vestes et arma bellica, aromata quoque et equos et mulos per annos singulos. Congregavitque Salomon currus et equites et facti sunt ei mille quadringenti currus et duodecim milia equitum, et disposuit eos per civitates munitas et cum rege in Hierusalem. Fecitque ut tanta esset abundantia argenti in Hierusalem quanta lapidum, et cedrorum praebuit multitudinem quasi sycomororum quae nascuntur in campestribus. Et educebantur equi Salomoni de Aegypto et de Coa. Negotiatores enim regis emebant de Coa et statuto pretio perducebant. Egrediebatur autem quadriga ex Aegypto sescentis siclis argenti et equus centum quinquaginta. Atque in hunc modum cuncti reges Chetteorum et Syriae equos venundabant.

XI

Rex autem Salomon amavit mulieres alienigenas multas, filiam quoque Pharaonis et Moabitidas et Ammanitidas, Idumeas et Sidonias et Chetteas, de gentibus super quibus dixit Dominus filiis Israel non ingrediemini ad eas neque de illis ingredientur ad vestras. Certissimo enim avertent corda vestra ut sequamini deos earum. His itaque copulatus est Salomon ardentissimo amore. Fueruntque ei uxores quasi reginae septingentae et concubinae trecentae, et averterunt mulieres cor eius. Cumque iam esset senex depravatum est per mulieres cor eius ut sequeretur deos alienos, nec erat cor eius perfectum cum Domino Deo suo sicut cor David patris eius. Sed colebat Salomon Astharthen deam Sidoniorum et Chamos deum Moabitarum et Moloch idolum Ammonitarum. Fecitque Salomon quod non placuerat coram Domino et non adimplevit ut sequeretur Dominum sicut David pater eius. Tunc aedificavit Salomon fanum Chamos idolo Moab in monte qui est contra Hierusalem et Moloch idolo filiorum Ammon. Atque in hunc modum fecit universis uxoribus suis alienigenis quae adolebant thura et immolabant diis suis. Igitur iratus est Dominus Salomoni quod aversa esset mens eius a Domino Deo Israel qui apparuerat ei secundo et praeceperat de verbo h

ne sequeretur deos alienos et non custodivit quae mandavit ei Dominus. Dixit itaque Dominus ad Salomonem: Quia habuisti hoc apud te et non custodisti pactum meum et praecepta mea quae mandavi tibi, disrumpens scindam regnum tuum et dabo illud servo tuo. Verumptamen in diebus tuis non faciam propter David patrem tuum; de manu filii tui scindam illud. Nec totum regnum auferam, sed tribum unam dabo filio tuo propter David servum meum et Ierusalem quam elegi. Suscitavit autem Dominus adversarium Salomoni Adad Idumeum de semine regio qui erat in Edom. Cum enim esset David in Idumea et ascendisset Ioab princeps militiae ad sepeliendos eos qui interfecti fuerant et occidisset omne masculinum in Idumea, sex enim mensibus ibi moratus est Ioab et omnis Israhel donec interimerent omne masculinum in Idumea, fugit Adad ipse et viri Idumei de servis patris eius cum eo, ut ingrederetur Egyptum. Erat autem Adad puer parvulus. Cumque surrexissent de Madian venerunt in Pharan, tuleruntque viros secum de Pharan et introierunt in Egyptum ad Pharaonem regem Egypti, qui dedit ei domum et cibos constituit et terram delegavit. Et invenit Adad gratiam coram Pharaone valde, in tantum ut daret ei uxorem sororem uxoris suae germanam Tafnes reginae. Genuitque ei soror Tafnes Genebath filium, et nutrivit eum Tafnes in domo Pharaonis, eratque Genebath habitans apud Pharaonem cum filiis eius. Cumque audisset Adad in Egypto dormisse David cum patribus suis et mortuum esse Ioab principem militiae, dixit Pharaoni: Dimitte me ut vadam in terram meam. Dixitque ei Pharao: Qua enim re indiges apud me ut quaeras ire ad terram tuam? At ille respondit: Nulla, sed obsecro ut dimittas me. Suscitavit quoque ei Deus adversarium Razon filium Heliadam, qui fugerat Adadezer regem Soba dominum suum, et congregavit contra eum viros et factus est princeps latronum cum interficeret eos David. Abieruntque Damascum et habitaverunt ibi et constituerunt eum regem in Damasco. Eratque adversarius Israhel cunctis diebus Salomonis. Et hoc est malum Adad, et odium contra Israhel; regnavitque in Syria. Ieroboam quoque filius Nabath Ephrateus de Sareda, cuius mater erat nomine Sarva, mulier vidua, servus Salomonis, levavit manum contra Salomonem. Et haec causa rebellionis adversus eum, quia Salomon edificavit Mello et coequavit voraginem civitatis David patris sui. Erat autem Ieroboam vir fortis et potens. Vidensque Salomon adolescentem bonae indolis et industrium, constituerat eum praefectum super tributa universae domus Ioseph. Factum est igitur in tempore illo ut Ieroboam egrederetur de Ierusalem, et invenisset eum Ahias Silonites propheta in via opertus pallio novo. Erant autem duo tantum in agro. Adprehendensque Ahia pallium suum novum quo opertus erat scidit in duodecim partes, et ait ad Ieroboam: Tolle tibi decem scissuras. Haec enim dicit Dominus Deus Israhel: Ecce scindam regnum de manu Salomonis et dabo tibi decem tribus. Porro una tribus remanebit ei propter David servum meum et Ierusalem civitatem quam elegi ex omnibus tribubus Israhel. Eo quod dereliquerint me et adoraverint Astarthen deam Sidoniorum et Chamos deum Moab et Moloch deum filiorum Ammon,

a ob

et non ambulaverint in viis meis ut facerent iustitiam coram me et praecepta mea et iudicia mea sicut David pater eius. Nec auferam omne regnum de manu eius, sed ducem ponam eum cunctis diebus vitae suae propter David servum meum quem elegi, qui custodivit mandata mea et praecepta mea. Auferam autem regnum de manu filii eius et dabo tibi decem tribus; filio autem eius dabo tribum unam ut maneat lucerna David servo meo cunctis diebus coram me in Ierusalem civitate quam elegi ut esset nomen meum ibi. Te autem assumam et regnabis super omnia quae desiderat anima tua, erisque rex super Israhel. Si igitur audieris omnia quae praecepero tibi et ambulaveris in viis meis et feceris quod rectum est coram me, custodiens mandata mea et praecepta mea sicut fecit David servus meus, ero tecum et edificabo tibi domum fidelem quomodo domum edificavi David et tradam tibi Israhel. Et affligam semen David super hoc, verumptamen non cunctis diebus. Voluit ergo Salomon interficere Ieroboam, qui surrexit et fugit in Egyptum ad Susach regem Egypti, et fuit in Egypto ad mortem Salomonis. Reliquum autem verborum Salomonis et omnia quae fecit et sapientia eius, ecce universa scripta sunt in libro verborum Salomonis. Dies autem quos regnavit Salomon in Ierusalem super omnem Israhel, quadraginta anni sunt. Dormivitque Salomon cum patribus suis et sepultus est in civitate David patris sui, regnavitque Roboam filius eius pro eo.

XII

XI

Venit autem Roboam in Sichem; illuc enim congregatus erat universus Israhel ad constituendum eum regem. At vero Ieroboam filius Nabath cum adhuc esset in Egypto profugus a facie regis Salomonis, audita morte eius reversus est de Egypto; miseruntque et vocaverunt eum. Venit ergo Ieroboam et omnis multitudo Israhel, et locuti sunt ad Roboam dicentes: Pater tuus durissimum iugum imposuit nobis; tu itaque nunc imminue paululum de imperio patris tui durissimo et de iugo gravissimo quod imposuit nobis, et serviemus tibi. Qui ait eis: Ite usque ad diem tertium et revertimini ad me. Cumque abisset populus, iniit consilium rex Roboam cum senioribus qui assistebant coram Salomone patre eius dum adhuc viveret, et ait: Quod mihi datis consilium ut respondeam populo huic? Qui dixerunt ei: Si hodie obedieris populo huic et servieris et petitioni eorum cesseris, locutusque fueris ad eos verba lenia, erunt tibi servi cunctis diebus. Qui dereliquid consilium senum quod dederant ei, et adhibuit adolescentes qui nutriti fuerant cum eo et assistebant ei. Dixitque ad eos: Quod mihi datis consilium ut respondeam populo huic, qui dixerunt mihi: Levius fac iugum quod imposuit pater tuus super nos? Et dixerunt ei iuvenes qui nutriti fuerant cum eo: Sic loquere populo huic qui locuti sunt ad te dicentes: Pater tuus adgravavit iugum nostrum, tu releva nos. Sic loqueris ad eos: Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei. Et nunc pater meus posuit super vos iugum grave, ego autem addam super iugum vestrum. Pater meus cecidit vos flagellis, ego autem cedam vos scorpionibus. Venit ergo Ieroboam et omnis populus ad Roboam die tertia sicut locutus fuerat rex dicens: Revertimini ad me die tertia. Responditque rex populo dura, derelicto

scorpio

consilio seniorum quod dederant ei et locutus est eis secundum consilium iuvenum dicens pater meus adgravavit iugum vestrum ego autem addam iugo vestro pater meus cecidit vos flagellis et ego caedam vos scorpionibus. Et non adquievit rex populo quoniam aversatus fuerat eum Dominus ut suscitaret verbum suum quod locutus fuerat in manu Ahiae Silonitae ad Hieroboam filium Nabath. Videns itaque populus quod noluisset eos audire rex respondit ei dicens quae nobis pars in David vel quae hereditas in filio Isai? Vade in tabernacula tua Israhel nunc vide domum tuam David et abiit Israhel in tabernacula sua. Super filios autem Israhel quicumque habitabant in civitatibus Iuda regnavit Roboam. Misit igitur rex Roboam Aduram qui erat super tributa et lapidavit eum omnis Israhel et mortuus est. Porro rex Roboam festinus ascendit currum et fugit in Hierusalem. Recessitque Israhel a domo David usque in praesentem diem. Factum est autem cum audisset omnis Israhel quod reversus esset Hieroboam miserunt et vocaverunt eum congregato coetu et constituerunt eum regem super omnem Israhel nec secutus est quisquam domum David praeter tribum Iuda solam. Venit autem Roboam Hierusalem et congregavit universam domum Iuda et tribum Beniamin centum octoginta milia electorum virorum et bellatorum ut pugnarent contra domum Israhel et reducerent regnum Roboam filio Salomonis. Factus est autem sermo Domini ad Semeiam virum Dei dicens: Loquere ad Roboam filium Salomonis regem Iuda et ad omnem domum Iuda et Beniamin et reliquos de populo dicens: Haec dicit Dominus: Non ascendetis neque bellabitis contra filios Israhel fratres vestros. Revertatur vir in domum suam. A me enim factum est verbum hoc. Audierunt sermonem Domini et reversi sunt de itinere sicut eis praeceperat Dominus. Aedificavit autem Hieroboam Sychem in monte Ephraim et habitavit ibi et egressus inde aedificavit Phanuhel. Dixitque Hieroboam in corde suo: Nunc revertetur regnum ad domum David si ascenderit populus iste ut faciat sacrificia in domo Domini in Hierusalem et convertetur cor populi huius ad dominum suum Roboam regem Iuda interficientque me et revertentur ad eum. Et excogitato consilio fecit duos vitulos aureos et dixit eis: Nolite ultra ascendere in Hierusalem. Ecce dii tui Israhel qui te eduxerunt de terra Aegypti. Posuitque unum in Bethel et alterum in Dan. Et factum est verbum hoc in peccatum. Ibat enim populus ad adorandum vitulum usque in Dan. Et fecit fana in excelsis et sacerdotes de extremis populi qui non erant de filiis Levi. Constituitque diem sollemnem in mense octavo quintadecima die mensis in similitudinem sollemnitatis quae celebrabatur in Iuda et ascendens altare similiter fecit in Bethel ut immolaret vitulis quos fabricatus fuerat. Constituitque in Bethel sacerdotes excelsorum quae fecerat et ascendit super altare quod extruxerat in Bethel quintadecima die mensis octavi quem finxerat de corde suo et fecit sollemnitatem filiis Israhel et ascendit super altare ut adoleret incensum.

XIII

Et ecce vir Dei venit de Iuda in sermone Domini in Bethel Hieroboam stante super altare et thus iaciente et exclamavit contra altare in sermone Domini et ait: Altare altare haec dicit Dominus: Ecce filius nascetur domui David Iosias nomine et immolabit super te sacerdotes excelsorum qui nunc in te thura incendunt et ossa hominum incendet super te. Deditque in die illa signum dicens: Hoc erit signum quod locutus est Dominus: Ecce altare scindetur et effundetur cinis qui in eo est. Cumque audisset rex sermonem hominis Dei quem inclamaverat contra altare in Bethel extendit manum suam de altari dicens: Adprehendite eum. Et exaruit manus eius quam extenderat contra eum nec valuit retrahere eam ad se. Altare quoque scissum est et effusus cinis de altari iuxta signum quod praedixerat vir Dei in sermone Domini. Et ait rex ad virum Dei: Deprecare faciem Domini Dei tui et ora pro me ut restituatur manus mea mihi. Oravitque vir Dei faciem Domini et reversa est manus regis ad eum et facta est sicut prius fuerat. Locutus est autem rex ad virum Dei: Veni mecum domum ut prandeas et dabo tibi munera. Responditque vir Dei ad regem: Si dederis mihi mediam partem domus tuae non veniam tecum nec comedam panem neque bibam aquam in loco isto. Sic enim mandatum est mihi in sermone Domini praecipientis: Non comedes panem neque bibes aquam nec reverteris per viam qua venisti. Abiit ergo per aliam viam et non est reversus per iter quo venerat in Bethel. Propheta autem quidam senex habitabat in Bethel ad quem venerunt filii sui et narraverunt ei omnia opera quae fecerat vir Dei illa die in Bethel et verba quae locutus fuerat ad regem et narraverunt patri suo. Et dixit eis pater eorum: Per quam viam abiit? Ostenderunt ei filii sui viam per quam abierat vir Dei qui venerat de Iuda. Et ait filiis suis: Sternite mihi asinum. Qui cum stravissent ascendit et abiit post virum Dei et invenit eum sedentem subtus terebinthum et ait illi: Tune es vir Dei qui venisti de Iuda? Respondit ille: Ego sum. Dixit ad eum: Veni mecum domum ut comedas panem. Qui ait: Non possum reverti neque venire tecum nec comedam panem neque bibam aquam in loco isto quia locutus est Dominus ad me in sermone Domini dicens: Non comedes panem neque bibes ibi aquam nec reverteris per viam qua ieris. Qui ait illi: Et ego propheta sum similis tui et angelus locutus est mihi in sermone Domini dicens: Reduc eum tecum in domum tuam ut comedat panem et bibat aquam. Fefellit eum et reduxit secum. Comedit ergo panem in domo eius et bibit aquam. Cumque sederent ad mensam factus est sermo Domini ad prophetam qui reduxerat eum et exclamavit ad virum Dei qui venerat de Iuda dicens: Haec dicit Dominus: Quia inoboediens fuisti ori Domini et non custodisti mandatum quod praecepit tibi Dominus Deus tuus et reversus es et comedisti panem et bibisti aquam in loco in quo praecepit tibi ne comederes panem neque biberes aquam non inferetur cadaver tuum in sepulchrum patrum tuorum. Cumque comedisset et bibisset stravit asinum prophetae quem reduxerat. Qui cum abisset invenit eum leo in via et occidit et erat cadaver eius proiectum in itinere. Asinus autem stabat iuxta illum et leo stabat iuxta cadaver. Et ecce viri transeuntes viderunt cadaver proiectum in via et leonem stantem iuxta cadaver et venerunt et divulgaverunt in civitate in qua propheta ille senex habitabat. Quod cum audisset propheta ille qui reduxerat eum de via ait: Vir Dei est qui inoboediens fuit ori Domini et tradidit eum Dominus leoni et confregit eum et occidit iuxta verbum Domini quod locutus est ei. Dixitque ad filios suos: Sternite mihi asinum. Qui cum stravissent et ille abisset invenit cadaver eius proiectum in via

et asinum et leonem stantes iuxta cadaver. Non comedit leo de cadavere nec lesit asinum. Tulit ergo propheta cadaver viri Dei et posuit illud super asinum et reversus intulit in civitatem prophete senis ut plangerent eum. Et posuit eum in sepulchro suo et planxerunt eum: Heu heu mi frater. Cumque planxissent eum, dixit ad filios suos: Cum mortuus fuero sepelite me in sepulchro in quo vir Dei sepultus est. Iuxta ossa eius ponite ossa mea. Profecto enim veniet sermo quem predixit in sermone Domini contra altare quod est in Bethel et contra omnia fana excelsorum que sunt in urbibus Samarie. Post verba hec non est reversus Ieroboam de via sua pessima, sed econtrario fecit de novissimis populi sacerdotes excelsorum. Quicumque volebat implebat manum suam et fiebat sacerdos excelsorum. Et propter hanc causam peccavit domus Ieroboam et eversa est et deleta super faciem terre.

XIIII

In tempore illo egrotavit Abia filius Ieroboam. Dixitque Ieroboam uxori sue: Surge et commuta habitum ne cognoscaris quod sis uxor Ieroboam et vade in Sylo ubi est Ahia propheta qui locutus est michi quod regnaturus essem super populum hunc. Tolle quoque in manu tua decem panes et crustellam et vas mellis et vade ad illum. Ipse indicabit tibi quid eventurum sit puero huic. Fecit ut dixerat uxor Ieroboam et consurgens abiit in Sylo et venit in domum Ahie. At ille non poterat videre quia caligaverant oculi eius pre senectute nimia. Dixit autem Dominus ad Ahiam: Ecce uxor Ieroboam ingreditur ut consulat te super filio suo qui egrotat. Hec et hec loqueris ei. Cum ergo illa intraret et dissimularet se esse que erat, audivit Ahia sonitum pedum eius introeuntis per ostium et ait: Ingredere ingredere uxor Ieroboam. Quare aliam esse te simulas? Ego autem missus sum ad te durus nuntius. Vade et dic Ieroboam: Hec dicit Dominus Deus Israel: Quia exaltavi te in medio populi et dedi te ducem super populum meum Israel et scidi regnum domus David et dedi illud tibi et non fuisti sicut servus meus David qui custodivit mandata mea et secutus est me in toto corde suo faciens quod placitum esset in conspectu meo, sed operatus es malum super omnes qui fuerunt ante te et fecisti tibi deos alienos et conflatiles ut me ad iracundiam provocares, me autem proiecisti post corpus tuum, iccirco ego inducam mala super domum Ieroboam et percutiam de domo Ieroboam mingentem ad parietem et clausum et novissimum in Israel et mundabo reliquias domus Ieroboam sicut mundari solet fimus usque ad purum. Qui mortui fuerint de Ieroboam in civitate comedent eos canes. Qui autem mortui fuerint in agro vorabunt eos aves celi, quia Dominus locutus est. Tu autem surge et vade in domum tuam. Et in ipso introitu pedum tuorum in urbem morietur puer et planget eum omnis Israel et sepeliet. Iste enim solus inferetur de Ieroboam in sepulchrum, quia inventus est sermo bonus super eo a Domino Deo Israel in domo Ieroboam. Constituet autem sibi Dominus regem super Israel qui percutiet domum Ieroboam in hac die et hoc tempore, et percutiet Dominus Deus Israel sicut moveri solet harundo in aqua, et evellet Israel de terra bona hac quam dedit patribus eorum et ventilabit eos trans flumen quia fecerunt sibi lucos ut irritarent Dominum. Et tradet Dominus Deus Israel propter peccata Ieroboam qui peccavit et peccare fecit Israel. Surrexit igitur uxor Ieroboam et abiit et venit in Thersa. Cumque illa ingrederetur limen domus, puer mortuus est. Et sepelierunt eum et planxit eum omnis Israel iuxta sermonem Domini quem locutus est in manu servi sui Ahie prophete. Reliqua autem verborum Ieroboam quomodo pugnaverit et quomodo regnaverit, ecce scripta sunt in libro verborum dierum regum Israel. Dies autem quibus regnavit Ieroboam viginti duo anni sunt. Et dormivit cum patribus suis regnavitque Nadab filius eius pro eo. Porro Roboam filius Salomonis regnavit in Iuda. Quadraginta et unius anni erat Roboam cum regnare cepisset, et decem et septem annis regnavit in Ierusalem in civitate quam elegit Dominus ut poneret ibi nomen suum ex omnibus tribubus Israel. Nomen autem matris eius Naama Ammanites. Et fecit Iudas malum coram Domino et irritaverunt eum super omnibus que fecerunt patres eorum in peccatis suis que peccaverunt. Edificaverunt enim et ipsi sibi aras et statuas et lucos super omnem collem excelsum et subter omnem arborem frondosam. Sed et effeminati fuerunt in terra, feceruntque omnes abhominationes gentium quas attrivit Dominus ante faciem filiorum Israel. In quinto autem anno regni Roboam ascendit Sesac rex Egypti in Ierusalem et tulit thesauros domus Domini et thesauros regios et universa diripuit. Scuta quoque aurea que fecerat Salomon, pro quibus fecit rex Roboam scuta erea, et tradidit ea in manu ducum scutariorum et eorum qui excubabant ante ostium domus regis. Cumque ingrederetur rex in domum Domini, portabant ea qui preibant ex officio et postea reportabant ad armamentarium scutariorum. Reliqua autem sermonum Roboam et omnia que fecit, ecce scripta sunt in libro verborum dierum regum Iuda. Fuitque bellum inter Roboam et Ieroboam cunctis diebus. Dormivitque Roboam cum patribus suis et sepultus est cum eis in civitate David. Nomen autem matris eius Naama Ammanites. Et regnavit Abia filius eius pro eo.

XV

Igitur in octavo decimo anno regni Ieroboam filii Nabath regnavit Abia filius Roboam. Tribus annis regnavit in Ierusalem. Nomen autem matris eius Maacha filia Abessalon. Ambulavitque in omnibus peccatis patris sui que fecerat ante eum, nec erat cor eius perfectum cum Domino Deo suo sicut cor David patris eius. Sed propter David dedit ei Dominus Deus suus lucernam in Ierusalem ut suscitaret filium eius post eum et staret Ierusalem eo quod rectum fecisset David in oculis Domini et non declinasset ab omnibus que preceperat ei cunctis diebus vite sue excepto sermone Urie Ethei. Attamen bellum fuit inter Roboam et Ieroboam omni tempore vite eius. Reliqua autem sermonum Abia et omnia que fecit, nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum Iuda? Fuitque prelium inter Abiam et Ieroboam. Et dormivit Abia cum patribus suis et sepelierunt eum in civitate David. Regnavitque Asa filius eius pro eo. In anno ergo vicesimo Ieroboam regis Israel regnavit Asa rex Iuda et quadraginta et uno anno regnavit in Ierusalem. Nomen matris eius Maacha filia Abessalon. Et fecit Asa rectum ante conspectum Domini sicut David pater eius et abstulit effeminatos de terra

purgavitque universas sordes idolorum quae fecerant patres eius. Insuper et Maacham matrem suam amovit ne esset princeps in sacris Priapi in luco eius quem consecraverat, subvertitque specum eius et confregit simulacrum turpissimum et conbusit in torrente Cedron. Excelsa autem non abstulit. Verumtamen cor Asa perfectum erat cum Domino cunctis diebus suis. Et intulit ea quae sanctificaverat pater suus et voverat in domum Domini argentum et aurum et vasa. Bellum autem erat inter Asa et Baasa regem Israhel cunctis diebus eorum. Ascendit quoque Baasa rex Israhel in Iudam et aedificavit Rama, ut non posset quispiam egredi vel ingredi de parte Asa regis Iuda. Tollens itaque Asa omne argentum et aurum quod remanserat in thesauris domus Domini et in thesauris domus regiae dedit illud in manus servorum suorum et misit ad Benadad filium Tabremon filii Ezion regem Syriae qui habitabat in Damasco dicens: Foedus est inter me et te et inter patrem meum et patrem tuum. Ideo misi tibi munera argentum et aurum et peto ut venias et irritum facias foedus quod habes cum Baasa rege Israhel et recedat a me. Adquiescens Benadad regi Asa misit principes exercitus sui in civitates Israhel et percusserunt Ahion et Dan et Abel domum Maacha et universam Ceneroth, omnem scilicet terram Nepthalim. Quod cum audisset Baasa intermisit aedificare Rama et reversus est in Thersa. Rex autem Asa nuntium misit in omnem Iudam ut nemo sit excusatus, et tulerunt lapides Rama et ligna eius quibus aedificaverat Baasa, et extruxit de illis rex Asa Gabaa Beniamin et Maspha. Reliqua autem omnium sermonum Asa et universae fortitudines eius et cuncta quae fecit et urbes quas extruxit, nonne haec scripta sunt in libro verborum dierum regum Iuda? Verumtamen in tempore senectutis suae doluit pedes. Et dormivit Asa cum patribus suis et sepultus est cum eis in civitate David patris sui, regnavitque Iosaphat filius eius pro eo. Nadab vero filius Hieroboam regnavit super Israhel anno secundo Asa regis Iuda, regnavitque super Israhel duobus annis. Et fecit quod malum est in conspectu Domini et ambulavit in viis patris sui et in peccatis eius quibus peccare fecit Israhel. Insidiatus est autem ei Baasa filius Ahia de domo Isachar et percussit eum in Gebbethon quae est urbs Philisthinorum. Siquidem Nadab et omnis Israhel obsidebant Gebbethon. Interfecit ergo illum Baasa in anno tertio Asa regis Iuda et regnavit pro eo. Cumque regnasset percussit omnem domum Hieroboam; non dimisit ne unam quidem animam de semine eius donec deleret eam iuxta verbum Domini quod locutus fuerat in manu servi sui Ahiae Silonitis propter peccata Hieroboam quae peccaverat et quibus peccare fecerat Israhel, et propter delictum quo inritaverat Dominum Deum Israhel. Reliqua autem sermonum Nadab et omnia quae operatus est, nonne haec scripta sunt in libro verborum dierum regum Israhel? Fuitque bellum inter Asa et Baasa regem Israhel cunctis diebus eorum. Anno tertio Asa regis Iuda regnavit Baasa filius Ahia super omnem Israhel in Thersa viginti quattuor annis. Et fecit malum coram Domino ambulavitque in via Hieroboam et in peccatis eius quibus peccare fecit Israhel.

Doluit

anno secundo asa regis iuda regnavit quoque super israhel

XVI

Factus est autem sermo Domini ad Hieu filium Anani contra Baasa dicens: Pro eo quod exaltavi te de pulvere et posui te ducem super populum meum Israhel, tu autem ambulasti in via Hieroboam et peccare fecisti populum meum Israhel ut me inritares in peccatis eorum, ecce ego demetam posteriora Baasa et posteriora domus eius, et faciam domum tuam sicut domum Hieroboam filii Nabath. Qui mortuus fuerit de Baasa in civitate comedent eum canes, et qui mortuus fuerit ex eo in regione comedent eum volucres caeli. Reliqua autem sermonum Baasa et quaecumque fecit et proelia eius, nonne haec scripta sunt in libro verborum dierum regum Israhel? Dormivit ergo Baasa cum patribus suis sepultusque est in Thersa, et regnavit Hela filius eius pro eo. Cum autem in manu Hieu filii Anani prophetae verbum Domini factum esset contra Baasa et contra domum eius et contra omne malum quod fecerat coram Domino ad inritandum eum in operibus manuum suarum, ut fieret sicut domus Hieroboam, ob hanc causam occidit eum, hoc est Hieu filium Anani prophetam. Anno vicesimo sexto Asa regis Iuda regnavit Hela filius Baasa super Israhel in Thersa duobus annis. Et rebellavit contra eum servus suus Zambri dux mediae partis equitum. Erat autem Hela in Thersa bibens et temulentus in domo Arsa praefecti Thersae. Inruens ergo Zambri percussit et occidit eum anno vicesimo septimo Asa regis Iuda, et regnavit pro eo. Cumque regnasset et sedisset super solium eius, percussit omnem domum Baasa et non dereliquit ex eo mingentem ad parietem et propinquos et amicos eius. Delevitque Zambri omnem domum Baasa iuxta verbum Domini quod locutus fuerat ad Baasa in manu Hieu prophetae propter universa peccata Baasa et peccata Hela filii eius qui peccaverunt et peccare fecerunt Israhel, provocantes Dominum Deum Israhel in vanitatibus suis. Reliqua autem sermonum Hela et omnia quae fecit, nonne haec scripta sunt in libro verborum dierum regum Israhel? Anno vicesimo septimo Asa regis Iuda regnavit Zambri septem diebus in Thersa. Porro exercitus obsidebat Gebbethon urbem Philisthinorum. Cumque audisset rebellasse Zambri et occidisse regem, fecit sibi regem omnis Israhel Amri qui erat princeps militiae super Israhel in die illa in castris. Ascendit ergo Amri et omnis Israhel cum eo de Gebbethon et obsidebant Thersa. Videns autem Zambri quod expugnanda esset civitas, ingressus est palatium et succendit se cum domo regia, et mortuus est in peccatis suis quae peccaverat faciens malum coram Domino et ambulans in via Hieroboam et in peccato eius quo fecit peccare Israhel. Reliqua autem sermonum Zambri et insidiarum eius et tyrannidis, nonne haec scripta sunt in libro verborum dierum regum Israhel? Tunc divisus est populus Israhel in duas partes. Media pars populi sequebatur Thebni filium Gineth ut constitueret eum regem, et media pars Amri. Praevaluit autem populus qui erat cum Amri populo qui sequebatur Thebni filium Gineth. Mortuusque est Thebni et regnavit Amri. Anno tricesimo primo Asa regis Iuda regnavit Amri super Israhel duodecim annis. In Thersa regnavit sex annis. Emitque montem Samariae a Somer duobus talentis argenti et aedificavit eum, et vocavit nomen civitatis quam extruxerat nomine Somer domini montis Samariae. Fecit autem Amri malum in conspectu Domini et operatus est nequiter super omnes qui fuerunt ante eum. Ambulavitque in omni via Hieroboam filii

nabath et in peccatis eius quibus peccare fecerat israel ut irritaret dominum deum israel in vanitatibus suis. Reliqua autem sermonum amri et prelia que gessit nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum israel? Et dormivit amri cum patribus suis et sepultus est in samaria, regnavitque achab filius eius pro eo. Achab vero filius amri regnavit super israel anno tricesimo septimo asa regis iuda, et regnavit achab filius amri super israel in samaria viginti et duobus annis. Et fecit achab filius amri malum in conspectu domini super omnes qui fuerunt ante eum. Nec suffecit ei ut ambularet in peccatis ieroboam filii nabath, insuper duxit uxorem iezabel filiam methbaal regis sidoniorum, et abiit et servivit baal et adoravit eum. Et posuit aram baal in templo baal quod edificaverat in samaria et plantavit lucum. Et addidit achab in opere suo irritans dominum deum israel super omnes reges israel qui fuerunt ante eum. In diebus eius edificavit ahiel de bethel iericho; in abiram primitivo suo fundavit eam et in segub novissimo suo posuit portas eius, iuxta verbum domini quod locutus fuerat in manu iosue filii nun.

[XVII] Et dixit helias thesbites de habitatoribus galaad ad achab: Vivit dominus deus israel in cuius conspectu sto, si erit annis his ros et pluvia nisi iuxta oris mei verba. Et factum est verbum domini ad eum dicens: Recede hinc et vade contra orientem et abscondere in torrente carith qui est contra iordanem, et ibi de torrente bibes aquam, corvisque precepi ut pascant te ibi. Abiit ergo et fecit iuxta verbum domini. Cumque abisset sedit in torrente carith qui est contra iordanem. Corvi quoque deferebant ei panem et carnes mane, similiter panem et carnes vespere, et bibebat de torrente. Post dies autem siccatus est torrens, non enim pluerat super terram. Factus est ergo sermo domini ad eum dicens: Surge et vade in sarepta sidoniorum et manebis ibi. Precepi enim ibi mulieri vidue ut pascat te. Surrexit et abiit sareptam. Cumque venisset ad portam civitatis apparuit ei mulier vidua colligens ligna, et vocavit eam dixitque ei: Da mihi paullulum aque in vase ut bibam. Cumque illa pergeret ut afferret clamavit post tergum eius dicens: Affer mihi obsecro et buccellam panis in manu tua. Que respondit: Vivit dominus deus tuus quia non habeo panem nisi quantum pugillus capere potest farine in ydria et paululum olei in lechito. En colligo duo ligna ut ingrediar et faciam illud mihi et filio meo ut comedamus et moriamur. Ad quam helias ait: Noli timere, sed vade et fac sicut dixisti. Verumptamen mihi primum fac de ipsa farinula subcinericium panem parvulum et affer ad me. Tibi autem et filio tuo post ea facies. Hec autem dicit dominus deus israel: Ydria farine non deficiet nec lechitus olei minuetur usque ad diem quo daturus est dominus pluviam super faciem terre. Que abiit et fecit iuxta verbum helie, et comedit ipse et illa et domus eius. Et ex illa die ydria farine non defecit et lechitus olei non est imminutus iuxta verbum domini quod locutus fuerat in manu helie. Factum est autem post hec egrotavit filius mulieris matris familias, et erat languor fortissimus ita ut non remaneret in eo alitus. Dixit ergo ad heliam: Quid mihi et tibi vir dei? Ingressus es ad me ut rememorarentur iniquitates mee et interficeres filium meum. Et ait ad eam helias: Da mihi filium tuum. Tulitque eum de sinu eius et portavit in cenaculum ubi ipse manebat, et posuit super lectulum suum et clamavit ad dominum et dixit: Domine deus meus, etiam viduam apud quam ego utcumque sustentor afflixisti ut interficeres filium eius? Et expandit se atque mensus est super puerum tribus vicibus, et clamavit ad dominum et ait: Domine deus meus, revertatur oro anima pueri huius in viscera eius. Exaudivit dominus vocem helie, et reversa est anima pueri intra eum et revixit. Tulitque helias puerum et deposuit eum de cenaculo in inferiorem domum et tradidit matri sue et ait illi: En vivit filius tuus. Dixitque mulier ad heliam: Nunc in isto cognovi quoniam vir dei es tu et verbum domini in ore tuo verum est.

XVIII

Post dies multos verbum domini factum est ad heliam in anno tertio dicens: Vade et ostende te achab, ut dem pluviam super faciem terre. Ivit ergo helias ut ostenderet se achab. Erat autem fames vehemens in samaria. Vocavitque achab abdiam dispensatorem domus sue. Abdias autem timebat dominum valde. Nam cum interficeret iezabel prophetas domini, tulit ille centum prophetas et abscondit eos quinquagenos in speluncis et pavit eos pane et aqua. Dixit ergo achab ad abdiam: Vade in terram ad universos fontes aquarum et in cunctas valles, si forte invenire possimus herbam et salvare equos et mulos, et non penitus iumenta intereant. Diviseruntque sibi regiones ut circuirent eas. Achab ibat per viam unam et abdias per viam alteram seorsum. Cumque esset abdias in via occurrit ei helias. Qui cum cognovisset eum cecidit super faciem suam et ait: Num tu es domine mi helias? Cui ille respondit: Ego sum. Vade et dic domino tuo: Adest helias. Et ille: Quid inquid peccavi quoniam tradis me servum tuum in manu achab ut interficiat me? Vivit dominus deus tuus, quia non est gens aut regnum quo non miserit dominus meus te requirens, et respondentibus cunctis: Non est hic, adiuravit regna singula et gentes eo quod minime repperireris. Et nunc dicis mihi: Vade et dic domino tuo: Adest helias. Cumque recessero a te spiritus domini asportabit te in locum quem ego ignoro, et ingressus nuntiabo achab, et non inveniens te interficiet me. Servus autem tuus timet dominum ab infantia sua. Numquid non indicatum est domino meo quid fecerim cum interficeret iezabel prophetas domini, centum viros quinquagenos et quinquagenos in speluncis et paverim eos pane et aqua? Et nunc tu dicis: Vade et dic domino tuo: Adest helias, ut interficiat me. Dixitque helias: Vivit dominus exercituum ante cuius vultum sto, quia hodie apparebo ei. Abiit ergo abdias in occursum achab et indicavit ei. Venitque achab in occursum helie. Et cum vidisset eum ait: Tu es ille qui conturbas israel? Et ille ait: Non turbavi israel, sed tu et domus patris tui qui dereliquistis mandata domini et secuti estis baalim. Verumptamen nunc mitte et congrega ad me universum israel in monte carmeli, et prophetas baal quadringentos quinquaginta, prophetasque lucorum quadringentos qui comedunt de mensa iezabel. Misit achab ad omnes filios israel et congregavit prophetas in monte carmeli. Accedens autem helias ad omnem populum ait: Usquequo claudicatis in duas partes? Si dominus est deus sequimini eum, si autem baal sequimini illum. Et non respondit ei populus verbum. Et ait rursum

quod absconderim de prophetis domini

baal cap.

sum helias ad populum. Ego remansi propheta domini solus. Prophete autem baal quadringenti et quinquaginta viri sunt. prophete vero lucorum quadringenti. Dentur nobis duo boves et illi eligant unum et in frusta cedentes ponant super ligna. ignem autem non supponant. et ego faciam bovem alterum et ponam super ligna. ignemque non supponam. Invocate nomina deorum vestrorum et ego invocabo nomen domini mei et deus qui exaudierit per ignem ipse sit deus. Respondens omnis populus ait. Optima propositio. et bonum quod locutus est helias. Dixit ergo helias prophetis baal. Eligite vobis bovem unum et facite primi quia vos plures estis et invocate nomina deorum vestrorum. ignemque non supponatis. Qui cum tulissent bovem quem dederat eis. fecerunt et invocabant nomen baal de mane usque ad meridiem dicentes baal exaudi nos. et non erat vox neque qui responderet. Transiliebantque altare quod fecerant. Cumque esset meridies illudebat eis helias dicens. Clamate voce maiori. deus enim est. et forsitan loquitur. aut in diversorio est. aut in itinere. aut certe dormit ut excitetur. Clamabant ergo voce magna. et incidebant se iuxta ritum suum cultris et lanceolis. donec perfunderentur sanguine. Postquam autem transiit meridies. et illis prophetantibus venerat tempus quo sacrificium offerri solet. nec audiebatur vox neque aliquis respondebat nec attendebat orantes. dixit helias omni populo. Venite ad me. Et accedente ad se omni populo. curavit altare domini quod destructum fuerat. et tulit duodecim lapides iuxta numerum tribuum filiorum iacob. ad quem factus est sermo domini dicens. israel erit nomen tuum. et edificavit ex lapidibus altare in nomine domini. fecitque aqueductum quasi per duas aratiunculas in circuitu altaris. et composuit ligna. divisitque bovem per membra et posuit super ligna et ait. Implete quattuor hydrias aqua et effundite super holocaustum et super ligna. Rursumque dixit. Etiam secundo hoc facite. Qui cum fecissent et secundo ait. Etiam tertio idipsum facite. Feceruntque et tertio et currebant aque circa altare et fossa aqueductus repleta est. Cumque iam tempus esset ut offerretur holocaustum. accedens helias propheta ait. Domine deus abraham et ysaac et israel hodie ostende quia tu es deus israel. et ego servus tuus et iuxta preceptum tuum feci omnia verba hec. Exaudi me domine exaudi me. ut discat populus iste quia tu es dominus deus. et tu convertisti cor eorum iterum. Cecidit autem ignis domini de celo et voravit holocaustum et ligna. lapides quoque et aquam que erat in aqueductu lambens. Quod cum vidisset omnis populus. cecidit in faciem suam et ait. Dominus ipse est deus dominus ipse est deus. Dixitque helias ad eos. Apprehendite prophetas baal. ne unus quidem fugiat ex eis. Quos cum comprehendissent duxit eos helias ad torrentem cison et interfecit eos ibi. Et ait helias ad ahab. Ascende comede et bibe quia sonus multe pluvie est. Ascendit ahab ut comederet et biberet. helias autem ascendit in verticem carmeli. et pronus in terram posuit faciem inter genua sua et dixit ad puerum suum. Ascende et prospice contra mare. Qui cum ascendisset et contemplatus esset ait. Non est quicquam. Et rursum ait illi. Revertere septem vicibus. In septima autem vice. ecce nubecula parva quasi vestigium hominis

ascendebat de mari. Qui ait. Ascende et dic ahab. Iunge currum tuum et descende ne occupet te pluvia. Cumque se verterent huc atque illuc. ecce celi contenebrati sunt et nubes et ventus. et facta est pluvia grandis. Ascendens itaque ahab abiit in iezrahel. et manus domini facta est super heliam. accinctisque lumbis currebat ante ahab donec veniret in iezrahel. Nuntiavit autem ahab iezabel omnia que fecerat helias. et quomodo occidisset universos prophetas baal gladio. Misitque iezabel nuntium ad heliam dicens. Hec faciant mihi dii et hec addant. nisi hac hora cras posuero animam tuam sicut animam unius ex illis. Timuit ergo helias et surgens abiit quocumque eum ferebat voluntas. Venitque in bersabee iuda et dimisit ibi puerum suum. et perrexit in desertum viam unius diei. Cumque venisset et sedisset subter unam iuniperum petivit anime sue ut moreretur et ait. Sufficit mihi domine. tolle animam meam. neque enim melior sum quam patres mei. Proiecitque se et obdormivit in umbra iuniperi. Et ecce angelus domini tetigit eum. dixitque illi. Surge et comede. Et respexit et ecce ad caput suum subcinericius panis et vas aque. Comedit ergo et bibit. et rursum obdormivit. Reversusque est angelus domini secundo et tetigit eum. dixitque illi. Surge comede. grandis enim tibi restat via. Qui cum surrexisset comedit et bibit. et ambulavit in fortitudine cibi illius xl diebus et xl noctibus usque ad montem dei oreb. Cumque venisset illuc. mansit in spelunca. et ecce sermo domini ad eum. dixitque illi. Quid hic agis helia? At ille respondit. Zelo zelatus sum pro domino deo exercituum quia dereliquerunt pactum domini filii israel. altaria tua destruxerunt. prophetas tuos occiderunt gladio. et derelictus sum ego solus. et querunt animam meam ut auferant eam. Et ait ei. Egredere et sta in monte coram domino. et ecce transiet. et spiritus grandis et fortis subvertens montes et conterens petras ante dominum. et non in spiritu dominus. Et post spiritum commotio. et non in commotione dominus. Post commotionem ignis. et non in igne dominus. Et post ignem sibilus aure tenuis. ibi dominus. Quod cum audisset helias operuit vultum suum pallio. et egressus est stetit in ostio spelunce. et ecce vox domini ad eum dicens. Quid agis helias? Et ille respondit. Zelo zelatus sum pro domino deo exercituum quia dereliquerunt pactum tuum filii israel. altaria tua destruxerunt et prophetas tuos occiderunt gladio. et derelictus sum ego solus. et querunt animam meam ut auferant eam. Et ait dominus deus ad eum. Vade et revertere in viam tuam per desertum in damascum. Cumque perveneris illuc unges azael regem super syriam. et hieu filium namsi unges regem super israel. Heliseum autem filium saphath qui est de abel maula unges prophetam pro te. Et erit quicumque fugerit gladium azahel occidet eum hieu. Et qui effugerit gladium hieu. occidet eum heliseus. Et derelinquam mihi in israel vii milia virorum. quorum genua non sunt incurvata ante baal. et omne os quod non adoravit eum osculans manus. Profectus ergo inde helias repperit heliseum filium saphath arantem in xii iugis boum. et ipse in duodecim arantibus unus erat. Cumque venisset helias ad eum misit pallium suum super illum. Qui statim relictis bobus cucurrit post heliam.

et ait: Osculer oro te patrem meum et matrem meam, et sic sequar te. Dixitque ei: Vade, et revertere: quod enim meum erat, feci tibi. Reversus autem ab eo, tulit par boum, et mactavit illud, et in aratro boum coxit carnes, et dedit populo, et comederunt: consurgensque abiit, et secutus est Eliam, et ministrabat ei.

XX. Porro Benadad rex Syriae congregavit omnem exercitum suum, et triginta duos reges secum, et equos, et currus: et ascendens pugnabat contra Samariam, et obsidebat eam. Mittensque nuntios ad Achab regem Israel in civitatem, ait: Haec dicit Benadad: Argentum tuum et aurum tuum meum est: et uxores tuae et filii tui optimi, mei sunt. Responditque rex Israel: Iuxta verbum tuum domine mi rex, tuus sum ego, et omnia mea. Revertentesque nuntii, dixerunt: Haec dicit Benadad, qui misit nos ad te: Argentum tuum et aurum tuum meum est, et uxores tuas et filios tuos dabis mihi. Cras igitur hac eadem hora mittam servos meos ad te, et scrutabuntur domum tuam, et domum servorum tuorum: et omne quod eis placuerit, ponent in manibus suis, et auferent. Vocavit autem rex Israel omnes seniores terrae, et ait: Animadvertite, et videte quoniam insidietur nobis: misit enim ad me pro uxoribus meis, et filiis, et pro argento et auro: et non abnui. Dixeruntque omnes maiores natu, et universus populus ad eum: Non audias, neque acquiescas illi. Respondit itaque nuntiis Benadad: Dicite domino meo regi: Omnia propter quae misisti ad me servum tuum in initio, faciam: hanc autem rem facere non possum. Reversique nuntii, retulerunt ei. Qui remisit, et ait: Haec faciant mihi dii, et haec addant, si suffecerit pulvis Samariae pugillis omnis populi, qui sequitur me. Et respondens rex Israel, ait: Dicite ei: Ne glorietur accinctus aeque ut discinctus. Factum est autem, cum audisset Benadad verbum istud, bibebat ipse et reges in umbraculis: et ait servis suis: Circumdate civitatem. Et circumdederunt eam. Et ecce propheta unus accedens ad Achab regem Israel, ait ei: Haec dicit Dominus: Certe vidisti omnem multitudinem hanc nimiam? ecce ego tradam eam in manu tua hodie: ut scias quia ego sum Dominus. Et ait Achab: Per quem? Dixitque ei: Haec dicit Dominus: Per pedissequos principum provinciarum. Et ait: Quis incipiet proeliari? Et ille dixit: Tu. Recensuit ergo pueros principum provinciarum, et reperit numerum ducentorum triginta duorum: et post eos recensuit populum, omnes filios Israel, septem millia. Et egressi sunt meridie. Benadad autem bibebat temulentus in umbraculo suo, et reges triginta duo cum eo, qui ad auxilium eius venerant. Egressi sunt autem pueri principum provinciarum in prima fronte. Misitque Benadad. Qui nuntiaverunt ei, dicentes: Viri egressi sunt de Samaria. Et ille ait: Sive pro pace veniunt, apprehendite eos vivos: sive ut proelientur, vivos eos capite. Egressi sunt ergo pueri principum provinciarum, et reliquus exercitus sequebatur: et percussit unusquisque virum qui contra se venerat: fugeruntque Syri, et persecutus est eos Israel. Fugit quoque Benadad rex Syriae in equo cum equitibus suis. Necnon egressus rex Israel percussit equos et currus, et percussit Syriam plaga magna. Accedens autem propheta ad regem Israel, dixit ei: Vade, et confortare, et scito, et vide quid facias: sequenti enim anno rex Syriae ascendet contra te. Servi vero regis Syriae dixerunt ei: Dii montium sunt dii eorum, ideo superaverunt nos: sed melius est ut pugnemus contra eos in campestribus, et obtinebimus eos. Tu ergo verbum hoc fac: Amove reges singulos ab exercitu tuo, et pone principes pro eis: et instaura numerum militum, qui ceciderunt de tuis, et equos secundum equos pristinos, et currus secundum currus quos ante habuisti: et pugnabimus contra eos in campestribus, et videbis quod obtinebimus eos. Credidit consilio eorum, et fecit ita. Igitur postquam annus transierat, recensuit Benadad Syros, et ascendit in Aphec, ut pugnaret contra Israel. Porro filii Israel recensiti sunt, et acceptis cibariis profecti ex adverso, castraque metati sunt contra eos, quasi duo parvi greges caprarum: Syri autem repleverunt terram. Et accedens unus vir Dei, dixit ad regem Israel: Haec dicit Dominus: Quia dixerunt Syri: Deus montium est Dominus, et non est Deus vallium: dabo omnem multitudinem hanc grandem in manu tua, et scietis quia ego sum Dominus. Dirigebantque septem diebus ex adverso hi atque illi acies, septima autem die commissum est bellum: percusseruntque filii Israel de Syris centum millia peditum in die una. Fugerunt autem qui remanserant in Aphec, in civitatem: et cecidit murus super viginti septem millia hominum, qui remanserant. Porro Benadad fugiens ingressus est civitatem in cubiculum quod erat intra cubiculum. Dixeruntque ei servi sui: Ecce audivimus quod reges domus Israel clementes sint: ponamus itaque saccos in lumbis nostris, et funiculos in capitibus nostris, et egrediamur ad regem Israel: forsitan salvabit animas nostras. Accinxerunt saccis lumbos suos, et posuerunt funiculos in capitibus suis, veneruntque ad regem Israel, et dixerunt ei: Servus tuus Benadad dicit: Vivat, oro te, anima mea. Et ille ait: Si adhuc vivit, frater meus est. Quod acceperunt viri pro omine: et festinantes rapuerunt verbum ex ore eius, atque dixerunt: Frater tuus Benadad. Et dixit eis: Ite, et adducite eum. Egressus est ergo ad eum Benadad, et levavit eum in currum suum. Qui dixit ei: Civitates, quas tulit pater meus a patre tuo, reddam: et plateas fac tibi in Damasco, sicut fecit pater meus in Samaria, et ego foederatus recedam a te. Pepigit ergo foedus, et dimisit eum. Tunc vir quidam de filiis prophetarum dixit ad socium suum in sermone Domini: Percute me. At ille noluit percutere. Cui ait: Quia noluisti audire vocem Domini, ecce recedes a me, et percutiet te leo. Cumque paululum recessisset ab eo, invenit eum leo, atque percussit. Sed et alterum inveniens virum, dixit ad eum: Percute me. Qui percussit eum, et vulneravit. Abiit ergo propheta, et occurrit regi in via, et mutavit aspersione pulveris os et oculos suos. Cumque rex transisset, clamavit ad regem, et ait: Servus tuus egressus est ad proeliandum cominus: cumque fugisset vir unus, adduxit eum quidam ad me, et ait: Custodi virum istum: qui si lapsus fuerit, erit anima tua pro anima eius, aut talentum argenti appendes. Dum autem ego turbatus huc illucque me verterem, subito non comparuit. Et ait rex Israel ad eum: Hoc est iudicium tuum, quod ipse decrevisti. At ille statim abstersit pulverem de facie sua, et cognovit eum rex Israel, quod esset de prophetis. Qui ait ad eum: Haec dicit Dominus: Quia dimi

XXI naboth

sisti eum virum dignum morte de manu tua: erit anima
tua pro anima eius, et populus tuus pro populo eius. Reversus est igitur
rex israel in domum suam audire contempnens, et furi-
bundus venit in samariam. Post verba autem hec: vinea erat in
illo tempore naboth iezrahelite que erat in iezra-
el iuxta palatium regis samarie. Locutus est ergo ahab
ad naboth dicens: Da mihi vineam tuam ut faciam mihi
ortum holerum, quia vicina est et prope domum meam. Da-
boque tibi pro ea vineam meliorem, aut si tibi commodius
putas argenti pretium quanto digna est. Cui respon-
dit naboth: Propicius sit mihi dominus ne dem hereditatem
patrum meorum tibi. Venit ergo ahab in domum suam
indignans et frendens super verbo quod locutus fuerat ad
eum naboth iezrahelites dicens: Non dabo tibi hereditatem
patrum meorum. Et proiciens se in lectulum suum avertit
faciem suam ad parietem et non comedit panem. Ingres-
sa est autem ad eum iezabel uxor sua dixitque ei: Quid
est hoc unde anima tua contristata est? et quare non come-
dis panem? Qui dixit ei: Locutus sum naboth iezra-
helite et dixi ei: Da mihi vineam tuam accepta pecunia,
aut si tibi placet dabo tibi vineam meam. Dixit ergo ad eum
iezabel uxor eius: Grandis auctoritatis es et bene regis
regnum israel. Surge et comede panem et equo animo esto;
ego dabo tibi vineam naboth iezrahelite.
Scripsit itaque litteras ex nomine ahab, et signavit
eas anulo eius, et misit ad maiores natu et ad opti-
mates qui erant in civitate eius et habitabant
cum naboth. Litterarum autem erat ista sententia: Predi-
cate ieiunium et sedere facite naboth inter primos po-
puli, et summittite duos viros filios belial contra eum,
et falsum testimonium dicant: Benedixit deum et regem;
et educite eum foras civitatem et lapidate, sicque moriatur.
Fecerunt ergo cives eius et maiores natu et optimates qui ha-
bitabant cum eo in urbe sicut preceperat eis iezabel et
sicut scriptum erat in litteris quas miserat ad eos.
Predicaverunt ieiunium et sedere fecerunt naboth inter primos
populi, et adductis duobus viris filiis diaboli fecerunt eos se-
dere contra eum. At illi scilicet ut viri diabolici
dixerunt contra eum testimonium coram multitu-
dine: Benedixit naboth deo et regi. Quam ob rem eduxerunt
eum extra civitatem et lapidibus interfecerunt. Miseruntque
ad iezabel dicentes: Lapidatus est naboth et mortuus est.
Factum est autem cum audisset iezabel lapidatum naboth et
mortuum, locuta est ad ahab: Surge posside vineam
naboth iezrahelite qui noluit tibi adquiescere et dare
eam accepta pecunia. Non enim vivit naboth sed
mortuus est. Quod cum audisset ahab mortuum videli-
cet naboth, surrexit et descendebat in vineam na-
both iezrahelite ut possideret eam. Factus est ergo ser-
mo domini ad heliam thesbiten dicens: Surge descende
in occursum ahab regis israel qui est in samaria. Ecce ad
vineam naboth descendit ut possideat eam, et loqueris
ad eum dicens: Hec dicit dominus: Occidisti insuper et possedisti.
Et post hec addes: Hec dicit dominus: In loco hoc in quo lin-
xerunt canes sanguinem naboth, lambent quoque tuum

[margin: pro ea. Et ille ait: Non dabo tibi vineam meam]

sanguinem. Et ait ahab ad heliam: Num invenisti
me inimicum tibi? Qui dixit: Inveni, eo quod venun-
datus sis ut faceres malum in conspectu domini. Ecce ego
inducam super te malum et demetam posteriora tua et inter-
ficiam de domo ahab mingentem ad parietem, et clausum
et ultimum in israel. Et dabo domum tuam sicut domum ierobo-
am filii nabath et sicut domum baasa filii ahia, quia
egisti ut me ad iracundiam provocares, et peccare fecisti
israel. Sed et de iezabel locutus est dominus dicens: Canes co-
medent iezabel in agro iezrahel. Si mortuus fuerit ahab
in civitate comedent eum canes. Si autem mortuus fuerit in
agro comedent eum volucres celi. Igitur non fuit al-
ter talis ut ahab qui venundatus est ut faceret malum in conspe-
ctu domini. Concitavit enim eum iezabel uxor sua et abho-
minabilis effectus est in tantum ut sequeretur idola que fe-
cerant amorrei quos consumpsit dominus a facie filiorum israel.
Itaque cum audisset ahab sermones istos scidit vestimenta
sua et operuit cilicio carnem suam, ieiunavitque et dormivit
in sacco et ambulavit demisso capite. Factusque est sermo domini
ad heliam thesbiten dicens: Nonne vidisti humiliatum
ahab coram me? Quia igitur humiliatus est mei causa non
inducam malum in diebus eius; sed in diebus filii sui inferam
malum domui eius.

XXII

Transierunt ergo tres anni absque bello
inter syriam et israel. In anno autem tertio descendit iosaphat
rex iuda ad regem israel. Dixitque rex israel ad servos suos:
Ignoratis quod nostra sit ramoth galaad et negligimus tol-
lere eam de manu regis syrie? Et ait ad iosaphat: Veni-
es ne mecum ad preliandum in ramoth galaad? Dixitque
iosaphat ad regem israel: Sicut ego sum ita et tu; populus
meus et populus tuus unum sunt, et equites mei et equites tui.
Dixitque iosaphat ad regem israel: Quere oro te hodie sermo-
nem domini. Congregavit ergo rex israel prophetas quadringen-
tos circiter viros et ait ad eos: Ire debeo in ramoth gala-
ad ad bellandum an quiescere? Qui responderunt:
Ascende et dabit eos dominus in manu regis. Dixit autem iosa-
phat: Non est hic propheta domini quispiam ut interrogemus
per eum? Et ait rex israel ad iosaphat: Remansit vir unus per
quem possimus interrogare dominum, sed ego odi eum quia
non prophetat mihi bonum sed malum: micheas filius hiemla. Cui
iosaphat ait: Ne loquaris ita rex. Vocavit ergo rex israel
eunuchum quendam et dixit ei: Festina adducere micheam
filium hiemla. Rex autem israel et iosaphat rex iuda sede-
bat unusquisque in solio suo vestiti cultu regio in area
iuxta ostium porte samarie, et universi prophete prophetabant
in conspectu eorum. Fecit quoque sedechias filius chanaan cor-
nua ferrea et ait: Hec dicit dominus deus: His ventilabis syriam
donec deleas eam. Omnesque prophete similiter prophetabant di-
centes: Ascende in ramoth galaad et vade prospere, et tradet
dominus in manu regis. Nuntius vero qui ierat ut vocaret
micheam locutus est ad eum dicens: Ecce sermones prophetarum
ore uno bona regi predicant: sit ergo et sermo tuus similis
eorum et loquere bona. Cui micheas ait: Vivit dominus quia quod-
cumque dominus dixerit mihi hoc loquar. Venit itaque ad regem et ait illi rex:
Michea ire debemus in ramoth galaad ad preliandum an ces-
sare? Cui respondit: Ascende et vade prospere et tradet dominus

in manu regis. Dixit autem rex ad eum: Iterum atque iterum adiuro te ut non loquaris mihi nisi quod verum est in nomine Domini. Et ille ait: Vidi cunctum Israel dispersum in montibus quasi oves non habentes pastorem. Et ait Dominus: Non habent dominum isti; revertatur unusquisque in domum suam in pace. Dixit ergo rex Israel ad Iosaphat: Numquid non dixi tibi quia non prophetat mihi bonum sed semper malum? Ille vero addens ait: Propterea audi sermonem Domini. Vidi Dominum sedentem super solium suum et omnem exercitum caeli assistentem ei a dextris et a sinistris. Et ait Dominus: Quis decipiet Ahab regem Israel ut ascendat et cadat in Ramoth Galaad? Et dixit unus verba huiuscemodi et alius aliter. Egressus est autem spiritus et stetit coram Domino et ait: Ego decipiam illum. Cui locutus est Dominus: In quo? Et ille ait: Egrediar et ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum eius. Et dixit Dominus: Decipies et praevalebis; egredere et fac ita. Nunc igitur ecce dedit Dominus spiritum mendacii in ore omnium prophetarum tuorum qui hic sunt, et Dominus locutus est contra te malum. Accessit autem Sedecias filius Chanaana et percussit Micheam in maxillam et dixit: Mene ergo dimisit spiritus Domini et locutus est tibi? Et ait Micheas: Visurus es in die illa quando ingredieris cubiculum intra cubiculum ut abscondaris. Et ait rex Israel: Tollite Micheam et maneat apud Amon principem civitatis et apud Ioas filium Amalech. Et dicite eis: Haec dicit rex: Mittite virum istum in carcerem et sustentate eum pane tribulationis et aqua angustiae donec revertar in pace. Dixitque Micheas: Si reversus fueris in pace, non est locutus Dominus in me. Et ait: Audite populi omnes. Ascendit itaque rex Israel et Iosaphat rex Iuda in Ramoth Galaad. Dixitque rex Israel ad Iosaphat: Sume arma et ingredere proelium et induere vestibus tuis. Porro rex Israel mutavit habitum et ingressus est bellum. Rex autem Syriae praeceperat principibus curruum triginta duobus dicens: Non pugnabitis contra minorem et maiorem quempiam nisi contra regem Israel solum. Cum ergo vidissent principes curruum Iosaphat, suspicati sunt quod ipse esset rex Israel, et impetu facto pugnabant contra eum. Et exclamavit Iosaphat. Intellexeruntque principes curruum quod non esset rex Israel et cessaverunt ab eo. Vir autem quidam tetendit arcum in incertum sagittam dirigens et casu percussit Ahab regem Israel inter pulmonem et stomachum. At ille dixit aurigae suo: Verte manum tuam et eice me de exercitu quia graviter vulneratus sum. Commissum est ergo proelium in die illa, et rex Israel stabat in curru suo contra Syros et mortuus est vespere. Fluebat autem sanguis plagae in sinum currus, et praeco personuit in universo exercitu antequam sol occumberet dicens: Unusquisque revertatur in civitatem suam et in terram suam. Mortuus est autem rex et perlatus est in Samariam, sepelieruntque regem in Samaria. Et laverunt currum eius in piscina Samariae et linxerunt canes sanguinem eius et habenas laverunt iuxta verbum Domini quod locutus fuerat. Reliqua vero sermonum Ahab et universa quae fecit et domus eburneae quam aedificavit cunctarumque urbium quas exstruxit, nonne haec scripta sunt in libro verborum dierum regum Israel? Dormivit ergo Ahab cum patribus suis, et regnavit Ochozias filius eius pro eo. Iosaphat vero filius Asa regnare coeperat super Iudam anno quarto Ahab regis Israel. Triginta quinque annorum erat cum regnare coepisset, et viginti quinque annis regnavit in Ierusalem. Nomen matris eius Azuba filia Salai. Et ambulavit in omni via Asa patris sui et non declinavit ex ea; fecitque quod rectum est in conspectu Domini. Verumtamen excelsa non abstulit; adhuc enim populus sacrificabat et adolebat incensum in excelsis. Pacemque habuit Iosaphat cum rege Israel. Reliqua autem verborum Iosaphat et opera eius quae gessit et proeliatus est, nonne haec scripta sunt in libro verborum dierum regum Iuda? Sed et reliquias effeminatorum qui remanserant in diebus Asa patris eius abstulit de terra. Nec erat tunc rex constitutus in Edom. Rex vero Iosaphat fecerat classes in mari quae navigarent in Ophir propter aurum, et ire non potuerunt quia confractae sunt in Asiongaber. Tunc ait Ochozias filius Ahab ad Iosaphat: Vadant servi mei cum servis tuis in navibus. Et noluit Iosaphat. Dormivitque Iosaphat cum patribus suis et sepultus est cum eis in civitate David patris sui, regnavitque Ioram filius eius pro eo. Ochozias autem filius Ahab regnare coeperat super Israel in Samaria anno septimodecimo Iosaphat regis Iuda, regnavitque super Israel duobus annis. Et fecit malum in conspectu Domini et ambulavit in via patris sui et matris suae et in via Hieroboam filii Nabath qui peccare fecit Israel. Servivit quoque Baal et adoravit eum et irritavit Dominum Deum Israel iuxta omnia quae fecerat pater eius.

Lib IIII regum

Praevaricatus est autem Moab in Israel postquam mortuus est Ahab. Ceciditque Ochozias per cancellos cenaculi sui quod habebat in Samaria et aegrotavit, misitque nuntios dicens ad eos: Ite, consulite Beelzebub deum Accaron utrum vivere queam de infirmitate mea hac. Angelus autem Domini locutus est ad Heliam Thesbiten: Surge et ascende in occursum nuntiorum regis Samariae et dices ad eos: Numquid non est Deus in Israel ut eatis ad consulendum Beelzebub deum Accaron? Quam ob rem haec dicit Dominus: De lectulo super quem ascendisti non descendes, sed morte morieris. Et abiit Helias. Reversique sunt nuntii ad Ochoziam. Qui dixit eis: Quare reversi estis? At illi responderunt ei: Vir occurrit nobis et dixit ad nos: Ite et revertimini ad regem qui misit vos et dicetis ei: Haec dicit Dominus: Numquid quia non erat Deus in Israel mittis ut consulatur Beelzebub deus Accaron? Idcirco de lectulo super quem ascendisti non descendes sed morte morieris. Qui dixit eis: Cuius figurae et habitus est vir qui occurrit vobis et locutus est verba haec? At illi dixerunt: Vir pilosus et zona pellicia accinctus renibus. Qui ait: Helias Thesbites est. Misitque ad eum quinquagenarium principem et quinquaginta qui erant sub eo. Qui ascendit ad eum sedentique in vertice montis ait: Homo Dei, rex praecepit ut descendas. Respondensque Helias dixit quinquagenario: Si homo Dei sum, descendat ignis de caelo et devoret te et quinquaginta tuos. Descen-

Ignis

dit itaque ignis de celo et devoravit eum et l qui erant
cum eo. Rursumque misit ad eum principem quinquagena-
rium alterum et l cum eo. Qui locutus est illi: Homo dei, hec
dicit rex: Festina descende. Respondit helias et ait:
Si homo dei sum ego, descendat ignis de celo et devoret
te et l tuos. Descendit ignis de celo et devoravit eum
et l eius. Iterum misit principem quinquagenarium tercium
et l qui erant cum eo. Qui cum venisset curvavit ge-
nua sua contra heliam et precatus est eum et ait: Homo dei, noli
despicere animam meam et animas servorum tuorum qui
mecum sunt. Ecce descendit ignis de celo et devoravit du-
os principes quinquagenarios primos et quinquagenos qui
cum eis erant; sed nunc obsecro ut miserearis anime mee.
Locutus est autem angelus domini ad heliam dicens: Descende
cum eo, ne timeas. Surrexit igitur et descendit cum eo ad
regem et locutus est ei: Hec dicit dominus: Quia misisti nun-
tios ad consulendum beelzebub deum accaron, quasi non esset
deus in israel a quo posses interrogare sermonem, ideo non
descendes de lectulo super quem ascendisti, sed morte morie-
ris. Mortuus est ergo iuxta sermonem domini quem locutus est he-
lias, et regnavit ioram frater eius pro eo anno secundo ioram filii
iosaphat regis iude. Non enim habebat filium. Re-
liqua autem verborum ochozie que operatus est, nonne hec scripta
sunt in libro sermonum dierum regum israel?

II

Factum est autem cum levare vellet dominus heliam per turbi-
nem in celum, ibant helias et heliseus de galgalis.
Dixitque helias ad heliseum: Sede hic, quia dominus misit
me usque in bethel. Cui ait heliseus: Vivit dominus et vi-
vit anima tua quia non derelinquam te. Cumque des-
cendissent bethel, egressi sunt filii prophetarum qui erant in
bethel ad heliseum et dixerunt ei: Numquid nosti quia
hodie dominus tollet dominum tuum a te? Qui respondit: Et
ego novi. Silete. Dixit autem helias ad heliseum:
Sede hic quia dominus misit me in iericho. Et ille ait: Vivit
dominus et vivit anima tua quia non derelinquam te. Cumque
venissent iericho, accesserunt filii prophetarum qui erant
ibi ad heliseum et dixerunt ei: Numquid nosti quia
hodie dominus tollet dominum tuum a te? Et ait: Et ego novi.
Silete. Dixit autem ei helias: Sede hic, quia dominus mi-
sit me ad iordanem. Qui ait: Vivit dominus et vivit anima
tua quia non derelinquam te. Ierunt igitur ambo pariter,
et l viri de filiis prophetarum secuti sunt eos, qui et aste-
terunt e contra longe. Illi autem ambo stabant super
iordanem. Tulitque helias pallium suum et involvit
illud et percussit aquas, que divise sunt in utramque
partem, et transierunt ambo per siccum. Cumque tran-
sissent, dixit helias ad heliseum: Postula quod vis ut
faciam tibi antequam tollar a te. Dixitque heliseus: Ob-
secro ut fiat duplex spiritus tuus in me. Qui respondit:
Rem difficilem postulasti; attamen si videris me quan-
do tollar a te, erit quod petisti; si autem non videris, non erit.
Cumque pergerent et incedentes sermocinarentur, ecce
currus igneus et equi ignei diviserunt utrumque, et
ascendit helias per turbinem in celum. Heliseus autem
videbat et clamabat: Pater mi, pater mi, currus israel
et auriga eius. Et non vidit eum amplius. Apprehenditque
vestimenta sua et scidit illa in duas partes. Et leva-
vit pallium helie quod ceciderat ei, et reversus stetit super
ripam iordanis, et pallio helie quod ceciderat ei per-
cussit aquas et non sunt divise. Et dixit: Ubi est deus helie etiam
nunc? Percussitque aquas et divise sunt huc atque illuc,
et transiit heliseus. Videntes autem filii prophetarum qui
erant in iericho de contra dixerunt: Requievit spiritus
helie super heliseum. Et venientes in occursum eius
adoraverunt eum proni in terram. Dixeruntque illi: Ecce
cum servis tuis sunt l viri fortes qui possunt ire et querere
dominum tuum, ne forte tulerit eum spiritus domini et proiecerit
in unum montium aut in unam vallium. Qui ait:
Nolite mittere. Coegeruntque eum donec acquiesceret
et diceret: Mittite. Et miserunt l viros. Qui cum quesissent tribus
diebus non invenerunt, et reversi sunt ad eum. At ille habita-
bat in iericho. Dixitque eis: Numquid non dixi vobis: No-
lite mittere? Dixerunt quoque viri civitatis ad heli-
seum: Ecce habitatio civitatis huius optima est,
sicut tu ipse domine perspicis, sed aque pessime sunt et terra ste-
rilis. At ille ait: Afferte mihi vas novum et mittite in eum
sal. Quod cum attulissent, egressus ad fontem aquarum
misit in eum sal et ait: Hec dicit dominus: Sanavi aquas
has et non erit ultra in eis mors neque sterilitas. Sa-
nate sunt ergo aque usque ad diem hanc, iuxta verbum he-
lisei quod locutus est. Ascendit autem inde bethel.
Cumque ascenderet per viam, pueri parvi egressi sunt
de civitate et illudebant ei dicentes: Ascende calve,
ascende calve. Qui cum respexisset, vidit eos et maledi-
xit eis in nomine domini. Egressique sunt duo ursi de
saltu et laceraverunt ex eis xlii pueros. Abiit
autem inde in montem carmeli, et inde reversus est sa-
mariam.

III

Ioram vero filius ahab regnavit super
israel in samaria anno octavodecimo iosaphat re-
gis iude, regnavitque xii annis. Et fecit malum coram
domino, sed non sicut pater suus et mater. Tulit enim statuas
baal quas fecerat pater eius, verumptamen in peccatis
ieroboam filii nabath qui peccare fecit israel adhe-
sit, nec recessit ab eis. Porro mesa rex moab nutri-
ebat pecora multa, et solvebat regi israel centum milia
agnorum et centum milia arietum cum velleribus suis.
Cumque mortuus fuisset ahab, prevaricatus est fedus
quod habebat cum rege israel. Egressus est ergo rex ioram
in die illa de samaria et recensuit universum israel.
Misitque ad iosaphat regem iuda dicens: Rex mo-
ab recessit a me; veni mecum contra moab ad preli-
um. Qui respondit: Ascendam. Qui meus est tuus est;
populus meus populus tuus, et equi mei equi tui. Dixitque:
Per quam viam ascendemus? At ille respondit: Per
desertum idumee. Perrexerunt igitur rex israel et rex
iuda et rex edom, et circumierunt per viam vii dierum,
nec erat aqua exercitui et iumentis que sequebantur eos.
Dixitque rex israel: Heu heu heu, congregavit nos
dominus tres reges ut traderet in manu moab. Et ait io-
saphat: Estne hic propheta domini ut deprecemur dominum per eum?

Dixit autem heliseus ad regem israel quid mihi et tibi est? vade ad prophetas patris tui et matris tue. Et ait illi rex israel: quare congregavit dominus tres reges hos ut traderet eos in manus moab.

Et respondit unus de servis regis israel. Est hic heliseus filius saphat qui fundebat aquam super manus helie. Et ait iosaphat. Est apud eum sermo domini. Descenditque ad eum rex israel, et iosaphat rex iuda et rex edom. Dixit autem heliseus. Vivit dominus exercituum in cuius conspectu sto, quod si non vultum iosaphat regis iude erubescerem, ne attendissem quidem te, nec respexissem. Nunc autem adducite mihi psalten. Cumque caneret psaltes, facta est super eum manus domini et ait. Hec dicit dominus. Facite in alveo torrentis huius fossas et fossas. Hec enim dicit dominus. Non videbitis ventum neque pluviam et alveus iste replebitur aquis et bibetis vos et familie vestre et iumenta vestra. Parumque hoc est in conspectu domini insuper tradet etiam moab in manus vestras. Et percutietis omnem civitatem munitam et omnem urbem electam et universum lignum fructiferum succidetis, cunctosque fontes aquarum obturabitis, et omnem agrum egregium operietis lapidibus. Factum est igitur mane quando sacrificium offerri solet, et ecce aque veniebant per viam edom et repleta est terra aquis. Universi autem moabite audientes quod ascendissent reges ut pugnarent adversum eos, convocaverunt omnes qui accincti erant balteo desuper et steterunt in terminis. Primoque mane surgentes et orto iam sole ex adverso aquarum viderunt moabite econtra aquas rubras quasi sanguinem, dixeruntque. Sanguis est gladii. Pugnaverunt reges contra se: et cesi sunt mutuo. Nunc perge ad predam moab. Perrexeruntque in castra israel. Porro consurgens israel percussit moab. At illi fugerunt coram eis. Venerunt igitur qui vicerant, et percusserunt moab et civitates destruxerunt et omnem agrum optimum mittentes singuli lapides repleverunt, et universos fontes aquarum obturaverunt et omnia ligna fructifera succiderunt, ita ut muri tantum fictiles remanerent. Et circumdata est civitas a fundibulariis et magna ex parte percussa. Cum vidisset rex moab prevaluisse scilicet hostes, tulit secum septingentos viros educentes gladium ut irrumperent ad regem edom: et non potuerunt. Arripiensque filium suum primogenitum qui regnaturus erat pro eo, obtulit holocaustum super murum, et facta est indignatio magna in israel. Statimque recesserunt ab eo et reversi sunt in terram suam. Mulier autem quedam de uxoribus prophetarum clamabat ad heliseum dicens. Servus tuus vir meus mortuus est, et tu nosti quia servus tuus fuit timens dominum. Et ecce creditor venit ut tollat duos filios meos ad serviendum sibi. Cui dixit heliseus. Quid vis ut faciam tibi? Dic mihi quid habes in domo tua. At illa respondit. Non habeo ancilla tua quicquam in domo mea, nisi parum olei quo ungar. Cui ait. Vade et pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vasa vacua non pauca, et ingredere et claude hostium. Cum intrinsecus fueris tu et filii tui et mitte inde in omnia vasa hec et cum plena fuerint, tolles. Ivit itaque mulier et clausit ostium super se et super filios suos. Illi offerebant vasa et illa infundebat. Cumque plena fuissent vasa, dixit ad filium suum. Affer mihi adhuc vas. At ille respondit. Non habeo. Stetitque oleum. Venit autem illa et indicavit homini dei. Et ille, Vade inquit vende oleum et redde creditori tuo. Tu autem et filii tui vivite de reliquo.

Facta est autem quedam dies, et transiebat heliseus per sunam. Erat autem ibi mulier magna que tenuit eum ut comederet panem. Cumque frequenter inde transiret, devertebat ad eam ut comederet panem. Que dixit ad virum suum. Animadverto quod vir dei sanctus est iste qui transit per nos frequenter. Faciamus ergo cenaculum parvum et ponamus ei in eo lectulum et mensam et sellam et candelabrum ut cum venerit ad nos maneat ibi. Facta est igitur dies quedam et veniens devertit in cenaculum et requievit ibi. Dixitque ad giezi puerum suum. Voca sunamitem istam. Qui cum vocasset eam et illa stetisset coram eo, dixit ad puerum. Loquere ad eam. Ecce sedule in omnibus ministrasti nobis quid vis ut faciam tibi? Numquid habes negotium et vis ut loquar regi sive principi militie? Que respondit. In medio populi mei habito. Et ait. Quid ergo vult ut faciam ei? Dixitque giezi. Ne queras. Filium enim non habet et vir eius senex est. Precepit itaque ut vocaret eam. Que cum vocata fuisset et stetisset ad hostium, dixit ad eam. In tempore isto et in hac eadem hora, si vita comes fuerit habebis in utero filium. At illa respondit. Noli queso domine mi, vir dei noli mentiri ancille tue. Et concepit mulier et peperit filium in tempore et in eadem hora qua dixerat heliseus. Crevit autem puer. Et cum esset quedam dies, egressus fuisset ad patrem suum ad messores, ait patri suo. Caput meum doleo, caput meum doleo. At ille dixit puero. Tolle et duc eum ad matrem suam. Qui cum tulisset et adduxisset eum ad matrem suam, posuit eum illa super genua sua usque ad meridiem: et mortuus est. Ascendit autem et collocavit eum super lectulum hominis dei, et clausit hostium, et egressa vocavit virum suum et ait illi. Mitte mecum obsecro unum de pueris et asinam, ut excurram usque ad hominem dei et revertar. Qui ait illi. Quam ob causam vadis ad eum? Hodie non sunt kalende neque sabbatum. Que respondit. Vadam. Stravitque asinam et precepit puero minare et propera ne mihi moram facias in eundo, et hoc age quod precipio tibi. Profecta est igitur et venit ad virum dei in montem carmeli. Cumque vidisset eam vir dei de contra, ait ad giezi puerum suum. Ecce sunamitis illa. Vade ergo in occursum eius et dic ei. Recte ne agitur circa te, et circa virum tuum, et circa filium tuum? Que respondit. Recte. Cumque venisset ad virum dei in montem, apprehendit pedes eius et accessit giezi ut amoveret eam. Et ait homo dei. Dimitte illam, anima enim eius in amaritudine est, et dominus celavit me et non indicavit mihi. Que dixit illi. Numquid petivi filium a domino meo? Numquid non dixi tibi ne illudas me? At ille ait ad giezi. Accinge lumbos tuos et tolle baculum meum in manu tua et vade. Si occurrerit tibi homo non salutes eum. Et si salutaverit te quispiam non respondeas illi. Et pones baculum meum super faciem

pueri. Porro mater pueri ait: Vivit dominus et vivit anima tua, non dimittam te. Surrexit ergo et secutus est eam. Giezi praecesserat ante eos et posuerat baculum super faciem pueri, et non erat vox neque sensus. Reversusque est in occursum eius et nuntiavit ei dicens: Non surrexit puer. Ingressus est ergo Heliseus domum, et ecce puer mortuus iacebat in lectulo eius. Ingressusque clausit hostium super se et super puerum, et oravit ad dominum. Et ascendit et incubuit super puerum. Posuitque os suum super os eius, et oculos suos super oculos eius, et manus suas super manus eius, et incurvavit se super eum, et calefacta est caro pueri. At ille reversus deambulavit semel in domo huc atque illuc. Et ascendit et incubuit se super puerum. Et oscitavit puer septies, aperuitque oculos suos. At ille vocavit Giezi et dixit ei: Voca Sunamitem hanc. Quae vocata ingressa est ad eum. Qui ait: Tolle filium tuum. Venit illa et corruit ad pedes eius, et adoravit super terram. Tulitque filium suum et egressa est. Et Heliseus reversus est in Galgala. Erat autem fames in terra, et filii prophetarum habitabant coram eo. Dixitque uni de pueris suis: Pone ollam grandem et coque pulmentum filiis prophetarum. Et egressus est unus in agrum ut colligeret herbas agrestes. Invenitque quasi vitem silvestrem, et collegit ex ea colloquintidas agri, et implevit pallium suum, et reversus concidit in ollam pulmenti; nesciebat enim quid esset. Infuderunt ergo sociis ut comederent. Cumque gustassent de coctione, exclamaverunt dicentes: Mors in olla, vir dei. Et non potuerunt comedere. At ille: Afferte, inquit, farinam. Et misit in ollam, et ait: Infunde turbae ut comedant. Et non fuit amplius quicquam amaritudinis in olla. Vir autem quidam venit de Balsalisa deferens viro dei panes primitiarum, viginti panes ordeaceos, et frumentum novum in pera sua. At ille dixit: Da populo ut comedat. Responditque ei minister eius: Quantum est hoc ut apponam coram centum viris? Rursum ille: Da, ait, populo ut comedat; haec enim dicit dominus: Comedent et supererit. Posuit itaque coram eis, qui comederunt, et superfuit iuxta verbum domini.

Ioh. vi. de v panes ordeaceis

V

Naaman

Naaman autem princeps militiae regis Syriae erat vir magnus apud dominum suum et honoratus; per illum enim dedit dominus salutem Syriae. Erat enim vir fortis et dives, sed leprosus. Porro de Syria egressi fuerant latrunculi, et captivam duxerant de terra Israel puellam parvulam, quae erat in obsequio uxoris Naaman. Quae ait ad dominam suam: Utinam fuisset dominus meus ad prophetam qui est in Samaria; profecto curasset eum a lepra quam habet. Ingressus est itaque Naaman ad dominum suum, et nuntiavit ei dicens: Sic et sic locuta est puella de terra Israel. Dixitque ei rex Syriae: Vade, et mittam litteras ad regem Israel. Qui cum profectus esset, et tulisset secum decem talenta argenti et sex milia aureos et decem mutatoria vestimentorum, detulit litteras ad regem Israel in haec verba: Cum acceperis epistolam hanc, scito quod miserim ad te Naaman servum meum, ut cures eum a lepra sua. Cumque legisset rex Israel litteras, scidit vestimenta sua et ait:

Numquid deus ego sum, ut occidere possim et vivificare, quia iste misit ad me ut curem hominem a lepra sua? Animadvertite et videte quod occasiones quaerat adversum me. Quod cum audisset Heliseus vir dei, scidisse videlicet regem Israel vestimenta sua, misit ad eum dicens: Quare scidisti vestimenta tua? Veniat ad me et sciat esse prophetam in Israel. Venit ergo Naaman cum equis et curribus, et stetit ad hostium domus Helisei. Misitque ad eum Heliseus nuntium dicens: Vade et lavare septies in Iordane, et recipiet sanitatem caro tua atque mundaberis. Iratus Naaman recedebat dicens: Putabam quod egrederetur ad me, et stans invocaret nomen domini dei sui, et tangeret manu sua locum leprae et curaret me. Numquid non meliores sunt Abana et Pharphar fluvii Damasci omnibus aquis Israel, ut laver in eis et munder? Cum ergo vertisset se et abiret indignans, accesserunt ad eum servi sui et locuti sunt ei: Pater, et si rem grandem dixisset tibi propheta, certe facere debueras; quanto magis quia nunc dixit tibi: Lavare et mundaberis? Descendit et lavit in Iordane septies iuxta sermonem viri dei, et restituta est caro eius sicut caro pueri parvuli, et mundatus est a lepra. Reversusque ad virum dei cum universo comitatu suo, venit et stetit coram eo, et ait: Vere scio quod non sit alius deus in universa terra nisi tantum deus Israel. Obsecro itaque ut accipias benedictionem a servo tuo. At ille respondit: Vivit dominus ante quem sto, quia non accipiam. Cumque vim faceret, penitus non adquievit. Dixitque Naaman: Ut vis. Sed obsecro, concede mihi servo tuo ut tollam onus duorum burdonum de terra. Non enim faciet servus tuus ultra holocaustum aut victimam diis alienis nisi domino. Hoc autem solum est de quo depreceris dominum pro servo tuo, quando ingredietur dominus meus templum Remmon ut adoret, et illo innitente super manum meam, si adoravero in templo Remmon, adorante eo in eodem loco, ut ignoscat mihi dominus servo tuo pro hac re. Qui dixit ei: Vade in pace. Abiit ergo ab eo electo terrae tempore. Dixitque Giezi puer viri dei: Pepercit dominus meus Naaman Syro isti, ut non acciperet ab eo quae obtulit. Vivit dominus, quia curram post eum et accipiam ab eo aliquid. Et secutus est Giezi post tergum Naaman. Quem cum vidisset ille currentem ad se, desiluit de curru in occursum eius et ait: Rectene sunt omnia? Et ille ait: Recte. Dominus meus misit me dicens: Modo venerunt ad me duo adolescentes de monte Ephraim ex filiis prophetarum; da eis talentum argenti et vestes mutatorias duplices. Dixitque Naaman: Melius est ut accipias duo talenta. Et coegit eum, ligavitque duo talenta argenti in duobus saccis, et duplicia vestimenta, et imposuit duobus pueris suis, qui et portaverunt coram eo. Cumque venisset iam vesperi, tulit de manu eorum et reposuit in domo, dimisitque viros, et abierunt. Ipse autem ingressus stetit coram domino suo. Et dixit Heliseus: Unde venis, Giezi? Qui respondit: Non ivit servus tuus quoquam. At ille: Nonne, ait, cor meum in praesenti erat quando reversus est homo in occursum tui de curru suo? Nunc igitur accepisti argentum et accepisti vestes, ut emas oliveta et vineta et oves,

et boves et servos et ancillas. Sed et lepra naaman adherebit tibi et semini tuo usque in sempiternum. Et egressus est ab eo leprosus quasi nix. VI Dixerunt autem filii prophetarum ad Heliseum: Ecce locus in quo habitamus coram te angustus est nobis. Eamus usque ad iordanem et tollant singuli de silva materias singulas, et edificemus nobis ibi locum ad habitandum. Qui dixit: Ite. Et ait unus ex illis: Veni ergo et tu cum servis tuis. Respondit: Ego veniam. Et abiit cum eis. Cumque venissent ad iordanem cedebant ligna. Accidit autem ut cum unus materiam succidisset, caderet ferrum securis in aquam. Exclamavitque ille et ait: Heu heu heu domine mi, et hoc ipsum mutuo acceperam. Dixit autem homo dei: Ubi cecidit? At ille monstravit ei locum. Precidit ergo lignum et misit illuc; natavitque ferrum. Et ait: Tolle. Qui extendit manum et tulit illud. Rex autem Syrie pugnabat contra Israel. Consiliumque iniit cum servis suis dicens: In loco illo et illo ponamus insidias. Misit itaque vir dei ad regem Israel dicens: Cave ne transeas in loco illo, quia ibi Syri in insidiis sunt. Misit itaque rex Israel ad locum quem dixerat ei vir dei, et preoccupavit eum, et observavit se ibi non semel neque bis. Conturbatumque est cor regis Syrie pro hac re; et convocatis servis suis ait: Quare non indicatis michi quis proditor mei sit apud regem Israel? Dixitque unus servorum eius: Nequaquam, domine mi rex, sed Heliseus propheta qui est in Israel indicat regi Israel omnia verba quecumque locutus fueris in conclavi tuo. Dixit eis: Ite et videte ubi sit, ut mittam et capiam eum. Annuntiaveruntque ei dicentes: Ecce in Dothaim. Misit ergo illuc equos et currus et robur exercitus; qui cum venissent nocte, circumdederunt civitatem. Consurgens autem diluculo minister viri dei egressus est viditque exercitum in circuitu civitatis et equos et currus. Nuntiavitque ei dicens: Heu heu heu domine mi, quid faciemus? At ille respondit: Noli timere; plures enim nobiscum sunt quam cum illis. Cumque orasset Heliseus, ait: Domine, aperi oculos huius ut videat. Et aperuit dominus oculos pueri et vidit; et ecce mons plenus equorum et curruum igneorum in circuitu Helisei. Hostes vero descenderunt ad eum. Porro Heliseus oravit dominum dicens: Percute obsecro gentem hanc cecitate. Percussitque eos dominus ne viderent, iuxta verbum Helisei. Dixit autem ad eos Heliseus: Non est hec via, nec ista est civitas. Sequimini me, et ostendam vobis virum quem queritis. Duxit ergo eos in Samariam. Cumque ingressi fuissent in Samariam, dixit Heliseus: Domine, aperi oculos istorum ut videant. Aperuitque dominus oculos eorum, et viderunt se esse in medio Samarie. Dixitque rex Israel ad Heliseum cum vidisset eos: Numquid percutiam eos, pater mi? At ille ait: Non percuties; neque enim cepisti eos gladio et arcu tuo ut percutias. Pone panem et aquam coram eis ut comedant et bibant, et vadant ad dominum suum. Appositaque est eis ciborum magna preparatio, et comederunt et biberunt; et dimisit eos, abieruntque ad dominum suum. Et ultra non venerunt latrones Syrie in terram Israel. Factum est autem post hec, congregavit Benadab rex Syrie universum exercitum suum et ascendit et obsidebat Samariam. Factaque est fames magna in Samaria; et tamdiu obsessa est civitas donec venundaretur caput asini octoginta argenteis, et quarta pars cabi stercoris columbarum quinque argenteis. Cumque rex transiret per murum, mulier exclamavit ad eum dicens: Salva me, domine mi rex. Qui ait: Non te salvet dominus; unde salvare te possum? de area an de torculari? Dixitque ad eam rex: Quid tibi vis? Que respondit: Mulier ista dixit michi: Da filium tuum ut comedamus eum hodie, et filium meum comedemus cras. Coximus ergo filium meum et comedimus. Dixique ei altera die: Da filium tuum ut comedamus eum. Que abscondit filium suum. Quod cum audisset rex, scidit vestimenta sua et transiebat per murum. Viditque omnis populus cilicium quo vestitus erat ad carnem intrinsecus. Et ait: Hec faciat michi deus et hec addat, si steterit caput Helisei filii Saphat super eum hodie. Heliseus autem sedebat in domo sua, et senes sedebant cum eo. Premisit itaque virum; et antequam veniret nuntius ille, dixit ad senes: Numquid scitis quod miserit filius homicide hic ut precidatur caput meum? Videte ergo cum venerit nuntius, claudite ostium et non sinatis eum introire. Ecce enim sonitus pedum domini eius post eum est. Adhuc illo loquente eis, apparuit nuntius qui veniebat ad eum, et ait: Ecce tantum malum a domino est; quid amplius expectabo a domino? VII Dixit autem Heliseus: Audite verbum domini. Hec dicit dominus: In tempore hoc cras modius simile uno statere erit in porta Samarie. Respondens unus de ducibus super cuius manum rex incumbebat homini dei ait: Si dominus fecerit etiam cataractas in celo, numquid poterit esse quod loqueris? Qui dixit: Videbis oculis tuis, et inde non comedes. Quatuor ergo viri erant leprosi iuxta introitum porte, qui dixerunt ad invicem: Quid hic esse volumus donec moriamur? Sive ingredi voluerimus civitatem, fame moriemur; sive manserimus hic, moriendum nobis est. Venite ergo et transfugiamus ad castra Syrie. Si pepercerint nobis, vivemus; si autem occidere voluerint, nichilominus moriemur. Surrexerunt ergo vesperi ut venirent ad castra Syrie. Cumque venissent ad principium castrorum Syrie, nullum ibidem reppererunt. Siquidem dominus sonitum audire fecerat in castris Syrie curruum et equorum et exercitus plurimi. Dixeruntque ad invicem: Ecce mercede conduxit adversum nos rex Israel reges Ethaeorum et Egyptiorum, et venerunt super nos. Surrexerunt ergo et fugerunt in tenebris, et dereliquerunt tentoria sua et equos et asinos suos in castris, et fugerunt animas suas tantum salvare cupientes. Igitur cum venissent leprosi illi ad principium castrorum, ingressi sunt unum tabernaculum et comederunt et biberunt; tuleruntque inde argentum et aurum et vestes, et abierunt et absconderunt. Et rursum reversi sunt ad aliud tabernaculum, et inde similiter auferentes absconderunt. Dixeruntque ad invicem: Non recte facimus; hec enim dies boni nuntii est. Si tacuerimus et noluerimus nuntiare usque mane, sceleris arguemur.

Dic mala

erit et duo modii ordei statere

Venite eamus et nuntiemus in aula regis. Cumque
venissent ad portam civitatis: narraverunt eis dicentes
Ivimus ad castra Syrie et nullum ibidem repperimus
hominum nisi equos et asinos alligatos et fixa tento
ria. Venerunt ergo portarii et nuntiaverunt in palatio re
gis intrinsecus. Qui surrexit nocte et ait ad servos
suos. Dico vobis quid fecerint nobis Syri. Sciunt quia
fame laboramus et idcirco egressi sunt de castris et la
titant in agris dicentes. Cum egressi fuerint de civi
tate capiemus eos vivos et tunc civitatem ingredi pote
rimus. Respondit autem unus servorum eius. Tollamus
quinque equos qui remanserunt in urbe quia ipsi
tantum sunt in universa multitudine Israel. alii enim
consumpti sunt. et mittentes explorare poterimus.
Adduxerunt ergo duos equos misitque rex ad castra Syrorum
dicens. Ite et videte. Qui abierunt post eos: usque ad Ior
danem. Ecce autem omnis via plena erat vestibus et vasis
que proiecerant Syri cum turbarentur. Reversique nuntii indica
verunt regi. Et egressus populus diripuit castra Syrie. Fac
tusque est modius simile statere uno. et duo modii ordei sta
tere uno. iuxta verbum domini. Porro rex ducem illum in cuius
manu incumbebat. constituit ad portam quem
conculcavit turba in introitu et mortuus est iuxta verbum
domini quod locutus fuerat vir dei quando descenderat rex ad eum.

Calcat

Factumque est iuxta sermonem viri dei quem dixerat
regi quando ait. Duo modii ordei statere uno erunt
et modius simile statere uno hoc eodem tempore cras
in porta Samarie quando responderat dux ille viro dei
et dixerat. Et si dominus fecerit cataractas in celo numquid fieri
poterit quod loqueris? Et dixit ei. Videbis oculis tuis
et inde non comedes. Evenit ergo ei sicut predictum erat
et conculcavit eum populus in porta et mortuus est.

VIII
viii

Heli
seus autem locutus est ad mulierem cuius vivere fe
cerat filium dicens. Surge vade tu et domus tua et
peregrinare ubicumque repperis. Vocavit enim dominus
famem et veniet super terram vii. annis. Que surrexit
et fecit iuxta verbum hominis dei. et vadens cum domo sua
peregrinata est in terra Philistiim diebus multis. Cumque
finiti essent anni vii. reversa est mulier de terra Phi
listiim et egressa est ut interpellaret regem pro domo sua
et agris suis. Rex autem loquebatur cum Giezi puero
viri dei dicens. Narra mihi omnia magnalia que fecit Heli
seus. Cumque ille narraret regi quomodo mortuum
suscitasset. apparuit mulier cuius vivificaverat
filium clamans ad regem pro domo sua et agris suis.
Dixitque Giezi. Domine mi rex. Hec est mulier. et hic est filius eius
quem suscitavit Heliseus. Et interrogavit rex mu
lierem que narravit ei vera esse. Deditque ei rex eu
nuchum unum dicens. Restitue ei omnia sua. et u
niversos redditus agrorum. a die qua reliquit terram
usque ad presens. Venit quoque Heliseus Damascum
et Benadab rex Syrie egrotabat. nuntiaveruntque ei
dicentes. Venit vir dei huc. Et ait rex ad Azael.
Tolle tecum munera et vade in occursum viri dei et
consule dominum per eum dicens. Si evadere potero de
infirmitate hac. Ivit ergo Azahel in occursum eius
habens secum munera et omnia bona Damasci. onera
xl. camelorum. Cumque stetisset coram eo ait. Filius tuus
Benadab rex Syrie misit me ad te dicens. Si sanari
potero de infirmitate mea hac? Dixitque ei Heliseus.
Vade et dic ei. Sanaberis. Porro ostendit mihi dominus quia
morte morietur. Stetitque cum eo et conturbatus est.
usque ad suffusionem vultus. flevitque vir dei. Cui A
zahel ait. Quare dominus meus flet. At ille respondit. Quia
scio que facturus sis filiis Israel mala. Civitates eorum mu
nitas igne succendes: et iuvenes eorum interficies gla
dio et parvulos eorum elides. et pregnantes divides.
Dixitque ei Azahel. Quid enim sum servus tuus canis. ut
faciam rem istam magnam? Et ait Heliseus. Ostendit
mihi dominus te regem Syrie fore. Qui cum recessisset ab He
liseo. venit ad dominum suum. Qui ait ei. Quid tibi dixit
Heliseus? At ille respondit. Dixit mihi. Recipies sani
tatem. Cumque venisset dies altera tulit stragulum et
infudit aqua et expandit super faciem eius. Quo mortuo.
regnavit Azahel pro eo.

Va

IX

Anno quinto Ioram filii
Ahab regis Israel et Iosaphat regis Iuda. regnavit Ioram
filius Iosaphat rex Iuda. Triginta duorum annorum
erat cum regnare cepisset. et octo annis regnavit in
Ierusalem ambulavitque in viis regum Israel sicut ambu
laverat domus Ahab. Filia enim Ahab erat uxor
eius. et fecit quod malum est coram domino. Noluit autem dominus
disperdere Iudam propter David servum suum sicut promi
serat ei ut daret illi lucernam et filiis eius cunctis diebus.
In diebus eius recessit Edom ne esset sub Iuda. et constituit
sibi regem. Venitque Ioram Seira et omnes currus cum eo
et surrexit nocte et percussit Idumeos qui eum circum
dederant et principes curruum. Populus autem fugit in ta
bernacula sua. Recessit ergo Edom ne esset sub Iuda. usque
in diem hanc. Tunc recessit et Lobna in tempore illo.
Reliqua autem sermonum Ioram et universa que fecit: non
ne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum Iuda?
Et dormivit Ioram cum patribus suis. sepultusque est cum eis
in civitate David. et regnavit Achazias filius eius pro eo.
Anno decimo Ioram filii Ahab regis Israel. regnavit A
chazias filius Ioram regis Iuda. Viginti duorum an
norum erat Achazias cum regnare cepisset. et uno anno
regnavit in Ierusalem. nomen matris eius Athalia. filia
Amri regis Israel. et ambulavit in viis domus Ahab
et fecit quod malum est coram domino sicut domus Ahab. Ge
ner enim domus Ahab fuit. Abiit quoque cum Ioram filio
Ahab ad preliandum contra Azahel regem Syrie.
in Ramoth Galaad. et vulneraverunt Syri Ioram. Qui
reversus est ut curaretur in Iezrahel. quia vulneraverant
eum Syri in Ramoth preliantem contra Azahel
regem Syrie. Porro Achazias filius Ioram rex Iuda
descendit invisere Ioram filium Ahab in Iezrahel
quia egrotabat.

IX

Heliseus autem propheta. vocavit unum
de filiis prophetarum et ait illi. Accinge lumbos tuos. et
tolle lenticulam olei hanc in manu tua et vade in
Ramoth Galaad. Cumque veneris illuc. videbis Hieu

filium iosaphat filii namsi et ingressus suscitabis eum de medio fratrum suorum et introduces in interius cubiculum. Tenensque lenticulam olei fundes super caput eius et dices: Hec dicit dominus: Unxi te regem super israel. Aperiesque hostium et fugies et non ibi subsistes. Abiit ergo adolescens puer prophete in ramoth galaad et ingressus est. Ecce autem principes exercitus sedebant et ait: Verbum mihi ad te o princeps. Dixitque ei hieu: Ad quem ex omnibus nobis? At ille dixit: Ad te o princeps. Et surrexit et ingressus est cubiculum. At ille fudit oleum super caput eius et ait: Hec dicit dominus deus israel: Unxi te regem super populum domini israel, et percuties domum achab domini tui, et ulciscar sanguinem servorum meorum prophetarum et sanguinem omnium servorum domini de manu iezabel. Perdamque omnem domum achab et interficiam de achab mingentem ad parietem et clausum et novissimum in israel. Et dabo domum achab sicut domum ieroboam filii nabath et sicut domum baasa filii ahia. Iezabel quoque comedent canes in agro iezrahel, nec erit qui sepeliat eam. Aperuitque hostium et fugit. Hieu autem egressus est ad servos domini sui. Qui dixerunt ei: Recte ne sunt omnia? Quid venit insanus iste ad te? Qui ait eis: Nostis hominem et quid locutus sit. At illi responderunt: Falsum est, sed magis narra nobis. Qui ait eis: Hec et hec locutus est mihi. Et ait: Hec dicit dominus: Unxi te regem super israel. Festinaverunt itaque et unusquisque tollens pallium suum posuerunt sub pedibus eius in similitudinem tribunalis, et cecinerunt tuba atque dixerunt: Regnavit hieu. Coniuravit ergo hieu filius iosaphat filii namsi contra ioram. Porro ioram obsederat ramoth galaad ipse et omnis israel contra azahel regem syrie, et reversus fuerat ut curaretur in iezrahel propter vulnera, quia percusserant eum syri pugnantem contra azahel regem syrie. Dixitque hieu: Si placet vobis, nemo egrediatur profugus de civitate, ne vadat et nuntiet in iezrahel. Et ascendit et profectus est in iezrahel. Ioram enim egrotabat ibi et achazias rex iuda descenderat ad visitandum ioram. Igitur speculator qui stabat super turrim iezrahel vidit globum hieu venientis et ait: Video ego globum. Dixitque ioram: Tolle currum et mitte in occursum eorum, et dicat vadens: Recte ne sunt omnia? Abiit ergo qui ascenderat currum in occursum eius et ait: Hec dicit rex: Pacata sunt omnia? Dixitque ei hieu: Quid tibi et paci? Transi et sequere me. Nuntiavit quoque speculator dicens: Venit nuntius ad eos et non revertitur. Misit etiam currum equorum secundum, venitque ad eos et ait: Hec dicit rex: Numquid pax est? Et ait hieu: Quid tibi et paci? Transi et sequere me. Nuntiavit autem speculator dicens: Venit usque ad eos et non revertitur. Est autem incessus quasi incessus hieu filii namsi, preceps enim graditur. Et ait ioram: Iunge currum. Iunxeruntque currum eius. Egressusque est ioram rex israel et achazia rex iuda singuli in curribus suis. Egressique sunt in occursum hieu et invenerunt eum in agro naboth iezrahelite. Cumque vidisset ioram hieu, dixit: Pax est hieu? At ille respondit: Que pax? Adhuc fornicationes iezabel matris tue et veneficia eius multa vigent. Convertit autem ioram manum suam et fugiens ait ad achaziam: Insidie achazia. Porro hieu tetendit arcum manu et percussit ioram inter scapulas, et egressa est sagitta per cor eius, statimque corruit in curru suo. Dixitque hieu ad badacer ducem: Tolle, proice eum in agro naboth iezrahelite. Memini enim quando ego et tu sedentes in curru sequebamur achab patrem huius, quod dominus onus hoc levaverit super eum dicens: Si non pro sanguine naboth et pro sanguine filiorum eius quem vidi heri, ait dominus, reddam tibi in agro isto, dicit dominus. Nunc ergo tolle, proice eum in agro iuxta verbum domini. Achazias autem rex iuda videns hoc fugit per viam domus orti. Persecutusque est eum hieu et ait: Etiam hunc percutite in curru suo in ascensu gaver qui est iuxta ieblaam. Qui fugit in mageddo et mortuus est ibi. Et imposuerunt eum servi eius super currum suum et tulerunt in ierusalem, sepelieruntque eum in sepulchro cum patribus suis in civitate david. Anno undecimo ioram filii achab regnavit achazias super iudam. Venitque hieu in iezrahel. Porro iezabel introitu eius audito depinxit oculos suos stibio et ornavit caput suum et respexit per fenestram ingredientem hieu per portam et ait: Numquid pax potest esse zambri qui interfecit dominum suum? Levavitque hieu faciem suam ad fenestram et ait: Que est ista? Et inclinaverunt se duo vel tres eunuchi ad eum. At ille dixit eis: Precipitate eam deorsum. Et precipitaverunt eam, aspersusque est sanguine paries et equorum ungule, qui conculcaverunt eam. Cumque ingressus esset ut comederet biberetque, ait: Ite et videte maledictam illam et sepelite eam, quia filia regis est. Cumque issent ut sepelirent eam, non invenerunt nisi calvariam et pedes et summas manus. Reversique nuntiaverunt ei. Et ait hieu: Sermo domini est quem locutus est per servum suum heliam thesbiten dicens: In agro iezrahel comedent canes carnes iezabel, et erunt carnes iezabel sicut stercus super faciem terre in agro iezrahel, ita ut pretereuntes dicant: Hecine est illa iezabel?

X

Erant autem achab septuaginta filii in samaria. Scripsit ergo hieu litteras et misit in samariam ad optimates civitatis et ad maiores natu et ad nutricios achab dicens: Statim ut acceperitis litteras has, qui habetis filios domini vestri et currus et equos et civitates firmas et arma, eligite meliorem et eum qui vobis placuerit de filiis domini vestri et ponite eum super solium patris sui et pugnate pro domo domini vestri. Timuerunt illi vehementer et dixerunt: Ecce duo reges non potuerunt stare coram eo, et quomodo nos valebimus resistere? Miserunt ergo prepositi domus et prefecti civitatis et maiores natu et nutricii ad hieu dicentes: Servi tui sumus, quecumque iusseris faciemus, nec constituemus nobis regem; quecumque tibi placent fac. Rescripsit autem eis litteras secundo dicens:

Si mei estis et obeditis mihi: tollite capita filiorum domini vestri et venite ad me hac eadem hora cras in iezrahel. Porro filii regis septuaginta viri apud optimates civitatis nutriebantur. Cumque venissent littere ad eos tulerunt filios regis et occiderunt septuaginta viros et posuerunt capita eorum in cophinis et miserunt ad eum in iezrahel. Venit autem nuntius et indicavit ei dicens. Attulerunt capita filiorum regis. Qui respondit. Ponite ea duos acervos iuxta introitum porte usque mane. Cumque diluxisset egressus est et stans dixit ad omnem populum. Iusti estis. Si ego coniuravi contra dominum meum et interfeci eum: quis percussit omnes hos? Videte ergo nunc quoniam non cecidit de sermonibus domini in terram quos locutus est dominus super domum ahab et dominus fecit quod locutus est in manu servi sui helie. Percussit igitur hieu omnes qui reliqui erant de domo ahab in iezrahel et universos optimates eius et notos et sacerdotes donec non remanerent ex eo reliquie. Et surrexit et venit in samariam. Cumque venisset ad cameram pastorum in via: invenit fratres ochozie regis iude. Dixitque ad eos. Qui nam estis vos? At illi responderunt. Fratres ochozie sumus et descendimus ad salutandos filios regis et regine filios. Qui ait. Comprehendite eos vivos. Quos cum comprehendissent vivos: iugulaverunt eos in cisterna iuxta cameram quadraginta duos viros et non dereliquit ex eis quemquam. Cumque abisset inde invenit ionadab filium recab in occursum sibi et benedixit ei et ait ad eum. Numquid est cor tuum rectum sicut cor meum cum corde tuo? Et ait ionadab. Est. Si est inquit da manum tuam. Qui dedit ei manum suam. At ille levavit eum ad se in currum dixitque ad eum. Veni mecum et vide zelum meum pro domino. Et impositum curru suo duxit eum in samariam et percussit omnes qui reliqui fuerant de ahab in samaria usque ad unum iuxta verbum domini quod locutus est per heliam. Congregavit autem hieu omnem populum et dixit ad eum. Ahab coluit baal parum ego autem colam eum amplius. Nunc igitur omnes prophetas baal et universos servos eius et cunctos sacerdotes ipsius vocate ad me nullus sit qui non veniat. Sacrificium enim magnum est mihi baal quicumque defuerit non vivet. Porro hieu faciebat hoc insidiose ut disperderet cultores baal. Dixitque. Sanctificate diem sollempnem baal. Vocavitque et misit in universos terminos israel: et venerunt cuncti servi baal. Non fuit residuus ne unus quidem qui non veniret et ingressi sunt templum baal et repleta est domus baal a summo usque ad summum. Dixitque his qui erant super vestes. Proferte vestimenta universis servis baal. Et protulerunt eis vestes. Ingressusque est hieu et ionadab filius recab templum baal et ait cultoribus baal. Perquirite et videte ne quis forte vobiscum sit de servis domini sed ut sint servi soli baal. Ingressi sunt igitur ut facerent victimas et holocausta. Hieu autem preparaverat sibi foris octoginta viros et dixerat eis. Quicumque fugerit de hominibus his quos ego adduxero in manus vestras anima eius erit pro anima illius. Factum est ergo cum completum esset holocaustum precepit hieu militibus et ducibus suis. Ingredimini et percutite eos: et nullus evadat.

Percusseruntque eos in ore gladii et proiecerunt milites et duces et ierunt in civitatem templi baal et protulerunt statuam de fano baal et combusserunt et comminuerunt eam. Destruxerunt quoque edem baal et fecerunt pro ea latrinas usque in diem hanc. Delevit itaque hieu ahab de israel. Verumptamen a peccatis ieroboam filii nabath qui peccare fecit israel non recessit nec dereliquit vitulos aureos qui erant in bethel et in dan. Dixit autem dominus ad hieu. Quia studiose fecisti quod rectum erat et placebat in oculis meis et omnia que erant in corde meo fecisti contra domum ahab: filii tui usque ad quartam generationem sedebunt super thronum israel. Porro hieu non custodivit ut ambularet in lege domini israel in toto corde suo. Non enim recessit a peccatis ieroboam qui peccare fecerat israel. In diebus illis cepit dominus tedere super israel. Percussitque eos azahel in universis finibus israel a iordane usque ad orientalem plagam omnem terram galaad et gad et ruben et manasse ab aroer que est super torrentem arnon et galaad et basan. Reliqua autem verborum hieu et universa que fecit et fortitudo eius nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum israel? Et dormivit hieu cum patribus suis. Sepelieruntque eum in samaria et regnavit ioachaz filius eius pro eo. Dies autem quibus regnavit hieu super israel viginti et octo anni sunt in samaria. Athalia vero mater ochozie videns mortuum filium suum: surrexit et interfecit omne semen regium. Tollens autem iosaba filia regis ioram soror ochozie ioas filium ochozie furata est eum de medio filiorum regis qui interficiebantur et nutricem eius de triclinio et abscondit eum a facie athalie ut non interficeretur. Eratque cum ea in domo domini clam sex annis. Porro athalia regnavit super terram. Anno autem septimo misit ioiada et assumens centuriones et milites introduxit ad se in templum domini pepigitque cum eis fedus et adiurans eos in domo domini ostendit eis filium regis et precepit illis dicens. Iste est sermo quem facere debetis. Tercia pars vestrum introeat sabbato et observet excubias domus regis. Tercia autem pars sit ad portam sur. Et tercia pars ad portam que est post habitaculum scutariorum et custodietis excubias domus messa. Due vero partes e vobis omnes egredientes sabbatum custodiant excubias domus domini circa regem et vallabitis eum habentes arma in manibus vestris. Si quis autem ingressus fuerit septum templi interficiatur. Eritisque cum rege introeuntes et egredientes. Et fecerunt centuriones iuxta omnia que preceperat eis ioiada sacerdos et assumentes singuli viros suos qui ingrediebantur sabbatum cum his qui egrediebantur e sabbato venerunt ad ioiadam sacerdotem qui dedit eis hastas et arma regis david que erant in domo domini. Steteruntque singuli habentes arma in manu sua a parte templi dextera usque ad partem sinistram altaris et edis circum regem. Produxitque filium regis et posuit super caput eius diadema et testimonium

percutit

X

XI

Ath

nium· feceruntque eum regem et unxerunt· et plau
dentes manu dixerunt· Vivat rex· Audivit autem Atha
lia vocem currentis populi et ingressa ad turbas in tem
plum domini· vidit regem stantem super tribunal
iuxta morem· et cantores et tubas prope eum· omnemque
populum terre letantem· et canentem tubis· scidit vesti
menta sua et clamavit· Coniuratio coniuratio.
Precepit autem Ioiada centurionibus qui erant super
exercitum et ait· Educite eam extra consepta templi·
et quicumque secutus eam fuerit feriatur gladio· Dixerat
enim sacerdos· Non occidatur in templo domini· Inpo
sueruntque ei manus et impegerunt eam per viam introitus
equorum iuxta palatium· et interfecta est ibi· Pepigit
ergo fedus Ioiada inter dominum et inter regem et inter populum· ut
esset populus domini· et inter regem et populum· Ingressusque omnis
populus terre templum baal· et destruxerunt aras eius et
imagines contriverunt valide· Mathan quoque sacer
dotem baal occiderunt coram altari· et posuit sacerdos cus
todias in domo domini· Tulitque centuriones· et cerethi
et phelethi legiones· et omnem populum terre· deduxeruntque re
gem de domo domini· et venerunt per viam porte scutariorum
in palatium· et sedit super thronum regum· Letatusque est
omnis populus terre· et civitas conquievit· Athalia autem
occisa est gladio. in domo regis· Septemque annorum
erat Ioas cum regnare cepisset·

XII

Anno septimo Hieu reg
navit Ioas· xl· annis regnavit in Ierusalem· nomen matris
eius Sebia de Bersabee· Fecitque Ioas rectum coram domino
cunctis diebus quibus eum docuit Ioiada sacerdos· Ve
rumptamen excelsa non abstulit· Adhuc enim populus immo
labat et adolebat in excelsis incensum· Dixitque Ioas ad
sacerdotes· Omnem pecuniam sanctorum que illata fuerit
in templum domini a pretereuntibus que offertur pro pretio
anime et quam sponte et arbitrio cordis sui inferunt in
templum domini· accipiant illam sacerdotes iuxta or
dinem suum· et instaurent sarta tecta domus· siquid
necessarium viderint in instauratione· Igitur usque
ad vicesimum tertium annum regis Ioas non instaurave
runt sacerdotes· sarta tecta templi· Vocavitque rex Ioas
Ioiadam pontificem et sacerdotes dicens eis· Quare
sarta tecta templi non instauratis· Nolite ergo amplius
accipere pecuniam [illegible] iuxta ordinem vestrum· sed ad instau
rationem templi reddite eam· Prohibitique sunt sacer
dotes ultra accipere pecuniam a populo et instaurare
sarta tecta domus· Et tulit Ioiada pontifex gazophy
lacium unum aperuitque foramen desuper et inposuit illud
iuxta altare· ad dexteram ingredientium domum
domini mittebantque in eo sacerdotes qui custodiebant
ostia omnem pecuniam que deferebatur ad templum
domini· Cumque viderent nimiam pecuniam esse in gazo
philacio· ascendebant scriba regis et pontifex· effun
debantque et numerabant pecuniam que inveniebatur
in domo domini· et dabant eam iuxta numerum atque mensuram
in manu eorum· qui preerant cementariis domus domini· qui
impendebant eam fabris lignorum· et in cementariis his
qui operabantur in domo domini et sarta tecta faciebant
et in his qui faciebant saxa· et ut emerent ligna et
lapides qui excidebantur· ita ut impleretur instaura
tio domus domini in universis que indigebant expensa
ad muniendam domum· Verumptamen non fiebant ex ea
dem pecunia hydrie templi domini et fuscinule et thuri
bula· et tube· omne vas aureum et argenteum de pecu
nia que inferebatur in templum domini· His enim qui facie
bant opus dabatur ut instauraretur templum domini· et non fie
bat ratio· his omnibus qui accipiebant pecuniam ut
distribuerent eam artificibus sed in fide tractabant eam·
Pecuniam vero pro delicto et pecuniam pro peccatis non in
ferebant in templum domini quia sacerdotum erat.
Tunc ascendit Azahel rex Syrie et pugnabat contra
Geth· et cepit eam· et direxit faciem suam ut ascenderet
in Ierusalem· Quam ob rem tulit Ioas rex Iuda omnia
sanctificata que consecraverant Iosaphat et Ioram· et O
chozias patres eius reges Iuda· et que ipse obtulerat· et univer
sum argentum quod inveniri potuit in thesauris tem
pli domini· et in palatio regis· misitque Azaheli regi Sy
rie et recessit ab Ierusalem· Reliqua autem sermonum Ioas et uni
versa que fecit· nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum
regum Iuda· Surrexerunt autem servi eius· et coniuraverunt
inter se percusseruntque Ioas in domo Mello in descensu
Sela· Iosachar namque filius Semath· et Iozabad filius So
mer· servi eius· percusserunt eum et mortuus est· et sepe
lierunt eum cum patribus suis in civitate David· Reg
navitque Amasias filius eius pro eo·

xiii· XIII

Anno vicesimo
tertio Ioas filii Achazie regis Iuda regnavit Ioachaz
filius Hieu super Israel in Samaria decem et vii· annis·
et fecit malum coram domino secutusque peccata Ieroboam
filii Nabath qui peccare fecit Israel· nec declinavit ab eis·
Iratusque est furor domini contra Israel et tradidit eos in ma
nu Azahelis regis Syrie et in manu Benadab filii Aza
hel cunctis diebus· Deprecatus est autem Ioachaz faciem domini
et audivit eum dominus· Vidit enim angustias Israel·
quia attriverat eos rex Syrie· et dedit dominus Israel salva
torem et liberatus est de manu regis Syrie· Habitaverunt
que filii Israel in tabernaculis suis· sicut heri et nudius
tertius· Verumptamen non recesserunt a peccatis domus
Ieroboam qui peccare fecit Israel in ipsis ambu
laverunt· Siquidem et lucus permansit in Samaria·
et non sunt derelicti Ioachaz de populo nisi l· equites· et de
cem currus et decem milia peditum· Interfecerat enim
eos rex Syrie et redegerat quasi pulverem in tritura aree.
Reliqua autem sermonum Ioachaz· et universa que
fecit et fortitudo eius· nonne hec scripta sunt in libro
verborum dierum regum Israel· Dormivitque Ioachaz cum
patribus suis· et sepelierunt eum in Samaria · Regna
vitque Ioas filius eius pro eo· Anno tricesimo septimo
Ioas regis Iuda regnavit Ioas filius Ioachaz super Israel
in Samaria sedecim annis· et fecit quod malum est in conspe
ctu domini· non declinavit ab omnibus peccatis Ieroboam
filii Nabath qui peccare fecit Israel· in ipsis adhesit.
Reliqua autem sermonum Ioas· et universa que fecit·
sed et fortitudo eius quomodo pugnaverit contra Amasi

ani regem iuda· nonne hec scripta sunt in libro
sermonum dierum regum israel? Et dormiuit io
as cum patribus suis. Ieroboam autem sedit super
thronum eius. Porro ioas sepultus est in sama
ria· cum regibus israel. Heliseus autem egrotabat
infirmitate qua et mortuus est. Descenditque ad
eum ioas rex israel et flebat coram eo dicebatque. Pa
ter mi· pater mi. currus israel et auriga eius. Et ait illi
heliseus. Affer arcum et sagittas. Cumque attu
lisset ad eum arcum et sagittas: dixit ad regem israel.
Pone manum tuam super arcum. Et cum posuisset ille
manum suam superposuit heliseus manus suas
manibus regis et ait. Aperi fenestram orientalem.
Cumque aperuisset: dixit heliseus. Iace sagittam. Et
iecit. Et ait heliseus. Sagitta salutis domini et sagit
ta salutis contra syriam. Percutiesque syriam in aphec·
donec consumas eam. Et ait. Tolle sagittas. Qui cum
tulisset: rursum dixit ei. Percute iaculo terram. Et cum per
cussisset tribus uicibus et stetisset. iratus est homo dei contra eum et ait.
Si percussisses quinquies aut sexies siue septies.
percussisses syriam usque ad consummationem. Nunc
autem tribus uicibus percuties eam. Mortuus est ergo he
liseus et sepelierunt eum. Latrunculi quoque de
moab· uenerunt in terram israel in ipso anno. Qui
dam autem sepelientes hominem· uiderunt la
trunculos et proiecerunt cadauer in sepulchrum
helisei. Quod cum tetigisset ossa helisei· reuixit homo
et stetit super pedes suos. Igitur azahel rex syrie
afflixit israel cunctis diebus ioachaz et misertus est dominus eorum
et reuersus est ad eos propter pactum suum quod habebat cum ha
braham ysaac et iacob· et noluit disperdere eos neque
proicere penitus· usque in presens tempus. Mortuus est
autem azahel rex syrie· et regnauit benadab·
filius eius pro eo. Porro ioas filius ioachaz tu
lit urbes de manu benadab filii azahel· quas tu
lerat de manu ioachaz patris sui iure prelii· tribus
uicibus percussit eum ioas· et reddidit ciuitates israeli.

XIIII

Anno secundo ioas filii ioachaz regis israel regnauit a
masias filius ioas regis iuda. Uiginti quinque
annorum erat cum regnare cepisset: uiginti autem
et nouem annis regnauit in ierusalem. nomen matris
eius ioaden de ierusalem et fecit rectum coram domino· uerum
tamen non ut dauid pater eius· iuxta omnia que fecit io
as pater suus fecit nisi hoc tantum quod excelsa non abstu
lit. Adhuc enim populus immolabat et adolebat in
censum in excelsis. Cumque obtinuisset regnum
percussit seruos suos qui interfecerant regem patrem suum.
Filios autem eorum qui occiderant non occidit iuxta quod
scriptum est in libro legis moysi sicut precepit dominus
dicens. Non morientur patres pro filiis· neque filii
morientur pro patribus: sed unusquisque in peccato suo
morietur. Ipse percussit edom in ualle salinarum decem
milia et apprehendit petram in prelio· uocauitque no
men eius iechtehel· usque in presentem diem. Tunc misit
amasias nuntios ad ioas filium ioachaz filii
hieu regis israel dicens. Ueni et uideamus nos. Remisitque
ioas rex israel ad amasiam regem iuda dicens. Carduus
libani misit ad cedrum que est in libano dicens. Da fi
liam tuam filio meo uxorem. Transieruntque bestie sal
tus que sunt in libano et conculcauerunt carduum. Per
tiens inualuisti super edom et subleuauit te cor tuum.
contentus esto gloria et sede in domo tua. Quare prouo
cas malum ut cadas tu et iuda tecum. Et non adquieuit
amasias. Ascenditque ioas rex israel et uiderunt se in
uicem ipse et amasias rex iuda in bethsames oppido
iude. percussusque est iuda coram israel· et fugerunt unusquisque
in tabernacula sua. Amasiam uero regem iuda
filium ioas filii achazie cepit rex israel in bethsames
et adduxit in ierusalem et interrupit murum ierusalem a por
ta ephraim usque ad portam anguli quadringentis
cubitis. tulitque omne aurum et argentum et uniuersa
uasa que inuenta sunt in domum domini et in thesauris
regis· et obsides· et reuersus est samariam. Reliqua autem uer
borum ioas que fecit et fortitudo eius qua pugnauit
contra amasiam regem iuda nonne hec scripta sunt in
libro uerborum dierum regum israel? Dormiuitque ioas
cum patribus suis et sepultus est in samaria cum regibus
israel· et regnauit ieroboam filius eius pro eo. Uixit
autem amasias filius ioas rex iuda· postquam mor
tuus est ioas filius ioachaz regis israel· xv· quinque
annis. Reliqua autem sermonum amasie. nonne hec
scripta sunt in libro sermonum dierum regum iuda?
Factaque est contra eum coniuratio in ierusalem: at ille fu
git in lachis. Miseruntque post eum in lachis: et interfecerunt
eum ibi: et asportauerunt in equis: sepultusque est
in ierusalem cum patribus suis in ciuitate dauid. Tulit
autem uniuersus populus iude azariam· annos natus se
decim et constituerunt eum regem pro patre eius amasia.
Ipse edificauit achilam et restituit eam iude postquam
dormiuit rex cum patribus suis. Anno quintodeci
mo amasie filii ioas regis iuda· regnauit ieroboam
filius ioas regis israel in samaria xli anno. et fecit
quod malum est coram domino non recessit ab omnibus peccatis
ieroboam filii nabath qui peccare fecit israel. Ipse re
stituit terminos israel ab introitu emath· usque ad ma
re solitudinis. iuxta sermonem domini dei israel quem lo
cutus est per seruum suum ionam prophetam filium ama
thi qui erat de geth que est in opher. Uidit enim dominus
afflictionem israel amaram nimis· et quod consumpti
essent usque ad clausos carcere et extremos et non esset qui
auxiliaretur israel. nec locutus est dominus ut deleret nomen
israel sub celo sed saluauit eos in manu ieroboam filii
ioas. Reliqua autem sermonum ieroboam et uniuersa
que fecit et fortitudo eius qua preliatus est et quomodo
restituit damascum et emath iude in israel. nonne hec scrip
ta sunt in libro sermonum dierum regum iuda? Dormi
uitque ieroboam cum patribus suis regibus israel: et reg
nauit zacharias filius eius pro eo.

XV

Anno uicesimo
septimo ieroboam regis israel· regnauit azarias filius
amasie regis iude. Sedecim annorum erat cum regnare

cepisset et l duobus annis regnavit in iherusalem nomen
matris eius iechelia de iherusalem: fecitque omnia que
fecit amasias pater eius. verumptamen excelsa non est
demolitus. adhuc populus sacrificabat et adolebat in
excelsis incensum. Percussit autem dominus regem et fuit
leprosus usque in diem mortis sue et habitabat in do
mo libera seorsum. Ioatha vero filius regis guber
nabat palacium et iudicabat populum terre. Reliqua autem
azarie et universa que fecit nonne hec scripta sunt in
libro verborum dierum regum iuda? Et dormivit aza
rias cum patribus suis sepelieruntque eum cum maiori
bus suis in civitate david et regnavit ioatha filius eius
pro eo. Anno tricesimo octavo azarie regis iude reg
navit zacharias filius ieroboam in samaria
sex mensibus et fecit quod malum est in conspectu domini
sicut fecerat pater eius. Non recessit a peccatis ie
roboam filii nabath qui peccare fecit israel. Coniu
ravit autem contra eum sellum filius iabes percus
sitque eum palam et interfecit regnavitque pro eo. Reliqua
autem verborum zacharie nonne hec scripta sunt in li
bro sermonum dierum regum israel? Iste est sermo
domini quem locutus est ad ieu dicens. Filii tui usque
ad quartam generationem sedebunt de te super
thronum israel. Factumque est ita. Sellum filius iabes
regnavit tricesimo nono anno azarie regis iude.
Regnavit autem uno mense in samaria et ascendit
manahem filius gaddi de thersa venitque in sa
mariam. Et percussit sellum filium iabes in samaria
et interfecit eum regnavitque pro eo. Reliqua autem ver
borum sellum et coniuratio eius per quam tetendit insi
dias nonne hec scripta sunt in libro sermonum
dierum regum israel? Tunc percussit manahem tha
sam et omnes qui erant in ea et terminos eius de thersa. Nolu
erunt enim aperire ei: et interfecit omnes pregnantes eius
et scidit eas. Anno tricesimo nono azarie regis iu
da regnavit manahem filius gaddi super israel decem
annis in samaria. Fecitque quod erat malum coram domino
non recessit a peccatis ieroboam filii nabath qui pec
care fecit israel. Cunctis diebus eius veniebat et dabat
manahem phul mille talenta argenti ut esset ei in
auxilium et firmaret regnum eius. Indixitque
manahem argentum super israel cunctis potenti
bus et divitibus ut daret regi assyriorum l siclos ar
genti per singulos. Reversusque est rex assyriorum et non est
moratus in thersa. Reliqua autem sermonum
manahem et universa que fecit nonne hec scripta sunt
in libro sermonum dierum regum israel? Et dormi
vit manahem cum patribus suis. regnavitque face
ia filius manahem super israel in samaria biennio:
et fecit quod erat malum coram domino non recessit a peccatis
ieroboam filii nabath qui peccare fecit israel. Coniu
ravit autem adversum eum phacee filius romelie dux eius
et percussit eum in samaria in turre domus regie iuxta ar
gob et iuxta arib et cum eo l viros de filiis galaadi
tarum et interfecit eum regnavitque pro eo. Reliqua autem
sermonum phacee et universa que fecit nonne hec
scripta sunt in libro verborum dierum regum israel?
Anno quinquagesimo secundo azarie regis iude regna
vit phacee filius romelie super israel in samaria
xx annis et fecit quod malum erat coram domino non re
cessit a peccatis ieroboam filii nabath qui pec
care fecit israel. In diebus phacee regis israel ve
nit teglath phalassar rex assur et cepit aiometa
bel domum macha et ionae et cedes et asor et galaad
et galileam universam terram neptalim et transtulit
eos in assirios. Coniuravit autem et tetendit insi
dias osee filius hela contra phacee filium rome
lie et percussit eum et interfecit regnavitque pro eo vi
cesimo anno ioatha filii ozie. Reliqua autem ser
monum phacee et universa que fecit nonne hec scripta sunt in
libro sermonum dierum regum israel? Anno secundo

XVI

phacee filii romelie regis israel regnavit ioatham
filius ozie regis iuda. xxv quoque annorum erat cum
regnare cepisset et sedecim annis regnavit in iherusalem
nomen matris eius ierusa filia sadoch. Fecitque quod
erat placitum coram domino iuxta omnia que ozias pa
ter suus operatus est. Verumptamen excelsa non abstulit.
adhuc populus immolabat et adolebat incensum in
excelsis. Ipse edificavit portam domus domini subli
missimam. Reliqua autem sermonum ioathan
et universa que fecit: nonne hec scripta sunt in libro ser
monum dierum regum iuda? In diebus illis cepit
dominus mittere in iudam rasin regem syrie et phacee
filium romelie et dormivit ioathan cum patribus
suis sepultusque est cum eis in civitate david patris
sui et regnavit achaz filius eius pro eo. Anno septi
modecimo phacee filii romelie regnavit achaz

achaz

filius ioathan regis iuda. Viginti annorum erat
achaz cum regnare cepisset et sedecim annis regna
vit in iherusalem non fecit quod erat placitum in conspe
ctu domini dei sui sicut david pater eius. Sed ambulavit
in via regum israel. Insuper et filium suum conse
cravit transferens per ignem secundum idola gentium
que dissipavit dominus coram filiis israel. Immolabat
quoque victimas et adolebat incensum in excelsis:
et in collibus et sub omni ligno frondoso. Tunc ascen
dit rasin rex syrie et phacee filius romelie rex israel
in iherusalem ad preliandum. Cumque obsiderent achaz non
valuerunt superare eum. In tempore illo restitu
it rasin rex syrie ahilam syrie: et eiecit iudeos
de haila syri et idumei venerunt in ahilam et habi
taverunt ibi usque in diem hanc. Misit autem achaz
nuntios ad teglat phalassar regem assyriorum dicens.
Servus tuus et filius tuus ego sum ascende et salvum
me fac de manu regis syrie et de manu regis israel
qui consurrexerunt adversum me. Et cum collegisset
achaz argentum et aurum quod inveniri potuit in
domo domini et in thesauris regis misit regi assyriorum
munera. Qui et adquievit voluntati eius. Ascen
dit enim rex assyriorum in damascum et vastavit eam

et transtulit habitatores eius cyrenen. rasin autem interfecit. Perrexitque rex achaz in occursum teglathfalasar regi assyriorum in damasco. Cumque vidisset altare damasci, misit rex achaz ad uriam sacerdotem exemplar eius et similitudinem iuxta omne opus eius. Extruxitque urias sacerdos altare iuxta omnia que preceperat rex achaz de damasco ita fecit urias sacerdos donec veniret rex achaz de damasco. Cumque venisset rex achaz de damasco, vidit altare et veneratus est illud. Ascenditque et immolavit holocausta et sacrificium suum. et libavit libamina effuditque sanguinem pacificorum que obtulerat super altare. Porro altare ereum quod erat coram domino transtulit de facie templi. et de loco altaris. et de loco templi domini. posuitque illud ex latere altaris ad aquilonem. Precepit quoque rex achaz urie sacerdoti dicens. Super altare maius offer holocaustum matutinum et sacrificium vespertinum. et holocaustum regis et sacrificium eius. et holocaustum universi populi terre et sacrificia eorum et libamina eorum et omnem sanguinem holocausti et sanguinem victime super illud effundes. Altare vero ereum erit paratum ad voluntatem meam. Fecit igitur urias sacerdos iuxta omnia que preceperat rex achaz. Tulit autem rex achaz celatas bases et luterem qui erat desuper et mare deposuit de bobus ereis qui sustentabant illud. et posuit super pavimentum stratum lapide. Musach quoque sabbati quod edificaverat in templo. et ingressum regis exterius. convertit in templum domini propter regem assyriorum. Reliqua autem verborum achaz et omnia que fecit nonne hec scripta sunt in libro verborum dierum regum iuda? Dormivitque achaz cum patribus suis et sepultus est cum eis in civitate david. et regnavit ezechias filius eius pro eo.

XVII

Anno duodecimo achaz regis iuda regnavit osee filius hela in samaria super israel novem annis. Fecitque malum coram domino sed non sicut reges israel qui ante eum fuerant. Contra hunc ascendit salmanassar rex assyriorum. et factus est ei osee servus. reddebatque illi tributa. Cumque deprehendisset rex assyriorum osee quod rebellare nitens misisset nuntios ad sua regem egypti ne prestaret tributa regi assyriorum sicut annis singulis solitus erat. obsedit eum et vinctum misit in carcerem. Pervagatusque est omnem terram et ascendens samariam obsedit eam tribus annis. Anno autem nono osee cepit rex assyriorum samariam. et transtulit israel in assyrios posuitque illos in hala et in habor iuxta fluvium gozan in civitatibus medorum. Factum est autem cum peccassent filii israel domino deo suo qui eduxerat eos de terra egypti de manu pharaonis regis egypti. coluerunt deos alienos. et ambulaverunt iuxta ritum gentium quas consumpserat dominus ante faciem filiorum israel et regum israel. quia similiter fecerant. et offenderunt filii israel verbis non rectis dominum deum suum. Et edificaverunt sibi excelsa in cunctis urbibus suis. a turre custodum usque ad civitatem munitam. Feceruntque sibi statuas et lucos in omni colle sublimi et subter omni ligno frondoso. et adolebant ibi incensum super aras in morem gentium quas transtulerat dominus a facie eorum. Feceruntque verba pessima irritantes dominum et coluerunt inmundicias de quibus precepit dominus eis ne facerent verbum hoc. Et testificatus est dominus in israel et in iuda per manum omnium prophetarum et videntium dicens. Revertimini a viis vestris pessimis et custodite precepta mea et cerimonias iuxta omnem legem quam precepi patribus vestris. et sicut misi ad vos in manu servorum meorum prophetarum. Qui non audierunt sed induraverunt cervicem suam iuxta cervicem patrum suorum qui noluerunt obedire domino deo suo et abiecerunt legitima eius et pactum quod pepigit cum patribus eorum et testificationes quibus testificatus est eos. secutique vanitates. et vane egerunt et secuti sunt gentes que erant per circuitum eorum super quibus preceperat dominus eis. ut non facerent sicut et illi faciebant. Fecerunt sibi conflatiles duos vitulos et lucos. et adoraverunt universam miliciam celi. servieruntque baal. et consecraverunt ei filios suos et filias suas per ignem. et divinationibus inserviebant et auguriis et tradiderunt se ut facerent malum coram domino et irritarent eum. Iratusque est dominus vehementer israeli et abstulit eos de conspectu suo et non remansit nisi tribus iuda tantummodo. sed nec ipse iuda custodivit mandata domini dei sui. verum ambulavit in erroribus israel quos operatus fuerat. Proiecitque dominus omne semen israel et afflixit eos. et tradidit in manu diripientium. donec proiceret eos a facie sua. Ex eo iam tempore quo scissus est israel a domo david et constituerunt sibi regem ieroboam filium nabath. separavit enim ieroboam israel a domino et peccare eos fecit peccatum magnum. et ambulaverunt filii israel in universis peccatis ieroboam que fecerat et non recesserunt ab eis. usquequo auferret dominus israel a facie sua sicut locutus fuerat in manu omnium servorum suorum prophetarum. Translatusque est israel de terra sua in assyrios usque in diem hanc. Adduxit autem rex assyriorum de babylone et de cutha et de ahath. et de emath. et de sepharvaim et collocavit eos in civitatibus samarie pro filiis israel qui possederunt samariam et habitaverunt in urbibus eius. Cumque ibi habitare cepissent non timebant dominum. et inmisit eis dominus leones qui interficiebant eos. Nuntiatumque est regi assyriorum et dictum. gentes quas transtulisti et habitare fecisti in samarie civitatibus ignorant legitima dei terre et inmisit in eos dominus leones et ecce interficiunt eos. eo quod ignorent ritum dei terre. Precepit autem rex assyriorum dicens. Ducite illuc unum de sacerdotibus quos inde captivos adduxistis. et vadat et habitet cum eis. et doceat eos legitima dei terre. Igitur cum venisset unus de sacerdotibus hiis qui captivi ducti fuerant in samariam. habitavit in bethel. et docebat eos quomodo

colerent deum. et unaqueque gens fabricata est deum suum.
Posueruntque in fanis excelsis que fecerant samarite
gens et gens in urbibus suis in quibus habitant. Viri
enim babylonii fecerunt sadech benoch. Viri autem
cuthem fecerunt nergel. et viri de emath fecerunt
asymaa. Porro eucei fecerunt nebaaz et tharthac.
Hii autem qui erant de sepharvaim comburebant
filios suos igni. Adramalech et anamalech diis sephar-
vaim et nichilominus colebant deum. Fecerunt autem
sibi de novissimis sacerdotes excelsorum. et ponebant
eos in fanis sublimibus. et cum deum colerent diis quoque
suis serviebant iuxta consuetudinem gentium de qui-
bus translati fuerant samariam usque in presentem diem
morem sequuntur antiquum. non timent deum. neque cus-
todiunt cerimonias eius. et iudicia et legem et man-
datum quod preceperat dominus filiis iacob quem cognominavit
israel. Et percusserat cum eis pactum. et mandaverat
eis dicens. Nolite timere deos alienos. et non adoretis eos
neque colatis. et non immoletis eis. sed dominum deum vestrum qui
eduxit vos de terra egypti in fortitudine magna. et in
brachio extento. ipsum timete. et illum adorate. et ipsi
immolate. Cerimonias quoque et iudicia et legem et
mandatum quod scripsi vobis custodite ut faciatis cun-
ctis diebus. et non timeatis deos alienos. et pactum meum
quod percussi vobiscum nolite oblivisci. Non colatis deos
alienos. sed dominum deum vestrum timete. et ipse eruet vos de ma-
nu omnium inimicorum vestrorum. Illi vero non audierunt
sed iuxta consuetudinem suam pristinam perpetrabant.
Fuerunt igitur gentes iste timentes quidem deum. sed nichilominus
et idolis servientes. Nam et filii eorum et nepotes sicut fece-
runt parentes sui. ita faciunt usque in presentem diem.

XVIII

Anno tertio osee filii hela regis israel regnavit ezechi-
as filius achaz regis iuda. Viginti quinque annorum
erat cum regnare cepisset. et viginti et novem annis regnavit
in ierusalem. Nomen matris eius abia filia zacharie. Fecitque quod
erat bonum coram domino iuxta omnia que fecerat da-
vid pater eius. Ipse dissipavit excelsa. et contrivit sta-
tuas. et succidit lucos. confregitque serpentem eneum
quem fecerat moyses. Siquidem usque ad illud tempus
filii israel adolebant ei incensum. vocavitque eum na-
hastam. In domino deo israel speravit. Itaque post eum non fuit
similis ei de cunctis regibus iuda. sed neque in his qui
ante eum fuerunt. et adhesit domino. et non recessit a vesti-
giis eius. Fecitque mandata eius que preceperat dominus moysi.
Unde et erat dominus cum eo. et in cunctis ad que procede-
bant sapienter se agebat. Rebellavit quoque contra
regem assyriorum et non servivit ei. Ipse percussit philisteos
usque gazam. et omnes terminos eorum a turri custodum usque
ad civitatem munitam. Anno quarto regis ezechie
qui erat annus septimus osee filii hela regis israel
ascendit salmanasar rex assyriorum in samariam
et oppugnavit eam et cepit. Nam post annos tres an-
no sexto ezechie. id est anno nono osee regis israel capta
est samaria. et transtulit rex assyriorum israel in assyrios
collocavitque illos in hala et in habor fluviis gozam

in civitatibus medorum. quia non audierunt vocem domini dei sui.
sed pretergressi sunt pactum eius. Omnia que preceperat
moyses servus domini non audierunt neque fecerunt. An-
no quarto decimo regis ezechie ascendit senna-
cherib rex assyriorum ad universas civitates iuda
munitas et cepit eas. Tunc misit ezechias rex iuda nun-
tios ad regem assyriorum in lachis dicens. Peccavi. re-
cede a me. et omne quod imposueris michi feram. Indixit i-
taque rex assyriorum ezechie regi iude trecenta talenta argenti
et triginta talenta auri. Deditque ezechias omne argen-
tum quod repertum fuerat in domo domini et in thesauris
regis. In tempore illo confregit ezechias valvas tem-
pli domini. et laminas auri quas ipse affixerat. et dedit
eas regi assyriorum. Misit autem rex assyriorum thar-
tan. et rabsaris. et rasachen de lachis ad regem ezechiam
cum manu valida ierusalem. Qui cum ascendissent venerunt
in ierusalem et steterunt iuxta aqueductum piscine su-
perioris que est in via agri fullonis. vocaveruntque regem. Egressus est
ad eos heliachim filius helchie prepositus domus. et
sobna scriba. et iohe filius asaph a commentariis. Dixitque
ad eos rabsaces. Loquimini ezechie. Hec dicit rex mag-
nus rex assyriorum. Que est ista fiducia qua niteris?
Forsitan inisti consilium ut preparares te ad prelium.
In quo confidis ut audeas rebellare? An speras in
baculo arundineo atque confracto egypto. super quem
si incubuerit homo comminutus ingredietur manum eius
et perforabit eam? Sic est pharao rex egypti omnibus qui
confidunt in eum. Quod si dixeritis michi in domino deo nostro habe-
mus fiduciam. nonne iste est cuius abstulit ezechi-
as rex excelsa et altaria. et precepit iude et ierusalem ante altare
hoc adorabitis in ierusalem? Nunc igitur transite ad dominum
meum regem assyriorum. et dabo vobis duo milia equorum
et videte an habere valeatis ascensores eorum. Et quomodo
potestis resistere ante unum satrapam de servis domini
mei minimis? An fiduciam habes in egypto propter
currus et equites? Numquid sine domini voluntate
ascendi ad locum istum ut demolirer eum? Dominus dixit
michi. Ascende ad terram hanc et demolire eam. Dixerunt
autem heliachim filius elchie et sobna et ioe rabsa-
ci. Precamur ut loquaris nobis servis tuis sy-
riace. Siquidem intelligimus hanc linguam. et non loque-
ris nobis iudaice audiente populo qui est super murum.
Responditque ei rabsaces dicens. Numquid ad dominum tuum
et ad te misit dominus meus ut loquerer sermones hos. et non
ad viros qui sedent super murum ut comedant ster-
cora sua et bibant urinam suam vobiscum? Stetit
itaque rabsaces et clamavit voce magna iudaice et ait.
Audite verba regis magni regis assyriorum. Hec dicit rex. Non
vos seducat ezechias. Non enim poterit vos eruere de
manu mea. neque fiduciam vobis tribuat super dominum
dicens. Eruens liberabit nos dominus. et non tradetur civitas
hec in manu regis assyriorum. Nolite audire ezechiam.
Hec enim dicit rex assyriorum. Facite mecum quod vobis utile est. et e-
gredimini ad me. et comedet unusquisque vinum de vinea sua
et de ficu sua. et bibetis aquas de cisternis vestris. donec ve-

b
rasachen

niam et transferam vos in terram que similis terre vestre est, in terram fructiferam et fertilem vini, terram panis et vinearum, terram olivarum et olei ac mellis, et vivetis et non moriemini. Nolite audire Ezechiam qui vos decipit dicens: Dominus liberabit nos. Numquid liberaverunt dii gentium terram suam de manu regis Assyriorum? Ubi est deus Emath et Arphat? Ubi est deus Sepharvaim, Ana et Ava? Numquid liberaverunt Samariam de manu mea? Qui nam sunt in universis diis terrarum qui eruerunt regionem suam de manu mea, ut possit eruere Dominus Ierusalem de manu mea? Tacuit itaque populus et non respondit ei quicquam. Siquidem preceptum regis acceperant ut non responderent ei. Venitque Heliachim filius Helchie prepositus domus et Sobna scriba et Iohe filius Asaph a commentariis ad Ezechiam scissis vestibus, et nuntiaverunt ei verba Rabsacis.

XIX. Que cum audisset rex Ezechias scidit vestimenta sua et opertus est sacco, ingressusque est in domum Domini. Et misit Heliachim prepositum domus et Sobnam scribam et senes de sacerdotibus opertos saccis ad Ysaiam prophetam filium Amos. Qui dixerunt: Hec dicit rex Ezechias: Dies tribulationis et increpationis et blasphemie dies iste. Venerunt filii usque ad partum, et vires non habet parturiens. Si forte audiat Dominus Deus tuus universa verba Rabsacis quem misit rex Assyriorum dominus suus ut exprobraret Deum viventem, et argueret verbis que audivit Dominus Deus tuus, et fac orationem pro reliquiis hiis que reperte sunt. Venerunt ergo servi regis Ezechie ad Ysaiam. Dixitque eis Ysaias: Hec dicetis domino vestro: Hec dicit Dominus: Nolite timere a facie sermonum quos audistis, quibus blasphemaverunt pueri regis Assyriorum me. Ecce ego immittam ei spiritum, et audiet nuntium et revertetur in terram suam, et deiciam eum gladio in terra sua. Reversus est ergo Rabsaces et invenit regem Assyriorum expugnantem Lobnam. Audierat enim quod recessisset de Lachis. Cumque audisset de Tharaca rege Ethiopie dicentes: Ecce egressus est ut pugnaret contra te, et iret adversum eum, misit nuntios ad Ezechiam dicens: Hec dicite Ezechie regi Iude: Non te seducat Deus tuus in quo habes fiduciam, neque dicas: Non tradetur Ierusalem in manu regis Assyriorum. Tu enim ipse audisti que fecerint reges Assyriorum universis terris, quomodo vastaverint eas. Num ergo solus poteris liberari? Numquid liberaverunt dii gentium singulos quos vastaverunt patres mei, Gozam videlicet et Aram et Reseph et filios Eden qui erant in Thalasar? Ubi est rex Emath et rex Arfath et rex civitatis Sepharvaim, Ana et Ava? Itaque cum accepisset Ezechias litteras de manu nuntiorum et legisset eas, ascendit in domum Domini et expandit eas coram Domino, et oravit in conspectu eius dicens: Domine Deus Israel qui sedes super cherubim, tu es Deus solus omnium regum terre, tu fecisti celum et terram. Inclina aurem tuam et audi, aperi Domine oculos tuos et vide, et audi omnia verba Sennacherib qui misit ut exprobraret nobis Deum viventem. Vere Domine dissipaverunt reges Assyriorum gentes et terras omnium, et miserunt deos eorum in ignem. Non enim erant dii, sed opera manuum hominum ex ligno et lapide, et perdiderunt eos. Nunc ergo Domine Deus noster salvos nos fac de manu eorum, ut sciant omnia regna terre quia tu es Dominus Deus solus. Misit autem Ysaias filius Amos ad Ezechiam dicens: Hec dicit Dominus Deus Israel: Que deprecatus es me super Sennacherib rege Assyriorum, audivi. Iste est sermo quem locutus est Dominus de eo: Sprevit te et subsannavit te virgo filia Syon, post tergum tuum caput movit filia Ierusalem. Quem exprobrasti et quem blasphemasti? Contra quem exaltasti vocem tuam et elevasti in excelsum oculos tuos? Contra sanctum Israel. Per manum servorum tuorum exprobrasti Domino et dixisti: In multitudine curruum meorum ascendi excelsa montium in summitate Libani, et succidi sublimes cedros eius et electas abietes eius, et ingressus sum usque ad terminos eius et saltum Carmeli eius. Ego succidi et bibi aquas alienas, et siccavi vestigiis pedum meorum omnes aquas clausas. Numquid non audisti quid ab initio fecerim? Ex diebus antiquis plasmavi illud, et nunc adduxi, eruntque in ruinam collium pugnantium civitates munite. Et qui sedent in eis humiles manu contremuerunt et confusi sunt, facti sunt quasi fenum agri et virens herba tectorum que arefacta est antequam veniret ad maturitatem. Habitaculum tuum et egressum tuum et introitum tuum et viam tuam ego prescivi, et furorem tuum contra me. Insanisti in me, et superbia tua ascendit in aures meas. Ponam itaque circulum in naribus tuis et camum in labiis tuis, et reducam te in viam per quam venisti. Tibi autem Ezechia hoc erit signum: Comede hoc anno que repperis, in secundo autem anno que sponte nascuntur, porro anno tercio seminate et metite, plantate vineas et comedite fructum earum. Et quodcumque reliquum fuerit de domo Iuda mittet radicem deorsum et faciet fructum sursum. De Ierusalem quippe egredientur reliquie, et quod salvetur de monte Syon. Zelus Domini exercituum faciet hoc. Quam ob rem hec dicit Dominus de rege Assyriorum: Non ingredietur urbem hanc, nec mittet in eam sagittam, nec occupabit eam clipeus, nec circumdabit eam munitio. Per viam qua venit revertetur, et civitatem hanc non ingredietur, dicit Dominus. Protegamque urbem hanc et salvabo eam propter me et propter David servum meum. Factum est igitur in nocte illa, venit angelus Domini et percussit castra Assyriorum centum octoginta quinque milia. Cumque diluculo surrexisset, vidit omnia corpora mortuorum, et recedens abiit, et reversus est Sennacherib rex Assyriorum et mansit in Ninive. Cumque adoraret in templo Nesrach deum suum, Adramalech et Sarasar filii eius percusserunt eum gladio, fugeruntque in terram Armeniorum, et regnavit Asaraddon filius eius pro eo.

XX. In diebus illis egrotavit Ezechias usque ad mortem, et venit ad eum Ysaias filius Amos propheta, dixitque ei: Hec dicit Dominus Deus: Precipe domui tue, morieris enim tu et non vives. Qui convertit faciem suam ad parietem et oravit Dominum dicens: Obsecro Domine, memento quomodo ambulaverim coram te in veritate et in corde perfecto, et quod placitum est coram te fecerim. Flevit itaque Ezechias fletu magno. Et antequam

scidit

Hec dicit rex Ezechias.

quam egrederetur ysaias mediam partem atrii, factus est sermo
domini ad eum dicens. Revertere et dic ezechie duci populi mei.
Audivi orationem tuam et vidi lacrimam tuam: et ecce
sanavi te. die tertio ascendes templum domini, et addam diebus
tuis .xv. annos. sed et de manu regis assyriorum liberabo
te. et civitatem hanc et protegam urbem istam propter me et propter
david servum meum. Dixitque ysaias. Afferte massam fi
corum. Quam cum attulissent et posuissent super ulcus eius:
curatus est. Dixerat autem ezechias ad ysaiam. Quod erit
signum quod dominus me sanabit. et quia ascensurus sum
die tertio templum domini? Cui ait ysaias. Hoc erit sig
num a domino quod facturus sit dominus sermonem quem locutus
est. Vis ut ascendat umbra decem lineis. an ut reverta
tur totidem gradibus? Et ait ezechias. Facile est umbram
crescere decem lineis. Nec hoc volo ut fiat. sed ut revertatur
decem gradibus. Invocavit itaque ysaias propheta dominum. et redu
xit umbram per lineas quibus iam descenderat in horo
logio achaz retrorsum decem gradibus. In tempore il
lo misit merodach baladam filius baladan rex baby
loniorum litteras et munera ad ezechiam. audierat enim
quod egrotasset ezechias. Letatus autem in adventu eorum
ezechias. ostendit eis domum aromatum. et aurum. et ar
gentum. et pigmenta varia. unguenta quoque et domum
vasorum suorum et omnia que habere poterat in thesauris
suis. non fuit quod non monstraret eis ezechias in domo
sua: et in omni potestate sua. Venit autem ysaias propheta
ad regem ezechiam dixitque ei. Quid dixerunt viri isti
aut unde venerunt ad te? Et ait ezechias. De terra longinqua
venerunt de babylone. At ille respondit. Quid
viderunt in domo tua? Ait ezechias. Omnia que sunt
in domo mea viderunt. nichil est enim quod non monstra
verim eis in thesauris meis. Dixit itaque ysaias ezechie.
Audi sermonem domini. Ecce dies venient. et auferentur omnia que
in domo tua. et que condiderunt patres tui usque in diem
hanc in babylonem. non remanebit quicquam ait dominus. Sed
et filios tuos qui egredientur ex te quos generabis. tollent
et erunt eunuchi in palatio regis babylonis. Dixitque
ezechias ad ysaiam. Bonus sermo domini quem locutus est.
sit pax et veritas in diebus meis. Reliqua autem sermonum
ezechie et omnis fortitudo eius. et quomodo fecit piscinam et a
queductum. et introduxerit aquas in civitatem: nonne hec
scripta sunt in libro sermonum dierum regum iuda?
Dormivitque ezechias cum patribus suis: et regnavit mana

XXI

ses filius eius pro eo. Duodecim annorum erat manasses
cum regnare cepisset. et l.v. annis regnavit in ierusalem.
nomen matris eius abysiba. Fecitque malum in conspectu
domini iuxta idola gentium quas delevit dominus a facie filiorum
israel. Conversusque est et edificavit excelsa que dissipaverat
ezechias pater suus. et erexit aras baal et fecit lucos sicut fece
rat achab rex israel et adoravit omnem miliciam celi et
coluit eam extruxitque aras in domo domini de qua dixit
dominus. In ierusalem ponam nomen meum. Et extruxit altaria
universe milicie celi in duobus atriis templi domini. et tra
duxit filium suum per ignem et ariolatus est et observa
vit auguria et fecit phitones et aruspices. Multipli
cavit ut faceret malum coram domino: et irritaret
eum. Posuit quoque idolum luci quem fecerat in
templo domini. super quo locutus est dominus ad david. et ad sa
lomonem filium eius. In templo hoc et in ierusalem quam
elegi de cunctis tribubus israel. ponam nomen meum
in sempiternum. et ultra non faciam commoveri pedem
israel de terra quam dedi patribus eorum. si tamen custodierint
omnia opera que precepi eis et universam legem quam man
davit eis servus meus moyses. Illi vero non audierunt
sed seducti sunt a manasse. ut facerent malum super gentes
quas contrivit dominus a facie filiorum israel. Locutusque est dominus
in manu servorum suorum prophetarum dicens. Quia fecit ma
nasses rex iuda abhominationes istas pessimas. super
omnia que fecerunt amorrei ante eum et peccare fecit
et iudam in immundiciis suis. propterea hec dicit dominus
deus israel. Ecce ego inducam mala super ierusalem et iudam.
ut quicumque audierit tinniant ambe aures eius.
Et extendam super ierusalem funiculum samarie. et pondus
domus achab. et delebo ierusalem sicut deleri solent tabule
delens vertam et ducam crebrius stilum super faciem eius.
Dimittam vero reliquias hereditatis mee et tradam eas
in manus inimicorum eius. eruntque in vastitate et in rapina
cunctis adversariis suis eo quod fecerint malum coram
me et perseveraverint irritantes me: ex die qua egressi
sunt patres eorum ex egypto usque in diem hanc.
Insuper et sanguinem innoxium fudit manasses mul
tum nimis: donec impleret ierusalem usque ad os. absque
peccatis suis quibus peccare fecit iudam ut face
rent malum coram domino. Reliqua autem sermonum ma
nasse et universa que fecit. et peccatum quod peccavit nonne
hec scripta sunt in libro sermonum dierum regum iuda?
Dormivitque manasses cum patribus suis et sepultus est
in horto domus sue in orto oza. et regnavit amon
filius eius pro eo. Viginti et duorum annorum erat amon
cum regnare cepisset duobus quoque annis regnavit in
ierusalem. nomen matris eius mesalemeth. filia arus de
iethba. Fecitque malum in conspectu domini sicut fecerat
manasses pater eius. Et ambulavit in omni via per quam
ambulaverat pater eius. Servivitque immundiciis
quibus servierat pater eius et adoravit eas. et dereliquit
dominum deum patrum suorum. et non ambulavit in via domini.
Tetenderuntque ei insidias servi sui: et interfecerunt re
gem in domo sua. Percussit autem populus terre omnes
qui coniuraverant contra regem amon. et constitue
runt sibi iosiam filium eius pro eo. Reliqua autem sermonum
amon que fecit nonne hec scripta sunt in libro sermonum die
rum regum iuda? Dormivitque cum patribus suis et se
pelierunt eum in sepulchro suo in orto oza. et reg
navit iosias filius eius pro eo.

xxii XXII
Iosias

Octo annorum erat
iosias cum regnare cepisset. et xxxi uno anno regna
vit in ierusalem nomen matris eius idida filia phadaia
de besecath: fecitque quod placitum erat coram domino et
ambulavit per omnes vias david patris sui. non declina
vit ad dexteram neque ad sinistram. Anno autem octavo
decimo regis iosie misit rex saphan filium aslia fi

lium Mesulla scribam templi domini dicens ei: Vade ad Helciam sacerdotem magnum ut confletur pecunia quae illata est in templum domini quam collegerunt ianitores templi a populo, deturque fabris per praepositos domus domini qui et distribuent eam his qui operantur in templo domini ad instauranda sartatecta templi, tignariis videlicet et caementariis et his qui interrupta componunt, et ut emantur ligna et lapides de lapidicinis ad instaurandum templum. Verumtamen non supputetur eis argentum quod accipiunt sed in potestate habeant et in fide. Dixit autem Helcias pontifex ad Saphan scribam: Librum legis repperi in domo domini. Deditque Helcias volumen Saphan qui et legit illud. Venit quoque Saphan scriba ad regem et renuntiavit ei quod praeceperat, et ait: Conflaverunt quoque servi tui pecuniam quae reperta est in domo domini et dederunt ut distribueretur fabris a praefectis operum templi domini. Narravitque Saphan scriba regi dicens: Librum legis dedit mihi Helcias sacerdos. Quem cum legisset Saphan coram rege, et audisset rex verba libri legis domini, scidit vestimenta sua. Et praecepit Helciae sacerdoti et Ahicam filio Saphan et Achobor filio Micha et Saphan scribae et Asiae servo regis dicens: Ite et consulite dominum super me et super populo et super omni Iuda de verbis voluminis istius quod inventum est. Magna enim ira domini succensa est contra nos quia non audierunt patres nostri verba libri huius ut facerent omne quod scriptum est nobis. Ierunt itaque Helcias sacerdos et Ahicam et Achobor et Saphan et Asaia ad Oldam prophetin uxorem Sellum filii Thecue filii Araas custodis vestium quae habitabat in Hierusalem in secunda. Locutique sunt ad eam, et illa respondit eis: Haec dicit dominus deus Israhel: Dicite viro qui misit vos ad me: Haec dicit dominus: Ecce ego adducam mala super locum istum et super habitatores eius omnia verba legis quae legit rex Iuda, quia dereliquerunt me et sacrificaverunt diis alienis irritantes me in cunctis operibus manuum suarum, et succendetur indignatio mea in loco hoc et non extinguetur. Regi autem Iuda qui misit vos ut consuleretis dominum sic dicetis: Pro eo quod audisti verba voluminis et perterritum est cor tuum et humiliatus es coram domino audito sermonibus contra locum istum et habitatores eius, quod videlicet fierent in stuporem et in maledictum, et scidisti vestimenta tua et flevisti coram me, et ego audivi, ait dominus, idcirco colligam te ad patres tuos et colligeris ad sepulchrum tuum in pace ut non videant oculi tui omnia mala quae inducturus sum super locum istum.

Haec dicit dominus deus Israhel

XXIII

Et renuntiaverunt regi omnia quae dixerat. Qui misit et congregati sunt ad eum omnes senes Iuda et Hierusalem. Ascenditque rex templum domini et omnis vir Iuda universique qui habitabant in Hierusalem cum eo, sacerdotes et prophetae et omnis populus a parvo usque ad magnum. Legitque cunctis audientibus omnia verba libri foederis qui inventus est in domo domini. Stetitque rex super gradum et percussit foedus coram domino ut ambularent post dominum et custodirent praecepta eius et testimonia et caerimonias in omni corde et in tota anima, et suscitarent verba foederis huius quae scripta erant in libro illo. Adquievitque populus pacto. Et praecepit rex Helciae pontifici et sacerdotibus secundi ordinis et ianitoribus ut proicerent de templo domini omnia vasa quae facta fuerant Baal et in luco et universae militiae caeli; et conbussit ea foris Hierusalem in convalle Cedron et tulit pulverem eorum in Bethel. Et delevit aruspices quos posuerant reges Iuda ad sacrificandum in excelsis per civitates Iuda et in circuitu Hierusalem, et eos qui adolebant incensum Baal et Soli et Lunae et duodecim signis et omni militiae caeli. Et efferri fecit lucum de domo domini foras Hierusalem in convalle Cedron, et conbussit eum ibi et redegit in pulverem et proiecit super sepulchra vulgi. Destruxit quoque aediculas effeminatorum quae erant in domo domini pro quibus mulieres texebant quasi domunculas luci. Congregavitque omnes sacerdotes de civitatibus Iuda et contaminavit excelsa ubi sacrificabant sacerdotes de Gabaa usque ad Bersabee, et destruxit aras portarum ab introitu hostii Iosue principis civitatis quod erat ad sinistram partem civitatis. Verumtamen non ascendebant sacerdotes excelsorum ad altare domini in Hierusalem, sed tantum comedebant azyma in medio fratrum suorum. Contaminavit quoque Thofeth quod est in convalle filii Ennom ut nemo consecraret filium suum aut filiam per ignem Moloch. Abstulit quoque equos quos dederant reges Iuda Soli in introitu templi domini iuxta exedram Nathanmelech eunuchi qui erat in Farurim, currus autem Solis conbussit igni. Altaria quoque quae erant super tecta cenaculi Achaz quae fecerant reges Iuda, et altaria quae fecerat Manasses in duobus atriis templi domini destruxit rex et cucurrit inde et dispersit cinerem eorum in torrentem Cedron. Excelsa quoque quae erant in Hierusalem ad dexteram partem montis Offensionis quae aedificaverat Salomon rex Israhel Astharoth idolo Sidoniorum et Chamos offensioni Moab et Melchon abominationi filiorum Ammon polluit rex. Et contrivit statuas et succidit lucos replevitque loca eorum ossibus mortuorum. Insuper et altare quod erat in Bethel et excelsum quod fecerat Hieroboam filius Nabath qui peccare fecit Israhel, et altare illud et excelsum destruxit atque conbussit et comminuit in pulverem, succenditque etiam lucum. Et conversus Iosias vidit ibi sepulchra quae erant in monte, misitque et tulit ossa de sepulchris et conbussit ea super altare et polluit illud iuxta verbum domini quod locutus est vir dei qui praedixerat verba haec. Et ait: Quis est titulus ille quem video? Responderuntque ei cives urbis illius: Sepulchrum est hominis dei qui venit de Iuda et praedixit verba haec quae fecisti super altare Bethel. Et ait: Dimittite eum, nemo commoveat ossa eius. Et intacta manserunt ossa eius cum ossibus prophetae qui venerat de Samaria. Insuper et omnia fana excelsorum quae erant in civitatibus Samariae quae fecerant reges Israhel

ad irritandum Dominum abstulit Iosias. et fecit eis secundum
omnia opera quae fecerat in Bethel. et occidit universos sacer-
dotes excelsorum qui erant ibi super altaria. et combussit
ossa humana super ea. reversusque est Ierusalem. et praecepit omni
populo dicens. Facite phase Domino Deo vestro secundum quod scrip-
tum est in libro foederis huius. Nec enim factum est phase
tale a diebus iudicum qui iudicaverunt Israel. et omnium
dierum regum Israel et regum Iuda sicut in octavo
decimo anno regis Iosiae factum est phase istud
Domino in Ierusalem. Sed et pythones et ariolos et figuras
idolorum et inmunditias et abominationes quae fue-
rant in terra Iuda et Ierusalem abstulit Iosias ut statue-
ret verba legis quae scripta sunt in libro quem invenit
Helchias sacerdos in templo Domini. Similis illi non
fuit ante eum rex qui reverteretur ad Dominum in omni cor-
de suo et in tota anima sua et in universa virtute sua
iuxta omnem legem Moysi. neque post eum surrexit
similis illi. Verumtamen non est aversus Dominus ab ira furo-
ris sui magni. quo iratus est furor eius contra Iudam
propter inritationes quibus provocaverat eum Manasses. Dixit
itaque Dominus. Et Iudam auferam a facie mea sicut abstu-
li Israel. et proiciam civitatem hanc quam elegi Ierusalem. et domum
de qua dixi erit nomen meum ibi. Reliqua autem sermonum Io-
siae et universa quae fecit nonne haec scripta sunt in libro
verborum dierum regum Iuda. In diebus eius ascendit
Pharao Nechao rex Aegypti contra regem Assyriorum ad
flumen Eufraten. et abiit Iosias rex Iuda in occursum
eius et occisus est in Mageddo cum vidisset eum. et por-
taverunt eum servi sui mortuum de Mageddo. et per-
tulerunt eum in Ierusalem. et sepelierunt eum in sepul-
chro suo. Tulitque populus terrae Ioachaz filium Iosiae. et unxe-
runt eum et constituerunt eum regem pro patre suo. Vi-
ginti trium annorum erat Ioachaz cum regnare coe-
pisset. et tribus mensibus regnavit in Ierusalem. nomen matris
eius Amithal filia Hieremiae de Lobna. et fecit malum
coram Domino iuxta omnia quae fecerant patres eius. Vin-
xitque eum Pharao Nechao in Rebla quae est in terra
Emath ne regnaret in Ierusalem. et inposuit mul-
tam terrae centum talentis argenti. et talento auri. Re-
gemque constituit Pharao Nechao Eliachim filium
Iosiae pro Iosia patre eius. vertitque nomen eius Ioachim.
Porro Ioachaz tulit et duxit in Aegyptum. Argentum
autem et aurum dedit Ioachim Pharaoni. cum indi-
xisset terrae per singulos ut conferret iuxta praeceptum
Pharaonis et unumquemque secundum vires suas exegit tam
argentum quam aurum de populo terrae. ut daret Pha-
raoni Nechao. Viginti quinque annorum erat Ioachim
cum regnare coepisset. et undecim annis regnavit in Ierusalem.
nomen matris eius Zebida filia Phadaia de Ruma. et fecit
malum coram Domino iuxta omnia quae fecerant patres eius.

XXIIII

In diebus eius ascendit Nabuchodonosor rex Babylonis.
et factus est ei Ioachim servus tribus annis. et rursum rebel-
lavit contra eum. Inmisitque ei Dominus latrunculos Chal-
daeorum. et latrunculos Syriae. et latrunculos Moab. et la-
trunculos filiorum Ammon. et inmisit eos in Iudam
ut disperderent eum iuxta verbum Domini quod locutus erat
per servos suos prophetas. Factum est autem hoc per verbum Domini
contra Iudam ut auferret eum coram se propter peccata Ma-
nasse universa quae fecit. et propter sanguinem innoxium
quem effudit et implevit Ierusalem cruore innocentium.
et ob hanc rem noluit Dominus propitiari. Reliqua autem
sermonum Ioachim et universa quae fecit nonne haec scrip-
ta sunt in libro sermonum dierum regum Iuda.
Et dormivit Ioachim cum patribus suis. regnavitque
Ioachin filius eius pro eo. Et ultra non addidit rex
Aegypti ut egrederetur de terra sua. Tulerat enim rex
Babylonis a rivo Aegypti usque ad flumen Eufraten
omnia quae fuerant regis Aegypti. Decem et octo annorum
erat Ioachin cum regnare coepisset. et tribus mensibus
regnavit in Ierusalem. nomen matris eius Naesta filia Hel-
nathan de Ierusalem. et fecit malum coram Domino iuxta omnia
quae fecerat pater eius. In tempore illo a-
scenderunt servi Nabuchodonosor regis Babylonis
in Ierusalem. et circumdata est urbs munitionibus. Venit-
que Nabuchodonosor rex Babylonis ad civitatem
cum servis suis ut obpugnarent eam. Egressusque est Io-
achin rex Iuda ad regem Babylonis. ipse et mater eius et
servi et principes eius et eunuchi eius. et suscepit eum
rex Babylonis anno octavo regni sui. et protulit in-
de omnes thesauros domus Domini et thesauros domus regiae
et concidit universa vasa aurea quae fecerat Salomon
rex Israel in templo Domini iuxta verbum Domini. Et transtulit
omnem Ierusalem et universos principes. et omnes fortes exer-
citus Israel. decem milia in captivitatem. et omnem
artificem et clusorem. Nihilque relictum est exceptis
pauperibus populi terrae. Transtulit quoque Ioachin in Ba-
bylonem et matrem et uxores regis. et eunuchos eius
et iudices terrae. duxit in captivitatem de Ierusalem in Baby-
lonem. et omnes viros robustos septem milia. et artifi-
ces et clusores mille. et omnes viros fortes et bellatores.
duxitque eos rex Babylonis captivos in Babylonem.
et constituit Mathaniam patruum eius pro eo. inposuitque
nomen eius Sedechiam. Vicesimum et primum annum
aetatis habebat Sedechias cum regnare coepisset. et
undecim annis regnavit in Ierusalem. nomen matris eius
erat Amithal filia Hieremiae de Lobna. et fecit ma-
lum coram Domino iuxta omnia quae fecerat Ioachim.
Irascebatur enim Dominus contra Ierusalem et contra Iudam
donec proiceret eos a facie sua. Recessitque Sedechias a re-
ge Babylonis.

xxv. XXV

Factum est autem anno nono regni eius
mense decimo decima die mensis venit Nabuchodonosor
rex Babylonis ipse et omnis exercitus eius in Ierusalem. et
circumdederunt eam. et extruxerunt in circuitu eius
munitiones. et clausa est civitas atque vallata usque ad
undecimum annum regis Sedechiae nona die mensis.
Praevaluitque fames in civitate nec erat panis populo
terrae. et inrupta est civitas. et omnes viri bellatores nocte fu-
gerunt per viam portae quae est inter duplicem murum
ad hortum regis. Porro Chaldaei obsidebant in circuitu
civitatem. Fugit itaque Sedechias per viam quae ducit

transl(atio)

ad campestria solitudinis et persecutus est exercitus chaldeorum regem comprehenditque eum in planicie hiericho. et omnes bellatores qui erant cum eo dispersi sunt et reliquerunt eum. Apprehensum ergo regem duxerunt ad regem babylonis in reblata qui locutus est cum eo iudicium. Filios autem sedechie occidit coram eo et oculos eius effodit vinxitque eum catenis et adduxit eum in babylonem. Mense quinto septima autem die mensis ipse est annus nonus decimus regis babylonis. venit nabugodonosor zardan princeps exercitus servus regis babylonis in ierusalem et succendit domum domini et domum regis et domos ierusalem. omnemque domum combussit igni et muros ierusalem in circuitu destruxit omnis exercitus chaldeorum qui erat cum principe militum. Reliquam autem populi partem qui remanserat in civitate et perfugas qui transfugerant ad regem babylonis et reliquum vulgus transtulit nabuzardan princeps milicie et de pauperibus terre reliquit vinitores et agricolas. Columpnas autem ereas que erant in templo domini et bases et mare ereum quod erat in domo domini confregerunt chaldei et transtulerunt es omne in babylonem. Ollas quoque ereas et trullas. et mortariola et tridentes et ciphos et omnia vasa erea in quibus ministrabant tulerunt nec non et turribula et fialas que aurea et que argentea tulit princeps milicie. id est columpnas duas mare unum et bases quas fecerat salomon in templo domini. Non erat pondus eris omnium vasorum. Decem et octo cubitos altitudinis habebat columpna una. et capitellum ereum super se altitudinis trium cubitorum et retiaculum et malogranata super capitellum columpne omnia erea. Similem et secunda columpna habebat ornatum. Tulit quoque princeps milicie seraiam sacerdotem primum et sophoniam sacerdotem secundum et tres ianitores et de civitate eunuchum qui erat prefectus super viros bellatores et quinque viros de his qui steterant coram rege quos reppererat in civitate et sopher principem exercitus qui probabat tyrones de populo terre et sexaginta viros e vulgo qui inventi fuerant in civitate. quos tollens nabuzardan princeps militum duxit ad regem babylonis in reblata. Percussitque eos rex babylonis et interfecit in reblatha in terra emath. et translatus est iuda de terra sua. Populus autem qui relictus erat in terra iuda quem dimiserat nabugodonosor rex babylonis prefecit godoliam filium achiam filii saphan. Quod cum audissent omnes duces militum. ipsi et viri qui erant cum eis videlicet quod constituisset rex babylonis godoliam venerunt ad godoliam in masphat. hismael filius nathanie et iohannan filius caree et saraia filius thenameth nethophatites. et iezonias filius maachati ipsi et socii eorum. Et iuravit eis godolias et sociis eorum dicens. Nolite timere servire chaldeis manete in terra et servite regi babylonis et bene erit vobis. Factum est autem in mense septimo venit hismahel filius nathanie filii helisama de semine regio et decem viri cum eo. Percusseruntque godoliam qui mortuus est. Sed et iudeos et chaldeos qui erant cum eo in maspha. Consurgens autem omnis populus a parvo usque ad magnum et principes militum venerunt in egyptum timentes chaldeos. Factum est autem in anno tricesimo septimo transmigrationis ioachim regis iude. mense duodecimo vicesima septima die mensis sublevavit evilmerodach rex babylonis. anno quo regnare ceperat caput ioachim regis iuda de carcere. Et locutus est ei benigne et posuit thronum eius super thronum regum qui erant cum eo in babylone. et mutavit vestes eius quas habuerat in carcere et comedebat panem semper in conspectu eius cunctis diebus vite sue annonam quoque constituit ei absque intermissione que et dabatur ei a rege per singulos dies omnibus diebus vite sue.

excecat

amos vii

venerunt ad godoliam.

Incipit prologus libri paralipomenon.

Septuaginta interpretum si ut ab eis in grecum uersa est editio pura maneret superflue me chromati episcoporum sanctissime atque doctissime impelleres ut hebrea uolumina latino sermone transferrem. Quod enim semel aures hominum occupauerat. et nascentis ecclesie roborauerat fidem iustum erat etiam nostro silentio comprobari. Nunc uero cum pro uarietate regionum diuersa ferantur exemplaria. et germana illa antiqua que translatio corrupta sit atque uiolata nostri arbitrii putas aut e pluribus iudicare quid uerum sit. aut nouum opus in ueteri opere condere. illudentibusque iudeis cornicum ut dicitur oculos configere. Alexandria et egyptus in septuaginta suis esichium laudat auctorem. Constantinopolis usque ad antiochiam luciani martiris exemplaria probat. Medie inter has prouincie palestinos codices legunt. Quos ab origene elaboratos eusebius et panphilus uulgauerunt. Totusque orbis hac inter se trifaria uarietate compugnant. et certe origenes non solum exempla composuit. quatuor editionum e regione singula uerba describens ut unus dissentiens statim ceteris inter se consentientibus arguatur. Sed quod maioris audacie est in editione septuaginta theodotionis editionem miscuit. asteriscis designans que minus fuerint et uirgulis que ex superfluo uideantur adposita. Si igitur aliis licuit non tenere quod semel susceperunt. et post septuaginta cellulas. que uulgo sine auctore iactantur singulas cellulas apparuere. hocque in ecclesiis legitur quod septuaginta nescierunt. Cur me non suscipiunt latini mei. qui inuiolata simulata editione. ueteri ita nouam condidi ut laborem meum hebreis et quod his maius est apostolis auctoribus probem. Scripsi nuper librum de optimo genere interpretandi. ostendens illa de euangelio. Ex egypto uocaui filium meum. et quoniam nazareus uocabitur. et uidebunt in quem compunxerunt. et illud apostoli. que oculus non uidit nec auris audiuit. nec in cor hominis ascendit. que preparauit deus diligentibus se. Ceteraque his similia in hebreorum libris inueniri. Certe apostoli et euangeliste septuaginta interpretes nouerant. et unde eis hoc dicere que in septuaginta interpretentur habentur. Christus deus noster utriusque testamenti conditor in euangelio secundum iohannem. qui credit inquit in me sicut dicit scriptura. flumina de uentre eius fluent aque uiue. Utique scriptum est. quod saluator scriptum esse testatur. ubi scriptum est. septuaginta non habent. apocrifa nescit ecclesia. Ad hebreos igitur reuertendum est unde et dominus loquitur. et discipuli exempla presumunt. Hec pace ueterum loquor. et obtrectatoribus meis tantum respondeo qui canino me dente in publico detrahentes legentes in angulis. Idem et accusatores et defensores cum in aliis probent quod in me reprobant quasi uirtus et uicium non in rebus sit. sed cum auctore mutetur. Ceterum memini editionem septuaginta translatorum olim de greco emendatam tribuisse nostris me nec non inimicum debere estimari eorum quos in conuentu fratrum semper edissero. et quod nunc debreiamin id est uerba dierum interpretatus sum. idcirco feci. ut inextricabiles moras et siluam nominumque scriptorum confusa sunt uitio sensuumque barbariem apertius et per uersuum cola digererem michimet ipsi et meis. iuxta ismenium canens si aures surde sunt ceterorum.

Explicit prologus. Incipit paralipomenon liber i.

Adam et enos. Seth. cainan. malaleel. iareth. enoch. matusale. lamech. noe. sem. cham et iaphet. Filii iafeth. gomer. magog. madai. et iauan. tubal. mosoch. thiras. Porro filii gomer. aschenez. et riphet. et thogorma. Filii autem iauan. elisa et tharsis. cethim. et dodanim. Filii cham. chus. et mesraim. phut. et chanaan. Filii chus. saba. et euila. sabatha. et rechema. et sabachatha. Porro filii rechema saba et dadan. Chus autem genuit nemrod. iste cepit esse potens in terra. Mesraim uero genuit ludim. et ananim. et labaim. et nepthuim. phetrosim quoque et casluim. de quibus egressi sunt philistiim et capturim. Canaan uero genuit sydonem primogenitum suum. et het. iebuseum quoque et amorreum. et gergeseum. eueumque. et aruceum. et asineum. aradium quoque et samareum. et ematheum. Filii sem. aelam. et assur. et arfaxat. et lud. et aram. et hus. et hul. et gothor. et mosoch. Arfaxat autem genuit sale qui et ipse genuit heber. Porro heber duo nati sunt filii. unius nomen phaleg quia in diebus eius diuisa est terra. et nomen fratris eius iectan. Iectan autem genuit helmodad. et saleph. et asermoth. et iare. Aduram quoque et uzal. et decla. et ebal. etiam et abimael. et saba. necnon et ophyr. et euila. et iobab. Omnes isti filii iectan. Sem. arphaxat. sale. heber. phaleg. ragau. seruch. nahor. thare. abram. Iste est abraham. Filii autem abraham ysaac et ismahel. et he generationes eorum. Primogenitus ismahel

II

Reges

nabaioth et cedar et adbel et mapsam et masma et duma massa adad et thema iatur naphis cedma. Hii sunt filii ismaelis. Filii autem cetture concubine abraham quos genuit zamram iesan madan madian. Porro filii iesan saba et dadan. Filii autem madian epha et apher et enoch et abida et eldaa. Omnes hii filii cethure. Genuit autem abraham ysaac cuius filii fuerunt esau et israel. Filii esau elifath raguel iaus ialam chore. Filii elifaz theman omer sephi gethem cenez thamna amalec. Filii rauel naad zara samma maza. Filii seyr lotan sobal sebeon ana dison eser disan. Filii lothan hori huma. Soror autem lothan fuit thamna. Filii sobal alian et manaad et hebal zephi et onam. Filii zebeon aia et ana. Filii ana dison. Filii dison amaram et eseban et ietram et carram. Filii ezer balaan et zeuan et zacan. Filii dison us et aram. Isti sunt reges qui imperaverunt in terra edom antequam esset rex super filios israel. Bale filius beor et nomen civitatis eius denaba. Mortuus est autem bale et regnavit pro eo iobab filius zare de bosra. Cumque iobab fuisset mortuus regnavit pro eo husam de terra themanorum. Obiit quoque et husam et regnavit pro eo adad filius badad qui percussit madian in terra moab et nomen civitatis eius auith. Cumque et adad fuisset mortuus regnavit pro eo semla de masrecha. Sed et semla mortuus est et regnavit pro eo saul de roboth que iuxta amnem sita est. Mortuo quoque saul regnavit pro eo balaanam filius achor. Sed et hic mortuus est et regnavit pro eo adad cuius urbis nomen fuit phou et appellata est uxor eius methabel filia matred filie mezaab. Adad autem mortuo duces pro regibus in edom esse ceperunt. Dux thamna dux aula dux ietet dux oolibama dux ela dux phinon dux cenez dux theman dux mabsar dux magdiel dux yram. Hii duces edom.

II Filii autem israel ruben symeon levi iuda ysachar et zabulon dan ioseph beniamin neptalim gad et aser. Filii iuda her aunan sela tres nati sunt ei de filia sue chananitidis. Fuit autem her primogenitus iude malus coram domino et occidit eum. Thamar autem nurus eius peperit ei phares et zara. Omnes ergo filii iuda quinque. Filii autem phares esrom et hamul. Filii quoque zare zamri et ethan et eman chalchal quoque et dara simul quinque. Filii carmi achar qui turbavit israel et peccavit in furto anathematis. Filii ethan azarias. Filii autem esrom qui nati sunt ei ieramael et ram et calubi. Porro ram genuit aminadab. Aminadab autem genuit naason principem filiorum iuda. Naason quoque genuit salma de quo ortus est booz. Booz vero genuit obed qui et ipse genuit ysai. Ysai autem genuit primogenitum heliab secundum aminadab tercium samaa quartum nathanael quintum raddai sextum asom septimum david,

quorum sorores fuerunt sarvia et abigail. Filii sarvie abisai ioab et asael tres. Abigail autem genuit amasa cuius pater fuit iether ismahelites. Caleb vero filius esrom accepit uxorem nomine azuba de qua genuit ierioth. Fuerunt quoque filii eius iesar et sobab et ardon. Cumque mortua fuisset azuba accepit uxorem caleb epharath que peperit ei ur. Porro ur genuit uri. Uri genuit beseleel. Post hec ingressus est esrom ad filiam machir patris galaad et accepit eam cum esset annorum sexaginta que peperit ei segub. Sed et segub genuit iair et possedit viginti tres civitates in terra galaad. Cepitque iesur et aram oppida iair et canath et viculos eius sexaginta civitatum. Omnes isti filii machir patris galaad. Cum autem mortuus esset esrom ingressus est caleph ad ephrata. Habuit quoque esrom uxorem abia que peperit ei asur patrem thecue. Nati sunt autem filii ieramel primogeniti esrom ram primogenitus et buna et aram et asom et achia. Duxit quoque uxorem alteram ieramel nomine athara que fuit mater onam. Sed et filii ram primogeniti ieramel fuerunt moos et iamin et achar. Onam autem habuit filios semei et iada. Filii autem semei nadab et abisur. Nomen vero abisur uxoris abiail que peperit ei ahobban et molid. Filii autem nadab fuerunt saled et apphaim. Mortuus est autem saled absque liberis. Filius vero apphaim iesi. Qui iesi genuit sesan. Porro sesan genuit oholi. Filii autem iada fratris semei iether et ionathan. Sed et iether mortuus est absque liberis. Porro ionathan genuit phaleth et ziza. Isti fuerunt filii ieramel. Sesan autem non habuit filios sed filias et servum egyptium nomine ieraa. Deditque ei filiam suam uxorem que peperit ei ethei. Ethei autem genuit nathan et nathan genuit zabab. Zabad quoque genuit ophal et ophal genuit obed. Obed genuit ieu. Ieu genuit azariam. Azarias genuit hellez. Hellez genuit helesa. Helesa genuit sesamoi. Sesamoi genuit sellum. Sellum genuit icamiam. Icamian genuit helisama. Filii autem caleph fratris ieramel mesa primogenitus eius ipse est pater ziph et filii maresa patris hebron. Porro hebron filii chore et thaphu et recem et samma. Samma autem genuit raam patrem iercaam et recem genuit semei. Filius semei maon et maon pater bethsur. Epha autem concubina caleph peperit aram et mosa et gezez. Porro aram genuit gezez. Filii iaddai regom et iotham et gesum et phalet et epha et saaph. Concubina caleph maacha peperit saber et tharana. Genuit autem saaph pater madmena sue patrem machbena et patrem gabaa. Filia vero caleph fuit achsa. Hii erant filii caleph filii hur primogeniti ephrata sobal pater cariathiarim. Salma pater bethleem ariph pater bethgader. Fuerunt autem filii sobal patris cariathiarim qui videbat dimidium requietionum et de cognatione cariathiarim iethrei et aphutei et semathei et maserei. Ex hiis egressi sunt saraithe et esthaolite. Filii salma

bethleem ⁊ net. thophaphi corone domus ioab ⁊
dimidium requietionis sarai. Cognationes quoque
scribarum habitantium in iabis. canentes atque reso
nantes ⁊ in tabernaculis commorantes. Hii sunt
cinei qui venerunt de calore patris domus rechab.
David vero hos habuit filios. qui ei nati sunt in hebron.
Primogenitum amnon ex achinoam iezrahelite. secundum
daniel de abigail carmelite. tertium absalon filium
maacha filie tholomei regis gessur. Quartum adoniam
filium aggith. Quintum saphathiam ex abital.
Sextum iethraham de egla uxore sua. Sex ergo
nati sunt ei in hebron ubi regnavit septem annis
⁊ sex mensibus. Triginta autem tribus annis regnavit
in ierusalem. Porro in ierusalem nati sunt ei filii samaa ⁊ sobab
⁊ nathan ⁊ salomon quattuor de bethsabee filia ami
hel. Iebaar quoque ⁊ helisama. ⁊ heliphaleth. ⁊ noge.
⁊ napheg. ⁊ iaphie. necnon helisama. ⁊ heliade. ⁊
heliphalet novem. Omnes hii filii david absque filiis
concubinarum. habueruntque sororem thamar. Filius
autem salomonis roboam. Cuius filius abia genuit asa.
De hoc quoque natus iosaphat pater ioram. Qui ioram
genuit ochoziam. ex quo ortus est ioas. ⁊ huius filius
amasias genuit azariam. Porro azarie filius ioa
tham procreavit achaz patrem ezechie de quo natus
est manasses. Sed ⁊ manasses genuit amon patrem io
sie. Filii autem iosie fuerunt primogenitus iohannan.
secundus ioachim. tertius sedechias. quartus sellum. De
ioachim natus est iechonias ⁊ sedechias. Filii iechonie
fuerunt asir. salathiel. melchiram. phadaia. senneser
⁊ iecemia. sama ⁊ nadabia. De phadaia orti sunt zoro
babel ⁊ semei. Zorobabel genuit mosollam. ananiam
⁊ salomith sororem eorum. asabam quoque ⁊ ohol. ⁊ ba
rachiam ⁊ asadaiam. iosabhesed quinque. Filius
autem ananie faltias pater iesie. cuius filius raphaia.
Huius quoque filius arnam. de quo natus est obdia.
cuius filius fuit sechenia. Filius sechenie semeia.
cuius filius atthus. et iegal. ⁊ baaria. ⁊ naaria.
⁊ saphat sex numero. Filius naarie helioenai ⁊ ezechias ⁊
ezrican tres. Filii helioenai oduia
⁊ heliasib ⁊ pheleia ⁊ accub ⁊ iohanna.
⁊ dalaia ⁊ anani septem. Filii iuda. phares. esrom. ⁊
charmi. ⁊ hur ⁊ sobal. Raia vero filius sobal genuit
iaath. de quo nati sunt achimai ⁊ laad. Hee cognationes
sarathi. Ista quoque stirps etham. iezrahel. iesema.
⁊ iedebos. nomenque sororis eorum asalelphuni. Phanu
el autem pater gedor. ⁊ ezer pater osa. Isti sunt filii pri
mogeniti ephrata patris bethleem. Assur vero
patris thecue erant due uxores alaa ⁊ naara. Peperit autem ei naara oozam ⁊ epher.
⁊ themani ⁊ aasthari. Isti sunt filii naara. Porro filii ha
laa sereth. isaar ⁊ ethan. Cos autem genuit anob.
⁊ sobaba ⁊ cognationem aharehel filii arum. Iabes. Fuit autem
iabes inclitus pre fratribus suis. et mater eius vocavit nomen
ipsius iabes dicens quia peperi eum in dolore. Invocavit
vero iabes dominum israel dicens. Si benedicens benedixeris
michi. ⁊ dilataveris terminos meos ⁊ fuerit manus tua
mecum. ⁊ feceris me a malicia non opprimi. et praebuit ...

⁊ prestitit deus que que precatus est. Caleb autem frater suaa
genuit machir qui fuit pater esthon. Porro esthon
genuit betharapha ⁊ phesse. ⁊ thena patrem urbis
naas. Hii sunt viri recha. Filii autem cenez. otho
niel ⁊ saraia. Porro filii othoniel. athath. ⁊ maonathi genuit ophra. Sara
ias autem genuit ioab patrem vallis artificum. Ibi
quippe artifices erant. Filii vero caleph. filii iephu
ne. hir ⁊ hela. ⁊ naham. Filii quoque hela ⁊ cenez. Filii
quoque ialelel. ziph. ⁊ zipha. tiria ⁊ asrael. ⁊ filii
ezra. iether. ⁊ mered. ⁊ epher. ⁊ ialon. Genuitque
mariam ⁊ sammai ⁊ iesba patrem esthamo. Uxor quoque
eius iudaia peperit iared patrem gedor. ⁊ heber pa
trem socho. ⁊ hiecuthiel patrem zanoe. Hii
autem filii bethie. filie pharaonis quam accepit
mered. ⁊ filii uxoris odaie sororis naham patris
ceila. Garmi. ⁊ esthamo. qui fuit de machathi.
Filii quoque symon. amnon ⁊ rena filius hanan
⁊ thilon. ⁊ filii iesi zoheth ⁊ benzoheth. Filii sela. filii
iuda. her pater lecha ⁊ laada pater maresa ⁊ cogna
tiones domus operantium byssum in domo iuramenti.
Et qui stare fecit solem virique mendacii ⁊ securus
⁊ incendens qui principes fuerunt in moab. ⁊ qui
reversi sunt in leem. Hec autem verba vetera sunt.
Hii figuli habitantes in plantationibus ⁊ in pre
sepibus apud regem in operibus suis. Commoratique
sunt ibi. Filii symeon. namuel ⁊ iamin. iarib.
zara. saul. Sellum filius eius. mapsam filius
eius. masma filius eius. Filii masma. amuhel filius eius. zacchur
filius eius. semei filius eius. Filii semei. sedecim
⁊ filie sex. Fratres autem eius non habuerunt multos filios.
os ⁊ universa cognatio non potuit adequare filios
iuda. Habitaverunt autem in bersabee ⁊ molada ⁊
hasarsual. ⁊ in bala ⁊ in asomeh. ⁊ in tholad.
⁊ in bathuel ⁊ in horma ⁊ in siceleg ⁊ in saarim.
Hee civitates eorum usque ad regem david. Ville
quoque eorum ... ⁊ remmon ⁊ thocen ⁊ asan civi
tates quinque ⁊ universi viculi eorum per circuitum ci
vitatum istarum usque ad baal. Hec est habitatio eorum
⁊ sedium distributio. Mosab quoque ⁊ iemlech ⁊ io
sa filius amasie ⁊ iohel ⁊ ieu filius iosabie. fi
lii saraie filii asiel ⁊ helioenai ⁊ iacoba ⁊ su
chuia ⁊ asaia ⁊ adihel ⁊ ismiel ⁊ banaia ⁊ ziza quoque
filius sephei filii allon. filii idaia. filii semri
filii samaia. Isti sunt nominati principes in cog
nationibus suis ⁊ in domo affinitatum suarum
multiplicati sunt vehementer. Et profecti sunt ut in
grederentur in gador usque ad orientem vallis. ⁊
ut quererent pascua ovibus suis ⁊ invenerunt
pascuas uberes ⁊ valde bonas ⁊ terram latissimam
⁊ quietam ⁊ fertilem in qua antea habitave
runt de stirpe cham. Hii ergo venerunt quos su
pra descripsimus nominatim in diebus ezechie
regis iuda. Et percusserunt tabernacula eorum ⁊ ha
bitatores qui fuerant ibi inventi ⁊ deleverunt
eos usque in presentem diem. habitaveruntque pro eis

quam ubi uniuersas ibidem pascuas repperunt. De filiis
quoque symeon habitauerunt in montem seyr. uiri
quingenti. habentes principes phaltiam. et naa
riam. et raphaziam. et othiel. filios iesi. et percusserunt re
liquias que euadere potuerant amalechitarum
et habitauerunt ibi usque in presentem diem hanc. Filii
quoque ruben primogeniti israel. ipse quippe fuit
primogenitus eius. Sed cum uiolasset thorum pa
tris sui data sunt primogenita eius. filiis ioseph
filii israel. et non est ille reputatus in primogenitum.
Porro iudas qui erat fortissimus inter fratres suos. de
stirpe eius principes germinati sunt. Ioseph. Filii
ergo ruben primogeniti israel. enoch. et phallu. et es
ron et charmi. Filii iohel. samaia filius eius. Gog
filius eius. semei filius eius. micha filius eius.
reia filius eius. baal filius eius. beera filius
eius quem captiuum duxit teglath phalasar
rex assyriorum. et fuit princeps in tribu ruben
Fratres autem eius et uniuersa cognatio quando numera
bantur per familias suas. habuerunt principes iei
hel. et zachariam. Porro baal filius azaz. filii
samma filii iohel. ipse habitauit in aroer. usque
ad nebo. et beelmeon. contra orientalem quoque
plagam. habitauit usque ad introitum here
mi et flumen eufraten. Multum quippe iumen
torum numerum possidebant in terra galaad. In di
ebus autem saul preliati sunt contra agarenos
et interfecerunt illos. habitaueruntque pro eis in ta
bernaculis eorum in omni plaga que respicit ad
orientem galaad. Filii uero gad. e regione eorum
habitauerunt in terra basan. usque selcha. Iohel in
capite et saphan secundus. Ianai autem et saphat in
basan. uero fratres eorum secundum domum cognationum
suarum. Michael et mosollam et sebe. et iorai. et iacham.
et zie. et heber. septem. Hii filii abihahel filii uri.
filii galaad. filii michael. filii iesesi. filii iaddo.
filii buz. Fratres quoque filii abdiel filii guni. princeps
domus in familiis suis. et habitauerunt in galaad.
et in basan. et in uiculis eius. et in cunctis subur
banis saron usque ad terminos. Omnes hii nume
rati sunt in diebus ioathan regis iuda. et in diebus
Ieroboam regis israel. Filii ruben et gad et dimidie
tribus manasse uiri bellatores scuta portantes
et gladios. et tendentes arcum eruditique ad pre
lia. Quadraginta quatuor milia. et septingen
ti sexaginta. procedentes ad pugnam. pugnaue
runt contra agarenos. Iturei uero et naphei
prebuerunt eis auxilium. Traditique sunt in ma
nus eorum agareni et uniuersi qui fuerant cum eis.
quia dominum inuocauerunt cum preliarentur. et exaudiuit
eos eo quod credidissent in eum. ceperuntque omnia
que possederant. camelorum quinquaginta mi
lia. et ouium ducenta quinquaginta milia.
uulnerati enim multi corruerunt. fuit enim
bellum domini. habitaueruntque pro eis usque ad

transmigrationem. Filii quoque dimidie tribus ma
nasse. possederunt terram a finibus basan. usque ba
al hermon et sanyr. et montem hermon. Ingens
quippe numerus erat. et hii fuerunt principes do
mus cognationis eorum epher. et iesi. et heliel.
ezriel. et hieremia. et odoia. et iedihel. uiri fortis
simi et potentes et nominati duces in familiis suis.
Reliquerunt autem deum patrum suorum. et forni
cati sunt post deos populorum terre. quos abstulit dominus
coram eis. Et suscitauit dominus israel spiritum ful.
regis assyriorum. et spiritum teglath. phalasar. regis
assur. et transtulit ruben. et gad. et dimidium.
tribus manasse. et adduxit eos in ale. et abor. et ara.
et fluuium gozam. usque ad diem hanc. Filii leui
gerson. caath. merari. Filii caath. amram. isa
ar. hebron. et oziel. Filii amram. aaron. moy
ses. et mariam. Filii aaron. nadab et abiu. eleazar.
et ithamar. Eleazar genuit phinees. et finees genuit
abisue. Abisue genuit bocci. et bocci genuit ozi.
Ozi genuit zaraiam. et zaraias genuit meraioth.
Porro meraioth genuit amariam. et amarias genuit
achitob. achitob genuit sadoch. et sadoch genuit
achimaas. achimaas genuit azariam. azarias genuit
iohannan. Iohannan genuit azariam. ipse est
qui sacerdotio functus est in domo quam edifi
cauit salomon in ierusalem. Genuit azarias amari
am. et amarias genuit achitob. achitob genuit
sadoch. et sadoch genuit sellum. sellum genuit helchi
am. et helchias genuit azariam. azarias genuit
saraiam. et saraias genuit iosedech. Porro iosedech
egressus est quando transtulit dominus iudam et ierusalem
per manus nabugodonosor regis. Filii ergo leui gerson
caath. et merari. et hec nomina filiorum gersom. le
boni. et semei. Filii caath. amram. et isaar. et he
bron. et oziel. Filii merari. moli et musi. Hee
autem cognationes leui. secundum familias eorum. Ger
som. Lobeni filius eius. iaath filius eius. zamma
filius eius. ioa. filius eius. addo filius eius. zara
filius eius. iethrai. filius eius. Filii caath aminna
dab filius. chore filius eius. asir. filius eius.
helchana filius eius. abiasaph filius eius.
asir filius eius. thaath filius eius. urihel filius eius.
ozias filius eius. saul filius eius. Filii helchana. ama
sai. et achimoth helchana. filii helchana sophai.
filius eius. naath. filius eius heliab. filius eius
ieroam filius eius. helchana filius eius. Filii sa
muhel primogenitus basseni. et abiam. Filii autem
merari moli. Lobeni filius eius. Semei filius eius.
oza filius eius. sama filius eius. Isti sunt quos con
stituit dauid super cantores domus domini. ex quo
collocata est archa. et ministrabant coram taber
naculo testimonii canentes. donec edificaret
salomon domum domini in ierusalem. Stabant autem
iuxta ordinem suum in ministerio. Hii uero sunt
qui assistebant cum filiis suis. De filiis caath hema.

Primogenita a reputatione ioseph.

agareni

hoc milia asinos duo milia et animas hominum centum milia.

cantor, filius iohel, filii samuhel, filii helcana, filii heroam, filii heli, filii thou, filii suph, filii helchana, filii math, filii masai, filii helchana, filii iohel, filii azarie, filii sophonie, filii thaath, filii aser, filii abiasaph, filii chore, filii saar, filii caath, filii levi, filii israel. Et fratres eius qui astabant a dextris eius, asaph. Asaph filius barachie, filii sama, filii michael, filii basie, filii melchie, filii athnai, filii zara, filii addaia, filii ethan, filii zamma, filii semei, filii ieth, filii gerson, filii levi. Filii autem merari fratres eorum ad sinistrum, ethan filius chusi, filii abdi, filii maloch, filii asabie, filii amasie, filii helchie, filii amasi, filii bonni, filii somer, filii mooli, filii musi, filii merari, filii levi. Fratres quoque eorum levite qui ordinati sunt in cunctum ministerium tabernaculi domus domini. Aaron vero et filii eius adolebant incensum super altare holocausti, et super altare thimiamatis, in omne opus sancti sanctorum, et ut precarentur pro israel iuxta omnia que preceperat moyses servus domini. Hii sunt autem filii aaron. Eleazar filius eius, fincees filius eius, abisue filius eius, bocci filius eius, ozy filius eius, zaraia filius eius, meraioth filius eius, amaria filius eius, achitob filius eius, et hec tabernacula eorum per vicos atque confinia filiorum scilicet aaron iuxta cognationes caathitarum. Ipsis quoque sorte contigerant. Dederunt eis igitur hebron in terra iuda et suburbana eius per circuitum. Agros autem civitatis et villas caleb filio iephone. Porro filiis aaron dederunt civitates ad confugiendum hebron, et lobna et suburbana eius, iether quoque et hestomo cum suburbanis suis, asan quoque et bethsamis et suburbana earum. De tribu autem beniamin gabee et suburbana eius, et almath cum suburbanis suis, anathoth quoque cum suburbanis suis. Omnes civitates tredecim per cognationes suas. Filiis autem caath residuis de cognatione sua dederunt ex dimidia tribu manasse in possessionem urbes decem. Porro filiis gerson per cognationes suas de tribu ysachar, et de tribu neptalim, et de tribu aser, et de tribu manasse in basan quatuordecim urbes. Filiis autem merari per cognationes suas de tribu ruben, de tribu gad, et de tribu zabulon dederunt sorte civitates duodecim. Dederunt quoque filii israel levitis civitates et suburbana earum. Dederunt quoque per sortem ex tribu filiorum iuda, et ex tribu filiorum symeon, et ex tribu filiorum beniamin, urbes has quas vocaverunt nominibus suis. Et ex his qui erant ex cognatione caath, fueruntque civitates in terminis eorum. De tribu effraim dederunt eis urbes ad confugiendum sichem cum suburbanis suis in monte effraim, et gazerum cum suburbanis suis, hiemaam quoque cum suburbanis suis, et bethoron similiter, necnon et helon cum suburbanis suis, et gethremmon in eundem modum. Porro ex dimidia tribu manasse aner, et suburbana eius, balaam et suburbana illius, his videlicet qui de cognatione filiorum caath reliqui erant. Filiis autem gersom de cognatione dimidie tribus manasse gaulon in basan et suburbana eius, et astaroth cum suburbanis suis. De tribu ysachar cedes et suburbana eius, et daberath cum suburbanis suis, Ramoth quoque et suburbana illius, et anem cum suburbanis suis. De tribu aser masal cum suburbanis suis, et abdon similiter, asac quoque et suburbana eius, et roob cum suburbanis suis. Porro de tribu neptalim cedes in galilea et suburbana eius, amon cum suburbanis suis, et cariathiarim et suburbana eius. Filiis autem merari residuis de tribu zabulon remono et suburbana eius, et thabor cum suburbanis suis. Trans iordanem quoque ex adverso iericho contra orientem iordanis de tribu ruben bosor in solitudine cum suburbanis suis, [margin: et iasa et suburbanis suis] iehamoth quoque et suburbana eius, et miphaath cum suburbanis suis. Necnon de tribu gad ramoth in galaad et suburbana eius, et manaim cum suburbanis suis, et iezer cum suburbanis.

VII

Porro filii ysachar thola et phua, iasub et samaron quatuor. Filii thola ozi et raphaia, et geriel, et iemei, et iepsem, et samuhel principes per domos cognationum suarum. De stirpe thola viri fortissimi numerati sunt in diebus david viginti duo milia sexcenti. Filii ozi iezraia, de quo nati sunt michahel, obadia, et iohel, et ysaia quinque omnes principes. Cumque eis per familias et populos suos accincti ad prelium viri fortissimi triginta sex milia. Multas enim habuerunt uxores et filios. Fratres quoque eorum per omnem cognationem ysachar robustissimi ad pugnandum octoginta septem milia numerati sunt. Beniamin [margin: filii] bale, et bochor, et iadihel tres. Filii vero bale, esbon, et ozi, et oziel, et ierimoth, et urai, quinque principes familiarum et ad pugnandum robustissimi. Numerus autem eorum viginti duo milia et xxxiiii. Porro filii bochor zamira, et ioas, et eliezer, et elioenai, et amri, et ierimoth, et abia, et anathoth, et almathan. Omnes filii bochor numerati sunt per familias suas principes cognationum ad bella fortissimi viginti milia et ducenti. Porro filii iedihel balan. Filii autem balan hieus et beniamin et ahoth et chanaan et ioham et tharsis et ahisaar. Omnes filii iadihel principes cognationum suarum viri fortissimi decem et vii milia et ducenti ad prelia procedentes. Sephan quoque et apham filii ir, et asim filii aser. Filii autem neptalim iasihel et guni, et asar, et sellum filii bala. Porro filius manasse esrihel, concubina eius syra peperit machyr patrem galaad. Machyr autem accepit uxores filiis suis happhim et sephan, et habuit sororem nomine maacha. Nomen autem secundi salphaad, nateque sunt salphaad filie

et peperit maacha uxor machir filium vocavitque nomen eius phares. Porro nomen fratris eius sares. et filii eius ulam et recem. Filius autem ulam badan. Hii sunt filii galaad. filii machir filii manasse. Soror autem eius regina peperit virum decorem. abiezer. et moola. Erant autem filii semida. ahynum. et sichem. et leci. et aniam. Filii autem ephraim sunt thala. bared filius eius. thaad filius eius. elada filius eius. thaad filius eius. et zadab huius filius. et suthula huius filius. et ezer huius filius. et helad. Occiderunt autem eos viri geth indigene quia descenderant ut invaderent possessiones eorum. Luxit igitur ephraim pater eorum multis diebus. et venerunt fratres eius ut consolarentur eum. Ingressusque est ad uxorem suam. que concepit et peperit filium et vocavit nomen eius beria. eo quod in malis domus eius ortus esset. Filia autem eius fuit sara que edificavit bethoron inferiorem et superiorem et ozensara. Porro filius eius rapha. et reseph. et thela de quo natus est thalan qui genuit laadan. Huius quoque filius ammiud. genuit elisama de quo ortus est nun qui habuit filium iosue. Possessio autem eorum et habitatio bethel cum filiabus suis. et contra orientem noran ad occidentem plagam gazer et filie eius. Sichem quoque cum filiabus suis usque aza et filiabus suis. iuxta filios quoque manasse. bethsan et filias eius. thanach et filias eius. mageddo et filias eius. dor et filias eius. In his habitaverunt filii ioseph filii israel. Filii aser iobna et iesu. et isua et beria et sara soror eorum. Filii autem baria heber. et melchiel. ipse est pater barthaid. Heber autem genuit iephla et semer et hotham et suaa sororem eorum. Filii iephla. posche. et camal. et asoph. hii filii ephlath. Porro filii somer. achier. roaga. et iaba. et aram. Filii autem helem fratris eius. suph. et iemna. et selles et amal. Filii suphasua. arnapher. et saul et beri. et zamram bosor. et dod. et samma. et salusa. et iethran. Omnes hii filii aser principes cognationum electi atque fortissimi duces ducum. Numerus autem eorum etatis que apta esset ad bellum viginti sex milia.

Geth

et ietherii filii iether iephone et phaspha et ara filii autem olaa areeh et aniel et resia

VIII

Beniamin autem genuit bale primogenitum suum. asbaal secundum. et ahora tercium. nahada quartum. et rapha quintum. Fueruntque filii bale. addar. et gera. et abiud. Hii sunt filii ahod principes cognationum habitantium in gabaa qui translati sunt de manath. Noom autem et haia. et gera ipse transtulit eos. et genuit oza. et ahud. Porro saarsin genuit in regione moab. postquam dimisit usim. et bara uxores suas. Genuit de hedes uxore sua. iobab. et sobeia. et mosa. et molchom. ieus quoque et sechia. et marma. Hii sunt filii eius principes in familiis suis. Meusim vero genuit achitob. et elphaal. Porro filii elphaal. heber. et misaam. et samath. hic edificavit hono. et loth. et filias eius. Baria autem et sama principes cognationum habitantium in hailon. hii fugaverunt habitatores geth. et aio. et sesac. et ierimoth. et zabadia. et arod. et her. michael. et iesbah. et heber. et ala. et helia. et chanaam. Hii patriarche cognationum principes qui habitaverunt in ierusalem. In gabaon autem habitaverunt habigabaon. et nomen uxoris eius macha. filiusque eius primogenitus abdon. et sur. et cis. et bahol. et nadab. Gedur quoque et haio. et zacer. et maceloth. genuit sama. Habitaveruntque ex adverso fratrum suorum in ierusalem cum fratribus suis. Ner autem genuit cis. et cis genuit saul. Porro saul genuit ionathan. et melchisue. et aminadab. et isbaal. Filius autem ionathan misibaal. et misibaal genuit michaa. Filii michi phyton. et malech. et tharaa. et achaz. et aza genuit ioada. et ioada genuit almoth. et azmoth. et zamri. Porro zamri genuit mosa. et mosa genuit bana. cuius filius fuit rapharaa. De quo ortus est elisa qui genuit hezel. Porro hezel sex filii fuerunt his nominibus. ezricam. bocru. ismael. saria. abadia. anan. Omnes hii filii hezel. Filii autem achech fratris eius ulam primogenitus. et ihus secundus. et eliphalet tercius. Fueruntque filii ulam viri robustissimi. et magno robore tendentes arcum. et multos habentes filios ac nepotes usque ad centum quinquaginta milia. Omnes hii filii beniamin.

Benoni

abisue quoque et naaman et acre et sephuphan

IX

Universus ergo israel dinumeratus est. et summa eorum scripta est in libro regum israel et iuda. translatique sunt in babylonem propter delictum suum. Qui autem habitaverunt primi in possessionibus et in urbibus israel. et sacerdotes et levite. et nathinnei. commorati sunt in ierusalem. de filiis iuda. et de filiis beniamin. De filiis quoque ephraim. et manasse. othei filius amiud. filius semri. filii omrai. filii bonni. De filiis phares filii iuda. et de siloni. asia primogenitus eius. et filius eius. De filiis autem zara iehuel. et fratres eorum sexcenta nonaginta. Porro de filiis beniamin salo filius mosollam. filii odoia filii asania. et iobanama filius ieroam. et hela filius ozi filii mochori. et mosollam filius saphatie. filii rahuel filii iebanie. et fratres eorum per familias suas nongenti quinquaginta sex. Omnes hii principes cognationum suarum per domos patrum suorum. De sacerdotibus autem ioiada ioiarip. et iachim. azarias quoque filius helchie. filii mosollam. filii sadoch. filii maraioth. filii achitob. pontifex domus domini. Porro adaias filius ieroam. filii fasor. filii melchia. et masaia filius adihel. filii iezra. filii mosollam. filii mosolamoth. filii emmer. Fratres quoque eorum principes per familias suas mille septingenti sexaginta fortissimi robore ad faciendum opus ministerii in domo domini. De levitis autem semeia filius asub. et filii ezricam. filii asebia de filiis merari. Bachachar quoque carpentarius. et galal. et matha-

na filius micha filii zechri filii asaph. et obdias filius semeie filii galaad filii idithun. et barachia filius asa filii helchana qui habitavit in atriis nephtuti. Ianitores autem sellum et accub et telmon et ahiman et fratres eorum sellum princeps usque ad illud tempus in porta regis ad orientem observabant per vices suas de filiis levi. Sellum vero filius chore filii abiasaph filii chore cum fratribus suis et domum patris sui. Hii sunt core super opera ministerii custodes vestibulorum tabernaculi et familie eorum per vices castrorum domini testimonii custodientes introitum. Finees autem filius eleazar erat dux eorum coram domino. Porro zacharias filius mosollamia ianitor porte tabernaculi testimonii domini. Omnes hii electi in ostiarios per portas ducenti duodecim. et descripti in villis propriis quos constituerunt david et samuhel videns in fide sua tam ipsos quam filios eorum in ostiis domus domini et in tabernaculo vicibus suis. Per quatuor ventos erant ostiarii id est ad orientem et ad occidentem ad aquilonem et ad austrum. Fratres autem eorum in viculis morabantur et veniebant in sabbatis suis de tempore usque ad tempus. Hiis quatuor levitis creditus erat omnis numerus ianitorum et erant super exedras et thesauros domus domini. Per gyrum quoque templi domini morabantur in custodiis suis ut cum tempus fuisset ipsi mane aperirent fores. De horum genere erant et super vasa ministerii ad numerum enim et inferebantur vasa et efferebantur de ipsis que credita habebant utensilia sanctuarii preerant. simile et vino et oleo et thuri et aromatibus conficiebant et mathathias levites primogenitus sellum core prefectus erat eorum que in sartagine frigebantur. Porro de filiis caath fratribus eorum super panes erant propositionis ut semper novos per singula sabbata prepararent. Hii sunt principes cantatorum per familias levitarum qui in exedris morabantur. ita ut die et nocte iugiter suo ministerio deservirent. Capita levitarum per familias suas principes manserunt in ierusalem. In gabaon autem commorati sunt pater gabaon iaihel et nomen uxoris eius maacha. filius primogenitus eius abdon et sur et cis. et baal. et ner et nadab. Gedor quoque et ahio. et zacharias et macelloth. Porro macelloth genuit semmaa. Isti habitaverunt e regione fratrum suorum in ierusalem cum fratribus suis. Ner autem genuit cis et cis genuit saul. et saul genuit ionathan. et melchisue et aminadab et isbal. Filii autem ionathan meribbaal. et meribbaal genuit micha. Porro micha filii phiton. et maloch et tharaa. Aaz autem genuit iara et iara genuit amalath et azmoth et zamri. et zamri genuit mosa. Mosa vero genuit baana cuius filius raphaia genuit elasa de quo ortus est esel. Porro esel habuit filios hiis nominibus. ezricam. bochru. ysmahel. saria. obdia. anan. Hii filii ezel.

X

Philistiim autem pugnabant contra israel. fugeruntque filii israel palestinos. et ceciderunt vulnerati in monte gelboe. Cumque appropinquassent philistei persequentes saul et filios eius percusserunt ionathan et aminadab. et melchisue filios saul et adgravatum est prelium contra saul. Invenerunt que eum sagittarii et vulneraverunt iaculis. et dixit saul ad armigerum suum. E vagina gladium tuum et interfice me. ne forte veniant incircumcisi isti et illudant mihi. Noluit autem armiger eius hoc facere timore perterritus. Arripuit igitur ensem et irruit super eum. Quod cum vidisset armiger eius videlicet mortuum esse saul. irruit et ipse in gladium suum et mortuus est. Interiit ergo saul et tres filii eius et omnis domus illius pariter cecidit. Quod cum vidissent filii israel qui habitabant in campestribus fugerunt. et saul ac filiis eius mortuis. dereliquerunt civitates suas et huc illucque dispersi sunt. Veneruntque philistiim et habitaverunt in eis. Die igitur altero detrahentes philistiim spolia interfectorum. invenerunt saul et filios eius iacentes in monte gelboe. Cumque spoliassent saul et amputassent caput. armisque nudassent. miserunt in terram suam ut circumferretur et ostenderetur idolorum templis et populis. Arma eius consecraverunt in templo dei sui et caput eius affixerunt in templo dagon. Hoc cum audissent viri iabes galaad. omnia scilicet que philistiim fecerant super saul. consurrexerunt singuli virorum fortium et tulerunt cadavera saul et filiorum suorum attuleruntque ea in iabes. et sepelierunt ossa eorum subter quercum que erat in iabes. et ieiunaverunt septem diebus. Mortuus est autem saul propter iniquitates suas eo quod prevaricasset mandatum domini quod preceperat. et non custodierit. sed insuper et phitonissam consuluerit nec speraverit in domino. Propter quod et interfecit eum et transtulit regnum eius ad david filium ysai.

saul

XI

Congregatus est igitur omnis israel ad david in hebron dicens. Os tuum sumus et caro tua. Tibi enim dixit dominus deus tuus tu pasces populum meum israel. et tu eris princeps super eum. Venerunt ergo omnes maiores natu israel et iniit david fedus cum eis coram domino. unxeruntque eum regem super israel. iuxta sermonem domini quem locutus est in manu samuhel. Abiit quoque david et omnis israel in ierusalem. hec est iebus. ubi erant iebusei habitatores terre. Dixeruntque iebuseis qui habitabant iebus. Non ingredieris huc. Porro david cepit arcem syon que est civitas david. Dixitque. Omnis qui percusserit iebuseum in primis erit princeps et dux. Ascendit igitur primus ioab filius sarvie. et factus est princeps. Habitavit autem in arce. et ideo appellata est civitas david. Edificavitque

Heri que et nudiustertius cum regnaret saul adhuc tu eras qui educebas et reducebas israel.

urbem in circuitu a mello usque ad gyrum. Ioab autem reliqua urbis extruxit. Proficiebatque David vadens et crescens. et dominus exercituum erat cum eo. Hii principes virorum fortium David. qui adiuverunt eum. ut rex fieret. super omnem israel iuxta verbum domini. quod locutus fuerat ad israel. Et iste numerus robustorum David. iesbaam filius achamoni. princeps inter triginta. iste levavit hastam suam super trecentos vulneratos una vice. Et post eum eleazar filius patrui eius. ahohites qui erat inter tres potentes. Iste fuit cum David in aphesdomim quando philistiim congregati sunt ad locum illum in prelium. Et erat ager regionis illius plenus ordeo. fugeratque populus a facie philistinorum. hic stetit in medio agri et defendit eum. Cumque percussisset philisteos: dedit dominus salutem magnam populo suo. Descenderunt autem tres de triginta principibus ad petram in qua erat David ad speluncam odollam. quando philistiim fuerant castra metati: in valle raphaim. Porro David erat in presidio et statio philistinorum in bethleem. Desideravit igitur David et dixit. O si quis daret michi aquam de cisterna bethleem que est in porta. Tres ergo isti per media castra philistinorum processerunt et hauserunt aquam de cisterna bethleem que erat in porta. et attulerunt ad David ut biberet. Qui noluit. sed magis libavit illam domino dicens. absit ut in conspectu dei mei hoc faciam et sanguinem virorum istorum bibam quia in periculo animarum suarum attulerunt michi aquam. Et ob hanc causam: noluit bibere. Hec fecerunt tres robustissimi viri. Abisai quoque frater ioab. quique ipse erat princeps trium. et ipse levavit hastam suam super trecentos vulneratos. et ipse erat inter tres nominatissimus. inter tres secundus inclitus et princeps eorum. Verumptamen usque ad tres primos non pervenerat. Banaias filius ioiade vir robustissimus qui multa opera perpetraverat de capseel. Ipse percussit duos ariel. et moab. et ipse descendit et interfecit leonem in cysterna medio tempore nivis. et ipse percussit virum egyptium. cuius statura erat quinque cubitorum. et habebat lanceam ut liciatorium texentium. Descendit ergo ad eum cum virga. et arripuit hastam quam tenebat manu. et interfecit eum hasta sua. Hec fecit banaias filius ioiade, qui erat inter tres nominatissimus inter triginta primus. Verumptamen usque ad tres non pervenerat. Posuit autem eum David ad auriculam suam. Porro fortissimi viri in exercitu asahel frater ioab. et eleanan filius patrui eius de bethleem. semmoth arorites. helles phalonites. yras filius acces thecuites. abiezer anathothites. sobbochai husathites. ylai ahoites. maharai nethophatites. heled filius baana nethophatites. ethai filius rebai de gabaa filiorum beniamin. Banaia pharathonites. hurai de torrente gaas. abiel arbathites. azmoth bauramites. eliaba salbonites. filii asem gezonites. ionathan filius sage ararites. ahiam filius sachar araurites. eliphal filius ur. epher mecherathites. ahia phelonites. esrai carmelites. naharai filius azbai. iohel frater nathan. mabahar filius agarai. Selech ammonites. noorai berothites. armiger ioab filii sarvie. iras ietheus. yareb ietheus. urias etheus. zabab filius oolai. adina filius siza. rubenites princeps rubenitarum. et cum eo triginta. hanan filius maacha. et iosaphat mathanites. ozias astarothites. semma et iahiel filii otham arorites. iedihel filius samri. et ioha frater eius thosaites. elihel mahumites. et ieribai. et iosaia filii elnaem. et iethma moabites. helihel. et obed. et iasihel de masobia. Hii quoque venerunt ad David in siceleg. cum adhuc fugeret saul filium cis. qui erant fortissimi. et egregii pugnatores. tendentes arcum et utraque manu fundis saxa iacientes: et dirigentes sagittas. De fratribus saul ex beniamin princeps achiezer. et ioas filii samaa gabaathites. et iaziel. et phallet. filii azmoth. et baracha et iehu anathothites. Samaias quoque gabaonites fortissimus inter triginta. et super triginta. ieremias et iehaziel. et iohanan. et iezabad. gaderothites. eluzai. et ierimuth. et baalia. et samaria. et saphatia aruphites. Elchana. et iesia. et azrahel. et ioezer. et iesbaam de careim. Iohela quoque et zabadia filii ieroham de gedor. Sed et de gaddi transfugerunt ad David cum lateret in deserto viri fortissimi et pugnatores optimi tenentes clipeum et hastam. facies eorum quasi facies leonis. et veloces quasi capree in montibus. ezer princeps. obdias secundus. eliab tercius. masmana quartus. iheremias quintus. ethi sextus. helihel septimus. iohanan octavus. helzabad nonus. ieremias decimus. bachana undecimus. Hii de filiis gad. principes exercitus. novissimus centum militibus preerat. et maximus mille. Isti sunt qui transierunt iordanem mense primo. quando inundare consuevit super ripas suas. et omnes fugaverunt qui morabantur in vallibus ad orientalem plagam et occidentalem. Venerunt autem et de beniamin et iuda ad presidium in quo morabatur David. egressusque est David obviam eis et dixit. Si pacifice venistis ad me. ut auxiliemini michi cor meum iungatur vobis. Si autem insidiamini michi pro adversariis meis. cum ego iniquitatem in manibus non habeam videat deus patrum nostrorum et iudicet. Spiritus vero induit amasai principem inter triginta. et ait. Tui sumus o David et tecum fili ysai. Pax pax tibi. et pax adiutoribus tuis. Te enim adiuvat deus tuus. Suscepit ergo eos David. et constituit eos principes turme. Porro de manasse transfugerunt ad David quando veniebat cum philistiim ut adversum saul pugnaret. et non dimicavit cum eis. quia inito consilio remiserunt eum principes philistinorum dicentes periculo capitis nostri revertetur ad dominum suum saul. Quando igitur reversus est

aqua

Posuitque eum David ad auriculam suam.

in siceleg transfugerant ad eum de manasse. Ednas et iozabaab et iedihel et michael et nas et iosabad et eliu et salathi principes militum in manasse. Hii prebuerunt auxilium david adversus latrunculos. Omnes enim erant viri fortissimi et facti sunt principes exercituum. Sed et per singulos dies veniebant ad david ad auxilium eius usque dum fieret grandis numerus quasi exercitus dei. Iste quoque est numerus principum qui venerunt ad david cum esset in hebron ut transferrent regnum saul ad eum iuxta verbum domini. Filii iuda portantes clipeum et hastam sex milia octingenti expediti ad prelium. De filiis symeon virorum fortissimorum ad pugnandum septem milia centum. De filiis levi quatuor milia sexcenti. Ioiada quoque de stirpe aaron et cum eo tria milia septingenti. Sadoch etiam puer egregie indolis et domus patris eius principes viginti et duo. De filiis autem beniamin fratribus saul tria milia. Porro de filiis effraim viginti milia octingenti fortissimi robore viri nominati in cognationibus suis. Et ex dimidia tribu manasse decem et octo milia singuli per nomina sua venerunt ut constituerent regem david. De filiis quoque isachar viri eruditi qui noverant singula tempora ad precipiendum quid facere deberet israel principes ducenti. Omnis autem reliqua tribus eorum consilium sequebantur. Porro de zabulon qui egrediebantur ad prelium et stabant in acie instructi armis bellicis quinquaginta milia venerunt in auxilium non in corde duplici. Et de neptalim principes mille et cum eis instructi clipeo et hasta triginta octo milia. De dan etiam preparati ad prelium viginti octo milia sexcenti. Et de aser egredientes ad pugnam et in acie provocantes quadraginta milia. Trans iordanem autem de filiis ruben et gad et dimidia parte tribus manasse instructi armis bellicis centum viginti milia. Omnes isti viri bellatores et expediti ad pugnam corde perfecto venerunt in hebron ut constituerent regem david super universum israel. Sed et omnes reliqui israel uno corde erant ut rex fieret david. Fueruntque ibi apud david tribus diebus comedentes et bibentes. Preparaverant enim eis fratres eorum. Sed et qui iuxta eos erant usque ad ysachar et zabulon et neptalim afferebant panes in asinis et camelis et mulis et bobus ad vescendum farinam palathas uvam passam vinum oleum boves arietes ad omnem copiam. Gaudium quippe erat in israel.

XIII

Iniit autem consilium david cum tribunis et centurionibus et universis principibus et ait ad omnem cetum israel. Si vobis placet et a domino deo nostro egreditur sermo quem loquor, mittamus ad fratres nostros reliquos in universis regionibus israel et ad sacerdotes et levitas qui habitant in suburbanis urbium ut congregentur ad nos et reducamus arcam dei nostri ad nos. Non enim requisivimus eam in diebus saul. Et respondit universa multitudo ut ita fieret. Placuerat enim sermo omni populo. Congregavit ergo david cunctum israel a sior egypti usque dum ingrediaris emath ut adduceret archam domini de cariathiarim. Et ascendit david et omnis vir israel ad collem cariathiarim que est in iuda ut afferret inde arcam domini dei sedentis super cherubin ubi invocatum est nomen eius. Imposueruntque archam domini super plaustrum novum de domo aminadab. Oza autem et frater eius minabant plaustrum. Porro david et universus israel ludebant coram domino omni virtute in canticis et in cytharis et psalteriis et tympanis et cymbalis et tubis. Cum autem pervenissent ad aream chidon tetendit oza manum suam ut sustentaret arcam. Bos quippe lasciviens inclinaverat eam paululum. Iratus est itaque dominus contra ozam et percussit eum eo quod tetigisset arcam et mortuus est coram domino. Contristatusque david eo quod divisisset dominus ozam vocavit locum illum divisio oze usque in presentem diem. Et timuit deum tunc temporis dicens quomodo possum ad me introducere arcam domini. Et ob hanc causam non eam adduxit ad se hoc est in civitatem david sed avertit in domum obeth edom gethei. Mansit ergo archa domini in domo obeth edom tribus mensibus et benedixit dominus domui eius et omnibus que habebat.

Oza

XIIII

Misit quoque hyram rex tyri nuntios ad david et ligna cedrina et artifices parietum lignorumque ut edificarent ei domum. Cognovitque david eo quod confirmasset eum dominus in regem super israel et sublevatum esset regnum suum super populum israel. Accepit quoque david alias uxores in ierusalem genuitque filios et filias. Et hec nomina eorum qui nati sunt ei in ierusalem. Sammua et sobab nathan et salomon iebaar et helisua et heliphalech. Audientes autem phylistiim eo quod unctus esset david in regem super universum israel ascenderunt omnes ut quererent eum. Quod cum audisset david egressus est obviam eis. Porro philistiim diffusi sunt in valle raphaim. Consuluitque david dominum dicens. Ascendam ad phylisteos et trades eos in manu mea? Et dixit ei dominus. Ascende et tradam eos in manu tua. Cumque ascendissent illi in baal pharasim percussit eos ibi david et dixit. Divisit dominus inimicos meos per manum meam sicut dividuntur aque. Et iccirco vocatum est nomen loci illius baal pharasim. Dereliqueruntque ibi deos suos quos david iussit exuri. Alia etiam vice phylistiim irruerunt et diffusi sunt in valle. Consuluitque david deum et dixit ei deus. Non ascendes post eos. Recede ab eis et venies contra illos ex adverso pirorum. Cumque audieris sonitum gradientis in cacumine pirorum, tunc egredieris ad bellum. Egressus est enim deus ante te ut percutiat castra phylistiim. Fecit ergo sicut preceperat ei deus et percussit castra phylisteorum de gabaon usque gazara. Divulgatumque est nomen david

[margin:] Nagra quoque et napheth et naphie elisama et baliada et heliphalech.

XV. xv.

in universis regionibus. et dedit dominus pavorem eius super
omnes gentes. Fecit quoque sibi domos in civitate david.
et edificavit locum arce dei. tetenditque ei taberna
culum. Tunc dixit david. Illicitum est ut a quo
cumque portetur archa dei. nisi a levitis quos ele
git dominus ad portandum eam. et ad ministran
dum sibi usque in sempiternum. Congregavitque
universum israel in ierusalem. ut afferretur archa dei in
locum suum. quem preparaverat ei. necnon et filios aa
ron et levitas. De filiis caath uriel princeps fuit.
et fratres eius centum viginti. De filiis merari asaia
princeps et fratres eius ducenti triginta. Vocavitque
david sadoch et abiathar sacerdotes. et levitas uri
hel. asaia. iohel. semeiam. elihel et aminadab.
et dixit ad eos. Vos qui estis principes famili
arum leviticarum. sanctificamini cum fratribus
vestris. et afferte archam domini dei israel. ad locum
qui ei preparatus est. ne ut a principio quia non era
tis presentes percussit nos dominus sic et nunc fiat illi
citum quid nobis agentibus. Sanctificati sunt ergo
sacerdotes et levite, ut portaretur archa dei israel.
Et tulerunt filii levi archam dei sicut preceperat
moyses. iuxta verbum domini humeris suis in vecti
bus. Dixit quoque david principibus levitarum. ut
constituerent de fratribus suis. cantores in organis musicorum
nablis videlicet et lyris et cymbalis ut resonaret
in excelsum sonitus leticie. Constitueruntque levi
tas heman filium iohel. et de fratribus eius asaph
filium barachie. De filiis vero merari fratribus eorum ethan
filium casaie. et cum eis fratres eorum in secundo ordine. za
chariam. et ben. et iaziel. et semiramoth. et iahi
hel. et ainaliab, et banaiam. et maasiam. et ma
thathiam. et eliphalu. et macemam. et obededom,
et iehihel ianitores. Porro cantores eman
asaph. et ethan. in cymbalis eneis concrepantes.
Zacharias autem et oziel. et semiramoth. et
iahihel. et ahiezer. et eliab. et maasias. et banaias in nablis
archana cantabant. Porro mathathias. et eli
phalu et machenias. et obededom. et iehihel. et ozaziu in
cytharis pro octava canebant. Chonenias autem
princeps levitarum prophetie preerat. et ad precinen
dam melodiam. erat quippe valde sapiens. et
barachias et helchana ianitores arce. Igitur
david et omnes maiores natu israel. et tribuni ierunt
ad deportandam archam federis domini de domo
obededom cum leticia. Cumque adiuvisset deus
levitas. qui portabant archam federis domini. im
molabantur septem tauri. et vii. arietes. Por
ro david erat indutus stola byssina. et universi
si levite qui portabant archam. cantoresque et cho
nenias princeps prophetie inter cantores. David autem
erat indutus etiam ephod lineo. universusque israel
deducebat archam federis domini in iubilo. et so
nitu bucine et tubis. et cymbalis. et nablis. et
cytharis concrepantes. Cumque pervenisset archa

federis domini. usque ad civitatem david. michol filia sa
ul prospiciens per fenestram. vidit regem david sal
tantem atque ludentem. et despexit eum in corde suo.
Attulerunt igitur archam dei. et constituerunt eam in
medio tabernaculi. quod tetenderat ei david.
et obtulerunt holocausta et pacifica coram domino.
Cumque complesset david offerens holocausta et pa
cifica, benedixit populum in nomine domini. et divisit
universis per singulos a viro usque ad mulierem tor
tam panis. et partem assature carnis bubale. et frixam
oleo similam. Constituitque coram archa domini de
levitis qui ministrarent. et recordarentur operum
eius. et glorificarent atque laudarent dominum deum israel.
Asaph principem et secundum eius zachariam. Porro
iahihel. et semiramoth et iehihel. et mathathiam
et eliab. et banaiam et obededom. et iehihel. super or
gana psalterii. et lyras. Asaph autem ut cymbalis
personaret. banaiam vero et aziel sacerdotes cane
re tuba iugiter coram archa federis domini. In illo die fe
cit david principem ad confitendum domino asaph
et fratres eius. Invocate nomen eius. notas facite in
populis adinventiones eius. cantate ei et psallite ei
et narrate omnia mirabilia eius. laudate nomen sanctum
eius. Letetur cor querentium dominum. querite dominum
et virtutem eius. querite faciem eius semper. Re
cordamini mirabilium eius que fecit signorum
illius. et iudiciorum oris eius. Semen israel servi eius.
filii iacob electi eius. Ipse dominus deus noster. in universa
terra iudicia eius. Recordamini in sempiternum pa
cti eius. sermonis quem precepit in mille genera
tiones quem pepigit cum abraham et iuramenti
sui cum ysaac. Et constituit illud iacob in precep
tum. et israel in pactum sempiternum. dicens tibi dabo
terram chanaam funiculum hereditatis vestre. Cum
essent pauci numero parvi. et coloni eius. et transi
erunt de gente in gentem et de regno ad populum alte
rum. Non dimisit hominem calumpniari eos. sed
increpuit pro eis reges. Nolite tangere christos meos.
et in prophetis meis nolite malignari. Cantate domino
omnis terra. annunciate de die in diem salutare eius.
Narrate in gentibus gloriam eius. in cunctis populis
mirabilia eius. Quoniam magnus dominus et laudabilis
nimis. et horribilis super omnes deos. Omnes enim dii
populorum idola. dominus autem celos fecit. Confessio et mag
nificentia coram illo fortitudo et gaudium in loco
eius. Afferte domino familie populorum. afferte domino
gloriam et imperium. date gloriam nomini eius. Leva
te sacrificium et venite in conspectu eius. et adorate
dominum in decore sancto. commoveatur a facie eius omnis
terra. ipse enim fundavit orbem immobilem.
Letentur celi et exultet terra. et dicant in nationibus
dominus regnavit. Tonet mare et plenitudo eius. exul
tent agri et omnia que in eis sunt. Tunc laudabunt
ligna saltus coram domino. quia venit iudicare terram.
Confitemini domino quoniam bonus quoniam in eternum misericordia eius.

Margin: De filiis helisaphan semeias princeps et fratres eius ducenti. De filiis he bron hehel princeps et fratres eius octoginta. De filiis oziel aminadab princeps et fratres eius centum xii.

Margin: Porro sebenias et iosaphat et nathanahel et amasia et zacharias et beanias et eliezer sacerdotes plangebant tubis coram archa domini et obededom et ahias erant ianitores arce.

et dicite: Salva nos, Deus, salvator noster, et congrega nos et erue de gentibus, ut confiteamur nomini sancto tuo et exultemus in carminibus tuis. Benedictus Dominus Deus Israel ab eterno usque in eternum; et dicat omnis populus: Amen, et hymnum Deo. Reliquid itaque ibi coram archa federis Domini Asaph et fratres eius, ut ministrarent in conspectu arce iugiter per singulos dies et vices suas. Porro Obededom et fratres eius sexaginta octo; et Obededom filium Idithun et Osa constituit ianitores. Sadoch autem sacerdotem et fratres illius sacerdotes coram tabernaculo Domini in excelso quod erat in Gabaon, ut offerrent holocausta Domino super altare holocaustomatis iugiter mane et vespere, iuxta omnia que scripta sunt in lege Domini, quam precepit Israheli. Et post eum Eman et Idithun et reliquos electos unumquemque vocabulo suo ad confitendum Domino: quoniam in eternum misericordia eius. Heman quoque et Idithun canentes tuba et quatientes cymbala et omnia musicorum organa ad canendum Domino. Filios autem Idithun fecit esse portarios. Reversusque est omnis populus in domum suam, et David, ut benediceret domui sue.

Cum autem habitaret David in domo sua, dixit ad Nathan prophetam: Ecce ego habito in domo cedrina; archa autem federis Domini sub pellibus est. Et ait Nathan ad David: Omnia que in corde tuo sunt fac: Deus enim tecum est. Igitur nocte illa factus est sermo Domini ad Nathan dicens: Vade et loquere David servo meo: Hec dicit Dominus: Non edificabis tu michi domum ad habitandum. Neque enim mansi in domo ex eo tempore quo eduxi Israel de Egypto usque ad diem hanc; sed fui semper mutans loca tabernaculi et in tentoria manens cum omni Israel. Numquid locutus sum saltim uni iudicum Israel, quibus preceperam ut pascerent populum meum, et dixi: Quare non edificastis michi domum cedrinam? Nunc itaque sic loqueris ad servum meum David: Hec dicit Dominus exercituum: Ego tuli te cum in pascuis sequereris gregem, ut esses dux populi mei Israel. Et fui tecum quocumque perrexisti, et interfeci omnes inimicos tuos coram te, fecique tibi nomen quasi unius magnorum qui celebrantur in terra. Et dedi locum populo meo Israel. Plantabitur et habitabit in eo, et ultra non commovebitur, nec filii iniquitatis atterent eos sicut a principio ex diebus quibus dedi iudices populo meo Israel, et humiliavi universos inimicos tuos. Annuntio ergo tibi quod edificaturus sit domum tibi Dominus. Cumque impleveris dies tuos ut vadas ad patres tuos, suscitabo semen tuum post te, quod erit de filiis tuis, et stabiliam regnum eius. Ipse edificabit michi domum, et firmabo solium eius in eternum. Ego ero illi in patrem, et ipse erit michi in filium; et misericordiam meam non auferam ab eo, sicut abstuli ab eo qui ante te fuit. Et statuam eum in domo mea et in regno meo usque in sempiternum; et thronus eius erit firmissimus in perpetuum.

Iuxta omnia verba hec et iuxta universam visionem istam sic locutus est Nathan ad David. Cumque venisset rex David et sedisset coram Domino, dixit: Quis ego sum, Domine Deus, et que domus mea, ut prestares michi talia? Sed et hoc parum visum est in conspectu tuo; ideoque locutus es super domum servi tui etiam in futurum, et fecisti me spectabilem super omnes homines, Domine Deus. Quid ultra addere potest David, cum ita glorificaveris servum tuum et cognoveris eum? Domine, propter famulum tuum iuxta cor tuum fecisti omnem magnificentiam hanc, et nota esse voluisti universa magnalia. Domine, non est similis tui, et non est alius Deus absque te ex omnibus quos audivimus auribus nostris. Quis enim est alius ut populus tuus Israel, gens una in terra, ad quam perrexit Deus ut liberaret et faceret populum sibi, et magnitudine sua atque terroribus eiceret nationes a facie eius quem de Egypto liberaverat? Et posuisti populum tuum Israel tibi in populum usque in eternum, et tu, Domine, factus es Deus eius. Nunc igitur, Domine, sermo quem locutus es famulo tuo et super domum eius confirmetur in perpetuum, et fac sicut locutus es. Permaneatque et magnificetur nomen tuum usque in sempiternum, et dicatur: Dominus exercituum Deus Israel; et domus David permanens coram eo. Tu enim, Domine Deus meus, revelasti auriculam servi tui ut edificares ei domum; et idcirco invenit servus tuus fiduciam ut oret coram te. Nunc ergo, Domine, tu es Deus, et locutus es ad servum tuum tanta beneficia. Et cepisti benedicere domui servi tui, ut sit semper coram te. Te enim, Domine, benedicente, benedicta erit in perpetuum.

Factum est autem post hec ut percuteret David Phylistim, et humiliaret eos, et tolleret Geth et filias eius de manu Philistiim, percuteretque Moab; et fierent Moabite servi David, offerentes ei munera. Eo tempore percussit David etiam Adadezer regem Soba regionis Emath, quando perrexit ut dilataret imperium suum usque ad flumen Eufraten. Cepit ergo David mille quadrigas eius, et septem milia equitum, ac viginti milia virorum peditum; subnervavitque omnes equos curruum, exceptis centum quadrigis quas reservavit sibi. Supervenit autem et Syrus Damascenus ut auxilium preberet Adadezer regi Soba; sed et huius percussit David viginti duo milia virorum, et posuit milites in Damasco, ut Syria quoque serviret sibi et offerret munera. Adiuvitque eum Dominus in cunctis ad que perrexerat. Tulit quoque pharetras aureas quas habuerant servi Adadezer, et attulit eas in Iherusalem. Necnon de Thebath et Chun urbibus Adadezer eris plurimum, de quo fecit Salomon mare eneum et columnas et vasa enea. Quod cum audisset Thou rex Emath, percussisse videlicet David omnem exercitum Adadezer regis Soba, misit ad eum filium suum ad regem David, ut postu

Hic ad. zer
retu

laret pacem et congratularetur ei eo quod expugnas
set et percussisset adadezer. Sed et omnia vasa aurea et ar
gentea et erea consecravit rex david domino cum argen
to et auro quod abstulerat rex ex universis gentibus
tam de idumea et moab et filiis ammon quam phy
listiim et amalech. Abisai vero filius sarvie percus
sit edom in valle salinarum decem et octo milia. Et
constituit in edom presidium ut serviret idumea
david. Salvavitque dominus david super universum
israel et faciebat iudicium atque iustitiam cuncto po
pulo suo. Porro ioab filius sarvie erat super exerci
tum et iosaphat filius achilud a commentariis. Sa
doch autem filius achitob et abimelech filius abia
thar sacerdotes et susa scriba. Banaias vero filius io
iade super legiones cerethi et phelethi. Porro filii david
primi ad manum regis. Accidit autem ut more

XIX

retur naas rex filiorum ammon et regnaret filius
eius pro eo. Dixitque david: faciam misericordiam cum ha
non filio naas. Prestitit enim pater eius mihi gratiam.
Misitque david nuntios ad consolandum eum super
morte patris sui. Qui cum pervenissent in terram
filiorum ammon ut consolarentur hanon dixe
runt principes filiorum ammon ad hanon: Tu for
sitan putas quod honoris causa david in patrem
tuum miserit qui consolarentur te. Nec animad
vertis quod ut explorent et investigent et scru

Rasit

tentur terram tuam venerunt ad te servi eius.
Igitur hanon pueros david decalvavit et rasit et
precidit tunicas eorum a natibus usque ad pedes
et dimisit eos. Qui cum abissent et hoc mandassent
david misit in occursum eorum. Grandem enim
contumeliam sustinuerant. et precepit ut mane
rent in hierico donec cresceret barba eorum et tunc
reverterentur. Videntes autem filii ammon
quod iniuriam fecissent david tam hanon quam
reliquus populus miserunt mille talenta argenti
ut conducerent sibi de mesopotamia et syria maa
cha et de soba currus et equites. Conduxeruntque tri
ginta duo milia curruum et regem maacha cum populo eius.
Qui cum venissent castrametati sunt e regione
medaba. filii quoque amon congregati sunt de ur
bibus suis et venerunt ad bellum. Quod cum audisset
david misit ioab et omnem exercitum virorum fortium.
Egressique filii ammon direxerunt aciem iuxta
portam civitatis. Reges autem qui ad auxilium
venerant separatim in agro steterunt. Igitur ioab
intelligens bellum ex adverso et post tergum fieri
contra se elegit viros fortissimos de universo israel
et perrexit contra syrum. Reliquam autem partem populi
dimisit sub manu abisai fratris sui et perrexerunt
contra filios ammon. Dixitque: Si vicerit me syrus
auxilio eris michi. Si autem superaverint te filii am
mon ero tibi in presidium. Confortare et agamus
viriliter pro populo nostro et pro urbibus dei nostri. Dominus autem
quod in conspectu suo bonum est faciet. Perrexit ergo
ioab et populus qui cum eo erat contra syrum ad bellum
et fugavit eum. Porro filii ammon videntes quod fu
gisset syrus ipsi quoque fugerunt abisai fratrem eius
et ingressi sunt civitatem. Reversusque est etiam ioab
in ierusalem. Videns autem syrus quod cecidisset coram israel
misit nuntios et adduxit syrum qui erat trans fluvium.
Sophach autem princeps militie adadezer dux eorum.
Quod cum nuntiatum esset david congregavit univer
sum israel et transivit iordanem irruitque in eos et direxit
ex adverso aciem illis contra pugnantibus. Fugitque autem
syrus israel et interfecit david de syris septem milia
curruum et quadraginta milia peditum et sophach
exercitus principem. Videntes autem servi adad
zer se ab israhel esse superatos transfugerunt ad david et
servierunt ei. Noluitque ultra syria auxilium prebere
filiis ammon. Factum est autem post anni circulum
eo tempore quo solent reges ad bella procedere congre
gavit ioab exercitum et robur militie et vastavit
terram filiorum ammon perrexitque et obsedit rabba.
Porro david manebat in ierusalem quando ioab percussit
rabba et destruxit eam. Tulit autem david coronam
melchom de capite eius et invenit in ea auri pon
do talentum et preciosissimas gemmas. Fecitque sibi
inde diadema manubias quoque urbis tulit plurimas.
Populum autem qui erat in ea eduxit et super eos fecit
tribulas et trahas et ferrata carpenta transire
ita ut dissecarentur et contererentur. Sic fecit david
cunctis urbibus filiorum ammon et reversus est cum omni
populo suo in ierusalem. Post hec initum est bellum in
gazer contra phylisteos in quo percussit sobochai
usathites saphai de genere raphaim et humiliavit
eos. Aliud quoque bellum gestum est adversum phy
listeos in quo percussit adeodatus filius saltus beth
leemites fratrem goliath gethei cuius haste lignum
erat quasi liciatorium texentium. Sed et aliud
bellum accidit in geth in quo fuit homo longissi
mus habens digitos senos id est simul viginti qua
tuor qui et ipse de rapha fuerat stirpe generatus.
Hic blasphemavit israel et percussit eum ionathas fi
lius samaa fratris david. Hii sunt filii rapha in
geth qui ceciderunt in manu david et servorum eius.
Consurrexit autem sathan contra israel et incitavit
david ut numeraret israel. Dixitque david ad ioab
et ad principes populi: Ite et numerate israel a bersabee
usque dan et afferte michi numerum ut sciam. Res
ponditque ioab: Augeat dominus populum suum
centuplum quam sunt. Nonne domine mi rex omnes
servi tui sunt? quare hoc querit dominus meus quod
in peccatum reputetur israeli? Sed sermo regis magis
prevaluit. Egressusque est ioab et circuivit universum
israel et reversus est ierusalem. Deditque david numerum eorum
quos circuierat et inventus est omnis israel numerus
mille milia et centum milia virorum educentium
gladium. De iuda autem trecenta septuaginta mi
lia bellatorum. Nam levi et beniamin non numeravit

eo quod exsequeretur imperium regis inpigre. Displicuit autem deo quod iussum erat et percussit israhel. Dixitque David ad dominum: Peccavi nimis ut hoc facerem. Obsecro aufer iniquitatem servi tui, quia insipienter egi. Et locutus est dominus ad Gad videntem David dicens: Vade et loquere ad David et dic: Haec dicit dominus: Trium tibi optionem do, unum quod volueris elige, ut faciam tibi. Cumque venisset Gad ad David, dixit ei: Elige quod volueris: aut tribus annis pestilentiam, aut tribus mensibus fugere te hostes tuos et gladium eorum non posse evadere, aut tribus diebus gladium domini et mortem versari in terra, et angelum domini interficere in universis finibus israhel. Nunc igitur vide quid respondeam ei qui misit me. Et dixit David ad Gad: Ex omni parte me premunt angustiae; sed melius michi est ut incidam in manus domini, quia multae sunt miserationes eius, quam in manus hominum. Misit ergo dominus pestilentiam in israhel, et ceciderunt de israhel septuaginta milia virorum. Misit quoque angelum in Ierusalem ut percuteret eam. Cumque percuteretur, vidit dominus et misertus est super magnitudine mali, et imperavit angelo qui percutiebat: Sufficit, iam cesset manus tua. Porro angelus domini stabat iuxta aream Ornan iebusei. Levansque David oculos suos vidit angelum domini stantem inter caelum et terram et evaginatum gladium in manu eius et versum contra Ierusalem. Et ceciderunt tam ipse quam maiores natu vestiti ciliciis proni in terram. Dixitque David ad dominum: Nonne ego sum qui iussi ut numeraretur populus? Ego qui peccavi, ego qui malum feci; iste grex quid commeruit? Domine deus meus, vertatur obsecro manus tua in me et in domum patris mei; populus autem tuus non percutiatur. Angelus autem domini praecepit Gad ut diceret David ut ascenderet extrueretque altare domino deo in area Ornan iebusei. Ascendit ergo David iuxta sermonem Gad quem locutus fuerat ex sermone domini. Porro Ornan cum suspexisset et vidisset angelum, quattuorque filii eius absconderunt se. Nam eo tempore terebat in area triticum. Igitur cum David veniret ad Ornan, conspexit eum Ornan et processit ei obviam de area et adoravit eum pronus in terram. Dixitque ei David: Da michi locum areae tuae, ut aedificem in ea altare domino, ita ut quantum valet argenti accipias, et cesset plaga a populo. Dixit autem Ornan ad David: Tolle et faciat dominus meus rex quodcumque ei placet. Sed et boves do in holocaustum et tribulas in ligna et triticum in sacrificium, omnia libens praebeo. Dixitque ei rex David: Nequaquam ita fiet, sed argentum dabo quantum valet. Neque enim tibi auferre debeo et sic offerre domino holocausta gratuita. Dedit ergo David Ornan pro loco siclos auri iustissimi ponderis sescentos, et aedificavit ibi altare domino, obtulitque holocausta et pacifica et invocavit dominum, et exaudivit eum in igne de caelo super altare holocausti. Praecepitque dominus angelo et convertit gladium suum in vaginam. Protinus ergo David videns quod exaudisset eum dominus in area Ornan iebusei, immolavit ibi victimas. Tabernaculum autem domini quod fecerat Moyses in deserto et altare holocaustorum ea tempestate erat in excelso Gabaon, et non praevaluit David ire ad altare ut ibi obsecraret deum. Nimio enim fuerat timore perterritus, videns gladium angeli domini. Dixitque David: Haec est domus dei et hoc altare in holocaustum israhel.

XXII

Et praecepit ut congregarentur omnes proselyti de terra israhel, et constituit ex eis latomos ad caedendos lapides et poliendos ut aedificaretur domus dei. Ferrum quoque plurimum ad clavos ianuarum et ad commissuras atque iuncturas praeparavit David, et aeris pondus innumerabile. Ligna quoque cedrina non poterant aestimari, quae Sidonii et Tyrii deportaverant ad David. Et dixit David: Salomon filius meus puer parvulus est et delicatus; domus autem quam aedificari volo domino talis esse debet ut in cunctis regionibus nominetur. Praeparabo ergo ei necessaria. Et ob hanc causam ante mortem suam omnes praeparavit impensas. Vocavitque Salomonem filium suum et praecepit ei ut aedificaret domum domino deo israhel. Dixitque David ad Salomonem: Fili mi, voluntatis meae fuit ut aedificarem domum nomini domini dei mei. Sed factus est sermo domini ad me dicens: Multum sanguinem effudisti et plurima bella bellasti; non poteris aedificare domum nomini meo, tanto effuso sanguine coram me. Filius qui nascetur tibi erit vir quietissimus. Faciam enim eum requiescere ab omnibus inimicis suis per circuitum. Et ob hanc causam pacificus vocabitur, et pacem et otium dabo israhel cunctis diebus eius. Ipse aedificabit domum nomini meo, et ipse erit michi in filium et ego ero ei in patrem, firmaboque solium regni eius super israhel in aeternum. Nunc ergo fili mi, sit dominus tecum, et prosperare et aedifica domum domino deo tuo sicut locutus est de te. Det quoque tibi dominus prudentiam et sensum ut regere possis israhel et custodire legem domini dei tui. Tunc enim proficere poteris si custodieris mandata et iudicia quae praecepit dominus Moysi ut doceret israhel. Confortare et viriliter age, ne timeas neque paveas. Ecce ego in paupertatula mea praeparavi ad universa impendia.

[margin: impensas domus domini auri talenta centum milia et argenti mille milia talentorum, aeris vero et ferri non est pondus, vincitur enim numerus magnitudine; ligna et lapides praeparavi]

Habes quoque plurimos artifices, latomos et caementarios artificesque lignorum omnium artium ad faciendum opus prudentissimos in auro et argento et aere et ferro, cuius non est numerus. Surge igitur et fac, et erit dominus tecum. Praecepit quoque David cunctis principibus israhel ut adiuvarent Salomonem filium suum: Cernitis, inquit, quod dominus deus vester vobiscum sit et dederit vobis requiem per circuitum, et tradiderit omnes inimicos vestros in manu vestra, et subiecta sit terra coram domino et coram populo eius. Praebete igitur corda vestra et animas vestras ut quaeratis dominum deum vestrum, et consurgite et aedificate sanctuarium domino deo, ut introducatur arca foederis domini et vasa consecrata domino in domum quae

XXIII

edificatur nomini domini. Igitur david senex et plenus dierum regem constituit salomonem filium suum super israel. et congregavit omnes principes israel et sacerdotes et levitas. numeratique sunt levite a triginta annis et supra. et inventa sunt xxx. octo milia virorum. Ex his electi sunt et distributi in ministerium domus domini. xx. iiii. milia. prepositorum autem et iudicum sex milia. Porro quatuor milia ianitores. et totidem psalte canentes domino in organis que fecerat ad canendum. et distribuit eos david per vices filiorum levi. Gerson videlicet et caath. et merari. et gersonii. leedan et semei. Filii leedan. princeps iehiel et zetham. et iohel tres. Filii semei salomith et oziel. et aram tres. Isti principes familiarum leedan. Porro filii semei. leeth. et ziza. et iaus. et baria. Isti filii semei quatuor. Erat autem leeth prior. ziza secundus. Porro iahus et baria non habuerunt plurimos filios. Idcirco in una familia unaque domo computati sunt. Filii caath amram. et ysaar hebron et oziel quatuor. Filii amram. aaron et moyses. Separatusque est aaron ut ministraret in sancta sanctorum. ipse et filii eius in sempiternum et adoleret incensum domino secundum ritum suum. ac benediceret nomini eius in perpetuum. Moysi quoque hominis dei filii adnumerati sunt in tribu levi. Filii moysi. gersom et eliezer. Filii gersom. subuel primus. Fuerunt autem filii eliezer. roboia primus et non erant filii eliezer alii. Porro filii roboia multiplicati sunt nimis. Filii ysaar. salomith primus. Filii hebron ieriau primus. amarias secundus. iaziel iii. iecmaham iiii. Filii oziel micha primus iesia secundus. Filii merari. mooli. et musi. Filii mooli. eleazar et cis. Mortuus est autem eleazar. et non habuit filios sed filias. Acceperuntque eas filii cis fratres earum. Filii musi. mooli et eder et ierimuth tres. Hii filii levi in cognationibus suis et familiis suis. Principes per vices et numerum capitum singulorum qui faciebant opera ministerii domus domini a viginti annis et supra. Dixit enim david. Requiem dedit dominus deus israel populo suo et habitationem ierusalem usque in eternum. Nec erit officii levitarum ut ultra portent tabernaculum et omnia vasa eius ad ministrandum. Iuxta precepta quoque david novissima supputabitur numerus filiorum levi a viginti annis et supra. et erunt sub manu filiorum aaron in cultum domus domini in vestibulis et in exedris in loco purificationis et in sanctuario et universis operibus ministerii templi domini. Sacerdotes autem super panes propositionis et ad simile sacrificium. et lagana et azima. et sartaginem. et ad torrendum similam. et super omne pondus atque mensuram. Levite vero ut stent mane ad confitendum et canendum domino. Similiterque ad vesperam tam in oblatione holocaustorum domini quam in sabbatis et kalendis et sollempnitatibus reliquis. Iuxta numerum et cerimonias uniuscuiusque rei iugiter coram domino. et custodiant observationes tabernaculi federis et ritum sanctuarii. et observationem filiorum aaron fratrum suorum. ut ministrent in domo domini.

XXIIII

Porro filiis aaron he partitiones erunt. Filii aaron nadab. et abiu. et eleazar. et ithamar. Mortui sunt autem nadab et abiu ante patrem suum. absque liberis. Sacerdotioque functus est eleazar. et ithamar. et divisit eos david. id est sadoch. de filiis eleazar. et achimelech. de filiis ithamar. secundum vices suas et ministerium. Inventique sunt filii eleazar multo plures in principibus quam filii ithamar. Divisit autem eis hoc est filiis eleazar. principes per familias et domos suas octo. Porro divisit utrasque inter se familias sortibus. Erant enim principes sanctuarii dei tam de filiis eleazar. quam de filiis ithamar. Descripsitque eos semeia filius nathanael scriba levites coram rege. et principibus et sadoch sacerdote. et achimelech filio abiathar. Principibus quoque familiarum sacerdotalium et leviticarum. unam domum que ceteris preerat eleazar. et alteram domum que sub se habebat ceteros ithamar. Exivit autem sors prima ioiarib. secunda iedeie. tertia haarim. quarta seorim. quinta melchia. sexta maiman. septima accos. octava habia. nona iheusu. decima sechenia. undecima eliasiph. duodecima iacim. tertiadecima oppha. quartadecima isbaab. quintadecima abelga. sextadecima emmer. septimadecima ezir. octavadecima alabses. nonadecima apheteta. vicesima iezechel. vicesima prima iacim. vicesima secunda gamuel. vicesima tertia dalaia. vicesima quarta mazziau. Hee vices eorum secundum ministeria sua. ut ingrediantur domum dei et iuxta ritum suum. sub manu aaron patris eorum sicut preceperat dominus israel. Porro filiorum levi qui reliqui fuerant. de filiis amram erat subahel. et filius subahel. iedeia. De filiis quoque roobie princeps iesias. Isaari vero salemoth. filiusque salemoth. iaath. filiusque eius ieriau. amarias secundus. iaziel iii. iecmaam quartus. Filius oziel micha. filius micha samir. frater micha iesia. filiusque iesie zacharias. Filii merari mooli et musi. Filius oziau benno. Filius quoque merari oziau et soemh et zachur et hebri. Porro mooli filius eleazar qui non habebat liberos. Filius vero cis ieramel. Filii musi moli eder et ierimuth. Isti filii levi secundum domos familiarum suarum. Miseruntque et ipsi sortes contra fratres suos filios aaron coram david rege et sadoch. et achimelech. et principibus familiarum sacerdotalium et leviticarum tam minores quam maiores omnes sors equaliter dividebat. Igitur david et ma

gistratus exercitus segregauerunt in ministerio filios
asaph et heman et idithun qui prophetarent in cytharis
et psalteriis et cymbalis secundum numerum suum dedicato
sibi officio seruientes. De filiis asaph. zachur et ioseph
et nathania et asarela filii asaph sub manu asaph pro-
phetantes iuxta regem. Porro idithun filii idithun.
godolias. sori. ieseias. et sabias. et mathathias sex sub
manu patris sui idithun qui in cythara prophetabat
super confitentes et laudantes dominum. Heman quoque filii
heman. boccian. mathania. ozihel. subuhel. et ieri-
moth. anania. anani. eliatha. gedelthi. et romem-
thiezer. et iesbacasa. mellothi. othir. marioth. Omnes
isti filii eman uidentis regis in sermonibus dei ut
exaltaret cornu. Deditque deus heman filios quatuor-
decim et filias tres. uniuersi sub manu patris sui ad
cantandum in templo domini distributi erant in
cymbalis et psalteriis et cytharis in ministeriis domus
domini iuxta regem. asaph uidelicet et idithun et
heman. Fuit autem numerus eorum cum fratribus suis qui
erudiebant canticum domini cuncti doctores ducenti
octoginta octo. Miseruntque sortes per uices suas ex equo
tam maior quam minor doctus pariter et indoctus.
Egressaque sors prima ioseph qui erat de asaph. secunda
godolie ipsi et filiis eius et fratribus eius duodecim. Ter-
tia zachur. filiis et fratribus eius duodecim. Quarta isa-
ri. filiis et fratribus eius .xii. Quinta nathanie. filiis et
fratribus eius .xii. Sexta boccian. filiis et fratribus eius .xii. Septi-
ma israhela. filiis et fratribus eius duodecim. Octaua ysaie. f. et f. e. d.
Nona mathanie. f. et f. e. d. Decima semeie. f. et f. e. d.
Undecima ezrihel. f. et f. e. d. Duodecima asabie.
filiis et f. e. d. Quartadecima mathathie. f. et f. e. d.
Quintadecima ierimoth. f. et f. e. d. Sextadecima
ananie. filiis et f. e. d. Septimadecima iesbocasse.
filiis et f. e. d. Octauadecima anani. f. et f. e. d. No-
nadecima mellothi. f. et f. e. d. Uicesima eliatha.
filiis et f. e. d. Uicesima secunda godolathi. f. et f. e. d.
Uicesima tertia. maziuth. f. et f. e. d. Uicesima quar-
ta romathiezer. filiis et f. e. d. Diuisiones autem ianitorum

XXVI

de corithis. mesellemie filius chore. De filiis asaph.
filius mesellemie. zacharias primogenitus. adi-
hel secundus. et zabadias tertius. iathanael quartus. a-
hilam quintus. iohanan sextus. helionai septi-
mus. Filii autem obededom. semeias primogenitus.
iozabad secundus. ioaa tertius. sachar .iiii. nathanel .v. ami-
hel sextus. isachar .vii. pollathi octauus. quia benedixit
illi dominus. Semeie autem filio eius nati sunt
filii prefecti familiarum suarum. Erant enim uiri fortis-
simi. Filii ergo semeie. othni et raphael et obedihel.
zabath. et fratres eius uiri fortissimi. heliu quoque et
samachias. Omnes hii de filiis obededom. ipsi et filii
et fratres eorum fortissimi uiri ad ministrandum sexa-
ginta duo de obededom. Porro mesalamie filii et
fratres robustissimi decem et octo. De osa autem id est
de filiis merari sechri princeps. Non enim habuerat
primogenitum. et iccirco posuerat eum pater eius
in principem. helchias secundus. tebelias tertius. zacha-
rias quartus. Omnes hii filii et fratres tredecim osa. Hii
diuisi sunt in ianitores. ut semper principes custodiarum
sicut et fratres eorum ministrarent in domo domini. Misse
sunt ergo sortes ex equo et paruis et magnis per fami-
lias suas in unamquamque portarum. Cecidit ergo
sors orientalis semeie. Porro zacharie filio eius uiro
prudentissimo et erudito sortito obtigit plaga sep-
tentrionalis. Obededom uero et filiis eius ad austrum
in qua parte domus erat seniorum concilium. Sep-
phim et osa ad occidentem iuxta portam que ducit
ad uiam ascensionis custodia contra custodiam. Ad
orientem uero leuite sex. et ad aquilonem quatuor
per diem atque meridiem. Similiter in die quatuor et
ubi erat concilium bini et bini. In cellulis quoque ia-
nitorum ad occidentem quatuor in uia bini quoque per cel-
lulas. Hee sunt diuisiones ianitorum filiorum chore
et merari. Porro achias erat super thesauros domus
domini ac uasa sanctorum. Filii ledan filii gersoni. de
ledan principes familiarum ledan et gersoni iehieli.
Filii iehieli. zathan et iohel fratres eius super thesauros
domus domini. amramitis et isaaritis et ebronitis
et ozihelitibus. Subahel autem filius gersom filii
moysi prepositus thesauris. Fratres quoque eius eliezer
cuius filius rabia et huius filius isaias et huius filius
ioram. huius quoque filius sechri sed et huius selemith.
Ipse selemith et fratres eius super thesauros sanctorum. que sancti-
ficauit dauid rex. et principes familiarum et tribuni
et centuriones et duces exercitus de bellis et manu-
biis preliorum que consecrauerant ad instaurati-
onem et supellectilem templi domini. Hec autem sancti-
ficauit samuhel uidens. et saul filius cis et abner
filius ner. et ioab filius saruie. Omnes qui sanctificaue-
runt per manum salemith et fratrum eius. Isaaritis uero
preerant. chonenias et filii eius ad opera forinsecus super
israhel ad docendum et ad iudicandum eos. Porro de
ebronitis. asabias et fratres eius uiri fortissimi mille
septingenti preerant israheli trans iordanem contra
occidentem in cunctis operibus domini et in ministerium
regis. Ebronitarum autem princeps fuit herja secundum
familias et cognationes eorum. Quadragesimo anno
regni dauid. recensiti sunt et inuenti uiri fortissimi
in iazer galaad fratresque eius robustioris etatis duo
milia septingenti principes familiarum. Preposuit autem
eos dauid rubenitis et gaditis et dimidie tribui manas-
se in omne ministerium dei et regis. Filii autem israhel secundum

XXVII

numerum suum principes familiarum suarum tribuni et
centuriones et prefecti qui ministrabant regi iuxta
turmas suas ingredientes et egredientes per singulos
menses in anno uiginti quatuor milibus singuli preerant.
Prime turme in primo mense isboam preerat filius
zabdiel et sub eo uiginti quatuor milia. De filiis
phares. princeps fuit principum in exercitu mense

Marginal notes:
ille
et asabias
per menses
filius
cunctorum

primo. Secundi mensis habebat turmam dudiachoo-
tes. et post se alterum nomine macelloth qui rege-
bat partem exercitus. xx. iiii. milium. Dux quoque
turme tercie in mense tercio erat banaias filius ioia-
de sacerdos. et in divisione sua viginti iiii. milia.
Ipse est banaia fortissimus inter xxx. et super xxx. Pre-
erat autem turme ipsius amizadab filius eius. Quarto
mense quartus asahel frater ioab. et zabadias filius eius post
eum. et in turma eius viginti iiii. milia. Quintus
mense quinto. princeps samaoth iezarites. et in
turma eius xx. iiii. milia. Sextus mense sexto.
hira filius acces thecuites. et in turma eius viginti
iiii. milia. Septimus mense septimo helles bal-
lonites. de filiis ephraim. et in turma eius viginti
iiii. milia. Octavus mense octavo. sobochai so-
thites de stirpe zarai. et in turma eius xx. iiii. milia.
Nonus mense nono abiezer anathothites de stir-
pe iemini. et in turma eius xx. iiii. milia. Deci-
mus mense decimo. marai et ipse neophathites
de stirpe zarai. et in turma eius xx. iiii. milia.
Undecimus mense undecimo banaas pharatho-
thites de filiis ephraim. et in turma eius viginti iiii.
milia. Duodecimus mense duodecimo holdian etho-
phathites de stirpe gothoniel. et in turma eius xx.
iiii. milia. Porro tribubus preerant israel rubenitis dux
eliezer filius zechri. Symeonitis. dux saphathias
filius macha. Levitis asabias filius camuhel. Aa-
ronitis sadoch. Iuda. eliu frater david. Ysachar amri
filius michael. Zabulonitis iesmaias filius ab-
die. Neptalitibus ierimoth. filius ozihel. filiis
ephraim osee filius ozaziu. Dimidie tribus
ionasse manasse ioel filius phadie. et dimidie
tribui manasse in galaad iaddo filius zacharie.
Beniamin autem iasihel filius abner. Dan vero
ezrihel filius ieroam. Hii principes filiorum israel.
Noluit autem david numerare eos a viginti an-
nis inferius. quia dixerat dominus ut multiplicaret
israel quasi stellas celi. Ioab filius sarvie ceperat
numerare nec conplevit. quia super hoc ira irrue-
rat in israel. et iccirco numerus eorum qui recensiti
fuerant non est relatus in fastos regis david. Super
thesauros autem regis fuit azmoth filius adihel.
His autem thesauris qui erant in urbibus et vicis.
et in turribus presidebat. ionathan filius ozie. Operi
autem rustico et agricolis qui exercebant terram.
preerat ezri filius chelub. vineisque cultoribus semei-
as ramathites. cellis autem vinariis zabdias aphoni-
thes. Nam super oliveta et ficeta que erant in cam-
pestribus balanan gaderites. Super apothecas autem
olei ioas. Porro armentis que pascebantur in saro-
na prepositus fuit. setrai saronites. et super boves in
vallibus saphat filius addi. Super camelos vero
ubil ismahelites. et super asinos iadias meronathi-
tes. Super oves quoque iaziz agarenus. Omnes hii
principes substantie regis david. Ionathan autem
patruus david. consiliarius vir prudens et litteratus.
ipse et iahihel filius achamoni erant cum filiis regis.
Achitophel et consiliarius regis. et chusi archites a-
micus regis. post achitophel fuit ioiada filius ba-
naie. et abiathar. Princeps autem exercitus erat
ioab. Convocavit igitur david omnes principes israel

X

duces tribuum. et prepositos turmarum qui mini-
strabant regi. tribunos quoque et centuriones qui pre-
erant substantie et possessionibus regis. filiosque suos
cum eunuchis. et potentes et robustissimos quosque
in exercitu ierusalem. Cumque surrexisset rex et stetisset
ait. Audite me fratres mei. et populus meus. Cogitavi ut edi-
ficarem domum in qua requiesceret archa federis domini
et scabellum pedum dei nostri ad edificandum omnia
preparavi. Deus autem dixit michi. Non edificabis domum
nomini meo eo quod sis vir bellator et sanguinem
fuderis. Sed elegit dominus deus israel me de universa do-
mo david patris mei ut essem rex super israel in sem-
piternum. De iuda enim elegit principes. Porro de do-
mo iuda domum patris mei. et de filiis patris mei
placuit ei. ut me eligeret regem super cunctum israel.
Sed et de filiis meis filios enim multos dedit dominus michi
elegit salomonem filium meum ut sederet in throno
regni domini super israel. Dixitque michi. Salomon fili-
us tuus edificabit domum meam. et atria mea. Ip-
sum enim elegi michi in filium et ego ero illi in
patrem. et firmabo regnum eius usque in eternum.
si perseveraverit facere precepta mea et iudicia sicut et
hodie. Nunc igitur coram universo cetu israel audi-
ente deo nostro custodite et perquirite mandata cuncta
domini dei nostri. ut possideatis terram bonam et relin-
quatis eam filiis vestris post vos usque in sempiternum.
Tu autem salomon fili mi scito deum patris tui. et
servi ei corde perfecto et animo voluntario. Omnia enim cor-
da scrutatur dominus. et universas mentium cogitati-
ones intelligit. Si quesieris eum invenies. Si autem
dereliqueris illum proiciet te in eternum. Nunc ergo quia
elegit te dominus. ut edificares domum sanctuarii. confor-
tare et perfice. Dedit autem david salomoni filio
suo descriptionem porticus et templi et cellariorum. et
cenaculi. et cubiculorum in aditis. et domus propiti-
ationis. necnon et omnium que cogitaverat atriorum.
et exedrarum per circuitum in thesauros domus domini.
et in thesauris sanctorum. divisionumque sacerdotalium.
et leviticarum in omnia opera domus domini. et in univer-
sa vasa ministerii templi domini. aurum in pondere
per singula vasa ministerii. argenti quoque pondus
pro vasorum et operum diversitate. sed et candelabra
aurea et ad lucernas eorum. aurum per mensuras.
uniuscuiusque candelabri et lucernarum. Similiter
et in candelabris argenteis. et in lucernis eorum pro
diversitate mensure. similiter et argentum in alias
mensas argenteas. ad fuscinulas quoque et fialas.
et thuribula ex auro purissimo et leunculos au-
reos pro qualitate mensure pondus in leunculum
distribuit

et levitarum. Similiter et in leones argenteos diversum argenti pondus separavit. Altari autem in quo adolebatur incensum aurum purissimum dedit, ut ex ipso fieret similitudo quadrigae cherubin extendentium alas et velantium archam foederis domini. Omnia inquit venerunt scripta manu domini ad me, ut intellegerem universa opera exemplaris. Dixit quoque David Salomoni filio suo: Viriliter age et confortare et fac. Ne timeas et ne paveas. Dominus enim deus meus tecum erit et non dimittet te nec derelinquet te, donec perficias omne opus ministerii domus domini. Ecce divisiones sacerdotum et levitarum in omne opus ministerii domus domini assistent tibi, et parati sunt et noverunt tam principes quam populus facere omnia praecepta tua. Locutusque est rex David ad omnem ecclesiam: Salomonem filium meum unum elegit deus, adhuc puerum et tenellum. Opus enim grande est. Neque enim homini praeparatur habitatio, sed deo. Ego autem totis viribus meis praeparavi impensas domus dei mei. Aurum ad vasa aurea, et argentum in argentea, aes in aenea, ferrum in ferrea, lignum ad lignea, lapides onychinos et quasi stibinos et diversorum colorum. Omnem pretiosum lapidem et marmor parium habundantissime. Et super haec quae obtuli in domum dei mei de peculio meo, aurum et argentum do in templum dei mei, exceptis his quae praeparavi in aedem sanctam: tria milia talenta auri de auro Ophyr, et septem milia talentorum argenti probatissimi, ad deaurandos parietes templi. Et ubicumque opus est auro de auro, et ubicumque opus est argento, argentea opera fiant per manus artificum. Et si quis sponte offertur, impleat manum suam hodie et offerat quod voluerit domino. Polliciti sunt itaque principes familiarum et proceres tribuum Israhel, tribuni quoque et centuriones, et principes principum possessionum regis. Dederuntque in opera domus dei auri talenta quinque milia et solidos decem milia, argenti talenta decem milia, et aeris talenta decem et octo milia, ferri quoque centum milia talentorum. Et apud quemcumque inventi sunt lapides, dederunt in thesaurum domus domini per manum Iehihel Gersonitae. Laetatusque est populus, cum vota sponte promitteret, quia corde toto offerebant ea domino. Sed et David rex laetatus est gaudio magno, et benedixit domino coram universa multitudine et ait: Benedictus es domine deus Israhel patris nostri ab aeterno in aeternum. Tua est domine magnificentia et potestas, et gloria atque victoria, et tibi laus. Cuncta enim quae in caelo sunt et in terra tua sunt. Tuum est domine regnum, et tu es super omnes principes. Tuae divitiae, et tua est gloria. Tu dominaris omnium. In manu tua virtus et potentia, in manu tua magnitudo et imperium. Nunc igitur deus noster confitemur tibi, et laudamus nomen tuum inclytum. Quis ego et quis populus meus, ut possimus haec tibi universa promittere? Tua sunt omnia, et quae de manu tua accepimus dedimus tibi. Peregrini enim sumus coram te et advenae, sicut omnes patres nostri. Dies nostri quasi umbra super terram, et nulla est mora. Domine deus noster, omnis haec copia quam paravimus ut aedificaretur domus nomini sancto tuo de manu tua est, et tua sunt omnia. Scio deus meus quod probes corda et simplicitatem diligas. Unde et ego in simplicitate cordis mei laetus obtuli universa haec, et populum tuum qui hic repertus est vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria. Domine deus Abraham et Ysaac et Israhel patrum nostrorum, custodi in aeternum hanc voluntatem cordis eorum, et semper in veneratione tui mens ista permaneat. Salomoni quoque filio meo da cor perfectum, ut custodiat mandata tua et testimonia tua, caerimonias tuas, et faciat universa, et aedificet aedem cuius impensas paravi. Praecepit autem David universae ecclesiae: Benedicite domino deo nostro. Et benedixit omnis ecclesia domino deo patrum suorum, et inclinaverunt se et adoraverunt deum, deinde regem. Immolaveruntque victimas domino et obtulerunt holocausta die sequenti, tauros mille, arietes mille, agnos mille cum libaminibus suis, et universa in ritu habundantissime in omnem Israhel. Et comederunt et biberunt coram domino in die illa cum grandi laetitia. Et unxerunt secundo Salomonem filium David. Unxerunt autem domino in principem, et Sadoch in pontificem. Seditque Salomon super solium domini in regem pro David patre suo, et cunctis placuit, et paruit ei omnis Israhel. Sed et universi principes et potentes et cuncti filii regis David dederunt manum et subiecti fuerunt Salomoni regi. Magnificavit ergo dominus Salomonem super omnem Israhel, et dedit illi gloriam regni qualem nullus habuit ante illum rex Israhel. Igitur David filius Isai regnavit super universum Israhel, et dies quibus regnavit super Israhel fuerunt quadraginta anni. In Hebron regnavit septem annis, in Hierusalem annis triginta tribus. Et mortuus est in senectute bona, plenus dierum, divitiis et gloria. Regnavitque filius eius Salomon pro eo. Gesta autem David regis priora et novissima scripta sunt in libro Samuhel videntis, et in libro Nathan prophetae, atque in volumine Gad videntis, universique regni eius et fortitudinis, et temporum quae transierunt sub eo, sive in Israhel sive in cunctis regnis terrarum. Explicit paralipomenon primus. Incipit secundus.

Confortatus est ergo Salomon filius David in regno suo, et dominus erat cum eo et magnificavit eum in excelsum. Praecepitque Salomon universo Israheli, tribunis et centurionibus et ducibus et iudicibus omnis Israhel, et principibus familiarum, et abiit cum universa multitudine in excelsum Gabaon

ubi erat tabernaculum federis dei quod fecit moyses famulus dei in solitudine. Archam dei adduxerat david de cariathiarim in locum quem preparaverat ei. et ubi fixerat illi tabernaculum. hoc est in ierusalem. Altare quoque eneum quod fabricatus fuerat beseleel filius uri filii ur. ibi erat coram tabernaculo domini quod et requisivit salomon et omnis ecclesia. Ascenditque salomon ad altare eneum coram tabernaculo federis domini. et optulit in eo mille hostias. Ecce autem in ipsa nocte. apparuit ei deus dicens. Postula quod vis. ut dem tibi. Dixitque salomon deo. Tu fecisti cum david patre meo misericordiam magnam. et constituisti me regem pro eo. Nunc igitur domine deus impleatur sermo tuus quem pollicitus es david patri meo. Tu enim me fecisti regem super populum tuum multum. qui tam innumerabilis est quam pulvis terre. Da mihi sapientiam et intelligentiam. ut egrediar coram populo tuo. et ingrediar. Quis enim potest hunc populum tuum digne qui tam grandis est iudicare? Dixit autem deus ad salomonem. Quia hoc magis placuit cordi tuo. et non postulasti divitias et substantiam et gloriam. neque animas eorum qui te oderunt. sed nec dies vite plurimos. petisti autem sapientiam et scientiam. ut iudicare possis populum meum super quem constitui te regem. sapientia et scientia data sunt tibi. Divitias autem et substantiam et gloriam dabo tibi. ita ut nullus in regibus nec ante te. nec post te fuerit similis tui. Venit ergo salomon ab excelso gabaon in ierusalem. coram tabernaculo federis et regnavit super israel. congregavitque sibi currus et equites. et facti sunt ei mille quadringenti currus. et duodecim milia equitum. Et fecit eos esse in urbibus quadrigarum et cum rege in ierusalem. Prebuitque rex in ierusalem argentum et aurum quasi lapides. et cedros quasi sicomoros. que nascuntur in campestribus in multitudine magna. Adducebantur autem ei et equi de egypto. et de choa a negotiatoribus regis. qui ibant et emebant pretio quadrigam equorum sescentis argenteis. et equum centum quinquaginta. Similiter de universis regnis cetheorum. et a regibus syrie emptio celebrabatur.

II Decrevit autem salomon edificare domum nomini domini. et palatium sibi. et numeravit septuaginta virorum milia portantium humeris. et octoginta milia qui cederent lapides in montibus. prepositosque eorum tria milia sescentos. Misit quoque ad yram regem tyri dicens. Sicut egisti cum david patre meo. et misisti ei ligna cedrina. ut edificaret sibi domum in qua et habitavit. sic fac mecum ut edificem domum nomini domini dei mei. et consecrem eam. et adolendum incensum coram illo. et fumiganda aromata. et ad propositionem panum sempiternam. et holocaustomata mane et vespere. sabbatis quoque et neomeniis. et sollempnitatibus domini dei nostri in sempiternum que mandata sunt israel. Domus enim quam edificare cupio magna est. Magnus est enim deus noster super omnes deos. Quis ergo poterit prevalere. ut edificet ei dignam domum? Si celum et celi celorum capere eum non queunt. quantus ego sum ut possim edificare ei domum? Sed ad hoc tantum ut adoleatur incensum coram illo. Mitte igitur mihi virum eruditum qui noverit operari in auro. et argento. ere. et ferro. purpura cocco et iacincto. et qui sciat sculpere celaturas cum his artificibus quos mecum habeo in iudea et ierusalem quos preparavit david pater meus. Sed et ligna cedrina mitte mihi et archeuthina et pinea de libano. Scio enim quod servi tui noverint cedere ligna de libano. et erunt servi mei cum servis tuis ut parentur ligna plurima. Domus enim quam edificare cupio magna est nimis et inclyta. Preterea operariis qui cesuri sunt ligna servis tuis. dabo tritici choros viginti milia. et ordei choros totidem. olei quoque sata viginti milia. Dixit autem hyram rex tyri per litteras quas miserat salomoni. Quia dilexit dominus populum suum. idcirco te regnare fecit super eum. Et addidit dicens. Benedictus dominus deus israel qui fecit celum et terram. qui dedit david regi filium sapientem. et eruditum. et sensatum. atque prudentem. ut edificaret domum domino. et palatium sibi. Misi ergo tibi virum prudentem et scientissimum hyram patrem meum filium mulieris de filiabus dan. cuius pater tyrius fuit. qui novit operari in auro et in argento. ere. et ferro. et marmore. et lignis. in purpura quoque et iacincto. et bysso. et cocco. et qui sciat celare omnem sculpturam. et adinvenire prudenter quodcumque in opere necessarium est cum artificibus tuis et cum artificibus domini mei patris tui. Triticum ergo et oleum et vinum que pollicitus es domine mi: mitte servis tuis. Nos autem cedimus ligna de libano quanta necessaria habueris. et applicamus ea ratibus per mare in ioppen. Tuum erit transferre in ierusalem. Numeravit igitur salomon omnes viros proselitos. qui erant in terra israel. post dinumerationem quam dinumeravit david pater eius. et inventi sunt centum quinquaginta milia. et tria milia sescenti. Fecitque ex eis septuaginta milia qui humeris onera portarent. et octoginta milia qui lapides in montibus cederent. Tria milia autem et sescentos prepositos operum populi. Et cepit salomon edificare domum domini in ierusalem in monte moria qui demonstratus fuerat david patri eius. in loco quem preparaverat david in area ornam iebusei. Cepit autem edificare mense secundo anno quarto regni sui. Et hec sunt fundamenta que iecit salomon ut edificaret domum dei. Longitudinis cubitos in mensura prima sexaginta. latitudinis cubitos viginti. Porticum vero ante frontem que extendebatur in longitudine iuxta mensuram latitudinis domus cubitorum viginti. Porro altitudo centum

Nocte

uiginti cubitorum erat · et deaurauit eam intrinsecus
auro mundissimo · Domum quoque maiorem texit
tabulis ligneis abiegnis · et laminas auri obrizi
affixit per totum · sculpsitque in ea palmas · et quasi
catenulas se inuicem complectentes · Strauitque
pauimentum templi · preciosissimo marmore decore
multo · Porro aurum erat probatissimum · de cuius
laminis texit domum · et trabes et postes eius · et pa-
rietes et hostia · et celauit cherubin in parietibus ·
Fecit quoque domum sancti sanctorum · longitudine iuxta la-
titudinem domus cubitorum uiginti · et latitudinem
similiter xx cubitorum · et laminis aureis texit eam
quasi talentis sexcentis · Sed et clauos aureos fecit
ita ut singuli claui siclos quinquagenos appen-
derent · Cenacula quoque texit auro · Ale cherubin
xx cubitis extendebantur · ita ut una ala haberet
cubitos quinque · et tangeret parietem domus · et altera
quinque cubitos habens · alam ut tangeret alterius
cherub · Similiter cherub alterius ala · quinque ha-
bebat cubitos · et tangebat parietem · Et altera eius
ala quinque cubitorum alam cherub · alterius con-
tingebat · Igitur ale utriusque cherubin expanse
erant · et extendebantur per cubitos uiginti · Ipsi
autem stabant erectis pedibus · et facies eorum uerse erant ad
exteriorem domum · Fecit quoque uelum ex iacin-
cto · purpura · cocco · et bysso · et intexuit ei cherubin ·
Ante fores etiam templi duas columpnas · que
xxx et quinque cubitos habebant altitudinis · Porro
capita earum quinque cubitorum · necnon et quasi catenu-
las in oraculo · et superposuit eas capitibus columpnarum ·
malogranata etiam centum · que catenulas interposuit ·
Ipsas quoque columpnas posuit in uestibulo templi ·
unam a dextris · et alteram a sinistris · Eamque a dextris
erat uocauit iachim · et que a sinistris booz · Fecit quoque
altare eneum uiginti cubitorum longitudinis · et xx
cubitorum latitudinis · et decem cubitorum altitudinis ·
Mare etiam fusile decem cubitis a labio · usque ad la-
bium rotundum · per circuitum quinque cubitos ha-
bebat altitudinis · et funiculus xxx cubitorum ambi-
ebat gyrum eius · Similitudo quoque boum erat subter
illud · et decem cubitis quedam extrinsecus celature ·
quasi duobus uersibus aluum maris circuibant · Boues
autem erant fusiles · et ipsum mare super duodecim
boues impositum erat · quorum tres respiciebant ad a-
quilonem · et alii tres ad occidentem · Porro tres alii
meridiem · et tres qui reliqui erant orientem ·
mare habentes superpositum · Posteriora autem boum
erant interius sub mari · Porro uastitas eius ha-
bebat mensuram palmi · et labium illius erat quasi
labium calicis uel repandi lilii · Capiebat quoque
mensure tria milia metretas · Fecit quoque conchas decem ·
et posuit quinque a dextris · et quinque a sinistris ut la-
uarent in eis omnia · que in holocaustum oblaturi
erant · Porro in mari sacerdotes lauabantur · Fecit
autem candelabra aurea decem · secundum speciem · qua

iusserat fieri · et posuit ea in templo · quinque a dex-
tris et quinque a sinistris · necnon et mensas decem · Po-
suitque eas in templo quinque a dextris · et quinque a
sinistris · Fialas quoque aureas centum · Fecit et atrium
sacerdotum · et basilicam grandem · et ostia in basi-
lica que texit ere · Porro mare posuit in latere dex-
tro contra orientem ad meridiem · Fecit ergo hyram
lebetas quoque et creagras · et fialas · et compleuit omne
opus regis in domo dei · hoc est columpnas duas · et
epistilia · et capita · et quasi quedam retiacula · que
capita tegerent super epistilia · Malogranata quoque
quadraginta · et retiacula duo · ita ut bini ordines
malogranatorum singulis retiaculis iungerentur ·
que protegerent epistilia · et capita columpnarum ·
Bases et fecit · et conchas quas superposuit basibus ·
Mare unum · duodecimque boues sub mari · et lebe-
tas · et creagras · et fialas · Omnia uasa fecit salomo-
ni hyram pater eius in domo domini ex ere mun-
dissimo · In regione iordanis fudit ea rex · in argil-
losa terra · inter socoth et saredata · Erat autem multi-
tudo uasorum innumerabilis · ita ut ignoraretur
pondus eris · Fecitque salomon omnia uasa domus
domini · et altare aureum · et mensas · et super eas pa-
nes propositionis · candelabra quoque cum lucernis
suis · ut lucerent ante oraculum iuxta ritum ex
auro purissimo · et florentia quedam · et lucernas ·
et forcipes aureos · omnia de auro mundissimo
facta sunt · Thymiamateria quoque · et turibula · et fialas
et mortariola ex auro purissimo · et ostia celauit
templi interioris · id est in sancta sanctorum · et ostia templi
forinsecus aurea · Sicque completum est omne opus
quod fecit salomon in domo domini · Intulit igitur
salomon omnia que uouerat dauid pater suus ar-
gentum et aurum · et uniuersa posuit uasa in
thesauris domus domini · Post que congregauit ma-
iores natu israel · et cunctos principes tribuum · et capi-
ta familiarum de filiis israel in ierusalem ut adducerent
archam federis domini de ciuitate dauid que est in
syon · Venerunt igitur omnes uiri israel ad regem in die
sollempni mensis septimi · Cumque uenissent
cuncti seniores israel · portauerunt leuite archam et
intulerunt eam · et omnem paraturam tabernaculi ·
Porro uasa sanctuarii que erant in tabernaculo ·
portauerunt sacerdotes cum leuitis · Rex autem
salomon et uniuersus cetus israel · et omnes qui fuerant
congregati ante archam · immolabant arietes
et boues absque ullo numero · Tanta enim erat multi-
tudo uictimarum · Et intulerunt archam sacerdo-
tes federis domini in locum suum · id est ad oraculum
templi in sancta sanctorum · subter alas cherubin · ita ut
cherubin expanderent alas super locum · in quo posita
erat archa · et ipsam archam tegerent cum uectibus suis ·
Vectium quibus portabatur archa · quia paululum
longiores erant · capita parebant ante oraculum ·
Si uero quis paululum fuisset extrinsecus eos ui-

III

IV

V

phialas

archam

dere non poterant. Fuit itaque archa ibi usque in presentem
diem. Nichil erat aliud in archa nisi due tabule.
quas posuerat moyses in choreb. quando legem dedit
dominus filiis israel egredientibus ex egypto. Egres-
sis autem sacerdotibus de sanctuario. omnes enim sacerdo-
tes qui ibi potuerant inveniri sanctificati sunt,
Nec adhuc in illo tempore, vices et ministeriorum ordo inter
eos divisus erat. tam levite quam cantores. id est
qui sub asaph erant. et qui sub eman, et sub idi-
thun. filii et fratres eorum vestiti byssinis. cymbalis, et
psalteriis et cytharis concrepabant, stantes ad ori-
entalem plagam altaris. et cum eis sacerdotes centum viginti
canentes tubis. Igitur cunctis pariter et tubis. et
voce. et cymbalis et organis. et diversi generis musi-
corum concinentibus. et vocem in sublime tollentibus.
longe sonitus audiebatur. ita ut cum dominum lau-
dare cepissent et dicere. confitemini domino quoniam bonus
quoniam in seculum misericordia eius. impleretur domus dei
nube. nec possent sacerdotes stare et ministrare
propter caliginem. compleverat enim gloria domini domum dei.

VI

Tunc salomon ait. Dominus pollicitus est ut habita-
ret in caligine. Ego autem edificavi domum nomini eius.
ut habitaret ibi in perpetuum. Et convertit faciem
suam et benedixit universe multitudini israel. Nam
omnis turba instabat intenta. et ait. Benedictus
dominus deus israel quia quod locutus est david patri meo
opere complevit dicens. A die qua eduxi populum meum
de terra egypti. non elegi civitatem de cunctis tribu-
bus israel. ut edificaretur in ea domus nomini meo.
neque elegi quemquam alium virum. ut esset dux in populo
meo israel. Sed elegi ierusalem ut sit nomen meum in ea.
et elegi david ut constituerem eum super populum meum
israel. Cumque voluntatis fuisset david patris mei
ut edificaret domum nomini domini dei israel. dixit ad eum
dominus. Quia hec fuit voluntas tua ut edificares
domum nomini meo. bene quidem fecisti habere
voluntatem sed non tu edificabis domum. Verumptamen
filius qui egredietur de lumbis tuis. ipse edificabit
domum nomini meo. Complevit ergo dominus sermo-
nem suum quem locutus fuerat et ego surrexi pro
david patre meo et sedi super thronum israel. sicut lo-
cutus est dominus. et edificavi domum nomini domini dei israel
et posui in ea archam in qua est pactum domini
quod pepigit cum filiis israel. Stetit ergo coram
altare domini ex adverso universe multitudinis israel.
et extendit manus suas. Siquidem salomon fe-
cerat basem eneam. et posuerat eam in medio
basilice habentem quinque cubitos longitudinis
et quinque latitudinis. et tres cubitos altitudinis.
Stetitque super eam et deinceps flexis genibus contra
universam multitudinem israel. et palmis in celum
levatis ait. Domine deus israel non est similis tui deus in celo
et in terra. qui custodis pactum et misericordiam cum servis
tuis. qui ambulant coram te in toto corde suo
qui prestitisti servo tuo david patri meo quecumque
locutus fueras ei. et quod ore promiseras opere complesti.
sicut et presens tempus probat. Nunc ergo domine deus israel
imple servo tuo david patri meo quecumque locutus
es dicens. non deficiet ex te vir coram me. qui se-
deat super thronum israel. ita tamen si custodierint filii
tui vias meas et ambulaverint in lege mea. sicut
et tu ambulasti coram me. Et nunc domine deus israel
firmetur sermo tuus quem locutus es servo tuo david.
Ergo ne credibile est. ut habitet deus cum homini-
bus super terram. Si celum et celi celorum non te capiunt.
quanto magis domus ista quam edificavi. Sed
ad hoc tantum facta est ut respicias orationem ser-
vi tui. et obsecrationem domine deus meus. Audias preces
quas fundit famulus tuus coram te. ut aperias o-
culos tuos super domum istam diebus ac noctibus.
super locum in quo pollicitus es ut invocaretur nomen
tuum et exaudires orationem quam servus tuus
orat in ea. Exaudi preces famuli tui. et populi tui israel.
Quicumque oraverit in loco isto exaudi de habi-
taculo tuo. id est de celis domine et propiciare. Si
peccaverit quispiam in proximum. et iurare contra
eum paratus venerit. seque maledicto constrinxerit
coram altari in domo ista tu exaudies de celo.
et facies vindictam servorum suorum. ita ut reddas
iniquo viam suam in caput proprium. et ulciscaris
iustum. retribuens ei secundum iusticiam suam. Si su-
peratus fuerit populus tuus ab inimicis. peccabunt
enim tibi. et conversi egerint penitentiam. et obse-
craverint nomen tuum. et fuerint deprecati in loco isto
tu exaudies de celo. et propiciare peccato populi tui israel. et
reduc eos in terram quam dedisti patribus eorum. Si
clauso celo pluvia non fluxerit propter peccata populi. et de-
precati fuerint te in loco isto. et confessi nomini tuo. et co-
nversi a peccatis suis. cum eos afflixeris. exaudi de ce-
lo domine et dimitte peccata servis tuis et populi tui
israel. et doce eos viam bonam. per quam ingrediantur.
et da pluviam terre quam dedisti populo tuo ad possi-
dendum. Fames si orta fuerit in terra et pestilentia.
erugo. et aurugo. et locusta. et bruchus. et hostes vasta-
tis regionibus portas obsederint civitatis. et omnis
plaga et infirmitas presserit. si quis de populo tuo israel
fuerit deprecatus. cognoscens plagam et infirmita-
tem suam. et expanderit manus suas in domo hac.
tu exaudies de celo. de sublimi scilicet habitaculo
tuo et propiciare. et redde unicuique secundum vias suas
quas nosti eum habere in corde suo. Tu enim solus
nosti corda filiorum hominum. ut timeant te. et am-
bulent in viis tuis. cunctis diebus quibus vivunt
super faciem terre. quam dedisti patribus nostris. Externus
quoque qui non est de populo tuo israel. si venerit de terra
longinqua propter nomen tuum magnum. et propter
manum tuam robustam. et brachium tuum exten-
tum et adoraverit in loco isto. tu exaudies de celo
firmissimo. et facies cuncta pro quibus invocaverit
te ille peregrinus. ut sciant omnes populi terre nomen

tuum et timeant te sicut populus tuus israel et cognoscant quia nomen tuum invocatum est super domum hanc quam edificavi. Si egressus fuerit populus tuus ad bellum contra adversarios suos per viam in qua miseris eos et adoraverint te contra viam in qua civitas hec est quam elegisti et domus quam edificavi nomini tuo: ut exaudias de celo preces eorum et obsecrationem et ulciscaris. Si autem peccaverint tibi (neque enim est homo qui non peccet) et iratus fueris eis et tradideris eos hostibus et captivos eos duxerint in terram longinquam vel certe que iuxta est et conversi in corde suo in terra ad quam captivi ducti fuerint egerint penitentiam et deprecati te fuerint in terra captivitatis sue dicentes: peccavimus, inique fecimus, iniuste egimus, et reversi fuerint ad te in toto corde suo et tota anima sua in terra captivitatis sue quam dedisti patribus eorum et urbem quam elegisti et domum quam edificavi nomini tuo: ut exaudias de celo id est de firmo habitaculo tuo preces eorum et facias iudicium et dimittas populo tuo quamvis peccatori. Tu enim es deus meus. Aperiantur quaeso oculi tui et aures tue intente sint ad orationem que fit in loco isto. Nunc igitur consurge domine deus in requiem tuam tu et archa fortitudinis tue. Sacerdotes tui domine deus induantur salute et sancti tui letentur in bonis. Domine deus ne averteris faciem christi tui: memento misericordiarum david servi tui.

VII. Cumque complesset salomon fundens preces ignis descendit de celo et devoravit holocausta et victimas et maiestas domini implevit domum. Nec poterant sacerdotes ingredi templum domini eo quod implesset maiestas domini templum domini. Sed et omnes filii israel videbant descendentem ignem et gloriam domini super domum et corruentes proni in terram super pavimentum stratum lapide adoraverunt et laudaverunt dominum quoniam bonus quoniam in seculum misericordia eius. Rex autem et omnis populus immolabant victimas coram domino. Mactavit igitur salomon hostias boum viginti duo milia arietum centum viginti milia et dedicavit domum dei rex et universus populus. Sacerdotes autem stabant in officiis suis et levite in organis carminum domini que fecit david rex ad laudandum dominum quoniam in eternum misericordia eius hymnos david canentes per manus suas. Porro sacerdotes canebant tubis ante eos cunctusque israel stabat. Sanctificavit quoque salomon medium atrii ante templum domini. Obtulerat enim ibi holocausta et adipes pacificorum, quia altare eneum quod fecerat non poterat sustinere holocausta et sacrificia et adipes. Fecit ergo salomon sollempnitatem in tempore illo septem diebus et omnis israel cum eo ecclesia magna valde ab introitu emath usque ad torrentem egypti. Fecitque die octavo collectam eo quod dedicasset altare septem diebus et sollempnitatem celebrasset diebus septem. Igitur in die vicesima tertia mensis septimi dimisit populos ad tabernacula sua letantes atque gaudentes super bono quod fecerat deus david et salomoni et israel populo suo. Complevitque salomon domum domini et domum regis et omnia que disposuerat in corde suo ut faceret in domo domini et in domo sua et prosperatus est. Apparuit autem ei dominus nocte et ait: Audivi orationem tuam et elegi locum istum mihi in domum sacrificii. Si clausero celum et pluvia non fluxerit et mandavero et precepero locuste ut devoret terram et misero pestilentiam in populum meum, conversus autem populus meus super quos invocatum est nomen meum deprecatus me fuerit et exquisierit faciem meam et egerit penitentiam a viis suis pessimis, et ego exaudiam de celo et propitius ero peccatis eorum et sanabo terram eorum. Oculi quoque mei erunt aperti et aures mee erecte ad orationem eius qui in loco isto oraverit. Elegi enim et sanctificavi locum istum ut sit nomen meum ibi in sempiternum et permaneant oculi mei et cor meum ibi cunctis diebus. Tu quoque si ambulaveris coram me sicut ambulavit pater tuus et feceris iuxta omnia que precepi tibi et iustitias meas et iudicia mea servaveris suscitabo thronum regni tui sicut pollicitus sum david patri tuo dicens: Non auferetur de stirpe tua vir qui sit princeps in israel. Si autem aversi fueritis et dereliqueritis iustitias meas et precepta mea que proposui vobis et abeuntes servieritis diis alienis et adoraveritis eos, evellam vos de terra mea quam dedi vobis et domum hanc quam edificavi nomini meo proiciam a facie mea et tradam eam in parabolam et in exemplum cunctis populis. Et domus ista erit in proverbium universis transeuntibus et dicent stupentes: Quare fecit dominus sic terre huic et domui huic? Respondebuntque: Quia dereliquerunt dominum deum patrum suorum qui eduxit eos de terra egypti et apprehenderunt deos alienos et adoraverunt eos atque coluerunt, idcirco venerunt super eos universa hec mala.

VIII. Expletis autem viginti annis postquam edificavit salomon domum domini et domum suam, civitates quas dederat hyram salomoni edificavit et habitare ibi fecit filios israel. Abiit quoque in emath suba et obtinuit eam, et edificavit palmyram in deserto et alias civitates munitissimas edificavit in emath. Extruxitque superiorem bethoron et inferiorem, civitates muratas habentes portas et vectes et seras. Balaath etiam et omnes urbes firmissimas que fuerunt salomonis et cunctas urbes quadrigarum et urbes equitum. Omnia quecumque voluit salomon atque disposuit edificavit in ierusalem et in lybano et in universa terra potestatis sue. Omnem populum qui relictus fuerat de ethеis et amorreis et ferezeis et eveis et iebuseis qui non erant de stirpe israel, de filiis eorum et de posteris quos non interfecerant, subiugavit salomon in tributarios usque in diem hanc. Porro de filiis israel non posuit ut servirent operibus regis. Ipsi enim erant viri bellatores et duces primi et principes quadrigarum et equitum eius.

constituit

regina

X

Omnes autem principes exercitus regis salomonis fuerunt
ducenti quinquaginta qui erudiebant populum. Fi-
liam vero pharaonis transtulit de civitate da-
vid in domum suam quam edificaverat ei. Dixit e-
nim rex. Non habitabit uxor mea in domo da-
vid regis israel. eo quod sanctificata sit. quia ingressa
est in eam archa domini. Tunc obtulit salomon ho-
locausta domino super altare domini quod extruxe-
rat ante porticum. ut per singulos dies offerret
in eo iuxta preceptum moysi in sabbatis. et in ka-
lendis. et in festis diebus ter per annum. id est in sollem-
pnitate azimorum et in sollempnitate ebdomadarum
et in sollempnitate tabernaculorum. Et constitu-
it iuxta dispositionem david patris sui officia
sacerdotum in ministeriis suis. et levitas in or-
dine suo ut laudarent. et ministrarent coram
sacerdotibus iuxta ritum uniuscuiusque diei. et ia-
nitores in divisionibus suis. per portam et portam.
Sic enim preceperat homo dei. nec pretergressi sunt
de mandatis regis tam sacerdotes quam levite
ex omnibus que preceperat et in custodiis thesaurorum.
Omnes impensas preparatas habuit salomon ex eo
die quo fundavit domum domini usque in diem quo
perfecit eam. Tunc abiit salomon in asion gaber
et in ahylath ad horam maris rubri que est in terra
edom. Misit ergo ei hyram per manus servorum
suorum naves et nautas gnaros maris et abierunt
cum servis salomonis in ophyr. tuleruntque
inde quinquaginta talenta auri. et attulerunt
ad regem salomonem. Regina quoque saba cum au-
disset famam salomonis. venit ut temptaret
eum enigmatibus in ierusalem. cum magnis opibus
et camelis qui portabant aromata. et auri plu-
rimum. gemmasque preciosas. Cumque venisset
ad salomonem. locuta est ei quecumque erant in
corde suo. Et exposuit ei salomon omnia que
proposuerat. nec quicquam fuit quod non perspicuum
fecerit. Quod postquam vidit. scilicet sapientiam
salomonis. et domum quam edificaverat necnon
et cibaria mense eius. et habitacula servorum
et officia ministrorum eius. et vestimenta eorum.
pincernas quoque et vestes eorum. et victimas quas
immolabat in domo domini. non erat per stupore
ultra in ea spiritus. Dixitque ad regem. Verus sermo
est quem audieram in terra mea de virtutibus
et sapientia tua. Non credebam narrantibus
donec ipsa venissem et vidissent oculi mei. et
probassem vix medietatem sapientie tue mihi fu-
isse narratam. Vicisti famam virtutibus tuis.
Beati viri tui et beati servi tui. hi qui assistunt
coram te in omni tempore. et audiunt sapientiam
tuam. Sit dominus deus tuus benedictus. qui voluit
te ordinare super thronum suum regem domini dei
tui quia diligit deus israel. et vult servare eum
in eternum. ideirco posuit te super eum regem. ut
facias iudicia atque iusticiam. Dedit autem regi

centum viginti talenta auri et aromata multa nimis
et gemmas preciosissimas. Non fuerunt aromata talia ut
hec que dedit regina saba. regi salomoni. Sed et classis
yram cum servis salomonis attulerunt aurum de ophyr
et ligna thyina et gemmas preciosissimas de quibus fecit
rex de lignis thyinis gradus in domo domini et in domo regia
cytharas quoque et psalteria cantoribus. Numquam visa
sunt in terra iuda ligna talia. Rex autem salomon dedit
regine saba cuncta que voluit et que postulavit
multo plura quam attulerat ad eum. Que reversa
in terram suam abiit cum servis suis. Erat autem
pondus auri quod afferebatur salomoni per annos
singulos sexcenta sexaginta sex talenta auri. ex-
cepta ea summa quam legati diversarum gentium et ne-
gociatores afferre consueverant. omnesque reges ara-
bie et satrape terre qui comportabant aurum et argen-
tum salomoni. Fecit igitur rex salomon ducentas
hastas aureas. de summa sexcentorum aureorum qui in
hastis singulis expendebantur. Trecenta quoque scu-
ta aurea trecentorum aureorum quibus tegebantur
scuta singula. posuitque ea rex in armamentario quod
erat consitum in nemore. Fecit quoque rex solium
eburneum grande. et vestivit illud auro mundis-
simo. Sex quoque gradus quibus ascendebatur ad solium.
et scabellum aureum et brachiola duo altrinsecus.
et duos leones stantes iuxta brachiola. Sed et alios
duodecim leunculos super sex gradus. ex utraque parte.
Non fuit tale solium in universis regnis. Omnia quoque
vasa convivii regis erant aurea. et vasa domus sal-
tus lybani ex auro purissimo. Argentum enim in
diebus illis pro nichilo reputabatur. Siquidem naves
regis ibant in tharsis cum servis hyram. semel in
annis tribus et deferebant inde aurum atque argentum.
et ebur. et simias et pavos. Magnificatus est ergo salo-
mon super omnes reges terre per divitias et gloriam. omnisque reges
terre desiderabant faciem salomonis. ut audirent
sapientiam quam dederat ei deus in corde eius. et defe-
rebant ei munera. vasa argentea et aurea et vestes.
et arma. et aromata. equos. et mulos per singulos an-
nos. Habuit quoque salomon quadraginta milia
equorum in stabulis. et curruum equitumque duode-
cim milia. Constituitque eos in urbibus quadrigarum
et ubi erat rex in ierusalem. Exercuit autem potestatem super
cunctos reges a flumine eufraten usque ad terram
phylistinorum et usque ad terminos egypti. Fecitque co-
piam argenti pro luto in ierusalem. quasi lapidum. et ce-
drorum tantam multitudinem velut sicomorum
que gignuntur in campestribus. Adducebantur
autem ei equi de egypto. et de cunctis regionibus.
Reliqua vero operum salomonis priorum et novissi-
morum scripta sunt in libris nathan prophete. et in libris
ahie abdo silonitis in visione quoque addo viden-
tis contra therobaam filium nabath. Regnavit
autem salomon in ierusalem super omnem israel quadra-
ginta annis. dormivitque cum patribus suis et se-
pelierunt eum in civitate david. Regnavitque pro

Recoboam filius eius. Profectus est autem roboam in Si-
chem. Illuc enim cunctus israel convenerat ut con-
stitueret eum regem. Quod cum audisset ieroboam
filius nabath qui erat in egypto. fugerat quippe
illuc ante salomonem. statimque reversus est. Vocave-
runtque eum. et venit cum universo israel. et locuti sunt
ad roboam dicentes. Pater tuus durissimo iugo nos
compressit. Tu leviora impera patre tuo. qui nobis
gravem imposuit servitutem. et paululum de onere
sublevа ut serviamus tibi. Qui ait. Post tres
dies revertimini ad me. Cumque abisset populus: iniit
consilium cum senibus qui steterant coram patre eius
salomone dum adhuc viveret. dicens. Quod da-
tis consilium. ut respondeam populo? Qui dixerunt ei.
Si placueris populo huic. et leniveris eos verbis cle-
mentibus servient tibi omni tempore. At ille reli-
quit consilium senum. et cum iuvenibus tractare
cepit. qui cum eo nutriti fuerant. et in comitatu il-
lius. Dixitque ad eos. Quid vobis videtur vel res-
pondere quid debeo populo huic qui dixit. Sublevа iu-
gum quod imposuit nobis pater tuus? At illi re-
sponderunt ut iuvenes et nutriti cum eo in deliciis
atque dixerunt. Sic loqueris populo qui dixit tibi pater
tuus adgravavit iugum nostrum tu sublevа. et sic
respondebis eis. Minimus digitus meus grossior est
lumbis patris mei. Pater meus imposuit vobis iugum
grave. et ego maius pondus apponam. Pater meus ce-
cidit vos flagellis. ego vero cedam vos scorpionibus.
Venit ergo ieroboam et universus populus ad roboam die
tercio. sicut preceperat eis. Respònditque rex dura.
derelicto consilio senum. locutusque est iuxta iuve-
num voluntatem. Pater meus imposuit vobis grave
iugum. quod ego gravius faciam. Pater meus ce-
cidit vos flagellis. ego vero scorpionibus. Et non ad-
quievit populi precibus. Erat autem voluntatis dei.
ut compleretur sermo eius quem locutus fuerat
per manum ahie silonitis. ad ieroboam filium
nabath. Populus autem universus rege duriora dicente
respondit. Non est nobis pars in david. neque here-
ditas in filio ysai. Revertere in tabernacula tua israel.
Tu autem pasce domum tuam david. Et abiit israel
in tabernacula sua. Super filios autem israel qui ha-
bitabant in civitatibus iuda. regnavit roboam.
Misitque rex roboam aduram qui preerat tributis.
et lapidaverunt eum filii israel. et mortuus est. Por-
ro rex roboam currum festinavit ascendere. et fu-
git in ierusalem. Recessitque israel a domo david. usque ad
diem hanc.

xi

Venit autem roboam in ierusalem et convoca-
vit universam domum iuda et beniamin in centum
octoginta milibus electorum bellantium ut dimicaret
contra israel. et converteret ad se regnum suum. Factus-
que est sermo domini ad semeiam hominem dei dicens.
Loquere ad roboam filium salomonis regem iuda.
et ad universum israel qui est in iuda et beniamin. Hec
dicit dominus. Non ascendetis neque pugnabitis contra
fratres vestros. Revertatur unusquisque in domum suam
quia mea hoc gestum est voluntate. Qui cum
audissent sermonem domini reversi sunt. nec perre-
xerunt contra ieroboam. Habitavit autem robo-
am in ierusalem et edificavit civitates muratas.
extruxitque bethleem. et ethan. et thecue. beth-
sur quoque. et socho. et odollam. necnon geth. et
maresa. et ziph. sed et aduram. et lachis. et azecha.
saraa quoque et haialon. et hebron. que erant in
iuda et beniamin civitates munitissimas.
Cumque clausisset eas muris posuit in eis principes.
ciborumque horrea hoc est olei et vini. Sed et singulis
urbibus fecit armamentaria scutorum et hastarum.
firmavitque eas summa diligentia. et imperavit
super beniamin. [margin: iuda et] Sacerdotes autem et levite qui erant
in universo israel. venerunt ad eum de cunctis se-
dibus suis. relinquentes suburbana et possessi-
ones suas. et transeuntes ad iudam et ierusalem. eo
quod abiecisset eos ieroboam. et posteri eius
ne sacerdotio fungerentur. Qui constituit sibi
sacerdotes excelsorum. et demoniorum. et vitulorum quos
fecerat. Sed et de cunctis tribubus israel. quicumque
dederant cor suum. ut quererent dominum deum
israel. venerunt ierusalem ad immolandas victi-
mas domino deo patrum suorum. et corroborave-
runt roboam filium salomonis. per tres annos.
Ambulaverunt enim in viis david et salomonis.
annis tantum tribus. Duxit autem roboam
uxorem maalath filiam ierimoth filii david
abiahil quoque filiam heliab filii ysai. que pe-
perit ei filios iehus et somoriam. et zoom. Post
hanc quoque accepit maacham filiam absalom
que peperit ei abia et ethai. et ziza. et salomith. A-
mavit autem roboam maacha filiam absalon
super omnes uxores suas et concubinas. Nam uxores
decem et octo duxerat. concubinas autem sexagin-
ta. et genuit viginti et octo filios. et sexaginta
filias. Constituit vero in capite abiam filium
maacha ducem super omnes fratres suos. Ipsum enim
regem facere cogitabat. quia sapientior fuit
et potentior super omnes filios eius. et in cunctis fini-
bus iuda et beniamin. et in universis civitatibus
muratis. Prebuitque eis escas plurimas. et multas
petivit uxores.

XII

Cumque roboratum fuisset reg-
num roboam et confortatum. dereliquit legem
domini. et omnis israel cum eo. Anno autem quarto reg-
ni roboam. ascendit sesac rex egypti in ierusalem
quia peccaverant domino. cum mille ducentis curribus
et sexaginta milibus equitum. nec erat numerus
vulgi quod venerat cum eo ex egypto. libies sci-
licet et troglodite. et ethiopes. Cepitque civitates mu-
nitissimas in iuda. et venit usque in ierusalem. Se-
meias autem propheta ingressus est ad roboam et principes
iuda. qui congregati fuerant in ierusalem fugi-
entes sesac. dixitque ad eos. Hec dicit dominus. Vos re-
liquistis me. et ego relinquo vos in manu sesac.
Consternatique principes israel et rex. dixerunt.

[margin: regnum iuda et corroboraverunt]

[margin: tribus annis]

[margin: xii]

[margin: Sesac]

iustus est dominus. Cumque vidisset dominus quod humiliati essent, factus est sermo domini ad Semeiam dicens. Quia humiliati sunt non disperdam eos. daboque eis pauxillum auxilii, et non stillabit furor meus super Ierusalem per manum Sesac. Verumptamen servient ei, ut sciant distantiam servitutis mee et servitutis regni terrarum. Recessit itaque Sesac rex Egypti ab Ierusalem, sublatis thesauris domus domini et domus regis, omniaque secum tulit et clypeos aureos quos fecerat Salomon, pro quibus fecit rex eneos, et tradidit illos principibus scutariorum qui custodiebant vestibulum palatii. Cumque introiret rex domum domini, veniebant scutarii et tollebant eos, et iterum referebant ad armamentarium suum. Verumptamen quia humiliati sunt, aversa est ira domini ab eis, nec deleti sunt penitus. Siquidem et in Iuda inventa sunt opera bona. Confortatus est igitur rex Roboam in Ierusalem atque regnavit. Quadraginta autem et unius anni erat cum regnare cepisset, et decem et septem annis regnavit in Ierusalem urbe quam elegit dominus ut confirmaret nomen suum ibi de cunctis tribubus Israel. Nomenque matris eius Naama Amanitis. Fecitque malum et non preparavit cor suum ut quereret dominum. Opera vero Roboam prima et novissima scripta sunt in libris Semeie prophete et Addo videntis et diligenter exposita. Pugnaveruntque Roboam et Ieroboam cunctis diebus. Et dormivit Roboam cum patribus suis, et sepultus est in civitate David. Et regnavit Abia filius eius pro eo.

XIII

Anno octavo decimo regis Ieroboam, regnavit Abia super Iudam. Tribus annis in Ierusalem. Nomen matris eius Maacha filia Urihel de Gabaa. Et erat bellum inter Abia et Ieroboam. Cumque inisset Abia certamen et haberet bellicosissimos viros et electorum quadringenta milia virorum, Ieroboam instruxit e contra aciem octingenta milia virorum qui et ipsi electi erant et ad bella fortissimi. Stetit igitur Abia super montem Semeron qui erat in Effraim, et ait: Audi Ieroboam et omnis Israel. Num ignoratis quod dominus deus Israel dederit regnum David super Israel in sempiternum ipsi et filiis eius in pactum salis? Et surrexit Ieroboam filius Nabath servus Salomonis filii David, et rebellavit contra dominum suum. Congregatique sunt ad eum viri vanissimi et filii Belial, et prevaluerunt contra Roboam filium Salomonis. Porro Roboam erat rudis et corde pavido, nec potuit resistere eis. Nunc ergo vos dicitis quod resistere possitis regno domini quod possidet per filios David. Habetisque grandem multitudinem atque vitulos aureos, quos fecit Ieroboam vobis in deos. Et eiecistis sacerdotes domini filios Aaron atque Levitas, et fecistis vobis sacerdotes sicut omnes populi terrarum. Quicumque venerit et initiaverit manum suam in tauro et bobus et in arietibus septem, fit sacerdos eorum qui non sunt dii. Noster autem dominus est, quem non derelinquimus. Sacerdotesque ministrant domino de filiis Aaron, et Levite sunt in ordine suo. Holocausta quoque offerunt domino per singulos dies mane et vespere, et thymiama iuxta legis precepta confectum, et proponuntur panes in mensa mundissima. Estque apud nos candelabrum aureum, et lucerna eius ut accendatur semper ad vesperam. Nos quippe custodimus precepta domini dei nostri, quem vos reliquistis. Ergo in exercitu nostro dux deus est, et sacerdotes eius qui clangunt tubis et resonant contra vos. Filii Israel nolite pugnare contra dominum deum patrum vestrorum, quia non vobis expedit. Illo haec loquente, Ieroboam retro moliebatur insidias. Cumque ex adverso hostium staret, ignorantem Iudam suo ambiebat exercitu. Respiciensque Iudas vidit instare bellum ex adverso et post tergum, et clamavit ad dominum. Ac sacerdotes tubis canere ceperunt, omnesque viri Iuda vociferati sunt. Et ecce illis clamantibus perterruit deus Ieroboam et omnem Israel qui stabat ex adverso Abia et Iuda. Fugeruntque filii Israel Iudam, et tradidit eos deus in manu eorum. Percussit ergo eos Abia et populus eius plaga magna, et corruerunt vulnerati ex Israel quingenta milia virorum fortium. Humiliatique sunt filii Israel in tempore illo, et vehementissime confortati filii Iuda, eo quod sperassent in domino deo patrum suorum. Persecutus est autem Abia fugientem Ieroboam, et cepit civitates eius, Bethel et filias eius, et Iesana cum filiabus eius, Ephron quoque et filias eius. Nec valuit ultra resistere Ieroboam in diebus Abia. Quem percussit dominus et mortuus est. Igitur Abia confortato imperio suo, accepit uxores quattuordecim, et procreavit viginti et duos filios et sedecim filias. Reliqua autem sermonum Abia viarumque et operum eius scripta sunt diligentissime in libro prophete Addo.

XIIII

Dormivit autem Abia cum patribus suis, et sepelierunt eum in civitate David. Regnavitque Asa filius eius pro eo. In cuius diebus quievit terra annis decem. Fecit autem Asa quod bonum erat et placitum in conspectu dei sui, et subvertit altaria peregrini cultus et excelsa, et confregit statuas, lucosque succidit, ac precepit Iude ut quereret dominum deum patrum suorum et faceret legem et universa mandata. Et abstulit de cunctis urbibus Iuda aras et fana, et regnavit in pace. Edificavit quoque urbes munitas in Iuda, quia quietus erat, et nulla temporibus eius bella surrexerant, pace domino largiente. Dixit autem Iude: Edificemus civitates istas, et vallemus muris, et roboremus turribus et portis et seris, donec a bellis quieta sunt omnia, eo quod quesierimus dominum deum patrum nostrorum, et dederit nobis pacem per gyrum. Edificaverunt igitur, et nullum in extruendo impedimentum fuit. Habuit autem Asa in exercitu suo portantium scuta et hastas de Iuda trecenta milia. De Beniamin vero scutariorum et sagittariorum ducenta septuaginta milia. Omnes isti viri fortissimi.

Egressus est autem contra eos zara ethiops cum exercitu suo decies centena milium et curribus trecentis et venit usque maresa. Porro asa perrexit obviam ei et instruxit aciem ad bellum in valle sephata que est iuxta maresa. et invocavit dominum deum et ait. Domine non est apud te ulla distantia utrum in paucis auxilieris an in pluribus. Adiuva nos domine deus noster. In te enim et in tuo nomine habentes fiduciam venimus contra hanc multitudinem. Domine deus noster tu es: non prevaleat contra te homo. Exterruit itaque dominus ethiopes coram asa et iuda fugeruntque ethiopes. et persecutus est eos asa et populus qui cum eo erat usque gerar. et ruerunt ethiopes usque ad internitionem quia domino cedente contriti sunt et exercitu illius preliante. Tulerunt ergo spolia multa et percusserunt omnes civitates per circuitum gerare. grandis quippe cunctos terror invaserat. et diripuerunt urbes et multam predam asportaverunt. Sed et caulas ovium destruentes tulerunt pecorum infinitam multitudinem et camelorum. reversique sunt in ierusalem.

xv — Azarias autem filius oded facto in se spiritu dei egressus est in occursum asa. et dixit ei. Audite me asa et omnis iuda et beniamin. Dominus vobiscum quia fuistis cum eo. Si quesieritis eum invenietis. Si autem dereliqueritis eum derelinquet vos. Transibunt autem multi dies in israel absque deo vero. et absque sacerdote doctore. et absque lege. Cumque reversi fuerint in angustia sua ad dominum deum israel. et quesierint eum: reperient. In tempore illo non erit pax egredienti et ingredienti sed terrores undique in cunctis habitatoribus terrarum. Pugnabit enim gens contra gentem. et civitas contra civitatem quia dominus conturbabit eos in omni angustia. Vos ergo confortamini et non dissolvantur manus vestre. Erit enim merces operi vestro. Quod cum audisset asa verba scilicet et prophetiam azarie filii oded prophete confortatus est. et abstulit idola de omni terra iuda et beniamin et ex urbibus quas ceperat montis ephraim. et dedicavit altare domini quod erat ante porticum domini. Congregavitque universum iudam et beniamin. et advenas cum eis de ephraim et de simeon. et de manasse. Plures enim ad eum confugerant ex israel videntes quod dominus deus illius esset cum eo. Cumque venissent ierusalem mense tertio. anno quintodecimo regni asa. immolaverunt domino in die illa de manubiis et preda quam adduxerant boves septingentos et arietes vii. milia. Et intravit ex more ad corroborandum fedus. ut quererent dominum deum patrum suorum. in toto corde et in tota anima sua. Si quis autem inquit non quesierit dominum deum israel. moriatur: a minimo usque ad maximum. a viro usque ad mulierem. Iuraveruntque domino voce magna in iubilo et in clangore tube. et in sonitu bucinarum omnes qui erant in iuda cum execratione. In omni enim corde suo iuraverunt. et in tota voluntate quesierunt eum et invenerunt. et prestitit eis dominus requiem per circuitum.

Sed et maacham matrem asa regis ex augusto deposuit imperio. eo quod fecisset in luco simulachrum priapi: quod omne contrivit et in frusta comminuens. combussit in torrente cedron. Excelsa autem derelicta sunt in israel. Attamen cor asa erat perfectum. cunctis diebus eius. Eaque que voverat pater suus. et ipse intulit in domum domini. argentum et aurum vasorumque diversam suppellectilem. Bellum vero non fuit usque ad tricesimum annum regni asa.

xvi — Anno autem tricesimo sexto regni eius ascendit baasa rex israel in iudam. et muro circumdabat rama. ut nullus tute posset egredi et ingredi de regno asa. Protulit ergo asa argentum et aurum de thesauris domus domini. et de thesauris regis. misitque ad benadab regem syrie qui habitabat in damasco dicens. Fedus inter me et te est. pater quoque meus et pater tuus: habuere concordiam. Quam ob rem misi tibi argentum et aurum ut rupto federe quod habes cum baasa rege israel. facias eum recedere a me. Quo comperto benadab: misit principes exercituum suorum ad urbes israel. qui percusserunt ahion et dan et abelmaim. et universas urbes muratas neptalim. Quod cum audisset baasa desiit edificare rama. et intermisit opus suum. Porro asa rex assumpsit universum iudam. et tulerunt lapides de rama et ligna que ad edificationem preparaverat baasa. edificavitque ex eis gabaa et maspha. In tempore illo venit ananias propheta. ad asa regem iuda. et dixit ei. Quia habuisti fiduciam in rege syrie: et non in domino deo tuo: idcirco evasit syrie regis exercitus de manu tua. Nonne ethyopes et libies multo plures erant in quadrigis et in equitibus et in multitudine nimia? Quos cum credidisses domino: tradidit in manu tua. Oculi enim domini contemplantur universam terram. et prebent fortitudinem his qui corde perfecto credunt in eum. Stulte igitur egisti. et propter hoc ex presenti tempore adversum te bella consurgent. Iratusque est asa adversus videntem: et misit eum in nervum. Valde quippe super hoc fuerat indignatus. et interfecit de populo in tempore illo plurimos. Opera autem asa prima et novissima scripta sunt in libro regum iuda et israel. Egrotavit etiam asa anno tricesimo nono regni sui dolore pedum vehementissimo. et nec in infirmitate quesivit dominum sed magis medicorum arte confisus est. Dormivitque cum patribus suis. et mortuus est anno quadragesimo primo regni sui. et sepelierunt eum in sepulchro suo quod foderat sibi in civitate david. Posueruntque eum super lectum suum plenum aromatibus et unguentis meretriciis que erant pigmentariorum arte confecta. et combusserunt super eum ambitione nimia.

xvii — Regnavit autem iosaphat filius eius pro eo et invaluit contra israel. Constituitque

Iosaphat rex

militum numeros in cunctis urbibus iude que
erant uallate muris. Presidiaque posuit in terra
iuda et in ciuitatibus effraim quas ceperat asa pater
eius. Et fuit dominus cum iosaphat quia ambu
lauit in uiis dauid patris sui primis et non sperauit
in baalim sed in deo patris sui et perrexit in preceptis
illius et non iuxta peccata israel. Confirmauitque do
minus regnum in manu eius et dedit omnis iu
da munera iosaphat. Factaque sunt ei infinite di
uitie et multa gloria. Cumque sumpsisset cor eius au
daciam propter uias domini etiam excelsa et lucos abstu
lit de iuda. Tercio autem anno regni sui misit
de principibus suis benail et abdiam et zachariam
et nathanael et micheam ut docerent in ciuitatibus
iuda et cum eis leuitas semeiam et nathaniam
et zabadiam asahel quoque et semiramoth et iona
tham adoniamque et tobiam et tobadoniam leui
tas et cum eis elisama et ioram sacerdotes docebant
que populum in iuda habentes librum legis domini et cir
cuibant cunctas urbes iuda atque erudiebant populum.
Itaque factus est pauor domini super omnia regna ter
rarum que erant per gyrum iude nec audebant bellare
contra iosaphat. Sed et philistei iosaphat munera
deferebant et uectigalia argenti. Arabes quoque ad
ducebant pecora arietum septem milia septinge
tos et hyrcos totidem. Creuit ergo iosaphat et mag
nificatus est usque in sublime atque edificauit in
iuda domos ad instar turrium urbesque muratas.
Et multa opera parauit in urbibus iuda. Viri quoque
bellatores et robusti erant in ierusalem quorum iste nu
merus per domos atque familias singulorum. In iuda
principes exercitus ednas dux et cum eo robu
stissimi uiri trecenta milia. Post hunc iohanan
princeps et cum eo ducenta octoginta milia. Post
istum quoque amasias filius zechri consecratus domino
et cum eo ducenta milia uirorum fortium. Hunc se
quebatur robustus ad prelia heliada et cum eo te
nentium arcum et clipeum ducenta milia. Post
istum et iozabad et cum eo centum octoginta
milia expeditorum militum. Hii omnes erant ad
manum regis exceptis aliis quos posuerat in
urbibus muratis et in uniuerso iuda. Fuit ergo iosaphat

XVIII

inclitus multum et affinitate coniunctus est ahab.
Descenditque post annos ad eum in samariam. Ad cuius
aduentum mactauit ahab arietes et boues plurimos
et populo qui uenerat cum eo. Persuasitque ut ascenderet
in ramoth galaad. Dixitque ahab rex israel ad iosa
phat regem iuda. Veni in ramoth galaad. Cui il
le respondit. Vt ego et tu sicut populus tuus sic populus
meus tecumque erimus in bello. Dixitque iosaphat
ad regem israel. Consule obsecro in presentiarum
sermonem domini. Congregauit igitur rex israel
prophetarum quadringentos uiros et dixit ad eos. In
ramoth galaad ad bellandum ire debemus an quie
scere? At illi ascendite inquiunt et tradet eos
dominus in manus regis. Dixitque iosaphat. Numquid
non est hic propheta domini ut ab illo etiam requi
ramus? Et ait rex israel ad iosaphat. Est uir unus
a quo possimus querere domini uoluntatem. Sed ego
odi eum quia non prophetat mihi bonum sed malum
omni tempore. Est autem micheas filius iemla. Dixit
que ei iosaphat. Ne loquaris rex hoc modo. Voca
uit ergo rex israel unum de eunuchis et dixit ei. Vo
ca cito micheam filium iemla. Porro rex israel et io
saphat rex iuda uterque sedebat in solio suo et ue
stiti cultu regio. Sedebant autem in area iuxta
portam samarie omnesque prophete uaticinabantur coram
eis. Sedechias uero filius chanaana fecit sibi cor
nua ferrea et ait. Hec dicit dominus. His uenti
labis syriam donec conterens eam. Omnesque prophe
similiter prophetabant atque dicebant. Ascende in
ramoth galaad et prosperaberis et tradet eos dominus
in manu regis. Nuntius autem qui ierat ad uo
candum micheam ait illi. En uerba omnium prophe
tarum uno ore bona regi annuntiant. Queso ergo
te ut sermo tuus ab eis non dissentiat et loqua
ris prospera. Cui respondit micheas. Viuit dominus
quia quodcumque dixerit deus meus hoc loquar. Venit ergo
ad regem. Cui rex ait. Michea ire debemus in
ramoth galaad an quiescere ad bellandum? Cui
ille respondit. Ascendite. Cuncta enim prospera
euenient et tradentur hostes in manus uestras.
Dixitque rex. Iterum atque iterum te adiuro ut non
loquaris mihi nisi quod uerum est in nomine domini.
At ille ait. Vidi uniuersum israel dispersum in monti
bus sicut oues absque pastore. Et dixit dominus.
Non habent isti dominum. Reuertatur unusquisque in do
mum suam in pace. Et ait rex israel ad iosaphat.
Nonne dixi tibi quod non prophetaret iste mihi quicquam
boni sed ea que mala sunt? At ille. Iccirco ait
audite uerbum domini. Vidi dominum sedentem in solio
suo et omnem exercitum celi assistentem a dextris
et a sinistris. Et dixit dominus. Quis decipiet ahab re
gem israel ut ascendat et corruat in ramoth gala
ad? Cumque diceret unus hoc modo et alter alio pro
cessit spiritus et stetit coram domino et ait. Ego decipiam eum.
Cui dominus. In quo inquit decipies? At ille respondit.
Egrediar et ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum
eius. Dixitque dominus. Decipies et preualebis. Egredere
et facito. Nunc igitur ecce dedit dominus spiritum mendacii
in ore omnium prophetarum tuorum et dominus locutus est
de te mala. Accessit autem sedechias filius chana
ne et percussit michee maxillam et ait. Per quam uiam
transiuit spiritus domini a me ut loqueretur tibi? Dixitque
micheas. Tu ipse uidebis in die illo quando ingressus
fueris cubiculum de cubiculo ut abscondaris.
Precepit autem rex israel dicens. Tollite micheam
et ducite eum ad amon principem ciuitatis et ad io
as filium amalech et dicetis. Hec dicit rex. Mittite
hunc in carcerem et date ei panis modicum et aque
paruulum donec reuertar in pace. Dixitque micheas.
Si reuersus fueris in pace non est locutus dominus in me.

commutabo habitum et sic ad pugnam vadam tu autem induere vestibus tuis.

Et ait: Audite populi omnes. Igitur ascenderunt rex Israhel et Iosaphat rex Iuda in Ramoth Galaad. Dixitque rex Israhel ad Iosaphat: Mutabo habitum et sic ad bellum vadam; tu autem induere vestibus tuis. Mutatoque rex Israhel habitu venit ad bellum. Rex autem Syriae praeceperat ducibus equitum suorum dicens: Ne pugnetis contra minimum aut contra maximum nisi contra solum regem Israhel. Itaque cum vidissent principes equitatus Iosaphat dixerunt: Rex Israhel est. Et circumdederunt eum dimicantes. At ille clamavit ad Dominum et auxiliatus est ei atque avertit eos ab illo. Cum enim vidissent duces equitatus quod non esset rex Israhel, reliquerunt eum. Accidit autem ut unus e populo sagittam in incertum iaceret et percuteret regem Israhel inter cervicem et scapulas. At ille aurigae suo ait: Converte manum tuam et educ me de acie, quia vulneratus sum. Et finita est pugna in illa die. Porro rex Israhel stabat in curru suo contra Syros usque ad vesperam, et mortuus est occidente sole.

Reversus est autem Iosaphat rex Iuda ad domum suam pacifice in Ierusalem. Cui occurrit Hieu filius Anani videns, et ait ad eum: Impio praebes auxilium, et his qui oderunt Dominum amicitia iungeris; et idcirco iram quidem Domini merebaris. Sed bona opera inventa sunt in te, eo quod abstuleris lucos de terra Iuda et praeparaveris cor tuum ut requireres Dominum Deum patrum tuorum. Habitavit ergo Iosaphat in Ierusalem. Rursumque egressus est ad populum de Bersabee usque ad montem Ephraim, et revocavit eos ad Dominum Deum patrum suorum. Constituitque iudices terrae in cunctis civitatibus Iuda munitis per singula loca, et praecipiens iudicibus: Videte, ait, quid faciatis. Non enim hominis exercetis iudicium sed Domini, et quodcumque iudicaveritis in vos redundabit. Sit timor Domini vobiscum, et cum diligentia cuncta facite. Non est enim apud Dominum Deum patrum nostrorum iniquitas, nec personarum acceptio nec cupido munerum. In Ierusalem quoque constituit Iosaphat sacerdotes et Levitas et principes familiarum ex Israhel, ut iudicium et causam Domini iudicarent habitatoribus eius. Praecepitque eis dicens: Sic agetis in timore Domini fideliter et corde perfecto. Omnem causam quae venerit ad vos fratrum vestrorum qui habitant in urbibus suis, inter cognationem et cognationem, ubicumque quaestio est de lege, de mandato, de caerimoniis, de iustificationibus, ostendite eis ut non peccent in Dominum, et ne veniat ira super vos et super fratres vestros. Sic ergo agentes non peccabitis. Amarias autem sacerdos et pontifex vester in his quae ad Dominum pertinent praesidebit. Porro Zabadias filius Hismahel, qui est dux in domo Iuda, super ea opera erit quae ad regis officium pertinent. Habetisque magistros Levitas coram vobis. Confortamini et agite diligenter, et erit Dominus vobiscum in bonis.

Post haec congregati sunt filii Moab et filii Ammon, et cum eis de Ammonitis, ad Iosaphat ut pugnarent contra eum. Veneruntque nuntii et indicaverunt Iosaphat dicentes: Venit contra te multitudo magna de his locis quae trans mare sunt et de Syria, et ecce consistunt in Asason Thamar, quae est Engaddi. Iosaphat autem timore perterritus totum se contulit ad rogandum Dominum, et praedicavit ieiunium universo Iuda. Congregatusque est Iudas ad deprecandum Dominum, sed et omnes de urbibus suis venerunt ad obsecrandum eum. Cumque stetisset Iosaphat in medio coetu Iudae et Ierusalem in domo Domini ante atrium novum, ait: Domine Deus patrum nostrorum, tu es Deus in caelo et dominaris cunctis regnis gentium; in manu tua est fortitudo et potentia, nec quisquam tibi potest resistere. Nonne tu Deus noster interfecisti omnes habitatores terrae huius coram populo tuo Israhel, et dedisti eam semini Abraham amici tui in sempiternum? Habitaveruntque in ea, et exstruxerunt in illa sanctuarium nomini tuo dicentes: Si irruerint super nos mala, gladius iudicii, pestilentia et fames, stabimus coram domo hac in conspectu tuo, in qua invocatum est nomen tuum, et clamabimus ad te in tribulationibus nostris, et exaudies salvosque facies. Nunc igitur ecce filii Ammon et Moab et mons Seir, per quos non concessisti filiis Israhel ut transirent quando egrediebantur de Aegypto, sed declinaverunt ab eis et non interfecerunt illos, e contrario agunt et nituntur nos eicere de possessione quam tradidisti nobis. Deus noster, ergo non iudicabis eos? In nobis quidem non est tanta fortitudo ut possimus huic multitudini resistere quae irruit super nos. Sed cum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te. Omnis vero Iuda stabat coram Domino cum parvulis et uxoribus et liberis suis. Fuit autem Iaziel filius Zachariae filii Banaiae filii Iehihel filii Matthaniae Levites de filiis Asaph, super quem factus est Spiritus Domini in medio turbae, et ait: Attendite omnis Iuda et qui habitatis Ierusalem et tu rex Iosaphat: Haec dicit Dominus vobis: Nolite timere nec paveatis hanc multitudinem; non est enim vestra pugna sed Dei. Cras descendetis contra eos; ascensuri enim sunt per clivum nomine Sis, et invenietis illos in summitate torrentis qui est contra solitudinem Hierihel. Non eritis vos qui dimicabitis, sed tantummodo confidenter state et videbitis auxilium Domini super vos. O Iuda et Ierusalem, nolite timere nec paveatis. Cras egredimini contra eos, et Dominus erit vobiscum. Iosaphat ergo et Iuda et omnes habitatores Ierusalem ceciderunt proni in terram coram Domino et adoraverunt eum. Porro Levitae de filiis Caath et de filiis Core laudabant Dominum Deum Israhel voce magna in excelsum. Cumque mane surrexissent, egressi sunt per desertum Thecue; profectisque eis stans Iosaphat in medio eorum dixit: Audite me, Iuda et omnes habitatores Ierusalem: Credite in Domino Deo vestro et securi eritis; credite prophetis eius et cuncta evenient prospera. Deditque consilium populo et

statuit cantores domini ut laudarent eum in turmis suis et antecederent exercitum, ac voce consona dicerent: Confitemini domino quoniam in eternum misericordia eius. Cumque cepissent laudes canere, vertit dominus insidias eorum in semetipsos, filiorum scilicet moab et ammon et montis seir qui egressi fuerant contra iudam et percussi sunt. Namque filii ammon et moab consurrexerunt adversum habitatores montis seir, ut interficerent et delerent eos. Cumque hoc opere perpetrassent, etiam in semetipsos versi, mutuis conciderunt vulneribus. Porro iudas cum venisset ad speluncam que respicit solitudinem, vidit procul omnem late regionem plenam cadaveribus, nec superesse quemquam qui necem potuisset evadere. Venit ergo iosaphat et omnis populus cum eo ad detrahenda spolia mortuorum, inveneruntque inter cadavera variam supellectilem, vestes quoque et vasa pretiosissima, et diripuerunt ita ut omnia portare non possent, nec per tres dies spolia auferre pre predae magnitudine. Die autem quarto congregati sunt in valle benedictionis. Etenim quoniam ibi benedixerant dominum, vocaverunt locum illum vallis benedictionis usque in presentem diem. Reversusque est omnis vir iuda et habitatores ierusalem, et iosaphat ante eos in ierusalem cum letitia magna, eo quod dedisset eis dominus gaudium de inimicis suis. Ingressique sunt in ierusalem cum psalteriis et cytharis et tubis in domum domini. Irruit autem pavor domini super universa regna terrarum cum audissent quod pugnasset dominus contra inimicos israel. Quievitque regnum iosaphat et prebuit ei dominus pacem per circuitum. Regnavit igitur iosaphat super iudam, et erat triginta quinque annorum cum regnare cepisset. Viginti autem et quinque annis regnavit in ierusalem, et nomen matris eius azuba filia selachi. Et ambulavit in via patris sui asa, nec declinavit ab ea, faciens que placita erant coram domino. Verumptamen excelsa non abstulit, et adhuc populus non direxerat cor suum ad dominum deum patrum suorum. Reliqua autem gestorum iosaphat priorum et novissimorum scripta sunt in libris iesu filii anani, que digessit in libro regum israel. Post hec iniit amicitias iosaphat rex iuda cum ochozia rege israel, cuius opera fuerunt pessima; et particeps fuit ut facerent naves que irent in tharsis. Feceruntque classem in asiongaber. Prophetavit autem eliezer filius dodau de maresa ad iosaphat dicens: Quia habuisti foedus cum ochozia, percussit dominus opera tua. Contriteque sunt naves, nec potuerunt ire in tharsis.

XXI

Dormivit autem iosaphat cum patribus suis, et sepultus est cum eis in civitate david. Regnavitque ioram filius eius pro eo.

fire

Qui habuit fratres filios iosaphat, azariam et iahihel et zachariam et azariam et michael et saphatiam. Omnes hii filii iosaphat regis iuda. Deditque eis pater suus multa munera argenti et auri, et pensationes cum civitatibus munitissimis in iuda. Regnum autem tradidit ioram, eo quod esset primogenitus. Surrexit autem ioram super regnum patris sui. Cumque se confirmasset, occidit omnes fratres suos gladio et quosdam de principibus iuda. Triginta duorum annorum erat ioram cum regnare cepisset, et octo annis regnavit in ierusalem. Ambulavitque in viis regum israel, sicut egerat domus ahab; filia quippe ahab erat uxor eius, et fecit malum in conspectu domini. Noluit autem dominus disperdere domum david propter pactum quod inierat cum eo, et quia promiserat ut daret illi lucernam et filiis eius in omni tempore. In diebus illis rebellavit edom ne esset subditus iude, et constituit sibi regem. Cumque transisset ioram cum principibus suis et cuncto equitatu qui erat secum, surrexit nocte et percussit edom qui se circumdederat, et omnes duces equitatus eius. Attamen rebellavit edom ne esset sub ditione iude usque ad hanc diem. Eo tempore et lobna recessit ne esset sub manu illius. Dereliquerat enim dominum deum patrum suorum. Insuper et excelsa fabricatus est in urbibus iuda, et fornicari fecit habitatores ierusalem, et prevaricari iudam. Allate sunt autem ei littere ab helia propheta in quibus scriptum erat: Hec dicit dominus deus david patris tui: Quoniam non ambulasti in viis iosaphat patris tui et in via asa regis iuda, sed incessisti per iter regum israel, et fornicari fecisti iudam et habitatores ierusalem imitatus fornicationem domus ahab, insuper et fratres tuos domum patris tui meliores te occidisti, ecce dominus percutiet te plaga magna cum populo tuo et filiis et uxoribus tuis universaque substantia tua. Tu autem egrotabis pessimo languore uteri, donec egrediantur vitalia tua paulatim per singulos dies. Suscitavit ergo dominus contra ioram spiritum philistinorum et arabum qui confines sunt ethiopibus. Et ascenderunt in terram iuda et vastaverunt eam, diripueruntque substantiam cunctam que inventa est in domo regis, insuper et filios eius et uxores, nec remansit ei filius nisi ioacha qui minimus natu erat. Et super hec omnia percussit eum dominus alvi languore insanabili. Cumque diei succederet dies, et temporum spatia volverentur, duorum annorum expletus est circulus, et sic longa consumptus est tabe, ita ut egereret etiam viscera sua, languore pariter et vita caruit. Mortuusque est in infirmitate pessima, et non fecit ei populus exequias secundum morem combustionis, sicut fecerat maioribus eius. Triginta duorum annorum erat cum regnare cepisset, et octo annis regnavit in ierusalem. Ambulavit non recte, et sepelierunt eum in civitate david, verumptamen non in sepulchro patrum suorum. Constituerunt autem habitatores ierusalem ochoziam filium eius minimum regem pro eo. Omnes enim maiores natu qui ante eum fuerant interfecerant latrones arabum qui irruerant in castra. Regnavitque ochozias filius ioram regis iuda. Quadraginta duo annorum erat ochozias cum regnare cepisset, et uno anno regnavit

initio nominis (sic: anno uno regnauit in ierusalem) nomen matris eius athalia filia amri. Sed
et ipse ingressus est per uias domus ahab. Mater enim eius
impulit eum: ut impie ageret. Fecit igitur malum
in conspectu domini: sicut domus ahab. Ipsi enim
fuerunt eius consiliarii post mortem patris sui in
interitum eius. Ambulauitque in consiliis eorum
et perrexit cum ioram filio ahab rege israel in bellum
contra azahel regem syrie in ramoth galaad.
Vulneraueruntque syri ioram. Qui reuersus est ut cu-
raretur in iezrahel. Multas enim plagas acceperat
in supradicto certamine. Igitur ochozias filius io-
ram rex iuda descendit ut inuiseret ioram filium
ahab in iezrahel egrotantem. Voluntatis quippe
fuit dei aduersum ochoziam ut ueniret ad ioram. Et
cum uenisset: et egrederetur cum eo aduersum hieu
filium namsi: quem unxit deus ut deleret domum
ahab. Cum ergo euerteret hieu domum ahab: in-
uenit principes iuda et filios fratrum ochozie, qui mi-
nistrabant ei: et interfecit illos. Ipsumque perquirens
ochoziam comprehendit latitantem in samaria. Ad-
ductumque ad se occidit: et sepelierunt eum: eo quod
esset filius iosaphat qui quesierat dominum in toto corde
suo. Nec erat ultra spes aliqua ut de stirpe reg-
naret ochozie. Siquidem athalia mater eius: uidens
quod mortuus esset filius suus surrexit et interfecit
omnem stirpem domus ioram. Porro iosabeth fi-
lia regis tulit ioas filium ochozie: et furata est eum
de medio filiorum regis cum interficerentur. abscondit-
que eum cum nutrice sua in cubiculo lectorum.
Iosabeth autem que absconderat eum erat filia
regis ioram. uxor ioiade pontificis soror ochozie
et idcirco athalia non interfecit eum. Fuit ergo cum
eis in domo dei absconditus sex annis quibus reg-
nauit athalia super terram. Anno autem septimo
ioiada assumpsit centuriones. azariam uidelicet filium
ieroam. et ismahel filium iohannan. azariam
quoque filium obed. et masaiam filium adaie. et
helisaphat filium zechri. et iniit cum eis fedus.
Qui circueuntes iudam. congregauerunt leuitas de
cunctis urbibus iuda et principes familiarum israel.
ueneruntque in ierusalem. Iniit igitur omnis multitu-
do pactum in domo domini cum rege. Dixitque ad eos ioiada.
Ecce filius regis regnabit sicut locutus est dominus
super filios dauid. Iste est sermo quem facietis. Ter-
tia pars uestrum qui ueniunt ad sabbatum sacerdotum
et leuitarum et ianitorum, erit in portis. tertia uero
pars ad domum regis. et tertia pars ad portam que
appellatur fundamenti. Omne uero reliquum uulgus
sit in atriis domus domini. Nec quispiam alius ingre-
diatur domum domini. nisi sacerdotes et qui ministrant
de leuitis. Ipsi tantummodo ingrediantur quia
sanctificati sunt. et omne reliquum uulgus obseruet cu-
stodias domini. Leuite autem circumdent regem. haben-
tes singuli arma sua. Et si quis alius ingressus
fuerit templum interficiatur. sintque cum rege et intrante

et egrediente. Fecerunt igitur leuite et uniuersus
iuda iuxta omnia que preceperat ioiada pontifex.
Et assumpserunt singuli uiros qui sub se erant
et ueniebant per ordinem sabbati cum his qui iam
impleuerant sabbatum et egressuri erant. Siquidem
ioiada pontifex non dimiserat abire turmas.
que sibi per singulas ebdomadas succedere consu-
euerant. Deditque ioiada sacerdos centurionibus
lanceas clypeosque et peltas regis dauid que con-
secrauerat in domum domini. constituitque omnem
populum tenentium pugiones. a parte templi dex-
tra usque ad partem templi sinistram. coram alta-
ri et templo per circuitum regis. Et eduxerunt
filium regis et imposuerunt ei diadema. Dederunt-
que ei in manu eius tenendam legem: et constitu-
erunt eum regem. Unxitque eum ioiada ponti-
fex et filii eius. imprecatique sunt atque dixerunt.
Viuat rex. Quod cum audisset athalia uocem scilicet
currentium. atque laudantium regem. ingressa est
ad populum in templum domini. Cumque uidisset
regem stantem super gradum in introitu. et princi-
pes turmasque circa eum. omnemque populum in gau-
dentem atque clangentem tubis et diuersi generis orga-
nis concinentem uocemque laudantium. scidit ue-
stimenta sua et ait. Insidie insidie. Egressus autem
ioiada pontifex ad centuriones et principes exercitus.
dixit eis. Educite illam extra septa templi et inter-
ficiatur foris gladio. Precepitque sacerdos ne occi-
deretur in templo domini. et imposuerunt ceruicibus
eius manus. Cumque intrasset portam equorum domus
regis interfecerunt eam ibi. Pepigit autem ioiada
fedus inter se uniuersumque populum et regem. ut esset
populus domini. Itaque ingressus est omnis populus do-
mum dei baal. et destruxerunt eam et altaria. ac si-
mulachra minutatim confregerunt. Mathan quoque
sacerdotem baal. interfecerunt ante aram. Con-
stituit autem ioiada prepositos in domo domini. et sub
manibus sacerdotum ac leuitarum. quos distribuit
dauid in domo domini. ut offerrent holocausta do-
mino. sicut scriptum est in libro moysi. in
gaudio et canticis. iuxta dispositionem dauid.
Constituit quoque ianitores in portis domus domini
ut non ingrederetur eam immundus in omni re.
Assumpsitque centuriones et fortissimos ac prin-
cipes populi et omnem uulgus terre. et fecerunt regem
descendere de domo domini. et introire per medium
porte superioris in domum regis. et collocauerunt
eum in solio regali. Letatusque est omnis populus terre
et urbs quieuit. Porro athalia interfecta est gla-
dio. Septem annorum erat ioas cum regnare ce-
pisset et quadraginta annis regnauit in ierusalem.
Nomen matris eius sebia de bersabee. Fecitque quod
bonum est coram domino cunctis diebus quibus docuit eum ioiade
sacerdos. Accepit autem ioas uxores suas a
quibus genuit filios ac filias. Post hec placuit

XXIIII

Ioas ut instauraret domum domini. Congregavitque sacerdotes et levitas, et dixit eis: Egredimini ad civitates Iuda, et colligite de universo Israhel pecuniam ad sarta tecta templi Dei vestri per singulos annos, festinatoque hoc facite. Porro levitae egere neglegentius. Vocavitque rex Ioiadam principem, et dixit ei: Quare non fuit tibi curae ut cogeres levitas inferre de Iuda et de Ierusalem pecuniam quae constituta est a Moyse servo Domini, ut inferret eam omnis multitudo Israhel in tabernaculum testimonii? Athalia enim impiissima et filii eius destruxerunt domum Domini, et de universis quae sanctificata fuerant templo Domini ornaverunt fanum Baalim. Praecepit ergo rex, et fecerunt archam, posueruntque eam iuxta portam domus Domini forinsecus. Et praedicatum est in Iuda et Ierusalem ut deferrent singuli pretium Domino, quod constituit Moyses servus Dei super omnem Israhel in deserto. Laetatique sunt cuncti principes et omnis populus, et ingressi contulerunt in archam Domini atque miserunt, ita ut impleretur. Cumque tempus esset ut deferrent archam coram rege per manus levitarum (videbant enim multam pecuniam), ingrediebatur scriba regis et quem primus sacerdos constituerat, effundebantque pecuniam quae erat in archa. Porro archam reportabant ad locum suum. Sicque faciebant per singulos dies, et congregata est infinita pecunia, quam dederunt rex et Ioiada his qui praeerant operibus domus Domini. At illi conducebant ex ea caesores lapidum et artifices operum singulorum ut instaurarent domum Domini, fabros quoque ferri et aeris, ut quod cadere coeperat fulciretur. Egeruntque hii qui operabantur industrie, et obducebatur parietum cicatrix per manus eorum, ac suscitaverunt domum Domini in statum pristinum, et firmiter eam stare fecerunt. Cumque complessent omnia opera, detulerunt coram rege et Ioiada reliquam partem pecuniae, de qua facta sunt vasa templi in ministerium et ad holocausta, et offerebantur holocausta in domo Domini iugiter cunctis diebus Ioiadae. Senuit autem Ioiada plenus dierum, et mortuus est cum esset centum triginta annorum. Sepelieruntque eum in civitate David cum regibus, eo quod fecisset bonum cum Israhel et cum domo eius. Postquam autem obiit Ioiada, ingressi sunt principes Iuda et adoraverunt regem; qui delinitus obsequiis eorum adquievit eis. Et dereliquerunt templum Domini Dei patrum suorum, servieruntque lucis et sculptilibus; et facta est ira contra Iudam et Ierusalem propter hoc peccatum. Mittebatque eis prophetas ut reverterentur ad Dominum, quos protestantes audire illi nolebant. Spiritus itaque Domini induit Zachariam filium Ioiadae sacerdotem, et stetit in conspectu populi, et dixit eis: Haec dicit Dominus: Quare transgredimini praeceptum Domini, quod vobis non proderit, et dereliquistis Dominum ut derelinqueret vos? Qui congregati sunt adversus eum, miseruntque lapides iuxta regis imperium in atrio domus Domini. Et non est recordatus Ioas rex misericordiae quam fecerat Ioiada pater illius secum, sed interfecit filium eius. Qui cum moreretur ait: Videat Dominus et requirat. Cumque evolutus esset annus, ascendit contra eum exercitus Syriae, venitque in Iudam et Ierusalem, et interfecit cunctos principes populi atque universam praedam miserunt regi Damascum. Et certe cum permodicus venisset numerus Syrorum, tradidit Dominus in manibus eorum infinitam multitudinem, eo quod reliquissent Dominum Deum patrum suorum. In Ioas quoque ignominiosa exercuere iudicia, et abeuntes dimiserunt eum in languoribus magnis. Surrexerunt autem contra eum servi sui in ultionem sanguinis filii Ioiadae sacerdotis, et occiderunt eum in lectulo, et mortuus est. Sepelieruntque eum in civitate David, sed non in sepulchris regum. Insidiati vero sunt ei Zabath filius Semaath Ammanitidis, et Iozabath filius Semarith Moabitidis. Porro filii eius ac summa pecuniae quae adunata fuerat sub eo, et instauratio domus Dei scripta sunt diligentius in libro regum. Regnavit autem Amasias filius eius pro eo. Viginti quinque annorum erat Amasias cum regnare coepisset, et viginti novem annis regnavit in Ierusalem; nomen matris eius Ioaden de Ierusalem. Fecitque bonum in conspectu Domini, verumtamen non in corde perfecto. Cumque roboratum sibi videret imperium, iugulavit servos qui occiderant regem patrem suum, sed filios eorum non interfecit, sicut scriptum est in libro legis Moysi, ubi praecepit Dominus dicens: Non occidentur patres pro filiis, neque filii pro patribus suis, sed unusquisque in peccato suo morietur. Congregavit igitur Amasias Iudam, et constituit eos per familias, tribunosque et centuriones in universo Iuda et Beniamin, et recensuit a viginti annis et sursum, invenitque trecenta milia iuvenum qui egrederentur ad pugnam et tenerent hastam et clypeum. Mercede quoque conduxit de Israhel centum milia robustorum, centum talentis argenti. Venit autem homo Dei ad illum et ait: O rex, ne egrediatur tecum exercitus Israhel; non est enim Dominus cum Israhel et cunctis filiis Ephraim. Quod si putas in robore exercitus bella consistere, superari te faciet Deus ab hostibus; Dei quippe est et adiuvare et in fugam vertere. Dixitque Amasias ad hominem Dei: Quid ergo fiet de centum talentis quae dedi militibus Israhel? Et respondit ei homo Dei: Habet Dominus unde tibi possit dare multo his plura. Separavit itaque exercitum qui venerat ad eum ex Ephraim, ut reverteretur in locum suum. At illi contra Iudam vehementer irati reversi sunt in regionem suam. Porro Amasias confidenter eduxit populum suum, et abiit in Vallem Salinarum, percussitque filios Seir decem milia. Et alia decem milia viri ceperunt filii Iuda, et adduxerunt

phialas que cetera vasa aurea et argentea offerebantur holocausta

Zacharias

ad preruptum cuiusdam petre precipitaverunt, qui de
summo in preceps . qui universi crepuerunt. At ille exerci-
tus quem remiserat amasias ne secum iret ad proeli-
um diffusus est in civitatibus iuda a samaria usque bethoron
et interfectis tribus milibus diripuit predam magnam.
Amasias quoque post cedem idumeorum allatos deos filio-
rum seyr statuit eos in deos sibi et adorabat eos et illis
adolebat incensum. Quam ob rem iratus dominus contra
amasiam misit ad illum prophetam qui diceret ei.
Cur adorasti deos qui non liberaverunt populum suum
de manu tua? Cumque hec ille loqueretur, respon-
dit ei. Num consiliarius regis es? Quiesce ne inter-
ficiam te. Discedensque propheta, scio inquit quod dominus
cogitavit occidere te, quia fecisti hoc malum et in-
super non adquievisti consilio meo. Igitur amasias
rex iuda inito consilio pessimo misit ad ioas filium
ioachaz filii hieu regem israel dicens. Veni videamus
nos mutuo. At ille remisit nuntios dicens. Carduus
qui est in libano misit ad cedrum dicens que est in lybano.
Da filiam tuam filio meo uxorem. Et ecce bestie
que erant in silva lybani transierunt et conculca-
verunt carduum. Dixisti. Percussi edom, et iccirco eri-
gitur cor tuum in superbiam. Sede in domo tua. Cur
malum adversum te provocas, ut cadas tu et iudas te-
cum? Noluit audire amasias, eo quod domini esset
voluntas ut traderetur in manibus hostium propter
deos edom. Ascendit igitur ioas rex israel, et mutuo si-
bi prebuere conspectus. Amasias autem rex iuda erat
in bethsames iude. Corruitque iudas coram israel et fugit
in tabernacula sua. Porro amasiam regem iuda
filium ioas filii ioachaz cepit ioas rex israel in beth-
sames et adduxit in ierusalem destruxitque muros eius a
porta ephraim usque ad portam anguli quadringen-
tis cubitis. Omne quoque aurum et argentum et univer-
sa que reperit in domo domini et apud obededom
in thesauris domus regie, necnon et filios obsidum
reduxit samariam. Vixit autem amasias filius
ioas rex iuda postquam mortuus est ioas filius ioachaz rex israel quindecim annis. Reliqua
vero sermonum amasie priorum et novissimorum
scripta sunt in libro regum iuda et israel. Qui postquam
recessit a domino tetenderunt ei insidias in ierusalem.
Cumque fugisset lachis miserunt et interfecerunt eum
ibi. Reportantesque super equos sepelierunt eum cum
patribus suis in civitate david. Omnis autem populus iuda
filium eius oziam annorum sedecim constituit regem
pro patre suo amasia. Ipse edificavit ahilath et resti-
tuit eam ditioni iude, postquam dormivit rex cum
patribus suis. Sedecim annorum erat ozias cum regna-
re cepisset, et quinquaginta duobus annis regnavit
in ierusalem. Nomen matris eius hiechelia de ierusalem. Fecitque
quod erat rectum in oculis domini, iuxta omnia
que fecerat amasias pater eius. Et exquisivit dominum in di-
ebus zacharie intelligentis et videntis deum. Cumque requi-
reret deum, direxit eum in omnibus. Denique egressus est
et pugnavit contra phylistiim, et destruxit murum
geth et murum iabnie murumque azoti. Edificavit

quoque oppida in azoto et phylistiim, et adiuvavit eum
deus contra phylistiim et contra arabes qui habita-
bant in gurbaal et contra amonitas. Pendebantque
ammonite munera ozie. Et divulgatum est nomen
eius usque ad introitum egypti, propter crebras victori-
as. Edificavitque ozias turres in ierusalem super portam
anguli et super portam vallis, et reliquas in eodem
muri latere, firmavitque eas. Extruxitque et turres in
solitudine, et fecit cisternas plurimas, eo quod ha-
beret multa pecora tam in campestribus quam in
heremi vastitate. Vineas quoque habuit et vinito-
res in montibus et in carmelo. Erat quippe homo agri-
culture deditus. Fuit autem exercitus bellatorum eius
qui procedebant ad prelia sub manu iehiel scribe
maasieque doctoris et sub manu ananie qui erat
de ducibus regis. Omnisque numerus principum
per familias virorum fortium duo milium sexcen-
torum. Et sub eis universus exercitus qui erant apti
ad bella, et pro rege contra adversarios dimicabant.

Trecenti et septem milium quingentorum.

Preparavit quoque ozias id est cuncto exercitui
clypeos et hastas et galeas et loricas, arcusque et fun-
das ad iaciendos lapides. Et fecit in ierusalem diversi ge-
neris machinas, quas in turribus collocavit et in
angulis murorum, ut mitterent sagitta et saxa grandia.
Egressumque est nomen eius procul, eo quod auxiliaretur
ei dominus et corroborasset illum. Sed cum roboratus esset
elevatum est cor eius in interitum suum, et neglexit
dominum deum suum. Ingressusque templum domini, ado-
lere voluit incensum super altare thimiamatis.
Statimque ingressus post eum azarias sacerdos,
et cum eo sacerdotes domini octoginta viri fortissimi
restiterunt regi atque dixerunt. Non est tui officii
ozia ut adoleas incensum domino, sed sacerdotum,
hoc est filiorum aaron qui consecrati sunt domino
ad huiuscemodi ministerium. Egredere de sanctuario,
ne contempseris, quia non reputabitur tibi
in gloriam hoc a domino deo. Iratusque est ozias, et te-
nens in manu thuribulum ut adoleret incen-
sum, minabatur sacerdotibus. Statimque orta est
lepra in fronte eius coram sacerdotibus in domo
domini super altare thimiamatis. Cumque respe-
xisset eum azarias pontifex et omnes reliqui sacer-
dotes, viderunt lepram in fronte eius, et festinato ex-
pulerunt eum. Sed et ipse perterritus acceleravit egredi, eo
quod sensisset ilico plagam domini. Fuit igitur
rex ozias leprosus usque ad diem mortis sue, et habi-
tavit in domo separata plenus lepra, ob quam
et eiectus fuerat de domo domini. Porro ioatham filius
eius rexit domum regis, et iudicabat populum terre.
Reliqua autem sermonum ozie priorum et no-
vissimorum scripsit ysaias filius amos propheta. Dormi-
vitque ozias cum patribus suis, et sepelierunt eum in
agro regalium sepulchrorum, eo quod esset leprosus.
Regnavitque ioatham filius eius pro eo. Viginti
quinque annorum erat ioatham cum regnare cepisset,
et sedecim annis regnavit in ierusalem. Nomen matris

XXVII

ioathan

de stu

cuius Hierusa filia Sadoch. Fecitque quod rectum erat coram Domino iuxta omnia que fecerat Ozias pater eius, excepto quod non ingressus est templum Domini, et adhuc populus delinquebat. Ipse edificavit portam domus Domini excelsam, et in muro Ophel multa construxit. Urbes quoque edificavit in montibus Iuda, et in saltibus castella et turres. Ipse pugnavit contra regem filiorum Ammon in tempore illo centum talenta argenti et decem milia choros tritici, ac totidem choros ordei. Hec ei prebuerunt filii Ammon in anno secundo et tertio. Corroboratusque est Ioatham eo quod direxisset vias suas coram Domino Deo suo. Reliqua autem sermonum Ioatham, et omnis pugne eius, et opera eius scripta sunt in libro regum Israel et Iuda. Viginti quinque annorum erat Ioatham cum regnare cepisset, et sedecim annis regnavit in Ierusalem. Dormivitque Ioatham cum patribus suis, et sepelierunt eum in civitate David.

(Margin: et vicit eos dederuntque ei filii Ammon)

XXVIII xxviii

Achaz

Et regnavit Achaz filius eius pro eo. Viginti annorum erat Achaz cum regnare cepisset, et sedecim annis regnavit in Ierusalem. Non fecit rectum in conspectu Domini sicut David pater eius, sed ambulavit in viis regum Israel. Insuper et statuas fudit Baalim. Ipse est qui adolevit incensum in valle Bennon, et lustravit filios suos in igne, iuxta ritum gentium quas interfecit Dominus in adventu filiorum Israel. Sacrificabat quoque et thymiama succendebat in excelsis et in collibus, et sub omni ligno frondoso. Tradiditque eum Dominus Deus eius in manu regis Syrie, qui percussit eum magnamque predam de eius cepit imperio, et adduxit in Damascum. Manibus quoque regis Israel traditus est, et percussus plaga grandi. Occiditque Phacee filius Romelie de Iuda centum viginti milia in die uno, omnes viros bellatores, eo quod reliquissent Dominum Deum patrum suorum. Eodem tempore occidit Zechri vir potens ex Ephraim Maasiam filium regis, et Ezricam ducem domus eius, Helcanam quoque secundum a rege. Ceperuntque filii Israel de fratribus suis ducenta milia mulierum, puerorum ac puellarum, et infinitam predam, pertuleruntque eam in Samariam. Ea tempestate erat ibi propheta Domini nomine Obed, qui egressus obviam exercitui venienti in Samariam, dixit eis: Ecce iratus est Dominus Deus patrum vestrorum contra Iudam, et tradidit eos in manibus vestris, et occidistis eos atrociter, ita ut ad celum pertingeret vestra crudelitas. Insuper et filios Iuda et Ierusalem vultis vobis subicere in servos et ancillas, quod nequaquam facto opus est. Peccastis enim super hoc Domino Deo vestro. Sed audite consilium meum, et reducite captivos quos adduxistis de fratribus vestris, quia magnus furor Domini imminet vobis. Steterunt itaque viri de principibus filiorum Ephraim, Azarias filius Iohanan,

Barachias filius Mosollamoth, Ezechias filius Sellum, et Amasa filius Adali, contra eos qui veniebant de prelio, et dixerunt eis: Non introducetis huc captivos, ne peccemus Domino. Quare vultis addicere super peccata nostra, et vetera cumulare delicta? Grande quippe peccatum est, et ira furoris Domini imminet super Israel. Dimiseruntque viri bellatores predam et universa que ceperant coram principibus et omni multitudine. Steteruntque viri illi quos supra memoravimus, et apprehendentes captivos omnesque qui nudi erant vestierunt de spoliis. Cumque vestissent eos et calceassent, et refecissent cibo ac potu, unxissent quoque propter laborem, et adhibuissent eis curam, quicumque ambulare non poterant, et erant imbecillo corpore, imposuerunt iumentis, et adduxerunt Iericho civitatem palmarum ad fratres eorum, ipsique reversi sunt Samariam. Tempore illo misit rex Achaz ad regem Assyriorum auxilium postulans. Veneruntque Idumei et percusserunt multos ex Iuda, et ceperunt predam magnam. Philistiim quoque diffusi sunt per urbes campestres et ad meridiem Iuda, ceperuntque Bethsames et Haialon et Gaderoth, Socho quoque et Thamnam et Gamzo cum viculis suis, et habitaverunt in eis. Humiliaverat enim Dominus Iudam propter Achaz regem Iuda, eo quod nudasset eum auxilio, et contemptui habuisset Dominum. Adduxitque contra eum Teglathphalassar regem Assyriorum, qui et afflixit eum, et nullo resistente vastavit. Igitur Achaz spoliata domo Domini et domo regum et principum, dedit regi Assyriorum munera, et tamen nichil ei profuit. Insuper et tempore angustie sue auxit contemptum in Dominum. Ipse per se rex Achaz immolavit diis Damasci percussoribus suis, et dixit: Dii regum Syrie auxiliantur eis, quos ego placabo hostiis, et aderunt michi, cum e contrario ipsi fuerint ruina eius et universo Israel. Direptis itaque Achaz omnibus vasis domus Domini atque confractis, clausit ianuas templi Domini, et fecit sibi altaria in universis angulis Ierusalem. In omnibus quoque urbibus Iuda extruxit aras ad cremandum thus, atque ad iracundiam provocavit Dominum Deum patrum suorum. Reliqua autem sermonum eius et operum eius priorum et novissimorum scripta sunt in libro regum Iuda et Israel. Dormivitque Achaz cum patribus suis, et sepelierunt eum in civitate Ierusalem, neque enim receperunt eum in sepulchra regum Israel. Regnavitque Ezechias filius eius pro eo. Igitur Ezechias regnare cepit cum viginti quinque esset annorum, et viginti novem annis regnavit in Ierusalem. Nomen matris eius Abia filia Zacharie. Fecitque quod erat placitum coram Domino iuxta omnia que fecerat David pater eius. Ipso anno et mense primo regni sui aperuit valvas domus Domini, et instauravit eas. Adduxitque sacerdotes ac Levitas, et congregavit eos in platea orientali, dixitque ad eos: Audite me Levite, et sanctificamini, mundate domum Domini Dei patrum vestrorum, auferte omnem immunditiam de sanctuario. Peccaverunt patres nostri, et fecerunt malum coram Domino Deo nostro

amasie et iohel filius azarie de filiis caath. porro de filiis merari cis filius abdi [marginal addition]

delinquentes eum. Averterunt facies suas a tabernaculo domini
et prebuerunt dorsum. Clauserunt ostia que erant in porticu et ex-
tinxerunt lucernas. incensumque non adoleverunt et holocausta
non obtulerunt in sanctuario deo israhel. Concitatus est itaque furor domini
super iudam et ierusalem. tradiditque eos in commotionem et in in-
teritum et in sibilum sicut ipsi cernitis oculis vestris. En cor-
ruerunt patres nostri gladiis. filii nostri et filie nostre et coniu-
ges captive ducte sunt propter hoc scelus. Nunc igitur placet
michi ut ineamus fedus cum domino deo israhel. et avertat furorem ire sue
a nobis. Filii mei nolite negligere. Vos elegit dominus ut
stetis coram eo. et ministretis illi. et colatis eum. et cremetis
ei incensum. Surrexerunt ergo levite mahath filius
amasai et azarias filius iohel de filiis caath. De filiis autem merari
cis filius abdi. et azarias filius iallelel. De filiis autem gerson.
ioa filius zemma. et eden filius ioaha. At vero de filiis eli-
saphan. samri et iahihel. De filiis quoque asaph. za-
charias et mathanias. Sed et de filiis heman. iahihel et
semei. Sed et de filiis idithun. semeias et oziel. Et
fuerunt centum quadraginta. Congregaveruntque fratres
suos et sanctificati sunt. et ingressi iuxta mandatum regis
et imperium domini ut expiarent domum dei. Sacerdotes
quoque ingressi templum domini ut sanctificarent illud. extulerunt
omnem inmunditiam quam intro repperant in vestibulo
domus domini. quam tulerunt levite et asportaverunt in torrentem
cedron foras. Ceperunt autem prima die mensis primi mundare
et in die octava eiusdem mensis ingressi sunt porticum templi
domini. Expiaveruntque templum diebus octo et in die sexta de-
cima mensis eiusdem quod ceperant impleverunt. Ingressi quoque
sunt ad ezechiam regem et dixerunt ei. Sanctificavimus omnem
domum domini. et altare holocausti. vasa quoque eius. nec
non et mensam propositionis cum omnibus vasis suis. cunctamque
templi supellectilem quam polluerat achaz in regno
suo postquam prevaricatus est. et ecce posita sunt omnia co-
ram altare domini. Consurgensque ezechias rex. [marginal correction] Obtuleruntque simul tauros septem.
arietes vii. agnos vii. et hyrcos vii. pro peccato pro regno
pro sanctuario. pro iuda. Dixit quoque sacerdotibus filiis aa-
ron ut offerrent super altare domini. Mactaverunt igitur
tauros. et susceperunt sacerdotes sanguinem. et fuderunt
eum super altare. Mactaverunt etiam arietes. et illorum
sanguinem super altare fuderunt. Immolaveruntque agnos.
et fuderunt super altare sanguinem. Applicuerunt hyr-
cos pro peccato coram rege et universa multitudine. inpo-
sueruntque manus suas super eos. et immolaverunt eos
sacerdotes. et asperserunt sanguinem illorum coram altare pro expi-
atione universi israhel. Pro omni quippe israhel preceperat rex
ut holocaustum fieret pro peccato. Constituit quoque levi-
tas in domo domini cum cymbalis et psalteriis. secundum dispositio-
nem david et gad videntis regis. et nathan prophete. Siqui-
dem domini preceptum fuit per manum prophetarum eius. Stete-
runtque levite tenentes organa david. et sacerdotes tu-
bas. et iussit ezechias ut offerrent holocaustum super
altare. Cumque offerrentur super altare holocausta ce-
perunt laudes canere domino. et clangere tubis atque
in diversis organis que david rex israhel repperant con-
crepare. Omni autem turba adorante cantores et hi qui
tenebant tubas erant in officio suo donec compleretur
holocaustum. Cumque finita esset oblatio incurvatus est

rex et omnes qui erant cum eo et adoraverunt. Precepitque eze-
chias et principes levitis ut laudarent dominum ser-
monibus david et asaph videntis. Qui laudaverunt
eum magna leticia et incurvato genu adoraverunt.
Ezechias autem hec addidit. Implestis manus vestras do-
mino accedite et offerte victimas et laudes in domo domini.
Obtulit ergo universa multitudo hostias et laudes et
holocausta mente devota. Porro numerus holocau-
storum quem obtulit multitudo: hic fuit. Tauros
lxx. arietes centum. agnos ducentos. Sanctificaveruntque
domino boves sescentos. et oves tria milia. Sacerdotes
vero pauci erant nec poterant sufficere ut pelles holo-
caustorum detraherent. Unde et levite fratres eorum adiu-
verunt eos donec impleretur opus et sanctificarentur antisti-
tes. Levite quippe facilius ritu sanctificantur quam sacer-
dotes. Fuerunt igitur holocausta plurima adipes pacificorum
et libamina holocaustorum. et completus est cultus domus domini.
Letatusque est ezechias et omnis populus eo quod ministe-
rium domini esset completum. De repente quippe hoc fie-
ri placuerat. Misit quoque ezechias ad omnem israhel et iudam.
scripsitque epistolas ad ephraim et manassen ut ve-
nirent in domum domini in ierusalem. et facerent phase domino
deo israhel. Inito igitur consilio regis et principum et universi ce-
tus ierusalem decreverunt ut facerent phase mense secundo. Non
enim occurrerant facere in tempore suo. eo quod sacerdotes qui
possent sufficere sanctificati non fuerant. et populus non-
dum congregatus fuerat in ierusalem. Placuitque sermo
regi et omni multitudini. et decreverunt ut mitterent nuntios
in universum israhel de bersabee usque dan ut venirent et fa-
cerent phase domino deo israhel in ierusalem. Multi enim non fece-
rant sicut lege preceptum est. Perrexeruntque cursores cum
epistolis ex regis imperio et principum eius in universum
israhel et iudam. iuxta id quod rex iusserat predicantes.
Filii israhel revertimini ad dominum deum israhel. et ysaac et ab-
raham. et revertetur ad reliquias que effugerunt manus
regis assyriorum. Nolite fieri sicut patres vestri et fratres qui
recesserunt a domino deo patrum suorum. qui tradidit eos in
interitum ut ipsi cernitis. Nolite indurare cervices vestras:
sicut patres vestri. Tradite manus domino et venite ad
sanctuarium eius quod sanctificavit in eternum. Servite
domino deo patrum vestrorum: et avertetur a vobis ira furo-
ris eius. Si enim vos reversi fueritis ad dominum. filii
vestri et fratres vestri habebunt misericordiam coram dominis suis.
qui illos duxerunt captivos. et revertentur in terram hanc.
pius enim et clemens est dominus deus vester. et non avertet faciem suam
a vobis. si reversi fueritis ad eum. Igitur cursores pergebant
velociter de civitate in civitatem. per terram effraim et ma-
nassen. usque zabulon. illis irridentibus et subsannan-
tibus eos. Attamen quidam viri ex aser et manasse
et zabulon adquiescentes consilio venerunt ierusalem. In
iuda vero facta est manus domini ut daret eis cor unum
et facerent iuxta preceptum regis et principum verbum domini.
Congregatique sunt in ierusalem populi multi ut facerent
sollempnitatem azimorum in mense secundo. Et surgen-
tes destruxerunt altaria que erant in ierusalem. atque u-
niversa in quibus idolis adolebatur incensum. subvertentes

XXX

regi [marginal correction]

Destruxerit

tes proiecerunt in torrentem cedron. Immolaverunt autem phase quartadecima die mensis secundi. Sacerdotes quoque atque levite tandem sanctificati obtulerunt holocausta in domo domini. Steteruntque in ordine suo iuxta dispositionem et legem moysi hominis dei. Sacerdotes quoque vero effundendum suscipiebant sanguinem de manibus levitarum, eo quod multa turba sanctificata non esset. Et idcirco immolaverunt levite phase. His qui non occurrerant sanctificari domino. Magna etiam pars populi de effraim et manasse et ysachar et zabulon que sanctificata non fuerat comedit phase non iuxta quod scriptum est. Et oravit ezechias pro eis dicens. Dominus bonus propitiabitur cunctis qui in toto corde requirunt dominum deum patrum suorum et non imputabitur eis quod minus sanctificati sunt. Quem exaudivit dominus et placatus est populo. Feceruntque filii israel qui inventi sunt in ierusalem sollempnitatem azimorum septem diebus in leticia magna laudantes dominum per singulos dies. Levite quoque et sacerdotes per organa que officio suo congruebant. Et locutus est ezechias ad cor omnium levitarum qui habebant intelligentiam bonam super domino et comederunt vii. diebus sollempnitatis immolantes victimas pacificorum et laudantes dominum deum patrum suorum. Placuitque universe multitudini ut celebrarent et alios vii. dies. quod et fecerunt cum ingenti gaudio. Ezechias autem rex iuda prebuerat multitudini mille tauros et vii. milia ovium. Principes vero dederunt populo tauros mille et oves decem milia. Sanctificata est ergo sacerdotum plurima multitudo et hylaritate perfusa omnis turba iuda tam sacerdotum et levitarum quam universe frequentie que venerat ex israel. proselitorum quoque de terra israel et habitantium in iuda. Factaque est grandis celebritas in ierusalem qualis a diebus salomonis filii david regis israel in ea urbe non fuerat. Surrexerunt autem sacerdotes atque levite benedicentes populo et exaudita est vox eorum pervenitque oratio in habitaculum sanctum celi.

XXXI

xxxi

Cumque hec fuissent rite celebrata egressus est omnis israel qui inventus fuerat in urbibus iuda et fregerunt simulachra succideruntque lucos demoliti sunt excelsa et altaria destruxerunt. Non solum de universo iuda et beniamin sed et de effraim quoque et manasse donec penitus everterent. Reversique sunt omnes filii israel in possessiones et civitates suas. Ezechias vero constituit turmas sacerdotales et leviticas per divisiones suas unumquemque in officio proprio tam sacerdotum videlicet quam levitarum ad holocausta et pacifica ut ministrarent et confiterentur et canerent in portis castrorum domini. Pars autem regis erat ut de propria eius substantia offerretur holocaustum mane semper et vespere. Sabbatis quoque et kalendis et sollempnitatibus ceteris sicut scriptum est in lege moysi. Precepit etiam populo habitantium ierusalem ut darent partes sacerdotibus et levitis ut possent vacare legi domini. Cumque percrebruisset in auribus multitudinis plurimas obtulere primitias filii israel frumenti vini et olei mellis quoque et omnium que gignit humus decimas obtulerunt. Sed et filii israel et iuda qui habitabant in urbibus iuda obtulerunt decimas boum et ovium decimasque sanctorum que voverant domino deo suo atque universa portantes fecerunt acervos plurimos. Mense tercio ceperunt acervorum iacere fundamenta et mense septimo compleverunt eos. Cumque ingressi fuissent ezechias et principes eius viderunt acervos et benedixerunt domino ac populo israel. Interrogavitque ezechias sacerdotes et levitas cur ita iacerent acervi. Respondit azarias sacerdos primus de stirpe sadoch dicens. Ex quo ceperunt offerri primitie in domo domini comedimus et saturati sumus et remanserunt plurima eo quod benedixerit dominus populo suo. Reliquiarum autem copia est ista quam cernis. Precepit igitur ezechias ut prepararent horrea in domo domini. Quod cum fecissent intulerunt tam primitias quam decimas et quecumque voverant fideliter. Fuit autem prefectus eorum chonenias levita et semei frater eius secundus. Post quem iehiel et azarias et naceth et asahel et ierimoth. Iozabath quoque et heliel et ismachias et mahath et banaias prepositi sub manibus chonenie et semei fratris eius ex imperio ezechie regis et azarie pontificis domus domini ad quos omnia pertinebant. Chore vero filius iemna levites et ianitor orientalis porte prepositus erat his que sponte offerebantur domino primitiisque et consecratis in sancta sanctorum. Et sub cura eius eden et beniamin iesue et semeias. Amarias quoque et sechenias in civitatibus sacerdotum ut fideliter distribuerent fratribus suis partes minoribus atque maioribus exceptis maribus ab annis tribus et supra cunctis qui ingrediebantur templum domini et quicquid per singulos dies conducebant in ministerio atque observationibus iuxta divisiones suas. Sacerdotibus per familias et levitis a vicesimo anno et supra per ordines et turmas suas universeque multitudini tam uxoribus quam liberis eorum utriusque sexus fideliter cibi de his que sanctificata fuerant prebebantur. Sed et filiorum aaron per agros et suburbana singularum dispositi erant viri qui partes distribuerent universo sexui masculino de sacerdotibus et levitis. Fecit ergo ezechias universa que diximus in omni iuda operatusque est bonum et rectum et verum coram domino deo suo in universa cultura ministerii domus domini iuxta legem et cerimonias volens requirere deum suum in toto corde suo fecitque et prosperatus est.

XXXII

Post que et huiuscemodi veritatem venit sennacherib rex assyriorum et ingressus est iudam et obsedit civitates munitas volens eas capere. Quod cum vidisset ezechias venisse scilicet sennacherib et totum belli impetum verti contra ierusalem inito cum principibus consilio virisque fortissimis ut obturarent capita fontium que erant extra urbem. Et hoc omnium decernente sententia congregavit plurimam multitudinem et obturaverunt cunctos fontes et rivum qui fluebat in medio terre dicentes ne veniant reges assyriorum et inveniant aquarum habundantiam. Edificavit quoque agens industrie omnem murum qui fuerat dissipatus et extruxit turres desuper et forinsecus alterum murum. Instauravitque mello in civitate david et fecit universi generis armaturam et clypeos. Constituitque princi-

Ezechias dat

pos bellatorum in exercitu, et convocavit universos in platea portae civitatis, ac locutus est ad cor eorum, dicens: Viriliter agite et confortamini; nolite pavere, nec timeatis regem Assyriorum, et universam multitudinem quae est cum eo: Multo enim plures nobiscum sunt quam cum illo. Cum illo est brachium carneum: nobiscum Dominus Deus noster, qui auxiliator est noster, pugnatque pro nobis. Confortatusque est populus hujuscemodi verbis Ezechiae regis Juda. Quae postquam gesta sunt, misit Sennacherib rex Assyriorum servos suos in Jerusalem (ipse enim cum universo exercitu obsidebat Lachis) ad Ezechiam regem Juda, et ad omnem populum qui erat in urbe Juda, dicens: Haec dicit Sennacherib rex Assyriorum: In quo habetis fiduciam, sedetis obsessi in Jerusalem? Num Ezechias decipiat vos, ut tradat morti in fame et siti, affirmans quod Dominus Deus vester liberet vos de manu regis Assyriorum? Numquid non iste est Ezechias, qui destruxit excelsa illius, et altaria, et praecepit Juda et Jerusalem, dicens: Coram altari uno adorabitis, et in ipso comburetis incensum? An ignoratis quae ego fecerim, et patres mei, cunctis terrarum populis? Numquid praevaluerunt dii gentium omniumque terrarum liberare regionem suam de manu mea? Quis est de universis diis gentium quas vastaverunt patres mei, qui potuerit eruere populum suum de manu mea, ut possit et Deus vester eruere vos de hac manu? Non vos ergo decipiat Ezechias, nec vana persuasione deludat, neque credatis ei. Si enim nullus potuit deus cunctarum gentium atque regionum liberare populum suum de manu mea, et de manu patrum meorum, consequenter nec Deus vester poterit eruere vos de manu hac. Sed et alia multa locuti sunt servi ejus contra Dominum Deum, et contra Ezechiam servum ejus. Epistolas quoque scripsit plenas blasphemiae in Dominum Deum Israel, et locutus est adversus eum: Sicut dii gentium ceterarum non potuerunt liberare populos suos de manu mea, sic et Deus Ezechiae non poterit populum suum de manu ista. Insuper et clamore magno, lingua judaica, contra populum qui sedebat in muris Jerusalem personabat, ut terreret eos, et caperet civitatem. Locutusque est contra Deum Jerusalem, sicut adversum deos populorum terrae, opera manuum hominum. Oraverunt igitur Ezechias rex, et Isaias filius Amos propheta, adversum hanc blasphemiam, ac vociferati sunt usque in caelum. Et misit Dominus angelum, qui percussit omnem virum robustum, et bellatorem, et principem exercitus regis Assyriorum: reversusque est cum ignominia in terram suam. Cumque ingressus esset domum dei sui, filii qui egressi fuerant de utero ejus interfecerunt eum gladio. Salvavitque Dominus Ezechiam et habitatores Jerusalem de manu Sennacherib regis Assyriorum, et de manu omnium, et praestitit eis quietem per circuitum. Multi etiam deferebant hostias et sacrificia Domino in Jerusalem, et munera Ezechiae regi Juda: qui exaltatus est post haec coram cunctis gentibus. In diebus illis aegrotavit Ezechias usque ad mortem, et oravit Dominum: exaudivitque eum, et dedit ei signum. Sed non juxta beneficia quae acceperat retribuit, quia elevatum est cor ejus: et facta est contra eum ira, et contra Judam et Jerusalem. Humiliatusque est postea, eo quod exaltatum fuisset cor ejus, tam ipse quam habitatores Jerusalem: et idcirco non venit super eos ira Domini in diebus Ezechiae. Fuit autem Ezechias dives, et inclytus valde, et thesauros sibi plurimos congregavit argenti, et auri, et lapidis pretiosi, aromatum, et armorum universi generis, et vasorum magni pretii. Apothecas quoque frumenti, vini, et olei, et praesepia omnium jumentorum, caulasque pecorum, et urbes sex aedificavit: habebat quippe greges ovium et armentorum innumerabiles, eo quod dedisset ei Dominus substantiam multam nimis. Ipse est Ezechias qui obturavit superiorem fontem aquarum Gihon, et avertit eas subter ad occidentem urbis David: in omnibus operibus suis fecit prospere quae voluit. Attamen in legatione principum Babylonis, qui missi fuerant ad eum ut interrogarent eum de portento quod acciderat super terram, dereliquit eum Dominus ut tentaretur, et nota fierent omnia quae erant in corde ejus. Reliqua autem sermonum Ezechiae, et misericordiarum ejus, scripta sunt in visione Isaiae filii Amos prophetae, et in libro regum Juda et Israel. Dormivitque Ezechias cum patribus suis, et sepelierunt eum super sepulchra filiorum David: et celebravit ejus exequias universus Juda, et omnes habitatores Jerusalem. Regnavitque Manasses filius ejus pro eo.

xxxiii

XXXIII

manasses

Duodecim annorum erat Manasses cum regnare coepisset, et quinquaginta quinque annis regnavit in Jerusalem. Fecitque malum coram Domino juxta abominationes gentium, quas subvertit Dominus coram filiis Israel: et conversus instauravit excelsa quae demolitus fuerat Ezechias pater ejus: construxitque aras Baalim, et fecit lucos, et adoravit omnem militiam caeli, et coluit eam. Aedificavit quoque altaria in domo Domini, de qua dixerat Dominus: In Jerusalem erit nomen meum in aeternum. Aedificavit autem ea cuncto exercitui caeli, in duobus atriis domus Domini. Transireque fecit filios suos per ignem in valle Benennom: observabat somnia, sectabatur auguria, maleficis artibus inserviebat, habebat secum magos et incantatores: multaque mala operatus est coram Domino ut irritaret eum. Sculptile quoque et conflatile signum posuit in domo Domini, de qua locutus est Dominus ad David et ad Salomonem filium ejus, dicens: In domo hac et in Jerusalem, quam elegi de cunctis tribubus Israel, ponam nomen meum in sempiternum. Et moveri non faciam pedem Israel de terra quam tradidi patribus eorum: ita dumtaxat si custodierint facere quae praecepi eis, cunctamque legem et caerimonias atque judicia per manum Moysi. Igitur Manasses seduxit Judam et habitatores Jerusalem, ut facerent malum super omnes gentes quas subverterat Dominus a facie filiorum Israel. Locutusque est Dominus ad eum, et ad populum illius, et attendere noluerunt. Idcirco superinduxit eis principes exercitus regis Assyriorum: Ceperuntque Manassen, et vinctum catenis atque compedibus duxerunt in Babylonem. Qui postquam coangustatus est, oravit ad Dominum Deum suum: et egit poenitentiam valde coram Deo patrum suorum.

ute ij folia ibi stat orationem quam oravit / d.a.o. do

Deprecatusque est eum et obsecravit intente. et exaudivit orationem eius, reduxitque eum in Ierusalem in regnum suum. et cognovit Manasses quod Dominus ipse esset Deus. Post hec edificavit murum extra civitatem David, ad occidentem Gyon in convalle, ab introitu porte piscium per circuitum usque ad Ophel, et exaltavit illum vehementer. Constituitque principes exercitus in cunctis civitatibus Iuda munitis. et abstulit deos alienos et simulachrum de domo Domini. Aras quoque quas fecerat in monte domus Domini et in Ierusalem, et proiecit omnia extra urbem. Porro instauravit altare Domini et immolavit super illud victimas et pacificas et laudem. Precepitque Iude ut serviret Domino Deo Israel. Attamen adhuc populus immolabat in excelsis Domino Deo suo. Reliqua autem gestorum Manasse et obsecratio eius ad Dominum Deum suum, verba quoque videntium qui loquebantur ad eum in nomine Domini Dei Israel, continentur in sermonibus regum Israel. Oratio quoque eius et exauditio et cuncta peccata et contemptus. Loca etiam in quibus edificavit excelsa et fecit lucos et statuas antequam ageret penitentiam scripta sunt in sermonibus Ozai. Dormivit autem Manasses cum patribus suis, et sepelierunt eum in domo sua. regnavitque pro eo filius eius Amon. Viginti duorum annorum erat Amon cum regnare cepisset. et duobus annis regnavit in Ierusalem. Fecitque malum in conspectu Domini sicut fecerat Manasses pater eius. et cunctis idolis que Manasses fuerat fabricatus immolavit atque servivit. et non est reveritus faciem Domini sicut reveritus est Manasses pater eius. et multo maiora deliquit. Cumque coniurassent adversus eum servi sui, interfecerunt eum in domo sua. Porro reliqua populi multitudo cesis his qui Amon percusserant, constituerunt Iosiam filium eius pro eo.

Amon

XXXIIII

Josias

Octo annorum erat Iosias cum regnare cepisset. et xxxi anno regnavit in Ierusalem. Fecitque quod rectum erat in conspectu Domini, et ambulavit in viis David patris sui. non declinavit ad dexteram neque ad sinistram. Octavo autem anno regni sui cum adhuc esset puer, cepit querere Deum David patris sui. et duodecimo anno postquam ceperat, mundavit Iudam et Ierusalem ab excelsis, et lucis, simulachrisque et sculptilibus. Destruxeruntque coram eo aras Baalim, et simulachra que superposita fuerant demoliti sunt. lucos et sculptilia succidit atque comminuit, et super tumulos eorum qui eis immolare consueverant fragmenta dispersit. Ossa preterea sacerdotum combussit in altaribus idolorum, mundavitque Iudam et Ierusalem. Sed et in urbibus Manasse et Ephraim et Symeon usque Neptalim cuncta subvertit. Cumque altaria dissipasset, et lucos et sculptilia contrivisset in frustra, cuncta delubra demolitus est de universa terra Israel, et reversus est in Ierusalem. Igitur octavo decimo anno regni sui, mundata iam terra et templo Domini, misit Saphan filium Helchie, et Maasiam principem civitatis, et Ioha filium Ioachaz a commentariis, ut instaurarent domum Domini Dei sui. Qui venerunt ad Helchiam sacerdotem magnum, acceptamque pecuniam ab eo que illata fuerat in domum Domini, et quam congregaverant levite et ianitores de Manasse et Effraim et de universis reliquiis Israel, ab omni quoque Iuda et Beniamin, et habitatoribus Ierusalem, tradiderunt in manibus eorum qui preerant operariis in domo Domini, ut instaurarent templum, et infirma queque sarcirent. At illi dederunt eam artificibus et cementariis, ut emerent lapides de lapidicinis, et ligna ad commissuras edificii, et ad contignationem domorum quas destruxerunt reges Iuda. Qui fideliter cuncta faciebant. Erant autem prepositi operantium Iahath et Abdias de filiis Merari, Zacharias et Mosollam de filiis Caath, qui urgebant opus, omnes levite scientes organis canere. Super eos vero qui ad diversos usus onera portabant, erant scribe et magistri de levitis ianitores. Cumque efferrent pecuniam que illata fuerat in templum Domini, reperit Helchias sacerdos librum legis Domini per manum Moysi. et ait ad Saphan scribam: Librum legis repperi in domo Domini. et tradidit ei. At ille intulit volumen ad regem, et nuntiavit ei dicens: Omnia que dedisti in manus servorum tuorum, ecce complentur. Argentum quod repertum est in domo Domini conflaverunt, datumque est prefectis artificum et diversa opera fabricantium. Preterea tradidit mihi Helchias sacerdos hunc librum. Quem cum rege presente recitasset, audissetque ille verba legis, scidit vestimenta sua. et precepit Helchie et Ahicam filio Saphan et Abdon filio Micha, Saphan quoque scribe et Asie servo regis, dicens: Ite et rogate Dominum pro me et pro reliquiis Israel et Iuda super universis sermonibus libri istius qui repertus est. Magnus enim furor Domini stillavit super nos, eo quod non custodierunt patres nostri verba Domini ut facerent omnia que scripta sunt in isto volumine. Abiit igitur Helchias et hi qui simul a rege missi fuerant ad Oldam prophetin uxorem Sellum filii Thecuath filii Hasra custodis vestium, que habitabat in Ierusalem in Secunda, et locuti sunt ei verba que supra narravimus. At illa respondit eis: Hec dicit Dominus Deus Israel. Dicite viro qui misit vos ad me: Hec dicit Dominus: Ecce ego inducam mala super locum istum et super habitatores eius, cunctaque maledicta que scripta sunt in libro hoc quem legerunt coram rege Iuda. quia dereliquerunt me et sacrificaverunt diis alienis, ut me ad iracundiam provocarent in cunctis operibus manuum suarum. Ideo stillabit furor meus super locum istum, et non extinguetur. Ad regem autem Iuda qui misit vos pro Domino deprecando, sic loquimini: Hec dicit Dominus Deus Israel: Quia audisti verba voluminis, atque emollitum est cor tuum, et humiliatus es in conspectu Domini super his que dicta sunt contra locum hunc et habitatores Ierusalem, reveritusque faciem meam scidisti vestimenta tua et flevisti coram me: ego quoque exaudivi te, dicit Dominus. Iam enim colligam te ad patres tuos, et inferis in sepulchrum tuum in pace, nec videbunt oculi tui omne malum quod ego inducturus sum super locum istum et super habitatores eius. Retu-

miserunt itaque regi cuncta que dixerat. Qui convocavit universis senioribus Iuda et Ierusalem, ascendit domum Domini, unaque omnis viri Iuda et habitatores Ierusalem, sacerdotes et levite et cunctus populus a minimo usque ad maximum. Quibus audientibus in domo Domini legit rex omnia verba voluminis. Et stans in tribunali suo percussit fedus coram Domino ut ambularet post eum et custodiret precepta et testimonia et iustificationes eius in toto corde suo et in tota anima sua faceretque que scripta sunt in volumine illo quod legerat. Adiuravit quoque super hoc omnes qui reperti fuerant in Ierusalem et Beniamin, et fecerunt habitatores Ierusalem iuxta pactum Domini Dei patrum suorum. Abstulit ergo Iosias cunctas abominationes de universis regionibus filiorum Israel, et fecit omnes qui residui erant in Israel servire Domino Deo suo. Cunctis diebus vite eius non recesserunt a Domino Deo patrum suorum.

Fecit autem Iosias in Ierusalem phase Domino, quod immolatum est quartadecima die mensis primi, et constituit sacerdotes in officiis suis, hortatusque eos ut ministrarent in domo Domini. Levitis quoque, ad quorum eruditionem omnis Israel sanctificabatur Domino, locutus est: Ponite arcam in sanctuario templi quod edificavit Salomon filius David rex Israel; nequaquam enim eam ultra portabitis. Nunc autem ministrate Domino Deo vestro et populo eius Israel. Et preparate vos per domos et cognationes vestras in divisionibus singulorum, sicut precepit David rex Israel et descripsit Salomon filius eius. Ministrate in sanctuario per familias turmasque leviticas, et sanctificati immolate phase. Fratres etiam vestros ut possint iuxta verba que locutus est Dominus in manu Moysi facere, preparate. Dedit preterea Iosias omni populo qui ibi fuerat inventus in sollempnitate phase agnos et hedos de gregibus, et reliqui pecoris triginta milia, boum quoque tria milia; hec de regis universa substantia. Duces quoque eius sponte quod voluerant obtulerunt tam populo quam sacerdotibus et levitis. Porro Elchias et Zacharias et Iehiel principes domus Domini dederunt sacerdotibus ad faciendum phase duo milia pecora commixtim et boves trecentos. Chonenias autem et Semeias et Nathanael fratres eius, necnon Asabias et Iahiel et Iozabad principes levitarum dederunt ceteris levitis ad celebrandum phase quinque milia pecorum et boves quingentos. Preparatumque est ministerium, et steterunt sacerdotes in officio suo, levite quoque in turmis iuxta regis imperium. Et immolatum est phase, asperseruntque manu sua sacerdotes sanguinem, et levite detraxerunt pelles holocaustorum. Et separaverunt ea ut darent per domus et familias singulorum, et offerrentur Domino sicut scriptum est in libro Moysi; de bobus quoque fecerunt similiter. Et assaverunt phase super ignem iuxta quod in lege preceptum est; pacificas vero hostias coxerunt in lebetis et caccabis et ollis, et festinato distribuerunt universe plebi. Sibi autem et sacerdotibus postea paraverunt. Nam in oblatione holocaustorum et adipum usque ad noctem sacerdotes fuerunt occupati; unde levite et sibi et sacerdotibus filiis Aaron paraverunt novissimis. Porro cantores filii Asaph stabant in ordine suo iuxta preceptum David et Asaph et Heman et Idithun prophetarum regis. Ianitores vero per portas singulas observabant, ita ut nec puncto quidem discederent a ministerio; quam ob rem et fratres eorum levite paraverunt eis cibos. Omnis igitur cultura Domini rite completa est in die illa, ut facerent phase et offerrent holocausta super altare Domini iuxta preceptum regis Iosie. Feceruntque filii Israel qui reperti fuerant ibi phase in tempore illo et sollempnitatem azimorum septem diebus. Non fuit phase simile huic in Israel a diebus Samuhel prophete, sed nec quisquam de cunctis regibus Israel fecit phase sicut Iosias, sacerdotibus et levitis et omni Iude et Israel qui reperti fuerant et habitantibus Ierusalem. Octavo autem decimo anno regni Iosie hoc phase celebratum est.

Postquam instauravit Iosias templum, ascendit Nechao rex Egypti ad pugnandum in Charchamis iuxta Eufraten, et processit in occursum eius Iosias. At ille missis ad eum nuntiis ait: Quid mihi et tibi est, rex Iuda? Non adversum te hodie venio, sed contra aliam pugno domum, ad quam me Deus festinato ire precepit. Desine adversum Deum facere qui mecum est, ne forte te interficiat. Noluit Iosias reverti, sed preparavit contra eum bellum, nec acquievit sermonibus Nechao ex ore Dei, verum perrexit ut dimicaret in campo Mageddo. Ibique vulneratus a sagittariis dixit pueris suis: Educite me de prelio, quia oppido vulneratus sum. Qui transtulerunt eum de curru in alterum currum qui sequebatur eum more regio, et asportaverunt in Ierusalem. Mortuusque est et sepultus in mausoleo patrum suorum, et universus Iuda et Ierusalem luxerunt eum, Ieremias maxime, cuius omnes cantores et cantatrices usque in presentem diem lamentationes super Iosiam replicant, et quasi lex obtinuit in Israel: Ecce fertur in lamentationibus. Reliqua autem sermonum Iosie et misericordie eius que lege precepta sunt Domini, opera quoque illius prima et novissima scripta sunt in libro regum Israel et Iuda.

Nechao

XXXVI

Tulit ergo populus terre Ioachaz filium Iosie et constituit regem pro patre suo in Ierusalem. Viginti trium annorum erat Ioachaz cum regnare cepisset, et tribus mensibus regnavit in Ierusalem. Amovit autem eum rex Egypti cum venisset Ierusalem et condempnavit terram centum talentis argenti et talento auri. Constituitque regem pro eo Eliachim fratrem eius super Iudam et Ierusalem, et vertit nomen eius Ioachim. Ipsum vero Ioachaz tulit secum et adduxit in Egyptum. Viginti quinque annorum erat Ioachim cum regnare cepisset, et undecim annis regnavit in Ierusalem; fecitque malum coram Domino Deo suo. Contra hunc ascendit Nabugodonosor rex Chaldeorum et vinctum catenis duxit in Babylonem. Ad quam et vasa Domini transtulit et posuit ea in templo suo. Reliqua autem verborum Ioachim et abominationum eius quas operatus est, et que inventa sunt in eo, continentur in libro regum Israel et Iuda.

transfert

Regnavitque Ioachin filius eius pro eo. Octo annorum erat Ioachin cum regnare cepisset, et tribus

mensibus ac decem diebus regnavit in Ierusalem. fecitque malum in conspectu domini. Cumque anni circulus volveretur misit Nabugodonosor rex qui adduxerunt eum in Babylonem asportatis simul pretiosissimis vasis domus domini. Regem vero constituit Sedechiam patruum eius super Iudam et Ierusalem. Viginti et unius anni erat Sedechias cum regnare cepisset: et undecim annis regnavit in Ierusalem. fecitque malum in oculis domini dei sui nec erubuit faciem Ieremie prophete loquentis ad se ex ore domini. A rege quoque Nabugodonosor recessit qui adiuraverat eum per deum et induravit cervicem suam et cor ut non reverteretur ad dominum deum Israel. Sed et universi principes sacerdotum et populus prevaricati sunt inique iuxta universas abhominationes gentium et polluerunt domum domini quam sanctificaverat sibi in Ierusalem. Mittebat autem dominus deus patrum suorum ad illos per manum nunciorum suorum de nocte consurgens et cotidie commonens eo quod parceret populo et habitaculo suo. At illi subsannabant nuncios dei et parvipendebant sermones eius. illudebantque prophetis donec ascenderet furor domini in populum eius et esset nulla curatio. Adduxit enim super eos regem Chaldeorum et interfecit iuvenes eorum gladio in domo sanctuarii sui. Non est misertus adolescentuli et virginis senis nec decrepiti quidem sed omnes tradidit in manibus eius. universaque vasa domus domini tam maiora quam minora et thesauros templi et regis et principum transtulit in Babylonem. Incenderunt hostes domum domini. destruxerunt murum Ierusalem. universas turres combusserunt. et quicquid pretiosum fuerat demoliti sunt. Siquis evaserat gladium. ductus in Babylonem servivit regi et filiis eius. donec imperaret rex Persarum et compleretur sermo domini ex ore Ieremie, et celebraret terra sabbata sua. Cunctis enim diebus desolationis egit sabbatum, usque dum complerentur lxx anni. Anno autem primo Cyri regis Persarum ad explendum sermonem domini quem locutus fuerat per os Ieremie suscitavit dominus spiritum Cyri regis Persarum. qui iussit predicari in universo regno suo et per scripturam dicens. Hec dicit Cyrus rex Persarum. Omnia regna terre dedit mihi dominus deus celi. et ipse precepit michi ut edificarem ei domum in Ierusalem: que est in Iudea. Quis ex vobis est in omni populo eius. Sit dominus deus suus cum eo et ascendat. Explicit liber paralipomenon secundus.

Domine omnipotens deus patrum nostrorum Abraham ysaac et iacob et semini eorum iusto, qui fecisti celum et terram cum omni ornatu eorum, qui signasti mare verbo precepti tui, qui conclusisti abissum et signasti terribili et laudabili nomini tuo, quem omnes pavent et tremunt a vultu virtutis tue, et insustentabilis ira super peccatores comminacionis tue. Inmensa vero et investigabilis misericordia promissionis tue, quoniam tu es dominus altissimus super omnem terram, longanimis et multum misericors et penitens super malicias hominum. Tu autem domine secundum bonitatem tuam promisisti penitentiam remissionis peccatorum. Et tu deus iustorum non posuisti penitentiam iustis Abraham ysaac et iacob, hiis qui tibi non peccaverunt. Quoniam peccavi super numerum arene maris multiplicate sunt iniquitates mee. Incurvatus sum multo vinculo ferri et non est respiracio michi, quia excitavi iracundiam tuam et malum coram te feci, statuens abhominaciones et multiplicans offensiones. Et nunc flecto genua cordis mei precans a te bonitatem domine. Peccavi domine peccavi, et iniquitatem meam agnosco. Peto rogans te domine remitte michi remitte michi, ne simul perdas me cum iniquitatibus meis, neque in eternum reserves mala michi. Quia indignum salvabis me secundum magnam misericordiam tuam, et laudabo te semper omnibus diebus vite mee. Quoniam te laudat omnis virtus celorum et tibi est gloria in secula seculorum. Amen.

Reges Israel

Saul 1 quem unxit Samuel
David 2 super universum Israel et super [illegible]
Salomon 3 regnavit xl annis
Roboam 4 filius Salomonis a quo recessit x tribus
Abia 5 filius eius [illegible] Iudam et Beniamin
Aza 6 filius [illegible] xli annis.

Reges Iuda		Reges x tribuum	
Iozaphat	7		
Ioram	8 annis	Ieroboam	ydolatria
Ochozias	8	Nadab	2 annis; 22 annis
Athalia	9	Baasa	
Ioas	10	Hela	2 annis
Amasias	11 29	Zambri	
Ozias	12	Amri	12 annis
Iotham	13	achab Ochozias	22
Achaz	14	Ioram	12
Ezechias	17	Iehu	28
Manasses	16	Ioachaz	
Amon	17	Ioas	
Iosias	18	Ieroboam	
Ioachaz	19	Sellum	
Eliachim	20	Manahem	
Iechonias	21	Phaceia	

Sedechias 22 qui captus est per Nabuchodonosor regem Chaldeorum et ductus fuit in Babiloniam et ibi [illegible] mortuus

Deperiit

Et fecit iosias pascha in ierosolimis domino
et immolavit phase quartadecima luna
primi mensis. statuens sacerdotes per vices
dierum vestitos stolas in templo domini. Et
dixit levitis sacris servis israel: ut sanctifica
rent se domino impositione sancte arche domini in domo quam edifi
cavit salomon filius david rex. Non erit vobis tollere super humeros
eam. Et nunc deservite domino nostro. et curam agite gentis illius
israel ex parte. secundum pagos et tribus vestras. secundum scripturam david
regis israel. et secundum magnificentiam salomonis filii eius.
omnis in templo. et secundum particulam principatus patrum
vestrorum. eorum qui stant in conspectu fratrum filiorum israel. Immo
late pascha. et sacrificia parate fratribus vestris et facite secundum
preceptum domini quod datum est moysi. Et donavit iosias
in plebe que inventa est oves agnorum et hedorum et caprarum
.xxx. milia. vitulos tria milia. Hec de regalibus da
ta sunt secundum promissionem populo et sacerdotibus in pascha. o
ves numero duo milia. et vitulos .c. Et iechonias et se
meias et nathanael fratres et asabias et oziel et choraba in
phase oves quinque milia. vitulos quingentos. Et cum
hec fierent eleganter steterunt sacerdotes et levite habentes
azima per tribus. et secundum partes principatus patrum in
conspectu populi offerebant domino secundum ea que in libro moy
si scripta sunt. et assaverunt phase igne prout oportebat.
et hostias coxerunt in ereis et ollis cum benivolen
tia. et attulerunt omnibus qui erant ex plebe. et post
hec paraverunt sibi et sacerdotibus. Sacerdotes enim
offerebant adipes usque finita esset hora. et levite
paraverunt sibi et fratribus suis filiis aaron. et sacrifica
tores filias offerebant secundum ordinem secundum preceptum david et
asaph. Et zacharias et ieddinus qui erat a rege. et
hostiarii per singulas ianuas ita ut non prevaricaretur
unusquisque suam. fratres enim eorum paraverunt illis. et consum
mata sunt que pertinebant ad sacrificium domini. In il
la die egerunt phase. et offerebant hostias super altare domini
sacrificium secundum preceptum regis iosie. Et egerunt filii israel
qui inventi sunt in tempore illo phase. et diem festum azi
morum per dies septem. Et non est celebratum phase tale in
israel a temporibus samuel prophete. Et omnes reges israel
non celebraverunt tale pascha quale egit iosias et sac
erdotes et levite et iudei. et omnis israel qui inventi sunt
in commoratione ierosolimis. Octavodecimo anno reg
nante iosia celebratum est phase. et directa sunt opera
iosie in conspectu domini dei sui in corde pleno metuen
tia. et que circa illum quidem conscripta sunt in prioribus temporibus
de eis qui peccaverunt quique irreligiosi fuerunt
in dominum pre omni gente. et qui non quesierunt verba domini
super israel. Et post omnem actum hunc iosie ascendit
pharao rex egypti veniens abiecit in carcamis super
eufraten. Et exivit in obviam illi iosias. et misit
rex egypti ad iosiam dicens. Quid mihi et tibi est rex iude?
Non sum missus a domino. Super eufraten enim bellum meum
est. festinans descende. Et non est reversus iosias super
currum. sed expugnare eum conabatur. non attendens
verbum prophete ex ore domini. Sed constituit ad eum bellum in cam
po magedaus. et descenderunt principes ad regem iosiam.

Et dixit rex pueris suis. Amovete me a prelio. infirmatus
sum enim valde. Et statim amoverunt eum pueri ipsius
de acie. et ascendit super currum secundarium suum. et perveniens
ierosolimam vita functus est. et sepultus est in patrio se
pulchro. Et in tota iudea lugebant iosiam. et qui pre
sidebant cum uxoribus lamentabant eum usque in hunc diem.
Et datum est hec fieri semper in omne genus israel. Hec autem
conscripta sunt in libro hystoriarum regum iude et singu
la gesta actus iosie eius gloria. et intellectus eius in lege
domini. que eius gesta sunt ab eo. et que non scripta sunt in
libro regum israel et iude. Et assumentes qui erant ex
gente iechoniam filium iosie constituerunt regem
pro iosia patre suo. cum esset annorum viginti trium.
Et regnavit super israel mensibus tribus. et amovit eum
rex egypti ne regnaret in ierosolimis. et mulc
tavit gentem argenti talenta .c. et auri talentum
unum. Et constituit rex egypti ioachim fratrem ipsius
regem iudee et ierusalem. Et alligavit magistratus ioachim
zaracelem fratrem suum. apprehendens que reduxit egypto.
Annorum erat ioachim .xxv. cum regnaret in terra iuda et in
ierusalem. et fecit malum in conspectu domini. Post hec autem ascendit
nabuchodonosor rex babilonis. et alligans eum in aereo vin
culo perduxit eum in babiloniam. Et sacra vasa domini acce
pit nabuchodonosor. et tulit et consecravit in templo suo in babilonia.
Que autem de immunditia illius et irreligiositate scriptum est in libro
temporum regum. Et regnavit ioachim filius eius pro eo. Cum autem consti
tutus est erat annorum .viii. Regnavit autem menses tres et di
es .x. in ierusalem. et fecit malum in conspectu domini. Et post annum
mittens nabuchodonosor transmigravit eum in babiloniam si
mul cum sacris vasis domini. et constituit sedechiam regem iude
et ierusalem cum esset annorum .xx. unius. Regnavit autem annis
.xi. et fecit malum in conspectu domini. et non est veritus a verbis que
dicta sunt ab ieremia propheta ex ore domini. Et adiuratus
a rege nabuchodonosor per nomen domini discessit. Et indurata cervi
ce sua et corde suo transgressus est legitima domini dei
israel. Et duces populi domini multa inique gesserunt. et impie
egerunt super omnes immunditias gentium. et polluerunt
templum domini quod sanctum erat ierosolimis. Et misit deus
patrum ipsorum per angelum suum revocare eos propter quod parceret illis
et tabernaculo suo. Ipsi vero subsannabant in angelis suis. et qua
die locutus est dominus. Erant inludentes prophetas eius. qui usque
ad iracundiam concitatus est super gentem suam propter irreligiosita
tes suas. Precepit et ascendere reges chaldeorum. Hii occi
derunt iuvenes eorum in gladio in circuitu sancti templi eorum.
et non pepercerunt iuveni et virgini. et seni et adolescenti. Sed
omnes tradidit in manus ipsorum. et omnia sacra vasa domini et rega
les apothecas resumentes tulerunt in babiloniam. et in
cenderunt domum domini. et demoliti sunt muros ierusalem. et turres
eius incenderunt igne. et consummaverunt omnia honorifica eius
ad nichilum redegerunt. et reliquos a gladio in babiloniam.
Et erant servi illius usque dum regnarent perse in repleti
one verbi domini in ore ieremie. quousque benigne ageret
terra sabbata sua omni tempore desertionis sue sabbatizavit
in applicatione annorum .lxx.

II

Regnante cyro persarum in con
summatione verbi domini in ore ieremie suscitavit dominus
spiritum cyri regis persarum. et predicavit in toto regno suo

simul p scriptura dicens. H dic rex pfar cyr9. Me ostituit
rege orbi terrar dns isrl. dns excelsus. 7 significauit m edi
ficare sibi domu in ierlm q est i iudea. Siquis e ex gnte
uro dns ipsi cu eo ascendat i ierlm. Quotqt g circa
loca habitant adiuuent eu q sunt i ipo loco in auro
7 argento. in dationib; cu equis 7 iumtis. cu q; aliis
q scdm uota apponunt i ede dni. q est i ierlm. Et
stantes pncipes tribuu pagor iudee ex tribu ben
iamin. 7 sacdotes 7 leuite. quos excitau d ascende
7 edificare dom dni q e in ierlm. qui erant i circuitu
eor adiuuaret in oi argento 7 auro eq 7 iumtis 7
uotis qmplib; multi quor sensus excitat e. Et rex
cyrus ptulit uasa sca dni q transtulit nabuch ex irlm.
7 ofecrau ea i suo ydolo. Et pferens ea cyr9 rex pfar
tradidit mitridato qui erat sr thesauros eius. Per
hunc at tradita sunt salmanassaro psidi iudee. Hor
at hic nu. libatoria argentea. duo milia. qdrin
gente. athisce argentee. Triginta phiale auree.
Item argentee duo milia quadrigente. 7 alia ua
sa mille. Oia at uasa aurea 7 argentea. qtuor mi
lia. qdringenta. lx. Et euacuata sut salmanas
saro simul c his q ex captiuitate babilonie i iero
solima. In artaxsis a regis pfar tpib;. scripserut ei de
his qui habitabant i iudea 7 in ierlm. ballam9 7 mi
tridatus. 7 sabelli9. 7 rathim9. balthem9. sameli9 scri
ba. 7 reliqui inhitantes i samaria 7 ceteris locis. sub
iecta epl'am regi artaxsi. Dne pui tui rathimus
ab accidentib;. 7 sabelli9 scriba. 7 reliq curie tue
iudices in coelen. syria. 7 phenice. Et nc notu sit
dno regi qm iudei q ascenderut a uob ad nos ue
nientes i ierlm ciuitate refuga 7 pessima edifi
cant furnos ei. 7 statuut muros ei. 7 teplu susci
tant. Qz si ciuitas ista 7 muri ofumati fuint. 7
tributa n sustinebut pende. s; 7 regib; resistet.
Et qr id agitur circa templu. recte habe arbitra
ti sumus non despice hoc ipsu. s; notu face dno re
gi. ut si uidebit rex qratur i libris prim tuor. 7 i
uenies i admonitionib; scripta de his. 7 scies qm
ciuitas ista fuit refuga. 7 reges 7 ciuitates ocuti
ens. 7 iude refuge 7 plia ommittentes in ea ab eter
no. Ob qm cam ciuitas ista deserta e. Nc ergo
notu facim dne rex. qm si ciuitas ista edificata fuit
7 h9 muri erecti fuint. descensus t n erit i coelen. sy
ria 7 phenice. Tunc rescripsit rex ad rathimu. q scri
bebat accidentia. 7 belthimu. 7 sabellio scribe. 7 ceti
ostitutis. 7 inhitantib; i syria. phenice. ea q subi
ta sut. Legi epl'am qua misistis m. Pcepi g iquiri. 7 i
uentu e qm ciuitas illa est ab euo regib; resistens.
7 hoies refuge. 7 plia i ea efficientes. 7 reges fortis
simi erat in ierlm dnantes. 7 tributa exigentes.
a coelen. syria 7 phenice. Nc g pcepi phibe hoies
illos edificare ciuitate. 7 puide ne quid ultra h fiat
s; nec pcedant i plus ex q sunt malicie. ita ut
regib; molestia importetur. Tc recitatis his q a

III

rege artaxse scripta fuant. rathim9 7 sabelli9 scriba
7 q cu his ostituti erat. iugentes festinant uene

runt i ierlm cu equitatu 7 turba 7 agmine. 7 ceperut phibe
edificantes. Et uacabant ad edificatione tepli i irlm.
usq; scdo anno darii regis pfar. Rex dari9 fecit ce
nas magnas omnib; vernaculis suis. 7 oib; magistratib;
medie 7 psidis. 7 omib; purpatis 7 ptorib; 7 osulib9
7 pfectis sub illo. ab india usq; ethiopia. c. xxvii.
puincus. Et c manducassent 7 bibissent. saciati re
uertebantur. Tunc dari9 rex ascendit i cubiculo suo.
7 dormiuit. 7 expgefactus est. Tunc illi tres iuuenes
corporis custodes qui custodiebant corp9 regis. dixe
runt alt altri. Dicam9 uniusq; ntm sermone q pcel
lat. 7 cuiuscuq; apparuit smo sapientior alterius. da
bit illi darius rex dona magna. purpa coopiri.
7 in auro bibe. 7 sr aurum dormire. 7 currum aureo
freno. 7 cydarim bissina. 7 torque circa collu. 7 se
cundo loco sedebit a dario. ppt sapiam sua. 7 cog
natus darii uocabit. Tunc scribentes singli suu
uerbu. signauerut. 7 posuert subtus ceruical darii
regis. 7 dixerunt. Cu surrexit rex. dabunt illi scripta
sua. 7 quodcuq; iudicauit rex e trib; 7 magistatus
persidis. qm uerbum ei sapientis e. ipsi dabit uictori
a sic scriptu est. Vnus scripsit. forte est uinu. alius
scripsit. fortior est rex. tercius scripsit. fortiores sut mu
lieres. sup oia at uincit ueritas. Et c surrexisset rex.
acceperut scripta sua. 7 dederunt illi. 7 legit. Et mit
tens. uocauit omis magistatus pfar. 7 medos. 7 pur
puratos. 7 ptores. 7 pfectos. 7 sederunt in ocilio.
7 lecta sunt scripta coram ipsis. 7 dixit. Vocate ado
lescentes. 7 ipsi indicabunt uba sua. Et uocati sut.
7 introierunt. 7 dixit illis. Indicate nob. de his q scripta
sunt. Et cepit prior. qui dixerat de fortitudine
uini. 7 dixit. Viri. qm pualet uinu. oib; hoib;
qui bibunt illud. seducit mente. Itemq; regis 7
orphani facit mentem uanam. Item serui ac liberi.
paupis 7 diuitis. 7 omem mente ouertit in securitatem.
7 iocunditate. 7 n meminit oem tristicia 7 debitu.
7 oia pcordia facit honesta. 7 n meminit rege nec
magistratu. 7 omnia p talenta fac loqui. 7 no me
minerut cu bibunt. amiciciam nec fratnitate. s; post
n multu. sumunt gladios. 7 cu a uino insciunt
7 surrexerint. n meminerut q gesserit. O uiri n p
cellet uinu qui sic cogitat face. Et tacuit. h dco.

IIII

Et inchoauit secundus dicere qui dixit de fortitudine
regis. O uiri n pcellent hoies qui terra 7 mare obti
nent. 7 oia q sunt i eis. Rex at sr oia pcellit. 7 dna
tor eor e. 7 omne qdcumq; dixerit illis. faciunt. 7 si i
miserit illos ad bellatores. uadunt. 7 demoliunt
montes 7 muros 7 turres. Iugulant 7 iugulant.
7 regis uerbum n pteriunt. Nam si uincunt. afferunt
regi oia qcuq; pdati fuint semp. 7 alia oia. Et quotqt
n militant s; nec pugnant sed colunt terra. rur
sum cu fuint metentes. afferunt tributa regi. 7 ipse
unus solus. 7 si dixerit occidere. occidut. si dixit remit
te. remittut. dixit pcutite. pcutiunt. dixit extermi
nate. exterminant. dixit edificare. edificant. dixit
excidere. excidut. dixit plantare. plantant. Et ois

reddidit

plebs et virtutes eum obaudiunt. Et sic hic ipse recumbit, et bi-
bit et dormit. Hii autem custodiunt in circuitu eum, et non possunt
singuli et facere opera sua. Sed nec in dicto audientes sunt
eum. Viri quomodo non precellet rex qui sic diffamatur? Et tacuit.
Tercius qui dixerat de mulieribus et veritate, hic est Zoroba-
bel, cepit loqui. Viri, non magnus rex et multi homines, nec
vinum precellit. Quis est ergo qui dominatur eorum? Nonne mulie-
res genuerunt regem, et omnem populum qui dominatur mari et
terre? Et ex illis nati sunt. Et ipse educaverunt eos qui planta-
verunt vineas ex quibus vinum fit. Et ipse faciunt sto-
las omnium hominum, et ipse faciunt gloriam hominibus.
Et non possunt homines separari a mulieribus. Si congregaverint
aurum et argentum et omnem rem speciosam, et viderint
mulierem unam bono habitu et bona specie, omnia hec re-
linquentes in eam intendunt, et aperto ore conspiciunt.
Et eam alliciunt magis quam aurum et argentum et omnem rem
speciosam. Homo suum patrem relinquet qui enutri-
vit illum, et suam regionem, et ad mulierem coniungitur.
Et cum muliere relinquit animam, et neque patrem memi-
nit neque matrem neque regionem. Et hinc oportet nos
scire quoniam mulieres dominantur vestri. Nonne doletis?
Et accipit homo gladium suum, et vadit in via facere
furta et homicidia, et mare navigare et flumina,
et leonem videt, et in tenebris ingreditur. Et cum furtum
fecerit fraudes et rapinas, amabili sue affert. Et ite-
rum diligit homo suam uxorem magis quam patrem aut
matrem. Et multi dementes facti sunt propter suas
uxores, et servi facti sunt propter illas. Et multi perierunt
et iugulati sunt et peccaverunt propter mulieres. Et nunc
credite mihi quia magnus est rex in potestate su-
a, quoniam omnes regiones verentur tangere eum. Vide-
bam tamen Apemen filiam Bezachis mirifici concubinam
regis sedentem iuxta regem ad dexteram, et auferentem di-
adema de capite regis, et imponentem sibi, et palmis ce-
debat regem de sinistra manu. Et sic hec aperto ore intue-
batur eam. Et si arriserit ei, ridet. Si autem si indignata
fuerit ei, blanditur, donec reconcilietur in gratiam. O vi-
ri, cur non sunt fortiores mulieres? Magna est terra
et excelsum est celum qui ista agunt. Et tunc rex et pur-
purati intuebantur in alterutrum. Et inchoavit loqui
de veritate. O viri, nonne fortes sunt mulieres? Mag-
na est terra et excelsum est celum et velox cursus so-
lis convertit in giro celum in locum suum in una die.
Nonne magnificus est qui hec facit? Et veritas magna
et fortior pre omnibus. Omnis terra veritatem invocat, celum et
ipsam benedicit, et omnia opera moventur et tremunt eam.
Et non est cum ea quicquam iniquum. Iniquus rex, iniqui mulie-
res, iniqui omnes filii hominum, et iniqua omnia illorum opera,
et non est in illis veritas, et in sua iniquitate peribunt. Et veritas ma-
net et invalescit in eternum, et vivit et obtinet in secula se-
culorum. Non est apud eam accipere personas neque differen-
tias, sed que iusta sunt facit omnibus iniustis ac malig-
nis. Et omnes benignantur in operibus suis, et non est in iudicio
eius iniquum, et fortitudo et regnum et potestas et maiesta-
s omnium evorum. Benedictus deus veritatis. Et desiit loquendo.
Et omnis populus clamaverunt et dixerunt: Magna est veritas
et prevalet. Tunc rex ait illi: Pete si quid vis amplius quam que
scripta sunt, dabo tibi. Secundum quod inventus es sapientior, proximus
et proximus mihi sedebis, et cognatus regis vocaberis. Tunc ait re-
gi: Memor esto voti quod vovisti edificare Ierusalem in
die qua regnum accepisti, et omnia vasa que accepta sunt
ex Ierusalem remittere, que separavit Cyrus quando mactavit Baby-
loniam, et voluit remittere ea ibi. Et tu vovisti edifica-
re templum, quod incenderunt Idumei, quando exterminata est
Iudea a Chaldeis. Et nunc hoc est quod postulo domine rex et peto.
Hec est maiestas quam a te ut postulo, ut facias votum quod
vovisti regi celi ex ore tuo. Tunc exurgens Darius
rex osculatus est illum, et scripsit epistolas ad omnes dispen-
satores et prefectos et purpuratos, ut deducerent eum et
eos qui cum illo erant omnes ascendentes edificare
Ierusalem. Et omnibus prefectis qui erant in Syria et Phenice
et Libano scripsit epistolas, ut traherent ligna cedrina
a Libano in Ierusalem, ut edificarent cum eis civitatem.
Et scripsit omnibus Iudeis qui ascendebant a regno in
Iudeam pro libertate, omnem potentem et magistratum
et prefectum non supervenire ad ianuas ipsorum, et omnem re-
gionem quam obtinuerant esse immunem eis. Et Idumei
relinquant castella que obtinent Iudeorum. Et in structuram
templi dare per singulos annos talenta xx, usque dum
pedificaretur. Et super sacrarium holocaustomata ho-
stiarum cotidie sicut habent preceptum, alia talenta x offer-
re per singulos annos. Et omnibus qui prodeunt a Baby-
lonia condere civitatem, ut essent liberi tam ipsi quam filii
eorum, et omnibus sacerdotibus qui prodeunt. Scripsit autem
et quantitatem et sacram stolam qua deserviunt. Et Levitis
scripsit dare precepta usque in diem quo consummabitur domus
et Ierusalem extruetur. Et omnibus custodientibus civitatem
scripsit dare eis sortes et stipendia. Et dimisit omnia
vasa que separaverat Cyrus a Babylonia. Et omnia quecumque
dixit Cyrus, et ipse precepit fieri, et mitti Ierusalem. Et cum
processisset ille adolescens, elevans faciem in Ierusalem
benedixit regem celi, et dixit: Abs te est victoria, et abs
te est sapientia et claritas, et ego servus tuus sum. Bene-
dictus es qui dedisti mihi sapientiam, et tibi confitebor domine patrum
nostrorum. Et accepit epistolas, et profectus est in Babyloniam, et
venit et nuntiavit fratribus suis omnibus qui fuerunt in Baby-
lonia. Et benedixerunt deum patrum suorum, quoniam dedit illis re-
missionem et refugium ut ascenderent et edificarent Ierusalem
et templum, ubi nominatum est nomen eius in ipso. Et exultaverunt
cum musicis et leticia diebus vii.

V

Post hec autem electi sunt
ut ascenderent principes pagorum domos per partibus suis,
et uxores illorum et filii et filie eorum, et servi et ancille e-
orum, et pecora illorum. Et Darius rex misit una cum eis
equites mille, donec deducerent eos in Ierusalem cum pace,
et cum musicis, et cum tympanis et tibiis. Et omnes fratres e-
rant ludentes. Et fecit eos ascendere simul cum eis. Et hec
sunt nomina virorum qui ascenderunt per pagos suos in
tribus, et in partem principatus ipsorum. Sacerdotes fi-
lii Phinees filii Aaron. Ihesus filius Iosedech, Ioachim
filius Zorobabel filii Salathiel de domo David, ex
progenie Phares, tribu autem Iuda, qui locutus est sub
Dario rege Persarum sermones mirificos. In secundo anno

regni ipsius mense nisan primo. Hec autem sunt filii que ex iudea ascenderunt de captiuitate transmigrationis. quos transmigrare fecit nabuchod. rex babilonie in babilonem. et reuersi sunt in ierusalem. et reliquam partem iudee. unusquisque in ciuitatem suam qui uenerunt cum zorobabel et ihesu. neemias. arozeas. elimeo. emanio. mardocheo. beelsaro. methsafarthor. olioro. eboma. unus de principibus. et numerus ab gentilibus eorum ex prepositis eorum. filii phares: duo milia. c. lxxii. filii arees. quatuor milia. lvii. filii phemo: c. xlii. in filiis ihesu et ioabes: mille. trecenti duo. filii demi: duo milia. quadringenti. lxx. filii chozaba: ducenti v. filii bamoa: c. lxviii. filii bebeth: quadringenti tres. filii azechad: ccc. xxvii. filii cham: xxxvii. filii zozoad duo milia. lxvii. filii admi: cccc. lxi. filii azeuetis: c. viii. filii ciaso et zelas: c. vii. filii azozoch: cccc. xxxix. filii iebdarbone: c. xxxii. filii ananie: c. xxx. filii ason. filii marsar: cccc. xx. duo. filii zabarus: nonaginta v. filii sephulemon c. xxiii. filii nepopas: lv. filii hechanatus: c. lviii. filii ebechamus: c. xxxii. filii ocsatarpatios. qui enochadies et modie: ccc. xxii. Qui ex gramas et gabea. c. xxi. Qui ex bassolon et ceagge. lxv. Qui ex bastaro: c. xxii. Qui ex betenobes: lv. filii liptis c. lv. filii labomu: ccc. lvii. filii sucem: ccc. lxx. filii suadon et eliomus: ccc. lxxviii. filii erichus duo milia. c. xlv. filii anaas: ccc. lxx. Sacerdotes filii ieddus. filii cutem. filii eliasib: ccc. lxxii. filii emmerus: cc. lii. filii fasuru: ccc. lvii. filii carre: cc. xxvii. Leuite filii ihesu in caduel et bannus. et serebias. et edias. lxxiiii. Omnis numerus a duodecimo anno: xxx. milia. quadringenti. lxii. filii et filie et uxores. Omnis computacio: xl. milia. cc. lx. duo. Filii sacerdotum qui psallebant in templo. filii asaph: c. xxviii. Hostiarii filii esmenu. filii acher et filii amon. filii acubatopa. filii thobi: omnes c. xxxix. sacerdotes seruientes in templo. filii sel. filii gaspa. filii tabloth. filii carie. filii su. filii ihellu. filii labana. filii acmatha. filii accub. filii utha. filii ceta. filii aggab. filii obai. filii anan. filii chamia. filii geddu. filii an. filii radin. filii desanum. filii ueroba. filii caseba. filii gaze. filii ozin. filii sinoe. filii aceten. filii bastem. filii asiana. filii manei. filii naasim. filii accusu. filii agistei. filii aria. filii fauian. filii fasalon. filii meeodda. filii fusa. filii careth. filii barechus. filii carue. filii cosi. filii nasith. filii agisti. filii pedon. salomon filii eius. filii asophot. filii farida. filii celi. filii dedon. filii gadahel. filii sephegi. filii aggia. filii facareth filii sabathan. filii sarothee. filii masiie. filii ame. filii saphui. filii addus. filii suba. filii eura. filii rabocis. filii saphat. filii malmon. Omnes sacro seruientes. et pueri salmon quadringenti. lxxx. duo. Hii sunt filii qui ascenderunt a thermel. et thersas. Principes eorum: carmellan et careth. non poterant edicere ciuitates suas et progenies: quemadmodum sunt ex israhel. filii dalari. filii tubam. filii necodaici. ex sacerdotibus qui fungebantur sacerdotio. et non sunt inuenti. filii obia. filii achisos. filii addin. qui accepit uxorem ex filiabus fargelen. et uocati sunt nomine eius. et horum quesita est generis scriptura in pecatura. et non est inuenta. et prohibiti sunt sacerdotio fungi. Et dixit illis neemias et astharas. ne participentur sanctis: donec exurgat pontifex doctus in ostensionem et ueritatem. Omnis autem israhel erant. xii. milia. exceptis seruis et ancillis. xl. duo in milia. ccc. lx. Serui horum et ancille: vii. milia. ccc. xxxvii. cantores et cantatrices: ducenti. lxv. Cameli: quadringenti. xxxv. Equi: vii. milia. xxxvi. muli ducenta milia. xlv. Subiugalia: v. milia. xx. v. et de prepositis ipsis per pagos dum uenirent in templum dei quod erat in ierusalem uouerunt suscitare templum in loco suo secundum suam uirtutem. et dari in templum thesaurum sacrum operum factorum auri minas undecim milia. et stolas sacerdotales. c. Et habitauerunt sacerdotes et leuite. et qui exierunt ex plebe in ierusalem. et in regione. et sacri cantores. et hostiarii. et omnis israhel in regionibus suis.

Instante autem septimo mense cum essent filii israhel unusquisque in rebus suis: conuenerunt unanimes in atrium quod erat ante ianuam orientalem. et stantes ihesus filius iosedech et fratres eius sacerdotes. et zorobabel filius salathiel. et huius parauerunt altare. ut offerrent super illud holocaustomata secundum que in libro moysi hominis dei perscripta sunt. Et conuenerunt ibi ex aliis nationibus terre. et erexerunt sacrarium in loco suo: omnes gentes terre. et offerebant hostias et holocaustomata domino matutina. Egerunt scenophegia et diem sollempnem: sicut preceptum est in lege. et sacrificia cotidie: sicut oportebat. et post hec: oblationes institutas. et hostias sabbatorum. et neomeniarum. et dierum sollempnium omnium sanctificatorum. et quotquot uouebant domino. A neomenia septimi mensis: ceperunt hostias offerre deo. et templum domini nondum erat edificatum. et dederunt pecuniam lapidariis et fabris. et potum et pabula. cum gaudio sydoniis et tyriis. ut transueherent illis de libano trabes cedrinas ad ioppe portum. secundum decretum quod scriptum erat eis a cyro persarum rege. Et in secundo anno uenientes in templum dei in ierusalem mense secundo: inchoauit zorobabel filius salathiel. et ihesus filius iosedech et fratres horum. et sacerdotes et leuite. et omnes qui aduenerant de captiuitate in ierusalem. et fundauerunt templum dei in nouilunio secundi mensis. secundi anni cum uenissent in iudeam et ierusalem. et statuerunt leuitas a. xx. annis: super opera domini. Et stetit ihesus et filii eius et fratres omnes leuite conspirantes. et executores legis. et facientes opera in domo domini. Et steterunt sacerdotes habentes stolas cum tubis. et leuite filii asaph. habentes cymbala. collaudantes dominum. et benedicentes secundum dauid regem israhel. et cantabant canticum domino. quoniam dulcedo eius et honor in secula: super omnem israhel. et omnis populus tuba cecinerunt. et proclamauerunt uoce magna collaudantes dominum: in suscitatione domus domini. Et uenerunt ex sacerdotibus et leuitis et presidentibus per pagos senioribus qui uiderant priorem domum. et ad huius edificationem cum clamore et planctu magno. Et

multi cum tubis et gaudio magno, in tantum ut populus non audiret tubas propter planctum populi. Turba enim erat tuba canens magnifice, ita ut longe audiretur. Et audierunt inimici tribus Iudae et Beniamin quae veniret turbae, cognoscentes vocem tubarum, et agnoverunt quoniam qui erant ex captivitate aedificant templum Domino Deo Israel. Et accedentes ad Zorobabel et Iesum praepositos pagorum dixerunt eis: Aedificabimus una vobiscum. Similiter enim audivimus Dominum vestrum, et ipsi incepimus a diebus Asbacareth regis Assyriorum, qui transmigravit nos hic. Et dixit illis Zorobabel et Iesus et principes pagorum Israel: Non est vobis et nobis aedificare domum Dei nostri. Nos enim soli aedificabimus Domino Israel secundum ea quae praecepit nobis rex Persarum. Gentes autem terrae incubantes his qui sunt in Iudaea, et levantes opus aedificationis, et insidias et populos adducentes, prohibebant eos aedificare, et aggressuras exercentes impedierunt ne consummaretur aedificium omni tempore vitae Cyri regis, et protraxerunt structuram per biennium usque ad Darii regnum.

VI

In secundo autem anno regni Darii prophetavit Aggeus et Zacharias filius Addin prophetae apud Iudaeam et in Ierusalem in nomine Domini Dei Israel super eos. Tunc stans Zorobabel filius Salathiel et Iesus filius Iosedech inchoaverunt aedificare domum Domini quae est in Ierusalem, cum adessent eis prophetae Domini et adiuvarent eos. In ipso tempore venit ad illos Sisennes subregulus Syriae et Phoenicis, et Sathrabuzanes et socii eius, et dixerunt eis: Quo praecipiente vobis domum hanc aedificatis, et tectum istud, et alia omnia perficitis? Et qui sunt structores qui haec aedificant? Et habuerunt gratiam visitatione facta super eos qui erant ex captivitate a Domino seniores Iudaeorum, et non sunt impediti aedificare donec significaretur Dario de omnibus istis et responsum acciperent. Exemplum epistolae quam miserunt Dario Sisennes subregulus Syriae et Phoenicis, et Sathrabuzanes et socii eius in Syria et Phoenice praesides: Regi Dario salutem. Omnia nota sint domino regi, quia cum advenissemus in regionem Iudaeae et introissemus in Ierusalem, invenimus aedificantes domum Dei magnam, et templum ex lapidibus politis magnis et pretiosis materiis in parietibus, et opera illa instanter fieri, et suffragari et prosperari in manibus eorum, et in omni gloria quam diligentissime perfici. Tunc interrogavimus seniores dicentes: Quo permittente vobis aedificantes domum istam et opera haec fundatis? Ideo autem interrogavimus eos, ut notum faceremus tibi homines et praepositos, et nominum scripturam praepositorum postulavimus illos. At illi responderunt nobis dicentes: Nos sumus servi Domini qui fecit caelum et terram. Et aedificata erat haec domus ante annos istos multos a rege Israel magno et fortissimo, et consummata est. Et quoniam patres nostri exacerbantes erant et peccaverunt in Deum Israel, tradidit eos in manus Nabuchodonosor regis Babyloniae, regis Chaldaeorum, et domum istam demolientes incenderunt, et populum captivum duxerunt in Babyloniam. In primo anno regnante Cyro in regione Babyloniae scripsit Cyrus rex domum istam aedificare. Et illa sacra vasa aurea et argentea quae extulerat Nabuchodonosor de domo quae est in Ierusalem, et consecraverat ea in suo templo, rursus protulit ea Cyrus rex de templo quod erat in Babylonia, et tradita sunt Zorobabel et Salmanasaro subregulo, et praeceptum est eis ut offerrent haec vasa et reponerent in templo quod erat in Ierusalem, et templum ipsum Dei aedificare in loco suo. Tunc Salmanasarus substravit fundamenta domus Domini quae est in Ierusalem, et ex eo usque nunc aedificatur et non accepit consummationem. Nunc ergo si videtur, o rex, perquiratur in bibliothecis Cyri regis quae sunt in Babylonia, et si inventum fuerit consilio Cyri regis coepta esse structura domus Domini quae est in Ierusalem, et iudicabitur a domino rege nostro, rescribat de his nobis. Tunc rex Darius praecepit inquiri in bibliothecis, et inventum est in Ecbathanis oppido quod est in media regione locus unus in quo scripta erant ista: Anno primo regnante Cyro rex Cyrus praecepit domum Domini quae est in Ierusalem aedificare, ubi incendebant igni assiduo, cuius altitudo sit cubitorum X et latitudo cubitorum LX, quadratum lapidibus politis tribus et meniano ligno eiusdem regionis, et meniano uno novo, et impendia dari de domo Cyri regis, et sacra vasa domus Domini tam aurea quam argentea quae extulit Nabuchodonosor in domum quae est in Ierusalem ubi erant posita, ut ponantur illic. Et praecepit curam agere Sisennem subregulum Syriae et Phoenices, et Sathrabuzanen et socios eius, et qui ordinati erant in Syria et Phoenice praesides, ut abstinerent se ab eodem loco. Et ego quoque praecepi in totum aedificare, et prospexi ut adiuvent eos qui sunt ex captivitate Iudaeorum donec consummetur templum domus Domini, et a devexatione tributorum Syriae Coeles et Phoenices diligenter dari quantitatem his hominibus ad sacrificium Domini, Zorobabel praefecto, ad tauros et arietes et agnos. Similiter autem et frumentum, sal, et vinum et oleum instanter per singulos annos, prout sacerdotes qui sunt in Ierusalem dictaverint consumi cotidie sine ulla dilatione, ut offerantur libationes Deo summo pro rege et pueris eius, et orent pro ipsorum vita. Et denuntietur ut quicumque transgressi fuerint aliquid ex his quae scripta sunt, aut spreverint, accipiatur lignum de suis propriis et suspendantur, et bona ipsorum regi ascribantur. Propterea et Dominus cuius nomen invocatum est ibi exterminet omnem regem et gentem qui manum suam extenderit prohibere aut male tractare domum Domini illam quae est in Ierusalem. Ego Darius rex decrevi quam diligentissime secundum haec fieri.

VII

Tunc Sisennes subregulus Coelen Syriae et Phoenices, et Sathrabuzanes et sodales obsecuti his quae a Dario rege decreta erant, instabant sacrosanctis operibus diligentissime cooperantes cum senioribus Iudaeorum principibus Syriae. Et prosperata sunt sacrosancta opera prophetantibus Aggeo et Zacharia prophetis, et consummaverunt ea per praeceptum Domini Dei Israel, et ex consilio Cyri et Darii et Artaxerxis regis Persarum. Et consummata est domus nostra usque ad tertiam et vicesimam diem mensis Adar, sexto anno Darii regis. Et fecerunt filii Israel et sacerdotes et levitae et ceteri qui erant ex captivitate, qui appositi sunt secundum ea quae scripta sunt in libro Moysi, et obtulerunt in dedicatione templi Domini tauros C, arietes CC, agnos CCCC, et hedos pro peccatis universi Israel XII secundum numerum tribuum Israel. Et steterunt sacerdotes et levitae amicti stolis per tribus super opera Domini Dei Israel secundum librum Moysi, et ostiarii

per singulas ianuas. Et egerunt filii Israel cum hiis qui erant ex
captivitate illud phase .xiiii. luna primi mensis. quando
sanctificati sunt sacerdotes et levite. et omnes filii captivi-
tatis non sunt simul sanctificati. quia levite omnes simul sanctifica-
ti sunt. et immolaverunt phase universis filiis captivitatis
et fratribus suis sacerdotibus. et semetipsis. Et manducaverunt
filii Israel qui erant ex captivitate. omnes qui remanse-
rant ab omnibus execrationibus gentium terre querentes dominum.
et celebraverunt diem festum azimorum .vii. diebus. epulantes
in conspectu domini. quoniam convertit consilium regis Assyriorum in eos. con-
fortare manus eorum ad opera domini dei Israel. Et post hec regnan-
te Artaxerse rege Persarum accessit Hesdras filius Azarie

redyt

filii Helchie. filii Salome. filii Sadduch. filii Achi-
tob. filii Amerii. filii Azaei. filii Bocce filii Abi-
sue. filii Finees filii Eleazari. filii Aaron primi sa-
cerdotis. Hic Hesdras ascendit de Babilonia. cum esset
scriba. et ingeniosus in lege Moysi que data est a
domino Israel dicere et facere. Et dedit ei rex gloriam. quia in-
venisset gratiam in omni dignitate et desiderio in conspectu
eius. Et ascenderunt simul cum ipso ex filiis Israel.
et sacerdotibus et levitis. et sacris cantoribus templi. et hosti-
ariis et servis templi in Ierusalem. Anno septimo
regnante Artaxerse quinto mense. hic annus septimus
est regni. Exeuntes autem de Babilonia novilunio
quinti mensis: venerunt Ierosolimam iuxta precepta illius
prosperitatem itineris a domino ipso. In his enim Hesdras mag-
nam disciplinam obtinebat. ne pretermitteret quicquam
eorum que essent in lege domini et preceptis. et docendo univer-
sum Israel omnem iustitiam et iudicium. Accedentes autem
qui scribebant scripta Artaxersis: tradiderunt scriptum
quod obvenerat ab Artaxerse ad Hesdram sacerdotem
et lectorem legis domini. cuius exemplum subiectum est.

VIII

Rex Artaxerses Hesdre sacerdoti et lectori legis domini
salutem. Humanior ego iudicans et beneficiis
precepi eis qui desiderant ex gente Iudeorum sua spon-
te. et ex sacerdotibus et levitis qui sunt in regno meo
in Ierusalem. Si qui ergo cupiunt iter tecum: conveniant
et proficiscantur sicut placuit mihi. Et .vii. amicis meis
consiliariis: ut visitent ea que aguntur per Iudeam et
Ierusalem observantes sicut habes in lege domini. Et fe-
rant munera domino Israel que novi ego et amici Ieru-

fert munera

salem. et omne aurum et argentum quod inventum fuerit in regione
Babilonie domino in Ierusalem cum illo quod donatum est pro ipsa
gente in templum domini eorum quod est in Ierusalem. ut col-
ligatur hoc aurum et argentum. in tauros et arietes. et a-
gnos et hedos. et que his sunt congruentia. ut offerant
hostias domino super altare domini eorum: quod est in Ierusalem. Et
omnia quecumque volueris cum fratribus tuis facere auro et argen-
to: perfice pro voluntate secundum preceptum domini dei tui. Et sacro-
sancta vasa que data sunt tibi ad opera domini dei tui quod est in
Ierusalem. et cetera quecumque tibi subvenerint ad opera templi dei
tui: dabis de regali gazophilatio cum volueris cum
fratribus tuis facere auro et argento perfice secundum volun-
tatem domini. Et ego quidem rex Artaxerses precepi custodi-
bus thesaurorum Syrie et Phenices. ut quecumque scripserit
Hesdras sacerdos et lector legis domini: diligenter dent ei.

usque ad argenti talenta .c. similiter et auri usque ad frumenti
modios .c. et vini amphoras .c. et alia quecumque habundant
sine taxatione. et omnia secundum legem dei: fiant deo altissimo.
ne forte exurgat ira in regno regis. et filii et filiorum eius.
Vobis autem dicitur ut omnibus sacerdotibus et levitis et sacris can-
toribus. et servis templi. et scribis templi huius: nullum tri-
butum nec alia ulla indictio irrogetur. nec habeat quisquam
potestatem: obicere eis quicquam. Tu vero Hesdra secundum sapientiam
dei constitue iudices et arbitros in tota Syria et Phenice.
et omnes qui legem dei tui noverunt. et qui transgressi fuerint
legem: diligenter plectantur. sive morte sive cruciatu. sive etiam
pecunie multatione vel abductione. Et dixit Hesdras scriba.
Benedictus dominus deus patrum meorum: qui dedit voluntatem hanc in cor re-
gis. clarificare domum suam que est in Ierusalem. et me honorifica-
vit in conspectu regis. et consiliariorum et amicorum eius. et purpura-
torum eius. Et ego constans animo factus sum secundum opitulationem domini dei
mei. Et congregavi ex Israel viros: ut simul ascenderent
mecum. Et hii sunt prepositi secundum suas patrias. et prin-
cipatus portionales eorum qui mecum ascenderunt de Ba-
bilonia in regno Artaxersis. Ex filiis Phares: Gersomus.
Ex filiis Siemarith Amelus. Ex filiis David. Accus filius
Secelie. Ex filiis Phares: Zacharias. et cum eo recensiti sunt
viri .c. quinquaginta. Ex filiis ductoris Moabilioes
Zaraei. et cum ipso viri ducenti .l. Ex filiis Zathue:
Iechonias Zetheeli. et cum ipso viri ducenti .l. Ex
filiis Solamasias Gotholie. et cum ipso viri .lxx. Ex fi-
liis Saphatie Zarias Micheli. et cum ipso viri .lxxx.
Ex filiis Ioab Abdias Iezeli. et cum ipso viri .c.lx.
ducenti .xii. Ex filiis Banie Salimoth filius Io-
saphie. et cum ipso viri .c.lx. Ex filiis Boer: Zacha-
rias Bebei. et cum ipso viri .cc.viii. Ex filiis Asachie:
Channes Zacharie. et cum ipso viri .c.x. Ex filiis Ad-
onicam ipsis postremis. et hec sunt nomina eorum. Eli-
phalam filius Iebel. et Semeas. et cum ipso viri .lxx.
Et congregavi ad eos ad fluvium qui dicitur Thia. et
morati illic fuimus triduo. et recognovi eos. Et ex
filiis sacerdotum et levitarum non inveni illic. Et misi
ad Eleazarum. et Eccelon. et Masman. et Maloban. et
Enaatan. et Samea et Ioribum. Nathan. Ennagam.
Zachariam et Mosollamum. ipsos ductores et peritos.
et dixi eis ut venirent ad Luddeum qui erat apud locum
gazophilatii. et mandavi ei: ut diceret Luddeo. et
fratribus eius. et illis qui erant in gazophilatio: ut mit-
terent nobis eos qui sacerdotio fungerentur in domo
domini dei nostri. Et adduxerunt nobis secundum manum validam
domini dei nostri: viros peritos. ex filiis Mooli filii Levi.
filii Israel: Sebebian. et filios et fratres qui erant .xviii.
Abiam. et Anum. Ex filiis filiorum Chananei et filii
eorum: viri .xx. Et ex eis qui in templo serviebant.
quos dedit David et ipsi principes ad operationem levitis
templo servientium .cc.xx. Omnium nomina signi-
ficata sunt in scripturis. Et vovi illic ieiunium iuve-
nibus. in conspectu domini ut quererem ab eo bonum iter
nobis. et qui nobiscum erant filiis et pecoribus: propter
insidias. Erubui enim petere a rege pedites et equi-
tes: in comitatu tutele gratia contra adversarios nostros.

Erubui enim rogare regem auxilium et equites qui defenderent nos ab inimico in via quia dixeramus regi: Quia manus dei nostri est super omnes qui querunt eum in omni affectu. Et ieiunavimus et deprecati sumus deum deum nostrum per hoc: et evenit nobis prospere. Et separavi de principibus sacerdotum duodecim, Serebiam et Asabiam, et cum eis ex fratribus eorum decem. Appendique eis argentum et aurum et vasa consecrata domus dei nostri que obtulerat rex et consiliatores eius et principes eius universusque Israel eorum qui inventi fuerant. Et appendi in manibus eorum argenti talenta sescenta quinquaginta, et vasa argentea centum, auri centum talenta, et crateras aureos viginti qui habebant solidos millenos, et vasa eris fulgentis optimi duo pulchra ut aurum. Et dixi eis: Vos sancti domini, et vasa sancta, et argentum et aurum quod sponte oblatum est domino deo patrum vestrorum. Vigilate et custodite donec appendatis coram principibus sacerdotum et levitarum et ducibus familiarum Israel in Hierusalem in thesaurum domus domini. Susceperunt autem sacerdotes et levite pondus argenti et auri et vasorum ut deferrent Hierusalem in domum dei nostri. Promovimus ergo a flumine Ahava duodecimo die mensis primi ut pergeremus Hierusalem: et manus dei nostri fuit super nos, et liberavit nos de manu inimici et insidiatoris in via. Et venimus Hierusalem, et mansimus ibi tribus diebus. Die autem quarta appensum est argentum et aurum et vasa in domo dei nostri per manum Meremoth filii Urie sacerdotis, et cum eo Eleazar filius Phinees, cumque eis Iozabed filius Iosue et Noadaia filius Bennoi levite, iuxta numerum et pondus omnium: descriptumque est omne pondus in tempore illo. Sed et qui venerant de captivitate filii transmigrationis obtulerunt holocausta deo Israel, vitulos duodecim pro omni Israel, arietes nonaginta sex, agnos septuaginta septem, hircos pro peccato duodecim: omnia in holocaustum domino. Dederunt autem edicta regis satrapis qui erant de conspectu regis et ducibus trans flumen: et elevaverunt populum et domum dei.

Postquam autem hec completa sunt, accesserunt ad me principes dicentes: Non est separatus populus Israel, sacerdotes et levite, a populis terrarum et abominationibus eorum, Chananei videlicet et Hethei et Pherezei et Iebusei et Ammonitarum et Moabitarum et Egyptiorum et Amorreorum. Tulerunt enim de filiabus eorum sibi et filiis suis, et commiscuerunt semen sanctum cum populis terrarum: manus etiam principum et magistratuum fuit in transgressione hac prima. Cumque audissem sermonem istum, scidi pallium meum et tunicam, et evelli capillos capitis mei et barbe, et sedi merens. Convenerunt autem ad me omnes qui timebant verbum dei Israel pro transgressione eorum qui de captivitate venerant: et ego sedebam tristis usque ad sacrificium vespertinum. Et in sacrificio vespertino surrexi de afflictione mea, et scisso pallio et tunica, curvavi genua mea, et expandi manus meas ad dominum deum meum, et dixi: Deus meus, confundor et erubesco levare faciem meam ad te, quoniam iniquitates nostre multiplicate sunt super caput nostrum, et delicta nostra creverunt usque ad celum a diebus patrum nostrorum. Sed et nos ipsi peccavimus graviter usque ad diem hanc: et in iniquitatibus nostris traditi sumus ipsi et reges nostri et sacerdotes nostri in manum regum terrarum, et in gladium et in captivitatem et in rapinam et in confusionem vultus, sicut et die hac.

Et nunc quasi parum et ad momentum facta est deprecatio nostra apud dominum deum nostrum, ut dimitterentur nobis reliquie, et daretur nobis paxillus in loco sancto eius, et illuminaret oculos nostros deus noster, et daret nobis vitam modicam in servitute nostra. Quia servi sumus, et in servitute nostra non dereliquit nos deus noster: sed inclinavit super nos misericordiam coram rege Persarum ut daret nobis vitam et sublimaret domum dei nostri, et extrueret solitudines eius, et daret nobis sepem in Iuda et Hierusalem. Et nunc quid dicemus, deus noster, post hec? Quia dereliquimus mandata tua que precepisti in manu servorum tuorum prophetarum dicens: Terra ad quam vos ingredimini ut possideatis eam, terra immunda est iuxta immunditiam populorum ceterarumque terrarum abominationibus eorum qui repleverunt eam ab ore usque ad os in coinquinatione sua. Nunc ergo filias vestras ne detis filiis eorum, et filias eorum ne accipiatis filiis vestris, et non queratis pacem eorum et prosperitatem eorum usque in eternum, ut confortemini et comedatis que bona sunt terre, et heredes habeatis filios vestros usque in seculum. Et post omnia que venerunt super nos in operibus nostris pessimis et in delicto nostro magno, quia tu deus noster liberasti nos de iniquitate nostra, et dedisti nobis salutem sicut est hodie, ut non converteremur et irrita faceremus mandata tua, neque matrimonia iungeremus cum populis abominationum istarum. Numquid iratus es nobis usque ad consummationem, ne dimitteres nobis reliquias ad salutem? Domine deus Israel iustus es: quoniam derelicti sumus qui salvaremur sicut die hac. Ecce coram te sumus in delicto nostro: non enim stari potest coram te super hoc.

Sic ergo orante Esdra et implorante eum, et flente et iacente ante templum dei, collectus est ad eum de Israel cetus grandis nimis virorum et mulierum et puerorum: et flevit populus fletu multo. Et respondit Sechenias filius Iehiel de filiis Elam, et dixit Esdre: Nos prevaricati sumus in deum nostrum, et duximus uxores alienigenas de populis terre: et nunc si est penitentia in Israel super hoc, percutiamus fedus cum domino deo nostro, ut proiciamus universas uxores et eos qui de his nati sunt, iuxta voluntatem domini et eorum qui timent preceptum domini dei nostri: secundum legem fiat. Surge, tuum est decernere, nosque erimus tecum: confortare et fac. Surrexit ergo Esdras, et adiuravit principes sacerdotum et levitarum et omnem Israel ut facerent secundum verbum hoc: et iuraverunt.

Et surrexit Esdras ante atrium templi, et abiit in pastoforium Iohanan filii Eliasib, et ingressus est illuc: panem non comedit et aquam non bibit, lugebat enim transgressionem eorum qui venerant de captivitate. Et missa est vox in Iuda et in Hierusalem omnibus filiis transmigrationis ut congregarentur in Hierusalem. Et omnis qui non venerit in triduo iuxta consilium principum et seniorum, auferetur universa substantia eius, et ipse abicietur de cetu transmigrationis.

iudicaretur a multitudine captiuitatis. ⁊ congregati sunt omnes qui erant ex tribu iuda ⁊ beniamin in tribus diebus in ierusalem. Hic mensis .xix.us Et sedit multitudo in area templi trementes propter hyemem presentem. Et exurgens hesdras: dixit illis. Vos inique fecistis collocando uobis in matrimonium uxores alienigenas. ut adderetis ad peccata israel. Et nunc date confessionem ⁊ magnificentiam domino deo patrum nostrorum. ⁊ perficite uoluntatem ipsius. ⁊ discedite a gentibus terre ⁊ ab uxoribus alienigenis. Et clamauit omnis multitudo. ⁊ dixerunt uoce magna. sicut dixisti: faciemus. Sed quoniam multitudo est magna est. ⁊ tempus hibernum. ⁊ non possumus in subdiali stare. ⁊ hoc opus non est nobis unius diei. nec bidui: multum peccauimus in his. Stent prepositi multitudinis. ⁊ omnes qui nobiscum inhabitant. ⁊ quotquot habent apud se uxores alienigenas. ⁊ assistant accepto tempore ex omni loco presbiteri. ⁊ iudices: usque quo soluant iram domini: negocii huius. Ionathas autem filius ezelii. ⁊ ozias thethani susceperunt secundum hec. et bosoramus ⁊ leuis. ⁊ satheus simul cooperati sunt cum illis. Et steterunt secundum hec omnia uniuersi: qui erant ex captiuitate. Et elegit sibi uiros hesdras sacerdos principes magnos de patribus eorum. secundum nomina. ⁊ consederunt nouilunio decimi mensis: examinare negocium istud. Et consummatum est de uiris qui habebant uxores alienigenas usque ad neomenia primi mensis. ⁊ inuenti sunt ex sacerdotibus permixti qui habebant alienigenas uxores. Ex filiis iosedech ⁊ fratribus eius: matheas ⁊ eliezerus. ⁊ ioribus. ⁊ ioadeus. Et iniecerunt manus: ut expellerent uxores suas. ⁊ ad litandum in exoratione: arietem pro ignorantia sua. Ex filiis semmeri: masseas. ⁊ esses. ⁊ ieeleth. ⁊ azarias. Ex filiis fosore: limosias. hismaeh. ⁊ nathanael. iusio. ieddus ⁊ thallas. Et ex leuitis: iozabdus. ⁊ semeis ⁊ colius. ⁊ chalithas. ⁊ facteas. ⁊ coluas. ⁊ elionas. Ex sacris cantoribus: eliasubus. zaccurus. Et ex hostiariis: sallumus. ⁊ tholbanes. ⁊ ex israel. Ex filiis phorosi ⁊ remias. ⁊ geddias. ⁊ melchias. ⁊ michelus. ⁊ eleazarus. ⁊ iemmebias ⁊ bannas. Et ex filiis iolamalithamas ⁊ zacharias. iezrihelis. ⁊ iobdius. ⁊ erimoth. ⁊ elias. Et ex filiis zadom: eliadas. ⁊ heliasumus. ⁊ zethias. ⁊ iarmoth. ⁊ zabdis. ⁊ thebedias. Et ex filiis bebe: iohes ⁊ amanias. ⁊ zabdias. ⁊ emethis. Et ex filiis banni: olamus. ⁊ collamus. ⁊ comalluchus. ⁊ ieddeus. ⁊ iasub. ⁊ asabus ⁊ ieremoth. Et ex filiis addin: naathus ⁊ moosias. ⁊ calennus. ⁊ raanas. ⁊ beseas. mathathias ⁊ beseleel. ⁊ bonnus. ⁊ manasses. ⁊ maenonias. ⁊ asseas. ⁊ melchias ⁊ sameas. ⁊ symon. beniamin. ⁊ malchus. ⁊ marias. ⁊ ex filiis asom: charraneus. mathathias ⁊ bannus. ⁊ heliphalath.

⁊ manasses. ⁊ semei. Et ex filiis banni: ieremias ⁊ moodias. ⁊ abramus. ⁊ iohel. ⁊ baneas. ⁊ pelias ⁊ ionas. ⁊ marimoth. ⁊ heliasib. ⁊ mathaneus. ⁊ eliasis. ⁊ orisas. ⁊ dielus. ⁊ samedius. ⁊ zambris. ⁊ iosephus. Et ex filiis nobei: idelus. ⁊ mathathias. ⁊ sabadus. ⁊ zecheda. sesmi. ⁊ iessei. baneas. Omnes isti coniunxerunt sibi uxores alienigenas. ⁊ dimiserunt eas cum filiis. Et inhabitauerunt sacerdotes ⁊ leuite. ⁊ qui erant ex israel: in ierusalem. ⁊ in tota regione una nouilunium mensis septimi. ⁊ erant filii israel in commorationibus suis. Et congregata est omnis multitudo simul in aream que est ab oriente porte sacre. Et dixerunt hesdre pontifici ⁊ lectori: ut afferret legem moysi que tradita est a domino deo israel. Et attulit hesdras pontifex legem: omni multitudini eorum a uiro usque ad mulierem. ⁊ omnibus sacerdotibus audire legem nouilunio mensis septimi. ⁊ legebat in area: que est ante sacram portam templi. a prima luce usque ad uesperam coram uiris ⁊ mulieribus. Et dederunt omnes sensum ad legem. Et stetit hesdras sacerdos ⁊ lector legis: super ligneum tribunal: quod fabricatum erat. ⁊ steterunt ad eum. mathathias. samus. ananias. azarias. urias. ezechias. ⁊ balsamus: ad dextram ⁊ ad sinistram. faldeus. misael. ⁊ malachias. abustas. ⁊ sabus. nabadias. ⁊ zacharias. Et assumpsit hesdras librum: coram omni multitudine. presidebat enim in gloria: in conspectu omnium. Et cum absoluisset legem: omnes recti steterunt. Et benedixit hesdras dominum deum altissimum. deum sabaoth omnipotentem. Et respondit omnis populus: amen. Et eleuatis sursum manibus procidentes in terram adorauerunt dominum. Ihesus ⁊ bananeus. ⁊ sarabias. ⁊ iadmus. ⁊ accubus. ⁊ sabatheus. ⁊ calites. ⁊ azarias. ioadus. ⁊ ananias. ⁊ philas leuite. qui docebant legem domini. Et proferebant singuli eos qui intelligebant lectionem. ⁊ dixit atharaates hesdre pontifici ⁊ lectori. ⁊ leuitis: qui docebant multitudinem dicens. Dies hic sanctus est domino. Et omnes flebant: cum audissent legem. Digressi ergo manducate pinguia queque. ⁊ bibite dulcissima queque. ⁊ mittite munera his qui non habent. Sanctus est enim hic dies domini. ⁊ nolite mesti esse. Dominus enim: clarificabit uos. Et leuite denunciabant in publico: omnibus dicentibus. Dies hic sanctus est. Nolite mesti esse. Et abierunt omnes manducare ⁊ bibere. ⁊ epulari. ⁊ dare munera his qui non habebant: ut epularentur. Magnifice enim sunt exaltati uerbis: quibus edocti sunt. Et congregati sunt uniuersi in ierusalem. celebrare letitiam: secundum testamentum domini dei israel.

Incipit prologus Esdre.

Utrum difficilius sit facere quod poscitis an negare necdum statui. Nam neque vobis aliquid imperantibus abnuere sententie est, et magnitudo oneris impositi ita cervices premit ut ante sub fasce ruendum sit quam levandum. Accedunt ad hoc invidorum studia qui omne quod scribimus reprehendendum putant, et interdum contra se conscientia repugnante publice lacerant quod occulte legunt, in tantum ut clamare compellar et dicere: Domine libera animam meam a labiis iniquis et a lingua dolosa. Tertius annus est quod semper scribitis et rescribitis ut Esdre librum et Hester vobis de hebreo transferam, quasi non habeatis greca et latina volumina, aut quodcumque illud est quod a nobis vertitur non statim ab omnibus conspuendum sit. Frustra autem, ut ait quidam, niti neque aliquid fatigando nisi odium querere extreme dementie est. Itaque obsecro vos, mi Domnion et Rogatiane karissimi, ut privata lectione contenti librum non efferatis in publicum, nec fastidiosis ingeratis cibos, vitetisque eorum supercilium qui iudicare tantum de aliis et ipsi facere nichil noverunt. Si qui autem fratrum sunt quibus nostra non displicent, his exemplar tribuatis, admonentes ut hebrea nomina, que grandia in hoc volumine copia sunt, distincte et per intervalla scribant. Nichil enim proderit emendasse libros, nisi emendatio librariorum diligentia conservetur. Nec quemquam moveat quod unus a nobis editus liber est, nec apocryphorum tertii et quarti libri somniis delectetur, quia et apud hebreos Esdre Neemieque sermones in unum volumen coartantur, et que non habentur apud illos nec de viginti quatuor senibus sunt, procul abicienda. Si quis autem vobis opposuerit Septuaginta interpretes, quorum exemplaria varietas ipsa lacerata et eversa demonstrat, nec potest utique verum asseri quod diversum est, mittite eum ad evangelia, in quibus multa ponuntur quasi de veteri testamento que apud hebreos non habentur, velut illud: Quoniam Nazareus vocabitur, et: Ex Egypto vocavi filium meum, et: Videbunt in quem compunxerunt, multaque alia que latiori operi reservamus, et querite ab eo ubi scripta sint. Cumque proferre non potuerit, vos legite de his exemplaribus que nuper a nobis edita maledicorum cotidie linguis confodiuntur. Sed ut ad compendium veniam, certe quod illatus sum equissimum est, edidi aliquid quod non habetur in greco, vel aliter habetur quam a me versum est. Quid interpretem laniant? Interrogent hebreos, et ipsis auctoribus translationi mee vel arrogent vel derogent fidem. Porro aliud est si clausis, quod dicitur, oculis mihi volunt maledicere, et non grecorum imitantur studium et benivolentiam, qui post Septuaginta translatores, iam Christi evangelio coruscante, iudeos et hebionitas legis veteris interpretes Aquilam videlicet, Symmachum et Theodotionem et curiose legunt et per Origenis laborem in Exaplis ecclesiis dedicaverunt. Quanto magis latini grati esse deberent, quod exultantem cernerent Greciam a se aliquid mutuari. Primum enim magnorum sumptuum est et infinite difficultatis exemplaria posse habere omnia. Deinde etiam qui habuerint et hebrei sermonis ignari sunt, magis errabunt ignorantes quis e multis verius dixerit. Quod et sapientissimo cuidam nuper apud grecos accidit, ut interdum scripture sensum relinquens uniuscuiusque interpretis sequeretur errorem. Nos autem qui hebree lingue saltem parvam habemus scientiam et latinus nobis utcumque sermo non deest, et de aliis magis possumus iudicare et ea que ipsi intelligimus in nostra lingua exprimere. Itaque licet excetra sibilet victorque Sinon incendia iactet, numquam meum iuvante Christo silebit eloquium. Etiam precisa lingua balbutiet. Legant qui volunt, qui nolunt abiciant. Eventilent apices, litteras calumnientur; magis vestra caritate provocabor ad studium quam illorum detractione et odio deterrebor. Explicit prologus. Incipiunt capitula.

Cyrus in initio regni sui solvit captivitatem populi et reddidit vasa, scilicet Ierosolimam illud ascendere ac templum reedificare precepit. Numerus eorum qui venerunt cum Iudeam ducibus Zorobabel et Iosue simul et pecunie quam principes patrum ad instaurandum Domini templum obtulerunt summatim describit. Congregantur populi in Ierusalem mense septimo, altare edificando faciunt scenophegia, ceteraque exinde sollempnitates Domini. Anno secundo adventus eorum fundatur domus Domini, sed a populo terre prohibetur impeditur. Samarite scribunt epistolas accusationis regibus Persarum, et edicto regalium litterarum prohibetur opus templi. Ad exhortationem Aggei et Zacharie prophetarum Zorobabel et Iosue templum [margin: reedificabant] ... Tathanai dux transflumen quid de his sit agendum inquirit. Darius recensitis Cyri litteris templum reedificare precipit, quod sexto anno regni eius completur. Dedicatur domus Domini, filii transmigrationis Pascha sollempnitate plurima celebrant. Esdras sacerdos ascendit de Babylone, cuius honorificas regis Artaxerxis litteras ad universos custodes arche publice transflumen quibus et ipsum templum Domini glorificabatur. Numerus eorum qui cum Esdra ascenderunt et auxilium sibi tantum a Domino ieiunando et orando impetraverunt. Esdras donaria regalia et consiliatorum eius appendit principibus sacerdotum, defensi in Ierusalem; qui cum illo venerant offerunt holocausta Domino. Iste audiens populum Israel alienigenis esse pollutum, afflictus habitu plangentis ac veniam ut mereretur peccatum a Domino. Orante et plorante Esdra populus et ipse ad penitentiam convertuntur, unanimi consilio ab uxoribus separantur exterius. Summa eorum qui uxores quas duxerant alienigenas eiecerunt. Neemias pincerna regis Artaxerxis audita afflictione eorum qui erant in Ierusalem ieiunat orat et querit veniam a Domino. Idem accepta licentia et regis epistolis venit Ierusalem edificare civitatem, a quo anno supputantur hee ebdomade annorum que per angelum Danieli et pertingunt usque ad tempus passionis Domini. Idem per Ierusalem considerat nocte ruinam murorum et ... aperiens eorum manus populi ad edificandum confortat. Murus, turres et porte urbis Ierusalem edificantur, incipiente Eliasib sacerdote magno. Sanaballath et Tobias subsannant edificantes, sed et prelium bella movent. Sed orationibus atque armis pelluntur ... armati omnes ac parati ad pugnam.

sic edificationi murorum insistit. Excitato in tumultum populo propter famem et penuriam Neemias adiuvat et primates ac magistratus ne usuras a fratribus exigant, sed potius dent pro illis pecuniam. Sed et propter sequentem populo pietatem plenius exponit. Sanaballath et socii eius Neemiam ab edificatione muri retrahere temptant. Qui devictus adversus eum etiam domesticis insidiis, sed his deprehensis civitatis murum usque ad perfectum complevit. Facta civitate Ierusalem timuerunt gentiles, ac Neemias servatores recenset et portas custodes deputat. Idem ut dignos civitatis habitatores invenire possit, relegit librum census eorum qui primi ascenderant de Babylone in Iudeam. Mense septimo congregato populo in Ierusalem et legente Esdra legem Moysi intentis auribus audivit. Faciunt sollempnitatem tabernaculorum legente eis Esdra legem Moysi, id est omni per dies. Exacta sollempnitate tabernaculorum de ieiunio conveniunt ad confitendum, legendum atque orandum dominum. Oratio sive confessio Esdre qua fatetur dominum meminisse pacti quod habuit cum patribus eorum. Principes una cum populo percutiunt fedus et scribunt, ut omnia mandata domini et adimplerent et decimas domus eius. Principes de filiis Iuda et Beniamin et levi habitaverunt in Ierusalem simul et decima pars reliquie plebis. Progenies Iesu magni sacerdotis et qui temporibus illis principes fuerunt sacerdotum et levitarum exponitur. Dedicata civitate Ierusalem in leticia sollempni recensentur custodes super gazophilatia thesaurorum ad oblationes sanctorum. Separantur ab Israel omnis alienigene, gazophilatio domus domini partes levitarum ac primitie sacerdotales reponuntur. Neemias rediens a Babylone in Ierusalem de novo emendat Iudeos et constituit ordines sacerdotum et levitarum, et unumquemque in ministerio suo dignum, qui in memoriam dei sui memores in bonum.

Gazophilatia a vasis gentilium [illegible] et rexerunt ea ibi que [illegible] ne requires [illegible] gentilium [illegible] sedulus [illegible] ab uxoribus alienigenis mundatur

Expliciunt capitula. Incipit liber Esdre.

In anno primo Cyri regis Persarum ut compleretur verbum domini ex ore Ieremie, suscitavit dominus spiritum Cyri regis Persarum et transduxit vocem in universo regno suo etiam per scripturam dicens: Hec dicit Cyrus rex Persarum: Omnia regna terre dedit mihi dominus deus celi, et ipse precepit mihi ut edificarem ei domum in Ierusalem que est in Iudea. Quis est in vobis de universo populo eius? Sit deus illius cum ipso. Ascendat in Ierusalem que est in Iudea et edificet domum domini dei Israel; ipse est deus qui est in Ierusalem. Et omnes reliqui in cunctis locis ubicumque habitant adiuvent eum de loco suo argento et auro et substantia et pecoribus, excepto quod voluntarie offerunt templo dei quod est in Ierusalem. Et surrexerunt principes patrum de Iuda et Beniamin et sacerdotes et levite et omnis cuius suscitavit deus spiritum ut ascenderent ad edificandum templum domini quod erat in Ierusalem. Universique qui erant in circuitu adiuverunt manus eorum in vasis argenteis et aureis, in substantia et iumentis, in supellectili, exceptis his que sponte obtulerant. Rex quoque Cyrus protulit vasa templi domini que tulerat Nabuchodonosor de Ierusalem et posuerat ea in templo dei sui.

Protulit

Protulit autem ea Cyrus rex Persarum per manum Mithridatis filii Gazabar, et adnumeravit ea Sasabasar principi Iude. Et hic est numerus eorum: fiale auree xxx, fiale argentee mille, cultri xx novem, sciphi aurei xxx, et sciphi argentei secundi quadringenti decem, vasa alia mille. Omnia vasa argentea et aurea quinque milia quadringenta. Universa tulit Sasabasar cum his qui ascendebant de transmigratione Babylonis in Ierusalem. Hii sunt autem filii provincie qui ascenderunt de captivitate quam transtulerat Nabuchodonosor rex Babylonis in Babylonem, et reversi sunt in Ierusalem et Iudam, unusquisque in civitatem suam. Qui venerunt cum Zorobabel: Iesue, Neemia, Saraia, Rahelaia, Mardochai, Belsan, Mesphar, Beguai, Reum, Baana. Numerus virorum populi Israel: filii Phares duo milia centum lxx duo. Filii Sephetia ccc lxx ii. Filii Area septingenti lxx v. Filii Phaath Moab filiorum Iosue Ioab ii dccc xii. Filii Helam mille ducenti l iiii. Filii Zechua dcccc xl v. Filii Zacchai septingenti lx. Filii Bani sexcenti xl ii. Filii Bebai sexcenti xx iii. Filii Azgad mille ducenti xx ii. Filii Adonicam sexcenti lx vi. Filii Beguai duo milia l vi. Filii Adin quadringenti l iiii. Filii Ater qui erant ex Ezechia xc viii. Filii Besai ccc xx iii. Filii Iora centum xii. Filii Asom cc xx iii. Filii Gebbar xc v. Filii Bethleem c xx iii. Viri Netophe l vi. Viri Anathoth c xx octo. Filii Asmaveth xl ii. Filii Rama et Gaba sexcenti xx unus. Viri Machmas c xx ii. Viri Bethel et Gai cc xx iii. Filii Nebo l ii. Filii Megbis c l vi. Filii Helam alterius mille ducenti l iiii. Filii Arim trecenti xx. Filii Loddadi et Ono septingenti xx v. Filii Iherico ccc xl v. Filii Senaa iii dcxxx. Sacerdotes: filii Idaia in domo Iesue dcccc lxx iii. Filii Emmer mille l ii. Filii Phessur mille ducenti xl vii. Filii Arim mille decem vii. Levite: filii Iosue et Cedmihel filiorum Odovie lxx iiii. Cantores: filii Asaph c xx viii. Filii ianitorum: filii Sellum, filii Ater, filii Telmon, filii Accub, filii Atita, filii Sobai universi c xxx viiii. Nathinei: filii Siha, filii Asupha, filii Thebaoth, filii Ceros, filii Siaa, filii Phadon, filii Lebana, filii Agaba, filii Accub, filii Agab, filii Selmai, filii Anan, filii Gaddel, filii Gaer, filii Raaia, filii Rasin, filii Nechoda, filii Gazem, filii Aza, filii Phasea, filii Besee, filii Asenaa, filii Munim, filii Nephusim, filii Bechuc, filii Acupha, filii Assur, filii Besluth, filii Maida, filii Arsa, filii Bercos, filii Sisara, filii Thema, filii Nasia, filii Atupha, filii servorum Salomonis, filii Sotelai, filii Suphereth, filii Pharuda, filii Iala, filii Dercon, filii Geddel, filii Saphatia, filii Athil, filii Phochereth qui erant de Asebaim, filii Ammi. Omnes Nathinei et filii servorum Salomonis ccc xc ii. Et hi qui ascenderunt de Thelmela, Thelarsa, Cherub et Don et Mer, et non potuerunt indicare domum patrum suorum et semen suum, utrum ex Israel essent: filii Delaia, filii Tobia, filii Nechoda sexcenti l ii. Et de filiis sacerdotum: filii Obia, filii Accos, filii Berzellai qui accepit de filiabus Berzellai Galaaditis uxorem et vocatus est nomine eorum. Hii quesierunt scripturam genealogie sue et non invenerunt, et eiecti sunt de sacerdotio. Et dixit Athersatha eis

ut non comederent de sancto sanctorum donec surgeret sacerdos doctus atque perfectus. Omnis multitudo quasi unus xl. ii. milia ccc. lx. exceptis servis eorum et ancillis, qui erant septem milia ccc. xxxvii. Et in ipsis cantores atque cantatrices ducenti. Equi eorum dcc. xxxvi. muli eorum cc. xlv. cameli eorum cccc. xxxv. asini eorum vi. milia dcc. xx. Et de principibus patrum cum ingrederentur templum domini quod est in Ierusalem, sponte obtulerunt in domum dei ad extruendam eam in loco suo. Secundum vires suas dederunt impensas operis auri solidos xl. milia et mille, argenti mnas v. milia et vestes sacerdotales centum. Habitaverunt ergo sacerdotes et levite et de populo et cantores et ianitores et nathinei in urbibus suis, universusque Israel in civitatibus suis. Congregatus est ergo populus quasi vir unus in Ierusalem. Et surrexit Iosue filius Iosedech et fratres eius sacerdotes, et Zorobabel filius Salathiel et fratres eius, et edificaverunt altare dei Israel ut offerrent in eo holocaustomata sicut scriptum est in lege Moysi viri dei. Collocaverunt autem altare super bases suas deterrentibus eos per circuitum populis terrarum, et obtulerunt super illud holocaustum domino mane et vespere. Feceruntque sollempnitatem tabernaculorum sicut scriptum est, et holocaustum diebus singulis per ordinem secundum preceptum opus diei in die suo. Et post hec holocaustum iuge tam in kalendis quam in universis sollempnitatibus domini que erant consecrate, et in omnibus in quibus ultro offerebatur munus domino. A primo die mensis septimi ceperunt offerre holocaustum domino. Porro templum dei fundatum necdum erat. Dederunt autem pecunias latomis et cementariis, cibum quoque et potum et oleum Sidoniis Tyriisque ut deferrent ligna cedrina de Libano ad mare Ioppe iuxta quod preceperat Cyrus rex Persarum eis. Anno autem secundo adventus eorum ad templum dei in Ierusalem mense secundo ceperunt Zorobabel filius Salathiel et Iosue filius Iosedech et reliqui de filiis eorum sacerdotes et levite et omnes qui venerant de captivitate in Ierusalem, et constituerunt levitas a xx. annis et supra ut urgerent opus domini. Steteruntque Iosue filii eius et fratres eius Celmiel et filii eius et filii Iuda quasi vir unus ut instarent super eos qui faciebant opus dei in templo, filii Enadab, filii eorum et fratres eorum levite. Fundato igitur a cementariis templo domini steterunt sacerdotes in ornatu suo cum tubis, et levite filii Asaph in cymbalis ut laudarent deum per manum David regis Israel. Et concinebant in hymnis et confessione domino quoniam bonus, quoniam in eternum misericordia eius super Israel. Omnis quoque populus vociferabatur clamore magno in laudando dominum eo quod fundatum esset templum domini. Plurimi etiam de sacerdotibus et levitis et principes patrum et seniores qui viderant templum prius cum fundatum esset et hoc templum in oculis eorum flebant voce magna. Et multi vociferantes in letitia elevabant vocem. Nec poterat quisquam agnoscere vocem clamoris letantium et vocem fletus populi. Commixtim enim populus vociferabatur clamore magno, et vox audiebatur procul.

IV Audierunt autem hostes Iude et Beniamin quia filii captivitatis edificarent templum domino deo Israel, et accedentes ad Zorobabel et ad principes patrum dixerunt eis: querimus dominum vestrum. Edificemus nobiscum quia ita ut vos. Ecce nos immolavimus victimas a diebus Asoraddan regis Assur qui adduxit nos huc. Et dixit eis Zorobabel et Iosue et reliqui principes patrum Israel: Non est vobis et nobis ut edificemus domum deo nostro, sed nos ipsi soli edificabimus domino deo nostro sicut precepit nobis Cyrus rex Persarum. Factum est igitur ut populus terre impediret manus populi Iude et turbaret eos in edificando. Conduxerunt autem adversus eos consiliatores ut destruerent consilium eorum omnibus diebus Cyri regis Persarum et usque ad regnum Darii regis Persarum. In regno autem Assueri in principio regni eius scripserunt accusationem adversus habitatores Iude et Ierusalem. Et in diebus Artaxersis scripsit Besella Mithridates et Tabel et reliqui qui erant in consilio eorum ad Artaxersen regem Persarum. Epistola autem accusationis scripta erat syriace et legebatur sermone syro. Reum Beelteem et Samsai scriba scripserunt epistolam unam de Ierusalem Artaxersi regi huiuscemodi. Reum Beelteem et Samsai scriba et reliqui consiliatores eorum Dinei et Pharsathei, Therphalei, Apharsei, Erchuei, Babylonii, Susannechei, Davei, Elamite et ceteri de gentibus quas transtulit Asenaphar magnus et gloriosus et habitare eas fecit in civitatibus Samarie et in reliquis regionibus trans flumen in pace. Hoc est exemplar epistole quam miserunt ad eum: Artaxersi regi servi tui viri qui sunt trans flumen salutem dicunt. Notum sit regi quia Iudei qui ascenderunt a te ad nos venerunt in Ierusalem civitatem rebellem et pessimam quam edificant extruentes muros eius et parietes componentes. Nunc igitur notum sit regi quia si civitas illa edificata fuerit et muri eius instaurati, tributum et vectigal et annuos reditus non dabunt, et usque ad reges hec noxa perveniet. Nos ergo memores salis quod in palatio comedimus, et quia lesiones regis videre nefas ducimus, idcirco misimus et nuntiavimus regi ut recenseas in libris hystoriarum in commentariis et scies quoniam urbs illa urbs rebellis est et nocens regibus et provinciis, et bella concitantur in ea ex diebus antiquis. Quam ob rem et civitas ipsa destructa est. Nuntiamus nos regi quoniam si civitas illa edificata fuerit et muri ipsius instaurati, possessionem trans flumen non habebis. Verbum misit rex ad Reum Beelteem et Samsai scribam et ad reliquos qui erant in consilio eorum habitatores Samarie et ceteris trans flumen salutem dicens et pacem. Accusationem quam misistis ad nos manifeste lecta est coram me. Et a me preceptum est et recensuerunt inveneruntque quoniam civitas illa a diebus antiquis adversum reges rebellat, et seditiones et prelia concitantur in ea. Nam et reges fortissimi fuerunt in Ierusalem qui et dominati sunt omni regioni que trans flumen est. Tributum quoque et vectigal et reditus accipiebant. Nunc ergo audite sententiam ut prohibeatis viros illos et urbs illa non edificetur donec si forte a me iussum fuerit. Videte ne negligenter hoc impleatis et paulatim crescat malum

scripserunt

patrum tuorum et invenies scriptum

contra reges. Itaque exemplum edicti artaxersis regis lectum est coram reum beelteem et samsai scriba et consiliariis eorum. Et abierunt festini in ierusalem ad iudeos: et prohibuerunt eos in brachio et robore. Tunc intermissum est opus domus domini in ierusalem. et non fiebat usque ad annum secundum regni darii regis persarum.

V Prophetat

Prophetaverunt autem aggeus propheta et zacharias filius addo prophetantes ad iudeos qui erant in iudea et ierusalem in nomine dei israel. Tunc surrexerunt zorobabel filius salathiel et iosue filius iosedech et ceperunt edificare templum dei in ierusalem et cum eis prophete dei adiuvantes eos. In ipso autem tempore venit ad eos tathanai qui erat dux trans flumen et starbuzannai et consiliarii eorum sicque dixerunt eis. Quis dedit vobis consilium ut domum hanc edificaretis et muros hos instauraretis? Ad quod respondimus eis que essent nomina hominum auctorum illius edificationis. Oculus autem dei eorum factus est super senes iudeorum et non potuerunt inhibere eos. Placuitque ut res ad darium referretur et tunc satisfacerent adversus accusationem illam. Exemplar epistole quam misit tathanai dux regionis trans flumen et starbuzannai et consiliatores eius apharsacei qui erant trans flumen ad darium regem. Sermo quem miserant ei scriptus erat. Dario regi pax omnis. Notum sit regi isse nos ad iudeam provinciam ad domum dei magni que edificatur lapide impolito et ligna ponuntur in parietibus opusque illud diligenter extruitur et crescit in manibus eorum. Interrogavimus ergo senes illos et ita diximus eis. Quis dedit vobis potestatem ut domum hanc edificaretis et muros hos instauraretis? Sed et nomina eorum quesivimus ab eis ut renuntiaremus tibi. quod scripsimus nomina virorum qui sunt principes in eis. Huiuscemodi autem sermonem responderunt nobis dicentes. Nos sumus servi dei celi et terre. et edificamus templum quod erat extructum ante annos hos multos. quodque rex israel magnus edificaverat et extruxerat. Postquam autem ad iracundiam provocaverunt patres nostri deum celi et tradidit eos in manu nabugodonosor regis babylonis chaldei. domum quoque hanc destruxit et populum eius transtulit babylonem. Anno autem primo cyri regis babylonis. cyrus rex proposuit edictum ut domus dei edificaretur. Nam et vasa templi dei aurea et argentea que nabugodonosor tulerat de templo quod erat in ierusalem. et asportaverat ea in templum babylonis et data sunt sasabasar vocabulo quem et principem constituit. Dixitque ei. Hec vasa tolle et vade et pone ea in templum quod est in ierusalem. et domus dei edificetur in loco suo. Tunc itaque sasabassar ille venit et posuit fundamenta templi dei in ierusalem. et ex eo tempore usque nunc edificatur. et nondum completum est. Nunc ergo si videtur regi bonum recenseat in bibliotheca regis que est in babilone utrumnam a cyro rege iussum sit ut edificaretur domus dei in ierusalem. et voluntatem regis super hac re mittat ad nos.

protulit cyrus rex babylonis de templo

VI Darius

Tunc darius rex precepit et recensuerunt in bibliotheca librorum qui erant repositi in babylone. et inventum est in echbathanis quod est castrum in medena provincia volumen unum talisque scriptus erat in eo commentarius. Anno primo cyri regis: cyrus rex decrevit ut domus dei que est in ierusalem edificaretur in loco ubi immolent hostias et ut ponant fundamenta supportantia altitudinem cubitorum lx. et latitudinem cubitorum lx. ordines de lapidibus impolitis tres. et sic ordines de lignis novis. Sumptus autem de domo regis dabuntur. Sed et vasa templi dei aurea et argentea que nabugodonosor tulerat de templo ierusalem et attulerat ea in babylonem reddantur et referantur in templum ierusalem in locum suum que et posita sunt in templo dei. Nunc ergo tathanai dux regionis que est trans flumen starbuzannai et consiliarii vestri apharsacei qui estis trans flumen. procul recedite ab illis et dimittite fieri templum dei illud a duce iudeorum et senioribus eorum: domum dei edificent in loco suo. Sed et a me preceptum est quid oporteat fieri a presbiteris iudeorum illis ut edificetur domus dei. scilicet ut de archa regis id est de tributis que dantur de regione trans flumen studiose sumptus dentur viris illis ne impediatur opus. Quod si necesse fuerit et vitulos et agnos et hedos in holocaustum deo celi frumentum. sal. vinum. et oleum secundum ritum sacerdotum qui sunt in ierusalem. detur eis per dies singulos ne sit in aliquo querimonia et offerant oblationes deo celi. orentque pro vita regis et filiorum eius. A me ergo positum est decretum ut omnis homo qui hanc mutaverit iussionem. tollatur lignum de domo ipsius et erigatur et configatur in eo: domus autem eius publicetur. Deus autem qui habitare fecit nomen suum ibi dissipet omnia regna et populum qui extenderit manum suam ut repugnet et dissipet domum dei illam que est in ierusalem. Ego darius statui decretum quod studiose impleri volo. Igitur tathanai dux regionis trans flumen: et starbuzannai et consiliarii eius secundum quod preceperat darius rex sic diligenter executi sunt. Seniores autem iudeorum edificabant. et prosperabantur iuxta prophetiam aggei prophete et zacharie filii addo. Et edificaverunt et construxerunt iubente deo israel et iubente cyro et dario et artaxersen regibus persarum. et compleverunt domum dei istam usque ad diem tertium mensis adar qui est annus sextus regni darii regis. Fecerunt autem filii israel sacerdotes et levite et reliqui filiorum transmigrationis dedicationem domus dei in gaudio et obtulerunt in dedicatione domus dei vitulos c. arietes cc. agnos quadringentos. hircos caprarum pro peccato totius israel xii. iuxta numerum tribuum israel. Et statuerunt sacerdotes in ordinibus suis et levitas in vicibus suis super opera dei in ierusalem. sicut scriptum est in libro moysi. Fecerunt autem filii transmigrationis pascha quartadecima die mensis primi: purificati enim fuerant sacerdotes et levite quasi unus omnes mundi ad immolandum pascha universis filiis transmigrationis et fratribus suis sacerdotibus et sibi. Et comederunt filii israel qui reversi fuerant de transmigratione et omnis qui se separaverat a coinquinatione gentium terre ad eos ut quererent dominum deum israel. et fecerunt sollempnitatem azimorum vii. diebus in leticia quoniam letificaverat eos dominus et converterat cor regis assur ad eos: ut adiuvaret

... eorum in opere domus Dei Israel. Post hec autem verba in regno Artaxersis regis Persarum Esdras filius Saraie filii Azarie filii Helchie filii Sellum filii Sadoch filii Achitob filii Amarie filii Azarie filii Maraioth filii Zaraie filii Ozi filii Bocci filii Abisue filii Finees filii Eleazar filii Aaron sacerdotis ab initio. Ipse Esdras ascendit de Babylone et ipse scriba velox in lege Moysi quam Dominus Deus dedit Israel. Et dedit ei rex secundum manum Domini Dei eius super eum omnem petitionem eius. Et ascenderunt de filiis Israel et de filiis sacerdotum et de filiis Levitarum et de cantoribus et de ianitoribus et de Nathinneis in Ierusalem anno septimo Artaxersis regis. Et venerunt in Ierusalem mense quinto; ipse est annus septimus regis. Quia in primo die mensis primi cepit ascendere de Babylone et in primo mensis quinti venit in Ierusalem iuxta manum Dei sui bonam super se. Esdras enim paravit cor suum ut investigaret legem Domini et faceret et doceret in Israel preceptum et iudicium. Hoc autem exemplar epistole edicti quod dedit rex Artaxersis Esdre sacerdoti scribe erudito in sermonibus et preceptis Domini et cerimoniis eius in Israel. Artaxersis rex regum Esdre sacerdoti scribe legis Dei celi doctissimo salutem. A me decretum est ut cuicumque placuerit in regno meo de populo Israel et de sacerdotibus eius et de Levitis ire in Ierusalem tecum vadat. A facie enim regis et septem consiliatorum eius missus es ut visites Iudeam et Ierusalem in lege Dei tui que est in manu tua, et ut feras argentum et aurum quod rex et consiliatores eius sponte obtulerunt Deo Israel cuius in Ierusalem tabernaculum est. Et omne argentum et aurum quodcumque inveneris in universa provincia Babylonis et populus offerre voluerit et de sacerdotibus qui sponte obtulerint domui Dei sui que est in Ierusalem libere accipe, et studiose eme de hac pecunia vitulos arietes agnos et sacrificia et libamina eorum, et offer ea super altare templi Dei vestri quod est in Ierusalem. Sed et si quid tibi et fratribus tuis placuerit de reliquo argento et auro ut faciatis iuxta voluntatem Dei vestri facite. Vasa quoque que dantur tibi in ministerium domus Dei tui trade in conspectu Dei in Ierusalem. Sed et cetera quibus opus fuerit in domo Dei tui quantumcumque necesse est ut expendas dabis de thesauro et de fisco regis. Et a me ego Artaxersis rex statui atque decrevi omnibus custodibus arce publice qui sunt trans flumen ut quodcumque petierit a vobis Esdras sacerdos scriba legis Dei celi absque mora detis usque ad argenti talenta centum et usque ad vini batos centum et usque ad frumenti coros centum et usque ad batos olei centum, sal vero absque mensura. Omne quod ad ritum Dei celi pertinet tribuatur diligenter in domo Dei celi ne forte irascatur contra regnum regis et filiorum eius. Vobis quoque notum facimus de universis sacerdotibus et Levitis et cantoribus et ianitoribus Nathinneis et ministris domus Dei huius ut vectigal et tributum et annonas non habeatis potestatem imponendi super eos. Tu autem Esdra secundum sapientiam Dei tui que est in manu tua constitue iudices et presides ut iudicent omni populo qui est trans flumen, his videlicet qui noverunt legem Dei tui. Sed et imperitos docete libere. Et omnis qui non fecerit legem Dei tui et legem regis diligenter iudicium erit de eo sive in mortem sive in exilium sive in condempnationem substantie eius vel certe in carcerem. Benedictus Dominus Deus patrum nostrorum qui dedit hoc in corde regis ut glorificaret domum Domini que est in Ierusalem, et in me inclinavit misericordiam suam coram rege et consiliatoribus eius et universis principibus regis potentibus. Et ego confortatus manu Domini Dei mei que erat in me congregavi de Israel principes qui ascenderent mecum.

VIII

Hii sunt ergo principes familiarum et genealogia eorum qui ascenderunt mecum in regno Artaxersis regis de Babylone. De filiis Finees Gersom. De filiis Ithamar Daniel. De filiis David Accus. De filiis Sechenie filiis Pharos Zacharias et cum eo connumerati sunt viri centum quinquaginta. De filiis Phaeth Moab Helioenai filius Zareie et cum eo ducenti viri. De filiis Sechenie filius Ezechiel et cum eo trecenti viri. De filiis Adden Abeth filius Ionathan et cum eo quinquaginta viri. De filiis Helam Isaias filius Athalie et cum eo septuaginta viri. De filiis Saphatie Zebedia filius Michael et cum eo octoginta viri. De filiis Ioab Obedia filius Iehiel et cum eo ducenti et decem et octo viri. De filiis Salomith filius Iosphie et cum eo centum sexaginta viri. De filiis Bebai Zacharias filius Bebai et cum eo viginti et octo viri. De filiis Ezead Iohanan filius Eccetan et cum eo centum et decem viri. De filiis Adonicam qui erant novissimi et hec nomina eorum Eliphalet et Hiiel et Samaias et cum eis sexaginta viri. De filiis Beguai Uthai et Zachur et cum eo septuaginta viri. Congregavi autem eos ad fluvium qui decurrit ad Hava et mansimus ibi diebus tribus. Quesivique in populo et in sacerdotibus de filiis Levi et non inveni ibi. Itaque misi Eliezer et Ariel et Semeiam et Helnathan et Iarib et alterum Helnathan et Nathan et Zachariam et Mosollam principes et Ioiarib et Helnathan sapientes. Et misi eos ad Heddo qui est princeps in Casphie loco et posui in ore eorum verba que loquerentur ad Heddo et ad fratres eius Nathinneos in loco Casphie ut adducerent nobis ministros domus Dei nostri. Et adduxerunt nobis per manum Dei nostri bonam super nos virum doctissimum de filiis Moholi filii Levi filii Israel et Sarabiam et filios eius et fratres eius decem et octo, et Asabiam et cum eo Ysaiam de filiis Merari fratresque eius et filios eorum viginti; et de Nathinneis quos dederat David et principes ad ministeria Levitarum Nathinneos ducentos viginti. Omnes hii suis nominibus vocabantur. Et predicavi ibi ieiunium iuxta fluvium Hava ut affligeremur coram Domino Deo nostro et peteremus ab eo viam rectam nobis et filiis nostris universeque substantie nostre. Erubui enim petere regem auxilium et equites qui defenderent nos ab inimico in via, quia dixeramus regi: Manus Dei nostri est super omnes qui querunt eum in bonitate, et imperium eius et fortitudo eius et furor super omnes qui derelinquunt eum. Ieiunavimus autem et rogavimus Deum nostrum pro hoc et evenit ...

ut nobis prosperum. Et separavi de principibus sacerdotum duodecim Sarabiam et Asabiam et cum eis de fratribus eorum decem. Appendique eis aurum et argentum et vasa consecrata domus Dei nostri quae obtulerat rex et consiliatores eius et principes eius universusque Israel eorum qui inventi fuerant. Et appendi in manibus eorum argenti talenta sexcenta quinquaginta et vasa argentea centum, auri centum talenta, et crateras aureos viginti qui habebant solidos millenos et vasa aeris fulgentis optimi duo pulchra ut aurum. Et dixi eis: Vos sancti Domini et vasa sancta et argentum et aurum quod sponte oblatum est Domino Deo patrum nostrorum. Vigilate et custodite donec appendatis coram principibus sacerdotum et Levitarum et ducibus familiarum Israel in Hierusalem in thesaurum domus Domini. Susceperunt autem sacerdotes et Levitae pondus argenti et auri et vasorum ut deferrent Hierusalem in domum Dei nostri. Promovimus ergo a flumine Ahava duodecimo die mensis primi ut pergeremus Hierusalem et manus Dei nostri fuit super nos et liberavit nos de manu inimici et insidiatoris in via. Et venimus Hierusalem et mansimus ibi tribus diebus. Die autem quarta appensum est argentum et aurum et vasa in domo Dei nostri per manum Meremoth filii Uriae sacerdotis, et cum eo Eleazar filius Finees, cumque eis Iozabed filius Iosue et Noadaia filius Bennoi Levitae, iuxta numerum et pondus omnium, descriptumque est omne pondus in tempore illo. Sed qui venerant de captivitate filii transmigrationis obtulerunt holocaustomata Deo Israel vitulos duodecim pro omni Israel, arietes nonaginta sex, agnos septuaginta septem, hircos pro peccato duodecim, omnia in holocaustum Domino. Dederunt autem edicta regis satrapis qui erant de conspectu regis et ducibus trans flumen et elevaverunt populum et domum Dei.

IX

Postquam autem haec completa sunt accesserunt ad me principes dicentes: Non est separatus populus Israel et sacerdotes et Levitae a populis terrarum et abominationibus eorum, Chananei videlicet et Hetthei et Ferezei et Iebusei et Ammanitarum et Moabitarum et Aegyptiorum et Amorreorum. Tulerunt enim de filiabus eorum sibi et filiis suis et commiscuerunt semen sanctum cum populis terrarum; manus etiam principum et magistratuum fuit in transgressione hac prima. Cumque audissem sermonem istum scidi pallium meum et tunicam et evelli capillos capitis mei et barbae et sedi maerens. Convenerunt autem ad me omnes qui timebant verbum Dei Israel pro transgressione eorum qui de captivitate venerant, et ego sedebam tristis usque ad sacrificium vespertinum. Et in sacrificio vespertino surrexi de afflictione mea et scisso pallio et tunica curvavi genua mea et expandi manus meas ad Dominum Deum meum et dixi:

Oratio

Deus meus, confundor et erubesco levare faciem meam ad te, quoniam iniquitates nostrae multiplicatae sunt super caput nostrum et delicta nostra creverunt usque ad caelum a diebus patrum nostrorum. Sed et nos ipsi peccavimus graviter usque ad diem hanc, et in iniquitatibus nostris traditi sumus ipsi et reges nostri et sacerdotes nostri in manum regum terrarum et in gladium et in captivitatem et in rapinam et in confusionem vultus sicut et die hac. Et nunc quasi parum et ad momentum facta est deprecatio nostra apud Dominum Deum nostrum ut dimitterentur nobis reliquiae et daretur nobis paxillus in loco sancto eius et illuminaret oculos nostros Deus noster et daret nobis vitam modicam in servitute nostra, quia servi sumus et in servitute nostra non dereliquit nos Deus noster. Et inclinavit super nos misericordiam coram rege Persarum ut daret vitam nobis et sublimaret domum Dei nostri et extrueret solitudines eius et daret nobis saepem in Iuda et Hierusalem. Et nunc quid dicemus Deus noster post haec? Quia dereliquimus mandata tua quae praecepisti in manu servorum tuorum prophetarum dicens: Terra ad quam vos ingredimini ut possideatis eam terra inmunda est, iuxta inmunditiam populorum ceterarumque terrarum abominationibus eorum qui repleverunt eam ab ore usque ad os in coinquinatione sua. Nunc ergo filias vestras ne detis filiis eorum et filias eorum ne accipiatis filiis vestris, et non quaeratis pacem eorum et prosperitatem eorum usque in aeternum, ut confortemini et comedatis quae bona sunt terrae et heredes habeatis filios vestros usque in saeculum. Et post omnia quae venerunt super nos in operibus nostris pessimis et in delicto nostro magno, quia tu Deus noster liberasti nos de iniquitate nostra et dedisti nobis salutem sicut est hodie, ut non converteremur et irrita faceremus mandata tua neque matrimonia iungeremus cum populis abominationum istarum. Numquid iratus es nobis usque ad consummationem ne dimitteres nobis reliquias et salutem? Domine Deus Israel, iustus tu es, quoniam derelicti sumus qui salvaremur sicut die hac. Ecce coram te sumus in delicto nostro; non enim stari potest coram te super hoc.

Sic ergo orante Ezra et inplorante eum et flente et iacente ante templum Dei collectus est ad eum de Israel coetus grandis nimis virorum et mulierum et puerorum, et flevit populus magno fletu. Et respondit Sechenias filius Iehiel de filiis Helam et dixit Ezrae: Nos praevaricati sumus in Deum nostrum et duximus uxores alienigenas de populis terrae, et nunc si est paenitentia in Israel super hoc, percutiamus foedus cum Domino Deo nostro et proiciamus universas uxores et eos qui de his nati sunt iuxta voluntatem Domini et eorum qui timent praeceptum Dei nostri; secundum legem fiat. Surge, tuum est discernere, nosque erimus tecum; confortare et fac. Surrexit ergo Ezras et adiuravit principes sacerdotum et Levitarum et omnem Israel ut facerent secundum verbum hoc, et iuraverunt. Et surrexit Ezras ante domum Dei et abiit ad cubiculum Iohanan filii Eliasib et ingressus est illuc; panem non comedit et aquam non bibit, lugebat enim transgressionem eorum qui de captivitate venerant. Et missa est vox in Iuda et in Hierusalem omnibus filiis transmigrationis ut congregarentur in Hierusalem, et omnis qui non venerit in tribus diebus iuxta consilium principum et seniorum auferetur universa substantia eius et ipse abicietur de coetu transmigrationis.

X

Convenerunt ergo omnes viri Iuda et Beniamin in Hierusalem tribus diebus; ipse est mensis nonus vicesimo die mensis, et sedit omnis populus in platea domus Dei trementes pro peccato et pluviis. Et surrexit Ezras sacerdos et dixit ad eos: Vos transgressi estis et duxistis uxores alienigenas ut adderetis super delictum Israel. Et nunc date confessionem Domino Deo patrum vestrorum et facite placitum eius et separamini a populis terrae et ab uxoribus ali-

enigenis. Et respondit universa multitudo, dixitque voce magna: Iuxta verbum tuum ad nos sic fiat. Verumtamen quia populus multus est et tempus pluvie et non sustinemus stare foris, et opus non est diei unius vel duorum; vehementer quippe peccavimus in sermone isto. Constituantur principes in universa multitudine, et omnes in civitatibus nostris qui duxerunt uxores alienigenas veniant in temporibus statutis, et cum his seniores per civitatem et civitatem, et iudices eius, donec avertatur ira dei nostri a nobis super peccato hoc. Igitur Ionathan filius Asahel et Iaazia filius Thecue steterunt super hoc, et Mosollam et Sebethai levites adiuverunt eos. Feceruntque sic filii transmigrationis. Et abierunt Esdras sacerdos et viri principes familiarum in domos patrum suorum, et omnes per nomina sua, et sederunt in die primo mensis decimi ut quererent rem. Et consummati sunt omnes viri qui duxerant uxores alienigenas usque ad diem primam mensis primi. Et inventi sunt de filiis sacerdotum qui duxerunt uxores alienigenas. De filiis Iosue filii Iohedech et fratres eius Maasia et Helyezer et Iarib et Godolia. Et dederunt manus suas ut eicerent uxores suas, et pro delicto suo arietem de ovibus offerrent. Et de filiis Semer Anani et Zebedia. Et de filiis Serim Maasia et Helia, Semeia et Iehiel et Ozias. Et de filiis Phessur Helioenai, Maasia, Ismael, Nathanael et Iozabeth et Helesa. De filiis levitarum Iosabeth et Semei et Celaia, ipse est Calitha, Phataia, Iuda et Helyezer. Et de cantoribus Heliasib; et de ianitoribus Sellum et Thelem et Uri. Et ex Israel de filiis Pharos Remia et Ezia et Melchia et Miamin et Eliezer et Melchia et Banea. Et de filiis Helam Mathania, Zacharias et Iehiel et Abdi et Irimoth et Helia. Et de filiis Zathua Helioenai, Eliasib, Nathania et Ierimuth et Zabeth et Aziza. Et de filiis Bebai Iohannan, Anania, Zabbai, Athalia. Et de filiis Beni Mosollam et Melluch et Adaia, Iasub et Saal et Ramoth. Et de filiis Phaeth Moab Edna et Chalal, Banaias, Maasias, Mathanias, Beseleel et Bennui et Manasse. Et de filiis Herem Helyezer, Iesue, Melchias, Semeias, Symeon, Beniamin, Moloch, Samarias. Et de filiis Asom Mathanai, Mathetha, Zabed, Heliphelet, Iermai, Manasse, Semei. De filiis Bani Maaddi, Amram et Huel, Baneas et Badaias, Chelian, Bani, Amarimuth et Eliasib, Anathanias, Mathanai et Iasi et Bani et Bennui, Semei et Salmias et Nathan et Adaias, Mechnedebai, Sisai, Sarai, Ezrel et Selemau, Semaria, Sellum, Amaria, Ioseph. De filiis Nebu Aiel, Mathathias, Zabed, Zabina, Ieddu et Iohel, Bennai. Omnes hi acceperunt uxores alienigenas, et fuerunt ex eis mulieres que pepererant filios.

Explicit Esdre .i. Incipit Neemias.

Verba Neemie filii Helchie. Et factum est in mense Casleu, anno vicesimo, et ego eram in Susis castro. Et venit Anani unus de fratribus meis, ipse et viri Iuda, et interrogavi eos de Iudeis qui remanserant et supererant de captivitate, et de Ierusalem. Et dixerunt mihi: Qui remanserunt et derelicti sunt de captivitate ibi in provincia, in afflictione magna sunt et in obprobrio, et murus Ierusalem dissipatus est, et porte eius combuste sunt igni.

Flet

Cumque audissem verba huiuscemodi, sedi et flevi et luxi diebus multis; ieiunabam et orabam ante faciem dei celi et dixi: Queso domine deus celi fortis, magne atque terribilis, qui custodis pactum et misericordiam cum his qui te diligunt et custodiunt mandata tua. Fiant aures tue auscultantes et oculi tui aperti, ut audias orationem servi tui quam ego oro coram te hodie nocte et die pro filiis Israel servis tuis, et confiteor pro peccatis filiorum Israel quibus peccaverunt tibi. Et ego et domus patris mei peccavimus. Vanitate seducti sumus, et non custodivimus mandatum tuum et cerimonias et iudicia que precepisti Moysi servo tuo. Memento verbi quod mandasti Moysi famulo tuo dicens: Cum transgressi fueritis, ego dispergam vos in populos. Et si revertamini ad me et custodiatis mandata mea et faciatis ea, etiam si abducti fueritis ad extrema celi, inde congregabo vos et ducam in loco quem elegi ut habitaret nomen meum ibi. Et ipsi servi tui et populus tuus, quos redemisti in fortitudine tua magna et in manu tua valida. Obsecro domine, sit auris tua attendens ad orationem servorum tuorum qui volunt timere nomen tuum, et dirige servum tuum hodie, et da ei misericordiam ante virum hunc. Ego enim eram pincerna regis.

II

Vinum

Factum est autem in mense Nisan, anno vicesimo Artaxersis regis, et vinum erat ante eum; et levavi vinum et dedi regi, et eram quasi languidus ante faciem eius. Dixitque mihi rex: Quare vultus tuus tristis est, cum te egrotum non videam? Non est hoc frustra, sed malum nescio quod in corde tuo est. Et timui valde ac nimis, et dixi regi: Rex in eternum vive. Quare non meret vultus meus, quia civitas domus sepulchrorum patris mei deserta est, et porte eius combuste sunt igni? Et ait mihi rex: Pro qua re postulas? Et oravi deum celi, et dixi ad regem: Si videtur regi bonum, et si placet servus tuus ante faciem tuam, ut mittas me in Iudeam ad civitatem sepulchri patris mei, et edificabo eam. Dixitque mihi rex et regina que sedebat iuxta eum: Usque ad quod tempus erit iter tuum, et quando revertaris? Et placuit ante vultum regis, et misit me, et constitui ei tempus. Et dixi regi: Si regi videtur bonum, epistolas det mihi ad duces regionis transflumen ut traducant me donec veniam in Iudeam, et epistolam ad Asaph custodem saltus regis ut det mihi ligna ut tegere possim portas templi domus et muros civitatis et domum quam ingressus fuero. Et dedit mihi rex iuxta manum dei mei bonam mecum. Et veni ad duces regionis transflumen, dedique eis epistolas regis. Miserat autem mecum rex principes militum et equites. Et audierunt Sanaballath Oronites et Tobias servus Ammanites, et contristati sunt afflictione magna quod venisset homo qui quereret prosperitatem filiorum Israel. Et veni Ierusalem, et eram ibi tribus diebus. Et surrexi nocte ego et viri pauci mecum, et non indicavi cuiquam quid deus dedisset in corde meo ut facerem in Ierusalem; et iumentum non erat mecum nisi animal cui sedebam. Et egressus sum per portam vallis nocte, et ante fontem draconis, et ad portam stercoris, et considerabam murum Ierusalem dissipatum et portas eius consumptas igni. Et transivi ad portam fontis et ad aqueductum regis, et non erat locus iu-

et ad

NEEMI

unus cum sedebam ut transirent. Et ascendi per torrentem nocte et considerabam murum. Et reversus veni ad portam vallis et redii. Et magistratus autem nesciebant quo abissem aut quid ego facerem. Sed et Iudeis et sacerdotibus et optimatibus et magistratibus et reliquis qui faciebant opus usque ad id locorum nichil indicaveram. Et dixi eis: Vos nostis afflictionem in qua sumus quia Ierusalem deserta est et portae eius consumptae sunt igni. Venite et edificemus muros Ierusalem et non simus ultra obprobrium. Et indicavi eis manum Dei mei quod esset bona mecum et verba regis quae locutus est michi. Et aio: Surgamus et edificemus. Et confortatae sunt manus eorum in bono. Audierunt autem Sanaballath Oronites et Tobias servus Ammanites et Gosem Arabs et subsannaverunt nos et despexerunt. Dixeruntque: Quae est haec res quam facitis? Numquid contra regem vos rebellatis? Et reddidi eis sermonem dixique ad eos: Deus celi ipse nos iuvat et nos servi eius sumus. Surgamus et edificemus. Vobis autem non est pars et iustitia et memoria in Ierusalem.

III

Et surrexit Heliasib sacerdos magnus et fratres eius sacerdotes et edificaverunt portam gregis. Ipsi sanctificaverunt eam et statuerunt valvas eius et usque ad turrim centum cubitorum sanctificaverunt eam usque ad turrim Ananehel. Et iuxta eum edificaverunt viri Hiericho. Et iuxta eum edificavit Zachur filius Amri. Portam autem piscium edificaverunt filii Asanaa. Ipsi texerunt eam et statuerunt valvas eius et seras et vectes. Et iuxta eos edificavit Marimuth filius Urie filii Accus. Et iuxta eum edificavit Mosollam filius Barachie filii Mesezabel. Et iuxta eum edificavit Sadoc filius Baana. Et iuxta eum edificaverunt Thecueni. Optimates autem eorum non supposuerunt colla sua in opere domini sui. Et portam veterem edificaverunt Ioiada filius Fasea et Mosollam filius Besodia. Ipsi texerunt eam et statuerunt valvas eius et seras et vectes. Et iuxta eos edificaverunt Meletias Gabaonites et Iadon Meronathites viri de Gabaon et Maspha pro duce qui erat in regione trans flumen. Et iuxta eum edificavit Ozihel filius Araia aurifex. Et iuxta eum edificavit Anania filius pigmentarii. Et dimiserunt Ierusalem usque ad murum platee latioris. Et iuxta eum edificavit Rafaia filius Hur princeps vici Ierusalem. Et iuxta eum edificavit Ieda filius Aromath contra domum suam. Et iuxta eum edificavit Attus filius Asebonie. Mediam partem vici edificavit Melchias filius Erem et Asub filius Phaeth Moab et turrim furnorum. Et iuxta eum edificavit Sellum filius Aloes princeps mediae partis vici Ierusalem ipse et filiae eius. Et portam vallis edificavit Anun et habitatores Zanoe. Ipsi edificaverunt eam et statuerunt valvas eius et seras et vectes et mille cubitos in muro usque ad portam sterquilinii. Et portam sterquilinii edificavit Melchias filius Rechab princeps vici Bethacarem. Ipse edificavit eam et statuit valvas eius et seras et vectes. Et portam fontis edificavit Sellum filius Cholozai princeps pagi Maspha. Ipse edificavit eam et texit et statuit valvas eius et vectes. Et muros piscine Sy-

et seras

loe in ortum regis et usque ad gradus qui descendunt de civitate David. Post eum edificavit Neemias filius Azboc princeps dimidie partis vici Bethsur usque contra sepulchrum David et usque ad piscinam que grandi opere structa est et usque ad domum fortium. Post eum edificaverunt Levite Reum filius Benni. Post eum edificavit Asebias princeps dimidie partis vici Ceile in vico suo. Post eum edificaverunt fratres eorum Becui filius Enadad princeps dimidie partis Ceile. Et edificavit iuxta eum Azer filius Iosue princeps Maspha mensuram secundam contra ascensum firmissimi anguli. Post eum in monte edificavit Baruch filius Zachai mensuram secundam ab angulo usque ad portam domus Heliasib sacerdotis magni. Post eum edificavit Meremuth filius Urie filii Achur mensuram secundam a porta domus Heliasib donec extenderetur domus Heliasib. Et post eum edificaverunt sacerdotes viri de campestribus Iordanis. Post eum edificavit Beniamin et Asub contra domum suam. Et post eum edificavit Azarias filius Amasie filii Ananie iuxta domum suam. Post eum edificavit Bennui filius Enadad mensuram secundam a domo Azarie usque ad flexuram et usque ad angulum et turrim que eminet de domo regis excelsa id est in atrio carceris. Post eum Phadaia filius Pharos. Nathinnei autem habitabant in Ofel usque contra portam aquarum ad orientem et turrim que prominebat. Post hoc edificaverunt Thecueni mensuram secundam e regione a turre magna et eminenti usque ad murum templi. Sursum autem a porta equorum edificaverunt sacerdotes unusquisque contra domum suam. Post eos edificavit Sedoc filius Emmer contra domum suam. Et post eum edificavit Semeia filius Secenie custos porte orientalis. Post eum edificavit Anania filius Selemie et Anon filius Sellom sextus mensuram secundam. Post eum edificavit Mesollam filius Barachie contra gazophylacium suum. Post eum edificavit Melchias filius aurificis usque ad domum Nathinneorum et scruta vendentium contra portam iudicialem et usque ad cenaculum anguli in porta gregis edificaverunt artifices et negotiatores. Factum est autem cum audisset Sanaballath quod edificaremus murum iratus est valde et motus nimis subsannavit Iudeos et dixit coram fratribus suis et frequentia Samaritanorum: Quid Iudei faciunt inbecilles? Num dimittent eos gentes? Num sacrificabunt et complebunt in una die? Numquid edificare poterunt lapides de acervis pulveris qui combusti sunt? Sed et Tobias Ammanites proximus eius ait: Edificent. Si ascenderit vulpis transiliet murum eorum lapideum. Audi Deus noster quia facti sumus despectui. Converte obprobrium super caput eorum et da eos in despectionem in terra captivitatis. Ne operias iniquitatem eorum et peccatum eorum coram facie tua non deleatur quia irriserunt edificantes. Itaque edificavimus murum et coniunximus totum usque ad partem dimidiam et provocatum est cor populi ad operandum.

IIII

Factum est autem cum audisset Sanaballath et Tobias et Arabes et Ammanite et Azotii quod obducta esset cicatrix muri Ierusalem et quod cepissent interrupta concludi irati sunt nimis. Et congregati sunt omnes pariter ut venirent et pugnarent contra Ierusalem et molirentur insidias. Et oravimus Dominum nostrum et posuimus custodes super murum die et nocte contra eos. Et dixit

et usque ad angulum Phalel filius Ozi contra flexuram

portas

autem Iudas: Debilitata est fortitudo portantis, et humus nimia est, et nos non poterimus edificare murum. Et dixerunt hostes nostri: Nesciant et ignorent donec veniamus in medio eorum et interficiamus eos, et cessare faciamus opus. Factum est autem venientibus Iudeis qui habitabant iuxta eos, et dicentibus nobis per decem vices ex omnibus locis quibus venerant ad nos, statui in loco post murum per circuitum populum in ordine cum gladiis suis et lanceis et arcubus. Et perspexi atque surrexi et aio ad optimates et magistratus et ad reliquam partem vulgi: Nolite timere a facie eorum. Domini magni et terribilis mementote, et pugnate pro fratribus vestris, et filiis vestris et filiabus vestris et uxoribus vestris et domibus. Factum est autem cum audissent inimici nostri nuntiatum esse nobis, dissipavit Deus consilium eorum. Et reversi sumus omnes ad muros, unusquisque ad opus suum. Et factum est a die illa, media pars iuvenum eorum faciebat opus, et media parata erat ad bellum, et lancee et scuta et arcus et lorice, et principes post eos in omni domo Iuda edificantium in muro, et portantium onera et imponentium; una manu sua faciebat opus et altera tenebat gladium. Edificantium enim unusquisque gladio erat accinctus renes, et edificabant, et clangebant buccina iuxta me. Et dixi ad optimates et ad magistratus et ad reliquam partem vulgi: Opus grande est et latum, et nos separati sumus in muro procul alter ab altero. In loco quocumque audieritis clangorem tube, illuc concurrite ad nos. Deus noster pugnabit pro nobis. Et nos ipsi faciamus opus, et media pars teneat lanceas ab ascensu aurore donec egrediantur astra. In tempore quoque illo dixi populo: Unusquisque cum puero suo maneat in medio Ierusalem, et sint nobis vices per noctem et diem ad operandum. Ego autem et fratres mei et pueri mei et custodes qui erant post me non deponebamus vestimenta nostra; unusquisque tantum nudabatur ad baptismum.

V

Et factus est clamor populi et uxorum eius magnus adversus fratres suos Iudeos. Et erant qui dicerent: Filii nostri et filie nostre multe sunt nimis; accipiamus pro pretio eorum frumentum, et comedamus et vivamus. Et erant qui dicerent: Agros nostros et vineas et domos nostras opponamus, et accipiamus frumentum in fame. Et alii dicebant: Mutuo sumamus pecunias in tributa regis, et demus agros nostros et vineas; et nunc sicut carnes fratrum nostrorum sic carnes nostre sunt, et sicut filii eorum ita filii nostri. Ecce nos subiugamus filios nostros et filias nostras in servitutem, et de filiabus nostris sunt famule, nec habemus unde possint redimi; et agros nostros et vineas alii possident. Et iratus sum nimis cum audissem clamorem eorum secundum verba hec. Cogitavitque cor meum mecum, et increpui optimates et magistratus et dixi eis: Usuras ne singuli a fratribus vestris exigatis? Et congregavi adversum eos contionem magnam, et dixi eis: Nos ut scitis redemimus fratres nostros Iudeos qui venditi fuerant gentibus secundum possibilitatem nostram, et vos igitur vendetis fratres vestros et redimemus eos? Et siluerunt, nec invenerunt quid responderent. Dixique ad eos: Non est bona res quam facitis. Quare non in timore Dei nostri ambulatis, ne exprobretur nobis a gentibus inimicis nostris? Ego et fratres mei et pueri mei commodavimus plurimis pecuniam et frumentum; non repetamus in commune istud, es alienum concedamus quod debent nobis. Reddite eis hodie agros suos, vineas suas, oliveta sua et domus suas; quin potius et centesimam pecunie, frumenti, vini et olei quam exigere soletis ab eis, date pro illis. Et dixerunt: Reddemus, et ab eis nichil queremus, sicque faciemus ut loqueris. Et vocavi sacerdotes et adiuravi eos ut facerent iuxta quod dixeram. Insuper et sinum meum excussi et dixi: Sic excutiat Deus omnem virum qui non compleverit verbum istud de domo sua et de laboribus suis; sic excutiatur et vacuus fiat. Et dixit universa multitudo: Amen, et laudaverunt Deum. Fecit ergo populus sicut dictum erat. A die autem illa qua preceperat michi rex ut essem dux in terra Iuda, ab anno vicesimo usque ad annum tricesimum secundum Artaxersis regis, per annos duodecim, ego et fratres mei annonas que ducibus debebantur non comedimus. Duces autem primi qui fuerant ante me gravaverunt populum, et acceperunt ab eis in pane et vino et pecunia cotidie siclos quadraginta; sed et ministri eorum depresserunt populum. Ego autem non feci ita propter timorem Dei. Quin potius in opere muri edificavi, et agrum non emi, et omnes pueri mei congregati ad opus erant. Iudei quoque et magistratus centum quinquaginta viri, et qui veniebant ad nos de gentibus que in circuitu nostro sunt in mensa mea erant. Parabatur autem michi per dies singulos bos unus, arietes sex electi, exceptis volatilibus, et inter dies decem vina diversa et alia multa tribuebam; insuper et annonas ducatus mei non quesivi; valde enim erat attenuatus populus. Memento mei Deus meus in bonum secundum omnia que feci populo huic.

VI

Factum est autem cum audisset Sanaballath et Tobias et Gosem Arabs et ceteri inimici nostri quod edificassem ego murum, et non esset in ipso residua interruptio, usque ad tempus autem illud valvas non posueram in portis, misit Sanaballath et Gosem ad me dicentes: Veni et percutiamus fedus pariter in viculis in campo uno. Ipsi autem cogitabant ut facerent michi malum. Misi ergo ad eos nuntios dicens: Opus grande ego facio et non possum descendere, ne forte negligatur cum venero et descendero ad vos. Miserunt autem ad me secundum verbum hoc per quatuor vices, et respondi eis iuxta sermonem priorem. Et misit ad me Sanaballath iuxta verbum prius quinta vice puerum suum, et epistolam habebat in manu scriptam hoc modo: In gentibus auditum est, et Gosem dixit, quod tu et Iudei cogitetis rebellare, et propterea edifices murum, et levare te velis super eos regem, propter quam causam et prophetas posueris qui predicent de te in Ierusalem dicentes: Rex in Iudea est. Auditurus est rex verba hec; idcirco nunc veni ut ineamus consilium pariter. Et misi ad eos dicens: Non est factum secundum verba que tu loqueris; de corde enim tuo tu componis hec. Omnes enim hii terrebant nos cogitantes quod cessarent manus nostre ab opere et quiesceremus. Quam ob causam magis confortavi manum meam. Et ingressus sum domum Samaie filii Dalaie filii Metabehel secreto. Qui ait: Tractemus nobiscum in domo Dei in medio templi, et claudamus portas edis, quia venturi sunt ut interficiant te, et nocte venturi sunt ad occidendum te. Et dixi: Num quisquam similis mei fugit? Et quis ut ego ingredietur templum et vivet? Non ingrediar. Et intellexi quod Deus non misisset eum, sed quasi vaticinans locutus esset ad me, et Tobias et Sanaballath conduxissent

mercede

expleto

cium. Acceperat enim pretium ut territus facerem et pec
carem et haberent malum quod exprobrarent mihi. Memento
mei domine pro tobia et sanaballath iuxta opera eorum talia. Sed et no
adie prophete et ceterorum prophetarum qui terrebant me. Com
pletus est autem murus vicesimo quinto die mensis elul
l. duobus diebus. Factum est autem cum audissent omnes
inimici nostri ut timerent universe gentes que erant
in circuitu nostro et conciderent intra semetipsos et
scirent quod a deo factum esset opus istud. Sed et in diebus illis
multe optimatum iudeorum epistole mittebantur ad tobiam
et a tobia veniebant ad eos. Multi enim erant in iudea
habentes iuramentum eius quia gener erat sechenie
filii ioraei et iohannan filius eius acceperat filiam
mosollam filii barachie. Sed et laudabant eum coram
me et verba mea nuntiabant ei. Et tobias mittebat epistolas
ut terreret me. Postquam autem edificatus est murus et

VII

posui valvas eius et recensui ianitores et cantores
et levitas. Precepi ananie fratri meo et ananie principi
domus de ierusalem. Ipse enim quasi vir verax et timens deum
plus ceteris videbatur. Et dixi eis: Non aperiantur porte

opilate

ierusalem usque ad calorem solis. Cumque adhuc assisterent
clause porte sunt et oppilate. Et posui custodes de habi
tatoribus ierusalem singulos per vices suas unumquemque contra
domum suam. Civitas autem erat lata nimis et grandis
et populus parvus in medio eius et non erant domus edificate.
Dedit autem deus in corde meo et congregavi optimates
et magistratus et vulgum ut recenserem eos. Et inveni
librum census eorum qui ascenderant primum et inven
tum est scriptum in eo. Isti filii provincie qui ascende
runt de captivitate migrantium quos transtule
rat nabugodonosor rex babilonis et reversi sunt in
ierusalem et in iudeam unusquisque in civitatem suam qui venerunt
cum zorobabel. Iesue. neemias. azarias. raami
as. naamani. mardocheus. belsar. mespharat. beg
goai. naum. baana. Numerus virorum populi israel. Filii
pharos duo milia centum l. xx. duo. Filii sapha
tie. ccc. lxx. duo. Filii area. sexcenti l. duo. Filii
phaeth moab filiorum iesue et ioab duo milia octin
genti et octodecim. Filii helam mille octingenti
l. iiii. Filii zethua octingenti. xl. v. Filii zachai
septingenti l. quinque. Filii bannui sexcenti xl.
octo. Filii bebai sexcenti. xx. octo. Filii azgad duo
milia. ccc. xx. duo. Filii adonicam sexcenti. lx.
septem. Filii beggoai duo milia sexaginta. vii. Filii
adin sexcenti. l. quinque. Filii ater filii ezechie
nonaginta et octo. Filii asem. ccc. xx. octo. Filii
besai. ccc. xx. quattuor. Filii areph. c. duodecim. Filii ga
baon nonaginta. v. viri bethleem et netupha
c. quinquaginta. xx. octo. Viri anathot c. xx. octo.
Viri bethazmoth. xl. duo. Viri cariathiarim cephi
ra et beroth septingenti. xl. tres. Viri rama et geba

viri bethel et hai. c. xxiii.

sexcenti. xx. unus. Viri magmas. c. xx. tres. Vi
ri nebo alterius l. duo. Viri helam alterius mille
ducenti. l. tres. Filii arem. ccc. xx. Filii iericho tre
centi. xl. quinque. Filii lodadid et onon septingenti
xx. unus. Filii senaa tria milia nongenti. xxx. Sa
cerdotes: filii idaia in domo iosue nongenti. lxx. iii.

Filii emmer mille. l. duo. Filii phassur mille ducenti
xl. septem. Filii arem mille septemdecim. Levite: filii
iosue et cadmihel filiorum oduia. lxx. iiii. Cantores: filii
asaph. c. xl. octo. Ianitores: filii sellum. filii ater. filii
telmon. filii accub. filii atita. filii sobai. c. xxx. octo.
Nathinnei: filii soa. filii asfa. filii thebaoth. filii ceros.
filii sia. filii fado. filii lebana. filii agaba. filii selmon.
filii anan. filii gedel. filii gaer. filii raaia. filii rasin.
filii nechoda. filii gazem. filii aza. filii fasea. filii besai.
filii mumim. filii nephusim. filii bechbuc. filii acupha. filii arur. filii
besloth. filii mida. filii arsa. filii bercos. filii sisara. filii thema.
filii nesia. filii athipha. Filii servorum salomonis: filii sothai.
filii sophereth. filii perida. filii iahala. filii dercon. filii geddel.
filii saphatia. filii athil. filii phochereth qui erat ortus ex sabaim
filio amon. Omnes nathinnei et filii servorum salomonis
ccc. nonaginta duo. Hii sunt autem qui ascenderunt de thelme
la, thelarsa, cherub, addon, et emmer, et non potuerunt indicare
domum patrum suorum et semen suum utrum ex israel essent.
Filii dalaia. filii tobia. filii necoda. sexcenti. xl. duo. Et
de sacerdotibus: filii abia. filii accos. filii berzellai qui acce
pit de filiabus berzellai galaaditis uxorem et vocatus est
nomine eorum. Hii quesierunt scripturam suam in
censu et non invenerunt et eiecti sunt de sacerdotio. Dix
itque athersatha eis ut non manducarent de sanctis sanctorum donec
staret sacerdos doctus et eruditus. Omnis multitudo quasi
unus. xl. duo milia sexcenti. xl. absque servis et ancil
lis eorum qui erant vii. milia trecenti. xxx. septem.
Et inter eos cantores et cantatrices ducenti. xl. quinque.
Cameli quadringenti. xxx. v. Asini vi. milia sep
tingenti. xx. Nonnulli autem de principibus familiarum
dederunt in opus. Athersatha dedit in thesaurum auri

[margin: dragmas]

dragmas mille. fialas l. tunicas sacerdotales quin
gentas. xxx. Et de principibus familiarum dederunt in
thesaurum operis auri dragmas. xx. milia et argenti mi
nas duo milia ducentas. Et quod dedit reliquus populus au
ri dragmas xx. milia et argenti minas duo milia et tuni
cas sacerdotales. lx. septem. Habitaverunt autem sacerdo
tes et levite et ianitores et cantores et reliquum vulgus
et nathinnei et omnis israel in civitatibus suis. Et venerat

VIII

mensis septimus. Filii autem israel erant in civitatibus suis.
Congregatusque est omnis populus quasi vir unus ad plateam
que est ad portam aquarum et dixerunt esdre scribe ut af
ferret librum legis moysi quam preceperat dominus israeli. At
tulit autem esdras sacerdos legem coram multitudine
virorum et mulierum cunctisque qui poterant intelli
gere in die prima mensis septimi et legit in eo aperte in
platea que erat ante portam aquarum de mane usque
ad mediam diem in conspectu virorum et mulierum
et sapientium et aures omnis populi erant erecte ad li
brum. Stetit autem esdras scriba super gradum ligne
um quem fecerat ad loquendum et steterunt iuxta eum
mathathias et semeia et ania et uria et helchia et
maasia ad dexteram eius. Et ad sinistram phadaia mi
sael et melchia et asum et asephdana zacharias et mo
sollam. Et aperuit esdras librum coram omni populo super
universum quippe populum eminebat. Et cum aperuisset
eum stetit omnis populus. Et benedixit esdras domino deo

uoce magna et respondit omnis populus amen amen eleuantes
manus suas et incuruati sunt et adorauerunt deum proni in terram.
Porro iosue et bani et serebia iamin acub septhai odia
maasia celita azarias iozabed anan phalaia leuite
silentium faciebant in populo ad audiendam legem. populus
autem stabat in gradu suo. Et legerunt in libro legis dei
distincte et aperte ad intelligendum et intellexerunt cum
legeretur. Dixit autem neemias ipse est athersata et ezras
sacerdos et scriba et leuite interpretantes uniuerso populo. Di-
es sanctificatus est domino deo nostro: nolite lugere et nolite flere.
Flebat autem omnis populus cum audiret uerba legis. et dixit eis.
Ite et comedite pinguia et bibite mulsum et mittite eis partes
qui non preparauerunt sibi quia sanctus dies domini est. et nolite contrista-
ri. gaudium etenim domini est fortitudo nostra. Leuite autem
silentium faciebant in omni populo dicentes. Tacete quia
dies sanctus est et nolite dolere. Abiit itaque omnis populus ut
comederet et biberet et mitteret partes et faceret leti-
ciam magnam quia intellexerant uerba que docuerat eos.
Et in die secundo congregati sunt principes familiarum
uniuersi populi sacerdotes et leuite ad ezram scribam ut
interpretaretur eis uerba legis. Et inuenerunt scriptum
in lege precepisse dominum in manu moysi ut habitent
filii israel in tabernaculis in die sollempni mense septi-
mo. et ut predicent et diuulgent uocem in uniuersis ur-
bibus suis et in ierusalem dicentes. Egredimini in montem
et afferte frondes oliue et frondes ligni pulcherrimi
frondes myrti et ramos palmarum. et frondes ligni ne-
morosi ut fiant tabernacula sicut scriptum est. Et
egressus est populus et attulerunt. feceruntque sibi tabernacula
unusquisque in domate suo. et in atriis domus dei. et in platea
porte aquarum et in platea porte ephraim. Fecit ergo uniuersa
ecclesia eorum qui redierant de captiuitate tabernacula et ha-
bitauerunt in tabernaculis. Non enim fecerant a diebus
iosue filii nun taliter filii israel usque ad diem illum. et fu-
it leticia magna nimis. Legit autem in libro legis dei
per dies singulos a die primo usque ad diem nouissimum
et fecerunt sollempnitatem septem diebus et in die octauo col-
lectam iuxta ritum. In die autem uicesimo quarto mensis
huius conuenerunt filii israel in ieiunio et in saccis et humus
super eos. Et separatum est semen filiorum israel ab omni filio
alienigena. et steterunt et confitebantur peccata sua et ini-
quitates patrum suorum. Et consurrexerunt ad standum et
legerunt in uolumine legis domini dei sui quater in die et
quater in nocte confitebantur et adorabant dominum deum
suum. Surrexit autem super gradum leuitarum iosue et bani
et cemiel. ramini. abani. et sarebias. bani. et chan-
ni et clamauerunt uoce magna ad dominum deum suum.
Et dixerunt leuite iosue et cedmihel bonni asebias
serebias odaia sebnia fataia. Surgite bene-
dicite domino deo uestro ab eterno usque in eternum et benedicant
nomini glorie tue excelso in omni benedictione et laude. Tu ip-
se domine solus tu fecisti celum celorum et omnem exercitum eorum
terram et uniuersa que in ea sunt maria et omnia que in eis et tu
uiuificas omnia hec. et exercitus celi te adorat. Tu ipse domine
deus qui elegisti abraham et eduxisti eum de igne chal-
deorum et posuisti nomen eius abraham et inuenisti cor
eius fidele coram te. et percussisti cum eo fedus ut dares ei

terram chananei. ethei. amorrei. et ferethei. et iebu-
sei. et gergesei ut dares semini eius et implesti uerba
tua quoniam iustus es. Et uidisti afflictionem patrum nostrorum
in egypto. clamoremque eorum audisti super mare rubrum
et dedisti signa et portenta in pharaone et in seruis
eius uniuersis et in omni populo terre illius. Cognouisti
enim quia superbe egerant contra eos et fecisti tibi no-
men sicut et in hac die. et mare diuisisti ante eos. et tran-
sierunt per medium maris in sicca. persecutores autem
eorum proiecisti in profundum quasi lapidem in aquas ua-
lidas. et in columpna nubis ductor eorum fuisti per diem.
et in columpna ignis per noctem ut appareret eis uia
per quam ingrediebantur. Ad montem quoque synai des-
cendisti et locutus es cum eis de celo et dedisti eis iudi-
cia recta. et legem ueritatis cerimonias et precepta bo-
na et sabbatum sanctificatum ostendisti eis. et mandata
et cerimonias et legem precepisti eis in manu moysi ser-
ui tui. Panem quoque de celo dedisti eis in fame eorum.
et aquam de petra eduxisti eis sitientibus. et dixisti eis
ut ingrederentur et possiderent terram super quam leuasti
manum tuam. ut traderes eis. Ipsi uero et patres
nostri superbe egerunt et indurauerunt ceruices suas et
non audierunt mandata tua et noluerunt audire. Et non
sunt recordati mirabilium tuorum que feceras eis.
et indurauerunt ceruices suas. et dederunt caput ut re-
uerterentur ad seruitutem suam quasi per contentionem. Tu autem
deus propitius clemens et misericors longanimis et mul-
te miserationis non dereliquisti eos. Et quidem cum fecis-
sent sibi uitulum conflatilem. et dixissent iste est deus
tuus qui eduxit te de egypto feceruntque blasphe-
mias magnas tu autem in misericordiis tuis multis non
dimisisti eos in deserto. Columpna nubis non recessit
ab eis per diem ut duceret eos in uiam et columpna
ignis in noctem ut ostenderet eis iter per quod ingre-
derentur. Et spiritum tuum bonum dedisti qui doceret
eos et manna tuum non prohibuisti ab ore eorum et aquam
dedisti eis in siti. xl. annis pauisti eos in deserto
nichilque eis defuit. Vestimenta eorum non inuetera-
uerunt et pedes eorum non sunt attriti. et dedisti eis
regna et populos. et partitus es eis sortes. et possederunt
terram seon. et terram regis esebon. et terram og regis ba-
san. Et filios eorum multiplicasti sicut stellas celi
et adduxisti eos ad terram de qua dixeras patribus
eorum ut ingrederentur et possiderent. Et uenerunt filii et
possederunt terram. et humiliasti coram eis habi-
tatores terre chananeos. et dedisti eos in manu eorum
et reges eorum et populos terre. ut facerent eis sicut pla-
cebat eis. Ceperunt itaque urbes munitas. et hu-
mum pinguem et possederunt domos plenas cun-
ctis bonis. Cisternas ab aliis fabricatas. uineas
et oliueta. et ligna pomifera multa. et comederunt
et saturati sunt et impinguati sunt et habundauerunt
in deliciis in bonitate tua magna. Prouocauerunt
autem te ad iracundiam. et recesserunt a te et proiecerunt
legem tuam post terga sua. et prophetas tuos occide-
runt. qui contestabantur eos ut reuerterentur ad te. Feceruntque
blasphemias grandes. et dedisti eos in manu hostium

suorum et afflixerunt eos. Et in tempore tribulationis sue clamaverunt ad te, et tu de celo audisti et secundum miserationes tuas multas dedisti eis salvatores qui salvaverunt eos de manu hostium suorum. Cumque requievissent, reversi sunt ut facerent malum in conspectu tuo, et dereliquisti eos in manu inimicorum suorum et possederunt eos. Conversique sunt et clamaverunt ad te; tu autem de celo audisti et liberasti eos in misericordiis tuis multis temporibus. Et contestatus es eos ut reverterentur ad legem tuam; ipsi vero superbe egerunt et non audierunt vocem tuam, et in iudiciis tuis peccaverunt que faciet homo et vivet in eis. Et dederunt humerum recedentem, et cervicem suam induraverunt nec audierunt. Et protraxisti super eos annos multos, et contestatus es eos in spiritu tuo per manum prophetarum tuorum, et non audierunt, et tradidisti eos in manus populorum terrarum. In misericordiis autem tuis plurimis non fecisti eos in consumptionem nec dereliquisti eos, quoniam deus miserationum et clemens tu es. Nunc itaque deus noster magne, fortis et terribilis, custodiens pactum et misericordiam, ne avertas a facie tua omnem laborem qui invenit nos, reges nostros et principes nostros et sacerdotes nostros et prophetas nostros et patres nostros et omnem populum tuum a diebus regis Assur usque ad diem hanc. Et tu iustus es in omnibus que venerunt super nos, quia veritatem fecisti, nos autem impie egimus. Reges nostri, principes nostri et sacerdotes et patres nostri non fecerunt legem tuam et non attenderunt mandata tua et testimonia tua que testificatus es in eis. Et ipsi in regnis suis bonis et in bonitate tua multa quam dederas eis et in terra latissima et pingui quam tradideras in conspectu eorum non servierunt tibi nec reversi sunt ab studiis suis pessimis. Ecce nos ipsi hodie servi sumus, et terra quam dedisti patribus nostris ut comederent panem eius et que bona sunt eius, et nos ipsi servi sumus in ea. Et fruges eius multiplicantur regibus quos posuisti super nos propter peccata nostra, et corporibus nostris dominantur et iumentis nostris secundum voluntatem suam, et in tribulatione magna sumus. Super omnibus ergo his nos ipsi percutimus fedus et scribimus, et signant principes nostri, levite nostri et sacerdotes nostri.

perveniunt

X

signant

Signatores autem fuerunt Neemias Athersatha filius Achilai et Sedechias, Sarayas, Azarias, Hieremias, Phessur, Amaria, Melchia, Atthus, Sebenia, Melluch, Arem, Merimuth, Obdias, Daniel, Genton, Baruch, Mosollam, Abia, Miamin, Mazia, Belga, Semeia: hi sacerdotes. Porro levite filius Azanie, Bennui de filiis Enadad, Cedmihel et fratres eorum Sechenia, Odevia, Celita, Phalaia, Anan, Micha, Rob, Asebia, Zachur, Serebia, Sabania, Odia, Bani, Baninu. Capita populi: Pheros, Phaethmoab, Elam, Zechu, Bani, Bonni, Azgad, Bebai, Adonia, Begoai, Adin, Ader, Azochia, Azur, Odevia, Asum, Besaia, Ares, Anathoth, Nabai, Mephia, Mosollam, Azir, Meizabel, Sadoch, Ieddua, Feltia, Anan, Ania, Osee, Anania, Asub, Aloes, Phaleam, Sobech, Reu, Arebna, Mathsia, Ethaia, Hanan, Anan, Meluca, Rein, Baana, et reliqui de populo.

Sacerdotes, levite, ianitores et cantores, nathinnei et omnes qui se separaverunt de populis terrarum ad legem dei, uxores eorum, filii eorum et filie eorum, omnis qui poterat sapere, spondentes pro fratribus suis, optimates eorum, et qui veniebant ad pollicendum et iurandum ut ambularent in lege dei quam dederat in manu Moysi servi dei, ut facerent et custodirent universa mandata domini dei nostri et iudicia eius et cerimonias eius, et ut non daremus filias nostras populo terre et filias eorum non acciperemus filiis nostris. Populi quoque terre qui important venalia et omnia ad usum per diem sabbati ut vendant, non accipiemus ab eis in sabbato et in die sanctificato. Et dimittemus annum septimum et exactionem universe manus. Et statuemus super nos precepta ut demus terciam partem sicli per annum ad opus domus dei nostri, ad panes propositionis et ad sacrificium sempiternum et in holocaustum sempiternum in sabbatis et in kalendis et in sollempnitatibus et in sanctificatis et pro peccato ut exoretur pro Israel, et in omnem usum domus dei nostri. Sortes ergo misimus super oblatione lignorum inter sacerdotes et levitas et populos ut inferrentur in domum dei nostri per domus patrum nostrorum per tempora a temporibus anni usque ad annum ut arderent super altare domini dei nostri sicut scriptum est in lege Moysi. Et ut afferremus primogenita terre nostre et primitiva universi fructus omnis ligni ab anno in annum in domo domini, et primitiva filiorum nostrorum et pecorum nostrorum sicut scriptum est in lege. Et primitiva boum nostrorum et ovium nostrarum ut offerrentur in domo dei nostri sacerdotibus qui ministrant in domo dei nostri. Et primitias ciborum nostrorum et libaminum et poma omnis ligni, vindemie quoque et olei afferemus sacerdotibus ad gazophilacium dei nostri, et decimam partem terre nostre levitis. Ipsi levite decimas accipient ex omnibus civitatibus operum nostrorum. Erit autem sacerdos filius Aaron cum levitis in decimis levitarum, et levite offerent decimam partem decime sue in domo dei nostri ad gazofilacium in domo thesauri. Ad gazofilacium enim deportabunt filii Israel et filii Levi primitias frumenti, vini et olei, et ibi erunt vasa domini sanctificata et sacerdotes et cantores et ianitores et ministri, et non dimittemus domum dei nostri.

X

Habitaverunt autem principes populi in Ierusalem; reliqua vero plebs misit sortem ut tollerent unam partem de decem qui habitaturi essent in Ierusalem in civitate sancta, novem vero partes in civitatibus. Benedixit autem populus omnibus viris qui se sponte obtulerant ut habitarent in Ierusalem. Hi sunt itaque principes provincie qui habitaverunt in Ierusalem et in civitatibus Iuda. Habitavit autem unusquisque in possessione sua in urbibus suis, Israel, sacerdotes, levite, nathinnei et filii servorum Salomonis. Et in Ierusalem habitaverunt de filiis Iuda et de filiis Beniamin. De filiis Iuda: Athaias filius Aziam filii Zacharie filii Amarie filii Saphatie filii Malelehel. De filiis Phares: Maasia filius Baruch filius Colaza filius Azia filius Adaia filius Ioiarib filius Zacharie filius Selonitis. Omnes filii Phares qui habitaverunt in Ierusalem quadringenti sexaginta octo viri fortes. Hi sunt autem filii Beniamin: Sellum filius Mosollam filius Ioed filius Phadaia filius Colaia filius Maasia filius Ethehel filius Isaia. Et post eum Gabai, Sellai, nongenti viginti octo. Et Iohel filius Zechri prepositus

positus eorum et filius iudas semmua super civitatem secundus. Et de sacerdotibus idaia filius ioiarib iachin saraia filius elcia filius mesollam filius sadoc filius meraioth filius achitob princeps domus dei. Et fratres eorum facientes opera templi octingenti viginti duo. Et adaia filius ieroam filius felelchi filius amsi filius zacharie filius feshur filius melchie et fratres eius principes patrum ducenti xl duo. Et amasai filius ezriel filius azi filii mosollamoth filius emmer et fratres eorum potentes nimis centum xx et octo. Et prepositus eorum zabdiel filius potentium. Et de levitis semeia filius asob filii azaricam filius asabia filius boni et sabathai. Et iozabed super opera que erant forinsecus in domo dei a principibus levitarum et mathania filius micha filius zebedei filius asaph princeps ad laudandum et ad confitendum in oratione. Et becbecias secundus de fratribus eius et abda filius samma filius galal filius idithun. Omnes levite in civitate sancta ducenti octoginta quatuor. Et ianitores accob telmon et fratres eorum qui custodiebant ostia centum lxx duo. Et reliqui ex israel sacerdotes et levite in universis civitatibus iuda unusquisque in possessione sua. Et nathinnei qui habitabant in ofel et siacha et gaspha de nathinneis. Et episcopus levitarum in ierusalem azi filius bani filius asabie filius mathanie filius miche. De filiis asaph cantores in ministerio domus dei. Preceptum quippe regis super eos erat et ordo in cantoribus per dies singulos. Et fathaia filius mesezebel. De filiis zara filii iuda in manu regis iuxta omne verbum populi et in domibus per omnes regiones eorum. De filiis iuda habitaverunt in cariatharbe et in filiabus eius et in dibon et in filiabus eius et in capseel et in viculis eius et in iesue et in molada et bethphaleth et in asersual et in bersabee et in filiabus eius et in sicelech et in mochona et in filiabus eius et in remmon et in sara et in ierimuth zanoa odollam et in viculis earum lachis et in regionibus eius ezecha et in filiabus eius. Et manserunt in bersabee usque ad vallem ennom. Filii autem beniamin a gebea mechmas et haia et bethel et filiabus eius anathoth nobananaia asor rama iethaim adid seboim neballath lod et ono valle artificum. Et de levitis portiones iuda et beniamin. Hii autem sacerdotes et levite qui ascenderunt cum zorobabel filio salathiel iosue saraia ieremias ezra amaria melluch atthus sechenia reum meremoth addo genton abia miamim madia belga semaia et ioiarib idaia sellum amoch elchia idaia. Isti principes sacerdotum et fratres eorum in diebus iosue. Porro levite iesua bennui cedmihel serebia iuda mathanias super hymnos ipsi et fratres eorum. Et becbecia atque hanni fratres unusquisque in officio suo. Iosue autem genuit ioachim et ioachim genuit eliasib et eliasib genuit ioiada et ioiada genuit ionathan et ionathan genuit ieddua. In diebus autem ioachim erant sacerdotes et principes familiarum saraie amarie ieremie ananias ezre mosollam amarie iohannan milico ionathan sebenie ioseph aram edna maraioth elchi addaie zacharie genton mosollam abie zechri miamin et moadie felti belge samua semeie ionathan ioiarib mathania iedaie azzi sellaie

celaie moccebor elchie asabra idaie nathanael. Levite in diebus eliasib et ioiada et ionam et ieddoa scripti principes familiarum et sacerdotes in regno darii perse. Filii levi principes familiarum scripti in libro verborum dierum et usque ad dies ionathan filii eliasib. Et principes levitarum asebia serebia et iesue filius cedmihel et fratres eorum per vices suas ut laudarent et confiterentur iuxta preceptum david viri dei et observarent eque per ordinem. Mathania et becbecia obedia mosollam thelmon accub custodes portarum et vestibulorum ante portas. Hii in diebus ioachim filii iosue filii iosedech et in diebus neemie ducis et ezre sacerdotis scribeque. In dedicatione autem muri ierusalem requisierunt levitas de omnibus locis suis ut adducerent eos in ierusalem et facerent dedicationem et leticiam in actione gratiarum et cantico et in cymbalis psalteriis et cytharis. Congregati sunt autem filii cantorum et de campestribus circa ierusalem et de villis netuphati et de domo galgal et de regionibus gebee et azmaveth quoniam villas edificaverunt sibi cantores in circuitu ierusalem et mundati sunt sacerdotes et levite et mundaverunt populum et portas et murum. Ascendere autem feci principes iuda super murum et statui duos choros laudantium magnos et ierunt ad dexteram super murum ad portam sterquilinii et iit post eos osaias et media pars principum iuda et azarias ezra et mosollam iuda et beniamin et semeia ieremia. Et de filiis sacerdotum in tubis zacharias filius ionathan filius semeie filii mathanie filius michee filius zechur filius asaph. Et fratres eius semeia et azarel malalai galalai maai nathanael et iuda et anani in vasis cantici david viri dei et ezras scriba ante eos in porta fontis et contra eos ascenderunt in gradibus civitatis david in ascensu muri super domum david et usque ad portam aquarum ad orientem. Et chorus secundus gratias referentium ibat ex adverso et ego post eum et media pars populi super murum et super turrim furnorum et usque ad murum latissimum et super portam antiqua et super portam piscium et turrim ananeel et turrim emath et usque ad portam gregis et steterunt in porta custodie. Steteruntque duo chori laudantium in domo dei et ego et dimidia pars magistratuum mecum et sacerdotes eliachim maasias miamin micheas elioenai zacharias ananias in tubis et maasia et semeia et eleazar et azi et iohannan et melchia et elam et ezer. Et clare cecinerunt cantores et iezraia prepositus et immolaverunt in die illa victimas magnas et letati sunt deus enim letificaverat eos leticia magna. Sed et uxores eorum et liberi gavisi sunt et audita est leticia ierusalem procul. Recensuerunt quoque in die illa viros super gazofilatia thesauri ad libamina et ad primitias et ad decimas ut introferrent per eos principes civitatis in decore gratiarum actionis sacerdotes et levitas quia letata est iuda in sacerdotibus et levitis astantibus. Et custodierunt observationem dei sui et observationem expiationis et cantores et ianitores iuxta preceptum david et salomonis filii eius quia in diebus david et asaph ab exordio

et super portam ephraim

Cantica

erant principes constituti cantorum in carmine laudantium et confitentium Deo. Et omnis Israhel in diebus Zorobabel et in diebus Neemie dabat partes cantoribus et ianitoribus per dies singulos, et sanctificabant levitas, et levite sanctificabant filios Aaron.

XIII — xiii

In die autem illo lectum est in volumine Moysi audiente populo, et inventum est scriptum in eo quod non debeant intrare Amanites et Moabites in ecclesiam Dei usque in eternum, eo quod non occurrerint filiis Israhel cum pane et aqua, et conduxerint adversum eos Balaam ad maledicendum eis; et convertit Deus noster maledictionem in benedictionem. Factum est autem cum audissent legem, separaverunt omnem alienigenam ab Israhel. Et super hoc erat Eliasib sacerdos qui erat positus in gazophilacio domus Dei nostri, et proximus Tobie. Fecit ergo sibi gazophilacium grande, et ibi erant ante eum reponentes munera et thus et vasa, et decimam frumenti, vini et olei, partes levitarum et cantorum et ianitorum et primitias sacerdotales. In omnibus autem his non fui in Ierusalem, quia anno tricesimo secundo Artarxersis regis Babylonis veni ad regem, et in fine dierum rogavi regem. Et veni in Ierusalem, et intellexi malum quod fecerat Eliasib Tobie ut faceret ei thesaurum in vestibulis domus Dei. Et malum mihi visum est valde, et proieci vasa domus Tobie foras de gazophilacio. Precepique et mundaverunt gazophilacia, et retuli ibi vasa domus Dei, sacrificium et thus.

mundavit

Et cognovi quoniam partes levitarum non fuissent date, et fugisset unusquisque in regionem suam de levitis et cantoribus et de his qui ministrabant. Et egi causam adversum magistratus, et dixi: Quare dereliquimus domum Dei? Et congregavi eos et feci stare in stationibus suis. Et omnis Iuda apportabat decimam frumenti, vini et olei in horrea. Et constituimus super horrea Selemiam sacerdotem et Sadoch scribam et Phadaiam de levitis, et iuxta eos Anan filium Zacchur filium Mathanie, quoniam fideles comprobati sunt, et ipsis credite sunt partes fratrum suorum. Memento mei Deus pro hoc, et ne deleas miserationes meas quas feci in domo Dei mei et in ceremoniis eius. In diebus illis vidi in Iuda calcantes torcularia in sabbato, portantes acervos, et onerantes super asinos vinum et uvas et ficus et omne onus, et inferentes in Ierusalem in die sabbati.

S sup

Et contestatus sum ut in die qua vendere liceret venderent. Et Tyrii habitaverunt in ea inferentes pisces et omnia venalia, et vendebant in sabbatis filiis Iuda in Ierusalem. Et obiurgavi optimates Iuda et dixi eis: Que est res hec mala quam vos facitis et prophanatis diem sabbati? Numquid non hec fecerunt patres nostri, et adduxit Deus noster super nos omne malum hoc et super civitatem hanc? Et vos additis iracundiam super Israhel violando sabbatum. Factum est autem cum quievissent porte Ierusalem die sabbati, dixi, et clauserunt ianuas, et precepi ut non aperirent eas usque post sabbatum.

S claudite ianu[as]

Et de pueris meis constitui super portas, ut nullus inferret onus in die sabbati. Et manserunt negotiatores et vendentes universa venalia foris Ierusalem semel et bis. Et contestatus sum eos et dixi eis: Quare manetis ex adverso muri? Si secundo hoc feceritis, manum mittam in vos. Itaque ex tempore illo non venerunt in sabbato. Dixi quoque levitis ut mundarentur et venirent ad custodiendas portas et sanctificandum diem sabbati. Et pro hoc ergo memento mei Deus, et parce mihi secundum multitudinem miserationum tuarum. Sed et in diebus illis vidi Iudeos ducentes uxores Azotidas, Amanitidas et Moabitidas. Et filii eorum ex media parte loquebantur Azotice, et nesciebant loqui Iudaice, et loquebantur iuxta linguam populi et populi. Et obiurgavi eos et maledixi, et cecidi ex ipsis viros et decalvavi eos, et adiuravi in Deo ut non darent filias suas filiis eorum, et non acciperent de filiabus eorum filiis suis et sibimetipsis, dicens: Numquid non in huiusmodi re peccavit Salomon rex Israhel? Et certe in gentibus multis non erat rex similis ei, et dilectus Deo suo erat, et posuit eum Deus regem super omnem Israhel; et ipsum ergo ad peccatum duxerunt mulieres alienigene. Numquid et nos inobedientes faciemus omne malum grande hoc, ut prevaricemur in Deo nostro et ducamus uxores peregrinas? De filiis autem Ioiada filii Eliasib sacerdotis magni gener erat Sanaballath Oronites, quem fugavi a me. Recordare Domine Deus meus adversus eos qui polluunt sacerdotium iusque sacerdotale et leviticum. Igitur mundavi eos ab omnibus alienigenis, et constitui ordines sacerdotum et levitarum unumquemque in ministerio suo, et in oblatione lignorum in temporibus constitutis, et in primitiis. Memento mei Deus in bonum. Amen. Memento mei Deus in bonum.

Explicit liber Ezre. Incipit prefatio in libro Tobie.

Chromatio et Heliodoro episcopis Ieronimus presbiter in Domino salutem. Mirari non desino exactionis vestre instantiam. Exigitis enim ut librum chaldeo sermone conscriptum ad latinum stilum traham, librum utique Tobie, quem Hebrei de catalogo divinarum scripturarum secantes, his que agiographa memorant manciparunt. Feci satis desiderio vestro, non tamen meo studio. Arguunt enim nos Hebreorum studia et imputant nobis contra suum canonem latinis auribus ista transferre. Sed melius esse iudicans Phariseorum displicere iudicio et episcoporum iussionibus deservire, institi ut potui. Et quia vicina est Chaldeorum lingua sermoni hebraico, utriusque lingue peritissimum loquacem reperiens, unius diei laborem arripui, et quicquid ille mihi hebraicis verbis expressit, hoc ego accito notario sermonibus latinis exposui. Orationibus vestris mercedem huius operis compensabo, cum gratum vobis didicero me quod iubere estis dignati complesse.

Explicit prefatio in libro Tobie. Incipiunt capitula.

De bonis operibus Tobie et quia idolatriam spernit decimasque dedit. Ubi Annam uxorem accepit, Tobiamque genuit. Ubi captivus ductus in Ninivem et invenit gratiam in conspectu Salmanasar regis Assyriorum, et concaptivis monita salutis dedit. Ubi argenti talenta Gabelo commendavit. Salmanasar mortuo, filius eius Sennacherib regnavit pro eo, qui filios Israhel odio habuit, et de bonis Tobie et quia mortuos sepeliens a rege occidi iussus est et sub

TOBIAS

stantia eius direpta est. Ubi tobias fugit nec multo post occiso sennacherib reversus est et substantia eius restituta est ei. Ubi relicto prandio mortuum sepelivit. Ubi tobias excecatus est. Ubi uxor sua exprobravit. Oratio tobie. Ubi sarra ab una ex ancillis suis improperium sustinuit. Oratio eiusdem sarre. Ubi raphael angelus ad tobiam sarramque a domino missus est. Ubi tobias filium suum admonuit et quia de pecunia indicavit ei. Ubi tobias comitante angelo profectus est et de fletu anne. Ubi tobias per angelum a devoratione piscis liberatus est et de corde felle et iecore piscis. Ubi tobias iunior raphael angelum stantem reperit eumque sibi socium itineris adscivit. Ubi angelus tobie sarram uxorem ducere persuadet. Ubi perveniunt ad domum raguelis et de nuptiis tobie. Ubi tobias iecur incendit et raphael angelus demonium religavit et quomodo tobias orat. Ubi raguel gratias deo refert quia non evenit tobie ut metuerat et de convivio celebrato et quia tobie dimidium substantie sue tribuit. Ubi raphael angelus rages civitatem profectus pecuniam a gabelo recepit eumque secum ad tobie nuptias duxit et ut gabelus tobiam benedixit. Ubi tobias senior moram faciente filio sollicitus contristabatur et quomodo anna lamentabatur pro filio. Ubi tobias valefaciens raguheli ad patrem revertitur cum divitiis magnis. Ubi exhilaratus tobias cum angelo precessit veniens ad patrem et quomodo eum in medio oculis eius felle piscis illuminavit. Ubi post vii dies sarra ad soceros advenit atque achior et nabath congratulantur simul tobie. Ubi tobias cum filio dimidium substantie quam detulerat raphael angelo offerre cupiunt et quia ipse eis omnem veritatem aperuit et quia ab oculis eorum ablatus est. Verba tobie dominum benedicentis et prophetia eius de ierusalem que pertinet ad ecclesiam nostri temporis. Quod ubi tobias annis in temptatione et post in gaudio fuit et quod post centum duodecim annos completa ad mortem veniens ninive perditionem et ierusalem restaurationem predixit. Quomodo tobias iunior sepulta matre ad soceros regressus expletis nonaginta novem annis defunctus est et quia eius progenies in bona vita permansit. Explicit capitula libri tobie. Incipit liber tobie.

Tobias ex tribu et civitate neptalim que est in superioribus galilee supra naason post viam que ducit ad occidentem in sinistro habens civitatem sephet. Cum captus esset in diebus salmanasar regis assyriorum in captivitate tamen positus viam veritatis non deseruit ita ut omnia que habere poterat cotidie concaptivis fratribus qui erant ex eius genere impertiret. Cumque esset iunior omnibus in tribu neptalim nichil puerile tamen gessit in opere. Denique cum irent omnes ad vitulos aureos quos ieroboam rex fecerat israel hic solus fugiebat consortia omnium et pergebat ad ierusalem ad templum domini et ibi adorabat dominum deum israel omnia primitiva sua et decimas suas fideliter offerens ita ut in tertio anno proselitis et advenis ministraret omnem decimationem. Hec et his similia secundum legem dei puerulus observabat. Cum vero factus fuisset vir accepit uxorem annam de tribu sua genuitque ex ea filium nomen suum imponens ei. Quem ab infantia timere deum docuit et abstinere ab omni peccato. Igitur cum per captivitatem devenisset cum uxore sua et filio in civitatem ninivem cum omni tribu sua et omnes ederent ex cibis gentilium iste custodivit animam suam et numquam contaminatus est in escis eorum. Et quoniam memor fuit domini in toto corde suo dedit illi deus gratiam in conspectu salmanassar regis et dedit ei potestatem quocumque vellet ire habens libertatem quecumque facere voluisset. Pergebat ergo per omnes qui erant in captivitate et monita salutis dabat eis. Cum autem venisset in rages civitatem medorum et ex his quibus honoratus fuerat a rege habuisset decem talenta argenti et cum in multa turba generis sui gabelum egentem videret qui erat ex tribu eius sub chirographo dedit illi memoratum pondus argenti. Post multum vero temporis mortuo salmanassar rege cum regnaret sennacherib filius eius pro eo et filios israel exosos haberet in conspectu suo tobias pergebat per omnem cognationem suam et consolabatur eos dividebatque unicuique prout poterat de facultatibus suis. Esurientes alebat nudisque vestimenta prebebat et mortuis atque occisis sepulturam sollicitus exhibebat. Denique cum reversus esset rex sennacherib fugiens a iudea plagam quam circa eum deus fecerat propter blasphemiam suam et iratus multos occideret ex filiis israel tobias sepeliebat corpora eorum. At ubi nuntiatum est regi iussit eum occidi et tolli omnem substantiam eius. Tobias vero cum filio suo et cum uxore fugiens nudus latuit quia multi diligebant eum. Post dies vero xlv occiderunt regem filii ipsius. Et reversus est tobias in domum suam omnisque facultas eius restituta est ei.

II

Post hec vero cum esset dies festus domini et factum esset prandium bonum in domo tobie dixit filio suo Vade et adduc aliquos de tribu nostra timentes deum ut epulentur nobiscum. Cumque abisset reversus nuntiavit unum ex filiis israel iugulatum iacere in platea. Statimque exiliens de accubitu suo relinquens prandium ieiunus pervenit ad corpus. Tollensque illud portavit ad domum suam occulte ut dum sol occubuisset caute sepeliret eum. Cumque occultasset corpus manducavit panem cum luctu et tremore memorans illum sermonem quem dixerat dominus per amos prophetam Dies festi vestri convertentur in lamentationem et luctum. Cum vero sol occubuisset abiit et sepelivit eum. Arguebant autem illum omnes proximi sui dicentes Iam huius rei causa interfici iussus es et vix effugisti mortis imperium et iterum sepelis mortuos. Sed tobias plus timens deum quam regem rapiebat corpora occisorum et occultabat in domo sua et mediis noctibus sepeliebat ea. Contigit autem

TOBI

ut quadam die fatigatus a sepultura veniens in domum suam iactasset se iuxta parietem et obdormisset, et ex nido hirundinum dormienti illi calida stercora inciderent super oculos eius fieretque cecus. Hanc autem temptationem ideo permisit Dominus evenire illi ut posteris daretur exemplum patientie eius sicut et sancti Iob. Nam cum ab infantia sua semper Deum timuerit et mandata eius custodierit, non est contristatus contra Deum quod plaga cecitatis evenerit ei, sed inmobilis in Dei timore permansit, agens gratias Deo omnibus diebus vite sue. Nam sicut beato Iob insultabant reges, ita isti parentes et cognati eius irridebant vitam eius dicentes: Ubi est spes tua pro qua elemosinas et sepulturas faciebas? Tobias vero increpabat eos dicens: Nolite ita loqui, quoniam filii sanctorum sumus et vitam illam expectamus quam Deus daturus est his qui fidem suam numquam mutant ab eo. Anna vero uxor eius ibat ad opus textrinum cotidie et de labore manuum suarum victum quem consequi poterat deferebat. Unde factum est ut hedum caprarum accipiens detulisset domi. Cuius cum vocem balantis vir eius audisset dixit: Videte ne forte furtivus sit, reddite eum dominis suis, quia non licet nobis aut edere ex furto aliquid aut contingere. Ad hec uxor eius irata respondit: Manifeste vana facta est spes tua et elemosine tue modo paruerunt. Atque his et aliis huiusmodi verbis exprobrabat ei.

III Tunc Tobias ingemuit et cepit orare cum lacrimis dicens: Iustus es Domine et omnia iudicia tua iusta sunt et omnes vie tue misericordia et veritas et iudicium. Et nunc Domine memor esto mei et ne vindictam sumas de peccatis meis neque reminiscaris delicta mea vel parentum meorum. Quoniam non obedivimus preceptis tuis, et traditi sumus in direptionem et captivitatem et mortem et in fabulam et in improperium omnibus nationibus in quibus dispersisti nos. Et nunc Domine magna iudicia tua, quia non egimus secundum precepta tua et non ambulavimus sinceriter coram te. Et nunc Domine secundum voluntatem tuam fac mecum et precipe in pace recipi spiritum meum, expedit enim michi magis mori quam vivere. Eadem itaque die contigit ut Sarra filia Raguelis in civitate Medorum et ipsa audiret improperium ab una ex ancillis patris sui, quoniam tradita fuerat septem viris, et demonium nomine Asmodeus occiderat eos mox ut ingressi fuissent ad eam. Ergo cum pro culpa sua increparet puellam, respondit ei dicens: Amplius ex te non videamus filium aut filiam super terram, interfectrix virorum tuorum. Numquid et me occidere vis sicut iam occidisti septem viros? Ad hanc vocem perrexit in superius cubiculum domus sue et tribus diebus et tribus noctibus non manducavit neque bibit, sed in oratione persistens cum lacrimis deprecabatur Deum ut ab isto improperio liberaret eam. Factum est autem tertia die dum compleret orationem benedicens Dominum dixit: Benedictum est nomen tuum Deus patrum nostrorum, qui cum iratus fueris misericordiam facies et in tempore tribulationis peccata dimittis his qui invocant te. Ad te Domine faciem meam converto, ad te oculos meos dirigo. Peto Domine ut de vinculo improperii huius absolvas me aut certe desuper terram eripias me. Tu scis Domine quia numquam concupivi virum et mundam servavi animam meam ab omni concupiscentia. Numquam cum ludentibus miscui me neque cum his qui in levitate ambulant participem me prebui. Virum autem cum timore tuo non cum libidine mea consensi suscipere. Et aut ego indigna fui illis aut illi forsitan michi digni non fuerunt, quia forsitan viro alio conservasti me. Non est enim in hominis potestate consilium tuum. Hoc autem pro certo habet omnis qui te colit quod vita eius si in probatione fuerit coronabitur, si autem in tribulatione fuerit liberabitur, et si in correptione fuerit ad misericordiam tuam venire licebit. Non enim delectaris in perditionibus nostris, quia post tempestatem tranquillum facis et post lacrimationem et fletum exultationem infundis. Sit nomen tuum Deus Israel benedictum in secula. In illo tempore exaudite sunt preces amborum in conspectu glorie summi Dei, et missus est angelus Domini sanctus Raphael ut curaret eos ambos, quorum uno tempore sunt orationes in conspectu Domini recitate.

IIII Igitur cum Tobias putaret orationem suam exaudiri ut mori potuisset, vocavit ad se Tobiam filium suum dixitque ei: Audi fili mi verba oris mei et ea in corde tuo quasi fundamentum construe. Cum acceperit Deus animam meam, corpus meum sepeli, et honorem habebis matri tue omnibus diebus vite eius. Memor enim esse debes que et quanta pericula passa sit propter te in utero suo. Cum autem et ipsa compleverit tempus vite sue, sepelies eam circa me. Omnibus autem diebus vite tue in mente habeto Deum et cave ne aliquando peccato consentias et pretermittas precepta Dei nostri. Ex substantia tua fac elemosinam et noli avertere faciem tuam ab ullo paupere; ita enim fiet ut nec a te avertatur facies Domini. Quomodo potueris ita esto misericors. Si multum tibi fuerit abundanter tribue; si exiguum tibi fuerit etiam exiguum libenter impertiri stude. Premium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis, quoniam elemosina ab omni peccato et a morte liberat et non patietur animam ire in tenebras. Fiducia magna erit coram summo Deo elemosina omnibus facientibus eam. Attende tibi fili mi ab omni fornicatione et preter uxorem tuam numquam patiaris crimen scire. Superbiam numquam in tuo sensu aut in tuo verbo dominari permittas; in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio. Quicumque tibi aliquid operatus fuerit statim ei mercedem restitue, et merces mercennarii tui apud te omnino non maneat. Quod ab alio oderis fieri tibi vide ne alteri tu aliquando facias. Panem tuum cum esurientibus et egenis comede et de vestimentis tuis nudos tege. Panem tuum et vinum tuum super sepulturam iusti constitue et noli ex eo manducare et bibere cum peccatoribus. Consilium semper a sapiente perquire. Omni tempore benedic Deum et pete ab eo ut vias tuas dirigat et omnia consilia tua in ipso permaneant. Indico etiam tibi fili mi dedisse me decem talenta argenti dum esses infantulus Gabelo in Rages civitate Medorum, et cyrographum eius apud me habeo. Et ideo perquire quomodo

pueritias: et recipias ab eo supramemoratum pondus argenti: et restituas ei chirographum suum. Noli timere fili mi: pauperem quidem vitam gerimus: sed multa bona habebimus si timuerimus deum: et recesserimus ab omni peccato et fecerimus bene. Tunc tobias respondit patri suo et dixit. Omnia quecumque precepisti mihi faciam pater. Quomodo autem hanc pecuniam requiram ignoro. Ille me nescit: et ego illum ignoro. Quod signum dabo ei? sed neque viam per quam pergatur illuc aliquando cognovi. Tunc pater suus respondit illi et dixit. Chirographum quidem illius penes me habeo: quod dum illi ostenderis: statim restituet. Sed perge nunc et inquire tibi aliquem fidelem virum qui eat tecum salva mercede sua dum adhuc vivo ut recipias eam. Tunc egressus tobias: invenit iuvenem splendidum stantem precinctum et quasi paratum ad ambulandum. Et ignorans quod angelus dei esset: salutavit eum et dixit. Unde te habemus bone iuvenis? At ille respondit. Ex filiis israel. Et tobias dixit ei. Nosti viam que ducit in regionem medorum? Cui respondit. Novi. Et omnia itinera eius frequenter ambulavi: et mansi apud gabelum fratrem nostrum qui moratur in rages civitate medorum que posita est in monte ecbathanis. Cui tobias ait. Sustine me obsecro: donec hec ipsa nuntiem patri meo. Tunc ingressus tobias: indicavit universa hec patri suo. Super que admiratus pater: rogavit ut introiret ad eum. Ingressus itaque salutavit eum et dixit. Gaudium tibi sit semper. Et tobias ait. Quale gaudium mihi erit qui in tenebris sedeo: et lumen celi non video? Cui ait iuvenis. Forti animo esto: in proximo est ut a deo cureris. Dixit itaque illi tobias. Numquid poteris perducere filium meum ad gabelum in rages civitatem medorum? et cum redieris: restituam tibi mercedem tuam. Et dixit ei angelus. Ego ducam et reducam eum ad te. Cui tobias respondit. Rogo te indica mihi de qua domo aut de qua tribu es tu? Cui raphael angelus dixit. Genus queris mercenarii: an ipsum mercenarium qui cum filio tuo eat? Sed ne forte sollicitum te reddam: ego sum azarias anianie magni filius. Et respondit tobias. Ex magno genere es tu. Sed peto ne irascaris quod voluerim cognoscere genus tuum. Dixit autem illi angelus. Ego sanum ducam et sanum tibi reducam filium tuum. Respondens autem tobias dixit. Bene ambuletis et sit deus in itinere vestro: et angelus eius comitetur vobiscum. Tunc paratis omnibus que erant in via portanda: fecit tobias vale patri suo et matri sue: et ambulaverunt ambo simul. Cumque profecti essent: cepit flere mater eius et dicere. Baculum senectutis nostre tulisti et transmisisti a nobis. Numquam fuisset ipsa pecunia pro qua misisti eum. Sufficiebat enim nobis paupertas nostra ut divitias computaremus hoc quod videbamus filium nostrum. Dixitque ei tobias. Noli flere: salvus perveniet filius noster et salvus revertetur ad nos: et oculi tui videbunt eum. Credo enim quod angelus dei bonus comitetur ei: et bene disponat omnia que circa ipsum geruntur: ita ut cum gaudio revertatur ad nos. Ad hanc vocem cessavit mater eius flere et tacuit.

VI

Profectus est autem tobias et canis secutus est eum: et mansit prima mansione iuxta fluvium tigris. Et exivit ut lavaret pedes suos. Et ecce piscis immanis exivit ad devorandum eum. Quem expavescens tobias: clamavit voce magna dicens. Domine invadit me. Et dixit ei angelus. Apprehende branchiam eius et trahe eum ad te. Quod cum fecisset: attraxit eum in siccum: et palpitare cepit ante pedes eius. Tunc dixit ei angelus. Exentera hunc piscem: et cor eius et fel et iecur eius repone tibi. Sunt enim hec necessaria ad medicamenta utiliter. Quod cum fecisset: assavit carnes eius: et secum tulerunt in via. Cetera salierunt que sufficerent eis: quousque pervenirent in rages civitatem medorum. Tunc interrogavit tobias angelum et dixit ei. Obsecro te azaria frater: ut dicas mihi quod remedium habebunt ista que de pisce servare iussisti. Et respondens angelus dixit ei. Cordis eius particulam si super carbones ponas: fumus eius extricat omne genus demoniorum sive a viro sive a muliere: ita ut ultra non accedat ad eos.

Et dixit ei tobias. Ubi vis ut maneamus? Respondensque angelus ait. Est hic raguel nomine vir propinquus de tribu tua: et hic habet filiam nomine saram: sed neque masculum neque feminam ullam aliam habet preter eam. Tibi debetur omnis substantia eius: et oportet te eam accipere coniugem. Pete ergo eam a patre eius: et dabit tibi eam uxorem. Tunc respondit tobias et dixit. Audio quia tradita est septem viris et mortui sunt: sed et hoc audivi quia demonium occidit illos. Timeo ergo ne forte et mihi hec eveniant. Et cum sim unicus parentibus meis: deponam senectutem illorum cum tristitia ad inferos. Tunc raphael angelus dixit ei. Audi me et ostendam tibi qui sunt quibus prevalere potest demonium. Hi namque qui coniugium ita suscipiunt ut deum a se et a sua mente excludant: et sue libidini ita vacent sicut equus et mulus quibus non est intellectus: habet potestatem demonium super eos. Tu autem cum acceperis eam: ingressus cubiculum per tres dies continens esto ab ea: et nichil aliud nisi in orationibus vacabis cum ea. Ipsa autem nocte incenso iecore piscis fugabitur demonium. Secunda vero nocte in copulatione sanctorum patriarcharum admitteris. Tertia autem nocte benedictionem consequeris: ut filii ex vobis incolumes procreentur. Transacta autem tertia nocte: accipies virginem cum timore domini: amore filiorum magis quam libidine ductus: ut in semine abrahe benedictionem in filiis consequaris.

VII

Ingressi sunt autem ad raguelem: et suscepit eos raguel cum gaudio. Intuensque tobiam raguel: dixit anne uxori sue. Quam similis est iuvenis iste consobrino meo. Et cum hec dixisset: ait. Unde estis iuvenes fratres nostri? At illi dixerunt. Ex tribu neptalim sumus: ex captivitate ninive. Dixitque illis raguel. Nostis tobiam fratrem meum? Qui dixerunt. Novimus. Cumque bona multa loqueretur de eo: dixit angelus ad raguelem. Tobias de quo

interrogas? pater huius est. Et insiliit se raguel et cum lacrimis osculatus est eum. Et plorans supra collum eius dixit: Benedictio sit tibi fili mi: quia boni et optimi viri filius es. Et anna uxor eius et sarra filia ipsorum lacrimate sunt. Postquam autem locuti sunt, precepit raguel occidi arietem et parari convivium. Cumque hortaretur eos discumbere ad prandendum: tobias dixit. Hic ego hodie non manducabo neque bibam: nisi prius petitionem meam confirmes: et promittas mihi dare sarram filiam tuam. Quo audito verbo raguel expavit: sciens quod evenerit illis septem viris qui ingressi sunt ad eam: et timere cepit ne forte et huic similiter accideret. Et cum nutaret et non daret ullum petenti responsum: dixit ei angelus. Noli timere dare eam isti: quoniam huic timenti deum debetur coniux filia tua: propterea alius non potuit habere illam. Tunc dixit raguel. Non dubito quod deus preces et lacrimas meas in conspectu suo admiserit: et credo quoniam ideo vos fecit venire ad me ut ista coniungeretur cognationi sue secundum legem moysi. Et nunc noli dubium gerere quod tibi eam tradam. Et apprehendens dexteram filie sue: dextere tobie tradidit dicens. Deus abraham et deus ysaac et deus iacob sit vobiscum: et ipse coniungat vos impleatque benedictionem suam in vobis.

Uxor

Et accepta carta: fecerunt conscriptionem coniugii. Et post hec: epulati sunt benedicentes deum. Vocavitque ad se raguel annam uxorem suam: et precepit ei ut prepararet alterum cubiculum. Et introduxit in eum sarram filiam suam: et lacrimata est. Dixitque ei. Forti animo esto filia mi: dominus celi det tibi gaudium pro tedio quod perpessa es. Postquam vero cenaverunt: introduxerunt iuvenem ad eam.

VIII

Recordatus itaque tobias sermonis angeli: protulit de cassidili suo partem iecoris: posuitque eam super carbones vivos. Tunc raphael angelus apprehendit demonium: et religavit eum in deserto superioris egypti. Tunc hortatus est virginem tobias: dixitque ei. Sarra: exurge et deprecemur deum hodie et cras et secunda cras: quia istis tribus noctibus deo iungimur. Tertia autem transacta nocte: in nostro erimus coniugio. Filii quippe sanctorum sumus: et non possumus ita coniungi: sicut et gentes que ignorant deum. Surgentes autem pariter: instanter orabant ambo ut sanitas daretur eis. Dixitque tobias. Domine deus patrum nostrorum: benedicant te celi et terre: et mare: et fontes et flumina: et omnis creatura tua que in eis sunt. Tu fecisti adam de limo terre: dedistique ei adiutorium evam. Et nunc domine tu scis quia non luxurie causa accipio sororem meam coniugem: sed sola posteritatis dilectione in qua benedicatur nomen tuum in secula seculorum. Dixit itaque sarra. Miserere nobis domine miserere nobis: et consenescamus ambo pariter sani. Et factum est circa pullorum cantum: accersiri iussit raguel servos suos: et abierunt cum eo pariter ut foderent sepulchrum. Dicebat enim. Ne forte simili modo evenerit ei: quo et ceteris illis septem viris qui sunt ingressi ad eam. Cumque parassent fossam: reversus raguel ad uxorem suam dixit ei. Mitte unam ex ancillis tuis: et videat si mortuus est ut sepeliam illum antequam illucescat. At illa misit unam ex ancillis suis: que ingressa cubiculum: reperit eos incolumes secum pariter dormientes. Et reversa nuntiavit bonum nuntium. Et benedixerunt dominum raguel videlicet et anna uxor eius et dixerunt. Benedicimus te domine deus israel: quia non contigit nobis quemadmodum putabamus. Fecisti enim nobiscum misericordiam tuam: et exclusisti a nobis inimicum persequentem nos. Misertus es autem duobus unicis. Fac eos domine plenius benedicere te: et sacrificium tibi laudis tue et sue sanitatis offerre: ut cognoscat universitas gentium quia tu es deus solus in universa terra. Statimque precepit servis suis raguel: ut replerent fossam quam fecerant priusquam lucesceret. Uxori autem sue dixit. ut instrueret convivium: et prepararet omnia que in cibos erant necessaria. Duas quoque vaccas pingues et quattuor arietes occidi fecit: et parari epulas omnibus vicinis suis: et cunctis amicis. Et adiuravit raguel tobiam: ut duas ebdomadas moraretur apud eum. De omnibus autem que possidebat raguel: dimidiam partem dedit tobie: et fecit hanc scripturam: ut pars dimidia que supererat: post obitum eorum tobie dominio deveniret. Tunc vocavit ad se tobias angelum: quem quidem hominem estimabat: dixitque ei. Azaria frater peto ut auscultes verba mea. Si me ipsum tradam tibi servum: non ero condignus providentie tue. Tamen obsecro te ut assumas tibi animalia atque servitia: et vadas ad gabelum in rages civitatem medorum: reddasque ei cyrographum suum: et recipias ab eo pecuniam: et rogas eum venire ad nuptias meas. Scis enim ipse quoniam numerat dies pater meus: et si tardavero una die plus: contristatur anima eius. Et certe vides quomodo raguel coniuravit me: cuius adiurationem spernere non possum. Tunc raphael assumens quattuor ex servis raguelis et duos camelos: in rages civitatem medorum perrexit. Et inveniens gabelum dedit ei cyrographum suum: et recepit omnem pecuniam. Indicavitque ei de tobia filio tobie omnia que gesta sunt: fecitque eum secum venire ad nuptias. Cumque ingressus esset domum raguelis: invenit tobiam discumbentem. Et exiliens osculati sunt se invicem. Et flevit gabelus: benedixitque deum et dixit. Benedicat te dominus deus israel: quia filius es optimi viri et iusti et timentis deum: et elemosinas facientis. Et dicatur benedictio super parentes vestros. Et videatis filios vestros et filios filiorum vestrorum usque in tertiam et quartam generationem. Et sit semen vestrum benedictum a deo israel qui regnat in secula seculorum. Cumque omnes dixissent amen: accesserunt ad convivium. Sed et cum timore domini nuptiarum convivium exercebant.

Cum vero moras faceret tobias causa nuptiarum: sollicitus erat pater eius tobias dicens. Putas quare moratur filius meus. aut quare detentus est ibi? Putasne gabelus mortuus est: et nemo illi reddet pecuniam? Cepit autem contristari nimis: ipse et anna uxor eius cum eo. Et ceperunt ambo simul flere: eo quod die statuto minime reverteretur filius eorum ad eos. Flebat igitur mater eius irremedia-

bilibus lacrimis atque dicebat: Heu me fili mi, ut quid te misimus peregrinari, lumen oculorum nostrorum, baculum senectutis nostre, solatium vite nostre, spem posteritatis nostre? Omnia simul in te uno habentes, te non debuimus dimittere a nobis. Cui dicebat Tobias: Tace et noli turbari; sanus est filius noster; satis fidelis est vir ille cum quo misimus eum. Illa autem nullo modo consolari poterat, sed cotidie exiliens circumspiciebat et circuibat vias omnes per quas spes remeandi videbatur, ut procul videret eum si fieri posset venientem. At vero Raguhel dicebat ad generum suum: Mane hic, et ego mittam nuntium salutis de te ad Tobiam patrem tuum. Cui Tobias dixit: Ego novi quia pater meus et mater mea modo dies computant et cruciatur spiritus eorum in ipsis. Cumque verbis multis rogaret Raguhel Tobiam, et ille eum nulla ratione vellet audire, tradidit ei Sarram et dimidiam partem omnis substantie sue in pueris, in puellis, in pecudibus, in camelis, in vaccis et in pecunia multa, et salvum atque gaudentem dimisit eum a se dicens: Angelus Domini sanctus sit in itinere vestro, perducatque vos incolumes, et inveniatis omnia recte circa parentes vestros, et videant oculi mei filios vestros priusquam moriar. Et apprehendentes parentes filiam suam osculati sunt eam et dimiserunt ire, monentes eam honorare soceros, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum, et se ipsam irreprehensibilem exhibere.

XI

Cumque reverterentur pervenerunt ad Carram que est in medio itinere contra Nineven undecimo die. Dixitque angelus: Tobia frater, scis quemadmodum reliquisti patrem tuum. Si placet tibi itaque, precedamus, et lento gradu sequantur iter nostrum familie simul cum coniuge tua et cum animalibus. Cumque hoc placuisset ut irent, dixit Raphael ad Tobiam: Tolle tecum ex felle piscis; erit enim necessarium. Tulit itaque ex felle illo, et abierunt. Anna autem sedebat secus viam cotidie in supercilio montis, unde respicere poterat de longinquo. Et dum ex eodem loco specularetur adventum eius, vidit a longe, et illico cognovit venientem filium suum, currensque nuntiavit viro suo dicens: Ecce venit filius tuus. Dixitque Raphael ad Tobiam: At ubi introieris domum tuam, statim adora Dominum Deum tuum, et gratias agens ei accede ad patrem tuum et osculare eum. Statimque lini super oculos eius ex felle isto piscis quod portas tecum; scias enim quoniam mox aperientur oculi eius, et videbit pater tuus lumen celi et in aspectu tuo gaudebit. Tunc precucurrit canis qui simul fuerat in via, et quasi nuntius adveniens blandimento sue caude gaudebat. Et exurgens cecus pater cepit offendens pedibus currere, et data manu puero occurrit in obviam filio suo. Et suscipiens osculatus est eum cum uxore sua, et ceperunt ambo flere pre gaudio. Cumque adorassent Deum et gratias egissent, consederunt. Tunc sumens Tobias de felle piscis linivit oculos patris sui. Et sustinuit quasi dimidiam fere horam, et cepit albugo ex oculis eius quasi membrana ovi egredi. Quam apprehendens Tobias traxit ab oculis eius, statimque visum recepit. Et glorificabant Deum, ipse videlicet et uxor eius et omnes qui sciebant eum. Dicebatque Tobias: Benedico te Domine Deus Israel, quia tu castigasti me et tu salvasti me; et ecce ego video Tobiam filium meum. Ingressa est etiam post septem dies Sarra uxor filii eius, et omnis familia sana, et pecora sana et cameli, et pecunia multa uxoris, sed et alia pecunia quam receperat a Gabelo. Et narravit parentibus suis omnia beneficia Dei que fecisset circa eum per hominem qui eum duxerat. Veneruntque Achior et Nabath consobrini Tobie gaudentes ad Tobiam, congratulantes ei de omnibus bonis que circa illum ostenderat Deus. Et per septem dies epulantes omnes gaudio magno gavisi sunt.

XII

Tunc vocavit ad se Tobias filium suum dixitque ei: Quid possumus dare viro isti sancto qui venit tecum? Respondens Tobias dixit patri suo: Pater, quam mercedem dabimus ei, aut quid dignum poterit esse beneficiis eius? Me duxit et reduxit sanum, pecuniam a Gabelo ipse recepit, uxorem ipse me habere fecit, et demonium ab ea ipse compescuit, gaudium parentibus eius fecit, me ipsum a devoratione piscis eripuit, te quoque fecit videre lumen celi, et quid illi ad hec dignum poterimus dare? Sed peto te pater mi ut roges eum si forte dignabitur medietatem de omnibus que allata sunt sibi assumere. Et vocantes eum pater scilicet et filius, tulerunt eum in partem et rogare ceperunt ut dignaretur dimidiam partem omnium que attulerant acceptam habere. Tunc dixit eis occulte: Benedicite Deum celi, et coram omnibus viventibus confitemini illi, quia fecit vobiscum misericordiam suam. Etenim sacramentum regis abscondere bonum est, opera autem Dei revelare et confiteri honorificum est. Bona est oratio cum ieiunio et elemosina magis quam thesauros auri condere. Quoniam elemosina a morte liberat, et ipsa est que purgat peccata et facit invenire vitam eternam. Qui autem faciunt peccatum et iniquitatem hostes sunt anime sue. Manifesto ergo vobis veritatem et non abscondam a vobis occultum sermonem. Quando orabas cum lacrimis et sepeliebas mortuos et derelinquebas prandium tuum et mortuos abscondebas per diem in domo tua et nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino. Et quia acceptus eras Deo, necesse fuit ut temptatio probaret te. Et nunc misit me Dominus ut curarem te, et Sarram uxorem filii tui a demonio liberarem. Ego enim sum Raphael angelus, unus ex septem qui adstamus ante Dominum. Cumque hec audissent turbati sunt et trementes ceciderunt in terram super faciem suam. Dixitque eis angelus: Pax vobis, nolite timere. Etenim cum essem vobiscum, per voluntatem Dei eram; ipsum benedicite et cantate illi. Videbar quidem vobiscum manducare et bibere, sed ego cibo invisibili et potu qui ab hominibus videri non potest utor. Tempus est ergo ut revertar ad eum qui me misit; vos autem benedicite Deum et narrate omnia mirabilia eius. Et cum hec dixisset, ab aspectu eorum ablatus est, et ultra eum videre non potuerunt. Tunc prostrati per horas tres in faciem benedixerunt Deum, et exurgentes narraverunt omnia mirabilia eius.

Marginal notes: Nisi; de bonis omnibus per septem dies; raphael; Ipsum benedicite et cantate illi.

confessio

XIII

Aperiens autem tobias senior os suum benedixit dominum et dixit. Magnus es domine in eternum et in omnia secula regnum tuum. Quoniam tu flagellas et salvas: deducis ad inferos et reducis: et non est qui effugiat manum tuam. Confitemini domino filii israel: et in conspectu gentium laudate eum. Quoniam ideo dispersit vos inter gentes que ignorant eum: ut vos enarretis mirabilia eius: et faciatis scire eos quia non est alius deus omnipotens preter eum. Ipse castigavit nos propter iniquitates nostras: et ipse salvabit nos propter misericordiam suam. Aspicite ergo que fecit nobiscum: et cum timore et tremore confitemini illi: regemque seculorum exaltate in operibus vestris. Ego autem in terra captivitatis mee confitebor illi: quoniam ostendit maiestatem suam in gentem peccatricem. Convertimini itaque peccatores: et facite iustitiam coram deo: credentes quod faciat vobiscum misericordiam suam. Ego autem et anima mea in eo letabimur. Benedicite dominum omnes electi eius. agite dies letitie et confitemini illi. Ierusalem civitas dei castigavit te dominus in operibus manuum tuarum. Confitere domino in bonis tuis: et benedic deum seculorum: ut reedificet in te tabernaculum suum: et revocet ad te omnes captivos: et gaudeas in omnia secula seculorum. Luce splendida fulgebis: et omnes fines terre adorabunt te. Nationes ex longinquo ad te venient: et munera deferentes adorabunt dominum in te: et terram tuam in sanctificationem habebunt. Nomen enim magnum invocabunt in te. Maledicti erunt qui contempserint te: et condempnati erunt qui blasphemaverint te: benedictique erunt qui edificaverint te. Tu autem letaberis in filiis tuis: quoniam omnes benedicentur et congregabuntur ad dominum. Beati omnes qui diligunt te: et qui gaudent super pace tua. Anima mea benedic dominum: quoniam liberavit ierusalem civitatem suam. Beatus ero si fuerint reliquie seminis mei ad videndam claritatem ierusalem. Porte ierusalem ex saphyro et smaragdo edificabuntur: et ex lapide precioso omnis circuitus murorum eius. Ex lapide candido et mundo omnes platee eius sternentur: et per vicos eius alleluia cantabitur. Benedictus dominus qui exaltavit eam: ut sit regnum eius in secula seculorum super eam.

XIIII

Et consummati sunt sermones tobie. Et postquam illuminatus est tobias: vixit annis xl duobus: et vidit filios nepotum suorum. Completis itaque annis centum duodecim: sepultus est honorifice in ninive. Quinquagenarius namque lumen oculorum amisit: sexagenarius vero recepit. Reliquum vero vite sue in gaudio fuit: et cum bono profectu timoris dei perrexit in pace. In hora autem mortis sue vocavit ad se tobiam filium suum: et vii iuvenes filios eius nepotes suos dixitque eis. Prope erit interitus ninive: non enim excidit verbum domini: et fratres nostri qui dispersi sunt a terra israel: revertentur ad eam. Omnis autem deserta terra eius replebitur: et domus dei que in ea incensa est iterum reedificabitur: ibique revertentur omnes timentes deum. Et relinquent gentes idola sua: et venient in ierusalem: et inhabitabunt in ea: et gaudebunt in ea omnes reges terre adorantes regem israel. Audite ergo filii mei patrem vestrum. Servite domino in veritate: et inquirite ut faciatis que sunt placita illi. Et filiis vestris mandate: ut faciant iustitias et elemosinas: ut sint memores dei: et benedicant eum in omni tempore in veritate et in tota virtute sua. Nunc ergo filii audite me: et nolite manere hic. Sed quacumque die sepelieritis matrem vestram circa me in uno sepulchro: ex eo dirigite gressus vestros ut exeatis hinc. Video enim quia iniquitas eius finem dabit ei. Factum est autem post obitum matris sue: tobias abscessit ex ninive cum uxore sua et filiis et filiorum filiis: et reversus est ad soceros suos. Invenitque eos incolumes in senectute bona: et curam eorum gessit: et ipse clausit oculos eorum: et omnem hereditatem domus raguhel ipse percepit: viditque quintam generationem filios filiorum suorum. Et completis annis nonaginta novem in timore domini: cum gaudio sepelierunt eum. Omnis autem cognatio eius et omnis generatio eius in bona vita et in sancta conversatione permansit: ita ut accepti essent tam deo quam hominibus: et cunctis habitatoribus terre.

Explicit liber tobie. Incipit prologus in librum iudith.

Apud hebreos liber iudith inter agiographa legitur: cuius auctoritas ad roboranda illa que in contentionem veniunt minus idonea iudicatur. Chaldeo tamen sermone conscriptus inter historias computatur. Sed quia hunc librum synodus nicena in numero sanctarum scripturarum legitur computasse: adquievi postulationi vestre immo exactioni. Et sepositis occupationibus quibus vehementer artabar: huic unam lucubratiunculam dedi: magis sensum e sensu quam ex verbo verbum transferens. Multorum codicum varietatem viciosissimam amputavi: sola ea que intelligentia integra in verbis chaldeis invenire potui latinis expressi. Accipite iudith viduam castitatis exemplum: et triumphali laude perpetuis eam preconiis declarate. Hanc enim non solum feminis sed et viris imitabilem dedit: qui castitatis eius remunerator virtutem talem tribuit: ut invictum omnibus hominibus vinceret: et insuperabilem superaret.

Explicit prologus iudith. Incipiunt capitula.

Arfaxat rex medorum superatis multis gentibus ecbathanis civitatem extruxit: et ipse postmodum a nabugodonosor superatus est. Nabugodonosor rex assyriorum spretis nuntiis suis olofernem cum exercitu dirigit qui ei omnem occidentem subiugaret. Ubi olofernis provincias devastat. Ubi universe provincie legatos ad olofernem miserunt. sed tamen neque sua dantes. Ubi holofernis ex his quos ceperat sibi auxiliarios adsumit: et civitates que ei se tradiderant diruit. Ubi filii israel cognito adventu olofernis exercitum sibi preoccupant preparare munitiones et clamaverunt ad dominum instanter. Eliachim sacerdos magnus filios israel fidere de dei potentia cohortatur ne hostium paveant incursus. Au

IUDITH

dicens olofernus quod filii israel mortuum tamen conclusissent: iussus est inimicus a principibus suis exquirere unde filii israel originem ducerent, ut que eorum uirtus potentiaque existeret. Ubi achior dux filiorum ammon testimonium coram oloferne de filiis israel perhibuit; et que in eis deus mirabilia operatus sit enarrauit. Ad relationem achior iratus principes et olofernes: eum uinctum ad bethuliam duci fecerunt, et ad arborem religatum tradentes eum filiis israel, ut cum ipsis periret interiret. Inuenientes filii israel achior resolutum uinculis, ad bethuliam ciuitatem suam deduxerunt, cognitoque quid per eis locutus fuerat: sic et de minis olofernis cum fletu domino supplicantes: achior consolati sunt. Olofernus exercitum ad bethuliam admouit; et eorum aque ductum incidi precepit: eosque a fontibus arceri. Ciues bethulie sitis penuria coartati ad oziam uenerunt: in manus olofernis urbem tradi precantes: utilius esse dicentes captiuari quam mori: quos ille quinque adhuc dies expectare persuadet. Iudith cabri et charmi presbiteros arguit: non esse dicens utile domino diem liberationis statuere. ipsaque se ad liberandum populum accingens non uult quid sit actura inquiri. Iudith post orationem induta ornamentis iocunditatis sue: portas ciuitatis pergens, ad olofernem ingressa est. Iudith suscepta exploratoribus ad olofernem deducta est qui cum eam uidisset: in suis oculis captus est. Olofernus sciscitatur iudith quam ob causam uenerit. aqua dicens filios israel capere se posse confidit. Iudith quoque sapientiam et pulchritudinem omnes fere admirantur. Olofernus iudith in loco thesaurorum suorum manere precepit que ab eo exigit ut sibi facultas tribueretur exeundi castra dominum deprecandi. Olofernus iudith ad cenam misit euocari. que se a cibis eius abstinuit: factoque uespere in cubiculum ei introducta est. Olofernus cum temulentus lectulo decumberet: iudith orationes acta caput eius abscidit: inuolutumque conopeo: suis illud ciuibus deportauit. Facto ad portas ciuitatis magno populi concursu: iudith dominum benedicens caput eius olofernis ostendit: in musicisque laudes domino concrepantes benedixerunt iudith. Achior uiso capite olofernis angustiatus pre pauore in terram corruit. Iudith populo consilium prebet: ut exeuntes contra portam armis perstreperent: achior quoque circumciditur domini populo sociatus. Uiri bethulie caput olofernis super muros suspendentes: portas ciuitatis armati egressi sunt. quos uidentes assyrii dum eum e somno olofernem suscitare conantur: et mortuum eum inuenientes. nimio pauore perterriti: omnes per diuersa diffugiunt. Filii israel fugientes assyrios persequuntur: de quorum spoliis immensis ditati sunt. Ioachim summus pontifex ut uideret iudith ab ierusalem bethuliam descendit: eamque benedictionibus cumulauit: et populus omnia que olofernis fuerant uictrici iudith largitus est. Cantica iudith. Pacta quieteria populus ierusalem ad adorandum dominum adest. Iudith quoque expletis centum uiginti quinque annis fine optimo uitam conclusit. Expliciunt capitula

Incipit liber iudit.

Arfaxad itaque rex medorum subiugauerat multas gentes imperio suo. Et ipse edificauit ciuitatem potentissimam quam appellauit ecbatanis ex lapidibus quadratis et sectis. Fecit muros eius in altitudine cubitorum .lxx. et in latitudine cubitorum .xxx. Turres uero eius posuit in altitudine cubitorum centum. Per quadrum uero earum latus utrumque uicenorum pedum spatio tendebatur. Posuitque portas eius in altitudine turrium: et gloriabatur quasi potens in potentia exercitus sui et in gloria quadrigarum suarum. Anno igitur duodecimo regni sui: nabugodonosor rex assyriorum qui regnabat in niniue ciuitate magna pugnauit contra arfaxat et obtinuit eum in campo magno qui appellatur ragau circa eufraten et tygrim et iadason: in campo erioch regis elicorum. Tunc exaltatum est regnum nabugodonosor et cor eius elatum est. Et misit ad omnes qui habitabant in cilicia et damasco et libano et ad gentes que sunt in carmelo et cedar et inhabitantes galileam in campo magno hesdrelon: et ad omnes qui erant in samaria et trans flumen iordanem usque ierusalem et omnem terram iesse quousque perueniatur ad montes ethiopie. Ad hos omnes misit nuntios nabugodonosor rex assyriorum: qui omnes uno animo contradixerunt et remiserunt eos uacuos ac sine honore abiecerunt. Tunc indignatus nabugodonosor rex ad omnem terram illam iurauit per regnum et thronum suum quod defenderet se de omnibus regionibus.

Iurat

II

Anno tertiodecimo nabugodonosor regis .xx. secunda die mensis primi factum est uerbum in domo nabugodonosor regis assyriorum ut defenderet se. Uocauitque omnes maiores natu omnesque duces bellatores suos: et habuit cum eis misterium consilii sui. Dixitque cogitationem suam in eo esse: ut omnem terram suo subiugaret imperio. Quod dictum cum placuisset omnibus: uocauit nabugodonosor rex olofernem principem militie sue: et dixit ei: Egredere aduersus omne regnum occidentis et contra eos precipue qui contempserunt imperium meum. Non parcet oculus tuus ulli regno. omnemque urbem munitam subiugabis michi. Tunc olofernus uocauit duces et magistratus uirtutis assyriorum et dinumerauit uiros in expeditione sicut precepit ei rex. centum uiginti milia peditum pugnatorum et equites sagittarios .xii. milia. Omnemque expeditionem suam fecit preire in multitudine innumerabilium camelorum. cum his que exercitibus sufficerent copiose. Boum quoque armenta gregesque ouium quorum non erat numerus

olofernes

frumentum ex omni Syria in transitu suo parari constituit. Aurum vero et argentum de domo regis assumpsit multum nimis. Et profectus est ipse et omnis exercitus cum quadrigis et equitibus et sagittariis qui cooperuerunt faciem terre sicut locuste. Cumque pertransisset fines Assyriorum, venit ad magnos montes Ange qui sunt a sinistro Cilicie. Ascenditque omnia castella eorum et optinuit omnem munitionem. Effregit autem civitatem opinatissimam Melothi, predavitque omnes filios Tharsis et filios Ismahel qui erant contra faciem deserti et ad austrum terre Cheleon. Et transivit Eufraten et venit in Mesopotamiam, et fregit omnes civitates excelsas que erant ibi a torrente Mambre usquequo perveniatur ad mare. Et occupavit terminos eius a Cilicia usque ad fines Iafeth qui sunt ad austrum. Abduxitque omnes filios Madian et predavit omnem locupletationem eorum, omnesque resistentes sibi occidit in ore gladii. Et post hec descendit in campos Damasci in diebus messis, et succendit omnia sata omnesque arbores ac vineas fecit incidi. Et cecidit timor illius super omnes inhabitantes terram.

III

subiciat

Tunc miserunt legatos suos universarum urbium ac provinciarum reges ac principes Syrie scilicet et Mesopotamie et Syrie Sobal et Libie atque Cilicie, qui venientes ad Olofernem dixerunt: Desinat indignatio tua circa nos. Melius est enim ut viventes serviamus Nabugodonosor regi magno et subditi simus tibi, quam morientes cum interitu nostro ipsi servitutis nostre dampna patiamur. Omnis civitas nostra omnisque possessio, omnes montes et colles et campi et armenta boum gregesque ovium et caprarum equorumque et camelorum et universe facultates nostre atque familie in conspectu tuo sunt. Sint omnia sub lege tua. Nos et filii nostri servi tui sumus. Veni nobis pacificus dominus et utere servitio nostro sicut placuerit tibi. Tunc descendit de montibus cum equitibus in virtute magna, et optinuit omnem civitatem et omnem inhabitantem terram. De universis autem urbibus assumpsit sibi auxiliarios viros fortes et electos ad bellum. Tantusque metus provinciis illis incubuit, ut universarum urbium habitatores principes et honorati simul cum populis exirent in obviam venienti, excipientes eum cum coronis et lampadibus, ducentes choros in tympanis et tibiis. Nec ista tamen facientes ferocitatem eius pectoris mitigare potuerunt. Nam et civitates eorum destruxit et lucos eorum excidit. Preceperat enim illi Nabugodonosor rex ut omnes deos terre exterminaret, videlicet ut ipse solus diceretur deus ab his nationibus que potuissent Olofernis potentia subiugari. Pertransiens autem Syriam Sobal et omnem Apamiam omnemque Mesopotamiam, venit ad Idumeos in terram Gabaa. Accepitque civitates eorum et sedit ibi per triginta dies, in quibus diebus adunari precepit universum exercitum virtutis sue.

IIII

Tunc audientes hec filii Israel qui habitabant in terra Iuda timuerunt valde a facie eius. Tremor et horror invasit sensus eorum, ne hoc faceret Ierusalem et templo Domini quod fecerat ceteris civitatibus et templis earum. Et miserunt in omnem Samariam per circuitum usque Ierico, et preoccupaverunt omnes vertices montium, et muris circumdederunt vicos suos. Et congregaverunt frumenta in preparationem pugne. Sacerdos etiam Heliachim scripsit ad universos qui erant contra Hesdrelon, que est contra faciem campi magni iuxta Dothaim, et universos per quos viae transitus esse poterat, ut optinerent ascensus montium per quos via esse poterat ad Ierusalem, ut illic custodirent ubi angustum iter esse poterat inter montes. Et fecerunt filii Israel secundum quod constituerat eis sacerdos Domini Heliachim. Et clamavit omnis populus ad Dominum instantia magna, et humiliaverunt animas suas in ieiuniis et orationibus ipsi et mulieres eorum. Et induerunt se sacerdotes ciliciis, et infantes prostraverunt contra faciem templi Domini, et altare Domini operuerunt cilicio. Et clamaverunt ad Dominum Deum Israel unanimiter ne darentur in predam infantes eorum et uxores eorum in divisionem et civitates eorum in exterminium et sancta eorum in pollutionem, et fierent obprobrium gentibus. Tunc Heliachim sacerdos Domini magnus circuivit omnem Israel, allocutusque est eos dicens: Scitote quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes permanseritis in ieiuniis et orationibus in conspectu Domini. Memores estote Moysi servi Domini qui Amalech confidentem in virtute sua et in potentia sua et in exercitu suo et in clipeis suis et in curribus suis et in equitibus suis, non ferro pugnando sed precibus sanctis orando deiecit. Sic erunt universi hostes Israel, si perseveraveritis in hoc opere quod cepistis. Ad hanc igitur exhortationem eius deprecantes Dominum permanebant in conspectu Domini, ita ut etiam hi qui holocausta Domino offerebant precincti ciliciis offerrent sacrificia Domino, et erat cinis super capita eorum. Et ex toto corde suo omnes orabant Deum ut visitaret populum suum Israel.

V

Nuntiatumque est Oloferni principi militie Assyriorum quod filii Israel prepararent se ad resistendum ac montium itinera conclusissent. Et furore nimio exarsit in iracundia magna, vocavitque omnes principes Moab et duces Ammon, et dixit eis: Dicite mihi quis sit populus iste qui montana obsidet, aut que et quales et quante sint civitates eorum, que etiam sit virtus eorum aut que sit multitudo eorum, vel quis rex militie illorum, et quare pre omnibus qui habitant in oriente isti contempserunt nos et non exierunt obviam nobis ut susciperent nos cum pace. Tunc Achior dux omnium filiorum Ammon respondens ait: Si digneris audire, domine mi, dicam veritatem in conspectu tuo de populo isto qui in montanis habitat, et non egredietur verbum falsum ex ore meo. Populus iste ex progenie Chaldeorum est. Hic primum in Mesopotamia habitavit, quoniam noluerunt sequi deos patrum suorum qui erant in terra Chaldeorum. Deserentes itaque cerimonias patrum suorum que in multitudine deorum erant, unum Deum celi coluerunt, qui et precepit eis ut exirent inde et habitarent in Charan. Cumque operuisset omnem terram fames, descenderunt in Egyptum, illicque per quadringentos annos sic multiplicati sunt ut dinumerari eorum non posset exercitus. Cumque gravaret eos rex Egypti atque in edificationibus urbium suarum in luto et latere subiugasset eos, clamaverunt ad Dominum suum, et percussit totam

terram Aegypti plagis variis. Cumque eiecissent eos a se Aegyptii, et cessasset plaga ab eis, et iterum vellent eos capere et ad suum servitium revocare, fugientibus his Deus caeli mare aperuit, ita ut hinc inde aquae quasi murus solidarentur, et isti pede sicco fundum maris perambulando transirent. In quo loco dum innumerabilis exercitus Aegyptiorum eos persequeretur, ita aquis coopertus est, ut non remaneret vel unus qui factum posteris nuntiaret. Egressi etiam mare Rubrum, deserta Sina montis occupaverunt, in quibus numquam homo habitare potuit, vel filius hominis requievit. Illic fontes amari obdulcati sunt eis ad bibendum, et per annos quadraginta annonam de caelo consecuti sunt. Ubicumque ingressi sunt sine arcu et sagitta, et absque scuto et gladio, Deus eorum pugnavit pro eis et vicit. Et non fuit qui insultaret populo isti, nisi quando recessit a cultu Domini Dei sui. Quotiescumque autem praeter ipsum Deum suum alterum coluerunt, dati sunt in praedam et in gladium et in opprobrium. Quotiescumque autem paenituerunt se recessisse a cultura Dei sui, dedit eis Deus caeli virtutem resistendi. Denique Chananaeum regem et Iebusaeum et Pherezaeum et Hethaeum et Evaeum et Amorraeum et omnes potentes in Esebon prostraverunt, et terras eorum et civitates eorum ipsi possederunt. Et usque dum non peccarent in conspectu Dei sui, erant cum illis bona; Deus enim illorum odit iniquitatem. Nam et ante hos annos cum recessissent a via quam dederat illis Deus ut ambularent in ea, exterminati sunt praeliis a multis nationibus, et plurimi eorum captivi abducti sunt in terram non suam. Nuper autem reversi sunt ad Dominum Deum suum, ex dispersione qua dispersi fuerant adunati sunt, et ascenderunt montana haec omnia, et iterum possident Ierusalem, ubi sunt sancta eorum. Nunc ergo, mi domine, perquire si est aliqua iniquitas eorum in conspectu Dei eorum: ascendamus ad illos, quoniam tradens tradet illos Deus eorum tibi, et subiugati erunt sub iugo potentiae tuae. Si vero non est offensio populi huius coram Deo suo, non poterimus resistere illis, quoniam Deus eorum defendet illos, et erimus in opprobrium universae terrae.

VI Et factum est, cum cessasset loqui Achior verba haec, irati sunt omnes magnates Holofernis, et cogitabant interficere eum, dicentes ad alterutrum: Quis est iste qui filios Israel posse dicat resistere regi Nabuchodonosor et exercitibus eius, homines inermes et sine virtute et sine peritia artis pugnae? Ut ergo agnoscat Achior quoniam fallit nos, ascendamus in montana: et cum capti fuerint potentes eorum, tunc cum eisdem gladio transverberabitur, ut sciat omnis gens quoniam Nabuchodonosor deus terrae est, et praeter ipsum alius non est. Factum est autem cum cessassent loqui, indignatus Holofernes vehementer dixit ad Achior: Quoniam prophetasti nobis dicens quod gens Israel defendatur a Deo suo, ut ostendam tibi quoniam non est deus nisi Nabuchodonosor, cum percusserimus eos omnes sicut hominem unum, tunc et ipse cum illis Assyriorum gladio interibis, et omnis Israel tecum perditione disperiet. Et probabis quoniam Nabuchodonosor dominus sit universae terrae: tuncque gladius militiae meae transiet per latera tua, et confixus cades inter vulneratos Israel, et non respirabis ultra donec extermineris cum illis. Porro autem si prophetiam tuam veram existimas, non concidat vultus tuus, et pallor qui faciem tuam obtinuit abscedat a te, si verba mea haec putas impleri non posse. Ut autem noveris quia simul cum illis haec experieris, ecce ex hac hora illorum populo sociaberis, ut dum dignas mei gladii poenas exceperint, ipse simul ultioni subiaceas. Tunc Holofernes praecepit servis suis ut comprehenderent Achior, et perducerent eum in Bethuliam, et traderent eum in manus filiorum Israel. Et accipientes eum servi Holofernis, profecti sunt per campestria: sed cum appropinquassent ad montana, exierunt contra eos fundibularii. Illi autem divertentes a latere montis, ligaverunt Achior ad arborem manibus et pedibus, et sic vinctum restibus dimiserunt eum, et reversi sunt ad dominum suum. Porro filii Israel descendentes de Bethulia, venerunt ad eum.

Solvunt

Quem solventes duxerunt ad Bethuliam, atque in medio populi illum statuentes, percunctati sunt quid rerum esset quod illum vinctum Assyrii reliquissent. In diebus illis erant illic principes Ozias filius Micha de tribu Simeon, et Carmi qui et Gothoniel. In medio itaque seniorum et in conspectu omnium Achior dixit omnia quae locutus ipse fuerat ab Holoferne interrogatus, et qualiter populus Holofernis voluisset propter hoc verbum interficere eum, et quemadmodum ipse Holofernes iratus iusserit eum Israhelitis hac de causa tradi: ut dum vicerit filios Israel, tunc et ipsum Achior diversis iubeat interire suppliciis, propter hoc quod dixisset: Deus caeli defensor eorum est. Cumque Achior universa exposuisset, omnis populus cecidit in faciem, adorantes Dominum: et communi lamentatione et fletu unanimes preces suas Domino effuderunt, dicentes: Domine Deus caeli et terrae, intuere superbiam eorum, et respice ad nostram humilitatem, et faciem sanctorum tuorum attende, et ostende quoniam non derelinquis praesumentes de te, et praesumentes de se et de sua virtute gloriantes humilias. Finito itaque fletu, et per totam diem populorum oratione completa, consolati sunt Achior, dicentes: Deus patrum nostrorum, cuius tu virtutem praedicasti, ipse tibi hanc dabit vicissitudinem, ut eorum magis tu interitum videas. Cum vero Dominus Deus noster dederit hanc libertatem servis suis, sit et tecum Deus in medio nostri: ut sicut placuerit tibi, ita cum tuis omnibus converseris. Tunc Ozias finito consilio, suscepit eum in domum suam, et fecit ei cenam magnam. Et vocatis omnibus presbyteris, simul expleto ieiunio refecerunt. Postea vero convocatus omnis populus, et per totam noctem intra ecclesiam oraverunt, petentes auxilium a Deo Israel.

VII

Ascedit

Holofernes autem altera die praecepit exercitibus suis ut ascenderent contra Bethuliam. Erant autem pedites bellatorum centum viginti milia, et equites viginti duo milia, praeter praeparationes virorum illorum quos occupaverat captivitas, et abducti fuerant de provinciis et urbibus universae iuventutis. Omnes pariter paraverunt se ad pugnam contra filios Israel, et venerunt per crepidinem montis usque ad apicem qui respicit Dothain, a loco qui dicitur Belma usque ad Chelmon qui est contra Esdrelon. Filii autem Israel ut viderunt multitudinem illorum, prostraverunt se super terram, mittentes cinerem super capita sua, unanimes orantes ut

[Isra]el manum suam ostenderet super populum suum. Et assumentes arma sua bellica, sederunt per loca que angusti itineris tramitem dirigunt inter montuosa, et erant custodientes ea tota die et nocte. Porro olofernes dum circuit per gyrum, reperit quod fons qui influebat aqueductum illorum a parte australi extra civitatem dirigere: et incidi precepit aqueductum eorum. Erant tamen non longe a muris fontes, ex quibus furtim videbantur haurire aquam ad refocillandum potius quam ad potandum. Sed filii ammon et moab accesserunt ad olofernem dicentes: Filii israel non in lancea nec in sagitta confidunt, sed montes defendunt illos, et muniunt illos colles in precipitio constituti. Ut ergo sine congressione pugne possis superare eos, pone custodes fontium, ut non hauriant aquam ex eis, et sine gladio interficies eos, vel certe fatigati tradent civitatem suam, quam putant in montibus positam non posse superari. Et placuerunt verba hec coram oloferne et coram omnibus satellitibus eius, et constituit per gyrum centenarios per singulos fontes. Cumque ista custodia per dies viginti fuisset expleta, defecerunt cisterne et collectiones aquarum omnibus inhabitantibus bethuliam, ita ut non esset intra civitatem unde satiarentur vel una die, quoniam ad mensuram dabatur populis aqua cotidie.

Tunc ad oziam congregati omnes viri femineque, iuvenes et parvuli, simul omnes una voce dixerunt: Iudicet deus inter nos et te, quoniam fecisti in nos mala, nolens loqui pacifice cum assyriis, et propter hoc vendidit nos deus in manibus eorum. Et ideo non est qui adiuvet, cum prosternamur ante oculos eorum in siti et perditione magna. Et nunc congregate universos qui in civitate sunt, ut sponte tradamus nos omnes populo olofernis. Melius est enim ut captivi benedicamus dominum viventes, quam moriamur et simus opprobrium omni carni, cum viderimus uxores nostras et infantes nostros mori ante oculos nostros. Contestamur hodie celum et terram, et deum patrum nostrorum, qui ulciscitur nos secundum peccata nostra, ut iam tradatis civitatem in manu militie olofernis, et sit finis noster brevis in ore gladii, qui longior efficitur in ariditate sitis. Et cum hec dixissent, factus est fletus et ululatus magnus in ecclesia ab omnibus, et per multas horas una voce clamaverunt ad deum dicentes: Peccavimus cum patribus nostris, iniuste egimus, iniquitatem fecimus. Tu quia pius es, miserere nostri, aut in tuo flagello vindica iniquitates nostras, et noli tradere confitentes te populo qui ignorat te, ut non dicant inter gentes: Ubi est deus eorum? Et cum fatigati his clamoribus, et his fletibus lassati siluissent, exsurgens ozias infusus lacrimis dixit: Equo animo estote, fratres, et hos quinque dies expectemus a domino misericordiam: forsitan enim indignationem suam abscidet, et dabit gloriam nomini suo. Si autem transactis quinque diebus non venerit adiutorium, faciemus hec verba que locuti estis.

VIII

Et factum est, cum audisset hec verba iudith vidua, que erat filia merari, filii idox, filii ioseph, filii ozie, filii elai, filii iamnor, filii gedeon, filii raphaim, filii achitob, filii melchie, filii enan, filii nathanie, filii salathiel, filii simeon, filii ruben: et vir eius fuit manasses, qui mortuus est in diebus messis hordeacee. Instabat enim super alligantes manipulos in campo, et venit estus super caput eius, et mortuus est in bethulia civitate sua, et sepultus est illic cum patribus suis. Erat autem iudith relicta eius vidua iam annis tribus et mensibus sex. Et in superioribus domus sue fecit sibi secretum cubiculum, in quo cum puellis suis clausa morabatur, et habens super lumbos suos cilicium, ieiunabat omnibus diebus vite sue, preter sabbata et neomenias et festa domus israel. Erat autem eleganti aspectu nimis, cui reliquerat vir suus divitias multas, et familiam copiosam, ac possessiones armentis boum et gregibus ovium plenas. Et erat hec in omnibus famosissima, quia timebat dominum valde, nec erat qui loqueretur de illa verbum malum. Hec itaque cum audisset quoniam ozias promisisset quod transacto quinto die traderet civitatem, misit ad presbiteros chabri et charmi. Et venerunt ad illam, et dixit illis: Quod est hoc verbum in quo consensit ozias ut tradat civitatem assyriis, si intra quinque dies non venerit vobis adiutorium? Et qui estis vos qui temptatis dominum? Non est iste sermo qui misericordiam provocet, sed potius qui iram excitet et furorem accendat. Posuistis vos tempus miserationis domini, et in arbitrium vestrum diem constituistis ei. Sed quia patiens dominus est, in hoc ipso peniteamus, et indulgentiam eius fusis lacrimis postulemus. Non enim quasi homo deus sic comminabitur, neque sicut filius hominis ad iracundiam inflammabitur. Et ideo humiliemus illi animas nostras, et in spiritu constituti humiliato servientes illi, dicamus flentes domino, ut secundum voluntatem suam sic faciat nobiscum misericordiam suam, ut sicut conturbatum est cor nostrum in superbia eorum, ita etiam de nostra humilitate gloriemur. Quoniam non sumus secuti peccata patrum nostrorum, qui dereliquerunt deum suum et adoraverunt deos alienos, pro quo scelere dati sunt in gladium et in rapinam et in confusionem inimicis suis. Expectemus humiles consolationem eius, et requiret sanguinem nostrum de afflictionibus inimicorum nostrorum, et humiliabit omnes gentes quecumque insurgunt contra nos, et faciet illas sine honore dominus deus noster. Et nunc fratres, quoniam vos estis presbiteri in populo dei, et ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium vestrum corda eorum erigite, ut memores sint quia temptati sunt patres nostri ut probarentur si vere colerent deum suum. Memores esse debent quomodo pater noster abraham temptatus est, et per multas tribulationes probatus dei amicus effectus est. Sic ysaac, sic iacob, sic moyses, et omnes qui placuerunt deo per multas tribulationes transierunt fideles. Illi autem qui temptationes non susceperunt cum timore domini, et impatientiam suam et improperium murmurationis sue contra dominum protulerunt, exterminati sunt ab exterminatore, et a serpentibus perierunt. Et nos ergo non ulciscamur nos pro his que patimur, sed reputantes peccatis nostris hec ipsa minora esse supplicia, flagella domini quibus quasi servi corripimur ad emendationem non ad p

orationem nostram convertisse credimus. Et dixit illi Ozias princeps: Omnia quae locuta es vera sunt, et non est in sermonibus tuis ulla reprehensio. Nunc ergo ora pro nobis, quoniam mulier sancta es et timens Deum. Et dixit illis Iudith: Sicut quod loqui potui Dei esse cognoscitis, ita quod facere disposui probate si ex Deo est, et orate ut firmum faciat consilium meum Deus. Stabitis vos ad portam nocte ista, et ego exeam cum abra mea; et orate ut, sicut dixistis, in diebus quinque respiciat Dominus populum suum Israel. Vos autem nolo ut scrutemini actum meum, et usque dum renuntiem vobis nihil aliud fiat nisi oratio pro me ad Dominum Deum nostrum. Et dixit ad eam Ozias princeps Iuda: Vade in pace, et Dominus sit tecum in ultione inimicorum nostrorum. Et revertentes abierunt.

IX. Quibus abscedentibus, Iudith ingressa est oratorium suum, et induens se cilicio posuit cinerem super caput suum, et prosternens se Domino clamavit ad Dominum dicens: Domine Deus patris mei Simeon, qui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum qui violatores extiterunt in coinquinatione sua, et denudaverunt femur virginis in confusionem, et dedisti mulieres illorum in praedam, et filias eorum in captivitatem, et omnem praedam in divisionem servis tuis qui zelaverunt zelum tuum: subveni, quaeso te, Domine Deus meus, mihi viduae. Tu enim fecisti priora, et illa post illa cogitasti, et hoc factum est quod ipse voluisti. Omnes enim viae tuae paratae sunt, et tua iudicia in tua providentia posuisti. Respice castra Assyriorum nunc, sicut tunc castra videre Aegyptiorum dignatus es, quando post servos tuos armati currebant, confidentes in quadrigis et in equitatu suo et in multitudine bellatorum. Sed aspexisti super castra eorum, et tenebrae fatigaverunt eos. Tenuit pedes eorum abyssus, et aquae operuerunt eos. Sic fiant et isti, Domine, qui confidunt in multitudine sua et in curribus suis et in contis et in sagittis suis et lanceis gloriantur. Et nesciunt quia tu ipse es Deus noster qui conteris bella ab initio, et Dominus nomen est tibi. Erige brachium tuum sicut ab initio, et allide virtutem eorum in virtute tua. Cadat virtus eorum in iracundia tua, qui promittunt se violare sancta tua et polluere tabernaculum nominis tui et deicere gladio suo cornu altaris tui. Fac, Domine, ut gladio proprio eius superbia amputetur. Capiatur laqueo oculorum suorum in me, et percuties eum ex labiis caritatis meae. Da mihi in animo constantiam ut contemnam illum, et virtutem ut evertam illum. Erit enim memoriale nominis tui cum manus feminae deiecerit eum. Non enim in multitudine est virtus tua, Domine, neque in equorum viribus voluntas tua. Nec superbi ab initio placuerunt tibi, sed humilium et mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. Deus caelorum, creator aquarum, et Dominus totius creaturae, exaudi me miseram deprecantem et de tua misericordia praesumentem. Memento, Domine, testamenti tui, et da verbum in ore meo, et in corde meo consilium corrobora, ut domus tua in tua sanctificatione permaneat, et omnes gentes agnoscant quia tu es Deus, et non est alius praeter te.

X. Factum est autem cum cessasset clamare ad Dominum, surrexit de loco quo iacuerat prostrata Domino. Vocavitque abram suam, et descendens in domum suam abstulit a se cilicium, et exuit se vestimentis viduitatis suae, et lavit corpus suum, et unxit se myrro optimo, et discriminavit crinem capitis sui, et imposuit mitram super caput suum, et induit se vestimentis iucunditatis suae, induitque sandalia pedibus suis, assumpsitque dextraliola et lilia et inaures et anulos, et omnibus ornamentis suis ornavit se. Cui etiam Dominus contulit splendorem, quoniam omnis ista compositio non ex libidine sed ex virtute pendebat. Et ideo Dominus hanc in illam pulchritudinem ampliavit, ut incomparabili decore omnium oculis appareret. Imposuit itaque abrae suae ascopam vini et vas olei et pulentam et palathas et caseum, et profecta est. Cumque venissent ad portam civitatis, invenerunt expectantem Oziam et presbyteros civitatis. Qui cum vidissent eam stupentes mirati sunt nimis pulchritudinem eius. Nihil tamen interrogantes dimiserunt eam transire dicentes: Deus patrum nostrorum det tibi gratiam, et omne consilium tui cordis sua virtute corroboret, ut glorietur super te Ierusalem, et sit nomen tuum in numero sanctorum et iustorum. Et dixerunt hi qui illic erant omnes una voce: Fiat, fiat. Iudith vero orans Dominum transivit portas ipsa et abra eius. Factum est autem cum descenderet montem circa ortum diei, occurrerunt ei exploratores Assyriorum et tenuerunt eam dicentes: Unde venis aut quo vadis? Quae respondit: Filia sum Hebraeorum, ideo ego fugi a facie eorum, quoniam futurum agnovi quod dentur vobis in depraedationem, pro eo quod contemnentes vos noluerunt ultro tradere seipsos ut invenirent misericordiam in conspectu vestro. Hac de causa cogitavi mecum dicens: Vadam ad faciem principis Holofernis ut indicem illi secreta illorum, et ostendam illi quo aditu possit obtinere eos, ita ut non cadat vir unus de exercitu eius. Et cum audissent viri illi verba eius, considerabant faciem eius, et erat in oculis eorum stupor, quoniam mirabantur pulchritudinem eius nimis. Et dixerunt ad eam: Conservasti animam tuam eo quod tale reperisti consilium, ut descenderes ad dominum nostrum. Hoc autem scias, quoniam cum steteris in conspectu eius, bene tibi faciet, et eris gratissima in corde eius. Duxeruntque illam ad tabernaculum Holofernis, et nuntiaverunt eam. Cumque intrasset ante faciem eius, statim captus est in suis oculis Holofernes. Dixeruntque ad eum satellites eius: Quis contemnit populum Hebraeorum, qui tam decoras mulieres habent, ut non pro his merito pugnare contra eos debeamus? Videns itaque Holofernes Iudith sedentem in conopeo, quod erat ex purpura et auro et smaragdo et lapidibus pretiosis intextum, et cum in faciem eius intendisset, adoravit eum, prosternens se super terram. Et elevaverunt illam servi Holofernis, iubente domino suo.

XI. Tunc Holofernes dixit ei: Aequo animo esto, et noli pavere in corde tuo, quoniam ego numquam nocui viro qui voluit servire Nabuchodonosor regi. Populus autem tuus si non contempsisset me, non levassem lanceam meam super illum. Nunc autem dic michi qua ex causa recessisti ab illis, et placuit tibi ut venires ad nos. Et dixit illi Iudith: Sume verba ancillae tuae, quoniam si secutus fueris verba ancillae tuae, perfectam rem faciet Dominus tecum. Vivit enim Nabuchodonosor rex terrae, et vivit virtus eius quae est in te ad correctionem omnium animarum errantium

Adornat

et panes

Narrat

quoniam non solum homines serviunt illi per te: sed et bestiae agri obtemperant illi. Nuntiatur enim animi tui industria universis gentibus: et indicatum est omni saeculo quoniam tu solus bonus et potens es in omni regno eius: et disciplina tua omnibus provinciis praedicatur. Nec hoc latet quod locutus est Achior: nec illud ignoratur quod ei iusseris evenire. Constat enim deum nostrum sic peccatis offensum ut mandaverit per prophetas suos ad populum: quod tradat eos pro peccatis suis. Et quoniam sciunt se offendisse deum suum filii Israel: tremor tuus super ipsos est. Insuper etiam fames invasit eos: et ab ariditate aquae iam inter mortuos computantur. Denique hoc ordinant ut interficiant pecora sua: et sanguinem eorum bibant. Et sancta domini sui quae praecepit deus non contingi in frumento vino et oleo haec cogitaverunt impendere: et volunt consumere quae nec manibus deberent contingere. Ergo quoniam haec faciunt: certum est quod in perditionem dabuntur. Quod ego ancilla tua cognoscens: fugi ab illis: et misit me dominus haec ipsa nuntiare tibi. Ego enim ancilla tua deum colo: etiam nunc apud te. Et exiet ancilla tua et orabo deum: et dicet mihi quando eis reddat peccatum suum: et veniens nuntiabo tibi: ita ut ego adducam te per mediam Ierusalem: et habebis omnem populum Israel sicut oves quibus non est pastor: et non latrabit vel unus canis contra te: quoniam haec mihi dicta sunt per providentiam dei. Et quoniam iratus est illis deus: haec ipsa missa sum nuntiare tibi. Placuerunt autem omnia verba haec coram Oloferne et coram pueris eius: et mirabantur sapientiam eius: et dicebant alter ad alterum: Non erat talis mulier super terram in aspectu in pulchritudine: et in sensu verborum. Et dixit ad illam Olofernes: Benefecit deus qui misit te ante populum: ut des illum tu in manibus nostris. Et quoniam bona est promissio tua: si fecerit mihi hoc deus tuus: erit et deus meus: et tu in domo Nabuchodonosor magna eris: et nomen tuum nominabitur in universa terra.

XII

Tunc iussit eam introire ubi repositi erant thesauri eius: et iussit illic manere eam: et constituit quid daretur illi de convivio suo. Cui respondens Iudith dixit: Nunc non potero manducare ex his quae mihi praecipis tribui: ne veniat super me offensio: ex his autem quae mihi detuli manducabo. Cui Olofernes ait: Si defecerint tibi ista quae tecum detulisti: quid faciemus tibi? Et dixit Iudith: Vivit anima tua domine meus: quoniam non expendet ancilla tua omnia haec: donec faciat deus in manu mea haec quae cogitavi. Et induxerunt illam servi eius in tabernaculum quod praeceperat. Et petiit dum introiret: ut daretur ei copia nocte et ante lucem egrediendi foras ad orationem: et deprecandi dominum. Et praecepit cubiculariis suis: ut sicut placeret illi exiret et introiret ad adorandum deum suum per triduum. Et exibat noctibus in vallem Bethuliae: et baptizabat se in fonte aquae. Et ut ascendebat orabat dominum deum Israel: ut dirigeret viam eius ad liberationem populi sui. Et introiens munda manebat in tabernaculo: usque dum acciperet escam suam in vespere. Et factum est in quarto die Olofernes fecit cenam servis suis: et dixit ad Vagao eunuchum suum: Vade et suade Hebraeam illam ut sponte consentiat habitare mecum. Foedum est enim apud Assyrios si femina irrideat virum: agendo ut immunis transeat ab eo. Tunc introivit Vagao ad Iudith et dixit: Non vereatur bona puella introire ad dominum meum: ut honorificetur ante faciem eius: ut manducet cum eo et bibat vinum in iocunditate. Cui Iudith respondit: Quae ego sum ut contradicam domino meo? Omne quod erit ante oculos eius bonum et optimum faciam. Quicquid autem illi placuerit: hoc mihi erit optimum omnibus diebus vitae meae. Et surrexit et ornavit se vestimento suo: et ingressa stetit ante faciem eius. Cor autem Olofernis concussum est: erat enim ardens in concupiscentia eius. Et dixit ad eam Olofernes: Bibe nunc et accumbe in iocunditate: quoniam invenisti gratiam coram me. Et dixit Iudith: Bibam domine: quoniam magnificata est anima mea hodie prae omnibus diebus meis. Et accepit et manducavit et bibit coram ipso ea quae paraverat illi ancilla eius. Et iocundus factus est Olofernes ad illam: bibitque vinum multum nimis quantum numquam biberat in vita sua.

XIII

Ut autem sero factum est: festinaverunt servi illius ad hospitia sua: et conclusit Vagao hostia cubiculi et abiit. Erant autem omnes fatigati a vino: eratque Iudith sola in cubiculo. Porro Olofernes iacebat in lecto nimia ebrietate sopitus. Dixitque Iudith puellae suae ut staret foras ante cubiculum et observaret. Stetitque Iudith ante lectum orans cum lacrimis: et labiorum motu in silentio dicens: Confirma me domine deus Israel: et respice in hac hora ad opera manuum mearum: ut sicut promisisti Ierusalem civitatem tuam erigas: et hoc quod credens per te posse fieri cogitavi perficiam. Et cum haec dixisset: accessit ad columnam quae erat ad caput lectuli eius: et pugionem eius qui in ea ligatus pendebat exsolvit. Cumque evaginasset illum: apprehendit comam capitis eius et ait: Confirma me domine deus Israel in hac hora. Et percussit bis in cervicem eius: et abscidit caput eius. Et abstulit conopeum eius a columnis: et evolvit corpus eius truncum. Et post pusillum exivit: et tradidit caput Olofernis ancillae suae: et iussit ut mitteret illud in peram suam. Et exierunt duae secundum consuetudinem suam quasi ad orationem: et transierunt castra: et gyrantes vallem venerunt ad portam civitatis. Et dixit Iudith a longe custodibus murorum: Aperite portas quoniam nobiscum est deus: qui fecit virtutem in Israel. Et factum est cum audissent viri vocem eius: vocaverunt presbyteros civitatis: et concurrerunt ad eam omnes a minimo usque ad maximum: quoniam sperabant eam iam non esse venturam. Et accendentes luminaria: congyraverunt circa eam universi. Illa autem ascendens in eminentiorem locum: iussit fieri silentium. Cumque omnes tacuissent: dixit Iudith: Laudate dominum deum nostrum: qui non deseruit sperantes in se. Et in me ancillam suam adimplevit misericordiam suam quam promisit domui Israel: et interfecit in manu mea hostem populi sui in hac nocte. Et proferens de pera caput Olofernis: ostendit illis dicens: Ecce caput Olofernis principis militiae Assyriorum: et ecce conopeum illius in quo recumbebat in ebrietate sua: ubi et per manum feminae percussit illum dominus deus noster. Vivit autem ipse dominus: quoniam custodivit me angelus eius: et hinc euntem: et ibi commorantem: et inde huc revertentem: et non permisit me ancillam

sivit me Dominus coinquinari, sed sine pollutione peccati revocavit me vobis gaudentem in victoria sua, in evasione mea, in liberatione vestra. Confitemini illi omnes quoniam bonus, quoniam in saeculum misericordia eius. Universi autem adorantes Dominum dixerunt ad eam: Benedixit te Dominus in virtute sua, quia per te ad nihilum redegit inimicos nostros. Porro Ozias princeps populi Israel dixit ad eam: Benedicta es tu filia a Domino Deo excelso prae omnibus mulieribus super terram. Benedictus Dominus qui creavit caelum et terram, qui te direxit in vulnera capitis principis inimicorum nostrorum; quia hodie nomen tuum ita magnificavit, ut non recedat laus tua de ore hominum qui memores fuerint virtutis Domini in aeternum, pro quibus non pepercisti animae tuae propter angustias et tribulationem generis tui, sed subvenisti ruinae ante conspectum Dei nostri. Et dixit omnis populus: Fiat, fiat. Porro Achior vocatus venit, et dixit ei Iudith: Deus Israel, cui tu testimonium dedisti quod ulciscatur se de inimicis suis, ipse caput omnium incredulorum incidit in hac nocte in manu mea. Et ut probes quia ita est, ecce caput Holofernis, qui in contemptu superbiae suae Deum Israel contempsit, et tibi interitum minabatur dicens: Cum captus fuerit populus Israel, gladio perforari praecipiam latera tua. Videns autem Achior caput Holofernis, angustiatus prae pavore cecidit in faciem suam super terram, et aestuavit anima eius. Postea vero quam resumpto spiritu recreatus est, procidit ad pedes eius, et adoravit eam et dixit: Benedicta tu a Deo tuo in omni tabernaculo Iacob, quoniam in omni gente quae audierit nomen tuum magnificabitur super te Deus Israel.

XIV

Dixit autem Iudith ad omnem populum: Audite me, fratres. Suspendite caput hoc super muros nostros, et erit cum exierit sol, accipiat unusquisque arma sua, et exite cum impetu, non ut descendatis deorsum, sed quasi impetum facientes. Tunc exploratores necesse erit ut fugiant ad principem suum excitandum ad pugnam. Cumque duces eorum cucurrerint ad tabernaculum Holofernis et invenerint eum truncum in suo sanguine volutatum, decidet super eos timor. Cumque cognoveritis fugere illos, ite post illos securi, quoniam Dominus conteret eos sub pedibus vestris. Tunc Achior videns virtutem quam fecit Deus Israel, relicto gentilitatis ritu, credidit Deo, et circumcidit carnem praeputii sui, et appositus est ad populum Israel, et omnis successio generis eius usque in hodiernum diem. Mox autem ut ortus est dies, suspenderunt super muros caput Holofernis. Acceperuntque unusquisque vir arma sua, et egressi sunt cum grandi strepitu et ululatu. Quod videntes exploratores ad tabernaculum cucurrerunt. Porro hi qui in tabernaculo erant venientes et ante ingressum cubiculi perstrepentes excitandi gratia inquietudinem arte moliebantur, ut non ab excitantibus, sed a sonantibus Holofernes evigilaret. Nullus enim audebat cubiculum virtutis Assyriorum pulsando aut intrando aperire. Sed cum venissent duces eius et tribuni, et universi maiores exercitus regis Assyriorum, dixerunt cubiculariis: Intrate et excitate illum, quoniam egressi mures de cavernis suis ausi sunt provocare ad proelium. Tunc ingressus Vagao cubiculum eius stetit ante cortinam et plausum fecit manibus suis; suspicabatur enim illum cum Iudith dormire. Sed cum nullum motum iacentis sensu aurium

caperet, accessit proximans ad cortinam, et elevans eam videns cadaver absque capite Holofernis in suo sanguine tabefactum iacere super terram, exclamavit voce magna cum fletu et scidit vestimenta sua. Et ingressus tabernaculum Iudith, non invenit eam, et exiluit foras ad populum et dixit: Una mulier hebraea fecit confusionem in domo regis Nabuchodonosor. Ecce enim Holofernes iacet in terra, et caput ipsius non est in illo. Quod cum audissent principes virtutis Assyriorum, sciderunt omnes vestimenta sua, et intolerabilis timor et tremor cecidit super eos, et turbati sunt animi eorum valde. Et factus est clamor incomparabilis in medio castrorum eorum.

XV

Cumque omnis exercitus decollatum Holofernem audisset, fugit mens et consilium ab eis, et solo tremore et metu agitati fugae praesidium sumunt, ita ut nullus loqueretur cum proximo suo, sed inclinato capite relictis omnibus evadere Hebraeos quos armatos venire super se audierant conarentur, fugientes per vias camporum et semitas collium. Videntes itaque filii Israel fugientes illos, descenderunt clangentesque tubis et ululantes post ipsos. Et quoniam Assyrii non adunati in fugam ibant praecipites, filii autem Israel uno agmine persequentes debilitabant omnes quos invenire potuissent. Misitque Ozias nuntios per omnes civitates et regiones Israel. Omnis itaque regio omnisque urbs electam iuventutem misit armatam post eos, et persecuti sunt eos in ore gladii quousque pervenirent ad extremitatem finium suorum. Reliqui autem qui erant in Bethulia, ingressi sunt castra Assyriorum, et praedam quam fugientes Assyrii reliquerant abstulerunt, et onustati sunt valde. Hi vero qui victores reversi sunt ad Bethuliam, omnia quae erant illorum abstulerunt secum, ita ut non esset numerus in pecoribus et iumentis et universis mobilibus eorum, ut a minimo usque ad magnum omnes divites fierent de praedationibus eorum. Ioachim autem summus pontifex de Ierusalem venit in Bethuliam cum universis presbyteris suis ut videret Iudith. Quae cum exisset ad illum, benedixerunt illam omnes una voce dicentes: Tu gloria Ierusalem, tu laetitia Israel, tu honorificentia populi nostri, quia fecisti viriliter, et confortatum est cor tuum, eo quod castitatem amaveris, et post virum tuum alterum nescieris. Ideo et manus Domini confortavit te, et ideo eris benedicta in aeternum. Et dixit omnis populus: Fiat, fiat. Per dies autem triginta vix collecta sunt spolia Assyriorum a populo Israel. Porro autem universa quae Holofernis peculiaria fuisse probata sunt, dederunt Iudith in auro et argento et vestibus et gemmis et omni supellectili, et tradita sunt illi omnia a populo. Et omnes populi gaudebant cum mulieribus et virginibus et iuvenibus in organis et citharis.

XVI

Tunc cantavit Iudith canticum hoc Domino dicens: Incipite Domino in tympanis, cantate Domino in cymbalis, modulamini illi psalmum novum, exultate et invocate nomen eius. Dominus conterens bella, Dominus no-

men est illi. Qui posuit castra sua in medio populi sui: ut eriperet nos de manu omnium inimicorum nostrorum. Venit assur ex montibus ab aquilone in multitudine fortitudinis sue: cuius multitudo obturavit torrentes: et equi eorum cooperuerunt valles. Dixit se incensurum fines meos: et iuvenes meos occisurum gladio: infantes meos dare in predam: et virgines in captivitatem. Dominus autem omnipotens nocuit eum: et tradidit eum in manus femine: et confodit eum. Non enim cecidit potens eorum a iuvenibus: nec filii titan percusserunt eum: nec excelsi gygantes imposuerunt se illi: sed iudith filia merari in specie faciei sue dissolvit eum. Exuit enim se vestimentum viduitatis: et induit se vestimentum letitie in exultatione filiorum israel. Unxit faciem suam unguento: et colligavit cincinnos suos mitra ad decipiendum illum. Sandalia eius rapuerunt oculos eius: pulchritudo eius captivam fecit animam eius. Amputavit pugione cervicem eius. Horruerunt perse constantiam eius: et medi audaciam eius. Tunc ululaverunt castra assyriorum: quando apparuerunt humiles mei arescentes in siti. Filii puellarum compunxerunt eos: et sicut pueros fugientes occiderunt eos: perierunt in prelio a facie domini mei. Hymnum cantemus domino: hymnum novum cantemus deo nostro. Adonay domine magnus es tu et preclarus in virtute: et quem superare nemo potest. Tibi serviat omnis creatura tua: quia dixisti et facta sunt: misisti spiritum tuum et creata sunt: et non est qui resistat voci tue. Montes a fundamentis movebuntur cum aquis: petre sicut cera liquescent ante faciem tuam. Qui autem timent te: magni erunt apud te per omnia. Ve genti insurgenti super genus meum: dominus enim omnipotens vindicabit in eis: in die iudicii visitabit eos. Dabit enim ignem et vermes in carnes eorum ut urantur et sentiant usque in sempiternum. Et factum est post hec: omnis populus post victoriam venit in iherusalem adorare dominum. Et mox ut purificati sunt: obtulerunt omnes holocausta et vota et repromissiones suas: porro iudith universa vasa bellica olofernis que dedit ei populus: et conopeum quod ipsa sustulerat de cubili ipsius obtulit in anathema oblivionis. Erat autem populus iocundus secundum faciem sanctorum: et per tres menses: gaudium huius victorie celebratum est cum iudith. Post dies autem illos: unusquisque rediit in sua: et iudith magna facta est in bethulia: et preclarior erat universe terre israel. Erat enim virtuti castitas adiuncta: ita ut non cognosceret virum omnibus diebus vite sue: ex quo defunctus est manasses vir eius. Erat autem diebus festis: procedens cum gloria magna. Mansit autem in domo viri sui annos centum quinque: et dimisit abram suam liberam: et defuncta est ac sepulta cum viro suo in bethulia. Luxitque illam omnis populus diebus septem. In omni autem spatio vite eius: non fuit qui perturbaret israel: et post mortem eius annis multis. Dies autem victorie huius festivitatis ab hebreis in numero dierum sanctorum accipitur: et colitur a iudeis ex illo tempore usque in presentem diem.

Incipit prefatio in libro hester.

Librum hester variis translatoribus constat esse vitiatum: quem ego de archivis hebreorum relevans verbum e verbo pressius transtuli. Quem librum editio vulgata laciniosis hinc inde verborum funibus trahit: addens ea que ex tempore dici poterant et audiri. Sicut solitum est scolaribus disciplinis sumpto themate excogitare: quibus verbis uti potuit qui iniuriam passus est: vel ille qui iniuriam fecit. Vos autem o paula et eustochium quoniam et bibliothecas hebreorum studuistis intrare: et interpretum certamina comprobastis: tenentes hester hebraicum librum per singula verba nostram translationem aspicite: ut possitis agnoscere nichil me augmentasse addendo: sed fideli testimonio simpliciter sicut in hebreo habetur hystoriam hebraicam latine lingue tradidisse. Nec affectamus laudes hominum: nec vituperationes expavescimus. Deo enim placere curantes minas hominum penitus non timemus: quoniam dissipat ossa eorum qui hominibus placere desiderant: et secundum apostolum qui huiusmodi sunt servi christi esse non possunt. Rursum in libro hester alfabetum ex minio usque ad theta litteram fecimus diversis in locis: volentes scilicet hoc insinuare studioso lectori: ordinem preterea in hoc libro insinuare. Nos enim iuxta morem hebreorum: ordinem prosequi etiam in hoc editione maluimus. Explicit prefatio. Incipiunt capitula.

De convivio assueri regis. Vasthi regina que vocata ad regem venire noluit: consilio optimatum amarito repudiata est. Ad assueri regis imperium ex diversis provinciis puelle virgines congregantur. Hester enutrita a mardocheo patruo suo: cum esset eleganti specie cum ceteris puellis electa est. Hester cum ordine vicis sue ad regem introducta fuisset: eam rex super omnes mulieres dilexit: reginamque constituit. Duo eunuchi regem interficere volentes: a mardocheo proditi puniti sunt: et hoc ipsum historiis est insertum. Aman pro eo quod eum mardocheus adorare noluit: iudeorum genus odio habens ad regem accusavit: quos ille universos uno die iussit interfici. Mardocheus comperiens de nece iudeorum: sacco indutus est: missaque vestimenta ab hester induere renuit: eique mandavit ut apud regem pro iudeorum nece supplicaret. Hester ad regem ingressa eum et aman ad convivium invitavit. Aman de convivio regine letus egrediens: iactavit suam gloriam amicis et uxori exponit: quorum consilio trabem in qua mardocheum suspenderet preparavit. Rex cum in gestis publicis factum mardochei quo eunuchos prodiderat repperisset: iubet aman mardocheum stola regia et diademate decorari precepit: et equo regio superpositum aman ante eum clamando preire. Aman tristis domum reversus est. Regina pro populo suo suggerente aman in ligno quod mardocheo paraverat suspensus est. Mardocheus loco aman constituitur: et ad suggestionem regine epistole pro iudeorum salute mittuntur. De gloria mardochei et quomodo se iudei ulti sunt de

inimicos suos decemque filii aman in patibulis
suspensi. Dies quibus se iudei de inimicis ulti
sunt inter sollempnes conputabunt. Quia assu-
erus rex cunctas insulas tributarias fecit.
De omnium mardochei. Exemplar epistole
de nece iudeorum. De ritu mardochei. De ritu hester.
Quomodo regina hester ad regem non uocata ingressa
est. Exemplar epistole pro iudeis directe. Expli-
ciunt capitula. Incipit liber hester.

In diebus assueri qui regnauit ab india usque ethyopiam super centum uiginti septem prouincias quando sedit in solio regni sui susa ciuitas regni eius exordium fuit. Tertio igitur anno imperii sui fecit grande conuiuium cunctis principibus et pueris suis fortissimis persarum et medorum inclitis et prefectis prouinciarum coram se ut ostenderet diuitias glorie regni sui ac magnitudinem atque iactantiam potentie sue multo tempore centum uidelicet et octoginta diebus. Cumque implerentur dies conuiuii inuitauit omnem populum qui inuentus est in susis a maximo usque ad minimum. Et septem diebus iussit conuiuium preparari in uestibulo horti et nemoris quod regio cultu et manu consitum erat. Et pendebant ex omni parte tentoria aerii coloris et carpasini et iacinctini sustentata funibus byssinis atque purpureis qui eburneis circulis inserti erant et columpnis marmoreis fulciebantur. Lectuli quoque aurei et argentei super pauimentum smaragdino et pario stratum lapide dispositi erant quod mira uarietate pictura decorabat. Bibebant autem qui inuitati erant aureis poculis et aliis atque aliis uasis cibi inferebantur. Vinum quoque ut magnificentia regia dignum erat abundans et precipuum ponebatur. Nec erat qui nolentes cogeret ad bibendum sed sic rex statuerat preponens mensis singulos de principibus suis ut sumeret unusquisque quod uellet. Vasthi quoque regina fecit conuiuium feminarum in palatio ubi rex assuerus manere consueuerat. Itaque die septimo cum rex esset hilarior et post nimiam potionem incaluisset mero precepit mauman et bazatha et arbona et bagatha et abgatha et zarath et carchas septem eunuchis qui in conspectu eius ministrabant ut introducerent reginam uasthi coram rege posito super caput eius diademate et ostenderet cunctis populis et principibus illius pulchritudinem erat enim pulchra ualde. Que renuit et ad regis imperium quod per eunuchos mandauerat uenire contempsit. Unde iratus rex et nimio furore succensus interrogauit sapientes qui ex more regio semper ei aderant et illorum faciebat cuncta consilio scientium leges ac iura maiorum. Erant autem primi et proximi charsena et sethar et admatha et tharsis et mares et marsana et mamuchan septem duces persarum atque medorum qui uidebant faciem regis et primi post eum residere soliti erant. Cui sententie uasthi regina subiaceret que assueri regis imperium quod per eunuchos mandauerat facere noluisset. Responditque mamuchan audiente rege atque principibus. Non solum regem lesit regina uasthi sed omnes principes et populos qui sunt in cunctis prouinciis regis assueri. Egredietur enim sermo regine ad omnes mulieres ut contempnant uiros suos et dicant. Rex assuerus iussit ut regina uasthi intraret ad eum et illa noluit. Atque hoc exemplo omnes principum coniuges persarum atque medorum paruipendent imperia maritorum. Unde regis iusta est indignatio. Et si tibi placet egrediatur edictum a facie tua et scribatur iuxta legem persarum atque medorum quam preteriri illicitum est ut nequaquam ultra uasthi ingrediatur ad regem sed regnum illius altera que melior est illa accipiat. Et hoc in omne quod latissimum est prouinciarum tuarum diuulgetur imperium ut cuncte uxores tam maiorum quam minorum deferant maritis suis. Placuit consilium eius regi et principibus. Fecitque rex iuxta consilium mamuchan et misit epistolas ad uniuersas prouincias regni sui ut quoque gens audire et legere poterat diuersis linguis et litteris esse uiros principes ac maiores in domibus suis et hoc per cunctos populos diuulgari.

His ita gestis postquam regis assueri deferbuerat indignatio recordatus est uasthi et que fecisset uel que passa esset. Dixeruntque pueri regis ac ministri eius. Querantur regi puelle uirgines ac speciose et mittantur qui considerent per uniuersas prouincias puellas speciosas et uirgines et adducant eas ad ciuitatem susan et tradant eas in domum feminarum sub manu egei eunuchi qui est prepositus et custos mulierum regiarum. Et accipiant mundum muliebrem et cetera ad usus necessaria et quecumque inter omnes oculis regis placuerit ipsa regnet pro uasthi. Placuit sermo regi et ita ut suggesserant iussit fieri. Erat uir iudeus in susis ciuitate uocabulo mardocheus filius iair filii semei filii cis de stirpe iemini qui translatus fuerat de ierusalem eo tempore quo iechoniam regem iuda nabugodonosor rex babylonis transtulerat. Qui fuit nutricius filie fratris sui edisse que altero nomine hester uocabatur et utrumque parentem amiserat pulchra nimis et decora facie. Mortuisque patre eius ac matre mardocheus sibi eam adoptauit in filiam. Cumque percrebuisset regis imperium et iuxta mandata illius multe uirgines pulchre adducerentur susan et egeo traderentur eunucho. Hester quoque inter ceteras puellas ei tradita est ut seruaretur in numero feminarum. Que placuit ei et inuenit gratiam in conspectu illius. Et accelerauit mundum muliebrem et tradidit ei partes suas et septem puellas speciosissimas de domo regis et tam ipsam quam pedissequas eius ornaret atque excoleret. Que noluit indicare ei populum et patriam suam. Mardocheus enim preceperat ut de

Hester

prima

tacere omnino reticeret. Qui deambulabat coti die ante vestibulum domus in qua electe virgines servabantur. curam agens salutis hester et scire volens quid ei accideret. Cum autem venisset tempus singularum per ordinem puellarum ut intrarent ad regem. expletis omnibus que ad cultum muliebrem pertinebant mensis duo decimus vertebatur. Ita dumtaxat ut sex mensibus oleo ungerentur mirtino. et aliis sex quibusdam pigmentis et aromatibus uterentur. Ingredientesque ad regem quicquid postulassent ad ornatum pertinens accipiebant. et ut eis placuerat compositae de triclinio feminarum ad regis cubiculum transibant. Et que intraverat vespere egrediebatur mane. Atque inde in secundas edes deducebantur. que sub manu sagazi eunuchi erant qui concubinis regis presidebat. Nec habebat potestatem ad regem ultra redeundi nisi voluisset rex. et eam venire iussisset ex nomine. Evoluto autem tempore per ordinem instabat dies quo hester filia abiahil fratris mardochei quam sibi adoptaverat in filiam. intrare deberet ad regem. Que non quesivit muliebrem cultum sed quecumque voluit egeus eunuchus custos virginum hec ei ad ornatum dedit. Erat enim formosa valde et incredibili pulchritudine omnium oculis gratiosa et amabilis videbatur. Ducta est itaque ad cubiculum regis assueri mense decimo qui vocatur tebeth. septimo anno regni eius. et amavit eam rex plusquam omnes mulieres. Habuitque gratiam et misericordiam coram eo super omnes mulieres. et posuit diadema regni in capite eius fecitque eam regnare in loco vasthi. Et iussit convivium preparari permagnificum cunctis principibus et servis suis pro coniunctione et nuptiis hester. Et dedit requiem universis provinciis. ac dona largitus est iuxta magnificentiam principalem. Cumque et secundo quererentur virgines et congregarentur. mardocheus manebat ad regis ianuam. Necdumque prodiderat hester patriam et populum suum. iuxta mandatum eius. Quicquid enim ille precipiebat. observabat hester et ita cuncta faciebat ut eo tempore solita erat quo eam parvulam nutriebat. Eo igitur tempore quo mardocheus ad regis ianuam morabatur. irati sunt bagathan et thares duo eunuchi regis qui ianitores erant et in primo palatii limine presidebant. volueruntque insurgere in regem et occidere eum. Quod mardocheum non latuit. statimque nuntiavit regine hester. Et illa regi ex nomine mardochei qui ad se rem detulerat. Quesitum est et inventum. et appensus uterque eorum in patibulo. mandatumque hystoriis et annalibus est traditum coram rege.

III

Post hec rex assuerus exaltavit aman filium amadathi. qui erat de stirpe agag et posuit solium eius super omnes principes quos habebat. Cunctique servi regis qui in foribus palatii versabantur. flectebant genua et adorabant aman. sic enim eis preceperat imperator. Solus mardocheus non flectebat genu neque adorabat eum. Cui dixerunt regis pueri qui ad fores palatii presidebant. Cur preter ceteros non observas mandata regis? Cumque hoc crebrius dicerent. et ille nollet audire. Nuntiaverunt aman. scire cupientes utrum perseveraret in sententia. Dixerat enim eis se esse iudeum. Quod cum audisset aman et experimento probasset quod mardocheus non sibi flecteret genu nec se adoraret iratus est valde et pro nichilo duxit in unum mardocheum mittere manus suas. Audierat enim quod esset gentis iudee magisque voluit omnem iudeorum qui erant in regno assueri perdere nationem. Mense primo cuius vocabulum est nisan. anno duodecimo regni assueri. missa est sors in urnam que hebraice dicitur phur coram aman. quo die et quo mense gens iudeorum deberet interfici. Et exivit mensis duodecimus qui vocatur adar. Dixitque aman regi assuero. Est populus per omnes provincias regni tui dispersus et a se mutuo separatus novis utens legibus et ceremoniis insuper et regis scita contempnens. Et optime nosti quod non expediat regno tuo ut insolescat per licentiam. Si tibi placet decerne ut pereat. et decem milia talentorum appendam arcariis gaze tue. Tulit ergo rex anulum quo utebatur de manu sua et dedit eum aman filio amadathi et de progenie agag. hosti iudeorum. Dixitque ad eum. Argentum quod polliceris tuum sit. de populo age quod tibi placet. Vocatique sunt scribe regis mense primo nisan. tertia decima die eiusdem mensis. et scriptum est ut iusserat aman ad omnes satrapas regis et iudices provinciarum diversarumque gentium. ut quaeque gens legere poterat et audire pro varietate linguarum ex nomine regis assueri. Et littere signate ipsius anulo misse sunt per cursores regis ad universas provincias ut occiderent atque delerent omnes iudeos a puero usque ad senem parvulos et mulieres uno die. hoc est tertiodecimo mensis duodecimi qui vocatur adar. et bona eorum diriperent. Summa autem epistolarum hec fuit ut omnes provincie scirent et pararent se ad predictam diem. Festinabant cursores qui missi erant explere regis imperium. Statimque in susis pependit edictum regis. et aman celebrante convivium et cunctis iudeis qui in urbe erant flentibus.

IIII

Que cum audisset mardocheus scidit vestimenta sua et indutus est sacco. Spargens cinerem capiti et in platea medie civitatis voce magna clamabat ostendens amaritudinem animi sui. Et hoc eiulatu usque ad fores palatii gradiens. non enim erat licitum indutum sacco aulam regis intrare. In omnibus quoque provinciis oppidis ac locis ad que crudele regis dogma pervenerat. planctus ingens erat. apud iudeos ieiunium ululatus et fletus. sacco et cinere multis pro strato utentibus. Ingresse sunt autem puelle hester et eunuchi nuntiaveruntque ei. Quod audiens consternata est. et misit vestem ut ablato sacco induerent eum. quam accipere noluit. Accitoque athac eunucho quem rex ministrum ei dederat. precepit ut iret ad mardocheum et disceret ab eo cur hoc faceret. Egressusque athac ivit ad mardocheum stantem in platea civi

tatis ante ostium palatii. Qui indicavit ei omnia que acciderant quomodo Aman promisisset ut in thesauros regis pro iudeorum nece inferret argentum. Exemplar quoque edicti quod pendebat in Susis dedit ei ut regine ostenderet et moneret eam ut intraret ad regem et deprecaretur eum pro populo suo. Regressus Athac nuntiavit Hester omnia que Mardocheus dixerat. Que respondit ei et iussit ut diceret Mardocheo. Omnes servi regis et cuncte que sub dicione eius sunt norunt provincie: quod sive vir sive mulier non vocatus interius atrium regis intraverit, absque ulla cunctatione statim interficiatur, nisi forte rex auream virgam ad eum tetenderit pro signo clementie atque ita possit vivere. Ego igitur quomodo ad regem intrare potero que triginta iam diebus non sum vocata ad eum? Quod cum audisset Mardocheus: rursum mandavit Hester dicens. Ne putes quod animam tuam tantum liberes quia in domo regis es pre cunctis iudeis. Si enim nunc silueris: per aliam occasionem liberabuntur iudei, et tu et domus patris tui peribitis. Et quis novit utrum idcirco ad regnum veneris ut in tali tempore parareris? Rursumque Hester hec Mardocheo verba mandavit. Vade et congrega omnes iudeos quos in Susis reppereris, et orate pro me. Non comedatis et non bibatis tribus diebus ac noctibus, et ego cum ancillis meis similiter ieiunabo. Et tunc ingrediar ad regem contra legem faciens non vocata, tradensque me morti et periculo. Ivit itaque Mardocheus et fecit omnia que ei Hester preceperat.

IIII

Die autem tertio induta est Hester regalibus vestimentis, et stetit in atrio domus regie quod erat interius contra basilicam regis. At ille sedebat super solium suum in consistorio palatii contra ostium domus. Cumque vidisset Hester reginam stantem: placuit oculis eius, et extendit contra eam virgam auream quam tenebat manu. Que accedens: osculata est summitatem virge eius. Dixitque ad eam rex. Quid vis Hester regina? Que est petitio tua? Etiam si dimidiam regni partem petieris dabitur tibi. At illa respondit. Si regi placet obsecro ut venias ad me hodie et Aman tecum ad convivium quod paravi. Statimque rex: vocate inquit Aman cito ut Hester obediat voluntati. Venerunt itaque rex et Aman ad convivium quod eis regina paraverat. Dixitque ei rex postquam vinum biberat abundanter. Quid petis ut detur tibi, et pro qua re postulas? Etiam si dimidiam partem regni mei petieris impetrabis. Cui respondit Hester. Petitio mea et preces iste sunt. Si inveni gratiam in conspectu regis et si regi placet ut det mihi quod postulo et meam impleat petitionem: veniat rex et Aman ad convivium quod paravi eis, et cras regi aperiam voluntatem meam. Egressus est itaque illo die Aman letus et alacer. Cumque vidisset Mardocheum sedentem ante fores palatii et non solum non assurrexisse sibi sed nec motum quidem de loco sessionis sue, indignatus est valde. Et dissimulata ira reversus in domum suam convocavit ad se amicos et Zares uxorem suam et exposuit illis magnitudinem divitiarum suarum filiorumque turbam et quanta eum gloria super omnes principes et servos suos rex elevasset. Et post hec ait. Regina quoque Hester nullum alium vocavit cum rege ad convivium preter me: apud quam etiam cras cum rege pransurus sum. Et cum hec omnia habeam nichil me habere puto quamdiu videro Mardocheum iudeum sedentem ante fores regias. Responderuntque ei Zares uxor eius et ceteri amici. Iube parari excelsam trabem habentem altitudinem quinquaginta cubitos, et dic mane regi ut appendatur super eam Mardocheus, et sic ibis cum rege letus ad convivium. Placuit ei consilium, et iussit excelsam parari crucem.

VI

Noctem illam rex duxit insomnem. Iussitque afferri sibi hystorias et annales priorum temporum. Que cum illo presente legerentur, ventum est ad eum locum ubi scriptum erat quomodo nuntiasset Mardocheus insidias Bagathan et Thares eunuchorum regem Asuerum iugulare cupientium. Quod cum rex audisset ait. Quid pro hac fide honoris ac premii Mardocheus consecutus est? Dixeruntque ei servi illius ac ministri. Nichil omnino mercedis accepit. Statimque rex: quis est inquit in atrio? Aman quippe interius atrium domus regie intraverat ut suggereret regi et iuberet Mardocheum affigi patibulo quod ei fuerat preparatum. Responderunt pueri. Aman stat in atrio. Dixitque rex. Ingrediatur. Cumque esset ingressus ait illi. Quid debet fieri viro quem rex honorare desiderat? Cogitans Aman in corde suo, et reputans quod nullum alium rex nisi se vellet honorare, respondit. Homo quem rex honorare cupit debet indui vestibus regiis, et imponi super equum qui de sella regis est, et accipere regium diadema super caput suum. Et primus de regiis principibus ac tyrannis teneat equum eius, et per plateam civitatis incedens clamet et dicat. Sic honorabitur quemcumque rex voluerit honorare. Dixitque ei rex. Festina et sumpta stola et equo fac ut locutus es Mardocheo iudeo qui sedet ante fores palatii. Cave ne quicquam de his que locutus es pretermittas. Tulit itaque Aman stolam et equum, indutumque Mardocheum in platea civitatis et impositum equo precedebat atque clamabat. Hoc honore dignus est quemcumque rex voluerit honorare. Reversusque est Mardocheus ad ianuam palatii, et Aman festinavit ire in domum suam lugens et operto capite. Narravitque Zares uxori sue et amicis omnia que evenissent sibi. Cui responderunt sapientes quos habebat in consilio et uxor eius. Si de semine iudeorum est Mardocheus ante quem cadere cepisti non poteris ei resistere, sed cades in conspectu eius. Adhuc illis loquentibus venerunt eunuchi regis, et cito eum ad convivium quod regina paraverat pergere compulerunt.

VII

Intravit itaque rex et Aman ut biberent cum regina. Dixitque ei rex etiam in secundo die postquam vino incaluerat. Que est petitio tua Hester ut detur tibi, et quid vis fieri? Etiam si dimidiam regni mei partem petieris impetrabis. Ad quem illa respondit. Si inveni gratiam in oculis tuis o rex, et si tibi placet dona mihi animam meam pro qua rogo, et populum meum pro quo obsecro. Traditi enim sumus ego et populus meus ut conteramur iugulemur et pereamus. Atque utinam in servos et famulas venderemur, esset tolerabile malum.

honorat

et gemens tacerem. Nunc autem hostis est cuius crudelitas redundat in regem. Respondensque rex Asuerus ait: Quis est iste et cuius potentiae ut haec audeat facere? Dixitque Hester: Hostis et inimicus noster pessimus iste est Aman. Quod ille audiens ilico obstupuit, vultum regis ac reginae ferre non sustinens. Rex autem iratus surrexit et de loco convivii intravit in hortum arboribus consitum. Aman quoque surrexit ut rogaret Hester reginam pro anima sua, intellexit enim a rege sibi paratum malum. Qui cum reversus esset de horto nemoribus consito et intrasset convivii locum, reperit Aman super lectulum corruisse in quo iacebat Hester, et ait: Etiam reginam vult opprimere me praesente in domo mea. Necdum verbum de ore regis exierat, et statim operuerunt faciem eius. Dixitque Arbona, unus de eunuchis qui stabant in ministerio regis: En lignum quod paraverat Mardocheo, qui locutus est pro rege, stat in domo Aman, habens altitudinis quinquaginta cubitos. Cui dixit rex: Appendite eum in eo. Suspensus est itaque Aman in patibulo quod paraverat Mardocheo, et regis ira quievit.

Suspensus

VIII

anulum

Die illo dedit rex Asuerus Hester reginae domum Aman adversarii Iudaeorum, et Mardocheus ingressus est ante faciem regis. Confessa est enim ei Hester quod esset patruus suus. Tulitque rex anulum quem ab Aman recipi iusserat et tradidit Mardocheo. Hester autem constituit Mardocheum super domum suam. Nec his contenta procidit ad pedes regis flevitque et locuta ad eum oravit ut malitiam Aman Agagitae et machinationes eius pessimas quas excogitaverat contra Iudaeos iuberet irritas fieri. At ille ex more sceptrum aureum protendit manu quo signum clementiae monstrabatur. Illaque consurgens stetit ante eum et ait: Si placet regi et si inveni gratiam coram oculis eius et deprecatio mea non ei videtur esse contraria, obsecro ut novis epistolis veteres Aman litterae insidiatoris et hostis Iudaeorum quibus eos in cunctis regis provinciis perire praeceperat corrigantur. Quomodo enim potero sustinere necem et interfectionem populi mei? Responditque rex Asuerus Hester reginae et Mardocheo: Domum Aman concessi Hester, et ipsum iussi affigi cruci, quia ausus est manum mittere in Iudaeos. Scribite ergo Iudaeis sicut vobis placet ex regis nomine, signantes litteras anulo meo. Haec enim consuetudo erat ut epistolis quae ex regis nomine mittebantur et illius anulo signatae erant nemo auderet contradicere. Accitisque scribis et librariis regis, erat autem tempus tertii mensis qui appellatur Siban, vicesima et tertia illius die scriptae sunt epistolae ut Mardocheus voluerat ad Iudaeos et ad principes procuratoresque et iudices qui centum viginti septem provinciis ab India usque Aethiopiam praesidebant, provinciae atque provinciae populo et populo iuxta linguas et litteras suas, et Iudaeis ut legi poterant et audire. Ipsaeque epistolae quae ex nomine regis mittebantur anulo illius obsignatae sunt et missae per veredarios qui per omnes provincias discurrentes veteres litteras novis nuntiis praevenirent. Quibus imperavit rex ut convenirent Iudaeos per singulas civitates et in unum praeciperent congregari ut starent pro animabus suis et omnes inimicos suos cum coniugibus ac liberis et universis domibus interficerent atque delerent. Et constituta est per omnes provincias una ultionis dies, id est tertia decima mensis duodecimi Adar. Summaque epistolae fuit ut in omnibus terris ac populis qui regis Asueri imperio subiacebant notum fieret paratos esse Iudaeos ad capiendam vindictam de hostibus suis. Egressique sunt veredarii celeres nuntios perferentes et edictum regis pependit in Susis. Mardocheus autem de palatio et de conspectu regis egrediens fulgebat vestibus regiis, hyacinthinis videlicet et aerinis, coronam auream portans in capite et amictus pallio serico atque purpureo. Omnisque civitas exultavit atque laetata est. Iudaeis autem nova lux oriri visa est, gaudium, honor et tripudium apud omnes populos, urbes atque provincias. Quocumque regis iussa veniebant, mira exultatio, epulae atque convivia et festus dies, in tantum ut plures alterius gentis et sectae eorum religioni et caerimoniis iungerentur. Grandis enim cunctos Iudaici nominis terror invaserat.

Igitur duodecimi mensis quem Adar vocari ante iam diximus tertia decima die, quando cunctis Iudaeis interfectio parabatur et hostes eorum inhiabant sanguini, versa vice Iudaei superiores esse coeperunt et se de adversariis vindicare. Congregatique sunt per singulas civitates, oppida et loca, ut extenderent manum contra inimicos et persecutores suos. Nullusque ausus est resistere, eo quod omnes populos magnitudinis eorum formido penetraverat. Nam et provinciarum iudices et duces et procuratores omnisque dignitas quae singulis locis et operibus praeerat extollebant Iudaeos timore Mardochei, quem principem esse palatii et plurimum posse cognoverant. Fama quoque nominis eius crescebat cotidie et per cunctorum ora volitabat. Itaque percusserunt Iudaei inimicos suos plaga magna et occiderunt eos, reddentes eis quod sibi paraverant facere, in tantum ut etiam in Susis quingentos viros interficerent, extra decem filios Aman Agagitae hostis Iudaeorum, quorum ista sunt nomina: Pharsandatha et Delphon et Esphata et Phorata et Adalia et Aridatha et Phermesta et Arisai et Aridai et Iezatha. Quos cum occidissent, praedas de substantiis eorum tangere noluerunt. Statimque numerus eorum qui occisi erant in Susis ad regem relatus est. Qui dixit reginae: In urbe Susis interfecerunt Iudaei quingentos viros et alios decem filios Aman. Quantam putas eos exercere caedem in universis provinciis? Quid ultra postulas, et quid vis ut fieri iubeam? Cui illa respondit: Si regi placet, detur potestas Iudaeis ut sicut hodie fecerunt in Susis sic et cras faciant, et decem filii Aman in patibulis suspendantur. Praecepitque rex ut ita fieret. Statimque in Susis pependit edictum, et decem filii Aman suspensi sunt. Congregatis Iudaeis quarta decima die mensis Adar, interfecti sunt in Susis trecenti viri, nec eorum ab illis direpta substantia est. Sed et per omnes provincias quae dicioni regis subiacebant pro animabus suis steterunt Iudaei, interfectis hostibus ac persecutoribus suis, in tantum ut septuaginta quinque milia occisorum implerentur, et nullus de substantiis eorum quicquam contingeret. Dies autem tertius decimus mensis Adar primus apud omnes interfectionis fuit, et quarta decima die caedere desierunt. Quem constituerunt esse sollemnem ut in eo omni deinceps tempore vacarent epulis, gaudio atque conviviis. At hi qui in

urbe Susis eodem exercuerunt. Tertiodecimo [quartodecimo] eiusdem mensis die in cede versati sunt. Quintodecimo autem die percutere desierunt, et idcirco eundem diem constituere sollempnem epularum atque letitie. Hii vero iudei qui in oppidis non muratis ac villis morabantur, quartumdecimum diem mensis Adar conviviorum et gaudii decreverunt, ita ut exultent in eo et mittant sibi invicem partes epularum et ciborum. Scripsit itaque Mardocheus omnia hec et litteris comprehensa misit ad iudeos qui in omnibus regis provinciis morabantur tam in vicino positis quam procul, ut quartumdecimum [et quintumdecimum] diem mensis Adar pro festis susciperent et revertente semper anno sollempni honore celebrarent. Quia in ipsis diebus se ulti sunt iudei de inimicis suis, et luctus atque tristitia in hilaritatem gaudiumque conversa sunt. Essentque isti dies epularum atque letitie et mitterent sibi invicem ciborum partes et pauperibus munuscula largirentur. Susceperuntque iudei in sollempnem ritum cuncta que eo tempore facere ceperunt et que Mardocheus litteris facere mandaverat. Aman enim filius Amadathi stirpis Agag hostis et adversarius iudeorum cogitavit contra eos malum ut occideret illos atque deleret, et misit phur, quod nostra lingua vertitur in sortem. Et postea ingressa est Hester ad regem obsecrans ut conatus eius litteris regis irriti fierent, et malum quod contra iudeos cogitaverat reverteretur in caput eius. Denique et ipsum et filios eius affixerunt cruci. Atque ex illo tempore dies isti appellati sunt phurim, id est sortium, eo quod phur id est sors in urnam missa fuerat. Et cuncta que gesta sunt epistole id est libri huius volumine continentur. Queque sustinuerunt et que deinceps immutata sunt, susceperunt iudei super se et semen suum et super cunctos qui religioni eorum voluerunt copulari, ut nulli liceat duos hos dies absque sollempnitate transigere quos scriptura testatur et certa expetunt tempora annis sibi iugiter succedentibus. Isti sunt dies quos nulla umquam delebit oblivio, et per singulas generationes cuncte in toto orbe provincie celebrabunt. Nec est ulla civitas in qua dies phurim id est sortium non observentur a iudeis et ab eorum progenie, que his ceremoniis obligata est. Scripseruntque Hester regina filia Abiahil et Mardocheus iudeus etiam secundam epistolam ut omni studio dies ista sollempnis sanciretur in posterum. Et miserunt ad omnes iudeos qui in centum viginti et septem regis Assueri provinciis versabantur ut haberent pacem et susciperent veritatem observantes dies sortium et suo tempore cum gaudio celebrarent sicut constituerunt Mardocheus et Hester. Et illi observanda susceperunt a se et a semine suo ieiunia atque clamores et sortium dies et omnia que libri huius qui vocatur Hester hystoria continentur.

X

Rex vero Assuerus omnem terram et cunctas maris insulas fecit tributarias. Cuius fortitudo et imperium et dignitas et sublimitas qua exaltavit Mardocheum scripta sunt in libris Medorum atque Persarum. Et quomodo Mardocheus iudaici generis secundus a rege Assuero fuerit et magnus apud iudeos et acceptabilis plebi fratrum suorum, querens bona populo suo et loquens ea que ad pacem sui seminis pertinerent.

Que habentur in hebreo plena fide expressi. Hec autem que secuntur scripta reperi in editione vulgata, que grecorum lingua et litteris continentur. Et interim post finem libri hoc capitulum ferebatur, quod iuxta consuetudinem nostram obelo id est veru prenotavimus.

VI

Dixitque Mardocheus: A deo facta sunt ista. Recordatus sum somnii quod videram hec eadem significantis, nec eorum quicquam irritum fuit. Parvus fons qui crevit in fluvium et in lucem solemque conversus est et in aquas plurimas redundavit, Hester est quam accepit rex uxorem et voluit esse reginam. Duo autem dracones ego sum et Aman. Gentes que convenerant hii sunt qui delere nomen conati sunt iudeorum. Gens autem mea Israel est que clamavit ad dominum, et salvum fecit dominus populum suum, liberavitque nos de omnibus malis, et fecit signa magna atque portenta inter gentes, et duas sortes esse precepit, unam populi dei et alteram cunctarum gentium. Venitque utraque sors in statutum ex illo iam tempore diem coram deo universis gentibus. Et recordatus est dominus populi sui et misertus est hereditatis sue. Et observabuntur dies isti in mense Adar quartadecima et quintadecima die eiusdem mensis, cum omni studio et gaudio in unum cetum populi congregati, in cunctas deinceps generationes populi Israel.

XI

Anno quarto regnantibus Ptolomeo et Cleopatra attulerunt Dositheus qui se sacerdotem et levitici generis ferebat, et Ptolomeus filius eius hanc epistolam phurim, quam dixerunt interpretatum esse Lysimachum Ptolomei filium in Ierusalem. Hoc quoque principium erat in editione vulgata, quod nec in hebreo nec apud ullum fertur interpretum. Anno secundo regnante Artaxerxe maximo prima die mensis Nisan, vidit somnium Mardocheus filius Iairi filii Semei filii Cis de tribu Beniamin, homo iudeus qui habitabat in urbe Susis, vir magnus et inter primos aule regie. Erat autem de eo numero captivorum quos transtulerat Nabugodonosor rex Babylonis de Ierusalem cum Iechonia rege Iudee. Et hoc eius somnium fuit. Apparuerunt voces et tonitrua et tumultus et terremotus et conturbatio super terram. Et ecce duo dracones magni paratique contra se in prelium. Ad quorum clamorem cuncte concitate sunt nationes ut pugnarent contra gentem iustorum. Fuitque dies illa tenebrarum et discriminis, tribulationis et angustie, et ingens formido super terram. Conturbataque est gens iustorum timentium mala sua, et preparata ad mortem. Clamaveruntque ad dominum. Et illis vociferantibus fons parvus crevit in fluvium maximum et in aquas plurimas redundavit. Lux et sol ortus est, et humiles exaltati sunt et devoraverunt inclitos. Quod cum vidisset Mardocheus et surrexisset de strato, cogitabat quid deus facere vellet, et fixum habebat in animo scire cupiens quid significaret somnium.

XII

Morabatur autem eo tempore in aula regis cum Gabatha et Thara eunuchis regis qui ianitores erant palatii. Cumque intellexisset cogitationes eorum et curas diligentius pervidisset, didicit quod conarentur in Artaxerxem regem manus mittere, et nuntiavit super eo regi. Qui de utroque habita questione confessos duci iussit ad mortem. Rex autem quod gestum erat scripsit in commentariis. Sed et Mardocheus

fons

hunc attulerunt

Nutriat

rei memoriam litteris tradidit. Praecepitque ei rex ut in aula palatii moraretur, datis ei pro delatione muneribus. Aman vero filius Amadathi Bugaeus erat gloriosissimus coram rege, et voluit nocere Mardocheo et populo eius pro duobus regis eunuchis qui fuerant interfecti. *Hucusque prohemium. Quae sequuntur eo in loco posita erant ubi scriptum est in volumine: Et diripuerunt bona vel substantias eorum. Quae in sola vulgata editione repperimus. Epistole autem exemplar hoc fuit.*

XIII

Rex maximus Artaxerxes ab India usque Ethiopiam centum viginti septem provinciarum principibus et ducibus qui eius imperio subiecti sunt salutem dicit. Cum plurimis gentibus imperarem et universum orbem meae dicioni subiugassem, volui nequaquam abuti potentiae magnitudine sed clementia et lenitate gubernare subiectos, ut absque ullo terrore vitam silentio transigentes optata cunctis mortalibus pace fruerentur. Quaerente autem me a consiliariis meis quomodo hoc posset impleri, unus qui sapientia et fide ceteros praecellebat et erat post regem secundus, Aman nomine, indicavit mihi in toto orbe terrarum populum esse dispersum qui novis uteretur legibus et contra omnium gentium faciens consuetudinem regum iussa contempneret et universarum nationum concordiam sua dissensione violaret. Quod cum didicissemus, videntes unam gentem rebellem adversus omne hominum genus perversis uti legibus nostrisque iussionibus contraire et turbare subiectarum nobis provinciarum pacem atque concordiam, iussimus ut quoscumque Aman qui omnibus provinciis praepositus est et secundus a rege et quem patris loco colimus monstraverit cum coniugibus ac liberis deleantur ab inimicis suis nullusque eorum misereatur. Quartadecima die duodecimi mensis adar anni praesentis, ut nefarii homines uno die ad inferos descendentes reddant imperio nostro pacem quam turbaverant. *Hucusque exemplar epistolae. Quae sequuntur post eum locum scripta reppperi ubi legitur:* Pergensque Mardocheus fecit omnia quae ei mandaverat Hester. *Nec tamen habentur in hebraico et apud nullum penitus feruntur interpretum.*

orat

Mardocheus autem deprecatus est Dominum memor omnium operum eius et dixit: Domine Domine rex omnipotens, in dicione enim tua cuncta sunt posita et non est qui possit tuae resistere voluntati si decreveris salvare Israhel. Tu fecisti caelum et terram et quicquid caeli ambitu continetur. Dominus omnium es nec est qui resistat maiestati tuae. Cuncta nosti et scis quia non pro superbia et contumelia et aliqua gloriae cupiditate fecerim hoc ut non adorarem Aman superbissimum. Libenter enim pro salute Israhel etiam vestigia pedum eius deosculari paratus essem, sed timui ne honorem Dei mei transferrem ad hominem et ne quemquam adorarem excepto Deo meo. Et nunc Domine rex Deus Abraham miserere populi tui quia volunt nos inimici nostri perdere et hereditatem tuam delere. Ne despicias partem tuam quam redemisti de Egypto. Exaudi deprecationem meam et propitius esto sorti et funiculo tuo et converte luctum nostrum in gaudium, ut viventes laudemus nomen tuum Domine, et ne claudas ora te canentium.

XIIII

hest

Omnis quoque Israhel pari mente et obsecratione clamavit ad Dominum eo quod eis certa mors impenderet. Hester quoque regina confugit ad Dominum pavens periculum quod imminebat. Cumque deposuisset vestes regias fletibus et luctui apta indumenta suscepit et pro unguentis variis cinere et stercore implevit caput, et corpus suum humiliavit ieiuniis. Omniaque loca in quibus laetari ante consueverat crinium laceratione complevit. Et deprecabatur Dominum Deum Israhel dicens: Domine mi qui rex noster es solus, adiuva me solitariam et cuius praeter te nullus auxiliator est alius. Periculum meum in manibus meis est. Audivi a patre meo quod tu Domine tulisses Israhel de cunctis gentibus et patres nostros ex omnibus retro maioribus suis ut possideres hereditatem sempiternam, fecistique eis sicut locutus es. Peccavimus in conspectu tuo et idcirco tradidisti nos in manus inimicorum nostrorum. Coluimus enim deos eorum. Iustus es Domine. Et nunc non eis sufficit quod durissima nos opprimunt servitute, sed robur manuum suarum idolorum potentiae deputantes volunt tua mutare promissa et delere hereditatem tuam et claudere ora te laudantium atque extinguere gloriam templi tui et altaris, ut aperiant ora gentium et laudent idolorum fortitudinem et praedicent carnalem regem in sempiternum. Ne tradas Domine sceptrum tuum his qui non sunt ne rideant ad ruinam nostram, sed converte consilium eorum super eos et eum qui in nos coepit saevire disperde. Memento Domine et ostende te nobis in tempore tribulationis nostrae et mihi da fiduciam, Domine rex deorum et universae potestatis. Tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu leonis et transfer cor illius in odium hostis nostri ut et ipse pereat et ceteri qui ei consentiunt. Nos autem libera manu tua et adiuva me nullum aliud auxilium habentem nisi te Domine qui habes omnium scientiam. Et nosti quia oderim gloriam iniquorum et detester cubile incircumcisorum et omnis alienigenae. Tu scis necessitatem meam quod abhominer signum superbiae et gloriae meae quod est super caput meum in diebus ostentationis meae et detester illud quasi pannum menstruatae et non portem in diebus silentii mei. Et quod non comederim in mensa Aman nec mihi placuerit convivium regis et non biberim vinum libaminum. Et numquam laetata sit ancilla tua ex quo huc translata sum usque in praesentem diem nisi in te Domine Deus Abraham. Deus fortis super omnes exaudi vocem eorum qui nullam aliam spem habent et libera nos de manu iniquorum et erue me a timore meo. *Haec quoque addita repperi in editione vulgata.*

XV

Et mandavit ei haud dubium quin Hester Mardocheus ut ingrederetur ad regem et rogaret pro populo suo et pro patria sua. Memorare inquit dierum humilitatis tuae quomodo nutrita sis in manu mea, quia Aman secundus a rege locutus est contra nos in mortem. Et tu invoca Dominum et loquere regi pro nobis et libera nos de morte. *Necnon et ista quae subdita sunt.* Die autem tertio deposuit vestimenta ornatus sui et circumdata est gloria sua. Cumque regio fulgeret habitu et invocasset omnium rectorem et salvatorem Deum, assumpsit duas famulas. Et super unam quidem innitebatur quasi prae deliciis et nimia teneritudine corpus suum ferre non sustinens. Altera autem famularum sequebatur dominam defluentia in humum indumenta sustentans. Ipsa autem roseo vultus colore perfusa est et gratis ac nitentibus oculis tristem celabat animum et nimio timore contractum. Ingressa igitur cun-

cta per ordinem ostia, stetit contra regem ubi sedebat super solium regni sui indutus vestibus regiis auroque fulgens et pretiosis lapidibus eratque terribilis aspectu. Cumque elevasset faciem et ardentibus oculis furorem pectoris indicasset, regina corruit et in pallorem colore mutato lapsum super ancillulam reclinavit caput. Convertitque deus regis spiritum in mansuetudinem et festinus ac metuens exilivit de solio et sustentans eam ulnis suis donec rediret ad se his verbis blandiebatur. Quid habes hester? Ego sum frater tuus. Noli metuere non morieris. Non enim pro te sed pro omnibus hec lex constituta est. Accede igitur et tange sceptrum. Cumque illa taceret, tulit auream virgam et posuit super collum eius et osculatus est eam et ait: Cur mihi non loqueris? Que respondit: Vidi te domine quasi angelum dei et conturbatum est cor meum pre timore glorie tue. Valde enim mirabilis es domine et facies tua plena est gratiarum. Cumque loqueretur rursum corruit et pene exanimata est. Rex autem turbabatur et omnes ministri eius consolabantur eam.

Exemplar epistole regis artaxerxis quam pro iudeis ad totas regni sui provincias misit, quod et ipsum in hebraico volumine non habetur.

Rex magnus artaxerxes ab india usque ethiopiam centum viginti septem provinciarum ducibus ac principibus qui nostre obediunt iussioni salutem dicit. Multi bonitate principum et honore qui in eos collatus est abusi sunt in superbiam et non solum subiectos regibus nituntur opprimere sed datam sibi gloriam non ferentes in ipsos qui dederunt moliuntur insidias. Nec contenti sunt gratias non agere beneficiis et humanitatis in se iura violare, sed dei quoque cuncta cernentis arbitrantur se posse fugere sententiam. Et in tantum vesanie proruperunt ut eos qui credita sibi officia diligenter observant et ita cuncta agunt ut omnium laude digni sint mendaciorum cuniculis conentur subvertere, dum aures principum simplices et ex sua natura alios estimantes callida fraude decipiunt. Que res et ex veteribus probatur historiis et ex his que geruntur cotidie quomodo malis quorundam suggestionibus regum studia depraventur. Unde providendum est paci omnium provinciarum. Nec putare debetis si diversa iubeamus ex animi nostri venire levitate sed pro qualitate et necessitate temporum ut reipublice poscit utilitas ferre sententiam. Et ut manifestius quod dicimus intelligatis, aman filius amadathi et animo et gente macedo alienusque a persarum sanguine et pietatem nostram sua crudelitate commaculans peregrinus a nobis susceptus est et tantam in se expertus humanitatem ut pater noster vocaretur et adoraretur ab omnibus post regem secundus. Qui in tantum arrogantie tumore sublatus est ut regno nos privare niteretur et spiritu. Nam mardocheum cuius fide et beneficiis vivimus et consortem regni nostri hester cum omni gente sua novis quibusdam atque inauditis machinis expetivit in mortem, hoc cogitans ut illis interfectis insidiaretur nostre solitudini et regnum persarum transferret in macedonas. Nos autem a pessimo mortalium iudeos neci destinatos in nulla penitus culpa repperimus, sed e contrario iustis utentes legibus et filios altissimi et maximi semperque viventis dei cuius beneficio et patribus nostris et nobis regnum est traditum et usque hodie custoditur. Unde eas litteras quas sub nomine nostro ille direxerat sciatis esse irritas. Pro quo scelere ante portas huius urbis id est susis et ipse qui machinatus est et omnis cognatio eius pendet in patibulis, non nobis sed deo ei reddente quod meruit. Hoc autem edictum quod nunc mittimus in cunctis urbibus proponatur ut liceat iudeis uti legibus suis. Quibus debetis esse adminiculo ut eos qui se ad necem eorum paraverant possint interficere tertiadecima die mensis duodecimi qui vocatur adar. Hanc enim diem omnipotens deus merores et luctus eis vertit in gaudium. Unde et vos inter ceteros festos dies hanc habetote diem et celebrate eam cum omni letitia, ut et in posterum cognoscatur omnes qui fideliter persis obediunt dignam pro fide recipere mercedem. Qui autem insidiantur regno eorum perire pro scelere. Omnis autem provincia et civitas que noluerit sollempnitatis huius esse particeps gladio et igne pereat et sic deleatur ut non solum hominibus sed etiam bestiis invia sit in sempiternum pro exemplo contemptus et inobedientie.

Explicit liber hester. Incipit prologus iob.

Cogor per singulos scripture divine libros adversariorum respondere maledictis, qui interpretationem meam reprehensionem lxx interpretum criminantur, quasi non apud grecos aquila symmachus et theodotion vel verbum e verbo vel sensum e sensu vel ex utroque commixtum et medie temperatum genus translationis expresserint, et omnia veteris instrumenti volumina origenes obelis asteriscisque distinxerit, quos vel additos vel de theodotione sumptos translationi antique inseruit, probans defuisse quod additum est. Discant igitur obtrectatores mei recipere in toto quod in partibus susceperunt, aut interpretationem meam cum asteriscis suis radere. Neque enim fieri potest ut quos plura intermisisse susceperint, non eosdem etiam in quibusdam errasse fateantur, precipue in iob. Cui si ea que sub asteriscis addita sunt subtraxeris, pars maxima detruncabitur. Et hoc dumtaxat apud grecos. Ceterum apud latinos ante eam translationem quam sub asteriscis et obelis nuper edidimus, septingenti ferme aut octingenti versus desiderantur, ut decurtatus et laceratus corrosusque liber foeditatem sui publice legentibus prebeat. Hec autem translatio nullum de veteribus sequitur interpretem, sed ex ipso hebraico arabicoque sermone et interdum syro nunc verba nunc sensus nunc simul utrumque resonabit. Obliquus enim etiam apud hebreos totus liber fertur et lubricus, et quod greci rhetores vocant eschematismenon, dumque aliud loquitur aliud agit, ut si velis anguillam aut murenulam strictis tenere manibus, quanto fortius presseris tanto citius elabitur. Memini me ob intelligentiam huius voluminis lyddeum quendam preceptorem qui apud hebreos primus haberi putabatur non par

ius redemisso numinis. Cuius doctrina an aliquid profecerim nescio. Hoc unum scio, non potuisse me interpretari nisi quod ante intellexeram. A principio itaque voluminis usque ad verba Iob apud Hebreos prosa oratio est. Porro a verbis Iob in quibus ait: Pereat dies in qua natus sum, et nox in qua dictum est conceptus est homo, usque ad locum ubi ante finem voluminis scriptum est: Idcirco ipse me reprehendo et ago penitentiam in favilla et cinere, exametri versus sunt, dactilo spondeoque currentes, et propter lingue idioma crebro recipientes et alios pedes non earundem sillabarum sed eorundem temporum. Interdum quoque rithmus ipse dulcis et tinnulus fertur numeris lege solutis, quod metrici magis quam simplex lector intelligit. A supradicto autem versu usque ad finem libri parvum comma quod remanet prosa oratione contexitur. Quod si cui videtur incredulum, metra scilicet esse apud Hebreos, et in morem nostri Flacci Grecique Pindari et Alchei et Saffon vel psalterium vel lamentationes Ieremie vel omnia ferme scripturarum cantica comprehendi, legat Filonem, Iosephum, Origenem, Eusebium Cesariensem, et eorum testimonio me verum dicere comprobabit. Audiant quapropter canes mei idcirco me in hoc volumine laborasse, non ut interpretationem antiquam reprehenderem, sed ut ea que in illa aut obscura fuerint aut omissa aut certe scriptorum vitio depravata manifestiora nostra interpretatione fierent, qui et hebreum sermonem ex parte didicimus et in latino pene ab ipsis incunabulis inter grammaticos et rethores et philosophos detriti sumus. Quod si apud Grecos post lxx editionem iam Christi evangelio choruscante Iudeus Aquila et Symmachus ac Theodotion iudaizantes heretici sunt recepti, qui multa mysteria salvatoris subdola interpretatione celarunt, et tamen in exaplis habentur apud ecclesias et explanantur ab ecclesiasticis viris, quanto magis ego christianus de parentibus christianis et vexillum crucis in mea fronte portans, cuius studium fuit omissa repetere et depravata corrigere et sacramenta ecclesie puro ac fideli aperire sermone, ut a fastidiosis vel a malignis lectoribus non debeo reprobari. Habeant qui volunt veteres libros vel in membranis purpureis auro argentoque descriptos vel uncialibus ut vulgo aiunt litteris onera magis exarata quam codices, dum michi meisque permittant pauperes habere scedulas et non tam pulchros codices quam emendatos. Utraque editio et lxx iuxta Grecos et mea iuxta Hebreos in latinum meo labore translata est. Eligat unusquisque quod vult, et studiosum se magis quam malivolum probet. Explicit prologus. Incipiunt capitula.

De origine Iob et enumeratione filiorum ac substantie eius. De Sathan ubi astans ante Dominum petit ab eo substantiam Iob temptandam, et datum est ei. De Sathan ubi perdidit omnem substantiam Iob et filios eius. Ubi Iob audiens perditionem substantie sue ac filiorum interitum scidit vestem suam. Ubi Sathan petit a Domino temptationem Iob, eius carnis dato interdicto anime eius. Ubi Sathan accipiens potestatem a Domino percussit Iob ulcere pessimo. Ubi audientes tres amici Iob venerunt consolari eum. Item verba Iob coram amicis suis. Respondit Elifaz Themanites de eo quod iniuste a Domino flagella sustineant. Ubi Iob respondens sermonibus suis. Responsio Baldad Suhites ubi ei dicit: si deprecatus fueris Dominum, venient tibi in novissimo bona. Ubi Iob respondens dicit ei ita esse et deprecatur Dominum factorem suum. Responsio Sophar Naamathites ubi dicit eum multa eum fuisse locutum. Ubi Iob respondens docuit quod sine nutu Dei nichil possit fieri in terra. Ubi Elifaz Themanites respondens dicit ad Iob: quid te elevat cor tuum ad blasphemandum. Ubi Iob respondens approbat quod non consolandum sed ad exprobrandum venerint ad eum. Ubi respondens Baldad Suites dicit quod impiorum lux extinguatur et memoria eorum pereat ad eum de terra. Ubi respondens Iob de resurrectione corporum quam in carne sua prophetavit. Ubi respondens Sophar Naamathites dicit hii se scire iniquitatem puniantur secundum opera sua. Ubi Iob respondens petit se audiri et dicit quod impii videbuntur videntes bona in vita sua, consilium tamen eorum longe sit a me. Responsio Elifaz Themanites ubi dicit quod non possit homo comparari Deo, et si reversus fueris ad Dominum rursum edificaberis. Ubi Iob respondens dicit ei quod in amaritudine sit, et nesciat inveniat et vadat ad Dominum petitio eius. Ubi respondens Baldad Suithes dicit quod nullus hominum ex se mundus potest esse in conspectu Dei. Ubi Iob respondens dicit quod solamen hominis nullum sit cum Deus fecerit omnia. Ubi Iob addens dicit quod numquam loquatur mala contra Dominum vel quod disponat vitam hominis. Ubi Iob commemorat omnia vite sue et post hec venit super eum calamitas et ignorat si exaudiat Deus vocem eius. Ubi finita sunt verba Iob et noluerunt respondere ei tres amici eius. Ubi Eliu audiens omnia verba Iob et amicorum eius et post hec etiam ipse locutus est. Ubi Eliu addens in verbis suis dicit Iob esse iniustum et stulte locutum. Ubi iterum ipse Eliu increpat Iob absque scientia fore locutus. Ubi Eliu laudans scientiam suam docet quod in potestate Dei sit regnum non hominum. Ubi inseritur Dominus per nubem loquitur ad Iob. Ubi respondens Iob Domino dicit quod non sit ausus loqui coram Domino. Ubi Dominus loquitur ad Iob dicens: accinge te et responde michi quod non sit similis mei in terra. Ubi Iob respondens Domino dicit ita esse agens penitentiam. Ubi Dominus loquitur ad Elifaz Themanitem dicens quod iratus esset contra eos eo quod non fuissent sic locuti quomodo Iob, et ubi venerunt ad Iob omnes parentes eius, et duplicata est omnis substantia eius ac filii videns bona omnibus diebus suis. Expliciunt capitula. Incipit liber Iob.

Vir erat in terra Hus nomine Iob, et erat vir ille simplex et rectus ac timens Deum et recedens a malo. Natique sunt ei vii filii et tres filie, et fuit possessio eius vii milia ovium et tria milia camelorum, quingenta quoque iuga boum et quingente

asine ac familia multa nimis. Eratque vir ille magnus inter omnes orientales. Et ibant filii eius et faciebant convivium per domos unusquisque in die suo. Et mittentes vocabant tres sorores suas ut comederent et biberent cum eis. Cumque in orbem transissent dies convivii: mittebat ad eos Iob et sanctificabat illos. Consurgensque diluculo offerebat holocausta per singulos. Dicebat enim: Ne forte peccaverint filii mei et benedixerint deo in cordibus suis. Sic faciebat Iob cunctis diebus. Quadam autem die cum venissent filii dei ut assisterent coram domino: adfuit inter eos et Sathan. Cui dixit dominus: Unde venis? Qui respondens ait: Circuivi terram et perambulavi eam. Dixitque dominus ad eum: Numquid considerasti servum meum Iob quod non sit ei similis in terra, homo simplex et rectus ac timens deum et recedens a malo? Cui respondens Sathan ait: Numquid frustra timet Iob deum? Nonne tu vallasti eum ac domum eius universamque substantiam per circuitum, operibus manuum eius benedixisti, et possessio illius crevit in terra? Sed extende paululum manum tuam et tange cuncta que possidet: nisi in faciem tuam benedixerit tibi. Dixit ergo dominus ad Sathan: Ecce universa que habet in manu tua sunt: tantum in eum ne extendas manum tuam. Egressusque est Sathan a facie domini. Cum autem quadam die filii et filie eius comederent et biberent vinum in domo fratris sui primogeniti, nuntius venit ad Iob qui diceret: Boves arabant et asine pascebantur iuxta eos, et irruerunt Sabei tuleruntque omnia et pueros percusserunt gladio, et evasi ego solus ut nuntiarem tibi. Cumque adhuc ille loqueretur, venit alter et dixit: Ignis dei cecidit e celo et tactas oves puerosque consumpsit: et effugi ego solus ut nuntiarem tibi. Sed et illo adhuc loquente venit alius et dixit: Chaldei fecerunt tres turmas et invaserunt camelos et tulerunt eos, necnon et pueros percusserunt gladio: et ego effugi solus ut nuntiarem tibi. Adhuc loquebatur ille, et ecce alius intravit et dixit: Filiis tuis et filiabus vescentibus et bibentibus vinum in domo fratris sui primogeniti, repente ventus vehemens irruit a regione deserti et concussit quatuor angulos domus, que corruens oppressit liberos tuos et mortui sunt: et effugi ego solus ut nuntiarem tibi. Tunc surrexit Iob et scidit vestimenta sua, et tonso capite corruens in terram adoravit et dixit: Nudus egressus sum de utero matris mee, et nudus revertar illuc. Dominus dedit, dominus abstulit: sicut domino placuit, ita factum est. Sit nomen domini benedictum. In omnibus his non peccavit Iob labiis suis, neque stultum quid contra deum locutus est.

II Factum est autem cum quadam die venissent filii dei et starent coram domino, venisset quoque Sathan inter eos et staret in conspectu eius, ut diceret dominus ad Sathan: Unde venis? Qui respondens ait: Circuivi terram et perambulavi eam. Et dixit dominus ad Sathan: Numquid considerasti servum meum Iob quod non sit ei similis in terra, vir simplex et rectus et timens deum ac recedens a malo, et adhuc retinens innocentiam? Tu autem commovisti me adversum eum ut affligerem eum frustra. Cui respondens Sathan ait: Pellem pro pelle et cuncta que habet homo dabit pro anima sua. Alioquin mitte manum tuam et tange os eius et carnem, et tunc videbis quod in faciem tuam benedicat tibi. Dixit ergo dominus ad Sathan: Ecce in manu tua est, verumptamen animam illius serva. Egressus igitur Sathan a facie domini percussit Iob ulcere pessimo a planta pedis usque ad verticem eius. Qui testa saniem radebat sedens in sterquilinio. Dixit autem illi uxor sua: Adhuc tu permanes in simplicitate tua? Benedic deo et morere. Qui ait ad illam: Quasi una de stultis mulieribus locuta es. Si bona suscepimus de manu domini, quare mala non suscipiamus? In omnibus his non peccavit Iob labiis suis. Igitur audientes tres amici Iob omne malum quod accidisset ei, venerunt singuli de loco suo: Eliphaz Themanites et Baldad Suhites et Sophar Naamathites. Condixerant enim sibi ut pariter venientes visitarent eum et consolarentur. Cumque elevassent procul oculos suos, non cognoverunt eum, et exclamantes ploraverunt, scissisque vestibus sparserunt pulverem super caput suum in celum. Et sederunt cum eo in terra septem diebus et septem noctibus, et nemo loquebatur ei verbum: videbant enim dolorem esse vehementem.

III Post hec aperuit Iob os suum et maledixit diei suo et dixit: Pereat dies in qua natus sum et nox in qua dictum est: Conceptus est homo. Dies ille vertatur in tenebras, non requirat eum deus desuper, et non sit in recordatione, et non illustretur lumine. Obscurent eum tenebre et umbra mortis. Occupet eum caligo et involvatur amaritudine. Noctem illam tenebrosus turbo possideat. Non computetur in diebus anni, nec numeretur in mensibus. Sit nox illa solitaria nec laude digna. Maledicant ei qui maledicunt diei, qui parati sunt suscitare Leviathan. Obtenebrentur stelle caligine eius. Expectet lucem et non videat, nec ortum surgentis aurore: quia non conclusit ostia ventris qui portavit me, nec abstulit mala ab oculis meis. Quare non in vulva mortuus sum, egressus ex utero non statim perii? Quare exceptus genibus? Cur lactatus uberibus? Nunc enim dormiens silerem et somno meo requiescerem cum regibus et consulibus terre, qui edificant sibi solitudines, aut cum principibus qui possident aurum et replent domos suas argento; aut sicut abortivum absconditum non subsisterem, vel qui concepti non viderunt lucem. Ibi impii cessaverunt a tumultu, et ibi requieverunt fessi robore. Et quondam vincti pariter sine molestia non audierunt vocem exactoris. Parvus et magnus ibi sunt, et servus liber a domino suo. Quare misero data est lux, et vita his qui in amaritudine anime sunt? Qui expectant mortem et non venit, quasi effodientes thesaurum, gaudentque vehementer cum invenerint sepulchrum; viro cuius abscondita est via, et circumdedit eum deus tenebris. Antequam comedam suspiro, et tamquam inundantes aque sic rugitus meus: quia timor quem timebam evenit mihi, et quod verebar accidit. Nonne dissimulavi? Nonne silui? Nonne quievi? Et venit super me indignatio.

IIII Respondens autem Eliphaz Themanites dixit: Si ceperimus loqui tibi, forsitan moleste accipies. Sed conceptum sermonem tenere quis poterit? Ecce docuisti multos et manus lassas roborasti.

percussit

maledixit

eliphat

IOB

vacillantes confirmaverunt sermones tui et genua trementia confortasti. Nunc autem venit super te plaga et defecisti, tetigit te et conturbatus es. Ubi est timor tuus, fortitudo tua, patientia tua et perfectio viarum tuarum? Recordare obsecro te quis umquam innocens perierit aut quando recti deleti sint. Quin potius vidi eos qui operantur iniquitatem et seminant dolores et metunt eos flante Deo perisse et spiritu irae eius esse consumptos. Rugitus leonis et vox leaenae et dentes catulorum leonum contriti sunt. Tigris periit eo quod non haberet praedam et catuli leonis dissipati sunt. Porro ad me dictum est verbum absconditum et quasi furtive suscepit auris mea venas susurri eius. In horrore visionis nocturnae quando solet sopor occupare homines, pavor tenuit me et tremor et omnia ossa mea perterrita sunt. Et cum spiritus me praesente transiret inhorruerunt pili carnis meae. Stetit quidam cuius non agnoscebam vultum, imago coram oculis meis et vocem quasi aurae lenis audivi. Numquid homo Dei comparatione iustificabitur aut factore suo purior erit vir? Ecce qui serviunt ei non sunt stabiles et in angelis suis repperit pravitatem. Quanto magis hi qui habitant domos luteas qui terrenum habent fundamentum consumentur velut a tinea. De mane usque ad vesperum succidentur, et quia nullus intellegit in aeternum peribunt. Qui autem reliqui fuerint auferentur ex eis; morientur et non in sapientia.

luteas

V Voca ergo si est qui tibi respondeat et ad aliquem sanctorum convertere. Vere stultum interficit iracundia et parvulum occidit invidia. Ego vidi stultum firma radice et maledixi pulchritudini eius statim. Longe fient filii eius a salute et conterentur in porta et non erit qui eruat. Cuius messem famelicus comedet et ipsum rapiet armatus et bibent sitientes divitias eius. Nihil in terra sine causa fit et de humo non orietur dolor. Homo ad laborem nascitur et avis ad volatum. Quam ob rem ego deprecabor Dominum et ad Deum ponam eloquium meum. Qui facit magna et inscrutabilia et mirabilia absque numero. Qui dat pluviam super faciem terrae et irrigat aquis universa. Qui ponit humiles in sublime et maerentes erigit sospitate. Qui dissipat cogitationes malignorum ne possint implere manus eorum quod coeperant. Qui apprehendit sapientes in astutia eorum et consilium pravorum dissipat. Per diem incurrent tenebras et quasi in nocte sic palpabunt in meridie. Porro salvum faciet a gladio oris eorum et de manu violenti pauperem. Et erit egeno spes, iniquitas autem contrahet os suum. Beatus homo qui corripitur a Domino; increpationem ergo Domini ne reprobes. Quia ipse vulnerat et medetur, percutit et manus eius sanabunt. In sex tribulationibus liberabit te et in septima non tanget te malum. In fame eruet te de morte et in bello de manu gladii. A flagello linguae absconderis et non timebis calamitatem cum venerit. In vastitate et fame ridebis et bestiam terrae non formidabis. Sed cum lapidibus regionum pactum tuum et bestiae terrae pacificae erunt tibi. Et scies quod pacem habeat tabernaculum tuum et visitans speciem tuam non peccabis. Scies quoque quoniam multiplex erit semen tuum et progenies tua quasi herba terrae. Ingredieris in abundantia sepulchrum sicut infertur acervus in tempore suo. Ecce hoc ut investigavimus ita est, quod auditum mente pertracta.

stultum

V Respondens autem Iob dixit: Utinam appenderentur peccata mea quibus iram merui et calamitas quam patior in statera. Quasi harena maris haec gravior appareret, unde et verba mea dolore sunt plena. Quia sagittae Domini in me sunt quarum indignatio ebibit spiritum meum et terrores Domini militant contra me. Numquid rugiet onager cum habuerit herbam aut mugiet bos cum ante praesepe plenum steterit? Aut poterit comedi insulsum quod non est sale conditum aut potest aliquis gustare quod gustatum affert mortem? Quae prius tangere nolebat anima mea nunc prae angustia cibi mei sunt. Quis det ut veniat petitio mea et quod expecto tribuat mihi Deus. Et qui coepit ipse me conterat, solvat manum suam et succidat me. Et haec mihi sit consolatio ut affligens me dolore non parcat nec contradicam sermonibus Sancti. Quae est enim fortitudo mea ut sustineam aut quis finis meus ut patienter agam? Nec fortitudo lapidum fortitudo mea nec caro mea aenea est. Ecce non est auxilium mihi in me et necessarii quoque mei recesserunt a me. Qui tollit ab amico suo misericordiam timorem Domini derelinquit. Fratres mei praeterierunt me sicut torrens qui raptim transit in convallibus. Qui timent pruinam irruet super eos nix. Tempore quo fuerint dissipati peribunt et ut incaluerint solventur de loco suo. Involutae sunt semitae gressuum eorum, ambulabunt in vacuum et peribunt. Considerate semitas Theman, itinera Saba et expectate paulisper. Confusi sunt quia speravi; venerunt quoque usque ad me et pudore cooperti sunt. Nunc venistis et modo videntes plagam meam timetis. Numquid dixi afferte mihi et de substantia vestra donate mihi vel liberate me de manu hostis et de manu robustorum eruite me? Docete me et ego tacebo et si quid forte ignoravi instruite me. Quare detraxistis sermonibus veritatis cum e vobis nullus sit qui possit arguere vos? Ad increpandum tantum eloquia concinnatis et in ventum verba profertis. Super pupillum irruitis et subvertere nitimini amicum vestrum. Verumtamen quod coepistis explete, praebete aurem et videte an mentiar. Respondete obsecro absque contentione et loquentes id quod iustum est iudicate. Et non invenietis in lingua mea iniquitatem nec in faucibus meis stultitia personabit.

VII Militia est vita hominis super terram et sicut dies mercennarii dies eius. Sicut servus desiderat umbram et sicut mercennarius praestolatur finem operis sui, sic et ego habui menses vacuos et noctes laboriosas enumeravi mihi. Si dormiero dicam: quando consurgam? Et rursum expectabo vesperam et replebor doloribus usque ad tenebras. Induta est caro mea putredine et sordibus pulveris, cutis mea aruit et contracta est. Dies mei velocius transierunt quam a texente tela succiditur et consumpti sunt absque ulla spe. Memento quia ventus est vita mea et non revertetur oculus meus ut videat bona. Nec aspiciet me visus hominis, oculi tui in me et non subsistam. Sicut consumitur nubes et pertransit, sic qui descenderit ad inferos non ascendet, nec revertetur ultra in domum

IOB

suam. neque cognoscet eum amplius locus eius. Quapropter et ego non parcam ori meo: loquar in tribulatione spiritus mei: confabulabor cum amaritudine anime mee. Numquid mare sum ego aut cetus: quia circumdedisti me carcere? Si dixero consolabitur me lectulus meus: et relevabor loquens mecum in strato meo: terrebis me per somnia: et per visiones horrore concuties. Quam ob rem elegit suspendium anima mea: et mortem ossa mea. Desperavi: nequaquam ultra iam vivam. Parce mihi: nichil enim sunt dies mei. Quid est homo quia magnificas eum? aut quia ponis erga eum cor tuum? Visitas eum diluculo: et subito probas illum. Usquequo non parcis mihi: nec dimittis me ut glutiam salivam meam? Peccavi. Quid faciam tibi o custos hominum? Quare posuisti me contrarium tibi: et factus sum michimet ipsi gravis? Cur non tollis peccatum meum: et quare non aufers iniquitatem meam? Ecce nunc in pulvere dormio: et si mane me quesieris non subsistam.

VIII. Respondens autem Baldad suites dixit. Usquequo loqueris talia: et spiritus multiplex sermonis oris tui? Numquid deus supplantat iudicium: et omnipotens subvertit quod iustum est? Etiam si filii tui peccaverunt ei: et dimisit eos in manu iniquitatis sue: tu tamen si diluculo consurrexeris ad deum: et omnipotentem fueris deprecatus: si mundus et rectus incesseris statim evigilabit ad te: et pacatum reddet habitaculum iustitie tue: in tantum ut priora tua fuerint parva: et novissima tua multiplicentur nimis. Interroga enim generationem pristinam: et diligenter investiga patrum memoriam. Hesterni quippe sumus et ignoramus: quoniam sicut umbra dies nostri sunt super terram. Et ipsi docebunt te: et loquentur tibi: et de corde suo proferent eloquia. Numquid vivere potest scirpus absque humore: aut crescere carectum sine aqua? Cum adhuc sit in flore nec carpatur manu: ante omnem herbam arescit. Sic vie omnium qui obliviscuntur deum: et spes hypocrite peribit. Non ei placebit vecordia sua: et sicut tela aranearum fiducia eius. Innitetur super domum suam: et non stabit: fulciet eam et non consurget. Humectus videtur antequam veniat sol: et in ortu suo germen eius egredietur. Super acervum petrarum radices eius densabuntur: et inter lapides commorabitur. Si absorbuerit eum de loco suo: negabit eum et dicet: non novi te. Hoc est enim letitia vie eius: ut rursum de terra alii germinentur. Deus non proiciet simplicem nec porriget manum malignis: donec impleatur risu os tuum et labia tua iubilo. Qui oderunt te induentur confusione: et tabernaculum impiorum non subsistet.

IX. Et respondens iob ait. Vere scio quod ita sit: et quod non iustificetur homo compositus deo. Si voluerit contendere cum eo: non poterit ei respondere unum pro mille. Sapiens corde est et fortis robore: quis restitit ei et pacem habuit? Qui transtulit montes: et nescierunt hi quos subvertit in furore suo. Qui commovet terram de loco suo: et columpne eius concutiuntur. Qui precipit soli et non oritur: et stellas claudit quasi sub signaculo. Qui extendit solus celos: et graditur super fluctus maris. Qui facit arcturum et oriona: et hyadas et interiora austri. Qui facit magna et incomprehensibilia et mirabilia: quorum non est numerus. Si venerit ad me non videbo: si abierit non intelligam. Si repente interroget quis respondebit ei: vel quis dicere potest cur ita facis? Deus cuius resistere nemo potest: et sub quo curvantur qui portant orbem. Quantus ergo sum ego qui respondeam ei: et loquar verbis meis cum eo? Qui etiam si habuero quippiam iustum non respondebo: sed meum iudicem deprecabor. Et cum invocantem exaudierit me: non credo quod exaudierit vocem meam. In turbine enim conteret me: et multiplicabit vulnera mea etiam sine causa. Non concedit requiescere spiritum meum: et implet me amaritudinibus. Si fortitudo queritur: robustissimus est. Si equitas iudicii: nemo pro me audet testimonium dicere. Si iustificare me voluero: os meum condempnabit me. Si innocentem ostendero: pravum me comprobabit. Etiam si simplex fuero: hoc ipsum ignorabit anima mea et tedebit me vite mee. Unum est quod locutus sum: et innocentem et impium ipse consumit. Si flagellat occidat semel: et non de penis innocentum rideat. Terra data est in manus impii: vultum iudicum eius operit. Quod si non ille est: quis ergo est? Dies mei velociores fuerunt cursore: fugerunt et non viderunt bonum. Pertransierunt quasi naves poma portantes: sicut aquila volans ad escam. Cum dixero nequaquam ita loquar: commuto faciem meam et dolore torqueor. Verebar omnia opera mea: sciens quod non parceres delinquenti. Si autem et sic impius sum: quare frustra laboravi? Si lotus fuero quasi aquis nivis: et fulserint velut mundissime manus mee: tamen sordibus intinges me: et abhominabuntur me vestimenta mea. Neque enim viro qui similis mei est respondebo: nec qui mecum in iudicio ex equo possit audiri. Non est qui utrumque valeat arguere: et ponere manum suam in ambobus. Auferat a me virgam suam: et pavor eius non me terreat. Loquar et non timebo eum: neque enim possum metuens respondere.

X. Tedet animam meam vite mee: dimittam adversum me eloquium meum. Loquar in amaritudine anime mee. Dicam deo: noli me condempnare. Indica michi cur me ita iudices. Numquid bonum tibi videtur si calumpnieris: et opprimas me opus manuum tuarum: et consilium impiorum adiuves? Numquid oculi tibi carnei sunt: aut sicut videt homo: et tu videbis? Numquid sicut dies hominis dies tui: et anni tui sicut humana sunt tempora: ut queras iniquitatem meam: et peccatum meum scruteris: et scias quia nichil impium fecerim: cum sit nemo qui de manu tua possit eruere? Manus tue fecerunt me: et plasmaverunt me totum in circuitu: et sic repente precipitas me. Memento queso quod sicut lutum feceris me: et in pulverem reduces me. Nonne sicut lac mulsisti me: et sicut caseum me coagulasti? Pelle et carnibus vestisti me: ossibus et nervis compegisti me. Vitam et misericordiam tribuisti michi: et visitatio tua custodivit spiritum meum.

Arcturus. Orion. — dies — poma — nix

meum. Licet haec celes in corde tuo, tamen scio quia universorum memineris. Si peccavi et ad horam pepercisti mihi: cur ab iniquitate mea mundum me esse non pateris? Et si impius fuero, vae mihi est: et si iustus, non levabo caput, saturatus afflictione et miseria. Et propter superbiam quasi leaenam capies me, reversusque mirabiliter me crucias. Instauras testes tuos contra me, et multiplicas iram tuam adversum me, et poenae militant in me. Quare de vulva eduxisti me? qui utinam consumptus essem ne oculus me videret. Fuissem quasi non essem, de utero translatus ad tumulum. Numquid non paucitas dierum meorum finietur brevi? Dimitte ergo me, ut plangam paululum dolorem meum: antequam vadam et non revertar, ad terram tenebrosam et opertam mortis caligine: terram miseriae et tenebrarum, ubi umbra mortis et nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitans.

XI

Respondens autem Sophar Naamathites dixit: Numquid qui multa loquitur, non et audiet? aut vir verbosus iustificabitur? Tibi soli tacebunt homines? et cum ceteros irriseris, a nullo confutaberis? Dixisti enim: Purus est sermo meus, et mundus sum in conspectu tuo. Atque utinam Deus loqueretur tecum, et aperiret labia sua tibi, ut ostenderet tibi secreta sapientiae, et quod multiplex esset lex eius, et intelligeres quod multo minora exigaris ab eo quam meretur iniquitas tua. Forsitan vestigia Dei comprehendes, et usque ad perfectum omnipotentem reperies? Excelsior caelo est, et quid facies? profundior inferno, et unde cognosces? Longior terra mensura eius, et latior mari. Si subverterit omnia, vel in unum coarctaverit, quis contradicet ei? Ipse enim novit hominum vanitatem: et videns iniquitatem, nonne considerat? Vir vanus in superbiam erigitur, et tamquam pullum onagri se liberum natum putat. Tu autem firmasti cor tuum, et expandisti ad eum manus tuas. Si iniquitatem quae est in manu tua abstuleris a te, et non manserit in tabernaculo tuo iniustitia: tunc levare poteris faciem tuam absque macula, et eris stabilis, et non timebis. Miseriae quoque oblivisceris, et quasi aquarum quae praeterierunt recordaberis. Et quasi meridianus fulgor consurget tibi ad vesperam: et cum te consumptum putaveris, orieris ut lucifer. Et habebis fiduciam, proposita tibi spe, et defossus securus dormies. Requiesces, et non erit qui te exterreat: et deprecabuntur faciem tuam plurimi. Oculi autem impiorum deficient, et effugium peribit ab eis, et spes eorum abominatio animae.

XII

Respondens autem Iob dixit: Ergo vos estis soli homines, et vobiscum morietur sapientia? Et mihi est cor sicut et vobis, nec inferior vestri sum: quis enim haec quae nostis ignorat? Qui deridetur ab amico suo sicut ego, invocabit Deum, et exaudiet eum: deridetur enim iusti simplicitas. Lampas contempta apud cogitationes divitum, parata ad tempus statutum. Abundant tabernacula praedonum, et audacter provocant Deum, cum ipse dederit omnia in manibus eorum. Nimirum interroga iumenta, et docebunt te: et volatilia caeli, et indicabunt tibi. Loquere terrae, et respondebit tibi: et narrabunt pisces maris. Quis ignorat quod omnia haec manus Domini fecerit? In cuius manu anima omnis viventis, et spiritus universae carnis hominis. Nonne auris verba diiudicat, et fauces comedentis saporem? In antiquis est sapientia, et in multo tempore prudentia. Apud ipsum est sapientia et fortitudo, ipse habet consilium et intelligentiam. Si destruxerit, nemo est qui aedificet: si incluserit hominem, nullus est qui aperiat. Si continuerit aquas, omnia siccabuntur: si emiserit eas, subvertent terram. Apud ipsum est fortitudo et sapientia: ipse novit et decipientem, et eum qui decipitur. Adducit consiliarios in stultum finem, et iudices in stuporem. Balteum regum dissolvit, et praecingit fune renes eorum. Ducit sacerdotes inglorios, et optimates supplantat: commutans labia veracium, et doctrinam senum auferens. Effundit despectionem super principes, et eos qui oppressi fuerant relevans. Qui revelat profunda de tenebris, et producit in lucem umbram mortis. Qui multiplicat gentes, et perdit eas, et subversas in integrum restituit. Qui immutat cor principum populi terrae, et decipit eos ut frustra incedant per invium. Palpabunt quasi in tenebris, et non in luce, et errare eos faciet quasi ebrios.

Ecce omnia haec vidit oculus meus, et audivit auris mea, et intellexi singula. Secundum scientiam vestram et ego novi: nec inferior vestri sum. Sed tamen ad Omnipotentem loquar, et disputare cum Deo cupio: prius vos ostendens fabricatores mendacii, et cultores perversorum dogmatum. Atque utinam taceretis, ut putaremini esse sapientes. Audite ergo correptiones meas, et iudicium labiorum meorum attendite. Numquid Deus indiget vestro mendacio, ut pro illo loquamini dolos? Numquid faciem eius accipitis, et pro Deo iudicare nitimini? Aut placebit ei quem celare nihil potest? aut decipietur ut homo vestris fraudulentiis? Ipse vos arguet, quoniam in abscondito faciem eius accipitis. Statim ut se moverit, conturbabit vos, et terror eius irruet super vos. Memoria vestra comparabitur cineri, et redigentur in lutum cervices vestrae. Tacete paulisper ut loquar quodcumque mihi mens suggesserit. Quare lacero carnes meas dentibus meis, et animam meam porto in manibus meis? Etiam si occiderit me, in ipso sperabo: verumtamen vias meas in conspectu eius arguam. Et ipse erit salvator meus: non enim veniet in conspectu eius omnis hypocrita. Audite sermonem meum, et aenigmata percipite auribus vestris. Si fuero iudicatus, scio quod iustus inveniar. Quis est qui iudicetur mecum? veniat. Quare tacens consumor? Duo tantum ne facias mihi, et tunc a facie tua non abscondar: manum tuam longe fac a me, et formido tua non me terreat. Voca me, et ego respondebo tibi: aut certe loquar, et tu responde mihi. Quantas habeo iniquitates et peccata, scelera mea et delicta ostende mihi. Cur faciem tuam abscondis, et arbitraris me inimicum tuum? Contra folium quod vento rapitur ostendis potentiam tuam, et stipulam siccam persequeris. Scribis enim contra me amaritudines, et consumere me vis peccatis adolescentiae meae. Posuisti in nervo pedem meum, et observasti omnes semitas meas, et vestigia pedum meorum con-

sideratis. Qui quasi putredo consumendus sum: et quasi vestimentum quod comeditur a tinea. Homo natus de muliere brevi vivens tempore: repletur multis miseriis. Qui quasi flos egreditur et conteritur: et fugit velut umbra: et numquam in eodem statu permanet. Et dignum ducis super huiuscemodi aperire oculos tuos: et adducere eum tecum in iudicium? Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? nonne tu qui solus es? Breves dies hominis sunt: numerus mensium eius apud te est. Constituisti terminos eius qui preteriri non poterunt. Recede paululum ab eo ut quiescat: donec optata veniat sicut mercenarii dies eius. Lignum habet spem. Si precisum fuerit rursum virescit: et rami eius pullulant. Si senuerit in terra radix eius: et in pulvere emortuus fuerit truncus illius: ad odorem aque germinabit: et faciet comam quasi cum primum plantatum est. Homo vero cum mortuus fuerit et nudatus atque consumptus: ubi queso est? Quomodo si recedant aque de mari et fluvius vacuefactus arescat: sic homo cum dormierit non resurget. Donec atteratur celum non evigilabit: nec consurget de somno suo. Quis mihi hoc tribuat ut in inferno protegas me: et abscondas me donec pertranseat furor tuus: et constituas mihi tempus in quo recorderis mei? Putasne mortuus homo rursum vivat? Cunctis diebus quibus nunc milito: expecto donec veniat immutatio mea. Vocabis me et ego respondebo tibi: operi manuum tuarum porriges dexteram. Tu quidem gressus meos dinumerasti: sed parce peccatis meis. Signasti quasi in sacculo delicta mea: sed curasti iniquitatem meam. Mons cadens defluit: et saxum transfertur de loco suo. Lapides excavant aque: et alluvione paulatim terra consumitur. Et hominem ergo similiter perdes. Roborasti eum paululum ut in perpetuum transiret. Immutabis faciem eius: et emittes eum. Sive nobiles fuerint filii eius sive ignobiles: non intelliget. Attamen caro eius dum vivet dolebit: et anima illius super semetipsum lugebit.

XV

Respondens autem Elifaz Themanithes dixit: Numquid sapiens respondebit quasi in ventum loquens: et implebit ardore stomachum suum? Arguis verbis eum qui non est equalis tibi: et loqueris quod tibi non expedit. Quantum in te est evacuasti timorem: et tulisti preces coram Deo. Docuit enim iniquitas tua os tuum: et imitaris linguam blasphemantium. Condempnabit te os tuum et non ego: et labia tua respondebunt tibi. Numquid primus homo tu natus es: et ante colles formatus? Numquid consilium Dei audisti: et inferior te erit eius sapientia? Quid nosti quod ignoremus? quid intelligis quod nesciamus? Et senes et antiqui sunt in nobis: multo vetustiores quam patres tui. Numquid grande est ut consoletur te Deus? Sed verba tua prava hoc prohibent. Quid te elevat cor tuum: et quasi magna cogitans attonitos habes oculos? Quid tumet contra Deum spiritus tuus: ut proferas de ore tuo huiuscemodi sermones? Quid est homo ut immaculatus sit: et ut iustus appareat natus de muliere? Ecce inter sanctos eius nemo immutabilis: et celi non sunt mundi in conspectu eius. Quanto magis abhominabilis et inutilis homo: qui bibit quasi aquas iniquitatem? Ostendam tibi: audi me. Quod vidi narrabo tibi. Sapientes confitentur: et non abscondunt patres suos: quibus solis data est terra: et non transivit alienus per eos. Cunctis diebus suis impius superbit: et numerus annorum incertus est tyrannidis eius. Sonitus terroris semper in auribus illius: et cum pax sit ille semper insidias suspicatur. Non credit quod reverti possit de tenebris ad lucem: circumspectans undique gladium. Cum se moverit ad querendum panem: novit quod paratus sit in manu eius tenebrarum dies. Terrebit eum tribulatio: et angustia vallabit eum sicut regem qui preparatur ad prelium. Tetendit enim adversus Deum manum suam: et contra Omnipotentem roboratus est. Cucurrit adversus eum erecto collo: et pingui cervice armatus est. Operuit faciem eius crassitudo: et de lateribus eius arvina dependet. Habitavit in civitatibus desolatis: et in domibus desertis que in tumulos sunt redacte. Non ditabitur: nec perseverabit substantia eius: nec mittet in terra radicem suam. Non recedet de tenebris: ramos eius arefaciet flamma: et auferetur spiritu oris sui. Non credat frustra errore deceptus: quod aliquo pretio redimendus sit. Antequam dies eius impleantur peribit: et manus eius arescet. Ledetur quasi vinea in primo flore botrus eius: et quasi oliva proiciens florem suum. Congregatio enim hypocrite sterilis: et ignis devorabit tabernacula eorum qui munera libenter accipiunt. Concepit dolorem: et peperit iniquitatem: et uterus eius preparat dolos.

XVI

Respondens autem Iob dixit: Audivi frequenter talia: consolatores onerosi omnes vos estis. Numquid habebunt finem verba ventosa? aut aliquid tibi molestum est si loquaris? Poteram et ego similia vestri loqui: atque utinam esset anima vestra pro anima mea. Consolarer et ego vos sermonibus: et moverem caput meum super vos. Roborarem vos ore meo: et moverem labia mea quasi parcens vobis. Sed quid agam? Si locutus fuero: non quiescet dolor meus. Et si tacuero: non recedet a me. Nunc autem oppressit me dolor meus: et in nihilum redacti sunt omnes artus mei. Rugae mee testimonium dicunt contra me: et suscitatur falsiloquus adversus faciem meam: contradicens mihi. Collegit furorem suum in me: et comminans mihi infremuit contra me dentibus suis. Hostis meus terribilibus oculis me intuitus est. Aperuerunt super me ora sua: et exprobrantes percusserunt maxillam meam: satiati sunt penis meis. Conclusit me Deus apud iniquum: et manibus impiorum me tradidit. Ego ille quondam opulentus repente contritus sum. Tenuit cervicem meam: confregit me: et posuit me sibi quasi in signum. Circumdedit me lanceis suis: convulneravit lumbos meos: non pepercit: et effudit in terra viscera mea. Concidit me vulnere super vulnus: irruit in me quasi gygas. Saccum consui super cutem meam: et operui cinere carnem meam. Facies mea intumuit a fletu: et palpebre mee caligaverunt. Hec passus sum absque iniquitate manus mee: cum haberem mundas ad Deum preces. Terra ne operias sanguinem meum:

ventosa

saccum

neque inveniat locum in te latendi clamor meus. Ecce enim in caelo testis meus, et conscius meus in excelsis. Verbosi amici mei; ad Deum stillat oculus meus. Atque utinam sic iudicaretur vir cum Deo, quomodo iudicatur filius hominis cum collega suo. Ecce enim breves anni transeunt, et semitam per quam non revertar ambulo.

XVII sepulcrum

Spiritus meus attenuabitur, dies mei breviabuntur, et solum mihi superest sepulchrum. Non peccavi, et in amaritudinibus moratur oculus meus. Libera me, et pone me iuxta te, et cuiusvis manus pugnet contra me. Cor eorum longe fecisti a disciplina; propterea non exaltabuntur. Praedam pollicetur sociis, et oculi filiorum eius deficient. Posuit me quasi in proverbium vulgi, et exemplum sum coram eis. Caligavit ab indignatione oculus meus, et membra mea quasi in nihilum redacta sunt. Stupebunt iusti super hoc, et innocens contra hypocritam suscitabitur, et tenebit iustus viam suam, et mundis manibus addet fortitudinem. Igitur vos omnes convertimini, et venite, et non inveniam in vobis ullum sapientem. Dies mei transierunt, cogitationes meae dissipatae sunt, torquentes cor meum. Noctem verterunt in diem, et rursum post tenebras spero lucem. Si sustinuero, infernus domus mea est, et in tenebris stravi lectulum meum. Putredini dixi: Pater meus es; mater mea et soror mea, vermibus. Ubi est ergo nunc praestolatio mea? et patientiam meam quis considerat? In profundissimum infernum descendent omnia mea. Putasne saltem ibi erit requies mihi?

XVIII baldach

Respondens autem Baldad Suhites dixit: Usque ad quem finem verba iactabitis? Intelligite prius, et sic loquamur. Quare reputati sumus ut iumenta, et sorduimus coram te? Qui perdis animam tuam in furore tuo, numquid propter te derelinquetur terra, et transferentur rupes de loco suo? Nonne lux impii extinguetur, nec splendebit flamma ignis eius? Lux obtenebrescet in tabernaculo illius, et lucerna quae super eum est extinguetur. Arctabuntur gressus virtutis eius, et praecipitabit eum consilium suum. Immisit enim in rete pedes suos, et in maculis eius ambulat. Tenebitur planta illius laqueo, et exardescet contra eum sitis. Abscondita est in terra pedica eius, et decipula illius super semitam. Undique terrebunt eum formidines, et involvent pedes eius. Attenuetur fame robur eius, et inedia invadat costas illius. Devoret pulchritudinem cutis eius, consumat brachia illius primogenita mors. Avellatur de tabernaculo suo fiducia eius, et calcet super eum quasi rex interitus. Habitent in tabernaculo illius socii eius qui non est; aspergatur in tabernaculo eius sulphur. Deorsum radices eius siccentur, sursum autem atteratur messis eius. Memoria illius pereat de terra, et non celebretur nomen eius in plateis. Expellet eum de luce in tenebras, et de orbe transferet eum. Non erit semen eius, neque progenies in populo suo, nec ullae reliquiae in regionibus eius. In die eius stupebunt novissimi, et primos invadet horror. Haec sunt ergo tabernacula iniqui, et iste locus eius qui ignorat Deum.

Respondens autem Iob dixit: Usquequo affligitis animam meam, et atteritis me sermonibus? En decies confunditis me, et non erubescitis opprimentes me. Nempe et si ignoravi, mecum erit ignorantia mea. At vos contra me erigimini, et arguitis me opprobriis meis. Saltem nunc intelligite quia Deus non aequo iudicio afflixerit me, et flagellis suis me cinxerit. Ecce clamabo vim patiens, et nemo audiet; vociferabor, et non est qui iudicet. Semitam meam circumsepsit, et transire non possum, et in calle meo tenebras posuit. Spoliavit me gloria mea, et abstulit coronam de capite meo. Destruxit me undique, et pereo, et quasi evulsae arbori abstulit spem meam. Iratus est contra me furor eius, et sic me habuit quasi hostem suum. Simul venerunt latrones eius, et fecerunt sibi viam per me, et obsederunt in gyro tabernaculum meum. Fratres meos longe fecit a me, et noti mei quasi alieni recesserunt a me. Dereliquerunt me propinqui mei, et qui me noverant obliti sunt mei. Inquilini domus meae et ancillae meae sicut alienum habuerunt me, et quasi peregrinus fui in oculis eorum. Servum meum vocavi, et non respondit; ore proprio deprecabar illum. Halitum meum exhorruit uxor mea, et orabam filios uteri mei. Stulti quoque despiciebant me, et cum ab eis recessissem, detrahebant mihi. Abominati me sunt quondam consiliarii mei, et quem maxime diligebam aversatus est me. Pelli meae, consumptis carnibus, adhaesit os meum, et derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos. Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me. Quare persequimini me sicut Deus, et carnibus meis saturamini? Quis mihi tribuat ut scribantur sermones mei? Quis mihi det ut exarentur in libro stilo ferreo, et plumbi lamina, vel celte sculpantur in silice? Scio enim quod redemptor meus vivit, et in novissimo die de terra surrecturus sum, et rursum circumdabor pelle mea, et in carne mea videbo Deum. Quem visurus sum ego ipse, et oculi mei conspecturi sunt, et non alius. Reposita est haec spes mea in sinu meo. Quare ergo nunc dicitis: Persequamur eum, et radicem verbi inveniamus contra eum? Fugite ergo a facie gladii, quoniam ultor iniquitatum gladius est, et scitote esse iudicium.

Respondens autem Sophar Naamathites dixit: Idcirco cogitationes meae variae succedunt sibi, et mens in diversa rapitur. Doctrinam qua me arguis audiam, et spiritus intelligentiae meae respondebit mihi. Hoc scio a principio, ex quo positus est homo super terram, quod laus impiorum brevis sit, et gaudium hypocritae ad instar puncti. Si ascenderit usque ad caelum superbia eius, et caput eius nubes tetigerit, quasi sterquilinium in fine perdetur, et qui eum viderant dicent: Ubi est? Velut somnium avolans non invenietur, transiet sicut visio nocturna. Oculus qui eum viderat non videbit, neque ultra intuebitur eum locus suus. Filii eius atterentur egestate, et manus illius reddent ei dolorem suum.

Ossa eius implebuntur vitiis adolescentie eius: et cum eo in pulvere dormient. Cum enim dulce fuit in ore eius malum: abscondet illud sub lingua sua. Parcet illi et non derelinquet illud: et celabit in gutture suo. Panis eius in utero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus. Divitias quas devoravit evomet: et de ventre illius extrahet eas Deus. Caput aspidum suget: et occidet eum lingua vipere. Non videat rivulos fluminis torrentis mellis et butyri. Luet que fecit omnia: nec tamen consumetur. Iuxta multitudinem adinventionum suarum sic et sustinebit: quoniam confringens nudavit pauperes: domum rapuit et non edificavit eam. Nec est satiatus venter eius: et cum habuerit que cupierat possidere non poterit. Non remansit de cibo eius: et propterea nichil permanebit de bonis eius. Cum satiatus fuerit arctabitur: estuabit: et omnis dolor irruet super eum. Utinam impleatur venter eius: ut emittat in eum iram furoris sui: et pluat super illum bellum suum. Fugiet arma ferrea: et irruet in arcum ereum. Eductus et egrediens de vagina sua: et fulgurans in amaritudine sua: vadent et venient super eum horribiles. Omnes tenebre abscondite sunt in occultis eius. Devorabit eum ignis qui non succenditur: affligetur relictus in tabernaculo suo. Revelabunt celi iniquitatem eius: et terra consurget adversus eum. Apertum erit germen domus illius: detrahetur in die furoris Domini. Hec est pars hominis impii a Deo: et hereditas verborum eius a Domino.

Respondens autem Iob dixit. Audite queso sermones meos: et agite penitentiam. Sustinete me et ego loquar: et post mea si videbitur verba ridete. Numquid contra hominem disputatio mea est: ut merito non debeam contristari? Attendite me et obstupescite: et superponite digitum ori vestro. Et ego quando recordatus fuero pertimesco: et concutit carnem meam tremor. Quare ergo impii vivunt: sublevati sunt confortatique divitiis? Semen eorum permanet coram eis: propinquorum turbe et nepotum in conspectu eorum. Domus eorum secure sunt et pacate: et non est virga Dei super illos. Bos eorum concepit et non abortivit: vacca peperit et non est privata fetu suo. Egrediuntur quasi greges parvuli eorum: et infantes eorum exultant lusibus. Tenent tympanum et citharam: et gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bonis dies suos: et in puncto ad inferna descendunt. Qui dixerunt Deo: Recede a nobis: et scientiam viarum tuarum nolumus. Quis est Omnipotens ut serviamus ei? et quid nobis prodest si oraverimus illum? Verumtamen quia non sunt in manu eorum bona sua: consilium impiorum longe sit a me. Quotiens lucerna impiorum extinguetur: et superveniet eis inundatio: et dolores dividet furoris sui. Erunt sicut palee ante faciem venti: et sicut favilla quam turbo dispergit. Deus servabit filiis illius dolorem patris: et cum reddiderit tunc sciet. Videbunt oculi eius interfectionem suam: et de furore Omnipotentis bibet. Quid enim ad eum pertinet de domo sua post se: et si numerus mensium eius dimidietur? Numquid Deum quispiam docebit scientiam: qui excelsos iudicat? Iste moritur robustus et sanus: dives et felix. Viscera eius plena sunt adipe: et medullis ossa illius irrigantur. Alius vero moritur in amaritudine anime absque ullis opibus: et tamen simul in pulvere dormient: et vermes operient eos. Certe novi cogitationes vestras: et sententias contra me iniquas. Dicitis enim: Ubi est domus principis? et ubi tabernacula impiorum? Interrogate quemlibet de viatoribus: et hec eadem eum intelligere cognoscetis: quia in diem perditionis servatur malus: et ad diem furoris ducetur. Quis arguet coram eo viam eius: et que fecit quis reddet illi? Ipse ad sepulchra ducetur: et in congerie mortuorum vigilabit. Dulcis fuit glareis Cocyti: et post se omnem hominem trahet: et ante se innumerabiles. Quomodo igitur consolamini me frustra: cum responsio vestra repugnare ostensa sit veritati?

XXII — eliphaz

Respondens autem Eliphaz Themanites dixit. Numquid Deo comparari potest homo: etiam cum perfecte fuerit scientie? Quid prodest Deo si iustus fueris: aut quid ei confers si immaculata fuerit via tua? Numquid timens arguet te: et veniet tecum in iudicium: et non propter maliciam tuam plurimam: et infinitas iniquitates tuas? Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa: et nudos expoliasti vestibus. Aquam lasso non dedisti: et esurienti subtraxisti panem. In fortitudine brachii tui possidebas terram: et potentissimus obtinebas eam. Viduas dimisisti vacuas: et lacertos pupillorum comminuisti. Propterea circumdatus es laqueis: et conturbat te formido subita. Et putabas te tenebras non visurum: et impetu aquarum inundantium non oppressum iri? An cogitas quod Deus excelsior celo sit: et super stellarum verticem sublimetur? Et dicis: Quid enim novit Deus? et quasi per caliginem iudicat. Nubes latibulum eius: nec nostra considerat: et circa cardines celi perambulat. Numquid semitam seculorum custodire cupis: quam calcaverunt viri iniqui? Qui sublati sunt ante tempus suum: et fluvius subvertit fundamentum eorum. Qui dicebant Deo: Recede a nobis: et quasi nichil posset facere Omnipotens estimabant eum: cum ille implesset domos eorum bonis. Quorum sententia procul sit a me. Videbunt iusti et letabuntur: et innocens subsannabit eos. Nonne succisa est erectio eorum: et reliquias eorum devoravit ignis? Acquiesce igitur ei et habeto pacem: et per hec habebis fructus optimos. Suscipe ex ore illius legem: et pone sermones eius in corde tuo. Si reversus fueris ad Omnipotentem edificaberis: et longe facies iniquitatem a tabernaculo tuo. Dabit pro terra silicem: et pro silice torrentes aureos. Eritque Omnipotens contra hostes tuos: et argentum coacervabitur tibi. Tunc super Omnipotentem deliciis affluens: et elevabis ad Deum faciem tuam. Rogabis eum et exaudiet te: et vota tua reddes. Decernes rem et veniet tibi: et in viis tuis splendebit lumen. Qui enim humiliatus fuerit erit in gloria: et qui inclinaverit oculos suos ipse salvabitur.

Salvabitur innocens: salvabitur autem munditia manuum suarum.

XXIII

Respondens autem iob ait. Nunc quoque in amaritudine est sermo meus: et manus plage mee aggravata est super gemitum meum. Quis mihi tribuat ut cognoscam et inveniam illum: et veniam usque ad solium eius? Ponam coram eo iudicium: et os meum replebo increpationibus: ut sciam verba que mihi respondeat: et intelligam quid loquatur mihi. Nolo multa fortitudine contendat mecum: nec magnitudinis sue mole me premat. Proponat equitatem contra me: et perveniat ad victoriam iudicium meum. Si ad orientem iero: non apparet. Si ad occidentem: non intelligam eum. Si ad sinistrum quid agam? Non apprehendam eum. Si me vertam ad dexteram: non videbo illum. Ipse vero scit viam meam: et probavit me quasi aurum quod per ignem transit. Vestigia eius secutus est pes meus. Viam eius custodivi: et non declinavi ex ea. A mandatis labiorum eius non recessi: et in sinu meo abscondi verba oris eius. Ipse enim solus est: et nemo avertere potest cogitationem eius: et anima eius quodcumque voluit hoc fecit. Cum expleverit in me voluntatem suam: et alia multa similia presto sunt ei. Et ideirco a facie eius turbatus sum: et considerans eum timore sollicitor. Deus mollivit cor meum: et omnipotens conturbavit me. Non enim perii propter imminentes tenebras: nec faciem meam operuit caligo.

XXIIII

Ab omnipotente non sunt abscondita tempora. Qui autem noverunt eum: ignorant dies illius. Alii terminos transtulerunt: diripuerunt greges: et paverunt eos. Asinum pupillorum abegerunt: et abstulerunt pro pignore bovem vidue. Subverterunt pauperum viam: et oppresserunt pariter mansuetos terre. Alii quasi onagri in deserto egrediuntur ad opus suum: vigilantesque ad predam preparant panes liberis. Agrum non suum demetunt: et vineam eius quem vi oppresserint vindemiant. Nudos dimittunt homines indumenta tollentes: quibus non est operimentum in frigore. Quos imbres montium rigant: et non habentes velamen amplexantur lapides. Vim fecerunt depredantes pupillos: et vulgum pauperum spoliaverunt. Nudis et incedentibus absque vestitu: et esurientibus tulerunt spicas. Inter acervos eorum meridiati sunt: qui calcatis torcularibus sitiunt. De civitatibus fecerunt viros gemere: et anima vulneratorum clamavit: et deus inultum abire non patitur. Ipsi fuerunt rebelles lumini. Nescierunt vias eius: nec reversi sunt per semitas illius. Mane primo consurgit homicida: interficit egenum et pauperem: per noctem vero erit quasi fur. Oculus adulteri observabat caliginem dicens. Non me videbit oculus: et operiet vultum suum. Perfodit in tenebris domos sicut in die. Condixerant sibi et ignoraverunt lucem. Si subito apparuerit aurora: arbitrantur umbram mortis: et sic in tenebris quasi in luce ambulant. Levis est super faciem aque. Maledicta sit pars eius in terra: nec ambulet per viam vinearum. Ad nimium calorem transeat ab aquis nivium: et usque ad inferos peccatum illius. Obliviscatur eius misericordia. Dulcedo eius vermis. Non sit in recordatione: sed conteratur quasi lignum infructuosum. Pavit enim sterilem que non parit: et vidue bene non fecit. Detraxit fortes in fortitudine sua: et cum steterit non credet vite sue. Dedit ei deus locum penitentie: et ille abutitur eo in superbia. Oculi autem eius sunt in viis illius. Elevati sunt ad modicum: et non subsistent: et humiliabuntur sicut omnia: et auferentur: et sicut summitates spicarum conterentur. Quod si non est ita: quis me potest arguere mendacii: et ponere ante deum verba mea?

Respondens autem baldad suhites dixit. Potestas et terror apud eum est: qui facit concordiam in sublimibus suis. Numquid est numerus militum eius: et super quem non surget lumen eius? Numquid iustificari potest homo comparatus deo: aut apparere mundus natus de muliere? Ecce etiam luna non splendet: et stelle non sunt munde in conspectu eius. Quanto magis homo putredo: et filius hominis vermis?

Et respondens iob dixit. Cuius adiutor es? Numquid imbecillis? Et sustentas brachium eius qui non est fortis? Cui dedisti consilium? Forsitan illi qui non habet sapientiam: et prudentiam tuam ostendisti plurimam. Quem docere voluisti? Nonne eum qui fecit spiramentum? Ecce gigantes gemunt sub aquis: et qui habitant cum eis. Nudus est infernus coram illo: et nullum est operimentum perditioni. Qui extendit aquilonem super vacuum: et appendit terram super nihilum. Qui ligat aquas in nubibus suis: ut non erumpant pariter deorsum. Qui tenet vultum solii sui: et expandit super illud nebulam suam. Terminum circumdedit aquis: usque dum finiantur lux et tenebre. Columpne celi contremiscunt: et pavent ad nutum eius. In fortitudine illius repente maria congregata sunt: et prudentia eius percussit superbum. Spiritus eius ornavit celos: et obstetricante manu eius eductus est coluber tortuosus. Ecce hec ex parte dicta sunt viarum eius: et cum vix parvam stillam sermonis eius audierimus: quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri?

Addidit quoque iob assumens parabolam suam: et dixit. Vivit deus qui abstulit iudicium meum: et omnipotens qui ad amaritudinem adduxit animam meam. Quia donec superest halitus in me: et spiritus dei in naribus meis: non loquentur labia mea iniquitatem: nec lingua mea meditabitur mendacium. Absit a me ut iustos vos iudicem. Donec deficiam non recedam ab innocentia mea. Iustificationem meam quam cepi tenere non deseram: neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea. Sicut impius inimicus meus: et adversarius meus quasi iniquus. Que enim spes est hypocrite

potentie si avare rapiat: et non liberet Deus animam eius? Numquid Deus clamorem eius audiet: cum venerit super illum angustia? Aut poterit in omnipotente delectari: et invocare Deum in omni tempore? Docebo vos per manum Dei que omnipotens habeat: nec abscondam. Ecce vos omnes nostis: et quid sine causa vana loquimini? Hec est pars hominis impii apud Deum: et hereditas violentorum quam ab omnipotente suscipient. Si multiplicati fuerint filii eius, in gladio erunt: et nepotes eius non saturabuntur pane. Qui reliqui fuerint ex eo sepelientur in interitu: et vidue illius non plorabunt. Si comportaverit quasi terram argentum: et sicut lutum preparaverit vestimenta: preparabit quidem, sed iustus vestietur illis: et argentum innocens dividet. Edificavit sicut tinea domum suam: et sicut custos fecit umbraculum. Dives cum dormierit nichil secum afferet: aperiet oculos suos et nichil inveniet. Apprehendet eum quasi aqua inopia: nocte opprimet eum tempestas. Tollet eum ventus urens et auferet: et velut turbo rapiet eum de loco suo. Et mittet super eum et non parcet: de manu eius fugiens fugiet. Stringet super eum manus suas: et sibilabit super eum intuens locum eius.

Habet argentum venarum suarum principia: et auro locus est in quo conflatur. Ferrum de terra tollitur: et lapis solutus calore in es vertitur. Tempus posuit tenebris: et universorum finem ipse considerat. Lapidem quoque caliginis et umbram mortis dividit torrens a populo peregrinante: eos quos oblitus est pes egentis hominis et invios. Terra de qua oriebatur panis in loco suo igne subversa est. Locus saphyri lapides eius: et glebe illius aurum. Semitam ignoravit avis: nec intuitus est eam oculus vulturis. Non calcaverunt eam filii institorum: nec pertransivit per eam leena. Ad silicem extendit manum suam: subvertit a radicibus montes. In petris rivos excidit: et omne pretiosum vidit oculus eius. Profunda quoque fluviorum scrutatus est: et abscondita produxit in lucem. Sapientia vero ubi invenitur: et quis est locus intelligentie? Nescit homo pretium eius: nec invenitur in terra suaviter viventium. Abyssus dicit: non est in me: et mare loquitur: non est mecum. Non dabitur aurum obrizum pro ea: nec appendetur argentum in commutatione eius. Non conferetur tinctis Indie coloribus: nec lapidi sardonico pretiosissimo vel saphyro. Non adequabitur ei aurum vel vitrum: nec commutabuntur pro ea vasa auri excelsa et eminentia: nec commemorabuntur comparatione eius. Trahitur autem sapientia de occultis. Non adequabitur ei topazion de Ethiopia: nec tincture mundissime componetur. Unde ergo sapientia venit: et quis est locus intelligentie? Abscondita est ab oculis omnium viventium: volucres quoque celi latet. Perditio et mors dixerunt: auribus nostris audivimus famam eius. Deus intelligit viam eius: et ipse novit locum illius. Ipse enim fines mundi intuetur: et omnia que sub celo sunt respicit.

Qui fecit ventis pondus: et aquas appendit in mensura. Quando ponebat pluviis legem: et viam procellis sonantibus: tunc vidit illam et enarravit: et preparavit et investigavit. Et dixit homini: ecce timor Domini ipsa est sapientia: et recedere a malo intelligentia.

XXIX

Addidit quoque Iob assumens parabolam suam et dixit: Quis michi tribuat ut sim iuxta menses pristinos: secundum dies quibus Deus custodiebat me? Quando splendebat lucerna eius super caput meum: et ad lumen eius ambulabam in tenebris. Sicut fui in diebus adolescentie mee: quando secreto Deus erat in tabernaculo meo. Quando erat omnipotens mecum: et in circuitu meo pueri mei. Quando lavabam pedes meos butyro: et petra fundebat michi rivos olei. Quando procedebam ad portam civitatis: et in platea parabant cathedram michi. Videbant me iuvenes et abscondebantur: et senes assurgentes stabant. Principes cessabant loqui: et digitum superponebant ori suo. Vocem suam cohibebant duces: et lingua eorum gutturi suo adherebat. Auris audiens beatificabat me: et oculus videns testimonium reddebat michi: quod liberassem pauperem vociferantem: et pupillum cui non esset adiutor. Benedictio perituri super me veniebat: et cor vidue consolatus sum. Iustitia indutus sum: et vestivit me sicut vestimento et diademate iudicio meo. Oculus fui ceco: et pes claudo. Pater eram pauperum: et causam quam nesciebam diligentissime investigabam. Conterebam molas iniqui: et de dentibus illius auferebam predam. Dicebamque: in nidulo meo moriar: et sicut palma multiplicabo dies. Radix mea aperta est secus aquas: et ros morabitur in messione mea. Gloria mea semper innovabitur: et arcus meus in manu mea instaurabitur. Qui me audiebant expectabant sententiam: et intenti tacebant ad consilium meum. Verbis meis addere nichil audebant: et super illos stillabat eloquium meum. Expectabant me sicut pluviam: et os suum aperiebant quasi ad imbrem serotinum. Si quando ridebam ad eos non credebant: et lux vultus mei non cadebat in terram. Si voluissem ire ad eos: sedebam primus. Cumque sederem quasi rex circumstante exercitu: eram tamen merentium consolator.

XXX

Nunc autem derident me iuniores tempore: quorum non dignabar patres ponere cum canibus gregis mei. Quorum virtus manuum erat michi pro nichilo: et vita ipsa putabantur indigni. Egestate et fame steriles: qui rodebant in solitudine squalentes calamitate et miseria. Et mandebant herbas et arborum cortices: et radix iuniperorum erat cibus eorum. Qui de convallibus ista rapientes cum singula reperissent: ad ea cum clamore currebant. In desertis habitabant torrentium: et in cavernis terre vel super glaream. Qui inter huiuscemodi letabantur: et esse sub sentibus delicias computabant. Filii stultorum et ignobilium: et in terra penitus non parentes. Nunc in eorum canticum versus sum: et factus sum eis in proverbium. Abhominantur

me, et longe fugiunt a me, et faciem meam conspuere non verentur. Pharetram enim suam aperuit et afflixit me, et frenum posuit in os meum. Ad dexteram orientis calamitates meae illico surrexerunt; pedes meos subverterunt, et oppresserunt quasi fluctibus semitis suis. Dissipaverunt itinera mea; insidiati sunt mihi, et praevaluerunt, et non fuit qui ferret auxilium. Quasi rupto muro, et aperta ianua, irruerunt super me, et ad meas miserias devoluti sunt. Redactus sum in nihilum. Abstulisti quasi ventus desiderium meum, et velut nubes pertransiit salus mea. Nunc autem in memetipso marcescit anima mea, et possident me dies afflictionis. Nocte os meum perforatur doloribus, et qui me comedunt non dormiunt. In multitudine eorum consumitur vestimentum meum, et quasi capitio tunicae succinxerunt me. Comparatus sum luto, et assimilatus sum favillae et cineri. Clamo ad te, et non exaudis me; sto, et non respicis me. Mutatus es mihi in crudelem, et in duritia manus tuae adversaris mihi. Elevasti me, et quasi super ventum ponens elisisti me valide. Scio quia morti trades me, ubi constituta domus est omni viventi. Verumptamen non ad consumptionem eorum emittis manum tuam, et si corruerint ipse salvabis. Flebam quondam super eo qui afflictus erat, et compatiebatur anima mea pauperi. Expectabam bona, et venerunt mihi mala; praestolabar lucem, et eruperunt tenebrae. Interiora mea efferbuerunt absque ulla requie; praevenerunt me dies afflictionis. Maerens incedebam sine furore, consurgens in turba clamavi. Frater fui draconum, et socius struthionum. Cutis mea denigrata est super me, et ossa mea aruerunt prae caumate. Versa est in luctum cithara mea, et organum meum in vocem flentium.

luto

fedus XXXI

Pepigi foedus cum oculis meis ut ne cogitarem quidem de virgine. Quam enim partem haberet Deus in me desuper, et hereditatem Omnipotens de excelsis? Numquid non perditio est iniquo, et alienatio operantibus iniustitiam? Nonne ipse considerat vias meas, et cunctos gressus meos dinumerat? Si ambulavi in vanitate, et festinavit in dolo pes meus, appendat me in statera iusta, et sciat Deus simplicitatem meam. Si declinavit gressus meus de via, et si secutum est oculos meos cor meum, et in manibus meis adhesit macula, seram et alius comedat, et progenies mea eradicetur. Si deceptum est cor meum super muliere, et si ad ostium amici mei insidiatus sum, scortum sit alterius uxor mea, et super illam incurventur alii. Hoc enim nefas est, et iniquitas maxima. Ignis est usque ad perditionem devorans, et omnia eradicans genimina. Si contempsi subire iudicium cum servo meo et ancilla mea, cum disceptarent adversum me, quid enim faciam cum surrexerit ad iudicandum Deus? Et cum quaesierit, quid respondebo illi? Numquid non in utero fecit me qui et illum operatus est, et formavit me in vulva unus? Si negavi quod volebant pauperibus, et oculos viduae expectare feci; si comedi buccellam meam solus, et non comedit pupillus ex ea: quia ab infantia mea crevit mecum miseratio, et de utero matris meae egressa est mecum. Si despexi pereuntem eo quod non habuerit indumentum, et absque operimento pauperem; si non benedixerunt mihi latera eius, et de velleribus ovium mearum calefactus est. Si levavi super pupillum manum meam, etiam cum viderem me in porta superiorem, humerus meus a iunctura sua cadat, et brachium meum cum suis ossibus confringatur. Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum, et pondus eius ferre non potui. Si putavi aurum robur meum, et obrizo dixi: Fiducia mea. Si laetatus sum super multis divitiis meis, et quia plurima reperit manus mea. Si vidi solem cum fulgeret, et lunam incedentem clare, et laetatum est in abscondito cor meum, et osculatus sum manum meam ore meo; quae est iniquitas maxima, et negatio contra Deum altissimum. Si gavisus sum ad ruinam eius qui me oderat, et exultavi quod invenisset eum malum. Non enim dedi ad peccandum guttur meum, ut expeterem maledicens animam eius. Si non dixerunt viri tabernaculi mei: Quis det de carnibus eius ut saturemur? Foris non mansit peregrinus; ostium meum viatori patuit. Si abscondi quasi homo peccatum meum, et celavi in sinu meo iniquitatem meam. Si expavi ad multitudinem nimiam, et despectio propinquorum terruit me, et non magis tacui nec egressus sum ostium. Quis mihi tribuat auditorem, ut desiderium meum audiat Omnipotens, et librum scribat ipse qui iudicat, ut in humero meo portem illum, et circumdem illum quasi coronam mihi? Per singulos gradus meos pronuntiabo illum, et quasi principi offeram eum. Si adversum me terra mea clamat, et cum ipsa sulci eius deflent; si fructus eius comedi absque pecunia, et animam agricolarum eius afflixi, pro frumento oriatur mihi tribulus, et pro hordeo spina. Finita sunt verba Iob.

tres

Omiserunt autem tres viri isti respondere Iob, eo quod iustus sibi videretur. Et iratus indignatusque Eliu filius Barachel Buzites, de cognatione Ram, iratus est adversum Iob, eo quod iustum se esse diceret coram Deo. Porro adversum amicos eius indignatus est, eo quod non invenissent responsionem rationabilem, sed tantummodo condempnassent Iob. Igitur Heliu expectavit Iob loquentem, eo quod seniores se essent qui loquebantur. Cum autem vidisset quod tres respondere non potuissent, iratus est vehementer.

Heliu

Respondensque Heliu filius Barachel Buzites dixit: Iunior sum tempore, vos autem antiquiores; idcirco dimisso capite veritus sum indicare vobis meam sententiam. Sperabam enim quod aetas prolixior loqueretur, et annorum multitudo doceret sapientiam. Sed ut video, spiritus est in hominibus, et inspiratio Omnipotentis dat intelligentiam. Non sunt longaevi sapientes, nec senes intelligunt iudicium. Ideo dicam: Audite me, ostendam vobis et ego meam sententiam. Expectavi enim sermones vestros, audivi prudentiam vestram, donec disceptaremini sermonibus; et donec putabam vos aliquid dicere, considerabam. Sed ut video, non est qui possit arguere Iob, et respondere ex vobis sermonibus eius. Ne

forte dicatis invenimus sapientiam. Deus proiecit eum non homo. Nichil locutus est michi et ego non secundum vestros sermones respondebo illi. Extimuerunt non responderunt ultra, abstuleruntque a se eloquia. Quoniam igitur expectavi et non sunt locuti, steterunt nec responderunt ultra, respondebo et ego partem meam et ostendam scientiam meam. Plenus sum enim sermonibus et coartat me spiritus uteri mei. En venter meus quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas novas dirumpit. Loquar et respirabo paululum, aperiam labia mea et respondebo. Non accipiam personam viri, et deum homini non equabo. Nescio enim quamdiu subsistam, et si post modicum tollat me factor meus.

XXXIII. Audi igitur Iob eloquia mea et omnes sermones meos ausculta. Ecce aperui os meum, loquatur lingua mea in faucibus meis. Simplici corde mei sermones mei et sententiam meam labia pura loquentur. Spiritus dei fecit me et spiraculum omnipotentis vivificavit me. Si potes responde michi et adversus faciem meam consiste. Ecce et me sicut et te fecit deus, et de eodem luto ego quoque formatus sum. Verumptamen miraculum meum non te terreat, et eloquentia mea non sit tibi gravis. Dixisti ergo in auribus meis et vocem verborum audivi: Mundus sum ego absque delicto inmaculatus, et non est iniquitas in me. Quia querelas in me repperit, ideo arbitratus est me inimicum sibi. Posuit in nervo pedes meos, custodivit omnes semitas meas. Hoc est ergo in quo non es iustificatus. Respondebo tibi quia maior sit deus homine. Adversus eum contendis, quod non ad omnia verba responderit tibi. Semel loquitur deus et secundo idipsum non repetit. Per somnium in visione nocturna quando irruit sopor super homines et dormiunt in lectulo, tunc aperit aures virorum et erudiens eos instruit disciplina, ut avertat hominem ab his que facit et liberet eum de superbia, eruens animam eius a corruptione et vitam illius ut non transeat in gladium. Increpat quoque per dolorem in lectulo et omnia ossa eius marcescere facit. Abhominabilis ei fit in vita sua panis, et anime illius cibus desiderabilis. Tabescet caro eius, et ossa que tecta fuerant nudabuntur. Appropinquabit corruptioni anima eius, et vita illius mortiferis. Si fuerit pro eo angelus loquens unum de milibus ut annuntiet hominis equitatem, miserebitur eius et dicet: Libera eum ut non descendat in corruptionem, inveni in quo ei propicier. Consumpta est caro eius a suppliciis, revertatur ad dies adolescentie sue. Deprecabitur deum et placabilis ei erit, et videbit faciem eius in iubilo, et reddet homini iustitiam suam. Respiciet homines et dicet: Peccavi et vere deliqui, et ut eram dignus non recepi. Liberavit animam suam ne pergeret in interitum, sed vivens lucem videret. Ecce hec omnia operatur deus tribus vicibus per singulos, ut revocet animas eorum a corruptione et illuminet luce viventium. Attende Iob et audi me, et tace dum ego loquar. Si autem habes quod loquaris, responde michi; loquere, volo enim te apparere iustum. Quod si non habes, audi me; tace et docebo te sapientiam.

XXXIIII. Pronuntians itaque Heliu etiam hec locutus est: Audite sapientes verba mea, et eruditi auscultate me. Auris enim verba probat, et guttur escas gustu diiudicat. Iudicium eligamus nobis, et inter nos videamus quid sit melius. Quia dixit Iob: Iustus sum, et deus subvertit iudicium meum. In iudicando enim me mendacium est; violenta sagitta mea absque ullo peccato. Quis est vir ut est Iob, qui bibit subsannationem quasi aquam, qui graditur cum operantibus iniquitatem et ambulat cum viris impiis? Dixit enim: Non placebit vir deo, etiam si cucurrerit cum eo. Ideo viri cordati audite me. Absit a deo impietas, et ab omnipotente iniquitas. Opus enim hominis reddet ei, et iuxta vias singulorum restituet eis. Vere enim deus non condempnabit frustra, nec omnipotens subvertit iudicium. Quem constituit alium super terram? aut quem posuit super orbem quem fabricatus est? Si direxerit ad eum cor suum, spiritum illius et flatum ad se trahet. Deficiet omnis caro simul, et homo in cinerem revertetur. Si habes intellectum, audi quod dicitur et ausculta vocem eloquii mei. Numquid qui non amat iudicium sanari potest? et quomodo tu eum qui iustus est in tantum condempnas? Qui dicit regi apostata, qui vocat duces impios, qui non accipit personas principum nec cognovit tyrannum cum disceptaret contra pauperem. Opus enim manuum eius sunt universi. Subito morientur et in media nocte turbabuntur populi et pertransibunt, et auferent violentum absque manu. Oculi enim eius super vias hominum, et omnes gressus eorum considerat. Non sunt tenebre et non est umbra mortis ut abscondantur ibi qui operantur iniquitatem. Neque enim ultra in hominis potestate est ut veniat ad deum in iudicium. Conteret multos et innumerabiles, et stare faciet alios pro eis. Novit enim opera eorum, et idcirco inducet noctem et conterentur. Quasi impios percussit eos in loco videntium, qui quasi de industria recesserunt ab eo et omnes vias eius intelligere noluerunt, ut pervenire facerent ad eum clamorem egeni, et audiret vocem pauperum. Ipso enim concedente pacem, quis est qui condempnet? ex quo absconderit vultum suum, quis est qui contempletur eum? et super gentes et super omnes homines. Qui regnare facit hominem hypocritam propter peccata populi. Quia ergo ego locutus sum ad deum, te quoque non prohibebo. Si erravi, tu doce me. Si iniquitatem locutus sum, ultra non addam. Numquid a te deus expetit eam, quia displicuit tibi? Tu enim cepisti loqui et non ego. Quod si quid nosti melius, loquere. Viri intelligentes loquantur michi, et vir sapiens audiat me. Iob autem stulte locutus est, et verba illius non sonant disciplinam. Pater mi, probetur Iob usque ad finem. Ne desinas ab homine iniquitatis, qui addit super peccata sua blasphemiam. Inter nos interim constringatur, et tunc ad iudicium provocet sermonibus suis deum.

XXXV. Igitur Heliu hec rursum locutus est: Numquid equa tibi videtur tua cogitatio, ut diceres iustior deo sum? Dixisti enim: Non tibi placet quod rectum est, vel quid tibi proderit si ego peccavero? Itaque ego respondebo sermonibus tuis, et amicis tuis tecum. Suspice celum et intuere, et contemplare ethera quod altior sit te. Si peccaveris, quid ei nocebis? et si multiplicate fuerint iniquitates tue, quid facies contra eum? Porro si iuste egeris, quid donabis ei? aut quid de manu tua accipiet? Homini qui similis tui est nocebit impietas tua, et filium hominis adiuvabit

Heliu

IOB

iustitia tua. Propter multitudinem calumpniatorum clamabunt et eiulabunt propter vim brachii tyrannorum. Et non dixit: Ubi est deus qui fecit me, qui dedit carmina in nocte? Qui docet nos super iumenta terre: et super volucres celi erudit nos. Ibi clamabunt et non exaudiet: propter superbiam malorum. Non ergo frustra audiet deus: et omnipotens singulorum causas intuebitur. Etiam cum dixeris, non considerat: iudicare coram eo et expecta eum. Nunc enim non infert furorem suum: nec ulciscitur scelus valde. Ergo iob frustra aperit os suum: et absque scientia verba multiplicat.

addens — XXXVI. Addens quoque heliu, hec locutus est. Sustine me paululum et indicabo tibi: adhuc enim habeo quod pro deo loquar. Repetam sententiam meam a principio: et operatorem meum probabo iustum. Vere enim absque mendacio sermones mei: et perfecta scientia probabitur tibi. Deus potentes non abicit, cum et ipse sit potens. Sed non salvat impios: et iudicium pauperibus tribuit. Non aufert a iusto oculos suos: et reges in solio collocat in perpetuum, et illi eriguntur. Et si fuerint in catenis, et vinciantur funibus paupertatis: indicabit eis opera eorum et scelera eorum quia violenti fuerint. Revelabit quoque aurem eorum ut corripiat: et loquetur ut revertantur ab iniquitate. Si audierint et observaverint: complebunt dies suos in bono: et annos suos in gloria. Si autem non audierint: transibunt per gladium et consumentur in stultitia. Simulatores et callidi provocant iram dei: neque enim clamabunt cum vincti fuerint. Morietur in tempestate anima eorum: et vita eorum inter effeminatos. Eripiet pauperem de angustia sua: et revelabit in tribulatione aurem eius. Igitur salvabit te de ore angusto latissime: et non habentis fundamentum subter se. Requies autem mense tue: erit plena pinguedine. Causa tua quasi impii iudicata est: causam iudiciumque recipies. Non te ergo superet ira ut aliquem opprimas: nec multitudo donorum inclinet te. Depone magnitudinem tuam absque tribulatione: et omnes robustos fortitudine. Ne protrahas noctem: ut ascendant populi pro eis. Cave ne declines ad iniquitatem: hanc enim cepisti sequi post miseriam. Ecce deus excelsus in fortitudine sua: et nullus ei similis in legislatoribus. Quis poterit scrutari vias eius? aut quis ei dicere: operatus es iniquitatem? (audet) Memento quod ignores opus eius: de quo cecinerunt viri. Omnes homines vident eum: unusquisque intuetur procul. Ecce deus magnus vincens scientiam nostram: numerus annorum eius inestimabilis. Qui aufert stillas pluvie: et effundit ymbres ad instar gurgitum, qui de nubibus fluunt, que pretexunt cuncta desuper. Si voluerit extendere nubes quasi tentorium suum: et fulgurare lumine suo desuper: cardines quoque maris operiet. Per hec enim iudicat populos: et dat escas multis mortalibus. In manibus abscondit lucem: et precipit ei ut rursus adveniat. (de ea) Annuntiat de ea amico suo: quod possessio eius sit: et ad eam possit ascendere.

XXXVII. Super hoc expavit cor meum: et emotum est de loco suo. Audite auditionem in terrore vocis eius: et sonum de ore illius procedentem. Sub omnibus celis ipse considerat: et lumen illius super terminos terre. Post eum rugiet sonitus: tonabit voce magnitudinis sue: et non investigabitur cum audita fuerit vox eius. Tonabit deus in voce sua mirabiliter, qui facit magna et inscrutabilia. Qui precipit nivi ut descendat in terram: et hyemis pluviis et ymbri fortitudinis sue. Qui in manu omnium hominum signat: ut noverint singuli opera sua. Ingredietur bestia latibulum: et in antro suo morabitur. Ab interioribus egredietur tempestas: et ab arcturo frigus. Flante deo concrescit gelu: et rursum latissime funduntur aque. Frumentum desiderat nubes: et nubes spargunt lumen suum. Que lustrant per circuitum (cuncta) quocumque eas voluntas gubernantis duxerit: ad omne quod preceperit illis super faciem orbis terrarum: sive in una tribu, sive in terra sua, sive in quocumque loco misericordie sue eas iusserit inveniri. Ausculta hec iob: sta et considera mirabilia dei. Numquid scis quando preceperit deus pluviis: ut ostenderent lucem nubium eius? Numquid nosti semitas nubium magnas et perfectas scientias? Nonne vestimenta tua calida sunt cum perflata fuerit terra austro? Tu forsitan cum eo fabricatus es celos: qui solidissimi quasi ere fusi sunt. Ostende nobis quid dicamus illi: nos quippe involvimur tenebris. Quis narrabit ei que loquor? etiam si locutus fuerit homo: devorabitur. At nunc non vident lucem. Subito aer cogetur in nubes: et ventus transiens fugabit eas. Ab aquilone aurum veniet: et ad deum formidolosa laudatio. Digne eum invenire non possumus: magnus fortitudine et iudicio et iustitia: et enarrari non potest. Ideo timebunt eum viri: et non audebunt contemplari omnes qui sibi videntur esse sapientes.

Respondens autem dominus iob de turbine dixit. Quis est iste involvens sententias sermonibus imperitis? Accinge sicut vir lumbos tuos. Interrogabo te: et responde mihi. Ubi eras quando ponebam fundamenta terre? Indica mihi si habes intelligentiam. Quis posuit mensuras eius, si nosti? vel quis tetendit super eam lineam? Super quo bases eius solidate sunt? aut quis dimisit lapidem angularem eius, cum me laudarent simul astra matutina: et iubilarent omnes filii dei? Quis conclusit ostiis mare: quando erumpebat quasi de vulva procedens? Cum ponerem nubem vestimentum eius: et caligine illud quasi pannis infantie obvolverem? Circumdedi illud terminis meis: et posui vectem et ostia: et dixi: Usque huc venies, et non procedes amplius: et hic confringes tumentes fluctus tuos. Numquid post ortum tuum precepisti diluculo: et ostendisti aurore locum suum? Et tenuisti concutiens extrema terre: et excussisti impios ex ea? Restituetur ut lutum signaculum: et stabit sicut vestimentum. Auferetur ab impiis lux sua: et brachium excelsum confringetur. Numquid ingressus es profunda maris: et in novissimis abyssi deambulasti? Numquid aperte tibi sunt porte mortis: et ostia

tenebrosa vidisti? Numquid considerasti latitudinem terrae? Indica mihi, si nosti omnia, in qua via habitet lux, et tenebrarum quis locus sit, ut ducas unumquodque ad terminos suos, et intelligas semitas domus eius. Sciebas tunc quod nasciturus esses, et numerum dierum tuorum noveras? Numquid ingressus es thesauros nivis, aut thesauros grandinis aspexisti, quae praeparavi in tempus hostis, in diem pugnae et belli? Per quam viam spargitur lux, dividitur aestus super terram? Quis dedit vehementissimo imbri cursum, et viam sonantis tonitrui, ut plueret super terram absque homine in deserto, ubi nullus mortalium commoratur; ut impleret inviam et desolatam, et produceret herbas virentes? Quis est pluviae pater? vel quis genuit stillas roris? De cuius utero egressa est glacies? et gelu de caelo quis genuit? In similitudinem lapidis aquae durantur, et superficies abyssi constringitur. Numquid coniungere valebis micantes stellas Pliadis, aut gyrum Arcturi poteris dissipare? Numquid producis luciferum in tempore suo, et vesperum super filios terrae consurgere facis? Numquid nosti ordinem caeli, et pones rationem eius in terra? Numquid elevabis in nebula vocem tuam, et impetus aquarum operiet te? Numquid mittes fulgura, et ibunt, et revertentia dicent tibi: Adsumus? Quis posuit in visceribus hominis sapientiam? vel quis dedit gallo intelligentiam? Quis enarrabit caelorum rationem, et concentum caeli quis dormire faciet? Quando fundebatur pulvis in terra, et glebae compingebantur? Numquid capies leaenae praedam, et animam catulorum eius implebis, quando cubant in antris, et in specubus insidiantur? Quis praeparat corvo escam suam, quando pulli eius ad Deum clamant, vagantes, eo quod non habeant cibos?

XL Numquid nosti tempus partus ibicum in petris, vel parturientes cervas observasti? Dinumerasti menses conceptus earum, et scisti tempus partus earum? Incurvantur ad fetum, et pariunt, et rugitus emittunt. Separantur filii earum, et pergunt ad pastum: egrediuntur, et non revertuntur ad eas. Quis dimisit onagrum liberum, et vincula eius quis solvit? Cui dedi in solitudine domum, et tabernacula eius in terra salsuginis. Contemnit multitudinem civitatis, clamorem exactoris non audit. Circumspicit montes pascuae suae, et virentia quaeque perquirit. Numquid volet rinoceros servire tibi, aut morabitur ad praesepe tuum? Numquid alligabis rinocerota ad arandum loro tuo, aut confringet glebas vallium post te? Numquid fiduciam habebis in magna fortitudine eius, et derelinques ei labores tuos? Numquid credes ei quod reddat sementem tibi, et aream tuam congreget? Penna struthionis similis est pennis herodii et accipitris. Quando derelinquit ova sua in terra, tu forsitan in pulvere calefacies ea? Obliviscitur quod pes conculcet ea, aut bestia agri conterat. Duratur ad filios suos, quasi non sint sui, frustra laboravit nullo timore cogente. Privavit enim eam Deus sapientia, nec dedit illi intelligentiam. Cum tempus fuerit, in altum alas erigit: deridet equitem et ascensorem eius. Numquid praebebis equo fortitudinem, aut circumdabis collo eius hinnitum? Numquid suscitabis eum quasi locustas? Gloria narium eius terror. Terram ungula fodit, exsultat audacter: in occursum pergit armatis. Contemnit pavorem, nec cedit gladio. Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit hasta et clypeus. Fervens et fremens sorbet terram, nec reputat tubae sonare clangorem. Ubi audierit buccinam, dicit: Vah! procul odoratur bellum, exhortationem ducum et ululatum exercitus. Numquid per sapientiam tuam plumescit accipiter, expandens alas suas ad austrum? Aut ad praeceptum tuum elevabitur aquila, et in arduis ponet nidum suum? In petris manet, et in praeruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus. Inde contemplatur escam, et de longe oculi eius prospiciunt. Pulli eius lambent sanguinem: et ubicumque cadaver fuerit, statim adest. Et adiecit Dominus, et locutus est ad Iob: Numquid qui contendit cum Deo, tam facile conquiescit? Utique qui arguit Deum, debet respondere ei. Respondens autem Iob Domino, dixit: Qui leviter locutus sum, respondere quid possum? Manum meam ponam super os meum. Unum locutus sum, quod utinam non dixissem: et alterum, quibus ultra non addam.

xl. XLI Respondens autem Dominus Iob de turbine, dixit: Accinge sicut vir lumbos tuos: interrogabo te, et responde mihi. Numquid irritum facies iudicium meum, et condemnabis me ut tu iustificeris? Et si habes brachium sicut Deus, et si voce simili tonas? Circumda tibi decorem, et in sublime erigere, et esto gloriosus, et speciosis induere vestibus. Disperge superbos in furore tuo, et respiciens omnem arrogantem humilia. Respice cunctos superbos, et confunde eos, et contere impios in loco suo. Absconde eos in pulvere simul, et facies eorum demerge in foveam. Et ego confitebor quod salvare te possit dextera tua. Ecce behemoth quem feci tecum, fenum quasi bos comedet. Fortitudo eius in lumbis eius, et virtus illius in umbilico ventris eius. Stringit caudam suam quasi cedrum, nervi testiculorum eius perplexi sunt. Ossa eius velut fistulae aeris, cartilago illius quasi laminae ferreae. Ipse principium viarum Dei; qui fecit eum, applicabit gladium eius. Huic montes herbas ferunt: omnes bestiae agri ludent ibi. Sub umbra dormit in secreto calami, et locis humentibus. Protegunt umbrae umbram eius, circumdabunt eum salices torrentis. Ecce absorbebit fluvium, et non mirabitur: habet fiduciam quod influat Iordanis in os eius. In oculis eius quasi hamo capiet eum, et in sudibus perforabit nares eius. Numquid pones circulum in naribus eius, aut armilla perforabis maxillam eius? Numquid multiplicabit ad te preces, aut loquetur tibi mollia? Numquid feriet tecum pactum, et accipies eum servum sempiternum? Numquid illudes ei quasi avi, aut ligabis eum ancillis tuis? Concident eum amici, divident illum negotiatores? Numquid implebis sagenas pelle eius, et gurgustium piscium capite illius? Pone super eum manum tuam:

Marginalia: aquila — superbos — vehemoth — Numquid extrahere poteris leviathan hamo, et fune ligabis linguam eius?

XLI

memento belli: nec ultra addas loqui. Ecce spes eius frustrabitur eum: et videntibus cunctis precipitabitur. Non quasi crudelis suscitabo eum. Quis enim resistere potest vultui meo? Quis ante dedit michi ut reddam ei? Omnia que sub celo sunt mea sunt. Non parcam ei et verbis potentibus et ad deprecandum compositis. Quis revelavit faciem indumenti eius: et in medium oris eius quis intrabit? Portas vultus eius quis aperiet? Per gyrum dentium eius formido. Corpus illius quasi scuta fusilia: et compactum squamis se prementibus. Una uni coniungitur: et ne spiraculum quidem incedit per eas. Una alteri adherebunt: et tenentes nequaquam separabuntur. Sternutatio eius splendor ignis: et oculi eius ut palpebre diluculi. De ore eius lampades procedunt: sicut tede ignis accense. De naribus eius procedit fumus: sicut olle succense ac ferventis. Halitus eius prunas ardere facit: et flamma de ore eius egreditur. In collo eius morabitur fortitudo: et faciem illius precedit egestas. Membra carnium eius coherentia sibi: mittet contra eum fulmina: et ad locum alium non ferentur. Cor eius indurabitur quasi lapis: et stringetur quasi malleatoris incus. Cum sublatus fuerit timebunt angeli: et territi purgabuntur. Cum apprehenderit eum gladius subsistere non poterit: neque hasta neque torax. Reputabit enim quasi paleas ferrum: et quasi lignum putridum es. Non fugabit eum vir sagittarius: in stipulam versi sunt ei lapides funde. Quasi stipulam estimabit malleum: et deridebit vibrantem hastam. Sub ipso erunt radii solis: sternet sibi aurum quasi lutum. Fervescere faciet quasi ollam profundum mare: et ponet quasi cum unguenta bulliunt. Post eum lucebit semita: estimabit abyssum quasi senescentem. Non est super terram potestas que comparetur ei qui factus est ut nullum timeret. Omne sublime videt: ipse est rex super omnes filios superbie.

XLII

Respondens autem Iob domino dixit: Scio quia omnia potes: et nulla te latet cogitatio. Quis est iste qui celat consilium absque scientia? Ideo insipienter locutus sum: et que ultra modum excederent scientiam meam. Audi et ego loquar: interrogabo et ostende michi. Auditu auris audivi te: nunc autem oculus meus videt te. Idcirco ipse me reprehendo: et ago penitentiam in favilla et cinere. Postquam autem locutus est dominus verba hec ad Iob: dixit ad Heliphaz Themaniten. Iratus est furor meus in te: et in duos amicos tuos quoniam non estis locuti coram me rectum sicut servus meus Iob. Sumite ergo vobis septem tauros et septem arietes et ite ad servum meum Iob: et offerte holocaustum pro vobis. Iob autem servus meus: orabit pro vobis. Faciem eius suscipiam: ut non vobis imputetur stultitia. Neque enim locuti estis ad me recta: sicut servus meus Iob. Abierunt ergo Elifaz Themanites et Baldad Suhites et Sophar Naamathites: et fecerunt sicut locutus fuerat ad eos dominus: et suscepit dominus faciem Iob. Dominus quoque conversus est ad penitentiam Iob: cum oraret ille pro amicis suis. Et addidit omnia quecumque fuerant Iob duplicia. Venerunt autem ad eum omnes fratres sui: et universe sorores sue: et cuncti qui noverant eum prius. Et comederunt cum eo panem in domo eius. Et moverunt super eum caput: et consolati sunt eum super omni malo quod intulerat dominus super eum. Et dederunt ei unusquisque ovem unam: et inaurem auream unam. Dominus autem benedixit novissimis Iob: magis quam principio eius. Et facta sunt ei xl milia ovium: et sex milia camelorum: et mille iuga boum: et mille asine. Et fuerunt ei septem filii et filie tres. Et vocavit nomen unius diem: et nomen secunde cassiam: et nomen tercie cornustibii. Non sunt autem invente mulieres speciose sicut filie Iob in universa terra. Deditque eis pater suus hereditatem inter fratres earum. Vixit autem Iob post hec centum xl annis: et vidit filios suos et filios filiorum suorum usque ad quartam generationem: et mortuus est senex et plenus dierum. Explicit liber Iob.

Fuerunt ergo omnes anni vite eius ducenti xl octo. Et ex hoc apparet eum quintum fuisse ab Abraham. Iob exemplar patientie: mysteriaque suo sermone complectitur. Prosa incipit versu labitur: pedestri sermone finitur. Omnes legis dialectice propositiones, assumptiones, conclusiones determinat. Singula in eo verba plena sunt sensibus. Et ut de ceteris sileam: resurrectionem corporum sic prophetat: ut nullus de ea sic manifeste vel caute scripserit. Scio inquit quod redemptor meus vivit: et in novissimo die de terra surrecturus sum. Et rursum circumdabor pelle mea: et in carne mea videbo deum. Quem visurus sum ego ipse et oculi mei conspecturi sunt et non alius. Reposita est hec spes mea in sinu meo.

Esau habuit uxores quinque. De origine Iob.

De prima Iudit filia Heber Cethei: secunda Absemmath filia Elom Evei. De tertia natus est Raguel. Qui Raguhel habuit filios quatuor. Primum Naceth. Secundum Zareth. Qui Zareth genuit Iob. Inde enim apparet eum esse quintum ab Abraham. In terra quidem habitasse Iob Auxitiden in finibus Idumee et Arabie. Et erat ei antea nomen Iobab. Et accepta uxore Arabissa: genuit filium cui nomen erat Ennon. Erat autem ipse filius quidem Zare: de Esau filiis filius. De matre vero Bozra: ita ut sit quintus ab Abraham. Et hii sunt reges qui regnaverunt in Edom: in qua et ipse regione regnavit. Primus Balac filius Beor: et nomen civitatis eius Denaba. Post Balac autem Iobab: qui vocatur Iob. Post hunc Husam: qui erat dux ex regione Themanorum. Post hunc Adad filius Barad: qui excidit Madian in campo Moab: et nomen civitatis eius Cetheaim.

Explicit Iob.

Psalmus david.

Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum: et in via peccatorum non stetit: et in cathedra pestilentie non sedit. Sed in lege domini voluntas eius: et in lege eius meditabitur die ac nocte. Et erit tamquam lignum quod plantatum est secus decursus aquarum: quod fructum suum dabit in tempore suo. Et folium eius non defluet: et omnia quecumque faciet prosperabuntur. Non sic impii non sic: sed tamquam pulvis: quem proicit ventus a facie terre. Ideo non resurgent impii in iudicio: neque peccatores in consilio iustorum. Quoniam novit dominus viam iustorum: et iter impiorum peribit. Psalmus david.

Quare fremuerunt gentes: et populi meditati sunt inania. Astiterunt reges terre et principes convenerunt in unum: adversus dominum et adversus christum eius. Dirumpamus vincula eorum: et proiciamus a nobis iugum ipsorum. Qui habitat in celis irridebit eos: et dominus subsannabit eos. Tunc loquetur ad eos in ira sua: et in furore suo conturbabit eos. Ego autem constitutus sum rex ab eo super syon montem sanctum eius: predicans preceptum eius. Dominus dixit ad me filius meus es tu: ego hodie genui te. Postula a me et dabo tibi gentes hereditatem tuam: et possessionem tuam terminos terre. Reges eos in virga ferrea: et tamquam vas figuli confringes eos. Et nunc reges intelligite: erudimini qui iudicatis terram. Servite domino in timore: et exultate ei cum tremore. Apprehendite disciplinam nequando irascatur dominus: et pereatis de via iusta. Cum exarserit in brevi ira eius: beati omnes qui confidunt in eo.

Domine quid multiplicati sunt qui tribulant me: multi insurgunt adversum me. Multi dicunt anime mee: non est salus ipsi in deo eius. Tu autem domine susceptor meus es: gloria mea et exaltans caput meum. Voce mea ad dominum clamavi: et exaudivit me de monte sancto suo. Ego dormivi et soporatus sum et exsurrexi: quia dominus suscepit me. Non timebo milia populi circumdantis me: exsurge domine salvum me fac deus meus. Quoniam tu percussisti omnes adversantes mihi sine causa: dentes peccatorum contrivisti. Domini est salus: et super populum tuum benedictio tua. Psalmus david.

Cum invocarem exaudivit me deus iustitie mee: in tribulatione dilatasti mihi. Miserere mei: et exaudi orationem meam. Filii hominum usquequo gravi corde: ut quid diligitis vanitatem: et queritis mendacium. Et scitote quoniam mirificavit dominus sanctum suum: dominus exaudiet me cum clamavero ad eum. Irascimini et nolite peccare: que dicitis in cordibus vestris: et in cubilibus vestris compungimini. Sacrificate sacrificium iustitie et sperate in domino: multi dicunt quis ostendit nobis bona. Signatum est super nos lumen vultus tui domine: dedisti letitiam in corde meo. A fructu frumenti vini et olei sui: multiplicati sunt. In pace in idipsum: dormiam et requiescam. Quoniam tu domine singulariter in spe constituisti me. Psalmus david.

Verba mea auribus percipe domine: intellige clamorem meum. Intende voci orationis mee: rex meus et deus meus. Quoniam ad te orabo domine: mane exaudies vocem meam. Mane astabo tibi et videbo: quoniam non deus volens iniquitatem tu es. Neque habitabit iuxta te malignus: neque permanebunt iniusti ante oculos tuos. Odisti omnes qui operantur iniquitatem: perdes omnes qui loquuntur mendacium. Virum sanguinum et dolosum abhominabitur dominus: ego autem in multitudine misericordie tue. Introibo in domum tuam: adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo. Domine deduc me in iustitia tua propter inimicos meos: dirige in conspectu tuo viam meam. Quoniam non est in ore eorum veritas: cor eorum vanum est. Sepulchrum patens est guttur eorum linguis suis dolose agebant: iudica illos deus. Decidant a cogitationibus suis secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos: quoniam irritaverunt te domine. Et letentur omnes qui sperant in te in eternum exultabunt: et habitabis in eis. Et gloriabuntur in te omnes qui diligunt nomen tuum: quoniam tu benedices iusto. Domine ut scuto bone voluntatis tue coronasti nos. Psalmus david.

Domine ne in furore tuo arguas me: neque in ira tua corripias me. Miserere mei domine quoniam infirmus sum: sana me domine quoniam conturbata sunt ossa mea. Et anima mea turbata est valde: sed tu domine usquequo. Convertere domine et eripe animam meam: salvum me fac propter misericordiam tuam. Quoniam non est in morte qui memor sit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi. Laboravi in gemitu meo lavabo per singulas noctes lectum meum: lacrimis meis stratum meum rigabo. Turbatus est a furore oculus meus: inveteravi inter omnes inimicos meos. Discedite a me omnes qui operamini iniquitatem: quoniam exaudivit dominus vocem fletus mei. Exaudivit dominus deprecationem meam: dominus orationem meam suscepit. Erubescant et conturbentur vehementer omnes inimici mei: convertantur et erubescant valde velociter.

Domine deus meus in te speravi: salvum me fac ex omnibus persequentibus me et libera me. Psalmus david. Nequando rapiat ut leo animam meam: dum non est qui redimat neque qui salvum faciat. Domine deus meus si feci istud: si est iniquitas in manibus meis. Si reddidi retribuentibus mihi mala: decidam merito ab inimicis meis inanis. Persequatur inimicus animam meam et comprehendat et conculcet in terra vitam meam: et gloriam meam in pulverem deducat. Exsurge domine in ira tua: et exaltare in finibus inimicorum meorum. Et exsurge domine deus meus in precepto quod mandasti: et synagoga populorum circumdabit te. Et propter hanc in altum regredere: dominus iudicat populos. Iudica me domine secundum iustitiam meam: et secundum innocentiam meam super me. Consumetur nequitia peccatorum et diriges iustum: scrutans corda et renes deus. Iustum adiutorium meum a domino: qui salvos facit rectos corde. Deus iudex iustus fortis et patiens: numquid irascitur per singulos dies. Nisi conversi fueritis gladium suum vibrabit: arcum suum tetendit et paravit illum. Et in eo paravit vasa mortis: sagittas suas ardentibus effecit. Ecce parturiit iniustitiam: concepit dolorem et peperit iniquitatem. Lacum aperuit et effodit eum: et incidit in foveam quam fecit. Convertetur dolor eius in caput eius: et in verticem ipsius iniquitas eius descendet. Confitebor domino secundum iustitiam eius: et psallam nomini domini altissimi.

Domine dominus noster: quam admirabile est nomen tuum in universa terra. Psalmus david. Quoniam elevata est magnificentia

tua super celos. Ex ore infantium et lactentium per
fecisti laudem propter inimicos tuos: ut destruas inimicum
et ultorem. Quoniam videbo celos tuos opera digitorum tuorum:
lunam et stellas que tu fundasti. Quid est homo quod me
mor es eius: aut filius hominis quoniam visitas eum. Minuisti
eum paulo minus ab angelis. gloria et honore coronasti
eum: et constituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia
subiecisti sub pedibus eius: oves et boves universas: insu
per et pecora campi. Volucres celi et pisces maris: qui
perambulant semitas maris. Domine dominus noster: quam admira
bile est nomen tuum in universa terra. ps. david.

Confitebor tibi domine in toto corde meo: narrabo omnia
mirabilia tua. Letabor et exultabo in te: psallam
nomini tuo altissime. In convertendo inimicum me
um retrorsum: infirmabuntur et peribunt a facie tua.
Quoniam fecisti iudicium meum et causam meam: sedisti super
thronum qui iudicas iusticiam. Increpasti gentes et
periit impius: nomen eorum delesti in eternum et in seculum seculi.
Inimici defecerunt framee in finem: et civitates eorum de
struxisti. Periit memoria eorum cum sonitu: et dominus in eter
num permanet. Paravit in iudicio thronum suum:
et ipse iudicabit orbem terre in equitate: iudicabit po
pulos in iusticia. Et factus est dominus refugium pauperi: ad
iutor in opportunitatibus in tribulatione. Et sperent
in te qui noverunt nomen tuum: quoniam non dereliquisti
querentes te domine. Psallite domino qui habitat in syon: an
nuntiate inter gentes studia eius. Quoniam requirens san
guinem eorum recordatus est: non est oblitus clamorem paupe
rum. Miserere mei domine: vide humilitatem meam de
inimicis meis. Qui exaltas me de portis mortis: ut annun
tiem omnes laudationes tuas in portis filie syon. Exul
tabo in salutari tuo: infixe sunt gentes in interitu
quem fecerunt. In laqueo isto quem absconderunt:
comprehensus est pes eorum. Cognoscetur dominus iudicia faciens:
in operibus manuum suarum comprehensus est peccator. Con
vertantur peccatores in infernum: omnes gentes que obli
viscuntur deum. Quoniam non in finem oblivio erit pauperis:
patientia pauperum non peribit in finem. Exurge domine
non confortetur homo: iudicentur gentes in conspe
ctu tuo. Constitue domine legislatorem super eos: sciant
gentes quoniam homines sunt. Ut quid domine recessisti lon
ge: despicis in opportunitatibus in tribulatione. Dum
superbit impius incenditur pauper: comprehenduntur in consiliis
quibus cogitant. Quoniam laudatur peccator in desideriis anime
sue: et iniquus benedicitur. Exacerbavit dominum peccator: secundum
multitudinem ire sue non queret. Non est deus in conspectu eius:
inquinate sunt vie illius in omni tempore. Auferuntur
iudicia tua a facie eius: omnium inimicorum suorum
dominabitur. Dixit enim in corde suo: non movebor a
generatione in generationem sine malo. Cuius maledi
ctione os plenum est et amaritudine et dolo: sub lingua
eius labor et dolor. Sedet in insidiis cum divitibus
in occultis: ut interficiat innocentem. Oculi eius in
pauperem respiciunt: insidiatur in abscondito quasi leo in
spelunca sua. Insidiatur ut rapiat pauperem:
rapere pauperem dum attrahit eum. In laqueo suo humi
liabit eum: inclinabit se et cadet: cum dominatus

fuerit pauperum. Dixit enim in corde suo oblitus est deus:
avertit faciem suam ne videat in finem. Exurge domine
deus exaltetur manus tua: ne obliviscaris pauperum.
Propter quid irritavit impius deum: dixit enim in corde suo non
requiret. Vides quoniam tu laborem et dolorem consideras:
ut tradas eos in manus tuas. Tibi derelictus est pauper:
orphano tu eris adiutor. Contere brachium peccatoris
et maligni: queretur peccatum illius et non invenietur.
Dominus regnabit in eternum et in seculum seculi: peribitis gentes de
terra illius. Desiderium pauperum exaudivit dominus: preparatio
nem cordis eorum audivit auris tua. Iudicare pu
pillo et humili: ut non apponat ultra magnificare se
homo super terram. In domino confido: quomodo dicitis ps. david.
anime mee: transmigra in montem sicut passer. Quoniam
ecce peccatores intenderunt arcum: paraverunt sagittas
suas in pharetra: ut sagittent in obscuro rectos corde.
Quoniam que perfecisti destruxerunt: iustus autem quid fecit.
Dominus in templo sancto suo: dominus in celo sedes eius. Oculi eius
in pauperem respiciunt: palpebre eius interrogant fili
os hominum. Dominus interrogat iustum et impium: qui
autem diligit iniquitatem odit animam suam. Pluet super pec
catores laqueos: ignis sulphur et spiritus procellarum: pars
calicis eorum. Quoniam iustus dominus et iusticias dilexit: equitatem
vidit vultus eius.
Salvum me fac domine quoniam ps. david.
defecit sanctus: quoniam diminute sunt veritates a filiis
hominum. Vana locuti sunt unusquisque ad proximum suum:
labia dolosa in corde et corde locuti sunt. Disperdat dominus u
niversa labia dolosa: et linguam magniloquam. Qui dixerunt
linguam nostram magnificabimus: labia nostra a nobis sunt
quis noster dominus est. Propter miseriam inopum et gemitum pauperum:
nunc exurgam dicit dominus. Ponam in salutari fiducia
liter agam in eo. Eloquia domini eloquia casta: argen
tum igne examinatum: probatum terre purgatum septu
plum. Tu domine servabis nos et custodies nos: a gene
ratione hac in eternum. In circuitu impii ambulant:
secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum.
Usquequo domine oblivisceris me in finem: us ps. david.
quequo avertis faciem tuam a me. Quamdiu ponam
consilia in anima mea dolorem: in corde meo per diem.
Usquequo exaltabitur inimicus meus super me: respice et ex
audi me domine deus meus. Illumina oculos meos ne umquam
obdormiam in morte: nequando dicat inimicus meus pre
valui adversus eum. Qui tribulant me exultabunt
si motus fuero: ego autem in misericordia tua speravi. Exultabit
cor meum in salutari tuo: cantabo domino qui bona tribu
it michi: et psallam nomini domini altissimi. ps. david.
Dixit insipiens in corde suo: non est deus. Corrupti sunt
et abhominabiles facti sunt in studiis suis: non est qui
faciat bonum non est usque ad unum. Dominus de celo prospexit
super filios hominum: ut videat si est intelligens aut
requirens deum. Omnes declinaverunt simul inutiles facti
sunt: non est qui faciat bonum non est usque ad unum. Sepul
chrum patens est guttur eorum linguis suis dolose agebant:
venenum aspidum sub labiis eorum. Quorum os maledi
ctione et amaritudine plenum est: veloces pedes eorum ad
effundendum sanguinem. Contritio et infelicitas in viis
eorum et viam pacis non cognoverunt: non est timor dei ante oculos

eorum. Nonne cognoscent omnes qui operantur iniquitatem: qui devorant plebem meam sicut escam panis. Dominum non invocaverunt: illic trepidaverunt timore ubi non erat timor. Quoniam dominus in generatione iusta est: consilium inopis confudistis: quoniam dominus spes eius est. Quis dabit ex Syon salutare Israel: cum averterit dominus captivitatem plebis sue: exultabit Iacob et letabitur Israel. Ps.

Domine quis habitabit in tabernaculo tuo: aut quis requiescet in monte sancto tuo. Qui ingreditur sine macula: et operatur iusticiam. Qui loquitur veritatem in corde suo: qui non egit dolum in lingua sua. Nec fecit proximo suo malum: et obprobrium non accepit adversus proximos suos. Ad nichilum deductus est in conspectu eius malignus: timentes autem dominum glorificat. Qui iurat proximo et non decipit qui pecuniam suam non dedit ad usuram: et munera super innocentes non accepit. Qui facit hec: non movebitur in eternum. Ps David.

Conserva me domine quoniam speravi in te dixi domino deus meus es tu: quoniam bonorum meorum non eges. Sanctis qui sunt in terra eius: mirificavit omnes voluntates meas in eis. Multiplicate sunt infirmitates eorum: postea acceleraverunt. Non congregabo conventicula eorum de sanguinibus: nec memor ero nominum eorum per labia mea. Dominus pars hereditatis mee et calicis mei: tu es qui restitues hereditatem meam mihi. Funes ceciderunt mihi in preclaris: etenim hereditas mea preclara est mihi. Benedicam dominum qui tribuit mihi intellectum: insuper et usque ad noctem increpuerunt me renes mei. Providebam dominum in conspectu meo semper: quoniam a dextris est mihi ne commovear. Propter hoc letatum est cor meum et exultavit lingua mea: insuper et caro mea requiescet in spe. Quoniam non derelinques animam meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Notas mihi fecisti vias vite adimplebis me leticia cum vultu tuo: delectationes in dextera tua usque in finem. Ps David.

Exaudi domine iusticiam meam: intende deprecationem meam. Auribus percipe domine orationem meam: non in labiis dolosis. De vultu tuo iudicium meum prodeat: oculi tui videant equitates. Probasti cor meum et visitasti nocte: igne me examinasti et non est inventa in me iniquitas. Ut non loquatur os meum opera hominum: propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras. Perfice gressus meos in semitis tuis: ut non moveantur vestigia mea. Ego clamavi quoniam exaudisti me deus: inclina aurem tuam mihi et exaudi verba mea. Mirifica misericordias tuas: qui salvos facis sperantes in te. A resistentibus dextere tue custodi me ut pupillam oculi. Sub umbra alarum tuarum protege me: a facie impiorum qui me afflixerunt. Inimici mei animam meam circumdederunt: adipem suum concluserunt: os eorum locutum est superbiam. Proicientes me nunc circumdederunt me: oculos suos statuerunt declinare in terram. Susceperunt me sicut leo paratus ad predam: et sicut catulus leonis habitans in abditis. Exurge domine preveni eum et supplanta eum: eripe animam meam ab impio: frameam tuam ab inimicis manus tue. Domine a paucis de terra divide eos in vita eorum: de absconditis tuis adimpletus est venter eorum. Saturati sunt filiis: et dimiserunt reliquias suas parvulis suis. Ego autem in iusticia apparebo in conspectu tuo: satiabor cum apparuerit gloria tua. Ps David.

Diligam te domine fortitudo mea: dominus firmamentum meum et refugium et liberator meus. Deus meus adiutor meus: et sperabo in eum. Protector meus et cornu salutis mee: et susceptor meus. Laudans invocabo dominum: et ab inimicis meis salvus ero. Circumdederunt me dolores mortis: et torrentes iniquitatis conturbaverunt me. Dolores inferni circumdederunt me: preoccupaverunt me laquei mortis. In tribulatione mea invocavi dominum: et ad deum meum clamavi. Et exaudivit de templo sancto suo vocem meam: et clamor meus in conspectu eius introivit in aures eius. Commota est et contremuit terra: fundamenta montium conturbata sunt et commota sunt: quoniam iratus est eis. Ascendit fumus in ira eius: et ignis a facie eius exarsit: carbones succensi sunt ab eo. Inclinavit celos et descendit: et caligo sub pedibus eius. Et ascendit super cherubin et volavit: volavit super pennas ventorum. Et posuit tenebras latibulum suum in circuitu eius tabernaculum eius: tenebrosa aqua in nubibus aeris. Pre fulgore in conspectu eius nubes transierunt: grando et carbones ignis. Et misit sagittas suas et dissipavit eos: fulgura multiplicavit et conturbavit eos. Et apparuerunt fontes aquarum: et revelata sunt fundamenta orbis terrarum. Ab increpatione tua domine: ab inspiratione spiritus ire tue. Misit de summo et accepit me: et assumpsit me de aquis multis. Eripuit me de inimicis meis fortissimis: et ab his qui oderunt me quoniam confortati sunt super me. Prevenerunt me in die afflictionis mee: et factus est dominus protector meus. Et eduxit me in latitudinem: salvum me fecit quoniam voluit me. Et retribuet mihi dominus secundum iusticiam meam: et secundum puritatem manuum mearum retribuet mihi. Quia custodivi vias domini: nec impie gessi a deo meo. Quoniam omnia iudicia eius in conspectu meo: et iusticias eius non repulli a me. Et ero immaculatus cum eo: et observabo me ab iniquitate mea. Et retribuet mihi dominus secundum iusticiam meam: et secundum puritatem manuum mearum in conspectu oculorum eius. Cum sancto sanctus eris: et cum viro innocente innocens eris. Et cum electo electus eris: et cum perverso perverteris. Quoniam tu populum humilem salvum facies: et oculos superborum humiliabis. Quoniam tu illuminas lucernam meam domine: deus meus illumina tenebras meas. Quoniam in te eripiar a temptatione: et in deo meo transgrediar murum. Deus meus impolluta via eius: eloquia domini igne examinata: protector est omnium sperantium in se. Quoniam quis deus preter dominum: aut quis deus preter deum nostrum. Deus qui precinxit me virtute: et posuit immaculatam viam meam. Qui perfecit pedes meos tamquam cervorum: et super excelsa statuens me. Qui docet manus meas ad prelium: et posuisti ut arcum ereum brachia mea. Et dedisti michi protectionem salutis tue: et dextera tua suscepit me. Et disciplina tua correxit me in finem: et disciplina tua ipsa me docebit. Dilatasti gressus meos subtus me: et non sunt infirmata vestigia mea. Persequar inimicos meos et comprehendam illos: et non convertar donec deficiant. Confringam illos nec poterunt stare:

Et intonuit de celo dominus: et altissimus dedit vocem suam grando et carbones ignis.

cadent subtus pedes meos. Et precinxisti me virtute ad bellum: et supplantasti insurgentes in me subtus me. Et inimicos meos dedisti michi dorsum: et odientes me disperdidisti. Clamaverunt nec erat qui salvos faceret: ad dominum nec exaudivit eos. Et comminuam eos ut pulverem ante faciem venti: ut lutum platearum delebo eos. Eripies me de contradictionibus populi: constitues me in caput gentium. Populus quem non cognovi servivit michi: in auditu auris obedivit michi. Filii alieni mentiti sunt michi: filii alieni inveterati sunt et claudicaverunt a semitis suis. Vivit dominus et benedictus deus meus: et exaltetur deus salutis mee. Deus qui das vindictas michi et subdis populos sub me: liberator meus de inimicis meis iracundis. Et ab insurgentibus in me exaltabis me: a viro iniquo eripies me. Propterea confitebor tibi in nationibus domine: et nomini tuo psalmum dicam. Magnificans salutes regis eius: et faciens misericordiam christo suo david: et semini eius usque in seculum.

18

Celi enarrant gloriam dei: et opera manuum eius annunciat firmamentum. Dies diei eructat verbum: et nox nocti indicat scientiam. Non sunt loquele neque sermones: quorum non audiantur voces eorum. In omnem terram exivit sonus eorum: et in fines orbis terre verba eorum. In sole posuit tabernaculum suum: et ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Exultavit ut gygas ad currendam viam: a summo celo egressio eius. Et occursus eius usque ad summum eius: nec est qui se abscondat a calore eius. Lex domini inmaculata convertens animas: testimonium domini fidele: sapientiam prestans parvulis. Iusticie domini recte letificantes corda: preceptum domini lucidum illuminans oculos. Timor domini sanctus permanens in seculum seculi: iudicia domini vera iustificata in semetipsa. Desiderabilia super aurum et lapidem preciosum multum: et dulciora super mel et favum. Etenim servus tuus custodit ea: in custodiendis illis retributio multa. Delicta quis intelligit ab occultis meis munda me: et ab alienis parce servo tuo. Si mei non fuerint dominati tunc inmaculatus ero: et emundabor a delicto maximo. Et erunt ut complaceant eloquia oris mei: et meditatio cordis mei in conspectu tuo semper. Domine adiutor meus: et redemptor meus. Ps. david.

19

Exaudiat te dominus in die tribulationis: protegat te nomen dei iacob. Mittat tibi auxilium de sancto: et de syon tueatur te. Memor sit omnis sacrificii tui: et holocaustum tuum pingue fiat. Tribuat tibi secundum cor tuum: et omne consilium tuum confirmet. Letabimur in salutari tuo: et in nomine dei nostri magnificabimur. Impleat dominus omnes petitiones tuas: nunc cognovi quoniam salvum fecit dominus christum suum. Exaudiet illum de celo sancto suo: in potentatibus salus dextere eius. Hii in curribus et hii in equis: nos autem in nomine domini dei nostri invocabimus. Ipsi obligati sunt et ceciderunt: nos autem surreximus et erecti sumus. Domine salvum fac regem: et exaudi nos in die qua invocaverimus te.

20

Domine in virtute tua letabitur rex: et super salutare tuum exultabit vehementer. Desiderium cordis eius tribuisti ei: et voluntate labiorum eius non fraudasti eum. Quoniam prevenisti eum in benedictionibus dulcedinis: posuisti in capite eius coronam de lapide precioso. Vitam petiit a te et tribuisti ei: longitudinem dierum in seculum et in seculum seculi. Magna gloria eius in salutari tuo: gloriam et magnum decorem impones super eum. Quoniam dabis eum in benedictionem in seculum seculi: letificabis eum in gaudio cum vultu tuo. Quoniam rex sperat in domino: et in misericordia altissimi non commovebitur. Inveniatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua inveniat omnes qui te oderunt. Pones eos ut clibanum ignis in tempore vultus tui: dominus in ira sua conturbabit eos et devorabit eos ignis. Fructum eorum de terra perdes: et semen eorum a filiis hominum. Quoniam declinaverunt in te mala: cogitaverunt consilia que non potuerunt stabilire. Quoniam pones eos dorsum in reliquiis tuis preparabis vultum eorum. Exaltare domine in virtute tua: cantabimus et psallimus virtutes tuas. Ps. david.

Deus deus meus respice in me quare me dereliquisti: longe a salute mea verba delictorum meorum. Deus meus clamabo per diem et non exaudies: et nocte et non ad insipientiam michi. Tu autem in sancto habitas laus israel. In te speraverunt patres nostri: speraverunt et liberasti eos. Ad te clamaverunt et salvi facti sunt: in te speraverunt et non sunt confusi. Ego autem sum vermis et non homo: obprobrium hominum et abiectio plebis. Omnes videntes me deriserunt me: locuti sunt labiis et moverunt caput. Speravit in domino eripiat eum: salvum faciat eum quoniam vult eum. Quoniam tu es qui extraxisti me de ventre: spes mea ab uberibus matris mee. In te proiectus sum ex utero: de ventre matris mee deus meus es tu: ne discesseris a me. Quoniam tribulatio proxima est: quoniam non est qui adiuvet. Circumdederunt me vituli multi: tauri pingues obsederunt me. Aperuerunt super me os suum: sicut leo rapiens et rugiens. Sicut aqua effusus sum: et dispersa sunt omnia ossa mea. Factum est cor meum tanquam cera liquescens: in medio ventris mei. Aruit tanquam testa virtus mea: et lingua mea adhesit faucibus meis: et in pulverem mortis deduxisti me. Quoniam circumdederunt me canes multi: concilium malignantium obsedit me. Foderunt manus meas et pedes meos: dinumeraverunt omnia ossa mea. Ipsi vero consideraverunt et inspexerunt me: diviserunt sibi vestimenta mea: et super vestem meam miserunt sortem. Tu autem domine ne elongaveris auxilium tuum a me: ad defensionem meam conspice. Erue a framea deus animam meam: et de manu canis unicam meam. Salva me ex ore leonis: et a cornibus unicornium humilitatem meam. Narrabo nomen tuum fratribus meis: in medio ecclesie laudabo te. Qui timetis dominum laudate eum: universum semen iacob glorificate eum. Timeat eum omne semen israel: quoniam non sprevit neque despexit deprecationem pauperis. Nec avertit faciem suam a me: et cum clamarem ad eum exaudivit me. Apud te laus mea in ecclesia magna: vota mea reddam in conspectu timentium eum. Edent pauperes et saturabuntur et laudabunt dominum qui requirunt eum: vivent corda eorum in seculum seculi. Reminiscentur et convertentur ad dominum: universi fines terre. Et adorabunt in

spectu eius universe familie gentium. Quoniam domini est regnum: et ipse dominabitur gentium. Manducaverunt et adoraverunt omnes pingues terre: in conspectu eius cadent omnes qui descendunt in terram. Et anima mea illi vivet: et semen meum serviet ipsi. Annuntiabitur domino generatio ventura: et annuntiabunt celi iustitiam eius: populo qui nascetur quem fecit dominus.

Dominus regit me et nichil michi deerit: in loco pascue ibi me collocavit. Super aquam refectionis educavit me: animam meam convertit. Deduxit me super semitas iustitie: propter nomen suum. Nam et si ambulavero in medio umbre mortis: non timebo mala quoniam tu mecum es. Virga tua et baculus tuus: ipsa me consolata sunt. Parasti in conspectu meo mensam: adversus eos qui tribulant me. Impinguasti in oleo caput meum: et calix meus inebrians quam preclarus est. Et misericordia tua subsequetur me: omnibus diebus vite mee. Et ut inhabitem in domo domini: in longitudinem dierum.

Domini est terra et plenitudo eius: orbis terrarum et universi qui habitant in eo. Quia ipse super maria fundavit eum: et super flumina preparavit eum. Quis ascendet in montem domini: aut quis stabit in loco sancto eius? Innocens manibus et mundo corde: qui non accepit in vano animam suam: nec iuravit in dolo proximo suo. Hic accipiet benedictionem a domino: et misericordiam a deo salutari suo. Hec est g. q. e. f. d. iacob. Attollite p. p. v. et e. p. e. et i. rex glorie. Quis est iste rex glorie? dominus fortis et potens: dominus potens in prelio. Attollite portas principes vestras et elevamini porte eternales: et introibit rex glorie. Quis est iste rex glorie? dominus virtutum ipse est rex glorie.

Ps. david.

Ad te domine levavi animam meam: deus meus in te confido non erubescam. Neque irrideant me inimici mei: etenim universi qui sustinent te non confundentur. Confundantur omnes iniqua agentes: supervacue. Vias tuas domine demonstra michi: et semitas tuas edoce me. Dirige me in veritate tua et doce me: quia tu es deus salvator meus et te sustinui tota die. Reminiscere miserationum tuarum domine: et misericordiarum tuarum que a seculo sunt. Delicta iuventutis mee: et ignorantias meas ne memineris. Secundum misericordiam tuam memento mei tu: propter bonitatem tuam domine. Dulcis et rectus dominus: propter hoc legem dabit delinquentibus in via. Diriget mansuetos in iudicio: docebit mites vias suas. Universe vie domini misericordia et veritas: requirentibus testamentum eius et testimonia eius. Propter nomen tuum domine propitiaberis peccato meo: multum est enim. Quis est homo qui timet dominum: legem statuit ei in via quam elegit. Anima eius in bonis demorabitur: et semen eius hereditabit terram. Firmamentum est dominus timentibus eum: et testamentum ipsius ut manifestetur illis. Oculi mei semper ad dominum: quoniam ipse evellet de laqueo pedes meos. Respice in me et miserere mei: quia unicus et pauper sum ego. Tribulationes cordis mei multiplicate sunt: de necessitatibus meis erue me. Vide humilitatem meam et laborem meum: et dimitte universa delicta mea. Respice inimicos meos quoniam multiplicati sunt: et odio iniquo oderunt me. Custodi animam meam et erue me: non erubescam quoniam speravi in te. Innocentes et recti adheserunt michi: quia sustinui te. Libera deus israel: ex omnibus tribulationibus suis.

Ps. david.

25

Iudica me domine quoniam ego in innocentia mea ingressus sum: et in domino sperans non infirmabor. Proba me domine et tempta me: ure renes meos et cor meum. Quoniam misericordia tua ante oculos meos est: et complacui in veritate tua. Non sedi cum concilio vanitatis: et cum iniqua gerentibus non introibo. Odivi ecclesiam malignantium: et cum impiis non sedebo. Lavabo inter innocentes manus meas: et circumdabo altare tuum domine. Ut audiam vocem laudis tue: et enarrem universa mirabilia tua. Domine dilexi decorem domus tue: et locum habitationis glorie tue. Ne perdas cum impiis deus animam meam: et cum viris sanguinum vitam meam. In quorum manibus iniquitates sunt: dextera eorum repleta est muneribus. Ego autem in innocentia mea ingressus sum: redime me et miserere mei. Pes meus stetit in directo: in ecclesiis benedicam te domine.

Ps. david.

26

Dominus illuminatio mea: et salus mea quem timebo? Dominus protector vite mee: a quo trepidabo? Dum appropiant super me nocentes: ut edant carnes meas. Qui tribulant me inimici mei: ipsi infirmati sunt et ceciderunt. Si consistant adversum me castra: non timebit cor meum. Si exurgat adversum me prelium: in hoc ego sperabo. Unam petii a domino hanc requiram: ut inhabitem in domo domini omnibus diebus vite mee. Ut videam voluntatem domini: et visitem templum eius. Quoniam abscondit me in tabernaculo suo: in die malorum protexit me in abscondito tabernaculi sui. In petra exaltavit me: et nunc exaltavit caput meum super inimicos meos. Circuivi et immolavi in tabernaculo eius hostiam vociferationis: cantabo et psalmum dicam domino. Exaudi domine vocem meam qua clamavi ad te: miserere mei et exaudi me. Tibi dixit cor meum exquisivit te facies mea: faciem tuam domine requiram. Ne avertas faciem tuam a me: ne declines in ira a servo tuo. Adiutor meus esto domine ne derelinquas me: neque despicias me deus salutaris meus. Quoniam pater meus et mater mea dereliquerunt me: dominus autem assumpsit me. Legem pone michi domine in via tua: et dirige me in semita recta propter inimicos meos. Ne tradideris me in animas tribulantium me: quoniam insurrexerunt in me testes iniqui: et mentita est iniquitas sibi. Credo videre bona domini: in terra viventium. Expecta dominum viriliter age: et confortetur cor tuum et sustine dominum.

27

Ad te domine clamabo Ps. david. deus meus ne sileas a me: nequando taceas a me et assimilabor descendentibus in lacum. Exaudi domine

uocem deprecationis mee dum oro ad te: dum extollo manus meas ad templum sanctum tuum. Ne simul tradas me cum peccatoribus: et cum operantibus iniquitatem ne perdas me. Qui loquuntur pacem cum proximo suo: mala autem in cordibus eorum. Da illis secundum opera eorum: et secundum nequiciam adinuentionum ipsorum. Secundum opera manuum eorum tribue illis: redde retributionem eorum ipsis. Quoniam non intellexerunt opera domini: et in opera manuum eius destrues illos et non edificabis eos. Benedictus dominus: quoniam exaudiuit uocem deprecationis mee. Dominus adiutor meus et protector meus: et in ipso sperauit cor meum et adiutus sum. Et refloruit caro mea: et ex uoluntate mea confitebor ei. Dominus fortitudo plebis sue: et protector saluationum christi sui est. Saluum fac populum tuum domine: et benedic hereditati tue: et rege eos et extolle illos usque in eternum. ps dd

28

Afferte domino filii dei: afferte domino filios arietum. Afferte domino gloriam et honorem: afferte domino gloriam nomini eius: adorate dominum in atrio sancto eius. Vox domini super aquas, deus maiestatis intonuit: dominus super aquas multas. Vox domini in uirtute: uox domini in magnificentia. Vox domini confringentis cedros: et confringet dominus cedros libani. Et comminuet eas tanquam uitulum libani: et dilectus quemadmodum filius unicornium. Vox domini intercidentis flammam ignis: uox domini concucientis desertum: et commouebit dominus desertum cades. Vox domini preparantis ceruos et reuelabit condensa: et in templo eius omnes dicent gloriam. Dominus diluuium inhabitare facit: et sedebit dominus rex in eternum. Dominus uirtutem populo suo dabit: dominus benedicet populo suo in pace.

29

Exaltabo te domine quoniam suscepisti me: nec delectasti inimicos meos super me. Domine deus meus clamaui ad te: et sanasti me. Domine eduxisti ab inferno animam meam: saluasti me a descendentibus in lacum. Psallite domino sancti eius: et confitemini memorie sanctitatis eius. Quoniam ira in indignatione eius: et uita in uoluntate eius. Ad uesperum demorabitur fletus: et ad matutinum leticia. Ego autem dixi in abundantia mea: non mouebor in eternum. Domine in uoluntate tua prestitisti decori meo uirtutem. Auertisti faciem tuam a me: et factus sum conturbatus. Ad te domine clamabo: et ad deum meum deprecabor. Que utilitas in sanguine meo: dum descendo in corruptionem. Nunquid confitebitur tibi puluis: aut annunciabit ueritatem tuam. Audiuit dominus et misertus est mei: dominus factus est adiutor meus. Conuertisti planctum meum in gaudium michi: conscidisti saccum meum et circumdedisti me leticia. Ut cantet tibi gloria mea: et non compungar: domine deus meus in eternum confitebor tibi. ps dd

30

In te domine speraui non confundar in eternum: in iusticia tua libera me. Inclina ad me aurem tuam: accelera ut eruas me. Esto michi in deum protectorem: et in domum refugii ut saluum me facias. Quoniam fortitudo mea et refugium meum es tu: et propter nomen tuum deduces me et enutries me. Educes me de laqueo quem absconderunt michi: quoniam tu es protector meus. In manus tuas commendo spiritum meum: redemisti me domine deus ueritatis. Odisti obseruantes uanitates: superuacue. Ego autem in domino speraui: exultabo et letabor in misericordia tua. Quoniam respexisti humilitatem meam: saluasti de necessitatibus animam meam. Nec conclusisti me in manibus inimici: statuisti in loco spacioso pedes meos. Miserere mei domine quoniam tribulor: conturbatus est in ira oculus meus: anima mea et uenter meus. Quoniam defecit in dolore uita mea: et anni mei in gemitibus. Infirmata est in paupertate uirtus mea: et ossa mea conturbata sunt. Super omnes inimicos meos factus sum obprobrium uicinis meis ualde: et timor notis meis. Qui uidebant me foras fugerunt a me: obliuioni datus sum tanquam mortuus a corde. Factus sum tanquam uas perditum: quoniam audiui uituperationem multorum commorantium in circuitu. In eo dum conuenirent simul aduersum me: accipere animam meam consiliati sunt. Ego autem in te speraui domine: dixi deus meus es tu: in manibus tuis sortes mee. Eripe me de manu inimicorum meorum: et a persequentibus me. Illustra faciem tuam super seruum tuum: saluum me fac in misericordia tua domine: non confundar quoniam inuocaui te. Erubescant impii et deducantur in infernum: muta fiant labia dolosa. Que loquuntur aduersus iustum iniquitatem: in superbia et in abusione. Quam magna multitudo dulcedinis tue domine: quam abscondisti timentibus te. Perfecisti eis qui sperant in te: in conspectu filiorum hominum. Abscondes eos in abscondito faciei tue: a conturbatione hominum. Proteges eos in tabernaculo tuo: a contradictione linguarum. Benedictus dominus: quoniam mirificauit misericordiam suam michi in ciuitate munita. Ego autem dixi in excessu mentis mee: proiectus sum a facie oculorum tuorum. Ideo exaudisti uocem orationis mee: dum clamarem ad te. Diligite dominum omnes sancti eius: quoniam ueritatem requiret dominus et retribuet habundanter facientibus superbiam. Viriliter agite et confortetur cor uestrum: omnes qui speratis in domino. ps dd

Beati quorum remisse sunt iniquitates: et quorum t. sp. Beatus uir cui non imp. d. p. nec est in spiritu eius dolus. Quoniam tacui inueterauerunt ossa mea: dum clamarem tota die. Quoniam die ac nocte grauata est super me manus tua: conuersus sum in erumpna mea dum configitur spina. Delictum meum cognitum tibi feci: et iniusticiam meam non abscondi. Dixi confitebor aduersum me iniusticiam meam domino: et tu remisisti impietatem peccati mei. Pro hac orabit ad te omnis sanctus: in t. opor. Verumptamen in diluuio aquarum multarum: ad eum non approximabunt. Tu es refugium meum a tribulatione que circumdedit me: exultatio mea erue me a circumdantibus me. Intellectum tibi dabo et instruam te in uia hac qua gradieris: fir. s. t. o. m. Nolite fieri sicut equus et mulus: quibus non est intellectus. In chamo et freno m. e. constringe: qui non approximant ad te. Multa f. p. sperantem autem in domino misericordia circumdabit. Letamini in domino et exultate iusti: et gloriamini omnes recti corde.

32

Exultate iusti in domino: rectos decet collaudatio. Confitemini domino in cythara: in psalterio decem cordarum psallite illi. Cantate ei canticum nouum: bene psallite ei in uociferatione. Quia rectum est uerbum domini: et omnia opera eius in fide. Diligit misericordiam et

iudicium: misericordia domini plena est terra. Verbo domini celi firmati sunt: et spiritu oris eius omnis virtus eorum. Congregans sicut in utre aquas maris: ponens in thesauris abyssos. Timeat dominum omnis terra: ab eo autem commoveantur omnes inhabitantes orbem. Quoniam ipse dixit et facta sunt: ipse mandavit et creata sunt. Dominus dissipat consilia gentium: reprobat autem cogitationes populorum: et reprobat consilia principum. Consilium autem domini in eternum manet: cogitationes cordis eius in generatione et generationem. Beata gens cuius est dominus deus eius: populus quem elegit in hereditatem sibi. De celo respexit dominus: vidit omnes filios hominum. De preparato habitaculo suo: respexit super omnes qui habitant terram. Qui finxit singillatim corda eorum: qui intelligit omnia opera eorum. Non salvatur rex per multam virtutem: et gigas non salvabitur in multitudine virtutis sue. Fallax equus ad salutem: in abundantia autem virtutis sue non salvabitur. Ecce oculi domini super metuentes eum: et in eis qui sperant super misericordia eius. Ut eruat a morte animas eorum: et alat eos in fame. Anima nostra sustinet dominum: quoniam adiutor et protector noster est. Quia in eo letabitur cor nostrum: et in nomine sancto eius speravimus. Fiat misericordia tua domine super nos: quemadmodum speravimus in te. Ps. David.

Benedicam dominum in omni tempore: semper laus eius in ore meo. In domino laudabitur anima mea: audiant mansueti et letentur. Magnificate dominum mecum: et exaltemus nomen eius in idipsum. Exquisivi dominum et exaudivit me: et ex omnibus tribulationibus meis eripuit me. Accedite ad eum et illuminamini: et facies vestre non confundentur. Iste pauper clamavit et dominus exaudivit eum: et ex omnibus tribulationibus eius salvavit eum. Immittet angelus domini in circuitu timentium eum: et eripiet eos. Gustate et videte quoniam suavis est dominus: beatus vir qui sperat in eo. Timete dominum omnes sancti eius: quoniam non est inopia timentibus eum. Divites eguerunt et esurierunt: inquirentes autem dominum non minuentur omni bono. Venite filii audite me: timorem domini docebo vos. Quis est homo qui vult vitam: diligit dies videre bonos. Prohibe linguam tuam a malo: et labia tua ne loquantur dolum. Diverte a malo et fac bonum: inquire pacem et persequere eam. Oculi domini super iustos: et aures eius in preces eorum. Vultus autem domini super facientes mala: ut perdat de terra memoriam eorum. Clamaverunt iusti et dominus exaudivit eos: et de omnibus tribulationibus eorum liberavit eos. Iuxta est dominus his qui tribulato sunt corde: et humiles spiritu salvabit. Multe tribulationes iustorum: et de omnibus his liberabit eos dominus. Custodit dominus omnia ossa eorum: unum ex his non conteretur. Mors peccatorum pessima: et qui oderunt iustum delinquent. Redimet dominus animas servorum suorum: et non delinquent omnes qui sperant in eo.

Iudica domine nocentes me: expugna impugnantes me. Apprehende arma et scutum: et exurge in adiutorium michi. Effunde frameam et conclude adversus eos qui persequuntur me: dic anime mee salus tua ego sum. Confundantur et revereantur: querentes animam meam. Avertantur retrorsum et confundantur: cogitantes michi mala. Fiant tamquam pulvis ante faciem venti: et angelus domini coartans eos. Fiat via illorum tenebre et lubricum: et angelus domini persequens eos. Quoniam gratis absconderunt michi interitum laquei sui: supervacue exprobraverunt animam meam. Veniat illi laqueus quem ignorat: et captio quam abscondit apprehendat eum: et in laqueum cadat in ipsum. Anima autem mea exultabit in domino: et delectabitur super salutari suo. Omnia ossa mea dicent: domine quis similis tibi. Eripiens inopem de manu fortiorum eius: egenum et pauperem a diripientibus eum. Surgentes testes iniqui: que ignorabam interrogabant me. Retribuebant michi mala pro bonis: sterilitatem anime mee. Ego autem cum michi molesti essent: induebar cilicio. Humiliabam in ieiunio animam meam: et oratio mea in sinu meo convertetur. Quasi proximum et quasi fratrem nostrum sic complacebam: quasi lugens et contristatus sic humiliabar. Et adversum me letati sunt et convenerunt: congregata sunt super me flagella et ignoravi. Dissipati sunt nec compuncti: temptaverunt me subsannaverunt me subsannatione: frenduerunt super me dentibus suis. Domine quando respicies: restitue animam meam a malignitate eorum a leonibus unicam meam. Confitebor tibi in ecclesia magna: in populo gravi laudabo te. Non supergaudeant michi qui adversantur michi inique: qui oderunt me gratis et annuunt oculis. Quoniam michi quidem pacifice loquebantur: et in iracundia terre loquentes dolos cogitabant. Et dilataverunt super me os suum: dixerunt euge euge viderunt oculi nostri. Vidisti domine ne sileas: domine ne discedas a me. Exurge et intende iudicio meo: deus meus et dominus meus in causam meam. Iudica me secundum iustitiam tuam domine deus meus: et non supergaudeant michi. Non dicant in cordibus suis euge euge anime nostre: nec dicant devorabimus eum. Erubescant et revereantur simul: qui gratulantur malis meis. Induantur confusione et reverentia: qui maligna locuntur super me. Exultent et letentur qui volunt iustitiam meam: et dicant semper magnificetur dominus qui volunt pacem servi eius. Et lingua mea meditabitur iustitiam tuam: tota die laudem tuam. Ps. David.

37

Dixit iniustus ut delinquat in semetipso: non est timor dei ante oculos eius. Quoniam dolose egit in conspectu eius: ut inveniatur iniquitas eius ad odium. Verba oris eius iniquitas et dolus: noluit intelligere ut bene ageret. Iniquitatem meditatus est in cubili suo: astitit omni vie non bone: maliciam autem non odivit. Domine in celo misericordia tua: et veritas tua usque ad nubes. Iustitia tua sicut montes dei: iudicia tua abyssus multa. Homines et iumenta salvabis domine: quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam deus. Filii autem hominum: in tegmine alarum tuarum sperabunt. Inebriabuntur ab ubertate domus tue: et torrente voluptatis tue potabis eos. Quoniam apud te est fons vite: et in lumine tuo videbimus lumen. Pretende misericordiam tuam scientibus te: et iustitiam tuam his qui recto sunt corde. Non veniat michi pes superbie: et manus peccatoris non moveat me. Ibi ceciderunt qui operantur iniquitatem: expulsi sunt nec potuerunt stare. Ps. David.

36

Noli emulari in malignantibus: neque zelaveris facientes iniquitatem. Quoniam tanquam fenum velociter arescent: et quemadmodum olera herbarum cito decident. Spera in domino et fac bonitatem: et inhabita terram et pasceris in diviciis eius. Delectare in domino: et dabit tibi petitiones cordis tui. Revela domino viam tuam et spera in eo: et ipse faciet. Et educet quasi lumen iusticiam tuam: et iudicium tuum tanquam meridiem: subditus esto domino et ora eum. Noli emulari in eo qui prosperatur in via sua: in homine faciente iniusticias. Desine ab ira et derelinque furorem: noli emulari ut maligneris. Quoniam qui malignantur exterminabuntur: sustinentes autem dominum ipsi hereditabunt terram. Et adhuc pusillum et non erit peccator: et queres locum eius et non invenies. Mansueti autem hereditabunt terram: et delectabuntur in multitudine pacis. Observabit peccator iustum: et stridebit super eum dentibus suis. Dominus autem irridebit eum: quoniam prospicit quod veniet dies eius. Gladium evaginaverunt peccatores: intenderunt arcum suum. Ut deiciant pauperem et inopem: ut trucident rectos corde. Gladius eorum intret in corda ipsorum: et arcus eorum confringatur. Melius est modicum iusto: super divicias peccatorum multas. Quoniam brachia peccatorum conterentur: confirmat autem iustos dominus. Novit dominus dies inmaculatorum: et hereditas eorum in eternum erit. Non confundentur in tempore malo, et in diebus famis saturabuntur: quia peccatores peribunt. Inimici vero domini mox ut honorificati fuerint et exaltati: deficientes quemadmodum fumus deficient. Mutuabitur peccator et non solvet: iustus autem miseretur et tribuet. Quia benedicentes ei hereditabunt terram: maledicentes autem ei disperibunt. Apud dominum gressus hominis dirigentur: et viam eius volet. Cum ceciderit non collidetur: quia dominus supponit manum suam. Iunior fui etenim senui: et non vidi iustum derelictum: nec semen eius querens panem. Tota die miseretur et commodat: et semen illius in benedictione erit. Declina a malo et fac bonum: et inhabita in seculum seculi. Quia dominus amat iudicium et non derelinquet sanctos suos: in eternum conservabuntur. Iniusti punientur: et semen impiorum peribit. Iusti autem hereditabunt terram: et inhabitabunt in seculum seculi super eam. Os iusti meditabitur sapientiam: et lingua eius loquetur iudicium. Lex dei eius in corde ipsius: et non supplantabuntur gressus eius. Considerat peccator iustum: et querit mortificare eum. Dominus autem non derelinquet eum in manibus eius: nec dampnabit eum cum iudicabitur illi. Expecta dominum et custodi viam eius: et exaltabit te ut hereditate capias terram: cum perierint peccatores videbis. Vidi impium superexaltatum: et elevatum sicut cedros libani. Et transivi et ecce non erat: et quesivi eum et non est inventus locus eius. Custodi innocenciam et vide equitatem: quoniam sunt reliquie homini pacifico. Iniusti autem disperibunt simul: reliquie impiorum interibunt. Salus autem iustorum a domino: et protector eorum in tempore tribulationis. Et adiuvabit eos dominus et liberabit eos: et eruet eos a peccatoribus et salvabit eos: quia speraverunt in eo. Ps. D.

Domine ne in furore tuo arguas me: neque in ira tua corripias me. Quoniam sagitte tue infixe sunt michi: et confirmasti super me manum tuam. Non est sanitas in carne mea a facie ire tue: non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum. Quoniam iniquitates mee supergresse sunt caput meum: et sicut onus grave gravate sunt super me. Putruerunt et corrupte sunt cicatrices mee: a facie insipientie mee. Miser factus sum et curvatus sum usque in finem: tota die contristatus ingrediebar. Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus: et non est sanitas in carne mea. Afflictus sum et humiliatus sum nimis: rugiebam a gemitu cordis mei. Domine ante te omne desiderium meum: et gemitus meus a te non est absconditus. Cor meum conturbatum est dereliquit me virtus mea: et lumen oculorum meorum et ipsum non est mecum. Amici mei et proximi mei: adversum me appropinquaverunt et steterunt. Et qui iuxta me erant de longe steterunt: et vim faciebant qui querebant animam meam. Et qui inquirebant mala michi locuti sunt vanitates: et dolos tota die meditabantur. Ego autem tanquam surdus non audiebam: et sicut mutus non aperiens os suum. Et factus sum sicut homo non audiens: et non habens in ore suo redargutiones. Quoniam in te domine speravi: tu exaudies me domine deus meus. Quia dixi nequando supergaudeant michi inimici mei: et dum commoventur pedes mei super me magna locuti sunt. Quoniam ego in flagella paratus sum: et dolor meus in conspectu meo semper. Quoniam iniquitatem meam annunciabo: et cogitabo pro peccato meo. Inimici autem mei vivunt et confirmati sunt super me: et multiplicati sunt qui oderunt me inique. Qui retribuunt mala pro bonis detrahebant michi: quoniam sequebar bonitatem. Ne derelinquas me domine deus meus: ne discesseris a me. Intende in adiutorium meum: domine deus salutis mee. Ps. D.

Dixi custodiam vias meas: ut non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam: cum consisteret peccator adversum me. Obmutui et humiliatus sum et silui a bonis: et dolor meus renovatus est. Concaluit cor meum intra me: et in meditatione mea exardescet ignis. Locutus sum in lingua mea: notum fac michi domine finem meum. Et numerum dierum meorum quis est: ut sciam quid desit michi. Ecce mensurabiles posuisti dies meos: et substantia mea tanquam nichilum ante te. Verumptamen universa vanitas: omnis homo vivens. Verumptamen in ymagine pertransit homo: sed et frustra conturbatur. Thesaurizat et ignorat: cui congregabit ea. Et nunc que est expectatio mea nonne dominus: et substantia mea apud te est. Ab omnibus iniquitatibus meis erue me: obprobrium insipienti dedisti me. Obmutui et non aperui os meum: quoniam tu fecisti amove a me plagas tuas. A fortitudine manus tue ego defeci in increpationibus: propter iniquitatem corripuisti hominem. Et tabescere fecisti sicut araneam animam eius: verumptamen vane conturbatur omnis homo. Exaudi orationem meam domine: et deprecationem meam auribus percipe lacrimas meas. Ne sileas quoniam advena ego sum apud te: et peregrinus sicut omnes patres mei.

Remitte mihi ut refrigerer: priusquam abeam et amplius non ero. Ps. David

Expectans expectavi dominum: et intendit mihi. Et exaudivit preces meas: et eduxit me de lacu miserie et de luto fecis. Et statuit super petram pedes meos: et direxit gressus meos. Et immisit in os meum canticum novum: carmen deo nostro. Videbunt multi et timebunt: et sperabunt in domino. Beatus vir cuius est nomen domini spes eius: et non respexit in vanitates et insanias falsas. Multa fecisti tu domine deus meus mirabilia tua: et cogitationibus tuis non est qui similis sit tibi. Annuntiavi et locutus sum: multiplicati sunt super numerum. Sacrificium et oblationem noluisti: aures autem perfecisti mihi. Holocaustum et pro peccato non postulasti: tunc dixi ecce venio. In capite libri scriptum est de me: ut facerem voluntatem tuam: deus meus volui et legem tuam in medio cordis mei. Annuntiavi iustitiam tuam in ecclesia magna: ecce labia mea non prohibebo domine tu scisti. Iustitiam tuam non abscondi in corde meo: veritatem tuam et salutare tuum dixi. Non abscondi misericordiam tuam et veritatem tuam: a concilio multo. Tu autem domine ne longe facias miserationes tuas a me: misericordia tua et veritas tua semper susceperunt me. Quoniam circumdederunt me mala quorum non est numerus: comprehenderunt me iniquitates mee: et non potui ut viderem. Multiplicate sunt super capillos capitis mei: et cor meum dereliquit me. Complaceat tibi domine ut eruas me: domine ad adiuvandum me respice. Confundantur et revereantur simul: qui querunt animam meam ut auferant eam. Convertantur retrorsum et revereantur: qui volunt michi mala. Ferant confestim confusionem suam: qui dicunt mihi euge euge. Exultent et letentur super te omnes querentes te: et dicant semper magnificetur dominus qui diligunt salutare tuum. Ego autem mendicus sum et pauper: dominus sollicitus est mei. Adiutor meus et protector meus tu es: deus meus ne tardaveris. Ps. David

Beatus qui intelligit super egenum et pauperem: in die mala liberabit eum dominus. Dominus conservet eum et vivificet eum et beatum faciat eum in terra: et non tradat eum in animam inimicorum eius. Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius: universum stratum eius versasti in infirmitate eius. Ego dixi domine miserere mei: sana animam meam quia peccavi tibi. Inimici mei dixerunt mala mihi: quando morietur et peribit nomen eius. Et si ingrediebatur ut videret vana loquebatur: cor eius congregavit iniquitatem sibi. Egrediebatur foras: et loquebatur in idipsum. Adversum me susurrabant omnes inimici mei: adversum me cogitabant mala mihi. Verbum iniquum constituerunt adversum me: numquid qui dormit non adiciet ut resurgat. Etenim homo pacis mee in quo speravi: qui edebat panes meos magnificavit super me supplantationem. Tu autem domine miserere mei et resuscita me: et retribuam eis. In hoc cognovi quoniam voluisti me: quoniam non gaudebit inimicus meus super me. Me autem propter innocentiam suscepisti: et confirmasti me in conspectu tuo in eternum. Benedictus dominus deus israel a seculo et in seculum fiat fiat. Ps. David

Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te deus. Sitivit anima mea ad deum fontem vivum: quando veniam et apparebo ante faciem dei. Fuerunt mihi lacrime mee panes die ac nocte: dum dicitur mihi cotidie ubi est deus tuus. Hec recordatus sum et effudi in me animam meam: quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum dei. In voce exultationis et confessionis: sonus epulantis. Quare tristis es anima mea: et quare conturbas me. Spera in deo quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei et deus meus. Ad me ipsum anima mea conturbata est: propterea memor ero tui de terra iordanis et hermonijm a monte modico. Abyssus abyssum invocat: in voce cataractarum tuarum. Omnia excelsa tua et fluctus tui: super me transierunt. In die mandavit dominus misericordiam suam: et nocte canticum eius. Apud me oratio deo vite mee: dicam deo susceptor meus es. Quare oblitus es mei: et quare contristatus incedo dum affligit me inimicus. Dum confringuntur ossa mea exprobraverunt mihi: qui tribulant me inimici mei. Dum dicunt mihi per singulos dies: ubi est deus tuus. Quare tristis es anima mea: et quare conturbas me. Spera in deo quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei et deus meus. Ps. David

Iudica me deus et discerne causam meam de gente non sancta: ab homine iniquo et doloso erue me. Quia tu es deus fortitudo mea q. me r. et q. t. i. d. a. me inimicus. Emitte lucem t. et u. t. i. me ded. et add. in montem sanctum t. et i. t. Et introibo ad altare dei: ad deum qui l. iuu. m. Confitebor tibi in cythara deus deus meus q. t. e. a. m. et q. c. me. Spera in deo quoniam adhuc c. illi: s. u. m. et d. m. Ps. David

Deus auribus nostris audivimus: patres nostri annuntiaverunt nobis. Opus quod operatus es in diebus eorum: et in diebus antiquis. Manus tua gentes disperdidit et plantasti eos: afflixisti populos et expulisti eos. Nec enim in gladio suo possederunt terram: et brachium eorum non salvavit eos. Sed dextera tua et brachium tuum: et illuminatio vultus tui: quoniam complacuisti in eis. Tu es ipse rex meus et deus meus: qui mandas salutes iacob. In te inimicos nostros ventilabimus cornu: et in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis. Non enim in arcu meo sperabo: et gladius meus non salvabit me. Salvasti enim nos de affligentibus nos: et odientes nos confudisti. In deo laudabimur tota die: et in nomine tuo confitebimur in seculum. Nunc autem repulisti et confudisti nos: et non egredieris deus in virtutibus nostris. Avertisti nos retrorsum post inimicos nostros: et qui oderunt nos diripiebant sibi. Dedisti nos tamquam oves escarum: et in gentibus dispersisti nos. Vendidisti populum tuum sine precio: et non fuit multitudo in commutationibus eorum. Posuisti nos obprobrium vicinis nostris: subsannationem et derisum his qui sunt in circuitu nostro. Posuisti nos in similitudinem gentibus: commotionem capitis in populis. Tota die verecundia mea contra me est: et confusio faciei mee cooperuit me. A voce exprobrantis et obloquentis: a facie inimici et persequentis. Hec omnia venerunt super nos nec obliti sumus te: et inique non egimus in testamento tuo. Et non recessit retro cor nostrum: et declinasti semitas nostras a via tua. Quoniam humiliasti

nos in loco afflictionis: et cooperuit nos umbra mortis. Si obliti sumus nomen dei nostri: et si expandimus manus nostras ad deum alienum. Nonne deus requiret ista: ipse enim novit abscondita cordis. Quoniam propter te mortificamur tota die: estimati sumus sicut oves occisionis. Exurge quare obdormis domine: exurge et ne repellas in finem. Quare faciem tuam avertis: oblivisceris inopie nostre et tribulationis nostre. Quoniam humiliata est in pulvere anima nostra: conglutinatus est in terra venter noster. Exurge domine adiuva nos: et redime nos propter nomen tuum. ps. david.

Eructavit cor meum verbum bonum: dico ego opera mea regi. Lingua mea calamus scribe: velociter scribentis. Speciosus forma pre filiis hominum: diffusa est gratia in labiis tuis: propterea benedixit te deus in eternum. Accingere gladio tuo super femur tuum potentissime. Specie tua et pulchritudine tua: intende prospere procede et regna. Propter veritatem et mansuetudinem et iustitiam: et deducet te mirabiliter dextera tua. Sagitte tue acute: populi sub te cadent in corda inimicorum regis. Sedes tua deus in seculum seculi: virga directionis virga regni tui. Dilexisti iustitiam et odisti iniquitatem: propterea unxit te deus deus tuus oleo letitie pre consortibus tuis. Myrra et gutta et casia a vestimentis tuis a domibus eburneis: ex quibus delectaverunt te filie regum in honore tuo. Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato: circumdata varietate. Audi filia et vide et inclina aurem tuam: et obliviscere populum tuum et domum patris tui. Et concupiscet rex decorem tuum: quoniam ipse est dominus deus tuus: et adorabunt eum. Et filie tyri in muneribus: vultum tuum deprecabuntur omnes divites plebis. Omnis gloria eius filie regis abintus in fimbriis aureis: circumamicta varietatibus. Adducentur regi virgines post eam: proxime eius afferentur tibi. Afferentur in letitia et exultatione: adducentur in templum regis. Pro patribus tuis nati sunt tibi filii: constitues eos principes super omnem terram. Memores erunt nominis tui domine: in omni generatione et generationem. Propterea populi confitebuntur tibi in eternum: et in seculum seculi. ps. david.

Deus noster refugium et virtus: adiutor in tribulationibus que invenerunt nos nimis. Propterea non timebimus dum turbabitur terra: et transferentur montes in cor maris. Sonuerunt et turbate sunt aque eorum: conturbati sunt montes in fortitudine eius. Fluminis impetus letificat civitatem dei: sanctificavit tabernaculum suum altissimus. Deus in medio eius non commovebitur: adiuvabit eam deus mane diluculo. Conturbate sunt gentes et inclinata sunt regna: dedit vocem suam mota est terra. Dominus virtutum nobiscum: susceptor noster deus iacob. Venite et videte opera domini que posuit prodigia super terram: auferens bella usque ad finem terre. Arcum conteret et confringet arma: et scuta comburet igni. Vacate et videte quoniam ego sum deus: exaltabor in gentibus et exaltabor in terra. Dominus virtutum nobiscum: susceptor noster deus iacob.

[illegible]

ps. david.

Omnes gentes plaudite manibus: iubilate deo in voce exultationis. Quoniam dominus excelsus terribilis: rex magnus super omnem terram. Subiecit populos nobis: et gentes sub pedibus nostris. Elegit nobis hereditatem suam: speciem iacob quem dilexit. Ascendit deus in iubilo: et dominus in voce tube. Psallite deo nostro psallite: psallite regi nostro psallite. Quoniam rex omnis terre deus: psallite sapienter. Regnavit deus super gentes: deus sedet super sedem sanctam suam. Principes populorum congregati sunt cum deo abraham: quoniam dii fortes terre vehementer elevati sunt. ps. david.

Magnus dominus et laudabilis nimis: in civitate dei nostri in monte sancto eius. Fundatur exultatione universe terre: mons syon latera aquilonis civitas regis magni. Deus in domibus eius cognoscetur: cum suscipiet eam. Quoniam ecce reges congregati sunt: convenerunt in unum. Ipsi videntes sic admirati sunt: conturbati sunt commoti sunt tremor apprehendit eos. Ibi dolores ut parturientis: in spiritu vehementi conteres naves tharsis. Sicut audivimus sic vidimus in civitate domini virtutum: in civitate dei nostri deus fundavit eam in eternum. Suscepimus deus misericordiam tuam: in medio templi tui. Secundum nomen tuum deus sic et laus tua in fines terre: iustitia plena est dextera tua. Letetur mons syon et exultent filie iude: propter iudicia tua domine. Circumdate syon et complectimini eam: narrate in turribus eius. Ponite corda vestra in virtute eius: et distribuite domos eius ut enarretis in progenie altera. Quoniam hic est deus deus noster in eternum et in seculum seculi: ipse reget nos in secula. ps. david.

Audite hec omnes gentes: auribus percipite qui habitatis orbem. Quique terrigene et filii hominum: simul in unum dives et pauper. Os meum loquetur sapientiam: et meditatio cordis mei prudentiam. Inclinabo in parabolam aurem meam: aperiam in psalterio propositionem meam. Cur timebo in die mala: iniquitas calcanei mei circumdabit me. Qui confidunt in virtute sua: et in multitudine divitiarum suarum gloriantur. Frater non redimit redimet homo: et non dabit deo placationem suam. Et pretium redemptionis anime sue: et laborabit in eternum et vivet adhuc in finem. Non videbit interitum cum viderit sapientes morientes: simul insipiens et stultus peribunt. Et relinquent alienis divitias suas: et sepulchra eorum domus illorum in eternum. Tabernacula eorum in progenie et progenie: vocaverunt nomina sua in terris suis. Et homo cum in honore esset non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus et similis factus est illis. Hec via illorum scandalum ipsis: et postea in ore suo complacebunt. Sicut oves in inferno positi sunt: mors depascet eos. Et dominabuntur eorum iusti in matutino: et auxilium eorum veterascet in inferno a gloria eorum. Verumtamen deus redimet animam meam de manu inferi: cum acceperit me. Ne timueris cum dives factus fuerit homo: et cum multiplicata fuerit gloria domus eius. Quoniam cum interierit non sumet omnia: neque descendet cum eo gloria eius. Quia anima eius in vita ipsius benedicetur: confitebitur tibi cum benefeceris ei. Introibit usque in progenies

patrum suorum: et usque in eternum non uidebit lumen. Ho-
mo cum in honore esset non intellexit: comparatus est iumen-
tis insipientibus et similis factus est illis. Ps. David.

Deus deorum dominus locutus est: et uocauit terram. A solis ortu
usque ad occasum: ex Syon species decoris eius.
Deus manifeste ueniet: deus noster et non silebit. Aduoca-
uit celum desursum: et terram discernere populum su-
um. Congregate illi sanctos eius: qui ordinant testa-
mentum eius super sacrificia. Et annuntiabunt celi
iusticiam eius: quoniam deus iudex est. Audi populus meus et loquar
israel: et testificabor tibi deus deus tuus ego sum. Non in sacri-
ficiis tuis arguam te: holocausta autem tua in con-
spectu meo sunt semper. Non accipiam de domo tua
uitulos: neque de gregibus tuis hyrcos. Quoniam mee sunt omnes
fere siluarum: iumenta in montibus et boues. Cognoui
omnia uolatilia celi: et pulchritudo agri mecum est. Si
esuriero non dicam tibi: meus est enim orbis terre et plenitudo eius.
Numquid manducabo carnes taurorum: aut sanguinem
hyrcorum potabo. Immola deo sacrificium laudis:
et redde altissimo uota tua. Et inuoca me in die tri-
bulationis: et eruam te et honorificabis me. Peccatori
autem dixit deus quare tu enarras iusticias meas: et
assumis testamentum meum per os tuum. Tu uero odisti dis-
ciplinam: et proiecisti sermones meos retrorsum. Si ui-
debas furem currebas cum eo: et cum adulteris portionem
tuam ponebas. Os tuum habundauit malicia: et
lingua tua concinnabat dolos. Sedens aduersus fra-
trem tuum loquebaris: et aduersus filium matris tue pone-
bas scandalum hec fecisti et tacui. Existimasti inique
quod ero tui similis: arguam te et statuam contra faciem
tuam. Intelligite hec qui obliuiscimini deum: ne-
quando rapiat et non sit qui eripiat. Sacrificium
laudis honorificabit me: et illic iter quo ostendam
illi salutare dei. Ps. David.

Miserere mei deus s. m. m. t. Et secundum multitudinem
miserationum t. d. i. m. Amplius laua me
ab iniquitate m. et a p. m. m. me. Quoniam iniquita-
tem ego cognosco: et p. m. contra me est semper. Tibi soli
peccaui et malum coram te feci: ut iustificeris in sermonibus
tuis et uincas cum iudicaris. Ecce enim in iniquitatibus
conceptus sum: et in p. c. me mater mea. Ecce enim ueritatem
dilexisti incerta et oc. s. t. m. m. Asperges me domine y-
sopo et mundabor. lauabis me et s. niuem dealbabor. Auditui
meo dabis gaudium et l. et exultabunt ossa humiliata. Auerte faciem
tuam a peccatis meis: et omnes iniquitates m. dele. Cor mun-
dum crea in me deus: et spiritum rectum innoua in uis-
ceribus meis. Ne proicias me a facie tua: et spiritum sanctum tuum
ne auferas a me. Redde michi l. s. t.: et spiritu principali
confirma me. Docebo iniquos uias tuas: et impii ad te conuertentur.
Libera me de sanguinibus deus deus salutis m.: et exultabit l. m.
iusticiam tuam. Domine labia mea aperies: et os meum an-
nuntiabit laudem tuam. Quoniam si uoluisses s. d. u. h. n. d. Sacrificium
deo spiritus contribulatus: cor contritum et h. d. n. despicies. Benigne fac
domine in bona uoluntate tua Syon: ut edificentur
muri Ierusalem. Tunc acceptabis s. iusticie oblationes et holocausta:
tunc imponent super altare tuum uitulos. Ps. David.

Quid gloriaris in malicia: qui potens es
in iniquitate. Tota die iniusticiam cogi-
tauit lingua tua: sicut nouacula acuta
fecisti dolum. Dilexisti maliciam super
benignitatem: iniquitatem magis quam
loqui equitatem. Dilexisti omnia uerba precipitationis:
lingua dolosa. Propterea deus destruet te in finem:
euellet te et emigrabit te de tabernaculo tuo: et radicem
tuam de terra uiuentium. Videbunt iusti et timebunt:
et super eum ridebunt et dicent. Ecce homo qui non posuit deum
adiutorem suum. Sed sperauit in multitudine di-
uitiarum suarum: et preualuit in uanitate sua. Ego autem
sicut oliua fructifera in domo dei: speraui in misericordia dei
in eternum et in seculum seculi. Confitebor tibi in seculum quia
fecisti: et expectabo nomen tuum quoniam bonum est
in conspectu sanctorum tuorum.

Dixit insipiens in corde suo
non est deus. Corrupti sunt et ab-
hominabiles facti sunt
in iniquitatibus: non est qui faci-
at bonum.
Deus de celo prospexit super filios
hominum: ut uideat si est
intelligens aut requirens
deum. Omnes declinauerunt
simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum
non est usque ad unum. Nonne scient omnes qui operantur
iniquitatem: qui deuorant plebem meam ut ci-
bum panis. Deum non inuocauerunt: illic trepidaue-
runt timore ubi non erat timor. Quoniam deus dissipauit os-
sa eorum qui hominibus placent: confusi sunt quoniam deus spre-
uit eos. Quis dabit ex Syon salutare israel: cum conuerterit
deus captiuitatem plebis sue: exultabit iacob et
letabitur israel. Ps. David.

Deus in nomine tuo saluum me fac: et in uirtute
tua iudica me. Deus exaudi orationem meam: auribus
percipe uerba oris mei. Quoniam alieni insurrexerunt
aduersum me: et fortes quesierunt animam meam:
et non proposuerunt deum ante conspectum suum. Ecce e-
nim deus adiuuat me: et dominus susceptor est anime mee.
Auerte mala inimicis meis: in ueritate tua disperde illos.
Voluntarie sacrificabo tibi: et confitebor nomini tuo
domine quoniam bonum est. Quoniam ex omni tribulatione eripu-
isti me: et super inimicos meos despexit oculus meus.

Exaudi deus orationem meam: et ne despexeris
deprecationem meam intende michi et exaudi me. Con-
tristatus sum in exercitatione mea: et conturbatus sum a
uoce inimici: et a tribulatione peccatoris. Quoniam decli-
nauerunt in me iniquitates: et in ira molesti erant
michi. Cor meum conturbatum est in me: et formido mor-
tis cecidit super me. Timor et tremor uenerunt super
me: et contexerunt me tenebre. Et dixi quis dabit
michi pennas sicut columbe: et uolabo et requiescam.
Ecce elongaui fugiens: et mansi in solitudine.
Expectabam eum qui saluum me fecit: a pusil-
lanimitate spiritus et tempestate. Precipita domine diui-
de linguas eorum: quoniam uidi iniquitatem et contra-

dictionem in ciuitate. Die ac nocte circumdabit
eam sup muros eius iniquitas: ⁊ labor in medio eius
⁊ iniusticia. Et n̄ defecit de plateis eius: usura ⁊
dolus. Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi: sustinuissem utique. Et si is qui oderat me sup me magna
locutus fuisset: abscondissem me forsitan ab eo.
Tu uero homo unanimis: dux meus ⁊ notus meus.
Qui simul mecum dulces capiebas cibos: in domo dei
ambulauimus cum consensu. Veniat mors sup illos:
⁊ descendant in infernum uiuentes. Quoniam nequitie
in habitaculis eorum: in medio eorum. Ego autem ad dominum
clamaui: ⁊ dominus saluauit me. Vespere ⁊ mane ⁊ meri
die narrabo ⁊ annuntiabo ⁊ exaudiet uocem meam.
Redimet in pace animam meam ab his qui appropin
quant mihi: quoniam inter multos erant mecum. Exaudiet
deus ⁊ humiliabit illos: qui est ante secula. Non enim est illis com
mutatio ⁊ n̄ timuerunt deum: extendit manum suam
in retribuendo. Contaminauerunt testamentum eius:
diuisi sunt ab ira uultus eius: ⁊ appropinquauit cor illius.
Molliti sunt sermones eius sup oleum: ⁊ ipsi sunt iacula.
Iacta sup dominum curam tuam ⁊ ipse te enutriet: ⁊ n̄ da
bit in eternum fluctuationem iusto. Tu uero deus dedu
ces eos: in puteum interitus. Viri sanguinum ⁊ do
losi n̄ dimidiabunt dies suos: ego autem sperabo in te

55 Miserere mei deus: quoniam conculcauit me Ps dd. domine,
homo: tota die impugnans tribulauit me.
Conculcauerunt me inimici mei tota die: quoniam mul
ti bellantes aduersum me. Ab altitudine diei time
bo: ego uero in te sperabo. In deo laudabo sermones
meos: in deo speraui non timebo quid faciat mihi caro.
Tota die uerba mea execrabantur aduersum me: omnes
cogitationes eorum in malum. Inhabitabunt ⁊ abscon
dent: ipsi calcaneum meum obseruabunt. Sicut su
stinuerunt animam meam pro nichilo saluos facies
illos: in ira populos confringes. Deus uitam meam
annuntiaui tibi: posuisti lacrimas meas in conspe
ctu tuo. Sicut ⁊ in promissione tua: tunc conuertentur
inimici mei retrorsum. In quacumque die inuoca
uero te: ecce cognoui quoniam deus meus es. In deo laudabo
uerbum, in domino laudabo sermonem: in deo speraui n̄
timebo quid faciat mihi homo. In me sunt deus uota tua:
que reddam laudationes tibi. Quoniam eripuisti animam
meam de morte, ⁊ pedes meos de lapsu: ut placeam
coram deo in lumine uiuentium. Ps dd.

56 Miserere mei deus miserere mei: quoniam in te confidit anima
mea. Et in umbra alarum tuarum sperabo: donec
transeat iniquitas. Clamabo ad deum altissimum:
deum qui benefecit mihi. Misit de celo ⁊ liberauit me:
dedit in opprobrium conculcantes me. Misit deus mi
sericordiam suam ⁊ ueritatem suam: ⁊ eripuit animam me
am de medio catulorum leonum dormiui conturbatus.
Filii hominum dentes eorum arma ⁊ sagitte: ⁊ lingua
eorum gladius acutus. Exaltare sup celos deus: ⁊ in
omnem terram gloria tua. Laqueum parauerunt
pedibus meis: ⁊ incuruauerunt animam meam. Foderunt
ante faciem meam foueam: ⁊ inciderunt in eam. Para
tum cor meum deus paratum cor meum: cantabo ⁊ psal
mum dicam. Exurge gloria mea exurge psalterium ⁊
cythara: exurgam diluculo. Confitebor tibi in populis
domine: ⁊ psalmum dicam tibi in gentibus. Quoniam magni
ficata est usque ad celos misericordia tua: ⁊ usque ad nubes ue
ritas tua. Exaltare sup celos deus: ⁊ sup omnem terram

Si uere utique iusticiam loquimini: gloria tua.
ni: recte iudicate filii hominum. Etenim in cor
de iniquitates operamini in terra: iniusticias manus
uestre concinnant. Alienati sunt peccatores a uulua:
errauerunt ab utero locuti sunt falsa. Furor illis secundum
similitudinem serpentis: sicut aspidis surde ⁊ ob
turantis aures suas. Que n̄ exaudiet uocem incantan
tium: ⁊ uenefici incantantis sapienter. Deus conteret
dentes eorum in ore ipsorum: molas leonum confrin
get dominus. Ad nichilum deuenient tamquam aqua decurrens:
intendit arcum suum donec infirmentur. Sicut cera
que fluit auferentur: sup cecidit ignis ⁊ n̄ uiderunt
solem. Priusquam intelligerent spine uestre ramnum:
sicut uiuentes sicut in ira absorbet eos. Letabitur
iustus cum uiderit uindictam: manus suas lauabit in
sanguine peccatoris. Et dicet homo si utique est fructus iusto:
utique est deus iudicans eos in terra. Ps dauid.

Eripe me de inimicis meis deus meus: ⁊ ab insurgenti
bus in me libera me. Eripe me de operantibus iniqui
tatem: ⁊ de uiris sanguinum salua me. Quia ecce
ceperunt animam meam: irruerunt in me fortes. Neque iniqui
tas mea neque peccatum meum domine: sine iniquitate cu
curri ⁊ direxi. Exurge in occursum meum ⁊ uide: ⁊ tu
domine deus uirtutum deus israel. Intende ad uisitandas omnes
gentes: non miserearis omnibus qui operantur iniqui
tatem. Conuertentur ad uesperam ⁊ famem patientur
ut canes: ⁊ circuibunt ciuitatem. Ecce loquentur in ore
suo ⁊ gladius in labiis eorum: quoniam quis audiuit. Et tu
domine deridebis eos: ad nichilum deduces omnes gentes.
Fortitudinem meam ad te custodiam: quia deus suscep
tor meus deus meus misericordia eius preueniet me. Deus ostendet
mihi sup inimicos meos ne occidas eos: nequando ob
liuiscantur populi mei. Disperge illos in uirtute tua: ⁊ de
pone eos protector meus domine. Delictum oris eorum ser
monem labiorum ipsorum: ⁊ comprehendantur in superbia
sua. Et de execratione ⁊ mendacio: annuntiabuntur
in consummatione. In ira consummationis ⁊ n̄ erunt
⁊ scient quia deus dominabitur iacob ⁊ finium terre.
Conuertentur ad uesperam ⁊ famem patientur ut canes
⁊ circuibunt ciuitatem. Ipsi dispergentur ad mandu
candum: si uero n̄ fuerint saturati ⁊ murmurabunt.
Ego autem cantabo fortitudinem tuam: ⁊ exultabo
mane misericordiam tuam. Quia factus es susceptor
meus ⁊ refugium meum: in die tribulationis mee.
Adiutor meus tibi psallam: quia deus susceptor meus es deus meus
misericordia mea. Ps dauid.

Deus repulisti nos ⁊ destruxisti nos: iratus es ⁊ misertus
es nobis. Commouisti terram ⁊ conturbasti eam:
sana contritiones eius quia commota est. Ostendisti
populo tuo dura: potasti nos uino conpunctionis.
Dedisti metuentibus te significationem: ut fugiant
a facie arcus. Ut liberentur dilecti tui: saluum fac dextera

tera tua et exaudi me. Deus locutus est in sancto suo: letabor et partibor sichimam et convallem tabernaculorum metibor. Meus est galaad et meus est manasses: et effraim fortitudo capitis mei. Iuda rex meus: moab olla spei mee. In idumeam extendam calciamentum meum: mihi alienigene subditi sunt. Quis deducet me in civitatem munitam: quis deducet me usque in idumeam. Nonne tu deus qui repulisti nos: et non egredieris deus in virtutibus nostris? Da nobis auxilium de tribulatione: et vana salus hominis. In deo faciemus virtutem: et ipse ad nichilum deducet tribulantes nos.

Ps. David.

Exaudi deus deprecationem meam: intende orationi mee. A finibus terre ad te clamavi: dum anxiaretur cor meum in petra exaltasti me. Deduxisti me quia factus es spes mea: turris fortitudinis a facie inimici. Inhabitabo in tabernaculo tuo in secula: protegar in velamento alarum tuarum. Quoniam tu deus meus exaudisti orationem meam: dedisti hereditatem timentibus nomen tuum. Dies super dies regis adicies annos eius usque in diem generationis et generationis. Permanet in eternum in conspectu dei: misericordiam et veritatem eius quis requiret? Sic psalmum dicam nomini tuo in seculum seculi: ut reddam vota mea de die in diem.

Ps. David.

Nonne deo subiecta erit anima mea: ab ipso enim salutare meum. Nam et ipse deus meus et salutaris meus: susceptor meus non movebor amplius. Quousque irruitis in hominem interficitis universi vos: tamquam parieti inclinato et macerie depulse. Verumptamen precium meum cogitaverunt repellere: cucurri in siti: ore suo benedicebant et corde suo maledicebant. Verumptamen deo subiecta esto anima mea: ab ipso patientia mea. Quia ipse deus meus et salvator meus: adiutor meus non emigrabo. In deo salutare meum et gloria mea: deus auxilii mei et spes mea in deo est. Sperate in eo omnis congregatio populi: effundite coram illo corda vestra: deus adiutor noster in eternum. Verumptamen vani filii hominum mendaces filii hominum in stateris: ut decipiant ipsi de vanitate in idipsum. Nolite sperare in iniquitate et rapinas nolite concupiscere: divitie si affluant nolite cor apponere. Semel locutus est deus duo hec audivi: quia potestas dei est et tibi domine misericordia: quia tu reddes unicuique iuxta opera sua.

Deus deus meus: ad te de luce vigilo. Sitivit in te anima mea: quam multipliciter tibi caro mea. In terra deserta et invia et inaquosa: sic in sancto apparui tibi: ut viderem virtutem tuam et gloriam tuam. Quoniam melior est misericordia tua super vitas: labia mea laudabunt te. Sic benedicam te in vita mea: et in nomine tuo levabo manus meas. Sicut adipe et pinguedine repleatur anima mea: et labiis exultationis laudabit os meum. Si memor fui tui super stratum meum in matutinis meditabor in te: quia fuisti adiutor meus. Et in velamento alarum tuarum exultabo: adhesit anima mea post te: me suscepit dextera tua. Ipsi vero in vanum quesierunt animam meam: introibunt in inferiora terre: tradentur in manus gladii: partes vulpium erunt. Rex vero letabitur in deo: laudabuntur omnes qui iurant in eo: quia obstructum est os loquentium iniqua.

Ps. David.

Exaudi deus orationem meam cum deprecor: a timore inimici eripe animam meam. Protexisti me a conventu malignantium: a multitudine operantium iniquitatem. Quia exacuerunt ut gladium linguas suas intenderunt arcum rem amaram: ut sagittent in occultis immaculatum. Subito sagittabunt eum et non timebunt: firmaverunt sibi sermonem nequam. Narraverunt ut absconderent laqueos: dixerunt quis videbit eos. Scrutati sunt iniquitates: defecerunt scrutantes scrutinio. Accedet homo ad cor altum: et exaltabitur deus. Sagitte parvulorum facte sunt plage eorum: et infirmate sunt contra eos lingue eorum. Conturbati sunt omnes qui videbant eos: et timuit omnis homo. Et annuntiaverunt opera dei: et facta eius intellexerunt. Letabitur iustus in domino et sperabit in eo: et laudabuntur omnes recti corde.

Te decet ymnus deus in syon: et tibi reddetur votum in ierusalem. Exaudi orationem meam: ad te omnis caro veniet. Verba iniquorum prevaluerunt super nos: et impietatibus nostris tu propitiaberis. Beatus quem elegisti et assumpsisti: inhabitabit in atriis tuis. Replebimur in bonis domus tue: sanctum est templum tuum mirabile in equitate. Exaudi nos deus salutaris noster: spes omnium finium terre et in mari longe. Preparans montes in virtute tua: accinctus potentia: qui conturbas profundum maris sonum fluctuum eius. Turbabuntur gentes et timebunt qui habitant terminos a signis tuis: exitus matutini et vespere delectabis. Visitasti terram et inebriasti eam: multiplicasti locupletare eam. Flumen dei repletum est aquis: parasti cibum illorum quoniam ita est preparatio eius. Rivos eius inebrians multiplica genimina eius: in stillicidiis eius letabitur germinans. Benedices corone anni benignitatis tue: et campi tui replebuntur ubertate. Pinguescent speciosa deserti: et exultatione colles accingentur. Induti sunt arietes ovium et valles habundabunt frumento: clamabunt etenim hymnum dicent.

Ps. David.

Iubilate deo omnis terra psalmum dicite nomini eius: date gloriam laudi eius. Dicite deo quam terribilia sunt opera tua domine: in multitudine virtutis tue mentientur tibi inimici tui. Omnis terra adoret te et psallat tibi: psalmum dicat nomini tuo. Venite et videte opera dei: terribilis in consiliis super filios hominum. Qui convertit mare in aridam in flumine pertransibunt pede: ibi letabimur in ipso. Qui dominatur in virtute sua in eternum: oculi eius super gentes respiciunt: qui exasperant non exaltentur in semetipsis. Benedicite gentes deum nostrum: et auditam facite vocem laudis eius. Qui posuit animam meam ad vitam: et non dedit in commotionem pedes meos. Quoniam probasti nos deus: igne nos examinasti sicut examinatur argentum. Induxisti nos in laqueum: posuisti tribulationes in dorso nostro: imposuisti homines super capita nostra. Transivimus per ignem et aquam: et eduxisti nos in refrigerium. Introibo in domum tuam in holocaustis: reddam tibi vota mea que distinxerunt labia mea. Et locutum est os meum: in tribulatione mea. Holocausta medullata offeram tibi cum incenso arietum: offeram tibi boves cum hyrcis. Venite audite et narrabo omnes qui timetis deum: quanta fecit anime mee. Ad ipsum ore meo clamavi: et exultavi sub lingua mea. Iniquitatem si aspexi in corde meo: non exaudiet dominus. Propterea exaudi

uit deus: et attendit uoci deprecationis mee. Benedictus deus: qui non amouit orationem meam: et misericordiam suam a me.

66

Deus misereatur nostri et benedicat nobis: illuminet uultum suum super nos et misereatur nostri. Ut cognoscamus in terra uiam tuam: in omnibus gentibus salutare tuum. Confiteantur tibi populi deus: confiteantur tibi populi omnes. Letentur et exultent gentes: quoniam iudicas populos in equitate: et gentes in terra dirigis. Confiteantur tibi populi deus confiteantur tibi populi omnes: terra dedit fructum suum. Benedicat nos deus deus noster benedicat nos deus: et metuant eum omnes fines terre.

67

Exurgat deus et dissipentur inimici eius: et fugiant qui oderunt eum a facie eius. Sicut deficit fumus deficiant: sicut fluit cera a facie ignis sic pereant peccatores a facie dei. Et iusti epulentur et exultent in conspectu dei: et delectentur in letitia. Cantate deo psalmum dicite nomini eius: iter facite ei qui ascendit super occasum dominus nomen illi. Exultate in conspectu eius: turbabuntur a facie eius patris orphanorum et iudicis uiduarum. Deus in loco sancto suo: deus qui inhabitare facit unius moris in domo. Qui educit uinctos in fortitudine: similiter eos qui exasperant qui habitant in sepulchris. Deus cum egredereris in conspectu populi tui: cum pertransieris in deserto. Terra mota est etenim celi distillauerunt a facie dei synai: a facie dei israel. Pluuiam uoluntariam segregabis deus hereditati tue: et infirmata est tu uero perfecisti eam. Animalia tua habitabunt in ea: parasti in dulcedine tua pauperi deus. Dominus dabit uerbum euangelizantibus: uirtute multa. Rex uirtutum dilecti dilecti: et speciei domus diuidere spolia. Si dormiatis inter medios cleros: penne columbe deargentate: et posteriora dorsi eius in pallore auri. Dum discernit celestis reges super eam: niue dealbabuntur in selmon: mons dei mons pinguis. Mons coagulatus mons pinguis: ut quid suspicamini montes coagulatos. Mons in quo beneplacitum est deo habitare in eo: etenim dominus habitabit in finem. Currus dei decem milibus multiplex: milia letantium dominus in eis in synai in sancto. Ascendisti in altum cepisti captiuitatem: accepisti dona in hominibus. Etenim non credentes: inhabitare dominum deum. Benedictus dominus die cotidie: prosperum iter faciet nobis deus salutarium nostrorum. Deus noster deus saluos faciendi: et domini domini exitus mortis. Verumptamen deus confringet capita inimicorum suorum: uerticem capilli perambulantium in delictis suis. Dixit dominus ex basan conuertam: conuertam in profundum maris. Ut intinguatur pes tuus in sanguine: lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso. Viderunt ingressus tuos deus: ingressus dei mei regis mei qui est in sancto. Preuenerunt principes coniuncti psallentibus: in medio iuuencularum tympanistriarum. In ecclesiis benedicite deo domino de fontibus israel. Ibi beniamin adolescentulus: in mentis excessu. Principes iuda duces eorum: principes zabulon principes neptalim. Manda deus uirtuti tue: confirma deus hoc quod operatus es in nobis. A templo tuo in ierusalem: tibi offerent reges munera. Increpa feras arundinis congregatio taurorum in uaccis populorum: ut excludant eos qui probati sunt argento. Dissipa gentes que bella uolunt uenient legati ex egypto: ethyopia preueniet manus eius deo. Regna terre cantate deo: psallite domino. Psallite deo qui ascendit super celum celi: ad orientem. Ecce dabit uoci sue uocem uirtutis: date gloriam deo super israel magnificentia eius et uirtus eius in nubibus. Mirabilis deus in sanctis suis: deus israel ipse dabit uirtutem et fortitudinem plebi sue benedictus deus.

Ps. Dauid.

Saluum me fac deus quoniam intrauerunt aque usque ad animam meam. Infixus sum in limo profundi: et non est substantia. Veni in altitudinem maris: et tempestas demersit me. Laboraui clamans rauce facte sunt fauces mee: defecerunt oculi mei dum spero in deum meum. Multiplicati sunt super capillos capitis mei: qui oderunt me gratis. Confortati sunt qui persecuti sunt me inimici mei iniuste: que non rapui tunc exsoluebam. Deus tu scis insipientiam meam: et delicta mea a te non sunt abscondita. Non erubescant in me qui expectant te domine: domine uirtutum. Non confundantur super me qui querunt te deus israel. Quoniam propter te sustinui obprobrium: operuit confusio faciem meam. Extraneus factus sum fratribus meis: et peregrinus filiis matris mee. Quoniam zelus domus tue comedit me: et obprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me. Et operui in ieiunio animam meam: et factum est in obprobrium mihi. Et posui uestimentum meum cilicium: et factus sum illis in parabolam. Aduersum me loquebantur qui sedebant in porta: et in me psallebant qui bibebant uinum. Ego uero orationem meam ad te domine: tempus beneplaciti deus. In multitudine misericordie tue exaudi me: in ueritate salutis tue. Eripe me de luto ut non infigar: libera me ab hiis qui oderunt me: et de profundis aquarum. Non me demergat tempestas aque neque absorbeat me profundum: neque urgeat super me puteus os suum. Exaudi me domine quoniam benigna est misericordia tua: secundum multitudinem miserationum tuarum respice in me. Et ne auertas faciem tuam a puero tuo: quoniam tribulor uelociter exaudi me. Intende anime mee et libera eam: propter inimicos meos eripe me. Tu scis improperium meum et confusionem meam: et reuerentiam meam. In conspectu tuo sunt omnes qui tribulant me: improperium expectauit cor meum et miseriam. Et sustinui qui simul contristaretur et non fuit: et qui consolaretur et non inueni. Et dederunt in escam meam fel: et in siti mea potauerunt me aceto. Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum: et in retributiones et in scandalum. Obscurentur oculi eorum ne uideant: et dorsum eorum semper incurua. Effunde super eos iram tuam: et furor ire tue comprehendat eos. Fiat habitatio eorum deserta: et in tabernaculis eorum non sit qui inhabitet. Quoniam quem tu percussisti persecuti sunt: et super dolorem uulnerum meorum addiderunt. Appone iniquitatem super iniquitatem eorum: et non intrent in iustitiam tuam. Deleantur

de libro viventium: et cum iustis non scribantur. Ego sum pauper et dolens: salus tua deus suscepit me. Laudabo nomen dei cum cantico: et magnificabo eum in laude. Et placebit deo super vitulum novellum: cornua producentem et ungulas. Videant pauperes et letentur: querite deum et vivet anima vestra. Quoniam exaudivit pauperes dominus: et vinctos suos non despexit. Laudent illum celi et terra: mare et omnia reptilia in eis. Quoniam deus salvam faciet Syon: et edificabuntur civitates Iude. Et inhabitabunt ibi: et hereditate acquirent eam. Et semen servorum eius possidebit eam: et qui diligunt nomen eius habitabunt in ea. Ps. David.

Deus in adiutorium meum intende: domine ad adiuvandum me festina. Confundantur et revereantur qui querunt animam meam. Avertantur retrorsum et erubescant: qui volunt michi mala. Avertantur statim et erubescentes: qui dicunt michi euge euge. Exultent et letentur in te omnes qui querunt te: et dicant semper magnificetur dominus qui diligunt salutare tuum. Ego vero egenus et pauper sum: deus adiuva me. Adiutor meus et liberator meus es tu: domine ne moreris. Ps. David.

In te domine speravi non confundar in eternum: in iustitia tua libera me. Inclina ad me aurem tuam: et salva me. Esto michi in deum protectorem et in locum munitum: ut salvum me facias. Quoniam firmamentum meum et refugium meum es tu. Deus meus eripe me de manu peccatoris: et de manu contra legem agentis et iniqui. Quoniam tu es patientia mea domine: domine spes mea a iuventute mea. In te confirmatus sum ex utero: de ventre matris mee tu es protector meus. In te cantatio mea semper: tamquam prodigium factus sum multis: et tu adiutor fortis. Repleatur os meum laude ut cantem gloriam tuam: tota die magnitudinem tuam. Ne proicias me in tempore senectutis: cum defecerit virtus mea ne derelinquas me. Quia dixerunt inimici mei michi: et qui custodiebant animam meam consilium fecerunt in unum. Dicentes deus dereliquit eum: persequimini et comprehendite eum: quia non est qui eripiat. Deus ne elongeris a me: deus meus in auxilium meum respice. Confundantur et deficiant detrahentes anime mee: operiantur confusione et pudore qui querunt mala michi. Ego autem semper sperabo: et adiciam super omnem laudem tuam. Os meum annuntiabit iustitiam tuam: tota die salutare tuum. Quoniam non cognovi litteraturam introibo in potentias domini: domine memorabor iustitie tue solius. Deus docuisti me a iuventute mea: et usque nunc pronuntiabo mirabilia tua. Et usque in senectam et senium: deus ne derelinquas me. Donec annuntiem brachium tuum generationi omni que ventura est. Potentiam tuam et iustitiam tuam deus usque in altissima que fecisti magnalia: deus quis similis tibi. Quantas ostendisti michi tribulationes multas et malas: et conversus vivificasti me: et de abyssis terre iterum reduxisti me. Multiplicasti magnificentiam tuam: et conversus consolatus es me. Nam et ego confitebor tibi in vasis psalmi veritatem tuam deus: psallam tibi in cythara sanctus Israel. Exultabunt labia mea cum cantavero tibi: et anima mea quam redemisti. Sed et lingua mea tota die meditabitur iustitiam tuam: cum confusi et reveriti fuerint qui querunt mala michi. Ps. David.

A1

Deus iudicium tuum regi da: et iustitiam tuam filio regis. Iudicare populum tuum in iustitia: et pauperes tuos in iudicio. Suscipiant montes pacem populo: et colles iustitiam. Iudicabit pauperes populi: et salvos faciet filios pauperum: et humiliabit calumpniatorem. Et permanebit cum sole et ante lunam: in generatione et generationem. Descendet sicut pluvia in vellus: et sicut stillicidia stillantia super terram. Orietur in diebus eius iustitia et habundantia pacis: donec auferatur luna. Et dominabitur a mari usque ad mare: et a flumine usque ad terminos orbis terrarum. Coram illo procident Ethiopes: et inimici eius terram lingent. Reges Tharsis et insule munera offerent: reges Arabum et Saba dona adducent. Et adorabunt eum omnes reges: omnes gentes servient ei. Quia liberabit pauperem a potente: et pauperem cui non erat adiutor. Parcet pauperi et inopi: et animas pauperum salvas faciet. Ex usuris et iniquitate redimet animas eorum: et honorabile nomen eorum coram illo. Et vivet et dabitur ei de auro Arabie et adorabunt de ipso semper: tota die benedicent ei. Et erit firmamentum in terra in summis montium: superextolletur super Libanum fructus eius: et florebunt de civitate sicut fenum terre. Sit nomen eius benedictum in secula: ante solem permanet nomen eius. Et benedicentur in ipso omnes tribus terre: omnes gentes magnificabunt eum. Benedictus dominus deus Israel: qui facit mirabilia solus. Et benedictum nomen maiestatis eius in eternum: et replebitur maiestate eius omnis terra fiat fiat. Ps. David.

A2

Quam bonus Israel deus: his qui recto sunt corde. Mei autem pene moti sunt pedes: pene effusi sunt gressus mei. Quia zelavi super iniquos: pacem peccatorum videns. Quia non est respectus morti eorum: et firmamentum in plaga eorum. In labore hominum non sunt: et cum hominibus non flagellabuntur. Ideo tenuit eos superbia: operti sunt iniquitate et impietate sua. Prodiit quasi ex adipe iniquitas eorum: transierunt in affectum cordis. Cogitaverunt et locuti sunt nequitiam: iniquitatem in excelso locuti sunt. Posuerunt in celum os suum: et lingua eorum transivit in terra. Ideo convertetur populus meus hic: et dies pleni invenientur in eis. Et dixerunt quomodo scit deus: et si est scientia in excelso. Ecce ipsi peccatores et habundantes in seculo: obtinuerunt divitias. Et dixi ergo sine causa iustificavi cor meum: et lavi inter innocentes manus meas. Et fui flagellatus tota die: et castigatio mea in matutinis. Si dicebam narrabo sic: ecce nationem filiorum tuorum reprobavi. Existimabam ut cognoscerem: hoc labor est ante me. Donec intrem in sanctuarium dei: et intelligam in novissimis eorum. Verumptamen propter dolos posuisti eis: deiecisti eos dum allevarentur. Quomodo facti sunt in desolationem: subito defecerunt perierunt propter iniquitatem suam. Velut somnium surgentium domine: in civitate tua imaginem ipsorum ad nichilum rediges. Quia inflammatum est cor meum: et renes mei commutati sunt: et ego ad nichilum redactus sum et nescivi. Ut iumentum factus sum apud te: et ego semper tecum. Tenuisti manum dexteram meam: et in voluntate tua deduxisti me: et cum gloria suscepisti me. Quid enim michi est

lo: et a te quid volui super terram. Defecit caro mea
et cor meum deus cordis mei et pars mea deus in eternum.
Quia ecce qui elongant se a te peribunt: perdidisti omnes
qui fornicantur abs te. Mihi autem adherere deo bonum
est: ponere in domino deo spem meam. Ut annuntiem omnes
predicationes tuas in portis filie syon. Psalmus david.
Ut quid deus repulisti in finem: iratus est furor tuus
super oves pascue tue. Memor esto congregationis
tue: quam possedisti ab initio. Redemisti virgam he-
reditatis tue: mons syon in quo habitasti in eo. Leva
manus tuas in superbias eorum in finem: quanta ma-
lignatus est inimicus in sancto. Et gloriati sunt qui oderunt te:
in medio sollempnitatis tue. Posuerunt signa sua
signa: et non cognoverunt sicut in exitu super summum.
Quasi in silva lignorum securibus exciderunt ianuas eius in
idipsum: in securi et ascia deiecerunt eam. Incenderunt igni
sanctuarium tuum in terra: polluerunt tabernaculum nominis
tui. Dixerunt in corde suo cognatio eorum simul: quiescere
faciamus omnes dies festos dei a terra. Signa nostra non vi-
dimus iam non est propheta: et nos non cognoscet amplius. Usquequo
deus improperabit inimicus: irritat adversarius nomen tuum
in finem. Ut quid avertis manum tuam: et dexteram tuam
de medio sinu tuo in finem. Deus autem rex noster ante secula:
operatus est salutem in medio terre. Tu confirmasti in vir-
tute tua mare: contribulasti capita draconum in aquis. Tu
confregisti capita draconis: dedisti eum escam populis ethyo-
pum. Tu dirupisti fontes et torrentes: tu siccasti flu-
vios ethan. Tuus est dies et tua est nox: tu fabricatus
es auroram et solem. Tu fecisti omnes terminos terre: estatem
et ver tu plasmasti ea. Memor esto huius ini-
micus improperavit domino: et populus insipiens incitavit nomen tuum
in fine. Ne tradas bestiis animas confitentem tibi:
et animas pauperum tuorum ne obliviscaris in finem.
Respice in testamentum tuum quia repleti sunt qui obscu-
rati sunt terre domibus iniquitatum. Ne avertatur humilis factus
confusus: pauper et inops laudabunt nomen tuum. Exsur-
ge deus iudica causam tuam: memor esto improperiorum tu-
orum eorum que ab insipiente sunt tota die. Ne obliviscaris
voces inimicorum tuorum: superbia eorum qui te oderunt ascen-
dit semper. Confitebimur tibi deus confitebimur:
et invocabimus nomen tuum. Narrabimus mirabilia
tua: cum accepero tempus ego iustitias iudicabo. Li-
quefacta est terra et omnes qui habitant in ea: ego confirmavi
columpnas eius. Dixi iniquis nolite inique
agere: et delinquentibus nolite exaltare cornu. No-
lite extollere in altum cornu vestrum: nolite loqui adversus
deum iniquitatem. Quia neque ab oriente neque ab occi-
dente neque a desertis montibus: quoniam deus iudex est. Hunc
humiliat et hunc exaltat: quia calix in manu domini vi-
ni meri plenus mixto. Et inclinavit ex hoc in hoc:
verumptamen fex eius non est exinanita: bibent omnes pec-
catores terre. Ego autem annuntiabo in seculum: cantabo
deo iacob. Et omnia cornua peccatorum confringam:
et exaltabuntur cornua iusti. Psalmus david.
Notus in iudea deus: in israel magnum nomen eius. Et
factus est in pace locus eius: et habitatio eius in syon.
Ibi confregit potentias arcuum scutum gladium et bel-

lum. Illuminans tu mirabiliter a montibus eternis: tur-
bati sunt omnes insipientes corde. Dormierunt somnum
suum et nichil invenerunt omnes viri divitiarum in mani-
bus suis. Ab increpatione tua deus iacob: dormitaverunt
qui ascenderunt equos. Tu terribilis es et quis resistet tibi: ex
tunc ira tua. De celo auditum fecisti iudicium: terra
tremuit et quievit. Cum exurgeret in iudicio deus: ut sal-
vos faceret omnes mansuetos terre. Quoniam cogitatio hominis
confitebitur tibi: et reliquie cogitationis diem festum
agent tibi. Vovete et reddite domino deo vestro: omnes qui in
circuitu eius affertis munera. Terribili et ei qui au-
fert spiritum principum: terribili apud reges terre. Psalmus david.
Voce mea ad dominum clamavi: voce mea ad deum et inten-
dit mihi. In die tribulationis mee deum exquisivi
manibus meis contra eum: et non sum deceptus. Renuit conso-
lari anima mea: memor fui dei et delectatus sum et exer-
citatus sum et defecit spiritus meus. Anticipaverunt vigilias
oculi mei: turbatus sum et non sum locutus. Cogitavi di-
es antiquos: et annos eternos in mente habui. Et medita-
tus sum nocte cum corde meo: et exercitabar et scopebam
spiritum meum. Numquid in eternum proiciet deus: aut non appo-
net ut complacitior sit adhuc. Aut in finem misericordiam
suam abscidet: a generatione in generationem. Aut obli-
viscetur misereri deus: aut continebit in ira sua mise-
ricordias suas. Et dixi nunc cepi: hec mutatio dextere
excelsi. Memor fui operum domini: quia memor ero ab initio
mirabilium tuorum. Et meditabor in omnibus operibus tuis:
et in adinventionibus tuis exercebor. Deus in sancto via tua:
quis deus magnus sicut deus noster. Tu es deus qui facis mira-
bilia. Notam fecisti in populis virtutem tuam: redemisti
in brachio tuo populum tuum filios iacob et ioseph. Viderunt
te aque deus viderunt te aque et timuerunt: et turbate sunt
abyssi. Multitudo sonitus aquarum: vocem dederunt nu-
bes. Etenim sagitte tue transeunt: vox tonitrui
tui in rota. Illuxerunt choruscationes tue orbi terre:
commota est et contremuit terra. In mari via tua et semite
tue in aquis multis: et vestigia tua non cognoscentur.
Deduxisti sicut oves populum tuum: in manu moysi et aaron. Psalmus
Attendite popule meus legem meam: inclina-
te aurem vestram in verba oris mei. Aperiam in para-
bolis os meum: loquar propositiones ab initio. Quan-
ta audivimus et cognovimus ea: et patres nostri narraverunt
nobis. Non sunt occultata a filiis eorum: in generatione
altera. Narrantes laudes domini et virtutes eius:
et mirabilia eius que fecit. Et suscitavit testimonium
in iacob: et legem posuit in israel. Quanta mandavit
patribus nostris nota facere ea filiis suis: ut cognoscat
generatio altera. Filii qui nascentur et exurgent:
et narrabunt filiis suis. Ut ponant in deo spem su-
am: et non obliviscantur operum dei et mandata eius exquirant.
Ne fiant sicut patres eorum: generatio prava et exaspe-
rans. Generatio que non direxit cor suum: et non est credi-
tus cum deo spiritus eius. Filii effrem intendentes et mit-
tentes arcum: conversi sunt in die belli. Non custo-
dierunt testamentum dei: et in lege eius noluerunt ambu-
lare. Et obliti sunt benefactorum eius: et mirabilium
eius que ostendit eis. Coram patribus eorum fecit mira-

bilia in terra egypti: in campo thaneos. Interrupit mare et perduxit eos: statuit aquas quasi in utre. Et deduxit eos in nube diei: et tota nocte in illuminatione ignis. Interrupit petram in heremo: et adaquavit eos velut in abysso multa. Et eduxit aquam de petra: et deduxit tamquam flumina aquas. Et apposuerunt adhuc peccare ei: in iram excitaverunt excelsum in inaquoso. Et temptaverunt deum in cordibus suis: ut peterent escas animabus suis. Et male locuti sunt de deo: dixerunt numquid poterit deus parare mensam in deserto? Quoniam percussit petram et fluxerunt aque: et torrentes inundaverunt. Numquid et panem poterit dare: aut parare mensam populo suo? Ideo audivit dominus et distulit: et ignis accensus est in iacob: et ira ascendit in israel. Quia non crediderunt in deo: nec speraverunt in salutari eius. Et mandavit nubibus desuper: et ianuas celi aperuit. Et pluit illis manna ad manducandum: et panem celi dedit eis. Panem angelorum manducavit homo: cibaria misit eis in habundantia. Transtulit austrum de celo: et induxit in virtute sua affricum. Et pluit super eos sicut pulverem carnes: et sicut arenam maris volatilia pennata. Et ceciderunt in medio castrorum eorum: circa tabernacula eorum. Et manducaverunt et saturati sunt nimis: et desiderium eorum attulit eis: non sunt fraudati a desiderio suo. Adhuc esce eorum erant in ore ipsorum: et ira dei ascendit super eos. Et occidit pingues eorum: et electos israel impedivit. In omnibus his peccaverunt adhuc: et non crediderunt in mirabilibus eius. Et defecerunt in vanitate dies eorum: et anni eorum cum festinatione. Cum occideret eos querebant eum: et revertebantur: et diluculo veniebant ad eum. Et rememorati sunt quia deus adiutor est eorum: et deus excelsus redemptor eorum est. Et dilexerunt eum in ore suo: et lingua sua mentiti sunt ei. Cor autem eorum non erat rectum cum eo: nec fideles habiti sunt in testamento eius. Ipse autem est misericors et propicius fiet peccatis eorum: et non disperdet eos. Et habundavit ut averteret iram suam: et non accendit omnem iram suam. Et recordatus est quia caro sunt: spiritus vadens et non rediens. Quotiens exacerbaverunt eum in deserto: in iram concitaverunt eum in inaquoso. Et conversi sunt et temptaverunt deum: et sanctum israel exacerbaverunt. Non sunt recordati manus eius: die qua redemit eos de manu tribulantis. Sicut posuit in egypto signa sua: et prodigia sua in campo thaneos. Et convertit in sanguinem flumina eorum: et ymbres eorum ne biberent. Misit in eos cenomiam et comedit eos: et ranam et disperdidit eos. Et dedit erugini fructus eorum: et labores eorum locuste. Et occidit in grandine vineas eorum: et moros eorum in pruina. Et tradidit grandini iumenta eorum: et possessionem eorum igni. Misit in eos iram indignationis sue: indignationem et iram et tribulationem: immissionem per angelos malos. Viam fecit semite ire sue: et non pepercit a morte animarum eorum: et iumenta eorum in morte conclusit. Et percussit omne primogenitum in terra egypti: primitias omnis laboris eorum in tabernaculis cham. Et abstulit sicut oves populum suum: et perduxit eos tamquam gregem in deserto. Et deduxit eos in spe et non timuerunt: et inimicos eorum operuit mare. Et induxit eos in montem sanctificationis

sue: montem quem acquisivit dextera eius. Et eiecit a facie eorum gentes: et sorte divisit eis terram in funiculo distributionis. Et habitare fecit in tabernaculis eorum: tribus israel. Et temptaverunt et exacerbaverunt deum excelsum: et testimonia eius non custodierunt. Et averterunt se et non servaverunt pactum: quemadmodum patres eorum conversi sunt in arcum pravum. In iram concitaverunt eum in collibus suis: et in sculptilibus suis ad emulationem eum provocaverunt. Audivit deus et sprevit: et ad nichilum redegit valde israel. Et repulit tabernaculum sylo: tabernaculum suum ubi habitavit in hominibus. Et tradidit in captivitatem virtutem eorum: et pulchritudinem eorum in manus inimici. Et conclusit in gladio populum suum: et hereditatem suam sprevit. Iuvenes eorum comedit ignis: et virgines eorum non sunt lamentate. Sacerdotes eorum in gladio ceciderunt: et vidue eorum non plorabantur. Et excitatus est tamquam dormiens dominus: tamquam potens crapulatus a vino. Et percussit inimicos suos in posteriora: obprobrium sempiternum dedit illis. Et repulit tabernaculum ioseph: et tribum effraim non elegit. Sed elegit tribum iuda: montem syon quem dilexit. Et edificavit sicut unicornium sanctificium suum in terra: quam fundavit in secula. Et elegit david servum suum et sustulit eum de gregibus ovium: de post fetantes accepit eum. Pascere iacob servum suum: et israel hereditatem suam. Et pavit eos in innocentia cordis sui: et in intellectibus manuum suarum deduxit eos. Ps. david.

78

Deus venerunt gentes in hereditatem tuam: polluerunt templum sanctum tuum: posuerunt ierusalem in pomorum custodiam. Posuerunt morticina servorum tuorum escas volatilibus celi: carnes sanctorum tuorum bestiis terre. Effuderunt sanguinem ipsorum tamquam aquam in circuitu ierusalem: et non erat qui sepeliret. Facti sumus obprobrium vicinis nostris: subsannatio et illusio his qui in circuitu nostro sunt. Usquequo domine irasceris in finem: accendetur velut ignis zelus tuus. Effunde iram tuam in gentes que te non noverunt: et in regna que nomen tuum non invocaverunt. Quia comederunt iacob: et locum eius desolaverunt. Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum cito anticipent nos misericordie tue: quia pauperes facti sumus nimis. Adiuva nos deus salutaris noster: et propter gloriam nominis tui domine libera nos: et propicius esto peccatis nostris propter nomen tuum. Ne forte dicant in gentibus ubi est deus eorum: et innotescat in nationibus coram oculis nostris. Ultio sanguinis servorum tuorum qui effusus est: introeat in conspectu tuo gemitus compeditorum. Secundum magnitudinem brachii tui: posside filios mortificatorum. Et redde vicinis nostris septuplum in sinu eorum: improperium ipsorum quod exprobraverunt tibi domine. Nos autem populus tuus et oves pascue tue: confitebimur tibi in secula. In generationem et generationem annuntiabimus laudem tuam.

79

Qui regis israel intende: qui deducis. Ps. as. In finem.

Qui regis israel intende: qui deducis velut ovem ioseph. Qui sedes super cherubin manifestare coram effraim beniamin et manasse. Excita potentiam tuam et veni: ut salvos facias nos. Deus converte nos et ostende faciem tuam: et salvi erimus. Domine deus virtutum quousque irasceris super orationem servi tui. Cibabis nos pane lacrimarum: et potum dabis nobis in lacrimis in mensura. Posuisti nos in contradictionem vicinis nostris: et inimici nostri subsannaverunt nos. Deus virtutum

converte nos: et ostende faciem tuam et salvi erimus. Vineam de egypto transtulisti: eiecisti gentes et plantasti eam. Dux itineris fuisti in conspectu eius: et plantasti radices eius et implevit terram. Operuit montes umbra eius: et arbusta eius cedros dei. Extendit palmites suos usque ad mare: et usque ad flumen propagines eius. Ut quid destruxisti maceriam eius: et vindemiant eam omnes qui pretergrediuntur viam. Exterminavit eam aper de silva: et singularis ferus depastus est eam. Deus virtutum convertere respice de celo et vide: et visita vineam istam. Et perfice eam quam plantavit dextera tua: et super filium quem confirmasti tibi. Incensa igni et suffossa: ab increpatione vultus tui peribunt. Fiat manus tua super virum dextere tue: et super filium hominis quem confirmasti tibi. Et non discedimus a te vivificabis nos: et nomen tuum invocabimus. Domine deus virtutum converte nos: et ostende faciem tuam et salvi erimus.

80

Exultate deo adiutori nostro: iubilate deo iacob. Sumite psalmum et date tympanum: psalterium iocundum cum cythara. Buccinate in neomenia tuba: in insigni die sollempnitatis vestre. Quia preceptum in israel est: et iudicium deo iacob. Testimonium in ioseph posuit illud cum exiret de terra egypti: linguam quam non noverat audivit. Divertit ab oneribus dorsum eius: manus eius in cophino servierunt. In tribulatione invocasti me et liberavi te: exaudivi te in abscondito tempestatis: probavi te apud aquam contradictionis. Audi populus meus et contestabor te: israel si audieris me non erit in te deus recens: neque adorabis deum alienum. Ego enim sum dominus deus tuus qui eduxi te de terra egypti: dilata os tuum et implebo illud. Et non audivit populus meus vocem meam: et israel non intendit mihi. Et dimisi eos secundum desideria cordis eorum: ibunt in adinventionibus suis. Si populus meus audisset me: israel si in viis meis ambulasset. Pro nichilo forsitan inimicos eorum humiliassem: et super tribulantes eos misissem manum meam. Inimici domini mentiti sunt ei: et erit tempus eorum in secula. Et cibavit illos ex adipe frumenti: et de petra melle saturavit eos.

81

Deus stetit in synagoga deorum: in medio autem deos diiudicat. Usquequo iudicatis iniquitatem: et facies peccatorum sumitis. Iudicate egeno et pupillo: humilem et pauperem iustificate. Nescierunt neque intellexerunt in tenebris ambulant: movebuntur omnia fundamenta terre. Ego dixi dii estis: et filii excelsi omnes. Vos autem sicut homines moriemini: et sicut unus de principibus cadetis. Surge deus iudica terram: quoniam tu hereditabis in omnibus gentibus. Ps. david.

Eripite pauperem et egenum de manu peccatoris liberate

82

Deus quis similis erit tibi: ne taceas neque compescaris deus. Quoniam ecce inimici tui sonuerunt: et qui oderunt te extulerunt caput. Super populum tuum malignaverunt consilium: et cogitaverunt adversus sanctos tuos. Dixerunt venite et disperdamus eos de gente: et non memoretur nomen israel ultra. Quoniam cogitaverunt unanimiter simul: adversum te testamentum disposuerunt tabernacula idumeorum et ismahelite. Moab et agareni gebal et amon et amalech: et alienigene cum habitantibus tyrum. Etenim assur venit cum illis: facti sunt in adiutorium filiis loth. Fac illis sicut madian et sisare: sicut iabin in torrente cyson. Disperierunt in endor: facti sunt ut stercus terre. Pone principes eorum sicut oreb et zeb et zebee et salmana. Omnes principes eorum qui dixerunt: hereditate possideamus sanctuarium dei. Deus meus pone illos ut rotam: et sicut stipulam ante faciem venti. Sicut ignis qui comburit silvam: et sicut flamma comburens montes. Ita persequeris illos in tempestate tua: et in ira tua turbabis eos. Imple facies eorum ignominia: et querent nomen tuum domine. Erubescant et conturbentur in seculum seculi: et confundantur et pereant. Et cognoscant quia nomen tibi dominus: tu solus altissimus in omni terra. Ps. david.

Quam dilecta tabernacula tua domine virtutum: concupiscit et deficit anima mea in atria domini. Cor meum et caro mea: exultaverunt in deum vivum. Etenim passer invenit sibi domum: et turtur nidum sibi ubi reponat pullos suos. Altaria tua domine virtutum: rex meus et deus meus. Beati qui habitant in domo tua: in secula seculorum laudabunt te. Beatus vir cuius est auxilium abs te: ascensiones in corde suo disposuit in valle lacrimarum in loco quem posuit. Etenim benedictionem dabit legislator: ibunt de virtute in virtutem videbitur deus deorum in syon. Domine deus virtutum exaudi orationem meam: auribus percipe deus iacob. Protector noster aspice deus: et respice in faciem christi tui. Quia melior est dies una: in atriis tuis super milia. Elegi abiectus esse in domo dei mei: magis quam habitare in tabernaculis peccatorum. Quia misericordiam et veritatem diligit deus: gratiam et gloriam dabit dominus. Non privabit bonis eos qui ambulant in innocentia: domine virtutum beatus homo qui sperat in te. Ps. david.

Benedixisti domine terram tuam: avertisti captivitatem iacob. Remisisti iniquitatem plebis tue: operuisti omnia peccata eorum. Mitigasti omnem iram tuam: avertisti ab ira indignationis tue. Converte nos deus salutaris noster: et averte iram tuam a nobis. Numquid in eternum irasceris nobis: aut extendes iram tuam a generatione in generationem. Deus tu conversus vivificabis nos: et plebs tua letabitur in te. Ostende nobis domine misericordiam tuam: et salutare tuum da nobis. Audiam quid loquatur in me dominus deus: quoniam loquetur pacem in plebem suam. Et super sanctos suos: et in eos qui convertuntur ad cor. Verumptamen prope timentes eum salutare ipsius: ut inhabitet gloria in terra nostra. Misericordia et veritas obviaverunt sibi: iusticia et pax osculate sunt. Veritas de terra orta est: et iusticia de celo prospexit. Etenim dominus dabit benignitatem: et terra nostra dabit fructum suum. Iusticia ante eum ambulabit: et ponet in via gressus suos. Ps. david.

Inclina domine aurem tuam et exaudi me: quoniam inops et pauper sum ego. Custodi animam meam quoniam sanctus sum: salvum fac servum tuum deus meus sperantem in te. Miserere mei domine quoniam ad te clamavi tota die: letifica animam servi tui quoniam ad te domine animam meam levavi. Quoniam tu domine suavis et mitis: et multe misericordie omnibus invocantibus te. Auribus percipe domine orationem

meam: et intende voci deprecationis mee. In die tribulationis mee clamavi ad te: quia exaudisti me. Non est similis tui in diis domine: et non est secundum opera tua. [illegible] Omnes gentes quascumque fecisti venient et adorabunt coram te domine: et glorificabunt nomen tuum. Quoniam magnus es tu et faciens mirabilia: tu es deus solus. Deduc me domine in via tua: et ingrediar in veritate tua: letetur cor meum ut timeat nomen tuum. Confitebor tibi domine deus meus in toto corde meo: et glorificabo nomen tuum in eternum. Quia misericordia tua magna est super me: et eruisti animam meam ex inferno inferiori. Deus iniqui insurrexerunt super me: et synagoga potentium quesierunt animam meam: et non proposuerunt te in conspectu suo. Et tu domine deus miserator et misericors: patiens et multe misericordie et verax. Respice in me et miserere mei: da imperium puero tuo: et salvum fac filium ancille tue. Fac mecum signum in bonum: ut videant qui oderunt me et confundantur: quoniam tu domine adiuvisti me: et consolatus es me.

Fundamenta eius in montibus sanctis: Ps. david. diligit dominus portas Syon super omnia tabernacula Iacob. Gloriosa dicta sunt de te: civitas dei. Memor ero Raab et Babylonis: scientium me. Ecce alienigene et Tyrus et populus Ethiopum: hi fuerunt illic. Numquid Syon dicet: homo et homo natus est in ea: et ipse fundavit eam altissimus. Dominus narrabit in scripturis populorum: et principum horum qui fuerunt in ea. Sicut letantium omnium habitatio in te.

Domine deus salutis mee: in die clamavi et nocte coram te. Intret in conspectu tuo oratio mea: inclina aurem tuam ad precem meam. Quia repleta est malis anima mea: et vita mea inferno appropinquavit. Estimatus sum cum descendentibus in lacum: factus sum sicut homo sine adiutorio inter mortuos liber. Sicut vulnerati dormientes in sepulchris quorum non es memor amplius: et ipsi de manu tua repulsi sunt. Posuerunt me in lacu inferiori: in tenebrosis et in umbra mortis. Super me confirmatus est furor tuus: et omnes fluctus tuos induxisti super me. Longe fecisti notos meos a me: posuerunt me abhominationem sibi. Traditus sum et non egrediebar: oculi mei languerunt pre inopia. Clamavi ad te domine tota die: expandi ad te manus meas. Numquid mortuis facies mirabilia: aut medici suscitabunt et confitebuntur tibi. Numquid narrabit aliquis in sepulchro misericordiam tuam: et veritatem tuam in perditione. Numquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua: et iustitia tua in terra oblivionis. Et ego ad te domine clamavi: et mane oratio mea preveniet te. Ut quid domine repellis orationem meam: avertis faciem tuam a me. Pauper sum ego et in laboribus a iuventute mea: exaltatus autem humiliatus sum et conturbatus. In me transierunt ire tue: et terrores tui conturbaverunt me. Circumdederunt me sicut aqua tota die: circumdederunt me simul. Elongasti a me amicum et proximum: et notos meos a miseria. Ps. david.

Misericordias domini in eternum cantabo. In generationem et generationem: annuntiabo veritatem tuam in ore meo. Quoniam dixisti in eternum misericordia edificabitur in celis: preparabitur veritas tua in eis. Disposui testamentum electis meis: iuravi David servo meo: usque in eternum preparabo semen tuum. Et edificabo in generationem et generationem sedem tuam. Confitebuntur celi mirabilia tua domine: etenim veritatem tuam in ecclesia sanctorum. Quoniam quis in nubibus equabitur domino: similis erit deo in filiis dei. Deus qui glorificatur in consilio sanctorum: magnus et terribilis super omnes qui in circuitu eius sunt. Domine deus virtutum quis similis tibi: potens es domine et veritas tua in circuitu tuo. Tu dominaris potestati maris: motum autem fluctuum eius tu mitigas. Tu humiliasti sicut vulneratum superbum: in brachio virtutis tue dispersisti inimicos tuos. Tui sunt celi et tua est terra: orbem terre et plenitudinem eius tu fundasti: aquilonem et mare tu creasti. Thabor et Hermon in nomine tuo exultabunt: tuum brachium cum potentia. Firmetur manus tua et exaltetur dextera tua: iustitia et iudicium preparatio sedis tue. Misericordia et veritas precedent faciem tuam: beatus populus qui scit iubilationem. Domine in lumine vultus tui ambulabunt: et in nomine tuo exultabunt tota die: et in iustitia tua exaltabuntur. Quoniam gloria virtutis eorum tu es: et in beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrum. Quia domini est assumptio nostra: et sancti israel regis nostri. Tunc locutus es in visione sanctis tuis et dixisti: posui adiutorium in potente: et exaltavi electum de plebe mea. Inveni David servum meum: oleo sancto meo unxi eum. Manus enim mea auxiliabitur ei: et brachium meum confirmabit eum. Nichil proficiet inimicus in eo: et filius iniquitatis non apponet nocere ei. Et concidam a facie ipsius inimicos eius: et odientes eum in fugam convertam. Et veritas mea et misericordia mea cum ipso: et in nomine meo exaltabitur cornu eius. Et ponam in mari manum eius: et in fluminibus dexteram eius. Ipse invocabit me pater meus es tu: deus meus et susceptor salutis mee. Et ego primogenitum ponam illum: excelsum pre regibus terre. In eternum servabo illi misericordiam meam: et testamentum meum fidele ipsi. Et ponam in seculum seculi semen eius: et thronum eius sicut dies celi. Si autem dereliquerint filii eius legem meam: et in iudiciis meis non ambulaverint. Si iustitias meas profanaverint: et mandata mea non custodierint. Visitabo in virga iniquitates eorum: et in verberibus peccata eorum. Misericordiam autem meam non dispergam ab eo: neque nocebo in veritate mea. Neque profanabo testamentum meum: et que procedunt de labiis meis non faciam irrita. Semel iuravi in sancto meo si David mentiar: semen eius in eternum manebit. Et thronus eius sicut sol in conspectu meo: et sicut luna perfecta in eternum: et testis in celo fidelis. Tu vero repulisti et despexisti: distulisti christum tuum. Avertisti testamentum servi tui: profanasti in terra sanctuarium eius. Destruxisti omnes sepes eius: posuisti firmamentum eius formidinem. Diripuerunt eum omnes transeuntes viam: factus est opprobrium vicinis suis. Exaltasti dexteram deprimentium eum: letificasti omnes inimicos eius. Avertisti adiutorium gladii eius: et non es auxiliatus ei in bello. Destruxisti eum ab emundatione: et sedem eius in terram collisisti. Minorasti dies temporis eius: perfudisti eum confusione. Usquequo domine avertis in finem: exardescet sicut ignis ira tua. Memorare que mea

Tuus est dies et tua est nox tu fabricatus es auroram et solem.

substantia: numquid enim vane constituisti omnes filios hominum. Quis est homo qui vivet et non videbit mortem: et eruet animam suam de manu inferi. Ubi sunt misericordie tue antique domine: sicut iurasti David in veritate tua. Memor esto domine obprobrii servorum tuorum: quod continui in sinu meo multarum gentium. Quod exprobraverunt inimici tui domine: quod exprobraverunt commutationem christi tui. Benedictus dominus in eternum: fiat fiat.

89

Domine refugium factus es nobis: a generatione in generationem. Priusquam montes fierent aut formaretur terra et orbis: a seculo et usque in seculum tu es deus. Ne avertas hominem in humilitatem: et dixisti convertimini filii hominum. Quoniam mille anni ante oculos tuos: tamquam dies hesterna que preteriit. Et custodia in nocte: que pro nichilo habentur eorum anni erunt.

M

Mane sicut herba transeat: mane floreat et transeat vespere decidat induret et arescat. Quia defecimus in ira tua: et in furore tuo turbati sumus. Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo: seculum nostrum in illuminatione vultus tui. Quoniam omnes dies nostri defecerunt: et in ira tua defecimus. Anni nostri sicut aranea meditabuntur: dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni. Si autem in potentatibus octoginta anni: et amplius eorum labor et dolor. Quoniam supervenit mansuetudo: et corripiemur. Quis novit potestatem ire tue: et pre timore tuo iram tuam dinumerare. Dexteram tuam sic notam fac: et eruditos corde in sapientia. Convertere domine usquequo: et deprecabilis esto super servos tuos. Repleti sumus mane misericordia tua: et exultavimus et delectati sumus omnibus diebus nostris. Letati sumus pro diebus quibus nos humiliasti: annis quibus vidimus mala. Respice in servos tuos et in opera tua: et dirige filios eorum. Et sit splendor domini dei nostri super nos: et opera manuum nostrarum dirige super nos: et opus manuum nostrarum dirige. Psalmus David.

90

Qui habitat in adiutorio altissimi: in protectione dei celi commorabitur. Dicet domino susceptor meus es tu: et refugium meum deus meus sperabo in eum. Quoniam ipse liberavit me de laqueo venantium: et a verbo aspero. Scapulis suis obumbrabit tibi: et sub pennis eius sperabis. Scuto circumdabit te veritas eius: non timebis a timore nocturno. A sagitta volante in die a negotio perambulante in tenebris: ab incursu et demonio meridiano. Cadent a latere tuo mille et decem milia a dextris tuis: ad te autem non appropinquabit. Verumtamen oculis tuis considerabis: et retributionem peccatorum videbis. Non accedet ad te malum: et flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Quoniam angelis suis mandavit de te: ut custodiant te in omnibus viis tuis. In manibus portabunt te: ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Super aspidem et basiliscum ambulabis: et conculcabis leonem et draconem. Quoniam in me speravit liberabo eum: protegam eum quoniam cognovit nomen meum. Clamavit ad me et ego exaudiam eum: cum ipso sum in tribulatione eripiam eum et glorificabo eum. Longitudine dierum replebo eum: et ostendam illi salutare meum. Psalmus David.

Quoniam tu es domine spes mea: altissimum posuisti refugium tuum.

91

Bonum est confiteri domino: et psallere nomini tuo altissime. Ad annuntiandum mane misericordiam tuam: et veritatem tuam per noctem. In decachordo psalterio: cum cantico in cythara. Quia delectasti me domine in factura tua: et in operibus manuum tuarum exultabo. Quam magnificata sunt opera tua domine: nimis profunde facte sunt cogitationes tue. Vir insipiens non cognoscet: et stultus non intelliget hec. Cum exorti fuerint peccatores sicut fenum: et apparuerint omnes qui operantur iniquitatem. Ut intereant in seculum seculi: tu autem altissimus in eternum domine. Quoniam ecce inimici tui domine quoniam ecce inimici tui peribunt: et dispergentur omnes qui operantur iniquitatem. Et exaltabitur sicut unicornis cornu meum: et senectus mea in misericordia uberi. Et despexit oculus meus inimicos meos: et in insurgentibus in me malignantibus audiet auris mea. Iustus ut palma florebit: sicut cedrus libani multiplicabitur. Plantati in domo domini: in atriis domus dei nostri florebunt. Adhuc multiplicabuntur in senecta uberi: et bene patientes erunt ut annuntient. Quoniam rectus dominus deus noster: et non est iniquitas in eo. Psalmus.

Dominus regnavit decorem indutus est: indutus est dominus fortitudinem et precinxit se. Etenim firmavit orbem terre: qui non commovebitur. Parata sedes tua ex tunc: a seculo tu es. Elevaverunt flumina domine: elevaverunt flumina vocem suam. Elevaverunt flumina fluctus suos: a vocibus aquarum multarum. Mirabiles elationes maris: mirabilis in altis dominus. Testimonia tua credibilia facta sunt nimis: domum tuam decet sanctitudo domine in longitudinem dierum. Psalmus David.

Deus ultionum dominus: deus ultionum libere egit. Exaltare qui iudicas terram: redde retributionem superbis. Usquequo peccatores domine: usquequo peccatores gloriabuntur. Effabuntur et loquentur iniquitatem: loquentur omnes qui operantur iniustitiam. Populum tuum domine humiliaverunt: et hereditatem tuam vexaverunt. Viduam et advenam interfecerunt: et pupillos occiderunt. Et dixerunt non videbit dominus: nec intelliget deus iacob. Intelligite insipientes in populo: et stulti aliquando sapite. Qui plantavit aurem non audiet: aut qui finxit oculum non considerat. Qui corripit gentes non arguet: qui docet hominem scientiam. Dominus scit cogitationes hominum: quoniam vane sunt. Beatus homo quem tu erudieris domine: et de lege tua docueris eum. Ut mitiges ei a diebus malis: donec fodiatur peccatori fovea. Quia non repellet dominus plebem suam: et hereditatem suam non derelinquet. Quoadusque iustitia convertatur in iudicium: et qui iuxta illam omnes qui recto sunt corde. Quis consurget mihi adversus malignantes: aut quis stabit mecum adversus operantes iniquitatem. Nisi quia dominus adiuvit me: paulominus habitasset in inferno anima mea. Si dicebam motus est pes meus: misericordia tua domine adiuvabat me. Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo: consolationes tue letificaverunt animam meam. Numquid adheret tibi sedes iniquitatis: qui fingis dolorem in precepto. Captabunt in animam iusti: et sanguinem innocentem condempnabunt. Et factus est mihi dominus in refugium: et deus meus in adiutorium spei mee. Et reddet illis iniquitatem ipsorum: et in malitia eorum

disperdet eos disperdet illos dominus deus noster. Ps David

Venite exultemus domino iubilemus deo salutari nostro: preoccupemus faciem eius in confessione et in psalmis iubilemus ei. Quoniam deus magnus dominus et rex magnus super omnes deos. Quia in manu eius sunt omnes fines terre et altitudines montium ipsius sunt. Quoniam ipsius est mare et ipse fecit illud et aridam fundaverunt manus eius. Venite adoremus et procidamus et ploremus ante dominum qui fecit nos: quia ipse est dominus deus noster et nos populus pascue eius et oves manus eius. Hodie si vocem eius audieritis nolite obdurare corda vestra. Sicut in irritatione secundum diem temptationis in deserto: ubi temptaverunt me patres vestri probaverunt et viderunt opera mea. Quadraginta annis offensus fui generationi illi et dixi semper errant corde. Et isti non cognoverunt vias meas: ut iuravi in ira mea si introibunt in requiem meam.

Cantate domino canticum novum: cantate domino omnis terra. Cantate domino et benedicite nomini eius: annuntiate de die in diem salutare eius. Annuntiate inter gentes gloriam eius: in omnibus populis mirabilia eius. Quoniam magnus dominus et laudabilis nimis: terribilis est super omnes deos. Quoniam omnes dii gentium demonia: dominus autem celos fecit. Confessio et pulchritudo in conspectu eius: sanctimonia et magnificentia in sanctificatione eius. Afferte domino patrie gentium afferte domino gloriam et honorem: afferte domino gloriam nomini eius. Tollite hostias et introite in atria eius: adorate dominum in atrio sancto eius. Commoveatur a facie eius universa terra: dicite in gentibus quia dominus regnavit. Etenim correxit orbem terre qui non commovebitur: iudicabit populos in equitate. Letentur celi et exultet terra: commoveatur mare et plenitudo eius: gaudebunt campi et omnia que in eis sunt. Tunc exultabunt omnia ligna silvarum a facie domini quia venit: quoniam venit iudicare terram. Iudicabit orbem terre in equitate: et populos in veritate sua.

Dominus regnavit exultet terra: letentur insule multe. Nubes et caligo in circuitu eius: iustitia et iudicium correctio sedis eius. Ignis ante ipsum precedet: et inflammabit in circuitu inimicos eius. Illuxerunt fulgura eius orbi terre: vidit et commota est terra. Montes sicut cera fluxerunt a facie domini: a facie domini omnis terra. Annuntiaverunt celi iustitiam eius: et viderunt omnes populi gloriam eius. Confundantur omnes qui adorant sculptilia: et qui gloriantur in simulacris suis. Adorate eum omnes angeli eius: audivit et letata est Syon. Et exultaverunt filie Iude: propter iudicia tua domine. Quoniam tu dominus altissimus super omnem terram: nimis exaltatus es super omnes deos. Qui diligitis dominum odite malum: custodit dominus animas sanctorum suorum de manu peccatoris liberabit eos. Lux orta est iusto: et rectis corde letitia. Letamini iusti in domino: et confitemini memorie sanctificationis eius. Ps David

Cantate domino canticum novum: quia mirabilia fecit. Salvavit sibi dextera eius: et brachium sanctum eius. Notum fecit dominus salutare suum: in conspectu gentium revelavit iustitiam suam. Recordatus est misericordie sue: et veritatis sue domui Israel. Viderunt omnes termini terre: salutare dei nostri. Iubilate deo omnis terra: cantate et exultate et psallite. Psallite domino in cythara in cythara et voce psalmi: in tubis ductilibus et voce tube cornee. Iubilate in conspectu regis domini: moveatur mare et plenitudo eius: orbis terrarum et qui habitant in eo. Flumina plaudent manu simul montes exultabunt a conspectu domini: quoniam venit iudicare terram. Iudicabit orbem terrarum in iustitia: et populos in equitate. Ps David.

Dominus regnavit irascantur populi: qui sedet super cherubin moveatur terra. Dominus in Syon magnus: et excelsus super omnes populos. Confiteantur nomini tuo magno: quoniam terribile et sanctum est: et honor regis iudicium diligit. Tu parasti directiones: iudicium et iustitiam in Iacob tu fecisti. Exaltate dominum deum nostrum: et adorate scabellum pedum eius quoniam sanctum est. Moyses et Aaron in sacerdotibus eius: et Samuel inter eos qui invocant nomen eius. Invocabant dominum et ipse exaudiebat eos: in columpna nubis loquebatur ad eos. Custodiebant testimonia eius: et preceptum quod dedit illis. Domine deus noster tu exaudiebas eos: deus tu propitius fuisti eis: et ulciscens in omnes adinventiones eorum. Exaltate dominum deum nostrum: et adorate in monte sancto eius: quoniam sanctus dominus deus noster. Ps David

Iubilate domino omnis terra: servite domino in letitia. Introite in conspectu eius: in exultatione. Scitote quoniam dominus ipse est deus: ipse fecit nos et non ipsi nos. Populus eius et oves pascue eius introite portas eius in confessione: atria eius in hymnis confitemini illi. Laudate nomen eius quoniam suavis est dominus in eternum misericordia eius: et usque in generationem et generationem veritas eius.

Misericordiam et iudicium cantabo tibi domine: psallam et intelligam in via immaculata: quando venies ad me. Perambulabam in innocentia cordis mei: in medio domus mee. Non proponebam ante oculos meos rem iniustam: facientes prevaricationes odivi. Non adhesit mihi cor pravum: declinantem a me malignum non cognoscebam. Detrahentem secreto proximo suo: hunc persequebar. Superbo oculo et insatiabili corde: cum hoc non edebam. Oculi mei ad fideles terre ut sedeant mecum: ambulans in via immaculata hic mihi ministrabat. Non habitabit in medio domus mee qui facit superbiam: qui loquitur iniqua non direxit in conspectu oculorum meorum. In matutino interficiebam omnes peccatores terre: ut disperderem de civitate domini omnes operantes iniquitatem.

Domine exaudi orationem meam: et clamor meus ad te veniat. Non avertas faciem tuam a me: in quacumque die tribulor inclina ad me aurem tuam. In quacumque die invocavero te: velociter exaudi me. Quia defecerunt sicut fumus dies mei: et ossa mea sicut cremium aruerunt. Percussus sum ut fenum et aruit cor meum: quia oblitus sum comedere panem meum. A voce gemitus mei: adhesit os meum carni mee. Similis factus sum pellicano solitudinis: factus sum sicut nicticorax in domicilio. Vigilavi et factus sum sicut passer solitarius in tecto. Tota die exprobrabant mihi inimici mei: et qui laudabant me adversum me iurabant. Quia cinerem tamquam panem manducabam: et poculum meum cum fletu miscebam. A facie ire indignationis

98

99

100

101

omnis tue: quia elevans allisisti me. Dies mei sicut umbra declinaverunt: et ego sicut fenum arui. Tu autem domine in eternum permanes: et memoriale tuum in generatione et generationem. Tu exurgens misereberis Syon: quia tempus miserendi eius quia venit tempus. Quoniam placuerunt servis tuis lapides eius: et terre eius miserebuntur. Et timebunt gentes nomen tuum domine: et omnes reges terre gloriam tuam. Quia edificavit dominus Syon: et videbitur in gloria sua. Respexit in orationem humilium: et non sprevit precem eorum. Scribantur hec in generatione altera: et populus qui creabitur laudabit dominum. Quia prospexit de excelso sancto suo: dominus de celo in terram aspexit. Ut audiret gemitus compeditorum: ut solveret filios interemptorum. Ut annuntient in Syon nomen domini: et laudem eius in Ierusalem. In conveniendo populos in unum: et reges ut serviant domino. Respondit ei in via virtutis sue: paucitatem dierum meorum nuntia mihi. Ne revoces me in dimidio dierum meorum: in generationem et generationem anni tui. Initio tu domine terram fundasti: et opera manuum tuarum sunt celi. Ipsi peribunt tu autem permanes: et omnes sicut vestimentum veterascent. Et sicut opertorium mutabis eos et mutabuntur: tu autem idem ipse es et anni tui non deficient. Filii servorum tuorum habitabunt: et semen eorum in seculum dirigetur.

102

Benedic anima mea domino: et omnia que intra me sunt nomini sancto eius. Benedic anima mea domino: et noli oblivisci omnes retributiones eius. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis: qui sanat omnes infirmitates tuas. Qui redimit de interitu vitam tuam: qui coronat te in misericordia et miserationibus. Qui replet in bonis desiderium tuum: renovabitur ut aquile iuventus tua. Faciens misericordias dominus: et iudicium omnibus iniuriam patientibus. Notas fecit vias suas Moysi: filiis Israel voluntates suas. Miserator et misericors dominus: longanimis et multum misericors. Non in perpetuum irascetur: neque in eternum comminabitur. Non secundum peccata nostra fecit nobis: neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis. Quoniam secundum altitudinem celi a terra: corroboravit misericordiam suam super timentes se. Quantum distat ortus ab occidente: longe fecit a nobis iniquitates nostras. Quomodo miseretur pater filiorum misertus est dominus timentibus se: quoniam ipse cognovit figmentum nostrum. Recordatus est quoniam pulvis sumus: homo sicut fenum dies eius: tamquam flos agri sic efflorebit. Quoniam spiritus pertransibit in illo et non subsistet: et non cognoscet amplius locum suum. Misericordia autem domini ab eterno: et usque in eternum super timentes eum. Et iustitia illius in filios filiorum: his qui servant testamentum eius. Et memores sunt mandatorum ipsius: ad faciendum ea. Dominus in celo paravit sedem suam: et regnum ipsius omnibus dominabitur. Benedicite domino angeli eius: potentes virtute facientes verbum illius ad audiendam vocem sermonum eius. Benedicite domino omnes virtutes eius: ministri eius qui facitis voluntatem eius. Benedicite domino omnia opera eius: in omni loco dominationis eius benedic anima mea domino.

103

Benedic anima mea domino: domine deus meus magnificatus es vehementer. Confessionem et decorem induisti: amictus lumine sicut vestimento. Extendens celum sicut pellem: qui tegis aquis superiora eius. Qui ponis nubem ascensum tuum: qui ambulas super pennas ventorum. Qui facis angelos tuos spiritus: et ministros tuos ignem urentem. Qui fundasti terram super stabilitatem suam: non inclinabitur in seculum seculi. Abyssus sicut vestimentum amictus eius: super montes stabunt aque. Ab increpatione tua fugient: a voce tonitrui tui formidabunt. Ascendunt montes et descendunt campi: in locum quem fundasti eis. Terminum posuisti quem non transgredientur: neque convertentur operire terram. Qui emittis fontes in convallibus: inter medium montium pertransibunt aque. Potabunt omnes bestie agri: expectabunt onagri in siti sua. Super ea volucres celi habitabunt: de medio petrarum dabunt voces. Rigans montes de superioribus suis: de fructu operum tuorum satiabitur terra. Producens fenum iumentis: et herbam servituti hominum. Ut educas panem de terra: et vinum letificet cor hominis. Ut exhilaret faciem in oleo: et panis cor hominis confirmet. Saturabuntur ligna campi: et cedri Libani quas plantavit: illic passeres nidificabunt. Herodii domus dux est eorum: montes excelsi cervis: petra refugium herinaciis. Fecit lunam in tempora: sol cognovit occasum suum. Posuisti tenebras et facta est nox: in ipsa pertransibunt omnes bestie silve. Catuli leonum rugientes ut rapiant: et querant a deo escam sibi. Ortus est sol et congregati sunt: et in cubilibus suis collocabuntur. Exibit homo ad opus suum: et ad operationem suam usque ad vesperum. Quam magnificata sunt opera tua domine: omnia in sapientia fecisti: impleta est terra possessione tua. Hoc mare magnum et spaciosum manibus: illic reptilia quorum non est numerus. Animalia pusilla cum magnis: illic naves pertransibunt. Draco iste quem formasti ad illudendum ei: omnia a te expectant ut des illis escam in tempore. Dante te illis colligent: aperiente te manum tuam omnia implebuntur bonitate. Avertente autem te faciem turbabuntur: auferes spiritum eorum et deficient: et in pulverem suum revertentur. Emitte spiritum tuum et creabuntur: et renovabis faciem terre. Sit gloria domini in seculum: letabitur dominus in operibus suis. Qui respicit terram et facit eam tremere: qui tangit montes et fumigant. Cantabo domino in vita mea: psallam deo meo quamdiu sum. Iocundum sit ei eloquium meum: ego vero delectabor in domino. Deficiant peccatores a terra et iniqui ita ut non sint: benedic anima mea domino.

Confitemini domino et invocate nomen eius: annuntiate inter gentes opera eius. Cantate ei et psallite ei: narrate omnia mirabilia eius. Laudamini in nomine sancto eius: letetur cor querentium dominum. Querite dominum et confirmamini: querite faciem eius semper. Mementote mirabilium eius que fecit: prodigia et iudicia oris eius. Semen Abraham servi

eius: filii iacob electi eius. Ipse dominus deus noster in universa terra iudicia eius. Memor fuit in seculum testamenti sui: verbi quod mandavit in mille generationes. Quod disposuit ad abraham: et iuramenti sui ad ysaac. Et statuit illud iacob in preceptum: et israel in testamentum eternum. Dicens tibi dabo terram chanaan: funiculum hereditatis vestre. Cum essent numero brevi: paucissimi et incole eius. Et pertransierunt de gente in gentem: et de regno ad populum alterum. Non reliquit hominem nocere eis: et corripuit pro eis reges. Nolite tangere christos meos: et in prophetis meis nolite malignari. Et vocavit famem super terram: et omne firmamentum panis contrivit. Misit ante eos virum: in servum venundatus est ioseph. Humiliaverunt in compedibus pedes eius: ferrum pertransiit animam eius donec veniret verbum eius. Eloquium domini inflammavit eum: misit rex et solvit eum: princeps populorum et dimisit eum. Constituit eum dominum domus sue: et principem omnis possessionis sue. Ut erudiret principes eius sicut semetipsum: et senes eius prudentiam doceret. Et intravit israel in egyptum: et iacob accola fuit in terra cham. Et auxit populum suum vehementer: et firmavit eum super inimicos eius. Convertit cor eorum ut odirent populum eius: et dolum facerent in servos eius. Misit moysen servum suum: aaron quem elegit ipsum. Posuit in eis verba signorum suorum: et prodigiorum in terra cham. Misit tenebras et obscuravit: et non exacerbavit sermones suos. Convertit aquas eorum in sanguinem: et occidit pisces eorum. Edidit terra eorum ranas: in penetralibus regum ipsorum. Dixit et venit cynomia et cyniphes: in omnibus finibus eorum. Posuit pluvias eorum grandinem: ignem comburentem in terra ipsorum. Et percussit vineas eorum et ficulneas eorum: et contrivit lignum finium eorum. Dixit et venit locusta: et bruchus cuius non erat numerus. Et comedit omne fenum in terra eorum: et comedit omnem fructum terre eorum. Et percussit omne primogenitum in terra eorum: primitias omnis laboris eorum. Et eduxit eos in argento et auro: et non erat in tribubus eorum infirmus. Letata est egyptus in profectione eorum: quia incubuit timor eorum super eos. Expandit nubem in protectionem eorum: et ignem ut luceret eis per noctem. Petierunt et venit coturnix: et pane celi saturavit eos. Dirupit petram et fluxerunt aque: abierunt in sicco flumina. Quoniam memor fuit verbi sancti sui: quod ad abraham puerum suum habuit. Et eduxit populum suum in exultatione: et electos suos in leticia. Et dedit illis regiones gentium: et labores populorum possederunt. Ut custodiant iustificationes eius: et legem eius exquirant.

Ps. david.

Confitemini domino quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia eius. Quis loquetur potentias domini: auditas faciet omnes laudes eius. Beati qui custodiunt iudicium: et faciunt iustitiam in omni tempore. Memento nostri domine in beneplacito populi tui: visita nos in salutari tuo. Ad videndum in bonitate electorum tuorum: ad letandum in leticia gentis tue: ut lauderis cum hereditate tua. Peccavimus cum patribus nostris: iniuste egimus iniquitatem fecimus. Patres nostri in egypto non intellexerunt mirabilia tua: non fuerunt memores multitudinis misericordie tue. Et irritaverunt ascendentes in mare mare rubrum: et salvavit eos propter nomen suum: ut notam faceret potentiam suam. Et increpuit mare rubrum et exsiccatum est: et deduxit eos in abyssis sicut in deserto. Et salvavit eos de manu odientium: et redemit eos de manu inimici. Et operuit aqua tribulantes eos: unus ex eis non remansit. Et crediderunt verbis eius: et laudaverunt laudem eius. Cito fecerunt obliti sunt operum eius: non sustinuerunt consilium eius. Et concupierunt concupiscentiam in deserto: et temptaverunt deum in inaquoso. Et dedit eis petitionem ipsorum: et misit saturitatem in animas eorum. Et irritaverunt moysen in castris: aaron sanctum domini. Aperta est terra et deglutivit dathan: et operuit super congregationem abyron. Et exarsit ignis in synagoga eorum: flamma combussit peccatores. Et fecerunt vitulum in oreb: et adoraverunt sculptile. Et mutaverunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fenum. Obliti sunt deum qui salvavit eos: qui fecit magnalia in egypto: mirabilia in terra cham terribilia in mari rubro. Et dixit ut disperderet eos: si non moyses electus eius stetisset in confractione in conspectu eius. Ut averteret iram eius ne disperderet eos: et pro nihilo habuerunt terram desiderabilem. Non crediderunt verbo eius: et murmuraverunt in tabernaculis suis non exaudierunt vocem domini. Et elevavit manum suam super eos: ut prosterneret eos in deserto. Et ut deiceret semen eorum in nationibus: et disperderet eos in regionibus. Et initiati sunt beelphegor: et comederunt sacrificia mortuorum. Et irritaverunt eum in adinventionibus suis: et multiplicata est in eis ruina. Et stetit phinees et placavit: et cessavit quassatio. Et reputatum est ei in iustitiam: in generatione et generationem usque in sempiternum. Et irritaverunt eum ad aquas contradictionis: et vexatus est moyses propter eos: quia exacerbaverunt spiritum eius. Et distinxit in labiis suis non disperdiderunt gentes quas dixit dominus illis. Et commixti sunt inter gentes: et didicerunt opera eorum et servierunt sculptilibus eorum: et factum est illis in scandalum. Et immolaverunt filios suos: et filias suas demoniis. Et effuderunt sanguinem innocentem: sanguinem filiorum suorum et filiarum suarum: quas sacrificaverunt sculptilibus chanaan. Et infecta est terra in sanguinibus: et contaminata est in operibus eorum: et fornicati sunt in adinventionibus suis. Et iratus est furore dominus in populo suo: et abhominatus est hereditatem suam. Et tradidit eos in manus gentium: et dominati sunt eorum qui oderunt eos. Et tribulaverunt eos inimici eorum: et humiliati sunt sub manibus eorum: sepe liberavit eos. Ipsi autem exacerbaverunt eum in consilio suo: et humiliati sunt in iniquitatibus suis. Et vidit cum tribularentur: et audivit orationem eorum. Et memor fuit testamenti sui: et penituit eum secundum multitudinem misericordie sue. Et dedit

eos in insidias: et conspectu omnium qui ceperunt eos. Salvos fac nos domine deus noster: et congrega nos de nationibus. Ut confiteamur nomini sancto tuo: et gloriemur in laude tua. Benedictus dominus deus israel a seculo et usque in seculum: et dicet omnis populus fiat fiat. Ps david.

Confitemini domino quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia eius. Dicant nunc qui redempti sunt a domino: quos redemit de manu inimici, de regionibus congregavit eos. A solis ortu et occasu: ab aquilone et mari. Erraverunt in solitudine in inaquoso: viam civitatis habitaculi non invenerunt. Esurientes et sitientes: anima eorum in ipsis defecit. Et clamaverunt ad dominum cum tribularentur: et de necessitatibus eorum eripuit eos. Et deduxit eos in viam rectam: ut irent in civitatem habitationis. Confiteantur domino misericordie eius: et mirabilia eius filiis hominum. Quia satiavit animam inanem: et animam esurientem satiavit bonis. Sedentes in tenebris et umbra mortis: vinctos in mendicitate et ferro. Quia exacerbaverunt eloquia dei: et consilium altissimi irritaverunt. Et humiliatum est in laboribus cor eorum: et infirmati sunt nec fuit qui adiuvaret. Et clamaverunt ad d. c. t. et de n. e. eorum liberavit eos. Et eduxit eos de tenebris et umbra mortis: et vincula eorum disrupit. Confiteantur d. m. eius et m. e. f. hominum. Quia contrivit portas ereas: et vectes ferreos confregit. Suscepit eos de via iniquitatis eorum: propter iniusticias enim suas humiliati sunt. Omnem escam abhominata est anima eorum: et appropinquaverunt usque ad portas mortis. Et clamaverunt ad d. c. t. et d. n. e. lib. eos. Misit verbum suum et sanavit eos: et eripuit eos de interitionibus eorum. Confiteantur domino misericordie eius: et mirabilia eius f. h. Et sacrificent sacrificium laudis: et annuntient opera eius in exultatione. Qui descendunt mare in navibus: facientes operationem in aquis multis. Ipsi viderunt opera domini: et mirabilia eius in profundo. Dixit et stetit spiritus procelle: et exaltati sunt fluctus eius. Ascendunt usque ad celos et descendunt usque ad abyssos: anima eorum in malis tabescebat. Turbati sunt et moti sunt sicut ebrius: et omnis sapientia eorum devorata est. Et clamaverunt ad d. c. t. et d. n. e. eduxit eos. Et statuit procellam eius in auram: et siluerunt fluctus eius. Et letati sunt quia siluerunt: et deduxit eos in portum voluntatis eorum. Confiteantur d. m. eius et m. e. f. hominum. Et exaltent eum in ecclesia plebis: et in cathedra seniorum laudent eum. Posuit flumina in desertum: et exitus aquarum in sitim. Terram fructiferam in salsuginem a malicia inhabitantium in ea. Posuit desertum in stagna aquarum: et terram sine aqua in exitus aquarum. Et collocavit illic esurientes: et constituerunt civitatem habitationis. Et seminaverunt agros et plantaverunt vineas: et fecerunt fructum nativitatis. Et benedixit eis et multiplicati sunt nimis: et iumenta eorum non minoravit. Et pauci facti sunt et vexati sunt: a tribulatione malorum et dolore.

Effusa est contentio super principes: et errare fecit eos in invio et non in via. Et adiuvit pauperem de inopia: et posuit sicut oves familias. Videbunt recti et letabuntur: et omnis iniquitas oppilabit os suum. Quis sapiens et custodiet hec: et intelliget misericordias domini. Ps david.

Paratum cor meum deus paratum cor meum: cantabo et psallam in gloria mea. Exurge gloria mea exurge psalterium et cythara: exurgam diluculo. Confitebor tibi in populis domine: et psallam tibi in nationibus. Quia magna super celos misericordia tua: et usque ad nubes veritas tua. Exaltare super celos deus: et super omnem terram gloria tua: ut liberentur dilecti tui. Salvum fac dextera tua et exaudi me: deus locutus est in sancto suo. Exultabo et dividam sicimam: et convallem tabernaculorum dimetiar. Meus est galaad et meus est manasses: et effraim susceptio capitis mei. Iuda rex meus: moab lebes spei mee. In idumeam extendam calciamentum meum: mihi alienigene amici facti sunt. Quis deducet me in civitatem munitam: quis deducet me in idumeam. Nonne tu deus qui repulisti nos: et non exibis deus in virtutibus nostris. Da nobis auxilium de tribulatione: quia vana salus hominis. In deo faciemus virtutem: et ipse ad nichilum deducet inimicos nostros. Ps d.

Deus laudem meam ne tacueris: quia os peccatoris et os dolosi super me apertum est. Locuti sunt adversum me lingua dolosa: et sermonibus odii circumdederunt me: et expugnaverunt me gratis. Pro eo ut me diligerent detrahebant michi: ego autem orabam. Et posuerunt adversum me mala pro bonis: et odium pro dilectione mea. Constitue super eum peccatorem: et diabolus stet a dextris eius. Cum iudicatur exeat condempnatus: et oratio eius fiat in peccatum. Fiant dies eius pauci: et episcopatum eius accipiat alter. Fiant filii eius orphani: et uxor eius vidua. Nutantes transferantur filii eius et mendicent: eiciantur de habitationibus suis. Scrutetur fenerator omnem substantiam eius: et diripiant alieni labores eius. Non sit illi adiutor: nec sit qui misereatur pupillis eius. Fiant nati eius in interitum: in generatione una deleatur nomen eius. In memoriam redeat iniquitas patrum eius in conspectu domini: et peccatum matris eius non deleatur. Fiant contra dominum semper: et dispereat de terra memoria eorum. pro eo quod non est recordatus facere misericordiam. Et persecutus est hominem inopem et mendicum: et compunctum corde mortificare. Et dilexit maledictionem et veniet ei: et noluit benedictionem et elongabitur ab eo. Et induit maledictionem sicut vestimentum: et intravit sicut aqua in interiora eius: et sicut oleum in ossibus eius. Fiat ei sicut vestimentum quo operitur: et sicut zona qua semper precingitur. Hoc opus eorum qui detrahunt michi apud dominum: et qui locuntur mala adversus animam meam. Et tu domine domine fac mecum propter nomen tuum: quia suavis est misericordia tua. Libera me quia egenus et pauper sum ego: et cor meum conturbatum est intra me. Sicut umbra cum declinat ablatus sum: et excussus sum sicut locuste. Genua mea infirmata sunt a ieiunio: et caro mea immutata est propter oleum. Et ego factus sum obprobrium illis: viderunt me et moverunt capita sua. Adiuva me domine deus meus: salvum me fac secundum misericordiam tuam. Et sciant quia manus tua

hec: et tu domine fecisti eam. Maledicent illi et tu benedices: qui insurgunt in me confundantur. servus autem tuus letabitur. Induantur qui detrahunt mihi pudore: et operiantur sicut diploide confusione sua. Confitebor domino nimis in ore meo: et in medio multorum laudabo eum. Qui astitit a dextris pauperis: ut salvam faceret a persequentibus animam meam.

Dixit dominus domino meo: sede a dextris meis. Donec ponam inimicos tuos: scabellum pedum tuorum. Virgam virtutis tue emittet dominus ex syon: dominare in medio inimicorum tuorum. Tecum principium in die virtutis tue in splendoribus sanctorum: ex utero ante luciferum genui te. Iuravit dominus et non penitebit eum: tu es sacerdos in eternum secundum ordinem melchisedech. Dominus a dextris tuis: confregit in die ire sue reges. Iudicabit in nationibus implebit ruinas: conquassabit capita in terra multorum. De torrente in via bibet: propterea exaltabit caput.

Confitebor tibi domine in toto corde meo: in consilio iustorum et congregatione. Magna opera domini: exquisita in omnes voluntates eius. Confessio et magnificentia opus eius: et iustitia eius manet in seculum seculi. Memoriam fecit mirabilium suorum misericors et miserator dominus: escam dedit timentibus se. Memor erit in seculum testamenti sui: virtutem operum suorum annuntiabit populo suo. Ut det illis hereditatem gentium: opera manuum eius veritas et iudicium. Fidelia omnia mandata eius confirmata in seculum seculi: facta in veritate et equitate. Redemptionem misit populo suo: mandavit in eternum testamentum suum. Sanctum et terribile nomen eius: initium sapientie timor domini. Intellectus bonus omnibus facientibus eum: laudatio eius manet in seculum seculi.

Beatus vir qui timet dominum: in mandatis eius volet nimis. Potens in terra erit semen eius: generatio rectorum benedicetur. Gloria et divitie in domo eius: et iustitia eius manet in s. s. Exortum est in tenebris lumen rectis: misericors et miserator et iustus. Iocundus homo qui miseretur et commodat: disponet sermones suos in iudicio: quia in eternum non commovebitur. In memoria eterna erit iustus: ab auditione mala non timebit. Paratum cor eius sperare in domino confirmatum est cor eius non commovebitur: donec despiciat inimicos suos. Dispersit dedit pauperibus iustitia eius manet in s. s. cornu eius exaltabitur in gloria. Peccator videbit et irascetur dentibus suis fremet et tabescet: desiderium peccatorum peribit.

Laudate pueri dominum: laudate nomen domini. Sit nomen domini benedictum: ex hoc nunc et usque in seculum. A solis ortu usque ad occasum: laudabile nomen domini. Excelsus super omnes gentes dominus: et super celos gloria eius. Quis sicut dominus deus noster qui in altis habitat: et humilia respicit in celo et in terra. Suscitans a terra inopem: et de stercore erigens pauperem. Ut collocet eum cum principibus: cum principibus populi sui. Qui habitare facit sterilem in domo: matrem filiorum letantem.

In exitu israel de egypto: domus iacob de populo barbaro. Facta est iudea sanctificatio eius: israel potestas eius. Mare vidit et fugit: iordanis conversus est retrorsum. Montes exultaverunt ut arietes: et colles sicut agni ovium. Quid est tibi mare quod fugisti: et tu iordanis quia conversus es retrorsum. Montes exultastis sicut arietes: et colles sicut agni ovium. A facie domini mota est terra: a facie dei iacob. Qui convertit petram in stagna aquarum: et rupem in fontes aquarum. Non nobis domine non nobis: sed nomini tuo da gloriam. Super misericordia tua et veritate tua: nequando dicant gentes ubi est deus eorum. Deus autem noster in celo: omnia quecumque voluit fecit. Simulacra gentium argentum et aurum: opera manuum hominum. Os habent et non loquentur: oculos habent et non videbunt. Aures habent et non audient: nares habent et non odorabunt. Manus habent et non palpabunt: pedes habent et non ambulabunt non clamabunt in gutture suo. Similes illis fiant qui faciunt ea: et omnes qui confidunt in eis. Domus israel speravit in domino: adiutor eorum et protector eorum est. Domus aaron speravit in domino: adiutor eorum et protector eorum est. Dominus memor fuit nostri: et benedixit nobis. Benedixit domui israel: benedixit domui aaron. Benedixit omnibus qui timent dominum: pusillis cum maioribus. Adiciat dominus super vos: super vos et super filios vestros. Benedicti vos a domino: qui fecit celum et terram. Celum celi domino: terram autem dedit filiis hominum. Non mortui laudabunt te domine: neque omnes qui descendunt in infernum. Sed nos qui vivimus benedicimus domino: ex hoc nunc et usque in seculum.

Qui timent dominum speraverunt in domino adiutor eorum et protector eorum est.

114

Dilexi quoniam exaudiet dominus: vocem orationis mee. Quia inclinavit aurem suam mihi: et in diebus meis invocabo. Circumdederunt me dolores mortis: et pericula inferni invenerunt me. Tribulationem et dolorem inveni: et nomen domini invocavi. O domine libera animam meam misericors dominus et iustus: et deus noster miseretur. Custodiens parvulos dominus: humiliatus sum et liberavit me. Convertere anima mea in requiem tuam: quia dominus benefecit tibi. Quia eripuit animam meam de morte: oculos meos a lacrimis pedes meos a lapsu. Placebo domino: in regione vivorum.

115

Credidi propter quod locutus sum: ego autem humiliatus sum nimis. Ego dixi in excessu meo: omnis homo mendax. Quid retribuam domino: pro omnibus que retribuit mihi. Calicem salutaris accipiam: et nomen domini invocabo. Vota mea domino reddam coram omni populo eius: pretiosa in conspectu domini mors sanctorum eius. O domine quia ego servus tuus: ego servus tuus et filius ancille tue. Dirupisti vincula mea tibi sacrificabo hostiam laudis: et nomen domini invocabo. Vota mea domino in conspectu omnis populi eius: in atriis domus domini in medio tui ierusalem.

116

Laudate dominum omnes gentes: laudate eum omnes populi. Quoniam confirmata est super nos misericordia eius: et veritas domini manet in eternum.

117

Confitemini domino quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia eius. Dicat nunc israel quoniam bonus q. in s. m. eius. Dicat nunc domus aaron q. in s. m. eius. Dicant nunc qui timent dominum q. in s. m. eius. De tribulatione invocavi dominum: et exaudivit me in latitudine dominus. Dominus mihi adiutor: et ego despiciam inimicos meos. Bonum est confidere in domino: quam confidere in homine. Bonum est sperare in domino: quam sperare in principibus. Omnes gentes circuierunt me: et in nomine domini quia ultus sum in eos. Circumdantes circumdederunt me: et in nomine domini quia ultus sum in eos. Circumdederunt me sicut apes et exarserunt sicut ignis in spinis: et in n. d. q. u. sum in eos. Impulsus eversus sum

Dominus mihi adiutor non timebo quid faciat mihi homo.

ut caderem: et dominus suscepit me. Fortitudo mea et laus
mea dominus: et factus est michi in salutem. Vox exultationis
et salutis: in tabernaculis iustorum. Dextera domini fecit
virtutem dextera domini exaltavit me: dextera domini fecit
virtutem. Non moriar sed vivam: et narrabo opera domini.
Castigans castigavit me dominus: et morti non tradidit me.
Aperite michi portas iusticie ingressus in eas: confitebor
domino hec porta domini: iusti intrabunt in eam. Confi
tebor tibi quoniam exaudisti me: et factus es michi in salutem.
Lapidem quem reprobaverunt edificantes: hic factus est
in caput anguli. A domino factum est istud: et est mirabile
in oculis nostris. Hec est dies quam fecit dominus: exultemus et le
temur in ea. O domine salvum me fac o domine bene prosperare.
benedictus qui venturus est in nomine domini. Benediximus
vobis de domo domini: deus dominus et illuxit nobis. Constituite
diem sollempnem in condensis: usque ad cornu altaris.
Deus meus es tu et confitebor tibi: deus meus es tu et exaltabo te. Con
fitebor tibi quoniam exaudisti me: et factus es michi in salutem.
Confitemini domino quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia eius. ps. dd.

·118·

Beati immaculati in via: qui ambulant in lege domini.
Beati qui scrutantur testimonia eius: in toto corde
exquirunt eum. Non enim qui operantur iniquitatem:
in viis eius ambulaverunt. Tu mandasti: mandata tua
custodiri nimis. Utinam dirigantur vie mee ad custodien
das iustificationes tuas. Tunc non confundar: cum
perspexero in omnibus mandatis tuis. Confitebor tibi in
directione cordis: in eo quod didici iudicia iusticie tue.
Iustificationes tuas custodiam: non me derelinquas usquequaque.
In quo corrigit adolescentior viam suam: in custo
diendo sermones tuos. In toto corde meo exquisivi
te: ne repellas me a mandatis tuis. In corde meo
abscondi eloquia tua: ut non peccem tibi. Benedictus es
domine: doce me iustificationes tuas. In labiis meis
pronunciavi omnia iudicia oris tui. In via testimo
niorum tuorum delectatus sum: sicut in omnibus divitiis. In
mandatis tuis exercebor: et considerabo vias tuas.
In iustificationibus tuis meditabor: non obliviscar
sermones tuos. ps. dd.

Retribue servo tuo vivifica me: et custodiam ser
mones tuos. Revela oculos meos et considerabo:
mirabilia de lege tua. Incola ego sum in terra: non
abscondas a me mandata tua. Concupivit anima
mea desiderare: iustificationes tuas in omni tempore.
Increpasti superbos: maledicti qui declinant a manda
tis tuis. Aufer a me opprobrium et contemptum: quia
testimonia tua exquisivi. Etenim sederunt principes et
adversum me loquebantur: servus autem tuus exerceba
tur in iustificationibus tuis. Nam et testimonia tua
meditatio mea est: et consilium meum iustificationes
tue.

Adhesit pavimento anima mea vivifica
me: secundum verbum tuum. Vias meas enunciavi
et exaudisti me: doce me iustificationes tuas. Viam
iustificationum tuarum instrue me: et exercebor in
mirabilibus tuis. Dormitavit anima mea pre tedio:
confirma me in verbis tuis. Viam iniquitatis amove
a me: et de lege tua miserere mei. Viam veritatis ele
gi: iudicia tua non sum oblitus. Adhesi testimoniis
tuis domine: noli me confundere. Viam mandatorum tuorum
cucurri: cum dilatasti cor meum.

Legem pone michi domine viam iustificationum tuarum: et
exquiram eam semper. Da michi intellectum et scrutabor le
gem tuam: et custodiam illam in toto corde meo. Deduc
me in semitam mandatorum tuorum: quia ipsam volui.
Inclina cor meum in testimonia tua: et non in avariciam.
Averte oculos meos ne videant vanitatem: in via tua
vivifica me. Statue servo tuo eloquium tuum: in timore
tuo. Amputa opprobrium meum quod suspicatus sum: quia
iudicia tua iocunda. Ecce concupivi mandata tua: in
equitate tua vivifica me.

Et veniat super me misericordia tua domine: salutare tuum
secundum eloquium tuum. Et respondebo exprobrantibus
michi verbum: quia speravi in sermonibus tuis. Et ne auferas
de ore meo verbum veritatis usquequaque: quia in iudiciis tuis
supersperavi. Et custodiam legem tuam semper: in seculum et
in seculum seculi. Et ambulabam in latitudine: quia man
data tua exquisivi. Et loquebar in testimoniis tuis in
conspectu regum: et non confundebar. Et meditabar in
mandatis tuis que dilexi. Et levavi manus meas
ad mandata tua que dilexi: et exercebor in iustificatio
nibus tuis.

Memor esto verbi tui servo tuo: in quo michi spem dedisti.
Hec me consolata est in humilitate mea: quia eloquium
tuum vivificavit me. Superbi inique agebant usquequaque:
a lege autem tua non declinavi. Memor fui iudicio
rum a seculo domine: et consolatus sum. Defectio tenuit
me pro peccatoribus: derelinquentibus legem tuam. Canta
biles michi erant iustificationes tue: in loco peregrina
tionis mee. Memor fui nocte nominis tui domine: et
custodivi legem tuam. Hec facta est michi: quia iustificati
ones tuas exquisivi.

Portio mea domine: dixi custodire legem tuam. Depre
catus sum faciem tuam in toto corde meo: miserere
mei secundum eloquium tuum. Cogitavi vias meas: et converti pe
des meos in testimonia tua. Paratus sum et non sum tur
batus: ut custodiam mandata tua. Funes peccatorum
circumplexi sunt me: et legem tuam non sum oblitus.
Media nocte surgebam ad confitendum tibi: super iudicia
ficationis tue. Particeps ego sum omnium timentium te:
et custodientium mandata tua. Misericordia tua domine ple
na est terra: iustificationes tuas doce me.

Bonitatem fecisti cum servo tuo domine: secundum verbum
tuum. Bonitatem et disciplinam et scientiam doce me:
quia mandatis tuis credidi. Priusquam humiliarer
ego deliqui: propterea eloquium tuum custodivi. Bonus es
tu: et in bonitate tua doce me iustificationes tuas.
Multiplicata est super me iniquitas superborum: ego autem
in toto corde scrutabor mandata tua. Coagulatum est
sicut lac cor eorum: ego vero legem tuam meditatus sum. Bo
num michi quia humiliasti me: ut discam iustificationes
tuas. Bonum michi lex oris tui: super milia auri et argenti.

Manus tue fecerunt me et plasmaverunt me:
da michi intellectum ut discam mandata tua. Qui
timent te videbunt me et letabuntur: quia in verba tua
supersperavi. Cognovi domine quia equitas iudicia tua:

in veritate tua humiliasti me. Fiat misericordia tua ut consoletur me: secundum eloquium tuum servo tuo. Veniant mihi miserationes tue et vivam: quia lex tua meditatio mea est. Confundantur superbi quia iniuste iniquitatem fecerunt in me: ego autem exercebor in mandatis tuis. Convertantur mihi timentes te: et qui noverunt testimonia tua. Fiat cor meum immaculatum in iustificationibus tuis ut non confundar. PS. D.

Defecit in salutare tuum anima mea: et in verbum tuum supersperavi. Defecerunt oculi mei in eloquium tuum: dicentes quando consolaberis me. Quia factus sum sicut uter in pruina: iustificationes tuas non sum oblitus. Quot sunt dies servi tui: quando facies de persequentibus me iudicium. Narraverunt mihi iniqui fabulationes: sed non ut lex tua. Omnia mandata tua veritas: inique persecuti sunt me adiuva me. Paulominus consummaverunt me in terra: ego autem non dereliqui mandata tua. Secundum misericordiam tuam vivifica me: et custodiam testimonia oris tui.

In eternum domine: verbum tuum permanet in celo. In generationem et generationem veritas tua: fundasti terram et permanet. Ordinatione tua perseverat dies: quoniam omnia serviunt tibi. Nisi quod lex tua meditatio mea est: tunc forte periissem in humilitate mea. In eternum non obliviscar iustificationes tuas: quia in ipsis vivificasti me. Tuus sum ego salvum me fac: quoniam iustificationes exquisivi. Me expectaverunt peccatores ut perderent me: testimonia tua intellexi. Omnis consummationis vidi finem: latum mandatum tuum nimis.

Quomodo dilexi legem tuam domine: tota die meditatio mea est. Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo: quia in eternum mihi est. Super omnes docentes me intellexi: quia testimonia tua meditatio mea est. Super senes intellexi: quia mandata tua quesivi. Ab omni via mala prohibui pedes meos: ut custodiam verba tua. A iudiciis tuis non declinavi: quia tu legem posuisti mihi. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua: super mel ori meo. A mandatis tuis intellexi: propterea odivi omnem viam iniquitatis.

Lucerna pedibus meis verbum tuum: et lumen semitis meis. Iuravi et statui custodire iudicia iusticie tue. Humiliatus sum usquequaque domine: vivifica me secundum verbum tuum. Voluntaria oris mei beneplacita fac domine: et iudicia tua doce me. Anima mea in manibus meis semper: et legem tuam non sum oblitus. Posuerunt peccatores laqueum mihi: et de mandatis tuis non erravi. Hereditate adquisivi testimonia tua in eternum: quia exultatio cordis mei sunt. Inclinavi cor meum ad faciendas iustificationes tuas in eternum: propter retributionem.

Iniquos odio habui: et legem tuam dilexi. Adiutor et susceptor meus es tu: et in verbum tuum supersperavi. Declinate a me maligni: et scrutabor mandata dei mei. Suscipe me secundum eloquium tuum et vivam: et non confundas me ab expectatione mea. Adiuva me et salvus ero: et meditabor in iustificationibus tuis semper. Sprevisti omnes discedentes a iudiciis tuis: quia iniusta cogitatio eorum. Prevaricantes reputavi omnes peccatores terre: ideo dilexi testimonia tua. Confige timore tuo carnes meas: a iudiciis enim tuis timui.

Feci iudicium et iusticiam: non tradas me calumpniantibus me. Suscipe servum tuum in bonum: non calumpnientur me superbi. Oculi mei defecerunt in salutare tuum: et in eloquium iusticie tue. Fac cum servo tuo secundum misericordiam tuam: et iustificationes tuas doce me. Servus tuus sum ego: da mihi intellectum ut sciam testimonia tua. Tempus faciendi domine: dissipaverunt legem tuam. Ideo dilexi mandata tua: super aurum et topazion. Propterea ad omnia mandata tua dirigebar: omnem viam iniquam odio habui.

Mirabilia testimonia tua domine: ideo scrutata est ea anima mea. Declaratio sermonum tuorum illuminat: et intellectum dat parvulis. Os meum aperui et attraxi spiritum: quia mandata tua desiderabam. Aspice in me et miserere mei: secundum iudicium diligentium nomen tuum. Gressus meos dirige secundum eloquium tuum: et non dominetur mei omnis iniusticia. Redime me a calumpniis hominum: ut custodiam mandata tua. Faciem tuam illumina super servum tuum: et doce me iustificationes tuas. Exitus aquarum deduxerunt oculi mei: quia non custodierunt legem tuam.

Iustus es domine: et rectum iudicium tuum. Mandasti iusticiam testimonia tua: et veritatem tuam nimis. Tabescere me fecit zelus meus: quia obliti sunt verba tua inimici mei. Ignitum eloquium tuum vehementer: et servus tuus dilexit illud. Adolescentulus sum ego et contemptus: iustificationes tuas non sum oblitus. Iusticia tua domine iusticia in eternum: et lex tua veritas. Equitas testimonia tua in eternum: intellectum da mihi et vivam.

Tribulatio et angustia invenerunt me: et mandata tua meditatio mea est

Clamavi in toto corde exaudi me domine: iustificationes tuas requiram. Clamavi ad te salvum me fac: ut custodiam mandata tua. Preveni in maturitate et clamavi: quia in verba tua supersperavi. Prevenerunt oculi mei ad te diluculo: ut meditarer eloquia tua. Vocem meam audi secundum misericordiam tuam domine: et secundum iudicium tuum vivifica me. Appropinquaverunt persequentes me iniquitati: a lege autem tua longe facti sunt. Prope es tu domine: et omnes vie tue veritas. Initio cognovi de testimoniis tuis: quia in eternum fundasti ea.

Vide humilitatem meam et eripe me: quia legem tuam non sum oblitus. Iudica iudicium meum et redime me: propter eloquium tuum vivifica me. Longe a peccatoribus salus: quia iustificationes tuas non exquisierunt. Misericordie tue multe domine: secundum iudicium tuum vivifica me. Multi qui persequuntur me et tribulant me: a testimoniis tuis non declinavi. Vidi prevaricantes et tabescebam: quia eloquia tua non custodierunt. Vide quoniam mandata tua dilexi domine: in misericordia tua vivifica me. Principium verborum tuorum veritas: in eternum omnia iudicia iusticie tue.

Principes persecuti sunt me gratis: et a verbis tuis formidavit cor meum. Letabor ego super eloquia tua: sicut qui invenit spolia multa. Iniquitatem odio habui et abhominatus sum: legem autem tuam dilexi. Septies in die laudem dixi

est: super iudicia iustitie tue. Pax multa diligentibus
legem tuam: et non est illis scandalum. Expectabam salutare
tuum domine: et mandata tua dilexi. Custodivit anima
mea testimonia tua: quia omnes vie mee in conspectu tuo.

[margin: et dilexi ea vehementer. Servavi mandata tua et testimonia tua.]

Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo domine:
iuxta eloquium tuum da mihi intellectum. Intret
postulatio mea in conspectu tuo: secundum eloquium tu-
um eripe me. Eructabunt labia mea hymnum:
cum docueris me iustificationes tuas. Pronuntia-
bit lingua mea eloquium tuum: quia omnia man-
data tua equitas. Fiat manus tua ut salvet me:
quoniam mandata tua elegi. Concupivi salutare tuum
domine: et lex tua meditatio mea est. Vivet anima mea
et laudabit te: et iudicia tua adiuvabunt me. Erravi
sicut ovis que periit: quere servum tuum domine quia
mandata tua non sum oblitus. Psalmus David.

119

Ad dominum cum tribularer clamavi: et exaudivit
me. Domine libera animam meam a labiis iniquis:
et a lingua dolosa. Quid detur tibi aut quid apponatur
tibi ad linguam dolosam. Sagitte potentis acute: cum
carbonibus desolatoriis. Heu mihi quia incolatus meus
prolongatus est: habitavi cum habitantibus cedar: mul-
tum incola fuit anima mea. Cum his qui oderunt pacem
eram pacificus: cum loquebar illis impugnabant me.

120

Levavi oculos meos in montes: unde veniet auxilium mihi. Auxilium meum a domino: qui fecit
celum et terram. Non det in commotionem pedem tuum:
neque dormitet qui custodit te. Ecce non dormitabit neque
dormiet qui custodit Israel. Dominus custodit te dominus protectio tua:
super manum dexteram tuam. Per diem sol non uret te:
neque luna per noctem. Dominus custodit te ab omni malo: custo-
diat animam tuam dominus. Dominus custodiat introitum tuum:
et exitum tuum ex hoc nunc et usque in seculum. Psalmus David.

121

Letatus sum in his que dicta sunt mihi: in domum
domini ibimus. Stantes erant pedes nostri: in atriis tu-
is Ierusalem. Ierusalem que edificatur ut civitas: cuius par-
ticipatio eius in idipsum. Illuc enim ascenderunt
tribus tribus domini: testimonium Israel ad confitendum nomini domini. Quia
illic sederunt sedes in iudicio: sedes super domum David.
Rogate que ad pacem sunt Ierusalem: et habundantia diligentibus te.
Fiat pax in virtute tua: et habundantia in turribus tuis.
Propter fratres meos et proximos meos: loquebar pacem de te.
Propter domum domini dei nostri: quesivi bona tibi. Psalmus David.

122

Ad te levavi oculos meos: qui habitas in celis. Ecce
sicut oculi servorum: in manibus dominorum suorum. Sicut
oculi ancille in manibus domine sue: ita oculi nostri ad dominum
deum nostrum donec misereatur nostri. Miserere nostri domine mise-
rere nostri: quia multum repleti sumus despectione. Quia multum reple-
ta est anima nostra: obprobrium habundantibus et despectio superbis.

123

Nisi quia dominus erat in nobis: dicat nunc Israel nisi quia
dominus erat in nobis. Cum exurgerent homines in nos:
forte vivos deglutissent nos. Cum irasceretur furor eorum
in nos: forsitan aqua absorbuisset nos. Torrentem pertransivit
anima nostra: forsitan pertransisset anima nostra aquam
intolerabilem. Benedictus dominus: qui non dedit nos in
captionem dentibus eorum. Anima nostra sicut passer erep-
ta est: de laqueo venantium. Laqueus contritus est et nos
liberati sumus. Adiutorium nostrum in nomine domini: qui fecit celum et terram.

Qui confidunt in domino sicut mons Syon: non commove-
bitur in eternum: qui habitat in Ierusalem. Montes in circui-
tu eius: et dominus in circuitu populi sui ex hoc nunc et usque in seculum.
Quia non relinquet dominus virgam peccatorum super sortem iustorum:
ut non extendant iusti ad iniquitatem manus suas. Bene-
fac domine: bonis et rectis corde. Declinantes autem in
obligationes adducet dominus cum operantibus iniquitatem:
pax super Israel. Psalmus David.

In convertendo dominus captivitatem Syon: facti sumus sicut conso-
lati. Tunc repletum est gaudio os nostrum: et lingua nostra exultatione.
Tunc dicent inter gentes: magnificavit dominus facere cum eis.
Magnificavit dominus facere nobiscum: facti sumus letantes.
Converte domine captivitatem nostram: sicut torrens in austro.
Qui seminant in lacrimis: in exultatione metent.
Euntes ibant et flebant: mittentes semina sua. Venientes
autem venient cum exultatione: portantes manipulos suos.

Nisi dominus edificaverit domum: in vanum laboraverunt
qui edificant eam. Nisi dominus custodierit civi-
tatem: frustra vigilat qui custodit eam. Vanum est vobis
ante lucem surgere: surgite postquam sederitis qui man-
ducatis panem doloris. Cum dederit dilectis suis som-
num: ecce hereditas domini filii merces fructus ventris.
Sicut sagitte in manu potentis: ita filii excussorum. Be-
atus vir qui implevit desiderium suum ex ipsis: non confundetur cum loquetur inimicis suis in porta.

Beati omnes qui timent dominum: qui ambulant in viis eius.
Labores manuum tuarum quia manducabis: beatus es
et bene tibi erit. Uxor tua sicut vitis habundans: in lateribus
domus tue. Filii tui sicut novelle olivarum: in circuitu
mense tue. Ecce sic benedicetur homo: qui timet dominum. Bene-
dicat tibi dominus ex Syon: et videas bona Ierusalem omnibus diebus
vite tue. Et videas filios filiorum tuorum: pacem super Israel.

Sepe expugnaverunt me a iuventute mea: dicat
nunc Israel. Sepe expugnaverunt me a iuventute mea:
etenim non potuerunt mihi. Supra dorsum meum fabricaverunt
peccatores: prolongaverunt iniquitatem suam. Dominus iustus
concidet cervices peccatorum: confundantur et convertantur retror-
sum omnes qui oderunt Syon. Fiant sicut fenum tectorum:
quod priusquam evellatur exaruit. De quo non implevit manum
suam qui metit: et sinum suum qui manipulos colli-
get. Et non dixerunt qui preteribant benedictio domini
super vos: benediximus vobis in nomine domini. Psalmus David.

De profundis clamavi ad te domine: domine exaudi vocem
meam. Fiant aures tue intendentes: in vocem de-
precationis mee. Si iniquitates observaveris domine:
domine quis sustinebit. Quia apud te propitiatio est: et propter
legem tuam sustinui te domine. Sustinuit anima mea in
verbo eius: speravit anima mea in domino. A custodia matutina usque
ad noctem: speret Israel in domino. Quia apud dominum misericordia et co-
piosa apud eum redemptio. Et ipse redimet Israel:
ex omnibus iniquitatibus eius. Psalmus David.

Domine non est exaltatum cor meum: neque elati sunt oculi mei.
Neque ambulavi in magnis: neque in mirabilibus super me.
Si non humiliter sentiebam: sed exaltavi animam meam.
Sicut ablactatus est super matre sua: ita retributio in anima
mea. Speret Israel in domino: ex hoc nunc et usque in seculum. Psalmus David.

Memento domine David: et omnis mansuetudinis eius.

iuravit domino: votum vovit deo iacob. Si introiero in tabernaculum domus mee: si ascendero in lectum strati mei. Si dedero sompnum oculis meis: et palpebris meis dormitationem. Et requiem temporibus meis donec inveniam locum domino: tabernaculum deo iacob. Ecce audivimus eam in effrata: invenimus eam in campis silve. Introibimus in tabernaculum eius: adorabimus in loco ubi steterunt pedes eius. Surge domine in requiem tuam: tu et archa sanctificationis tue. Sacerdotes tui induantur iusticiam: et sancti tui exultent. Propter david servum tuum: non avertas faciem christi tui. Iuravit dominus david veritatem et non frustrabitur eum: de fructu ventris tui ponam super sedem tuam. Si custodierint filii tui testamentum meum: et testimonia mea hec que docebo eos. Et filii eorum usque in seculum: sedebunt super sedem tuam. Quoniam elegit dominus syon: elegit eam in habitationem sibi. Hec requies mea in seculum seculi: hic habitabo quoniam elegi eam. Viduam eius benedicens benedicam: pauperes eius saturabo panibus. Sacerdotes eius induam salutari: et sancti eius exultatione exultabunt. Illuc producam cornu david: paravi lucernam christo meo. Inimicos eius induam confusione: super ipsum autem efflorebit sanctificatio mea. ps. david.

Ecce quam bonum et quam iocundum: habitare fratres in unum. Sicut unguentum in capite: quod descendit in barbam barbam aaron. Quod descendit in oram vestimenti eius: sicut ros hermon qui descendit in montem syon. Quoniam illic mandavit dominus benedictionem: et vitam usque in seculum. ps. david.

Laudate nomen domini: laudate servi dominum. Qui statis in domo domini: in atriis domus dei nostri. Laudate dominum quia bonus dominus: psallite nomini eius quoniam suave. Quoniam iacob elegit sibi dominus: israel in possessionem sibi. Quia ego cognovi quod magnus est dominus: et deus noster pre omnibus diis. Omnia quecumque voluit dominus fecit in celo et in terra: in mari et in omnibus abyssis. Educens nubes ab extremo terre: fulgura in pluviam fecit. Qui producit ventos de thesauris suis qui percussit primogenita egypti ab homine usque ad pecus. Et misit signa et prodigia in medio tui egypte: in pharaonem et in omnes servos eius. Qui percussit gentes multas: et occidit reges fortes. Seon regem amorreorum et og regem basan: et omnia regna chanaan. Et dedit terram eorum hereditatem: hereditatem israel populo suo. Domine nomen tuum in eternum: domine memoriale tuum in generatione et generationem. Quia iudicabit dominus populum suum: et in servis suis deprecabitur. Simulachra gentium argentum et aurum: opera manuum hominum. Os habent et non loquentur: oculos habent et non videbunt. Aures habent et non audient: neque enim est spiritus in ore ipsorum. Similes illis fiant qui faciunt ea: et omnis qui confidunt in eis. Domus israel benedicite domino: domus aaron benedicite domino. Domus levi benedicite domino: qui timetis dominum benedicite domino. Benedictus dominus ex syon: qui habitat in ierusalem.

Confitemini domino quoniam bonus: quoniam in eternum misericordia eius. Confitemini deo deorum. Confitemini domino dominorum. Qui facit mirabilia magna solus. Qui fecit celos in intellectu. Qui firmavit terram super aquas. Qui fecit luminaria magna. Solem in potestatem diei. Lunam et stellas in potestatem noctis. Qui percussit egyptum cum primogenitis eorum. Qui eduxit israel de medio eorum. In manu potenti et brachio excelso. Qui divisit mare rubrum in divisiones. Et eduxit israel per medium eius. Et excussit pharaonem et virtutem eius in mari rubro. Qui transduxit populum suum per desertum. Qui percussit reges magnos. Et occidit reges fortes. Seon regem amorreorum. Et og regem basan. Et omnia regna chanaan. Et dedit terram eorum hereditatem. Hereditatem israel servo suo. Quia in humilitate nostra memor fuit nostri. Et redemit nos ab inimicis nostris. Qui dat escam omni carni. Confitemini deo celi. Confitemini domino dominorum quoniam in eternum misericordia eius.

136

Super flumina babylonis illic sedimus et flevimus: dum recordaremur syon. In salicibus in medio eius: suspendimus organa nostra. Quia illic interrogaverunt nos: qui captivos duxerunt nos verba cantionum. Et qui abduxerunt nos: hymnum cantate nobis de canticis syon. Quomodo cantabimus canticum domini: in terra aliena. Si oblitus fuero tui ierusalem: oblivioni detur dextera mea. Adhereat lingua mea faucibus meis: si non meminero tui. Si non proposuero ierusalem: in principio leticie mee. Memor esto domine filiorum edom: in diem ierusalem. Qui dicunt exinanite exinanite: usque ad fundamentum in ea. Filia babylonis misera: beatus qui retribuet tibi retributionem tuam quam retribuisti nobis. Beatus qui tenebit: et allidet parvulos suos ad petram.

137

Confitebor tibi domine in toto corde meo: quoniam audisti verba oris mei. In conspectu angelorum psallam tibi: adorabo ad templum sanctum tuum et confitebor nomini tuo. Super misericordia tua et veritate tua: quoniam magnificasti super omne nomen sanctum tuum. In quacumque die invocavero te exaudi me: multiplicabis in anima mea virtutem. Confiteantur tibi domine omnes reges terre: quia audierunt omnia verba oris tui. Et cantent in viis domini: quoniam magna est gloria domini. Quoniam excelsus dominus et humilia respicit: et alta a longe cognoscit. Si ambulavero in medio tribulationis vivificabis me: et super iram inimicorum meorum extendisti manum tuam: et salvum me fecit dextera tua. Dominus retribuet pro me: domine misericordia tua in seculum opera manuum tuarum ne despicias. ps. david.

138

Domine probasti me et cognovisti me: tu cognovisti sessionem meam et resurrectionem meam. Intellexisti cogitationes meas de longe: semitam meam et funiculum meum investigasti. Et omnes vias meas previdisti: quia non est sermo in lingua mea. Ecce domine tu cognovisti omnia novissima et antiqua: tu formasti me et posuisti super me manum tuam. Mirabilis facta est scientia tua ex me: confortata est et non potero ad eam. Quo ibo a spiritu tuo: et quo a facie tua fugiam. Si ascendero in celum tu illic es: si descendero ad infernum ades. Si sumpsero pennas meas diluculo: et habitavero in extremis maris. Etenim illuc manus tua deducet me: et tenebit me dextera tua. Et dixi forsitan tenebre conculcabunt me: et nox illuminatio mea in deliciis meis. Quia tenebre non obscura

Ecce nunc benedicite dominum omnes servi domini. Qui statis in domo domini in atriis domus dei nostri. In noctibus extollite manus vestras in sancta et benedicite dominum. Benedicat te dominus ex syon: qui fecit celum et terram.

bunt a te: et nox sicut dies illuminabitur sicut tenebre eius ita et lumen eius. Quia tu possedisti renes meos: suscepisti me de utero matris mee. Confitebor tibi quia terribiliter magnificatus es mirabilia tua: et anima mea cognoscet nimis. Non est occultatum os meum a te quod fecisti in occulto: et substantia mea in inferioribus terre. Imperfectum meum viderunt oculi tui et in libro tuo omnes scribentur dies formabuntur et nemo in eis. Michi autem nimis honorificati sunt amici tui deus nimis confortatus est principatus eorum. Dinumerabo eos et super arenam multiplicabuntur: exurrexi et adhuc sum tecum. Si occideris deus peccatores: viri sanguinum declinate a me. Quia dicitis in cogitatione: accipiant in vanitate civitates suas. Nonne qui oderunt te domine oderam: et super inimicos tuos tabescebam. Perfecto odio oderam illos: et inimici facti sunt michi. Proba me deus et scito cor meum: interroga me et cognosce semitas meas. Et vide si via iniquitatis in me est: et deduc me in via eterna. Ps. D.

[139] Eripe me domine ab homine malo: a viro iniquo eripe me. Qui cogitaverunt iniquitates in corde: tota die constituebant prelia. Acuerunt linguas suas sicut serpentes: venenum aspidum sub labiis eorum. Custodi me domine de manu peccatoris: ab hominibus iniquis eripe me. Qui cogitaverunt supplantare gressus meos: absconderunt superbi laqueum michi. Et funes extenderunt in laqueum: iuxta iter scandalum posuerunt michi. Dixi domino deus meus es tu: exaudi domine vocem deprecationis mee. Domine domine virtus salutis mee: obumbrasti super caput meum in die belli. Non tradas me domine a desiderio meo peccatori: cogitaverunt contra me ne derelinquas me ne forte exaltentur. Caput circuitus eorum: labor labiorum ipsorum operiet eos. Cadent super eos carbones: in ignem deicies eos in miseriis non subsistent. Vir linguosus non dirigetur in terra: virum iniustum mala capient in interitu. Cognovi quia faciet dominus iudicium inopis: et vindictam pauperum. Verumtamen iusti confitebuntur nomini tuo: et habitabunt recti cum vultu tuo.

[140] Domine clamavi ad te exaudi me: intende voci mee cum clamavero ad te. Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo: elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Pone domine custodiam ori meo: et ostium circumstantie labiis meis. Non declines cor meum in verba malicie: ad excusandas excusationes in peccatis. Cum hominibus operantibus iniquitatem: et non communicabo cum electis eorum. Corripiet me iustus in misericordia et increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Quoniam adhuc et oratio mea in beneplacitis eorum: absorti sunt iuncti petre iudices eorum. Audient verba mea quoniam potuerunt sicut crassitudo terre: erupta est super terram. Dissipata sunt ossa nostra secus infernum: quia ad te domine domine oculi mei: in te speravi non auferas animam meam. Custodi me a laqueo quem statuerunt michi: et a scandalis operantium iniquitatem. Cadent in retiaculo eius peccatores: singulariter sum ego donec transeam. Ps. D.

[141] Voce mea ad dominum clamavi: voce mea ad dominum deprecatus sum. Effundo in conspectu eius orationem meam: et tribulationem meam ante ipsum pronuntio. In deficiendo ex me spiritum meum: et tu cognovisti semitas meas. In via hac qua ambulabam absconderunt laqueum michi. Considerabam ad dexteram et videbam: et non erat qui cognosceret me. Periit fuga a me: et non est qui requirat animam meam. Clamavi ad te domine dixi tu es spes mea: portio mea in terra viventium. Intende ad deprecationem meam: quia humiliatus sum nimis. Libera me a persequentibus me: quia confortati sunt super me. Educ de custodia animam meam ad confitendum nomini tuo: me expectant iusti donec retribuas michi.

Domine exaudi orationem meam: auribus percipe obsecrationem meam in veritate tua: exaudi me in tua iusticia. Et non intres in iudicium cum servo tuo: quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Quia persecutus est inimicus animam meam: humiliavit in terra vitam meam. Collocavit me in obscuris sicut mortuos seculi: et anxiatus est super me spiritus meus: in me turbatum est cor meum. Memor fui dierum antiquorum: meditatus sum in omnibus operibus tuis: in factis manuum tuarum meditabar. Expandi manus meas ad te: anima mea sicut terra sine aqua tibi. Velociter exaudi me domine: defecit spiritus meus. Non avertas faciem tuam a me: et similis ero descendentibus in lacum. Auditam fac michi mane misericordiam tuam: quia in te speravi. Notam fac michi viam in qua ambulem: quia ad te domine levavi animam meam. Eripe me de inimicis meis domine ad te confugi: doce me facere voluntatem tuam quia deus meus es tu. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam: propter nomen tuum domine vivificabis me in equitate tua. Educes de tribulatione animam meam: et in misericordia tua disperdes inimicos meos. Et perdes omnes qui tribulant animam meam: quoniam ego servus tuus sum. Ps. D.

Benedictus dominus deus meus qui docet manus meas ad prelium: et digitos meos ad bellum. Misericordia mea et refugium meum: susceptor meus et liberator meus. Protector meus et in ipso speravi: qui subdis populum meum sub me. Domine quid est homo quia innotuisti ei: aut filius hominis quia reputas eum. Homo vanitati similis factus est: dies eius sicut umbra pretereunt. Domine inclina celos tuos et descende: tange montes et fumigabunt. Fulgura coruscationem et dissipabis eos: emitte sagittas tuas et conturbabis eos. Emitte manum tuam de alto eripe me et libera me de aquis multis: et de manu filiorum alienorum. Quorum os locutum est vanitatem: et dextera eorum dextera iniquitatis. Deus canticum novum cantabo tibi: in psalterio decachordo psallam tibi. Qui das salutem regibus: qui redemisti David servum tuum: de gladio maligno eripe me. Et erue me de manu filiorum alienorum: quorum os locutum est vanitatem: et dextera eorum dextera iniquitatis. Quorum filii sicut novelle plantationes in iuventute sua. Filie eorum composite: circumornate ut similitudo templi. Promptuaria eorum plena: eructantia ex hoc in illud. Oves eorum fetose habundantes in egressibus suis: boves eorum crasse. Non est ruina maceriae neque transitus: neque clamor in plateis eorum. Beatum dixerunt populum cui hec sunt: beatus populus cuius dominus deus eius.

Exaltabo te deus meus rex: et benedicam nomini tuo in seculum: et in seculum seculi. Per singulos dies benedicam tibi: et laudabo nomen tuum in seculum et in seculum seculi. Magnus dominus et laudabilis nimis: et magnitudinis eius non est finis. Generatio et generatio laudabit opera tua: et potentiam tuam pronuntiabunt. Magnificentiam glorie sanctitatis tue loquentur: et mirabilia tua narrabunt. Et virtutem terribilium tuorum dicent: et magnitudinem tuam narrabunt. Memoriam habundantie suavitatis tue eructabunt: et iustitia tua exultabunt. Miserator et misericors dominus: patiens et multum misericors. Suavis dominus universis: et miserationes eius super omnia opera eius. Confiteantur tibi domine omnia opera tua: et sancti tui benedicant tibi. Gloriam regni tui dicent: et potentiam tuam loquentur. Ut notam faciant filiis hominum potentiam tuam: et gloriam magnificentie regni tui. Regnum tuum regnum omnium seculorum: et dominatio tua in omni generatione et generationem. Fidelis dominus in omnibus verbis suis: et sanctus in omnibus operibus suis. Allevat dominus omnes qui corruunt: et erigit omnes elisos. Oculi omnium in te sperant domine: et tu das escam illorum in tempore oportuno. Aperis tu manum tuam: et imples omne animal benedictione. Iustus dominus in omnibus viis suis: et sanctus in omnibus operibus suis. Prope est dominus omnibus invocantibus eum: omnibus invocantibus eum in veritate. Voluntatem timentium se faciet et deprecationem eorum exaudiet: et salvos faciet eos. Custodit dominus omnes diligentes se: et omnes peccatores disperdet. Laudationem domini loquetur os meum: et benedicat omnis caro nomini sancto eius in seculum: et in seculum seculi.

Lauda anima mea dominum: laudabo dominum in vita mea: psallam deo meo quamdiu fuero. Nolite confidere in principibus: in filiis hominum in quibus non est salus. Exibit spiritus eius et revertetur in terram suam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum. Beatus cuius deus iacob adiutor eius spes eius in domino deo ipsius: qui fecit celum et terram: mare et omnia que in eis sunt. Qui custodit veritatem in seculum: facit iudicium iniuriam patientibus: dat escam esurientibus. Dominus solvit compeditos: dominus illuminat cecos. Dominus erigit elisos: dominus diligit iustos. Dominus custodit advenas pupillum et viduam suscipiet: et vias peccatorum disperdet. Regnabit dominus in secula deus tuus syon: in generatione et generationem. Psalmus David.

Laudate dominum quoniam bonus est psalmus: deo nostro sit iocunda decoraque laudatio. Edificans ierusalem dominus: dispersiones israhel congregabit. Qui sanat contritos corde: et alligat contritiones eorum. Qui numerat multitudinem stellarum: et omnibus eis nomina vocat. Magnus dominus noster et magna virtus eius: et sapientie eius non est numerus. Suscipiens mansuetos dominus: humilians autem peccatores usque ad terram. Precinite domino in confessione: psallite deo nostro in cythara. Qui operit celum nubibus: et parat terre pluviam. Qui producit in montibus fenum: et herbam servituti hominum. Qui dat iumentis escam ipsorum: et pullis corvorum invocantibus eum. Non in fortitudine equi voluntatem habebit: nec in tybiis viri beneplacitum erit ei. Beneplacitum est domino super timentes eum: et in eis qui sperant super misericordia eius.

Lauda ierusalem dominum: lauda deum tuum syon. Quoniam confortavit seras portarum tuarum: benedixit filiis tuis in te. Qui posuit fines tuos pacem: et adipe frumenti satiat te. Qui emittit eloquium suum terre: velociter currit sermo eius. Qui dat nivem sicut lanam: nebulam sicut cinerem spargit. Mittit cristallum suam sicut buccellas: ante faciem frigoris eius quis sustinebit. Emittet verbum suum et liquefaciet ea: flabit spiritus eius et fluent aque. Qui annuntiat verbum suum iacob: iustitias et iudicia sua israhel. Non fecit taliter omni nationi: et iudicia sua non manifestavit eis. Psalmus David.

Laudate dominum de celis: laudate eum in excelsis. Laudate eum omnes angeli eius: laudate eum omnes virtutes eius. Laudate eum sol et luna: laudate eum omnes stelle et lumen. Laudate eum celi celorum: et aque que super celos sunt laudent nomen domini. Quia ipse dixit et facta sunt: ipse mandavit et creata sunt. Statuit ea in seculum et in seculum seculi: preceptum posuit et non preteribit. Laudate dominum de terra: dracones et omnes abyssi. Ignis grando nix glacies spiritus procellarum: que faciunt verbum eius. Montes et omnes colles: ligna fructifera et omnes cedri. Bestie et universa pecora: serpentes et volucres pennate. Reges terre et omnes populi: principes et omnes iudices terre. Iuvenes et virgines senes cum iunioribus laudent nomen domini: quia exaltatum est nomen eius solius. Confessio eius super celum et terram: et exaltavit cornu populi sui. Hymnus omnibus sanctis eius: filiis israhel populo appropinquanti sibi. Psalmus David.

Cantate domino canticum novum: laus eius in ecclesia sanctorum. Letetur israhel in eo qui fecit eum: et filie syon exultent in rege suo. Laudent nomen eius in choro: in tympano et psalterio psallant ei. Quia beneplacitum est domino in populo suo: et exaltabit mansuetos in salutem. Exultabunt sancti in gloria: letabuntur in cubilibus suis. Exultationes dei in gutture eorum: et gladii ancipites in manibus eorum. Ad faciendam vindictam in nationibus: increpationes in populis. Ad alligandos reges eorum in compedibus: et nobiles eorum in manicis ferreis. Ut faciant in eis iudicium conscriptum: gloria hec est omnibus sanctis eius.

Laudate dominum in sanctis eius: laudate eum in firmamento virtutis eius. Laudate eum in virtutibus eius: laudate eum secundum multitudinem magnitudinis eius. Laudate eum in sono tube: laudate eum in psalterio et cythara. Laudate eum in tympano et choro: laudate eum in cordis et organo. Laudate eum in cymbalis benesonantibus: laudate eum in cymbalis iubilationis: omnis spiritus laudet dominum.

Confitebor	Ysaye XII
Ego dixi	Ysaye XXXVIII
Exultavit	I. Regum II
Cantemus domino gloriose	Exodi XV
Domine audivi auditum	Abacuc III
Audite celi	Deuteronomium XXXII
Benedicite omnia opera	Danielis III

(margin: et sancti tui benedicant tibi. Gloriam regni tui dicent et potentiam tuam loquentur. Ut notam faciant filiis hominum potentiam tuam)

148

149

.C.L.

Pusillus eram inter fratres meos et adolescentior in domo patris mei.
Pascebam oves patris mei. manus
mee fecerunt organum. et digiti
mei aptaverunt psalterium. Et quis annun
tiavit domino meo. Ipse dominus ipse omnium
exauditor. ipse misit angelum suum et
tulit me de ovibus patris mei. et unxit me
in misericordia unctionis sue. Fratres mei bo
ni et magni. et non fuit beneplacitum in
eis domino. Exivi obviam alienigene.
et maledixit me in simulacris suis.
Ego autem evaginato ab eo ipsius gla
dio. amputavi caput eius. et abstuli
obprobrium a filiis israel.

Nullus mortalium potest verbis aut
mente virtutem psalmorum explica
re si devote legantur. ad dei omnipotentis
laudem. In psalmis si intenta mente
legeris invenies dei verbi incarnacionem
passionem resurrectionem ascensionem
et invenies intimam oracionem quam nullus
ipse potest excogitare. Invenies confessionem
et omnium rerum graciarum actionem impe
tracionem divine misericordie. In psalmis confiteris
miseriam tuam et omnia peccata tua. Au
gustinus psalmus fugat demones devitat
animas. efficit sanitatem. morbos expel
lit. delet peccata. Deum ostendit. carnem
domat. virtutes auget. animam magni
ficat. cor letificat. Divinum excelsam
edificat. sensum aperit. petita impetrata
excelsa demonstrat. pacem inter corpus
et animam facit. Ignem divinum in corde
accendit. radicem omnium malorum expellit.
Medicina virtutis est. Tuba inimicis est.
Iracundiam fugit. vox ecclesie semper
terre. Tranquillitas animarum. Signifer
pacis. Caritatem restaurat. Tutela pue
ris. Iuvenibus ornamentum. Solamen
senibus. desertas facit hinc vrbes. Ermi
nos est. Angelorum honor et opus. nor
ma iusticie. pudicicie decor. prudencie
consuacio. Unde psalterium merito appel
latur. Cythera et plectrum huius animas
animas conficiens dei misericordiam.

Liber salomonis id est parabole eius secundum hebraicam translate ab eusebio ieronimo presbitero.

Iungat epistola quos iungit sacerdotium immo car-
ta non dividat quos christi nectit amor. Commentari-
os in osee amos zachariam et malachiam quod
poscitis scripsissem si licuisset pre valitudine.
Mittitis solatia sumptuum notarios nostros et li-
brarios sustentantes ut vobis potissimum
nostrum desudet ingenium. Et ecce ex latere frequens
turba diversa poscentium quasi aut equum sit me vobis
esurientibus aliis laborare aut in ratione dati et ac-
cepti cuiquam preter vos obnoxius sim. Itaque longa
egrotatione fractus ne penitus hoc anno reticerem
et apud vos mutus essem tridui opus nomini vestro consecravi.
Interpretationem videlicet trium salomonis volu-
minum. Masloth quas hebrei parabolas vulga-
ta editio proverbia vocat. Coeleth quem grece eccle-
siasten latine contionatorem possumus dicere. Sirasirim
quod in linguam nostram vertitur canticum canticorum.
Fertur et panaretos ihesu filii syrach liber et alius
pseudographus qui sapientia salomonis inscri-
bitur. Quorum priorem hebraicum repperi non ecclesiasti-
cum ut apud latinos sed parabolas prenotatum.
Cui iuncti erant ecclesiastes et canticum canticorum.
Ut similitudinem salomonis non solum numero
librorum sed etiam materiarum genere coequaret. Secundus apud hebre-
os nusquam est quia et ipse stilus grecam eloquentiam
redolet et nonnulli scriptorum veterum hunc esse iudei filo-
nis affirmant. Sicut ergo iudith et tobie et ma-
chabeorum libros legit quidem ecclesia sed inter ca-
nonicas scripturas non recipit. Sic et hec duo vo-
lumina legit ad edificationem plebis non ad auc-
toritatem ecclesiasticorum dogmatum confirmandam.
Siquis sane lxx interpretum magis editio placet
habet eam a nobis olim emendatam. Neque enim
sic nova cudimus ut vetera destruamus. Et tamen
cum diligentissime legerit sciat magis nostra scripta
intelligi que non in tertium vas transfusa coacuerint sed
statim de prelo purissime commendata testi sui
saporem servaverint. Explicit prologus. Incipiunt capitula.

Affectu patris alloquitur filium blandum peccatorum
et hereticorum non adquiescere. Eodem affectu mo-
net non ambulandum cum impiis vel hereticis vitam
contradicentibus. Sapientia id est deus omnipotens loquitur foris
id est in luce palam ut relicta infantia sensu perfecti
et malicia parvuli sint. Sapientia hortatur converti
ad dominum et promittit se proferre vobis spiritum suum. Sa-
pientia comminatur contemptoribus suis id est iudeis he-
reticis et malis christianis. Sapientia hortatur
suscipere sermones suos ad cognoscendam sapientiam
et prudentiam. Sapientia docet non esse obliviscendam
legem suam et precepta sed in corde custodienda.
Sapientia monet habendam esse fiduciam ad dominum
et non hesitandum in oratione nec confidere prudentie
proprie. Sapientia hortatur ne eloquia domini negligantur
sed omni observatione custodiantur. Sapientia
docet non esse malum hominem imitandum nec vias eius
equiperandas. Sapientia hortatur disciplinam patris
amplecti. Sapientia monet suscipi verba sua.
Sapientia loquitur ascultandum sermones suos et ser-
vari cor a pravis cogitationibus. Sapientia monet
inclinandam aurem prudentie elongari ab
a muliere meretrice quia multos habet amatores
fornicando. Sapientia monet sponsores amicorum
non esse negligentes sed orent semper dominum ut eius
auxilio impleant quicquid norunt. Sapientia
pandit que sunt que odit dominus et quid detestetur
sapientia eius. Sapientia loquitur affectu patris precep-
ta recondere et mandata servare. Sapientia hor-
tatur custodiendos a muliere extranea hoc est a
muliere proximi. Blanditur pietas sapientie
ne adquiescamus prave doctrine. Sapientia hortatur
disciplinam magis diligendam et non aurum
vel pecuniam. Sapientia loquitur id est dei sapientia quod
omnia per ipsum facta sunt et sicut semper fuit pater ita filius
semper fuit. Sapientia id est christus dominus noster edificavit
sibi domum quia sua potentia de maria virgine
sibi construxit. Sapientia loquitur id est christus per quem facta
sunt omnia et reguntur per ipsum addit annos vite.
De filio sapiente qui letificat patrem. De pon-
deribus dolosis et fraudulentis stateris quod abho-
minatio sunt apud dominum. De iustis qui propria di-
videndo ditiores fiunt et quod aliena rapientes
in egestate sunt. De peccatis labiorum quod eis
proximat malum. De custodia oris. Quod
sapiens mulier id est ecclesia edificat domum suam
in christi fundamento fundatam. Stulta autem mulier id est
synagoga constructa a lege et prophetis destruitur.
De via que videtur homini recta novissima
autem eius deducit ad mortem. De eo quod miserum
faciat unumquemque hominem peccatum. Dominum a contraria
sua arguit. De laude caritatis quod melius
sit vocare ad olera cum dilectione quam ad pin-
guia cum odio. De eo quod arrogantia vel superbia
abhominatio et detestatio sit apud dominum. Sapientia
vituperat lingue amatorem et verbosum principes sepa-
rantem. Ubi caritas sine simulatione est omni tempore
diligitur et semper in angustiis comprobatur. De eo quod
semper impii contemptores sibique placentes despi-
ciunt cum venerint in profundum. De muliere
bona id est ecclesia ex cuius fide hauriunt catholici
iocunditatem a domino. De feneratoribus misericordie
et quod feneratur domino qui miseretur pauperi. Sa-
pientia loquitur veritatem et quod nullus glorie-
tur se castum habere cor. De eo quod abho-
minatio sit apud dominum pondus et statera dolosa. De
eo quod facere misericordiam et sequi iustitiam magis pla-
cet deo quam victime. De pigris se excusantibus

et pondus

PARABOLE

et de superbis qui accusant creatorem naturarum. Sapientia monet aurem ad audiendum et cor apponere ad intelligendum que sapientes loquuntur. De amico doloso et fallace qui blandimentis utitur de aperto proximi et de fugiendo homine iracundo. Sapientia hortatur unumquemque dicens: si Christi sapientiam deum confitearis salvus eris. De eruendis eis qui ducuntur ad mortem. De iusto cadente septies et resurgente. De agro hominis pigri in cultu et vinea stulti pigri et raro inferendum pedem ad amicos. Respondendum stulto iuxta stultitiam suam, id est patres et doctores ecclesie tam iudeis quam hereticis calumpniantibus respondere. De eo quod in labiis suis intelligatur iniquus. Quod melior sit manifesta correctio quam amor absconditus. De sacramentis scripturarum. De deceptore iustorum corruente in malum. De comparato stulto totum spiritum proferente. De iustis et impiis invicem abhominantibus. De eo quod omnis sermo domini sit ignitus, quia eloquia domini per spiritum data sunt nobis in lege et prophetis. De tribus difficilibus viis, scilicet aquile, colubri et navis, id est de virgine a morte resurgente et in celos ascendente, que sunt investigabilia. De muliere forti, id est ecclesia quam Christus suo adventu fortem fecit et pretio sui sanguinis ab extremis finibus congregavit. Expliciunt capitula. Incipit liber proverbiorum Salomonis.

Capitulum i.

Parabole Salomonis filii David regis Israel ad sciendam sapientiam et disciplinam, ad intelligenda verba prudentie, et suscipienda eruditionem doctrine, iustitiam et iudicium et equitatem, ut detur parvulis astutia, et adolescenti intellectus. Audiens sapiens sapientior erit, et intelligens gubernacula possidebit. Animadvertat parabolam et interpretationem, verba sapientium et enigmata eorum. Timor domini principium sapientie. Sapientiam atque doctrinam stulti despiciunt. Audi fili mi disciplinam patris tui, et ne dimittas legem matris tue, ut addatur gratia capiti tuo, et torques collo tuo. Fili mi si te lactaverint peccatores, ne acquiescas eis. Si dixerint: veni nobiscum, insidiemur sanguini, abscondamus tendiculas contra insontem frustra, deglutiamus eum sicut infernus viventem et integrum quasi descendentem in lacum. Omnem pretiosam substantiam reperiemus, implebimus domos nostras spoliis, sortem mitte nobiscum, marsupium sit unum omnium nostrum. Fili mi ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum a semitis eorum. Pedes enim illorum ad malum currunt et festinant ut effundant sanguinem. Frustra autem iacitur rete ante oculos pennatorum. Ipsi quoque contra sanguinem suum insidiantur et moliuntur fraudes contra animas suas. Sic semite omnis avari animas possidentium rapiunt.

Sapientia foris predicat, in plateis dat vocem suam, in capite turbarum clamitat, in foribus portarum urbis profert verba sua dicens: Usquequo parvuli diligitis infantiam, et stulti ea que sibi sunt noxia cupient, et imprudentes odibunt scientiam? Convertimini ad correctionem meam. En proferam vobis spiritum meum et ostendam verba mea. Quia vocavi et renuistis, extendi manum meam et non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum et increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, et subsannabo cum vobis quod timebatis advenerit. Cum irruerit repentina calamitas, et interitus quasi tempestas ingruerit, quando venerit super vos tribulatio et angustia, tunc invocabunt me et non exaudiam, mane consurgent et non invenient me, eo quod exosam habuerint disciplinam, et timorem domini non susceperint, nec acquieverint consilio meo, et detraxerint universe correptioni mee. Comedent igitur fructus vie sue suisque consiliis saturabuntur. Aversio parvulorum interficiet eos, et prosperitas stultorum perdet eos. Qui autem me audierit absque terrore requiescet, et habundantia perfruetur timore malorum sublato.

Fili mi si susceperis sermones meos et mandata mea absconderis penes te, ut audiat sapientiam auris tua, inclina cor tuum ad cognoscendam prudentiam. Si enim sapientiam invocaveris et inclinaveris cor tuum prudentie, si quesieris eam quasi pecuniam et sicut thesauros effoderis illam, tunc intelliges timorem domini et scientiam dei invenies, quia dominus dat sapientiam et ex ore eius prudentia et scientia. Custodiet rectorum salutem et proteget gradientes simpliciter, servans semitas iustitie et vias sanctorum custodiens. Tunc intelliges iustitiam et iudicium et equitatem et omnem semitam bonam. Si intraverit sapientia cor tuum et scientia anime tue placuerit, consilium custodiet te et prudentia servabit te, ut eruaris a via mala et ab homine qui perversa loquitur, qui relinquunt iter rectum et ambulant per vias tenebrosas, qui letantur cum male fecerint et exultant in rebus pessimis, quorum vie perverse et infames gressus eorum. Ut eruaris a muliere aliena et ab extranea que mollit sermones suos, et relinquit ducem pubertatis sue, et pacti dei sui oblita est. Inclinata est enim ad mortem domus eius, et ad inferos semite ipsius. Omnes qui ingrediuntur ad eam non revertentur nec apprehendent semitas vite. Ut ambules in via bona et calles iustorum custodias. Qui enim recti sunt habitabunt in terra et simplices permanebunt in ea. Impii vero de terra perdentur, et qui inique agunt auferentur.

III Fili mi ne obliviscaris legis meae et praecepta mea cor tuum custodiat. Longitudinem enim dierum et annos vitae et pacem apponent tibi. Misericordia et veritas non te deserant. Circumda eas gutturi tuo et describe in tabulis cordis tui, et invenies gratiam et disciplinam bonam coram Deo et hominibus. Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo et ne innitaris prudentiae tuae. In omnibus viis tuis cogita illum et ipse diriget gressus tuos. Ne sis sapiens apud temetipsum. Time Dominum et recede a malo. Sanitas quippe erit umbilico tuo et irrigatio ossium tuorum. Honora Dominum de tua substantia et de primitiis omnium frugum tuarum da pauperibus et implebuntur horrea tua saturitate et vino torcularia redundabunt. Disciplinam Domini fili mi ne abicias nec deficias cum ab eo corriperis. Quem enim diligit Dominus corripit et quasi pater in filio complacet sibi. Beatus homo qui invenit sapientiam et qui affluit prudentia. Melior est acquisitio eius negotiatione auri et argenti; primi et purissimi fructus eius. Pretiosior est cunctis opibus, et omnia quae desiderantur huic non valent comparari. Longitudo dierum in dextera eius et in sinistra illius divitiae et gloria. Viae eius viae pulchrae et omnes semitae illius pacificae. Lignum vitae est his qui apprehenderint eam et qui tenuerit eam beatus. Dominus sapientia fundavit terram; stabilivit caelos prudentia. Sapientia illius eruperunt abyssi et nubes rore concrescunt. Fili mi ne effluant haec ab oculis tuis. Custodi legem atque consilium meum, et erit vita animae tuae et gratia faucibus tuis. Tunc ambulabis fiducialiter in via tua et pes tuus non impinget. Si dormieris non timebis; quiesces et suavis erit somnus tuus. Ne paveas repentino terrore et irruentes tibi potentias impiorum. Dominus enim erit in latere tuo et custodiet pedem tuum ne capiaris. Noli prohibere benefacere eum qui potest; si vales et ipse benefac. Ne dicas amico tuo vade et revertere et cras dabo tibi, cum statim possis dare. Ne moliaris amico tuo malum cum ille in te habeat fiduciam. Ne contendas adversus hominem frustra cum ipse tibi nihil mali fecerit. Ne aemuleris hominem iniustum nec imiteris vias eius, quia abominatio est Domini omnis illusor et cum simplicibus sermocinatio eius. Egestas a Domino in domo impii; habitacula autem iustorum benedicentur. Ipse deludet illusores et mansuetis dabit gratiam. Gloriam sapientes possidebunt; stultorum exaltatio ignominia.

IIII Audite filii disciplinam patris et attendite ut sciatis prudentiam. Donum bonum tribuam vobis; legem meam ne derelinquatis. Nam et ego filius fui patris mei tenellus et unigenitus coram matre mea, et docebat me atque dicebat: Suscipiat verba mea cor tuum. Custodi praecepta mea et vives. Posside sapientiam + et in omni possessione tua acquire prudentiam. Arripe illam et exaltabit te; glorificaberis ab ea cum eam fueris amplexatus. Dabit capiti tuo augmenta gratiarum et corona inclita proteget te. Audi fili mi et suscipe verba mea ut multiplicentur tibi anni vitae. Viam sapientiae monstrabo tibi, ducam te per semitas aequitatis, quas cum ingressus fueris non arctabuntur gressus tui, et currens non habebis offendiculum. Tene disciplinam ne dimittas eam; custodi illam quia illa est vita tua. Ne delecteris in semitis impiorum nec tibi placeat malorum via. Fuge ab ea nec transeas per eam; declina et desere eam. Non enim dormiunt nisi male fecerint, et rapitur somnus ab eis nisi supplantaverint. Comedunt panem impietatis et vinum iniquitatis bibunt. Iustorum autem semita quasi lux splendens procedit et crescit usque ad perfectam diem. Via impiorum tenebrosa; nesciunt ubi corruant. Fili mi ausculta sermones meos et ad eloquia mea inclina aurem tuam. Ne recedant ab oculis tuis; custodi ea in medio cordis tui. Vita enim sunt invenientibus ea et universae carnis sanitas. Omni custodia serva cor tuum, quia ex ipso vita procedit. Remove a te os pravum et detrahentia labia sint procul a te. Oculi tui recta videant et palpebrae tuae praecedant gressus tuos. Dirige semitas pedibus tuis et omnes viae tuae stabilientur. Ne declines ad dexteram neque ad sinistram; averte pedem tuum a malo. Vias enim quae a dextris sunt novit Dominus; perversae sunt vero quae a sinistris sunt. Ipse autem rectos faciet cursus tuos, itinera autem tua in pace producet.

V Fili mi attende sapientiam meam et prudentiae meae inclina aurem tuam, ut custodias cogitationes et disciplinam labia tua conservent. Ne intenderis fallaciae mulieris. Favus enim distillans labia meretricis et nitidius oleo guttur eius. Novissima autem illius amara quasi absinthium, et acuta quasi gladius biceps. Pedes eius descendunt in mortem et ad inferos gressus illius penetrant. Per semitam vitae non ambulant; vagi sunt gressus eius et investigabiles. Nunc ergo fili mi audi me et ne recedas a verbis oris mei. Longe fac ab ea viam tuam et ne appropinques foribus domus eius. Ne des alienis honorem tuum et annos tuos crudeli, ne forte impleantur extranei viribus tuis et labores tui sint in domo aliena, et gemas in novissimis quando consumpseris carnes tuas et corpus tuum, et dicas: Cur detestatus sum disciplinam et increpationibus non acquievit cor meum, nec audivi vocem docentium me et magistris non inclinavi aurem meam? Paene fui in omni malo in medio ecclesiae et synagogae. Bibe aquam de cisterna tua et fluenta putei tui. Deriventur fontes tui foras et in plateis aquas tuas divide. Habeto eas solus nec sint alieni participes tui. Sit vena tua benedicta et laetare

+ posside prudentiam. Ne obliviscaris neque declines a verbis oris mei. Ne dimittas eam et custodiet te. Dilige eam et servabit te. Principium sapientiae posside sapientiam.

remoue

bibe

cum muliere adolescentie tue. Cerva carissima et gratissimus hinnulus ubera eius inebrient te omni tempore et in amore eius delectare iugiter. Quare seduceris fili mi ab aliena et foveris in sinu alterius? Respicit dominus vias hominis et omnes gressus illius considerat. Iniquitates sue capiunt impium et funibus peccatorum suorum constringitur. Ipse morietur quia non habuit disciplinam et in multitudine stultitie sue decipietur.

VI

Fili mi si spoponderis pro amico tuo defixisti apud extraneum manum tuam illaqueatus es verbis oris tui et captus propriis sermonibus. Fac ergo quod dico fili mi et temetipsum libera quia incidisti in manum proximi tui. Discurre festina suscita amicum tuum. Ne dederis somnum oculis tuis nec dormitent palpebre tue. Eruere quasi damula de manu et quasi avis de insidiis aucupis. Vade ad formicam o piger et considera vias eius et disce sapientiam. Que cum non habeat ducem nec preceptorem nec principem parat in estate cibum sibi et congregat in messe quod comedat. Usquequo piger dormies? Paululum dormitabis paululum conseres manus ut dormias et veniet tibi quasi viator egestas et pauperies quasi vir armatus. Si vero impiger fueris veniet ut fons messis tua et egestas longe fugiet a te. Homo apostata vir inutilis graditur ore perverso annuit oculis terit pede digito loquitur pravo corde machinatur malum et omni tempore iurgia seminat. Huic extemplo veniet perditio sua et subito conteretur nec habebit ultra medicinam. Sex sunt que odit dominus et septimum detestatur anima eius. Oculos sublimes linguam mendacem manus effundentes innoxium sanguinem cor machinans cogitationes pessimas pedes veloces ad currendum in malum proferentem mendacia testem fallacem et eum qui seminat inter fratres discordias. Conserva fili mi precepta patris tui et ne dimittas legem matris tue. Liga ea in corde tuo iugiter et circumda gutturi tuo. Cum ambulaveris gradiantur tecum cum dormieris custodiant te et evigilans loquere cum eis quia mandatum lucerna est et lex lux et via vite increpatio discipline ut custodiant te a muliere mala et a blanda lingua extranee. Non concupiscat pulchritudinem eius cor tuum ne capiaris nutibus illius. Pretium enim scorti vix est unius panis. Mulier autem viri pretiosam animam capit. Numquid potest homo abscondere ignem in sinu suo ut vestimenta illius non ardeant? aut ambulare super prunas et non comburentur plante eius? Sic qui ingreditur ad mulierem proximi sui non erit mundus cum tetigerit eam. Non grandis est culpe cum quis furatus fuerit. Furatur enim ut esurientem impleat animam. Deprehensus quoque reddet septuplum et omnem substantiam domus sue tradet et liberabit se. Qui autem adulter est propter cordis inopiam perdet animam suam. Turpitudinem et ignominiam congregat sibi et opprobrium illius non delebitur quia zelus et furor viri non parcet in die vindicte nec acquiescet cuiusquam precibus nec suscipiet pro redemptione dona plurima.

VII

Fili mi custodi sermones meos et precepta mea reconde tibi. Fili honora dominum et valebis. Preter eum vero ne timueris alienum. Serva mandata mea et vives et legem meam quasi pupillam oculi tui. Liga eam in digitis tuis scribe illam in tabulis cordis tui. Dic sapientie soror mea es et prudentiam voca amicam tuam ut custodiat te a muliere extranea et ab aliena que verba sua facit dulcia. De fenestra enim domus mee per cancellos prospexi et video parvulos. Considero vecordem iuvenem qui transit per plateas iuxta angulum et prope viam domus illius graditur in obscuro advesperascente die in noctis tenebris et caligine. Et ecce mulier occurrit illi ornatu meretricio preparata ad decipiendas animas garrula et vaga quietis impatiens nec valens in domo consistere pedibus suis nunc foris nunc in plateis nunc iuxta angulos insidians apprehensumque deosculatur iuvenem et procaci vultu blanditur dicens. Victimas pro salute devovi hodie reddidi vota mea. Idcirco egressa sum in occursum tuum desiderans te videre et repperi. Intexui funibus lectulum meum myrra aloe et cinnamomo. Veni inebriemur uberibus et fruamur cupitis amplexibus donec illucescat dies. Non est enim vir in domo sua abiit via longissima. Sacculum pecunie secum tulit in die plene lune reversurus est in domum suam. Irretivit eum multis sermonibus et blanditiis labiorum protraxit illum. Statim eam sequitur quasi bos ductus ad victimam et quasi agnus lasciviens et ignorans quod ad vincula stultus trahatur donec transfigat sagitta iecur eius velut si avis festinet ad laqueum et nescit quia de periculo anime illius agitur. Nunc ergo fili mi audi me et attende verbis oris mei ne abstrahatur in viis illius mens tua neque decipiaris semitis eius. Multos enim vulneratos deiecit et fortissimi quique interfecti sunt ab ea. Vie inferi domus eius penetrantes in interiora mortis.

VIII

Numquid non sapientia clamitat et prudentia dat vocem suam in summis excelsisque verticibus super viam in mediis semitis stans iuxta portas civitatis in ipsis foribus loquitur dicens. O viri ad vos clamito et vox mea ad filios hominum. Intelligite parvuli astutiam et insipientes animadvertite. Audite quoniam de rebus magnis locutura sum et aperientur labia mea ut recta predicent. Veritatem me-

(Marginalia: "piger dormies quando consurges ex somno tuo paululum"; "vel subito"; "nota"; "sex sunt")

vitabitur guttur meum et labia mea detestabuntur impium. Iusti sunt omnes sermones mei, non est in eis pravum quid neque perversum. Recti sunt intelligentibus et equi invenientibus scientiam. Accipite disciplinam meam et non pecuniam, doctrinam magis quam thesaurum eligite. Melior est sapientia cunctis opibus preciosissimis, et omne desiderabile ei non potest comparari. Ego sapientia habito in consilio, et eruditis intersum cogitationibus. Timor domini odit malum; arrogantiam et superbiam et viam pravam et os bilingue detestor. Meum est consilium et equitas, mea est prudentia, mea fortitudo. Per me reges regnant, et legum conditores iusta decernunt. Per me principes imperant, et potentes decernunt iusticiam. Ego diligentes me diligo, et qui mane vigilaverint ad me invenient me. Mecum sunt divitie et gloria, opes superbe et iusticia. Melior est fructus meus auro et lapide precioso, et genimina mea argento electo. In viis iusticie ambulo, in medio semitarum iudicii, ut ditem diligentes me et thesauros eorum repleam. Dominus possedit me in initio viarum suarum antequam quicquam faceret a principio. Ab eterno ordinata sum, et ex antiquis antequam terra fieret. Nondum erant abyssi, et ego iam concepta eram. Necdum fontes aquarum eruperant, necdum montes gravi mole constiterant, ante colles ego parturiebar. Adhuc terram non fecerat et flumina et cardines orbis terre. Quando preparabat celos aderam, quando certa lege et gyro vallabat abyssos, quando ethera firmabat sursum et librabat fontes aquarum, quando circumdabat mari terminum suum et legem ponebat aquis ne transirent fines suos, quando appendebat fundamenta terre. Cum eo eram cuncta componens, et delectabar per singulos dies, ludens coram eo omni tempore, ludens in orbe terrarum, et delicie mee esse cum filiis hominum. Nunc ergo filii audite me: Beati qui custodiunt vias meas. Audite disciplinam et estote sapientes, et nolite abicere eam. Beatus homo qui audit me et qui vigilat ad fores meas cotidie et observat ad postes hostii mei. Qui me invenerit inveniet vitam et hauriet salutem a domino. Qui autem in me peccaverit ledet animam suam. Omnes qui me oderunt diligunt mortem.

Sapientia edificavit sibi domum, excidit columpnas septem. Immolavit victimas suas, miscuit vinum et proposuit mensam suam. Misit ancillas suas ut vocarent ad arcem et ad menia civitatis: Si quis est parvulus veniat ad me. Et insipientibus locuta est: Venite comedite panem meum et bibite vinum quod miscui vobis. Relinquite infantiam et vivite, et ambulate per vias prudentie. Qui erudit derisorem ne oderit te. Argue sapientem et diliget te. Da sapienti occasionem et addetur ei sapientia. Doce iustum et festinabit accipere. Principium sapientie timor domini, et scientia sanctorum prudentia. Per me enim multiplicabuntur dies tui et addentur tibi anni vite. Si sapiens fueris tibimetipsi eris; si autem illusor, solus portabis malum. Mulier stulta et clamosa plenaque illecebris et nichil omnino sciens sedit in foribus domus sue super sellam in excelso urbis loco, ut vocaret transeuntes per viam et pergentes in itinere suo: Quis est parvulus, declinet ad me. Et vecordi locuta est: Aque furtive dulciores sunt et panis absconditus suavior. Et ignoravit quod ibi sint gygantes et in profundis inferni convive eius. Qui enim applicabitur illi descendet ad inferos; nam qui abscesserit ab ea salvabitur.

Filius sapiens letificat patrem, filius vero stultus mesticia est matris sue. Nil proderunt thesauri impietatis, iusticia vero liberabit a morte. Non affliget dominus fame animam iusti, et insidias impiorum subvertet. Egestatem operata est manus remissa, manus autem fortium divitias parat. Qui nititur mendaciis hic pascit ventos, idem sequitur aves volantes. Qui congregat in messe filius sapiens est; qui autem stertit estate filius confusionis. Benedictio domini super caput iusti, os autem impiorum operit iniquitatem. Memoria iusti cum laudibus, et nomen impiorum putrescet. Sapiens corde precepta suscipiet, stultus ceditur labiis. Qui ambulat simpliciter ambulat confidenter; qui autem depravat vias suas manifestus erit. Qui annuit oculo dabit dolorem, stultus labiis verberabitur. Vena vite os iusti, et os autem impiorum operit iniquitatem. Odium suscitat rixas, et universa delicta operit caritas. In labiis sapientis invenitur sapientia, et virga in dorso eius qui indiget corde. Sapientes abscondunt scientiam, os autem stulti confusioni proximum est. Substantia divitis urbs fortitudinis eius; pavor pauperum egestas eorum. Opus iusti ad vitam, fructus autem impii ad peccatum. Via vite custodienti disciplinam; qui autem increpationes relinquit errat. Abscondunt odium labia mendacia; qui profert contumeliam insipiens est. In multiloquio non deerit peccatum; qui autem moderatur labia sua prudentissimus est. Argentum electum lingua iusti, cor autem impiorum pro nichilo. Labia iusti erudiunt plurimos; qui autem indocti sunt in cordis egestate morientur. Benedictio domini divites facit, nec sociabitur eis afflictio. Quasi per risum stultus operatur scelus, sapientia autem est viro prudentia. Quod timet impius veniet super eum; desiderium suum iustis dabitur. Quasi tempestas transiens non erit impius; iustus autem quasi fundamentum sempiternum. Sicut acetum dentibus et fumus oculis, sic piger his qui miserunt eum in via. Timor domini apponet dies, et anni impiorum breviabuntur. Expectatio iustorum leticia, spes autem impiorum peribit. Fortitudo simplicis via domini, et pa-

ipse iniuriam facit et qui arguit impium sibi maculam generat. Noli arguere derisorem.

stertit

uoribus his qui operantur malum. Iustus in eternum non
commouebitur: impii autem non habitabunt super terram.
Os iusti parturiet sapientiam: lingua prauorum
peribit. Labia iusti considerant placita: et os im-
piorum peruersa. XI Statera dolosa abhominatio est
apud dominum: et pondus equum uoluntas eius. Ubi fuerit
superbia: ibi et contumelia. Ubi autem humilitas:
ibi et sapientia. Simplicitas iustorum diriget
eos: et supplantatio peruersorum uastabit illos. Non
proderunt diuitie in die ultionis: iustitia autem
liberabit a morte. Iustitia simplicis diriget
uiam eius: et in impietate sua corruet impius.
Iustitia rectorum liberabit eos: et in insidiis suis
capientur iniqui. Mortuo homine impio: nulla
erit ultra spes: et expectatio sollicitorum peribit.
Iustus de angustia liberatus est: et tradetur impius
pro eo. Simulator ore decipit amicum suum: iusti
autem liberabuntur scientia. In bonis iustorum exalta-
bitur ciuitas: et in perditione impiorum erit lau-
datio. Benedictione iustorum exaltabitur ciuitas:
et ore impiorum subuertetur. Qui despicit
amicum suum: indigens corde est: uir autem
prudens tacebit. Qui ambulat fraudulenter:
reuelat archana: qui autem fidelis est: celat a-
mici commissum. Ubi non est gubernator:
populus corruet: salus autem ubi multa consilia. Af-
fligetur malo qui fidem facit pro extraneo: qui
autem cauet laqueos securus erit. Mulier gratiosa
inueniet gloriam: et robusti habebunt diuitias.
Benefacit anime sue uir misericors: qui autem
crudelis est propinquos abicit. Impius facit opus
instabile: seminanti autem iustitiam merces
fidelis. Clementia preparabit uitam: et sectatio malorum
mortem. Abhominabile domino cor prauum: et uoluntas
eius in his qui simpliciter ambulant. Manus in manu:
non erit innocens malus: semen autem iustorum
saluabitur. Circulus aureus in naribus suis
mulier pulchra et fatua. Desiderium iustorum
omne bonum est: prestolatio impiorum furor. Alii
diuidunt propria et ditiores fiunt: alii rapiunt
non sua: et semper in egestate sunt. Anima que benedicit
impinguabitur: et qui inebriat ipse quoque ine-
briabitur. Qui abscondit frumenta in tempore:
maledicetur in populo: benedictio autem super caput
uendentium. Bene consurgit diluculo qui querit
bona: qui autem inuestigator malorum est: ab eis op-
primetur. Qui confidit in diuitiis suis corru-
et: iusti autem quasi uirens folium germinabunt.
Qui conturbat domum suam possidebit uentos: et
qui stultus est seruiet sapienti. Fructus iusti
lignum uite: et qui suscipit animas sapiens est.
Si iustus in terra recipit: quanto magis impius et peccator.

Qui diligit disciplinam diligit scientiam: qui autem
odit increpationes insipiens est. Qui bonus est: hau-
riet sibi gratiam a domino: qui autem confidit in
cogitationibus suis impie agit. Non roborabi-
tur homo ex impietate: et radix iustorum non commouebitur.
Mulier diligens corona est uiro suo: et putredo
in ossibus eius que confusione res dignas gerit.
Cogitationes iustorum iudicia: et consilia impiorum
fraudulenta. Verba impiorum insidiantur sangui-
ni: os iustorum permanebit. doctrina sua cognoscet
uir. Qui autem uanus et excors est: patebit contemptui.
Melior est pauper et sufficiens sibi quam gloriosus
et indigens pane. Nouit iustus animas iumentorum
suorum: uiscera autem impiorum crudelia. Qui
operatur terram suam satiabitur panibus: qui autem
sectatur otium stultissimus est. Qui suauis est
uiuit in moderationibus: in suis munitionibus
relinquit contumeliam. Desiderium impii munimentum
est pessimorum: radix autem iustorum proficiet.
Propter peccata labiorum ruina proximat malo:
effugiet autem iustus de angustia. De fructu oris
sui unusquisque replebitur bonis: et iuxta opera
manuum suarum retribuetur ei. Via stulti
recta in oculis eius: qui autem sapiens est au-
dit consilia. Fatuus indicat statim iram suam:
qui autem dissimulat iniuriam callidus est. Qui quod
nouit loquitur index iustitie est: qui autem mentitur:
testis est fraudulentus. Est qui promittit: et quasi gladio
pungitur conscientie: lingua autem sapientium sani-
tas. Labium ueritatis firmum erit in perpetuum:
qui autem testis est repentinus: concinnat linguam
mendacii. Dolus in corde cogitantium mala: qui autem
pacis ineunt consilia: sequitur eos gaudium. Non con-
tristabit iustum quicquid ei acciderit: impii autem
replebuntur malo. Abhominatio est domino labia
mendacia: qui autem fideliter agunt placent ei.
Homo uersutus celat scientiam: et cor insipientium
prouocat stultitiam. Manus fortium dominabitur:
que autem remissa est tributis seruiet. Meror in
corde iusti humiliabit eum: et sermone bono leti-
ficabitur. Qui negligit dampnum propter amicum
iustus est: iter autem impiorum decipiet eos. Non
inueniet fraudulentus lucrum: et substantia hominis
erit auri pretium. In semita iustitie uita: iter autem de-
uium ducit ad mortem. Filius sapiens doctrina
patris: qui autem illusor est non audit cum arguitur.
De fructu oris sui homo satiabitur bonis: anima
autem impiorum iniqua. Qui custodit os suum:
custodit animam suam: qui autem inconsideratus
est ad loquendum sentiet mala. Uult et non
uult piger: anima autem operantium impinguabitur.
Uerbum mendax iustus detestabitur: impius

autem confundit et confundetur. Iustitia custodit
innocentis viam, impietas autem peccatorem
supplantat. Est quasi dives cum nihil habeat,
et est quasi pauper cum in multis divitiis sit. Re-
demptio anime viri divitie sue. Qui autem
pauper est increpationem non sustinet. Lux iustorum
letificat. Lucerna autem impiorum extinguetur.
Inter superbos semper iurgia sunt. Qui autem agunt
cum consilio omnia reguntur sapientia. Sub-
stantia festinata minuetur. Que autem paulatim colli-
gitur manu multiplicabitur. Spes que differ-
tur affligit animam. Lignum vite desiderium
veniens. Qui detrahit alicui rei ipse se in
futurum obligat. Qui autem timet preceptum in
pace versabitur. Lex sapientis fons vite ut de-
clinet a ruina mortis. Doctrina bona dabit
gratiam. In itinere contemptorum vorago. Astutus
omnia agit cum consilio. Qui autem fatuus est aperit
stultitiam. Nuntius impii cadet in malum. Legatus
fidelis sanitas. Egestas et ignominia ei qui de-
serit disciplinam. Qui autem acquiescit argu-
enti glorificabitur. Desiderium si compleatur
delectat animam. Detestantur stulti eos qui fu-
giunt mala. Qui cum sapientibus graditur
sapiens erit. Amicus stultorum similis efficietur.
Peccatores persequitur malum, et iustis retribuentur
bona. Bonus relinquit heredes filios et nepotes,
et custoditur iusto substantia peccatoris. Multi cibi in
novalibus patrum, et aliis congregantur absque iudi-
cio. Qui parcit virge odit filium suum. Qui
autem diligit illum instanter erudit. Iustus come-
dit et replet animam suam. Venter autem impiorum
insaturabilis. Sapiens mulier edificat
domum suam. Insipiens extructam quoque ma-
nibus destruet. Ambulans recto itinere et timens
Deum despicitur ab eo qui infami graditur via.
In ore stulti virga superbie. Labia sapientium
custodiunt eos. Ubi non sunt boves presepe vacuum
est. Ubi autem apparent plurime segetes, ibi mani-
festa fortitudo bovis. Testis fidelis non mentitur.
Profert autem mendacium dolosus testis. Querit derisor
sapientiam et non invenit. Doctrina prudentium facilis.
Vade contra virum stultum et nescit labia pruden-
tie. Sapientia callidi est intelligere viam suam, et
imprudentia stultorum errans. Stultus illu-
dit peccatum, inter iustos morabitur gratia. Cor quod
novit amaritudinem anime sue, in gaudio eius non
miscebitur extraneus. Domus impiorum delebitur,
tabernacula iustorum germinabunt. Est via que
videtur homini iusta, novissima autem eius dedu-
cunt ad mortem. Risus dolore miscebitur, et extrema
gaudii luctus occupat. Viis suis replebitur
stultus, et super eum erit vir bonus. Innocens cre-
dit omni verbo. Astutus considerat gressus
suos. Sapiens timet et declinat a malo. Stultus
transilit et confidit. Impatiens operabitur stulti-
tiam, et vir versutus odiosus est. Possidebunt
parvuli stultitiam, et expectabunt astuti scientiam.
Iacebunt mali ante bonos, et impii ante portas
iustorum. Etiam proximo suo pauper odiosus erit.
Amici vero divitum multi. Qui despicit proximum
suum peccat. Qui autem miseretur pauperi beatus
erit. Qui credit in Domino misericordiam diligit. Errant qui
operantur malum. Misericordia et veritas preparant bona.
In omni opere bono erit habundantia. Ubi autem
verba sunt plurima, ibi egestas frequenter.
Corona sapientium divitie eorum. Fatuitas stul-
torum imprudentia. Liberat animas testis fidelis
et profert mendacia versipellis. In timore Domini fidu-
cia fortitudinis, et filiis eius erit spes. Timor
Domini fons vite ut declinet a ruina mortis.
In multitudine populi dignitas regis, et in pau-
citate plebis ignominia principis. Qui patiens
est multa gubernatur sapientia. Qui autem impatiens
est exaltat stultitiam suam. Vita carnium
sanitas cordis. Putredo ossium invidia. Qui
calumpniatur egentem exprobrat factori eius.
Honorat autem eum qui miseretur pauperis.
In malitia sua expelletur impius. Sperat autem iustus
in morte sua. In corde prudentis requiescit sa-
pientia, et indoctos quosque erudiet. Iustitia
elevat gentem, miseros autem facit populos peccatum.
Acceptus est regi minister intelligens. Iracundi-
am eius inutilis sustinebit. Responsio mollis
frangit iram. Sermo durus suscitat furorem.
Lingua sapientium ornat scientiam, os fatuorum
ebullit stultitiam. In omni loco oculi Domini con-
templantur bonos et malos. Lingua placabilis
lignum vite. Que autem inmoderata est conteret
spiritum. Stultus irridet disciplinam patris sui.
Qui autem custodit increpationes astutior fiet.
In habundanti iustitia virtus maxima est,
cogitationes autem impiorum eradicabuntur. Domus
iusti plurima fortitudo, et in fructibus impii con-
turbatio. Labia sapientium disseminabunt
scientiam. Cor stultorum dissimile erit. Victime im-
piorum abhominabiles Domino. Vota iustorum
placabilia. Abhominatio est Domino via impii.
Qui sequitur iustitiam diligitur ab eo. Doc-
trina mala deserenti viam vite. Qui increpa-
tiones odit morietur. Infernus et perditio coram
Domino, quanto magis corda filiorum hominum. Non
amat pestilens eum qui se corripit, nec ad sa-
pientes graditur. Cor gaudens exhilarat faciem.

eum. In merore animi deicitur spiritus. Cor sapientis querit doctrinam et os stultorum pascitur imperitia. Omnes dies pauperis mali; secura mens quasi iuge convivium. Melius est parum cum timore Domini quam thesauri magni et insatiabiles. Melius est vocari ad holera cum caritate quam ad vitulum saginatum cum odio. Vir iracundus provocat rixas; qui patiens est mitigat suscitatas. Iter pigrorum quasi sepes spinarum; via iustorum absque offendiculo. Filius sapiens letificat patrem, et stultus homo despicit matrem suam. Stultitia gaudium stulto, et vir prudens dirigit gressus suos. Dissipantur cogitationes ubi non est consilium; ubi vero sunt plures consiliarii confirmantur. Letatur homo in sententia oris sui, et sermo oportunus optimus est. Semita vite super eruditum, ut declinet de inferno novissimo. Domum superborum demolietur Dominus, et firmos faciet terminos vidue. Abhominatio Domini cogitationes male, et purus sermo pulcherrimus firmabitur ab eo. Conturbat domum suam qui sectatur avaritiam; qui autem odit munera vivet. Per misericordiam et fidem purgantur peccata; per timorem autem Domini declinat omnis a malo. Mens iusti meditabitur obedientiam; os impiorum redundat malis. Longe est Dominus ab impiis, et orationes iustorum exaudiet. Lux oculorum letificat animam; fama bona impinguat ossa. Auris que audit increpationes vite in medio sapientium commorabitur. Qui abicit disciplinam despicit animam suam; qui autem acquiescit increpationibus possessor est cordis. Timor Domini disciplina sapientie, et gloriam precedit humilitas.

XVI

Hominis est animum preparare, et Domini gubernare linguam. Omnes vie hominum patent oculis eius; spirituum ponderator est Dominus. Revela Domino opera tua, et dirigentur cogitationes tue. Universa propter semetipsum operatus est Dominus, impium quoque ad diem malum. Abhominatio est Domini omnis arrogans; etsi manus ad manum fuerit non est innocens. Initium vie bone facere iustitiam; accepta autem est apud Deum magis quam immolare hostias. Misericordia et veritate redimitur iniquitas, et timore Domini declinatur a malo. Cum placuerint Domino vie hominis, inimicos quoque eius convertet ad pacem. Melius est parum cum iustitia quam multi fructus cum iniquitate. Cor hominis disponet viam suam, sed Domini est dirigere gressus eius. Divinatio in labiis regis; in iudicio non errabit os eius. Pondus et statera iudicia Domini sunt, et opera eius omnes lapides sacculi. Abhominabiles regi qui agunt impie, quoniam iustitia firmatur solium. Voluntas regum labia iusta; qui recta loquitur diligetur. Indignatio regis nuntii mortis, et vir sapiens placabit eum. In hilaritate vultus regis vita, et clementia eius quasi imber serotinus. Posside sapientiam quia auro melior est, et acquire prudentiam quia preciosior est argento. Semita iustorum declinat mala; custos anime sue servat viam suam. Contritionem precedit superbia, et ante ruinam exaltatur spiritus. Melius est humiliari cum mitibus quam dividere spolia cum superbis. Eruditus in verbo reperiet bona, et qui sperat in Domino beatus est. Qui sapiens est corde appellabitur prudens, et qui dulcis eloquio maiora reperiet. Fons vite eruditio possidentis; doctrina stultorum fatuitas. Cor sapientis erudiet os eius, et labiis illius addet gratiam. Favus mellis composita verba; dulcedo anime et sanitas ossium. Est via que videtur homini recta, et novissima eius ducunt ad mortem. Anima laborantis laborat sibi quia compulit eum os suum. Vir impius fodit malum, et in labiis eius ignis ardescit. Homo perversus suscitat lites, et verbosus separat principes. Vir iniquus lactat amicum suum, et ducit eum per viam non bonam. Qui attonitis oculis cogitat prava, mordens labia sua perficit malum. Corona dignitatis senectus, que in viis iustitie reperietur. Melior est patiens viro forti, et qui dominatur animo suo expugnatore urbium. Sortes mittuntur in sinum, sed a Domino temperantur.

XVII

Melior est buccella sicca cum gaudio quam plena domus victimis cum iurgio. Servus sapiens dominabitur filiis stultis, et inter fratres hereditatem dividet. Sicut igne probatur argentum et aurum camino, ita corda probat Dominus. Malus obedit lingue inique, et fallax obtemperat labiis mendacibus. Qui despicit pauperem exprobrat factori eius, et qui ruina letatur alterius non erit impunitus. Corona senum filii filiorum, et gloria filiorum patres eorum. Non decent stultum verba composita, nec principem labium mentiens. Gemma gratissima expectatio prestolantis; quocumque se vertit prudenter intelligit. Qui celat delictum querit amicitias; qui altero sermone repetit separat federatos. Plus proficit correptio apud prudentem quam centum plage apud stultum. Semper iurgia querit malus; angelus autem crudelis mittetur contra eum. Expedit magis urse occurrere raptis fetibus quam fatuo confidenti sibi in stultitia sua. Qui reddit mala pro bonis, non recedet malum de domo eius. Qui dimittit aquam caput est iurgiorum, et antequam patiatur contumeliam iudicium deserit. Et qui iustificat impium et qui condempnat iustum, abhominabilis est uterque apud Deum. Quid prodest habere divitias stulto, cum sapientiam emere non possit? Qui altam facit domum suam querit ruinam, et qui evitat discere incidet in mala. Omni tempore diligit qui amicus est, et frater in angustiis comprobatur. Homo stultus plaudet manibus suis, cum spoponderit pro amico suo. Qui meditatur discordias diligit rixas, et qui exaltat ostium querit ruinam. Qui perversi cordis est non inveniet bonum, et qui vertit

mens

oportunus

xvi

pietas

linguam incidet in malum. Natus est stultus
in ignominiam suam; sed nec pater in fatuo letabitur.
Animus gaudens etatem floridam facit; spiritus tristis
exsiccat ossa. Munera de sinu impius accipit, ut per-
vertat semitas iudicii. In facie prudentis lucet
sapientia; oculi stultorum in finibus terre. Ira patris:
filius stultus, et dolor matris que genuit eum. Non
est bonum dampnum inferre iusto; nec percutere prin-
cipem qui recta iudicat. Qui moderatur sermo-
nes suos, doctus et prudens est; et preciosi spiritus vir erudi-
tus. Stultus quoque si tacuerit, sapiens reputabitur;
et si compresserit labia sua, intelligens. XVIII Occasiones
querit qui vult recedere ab amico; omni tempore erit ex-
probrabilis. Non recipit stultus verba prudentie, ni-
si ea dixeris que versantur in corde eius. Impius cum in
profundum venerit peccatorum, contempnit; sed sequitur
eum ignominia et obprobrium. Aqua profunda verba
ex ore viri, et torrens redundans fons sapientie.
Accipere personam impii in iudicio non est bonum,
ut declines a veritate iudicii. Labia stulti immis-
cent se rixis, et os eius iurgia provocat. Os stulti
contritio eius, et labia ipsius ruina anime eius. Verba
bilinguis quasi simplicia; et ipsa perveniunt
usque ad interiora ventris. Pigrum deicit timor;
anime autem effeminatorum esurient. Qui mollis et dis-
solutus est in opere suo, frater est sua opera dissipantis.
Turris fortissima nomen domini; ad ipsum currit iustus
et exaltabitur. Substantia divitis urbs roboris eius,
et quasi murus validus circumdans eum. Antequam
conteratur, exaltatur cor hominis; et antequam
glorificetur, humiliatur. Qui prius respondet quam
audiat, stultum se demonstrat esse et confusione
dignum. Spiritus viri sustentat imbecillita-
tem suam; spiritum vero ad irascendum facilem
quis poterit sustinere? Cor prudentis possidebit sci-
entiam; et auris sapientium querit doctrinam.
Donum hominis dilatat viam eius, et ante principes
spatium ei facit. Iustus prior est accusator sui;
venit amicus eius, et investigabit eum. Contra-
dictiones comprimit sors, et inter potentes quoque
diiudicat. Frater qui adiuvatur a fratre quasi civitas fir-
ma; et iudicia quasi vectes urbium. De fructu o-
ris viri replebitur venter eius, et genimina labi-
orum ipsius saturabunt eum. Mors et vita in
manibus lingue; qui diligunt eam comedent
fructus eius. Qui invenit mulierem bonam, inve-
nit bonum, et hauriet iocunditatem a domino.
Qui expellit mulierem bonam, expellit bonum;
qui autem tenet adulteram, stultus est et insipi-
ens. Cum obsecrationibus loquetur pauper, et di-
ves effabitur rigide. Vir amicabilis ad societa-
tem magis amicus erit quam frater. XIX Melior est pau-
per qui ambulat in simplicitate sua, quam dives
torquens labia sua et insipiens. Ubi non est
scientia anime, non est bonum; et qui festinus est pedibus
offendit. Stultitia hominis supplantat
gressus eius; et contra deum fervet animo suo. Divitie addunt
amicos plurimos; a paupere autem et hii quos habuit se-
parantur. Testis falsus non erit impunitus; et qui men-
dacia loquitur non effugiet. Multi colunt personam
potentis, et amici sunt dona tribuentis. Fratres ho-
minis pauperis oderunt eum; insuper et amici procul
recesserunt ab eo. Qui tantum verba sectatur, nichil
habebit. Qui autem possessor est mentis, diligit ani-
mam suam; et custos prudentie inveniet bona.
Falsus testis non erit impunitus; et qui loquitur menda-
cia peribit. Non decent stultum delicie, nec servum
dominari principibus. Doctrina viri per patientiam
noscitur; et gloria eius iniqua pretergredi. Sicut fre-
mitus leonis, ita et regis ira; et sicut ros super her-
bam, ita et hylaritas eius. Dolor patris filius stultus;
et tecta iugiter perstillantia litigiosa mulier. Do-
mus et divitie dantur a parentibus; a domino autem proprie uxor
prudens. Pigredo immittit soporem, et anima dis-
soluta esuriet. Qui custodit mandatum, custo-
dit animam suam; qui autem negligit viam suam,
mortificabitur. Feneratur domino qui miseretur
pauperis; et vicissitudinem suam reddet ei. Erudi fili-
um tuum, ne desperes; ad interfectionem autem eius ne po-
nas animam tuam. Qui enim impatiens est, sustine-
bit dampnum; et cum rapuerit, aliud apponet. Au-
di consilium, et suscipe disciplinam, ut sis sapiens
in novissimis tuis. Multe cogitationes in corde
viri; voluntas autem domini in eternum permanet. Homo
indigens misericors est; et melior est pauper quam vir
mendax. Timor domini ad vitam; et in plenitudine com-
morabitur absque visitatione pessimi. Abscon-
dit piger manum suam sub ascella, nec ad os
suum applicat eam. Pestilente flagellato,
stultus sapientior erit; si autem corripueris sapi-
entem, intelliget disciplinam. Qui affligit patrem
et fugat matrem, ignominiosus est et infelix.
Non cesses audire, fili, doctrinam, nec ignores ser-
mones scientie. Testis iniquus deridet iudicium,
et os impiorum devorat iniquitatem. Parata sunt de-
risoribus iudicia, et mallei percutientes stultorum cor-
poribus. XX Luxuriosa res vinum, et tumultuosa
ebrietas; quicumque his delectatur, non erit
sapiens. Sicut rugitus leonis, ita et terror regis;
qui provocat eum, peccat in animam suam. Honor est
homini qui separat se a contentionibus; omnes autem
stulti miscentur contumeliis. Propter frigus piger arare
noluit; mendicabit ergo estate, et non dabitur ei. Si-
cut aqua profunda, sic consilium in corde viri; sed
homo sapiens exhauriet illud. Multi homines mi-
sericordes vocantur; virum autem fidelem quis inveniet?
Iustus qui ambulat in simplicitate sua, bea-
tos post se filios derelinquet. Rex qui sedet in solio
iudicii dissipat omne malum intuitu suo. Quis
potest dicere: Mundum est cor meum; purus sum a peccato?
Pondus et pondus, mensura et mensura, utrumque abhomi-
nabile est apud deum. Ex studiis suis intelligitur

puer si munda et recta sint opera eius. Aurem audientem et oculum uidentem. Dominus fecit utrumque. Noli diligere somnum ne te egestas opprimat. Aperi oculos tuos et saturare panibus. Malum est malum est dicit omnis emptor, et cum recesserit tunc gloriabitur. Est aurum et multitudo gemmarum et uas preciosum: labia scientie. Tolle uestimentum eius: qui fideiussor extitit alieni, et pro extraneis aufer pignus ab eo. Suauis est homini panis mendacii et postea implebitur os eius calculo. Cogitationes consiliis roborantur, et gubernaculis tractanda sunt bella. Ei qui reuelat mysteria et ambulat fraudulenter et dilatat labia sua: ne commiscearis. Qui maledicit patri suo et matri: extinguetur lumen eius in mediis tenebris. Hereditas ad quam festinatur in principio: in nouissimo benedictione carebit. Ne dicas reddam malum pro malo, expecta dominum et liberabit te. Abhominatio est apud dominum pondus et pondus statera dolosa non est bona. A domino diriguntur gressus uiri. Quis autem hominum potest intelligere uiam suam? Ruina est hominis deuorare sanctos, et post uota tractare. Dissipat impios rex sapiens et incuruat super eos fornicem. Lucerna domini spiraculum hominis, que inuestigat omnia secreta uentris. Misericordia et ueritas custodiunt regem, et roboratur clementia thronus eius. Exultatio iuuenum fortitudo eorum, et dignitas senum canicies. Liuor uulneris absterget mala et plage in secretioribus uentris.

XXI

xxi

iurgiis

piger

laqueus

Sicut diuisiones aquarum, ita cor regis in manu domini; quocumque uoluerit inclinabit illud. Omnis uia uiri recta sibi uidetur. Appendit autem corda dominus. Facere misericordiam et iudicium magis placet domino quam uictime. Exaltatio oculorum est dilatatio cordis. lucerna impiorum peccatum. Cogitationes robusti semper in habundantia. Omnis autem piger semper in egestate est. Qui congregat thesauros lingua mendacii, uanus et excors est, et impingetur ad laqueos mortis. Rapine impiorum detrahent eos, quia noluerunt facere iudicium. Peruersa uia uiri aliena est. Qui autem mundus est rectum opus eius. Melius est sedere in angulo domatis quam cum muliere litigiosa et in domo communi. Anima impii desiderat malum. Non miserebitur proximo suo. Mulctato pestilente sapientior erit paruulus, et si sectetur sapientem sumet scientiam. Excogitat iustus de domo impii, ut detrahat impios a malo. Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, et ipse clamabit et non exaudietur. Munus absconditum extinguit iras, et donum in sinu indignationem maximam. Gaudium iusto est facere iudicium, et pauor operantibus iniquitatem. Vir qui errauerit a uia doctrine in cetu gygantum commorabitur. Qui diligit epulas in egestate erit. Qui amat uinum et pinguia non ditabitur. Pro iusto dabitur impius:

et pro recto iniquus. Melius est habitare in terra deserta, quam cum muliere rixosa et iracunda. Thesaurus desiderabilis et oleum in habitaculo iusti, et imprudens homo dissipabit illud. Qui sequitur iustitiam et misericordiam: inueniet uitam et iustitiam et gloriam. Ciuitatem fortium ascendit sapiens, destruxitque robur fiducie eius. Qui custodit os suum et linguam suam, custodit ab angustiis animam suam. Superbus et arrogans uocatur indoctus, qui in ira operatur superbiam. Desideria occidunt pigrum. Noluerunt enim quicquam manus eius operari. Tota die concupiscit et desiderat. Qui autem iustus est tribuet et non cessabit. Hostie impiorum abhominabiles que offeruntur ex scelere. Testis mendax peribit. Vir obediens: loquetur uictoriam. Vir impius procaciter obfirmat uultum suum. Qui autem rectus est corrigit uiam suam. Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra dominum. Equus paratur ad diem belli: dominus autem salutem tribuet.

XXII

Melius est nomen bonum quam diuitie multe, super argentum enim et aurum gratia bona. Diues et pauper obuiauerunt sibi: utriusque operator est dominus. Callidus uidet malum et abscondit se. innocens pertransiit, et afflictus est dampno. Finis modestie timor domini, diuitie et gloria et uita. Arma et gladii in uia peruersi. Custos autem anime sue longe recedit ab eis. Prouerbium est: adolescens iuxta uiam suam, et cum senuerit non recedet ab ea. Diues pauperibus imperat, et qui accipit mutuum seruus est fenerantis. Qui seminat iniquitatem metet mala, et uirga ire sue consummabitur. Qui pronus est ad misericordiam, benedicetur. De panibus enim suis dedit pauperi. Victoriam et honorem acquiret qui dat munera. Animam autem aufert accipientium. Eice derisorem et exibit cum eo iurgium, cessabuntque cause et contumelie. Qui diligit cordis munditiam propter gratiam labiorum suorum habebit amicum regem. Oculi domini custodiunt scientiam, et supplantantur uerba iniqui. Dicit piger: leo est foris, in medio platearum occidendus sum. Fouea profunda os aliene; cui iratus est dominus: incidet in eam. Stultitia colligata est in corde pueri, et uirga discipline fugabit eam. Qui calumpniatur pauperem ut augeat diuitias suas: dabit ipse ditiori et egebit. Inclina aurem tuam et audi uerba sapientium. appone autem cor ad doctrinam meam, que pulchra erit tibi cum seruaueris eam in corde tuo, et redundabit in labiis tuis: ut sit in domino fiducia tua. Vnde et ostendam eam tibi hodie. Ecce descripsi eam tripliciter in cogitationibus et scientia, ut ostenderem tibi firmitatem et eloquia ueritatis, respondere ex his illis qui miserunt te. Non facias uiolentiam pauperi, quia pauper est, neque conteras egenum in porta, quia dominus iudicabit causam eius, et configet eos qui confixerunt animam eius. Noli esse amicus homini

XXIII

iucundo: neque ambules cum viro furioso, ne
forte discas semitas eius et sumas scandalum animae tuae.
Noli esse cum his qui defigunt manus suas, qui
vades se offerunt pro debitis. Si enim non habes unde re
stituas, quid causae est ut tollat operimentum de cubi
culo tuo? Ne transgrediaris terminos antiquos quos
posuerunt patres tui. Vidisti virum velocem
in opere suo? coram regibus stabit, nec erit ante ignobi
les. Quando sederis ut comedas cum principe, dili
genter attende quae sunt posita ante faciem tuam,
et statue cultrum in gutture tuo. Si tamen habes in po
testate animam tuam, ne desideres de cibis eius,
in quo est panis mendacii. Noli laborare ut dite
ris, sed prudentiae tuae pone modum. Ne erigas o
culos tuos ad opes quas non potes habere, quia facient
sibi pennas quasi aquilae et volabunt in caelum.
Ne comedas cum homine invido, et ne desideres ci
bos eius, quoniam in similitudinem arioli et coniectoris
aestimat quod ignorat. Comede et bibe, dicet tibi,
et mens eius non est tecum. Cibos quos comederas
evomes, et perdes pulchros sermones tuos. In auribus
insipientium ne loquaris, quia despicient doctri
nam eloquii tui. Ne attingas parvulorum terminos,
et agrum pupillorum ne introeas: propinquus enim illorum
fortis est, et ipse iudicabit contra te causam illorum. Ingre
diatur ad doctrinam cor tuum, et aures tuae ad verba
scientiae. Noli subtrahere a puero disciplinam: si enim
percusseris eum virga, non morietur. Tu virga percuties
eum, et animam eius de inferno liberabis. Fili
mi, si sapiens fuerit animus tuus, gaudebit tecum
cor meum, et exultabunt renes mei cum locuta fuerint
rectum labia tua. Non aemuletur cor tuum peccato
res, sed in timore Domini esto tota die, quia habebis
spem in novissimo, et praestolatio tua non auferetur.
Audi fili mi et esto sapiens, et dirige in via animum
tuum. Noli esse in conviviis potatorum, nec in com
messationibus eorum qui carnes ad vescendum conferunt,
quia vacantes potibus et dantes symbola consumentur,
et vestietur pannis dormitatio. Audi patrem tuum
qui genuit te, et ne contemnas cum senuerit ma
ter tua. Veritatem eme, et noli vendere sapientiam et do
ctrinam et intelligentiam. Exultat gaudio pater
iusti; qui sapientem genuit, laetabitur in eo.
Gaudeat pater tuus et mater tua, et exultet quae ge
nuit te. Praebe fili mi cor tuum mihi, et oculi tui vias
meas custodiant. Fovea enim profunda est meretrix,
et puteus angustus aliena. Insidiatur in via quasi
latro, et quos incautos viderit interficiet. Cui vae?
cuius patri vae? cui rixae? cui foveae? cui sine causa
vulnera? cui suffusio oculorum? Nonne his qui mo
rantur in vino et student calicibus epotandis? Ne
intuearis vinum quando flavescit, cum splenduerit in
vitro color eius. Ingreditur blande, sed in novissimo
mordebit ut coluber, et sicut regulus venena
diffundet. Oculi tui videbunt extraneas, et cor tu

um loquetur perversa. Et eris sicut dormiens in me
dio mari, et quasi sopitus gubernator amisso
clavo. Et dices: Verberaverunt me, sed non dolui; traxe
runt me, et ego non sensi. Quando evigilabo et
rursum vina reperiam? Ne aemuleris viros ma

XXIIII

los, nec desideres esse cum eis, quia rapinas me
ditatur mens eorum, et fraudes labia eorum loquuntur.
Sapientia aedificabitur domus, et prudentia ro

XXIIII

borabitur. In doctrina replebuntur cellaria,
universa substantia pretiosa et pulcherrima. Vir
sapiens fortis est, et vir doctus robustus et validus,
quia cum dispositione initur bellum, et erit salus
ubi multa consilia sunt. Excelsa stulto sapientia:
in porta non aperiet os suum. Qui cogitat mala facere,
stultus vocabitur. Cogitatio stulti peccatum est,
et abhominatio hominum detractor. Si desperave
ris in die angustiae lapsus, imminuetur fortitu
do tua. Erue eos qui ducuntur ad mortem, et qui
trahuntur ad interitum liberare ne cesses. Si di
xeris: Vires non suppetunt, qui inspector est cor
dis, ipse intelligit, et servatorem animae tuae ni
chil fallit, reddetque homini iuxta opera sua.
Comede fili mel, quia bonum est, et favum dulcis
simum gutturi tuo. Sic et doctrina sapientiae animae
tuae: quam cum inveneris, habebis in novissimis
spem, et spes tua non peribit. Ne insidieris et quae
ras impietatem in domo iusti, neque vastes re
quiem eius. Septies enim cadet iustus et re
surget, impii autem corruent in malum. Cum
ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, et in ruina eius
ne exultet cor tuum, ne forte videat Dominus et dis
pliceat ei, et auferat ab eo iram suam. Ne con
tendas cum pessimis, nec aemuleris impios, quoniam
non habent futurorum spem mali, et lucerna impiorum
extinguetur. Time Dominum fili mi, et regem, et cum
detractoribus non commiscearis, quoniam repente consurget
perditio eorum, et ruinam utriusque quis novit? Haec
quoque sapientibus: cognoscere personam in iudicio
non est bonum. Qui dicunt impio: Iustus es, male
dicent eis populi, et detestabuntur eos tribus. Qui ar
guunt laudabuntur, et super eos veniet benedictio.
Labia deosculabitur qui recta verba respondet.
Praepara foris opus tuum, et diligenter exerce agrum
tuum, et postea aedifices domum tuam. Ne sis
testis frustra contra proximum tuum, nec lactes
quemquam labiis tuis. Ne dicas: Quomodo fecit

auger

michi, sic faciam ei; reddam unicuique secundum
opus suum. Per agrum hominis pigri transivi, et per
vineam stulti viri, et ecce totum repleverant
urticae, operuerant superficiem eius spinae, et maceria
lapidum destructa erat. Quod cum vidissem, po
sui in corde meo, et exemplo didici disciplinam.
Usquequo piger dormies? usquequo de somno
consurges? Parum inquam dormies, modicum dor
mitabis, pauxillum manus conseres ut quiescas.

et ueniet tibi quasi cursor egestas tua et mendicitas
tua quasi uir armatus.

XXV Hee quoque parabole salo
monis quas transtulerunt uiri ezechie regis iuda.
Gloria dei est celare uerbum et gloria regum inuestigare sermo
nem. Celum sursum et terra deorsum et cor regum
inscrutabile. Aufer rubiginem de argento et egre
dietur uas purissimum. Aufer impietatem de uultu
regis et firmabitur iusticia thronus eius. Ne gloriosus
appareas coram rege et in loco magnorum ne steteris.
Melius est enim ut dicatur tibi ascende huc:
quam ut humilieris coram principe. Que uide
runt oculi tui ne proferas in iurgio cito, ne postea
emendare non possis, cum dehonestaueris amicum
tuum. Causam tuam tracta cum amico tuo
et secretum extraneo ne reueles, ne forte insul
tet tibi cum audierit et exprobrare non cesset. Gratia
et amicitia liberant, quas tibi serua ne exproba
bilis fias. Mala aurea in lectis argenteis qui lo
quitur uerbum in tempore suo. Inauris aurea
et margaritum fulgens, qui arguit sapientem et
aurem obedientem. Sicut frigus niuis in die
messis: ita legatus fidelis ei qui misit illum a
nimam illius requiescere facit. Nubes et uentus
et pluuie non sequentes uir gloriosus et promissa non com
plens. Patientia lenietur princeps, et lingua mollis
confringet duritiam. Mel inuenisti: comede quod
sufficit tibi, ne forte saciatus euomas illud. Sub
trahe pedem tuum de domo proximi tui, nequando
saciatus oderit te. Iaculum et gladius et sagitta acuta: ho
mo qui loquitur contra proximum suum falsum testi
monium. Dens putridus et pes lassus qui sperat super
infideli in die angustie, et amittit pallium
in die frigoris. Acetum in nitro qui cantat car
mina cordi pessimo. Sicut tinea uestimento et uermis
ligno: ita tristicia uiri nocet cordi. Si esurierit
inimicus tuus ciba illum. Si sitierit: da ei aquam
bibere. Prunas enim congregabis super caput eius et dominus red
det tibi. Uentus aquilo dissipat pluuias, et facies tristis
linguam detrahentem. Melius est sedere in angulo
domatis: quam cum muliere litigiosa et in domo com
muni. Aqua frigida anime sitienti, et nuntius bonus
de terra longinqua. Fons turbatus pede et uena cor
rupta: iustus cadens coram impio. Sicut qui
mel comedit multum non est ei bonum: sic qui perscru
tator est maiestatis: opprimetur a gloria. Sicut
urbs patens et absque murorum ambitu: ita uir qui
non potest in loquendo cohibere spiritum suum.

XXVI Quomodo nix estate et pluuie in messe: sic in
decens est stulto gloria. Nam sicut auis ad alta
transuolans, et passer quolibet uadens, sic male
dictum frustra prolatum in quempiam super
ueniet. Flagellum equo et chamus asino, et uirga
in dorso imprudentium. Ne respondeas stulto
iuxta stulticiam suam ne efficiaris ei similis.
Responde stulto iuxta stulticiam suam: ne si
bi sapiens esse uideatur. Claudus pedibus et iniquitatem
bibens: qui mittit uerba per nuntium stultum. Quo
modo pulchras frustra habet claudus tybias: sic in
decens est in ore stultorum parabola. Sicut qui mit
tit lapidem in aceruum mercurii: ita qui tribuit
insipienti honorem. Quomodo si spina nascatur
in manu temulenti: sic parabola in ore stultorum.
Iudicium determinat causas, et qui imponit stulto
silentium iras mitigat. Sicut canis qui reuertitur
ad uomitum suum: sic imprudens qui iterat
stulticiam suam. Uidisti hominem sapientem
sibi uideri: magis illo spem habebit insipiens.
Dicit piger, leo est in uia, leena in itineribus. Si
cut ostium uertitur in cardine suo: ita piger in
lectulo suo. Abscondit piger manus sub ascel
la sua, et laborat si ad os suum eas conuerterit.
Sapientior sibi piger uidetur septem uiris loquen
tibus sententias. Sicut qui apprehendit auribus
canem, sic qui transit impatiens et commiscetur
rixe alterius. Sicut noxius est qui mittit lance
as et sagittas in mortem: ita uir qui fraudulen
ter nocet amico suo: et cum fuerit deprehensus di
cit ludens feci. Cum defecerint ligna: extinguetur
ignis, et susurrone subtracto, iurgia conquies
cunt. Sicut carbones ad prunas et ligna ad
ignem: sic homo iracundus suscitat rixas. Uerba
susurronis quasi simplicia, et ipsa perueniunt ad in
tima cordis. Quomodo si argento sordido orna
re uelis uas fictile: sic labia tumentia cum pessi
mo corde sociata. Labiis suis intelligitur inimi
cus cum in corde tractauerit dolos. Quando summiserit
uocem suam: ne credideris ei, quoniam septem nequicie
sunt in corde illius. Qui operit odium fraudulenter:
reuelabitur malicia eius in concilio. Qui fodit
foueam, incidet in eam, et qui uoluit lapidem:
reuertetur ad eum. Lingua fallax non amat ueritatem,
et os lubricum operatur ruinas.

XXVII Ne glorieris in cras
tinum: ignorans quid superuentura pariat dies.
Laudet te alienus et non os tuum: extraneus et non
labia tua. Graue est saxum et onerosa est harena:
sed ira stulti utroque grauior. Ira non habet misericordiam
nec erumpens furor, et impetum concitati spiritus ferre
quis poterit? Melior est manifesta correptio: quam
amor absconditus. Meliora sunt uulnera
diligentis, quam fraudulenta odientis oscula. A
nima saturata calcabit fauum. Anima esuriens
et amarum pro dulci sumet. Sicut auis trans
migrans de nido suo: sic uir qui relinquit locum
suum. Unguento et uariis odoribus delectatur
cor, et bonis amici consiliis anima dulcoratur.
Amicum tuum et amicum patris tui ne dimiseris, et do
mum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis
tue. Melior est uicinus iuxta: quam frater procul.
Stude sapientie fili mi et letifica cor meum ut
possis exprobranti respondere sermonem. Astutus

videns malum absconditus est; parvuli transeuntes sustinuerunt dispendia. Tolle vestimentum eius qui spopondit pro extraneo, et pro alieno aufer ei pignus. Qui benedicit proximo suo voce grandi de nocte consurgens, maledicenti similis erit. Tecta perstillantia in die frigoris et litigiosa mulier comparantur. Qui retinet eam quasi qui ventum teneat, et oleum dexterae suae vocabit. Ferrum ferro exacuitur, et homo exacuit faciem amici sui. Qui servat ficum comedet fructus eius, et qui custos est domini sui glorificabitur. Quomodo in aquis resplendent vultus prospicientium, sic corda hominum manifesta sunt prudentibus. Infernus et perditio numquam replentur; similiter et oculi hominum insatiabiles. Quomodo probatur in conflatorio argentum et in fornace aurum, sic probatur homo ore laudantium. Cor iniqui inquirit mala, cor autem rectum inquirit scientiam. Si contuderis stultum in pila quasi ptisanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia eius. Diligenter agnosce vultum pecoris tui, tuosque greges considera; non enim habebis iugiter potestatem, sed corona tribuetur in generatione et generationem. Aperta sunt prata, et apparuerunt herbae virentes, et collecta sunt faena de montibus. Agni ad vestimentum tuum, et hedi ad agri pretium. Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos, in necessaria domus tuae, et ad victum ancillis tuis.

XXVIII

Fugit impius nemine persequente; iustus autem quasi leo confidens absque terrore erit. Propter peccata terrae multi principes eius; et propter hominis sapientiam et horum scientiam quae dicuntur vita ducis longior erit. Vir pauper calumnians pauperes similis est imbri vehementi in quo paratur fames. Qui derelinquunt legem laudant impium; qui custodiunt succenduntur contra eum. Viri mali non cogitant iudicium; qui autem requirunt Dominum animadvertunt omnia. Melior est pauper ambulans in simplicitate sua quam dives pravis itineribus. Qui custodit legem filius sapiens est; qui autem comessatores pascit confundit patrem suum. Qui coacervat divitias usuris et fenore liberali in pauperes eas congregat. Qui declinat aures suas ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. Qui decipit iustos in via mala, in interitu suo corruet, et simplices possidebunt bona eius. Sapiens sibi videtur vir dives; pauper autem prudens scrutabitur eum. In exultatione iustorum multa gloria est; regnantibus impiis ruinae hominum. Qui abscondit scelera sua non dirigetur; qui autem confessus fuerit et reliquerit ea misericordiam consequetur. Beatus homo qui semper est pavidus; qui vero mentis est durae corruet in malum. Leo rugiens et ursus esuriens princeps impius super populum pauperem. Dux indigens prudentia multos opprimet per calumniam; qui autem odit avaritiam longi fient dies eius. Hominem qui calumniatur animae sanguinem, si usque ad lacum fugerit, nemo sustinet. Qui ambulat simpliciter salvus erit; qui perversis graditur viis concidet semel. Qui operatur terram suam satiabitur panibus; qui sectatur otium replebitur egestate. Vir fidelis multum laudabitur; qui autem festinat ditari non erit innocens. Qui cognoscit in iudicio faciem non bene facit; iste et pro buccella panis deserit veritatem. Vir qui festinat ditari et aliis invidet ignorat quod egestas superveniat ei. Qui corripit hominem gratiam postea inveniet apud eum magis quam ille qui per linguae blandimenta decipit. Qui subtrahit aliquid a patre suo et a matre, et dicit hoc non est peccatum, particeps homicidae est. Qui se iactat et dilatat iurgia concitat; qui vero sperat in Domino salvabitur. Qui confidit in corde suo stultus est; qui autem graditur sapienter ipse salvabitur. Qui dat pauperi non indigebit; qui despicit deprecantem sustinebit penuriam. Cum surrexerint impii abscondentur homines; cum illi perierint multiplicabuntur iusti.

XXIX

Viro qui corripientem dura cervice contemnit repentinus superveniet interitus, et eum sanitas non sequetur. In multiplicatione iustorum laetabitur vulgus; cum impii sumpserint principatum gemet populus. Vir qui amat sapientiam laetificat patrem suum; qui autem nutrit scorta perdet substantiam. Rex iustus erigit terram; vir avarus destruet eam. Homo qui blandis fictisque sermonibus loquitur amico suo rete expandit gressibus eius. Peccantem virum iniquum involvet laqueus, et iustus laudabit atque gaudebit. Novit iustus causam pauperum; impius ignorat scientiam. Homines pestilentes dissipant civitatem; sapientes vero avertunt furorem. Vir sapiens si cum stulto contenderit, sive irascatur sive rideat non inveniet requiem. Viri sanguinum oderunt simplicem; iusti autem quaerunt animam eius. Totum spiritum suum profert stultus; sapiens differt et reservat in posterum. Princeps qui libenter audit verba mendacii omnes ministros habet impios. Pauper et creditor obviaverunt sibi; utriusque illuminator est Dominus. Rex qui iudicat in veritate pauperes thronus eius in aeternum firmabitur. Virga atque correptio tribuit sapientiam; puer autem qui dimittitur voluntati suae confundit matrem suam. In multiplicatione impiorum multiplicabuntur scelera, et iusti ruinas eorum videbunt. Erudi filium tuum et refrigerabit te, et dabit delicias animae tuae. Cum prophetia defecerit dissipabitur populus.

vel he

affert

vel habet inter

no

Qui vero custodit legem beatus est. Servus verbis non potest erudiri quia quod dicis intelligit et respondere contempnit. Vidisti hominem velocem ad loquendum stultitia magis speranda est quam illius correctio. Qui delicate a pueritia nutrit servum suum postea sentiet eum contumacem. Vir iracundus provocat rixas et qui ad indignandum facilis est erit ad peccandum proclivior. Superbum sequitur humilitas et humilem spiritu suscipiet gloria. Qui cum fure participat odit animam suam adiurantem audit et non indicat. Qui timet hominem cito corruet qui sperat in domino sublevabitur. Multi requirunt faciem principis et iudicium a domino egreditur singulorum. Abhominantur iusti virum impium et abhominantur impii eos qui in recta via sunt. Verbum custodiens filius extra perditionem erit.

XXX

Verba congregantis filii vomentis. Visio quam locutus est vir cum quo est deus et qui deo secum morante confortatus ait. Stultissimus sum virorum et sapientia hominum non est mecum. Non didici sapientiam et novi scientiam sanctorum. Quis ascendit in celum atque descendit. Quis continuit spiritum in manibus suis. Quis colligavit aquas quasi in vestimento. Quis suscitavit omnes terminos terre. Quod nomen est eius et quod nomen filii eius si nosti. Omnis sermo dei ignitus clipeus est sperantibus in se. Ne addas quicquam verbis illius et arguaris inveniarisque mendax. Duo rogavi te ne deneges mihi antequam moriar. Vanitatem et verba mendacia longe fac a me. Mendicitatem et divitias ne dederis mihi tribue tantum victui meo necessaria ne forte satiatus illiciar ad negandum et dicam quis est dominus et egestate compulsus furer et periurem nomen dei mei. Ne accuses servum ad dominum suum ne forte maledicat tibi et corruas. Generatio que patri suo maledicit et que matri sue non benedicit. Generatio que sibi munda videtur et tamen non est lota a sordibus suis. Generatio cuius excelsi sunt oculi et palpebre eius in alta subrecte. Generatio que pro dentibus gladios habet et mandit molaribus suis ut comedat inopes de terra et pauperes ex hominibus. Sanguisuge due sunt filie dicentes affer affer. Tria sunt insaturabilia et quartum quod nunquam dicit sufficit. Infernus et os vulve et terra que non satiatur aqua. Ignis vero numquam dicit sufficit. Oculum qui subsannat patrem et qui despicit partum matris sue suffodiant eum corvi de torrentibus et comedant eum filii aquile. Tria sunt difficilia mihi et quartum penitus ignoro. Viam aquile in celo viam colubri super terram viam navis in medio mari et viam viri in adolescentia. Talis est et via mulieris adultere que comedit et tergens os suum dicit non sum operata malum. Per tria movetur terra et quartum quod non potest sustinere. Per servum cum regnaverit. Per stultum cum saturatus fuerit cibo. Per odiosam mulierem cum in matrimonium fuerit assumpta et per ancillam cum fuerit heres domine sue. Quatuor sunt minima terre et ipsa sunt sapientiora sapientibus. Formice populus infirmus qui preparat in messe cibum sibi. Lepusculus plebs invalida qui collocat in petra cubile suum. Regem locusta non habet et egreditur universa per turmas suas. Stellio manibus nititur et moratur in edibus regis. Tria sunt que bene gradiuntur et quartum quod incedit feliciter. Leo fortissimus bestiarum ad nullius pavebit occursum. Gallus succinctus lumbos et aries nec est qui resistat ei. Et qui stultus apparuit postquam elevatus est in sublime. Si enim intellexisset ori suo imposuisset manum. Qui autem fortiter premit ubera ad eliciendum lac exprimit butyrum et qui vehementer emungit elicit sanguinem. Et qui provocat iras producit discordias.

XXXI

Verba lamuelis regis. Visio qua erudivit eum mater sua. Quid dilecte mi quid dilecte uteri mei quid dilecte votorum meorum. Ne dederis mulieribus substantiam tuam et divitias tuas ad delendos reges. Noli regibus o lamuel noli regibus dare vinum quia nullum secretum est ubi regnat ebrietas. Ne forte bibant et obliviscantur iudiciorum et mutent causam filiorum pauperis. Date siceram merentibus et vinum his qui amaro sunt animo. Bibant et obliviscantur egestatis sue et doloris sui non recordentur amplius. Aperi os tuum muto et causis omnium filiorum qui pertranseunt. Aperi os tuum decerne quod iustum est et iudica inopem et pauperem.

Mulierem fortem quis inveniet? Procul et de ultimis finibus pretium eius. Confidit in ea cor viri sui et spoliis non indigebit. Reddet ei bonum et non malum omnibus diebus vite sue. Quesivit lanam et linum et operata est consilio manuum suarum. Facta est quasi navis institoris de longe portans panem suum. Et de nocte surrexit deditque predam domesticis suis et cibaria ancillis suis. Consideravit agrum et emit eum de fructu manuum suarum plantavit vineam. Accinxit fortitudine lumbos suos et roboravit brachium suum. Gustavit et vidit quia bona est negotiatio eius. Non extinguetur in nocte lucerna eius. Manum suam misit ad fortia et digiti eius apprehenderunt fusum. Manum suam aperuit inopi et palmas suas extendit ad pauperem. Non timebit domui sue a frigore nivis omnes domestici eius vestiti sunt duplicibus. Stragulatam vestem fecit sibi bissus et purpura indumentum eius. Nobilis in portis vir eius quando sederit cum senatoribus terre. Syndonem fecit et vendidit et cingulum tradidit chananeo. Fortitudo et decor indumentum eius et ridebit in

die novissimo. Os suum aperuit sapientie et lex de
mentie in lingua eius. Consideravit semitas
domus sue et panem ociosam non comedit. Surre
xerunt filii eius et beatissimam predicaverunt. vir
eius et laudavit eam. Multe filie congregaverunt
divitias, tu supergressa es universas. Fallax
gratia et vana est pulchritudo. mulier timens do
minum ipsa laudabitur. Date ei de fructu manu
um suarum et laudent eam in portis opera sua.

Incipit prologus

Memini me hoc ferme
quinquennio cum ad
huc Rome essem et ec
clesiasten sancte Blesille
legerem ut eam ad
contemptum huius
mundi provocarem
et omne quod in mundo ce
neret putaret esse
pro nihilo. rogatum
ab ea ut in morem
commentarioli obscura
queque dissererem ut absque me posset intelligere
que legebat. Itaque quoniam in procinctu nostri operis subi
ta morte subtracta est non meruimus o Paula et E
ustochium talem vite nostre habere consortem. tan
toque vulnere tunc percussus obmutui. Nunc in Bethle
em positus augustiore videlicet civitate et illi
memorie et vobis reddo quod debeo. hoc breviter
admonens quod nullius auctoritatem secutus sum.
sed de hebreo transferens magis me lxx interpre
tum consuetudini coaptavi. In his dumtaxat
que non multum ab hebraicis discrepabant. Interdum
aquile quoque et symachi et theodotionis recorda
tus sum. ut nec novitate nimia lectoris stu
dium deterrerem, nec rursum contra conscientiam
meam fonte veritatis omisso opinionum rivu
los consectarer.

Incipiunt capitula.

Quod vanitas vanitatum sit omne quod transit.
Quod oritur sol et occidit et ad locum suum
revertitur. Quod in multa sapientia
multa sit indignatio. Vox gloriantium de divitiis
et mundi copia. Quod omnia tempus habent et sub celo spa
cii transiunt. Quod unus interitus sit hominis
et iumentorum. Quod spiritus filiorum Adam ascendat sur
sum et spiritus iumentorum descendat deorsum. Subsan
natio hominum pravi et avari. De funiculo tri
plici. Non temere quid loquendum ad deum. Sol
vendum est votum quod deo promittitur. Avarus
non impletur pecunia. De viro habente divi
tias nec eis frui promisso a deo. Non esse opus homini ma
iora sequere. Ne velox sis ad irascendum.
Sapientia hominis lucet in vultu eius. Quod non pro
fertur cito contra malos sententia. ideo homines perpe
trant mala. Sunt iusti sapientes et opera eorum
in manu dei. Quod nescit homo finem suum. Musce
morientes perdunt unguenti suavitatem. Qui fo
dit foveam incidet in eam. Detractores non esse
parcendum mali. Laudatur terra pro rege sapiente.
Quod pecunie obediunt omnia. De dilectione
peregrinorum et advenarum. Mane semina semen
tuum et vespere ne cesset manus tua. De au
ferenda ira et malicia de corde. Recordandum
creatoris semper a iuventute usque in finem.
Questio amigdali florentis. locuste pinguescentis
et dissipatio capparis. De fune argenteo et vit
ta aurea et hydria. Non esse amplius requirendum
preter deum timendum et mandata eius observanda.

Incipit liber ecclesiastes.

Verba ecclesiastes filii david regis ie
rusalem. Vanitas vanitatum dixit ecclesiastes. Va
nitas vanitatum et omnia vanitas. Quid habet amplius homo de universo la
bore suo quo laborat sub so
le. Generatio preterit et generatio advenit. Terra autem in eternum
stat. Oritur sol et occidit et ad locum suum rever
titur. ibique renascens gyrat per meridiem et flec
titur ad aquilonem. lustrans universa in cir
cuitu pergit spiritus et in circulos suos revertitur.
Omnia flumina intrant in mare et mare non re
dundat. ad locum unde exeunt flumina
revertuntur ut iterum fluant. Cuncte res diffi
ciles. non potest homo eas explicare sermone.
Non saturatur oculus visu nec auris auditu
impletur. Quid est quod fuit: ipsum quod futurum
est. Quid est quod factum est: ipsum quod faciendum est.
Nichil sub sole novum nec valet quisquam dicere
Ecce hoc recens est. Iam enim precessit in seculis
que fuerunt ante nos. Non est priorum memoria sed nec
eorum quidem que postea futura sunt erit recor
datio apud eos qui futuri sunt in novissimo.
Ego ecclesiastes fui rex Israel in Ierusalem. et proposui
in animo meo querere et investigare sapienter de
omnibus que fiunt sub sole. Hanc occupationem
pessimam dedit deus filiis hominum ut occu
parentur in ea. Vidi que fiunt cuncta sub sole et
ecce universa vanitas et afflictio spiritus. Perversi diffi
cile corriguntur et stultorum infinitus est nu
merus. Locutus sum in corde meo dicens. Ecce

Flumina

magnus effectus sum et precessi omnes sapientia
qui fuerunt ante me in ierusalem. et mens mea con
templata est multa sapienter et didici. dedique cor
meum ut scirem prudentiam atque doctrinam. erroresque
et stultitiam. et agnovi quod in his quoque esset
labor et afflictio spiritus. eo quod in multa sapientia
multa sit indignatio. et qui addit sapientiam:

II

addit et dolorem. Dixi ergo in corde meo. Vadam
et affluam deliciis et fruar bonis. et vidi quod
hoc quoque esset vanitas. Risum reputavi er

risum

rorem. et gaudio dixi. Quid frustra deciperis?
Cogitavi in corde meo abstrahere a vino car
nem meam. ut animum meum transferrem
ad sapientiam. devitaremque stultitiam. donec vide
rem quid esset utile filiis hominum. Quo fa
cto opus est sub sole: numero dierum vite sue.
Magnificavi opera mea. edificavi michi domos.

plantavi

et plantavi vineas. feci ortos et pomeria. et con
sevi ea cuncti generis arboribus. et extruxi michi
piscinas aquarum. ut irrigarem silvam lignorum
germinantium. possedi servos et ancillas. Mul
tamque familiam habui. Armenta quoque et
magnos ovium greges ultra omnes qui fuerunt
ante me in ierusalem. Coacervavi michi argentum
et aurum. et substantias regum et provinciarum. feci michi
cantores et cantatrices. et delicias filiorum homi
num. sciphos et urceolos in ministerio ad vina
fundenda. Et supergressus sum opibus omnes qui
ante me fuerunt in ierusalem. Sapientia quoque perse
veravit mecum. et omnia que desideraverunt
oculi mei: non negavi eis. nec prohibui cor me
um quin omni voluptate frueretur. et oblecta
ret se in his que paraveram. Et hanc ratus
sum partem meam. si uterer labore meo. Cumque
me convertissem ad universa opera que fecerant
manus mee. et ad labores in quibus frustra su
daveram: vidi in omnibus vanitatem et afflicti
onem animi. et nichil permanere sub sole.
Transivi ad contemplandam sapientiam. erroresque
et stultitiam. Quid est inquam homo ut sequi possit
regem factorem suum? Et vidi quod tantum prece
deret sapientia stultitiam: quantum differt
lux a tenebris. Sapientis oculi in capite eius.
stultus in tenebris ambulat. et didici quod uni
utriusque esset interitus. et dixi in corde meo. Si
unus et stulti et meus occasus erit quid michi
prodest. quod maiorem sapientie dedi operam? Lo
cutusque sum cum mente mea animadverti quod
hoc quoque esset vanitas. Non enim erit memo

Quod? ... ubi memoria dicitur et futura

ria sapientis similiter ut stulti in perpetuum. et
futura tempora oblivione cuncta operient.
Moritur doctus similiter et indoctus. et idcirco
tedet me vite mee. Videns mala u
niversa esse sub sole. et cuncta vanitatem et affli
ctionem spiritus. Rursus detestatus sum omnem
industriam meam qua sub sole studiosissime
laboravi. Habiturus heredem post me quem
ignoro utrum sapiens an stultus futurus sit. et do
minabitur in laboribus meis. quibus desudavi
et sollicitus fui. et est quicquam tam vanum? Unde
cessavi. renuntiavitque cor meum ultra laborare
sub sole. Nam cum alius laboret in sapientia
et doctrina et sollicitudine: et homini otioso que
sita dimittit. et hoc ergo vanitas et magnum
malum. Quid enim proderit homini de univer
so labore suo et afflictione spiritus. qua sub sole
cruciatus est: cuncti dies eius laboribus et erum
nis pleni sunt. nec per noctem mente requie
scit. et hec nonne vanitas est? Nonne melius est come
dere et bibere et ostendere anime sue bona de
laboribus suis et hoc de manu dei est. Quis ita
devorabit et deliciis affluet ut ego? Homini
bono in conspectu suo dedit deus sapientiam
et scientiam. et intelligentiam. Peccatori autem dedit af
flictionem et curam superfluam. ut addat et congre
get et tradat ei qui plus placuit deo. Sed et hoc
vanitas et cassa sollicitudo mentis. Omnia

III

tempus habent et suis spaciis transeunt universa sub
sole. Tempus nascendi. et tempus moriendi. tempus plan
tandi. et tempus evellendi quod plantatum est. Tempus
occidendi. et tempus sanandi. tempus destruendi. et tem
pus edificandi. tempus flendi. et tempus ridendi. Tempus
plangendi. et tempus saltandi. Tempus spargendi
lapides: et tempus colligendi. Tempus amplexandi:
et tempus longe fieri ab amplexibus. Tempus acqui
rendi: et tempus perdendi. Tempus custodiendi:
et tempus abiciendi. Tempus scindendi: et tempus
consuendi. Tempus tacendi: et tempus loquendi.
Tempus dilectionis. et tempus odii. Tempus belli:
et tempus pacis. Quid habet amplius homo de labore
suo? Vidi afflictionem quam dedit deus filiis hominum:
ut distendantur in ea. Cuncta fecit bona in tempore
suo. et mundum tradidit disputationi eorum ut non inve
niat homo opus quod operatus est deus. ab initio usque ad
finem. Et cognovi quod non esset melius nisi letari et
facere bene in vita sua. Omnis enim homo qui co
medit et bibit. et videt bonum de labore suo: hoc
donum dei est. Didici quod omnia opera que fecit
deus: perseverent in eternum. Non possumus eis quicquam
addere nec auferre que fecit deus ut timeatur.
Quod factum est ipsum permanet. Que futura
sunt iam fuerunt et deus instaurat quod abiit. Vi
di sub sole in loco iudicii impietatem et in loco iu
stitie iniquitatem. Et dixi in corde meo: iustum et im
pium iudicabit dominus: et tempus omnis rei tunc erit.
Dixi in corde meo de filiis hominum ut probaret
eos deus. et ostenderet similes esse bestiis. Idcirco
unus interitus est hominis et iumentorum. et equa
utriusque conditio. Sicut moritur homo: sic et
illa moriuntur. Similiter spirant omnia: et nichil
habet homo amplius iumento. Cuncta subiacent vani
tati: et omnia pergunt ad unum locum. De terra facta

sunt, et in nihilum pariter revertuntur. Quis novit si
spiritus filiorum Adam ascendat sursum, et si spiritus iumen-
torum descendat deorsum? Et deprehendi nichil
esse melius quam letari hominem in opere suo, et
hanc esse partem illius. Quis enim eum addu-
IIII cet ut post se futura cognoscat? Verti me ad
alia et vidi calumpnias que sub sole geruntur
et lacrimas innocentium, et neminem consolatorem,
nec posse resistere eorum violentie, cunctorum auxi-
lio destitutos. Et laudavi magis mortuos quam
viventes, et feliciorem utroque iudicavi, qui nec-
dum natus est, nec vidit mala que sub sole fiunt.
Rursus contemplatus sum omnes labores homi-
num, et industrias animadverti patere invidie
proximi; et in hoc ergo vanitas et cura superflua est.
Stultus complicat manus suas, et comedit
carnes suas, dicens: Melior est pugillus
cum requie, quam plena utraque manus cum
dolore et afflictione animi. Considerans reperi
et aliam vanitatem sub sole: Unus est et secundum non
habet, non filium, non fratrem, et tamen laborare non cessat,
nec satiantur oculi eius divitiis, nec recogi-
tat dicens: Cui laborabo et fraudo animam meam
bonis? In hoc quoque est vanitas et afflictio pessi-
ma. Melius est ergo duos esse simul quam unum;
habent enim emolumentum societatis sue. Si
unus ceciderit, ab altero fulcietur. Ve soli, quia
si ceciderit, non habet sublevantem se. Et si dormierint
duo, fovebuntur mutuo; unus quomodo
calefiet? Et si quispiam prevaluerit contra
unum, duo resistunt ei; funiculus triplex dif-
ficile rumpitur. Melior est puer pauper et sapiens
rege sene et stulto, qui nescit providere in po-
sterum. Quod et de carcere cathenisque interdum
quis egrediatur ad regnum, et alius natus in
regnum inopia consumatur. Vidi cunctos
viventes qui ambulant sub sole cum adolescen-
te secundo, qui consurget pro eo. Infinitus numerus est
populi omnium qui fuerunt ante eum, et qui postea
futuri sunt non letabuntur in eo. Sed et hoc va-
nitas et afflictio spiritus. Custodi pedem tuum in-
grediens domum Dei, et appropinqua ut au-
dias. Multo enim melior est obedientia quam stul-
torum victime, qui nesciunt quid faciant mali.

V Ne temere quid loquaris, neque cor tuum sit
velox ad proferendum sermonem coram Deo.
Deus enim in celo, et tu super terram; idcirco sint
pauci sermones tui. Multas curas sequuntur
sompnia, et in multis sermonibus invenietur
stultitia. Si quid vovisti Deo, ne moreris red-
dere; displicet enim ei infidelis et stulta promis-
sio. Sed quodcumque voveris redde. Ne dederis os
tuum ut peccare facias carnem tuam; neque
dicas coram angelo, non est providentia, ne forte ira-
tus Deus super sermones tuos dissipet cuncta opera
manuum tuarum. Ubi multa sunt sompnia,
plurime vanitates et sermones innumeri; tu vero
Deum time. Si videris calumpnias egenorum
et violenta iudicia, et subverti iustitiam in pro-
vincia, non mireris super hoc negotio; quia ex-
celso excelsior alius est, et super hos quoque eminen-
tiores sunt alii; et insuper universe terre rex imperat
servienti. Avarus non implebitur pecunia, et qui
amat divitias fructus non capiet ex eis;
et hoc quoque vanitas. Ubi multe sunt opes,
multi et qui comedunt eas. Et quid prodest pos-
sessori nisi quod cernit divitias oculis suis?
Dulcis est sompnus operanti, sive parum sive
multum comedat; saturitas autem divitis
non sinit eum dormire. Est et alia infirmitas
pessima quam vidi sub sole: divitie conserva-
te in malum domini sui. Pereunt enim in afflictione
pessima; generavit filium qui in summa
egestate erit. Sicut egressus est nudus de utero
matris sue, sic revertetur, et nichil auferet
secum de labore suo. Miserabilis prorsus in-
firmitas: quomodo venit, sic revertetur.
Quid ergo prodest ei quod laboravit in ventum?
cunctis diebus vite sue comedit in tenebris
et in curis multis, et in erumpna atque tristi-
cia. Hoc itaque mihi visum est bonum, ut come-
dat quis et bibat, et fruatur letitia ex labore
suo quo laboravit ipse sub sole numero
dierum vite sue quos dedit ei Deus; et hec est
pars illius. Et omni homini cui dedit Deus divitias
atque substantiam potestatemque ei tribuit ut
comedat ex eis, et fruatur parte sua, et letetur
de labore suo; hoc est donum Dei. Non enim satis
recordabitur dierum vite sue, eo quod Deus oc-
cupet deliciis cor eius. Est et aliud malum

VI quod vidi sub sole, et quidem frequens apud homines:
vir cui Deus dedit divitias et substantiam et honorem,
et nichil deest anime sue ex omnibus que de-
siderat, nec tribuit ei potestatem Deus ut comedat
ex eo, sed homo extraneus vorabit illud. Hoc
vanitas et magna miseria est. Si genuerit quis-
piam centum liberos, et vixerit multos annos,
et plures dies etatis habuerit, et anima illius non
utatur bonis substantie sue, sepulturaque careat,
de hoc ego pronuntio quod melior illo sit abor-
tivus. Frustra enim venit et pergit ad tenebras,
et oblivione delebitur nomen eius. Non vidit
solem neque cognovit distantiam boni et mali.
Etiam si duobus milibus annis vixerit, et non fuerit perfru-
itus bonis. Nonne ad unum locum properant
omnia? Omnis labor hominis in ore eius, sed anima

ventu

eius implebitur bonis. Quid habet amplius stulto
sapiens: et quid pauper nisi ut pergat illuc ubi est
vita. Melius est videre quod cupias: quam de-
siderare quod nescias. Sed et hoc vanitas est et præ-
sumptio spiritus. Qui futurus est, iam vocatum est
nomen eius: et scitur quod homo sit, et non possit contra
fortiorem se in iudicio contendere. Verba sunt
plurima multamque in disputando vanitatem
habentia.

vi — VII

Quid necesse est homini maiora se
quærere, cum ignoret quid conducat sibi in vita
sua numerum dierum peregrinationis suæ, et
tempore quod velut umbra præterit? aut quis
ei poterit indicare quid post eum futurum
sub sole sit? Melius est nomen bonum quam preti-
osa unguenta: et dies mortis quam nativitatis.
Melius est ire ad domum luctus, quam ad do-

luctus

mum convivii. In illa enim finis cunctorum
admonetur hominum: et vivens cogitat quod
futurum sit. Melior est ira risu: quia per tristi-
tiam vultus corrigitur animus delinquen-
tis. Cor sapientium ubi tristitia est: et cor stultorum
ubi letitia. Melius est a sapiente corripi: quam
stultorum adulatione decipi. Quia sicut soni-
tus spinarum ardentium sub olla: sic risus stul-
ti; sed et hoc vanitas. Calumpnia conturbat
sapientem: et perdet robur cordis eius. Melior

Melior est finis orationis quam principium

est patiens arrogante. Ne sis velox ad irascen-
dum quia ira in sinu stulti requiescit. Ne
dicas quid putas cause est quod priora tempora
meliora fuere quam nunc sunt? Stulta est
enim huiuscemodi interrogatio. Utilior est
enim sapientia cum divitiis: et magis prodest vi-
dentibus solem. Sicut enim protegit sapientia:
sic protegit pecunia. Hoc autem plus habet eruditio
et sapientia: quod vitam tribuunt possessori
suo. Considera opera Dei quod nemo possit cor-
rigere quem ille despexerit. In die bona fruere
bonis: et malam diem precave. Sicut enim
hanc: sic et illam fecit Deus: ut non inveniat
homo contra eum iustas querimonias. Hec
quoque vidi in diebus vanitatis mee. Iustus
perit in iustitia sua, et impius multo vivit
tempore in sua malitia. Noli esse iustus mul-
tum: neque plus sapias quam necesse est. Ne
obstupescas ne impie agas multum: et noli esse
stultus: ne moriaris in tempore non tuo.

mar

Bonum est te sustentare iustum sed et ab illo ne
subtrahas manum tuam: quia qui Deum timet
nichil negligit. Sapientia confortavit sa-
pientem: super decem principes civitatis. Non
est enim homo iustus in terra qui faciat bonum
et non peccet. Sed et cunctis sermonibus qui dicun-
tur, ne accommodes cor tuum: ne forte audias
servum tuum maledicentem tibi. Scit enim conscientia tua:
quia tu crebro maledixisti aliis. Cuncta temptavi
in sapientia. Dixi: Sapiens efficiar: et ipsa
longius recessit a me multo magis quam erat,
et alta profunditas quis inveniet eam? Lu-
stravi universa animo meo: ut scirem et consi-
derarem et quererem sapientiam et rationem: et ut cog-
noscerem impietatem stulti, et errorem im-
prudentium: et inveni amariorem morte mu-
lierem que laqueus venatorum est, et sagena
cor eius: vincula sunt manus eius. Qui pla-
cet Deo effugiet illam. Qui autem peccator est,
capietur ab illa. Ecce hoc inveni, dixit Eccle-
siastes, unum et alterum ut invenirem rationem
quam adhuc querit anima mea, et non inveni.
Solummodo hoc inveni quod fecerit Deus hominem
rectum: et ipse se infinitis miscuerit questionibus.
Quis talis ut sapiens est? et quis novit solutio-
nem verbi?

VIII

Sapientia hominis lucet in
vultu eius, et potentissimus faciem illius
commutabit. Ego os regis observo: et precepta
iuramenti Dei. Ne festines recedere a facie eius:
neque permaneas in opere malo: quia omne quod
voluerit faciet: et sermo illius potestate ple-
nus est: nec dicere ei quisquam potest: Quare ita facis?
Qui custodit preceptum: non experietur quicquam
mali. Tempus et responsionem: cor sapientis in-
telligit. Omni negocio tempus est et opportuni-
tas: et multa hominis afflictio. Quia ignorat
preterita, et futura nullo scire potest nuncio.
Non est in hominis ditione prohibere spiritum: nec
habet potestatem in die mortis, nec sinitur qui-
escere ingruente bello: neque salvabit im-
pietas impium. Omnia hec consideravi, et
dedi cor meum in cunctis operibus que fiunt
sub sole. Interdum dominatur homo homini
in malum suum. Vidi impios sepultos
qui etiam cum adhuc viverent: in loco sancto erant
et laudabantur in civitate quasi iustorum operum.
Sed et hoc vanitas est. Etenim quia non profertur
cito contra malos sententia: absque timore
ullo filii hominum perpetrant mala. At tamen pec-
cator ex eo quod centies facit malum, et per pati-
entiam sustentatur: ego cognovi quod erit bo-
num timentibus Deum qui verentur faciem eius.
Non sit bonum impio: nec prolongentur dies
eius, sed quasi umbra transeant qui non timent
faciem Domini. Est et alia vanitas que fit super terram.
Sunt iusti quibus mala (multa) proveniunt, quasi opera ege-
rint impiorum. Et sunt impii qui ita securi
sunt quasi iustorum facta habeant. Sed et hoc
vanissimum iudico. Laudavi igitur leticiam
quod non esset homini bonum sub sole nisi quod

comedere et bibere atque gaudere et hoc solum secum auferret de labore suo in diebus vitae suae quos dedit ei deus sub sole. Et apposui cor meum ut scirem sapientiam et intellegerem distentionem quae versatur in terra. Est homo qui diebus et noctibus somnum non capit oculis. Et intellexi quod omnium operum dei nullam possit homo invenire rationem eorum quae fiunt sub sole. Et quanto plus laboraverit ad quaerendum tanto minus inveniet. Etiam si dixerit sapiens se nosse non poterit reperire. Omnia haec tractavi in corde meo ut curiose intellegerem. Sunt iusti atque sapientes et opera eorum in manu dei et tamen nescit homo utrum amore an odio dignus sit. Sed omnia in futuro servantur incerta eo quod universa aeque eveniant iusto et impio bono et malo mundo et inmundo immolanti victimas et sacrificia contemnenti. Sicut bonus sic et peccator ut periurus ita et ille qui verum deierat. Hoc est pessimum inter omnia quae sub sole fiunt quia eadem cunctis eveniunt. Unde et corda filiorum hominum implentur malitia et contemptu in vita sua et post haec ad inferos deducentur. Nemo est qui semper vivat et qui huius rei habeat fiduciam. Melior est canis vivus leone mortuo. Viventes enim sciunt se esse morituros. Mortui vero nihil noverunt amplius nec habent ultra mercedem quia oblivioni tradita est memoria eorum. Amor quoque et odium et invidiae simul perierunt nec habent partem in hoc saeculo et in opere quod sub sole geritur. Vade ergo et comede in laetitia panem tuum et bibe cum gaudio vinum tuum quia deo placent opera tua. Omni tempore sint vestimenta tua candida et oleum de capite tuo non deficiat. Perfruere vita cum uxore quam diligis cunctis diebus vitae instabilitatis tuae qui dati sunt tibi sub sole omni tempore vanitatis tuae. Haec enim pars in vita et in labore tuo quo laboras sub sole. Quodcumque potest facere manus tua instanter operare quia nec opus nec ratio nec scientia nec sapientia erunt apud inferos quo tu properas. Verti me ad aliud et vidi sub sole nec velocium esse cursum nec fortium bellum nec sapientium panem nec doctorum divitias nec artificum gratiam sed tempus casumque in omnibus. Nescit homo finem suum sed sicut pisces capiuntur hamo et sicut aves comprehenduntur laqueo sic capiuntur homines tempore malo cum eis extemplo supervenerit. Hanc quoque sub sole vidi sapientiam et probavi maximam. Civitas parva et pauci in ea viri. Venit contra eam rex magnus et vallavit eam extruxitque munitiones per gyrum et perfecta est obsidio. Inventusque est in ea vir pauper et sapiens et liberavit urbem per sapientiam suam et nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis. Et dicebam ego meliorem esse sapientiam fortitudine. Quomodo ergo sapientia pauperis contempta est et verba eius non sunt audita? Verba sapientium audiuntur in silentio plusquam clamor principis inter stultos. Melior est sapientia quam arma bellica et qui in uno peccaverit multa bona perdet.

X

musce

Muscae morientes perdunt suavitatem unguenti. Pretiosior est sapientia et gloria parva ad tempus stultitia. Cor sapientis in dextera eius et cor stulti in sinistra illius. Sed et in via stultus ambulans cum ipse insipiens sit omnes stultos aestimat. Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te locum tuum ne dimiseris quia curatio cessare faciet peccata maxima. Est malum quod vidi sub sole quasi per errorem egrediens a facie principis positum stultum in dignitate sublimi et divites sedere deorsum. Vidi servos in equis et principes ambulantes quasi servos super terram. Qui fodit foveam incidet in eam et qui dissipat sepem mordebit eum coluber. Qui transfert lapides affligetur in eis et qui scindit ligna vulnerabitur ab eis. Si retunsum fuerit ferrum et hoc non ut prius sed hebetatum fuerit multo labore exacuetur et post industriam sequitur sapientia. Si mordeat serpens in silentio nihil eo minus habet qui occulte detrahit. Verba oris sapientis gratia et labia insipientis praecipitabunt illum. Initium verborum eius stultitia et novissimum oris illius error pessimus. Stultus verba multiplicat. Ignorat homo quid ante se fuerit et quid post se futurum sit quis ei poterit indicare? Labor stultorum affliget eos qui nesciunt pergere in urbem. Vae tibi terra cuius est rex puer et cuius principes mane comedunt. Beata terra cuius rex nobilis est et cuius principes vescuntur in tempore suo ad reficiendum et non ad luxuriam. In pigritiis humiliabitur contignatio et in infirmitate manuum perstillabit domus. In risum faciunt panem et vinum ut epulentur bibentes et pecuniae oboediunt omnia. In cogitatione tua regi ne detrahas et in secreto cubiculi tui ne maledixeris diviti quia et aves caeli portabunt vocem tuam et qui habet pennas annuntiabit sententiam.

Initium verborum eius stultitia

puer rex

XI

Mitte panem tuum super transeuntes aquas quia post multa tempora invenies illum. Da partem septem necnon et

nubes

no

no

XII

tenebrescunt

...octo, quia ignoras quid futurum sit mali super terram. Si repletae fuerint nubes, imbrem super terram effundent. Si ceciderit lignum ad austrum aut ad aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit. Qui observat ventum, non seminat; et qui considerat nubes, numquam metet. Quomodo ignoras quae sit via spiritus, et qua ratione compingantur ossa in ventre praegnantis, sic nescis opera Dei, qui fabricator est omnium. Mane semina semen tuum, et vespere ne cesset manus tua, quia nescis quid magis oriatur, hoc aut illud; et si utrumque simul, melius erit. Dulce lumen, et delectabile est oculis videre solem. Si annis multis vixerit homo, et in his omnibus laetatus fuerit, meminisse debet tenebrosi temporis et dierum multorum; qui cum venerint, vanitatis arguuntur praeterita. Laetare ergo, iuvenis, in adolescentia tua, et in bono sit cor tuum in diebus iuventutis tuae, et ambula in viis cordis tui, et in intuitu oculorum tuorum; et scito quod pro omnibus his adducet te Deus in iudicium. Aufer iram a corde tuo, et amove malitiam a carne tua; adolescentia enim et voluptas vana sunt. Memento creatoris tui in diebus iuventutis tuae, antequam veniat tempus afflictionis, et appropinquent anni de quibus dicas: Non mihi placent; antequam tenebrescat sol, et lumen, et stellae, et luna, et revertantur nubes post pluviam; quando commovebuntur custodes domus, et nutabunt viri fortissimi, et otiosae erunt molentes in minuto numero, et tenebrescent videntes per foramina; et claudent hostia in platea, in humilitate vocis molentis, et consurgent ad vocem volucris, et obsurdescent omnes filiae carminis. Excelsa quoque timebunt, et formidabunt in via; florebit amygdalus, impinguabitur locusta, et dissipabitur capparis, quoniam ibit homo in domum aeternitatis suae, et circuibunt in platea plangentes. Antequam rumpatur funis argenteus, et recurrat vitta aurea, et conteratur hydria super fontem, et confringatur rota super cisternam, et revertatur pulvis in terram suam unde erat, et spiritus redeat ad eum qui dedit illum. Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes, et omnia vanitas. Cumque esset sapientissimus Ecclesiastes, docuit populum, et enarravit quae fecerit; et investigans composuit parabolas multas. Quaesivit verba utilia, et conscripsit sermones rectissimos ac veritate plenos. Verba sapientium sicut stimuli, et quasi clavi in altum defixi, quae per magistrorum consilium data sunt a pastore uno. His amplius, fili mi, ne requiras. Faciendi plures libros nullus est finis; frequensque meditatio carnis est afflictio. Finem loquendi pariter omnes audiamus. Deum time, et mandata eius observa: hoc est enim omnis homo. Cuncta quae fiunt adducet in iudicium pro omni errato, sive bonum sive malum sit.

Cantica canticorum.

Osculetur me osculo oris sui. Quia meliora sunt ubera tua vino, fragrantia unguentis optimis. Oleum effusum nomen tuum; ideo adolescentulae dilexerunt te. Trahe me, post te curremus in odorem unguentorum tuorum. Introduxit me rex in cellaria sua; exsultabimus et laetabimur in te, memores uberum tuorum super vinum; recti diligunt te. Nigra sum, sed formosa, filiae Ierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis. Nolite me considerare quod fusca sim, quia decoloravit me sol. Filii matris meae pugnaverunt contra me; posuerunt me custodem in vineis; vineam meam non custodivi. Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie, ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum. Si ignoras te, o pulcherrima inter mulieres, egredere, et abi post vestigia gregum tuorum, et pasce haedos tuos iuxta tabernacula pastorum. Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilavi te, amica mea. Pulchrae sunt genae tuae sicut turturis; collum tuum sicut monilia. Murenulas aureas faciemus tibi, vermiculatas argento. Cum esset rex in accubitu suo, nardus mea dedit odorem suum. Fasciculus myrrhae dilectus meus mihi; inter ubera mea commorabitur. Botrus cypri dilectus meus michi in vineis Engaddi. Ecce tu pulchra es, amica mea, ecce tu pulchra; oculi tui columbarum. Ecce tu pulcher es, dilecte mi, et decorus. Lectulus noster floridus; tigna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina. Ego flos campi, et lilium convallium. Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias. Sicut malus inter ligna silvarum, sic dilectus meus inter filios. Sub umbra illius quem desideraveram sedi, et fructus eius dulcis gutturi meo. Introduxit me rex in cellam vinariam, ordinavit in me caritatem. Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. Leva eius sub capite meo, et dextera illius amplexabitur me. Adiuro vos, filiae Ierusalem, per capreas cervosque camporum, ne suscitetis neque evigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit. Vox dilecti mei; ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles.

no

I

Similis est dilectus meus capree hynnuloque cervorum. En ipse stat post parietem nostrum respiciens per fenestras prospiciens per cancellos. En dilectus meus loquitur michi. Surge propera amica mea columba mea formosa mea et veni. Iam enim hyems transiit ymber abiit et recessit. Flores apparuerunt in terra nostra tempus putationis advenit. Vox turturis audita est in terra nostra. Ficus protulit grossos suos. Vinee florentes dederunt odorem suum. Surge propera amica mea speciosa mea et veni. columba mea In foraminibus petre. in caverna macerie. Ostende michi faciem tuam. Sonet vox tua in auribus meis. Vox enim tua dulcis et facies tua decora. Capite nobis vulpes parvulas que demoliuntur vineas. Nam vinea nostra floruit. Dilectus meus michi et ego illi qui pascitur inter lilia donec aspiret dies et inclinentur umbre. Revertere similis esto dilecte mi capree hynnuloque cervorum super montes bethel. In lectulo meo per noctes quesivi quem diligit anima mea. Quesivi illum et non inveni. Surgam et circuibo civitatem. per vicos et plateas queram quem diligit anima mea. Quesivi illum et non inveni. Invenerunt me vigiles. qui custodiunt civitatem. Num quem diligit anima mea vidistis. Paululum cum pertransissem eos: inveni quem diligit anima mea. Tenui eum nec dimittam. donec introducam illum in domum matris mee. et in cubiculum genitricis mee. Adiuro vos filie ierusalem per capreas cervosque camporum. ne suscitetis neque evigilare faciatis dilectam: donec ipsa velit. Que est ista que ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrre et thuris et universi pulveris pigmentarii. En lectulum salomonis. lx. fortes ambiunt ex fortissimis israel. Omnes tenentes gladios et ad bella doctissimi. Uniuscuiusque ensis super femur suum propter timores nocturnos. Ferculum fecit sibi salomon de lignis lybani. Columpnas eius fecit argenteas. reclinatorium aureum ascensum purpureum. media caritate constravit propter filias ierusalem. Egredimini et videte filie syon regem salomonem in diademate quo coronavit illum mater sua in die desponsationis illius. et in die leticie cordis eius. Quam pulchra es amica mea quam pulchra es. oculi tui columbarum. absque eo quod intrinsecus latet. Capilli tui sicut greges caprarum que ascenderunt de monte galaad. Dentes tui sicut greges tonsarum que ascenderunt de lavacro. Omnes gemellis fetibus. et sterilis non est inter eas. Sicut vitta coccinea labia tua. et eloquium tuum dulce. Sicut fragmen mali punici: ita gene tue. absque eo quod intrinsecus latet. Sicut turris david collum tuum que edificata est cum propugnaculis. Mille clypei pendent ex ea. omnis armatura fortium. Duo ubera tua sicut duo hynnuli capree gemelli qui pascuntur in liliis: donec aspiret dies et inclinentur umbre. Vadam ad montem myrre: et ad collem thuris. Tota pulchra es amica mea et macula non est in te. Veni de lybano sponsa mea veni de lybano veni coronaberis de capite amana. de vertice sanyr et hermon de cubilibus leonum. de montibus pardorum. Vulnerasti cor meum soror mea sponsa mea vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum et in uno crine colli tui. Quam pulchre sunt mamme tue soror mea sponsa mea. pulchriora sunt ubera tua vino. et odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Favus distillans labia tua sponsa. mel et lac sub lingua tua et odor vestimentorum tuorum sicut odor thuris. Ortus conclusus soror mea sponsa. ortus conclusus fons signatus. Emissiones tue paradysus malorum punicorum cum pomorum fructibus. Cypri cum nardo. nardus et crocus. fistula et cynamomum. cum universis lybani lignis. Myrra et aloe cum omnibus primis unguentis. Fons ortorum puteus aquarum viventium que fluunt impetu de lybano. Surge aquilo et veni auster. perfla ortum meum et fluent aromata illius.

fons

Veniat dilectus meus in ortum suum: ut comedat fructum pomorum suorum. Veni in ortum meum soror mea sponsa. messui myrram meam cum aromatibus meis. Comedi favum cum melle meo: bibi vinum meum cum lacte meo. Comedite amici et bibite: et inebriamini karissimi. Ego dormio et cor meum vigilat. Vox dilecti mei pulsantis. Aperi michi soror mea amica mea columba mea immaculata mea quia caput meum plenum est rore. et cincinni mei guttis noctium. Expoliavi me tunicam meam quomodo induar illam: lavi pedes meos quomodo inquinabo illos: Dilectus meus misit manum suam per foramen et venter meus intremuit: ad tactum eius. Surrexi ut aperirem dilecto meo. manus mee stillaverunt myrram. et digiti mei pleni myrra probatissima. Pessulum hostii mei aperui dilecto meo manus mee stillaverunt myrram et digiti mei pleni myrra at ille declinaverat atque transierat. Anima mea liquefacta est ut dilectus locutus est. Quesivi et non inveni illum vocavi et non respondit michi. Invenerunt me custodes qui circumeunt civitatem. percusserunt me et vulneraverunt me. tulerunt michi pallium meum custodes murorum. Adiuro vos filie ierusalem si inveneritis dilectum meum. ut annuntietis ei quia amore langueo. Qualis est dilectus tuus ex dilecto o pulcherrima mulierum qualis est dilectus tuus

mel

quia sic adiurasti nos

qui sic adiurasti nos

dilectus meus candidus et rubicundus electus ex milibus. Caput eius aurum optimum comae eius sicut elatae palmarum nigrae quasi corvus. Oculi eius sicut columbae super rivos aquarum quae lacte sunt lotae et resident iuxta fluenta plenissima. Genae illius sicut areolae aromatum consitae a pigmentariis. Labia eius lilia distillantia myrrham primam. Manus illius tornatiles aureae plenae iacinthis. Venter eius eburneus distinctus saphyris. Crura illius columnae marmoreae quae fundatae sunt super bases aureas. Species eius ut Lybani electus ut cedri. Guttur illius suavissimum et totus desiderabilis. Talis est dilectus meus et iste est amicus meus filiae Hierusalem. Quo abiit dilectus tuus o pulcherrima mulierum quo declinavit dilectus tuus et quaeremus eum tecum.

VI

Dilectus meus descendit in hortum suum ad areolam aromatum ut ibi pascatur in hortis et lilia colligat. Ego dilecto meo et dilectus meus mihi qui pascitur inter lilia. Pulchra es amica mea suavis et decora sicut Hierusalem terribilis ut castrorum acies ordinata. Averte oculos tuos a me quia ipsi avolare me fecerunt. Capilli tui sicut grex caprarum quae apparuerunt de Galaad. Dentes tui sicut grex ovium quae ascenderunt de lavacro omnes gemellis fetibus et sterilis non est in eis. Sicut cortex mali punici sic genae tuae absque mellis tuis. Sexaginta sunt reginae et octoginta concubinae et adolescentularum non est numerus. Una est columba mea perfecta mea una est matris suae electa genitrici suae. Viderunt eam filiae et beatissimam praedicaverunt reginae et laudaverunt eam concubinae. Quae est ista quae progreditur quasi aurora consurgens pulchra ut luna electa ut sol terribilis ut castrorum acies ordinata. Descendi in hortum meum ut viderem poma convallium et inspicerem si floruisset vinea et germinassent mala punica. Nescivi anima mea conturbavit me propter quadrigas Aminadab. Revertere revertere Sunamitis revertere revertere ut intueamur te.

VII

Quid videbis in Sunamite nisi choros castrorum. Quam pulchri sunt gressus tui in calciamentis filia principis. Iunctura feminum tuorum sicut monilia quae fabricata sunt manu artificis. Umbilicus tuus crater tornatilis numquam indigens poculis. Venter tuus sicut acervus tritici vallatus liliis. Duo ubera tua sicut duo hynnuli gemelli capreae. Collum tuum sicut turris eburnea. Oculi tui sicut piscinae in Esebon quae sunt in porta filiae multitudinis. Nasus tuus sicut turris Lybani quae respicit contra Damascum. Caput tuum ut Carmelus et comae capitis tui sicut purpura regis iuncta canalibus. Quam pulchra es et quam decora carissima in deliciis. Statura tua assimilata est palmae et ubera tua botris. Dixi ascendam in palmam et apprehendam fructus eius. Et erunt ubera tua sicut botri vineae et odor oris tui sicut odor malorum. Guttur tuum sicut vinum optimum dignum dilecto meo ad potandum labiisque et dentibus illius ad ruminandum. Ego dilecto meo et ad me conversio eius. Veni dilecte mi egrediamur in agrum commoremur in villis. Mane surgamus ad vineam videamus si floruerit vinea si flores fructus parturiunt si floruerunt mala punica ibi dabo tibi ubera mea. Mandragorae dederunt odorem suum in portis nostris. Omnia poma nova et vetera dilecte mi servavi tibi.

VIII

Quis mihi det te fratrem meum sugentem ubera matris meae ut inveniam te solum foris et deosculer te et iam nemo me despiciat. Apprehendam te et ducam in domum matris meae et in cubiculum genitricis meae. Ibi me docebis et dabo tibi poculum ex vino condito et mustum malorum granatorum meorum. Leva eius sub capite meo et dextera illius amplexabitur me. Adiuro vos filiae Hierusalem ne suscitetis neque evigilare faciatis dilectam donec ipsa velit. Quae est ista quae ascendit de deserto deliciis affluens innixa super dilectum suum. Sub arbore malo suscitavi te ibi corrupta est mater tua ibi violata est genitrix tua. Pone me ut signaculum super cor tuum ut signaculum super brachium tuum quia fortis est ut mors dilectio dura sicut infernus emulatio lampades eius lampades ignis atque flammarum. Aquae multae non poterunt extinguere caritatem nec flumina obruent illam. Si dederit homo omnem substantiam domus suae pro dilectione quasi nihil despiciet eam. Soror nostra parva et ubera non habet. Quid faciemus sorori nostrae in die quando alloquenda est. Si murus est aedificemus super eum propugnacula argentea. Si hostium est compingamus illud tabulis cedrinis. Ego murus et ubera mea sicut turris ex quo facta sum coram eo quasi pacem repperiens. Vinea fuit pacifica in ea quae habet populos tradidit eam custodibus vir affert pro fructu illius mille argenteos. Vinea mea coram me est. Mille tui pacifici et ducenti his qui custodiunt fructus eius. Quae habitas in hortis amici auscultant fac me audire vocem tuam. Surge dilecte mi assimilare capreae hynnuloque cervorum super montes aromatum.

Incipiunt capitula

De diligenda iustitia. Ubi sapientiae.

Sapientia in malivolam animam non introibit.

Custodiendum a murmuratione et detractione.

De cogitationibus impiorum.

De consilio iudeorum adversus Christum. De sensu impiorum.

Quod impii sedem aggressi sunt recipient.

De felicitate iniquorum.

Filii adulterorum in consummatione erunt.

De dormientibus in christo non lugendis.
De custodibus adversus persecutores suos fiducia constantia. Item de mulieribus quod in perpetuum vivent.
De iudiciis tuis. Concupiscendos sermones sapientie. Per incorruptionem proximari ad deum.
De proprio nativitatis ortu Salomonis.
Salomonem accepisse spiritum sapientie.
Sapientia ubique attingit.
Sapientia attingit a fine usque ad finem fortiter et disponit omnia suaviter.
Quod continens nemo esse possit nisi deus det.
Salomon orat accipere sapientiam.
Per sapientiam sanatos omnes qui placuerunt deo.
Per sapientiam eductum populum israel de egypto.
De sceis mulieribus. Quod delinquenti populo ultrices bestie inmisse sunt. ¶ lucem.
Quod ante deum sunt omnia tanquam gutta roris antelucani.
Quod spiritus sanctus suavis sit in omnibus.
Pacientiam dei dare locum penitentie peccatoribus.
Bonitatem dei cogitandam et sperandam misericordiam eius.
De ydolatris. De querentibus deum in operibus eius.
Decidendum ydolatrie errore.
Quod in misericordia deus disponat omnia.
De adinventionibus ydolorum et de cultoribus eorum.
Ydolatrie causa nefanda omnia introducta.
Quod misericordia dei sanavit iustos.
Quod mortis et vite solus dominus habet potestatem.
Subsannat inventores ydolatrie.
Dedisse dominum escam delectabilem populo timenti se, et quod creatura deo factori suo deserviat.
Quod sermo domini pascat credentes in se.
Magna esse dei iudicia et inenarrabilia.
Presumptio scelera turbat conscientiam.
Quod filiis israel in tenebris egypti lux non defuit.
De nocte qua percussit dominus primogenita egypti. Quod moyses non virtute corporis sed fide et operatione eduxit populum de egypto.
Qualiter educti sunt de egypto filii israel.
Qualiter transacto mari populus desideravit carnes et accepit coturnices. ¶ sapie.
Quod magnificavit dominus populum suum quem eduxit de terra egypti. Explicit capitula. Incipit liber.

Diligite iustitiam qui iudicatis terram. Sentite de domino in bonitate et in simplicitate cordis querite illum. Quoniam invenitur ab his qui non temptant illum, apparet autem eis qui fidem habent in illum. Perverse enim cogitationes separant a deo. Probata autem virtus corripit insipientes. Quoniam in malivolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Spiritus enim sanctus discipline effugiet fictum, et auferet se a cogitationibus que sunt sine intellectu, et corripietur a superveniente iniquitate. Benignus est enim spiritus sapientie, et non liberabit maledictum a labiis suis, quoniam renum illius testis est deus, et cordis illius scrutator est verus, et lingue eius auditor. Quoniam spiritus domini replevit orbem terrarum, et hoc quod continet omnia scientiam habet vocis. Propter hoc qui loquitur iniqua non potest latere, nec preteriet illum corripiens iudicium. In cogitationibus enim impii interrogatio erit. Sermonum autem illius auditio ad deum veniet, ad correctionem iniquitatum illius. Quoniam auris zeli audit omnia, et tumultus murmurationum non abscondetur. Custodite ergo vos a murmuratione que nichil prodest, et a detractione parcite lingue, quoniam sermo obscurus in vacuum non ibit. Os autem quod mentitur occidit animam. Nolite zelare mortem in errore vite vestre, neque acquiratis perditionem in operibus manuum vestrarum. Quoniam deus non fecit mortem, nec letatur in perditione vivorum. Creavit enim deus ut essent omnia, et sanabiles fecit nationes orbis terrarum. Non enim est in illis medicamentum exterminii, nec inferorum regnum in terra. Iustitia enim perpetua est et immortalis. Iniustitia autem mortis acquisitio. Impii autem manibus et verbis accersierunt illam, et estimantes illam amicam defluxerunt, et sponsiones posuerunt ad illam, quoniam morte digni sunt qui sunt ex parte illius.

II

Dixerunt enim impii cogitantes apud se non recte: Exiguum et cum tedio est tempus vite nostre, et non est refrigerium in fine hominis, et non est qui agnitus sit reversus ab inferis. Quia ex nichilo nati sumus, et post hoc erimus tanquam non fuerimus, quoniam fumus et flatus est in naribus nostris, et sermo scintille ad commovendum cor nostrum. Quia extinctus cinis erit corpus nostrum, et spiritus diffundetur tanquam mollis aer, et transiet vita nostra tanquam vestigium nubis, et sicut nebula dissolvetur que fugata est a radiis solis, et a calore illius aggravata. Et nomen nostrum oblivionem accipiet per tempus, et nemo habebit memoriam operum nostrorum. Umbre enim transitus est tempus nostrum, et non est reversio finis nostri, quoniam consignata est et nemo revertitur. Venite ergo et fruamur bonis que sunt, et utamur creatura tanquam in iuventute celeriter. Vino pretioso et unguentis nos impleamus, et non pretereat nos flos temporis. Coronemus nos rosis antequam marcescant. Nullum pratum sit quod non pertranseat luxuria nostra. Nemo nostrum exsors sit luxurie nostre. Ubique relinquamus signa letitie, quoniam hec

Quod enim infirmum est inutile invenitur

improperat

est pars nostra et hec est sors. Opprimamus pauperem iustum: et non parcamus vidue, nec veterani revereamur canos multi temporis. Sit autem fortitudo nostra lex iustitie. Circumveniamus ergo iustum quoniam inutilis est nobis, et contrarius est operibus nostris, et improperat nobis peccata legis, et diffamat in nos peccata discipline nostre. Promittit se scientiam dei habere, et filium dei se nominat. Factus est nobis in traductionem cogitationum nostrarum. Gravis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis est aliis vita illius, et immutate sunt vie eius. Tanquam nugaces existimati sumus ab illo, et abstinet se a viis nostris tanquam ab immunditiis, et prefert novissima iustorum, et gloriatur se deum patrem habere. Videamus ergo si sermones illius veri sint, et temptemus que ventura sunt illi, et sciemus que erunt novissima illius. Si enim est verus filius dei, suscipiet illum de manibus contrariorum. Contumelia et tormento interrogemus eum, ut sciamus reverentiam eius, et probemus patientiam illius. Morte turpissima condempnemus eum. Erit enim respectus ex sermonibus illius. Hec cogitaverunt et erraverunt. Excecavit enim illos malicia eorum, et nescierunt sacramenta dei, neque mercedem speraverunt iustitie, nec iudicaverunt honorem animarum sanctarum. Quoniam deus creavit hominem inexterminabilem, et ad imaginem similitudinis sue fecit illum. Invidia autem diaboli mors introivit in orbem terrarum. Imitantur illum qui sunt ex parte illius.

III

Iustorum autem anime in manu dei sunt, et non tanget illos tormentum mortis. Visi sunt oculis insipientium mori, et estimata est afflictio exitus illorum, et ab itinere iusto abierunt in exterminium. Et quod a nobis est iter exterminii, illi autem sunt in pace. Et si coram hominibus tormenta passi sunt, spes illorum immortalitate plena est. In paucis vexati, in multis bene disponentur, quoniam deus temptavit illos et invenit dignos se. Tanquam aurum in fornace probavit illos, et quasi holocausti hostiam accepit illos, et in tempore erit respectus illorum.

fulgebunt

Fulgebunt iusti, et tanquam scintille in arundineto discurrent. Iudicabunt nationes, et dominabuntur populis, et regnabit dominus illorum in perpetuum. Qui confidunt in illum intelligent veritatem, et fideles in dilectione acquiescent illi, quoniam donum et pax est electis eius. Impii autem secundum que cogitaverunt correptionem habebunt, qui neglexerunt iustum et a domino recesserunt. Sapientiam enim et disciplinam qui abicit, infelix est, et vacua est spes illorum, et labores sine fructu, et inhabitabilia opera eorum. Mulieres eorum insensate sunt, et nequissimi filii illorum. Maledicta creatura eorum, quoniam felix est sterilis et incoinquinata que nescivit thorum in delicto; habebit fructum in respectione animarum sanctarum. Et spado qui non operatus est per manus suas iniquitatem, nec cogitavit adversus deum nequissima; dabitur enim ei fidei donum electum, et sors in templo dei acceptissima. Bonorum enim laborum gloriosus est fructus, et que non concidat radix sapientie. Filii autem adulterorum in consummatione erunt, et ab iniquo thoro semen exterminabitur. Et si quidem longe vite erunt, in nichilum computabuntur, et sine honore erit novissima senectus illorum. Et si celerius defuncti fuerint, non habebunt spem, nec in die agnitionis allocutionem. Nationes enim iniquae dire sunt consummationis.

IIII

O quam pulcra est casta generatio cum claritate! Immortalis est enim memoria illius, quoniam et apud deum nota est et apud homines. Cum presens est, illam imitantur, et desiderant eam. Cum se eduxerit, et in perpetuum coronata triumphat, incoinquinatorum certaminum premium vincens. Multigena autem impiorum multitudo non erit utilis, et adulterine plantationes non dabunt radices altas, nec stabile firmamentum collocabunt. Et si in ramis in tempore germinaverint, infirmiter posita a vento commovebuntur, et a nimietate ventorum eradicabuntur. Confringentur enim rami inconsummati, et fructus illorum inutiles et acerbi ad manducandum, et ad nichilum apti. Ex iniquis enim omnes filii qui nascuntur, testes sunt nequitie adversus parentes in interrogatione sua. Iustus autem si morte preoccupatus fuerit, in refrigerio erit. Senectus enim venerabilis est non diuturna, neque numero annorum computata. Cani sunt autem sensus hominis, et etas senectutis vita immaculata. Placens deo factus dilectus, et vivens inter peccatores translatus est. Raptus est ne malicia mutaret intellectum illius, aut ne fictio deciperet animam illius. Fascinatio enim nugacitatis obscurat bona, et inconstantia concupiscentie transvertit sensum sine malicia. Consummatus in brevi explevit tempora multa. Placita enim erat deo anima illius; propter hoc properavit educere illum de medio iniquitatum. Populi autem videntes et non intelligentes, nec ponentes in precordiis talia, quoniam gratia dei et misericordia est in sanctos eius, et respectus super electos illius. Condempnat autem iustus mortuus vivos impios, et iuventus celerius consummata longam vitam iniusti. Videbunt enim finem sapientis, et non intelligent quid cogitaverit de illo deus, et quare munierit illum dominus. Videbunt enim et contempnent eum; illos autem dominus irridebit. Et erunt post hec decidentes sine honore, et in contumelia inter mortuos in perpetuum. Quoniam disrumpet illos inflatos sine voce, et commovebit illos a fundamentis, et usque ad supremum desolabuntur; et erunt gementes, et me-

monia eorum. Venient in cogitatione peccatorum suorum timidi: et traducent illos ex adverso iniquitates ipsorum. Tunc stabunt iusti in magna constantia adversus eos qui se angustiaverunt: et qui abstulerunt labores eorum. Videntes turbabuntur timore horribili: et mirabuntur in subitatione insperate salutis gementes pre angustia spiritus. Dicentes intra se penitentiam agentes et pre angustia spiritus gementes. Hii sunt quos habuimus aliquando in derisum et in similitudinem improperii. Nos insensati vitam illorum estimabamus insaniam: et finem illorum sine honore. Quomodo ergo computati sunt inter filios dei: et inter sanctos sors illorum est. Ergo erravimus a via veritatis: et iusticie lumen non luxit nobis: et sol intelligentie non est ortus nobis. Lassati sumus in via iniquitatis et perditionis: et ambulavimus vias difficiles: viam autem domini ignoravimus. Quid nobis profuit superbia aut divitiarum iactantia contulit nobis? Transierunt omnia illa tanquam umbra: et tanquam nuntius percurrens: et tanquam navis que pertransit fluctuantem aquam: cuius cum preterierit non est vestigium invenire: neque semitam carine illius in fluctibus. Aut avis que transvolat in aere: cuius nullum invenitur argumentum itineris illius: sed tantum sonitus alarum verberans levem ventum: et scindens per vim itineris aerem. Commotis alis transvolavit: et post hoc nullum signum invenitur itineris illius. Aut tanquam sagitta emissa in locum destinatum divisus aer continuo in se reclusus est: ut ignoretur transitus illius. Sic et nos nati continuo desinimus esse: et virtutis quidem signum nullum valuimus ostendere: in malignitate autem nostra consumpti sumus. Talia dixerunt in inferno hii qui peccaverunt. Quoniam spes impii tanquam lanugo est que a vento tollitur: et tanquam spuma gracilis que a procella dispergitur: et tanquam fumus qui a vento diffusus est: et tanquam memoria hospitis unius diei pretereuntis. Iusti autem in perpetuum vivent: et apud dominum est merces eorum: et cogitatio eorum apud altissimum. Ideo accipient regnum decoris: et diadema speciei de manu domini: quoniam dextera sua teget eos: et brachio suo defendet illos. Et accipiet armaturam zelus illius: et armabit creaturam ad ultionem inimicorum. Induet pro thorace iusticiam: et accipiet pro galea iudicium certum. Sumet scutum inexpugnabile equitatem. Acuet autem diram iram in lanceam: et pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos. Ibunt directe emissiones fulgurum: et tanquam a bene curvato arcu nubium exterminabuntur: et a petrosa ira plene mittentur grandines: et excandescet in illos aqua maris: et flumina concurrent duriter. Contra illos stabit spiritus virtutis: et tanquam turbo venti dividet eos: et ad heremum perducet omnem terram iniquitatis illorum: et malignitas evertet sedes potentium.

VI

Melior est sapientia quam vires: et vir prudens magis quam fortis. Audite ergo reges et intelligite: discite iudices finium terre. Prebete aures vos qui continetis multitudines: et placetis vobis in turbis nationum. Quoniam data est a domino potestas vobis: et virtus ab altissimo qui interrogabit opera vestra: et cogitationes scrutabitur. Quoniam cum essetis ministri regni illius: non recte iudicastis: neque custodistis legem iusticie: neque secundum voluntatem dei ambulastis. Horrende et cito apparebit vobis: quoniam iudicium durissimum in hiis qui presunt fiet. Exiguo enim conceditur misericordia. Potentes autem potenter tormenta patientur. Non enim subtrahet personam cuiusquam dominus: qui est omnium dominator: nec verebitur magnitudinem cuiusquam: quoniam pusillum et magnum ipse fecit: et equaliter cura est illi de omnibus. Fortioribus autem fortior instat cruciatio. Ad vos ergo reges sunt hii sermones mei: ut discatis sapientiam et ne excidatis. Qui enim custodierint iusticiam iuste iustificabuntur: et qui didicerint ista invenient quid respondeant. Concupiscite ergo sermones meos: et diligite illos: et habebitis disciplinam. Clara est et que nunquam marcescit sapientia: et facile videtur ab hiis qui diligunt eam: et invenitur ab hiis qui querunt eam. Preoccupat qui se concupiscunt: ut illis se priorem ostendat. Qui de luce vigilaverit ad illam: non laborabit. Assidentem autem illam foribus suis inveniet. Cogitare ergo de illa sensus est consummatus: et qui vigilaverit propter illam cito securus erit. Quoniam dignos se ipsa circuit querens: et in viis suis ostendit se illis hylariter: et in omni providentia occurrit illis. Initium enim illius: verissima est discipline concupiscentia. Cura ergo discipline dilectio est. Dilectio custodia legum illius est. Custoditio autem legum consummatio incorruptionis est. Incorruptio autem facit esse proximum deo. Concupiscentia itaque sapientie deducet ad regnum perpetuum. Si ergo delectamini in sedibus et sceptris o reges populi: diligite sapientiam ut in perpetuum regnetis. Diligite lumen sapientie omnes qui preestis populis. Quid est autem sapientia et quemadmodum facta sit referam: et non abscondam a vobis sacramenta dei: sed ab initio nativitatis investigabo: et ponam in lucem scientiam illius: et non preteribo veritatem: neque cum invidia tabescente iter habebo: quoniam talis homo non erit particeps sapientie. Multitudo autem sapientium sanitas est orbis terrarum: et rex sapiens populi

iudicium

stabilimentum eius. Ergo accipite disciplinam per sermones meos et proderit vobis.

VII

Sum quidem et ego mortalis homo similis omnibus et ex genere terreni illius qui prior factus est et in ventre matris figuratus sum caro decem mensium tempore coagulatus sum in sanguine ex semine hominis et delectamento somni conveniente. Et ego natus accepi communem aerem et similiter decidi in factam terram et primam vocem similem omnibus emisi plorans. In involumentis nutritus sum et curis magnis. Nemo enim ex regibus aliud habuit nativitatis initium. Unus ergo introitus est omnibus ad vitam et similis exitus. Propter hoc optavi et datus est michi sensus et invocavi et venit in me spiritus sapientie et preposui illam regnis et sedibus et divitias nichil esse duxi in comparatione illius nec comparavi illi lapidem preciosum quoniam omne aurum in comparatione illius harena est exigua et tanquam lutum estimabitur argentum in conspectu illius. Super salutem et speciem dilexi eam et proposui pro luce habere illam quoniam inextinguibile est lumen illius. Venerunt autem michi omnia bona pariter cum illa et innumerabilis honestas per manus illius et letatus sum in omnibus quoniam antecedebat me ista sapientia et ignorabam quoniam omnium bonorum mater est. Quam sine fictione didici et sine invidia communico et honestatem illius non abscondo. Infinitus enim thesaurus est hominibus quo qui usi sunt participes facti sunt amicitie dei propter discipline dona commendati. Michi autem dedit deus dicere ex sententia et presumere digna horum que michi dantur quoniam ipse sapientie dux est et sapientium emendator. In manu enim illius et nos et sermones nostri et omnis sapientia et operum scientia et disciplina. Ipse enim dedit michi horum que sunt veram scientiam ut sciam dispositionem orbis terrarum et virtutes elementorum initium et consummationem et medietatem temporum vicissitudinum permutationes et consummationes temporum anni cursus et stellarum dispositiones naturas animalium et iras bestiarum vim ventorum et cogitationes hominum differentias virgultorum et virtutes radicum et quecumque sunt absconsa et improvisa didici. Omnium enim artifex docuit me sapientia. Est enim in illa spiritus intelligentie sanctus unicus multiplex subtilis disertus mobilis incoinquinatus certus suavis amans bonum acutus quem nichil vetat benefaciens humanus benignus stabilis certus securus omnem habens virtutem omnia prospiciens et qui capiat omnes spiritus intelligibiles mundus subtilis. Omnibus enim mobilibus mobilior est sapientia. Attingit autem ubique propter suam munditiam. Vapor est enim virtutis dei et emanatio quedam claritatis omnipotentis dei sincera et ideo nichil inquinatum in illam incurrit. Candor est enim lucis eterne et speculum sine macula dei maiestatis et imago bonitatis illius. Et cum sit una omnia potest et permanens in se omnia innovat et per nationes in animas sanctas se transfert amicos dei et prophetas constituit. Neminem enim diligit deus nisi eum qui cum sapientia inhabitat. Est enim hec speciosior sole et super omnem dispositionem stellarum luci comparata invenitur prior. Illi enim succedit nox. Sapientiam autem non vincit malitia.

VIII

Attingit ergo a fine usque ad finem fortiter et disponit omnia suaviter. Hanc amavi et exquisivi eam a iuventute mea et quesivi sponsam michi assumere et amator factus sum forme illius. Generositatem illius glorificat contubernium habens dei sed et omnium dominus dilexit illam. Doctrix enim est discipline dei et electrix operum illius. Et si divitie appetuntur in vita quid sapientia locupletius que operatur omnia. Si autem sensus operatur quis horum que sunt magis quam illa est artifex. Et si iustitiam quis diligit labores huius magnas habent virtutes. Sobrietatem enim et prudentiam docet et iustitiam et virtutem quibus utilius nichil est in vita hominibus. Et si multitudinem scientie desiderat quis scit preterita et de futuris estimat. Scit versutias sermonum et dissolutiones argumentorum. Signa et monstra scit antequam fiant et eventus temporum et seculorum. Proposui ergo hanc adducere michi ad convivendum sciens quoniam mecum communicabit de bonis et erit allocutio cogitationis et tedii mei. Habebo propter hanc claritatem ad turbas et honorem apud seniores iuvenis et acutus inveniar in iudicio et in conspectu potentium admirabilis ero et facies principum mirabuntur me. Tacentem me sustinebunt et loquentem me respicient et sermocinante me plura manus ori suo imponent. Preterea habebo per hanc immortalitatem et memoriam eternam his qui post me futuri sunt relinquam. Disponam populos et nationes michi erunt subdite. Timebunt me audientes reges horrendi et in multitudine bonus videbor et in bello fortis. Intrans in domum meam conquiescam cum illa. Non enim habet amaritudinem conversatio illius nec tedium convictus illius sed letitiam et gaudium. Hec cogitans apud me et commemorans in corde meo quoniam immortalitas est in cogitatione sapientie et in amicitia illius delectatio bona et in operibus manuum illius honestas sine defectione et in certamine loquele illius sapientia et preclaritas in communicatione sermonum ipsius. Circuibam querens ut michi illam assumerem. Puer autem eram ingeniosus et sortitus animam bonam. Et cum essem magis bonus veni ad corpus incoinquinatum. Et ut scivi quoniam aliter non possum esse continens nisi deus det et hoc ipsum erat sapientie scire cuius

[Marginalia: plorans — Simac — vel bonorum illius — morum mutationes et divisiones temporum — anclis]

est hoc donum. adii dominum et deprecatus sum illum et dixi ex totis praecordiis meis. Deus patrum meorum et domine misericordiae qui fecisti omnia verbo tuo et sapientia tua constituisti hominem ut dominaretur creaturae quae a te facta est ut disponat orbem terrarum in aequitate et iustitia et in directione cordis iudicium iudicet. Da mihi sedium tuarum assistricem sapientiam et noli me reprobare a pueris tuis quoniam servus tuus sum ego et filius ancillae tuae homo infirmus et exigui temporis et minor ad intellectum iudicii et legum. Et si quis erit consummatus inter filios hominum si ab illo fuerit sapientia tua in nihilum computabitur. Tu autem elegisti me regem populo tuo et iudicem filiorum tuorum et filiarum. Dixisti aedificare me templum in monte sancto tuo et in civitate habitationis tuae altare similitudinem tabernaculi sancti tui quod praeparasti ab initio et tecum sapientia tua quae novit opera tua quae et affuit tunc cum orbem terrarum faceres et sciebat quid placitum esset oculis tuis et quid directum in praeceptis tuis. Mitte illam de caelis sanctis tuis et a sede magnitudinis tuae ut mecum sit et mecum laboret et sciam quid acceptum sit apud te. Scit enim illa omnia et intellegit et deducet me in operibus meis sobrie et custodiet me in sua potentia et erunt accepta opera mea et disponam populum tuum iuste et ero dignus sedium patris mei. Quis enim hominum poterit scire consilium Dei aut quis poterit cogitare quid velit Deus. Cogitationes enim mortalium timidae et incertae providentiae nostrae. Corpus enim quod corrumpitur aggravat animam et terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. Et difficile aestimamus quae in terra sunt et quae in prospectu sunt invenimus cum labore quae autem in caelis sunt quis investigabit. Sensum autem tuum quis sciet nisi tu dederis sapientiam et miseris spiritum sanctum tuum de altissimis et sic correctae sint semitae eorum qui sunt in terris et quae tibi placent didicerunt homines. Nam per sapientiam sanati sunt quicumque placuerunt tibi domine a principio.

Haec illum qui primus formatus est a Deo pater orbis terrarum cum solus esset creatus custodivit et eduxit illum a delicto suo et eduxit illum de limo terrae et dedit illi virtutem continendi omnia. Ab hac ut recessit iniustus in ira sua per iram homicidii fraternitatis deperiit. Propter quem cum aqua deleret terram sanavit iterum sapientia per contemptibile lignum iustum gubernans. Haec et in consensu nequitiae cum se nationes contulissent scivit iustum et conservavit sine querela Deo et in filii misericordiam fortem custodivit. Haec iustum a pereuntibus impiis liberavit fugientem descendente igne in Pentapolim quibus in testimonium nequitiae fumigabunda constat deserta terra et incerto tempore fructus habentes arbores et incredibilis animae memoria stans figmentum salis. Sapientiam enim praetereuntes non tantum in hoc lapsi sunt ut ignorarent bona sed et insipientiae suae reliquerunt hominibus memoriam ut in his quae peccaverunt nec latere potuissent. Sapientia autem hos qui se observant a doloribus liberavit. Haec autem profugum irae fratris iustum deduxit per vias rectas et ostendit illi regnum Dei et dedit illi scientiam sanctorum. honestavit illum in laboribus et complevit labores illius.

Iusti

In fraude circumvenientium illum affuit et honestum fecit illum. Custodivit illum ab inimicis et a seductoribus tutavit illum et certamen forte dedit illi ut vinceret et sciret quoniam omnium potentior est sapientia. Haec venditum iustum non dereliquit sed a peccatoribus liberavit eum. Descenditque cum illo in foveam et in vinculis non dereliquit illum donec afferret illi sceptrum regni et potentiam adversus eos qui eum deprimebant et mendaces ostendit qui maculaverunt illum et dedit illi claritatem aeternam. Haec populum iustum et semen sine querela liberavit a nationibus quae illum opprimebant. Intravit in animam servi Dei et stetit contra reges horrendos in portentis et signis et reddidit iustis mercedem laborum suorum et deduxit eos in via mirabili. Et fuit illis in velamento diei et in luce stellarum per noctem et transtulit illos per mare rubrum et transvexit illos per aquam nimiam. Inimicos autem illorum demersit in mare et ab altitudine inferorum eduxit illos. Ideo iusti tulerunt spolia impiorum et decantaverunt domine nomen sanctum tuum et victricem manum tuam laudaverunt pariter. Quoniam sapientia aperuit os mutorum et linguas infantium fecit disertas.

XI

Direxit opera eorum in manibus prophetae sancti. Iter fecerunt per deserta quae non habitabantur et in locis desertis fecerunt casas. Steterunt contra hostes et de inimicis se vindicaverunt. Sitierunt et invocaverunt te et data est illis aqua de petra altissima et requies sitis de lapide duro. Per quae enim poenas passi sunt inimici illorum a defectione potus sui et in eis cum abundarent filii Israel laetati sunt. Per haec cum illis deessent bene cum illis actum est. Nam pro fonte sempiterni fluminis humanum sanguinem dedisti iniustis. Qui cum minuerentur in traductione infantium occisorum dedisti illis abundantem aquam insperate ostendens per sitim quae tunc fuit quemadmodum tuos exaltares et adversarios illorum necares. Cum enim temptati sunt et quidem cum misericordia disciplinam accipientes scierunt quemadmodum cum ira iudicati impii tormenta paterentur. Hos quidem tamquam pater monens probasti. Illos autem tamquam durus rex interrogans condemnasti. Absentes enim et praesentes similiter torquebantur. Duplex enim illos acceperat taedium et gemitus cum memoria praeteritorum. Cum enim audirent per sua tormenta bene secum agi commemorati sunt dominum admirantes in finem

exitus. Quem enim in expositione prava proiectum deriserunt, in fine eventus mirati sunt, non similiter iustis sitientes. Pro cogitationibus autem insensatis iniquitatis illorum, quod quidam errantes colebant mutos serpentes et bestias supervacuas, immisisti illis multitudinem mutorum animalium in vindictam, ut scirent quia per quae peccat quis, per haec et torquetur. Non enim impossibilis erat omnipotens manus tua, quae creavit orbem terrarum ex materia invisa, immittere illis multitudinem ursorum, aut audaces leones, aut novi generis ira plenas et ignotas bestias, aut vaporem igneum spirantes, aut fumi odorem proferentes, aut horrendas ab oculis scintillas emittentes: quarum non solum laesura poterat illos exterminare, sed et aspectus per timorem occidere. Nam et sine his uno spiritu poterant occidi, persecutionem passi ab ipsis factis suis, et dispersi per spiritum virtutis tuae: sed omnia in mensura, et numero, et pondere disposuisti. Multum enim valere tibi soli supererat semper: et virtuti brachii tui quis resistet? Quoniam tamquam momentum staterae, sic est ante te orbis terrarum, et tamquam gutta roris antelucani, quae descendit in terram. Sed misereris omnium, quoniam omnia potes, et dissimulas peccata hominum propter paenitentiam. Diligis enim omnia quae sunt, et nihil odisti eorum quae fecisti: nec enim odiens aliquid constituisti aut fecisti. Quomodo autem posset aliquid permanere, nisi tu voluisses? aut quod a te vocatum non esset, conservaretur? Parcis autem omnibus: quoniam tua sunt, Domine, qui amas animas.

XII

O quam bonus et quam suavis est, Domine, spiritus tuus in omnibus! Ideoque hos qui exerrant, partibus corripis: et de quibus peccant, admones et alloqueris: ut relicta malitia, credant in te, Domine. Illos enim antiquos inhabitatores terrae sanctae tuae, quos exhorruisti, quoniam odibilia opera tibi faciebant per medicamina, et sacrificia iniusta, et filiorum suorum necatores sine misericordia, et comestores viscerum hominum, et devoratores sanguinis, et auctores parentes animarum inauxiliatarum, perdere voluisti a medio sacramenti tui per manus parentum nostrorum, ut dignam perciperet peregrinationem puerorum Dei, quae tibi omnium carior est terra. Sed et his tamquam hominibus pepercisti, et misisti antecessores exercitus tui vespas, ut illos paulatim exterminarent. Non quia impotens eras in bello subicere impios iustis, aut bestiis saevis, aut verbo duro simul exterminare: sed partibus iudicans dabas locum paenitentiae, non ignorans quoniam nequam est natio eorum, et naturalis malitia ipsorum, et quoniam non poterat mutari cogitatio illorum in perpetuum. Semen enim erat maledictum ab initio: nec timens aliquem veniam dabas peccatis illorum. Quis enim dicet tibi: Quid fecisti? aut quis stabit contra iudicium tuum? aut quis in conspectu tuo veniet vindex iniquorum hominum? aut quis tibi imputabit si perierint nationes quas tu fecisti? Neque enim est alius Deus quam tu, cui cura est de omnibus, ut ostendas quoniam non iniuste iudicas iudicium. Neque rex neque tyrannus in conspectu tuo inquirent de his quos perdidisti. Cum ergo sis iustus, iuste omnia disponis: ipsum quoque qui non debet puniri condemnas, et exterum aestimas a tua virtute. Virtus enim tua iustitiae initium est: et ob hoc quod Dominus omnium es, omnibus te parcere facit. Virtutem enim ostendis tu, qui non crederis esse in virtute consummatus, et hos qui te nesciunt in audacia traducis. Tu autem dominator virtutis, cum tranquillitate iudicas, et cum magna reverentia disponis nos: subest enim tibi cum volueris posse. Docuisti autem populum tuum per talia opera, quoniam oportet iustum esse et humanum, et bonae spei fecisti filios tuos: quoniam iudicans das locum in peccatis paenitentiae. Si enim inimicos servorum tuorum et debitos morti cum tanta cruciasti attentione, et liberasti, dans tempus et locum per quae possent mutari a malitia: cum quanta diligentia iudicas filios tuos, quorum parentibus iuramenta et conventiones dedisti bonarum promissionum? Cum ergo das nobis disciplinam, inimicos nostros multipliciter flagellas, ut bonitatem tuam cogitemus iudicantes: et cum de nobis iudicatur, speremus misericordiam tuam. Unde et illis qui in vita sua insensate et iniuste vixerunt, per haec quae coluerunt dedisti summa tormenta. Etenim in erroris via diutius erraverunt, deos aestimantes haec quae in animalibus sunt supervacua, infantium insensatorum more viventes. Propter hoc tamquam pueris insensatis iudicium in derisum dedisti. Qui autem ludibriis et increpationibus non sunt correcti, dignum Dei iudicium experti sunt. In his enim quae patiebantur moleste ferebant, in quibus patientes indignabantur, per haec quos putabant deos, in ipsis cum exterminarentur videntes, illum quem olim negabant se nosse, verum Deum agnoverunt: propter quod et finis condemnationis illorum veniet super illos.

Vani autem sunt omnes homines in quibus non subest scientia Dei: et de his quae videntur bona, non potuerunt intelligere eum qui est, neque operibus attendentes agnoverunt quis esset artifex: sed aut ignem, aut spiritum, aut citatum aerem, aut gyrum stellarum, aut nimiam aquam, aut solem et lunam, rectores orbis terrarum deos putaverunt. Quorum si specie delectati deos putaverunt, sciant quanto his dominator eorum speciosior est: speciei enim generator haec omnia constituit. Aut si virtutem et opera eorum mirati sunt, intelligant ab illis quoniam qui haec fecit, fortior est illis: a magnitudine enim speciei et creaturae cognoscibiliter poterit creator horum videri. Sed tamen adhuc in his minor est querela. Et hi enim fortasse errant, Deum quaerentes

tes et volentes invenire. Etenim cum in operibus illius conversentur, inquirunt, et persuasum habent quoniam bona sunt que videntur. Iterum autem nec his debet ignosci. Si enim tantum potuissent scire ut possent estimare seculum, quomodo huius dominum facilius non invenerunt? Infelices autem sunt, et inter mortuos spes illorum est, qui appellaverunt deos opera manuum hominum, aurum et argentum, artis inventionem, et similitudines animalium, aut lapidem inutilem opus manus antique. Aut si quis artifex faber de silva lignum rectum secuerit, et huius docte eradat corticem omnem, et arte sua usus diligenter fabricet vas utile in conversationem vite, reliquiis autem huius operis ad preparationem esce abutatur, et reliquum horum quod ad nullos usus facit, lignum curvum et verticibus plenum, sculpat diligenter per vacuitatem suam, et per scientiam sue artis figuret illud, et assimilet illud ymagini hominis, aut alicui ex animalibus illud comparet, perliniens rubrica et rubicundum faciens fuco colorem illius, et omnem maculam que in illo est perliniens, et faciat ei dignam habitationem, et in pariete ponens illud, et confirmans ferro ne forte cadat, prospiciens illi, sciens quoniam non potest adiuvare se; ymago enim est, et opus est illi adiutorium. Et de substantia sua et de filiis suis et de nuptiis votum faciens inquirit. Non erubescit loqui cum illo qui sine anima est; et pro sanitate quidem infirmum deprecatur, et pro vita mortuum rogat, et in adiutorium inutilem invocat, et pro itinere petit ab eo quod ambulare non potest; et de acquirendo et de operando et de omnium rerum eventu petit ab eo qui in omnibus est inutilis. Iterum alius navigare cogitans, et per feros fluctus iter facere incipiens, ligno portante se fragilius lignum invocat. Illud enim cupiditas acquirendi excogitavit, et artifex sapientia fabricavit sua. Tua autem, pater, gubernat providentia, quoniam dedisti et in mari viam et inter fluctus semitam firmissimam, ostendens quoniam potens es ex omnibus sanare, etiam si sine arte aliquis adeat mare. Sed ut non essent vacua sapientie tue opera, propter hoc etiam et exiguo ligno credunt homines animas suas, et transeuntes mare per ratem liberati sunt. Sed et ab initio cum perirent superbi gygantes, spes orbis terrarum ad ratem confugiens remisit seculo semen nativitatis, que manu tua erat gubernata. Benedictum est enim lignum per quod fit iustitia. Per manus autem quod fit ydolum, maledictum est et ipsum, et qui fecit illud, quia ille quidem operatus est; illud autem cum esset fragile, deus cognominatus est. Similiter autem odio sunt deo impius et impietas eius. Etenim quod factum est cum illo qui fecit tormenta patietur. Propter hoc et in ydolis nationum non erit respectus, quoniam creature dei in odium facte sunt, et in temptationem

anime hominum, et in muscipulam pedibus insipientium. Initium enim fornicationis est exquisitio ydolorum, et adinventio illorum corruptio vite est. Neque enim erant ab initio, neque erunt in perpetuum. Supervacuitas enim hominum hec advenit in orbem terrarum, et ideo brevis illorum finis inventus est. Acerbo enim luctu dolens pater, cito sibi rapti filii fecit ymaginem, et illum qui tunc quasi homo mortuus fuerat, nunc tamquam deum colere cepit, et constituit inter servos suos sacra et sacrificia. Deinde interveniente tempore, convalescente iniqua consuetudine, hic error tanquam lex custoditus est, et tyrannorum imperio colebantur figmenta. Et hos quos in palam honorare non poterant homines propter hoc quod longe essent, de longinquo figura illorum allata, evidentem ymaginem regis quem honorare volebant fecerunt, ut illum qui aberat tanquam presentem colerent sua sollicitudine. Provexit autem ad horum culturam et hos qui ignorabant artificis eximia diligentia. Ille enim plus volens placere illi qui se assumpsit, elaboravit arte sua ut similitudinem in melius figuraret. Multitudo autem hominum abducta per speciem operis, eum qui ante tempus tanquam homo honoratus fuerat, nunc deum estimaverunt. Et hec fuit vite humane deceptio, quoniam aut affectui aut regibus deservientes homines incommunicabile nomen lapidibus et lignis imposuerunt. Et non suffecerat errasse eos circa dei scientiam, sed et in magno viventes inscientie bello, tot et tam magna mala pacem appellant. Aut enim filios suos sacrificantes, aut obscura sacrificia facientes, aut insanie plenas vigilias habentes, neque vitam neque nuptias mundas custodiunt, sed alius alium per invidiam occidit, aut adulterans contristat; et omnia commixta sunt, sanguis, homicidium, furtum et fictio, corruptio et infidelitas, turbatio et periurium, tumultus bonorum, dei immemoratio, animarum inquinatio, nativitatis immutatio, nuptiarum inconstantia, inordinatio mechie et impudicitie. Infandorum enim ydolorum cultura omnis mali causa est, et initium et finis. Aut enim dum letantur insaniunt, aut vaticinantur falsa, aut vivunt iniuste, aut peierant cito. Dum enim confidunt in ydolis que sine anima sunt, male iurantes noceri se non sperant. Utraque ergo illis evenient digne, quoniam male senserunt de deo, attendentes ydolis, et iuraverunt iniuste in dolo, contempnentes iustitiam. Non enim iuramentorum virtus, sed peccantium pena perambulat semper iniustorum prevaricationem.

XV

Tu autem deus noster suavis et verus es, patiens, et in misericordia disponens omnia. Etenim si peccaverimus, tui sumus, scientes magnitudinem tuam; et si non peccaverimus, scimus quoniam apud te sumus computati.

nosse

rum. Nosse enim te consummata iusticia est. et scire iusticiam et veritatem tuam radix est immortalitatis. Non enim in errorem induxit nos hominum male artis excogitatio. nec umbra picture labor sine fructu. effigies sculpta per varios colores. cuius aspectus insensato dat concupiscentiam. et diligit mortue imaginis effigiem sine anima. Malorum amatores digni sunt qui spem in talibus habeant. et qui faciunt illos. et qui diligunt. et qui colunt. Sed et figulus mollem terram premens laboriose fingit ad usus nostros unumquodque vas. et de eodem luto fingit que munda sunt in usum vasa. similiter et que his sunt contraria. Horum autem vasorum quis sit usus iudex est figulus. Et cum labore vano deum de eodem fingit luto. Ille qui paulo ante de terra factus fuerat. et post pusillum reducit se unde acceptus est repetitus debitum anime quem habebat. Sed cura est illi non quia laboraturus est. nec quoniam brevis illi vita est. sed concertatur aurificibus et argentariis. sed et erarios imitatur. et gloriam prefert. quoniam res supervacuas fingit. Cinis est enim cor eius. et terra supervacua spes illius. et luto vilior vita illius. quoniam ignoravit qui se finxit. et qui inspiravit illi animam que operatur. et qui insufflavit ei spiritum vitalem. Sed et estimaverunt lusum esse vitam nostram. et conversationem vite compositam ad lucrum. et oportere undique etiam ex malo acquirere. Hic enim scit se super omnes delinquere. qui ex terre materia fragilia vasa et sculptilia fingit. Omnes enim insipientes et infelices supra modum anime superbi. sunt inimici populi tui et imperantes illi. Quoniam omnia idola nationum estimaverunt deos. quibus neque oculorum usus est ad videndum. neque nares ad percipiendum spiritum. neque aures ad audiendum. nec digiti manuum ad tractandum. sed et pedes eorum pigri ad ambulandum. Homo enim fecit illos. et qui spiritum mutuatus est finxit illos. Nemo enim sibi similem homo poterit deum fingere. Cum enim sit mortalis mortuum fingit manibus iniquis. Melior est enim ipse his quos colit. quia ipse quidem vixit cum esset mortalis. illi autem numquam. Sed et animalia miserrima colunt. insensata enim comparata his aliis sunt deteriora. Sed nec aspectu aliquis ex his animalibus bona potest conspicere. effugerunt autem dei laudem et benedictionem eius.

XVI

Propter hoc et per his similia passi sunt digne tormenta. et per multitudinem bestiarum exterminati sunt. Pro quibus tormentis bene disposuisti populum tuum. quibus dedisti concupiscentiam delectamenti sui novum saporem. escam parans eis ortygometram. ut illi quidem concupiscentes escam. propter ea que illis ostensa et missa sunt. etiam a necessaria concupiscentia averterentur. Hii autem in brevi inopes facti novam gustaverunt escam. Oportebat enim illis quidem sine excusatione supervenire interitum exercentibus tyrannidem. his autem tantum ostendere quemadmodum inimici illorum exterminabantur. Etenim cum supervenit illis seva bestiarum ira. morsibus perversorum colubrorum exterminabantur. Sed non in perpetuum permansit ira tua. sed ad correptionem in brevi turbati sunt. signum habentes salutis ad commemorationem mandati legis tue. Qui enim conversus est non per hoc quod videbat sanabatur. sed per te omnium salvatorem. In hoc autem ostendisti inimicis nostris quia tu es qui liberas ab omni malo. Illos enim locustarum et muscarum occiderunt morsus. et non est inventa sanitas anime illorum. quia digni erant ab huiusmodi exterminari. Filios autem tuos nec draconum venenatorum vicerunt dentes. Misericordia enim tua adveniens sanabat illos. In memoria enim sermonum tuorum examinabantur. et velociter salvabantur. ne in altam incidentes oblivionem non possent tuo uti adiutorio. Etenim neque herba neque malagma sanavit illos. sed tuus domine sermo qui sanat omnia. Tu es enim domine qui vite et mortis habes potestatem. et deducis ad portas mortis et reducis. Homo autem occidit quidem per maliciam. et cum exierit spiritus non revertetur. nec revocabit animam que recepta est. Sed tuam manum effugere impossibile est. Negantes enim nosse te impii per fortitudinem brachii tui flagellati sunt. novis aquis et grandinibus et pluviis persecutionem passi sunt. et per ignem consumpti. Quod enim mirabile erat. in aqua que omnia extinguit plus ignis valebat. vindex est enim orbis iustorum. Quodam enim tempore mansuetabatur ignis. ne comburerentur que ad impios missa erant animalia. sed ut ipsi videntes scirent quoniam dei iudicio patiuntur persecutionem. Et quodam tempore in aqua supra virtutem ignis exardebat undique. ut iniquam terre nationem exterminaret. Pro quibus angelorum esca nutrivisti populum tuum. et paratum panem de celo prestitisti illis sine labore. omne delectamentum in se habentem. et omnis saporis suavitatem. Substantiam enim tuam et dulcedinem tuam quam in filios habes ostendebas. et deserviens uniuscuiusque voluntati. ad quod quis volebat convertebatur. Nix autem et glacies sustinebant vim ignis et non tabescebant. ut scirent quoniam fructus inimicorum exterminabat ignis ardens in grandine et pluvia choruscans. Hoc autem iterum ut nutrirentur iusti. etiam sue virtutis oblitus est. Creatura enim tibi factori deserviens exardescit in tormentum adversus iniustos. et lenior fit ad benefaciendum pro his qui in te confidunt. Propter hoc et tunc in omnia transfigurata omnium nutrici gratie tue deserviebat. ad voluntatem eorum qui a te desiderabant. ut scirent filii tui quos dilexisti domine. quoniam non nativitatis fructus pascunt homines. sed sermo tuus hos qui in te crediderint conservat. Quod enim ab igne non poterat exterminari. statim ab exiguo radio solis calefactum tabescebat. ut notum omnibus esset. quoniam oportet prevenire solem ad benedictionem

tiam, et ad orientem lucis adorare te. Ingrati enim spes tanquam hybernalis glacies tabescet, et disperiet tanquam aqua supervacua.

XVII

Magna enim sunt iudicia tua domine, et inenarrabilia opera tua: propter hoc indisciplinatae animae erraverunt. Dum enim persuasum habent iniqui posse dominari nationi sanctae: vinculis tenebrarum et longae noctis compediti, inclusi sub tectis, fugitivi perpetuae providentiae iacuerunt. Et dum putant se latere in obscuris peccatis, tenebroso oblivionis velamento dispersi sunt, paventes horrende, et cum admiratione nimia perturbati. Neque enim quae continebat illos spelunca, sine timore custodiebat: quoniam sonitus descendens perturbabat illos, et personae tristes apparentes pavorem illis praestabant. Et ignis quidem nulla vis poterat illis lumen praebere, nec siderum limpidae flammae illuminare poterant illam noctem horrendam. Apparebat autem illis subitaneus ignis timore plenus: et timore perculsi illius quae non videbatur faciei, aestimabant deteriora esse quae videbantur. Et magicae artis appositi erant derisus, et sapientiae gloriae correptio cum contumelia. Illi enim qui promittebant timores et perturbationes expellere se ab anima languente, hi cum derisu pleni timore languebant. Nam et si nihil illos ex monstris perturbabat: transitu animalium et serpentium sibilatione commoti tremebundi peribant: et aerem quem nulla ratione quis effugere posset, negantes se videre. Frequenter enim praeoccupant pessima, redarguente conscientia. Cum sit enim timida nequitia, dat testimonium condemnationis: semper enim praesumit saeva, perturbata conscientia. Nihil enim est timor, nisi praesumptionis adiutoriorum proditio cogitationis. Et dum ab intus minor est exspectatio, maiorem putat conscientiam eius causae, de qua tormentum praestat. Illi autem qui impotentem vere noctem, et ab infimis et ab altissimis inferis supervenientem, eundem somnum dormientes, aliquando monstrorum exagitabantur timore, aliquando animae deficiebant traductione: subitaneus enim illis et insperatus timor supervenerat. Deinde si quisquam ex illis decidisset, custodiebatur in carcere sine ferro reclusus. Si enim rusticus quis erat, aut pastor, aut agri laborum operarius praeoccupatus esset, ineffugibilem sustinebat necessitatem. Una enim catena tenebrarum omnes erant colligati. Sive spiritus sibilans, aut inter spissos arborum ramos avium sonus suavis, aut vis aquae decurrentis nimium, aut sonus validus praecipitatarum petrarum, aut ludentium animalium cursus invisus, aut mugientium valida bestiarum vox, aut resonans de altissimis montibus echo, deficientes faciebant illos prae timore. Omnis enim orbis terrarum limpido illuminabatur lumine, et non impeditis operibus continebatur.

Solis autem illis superposita erat gravis nox, imago tenebrarum quae superventura illis erat. Ipsi ergo sibi erant graviores tenebris.

XVIII

Sanctis autem tuis maxima erat lux, et horum quidem vocem audiebant, sed figuram non videbant. Et quia non et ipsi eadem passi erant, magnificabant te: et qui ante laesi erant, quia non laedebantur, gratias agebant: et ut esset differentia, donum petebant. Propter quod ignis ardentem columpnam ducem habuerunt ignotae viae, et solem sine laesura boni hospitii praestitisti. Digni quidem illi carere luce, et pati carcerem tenebrarum, qui inclusos custodiebant filios tuos, per quos incipiebat incorruptum legis lumen saeculo dari. Cum cogitarent iustorum occidere infantes: et uno exposito filio, et liberato, in traductionem illorum multitudinem filiorum abstulisti, et pariter illos perdidisti in aqua valida. Illa enim nox ante cognita est a patribus nostris, ut vere scientes quibus iuramentis crediderunt, animaequiores essent. Suscepta est autem a populo tuo sanitas quidem iustorum, iniustorum autem exterminatio. Sicut enim laesisti adversarios: sic et nos provocans magnificasti. Absconse enim sacrificabant iusti pueri bonorum, et iustitiae legem in concordiam disposuerunt: similiter et bona et mala recepturos iustos, patrum iam decantantes laudes. Resonabat autem inconveniens inimicorum vox, et flebilis audiebatur planctus ploratorum infantium. Simili autem poena servus cum domino afflictus est, et popularis homo regi similia passus. Similiter ergo omnes uno nomine mortis, mortuos habebant innumerabiles. Nec enim ad sepeliendum vivi sufficiebant: quoniam uno momento quae erat praeclarior natio illorum, exterminata est. De omnibus enim non credentes propter veneficia, tunc vero primum cum fuit exterminium primogenitorum, spoponderunt populum Dei esse. Cum enim quietum silentium contineret omnia, et nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens sermo tuus exiliens de caelo a regalibus sedibus, durus debellator in mediam exterminii terram prosilivit, gladius acutus insimulatum imperium tuum portans, et stans replevit omnia morte, et usque ad caelum attingebat stans in terra. Tunc continuo visus somniorum malorum turbaverunt illos, et timores supervenerunt insperati. Et alius alibi proiectus semivivus, propter quam moriebatur causam demonstrabat. Visiones enim quae illos turbaverunt, haec praemonebant, ne inscii quare mala patiebantur, perirent. Tetigit autem tunc et iustos tentatio mortis, et commotio in heremo facta est multitudinis: sed non diu permansit ira tua. Properans enim homo sine querela deprecari pro populis, proferens servitutis suae scutum, orationem, et per incensum deprecationem allegans, restitit irae, et finem imposuit necessitati, ostendens quoniam tu

sedibus

ro

Ita

XIX
xix

ē famulus. Vicit autē turbas nō uirtute corporis nec armatura potentie. sed uerbo illum qui se uexa bat subiecit. iuramenta parentum et testamētū cōmemorans. Cum enim iam aceruatim ceci dissent sup alterutrum mortui. interstetit et am putauit impetum. et diuisit illam que ad uiuos ducebat uiam. In ueste enim poderis quā habebat totus erat orbis terrarum et parentum magnalia in quatuor ordinibus lapidū erant sculpta. et mag nificentia tua in diademate capitis illius erat scripta. Hec autē his cessit qui exterminabat. et h extimuit. erat enim sola temptatio ire suffici ens. Impiis autem usque in nouissimū sine mīa ira superuenit. Presciebat enim et futura illorum. quoniam cum ipsi pmisissent ut se ducerent. et cum mag na sollicitudine pmisissent illos. consequebantur illos penitentie actus. Adhuc enim inter manus habentes luctum et deplorantes ad monumēta mortuorum. aliam sibi assumpserunt cogitationē insipientie. et quos rogantes pieceret. hos tamquam fugitiuos psequebantur. ducebat enim illos ad hunc finem digna necessitas et horum que acci derant commemorationē amittebant. ut ea que deerant tormentis repleret punitio. et ppls quidem tuus mirabiliter transiret. illi autem nouā mortem inuenirent. Omnis enim creatura ad suum genus ab initio figurabatur. deseruiens tuis p ceptis. ut pueri tui custodirentur illesi. Nam nubes castra eorum obumbrabat. et ex aqua que ante erat terra arida apparuit. et in mari rubro uia sine impedimento. et campus germinans de pfundo ni mio. p quem omnis natio transiuit que tege batur tua manu. uidentes mirabilia et mon stra. tamquam equi enim depauerunt escam. et tam quam agni exultauerunt magnificantes te dñe qui liberasti illos. Memores enim erant adhuc eorum que in incolatu illorum facta fuerant quem admodum p natione animalium eduxit terra muscas. et p piscibus eructauit fluuius multi tudinem ranarum. Nouissime autē uiderunt no uam creaturam auium cum adducti concupis centia postulauerunt escas epulationis. In al locutione enim desiderii ascendit illis de mari orti gometra. et uexationes peccatoribus superuenerunt non sine illis que ante facta erant argumentis p uim fluminum. Iuste enim patiebantur secundum suas neq cias. etenim detestabiliorem inhospitalitatem in stituerunt. Alii quidem ignotos non recipiebant aduenas. alii autē bonos hospites in seruitutem accipiebant. Et non solum hoc. sed et alius quidam erat respectus illorum. quoniam inuiti recipiebant extraneos. Qui autem cum leticia receperunt hos qui eisdē usi erant iustitiis. seuissimis afflixerunt doloribus. Percussi sunt autem cecitate sicut illi in foribus iusti. cum subitaneis coopti essent tenebris unusquisque

ostii sui transitum querebat. In se enim elemēta dum conuertuntur sicut in organo qualitatis sonus immutatur. et omnia suum sonum custodiunt. Vnde estimari ex ipso certo uisu potest. Agrestia enim in aquatica conuertebantur. et quecumque erant natatilia in terram transiebant. Ignis in aqua ualebat. supra suam uirtutem. et aqua extin guentis nature obliuiscebatur. Flamme econtra rio corruptibilium animalium non uexauerunt carnes coambulantium. nec dissoluebant illam que facile dissoluebatur sicut glacies bonā escam. In omnibus enim tu dñe magnificasti ppltm tuum et honorasti et non despexisti in omni tempore et in omni loco assistens eis. Explicit lib Sapientie. Incipit prologus libri ihū filii Syrach.

Multorum nobis et magno rum p legem et pphās aliosque qui secuti sunt illos sapia demonstra tum est. in quibus opor tet laudare israel doctri ne et sapie causa. quia non solum ipsos loquentes necesse est peritos. sed etiam extraneos posse et dis centes et scribentes doctissimos fieri. Auus meus ihc. postquam amplius se dedit ad diligentiam lectionis legis et pphār et aliorum librorum. qui nobis a parentibus nostris tra diti sunt. uoluit et ipse scribere aliquid horum que ad doctrinam et sapiam pertinent. ut deside rantes discere. et illorum studio periti facti. ma gis magisque attendant animo ad legitimā uitam et confirmentur. Hortor itaque uenire uos cum beniuolentia et attentiori studio lecti onem facere. et ueniam habere in illis in quibus uideamur sequentes imaginem sapia et do ficere in uerborum compositione. Nam deficient et uerba hebraica quando translata fuerint ad alte ram linguam. Non solum autem hec. sed et ipsa lex et pphe. ceteraque librorum non paruam habent differentiā quando inter se dicuntur. Nam in octauo et trige simo anno temporibus ptolomei euergetis regis postquam perueni in egyptum. et cum multum temporis ibi fecissem. inueni libros relictos non paruos neque contempnende doctrine. Itaque bonum et necessarium putaui. et ipse aliquam addere diligentiam et laborem interpretandi istum librum. Et multa uigilia attuli doctri nam in spatio temporis. ad illa que ad finem ducunt librum dare. et illis qui uolunt animū intendere et discere quemadmodum oporteat institu ere mores qui secundum legem dñi proposuerunt uitam agere. Explicit prologus. Incipiunt capitula libri ecclesiastici.

Omnis sapientia a domino deo est. Initium sapientie timor domini. De concupiscenda sapientia et servanda mandata. Accedentis ad servitutem dei in iustitia et timore stare debere. Metuentes deum sustineant misericordiam eius. De credentibus sustinentiam. De honore parentum et quod benedictio patris firmat domus filiorum. De bona opera cum mansuetudine facienda et alta non querenda. De elemosina pauperibus et ab inope non avertendis oculis. De pupillo et vidua. De studio sapientie. Tempore tribulationis fide ad iustitiam standum. De confidendo in divitiis. De confusione. De generis amici. De amico non permanente. De doctrina sapientie. De accipiendo consilio et investiganda sapientia. De non faciendis malis. Neminem se ante deum iustificare. De mendatio vitando. De servo bono. De filiis erudiendis. De parentibus honorandis. De timore dei et honore sacerdotum. De defunctis. De non litigando. De mortuo non gaudendo. De vitandis malis. De non danda potestate in se cuiquam mulieri. De amico antiquo non relinquendo. De convivio iusto. De iudicibus. De avaritia. De superbia. Humilem exaltat sapientia. In bonis non obliviscendum malorum et in malis reminiscendum bonorum. De elemosinis. De amicis. De societate divitum. Qui non labitur in verbo beatus est. De bene faciendo quia mors non tardat. Quod in manu consilii sui hominem deus reliquit. De filiis impiis. Nichil absconditur a deo. De discenda disciplina. Quod de terra creavit hominem. De conversione ad dominum. Non demorandum cum impiis. De semper orando deo. De continentia. Quod ebriosus non locupletabitur et qui spernit modica paulatim cadit. Et quod mulieres et vinum apostatare faciunt a deo.

Amico et inimico non prodenda secreta. Ante comminationem corripiendum proximum. Bonum est arguere quam irasci. Qui pro confusione promittit de amico facit inimicum. Verbum parvulorum. Non adiciendum peccatum super peccatum. Risus fatui in alta voce. Piger in lapide luteo lapidatur. Qui narrat non intendenti dormienti similis est. Convitia dissolvunt amicitiam. Oratio. De doctrina oris. Iuramentum sui ponendum non esse. Dispositio iniusti peccatoris volentis. Laus sapientie. Que vetita sapientie placeant et que displiceant et nocive in suspicabilia. De nequitia mulieris. De muliere bona. Propter inopiam multos delinquere. Perdere fidem eum qui amici nudat archana. De remissione peccati. De malo lingue. De fenore. De dato in proximum. De via pauperum. De frugalitate honesta et hospitalitate. De disciplina filiorum. De bono sanitatis.

Vigilia honesta tabefacit carnes. De continentia. De ebrietate. De rectoribus. Cum consilio omnia facienda. Timenti dominum non occurrent mala. De disciplina servorum. De somniis. De divinationem auguria somnia vanitatem esse. De timentibus dominum. De oblatione iniqua. De disciplina custodiende legis. Oratio humilis nubes penetrat. Precatio ad dominum. Initio sapientie. De eo qui tantum nomine amicus est. Qualiter tractandum cum singulis. Uxor secundum querenda societas. Animam viri sancti veneratione esse quam septem circumspectores. De versuta et sophistica locutione. De mendatio. De orando deo tempore infirmitatis. De exequiis. De singulis artificibus. De sapientie. Omnium dari spiritum intelligentie. Vita hominis substantia. De iugo gravi super filios Adam. De indigentia miseri. De memoria et iudicio mortis. Ab omnibus vitiis declinandum. In revelatione secreti geminandum non esse sermonem. De disciplina insensati et fatui. Mira fecisse innumerabilia eius se narrentur [?]. Laus creature. Laus patrum. Laus david fortissimi. Laus salomonis. Laus helye. Laus helysei. Laus iosie regis. Preter david et ezechiam et iosiam omnes reges peccaverunt. Laus ieremie. Laus symonis. Oratio ihesu filii syrach. Oratio salomonis.

Expliciunt capitula. Incipit liber ecclesiasticum.

Omnis sapientia a domino deo est et cum illo fuit semper et est ante evum. Harenam maris et pluvie guttas et dies seculi quis dinumeravit? Altitudinem celi et latitudinem terre et profundum abyssi quis dimensus est? Sapientiam dei precedentem omnia quis investigavit? Prior omnium creata est sapientia et intellectus prudentie ab evo. Fons sapientie verbum dei in excelsis et ingressus illius mandata eterna. Radix sapientie cui revelata est et astutias illius quis agnovit? Disciplina sapientie cui revelata est et manifestata et multiplicationem ingressus illius quis intellexit? Unus est altissimus creator omnipotens rex potens et metuendus nimis sedens super thronum illius et dominans deus. Ipse creavit illam in spiritu sancto et vidit et dinumeravit et mensus est. Et effudit illam super omnia opera sua et super omnem carnem secundum datum suum et prebuit illam diligentibus se. Timor domini gloria et gloriatio et letitia et corona exultationis. Timor domini delectabit cor et dabit letitiam et gaudium in longitudinem dierum. Timenti dominum bene erit in

radix

extremis: et in die defunctionis sue benedicetur. Dilectio dei honorabilis sapientia. quibus autem apparuerit in visu diligunt eam in visione et in agnitione magnalium suorum. Initium sapientie timor domini: et cum fidelibus in vulva concreatus est: et cum electis feminis gradietur: et cum iustis et fidelibus agnoscetur. Timor domini scientie religiositas. Religiositas custodiet et iustificabit cor. iocunditatem atque gaudium dabit. Timenti dominum bene erit: et in diebus consummationis illius benedicetur. Plenitudo sapientie timere dominum: et plenitudo a fructibus illius. Omnem domum illius implebit a generationibus: et receptacula a thesauris illius. Corona sapientie timor domini: replens pacem et salutis fructum. et vidit et dinumeravit eam. Utraque autem sunt dona dei. Scientiam et intellectum prudentie sapientia compartietur. et gloriam tenentium se exaltat. Radix sapientie est timere dominum: rami enim illius longevi. In thesauris sapientie intellectus et scientie religiositas. execratio autem peccatoribus sapientia. Timor domini expellit peccatum. Nam qui sine timore est non potest iustificari. Iracundia enim animositatis illius subversio illius est. Usque in tempus sustinebit patiens: et postea redditio iocunditatis. Bonus sensus usque in tempus abscondet verba illius: et labia multorum enarrabunt sensum illius. In thesauris sapientie significatio discipline. execratio autem peccatori cultura dei. Fili concupiscens sapientiam conserva iustitiam: et deus prebebit illam tibi. Sapientia enim et disciplina timor domini: et quod beneplacitum est illi, fides et mansuetudo: et adimplebit thesauros illius. Contumax non sis et incredibilis timori domini: et ne accesseris ad illum duplici corde. Ne fueris hypocrita in conspectu hominum: et non scandalizeris in labiis tuis. Attende in illis ne forte cadas: et ponas [margin: vel tue et adducas] scandalum anime tue: et revelet deus absconsa tua: et in medio synagoge elidat te. quoniam accessisti maligne ad dominum: et cor tuum plenum est dolo et fallacia.

II

Fili accedens ad servitutem dei sta in iustitia et timore: et prepara animam tuam ad temptationem. Deprime cor tuum et sustine. declina aurem tuam et excipe verba intellectus: et ne festines in tempore obductionis. Sustine sustentationem dei: coniungere deo et sustine: ut crescat in novissimo vita tua. Omne quod tibi applicitum fuerit accipe: et in dolore sustine: et in humilitate tua patientiam habe. quoniam in igne probatur aurum et argentum: homines vero receptibiles in camino humiliationis. Crede deo et recuperabit te: et dirige viam tuam: et spera in illum. Serva timorem illius: et in illo veterasce. Metuentes dominum sustinete misericordiam eius: et non deflectatis ab illo ne cadatis. Qui timetis dominum credite illi: et non evacuabitur merces vestra. Qui timetis dominum sperate in illum: et in oblectatione veniet vobis misericordia. Qui timetis dominum diligite illum: et illuminabuntur corda vestra. Respicite filii nationes hominum.

et scitote quia nullus speravit in domino et confusus est. Quis permansit in mandatis eius: et derelictus est. Aut quis invocavit illum et despexit eum? Quoniam pius et misericors est deus: et remittet in tempore tribulationis peccata: et protector est omnibus exquirentibus se in veritate. Ve duplici corde et labiis scelestis et manibus malefacientibus: et peccatori terram ingredienti duabus viis. Ve dissolutis corde qui non credunt deo: ideo non protegentur ab eo. Ve his qui perdiderunt sustinentiam: qui dereliquerunt vias rectas: et diverterunt in vias pravas. Et quid facient cum inspicere ceperit dominus? Qui timent dominum non erunt incredibiles verbo illius: et qui diligunt illum conservabunt viam illius. Qui timent dominum inquirent que beneplacita sunt illi: et qui diligunt illum replebuntur lege ipsius. Qui timent dominum preparabunt corda sua: et in conspectu illius sanctificabunt animas suas. Qui timent dominum custodiunt mandata illius: et patientiam habebunt usque ad inspectionem illius dicentes. Si penitentiam non egerimus incidemus in manus dei: et non in manus hominum. Secundum enim magnitudinem illius: sic et misericordia ipsius cum ipso est.

III

Filii sapientie ecclesia iustorum: et natio illorum obedientia et dilectio. Iudicium patris audite filii dilecti: et sic facite ut salvi sitis. Deus enim honorificavit patrem in filiis: et iudicium matris exquirens firmavit in filios. Qui diligit deum exorabit pro peccatis: et continebit se ab illis: et in oratione dierum exaudietur. Et sicut qui thesaurizat ita qui honorificat matrem suam. Qui honorat patrem iocundabitur in filiis: et in die orationis sue exaudietur. Qui honorat patrem suum: vita vivet longiore. Et qui obedit patri: refrigerabit matrem. Qui timet dominum honorat parentes: et quasi dominis serviet his qui se genuerunt in opere et sermone et omni patientia. Honora patrem tuum et superveniet tibi benedictio a deo: et benedictio illius in novissimo manet. Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta. Ne glorieris in contumelia patris tui. non enim est tibi gloria sed confusio. Gloria enim hominis ex honore patris sui: et dedecus filii pater sine honore. Fili suscipe senectam patris tui: et ne contristes eum in vita illius. Et si defecerit sensu veniam da: et ne spernas eum in tua virtute. Elemosina enim patris non erit in oblivione. Nam pro peccato matris restituetur tibi bonum: et in iustitia edificabitur tibi. [margin: et in die tribulationis commemorabitur tui] et sicut in sereno glacies solventur peccata tua. Quam male fame est qui relinquit patrem: et est maledictus a deo qui exasperat matrem. Fili in mansuetudine opera tua perfice: et super hominum gloriam diligeris. Quanto magnus es humilia te in omnibus: et coram deo invenies gratiam. quoniam magna est potentia

dei solius et ab humilibus honoratur. Altiora te
ne quesieris. et fortiora te ne scrutatus fueris.
Sed que precepit tibi deus illa cogita semper: et in pluri
bus operibus eius ne fueris curiosus. Non est enim
tibi necessarium. ea que abscondita sunt videre
oculis tuis. In supervacuis rebus noli scrutari
multipliciter. et in pluribus operibus eius non eris
curiosus. Plurima enim super sensum homi
nis ostensa sunt tibi: multos enim supplan
tavit suspitio illorum. et in vanitate detinu
it sensus eorum. Cor durum male habebit in no
vissimo: et qui amat periculum in illo peribit. Cor
ingrediens duas vias non habebit requiem: et pra
vus corde in illis scandalizabitur. Cor nequam
gravabitur in doloribus et peccator adiciet ad pec
candum. Synagoge superborum non est sanitas.
frutex enim peccati eradicabitur in illis. et non
intelligetur. Cor sapientis intelligitur in sa
pientia: et auris bona audiet cum omni concu
piscentia sapientiam. Sapiens cor et intelligi
bile abstinebit se a peccatis. et in operibus iustitie
successus habebit. Ignem ardentem extinguit
aqua: et elemosina resistit peccatis. Et deus provi
sor eius qui reddet gratiam meminit in posterum
et in tempore casus sui inveniet firmamentum.

IIII

Fili elemosinam pauperis ne fraudes. et oculos
tuos ne transvertas a paupere. Animam esu
rientem ne despexeris et non exasperes pauperem in in
opia sua. Cor inopis ne afflixeris. et non protrahas
datum angustianti. Rogationem contribula
ti ne abicias et non avertas faciem tuam ab ege
no. Ab inope ne avertas oculos propter iram: et non re
linquas querentibus tibi retro maledicere. Male
dicentis enim tibi in amaritudine anime
exaudietur precatio illius. exaudiet autem eum
qui fecit illum. Congregationi pauperum
affabilem te facito. et presbitero humilia animam
tuam et magnato humilia caput tuum.
Declina pauperi sine tristitia aurem tuam: et red
de debitum tuum. et responde pacifica in man
suetudine. Libera eum qui iniuriam patitur
de manu superbi: et non acide feras in anima tua.
In iudicando esto misericors pupillis ut pater.
et pro viro matri illorum: et eris velut filius altis
simi obediens et miserebitur tui magis quam
mater. Sapientia filiis suis vitam inspirat. et
suscipit exquirentes se. et preibit in via iustitie.
Et qui illam diligit diligit vitam. et qui vigi
laverint ad illam complectentur placorem
eius. Qui tenuerint illam vitam hereditabunt.
et quo introibit benedicet deus. Qui serviunt
ei obsequentes erunt sancto. et eos qui diligunt illam
diligit deus. Qui audit illam iudicat gentes
et qui intuetur illam permanebit confidens. Si
crediderit ei hereditabit illam: et erunt in con
firmatione creature illorum. quoniam in temptatione
ambulat cum eo et in primis eligit eum. Ti
morem et metum et probationem inducet super
illum et cruciabit illum in tribulatione do
ctrine sue: donec temptet illum in cogitationibus
illius. et credat anime illius. Et firmabit illum
et iter adducet directum ad illum et letificabit eum.
Et denudabit abscondita sua illi et thesaurizat
super illum scientiam et intellectum iustitie.
Si autem aberraverit derelinquet illum: et tradet
eum in manus inimici sui. Fili conserva
tempus et devita a malo. Pro anima tua non confun
daris dicere verum. Est enim confusio adducens
peccatum: et est confusio adducens gloriam et gratiam.
Ne accipias faciem adversus faciem tuam. nec
adversus animam tuam mendacium. Non reverea
ris proximum in casu suo: nec retineas verbum
in tempore salutis. Non abscondas sapientiam
tuam in decore eius. In lingua enim agnoscitur
sapientia. et sensus et scientia et doctrina in verbo
sensati. et firmamentum in operibus iustitie. Non
contradicas verbo veritatis ullo modo: et de
mendacio ineruditionis tue confundere. Non
confundaris confiteri peccata tua: et ne subicias
te homini pro peccato. Noli resistere contra faciem
potentis. nec coneris contra ictum fluvii. Pro iusti
tia agonizare pro anima tua: et usque ad mortem
certare pro iustitia et deus expugnabit pro te inimi
cos tuos. Noli citatus esse in lingua tua: et inutilis
et remissus in operibus tuis. Noli esse sicut leo in
domo tua: evertens domesticos tuos et oppri
mens subiectos tibi. Non sit porrecta manus
tua ad accipiendum: et ad reddendum collecta.

V

Noli attendere ad possessiones iniquas. et ne
dixeris est mihi sufficiens vita: nichil proderit
in die vindicte et obductionis. Non sequaris con
cupiscentiam cordis tui: et ne dixeris quomodo
potui: aut quis me subiciet propter facta mea.
Deus enim vindicans vindicabit. Ne dixeris peccavi
corde tuo peccavi: et quid accidit mihi triste.
Altissimus enim est patiens redditor. De propiti
ato peccato noli esse sine metu: neque adicias pec
catum super peccatum et dicas. Miseratio dei mag
na est multitudinis peccatorum meorum miserebitur.
Misericordia enim et ira ab illo cito proximant. et in
peccatores respicit ira illius. Ne tardes converti
ad dominum: et ne differas de die in diem. Subito
enim veniet ira illius. et in tempore vindicte
disperdet te. Noli anxius esse in divitiis iniustis:
nichil enim proderit tibi in die obductionis et vin
dicte. Non ventiles te in omnem ventum et non
eas in omni via. Sic enim peccator probatur in dup
plici lingua. Esto firmus in via domini et in veritate

tpc
confusio
que salutis
tenet

VI

mansuetus

sensus tui et scientia et persequetur te verbum pacis et iusti-
tie. Esto mansuetus ad audiendum verbum ut intelli-
gas et cum sapientia proferes responsum verum. Si est
tibi intellectus responde proximo. Sin autem sit ma-
nus tua super os tuum ne capiaris in verbo indiscipli-
nato et confundaris. Honor et gloria in sermone sen-
sati. lingua imprudentis subversio est ipsius. Non ap-
pelleris susurro et lingua tua capiaris et confunda-
ris. Super furem enim est confusio et penitentia et
denotatio pessima super bilinguem. Susurra-
tori autem odium et inimicitia et contumelia. Iustifi-
ca pusillum et magnum similiter. Noli fieri pro amico
inimicus proximo. Improperium enim et contumeli-
am malus hereditabit et omnis peccator invidus et
bilinguis. Non te extollas in cogitatione anime tue
velut taurus, ne forte elidatur virtus tua per stul-
titiam et folia tua comedat et fructus tuos perdat
et relinquaris velut lignum aridum in heremo.
Anima enim nequam disperdet qui se habet et in gaudium
inimicis dat illum et deducet in sortem impiorum.

benignum

Verbum dulce multiplicat amicos et mitigat
inimicos et lingua eucharis gratiosa in bono ho-
mine habundabit. Multi pacifici sint tibi et con-
siliarius sit tibi unus de mille. Si possides amicum

Amicus

in temptatione posside eum et non facile credas illi.
Est enim amicus secundum tempus suum et non permane-
bit in die tribulationis. Et est amicus qui convertitur
ad inimicitiam et est amicus qui odium et rixam
et convitia denudabit. Est autem amicus soci-
us mense et non permanet in die necessitatis. Amicus
autem si permanserit fixus erit tibi quasi coequalis
et in domesticis tuis fiducialiter aget. Si humili-
averit se contra te et a facie tua absconderit se una-
nimem habebis amicitiam bonam. Ab inimi-
cis tuis separare et ab amicis tuis attende. Amicus
fidelis protectio fortis. Qui autem illum invenit in-
venit thesaurum. Amico fideli nulla est comparatio au-
ri et argenti contra bonitatem fidei illius. Amicus

et non est digna ponderatio

fidelis medicamentum vite et immortalitatis et
qui metuunt dominum invenient illum. Qui ti-
met deum eque habebit amicitiam bonam quoniam
secundum illum erit amicus illius. Fili a iuventute
tua excipe doctrinam et usque ad canos invenies
sapientiam. quasi is qui arat et seminat accede
ad illam et sustine bonos fructus illius. Quam aspera

in opere enim illius exiguum laborabis et cito edes de generationibus illius

est nimium sapientia indoctis hominibus et non perma-
nebit in illa excors. Quasi lapidis virtus probatio
erit in illis et non demorabuntur proicere illam. Sa-
pientia enim doctrine secundum nomen est eius et non
multis est manifesta. Quibus autem agnita est per-
manet usque ad conspectum dei. Audi fili et accipe
consilium intellectus et ne abicias consilium meum.
Inice pedem tuum in compedes illius et in torques
eius collum tuum. Subice humerum tuum et

porta illam et ne acidieris vinculis eius. In omni ani-
mo accede ad illam et in omni virtute tua serva
vias eius. Investiga illam et manifestabitur tibi.
et continens factus ne derelinquas illam. In novissi-
mis enim invenies requiem in ea et convertetur
tibi in oblectationem. Et erunt tibi compedes eius in protectionem
fortitudinis et bases virtutis et torques illius in
stola glorie. Decor enim vite est in illa et vincula
illius alligatura salutaris. Stolam glorie indu-
es eam et coronam gratulationis super pones tibi.
Fili si attenderis michi disces eam et si accommo-
daveris animam tuam sapiens eris. Si inclina-
veris aurem tuam excipies doctrinam et si dilexeris
audire sapiens eris. In multitudine presbiterorum pru-
dentium sta et sapientie illorum ex corde coniungere
ut omnem narrationem dei possis audire et proverbia
laudis non effugiant a te. Et si videris sensatum
evigila ad illum et gradus ostiorum illius exterat pes
tuus. Cogitatum habe in preceptis dei et in manda-
tis illius maxime assiduus esto et ipse dabit tibi
cor et concupiscentia sapientie dabitur tibi. Noli
facere mala et non te apprehendent. Discede ab
iniquo et deficient mala abs te. Non semines
mala in sulcis iniustitie et non metes ea in
septuplum. Noli querere ab homine ducatum
neque a rege cathedram honoris. Non te iusti-
fices ante deum quoniam agnitor cordis ipse est et penes
regem noli velle videri sapiens. Noli querere
fieri iudex nisi valeas virtute irrumpere ini-
quitates ne forte extimescas faciem potentis
et ponas scandalum in agilitate tua. Non pecces
in multitudinem civitatis nec te immittas in
populum neque alliges duplicia peccata nec enim
in uno eris immunis. Noli esse pusillanimis
in anima tua exorare et facere elemosinam non
despicias. Ne dicas in multitudine munerum
meorum respiciet deus et offerente me deo altissimo
suscipiet munera mea. Non irrideas hominem
in amaritudine anime est enim qui humiliat
et exaltat circumspector deus. Noli arare men-
dacium adversus fratrem tuum neque in amicum
similiter facias. Noli velle mentiri omne menda-
cium assiduitas enim illius non est bona. Noli
verbosus esse in multitudine presbiterorum et non iteres
verbum in oratione tua. Non oderis laboriosa
opera et rusticationem ab altissimo creatam.
Non te reputes in multitudine indisciplinatorum.
Memento ire quoniam non tardabit. Humilia valde spi-
ritum tuum quoniam vindicta carnis impii ignis et ver-
mis. Noli prevaricari in amico pecuniam dif-
ferenti neque fratrem carissimum auro spreveris.
Noli discedere a muliere sensata et bona quam
sortitus es in timore domini gratia enim verecundie
illius super aurum. Non ledas servum operantem in

veritate neque mercennarium dantem animam suam. Servus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua; non defraudes illum libertate, neque inopem derelinquas illum. Pecora tibi sunt? attende illis, et si sunt utilia, perseverent apud te. Filii tibi sunt? erudi illos et curva illos a pueritia illorum. Filie tibi sunt? serva corpus illarum et non ostendas faciem tuam hylarem ad illas. Trade filiam et grande opus feceris, et homini sensato da illam. Mulier si est tibi secundum animam tuam, non proicias illam, et odibili non credas te in toto corde. Honora patrem tuum et gemitus matris tue ne obliviscaris. Memento quoniam nisi per illos non fuisses, et retribue illis quomodo et illi tibi. In tota anima tua time Dominum et sacerdotes illius sanctifica. In omni virtute tua dilige eum qui te fecit, et ministros eius non derelinquas. Honora Dominum ex tota anima tua, et honorifica sacerdotes, et propurga te cum brachiis. Da illis partem sicut mandatum est tibi primitiarum et purgationis, et de negligentia purga te cum paucis. Datum brachiorum tuorum et sacrificium sanctificationis offeres Domino, et initia sanctorum. Et pauperi porrige manum tuam, ut perficiatur propitiatio et benedictio tua. Gratia dati in conspectu omnis viventis, et mortuo non prohibeas gratiam. Non desis plorantibus in consolatione, et cum lugentibus ambula. Non te pigeat visitare infirmum; ex his enim in dilectione firmaberis. In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in eternum non peccabis. Non litiges cum homine potente, ne forte incidas in manus illius. Non contendas cum viro locuplete, ne forte contra consistat tibi litem. Multos enim perdidit aurum atque argentum, et usque ad cor regum extendit et convertit. Non litiges cum homine linguato, et non strues in ignem illius ligna. Non communices homini indocto, ne male de progenie tua loquatur. Ne despicias hominem avertentem se a peccato, neque improperes ei; memento quoniam omnes in correptione sumus. Ne spernas hominem in sua senectute, etenim ex nobis senescunt. Noli de mortuo inimico tuo gaudere, sciens quoniam omnes morimur et in gaudium nolumus venire. Ne despicias narrationem presbyterorum sapientium, et in proverbiis illorum conversare. Ab ipsis enim disces doctrinam intellectus, et servire magnatis sine querela. Non te pretereat narratio seniorum; ipsi enim didicerunt a patribus suis, quoniam ab ipsis disces intellectum, et in tempore necessitatis dabis responsum. Non incendas carbones peccatorum arguens eos, et ne incendaris flamma ignis peccatorum illorum. Ne contra faciem stes contumeliosi, ne sedeat quasi insidiator ori tuo. Noli fenerari homini fortiori te; quod si feneraveris, quasi perditum habe. Non

respondeas super virtutem tuam. Quod si sponderis, quasi restituens cogita. Non iudices contra iudicem, quoniam secundum quod dignum est iudicat. Cum audace non eas in via, ne forte gravet mala sua in te; ipse enim secundum voluntatem suam vadit, et simul cum stultitia illius peries. Cum iracundo non facias rixam, et cum audace non eas in desertum, quoniam quasi nichil est ante illum sanguis, et ubi non est adiutorium elidet te. Cum fatuis ne consilium habeas; non enim poterunt diligere nisi que ipsis placent. Coram extraneo ne facias consilium; nescis enim quid pariet. Non omni homini cor tuum manifestes, ne forte inferat tibi gratiam et convicietur tibi. Non zeles mulierem sinus tui, ne ostendat super te malitiam doctrine nequam.

IX

Ne des mulieri potestatem anime tue, ne ingrediatur in virtute tua et confundaris. Ne respicias mulierem multivolam, ne forte incidas in laqueos illius. Cum saltatrice ne assiduus sis, nec audias illam, ne forte pereas in efficacia illius. Virginem ne conspicias, ne forte scandalizeris in decore illius. Non des fornicariis animam tuam in ullo, ne perdas te et hereditatem tuam. Noli circumspicere in vicis civitatis, nec oberraveris in plateis illius. Averte faciem tuam a muliere compta, et ne circumspicias speciem alienam. Propter speciem mulieris multi perierunt, et ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit. Omnis mulier que est fornicaria quasi stercus in via conculcabitur ab omnibus pretereuntibus. Speciem mulieris aliene multi admirati reprobi facti sunt; colloquium enim illius quasi ignis exardescit. Cum aliena muliere ne sedeas omnino, nec accumbas cum ea super cubitum, et non alterceris cum ea in vino, ne forte declinet cor tuum in illam, et sanguine tuo labaris in perditionem. Non derelinquas amicum antiquum; novus enim non erit similis illi. Vinum novum amicus novus; veterascet et cum suavitate bibes illud. Non zeles gloriam et opes peccatoris; non enim scis que futura sit illius subversio. Non placeat tibi iniuria iniustorum, sciens quoniam usque ad inferos non placebit impius. Longe abesto ab homine potestatem habente occidendi, et non suspicabis timorem mortis. Et si accesseris ad illum, noli aliquid committere, ne forte auferat vitam tuam. Communicationem mortis scito, quoniam in medio laqueorum ingredieris, et super dolentium arma ambulabis. Secundum virtutem tuam cave te a proximo tuo, et cum sapientibus et prudentibus tracta. Viri iusti sint tibi convive, et in timore Dei sit tibi gloriatio, et in sensatis sit tibi cogitatus, et omnis narratio

rixam

novus

laqueos mortis

IX

lingwosus

tio tua in preceptis altissimi. In manus artificum
opera laudabuntur et princeps populi in sapientia ser-
monis sui in sensu vero seniorum verbum.
Terribilis est in civitate sua homo linguosus
et temerarius in verbo suo odibilis erit.

X

Iudex
sapiens iudicabit populum suum et principatus
sensati stabilis erit. Secundum iudicem populi sic et mi-
nistri eius. et qualis rector est civitatis. tales et in-
habitantes in ea. Rex insipiens perdet populum suum.
et civitates inhabitabuntur per sensum pruden-
tium. In manu dei potestas terre. et execrabilis omnis
iniquitas gentium. et utilem rectorem in tempus
suscitabit super illam. In manu dei potestas hominis.
et super faciem scribe imponet honorem suum.
Omnis iniurie proximi ne memineris. et nichil
agas in operibus iniurie. Odibilis coram deo et homi-
nibus est superbia. et execrabilis omnis iniquitas gen-
tium. Regnum a gente in gentem transfertur
propter iniusticias et iniurias et contumelias et di-
versos dolos. Avaro autem nichil est scelestius.
Quid superbit terra et cinis? Nichil est iniquius quam
amare pecuniam. hic enim animam suam venalem
habet. quoniam in vita sua proiecit intima sua. Omnis
potentatus brevis vita. Languor prolixior gra-
vat medicum. Brevem languorem precidit
medicus. sic et rex hodie est et cras morietur.
Cum enim morietur homo. hereditabit serpentes
et bestias et vermes. Initium superbie hominis
apostatare a deo. quoniam ab eo qui fecit illum re-
cessit cor eius. quoniam initium omnis peccati est su-
perbia. qui tenuerit illam adimplebitur maledi-
ctis. et subvertet eos in finem. Propterea exhono-
ravit deus conventus malorum. et destruxit eos
usque in finem. Sedes ducum superborum destruxit
deus. et sedere fecit mites pro eis. Radices gentium
superbarum arefecit deus. et plantavit humiles ex
ipsis gentibus. Terras gentium evertit dominus. et perdi-
dit eas usque ad fundamentum. Arefecit ex ipsis
et disperdidit illos. et cessare fecit memoriam eorum
a terra. Perdidit deus memoriam superborum. et reliquit
memoriam humilium sensuum. Non est creata
hominibus superbia. neque iracundia nationum mu-
lierum. Semen hominum honorabitur hoc quod ti-
met deum. semen autem hoc exhonorabitur hominum
quod preterit mandata domini. In medio fratrum rector
illorum in honore. et qui timent dominum erunt in oculis
illius. Gloria divitum honoratorum et pauperum ti-
mor dei est. noli despicere hominem iustum pauperem
et noli magnificare virum peccatorem divitem. Mag-
nus est iudex et potens est in honore. et non est maior illo
qui timet dominum. Servo sensato liberi servient
et vir prudens et sensatus non murmurabit correp-
tus. et inscius non honorabitur. Noli te extollere
in faciendo opere tuo. et noli cunctari in tempore
angustie. Melior est qui operatur et abundat

per disciplinam et timorem suum et est homo qui honorificatur propter substantiam suam

in omnibus. quam qui gloriatur et eget pane. Fili
in mansuetudine serva animam tuam. et da
illi honorem secundum meritum suum. Peccantem in ani-
mam suam quis iustificabit. et quis honorificabit
exhonorantem animam suam? Pauper gloriatur in pau-
pertate. quanto magis in substantia? Et qui gloriatur
in substantia. paupertatem vereatur. Sapientia

XI

humiliati exaltabit caput illius. et in medio
magnatorum consedere illum faciet. Non laudes virum
in specie sua. neque spernas hominem in visu suo. Bre-
vis in volatilibus est apis. et initium dulcoris habet
fructus illius. In vestitu ne glorieris unquam.
nec in die honoris tui extollaris. quoniam mirabilia
opera altissimi solius. et gloriosa et absconsa et invisa
opera illius. Multi tyranni sederunt in throno. et in-
suspicabilis portavit diadema. Multi poten-
tes oppressi sunt valide. et gloriosi traditi sunt in ma-
nus alterorum. Priusquam interroges ne vituperes
quemquam. et cum interrogaveris corripe iuste. Priusquam
audias ne respondeas verbum. et in medio seniorum
ne adicias loqui. De ea re que te non molestat ne
certeris. et in iudicio peccantium ne consistas. Fi-
li ne in multis sint actus tui. et si dives fueris
non eris immunis a delicto. Si enim secutus
fueris non apprehendes. et non effugies si precucurreris.
Est homo laborans et festinans et dolens impius
et tanto magis non habundat. Est homo marcidus
egens recuperatione plus deficiens virtute et ha-
bundans paupertate. Et oculus dei respexit illum
in bono. et erexit illum ab humilitate ipsius
et exaltavit caput illius. et mirati sunt in illo
multi. et honoraverunt deum. Bona et mala vita et
mors et paupertas et honestas a deo sunt. Datio dei per-
manet iustis. et profectus illius successus habe-
bit in eternum. Est qui locupletatur parce agendo
et hec est pars mercedis illius in eo quod dicit.
inveni requiem mihi et nunc manducabo de bo-
nis meis solus. et nescit quod tempus preteriat
et relinquet omnia aliis. Sta in testamento
tuo et in illo colloquere et in opere mandatorum tuorum ve-
terasce. Non maneas in operibus peccatorum. confide
autem in deo et mane in loco tuo. Facile est enim in
oculis dei subito honestare pauperem. Benedictio
dei in mercedem iusti festinat. et in honore velo-
ci processus illius fructificat. Ne dicas quid est mihi
opus. aut que erunt mihi ex hoc bona? Ne dicas suf-
ficiens sum. et quid ex hoc pessimabor? In die
bonorum ne immemor sis malorum. et in die malorum
ne immemor sis bonorum. quoniam facile est coram deo
in die obitus retribuere unicuique secundum vias su-
as. Malicia hore oblivionem facit luxurie mag-
ne. et in fine hominis denudatio operum illius.
Ante mortem ne laudes hominem
quemquam. quoniam in filiis suis agnoscitur. Non
omnem hominem inducas in domum tuam. multe

enim sunt in[si]die dolosi. Sicut enim eructu-
at precordia fetentium: et sicut perdix inducitur in
caveam: et ut caprea in laqueum: sic et cor superbo-
rum. Et sicut prospectator videns casum proximi sui. Bo-
na enim in mala convertens insidiatur: et in electis
imponet maculam. A scintilla u-
na augetur ignis: et ab uno doloso augetur sanguis.
Homo vero peccator sanguini insidiatur. Atten-
de tibi a pestifero: fabricat enim mala: ne forte
inducat super te subsannationem in perpetuum.
Admitte ad te alienigenam: et subvertet te in tur-
bine: et abalienabit te a tuis propriis. Si benefe-
ceris scito cui feceris: et erit gratia in bonis tuis multa.
Benefac iusto et invenies retributionem magnam:
et si non ab ipso, certe a domino. Non est ei bene qui assiduus est
in malis et elemosinam non danti: quoniam et altissimus
odio habet peccatores et misertus est penitentibus.
Da misericordi et ne suscipias peccatorem: et impiis et
peccatoribus reddet vindictam, custodiens eos in die
vindicte. Da bono: et non receperis peccatorem. Benefac
humili: et non dederis impio. Prohibe panes illi dare
ne in ipsis potentior te sit. Nam duplicia mala
invenies in omnibus bonis: quoniam et altissimus odio ha-
bet peccatores: et impiis reddet vindictam. Non ag-
noscetur in bonis amicus: et non abscondetur in ma-
lis inimicus. In bonis viri inimici illius in tristitia:
et in malitia illius amicus agnitus est. Non credas
inimico tuo in eternum. Sicut enim eramentum eruginat
nequitia illius. Et si humiliatus vadat curvus,
offirma animum tuum et custodi te ab illo. Non
statuas illum penes te: nec sedeat ad dexteram
tuam: ne conversus stet in loco tuo: ne forte conver-
sus in locum tuum inquirat cathedram tuam:
et in novissimo cognoscas verba mea, et in sermo-
nibus meis stimuleris. Quis miserebitur incanta-
tori a serpente percusso: et omnibus qui appropi-
ant bestiis? et qui comitatur cum viro iniquo
et obvolutus est in peccatis eius. Una hora te-
cum permanebit. Si autem declinaveris: non supporta-
bit. In labiis suis indulcat inimicus: et in corde
suo insidiatur ut subvertat te in foveam. In o-
culis suis lacrimatur inimicus: et si invenerit
tempus non satiabitur sanguine. Si incurre-
rint tibi mala: invenies eum illic priorem. In
oculis suis lacrimatur inimicus: et quasi ad-
iuvans fodiet plantas tuas. Caput suum mo-
vebit et plaudet manu: et multa susurrans com-
mutabit vultum suum. Qui tetigerit picem
inquinabitur ab ea: et qui communicaverit super-
bo: induet superbiam. Pondus super se tollet: qui ho-
nestiori se communicat. Et ditiori te ne socius
fueris. Quid communicabit cacabus ad ollam?
Quando enim se colliserint: confringetur. Dives in-
iuste egit et fremebit: pauper autem lesus tacebit.
Si largitus fueris assumet te: et si non habueris
derelinquet te. Si habes convivet tecum et evacu-
abit te: et ipse non dolebit super te. Si necessarius
illi fueris supplantabit te: et subridens spem dabit
narrans tibi bona et dicet: Quid opus est tibi? Et confun-
det te in cibis suis donec te exinaniat bis et ter:
et in novissimo deridebit te. Postea videns derelin-
quet te: et caput suum movebit ad te. Humiliare
deo: et expecta manus eius. Attende ne seductus in stul-
titiam humilieris. Noli esse humilis in sapientia
tua: ne humiliatus in stultitiam seducaris. Advoca-
tus a potentiore discede: ex hoc enim magis te ad-
vocabit. Ne improbus sis: ne impingaris: et ne longe
sis ab eo, ne eas in oblivionem. Ne retineas ex
equo loqui cum illo: nec credas multis verbis illius.
Ex multa enim loquela temptabit te: et subri-
dens interrogabit te de absconditis tuis. Immitis
animus illius conservabit verba tua: et non parcet
de malitia et de vinculis. Cave tibi et attende diligen-
ter auditui tuo: quoniam cum subversione tua ambulas.
Audiens verba illa quasi in somnis vide: et vi-
gilabis. Omni vita tua dilige deum: et invoca eum in
salute tua. Omne animal diligit simile sibi:
sic et omnis homo proximum sibi. Omnis caro ad si-
milem sibi coniungetur: et omnis homo simili sibi
sociabitur. Si communicabit lupus agno aliquando,
sic peccator iusto. Que communicatio sancto homini
ad canem? aut que pars bona diviti ad paupe-
rem? Venatio leonis onager in heremo: sic pas-
cua sunt divitum pauperes. Et sicut abhomina-
tio est superbo humilitas: sic execratio divitis pauper.
Dives commotus confirmatur ab amicis: hu-
milis autem cum ceciderit expellitur et a notis.
Diviti decepto multi recuperatores. locutus est su-
perba et iustificaverunt illum. Humilis deceptus est:
insuper et arguitur. locutus est sensate et non est locus
ei datus. Dives locutus est et omnes tacuerunt
et verbum illius usque ad nubes perducent. Pauper lo-
cutus est et dicunt: quis est hic? et si offenderit
subvertent illum. Bona est substantia cui non est
peccatum in conscientia: et nequissima paupertas
in ore impii. Cor hominis immutat faciem
illius: sive in bona sive in mala. Vestigium
cordis boni et faciem bonam difficile invenies
et cum labore.

XIIII

Beatus vir qui non est lapsus ver-
bo ex ore suo: et non est stimulatus in tristitia delicti.
Felix qui non habuit animi sui tristitiam: et non exci-
dit a spe sua. Viro cupido et tenaci sine ratione est
substantia: et homini livido ad quid aurum? Qui acer-
vat ex animo suo iniuste aliis congregat:
et in bonis illius alius luxuriabitur. Qui sibi
nequam est: cui alii bonus erit? et non iocundabitur
in bonis suis. Qui sibi invidet nichil illo est
nequius: et hec redditio est malitie illius. Et si bene
fecerit ignoranter et non volens facit: et in novis-
simo manifestat malitiam suam. Nequam est

[margin gloss: Non satiabitur oculus cupidi in parte iniquitatis non satiabitur donec consumat arefaciens animam suam.]

[margin: non tardat]

oculus lividi et avertens faciem et despiciens ani
mam suam. Oculus malus ad mala et non satia
bitur pane indigens et in tristicia erit super men
sam suam. Fili si habes benefac tecum et deo
dignas oblationes offer. Memor esto quoniam mors
non tardat et testamentum inferorum quia demon
stratum est tibi. Testamentum enim huius mun
di morte morietur. Ante mortem benefac ami
co tuo et secundum vires tuas exporrigens da pauperi.
Non defrauderis a die bona et particula doni boni
non te pretereat. Et non relinquent aliis dolores et
labores tuos. In divisione sortis da et accipe. et
iustifica animam tuam ante obitum tuum.
Operare iusticiam quoniam non est apud inferos invenire
cibum. Omnis caro sicut fenum veterascet et si
cut folium fructificans in arbore viridi. Alia ge
nerantur et alia deiciuntur, sic generatio car
nis et sanguinis. Alia finitur, et alia nascitur.
Omne opus corruptibile in fine deficiet. et qui illud
operatur ibit cum ipso. Et omne opus electum iustifi
cabitur, et qui operatur illud honorabitur in illo.
Beatus vir qui in sapientia sua morabitur et
qui in iusticia sua meditabitur et in sensu co
gitabit circumspectionem dei. Qui excogitat
vias illius in suo corde et in absconditis illius
intelligens: vadens post illam quasi investi
gator et in viis illius consistens. Qui respicit per
fenestras eius et in ianuis illius audiens. Qui
requiescit iuxta domum illius et in parietibus illius
figens palum. Statuet casulam suam ad ma
nus illius et requiescent in casula illius bona
per evum. Statuet filios suos sub tegmine
illius et sub ramis illius morabitur. Protegetur
sub tegmine illius a fervore, et in gloria eius requi
escet. Qui timet deum faciet illud, et qui conti
nens est iusticie apprehendet illam. et obviabit
illi quasi mater honorificata et quasi mulier
a virginitate suscipiet illum. Cibabit illum pa
ne vite et intellectus et aqua sapientie salu
taris potabit illum. Et firmabitur in illo et non
flectetur et continebit illum et non confundetur
et exaltabit illum apud proximos suos. Et in medio
ecclesie aperiet os eius et implebit illum spiritu sapientie
et intellectus et stola glorie vestiet illum. Iocun
ditatem et exultationem thesaurizabit super
illum, et nomine eterno hereditabit illum.
Homines stulti non apprehendent illam et ho
mines sensati obviabunt illi. Homines stul
ti non videbunt illam. longe enim abest a superbia
et dolo. Viri mendaces non erunt illius memo
res et viri veraces invenientur in illa et successum
habebunt usque ad inspectionem dei. Non est
speciosa laus in ore peccatoris quoniam a deo profecta
est sapientia. Sapientie enim dei astabit laus et in
ore fideli habundabit et dominator dabit eam illi.

[margin: meditabitur]

[margin: timet]

XV

[margin: non]

Ne dixeris per deum abest. que odit enim ne feceris.
Non dicas ille me implanavit. non enim necessa
rii sunt illi homines impii. Omne execramentum
erroris odit dominus et non erit amabile timentibus
illum. Deus ab initio constituit hominem et reli
quit illum in manu consilii sui. adiecit manda
ta et precepta sua. Si volueris mandata conser
vare conservabunt te et in perpetuum fidem pla
citam facere. Apposuit tibi aquam et ignem. et ad quod
volueris porrige manum tuam. Ante hominem
vita et mors. bonum et malum: quod placuerit ei
dabitur illi. quoniam multa sapientia dei et fortis
in potentia. videns omnes sine intermissione.
Oculi domini ad timentes eum et ipse agnos
cit omnem operam hominis. Nemini mandavit
impie agere. et nemini dedit spatium peccandi.
Non enim concupiscit multitudinem filiorum infi
delium et inutilium. Ne iocunderis in filiis im
piis si multiplicentur. ne oblecteris super ipsos
si non est timor dei cum illis. Non credas vite
illorum et ne respexeris in labores eorum. Melior est
enim unus timens deum quam mille filii impii.
Et utile est mori sine filiis quam relinquere fi
lios impios. Ab uno sensato inhabitabitur patria
et tribus impiorum deseretur. Multa alia vidit
oculus meus et fortiora horum audivit auris mea. In
synagoga peccantium exardebit ignis. et in gen
te incredibili exardescet ira. Non exoraverunt
pro peccatis suis antiqui gygantes qui destructi sunt
confidentes sue virtuti. Et non pepercit peregrina
tioni illorum. et execratus est illos pro superbia illorum.
Non misertus est illis gentem totam perdens et extol
lentem se in suis peccatis. et sicut sexcenta milia
peditum qui congregati sunt in duritia cordis
sui. Et si unus fuisset cervicatus: mirum si fu
isset immunis. Misericordia enim et ira est cum illo est
potens exoratio. et effundens iram secundum misericordiam
suam. sic correptio illius secundum hominem opera sua
iudicat. Non effugiet in rapina peccator.
et non tardabit sufferentia misericordiam facientis.
Omnis misericordia faciet locum unicuique secundum meritum
operum suorum. et secundum intellectum peregrina
tionis illius. Non dicas a deo abscondar. et ex
summo quis mei memorabitur. In populo ma
gno non agnoscar. Que est anima mea in im
mensa creatura? Ecce celum et celi celorum abyssus
et universa terra que in eis sunt in conspectu illius
commovebuntur. montes simul et colles et fun
damenta terre. Et cum conspexerit illa deus:
tremore concutientur. Et in omnibus his insensa
tum est cor: et omne cor intelligitur ab illo. Et vi
as illius quis intelligit et procellam quam nec oculus
videbit hominis. Nam plurima opera illius
sunt in absconsis. sed opera iusticie eius quis enun
tiabit aut quis sustinebit? Longe enim est te

stamentum a quibusdam et interrogatio hominum in consummatione est. Qui minoratur corde cogitat inania, et vir imprudens et errans cogitat stulta. Audi me fili et disce disciplinam sensus, et in verbis meis attende in corde tuo. Et dicam in equitate disciplinam, et scrutabor enarrare sapientiam, et in verbis meis attende in corde tuo, et dico in equitate spiritus virtutes quas posuit Deus in opera sua ab initio, et in veritate enuntio scientiam eius. In iudicio Dei opera ipsius ab initio, et ab institutione ipsorum distinxit partes illorum, et initia ipsorum in gentibus suis. Ornavit in eternum opera illorum, nec esurierunt nec laboraverunt, et non destiterunt ab operibus suis. Unusquisque proximum sibi non angustiabit usque in eternum. Non sis incredibilis verbo illius. Post hec Deus in terram respexit, et implevit illam bonis suis. Anima omnis vitalis denuntiavit ante faciem eius, et in ipsam iterum reversio illorum.

XVII. Deus creavit de terra hominem, et secundum imaginem suam fecit illum, et iterum convertit illum in ipsam, et secundum se vestivit illum virtute. Numerum dierum et tempus dedit illi, et dedit illi potestatem eorum que sunt super terram. Posuit timorem illius super omnem carnem, et dominatus est bestiarum et volatilium. Creavit ex ipso adiutorium simile sibi. Consilium et linguam et oculos et aures et cor dedit illis excogitandi, et disciplina intellectus replevit illos. Creavit illis scientiam spiritus, sensu implevit cor illorum, et mala et bona ostendit illis. Posuit oculum suum super corda ipsorum, ostendere illis magnalia operum suorum, et nomen sanctificationis collaudent, et gloriari in mirabilibus illius, ut magnalia enarrent operum eius. Addidit illis disciplinam, et legem vite hereditavit illos. Testamentum eternum constituit cum illis, et iustitiam et iudicia sua ostendit illis. Et magnalia honoris eius vidit oculus illorum, et honorem vocis audierunt aures illorum. Et dixit illis: Attendite ab omni iniquo. Et mandavit illis unicuique de proximo suo. Vie illorum coram ipso sunt semper, non sunt absconse ab oculis illius. In unamquamque gentem posuit rectorem, et pars Dei Israel facta est manifesta. Et omnia opera illorum velud sol in conspectu Dei, et oculi eius sine intermissione inspicientes in viis eorum. Non sunt absconsa testamenta per iniquitatem eorum, et omnes iniquitates eorum in conspectu Dei. Elemosina viri quasi signaculum cum ipso, et gratiam hominis quasi pupillam conservabit, et postea resurget, et retribuet illis retributionem unicuique in caput ipsorum, et convertet in inferiores partes terre. Penitentibus autem dedit viam iustitie, et confirmavit deficientes sustinere, et destinavit illis sortem veritatis. Convertere ad Dominum et relinque peccata tua, precare ante faciem Domini et minue offendicula. Revertere ad Dominum et avertere ab iniustitia tua, et nimis odito execrationem, et cognosce iustitias et iudicia Dei, et sta in sorte propositionis et orationis altissimi Dei. In partes vade seculi sancti cum vivis et dantibus confessionem Deo. Non demoreris in errore impiorum. Ante mortem confitere. A mortuo quasi nichil perit confessio. Confiteberis vivens, vivus et sanus confiteberis et laudabis Deum, et gloriaberis in miserationibus illius. Quam magna misericordia Domini et propitiatio illius convertentibus ad se. Nec enim omnia possunt esse in hominibus, quoniam non est immortalis filius hominis, et in vanitate malitie placuerunt. Quid lucidius sole? Et hic deficiet. Aut quid nequius quam quod excogitavit caro et sanguis? Et hoc arguetur. Virtutem altitudinis celi ipse conspicit, et omnes homines terra et cinis.

XVIII. Qui vivit in eternum creavit omnia simul. Deus solus iustificabitur, et manet invictus rex in eternum. Quis sufficiet enarrare opera illius? Quis enim investigavit magnalia eius? Virtutem autem magnitudinis eius quis enuntiabit? Aut quis adiciet enarrare misericordiam eius? Non est minuere neque adicere, nec est invenire magnalia Dei. Cum consummaverit homo, tunc incipiet, et cum quieverit, aporiabitur. Quid est homo, et que est gratia illius? Et quid bonum aut quid nequam illius? Numerus dierum hominum ut multum centum anni. Quasi gutta aque maris deputati sunt, et sicut calculus harene, sic exigui anni in die evi. Propter hoc patiens est Deus in illis, et effundit super eos misericordiam suam. Vidit presumptionem cordis illorum, quoniam mala est, et cognovit subversionem illorum, quoniam nequam est. Ideo adimplevit propitiationem suam in illis, et ostendit illis viam equitatis. Miseratio hominis circa proximum suum, misericordia autem Dei super omnem carnem. Qui misericordiam habet docet et erudit quasi pastor gregem suum. Miseretur excipientis doctrinam miserationis, et qui festinat in iudiciis eius. Fili, in bonis ne des querelam, et in omni dato ne des tristitiam verbi mali. Nonne ardorem refrigerabit ros? Sic et verbum melius quam datum. Nonne ecce verbum super datum bonum? Sed utraque cum homine iustificato. Stultus acriter improperabit, et datum indisciplinati tabescere facit oculos. Ante iudicium para iustitiam tibi, et antequam loquaris disce. Ante languorem adhibe medicinam, et ante iudicium interroga teipsum, et in conspectu Dei invenies propitiationem. Ante languorem humilia te, et in tempore infirmitatis ostende conversationem tuam. Non impediaris orare semper, et ne verearis usque ad mortem iustificari, quoniam merces Dei manet in eternum. Ante orationem prepara animam tuam, et noli esse

sicut homo qui temptat deum. Memento ire in die
consummationis. et tempus retributionis
in conversatione faciei. Memento paupertatis
in tempore habundantie et necessitatem
paupertatis in die divitiarum. A mane usque ad ves
peram immutabitur tempus. et hec omnia citata in
oculis dei. Homo sapiens in omnibus metuet
et in diebus delictorum attendet ab inertia. Omnis
astutus agnoscit sapientiam. et invenienti
eam dabit confessionem. Sensati in verbis et
ipsi sapienter egerunt. et intellexerunt veritatem
et iustitiam. et imploraverunt proverbia et iudicia.
Post concupiscentias tuas non eas. et a vo
luntate tua avertere. Si prestes anime tue
concupiscentias eius. faciet te in gaudium
inimicis tuis. Non oblecteris in turbis. nec
in modicis; assidua est enim commissio illorum.
Ne fueris mediocris in contentione ex feno
re. et non est tibi nichil in sacculo. eris enim inuidus
tue vite.

XIX

Operarius ebriosus non locuple
tabitur. et qui spernit modica paulatim deci
det. Vinum et mulieres apostatare faciunt
sapientes. et arguunt sensatos. Et qui se
iungit fornicariis erit nequam. Putredo et ver
mes hereditabunt illum. et extolletur in ex
emplum maius. et tolletur de numero anima eius.
Qui credit cito. levis corde est. et minorabitur.
et qui delinquit in animam suam. insuper
habebitur. Qui gaudet iniquitate de
notabitur. et qui odit correptionem minue
tur vita. et qui odit loquacitatem extinguit
maliciam. Qui peccat in animam suam peni
tebit. et qui iocundatur in malicia denotabi
tur. Ne iteres verbum nequam et durum.
et non minoraberis. Amico et inimico no
li narrare sensum tuum. et si est tibi delictum
noli denudare. Audiet enim te. et custodiet
te. et quasi defendens peccatum odiet te.
et sic aderit tibi semper. Audisti verbum
adversus proximum tuum. commoriatur in
te fidens. quoniam non te disrumpet. A facie verbi
parturit fatuus. tanquam gemitus partus
infantis. Sagitta infixa femori carnis. sic
verbum in corde stulti. Corripe amicum
ne non intellexerit. et dicat non feci. aut si fe
cerit. ne iterum addat facere. Corripe pro
ximum ne forte non dixerit. et si dixerit ne forte
iteret. Corripe amicum. sepe enim fit com
missio. et non omni verbo credas. Est qui labitur
lingua sua. sed non ex animo. Quis est enim qui
non deliquerit in lingua sua? Corripe ami
cum antequam commineris. et da locum ti
mori altissimi. quia omnis sapientia timor dei
et in illa timere deum. et in omni sapientia dis
positio legis. et non est sapientia nequitie dis
ciplina. et non est cogitatus peccatorum prudentia.
Est nequitia et in ipsa execratio. et non est insipiens
qui minuitur sapientia. Melior est homo qui de
ficit sapientia. et deficiens sensu in timore
quam qui habundat sensu et transgreditur
legem altissimi. Est sollertia certa. et ipsa ini
qua. et est qui emittit verbum certum enarrans
veritatem. Est qui nequiter humiliat se. et interi
ora eius plena sunt dolo. Et est iustus qui se
nimium submittit a multa humilitate. et est
iustus qui inclinat faciem et fingit non videre quod
ignoratum est. Et si ab inbecillitate virium
vetetur peccare. si invenerit tempus malefacien
di malefaciet. Ex visu cognoscitur vir. et ab
occursu faciei cognoscitur sensatus. Amictus
corporis et risus dentium et ingressus hominis
enuntiant de illo. Est correptio mendax in ore
contumeliosi. et est iudicium quod non probatur esse
bonum. Et est tacens. et ipse est prudens.

XX

Quam
bonum est arguere quam irasci. et confitentem
in oratione non prohibere. Concupiscentia spado
nis devirginavit iuvenculam. sic qui facit per
vim iudicium iniquum. Quam bonum est correp
tum manifestare penitentiam. sic enim effu
gies voluntarium peccatum. Est tacens qui in
venitur sapiens. et est odibilis qui procax est ad
loquendum. Est autem tacens non habens sensum
loquele. et est tacens sciens tempus apti temporis.
Homo sapiens tacebit usque ad tempus. lascivus
autem et imprudens non servabunt tempus.
Qui multis utitur verbis. ledet animam suam.
et qui potestatem sibi assumit iniuste odietur.
Est processio in malis viro indisciplinato. et est
inventio in detrimentum. Est datum quod non est
utile. et est datum cuius retributio duplex. Est
propter gloriam minoratio. et est qui ab humilita
te levabit caput. Est qui multa redimat
modico pretio. et restituens ea in septuplum.
Sapiens in verbis seipsum amabilem
facit. gratie autem fatuorum effundentur. Datum
insipientis non erit utile tibi. oculi enim illius
septemplices sunt. Exigua dabit et multa im
properabit. et apertio oris illius inflammatio est.
Hodie feneratur quis. et cras expetit. et odibilis est homo
eiusmodi. Fatuo non erit amicus. et non erit gratia bonis
illius. Qui enim edunt panem illius. false lin
gue sunt. Quotiens et quanti irridebunt illum?
Neque enim quod habendum erat directo sensu
distribuit. similiter et quod non erat habendum. Lap
sus lingue false quasi qui in pavimento cadens. sic ca
sus malorum festinanter veniet. Homo acharis
quasi fabula vana. in ore indisciplinatorum
assidua erit. Ex ore fatui reprobabitur parabo
la. non enim dicit illam in tempore suo. Est
qui vetatur peccare ab inopia. et in requie sua

stimulabitur. Est qui perdet animam suam prae confusione: et ab imprudenti persona perdet eam. personae autem acceptione perdet se. Est qui prae confusione promittit amico: et lucratus est eum inimicum gratis. Opprobrium nequam in homine mendacium: et in ore indisciplinatorum assidue erit. Potior fur quam assiduitas viri mendacis: perditionem autem ambo hereditabunt. Mores hominum mendacium sine honore: et confusio illorum cum ipsis sine intermissione. Sapiens in verbis producet se ipsum: et homo prudens placebit magnatis. Qui operatur terram suam inaltabit acervum frugum: et qui operatur iustitiam ipse exaltabitur. Qui vero placet magnatis effugiet iniquitatem. Xenia et dona excaecant oculos iudicum: et quasi mutus in ore avertit correptiones eorum. Sapientia absconsa et thesaurus invisus: quae utilitas in utrisque? Melior est qui celat insipientiam suam quam homo qui abscondit sapientiam suam.

XXI

Fili peccasti non adicias iterum: sed et de pristinis deprecare dominum ut tibi dimittantur. Quasi a facie colubri fuge peccata: et si accesseris ad illa suscipient te. Dentes leonis dentes eius interficientes animas hominum. Quasi rumphea bis acuta omnis iniquitas: plagae illius non est sanitas. Cataplectatio et iniuriae obiurgatio adnullabunt substantiam: sic substantia superbi eradicabitur. Et domus quae nimis locuples est adnullabitur superbia. Deprecatio pauperis ex ore usque ad aures dei veniet: et iudicium festinato adveniet illi. Qui odit correptionem vestigium est peccatoris: et qui timet deum convertetur ad cor suum. Notus a longe potens lingua audaci: et sensatus scit labi se ab ipso. Qui aedificat domum impendiis alienis: quasi qui colligit lapides suos in hieme. Stuppa collecta synagoga peccantium: et consummatio illorum flamma ignis. Via peccantium complanata lapidibus: et in fine illorum inferi et tenebrae et poenae. Qui custodit iustitiam continebit sensum eius. Consummatio timoris dei sapientia et sensus eius. Non erudietur qui non est sapiens in bono. Est autem insipientia quae habundat in malo: et non est sensus ubi habundat amaritudo. Sapientia sapientis tamquam inundatio habundabit: et consilium illius sicut fons vitae permanet. Cor fatui quasi vas confractum: et omnem sapientiam non tenebit. Verbum sapiens quodcumque audierit scius laudabit et ad se adiciet. Audiet luxuriosus et displicebit illi: et proiciet illud post dorsum suum. Narratio fatui quasi sarcina in via: nam in labiis sensati invenietur gratia. Os prudentis quaeritur in ecclesia: et verba illius cogitabit in cordibus suis. Tamquam domus exterminata sic fatuo sapientia: et scientia insensati inenarrabilia verba. Compedes in pedibus stulto doctrina: et quasi vincula manuum super manum dextram. Fatuus in risu inaltat vocem suam: vir autem sapiens vix tacite ridebit. Ornamentum aureum prudenti doctrina: et quasi brachiale in brachio dextro. Pes fatui fa-

cilis in domum proximi: et homo peritus confundetur a persona potentis. Stultus hominis auscultat per ostium: et prudens gravabitur contumelia. Labia imprudentium stulta narrabunt: verba autem prudentium statera ponderabuntur. In ore fatuorum cor illorum: et in corde sapientium os illorum. Dum maledicit impius diabolum: maledicit ipse animam suam. Susurro coinquinabit animam suam: et in omnibus odietur: et qui manserit odiosus erit. Tacitus et sensatus honorabitur.

XXII

In lapide luteo lapidatus est piger: et omnes loquentur super aspernationem illius. De stercore boum lapidatus est piger: et omnis qui tetigerit eum excutiet manus. Confusio patris est de filio indisciplinato: filia autem fatua in deminoratione fiet. Filia prudens hereditas viro suo: nam quae confundit in contumelia fit genitoris. Patrem et virum confundit audax: et ab impiis non minorabitur: ab utrisque autem inhonorabitur. Musica in luctu inportuna narratio: flagella et doctrina in omni tempore sapientia. Qui docet fatuum quasi qui conglutinat testam. Qui narrat verbum non audienti quasi qui excitat dormientem de gravi somno. Cum dormiente loquitur qui narrat stulto sapientiam: et in finem narrationis dicit quis est hic? Supra mortuum plora: defecit enim lux eius. Et super fatuum plora: defecit enim sensus. Modicum plora super mortuum: quoniam requievit. Nequissimi enim nequissima vita: super mortem fatui. Luctus mortui septem dies: fatui autem et impii omnes dies vitae illorum. Cum stulto non multum loquaris: et cum insensato ne abieris. Serva te ab illo ut non molestiam habeas: et non coinquinaberis in peccato illius. Deflecte ab illo et invenies requiem: et non accedieris in stultitia illius. Super plumbum gravabitur: et quod illi aliud nomen quam fatuus? Harenam et salem et massam ferri facilius est portare quam hominem imprudentem et fatuum et impium. Sicut loramentum ligneum colligatum fundamento aedificii non dissolvitur: sic et cor confirmatum in cogitatione consilii. Cogitatus sensati in omni tempore vel metu non depravabitur. Sicut ornatus harenosus in pariete limpido: et sicut pali in excelsis et cementa sine impensa posita contra faciem venti non permanebunt: sic et cor timidum in cogitatione stulti contra impetum timoris non resistet omni tempore. Sic et cor trepidum in cogitatione fatui omni tempore non metuet: sic et qui in praeceptis dei permanet semper. Pungens oculum deducit lacrimas: et qui pungit cor profert sensum. Mittens lapidem in volatilia deiciet illa: sic qui conviciatur amico dissolvit amicitiam. Ad amicum et si produxeris gladium non desperes: est enim regressus ad amicum. Si aperueris os triste non timeas: est enim concordatio excepto convicio et

plora
fatui

XXIII

et improperio et superbia et mysterii revelatione et plaga dolosa in his omnibus effugiet amicus. Fidem possi de cum amico in paupertate illius ut in bonis illius leteris. et in tempore tribulationis permane illi fidelis ut in hereditate illius coheres sis. Ante ignem camini vapor et fumus ignis inaltatur. sic et ante sanguinem maledicta et contumelie et mine. Amicum salutare non confundar. et a facie illius non me abscondam. et si mala evenerint per illum sustinebo. Omnis qui audiet cavebit se ab eo. Quis dabit ori meo custodiam. et super labia mea signaculum certum ut ne cadam in ipsis et lingua mea perdat me. Domine pater et dominator vite mee non derelinquas me. nec sinas me cadere in illis. Quis superponet in cogitatu meo flagella. et in corde meo doctrinam sapientie ut ignorationibus eorum non parcant michi. et non appareant delicta illorum et adincrescant ignorantie mee. et multiplicentur delicta mea et peccata mea habundent. et incidam in conspectu adversariorum meorum et gaudeat inimicus meus. Domine pater et deus vite mee ne derelinquas me in cogitatu illorum. extollentiam oculorum meorum ne dederis michi et omne desiderium averte a me. Aufer a me ventris concupiscentias et concubitus concupiscentie ne apprehendant me et anime irreverenti et infrunite ne tradas me. Doctrinam oris audite filii et qui custodierit illam non peribit labiis suis nec scandalizabitur in operibus nequissimis. In vanitate sua apprehenditur peccator et superbus et maledictus scandalizabitur in illis. Iurationi non adsuescat os tuum multus enim casus in illa. Nominatio vero dei non sit assidua in ore tuo et nominibus sanctorum non admiscearis quoniam non eris immunis ab eis. Sicut enim servus assidue interrogatus a livore non minuitur. sic omnis iurans et nominans in toto non purgabitur. Vir multum iurans replebitur iniquitate et non discedet a domo illius plaga. Et si frustraverit delictum illius super ipsum erit. Et si dissimulaverit delinquet dupliciter. Et si in vacuum iuraverit non iustificabitur. replebitur enim retributione pessima domus illius. Est et alia loquela contraria morti. non inveniatur in hereditate iacob. Etenim a misericordibus omnia hec auferentur. et in delictis non volutabuntur. Indisciplinose loquele non adsuescat os tuum. est enim in illa verbum peccati. Memento patris et matris tue. in medio enim magnatorum consistis. ne forte obliviscatur te deus in conspectu illorum et assiduitate tua infatuatus improperium patiaris. et maluisses non nasci. et diem nativitatis tue maledicas. Homo adsuetus in verbis improperii in omnibus diebus suis non erudietur. Duo genera habundant in peccatis et tercium adducit iram et perditionem. Anima callida quasi ignis ardens non extinguetur donec aliquid glutiat. et homo nequam in ore carnis sue non desinet donec incendat ignem. Homini fornicario omnis panis dulcis. non fatigabitur transgrediens usque ad finem. Omnis homo qui transgreditur lectum suum contempnit in animam suam et dicit. Quis me videt? Tenebre circumdant me et parietes cooperiunt me. et nemo circumspicit me quem vereor? Delictorum meorum non memorabitur altissimus. et non intelligit quoniam omnia videt oculus illius. Quoniam expellit a se timorem dei huiusmodi hominis timor. et oculi hominum timentes illum. Et non cognovit quoniam oculi dei multo plus lucidiores sunt super solem. circumspicientes omnes vias hominum. et profundum abyssi et hominum corda intuentes in absconditas partes. Domino enim deo antequam crearentur omnia sunt cognita. sic et post perfectum respicit omnia. Hic in plateis civitatis vindicabitur. et quasi pullus equinus fugabitur. et ubi non sperat apprehendetur. et erit dedecus omnibus eo quod non intellexerit timorem domini. Sic et mulier omnis relinquens virum suum et statuens hereditatem ex alieno matrimonio. Primo enim in lege altissimi incredibilis fuit. et secundo virum suum reliquit. tercio in adulterio fornicata est et ex alio viro filios statuit sibi. Hec in ecclesiam adducetur. et in filios eius respicietur. Non tradent filii eius radices. et rami eius non dabunt fructum. Derelinquet in maledicto memoriam illius. et dedecus illius non delebitur. Et agnoscent qui derelicti sunt quoniam nichil melius quam timor dei et nichil dulcius quam respicere in mandatis domini. Gloria magna est sequi dominum. longitudo enim dierum assumetur ab eo.

XXIIII

Sapientia laudabit animam suam et in deo honorabitur. et in medio populi sui gloriabitur. et in ecclesiis altissimi aperiet os suum. et in conspectu virtutis illius gloriabitur. Et in medio populi sui exaltabitur. et in plenitudine sancta admirabitur. Et in multitudine electorum habebit laudem. et inter benedictos benedicetur dicens. Ego ex ore altissimi prodivi primogenita ante omnem creaturam. Ego feci in celis ut oriretur lumen indeficiens. et sicut nebula texi omnem terram. Ego in altissimis habitavi et thronus meus in columpna nubis. Gyrum celi circuivi sola. et in profundum abyssi penetravi. et in fluctibus maris ambulavi. in omni terra steti. et in omni populo et in omni gente primatum habui. et omnium excellentium et humilium corda virtute calcavi. Et in his omnibus requiem quesivi. et in hereditate eius morabor. Tunc precepit et dixit michi creator omnium. et qui creavit me requievit in tabernaculo meo. Et dixit michi. In iacob inhabita et in israel hereditare. et in electis meis mitte radices. Ab initio et ante secula creata sum. et usque ad futurum seculum non desinam. et in habitatione sancta coram ipso ministravi. Et sic in Syon fir

aufer

in disciplinate

ECCLIASTICA

mata sum et in civitate sanctificata similiter requievi et in ierusalem potestas mea. Et radicavi in populo honorificato et in parte dei mei hereditas illius: et in plenitudine sanctorum detentio mea. Quasi cedrus exaltata sum in libano et quasi cypressus in monte syon. Quasi palma exaltata sum in cades: et quasi plantatio rose in iherico. Quasi oliva speciosa in campis: et quasi platanus exaltata sum iuxta aquam in plateis. Sicut cynamomum et balsamum aromatizans odorem dedi: quasi myrra electa dedi suavitatem odoris. Et quasi storax et galbanus et ungula et gutta et quasi libanus non incisus vaporavi habitationem meam et quasi balsamum non mixtum odor meus. Ego quasi therebintus extendi ramos meos et rami mei honoris et gratie. Ego quasi vitis fructificavi suavitatem odoris: et flores mei fructus honoris et honestatis. Ego mater pulchre dilectionis et timoris et agnitionis et sancte spei. In me gratia omnis vie et veritatis: in me omnis spes vite et virtutis. Transite ad me omnes qui concupiscitis me: et a generationibus meis implemini. Spiritus enim meus super mel dulcis et hereditas mea super mel et favum. Memoria mea in generatione seculorum. Qui edunt me adhuc esurient: et qui bibunt me adhuc sitient. Et qui audit me non confundetur: et qui operantur in me non peccabunt. Et qui elucidant me: vitam eternam habebunt. Hec omnia liber vite et testamentum altissimi et agnitio veritatis. Legem mandavit moyses in preceptis iustitiarum et hereditatem domui iacob et israel promissionis. Posuit david puero suo excitare regem ex ipso fortissimum in throno honoris sedentem in sempiternum. Qui implet quasi physon sapientiam et sicut tygris in diebus novorum. Qui adimplet quasi eufrates sensum qui multiplicat quasi iordanis in tempore messis. Qui mittit disciplinam sicut lucem et assistens quasi geon in die vindemie. Qui perficit primus scire ipsam et infirmior non investigabit eam. A mari enim habundavit cogitatio eius et consilium illius ab abysso magna. Ego sapientia effudi flumina. Ego quasi trames aque immense de fluvio. Ego quasi fluvii dorix et sicut aqueductus exivi de paradyso. Dixi rigabo meum hortum plantationum et inebriabo partus mei fructum. Et ecce factus est michi trames habundans et fluvius meus propinquavit ad mare. Quoniam doctrinam quasi antelucanum illumino omnibus et enarrabo illam usque in longinquo. Penetrabo inferiores partes terre et inspiciam omnes dormientes et illuminabo omnes sperantes in domino. Adhuc doctrinam quasi prophetiam effundam et relinquam illam querentibus sapientiam et non desinam in progenies illorum usque in evum sanctum. Videte quoniam non soli michi laboravi sed omnibus exquirentibus veritatem.

XXV

In tribus placitum est spiritui meo: que sunt probata coram deo et hominibus. Concordia fratrum et amor proximorum et vir et mulier sibi consentientes. Tres species odivit anima mea: et aggravor valde anime illorum. Pauperem superbum et divitem mendacem et senem fatuum et insensatum. Que in iuventute tua non congregasti: quomodo invenies ea in senectute tua. Quam speciosum canitiei iudicium et a presbiteris cognoscere consilium. Corona senum multa peritia et gloria illorum timor domini. Novem insuspicabilia cordis magnificavi et decimum dicam in lingua hominibus. Homo qui iocundatur in filiis vivens et videns subversionem inimicorum suorum. Beatus qui habitat cum muliere sensata et qui in lingua sua non est lapsus et qui non servivit indignis se. Beatus qui invenit amicum verum et qui enarrat iustitiam auri audienti. Qui invenit sapientiam quam magnus est et scientiam sed non est super timentem dominum. Timor domini super omnia superposuit. Beatus cui donatum est habere timorem dei. Qui tenet illum cui assimilabitur. Timor domini initium dilectionis eius: fidei autem initium agglutinandum est ei. Omnis plaga tristitia cordis est et omnis malicia nequitia mulieris est. Et omnem plagam et non plagam videbit cordis et omnem nequitiam et non nequitiam mulieris. Et omnem obductum et non obductum odientium et omnem vindictam et non vindictam inimicorum. Non est caput nequius super caput colubri: et non est ira super iram mulieris. Commorari leoni et draconi melius placebit quam habitare cum muliere nequam. Nequitia mulieris immutat faciem eius et obcecavit vultum suum tamquam ursus et quasi saccum in medio proximorum eius. Et audiens suspiravit modicum. Brevis omnis malicia super maliciam mulieris. Sors peccatorum cadat super illam. Sicut ascensus harenosus in pedibus veterani: sic mulier linguata homini quieto. Ne respicias in mulieris speciem et non concupiscas mulierem in specie. Mulieris ira et irreverentia et confusio magna. Mulier si primatum habeat: contraria est viro suo. Cor humile et facies tristis et plaga mortis mulier nequam. Manus debiles et genua dissoluta: mulier que non beatificat virum suum. A muliere initium factum est peccati et per illam omnes morimur. Non des aque tue exitum nec modicum nec mulieri nequam veniam prodeundi. Si non ambulaverit ad manum tuam: confundet te in conspectu inimicorum tuorum. A carnibus tuis abscide illam: ne semper abutatur.

XXVI

Mulieris bone beatus vir: numerus enim annorum illius duplex. Mulier fortis oblectat virum suum: et annos vite illius in pace implebit. Pars bona mulier

pars bona

bona in parte bona timentibus Deum dabitur viro pro factis bonis. Divitis autem et pauperis cor bonum: in omni tempore vultus illorum hilaris. A tribus timuit cor meum: et in quarto facies mea metuit. Delaturam civitatis et collectionem populi: et calumniam mendacem super mortem omnia gravia. Dolor cordis et luctus mulier zelotypa. In muliere zelotypa flagellum linguae omnibus communicans. Sicut boum iugum quod movetur: ita et mulier nequam. Qui tenet illam quasi qui apprehendat scorpionem. Mulier ebriosa ira magna est et contumelia: et turpitudo illius non tegetur. Fornicatio mulieris in extollentia oculorum et in palpebris illius agnoscetur. In filia non avertente se firma custodiam: ne inventa occasione abutatur se. Ab omni irreverentia oculorum eius cave: et ne mireris si te neglexerit. Sicut viator sitiens ad fontem os aperiet: et ab omni aqua proxima bibet: et contra omnem palum sedebit: et contra omnem sagittam aperiet pharetram donec deficiat. Gratia mulieris sedulae delectabit virum suum: et ossa illius impinguabit. Disciplina illius datum Dei. Mulier sensata et tacita: non est immutatio eruditae animae. Gratia super gratiam mulier sancta et pudorata. Omnis autem ponderatio non est digna continentis animae illius. Sicut sol oriens mundo in altissimis Dei: sic mulieris bonae species in ornamentum domus eius. Lucerna splendens super candelabrum sanctum: et species faciei super aetatem stabilem. Columnae aureae super bases argenteas: et pedes firmi super plantas stabilis mulieris. Fundamenta aeterna supra petram solidam: et mandata Dei in corde mulieris sanctae. In duobus contristatum est cor meum: et in tertio iracundia michi advenit. Vir bellator deficiens per inopiam: et vir sensatus contemptus: et qui transgreditur a iustitia ad peccatum Deus paravit eum ad rumpheam. Duae species difficiles et periculosae michi apparuerunt. Difficile exuitur negotians a negligentia: et non iustificabitur caupo a peccatis labiorum.

XXVII

Propter inopiam multi deliquerunt: et qui quaerit locupletari avertit oculum suum. Sicut in medio compaginis lapidum palus figitur: sic et inter medium venditionis et emptionis angustiabitur peccatum. Conteretur cum delinquente delictum. Si non in timore Domini tenueris te instanter: cito subvertetur domus tua. Sicut in pertusura cribri remanebit pulvis: sic aporia hominis in cogitatu illius. Vasa figuli probat fornax: et homines iustos temptatio tribulationis. Sicut rusticatio de ligno ostendit fructum illius: sic verbum ex cogitatu cordis hominis. Ante sermonem non laudes virum: haec enim temptatio est hominum. Si sequaris iustitiam apprehendes illam: et indues quasi poderem honoris: et inhabitabis cum ea: et proteget te in sempiternum: et in die agnitionis invenies firmamentum. Volatilia ad sibi similia conveniunt: et veritas ad eos qui operantur illam revertetur. Leo venationi insidiatur semper: sic peccata operantibus iniquitates. Homo sanctus in sapientia manet sicut sol: nam stultus sicut luna mutatur. In medio insensatorum serva verbum tempori: in medio autem cogitantium assiduus esto. Narratio peccantium odiosa: et risus illorum in deliciis peccati. Loquela multum iurans horripilationem capiti statuet: et irreverentia ipsius obturatio aurium. Effusio sanguinis in rixa superborum: et maledictio illorum auditus gravis. Qui denudat archana amici fidem perdit: et non inveniet amicum ad animum suum. Dilige proximum et coniungere fide cum illo. Quod si denudaveris absconsa illius: non persequeris post eum. Sicut enim homo qui perdit amicum suum: sic qui perdit amicitiam proximi sui. Et sicut qui dimittit avem de manu sua: sic qui reliquisti proximum tuum: et non eum capies. Non illum sequaris quoniam longe abest: effugit enim quasi caprea de laqueo: quoniam vulnerata est anima eius. Ultra eum non poteris colligare: et maledicti est concordatio. Denudare autem amici mysteria desperatio est animae infelicis. Annuens oculo fabricat iniqua: et nemo eum abiciet. In conspectu oculorum tuorum condulcabit os suum: et super sermones tuos admirabitur. Novissime autem pervertet os suum: et in verbis tuis ponet scandalum. Multa audivi et non coaequavi ei: et Dominus odiet illum. Qui in altum mittit lapidem: super caput eius cadet: et plaga dolosa dividet vulnera. Qui foveam fodit incidet in eam: et qui statuit lapidem proximo offendet in eo: et qui laqueum alii ponit peribit in illo. Facienti nequissimum consilium super ipsum devolvetur: et non agnoscet unde adveniet illi. Illusio et improperium superborum: et vindicta sicut leo insidiabitur illi. Laqueo peribunt qui oblectantur casu iustorum: dolor autem consumet illos antequam moriantur. Ira et furor utraque execrabilia sunt: et vir peccator continens erit illorum.

XXVIII

Qui vindicari vult a Domino inveniet vindictam: et peccata illius servans servabit. Relinque proximo tuo nocenti te: et tunc deprecanti tibi peccata solventur. Homo homini reservat iram: et a Deo quaerit medelam. In hominem similem sibi non habet misericordiam: et de peccatis suis deprecatur altissimum. Ipse dum caro sit reservat iram: et propitiationem petit a Deo. Quis exorabit pro delictis illius? Memento novissimorum: et desine inimicari: tabitudo enim et mors imminet in mandatis. Memorare timorem Dei: et non irascaris proximo. Memorare testamentum altissimi: et despice ignorantiam

Ecclastica

proximum. Ab istis caue te a lite et minues peccata. Homo enim iracundus incendit litem, et vir peccator turbabit amicos, et in medio pacem habentium immittet inimicitiam. Secundum enim ligna silue sic ignis exardescit. Et secundum virtutem hominis sic iracundia illius erit. Et secundum substantiam suam exaltabit iram suam. Certamen festinatum incendit ignem, et lis festinans effundit sanguinem, et lingua testificans adducit mortem. Si sufflaveris quasi ignis exardebit, et si expueris super illam extinguetur: utraque ex ore proficiscuntur. Susurro et bilinguis maledictus: multos enim turbabit pacem habentes. Lingua tertia multos commovit, et dispersit illos a gente in gentem. Civitates muratas divitum destruxit, et domos magnatorum effodit. Virtutes populorum concidit, et gentes fortes dissolvit. Lingua tertia mulieres fortes eiecit, et privavit illas laboribus suis. Qui respicit illam non habebit requiem, nec habebit requiem, nec habebit amicum in quo requiescat. Flagelli plaga livorem facit, plaga autem lingue comminuit ossa. Multi ceciderunt in ore gladii, sed non quasi sic qui interierunt per linguam suam. Beatus qui tectus est a lingua nequam, qui in iracundia illius non transivit, et qui non attraxit iugum eius, et in vinculis illius non est ligatus. Iugum enim illius iugum ferreum est, et vinculum illius vinculum ereum est. Mors illius mors nequissima, et utilis potius infernus quam illa. Perseverantia illius non permanebit, sed obtinebit vias iniustorum, et in flamma sua non comburet iustos. Qui relinquunt Deum incident in illam, et exardebit in illis et non extinguetur, et immittetur in illos quasi leo, et quasi pardus ledet illos. Sepi aures tuas spinis, et noli audire linguam nequam, et ori tuo facito ostia et seras auribus tuis. Aurum tuum et argentum tuum confla, et verbis tuis facito stateram, et frenos ori tuo rectos. Et attende ne forte labaris in lingua, et cadas in conspectu inimicorum insidiantium tibi, et sit casus tuus insanabilis in mortem.

XXIX. Qui facit misericordiam feneratur proximo suo, et qui prevalet manu mandata servat. Fenerare proximo tuo in tempore necessitatis illius, et iterum redde proximo in tempore suo. Confirma verbum et fideliter age cum illo, et in omni tempore invenies quod tibi necessarium est. Multi quasi inventionem estimaverunt fenus, et prestiterunt molestiam his qui se adiuvaverunt. Donec accipiant osculantur manus dantis, et in promissionibus humiliant vocem suam, et in tempore redditionis postulabit tempus, et loquetur verba tedii et murmurationum, et tempus causabitur. Si autem potuerit reddere adversabitur: solidi vix reddet dimidium, et computabit illud quasi inventionem. Sin autem fraudabit illum pecunia sua, et possidebit illum inimicum gratis. Et convitia et maledicta reddet illi, et pro honore et beneficio reddet illi contumeliam. Multi non causa nequitie non fenerati sunt, sed fraudari gratis timuerunt. Verumtamen super humilem animo fortior esto, et pro elemosina non trahas illum. Propter mandatum assume pauperem, et propter inopiam eius ne dimittas eum vacuum. Perde pecuniam propter fratrem et amicum, et non abscondas illam sub lapide in perditionem. Pone thesaurum tuum in preceptis Altissimi, et proderit tibi magis quam aurum.

Conclude elemosinam in corde pauperis, et hec pro te exorabit ab omni malo. Elemosina viri quasi sacculus cum ipso, et gratiam hominis quasi pupillam conservabit. Et postea resurget et retribuet illis retributionem unicuique in caput illorum. Super scutum potentis et super lanceam adversus inimicum tuum pugnabit. Vir bonus fidem facit pro proximo suo, et qui perdiderit confusionem derelinquet sibi. Gratiam fideiussoris ne obliviscaris: dedit enim pro te animam suam. Repromissorem fugit peccator et immundus. Bona repromissoris sibi adscribit peccator, et ingratus sensu derelinquet liberantem se. Vir repromittit de proximo suo, et cum perdiderit reverentiam relinquetur ab eo. Repromissio nequissima multos perdidit dirigentes, et commovit illos quasi fluctus maris. Viros potentes gyrans migrare fecit, et vagati sunt in gentibus alienis. Peccator transgrediens mandata Domini incidet in promissionem nequam, et qui conatur multa agere incidet in iudicium. Recupera proximum secundum virtutem tuam, et attende tibi ne incidas.

Initium vite hominis aqua et panis et vestimentum, et domus protegens turpitudinem. Melior est victus pauperis sub tegmine asserum, quam epule splendide in peregre sine domicilio. Minimum pro magno placeat tibi, et improperium peregrinationis non audies. Vita nequam hospitandi de domo in domum, et ubi hospitabitur non fiducialiter aget, nec aperiet os. Hospitabitur et pascet et potabit ingratos, et adhuc amara audiet.

Transi hospes et orna mensam, et que in manu habes ciba ceteros. Exi a facie honoris amicorum meorum: necessitudine domus mee hospitatio mihi factus es frater. Gravia hec homini habenti sensum, et correptio domus et improperium feneratoris.

Qui diligit filium suum assiduat illi flagella, ut letetur in novissimo suo, et non palpet proximorum ostia. Qui docet filium suum laudabitur in illo, et in medio domesticorum in illo gloriabitur. Qui docet filium suum in zelum mittit inimicum, et in medio amicorum gloriabitur in illo. Mortuus est pater illius et quasi non est mortuus: similem enim sibi reliquit post se. In vita sua vidit

et letatus est in illo. et in obitu suo non est contrista-
tus nec confusus est coram inimicis. Reliquit e-
nim defensorem domus contra inimicos. et a-
micis reddentem gratiam. Pro animabus filiorum col-
ligabit vulnera sua. et super omnem vocem turba-
buntur viscera eius. Equus indomitus evadit
durus. et filius remissus evadit preceps. Lacta
filium tuum et paventem te faciet. lude cum eo
et contristabit te. Non corrideas illi ne doleas. et
in novissimo obstupescant dentes tui. Non des
illi potestatem in iuventute. et ne despicias co-
gitatus illius. Curva cervicem eius in iuventute
et tunde latera illius dum infans est. ne forte in-
duret et non credat tibi. et erit tibi dolor anime.
Doce filium tuum et operare in illum. ne in turpi-
tudinem illius offendas. Melior est pauper sanus
et fortis viribus: quam dives inbecillis et flagella-
tus malicia. Salus anime in sanctitate iusticie. et
melior omni auro et argento: et corpus validum quam
census immensus. Non est census super censum
salutis corporis. et non est oblectatio super cordis gau-
dium. Melior est mors quam vita amara. et requi-
es eterna quam languor perseverans. Bona abscon-
dita in ore clauso: quasi appositiones epularum cir-
cumposite sepulchro. Quid proderit libatio idolo?
Nec enim manducabit nec odorabitur. Sic qui effu-
gatur a domino et portans mercedes iniquitatis. vi-
dens oculis et ingemiscens sicut spado complectens
virginem et suspirans. Tristiciam non des ani-
me tue et non affligas temetipsum in consilio tuo.
Iocunditas cordis hec est vita hominis et thesaurus
sine defectione sanctitatis. et exultatio viri est longevi-
tas. Miserere anime tue placens deo. et contine
et congrega cor tuum in sanctitate eius. et tristiciam
longe expelle a te. Multos enim occidit tristicia
et non est utilitas in illa. Zelus et iracundia minu-
ent dies. et ante tempus senectam adducet cogitatus.
Splendidum cor bonum in epulis. epule enim il-
lius diligenter fiunt.

XXXI xxxi

Vigilia honestatis tabe-
faciet carnes. et cogitatus illius [illegible] auferet
somnum. Cogitatus presciencie avertit sensum
et infirmitas gravis sobriam facit animam.
Laboravit dives in congregatione substantie. et
in requie sua replebitur bonis. Laboravit pauper
in diminutione victus. et in fine inops fit. Qui
aurum diligit non iustificabitur. et qui insequitur
consumptionem replebitur ex ea. Multi dati sunt
in auri casus. et facta est ipsius perditio illorum. Lig-
num offensionis est aurum sacrificantium. ve illis
qui sectantur illud. et omnis imprudens deperiet
in illo. Beatus dives qui inventus est sine ma-
cula. et qui post aurum non abiit. nec speravit in
thesauris pecunie. Quis est hic? et laudabimus
eum. fecit enim mirabilia in vita sua. Qui
probatus est in illo. et perfectus est inventus. et erit
illi gloria eterna. Qui potuit transgredi et non est
transgressus. et facere mala et non fecit. Ideo stabi-
lita sunt bona illius in domino. et elemosinas illius
enarrabit omnis ecclesia sanctorum. Supra mensam mag-
nam sedisti: non aperias super illam faucem tuam
prior. Non dicas sic multa sunt que super illam sunt.
memento quoniam malus oculus nequam. Nequius o-
culo quid creatum est? Ideo ab omni facie sua la-
crimabitur cum viderit. Ne extendas manum
tuam prior. et invidia contaminatus erubescas.
Nec comprimaris in convivio. intellige que sunt proximi
tui ex teipso. Utere quasi homo frugi hiis
que tibi apponuntur. et non cum manducas mul-
tum odio habearis. Cessa prior causa discipline
et noli nimius esse ne forte offendas. Et si in medio
multorum sedisti. prior illis non extendas manum tuam
nec prior poscas bibere. Quam sufficiens est homini
erudito vinum exiguum. et in dormiendo non labo-
rabis ab illo et non senties laborem. Vigilia et co-
lera et tortura viro infrunito. somnus sanitatis
in homine parco. Dormiet usque in mane: et anima
illius cum ipso delectabitur. Et si coactus fueris
in edendo multum surge e medio et vome. et refri-
gerabit te. et non adduces corpori tuo infirmitatem.
Audi me fili et non spernas me. et in novissimo inve-
nies verba mea. In omnibus operibus tuis esto velox. et
omnis infirmitas non occurret tibi. Splendidum in
panibus benedicent labia multorum. et testimonium
veritatis illius fidele. In nequissimo pane mur-
murabit civitas. et testimonium nequicie illius
verum est. Diligentes in vino noli provocare: multos
enim exterminavit vinum. Ignis probat ferrum du-
rum. sic vinum corda superborum arguet in ebrietate po-
tatum. Equa vita hominibus vinum in sobrietate
si bibas illud moderate. eris sobrius. Que est vita que
minuitur vino? Quid defraudat vitam? mors.
Vinum in iocunditate creatum est. non in ebrietate ab
initio. Exultatio anime et cordis vinum moderate po-
tatum. Sanitas est anime et corpori sobrius potus. Vi-
num multum potatum irritationem et iram. et ruinas mul-
tas facit. Amaritudo anime vinum multum potatum.
Ebrietatis animositas. imprudentis offensio. mino-
rans virtutem et faciens vulnera. In convivio vi-
ni non arguas proximum. et despicias eum in iocundi-
tate illius. Verba improperii non dicas illi. et non pre-
mas illum in repetendo. Rectorem te posuerunt
noli extolli. esto in illis quasi unus ex illis. Curam il-
lorum habe et sic considera. et omni cura tua explicata
recumbe ut leteris propter illos. et ornamentum gratie
accipias coronam et dignationem consequaris congre-
gationis. Loquere maior natu: decet enim te.
Primum verbum diligenti scientia. et non impedias musi-
cam. Ubi auditus non est non effundas sermonem
et importune noli extolli in sapientia tua. Gem-
mula carbunculi in ornamento auri. et comparatio

miserere

ipse

ne abijt

musicorum in convivio vini. Sicut in fabricatione auri signum est smaragdi: sic numerus musicorum in iocundo et moderato vino. Audi tacens, et pro reverentia accedet tibi bona gratia. Adolescens loquere in tua causa vix. Si bis interrogatus fueris, habeat caput responsum tuum. In multis esto quasi inscius, et audi tacens simul et quaerens. In medio magnatorum ne praesumas loqui: et ubi sunt senes, non multum loquaris. Ante grandinem praeibit coruscatio: et ante verecundiam praeibit gratia, et pro reverentia accedet tibi bona gratia. Et hora surgendi non te trices: praecurre prior in domum tuam, et illic avocare, et illic lude, et age conceptiones tuas, et non in delictis et verbo superbo. Et super his omnibus benedicito dominum qui fecit te, et inebriantem te ab omnibus bonis suis. Qui timet dominum excipiet doctrinam eius: et qui vigilaverint ad illum invenient benedictionem. Qui quaerit legem replebitur ab ea: et qui insidiose agit scandalizabitur in ea. Qui timent dominum invenient iudicium iustum, et iustitias quasi lumen accendent. Peccator homo vitabit correptionem, et secundum voluntatem suam inveniet comparationem. Vir consilii non disperdet intelligentiam: alienus et superbus non pertimescet timorem. Et postquam fecit cum eo sine consilio, et suis insectationibus arguetur. Fili sine consilio nihil facias, et post factum non poenitebis. In via ruinae non eas, et non offendes in lapides. Nec credas te viae laboriosae, ne ponas animae tuae scandalum: et a filiis tuis cave, et a domesticis tuis attende. In omni opere crede ex fide animae tuae: hoc est conservatio mandatorum. Qui credit deo attendit mandatis: et qui confidit in illo non minorabitur.

Timenti dominum non occurrent mala, sed in temptatione deus illum conservabit, et liberabit a malis. Sapiens non odit mandata et iustitias, et non illidetur quasi in procella navis. Homo sensatus credit legi dei, et lex illi fidelis. Qui interrogationem manifestat, parabit verbum, et sic deprecatus exaudietur, et conservabit disciplinam, et tunc respondebit. Praecordia fatui quasi rota carri: et quasi axis versatilis cogitatus illius. Equus admissarius sicut amicus subsannator, sub omni supersedente hinnit. Quare dies diem superat, et iterum lux lucem, et annus annum a sole? A domini scientia separati sunt, facto sole et praeceptum custodiente. Et immutavit tempora et dies festos ipsorum, et in illis dies festos celebraverunt ad horam. Ex ipsis exaltavit et magnificavit deus, et ex ipsis posuit in numerum dierum. Et homines omnes de solo, et ex terra unde creatus est Adam. In multitudine disciplinae domini separavit eos, et immutavit vias eorum. Ex ipsis maledixit et humiliavit, et convertit illos a separatione ipsorum. Quasi lutum figuli in manu ipsius, plasmare et disponere illud. Omnes viae eius secundum dispositionem eius: sic homo in manu illius qui se fecit, et reddet illi secundum iudicium suum. Contra malum bonum est, et contra mortem vita: sic contra virum iustum peccator. Et sic intuere in omnia opera altissimi. Duo et duo, unum contra unum. Et

ego novissimus vigilavi, et quasi qui colligit acinos post vindemiatores. In benedictione dei et ipse speravi: et quasi qui vindemiat replevi torcular. Respicite quoniam non mihi soli laboravi, sed omnibus exquirentibus disciplinam. Audite me magnates et omnes populi, et rectores ecclesiae auribus percipite. Filio et mulieri, fratri et amico non des potestatem super te in vita tua: et non dederis alii possessionem tuam, ne forte poeniteat te, et deprecieris pro illis. Dum adhuc superes et aspiras, non immutabit te omnis caro. Melius est enim ut filii tui te rogent, quam te respicere in manus filiorum tuorum. In omnibus operibus tuis praecellens esto. Ne dederis maculam in gloriam tuam. In die consummationis dierum vitae tuae, et in tempore exitus tui distribue hereditatem tuam.

Cibaria et virga et onus asino: panis et disciplina et opus servo. Operatur in disciplina, et quaerit requiescere: laxa manus illi, et quaerit libertatem. Iugum et lorum curvant collum durum, et servum inclinant operationes assiduae. Servo malivolo tortura et compedes: mitte illum in operationem ne vacet. Multam enim malitiam docuit otiositas. In opere constitue illum, sic enim condecet illum. Quod si non obaudierit, curva illum compedibus, et non amplifices super omnem carnem: verum sine iudicio nihil facias grave. Si est tibi servus fidelis, sit tibi quasi anima tua: quasi fratrem sic eum tracta: quoniam in sanguine animae comparasti eum. Si laeseris eum iniuste, in fugam convertetur: et si extollens discesserit, quem quaeras et in qua via quaeras illum nescis.

XXXIIII

Vana spes et mendacium insensato viro: et somnia extollunt imprudentes. Quasi qui apprehendit umbram et persequitur ventum, sic qui attendit ad visa mendacia. Secundum hoc visio somniorum: ante faciem hominis similitudo hominis. Ab immundo quid mundabitur? et a mendace quid verum dicetur? Divinatio erroris et auguria mendacia et somnia malefacientium vanitas est. Et sicut parturientis cor tuum fantasias patitur: nisi ab altissimo fuerit emissa visitatio, ne dederis in illis cor tuum. Multos enim errare fecerunt somnia, et exciderunt sperantes in illis. Sine mendacio consummabitur verbum legis, et sapientia in ore fidelis complanabitur. Qui non est temptatus, quid scit? Vir in multis expertus cogitabit multa: et qui multa didicit enarrabit intellectum. Qui non est expertus, pauca recognoscit: qui autem in multis factus est, multiplicat malitiam. Multa vidi errando, et plurimas verborum consuetudines. Aliquotiens usque ad mortem periclitatus sum horum causa, et liberatus sum gratia dei. Spiritus timentium deum quaeritur, et in respectu illius benedicetur. Spes enim illorum in salvantem illos, et oculi dei in diligentes

vanitas spei

somnia

le. Qui timet dominum nichil trepidabit, et non paue
bit: quoniam ipse est spes eius. Timentis dominum beata est
anima eius. Ad quem respicit, et quis est fortitudo eius?
Oculi domini super timentes eum, protector potentie,
firmamentum uirtutis, tegimen ardoris, et umbra
culum meridianum, deprecatio offensionis, et ad
iutorium casus, exaltans animam et illuminans
oculos, dans sanitatem et uitam et benedictionem.
Immolantis ex iniquo oblatio est maculata, et non sunt
beneplacite subsannationes iniustorum. Do
minus solus sustinentibus se in uia ueritatis
et iustitie. Dona iniquorum non probat altissimus,
nec respicit in oblationibus iniquorum, nec in
multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis.
Qui offert sacrificium ex substantia pauperum,
quasi qui uictimat filium in conspectu patris
sui. Panis egentium uita pauperis est; qui defrau
dat illum homo sanguinis est. Qui aufert in
sudore panem, quasi qui occidit proximum su
um. Qui effundit sanguinem, et qui fraudem facit
mercennario, fratres sunt. Unus edificans, et unus
destruens: quid prodest illis nisi labor? Unus
orans, et unus maledicens: cuius uocem exaudiet
deus? Qui baptizatur a mortuo et iterum tangit eum,
quid proficit lauatio illius? Sic homo qui ieiu
nat in peccatis suis, et iterum eadem faciens, quid
proficit humiliando se? orationem illius quis ex
audiet?

XXXV

Qui conseruat legem multiplicat
orationem. Sacrificium salutare est attendere
mandatis, et discedere ab omni iniquitate. Et pro
pitiationem litare sacrificii super iniustitias,
et deprecatio pro peccatis recedere ab iniustitia.
Retribuit gratiam qui offert similaginem, et qui
facit misericordiam offert sacrificium. Beneplacitum
est domino recedere ab iniquitate, et deprecatio pro
peccato recedere ab iniustitia. Non apparebis ante
conspectum domini uacuus. Hec enim omnia propter
mandatum dei fiunt. Oblatio iusti impinguat
altare, et odor suauitatis est in conspectu altis
simi. Sacrificium iusti acceptum est, et me
moriam eius non obliuiscetur dominus. Bono animo
gloriam redde deo, et non minuas primitias manuum
tuarum. In omni dato hilarem fac uultum tuum,
et in exultatione sanctifica decimas tuas. Da al
tissimo secundum datum eius, et in bono oculo
adinuentionem facito manuum tuarum. Quoniam
dominus retribuens est, et septies tantum red
det tibi. Noli offerre munera praua, non enim

munera

suscipiet illa. Et noli inspicere sacrificium
iniustum, quoniam dominus iudex est, et non est apud illum
gloria persone. Non accipiet dominus personam in pau
perem, et precationem lesi exaudiet. Non despici
et preces pupilli, nec uidue, si effundat
loquelam gemitus. Nonne lacrime uidue
ad maxillam descendunt, et exclamatio eius
super deducentem eas? A maxilla enim ascendunt
usque ad celum, et dominus exauditor non delectabitur in
illis. Qui placet deo in oblectatione suscipietur,
et precatio illius usque ad nubes propinquabit.
Oratio humiliantis se nubes penetrabit, et donec
propinquet non consolabitur, et non discedet
donec aspiciat altissimus. Et dominus non elongabit,
sed iudicabit iustos et faciet iudicium. Et fortissi
mus non habebit in illis patientiam, quousque
contribulet dorsum ipsorum. Et gentibus reddet uin
dictam, donec tollat plenitudinem superborum, et
sceptra iniquorum contribulet, donec reddat hominibus
secundum actus suos, et secundum opera ade, et secundum presump
tionem illius, donec iudicet iudicium plebis sue,
et oblectabit iustos misericordia sua. Speciosa misericordia
dei in tempore tribulationis, quasi nubes plu
uie in tempore siccitatis.

XXXVI

Miserere nostri deus omnium,
et respice nos, et ostende nobis lucem miserationum
tuarum, et immitte timorem tuum super gentes que
non exquisierunt te, et cognoscant quia non est deus
nisi tu, ut enarrent magnalia tua. Alleua
manum tuam super gentes alienas, ut uideant
potentiam tuam. Sicut enim in conspectu eorum
sanctificatus es in nobis, sic in conspectu nostro mag
nificaberis in illis, ut cognoscant te sicut et
nos agnouimus, quoniam non est deus preter te domine.
Innoua signa, et immuta mirabilia. Glorifica
manum et brachium dextrum. Excita furorem,
et effunde iram. Extolle aduersarium, et afflige
inimicum. Festina tempus, et memento finis, ut
enarrent mirabilia tua. In ira flamme deuore
tur qui saluatur, et qui pessimant plebem tuam,
inueniant perditionem. Contere caput principum
inimicorum dicentium: non est alius preter nos.
Congrega omnes tribus iacob, et cognoscant quia non
est deus nisi tu, ut enarrent magnalia tua, et here
ditabis eos sicut ab initio. Miserere plebi tue
super quam inuocatum est nomen tuum, et israel
quem coequasti primogenito tuo. Miserere ci
uitati sanctificationis tue, ierusalem ciuitati requiei tue.
Reple syon inenarrabilibus uirtutibus tuis, et gloria
tua populum tuum. Da testimonium quod ab initio cre
ature tue sunt, et suscita predicationes quas locuti sunt
in nomine tuo prophete priores. Da mercedem susti
nentibus te, ut prophete tui fideles inueniantur. Ex
audi orationem seruorum tuorum. Secundum benedictio
nem aaron da populo tuo, et dirige nos in uiam
iustitie, ut sciant omnes qui inhabitant terram
quia tu es deus conspector seculorum. Omnem escam
manducabit uenter, et est cibus cibo melior. Fau
ces contingunt cibum fere, et cor insensatum
uerba mendacia. Cor prauum dabit tristitiam,
et homo peritus resistet illi. Omnem masculum
excipiet mulier, et est filia melior filio. Species
mulieris exhilarat faciem uiri sui, et super om

nem concupiscentiam hominis superducit desiderium. Si est lingua curationis: est et mitigationis et misericordiae: non est vir illius secundum filios hominum. Qui possidet mulierem bonam inchoat possessionem: adiutorium secundum illum est et columna ut requies. Ubi non est sepes diripietur possessio: et ubi non est mulier gemiscit egens. Quis credit ei qui non habet nidum: et deflectens ubicumque obscuraverit quasi succinctus latro exiliens de civitate in civitatem. Omnis amicus dicet: et ego amicitiam copulavi: sed est amicus solo nomine amicus. Nonne tristitia inest usque ad mortem? Sodalis autem et amicus ad inimicitiam convertentur. O praesumptio nequissima: unde creata es cooperire aridam malitia et dolositate illius? Sodalis amico coniucundatur in oblectationibus: et in tempore tribulationis adversarius erit. Sodalis amico condolet causa ventris: et contra hostem accipiet scutum. Non obliviscaris amici tui in animo tuo: et non immemor sis illius in opibus tuis. Noli consiliari cum socero tuo: et a zelantibus te absconde consilium. Omnis consiliarius prodit consilium: sed est consiliarius in semetipso. A consiliario serva animam tuam. Prius scito quae sit illius necessitas: et quid ipse animo suo cogitet: ne forte mittat sudem in terram: et dicat tibi: Bona est via tua: et stet e contrario videre quid tibi eveniat. Cum viro irreligioso tracta de sanctitate: et cum iniusto de iustitia: et cum muliere de his quae aemulatur. Cum timido de bello: cum negotiatore de traiectione: cum emptore de venditione: cum viro livido de gratiis agendis: cum impio de pietate: cum inhonesto de honestate: cum operario agrario de omni opere: cum operario annuali de consummatione anni: cum servo pigro de multa operatione: non attendas his in omni consilio. Sed cum viro sancto assiduus esto: quemcumque cognoveris observantem timorem Dei: cuius anima est secundum animam tuam: quicumque titubaverit in tenebris non condolebit tibi. Et cor boni consilii statue tecum: non est enim tibi aliud pluris illo. Anima viri sancti enuntiat aliquando vera quam septem circumspectores sedentes ad speculandum. Et in his omnibus deprecare Altissimum ut dirigat in veritate viam tuam. Ante omnia opera verbum verax praecedat te: et ante omnem actum consilium stabile. Verbum nequam immutabit cor: ex quo quattuor partes oriuntur: bonum et malum: vita et mors: et dominatrix illorum est assidua lingua. Vir peritus multos erudivit: et animae suae suavis est. Qui sophistice loquitur odibilis est: in omni re defraudabitur. Non enim data est illi a Domino gratia: omni enim sapientia defraudatus est. Est sapiens animae suae sapiens: et fructus sensus illius laudabilis. Vir sapiens implebitur benedictionibus: et videntes illum laudabunt. Vita viri in numero dierum: dies autem Israel innumerabiles sunt. Sapiens in populo hereditabit honorem: et nomen illius erit vivens in aeternum. Fili in vita tua tempta animam tuam: et si fuerit

nequam ne des illi potestatem. Non enim omnia omnibus expediunt: et non omni animae omne genus placet. Noli avidus esse in omni epulatione: et non te effundas super omnem escam. In multis enim escis erit infirmitas: et aviditas appropinquabit usque ad choleram. Propter crapulam multi obierunt: qui autem abstinens est adiciet vitam. Honora medicum propter necessitatem: etenim illum creavit Altissimus. A Deo est enim omnis medela: et a rege accipiet donationem. Disciplina medici exaltabit caput illius: et in conspectu magnatorum collaudabitur. Altissimus creavit de terra medicinam: et vir prudens non abhorrebit illa. Nonne a ligno indulcata est aqua amara? Ad agnitionem hominum virtus illorum: et dedit hominibus scientiam Altissimus honorari in mirabilibus suis. In his curans mitigabit dolorem: et unguentarius faciet pigmenta suavitatis: et unctiones conficiet sanitatis: et non consummabuntur opera eius. Pax enim Dei super faciem terrae. Fili in tua infirmitate ne despicias te ipsum: sed ora Dominum: et ipse curabit te. Averte a delicto: et dirige manus: et ab omni delicto munda cor tuum. Da suavitatem et memoriam similaginis: et impingua oblationem: et da locum medico: etenim Dominus creavit illum: et non discedat a te: quia opera eius sunt necessaria. Est enim tempus quando in manus illorum incurras: ipsi vero Dominum deprecabuntur: ut dirigat requiem eorum et sanitatem propter conversationem eorum. Qui delinquit in conspectu eius qui fecit eum: incidet in manus medici. Fili in mortuum produc lacrimas: et quasi dira passus incipe plorare: et secundum iudicium contege corpus illius: et non despicias sepulturam illius. Propter delaturam autem amare fer luctum illius uno die: et consolare propter tristitiam. Et fac luctum secundum meritum eius uno die vel duobus propter detractionem. A tristitia enim festinat mors: et cooperiet virtutem: et tristitia cordis flectit cervicem. In abductione permanet tristitia: et substantia inopis secundum cor eius. Non dederis in tristitia cor tuum: sed repelle eam a te: et memento novissimorum. Noli oblivisci: neque enim est conversio: et huic nihil proderis: et te ipsum pessimabis. Memor esto iudicii mei: sic enim erit et tuum: mihi heri: et tibi hodie. In requie mortui requiescere fac memoriam eius: et consolare illum in exitu spiritus sui. Sapientiam scribe in tempore vacuitatis: et qui minoratur actu sapientiam percipiet: quia sapientia replebitur. Qui tenet aratrum: et qui gloriatur in iaculo: stimulo boves agitat: et conversatur in operibus eorum: et enarratio eius in filiis taurorum. Cor suum dabit ad versandos sulcos: et vigilia eius in sagina vaccarum. Sic omnis faber et architectus qui noctem tamquam diem transigit: qui sculpit signacula sculptilia: et assiduitas eius

variat sculptilium. Cor suum dabit in simili-
tudinem sculpture, et vigilia sua perficiet opus. Sic fa-
ber ferrarius sedens iuxta incudem, et considerans
opus ferri. Vapor ignis uret carnes eius, et in ca-
lore fornacis concertatur. Vox mallei innovat
aurem eius, et contra similitudinem vasis oculus eius.
Cor suum dabit in consummationem operum,
et vigilia sua ornabit in perfectionem. Sic figulus
sedens ad opus suum, convertens pedibus suis rotam.
Qui in sollicitudine positus est semper propter opus suum
et innumera est omnis operatio eius. In brachio suo
formabit lutum, et ante pedes suos curvabit vir-
tutem suam. Cor suum dabit ut consummet lini-
tionem, et vigilia sua mundabit fornacem. Om-
nes hii in manibus suis speraverunt, et unusquisque in arte
sua sapiens est. Sine his omnibus non edificatur ci-
vitas, et non inhabitabunt, nec inambulabunt. Et in
ecclesiam non transilient. Super sellam iudicis non
sedebunt, et testamentum iudicii non intelligent,
neque palam facient disciplinam et iudicium, et in
parabolis non invenientur. Sed creaturam evi con-
firmabunt, et deprecatio illorum in operatione artis, acco-
modantes animam suam et conquirentes in lege

xxxix XXXIX

altissimi. Sapientiam omnium antiquorum exquiret
sapiens, et in prophetis vacabit. Narrationem virorum
nominatorum conservabit, et in versutias parabolarum
simul introibit. Occulta proverbiorum exquiret, et in
absconditis parabolarum conversabitur. In me-
dio magnatorum ministrabit, et in conspectu pre-
sidis apparebit. In terram alienarum gentium tran-
siet. Bona enim et mala in omnibus temptabit. Cor
suum tradet ad vigilandum diluculo ad dominum qui
fecit illum, et in conspectu altissimi deprecabitur.
Aperiet os suum in oratione, et pro delictis suis depre-
cabitur. Si enim dominus magnus voluerit, spiritu in-
telligentie replebit illum. Et ipse tamquam imbres
mittet eloquia sapientie sue, et in orationibus
confitebitur domino. Et ipse diriget consilium
eius et disciplinam, et in absconditis suis consilia-
bitur. Ipse palam faciet disciplinam doctrine
sue, et in lege testamenti domini gloriabitur. Collau-
dabunt multi sapientiam eius, et usque in seculum non dele-
bitur. Non recedet memoria eius, et nomen eius re-
quiretur a generatione in generationem.

memoria

Sapientiam eius narrabunt gentes, et laudem eius
enuntiabit ecclesia sanctorum. Si permanserit nomen ei de-
linquet plusquam mille, et si requieverit proderit
illi. Adhuc consiliabor ut enarrem, ut furore e-
nim repletus sum. In voce dicit. Exaudite me
divini fructus, et quasi rosa plantata super rivum
aquarum fructificate. Quasi libanus odorem sua-
vitatis habete. Florete flores quasi lilium, et date
odorem, et frondete in gratiam, et collaudate canti-
cum, et benedicite dominum in operibus suis. Date nomini eius
magnificentiam, et confitemini illi in voce labi-
orum vestrorum, in canticis labiorum et cytharis, et sic dicetis
in confessione. Opera domini universa bona valde.

bonum

In verbo eius stetit aqua quasi congeries, et in sermo-
ne oris illius sicut exceptoria aquarum. Quoniam in precep-
to ipsius placor fit, et non est minoratio in salute ipsius.
Opera omnis carnis coram illo, et non est quicquam abscondi-
tum ab oculis eius. A seculo usque in seculum respicit, et
nichil est mirabile in conspectu eius. Non est dicere
quid est hoc, aut quid est illud. Omnia enim in tempore
suo querentur. Benedictio illius quasi fluvius
inundabit. Et quomodo cataclysmus aridam in-
ebriavit, sic ira ipsius gentes que non exquisierunt
eum hereditabit. Quomodo convertit aquas in
siccitatem, et siccata est terra, et vie illorum viis illius di-
recte sunt. Sic peccatoribus offensiones in ira eius. Bona
bonis creata sunt ab initio. Sic nequissimis bona
et mala. Initium necessarie rei vite hominum
aqua, ignis, et ferrum, sal, lac, et panis simulagineus, et
mel, et botrus uve, et oleum, et vestimentum. Hec omnia
sanctis in bona, sic et impiis et peccatoribus in mala con-
vertentur. Sunt spiritus qui ad vindictam creati sunt,
et in furore suo confirmaverunt tormenta sua.
In tempore consummationis effundent virtutem, et furo-
rem eius qui fecit illos confundent. Ignis, grando,
fames, et mors, hec omnia ad vindictam creata sunt.
Bestiarum dentes et scorpii, et serpentes, et romphea
vindicans in exterminium impios. In mandatis
eius epulabuntur, et super terram in necessitate prepara-
buntur, et in temporibus suis non preterient verbum.
Propterea ab initio confirmatus sum, et consili-
atus sum, et cogitavi et scripta dimisi. Omnia o-
pera domini bona, et omne opus hora subministra-
bit. Non est dicere hoc illo nequius est. Omnia e-
nim in tempore suo comprobabuntur. Et nunc omni
corde et ore collaudate et benedicite nomen domini.

X

Occupatio magna creata est omnibus hominibus

Iugum

et iugum grave super filios adam, a die exitus de ven-
tre matris eorum usque in diem sepulture in matrem
omnium. Cogitationes eorum, et timores cordis, ad-
inventio expectationis, et dies finitionis, a residen-
te super sedem gloriosam usque ad humiliatum in terra
et cinere. Ab eo qui utitur iacincto et portat coro-
nam usque ad eum qui operitur lino crudo. Furor,
zelus, tumultus, fluctuatio, et timor mortis, ira-
cundia perseverans, et contentio, et in tempore
refectionis in cubili somnus noctis immutat scienti-
am eius. Modicum tamquam nichil in requie,
et ab eo in somnis quasi in die respectus. Con-
turbatus est in visu cordis sui, tamquam qui eva-
serit in die belli. In tempore salutis sue exsur-
rexit, et admirans ad nullum timorem. Cum omni
carne ab homine usque ad pecus, et super peccatores
septuplum. Ad hec mors, sanguis, contentio, et
romphea, oppressiones, fames, et contritio, et fla-
gella. Super iniquos creata sunt hec omnia, et propter

illos factus est cataclysmus. Omnia que de terra sunt, in terram convertentur, et aque omnes in mare convertentur. Omne munus et iniquitas delebitur, et fides in seculum stabit. Substantie iniustorum sicut fluvius siccabuntur, et sicut tonitruum magnum in pluvia personabunt. In aperiendo manus suas letabuntur, sic prevaricatores in consummatione tabescent. Nepotes impiorum non multiplicabunt ramos, et radices immunde super cacumen petrose sonant. Super omnem aquam viriditas ad horam fluminis ante omne fenum evelletur. Gratia sicut paradysus in benedictionibus, et misericordia in seculo permanet. Vita sibi sufficientis operarii condulcabitur, et in ea invenies thesaurum. Edificatio civitatis confirmabit nomen, et super hanc mulier immaculata computabitur. Vinum et musica letificant cor, et super utraque dilectio sapientie. Tybie et psalterium suavem faciunt melodiam, et super utraque lingua suavis. Gratiam et speciem desiderabit oculus tuus, et super hoc viridessationes. Amicus et sodalis in tempore convenientes, et super utrosque mulier cum viro. Fratres in adiutorium in tempore tribulationis, et super eos misericordia liberabit. Aurum et argentum et constitutio pedum, et super utrumque consilium beneplacitum. Facultates et virtutes exaltant cor, et super hec timor domini. Non est in timore domini minoratio, et non est in eo querere adiutorium. Timor domini sicut paradysus benedictionis, et super omnem gloriam operuerunt illum. Fili in tempore vite tue ne indigeas. Melius est mori quam indigere. Vir respiciens in mensam alienam non est vita eius in cognatione victus. Alit enim animam suam cibis alienis. Vir autem disciplinatus et eruditus custodiet se. In ore imprudentis condulcabitur inopia, et in ventre eius ignis ardebit. O mors quam amara est memoria tua homini pacem habenti in substantiis suis, viro quieto, et cuius vie directe sunt in omnibus, et adhuc valenti sumere cibum. O mors bonum est iudicium tuum homini indigenti, et qui minoratur viribus, defecto etate, et cui de omnibus cura est, et incredibili qui perdit sapientiam. Noli metuere iudicium mortis. Memento que ante te fuerunt, et que superventura sunt. Hoc iudicium a domino omni carni, et quid superveniet in beneplacita altissimi, sive decem, sive centum, sive mille anni. Non est enim in inferno accusatio vite. Filii abhominationum fiunt filii peccatorum, et qui conversantur secus domos impiorum. Filiorum peccatorum periet hereditas, et cum semine illorum assiduitas obprobrii. De patre impio queruntur filii, quoniam propter illum sunt in obprobrium. Ve vobis viri impii qui dereliquistis legem domini altissimi. Et si nati fueritis, in maledictione nascemini, et si mortui fueritis, in maledictione erit pars vestra. Omnia que de terra sunt, in terram convertentur, sic impii a maledicto in perditionem. Luctus hominum in corpore ipsorum, nomen autem impiorum delebitur. Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi quam mille thesauri magni preciosi. Bone vite numerus dierum, bonum autem nomen permanebit in evum. Disciplinam in pace conservate filii. Sapientia enim abscondita et thesaurus invisus, que utilitas in utrisque? Melior est homo qui abscondit stultitiam suam, quam homo qui abscondit sapientiam suam. Verumptamen reveremini in his que procedunt de ore meo. Non est enim bonum omnem reverentiam observare, et non omnia omnibus beneplacent in fide. Erubescite a patre et a matre de fornicatione, et a presidente et potente de mendacio, a principe et iudice de delicto, a synagoga et plebe de iniquitate, a socio et amico de iniustitia, de loco in quo inhabitas de furto, de veritate dei et testamento, de discubitu in panibus, et ab obfuscatione dati et accepti, a salutantibus de silentio, a respectu mulieris fornicarie, et a versione vultus cognati. Ne avertas faciem a proximo tuo, et ab auferendo partem et non restituendo. Ne respicias mulierem alieni viri, et ne scruteris ancillam eius, neque steteris ad lectum eius. Ab amicis de sermonibus improperii, et cum dederis ne improperes. Non

duplices sermonem auditus de revelatione sermonis absconditi, et eris vere sine confusione, et invenies gratiam in conspectu omnium virorum. Non pro his omnibus confundaris, et ne accipias personam ut delinquas de lege altissimi et testamento, et de iudicio iustificare impium. De verbo sociorum et viatorum, et de datione hereditatis amicorum. De equalitate stature et ponderum, et de acquisitione multorum et paucorum. De corruptione emptionis et negociatorum, et de multa disciplina filiorum, et de servo pessimo latus sanguinare. Super mulierem nequam bonum est signum. Ubi manus multe sunt claude, et quodcumque trades numera et appende. Datum vero et acceptum omne describe. De disciplina insensati et fatui, et de senioribus qui iudicantur ab adolescentibus, et eris eruditus in omnibus, et probabilis in conspectu omnium vivorum. Filia patris abscondita est vigilia, et sollicitudo eius auferet somnum, ne forte in adolescentia sua adultera efficiatur, et commorata cum viro odibilis fiat. Nequando polluatur in virginitate sua, et in paternis suis gravida inveniatur. Ne forte cum viro commorata transgrediatur, aut certe sterilis efficiatur. Super filiam luxuriosam confirma custodiam, nequando faciat te in obprobrium venire inimicis, a detractione in civitate et abiectione plebis, et confundat te in multitudine populi. Omni homini noli intendere in specie, et in medio mulierum noli commorari. De vestimentis enim procedit tinea, et a muliere iniquitas viri. Melior est iniquitas viri quam benefaciens mulier, et mulier confundens in obprobrium.

Memor ero igitur operum domini. et que vidi annuntiabo in sermonibus domini. Opera eius sol illuminans per omnia respexit. et gloria domini plenum est opus eius. Nonne dominus fecit sanctos enarrare omnia mirabilia sua: que confirmavit dominus omnipotens stabiliri in gloria sua? Abyssum et cor hominum investigavit: et in astutia illorum excogitavit. Cognovit enim dominus omnem scientiam. et inspexit in signum evi. annuntians que preterierunt et que venturi sunt. et revelans vestigia occultorum. Non preterit illum omnis cogitatus. et non abscondit se ab eo ullus sermo. Magnalia sapientie sue decoravit qui est ante seculum et usque in seculum. Neque adiectum est neque minuitur et non eget alicuius consilio. Quam desiderabilia omnia opera eius. et tanquam scintilla quam est considerare. Omnia hec vivunt et manent in seculum et in omni necessitate omnia obaudiunt ei. Omnia duplicia unum contra unum. et non fecit quicquam deesse. Uniuscuiusque confirmavit bona. et quis satiabitur videns gloriam eius?

XLIII
xliii

Altitudinis firmamentum pulchritudo eius species celi in visione glorie. Sol in aspectu annuntians in exitu vas admirabile opus excelsi. In meridiano exurit terram. et in conspectu ardoris eius quis poterit sustinere? Fornacem custodiens in operibus ardoris. tripliciter sol exurens montes. radios igneos exsufflans. et refulgens radiis suis obcecat oculos. Magnus dominus qui fecit illum: et in sermonibus eius festinavit iter. Luna in omnibus in tempore suo. ostensio temporis et signum evi. A luna signum diei festi. luminare quod minuitur in consummatione. Mensis secundum nomen eius est. crescens mirabiliter in consummationem. Vas castrorum in excelsis. in firmamento celi resplendens gloriose. Species celi gloria stellarum. mundum illuminans in excelsis dominus. In verbis sancti stabunt ad iudicium. et non deficient in vigiliis suis. Vide arcum et benedic qui fecit illum: valde speciosus est in splendore suo. Gyravit celum in circuitu glorie sue. manus excelsi aperuerunt illum. Imperio suo acceleravit nivem. et accelerat choruscationes emittere iudicii sui. Propterea aperti sunt thesauri. et evolaverunt nebule sicut aves. In magnitudine sua posuit nubes. et confracti sunt lapides grandinis. In conspectu eius commovebuntur montes. et in voluntate eius spirabit notus. Vox tonitrui eius verberavit terram: tempestas aquilonis et congregatio spiritus. Et sicut avis deponens ad sedendum aspergit nivem. et sicut locusta demergens descensus eius. Pulchritudinem coloris eius admirabitur oculus. et super ymbrem eius expavescet cor. Gelu sicut salem effundet super terram: et dum gelaverit fiet tanquam cacumina tribuli. Frigidus ventus aquilo flavit et gelavit cristallus ab aqua. Super omnem congregationem aquarum requiescet. et sicut lorica induit se aquis. Devorabit montes et exuret desertum. et extinguet viride sicut ignem. Medicina omnium in festinatione nebule. ros obvians ab ardore venienti humilem efficiet eum. In sermone eius siluit ventus. cogitatione sua placavit abyssum. et plantavit illum dominus in insulis. Qui navigant mare enarrant pericula eius et audientes auribus nostris admirabimur. Illic preclara et mirabilia opera varia genera bestiarum. et omnium pecorum et creatura beluarum. Propter ipsum confirmatus est itineris finis et in sermone eius composita sunt omnia. Multa dicemus et deficiemus verbis. consummatio autem sermonum ipse est. In omnibus gloriantes ad quid valebimus. ipse enim omnipotens super omnia opera sua. Terribilis dominus et magnus vehementer. et mirabilis potentia ipsius. Glorificantes dominum quantumcumque potueritis supervalebit adhuc et admirabilis magnificentia eius. Benedicentes dominum exaltate illum quantum potestis maior est enim omni laude. Exaltantes eum replemini virtute. ne laboretis non enim pervenietis. Quis videbit eum et enarrabit et quis magnificabit eum sicut est ab initio? Multa abscondita sunt maiora his pauca enim vidimus operum eius. Omnia enim dominus fecit. et pie agentibus dedit sapientiam.

XLIIII

Laudemus viros gloriosos et parentes nostros in generatione sua. Multam gloriam fecit dominus magnificentia sua a seculo dominantes in potestatibus suis. Homines magni virtute et prudentia sua prediti. nuntiantes dignitatem prophetarum et imperantes in presenti populo. et virtute prudentie populi sanctissima verba. In peritia sua requirentes modos musicos. et narrantes carmina scripturarum. Homines divites in virtute pulchritudinis studium habentes. pacificantes in domibus suis. Omnes isti in generationibus gentis sue gloriam adepti sunt. et in diebus suis habentur in laudibus. Qui de illis nati sunt reliquerunt nomen narrandi laudes eorum. et sunt quorum non est memoria. Perierunt quasi qui non fuerint et nati sunt quasi non nati. et filii ipsorum cum illis. Sed illi viri misericordie sunt. quorum pietates non defuerunt. et cum semine ipsorum permanebunt bona hereditas. Nepotum illorum in testamentis stetit semen illorum. et filiorum ipsorum propter illos usque in eternum manet et semen eorum et gloria eorum non derelinquetur. Corpora ipsorum in pace sepulta sunt et nomen eorum vivet in generationes et generationes. Sapientiam ipsorum narrent populi. et laudem eorum nuntiet ecclesia. Enoch placuit deo et translatus est in paradysum. ut det gentibus sapientiam. Noe inventus est perfectus iustus et in tempore iracundie factus est reconciliatio. Ideo dimissum est reliquum terre cum factum est diluvium. Testamenta seculi posita sunt apud illum. ne deleri possit diluvio omnis caro. Abraham magnus pater multitudinis gentium. et non est inventus similis illi in gloria. qui conservavit legem excelsi. et fuit in testamento cum illo. In carne eius stare fecit testamentum. et in temptatione inventus est fidelis. Ideo iure iurando dedit illi gloriam

in gente sua. crescere illum quasi terre cumulum.
Et ut stellas exaltare semen eius. et hereditare il-
los a mari usque ad mare. et a flumine usque ad termi-
nos terre. Et in ysaac eodem fecit modo propter abra-
ham patrem ipsius benedictionem omnium gen-
tium dedit illi. Et testamentum suum confir-
mavit super caput [illegible] iacob. Agnovit eum in
benedictionibus suis. et dedit illi hereditatem. et di-
visit ei partem in tribubus duodecim. et conserva-
vit illi homines misericordie [illegible] invenientes gratiam
in oculis omnis carnis. Dilectus a deo et hominibus
moyses. cuius memoria in benedictione est. Simi-
lem illum fecit [illegible] in gloria sanctorum. et magnificavit
eum in timore inimicorum. et in verbis suis monstra
placavit. Glorificavit illum in conspectu re-
gum. et iussit illi coram populo suo. et ostendit illi
gloriam suam. In fide et lenitate ipsius sanctum fecit
illum. et elegit eum de omni carne. Audivit enim
eum. et vocem ipsius. et induxit illum in nubem.
Et dedit illi coram precepta. et legem vite et disci-
pline. docere iacob testamentum. et iudicia sua
israel. Excelsum fecit aaron fratrem eius. et similem
illi de tribu levi. Statuit ei testamentum sem-
piternum. et dedit illi sacerdotium gentis. et beatifica-
vit illum in gloria. Et circumcinxit illum zona
glorie. et coronavit illum in vasis virtutis. Circum-
pedes et femoralia et humerale posuit ei. et cinxit
illum tintinnabulis aureis plurimis in gyro
dare sonitum in incessu suo. Auditum facere
sonitum in templo. In memoriam filiis gentis
sue. stolam sanctam auro et iacintho. et purpura. Et
opus textile viri sapientis iudicio et veritate preditis.
torto cocco opus artificis. Gemmis preciosis figura-
tis in ligatura auri. et opere lapidarii sculptis in
memoriam secundum numerum tribuum filiorum israel.
Coronam auream super mitram eius. expressam
signo sanctitatis. gloria honoris et opus virtutis desideria
oculorum ornata. Sic pulchra non fuerunt ante ipsum
talia. usque ad originem. Non indutus est illa alie-
nigena aliquis. sed tantum filii ipsius soli. et nepo-
tes eius per omne tempus. Sacrificia ipsius con-
sumpta sunt igni cotidie. Complevit moyses
manus eius. et unxit oleo sancto. Factum est illi in
testamentum eternum. et semini eius sicut dies
celi. Fungi sacerdotio. et habere laudem glorificare
populum in nomine suo. Ipsum elegit ab omni vi-
vente offerre sacrificium deo incensum et bonum
odorem in memoriam placere populo suo. Dedit illi
in preceptis suis potestatem in testamentis iudi-
ciorum. docere iacob testimonia sua. et in lege sua
lucem dare israel. Quia contra illum steterunt
alieni. et propter invidiam circumdederunt illum in de-
serto homines qui erant cum dathan. et abyron
et congregatio chore in iracundiam. Vidit do-
minus deus et non placuit ei. et consumpti sunt in

impetu iracundie. Fecit illis monstra. et con-
sumpsit eos in flamma ignis. Et addidit aa-
ron gloriam. et dedit illi hereditatem. et primitias
fructuum terre divisit illi. Panem ipsis in pri-
mis paravit in satietate. nam sacrificia domini
edent. et que dedit ipsi et semini eius. Ceterum
in terra gentes non hereditabit. et pars non est illi
in gente, ipse enim pars eius est et heredi-
tas. Et finees filius eleazari tercius in gloria
imitando ipsum in timore dei. et stare in reve-
rentia gentis in bonitate et in alacritate ani-
me sue, placuit deo israel. Ideo statuit ad illum te-
stamentum pacis principem sanctorum. et gentis sue ut
sit illi et semini eius sacerdotii dignitas in eter-
num. Et testamentum david regi filio iesse
de tribu iuda. hereditas ipsi et semini eius ut daret
sapientiam in cor nostrum iudicare gentem suam
in iusticia ne abolerentur bona ipsorum. et gloriam
eorum eternam fecit in gentem ipsorum. Fortis in

Josue

bello ihesus nave successor moysi in prophetiis qui fu-
it magnus secundum nomen suum. Maximus in sa-
lutem electorum dei expugnare insurgentes
hostes. ut consequeretur hereditatem israel. Quam
gloriam adeptus est in tollendo manus suas. et ia-
ctando contra civitates rumpheas. Quis ante
illum sic restitit? Nam hostes ipse dominus perduxit.
An non iracundia eius impeditus est sol. et una
dies facta est quasi duo? Invocavit altissimum
in oppugnando inimicos undique. et audivit illum
magnus et sanctus deus. In saxis grandinis virtutis
valde fortis. et impetum fecit contra gentem
hostilem. et in descensu suo perdidit contrarios.
ut cognoscant gentes potentiam eius. quia
contra deum pugnare non est facile. et secutus
est a tergo potentis. Et in diebus moysi misericordiam fe-
cit ipse. et caleph filius iephone stare contra
hostem. et prohibere gentem a peccatis. et perfringere
murmur malicie. Et ipsi duo constituti a pe-
riculo liberati sunt a numero sescentorum milium
peditum. et inducere illos in hereditatem in terram
que manat lac et mel. Et dedit ipse caleph dominus
fortitudinem. et usque in senectutem permansit
illi virtus. ut ascenderet in excelsum terre lo-
cum. et semen ipsius obtinuit hereditatem.
ut viderent omnes filii israel quod bonum sit ob-
sequi sancto deo. Et iudices singuli suo nomine
quorum non est corruptum cor. qui non aversi
sunt a domino. ut sit memoria illorum in benedictione
et ossa eorum pullulent de loco suo. et nomen eorum
permaneat in eternum permanens ad filios eorum

Samuel

sanctorum virorum gloria. Dilectus a deo suo samuhel pro-
pheta domini renovavit imperium. et unxit prin-
cipes in gente sua. In lege domini iudicavit con-
gregationem. et vidit dominus iacob. et in fide sua
probatus est propheta. Et cognitus est in verbis suis

fidelis quia audivit deum lucis. Et invocavit dominum
omnipotentem ad impugnandos hostes circum-
stantes undique in oblatione agni inviolati. Et
intonuit de celo dominus, et sonitu magno auditam
fecit vocem suam. Et contrivit principes tyrio-
rum et omnes duces philistiim. Et ante tempus finis
vite et seculi testimonium perhibuit in conspectu do-
mini et christi. Pecuniam et usque ad calciamentum
ab omni carne non accepit, et non accusavit illum ho-
mo. Et post hoc dormivit et notum fecit regi et osten-
dit illi finem vite sue, et exaltavit vocem suam
de terra in prophetia delere iniquitatem gentis.

nathan david — XLVII (xlvii)

Post hoc surrexit nathan propheta in diebus david.
Et quasi adeps separatus a carne, sic david a
filiis israel. Cum leonibus lusit quasi cum
agnis, et in ursis similiter fecit sicut cum agnis
ovium. In iuventute sua numquid non occidit gy-
gantem et abstulit obprobrium a gente? In tol-
lendo manum in saxo funde deiecit exultatio-
nem golie. Nam invocavit dominum omnipotentem
et dedit in dextera eius tollere hominem fortem
in bello, et exaltare cornu gentis sue. Sic in
decem milibus glorificavit illum, et laudavit eum
in benedictionibus domini in offerendo illi coronam
glorie. Contrivit enim inimicos undique, et extirpa-
vit philistiim contrarios usque in hodiernum
diem. Contrivit cornu ipsorum usque in eternum. In
omni opere dedit confessionem sancto et excelso in verbo
glorie. De omni corde suo laudavit dominum, et dilexit
deum qui fecit illum. Et dedit illi contra ini-
micos potentiam. Et stare fecit cantores contra
altare, et in sono eorum dulces fecit psalmos. Et
dedit in celebrationibus decus, et ornavit tempora
usque ad consummationem vite, ut laudarent
nomen sanctum domini et amplificarent mane dei sanc-
titatem. Christus purgavit peccata ipsius et exaltavit
in eternum cornu ipsius. Et dedit testamentum
regum et sedem glorie in israel. Post ipsum surrexit
filius sensatus, et propter illum deiecit omnem po-
tentiam inimicorum. Salomon imperavit

salomon

in diebus pacis, cui subiecit deus omnes hostes ut con-
deret domum in nomine suo et pararet sancti-
tatem in sempiternum. Quemadmodum eruditus est
in iuventute sua et impletus est quasi flumen
sapientia, et terram retexit anima tua. Et replesti
in comparationibus enigmata, et ad insulas longe
divulgatum est nomen tuum, et dilectus es in pace tua.
In cantilenis et proverbiis et comparationibus et interpre-
tationibus mirate sunt terre, et in nomine domini
dei, cui est cognomen deus israel. Collegisti quasi auri-
calcum aurum, et ut plumbum complesti argen-
tum. Et inclinasti femora tua mulieribus. Potesta-
tem habuisti in tuo corpore, et dedisti maculam
in gloria tua, et prophanasti semen tuum inducere
iracundiam ad liberos tuos, et ceteram stulti-
tiam tuam ut faceres imperium [illegible] (bipartitum) Deus autem
non relinquet misericordiam suam, et non corrumpet neque de-
lebit opera sua, neque perdet a stirpe nepotes electi
sui, et semen eius qui diligit dominum non corrumpet. De-
dit autem reliquum iacob et david de ipsa stirpe.
Et finem habuit salomon cum patribus suis, et reli-
quit post se de semine suo gentis stultitiam
Et minutum prudentia roboam, qui avertit gen-
tem consilio suo. Et ieroboam filium nabath qui
peccare fecit israel et dedit effraim viam peccandi,
et plurima redundaverunt peccata ipsorum. Valde enim
averterunt illos a terra sua, et quesivit omnes nequiti-
as usque dum perveniret ad illos defensio, et ab omnibus
peccatis liberavit eos dominus. Et surrexit hely-
as propheta quasi ignis, et verbum ipsius quasi facula
ardebat. Qui induxit in illos famem, et imitantes
illum invidia sua tabefacti sunt; non poterant
enim sustinere precepta domini. Verbo domini continuit ce-
lum et deiecit a se ignem ter. Sic amplificatus est
helyas in mirabilibus suis. Et quis potest similiter
gloriari tibi? Qui sustulisti mortuum ab inferis
a sorte mortis in verbo domini dei. Qui deiecisti reges ad
perniciem et confregisti facile potentiam ipsorum et glo-
riosos de lecto suo. Qui audis in syna iudicium et in
horeb iudicia defensionis. Qui ungis reges ad
penitentiam et prophetas facis successores post te. Qui
receptus es in turbine ignis, et in curru equorum ig-
neorum. Qui inscriptus es in iudiciis temporum
lenire iracundiam domini, conciliare cor patris ad fi-
lium, et restituere tribus iacob. Beati sunt qui te vide-
runt, et in amicitia tua decorati sunt. Nam nos in
tantum vivimus, tamen post mortem non erit tale no-
men nostrum. Helyas quidem in turbine tectus est. Et in
helyseo [illegible] completus est spiritus eius. In diebus suis
non pertimuit principem, et in potentia nemo vicit illum,
nec superavit illum verbum aliquod, et mortuum
prophetavit corpus eius. In vita sua fecit monstra,
et in morte [illegible] mirabilia operatus est. In omnibus
istis non penituit populus, et non recesserunt a peccatis
suis, usque dum abiecti sunt de terra sua et dispersi sunt
in omnem terram, et relicta est gens perpauca, et prin-
ceps in domo david. Quidam ipsorum fecerunt quod
placeret deo, alii autem multa commiserunt peccata.
Ezechias munivit civitatem suam, et induxit
in medium ipsius aquam, et fodit ferro rupem
et edificavit ad aquam puteum. In diebus eius
ascendit sennacherib, et misit rapsacen, et sustulit
manum suam in syon, et superbus factus est poten-
tia sua. Tunc mota sunt corda et manus ipsorum,
et doluerunt quasi parturientes mulieres. Et in-
vocaverunt dominum misericordem, expandentes manus
extulerunt ad celum, et sanctus dominus deus audivit
cito vocem ipsorum. Non est commemoratus peccatorum illorum,
neque dedit illos inimicis suis, sed purgavit illos
in manu ysaie sancti prophete. Deiecit castra assyriorum

et contrivit illos angelus domini. Nam fecit Ezechias quod placuit deo et fortiter ivit in via David patris sui quam mandaverat illi Ysaias propheta magnus et fidelis in conspectu dei. In diebus ipsius retro rediit sol et addidit regi vitam. Spiritu magno vidit ultima et consolatus est lugentes in Syon usque in sempiternum. Ostendit futura et abscondita antequam evenirent. Memoria Iosie in compositionem odoris facta opus pigmentarii; in omni ore quasi mel indulcabitur eius memoria et ut musica in convivio vini. Ipse est directus divinitus in penitentiam gentis et tulit abhominationes impietatis et gubernavit ad dominum cor suum et in diebus peccatorum corroboravit pietatem. Preter David et Ezechiam et Iosiam omnes peccatum commiserunt; reliquerunt enim legem altissimi potentes reges Iuda et defecerunt et contempserunt timorem dei. Dederunt enim regnum suum aliis et gloriam suam alienigene genti. Incenderunt electam sanctitatis civitatem et desertas fecerunt vias ipsius in manu Ieremie; nam male tractaverunt illum qui a ventre matris consecratus est propheta evertere et eruere et perdere et iterum edificare et renovare. Ezechiel qui vidit conspectum glorie quam ostendit illi in curru cherubin; nam commemoratus est inimicorum in ymbri benefacere illis qui ostenderunt vias rectas. Et duodecim prophetarum ossa pullulent de loco suo; nam corroboraverunt Iacob et redimerunt se in fide virtutis sue. Quomodo amplificemus Zorobabel? nam et ipse quasi signum in dextera manu, sic et Ihesum filium Iosedech? qui in diebus suis edificaverunt domum et exaltaverunt templum sanctum domino paratum in gloriam sempiternam. Et Neemias in memoria multi temporis qui erexit nobis muros eversos et stare fecit portas et seras, qui erexit domus nostras. Nemo natus est in terra talis qualis Enoch; nam et ipse receptus est a terra. Et Ioseph qui natus est homo princeps fratrum firmamentum gentis, rector fratrum stabilimentum populi; et ossa ipsius visitata sunt et post mortem prophetaverunt. Seth et Sem apud homines gloriam adepti sunt et super omnem animam in origine Adam. Symon Onie filius sacerdos magnus qui in vita sua suffulsit domum et in diebus suis corroboravit templum. Templi et altitudo ab ipso fundata est duplex edificatio et excelsi parietes templi. In diebus ipsius emanaverunt putei aquarum et quasi mare adimpleti sunt supra modum. Qui curavit gentem suam et liberavit illam a perditione. Qui prevaluit amplificare civitatem; qui adeptus est gloriam in conversatione gentis et ingressum domus et atrii amplificavit. Quasi stella matutina in medio nebule et quasi luna plena in diebus suis lucet. Quasi sol refulgens sic ille effulsit in templo dei. Quasi arcus refulgens sic ille effulsit in templo dei. Quasi arcus refulgens inter nebulas glorie et quasi flos rosarum in diebus veris. Quasi lilia que sunt in transitu aque et quasi thus redolens in diebus estatis. Quasi ignis effulgens et thus ardens in igni. Et quasi vas auri solidum ornatum omni lapide precioso. Quasi oliva pullulans et cypressus in altitudinem se tollens. In accipiendo ipsum stolam glorie et vestiri eum in consummationem virtutis. In ascensu quidem altaris sancti gloriam dedit sanctitatis amictum. In accipiendo autem partes de manu sacerdotum et ipse stans iuxta aram. Circa illum corona fratrum quasi plantatio cedri in monte Lybano. Sic circa illum steterunt quasi rami palme et omnes filii Aaron in gloria sua. Oblatio autem domini in manibus ipsorum coram omni synagoga Israel et consummatione fungens in ara amplificare oblationem excelsi regis. Porrexit manum suam in libatione et libavit de sanguine uve. Effudit in fundamento altaris odorem divinum excelso principi. Tunc exclamaverunt filii Aaron in tubis productilibus sonuerunt et auditam fecerunt magnam vocem in memoriam coram deo. Tunc omnis populus simul properaverunt et ceciderunt in faciem super terram adorare dominum suum et dare preces omnipotenti deo excelso. Et amplificaverunt psallentes in vocibus suis et in magna domo factus est sonus suavitatis plenus. Et rogavit omnis populus dominum excelsum in prece usque dum perfectus est honor domini et munus suum perfecerunt. Tunc descendens extulit manus suas in omnem congregationem filiorum Israel dare gloriam deo in labiis suis et in ipsius nomine gloriari. Et iteravit orationem suam volens ostendere virtutem dei. Et nunc orate deum omnium qui magna fecit in omni terra. Qui auxit dies nostros a ventre matris nostre et fecit nobiscum secundum suam misericordiam. Det nobis iocunditatem cordis et fieri pacem in diebus nostris in Israel per dies sempiternos credere Israel nobiscum esse misericordiam dei ut liberet nos in diebus suis. Duas gentes odit anima mea tertia autem non est gens quam oderim. Qui sedent in monte Seir et Philistiim et stultus populus qui habitat in Sichimis. Doctrinam sapientie et discipline scripsit in codice isto Ihesus filius Syrach Ierosolimita qui renovavit sapientiam de corde suo. Beatus qui in istis versatur bonis qui ponit illa in corde suo sapiens erit semper. Si enim hec fecerit ad omnia valebit quia lux dei vestigium eius est.

Oratio Ihesu filii Syrach.

LI

Confitebor tibi domine rex et collaudabo te deum salvatorem meum. Confitebor nomini tuo quoniam adiutor factus es michi et liberasti corpus meum a perditione. A laqueo lingue inique a labiis

operantium mendacium. et in conspectu astanti
um factus est michi adiutor. et liberasti me secundum mul
titudinem misericordie nominis tui. A rugientibus prepa
ratis ad escam. de manibus querentium animam
meam. et de portis tribulationum que circumde
derunt me. a pressura flamme que circumdedit me
et in medio ignis non sum estuatus. De altitudine
ventris inferi. et a lingua coinquinata. et a verbo
mendacii. A rege iniquo. et lingua iniusta. Lauda
bit usque ad mortem anima mea dominum. et vita mea
appropinquans erat in inferno deorsum. Circum
dederunt me undique. et non erat qui adiuvaret. Res
piciens eram ad adiutorium hominum. et non erat.
Memoratus sum misericordie tue domine. et operationis tue que
a seculo sunt. Quoniam eruis sustinentes te. et liberas eos
de manibus gentium. Exaltasti super terram habitati
onem meam. et pro morte defluente deprecatus sum.
Invocavi dominum patrem domini mei ut non derelin
quat me in tempore tribulationis mee. et in die super
borum sine adiutorio. Laudabo nomen tuum assidue
et collaudabo illum in confessione. et exaudita est
oratio mea. Liberasti me de perditione. et eripuisti me
de tempore iniquo. Propterea confitebor et laudem
dicam tibi. et benedicam nomen domini. Cum adhuc iu
nior sum. priusquam oberrarem quesivi sapi
entiam palam in oratione mea. Ante templum po
stulabam pro illa. et usque in novissimis inquiram eam.
Et effloruit tanquam precox uva. letatum est cor
meum in ea. Ambulavit pes meus iter rectum. a
iuventute mea investigabam illam. Inclinavi
modice aurem meam. et excepi illam. Multam in
veni michimetipsi sapientiam. et multum profeci in ea.
Danti michi sapientiam dabo gloriam. Consiliatus sum
enim ut facerem illam. zelatus sum bonum
et non confundar. Colluctata est anima mea in illa
et in faciendo eam confirmatus sum. Manus me
as extendi in altum. et insipientiam eius luxit
anima mea. Animam meam direxi ad illam. et in agnitione inve
ni eam. Possedi cum ipsis cor ab initio. propter hoc
non derelinquar. Venter meus conturbatus est que
rendo illam. propterea possidebo bonam possessio
nem. Dedit enim michi dominus linguam mercedem meam.
et in ipsa laudabo eum. Appropiate ad me indo
cti. et congregate vos in domo discipline. Quid ad
huc retardatis. et quid dicitis in his. anime vestre
sitiunt vehementer. Aperui os meum. et locutus sum
comparate vobis sine argento. et collum vestrum subicite
iugo. et suscipiat anima vestra disciplinam. In
proximo est enim invenire eam. Videte oculis
vestris quia modicum laboravi. et inveni michi multam
requiem. Assumite disciplinam in multo numero
argenti. Letetur anima vestra in misericordia eius. et non confun
demini in laude ipsius. Operamini opus vestrum ante
tempus. et dabit vobis mercedem vestram in tempore suo.

Oratio Salomonis

Et inclinavit Salomon genua sua
in conspectu totius ecclesie Israel. et expandit manus
suas ad celum. et dixit. Domine deus Israel. non est tibi
similis deus in celo sursum neque in terra deorsum. qui
custodis testamentum tuum. et misericordiam pueris tuis
euntibus in conspectu tuo in toto corde. Servans
puero tuo David que locutus es illi. Et locutus es in
ore tuo. et in manu tua implesti quasi dies iste. Et
nunc domine deus Israel custodi puero tuo David pa
tri meo que locutus es illi dicens. Non deerit tibi vir
a facie mea sedens in throno Israel. Verumptamen si
custodierint filii tui legem meam. ut in preceptis
meis ambulent. sicut ambulaverunt in con
spectu meo fideles. Et nunc domine deus Israel credi
tum est verbum quod locutus es puero tuo David.
Quoniam si vere habitabit deus cum hominibus in terra.
si celum celi non sufficiant tibi quanto magis do
mus hec quam edificavi. Sed respicies ad orationem
pueri tui. et deprecationem deus ut exaudias domine pla
cationem orationis quam puer tuus orat coram te
hodie. Ut sint oculi tui aperti super domum hanc
die ac nocte in loco in quem dixisti invocari nomen
tuum. et exaudies orationem et deprecationem pueri tui
et populi tui Israel si oraverit in loco isto. Et exaudies in lo
co habitationis de celo. et exaudias et propitius sis si
peccaverit vir in te.

[margin:] a lingua

[margin:] et copiosum aurum possidete in ea

Incipit prefatio beati Ieronimi in Ysaia.

Nemo cum prophetas versibus viderit esse descriptos metro eos estimet apud Hebreos ligari et aliquid simile habere de psalmis vel operibus Salomonis. Sed quod in Demostene et Tullio solet fieri ut per cola scribantur et commata qui utique prosa et non versibus conscripserunt. Nos quoque utilitati legentium providentes interpretationem novam novo scribendi genere distinximus. Ac primum de Ysaia sciendum quod in sermone suo disertus sit quippe ut vir nobilis et urbane eloquentie nec habens quicquam in eloquio rusticitatis admixtum. Unde accidit ut pre ceteris florem sermonis eius translatio non potuerit conservare. Deinde etiam hoc adiciendum quod non tam propheta dicendus sit quam evangelista. Ita enim universa Christi ecclesieque mysteria ad liquidum prosecutus est, ut non eum putes de futuro vaticinari sed de preteritis hystoriam texere. Unde conicio noluisse tunc temporis lxx interpretes fidei sue sacramenta perspicue ethnicis prodere, ne sanctum canibus et margaritas porcis darent. Que cum hanc editionem legeritis ab illis animadvertetis abscondita. Nec ignoro quanti laboris sit prophetas intelligere nec facile quempiam posse iudicare de interpretatione nisi intellexerit ante quam legerit. Nos quoque patere morsibus plurimorum qui stimulante invidia quod consequi non valent despiciunt. Sciens ergo et prudens in flammam mitto manum. Et nichilominus hoc a fastidiosis lectoribus precor ut quomodo Greci post lxx translatores Aquilam et Symmachum et Theodotionem legunt vel ob studium doctrine sue vel ut lxx magis ex collatione eorum intelligant: sic et isti saltem unum post priores habere dignentur interpretem. Legant prius et postea despiciant, ne videantur non ex iudicio sed ex odii presumptione ignorata dampnare. Prophetavit autem Ysaias in Ierusalem et in Iudea nec dum decem tribubus in captivitatem ductis, ac de utroque regno nunc commixtim nunc separatim texit oracula. Et cum interdum ad presentem respiciat hystoriam et post Babyloniam captivitatem reditum populi significet in Iudeam: tamen omnis ei cura de vocatione gentium et de adventu Christi est. Quem quanto plus amatis o Paula et Eustochium, tanto magis ab eo petite ut pro obtrectatione presenti qua me indesinenter emuli laniant ipse mihi restituat mercedem in futuro: qui scit me ob hoc in peregrine lingue eruditione sudasse, ne Iudei de falsitate scripturarum ecclesiis eius diutius insultarent.

Explicit prefatio beati Ieronimi. Incipiunt capitula. +

Sermo domini super Ierusalem et Iudam propter peccata eas desertas fuisse cessantibus et omnibus sollempnitatibus legis. Lavacro futuro predicatur propheta mundari homines a peccatis. Increpatio domini super Ierusalem quod fuit fidelis et facta est meretrix venit per idola prius quam humiliaretur. De domino Ihesu Christo quod mons dictus sit. Typus prophete novi repudiatis Iudeis per idola que fecerunt et adoraverunt. Quod auferret dominus a Iudea omnem potentiam virtutis in qua prevalebant peccatis. De domino Ihesu Christo. De cogitatione Iudeorum et de occasione domini Christi. De domino Christo iudice et de iniquitate Iudeorum. De domino Christo. Canticum. Sermo super Ierusalem id est populum Iudeorum. Qui rapiunt domum aut villam vicini. De sicerum sectantibus et qui lascive vinum bibunt et suscepit eos tartarus. De peccatoribus et omnibus potentibus Israel qui ponunt malum bonum. Repromissio gentibus ad salutem. Ubi vidit dominum in throno Isaias. Ubi tacto carbone altaris labia prophete cum homine toto purgata sunt. Et mittitur et ad populum predicare eis quod non convertentur ut salventur. Quod deserta fieret Iudea et decimaretur populus eius. De his qui voluerunt expugnare Ierusalem. De nativitate domini nostri Ihesu Christi et de baptismate. De domino nostro Ihesu Christo. Vox domini Christi de discipulis. De domino Christo. De domino Christo cuius imperium est super humerum eius. Syria a solis ortu et Grecia ab occasu. De vidua et pupilla a populo oppressis. Sermo domini super Ierusalem et Samariam pro idolis. De securi et serra. De domino nostro Ihesu Christo. De ruina civitatis Saulis. De domino nostro Ihesu Christo. De domino Christo et populo gentium christiano. De domino Christo et aqua baptismi. De passione crucis. De die domini venturo. Sermo domini super Babyloniam et quia est inimica populi dei et quod eversione eius habitant in ea syrene ericii et onocentauri. De diabolo loquitur propheta sermo. Item de diabolo ubi dixit ero similis deo et quod in se reges et orbem totum commoveat ad perdendum. Sermo domini super Babyloniam. Sermo domini contra Moabitidem. De domino Christo et sermo super Moab. Sermo domini super Damascum. Indignatio domini super Iacob. Sermo domini super gentes et super Ethyopiam. De domino Ihesu Christo quod haberetur in Ierusalem. Sermo domini super Egyptum. Sermo domini super divinos Egypti. Quod Egyptus credituram esset in Christum dominum. Sermo domini super Egyptios et Ethyopas. Sermo domini super Tyrum. De ruina Babylonie. Sermo domini super Idumeam. Sermo domini super Syon pro idolis. De aversione aque id est de falso baptismo Iudeorum et de idolatria et quod dicebant manducemus et bibamus. Sermo domini super Somnam scribam populi id est dispensatorem. Sermo domini super Cartaginem. Quod lxx annis esset deserta Kartago et restitueretur. Sermo malorum que promisit deus dare super terram pro peccatis. De ebrietate vini. De spernentibus et reprobantibus legem domini. De domino Christo quod regnaturus esset veniens in carne. De fide gentibus promissa. De domino Christo de iusto et impio. De domino Christo. De resurrectione. De interitu diaboli. Sermo domini super terram pro idolis. De mulieribus amantibus spectacula. De indignatione domini super Ephraim. De ebrietate vini et sicere. Sermo domini super principes populi fallaces et de domino Christo nascituro qui in Syon esset lapis offensionis. De Christo domino. De gygantibus et tyrannis. Sermo domini super Ariel civitatem quam David expugnavit. Increpare dicit omnes qui populum dei leserunt. Inebriatos esse Iudeos spiritu [...]

Ysayas in Ierusalem nobili genere ortus est. Ibique propheta[vit] sub Manasse rege. Serratus in duas partes occubuit. Sepultus quoque est sub quercu Rogel iuxta transitum aquarum, quas olim Ezechias rex iacto obstruxerat pulvere. Argumentum Ysaye.

punctionis pro peccatis suis et de libro signato. De chis qui sine deo quod faciunt et dicunt: non uidet dominus. De domini christi operibus et quod nobis sit fides promissa in uideis qui peccauerint. De incredulitate iudeorum nolentium audire prophetas. De penitentia agenda. De domino christo quod reuocauit dominus populum suum ab errore idolorum. De domino christo de baptismo et pane et populo nouo christiano ecclesia noua de gentibus futura. Opratium domini dicit eo quod cum peccato introierunt in sancta et datos inimicis uinitorum. Sermo domini super populum quod sumere auxilia ab egypto uoluerunt. Sermo domini super terram et super homines pro peccatis. De mulieribus opulentis. De seminantibus super aquas. De domino christo. De passione domini nostri ihesu christi. Qui iuste ambulat et ueritatem loquitur ipse potest habitare cum igne deuorante. De prudentibus et consiliariis et scribis qui dominum non cognouerunt christum. De domino christo et ecclesia et baptismo. In manu domini traditur populus inimicis in perditionem. De domino christo et populo gentium et de signis ciuitatum et de baptismo. De sennacherib rege assyriorum cum uellet expugnare iherusalem dominus non permisit et cum eum uide auerteret occidit ei angelus in castris per noctem clxxxv. milia et sic ipse confusus est, dola deos non esse sed hominum opera. Ubi deus addidit ezechie annos xv. ad uitam. Sermo domini super ... De domino christo et aduentu iohannis. Omigauit ferrum. De domino christo collectio populum ad fidem. Nemo nouit scire consilium dei. De idolis que homo facit quod dii non sint. De ei sensum non comprehendi et ipsum omnia exhibere nobis. De coelis et domino christo reuocante ab idolis populum. De baptismo nouo predicto. De iudicio domini in idolis. De domino christo. Uox dei patris de domino christo quod ei omnia dederit ... De domino christo et baptismo et populo nouo christiano. De idolatris iudeis quod pro his tradita sunt in direptionem. Non ledi aqua aut igne eum quem dominus protegit. De populo nouo ex omnibus gentibus futuro. Uox dei patris de domino christo. De baptismo. De sacrificiis et incensis iudeorum reprobatis. De baptismo nouo promisso ipsis israel. De idolis gentium inutilibus que homo facit. De domino christo. Uox dei patris de domino christo. Increpat dominus iudeos de idolis. De domino christo quod salutaris sit dictus et de adimpletione gentium. De idolorum opere et penitentia colentium ea. Sermo domini super babyloniam pro dolis ceterisque malis admissis in populo domini. De domino christo. A domino nos tradi inimicis pro peccatis si minus ledantur et uindicare de inimicis. Increpat dominus iudeos pro idolis et peccatis duris. De domino christo et baptismo. Uox domini christi omnia sibi data a patre, et salute iacob et israel et omnium gentium. Uox dei patris de domino christo. Uox dei patris ad filium. Uox domini consolantis syon id est ecclesiam. Uox domini christi ad sumendas gentes. De synagoga repudiata a domino christo in aduentu eius. Dominus christus ante aduentum suum passiones suas testatur et increpat iudeos de malicia eorum quia tam eum erant peccaturi. De ecclesia promissio dei. Non despici a domino eos qui ab hominibus despiciuntur. Promissio sancte matris ecclesie de gentibus et de domino christo. Dominum uelari populum suum de persecutionibus et reformare iherusalem. Uox domini christi ad iherusalem. Per malos nomen blasphemari. De iherusalem id est ecclesia et de domino christo et de sanctis eius. Ut recedant sancti de ciuitate peccatorum. De passione domini christi. Uox domini de ecclesia ex gentibus electa tolerata aduenire. Omnes exurgere in persecutione ecclesie et eos remanere. De baptismo et populo nouo christianorum. Querentes dominum et inuenientes recedere a malis suis et consequi uitam. De spadonibus et populi mansionibus. De iusto. Increpat dominus iudeos pro idolatria. De domino christo. Formam ieiunii. De electa nostra separatur inter nos et deum ne a malis nostris liberemur. De aspidum fetibus et persona antichristi persecutorum ... sanctum habentium. Uox penitentie pro peccatis. De domino christo qui ideo uenit ut liberaret israel et populum gentium. De ecclesia cui dominus christus exortus est in iherusalem. Promissiones ecclesie sancte. Uox domini christi de se et de ecclesia et populo et sacerdotibus. Contra iniusticias et rapinas. Uox domini christi de ecclesia. De domino christo et ecclesia. De domino christo et passione eius. Quod dominus christus per moysen transtulerit populum suum per rubrum mare. Exomologesis populi ad dominum pro populo. De penitentia populi et de panno menstrualis. Uox domini christi de passione sua et contra iudeos et de idolatria. Non perdere sed saluare dominum seruientes sibi et perdere non seruientes. Mercedes promisse seruientium domino. Repromissio domini de resurrectione iherusalem. Humilem et quietum diligi a domino. Increpat dominus iudeos qui dominum christum non receperunt. Diligentibus iherusalem omnia bona habundaturos. De die aduentus domini. Dominus christus de se et de apostolis et de populo. Incipit ysaias.

Visio ysaie filii amos quam uidit super iudam et iherusalem: in diebus ozie. ioathan. achaz et ezechie regum iuda. Audite celi et auribus percipe terra quoniam dominus locutus est. Filios enutriui et exaltaui: ipsi autem spreuerunt me. Cognouit bos possessorem suum et asinus presepe domini sui. Israel autem me non cognouit et populus meus non intellexit. Ve genti peccatrici populo pleno iniquitate. semini nequam filiis sceleratis. Dereliquerunt dominum. blasphemauerunt sanctum israel; abalienati sunt retrorsum. Super quo percutiam uos ultra addentes preuaricationem. Omne caput languidum et omne cor merens. A planta pedis usque ad uerticem. non est in eo sanitas. Vulnus et liuor et plaga tumens non est circumligata nec curata medicamine neque fota oleo. Terra uestra deserta ciuitates uestre succense igni. Regionem uestram coram uobis alieni deuorant et desolabitur sicut in uastitate hostili. Et derelinquetur filia syon ut umbraculum in uinea et sicut tugurium in cucumerario. sicut ciuitas que uastatur. Nisi dominus exercituum reliquisset nobis semen quasi sodoma fuissemus. et quasi gomorra similes essemus. Audite uerbum domini principes sodomorum. percipite auribus legem dei nostri populus gomorre. Quo mihi

multitudinem victimarum vestrarum dicit dominus. Plenus sum ho-
locausta arietum et adipe pinguium et sanguinem vitulorum
et agnorum et hircorum nolui. Cum veneritis ante conspectum meum.
quis quesivit hec de manibus vestris ut ambularetis in atriis
meis? Ne afferatis ultra sacrificium frustra. Incensum
abominatio est mihi. Neomeniam et sabbatum et festivi-
tates alias non feram. Iniqui sunt cetus vestri. Kalendas vestras et sollep-
nitates vestras odivit anima mea. Facta sunt michi molesta.
laboravi sustinens. Et cum extenderitis manus vestras avertam
oculos meos a vobis. Et cum multiplicaveritis orationem
non exaudiam. Manus enim vestre sanguine plene sunt. Lavami-
ni mundi estote auferte malum cogitationum vestrarum
ab oculis meis. Quiescite agere perverse discite benefacere.
Querite iudicium. subvenite oppresso. Iudicate pupil-
lo. defendite viduam. et venite et arguite me dicit dominus.
Si fuerint peccata vestra ut coccinum. quasi nix dealbabuntur
Et si fuerint rubra quasi vermiculus velut lana alba
erunt. Si volueritis et audieritis me: bona terre comede-
tis. Quod si nolueritis et me provocaveritis ad iracundiam
gladius devorabit vos quia os domini locutum est. Quomodo facta
est meretrix civitas fidelis plena iudicio? Iusticia ha-
bitavit in ea. nunc autem homicide. Argentum tuum versum est
in scoriam: vinum tuum mixtum est aqua. Principes tui in-
fideles socii furum. Omnes diligunt munera. sequuntur
retributiones. Pupillo non iudicant. et causa vidue non in-
greditur ad eos. Propter hoc ait dominus exercituum fortis israel.
heu consolabor super hostibus meis. et vindicabor de ini-
micis meis. Et convertam manum meam ad te et excoquam
quam ad purum scoriam tuam et auferam omne
stagnum tuum. Et restituam omnes iudices tuos ut fu-
erunt prius. et consiliarios tuos sicut antiquitus. Post hec voca-
beris civitas iusti urbs fidelis. Syon in iudicio redimetur
et reducent eam in iusticia. Et conteret scelestos et peccato-
res simul. et qui dereliquerunt dominum consumentur. Confundentur
enim ab idolis quibus sacrificaverunt. et erubescetis super
hortis quos elegeratis: cum fueritis velut quercus de-
fluentibus foliis. et velut hortus absque aqua. Et erit for-
titudo vestra ut favilla stuppe: et opus vestrum quasi scintilla.
et succendetur utrumque simul: et non erit qui extinguat.

Verbum quod vidit ysaias filius amos super iudam et ierusalem
Et erit in novissimis diebus preparatus mons domus domini in
vertice montium. et elevabitur super colles. Et fluent ad eum
omnes gentes et ibunt populi multi et dicent. Venite ascendamus
ad montem domini. et ad domum dei iacob: et docebit nos vi-
as suas et ambulabimus in semitis eius. Quia de syon exibit
lex et verbum domini de ierusalem. Et iudicabit gentes. et arguet
populos multos. Et conflabunt gladios suos in vomeres.
et lanceas suas in falces. Non levabit gens contra gentem
gladium: nec exercebuntur ultra ad prelium. Domus iacob
venite et ambulemus in lumine domini. Proiecisti enim populum tuum
domum iacob. quia repleti sunt ut olim. et augures habue-
runt ut philistim et pueris alienis adheserunt. Repleta
est terra argento et auro. et non est finis thesaurorum eius. Et re-
pleta est terra eius equis. et innumerabiles quadrige eius.
et repleta est terra eius idolis. Opus manuum suarum adoraverunt
quod fecerunt digiti eorum. Et incurvavit se homo. et humi-
liatus est vir. Ne ergo dimittas eis. Ingredere in petram
abscondere fossa humo. a facie timoris domini. et a gloria
maiestatis eius. Oculi sublimes hominis humi-
liati sunt. et incurvabitur altitudo virorum. Exalta-
bitur autem dominus solus in die illa. quia dies domini exercituum
super omnem superbum et excelsum: et super omnem arrogan-
tem. et humiliabitur. Et super omnes cedros libani sublimes
et erectas: et super omnes quercus basan. et super omnes mon-
tes excelsos. et super omnes colles elevatos. et super omnem
turrim excelsam et super omnem murum munitum.
et super omnes naves tharsis. et super omne quod visu pulcrum
est. Et incurvabitur sublimitas hominum. et humi-
liabitur altitudo virorum. Et elevabitur dominus solus in
die illa: et idola penitus conterentur. Et introibunt
in speluncam petrarum et in voragines terre a facie
formidinis domini. et a gloria maiestatis eius. cum surre-
xerit percutere terram. In die illa proiciet homo idola ar-
genti sui et simulachra auri sui: que fecerat sibi
ut adoraret talpas et vespertiliones. Et ingredietur
fissuras petrarum et cavernas saxorum a facie formi-
dinis domini et a gloria maiestatis eius: cum surrexerit
percutere terram. Quiescite ergo ab homine cuius spiritus
in naribus eius. quia excelsus reputatus est ipse.

III

Ecce
enim dominator dominus exercituum auferet ab ierusalem et ab
iuda validum et fortem. omne robur panis. et omne ro-
bur aque fortem et virum bellatorem iudicem et prophe-
tam et ariolum et senem. principem .L. et honorabilem vultu
et consiliarium sapientem de architectis: et prudentem
eloquii mistici. Et dabo pueros principes eorum. et effemi-
nati dominabuntur eis. Et irruet populus vir ad virum
unusquisque ad proximum suum. Tumultuabitur pu-
er contra senem. et ignobilis contra nobilem. Apprehen-
det enim vir fratrem suum domesticum patris sui. Ve-
stimentum tibi est. princeps esto noster. ruina autem hec sub
manu tua. Respondebit in illa die dicens. Non sum
medicus. et in domo mea non est panis neque vestimentum
Nolite constituere me principem populi. Ruit enim ierusalem
et iudas concidit: quia lingua eorum et adinventiones eorum
contra dominum ut provocarent oculos maiestatis eius. Ag-
nitio vultus eorum respondebit eis. et peccatum suum quasi sodo-
ma predicaverunt, nec absconderunt. Ve anime eorum quoniam reddita
sunt eis mala. Dicite iusto quoniam bene. quoniam fructus ad-
inventionum suarum comedet. Ve impio in malum.
retributio enim manuum eius fiet ei. Populum meum exacto-
res sui spoliaverunt. et mulieres dominate sunt eis. Popule
meus qui beatum te dicunt ipsi te decipiunt. et viam
gressuum tuorum dissipant. Stat ad iudicandum dominus.
et stat ad iudicandos populos. Dominus ad iudicium veniet
cum senibus populi sui et principibus eius. Vos enim depasti
estis vineam meam rapina pauperis in domo vestra. Quare
atteritis populum meum et facies pauperum conteritis? dicit
dominus deus exercituum. Et dixit dominus. Pro eo quod elevate
sunt filie syon: et ambulaverunt extento collo et nutibus
oculorum ibant et plaudebant. ambulabant et pedibus

dicere

stat

meum

suis in composito gradu incedebant: decalvabit dominus verticem filiarum Syon: et dominus crinem earum nudabit. In die illa auferet dominus ornatum calciamentorum. et lunulas. et torques. et monilia. et armillas. et mitras. discriminalia. et periscelidas. et murenulas. et olfactoriola. et inaures. et anulos. et gemmas in fronte pendentes. et mutatoria. et pallia. et linteamina. et acus. et specula. et sindones. et vittas. et theristra. Et erit pro suavi odore fetor: et pro zona funiculus. et pro crispanti crine calvitium. et pro fascia pectorali cilicium. Pulcherrimi quoque viri tui gladio cadent. et fortes tui in prelio. Et merebunt atque lugebunt porte eius: et desolata in terra sedebit.

IIII

Et apprehendent septem mulieres virum unum. in die illa dicentes. Panem nostrum comedemus et vestimentis nostris operiemur. tantummodo invocetur nomen tuum super nos. aufer obprobrium nostrum. In die illa erit germen domini in magnificentia et in gloria. et fructus terre sublimis. et exultatio his qui salvati fuerint de Israel. Et erit omnis qui relictus fuerit in Syon: et residuus in Ierusalem sanctus vocabitur omnis qui scriptus est in vita in Ierusalem. Si abluerit dominus sordes filiarum Syon: et sanguinem Ierusalem laverit de medio eius: in spiritu iudicii et spiritu ardoris. Et creavit dominus super omnem locum montis Syon. et ubi invocatus est nubem per diem. et fumum. et splendorem ignis flammantis in nocte. Super omnem enim gloriam protectio et tabernaculum erit in umbraculum diei ab estu et in securitatem et in absconsionem a turbine et pluvia.

V

Cantabo dilecto meo. canticum patruelis mei vinee sue. Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei. et sepivit eam: et lapides elegit ex illa. Et plantavit eam electam: et edificavit turrim in medio eius. Et torcular extruxit in ea. et expectavit ut faceret uvas: et fecit labruscas. Nunc ergo habitatores Ierusalem et viri Iuda: iudicate inter me et inter vineam meam. Quid est quod debui ultra facere vinee mee: et non feci ei? An quod expectavi ut faceret uvas. et fecit labruscas? Et nunc ostendam vobis quid faciam vinee mee. Auferam sepem eius: et erit in direptionem. Diruam maceriam eius: et erit in conculcationem. et ponam eam desertam. Non putabitur neque fodietur. et ascendent vepres et spine. et nubibus mandabo ne pluant imbrem super eam. Vinea enim domini exercituum domus Israel est. et vir Iuda germen delectabile eius. Et expectavi ut faceret iudicium et ecce iniquitas: et iustitiam. et ecce clamor. Ve qui coniungitis domum ad domum. et agrum agro copulatis. usque ad terminum loci. Numquid habitabitis vos soli in medio terre? In auribus meis sunt hec dicit dominus exercituum. nisi domus multe deserte fuerint grandes et pulchre absque habitatore. Decem enim iugera vinearum facient laguneculam unam. et triginta modii sementis facient modios tres. Ve qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam et potandum usque ad vesperum. ut vino estuetis. Cythara. et lyra. et tympanum. et tybia et vinum in conviviis vestris. et opus domini non respicitis. nec opera manuum eius consideratis. Propterea captivus ductus est populus meus quia non habuit scientiam. et nobiles eius interierunt fame. et multitudo eius siti exaruit. Propterea dilatavit infernus animam suam. et aperuit os suum absque ullo termino. Et descendent fortes eius et populus eius. et sublimes gloriosique eius ad eum. Et incurvabitur homo et humiliabitur vir: et oculi sublimium deprimentur. Et exaltabitur dominus exercituum in iudicio. et deus sanctus sanctificabitur in iustitia. Et pascentur agni iuxta ordinem suum. et deserta in ubertatem versa advene comedent. Ve qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis. et quasi vinculum plaustri peccatum. qui dicitis festinet et cito veniat opus eius ut videamus. et appropiet. et veniat consilium sancti Israel. et sciemus illud. Ve qui dicitis malum bonum. et bonum malum. ponentes lucem tenebras. et tenebras lucem. ponentes amarum in dulce. et dulce in amarum. Ve qui sapientes estis in oculis vestris. et coram vobismetipsis prudentes. Ve qui potentes estis ad bibendum vinum. et viri fortes ad miscendam ebrietatem. qui iustificatis impium pro muneribus: et iustitiam iusti aufertis ab eo. Propter hoc sicut devorat stipulam flamma ignis. et calor flamme exurit: sic radix eorum quasi favilla erit. et germen eorum ut pulvis ascendet. Abiecerunt enim legem domini exercituum et eloquium sancti Israel blasphemaverunt. Ideo iratus est furor domini in populo suo. et extendit manum suam super eos. Et percussit eos et conturbati sunt montes. et facta sunt morticina eorum quasi stercus in medio platearum. In omnibus his non est aversus furor eius: sed adhuc manus eius extenta. Et elevabit signum in nationibus procul. et sibilabit ad eum de finibus terre. et ecce festinus velociter veniet. Non est deficiens. neque laborans in eo. Non dormitabit neque dormiet: neque solvetur cingulum renum eius. nec rumpetur corrigia calciamenti eius. Sagitte eius acute. et omnes arcus eius extenti. Ungule equorum eius ut silex. et rote eius quasi impetus tempestatis. Rugitus eius ut leonis. rugiet ut catuli leonum. Et frendet et tenebit predam et amplexabitur. et non erit qui eruat. Et sonabit super eum in die illa. sicut sonitus maris. Aspiciemus in terram. et ecce tenebre tribulationis. et lux obtenebrata est in caligine eius.

VI

In anno quo mortuus est rex Ozias vidi dominum sedentem super solium excelsum et elevatum. et ea que sub ipso erant replebant templum. Seraphyn stabant super illud. Sex ale uni. et sex ale alteri. Duabus velabant faciem eius. et duabus velabant pedes eius. et duabus volabant. Et clamabant alter ad alterum. et dicebant. Sanctus. Sanctus. Sanctus dominus deus exercituum. plena est omnis terra gloria eius. Et commota sunt superliminaria cardinum a voce clamantis. et domus impleta est fumo. Et dixi. Ve mihi quia tacui quia vir pollutus labiis ego sum. et in medio populi polluta labia habentis ego habito. et regem dominum exercituum vidi oculis meis. Et volavit ad me unus de seraphyn. et in manu eius calculus quem forcipe tulerat de altari. Et tetigit os meum et dixit. Ecce tetigit hoc labia tua. et auferetur iniquitas

tua et peccatum tuum mundabitur. Et audivi vocem Domini dicentis: Quem mittam? et quis ibit ex nobis? Et dixi: Ecce ego, mitte me. Et dixit: Vade, et dices populo huic: Audite audientes, et nolite intelligere; et videte visionem, et nolite cognoscere. Excaeca cor populi huius, et aures eius aggrava, et oculos eius claude, ne forte videat oculis suis, et auribus suis audiat, et corde suo intelligat, et convertatur, et sanem eum. Et dixi: Usquequo Domine? Et dixit: Donec desolentur civitates absque habitatore, et domus sine homine, et terra relinquetur deserta. Et longe faciet Dominus homines, et multiplicabitur quae derelicta fuerat in medio terrae. Et adhuc in ea decimatio, et convertetur, et erit in ostensionem sicut terebinthus, et sicut quercus quae expandit ramos suos; semen sanctum erit id quod steterit in ea.

VII

Et factum est in diebus Achaz filii Ioatham filii Oziae regis Iuda, ascendit Rasin rex Syriae et Phacee filius Romeliae rex Israel in Ierusalem ad proeliandum contra eam, et non potuerunt debellare eam. Et nuntiaverunt domui David dicentes: Requievit Syria super Ephraim; et commotum est cor eius et cor populi eius, sicut moventur ligna silvarum a facie venti. Et dixit Dominus ad Ysaiam: Egredere in occursum Achaz tu et qui derelictus est Iasub filius tuus ad extremum aquaeductus piscinae superioris in via agri fullonis. Et dices ad eum: Vide ut sileas; noli timere, et cor tuum ne formidet a duabus caudis titionum fumigantium istorum, in ira furoris Rasin regis Syriae et filii Romeliae. Eo quod consilium inierit contra te Syria malum, Ephraim et filius Romeliae dicentes: Ascendamus ad Iudam, et suscitemus eum, et avellamus eum ad nos, et ponamus regem in medio eius filium Tabeel. Haec dicit Dominus Deus: Non stabit, et non erit istud. Sed caput Syriae Damascus, et caput Damasci Rasin; et adhuc sexaginta et quinque anni, et desinet Ephraim esse populus. Et caput Ephraim Samaria, et caput Samariae filius Romeliae. Si non credideritis, non permanebitis. Et adiecit Dominus loqui ad Achaz dicens: Pete tibi signum a Domino Deo tuo in profundum inferni, sive in excelsum supra. Et dixit Achaz: Non petam, et non temptabo Dominum. Et dixit: Audite ergo domus David: Numquid parum vobis est molestos esse hominibus, quia molesti estis et Deo meo? Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum. Ecce virgo concipiet et pariet filium, et vocabitis nomen eius Emmanuhel. Butyrum et mel comedet, ut sciat reprobare malum et eligere bonum. Quia antequam sciat puer reprobare malum et eligere bonum, derelinquetur terra quam tu detestaris a facie duorum regum suorum. Adducet Dominus super te et super populum tuum et super domum patris tui dies qui non venerunt a diebus separationis Ephraim a Iuda cum rege Assyriorum. Et erit in die illa sibilabit Dominus muscae quae est in extremo fluminum Aegypti, et api quae est in terra Assur. Et venient et requiescent omnes in torrentibus vallium et in cavernis petrarum, et in omnibus frutectis et in universis foraminibus. In die illa radet Dominus in novacula conducta in his qui trans flumen sunt, in rege Assyriorum, caput et pilos pedum, et barbam universam. Et erit in die illa, nutriet homo vaccam boum et duas oves, et prae ubertate lactis comedet butyrum; butyrum enim et mel manducabit omnis qui relictus fuerit in medio terrae. Et erit in die illa omnis locus ubi fuerint mille vites mille argenteis, et in spinas et in vepres erunt. Cum sagittis et arcu ingredientur illuc; vepres enim et spinae erunt in universa terra. Et omnes montes qui in sarculo sarientur, non veniet illuc terror spinarum et veprium, et erit in pascua bovis et in conculcatione pecoris.

VIII

Et dixit Dominus ad me: Sume tibi librum grandem, et scribe in eo stilo hominis: Velociter spolia detrahe, cito praedare. Et adhibui mihi testes fideles Uriam sacerdotem et Zachariam filium Barachiae. Et accessi ad prophetissam, et concepit et peperit filium. Et dixit Dominus ad me: Voca nomen eius: Accelera spolia detrahere, festina praedari. Quia antequam sciat puer vocare patrem suum et matrem suam, auferetur fortitudo Damasci et spolia Samariae coram rege Assyriorum. Et adiecit Dominus loqui ad me adhuc dicens: Pro eo quod abiecit populus iste aquas Siloe quae vadunt cum silentio, et assumpsit magis Rasin et filium Romeliae, propter hoc ecce Dominus adducet super eos aquas fluminis fortes et multas, regem Assyriorum et omnem gloriam eius; et ascendet super omnes rivos eius, et fluet super universas ripas eius; et ibit per Iudam inundans, et transiens usque ad collum veniet. Et erit extensio alarum eius implens latitudinem terrae tuae o Emmanuhel. Congregamini populi et vincimini, et audite universae procul terrae; confortamini et vincimini. Inite consilium et dissipabitur; loquimini verbum et non fiet, quia nobiscum Deus. Haec enim ait Dominus ad me: sicut in forti manu erudivit me, ne irem in via populi huius, dicens: Non dicatis: Coniuratio; omnia enim quae loquitur populus iste coniuratio est; et timorem eius ne timeatis neque paveatis. Dominum exercituum ipsum sanctificate; ipse pavor vester et ipse terror vester. Et erit vobis in sanctificationem; in lapidem autem offensionis et in petram scandali duabus domibus Israel, in laqueum et in ruinam habitantibus Ierusalem. Et offendent ex eis plurimi, et cadent et conterentur, et irretientur et capientur. Liga testimonium, signa legem in discipulis meis. Et expectabo Dominum qui abscondit faciem suam a domo Iacob, et praestolabor eum. Ecce ego et pueri mei quos dedit mihi Dominus in signum et in portentum Israhel a Domino exercituum qui habitat in monte Syon. Et cum dixerint ad vos: Quaerite a pythonibus et a divinis qui strident in incantationibus suis, numquid non populus a Deo suo requiret visionem pro vivis a mortuis? Ad legem magis et ad testimonium. Quod si non dixerint iuxta verbum hoc, non erit eis matutina lux. Et transibit per eam, corruet et esuriet; et cum esurierit, irascetur et maledicet regi suo et Deo suo, et suspiciet sursum. Et ad terram intuebitur, et ecce tribulatio et tenebrae, dissolutio et angustia, et caligo persequens, et non poterit avolare de angustia sua.

(margin) Accingite vos et vincimini

IX

Primo tem-

allevata est terra Zabulon et terra Neptalim: et novissimo aggravata est via maris trans Iordanem Galilee.
Gentium populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam: habitantibus in regione umbre mortis: lux orta est eis. Multiplicasti gentem: non magnificasti letitiam. Letabuntur coram te sicut qui letantur in messe: sicut exultant victores capta preda: quando dividunt spolia. Iugum enim oneris eius et virgam humeri eius et sceptrum exactoris eius superasti sicut in die Madian. Quia omnis violenta predatio cum tumultu et vestimentum mixtum sanguine erit in combustionem: et cibus ignis. Parvulus enim natus est nobis et filius datus est nobis: et factus est principatus super humerum eius: et vocabitur nomen eius admirabilis consiliarius, deus fortis, pater futuri seculi: princeps pacis. Multiplicabitur eius imperium: et pacis non erit finis. Super solium David et super regnum eius sedebit: ut confirmet illud et corroboret in iudicio et iustitia: amodo et usque in sempiternum. Zelus domini exercituum faciet hoc. Verbum misit dominus in Iacob: et cecidit in Israel. Et sciet populus omnis Ephraim et habitantes Samariam in superbia et magnitudine cordis dicentes. Lateres ceciderunt: sed quadris lapidibus edificabimus. Sicomoros succiderunt: sed cedros immutabimus. Et elevabit dominus hostes Rasin super eum: et inimicos eius in tumultum vertet. Syriam ab oriente et Philistiim ab occidente: et devorabunt Israel toto ore. In omnibus his non est aversus furor eius: sed adhuc manus eius extenta. Et populus non est reversus ad percutientem se: et dominum exercituum non inquisierunt. Et disperdet dominus ab Israel caput et caudam incurvantem et refrenantem die una. Longevus et honorabilis ipse est caput: et propheta docens mendacium ipse cauda est. Et erunt qui beatificant populum istum seducentes: et qui beatificantur precipitati. Propter hoc super adolescentulis eius non letabitur dominus: et pupillorum eius et viduarum non miserebitur: quia omnis hypocrita est et nequam: et universum os locutum est stultitiam. In omnibus his non est aversus furor eius: sed adhuc manus eius extenta. Succensa est enim quasi ignis impietas: veprem et spinam vorabit. Et succendet in densitate saltus: et convolvetur superbia fumi. In ira domini exercituum conturbata est terra: et erit populus quasi esca ignis. Vir fratri suo non parcet: et declinabit ad dexteram et esuriet: et comedet ad sinistram et non saturabitur. Unusquisque carnem brachii sui vorabit. Manasses Ephraim et Effraim Manassen: simul ipsi contra Iudam. In omnibus his non est aversus furor eius: sed adhuc manus eius extenta.

X

Ve qui condunt leges iniquas: et scribentes iniustitiam scripserunt: ut opprimerent in iudicio pauperes: et vim facerent cause humilium populi mei: ut essent vidue preda eorum: et pupillos diriperent. Quid facietis in die visitationis et calamitatis de longe venientis? Ad cuius fugietis auxilium: et ubi derelinquetis gloriam vestram? Ne incurvemini sub vinculo: et cum interfectis cadatis. Super omnibus his non est aversus furor eius: sed adhuc manus eius extenta. Ve Assur: virga furoris mei: et baculus ipse in manu eorum: indignatio mea. Ad gentem fallacem mittam eum: et contra populum furoris mei mandabo illi: ut auferat spolia: et diripiat predam: et ponat illum in conculcationem quasi lutum platearum. Ipse autem non sic arbitrabitur: et cor eius non ita estimabit: sed ad conterendum erit cor eius: et ad internicionem gentium non paucarum. Dicet enim. Numquid non principes mei simul reges sunt? Numquid non ut Charcamis sic Calanno: et ut Arphad sic Emath? Numquid non ut Damascus sic Samaria? Quomodo invenit manus mea regna idoli: sic et simulachra eorum de Ierusalem et de Samaria. Numquid non sicut feci Samarie et idolis eius: sic faciam Ierusalem et simulachris eius? Et erit cum impleverit dominus cuncta opera sua in monte Syon et in Ierusalem: visitabo super fructum magnifici cordis regis Assur: et super gloriam altitudinis oculorum eius. Dixit enim. In fortitudine manus mee feci: et in sapientia mea intellexi. Et abstuli terminos populorum: et principes eorum depredatus sum. Et detraxi quasi potens in sublime residentes: et invenit quasi nidum manus mea fortitudinem populorum. Et sicut colliguntur ova que derelicta sunt: sic universam terram ego congregavi: et non fuit qui moveret pennam: et aperiret os et ganniret. Numquid gloriabitur securis contra eum qui secat in ea? Aut exaltabitur serra contra eum a quo trahitur? Quomodo si elevetur virga contra elevantem se: et exaltetur baculus qui utique lignum est. Propter hoc mittet dominator dominus exercituum in pinguibus eius tenuitatem: et subtus gloriam eius succensa ardebit quasi combustio ignis. Et erit lumen Israel in igne: et sanctus eius in flamma: et succendetur et devorabitur spina eius et vepres in die una. Et gloria saltus eius et Carmeli eius ab anima usque ad carnem consumetur. Et erit terrore profugus: et reliquie ligni saltus eius pre paucitate numerabuntur: et puer scribet eos. Et erit in die illa: non adiciet residuum Israel: et hii qui fugerint de domo Iacob inniti super eo qui percutit eos: sed innitetur super dominum sanctum Israel in veritate. Reliquie convertentur: reliquie inquam Iacob: ad dominum fortem. Si enim fuerit populus tuus Israel quasi harena maris: reliquie convertentur ex eo. Consummatio abbreviata inundabit iustitiam. Consummationem et abbreviationem dominus deus exercituum faciet in medio omnis terre. Propter hoc hec dicit dominus deus exercituum. Noli timere populus meus habitator Syon ab Assur. In virga percutiet te: et baculum suum levabit super te in via Egypti. Adhuc enim paululum modicumque: et consummabitur indignatio et furor meus super scelus eorum. Et suscitabit super eum dominus exercituum flagellum iuxta plagam Madian in petra Oreb: et virgam suam super mare: et levabit eam in via Egypti. Et erit in die illa: auferetur onus eius de humero tuo: et iugum eius de collo tuo: et computrescet iugum a facie olei. Veniet in Aiath: transibit in Magron: apud Magmas commendabit vasa sua. Transierunt cursim: Gabea sedes nostra. Obstipuit Rama: Gabaa Saulis fugit. Hinni voce tua filia Gallim: attende Laisa paupercula Anathoth. Migravit Medemena: habitatores Gabim confortamini. Adhuc dies est ut in Nobe stetur. Agitabit manum suam super montem filie Syon: collem Ierusalem. Ecce

paruulus

no

Tripliciter [illegible]

dominator dominus exercituum confringet lagunculam in terrore et excelsi statura succidentur et sublimes humiliabuntur. Et subvertentur condensa saltus ferro et Libanus cum excelsis cadet. Et egredietur virga de radice Iesse et flos de radice eius ascendet. Et requiescet super eum spiritus domini spiritus sapientie et intellectus spiritus consilii et fortitudinis spiritus scientie et pietatis et replebit eum spiritus timoris domini. Non secundum visionem oculorum iudicabit neque secundum auditum aurium arguet. Sed iudicabit in iustitia pauperes et arguet in equitate pro mansuetis terre. Et percutiet terram virga oris sui et spiritu labiorum suorum interficiet impium. Et erit iustitia cingulum lumborum eius et fides cinctorium renum eius. Habitabit lupus cum agno et pardus cum hedo accubabit. Vitulus et leo et ovis simul morabuntur et puer parvulus minabit eos. Vitulus et ursus pascentur simul requiescent catuli eorum et leo quasi bos comedet paleas. Et delectabitur infans ab ubere super foramine aspidis et in cavernam reguli qui ablactatus fuerit manum suam mittet. Non nocebunt et non occident in universo monte sancto meo, quia repleta est terra scientia domini sicut aque maris operientes.

In die illa radix Iesse qui stat in signum populorum ipsum gentes deprecabuntur et erit sepulchrum eius gloriosum. Et erit in die illa adiciet dominus secundo manum suam ad possidendum residuum populi sui quod derelinquetur ab Assyriis et ab Egypto et a Phetros et ab Ethiopia et ab Elam et a Sennaar et ab Emath et ab insulis maris. Et elevabit signum in nationes et congregabit profugos Israel et dispersos Iuda colliget a quattuor plagis terre. Et auferetur zelus Ephraim et hostes Iuda peribunt. Ephraim non emulabitur Iudam et Iudas non pugnabit contra Ephraim. Et volabunt in humeros Philisthiim per mare simul predabuntur filios orientis. Idumea et Moab preceptum manus eorum et filii Ammon obedientes erunt. Et desolabit dominus linguam maris Egypti et elevabit manum suam super flumen in fortitudine spiritus sui et percutiet eum in septem rivis ita ut transeant per eum calciati. Et erit via residuo populo meo qui relinquetur ab Assyriis sicut fuit Israel in die qua ascendit de terra Egypti.

Et dices in illa die: Confitebor tibi domine quoniam iratus es mihi conversus est furor tuus et consolatus es me. Ecce deus salvator meus fiducialiter agam et non timebo quia fortitudo mea et laus mea dominus et factus est mihi in salutem. Haurietis aquas in gaudio de fontibus salvatoris et dicetis in illa die: Confitemini domino et invocate nomen eius. Notas facite in populis adinventiones eius mementote quoniam excelsum est nomen eius. Cantate domino quoniam magnifice fecit annuntiate hoc in universa terra. Exulta et lauda habitatio Syon quia magnus in medio tui sanctus Israel.

Onus Babylonis quod vidit Ysaias filius Amos. Super montem caligosum levate signum exaltate vocem levate manum et ingrediantur portas duces. Ego mandavi sanctificatis meis et vocavi fortes meos in ira mea exultantes in gloria mea. Vox multitudinis in montibus quasi populorum frequentium vox sonitus regum gentium congregatarum. Dominus exercituum precepit militie belli venientibus de terra procul a summitate celi. Dominus et vasa furoris eius ut disperdat omnem terram. Ululate quia prope est dies domini quasi vastitas a domino veniet. Propter hoc omnes manus dissolventur et omne cor hominis tabescet et conteretur. Torsiones et dolores tenebunt et quasi parturiens dolebunt. Unusquisque ad proximum suum stupebit facies combuste vultus eorum.

Ecce dies domini veniet crudelis et indignationis plena et ire furorisque ad ponendam terram in solitudinem et peccatores eius conterendos de ea. Quoniam stelle celi et splendor earum non expandent lumen suum. Obtenebratus est sol in ortu suo et luna non splendebit in lumine suo. Et visitabo super orbis mala et contra impios iniquitatem eorum. Et requiescere faciam superbiam infidelium et arrogantiam fortium humiliabo. Pretiosior erit vir auro et homo mundo obrizo. Super hoc celum turbabo et movebitur terra de loco suo propter indignationem domini exercituum et propter diem ire furoris eius. Et erit quasi damula fugiens et quasi ovis et non erit qui congreget. Unusquisque ad populum suum convertetur et singuli ad terram suam fugient. Omnis qui inventus fuerit occidetur et omnis qui supervenerit cadet in gladio. Infantes eorum allidentur in oculis eorum. Diripientur domus eorum et uxores eorum violabuntur. Ecce ego suscitabo super eos Medos qui argentum non querant nec aurum velint, sed sagittis parvulos interficiant et lactantibus uteri non misereantur et super filios non parcat oculus eorum.

Et erit Babylon illa gloriosa in regnis inclita in superbia Chaldeorum sicut subvertit dominus Sodomam et Gomorram. Non habitabitur usque in finem et non fundabitur usque ad generationem et generationem. Nec ponet ibi tentoria Arabs nec pastores requiescent ibi. Sed requiescent ibi bestie et replebuntur domus eorum draconibus et habitabunt ibi strutiones et pilosi saltabunt ibi. Et respondebunt ibi ulule in edibus eius et sirene in delubris voluptatis.

XIIII

Prope est ut veniat tempus eius et dies eius non elongabuntur. Miserebitur enim dominus Iacob et eliget adhuc de Israel et requiescere eos faciet super humum suam. Adiungetur advena ad eos et adherebit domui Iacob. Et tenebunt eos populi et adducent eos in locum suum. Et possidebit eos domus Israel super terram domini in servos et ancillas. Et erunt capientes eos qui se ceperant et subicient exactores suos. Et erit in die illa cum requiem dederit tibi dominus a labore tuo et a concussione tua et a servitute dura qua ante servisti sumes parabolam istam contra regem Babylonis et dices: Quomodo cessavit exactor quievit tributum. Contrivit dominus baculum impiorum virgam dominantium cedentem populos in indignatione plaga insanabili subicientem in furore gentes persequentem crudeliter. Conquievit et siluit omnis terra gavisa est et exultavit. Abietes quoque letate sunt super te et cedri Libani. Ex quo dormisti non ascendit qui succidat nos. Infernus subter conturbatus est in occursum adventus tui suscitabit tibi gygantes omnes principes terre. Surrexerunt de soliis

suis omnes principes nationum. universi principes
respondebunt et dicent tibi. Et tu vulneratus
es sicut nos nostri similis effectus es. Detracta est ad
inferos superbia tua. concidit cadaver tuum. Subter
te sternetur tinea. et operimentum tuum erunt vermes.
Quomodo cecidisti de celo lucifer qui mane oriebaris.
corruisti in terram qui vulnerabas gentes. Qui dice-
bas in corde tuo. In celum conscendam super astra dei ex-
altabo solium meum. Sedebo in monte testamen-
ti in lateribus aquilonis. ascendam super altitudi-
nem nubium. similis ero altissimo. Verumptamen
ad infernum detraheris in profundum laci. Qui te
viderint ad te inclinabuntur. teque prospicient. Num-
quid iste est vir qui conturbavit terram. qui concussit
regna. qui posuit orbem desertum. et urbes eius
destruxit. vinctis eius non aperuit carcerem. Omnes re-
ges gentium universi dormierunt in gloria. vir in do-
mo sua. Tu autem proiectus es de sepulchro tuo quasi
stirps inutilis pollutus et obvolutus cum his qui
interfecti sunt gladio. et descenderunt ad fundamenta la-
ci quasi cadaver putridum. Non habebis consortium neque
in sepultura. Tu enim terram tuam disperdidisti tu populum
tuum occidisti. Non vocabitur in eternum semen pessimorum.
Preparate filios eius occisioni in iniquitate patrum suorum.
Non consurgent nec hereditabunt terram neque imple-
bunt faciem orbis civitatum. Et consurgam super eos
dicit dominus exercituum. et perdam babylonis nomen et reliquias
et germen et progeniem ait dominus. Et ponam eam in posses-
sionem ericii et in paludes aquarum. et scopabo eam in
scopa terens dicit dominus. Iuravit dominus exercituum dicens.
Si non ut putavi ita erit. et quomodo mente tractavi sic
eveniet. ut conteram assyrium in terra mea et in mon-
tibus meis conculcem eum. Et auferetur ab eis iugum eius.
et onus illius ab humero eorum tolletur. Hoc consilium
quod cogitavi super omnem terram. et hec est manus ex-
tenta super universas gentes. Dominus enim exercituum decre-
vit. et quis poterit infirmare? Et manus eius extenta
et quis avertet eam? In anno quo mortuus est rex
achaz. factum est onus istud. Ne leteris philistea
omnis tu quoniam comminuta est virga percussoris tui. De
radice enim colubri egredietur regulus et semen eius
absorbens volucrem. Et pascentur primogeniti pau-
perum et pauperes fiducialiter requiescent. Et interire
faciam in fame radicem tuam. et reliquias tuas
interficiam. Ulula porta clama civitas. prostrata est
philistea omnis. Ab aquilone enim fumus veni-
et. et non est qui effugiat agmen eius. Et quid responde-
bitur nuntiis gentis? Quia dominus fundavit syon
et in ipso sperabunt pauperes populi eius. Quia nocte va-
stata est ar moab conticuit. Quia nocte vastatus est
murus moab conticuit. Ascendit domus et dibon
ad excelsa in planctum. Super nabo et super medaba
moab ululabit. In cunctis capitibus eius calvitium
omnis barba radetur. In triviis eius accincti sunt
sacco. super tecta eius et in plateis eius omnis ulula-

tus descendit in fletum. Clamavit esebon et eleale
usque iasa audita est vox eorum. Super hoc expediti mo-
ab ululabunt. anima eius ululabit sibi. Cor meum ad
moab clamabit. vectes eius usque ad segor vitulam
conternantem. Per ascensum enim luith flens ascen-
det. et in via oronaim clamorem contritionis levabunt.
Aque enim nemrim deserte erunt. quia aruit herba defecit
germen. viror omnis interiit. Secundum magnitudinem
operis et visitatio eorum. Ad torrentem salicum ducent eos.
quoniam circuivit clamor terminum moab. Usque ad gal-
lim ululatus eius. et usque ad puteum helim clamor
eius. quia aque dibon replete sunt sanguine. Ponam enim
super dibon additamenta his qui fugerint de moab leo-
nem et reliquiis terre. Emitte agnum domine dominatorem
terre. de petra deserti ad montem filie syon. Et erit sicut
avis fugiens et pulli de nido avolantes. sic erunt filie
moab in transcensu arnon. Ini consilium. coge con-
cilium. pone quasi noctem umbram tuam in meridie.
absconde fugientes et vagos ne prodas. Habitabunt apud
te profugi mei moab. esto latibulum eorum a facie vastatoris.
Finitus est enim pulvis. consummatus est miser. defecit qui
conculcabat terram. Et preparabitur in misericordia so-
lium et sedebit super illud in veritate in tabernaculo
david. iudicans et querens iudicium et velociter reddens
quod iustum est. Audivimus superbiam moab. superbus est valde.
Superbia eius et arrogantia eius et indignatio eius plusquam
fortitudo eius. Ideo ululabit moab ad moab. univer-
sus ululabit. His qui letantur super muro cocti lateris
loquimini plagas suas. quoniam suburbana esebon deser-
ta sunt. et vineam sabama domini gentium exciderunt.
Flagella eius usque ad iazer pervenerunt. erraverunt in deser-
to. Propagines eius relicte sunt. transierunt mare.
Super hoc plorabo in fletu iazer vineam sabama. Ine-
briabo te lacrima mea esebon et eleale. quoniam super vin-
demiam tuam et super messem tuam vox calcantium
irruit. Et auferetur leticia et exultatio de carmelo. et in
vineis non exultabit neque iubilabit. Vinum in torcu-
lari non calcabit qui calcare consueverat. Vocem
calcantium abstuli. Super hoc venter meus ad moab quasi
cythara sonabit et viscera mea ad murum cocti late-
ris. Et erit cum apparuerit quod laboravit moab super
excelsis suis ingredietur ad sancta sua ut obsecret et
non valebit. Hoc verbum quod locutus est dominus ad moab
ex tunc. Et nunc locutus est dominus dicens. In tribus annis
quasi anni mercenarii auferetur gloria moab super omni
populo multo. et relinquetur parvus et modicus. nequaquam
multus. Ecce damascus desinet esse civitas. et erit
sicut acervus lapidum in ruina. Derelicte civitates
aroer gregibus erunt et requiescent ibi. et non erit qui ex-
terreat. Et cessabit adiutorium ab ephraim. et reg-
num a damasco. Et reliquie syrie sicut gloria filiorum
israel erunt. dicit dominus exercituum. Et erit in die illa at-
tenuabitur gloria iacob. et pinguedo carnis eius mar-
cescet. Et erit sicut congregans in messe quod re-
stiterit. et brachium eius spicas leget. et erit sicut

ad astris

XV Sor(?) moab

moab

quirens spicas in valle raphaim. Et relinquetur in eo sicut racemus, et sicut excussio oleae duarum aut trium olivarum in summitate rami, sive quatuor aut quinque in cacuminibus eius fructus eius, dicit Dominus Deus Israel. In die illa inclinabitur homo ad factorem suum, et oculi eius ad Sanctum Israel respicient. Et non inclinabitur ad altaria quae fecerunt manus eius, et quae operati sunt digiti eius. Non respiciet lucos et delubra. In die illa erunt civitates fortitudinis eius derelictae sicut aratra et segetes quae derelictae sunt a facie filiorum Israel, et erit deserta. Quia oblita es Dei salvatoris tui, et fortis adiutoris tui non es recordata; propterea plantabis plantationem infidelem, et germen alienum seminabis. In die plantationis tuae labrusca, et mane semen tuum florebit. Ablata est messis in die hereditatis, et dolebit graviter. Vae multitudini populorum multorum; ut multitudo maris sonantis, et tumultus turbarum sicut sonitus aquarum multarum. Sonabunt populi sicut sonitus aquarum inundantium, et increpabit eum, et fugiet procul; et rapietur sicut pulvis montium a facie venti, et sicut turbo coram tempestate. In tempore vespere et ecce turbatio; in matutino et non subsistet. Haec est pars eorum qui vastaverunt nos, et sors diripientium nos. Vae terrae cymbalo alarum, quae est trans flumina Aethiopiae, qui mittit in mare legatos et in vasis papyri super aquas. Ite angeli veloces ad gentem convulsam et dilaceratam, ad populum terribilem post quem non est alius, gentem expectantem et conculcatam, cuius diripuerunt flumina terram eius. Omnes habitatores orbis qui moramini in terra, cum elevatum fuerit signum in montibus videbitis, et clangorem tubae audietis. Quia haec dicit Dominus ad me: Quiescam et considerabo in loco meo, sicut meridiana lux clara est, et sicut nubes roris in die messis. Ante messem enim totus effloruit, et immatura perfectio germinabit, et praecidentur ramusculi eius falcibus, et quae derelicta fuerint abscidentur, excutientur. Et relinquentur simul avibus montium et bestiis terrae, et aestate perpetua erunt super eum volucres, et omnes bestiae terrae super illum hiemabunt. In tempore illo deferetur munus Domino exercituum a populo divulso et dilacerato, a populo terribili post quem non fuit alius, a gente expectante et conculcata, cuius diripuerunt flumina terram eius, ad locum nominis Domini exercituum montem Sion. Ecce Dominus ascendet super nubem levem, et ingredietur Aegyptum, et movebuntur simulacra Aegypti a facie eius, et cor Aegypti tabescet in medio eius. Et concurrere faciam Aegyptios adversum Aegyptios, et pugnabit vir contra fratrem suum, et vir contra amicum suum, civitas adversus civitatem, regnum adversus regnum. Et dirumpetur spiritus Aegypti in visceribus eius, et consilium eius praecipitabo; et interrogabunt simulacra sua, et divinos suos, et pythones et ariolos. Et tradam Aegyptum in manu dominorum crudelium, et rex fortis dominabitur eorum, ait Dominus Deus exercituum. Et arescet aqua de mari, et fluvius desolabitur atque siccabitur. Et deficient flumina;

attenuabuntur et siccabuntur rivi aggerum. Calamus et iuncus marcescet. Nudabitur alveus rivi a fonte suo, et omnis sementis irrigua siccabitur, arescet et non erit. Et maerebunt piscatores, et lugebunt omnes mittentes in flumen hamum, et expandentes rete super faciem aquae marcescent. Confundentur qui operabantur linum pectentes et texentes subtilia. Et erunt irrigua eius flaccentia; omnes qui faciebant lacunas ad capiendos pisces. Stulti principes Taneos, sapientes consiliarii Pharaonis dederunt consilium insipiens. Quomodo dicetis Pharaoni: Filius sapientium ego, filius regum antiquorum? Ubi nunc sunt sapientes tui? Annuntient tibi, et indicent quid cogitaverit Dominus exercituum super Aegyptum. Stulti facti sunt principes Taneos, emarcuerunt principes Memphis, deceperunt Aegyptum, angulum populorum eius. Dominus miscuit in medio eius spiritum vertiginis, et errare fecerunt Aegyptum in omni opere suo, sicut errat ebrius et vomens. Et non erit Aegypto opus quod faciat caput et caudam, incurvantem et refrenantem. In die illa erit Aegyptus quasi mulieres, et stupebunt et timebunt a facie commotionis manus Domini exercituum quam ipse movebit super eam. Et erit terra Iuda Aegypto in festivitatem. Omnis qui illius fuerit recordatus pavebit a facie consilii Domini exercituum quod ipse cogitavit super eam. In die illa erunt quinque civitates in terra Aegypti loquentes lingua Chanaan, et iurantes per Dominum exercituum. Civitas Solis vocabitur una. In die illa erit altare Domini in medio terrae Aegypti, et titulus Domini iuxta terminum eius. Et erit in signum et in testimonium Domino exercituum in terra Aegypti. Clamabunt enim ad Dominum a facie tribulantis, et mittet eis salvatorem et propugnatorem qui liberet eos. Et cognoscetur Dominus ab Aegypto, et cognoscent Aegyptii Dominum in die illa, et colent eum in hostiis et muneribus, et vota vovebunt Domino et solvent. Et percutiet Dominus Aegyptum plaga, et sanabit eam, et revertentur ad Dominum, et placabitur eis, et sanabit eos. In die illa erit via de Aegypto in Assyrios, et intrabit Assyrius Aegyptum, et Aegyptius in Assyrios, et servient Aegyptii Assyrio. In die illa erit Israel tertius Aegyptio et Assyrio, benedictio in medio terrae, cui benedixit Dominus exercituum dicens: Benedictus populus meus Aegypti, et opus manuum mearum Assyrio, hereditas autem mea Israel.

XX

In anno quo ingressus est Tharthan in Azotum, cum misisset eum Sargon rex Assyriorum, et pugnasset contra Azotum et cepisset eam, in tempore illo locutus est Dominus in manu Isaiae filii Amos dicens: Vade et solve saccum de lumbis tuis, et calciamenta tua tolle de pedibus tuis. Et fecit sic vadens nudus et discalceatus. Et dixit Dominus: Sicut ambulavit servus meus Isaias nudus et discalceatus, trium annorum signum et portentum erit super Aegyptum et super Aethiopiam

nudus

sic minabit rex assyriorum captivitatem egypti et transmigrationem ethyopie iuvenum et senum nudam et discalciatam discopertis natibus ignominiam egypti. Et timebunt et confundentur ab ethyopia spe sua et ab egypto gloria sua. Et dicet habitator insule huius in die illa: Ecce hec erat spes nostra ad quos confugimus in auxilium ut liberarent nos a facie regis assyriorum: et quomodo effugere poterimus nos?

XXI — Onus deserti maris.

Sicut turbines ab africo veniunt de deserto venit de terra horribili. Visio dura nunciata est mihi. Qui incredulus est infideliter agit: et qui depopulator est vastat. Ascende elam, obside mede: omnem gemitum eius cessare feci. Propterea repleti sunt lumbi mei dolore. Angustia possedit me sicut angustia parturientis. Corrui cum audirem: conturbatus sum cum viderem. Emarcuit cor meum tenebre stupefecerunt me. Babylon dilecta mea posita est mihi in miraculum. Pone mensam, contemplare in specula comedentes et bibentes. Surgite principes arripite clypeum. Hec enim dixit mihi dominus: Vade et pone speculatorem: et quodcumque viderit annunciet. Et vidit currum duorum equitum ascensorem asini et ascensorem cameli. Et contemplatus est diligenter multo intuitu: et clamavit ut leo. Super speculam domini ego sum stans iugiter per diem et super custodiam meam ego sum stans totis noctibus. Ecce iste venit ascensor vir bige equitum. Et respondit et dixit: Cecidit cecidit babylon et omnia sculptilia deorum eius contrita sunt in terram. Tritura mea et filia aree mee: que audivi a domino exercituum deo israel annunciavi vobis.

Onus duma.

Ad me clamat ex seyr: Custos quid de nocte? Custos quid de nocte? Dixit custos: Venit mane et nox. Si queritis querite: convertimini venite.

Onus in arabia.

In saltu ad vesperam dormietis in semitis dedanim. Occurrentes sitienti ferte aquam qui habitatis terram austri: cum panibus occurrite fugienti. A facie enim gladiorum fugerunt a facie gladii imminentis: a facie arcus extenti a facie gravis prelii. Quoniam hec dicit dominus ad me: Adhuc in uno anno quasi in anno mercenarii et auferetur omnis gloria cedar. Et reliquie numeri sagittariorum fortium de filiis cedar imminuentur. Dominus enim deus israel locutus est.

XXII — Onus vallis visionis.

Quidnam tibi quoque est quia ascendisti et tu omnis in tecta? Clamoris plena urbs frequens civitas exultans. Interfecti tui non interfecti gladio nec mortui in bello. Cuncti principes tui fugerunt simul dureque ligati sunt. Omnes qui inventi sunt vincti sunt pariter, procul fugerunt. Propterea dixi: Recedite a me amare flebo. Nolite incumbere ut consolemini me super vastitate filie populi mei. Dies enim interfectionis et conculcationis et fletuum domino deo exercituum in valle visionis. Scrutans murum et magnificus super montem. Et elam sumpsit pharetram currum hominis equitis: et parietem nudavit clypeus. Et erunt electe valles tue plene quadrigarum: et equites ponent sedes suas in porta. Et revelabitur operimentum iude. Et videbitis in die illa armamentarium domus saltus. Et scissuras civitatis david videbitis quia multiplicate sunt. Et congregastis aquas piscine inferioris, et domos ierusalem numerastis. Et destruxistis domos ad muniendum murum. Et lacum fecistis inter duos muros ad aquam piscine veteris. Et non suspexistis ad eum qui fecerat eam: et operatorem eius de longe non vidistis. Et vocabit dominus deus exercituum in die illa ad fletum et ad planctum, ad calvitium et ad cingulum sacci. Et ecce gaudium et leticia occidere vitulos et iugulare arietes comedere carnes et bibere vinum. Comedamus et bibamus cras enim moriemur. Et revelata est in auribus meis vox domini exercituum: Si dimittetur iniquitas hec vobis donec moriamini, dicit dominus deus exercituum. Hec dicit dominus deus exercituum: Vade ingredere ad eum qui habitat in tabernaculo ad sobnam prepositum templi: et dices ad eum: Quid tu hic aut quasi quis hic? Quia excidisti tibi hic sepulchrum, excidisti in excelso memoriam diligenter in petra tabernaculum tibi. Ecce dominus asportare te faciet sicut asportatur gallus gallinacius: et quasi amictum sic sublevabit te. Coronans coronabit te tribulatione: quasi pilam mittet te in terram latam et spatiosam. Ibi morieris: et ibi erit currus glorie tue: ignominia domus domini tui. Et expellam te de statione tua: et de ministerio tuo deponam te. Et erit in die illa vocabo servum meum eliachim filium helchie, et induam illum tunica tua: et cingulo tuo confortabo eum. Et potestatem tuam dabo in manu eius: et erit quasi pater habitantibus ierusalem et domui iuda. Et dabo clavem domus david super humerum eius: et aperiet et non erit qui aperiat. Et figam illum paxillum in loco fideli: et erit in solium glorie domui patris sui. Et suspendent super eum omnem gloriam domus patris eius vasorum diversa genera: omne vas parvulum a vasis crateram usque ad omne vas musicorum. In die illa dicit dominus exercituum auferetur paxillus qui fixus fuerat in loco fideli: et frangetur et cadet et peribit quod pependerat in eo quia dominus locutus est.

Ululate naves maris quia vastata est domus unde venire consueverant de terra cethim revelatum est eis. Tacete qui habitatis in insula negotiatio sydonis. Transfretantes mare repleverunt te in aquis multis. Semen nili messis fluminis fruges eius et facta est negotiatio gentium. Erubesce sidon: ait enim mare fortitudo maris dicens: Non parturivi et non peperi et non enutrivi iuvenes nec ad incrementum perduxi virgines. Cum auditum fuerit in egypto dolebunt cum audierint de tyro. Transite maria ululate qui habitatis in insula. Numquid non hec vestra est que gloriabatur a diebus pristinis in antiquitate sua? Ducent eam pedes sui longe ad peregrinandum. Quis cogitavit hoc super tyrum quondam coronatam cuius negociatores principes institores eius inclyti terre? Dominus exercituum cogitavit hoc ut detraheret superbiam omnis glorie et ad ignominiam deduceret universos inclytos terre. Transi terram tuam quasi flumen filia maris non est cingulum ultra tibi. Manum suam extendit super mare conturbavit regna. Dominus mandavit adversum chanaan ut contereret fortes eius. Et dixit: Non adicies ultra ut glorieris calumpniam sustinens virgo filia sydonis. In cethim consurgens transfreta: ibi quoque non erit requies tibi. Ecce terra chaldeorum talis populus non fuit. Assur fundavit eam. In captivitatem transduxerunt robustos eius: posuerunt eam in ruinam.

Ululate naves maris, quia vastata est fortitudo vestra. Et erit in die illa: in oblivione eris, o Tyre, lxx annis, sicut dies regis unius. Post hec autem lxx annos erit Tyro quasi canticum meretricis. Sume cytharam, circui civitatem, meretrix oblivioni tradita; bene cane, frequenta canticum, ut memoria tui sit. Et erit post lxx annos: visitabit Dominus Tyrum, et reducet eam ad mercedes suas, et rursum fornicabitur cum universis regnis terre super faciem terre. Et erunt negotia eius et mercedes eius sanctificate Domino; non condentur, neque reponentur, quia his qui habitaverint coram Domino erit negotiatio eius, ut manducent in saturitatem et vestiantur usque ad vetustatem.

Ecce Dominus dissipabit terram, et nudabit eam, et affliget faciem eius, et disperget habitatores eius. Et erit sicut populus, sic sacerdos; et sicut servus, sic dominus eius; sicut ancilla, sic domina eius; sicut emens, sic ille qui vendit; sicut fenerator, sic is qui mutuum accipit; sicut qui repetit, sic qui debet. Dissipatione dissipabitur terra, et direptione predabitur; Dominus enim locutus est verbum hoc. Luxit et defluxit terra, et infirmata est; defluxit orbis, infirmata est altitudo populi terre. Et terra infecta est ab habitatoribus suis, quia transgressi sunt leges, mutaverunt ius, dissipaverunt fedus sempiternum. Propter hoc maledictio vorabit terram, et peccabunt habitatores eius; ideoque insanient cultores eius, et relinquentur homines pauci. Luxit vindemia, infirmata est vitis; ingemuerunt omnes qui letabantur corde. Cessavit gaudium tympanorum, quievit sonitus letantium, conticuit dulcedo cythare. Cum cantico non bibent vinum; amara erit potio bibentibus illam. Attrita est civitas vanitatis; clausa est omnis domus, nullo introeunte. Clamor erit super vino in plateis; deserta est omnis leticia, translatum est gaudium terre. Relicta est in urbe solitudo, et calamitas opprimet portas. Quia hec erunt in medio terre, in medio populorum: quomodo si pauce olive que remanserunt excutiantur ex olea, et racemi, cum fuerit finita vindemia. Hi levabunt vocem suam atque laudabunt; cum glorificatus fuerit Dominus, hinnient de mari. Propter hoc in doctrinis glorificate Dominum; in insulis maris nomen Domini Dei Israel. A finibus terre laudes audivimus, gloriam iusti. Et dixi: Secretum meum mihi, secretum meum mihi. Ve mihi; prevaricantes prevaricati sunt, et prevaricatione transgressorum prevaricati sunt. Formido et fovea et laqueus super te, qui habitator es terre. Et erit: qui fugerit a voce formidinis cadet in foveam; et qui se explicaverit de fovea tenebitur laqueo; quia cataracte de excelsis aperte sunt, et concutientur fundamenta terre. Confractione confringetur terra, contritione conteretur terra, commotione commovebitur terra. Agitatione agitabitur terra sicut ebrius, et auferetur quasi tabernaculum unius noctis; et gravabit eam iniquitas sua, et corruet, et non adiciet ut resurgat. Et erit: in die illa visitabit Dominus super militiam celi in excelso, et super reges terre qui sunt super terram; et congregabuntur in congregatione unius fascis in lacum, et claudentur ibi in carcere, et post multos dies visitabuntur. Et erubescet luna, et confundetur sol, cum regnaverit Dominus exercituum in monte Syon et in Ierusalem, et in conspectu senum suorum fuerit glorificatus.

XXV

Domine Deus meus es tu; exaltabo te, et confitebor nomini tuo, quoniam fecisti mirabilia, cogitationes antiquas fideles. Amen. Quia posuisti civitatem in tumulum, urbem fortem in ruinam, domum alienorum, ut non sit civitas, et in sempiternum non edificetur. Super hoc laudabit te populus fortis, civitas gentium robustarum timebit te; quia factus es fortitudo egeno in tribulatione sua, spes a turbine, umbraculum ab estu; spiritus enim robustorum quasi turbo impellens parietem. Sicut estus in siti, tumultum alienorum humiliabis; et quasi calore sub nube torrente, propaginem fortium marcescere facies. Et faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium pinguium, convivium vindemie, pinguium medullatorum, vindemie defecate. Et precipitabit in monte isto faciem vinculi colligati super omnes populos, et telam quam orditus est super omnes nationes. Precipitabit mortem in sempiternum, et auferet Dominus Deus lacrimam ab omni facie, et opprobrium populi sui auferet de universa terra; quia Dominus locutus est. Et dicet in die illa: Ecce Deus noster iste; expectavimus eum, et salvabit nos. Iste Dominus; sustinuimus eum, exultabimus et letabimur in salutari eius. Quia requiescet manus Domini in monte isto, et triturabitur Moab sub eo, sicuti teruntur palee in plaustro. Et extendet manus suas sub eo, sicut extendit natans ad natandum; et humiliabit gloriam eius cum allisione manuum eius. Et munimenta sublimium murorum tuorum concident, et humiliabuntur, et detrahentur in terram usque ad pulverem.

XXVI

In die illa cantabitur canticum istud in terra Iuda: Urbs fortitudinis nostre Syon salvator; ponetur in ea murus et antemurale. Aperite portas, et ingrediatur gens iusta, custodiens veritatem. Vetus error abiit; servabis pacem, pacem, quia in te speravimus. Sperastis in Domino in seculis eternis, in Domino Deo forti in perpetuum. Quia incurvabit habitantes in excelso, civitatem sublimem humiliabit. Humiliabit eam usque ad terram, detrahet eam usque ad pulverem. Conculcabit eam pes, pedes pauperis, gressus egenorum. Semita iusti recta est, rectus callis iusti ad ambulandum. Et in semita iudiciorum tuorum, Domine, sustinuimus te; nomen tuum et memoriale tuum in desiderio anime. Anima mea desideravit te in nocte, sed et spiritu meo in precordiis meis de mane vigilabo ad te. Cum feceris iudicia tua in terra, iusticiam discent habitatores orbis. Misereamur impio, et non discet iusticiam; in terra sanctorum iniqua gessit, et non videbit gloriam Domini. Domine, exaltetur manus tua, et non videant; videant, et confundantur zelantes populi; et ignis hostes tuos devoret. Domine, dabis pacem nobis; omnia enim opera nostra operatus es nobis. Domine Deus noster, possederunt nos domini absque te; tantum in te recordemur nominis tui. Morientes non vivant, gigantes non resurgant; propterea visitasti et contrivisti eos, et perdidisti omnem memoriam eorum. Indul

pauperi fortitudo

aufert

urbs

callis

sisti gentem domine indulsisti genti. Numquid glorificatus es? Elongasti omnes terminos terrae. Domine in angustia requisierunt te, in tribulatione murmuris doctrina tua eis. Sicut quae concipit cum appropinquaverit ad partum dolens clamat in doloribus suis, sic facti sumus a facie tua domine. Concepimus et quasi parturivimus et peperimus spiritum; salutes non fecimus in terra, ideo non ceciderunt habitatores terrae. Vivent mortui tui, interfecti mei resurgent. Expergiscimini et laudate qui habitatis in pulvere, quia ros lucis ros tuus, et terram gigantum detrahes in ruinam. Vade populus meus intra in cubicula tua, claude ostia tua super te, abscondere modicum ad momentum donec pertranseat indignatio. Ecce enim dominus egredietur de loco suo ut visitet iniquitatem habitatoris terrae contra eum, et revelabit terra sanguinem suum et non operiet ultra interfectos suos.

gladio — XXVII

In die illa visitabit dominus in gladio suo duro et grandi et forti super leviathan serpentem vectem, et super leviathan serpentem tortuosum, et occidet cetum qui in mari est. In die illa vinea meri cantabit ei. Ego dominus qui servo eam, repente propinabo ei; ne forte visitetur contra eam, nocte et die servo eam. Indignatio non est mihi. Quis dabit me spinam et veprem in proelio? gradiar super eam, succendam eam pariter. An potius tenebit fortitudinem meam? faciet pacem mihi, pacem faciet mihi. Qui ingrediuntur impetu ad Iacob, florebit et germinabit Israel, et implebunt faciem orbis semine. Numquid iuxta plagam percutientis se percussit eum, aut sicut occidit interfectos suos sic occisus est? In mensura contra mensuram cum abiecta fuerit iudicabit eam; meditatus est in spiritu suo duro per diem aestus. Idcirco super hoc dimittetur iniquitas domui Iacob, et iste omnis fructus ut auferatur peccatum eius, cum posuerit omnes lapides altaris sicut lapides cineris allisos, non stabunt luci et delubra. Civitas enim munita desolata erit, speciosa relinquetur et dimittetur quasi desertum; ibi pascetur vitulus et ibi accubabit et consumet summitates eius. In siccitate messes illius conterentur; mulieres venientes et docentes eam, non est enim populus sapiens, propterea non miserebitur eius qui fecit eum, et qui formavit eum non parcet ei. Et erit in die illa percutiet dominus ab alveo fluminis usque ad torrentem Aegypti, et vos congregabimini unus et unus filii Israel. Et erit in die illa clangetur in tuba magna, et venient qui perditi fuerant de terra Assyriorum, et qui eiecti erant de terra Aegypti, et adorabunt dominum in monte sancto in Hierusalem.

XXVIII

Vae coronae superbiae ebriis Ephraim et flori decidenti gloriae exultationis eius, qui erant in vertice vallis pinguissimae errantes a vino. Ecce validus et fortis dominus sicut impetus grandinis turbo confringens, sicut impetus aquarum multarum inundantium et emissarum super terram spatiosam. Pedibus conculcabitur corona superbiae ebriorum Ephraim, et erit flos decidens gloriae exultationis eius qui est super verticem vallis pinguium quasi temporaneum ante maturitatem autumni, quod cum aspexerit videns statim ut manu tenuerit devorabit illud. In illa die erit dominus exercituum corona gloriae et sertum exultationis residuo populi sui, et spiritus iudicii sedenti super iudicium, et fortitudo revertentibus de bello ad portam. Verum hii quoque prae vino nescierunt et prae ebrietate erraverunt; sacerdos et propheta nescierunt prae ebrietate, absorti sunt a vino, erraverunt in ebrietate, nescierunt videntem, ignoraverunt iudicium. Omnes enim mensae repletae sunt vomitu sordiumque, ita ut non esset ultra locus. Quem docebit scientiam et quem intellegere faciet auditum? ablactatos a lacte, avulsos ab uberibus. Quia manda remanda, manda remanda, expecta reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi, modicum ibi. In loquela enim labii et lingua altera loquetur ad populum istum, cui dixit: Haec requies mea, reficite lassum, et hoc est meum refrigerium, et noluerunt audire. Et erit eis verbum domini manda remanda, manda remanda, expecta reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi, modicum ibi, ut vadant et cadant retrorsum et conterantur et inlaqueentur et capiantur. Propter hoc audite verbum domini viri inlusores qui dominamini super populum meum qui est in Hierusalem. Dixistis enim: Percussimus foedus cum morte et cum inferno fecimus pactum; flagellum inundans cum transierit non veniet super nos, quia posuimus mendacium spem nostram et mendacio protecti sumus. Ideo haec dicit dominus deus: Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretiosum, in fundamento fundatum; qui crediderit non festinet. Et ponam in pondere iudicium et iustitiam in mensura, et subvertet grando spem mendacii, et protectionem aquae inundabunt. Et delebitur foedus vestrum cum morte, et pactum vestrum cum inferno non stabit; flagellum inundans cum transierit eritis ei in conculcationem. Quandocumque pertransierit tollet vos, quoniam mane diluculo pertransibit in die et in nocte, et tantummodo sola vexatio intellectum dabit auditui. Coangustatum est enim stratum ita ut alter decidat, et pallium breve utrumque operire non potest. Sicut enim in monte divisionum stabit dominus, sicut in valle quae est in Gabaon irascetur, ut faciat opus suum, alienum opus eius, ut operetur opus suum, peregrinum est opus eius ab eo. Et nunc nolite inludere, ne forte constringantur vincula vestra; consummationem enim et adbreviationem audivi a domino deo exercituum super universam terram. Auribus percipite et audite vocem meam, adtendite et audite eloquium meum. Numquid tota die arabit arans ut serat, proscindet et sariet humum suam? Nonne cum adaequaverit faciem eius seret git et cyminum sparget, et ponet triticum per ordinem et hordeum et milium et viciam in finibus suis? Et erudiet eum in iudicio, deus suus docebit illum. Non enim in serris trituratur git, nec rota plaustri super cyminum circuit, sed in virga excutietur git et cyminum in baculo. Panis autem comminuetur, verum non in perpetuum triturans triturabit illud, neque vexabit eum rota plaustri, nec ungulis suis comminuet eum. Et hoc a domino deo exercituum exivit, ut mirabile faceret

consilium et magnificavit iustitiam. Ve Ariel
Ariel Ariel civitas quam expugnavit David. Addi-
tus est annus ad annum, sollempnitates evolute sunt. Et
circumvallabo Ariel et erit tristis et merens, et erit mihi quasi
Ariel. Et circumdabo quasi sphaeram in circuitu tuo, et ia-
ciam contra te aggerem, et munimenta ponam in obsidi-
onem tuam. Et humiliaberis, de terra loqueris,
et de humo audietur eloquium tuum. Et erit quasi phito-
nis de terra vox tua, et de humo eloquium tuum mussita-
bit. Et erit sicut pulvis tenuis multitudo venti-
lantium te, et sicut favilla pertransiens multitudo
eorum qui contra te prevaluerunt. Eritque repente con-
festim a domino exercituum visitabitur in tonitruo
et commotione terre et voce magna turbinis et tempe-
statis et flamme ignis devorantis. Et erit sicut som-
nium visionis nocturne multitudo omnium
gentium que dimicaverunt contra Ariel, et omnes
qui militaverunt et obsederunt et prevaluerunt adversus eam.
Et sicut somniat esuriens et comedit, cum autem fuerit
expergefactus, vacua est anima eius; et sicut somniat
sitiens et bibit, et postquam fuerit expergefactus lassus adhuc
sitit et anima eius vacua est, sic erit multitu-
do omnium gentium que dimicaverunt contra montem
Syon. Obstupescite et admiramini, fluctuate et va-
cillate; inebriamini et non a vino, movemini et non
ebrietate. Quoniam miscuit vobis dominus spiritum soporis, clau-
det oculos vestros; prophetas et principes vestros qui vident vi-
siones operiet. Et erit vobis visio omnium sicut
verba libri signati, quem cum dederint scienti litte-
ras dicent: Lege istum, et respondebit: Non possum,
signatus est enim. Et dabitur liber nescienti litteras,
diceturque ei: Lege, et respondebit: Nescio litteras.
Et dixit dominus: Eo quod appropinquat populus iste ore suo et la-
biis suis glorificat me, cor autem eius longe est a me,
et timuerunt me mandato hominum et doctrinis,
ideo ecce ego addam ut admirationem faciam populo
huic miraculo grandi et stupendo. Peribit enim sapientia a
sapientibus eius, et intellectus prudentium eius ab-
scondetur. Ve qui profundi estis corde ut a domino ab-
scondatis consilium, quorum sunt in tenebris opera,
et dicunt: Quis videt nos, et quis novit nos? Perver-
sa est hec cogitatio vestra, quasi si lutum contra figulum
cogitet, et dicat opus factori suo: Non fecisti me; et figmen-
tum dicat fictori suo: Non intelligis. Nonne adhuc
in modico et in brevi convertetur Libanus in Chermel,
et Chermel in saltum reputabitur? Et audient in di-
e illa surdi verba libri, et de tenebris et caligine ocu-
li cecorum videbunt. Et addent mites in domino leticiam,
et pauperes homines in sancto Israel exultabunt, quoniam defe-
cit qui prevalebat, consummatus est illusor, et succisi sunt
omnes qui vigilabant super iniquitatem, qui peccare
faciebant homines in verbo, et arguentem in porta sup-
plantabant, et declinaverunt frustra a iusto. Propter
hoc hec dicit dominus ad domum Iacob, qui redemit Abraham:
Non modo confundetur Iacob, nec modo vultus eius e-

rubescet; sed cum viderit filios suos opera manuum
mearum in medio sui sanctificantes nomen meum, et sanc-
tificabunt sanctum Iacob, et deum Israel predicabunt. Et scient
errantes spiritu intellectum, et mussitatores discent legem.

XXX

Ve filii desertores, dicit dominus, ut faceretis consilium et non
ex me, et ordiremini telam et non per spiritum meum, ut ad-
deretis peccatum super peccatum. Qui ambulatis ut
descendatis in Egyptum, et os meum non interrogastis,
sperantes auxilium in fortitudine Pharaonis et habentes
fiduciam in umbra Egypti. Et erit vobis fortitudo
Pharaonis in confusionem, et fiducia umbre Egyp-
ti in ignominiam. Erunt enim in Tanis principes
tui, et nuntii tui usque ad Hanes pervenerunt. Omnes con-
fusi sunt super populo qui eis prodesse non potuit; non
fuerunt in auxilium et in aliquam utilitatem, sed in con-
fusionem et obprobrium. Onus iumentorum austri.
In terra tribulationis et an-
gustie leena et leo ex eis, vipera et regulus volans,
portantes super humeros iumentorum divitias suas
et super gibbum camelorum thesauros suos ad populum
qui eis prodesse non poterit. Egyptus enim frustra et
vane auxiliabitur. Ideo clamavi super hoc: Superbia
tantum est, quiesce. Nunc ingressus scribe ei super
buxum et in libro diligenter exara illud, et erit in die
novissimo in testimonium usque in sempiternum. Populus
enim ad iracundiam provocans est, et filii mendaces, fi-
lii nolentes audire legem dei. Qui dicunt videntibus:
Nolite videre; et aspicientibus: Nolite aspicere nobis
ea que sunt recta; loquimini nobis placentia,
videte nobis errores. Auferte a me viam, declina-
te a me semitam, cesset a facie nostra sanctus Israel. Propterea
hec dicit dominus deus sanctus Israel: Pro eo quod reprobastis verbum
hoc, et sperastis in calumpniam et in tumultum, et innisi
estis super eo, propterea erit vobis iniquitas hec si-
cut interruptio cadens et requisita in muro excelso,
quoniam subito dum non speratur veniet contritio eius. Et com-
minuetur sicut conteritur lagena figuli contritione
pervalida, et non invenietur de fragmentis eius testa
in qua portetur igniculus de incendio aut hau-
riatur parum aque de fovea. Quia hec dicit dominus
deus sanctus Israel: Si revertamini et quiescatis, salvi eritis;
in silentio et in spe erit fortitudo vestra. Et nolu-
istis, et dixistis: Nequaquam, sed ad equos fugiemus;
ideo fugietis. Et super veloces ascendemus; ideo velo-
ciores erunt qui persequentur vos. Mille homines a
facie terroris unius, et a facie terroris quinque fugietis, donec relinquamini
in quasi malus navis in vertice montis, et
quasi signum super collem. Propterea expectat
dominus ut misereatur vestri, et ideo exaltabitur parcens
vobis, quia deus iudicii dominus. Beati omnes qui expe-
ctant eum. Populus enim Syon habitabit in
Ierusalem. Plorans nequaquam plorabis, miserans
miserebitur tui. Ad vocem clamoris tui statim
ut audierit respondebit tibi. Et dabit tibi dominus panem
artum et aquam brevem, et non faciet avolare a te
ultra doctorem tuum, et erunt oculi tui videntes

preceptorem tuum. et aures tue audient verbum
post tergum monentis. Hec est via ambulate in ea neque
ad dexteram neque ad sinistram. Et contaminabis
laminas sculptilium argenti tui et vestimentum
conflatilis auri tui et disperges ea sicut immundi-
ciam menstruate. Egredere dices ei. Et dabitur
pluvia semini tuo ubicumque seminaveris in terra et panis
frugum terre erit uberrimus et pinguis. Pascetur in posses-
sione tua in die illa agnus spaciose et tauri tui et pul-
li asinorum qui operantur terram. Commixtum migma co-
medent. sicut in area ventilatum est. Et erunt super
omnem montem excelsum. et super omnem collem elevatum
rivi currentium aquarum in die interfectionis multorum
cum ceciderint turres. Et erit lux lune. sicut lux solis.

erit lux

et lux solis erit septempliciter sicut lux septem dierum
in die qua alligaverit dominus vulnus populi sui. et percussuram
plage eius sanaverit. Ecce nomen domini venit de longinquo
ardens furor eius et gravis ad portandum. Labia
eius repleta sunt indignatione et lingua eius quasi ignis
devorans. Spiritus eius velut torrens inundans usque ad
medium colli ad perdendas gentes in nichilum et frenum
erroris quod erat in maxillis populorum. Canticum erit
vobis sicut vox sanctificate sollempnitatis et leticia cordis
sicut qui pergit cum tibia ut intret in montem domini
ad fortem israel. Et auditam faciet dominus gloriam vocis sue
et terrorem brachii sui ostendet in comminatione furoris
et flamma ignis devorantis. Allidet in turbine et in la-
pide grandinis. A voce enim domini pavebit assur virga
percussus. Et erit transitus virge fundatus quam requiescere
faciet dominus super eum in tympanis et citharis et in bellis
precipuis expugnabit eos. Preparata est enim ab heri thofeth.
a rege preparata profunda et dilatata. Nutrimenta eius ignis

XXXI

et ligna multa flatus domini sicut torrens sulphuris
succendens eam. Ve qui descendunt in egyptum ad
auxilium in equis sperantes. et habentes fiduciam super qua-
drigas quia multe sunt et super equitibus quia prevalidi nimis
et non sunt confisi super sanctum israel et dominum non requisierunt.
Ipse autem sapiens adduxit malum. et verba sua non abstulit.
et consurget contra domum pessimorum et contra auxilium operanti-
um iniquitatem. Egyptus homo et non deus et equi eorum ca-
ro et non spiritus. Et dominus inclinabit manum suam et corruet
auxiliator et cadet cui prestatur auxilium simulque
omnes consumentur. Quia hec dicit dominus ad me.
Quomodo si rugiat leo et catulus leonis super predam
suam cum occurrerit ei multitudo pastorum a voce eorum
non formidabit et a multitudine eorum non pavebit. sic
descendet dominus exercituum ut prelietur super montem syon
et super collem eius. Sicut aves volantes sic proteget
dominus exercituum ierusalem protegens et liberans transiens et
salvans. Convertimini sicut in profundum recesseratis
filii israel. In die enim illa abiciet vir idola argenti

Idola

sui. et idola auri sui que fecerunt vobis manus vestre in
peccatum. Et cadet assur in gladio non viri. et gladius non ho-
minis non hominis vorabit eum. Et fugiet non a facie
gladii et iuvenes eius vectigales erunt. Et fortitudo
eius a terrore transibit. et pavebunt fugientes principes
eius. Dixit dominus cuius ignis est in syon. et caminus eius in ierusalem.
Ecce in iusticia regnabit rex. et principes in iudicio preerunt.
Et erit vir sicut qui absconditur a vento. et celat se a tem-
pestate sicut rivi aquarum in siti et umbra petre prominen-
tis in terra deserta. Non caligabunt oculi videntium et aures
audientium diligenter auscultabunt. Et cor stultorum intelli-
get scientiam et lingua balborum velociter loquetur et pla-
ne. Non vocabitur ultra his qui insipiens est princeps.
neque fraudulentus appellabitur maior. Stultus enim
fatua loquetur et cor eius faciet iniquitatem. ut perficiat
simulationem et loquatur ad dominum fraudulenter et vacuam fa-
ciat animam esurientis et potum sitienti auferat.
Fraudulentis vasa pessima sunt. Ipse enim cogitationes
concinnavit. ad perdendos mites in sermone mendacii cum
loqueretur pauper iudicium. Princeps vero ea que digna sunt
principe cogitabit et ipse super duces stabit. Mulieres o-
pulente surgite. et audite vocem meam filie confidentes
percipite auribus eloquium meum. Post dies enim et annum et vos con-
turbabimini confidentes. Consummata est enim vindemia
collectio ultra non veniet. Obstupescite opulente contur-
bamini confidentes exuite vos. et confundimini. Accingite
lumbos vestros super ubera plangite super regione deside-
rabili super vinea fertili. Super humum populi mei spine
et vepres ascendent quanto magis super omnes domos gau-
dii civitatis exultantis. Domus enim dimissa est multitudo
urbis relicta est tenebre et palpatio facte sunt super spe-
luncas usque in eternum. Gaudium onagrorum pascua gregum
donec effundatur super nos spiritus de excelso. Et erit desertum
in chermel et chermel in saltum reputabitur. Et habi-
tabit in solitudine iudicium et iusticia in chermel sede-
bit. Et erit opus iusticie pax et cultus iusticie silentium
et securitas usque in sempiternum. Et sedebit populus meus in
pulcritudine pacis et in tabernaculis fiducie et in requie
opulenta. Grando autem in descensione saltus et humili-
tate humiliabitur civitas. Beati qui seminatis super
omnes aquas immittentes pedem bovis et asini. Ve
qui predaris. nonne et ipse predaberis. Et qui spernis. nonne
et ipse sperneris. Cum consummaveris depredationem depredaberis.
Cum fatigatus desieris contempnere contempneris. Domine mi-
serere nostri te expectavimus. Esto brachium nostrum in mane.
et salus nostra in tempore tribulationis. A voce angeli fu-
gerunt populi. ab exaltatione tua dispersi sunt gentes.
Et congregabuntur spolia vestra sicut colligitur bruchus.
velut cum fosse plene fuerint de eo. Magnificatus est
dominus quoniam habitavit in excelso. Implebit syon iudi-
cio et iusticia et erit fides in temporibus tuis. Divitie sa-
lutis sapientia et scientia timor domini ipse thesaurus eius.
Ecce videntes clamabunt foris. angeli pacis amare
flebunt. Dissipate sunt vie. cessavit transiens per semi-
tam irritum factum est pactum. proiecit civitates non repu-
tavit homines. Luxit et elanguit terra. confusus est li-
banus et obsorduit. Et factus est saron sicut desertum.
et concussa est basan et carmelus. Nunc consurgam
dicit dominus nunc exaltabor. nunc sublevabor. Concipietis

ardorem parietis stipulam. Spiritus vester ut ignis vo
rabit vos. Et erunt populi quasi de incendio cinis. spine
congregate igne comburentur. Audite qui longe estis que fece
rim et cognoscite vicini fortitudinem meam. Conterriti sunt
in syon peccatores. possedit tremor hypocritas. Quis po
terit habitare de vobis cum igne devorante? Quis
habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis? Qui am
bulat in iusticiis et loquitur veritatem. qui proicit avari
ciam ex calumpnia et excutit manus suas ab omni munere.
Qui obturat aures suas ne audiat sanguinem et claudit
oculos suos ne videat malum. iste in excelsis habitabit
munimenta saxorum sublimitas eius. Panis ei datus est. aque
eius fideles sunt. Regem in decore suo videbunt. oculi eius
cernent terram de longe. Cor tuum meditabitur timorem.
Ubi est litteratus? Ubi legis verba ponderans? Ubi doctor
parvulorum? Populum impudentem non videbis. populum alti ser
monis ita ut non possis intelligere disertitudinem
lingue eius in quo nulla est sapientia. Respice syon civi
tatem sollempnitatis nostre. Oculi tui videbunt ierusalem habi
tationem opulentam. tabernaculum quod nequaquam transferri po
terit. nec auferentur clavi eius in sempiternum. Et omnes funi
culi eius non rumpentur. quia solummodo ibi magnificus dominus noster.
locus fluviorum rivi latissimi et patentes. Non transibit per
eum navis remigum. neque trieris magna transgredietur
eum. Dominus enim iudex noster. dominus legifer noster. dominus rex noster. ipse sal
vabit nos. Laxati sunt funiculi tui. sed non prevalebunt. Sic
erit malus tuus ut dilatare signum non queas.

XXXIIII. Tunc dividentur spolia predarum multarum. Claudi di
ripient rapinam nec dicet vicinus elangui. Populus qui
habitat in ea. auferetur ab eo iniquitas. Accedite gentes
et audite et populi attendite. Audiat terra et plenitudo eius.
orbis terre et omne germen eius. quia indignatio domini super omnes
gentes et furor super universam miliciam eorum. Interfe
cit eos et dedit eos in occisionem. Interfecti eorum proicientur.
et de cadaveribus eorum ascendet fetor. Tabescent montes san
guine eorum. et tabescet omnis milicia celorum. Et complicabuntur
sicut liber celi et omnis milicia eorum defluet. sicut deflu
it folium de vinea et de ficu. quoniam inebriatus est in celo
gladius meus. Ecce super ydumeam descendet et super populum
interfectionis mee ad iudicium. Gladius enim domini repletus
est sanguine. incrassatus est adipe de sanguine agnorum
et hyrcorum. de sanguine medullatorum arietum. Victima
enim domini in bosra. et interfectio magna in terra edom. Et
descendent unicornes cum eis. et tauri cum potentibus. In
ebriabitur terra eorum sanguine. et humus eorum adipe pin
guium. quia dies ultionis domini. annus retributionis
iudicii syon. Et convertentur torrentes eius in picem et humus
eius in sulphur. Et erit terra eius in picem ardentem no
cte et die. non extinguetur in sempiternum. Ascendet fumus eius
a generatione in generationem. desolabitur in secula seculorum.
Non erit transiens per eam. et possidebunt illam onocrotalus
et ericius. et ibis. et corvus habitabunt in ea. Extendetur
super eam mensura ut redigatur ad nichilum et perpendicu
lum in desolationem. Nobiles eius non erunt ibi. Regem potius
invocabunt. et omnes principes eius erunt in nichilum. Et
orientur in domibus eius spine et urtice. et paliurus
in munitionibus eius. Et erit cubile draconum. et
pascua strutionum. et occurrent demonia onocen
tauris. et pilosus clamabit alter ad alterum. Ibi cu
bavit lamia. et invenit sibi requiem. Ibi habu
it foveam ericius et enutrivit catulos et circumfodit
et fovit in umbra eius. Illuc congregati sunt milvi
alter ad alterum. Requirite diligenter in libro domini
et legite. unum ex eis non defuit. Alter alterum
non quesivit. quia quod ex ore meo procedit ille mandavit
et spiritus eius ipse congregavit ea. Et ipse misit eis
sortem et manus eius divisit eam illis in mensuram.
usque in eternum possidebunt eam. In generationem
et generationem habitabunt in ea.

XXXV. Letabitur deserta
et invia. et exultabit solitudo et florebit quasi lilium.
Germinans germinabit et exultabit letabunda et
laudans. Gloria libani data est ei. decor carmeli et sa
ron. Ipsi videbunt gloriam domini. et decorem dei nostri. Con
fortate manus dissolutas et genua debilia robora
te. Dicite pusillanimes confortamini. et nolite
timere. Ecce deus vester ultionem adducet retribu
tionis. deus ipse veniet et salvabit vos. Tunc aperientur
oculi cecorum. et aures surdorum patebunt. Tunc saliet sicut
cervus claudus. et aperta erit lingua mutorum. quia scisse
sunt in deserto aque et torrentes in solitudine.
Et que erat arida in stagnum. et siciens in fontes aquarum.
In cubilibus in quibus prius dracones habitabant
orietur viror calami et iunci. et erit ibi semita
et via. et via sancta vocabitur. Non transibit per eam pol
lutus. et hec erit vobis directa via. ita ut stulti non
errent per eam. Non erit ibi leo. et mala bestia non as
cendet per eam nec invenietur ibi. Et ambulabunt
qui liberati fuerint et redempti a domino convertentur. et veni
ent in syon cum laude. et leticia sempiterna super ca
put eorum. Gaudium et leticiam optinebunt. et fugiet do
lor et gemitus.

XXXVI. Et factum est in quartodecimo an
no regis ezechie ascendit sennacherib rex assyriorum
super omnes civitates iuda munitas. et cepit eas. Et
misit rex assyriorum rabsacen de lachis in ierusalem.
ad regem ezechiam in manu gravi. et stetit in aque
ductu piscine superioris. in via agri fullonis. Et
egressus est ad eum eliachim filius helchie. qui erat
super domum. et sobna scriba. et ioahe filius asaph. a
commentariis. et dixit ad eos rabsaces. Dicite ezechie.
hec dicit rex magnus rex assyriorum. Que est ista fidu
cia qua confidis? aut quo consilio vel fortitudine re
bellare disponis? Super quem habes fiduciam. quia re
cessisti a me? Ecce confidis super baculum arundineum
confractum istum. super egyptum. cui si innisus fuerit
homo. intrabit in manum eius. et perforabit eam. Sic pha
rao rex egypti. omnibus qui confidunt in eo. Quod si
responderis mihi. in domino deo nostro confidimus. nonne ipse
est cuius abstulit ezechias excelsa et altaria ista. adora
bitis. Et nunce tradite domino meo regi assyriorum. et
dabo tibi duo milia equorum. nec poteris ex te prebere

milvi

deus ipse

r. rapsacen

ex

dixit iude et ierusalem coram altari isto

YSA

ascensoribus eorum. Et quomodo sustinebis faciem iudicis unius
loci ex servis domini mei minoribus? Quod si confidis in egyp
to in quadrigis et in equitibus, et nunc numquid sine domino ascendi
ad terram istam ut disperderem eam? Dominus dixit ad me: As
cende super terram istam et disperde eam. Et dixit Eliachim et Sob
na et Ioahe ad Rabsacen: Loquere ad servos tuos syra
lingua, intelligimus enim. Ne loquaris ad nos iuda
ice in auribus populi qui est super murum. Et dixit Rabsaces: Numquid
ad dominum tuum et ad te misit me dominus meus ut loquerer
omnia verba ista, et non potius ad viros qui sedent in muro
ut comedant stercora sua et bibant urinam pedum suorum
vobiscum? Et stetit Rabsaces et clamavit voce magna
iudaice et dixit: Audite verba regis magni regis assy
riorum. Hec dicit rex: Non seducat vos Ezechias quia
non poterit eruere vos. Et non vobis tribuat fiduciam
Ezechias super domino dicens: Eruens liberabit nos dominus:
non dabitur civitas hec in manus regis assyriorum. Noli
te audire Ezechiam. Hec enim dicit rex assyriorum: Faci
te mecum benedictionem et egredimini ad me et comedite
unusquisque vineam suam et unusquisque ficum suam, et
bibite unusquisque aquam cisterne sue, donec veniam
et tollam vos ad terram que est ut terra vestra, terram frumenti
et vini, terram panum et vinearum. Non conturbet vos
Ezechias dicens: Dominus liberabit nos. Numquid libera
verunt dii gentium unusquisque terram suam de manu
regis assyriorum? Ubi est deus Emath et Arfath? Ubi est
deus Sepharvaim? Numquid liberaverunt Samariam de ma
nu mea? Quis est ex omnibus diis terrarum istarum qui eruerit
terram suam de manu mea, ut eruat dominus Ierusalem de ma
nu mea? Et siluerunt et non responderunt ei verbum. Manda
verat enim rex dicens: Ne respondeatis ei. Et ingressus
est Eliachim filius Elchie qui erat super domum et
Sobna scriba et Ioahe filius Asaph a commentariis ad E
zechiam scissis vestibus, et nuntiaverunt ei verba Rab

XXXVII — ysa xxxvii — 4 reg 19

sacis. Et factum est cum audisset rex Ezechias scidit
vestimenta sua et obvolutus est sacco et intravit in do
mum domini. Et misit Eliachim qui erat super domum et Sob
nam scribam et seniores de sacerdotibus opertos sac
cis ad Ysaiam filium Amos prophetam. Et dixerunt ad eum:
Hec dicit Ezechias: Dies tribulationis et correptio
nis et blasphemie dies hec, quia venerunt filii usque ad
partum et virtus non est pariendi. Si quomodo
audiat dominus deus tuus verba Rabsacis quem misit rex
assyriorum dominus suus ad blasphemandum deum viven
tem et exprobrandum sermonibus quos audivit dominus
deus tuus. Leva ergo orationem pro reliquiis que reperte sunt.
Et venerunt servi regis Ezechie ad Ysaiam. Et dixit
ad eos Ysaias: Hec dicetis domino vestro: Hec dicit dominus: Ne
timeas a facie verborum quo audisti, quibus blasphe
maverunt pueri regis assyriorum me. Ecce ego dabo ei
spiritum et audiet nuntium et revertetur ad terram suam et
corruere eum faciam gladio in terra sua. Reversus est
autem Rabsaces et invenit regem assyriorum prelian
tem adversus Lobnam. Audierat enim quia profectus
esset de Lachis. Et audivit de Tharacha rege ethio

pie dicentes: Egressus est ut pugnet contra te. Quod
cum audisset misit nuntios ad Ezechiam dicens: Hec di
cetis Ezechie regi iude loquentes: Non te decipiat deus tuus
in quo tu confidis dicens: Non dabitur Ierusalem in manu regis
assyriorum. Ecce tu audisti omnia que fecerunt reges assy
riorum omnibus terris quas subverterunt, et tu poteris liberari?
Numquid eruerunt eos dii gentium quos subverterunt patres
mei, Gozan et Aran et Reseph et filios Eden qui erant in
Thalassar? Ubi est rex Emath et rex Arfath et rex urbis Se
farvaim, Ana et Ava? Et tulit Ezechias libros de ma
nu nuntiorum et legit eos, et ascendit in domum domini. Et ex
pandit eos Ezechias coram domino. Et oravit Ezechias ad
dominum dicens: Domine exercituum deus Israhel qui sedes super cheru
bin, tu es deus solus omnium regnorum terre, tu fecisti celum et
terram. Inclina domine aurem tuam et audi, aperi domine oculos tuos
et vide, et audi omnia verba Sennacherib que misit ad blas
phemandum deum viventem. Vere enim domine desertas fecerunt
reges assyriorum terras et regiones earum, et dederunt deos earum ig
ni. Non enim erant dii sed opera manuum hominum, lignum et
lapides, et comminuerunt eos. Et nunc domine deus noster salva nos
de manu eius, et cognoscant omnia regna terre quia tu es dominus
solus. Et misit Ysaias filius Amos ad Ezechiam dicens:
Hec dicit dominus deus Israhel: Pro quibus rogasti me de Sennache
rib rege assyriorum, hoc est verbum quod locutus est dominus super
eum: Despexit te, subsannavit te virgo filia Syon, post
te caput movit filia Ierusalem. Cui exprobrasti, et quem
blasphemasti, et super quem exaltasti vocem et elevasti
altitudinem oculorum tuorum? Ad sanctum Israhel. In manu ser
vorum tuorum exprobrasti domino et dixisti: In multitudine
quadrigarum mearum ego ascendi altitudinem montium iuga
Libani, et succidam excelsa cedrorum eius et electas abietes
illius, et introibo altitudinem summitatis eius, saltum car
meli eius. Ego fodi et bibi aquam et exsiccavi vestigio pe
dis mei omnes rivos aggerum. Numquid non audisti que
fecerim olim ei? Ex diebus antiquis ego plasmavi
illud, et nunc adduxi. Et factum est in eradicationem collium
compugnantium et civitatum munitarum. Habitatores earum bre
viata manu contremuerunt et confusi sunt, facti sunt sicut fenum
agri et gramen pascue et herba tectorum que exaruit antequam
maturesceret. Habitationem tuam et egressum tuum et introi
tum tuum cognovi, et insaniam tuam contra me. Cum fu
reres adversum me, superbia tua ascendit in aures me
as. Ponam ergo circulum in naribus tuis et frenum in labiis
tuis et reducam te in viam per quam venisti. Tibi autem hoc
erit signum: Comede hoc anno que sponte nascuntur, et in
anno secundo pomis vescere. In anno autem tertio seminate
et metite, et plantate vineas et comedite fructum earum.
Et mittet id quod salvatum fuerit de domo Iuda et quod reli
quum est radicem deorsum, et faciet fructum sursum, quia de
Ierusalem exibunt reliquie et salvatio de monte Syon. Zelus
domini exercituum faciet istud. Propterea hec dicit dominus de rege
assyriorum: Non introibit civitatem hanc, et non iaciet ibi
sagittam, et non occupabit eam clipeus et non mittet in circui
tu eius aggerem. In via qua venit per eam revertetur,
et civitatem hanc non ingredietur, dicit dominus. Et protegam civitatem

tatem istam ut salvem eam propter me et propter David servum meum.
Egressus est autem angelus domini et percussit in castris assyriorum centum
octoginta quinque milia. Et surrexerunt mane et ecce omnes ca-
davera mortuorum. Et egressus est et abiit et reversus est Sennache-
rib rex assyriorum et habitavit in Nineve. Et factum est cum ado-
raret in templo Nesrach deum suum Adramelech et Sarasar filii
eius percusserunt eum gladio, fugeruntque in terram Ararath et regna-
vit Asoraddon filius eius pro eo. In diebus illis egrotavit
Ezechias usque ad mortem et introivit ad eum Ysaias filius Amos
propheta et dixit ei: Hec dicit dominus: Dispone domui tue quia
morieris tu et non vives. Et convertit Ezechias faciem suam ad
parietem et oravit ad dominum et dixit: Obsecro domine memento
queso quomodo ambulaverim coram te in veritate et in corde
perfecto et quod bonum est in oculis tuis fecerim. Et flevit Eze-
chias fletu magno. Et factum est verbum domini ad Ysaiam di-
cens: Vade et dic Ezechie: Hec dicit dominus deus David patris tui:
Audivi orationem tuam et vidi lacrimam tuam. Ecce ego adiciam
super dies tuos xv. annos et de manu regis assyriorum eruam te
et civitatem istam et protegam eam. Hoc autem erit tibi signum a domino quia faciet
dominus verbum hoc quod locutus est. Ecce ego reverti faciam umbram line-
arum per quas descenderat in horologio Achaz in sole retror-
sum decem lineis. Et reversus est sol decem lineis per gradus
quos descenderat. Scriptura Ezechie regis Iude cum e-
grotasset et convaluisset de infirmitate sua. Ego dixi: In
dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi. Quesivi
r. a. m. d. n. v. dominum dominum in terra viventium. Non aspiciam
h. ultra et h. Generatio m. a. e. et c. e. a me q. t. p. Preci-
sa est a me velut a texente vita m. dum ad. o. s. m. De m.
usque ad v. f. m. s. usque ad mane q. leo s. c. o. o. m. De ma-
ne usque ad v. f. m. s. p. h. s. c. m. ut columba. Attenuati
sunt oculi m. s. in ex. Domine vim patior r. p. m. Quid dicam
aut quid r. m. cum i. fecerim. Recogitabo tibi omnes a. m.
in am. a. m. Domine si sic vivitur et in talibus v. s. m. corripi-
es me et vivificabis me. Ecce in pace a. m. amarissima. Tu
autem eruisti animam meam ut non periret; proiecisti post tergum
tuum omnia peccata mea quia non infernus confitebitur tibi neque
mors l. te. Non expectabunt qui descendunt in l. v. t. Vivens
v. ipse c. t. sicut et ego h. pater filiis n. f. v. t. Domine sal-
vos nos fac et psalmos n. c. c. diebus v. n. in domo domini.
Et iussit Ysaias ut tollerent massam de ficis et cataplas-
marent super vulnus Ezechie et sanaretur. Et dixit Ezechias:
Quod erit signum quia ascendam in domum domini? In tempore
illo misit Marodach Baladan filius Baladan rex baby-
lonis libros et munera ad Ezechiam; audierat enim quod
egrotasset et convaluisset. Letatus est autem super eis Ezechias et
ostendit eis cellam aromatum et argenti et auri et odora-
mentorum et unguenti optimi et omnes apothecas supelle-
ctilis sue et universa que inventa sunt in thesauris eius. Non fuit
verbum quod non ostenderet eis Ezechias in domo sua et in omni
potestate sua. Introivit autem Ysaias propheta ad regem Ezechiam
et dixit ei: Quid dixerunt viri isti et unde venerunt ad te? Et
dixit Ezechias: De terra longinqua venerunt ad me de Baby-
lone. Et dixit: Quid viderunt in domo tua? Et dixit
Ezechias: Omnia que in domo mea sunt viderunt. Non fuit res quam
non ostenderim eis in thesauris meis. Et dixit Ysaias ad Ezechiam:

Audi verbum domini exercituum. Ecce dies venient et
auferentur omnia que in domo tua sunt, et que thesauriza-
verunt patres tui usque ad diem hanc in Babylonem. Non
relinquetur quicquam dicit dominus. Et de filiis tuis qui
exibunt de te quos genueris tollent et erunt eunuchi
in palatio regis Babylonis. Et dixit Ezechias ad Ysaiam:
Bonum verbum domini quod locutus est. Et dixit: Fiat tantum
pax et veritas in diebus meis. Consolamini, consolamini, popule
meus, dicit deus vester. Loquimini ad cor Ierusalem et advocate eam
quoniam completa est malicia eius, dimissa est iniquitas illius. Sus-
cepit de manu domini duplicia pro omnibus peccatis suis.

xl.

Vox clamantis in deserto: parate viam domini, rectas facite
in solitudine semitas dei nostri. Omnis vallis exaltabitur
et omnis mons et collis humiliabitur, et erunt prava in directa
et aspera in vias planas. Et revelabitur gloria domini et videbit
omnis caro pariter quod os domini locutum est. Vox dicentis: Cla-
ma. Et dixi: Quid clamabo? Omnis caro fenum et omnis
gloria eius quasi flos agri. Exsiccatum est fenum et cecidit
flos quia spiritus domini sufflavit in eo. Vere fenum est populus.
Exsiccatum est enim fenum et cecidit flos; verbum autem
domini manet in eternum. Super montem excelsum as-
cende tu qui evangelizas Syon; exalta in fortitudine
vocem tuam qui evangelizas Ierusalem. Exalta, noli timere.
Dic civitatibus Iuda: Ecce deus vester. Ecce dominus deus in fortitu-
dine veniet et brachium eius dominabitur. Ecce merces
eius cum eo et opus illius coram eo. Sicut pastor gregem
suum pascet, in brachio suo congregabit agnos et in
sinu suo levabit, fetas ipse portabit. Quis mensus
est pugillo aquas et celos palmo ponderavit? Quis
appendit tribus digitis molem terre et libravit in pondere
montes et colles in statera? Quis adiuvit spiritum domini
aut quis consiliarius eius fuit et ostendit illi? Cum
quo iniit consilium et instruxit eum et docuit eum
semitam iusticie et erudivit eum scientia et viam pru-
dentie ostendit illi? Ecce gentes quasi stilla situle
et quasi momentum stature reputate sunt. Ecce insule
quasi pulvis exiguus, et Libanus non sufficiet ad suc-
cendendum et animalia eius non sufficient ad holocau-
stum. Omnes gentes quasi non sint sic sunt coram eo,
et quasi nichilum et inane reputate sunt ei. Cui ergo si-
milem fecistis deum aut quam imaginem ponetis ei? Num-
quid sculptile conflavit faber, aut aurifex auro fi-
guravit illud et laminis argenteis argentarius?
Forte lignum et imputribile elegit, artifex sapiens
querit quomodo statuat simulachrum quod non moveatur.
Numquid non scietis? Numquid non audietis? Numquid
non ab initio adnuntiatum est vobis? Numquid non in-
tellexistis fundamenta terre? Qui sedet super gyrum
terre et habitatores eius sunt quasi locuste. Qui extendit
velut nichilum celos et expandit eos sicut ta-
bernaculum ad inhabitandum. Qui dat secretorum
scrutatores quasi non sint, iudices terre velut inane
fecit. Et quidem neque plantatus neque satus neque
radicatus in terra truncus eorum. Repente flavit in
eos et aruerunt et turbo quasi stipulam auferet

tribus

eos. Et cui assimilastis me et adequastis me
dicit sanctus. Levate in excelsum oculos vestros et videte
quis creavit hec. Qui educit in numero militiam
eorum et omnes ex nomine vocat. Pre multitudine forti-
tudinis et roboris virtutisque eius neque unum reliquum
fuit. Quare dicis iacob et loqueris israel: abscondita est
via mea a domino et a deo meo iudicium meum transivit?
Numquid nescis aut non audisti? Deus sempiternus dominus qui
creavit terminos terre non deficiet neque laborabit nec
est investigatio sapientie eius. Qui dat lasso virtutem
et his qui non sunt fortitudinem et robur multiplicat.
Deficient pueri et laborabunt et iuvenes in infirmi-
tate cadent. Qui autem sperant in domino mutabunt
fortitudinem, adsument pennas sicut aquile, cur-
rent et non laborabunt, ambulabunt et non deficient.

XLI

xli

Taceant ad me insule et gentes mutent fortitudi-
nem. Accedant et tunc loquantur, simul ad iudicium pro-
pinquemus. Quis suscitavit ab oriente iustum, voca-
vit eum ut sequeretur se? Dabit in conspectu eius
gentes et reges obtinebit. Dabit quasi pulverem gladio
eius, sicut stipulam vento raptam arcui eius. Persequetur
eos et transibit in pace, semita in pedibus eius non appa-
rebit. Quis hec operatus est et fecit vocans generationes
ab exordio? Ego dominus primus et novissimus ego sum.
Viderunt insule et timuerunt, extrema terre obstupuerunt,
appropinquaverunt et accesserunt. Unusquisque proximo suo
auxiliabitur et fratri suo dicet: confortare. Confortavit
faber erarius percutiens malleo eum qui cudebat
tunc temporis, dicens: glutino bonum est; et confortavit
eum clavis ut non moveretur. Et tu israel serve meus,
iacob quem elegi, semen abraham amici mei, in quo
apprehendi te ab extremis terre et a longinquis eius
vocavi te et dixi tibi: servus meus es tu. Elegi te et non abie-
ci te. Ne timeas quia tecum sum ego. Ne declines quia
ego deus tuus. Confortavi te et auxiliatus sum tibi
et suscepit te dextera iusti mei. Ecce confundentur
et erubescent omnes qui pugnant adversum te. Erunt
quasi non sint et peribunt viri qui contradicunt tibi. Queres
eos et non invenies viros rebelles tuos. Erunt quasi non
sint et velut consumptio homines bellantes adversum te.
Quia ego dominus deus tuus apprehendens manum tuam di-
censque tibi: Ne timeas, ego adiuvi te. Noli timere
vermis iacob qui mortui estis ex israel. Ego auxiliatus
sum tui dicit dominus et redemptor tuus sanctus israel. Ego po-
sui te quasi plaustrum triturans novum, habens
rostra serrantia. Triturabis montes et comminues
et colles quasi pulverem pones. Ventilabis eos et ven-
tus tollet et turbo disperget eos. Et tu exultabis in
domino, in sancto israel letaberis. Egeni et pauperes querunt
aquas et non sunt, lingua eorum siti aruit. Ego dominus exau-
diam eos, deus israel non derelinquam eos. Aperiam in supi-
nis collibus flumina et in medio camporum fontes.
Ponam desertum in stagna aquarum et terram inviam
in rivos aquarum. Dabo in solitudine cedrum et spinam
et myrtum et lignum olive. Ponam in deserto abi-
etem, ulmum et buxum simul, ut videant et sciant et
recogitent et intelligant pariter quia manus domini fecit
hoc et sanctus israel creavit illud. Prope facite iudicium
vestrum dicit dominus. Afferte si quid forte habetis, dixit rex
iacob. Accedant et nuntient nobis quecumque ventura sunt.
priora que fuerunt nuntiate et ponemus cor nostrum et
sciemus novissima eorum et que ventura sunt indicate nobis.
Annuntiate que ventura sunt in futurum et sciemus quia dii estis
vos. Bene quoque aut male si potestis facite et loquamur et
videamus simul. Ecce vos estis ex nichilo et opus vestrum
ex eo quod non est. Abhominatio est qui elegit vos. Suscitavi
ab aquilone et veniet ab ortu solis; vocabit nomen meum et
adducet magistratus quasi lutum et velut plastes conculcans
humum. Quis annuntiavit ab exordio ut sciamus
et a principio ut dicamus iustus es? Non est neque annunti-
ans neque predicens neque audiens sermones vestros. Primus
ad syon dicet: ecce adsum, et ierusalem evangelistam dabo. Et
vidi et non erat neque ex istis quisquam qui iniret consilium
et interrogatus responderet verbum. Ecce omnes iniusti
et vana opera eorum, ventus et inane simulachra eorum. Ecce
servus meus suscipiam eum, electus meus complacuit sibi
in illo anima mea. Dedi spiritum meum super eum, iudicium
gentibus proferet. Non clamabit neque accipiet personam
nec audietur foris vox eius. Calamum quassatum non con-
teret et linum fumigans non extinguet. In veritate
educet iudicium. Non erit tristis neque turbulentus
donec ponat in terra iudicium, et legem eius insule
expectabunt. Hec dicit dominus deus creans celos et extendens
eos, firmans terram et que germinant ex ea, dans flatum
populo qui est super eam et spiritum calcantibus eam. Ego dominus
vocavi te in iustitia et apprehendi manum tuam et ser-
vavi et dedi te in fedus populi, in lucem gentium, ut
aperires oculos cecorum et educeres de conclusione vinctum,
de domo carceris sedentes in tenebris. Ego dominus hoc est
nomen meum, gloriam meam alteri non dabo et laudem meam
sculptilibus. Que prima fuerunt ecce venerunt, nova quoque
ego annuntio; antequam oriantur audita vobis faciam.
Cantate domino canticum novum, laus eius ab extremis
terre, qui descenditis in mare et plenitudo eius, insule
et habitatores earum. Sublevetur desertum et civitates
eius; in domibus habitabit cedar. Laudate habitatores
petre, de vertice montium clamabunt. Ponent domino
gloriam et laudem eius in insulis nuntiabunt. Dominus si-
cut fortis egredietur, sicut vir preliator suscitabit zelum;
vociferabitur et clamabit, super inimicos suos confor-
tabitur. Tacui semper, silui, patiens fui; sicut pariens loquar.
Dissipabo et absorbebo simul. Desertos faciam montes
et colles et omne gramen eorum exsiccabo. Et ponam flumi-
na in insulis et stagna arefaciam. Et ducam cecos in
viam quam nesciunt, in semitis quas ignoraverunt
ambulare eos faciam. Ponam tenebras coram eis in
lucem et prava in recta. Hec verba feci eis et non dereliqui
eos. Conversi sunt retrorsum. Confundantur confusione
qui confidunt in sculptili, qui dicunt conflatili: vos dii
nostri. Surdi audite et ceci intuemini ad videndum.

Quis cecus nisi servus meus? et surdus nisi ad quem nuntios meos misi? Quis cecus nisi qui venundatus est? et quis cecus nisi servus domini? Qui vides multa nonne audies? Et dominus voluit ut sanctificaret eum et magnificaret legem et extolleret. Ipse autem populus direptus et vastatus, laqueus iuvenum omnes, et in domibus carcerum absconditi sunt; facti sunt in rapinam nec est qui eruat, in direptionem et non est qui dicat: Redde. Quis est in vobis qui audiat hoc, attendat et auscultet futura? Quis dedit in direptionem Iacob et Israel vastantibus? Nonne dominus ipse, cui peccavimus? Et noluerunt in viis eius ambulare et non audierunt legem eius. Et effudit super eum indignationem furoris sui et forte bellum, et combussit eum in circuitu et non cognovit, et succendit eum et non intellexit.

XLIII

Et nunc hec dicit dominus creans te Iacob et formans te Israel: Noli timere quia redemi te et vocavi te nomine tuo, meus es tu. Cum transieris per aquas tecum ero, et flumina non operient te; cum ambulaveris in igne non combureris, et flamma non ardebit in te; quia ego dominus deus tuus sanctus Israel salvator tuus; dedi propitiationem tuam Egyptum, Ethiopiam et Saba pro te. Ex quo honorabilis factus es in oculis meis et gloriosus, ego dilexi te, et dabo homines pro te et populos pro anima tua. Noli timere quia ego tecum sum. Ab oriente adducam semen tuum et ab occidente congregabo te. Dicam aquiloni: Da, et austro: Noli prohibere. Affer filios meos de longinquo et filias meas ab extremis terre. Et omnem qui invocat nomen meum, in gloriam meam creavi eum, formavi eum et feci eum. Educ foras populum cecum et oculos habentem, surdum et aures ei sunt. Omnes gentes congregate sunt simul et collecte sunt tribus. Quis in vobis annuntiet istud, et que prima sunt audire nos faciet? Dent testes eorum et iustificentur, et audiant et dicant: Vere. Vos testes mei, dicit dominus, et servus meus quem elegi, ut sciatis et credatis mihi, et intelligatis quia ego ipse sum. Ante me non est formatus deus, et post me non erit. Ego sum, ego sum dominus, et non est absque me salvator. Ego annuntiavi et salvavi, auditum feci, et non fuit in vobis alienus. Vos testes mei, dicit dominus, et ego deus. Ab initio ego ipse, et non est qui de manu mea eruat; operabor, et quis avertet illud? Hec dicit dominus redemptor vester sanctus Israel: Propter vos emisi Babylonem et detraxi vectes universos, et Chaldeos in navibus suis gloriantes. Ego dominus sanctus vester, creans Israel, rex vester. Hec dicit dominus qui dedit in mari viam et in aquis torrentibus semitam, qui eduxit quadrigam et equum, agmen et robustum; simul obdormierunt nec resurgent; contriti sunt quasi linum et extincti sunt. Ne memineritis priorum, et antiqua ne intueamini. Ecce ego facio nova, et nunc orientur; utique cognoscetis ea. Ponam in deserto viam et in invio flumina. Glorificabit me bestia agri, dracones et struthiones, quia dedi in deserto aquas, flumina in invio, ut darem potum populo meo, electo meo. Populum istum formavi mihi, laudem meam narrabit. Non me invocasti Iacob, nec laborasti in me Israel. Non obtulisti mihi arietem holocausti tui, et victimis tuis non glorificasti me. Non te servire feci in oblatione, nec laborem tibi prebui in ture. Non emisti mihi argento calamum, et adipe victimarum tuarum non inebriasti me. Verumtamen servire me fecisti in peccatis tuis, prebuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis. Ego sum, ego sum ipse qui deleo iniquitates tuas propter me, et peccatorum tuorum non recordabor. Reduc me in memoriam et iudicemur simul; narra si quid habes ut iustificeris. Pater tuus primus peccavit, et interpretes tui prevaricati sunt in me. Et contaminavi principes sanctos, dedi ad internecionem Iacob et Israel in blasphemiam.

XLIIII

Et nunc audi Iacob serve meus, et Israel quem elegi. Hec dicit dominus faciens et formans te, ab utero auxiliator tuus: Noli timere serve meus Iacob, et rectissime quem elegi. Effundam enim aquas super sitientem, et fluenta super aridam. Effundam spiritum meum super semen tuum, et benedictionem meam super stirpem tuam, et germinabunt inter herbas quasi salices iuxta preterfluentes aquas. Iste dicet: Domini ego sum, et ille vocabit in nomine Iacob, et hic scribet manu sua: Domino, et in nomine Israel assimilabitur. Hec dicit dominus rex Israel et redemptor eius dominus exercituum: Ego primus et ego novissimus, et absque me non est deus. Quis similis mei? Vocet et annuntiet, et ordinem exponat mihi, ex quo constitui populum antiquum; ventura et que futura sunt annuntient eis. Nolite timere neque conturbemini. Ex tunc audire te feci et annuntiavi; vos estis testes mei. Numquid est deus absque me, et formator quem ego non noverim? Plaste idoli omnes nihil sunt, et amantissima eorum non proderunt eis. Ipsi sunt testes eorum, quia non vident neque intelligunt ut confundantur. Quis formavit deum et sculptile conflavit ad nihil utile? Ecce omnes participes eius confundentur; fabri enim sunt ex hominibus. Convenient omnes, stabunt et pavebunt et confundentur simul. Faber ferrarius lima operatus est, in prunis et in malleis formavit illud, et operatus est in brachio fortitudinis sue; esuriet et deficiet, non bibet aquam et lassescet. Artifex lignarius extendit normam, formavit illud in runcina, fecit illud in angularibus, et in circino tornavit illud, et fecit imaginem viri quasi speciosum hominem habitantem in domo. Succidit cedros, tulit ilicem et quercum que steterat inter ligna saltus; plantavit pinum quam pluvia nutrivit, et facta est hominibus in focum. Sumpsit ex eis et calefactus est, et succendit et coxit panes; de reliquo autem operatus est deum et adoravit; fecit sculptile et curvatus est ante illud. Medium eius combussit igni, et de medio eius carnes comedit; coxit pulmentum et saturatus est, et calefactus est et dixit: Vah, calefactus sum, vidi focum. Reliquum autem eius deum fecit et sculptile sibi; curvatur ante illud et adorat illud et obsecrat dicens: Libera me, quia deus meus es tu. Nescierunt neque intellexerunt; obliti enim sunt ne videant oculi eorum et ne intelligant corde suo. Non recogitant in mente sua, neque cognoscunt neque sentiunt ut dicant: Medietatem eius combussi igni, et coxi super carbones eius panes; coxi carnes et comedi, et de reliquo eius idolum faciam? Ante truncum ligni procidam? Pars eius cinis est; cor insipiens adoravit illud, et non liberabit animam suam, neque dicet: Forte mendacium est in dextera mea. Memento horum Iacob et Israel, quoniam servus meus es tu. Formavi te, servus meus es tu Israel;

non obliviscaris mei. Delevi ut nubem iniquitates tuas et quasi nebulam peccata tua. Revertere ad me quoniam redemi te. Laudate celi quoniam fecit dominus. iubilate extrema terre. Resonate montes laudationem saltus et omne lignum eius. quoniam redemit dominus iacob et israhel gloriabitur.

Hec dicit dominus redemptor tuus et formator tuus ex utero. Ego sum dominus faciens omnia extendens celos solus stabiliens terram et nullus mecum. Irrita faciens signa divinorum et ariolos in furorem vertens. Convertens sapientes retrorsum et scientiam eorum stultam faciens. Suscitans verbum servi sui et consilium nuntiorum suorum complens. Qui dico iherusalem habitaberis et civitatibus iuda edificabimini et deserta eius suscitabo. Qui dico profundo desolare et flumina tua arefaciam. Qui dico cyro pastor meus es et omnem voluntatem meam complebis. Qui dico iherusalem edificaberis et templo fundaberis.

tyro — XLV

Hec dicit dominus christo meo cyro cuius apprehendi dexteram ut subiciam ante faciem eius gentes et dorsum regum vertam. Et aperiam coram eo ianuas et porte non claudentur. Ego ante te ibo et gloriosos terre humiliabo. Portas ereas conteram et vectes ferreos confringam. Et dabo tibi thesauros absconditos et archana secretorum ut scias quia ego dominus qui voco nomen tuum deus israhel propter servum meum iacob et israhel electum meum. Et vocavi te nomine tuo. assimilavi te et non cognovisti me. Ego dominus et non est alius extra me non est deus. Accinxi te et non cognovisti me ut sciant hii qui ab ortu solis et qui ab occidente quoniam absque me non est deus. Ego dominus et non est alter. formans lucem et creans tenebras. faciens pacem et creans malum ego dominus faciens omnia hec.

rorate

Rorate celi desuper et nubes pluant iustum aperiatur terra et germinet salvatorem et iustitia oriatur simul ego dominus creavi eum.

Ve qui contradicit fictori suo testa de samiis terre. Numquid dicet lutum figulo suo quid facis et opus tuum absque manibus est. Ve qui dicit patri quid generas et mulieri quid parturis. Hec dicit dominus sanctus israhel plastes eius. Ventura interrogate me super filios meos et super opus manuum mearum mandate mihi. Ego feci terram et hominem super eam creavi. Ego manus mee tetenderunt celos et omni militie eorum mandavi. Ego suscitavi eum ad iustitiam et omnes vias eius dirigam. Ipse edificabit civitatem meam et captivitatem meam dimittet non in pretio neque in muneribus dicit dominus deus exercituum.

Hec dicit dominus. Labor egypti et negotiatio ethyopie et sabaim viri sublimes ad te transibunt et tui erunt. Post te ambulabunt vincti manicis pergent et te adorabunt teque deprecabuntur. Tantum in te est deus et non est absque te deus. Vere tu es deus absconditus deus israhel salvator. Confusi sunt et erubuerunt omnes simul abierunt in confusionem fabricatores errorum. Israhel salvatus est in domino salute eterna. Non confundemini et non erubescetis usque in seculum seculi. quia hec dicit dominus creans celos ipse deus formans terram et faciens eam. Ipse plastes eius. non in vanum creavit eam ut habitetur formavit eam. Ego dominus et non est alius. Non in abscondito locutus sum in loco terre tenebroso. Non dixi semini iacob. frustra querite me. Ego dominus loquens iustitiam et annuntians recta.

Congregamini et venite et accedite simul qui salvati estis ex gentibus. Nescierunt qui levant lignum sculpture sue et rogant deum non salvantem. Annuntiate et venite et consiliamini simul. quis auditum fecit hoc ab initio et ex tunc predixit illud. Numquid non ego dominus et non est ultra deus absque me. Deus iustus et salvans non est preter me. Convertimini ad me et salvi eritis omnes fines terre quia ego deus et non est alius. In memetipso iuravi. Egredietur de ore meo iustitie verbum et non revertetur. quia mihi curvabitur omne genu et iurabit omnis lingua. Ergo in domino dicet meo sunt iustitie et imperium. ad eum venient et confundentur omnes qui repugnant ei. In domino iustificabitur et laudabitur omne semen israhel. Confractus est bel. contritus est nabo. Facta sunt simulachra eorum bestiis et iumentis. Onera vestra gravi pondere usque ad lassitudinem. Contabuerunt et contrita sunt simul. Non potuerunt salvare portantem et anima eorum in captivitatem ibit. Audite me domus iacob et omne residuum domus israhel qui portamini a meo utero qui gestamini a mea vulva. Usque ad senectam ego ipse et usque ad canos ego portabo. Ego feci et ego feram. ego portabo et ego salvabo. Cui assimilastis me et adequastis et comparastis me et fecistis similem. Qui confertis aurum de sacculo et argentum statera ponderatis. conducentes aurificem ut faciat deum. et procidunt et adorant. Portant illum in humeris gestantes et ponentes in loco suo. et stabit ac de loco suo non movebitur. Sed cum clamaverint ad eum non audiet et de tribulatione non salvabit eos. Mementote istud et confundamini. redite prevaricatores ad cor. recordamini prioris seculi quoniam ego sum deus et non est ultra deus nec est similis mei. annuntians ab exordio novissima et ab initio que necdum facta sunt dicens. Consilium meum stabit et omnis voluntas mea fiet. vocans ab oriente avem et de terra longinqua virum voluntatis mee. Et locutus sum et adducam illud. creavi et faciam illud. Audite me duro corde qui longe estis a iustitia. Prope feci iustitiam meam. non elongabitur et salus mea non morabitur. Dabo in syon salutem et in israhel gloriam meam.

Descende sede in pulvere virgo filia babylon. Sede in terra non est solium filie chaldeorum quia ultra non vocaberis mollis et tenera. Tolle molam et mole farinam. Denuda turpitudinem tuam discoperi humerum revela crura. transi flumina. Revelabitur ignominia tua et videbitur obprobrium tuum. Ultionem capiam et non resistet mihi homo. Redemptor noster dominus exercituum nomen illius sanctus israhel. Sede tace et intra in tenebras filia chaldeorum. quia non vocaberis ultra domina regnorum. Iratus sum super populum meum contaminavi hereditatem meam et dedi eos in manu tua. Non posuisti eis misericordias. super senem aggravasti iugum tuum valde. et dixisti. in sempiternum ero domina. Non posuisti hec super cor tuum neque recor-

data es novissimi tui. Et nunc audi haec delicata et habitans confidenter quae dicis in corde tuo: Ego sum et non est praeter me amplius; non sedebo vidua et ignorabo sterilitatem. Venient tibi duo haec subito in die una, sterilitas et viduitas; universa venerunt super te propter multitudinem maleficiorum tuorum, et propter duritiam incantatorum tuorum vehementem. Et fiduciam habuisti in malitia tua et dixisti: Non est qui videat me. Sapientia tua et scientia tua haec decepit te. Et dixisti in corde tuo: Ego sum et non est praeter me altera. Veniet super te malum et nescies ortum eius; et irruet super te calamitas quam non poteris expiare; veniet super te repente miseria quam nescies. Sta cum incantatoribus tuis et cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua, si forte quid prosit tibi, aut si possis fieri fortior. Defecisti in multitudine consiliorum tuorum. Stent et salvent te augures caeli, qui contemplabantur sidera et supputabant menses, ut ex eis annuntiarent ventura tibi. Ecce facti sunt quasi stipula, ignis combussit eos; non liberabunt animam suam de manu flammae; non sunt prunae quibus calefiant, neque focus ut sedeant ad eum. Sic facta sunt tibi in quibuscumque laboraveras; negotiatores tui ab adolescentia tua unusquisque in via sua erraverunt; non est qui salvet te.

Audite haec, domus Iacob, qui vocamini nomine Israel et de aquis Iuda existis, qui iuratis in nomine Domini et Dei Israel recordamini, non in veritate neque in iustitia. De civitate enim sancta vocati sunt, et super Deum Israel constabiliti sunt; Dominus exercituum nomen eius. Priora ex tunc annuntiavi, et ex ore meo exierunt, et audita feci ea; repente operatus sum, et venerunt. Scivi enim quia durus es tu, et nervus ferreus cervix tua, et frons tua aerea. Praedixi ex tunc tibi; antequam venirent indicavi tibi, ne forte diceres: Idola mea fecerunt haec, et sculptilia mea et conflatilia mandaverunt ista. Quae audisti, vide omnia; vos autem num annuntiastis? Audita feci tibi nova ex tunc, et conservata sunt quae nescis; nunc creata sunt et non ex tunc, et ante diem et non audisti ea, ne forte dicas: Ecce cognovi ea. Neque audisti neque cognovisti, neque ex tunc aperta est auris tua; scio enim quia praevaricans praevaricaberis, et transgressorem ex utero vocavi te. Propter nomen meum longe faciam furorem meum, et laude mea infrenabo te, ne intereas. Ecce excoxi te, sed non quasi argentum; elegi te in camino paupertatis. Propter me, propter me faciam, ut non blasphemer, et gloriam meam alteri non dabo. Audi me, Iacob, et Israel quem ego voco: ego ipse, ego primus et ego novissimus. Manus quoque mea fundavit terram, et dextera mea mensa est caelos; ego vocabo eos, et stabunt simul. Congregamini omnes vos et audite: quis de eis annuntiavit haec? Dominus dilexit eum; faciet voluntatem suam in Babylone, et brachium suum in Chaldaeis. Ego, ego locutus sum et vocavi eum; adduxi eum, et directa est via eius. Accedite ad me et audite hoc: non a principio in abscondito locutus sum; ex tempore antequam fieret, ibi eram; et nunc Dominus Deus misit me et spiritus eius. Haec dicit Dominus redemptor tuus, Sanctus Israel: Ego Dominus Deus tuus docens te utilia, gubernans te in via qua ambulas. Utinam attendisses mandata mea! Facta fuisset sicut flumen pax tua, et iustitia tua sicut gurgites maris; et fuisset quasi arena semen tuum et stirps uteri tui ut lapilli eius; non interisset et non fuisset attritum nomen eius a facie mea. Egredimini de Babylone, fugite a Chaldaeis; in voce exultationis annuntiate, auditum facite hoc, et efferte illud usque ad extrema terrae; dicite: Redemit Dominus servum suum Iacob. Non sitierunt in deserto cum educeret eos; aquam de petra produxit eis, et scidit petram, et fluxerunt aquae. Non est pax, dicit Dominus, impiis.

xlviii XLIX

Audite insulae et attendite populi de longe: Dominus ab utero vocavit me, de ventre matris meae recordatus est nominis mei. Et posuit os meum quasi gladium acutum; in umbra manus suae protexit me, et posuit me sicut sagittam electam; in pharetra sua abscondit me. Et dixit mihi: Servus meus es tu Israel, quia in te gloriabor. Et ego dixi: In vacuum laboravi, sine causa et vane fortitudinem meam consumpsi; ergo iudicium meum cum Domino, et opus meum cum Deo meo. Et nunc haec dicit Dominus, formans me ex utero servum sibi, ut reducam Iacob ad eum, et Israel non congregabitur; et glorificatus sum in oculis Domini, et Deus meus factus est fortitudo mea. Et dixit: Parum est ut sis mihi servus ad suscitandas tribus Iacob et feces Israel convertendas. Ecce dedi te in lucem gentium, ut sis salus mea usque ad extremum terrae. Haec dicit Dominus redemptor Israel, Sanctus eius, ad contemptibilem animam, ad abominatam gentem, ad servum dominorum: Reges videbunt et consurgent principes et adorabunt propter Dominum, quia fidelis est, et Sanctum Israel qui elegit te. Haec dicit Dominus: In tempore placito exaudivi te, et in die salutis auxiliatus sum tui; et servavi te, et dedi te in foedus populi, ut suscitares terram et possideres hereditates dissipatas, ut diceres his qui vincti sunt: Exite, et his qui in tenebris: Revelamini. Super vias pascentur, et in omnibus planis pascua eorum. Non esurient neque sitient, et non percutiet eos aestus et sol, quia miserator eorum reget eos et ad fontes aquarum potabit eos. Et ponam omnes montes meos in viam, et semitae meae exaltabuntur. Ecce isti de longe venient, et ecce illi ab aquilone et mari, et isti de terra australi. Laudate caeli et exulta terra, iubilate montes laudem, quia consolatus est Dominus populum suum et pauperum suorum miserebitur. Et dixit Sion: Dereliquit me Dominus, et Dominus oblitus est mei. Numquid oblivisci potest mulier infantem suum, ut non misereatur filio uteri sui? Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliviscar tui. Ecce in manibus meis descripsi te; muri tui coram oculis meis semper. Venerunt structores tui; destruentes te et dissipantes a te exibunt. Leva in circuitu oculos tuos et vide: omnes isti congregati sunt, venerunt tibi. Vivo ego, dicit Dominus, quia omnibus his velut ornamento vestieris, et circumdabis tibi eos quasi sponsa. Quia deserta tua et solitudines tuae et terra ruinae tuae nunc angusta erit prae habitatoribus, et longe fugabuntur qui absorbebant te. Adhuc dicent in auribus tuis filii sterilitatis tuae: Angustus est mihi locus, fac spatium mihi ut habitem. Et dices in corde tuo: Quis genuit mihi istos? Ego sterilis et non pariens, transmigrata et captiva; et istos quis enutrivit? Ego destituta et sola, et isti ubi erant? Haec dicit Dominus Deus: Ecce levabo ad gentes manum meam, et ad populos exaltabo signum meum; et afferent filios tuos in ulnis, et filias tuas super humeros portabunt. Et erunt reges

tpe
laudate
manibus
leva

nutricii tui et reginae nutrices tuae. Vultu in terram demisso adorabunt te, et pulverem pedum tuorum lingent. Et scies quia ego Dominus super quo non confundentur qui expectant eum. Numquid tolletur a forti praeda? aut quod captum fuerit a robusto salvum esse poterit? Quia haec dicit Dominus: Et quidem captivitas a forti tolletur, et quod ablatum fuerit a robusto salvabitur. Eos vero qui iudicaverunt te ego iudicabo, et filios tuos ego salvabo. Et cibabo hostes tuos carnibus suis, et quasi musto sanguine suo inebriabuntur. Et sciet omnis caro quia ego Dominus salvans te, et redemptor tuus fortis Iacob.

L

Haec dicit Dominus: Quis est hic liber repudii matris vestrae quo dimisi eam? aut quis est creditor meus cui vendidi vos? Ecce in iniquitatibus vestris venditi estis, et in sceleribus vestris dimisi matrem vestram. Quia veni et non erat vir; vocavi, et non erat qui audiret. Numquid abbreviata et parvula facta est manus mea ut non possim redimere? aut non est in me virtus ad liberandum? Ecce in increpatione mea desertum faciam mare, ponam flumina in siccum; computrescent pisces sine aqua, et morientur in siti. Induam caelos tenebris, et saccum ponam operimentum eorum. Dominus dedit mihi linguam eruditam ut sciam sustentare eum qui lassus est verbo; erigit mane, mane erigit mihi aurem ut audiam quasi magistrum. Dominus Deus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, retrorsum non abii. Corpus meum dedi percutientibus, et genas meas vellentibus; faciem meam non averti ab increpantibus et conspuentibus. Dominus Deus auxiliator meus, ideo non sum confusus; ideo posui faciem meam ut petram durissimam, et scio quoniam non confundar. Iuxta est qui iustificat me; quis contradicet mihi? Stemus simul. Quis est adversarius meus? accedat ad me. Ecce Dominus Deus auxiliator meus; quis est qui condemnet me? Ecce omnes quasi vestimentum conterentur, tinea comedet eos. Quis ex vobis timens Dominum, audiens vocem servi sui? Qui ambulavit in tenebris et non est lumen ei, speret in nomine Domini et innitatur super Deum suum. Ecce omnes vos accendentes ignem, accincti flammis, ambulate in lumine ignis vestri, et in flammis quas succendistis. De manu mea factum est hoc vobis, in doloribus dormietis.

LI

Audite me qui sequimini quod iustum est, et quaeritis Dominum; attendite ad petram unde excisi estis, et ad cavernam laci de qua praecisi estis. Attendite ad Abraham patrem vestrum, et ad Sarram quae peperit vos; quia unum vocavi eum, et benedixi ei, et multiplicavi eum. Consolabitur ergo Dominus Sion, et consolabitur omnes ruinas eius; et ponet desertum eius quasi delicias, et solitudinem eius quasi hortum Domini. Gaudium et laetitia invenietur in ea, gratiarum actio et vox laudis. Attendite ad me, populus meus, et tribus mea me audite; quia lex a me exiet, et iudicium meum in lucem populorum requiescet. Prope est iustus meus, egressus est salvator meus, et brachia mea populos iudicabunt; me insulae expectabunt, et brachium meum sustinebunt. Levate in caelum oculos vestros, et videte sub terra deorsum; quia caeli sicut fumus liquescent, et terra sicut vestimentum atteretur, et habitatores eius sicut haec interibunt; salus autem mea in sempiternum erit, et iustitia mea non deficiet.

Audite me qui scitis iustum, populus meus, lex mea in corde eorum. Nolite timere opprobrium hominum, et blasphemias eorum ne metuatis. Sicut enim vestimentum sic comedet eos vermis, et sicut lanam sic devorabit eos tinea; salus autem mea in sempiternum erit, et iustitia mea in generationem et generationem. Consurge, consurge, induere fortitudine brachium Domini; consurge sicut in diebus antiquis, in generationibus saeculorum. Numquid non tu percussisti superbum, vulnerasti draconem? Numquid non tu siccasti mare, aquam abyssi vehementis? qui posuisti profundum maris viam ut transirent liberati? Et nunc qui redempti sunt a Domino revertentur, et venient in Sion laudantes, et laetitia sempiterna super capita eorum; gaudium et laetitiam tenebunt, fugiet dolor et gemitus. Ego ego ipse consolabor vos; quis tu ut timeres ab homine mortali, et a filio hominis qui quasi fenum ita arescet? Et oblitus es Domini factoris tui, qui tetendit caelos et fundavit terram; et formidasti iugiter tota die a facie furoris eius qui te tribulabat et paraverat ad perdendum; ubi nunc est furor tribulantis? Cito veniet gradiens ad aperiendum, et non interficiet usque ad internecionem, nec deficiet panis eius. Ego autem sum Dominus Deus tuus, qui conturbo mare et intumescunt fluctus eius; Dominus exercituum nomen meum. Posui verba mea in ore tuo, et in umbra manus meae protexi te, ut plantes caelos et fundes terram, et dicas ad Sion: Populus meus es tu. Elevare, elevare, consurge Hierusalem, quae bibisti de manu Domini calicem irae eius; usque ad fundum calicis soporis bibisti, et potasti usque ad feces. Non est qui sustentet eam ex omnibus filiis quos genuit, et non est qui apprehendat manum eius ex omnibus filiis quos enutrivit. Duo sunt quae occurrerunt tibi: quis contristabitur super te? vastitas et contritio, et fames et gladius; quis consolabitur te? Filii tui proiecti sunt, dormierunt in capite omnium viarum sicut oryx illaqueatus, pleni indignatione Domini, increpatione Dei tui. Idcirco audi hoc, paupercula et ebria non a vino. Haec dicit dominator tuus Dominus, et Deus tuus qui pugnavit pro populo suo: Ecce tuli de manu tua calicem soporis, fundum calicis indignationis meae; non adiicies ut bibas illud ultra. Et ponam illum in manu eorum qui te humiliaverunt, et dixerunt animae tuae: Incurvare ut transeamus; et posuisti ut terram corpus tuum, et quasi viam transeuntibus. Consurge, consurge, induere fortitudine tua Sion; induere vestimentis gloriae tuae, Hierusalem civitas sancti; quia non adiiciet ultra ut pertranseat per te incircumcisus et immundus. Excutere de pulvere, consurge, sede Hierusalem; solve vincula colli tui, captiva filia Sion. Quia haec dicit Dominus: Gratis venundati estis, et sine argento redimemini. Quia haec dicit Dominus Deus: In Aegyptum descendit populus meus in principio ut colonus esset ibi, et Assur absque ulla causa calumniatus est eum. Et nunc quid mihi est hic, dicit Dominus, quoniam ablatus est populus meus gratis? Dominatores eius inique agunt, dicit Dominus, et iugiter tota die nomen meum blasphematur. Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa, quia ego ipse qui loquebar, ecce adsum. Quam pulchri super montes pedes adnuntiantis et praedicantis pacem, adnuntiantis bonum, praedicantis salutem, dicentis Sion

vendidi

genas

regnabit Deus tuus. Vox speculatorum tuorum levaverunt vocem simul laudabunt quia oculo ad oculum videbunt cum converterit Dominus Sion. Gaudete et laudate simul deserta Ierusalem quia consolatus est Dominus populum suum redemit Ierusalem. Paravit Dominus brachium sanctum suum in oculis omnium gentium et videbunt omnes fines terrae salutare Dei nostri. Recedite recedite exite inde pollutum nolite tangere. Exite de medio eius mundamini qui fertis vasa Domini. Quoniam non in tumultu exibitis nec in fuga properabitis. Praecedet enim vos Dominus et congregabit vos Deus Israel. Ecce intelleget servus meus exaltabitur et elevabitur et sublimis erit valde. Sicut obstupuerunt super te multi sic inglorius erit inter viros aspectus eius et forma eius inter filios hominum. Iste asperget gentes multas super ipsum continebunt reges os suum quia quibus non est narratum de eo viderunt et qui non audierunt contemplati sunt. Quis credidit auditui nostro et brachium Domini cui revelatum est. Et ascendet sicut virgultum coram eo et sicut radix de terra sitienti. Non est species ei neque decor et vidimus eum et non erat aspectus et desideravimus eum despectum et novissimum virorum virum dolorum et scientem infirmitatem et quasi absconditus vultus eius et despectus unde nec reputavimus eum. Vere languores nostros ipse tulit et dolores nostros ipse portavit et nos putavimus eum quasi leprosum et percussum a Deo et humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras attritus est propter scelera nostra disciplina pacis nostrae super eum et livore eius sanati sumus. Omnes nos quasi oves erravimus unusquisque in viam suam declinavit et Dominus posuit in eo iniquitatem omnium nostrum. Oblatus est quia ipse voluit et non aperuit os suum. Sicut ovis ad occisionem ducetur et quasi agnus coram tondente se obmutescet et non aperiet os suum. De angustia et de iudicio sublatus est generationem eius quis enarrabit? Quia abscisus est de terra viventium propter scelus populi mei percussit eum. Et dabit impios pro sepultura et divitem pro morte sua eo quod iniquitatem non fecerit neque dolus fuerit in ore eius. Et Dominus voluit conterere eum in infirmitate. Si posuerit pro peccato animam suam videbit semen longevum et voluntas Domini in manu eius dirigetur. Pro eo quod laboravit anima eius videbit et saturabitur. In scientia sua iustificabit ipse iustus servus meus multos et iniquitates eorum ipse portabit. Ideo dispertiam ei plurimos et fortium dividet spolia pro eo quod tradidit in morte animam suam et cum sceleratis reputatus est et ipse peccatum multorum tulit et pro transgressoribus rogavit ut non perirent. Lauda sterilis quae non paris decanta laudem et hinni quae non pariebas quoniam multi filii desertae magis quam eius quae habebat virum dicit Dominus. Dilata locum tentorii tui et pelles tabernaculorum tuorum extende ne parcas. Longos fac funiculos tuos et clavos tuos consolida. Ad dexteram enim et ad laevam penetrabis et semen tuum gentes hereditabit et civitates desertas inhabitabit. Noli timere quia non confunderis neque erubesces non enim te pudebit quia confusionis adolescentiae tuae oblivisceris et opprobrii viduitatis tuae non recordaberis amplius. Quia dominabitur tui qui fecit te Dominus exercituum nomen eius et redemptor tuus Sanctus Israel Deus omnis terrae vocabitur. Quia ut mulierem derelictam et maerentem spiritu vocavit te Dominus et uxorem ab adolescentia abiectam dixit Deus tuus. Ad punctum in modico dereliqui te et in miserationibus magnis congregabo te. In momento indignationis abscondi faciem meam parumper a te et in misericordia sempiterna misertus sum tui dixit redemptor tuus Dominus. Sicut in diebus Noe istud mihi est cui iuravi ne inducerem aquas Noe ultra super terram sic iuravi ut non irascar tibi et non increpem te. Montes enim commovebuntur et colles contremiscent misericordia autem mea non recedet a te et foedus pacis meae non movebitur dixit miserator tuus Dominus. Paupercula tempestate convulsa absque ulla consolatione. Ecce ego sternam per ordinem lapides tuos et fundabo te in sapphiris. Et ponam iaspidem propugnacula tua et portas tuas in lapides sculptos et omnes terminos tuos in lapides desiderabiles. Universos filios tuos doctos a Domino et multitudinem pacis filiis tuis et in iustitia fundaberis. Recede procul a calumnia quia non timebis et a pavore quia non appropinquabit tibi. Ecce accola veniet qui non erat mecum advena quondam tuus adiungetur tibi. Ecce ego creavi fabrum sufflantem in igne prunas et proferentem vas in opus suum et ego creavi interfectorem ad disperdendum. Omne vas quod factum est contra te non dirigetur et omnem linguam resistentem tibi in iudicio iudicabis. Haec est hereditas servorum Domini et iustitia eorum apud me dicit Dominus. Omnes sitientes venite ad aquas et qui non habetis argentum properate emite et comedite. Venite emite absque argento et absque ulla commutatione vinum et lac. Quare appenditis argentum non in panibus et laborem vestrum non in saturitate. Audite audientes me et comedite bonum et delectabitur in crassitudine anima vestra. Inclinate aurem vestram et venite ad me audite et vivet anima vestra et feriam vobiscum pactum sempiternum misericordias David fideles. Ecce testem populis dedi eum ducem ac praeceptorem gentibus. Ecce gentem quam nesciebas vocabis et gentes quae non cognoverunt te ad te current propter Dominum Deum tuum et Sanctum Israel quia glorificavit te. Quaerite Dominum dum inveniri potest invocate eum dum prope est. Derelinquat impius viam suam et vir iniquus cogitationes suas et revertatur ad Dominum et miserebitur eius et ad Deum nostrum quoniam multus est ad ignoscendum. Non enim cogitationes meae cogitationes vestrae neque viae meae viae vestrae dicit Dominus. Quia sicut exaltantur caeli a terra sic exaltatae sunt viae meae a viis vestris et cogitationes meae a cogitationibus vestris. Et quomodo descendit imber et nix de caelo et illuc ultra non revertitur sed inebriat terram et infundit eam et germinare eam facit et dat semen serenti et panem comedenti sic erit verbum meum quod egredietur de ore meo non revertetur ad me vacuum sed faciet quaecumque volui et prosperabitur in his ad quae misi illud. Quia in laetitia egrediemini et in pace deducemini. Montes et colles cantabunt coram vobis laudem et omnia

Sterna
Quaerite
Nix

ligna regionis plaudent manu. Pro saliunca ascendet abies, et pro urtica crescet myrtus; et erit Dominus nominatus in signum aeternum, quod non auferetur.

LVI

Haec dicit Dominus: Custodite iudicium, et facite iustitiam, quia iuxta est salus mea ut veniat, et iustitia mea ut reveletur. Beatus vir qui facit hoc, et filius hominis qui apprehendet istud, custodiens sabbatum ne polluat illud, custodiens manus suas ne faciat omne malum. Et non dicat filius advenae qui adhaeret Domino dicens: Separatione dividet me Dominus a populo suo. Et non dicat eunuchus: Ecce ego lignum aridum. Quia haec dicit Dominus eunuchis: Qui custodierint sabbata mea, et elegerint quae ego volui, et tenuerint foedus meum, dabo eis in domo mea et in muris meis locum, et nomen melius a filiis et filiabus; nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit. Et filios advenae qui adhaerent Domino ut colant eum, et diligant nomen eius, ut sint ei in servos, omnem custodientem sabbatum ne polluat illud, et tenentem foedus meum, adducam eos in montem sanctum meum, et laetificabo eos in domo orationis meae. Holocausta eorum et victimae eorum placebunt mihi super altari meo, quia domus mea domus orationis vocabitur cunctis populis. Ait Dominus Deus, qui congregat dispersos Israel: Adhuc congregabo ad eum congregatos eius. Omnes bestiae agri, venite ad devorandum, universae bestiae saltus. Speculatores eius caeci omnes, nescierunt universi; canes muti non valentes latrare, videntes vana, dormientes, et amantes somnia. Et canes impudentissimi nescierunt saturitatem; ipsi pastores ignoraverunt intelligentiam; omnes in viam suam declinaverunt, unusquisque ad avaritiam suam, a summo usque ad novissimum. Venite, sumamus vinum, et impleamur ebrietate; et erit sicut hodie, sic et cras, et multo amplius.

LVII

Iustus perit, et non est qui recogitet in corde suo; et viri misericordiae colliguntur, quia non est qui intelligat; a facie enim malitiae collectus est iustus. Veniat pax, requiescat in cubili suo qui ambulavit in directione sua. Vos autem accedite huc, filii auguratricis, semen adulteri et fornicariae. Super quem lusistis? super quem dilatastis os, et eiecistis linguam? numquid non vos filii scelesti, semen mendax? qui consolamini in diis subter omne lignum frondosum, immolantes parvulos in torrentibus, subter eminentes petras? In partibus torrentis pars tua, haec est sors tua; et ipsis effudisti libationem, obtulisti sacrificium. Numquid super his non indignabor? Super montem excelsum et sublimem posuisti cubile tuum, et illuc ascendisti ut immolares hostias. Et post ostium et retro postem posuisti memoriale tuum; quia iuxta me discooperuisti, et suscepisti adulterum; dilatasti cubile tuum, et pepigisti cum eis foedus; dilexisti stratum eorum manu aperta. Et ornasti te regio unguento, et multiplicasti pigmenta tua. Misisti legatos tuos procul, et humiliata es usque ad inferos. In multitudine viae tuae laborasti; non dixisti: Quiescam. Vitam manus tuae invenisti, propterea non rogasti. Pro quo sollicita timuisti, quia mentita es, et mei non es recordata, neque cogitasti in corde tuo? quia ego tacens, et quasi non videns, et mei oblita es. Ego annuntiabo iustitiam tuam, et opera tua non proderunt tibi. Cum clamaveris, liberent te congregati tui, et omnes eos auferet ventus, tollet aura. Qui autem fiduciam habet mei, hereditabit terram, et possidebit montem sanctum meum. Et dicam: Viam facite, praebete iter, declinate de semita, auferte offendicula de via populi mei. Quia haec dicit Excelsus et Sublimis habitans aeternitatem, et sanctum nomen eius, in excelso et in sancto habitans, et cum contrito et humili spiritu, ut vivificet spiritum humilium, et vivificet cor contritorum. Non enim in sempiternum litigabo, neque usque ad finem irascar, quia spiritus a facie mea egredietur, et flatus ego faciam. Propter iniquitatem avaritiae eius iratus sum, et percussi eum; abscondi a te et indignatus sum, et abiit vagus in via cordis sui. Vias eius vidi, et dimisi eum, et reduxi eum, et reddidi consolationes ipsi et lugentibus eius. Creavi fructum labiorum pacem, pacem ei qui longe est et qui prope, dixit Dominus, et sanavi eum. Impii autem quasi mare fervens, quod quiescere non potest, et redundant fluctus eius in conculcationem et lutum. Non est pax impiis, dicit Dominus Deus.

Clama, ne cesses; quasi tuba exalta vocem tuam, et annuntia populo meo scelera eorum, et domui Iacob peccata eorum. Me etenim de die in diem quaerunt, et scire vias meas volunt, quasi gens quae iustitiam fecerit, et iudicium Dei sui non dereliquerit; rogant me iudicia iustitiae, appropinquare Deo volunt. Quare ieiunavimus, et non aspexisti; humiliavimus animas nostras, et nescisti? Ecce in die ieiunii vestri invenitur voluntas vestra, et omnes debitores vestros repetitis. Ecce ad lites et contentiones ieiunatis, et percutitis pugno impie. Nolite ieiunare sicut usque ad hanc diem, ut audiatur in excelso clamor vester. Numquid tale est ieiunium quod elegi, per diem affligere hominem animam suam? numquid contorquere quasi circulum caput suum, et saccum et cinerem sternere? numquid istud vocabis ieiunium, et diem acceptabilem Domino? Nonne hoc est magis ieiunium quod elegi? dissolve colligationes impietatis, solve fasciculos deprimentes, dimitte eos qui confracti sunt liberos, et omne onus dirumpe. Frange esurienti panem tuum, et egenos vagosque induc in domum tuam; cum videris nudum, operi eum, et carnem tuam ne despexeris. Tunc erumpet quasi mane lumen tuum, et sanitas tua citius orietur, et anteibit faciem tuam iustitia tua, et gloria Domini colliget te. Tunc invocabis, et Dominus exaudiet; clamabis, et dicet: Ecce adsum. Si abstuleris de medio tui catenam, et desieris extendere digitum, et loqui quod non prodest; cum effuderis esurienti animam tuam, et animam afflictam repleveris, orietur in tenebris lux tua, et tenebrae tuae erunt sicut meridies. Et requiem tibi dabit Dominus semper, et implebit splendoribus animam tuam, et ossa tua liberabit; et eris quasi hortus irriguus, et sicut fons aquarum cuius non deficient aquae. Et aedificabuntur in te deserta saeculorum, fundamenta generationis et generationis suscitabis; et vocaberis aedificator sepium, avertens semitas in quietem. Si averteris a sabbato pedem tuum, facere voluntatem tuam in die sancto meo, et vocaveris sabbatum delicatum, et sanctum Domini gloriosum, et glorificaveris eum dum non facis vias tuas, et non invenitur voluntas tua ut loquaris sermonem; tunc delectaberis super Domino, et sustollam te super altitudines terrae, et cibabo te hereditate Iacob patris tui; os enim Domini locutum est. Ecce non est abbreviata manus Domini ut salvare nequeat, neque aggravata est auris eius ut non exaudiat. Sed iniquitates

pax · iuxta

[et] sabbatum ne polluat illud custodiens

mea

iustus

nostre diviserunt inter vos et deum vestrum et peccata vestra absconderunt faciem eius a vobis ne exaudiret. Manus enim vestre pollute sunt sanguine et digiti vestri iniquitate; labia vestra locuta sunt mendacium et lingua vestra iniquitatem fatur. Non est qui invocet iustitiam neque est qui iudicet vere, sed confidunt in nihilo et loquuntur vanitates; conceperunt laborem et pepererunt iniquitatem. Ova aspidum ruperunt et telas aranee texuerunt; qui comederit de ovis eorum morietur, et quod confotum est erumpet in regulum. Tele eorum non erunt in vestimentum neque operientur operibus suis; opera eorum opera inutilia et opus iniquitatis in manibus eorum. Pedes eorum ad malum currunt et festinant ut effundant sanguinem innocentem; cogitationes eorum cogitationes inutiles, vastitas et contritio in viis eorum. Viam pacis nescierunt et non est iudicium in gressibus eorum; semite eorum incurvate sunt eis, omnis qui calcat in ea ignorat pacem. Propter hoc elongatum est iudicium a nobis et non apprehendet nos iustitia. Expectavimus lucem et ecce tenebre, splendorem et in tenebris ambulavimus. Palpavimus sicut ceci parietem et quasi absque oculis attrectavimus; impegimus meridie quasi in tenebris, in caliginosis quasi mortui. Rugiemus quasi ursi omnes et quasi columbe meditantes gememus; expectavimus iudicium et non est, salutem et elongata est a nobis. Multiplicate sunt enim iniquitates nostre coram te et peccata nostra responderunt nobis, quia scelera nostra nobiscum sunt et iniquitates nostras cognovimus: peccare et mentiri contra dominum. Et aversi sumus ne iremus post tergum dei nostri, ut loqueremur calumniam et transgressionem; concepimus et locuti sumus de corde verba mendacii. Et conversum est retrorsum iudicium et iustitia longe stetit, quia corruit in platea veritas et equitas non potuit ingredi. Et facta est veritas in oblivionem, et qui recessit a malo prede patuit. Et vidit dominus et malum apparuit in oculis eius, quia non est iudicium. Et vidit quia non est vir, et aporiatus est quia non est qui occurreret, et salvavit sibi brachium suum, et iustitia eius ipsa confirmavit eum. Indutus est iustitia ut lorica et galea salutis in capite eius; indutus est vestimentis ultionis et opertus est quasi pallio zeli. Sicut ad vindictam quasi ad retributionem indignationis hostibus suis, et vicissitudinem inimicis suis; insulis vicem reddet. Et timebunt qui ab occidente nomen domini et qui ab ortu solis gloriam eius, cum venerit quasi fluvius violentus quem spiritus domini cogit. Et venerit Sion redemptor et eis qui redeunt ab iniquitate in Iacob, dicit dominus. Hoc fedus meum cum eis, dicit dominus: spiritus meus qui est in te et verba mea que posui in ore tuo non recedent de ore tuo et de ore seminis tui, dicit dominus, amodo et usque in sempiternum. Surge illuminare Ierusalem quia venit lumen tuum et gloria domini super te orta est. Quia ecce tenebre operient terram et caligo populos; super te autem orietur dominus, et gloria eius in te videbitur. Et ambulabunt gentes in lumine tuo et reges in splendore ortus tui. Leva in circuitu oculos tuos et vide: omnes isti congregati sunt, venerunt tibi; filii tui de longe venient et filie tue de latere surgent. Tunc videbis et afflues, et mirabitur et dilatabitur cor tuum, quando conversa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi. Inundatio camelorum operiet te, dromedarii Madian et Epha; omnes de Saba venient, aurum et thus deferentes et laudem domino annuntiantes. Omne pecus Cedar congregabitur tibi, arietes Nabaioth ministrabunt tibi; offerentur super placabili altari meo, et domum maiestatis mee glorificabo. Qui sunt isti qui ut nubes volant et quasi columbe ad fenestras suas? Me enim insule expectant et naves maris in principio, ut adducam filios tuos de longe, argentum eorum et aurum eorum cum eis, nomini domini dei tui et sancto Israel quia glorificavit te. Et edificabunt filii peregrinorum muros tuos et reges eorum ministrabunt tibi; in indignatione enim mea percussi te et in reconciliatione mea misertus sum tui. Et aperientur porte tue iugiter, die et nocte non claudentur, ut afferatur ad te fortitudo gentium et reges earum adducantur. Gens enim et regnum quod non servierit tibi peribit, et gentes solitudine vastabuntur. Gloria Libani ad te veniet, abies et buxus et pinus simul, ad ornandum locum sanctificationis mee, et locum pedum meorum glorificabo. Et venient ad te curvi filii eorum qui humiliaverunt te, et adorabunt vestigia pedum tuorum omnes qui detrahebant tibi, et vocabunt te civitatem domini Sion sancti Israel. Pro eo quod fuisti derelicta et odio habita, et non erat qui per te transiret, ponam te in superbiam seculorum, gaudium in generationem et generationem. Et suges lac gentium et mamilla regum lactaberis, et scies quia ego dominus salvans te et redemptor tuus fortis Iacob. Pro ere afferam aurum, et pro ferro afferam argentum, et pro lignis es, et pro lapidibus ferrum; et ponam visitationem tuam pacem et prepositos tuos iustitiam. Non audietur ultra iniquitas in terra tua, vastitas et contritio in terminis tuis, et occupabit salus muros tuos et portas tuas laudatio. Non erit tibi amplius sol ad lucendum per diem nec splendor lune illuminabit te, sed erit tibi dominus in lucem sempiternam et deus tuus in gloriam tuam. Non occidet ultra sol tuus et luna tua non minuetur, quia dominus erit tibi in lucem sempiternam et complebuntur dies luctus tui. Populus autem tuus omnes iusti, in perpetuum hereditabunt terram, germen plantationis mee, opus manus mee ad glorificandum. Minimus erit in mille et parvulus in gentem fortissimam; ego dominus in tempore eius subito faciam istud.

LXI

Spiritus domini super me eo quod unxerit dominus me; ad annuntiandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde et predicarem captivis indulgentiam et clausis apertionem, ut predicarem annum placabilem domino et diem ultionis deo nostro, ut consolarer omnes lugentes, ut ponerem lugentibus Sion et darem eis coronam pro cinere, oleum gaudii pro luctu, pallium laudis pro spiritu meroris; et vocabuntur in ea fortes iustitie, plantatio domini ad glorificandum. Et edificabunt deserta a seculo et ruinas antiquas erigent, et instaurabunt civitates desertas, dissipatas in generationem et generationem. Et stabunt alieni et pascent pecora vestra, et filii peregrinorum agricole et vinitores vestri erunt. Vos autem sacerdotes domini vocabimini, ministri dei nostri; dicetur vobis: fortitudinem gentium comedetis et in gloria eorum superbietis. Pro confusione vestra duplici et rubore laudabunt partem eorum; propter hoc in terra sua duplicia possidebunt, letitia sempiterna erit eis. Quia ego dominus diligens iudicium et odio habens rapinam in holocausto, et dabo opus eorum in veritate et fedus perpetuum feriam eis. Et sci-

nubes

superbia

sol

Christus

YSA

etur in gentibus semen eorum et germen eorum in medio populorum. Omnes qui viderint eos cognoscent eos, quia isti sunt semen cui benedixit Dominus. Gaudens gaudebo in Domino et exultabit anima mea in Deo meo, quia induit me vestimentis salutis et indumento iustitie circumdedit me quasi sponsum decoratum corona et quasi sponsam ornatam monilibus suis. Sicut enim terra profert germen suum et sicut ortus semen suum germinat, sic Dominus Deus germinabit iustitiam et laudem coram universis gentibus.

LXII lxii — splendor

Propter Syon non tacebo et propter Ierusalem non quiescam donec egrediatur ut splendor iustus eius et salvator eius ut lampas accendatur. Et videbunt gentes iustum tuum et cuncti reges inclitum tuum. Et vocabitur tibi nomen novum quod os Domini nominavit. Et eris corona glorie in manu Domini et diadema regni in manu Dei tui. Non vocaberis ultra derelicta et terra tua non vocabitur amplius desolata, sed vocaberis voluntas mea in ea, et terra tua inhabitabitur, quia complacuit Domino in te, et terra tua inhabitabitur. Habitabit enim iuvenis cum virgine et habitabunt in te filii tui. Et gaudebit sponsus super sponsam, gaudebit super te Deus tuus. Super muros tuos Ierusalem constitui custodes tota die et tota nocte in perpetuo non tacebunt. Qui reminiscimini Domini ne taceatis et ne detis silentium ei donec stabiliat et donec ponat Ierusalem laudem in terra. Iuravit Dominus in dextera sua et in brachio fortitudinis sue: Si dedero triticum tuum ultra cibum inimicis tuis et si biberint filii alieni vinum tuum in quo laborasti, quia qui congregabunt illud comedent et laudabunt Dominum et qui comportant illud bibent in atriis sanctis meis. Transite transite per portas, preparate viam populo, planum facite iter et eligite lapides, et levate signum ad populos. Ecce Dominus auditum fecit in extremis terre. Dicite filie Syon: Ecce salvator tuus venit, ecce merces eius cum eo et opus illius coram illo. Et vocabunt eos populus sanctus, redempti a Domino. Tu autem vocaberis quesita civitas et non derelicta.

LXIII lxiii — edom

Quis est iste qui venit de Edom tinctis vestibus de Bosra? Iste formosus in stola sua gradiens in multitudine fortitudinis sue. Ego qui loquor iustitiam et propugnator sum ad salvandum. Quare ergo rubrum est indumentum tuum et vestimenta tua sicut calcantium in torculari? Torcular calcavi solus et de gentibus non est vir mecum. Calcavi eos in furore meo et conculcavi eos in ira mea, et aspersus est sanguis eorum super vestimenta mea et omnia indumenta mea inquinavi. Dies enim ultionis in corde meo, annus redemptionis mee venit. Circumspexi et non erat auxiliator, quesivi et non fuit qui adiuvaret. Et salvavit mihi brachium meum et indignatio mea ipsa auxiliata est mihi. Et conculcavi populos in furore meo et inebriavi eos in indignatione mea et detraxi in terram virtutem eorum. Miserationum Domini recordabor, laudem Domini super omnibus que reddidit nobis Dominus et super multitudine bonorum domui Israel que largitus est eis secundum indulgentiam suam et secundum multitudinem miserationum suarum. Et dixit: Verumtamen populus meus est, filii non negantes, et factus est eis salvator. In omni tribulatione eorum non est tribulatus, et angelus faciei eius salvavit eos. In dilectione sua et in indulgentia ipse redemit eos et portavit eos et levavit eos cunctis diebus seculi. Ipsi autem ad iracundiam provocaverunt et afflixerunt spiritum sancti eius, et conversus est eis in inimicum et ipse debellavit eos. Et recordatus est dierum seculi Moysi et populi sui. Ubi est qui eduxit eos de mari cum pastoribus gregis sui? Ubi est qui posuit in medio eius spiritum sancti sui, qui eduxit ad dexteram Moysen brachio maiestatis sue, qui scidit aquas ante eos ut faceret sibi nomen sempiternum, qui eduxit eos per abyssos quasi equum in deserto non impingentem, quasi animal in campo descendens? Spiritus Domini ductor eius fuit. Sic adduxisti populum tuum ut faceres tibi nomen glorie. Attende de celo et vide de habitaculo sancto tuo et glorie tue. Ubi est zelus tuus et fortitudo tua? Multitudo viscerum tuorum et miserationum tuarum super me continuerunt se. Tu enim pater noster, et Abraham nescivit nos et Israel ignoravit nos. Tu Domine pater noster, redemptor noster a seculo nomen tuum. Quare errare nos fecisti Domine de viis tuis, indurasti cor nostrum ne timeremus te? Convertere propter servos tuos, tribus hereditatis tue. Quasi nihilum possederunt populum sanctum tuum, hostes nostri conculcaverunt sanctificationem tuam. Facti sumus quasi in principio cum non dominareris nostri neque invocaretur nomen tuum super nos. Utinam dirumperes celos et descenderes, a facie tua montes defluerent, sicut exustio ignis tabescerent, aque arderent igni, ut notum fieret nomen tuum inimicis tuis, a facie tua gentes turbarentur. Cum feceris mirabilia non sustinebimus. Descendisti et a facie tua montes defluxerunt. A seculo non audierunt neque auribus perceperunt. Oculus non vidit Deus absque te que preparasti expectantibus te. Occurristi letanti et facienti iustitiam, in viis tuis recordabuntur tui. Ecce tu iratus es et peccavimus, in ipsis fuimus semper et salvabimur. Et facti sumus ut inmundus omnes nos, et quasi pannus menstruate universe iustitie nostre. Et cecidimus quasi folium universi, et iniquitates nostre quasi ventus abstulerunt nos. Non est qui invocet nomen tuum, qui consurgat et teneat te. Abscondisti faciem tuam a nobis et allisisti nos in manu iniquitatis nostre. Et nunc Domine pater noster es tu, nos vero lutum, et fictor noster et opera manuum tuarum omnes nos. Ne irascaris Domine satis et ne ultra memineris iniquitatis. Ecce respice, omnes populus tuus nos. Civitas sancti tui facta est deserta, Syon deserta facta est, Ierusalem desolata. Domus sanctificationis nostre et glorie nostre ubi laudaverunt te patres nostri, facta est in exustionem ignis et omnia desiderabilia nostra versa sunt in ruinas. Numquid super his continebis te Domine, tacebis et affliges nos vehementer?

Quesierunt me qui ante non interrogabant, invenerunt qui non quesierunt me. Dixi: Ecce ego, ecce ego ad gentem que non invocabat nomen meum. Expandi manus meas tota die ad populum incredulum qui graditur in via non bona post cogitationes suas. Populus qui ad iracundiam provocat me ante faciem meam semper, qui immolant in hortis et

sacrificant super lateres, qui habitant in sepulchris et in delubris ydolorum dormiunt, qui comedunt carnem suillam et ius profanum in vasis eorum, qui dicunt: recede a me, non appropinques michi, quia inmundus es; isti fumus erunt in furore meo, ignis ardens tota die. Ecce scriptum est coram me: non tacebo, sed reddam et retribuam in sinum eorum iniquitates vestras et iniquitates patrum vestrorum simul, dicit Dominus, qui sacrificaverunt super montes et super colles exprobraverunt michi, et remetiar opus eorum primum in sinu eorum. Hec dicit Dominus: Quomodo si inveniatur granum in botro et dicatur: ne dissipes illud, quoniam benedictio est, sic faciam propter servos meos ut non disperdam totum. Et educam de Iacob semen et de Iuda possidentem montes meos, et hereditabunt eam electi mei et servi mei habitabunt ibi. Et erunt campestria in caulas gregum et vallis Achor in cubile armentorum populo meo qui requisierunt me. Et vos qui dereliquistis Dominum, qui obliti estis montem sanctum meum, qui ponitis fortune mensam et libatis super eam, numerabo vos in gladio et omnes in cede corruetis, pro eo quod vocavi et non respondistis, locuti sum et non audistis, et faciebatis malum in oculis meis et que nolui elegistis. Propter hoc hec dicit Dominus: Ecce servi mei letabuntur et vos confundemini. Ecce servi mei laudabunt pre exultatione cordis et vos clamabitis pre dolore cordis et pre contritione spiritus ululabitis. Et dimittetis nomen vestrum in iuramentum electis meis, et interficiet te Dominus Deus, et servos suos vocabit nomine alio, in quo qui benedictus est super terram benedicetur in Deo amen, et qui iurat in terra iurabit in Deo amen, quia oblivioni tradite sunt angustie priores et quia absondite sunt ab oculis meis. Ecce enim ego creo celos novos et terram novam, et non erunt in memoria priora et non ascendent super cor. Sed gaudebitis et exultabitis usque in sempiternum in his que ego creo, quia ecce ego creo Ierusalem exultationem et populum eius gaudium. Et exultabo in Ierusalem et gaudebo in populo meo, et non audietur in eo ultra vox fletus et vox clamoris. Non erit ibi amplius infans dierum et senex qui non impleat dies suos, quoniam puer centum annorum morietur et peccator centum annorum maledictus erit. Et edificabunt domos et habitabunt, et plantabunt vineas et comedent fructum earum. Non edificabunt et alius habitabit, non plantabunt et alius comedet; secundum dies enim ligni erunt dies populi mei, et opera manuum eorum inveterabunt. Electi mei non laborabunt frustra neque generabunt in conturbatione, quia semen benedictorum Domini est et nepotes eorum cum eis. Eritque antequam clament ego exaudiam, adhuc illis loquentibus ego audiam. Lupus et agnus pascentur simul, et leo et bos comedent paleas, et serpenti pulvis panis eius. Non nocebunt neque occident in omni monte sancto meo, dicit Dominus.

Hec dicit Dominus: Celum sedes mea et terra scabellum pedum meorum. Que ista domus quam edificabitis michi, et quis iste locus quietis mee? Omnia hec manus mea fecit et facta sunt universa ista, dicit Dominus. Ad quem autem respiciam nisi ad pauperculum et contritum spiritu et trementem sermones meos? Qui immolat bovem quasi qui interficiat virum, qui mactat pecus quasi qui excerebret canem, qui offert oblationem quasi qui sanguinem suillum offerat, qui recordatur thuris quasi qui benedicat idolo. Hec omnia elegerunt in viis suis, et in abhominationibus suis anima eorum delectata est. Unde et ego eligam illusiones eorum, et que timebant adducam eis, quia vocavi et non erat qui responderet, locutus sum et non audierunt. Feceruntque malum in oculis meis et que nolui elegerunt. Audite verbum Domini qui tremitis ad verbum eius: dixerunt fratres vestri odientes vos et abicientes propter nomen meum: glorificetur Dominus, et videbimus in letitia vestra; ipsi autem confundentur. Vox populi de civitate, vox de templo, vox Domini reddentis retributionem inimicis suis. Antequam parturiret peperit, antequam veniret partus eius peperit masculum. Quis audivit umquam tale, et quis vidit huic simile? Numquid parturiet terra in die una, aut parietur gens simul, quia parturivit et peperit Syon filios suos? Numquid ego qui alios parere facio ipse non pariam, dicit Dominus? Si ego qui generationem ceteris tribuo sterilis ero, ait Dominus Deus. Letamini cum Ierusalem et exultate in ea omnes qui diligitis eam, gaudete cum ea gaudio universi qui lugetis super eam, ut sugatis et repleamini ab ubere consolationis eius, ut mulgeatis et [deliciis affluatis] ab omnimoda gloria eius. Quia hec dicit Dominus: Ecce ego declinabo super eam quasi fluvium pacis et quasi torrentem inundantem gloriam gentium, quam sugetis; ad ubera portabimini et super genua blandientur vobis. Quomodo si cui mater blandiatur, ita ego consolabor vos, et in Ierusalem consolabimini. Videbitis et gaudebit cor vestrum, et ossa vestra quasi herba germinabunt, et cognoscetur manus Domini servis eius, et indignabitur inimicis suis. Quia ecce Dominus in igne veniet, et quasi turbo quadrige eius, reddere in indignatione furorem suum et increpationem suam in flamma ignis, quia in igne Dominus diiudicabit et in gladio suo ad omnem carnem, et multiplicabuntur interfecti a Domino, qui sanctificabantur et mundos se putabant in hortis post ianuam intrinsecus, qui comedebant carnem suillam et abhominationem et murem; simul consumentur, dicit Dominus. Ego autem opera eorum et cogitationes eorum venio ut congregem cum omnibus gentibus et linguis, et venient et videbunt gloriam meam. Et ponam in eis signum, et mittam ex eis qui salvati fuerint ad gentes in mare, in Africam et Lydiam tenentes sagittam, in Italiam et Greciam, ad insulas longe, ad eos qui non audierunt de me et non viderunt gloriam meam. Et annuntiabunt gloriam meam gentibus, et adducent omnes fratres vestros de cunctis gentibus donum Domino in equis et in quadrigis et in lecticis et in mulis et in carrucis ad montem sanctum meum Ierusalem, dicit Dominus, quomodo si inferant filii Israel munus in vase mundo in domum Domini. Et assumam ex eis in sacerdotes et in levitas, dicit Dominus. Quia sicut celi novi et terra nova que ego facio stare coram me, dicit Dominus, sic stabit semen vestrum et nomen vestrum. Et erit mensis ex mense et sabbatum ex sabbato, et veniet omnis caro ut adoret coram facie mea, di-

sx — noua tr'a

[H]ec dicit dominus. Et egredientur et videbunt cadavera virorum qui prevaricati sunt in me. Vermis eorum non morietur et ignis eorum non extinguetur. et erunt usque ad satietatem visionis omni carni. Explicit liber ysaie prophete.

Incipit prologus sancti ieronimi in ieremiam

Hieremias propheta cui hic prologus scribitur sermone quidem apud hebreos ysaie et osee et quibusdam aliis prophetis videtur esse rusticior sed sensibus par est quippe qui eodem spiritu prophetaverit. Porro simplicitas eloquii de loco ei in quo natus est accidit. Fuit enim anathothites qui est usque hodie viculus tribus ab hierosolimis distans milibus sacerdos ex sacerdotibus et in matris utero sanctificatus virginitate sua euangelicum virum christi ecclesie dedicans. Hic vaticinatus est puer et captivitatem urbis atque iudee non solum spiritu sed et oculis carnis intuitus. Iam decem tribus israel assyrii in medos transtulerant iam terras earum coloni gentium possidebant. Beniamin et iudam tantum et in beniamin prophetavit et civitatis sue ruinas quadruplici planxit alfabeto quod nos mensura metri versibusque reddidimus. Preterea ordinem visionum qui apud grecos et latinos omnino confusus est ad pristinam fidem correximus. Librum autem baruch notarii eius qui apud hebreos nec legitur nec habetur pretermisimus pro his omnibus maledicta ab emulis prestolantes quibus me necesse est per singula opuscula respondere. Et hoc patior quia vos coegistis. Ceterum ad compendium mali rectius fuerat eorum furori silentio meo ponere quam cotidie novi aliquid scriptitando invidorum insaniam provocare.

Explicit prologus. Incipiunt capitula in ieremiam prophetam.

In utero matris sanctificatum ieremiam ad prophetandum. De baculo nuceo. De olla succensa. Sermo domini super ierusalem pro idolis. Pro idolis datos iudeos in p[illegible]atione. De pseudo sacerdotibus et pseudo prophetis. De falso baptismo. De aqua aliena hoc est falso baptismo. Non prodesse baptisma hereticorum. De idolatria iudeorum. Ubi increpat dominus iudeos quia dei sui obliti sunt et pro animabus pauperum innocentium. Ut adulteram non recipiat maritus quia coinquinata est. Ubi pro idolatria repudiat dominus iudeam. Ubi invitat deus homines ad penitentiam ut liberentur a peccatis et vivant. Ut in veritate et duos de patria promittat dominus accipere et dare sacerdotes populo suo secundum cor suum. De penitentia agenda. Vox penitentie. Quod revertentem peccatorem suscipiat deus. Ut per penitentiam purificetur homo a peccatis et veniam consequatur. Irascetur dominus perdere terram iuda pro peccatis nisi penitentiam egerit. De spiritu seductionis. Vox prophete dolentis interitum iudee gentis. Sermo domini super iudeam et ierusalem pro peccatis tradendis inimicis. Non esse inventum qui quereret fidem et faceret iudicium. De penitentibus. Sermo domini super iudeam pro idolis que secuti sunt. Pro peccatis idolatrie traditos inimicis iudeos et ierusalem.

De pupillo et pauperibus oppressis. Synagogam congregationem dicit. De iniquitatibus populi et sacerdotum et pseudo prophetarum. Gentes audisse dominum et non iudeos. Reprobat dominus incensum et sacrificium iudeorum. Tradi populum in direptionem pro peccatis. De penitentibus bona et impenitentibus mala donari a domino. Domum dei non esse speluncam latronum. Non proficere preces sacerdotis pro populo peccanti. De ligna colligentibus ad idolorum conficienda libamina. Ubi reprobat dominus holocausta hostias iudeorum pro peccatis. Sermo domini super iudeos pro inobedientia et idolatria quod edificaverunt aram taphet ad immolandum filios suos. Sermo domini de penitentibus et nolentibus reverti ad dominum id est iudeis. Vox penitentie. Pro idolis miseretur dominus. [illegible] dei quam iudei non receperunt. De malicia et fallacia fictis amici et malis factis hominum. De usuris usurarum et fallacia et dolo hominum. Pro idolis traditos iudeos in gentes in dispersione. Non gloriari sapientem aut fortem aut divitem nisi in domino ut dominum agnoscat homo. De idolis gentium que sibi faciunt homines ne in eis sperent. Dominum omnia constituisse. De idolis que homines faciunt. Pro idolis reprobatos iudeos. Pelles alligationis tabernaculi. Verba testamenti domini ad populum. Propter quod secuti sunt idola iudei miseretur dominus et prohibet prophetam orare pro populo. Vox domini christi de semetipso et de iudeis quod eum crucifixuri essent. Vox prophete dolentis populum peccantem in christum dominum. Sanctificato peccatores in die interitus sui hoc est sanctificare dominum in peccatoribus. Vox domini christi repudiantis synagogam. Ubi dominus replet iudeam et pseudo prophetas dampnat. De conversis ad dominum et nolentibus reverti. De cinctorio lineo. Quomodo impleatur vino ira impletos iudeos. De ebrietate ire domini. De pseudo sacerdotibus qui sunt montes tenebrosi. De rectoribus et populi gubernantibus recte dominum sequentibus. De penitentibus non querentibus dominum. De inopia pluvie. Vox penitentium. De luxuriosis. Non proficere ieiunium et sacrificium populum peccantem nec posse preces prophete orantis pro populo delinquenti. De pseudo prophetis. Non prodesse populo peccanti preces prophetarum. Sermo domini in quatuor plagis. De passione domini christi. Vox domini christi de pane et aqua in iudeam. Vox domini ad prophetam ubi reprobat ipse dominus iudeos pro idolis traditos in mortem. De portione iudeorum pro idolis. De populo christiano ex gentibus veniente et de idolis quod non sunt. Maledictus qui sperat in homine et discedit cor eius a domino. Benedictus homo qui confidit in domino. De perdice id est pseudo sacerdotibus congregantibus. De his qui derelinquunt dominum. Diem sabbati non violandum et sententiam domini in eum qui violaverit. De figulo faciente vasa in figura domini. Si penituerit gens iram non consequitur si non penituerit mala perpetietur. Sermo indignationis domini super populum pro idolis. Ubi iudei cogitaverunt occidere ieremiam et maledicit eos et filiis et uxoribus eorum. De ollula figuli et sermone domini super iudeos pro idolis. Ubi constituit dominus dare ierusalem in desolationem propter quod incenderent super tecta militie celi et immolaverint diis alienis. Ubi ieremias dictus est in [illegible]

diam et eum producerent dixit sermonem domini super iudeam. Vox prophete dolentis populum. Ubi tradidit dominus sedechiam regem iuda et pueros eius et populum residuum et ierusalem chaldeis in captivitatem. De iudicio iusto et liberando eo qui iniuriam patitur. De iudicio et iusticia et pupillo et vidua et advena iudicandis ab inimicis. Sermo domini super populum et regem qui non facientes iudicium et iusticiam datos in perditionem pro idolis. Sermo domini in sellum filium iosie pro peccatis eius. De eo qui edificat domum non cum iusticia et non iudicat iuste et humiliat pauperem. Replicat dominus et tradit iechoniam regem iuda morti et semen eius. De pastoribus negligentibus plebem domini. De domino christo futuro. De sacerdotibus populi et prophetis iniquis servientibus baal. De pseudo prophetis ducentibus populum post bahal non audiendis. Pro peccatis interrogare mala domino nichil absconditum esse domino. De sompniis pseudo prophetarum mendacibus. Arguit dominus pseudo prophetas mendaces. De duobus calathis ficuum optimarum et pessimarum que sunt signa penitentis et inpenitentis populi. et ubi tradidit dominus regem sedechiam cum populo in famem et pestem et gladium pro peccatis. Pro idolis tradidit ierusalem in captivitatem regi babylonie annis lxx. De calice vini quo potionentur gentes. [...] dominus excitet gentes ad eam debellandam quia domino peccavit. Iubet dominus ululare pastores pro populo. dato interdictionem pro peccatis. Minatur dominus populo si non fuerint conversi domum dei sicut sylo in maledictum fore. quod si populus aversus fuerit a peccatis retinet dominus ab eis iram suam. [...] noluerunt occidere iheremiam prophetantem eis super ierusalem. Ubi accepit propheta torques in cervice sua ostendens tradi populum in captivitatem regi babylonie. Non audiendos pseudo prophetas quos non misit dominus. Confundit iheremias propheta pseudo prophetas et sacerdotes et populum. Sursum de torquibus ferreis et ubi moritur ananias pseudo propheta iuxta iussum domini. Non audiendos pseudo prophetas et divinantes. Quod completis lxx annis captivitatis daret pacem iudeis. Maledictum super sedechiam et ahab quos tradidit dominus regi babylonie pro peccatis eorum. De pseudo prophetis de quibus dicit dominus non misi eos. Ubi occidit dominus semeiam et in pseudo prophetam et genus eius. Ubi promittit dominus reformari iudeam post captivitatem et ulcisci in persecutores populi sui. De domino christo. De domino christo et populo novo et de baptismo. De populo gentium novo per fidem futuro. De interfectione filiorum rachel et planctu. Dare dominum veniam peccatorum penitentiam agentibus. De domino christo quod natus sit a deo venire et circuire terram ad salutem hominum. Vox domini christi quomodo a mortuis resurgeret et de sacramento corporis et sanguinis. Vox domini christi. Unusquisque in suo delicto morietur. Promissio domini de populo novo vel christianorum de civitatis opere. Dicit dominus non reprobaturum genus israel usque ad finem. Ubi iheremias in atrio carceris constitutus emit argenteis agrum a filio fratris patris sui vii siclis et decem. Oratio iheremie prophete pro populo ad dominum. Videre dominum hominum opera et dare unicuique secundum facta eius. Ubi tradidit dominus ierusalem in perditionem regi babylonie. Secundum pietatem

[...] caldeis pro idolatria

suam solam promittit dominus dare veniam peccatorum et pacem populo captivitatis. Adhuc transire oves per manum numerantis. Sermo domini super sedechiam regem iude et super ierusalem quod tradetur chaldeis in perditionem pro peccatis suis. Ubi secundum preceptum domini noluerunt iudei hebreos a servitute dimittere et tradidit eos dominus ad vindictam. De filiis ionadab qui non biberunt vinum secundum preceptum patris sui et benedixit eos dominus quibus non fuit domus et vinea ager et sementem nescierunt. Mandat dominus iudeis ut unusquisque avertatur a via sua mala ne traderentur inimicis inimicorum et mittit baruch ut legeret eis verba domini. Ubi cum legeret baruch regi et populo precepta domini de libro combussit librum prophetie et iratus est dominus et locutus est mala super regem et populum et ierusalem. Sermo domini secundo super ioachim et ierusalem et iudeam. Ubi sedechias mittit ad iheremiam rogare eum pro eo ad dominum. excitavit dominus chaldeos expugnare ierusalem et comburere eam igni. Ubi missus est iheremias in carcere. Ubi missus est propheta in lacum cenosum propter quod prophetavit super ierusalem et populum regnum et extraxit eum in die abdemalech ethiops. Ubi cum quereret rex propheta verbum domini prophetavit super ierusalem et populum et regem et eiecerunt eum de carcere principes babyloniorum. Sermo domini super abdemelech liberandum eo quod ipse liberavit prophetam domini iheremiam. Ubi archimagyrus dimisit iheremiam prophetam de vinculis ire ab eo abiret ad godoliam quem constituerat rex babylonie super residuos iudeorum in terra eorum. Ubi congregati sunt ad godoliam iudei in masphat. cum eis spoponerat a rege babylonie. Ubi dictum est godolie quod eum occisurus esset hismael et non credidit et occisus est ab eo cum his qui cum eo erant. Ubi viri exercitus eorum et populus rogant prophetam ut pro eis ad dominum oret. Verbum domini super residuos populi propter quod preceptum domini non audierunt adhuc captivarentur in gladio et fame et morte. Ubi noluerunt audire prophetam et duxerunt se in egyptum et ibi tradidit eos dominus nabuchodonosor regi babylonie in captivitatem secundum et egyptum cum idolis combussit igni cum templis suis. Indignatio domini super israel pro idolis quibus relicto deo sacrificaverunt. Ubi dominus tradidit iudeos in egypto gladium famem et mortem pro idolis. Indignatio domini super israel pro idolis super mulieres eorum. Increpat dominus baruch [...] deo. Sermo domini in galaad super populum pro peccatis inducens gentes [...]. Sermo domini super magdalum et egyptum tradendas pro idolis in perditionem. Promittit dominus iacob et israel quod eos liberet de manu inimicorum. Sermo domini super philistiim et tyrum et sydonem. Sermo domini in gazam et ascalonam. Sermo domini super nabo et cariathiarim et ceteris. Maledictus qui facit opus domini negligenter. Pro iniuria populi dei et pro idolis perire civitates moab. Sermo domini pro idolis in filiis ammon et ceteros. Sermo domini super idumeam. Iussi dominum posse pro pupillo et vidua. Pastorem non posse [...] dominum cum visitatur dominus populo. Sermo domini super damascum ceterasque civitates eius. Sermo domini super cedar. Sermo domini super elam. Sermo domini super babyloniam et chaldeos pro mu

rum filiorum israel. Sermo domini super regem babylonis et terram eius quam tradidit deus inimicis per prophetam de leso. Quod deus condiderit universa. Quod simulachra ab hominibus facta dii non sunt imperium. Sermo domini super babylonem et chaldeos per prophetam dicit et pro idolis eius tradidit deus inimicis. Sanctificat dominus exterminatores populum suum in sponsam. Sermo domini de interitu babylonie et civitatum eius. Pro dolet eius sanari babylonem et chaldeos a receptum iheremie ad saraiam. Ubi nabugodonosor rex babylonie cepit ierusalem et sedechiam quem excecavit filiis eius et omnibus principibus eius missis in carcerem. Ubi nabuzardan venit ierusalem et succensa domo domini abstulit ornamenta templi domini in babylonem. Ubi ioachim a rege babylonie electus est de carcere. Expliciunt capitula libri iheremie prophete. Incipit liber iheremie prophete.

Verba iheremie filii helchie de sacerdotibus qui fuerunt in anathoth in terra beniamin. Quod factum est verbum domini ad eum in diebus iosie filii amon regis iuda usque ad consummationem undecimi anni sedechie filii iosie regis iuda usque ad transmigrationem ierusalem in mense quinto. Et factum est verbum domini ad me dicens. Priusquam te formarem in utero novi te, et antequam exires de vulva sanctificavi te, et prophetam in gentibus dedi te. Et dixi: A a a domine deus, ecce nescio loqui quia puer ego sum. Et dixit dominus ad me: Noli dicere puer ego sum, quoniam ad omnia que mittam te ibis, et universa quecumque mandavero tibi loqueris. Ne timeas a facie eorum quia ego tecum sum ut eruam te, dicit dominus. Et misit dominus manum suam et tetigit os meum. Et dixit dominus ad me: Ecce dedi verba mea in ore tuo. Ecce constitui te hodie super gentes et super regna ut evellas et destruas et disperdas et dissipes et edifices et plantes. Et factum est verbum domini ad me dicens: Quid tu vides iheremia? Et dixi: Virgam vigilantem ego video. Et dixit dominus ad me: Bene vidisti, quia vigilabo ego super verbo meo ut faciam illud. Et factum est verbum domini secundo ad me dicens: Quid tu vides? Et dixi: Ollam succensam ego video, et faciem eius a facie aquilonis. Et dixit dominus ad me: Ab aquilone pandetur malum super omnes habitatores terre, quia ecce ego convocabo omnes cognationes regnorum aquilonis ait dominus, et venient et ponent unusquisque solium suum in introitu portarum ierusalem et super muros eius in circuitu et super universas urbes iuda. Et loquar iudicia mea cum eis super omni malicia eorum qui dereliquerunt me et libaverunt diis alienis et adoraverunt opus manuum suarum. Tu ergo accinge lumbos tuos et surge et loquere ad eos omnia que ego precipio tibi. Ne formides a facie eorum, nec enim timere te faciam vultum eorum. Ego quippe dedi te hodie in civitatem munitam et in columpnam ferream et in murum ereum super omnem terram, regibus iuda, principibus eius

et sacerdotibus et populo terre. Et bellabunt adversum te et non prevalebunt, quia tecum ego sum ait dominus ut liberem te. Et factum est verbum domini ad me dicens: Vade et clama in auribus ierusalem dicens: Hec dicit dominus: Recordatus sum tui miserans adolescentiam tuam et caritatem desponsationis tue quando secuta es me in deserto in terra que non seminatur. Sanctus israel domino, primitie frugum eius. Omnes qui devorant eum delinquunt; mala venient super eos, dicit dominus. Audite verbum domini domus iacob et omnes cognationes domus israel. Hec dicit dominus: Quid invenerunt patres vestri in me iniquitatis, quia elongaverunt a me et ambulaverunt post vanitatem et vani facti sunt? Et non dixerunt: Ubi est dominus qui ascendere nos fecit de terra egypti, qui transduxit nos per desertum, per terram inhabitabilem et inviam, per terram sitis et imaginem mortis, per terram in qua non ambulavit vir neque habitavit homo? Et induxi vos in terram carmeli ut comederetis fructum eius et optima illius. Et ingressi contaminastis terram meam et hereditatem meam posuistis in abhominationem. Sacerdotes non dixerunt: Ubi est dominus? et tenentes legem nescierunt me, et pastores prevaricati sunt in me, et prophete prophetaverunt in baal et idola secuti sunt. Propterea adhuc in iudicio contendam vobiscum ait dominus, et cum filiis vestris disceptabo. Transite ad insulas cethim et videte, et in cedar mittite et considerate vehementer, et videte si factum est huiuscemodi. Si mutavit gens deos suos, et certe ipsi non sunt dii. Populus vero meus mutavit gloriam suam in idolum. Obstupescite celi super hoc, et porte eius desolamini vehementer dicit dominus. Duo enim mala fecit populus meus: me dereliquerunt fontem aque vive, et foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas que continere non valent aquas. Numquid servus est israel aut vernaculus? Quare ergo factus est in predam? Super eum rugierunt leones et dederunt vocem suam, posuerunt terram eius in solitudinem. Civitates eius exuste sunt, et non est qui habitet in eis. Filii quoque mempheos et tafnes constupraverunt te usque ad verticem. Numquid non istud factum est tibi quia dereliquisti dominum deum tuum eo tempore quo ducebat te per viam? Et nunc quid tibi vis in via egypti ut bibas aquam turbidam? Et quid tibi cum via assyriorum ut bibas aquam fluminis? Arguet te malicia tua et aversio tua increpabit te. Scito et vide quia malum et amarum est reliquisse dominum deum tuum et non esse timorem eius apud te, dicit dominus deus exercituum. A seculo confregisti iugum meum, rupisti vincula mea et dixisti: non serviam. In omni enim colle sublimi et sub omni ligno frondoso tu prosternebaris meretrix. Ego autem plantavi te vineam electam, omne semen verum. Quomodo ergo conversa es in pravum, vinea aliena? Si laveris te nitro et multiplicaveris tibi herbam borith, maculata es in iniquitate tua coram me, dicit dominus deus. Quomodo dicis: non sum polluta, post baalim non

---

Marginal notes: "in undecimo anno regni eius in diebus ioachim filii iosie regis iuda" — "olla"

ambulavi. Vide vias tuas in convalle. scito quid
feceris. Cursor levis explicans vias suas. onager
assuetus in solitudine in desiderio anime sue attraxit
ventum amoris sui. nullus avertet eam. Omnes qui
querunt eam non deficient in menstruis eius invenient
eam. Prohibe pedem tuum a nuditate. et guttur tuum
a siti. Et dixisti. Desperavi. nequaquam faciam. Adamavi
quippe alienos et post eos ambulabo. Quomodo con
funditur fur quando deprehenditur sic confusi sunt do
mus israel ipsi et reges eorum principes et sacerdotes et prophete eorum
dicentes ligno pater meus es tu et lapidi tu me genuisti.
Verterunt ad me tergum et non faciem: et in tempore affli
ctionis sue dicent. Surge et libera nos. Ubi sunt
dii quos fecisti tibi? Surgant et liberent te in tempore
afflictionis tue. Secundum numerum quippe civitatum
tuarum erant dii tui iuda. Quid vultis mecum iudicio con
tendere? Omnes dereliquistis me dicit dominus. Frustra percussi
filios vestros disciplinam non receperunt. Devoravit vestros p
rophetas gladius vester quasi leo vastator generatio vestra
videte verbum domini. Numquid solitudo factus sum israeli
aut terra serotina? Quare ergo dixit populus meus recessimus
non veniemus ultra ad te? Numquid obliviscetur vir
go ornamenti sui. aut sponsa fascie pectoralis sue? Populus
vero meus oblitus est mei diebus innumeris. Quid niteris
bonam ostendere viam tuam ad querendam dilectio
nem? Que insuper et malitias tuas docuisti vias tuas
et in alis tuis inventus est sanguis animarum paupe
rum et innocentium. Non in fossis inveni eos. sed in omnibus
que supra memoravi. Et dixisti. Absque peccato et innocens
ego sum: et propterea avertatur furor tuus a me. Ecce ego
iudicio contendam tecum. eo quod dixeris non peccavi. Quam
vilis facta es nimis iterans vias tuas. et ab egypto con
funderis sicut confusa es ab assur. Nam et ab ista e
gredieris et manus tue erunt super caput tuum quoniam obtrivit
dominus confidentiam tuam et nichil habebis prosperum.
Vulgo dicitur. Si dimiserit vir uxorem suam et recedens ab eo
duxerit virum alterum numquid revertetur ad eum ultra? Numquid
non polluta et contaminata erit mulier illa? Tu autem
fornicata es cum amatoribus multis tamen revertere ad me
dicit dominus. Leva oculos tuos in directum et vide ubi non
prostrata sis. In viis sedebas expectans eos quasi latro in
solitudine et polluisti terram in fornicationibus tuis et in
malitiis tuis. Quamobrem prohibite sunt stille plu
viarum et serotinus ymber non fuit. Frons meretricis mu
lieris facta est tibi. noluisti erubescere. Ergo saltem
amodo voca me. pater meus. dux virginitatis mee tu es.
Numquid irasceris in perpetuum. aut perseverabis in finem?
Ecce locuta es et fecisti mala et potuisti. Et dixit dominus ad
me in diebus iosie regis. Numquid vidisti que fecerit aversa
trix israel? Abiit sibimet super omnem montem excelsum.
et sub omni ligno frondoso et fornicata est ibi. Et dixi cum
fecisset hec omnia. ad me convertere: et non est reversa. Et vidit
prevaricatrix soror eius iuda. pro eo quod mechata esset aversa
trix israel dimisissem eam et dedissem ei libellum re
pudii: et non timuit prevaricatrix iuda soror eius. sed abiit

[illegible]pectasti et p[illegible] penitentie ub superbie blasphemasti et implesti ma
lam cogitationem meam/ ostendisti [illegible] formidine tua ut possis
facere quod [illegible]

Finis tractatus

et fornicata est etiam ipsa. Et facilitate fornicationis
sue contaminavit terram et mechata est cum lapide
et cum ligno. Et in omnibus his non est reversa ad me prevari
catrix soror eius iuda in toto corde suo. sed in men
dacio ait dominus. Et dixit dominus ad me. Iustificavit a
nimam suam aversatrix israel comparatione prevari
catricis iude. Vade et clama sermones istos contra a
quilonem et dices. Revertere aversatrix israel ait dominus et non
avertam faciem meam a vobis quia sanctus ego sum ait dominus
et non irascar in perpetuum. Tamen scito iniquitatem que
in dominum deum tuum prevaricata es. Et dispersisti vias tuas
alienis sub omni ligno frondoso et vocem meam non au
disti ait dominus. Convertimini filii revertentes dicit dominus
quia ego vir vester. Et assumam vos unum de civitate et
duos de cognatione et introducam vos in syon. Et dabo
vobis pastores iuxta cor meum. et pascent vos scientia
et doctrina. Cumque multiplicati fueritis et creveritis in
terra in diebus illis ait dominus non dicent ultra archa testa
menti domini neque ascendet super cor neque recordabuntur illius
nec visitabitur nec fiet ultra. In tempore illo vocabunt
ierusalem solium domini et congregabuntur ad eam omnes gentes
in nomine domini in ierusalem et non ambulabunt post pravi
tatem cordis sui pessimi. In diebus illis ibit domus iuda
ad domum israel et venient simul de terra aquilonis ad
terram quam dedi patribus vestris. Ego autem dixi. Quomodo
ponam te in filios et tribuam tibi terram desiderabilem
hereditatem preclaram exercituum gentium? Et dixi.
Patrem vocabis me et post me ingredi non cessabis. Sed
quomodo si contempnat mulier amatorem suum
sic contempsit me domus israel dicit dominus. Vox in viis
audita est ploratus et ululatus filiorum israel quoniam iniquam fe
cerunt viam suam obliti sunt domini dei sui. Convertimini
filii revertentes et sanabo aversiones vestras. Ecce nos venimus
ad te. tu enim es dominus deus noster. Vere mendaces erant colles
multitudo montium. Vere in domino deo nostro salus israel.
Confusio comedit laborem patrum nostrorum ab adole
scentia nostra greges eorum et armenta eorum filios eorum et filias
eorum. Dormiemus in confusione nostra. et operiet nos igno
minia nostra quoniam domino deo nostro peccavimus nos et patres
nostri ab adolescentia nostra usque ad hanc diem et non audi
vimus vocem domini dei nostri.

IIII

Si convertis ad me israel ait
dominus ad me convertere. Si abstuleris offendicula tua
a facie mea non commoveberis. Et iurabis vivit dominus in
veritate et in iudicio et in iustitia et benedicent eum gen
tes ipsumque laudabunt. Hec enim dicit dominus viro iuda
et ierusalem. Novate vobis novale et nolite serere super
spinas. Circumcidimini domino et auferte preputia cordium
vestrorum viri iuda et habitatores ierusalem. Ne forte egrediatur
ut ignis indignatio mea et succendatur et non sit qui ex
tinguat propter maliciam cogitationum vestrarum. Annunciate
in iuda et in ierusalem auditum facite. Loquimini et
canite tuba in terra. clamate fortiter et dicite. Congre
gamini et ingrediamur civitates munitas. Levate
signum in syon. Confortamini nolite stare quia
malum ego adduco ab aquilone et contritionem

IERE

magnam. Ascendit leo de cubili suo, et praedo gentium se levabit. Egressus est de loco suo ut ponat terram tuam in desolationem. Civitates tuae vastabuntur, remanentes absque habitatore. Super hoc accingite vos ciliciis, plangite et ululate, quia non est aversa ira furoris Domini a nobis. Et erit in die illa, dicit Dominus, peribit cor regis et cor principum, et obstupescent sacerdotes, et prophetae consternabuntur. Et dixi: Heu, heu, heu, Domine Deus, ergone decepisti populum istum et Ierusalem dicens: Pax erit vobis, et ecce pervenit gladius usque ad animam. In tempore illo dicetur populo huic et Ierusalem: Ventus urens in viis quae sunt in deserto viae filiae populi mei, non ad ventilandum et ad purgandum. Spiritus plenus ex his veniet mihi; et nunc ego loquar iudicia mea cum eis. Ecce quasi nubes ascendet, et quasi tempestas currus eius; velociores aquilis equi eius. Vae nobis, quia vastati sumus. Lava a malitia cor tuum Ierusalem, ut salva fias. Usquequo morabuntur in te cogitationes noxiae? Vox enim annuntiantis a Dan, et notum facientis idolum de monte Ephraim. Commemorate gentes: ecce auditum est in Ierusalem custodes venire de terra longinqua, et dare super civitates Iuda vocem suam. Quasi custodes agrorum facti sunt super eam in gyro, quia me ad iracundiam provocavit, ait Dominus. Viae tuae et cogitationes tuae fecerunt haec tibi. Ista malitia tua quia amara, quia tetigit cor tuum. Ventrem meum ventrem meum doleo; sensus cordis mei turbati sunt in me. Non tacebo, quoniam vocem buccinae audivit anima mea, clamorem proelii. Contritio super contritionem vocata est, et vastata est omnis terra; repente vastata sunt tabernacula mea, subito pelles meae. Usquequo videbo fugientem, audiam vocem buccinae? Quia stultus populus meus me non cognovit; filii insipientes sunt et vecordes. Sapientes sunt ut faciant mala, bene autem facere nescierunt. Aspexi terram, et ecce vacua erat et nihili; et caelos, et non erat lux in eis. Vidi montes, et ecce movebantur, et omnes colles conturbati sunt. Intuitus sum, et non erat homo, et omne volatile caeli recessit. Aspexi, et ecce Carmelus desertus est, et omnes urbes eius destructae sunt a facie Domini et a facie irae furoris eius. Haec enim dicit Dominus: Deserta erit omnis terra, sed tamen consummationem non faciam. Lugebit terra, et maerebunt caeli desuper, eo quod locutus sum; cogitavi, et non paenituit me, nec aversus sum ab eo. A voce equitis et mittentis sagittam fugit omnis civitas; ingressi sunt ardua, et ascenderunt rupes; universae urbes derelictae sunt, et non habitat in eis homo. Tu autem vastata quid facies? Cum vestieris te coccino, cum ornata fueris monili aureo, et pinxeris stibio oculos tuos, frustra componeris; contempserunt te amatores tui, animam tuam quaerent. Vocem enim quasi parturientis audivi, angustias ut puerperae. Vox filiae Sion intermorientis expandentisque manus suas: Vae mihi, quia defecit anima mea propter interfectos. Circuite vias Ierusalem, et aspicite, et considerate, et quaerite in plateis eius an inveniatis virum facientem iudicium et quaerentem fidem, et propitius ero eius.

lava

nichil

Quod si etiam vivit Dominus dixerint, et hoc falso iurabunt. Domine, oculi tui respiciunt fidem. Percussisti eos, et non doluerunt; attrivisti eos, et renuerunt accipere disciplinam. Induraverunt facies suas super petram, et noluerunt reverti. Ego autem dixi: Forsitan pauperes sunt et stulti, ignorantes viam Domini, iudicium Dei sui. Et ecce magis hi simul confregerunt iugum, ruperunt vincula. Idcirco percussit eos leo de silva, lupus ad vesperam vastavit eos, pardus vigilans super civitates eorum: omnis qui egressus fuerit ex eis capietur, quia multiplicatae sunt praevaricationes eorum, confortatae sunt aversiones eorum. Super quo propitius tibi esse potero? Filii tui dereliquerunt me, et iurant in his qui non sunt dii. Saturavi eos, et moechati sunt, et in domo meretricis luxuriabantur. Equi amatores et emissarii facti sunt; unusquisque ad uxorem proximi sui hinniebat. Numquid super his non visitabo, dicit Dominus, et in gente tali non ulciscetur anima mea? Ascendite muros eius et dissipate, consummationem autem nolite facere; auferte propagines eius, quia non sunt Domini. Praevaricatione enim praevaricata est in me domus Israel et domus Iuda, ait Dominus. Negaverunt Dominum, et dixerunt: Non est ipse, neque veniet super nos malum; gladium et famem non videbimus. Prophetae fuerunt in ventum, et responsum non fuit in eis. Haec ergo venient illis. Haec dicit Dominus Deus exercituum: Quia locuti estis verbum istud, ecce ego do verba mea in ore tuo in ignem, et populum istum in ligna, et vorabit eos. Ecce ego adducam super vos gentem de longinquo, domus Israel, ait Dominus; gentem robustam, gentem antiquam, gentem cuius ignorabis linguam, nec intelliges quid loquatur. Pharetra eius quasi sepulcrum patens; universi fortes. Et comedet segetes tuas et panem tuum, devorabit filios tuos et filias tuas; comedet gregem tuum et armenta tua; comedet vineam tuam et ficum tuam; et conteret urbes munitas tuas in quibus tu habes fiduciam, gladio. Verumtamen in diebus illis, ait Dominus, non faciam vos in consummationem. Quod si dixeritis: Quare fecit Dominus Deus noster nobis haec omnia? dices ad eos: Sicut dereliquistis me et servistis deo alieno in terra vestra, sic servietis alienis in terra non vestra. Annuntiate hoc domui Iacob, et auditum facite in Iuda, dicentes: Audi, popule stulte, qui non habes cor, qui habentes oculos non videtis, et aures et non auditis. Me ergo non timebitis, ait Dominus, et a facie mea non dolebitis? Qui posui harenam terminum mari, praeceptum sempiternum quod non praeteribit; et commovebuntur, et non poterunt; et intumescent fluctus eius, et non transibunt illud. Populo autem huic factum est cor incredulum et exasperans; recesserunt et abierunt. Et non dixerunt in corde suo: Metuamus Dominum Deum nostrum, qui dat nobis pluviam temporaneam et serotinam in tempore suo, plenitudinem annuae messis custodientem nobis. Iniquitates vestrae declinaverunt haec, et peccata vestra prohibuerunt bonum a vobis. Quia inventi sunt in populo meo impii insidiantes quasi aucupes, laqueos ponentes et pedicas ad capiendos viros. Sicut decipula plena avibus, sic domus eorum plena dolo. Ideo magnificati

sunt et ditati. incrassati sunt et pinguati. et preterierunt
sermones meos pessime. Causam vidue non iudicaverunt,
causam pupilli non direxerunt. et iudicium pauperum non
iudicaverunt. Numquid super his non visitabo dicit dominus
aut super gentem huiuscemodi non ulciscetur anima
mea? Stupor et mirabilia facta sunt in terra. Prophete pro-
phetabant mendacium, et sacerdotes applaudebant ma-
nibus suis, et populus meus dilexit talia. Quid igitur fiet in
novissimo eius? Confortamini filii beniamin in me-
dio ierusalem, et in thecua clangite bucina, et super bethacarem
levate vexillum. quia malum visum est ab aquilone
et contritio magna. Speciose et delicate assimilavi te
filia syon. Ad eam venient pastores et greges eorum. Fixe-
runt in ea tentoria in circuitu. pascet unusquisque
eos qui sub manu sua sunt. Sanctificate super eam bellum.
consurgite et ascendamus in meridie. Ve nobis quia
declinavit dies quia longiores facte sunt umbre vesperi.
Surgite et ascendamus in nocte et dissipemus domos
eius. quia hec dicit dominus exercituum. Cedite lignum eius
et fodite circa ierusalem aggerem. Hec civitas visitatio-
nis. omnis calumpnia in medio eius. Sicut frigidam
facit cisterna aquam suam, sic frigidam fecit maliciam
suam. Iniquitas et vastitas audietur in ea coram me
semper infirmitas et plaga. Erudire ierusalem nequando re-
cedat anima mea a te. ne forte ponam te in desertam
terram inhabitabilem. Hec dicit dominus exercituum. Usque
ad racemum colligent quasi in vinea reliquias israel.
Converte manum tuam quasi vindemiator ad car-
tallum. Cui loquar et quem contestabor ut audiat?
Ecce incircumcise aures eorum et audire non possunt.
Ecce verbum domini factum est eis in obprobrium et non
suscipient illud. Idcirco furore domini plenus sum. La-
boravi sustinens. Effunde super parvulum foris et super
consilium iuvenum simul. Vir enim cum muliere
capietur senex cum pleno dierum. Et transibunt do-
mus eorum ad alteros agri et uxores pariter. quia extendam
manum meam super habitantes terram dicit dominus.
A minore quippe usque ad maiorem omnes avaricie
student, et a propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt do-
lum. Et curabant contritionem filie populi mei cum igno-
minia dicentes. pax. pax. et non erat pax. Confusi sunt
quia abhominationem fecerunt, et erubescere nescierunt.
Quamobrem cadent inter corruentes in tempore visita-
tionis sue corruent dicit dominus. Hec dicit dominus.
State super vias et videte et interrogate de semitis an-
tiquis que sit via bona et ambulate in ea. et invenie-
tis refrigerium animabus vestris. Et dixerunt. Non am-
bulabimus. Et constitui super vos speculatores. et
dixi. Audite vocem tube. Et dixerunt. Non audie-
mus. Ideo audite gentes et cognosce congregatio
quanta ego faciam eis. Audi terra. Ecce ego adducam
mala super populum istum. fructum cogitationum eius.
quia verba mea non audierunt et legem meam proiecerunt.
Ut quid mihi thus de saba affertis et calamum sua-
ve olentem de terra longinqua? Holocautomata

vestra non sunt accepta et victime vestre non placuerunt mihi.
Propterea hec dicit dominus. Ecce ego dabo in populum istum
ruinas et ruent in eis patres et filii simul vicinus
et proximus et peribunt. Hec dicit dominus. Ecce populus
venit de terra aquilonis et gens magna consurget
a finibus terre. Sagittam et scutum arripiet crudelis
est et non miserebitur. Vox eius quasi mare sonabit et super
equos ascendent preparati quasi vir ad prelium ad-
versum te filia syon. Audivimus famam eius dis-
solute sunt manus nostre. Tribulatio
apprehendit nos dolores ut parturientem. Nolite
exire ad agros et in via ne ambuletis quoniam gladius
inimici pavor in circuitu. Filia populi mei accingere
cilicio et conspergere cinere luctum unigeniti fac tibi
planctum amarum quia repente veniet vastator
super nos. Probatorem dedi te in populo meo robustum
et scies et probabis viam eorum. Omnes isti principes declinantes
ambulantes fraudulenter, es et ferrum universi corrup-
ti sunt. Defecit sufflatorium in igne consumptum est
plumbum. frustra conflavit conflator malicie enim eorum
non sunt consumpte. Argentum reprobum vocate eos quia
dominus proiecit illos. Verbum quod factum est ad ieremiam
a domino dicens. Sta in porta domus domini et predica ibi
verbum istud et dic. Audite verbum domini omnis iuda
qui ingredimini per portas has. ut adoretis dominum. Hec
dicit dominus exercituum deus israel. Bonas facite vias vestras
et studia vestra. et habitabo vobiscum in loco isto. No-
lite confidere in verbis mendacii dicentes templum
domini. templum domini. templum domini est. quoniam si bene direxeritis vias vestras et stu-
dia vestra si feceritis iudicium inter virum et proximum ad-
vene et pupillo et vidue non feceritis calumpniam nec
sanguinem innocentem effuderitis in loco hoc. et post
deos non ambulaveritis alienos. in malum vobismetipsis.
habitabo vobiscum in loco isto in terra quam dedi pa-
tribus vestris a seculo et usque in seculum. Ecce vos confiditis
vobis in sermonibus mendacii qui non proderunt vobis. Fura-
ri. occidere. adulterare. iurare mendaciter. libare baa-
lim et ire post deos alienos quos ignoratis. Et venistis
et stetistis coram me in domo hac in qua invocatum est
nomen meum et dixistis liberati sumus eo quod fecerimus
abhominationes istas omnes. Ergo spelunca latronum
facta est domus ista in qua invocatum est nomen meum
in oculis vestris? Ego ego sum. ego vidi dicit dominus. Ite
ad locum meum in silo ubi habitavit nomen meum
a principio et videte que fecerim ei propter maliciam populi
mei israel. Et nunc quia fecistis omnia opera hec dicit dominus
et locutus sum ad vos mane consurgens et loquens
et non audistis et vocavi vos et non respondistis faciam
domui huic in qua invocatum est nomen meum et in qua
vos habetis fiduciam et loco quem dedi vobis et patribus
vestris sicut feci silo. Et proiciam vos a facie mea sicut
proieci omnes fratres vestros universum semen ephraim.
Tu ergo noli orare pro populo hoc. nec assumas pro eis
laudem et orationem. et non obsistas mihi quia non exaudiam
te. Nonne vides quid isti faciunt in civitatibus iuda.

Lectio vii. in legenda.

pax

ex
ysaia

vii. VII

no

nuq

no

et in plateis ierusalem. Filii colligunt ligna et patres succendunt ignem et mulieres conspergunt adipem ut faciant placentas regine celi et libent diis alienis et me ad iracundiam provocent. Numquid me ad iracundiam provocant dicit dominus? Nonne semetipsos in confusionem vultus sui? Ideo hec dicit dominus deus: Ecce furor meus et indignatio mea conflatur super locum istum super viros et super iumenta et super lignum regionis et super fruges terre et succendetur et non extinguetur. Hec dicit dominus exercituum deus israel: Holocaustomata vestra addite victimis vestris et comedite carnes quia non sum locutus cum patribus vestris et non precepi eis in die qua eduxi eos de terra egypti de verbo holocaustomatum et victimarum. Sed hoc verbum precepi eis dicens: Audite vocem meam et ero vobis deus et vos eritis mihi populus et ambulate in omni via quam mandavi vobis ut bene sit vobis. Et non audierunt nec inclinaverunt aurem suam sed abierunt in voluptatibus suis et pravitate cordis sui mali factique sunt retrorsum et non in ante a die qua egressi sunt patres eorum de terra egypti usque ad diem hanc. Et misi ad vos omnes servos meos prophetas per diem consurgens diluculo et mittens. Et non audierunt me nec inclinaverunt aurem suam sed induraverunt cervicem suam et peius operati sunt quam patres eorum. Et loqueris ad eos omnia verba hec et non audient te et vocabis eos et non respondebunt tibi. Et dices ad eos: Hec est gens que non audivit vocem domini dei sui nec recepit disciplinam. Periit fides et ablata est de ore eorum. Tonde capillum tuum et proice et sume planctum in directum quia proiecit dominus et reliquit generationem furoris sui quia fecerunt filii iuda malum in oculis meis dicit dominus. Posuerunt offendicula sua in domo qua invocatum est nomen meum ut polluerent eam. Et edificaverunt excelsa topheth qui est in valle filii ennom ut incenderent filios suos et filias suas igni que non precepi nec cogitavi in corde meo. Ideo ecce dies venient dicit dominus et non dicetur amplius thopheth et vallis filii ennom sed vallis interfectionis et sepelient in topheth eo quod non sit locus. Et erit morticinum populi huius in cibum volucribus celi et bestiis terre et non erit qui abigat. Et quiescere faciam de urbibus iuda et de plateis ierusalem vocem gaudii et vocem letitie vocem sponsi et vocem sponse. In desolatione enim erit terra.

topheth

ossa VIII

In tempore illo ait dominus eicient ossa regis iuda et ossa principum eius et ossa sacerdotum et ossa prophetarum et ossa eorum qui habitaverunt ierusalem de sepulchris suis et expandent ea ad solem et lunam et omnem miliciam celi que dilexerunt et quibus servierunt et post que ambulaverunt et que quesierunt et adoraverunt. Non colligentur et non sepelientur. In sterquilinium super faciem terre erunt. Et eligent magis mortem quam vitam omnes qui residui fuerint de cognatione hac pessima in universis locis que dereliqui ad que eieci eos dicit dominus exercituum. Et dices ad eos: Hec dicit dominus: Numquid qui cadit non resurget et qui aversus est non revertetur? Quare ergo aversus est populus iste in ierusalem aversione contentiosa? Apprehenderunt mendacium et noluerunt reverti. Attendi et auscultavi. Nemo quod bonum est loquitur. Nullus est qui agat penitentiam super peccato suo dicens: Quid feci? Omnes conversi sunt ad cursum suum quasi equus impetu vadens in prelium. Milvus in celo cognovit tempus suum. Turtur et hirundo et ciconia custodierunt tempus adventus sui. Populus autem meus non cognovit iudicium domini. Quomodo dicitis: Sapientes nos sumus et lex domini nobiscum est? Vere mendacium operatus est stilus mendax scribarum. Confusi sunt sapientes perterriti et capti sunt. Verbum enim domini proiecerunt et sapientia nulla est in eis. Propterea dabo mulieres eorum exteris, agros eorum heredibus quia a minimo usque ad maximum omnes avariciam sequuntur a propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt mendacium. Et sanabant contritionem filie populi mei ad ignominiam dicentes pax pax cum non esset pax. Confusi sunt qui abhominationem fecerunt quin immo confusione non sunt confusi et erubescere nescierunt. Idcirco cadent inter corruentes in tempore visitationis sue corruent dicit dominus. Congregans congregabo eos ait dominus. Non est uva in vitibus et non sunt ficus in ficulnea. Folium defluxit et dedi eis que pretergressa sunt. Quare sedemus? Convenite et ingrediamur civitatem munitam et sileamus ibi quia dominus noster silere nos fecit et potum dedit nobis aquam fellis. Peccavimus enim domino. Expectavimus pacem et non erat bonum tempus medele et ecce formido. A dan auditus est fremitus equorum eius a voce hinnituum pugnatorum eius commota est omnis terra et venerunt et devoraverunt terram et plenitudinem eius urbem et habitatores eius. Quia ecce ego mittam vobis regulos serpentes quibus non est incantatio et mordebunt vos ait dominus. Dolor meus super dolorem in me cor meum merens. Ecce vox clamoris filie populi mei de terra longinqua. Numquid dominus non est in syon aut rex eius non est in ea? Quare ergo me ad iracundiam concitaverunt in sculptilibus suis et in vanitatibus alienis? Transiit messis finita est estas et nos salvati non sumus. Super contritionem filie populi mei contritus sum et contristatus. Stupor obtinuit me. Numquid resina non est in galaad aut medicus non est ibi? Quare igitur non est obducta cicatrix filie populi mei?

Quis dabit capiti meo aquam et oculis meis fontem lacrimarum et plorabo die ac nocte interfectos filie populi mei? Quis dabit me in solitudine diversorium viatorum et derelinquam populum meum et recedam ab eis? Quia omnes adulteri sunt cetus prevaricatorum. Et extenderunt linguam suam quasi arcum mendacii et non veritatis. Confortati sunt in terra quia de malo ad malum egressi sunt et me non cognoverunt dicit dominus. Unusquisque se a proximo suo custodiat et in omni fratre suo non habeat fiduciam quia omnis frater supplantans

supplantabit. et omnis amicus fraudulenter incedet. et uir fratrem suum deridebit et ueritatem non loquentur. Docuerunt enim linguam suam loqui mendacium ut inique agerent laborauerunt. Habitatio tua in medio doli. in dolo renuerunt scire me dicit dominus. Propterea hec dicit dominus exercituum. Ecce ego conflabo et probabo eos. Quid enim aliud faciam a facie filie populi mei? Sagitta uulnerans lingua eorum dolum locuta est in ore suo. Pacem cum amico suo loquitur. et occulte ponit ei insidias. Numquid super his non uisitabo dicit dominus? aut in gentem huiuscemodi non ulciscetur anima mea? Super montes assumam fletum ac lamentum et super speciosa deserti planctum quoniam incensa sunt eo quod non sit uir pertransiens. et non audierunt uocem possidentis. A uolucre celi usque ad pecora transmigrauerunt et recesserunt. Et dabo ierusalem in aceruos arene. et cubilia draconum et ciuitates iuda dabo in desolationem eo quod non sit habitator. Quis est uir sapiens qui intelligat hoc? et ad quem uerbum oris domini fiat ut annunciet illud? Quare perierit terra et exusta sit quasi desertum eo quod non sit qui pertranseat. Et dixit dominus. Quia dereliquerunt legem meam quam dedi eis et non audierunt uocem meam et non ambulauerunt in ea et abierunt post prauitatem cordis sui. et post baalim quod didicerunt a patribus suis idcirco hec dicit dominus exercituum deus israel. Ecce ego cibabo populum istum absinthio et potum dabo eis aquam fellis. Et dispergam eos in gentibus quas non nouerunt ipsi et patres eorum. et mittam post eos gladium donec consumantur. Hec dicit dominus exercituum. Contemplamini et uocate lamentatrices et ueniant. Et ad eas que sapientes sunt mittite et properent. festinent et assumant super nos lamentum. Deducant oculi nostri lacrimas et palpebre nostre defluant aquis. quia uox lamentationis audita est de syon. Quomodo uastati sumus et confusi uehementer? Quia dereliquimus terram quoniam deiecta sunt tabernacula nostra. Audite ergo mulieres uerbum domini et assumant aures uestre sermonem oris eius. et docete filias uestras lamentum et unaquaque mulier planctum proximam suam quia ascendit mors per fenestras nostras ingressa est domos nostras disperdere paruulos deforis. iuuenes de plateis. Loquere. Hec dicit dominus. Et cadet morticinum hominis quasi stercus super faciem regionis et quasi fenum post tergum metentis. et non est qui colligat. Hec dicit dominus. Non glorietur sapiens in sapientia sua et non glorietur diues in diuitiis suis. sed in hoc glorietur qui gloriatur scire et nosse me quia ego sum dominus qui facio misericordiam et iudicium et iusticiam in terra. hec enim placent michi ait dominus. Ecce dies ueniunt dicit dominus et uisitabo super omnem qui circumcisum habet preputium. super egyptum et super iudam et super edom et super filios amon et super moab et super omnes qui attonsi sunt in comam habitantes in deserto quia omnes gentes habent preputium. Omnis autem domus israel incircumcisi sunt corde. Audite uerbum quod locutus est dominus super uos domus israel. Hec dicit dominus. Iuxta uias gentium nolite discere et a signis celi nolite metuere que timent gentes. quia leges populorum uane sunt. quia lignum de saltu preciditur opus manus artificis in ascia argento et auro decorauit illud. clauis et malleis compegit ut non dissoluatur. In similitudinem palme fabricata sunt et non loquentur. Portata tollentur quia incedere non ualent. Nolite ergo timere ea quia nec male facere possunt nec bene. Non est similis tui domine. Magnus es tu et magnum nomen tuum in fortitudine. Quis non timebit te o rex gentium? Tuum est enim decus inter cunctos sapientes gentium et in uniuersis regnis eorum nullus est similis tui. Pariter insipientes et fatui probabuntur doctrina uanitatis eorum lignum est. Argentum inuolutum de tharsis affertur et aurum de ofir. Opus artificis et manus erarii iacinctus et purpura indumentum eorum opus artificum uniuersa hec. Dominus autem deus uerus est. ipse est deus uiuens et rex sempiternus. Ab indignatione eius commouebitur terra et non sustinebunt gentes comminationem eius. Sic ergo dicetis eis. Dii qui celos et terram non fecerunt. pereant de terra et de his que sub celis sunt. Qui facit terram in fortitudine sua preparat orbem in sapientia sua et prudentia sua extendit celos. Ad uocem suam dat multitudinem aquarum de celo. et eleuat nebulas ab extremitatibus terre. Fulgura in pluuiam facit et educit uentos de thesauris suis. Stultus factus est omnis homo ab scientia. confusus est omnis artifex in sculptili quoniam falsum est quod conflauit et non est spiritus in eis. Uana sunt et opus eorum risu dignum in tempore uisitationis sue peribunt. Non est his similis pars iacob. Qui enim formauit omnia ipse est et israel uirga hereditatis eius. Dominus exercituum nomen est illi. Congrega de terra confusionem tuam que habitas in obsidione. Quia hec dicit dominus. Ecce ego longe proiciam habitatores terre in hac uice et tribulabo eos ita ut non inueniantur. Ve mihi super contritione mea. pessima plaga mea. Ego autem dixi. Plane hec infirmitas mea est. et portabo illam. Tabernaculum meum uastatum est. omnes funiculi mei disrupti sunt. Filii mei exierunt a me et non subsistunt. Non est qui extendat ultra tentorium meum et erigat pelles meas. Quia stulte egerunt pastores et dominum non quesierunt propterea non intellexerunt. et omnis grex eorum dispersus est. Uox auditionis ecce uenit. et commotio magna de terra aquilonis. ut ponat ciuitates iuda solitudinem et habitaculum draconum. Scio domine quia non est hominis uia eius. nec uiri est ut ambulet et dirigat gressus suos. Corripe me domine uerumptamen in iudicio et non in furore tuo ne forte ad nichilum redigas me. Effunde indignationem tuam super gentes que non cognouerunt te et super prouincias que nomen tuum non inuocauerunt quia comederunt iacob et deuorauerunt eum et consumpserunt illum et decus eius dissipauerunt.

XI

Verbum quod factum est ad iheremiam a domino dicens. Audite uerba pacti huius et loquimini ad uiros iuda et habitatores ierusalem. Et dices ad eos. Hec dicit dominus deus israel. Maledictus uir qui non audierit uerba pacti huius quod precepi

patribus vestris in die qua eduxi eos de terra Aegypti de fornace ferrea dicens: Audite vocem meam et facite omnia quae praecipio vobis, et eritis mihi in populum et ego ero vobis in Deum, ut suscitem iuramentum quod iuravi patribus vestris daturum me eis terram fluentem lacte et melle sicut est dies haec. Et respondi et dixi: Amen Domine. Et dixit Dominus ad me: Vociferare omnia verba haec in civitatibus Iuda et foris Ierusalem dicens: Audite verba pacti huius et facite illa, quia contestans contestatus sum patres vestros in die qua eduxi eos de terra Aegypti usque ad diem hanc; mane consurgens contestatus sum et dixi: Audite vocem meam. Et non audierunt nec inclinaverunt aurem suam, sed abierunt unusquisque in pravitate cordis sui mali; et induxi super eos omnia verba pacti huius quod praecepi ut facerent et non fecerunt. Et dixit Dominus ad me: Inventa est coniuratio in viris Iuda et habitatoribus Ierusalem. Reversi sunt ad iniquitates patrum suorum priores qui noluerunt audire verba mea; et hi ergo abierunt post deos alienos ut servirent eis; irritum fecerunt domus Israel et domus Iuda pactum meum quod pepigi cum patribus eorum. Quam ob rem haec dicit Dominus: Ecce ego inducam super eos mala de quibus exire non poterunt; et clamabunt ad me et non exaudiam eos. Et ibunt civitates Iuda et habitatores Ierusalem et clamabunt ad deos quibus libant, et non salvabunt eos in tempore afflictionis eorum. Secundum enim numerum civitatum tuarum erant dii tui Iuda, et secundum numerum viarum Ierusalem posuisti aras confusionis, aras ad libandum Baalim. Tu ergo noli orare pro populo hoc et ne assumas pro eis laudem et orationem, quia non exaudiam in tempore clamoris eorum ad me, in tempore afflictionis eorum. Quid est quod dilectus meus in domo mea fecit scelera multa? Numquid carnes sanctae auferent a te malitias tuas in quibus gloriata es? Olivam uberem, pulchram, fructiferam, speciosam vocavit Dominus nomen tuum; ad vocem loquelae grandis exarsit ignis in ea et combusta sunt fruteta eius. Et Dominus exercituum qui plantavit te locutus est super te malum pro malis domus Israel et domus Iuda quae fecerunt sibi ad irritandum me libantes Baalim. Tu autem Domine demonstrasti mihi et cognovi; tunc ostendisti mihi studia eorum. Et ego quasi agnus mansuetus qui portatur ad victimam, et non cognovi quia super me cogitaverunt consilia dicentes: Mittamus lignum in panem eius et eradamus eum de terra viventium, et nomen eius non memoretur amplius. Tu autem Domine Sabaoth qui iudicas iuste et probas renes et corda, videam ultionem tuam ex eis; tibi enim revelavi causam meam. Propterea haec dicit Dominus ad viros Anathoth qui quaerunt animam tuam et dicunt: Non prophetabis in nomine Domini et non morieris in manibus nostris. Propterea haec dicit Dominus exercituum: Ecce ego visitabo super eos; iuvenes morientur in gladio, filii eorum et filiae eorum morientur in fame, et reliquiae non erunt ex eis; inducam enim malum super viros Anathoth, annum visitationis eorum.

XII

Iustus quidem tu es Domine si disputem tecum, verumptamen iusta loquar ad te: Quare via impiorum prosperatur, bene est omnibus qui praevaricantur et inique agunt? Plantasti eos et radicem miserunt, proficiunt et faciunt fructum; prope es tu ori eorum et longe a renibus eorum. Et tu Domine nosti me, vidisti me et probasti cor meum tecum. Congrega eos quasi gregem ad victimam et sanctifica eos in die occisionis. Usquequo lugebit terra et herba omnis regionis siccabitur propter malitiam habitantium in ea? Consumptum est animal et volucre, quoniam dixerunt: Non videbit novissima nostra. Si cum peditibus currens laborasti, quomodo contendere poteris cum equis? Cum autem in terra pacis securus fueris, quid facies in superbia Iordanis? Nam et fratres tui et domus patris tui etiam ipsi pugnaverunt adversum te et clamaverunt post te plena voce; ne credas eis cum locuti fuerint tibi bona. Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam, dedi dilectam animam meam in manu inimicorum eius. Facta est mihi hereditas mea quasi leo in silva; dedit contra me vocem, ideo odivi eam. Numquid avis discolor hereditas mea mihi? Numquid avis tincta per totum? Venite, congregamini omnes bestiae terrae, properate ad devorandum. Pastores multi demoliti sunt vineam meam, conculcaverunt partem meam; dederunt portionem meam desiderabilem in desertum solitudinis. Posuerunt eam in dissipationem, luxitque super me; desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est qui recogitet corde. Super omnes vias deserti venerunt vastatores, quia gladius Domini devoravit ab extremo terrae usque ad extremum eius; non est pax universae carni. Seminaverunt triticum et spinas messuerunt; hereditatem acceperunt et non eis proderit; confundemini a fructibus vestris propter iram furoris Domini. Haec dicit Dominus adversum omnes vicinos meos pessimos qui tangunt hereditatem quam distribui populo meo Israel: Ecce ego evellam eos de terra eorum, et domum Iuda evellam de medio eorum. Et cum evellero eos, convertar et miserebor eorum, et reducam eos virum ad hereditatem suam et virum in terram suam. Et erit si eruditi didicerint vias populi mei ut iurent in nomine meo: Vivit Dominus, sicut docuerunt populum meum iurare in Baal, aedificabuntur in medio populi mei. Quod si non audierint, evellam gentem illam evulsione et perditione, ait Dominus.

Haec dicit Dominus ad me: Vade et posside lumbare lineum et pones illud super lumbos tuos, et in aquam non inferes illud. Et possedi lumbare iuxta verbum Domini et posui circa lumbos meos. Et factus est sermo Domini secundo ad me dicens: Tolle lumbare quod possedisti quod est circa lumbos tuos, et surgens vade ad Euphraten et absconde illud ibi in foramine petrae. Et abii et abscondi illud in Euphrate sicut praeceperat mihi Dominus. Et factum est post dies plurimos dixit Dominus ad me: Surge, vade ad Euphraten et tolle inde lumbare quod praecepi tibi ut absconderes illud ibi. Et abii ad Euphraten et fodi et tuli lumbare de loco ubi absconderam illud, et ecce computruerat lumbare ita ut nulli usui aptum esset. Et factum est verbum Domini ad me dicens: Haec dicit Dominus: Sic computrescere faciam superbiam Iuda et superbiam Ierusalem multam, populum istum pessimum qui nolunt audire verba mea et ambulant in pravitate cordis sui, abieruntque post deos alienos ut se

dilectus

Tu

tecum

inveniretur eis et adorarent eos. Et erit sicut lumbare istud quod nullius usui aptum est. Sicut enim adheret lumbare ad lumbos viri, sic agglutinavi mihi omnem domum Israel et omnem domum Iuda dicit dominus, ut essent mihi in populum et in nomen et in laudem et in gloriam et non audierunt. Dices ergo ad eos sermonem istum. Hec dicit dominus deus Israel. Omnis laguncula implebitur vino. Et dicent ad te: Numquid ignoramus quia omnis laguncula implebitur vino? Et dices ad eos: Hec dicit dominus: Ecce ego implebo omnes habitatores terre huius et reges qui sedent de stirpe David super thronum eius et sacerdotes et prophetas et omnes habitatores Ierusalem ebrietate. Et dispergam eos virum a fratre suo et patres et filios pariter ait dominus. Non parcam et non concedam neque miserebor ut non disperdam eos. Audite et auribus percipite. Nolite elevari quia dominus locutus est. Date domino deo vestro gloriam antequam contenebrescat et antequam offendant pedes vestri ad montes caliginosos. Expectabitis lucem et ponet eam in umbram mortis et in caliginem. Quod si hoc non audieritis in abscondito plorabit anima mea a facie superbie. Plorans plorabit et deducet oculus meus lacrimas quia captus est grex domini. Dic regi et dominatrici: humiliamini sedete quoniam descendit de capite vestro corona glorie vestre. Civitates austri clause sunt et non est qui aperiat. Translata est omnis Iuda transmigratione perfecta. Levate oculos vestros et videte qui venitis ab aquilone. Ubi est grex qui datus est tibi pecus inclitum tuum? Quid dices cum visitaverit te? Tu enim docuisti eos adversum te et erudisti in caput tuum. Numquid non dolores apprehendent te quasi mulierem parturientem? Quod si dixeris in corde tuo: quare venerunt mihi hec? Propter multitudinem iniquitatis tue revelata sunt verecundiora tua, pollute sunt plante tue. Si mutare potest ethiops pellem suam aut pardus varietates suas, et vos poteritis benefacere cum didiceritis malum. Et disseminabo eos quasi stipulam que vento raptatur in desertum. Hec sors tua parsque mensure tue a me dicit dominus quia oblita es mei et confisa es in mendacio. Unde et ego nudavi femora tua contra faciem tuam et apparuit ignominia tua. Adulteria tua et hinnitus tuus et scelus fornicationis tue super colles in agro vidi abhominationes tuas. Ve tibi Ierusalem. Non mundaberis post me usquequo adhuc?

Quod factum est verbum domini ad Ieremiam de sermonibus siccitatis. Luxit Iudea et porte eius corruerunt et obscurate sunt in terra et clamor Ierusalem ascendit. Maiores miserunt minores suos ad aquam; venerunt ad hauriendum. Non invenerunt aquam, reportaverunt vasa sua vacua. Confusi sunt et afflicti et operuerunt capita sua propter terre vastitatem quia non venit pluvia in terra. Confusi sunt agricole, operuerunt capita sua. Nam et cerva in agro peperit et reliquit quia non erat herba. Et onagri steterunt in rupibus, traxerunt ventum quasi dracones; defecerunt oculi eorum quia non erat herba. Si iniquitates nostre responderint nobis, domine fac propter nomen tuum quoniam multe sunt aversiones nostre. Tibi peccavimus. Expectatio Israel, salvator eius in tempore tribulationis. Quare quasi colonus futurus es in terra et quasi viator declinans ad manendum? Quare futurus es velut vir vagus, ut fortis qui non potest salvare? Tu autem in nobis es domine et nomen tuum invocatum est super nos, ne derelinquas nos. Hec dicit dominus populo huic qui dilexit movere pedes suos et non quievit et domino non placuit. Nunc recordabitur iniquitatum eorum et visitabit peccata eorum. Et dixit dominus ad me: Noli orare pro populo isto in bonum. Cum ieiunaverint non exaudiam preces eorum. Et si obtulerint holocaustomata et victimas non suscipiam ea, quoniam gladio et fame et peste ego consumam eos. Et dixi: A a a domine deus, prophete dicunt eis: Non videbitis gladium et fames non erit in vobis, sed pacem veram dabit vobis in loco isto. Et dixit dominus ad me: Falso prophete vaticinantur in nomine meo. Non misi eos et non precepi eis neque locutus sum ad eos. Visionem mendacem et divinationem et fraudulentiam et seductionem cordis sui prophetant vobis. Ideo hec dicit dominus de prophetis qui prophetant in nomine meo quos ego non misi dicentes gladius et fames non erit in terra hac: In gladio et fame consumentur prophete illi. Et populi quibus prophetant erunt proiecti in viis Ierusalem pre fame et gladio et non erit qui sepeliat eos, ipsi et uxores eorum, filii et filie eorum. Et effundam super eos malum suum. Et dices ad eos verbum istud: Deducant oculi mei lacrimam per noctem et diem et non taceant quoniam contritione magna contrita est virgo filia populi mei, plaga pessima vehementer. Si egressus fuero ad agros, ecce occisi gladio, et si introiero in civitatem, ecce attenuati fame. Propheta quoque et sacerdos abierunt in terram quam ignorabant. Numquid proiciens abiecisti Iudam aut Syon abhominata est anima tua? Quare ergo percussisti nos ita ut nulla sit sanitas? Expectavimus pacem et non est bonum, et tempus curationis et ecce turbatio. Cognovimus domine impietates nostras, iniquitates patrum nostrorum, quia peccavimus tibi. Ne des nos in obprobrium propter nomen tuum neque facias nobis contumeliam. Solii glorie tue recordare, ne irritum facias fedus tuum nobiscum. Numquid sunt in sculptilibus gentium qui pluant aut celi possunt dare ymbres? Nonne tu es dominus deus noster quem expectavimus? Tu enim fecisti omnia hec.

XV

Et dixit dominus ad me: Si steterint Moyses et Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum. Eice illos a facie mea et egrediantur. Quod si dixerint ad te: quo egrediemur? dices ad eos: Hec dicit dominus: Qui ad mortem ad mortem, et qui ad gladium ad gladium, et qui ad famem ad famem, et qui ad captivitatem ad captivitatem. Et visitabo super eos quattuor species dicit dominus: gladium ad occisionem et canes ad lacerandum et volatilia celi et bestias terre ad devorandum et dissipandum. Et dabo eos in fervorem universis regnis terre propter Manassen filium Ezechie regis Iuda super omnibus que fecit in Ierusalem. Quis enim miserebitur tui Ierusalem? Aut quis contristabitur pro te? Aut quis ibit ad rogandum pro pace tua? Tu reliquisti me dicit dominus, retrorsum abisti, et extendam manum meam super te et interficiam te. Laboravi rogans. Et dispergam eos ventilabro in portis terre. Interfeci et disperdidi populum meum et tamen a viis suis non sunt reversi. Multiplicate sunt michi vidue eius super harenam maris. Induxi eis super matrem adolescentis vastatorem meridie. Misi super civitates

repente terrorem. Infirmata est que peperit septem, defecit anima eius.
Occidit ei sol cum adhuc esset dies: confusa est et erubuit. Et
residuos eius in gladium dabo in conspectu inimicorum eorum,
ait dominus. Ve mihi mater mea, quare genuisti me virum rixe,
virum discordie in universa terra? Non feneravi, nec fene-
ravit mihi quisquam. Omnes maledicunt mihi. Dicit dominus: Si
non reliquie tue in bonum, si non occurri tibi in tempore afflictionis
et in tempore tribulationis adversum inimicum. Numquid
federabitur ferrum ferro ab aquilone et es? Divitias
tuas et thesauros tuos in direptionem dabo gratis in omnibus
peccatis tuis et in omnibus terminis tuis. Et adducam inimicos
tuos de terra quam nescis, quia ignis succensus est in furore
meo, super vos ardebit. Tu scis domine, recordare mei et vi-
sita me, et tuere me ab his qui persequuntur me. Noli in pa-
tientia tua suscipere me: scito quoniam sustinui propter te obprobrium.
Inventi sunt sermones tui et comedi eos. Et factum est
mihi verbum tuum in gaudium et in leticiam cordis mei,
quoniam invocatum est nomen tuum super me, domine deus exercituum.
Non sedi in concilio ludentium, et gloriatus sum a facie manus
tue. Solus sedebam, quoniam comminatione replesti me. Qua-
re factus est dolor meus perpetuus, et plaga mea desperabilis
renuit curari? Facta est mihi quasi mendacium aquarum
infidelium. Propter hoc hec dicit dominus: Si converteris con-
vertam te, et ante faciem meam stabis. Et si separaveris
preciosum a vili, quasi os meum eris. Convertentur ipsi
ad te, et tu non converteris ad eos. Et dabo te populo huic in mu-
rum ereum fortem, et bellabunt adversum te, et non prevale-
bunt, quia ego tecum sum ut salvem te et eruam, dicit dominus. Et li-
berabo te de manu pessimorum, et redimam te de manu
fortium.

XVI

Et factum est verbum domini ad me dicens: Non acci-
pies uxorem, et non erunt tibi filii et filie in loco isto. Quia hec dicit
dominus super filios et filias qui generantur in loco isto, et super
matres eorum que genuerunt eos, et super patres eorum de quorum
stirpe sunt nati in terra hac: Mortibus egrotationum morien-
tur: non plangentur et non sepelientur. In sterquilinium super
faciem terre erunt, et gladio et fame consumentur. Et erit ca-
daver eorum in escam volatilibus celi et bestiis terre. Hec enim
dicit dominus: Ne ingrediaris domum convivii, neque vadas ad
plangendum, neque consoleris eos, quia abstuli pacem meam a
populo isto, dicit dominus, misericordiam et miserationes. Et morientur
grandes et parvi in terra ista. Non sepelientur neque plan-
gentur, et non se incident neque calvitium fiet pro eis.
Et non frangent inter eos lugenti panem ad consolandum
super patre suo et matre. Et domum convivii non ingredie-
ris ut sedeas cum eis et comedas et bibas, quia hec dicit dominus
exercituum deus israel: Ecce ego auferam de loco isto in oculis
vestris et in diebus vestris vocem gaudii et vocem leticie, vo-
cem sponsi et vocem sponse. Et cum annunciaveris populo huic
omnia verba hec, et dixerint tibi: Quare locutus est dominus super
nos omne malum grande istud? Que iniquitas nostra et
quod peccatum nostrum quod peccavimus domino deo nostro? dices ad eos: Qui-
a dereliquerunt patres vestri me, ait dominus, et abierunt post
deos alienos et servierunt eis et adoraverunt eos, et me de-
reliquerunt et legem meam non custodierunt. Sed et vos peius
operati estis quam patres vestri. Ecce enim ambulat unusquisque

post pravitatem cordis sui mali ut me non audiat. Et eici-
am vos de terra hac in terram quam ignoratis vos et patres
vestri, et servietis ibi diis alienis die ac nocte qui non dabunt
vobis requiem. Propterea ecce dies veniunt, dicit dominus,
et non dicetur ultra: Vivit dominus qui eduxit filios israel de
terra egypti, sed vivit dominus qui eduxit filios israel de terra
aquilonis et de universis terris ad quas eieci eos. Et reducam
eos in terram suam quam dedi patribus eorum. Ecce ego
mittam piscatores multos, dicit dominus, et piscabuntur eos.
Et post hec mittam eis venatores multos et venabuntur
eos de omni monte et de omni colle et de cavernis petrarum, quia
oculi mei super omnes vias eorum. Non sunt abscondite a fa-
cie mea, et non fuit occulta iniquitas eorum ab oculis meis.
Et reddam primum duplices iniquitates et peccata eorum, quia
contaminaverunt terram meam in morticinis idolorum suorum et
abhominationibus suis impleverunt hereditatem meam.
Domine fortitudo mea et robur meum et refugium meum in die
tribulationis. Ad te gentes venient ab extremis terre et di-
cent: Vere mendacium possederunt patres nostri, vanitatem que eis
non profuit. Numquid faciet sibi homo deos? Et ipsi non sunt dii.
Idcirco ecce ego ostendam eis per vicem hanc, ostendam eis
manum meam et virtutem meam, et scient quia nomen
mihi dominus. Peccatum iude scriptum est stilo ferreo in ungue
adamantino, exaratum super latitudinem cordis eorum et in
cornibus ararum eorum. Cum recordati fuerint filii eorum
ararum suarum et lucorum lignorumque frondentium in montibus
excelsis sacrificantes in agro, fortitudinem tuam et omnes the-
sauros tuos in direptionem dabo, excelsa tua propter peccata
in universis finibus tuis. Et relinqueris sola ab hereditate
tua quam dedi tibi, et servire te faciam inimicis tuis in terra
quam ignoras, quoniam ignem succendisti in furore meo, usque in
eternum ardebit. Hec dicit dominus: Maledictus homo
qui confidit in homine et ponit carnem brachium suum, et a domino
recedit cor eius. Erit enim quasi myrice in deserto, et non
videbit cum venerit bonum, sed habitabit in siccitate
in deserto, in terra salsuginis et inhabitabili. Benedi-
ctus vir qui confidit in domino, et erit dominus fiducia eius. Et erit
quasi lignum quod transplantatur super aquas, quod ad humorem
mittit radices suas, et non timebit cum venerit estus. Et erit
folium eius viride, et in tempore siccitatis non erit sol-
licitum nec aliquando desinet facere fructum. Pravum est
cor hominis et inscrutabile: quis cognoscet illud? Ego
dominus scrutans cor et probans renes, qui do unicuique iuxta
viam et iuxta fructum adinventionum suarum. Per-
dix fovit que non peperit: fecit divitias et non in iudicio. In
dimidio dierum suorum derelinquet eas, et in novissimo suo
erit insipiens. Solium glorie altitudinis a principio lo-
cus sanctificationis nostre. Expectatio israel domine, omnes qui te
derelinquunt confundentur. Recedentes a te in terra scri-
bentur, quoniam dereliquerunt venam aquarum viventium dominum. Sana
me domine et sanabor, salvum me fac et salvus ero, quoniam laus mea
tu es. Ecce ipsi dicunt ad me: Ubi est verbum domini? Veni-
at. Et ego non sum turbatus te pastorem sequens, et diem
hominis non desideravi, tu scis. Quod egressum est de labiis meis
rectum in conspectu tuo fuit. Non sis mihi tu formidini.

ve mi

verbum

non

[illegible] ... post ... ad consolandum

peius

spes mea in die afflictionis mee. Confundantur qui persequuntur me et non confundar ego; paveant illi et non paveam ego; induc super eos diem afflictionis et duplici contritione contere eos. Hec dicit Dominus ad me: Vade et sta in porta filiorum populi per quam ingrediuntur reges Iuda et egrediuntur, et in cunctis portis Ierusalem, et dices ad eos: Audite verbum Domini, reges Iuda et omnis Iuda cunctique habitatores Ierusalem qui ingredimini per portas istas. Hec dicit Dominus: Custodite animas vestras et nolite portare pondus in die sabbati nec inferatis per portas Ierusalem. Et nolite eicere onera de domibus vestris in die sabbati, et omne opus non facietis. Sanctificate diem sabbati sicut precepi patribus vestris. Et non audierunt nec inclinaverunt aurem suam, sed induraverunt cervicem suam ne audirent me et ne acciperent disciplinam. Et erit, si audieritis me, dicit Dominus, ut non inferatis onera per portas civitatis huius in die sabbati, et si sanctificaveritis diem sabbati ut non faciatis in ea omne opus, ingredientur per portas civitatis huius reges et principes sedentes super solium David et ascendentes in curribus et equis, ipsi et principes eorum, viri Iuda et habitatores Ierusalem, et habitabitur civitas hec in sempiternum. Et venient de civitatibus Iuda et de circuitu Ierusalem et de terra Beniamin et de campestribus et de montuosis et ab austro, portantes holocaustum et victimam et sacrificium et thus, et inferent oblationem in domum Domini. Si autem non audieritis me ut sanctificetis diem sabbati et ne portetis onus et ne inferatis per portas Ierusalem in die sabbati, succendam ignem in portis eius, et devorabit domos Ierusalem et non extinguetur. Verbum quod factum est ad Ieremiam a Domino dicens: Surge et descende in domum figuli, et ibi audies verba mea. Et descendi in domum figuli, et ecce ipse faciebat opus super rotam. Et dissipatum est vas quod ipse faciebat e luto manibus suis; conversusque fecit illud vas alterum sicut placuerat in oculis eius ut faceret. Et factum est verbum Domini ad me dicens: Numquid sicut figulus iste non potero facere vobis, domus Israel, ait Dominus? Ecce sicut lutum in manu figuli sic vos in manu mea, domus Israel. Repente loquar adversum gentem et adversus regnum ut eradicem et destruam et disperdam illud. Si penitentiam egerit gens illa a malo suo quod locutus sum adversus eam, agam et ego penitentiam super malo quod cogitavi ut facerem ei. Et subito loquar de gente et regno ut edificem et plantem illud. Si fecerit malum in oculis meis ut non audiat vocem meam, penitentiam agam super bono quod locutus sum ut facerem ei. Nunc ergo dic viro Iuda et habitatoribus Ierusalem dicens: Hec dicit Dominus: Ecce ego fingo contra vos malum et cogito contra vos cogitationem; revertatur unusquisque a via sua mala, et dirigite vias vestras et studia vestra. Qui dixerunt: Desperavimus; post cogitationes enim nostras ibimus, et unusquisque pravitatem cordis sui mali faciemus. Ideo hec dicit Dominus: Interrogate gentes: Quis audivit talia horribilia que fecit nimis virgo Israel? Numquid deficiet de petra agri nix Libani, aut evelli possunt aque erumpentes frigide et defluentes? Quia oblitus est mei populus meus, frustra libantes et impingentes in viis suis, in semitis seculi, ut ambularent per eas in itinere non trito, ut fieret terra eorum in desolationem et in sibilum sempiternum. Omnis qui preterierit per eam obstupescet et movebit caput suum. Sicut ventus urens dispergam eos coram inimico; dorsum et non faciem ostendam eis in die perditionis eorum. Et dixerunt: Venite et cogitemus contra Ieremiam cogitationes; non enim peribit lex a sacerdote neque consilium a sapiente nec sermo a propheta. Venite et percutiamus eum lingua et non attendamus ad universos sermones eius. Attende, Domine, ad me et audi vocem adversariorum meorum. Numquid redditur pro bono malum, quia foderunt foveam anime mee? Recordare quod steterim in conspectu tuo ut loquerer pro eis bonum et averterem indignationem tuam ab eis. Propterea da filios eorum in famem et deduc eos in manus gladii; fiant uxores eorum absque liberis et vidue, et viri earum interficiantur morte; iuvenes eorum confodiantur gladio in prelio. Audiatur clamor de domibus eorum; adduces enim super eos latronem repente, quia foderunt foveam ut caperent me et laqueos absconderunt pedibus meis. Tu autem, Domine, scis omne consilium eorum adversum me in mortem; ne propitieris iniquitati eorum, et peccatum eorum a facie tua non deleatur; fiant corruentes in conspectu tuo; in tempore furoris tui abutere eis.

XIX

Hec dicit Dominus: Vade et accipe lagunculam figuli testeam a senioribus populi et a senioribus sacerdotum, et egredere ad vallem filii Ennom que est iuxta introitum porte fictilis, et predicabis ibi verba que ego loquar ad te, et dices: Audite verbum Domini, reges Iuda et habitatores Ierusalem. Hec dicit Dominus exercituum, Deus Israel: Ecce ego inducam afflictionem super locum istum, ita ut omnis qui audierit illam tinniant aures eius, eo quod dereliquerint me et alienum fecerint locum istum, et libaverint in eo diis alienis quos nescierunt ipsi et patres eorum et reges Iuda, et repleverunt locum istum sanguine innocentium, et edificaverunt excelsa Baalim ad comburendos filios suos igni in holocaustum Baalim, que non precepi nec locutus sum nec ascenderunt in cor meum. Propterea ecce dies venient, dicit Dominus, et non vocabitur amplius locus iste Topheth et vallis filii Ennom, sed vallis occisionis. Et dissipabo consilium Iuda et Ierusalem in loco isto, et subvertam eos gladio in conspectu inimicorum suorum et in manu querentium animas eorum, et dabo cadavera eorum escas volatilibus celi et bestiis terre. Et ponam civitatem hanc in stuporem et in sibilum; omnis qui preterierit per eam obstupescet et sibilabit super universa plaga eius. Et cibabo eos carnibus filiorum suorum et carnibus filiarum suarum, et unusquisque carnes amici sui comedet in obsidione et in angustia qua concludent eos inimici eorum et qui querunt animas eorum. Et conteres lagunculam in oculis virorum qui ibunt tecum, et dices ad eos: Hec dicit Dominus exercituum: Sic conteram populum istum et civitatem istam sicut conteritur vas figuli quod non potest ultra instaurari; et in Topheth sepelientur, eo quod non sit alius locus ad sepeliendum. Sic faciam loco huic, ait Dominus, et habitatoribus eius, ut ponam civitatem istam sicut Topheth. Et erunt domus Ierusalem et domus regum Iuda sicut locus Topheth immunde; omnes domus in quarum domatibus sacrificaverunt omni militie celi et li

terit

baverunt libamina diis alienis. Venit autem Ieremi-
as de Tophet quo miserat eum dominus ad prophetandum et stetit
in atrio domus domini et dixit ad omnem populum. Haec dicit dominus
exercituum deus Israel. Ecce ego inducam super civitatem hanc
et super omnes urbes eius universa mala quae locutus sum adversus
eam quoniam induraverunt cervicem suam ut non audirent
sermones meos.

XX

Et audivit Phassur filius Emmer sacer-
dos qui constitutus erat princeps in domo domini Ieremi-
am prophetantem sermones istos. Et percussit Phassur
Ieremiam prophetam et misit eum in nervum quod erat
in porta Beniamin superiori in domo domini. Cumque illu-
xisset in crastinum eduxit Phassur Ieremiam de ner-
vo. Et dixit Ieremias ad eum. Non Phassur vocavit
dominus nomen tuum sed Pavorem undique. Quia haec dicit dominus.
Ecce ego dabo te in pavorem te et omnes amicos tuos
et corruent gladio inimicorum suorum et oculi tui vi-
debunt. Et omnem Iudam dabo in manu regis Ba-
bylonis et traducet eos in Babylonem et percutiet eos
gladio. Et dabo universam substantiam civitatis huius
et omnem laborem eius omneque pretium et cunctos thesau-
ros regum Iuda dabo in manus inimicorum eorum. Et di-
ripient eos et tollent et ducent in Babylonem. Tu autem
Phassur et omnes habitatores domus tuae ibitis in cap-
tivitatem. Et in Babylonem venies et ibi morieris
ibique sepelieris tu et omnes amici tui quibus prophetasti
mendacium. Seduxisti me domine et seductus sum.
Fortior me fuisti et invaluisti. Factus sum in derisum
tota die. Omnes subsannant me quia olim loquor
vociferans iniquitatem et vastitatem clamito. Et
factus est mihi sermo domini in opprobrium et in derisum tota
die. Et dixi. Non recordabor eius neque loquar ultra in
nomine ipsius. Et factum est in corde meo quasi ignis
exaestuans claususque in ossibus meis et defeci ferre non
sustinens. Audivi enim contumelias multorum et
terrorem in circuitu. Persequimini et persequamur eum
ab omnibus viris qui erant pacifici mei et custodientes
latus meum si quomodo decipiatur et praevaleamus adver-
sus eum et consequamur ultionem ex eo. Dominus autem
mecum est tamquam bellator fortis. Ideo qui perse-
quuntur me cadent et infirmi erunt. Confundentur
vehementer quia non intellexerunt opprobrium sempiternum
quod numquam delebitur. Et tu domine exercituum probator iusti
qui vides renes et cor. Videam quaeso ultionem tuam
ex eis. Tibi enim revelavi causam meam. Cantate
domino laudate dominum quia liberavit animam pauperis
de manu malorum. Maledicta dies in qua natus sum
dies in qua peperit me mater mea non sit benedicta. Male-
dictus vir qui annuntiavit patri meo dicens
natus est tibi puer masculus et quasi gaudio laetificavit
eum. Sit homo ille ut sunt civitates quas subvertit
dominus et non paenituit eum. Audiat clamorem mane et u-
lulatum in tempore meridiano qui non me interfecit
a vulva ut fieret mihi mater mea sepulchrum et vul-
va eius conceptus aeternus. Quare de vulva egressus
sum ut viderem laborem et dolorem et consumerentur
in confusione dies mei.

nervum

Verbum quod factum est ad Ieremiam
a domino quando misit ad eum Sedechias rex Phassur fi-
lium Melchie et Sophoniam filium Maasie sacerdotem dicens.
Interroga pro nobis dominum quia Nabuchodonosor rex Baby-
lonis praeliatur adversum nos si forte faciat dominus no-
biscum iuxta omnia mirabilia sua et recedat a
nobis. Et dixit Ieremias ad eos. Sic dicetis Sedechiae.
Haec dicit dominus deus Israel. Ecce ego convertam vasa belli quae in
manibus vestris sunt et quibus vos pugnatis adversum re-
gem Babylonis et Chaldaeos qui obsident vos in circui-
tu murorum et congregabo ea in medio civitatis huius
et debellabo ego vos in manu extenta et in brachio
forti et in furore et in indignatione et in ira grandi. Et
percutiam homines civitatis huius habitatores et be-
stias pestilentia magna morientur. Et post haec
ait dominus dabo Sedechiam regem Iuda et servos eius et populum
eius qui derelicti sunt in civitate hac a peste et gladio
et fame in manibus Nabuchodonosor regis Babylo-
nis et in manus inimicorum eorum et in manus quaerentium animam eorum.
Et percutiet eos in ore gladii et non commovebitur neque par-
cet neque miserebitur. Et ad populum hunc dices. Haec dicit dominus. Ecce
ego do coram vobis viam vitae et viam mortis. Qui
habitaverit in urbe hac morietur gladio et fame et pe-
ste. Qui autem egressus fuerit et transfugerit ad Chal-
daeos qui obsident vos vivet et erit ei anima sua quasi spo-
lium. Posui enim faciem meam super civitatem hanc in malum
et non in bonum ait dominus. In manu regis Babylonis
dabitur et exuret eam igni. Et domui regis Iuda.
Audite verbum domini domus David. Haec dicit dominus. Iudica-
te mane iudicium et eruite vi oppressum de manu ca-
lumniantis ne forte egrediatur ut ignis indignatio
mea et succendatur et non sit qui extinguat propter ma-
litiam studiorum vestrorum. Ecce ego ad te habitatricem
vallis solidae atque campestris ait dominus qui dicitis quis
percutiet nos et quis ingredietur in domos nostras.
Et visitabo super vos iuxta fructum studiorum vestrorum
dicit dominus et succendam ignem in saltu eius et devorabit
omnia in circuitu eius. Haec dicit dominus. Descende in
domum regis Iuda et loqueris ibi verbum hoc
et dices. Audi verbum domini rex Iuda qui sedes super
solium David tu et servi tui et populus tuus qui in-
gredimini per portas istas. Haec dicit dominus. Facite
iudicium et iustitiam et liberate vi oppressum de ma-
nu calumniatoris. Et advenam et pupillum et vi-
duam nolite contristare neque opprimatis inique et san-
guinem innocentem ne effundatis in loco isto. Si
enim facientes feceritis verbum istud ingredien-
tur per portas domus huius reges sedentes de ge-
nere David super thronum eius et ascendentes cur-
rus et equos ipsi et servi et populus eorum. Quod si non audieritis
verba haec in memetipso iuravi dicit dominus quia in solitu-
dinem erit domus haec. Quia haec dicit dominus super do-
mum regis Iuda. Galaad tu mihi caput Libani si non
posuero te solitudinem urbes inhabitabiles. Et sancti-
ficabo super te interficientem virum et arma eius. Et succi-

electam cedrorum tuam et precipitabunt in ignem. Et pertransibunt gentes multe per civitatem hanc et dicet unusquisque proximo suo: Quare sic fecit dominus civitati huic grandi? Et respondebunt: Eo quod dereliquerint pactum domini dei sui et adoraverint deos alienos et servierint eis. Nolite flere mortuum neque lugeatis super eum fletu. Plangite eum qui egreditur quia non revertetur ultra nec videbit terram nativitatis sue. Quia hec dicit dominus ad Sellum filium Iosie regem Iuda qui regnavit pro Iosia patre suo: Qui egressus est de loco isto non revertetur huc amplius, sed in loco ad quem transtuli eum ibi morietur et terram istam non videbit amplius.

Ve qui edificat domum suam in iniustitia et cenacula sua non in iudicio. Amicum suum opprimet frustra et mercedem eius non reddet ei. Qui dicit: Edificabo mihi domum latam et cenacula spaciosa, qui aperit sibi fenestras et facit laquearia cedrina pingitque synopide. Numquid regnabis quoniam confers te cedro? Pater tuus numquid non comedit et bibit et fecit iudicium et iustitiam tunc cum bene erat ei? Iudicavit causam pauperis et egeni in bonum suum. Nonne ideo quia cognovit me dicit dominus? Tui vero oculi et cor ad avaritiam et sanguinem innocentem fundendum et ad calumpniam et ad cursum mali operis. Propterea hec dicit dominus ad Ioachim filium Iosie regem Iuda: Non plangent eum: ve frater et ve soror. Non concrepabunt ei: ve domine et ve inclite. Sepultura asini sepelietur, putrefactus et proiectus extra portas Ierusalem. Ascende Libanum et clama et in Basan da vocem tuam et clama ad transeuntes quia contriti sunt omnes amatores tui. Locutus sum ad te in habundantia tua et dixisti: non audiam. Hec est via tua ab adolescentia tua quia non audisti vocem meam. Omnes pastores tuos pascet ventus et amatores tui in captivitatem ibunt. Et tunc confunderis et erubesces ab omni malitia tua que sedes in Libano et nidificas in cedris. Quomodo congemuisti cum venissent tibi dolores quasi dolores parturientis?

Vivo ego dicit dominus quia si fuerit Iechonias filius Ioachim regis Iuda anulus in dextera mea inde evellam eum. Et dabo te in manus querentium animam tuam et in manus quorum tu formidas faciem et in manus Nabugodonosor regis Babylonis et in manus Chaldeorum. Et mittam te et matrem tuam que genuit te in terram alienam in qua nati non estis ibique moriemini. Et in terram ad quam ipsi levant animam suam ut revertantur illuc non revertentur. Numquid non vas fictile atque contritum vir iste Iechonias? Numquid vas absque omni voluptate? Quare abiecti sunt ipse et semen eius et proiecti in terram quam ignoraverunt? Terra terra terra audi sermonem domini. Hec dicit dominus: Scribe virum istum sterilem virum qui in diebus suis non prosperabitur. Nec enim erit de semine eius vir qui sedeat super solium David et potestatem habeat ultra in Iuda.

Ve pastoribus qui disperdunt et dilacerant gregem pascue mee dicit dominus. Ideo hec dicit dominus deus Israel ad pastores qui pascunt populum meum: Vos dispersistis gregem meum et eiecistis eos et non visitastis eos. Ecce ego visitabo super vos malitiam studiorum vestrorum ait dominus. Et ego congregabo reliquias gregis mei de omnibus terris ad quas eiecero eos illuc et convertam eos ad rura sua et crescent et multiplicabuntur. Et suscitabo super eos pastores et pascent eos. Non formidabunt ultra et non pavebunt et nullus queretur ex numero dicit dominus.

Ecce dies veniunt ait dominus et suscitabo David germen iustum et regnabit rex et sapiens erit et faciet iudicium et iustitiam in terra. In diebus illis salvabitur Iuda et Israel habitabit confidenter. Et hoc est nomen quod vocabunt eum: dominus iustus noster. Propter hoc ecce dies veniunt dicit dominus et non dicent ultra: vivit dominus qui eduxit filios Israel de terra Egypti, sed vivit dominus qui eduxit et adduxit semen domus Israel de terra aquilonis et de cunctis terris ad quas eiecero eos illuc. Et habitabunt in terra sua.

Juda

ad prophetas

Contritum est cor meum in medio mei, contremuerunt omnia ossa mea. Factus sum quasi vir ebrius et quasi homo madidus a vino a facie domini et a facie verborum sanctorum eius. Quia adulteris repleta est terra, quia a facie maledictionis luxit terra, arefacta sunt arva deserti. Factus est cursus eorum malus et fortitudo eorum dissimilis. Propheta namque et sacerdos polluti sunt et in domo mea inveni malum eorum ait dominus. Idcirco via eorum erit quasi lubricum in tenebris: impellentur enim et corruent in ea. Afferam enim super eos mala annum visitationis eorum ait dominus. Et in prophetis Samarie vidi fatuitatem: prophetabant in Baal et decipiebant populum meum Israel.

Et in prophetis Ierusalem vidi similitudinem adulterium et iter mendacii. Et confortaverunt manus pessimorum ut non converteretur unusquisque a malicia sua. Facti sunt mihi omnes ut Sodoma et habitatores eius quasi Gomorra. Propterea hec dicit dominus exercituum ad prophetas: Ecce ego cibabo eos absinthio et potabo eos felle. A prophetis enim Ierusalem est egressa pollutio super omnem terram. Hec dicit dominus exercituum: Nolite audire verba prophetarum qui prophetant vobis et decipiunt vos. Visionem cordis sui loquuntur, non de ore domini. Dicunt his qui blasphemant me: Locutus est dominus: pax erit vobis. Et omni qui ambulat in pravitate cordis sui dixerunt: non veniet super eos malum. Quis enim affuit in consilio domini et vidit et audivit sermonem eius? Quis consideravit verbum illius et audivit?

Ecce turbo dominice indignationis egredietur et tempestas erumpens super caput impiorum veniet. Non revertetur furor domini usque dum faciat et usque dum compleat cogitationem cordis sui. In novissimis diebus intelligetis consilium eius. Non mittebam prophetas et ipsi currebant. Non loquebar ad eos et ipsi prophetabant. Si stetissent in consilio meo et nota fecissent verba mea populo meo, avertissem eos utique a via sua mala et a pessimis cogitationibus suis.

Putasne deus e vicino ego sum dicit dominus et non deus de longe? Si occultabitur vir in absconditis et ego non videbo eum dicit dominus? Numquid non celum et terram ego impleo ait dominus? Audivi que dixerunt prophete prophetantes in nomine meo mendacium atque dicentes: Somniavi somniavi. Usquequo istud in corde

et prophetae vaticinantium mendacium et prophetantium seductiones cordis sui. Qui volunt facere ut obliviscatur populus meus nominis mei propter somnia eorum quae narrat unusquisque ad proximum suum sicut obliti sunt patres eorum nominis mei propter Baal. Propheta qui habet somnium narret somnium, et qui habet sermonem meum loquatur sermonem meum vere. Quid paleis ad triticum? dicit Dominus. Numquid non verba mea sunt quasi ignis, ait Dominus, et quasi malleus conterens petram? Propterea ecce ego ad prophetas ait Dominus qui furantur verba mea unusquisque a proximo suo. Ecce ego ad prophetas ait Dominus qui assumunt linguas suas et aiunt Dicit Dominus. Ecce ego ad prophetas somniantes mendacium dicit Dominus qui narraverunt ea et seduxerunt populum meum in mendacio suo et in miraculis suis, cum ego non misissem eos nec mandassem eis qui nihil profuerunt populo huic dicit Dominus. Si igitur interrogaverit te populus iste vel propheta aut sacerdos dicens Quod est onus Domini? dices ad eos Vos estis onus; proiciam quippe vos dicit Dominus. Et propheta et sacerdos et populus qui dicat Onus Domini, visitabo super virum illum et super domum eius. Haec dicetis unusquisque ad proximum suum et ad fratrem suum: Quid respondit Dominus? et quid locutus est Dominus? Et onus Domini ultra non memorabitur, quia onus erit unicuique sermo suus, et pervertistis verba Dei viventis Domini exercituum Dei nostri. Haec dices ad prophetam: Quid respondit tibi Dominus? et quid locutus est Dominus? Si autem onus Domini dixeritis, propter hoc haec dicit Dominus: Quia dixistis sermonem istum Onus Domini, et misi ad vos dicens Nolite dicere Onus Domini, propterea ecce ego tollam vos portans et derelinquam vos et civitatem quam dedi vobis et patribus vestris a facie mea. Et dabo vos in opprobrium sempiternum et ignominiam eternam quae numquam oblivione delebitur.

XXIIII xxiiii

Ostendit mihi Dominus et ecce duo calathi pleni ficis positi ante templum Domini postquam transtulit Nabuchodonosor rex Babylonis Iechoniam filium Ioachim regem Iuda et principes eius et fabrum et inclusorem de Ierusalem et adduxit eos in Babylonem. Calathus unus ficus bonas habebat nimis ut solent ficus esse primi temporis, et calathus unus ficus habebat malas nimis quae comedi non poterant eo quod essent malae. Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides Ieremia? Et dixi: Ficus, ficus bonas bonas valde, et malas malas valde quae comedi non possunt eo quod sint malae. Et factum est verbum Domini ad me dicens: Haec dicit Dominus Deus Israhel: Sicut ficus hae bonae sic cognoscam transmigrationem Iuda quam emisi de loco isto in terram Chaldeorum in bonum. Et ponam oculos meos super eos ad placandum et reducam eos in terram hanc, et aedificabo eos et non destruam, et plantabo eos et non evellam. Et dabo eis cor ut sciant me quia ego sum Dominus, et erunt mihi in populum et ego ero eis in Deum, quia revertentur ad me in toto corde suo. Et sicut ficus pessimae quae comedi non possunt eo quod sint malae, haec dicit Dominus, sic dabo Sedechiam regem Iuda et principes eius et reliquos de Ierusalem qui remanserunt in urbe hac et qui habitant in terra Aegypti. Et dabo eos in vexationem afflictionemque omnibus regnis terrae, in opprobrium et in parabolam et in proverbium et in maledictionem

Ficus

in universis locis ad quos eieci eos. Et mittam in eis gladium et famem et pestem donec consumantur de terra quam dedi eis et patribus eorum. Verbum quod factum est ad Ieremiam de omni populo Iuda in anno quarto Ioachim filii Iosiae regis Iuda, ipse est annus primus Nabuchodonosor regis Babylonis. Quod locutus est Ieremias propheta ad omnem populum Iuda et ad universos habitatores Ierusalem dicens: A tertiodecimo anno Iosiae filii Amon regis Iuda usque ad diem hanc iste tertius et vicesimus annus, factum est verbum Domini ad me, et locutus sum ad vos de nocte consurgens et loquens, et non audistis. Et misit Dominus ad vos omnes servos suos prophetas consurgens diluculo mittensque, et non audistis neque inclinastis aures vestras ut audiretis, cum diceret Revertimini unusquisque a via sua mala et a pessimis cogitationibus vestris, et habitabitis in terra quam dedit Dominus vobis et patribus vestris a saeculo et usque in saeculum. Et nolite ire post deos alienos ut serviatis eis adoretisque eos, neque me ad iracundiam provocetis in operibus manuum vestrarum, et non affligam vos. Et non audistis me, dicit Dominus, ut me ad iracundiam provocaretis in operibus manuum vestrarum in malum vestrum. Propterea haec dicit Dominus exercituum: Pro eo quod non audistis verba mea ecce ego mittam et assumam universas cognationes aquilonis ait Dominus, et Nabuchodonosor regem Babylonis servum meum, et adducam eos super terram istam et super habitatores eius et super omnes nationes quae in circuitu illius sunt, et interficiam eos et ponam eos in stuporem et in sibilum et in solitudines sempiternas. Perdamque ex eis vocem gaudii et vocem laetitiae, vocem sponsi et vocem sponsae, vocem molae et lucernae lumen. Et erit universa terra eius in solitudinem et in stuporem, et servient omnes gentes iste regi Babylonis septuaginta annis. Cumque impleti fuerint septuaginta anni visitabo super regem Babylonis et super gentem illam, dicit Dominus, iniquitatem eorum et super terram Chaldeorum, et ponam illam in solitudines sempiternas. Et adducam super terram illam omnia verba mea quae locutus sum contra illam, omne quod scriptum est in libro isto, quaecumque prophetavit Ieremias adversum omnes gentes, quia servierunt eis cum essent gentes multae et reges magni. Et reddam eis secundum opera eorum et secundum facta manuum suarum. Quia sic dicit Dominus exercituum Deus Israhel: Sume calicem vini furoris huius de manu mea et propinabis de illo cunctis gentibus ad quas ego mittam te. Et bibent et turbabuntur et insanient a facie gladii quem ego mittam inter eos. Et accepi calicem de manu Domini et propinavi cunctis gentibus ad quas misit me Dominus: Ierusalem et civitatibus Iuda et regibus eius et principibus eius, ut darem eos in solitudinem et in stuporem et in sibilum et in maledictionem sicut est dies ista; Pharaoni regi Aegypti et servis eius et principibus eius et omni populo eius, et omnibus generaliter, cunctis regibus terrae Ausitidis, et cunctis regibus terrae Philisthim et Ascaloni et Gazae et Accaron et reliquiis Azoti, Idumeae et Moab et filiis Amon, et cunctis regibus Tyri et cunctis regibus Sidonis et regibus terrae insularum qui sunt trans mare, et Dedan et Theman et Buz et universis qui attonsi sunt in comam, et cunctis regibus Arabiae et cunctis regibus occidentis qui habitant in deserto, et cunctis regibus Zambri et cunctis

regibus elam et cunctis regibus medorum et cunctis regibus
aquilonis de prope et de longe unicuique contra fratrem suum
et omnibus regnis terre que super faciem eius sunt. Et rex sesac
bibet post eos. Et dices ad eos. Hec dicit dominus exercituum deus israel.
Bibite et inebriamini et vomite et cadite neque surgatis
a facie gladii quem ego mittam inter vos. Cumque nolu
erint accipere calicem de manu tua ut bibant, dices ad
eos. Hec dicit dominus exercituum. Bibentes bibetis: quia ecce in civitate in qua
invocatum est nomen meum ego incipio affligere et vos quasi
innocentes immunes eritis? Non eritis immunes.
Gladium enim ego voco super omnes habitatores terre, di
cit dominus exercituum. Et tu prophetabis ad eos omnia verba hec et dices
ad eos. Dominus de excelso rugiet et de habitaculo sancto suo
dabit vocem suam. Rugiens rugiet super decorem suum.
celeuma quasi calcantium concinetur adversum omnes ha
bitatores terre. Pervenit sonitus usque ad extrema terre quia
iudicium domino cum gentibus. Iudicatur ipse cum omni carne
impios tradidi gladio dicit dominus. Hec dicit dominus exercituum. Ecce afflictio
egredietur de gente in gentem et turbo magnus egredietur
a summitatibus terre. Et erunt interfecti domini in die illa a summo
terre usque ad summum eius. Non plangentur et non colligen
tur neque sepelientur: in sterquilinio super faciem terre ia
cebunt. Ululate pastores et clamate et aspergite vos cinere
optimates gregis: quia completi sunt dies vestri ut interfi
ciamini et dissipationes vestre et cadetis quasi vasa pretio
sa. Et peribit fuga a pastoribus et salvatio ab optimatibus
gregis. Vox clamoris pastorum et ululatus optimatium
gregis: quia vastavit dominus pascua eorum. Et conticuerunt
arva pacis a facie ire furoris domini. Dereliquit quasi leo um
braculum suum facta est terra eorum in desolationem a fa
cie ire columbe et a facie ire furoris domini. In principio
regni ioachim filii iosie regis iuda factum est verbum istud
a domino dicens. Hec dicit dominus. Sta in atrio domus domini et loqueris
ad omnes civitates iuda de quibus veniunt ut adorent in
domo domini universos sermones quos ego mandavi tibi
ut loquaris ad eos. Noli subtrahere verbum si forte au
diant et convertantur unusquisque a via sua mala et pe
niteat me mali quod cogito facere eis propter malitiam
studiorum eorum. Et dices ad eos. Hec dicit dominus. Si non audi
eritis me ut ambuletis in lege mea quam dedi vobis
ut audiatis sermones servorum meorum prophetarum quos ego
misi ad vos de nocte consurgens et dirigens et non audistis
dabo domum istam sicut silo et urbem hanc dabo in
maledictionem cunctis gentibus terre. Et audierunt sacerdo
tes et prophete et omnis populus ieremiam loquentem verba hec in domo
domini. Cumque complesset ieremias loquens omnia que precepe
rat ei dominus ut loqueretur ad universum populum, apprehende
runt eum sacerdotes et prophete et omnis populus dicens. Morte mo
riatur. Quare prophetavit in nomine domini dicens sicut silo e
rit domus hec et urbs ista desolabitur eo quod non sit habitator.
Et congregatus est omnis populus adversus ieremiam in domo
domini. Et audierunt principes iuda verba hec et ascenderunt de do
mo regis in domum domini et sederunt in introitu porte domus
domini nove. Et locuti sunt sacerdotes et prophete ad principes
et ad omnem populum dicentes. Iudicium mortis est viro huic
quia prophetavit adversus civitatem hanc sicut audistis
auribus vestris. Et ait ieremias ad omnes principes et ad
omnem populum dicens. Dominus misit me ut prophetarem
ad domum istam et ad civitatem hanc omnia verba que
audistis. Nunc ergo bonas facite vias vestras et studia vestra
et audite vocem domini dei vestri et penitebit dominum mali quod
locutus est adversum vos. Ego autem ecce in manibus
vestris sum. Facite mihi quod bonum et rectum est in oculis
vestris. Verumptamen scitote et cognoscite quod si occideritis
me sanguinem innocentem tradetis contra vosmetip
sos et contra civitatem istam et habitatores eius. In veri
tate enim misit me dominus ad vos ut loquerer omnia
verba hec in auribus vestris. Et dixerunt principes et omnis populus
ad sacerdotes [illegible] ad prophetas. Non est viro huic
iudicium mortis quia in nomine domini dei nostri locutus est ad
nos. Surrexerunt ergo viri de senioribus terre et dixerunt
ad omnem cetum populi loquentes. Micheas de moras
thim fuit propheta in diebus ezechie regis iuda et ait ad
omnem populum iude dicens. Hec dicit dominus exercituum. Syon quasi ager
arabitur et ierusalem in acervum lapidum erit et mons do
mus in excelsa silvarum. Numquid morte condempnavit eum
ezechias rex iuda et omnis iuda? Numquid non timuerunt do
minum et deprecati sunt faciem domini et penituit dominum mali quod
locutus fuerat adversum eos? Itaque nos facimus malum
grande contra animas nostras. Fuit quoque vir prophetans
in nomine domini urias filius semei de cariathiarim. Et
prophetavit adversus civitatem istam et adversus terram hanc
iuxta omnia verba ieremie. Et audivit rex ioachim
et omnes potentes et principes eius verba hec et quesivit
rex interficere eum. Et audivit urias et timuit fugitque
et ingressus est egyptum. Et misit rex ioachim viros in
egyptum elnathan filium achobor et viros cum eo in e
gyptum. Et eduxerunt uriam de egypto et adduxerunt
eum ad regem ioachim. Et percussit eum gladio et proiecit
cadaver eius in sepulchris vulgi ignobilis. Igitur ma
nus ahicam filii saphan fuit cum ieremia ut non
traderetur in manus populi ut interficerent eum. In prin
cipio regni ioachim filii iosie regis iuda factum est verbum istud

XXVII

fac vincla

ad ieremiam a domino dicens. Hec dicit dominus ad me. Fac
tibi vincula et cathenas et pones eas in collo tuo. Et mit
tes eas ad regem edom et ad regem moab et ad regem
filiorum amon et ad regem tyri et ad regem sydonis in
manu nuntiorum qui venerunt ierusalem ad sedechiam regem
iuda. Et precipies eis ut ad dominos suos loquantur. Hec dicit
dominus exercituum deus israel. Hec dicetis ad dominos vestros. Ego feci terram
et hominem et iumenta que sunt super faciem terre in fortitu
dine mea magna et in brachio meo extento et dedi eam
ei qui placuit in oculis meis. Et nunc itaque ego dedi omnes
terras istas in manu nabugodonosor regis babylonis
servi mei. Insuper et bestias agri dedi ei ut serviant ei.
Et servient ei omnes gentes et filio eius et filio filii eius donec
veniat tempus terre eius et ipsius. Et servient ei gentes multe et
reges magni. Gens autem et regnum quod non servierit ei et que
cumque non curvaverit collum suum sub iugo regis babylonis,
in gladio et fame et peste visitabo super gentem illam ait dominus

donec consumam eos in manu eius. Vos ergo nolite audire prophetas vestros et divinos et somniatores et augures et maleficos qui dicunt vobis non servietis regi babylonis quia mendacium prophetant vobis ut longe faciant vos a terra vestra et eiciant vos et pereatis. Porro gens que subiecerit cervicem suam sub iugo regis babylonis et servierit ei, dimittam eam in terra sua dicit dominus et colet eam et habitabit in ea. Et ad sedechiam regem iuda locutus sum secundum omnia verba hec dicens. Subicite colla vestra sub iugo regis babylonis et servite ei et populo eius et vivetis. Quare moriemini tu et populus tuus gladio fame et peste sicut locutus est dominus ad gentem que servire noluerit regi babylonis? Nolite audire verba prophetarum dicentium vobis non servietis regi babylonis quia mendacium ipsi loquuntur vobis quia non misi eos ait dominus. Et ipsi prophetant in nomine meo mendaciter ut eiciant vos et pereatis tam vos quam prophete qui vaticinantur vobis. Et ad sacerdotes et prophetas et ad populum istum locutus sum dicens. Hec dicit dominus. Nolite audire verba prophetarum vestrorum qui prophetant vobis dicentes. Ecce vasa domini revertentur de babylone nunc cito. Mendacium enim prophetant vobis. Nolite ergo audire eos sed servite regi babylonis ut vivatis. Quare datur hec civitas in solitudinem? Et si prophete sunt et est verbum domini in eis, occurrant domino exercituum ut non veniant vasa que derelicta fuerant in domo domini et in domo regis iuda et in ierusalem in babylonem. Quia hec dicit dominus exercituum ad columpnas et ad mare et ad bases et ad reliqua vasorum que remanserunt in civitate hac, que non tulit nabugodonosor rex babylonis cum transferret iechoniam filium ioachim regem iuda de ierusalem in babylonem et omnes optimates iuda et ierusalem. Quia hec dicit dominus exercituum deus israel ad vasa que derelicta sunt in domo domini et in domo regis iuda et ierusalem. In babylonem transferentur et ibi erunt usque ad diem visitationis sue dicit dominus et afferri faciam ea et restitui in loco isto.

xxviii

XXVIII

Et factum est in anno illo in principio regni sedechie regis iuda in anno quarto in mense quinto dixit ad me ananias filius azur propheta de gabaon in domo domini coram sacerdotibus et omni populo dicens. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Contrivi iugum regis babylonis. Adhuc duo anni dierum et ego referri faciam ad locum istum omnia vasa domini que tulit nabugodonosor rex babylonis de loco isto et transtulit ea in babylonem. Et iechoniam filium ioachim regem iuda et omnem transmigrationem iude qui ingressi sunt in babylonem ego convertam ad locum istum ait dominus. Conteram enim iugum regis babylonis. Et dixit iheremias propheta ad ananiam prophetam in oculis sacerdotum et in oculis omnis populi qui stabat in domo domini. Et ait iheremias propheta. Amen sic faciat dominus. Suscitet dominus verba tua que prophetasti ut referantur vasa in domum domini et omnis transmigratio de babylone ad locum istum. Verumptamen audi verbum hoc quod ego loquor in auribus tuis et in auribus universi populi. Prophete qui fuerunt ante me et te ab initio et prophetaverunt super terras multas et super

babilone

regna magna de prelio et de afflictione et fame. Propheta qui vaticinatus est pacem cum venerit verbum eius scietur propheta quem misit dominus in veritate. Et tulit ananias propheta catheniam de collo iheremie prophete et confregit eam. Et ait ananias in conspectu omnis populi dicens. Hec dicit dominus. Sic confringam iugum nabugodonosor regis babylonis post duos annos dierum de collo omnium gentium. Et abiit iheremias propheta in viam suam. Et factum est verbum domini ad iheremiam postquam confregit ananias propheta catenam de collo iheremie prophete dicens. Vade et dices ananie. Hec dicit dominus. Catenas ligneas contrivisti et facies pro eis catenas ferreas. Quia hec dicit dominus exercituum. Iugum ferreum posui super collum cunctarum gentium istarum ut serviant nabugodonosor regi babylonis et servient ei. Insuper et bestias terre dedi ei. Et dixit iheremias propheta ad ananiam prophetam. Audi anania. Non misit te dominus et tu confidere fecisti populum istum in mendacio. Iccirco hec dicit dominus. Ecce ego mittam te a facie terre. Hoc anno morieris. Adversum dominum enim locutus es. Et mortuus est ananias propheta in anno illo mense septimo. Et hec sunt verba libri quem misit iheremias propheta de ierusalem ad reliquias seniorum transmigrationis et ad sacerdotes et ad prophetas et ad omnem populum quem transduxerat nabugodonosor de ierusalem in babylonem postquam egressus est iechonias rex et domina et eunuchi et principes iuda et ierusalem et faber et inclusor de ierusalem in manu elasa filii saphan et gamarie filii helchie quos misit sedechias rex iuda ad nabugodonosor regem babylonis in babylone dicens. Hec dicit dominus exercituum deus israel omni transmigrationi quam transtuli de ierusalem in babylonem. Edificate domos et habitate et plantate hortos et comedite fructum eorum. Accipite uxores et generate filios et filias. Date filiis vestris uxores et filias vestras date viris. Et pariant filios et filias et multiplicamini ibi et nolite esse pauci numero. Et querite pacem civitatis ad quam transmigrare vos feci et orate pro ea ad dominum quia in pace illius erit pax vestra. Hec enim dicit dominus exercituum deus israel. Non vos seducant prophete vestri qui sunt in medio vestrum et divini vestri et ne attendatis ad somnia vestra que vos somniatis quia falso ipsi prophetant vobis in nomine meo et non misi eos ait dominus. Quia hec dicit dominus. Cum ceperint impleri in babylone lxx anni visitabo vos et suscitabo super vos verbum meum bonum ut reducam vos ad locum istum. Ego scio enim cogitationes quas cogito super vos ait dominus cogitationes pacis et non afflictionis ut dem vobis finem et patientiam. Et invocabitis me et ibitis et orabitis me et exaudiam vos. Queretis me et invenietis cum quesieritis me in toto corde vestro et inveniar a vobis ait dominus et reducam captivitatem vestram. Et congregabo vos de universis gentibus et de cunctis locis ad que expuli vos dicit dominus et reverti vos faciam de loco ad quem transmigrare vos feci. Quia dixistis. Suscitavit nobis dominus prophetas in babylonem, quia hec dicit dominus ad regem qui sedet super so-

lium David et ad omnem populum habitatorem urbis huius ad fratres vestros qui non sunt egressi vobiscum in transmigrationem. Haec dicit Dominus exercituum: Ecce mittam in eos gladium et famem et pestem, et ponam eos quasi ficus malas quae comedi non possunt eo quod pessimae sint. Et persequar eos in gladio et in fame et in pestilentia, et dabo eos in vexationem universis regnis terrae in maledictionem et in stuporem et in sibilum et in obprobrium cunctis gentibus ad quas eieci eos, eo quod non audierint verba mea dicit Dominus quae misi ad eos per servos meos prophetas de nocte consurgens et mittens et non audistis dicit Dominus. Vos ergo audite verbum Domini omnis transmigratio quam emisi de Hierusalem in Babylonem. Haec dicit Dominus exercituum Deus Israhel ad Ahab filium Coliae et ad Sedeciam filium Maasiae qui prophetant vobis in nomine meo mendaciter: Ecce ego tradam eos in manus Nabuchodonosor regis Babylonis et percutiet eos in oculis vestris. Et adsumetur ex eis maledictio omni transmigrationi Iuda quae est in Babylone dicentium: Ponat te Dominus sicut Sedeciam et sicut Ahab quos frixit rex Babylonis in igne pro eo quod fecerint stultitiam in Israhel et moechati sunt in uxores amicorum suorum et locuti sunt verbum in nomine meo mendaciter quod non mandavi eis. Ego sum iudex et testis dicit Dominus. Et ad Semeiam Neelamiten dices: Haec dicit Dominus exercituum Deus Israhel: Pro eo quod misisti libros in nomine meo ad omnem populum qui est in Hierusalem et ad Sofoniam filium Maasiae sacerdotem et ad universos sacerdotes dicens: Dominus dedit te sacerdotem pro Ioiade sacerdote ut sis dux in domo Domini super omnem virum arrepticium et prophetantem ut mittas eum in nervum et in carcerem. Et nunc quare non increpasti Hieremiam Anathothiten qui prophetat vobis? Quia super hoc misit ad nos in Babylonem dicens: Longum est; aedificate domos et habitate et plantate hortos et comedite fructus eorum. Legit ergo Sofonias sacerdos librum istum in auribus Hieremiae prophetae. Et factum est verbum Domini ad Hieremiam dicens: Mitte ad omnem transmigrationem dicens: Haec dicit Dominus ad Semeiam Neelamiten: Pro eo quod prophetavit vobis Semeias et ego non misi eum et fecit vos confidere in mendacio, idcirco haec dicit Dominus: Ecce ego visitabo super Semeiam Neelamiten et super semen eius. Non erit ei vir sedens in medio populi huius et non videbit bonum quod ego faciam populo meo ait Dominus quia praevaricationem locutus est adversus Dominum.

[XXX]

Hoc verbum quod factum est ad Hieremiam a Domino dicens: Haec dicit Dominus Deus Israhel dicens: Scribe tibi omnia verba quae locutus sum ad te in libro. Ecce enim dies veniunt dicit Dominus et convertam conversionem populi mei Israhel et Iuda ait Dominus et convertam eos ad terram quam dedi patribus eorum et possidebunt eam. Et haec verba quae locutus est Dominus ad Israhel et ad Iudam: Quoniam haec dicit Dominus: Vocem terroris audivimus, formido et non est pax. Interrogate et videte si generat masculus. Quare ergo vidi omnis viri manus super lumbum suum quasi parturientis et conversae sunt universae facies in auruginem? Vae quia magna est dies illa nec est similis eius, tempusque tribulationis est Iacob et ex ipso salvabitur. Et erit in die illa ait Dominus exercituum conteram iugum eius de collo tuo et vincula illius disrumpam et non dominabuntur ei amplius alieni sed servient Domino Deo suo et David regi suo quem suscitabo eis. Tu ergo ne timeas serve meus Iacob ait Dominus neque paveas Israhel quia ecce ego salvabo te de terra longinqua et semen tuum de terra captivitatis eorum et revertetur Iacob et quiescet et cunctis affluet et non erit quem formidet quoniam tecum ego sum ait Dominus ut salvem te. Faciam enim consummationem in cunctis gentibus in quibus dispersi te. Te autem non faciam in consummationem sed castigabo te in iudicio ut non tibi videaris innoxius. Quia haec dicit Dominus: Insanabilis fractura tua, pessima plaga tua. Non est qui iudicet iudicium tuum ad alligandum, curationum utilitas non est tibi. Omnes amatores tui obliti sunt tui te non quaerent. Plaga enim inimici percussi te castigatione crudeli. Propter multitudinem iniquitatis tuae dura facta sunt peccata tua. Quid clamas super contritione tua? Insanabilis est dolor tuus. Propter multitudinem iniquitatis tuae et dura peccata tua feci haec tibi. Propterea omnes qui comedunt te devorabuntur et universi hostes tui in captivitatem ducentur, et qui te vastant vastabuntur cunctosque praedatores tuos dabo in praedam. Obducam enim cicatricem tibi et a vulneribus tuis sanabo te dicit Dominus, quia eiectam vocaverunt te Sion: Haec est quae non habet requirentem. Haec dicit Dominus: Ecce ego convertam conversionem tabernaculorum Iacob et tectis eius miserebor et aedificabitur civitas in excelso suo et templum iuxta ordinem suum fundabitur. Et egredietur de eis laus vocque ludentium et multiplicabo eos et non inminuentur et glorificabo eos et non adtenuabuntur. Et erunt filii eius sicut a principio et coetus eius coram me permanebit et visitabo super omnes qui tribulant eum. Et erit dux eius ex eo et princeps de medio eius producetur et applicabo eum et accedet ad me. Quis enim iste est qui adplicet cor suum ut adpropinquet mihi ait Dominus? Et eritis mihi in populum et ego ero vobis in Deum. Ecce turbo Domini furor egrediens procella ruens in capite impiorum conquiescet. Non avertet iram indignationis Dominus donec faciat et compleat cogitationem cordis sui. In novissimo dierum intellegetis ea. In tempore illo ait Dominus ero Deus universis cognationibus Israhel et ipsi erunt mihi in populum.

[XXXI]

Haec dicit Dominus: Invenit gratiam in deserto populus qui remanserat a gladio; vadet ad requiem suam Israhel. Longe Dominus apparuit mihi et in caritate perpetua dilexi te ideo attraxi te miserans. Rursumque aedificabo te et aedificaberis virgo Israhel. Adhuc ornaberis tympanis tuis et egredieris in choro ludentium. Adhuc plantabis vineas in montibus Samariae. Plantabunt plantantes et donec tempus veniat non vindemiabunt. Quia erit dies in qua clamabunt custodes in monte Ephraim: Surgite et ascendamus in Sion ad Dominum

dominum nostrum. Quia hec dicit dominus. Exultate in leticia iacob et hinnite contra caput gentium. Personate et canite et dicite. Salva domine populum tuum reliquias israel. Ecce ego adducam eos de terra aquilonis et congregabo eos de terre extremis. Inter quos erunt cecus et claudus et pregnans et pariens simul cetus magnus revertentium huc. In fletu venient et in precibus reducam eos. Et adducam eos per torrentes aquarum in via recta et non impingent in ea quia factus sum israheli pater et effraim primogenitus meus est. Audite verbum domini gentes et annuntiate in insulis que procul sunt et dicite. Qui dispersit israel congregabit eum et custodiet eum sicut pastor gregem suum. Redemit enim dominus iacob et liberavit eum de manu potentioris. Et venient et laudabunt in monte syon et confluent ad bona domini super frumento et vino et oleo et fetu pecorum et armentorum. Eritque anima eorum quasi ortus irriguus et ultra non esurient. Tunc letabitur virgo in choro iuvenes et senes simul. Et convertam luctum eorum in gaudium et consolabor eos et letificabo a dolore suo. Et inebriabo animam sacerdotum pinguedine et populus meus bonis meis adimplebitur ait dominus. Hec dicit dominus. Vox in excelso audita est lamentationis fletus et luctus rachel plorantis filios suos et nolentis consolari super eis quia non sunt. Hec dicit dominus.

rachel

Quiescat vox tua a ploratu et oculi tui a lacrimis quia est merces operi tuo ait dominus. Et revertentur de terra inimici et est spes novissimis tuis ait dominus et revertentur filii ad terminos suos. Audiens audivi effraim transmigrantem. Castigasti me et eruditus sum quasi iuvenculus indomitus. Converte me et convertar quia tu dominus deus meus. Postquam enim convertisti egi penitentiam et postquam ostendisti michi percussi femur meum. Confusus sum et erubui quoniam sustinui obprobrium adolescentie mee. Si filius honorabilis michi ephraim si puer delicatus quia ex quo locutus sum de eo adhuc recordabor eius. Idcirco conturbata sunt viscera mea super eum miserans miserebor eius ait dominus. Statue tibi speculatorem pone tibi amaritudines dirige cor tuum in viam rectam in qua ambulasti. Revertere virgo israel revertere ad civitates tuas istas. Usquequo deliciis dissolveris filia vaga. Quia creavit dominus novum super terram femina circumdabit virum. Hec dicit dominus deus exercituum deus israel. Adhuc dicent verbum istud in terra iuda et in urbibus eius cum convertero captivitatem eorum. Benedicat tibi dominus pulchritudo iustitie mons sanctus. Et habitabunt in eo iudas et omnes civitates eius simul agricole et minantes greges. Quia inebriavi animam lassam et omnem animam esurientem saturavi. Ideo quasi de somno suscitatus sum et vidi et somnus meus dulcis michi. Ecce dies veniunt dicit dominus et seminabo domum israel et domum iuda semine hominum et semine iumentorum. Et sicut vigilavi super eos ut evellerem et demolirer et dissiparem et disperderem et affligerem sic vigilabo super eos ut edificem et plantem ait dominus. In diebus illis non dicent ultra patres comederunt uvam acerbam et dentes filiorum obstupuerunt. Sed unusquisque in iniquitate sua morietur. Omnis homo qui comederit uvam acerbam obstupescent dentes eius. Ecce dies venient dicit dominus et feriam domui israel et domui iuda fedus novum. Non secundum pactum quod pepigi cum patribus eorum in die qua apprehendi manum eorum ut educerem eos de terra egypti pactum quod irritum fecerunt et ego dominatus sum eorum dicit dominus. Sed hoc erit pactum quod feriam cum domo israel. Post dies illos dicit dominus dabo legem meam in visceribus eorum et in corde eorum scribam eam. Et ero eis in deum et ipsi erunt michi in populum. Et non docebit ultra vir proximum suum et vir fratrem suum dicens cognosce dominum. Omnes enim cognoscent me a minimo eorum usque ad maximum ait dominus. Quia propitiabor iniquitati eorum et peccati eorum non ero memor amplius. Hec dicit dominus qui dat solem in lumine diei ordinem lune et stellarum in lumine noctis. Qui turbat mare et sonant fluctus eius dominus exercituum nomen est illi. Si defecerint leges iste coram me dicit dominus tunc et semen israel deficiet ut non sit gens coram me cunctis diebus. Hec dicit dominus. Si mensurari potuerint celi sursum et investigari fundamenta terre deorsum et ego abiciam universum semen domus israel propter omnia que fecerunt dicit dominus. Ecce dies veniunt dicit dominus et edificabitur civitas domino a turre ananehel usque ad portam anguli. Et exibit ultra norma mensure in conspectu eius super collem gareb et circuibit goatha et omnem vallem cadaverum et cineris et universam regionem mortis usque ad torrentem cedron et usque ad angulum porte equorum orientalis sanctum domini. Non evelletur et non destruetur ultra in perpetuum. Verbum quod factum est ad iheremiam a domino in anno decimo sedechie regis iuda. Ipse est annus octavus decimus nabugodonosor. Tunc exercitus regis babylonis obsidebat iherusalem. Et iheremias propheta erat clausus in atrio carceris qui erat in domo regis iuda. Clauserat enim eum sedechias rex iuda dicens. Quare vaticinaris dicens. Hec dicit dominus ecce ego dabo civitatem istam in manus regis babylonis et capiet eam. Et sedechias rex iuda non effugiet de manu chaldeorum sed tradetur in manus regis babylonis et loquetur os eius cum ore illius et oculi eius oculos illius videbunt. Et in babylonem ducet sedechiam et ibi erit donec visitem eum ait dominus. Si autem dimicaveritis adversus chaldeos nichil prosperum habebitis. Et dixit iheremias. Factum est verbum domini ad me dicens. Ecce ananehel filius sellum patruelis tui veniet ad te dicens. Eme tibi agrum meum qui est in anathot tibi enim competit ex propinquitate ut emas. Et venit ad me ananehel filius patruelis mei secundum verbum domini ad vestibulum carceris et ait ad me. Posside agrum meum qui est in anathot in terra beniamin quia tibi competit hereditas et tu es propinquus ut possideas. Intellexi autem quod verbum domini esset et emi agrum ab ananehel filio patrui mei qui est in anathot. Et appendi ei argentum septem stateres et decem argenteos et scripsi in libro et signavi et adhibui testes. Et appendi argentum in statera et accepi librum possessionis signatum et stipulationes et rata et signa foris. Et dedi librum possessionis baruch filio neri filii maasie in oculis ananehel patruelis mei et in oculis testium qui scripti erant in libro emptionis et in oculis omnium iudeorum qui sedebant in atrio carceris. Et precepi baruch coram eis dicens. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Sume libros istos librum emptionis

hunc signatum et librum hunc qui apertus est et pone illos in
vase fictili ut permanere possint diebus multis. Hec enim
dicit dominus exercituum deus israel: Adhuc possidebuntur domus et agri
et vinee in terra ista. Et oravi ad dominum postquam tradidi
librum possessionis baruch filio neri dicens: Heu heu
heu domine deus, ecce tu fecisti celum et terram in fortitudine
tua magna et in brachio tuo extento. Non erit tibi diffi-
cile omne verbum qui facis misericordiam in milibus et reddis ini-
quitatem patrum in sinu filiorum eorum post eos. Fortissi-
me et magne potens, dominus exercituum nomen tibi. Magnus con-
silio et incomprehensibilis cogitatu. Cuius oculi aperti sunt
super omnes vias filiorum adam ut reddas unicuique secundum vi-
as suas et secundum fructum adinventionum suarum. Qui po-
suisti signa et portenta in terra egypti usque in diem hanc
et in israel et in hominibus et fecisti tibi nomen sicut est dies hec.
Et eduxisti populum tuum israel de terra egypti in signis et in
portentis et in manu robusta et in brachio extento et in ter-
rore magno. Et dedisti eis terram hanc quam iurasti pa-
tribus eorum ut dares eis terram fluentem lacte et melle.
Et ingressi sunt et possederunt eam et non obedierunt vo-
ci tue et in lege tua non ambulaverunt. Omnia que mandasti eis
ut facerent non fecerunt et evenerunt eis omnia mala hec. Ec-
ce munitiones extructe sunt adversus civitatem ut ca-
piatur et urbs data est in manus chaldeorum qui preliantur
adversus eam a facie gladii et famis et pestilentie et que-
cumque locutus es acciderunt ut ipse tu cernis. Et tu
dicis michi domine deus eme agrum argento et adhibe testes
cum urbs data sit in manus chaldeorum. Et factum est
verbum domini ad me dicens: Ecce ego dominus deus universe carnis.
Numquid michi difficile erit omne verbum? Propterea hec dicit
dominus deus: Ecce ego tradam civitatem istam in manus
chaldeorum et in manu regis babylonis et capient eam. Et
venient chaldei preliantes adversus urbem hanc et suc-
cendent eam igni et comburent et domos in quarum do-
matibus sacrificabant bahal et libabant diis libamina
alienis ad irritandum me. Erant enim filii israel et filii
iuda iugiter facientes malum in oculis meis ab adu-
lescentia sua filii israel qui usque nunc exacerbant me in
opere manuum suarum dicit dominus. Quia in furore et in indig-
natione mea facta est michi civitas hec a die qua edificaverunt
eam usque ad diem istam qua auferetur a conspectu
meo propter maliciam filiorum israel et filiorum iuda quam
fecerunt ad iracundiam me provocantes ipsi et reges eorum
principes eorum et sacerdotes et prophete eorum viri iuda et habita-
tores ierusalem. Et verterunt ad me terga et non facies cum do-
cerem eos diluculo et erudirem et nollent audire ut acci-
perent disciplinam. Et posuerunt idola sua in domo in qua
invocatum est nomen meum ut polluerent eam. Et edifi-
caverunt excelsa bahal que sunt in valle filii ennom ut ini-
ciarent filios suos et filias suas moloch quod non mandavi
eis nec ascendit in cor meum ut facerent abhominationem
hanc et in peccatum deducerent iudam. Et nunc propter ista hec
dicit dominus deus israel ad civitatem hanc de qua vos dicitis
quod tradatur in manus regis babylonis in gladio et
in fame et in peste: Ecce ego congregabo eos de uni-
versis terris ad quas eieci eos in furore meo et in ira
mea et in indignatione grandi et reducam eos ad lo-
cum istum. Et habitare eos faciam confidenter et
erunt michi in populum et ego ero eis in deum. Et dabo eis cor unum
et viam unam ut timeant me universis diebus et bene sit
eis et filiis eorum post eos. Et feriam eis pactum sempiter-
num et non desinam eis benefacere. Et timorem meum
dabo in cordibus eorum ut non recedant a me. Et letabor super
eis cum bene eis fecero. Et plantabo eos in terra ista in
veritate in toto corde meo et in tota anima mea. Quia
hec dicit dominus: Sicut adduxi super populum istum omne
malum hoc grande sic adducam super eos omne bonum
quod ego loquor ad eos. Et possidebuntur agri in terra ista de qua
vos dicitis quod deserta sit eo quod non remanserit homo et iu-
mentum et data sit in manus chaldeorum. Agri pecunia
ementur et scribentur in libro et imprimetur signum
et testes adhibebuntur in terra beniamin et in circuitu ierusalem
in civitatibus iuda et in civitatibus montanis et in civita-
tibus campestribus et in civitatibus que sunt ad austrum
quia convertam captivitatem eorum ait dominus.

xxxiii XXXIII

Et factum est
verbum domini ad ieremiam secundo cum adhuc clausus esset
in atrio carceris dicens: Hec dicit dominus qui facturus est et
formaturus illud et preparaturus dominus nomen eius. Clama ad
me et exaudiam te et annunciabo tibi grandia et firma que nescis.
Quia hec dicit dominus deus israel ad domos urbis huius et ad do-
mos regis iuda que destructe sunt et ad munitiones et ad
gladium venientium ut dimicent cum chaldeis et
impleant eas cadaveribus hominum quos percussi in furore
meo et in indignatione mea abscondens faciem meam
a civitate hac propter omnem maliciam eorum. Ecce ego
obducam cicatricem et sanitatem et curabo eos et reve-
labo eis deprecationem pacis et veritatis. Et convertam con-
versionem iuda et conversionem ierusalem et edificabo eos sicut
a principio et emundabo illos ab omni iniquitate sua
in qua peccaverunt michi et propitius ero cunctis iniquitatibus
eorum in quibus deliquerunt michi et spreverunt me. Et erit michi in
gaudium et nomen et in laudem et in exultationem cunctis
gentibus terre que audierint omnia bona que ego fa-
cturus sum eis. Et pavebunt et turbabuntur in uni-
versis bonis et in omni pace quam ego faciam eis. Hec
dicit dominus: Adhuc audietur in loco isto quem vos di-
citis esse desertum eo quod non sit homo et iumentum in civitati-
bus iuda et foris ierusalem que desolate sunt absque homine et
absque habitatore et absque pecore vox gaudii et vox
leticie vox sponsi et vox sponse vox dicentium confite-
mini domino exercituum quoniam bonus dominus quoniam in eternum misericordia eius
et portantium vota in domum domini. Reducam enim conversionem
terre sicut a principio dicit dominus. Hec dicit dominus exercituum: Adhuc
erit in loco isto deserto absque homine et absque iumento
et in cunctis civitatibus eius habitaculum pastorum accu-
bantium gregum. In civitatibus montuosis et in ci-
vitatibus campestribus et in civitatibus que ad austrum
sunt et in terra beniamin et in circuitu ierusalem et in civita-
tibus iuda adhuc transibunt greges ad manum nu-
merantis ait dominus. Ecce dies veniunt dicit dominus et sus-

et bona

citabo verbum bonum quod locutus sum ad domum israel et ad
domum iuda. In diebus illis et in tempore illo germina-
re faciam david germen iustitie et faciet iudicium et iusti-
tiam in terra. In diebus illis salvabitur iuda et israel
habitabit confidenter. Et hoc est nomen quod vocabunt eum: dominus
iustus noster. Quia hec dicit dominus: Non interibit de david vir
qui sedeat super thronum domus israel. Et de sacerdoti-
bus et de levitis non interibit vir a facie mea qui of-
ferat holocaustomata et incendat sacrificium et cedat
victimas cunctis diebus. Et factum est verbum domini ad ihere-
miam dicens: Hec dicit dominus: Si irritum fieri potest pactum
meum cum die et pactum meum cum nocte ut non sit
dies et nox in tempore suo, et pactum meum irritum
esse poterit cum david servo meo ut non sit ex eo filius
qui regnet in throno eius et sacerdotes et levite mini-
stri mei. Sicut enumerari non possunt stelle celi et me-
tiri arena maris sic multiplicabo semen david servi
mei et levitas ministros meos. Et factum est verbum
domini ad iheremiam dicens: Numquid non vidisti quid po-
pulus hic locutus sit dicens: Due cognationes quas ele-
gerat dominus abiecte sunt et populum meum despexerunt
eo quod non sit ultra gens coram eis. Hec dicit dominus: Si
pactum meum inter diem et noctem et leges celo et
terre non posui, equidem et semen iacob et david ser-
vi mei proiciam ut non assumam de semine eius
principes seminis abraham et ysaac et iacob. Re-
ducam enim conversionem eorum et miserebor eis.

XXXIIII

Verbum quod factum est ad iheremiam a domino quando
nabugodonosor rex babylonis et omnis exercitus
eius universaque regna terre que erant sub potestate
manus eius et omnes populi bellabant contra ierusalem et
contra omnes urbes eius dicens: Hec dicit dominus deus israel:
Vade et loquere ad sedechiam regem iuda et dices ad
eum: Hec dicit dominus: Ecce ego tradam civitatem istam in ma-
nus regis babylonis et succendet eam igni. Et tu non
effugies de manu eius, sed comprehensione capieris et in
manu eius traderis. Et oculi tui oculos regis babylo-
nis videbunt et os eius cum ore tuo loquetur, et baby-
lonem introibis. Attamen audi verbum domini sedechia
rex iuda. Hec dicit dominus ad te: Non morieris in gladio
sed in pace morieris. Et secundum combustiones patrum
tuorum regum priorum qui fuerunt ante te sic com-
burent te et ve domine plangent te, quia verbum ego lo-
cutus sum dicit dominus. Et locutus est iheremias propheta
ad sedechiam regem iuda universa verba hec in ierusalem.
Et exercitus regis babylonis pugnabat contra ierusalem
et contra omnes civitates iuda que relique erant contra
lachis et contra azecha. He enim superant de civi-
tatibus iuda urbes munite. Verbum quod factum est
ad iheremiam a domino postquam percussit rex sedechias
fedus cum omni populo in ierusalem predicans ut dimitteret
unusquisque servum suum et unusquisque ancillam
suam hebreum et hebream liberos et nequaquam
dominarentur eis id est in iudeo fratre suo. Audierunt
ergo omnes principes et universus populus qui inierant pactum
ut dimitteret unusquisque servum suum et unusquisque an-
cillam suam liberos et ultra non dominarentur eis. Audierunt
ergo et dimiserunt. Et conversi sunt deinceps et retraxerunt ser-
vos et ancillas suas quos dimiserant liberos et subiu-
gaverunt in famulos et in famulas. Et factum est verbum domini
ad iheremiam a domino dicens: Hec dicit dominus deus israel: Ego
percussi fedus cum patribus vestris in die qua eduxi eos de terra
egypti de domo servitutis dicens: Cum completi fuerint vii
anni dimittat unusquisque fratrem suum hebreum qui venditus
est ei. Et serviet tibi sex annis et dimittes eum a te libe-
rum. Et non audierunt patres vestri me nec inclinaverunt au-
rem suam. Et conversi estis vos hodie et fecistis quod rectum
est in oculis meis ut predicaretis libertatem unusquisque
ad amicum suum. Et inistis pactum in conspectu meo in
domo in qua invocatum est nomen meum super eam. Et rever-
si estis et commaculastis nomen meum et reduxistis unusquisque
servum suum et unusquisque ancillam suam quos dimiseran-
tis ut essent liberi et sue potestatis et subiugastis eos
ut sint vobis servi et ancille. Propterea hec dicit dominus: Vos
non audistis me ut predicaretis libertatem unusquisque fratri suo
et unusquisque amico suo. Ecce ego predico libertatem ait
dominus ad gladium et pestem et famem et dabo vos in commo-
tionem cunctis regnis terre. Et dabo viros qui prevaricati
sunt fedus meum et non servaverunt verba mei federis
quibus assensi sunt in conspectu meo vitulum quem conci-
derunt in duas partes et transierunt inter duas divisi-
ones eius. Principes iuda et principes ierusalem, eunuchi et sa-
cerdotes et omnis populus terre qui transierunt inter divi-
siones vituli, et dabo eos in manu inimicorum suorum et
in manus querentium animas eorum. Et erit morticinum eorum in
escam volatilibus celi et bestiis terre. Et sedechiam regem iuda
et principes eius dabo in manus inimicorum suorum et in manu
querentium animas eorum et in manus exercitus regis baby-
lonis qui recesserunt a vobis. Ecce ego precipio dicit dominus
et reducam eos in civitatem hanc. Et preliabuntur adversus
eam et capient eam et incendent igni. Et civitates iu-
da dabo in solitudinem eo quod non sit habitator. Verbum
quod factum est ad iheremiam a domino in diebus ioachim filii
iosie regis iuda dicens: Vade ad domum rechabitarum
et loquere eis et introduc eos in domum domini in unam
exedram thesaurorum et dabis eis bibere vinum. Et as-
sumpsi iezoniam filium iheremie filii absanie et fra-
tres eius et omnes filios eius et universam domum rechabitarum
et introduxi eos in domum domini ad gazofilacium fi-
liorum anan filii godolie hominis dei quod erat iuxta
gazophilacium principum super thesaurum maasie fil-
ii sellum qui erat custos vestibuli. Et posui coram filiis
domus rechabitarum scyphos plenos vino et calices
et dixi ad eos: Bibite vinum. Qui responderunt: Non
bibemus vinum quia ionadab filius rechab pater noster
precepit nobis dicens: Non bibetis vinum vos et filii vestri
usque in sempiternum. Et domum non edificabitis et sementem non
seretis et vineas non plantabitis nec habebitis, sed in taber-
naculis habitabitis cunctis diebus vestris ut vivatis
diebus multis super faciem terre in qua vos peregrinamini.

Obedivimus ergo voci Ionadab filii Rechab patris nostri in omnibus que precepit nobis ut non biberemus vinum cunctis diebus nostris nos et mulieres nostre filii et filie nostre et non edificaremus domos ad habitandum et vineam et agrum et sementem non habuimus sed habitavimus in tabernaculis et obedientes fuimus iuxta omnia que precepit nobis Ionadab pater noster. Cum autem ascendisset Nabugodonosor rex Babylonis ad terram nostram diximus Venite et ascendamus in Ierusalem a facie exercitus Chaldeorum et a facie exercitus Syrie et mansimus in Ierusalem. Et factum est verbum domini ad Ieremiam dicens Hec dicit dominus exercituum deus Israel Vade et dic viris Iuda et habitatoribus Ierusalem Numquid non percipietis disciplinam ut obediatis verbis meis dicit dominus. Prevaluerunt sermones Ionadab filii Rechab quibus precepit filiis suis ut non biberent vinum et non biberunt usque ad diem hanc quia obedierunt precepto patris sui. Ego autem locutus sum ad vos de mane consurgens et loquens et non obedistis mihi. Misique ad vos omnes servos meos prophetas consurgens diluculo mittensque et dicens Convertimini unusquisque a via sua pessima et bona facite studia vestra et nolite sequi deos alienos neque colatis eos et habitabitis in terra quam dedi vobis et patribus vestris et non inclinastis aurem vestram neque audistis me. Firmaverunt igitur filii Ionadab filii Rechab preceptum patris sui quod preceperat eis populus autem iste non obedivit mihi. Idcirco hec dicit dominus exercituum deus Israel Ecce ego adducam super Iuda et super omnes habitatores Ierusalem universam afflictionem quam locutus sum adversum illos eo quod locutus sum ad illos et non audierunt vocavi illos et non responderunt mihi. Domui autem Rechabitarum dixit Ieremias Hec dicit dominus exercituum deus Israel Pro eo quod obedistis precepto Ionadab patris vestri et custodistis omnia mandata eius et fecistis universa que precepit vobis propterea hec dicit dominus exercituum deus Israel Non deficiet vir de stirpe Ionadab filii Rechab stans in conspectu meo cunctis diebus.

Et factum est in anno quarto Ioachim filii Iosie regis Iuda factum est verbum hoc ad Ieremiam a domino dicens Tolle volumen libri et scribes in eo omnia verba que locutus sum tibi adversum Israel et Iudam et adversum omnes gentes a die qua locutus sum ad te ex diebus Iosie usque in diem hanc si forte audiente domo Iuda universa mala que ego cogito facere eis revertatur unusquisque a via sua pessima et propitius ero iniquitati et peccato eorum. Vocavit ergo Ieremias Baruch filium Nerie et scripsit Baruch ex ore Ieremie omnes sermones domini quos locutus est ad eum in volumine libri. Et precepit Ieremias Baruch dicens Ego clausus sum nec valeo ingredi in domum domini. Ingredere ergo tu et lege de volumine in quo scripsisti ex ore meo verba domini audiente populo in domo domini in die ieiunii insuper et audiente universo Iuda qui veniunt de civitatibus suis leges eis si forte cadat oratio eorum in conspectu domini et revertatur unusquisque a via sua pessima quoniam magnus est furor et indignatio quam locutus est dominus adversum populum hunc. Et fecit Baruch filius Nerie iuxta omnia que preceperat ei Ieremias propheta legens ex volumine sermones domini in domo domini. Factum est autem in anno quinto Ioachim filii Iosie regis Iuda in mense nono predicaverunt ieiunium in conspectu domini omni populo in Ierusalem et universe multitudini que confluxerat de civitatibus Iuda in Ierusalem. Legitque Baruch ex volumine sermones Ieremie in domo domini in gazofilacio Gamarie filii Saphan scribe in vestibulo superiori in introitu porte nove domus domini audiente omni populo. Cumque audisset Micheas filius Gamarie filii Saphan omnes sermones domini ex libro descendit in domum regis ad gazofilacium scribe et ecce ibi omnes principes sedebant Elisama scriba et Dalaias filius Semeie et Elnathan filius Achobor et Gamarias filius Saphan et Sedechias filius Ananie et universi principes. Et nuntiavit eis Micheas omnia verba que audivit legente Baruch ex volumine in auribus populi. Miserunt itaque omnes principes ad Baruch Iudi filium Nathanie filii Selemie filii Chusi dicentes Volumen ex quo legisti audiente populo sume in manu tua et veni. Tulit ergo Baruch filius Nerie volumen in manu sua et venit ad eos. Et dixerunt ad eum Sede et lege hec in auribus nostris et legit Baruch in auribus eorum. Igitur cum audissent omnia verba obstupuerunt unusquisque ad proximum suum et dixerunt ad Baruch Nuntiare debemus regi omnes sermones istos. Et interrogaverunt eum dicentes Indica nobis quomodo scripsisti omnes sermones istos ex ore eius. Dixit autem eis Baruch Ex ore suo loquebatur quasi legens ad me omnes sermones istos et ego scribebam in volumine atramento. Et dixerunt principes ad Baruch Vade et abscondere tu et Ieremias et nemo sciat ubi sitis. Et ingressi sunt ad regem in atrium porro volumen commendaverunt in gazofilacio Elisame scribe et nuntiaverunt audiente rege omnes sermones. Misitque rex Iudi ut sumeret librum qui tollens illud de gazofilacio Elisame scribe legit audiente rege et universis principibus qui stabant circa regem. Rex autem sedebat in domo hiemali in mense nono et posita erat coram eo arula plena prunis. Cumque legisset Iudi tres paginas vel quatuor scidit illud scalpello scribe et proiecit in ignem qui erat super arulam donec consumeretur omne volumen igni qui erat in arula. Et non timuerunt neque sciderunt vestimenta sua rex et omnes servi eius qui audierunt universos sermones istos. Verumptamen Elnathan et Dalaias et Gamarias contradixerunt regi ne combureret librum et non audivit eos. Et precepit rex Ieremiel filio Amelech et Saraie filio Ezriel et Selemie filio Abdeel ut comprehenderent Baruch scribam et Ieremiam prophetam abscondit autem eos dominus.

Et factum est verbum domini ad Ieremiam prophetam postquam combusserat rex volumen et sermones quos scripserat Baruch ex ore Ieremie dicens Rursum tolle volumen aliud et scribe in eo omnes sermones priores qui erant in volumine primo quod combussit Ioachim rex Iuda. Et ad Ioachim regem Iuda dices Hec dicit dominus Tu combussisti volumen illud dicens Quare scripsisti in eo annuntians Festinus veniet rex Babylonis

scd'

lonis et vastabit terram hanc et cessare faciet ex illa hominem et iumentum? Propterea hec dicit dominus contra Ioachim regem Iuda. Non erit ex eo qui sedeat super solium David, et cadaver eius proicietur ad estum per diem et ad gelu per noctem. Et visitabo contra eum et contra semen eius et contra servos eius iniquitates suas, et adducam super eos et super habitatores Ierusalem et super viros Iuda omne malum quod locutus sum ad eos, et non audierunt. Ieremias autem tulit volumen aliud et dedit illud Baruch filio Nerie scribe, qui scripsit in eo ex ore Ieremie omnes sermones libri quem combusserat rex Iuda Ioachim igni. Et insuper additi sunt sermones multo plures quam ante fuerant.

XXXVII

Et regnavit rex Sedechias filius Iosie pro Iechonia filio Ioachim, quem constituit regem Nabugodonosor rex Babylonis in terra Iuda. Et non obedivit ipse et servi eius et populus terre verbis Domini que locutus est in manu Ieremie prophete. Et misit rex Sedechias Iuchal filium Selemie et Sophoniam filium Maasie sacerdotem ad Ieremiam prophetam dicens: Ora pro nobis Dominum Deum nostrum. Ieremias autem libere ambulabat in medio populi; non enim miserant eum in custodiam carceris. Igitur exercitus Pharaonis egressus est de Egypto, et audientes Chaldei qui obsidebant Ierusalem huiuscemodi nuntium recesserunt ab Ierusalem. Et factum est verbum Domini ad Ieremiam prophetam dicens: Hec dicit Dominus Deus Israel: Sic dicetis regi Iuda qui misit vos ad interrogandum me: Ecce exercitus Pharaonis qui egressus est vobis in auxilium revertetur in terram suam in Egyptum, et redient Chaldei et bellabunt contra civitatem hanc, et capient eam et succendent eam igni. Hec dicit Dominus: Nolite decipere animas vestras dicentes: Euntes abibunt et recedent a nobis Chaldei; quia non abibunt. Sed et si percusseritis omnem exercitum Chaldeorum qui preliantur adversum vos, et relicti fuerint ex eis aliqui vulnerati, singuli de tentorio suo consurgent et incendent civitatem hanc igni. Ergo cum recessisset exercitus Chaldeorum ab Ierusalem propter exercitum Pharaonis, egressus est Ieremias de Ierusalem ut iret in terram Beniamin et divideret ibi possessionem in conspectu civium. Cumque pervenisset ad portam Beniamin, erat ibi custos porte per vices nomine Ierias filius Selemie filii Ananie, et apprehendit Ieremiam prophetam dicens: Ad Chaldeos profugis. Et respondit Ieremias: Falsum est, non fugio ad Chaldeos. Et non audivit eum, sed comprehendit Ierias Ieremiam et adduxit eum ad principes. Quam ob rem irati principes contra Ieremiam cesum eum miserunt in carcerem qui erat in domo Ionathan scribe; ipse enim prepositus erat super carcerem. Itaque ingressus est Ieremias in domum laci et in ergastulum, et sedit ibi diebus multis. Mittens autem rex Sedechias tulit eum et interrogavit in domo sua abscondite et dixit: Putasne est sermo a Domino? Et dixit Ieremias: Est. Et ait: In manus regis Babylonis traderis. Et dixit Ieremias ad regem Sedechiam: Quid peccavi tibi et servis tuis et populo tuo, quia misisti me in domum carceris? Ubi sunt prophete vestri qui prophetabant vobis et dicebant: Non veniet rex Babylonis super vos et super terram hanc? Nunc ergo audi obsecro domine mi rex: valeat deprecatio mea in conspectu tuo, et ne me remittas in domum Ionathan scribe, ne moriar ibi. Precepit ergo rex Sedechias ut traderetur Ieremias in vestibulo carceris, et daretur ei torta panis cotidie excepto pulmento, donec consumerentur omnes panes de civitate. Et mansit Ieremias in vestibulo carceris.

Audivit autem Saphathias filius Nathan et Gedelias filius Phassur et Iuchal filius Selemie et Phassur filius Melchie sermones quos Ieremias loquebatur ad omnem populum dicens: Hec dicit Dominus: Quicumque manserit in civitate hac morietur gladio et fame et peste; qui autem profugerit ad Chaldeos vivet, et erit anima eius sospes et vivens. Hec dicit Dominus: Tradendo tradetur civitas hec in manus exercitus regis Babylonis et capiet eam. Dixerunt principes regi: Rogamus ut occidatur homo iste; de industria enim dissolvit manus virorum bellantium qui remanserunt in civitate hac et manus universi populi, loquens ad eos iuxta omnia verba hec. Siquidem homo hic non querit pacem populo huic sed malum. Et dixit rex Sedechias: Ecce ipse in manibus vestris est; nec enim fas est regem vobis quicquam negare. Tulerunt ergo Ieremiam et proiecerunt in lacum Melchie filii Ammelech qui erat in vestibulo carceris, et summiserunt Ieremiam in funibus; et in lacu non erat aqua sed lutum. Descendit itaque Ieremias in cenum. Audivit autem Abdemelech Ethiops vir eunuchus qui erat in domo regis quod misissent Ieremiam in lacum; porro rex sedebat in porta Beniamin. Et egressus est Abdemelech de domo regis et locutus est ad regem dicens: Domine mi rex, male fecerunt viri isti omnia quecumque perpetrarunt contra Ieremiam prophetam mittentes eum in lacum ut moriatur ibi fame; non sunt enim panes ultra in civitate. Precepit itaque rex Abdemelech Ethiopi dicens: Tolle tecum hinc triginta viros et leva Ieremiam prophetam de lacu antequam moriatur. Assumptis ergo Abdemelech secum viris ingressus est domum regis que erat sub cellario, et tulit inde veteres pannos et antiqua que computruerant, et summisit ea ad Ieremiam in lacum per funiculos. Dixitque Abdemelech Ethiops ad Ieremiam: Pone veteres pannos et hec scissa et putrida sub cubito manuum tuarum super funes. Fecit ergo Ieremias sic. Et extraxerunt Ieremiam funibus et eduxerunt eum de lacu.

Mansit autem Ieremias in vestibulo carceris. Et misit rex Sedechias et tulit ad se Ieremiam prophetam ad ostium tertium quod erat in domo Domini. Et dixit rex ad Ieremiam: Interrogo ego te sermonem, ne abscondas a me aliquid. Dixit autem Ieremias ad Sedechiam: Si annuntiavero tibi, numquid non interficies me? Et si consilium dedero tibi, non audies me. Iuravit ergo rex Sedechias Ieremie clam dicens: Vivit Dominus qui fecit nobis animam hanc, si occidero te et si tradidero te in manus virorum istorum qui querunt animam tuam. Et dixit Ieremias ad Sedechiam: Hec dicit Dominus Deus Israel: Si profectus exieris ad principes regis Babylonis, vivet anima tua, et civitas hec non succendetur igni, et salvus eris tu et domus tua. Si autem non exieris ad principes regis bab

lonis: et tradetur civitas hec in manus chaldeorum et succen
dent eam igni: et tu non effugies de manu eorum. Et dixit rex
sedechias ad ieremiam. Sollicitus sum propter iudeos
qui transfugerunt ad chaldeos ne forte tradar in manus
eorum et illudant mihi. Respondit autem ieremias. Non te
tradent. Audi queso vocem domini quam ego loquor ad te:
et bene tibi erit et vivet anima tua. Quod si nolueris e
gredi iste est sermo quem ostendit mihi dominus. Ecce omnes
mulieres que remanserunt in domo regis iuda educentur
ad principes regis babylonis et ipse dicent. Seduxerunt
te et prevaluerunt te adversum te viri pacifici tui demerserunt in
ceno et lubrico pedes tuos: et recesserunt a te. Et omnes uxores
tue et filii tui educentur ad chaldeos: et non effugies manus
eorum sed in manus regis babylonis capieris: et civitatem hanc
comburet igni. Dixit ergo sedechias ad ieremiam. Nullus
sciat verba hec: et non morieris. Si autem audierint prin
cipes quia locutus sum tecum: et venerint ad te et dixerint
tibi: Indica nobis quid locutus sis cum rege ne celes nos et non
te interficiemus: et quid locutus sit tecum rex. dices ad eos. Pro
stravi ego preces meas coram rege ne me reduci iuberet in
domum ionathan et ibi morerer. Venerunt ergo omnes princi
pes ad ieremiam et interrogaverunt eum. Et locutus est eis iuxta
omnia verba que preceperat ei rex: et cessaverunt ab eo. Nichil e
nim fuerat auditum. Mansit autem ieremias in vestibu
lo carceris usque ad diem quo capta est ierusalem. Et factum est
ut caperetur ierusalem. Anno nono sedechie regis iuda mense
decimo venit nabugodonosor rex babylonis et omnis
exercitus eius ad ierusalem et obsidebant eam. Undecimo
autem anno sedechie mense quarto quinta die mensis aperta est
civitas. Et ingressi sunt omnes principes regis babylonis et se
derunt in porta media neregel. sereser. semegar. na
busar. sarsachim. rapsaces. neregel. sereser. rabmag. et omnes
reliqui principes regis babylonis. Cumque vidisset eos sede
chias rex iuda et omnes viri bellatores fugerunt. et egressi sunt
nocte de civitate per viam horti regis et per portam que erat in
ter duos muros et egressi sunt ad viam deserti. Persecutus est autem
eos exercitus chaldeorum et comprehenderunt sedechiam in campo
solitudinis iericontine. et captum adduxerunt ad na
bugodonosor regem babylonis in reblatha que est in terra
emath. et locutus est ad eum iudicia. Et [illegible] occidit
rex babylonis filios sedechie in reblatha in oculis eius.
et omnes nobiles iuda occidit rex babylonis. Oculos quoque
sedechie eruit: et vinxit eum compedibus ut duceretur in
babylonem. Domum quoque regis et domum vulgi suc
cenderunt chaldei igni: et murum ierusalem subverterunt.
Et reliquias populi que remanserant in civitate et perfugas
qui transfugerant ad eum et superfluos vulgi qui re
manserant transtulit nabuzardan magister militum
in babylonem. Et de plebe pauperum qui nichil pe
nitus habebant dimisit nabuzardan magister militum
in terra iuda et dedit eis vineas et cisternas in die illa. Pre
ceperat autem nabugodonosor rex babylonis de iere
mia nabuzardan magistro militie dicens. Tolle illum
et pone super eum oculos tuos. nichilque ei mali facias
sed ut voluerit sic facias ei. Misit ergo nabuzardan princeps

militie et nabu et sesban et rapsaces et neregel et sere
ser et rebmag et omnes optimates regis babylonis:
et miserunt et tulerunt ieremiam de vestibulo car
ceris et tradiderunt eum godolie filio abicham filii
saphan ut intraret domum et habitaret in populo.
Ad ieremiam autem factus fuerat sermo domini cum clau
sus esset in vestibulo carceris dicens. Vade et dic abde
melech ethiopi dicens. Hec dicit dominus exercituum
deus israel. Ecce ego inducam sermones meos super civi
tatem hanc in malum et non in bonum et erunt in conspe
ctu tuo in die illa. Et liberabo te in die illa ait dominus.
et non traderis in manus virorum quos tu formidas. sed eru
ens liberabo te et gladio non cades. sed erit tibi anima tua in
salutem quia in me habuisti fiduciam ait dominus.

XL

Sermo
qui factus est ad ieremiam a domino postquam dimissus
est a nabuzardan magistro militie de rama quando
tulit eum vinctum cathenis in medio omnium qui mi
grabant de ierusalem et iuda et ducebantur in babylonem.
Tollens ergo princeps militie ieremiam dixit ad eum. Dominus
deus tuus locutus est malum hoc super locum istum et adduxit
et fecit dominus sicut locutus est: quia peccastis domino et non audistis
vocem eius et factus est vobis sermo hic. Nunc ergo ecce solvi
te hodie de cathenis que sunt in manibus tuis.
Si placet tibi ut venias mecum in ba
bylonem: veni et ponam oculos meos super te. Si
autem displicet tibi venire mecum in babylonem reside.
Ecce omnis terra in conspectu tuo est. Quod elegeris et quo pla
cuerit tibi ut vadas illuc perge. Et mecum noli venire. sed
habita apud godoliam filium abicham filii saphan
quem preposuit rex babylonis civitatibus iude. habita
ergo cum eo in medio populi vel quocumque placuerit
tibi ut vadas vade. Dedit quoque ei magister militie
cibaria et munuscula et dimisit eum. Venit autem iere
mias ad godoliam filium abicham in masphat et ha
bitavit cum eo in medio populi qui relictus fuerat in terra.
Cumque audissent omnes principes exercitus qui dispersi fuerant
per regiones ipsi et socii eorum quod prefecisset rex babylonis
godoliam filium abicham terre: et quod commendasset ei viros
et mulieres et parvulos et de pauperibus terre qui non fuerant
translati in babylonem venerunt ad godoliam in
masphat: et ismahel filius nathanie et iohannan
et ionathan filii caree et sareas filius offi thecometh et
filii qui erant de neophati et iezonias filius macha
ti ipsi et viri eorum. et iuravit eis godolias filius abicham
filii saphan et comitibus eorum dicens. Nolite timere ser
vire chaldeis. habitate in terra et servite regi babylonis
et bene erit vobis. Ecce ego habito in masphat ut
respondeam precepto chaldeorum qui mittuntur ad nos. Vos
autem colligite vindemiam et messem et oleum. et condi
te in vasis vestris et manete in urbibus vestris quas tene
tis. Sed et omnes iudei qui erant in moab et in filiis amon
et in ydumea et in universis regionibus audito quod dedisset
rex babylonis reliquias in iudea et quod preposuisset
super eos godoliam filium abicham filii saphan: rever
si sunt inquam omnes iudei de universis locis ad que p

manet

fugerant. Et venerunt in terram Iuda ad Godoliam in Masphat et collegerunt vinum et messem multam nimis. Ionathan autem filius Caree et omnes principes exercitus qui dispersi erant in regionibus venerunt ad Godoliam in Masphat et dixerunt ei. Scito quod Baalis rex filiorum Ammon misit Ismahel filium Nathanie percutere animam tuam. Et non credidit eis Godolias filius Ahicam. Iohannan vero filius Caree dixit ad Godoliam seorsum in Masphat loquens. Ibo et percutiam Ismahel filium Nathanie nullo sciente ne interficiat animam tuam et dissipentur omnes Iudei qui congregati sunt ad te et peribunt reliquie Iuda. Et ait Godolias filius Ahicam ad Iohannan filium Caree. Noli facere verbum hoc. falsum enim tu loqueris de Ismahel.

XLI

Et factum est in mense septimo venit Ismahel filius Nathanie filii Elisama de semine regali et optimates regis et decem viri cum eo ad Godoliam filium Ahicam in Masphat et comederunt ibi panem simul in Masphat. Surrexit autem Ismahel filius Nathanie et decem viri qui erant cum eo et percusserunt Godoliam filium Ahicam filii Saphan gladio et interfecerunt eum quem prefecerat rex Babylonis terre. Omnes quoque Iudeos qui erant cum Godolia in Masphat et Chaldeos qui reperti sunt ibi et viros bellatores percussit Ismahel. Secundo autem die postquam occiderat Godoliam nullo adhuc sciente venerunt viri de Sichem et de Silo et de Samaria octoginta viri rasi barba et scissis vestibus et squalentes munera et thus habebant in manu ut offerrent in domo Domini. Egressus ergo Ismahel filius Nathanie in occursum eorum de Masphat incedens et plorans ibat. Cum autem occurrisset eis dixit eis. Venite ad Godoliam filium Ahicam. Qui cum venissent ad medium civitatis interfecit eos Ismahel filius Nathanie circa medium laci ipse et viri qui erant cum eo. Decem autem viri reperti sunt inter eos qui dixerunt ad Ismahel. Noli occidere nos quia habemus thesauros in agro frumenti et olei et ordei et mellis. Lacus autem in quem proiecerat Ismahel omnia cadavera virorum quos percussit propter Godoliam: ipse est quem fecit rex Asa propter Baasa regem Israel. Ipsum replevit Ismahel filius Nathanie occisis. Et captivas duxit Ismahel omnes reliquias populi qui erant in Masphat filias regis et universum populum qui remanserant in Masphat quos commendaverat Nabuzardan princeps militie Godolie filio Ahicham. Et cepit eos Ismahel filius Nathanie et abiit ut transiret ad filios Ammon. Audivit autem Iohannan filius Caree et omnes principes bellatorum qui erant cum eo omne malum quod fecerat Ismahel filius Nathanie. Et assumptis universis viris profecti sunt ut bellarent adversum Ismahel filium Nathanie. Et invenerunt eum ad aquas multas que sunt in Gabaon. Cumque vidisset omnis populus qui erat cum Ismahel Iohannan filium Caree et universos principes bellatorum qui erant cum eo letati sunt. Et reversus est omnis populus quem ceperat Ismahel in Masphat. reversusque abiit ad Iohannan filium Caree. Ismahel autem filius Nathanie fugit cum octo viris a facie Iohannan et abiit ad filios Ammon. Tulit ergo Iohannan filius Caree et omnes principes bellatorum qui erant cum eo universas reliquias vulgi quas reduxerant ab Ismahel filio Nathanie de Masphat postquam percussit Godoliam filium Ahicam fortes viros ad prelium et mulieres et parvulos et eunuchos quos reduxerant de Gabaon. Et abierunt et sederunt peregrinantes in Chamaam que est iuxta Bethleem ut pergerent et introirent Egyptum a facie Chaldeorum. Timebant enim eos quia percusserat Ismahel filius Nathanie Godoliam filium Ahicam quem preposuerat rex Babylonis in terra Iuda.

XLII

Et accesserunt omnes principes bellatorum et Iohannan filius Caree et Iezonias filius Iosie et reliquum vulgus a parvo usque ad magnum. dixeruntque ad Ieremiam prophetam. Cadat oratio nostra in conspectu tuo et ora pro nobis ad Dominum Deum tuum pro universis reliquiis istis quia derelicti sumus pauci de pluribus sicut oculi tui nos intuentur. Et annuntiet nobis Dominus Deus tuus viam per quam pergamus et verbum quod faciamus. Dixit autem ad eos Ieremias propheta. Audivi. Ecce ego oro ad Dominum Deum vestrum secundum verba vestra. Omne verbum quodcumque responderit michi indicabo vobis. nec celabo vos quicquam. Et illi dixerunt ad Ieremiam. Sit Dominus inter nos testis veritatis et fidei si non iuxta omne verbum in quo miserit te Dominus Deus tuus ad nos sic faciemus. Sive bonum est sive malum. voci Domini Dei nostri ad quem mittimus te obediemus ut bene sit nobis cum audierimus vocem Domini Dei nostri. Cum autem completi essent decem dies: factum est verbum Domini ad Ieremiam. Vocavitque Iohannan filium Caree et omnes principes bellatorum qui erant cum eo et universum populum a minimo usque ad magnum et dixit ad eos. Hec dicit Dominus Deus Israel ad quem misistis me ut prosternerem preces vestras in conspectu eius. Si quiescentes manseritis in terra hac edificabo vos et non destruam plantabo et non evellam. Iam enim placatus sum super malo quod feci vobis. Nolite timere a facie regis Babylonis quem vos pavidi formidatis. Nolite metuere eum dicit Dominus quia vobiscum sum ego ut salvos faciam vos et eruam de manu eius. Et dabo vobis misericordiam et miserebor vestri et habitare vos faciam in terra vestra. Si autem dixeritis vos non habitabimus in terra ista nec audiemus vocem Domini Dei nostri dicentes nequaquam sed ad terram Egypti pergemus ubi non videbimus bellum et clangorem tube non audiemus et famem non sustinebimus et ibi habitabimus. Propter hoc nunc audite verbum Domini reliquie Iuda. Hec dicit Dominus exercituum Deus Israel. Si posueritis faciem vestram ut ingrediamini Egyptum et intraveritis ut ibi habitetis. gladius quem vos formidatis ibi comprehendet vos in terra Egypti et fames pro qua estis solliciti adherebit vobis in Egypto et ibi moriemini. Omnesque viri qui posuerunt faciem suam ut ingrediantur Egyptum et habitent ibi morientur gladio et fame et peste et nullus de eis remanebit nec effugiet a facie mali quod ego afferam super eos quia hec dicit Dominus exercituum Deus Israel. Sicut conflatus est furor meus et indignatio mea super habitatores Ierusalem sic conflabitur

iterum

[illegible] et testauit et non interfecit eos cum fratribus suis

indignatio mea super vos cum ingressi fueritis egyptum
et eritis in iusiurandum et in stuporem et in maledictum
et in obprobrium et nequaquam ultra videbitis locum istum. Ver-
bum domini super vos reliquie iuda. Nolite intrare egyptum.
Scientes scietis quia obtestatus sum vobis hodie quia
decepistis animas vestras. Vos enim misistis me ad dominum
deum vestrum dicentes. Ora pro nobis ad dominum deum nostrum et iuxta
omnia quecumque dixerit dominus deus noster sic annuntia nobis et fa-
ciemus. Et annuntiavi vobis hodie et non audistis vocem domini
dei vestri super universis pro quibus misit me ad vos. Nunc ergo scien-
tes scietis quia gladio et fame et peste moriemini in loco ad
quem voluistis intrare ut habitaretis ibi. Factum est autem
cum complesset iheremias loquens ad populum universos ser-
mones domini dei eorum pro quibus miserat eum dominus deus eorum ad illos
omnia verba hec. Dixit azarias filius ozie et iohannan fili-
us caree et omnes viri superbi dicentes ad iheremiam. Mendacium tu
loqueris. Non misit te dominus deus noster dicens ne ingredi-
amini egyptum ut habitetis illic. Sed baruch filius ne-
rie incitat te adversum nos ut tradat nos in manus
chaldeorum ut interficiat nos et transduci faciat in baby-
lonem. Et non audivit iohannan filius caree et omnes prin-
cipes bellatorum et universus populus vocem domini ut maneret
in terra iuda. Sed tollens iohannan filius caree et universi
principes bellatorum universos reliquiarum iuda qui reversi
fuerant de cunctis gentibus ad quas fuerant ante dispersi
ut habitarent in terra iuda viros et mulieres et parvulos
et filias regis et omnem animam quam reliquerat nabuzar-
dan princeps militie cum godolia filio ahicham filii
saphan et iheremiam prophetam et baruch filium nerie
et ingressi sunt terram egypti quia non obedierunt voci
domini. Et venerunt usque ad tafnas. Et factus est sermo
domini ad iheremiam in tafnis dicens. Sume in manu
tua lapides grandes et absconde eos in cripta que est sub
muro latericio in porta domus pharaonis in tafnis cer-
nentibus viris iudeis et dices ad eos. Hec dicit dominus exercituum
deus israel. Ecce ego mittam et assumam nabugodonosor
regem babylonis servum meum et ponam thronum eius
super lapides istos quos abscondi et statuet solium suum
super eos veniensque percutiet terram egypti quos in mortem
in mortem et quos in captivitatem in captivitatem et quos
in gladio in gladium. Et succendet ignem in delubris deorum
egypti et comburet ea et captivos ducet illos. Et amici-
etur terram egypti sicut amicitur pastor pallio suo. Et egre-
dietur inde in pace et conteret statuas domus solis que
sunt in terra egypti et delubra deorum egypti comburet ig-
ni. Verbum quod factum est ad iheremiam ad omnes iu-
deos qui habitant in terra egypti habitantes in magda-
lo et in tafnis et in memphis et in terra phatures dicens. Hec
dicit dominus exercituum deus israel. Vos vidistis omne malum
istud quod adduxi super ierusalem et super omnes urbes iuda. Et ecce
sunt deserte hodie et non est in eis habitator propter maliciam
quam fecerunt ut me ad iracundiam provocarent et irent
et sacrificarent et colerent deos alienos quos nesciebant
et illi et vos et patres vestri. Et misi ad vos omnes servos meos
prophetas de nocte consurgens mittensque et dicens. Nolite fa-

cere verbum abhominationis huiuscemodi. Et non audie-
runt nec inclinaverunt aurem suam ut converterentur a
malis suis et non sacrificarent diis alienis. Et conflata est
indignatio mea et furor meus et succensa est in civitatibus iuda
et in plateis ierusalem et verse sunt in solitudinem et vastita-
tem secundum diem hanc. Et nunc hec dicit dominus exercituum deus israel.
Quare vos facitis malum grande contra animas vestras ut in-
tereat ex vobis vir et mulier parvulus et lactans de
medio iude nec relinquatur vobis quicquam residuum
provocantes me in operibus manuum vestrarum sacrificantes diis
alienis in terra egypti in quam ingressi estis ut habi-
tetis ibi et dispereatis et sitis in maledictionem et in
obprobrium cunctis gentibus terre. Numquid obliti estis
mala patrum vestrorum et mala regum iuda et mala uxorum eius
que fecerunt in terra iuda et in regionibus ierusalem. Non sunt
mundati usque ad diem hanc et non timuerunt et non ambula-
verunt in lege domini et in preceptis meis que dedi coram
vobis et coram patribus vestris. Ideo hec dicit dominus exercituum
deus israel. Ecce ego ponam faciem meam in vobis in malum
et disperdam omnem iudam et assumam reliquias iude qui
posuerunt facies suas ut ingrederentur terram egypti et
habitarent ibi et consumentur omnes in terra egypti. Ca-
dent in gladio et in fame consumentur. A minimo usque
ad maximum in gladio et in fame morientur et erunt in ius-
iurandum et in miraculum et in maledictionem et in obprobrium.
Et visitabo habitatores terre egypti sicut visitavi super
ierusalem in gladio et in fame et in peste. Et non erit qui effu-
giat et sit residuus de reliquiis iudeorum qui vadunt
ut peregrinentur in terra egypti et revertantur in terram iuda
ad quam ipsi elevant animas suas ut revertantur et
habitent ibi. Non revertentur nisi qui fugerint.
Responderunt autem iheremie omnes viri scientes quod
sacrificarent uxores eorum diis alienis et universe mulieres
quarum stabat multitudo grandis et omnis populus habi-
tantium in terra egypti in phatures dicentes. Sermo-
nem quem locutus es ad nos in nomine domini non audi-
emus ex te. Sed facientes faciemus omne verbum quod egredie-
tur de ore nostro ut sacrificemus regine celi et libemus ei
libamina sicut fecimus nos et patres nostri et principes nostri
et reges nostri in urbibus iuda et in plateis ierusalem. Et saturati
sumus panibus et bene nobis erat malumque non vidi-
mus. Ex eo autem quo cessavimus sacrificare regine celi et li-
bamina ei libare indigemus omnibus et gladio et fame
consumpti sumus. Quod si nos sacrificamus regine celi et
libamus ei libamina numquid sine viris nostris fecimus
ei placentas ad colendum eam et libamina libanda. Et dixit
iheremias ad omnem populum adversum viros et adversum
mulieres et adversum universam plebem que responderant
ei verbum dicens. Numquid non sacrificium quod sacrifica-
stis in civitatibus iuda et in plateis ierusalem vos et patres
vestri reges vestri et principes vestri et populus terre horum recordatus
est dominus et ascendit super cor eius. Et non poterat dominus ultra
portare propter maliciam studiorum vestrorum et propter abhomina-
tiones quas fecistis. Et facta est terra vestra in desolationem
et in stuporem et in maledictum eo quod non sit habitator sicut

et mala uestrum et mala uxorum uestrarum

et libant

est dies haec. Propterea quod sacrificaveritis idolis et peccaveritis domino et non audieritis vocem domini et in lege et in praeceptis et in testimoniis eius non ambulaveritis, idcirco evenerunt vobis mala haec sicut est dies haec. Dixit autem Hieremias ad omnem populum et ad universas mulieres: Audite verbum domini omnis Iuda qui estis in terra Aegypti. Haec inquit dominus exercituum deus Israhel dicens: Vos et uxores vestrae locuti estis ore vestro et manibus vestris implestis dicentes: Faciamus vota nostra quae vovimus ut sacrificemus reginae caeli et libemus ei libamina. Implestis vota vestra et opere perpetrastis ea. Ideo audite verbum domini omnis Iuda qui habitatis in terra Aegypti. Ecce ego iuravi in nomine meo magno ait dominus, quia nequaquam ultra nomen meum vocabitur ex ore omnis viri Iudaei dicentis: Vivit dominus deus in omni terra Aegypti. Ecce ego vigilabo super eos in malum et non in bonum, et consumentur omnes viri Iuda qui sunt in terra Aegypti gladio et fame donec penitus consumantur. Et qui fugerint gladium revertentur de terra Aegypti in terram Iuda viri pauci. Et scient omnes reliquiae Iuda ingredientium terram Aegypti ut habitent ibi cuius sermo impleatur meus an illorum. Et hoc vobis signum ait dominus quod visitem super vos in loco isto, ut sciatis quia vere complebuntur sermones mei contra vos in malum. Haec dicit dominus: Ecce ego tradam pharaonem Ephree regem Aegypti in manus inimicorum eius et in manu quaerentium animam illius, sicut tradidi Sedechiam regem Iuda in manu Chaldeorum et Nabugodonosor regis Babylonis inimici sui et quaerentis animam eius.

XLV *baruch*

Verbum quod locutus est Hieremias propheta ad Baruch filium Neriae cum scripsisset verba haec in libro ex ore Hieremiae anno quarto Ioachim filii Iosiae regis Iuda dicens: Haec dicit dominus deus Israhel ad te Baruch: Dixisti: Vae misero mihi quoniam addidit dominus dolorem dolori meo; laboravi in gemitu meo et requiem non inveni. Haec dices ad eum: Sic dicit dominus: Ecce quos aedificavi ego destruo, et quos plantavi ego evello, et universam terram hanc. Et tu quaeris tibi grandia? Noli quaerere, quia ecce ego adducam malum super omnem carnem ait dominus, et dabo tibi animam tuam in salutem in omnibus locis ad quaecumque perrexeris.

XLVI *post Nechao*

Quod factum est verbum domini ad Hieremiam prophetam contra gentes, adversum exercitum pharaonis Nechao regis Aegypti qui erat iuxta flumen Eufraten in Charchamis, quem percussit Nabugodonosor rex Babylonis in quarto anno Ioachim filii Iosiae regis Iuda. Praeparate scutum et clypeum et procedite ad bellum. Iungite equos et ascendite equites; state in galeis, polite lanceas, induite vos loricis. Quid igitur? Vidi ipsos pavidos et terga vertentes, fortes eorum caesos; fugerunt conciti nec respexerunt, terror undique ait dominus. Non fugiat velox nec salvare se putet fortis; ad aquilonem iuxta flumen Eufraten victi sunt et ruerunt. Quis est iste qui quasi flumen ascendit, et veluti fluminum intumescunt gurgites eius? Aegyptus fluminis instar ascendit et velut flumina movebuntur fluctus eius, et dicet: Ascendens operiam terram, perdam civitatem et habitatores eius. Ascendite equos et exultate in curribus, et procedant fortes Aethiopes et Libyes tenentes scutum, et Lydii arripientes et iacientes sagittas. Dies autem ille domini dei exercituum dies ultionis ut sumat vindictam de inimicis suis. Devorabit gladius et saturabitur et inebriabitur sanguine eorum. Victima enim domini dei exercituum in terra aquilonis iuxta flumen Eufraten. Ascende in Galaad et tolle resinam virgo filia Aegypti; frustra multiplicas medicamina, sanitas non erit tibi. Audierunt gentes ignominiam tuam et ululatus tuus replevit terram, quia fortis impegit in fortem et ambo pariter conciderunt. Verbum quod locutus est dominus ad Hieremiam prophetam super eo quod venturus esset Nabugodonosor rex Babylonis et percussurus terram Aegypti. Annuntiate Aegypto et auditum facite in Magdalo, et resonet in Memphis et in Tafnis dicite: Sta et praepara te, quia devorabit gladius ea quae per circuitum tuum sunt. Quare computruit fortis tuus? Non stetit quoniam dominus subvertit eum. Multiplicavit ruentes, ceciditque vir ad proximum suum, et dicent: Surge et revertamur ad populum nostrum et ad terram nativitatis nostrae a facie gladii columbae. Vocate nomen pharaonis regis Aegypti tumultum adduxit tempus. Vivo ego inquit rex dominus exercituum nomen eius, quoniam sicut Thabor in montibus et sicut Carmelus in mari veniet. Vasa transmigrationis fac tibi habitatrix filia Aegypti, quia Memphis in solitudinem erit et deseretur inhabitabilis. Vitula elegans atque formosa Aegyptus, stimulator ab aquilone veniet ei. Mercennarii quoque eius qui versabantur in medio eius quasi vituli saginati versi sunt et fugerunt simul nec stare potuerunt, quia dies interfectionis eorum venit super eos tempus visitationis eorum. Vox eius quasi aeris sonabit, quoniam cum exercitu properabunt et cum securibus venient ei. Quasi ligna caedentes succiderunt saltum eius ait dominus qui supputari non potest; multiplicati sunt super lucustas et non est eis numerus. Confusa est filia Aegypti et tradita in manus populi aquilonis. Dixit dominus exercituum deus Israhel: Ecce ego visitabo super tumultum Alexandriae et super pharaonem et super Aegyptum et super deos eius et super reges eius et super pharaonem et super omnes qui confidunt in eo. Et dabo eos in manus quaerentium animas eorum et in manus Nabugodonosor regis Babylonis et in manus servorum eius, et post haec habitabitur sicut diebus pristinis ait dominus. Et tu ne timeas serve meus Iacob et ne paveas Israhel, quia ecce ego salvum te faciam de longinquo, et semen tuum de terra captivitatis suae; et revertetur Iacob et requiescet et prosperabitur et non erit qui exterreat eum. Et tu noli timere serve meus Iacob ait dominus, quia tecum ego sum, quia ego consumam cunctas gentes ad quas eieci te; te vero non consumam, sed castigabo te in iudicio, nec quasi innocenti parcam tibi.

XLVII

Quod factum est verbum domini ad Hieremiam prophetam contra Palestinos antequam percuteret pharao Gazam. Haec dicit dominus: Ecce aquae ascendunt ab aquilone et erunt quasi torrens inundans, et operient terram et plenitudinem eius, urbem

et habitatores eius. Clamabunt homines et ululabunt omnes habitatores terrae a strepitu pompae armorum et bellatorum eius, a commotione quadrigarum eius et multitudine rotarum illius. Non respexerunt patres filios manibus dissolutis, pro adventu diei in quo vastabuntur Philisthiim, et dissipabitur Tyrus et Sidon cum omnibus reliquis auxiliis suis. Depopulatus est enim Dominus Palestinos, reliquias insulae Cappadociae. Venit calvitium super Gazam, conticuit Ascalon et reliquiae vallis earum. Usquequo concideris, o mucro Domini? Usquequo non quiesces? Ingredere in vaginam tuam, refrigerare et sile. Quomodo quiescet cum Dominus praecepit ei adversum Ascalonem et adversum maritimas eius regiones, ibique condixerit illi?

Haec dicit Dominus exercituum Deus Israel: Vae super Nabo, quoniam vastata est et confusa. Capta est Cariathaim, confusa est fortis et tremuit. Non est ultra exultatio in Moab contra Esebon; cogitaverunt malum. Venite et disperdamus eam de gente. Ergo silens conticesces, sequeturque te gladius. Vox clamoris de Oronaim, vastitas et contritio magna. Contrita est Moab, annuntiate clamorem parvulis eius. Per ascensum enim Luith plorans ascendet in fletu, quoniam in descensu Oronaim hostes ululatum contritionis audierunt. Fugite, salvate animas vestras, et eritis sicut myricae in deserto. Pro eo enim quod habuisti fiduciam in munitionibus tuis et in thesauris tuis, tu quoque capieris; et ibit Chamos in transmigrationem, sacerdotes eius et principes eius simul. Et veniet praedo ad omnem urbem, et urbs nulla salvabitur; et peribunt valles, et dissipabuntur campestria, quoniam dixit Dominus. Date florem Moab, quia florens egredietur, et civitates eius desertae erunt et inhabitabiles. Maledictus qui facit opus Domini fraudulenter, et maledictus qui prohibet gladium suum a sanguine. Fertilis fuit Moab ab adolescentia sua, et requievit in fecibus suis, nec transfusus est de vase in vas, et in transmigrationem non abiit. Idcirco permansit gustus eius in eo, et odor eius non est immutatus. Propterea ecce dies veniunt, dicit Dominus, et mittam ei ordinatores et stratores laguncularum, et sternent eum, et vasa eius exhaurient, et lagunculas eorum collident. Et confundetur Moab a Chamos, sicut confusa est domus Israel a Bethel, in qua habebat fiduciam. Quomodo dicitis: Fortes sumus et viri robusti ad praeliandum? Vastata est Moab, et civitates illius ascenderunt, et electi iuvenes eius descenderunt in occisionem, ait rex, Dominus exercituum nomen eius. Prope est interitus Moab ut veniat, et malum eius velociter accurret nimis. Consolamini eum, omnes qui estis in circuitu eius, et universi qui scitis nomen eius dicite: Quomodo confracta est virga fortis, baculus gloriosus? Descende de gloria et sede in siti, habitatio filiae Dibon, quoniam vastator Moab ascendet ad te, et dissipabit munitiones tuas. In via sta et prospice, habitatio Aroer; interroga fugientem et eum qui evasit; dic: Quid accidit? Confusus est Moab, quoniam victus est. Ululate et clamate, annuntiate in Arnon quoniam vastata est Moab. Et iudicium venit ad terram campestrem, super Helon et super Iesa et super Mephaath, et super Dibon et super Nabo et super domum Deblathaim, et super Cariathaim et super Bethgamul et super Bethmaon, et super Carioth et super Bosra et super omnes civitates terrae Moab, quae longe et quae prope sunt. Abscissum est cornu Moab, et brachium eius contritum, ait Dominus. Inebriate eum, quoniam contra Dominum erectus est; et allidet manum Moab in vomitu suo, et erit in derisum etiam ipse. Fuit enim in derisum tibi Israel, quasi inter fures reperisses eum. Propter verba ergo tua quae adversum illum locutus es, captivus duceris. Relinquite civitates et habitate in petra, habitatores Moab, et estote quasi columba nidificans in summo ore foraminis. Audivimus superbiam Moab, superbus est valde; sublimitatem eius et arrogantiam et superbiam et altitudinem cordis illius. Ego scio, ait Dominus, iactantiam eius, et quod non sit iuxta eam virtus eius, nec iuxta quod poterat conata sit facere. Ideo super Moab heiulabo, et ad Moab universam clamabo, ad viros muri fictilis lamentantes. De planctu Iazer plorabo tibi, vinea Sabama. Propagines tuae transierunt mare, usque ad mare Iazer pervenerunt. Super messem tuam et vindemiam tuam praedo irruit. Ablata est laetitia et exultatio de Carmelo et de terra Moab, et vinum de torcularibus sustuli; nequaquam calcator uvae solitum celeuma cantabit. De clamore Esebon usque Eleale et Iesa dederunt vocem suam, a Segor usque Oronaim, vitula conternante. Aquae quoque Nemrim pessimae erunt. Et auferam de Moab, ait Dominus, offerentem in excelsis et sacrificantem diis eius. Propterea cor meum ad Moab quasi tibia resonabit, et cor meum ad viros muri fictilis dabit sonitum tibiarum. Quia plus fecit quam potuit, ideo perierunt. Omne enim caput calvitium, et omnis barba rasa erit; in cunctis manibus colligatio, et super omne dorsum cilicium; super omnia tecta Moab et in plateis eius omnis planctus, quoniam contrivi Moab sicut vas inutile, ait Dominus. Quomodo victa est et ululaverunt? Quomodo deiecit cervicem Moab et confusus est? Eritque Moab in derisum et in exemplum omnibus in circuitu suo. Haec dicit Dominus: Ecce quasi aquila evolabit, et extendet alas suas ad Moab. Capta est Carioth, et munitiones comprehensae sunt; et erit cor fortium Moab in die illa sicut cor mulieris parturientis. Et cessabit Moab esse populus, quoniam contra Dominum gloriatus est. Pavor et fovea et laqueus super te, habitator Moab, ait Dominus. Qui fugerit a facie pavoris cadet in foveam, et qui conscenderit de fovea capietur laqueo. Adducam enim super Moab annum visitationis eorum, dicit Dominus. In umbra Esebon steterunt de laqueo fugientes, quia ignis egressus est de Esebon et flamma de medio Seon, et devorabit partem Moab et verticem filiorum tumultus. Vae tibi Moab, periisti, populus Chamos, quia comprehensi sunt filii tui et filiae tuae in captivitatem. Et convertam captivitatem Moab in novissimis diebus, ait Dominus. Huc usque iudicium Moab. Nunc ad filios Amon.

XLIX

Haec dicit Dominus: Numquid filii non sunt Israel, aut heres non est ei? Cur igitur hereditate possedit Melchom Gaad, et populus eius in urbibus eius

ad amon

habitant? Ideo ecce dies veniunt dicit dominus et auditum faciam super rabbath filiorum amon fremitum prelii et erit in tumulum dissipata filieque eius igni succendentur et possidebit israel possessores suos dicit dominus. Ulula esebon quoniam vastata est hai. Clamate filie rabbath accingite vos ciliciis plangite et circuite per sepes quia melchom in transmigrationem ducetur sacerdotes et principes eius simul. Quid gloriaris in vallibus? Defluxit vallis tua filia delicata que confidebas in thesauris tuis et dicebas quis veniet ad me? Ecce ego inducam super te terrorem ait dominus deus exercituum ab hominibus qui in circuitu tuo sunt. Et dispergemini singuli a conspectu vestro nec erit qui congreget fugientes. Et post hec reverti faciam captivos filiorum amon ait dominus. Hec dicit dominus exercituum. Numquid non est ultra sapientia in theman? Periit consilium a filiis inutilis facta est sapientia eorum. Fugite terga vertite descendite in voraginem habitatores dedan quoniam perditionem esau adduxi super eum tempus visitationis eius. Si vindemiatores venissent super te non reliquissent racemum. Si fures in nocte rapuissent quod sufficeret sibi. Ego vero discoperui esau revelavi abscondita eius et celari non poterit. Vastatum est semen eius et fratres eius et vicini eius et non erit. Relinque pupillos tuos ego faciam eos vivere et vidue tue in me sperabunt. Quia hec dicit dominus. Ecce quibus non erat iudicium ut biberent calicem bibentes bibent et tu quasi innocens relinqueris. Non eris innocens sed bibens bibes quia per memetipsum iuravi dicit dominus quia in solitudinem et in opprobrium et in desertum et in maledictionem erit bosra et omnes civitates eius erunt in solitudines sempiternas. Auditum audivi a domino et legatus ad gentes missus est. Congregamini et venite contra eam et consurgamus in prelium. Ecce enim parvulum dedi te in gentibus contemptibilem inter homines. Arrogantia tua decepit te et superbia cordis tui qui habitas in cavernis petre et apprehendere niteris altitudinem collis. Cum exaltaveris quasi aquila nidum tuum inde detraham te dicit dominus. Et erit ydumea deserta. Omnis qui transibit per eam stupebit et sibilabit super omnes plagas eius sicut subversa est sodoma et gomorra et vicine eius ait dominus. Non habitabit ibi vir et non incolet eam filius hominis. Ecce leo quasi ascendet de superbia iordanis ad pulchritudinem robustam quia subito currere eum faciam ad illam. Et quis erit electus quem preponam ei? Quis enim similis mei et quis sustinebit me? Et que est iste pastor qui resistat vultui meo? Propterea audite consilium domini quod iniit de edom et cogitationes quas cogitavit de habitatoribus theman. Si non deiecerint eos parvuli gregis nisi dissipaverint cum eis habitaculum eorum. A voce ruine eorum commota est terra, clamor in mari rubro auditus est vocis eius. Ecce quasi aquila ascendet et avolabit et expandet alas suas super bosram. Et erit cor fortium ydumee in die illa quasi cor mulieris parturientis. ad damascum. Confusa est emath et arfath quia auditum pessimum audierunt. Turbati sunt in mari pre sollicitudine quiescere non potuit. Dissoluta est damascus versa in fugam tremor apprehendit eam. Angustia et dolores tenuerunt eam quasi parturientem. Quo-

XLIX

modo dereliquerunt civitatem laudabilem urbem letitie? Ideo cadent iuvenes eius in plateis eius et omnes viri prelii conticescent in die illa ait dominus exercituum. Et succendam ignem in muro damasci et devorabit menia benadab.

Ad cedar et ad regna asor que percussit nabugodonosor rex babylonis.

Hec dicit dominus. Surgite ascendite ad cedar et vastate filios orientis. Tabernacula eorum et greges eorum capient pelles eorum et omnia vasa eorum et camelos eorum tollent sibi et vocabunt super eos formidinem in circuitu. Fugite abite vehementer in voraginibus sedete qui habitatis asor ait dominus. Iniit enim contra vos nabugodonosor rex babylonis consilium et cogitavit adversum vos cogitationes. Consurgite et ascendite ad gentem quietam et habitantem confidenter ait dominus. Non ostia non vectes ei soli habitant. Et erunt cameli eorum in direptionem et multitudo iumentorum in predam. Et dispergam eos in omnem ventum qui sunt attonsi in comam et ex omni confinio eorum adducam interitum super eos ait dominus. Et erit asor in habitaculum draconum deserta usque in eternum. Non manebit ibi vir nec incolet eam filius hominis.

Quod factum est verbum domini ad iheremiam prophetam adversum elam in principio regni sedechie regis iuda dicens. c.lxxiiii

Hec dicit dominus exercituum. Ecce ego confringam arcum elam et summam fortitudinem eorum et inducam super elam quatuor ventos a quatuor plagis celi et ventilabo eos in omnes ventos istos et non erit gens ad quam non perveniant profugi elam. Et pavere faciam elam coram inimicis suis et in conspectu querentium animas eorum. Et adducam super eos malum iram furoris mei dicit dominus. Et mittam post eos gladium donec consumam eos. Et ponam solium meum in elam et perdam inde reges et principes ait dominus. In novissimis autem diebus reverti faciam captivos elam dicit dominus. Verbum quod locutus est dominus de babylone et de terra chaldeorum in manu iheremie prophete. Annuntiate in gentibus et auditum facite. levate signum predicate et nolite celare. Dicite. Capta est babylon confusus est bel victus est marodach. Confusa sunt sculptilia eius superata sunt idola eorum quoniam ascendet contra eam gens ab aquilone que ponet terram eius in solitudinem et non erit qui habitet in ea ab homine usque ad pecus. Et moti sunt et abierunt. In diebus illis et in tempore illo ait dominus venient filii israel et filii iuda simul. Ambulantes et flentes properabunt et dominum deum suum querent. In syon interrogabunt viam huc facies eorum. Venient et apponentur ad dominum federe sempiterno quod nulla oblivione delebitur. Grex perditus factus est populus meus. Pastores eorum seduxerunt eos feceruntque vagari in montibus. De monte in collem transierunt obliti sunt cubilis sui. Omnes qui invenerunt comederunt eos et hostes eorum dixerunt. Non peccavimus pro eo quod peccaverunt domino decori iustitie et expectationi patrum eorum coram domino. Recedite de medio babylonis et de terra chaldeorum egredimini et estote quasi hedi ante greges. Quoniam ecce suscitabo et adducam in babylonem congregationem gentium magnarum de terra aquilonis et preparabuntur adversus eam et inde capietur. Sagitta eius quasi viri fortis interfectoris non revertetur vacua. Et erit

chaldea in predam: omnes vastantes eam replebuntur ait dominus. Quoniam exultatis et magna loquimini diripientes hereditatem meam, quoniam effusi estis sicut vituli super herbam et mugistis ut tauri. Confusa est mater vestra nimis et adequata pulveri que genuit vos. Ecce novissima erit in gentibus deserta invia et arens. Ab ira domini non habitabitur, sed redigetur tota in solitudinem. Omnis qui transibit per babylonem stupebit et sibilabit super universis plagis eius. Preparamini contra babylonem per circuitum omnes qui tenditis arcum: debellate eam, non parcatis iaculis quia domino peccavit. Clamate adversus eam, ubique dedit manum: ceciderunt fundamenta eius, destructi sunt muri eius, quoniam ultio domini est. Ultionem accipite de ea: sicut fecit facite ei. Disperdite satorem de babylone et tenentem falcem in tempore messis. A facie gladii columbe unusquisque ad populum suum convertetur et singuli ad terram suam fugient. Grex dispersus israel, leones eiecerunt eum: primus comedit eum rex assur, iste novissimus exossavit eum nabugodonosor rex babylonis. Propterea hec dicit dominus exercituum deus israel: Ecce ego visitabo super regem babylonis et terram eius sicut visitavi regem assur. Et reducam israel ad habitaculum suum, et pascetur carmelum et basan, et in monte ephraim et galaad saturabitur anima eius. In diebus illis et in tempore illo ait dominus, queretur iniquitas israel et non erit, et peccatum iuda et non invenietur, quoniam propitius ero eis quos reliquero. Super terram dominantium ascende et super habitatores eius visita: dissipa et interfice que post eos sunt ait dominus, et fac iuxta omnia que precepi tibi. Vox belli in terra et contritio magna. Quomodo confractus est et contritus malleus universe terre? Quomodo versa est in desertum babylon in gentibus? Illaqueavi te et capta es babylon et nesciebas: inventa es et apprehensa, quoniam dominum provocasti. Aperuit dominus thesaurum suum et protulit vasa ire sue, quoniam opus est domino deo exercituum in terra chaldeorum. Venite ad eam ab extremis finibus, aperite ut exeant qui conculcent eam. Tollite de via lapides et redigite in acervos et interficite eam, nec sit quicquam reliquum. Dissipate universos fortes eius, descendant in occisionem. Ve eis quia venit dies eorum, tempus visitationis eorum. Vox fugientium et eorum qui evaserunt de terra babylonis, ut annuntient in syon ultionem domini dei nostri, ultionem templi eius. Annuntiate in babylonem plurimis, omnibus qui tendunt arcum. Consistite adversus eam per gyrum et nullus evadat. Reddite ei secundum opus suum, iuxta omnia que fecit facite illi, quia contra dominum erecta est, adversus sanctum israel. Idcirco cadent iuvenes eius in plateis eius, et omnes viri bellatores eius conticescent in die illa ait dominus. Ecce ego ad te superbe dicit dominus deus exercituum, quia venit dies tuus, tempus visitationis tue. Et cadet superbus et corruet et non erit qui suscitet eum, et succendam ignem in urbibus eius et devorabit omnia in circuitu eius. Hec dicit dominus exercituum: Calumpniam sustinent filii israel et filii iuda simul. Omnes qui ceperunt eos tenent, nolunt dimittere eos. Redemptor eorum fortis, dominus exercituum nomen eius. In iudicio defendet causam eorum ut exterreat terram et commoveat habitatores babylonis. Gladius ad chaldeos ait dominus et ad habitatores babylonis et ad principes et ad sapientes eius. Gladius ad divinos eius qui stulti erunt. Gladius ad fortes eius qui timebunt. Gladius ad equos eius et ad currus eius et ad omne vulgus quod est in medio eius, et erunt quasi mulieres. Gladius ad thesauros eius qui diripientur. Siccitas super aquas eius erit et arescent, quia terra sculptilium est et in portentis gloriantur. Propterea habitabunt dracones cum faunis ficariis, et habitabunt in ea struthiones, et non inhabitabitur ultra usque in sempiternum nec extruetur usque ad generationem et generationem. Sicut subvertit dominus sodomam et gomorram et vicinas eius ait dominus, non habitabit ibi vir nec incolet eam filius hominis. Ecce populus venit ab aquilone et gens magna, et reges multi consurgent a finibus terre. Arcum et scutum apprehendent, crudeles sunt et immisericordes. Vox eorum quasi mare sonabit, et super equos ascendent sicut vir paratus ad prelium contra te filia babylonis. Audivit rex babylonis famam eorum et dissolute sunt manus eius. Angustia apprehendit eum, dolor quasi parturientem. Ecce quasi leo ascendet de superbia iordanis ad pulchritudinem robustam, quia subito currere faciam eum ad illam. Et quis erit electus quem preponam ei? Quis enim similis mei, et quis sustinebit me, et quis est iste pastor qui resistat vultui meo? Propterea audite consilium domini quod mente concepit adversum babylonem, et cogitationes eius quas cogitavit super terram chaldeorum. Nisi detraxerint eos parvuli gregum, nisi dissipatum fuerit cum ipsis habitaculum eorum. A voce captivitatis babylonis commota est terra, et clamor inter gentes auditus est.

LI

Hec dicit dominus: Ecce ego suscitabo super babylonem et super habitatores eius qui cor suum levaverunt contra me, quasi ventum pestilentem. Et mittam in babylonem ventilatores et ventilabunt eam et demolientur terram eius, quoniam venerunt super eam undique in die afflictionis eius. Non tendat qui tendit arcum suum, et non ascendat loricatus. Nolite parcere iuvenibus eius, interficite omnem militiam eius. Et cadent interfecti in terra chaldeorum et vulnerati in regionibus eius, quoniam non fuit viduatus israel et iuda a deo suo domino exercituum. Terra autem eorum repleta est delicto a sancto israel. Fugite de medio babylonis et salvet unusquisque animam suam. Nolite tacere super iniquitatem eius, quoniam tempus ultionis est a domino, vicissitudinem ipse retribuet ei. Calix aureus babylon in manu domini, inebrians omnem terram. De vino eius biberunt gentes et ideo commote sunt. Subito cecidit babylon et contrita est. Ululate super eam, tollite resinam ad dolorem eius si forte sanetur. Curavimus babylonem et non est sanata. Derelinquamus eam et eamus unusquisque in terram suam, quoniam pervenit usque ad celos iudicium eius et elevatum est usque ad nubes. Protulit dominus iustitias nostras: venite et narremus in syon opus domini dei nostri. Acuite sagittas, implete pharetras. Suscitavit dominus spiritum regum medorum, et contra babylonem mens eius est ut perdat eam, quoniam ultio domini est, ultio templi sui. Super muros babylonis levate signum, augete custodiam, levate custodes, preparate insidias, quia cogitavit dominus et fecit quecumque

locutus est contra habitatores babylonis. Que habitas super aquas multas locuples in thesauris venit finis tuus pedalis precisionis tue. Iuravit dominus exercituum per animam suam quoniam replebo te hominibus quasi bruco et super te celeuma cantabitur. Qui facit terram in fortitudine sua et preparavit orbem in sapientia sua et prudentia sua extendit celos. Dante eo vocem multiplicantur aque in celo. Qui levat nubes ab extremo terre fulgura in pluviam fecit et produxit ventos de thesauris suis. Stultus factus est omnis homo a scientia. confusus est omnis conflator in sculptili quia mendax conflatio eorum est. nec est spiritus in eis. Vana sunt opera et risu digna in tempore visitationis sue peribunt. Non sicut hec pars iacob quia qui fecit omnia ipse est et israel sceptrum hereditatis eius. Dominus exercituum nomen eius. Collidis tu mihi vasa belli. et ego collidam in te gentes et disperdam in te regna. Et collidam in te equum et equitem eius. Et collidam in te currum et ascensorem eius. et collidam in te virum et mulierem. et collidam in te senem et puerum. et collidam in te iuvenem et virginem. et collidam in te pastorem et gregem eius. et collidam in te agricolam et iugales. et collidam in te duces et magistratus. Et reddam babyloni et cunctis habitatoribus chaldee omne malum suum quod fecerunt in syon in oculis vestris ait dominus. Ecce ego ad te mons pestifer ait dominus qui corrumpis universam terram et extendam manum meam super te et evolvam te de petris et dabo te in montem combustionis. Et non tollent de te lapidem in angulum et lapidem in fundamenta sed perditus in eternum eris ait dominus. Levate signum in terra clangite buccina in gentibus sanctificate super eam gentes annuntiate contra eam regibus ararath menni et ascenez numerate contra eam taphsar. adducite equum quasi bruchum aculeatum. Sanctificate contra eam gentes reges medie duces eius et universos magistratus eius cunctamque terram potestatis eius. Et commovebitur terra et turbabitur quia evigilabit contra babylonem cogitatio domini ut ponat terram babylonis desertam et inhabitabilem. Cessaverunt fortes babylonis a prelio habitaverunt in presidiis. Devoratum est robur eorum et facti sunt quasi mulieres. incensa sunt tabernacula eius contriti sunt vectes eius. Currens obviam currenti veniet et nuntius obvius nuntianti ut annuntiet regi babylonis quia capta est civitas eius a summo usque ad summum et vada preoccupata sunt et paludes incense sunt igni et viri bellatores eius conturbati sunt. quia hec dicit dominus exercituum deus israel. Filia babylonis quasi area tempus triture eius adhuc modicum et veniet tempus messionis eius. Comedit me devoravit me nabugodonosor rex babylonis reddidit me quasi vas inane absorbuit me sicut draco. Replevit mea teneritudine ventrem suum et eiecit me. Iniquitas adversum me et caro mea super babylonem dicit habitatio syon et sanguis meus super habitatores chaldee dicit ierusalem. Propterea hec dicit dominus. Ecce ego iudicabo causam tuam et ulciscar ultionem tuam et desertum faciam mare eius et siccabo venam eius. Et erit babylon in tumulos habitatio draconum stupor et sibilus eo quod non sit habitator. Simul ut leones rugient excutient comas velut catuli leonum. In calore eorum

ponam potus eorum et inebriabo eos ut sopiantur et dormiant somnum sempiternum et non consurgant dicit dominus. Deducam eos quasi agnos ad victimam quasi arietes cum hyrcis et hedis. Quomodo capta est sesac et comprehensa est inclita universe terre? Quomodo facta est in stuporem babylon inter gentes? Ascendit super babylonem mare multitudine fluctuum eius operta est. Facte sunt civitates eius in stuporem terra inhabitabilis et terra deserta terra in qua nullus habitet nec transeat per eam filius hominis. Et visitabo super bel in babylone et eiciam quod absorbuerat de ore eius et non confluent ad eum ultra gentes. siquidem et murus babylonis corruet. Egredimini de medio eius populus meus ut salvet unusquisque animam suam ab ira furoris domini et ne forte mollescat cor vestrum et timeatis auditum qui audietur in terra. Et veniet in anno auditio et post hunc annum auditio et iniquitas in terra et dominator super dominatorem. Propterea ecce dies veniunt et visitabo super sculptilia babylonis et omnis terra eius confundetur et universi interfecti eius cadent in medio eius. Et laudabunt super babylonem celi et terra et omnia que in eis sunt quia ab aquilone venient ei predones ait dominus. Et quomodo fecit babylon ut caderent occisi in israel sic de babylone cadent occisi in universa terra. Qui fugistis gladium venite nolite stare. Recordamini procul domini et ierusalem ascendat super cor vestrum. Confusi sumus quoniam audivimus opprobrium. Operuit ignominia facies nostras quia venerunt alieni super sanctificationem domus domini. Propterea ecce dies veniunt ait dominus et visitabo super sculptilia eius et in omni terra eius mugiet vulneratus. Si ascenderit babylon in celum et firmaverit in excelso robur suum a me venient vastatores eius ait dominus. Vox clamoris de babylone et contritio magna de terra chaldeorum quoniam vastavit dominus babylonem et perdidit ex ea vocem magnam et sonabunt fluctus eorum quasi aque multe. Dedit sonitum vox eorum quia venit super eam id est super babylonem predo. Et apprehensi sunt fortes eius et emarcuit arcus eorum quia fortis ultor dominus reddens retribuet. Et inebriabo principes eius et sapientes eius et duces eius et magistratus eius et fortes eius. Et dormient somnum sempiternum et non expergiscentur ait rex dominus exercituum nomen eius. Hec dicit dominus exercituum. Murus babylonis ille latissimus suffossione suffodietur et porte eius excelse igni comburentur et labores populorum ad nihilum et gentium in ignem erunt et disperibunt. Verbum quod precepit ieremias propheta saraie filio nerie filii maasie cum pergeret cum sedechia rege in babylonem in anno quarto regni eius. Saraias autem erat princeps prophetie. Et scripsit ieremias omne malum quod venturum erat super babylonem in libro uno omnia verba hec que scripta sunt contra babylonem. Et dixit ieremias ad saraiam. Cum veneris babylonem et videris et legeris omnia verba hec dices. Domine tu locutus es contra locum istum ut disperderes eum ne sit qui in eo habitet ab homine usque ad pecus et ut sit perpetua solitudo. Cumque compleveris legere librum istum ligabis eum ad lapidem et proicies illum in medio eufraten et dices. Sic submergetur babylon et non consurget

BARUCH

a facie afflictionis quam ego adduco super eam et dissolvetur.

Filius viginti et unius anni erat Sedechias cum regnare cepisset, et undecim annis regnavit in Ierusalem, et nomen matris eius Amithal filia Ieremie de Lobna. Et fecit malum in oculis Domini iuxta omnia que fecerat Ioachim. Quoniam furor Domini erat in Iuda et in Ierusalem usquequo proiceret eos a facie sua. Et recessit Sedechias a rege Babylonis. Factum est autem in anno nono regni eius in mense decimo decima mensis venit Nabuchodonosor rex Babylonis, ipse et exercitus eius adversum Ierusalem, et obsederunt eam, et edificaverunt munitiones contra eam in circuitu. Et fuit civitas obsessa usque ad undecimum annum Sedechie regis. Mense autem quarto nona mensis obtinuit fames in civitate, et non erant alimenta populo terre. Et disrupta est civitas, et omnes viri bellatores fugerunt, et exierunt de civitate nocte per viam porte que est inter duos muros et ducit ad hortum regis, Chaldeis obsidentibus urbem in gyro, et abierunt per viam que ducit in heremum. Persecutus est autem exercitus Chaldeorum regem, et apprehenderunt Sedechiam in deserto quod est iuxta Iericho, et omnis comitatus eius diffugit ab eo. Cumque comprehendissent regem, adduxerunt eum ad regem Babylonis in Reblatha, que est in terra Emath, et locutus est ad eum iudicia. Et iugulavit rex Babylonis filios Sedechie in oculis eius. Sed et omnes principes Iuda occidit in Reblatha. Et oculos Sedechie eruit, et vinxit eum compedibus, et adduxit eum rex Babylonis in Babylonem, et posuit eum in domum carceris usque ad diem mortis eius. In mense autem quinto decima mensis, ipse est annus nonusdecimus Nabuchodonosor regis Babylonis, venit Nabuzardan princeps militie qui stabat coram rege Babylonis in Ierusalem, et incendit domum Domini et domum regis et omnes domos Ierusalem, et omnem domum magnam igne combussit. Et totum murum Ierusalem per circuitum destruxit cunctus exercitus Chaldeorum qui erat cum magistro militie. De pauperibus autem populi et de reliquo vulgo quod remanserat in civitate et de perfugis qui transfugerant ad regem Babylonis et ceteros de multitudine transtulit Nabuzardan princeps militie. De pauperibus vero terre reliquit Nabuzardan princeps militie in vinitores et in agricolas. Columnas quoque ereas que erant in domo Domini et bases et mare ereum quod erat in domo Domini confregerunt Chaldei, et tulerunt omne es eorum in Babylonem. Et lebetas et creagras et psalteria et fialas et mortariola et omnia vasa erea que in ministerio fuerant tulerunt. Et ydrias et thymiamateria et urceos et pelves et candelabra et mortaria et cyathos, quotquot aurea aurea et quotquot argentea argentea tulit magister militie, columnas duas et mare unum et vitulos duodecim ereos qui erant sub basibus, quas fecerat rex Salomon in domo Domini. Non erat pondus eris omnium horum vasorum. De columnis autem decem et octo cubiti altitudinis erant in columna una, et funiculus duodecim cubitorum circuibat eam; porro grossitudo eius quattuor digitorum, et intrinsecus cava erat. Et capitella super utramque erea. Altitudo capitelli unius quinque cubitorum, et capitella et mala granata nonaginta et sex dependentia. Et omnia malagranata centum retiaculis circumdabantur. Et tulit magister militie Saraiam sacerdotem primum et Sophoniam sacerdotem secundum et tres custodes vestibuli. Et de civitate tulit eunuchum unum qui erat prepositus super viros bellatores, et septem viros de his qui videbant faciem regis qui inventi sunt in civitate, et scribam principem militum qui probabat tyrones, et sexaginta viros de populo terre qui inventi sunt in medio civitatis. Tulit autem eos Nabuzardan magister militie et adduxit eos ad regem Babylonis in Reblatha. Et percussit eos rex Babylonis et interfecit eos in Reblatha in terra Emath. Et translatus est Iuda de terra sua. Iste est populus quem transtulit Nabuchodonosor: in anno septimo Iudeos tria milia et viginti tres. In anno decimo octavo Nabuchodonosor de Ierusalem animas octingentas triginta duas. In anno vicesimo tertio Nabuchodonosor transtulit Nabuzardan magister militie animas Iudeorum septingentas quadraginta quinque. Omnes ergo anime quattuor milia sexcente. Et factum est in tricesimo septimo anno transmigrationis Ioachin regis Iude, duodecimo mense, vicesima quinta mensis, elevavit Evilmerodach rex Babylonis ipso anno regni sui caput Ioachin regis Iuda, et eduxit eum de domo carceris. Et locutus est cum eo bona, et posuit thronum eius super thronos regum qui erant post se in Babylone. Et mutavit vestimenta carceris eius, et comedebat coram eo panem semper cunctis diebus vite sue. Et cibaria eius cibaria perpetua dabantur ei a rege Babylonis statuta per singulos dies usque ad diem mortis sue cunctis diebus eius.

De oratione et sacrificio pro vita Nabuchodonosor regis.

Flent

I

Et hec verba libri que scripsit Baruch filius Nerie filius Maasie filius Sedechie filius Sedei filius Helcie in Babylonia, in anno quinto in septima die mensis, in tempore quo ceperunt Chaldei Ierusalem et succenderunt eam igni. Et legit Baruch verba libri huius ad aures Iechonie filii Ioachim regis Iuda, et ad aures universi populi venientis ad librum, et ad aures potentium filiorum regum, et ad aures presbyterorum, et ad aures populi a minimo usque ad maximum eorum omnium habitantium in Babylonia ad flumen Sudi. Qui audientes plorabant et ieiunabant et orabant in conspectu Domini. Et collegerunt pecuniam secundum quod potuit uniuscuiusque manus, et miserunt in Ierusalem ad Ioachim filium Helcie filii Salom sacerdotem et ad sacerdotes et ad omnem populum qui inventi sunt cum eo in Ierusalem, cum acciperet vasa templi Domini que ablata fuerant de templo revocare in terram Iuda decima die mensis Sivan, vasa argentea que fecit Sedechias filius Iosie rex Iuda, posteaquam cepisset Nabuchodonosor rex Babylonis Iechoniam et principes et vinctos et potentes et populum terre ab Ierusalem et duxit eos in Babylonem. Et dixerunt: Ecce misimus ad vos pecunias de quibus emite holocaustomata et thus, et facite manna, et offerte pro peccato ad aram Domini Dei nostri. Et orate pro vita Nabuchodonosor regis Babylonie et pro vita Balthasar filii eius, ut sint dies eorum sicut dies celi super terram, et det Dominus virtutem nobis et illuminet oculos nostros, ut vivamus sub umbra Nabuchodonosor regis Babylonie et sub umbra Balthasar filii eius, et serviamus eis multis diebus et inveniamus gratiam in conspectu eorum. Et pro nobis ipsis orate ad Dominum Deum nostrum, quia peccavimus Domino Deo nostro, et non est aversus furor eius a nobis usque in hunc diem. Et legite librum istum

Prologus in Baruch

Iste liber qui Baruch nomine prenotatur in Hebreo non habetur canone, sed tantum in vulgata editione. Similiter et epistola Ieremie. Propter notitiam autem legentium hic scripta sunt, quia multa de Christo et novissimis temporibus indicant.

quem misimus ad vos recitari in templo domini in die sollempni et in die oportuno. Et dicetis: Domino deo nostro iusticia, nobis autem confusio faciei nostre sicut dies hec omni Iuda et habitantibus in Ierusalem, regibus nostris, principibus nostris, sacerdotibus nostris, prophetis nostris et patribus nostris. Peccavimus ante dominum deum nostrum et non credidimus diffidentes in eum, et non fuimus subiectibiles illi, et non obaudivimus vocem domini dei nostri ut ambularemus in preceptis eius que dedit nobis. A die qua eduxit patres nostros de terra Egypti usque in diem hanc eramus incredibiles ad dominum deum nostrum et dissipati recessimus ne audiremus vocem ipsius. Et adheserunt nobis mala multa et maledictiones que constituit dominus Moysi servo suo qui eduxit patres nostros de terra Egypti dare nobis terram fluentem lac et mel sicut hodierna die. Et non audivimus vocem domini dei nostri secundum omnia verba prophetarum quos misit ad nos, [et abivimus] unusquisque in sensu cordis nostri maligni operari diis alienis facientes mala ante oculos domini dei nostri.

I- non habuimus
I- et abivimus nos

II Propter quod statuit dominus deus noster verbum suum quod locutus est ad nos et ad iudices nostros et ad omnem Israel et Iuda, ut adduceret dominus super nos mala magna que non sunt facta sub celo quemadmodum facta sunt in Ierusalem secundum que scripta sunt in lege Moysi, ut manducaret homo carnes filii sui et carnes filie sue. Et dedit illos sub manu omnium regum qui sunt in circuitu nostro in improperium et in desolationem in omnibus populis in quibus dispersit nos dominus. Et facti sumus subtus et non supra, quia peccavimus domino deo nostro non abaudiendo vocem ipsius. Domino deo nostro iusticia, nobis autem et patribus nostris confusio faciei sicut dies hec. Que locutus est dominus super nos, omnia mala hec que venerunt super nos. Et non sumus deprecati faciem domini dei nostri ut reverteremur unusquisque nostrum a viis nostris pessimis. Et vigilavit dominus in malis et adduxit ea super nos, quia iustus est dominus in omnibus operibus suis que mandavit nobis, et non audivimus vocem ipsius ut iremus in preceptis domini que dedit ante faciem nostram. Et nunc domine deus Israel qui eduxisti plebem tuam de terra Egypti in manu valida et in signis et in prodigiis et in virtute tua magna et in brachio excelso, et fecisti tibi nomen sicut dies iste, peccavimus, impie gessimus, inique egimus domine deus noster in omnibus iusticiis tuis. Avertatur ira tua a nobis quia derelicti sumus pauci inter gentes ubi dispersisti nos. Exaudi domine preces nostras et orationes nostras et educ nos propter te, et da nobis invenire gratiam ante faciem eorum qui nos abduxerunt, ut sciat omnis terra quia tu es dominus deus noster, et quia nomen tuum invocatum est super Israel et super genus ipsius. Respice domine de domo sancta tua in nos et inclina aurem tuam et exaudi. Aperi oculos tuos et vide quia non mortui qui sunt in inferno quorum spiritus acceptus est a visceribus suis dabunt honorem et iustificationem domino, sed anima que tristis est super magnitudinem mali, et incedit curva et infirma et oculi deficientes et anima esuriens dat tibi honorem et gloriam et iusticiam domino. Quia non secundum iusticias patrum nostrorum nos fundimus misericordiam ante conspectum tuum domine deus noster, sed quia misisti iram tuam et furorem tuum super nos sicut locutus es in manu puerorum tuorum prophetarum dicens: Sic dicit dominus:

qui iudicaverunt Israel et ad reges nostros et ad principes nostros

Oratio

Inclinate humerum vestrum et cervicem vestram et operamini regi Babylonis et sedebitis in terra quam dedi patribus vestris. Quod si autem non audieritis vocem domini dei vestri operari regi Babylonie, defectionem vestram faciam de civitatibus Iuda et a foris Ierusalem. Et auferam a vobis vocem iocunditatis et vocem gaudii, vocem sponsi et vocem sponse, et erit omnis terra sine vestigio de inhabitantibus eam. Et non audierunt vocem tuam ut operarentur regi Babylonie, et statuisti verba tua que locutus es in manibus puerorum tuorum prophetarum, ut transferrentur ossa regum nostrorum et ossa patrum nostrorum de loco suo. Et ecce sunt proiecta in calore solis et in gelu noctis, et mortui sunt in doloribus pessimis in fame et in gladio et in emissione. Et posuisti templum in quo invocatum est nomen tuum ipso sicut dies hec propter iniquitatem domus Israel et domus Iuda. Et fecisti in nobis domine deus noster secundum omnem bonitatem tuam et secundum omnem miserationem tuam illam magnam, sicut locutus es in manu pueri tui Moysi in die qua precepisti ei scribere legem tuam coram filiis Israel dicens: Si non obaudieritis vocem meam, ambitio hec magna et multa convertetur in minimam inter gentes quo ego dispergam illos, quia scio quia me non audiet populus. Populus enim dura cervice est. Et convertetur ad cor suum in terra captivitatis sue, et scient quia ego sum deus eorum. Et dabo eis cor et intelligent, et aures et audient, et laudabunt me in terra captivitatis sue, et memores erunt nominis mei. Et avertent se a dorso suo duro et a malignitatibus suis, quia reminiscentur viam patrum suorum qui peccaverunt in me. Et revocabo illos in terram quam iuravi patribus eorum Abraham et Ysaac et Iacob, et dominabuntur eius. Et multiplicabo eos et non minorabuntur. Et statuam illis testamentum alterum sempiternum ut sim illis in deum et ipsi erunt mihi in populum. Et non movebo amplius populum meum filios Israel a terra quam dedi illis. Et nunc domine deus omnipotens Israel, anima in angustiis et spiritus anxius clamat ad te. Audi domine et miserere quia deus es misericors, et miserere nostri quia peccavimus ante te, quia tu sedes in sempiternum et non peribimus in evum. Domine omnipotens deus Israel, audi nunc orationem mortuorum Israel et filiorum ipsorum qui peccaverunt ante te et non audierunt vocem domini dei sui, et agglutinata sunt nobis mala. Noli meminisse iniquitatum patrum nostrorum, sed memento manus tue et nominis tui in tempore isto, quia tu es dominus deus noster, et laudabimus te domine, quia propter hoc dedisti timorem tuum in cordibus nostris ut invocemus nomen tuum et laudemus te in captivitate nostra, quia convertimur ab iniquitate patrum nostrorum qui peccaverunt ante te. Et ecce nos hodie in captivitate nostra sumus quo nos dispersisti in improperium et in maledictum et in peccatum secundum omnes iniquitates patrum nostrorum qui discesserunt a te domine deus noster.

De doctrina ecclesiastica.

III Audi Israel mandata vite, auribus percipe ut scias prudentiam. Quid est Israel quod in terra inimicorum es? Inveterasti in terra aliena, coinquinatus es cum mortuis, deputatus es cum descendentibus in infernum. Dereliquisti fontem sapientie. Nam si in via dei ambulasses

RVCH

habitasses utique in pace sempiterna. Disce ubi sit prudentia
ubi sit virtus ubi sit intellectus: ut scias simul
ubi sit longiturnitas vite et victus: ubi sit lumen o-
culorum et pax. Quis invenit locum eius: et quis intravit
in thesauros eius? Ubi sunt principes gentium: et qui
dominantur super bestias que sunt super terram? Qui in
avibus celi ludunt, qui argentum thesaurizant et
aurum in quo confidunt homines et non est finis acquisitio-
nis eorum? Qui argentum fabricant et solliciti sunt nec
est inventio operum illorum? Exterminati sunt et ad inferos des-
cenderunt et alii in loco illorum exsurrexerunt. Iuvenes vi-
derunt lumen et habitaverunt super terram. Viam autem disci-
pline ignoraverunt neque intellexerunt semitas eius: neque
filii eorum susceperunt eam. A facie ipsorum longe facta est.
Non est audita in terra chanaan: neque est visa in theman.
Filii agar qui exquirunt prudentiam que de terra est: et
negotiatores terre et theman: et fabulatores et exquisito-
res intelligentie: viam autem sapientie nescierunt neque
commemorati sunt semitas eius. O israel quam magna est do-
mus dei et ingens locus possessionis eius! Magnus et non
habet finem: excelsus et immensus. Ibi fuerunt gigan-
tes nominati illi qui ab initio fuerunt statura mag-
na scientes bellum. Non hos elegit dominus neque viam disci-
pline dedit illis: et perierunt eo quod non haberent sapien-
tiam et perierunt propter insipientiam suam. Quis ascen-
dit in celum et accepit eam: et eduxit eam de nubibus?
Quis transfretavit mare et invenit eam: et attulit
eam super aurum electum? Non est qui possit scire viam
eius neque qui exquirat semitas eius: sed qui scit universa novit
eam et invenit eam prudentia sua. Qui preparavit terram in sem-
piterno tempore: et replevit eam pecudibus et quadrupedibus. Qui
emittit lucem et vadit: et vocavit illud: et obedit illi in
tremore. Stelle autem lumen dederunt in custodiis suis et letate
sunt. Vocate sunt et dixerunt: Assumus: et luxerunt ei cum
iocunditate qui fecit illas. Hic de christo dicitur. Hic est deus noster
et non estimabitur alius adversus eum. Hic adinvenit omnem
viam discipline et tradidit illam iacob puero suo et israel di-
lecto suo. Post hec in terris visus est et cum hominibus conversatus est.
Hic liber mandatorum dei et lex que est in eternum: omnes qui te-
nent eam ad vitam: qui autem dereliquerunt eam in mor-
tem. Convertere iacob et apprehende eam: ambula per viam
ad splendorem eius contra lumen eius. Ne tradas alteri gloriam
tuam et dignitatem tuam genti aliene. Beati sumus israel
quia que deo placent nobis manifesta sunt. Animequior esto
populus dei memorabilis israel. Venundati estis gentibus non
in perditionem: sed propter quod in ira ad iracundiam provocastis
deum: traditi estis adversariis. Exacerbastis enim eum
qui fecit vos deum eternum: immolantes demoniis et
non deo. Obliti autem estis eum qui nutrivit vos: et contristastis
nutricem vestram ierusalem. Vidit enim iracundiam
a deo venientem vobis et dixit: Audite confines syon:
adduxit enim michi deus luctum magnum. Vidi enim cap-
tivitatem populi mei filiorum meorum et filiarum quam superduxit
illis eternus. Nutrivi enim illos cum iocunditate: dimi-
si autem illos cum fletu et luctu. Vox ecclesie in persecutione

De penitentibus et martyribus. Nemo gaudeat super me
viduam et desolatam: a multis derelicta sum propter
peccata filiorum meorum: quia declinaverunt a lege dei. Iustitias
autem ipsius nescierunt: nec ambulaverunt per vias mandato-
rum dei neque per semitas veritatis eius cum iustitia ingres-
si sunt. Veniant confines syon: et memorentur captivi-
tatem filiorum et filiarum mearum quam superduxit illis eternus.
Adduxit enim super illos gentem de longinquo gen-
tem improbam: et alterius lingue: qui non sunt reveriti
senem: neque puerorum miseriti sunt: et abduxerunt dilectos
vidue: et a filiis unicam desolaverunt. Ego autem quid possum
adiuvare vos? Qui enim adduxit super vos mala ip-
se vos eripiet de manibus inimicorum vestrorum. Exui stola
pacis: indui autem me sacco obsecrationis: et clamabo
ad altissimum in diebus meis. Animequiores estote filii:
clamate ad dominum et eripiet vos de manu principum
inimicorum. Ego enim speravi in eternum salutem vestram
et venit michi gaudium a sancto super misericordia que veniet vobis ab
eterno salutari nostro. Emisi enim vos cum luctu et plora-
tu: reducet autem vos michi dominus cum gaudio et iocundita-
te in sempiternum. Sicut enim viderunt vicine syon
captivitatem vestram a deo que superveniet vobis cum honore
magno et splendore eterno. Filii patienter sustinete iram
que supervenit vobis. Persecutus est enim te inimicus tu-
us: sed cito videbis perditionem ipsius: et super cervices ipsius ascen-
des. Delicati mei ambulaverunt vias asperas: ducti sunt
enim ut grex direptus ab inimicis. Animequiores esto-
te filii et proclamate ad dominum: erit enim memoria vestra ab eo
qui ducit vos. Sicut fuit enim sensus vester ut erraretis
a deo: decies tantum iterum convertentes requiretis eum.
Qui enim induxit vobis mala: ipse rursum adducet
vobis sempiternam iocunditatem cum salute vestra.
Animequior esto ierusalem: exhortatur enim te qui te no-
minavit. Nocentes peribunt qui te vexaverunt: et qui
gratulati sunt in tua ruina punientur. Civitates
quibus servierunt filii tui punientur: et que accepit filios
tuos. Sicut enim gavisa est in tua ruina et letata est in tuo
casu: sic contristabitur in sua desolatione. Et amputa-
bitur exultatio multitudinis eius: et gaudimonium
eius erit in luctum. Ignis enim superveniet ei ab eter-
no in longiturnis diebus: et habitabitur a demoniis in
multitudinem temporis. Circumspice ierusalem ad orientem
et vide iocunditatem a deo tibi venientem. Ecce enim
veniunt filii tui quos dimisisti dispersos: veniunt col-
lecti ab oriente usque ad occidentem in verbo sancti gaudentes
in honorem dei. De resurrectione sanctorum. Exue te ierusalem
stola luctus et vexationis tue: et indue te decore et honore
qui a deo tibi datus est in sempiterna gloria. Circumdabit te deus di-
ploide iustitie et imponet mitram suam in te. Quod sub
celo est nominabitur. Vocabitur enim nomen tuum a deo in sempiternum:
pax iustitie et honor pietatis. Exurge ierusalem et sta in
excelso et circumspice ad orientem in verbo sancti gaudentes dei me-
moria. Exierunt abs te pedibus ducti ab inimicis: ad-
ducet autem illos dominus ad te portatos in honore sicut
filios regni. Constituit enim deus humiliare omnem

[Margin notes:]
nota
ambulate filii ambulate ego enim derelicta sum sola
nota
sic videbunt et celeriter salutem vestram a deo
nota
delicati
nota
salnat
V
stola luctus
capiti tuo honoris. Deus enim ostendet splendorem suum in te omni qui sub celo est
et vide collectos filios tuos ab oriente sole usque ad occidentem
nota

montem excelsum et rupes perhennes et conualles re-
plere in equalitatem terre ut ambulet israhel diligenter
in honorem dei. Obumbrauerunt autem et silue et
omne lignum suauitatis israhel mandato dei. Adducet
enim deus israhel cum iocunditate in lumine maiestatis
sue cum misericordia et iusticia que est ab ipso. ~~Explicit epistola Ie-~~
~~remias~~. Incipit exemplum eiusdem epistole quam misit
Ieremias ad abductos captiuos in babylonem a rege
babyloniorum ut nuntiaret illis secundum quod preceptum il-
li esset a deo.

VI

Propter peccata que peccastis ante deum
abducemini in babylonem captiui a nabugodonosor
rege babyloniorum. Ingressi itaque babylonem eritis illic
annis plurimis et temporibus longum usque ad generationes
septem. Post hoc autem educam uos inde cum pace.
Nunc autem uidebitis in babylonia deos aureos et argen-
teos et lapideos et ligneos in humeris portari ostentan-
tes metum gentibus. Videte ergo ne et uos similes effecia-
mini factis alienis et metuatis et metus uos capiat in
ipsis. Visa itaque turba de retro et ab ante adorantes dicite
in cordibus uestris, tibi oportet adorari domine. Angelus autem meus uo-
biscum est. Ipse autem exquiram animas uestras. Nam
lingua ipsorum polita a fabro. ipsa etiam inaurata et in-
argentata falsa sunt et non possunt loqui. Et sicut
uirgini amanti ornamenta ita accepto auro fabricata
sunt. Coronas certe habent aureas super capita sua dii
illorum. unde subtrahunt sacerdotes ab eis aurum et ar-
gentum et erogant in semetipsis. Dant autem et ex ipso pro-
stitutis et meretrices ornant. et iterum cum receperint
illud a meretricibus ornant deos suos. Hii autem non
liberantur ab erugine et tinea. Opertis autem illis ueste pur-
purea. extergunt faciem ipsorum propter puluerem domus
qui est plurimus inter eos. Sceptrum autem habet ut homo
sicut iudex regionis qui in se peccantem non interficit.
Habet etiam gladium in manu et securim, se autem de
bello et a latronibus non liberat. Vnde uobis notum sit quia
non sunt dii. Ne ergo timueritis eos. Sicut enim uas hominis
confractum inutile efficitur. tales sunt et dii eorum. Consti-
tutis illis in domo oculi eorum pleni sunt puluere a pedibus
introeuntium. Et sicut alicui qui regem offendit cir-
cumsepte sunt ianue aut sicut ad sepulchrum adductum
mortuum ita tutantur sacerdotes ostia clausuris et seris
ne a latronibus expolientur. Lucernas accendunt illis.
et quidem multas ex quibus nullam uidere possunt. Sunt
autem sicut trabes in domo. Corda uero eorum dicunt elin-
gere serpentes qui de terra sunt. dum comedunt eos. et ue-
stimenta eorum et non sentiunt. Nigre sunt facies ipsorum a fumo
qui in domo fit. Super corpus eorum et super caput uolant
noctue et hyrundines et aues. similiter et catte. Vnde
sciatis quia non sunt dii. Ne ergo timueritis eos. Aurum etiam quod
habent ad speciem est eius. Nisi aliquis exterserit eruginem non fulgebunt.
Neque enim dum conflarentur sentiebant. Ex omni pretio empti
sunt in quibus spiritus non est sic in ipsis. Sine pedibus sunt et
fundantur etiam qui colunt ea. Propterea si ceciderint in terram
a semetipsis non surgent. Neque si quis eum statuerit recte per se-
metipsum stabit. Sed sicut mortuis munera eorum illis appo-
nentur. Hostias illorum sacerdotes ipsorum uendunt et abutuntur.
Similiter et mulieres eorum decerpentes neque infirmo neque
mendicanti aliquid impertiunt. De sacrificiis eorum fete et
menstruate contingunt. Scientes itaque ex his quia non sunt
dii ne timeatis eos. Vnde enim uocantur dii. quia
mulieres apponunt diis argenteis et aureis et ligneis et
in domibus eorum sacerdotes sedent habentes tunicas scissas
et capita et barbas rasas quorum capita nuda sunt. Rugiunt
autem clamantes contra deos suos sicut in cena mortui.
Vestimenta eorum auferunt sacerdotes et uestiunt uxores
suas et filios suos. Neque si quid mali patiuntur ab aliquo
neque si quid bonum poterunt retribuere. neque regem
constituere possunt. neque malum retribuere. neque di-
uitias dare possunt. Similiter neque regem constituere pos-
sunt nec auferre. Si quis illis uotum uouerit et non reddi-
derit nec hoc requirent. Hominem a morte non liberabunt
neque infirmum a potentiore eripient. Hominem cecum
ad uisum non restituent. de necessitate hominem non liberabunt.
Vidue non miserebuntur. neque orphanis bene facient. La-
pidibus de monte similes sunt. dii illorum lignei et lapi-
dei. aurei et argentei. Qui autem colunt illa confundentur.
Quomodo ergo estimandum est aut dicendum illos esse deos?
Adhuc enim ipsis chaldeis non honorantibus ea. qui cum audierint
mutum non posse loqui offerunt illum ad bel. postulantes
ab eo loqui quasi possint sentire qui non habent motum. et ipsi
cum intellexerint relinquent ea. Sensum enim non habent ipsi
dii eorum. Mulieres autem circumdate funibus in uiis sedent
succendentes ossa liborum. Cum autem aliqua ex ipsis attracta
ab aliquo transeunte dormierit. proxime sue exprobrat
quod ea non sit digna habita sicut ipsa neque funis eius
disruptus sit. Omnia autem que illis fiunt falsa sunt.
Quomodo ergo estimandum aut dicendum est esse illos deos?
A fabris autem et aurificis facta sunt. Nichil aliud erunt
nisi quod uolunt esse. sacerdotes et aurifices. Ipsi etiam qui ea
fabricant non sunt multi temporis. Numquid ergo possunt
que ab ipsis fabricata sunt ipsi esse dii? Reliquerunt autem falsa et op-
probrium postea futuris. Nam cum superuenerit illis prelium et ma-
la cogitant post se sacerdotes ubi se abscondant cum illis.
Quomodo ergo sentiri debeant quoniam dii sunt qui nec de bello
se liberant neque de malis se eripiunt? Nam cum sint
lignea et inaurata et inargentata. scietur postea quia falsa sunt
gentibus uniuersis et regibus que manifestata sunt quia non sunt dii
sed opera manuum hominum. et nullum opus dei in illis. Vnde ergo no-
tum est quia non sunt dii sed opera manuum hominum. et nullum
opus dei in illis est. Regem regioni non suscitant. et pluuiam ho-
minibus non dabunt. iudicium quoque non discernent. neque regi-
onem liberabunt ab iniuria. quia nichil possunt. Sicut
cornicule inter medium celi et terre. Etenim cum inciderit
ignis in domum deorum ligneorum aureorum et argenteorum.
sacerdotes ipsorum quidem fugient et liberabuntur. ipsi
uero sicut trabes in medio comburentur. Regi autem et
bello non resistent. Quomodo ergo estimandum est aut
dicendum quia dii sunt? Non a furibus neque a latronibus
se liberabunt dii lignei et lapidei et inaurati et inargentati.
quibus hii qui fortiores sunt aurum et argentum et uestimentum

hirundo

i. humeris portatos ostentantes [illegible] uoluntate sua hominibus

quod operta sunt auferent illis et abibunt nec sibi auxilium ferunt. Itaque melius est esse regem ostentantem virtutem suam, aut vas in domo utile in quo gloriabitur qui possidet illud, vel ostium in domo quod custodit quae in ipsa sunt, quam falsi dii. Sol quidem et luna ac sydera cum sint splendida et emissa ad utilitates obaudiunt. Similiter et fulgur cum apparuerit perspicuum est. Id ipsum autem et spiritus in omni regione spirat. Et nubes quibus cum imperatum fuerit a Deo perambulare universum orbem perficiunt quod imperatum est eis. Ignis etiam missus desuper ut consumat montes et silvas: facit quod preceptum est ei. Haec autem neque speciebus neque virtutibus uni eorum similia sunt. Unde neque estimandum est neque dicendum esse illos deos: quando non possunt neque iudicium iudicare neque facere hominibus. Scientes itaque quia non sunt dii, ne ergo timueritis eos. Neque enim regibus maledicent, neque benedicent. Signa etiam in caelo gentibus non ostendunt, neque ut sol lucebunt, neque illuminabunt ut luna. Bestiae meliores sunt illis quae possunt fugere sub tectum ac prodesse sibi. Nullo itaque modo nobis est manifestum: quia sunt dii. Propter quod ne timeatis eos. Nam sicut in cucumerario formido nichil custodit: ita sunt dii eorum lignei et argentei et inaurati. Eodem modo et in orto spina alba: supra quam omnis avis sedet. Similiter et mortuo proiecto in tenebris similes sunt dii eorum lignei et inaurati et inargentati. A purpura quoque et murice quae super illud tenent: scietis itaque quia non sunt dii. Ipsi etiam postremo comeduntur: et erit obprobrium in regione. Melior est homo iustus qui non habet simulachra: nam erit longe ab obprobriis. Explicit exemplum epistole Iheremie. Incipit eiusdem lamentatio quod est in titulo · C · H · T · H · O · T · H · cum absolutione hebraicarum litterarum.

Et factum est postquam in captivitatem ductus est Israel et Iherusalem deserta est: sedit Iheremias flens et planxit lamentatione hac in Iherusalem et dixit. Aleph. Quomodo sedet sola civitas plena populo: facta est quasi vidua domina gentium: princeps provinciarum facta est sub tributo. Beth. Plorans ploravit in nocte: et lacrime eius in maxillis eius, non est qui consoletur eam ex omnibus caris eius: omnes amici eius spreverunt eam: et facti sunt ei inimici. Gimel. Migravit Iuda propter afflictionem et multitudinem servitutis: habitavit inter gentes nec invenit requiem. Omnes persecutores eius apprehenderunt eam: inter angustias. Deleth. Vie Syon lugent: eo quod non sint qui veniant ad sollempnitatem. Omnes porte eius destructe. Sacerdotes eius gementes. Virgines eius squalide et ipsa oppressa amaritudine. He. Facti sunt hostes eius in capite: inimici illius locupletati sunt, quia Dominus locutus est super eam. Propter multitudinem iniquitatum eius parvuli eius ducti sunt in captivitatem ante faciem tribulantis. Vav. Egressus est a filia Syon omnis decor eius: facti sunt principes eius velut arietes non invenientes pascua: et abierunt absque fortitudine ante faciem subsequentis. Zai. Recordata est Iherusalem dierum afflictionis sue et prevaricationis omnium desiderabilium suorum quae habuerat a diebus antiquis cum caderet populus eius in manu hostili: et non esset auxiliator. Viderunt eam hostes et deriserunt sabbata eius. Heth. Peccatum peccavit Iherusalem: propterea instabilis facta est. Omnes qui glorificabant eam spreverunt illam: quia viderunt ignominiam eius. Ipsa autem gemens: et conversa retrorsum. Theth. Sordes eius in pedibus eius, nec recordata est finis sui. Deposita est vehementer: non habens consolatorem. Vide Domine afflictionem meam: quoniam erectus est inimicus. Ioth. Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia eius. Quia vidit gentes ingressas sanctuarium suum de quibus preceperas ne intrarent ecclesiam tuam. Caph. Omnis populus eius gemens et querens panem: dederunt preciosa quaeque pro cibo ad refocillandam animam. Vide Domine et considera quoniam facta sum vilis. Lamech. O vos omnes qui transitis per viam attendite et videte si est dolor sicut dolor meus: quoniam vindemiavit me ut locutus est Dominus in die ire furoris sui. Mem. De excelso misit ignem in ossibus meis: et erudivit me. Expandit rete pedibus meis: convertit me retrorsum. Posuit me desolatam tota die merore confectam. Nun. Vigilavit iugum iniquitatum mearum in manu eius: convolute sunt et imposite collo meo. Infirmata est virtus mea: dedit me Dominus in manu de qua non potero surgere. Sameth. Abstulit omnes magnificos meos Dominus de medio mei: vocavit adversum me tempus ut contereret electos meos. Torcular calcavit Dominus virgini filie Iuda. Ain. Ideo ego plorans et oculus meus deducens aquam: quia longe factus est a me consolator convertens animam meam. Facti sunt filii mei perditi: quoniam invaluit inimicus. Fe. Expandit Syon manus suas: non est qui consoletur eam. Mandavit Dominus adversum Iacob in circuitu eius hostes eius: facta est Iherusalem quasi polluta menstruis inter eos. Sade. Iustus est Dominus quia os eius ad iracundiam provocavi. Audite obsecro universi populi et videte dolorem meum. Virgines mee et iuvenes mei abierunt in captivitatem. Coph. Vocavi amicos meos et ipsi deceperunt me. Sacerdotes mei et senes mei in urbe consumpti sunt: quia quesierunt cibum sibi ut refocillarent animam suam. Res. Vide Domine quoniam tribulor: venter meus conturbatus est. Subversum est cor meum in memetipsa: quoniam amaritudine plena sum. Foris interficit gladius, et domi mors similis est. Sen. Audierunt quia ingemisco ego: et non est qui consoletur me. Omnes inimici mei audierunt malum meum, letati sunt quoniam tu fecisti. Adduxisti diem consolationis: et fient similes mei. Tau. Ingrediatur omne malum eorum coram te: et devindemia eos sicut vindemiasti me propter omnes iniquitates meas. Multi enim gemitus mei: et cor meum merens.

II

Aleph. Quomodo obtexit caligine Dominus in furore suo filiam Syon: proiecit de celo in terram inclitam Israel: et non est recordatus scabelli pedum suorum in die furoris sui. Beth. P

cipitavit dominus nec pepercit omnia speciosa iacob destruxit
in furore suo munitiones. Virgines iuda deiecit in terram
polluit regnum et principes eius. Gimel Confregit in ira fu
roris sui omne cornu israel: avertit retrorsum dexteram suam
a facie inimici. et succendit in iacob quasi ignem flamme de
vorantis in gyro. Deleth Tetendit arcum suum quasi inimicus
firmavit dexteram suam quasi hostis. et occidit omne quod pul
chrum erat visu. In tabernaculo filie syon effudit qua
si ignem indignationem suam. he. Factus est dominus velut in
imicus precipitavit israel precipitavit omnia menia eius. Dissipa
vit munitiones eius et replevit in filia iuda humilia
tum et humiliatam. Vau. Et dissipavit quasi hortum ten
torium suum demolitus est tabernaculum suum. Obli
vioni tradidit dominus in syon festivitatem et sabbatum
et obprobrio in indignatione furoris sui regem et sacerdo
tem. Zai. Reppulit dominus altare suum maledixit sanctifica
tioni sue. Tradidit in manu inimici muros turrium eius
vocem dederunt in domo domini sicut in die sollempni.
heth. Cogitavit dominus dissipare murum filie syon teten
dit funiculum suum et non avertit manum suam a perditione,
luxitque ante murale et murus pariter dissipatus est. teth
Defixe sunt in terra porte eius perdidit et contrivit vectes
eius regem eius et principes eius in gentibus. Non est lex
neque prophete eius invenerunt visionem a domino. Ioth. Se
derunt in terra conticuerunt senes filie syon consperserunt
cinere capita sua accincti sunt ciliciis. Abiecerunt in
terram capita sua virgines filie ierusalem. Caph Defecerunt
pre lacrimis oculi mei conturbata sunt viscera mea. Effusum
est in terra iecur meum super contritione filie populi mei. cum
deficeret parvulus et lactans in plateis oppidi. lamech.
Matribus suis dixerunt. ubi est triticum et vinum cum
deficerent quasi vulnerati in plateis civitatis. cum exala
rent animas suas in sinu matrum suarum. Mem Cui
comparabo te vel cui assimilabo te filia ierusalem. Cui exequabo
te et consolabor te virgo filia syon. Magna enim velut
mare contritio tua, quis medebitur tibi. Nun Prophete tui
viderunt tibi vana et stulta nec aperiebant iniquitatem
tuam ut te ad penitentiam provocarent. viderunt autem
tibi assumptiones falsas et eiectiones. Samech Plauserunt
super te manibus omnes transeuntes per viam. sibilaverunt
et moverunt caput suum super filiam ierusalem. hecine est urbs
dicentes perfecti decoris gaudium universe terre. Ain Aperuerunt
super te os suum omnes inimici tui. sibilaverunt et fremue
runt dentibus et dixerunt. Devorabimus en ista est dies quam
expectabamus invenimus vidimus. Fe. Fecit dominus que
cogitavit complevit sermonem suum quem preceperat a di
ebus antiquis. Destruxit et non pepercit et letificavit super te
inimicum. exaltavit super te cornu hostium tuorum. Sade
Clamavit cor eorum ad dominum super muros filie syon: deduc
quasi torrentem lacrimas per diem et per noctem non des requiem
tibi. neque taceat pupilla oculi tui. coph Consurge lauda in
nocte in principio vigiliarum. effunde sicut aquam cor tuum ante
conspectum domini. Leva ad eum manus tuas pro animabus parvu
lorum tuorum qui defecerunt in fame in capite omnium
compitorum. Res. Vide domine et considera quem vindemiaveris ita.

[margin: cospserunt]

Ergone comedent mulieres fructum suum. parvulos ad
mensuram palme? Si occiditur in sanctuario domini sacerdos
et propheta? Sin Iacuerunt in terra foris puer et senex. virgines
mee et iuvenes mei ceciderunt in gladio. Interfecisti in die
furoris tui percussisti nec misertus es. Thau. Vocasti quasi ad
diem sollempnem qui terrerent me de circuitu et non fuit
in die furoris domini qui effugeret et relinqueret. Quos e
ducavi et enutrivi: inimicus meus consumpsit eos. Aleph.
Ego vir videns paupertatem meam in virga indignatio
nis eius. Aleph. Me minavit et adduxit in tenebras et non in lu
cem. Aleph. Tantum in me vertit et convertit manum suam tota
die. Beth Vetustam fecit pellem meam et carnem meam
contrivit ossa mea. Beth Edificavit in gyro meo et circumdedit
me felle et labore. Beth In tenebrosis collocavit me quasi
mortuos sempiternos. Gimel Circumedificavit adversum me
ut non egrediar aggravavit compedem meum. Gimel Sed et cum clama
vero et rogavero exclusit orationem meam. Gimel Conclusit
vias meas lapidibus quadris semitas meas subvertit. Deleth Ur
sus insidians factus est michi leo in absconditis. Deleth Semi
tas meas subvertit et confregit me. posuit me desolatam. Deleth
Tetendit arcum suum et posuit me quasi signum ad sagittam.
he. Misit in renibus meis filias pharetre sue. he Fa
ctus sum in derisum omni populo meo. canticum eorum tota die.
he Replevit me amaritudinibus. et inebriavit absinthio.
Vau. Et fregit ad numerum dentes meos. cibavit me cinere.
Vau Et repulsa est anima mea oblitus sum bonorum. Vau Et dixi
periit finis meus. et spes mea a domino. Zai Recordare paupertatis
et transgressionis mee. absinthii et fellis. Zai Memoria
memor ero et tabescet in me anima mea. Zai Hec recolens
in corde meo ideo sperabo in eo. heth. Misericordie domini quia non
sumus consumpti. quia non defecerunt miserationes eius.
heth Renova illos diluculo multa est fides tua. heth Pars
mea dominus dixit anima mea propterea expectabo eum. Teth
Bonus est dominus sperantibus in eum anime querenti illum. teth Bonum est
prestolari cum silentio salutare domini. teth Bonum est viro
cum portaverit iugum ab adolescentia sua. Ioth Sedebit
solitarius et tacebit: quia levavit super se. Ioth Ponet in pulvere
os suum: si forte sit spes. Ioth Dabit percutienti se maxil
lam saturabitur obprobriis. Quia non repellet in sempi
ternum dominus. Caph Quia si abiecit et miserebitur secundum mul
titudinem misericordiarum suarum. caph Non enim humiliavit
ex corde suo: et abiecit filios hominum. Lamech
Ut contereret sub pedibus suis omnes vinctos terre. Lamech
Ut declinaret iudicium viri. in conspectu vultus altissi
mi. Lamech Ut perverteret hominem in iudicio suo. dominus igno
ravit. Mem Quis est iste qui dixit ut fieret. domino non
iubente? Mem Ex ore domini non egredientur. nec mala nec
bona. Mem Quid murmuravit homo vivens: vir pro
peccatis suis. Nun Scrutemur vias nostras et queramus et rever
tamur ad dominum. Nun Levemus corda nostra cum manibus:
ad dominum in celos. Nun Nos inique egimus et ad iracundiam provocavimus.
ideo tu inexorabilis es. Samech Operuisti in furore et percus
sisti nos. occidisti nec pepercisti. Samech Opposuisti nubem
tibi ne transeat oratio. Samech Eradicationem et abiectionem posu
isti me in medio populorum. Fe Aperuerunt super nos os suum omnes

inimici. Fe. Formido et laqueus facta est nobis vaticinatio et contritio. Fe. Divisiones aquarum deduxit oculus meus in contritione filie populi mei. Ain. Oculus meus afflictus est nec tacuit eo quod non esset requies. Ain. Donec respiceret et videret dominus de celis. Oculus meus depredatus est animam meam in cunctis filiabus urbis mee. Sade. Venatione ceperunt me quasi avem inimici mei gratis. Sade. Lapsa est in lacum vita mea et posuerunt lapidem super me. Sade. Inundaverunt aque super caput meum dixi perii. Cof. Invocavi nomen tuum domine de lacu novissimo. Cof. Vocem meam audisti ne avertas aurem tuam a singultu meo et clamoribus. Cof. Appropinquasti in die quando invocavi te dixisti ne timeas. Res. Iudicasti domine causam anime mee redemptor vite mee. Res. Vidisti domine iniquitatem adversum me iudica iudicium meum. Res. Vidisti omnem furorem universas cogitationes eorum adversum me. Sen. Audisti opprobria eorum domine omnes cogitationes eorum adversum me. Sen. Labia insurgentium mihi et meditationes eorum adversum me tota die. Sen. Sessionem eorum et resurrectionem eorum vide ego sum psalmus eorum. Tau. Reddes eis vicem domine iuxta opera manuum suarum. Tau. Da eis scutum cordis laborem tuum. Tau. Persequeris eos in furore et conteres eos sub celis domine. Aleph. Quomodo obscuratum est aurum mutatus est color optimus dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum. Beth. Filii Syon incliti et amicti auro primo quomodo reputati sunt in vasa testea opus manuum figuli. Gimel. Sed et lamie nudaverunt mammam lactaverunt catulos suos filia populi mei crudelis quasi strutio in deserto. Deleth. Adhesit lingua lactantis ad palatum eius in siti parvuli petierunt panem et non erat qui frangeret eis. He. Qui vescebantur voluptuose interierunt in viis qui nutriebantur in croceis amplexati sunt stercora. Vau. Et maior effecta est iniquitas filie populi mei peccato Sodomorum que subversa est in momento et non ceperunt in ea manus. Zai. Candidiores nazarei eius nive nitidiores lacte rubicundiores ebore antiquo saphyro pulchriores. Heth. Denigrata est super carbones facies eorum et non sunt cogniti in plateis. Adhesit cutis eorum ossibus aruit et facta est quasi lignum. Theth. Melius fuit occisis gladio quam interfectis fame quoniam isti extabuerunt consumpti a sterilitate terre. Ioth. Manus mulierum misericordium coxerunt filios suos facti sunt cibus earum in contritione filie populi mei. Caph. Complevit dominus furorem suum effudit iram indignationis sue et succendit ignem in Syon et devoravit fundamenta eius. Lamech. Non crediderunt reges terre et universi habitatores orbis quoniam ingrederetur hostis et inimicus per portas Iherusalem. Mem. Propter peccata prophetarum eius et iniquitates sacerdotum eius qui effuderunt in medio eius sanguinem iustorum. Nun. Erraverunt ceci in plateis polluti sunt sanguine. Cumque non possent tenuerunt lacinias suas. Samech. Recedite polluti clamaverunt eis recedite abite nolite tangere. Fe. Iurgati quippe sunt et commoti dixerunt inter gentes non addet ultra ut habitet in eis. Fe. Facies domini divisit eos non addet ut respiciat eos. Facies sacerdotum non erubuerunt neque senum misertı sunt. Ain. Cum adhuc subsisteremus defecerunt oculi nostri ad auxilium nostrum vanum cum respiceremus attente ad gentem que salvare non poterat. Sade. Lubricaverunt vestigia nostra in itinere platearum nostrarum appropinquavit finis noster completi sunt dies nostri quia venit finis noster. Cof. Velociores fuerunt persecutores nostri aquilis celi super montes persecuti sunt nos in deserto insidiati sunt nobis. Res. Spiritus oris nostri christus dominus captus est in peccatis nostris cui diximus in umbra tua vivemus in gentibus. Sen. Gaude et letare filia Edom que habitas in terra Hus. Ad te quoque perveniet calix inebriaberis atque nudaberis. Tau. Completa est iniquitas tua filia Syon non addet ultra ut transmigret te. Visitavit iniquitatem tuam filia Edom discooperuit peccata tua.

V. Oratio eiusdem. Recordare domine quid acciderit nobis intuere et respice obprobrium nostrum. Hereditas nostra versa est ad extraneos domus nostre ad alienos. Pupilli facti sumus absque patre matres nostre quasi vidue. Aquam nostram pecunia bibimus ligna nostra pretio comparavimus. Cervicibus minabamur lassis non dabatur requies. Egypto dedimus manum et Assyriis ut saturaremur pane. Patres nostri peccaverunt et non sunt et nos iniquitates eorum portavimus. Servi dominati sunt nostri et non fuit qui redimeret de manu eorum. In animabus nostris afferebamus panem nobis a facie gladii in deserto. Pellis nostra quasi clibanus exusta est a facie tempestatum famis. Mulieres in Syon humiliaverunt virgines in civitatibus Iuda. Principes manu suspensi sunt facies senum non erubuerunt. Adolescentibus impudice abusi sunt et pueri in ligno corruerunt. Senes de portis defecerunt iuvenes de choro psallentium. Defecit gaudium cordis nostri versus est in luctum chorus noster. Cecidit corona capitis nostri ve nobis quia peccavimus. Propterea mestum factum est cor nostrum ideo contenebrati sunt oculi nostri. Propter montem Syon quia disperiit vulpes ambulaverunt in eo. Tu autem domine in eternum permanebis solium tuum in generatione et generationem. Quare in perpetuum oblivisceris nostri derelinques nos in longitudine dierum. Converte nos domine ad te et convertemur innova dies nostros sicut a principio. Sed proiciens repulisti nos iratus es contra nos vehementer.

Explicit Iheremias propheta. Incipit prologus in Hezechiele propheta.

Ezechiel propheta cum Ioachim rege Iuda captivus ductus est in Babylonem ibi his qui cum eo capti fuerant prophetavit penitentibus quod iuxta Iheremie vaticinium se ultro adversariis tradidissent et viderent adhuc urbem Iherusalem stare quam ille casuram esse predixerat. Tricesimo autem etatis sue anno et captivitatis quinto exorsus est ad captivos loqui et eodem tempore licet posterior hic in Chaldea Iheremias in Iudea prophetavit. Sermo eius nec satis disertus nec admodum rusticus est sed ex utroque medie temperatus. Sacerdos ipse fuit sicut et Iheremias. Principia voluminis et finem magnis habens obscuritatibus involuta. Sed et vulgata eius editio non multum distat ab hebraico. Unde satis miror quid causa extiterit ut si eosdem in utrisque libris habemus interp

tes. et aliis eadem in aliis diuersa transtulerunt. legite igitur et hunc iuxta translationem nostram. quia per cola scriptus et per commata manifestiorem sensum legentibus tribuit.

Si autem amici mei et hunc subsannauerint. dicite illis quod nemo eos compellit ut scribant. Sed uereor ne illud eis eueniat quod grece significantius dicitur ut uocentur fati oaoi dopi. hoc est fagolidori quod est manducans senectas.

Explicit prologus. Incipiunt capitula.

Visio quattuor animalium. Visio rotarum. Visio throni dei et imaginis dei super thronum. Quomodo mittitur prophetam ad populum ut reuertantur ab erroribus suis. Ubi cibatur propheta uolumine libri a domino et mittitur ad filios israel sedentes in captiuitate. Quod prophetam siue sacerdotem omnia facinorosa facinora eius annuntiare oporteat ut desinat et uiuat. nec sanguinem eius dominus requirat ab eo. Quod si non audierit peribit in facinore suo. similiter et de iusto si peccauerit. Ubi trahitur dominus in campum loquitur prophete et mittitur eum ad populum cum preceptis. De latere super quem propheta iussus edificare iherusalem in signum ciuitatis et populi. Ubi propheta iubetur panem in pondere manducare in fimo coctum in signum populi futurum pro peccatis et aquam in mensura bibere. Ubi propheta accepto gladio super nouaculam tonsoris acutum ut caderet caput suum et barbam et daret cum igni et uento et dispersione in interitu populi signum. Pro idolis diuersis plagis percussum populum in fame et gladio et pestilentia. Pro idolis tradentes iudeos diuersis malis. Hec dicit qui possidet non gaudeat et uenditor non fleat. Argentum eorum abicietur et aurum eorum non liberabit eos. Sermo domini super prophetam et super sacerdotes et seniores et super regem. Visio multitudinis claritatis dei et sermo domini ad prophetam super populum pro idolis. De presbiteris senioribus operantibus abominationes in obscuro. De mulieribus plangentibus pro idolis. De uiginti quinque uiris dorsa adorantibus. Ubi misit dominus angelos populi in ierusalem et dixit a sanctis meis incipite. Orat propheta pro uastatione populi et non auditur. De uiro qui accepit carbones de medio rotarum et cherubin. De similitudine claritatis dei et cherubin et quattuor rotis. Sermo domini super principes israel pro eorum iniquitatibus qui ipsi essent carnes et ierusalem olla. Ubi recessit in uidit propheta claritatem domini et factus est ad eum sermo domini.

Precepit dominus ut propheta uasa captiuitatis reciperet et fossa pariete nocte exiret de ciuitate quo esset exemplum populis ad captiuitatem. Edet panem propheta cum dolore et bibit aquam tribulationis ut sic populus captiuatus patiatur. Irascitur dominus populo dicenti elongabuntur dies et peribit uisio. ideoque dominum locutum omnia et fecisse. Sermo domini super pseudoprophetas quos non misit dominus. Sermo domini super feminas falsa prophetantes. De uisio et iniquo iudicio domini. Sermo domini super uiros israel pro abhominationibus suis et mulieres. Ut conuertatur homo a peccatis malis ad dominum quia dominus nouit corda hominum. Et propheta errante. Si fuerint tres uiri noe et daniel et iob in terra que peccauit non posse per eos liberari peccatorem sed ipsos solos saluari a fame bestiis et gladio. Sermo domini super uitem ierusalem pro idolis. Hic dixit mater tua cethea et pater amorreus. et soror tua samaria. Iustificat dominus peccata sodomorum et samarie super peccata ierusalem. De eo quod iterum significat hoc loco. Quod ierusalem et magistratus traderentur regi babylonis pro peccatis et reliqui in gladio caderent et in dispersionem mitterentur reliqui. Promissio populi noui ex gentibus. Hic dixit humiliare excelsum et humilem exaltare. De uua acerba et quod non pater pro filio nec filius pro patre in peccato teneatur et de patre iusto et filio impio et e contrario per quattuor generationes iusti et iniusti.

Si peccator auersus a peccato fecerit iusticiam uiuet. Iustum si peccauerit moriturum. Hortatur dominus peccatores uerti ad se ut uiuant quia dominus non uult mortem peccatoris. Increpatio domini super ierusalem et regnum eius quod abiret in manus regis babylonie. Sermo domini super seniores israel cum uenerant interrogare prophetam in domino. Sermo domini super domum israel quod in terra in qua induxit eos dominus sacrificauerunt idolis gentium et reducturum filios israel in terram suam. Sermo domini in gladio super ierusalem et terram israel. Sententia secunda in gladio super populum pro peccatis.

Sermo domini super filios amon in gladio. Sermo domini super ierusalem effundentem sanguinem. Sermo domini de inhonoratione parentum et de aduena oppresso et de adulteriis et de stupris ceterisque malis. Sermo et indignatio domini super populum conuersum uelut examentum ferrum. Stagnum et plumbum in camino. Sermo domini super samariam que dicta est oolla et super ierusalem que dicta est ooliba que fornicata est in idolis gentium. Sermo domini super ooliba que est ierusalem. Ubi recepit ierusalem bibendum extremum calicem pro idolis. Sermo domini super ierusalem et samariam in ultionem gladii. Sermo domini super parabolam olle cum carbonibus succense que est ciuitas sanguinum samaria pro idolis. De domino christo ubi se uenisse dixit. Sermo domini super filios amon qui dixerunt super terram israel uah in odium. Sermo domini super plaudentes manum et psallentes pede. Sermo domini super moab et seyr et idumeam et palestinos. Sermo domini super tyrum et ierusalem.

Generatio negociatorum tyri. Adhuc de generationibus tyri. Adhuc sermo domini super tyrum. Omnium lapidum preciosorum et diuitie date homini et peccanti. Sermo domini super sydonem que iniuria afficit filios israel. Promissio domini quod de dispersione congregaret ad terram suam ex gentibus filios israel. Sermo domini super pharaonem regem egypti et super egyptum quod filios israel affligerent. Quod quadraginta annis egyptus deserta futura esset pro peccatis et restituerentur postea. Ubi tradidit dominus pharaonem regem egypti in manus regis babylonie occidendum. Sermo domini adhuc super pharaonem regem egypti et super egyptum.

De gygantibus mortuis. Sermo domini super populum ut a peccatis se abstineant et de speculatore populi si non distinxerit peccatori peccatum fugiendum ipse pro eo teneatur. Quod si distinxerit et non audierit eum ille sit reus anime sue. Nolo mortem morientis tantum ut reuertatur et uiuat. Iusti perdere iusticiam in die peccati et peccatorem saluari in die conuersionis. Sermo domini super populum pro idolis et adulteriis et ceteris peccatis. Sermo domini super populum non credentem uerba prophete sed in cantico conuertentem ea. Sermo domini super pastores populi negligentes oues. Sermo domini super oues et arietes

[Margin:] et de diebus quibus dormiuit duobus lateribus suis propheta

[Margin:] sole

[Margin:] [illegible] patris domini super ierusalem

[Bottom note:] ubi tradidit dominus terram egypti pro populo israel regi nabugodonosor et predam de egypto tradidit. Sermo domini de ciuitatibus egypti [illegible]

et hircos. De domino Christo pastore novo et testamento pacis et populo novo eius. Sermo domini super montem Seir et de perditione eius pro quo lesit populum domini. Sermo domini super montes Israel quomodo vindicati sunt ab inimicis. Quod dominus vindicavit Israel et restituerit in terram suam et multiplicaverit. Quod peccatum idolatriae vindicatum sit in Israel. Promissio domini quod recolliget populum Israel ex dispersione in terram suam et sanctificetur in eis. De baptismi novi gratia quo baptizabuntur iudei. Hortatur dominus populum revertentem a peccatis et confundi in via mala et reverti ad dominum. Promittit dominus in terram regnum restitutionem iudeis in terram suam. De resurrectione mortuorum. De domino Christo qui adducet filios Israel in terram suam in novissimis diebus et sanctificabitur in eis. Sermo domini super Gog et Magog et de interitu eorum. Quod in novissimis diebus Gog et Magog insurgant super populum domini et de interitu eorum. Convocat dominus volatilia caeli et bestias terrae ut comedant carnes et bibant sanguinem exercitus Gog. Positionem templi domini ostensio Ezechielis prophetae. Custodes sanctuarii et custodes altaris filii Levi et filii Sadoch. Locus in aede domini quo non introeunt nisi sacerdotes offerentes oblationes sanctorum et sacrificia pro peccato et ignorantia. Ubi vidit propheta claritatem domini in domo dei sibi revelatam. Ubi dominus arguit iudeos pro peccatis et [illegible] et pro homicidiis quae faciebant ut converterentur et viverent. Dispositio domus domini et altaris et holocaustorum eorum. De porta domini clausa per quam dominus solus ingreditur. Praecepta domini ne introeat aliquis de populo in sancta sanctorum id est alienigena incircumcisus praeter levitas qui resilierunt a domino cum errarent et populus et ipsi eis ministraverunt sacrificia eorum. Reprobat populum pro idolis quibus deservierunt. De sacerdotibus et levitis sanctificatis ad propitiandum dominum in sacrificiis et habitu sancto et communione de eorum actu et vita. De immundo et in anima hoc est si super mortuum introierit sacerdos. Quod sacerdotibus non sit possessio in filiis Israel quia dominus est possessio eorum et quod primitiae omnes et sacrificia ipsis debeantur iussu domini. Dimensio terrae in qua sit sancta sanctorum et locus segregatus habitationis sanctorum. De pondere iusto et mensura iusta et ratione ponderum et mensurarum. De vitulo propitiationis. De pascha domini mense novo celebrando. De sacramentis sabbati et neomeniae. Quemadmodum introeat populus in templum adorare dominum. De [illegible] holocausto et salutari sacerdotis. Sacerdotem de sua hereditate dimittere filiis hereditatem et nihil tollere de hereditate populi. Locus ubi sacerdotes coquerent sacrificia. Locus coquorum coquentium populo. De aquis mirantis sibi ostensis quae prodeunt de aede domini et descenderunt in Galileam et Arabiam usque ad mare. Quam aquam baptismi significavit. De communione quam accepit Israel.

Expliciunt capitula. Incipit liber Ezechielis prophete.

Et factum est in tricesimo anno in quarto mense in quinta mensis cum essem in medio captivorum iuxta fluvium Chobar, aperti sunt caeli et vidi visiones dei. In quinta mensis ipse est annus quintus transmigrationis regis Ioachin, factum est verbum domini ad Ezechielem filium Buzi sacerdotem in terra Chaldeorum secus flumen Chobar. Et facta est super eum ibi manus domini. Et vidi, et ecce ventus turbinis veniebat ab aquilone, et nubes magna, et ignis involvens, et splendor in circuitu eius. Et de medio eius quasi species electri, hoc est de medio ignis. Et ex medio eorum similitudo quatuor animalium, et hic aspectus eorum: Similitudo hominis in eis. Et quatuor facies uni, et quatuor pennae uni. Et pedes eorum pedes recti, et planta pedis eorum quasi planta pedis vituli, et scintillae quasi aspectus aeris candentis. Et manus hominis sub pennis eorum in quatuor partibus. Et facies et pennas per quatuor partes habebant. Iunctaeque erant pennae eorum alterius ad alterum. Non revertebantur cum incederent, sed unumquodque ante faciem suam gradiebatur. Similitudo autem vultus eorum facies hominis et facies leonis a dextris ipsorum quatuor. Facies autem bovis a sinistris ipsorum quatuor, et facies aquilae desuper ipsorum quatuor. Et facies eorum et pennae eorum extentae desuper. Duae pennae singulorum iungebantur, et duae tegebant corpora eorum. Et unumquodque eorum coram facie sua ambulabat. Ubi erat impetus spiritus illuc gradiebantur, nec revertebantur cum ambularent. Et similitudo animalium et aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium et quasi aspectus lampadarum. Haec erat visio discurrens in medio quatuor animalium. Splendor ignis et de igne fulgur egrediens. Et animalia ibant et revertebantur in similitudinem fulguris coruscantis.

Cumque aspicerem animalia, apparuit rota una super terram iuxta animalia habens quatuor facies. Et aspectus rotarum et opus earum quasi visio maris. Et una similitudo ipsarum quatuor, et aspectus earum et opera quasi sit rota in medio rotae. Per quatuor partes earum euntes ibant, et non revertebantur cum ambularent. Statura quoque erat rotis, et altitudo et horribilis aspectus, et totum corpus plenum oculis in circuitu ipsarum quatuor. Cumque ambularent animalia, ambulabant pariter et rotae iuxta ea. Et cum elevarentur animalia de terra, elevabantur simul et rotae. Quocumque ibat spiritus, illuc eunte spiritu et rotae pariter levabantur sequentes eum. Spiritus enim vitae erat in rotis. Cum euntibus ibant, et cum stantibus stabant. Et cum elevatis a terra pariter elevabantur et rotae sequentes ea, quia spiritus vitae erat in rotis. Et similitudo super capita animalium firmamenti, et quasi aspectus cristalli horribilis, et extenti super capita eorum desuper. Sub firmamento autem pennae eorum rectae alterius ad alterum. Unumquodque duabus alis velabat corpus suum, et alterum similiter velabatur. Et audiebam sonum alarum quasi sonum aquarum multarum, quasi sonum sublimis dei. Cum ambularent, quasi sonus erat multitudinis ut sonus castrorum. Cumque starent, dimittebantur pennae eorum. Nam cum fieret vox super firmamentum quod erat super caput eorum, stabant et submittebant alas suas. Et super firmamentum quod erat imminens capiti eorum quasi aspectus lapidis sapphiri similitudo throni, et super similitudinem throni similitudo quasi aspe-

vultus

tus hominis desuper. Et vidi quasi speciem electri velut aspectum ignis intrinsecus per circuitum. A lumbis eius et desuper et a lumbis eius usque deorsum vidi quasi speciem ignis splendentis in circuitu velut aspectum arcus cum fuerit in nube in die pluvie. Hec erat aspectus splendoris per gyrum. Hec visio similitudinis glorie domini.

II

Et vidi et cecidi in faciem meam. Et audivi vocem loquentis et dixit ad me. Fili hominis sta super pedes tuos et loquar tecum. Et ingressus est in me spiritus postquam locutus est mihi et statuit me supra pedes meos et audivi loquentem ad me et dicentem. Fili hominis mitto ego te ad filios israel ad gentes apostatrices que recesserunt a me. Patres eorum prevaricati sunt pactum meum usque ad diem hanc. Et filii dura facie et indomabili corde sunt ad quos ego mitto te. Et dices ad eos. Hec dicit dominus deus. Si forte vel ipsi audiant et si forte quiescant quoniam domus exasperans est. Et scient quia propheta fuit in medio eorum. Tu ergo fili hominis ne timeas eos neque sermones eorum metuas quoniam increduli et subversores tecum sunt et cum scorpionibus habitas. Verba eorum ne timeas et vultus eorum ne formides quia domus exasperans est. Loqueris ergo verba mea ad eos si forte audiant et quiescant quoniam irritatores sunt. Tu autem fili hominis audi quecumque loquor ad te et noli esse exasperans sicut domus exasperatrix est. Aperi os tuum et comede quecumque ego do tibi. Et vidi et ecce manus missa ad me in qua erat involutus liber. Et expandit illum coram me qui erat scriptus intus et foris et scripte erant in eo lamentationes et carmen et ve.

III

Et dixit ad me. Fili hominis quodcumque inveneris comede. Comede volumen istud et vadens loquere ad filios israel. Et aperui os meum et cibavit me volumine illo. Et dixit ad me. Fili hominis venter tuus comedet et viscera tua complebuntur volumine isto quod ego do tibi. Et comedi illud et factum est in ore meo sicut mel dulce. Et dixit ad me. Fili hominis vade ad domum israel et loquere verba mea ad eos. Non enim ad populum profundi sermonis et ignote lingue tu mitteris ad domum israel neque ad populos multos profundi sermonis et ignote lingue quorum possis audire sermones. Et si ad illos mittereris ipsi audirent te. Domus autem israel nolunt audire te quia nolunt audire me. Omnis quippe domus israel attrita fronte est et duro corde. Ecce dedi faciem tuam valentiorem faciebus eorum et frontem tuam duriorem frontibus eorum. Ut adamantem et silicem dedi faciem tuam. Ne timeas eos neque metuas a facie eorum quia domus exasperans est. Et dixit ad me. Fili hominis omnes sermones meos quos loquor ad te assume in corde tuo et auribus tuis audi. Et vade ingredere ad transmigrationem ad filios populi tui et loqueris ad eos et dices eis. Hec dicit dominus deus si forte audiant et quiescant. Et assumpsit me spiritus et audivi post me vocem commotionis magne. Benedicta gloria domini de loco suo. Et audivi vocem alarum animalium percutientium alteram ad alteram et vocem rotarum sequentium animalia et vocem commotionis magne. Spiritus quoque levavit me et assumpsit me et abii amarus in indignatione spiritus mei. Manus enim domini erat mecum confortans me. Et veni ad transmigrationem ad acervum novarum frugum ad eos qui habitabant iuxta flumen chobar et sedi ubi illi sedebant et mansi ibi septem diebus merens in medio eorum. Cum autem pertransissent septem dies factum est verbum domini ad me dicens. Fili hominis speculatorem dedi te domui israel. Et audies de ore meo verbum et annuntiabis eis ex me. Si dicente me ad impium morte morieris non annuntiaveris ei neque locutus fueris ut avertatur a via sua impia et vivat ipse impius in iniquitate sua morietur sanguinem autem eius de manu tua requiram. Si autem tu annuntiaveris impio et ille non fuerit conversus ab impietate sua et a via sua impia ipse quidem in iniquitate sua morietur tu autem animam tuam liberasti. Sed et si conversus iustus a iustitia sua fuerit et fecerit iniquitatem ponam offendiculum coram eo ipse morietur quia non annuntiasti ei in peccato suo morietur et non erunt in memoria iustitie eius quas fecit sanguinem vero eius de manu tua requiram. Si autem tu annuntiaveris iusto ut non peccet iustus et ille non peccaverit vivens vivet quia annuntiasti ei et tu animam tuam liberasti. Et facta est super me manus domini et dixit ad me. Surge egredere in campum et ibi loquar tecum. Et surgens egressus sum in campum et ecce ibi gloria domini stabat quasi gloria quam vidi iuxta fluvium chobar et cecidi in faciem meam. Et ingressus est in me spiritus et statuit me super pedes meos et locutus est mihi et dixit ad me. Ingredere et includere in medio domus tue. Et tu fili hominis ecce data sunt super te vincula et ligabunt te in eis et non egredieris in medio eorum. Et linguam tuam adherere faciam palato tuo et eris mutus nec quasi vir obiurgans quia domus exasperans est. Cum autem locutus fuero tibi aperiam os tuum et dices ad eos. Hec dicit dominus. Qui audit audiat et qui quiescit quiescat quia domus exasperans est.

Et tu fili hominis sume tibi laterem et pones eum coram te et describes in eo civitatem ierusalem et ordinabis adversus eam obsidionem et edificabis munitiones et comportabis aggerem et dabis contra eam castra et pones arietes in gyro. Et tu sume tibi sartaginem ferream et pones eam murum ferreum inter te et inter civitatem et obfirmabis faciem tuam ad eam et erit in obsidionem et circumdabis eam. Signum est domui israel. Et tu dormies super latus tuum sinistrum et pones iniquitates domus israel super eo numero dierum quibus dormies super illud et assumes iniquitatem eorum. Ego autem dedi tibi annos iniquitatis eorum numero dierum trecentos et nonaginta dies et portabis iniquitatem domus israel. Et cum compleveris hec dormies super latus tuum dextrum secundo et assumes iniquitatem domus iuda quadraginta diebus. Diem pro anno diem inquam pro anno dedi tibi. Et ad obsidionem ierusalem convertes faciem tuam et brachium tuum erit extentum et prophetabis adversus eam. Ecce circumdedi te vinculis et non te convertes a latere tuo in latus aliud donec compleas dies obsidionis tue. Et tu sume tibi frumentum et hordeum et fabam et lentem et milium et viciam et mittes ea in vas unum et facies tibi panes numero dierum quibus dormies super latus tuum. Trecentis et nonaginta diebus comedes illud. Cibus autem tuus quo vesceris erit in pondere viginti stateres in die. A tempore usque ad tempus comedes illud. Et aquam in mensura bibes sextam partem hin. A tempore usque ad tempus bibes illud. Et quasi subcinericium hordeaceum comedes illud et stercore quod egreditur de homine operies illud in oculis eorum. Et d

minatur

dominus. Sic comedent filii Israhel panem suum pollutum inter gentes ad quas eiciam eos. Et dixi: A a a Domine Deus, ecce anima mea non est polluta, et morticinum et laceratum a bestiis non comedi ab infantia mea usque nunc, et non est ingressa in os meum omnis caro inmunda. Et dixit ad me: Ecce dedi tibi fimum boum pro stercoribus humanis, et facies panem tuum in eo. Et dixit ad me: Fili hominis, ecce ego conteram baculum panis in Ierusalem, et comedent panem in pondere et in sollicitudine, et aquam in mensura et in angustia bibent, ut deficientibus pane et aqua corruat unusquisque ad fratrem suum, et contabescant in iniquitatibus suis. Et tu fili hominis sume tibi gladium acutum radentem pilos, et assumes eum et duces per caput tuum et per barbam tuam, et assumes tibi stateram ponderis et divides eos. Tertiam partem igni combures in medio civitatis iuxta completionem dierum obsidionis, et assumes tertiam partem et concides gladio in circuitu eius, tertiam vero aliam disperges in ventum, et gladium nudabo post eos. Et sumes inde parvum numerum et ligabis eos in summitate pallii tui. Et ex eis rursum tolles et proicies in medio ignis et combures eos igni; et ex eo egredietur ignis in omnem domum Israhel. Haec dicit Dominus Deus: Ista est Ierusalem, in medio gentium posui eam et in circuitu eius terras. Et contempsit iudicia mea ut plus esset impia quam gentes, et praecepta mea ultra quam terrae quae in circuitu eius sunt; iudicia enim mea proiecerunt, et in praeceptis meis non ambulaverunt. Idcirco haec dicit Dominus Deus: Quia superastis gentes quae in circuitu vestro sunt et in praeceptis meis non ambulastis, et iudicia mea non fecistis, et iuxta iudicia gentium quae in circuitu vestro sunt non estis operati, ideo haec dicit Dominus Deus: Ecce ego ad te, et ipse ego faciam in medio tui iudicia in oculis gentium, et faciam in te quae non feci, et quibus similia ultra non faciam, propter omnes abominationes tuas. Ideo patres comedent filios in medio tui, et filii comedent patres suos, et faciam in te iudicia et ventilabo universas reliquias tuas in omnem ventum. Idcirco vivo ego, dicit Dominus Deus, nisi pro eo quod sanctum meum violasti in omnibus offensionibus tuis et in omnibus abominationibus tuis, ego quoque confringam, et non parcet oculus meus, et non miserebor. Tertia pars tui peste morietur et fame consumetur in medio tui, et tertia pars tui gladio cadet in circuitu tuo, tertiam vero partem tuam in omnem ventum dispergam, et gladium evaginabo post eos. Et complebo furorem meum et requiescere faciam indignationem meam in eis et consolabor, et scient quia ego Dominus locutus sum in zelo meo, cum complevero indignationem meam in eis. Et dabo te in desertum et in obprobrium gentibus quae in circuitu tuo sunt, in conspectu omnis praetereuntis. Et eris obprobrium et blasphemia, exemplum et stupor in gentibus quae in circuitu tuo sunt, cum fecero in te iudicia in furore et in indignatione et in increpationibus irae. Ego Dominus locutus sum, quando misero sagittas famis pessimas in eos, quae erunt mortiferae, et quas mittam ut disperdam vos, et famem congregabo super vos et conteram in vobis baculum panis. Et inmittam in vos famem et bestias pessimas usque ad internicionem, et pestilentia et sanguis transibunt per te, et gladium inducam super te. Ego Dominus locutus sum. Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, pone faciem tuam ad montes Israhel et prophetabis ad eos et dices: Montes Israhel, audite verbum Domini Dei. Haec dicit Dominus Deus montibus et collibus, rupibus et vallibus:

Ecce ego inducam super vos gladium et disperdam excelsa vestra, et demoliar aras vestras, et confringentur simulacra vestra, et deiciam interfectos vestros ante idola vestra, et dabo cadavera filiorum Israhel ante faciem simulacrorum vestrorum, et dispergam ossa vestra circa aras vestras in omnibus habitationibus vestris. Urbes desertae erunt et excelsa demolientur et dissipabuntur, et interibunt arae vestrae et confringentur, et cessabunt idola vestra, et conterentur delubra vestra, et delebuntur opera vestra. Et cadet interfectus in medio vestri, et scietis quia ego Dominus. Et relinquam in vobis eos qui fugerint gladium in gentibus, cum dispersero vos in terris, et recordabuntur mei liberati vestri in gentibus ad quas captivi ducti sunt, quia contrivi cor eorum fornicans et recedens a me, et oculos eorum fornicantes post idola sua, et displicebunt sibimet super malis quae fecerunt in universis abominationibus suis, et scient quia ego Dominus non frustra locutus sum ut facerem eis malum hoc. Haec dicit Dominus Deus: Percute manum tuam et allide pedem tuum et dic: Heu, heu ad omnes abominationes malorum domus Israhel, quia gladio, fame et peste ruituri sunt. Qui longe est peste morietur, qui autem prope gladio corruet, et qui derelictus fuerit et obsessus fame morietur, et complebo indignationem meam in eis. Et scietis quia ego Dominus, cum fuerint interfecti vestri in medio idolorum vestrorum in circuitu ararum vestrarum, in omni colle excelso et in cunctis summitatibus montium et subtus omne lignum nemorosum et subtus universam quercum frondosam, locum ubi accenderunt thura redolentia universis idolis suis. Et extendam manum meam super eos et faciam terram desolatam et destitutam a deserto Deblatha in omnibus habitationibus suis, et scient quia ego Dominus.

VII

Et factus est sermo Domini ad me dicens: Et tu fili hominis, haec dicit Dominus Deus terrae Israhel: Finis venit, finis venit super quattuor plagas terrae. Nunc finis super te, et inmittam furorem meum in te et iudicabo te iuxta vias tuas, et ponam super te omnes abominationes tuas, et non parcet oculus meus super te et non miserebor, sed vias tuas ponam super te, et abominationes tuae in medio tui erunt, et scietis quia ego Dominus. Haec dicit Dominus Deus: Afflictio una, afflictio ecce venit. Finis venit, venit finis, evigilavit adversum te; ecce venit. Venit contritio super te qui habitas in terra; venit tempus, prope est dies occisionis et non gloriae montium. Nunc de propinquo effundam iram meam super te et complebo furorem meum in te, et iudicabo te iuxta vias tuas, et imponam tibi omnia scelera tua, et non parcet oculus meus nec miserebor, sed vias tuas imponam tibi, et abominationes tuae in medio tui erunt, et scietis quia ego sum Dominus percutiens. Ecce dies Domini venit, egressa est contritio, floruit virga, germinavit superbia, iniquitas surrexit in virga impietatis, non ex eis et non ex populo neque ex sonitu eorum, et non erit requies eis. Venit tempus, appropinquavit dies; qui emit non laetetur, et qui vendit non lugeat, quia ira super omnem populum eius. Quia qui vendit ad id quod vendidit non revertetur, et adhuc in viventibus vita eorum; visio enim ad omnem multitudinem eius non regredietur, et vir in iniquitate vitae suae non confortabitur. Canite tuba, praeparentur omnes, et non est qui vadat ad proelium; ira enim mea super universum populum eius. Gladius

Conclud[e]

foris pestis et fames intrinsecus. Qui in agro est gladio morietur; et qui in civitate, pestilentia et fame devorabuntur. Et salvabuntur qui fugerint ex eis, et erunt in montibus quasi columbe convallium omnes trepidi, unusquisque in iniquitate sua. Omnes manus dissolventur, et omnia genua fluent aquis. Et accingent se ciliciis, et operiet eos formido; et in omni facie confusio, et in universis capitibus eorum calvitium. Argentum eorum foris proicietur, et aurum eorum in sterquilinium erit. Argentum eorum et aurum eorum non valebit liberare eos in die furoris Domini. Animam suam non saturabunt, et ventres eorum non implebuntur, quia scandalum iniquitatis eorum factum est. Et ornamentum monilium suorum in superbiam posuerunt, et imagines abhominationum suarum et simulachrorum fecerunt ex eo; propter hoc dedi eis illud in immunditiam. Et dabo illud in manibus alienorum ad diripiendum, et impiis terre in predam, et contaminabunt illud. Et avertam faciem meam ab eis, et violabunt archanum meum; et introibunt in illud emissarii, et contaminabunt illud. Fac conclusionem, quoniam terra plena est iudicio sanguinum, et civitas plena iniquitate. Et adducam pessimos de gentibus, et possidebunt domos eorum; et quiescere faciam superbiam potentium, et possidebunt sanctuaria eorum. Angustia superveniente requirent pacem, et non erit. Conturbatio super conturbationem veniet, et auditus super auditum; et querent visionem de propheta, et lex peribit a sacerdote, et consilium a senioribus. Rex lugebit, et princeps induetur merore, et manus populi terre conturbabuntur. Secundum viam eorum faciam eis, et secundum iudicia eorum iudicabo eos; et scient quia ego Dominus.

VIII

Et factum est in anno sexto, in sexto mense, in quinta mensis: ego sedebam in domo mea, et senes Iuda sedebant coram me; et cecidit super me ibi manus Domini Dei. Et vidi, et ecce similitudo quasi aspectus ignis; ab aspectu lumborum eius et deorsum ignis, et a lumbis eius et sursum quasi aspectus splendoris, ut visio electri. Et emissa similitudo manus apprehendit me in cincinno capitis mei; et elevavit me spiritus inter terram et celum, et adduxit me in Ierusalem in visione Dei, iuxta ostium interius quod respiciebat ad aquilonem, ubi erat statutum idolum zeli ad provocandam emulationem. Et ecce ibi gloria Dei Israel secundum visionem quam videram in campo. Et dixit ad me: Fili hominis, leva oculos tuos ad viam aquilonis. Et levavi oculos meos ad viam aquilonis, et ecce ab aquilone porte altaris idolum zeli in ipso introitu. Et dixit ad me: Fili hominis, putasne vides tu quid isti faciunt, abhominationes magnas quas domus Israel facit hic, ut procul recedam a sanctuario meo? Et adhuc conversus videbis abhominationes maiores. Et introduxit me ad ostium atrii; et vidi, et ecce foramen unum in pariete. Et dixit ad me: Fili hominis, fode parietem. Et cum perfodissem parietem, apparuit ostium unum. Et dixit ad me: Ingredere, et vide abhominationes pessimas quas isti faciunt hic. Et ingressus vidi, et ecce omnis similitudo reptilium et animalium abhominatio, et universa idola domus Israel depicta erant in pariete in circuitu per totum. Et lxx viri de senioribus domus Israel, et Iezonias filius Saphan stabat in medio eorum stantium ante picturas; et unusquisque habebat thuribulum in manu sua, et vapor nebule de thure consurgebat.

fodit

Et dixit ad me: Certe vides, fili hominis, que seniores domus Israel faciunt in tenebris, unusquisque in abscondito cubiculi sui; dicunt enim: Non videt Dominus nos, dereliquit Dominus terram. Et dixit ad me: Adhuc conversus videbis maiores abhominationes quas isti faciunt. Et introduxit me per ostium porte domus Domini quod respiciebat ad aquilonem, et ecce ibi mulieres sedebant plangentes Adonidem. Et dixit ad me: Certe vidisti, fili hominis; adhuc conversus videbis abhominationes maiores his. Et introduxit me in atrium domus Domini interius; et ecce in ostio templi Domini inter vestibulum et altare quasi viginti quinque viri dorsa habentes contra templum Domini et facies ad orientem, et adorabant ad ortum solis. Et dixit ad me: Certe vidisti, fili hominis; numquid leve est domui Iuda ut facerent abhominationes istas quas fecerunt hic? Quia replentes terram iniquitate conversi sunt ad irritandum me; et ecce applicant ramum ad nares suas. Ergo et ego faciam in furore: non parcet oculus meus, nec miserebor; et cum clamaverint ad aures meas voce magna, non exaudiam eos. Et clamavit voce magna in auribus meis dicens: Appropinquaverunt visitationes urbis, et unusquisque vas interfectionis habet in manu sua. Et ecce sex viri veniebant de via porte superioris que respicit ad aquilonem, et uniuscuiusque vas interitus in manu eius; vir quoque unus in medio eorum vestitus lineis, et atramentarium scriptoris ad renes eius; et ingressi sunt et steterunt iuxta altare ereum. Et gloria Domini Israel assumpta est de cherubin que erat super eum ad limen domus; et vocavit virum qui indutus erat lineis et atramentarium scriptoris habebat in lumbis suis. Et dixit Dominus ad eum: Transi per mediam civitatem in medio Ierusalem, et signa thau super frontes virorum gementium et dolentium super cunctis abhominationibus que fiunt in medio eius. Et illis dixit audiente me: Transite per civitatem sequentes eum, et percutite; non parcat oculus vester, neque misereamini. Senem, adolescentulum et virginem, parvulum et mulieres interficite usque ad internecionem; omnem autem super quem videritis signum thau ne occidatis, et a sanctuario meo incipite. Ceperunt ergo a viris senioribus qui erant ante faciem domus. Et dixit ad eos: Contaminate domum, et implete atria interfectis; egredimini. Et egressi sunt, et percutiebant eos qui erant in civitate. Et cede completa remansi ego, ruique super faciem meam, et clamans aio: Heu heu heu, Domine Deus, ergone disperdes omnes reliquias Israel, effundens furorem tuum super Ierusalem? Et dixit ad me: Iniquitas domus Israel et Iuda magna est nimis valde, et repleta est terra sanguinibus, et civitas repleta aversione; dixerunt enim: Dereliquit Dominus terram, et Dominus non videt. Igitur et meus non parcet oculus, neque miserebor; viam eorum super caput eorum reddam. Et ecce vir qui indutus erat lineis, qui habebat atramentarium in dorso suo, respondit verbum dicens: Feci sicut precepisti michi.

Et vidi, et ecce in firmamento quod erat super caput cherubin quasi lapis saphyrus, quasi species similitudinis solii apparuit super ea. Et dixit ad virum qui indutus erat lineis, et ait: Ingredere in medio rotarum que sunt subtus cherubin, et imple manum tuam prunis ignis que sunt inter cherubin, et effunde super civitatem. Ingressusque est in conspectu meo. Cheru-

bim autem stabant a dextris domus cum ingrederetur vir, et nubes implevit atrium interius. Et elevata est gloria Domini desuper cherubin ad limen domus: et repleta est domus nube, et atrium repletum est splendore gloriae Domini. Et sonitus alarum cherubin audiebatur usque ad atrium exterius quasi vox Dei omnipotentis loquentis. Cumque praecepisset viro qui indutus erat lineis, dicens: Sume ignem de medio rotarum quae sunt inter cherubin: ingressus ille stetit iuxta rotam. Et extendit cherub manum de medio cherubin ad ignem qui erat inter cherubin: et sumpsit et dedit in manus eius qui indutus erat lineis: qui accipiens egressus est. Et apparuit in cherubin similitudo manus hominis subter pennas eorum. Et vidi et ecce quattuor rotae iuxta cherubin: rota una iuxta cherub unum, et rota alia iuxta cherub unum: species autem erat rotarum quasi visio lapidis chrysolithi: et aspectus earum similitudo una quattuor, quasi sit rota in medio rotae. Cumque ambularent, in quattuor partes gradiebantur: non revertebantur ambulantes, sed ad locum ad quem ire declinabat quae prima erat, sequebantur et caeterae, nec convertebantur. Et omne corpus earum, et colla, et manus, et pennae, et circuli, plena erant oculis in circuitu quattuor rotarum. Et rotas istas vocavit volubiles, audiente me. Quattuor autem facies habebat unum: facies una facies cherub […] et facies secunda facies hominis: et in tertio facies leonis: et in quarto facies aquilae. Et elevata sunt cherubin: ipsum est animal quod videram iuxta fluvium Chobar. Cumque ambularent cherubin, ibant pariter et rotae iuxta ea: et cum elevarent cherubin alas suas ut exaltarentur de terra, non residebant rotae, sed et ipsae iuxta erant. Stantibus illis stabant, et cum elevatis elevabantur: spiritus enim vitae erat in eis. Et egressa est gloria Domini a limine templi: et stetit super cherubin. Et elevantia cherubin alas suas, exaltata sunt a terra coram me: et illis egredientibus, rotae quoque subsecutae sunt: et stetit in introitu portae domus Domini orientalis: et gloria Dei Israel erat super ea. Ipsum est animal quod vidi subter Deum Israel iuxta fluvium Chobar: et intellexi quia cherubin essent. Quattuor vultus uni, et quattuor alae uni: et similitudo manus hominis sub alis eorum. Et similitudo vultuum eorum, ipsi vultus quos videram iuxta fluvium Chobar, et intuitus eorum, et impetus singulorum ante faciem suam ingredi.

Et elevavit me spiritus, et introduxit me ad portam domus Domini orientalem, quae respicit solis ortum: et ecce in introitu portae viginti quinque viri: et vidi in medio eorum Iezoniam filium Azur, et Pheltiam filium Banaiae, principes populi. Dixitque ad me: Fili hominis, hi sunt viri qui cogitant iniquitatem, et tractant consilium pessimum in urbe ista, dicentes: Nonne dudum aedificatae sunt domus? haec est lebes, nos autem carnes. Idcirco vaticinare de eis, vaticinare fili hominis. Et irruit in me spiritus Domini, et dixit ad me: Loquere: Haec dicit Dominus: Sic locuti estis domus Israel: et cogitationes cordis vestri ego novi. Plurimos occidistis in urbe hac, et implestis vias eius interfectis. Propterea haec dicit Dominus Deus: Interfecti vestri, quos posuistis in medio eius, hi sunt carnes, et haec est lebes: et educam vos de medio eius. Gladium metuistis, et gladium inducam super vos, ait Dominus Deus. Et eiciam vos de medio eius, daboque vos in manu hostium, et faciam in vobis iudicia. Gladio cadetis: in finibus Israel iudicabo vos, et scietis quia ego Dominus. Haec non erit vobis in lebetem, et vos non eritis in medio eius in carnes: in finibus Israel iudicabo vos. Et scietis quia ego Dominus: quia in praeceptis meis non ambulastis, et iudicia mea non fecistis, sed iuxta iudicia gentium quae in circuitu vestro sunt, estis operati. Et factum est cum prophetarem, Pheltias filius Banaiae mortuus est: et cecidi in faciem meam clamans voce magna, et dixi: Heu, heu, heu, Domine Deus: consummationem tu facis reliquiarum Israel? Et factum est verbum Domini ad me, dicens: Fili hominis, fratres tui, fratres tui viri propinqui tui, et omnis domus Israel universi, quibus dixerunt habitatores Ierusalem: Longe recedite a Domino, nobis data est terra in possessionem. Propterea haec dicit Dominus Deus: Quia longe feci eos in gentibus, et quia dispersi eos in terris, ero eis in sanctificationem modicam in terris ad quas venerunt. Propterea loquere: Haec dicit Dominus Deus: Congregabo vos de populis, et adunabo de terris in quibus dispersi estis, daboque vobis humum Israel. Et ingredientur illuc, et auferent omnes abominationes cunctasque offensiones eius de illa. Et dabo eis cor unum, et spiritum novum tribuam in visceribus eorum: et auferam cor lapideum de carne eorum, et dabo eis cor carneum: ut in praeceptis meis ambulent, et iudicia mea custodiant, faciantque ea: et sint mihi in populum, et ego sim eis in Deum. Quorum cor post offendicula et abominationes suas ambulat, horum viam in capite suo ponam, dicit Dominus Deus. Et elevaverunt cherubin alas suas, et rotae cum eis: et gloria Dei Israel erat super ea. Et ascendit gloria Domini de medio civitatis, stetitque super montem qui est ad orientem urbis. Et spiritus levavit me, adduxitque in Chaldaeam ad transmigrationem in visione in spiritu Dei: et sublata est a me visio quam videram. Et locutus sum ad transmigrationem omnia verba Domini quae ostenderat mihi.

XII

Migrat[…]

Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, in medio domus exasperantis tu habitas: qui oculos habent ad videndum et non vident, et aures ad audiendum et non audiunt: quia domus exasperans est. Tu ergo fili hominis fac tibi vasa transmigrationis, et transmigrabis per diem coram eis: transmigrabis autem de loco tuo ad locum alterum in conspectu eorum, si forte aspiciant: quia domus exasperans est. Et efferes foras vasa tua quasi vasa transmigrantis per diem in conspectu eorum: tu autem egredieris vespere coram eis, sicut egreditur migrans. Ante oculos eorum perfode tibi parietem: et egredieris per eum in conspectu eorum. In humeris portaberis, in caligine efferris: faciem tuam velabis, et non videbis terram: quia portentum dedi te domui Israel. Feci ergo sicut praeceperat mihi: vasa mea protuli quasi vasa transmigrantis per diem: et vespere perfodi mihi parietem manu: in caligine egressus sum, in humeris portatus in conspectu eorum. Et factus est sermo Domini ad me mane, dicens: Fili hominis, numquid non dixerunt ad te domus Israel, domus exasperans: Quid tu facis? Dic ad eos: Haec dicit Dominus Deus: Super ducem onus istud qui est in Ierusalem, et super omnem domum Israel quae est in medio eorum. Dic: Ego portentum vestrum: quomodo feci, sic fiet illis: in transmigrationem et in captivitatem ibunt. Et dux qui est in medio eorum, in humeris portabitur, in caligine egredietur: parietem perfodient

ut educant eum facies eius operietur ut non videat oculo
terram. Et extendam rete meum super illum, et capietur in
sagena mea. Et adducam eam in babylonem in terram
chaldeorum: et ipsam non videbit, ibique morietur. Et omnes
qui circa eum sunt presidium eius et agmina eius
dispergam in omnem ventum, et gladium evaginabo post
eos. Et scient quia ego dominus, quando dispersero illos in genti
bus, et disseminavero eos in terris. Et relinquam ex eis viros
paucos a gladio et fame et pestilentia, ut enarrent omnia
scelera eorum in gentibus ad quas ingredientur: et scient quia
ego dominus. Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis pa
nem tuum in conturbatione comede: sed et aquam tuam in
festinatione et merore bibe. Et dices ad populum terre. Hec dicit
dominus deus ad eos qui habitant in ierusalem in terra israel. Panem
suum in sollicitudine comedent: et aquam suam in
desolatione bibent, ut desoletur terra a multitudi
ne sua, propter iniquitatem omnium qui habitant in ea.
Et civitates que nunc habitantur desolate erunt, terraque de
serta: et scietis quia ego dominus. Et factus est sermo domini
ad me dicens. Fili hominis quod est proverbium istud vobis
in terra israel dicentium: In longum differentur dies, et
peribit omnis visio? Ideo dic ad eos. Hec dicit dominus deus. Qui
escere faciam proverbium istud, neque vulgo dicetur
ultra in israel: et loquere ad eos quod appropinquaverunt
dies et sermo omnis visionis. Non enim erit ultra omnis
visio cassa, neque divinatio ambigua in medio filio
rum israel: quia ego dominus loquar: et quodcumque locutus fuero verbum
et fiet. Non prolongabitur amplius: sed in diebus vestris
domus exasperans loquar verbum, et faciam illud, dicit
dominus deus. Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis ecce
domus israel dicentium. Visio quam hic videt in dies
multos: et in tempora longa iste prophetat. Propterea dic
ad eos. Hec dicit dominus deus. Non prolongabitur ultra omnis
sermo meus. Verbum quod locutus fuero complebitur,
dicit dominus deus.

XIII

falsa

Et factus est sermo domini ad me dicens.
Fili hominis vaticinare ad prophetas israel qui prophetant,
et dices prophetantibus de corde suo. Audite verbum domini. Hec
dicit dominus deus. Ve prophetis insipientibus qui sequuntur spiritum
suum, et nichil vident. Quasi vulpes in desertis prophe
te tui israel erant. Non ascendistis ex adverso, neque opposu
istis murum pro domo israel, ut staretis in prelio in die
domini. Vident vana, et divinant mendacium, dicentes
ait dominus, cum dominus non miserit eos: et perseveraverunt con
firmare sermonem. Numquid non visionem cassam
vidistis, et divinationem mendacem locuti estis? Et di
citis, ait dominus, cum ego non sim locutus. Propterea
hec dicit dominus deus. Quia locuti estis vana, et vidistis
mendacium: ideo ecce ego ad vos, ait dominus deus. Et erit
manus mea super prophetas qui vident vana et divi
nant mendacium. In concilio populi mei non erunt, et in
scriptura domus israel non scribentur: nec in terram israel
ingredientur: et scietis quia ego dominus deus. Eo quod decepe
rint populum meum dicentes pax: et non est pax. Et ipse
edificabat parietem, illi autem liniebant eum luto

falsiloqui

absque paleis. Dic ad eos qui liniunt absque tempera
tura, quod casurus sit. Erit enim ymber inundans, et dabo
lapides pregrandes desuper irruentes, et ventum procelle dis
sipantem. Siquidem ecce cecidit paries: numquid non
dicetur vobis, ubi est litura quam linistis? Propterea hec
dicit dominus deus. Et erumpere faciam spiritum tempestatum
in indignatione mea, et ymber inundans in furore meo
erit, et lapides grandes in ira in consummationem. Et de
struam parietem quem linistis absque temperamento, et ade
quabo eum terre, et revelabitur fundamentum eius, et
cadet, et consumetur in medio eius, et scietis quia ego sum
dominus. Et complebo indignationem meam in pariete,
et in his qui liniunt eum absque temperamento, dicamque
vobis. Non est paries, et non sunt qui liniant eum prophete
qui prophetant ad ierusalem, et vident ei visionem pacis, et non est
pax, ait dominus deus. Et tu fili hominis pone faciem tuam
contra filias populi tui que prophetant de corde suo, et vati
cinare super eas, et dic. Hec dicit dominus deus. Ve que consuunt pul
villos sub omni cubito manus, et faciunt cervicalia
sub capite universe etatis ad capiendas animas. Cum
caperent animas populi mei, vivificabant animas eorum.
et violabant me ad populum meum propter pugillum ordei et
fragmen panis, ut interficerent animas que non moriuntur,
et vivificarent animas que non vivunt, mentientes populo
meo credenti mendaciis. Propter hoc hec dicit dominus deus. Ecce ego
ad pulvillos vestros quibus vos capitis animas volantes:
et disrumpam eos de brachiis vestris, et dimittam animas quas
vos capitis, animas ad volandum. Et disrumpam cer
vicalia vestra, et liberabo populum meum de manu vestra. Nec
erunt ultra in manibus vestris ad predandum, et scietis quia
ego dominus. Pro eo quod merere fecistis cor iusti mendaciter,
quem ego non contristavi, et confortastis manus impii ut
non reverteretur a via sua mala, et viveret: propterea vana
non videbitis, et divinationes non divinabitis amplius.
Et eruam populum meum de manu vestra, et scietis quia ego dominus.
Et venerunt ad me viri seniorum israel, et sederunt coram
Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis viri isti posuerunt immun
dicias suas in cordibus suis, et scandalum iniquitatis sue
statuerunt contra faciem suam. Numquid interrogatus
respondebo eis? Propterea loquere eis, et dices ad eos. Hec dicit dominus deus.
Homo homo de domo israel qui posuerit immundicias
suas in corde suo, et scandalum iniquitatis sue statuerit
contra faciem suam, et venerit ad prophetam interrogans
per eum me, ego dominus respondebo ei in multitudine immun
diciarum suarum, ut capiatur domus israel in corde suo que
recesserunt a me in cunctis idolis suis. Propterea
dic ad domum israel. Hec dicit dominus deus. Convertimini et re
cedite ab idolis vestris, et ab universis contaminationibus vestris
avertite facies vestras. Quia homo homo de domo israel, et de prosely
tis quicumque advena fuerit in israel, si alienatus fuerit a
me, et posuerit idola sua in corde suo, et scandalum ini
quitatis sue statuerit contra faciem suam, et venerit
ad prophetam ut interroget per eum me, ego dominus responde
bo ei per me. Et ponam faciem meam super hominem illum

et faciam eum in exemplum et in proverbium et disperdam eum de medio populi mei et scietis quia ego Dominus. Et propheta cum erraverit et locutus fuerit verbum ego Dominus decepi prophetam illum et extendam manum meam super eum et delebo eum de medio populi mei Israhel et portabunt iniquitatem suam iuxta iniquitatem interrogantis sic iniquitas prophete erit ut non erret ultra domus Israhel a me neque polluatur in universis prevaricationibus suis sed sit mihi in populum et ego sim eis in Deum ait Dominus exercituum. Et factus est sermo Domini ad me dicens. Fili hominis terra cum peccaverit mihi ut prevaricetur prevaricans extendam manum meam super eam et conteram virgam panis eius et inmittam in eam famem et interficiam de ea hominem et iumentum. Et si fuerint tres viri isti in medio eius Noe Danihel et Iob ipsi iustitia sua liberabunt animas suas ait Dominus exercituum. Quod si et bestias pessimas induxero super terram ut vastem eam et fuerit invia eo quod non sit pertransiens propter bestias tres viri isti qui fuerint in ea vivo ego dicit Dominus quia nec filios nec filias liberabunt sed ipsi soli liberabuntur terra autem desolabitur. Vel si gladium induxero super terram illam et dixero gladio transi per terram et interfecero de ea hominem et iumentum et tres viri isti fuerint in medio eius vivo ego dicit Dominus Deus non liberabunt filios neque filias sed ipsi soli liberabuntur. Si autem et pestilentiam inmisero super terram illam et effudero indignationem meam super eam in sanguine ut auferam ex ea hominem et iumentum et Noe et Danihel et Iob fuerint in medio eius vivo ego dicit Dominus Deus quia filium et filiam non liberabunt animas suas quia hec dicit Dominus Deus. Quod si et quattuor iudicia mea pessima gladium et famem et bestias malas et pestilentiam misero in Hierusalem ut interficiam de ea hominem et pecus. Tamen relinquetur in ea salvatio educentium filios et filias. Ecce ipsi egredientur ad vos et videbitis viam eorum et adinventiones eorum et consolabimini super malo quod induxi in Hierusalem in omnibus que inportavi super eam. Et consolabuntur vos cum videritis viam eorum et adinventiones eorum et cognoscetis quia non frustra fecerim omnia que feci in ea ait Dominus Deus. Et factus est sermo Domini ad me dicens. Fili hominis quid fiet de ligno vitis ex omnibus lignis nemorum que sunt inter ligna silvarum. Numquid tolletur de ea lignum ut fiat opus aut fabricabitur de ea paxillus ut dependeat in eo quodcumque vas. Ecce igni datum est in escam utramque partem eius consumpsit ignis et medietas eius redacta est in favillam. Numquid utile erit ad opus. Etiam cum esset integrum non erat aptum ad opus quanto magis cum ignis illud devoraverit et conbusserit nichil ex eo fiet operis. Propterea hec dicit Dominus Deus. Quomodo lignum vitis inter ligna silvarum quod dedi igni ad devorandum sic tradidi habitatores Hierusalem et ponam faciem meam in eos. De igne egredientur et ignis consumet eos et scietis quia ego Dominus cum posuero faciem meam in eos et dedero terram inviam et desolatam eo quod prevaricatores extiterint dicit Dominus Deus. Et factus est sermo Domini ad me dicens. Fili hominis notas fac Hierusalem abominationes suas et dices. Hec dicit Dominus Deus Hierusalem radix tua et generatio tua de terra Chanaan pater tuus amorreus et mater tua cethea. Et quando nata es in die ortus tui non est precisus umbilicus tuus et aqua non es lota in salutem nec sale salita nec involuta pannis. Non pepercit super te oculus ut faceret tibi unum de his miseratus tui sed proiecta es super faciem terre in abiectione anime tue in die qua nata es. Transiens autem per te vidi te conculcari in sanguine tuo et dixi tibi. In sanguine tuo vive. Dixi inquam tibi in sanguine tuo vive. Multiplicatam quasi germen agri dedi te et multiplicata es et grandis effecta et ingressa es et pervenisti ad mundum muliebrem. Ubera tua intumuerunt et pilus tuus germinavit et eras nuda et confusione plena. Et transivi per te et vidi te et ecce tempus tuum tempus amantium. Et expandi amictum meum super te et operui ignominiam tuam et iuravi tibi et ingressus sum pactum tecum ait Dominus Deus. Et facta es mihi et lavi te aqua et emundavi sanguinem tuum ex te et unxi te oleo. Et vestivi te discoloribus et calciavi te ianthino et cinxi te bysso et indui te subtilibus et ornavi te ornamento. Et dedi armillas in manibus tuis et torquem circa collum tuum. Et dedi inaurem super os tuum et circulos auribus tuis et coronam decoris in capite tuo. Et ornata es auro et argento et vestita es bysso et polimito et multis coloribus. Similam et mel et oleum comedisti et decora facta es vehementer nimis et profecisti in regnum. Et egressum est nomen tuum in gentes propter speciem tuam quia perfecta eras in decore meo quem posueram super te dicit Dominus Deus. Et habens fiduciam in pulchritudine tua fornicata es in nomine tuo et exposuisti fornicationem tuam omni transeunti ut eius fieres. Et sumens de vestimentis tuis fecisti tibi excelsa hinc inde consuta et fornicata es super eis sicut non est factum neque futurum est. Et tulisti vasa decoris tui de auro meo et de argento meo que dedi tibi et fecisti tibi imagines masculinas et fornicata es in eis. Et sumpsisti vestimenta tua multicoloria et operuisti eas et oleum meum et thimiama meum posuisti coram eis. Et panem meum quem dedi tibi similam et oleum et mel quibus enutrivi te posuisti in conspectu eorum in odorem suavitatis. Et factum est ait Dominus Deus. Et tulisti filios tuos et filias tuas quas generasti mihi et immolasti eis ad devorandum. Numquid parva est fornicatio tua. Immolasti filios meos et dedisti illos consecrans eis. Et post omnes abhominationes tuas et fornicationes tuas non es recordata dierum adolescentie tue quando eras nuda et confusione plena conculcata in sanguine tuo. Et accidit post omnem maliciam tuam ve ve tibi ait Dominus Deus. Et edificasti tibi lupanar et fecisti tibi prostibulum in cunctis plateis. Ad omne caput vie edificasti signum prostitutionis tue et abhominabilem fecisti decorem tuum et divisisti pedes tuos omni transeunti et multiplicasti fornicationes tuas. Et fornicata es cum filiis Egypti vicinis tuis magnarum carnium et multiplicasti fornicationem tuam ad irritandum me. Ecce ego extendam manum meam super te et auferam iustificationem tuam. Et dabo te in animas odientium te filiarum Palestinarum que erubescunt in via tua scelerata. Et fornicata es in filiis Assyriorum eo quod necdum fuisses expleta et postquam fornicata

sanguine

es nec sic saciata es. Et multiplicasti fornicationem tuam in terra chanaan cum chaldeis et nec sic saciata es. In quo mundabo cor tuum ait dominus deus cum facias omnia hec opera mulieris meretricis et procacis. Quia fabricasti lupanar tuum in capite omnis vie et excelsum tuum fecisti in omni platea. Nec facta es quasi meretrix fastidio augens pretium sed quasi mulier adultera que super virum suum inducit alienos. Omnibus meretricibus dantur mercedes tu autem dedisti mercedes cunctis amatoribus tuis et donabas eis ut intrarent ad te undique ad fornicandum tecum. Factumque est in te contra consuetudinem mulierum in fornicationibus tuis et post te non erit fornicatio. In eo enim quod dedisti mercedes et mercedes non accepisti factum est in te contrarium.

Propterea meretrix audi verbum domini. Hec dicit dominus deus. Quia effusum est es tuum et revelata est ignominia tua in fornicationibus tuis super amatores tuos et super idola abominationum tuarum in sanguine filiorum tuorum quos dedisti eis. Ecce ego congregabo omnes amatores tuos quibus commixta es et omnes quos dilexisti cum universis quos oderas et congregabo eos super te undique et nudabo ignominiam tuam coram eis et videbunt omnem turpitudinem tuam. Et iudicabo te iudiciis adulterarum et effundentium sanguinem. Et dabo te in sanguinem furoris et zeli. Et dabo te in manus eorum. Et destruent lupanar tuum et demolientur prostibulum tuum et denudabunt te vestimentis tuis. Et auferent vasa decoris tui et derelinquent te nudam plenamque ignominia. Et adducent super te multitudinem et lapidabunt te lapidibus et trucidabunt te gladiis suis. Et comburent domos tuas igni et facient in te iudicia in oculis mulierum plurimarum. Et desines fornicari et mercedes ultra non dabis. Et requiescet indignatio mea in te et auferetur zelus meus a te et quiescam nec irascar amplius. Eo quod non fueris recordata dierum adolescentie tue et provocasti me in omnibus his. Quapropter et ego vias tuas in capite tuo dedi ait dominus deus et non feci iuxta scelera tua in omnibus abhominationibus tuis. Ecce omnis qui dicit vulgo proverbium in te assumet illud dicens. Sicut mater ita et filia eius. Filia matris tue es tu que proiecit virum suum et filios suos et soror sororum tuarum es tu que proiecerunt viros suos et filios suos. Pater vester amorreus et mater vestra cethea. Et soror tua maior samaria ipsa et filie eius que habitant ad sinistram tuam. Soror autem tua minor te que habitat a dextris tuis sodoma et filie eius. Sed nec in viis earum ambulasti neque secundum scelera earum fecisti pauxillum minus pene sceleratiora fecisti illis in omnibus viis tuis. Vivo ego dicit dominus deus quia non fecit sodoma soror tua ipsa et filie eius sicut fecisti tu et filie tue. Ecce hec fuit iniquitas sodome sororis tue superbia saturitas panis et habundantia et otium ipsius et filiarum eius et manum egeno et pauperi non porrigebant. Et elevate sunt et fecerunt abhominationes coram me et abstuli eas sicut vidisti. Et samaria dimidium peccatorum tuorum non peccavit sed vicisti eas sceleribus tuis et iustificasti sorores tuas in omnibus abhominationibus tuis quas operata es. Ergo et tu porta ignominiam tuam que vicisti sorores tuas peccatis tuis sceleratius agens ab eis. Iustificate enim sunt a te. Ergo et tu confundere et porta ignominiam tuam que iustificasti sorores tuas. Et convertam restituens eas conversione sodomorum cum filiabus suis et conversione samarie et filiarum eius. Et convertam reversionem tuam in medio earum ut portes ignominiam tuam et confundaris in omnibus que fecisti consolans eas. Et soror tua sodoma et filie eius revertentur ad antiquitatem suam et samaria et filie eius revertentur ad antiquitatem suam et tu et filie tue revertemini ad antiquitatem vestram. Non fuit autem soror tua sodoma audita in ore tuo in die superbie tue antequam revelaretur malitia tua sicut hoc tempore. In obprobrium filiarum syrie et cunctarum in circuitu tuo filiarum palestinarum que ambiunt te per gyrum. Scelus tuum et ignominiam tuam tu portasti ait dominus deus. Quia hec dicit dominus deus. Et faciam tibi sicut despexisti iuramentum ut irritum faceres pactum et recordabor ego pacti mei tecum in diebus adolescentie tue. Et suscitabo tibi pactum sempiternum et recordaberis viarum tuarum et confunderis cum receperis sorores tuas te maiores cum minoribus tuis. Et dabo eas tibi in filias sed non ex pacto tuo. Et suscitabo ego pactum meum tecum et scies quia ego dominus ut recorderis et confundaris et non sit ultra tibi aperire os pre confusione tua cum placatus fuero tibi in omnibus que fecisti ait dominus deus.

Et factum est verbum domini ad me dicens. Fili hominis propone enigma et narra parabolam ad domum israel et dices. Hec dicit dominus deus. Aquila grandis magnarum alarum longo membrorum ductu plena plumis et varietate venit ad libanum et tulit medullam cedri. Summitatem frondium eius evellit et transportavit eam in terram chanaan. In urbem negotiatorum posuit illam. Et tulit de semine terre et posuit illud in terra pro semine ut firmaret radicem super aquas multas. In superficie posuit illud. Cumque germinasset crevit in vineam latiorem humili statura respicientibus ramis eius ad eam et radices eius sub illa erant. Facta est igitur vinea et fructificavit in palmites et emisit propagines. Et facta est aquila altera grandis magnis alis multisque plumis et ecce vinea ista quasi mittens radices suas ad eam. Palmites suos extendit ad illam ut irrigaret eam de areolis germinis sui. In terra bona super aquas multas plantata est ut faciat frondes et portet fructum et sit in vineam grandem. Dic. Hec dicit dominus deus. Ergo ne prosperabitur? Nonne radices eius evellet et fructum eius distringet et siccabit omnes palmites germinis eius et arescet et non in brachio grandi neque in populo multo ut evelleret eam radicitus. Ecce plantata est. Ergone prosperabitur? Nonne cum tetigerit eam ventus urens siccabitur et in areis germinis sui arescet?

Et factum est verbum domini ad me dicens. Dic ad domum exasperantem. Nescitis quid ista significent? Dic. Ecce venit rex babylonis in ierusalem et assumet regem et principes eius et adducet eos ad semetipsum in babylonem. Et adducet de semine regni ferietque cum eo fedus et accipiet ab eo iusiurandum. Sed et fortes terre tollet ut sit regnum humile et non elevetur sed ut custodiant pactum eius et servent illud. Qui recedens ab eo misit nuntios ad egyptum ut daret

sibi equos et populum multum. Numquid prosperabitur vel consequetur salutem qui fecit haec? Et qui dissolvit pactum numquid effugiet? Vivo ego dicit Dominus Deus quoniam in loco regis qui constituit eum regem, cuius fecit irritum iuramentum et solvit pactum quod habebat cum eo, in medio Babylonis morietur. Et non in exercitu grandi neque in populo multo faciet Pharao contra eum proelium in iactu aggeris et in exstructione vallorum ut interficiat animas multas. Spreverat enim iuramentum ut solveret foedus et ecce dedit manum suam. Et cum omnia haec fecerit non effugiet. Propterea haec dicit Dominus Deus: Vivo ego quoniam iuramentum quod sprevit et foedus quod praevaricatus est ponam in caput eius. Et expandam super eum rete meum et comprehendetur in sagena mea. Et adducam eum in Babylonem et iudicabo eum ibi in praevaricatione qua despexit me. Et omnes profugi eius cum universo agmine gladio cadent, residui autem in omnem ventum dispergentur, et scietis quia ego Dominus locutus sum. Haec dicit Dominus Deus: Et sumam ego de medulla cedri sublimis et ponam; de vertice ramorum eius tenerum distringam et plantabo super montem excelsum et eminentem. In monte sublimi Israel plantabo illud. Et erumpet in germen et faciet fructum et erit in cedrum magnam. Et habitabunt ibi volucres omnes sub ea et universum volatile sub umbra frondium eius nidificabit. Et scient omnia ligna regionis quia ego Dominus humiliavi lignum sublime et exaltavi lignum humile et siccavi lignum viride et frondere feci lignum aridum. Ego Dominus locutus sum et feci.

XVIII

Et factus est sermo Domini ad me dicens: Quid est quod inter vos parabolam vertitis in proverbium istud in terra Israel dicentes: Patres comederunt uvam acerbam et dentes filiorum obstupescunt? Vivo ego dicit Dominus Deus, si erit ultra vobis parabola haec in proverbium in Israel. Ecce omnes animae meae sunt; ut anima patris ita et anima filii mea est. Anima quae peccaverit ipsa morietur. Et vir si fuerit iustus et fecerit iudicium et iustitiam, in montibus non comederit et oculos suos non levaverit ad idola domus Israel, et uxorem proximi sui non violaverit et ad mulierem menstruatam non accesserit, et hominem non contristaverit, pignus debitori reddiderit, per vim nihil rapuerit, panem suum esurienti dederit et nudum operuerit vestimento, ad usuram non commodaverit et amplius non acceperit, et ab iniquitate averterit manum suam, iudicium verum fecerit inter virum et virum, in praeceptis meis ambulaverit et iudicia mea custodierit ut faciat veritatem: hic iustus est, vita vivet ait Dominus Deus. Quod si genuerit filium latronem effundentem sanguinem et fecerit unum de istis, et haec quidem omnia non facientem, sed in montibus comedentem et uxorem proximi sui polluentem, egenum et pauperem contristantem, rapientem rapinas, pignus non reddentem, et ad idola levantem oculos suos, abominationem facientem, ad usuram dantem et amplius accipientem, numquid vivet? Non vivet. Cum universa detestanda haec fecerit morte morietur; sanguis eius in ipso erit. Quod si genuerit filium qui videns omnia peccata patris sui quae fecit timuerit et non fecerit simile eis, super montes non comederit et oculos suos non levaverit ad idola domus Israel et uxorem proximi non violaverit et virum non contristaverit, pignus non retinuerit et rapinam non rapuerit, panem suum esurienti dederit et nudum operuerit vestimento, a pauperis iniuria averterit manum suam, usuram et superabundantiam non acceperit, iudicia mea fecerit, in praeceptis meis ambulaverit: hic non morietur in iniquitate patris sui sed vita vivet. Pater eius quia calumniatus est et vim fecit fratri et malum operatus est in medio populi sui, ecce mortuus est in iniquitate sua. Et dicitis: Quare non portavit filius iniquitatem patris? Videlicet quia filius iudicium et iustitiam operatus est, omnia praecepta mea custodivit et fecit illa, vita vivet. Anima quae peccaverit ipsa morietur. Filius non portabit iniquitatem patris et pater non portabit iniquitatem filii. Iustitia iusti super eum erit et impietas impii erit super eum. Si autem impius egerit paenitentiam ab omnibus iniquitatibus suis quas operari solet impius, et custodierit universa praecepta mea et fecerit iudicium et iustitiam, vita vivet et non morietur. Omnium iniquitatum eius quas operatus est non recordabor. In iustitia sua quam operatus est vivet. Numquid voluntatis meae est mors impii dicit Dominus, et non ut convertatur a viis suis et vivat? Si autem averterit se iustus a iustitia sua et fecerit iniquitatem secundum omnes abominationes quas operari solet impius, numquid vivet? Omnes iustitiae eius quas fecerat non recordabuntur. In praevaricatione qua praevaricatus est et in peccato suo quod peccavit in ipsis morietur. Et dixistis: Non est aequa via Domini. Audite domus Israel: Numquid via mea non est aequa et non magis viae vestrae pravae sunt? Cum enim averterit se iustus a iustitia sua et fecerit iniquitatem, morietur in eis; in iniustitia sua quam operatus est morietur. Et cum averterit se impius ab impietate sua quam operatus est et fecerit iudicium et iustitiam, ipse animam suam vivificabit. Considerans enim et avertens se ab omnibus iniquitatibus suis quas operatus est, vita vivet et non morietur. Et dicunt filii Israel: Non est aequa via Domini. Numquid viae meae non sunt aequae domus Israel et non magis viae vestrae pravae? Idcirco unumquemque iuxta vias suas iudicabo domus Israel ait Dominus Deus. Convertimini et agite paenitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, et non erit vobis in ruinam iniquitas. Proicite a vobis omnes praevaricationes vestras in quibus praevaricati estis et facite vobis cor novum et spiritum novum. Et quare moriemini domus Israel? Quia nolo mortem morientis dicit Dominus Deus. Revertimini et vivite.

XIX

Et tu assume planctum super principes Israel et dices: Quare mater tua leaena inter leones cubavit? In medio leunculorum enutrivit catulos suos et eduxit unum de leunculis suis. Leo factus est et didicit capere praedam hominesque comedere. Et audierunt de eo gentes et non absque vulneribus suis ceperunt eum et adduxerunt eum in catenis in terram Aegypti. Quae cum vidisset quoniam infirmata est et periit exspectatio eius, tulit unum de leunculis suis, leonem constituit eum. Qui incedebat inter leones et factus est leo, didicit praedam capere et homines devorare. Didicit viduas facere

et civitates eorum in desertum adducere. Et desolata est terra et plenitudo eius a voce rugitus illius. Et convenerunt adversum eum gentes undique de provinciis et expanderunt super eum rete suum; in vulneribus earum captus est. Et miserunt eum in caveam, in catenis, et adduxerunt eum ad regem Babylonis; miseruntque eum in carcerem, ne audiretur vox eius ultra super montes Israel. Mater tua quasi vinea in sanguine tuo super aquam plantata; fructus eius et frondes eius creverunt ex aquis multis. Et factae sunt ei virgae solidae in sceptra dominantium, et exaltata est statura eius inter frondes; et vidit altitudinem suam in multitudine palmitum suorum. Et evulsa est in ira, in terramque proiecta, et ventus urens siccavit fructum eius; marcuerunt et arefactae sunt virgae roboris eius, ignis comedit eam. Et nunc transplantata est in desertum, in terra invia et sitienti. Et egressus est ignis de virga ramorum eius, qui fructum eius comedit, et non fuit in ea virga fortis, sceptrum dominantium. Planctus est, et erit in planctum.

XX

senes

Et factum est in anno septimo, in quinto mense, in decima mensis, venerunt viri de senioribus Israel ut interrogarent Dominum, et sederunt coram me. Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, loquere senioribus Israel, et dices ad eos: Haec dicit Dominus Deus: Numquid ad interrogandum me vos venistis? Vivo ego, quia non respondebo vobis, ait Dominus Deus. Si iudicas eos, si iudicas, fili hominis, abominationes patrum eorum ostende eis. Et dices ad eos: Haec dicit Dominus Deus: In die qua elegi Israel, et levavi manum meam pro stirpe domus Iacob, et apparui eis in terra Aegypti, et levavi manum meam pro eis, dicens: Ego Dominus Deus vester; in die illa levavi manum meam pro eis, ut educerem eos de terra Aegypti in terram quam provideram eis, fluentem lacte et melle, quae est egregia inter omnes terras. Et dixi ad eos: Unusquisque offensiones oculorum suorum abiciat, et in idolis Aegypti nolite pollui: ego Dominus Deus vester. Et irritaverunt me, noluerunt que me audire: unusquisque abominationes oculorum suorum non abiecit, nec idola Aegypti reliquerunt. Et dixi ut effunderem indignationem meam super eos, et implerem iram meam in eis, in medio terrae Aegypti. Et feci propter nomen meum, ut non violaretur coram gentibus in quarum medio erant, et inter quas apparui eis ut educerem eos de terra Aegypti. Eieci ergo eos de terra Aegypti et eduxi in desertum, et dedi eis praecepta mea, et iudicia mea ostendi eis, quae faciens homo vivat in eis. Insuper et sabbata mea dedi eis, ut essent signum inter me et eos, et scirent quia ego Dominus sanctificans eos. Et irritaverunt me domus Israel in deserto; in praeceptis meis non ambulaverunt, et iudicia mea proiecerunt, quae faciens homo vivet in eis; et sabbata mea violaverunt vehementer. Dixi ergo ut effunderem furorem meum super eos in deserto, et consumerem eos. Et feci propter nomen meum, ne violaretur coram gentibus, de quibus eieci eos in conspectu earum. Ego igitur levavi manum meam super eos in deserto, ne inducerem eos in terram quam dedi eis, fluentem lacte et melle, praecipuam terrarum omnium, quia iudicia mea proiecerunt, et in praeceptis meis non ambulaverunt, et sabbata mea violaverunt: post idola enim cor eorum gradiebatur. Et pepercit oculus meus super eos ut non interficerem eos, nec consumpsi eos in deserto. Dixi autem ad filios eorum in solitudine: In praeceptis patrum vestrorum nolite incedere, nec iudicia eorum custodiatis, nec in idolis eorum polluamini. Ego Dominus Deus vester: in praeceptis meis ambulate, et iudicia mea custodite, et facite ea, et sabbata mea sanctificate, ut sit signum inter me et vos, et sciatis quia ego Dominus Deus vester. Et exacerbaverunt me filii Israel: in praeceptis meis non ambulaverunt, et iudicia mea non custodierunt ut facerent ea, quae cum fecerit homo vivet in eis; et sabbata mea violaverunt. Et comminatus sum ut effunderem furorem meum super eos, et implerem iram meam in eis in deserto. Averti autem manum meam, et feci propter nomen meum, ut non violaretur coram gentibus, de quibus eieci eos in oculis earum. Iterum levavi manum meam in eos in solitudine, ut dispergerem illos in nationes, et ventilarem in terras, eo quod iudicia mea non fecissent, et praecepta mea reprobassent, et sabbata mea violassent, et post idola patrum suorum fuissent oculi eorum. Ergo et ego dedi eis praecepta non bona, et iudicia in quibus non vivent. Et pollui eos in muneribus suis, cum offerrent omne quod aperit vulvam, propter delicta sua; et scient quia ego Dominus. Quam ob rem loquere ad domum Israel, fili hominis, et dices ad eos: Haec dicit Dominus Deus: Adhuc et in hoc blasphemaverunt me patres vestri, cum sprevissent me contemnentes, et induxissem eos in terram super quam levavi manum meam ut darem eis: viderunt omnem collem excelsum et omne lignum nemorosum, et immolaverunt ibi victimas suas, et dederunt ibi irritationem oblationis suae, et posuerunt ibi odorem suavitatis suae, et libaverunt libationes suas. Et dixi ad eos: Quid est excelsum ad quod vos ingredimini? Et vocatum est nomen eius excelsum usque ad hanc diem. Propterea dic ad domum Israel: Haec dicit Dominus Deus: Certe in via patrum vestrorum vos polluimini, et post offendicula eorum vos fornicamini; et in oblatione donorum vestrorum, cum traducitis filios vestros per ignem, vos polluimini in omnibus idolis vestris usque hodie. Et ego respondebo vobis, domus Israel? Vivo ego, dicit Dominus Deus, quia non respondebo vobis. Neque cogitatio mentis vestrae fiet, dicentium: Erimus sicut gentes, et sicut cognationes terrae, ut colamus ligna et lapides. Vivo ego, dicit Dominus Deus, quoniam in manu forti et in brachio extento et in furore effuso regnabo super vos. Et educam vos de populis, et congregabo vos de terris in quibus dispersi estis, in manu valida et in brachio extento et in furore effuso regnabo super vos. Et adducam vos in desertum populorum, et iudicabo vobiscum ibi facie ad faciem. Sicut iudicio contendi adversum patres vestros in deserto terrae Aegypti, sic iudicabo vos, dicit Dominus Deus. Et subiciam vos sceptro meo, et inducam vos in vinculis foederis. Et eligam de vobis transgressores et impios, et de terra incolatus eorum educam eos, et in terram Israel non ingredientur; et scietis quia ego Dominus. Et vos domus Israel, haec dicit Dominus Deus: Singuli post idola vestra ambulate, et servite eis. Quod si et in hoc non audieritis me, et nomen meum sanctum polluetis ultra in muneribus vestris et in idolis vestris. In monte

sancto meo in monte excelso israel ait dominus deus ibi serviet mihi omnis domus israel omnis in terra in qua placebunt mihi et ibi queram primitias vestras et initium decimarum vestrarum in omnibus sanctificationibus vestris. In odorem suavitatis suscipiam vos cum eduxero vos de populis et congregavero vos de terris in quas dispersi estis et sanctificabor in vobis in oculis nationum et scietis quia ego dominus cum induxero vos ad terram israel in terram pro qua levavi manum meam ut darem eam patribus vestris. Et recordabimini ibi viarum vestrarum et omnium scelerum vestrorum quibus polluti estis in eis et displicebitis vobis in conspectu vestro in omnibus malitiis vestris quas fecistis. Et scietis quia ego dominus cum benefecero vobis propter nomen meum non secundum vias vestras malas neque secundum scelera vestra pessima domus israel ait dominus deus. Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis pone faciem tuam contra viam austri et stilla ad africum et propheta ad saltum agri meridiani et dices saltui meridiano. Audi verbum domini. Hec dicit dominus deus. Ecce ego succendam in te ignem et comburam in te omne lignum viride et omne lignum aridum. Non extinguetur flamma succensionis et comburetur in eo omnis facies ab austro usque ad aquilonem. Et videbit universa caro quia ego dominus succendi eam nec extinguetur. Et dixi. A a a domine deus ipsi dicunt de me. Numquid non per parabolas loquitur iste. Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis pone faciem tuam ad ierusalem et stilla ad sanctuaria et propheta contra humum israel et dices terre israel. Hec dicit dominus deus. Ecce ego ad te et eiciam gladium meum de vagina sua et occidam in te iustum et impium. Pro eo autem quod occidi in te iustum et impium idcirco egredietur gladius meus de vagina sua ad omnem carnem ab austro usque ad aquilonem ut sciat omnis caro quia ego dominus eduxi gladium meum de vagina sua irrevocabilem. Et tu fili hominis ingemisce in contritione lumborum et in amaritudinibus ingemisce coram eis. Cumque dixerint ad te quare tu gemis dices. Pro auditu quia venit et tabescet omne cor et dissolventur universe manus et infirmabitur omnis spiritus et per cuncta genua fluent aque. Ecce venit et fiet ait dominus deus. Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis propheta et dices. Hec dicit dominus deus. Loquere. Gladius gladius exacutus est et limatus. Ut cedat victimas exacutus est ut splendeat limatus est. Qui moves sceptrum filii mei succidisti omne lignum. Et dedi eum ad levigandum ut teneatur manu. Iste exacutus est gladius iste limatus ut sit in manu interficientis. Clama et ulula fili hominis quia hic factus est in populo meo hic in cunctis ducibus israel. Qui fugerant gladio traditi sunt cum populo meo. Idcirco plaude super femur quia probatus est. Et hoc cum sceptrum subverterit et non erit dicit dominus deus. Tu ergo fili hominis propheta et percute manu ad manum et duplicetur gladius ac triplicetur gladius interfectorum. Hic est gladius occisionis magne qui obstupescere eos facit et corde tabescere et multiplicat ruinas. In omnibus portis eorum dedi conturbationem gladii acuti et limati ad fulgendum amicti ad cedem. Exacuere vade ad dexteram sive ad sinistram quocumque faciei tue est appetitus. Quin et ego plaudam manu ad manum et implebo indignationem meam. Ego dominus locutus sum. Et factus est sermo domini ad me dicens. Et tu fili hominis pone tibi duas vias ut veniat gladius regis babylonis. De terra una egredientur ambo et manu capiet coniecturam in capite vie civitatis coniectabitur. Viam pones ut veniat gladius ad rabbath filiorum ammon et ad iudam in ierusalem munitissimam. Stetit enim rex babylonis in bivio in capite duarum viarum divinationem querens commiscens sagittas. Interrogavit idola exta consuluit. Ad dexteram eius facta est divinatio super ierusalem ut ponat arietes ut aperiat os in cede et elevet vocem in ululatu ut ponat arietes contra portas et comportet aggerem ut edificet munitiones. Eritque quasi consulens frustra oraculum in oculis eorum et sabbatorum otium imitans. Ipse autem recordabitur iniquitatis ad capiendum. Idcirco hec dicit dominus deus. Pro eo quod recordati estis iniquitatis vestre et revelastis prevaricationes vestras et apparuerunt peccata vestra in omnibus cogitationibus vestris. Pro eo inquam quod recordati estis manu capiemini. Tu autem profane impie dux israel cuius venit dies in tempore iniquitatis prefinita hec dicit dominus deus. Aufer cidarim tolle coronam. Nonne hec est que humilem sublevavit et sublimem humiliavit. Iniquitatem iniquitatem iniquitatem ponam eam. Et hoc nunc factum est donec veniret cuius est iudicium et tradam ei. Et tu fili hominis propheta et dic. Hec dicit dominus deus ad filios ammon et ad obprobrium eorum et dices. Mucro mucro evaginate ad occidendum limate ut interficias et fulgeas cum tibi viderentur vana et divinarentur mendacia ut dareris super colla vulneratorum impiorum quorum venit dies in tempore iniquitatis prefinite. Revertere ad vaginam tuam in locum in quo creatus es. In terra nativitatis tue iudicabo te et effundam super te indignationem meam. In igne furoris mei sufflabo in te daboque te in manus hominum insipientium et fabricantium interitum. Igni eris cibus sanguis tuus erit in medio terre oblivioni traderis quia ego dominus locutus sum.

XXII

Et factum est verbum domini ad me dicens. Et tu fili hominis nonne iudicas nonne iudicas civitatem sanguinum. Et ostendes ei omnes abhominationes suas et dices. Hec dicit dominus deus. Civitas effundens sanguinem in medio sui ut veniat tempus eius et que fecit idola contra semetipsam ut pollueretur. In sanguine tuo qui a te effusus est deliquisti et in idolis tuis que fecisti polluta es. Et appropinquare fecisti dies tuos et adduxisti tempus annorum tuorum. Propterea dedi te obprobrium gentibus et irrisionem universis terris. Que iuxta te sunt et que procul a te triumphabunt de te sordida nobilis grandis interitu. Ecce principes israel singuli in brachio suo fuerunt in te ad effundendum sanguinem. Patrem et matrem contumeliis affecerunt in te. Advenam calumniati sunt in medio tui pupillum et viduam contristaverunt apud te. Sanctuaria mea sprevistis et sabbata mea polluistis. Viri detractores fuerunt in te ad effundendum sanguinem et super montes comederunt in te. Scelus operati sunt in medio tui. Verecundiora patris discooperuerunt in te. Immunditia

menstruate humiliaverunt in te. et unusquisque in
uxorem proximi sui operatus est abhominationem. Et socer
nurum suam polluit nefarie. frater sororem suam filiam
patris sui oppressit in te. Munera acceperunt apud te
ad effundendum sanguinem. usuram et superhabun-
dantiam accepisti. Et avare proximos tuos calumpni-
abaris. meique oblita es ait dominus deus. Ecce complosi manus
meas super avariciam tuam quam fecisti et super sanguinem
qui effusus est in medio tui. Numquid sustinebit cor tu-
um aut prevalebunt manus tue in diebus quos ego faciam
tibi? Ego dominus locutus sum et faciam. Et dispergam te in nati-
ones et ventilabo te in terras. Et deficere faciam inmun-
diciam tuam a te. et possidebo te in conspectu gentium
et scies quia ego dominus. Et factum est verbum domini ad me dicens.
Fili hominis versa est michi domus israel in scoriam. Omnes isti es
et stagnum et ferrum et plumbum in medio fornacis sco-
ria argenti facti sunt. Propterea hec dicit dominus deus. Eo quod versi estis
omnes in scoriam propterea ecce ego congregabo vos in medio
ierusalem congregatione argenti et eris et ferri et stagni et plumbi
in medium fornacis ut succendam in ea ignem ad conflandum.
Sic congregabo in furore meo et in ira mea et requiescam.
Et conflabo vos et congregabo vos et succendam vos in ig-
ne furoris mei et conflabimini in medio eius. Ut conflatur
argentum in medio fornacis sic eritis in medio eius et
scietis quia ego dominus cum effuderim indignationem meam super vos
Et factum est verbum domini ad me dicens. Fili hominis dic
ei. Tu es terra inmunda et non conpluta in die furoris. Coniu-
ratio prophetarum in medio eius sicut leo rugiens capiens-
que predam. Animam devoraverunt opes et precium accepe-
runt. viduas eius multiplicaverunt in medio eius. Sacerdotes
eius contempserunt legem meam. et polluerunt sanctuaria
mea. Inter sanctum et prophanum non habuere distanciam. et
inter pollutum et mundum non intellexerunt. Et a sabbatis
meis averterunt oculos suos et coinquinabar in medio
eorum. Principes eius in medio illius quasi lupi rapien-
tes predam ad effundendum sanguinem et ad perdendas
animas et avare sectanda lucra. Prophete autem eius liniebant
eos absque temperamento videntes vana et divinantes men-
dacium. dicentes hec dicit dominus deus. cum dominus non sit locutus.
Populi terre calumpniabantur calumpniam. et rapiebant violenter.
Egenum et pauperem affligebant et advenam opprimebant
calumpnia absque iudicio. Et quesivi de eis virum qui
interponeret sepem. et staret oppositus contra me pro ter-
ra ne dissiparem eam. et non inveni. Et effudi super eos indig-
nationem meam in igne ire mee consumpsi eos. Viam
eorum in caput eorum reddidi ait dominus deus.

XXIII

Et factus est
sermo domini ad me dicens. Fili hominis due mulieres
filie matris unius fuerunt. et fornicate sunt in egypto.
In adolescentia sua fornicate sunt. Ibi subacta sunt ubera
earum et fracte sunt mamme pubertatis earum. Nomina autem
earum oolla maior et ooliba soror eius. et habuit eas. et pepe-
rerunt filios et filias. Porro earum nomina samaria
oolla et ierusalem ooliba. Fornicata est igitur oolla
super me. et insanivit in amatores suos in assyrios pro-
pinquantes vestitos iacincto principes et magistratus
iuvenes cupidinis. universos equites et ascensores equorum.
Et dedit fornicationes suas super eos electos filios assyriorum
universos et in omnibus in quos insanivit. In inmundiciis
eorum polluta est. insuper et fornicationes suas quas habu-
erat in egypto non reliquit. Nam et illi dormierunt cum ea
in adolescentia sua. et illi confregerunt ubera puberta-
tis eius et effuderunt fornicationem suam super eam. Propterea
tradidi eam in manus amatorum suorum. in manus filiorum
assur super quorum insanivit libidine. Ipsi discooperuerunt ig-
nominiam eius filios et filias eius tulerunt et ipsam occiderunt
gladio. Et facte sunt famose mulieres et iudicia perpetra-
verunt in ea. Quod cum vidisset soror eius ooliba plusquam
illa insanivit libidine et fornicationem suam super fornica-
tionem sororis sue ad filios assyriorum prebuit inpudenter
ducibus et magistratibus ad se venientibus indutis varia ve-
ste equitibus qui vectabantur equis adolescentibus forma
cunctis egregiis. Et vidi quod polluta esset via una ambarum
et auxit fornicationes suas. Cumque vidisset viros de-
pictos in pariete. ymagines chaldeorum expressas coloribus et
accinctos balteis renes. et tyaras tinctas in capiti-
bus eorum formam ducum omnium similitudinem filiorum
babylonis terreque chaldeorum in qua orti sunt. et insanivit
super eos concupiscentia oculorum suorum. et misit nuntios ad
eos in chaldeam. Cumque venissent ad eam filii baby-
lonis ad cubile mammarum. polluerunt eam stupris su-
is et polluta est ab eis et saciata est anima eius ab illis.
Denudavit quoque fornicationes suas et discooperuit
ignominiam suam. Et recessit anima mea ab ea sicut
recesserat anima mea a sorore eius. Multiplicavit
enim fornicationes suas recordans dies adolescentie
sue. quibus fornicata est in terra egypti. Et insanivit
libidine super concubitum eorum quorum carnes sunt ut carnes
asinorum sicut fluxus equorum fluxus eorum. Et visitasti sce-
lus adolescentie tue quando subacta sunt ubera tua in
egypto et confracte mamme pubertatis tue. Prop-
terea ooliba hec dicit dominus deus. Ecce ego suscitabo omnes a-
matores tuos contra te. de quibus saciata est anima tua
et congregabo eos adversum te in circuitu filios baby-
lonis et universos chaldeos nobiles tyrannosque et princi-
pes omnes filios assyriorum. iuvenes forma egregia du-
ces et magistratus. universos principes principum. et nomina-
tos ascensores equorum. Et venient super te instructi
curru et rota multitudo populorum lorica et clypeo et galea
armabuntur contra te undique. Et dabo coram eis iudi-
cium et iudicabunt te iudiciis suis. Et ponam zelum
meum in te. quem exercent tecum in furore. Nasum
tuum et aures tuas precident. et que remanserint gladio
concident. Ipsi filios tuos et filias tuas capient. et novis-
simum tuum devorabitur igne. Et denudabunt te ve-
stimentis tuis et tollent vasa glorie tue. Et requiescere
faciam scelus tuum de te. et fornicationem tuam
de terra egypti. Nec levabis oculos tuos ad eos. et egypti
non recordaberis amplius. Quia hec dicit dominus deus. Ecce ego tradi-
te in manus eorum quos odisti in manus de quibus saci-
ata est anima tua. Et agent tecum in odio et tollent omnes

conflat

xxiii

mulieres

et minor

tamquam uxores

labores tuos et dimittent te nudam et ignominia plenam. Et revelabitur ignominia fornicationum tuarum, scelus tuum et fornicationes tuae. Fecerunt haec tibi, quia fornicata es post gentes inter quas polluta es in idolis earum. In via sororis tuae ambulasti, et dabo calicem eius in manu tua. Haec dicit Dominus Deus: Calicem sororis tuae bibes profundum et latum; eris in derisum et in subsannationem, quae est capacissima. Ebrietate et dolore repleberis, calice maeroris et tristitiae, calice sororis tuae Samariae; et bibes illum et epotabis usque ad feces, et fragmenta eius devorabis, et ubera tua lacerabis, quia ego locutus sum, ait Dominus Deus. Propterea haec dicit Dominus Deus: Quia oblita es mei et proiecisti me post corpus tuum, tu quoque porta scelus tuum et fornicationes tuas. Et ait Dominus ad me dicens: Fili hominis, numquid iudicas Oollam et Oolibam, et adnuntias eis scelera earum? Quia adulteratae sunt et sanguis in manibus earum, et cum idolis suis fornicatae sunt; insuper et filios suos quos genuerunt mihi obtulerunt eis ad devorandum. Sed et hoc fecerunt mihi: polluerunt sanctuarium meum in die illa et sabbata mea profanaverunt. Cumque immolarent filios suos idolis suis et ingrederentur sanctuarium meum in die illa ut pollerent illud, etiam haec fecerunt in medio domus meae. Miserunt ad viros venientes de longe, ad quos nuntium miserant; itaque ecce venerunt, quibus te lavisti et circumlinisti stibio oculos tuos, et ornata es mundo muliebri. Sedisti in lecto pulcherrimo, et mensa ornata est ante te; thymiama meum et unguentum meum posuisti super eam. Et vox multitudinis exultantis erat in ea, et in viris qui de multitudine hominum adducebantur et veniebant de deserto; posuerunt armillas in manibus earum et coronas speciosas in capitibus earum. Et dixi ei quae adtrita est in adulteriis: Nunc fornicabitur in fornicatione sua etiam haec. Et ingressi sunt ad eam quasi ad mulierem meretricem; sic ingrediebantur ad Oollam et Oolibam, mulieres nefarias. Viri ergo iusti sunt; hii iudicabunt eas iudicio adulterarum et iudicio effundentium sanguinem, quia adulterae sunt et sanguis in manibus earum. Haec enim dicit Dominus Deus: Adduc ad eas multitudinem, et trade eas in tumultum et in rapinam, et lapidentur lapidibus populorum, et confodiantur gladiis eorum; filios et filias earum interficient, et domos earum igne succendent. Et auferam scelus de terra, et discent omnes mulieres ne faciant secundum scelus earum. Et dabunt scelus vestrum super vos, et portabitis peccata idolorum vestrorum, et scietis quia ego Dominus Deus.

Et factum est verbum Domini ad me in anno nono, in mense decimo, decima die mensis, dicens: Fili hominis, scribe tibi nomen diei huius in qua confirmatus est rex Babylonis adversum Hierusalem hodie. Et dices per proverbium ad domum inritatricem parabolam, et loqueris ad eos: Haec dicit Dominus Deus: Pone ollam, pone inquam, et mitte in eam aquam. Congere frusta eius in eam, omnem partem bonam, femur et armum, electa et ossibus plenam. Pinguissimum pecus adsume; compone quoque struem ossium sub ea; efferbuit coctio eius, et discocta sunt ossa illius in medio eius. Propterea haec dicit Dominus Deus: Vae civitati sanguinum, ollae cuius rubigo in ea est, et rubigo eius non exivit de ea; per partes et partes suas eice eam. Non cecidit super eam sors. Sanguis enim eius in medio eius est; super limpidissimam petram effudit illum. Non effudit illum super terram ut possit operiri pulvere, ut superinducerem indignationem meam et vindicta ulciscerer. Dedi sanguinem eius super petram limpidissimam ne operiretur. Propterea haec dicit Dominus Deus: Vae civitati sanguinum, cuius ego grandem faciam pyram. Congere ossa quae igne succendam; consumentur carnes, et coquetur universa compositio, et ossa tabescent. Pone quoque eam super prunas vacuam, ut incalescat et liquefiat aes eius, et confletur in medio eius inquinamentum eius, et consumatur rubigo eius. Multo labore sudatum est, et non exivit de ea nimia rubigo eius, neque per ignem. Inmunditia tua execrabilis, quia mundare te volui et non es mundata a sordibus tuis; sed nec mundaberis prius donec quiescere faciam indignationem meam in te. Ego Dominus locutus sum; veniet et faciam; non transeam nec parcam nec placabor; iuxta vias tuas et iuxta adinventiones tuas iudicabo te, dicit Dominus. Et factum est verbum Domini ad me dicens: Fili hominis, ecce ego tollo a te desiderabile oculorum tuorum in plaga, et non planges neque plorabis neque fluent lacrimae tuae. Ingemisce tacens; mortuorum luctum non facies; corona tua circumligata sit tibi, et calciamenta tua erunt in pedibus tuis; nec amictu ora velabis, nec cibos lugentium comedes. Locutus sum ergo ad populum mane, et mortua est uxor mea vespere; fecique mane sicut praeceperat mihi. Et dixit ad me populus: Quare non indicas nobis quid ista significent quae tu facis? Et dixi ad eos: Sermo Domini factus est ad me dicens: Loquere domui Israhel: Haec dicit Dominus Deus: Ecce ego polluam sanctuarium meum, superbiam imperii vestri, et desiderabile oculorum vestrorum, et super quo pavet anima vestra; filii vestri et filiae quas reliquistis gladio cadent. Et facietis sicut feci: ora amictu non velabitis, et cibos lugentium non comedetis. Coronas habebitis in capitibus vestris, et calciamenta in pedibus; non plangetis neque flebitis, sed tabescetis in iniquitatibus vestris, et unusquisque gemet ad fratrem suum. Eritque Ezechiel vobis in portentum; iuxta omnia quae fecit facietis, cum venerit istud, et scietis quia ego Dominus Deus. Et tu, fili hominis, ecce in die qua tollam ab eis fortitudinem eorum et gaudium dignitatis et desiderium oculorum eorum, super quo requiescunt animae eorum, filios et filias eorum, in die illa cum venerit fugiens ad te ut adnuntiet tibi, in die illa aperietur os tuum cum eo qui fugit, et loqueris et non silebis ultra; eritque eis in portentum, et scietis quia ego Dominus.

Uxor

XXV

Amon

Et factus est sermo Domini ad me dicens: Fili hominis, pone faciem tuam contra filios Ammon, et prophetabis de eis, et dices filiis Ammon: Audite verbum Domini Dei. Haec dicit Dominus Deus: Pro eo quod dixistis: Euge, euge, super sanctuarium meum quia pollutum est, et super terram Israhel quoniam desolata est, et super domum Iuda quoniam ducti sunt in captivitatem, idcirco ego tradam te filiis orientalibus in hereditatem, et conlocabunt caulas suas in te, et ponent in te tentoria sua; ipsi comedent fruges tuas, et ipsi bibent lac tuum. Daboque Rabbath habitaculum camelorum, et filios Ammon in cubile pecorum, et scietis quia ego Dominus. Quoniam haec dicit Dominus Deus: Pro eo quod plausisti manu et percussisti pede, et gavisa es ex toto

Ali. xxiiii d. cu cecidit

moab

de civitatibus

affectu super terram israel: idcirco ecce ego extendam manum meam super te, et tradam te in direptionem gentium, et interficiam te de populis, et perdam te de terris, et conteram: et scietis quia ego dominus. Hec dicit dominus deus: Pro eo quod dixerunt moab et seir: Ecce sicut omnes gentes domus iuda: idcirco ecce ego aperiam humerum moab de civitatibus, de civitatibus inquam eius et de finibus eius inclitas terre bethiesimoth, et beelmeon, et cariathaim, filiis orientis cum filiis ammon. Et dabo eam in hereditatem, ut non sit memoria ultra filiorum ammon in gentibus. Et in moab faciam iudicia: et scient quia ego dominus. Hec dicit dominus deus: Pro eo quod fecit idumea ultionem ut se vindicaret de filiis iuda, peccavitque delinquens, et vindictam expetivit de eis: idcirco hec dicit dominus deus: Extendam manum meam super idumeam, et auferam de ea hominem et iumentum, et faciam eam desertam ab austro: et qui sunt in dedan, gladio cadent. Et dabo ultionem meam super idumeam per manum populi mei israel: et facient in edom iuxta iram meam et furorem meum: et scient vindictam meam, ait dominus deus. Hec dicit dominus deus: Pro eo quod fecerunt palestini vindictam, et ulti se sunt toto animo interficientes, et implentes inimicitias veteres: propterea hec dicit dominus deus: Ecce ego extendam manum meam super palestinos, et interficiam interfectores, et perdam reliquias maritime regionis. Faciamque in eis ultiones magnas arguens in furore: et scient quia ego dominus, cum dedero vindictam meam super eos.

XXVI

tyrus

Et factum est in undecimo anno prima mensis, factus est sermo domini ad me dicens: Fili hominis, pro eo quod dixit tyrus de ierusalem: Euge confracte sunt porte populorum, conversa est ad me: implebor, deserta est: propterea hec dicit dominus deus: Ecce ego super te tyre, et ascendere faciam ad te gentes plurimas, sicut ascendit mare fluctuans. Et dissipabunt muros tyri, et destruent turres eius: et radam pulverem eius de ea, et dabo eam in limpidissimam petram. Siccatio sagenarum erit in medio maris, quia ego dominus locutus sum, ait dominus deus: et erit in direptionem gentibus. Filie quoque eius que sunt in agro, gladio interficientur: et scient quia ego dominus. Quia hec dicit dominus deus: Ecce ego adducam ad tyrum nabuchodonosor regem babylonis ab aquilone, regem regum, cum equis et curribus et equitibus, et cetu populoque magno. Filias tuas que sunt in agro gladio interficiet: et circumdabit te munitionibus, et comportabit aggerem in gyro: et levabit contra te clipeum. Et vineas et arietes temperabit in muros tuos, et turres tuas destruet in armatura sua. Inundatione equorum eius operiet te pulvis eorum: a sonitu equitum et rotarum et curruum movebuntur muri tui, cum ingressus fuerit portas tuas quasi per introitum urbis dissipate. Ungulis equorum suorum conculcabit omnes plateas tuas: populum tuum gladio cedet, et statue tue nobiles in terram corruent. Vastabunt opes tuas, diripient negotiationes tuas: et destruent muros tuos, et domos tuas preclaras subvertent: et lapides tuos et ligna tua et pulverem tuum in medio aquarum ponent. Et quiescere faciam multitudinem canticorum tuorum, et sonitus cytharum tuarum non audietur amplius. Et dabo te in limpidissimam petram, siccatio sagenarum eris, in medio maris. Nec edificaberis ultra, quia ego dominus locutus sum, ait dominus deus. Hec dicit dominus deus tyro: Numquid non a sonitu ruine tue et gemitu interfectorum tuorum, cum occisi fuerint in medio tui, commovebuntur insule? Et descendent de sedibus suis omnes principes maris: et auferent exuvias suas, et vestimenta varia sua abicient, et induentur stupore. In terra sedebunt, et attoniti super repentino casu tuo admirabuntur. Et assumentes super te lamentum, dicent tibi: Quomodo peristi que habitas in mari, urbs inclyta que fuisti fortis in mari cum habitatoribus tuis, quos formidabant universi? Nunc stupebunt naves in die pavoris tui: et turbabuntur insule in mari, eo quod nullus egrediatur ex te. Quia hec dicit dominus deus: Cum dedero te urbem desolatam sicut civitates que non habitantur, et adduxero super te abyssum, et operuerint te aque multe: et detraxero te cum his qui descendunt in lacum ad populum sempiternum, et collocavero te in terra novissima, sicut solitudines veteres, cum his qui deducuntur in lacum, ut non habiteris: porro cum dedero gloriam in terra viventium, in nichilum redigam te, et non eris: et requisita non invenieris ultra in sempiternum, dicit dominus deus. Et factum est verbum domini ad me dicens: Tu ergo fili hominis, assume super tyrum lamentum: et dices tyro que habitat in introitu maris, negotiationi populorum ad insulas multas: Hec dicit dominus deus: O tyre tu dixisti: Perfecti decoris ego sum, et in corde maris sita. Finitimi tui qui te edificaverunt, impleverunt decorem tuum: abietibus de sanir extruxerunt te cum omnibus tabulatis maris. Cedrum de lybano tulerunt ut facerent tibi malum. Quercus de basan dolaverunt in remos tuos: et transtra tua fecerunt tibi ex ebore indico et pretoriola de insulis italie. Byssus varia de egypto texta est tibi in velum ut poneretur in malo: iacinctus et purpura de insulis elisa facta sunt operimentum tuum. Habitatores sydonis et aradii fuerunt remiges tui: sapientes tui tyre facti sunt gubernatores tui. Senes biblii et prudentes eius habuerunt nautas ad ministerium varie supellectilis tue. Omnes naves maris et naute earum fuerunt in populo negotiationis tue. Perse et lydii et lybies erant in exercitu tuo viri bellatores tui: clypeum et galeam suspenderunt in te pro ornatu tuo. Filii aradii cum exercitu tuo erant super muros tuos in circuitu: sed et pigmei qui erant in turribus tuis, pharetras suas suspenderunt in muris tuis per gyrum: ipsi compleverunt pulchritudinem tuam. Carthaginenses negotiatores tui a multitudine cunctarum divitiarum, argento ferro stagno plumboque repleverunt nundinas tuas. Grecia thubal et mosoch institores tui: mancipia et vasa erea advexerunt populo tuo. De domo thogorma, equos et equites et mulos adduxerunt ad forum tuum. Filii dedan negotiatores tui: insule multe negotiatio manus tue. Dentes eburneos et hebeninos commutaverunt in pretio tuo. Syrus negotiator tuus propter multitudinem operum tuorum, gemmam et purpuram, et scutulata et byssum, et sericum et chodchod proposuerunt in mercato tuo. Iuda

et tua isti ipsi institores tui in frumento primo balsamum et mel et oleum et resinam proposuerunt in nundinis tuis. Damascenus negotiator tuus in multitudine operum tuorum in multitudine diversarum opum, in vino pingui in lanis coloris optimi. Vedan et Grecia et Mozel in nundinis tuis proposuerunt ferrum fabrefactum: stacten et calamum in negotiatione tua. Vedan institores tui in tapetibus ad sedendum. Arabia et universi principes Cedar ipsi negotiatores manus tuae: cum agnis et arietibus et hedis venerunt ad te negotiatores tui. Venditores Saba et Reema ipsi institores tui cum universis primis aromatibus et lapide pretioso et auro quod proposuerunt in mercatu tuo. Aran et Chenne et Eden negotiatores tui: Saba, Assur et Chelmad venditores tui. Ipsi negotiatores tui multifariam involucris iacinthi et polymitorum gazarumque pretiosarum, quae obvolutae et astrictae erant funibus: cedros quoque habebant in negotiationibus tuis. Naves maris principes tui in negotiatione tua: et repleta es et glorificata nimis in corde maris. In aquis multis adduxerunt te remiges tui: ventus auster contrivit te in corde maris. Divitiae tuae et thesauri tui et multiplex instrumentum tuum, nautae tui et gubernatores tui qui tenebant supellectilem tuam et populo tuo preerant: viri quoque bellatores tui qui erant in te, cum universa multitudine tua quae est in medio tui, cadent in corde maris in die ruinae tuae. A sonitu clamoris gubernatorum tuorum conturbabuntur classes. Et descendent de navibus omnes qui tenebant remum: nautae et universi habitatores maris in terra stabunt. Et heiulabunt super te voce magna et plorabunt amare: et superiacient pulverem capitibus suis, et cinere conspergentur. Et radent super te calvitium et accingentur ciliciis: et plorabunt te in amaritudine animae ploratu amarissimo. Et assument super te carmen lugubre et plangent te. Quae est ut Tyrus quae obmutuit in medio maris? Quae in exitu negotiationum tuarum de mari implesti populos multos. In multitudine divitiarum tuarum et populorum tuorum ditasti reges terrae. Nunc contrita es a mari, in profundis aquarum opes tuae, et omnis multitudo tua quae erat in medio tui cecidit. Universi habitatores insularum obstupuerunt super te, et reges earum omnes tempestate perculsi mutaverunt vultus. Negotiatores populorum sibilaverunt super te. Ad nihilum deducta es et non eris usque in perpetuum.

XXVIII

Et factus est sermo domini ad me dicens: Fili hominis dic principi Tyri: Haec dicit dominus deus: Eo quod elevatum est cor tuum et dixisti: Deus ego sum et in cathedra dei sedi in corde maris, cum sis homo et non deus: et dedisti cor tuum quasi cor dei. Ecce sapientior es tu Daniele: omne secretum non est absconditum a te. In sapientia et prudentia tua fecisti tibi fortitudinem et acquisisti aurum et argentum in thesauris tuis. In multitudine sapientiae tuae et in negotiatione tua multiplicasti tibi fortitudinem, et elevatum est cor tuum in robore tuo. Propterea haec dicit dominus deus: Eo quod elevatum est cor tuum quasi cor dei, ideo ecce ego adducam super te alienos robustissimos gentium et nudabunt gladios suos super pulchritudinem sapientiae tuae et polluent decorem tuum. Interficient te et detrahent te, et morieris interitu occisorum in corde maris. Numquid dicens loqueris: Deus ego sum, coram interficientibus te, cum sis homo et non deus, in manu occidentium te? Morte incircumcisorum morieris in manu alienorum, quia ego locutus sum ait dominus deus. Et factus est sermo domini ad me dicens: Leva planctum super regem Tyri et dices ei: Haec dicit dominus deus: Tu signaculum similitudinis plenus sapientia et perfectus decore, in deliciis paradysi dei fuisti. Omnis lapis pretiosus operimentum tuum: sardius, topazius et iaspis, crisolitus et onix et berillus, saphyrus et carbunculus et smaragdus. Aurum opus decoris tui, et foramina tua in die qua conditus es preparata sunt. Tu cherub extentus et protegens, et posui te in monte sancto dei. In medio lapidum ignitorum ambulasti, perfectus in viis tuis a die conditionis tuae donec inventa est iniquitas in te. In multitudine negotiationis tuae repleta sunt interiora tua iniquitate et peccasti. Et eieci te de monte dei et perdidi te, o cherub protegens, de medio lapidum ignitorum. Elevatum est cor tuum in decore tuo, perdidisti sapientiam tuam in decore tuo. In terram proieci te, ante faciem regum dedi te ut cernerent te. In multitudine iniquitatum tuarum et iniquitate negotiationis tuae polluisti sanctificationem tuam. Producam ergo ignem de medio tui qui comedat te, et dabo te in cinerem super terram in conspectu omnium videntium te. Omnes qui viderint te in gentibus obstupescent super te. Nichil factus es et non eris in perpetuum.

lapides

Et factus est sermo domini ad me dicens: Fili hominis pone faciem tuam contra Sydonem et prophetabis de ea et dices: Haec dicit dominus deus: Ecce ego ad te Sydon et glorificabor in medio tui, et scient quia ego dominus cum fecero in ea iudicia et sanctificatus fuero in ea. Et immittam ei pestilentiam et sanguinem in plateis eius, et corruent interfecti in medio eius gladio per circuitum, et scient quia ego dominus. Et non erit ultra domui Israel offendiculum amaritudinis et spina dolorem inferens undique per circuitum eorum qui adversantur eis, et scient quia ego dominus deus.

Haec dicit dominus deus: Quando congregavero domum Israel de populis in quibus dispersi sunt, sanctificabor in eis coram gentibus, et habitabunt in terra sua quam dedi servo meo Iacob. Et habitabunt in ea securi, et edificabunt domos et plantabunt vineas, et habitabunt confidenter cum fecero iudicia in omnibus qui adversantur eis per circuitum, et scient quia ego dominus deus eorum.

XXIX

In anno decimo, in decimo mense, undecima die mensis factum est verbum domini ad me dicens: Fili hominis pone faciem tuam contra Pharaonem regem Egypti et prophetabis de eo et de Egypto universa. Loquere et dices: Haec dicit dominus deus: Ecce ego ad te Pharao rex Egypti, draco magne qui cubas in medio fluminum tuorum et dicis: Meus est fluvius et ego feci memetipsum. Et ponam frenum in maxillis tuis et agglutinabo pisces fluminum tuorum squamis tuis, et extraham te de medio fluminum tuorum, et universi pisces tui squamis tuis adherebunt. Et proiciam te

pharaone

in desertum et omnes pisces fluminis tui. Super
faciem terre cades non colligeris neque congregabis.
Bestiis terre et volatilibus celi dedi te ad devorandum
et scient omnes habitatores egypti quia ego dominus.
xxix Pro eo quod fuisti baculus arundineus domui israel
quando apprehenderunt te manu et confractus es et lace
rasti omnem humerum eorum et innitentibus eis
super te comminutus es et dissolvisti omnes renes eorum.
Propterea hec dicit dominus deus. Ecce ego adducam super te gladium
et interficiam de te hominem et iumentum. Et erit
terra egypti in desertum et in solitudinem et scient quia
ego dominus. Eo quod dixeris fluvius meus est et ego feci
eum. Ideirco ecce ego ad te et ad flumina tua. Dabo
que terram egypti in solitudines gladio dissipatam
a turre syenes usque ad terminos ethyopie. Non transi
bit per eam pes hominis neque pes iumenti gradietur
in ea et non habitabitur xl annis. Daboque terram egypti
desertam in medio terrarum desertarum et civitates eius in
medio urbium subversarum erunt desolate xl annis. Et
dispergam egyptios in nationes et ventilabo eos in
terras. Quia hec dicit dominus deus. Post finem xl annorum congregabo e
gyptum de populis in quibus dispersi fuerant et reducam
captivitatem egypti et collocabo eos in terram pha
tures in terram nativitatis sue et erunt ibi in regnum
humile. Inter regna cetera erit humillima et non ele
vabitur ultra super nationes et imminuam eos ne im
perent gentibus. Neque erunt ultra domui israel in
confidentia docentes iniquitatem ut fugiant et se
quantur eos et scient quia ego dominus deus. Et factum est
in vigesimo et septimo anno in primo mense in
una mensis factum est verbum domini ad me dicens.
Fili hominis nabugodonosor rex babylonis servi
re fecit exercitum suum servitute magna adver
sus tyrum. Omne caput decalvatum et omnis hu
merus depilatus est et merces non est reddita ei
neque exercitui eius de tyro pro servitute qua servivit
mihi adversus eam. Propterea hec dicit dominus deus. Ecce ego
dabo nabugodonosor regem babylonis in terra e
gypti et capiet multitudinem eius et depredabitur
manubias eius et diripiet spolia eius et erit mer
ces exercitui illius et operi pro quo servivit adversus
eam. Dedi ei terram egypti pro eo quod laboraverit mihi
ait dominus deus. In die illo pullulabit cornu israel et
dabo apertum os in medio eorum et scient quia ego dominus deus.

XXX Et factum est verbum domini ad me dicens. Fili hominis
propheta et dic. Hec dicit dominus deus. Ululate ve ve diei quia
iuxta est et appropinquat dies domini. Dies nubis tempus
gentium erit et veniet gladius in egyptum. Et
erit pavor in ethyopia cum ceciderint vulnerati
in egypto et ablata fuerit multitudo illius. Et reducta
captivitate egypti et destructa fundamenta eius.
Ethyopia et libia et lidii et omne reliquum vulgus
et chub et filii terre federis cum eis gladio cadent.
Hec dicit dominus deus. Et corruent fulcientes egyp
tum et destruetur superbia imperii eius a turre sye
nes et gladio cadent in ea ait dominus exercituum.
Et dissipabuntur in medio terrarum desolatarum et urbes
eius in medio civitatum desertarum erunt. Et scient
quia ego dominus cum dedero ignem in egypto et at
triti fuerint omnes auxiliatores eius. In die illa e
gredientur nuntii a facie mea in trieribus ad conte
rendam ethyopie confidentiam et erit pavor in eis in
die egypti quia absque dubio veniet. Hec dicit dominus deus. Et
cessare faciam multitudinem egypti in manu na
bugodonosor regis babylonis. Ipse et populus eius cum eo
fortissimi gentium adducentur ad disperdendum terram
et evaginabunt gladios suos super egyptum et im
plebunt terram interfectis. Et faciam alveos fluminum
aridos. Et tradam terram in manus pessimorum et dissi
pabo terram et plenitudinem eius in manu alienorum ego
dominus locutus sum. Hec dicit dominus deus. Et disperdam simulacra et
cessare faciam de memphis idola et dux de terra egyp
ti non erit amplius. Et dabo terrorem in terra egypti
et disperdam terram phatures. Et dabo ignem in taphnis
et faciam iudicia in alexandria. Et effundam in
dignationem meam super pelusium robur egypti et in
terficiam multitudinem alexandrie et dabo ignem in egyp
to. Quasi parturiens dolebit pelusium et alexandria
erit dissipata et in memphis angustie cotidiane.
Iuvenes eliopoleos et bubasti gladio cadent et ip
se captive ducentur. Et in taphnis nigrescet di
es cum contrivero ibi sceptra egypti et defecerit
in ea superbia potentie eius. Ipsam nubes operiet
filie autem eius in captivitatem ducentur. Et faci
am iudicia in egypto et scient quia ego dominus. Et factum
est in undecimo anno in primo in septima mensis
factum est verbum domini ad me dicens. Fili hominis bra
chium pharaonis regis egypti confregi et ecce non
est obvolutum ut restitueretur ei sanitas ut li
garetur pannis ut fasciaretur linteolis et recepto
robore posset tenere gladium. Propterea hec dicit dominus deus.
Ecce ego ad pharaonem regem egypti et comminuam
brachium eius forte et confractum. Et deiciam gla
dium de manu eius et dispergam egyptum in gentibus
et ventilabo eos in terris. Et confortabo brachia regis
babylonis daboque gladium meum in manu eius.
Et confringam brachia pharaonis et gement ge
mitibus interfecti coram facie eius. Et confortabo
brachia regis babylonis et brachia pharaonis
concident. Et scient quia ego dominus cum dedero gladium
meum in manu regis babylonis et extenderit ma
num super terram egypti. Et dispergam egyptum in
nationes et ventilabo eos in terras et scient quia ego
dominus. Et factum est in undecimo anno in tertio in una men
sis factum est verbum domini ad me dicens. Fili hominis
dic pharaoni regi egypti et populo eius. Cui simi
lis factus es in magnitudine tua. Ecce assur quasi
cedrus in lybano pulcher ramis et frondibus
nemorosus excelsusque altitudine et inter conden
sas frondes elevatum est cacumen eius. Aque nutri
erunt illum abyssus exaltavit illum. Flumina eius
manabant in circuitu radicum eius et rivos suos e
misit ad universa ligna regionis. Propterea
elevata est altitudo eius super omnia ligna regionis

et multiplicata sunt arbusta eius et elevati sunt rami eius propter aquas multas. Cumque extendisset umbram suam in ramis eius fecerunt nidos omnia volatilia celi et sub frondibus eius genuerunt omnes bestie saltus. Et sub umbraculo eius habitabat cetus gentium plurimarum. Eratque pulcherrimus in magnitudine sua et in dilatatione arbustorum suorum. Erat enim radix illius iuxta aquas multas. Cedri non erant altiores illo in paradyso dei. Abietes non adequaverunt summitatem eius et platani non fuerunt eque frondibus eius. Omne lignum paradysi dei non est assimilatum ei et pulchritudini eius. Quoniam speciosum feci eum et multis condensisque frondibus. Et emulata sunt eum omnia ligna voluptatis que erant in paradyso dei. Propterea hec dicit dominus deus. Pro eo quod sublimatus est in altitudine et dedit summitatem suam virentem atque condensam et elevatum est cor eius in altitudine sua tradidi eum in manu fortissimi gentium. Faciens faciet ei iuxta impietatem eius eieci eum. Et succident illum alieni et crudelissimi nationum et proicient eum super montes et in cunctis convallibus corruent rami eius. Et confringentur arbusta eius in universis rupibus terre et recedent de umbraculo eius omnes populi terre et relinquent eum. In ruina eius habitaverunt omnia volatilia celi et in ramis eius fuerunt universe bestie regionis eius. Quam obrem non elevabuntur in altitudine sua omnia ligna aquarum neque ponent sublimitatem suam inter nemorosa atque frondosa nec stabunt in sublimitate eorum omnia que irrigantur aquis quia omnes traditi sunt in mortem ad terram ultimam in medio filiorum hominum ad eos qui descendunt in lacum. Hec dicit dominus deus. In die qua descendit ad inferos induxi luctum operui eum abysso et prohibui flumina eius et coherui aquas multas. Contristatus est super eum lybanus et omnia ligna agri concussa sunt. A sonitu ruine eius commovi gentes cum deducerem eum ad infernum cum his qui descendunt in lacum. Hec dicit dominus deus. Et consolata sunt in terra infima omnia ligna voluptatis egregia atque preclara in lybano universa que irrigantur aquis. Nam et ipsi cum eo descendent in infernum ad interfectos gladio et brachium uniuscuiusque sedebit sub umbraculo eius in medio nationum. Cui assimilatus es o inclite atque sublimis inter ligna voluptatis. Ecce deductus es cum lignis voluptatis ad terram ultimam. In medio incircumcisorum dormies cum his qui interfecti sunt gladio. Ipse est pharao et omnis multitudo eius dicit dominus deus.

Et factum est in duodecimo anno in mense duodecimo in una mensis factum est verbum domini ad me dicens. Fili hominis assume lamentum super pharaonem regem egypti et dices ad eum. Leoni gentium assimilatus es et draconi qui est in mari. Et ventilabas cornu in fluminibus tuis et conturbabas aquas pedibus tuis et conculcabas flumina eorum. Propterea hec dicit dominus deus. Expandam super te rete meum in multitudine populorum multorum et extraham te in sagena mea et proiciam te in terram super faciem agri abiciam te. Et habitare faciam super te omnia volatilia celi et saturabo de te bestias universe terre. Et dabo carnes tuas super montes et implebo colles tuos sanie tua. Et irrigabo terram fetore sanguinis tui super montes et valles implebuntur ex te. Et operiam cum extinctus fueris celos et nigrescere faciam stellas eius. Solem nube tegam et luna non dabit lumen suum. Omnia luminaria celi merere faciam super te et dabo tenebras super terram tuam dicit dominus deus. Et irritabo cor populorum multorum cum induxero contritionem tuam in gentibus super terras quas nescis. Et stupescere faciam super te populos multos et reges eorum horrore nimio formidabunt super te cum volare ceperit gladius meus super facies eorum. Et obstupescent repente singuli pro anima sua in die ruine sue quia hec dicit dominus deus. Gladius regis babylonis veniet tibi. In gladiis fortium deiciam multitudinem tuam inexpugnabiles gentes omnes hee. Et vastabunt superbiam egypti et dissipabitur multitudo eius. Et perdam omnia iumenta eius que erant super aquas plurimas et non conturbabit eas pes hominis ultra neque ungula iumentorum turbabit eas. Tunc purissimas reddam aquas eorum et flumina eorum quasi oleum adducam ait dominus deus. Cum dedero terram egypti desolatam. Deseretur autem terra a plenitudine sua quando percussero omnes habitatores eius et scient quia ego dominus. Planctus est et plangent eum. Filie gentium plangent eum super egyptum et super multitudinem eius plangent eum ait dominus deus.

Et factum est in duodecimo anno in quintadecima mensis factum est verbum domini ad me dicens. Fili hominis cane carmen lugubre super multitudinem egypti et detrahe eam ipsam et filias gentium robustarum ad terram ultimam cum his qui descendunt in lacum. Quo pulchrior es descende et dormi cum incircumcisis. In medio interfectorum gladio cadent. Gladius datus est attraxerunt eum et omnes populos eius. Loquentur ei potentissimi robustorum de medio inferni qui cum auxiliatoribus eius descenderunt et dormierunt incircumcisi interfecti gladio. Ibi assur et omnis multitudo eius in circuitu illius sepulchra eius omnes interfecti et qui ceciderunt gladio quorum data sunt sepulchra in novissimis laci. Et facta est multitudo eius per gyrum sepulcri eius universi interfecti cadentesque gladio qui dederant quondam formidinem in terra viventium. Ibi elam et omnis multitudo eius per gyrum sepulcri sui. Omnes hi interfecti ruentesque gladio qui descenderunt incircumcisi ad terram ultimam qui posuerunt terrorem suum in terra viventium. Et portaverunt ignominiam suam cum his qui descendunt in lacum. In medio interfectorum posuerunt cubile eius in universis populis eius in circuitu eius sepulchrum illius. Omnes hi incircumcisi interfectique gladio. Dederunt enim terrorem in terra viventium et portaverunt ignominiam suam cum his qui descendunt in lacum. In medio interfectorum positi sunt. Ibi mosoch et thubal et omnis multitudo eius in circuitu illius sepulcra eius. Omnes hi incircumcisi interfectique et cadentes gladio quia dederunt formidinem suam in terra viventium.

Et ceciderunt vulnerati in medio terre ardent dominus.

Propter universas iniquitates quas operati sunt.

XXXII

planctus

plangit

incircumcisi ad terram ultimam qui posuerunt

Et non dormient cum fortibus cadentibusque et incircumcisis qui descenderunt ad infernum cum armis suis et posuerunt gladios suos sub capitibus suis. Et fuerunt iniquitates eorum in ossibus eorum quia terror fortium facti sunt in terra viventium. Et tu ergo in medio incircumcisorum contereris et dormies cum interfectis gladio. Ibi Idumea et reges eius et omnes duces eius qui dati sunt cum exercitu suo cum interfectis gladio et qui cum incircumcisis dormierunt et cum his qui descendunt in lacum. Ibi principes aquilonis omnes et universi venatores qui deducti sunt cum interfectis paventes et in sua fortitudine confusi qui dormierunt incircumcisi cum interfectis gladio et portaverunt confusionem suam cum his qui descendunt in lacum. Vidit eos Pharao et consolatus est super universa multitudine sua quae interfecta est gladio Pharao et omnis exercitus eius ait Dominus Deus. Quia dedi terrorem meum in terra viventium et dormivit in medio incircumcisorum cum interfectis gladio Pharao et omnis multitudo eius ait Dominus Deus.

XXXIII

Speculator

Et factum est verbum Domini ad me dicens. Fili hominis loquere ad filios populi tui et dices ad eos. Terra cum induxero super eam gladium et tulerit populus terrae virum unum de novissimis suis et constituerit eum super se speculatorem et ille viderit gladium venientem super terram et cecinerit bucina et annuntiaverit populo audiens autem quisquis ille est sonum bucinae non se observaverit veneritque gladius et tulerit eum sanguis ipsius super caput eius erit. Sonum bucinae audivit et non se observavit sanguis eius in ipso erit. Si autem custodierit se animam suam salvabit. Quod si speculator viderit gladium venientem et non insonuerit bucina et populus se non custodierit veneritque gladius et tulerit de eis animam ille quidem in iniquitate sua captus est sanguinem autem eius de manu speculatoris requiram. Et tu fili hominis speculatorem dedi te domui Israel. Audiens ergo ex ore meo sermonem annuntiabis eis ex me. Si me dicente ad impium impie morte morieris non fueris locutus ut se custodiat impius a via sua ipse impius in iniquitate sua morietur sanguinem autem eius de manu tua requiram. Si autem annuntiante te ad impium ut a viis suis convertatur non fuerit conversus a via sua ipse in iniquitate sua morietur. Porro tu animam tuam liberasti. Tu ergo fili hominis dic ad domum Israel. Sic locuti estis dicentes. Iniquitates nostrae et peccata nostra super nos sunt et in ipsis nos tabescimus. Quomodo ergo vivere poterimus? Dic ad eos. Vivo ego dicit Dominus Deus. Nolo mortem impii sed ut revertatur impius a via sua et vivat. Convertimini a viis vestris pessimis et quare moriemini domus Israel. Tu itaque fili hominis dic ad filios populi tui. Iustitia iusti non liberabit eum in quacumque die peccaverit et impietas impii non nocebit ei in quacumque die conversus fuerit ab impietate sua. Et iustus non poterit vivere in iustitia sua in quacumque die peccaverit. Etiam si dixero iusto quod vita vivat et confisus in iustitia sua fecerit iniquitatem omnes iustitiae eius oblivioni tradentur et in iniquitate sua quam operatus est in ipsa morietur. Si autem dixero impio morte morieris et egerit poenitentiam a peccato suo feceritque iudicium et iustitiam et pignus restituerit ille impius rapinamque reddiderit in mandatis vitae ambulaverit nec fecerit quicquam iniustum vita vivet et non morietur. Omnia peccata eius quae peccavit non imputabuntur ei. Iudicium et iustitiam fecit vita vivet. Et dixerunt filii populi tui. Non est aequi ponderis via Domini et ipsorum via iniusta est. Cum enim recesserit iustus a iustitia sua feceritque iniquitates morietur in eis. Et cum recesserit impius ab impietate sua feceritque iudicium et iustitiam vivet in eis. Et dicitis. Non est recta via Domini. Unumquemque iuxta vias suas iudicabo de vobis domus Israel. Et factum est in duodecimo anno in decimo mense in quinta mensis transmigrationis nostrae venit ad me qui fugerat de Ierusalem dicens. Vastata est civitas. Manus autem Domini facta fuerat ad me vespere antequam veniret qui fugerat aperuitque os meum donec veniret ad me mane et aperto ore meo non silui amplius. Et factum est verbum Domini ad me dicens. Fili hominis qui habitant in ruinosis his super humum Israel loquentes aiunt. Unus erat Abraham et hereditate possedit terram. Nos autem multi sumus nobis data est terra in possessionem. Idcirco dices ad eos. Haec dicit Dominus Deus. Qui in sanguine comeditis et oculos vestros levatis ad immunditias vestras et sanguinem funditis numquid terram hereditate possidebitis? Stetistis in gladiis vestris fecistis abominationes et unusquisque uxorem proximi sui polluit et terram hereditate possidebitis? Haec dices ad eos. Sic dicit Dominus Deus. Vivo ego quia qui in ruinosis habitant gladio cadent et qui in agro est bestiis tradetur ad devorandum. Qui autem in praesidiis et in speluncis sunt peste morientur. Et dabo terram in solitudinem et in desertum et deficiet superba fortitudo eius et desolabuntur montes Israel eo quod nullus sit qui per eos transeat. Et scient quia ego Dominus cum dedero terram eorum desolatam et desertam propter universas abominationes suas quas operati sunt. Et tu fili hominis filii populi tui qui loquuntur de te iuxta muros et in ostiis domorum et dicunt unus ad alterum vir ad proximum suum loquentes. Venite et audiamus quis sit sermo egrediens a Domino. Et veniunt ad te quasi si ingrediatur populus et sedent coram te populus meus et audiunt sermones tuos et non faciunt eos quia in canticum oris sui vertunt illos et avaritiam suam sequitur cor eorum. Et es eis quasi carmen musicum quod suavi dulcique sono canitur. Et audiunt verba tua et non faciunt ea. Et cum venerit quod praedictum est ecce enim venit tunc scient quod prophetes fuerit inter eos.

Et factum est verbum Domini ad me dicens. Fili hominis propheta de pastoribus Israel. Propheta et dices pastoribus. Haec dicit Dominus Deus. Vae pastoribus Israel qui pascebant semetipsos. Nonne greges pascuntur a pastoribus? Lac comedebatis et lanis operiebamini et quod crassum erat occidebatis. Gregem autem meum non pascebatis. Quod infirmum fuit non consolidastis et quod aegrotum non sanastis. Quod fractum est non alligastis et quod abiectum non reduxistis. Et quod perierat non quaesistis sed cum austeritate imperabatis eis et cum potentia. Et dispersae sunt oves meae eo quod non esset pastor et factae sunt in devorationem omnium bestiarum agri et dispersae sunt. Erraverunt greges mei in cunctis montibus et in universo colle excelso et super omnem faciem ter

dispersi sunt greges mei et non erat qui requireret. Non erat inquam qui requireret. Propterea pastores audite verbum domini. Vivo ego dicit dominus deus quia pro eo quod facti sunt greges mei in rapinam et oves mee in devorationem omnium bestiarum agri eo quod non esset pastor neque enim quesierunt pastores semetipsos et greges meos non pascebant. Propterea pastores audite verbum domini. Hec dicit dominus deus. Ecce ego ipse requiram oves meas de manu pastorum et cessare eos faciam ut ultra non pascant gregem nec pascant ultra pastores semetipsos. Et liberabo gregem meum de ore eorum et non erit ultra eis in escam. Quia hec dicit dominus deus. Ecce ego ipse requiram oves meas et visitabo illas. Sicut visitat pastor gregem suum in die quando fuerit in medio ovium suarum dissipatarum: sic visitabo oves meas et liberabo eas de omnibus locis in quibus disperse fuerant in die nubis et caliginis. Et educam eas de populis et congregabo eas de terris et inducam eas in terram suam et pascam eas in montibus Israel in rivis et in cunctis sedibus terre. In pascuis uberrimis pascam eas et in montibus excelsis Israel erunt pascue earum. Ibi requiescent in herbis virentibus et in pascuis pinguibus pascentur super montes Israel. Ego pascam oves meas et ego eas accubare faciam dicit dominus deus. Quod perierat requiram et quod abiectum erat reducam et quod confractum fuerat alligabo et quod infirmum erat consolidabo et quod pingue et forte custodiam et pascam illas in iudicio. Vos autem greges mei hec dicit dominus deus. Ecce ego iudico inter pecus et pecus inter arietes et hircos. Nonne vobis satis erat pascuam bonam depasci? Insuper et reliquias pascuarum vestrarum conculcastis pedibus vestris. Et cum purissimam aquam biberetis reliquam pedibus vestris turbabatis. Et oves mee his que conculcata pedibus vestris fuerant pascebantur et que pedes vestri turbaverant hec bibebant. Propterea hec dicit dominus deus ad vos. Ecce ego iudico inter pecus pingue et macilentum. Pro eo quod lateribus et humeris impingebatis et cornibus vestris ventilabatis omnia infirma pecora donec dispergerentur foras. Et salvabo gregem meum et non erit ultra in rapinam et iudicabo inter pecus et pecus. Et suscitabo super eas pastorem unum qui pascat eas servum meum David. Ipse pascet eas et ipse erit eis in pastorem. Ego autem dominus ero eis in deum et servus meus David princeps in medio eorum. Ego dominus locutus sum. Et faciam cum eis pactum pacis et cessare faciam bestias pessimas de terra. Et qui habitant in deserto securi dormient in saltibus. Et ponam eos in circuitu collis mei benedictionem et deducam ymbrem in tempore suo. Pluvie benedictionis erunt. Et dabit lignum agri fructum suum et terra dabit germen suum. Et erunt in terra sua absque timore et scient quia ego dominus cum contrivero cathenas iugi eorum et eruero eos de manu imperantium sibi. Et non erunt ultra in rapinam gentibus neque bestie terre devorabunt eos sed habitabunt confidenter absque ullo terrore. Et suscitabo eis germen nominatum et non erunt ultra imminuti fame in terra neque portabunt amplius obprobria gentium. Et scient quia ego dominus deus eorum cum ipsis et ipsi populus meus domus Israel ait dominus deus. Vos autem greges mei greges pascue mee homines estis et ego dominus deus vester dicit dominus deus.

XXXV

Seyr

Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis pone faciem tuam adversus montem Seyr et prophetabis de eo et dices illi. Hec dicit dominus deus. Ecce ego ad te mons Seyr et extendam manum meam super te et dabo te desolatum atque desertum. Urbes tuas demoliar et tu desertus eris et scies quia ego dominus. Eo quod fueris inimicus sempiternus et concluseris filios Israel in manus gladii in tempore afflictionis eorum in tempore iniquitatis extreme. Propterea vivo ego dicit dominus deus quia sanguini tradam te et sanguis te persequetur. Et cum sanguinem oderis sanguis te persequetur. Et dabo montem Seyr desolatum et desertum et auferam de eo euntem et redeuntem. Et implebo montes eius occisorum suorum. In collibus tuis atque in vallibus tuis et in torrentibus interfecti gladio cadent. In solitudines sempiternas tradam te et civitates tue non habitabuntur et scietis quia ego dominus. Eo quod dixeris due gentes et due terre mee erunt et hereditate possidebo eas cum dominus esset ibi. Propterea vivo ego dicit dominus quia faciam iuxta iram tuam et secundum zelum tuum quem fecisti odio habens eos. Et notus efficiar per eos cum te iudicavero. Et scies quia ego dominus audivi universa obprobria tua que locutus es de montibus Israel dicens: deserti nobis dati sunt ad devorandum. Et insurrexistis super me ore vestro et derogastis adversum me. Verba vestra ego audivi. Hec dicit dominus deus. Letante universa terra in solitudinem te redigam. Sicut gavisus es super hereditatem domus Israel eo quod fuerit dissipata sic faciam tibi. Dissipatus eris mons Seyr et ydumea omnis et scient quia ego dominus.

XXXVI

Tu autem fili hominis propheta super montes Israel et dices. Montes Israel audite verbum domini. Hec dicit dominus deus. Eo quod dixerit inimicus de vobis euge altitudines sempiterne in hereditatem date sunt nobis. Propterea vaticinare et dic. Hec dicit dominus deus. Pro eo quod desolati estis et conculcati per circuitum et facti in hereditatem reliquis gentibus et ascendistis super labium lingue et obprobrium populi. Propterea montes Israel audite verbum domini dei. Hec dicit dominus deus montibus et collibus torrentibus vallibusque et desertis parietinis et urbibus derelictis que depopulate sunt et subsannate a reliquis gentibus per circuitum. Propterea hec dicit dominus deus. Quoniam in igne zeli mei locutus sum de reliquis gentibus et de ydumea universa que dederunt terram meam sibi in hereditatem cum gaudio et toto corde et ex animo et eiecerunt eam ut vastarent. Ideo vaticinare super humum Israel et dices montibus et collibus iugis et vallibus. Hec dicit dominus deus. Ecce ego in zelo meo et in furore meo locutus sum. Eo quod confusionem gentium sustinueritis. Ideo hec dicit dominus deus. Ego levavi manum meam ut gentes que in circuitu vestro sunt ipse confusionem suam portent. Vos autem montes Israel ramos vestros germinetis et fructum vestrum afferatis populo meo Israel. Prope enim est ut veniat. Quia ecce ego ad vos et convertar ad vos et arabimini et accipietis sementem. Et multiplicabo in vobis ho-

uniuersos omnemque domum Israhel. et habitabuntur ci-
uitates et ruinosa instaurabuntur. Et replebo uos
hominibus et iumentis et multiplicabuntur et crescent.
Et habitare uos faciam sicut a principio. bonisque
donabo maioribus quam habuistis ab initio. et sci-
etis quia ego dominus. Et adducam super uos homines
populum meum Israhel. et hereditate possidebunt te. et eris
eis in hereditatem. et non addes ultra ut absque eis
sis. Hec dicit dominus deus. Pro eo quod dicunt de uobis deuora-
trix hominum es. et suffocans gentem tuam. propterea
homines non comedes amplius. et gentem tuam non ne-
cabis ultra ait dominus deus. Nec audiri faciam in te am-
plius confusionem gentium. et obprobrium populorum ne-
quaquam portabis. et gentem tuam non amittes amplius
ait dominus deus. Et factum est uerbum domini ad me dicens.
Fili hominis domus Israhel habitauerunt in humo sua
et polluerunt eam in uiis suis et in studiis suis. Iuxta
inmunditiam menstruate facta est uia eorum coram me.
Et effudi indignationem meam super eos pro sanguine
quem effuderunt super terram. et in idolis suis pollue-
runt eam. Et dispersi eos in gentes. et uentilati sunt in
terras. Iuxta uias eorum et adinuentiones iudicaui
eos. Et ingressi sunt ad gentes ad quas introierunt.
et polluerunt nomen sanctum meum cum diceretur de eis
populus domini iste est et de terra eius egressi sunt. Et peperci
nomini sancto meo quod polluerat domus Israhel in gentibus
ad quas ingressi sunt. Idcirco dices domui Israhel.
Hec dicit dominus deus. Non propter uos ego faciam
domus Israhel sed propter nomen sanctum meum quod polluistis in genti-
bus ad quas intrastis. Et sanctificabo nomen meum magnum
quod pollutum est inter gentes quod polluistis in medio earum
ut sciant gentes quia ego dominus. ait dominus exercituum. cum
sanctificatus fuero in uobis coram eis. Tollam quippe uos
de gentibus et congregabo uos de uniuersis terris et addu-
cam uos in terram uestram. Et effundam super uos a-
quam mundam et mundabimini ab omnibus inquina-
mentis uestris. et ab uniuersis idolis uestris mundabo uos.
Et dabo uobis cor nouum et spiritum nouum ponam in medio
uestri. Et auferam cor lapideum de carne uestra. et dabo
uobis cor carneum. et spiritum meum ponam in medio uestri.
Et faciam ut in preceptis meis ambuletis et iu-
dicia mea custodiatis et operemini. et habitabitis
in terra quam dedi patribus uestris. Et eritis mihi in po-
pulum et ego ero uobis in deum. et saluabo uos ex uniuer-
sis inquinamentis uestris. Et uocabo frumentum
et multiplicabo illud. et non inponam uobis famem.
Et multiplicabo fructum ligni. et genimina agri.
ut non portetis ultra obprobrium famis in gentibus.
Et recordabimini uiarum uestrarum pessimarum stu-
diorumque non bonorum. et displicebunt uobis iniquitates
uestre et scelera uestra. Non propter uos ego faciam ait
dominus deus notum sit uobis. Confundimini et eru-
bescite super uiis uestris domus Israhel. Hec dicit dominus
deus. In die qua mundauero uos ex omnibus iniqui-
tatibus uestris et habitari fecero urbes et instaurauero
ruinosa et terra deserta fuerit exculta que quondam
erat desolata in oculis omnis uiatoris dicent. Terra
illa inculta facta est ut ortus uoluptatis. Et
ciuitates deserte et destitute atque suffosse muni-
te sederunt. Et scient gentes quecumque derelicte fu-
erint in circuitu uestro quia ego dominus edificaui dis-
sipata plantauique inculta. Ego dominus locutus sum
et fecerim. Hec dicit dominus deus. Adhuc inuenient me do-
mus Israhel in hoc ut faciam eis. multiplicabo eos sic-
ut gregem hominum ut gregem sanctum ut gregem Ierusalem
in sollempnitatibus eius. Sic erunt ciuitates dese-
rte plene gregibus hominum et scient quia ego dominus.

Facta est super me manus domini et eduxit me in spiritu
domini et dimisit me in medio campi qui erat ple-
nus ossibus et circumduxit me per ea in gyrum. Erant autem
multa ualde super faciem campi siccaque uehementer.
Et dixit ad me. Fili hominis putasne uiuent ossa
ista? Et dixi. Domine deus tu nosti. Et dixit ad me. Uatici-
nare de ossibus istis et dices eis. Ossa arida audite uer-
bum domini. Hec dicit dominus deus ossibus his. Ecce ego intromit-
tam in uos spiritum et uiuetis. et dabo super uos neruos. Et
succrescere faciam super uos carnes. et superextendam in
uos cutem. Et dabo uobis spiritum et uiuetis. et scietis quia
ego dominus. Et prophetaui sicut preceperat michi. Factus
est sonitus prophetante me. et ecce commotio. Et acces-
serunt ossa ad ossa. unumquodque ad iuncturam suam.
Et uidi et ecce super ea nerui et carnes ascenderunt.
Et extenta est in eis cutis desuper. et spiritum non habebant.
Et dixit ad me. Uaticinare ad spiritum. uaticinare
fili hominis. et dices ad spiritum. Hec dicit dominus deus. A quat-
tuor uentis ueni spiritus et insuffla super interfectos istos
et reuiuiscant. Et prophetaui sicut preceperat mihi et in-
gressus est in ea spiritus et uixerunt. steteruntque super pedes
suos exercitus grandis nimis ualde. Et dixit ad me
fili hominis ossa hec uniuersa domus Israhel est. Ipsi
dicunt. Aruerunt ossa nostra et periit spes nostra et abscisi
sumus. Propterea uaticinare et dices ad eos. Hec dicit
dominus deus. Ecce ego aperiam tumulos uestros et educam
uos de sepulchris uestris populus meus et inducam uos in terram
Israhel. et scietis quia ego dominus cum aperuero sepulchra
uestra et eduxero uos de tumulis uestris populus meus et de-
dero spiritum meum in uobis et uixeritis. Et requiescere
uos faciam super humum uestram. et scietis quia
ego dominus locutus sum et feci ait dominus omnipotens. Et fa-
ctus est sermo domini ad me dicens. Et tu fili hominis
sume tibi lignum unum et scribe super illud Iude et
filiorum Israhel sociorum eius. Et tolle lignum alterum
et scribe super illud Ioseph. lignum Effraim et cuncte do-
mus Israhel sociorumque eius. Et adiunge illa unum ad
alterum tibi in lignum unum. et erunt in unionem in manu
tua. Cum autem dixerint ad te filii populi tui loquentes.
Nonne indicas nobis quid in his tibi uelis. loqueris
ad eos. Hec dicit dominus deus. Ecce ego assumam lignum
Ioseph quod est in manu Effraim et tribus Israhel que iuncte
sunt ei. et dabo eas pariter cum ligno Iuda. et faciam
eas lignum unum. et erunt unum in manu eius. Erunt autem
ligna super que scripseris in manu tua in oculis eorum
et dices ad eos. Hec dicit dominus deus. Ecce ego assumam
filios Israhel de medio nationum ad quas abierunt

et congregabo eos undique et adducam eos in humum suam. Et faciam eos gentem unam in terra in montibus israel et rex unus erit omnibus imperans. Et non erunt ultra due gentes nec dividentur amplius in duo regna neque polluentur in idolis suis et abhominationibus et in cunctis iniquitatibus suis. Et salvos eos faciam de universis sedibus suis in quibus peccaverunt et mundabo eos. Et erunt mihi populus et ego ero eis deus. Et servus meus david rex super eos et pastor unus erit omnium eorum. In iudiciis meis ambulabunt et mandata mea custodient et facient ea. Et habitabunt super terram quam dedi servo meo iacob in qua habitaverunt patres vestri et habitabunt super eam ipsi et filii eorum usque in sempiternum et david servus meus princeps eorum in perpetuum. Et percutiam illis fedus pacis pactum sempiternum erit eis. Et fundabo eos et multiplicabo et dabo sanctificationem meam in medio eorum in perpetuum. Et erit tabernaculum meum in eis et ero eis deus et ipsi erunt mihi populus. Et scient gentes quia ego dominus sanctificator israel cum fuerit sanctificatio mea in medio eorum in perpetuum.

Et factus est sermo domini ad me dicens. Fili hominis pone faciem tuam contra gog terram magog principem capitis mosoch et thubal et vaticinare de eo et dices ad eum. Hec dicit dominus deus. Ecce ego ad te gog principem capitis mosoch et thubal et circumagam te et ponam frenum in maxillis tuis. Et educam te et omnem exercitum tuum equos et equites vestitos loricis universos multitudinem magnam hastam et clypeum arripientium et gladium. Persi ethyopes et lybies cum eis omnes scutati et galeati. Gomer et universa agmina eius domus thogorma latera aquilonis et totum robur eius populique multi tecum. Prepara et instrue te et omnem multitudinem tuam que coacervata est ad te et esto eis in preceptum. Post dies multos visitaberis in novissimo annorum venies ad terram que reversa est a gladio. Congregata est de populis multis ad montes israel qui fuerunt deserti iugiter. Hec de populis educta est et habitaverunt in ea confidenter universi. Ascendens autem quasi tempestas venies et quasi nubes ut operias terram tu et omnia agmina tua et populi multi tecum. Hec dicit dominus deus. In die illa ascendent sermones super cor tuum et cogitabis cogitationem pessimam et dices. Ascendam ad terram absque muro veniam ad quiescentes habitantesque secure. Omnes habitant sine muro vectes et porte non sunt eis ut diripias spolia et invadas predam et inferas manum tuam super eos qui deserti fuerant et postea restituti et super populum qui est congregatus ex gentibus qui possidere cepit et esse habitator umbilici terre. Saba et dedan et negociatores tharsis et omnes leones eius dicent tibi. Numquid ad sumenda spolia tu venis. Ecce ad diripiendam predam congregasti multitudinem tuam ut tollas argentum et aurum et auferas supellectilem atque substantiam et diripias manubias infinitas. Propterea vaticinare fili hominis et dices ad gog. Hec dicit dominus deus. Numquid in die illa cum habitaverit populus meus israel confidenter scies et venies de loco tuo a lateribus aquilonis tu et populi multi tecum ascensores equorum universi cetus magnus et exercitus vehemens et ascendes super populum meum israel quasi nubes ut operias terram. In novissimis diebus eris et adducam te super terram meam ut sciant gentes me cum sanctificatus fuero in te in oculis eorum o gog. Hec dicit dominus deus. Tu ergo ille es de quo locutus sum in diebus antiquis in manu servorum meorum prophetarum israel qui prophetaverunt in diebus illorum temporum ut adducerem te super eos. Et erit in die illa in die adventus gog super terram israel ait dominus deus ascendet indignatio mea in furore meo et in zelo meo. In igne ire mee locutus sum quia in die illa erit commotio magna super terram israel et commovebuntur a facie mea pisces maris et volucres celi et bestie agri et omne reptile quod movetur super humum cunctique homines qui sunt super faciem terre. Et subvertentur montes et cadent sepes et omnis murus in terram corruet et convocabo adversus eum in cunctis montibus meis gladium ait dominus deus. Gladius uniuscuiusque in fratrem suum dirigetur et iudicabo eum peste et sanguine et ymbre vehementi et lapidibus immensis. Ignem et sulphur pluam super eum et super exercitum eius et super populos multos qui sunt cum eo. Et magnificabor et sanctificabor et notus ero in oculis gentium plurimarum et scient quia ego dominus.

XXXIX

Tu autem fili hominis vaticinare adversum gog et dices. Hec dicit dominus deus. Ecce ego super te gog principem capitis mosoch et thubal et circumagam te et educam te et ascendere faciam de lateribus aquilonis et adducam te super montes israel. Et percutiam arcum tuum in manu sinistra tua et sagittas tuas de manu dextera tua deiciam. Super montes israel cades tu et omnia agmina tua et populi qui sunt tecum feris avibus omnique volatili et bestiis terre dedi te ad devorandum. Super faciem agri cades quia ego locutus sum ait dominus deus. Et emittam ignem in magog et in his qui habitant in insulis confidenter et scient quia ego dominus. Et nomen sanctum meum notum faciam in medio populi mei israel et non polluetur nomen sanctum meum amplius et scient gentes quia ego dominus sanctus israel. Ecce venit et factum est ait dominus deus. Hec est dies de qua locutus sum. Et egredientur habitatores de civitatibus israel et succendent et comburent arma clypeum et hastas arcum et sagittas et baculos manuum et contos et succendent ea igni septem annis. Et non portabunt ligna de regionibus neque succident de saltibus quoniam arma succendent igni. Et depredabuntur eos quibus prede fuerant et diripient vastatores suos ait dominus deus. Et erit in die illa dabo gog locum nominatum sepulchrum in israel vallem viatorum ad orientem maris que obstupescere faciat pretereuntes. Et sepelient ibi gog et omnem multitudinem eius et vocabitur vallis multitudinis gog. Et sepelient eos domus israel septem mensibus ut mundent terram

mors gog

vii mensibus. Sepeliet autem omnis populus terre. et erit eis
nominata dies in qua glorificatus sum, ait dominus deus.
Et viros iugiter constituent lustrantes terram qui
sepeliant et requirant eos qui remanserant super
faciem terre ut emundent eam. Post menses autem
septem querere incipient et circuibunt peragran-
tes terram. Cumque viderint os hominis statuent
iuxta illud titulum donec sepeliant illud pol-
linctores in valle multitudinis gog. Nomen autem
civitatis amona et mundabunt terram. Tu ergo fi-
li hominis hec dicit dominus deus. Dic omni volucri et uni-
versis avibus cunctisque bestiis agri. Convenite pro-
perate concurrite undique ad victimam meam quam
ego immolo vobis victimam grandem super mon-
tes israel ut comedatis carnes et bibatis sanguinem.
Carnes fortium comedetis et sanguinem principum
terre bibetis. arietum hyrcorum agnorum taurorumque al-
tilium et pinguium omnium. Et comedetis adipem
in saturitate et bibetis sanguinem in ebrietate de
victima quam ego immolabo vobis. Et saturabi-
mini super mensam meam de equo et de equite forti.
et de universis viris bellatoribus ait dominus deus. Et po-
nam gloriam meam in gentibus et videbunt omnes gentes
iudicium meum quod fecerim et manum meam quam
posuerim super eos. Et scient domus israel quia ego
dominus deus eorum a die illa et deinceps. Et scient gentes
quoniam in iniquitate sua capta sit domus israel eo quod
dereliquerint me et absconderim faciem meam
ab eis et tradiderim eos in manus hostium et ceci-
derint gladio universi. Iuxta immunditiam eorum et
scelus feci eis et abscondi faciem meam ab eis. Prop-
terea hec dicit dominus deus. Nunc reducam captivitatem iacob
et miserebor omnis domus israel et assumam zelum
pro nomine sancto meo. Et portabunt confusionem suam et
omnem prevaricationem qua prevaricati sunt in me cum
habitaverint in terra sua confidenter neminem formidan-
tes. Et reduxero eos de populis et congregavero de terris
inimicorum suorum et sanctificatus fuero in eis in oculis gentium
plurimarum. Et scient quia ego dominus deus eorum eo quod trans-
tulerim eos in nationes et congregaverim eos super
terram suam et non dereliquerim quemquam ex eis
ibi. Et non abscondam ultra faciem meam ab eis eo
quod effuderim spiritum meum super omnem domum israel ait

XL

dominus deus. In vigesimo et quinto anno transmigra-
tionis nostre in exordio anni decima mensis quarto
decimo anno postquam percussa est civitas in ipsa hac
die facta est super me manus domini et adduxit me
illuc in visionibus dei. Adduxit me in terram israel
et dimisit me super montem excelsum nimis. super
quem erat quasi edificium civitatis vergentis ad au-
strum et introduxit me illuc. Et ecce vir cuius e-
rat species quasi species eris et funiculus lineus
in manu eius [margin: et calamus mensure in manu eius]. Stabat autem in porta et locutus
est ad me idem vir. Fili hominis vide oculis tuis
et auribus tuis audi et pone cor tuum in omnia que
ego ostendam tibi. quia ut ostendantur tibi adductus
es huc. Annuntia que tu vides domui israel. Et ecce

murus forinsecus in circuitu domus undique et in
manu viri calamus mensure sex cubitorum et pal-
mo. Et mensus est latitudinem edificii calamo uno. alti-
tudinem quoque calamo uno. Et venit ad portam
que respiciebat viam orientalem. et ascendit per gradus
eius et mensus est limen porte calamo uno in la-
titudine et thalamum calamo uno in longum et
uno calamo in latum. Et inter thalamos v cubi-
tos. et limen porte iuxta vestibulum porte intrinsecus
calamo uno. Et mensus est vestibulum porte o-
cto cubitorum et frontem eius duobus cubitis. vestibu-
lum autem porte intrinsecus erat. Porro thalami
porte ad viam orientalem tres hinc et tres inde men-
sura una trium et mensura una frontium ex utraque
parte. Et mensus est latitudinem liminis porte
decem cubitorum et longitudinem porte tredecim
cubitorum. Et marginem ante thalamos cubiti uni-
us et cubitus unus finis utrimque. Thalami autem
vi cubitorum erant hinc et inde. Et mensus est portam
a tecto thalami usque ad tectum eius latitudinem
xx et v cubitorum. ostium contra ostium. Et fecit fron-
tes per lx cubitos. et ad frontem atrium porte un-
dique per circuitum. Et ante faciem porte que pertingebat
usque ad finem faciem vestibuli porte interioris
l cubitos. et fenestras obliquas in thalamis et in
frontibus eorum que erant intra portam undique per cir-
cuitum. Similiter autem erant in vestibulis fene-
stre per gyrum intrinsecus et ante frontes pictura
palmarum. Et eduxit me ad atrium exterius et ecce ga-
zophilatia et pavimentum stratum lapide in atrio
per circuitum. Triginta gazophilatia in circuitu pa-
vimenti et pavimentum in fronte portarum. secundum lon-
gitudinem portarum erat inferius. Et mensus est latitu-
dinem a facie porte inferioris usque ad frontem atrii
interioris extrinsecus centum cubitos ad orientem
et ad aquilonem. Portam quoque que respiciebat viam aqui-
lonis atrii exterioris mensus est tam in longitu-
dine quam in latitudine et thalamos eius tres
hinc et inde tres. et frontem eius et vestibulum eius secundum
mensuram porte prioris. l cubitorum longitudinem eius
et latitudinem eius xx v cubitorum. Fenestre autem
eius et vestibulum et sculpture secundum mensuram
porte que respiciebat ad orientem. Et vii graduum
erat ascensus eius. et vestibulum ante eam. Et porta atrii
interioris contra portam aquilonis et orientalem. et men-
sus est a porta usque ad portam centum cubitos. Et edu-
xit me ad viam australem. et ecce porta que res-
piciebat ad austrum. Et mensus est frontem eius et ve-
stibulum eius iuxta mensuras superiores et fenestras
eius et vestibula in circuitu sicut fenestras ceteras
l cubitorum longitudine et latitudine xx quinque cubi-
torum. Et gradibus vii ascendebatur ad eam. Et vesti-
bulum ante fores eius et celate palme erant una hinc
et altera inde in fronte eius et porta atrii interioris
in via australi. Et mensus est a porta usque ad portam
in via australi centum cubitos. Et introduxit me
in atrium interius ad portam australem. Et mensus est por-

tam iuxta mensuras superiores. thalamum et frontem
eius et vestibulum eius eisdem mensuris. Et fenestras et vestibulorum
eius in circuitu sicut et ceteras, quinquaginta cubitos longitudinis et latitu-
dinis xx. v. cubitorum. Et vestibulum per gyrum longitu-
dinem xx. quinque cubitorum. et latitudinem xx. v. cubi-
torum. Et vestibulum eius ad atrium exterius et palmes eius in
fronte. et octo gradus erant quibus ascendebatur per eam. Et
introduxit me in atrium interius per viam orientalem.
Et mensus est portam secundum mensuras superiores. thalamum eius
et frontem eius et vestibula eius sicut supra. Et fene-
stras eius et vestibula eius in circuitu. longitudine. l.
cubitorum et latitudine. xx. v. cubitorum. Et vestibulum
eius id est. atrii exterioris. et palme celate in fronte eius
hinc et inde et in octo gradus ascensus eius. Et introduxit
me ad portam que respiciebat ad aquilonem. Et mensus est
secundum mensuras superiores. thalamum eius et frontem
eius et vestibulum eius. Et fenestras eius per circuitum. longitu-
dine. l. cubitorum et latitudinem. xx. v cubitorum. Et vestibu-
lum eius respiciebat in atrium exterius. et celatura pal-
marum in fronte illius hinc et inde. et in octo gradus ascensus
eius. Et per singula gazophylatia ostium in frontibus
portarum ibi lavabant holocaustum. Et in vestibulo
porte due mense hinc. et due mense inde ut immola-
retur super eas holocaustum et pro peccato et pro delicto. Et ad latus
exterius quod ascendit ad ostium porte que pergit ad
aquilonem due mense et ad latus alterum ante vesti-
bulum porte due mense. Quatuor mense hinc. et quatu-
or mense inde. per latera porte et octo mense erant super quas
immolabant. Quatuor autem mense ad holocaustum de
lapidibus quadris extructe. longitudine cubiti unius
et dimidii. et latitudine cubiti unius et dimidii, super quas ponant va-
sa in quibus immolatur holocaustum et victima. Et labia
earum palmi unius. reflexa intrinsecus per circuitum. Super
mensas autem carnes oblationis. Et extra portam interiorem
gazophylatia cantorum in atrio interiori quod erat in latere
porte respicientis ad aquilonem et facies eorum contra
viam australem. una ex latere porte orientalis que re-
spiciebat ad viam aquilonis. Et dixit ad me. Hoc
est gazophylatium quod respicit viam meridianam sacer-
dotum qui excubant in custodiis templi. Porro gazophi-
latium quod respicit ad viam aquilonis sacerdotum erit
qui excubant ad ministerium altaris. Isti sunt filii Sa-
doch qui accedunt de filiis Levi ad dominum ut ministrent
ei. Et mensus est atrium longitudine centum cubitorum. et la-
titudine centum cubitorum per quadrum et altare ante faciem
templi. Et introduxit me in vestibulum templi. Et men-
sus est vestibulum v. cubitis hinc. et v cubitis inde
et latitudinem porte trium cubitorum hinc. et trium cubi-
torum inde. Latitudinem autem vestibuli. xx. cubitorum
et latitudinem undecim cubitorum et octo gradibus as-
cendebatur ad eam. Et columpne erant in frontibus
una hinc et altera inde. Et introduxit me in tem-
plum. Et mensus est frontes sex cubitos latitudinis
hinc. et sex cubitos latitudinis inde. latitudinem
tabernaculi. Et latitudo porte decem cubitorum erat
et latera porte quinque cubitis hinc et quinque cubi-
tis inde. Et mensus est longitudinem eius quadraginta
cubitorum et latitudinem eius xx. cubitorum. Et ingres-
sus interius mensus est in fronte porte duos cubi-
tos et portam decem cubitorum et latitudinem porte
septem cubitorum. Et mensus est longitudinem
eius. viginti cubitorum et latitudinem xx. cubitorum
ante faciem templi. Et dixit ad me. Hoc est sanctum sanctorum. Et men-
sus est parietem. domus sex cubitorum undique per
circuitum domus. Latera autem latus ad latus bis xxx.
tria. et erant eminentia que ingrederentur per parietem.
domus in lateribus per circuitum ut continerent et non at-
tingerent parietem templi. Et platea erat in rotun-
dum. ascendens sursum per cocleam. et in cenaculum templi
deferebat per gyrum. Idcirco latius erat templum in superi-
oribus et sic de inferioribus ascendebatur ad superiora in
medium. Et vidi in domo altitudinem per circuitum
fundata latera ad mensuram calami sex cubitorum spa-
cio. et latitudinem per parietem lateris forinsecus quinque cu-
bitorum. Et interior domus in lateribus domus et inter gazophy-
latia latitudinem viginti cubitorum in circuitu domus
undique et ostium lateris ad orationem. Ostium unum
ad viam aquilonis. et ostium unum ad viam australem.
Et latitudinem loci ad orientem. v. cubitorum in cir-
cuitu. Et edificium quod erat separatum versumque ad
mare latitudinis. lxx. cubitorum. Paries autem edificii
quinque cubitorum latitudinis per circuitum. et longitudo
eius nonaginta cubitorum. Et mensus est domus longi-
tudinem centum cubitorum et quod separatum erat e-
dificium et parietes eius longitudinis centum cubitorum.
Et latitudinem autem faciem domus. et eius quod erat sepa-
ratum contra orientem. centum cubitorum. Et mensus est lon-
gitudinem edificii contra faciem eius quod erat separa-
tum ad dorsum. et thecas ex utraque parte centum cubitorum. et
templum interius et vestibula atrii. limina et fene-
stras obliquas. Et thecas in circuitu per partes
contra uniuscuiusque limen. stratumque ligno per gyrum in circuitu.
Terra autem usque ad fenestras et fenestre clause super o-
stia. et usque ad domum interiorem et per omnem parietem
forinsecus ad mensuram. Et fabrefacta cherubin
et palme et palma inter cherub et cherub. duasque facies
habebat cherub. Faciem hominis iuxta palmam ex
hac parte et faciem leonis iuxta palmam ex alia parte
expressam per omnem domum in circuitu de terra
usque in superiora porte. Cherubin et palme celate e-
rant in pariete templi. Limen quadrangulum et fa-
cies sanctuarii. aspectus contra aspectum. Altaris lignei trium
cubitorum altitudo. et longitudo eius duorum cubitorum. et an-
guli eius. et longitudo eius et parietes eius lignei. Et lo-
cutus est ad me. Hec est mensa coram domino. Et due ostia
erant in templo et in sanctuario ostiis ex utraque parte bi-
na erant ostiola que in se invicem plicabantur. Bina
enim erant ostia ex utraque parte ostiorum et celata erant
in ipsis ostiis templi cherubin et sculptura palmarum.
Sicut in parietibus quoque expressa erant. Quam ob rem
erant et grossiora ligna in vestibuli fronte foris-
secus. Super que fenestre oblique et similitudo palmarum
hinc atque inde. in humerulis vestibuli secundum latera
domus. latitudinemque parietum. Et eduxit me in atrium

[Marginal notes:] et latitudine lateris. iiii cubitorum — viam respicientem — in circuitu intrinsecus et forinsecus — et in duobus

xlii

XLII

IIIIX

exterius per viam ducentem ad aquilonem et induxit me in gazophilacium quod erat contra separatum edificium et contra edem vergentem ad aquilonem. In faciem longitudinis centum cubitos ostii aquilonis et latitudinis quinquaginta cubitos contra viginti cubitos atrii interioris et contra pavimentum stratum lapide atrii exterioris ubi erat porticus iuncta porticui triplici. Et ante gazophilacia deambulatio decem cubitorum latitudinis ad interiora respiciens vie cubiti unius. Et ostia earum ad aquilonem ubi erant gazophilacia in superioribus humiliora quia supportabant porticus que ex illis eminebant de inferioribus et de mediis edificii. Tristega enim erant et non habebant columpnas sicut erant columpne atriorum. Propterea eminebant de inferioribus et de mediis atrii a terra cubitis quinquaginta. Et peribolus exterior secundum gazophilacia que erant in via atrii exterioris ante gazophilacia. Longitudo eius quinquaginta cubitorum quia longitudo erat gazophilaciorum atrii exterioris quinquaginta cubitorum et longitudo ante faciem templi centum cubitorum. Et erat subter gazophilacia hec introitus ab oriente ingredientium in ea de atrio exteriori in latitudine periboli atrii quod erat contra viam orientalem in facie edificii separati. Et erant ante edificium gazophilacia et via ante faciem eorum iuxta similitudinem gazophilaciorum que erant in via aquilonis. Secundum longitudinem eorum sic et latitudo eorum et omnis introitus eorum et similitudines et ostia eorum secundum ostia gazophilaciorum que erant in via respiciente ad notum in capite vie ostium quod erat ante vestibulum separatum per viam orientalem ingredientibus. Et dixit ad me. Gazophilacia aquilonis et gazophilacia austri que sunt ante edificium separatum hec sunt gazophilacia sancta in quibus vescuntur sacerdotes qui appropinquant ad dominum in sancta sanctorum. Ibi ponent sancta sanctorum et oblationem pro peccato et pro delicto. Locus enim sanctus est. Cum autem ingressi fuerint sacerdotes non egredientur de sanctis in atrium exterius et ibi reponent vestimenta sua in quibus ministrant quia sancta sunt. Vestienturque vestimentis aliis et sic procedent ad populum. Cumque complesset mensuras domus interioris eduxit me per viam porte que respiciebat ad viam orientalem et mensus est eam undique per circuitum. Mensus est autem contra ventum orientalem calamo mensure quingentos calamos in calamo mensure per circuitum. Et mensus est contra ventum aquilonis quingentos calamos in calamo mensure per gyrum. Et ad ventum australem mensus est quingentos calamos in calamo mensure per circuitum. Et ad ventum occidentalem mensus est quingentos in calamo mensure. Per quatuor ventos mensus est murum eius undique per circuitum longitudinem quingentorum cubitorum dividentem inter sanctuarium et vulgi locum.

calamos

et latitudinem quingentorum cubitorum

XLIII

Et reduxit me ad portam que respiciebat ad viam orientalem. Et ecce gloria dei Israel ingrediebatur per viam orientalem. Et vox erat ei quasi vox aquarum multarum et terra splendebat a maiestate eius. Et vidi visionem secundum speciem quam videram quando venit ut disperderet civitatem et species secundum aspectum quem videram iuxta fluvium Chobar. Et cecidi super faciem meam et maiestas domini ingressa est templum per viam porte que respiciebat ad orientem. Et levavit me spiritus et introduxit me in atrium interius et ecce repleta erat domus gloria domini. Et audivi loquentem ad me de domo et vir qui stabat iuxta me dixit ad me. Fili hominis locus solii mei et locus vestigiorum pedum meorum ubi habito in medio filiorum Israel in eternum. Et non polluent ultra domus Israel nomen sanctum meum ipsi et reges eorum in fornicationibus suis et in ruinis regum suorum et in excelsis qui fabricati sunt limen suum iuxta limen meum et postes suos iuxta postes meos. Et murus erat inter me et eos et polluerunt nomen sanctum meum in abominationibus quas fecerunt. Propter quod consumpsi eos in ira mea. Nunc ergo repellant procul fornicationem suam et ruinas regum suorum a me et habitabo in medio eorum semper. Tu autem fili hominis ostende domui Israel templum et confundantur ab iniquitatibus suis. Et metiantur fabricam et erubescant ex omnibus que fecerunt. Figuram domus et fabrice eius exitus et introitus et omnem descriptionem eius et universa precepta eius cunctumque ordinem eius et omnes leges eius ostende eis. Et scribes in oculis eorum ut custodiant omnes descriptiones eius et precepta illius et faciant ea. Ista est lex domus in summitate montis. Omnes fines eius in circuitu sanctum sanctorum est. Hec est ergo lex domus. Iste autem mensure altaris in cubito verissimo qui habebat cubitum et palmum. In sinu eius erat cubitus et cubitus in latitudine et definitio eius usque ad labium eius et in circuitu palmus unus. Hec quoque erat fossa altaris. Et de sinu terre usque ad crepidinem novissimam duo cubiti et latitudo cubiti unius. Et a crepidine minore usque ad crepidinem maiorem quatuor cubiti et latitudo cubiti unius. Ipse autem ariel quatuor cubitorum et ab ariel usque sursum cornua quatuor. Et ariel duodecim cubitorum in longitudine per duodecim cubitos latitudinis quadrangulatum equis lateribus. Et crepido quatuordecim cubitorum longitudinis per quatuordecim cubitos latitudinis in quatuor angulis eius. Et corona in circuitu eius dimidii cubiti et sinus eius unius cubiti per circuitum. Gradus autem eius versi ad orientem. Et dixit ad me. Fili hominis hec dicit dominus deus. Hii sunt ritus altaris in quacumque die fuerit fabricatum ut offeratur super illud holocaustum et effundatur sanguis. Et dabis sacerdotibus et levitis qui sunt de semine Sadoch qui accedunt ad me ait dominus deus ut offerant mihi vitulum de armento pro peccato. Et assumens de sanguine eius pones super quatuor cornua eius et super quatuor angulos crepidinis et super coronam in circuitu et mundabis illud et expiabis. Et tolles vitulum qui oblatus fuerit pro peccato et combures illum in separato loco domus extra sanctuarium. Et in die secunda offeres hircum caprarum immaculatum pro peccato et expiabunt altare sicut expiaverunt in vitulo. Cumque compleveris expians illud offeres vitulum de armento immaculatum et arietem de grege immaculatum. Et offeres eos in conspectu domini. Et mittent sacerdotes super eos sal et offerent eos holocaustum domino. Septem diebus facies hircum pro peccato cotidie et vitulum de armento et arietem de pecoribus

inmaculatos offeretis. Septem diebus expiabunt altare et mundabunt illud et implebunt manum eius. Expletis autem diebus, in die octavo et ultra facient sacerdotes super altare holocausta vestra, et que pro pace offerunt, et placatus ero vobis, ait dominus deus. Et convertit me ad viam porte sanctuarii exterioris que respiciebat ad orientem, et erat clausa. Et dixit dominus ad me: Porta hec clausa erit. Non aperietur, et vir non transibit per eam, quoniam dominus deus Israhel ingressus est per eam, eritque clausa principi. Princeps ipse sedebit in ea ut comedat panem coram domino. Per viam vestibuli porte ingredietur, et per viam eius egredietur. Et adduxit me per viam porte aquilonis in conspectu domus. Et vidi, et ecce implevit gloria domini domum domini, et cecidi in faciem meam. Et dixit ad me dominus: Fili hominis, pone cor tuum et vide oculis tuis et auribus tuis audi omnia que ego loquor ad te de universis cerimoniis domus domini et de cunctis legibus eius. Et pones cor tuum in viis templi per omnes exitus sanctuarii. Et dices ad exasperantem me domum Israhel: Hec dicit dominus deus: Sufficiant vobis omnia scelera vestra, domus Israhel, eo quod inducitis filios alienos incircumcisos corde et incircumcisos carne, ut sint in sanctuario meo et polluant domum meam, et offertis panes meos, adipem et sanguinem. Et dissolvistis pactum meum in omnibus sceleribus vestris, et non servastis precepta sanctuarii mei, et posuistis custodes observationum mearum in sanctuario meo vobismetipsis. Hec dicit dominus deus: Omnis alienigena incircumcisus corde et incircumcisus carne non ingredietur sanctuarium meum, omnis filius alienus qui est in medio filiorum Israhel. Sed et levite qui longe recesserunt a me in errore filiorum Israhel, et erraverunt a me post ydola sua, et portaverunt iniquitatem suam. Erunt in sanctuario meo editui et ianitores portarum domus et ministri domus. Ipsi mactabunt holocausta et victimas populi, et ipsi stabunt in conspectu eorum ut ministrent eis. Pro eo quod ministraverint illis in conspectu ydolorum suorum, et facti sunt domui Israhel in offendiculum iniquitatis, idcirco levavi manum meam super eos, dicit dominus deus, et portabunt iniquitatem suam. Et non appropinquabunt ad me ut sacerdotio fungantur michi, neque accedent ad omne sanctuarium meum iuxta sancta sanctorum, sed portabunt confusionem suam et scelera sua que fecerunt. Et dabo eos ianitores domus in omni ministerio eius et universis que fiunt in ea. Sacerdotes autem et levite filii Sadoch, qui custodierunt cerimonias sanctuarii mei cum errarent filii Israhel a me, ipsi accedent ad me ut ministrent michi, et stabunt in conspectu meo ut offerant michi adipem et sanguinem, ait dominus deus. Ipsi ingredientur sanctuarium meum, et ipsi accedent ad mensam meam ut ministrent michi et custodiant cerimonias meas. Cumque ingressi fuerint portas atrii interioris, vestibus lineis induentur, nec ascendet super eos quicquam laneum, quando ministrant in portis atrii interioris et intrinsecus. Vitte linee erunt in capitibus eorum, et feminalia linea erunt in lumbis eorum, et non accingentur in sudore. Cumque egredientur atrium exterius ad populum, exuent se vestimentis suis in quibus ministraverant, et reponent ea in gazophilatio sanctuarii, et vestient se vestimentis aliis, et sanctificabunt populum in vestibus suis. Caput autem suum non radent, neque comam nutrient, sed tondentes attondent capita sua. Et vinum non bibet omnis sacerdos quando ingressurus est atrium interius. Et viduam et repudiatam non ducent uxores, sed virgines de semine domus Israhel. Sed et viduam que fuerit a sacerdote vidua accipient. Et populum meum docebunt quid sit inter sanctum et pollutum, et inter mundum et inmundum ostendent eis. Et cum fuerit controversia, stabunt in iudiciis meis et iudicabunt. Leges meas et precepta mea in omnibus sollempnitatibus meis custodient, et sabbata mea sanctificabunt. Et ad mortuum hominem non ingredientur, ne polluantur, nisi ad patrem et matrem et filium et filiam et fratrem et sororem que alterum virum non habuit, in quibus contaminabuntur. Et postquam fuerit emundatus, septem dies numerabuntur ei. Et in die introitus sui in sanctuarium ad atrium interius, ut ministret michi in sanctuario, offeret pro peccato suo, ait dominus deus. Non autem erit eis hereditas: ego hereditas eorum. Et possessionem non dabitis eis in Israhel: ego enim possessio eorum. Victimam et pro peccato et pro delicto ipsi comedent, et omne votum in Israhel ipsorum erit. Et primitiva omnium primogenitorum et omnia libamenta ex omnibus que offeruntur sacerdotum erunt. Et primitiva ciborum vestrorum dabitis sacerdoti, ut reponat benedictionem domui sue. Omne morticinum et captum a bestia de avibus et de pecoribus non comedent sacerdotes. Cumque ceperitis terram dividere sorte, separate primitias domino, sanctificatum de terra, longitudine viginti quinque milia et latitudine decem milia. Sanctificatum erit in omni termino eius per circuitum. Et erit ex omni parte sanctificatum quingentos per quingentos quadrifariam per circuitum, et quinquaginta cubitis in suburbana eius per gyrum. Et a mensura ista mensurabis longitudinem viginti quinque milium et latitudinem decem milium, et in ipso erit templum sanctumque sanctorum. Sanctificatum de terra erit sacerdotibus ministris sanctuarii qui accedunt ad ministerium domini, et erit eis locus in domos et in sanctuarium sanctitatis. Viginti quinque autem milia longitudinis et decem milia latitudinis erunt levitis qui ministrant domui. Ipsi possidebunt viginti gazophilatia. Et possessionem civitatis dabitis quinque milia latitudinis et longitudinis viginti quinque milia, secundum separationem sanctuarii, omni domui Israhel. Principi quoque hinc et inde in separationem sanctuarii et in possessionem civitatis contra faciem separationis sanctuarii et contra faciem possessionis urbis, a latere maris usque ad mare et a latere orientis usque ad orientem. Longitudinem autem iuxta unam quamque partem a termino occidentali usque ad terminum orientalem de terra. Erit ei possessio in Israhel, et non depopulabuntur ultra principes populum meum, sed terram dabunt domui Israhel secundum tribus eorum. Hec dicit dominus deus: Sufficiat vobis, principes Israhel. Iniquitatem et rapinas intermittite, et iudicium et iustitiam facite. Separate confinia vestra a populo meo, ait dominus deus. Statera iusta et ephi iustum et bathus iustus erit vobis. Oephi et bathus equalia et unius mensure erunt, ut capiat decimam partem chori bathus, et decimam partem chori oephi. Iuxta mensuram chori erit equa libratio eorum. Siclus autem viginti obolos habeat. Porro viginti quinque sicli et viginti sicli et quindecim sicli minam faciunt. Et hee sunt primitie quas tolletis: sextam partem oephi de choro ordei. Mensura quoque olei: bathus olei decima pars cori est. Et decem bathi corum faciunt, quia decem bathi implent corum. Et arietem unum

frumenti et sextam partem ephi de choro

xlv XLV
pater

de grege ducentorum et de his que nutriunt Israel in sacrificium et in holocaustum et in pacifica ad expiandum pro eis ait Dominus Deus. Omnis populus terre tenebitur primitiis his principi in Israel et super principem erunt holocausta et sacrificium et libamina in sollempnitatibus et in kalendis et in sabbatis in universis sollempnitatibus domus Israel; ipse faciet pro peccato et holocaustum et pacifica ad expiandum pro domo Israel.

l. sacrificium

Hec dicit Dominus Deus: In primo mense una mensis sumes uitulum de armento immaculatum et expiabis sanctuarium. Et tollet sacerdos de sanguine quod erit pro peccato et ponet in postibus domus et in quatuor angulis crepidinis altaris et in postibus porte atrii interioris. Et sic facies in septima mensis pro unoquoque qui ignorauit et errore deceptus est et expiabis pro domo. In primo mense quartadecima die mensis erit uobis pasche sollempnitas; septem diebus azima comedentur. Et faciet princeps in die illa pro se et pro uniuerso populo terre uitulum pro peccato. Et in septem dierum sollempnitate faciet holocaustum Domino septem uitulos et septem arietes immaculatos cotidie septem diebus et pro peccato hircum caprarum cotidie. Et sacrificium oephi per uitulum et oephi per arietem faciet et olei hin per singula oephi. Septimo mense quintadecima die mensis in sollempnitate faciet que supradicta sunt per septem dies tam pro peccato quam pro holocausto et in sacrificio et in oleo.

XLVI xlvi

pro sabbata

Hec dicit Dominus Deus: Porta atrii interioris que respicit ad orientem erit clausa sex diebus in quibus opus fit; die autem sabbati aperietur sed et die kalendarum aperietur. Et intrabit princeps per uiam uestibuli porte deforis et stabit in limine porte. Et facient sacerdotes holocaustum eius et pacifica eius et adorabit super limen porte et egredietur; porta autem non claudetur usque ad uesperum. Et adorabit populus terre ad ostium porte illius in sabbatis et in kalendis coram Domino. Holocaustum autem hoc offeret princeps Domino in die sabbati sex agnos immaculatos et arietem immaculatum et sacrificium oephi per arietem. Agnis autem sacrificium quod dederit manus eius et olei hin per singula oephi. In die autem kalendarum uitulum de armento immaculatum et sex agni et arietes immaculati erunt. Et oephi per uitulum, oephi quoque per arietem faciet sacrificium. Agnis autem sicut inuenerit manus eius et olei hin per singula oephi. Cumque ingressurus est princeps per uiam uestibuli porte ingrediatur et per eandem uiam exeat. Et cum intrabit populus terre in conspectu Domini in sollempnitatibus, qui ingreditur per portam aquilonis ut adoret egrediatur per uiam porte meridiane, egrediatur per uiam porte aquilonis. Non reuertetur per uiam porte per quam ingressus est sed e regione illius egredietur. Princeps autem in medio eorum erit; cum ingredientibus ingredietur et cum egredientibus egredietur. Et in nundinis et in sollempnitatibus erit sacrificium oephi per uitulum et oephi per arietem. Agnis autem erit sacrificium sicut inuenerit manus eius et olei hin per singula oephi. Cum autem fecerit princeps spontaneum

porro qui ingreditur per uiam porte meridiane

sicut inuenerit manus eius et olei hin per singula

holocaustum aut pacifica uoluntaria Domino, aperietur ei porta que respicit ad orientem et faciet holocaustum suum et pacifica sua sicut fieri solet in die sabbati et egredietur clauditurque porta postquam exierit. Et agnum eiusdem anni immaculatum faciet holocaustum cotidie Domino; semper mane faciet illud. Et sacrificium faciet super eo cata mane mane sextam partem oephi et de oleo tertiam partem hin ut misceatur simile, sacrificium Domino legitimum iuge atque perpetuum. Faciet agnum et sacrificium et oleum cata mane mane holocaustum sempiternum. Hec dicit Dominus Deus: Si dederit princeps donum alicui de filiis suis, hereditas eius filiorum suorum erit; possidebunt eam hereditate. Si autem dederit legatum de hereditate sua uni seruorum suorum, erit illius usque ad annum remissionis et reuertetur ad principem; hereditas autem eius filiis eius erit. Et non accipiet princeps de hereditate populi per uiolentiam et de possessione eorum, sed de possessione sua hereditatem dabit filiis suis, ut non dispergatur populus meus unusquisque a possessione sua. Et introduxit me per ingressum qui erat ex latere porte in gazophilatia sanctuarii ad sacerdotes que respiciebant ad aquilonem et erat ibi locus uergens ad occidentem. Et dixit ad me: Iste est locus ubi coquent sacerdotes pro delicto et pro peccato, ubi coquent sacrificium ut non efferant in atrium exterius et sanctificetur populus. Et eduxit me in atrium exterius et circumduxit me per quatuor angulos atrii, et ecce atriolum erat in angulo atrii, atriola singula per angulos atrii. In quatuor angulis atrii atriola disposita quadraginta cubitorum per longum et triginta per latum; mensure unius quatuor erant. Et paries per circuitum ambiens quatuor atriola, et culine fabricate erant subter porticus per gyrum. Et dixit ad me: Hec domus culinarum in qua coquent ministri domus Domini uictimas populi. Et conuertit me ad portam domus, et ecce aque egrediebantur subter limen domus ad orientem; facies enim domus respiciebat ad orientem. Aque autem descendebant in latus templi dextrum ad meridiem altaris. Et eduxit me per uiam porte aquilonis et conuertit me ad uiam foras portam exteriorem uiam que respiciebat ad orientem. Et ecce aque redundantes a latere dextro cum egrederetur uir ad orientem qui habebat funiculum in manu sua. Et mensus est mille cubitos et traduxit me per aquam usque ad talos. Rursumque mensus est mille et traduxit me per aquam usque ad genua. Et mensus est mille et traduxit me per aquam usque ad renes. Et mensus est mille torrentem quem non potui transire, quoniam intumuerant aque profundi torrentis qui non potest transuadari. Et dixit ad me: Certe uidisti, fili hominis. Et duxit me et conuertit me ad ripam torrentis. Cumque me conuertissem, ecce in ripa torrentis ligna multa nimis ex utraque parte. Et ait ad me: Aque iste que egrediuntur ad tumulos sabuli orientalis et descendunt ad plana deserti intrabunt mare et exibunt et sanabuntur aque. Et omnis anima uiuens que serpit quocumque uenerit torrens uiuet; et erunt pisces multi satis postquam uenerint illuc aque iste, et sanabuntur et uiuent

Omnia ad que venerit torrens vivet. Et stabunt super illa piscatores, ab Engaddi usque ad Engallim siccatio sagenarum erit. Plurime species erunt piscium eius sicut pisces maris magni multitudinis nimie. In litoribus autem eius et in palustribus non sanabuntur, quia in salinas dabuntur. Et super torrentem orietur in ripis eius ex utraque parte omne lignum pomiferum. Non defluet folium ex eo, et non deficiet fructus eius. Per singulos menses afferet primitiva, quia aque eius de sanctuario egredientur. Et erunt fructus eius in cibum et folia eius ad medicinam. Hec dicit dominus deus. Hic est terminus in quo possidebitis terram in duodecim tribubus Israel, quia duplicem funiculum habet Ioseph. Possidebitis autem eam singuli eque ut frater suus, super quam levavi manum meam ut darem patribus vestris. Et cadet terra hec vobis in possessionem. Hic autem terminus terre ad plagam septentrionalem, a mari magno via Ethalon venientibus Sadada, Emath, Berotha, Sabarim, que est inter terminum Damasci et confinium Emath, domus Tichon, que est iuxta terminos Auran. Et erit terminus a mari usque ad atrium Enon terminus Damasci, et ab aquilone ad aquilonem terminus Emath: plaga autem septentrionalis. Porro plaga orientalis de medio Auran et de medio Damasci et de medio Galaad et de medio terre Israel, Iordanis disterminans ad mare orientale. Metiemini etiam ad plagam orientalem. Plaga autem australis meridiana a Thamar usque ad aquas contradictionis Cades, et torrens usque ad mare magnum, et plaga ad meridiem australis. Et plaga maris mare magnum a confinio per directum donec venias Emath. Hec est plaga maris. Et dividetis terram istam vobis per tribus Israel, et mittetis eam vobis in hereditatem et advenis qui accesserint ad vos, qui genuerint filios in medio vestrum. Et erunt vobis sicut indigene inter filios Israel; vobiscum divident possessionem in medio tribuum Israel. In tribu autem quacumque fuerit advena, ibi dabitis possessionem illi, ait dominus deus.

Et hec nomina tribuum a finibus aquilonis iuxta viam Ethalon pergentibus Emath, atrium Enon terminus Damasci ad aquilonem iuxta Emath. Et erit plaga orientalis mare Dan una. Et a termino Dan a plaga orientali usque ad plagam maris Aser una. Et super terminum Aser a plaga orientali usque ad plagam maris Nepthali una. Et super terminum Nepthali a plaga orientali usque ad plagam maris Manasse una. Et super terminum Manasse a plaga orientali usque ad plagam maris Ephraim una. Et super terminum Ephraim a plaga orientali usque ad plagam maris Ruben una. Et super terminum Ruben a plaga orientali usque ad plagam maris Iuda una. Et super terminum Iuda a plaga orientali usque ad plagam maris erunt primitie quas separabitis viginti quinque millibus latitudinis et longitudinis, sicut singule partes a plaga orientali usque ad plagam maris. Et erit sanctuarium in medio eius. Primitie quas separabitis domino longitudo viginti quinque millibus et latitudo decem millibus. Hec autem erunt primitie sanctuarii sacerdotum: ad aquilonem longitudinis viginti quinque millia, et ad mare latitudinis decem millia, sed et ad orientem latitudinis decem millia, et ad meridiem longitudinis viginti quinque millia. Et erit sanctuarium domini in medio eius. Sacerdotibus sanctuarium erit de filiis Sadoch, qui custodierunt ceremonias meas et non erraverunt cum errarent filii Israel, sicut erraverunt et levite. Et erunt eis primitie de primitiis terre sanctum sanctorum iuxta terminum levitarum. Sed et levitis similiter iuxta fines sacerdotum viginti quinque millia longitudinis et latitudinis decem millia. Omnis longitudo viginti et quinque millium, et latitudo decem millium. Et non venundabunt ex eo neque mutabunt, nec transferentur primitie terre, quia sanctificate sunt domino. Quinque autem millia que supersunt in latitudine per viginti quinque millia profana erunt urbis in habitaculum et in suburbana. Et erit civitas in medio eius. Et hec mensure eius: ad plagam septentrionalem quingenta et quattuor millia, et ad plagam meridianam quingenta et quattuor millia, et ad plagam orientalem quingenta et quattuor millia, et ad plagam occidentalem quingenta et quattuor millia. Erunt autem suburbana civitatis ad aquilonem ducenta quinquaginta, et ad meridiem ducenta quinquaginta, et ad orientem ducenta quinquaginta, et ad mare ducenta quinquaginta. Quod autem reliquum fuerit in longitudine secundum primitias sanctuarii, decem millia in orientem et decem millia in occidentem, erunt sicut primitie sanctuarii, et erunt fruges eius in panes his qui serviunt civitati. Servientes autem civitati operabuntur ex omnibus tribubus Israel. Omnes primitie viginti quinque millium per viginti quinque millia in quadrum separabuntur in primitias sanctuarii et in possessionem civitatis. Quod autem reliquum fuerit principis erit ex omni parte primitiarum sanctuarii et possessionis civitatis, e regione viginti quinque millium primitiarum usque ad terminum orientalem, sed et ad mare e regione viginti quinque millium usque ad terminum maris similiter in partibus principis erit. Et erunt primitie sanctuarii et sanctuarium templi in medio eius. De possessione autem levitarum et de possessione civitatis in medio partium principis erit, inter terminum Iuda et inter terminum Beniamin, et ad principem pertinebit. Et reliquis tribubus a plaga orientali usque ad plagam occidentalem Beniamin una. Et contra terminum Beniamin a plaga orientali usque ad plagam occidentalem Symeon una. Et super terminum Symeonis a plaga orientali usque ad plagam occidentalem Isachar una. Et super terminum Isachar a plaga orientali usque ad plagam occidentalem Zabulon una. Et super terminum Zabulon a plaga orientali usque ad plagam maris Gad una. Et super terminum Gad ad plagam austri in meridiem, et erit finis de Thamar usque ad aquas contradictionis Cades, hereditas contra mare magnum. Hec est terra quam mittetis in sortem tribubus Israel, et he partitiones earum, ait dominus deus. Et hi egressus civitatis: a plaga septentrionali quingentos et quattuor millia mensurabis. Et porte civitatis in nominibus tribuum Israel, porte tres a septentrione: porta Ruben una, porta Iuda una, porta Levi una. Et ad plagam orientalem quingentos et quattuor millia

et portae tres: porta Ioseph una, porta Beniamin una, porta Dan una. Et ad plagam meridianam quingenta et quattuor milia metiens, et portae tres: porta Symeon una, porta Ysachar una, porta Zabulon una. Et ad plagam occidentalem quingenta et quattuor milia, et portae eorum tres: porta Gad una, porta Aser una, porta Neptali una. Per circuitum decem et octo milia; et nomen civitatis ex illa die Dominus ibidem.

nomen

Explicit liber Ezechielis prophete. Incipit prologus in Danielem prophetam.

Danielem prophetam iuxta septuaginta interpretes Domini Salvatoris ecclesiae non legunt, utentes Theodotionis editione. Et hoc cur acciderit nescio. Sive enim quia sermo chaldeus est et quibusdam proprietatibus a nostro eloquio discrepat, noluerunt septuaginta interpretes easdem lineas in translatione servare; sive sub nomine eorum ab alio nescio quo non satis chaldeam linguam sciente editus liber est; sive aliud quid causae extiterit ignorans; hoc unum affirmare possum, quod multum a veritate discordet et recto iudicio repudiatus sit. Sciendum quippe est Danielem maxime et Ezram hebraicis quidem litteris sed chaldaico sermone conscriptos, et unam Hieremiae pericopen; Iob quoque cum arabica lingua habere plurimam societatem. Denique et ego adolescentulus post Quintiliani et Tullii lectionem ac flores rhetoricos, cum me in linguae huius pistrinum reclusissem et multo sudore multoque tempore vix coepissem anhelantia stridentiaque verba resonare et quasi per cryptam ambulans rarum desuper lumen aspicere, impegi novissime in Danielem, et tanto taedio affectus sum ut desperatione subita omnem veterem laborem voluerim contempnere. Verum adhortante me hebreo et illud mihi sua lingua crebrius ingerente: labor omnia vincit improbus, qui mihi videbar sciolus inter eos, rursum coepi esse discipulus chaldaicus. Et ut verum fatear, usque ad praesentem diem magis possum sermonem chaldeum legere et intelligere quam sonare. Haec idcirco ut difficultatem vobis Danielis ostenderem, qui apud hebreos nec Susannae habet hystoriam nec ympnum trium puerorum nec Belis draconisque fabulas. Quas nos, quia in toto orbe dispersae sunt, veru anteposito easque iugulante subiecimus, ne videremur apud imperitos magnam partem voluminis detruncasse. Audivi ego quendam de praeceptoribus Iudaeorum, cum Susannae derideret hystoriam et a greco nescio quo diceret esse confictam, illud opponere quod Origeni quoque Affricanus opposuit: ethimologias has, ἀπὸ τοῦ σχίνου σχίσαι et ἀπὸ τοῦ πρίνου πρίσαι, de greco sermone descendere. Cuius rei nos intelligentiam hanc possumus dare, ut verbi gratia dicamus ab arbore ilice dixisse eum "illico pereas", et a lentisco "in lentem te comminuat angelus", vel "non lente pereas" aut "lentus", id est flexibilis, "ducaris ad mortem", sive aliud quid ad arboris nomen conveniens. Deinde tantum fuisse otii tribus pueris ut in camino aestuantis incendii metro luderent et per ordinem ad laudem Dei omnia elementa provocarent. Aut quod miraculum divinaeque aspirationis indicium, vel draconem offa picis interfectum vel sacerdotum eius machinas deprehensas? Quae magis sollertia prudentis viri quam prophetali essent spiritu perpetrata. Cum vero ad Abacuc venerat et de Iudaea in Chaldeam raptum discoforum lectitabat, exemplum ubi legissent in toto veteri testamento quemquam sanctorum gravi volasse corpore et in puncto horae tanta terrarum spatia transisse? Cui cum quidam e nostris satis promptulus ad loquendum Ezechiel adduxisset in medium, et diceret eum de Chaldaea in Iudaeam fuisse translatum, derisit hominem et ex ipso volumine demonstravit Ezechielem in spiritu se vidisse transpositum. Denique apostolum nostrum, videlicet ut eruditum virum et qui legem ab hebreis didicisset, non fuisse ausum affirmare se raptum in corpore, sed dixisse: sive in corpore sive extra corpus nescio, Deus scit. His et talibus argumentis apocrifas in libro ecclesiae fabulas arguebat. Super qua re lectoris arbitrio iudicium derelinquens illud ammoneo, non haberi Danielem apud hebreos inter prophetas, sed inter eos qui agiographa conscripserunt. In tres siquidem partes omnis scriptura ab eis dividitur: in legem, in prophetas et in agiographa, id est in quinque et in octo et in undecim libros, de quo non est huius temporis disserere. Quae autem ex hoc propheta, immo contra hunc librum, Porphyrius obiciat, testes sunt Methodius, Eusebius, Apollinaris, qui multis versuum milibus eius vesaniae respondentes, nescio an curioso lectori satisfecerint. Unde oro, Paula et Eustochium, vos fundatis pro me ad Dominum preces, ut quamdiu in hoc corpusculo sum, vobis scribam aliquid gratum, utile ecclesiae, dignum posteris. Praesentium quippe iudiciis non satis moveor, qui in utramque partem aut amore labuntur aut odio.

Daniel interpretatur iudicium, sive quia in presbiterorum iudicio sententiam divinae examinationis exhibuit, Domino repperta eorum falsitate Susannam ab interitu liberavit; sive quia visiones et somnia quibus per singula quaedam aenigmata futurorum monstrabantur sagaci mente discernendo aperuit. Siquidem et desideriorum vir appellatus est, quia carnem vinum desiderium non manducavit et vinum concupiscentiae non bibit. Hic de Christo cunctorum manifestior prophetarum in prophetia sua, claro sermone regna orbis praenuntiat et tempus adventus Christi manifestissima praedicatione adnotat. Explicit prologus. Incipiunt capitula.

De filiis captivitatis Iudaeorum quos elegit Nabugodonosor rex pueros ut litteras discerent. Ubi introducuntur iidem pueri ad regem et mirantur eorum sapientiam. De somnio Nabugodonosor quod latuit praeter quae iussit divinos ut indicarent ei somnia sua. Ubi Daniel cum tribus pueris rogavit Dominum ut sibi visum regis monstraret, et ostensam sibi regis interpretationem narravit, quod regnum eius cernebatur. Statuam regis ancipitem omnium et lapidem excisum de monte qui est Christus Dominus et percussit statuam et comminuit in pulverem. De statua aurea quam statuit Nabugodonosor in

campo et iussit eam ab omni populo adorari. Ubi tres pueri eo quod statuam regis non adorassent missi sunt in fornacem ignis ardentis. Oratio Azarie in fornace et laudes trium puerorum. Ubi Nabugodonosor confessus est filium dei. Aliud somnium interpretatur Daniel regi Nabugodonosor. De duodecim mensibus. Vox domini de celo ad regem quod regnum ab eo auferetur. Penitentiam non egit et restitutus est in regno suo. Ubi Baltasar cum uinum biberet in uasis dei et laudaret deos suos ablatum est ab eo regnum. Ubi Daniel legit scripturam regis et interpretationem eius et predixit tolli ab eo regnum et dari Medis et Persis. Ubi satrape accusant Danielem ad regem et missus est in lacum leonum. Ubi uidit Daniel quattuor bestias in figuram quattuor regnorum. Visio similitudinis domini et gloria sedis eius. Visio de Christo ultimo domino et antichristo. De ariete et hyrco. De diebus duobus milibus trecentis. De comparatione arietis et hyrci. Ubi angelus loquitur ad Danielem. De domino Ihesu Christo de hac ebdomadibus. Ubi ieiunauit Daniel tres ebdomadas dierum et uidit angelum. De regibus Persarum predicit angelus Danieli. De rege qui se extollet contra dominum cum antichristo. De resurrectione mortuorum iustorum et iniustorum. De duobus presbiteris qui concupierunt Susannam uiolare. Ubi excitauit deus spiritum sanctum in Danielem et liberauit Susannam a morte. Ubi Daniel eruit Bel et templum eius destruxit. Ubi Daniel occidit draconem et missus est in lacum leonum et tulit ei prandium Abacuc propheta. Expliciunt capitula. Incipit liber Danielis.

Anno tertio regni Ioachim regis Iuda uenit Nabugodonosor rex Babylonis in Ierusalem et obsedit eam. Et tradidit dominus in manu eius Ioachim regem Iude et partem uasorum domus dei et asportauit ea in terram Sennaar in domum dei sui et uasa intulit in domum thesauri dei sui. Et ait rex Asfanaz preposito eunuchorum suorum ut introduceret de filiis Israel et de semine regio et tyrannorum pueros in quibus nulla esset macula decoros forma et eruditos omni sapientia cautos scientia et doctos disciplina et qui possent stare in palatio regis ut doceret eos litteras et linguam Chaldeorum. Et constituit eis rex annonam per singulos dies de cibis suis et de uino unde bibebat ipse ut enutriti tribus annis postea starent in conspectu regis. Fuerunt ergo inter eos de filiis Iuda Daniel Ananias Misahel et Azarias. Et imposuit eis prepositus eunuchorum nomina Danieli Baltasar et Ananie Sydrac Misaheli Misac et Azarie Abdenago. Proposuit autem Daniel in corde suo ne pollueretur de mensa regis neque de uino potus eius. Et rogauit eunuchorum prepositum ne contaminaretur. Dedit autem deus Danieli gratiam et misericordiam in conspectu principis eunuchorum. Et ait princeps eunuchorum ad Danielem: Timeo ego dominum meum regem qui constituit uobis cibum et potum;

qui si uiderit uultus uestros macilentiores pre ceteris adolescentibus coeuis uestris condempnabitis caput meum regi. Et dixit Daniel ad Malassar quem constituerat princeps eunuchorum super Danielem Ananiam Misahelem et Azariam: Tempta nos obsecro seruos tuos diebus decem et dentur nobis legumina ad uescendum et aqua ad bibendum. Et contemplare uultus nostros et uultus puerorum qui uescuntur cibo regio et sicut uideris facies cum seruis tuis. Qui audito sermone huiuscemodi temptauit eos diebus decem. Post dies autem decem apparuerunt uultus eorum meliores et corpulentiores pre omnibus pueris qui uescebantur cibo regio. Porro Malassar tollebat cybaria et uinum potus eorum dabatque eis legumina. Pueris autem his dedit deus scientiam et disciplinam in omni uerbo et sapientiam; Danieli autem intelligentiam omnium uisionum et somniorum. Completis itaque diebus post quos dixerat rex ut introducerentur introduxit eos prepositus eunuchorum in conspectu Nabugodonosor. Cumque locutus eis fuisset rex non sunt inuenti de uniuersis tales ut Daniel Ananias Misael et Azarias. Et steterunt in conspectu regis. Et omne uerbum sapientie et intellectus quod sciscitatus est ab eis rex inuenit in eis decuplum super cunctos ariolos et magos qui erant in uniuerso regno eius. Fuit autem Daniel usque ad annum primum Cyri regis.

II

In anno secundo regni Nabugodonosor uidit Nabugodonosor somnium et conterritus est spiritus eius et somnium eius fugit ab eo. Precepit ergo rex ut conuocarentur arioli et magi et malefici et Chaldei ut indicarent regi somnia sua. Qui cum uenissent steterunt coram rege. Et dixit ad eos rex: Uidi somnium et mente confusus ignoro quid uiderim. Responderuntque Chaldei regi syriace: Rex in sempiternum uiue. Dic somnium seruis tuis et interpretationem eius indicabimus. Et respondens rex ait Chaldeis: Sermo recessit a me. Nisi indicaueritis mihi somnium et coniecturam eius peribitis uos et domus uestre publicabuntur. Si autem somnium et coniecturam eius narraueritis premia et dona et honorem multum accipietis a me. Somnium ergo et interpretationem eius indicate mihi. Responderunt secundo atque dixerunt: Rex somnium dicat seruis suis et interpretationem illius indicabimus. Respondit rex et ait: Certo noui quod tempus redimitis scientes quod recesserit a me sermo. Si ergo somnium non indicaueritis mihi una est de uobis sententia quod interpretationem quoque fallacem et deceptione plenam composueritis ut loquamini mihi donec tempus pertranseat. Somnium itaque dicite mihi ut sciam quod interpretationem quoque eius ueram loquamini. Respondentes ergo Chaldei coram rege dixerunt: Non est homo super terram qui sermonem tuum rex possit implere. Sed neque regum quisquam magnus et potens uerbum huiuscemodi sciscitatur ab omni ariolo et mago et Chaldeo. Sermo enim quem tu queris rex grauis est nec reperietur quisquam qui indicet illum in conspectu regis exceptis diis quorum non est cum hominibus conuersatio. Quo audito rex in furore et in ira magna precepit ut perirent omnes sapientes Babylonis. Et egressa sententia interficiebantur sapientes. Querebanturque Daniel et socii eius ut perirent. Tunc Daniel requisiuit de lege atque sententia ab Arioch

principe militie regis qui egressus fuerat ad interficiendos sapientes Babylonis. Et interrogavit eum qui a rege acceperat potestatem quam ob causam tam crudelis sententia a facie regis esset egressa. Cum ergo rem indicasset Arioch Danieli, Daniel ingressus rogavit regem ut tempus daret sibi ad solutionem indicandam regi. Et ingressus est domum suam Ananieque et Misaheli et Azarie sociis suis indicavit negotium, ut quererent misericordiam a facie Dei celi super sacramento isto, et non perirent Daniel et socii eius cum ceteris sapientibus Babylonis. Tunc Danieli per visionem nocte mysterium revelatum est; et Daniel benedixit Deum celi et locutus ait: Sit nomen Domini benedictum a seculo et usque in seculum, quia sapientia et fortitudo eius sunt. Et ipse mutat tempora et etates, transfert regna atque constituit, dat sapientiam sapientibus et scientiam intellegentibus disciplinam. Ipse revelat profunda et abscondita, et novit in tenebris constituta, et lux cum eo est. Tibi Deus patrum nostrorum confiteor teque laudo, quia sapientiam et fortitudinem dedisti mihi, et nunc ostendisti mihi que rogavimus te, quia sermonem regis aperuisti nobis. Post hec Daniel ingressus est ad Arioch quem constituerat rex ut perderet sapientes Babylonis; sicque ei locutus est: Sapientes Babylonis ne perdas; introduc me in conspectu regis, et solutionem regi enarrabo. Tunc Arioch festinus introduxit Danielem ad regem et dixit ei: Inveni hominem de filiis transmigrationis Iude qui solutionem regi annuntiet. Respondit rex et dixit Danieli, cuius nomen erat Balthasar: Putasne vere potes indicare mihi somnium quod vidi et interpretationem eius? Et respondens Daniel coram rege ait: Mysterium quod rex interrogat sapientes, magi, arioli et aruspices nequeunt indicare regi. Sed est Deus in celo revelans mysteria qui indicavit tibi rex Nabuchodonosor que ventura sunt in novissimis temporibus. Somnium tuum et visiones capitis tui in cubili tuo huiuscemodi sunt. Tu rex cogitare cepisti in strato tuo quid esset futurum post hec, et qui revelat mysteria ostendit tibi que ventura sunt. Mihi quoque non in sapientia que est in me plus quam in cunctis viventibus sacramentum hoc revelatum est, sed ut interpretatio regi manifesta fieret et cogitationes mentis tue scires. Tu rex videbas, et ecce quasi statua una grandis; statua illa magna et statura sublimis stabat contra te, et intuitus eius erat terribilis. Huius statue caput ex auro optimo erat, pectus autem et brachia de argento, porro venter et femora ex ere, tibie autem ferree, pedum quedam pars erat ferrea quedam fictilis. Videbas ita donec abscisus est lapis de monte sine manibus et percussit statuam in pedibus eius ferreis et fictilibus et comminuit eos. Tunc contrita sunt pariter ferrum, testa, es, argentum et aurum, et redacta quasi in favillam estive aree que rapta sunt vento, nullusque locus inventus est eis; lapis autem qui percusserat statuam factus est mons magnus et implevit universam terram. Hoc est somnium; interpretationem quoque eius dicemus coram te rex. Tu rex regum es, et Deus celi regnum et fortitudinem

et imperium dedit tibi, et omnia in quibus habitant filii hominum et bestie agri volucresque celi dedit in manu tua, et sub dicione tua universa constituit; tu es ergo caput aureum. Et post te consurget regnum aliud minus te argenteum, et regnum tertium aliud ereum quod imperabit universe terre. Et regnum quartum erit velut ferrum. Quomodo ferrum comminuit et domat omnia, sic comminuet omnia hec et conteret. Porro quia vidisti pedum et digitorum partem teste figuli et partem ferream, regnum divisum erit, quod tamen de plantario ferri orietur, secundum quod vidisti ferrum mixtum teste ex luto. Et digitos pedum ex parte ferreos et ex parte fictiles, ex parte regnum erit solidum et ex parte contritum. Quia autem vidisti ferrum mixtum teste ex luto, commiscebuntur quidem humano semine sed non adherebunt sibi sicuti ferrum misceri non potest teste. In diebus autem regnorum illorum suscitabit Deus celi regnum quod in eternum non dissipabitur, et regnum eius populo alteri non tradetur; comminuet autem et consumet universa regna hec, et ipsum stabit in eternum. Secundum quod vidisti quod de monte abscisus est lapis sine manibus et comminuit testam et ferrum et es et argentum et aurum, Deus magnus ostendit regi que ventura sunt postea; et verum est somnium et fidelis interpretatio eius. Tunc rex Nabuchodonosor cecidit in faciem suam et Danielem adoravit, et hostias et incensum precepit ut sacrificarent ei. Loquens ergo rex ait Danieli: Vere Deus vester Deus deorum est et Dominus regum et revelans mysteria, quoniam potuisti aperire sacramentum hoc. Tunc rex Danielem in sublime extulit et munera multa et magna dedit ei, et constituit eum principem super omnes provincias Babylonis et prefectum magistratuum super cunctos sapientes Babylonis. Daniel autem postulavit a rege et constituit super opera provincie Babylonis Sidrac, Misac et Abdenago; ipse autem Daniel erat in foribus regis. Nabuchodonosor rex fecit statuam auream altitudine cubitorum sexaginta, latitudine cubitorum sex, et statuit eam in campo Dura provincie Babylonis. Itaque Nabuchodonosor rex misit ad congregandos satrapas, magistratus et iudices, duces et tyrannos et prefectos omnesque principes regionum, ut convenirent ad dedicationem statue quam erexerat Nabuchodonosor rex. Tunc congregati sunt satrape, magistratus et iudices, duces et tyranni et optimates qui erant in potestatibus constituti, et universi principes regionum, ut convenirent ad dedicationem statue quam erexerat Nabuchodonosor rex. Stabant autem in conspectu statue quam posuerat Nabuchodonosor rex, et preco clamabat vehementer: Vobis dicitur populis, tribubus et linguis: In hora qua audieritis sonitum tube et fistule et cithare, sambuce et psalterii et symphonie et universi generis musicorum, cadentes adorate statuam auream quam constituit Nabuchodonosor rex. Si quis autem non prostratus adoraverit, eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis. Post hec ergo statim ut audierunt omnes populi sonitum tube

fistule et cythare et sambuce et psalterii et symphonie et omnis generis musicorum, cadentes omnes populi tribus et lingue adoraverunt statuam auream quam constituerat nabugodonosor rex. Statimque in ipso tempore accedentes viri chaldei accusaverunt iudeos dixeruntque nabugodonosor regi. Rex in eternum vive. Tu rex posuisti decretum ut omnis homo qui audierit sonitum tube fistule et cythare sambuce et psalterii et symphonie et universi generis musicorum prosternat se et adoret statuam auream. Si quis autem non procidens adoraverit mittatur in fornacem ignis ardentis. Sunt ergo viri iudei quos constituisti super opera regionis babylonis sydrac misac et abdenago. Viri isti rex contempserunt decretum tuum. Deos tuos non colunt et statuam auream quam erexisti non adorant. Tunc nabugodonosor in furore et in ira precepit ut adducerentur sydrac misac et abdenago. Qui confestim adducti sunt in conspectu regis. Pronuntiansque nabugodonosor rex ait eis. Vere sydrac misac et abdenago deos meos non colitis et statuam auream quam constitui non adoratis? Nunc ergo si estis parati quacumque hora audieritis sonitum tube fistule cythare sambuce psalterii et symphonie omnisque generis musicorum prosternite vos et adorate statuam quam feci. Quod si non adoraveritis eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentis. Et quis est deus qui eripiat vos de manu mea? Respondentes sydrac misac et abdenago dixerunt regi nabugodonosor. Non oportet nos de hac re respondere tibi. Ecce enim deus noster quem colimus potest eripere nos de camino ignis ardentis et de manibus tuis rex liberare. Quod si noluerit notum sit tibi rex quia deos tuos non colimus et statuam auream quam erexisti non adoramus. Tunc nabugodonosor repletus est furore et aspectus faciei illius immutatus est super sydrac misac et abdenago. Et precepit ut succenderetur fornax septuplum quam succendi consueverat. Et viris fortissimis de exercitu suo iussit ut ligatis pedibus sydrac misac et abdenago mitterent eos in fornacem ignis ardentis. Et confestim viri illi vincti cum braccis suis et tiaris et calciamentis et vestibus missi sunt in medio fornacis ignis ardentis. Nam iussio regis urguebat. Porro viros illos qui miserant sydrac misac et abdenago interfecit flamma ignis. Viri autem hi tres id est sydrac misac et abdenago ceciderunt in medio camini ignis ardentis colligati. Que secuntur in hebreis voluminibus non reperi.

Et ambulabant in medio flamme laudantes deum et benedicentes domino. Stans autem azarias oravit sic. Aperiensque os suum in medio ignis ait. Benedictus es domine deus patrum nostrorum et laudabilis et gloriosum nomen tuum in secula, quia iustus es in omnibus que fecisti nobis et universa opera tua vera et vie tue recte et omnia iudicia tua vera. Iudicia enim vera fecisti iuxta omnia que induxisti super nos et super civitatem sanctam patrum nostrorum Ierusalem, quia in veritate et in iudicio induxisti omnia hec propter peccata nostra. Peccavimus enim et inique egimus recedentes a te et deliquimus in omnibus. Et precepta tua non audivimus nec observavimus nec fecimus sicut preceperas nobis ut bene nobis esset. Omnia ergo que induxisti super nos et universa que fecisti nobis in vero iudicio fecisti. Et tradidisti nos in manibus inimicorum iniquorum et pessimorum prevaricatorumque et regi iniusto et pessimo ultra omnem terram. Et nunc non possumus aperire os. Confusio et obprobrium facti sumus servis tuis et his qui colunt te. Ne queso tradas nos in perpetuum propter nomen tuum et ne dissipes testamentum tuum. Neque auferas misericordiam tuam a nobis propter abraham dilectum tuum et ysaac servum tuum et israel sanctum tuum, quibus locutus es pollicens quod multiplicares semen eorum sicut stellas celi et sicut arenam que est in litore maris. Quia domine imminuti sumus plusquam omnes gentes sumusque humiles in universa terra hodie propter peccata nostra. Et non est in tempore hoc princeps et propheta et dux neque holocaustum neque sacrificium neque oblatio neque incensum neque locus primitiarum coram te ut possimus invenire misericordiam tuam. Sed in animo contrito et spiritu humilitatis suscipiamur. Sicut in holocausto arietum et taurorum et sicut in milibus agnorum pinguium sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie ut placeat tibi, quoniam non est confusio confidentibus in te. Et nunc sequimur in toto corde et timemus te et querimus faciem tuam. Ne confundas nos sed fac nobiscum iuxta mansuetudinem tuam et secundum multitudinem misericordie tue. Et erue nos in mirabilibus tuis et da gloriam nomini tuo domine. Et confundantur omnes qui ostendunt servis tuis mala. Confundantur in omni potentia et robur eorum conteratur. Et sciant quia tu es dominus deus solus et gloriosus super orbem terrarum. Et non cessabant qui inmiserant eos ministri regis succendere fornacem naphta et stuppa et pice et malleolis. Et effundebatur flamma super fornacem cubitis xl novem et erupit et incendit quos reperit iuxta fornacem de chaldeis. Angelus autem domini descendit cum azaria et sociis eius in fornacem et excussit flammam ignis de fornace et fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem et non tetigit eos omnino ignis neque contristavit nec quicquam molestie intulit. Tunc hi tres quasi ex uno ore laudabant et glorificabant et benedicebant deum in fornace dicentes. Benedictus es domine deus patrum nostrorum et laudabilis et superexaltatus in secula. Et benedictum nomen glorie tue sanctum et laudabile et superexaltatum in omnibus seculis. Benedictus es in templo sancto glorie tue et l. et super gloriosus in secula. Benedictus es in throno regni tui et super l. et s. e. in secula. Benedictus es qui intueris abyssos et sedes super cherubim et l. et s. in secula. Benedictus es in firmamento celi et l. et g. in secula. Benedicite omnia opera domini domino l. et superexaltate eum in secula. Benedicite angeli domini domino l. et s. e. eum in secula. Benedicite celi domino l. et superexaltate eum in secula. Benedicite aque omnes que super celos sunt domino l. et s. e. i. s. Benedicite omnes virtutes domini domino l. et s. e. eum in secula. Benedicite sol et luna domino l. et s. e. eum in secula.

Benedicite stelle celi domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite omnis ymber et ros domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite ignis et estus domino l. et s. eum in secula. Benedicite frigus et estus domino l. et s. e. in secula. Benedicite rores et pruina domino l. et s. e. in secula. Benedicite gelu et frigus domino l. et s. eum in secula. Benedicite glacies et nives domino l. et s. eum in secula. Benedicite noctes et dies domino l. et s. e. in secula. Benedicite lux et tenebre domino l. et s. e. in s. Benedicite fulgura et nubes domino l. et s. e. in s. Benedicat terra dominum laudet et superexaltet eum in secula. Benedicite montes et colles domino l. et s. e. in secula. Benedicite universa germinantia in terra domino l. et s. e. in s. Benedicite fontes domino l. et s. e. in s. Benedicite maria et flumina domino l. et s. e. in secula. Benedicite cete et omnia que moventur in aquis domino l. et s. e. in s. Benedicite omnes volucres celi domino l. et s. e. in s. Benedicite omnes bestie et pecora domino l. et s. e. in secula. Benedicite filii hominum domino l. et s. e. in secula. Benedicat Israel dominum laudet et superexaltet eum in secula. Benedicite sacerdotes domini domino laudate et superexaltate eum in secula. Benedicite servi domini domino l. et s. e. in secula. Benedicite spiritus et anime iustorum domino l. et s. eum in secula. Benedicite sancti et humiles corde domino l. et s. e. in secula. Benedicite Anania Azaria Misael domino ymnum dicite et superexaltate eum in secula. Quia eripuit nos de inferno et salvos fecit de manu mortis et liberavit de medio ardentis flamme et liberavit nos de medio ignis. Confitemini domino quoniam bonus quoniam in seculum misericordia eius. Benedicite omnes religiosi domino deo deorum. Laudate et confitemini quoniam in omnia secula misericordia eius. Huc usque in hebreo non habetur et que posuimus de theodotionis editione translata sunt.

Tunc Nabugodonosor rex obstupuit et surrexit propere et ait optimatibus suis. Nonne tres viros misimus compeditos in medio ignis? Qui respondentes dixerunt regi. Vere rex. Respondit et ait. Ecce ego video viros quatuor solutos et ambulantes in medio ignis et nichil corruptionis in eis est. Et species quarti similis filio dei. Tunc accessit Nabugodonosor ad ostium fornacis ignis ardentis et ait. Sydrac Misac et Abdenago servi dei excelsi egredimini et venite. Statimque egressi sunt Sydrac Misac et Abdenago de medio ignis. Et congregati satrape magistratus et iudices et potentes regis contemplabantur viros illos quoniam nichil potestatis habuisset ignis in corporibus eorum et capillus capitis eorum non esset adustus et sarabala eorum non fuissent immutata et odor ignis non transisset per eos. Et erumpens Nabugodonosor ait. Benedictus deus eorum Sydrac videlicet Misac et Abdenago qui misit angelum suum et eruit servos suos qui crediderunt in eo et verbum regis immutaverunt et tradiderunt corpora sua ne servirent et ne adorarent omnem deum excepto deo suo. A me ergo positum est hoc decretum ut omnis populus tribus et lingua quecumque locuta fuerit blasphemiam contra deum Sydrac Misac et Abdenago dispereat et domus eius vastetur. Neque enim est deus alius qui possit ita salvare. Tunc rex promovit Sydrac Misac et Abdenago in provincia Babylonis.

Nabugodonosor rex omnibus populis gentibus et linguis qui habitant in universa terra pax vobis multiplicetur. Signa et mirabilia fecit apud me deus excelsus. Placuit ergo mihi predicare signa eius quoniam magna sunt et mirabilia eius quia fortia et regnum eius regnum sempiternum et potestas eius in generationem et generationem. Ego Nabugodonosor quietus eram in domo mea et florens in palatio meo. Somnium vidi quod perterruit me et cogitationes mee in stratu meo et visiones capitis mei conturbaverunt me. Et per me propositum est decretum ut introducerentur in conspectu meo cuncti sapientes Babylonis et ut solutionem somnii indicarent mihi. Tunc ingrediebantur arioli magi chaldei et aruspices et somnium narravi in conspectu eorum et solutionem eius non indicaverunt mihi donec collega ingressus est in conspectu meo Daniel cui nomen Balthasar secundum nomen dei mei qui habebat spiritum deorum sanctorum in semetipso et somnium coram eo locutus sum. Balthasar princeps ariolorum quem ego scio quod spiritum deorum sanctorum habeas in te et omne sacramentum non est impossibile tibi visiones somniorum meorum quas vidi et solutionem eorum narra mihi. Visio capitis mei in cubili meo. Videbam et ecce arbor in medio terre et altitudo eius nimia. Magna arbor et fortis et proceritas eius contingens celum. Aspectus illius erat usque ad terminos universe terre. Folia eius pulcherrima et fructus eius nimius et esca universorum in ea. Subter eam habitabant animalia et bestie et in ramis eius conversabantur volucres celi et ex illa vescebatur omnis caro. Videbam in visione capitis mei super stratum meum et ecce vigil et sanctus de celo descendit et clamavit fortiter et sic ait. Succidite arborem et precidite ramos eius excutite folia eius et dispergite fructum eius. Fugiant bestie que subter eam sunt et volucres de ramis eius. Verumptamen germen radicum eius in terra sinite et alligetur vinculo ferreo et ereo in herbis que foris sunt et rore celi tingatur et cum feris pars eius in herba terre. Cor eius ab humano commutetur et cor fere detur ei et vii tempora mutentur super eum. In sententia vigilum decretum est et sermo sanctorum et petitio donec cognoscant viventes quod dominetur excelsus in regno hominum et cuicumque voluerit dabit illud et humillimum hominem constituet super eo. Hoc somnium vidi ego Nabugodonosor. Tu ergo Balthasar interpretationem narra festinus quia omnes sapientes regni mei non queunt solutionem edicere mihi. Tu autem potes quia spiritus deorum sanctorum in te est. Tunc Daniel cui nomen Balthasar cepit intra semetipsum cogitare tacitus quasi hora una et cogitationes eius conturbabant eum. Respondens autem rex ait. Balthasar somnium et interpretatio eius non conturbent te. Respondit Balthasar et ait. Domine mi somnium his qui te oderunt et interpretatio eius hostibus tuis sit. Arborem quam vidisti sublimem atque robustam cuius altitudo pertingebat ad celum et aspectus illius in omnem terram et rami eius pulcherrimi et fructus eius nimius et esca omnium in ea subter quam habitantes bestie agri et in ramis eius commorantes aves celi tu es rex qui magnificatus es et invaluisti et magnitudo tua crevit et pervenit usque ad celum et potestas tua in terminos universe terre. Quod autem vidit rex vigilem et sanctum descendere de celo et dicere

succidite arborem et dissipate illam attamen germen radicum eius in terra dimittite et vinciatur ferro et aere in herbis foris et rore caeli conspergatur et cum feris sit pabulum eius donec vii tempora commutentur super eum. Haec est interpretatio sententiae altissimi quae pervenit super dominum meum regem. Eicient te ab hominibus et cum bestiis ferisque erit habitatio tua et faenum ut bos comedes et rore caeli infunderis. Septem quoque tempora mutabuntur super te donec scias quod dominetur excelsus in regno hominum et cuicumque voluerit det illud. Quod autem praecepit ut relinqueretur germen radicum eius id est arboris regnum tuum tibi manebit postquam cognoveris potestatem esse caelestem. Quam ob rem rex consilium meum placeat tibi et peccata tua elemosinis redime et iniquitates tuas misericordiis pauperum forsitan ignoscet dominus delictis tuis. Omnia haec venerunt super Nabuchodonosor regem. Post finem mensuum duodecim in aula Babylonis deambulabat. Responditque rex et ait nonne haec est Babylon magna quam ego aedificavi in domum regni in robore fortitudinis meae et in gloria decoris mei. Cum adhuc sermo esset in ore regis vox de caelo ruit. Tibi dicitur Nabuchodonosor rex regnum tuum transibit a te et ab hominibus te eicient et cum bestiis et feris erit habitatio tua. Faenum quasi bos comedes et vii tempora mutabuntur donec scias quod dominetur excelsus in regno hominum et cuicumque voluerit det illud. Eadem hora sermo completus est super Nabuchodonosor et ex hominibus abiectus est et faenum ut bos comedit et rore caeli corpus eius infectum est donec capilli eius in similitudinem aquilarum crescerent et ungues eius quasi avium. Igitur post finem dierum ego Nabuchodonosor oculos meos ad caelum levavi et sensus meus redditus est mihi et altissimo benedixi et viventem in sempiternum laudavi et glorificavi quia potestas eius potestas sempiterna et regnum eius in generationem et generationem. Et omnes habitatores terrae apud eum in nihilum reputati sunt. Iuxta voluntatem enim suam facit tam in virtutibus caeli quam in habitatoribus terrae et non est qui resistat manui eius et dicat ei quare fecisti. In ipso tempore sensus meus reversus est ad me et ad honorem regni mei decoremque perveni et figura mea reversa est ad me. Et optimates mei et magistratus mei requisierunt me et in regno meo constitutus sum et magnificentia amplior addita est mihi. Nunc igitur ego Nabuchodonosor laudo et magnifico et glorifico regem caeli quia omnia opera eius vera et viae eius iudicia et gradientes in superbia potest humiliare.

Baltassar rex fecit grande convivium optimatibus suis mille et unusquisque secundum suam bibebat aetatem. Praecepit ergo iam temulentus ut afferrentur vasa aurea et argentea quae asportaverat Nabuchodonosor pater eius de templo quod fuit in Hierusalem ut biberent in eis rex et optimates eius uxoresque eius et concubinae. Tunc allata sunt vasa aurea quae asportaverat de templo quod fuerat in Hierusalem et biberunt in eis rex et optimates eius uxores et concubinae illius. Bibebant vinum et laudabant deos suos aureos et argenteos aereos ferreos ligneosque et lapideos. In eadem hora apparuerunt digiti quasi manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aulae regiae et rex aspiciebat articulos manus scribentis. Tunc facies regis commutata est et cogitationes eius conturbabant eum et compages renum eius solvebantur et genua eius ad se invicem collidebantur. Exclamavit itaque rex fortiter ut introducerent magos chaldeos et aruspices. Et proloquens rex ait sapientibus Babylonis. Quicumque legerit scripturam hanc et interpretationem eius manifestam mihi fecerit purpura vestietur et torquem auream habebit in collo et tertius in regno meo erit. Tunc ingressi omnes sapientes regis non potuerunt nec scripturam legere nec interpretationem indicare regi. Unde rex Baltassar satis conturbatus est et vultus eius inmutatus est sed et optimates eius turbabantur. Regina autem pro re quae acciderat regi et optimatibus eius domum convivii ingressa est et proloquens ait. Rex in aeternum vive. Non te conturbent cogitationes tuae neque facies tua inmutetur. Est vir in regno tuo qui spiritum deorum sanctorum habet in se et in diebus patris tui scientia et sapientia inventae sunt in eo. Nam et rex Nabuchodonosor pater tuus principem magorum incantatorum chaldeorum et aruspicum constituit eum. Pater inquam tuus o rex quia spiritus amplior et prudentia atque intellegentia interpretatio somniorum et ostensio secretorum ac solutio ligatorum inventae sunt in eo hoc est in Daniele cui rex imposuit nomen Baltassar. Nunc itaque Daniel vocetur et interpretationem narrabit. Igitur introductus est Daniel coram rege. Ad quem praefatus rex ait. Tu es Daniel de filiis captivitatis Iudae quem adduxit pater meus rex de Iudaea. Audivi de te quoniam spiritum deorum habeas et scientia intellegentiaque ac sapientia ampliores inventae sunt in te. Et nunc introgressi sunt in conspectu meo sapientes magi ut scripturam hanc legerent et interpretationem eius indicarent mihi et nequiverunt sensum huius sermonis edicere. Porro ego audivi de te quod possis obscura interpretari et ligata dissolvere. Si ergo vales scripturam legere et interpretationem eius indicare mihi purpura vestieris et torquem auream circa collum tuum habebis et tertius in regno meo princeps eris. Ad quae respondens Daniel ait coram rege. Munera tua sint tibi et dona domus tuae alteri da. Scripturam autem legam tibi rex et interpretationem eius ostendam tibi. O rex Deus altissimus regnum et magnificentiam gloriam et honorem dedit Nabuchodonosor patri tuo et propter magnificentiam quam dederat ei universi populi tribus et linguae tremebant et metuebant eum. Quos volebat interficiebat et quos volebat percutiebat. Quos volebat exaltabat et quos volebat humiliabat. Quando autem elevatum est cor eius et spiritus illius obfirmatus est ad superbiam depositus est de solio regni sui et gloria eius ablata est. Et a filiis hominum eiectus est sed et cor eius cum bestiis positum est et cum onagris erat habitatio eius. Faenum quoque ut bos comedebat et rore caeli corpus eius infectum est donec cognosceret quod potestatem haberet altissimus in regno hominum et quemcumque voluerit suscitabit super illud. Tu quoque filius eius Baltassar non humiliasti cor tuum cum scires omnia haec. Sed adversum dominatorem caeli elevatus es

et vasa domus eius allata sunt coram te et tu et optimates tui et uxores tuae et concubinae tuae vinum bibistis in eis. deos quoque argenteos et aureos et aereos ferreos ligneosque et lapideos qui non vident neque audiunt neque sentiunt laudasti. Porro deum qui habet flatum tuum in manu sua et omnes vias tuas non glorificasti. Idcirco ab eo missus est articulus manus qui scripsit hoc quod exaratum est. Haec autem scriptura quae digesta est. Mane, Thecel, Phares. Et haec interpretatio sermonis. Mane: numeravit deus regnum tuum et complevit illud. Thecel: appensum est in statera et inventus es minus habens. Phares: divisum est regnum tuum et datum est Medis et Persis. Tunc iubente rege indutus est Daniel purpura et circumdata est torques aurea collo eius et praedicatum est de eo quod haberet potestatem tertius in regno. Eadem nocte interfectus est Balthasar rex Chaldeus. Et Darius Medus successit in regnum annos natus lxii.

VI Placuit Dario et constituit super regnum satrapas centum xx ut essent in toto regno suo. Et super eos principes tres ex quibus Daniel unus erat, ut satrapae illis redderent rationem et rex non sustineret molestiam. Igitur Daniel superabat omnes principes et satrapas quia spiritus dei amplior erat in eo. Porro rex cogitabat constituere eum super omne regnum. Unde principes et satrapae quaerebant occasionem ut invenirent Danieli ex latere regis. Nullamque causam et suspicionem reperire potuerunt eo quod fidelis esset et omnis culpa et suspicio non inveniretur in eo. Dixerunt ergo viri illi: Non inveniemus Danieli huic aliquam occasionem nisi forte in lege dei sui. Tunc principes et satrapae subripuerunt regi et sic locuti sunt ei: Dari rex in aeternum vive. Consilium inierunt cuncti principes regni magistratus et satrapae senatores et iudices ut decretum imperatorium exeat et edictum ut omnis qui petierit aliquam petitionem a quocumque deo et homine usque ad dies xxx nisi a te rex mittatur in lacum leonum. Nunc itaque rex confirma sententiam et scribe decretum ut non immutetur quod statutum est a Medis et Persis nec praevaricari cuiquam liceat. Porro rex Darius proposuit edictum et statuit. Quod cum Daniel comperisset id est constitutam legem ingressus est domum suam et fenestris apertis in cenaculo suo contra Hierusalem tribus temporibus in die flectebat genua sua et adorabat confitebaturque coram deo suo sicut et ante consueverat. Viri ergo illi curiosius inquirentes invenerunt Danihelem orantem et obsecrantem deum suum. Et accedentes locuti sunt regi super edicto. Rex numquid non constituisti ut omnis homo qui rogaret quemquam de diis et hominibus usque ad dies xxx nisi te rex mitteretur in lacum leonum? Ad quos respondens ait rex: Verus sermo iuxta decretum Medorum atque Persarum quod praevaricari non licet. Tunc respondentes dixerunt coram rege: Daniel de filiis captivitatis Iudae non curavit de lege tua et de edicto quod constituisti sed tribus temporibus per diem orat obsecratione sua. Quod verbum cum audisset rex satis contristatus est et pro Daniele posuit cor ut liberaret eum et usque ad occasum solis laborabat ut erueret illum. Viri autem illi intellegentes regem dixerunt illi: Scito rex quia lex Medorum atque Persarum ut omne decretum quod constituerit rex non liceat immutari. Tunc rex praecepit et adduxerunt Danielem et miserunt eum in lacum leonum. Dixitque rex Danieli: Deus tuus quem

Orat

colis semper ipse liberabit te. Allatusque est lapis unus et positus est super os laci quem obsignavit rex anulo suo et anulo optimatum suorum ne quid fieret contra Danielem. Et abiit rex in domum suam et dormivit incenatus cibique non sunt allati coram eo insuper et somnus recessit ab eo. Tunc rex primo diluculo consurgens festinus ad lacum leonum perrexit. Appropinquansque lacui Danielem voce lacrimabili clamavit et affatus est eum: Daniel serve dei viventis, deus tuus cui tu servis semper putasne valuit te liberare a leonibus? Et Daniel regi respondens ait: Rex in aeternum vive. Deus meus misit angelum suum et conclusit ora leonum et non nocuerunt mihi quia coram eo iustitia inventa est in me. Sed et coram te rex delictum non feci. Tunc rex vehementer gavisus est super eo et Danielem praecepit educi de lacu. Eductusque est Daniel de lacu et nulla laesio inventa est in eo quia credidit deo suo. Iubente autem rege adducti sunt viri illi qui accusaverant Danielem et in lacum leonum missi sunt ipsi et filii et uxores eorum. Et non pervenerunt usque ad pavimentum laci donec arriperent eos leones et omnia ossa eorum comminuerunt. Tunc Darius rex scripsit universis populis tribubus et linguis habitantibus in universa terra: Pax vobis multiplicetur. A me constitutum est decretum ut in universo imperio et regno meo tremiscant et paveant deum Danihel. Ipse est enim deus vivens et aeternus in saecula. Et regnum eius non dissipabitur et potestas eius usque in aeternum. Ipse liberator atque salvator faciens signa et mirabilia in caelo et in terra qui liberavit Danielem de lacu leonum. Porro Daniel perseveravit usque ad regnum Darii regnumque Cyri Persae.

Anno primo Balthasar regis Babylonis Daniel somnium vidit. Visio autem capitis eius in cubili suo. Et somnium scribens brevi sermone comprehendit summatimque perstringens ait: Videbam in visione mea nocte et ecce quattuor venti caeli pugnabant in mari magno. Et quattuor bestiae grandes ascendebant de mari diversae inter se. Prima quasi leaena et alas habebat aquilae. Aspiciebam donec evulsae sunt alae eius et sublata est de terra et super pedes quasi homo stetit et cor hominis datum est ei. Et ecce bestia alia similis urso in parte stetit et tres ordines erant in ore eius et in dentibus eius et sic dicebant ei: Surge comede carnes plurimas. Post haec aspiciebam et ecce alia quasi pardus et alas habebat avis quattuor super se et quattuor capita erant in bestia et potestas data est ei. Post haec aspiciebam in visione noctis et ecce bestia quarta terribilis atque mirabilis et fortis nimis. Dentes ferreos habebat magnos comedens atque comminuens et reliqua pedibus suis conculcans. Dissimilis autem erat ceteris bestiis quas videram ante eam et habebat cornua decem. Considerabam cornua et ecce cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum et tria de cornibus primis evulsa sunt a facie eius. Et ecce oculi quasi oculi hominis erant in cornu isto et os loquens ingentia. Aspiciebam donec throni positi sunt et antiquus dierum sedit. Vestimentum eius candidum quasi nix et capilli capitis eius quasi lana munda. Thronus eius flammae ignis, rotae eius ignis accensus. Fluvius igneus rapidusque egrediebatur a facie eius. Milia milium

ministrabant ei et decies milies centena milia assistebant ei. Iudicium sedit et libri aperti sunt. Aspiciebam propter vocem sermonum grandium quos cornu illud loquebatur, et vidi quoniam interfecta esset bestia et perisset corpus eius et traditum esset ad comburendum igni. Aliarum quoque bestiarum ablata esset potestas et tempora vitae constituta essent eis usque ad tempus et tempus. Aspiciebam ergo in visione noctis et ecce cum nubibus caeli quasi filius hominis veniebat et usque ad antiquum dierum pervenit et in conspectu eius obtulerunt eum. Et dedit ei potestatem et honorem et regnum et omnes populi tribus et linguae ipsi servient. Potestas eius potestas aeterna quae non auferetur et regnum eius quod non corrumpetur. Horruit spiritus meus. Ego Daniel territus sum in his et visiones capitis mei conturbaverunt me. Accessi ad unum de assistentibus et veritatem quaerebam ab eo de omnibus his. Qui dixit mihi interpretationem sermonum et docuit me. Hae bestiae magnae quattuor quattuor regna consurgent de terra. Suscipient autem regnum sancti dei altissimi et obtinebunt regnum usque in saeculum et saeculum saeculorum. Post hoc volui diligenter discere de bestia quarta quae erat dissimilis valde ab omnibus et terribilis nimis, dentes et ungues eius ferrei. Comedebat et comminuebat et reliquias pedibus suis conculcabat. Et de cornibus decem quae habebat in capite et de alio quod ortum fuerat ante quod ceciderant tria cornua, de cornu illo quod habebat oculos et os loquens grandia et maius erat ceteris. Aspiciebam et ecce cornu illud faciebat bellum adversus sanctos et praevalebat eis donec venit antiquus dierum et iudicium dedit sanctis excelsi, et tempus advenit et regnum obtinuerunt sancti. Et sic ait: Bestia quarta regnum quartum erit in terra quod maius erit omnibus regnis, et devorabit universam terram et conculcabit et comminuet eam. Porro cornua decem ipsius regni decem reges erunt. Et alius consurget post eos et ipse potentior erit prioribus et tres reges humiliabit. Et sermones contra altissimum loquetur et sanctos altissimi conteret. Et putabit quod possit mutare tempora et leges, et tradentur in manu eius usque ad tempus et tempora et dimidium temporis. Et iudicium sedebit ut auferatur potentia et conteratur et dispereat usque in finem. Regnum autem et potestas et magnitudo regni quae est subter omne caelum detur populo sanctorum altissimi. Cuius regnum regnum sempiternum est et omnes reges servient ei et obedient. Huc usque finis verbi. Ego Daniel multum cogitationibus meis conturbabar et facies mea mutata est in me. Verbum autem in corde meo conservavi.

Anno tertio regni Balthasar regis visio apparuit mihi. Ego Daniel post id quod videram in principio, vidi in visione mea cum essem in Susis castro quod est in Aelam regione. Vidi autem in visione esse me super portam Ulai. Et levavi oculos meos et vidi et ecce aries unus stabat ante paludem habens cornua excelsa et unum excelsius altero atque succrescens. Postea vidi arietem cornibus ventilantem contra orientem et contra occidentem et contra aquilonem et contra meridiem, et omnes bestiae non poterant resistere ei neque liberari de manu eius. Fecitque secundum voluntatem suam et magnificatus est. Et ego intellegebam. Ecce autem hircus caprarum veniebat ab occidente super faciem totius terrae et non tangebat terram. Porro hircus habebat cornu insigne inter oculos suos. Et venit usque ad arietem illum cornutum quem videram stantem ante portam et cucurrit ad eum in impetu fortitudinis suae. Cumque appropinquasset prope arietem efferatus est in eum et percussit arietem et comminuit duo cornua eius, et non poterat aries resistere ei. Cumque eum misisset in terram conculcavit, et nemo quibat liberare arietem de manu eius. Hircus autem caprarum magnus factus est nimis. Cumque crevisset fractum est cornu magnum, et orta sunt cornua quattuor subter illud per quattuor ventos caeli. De uno autem ex eis egressum est cornu unum modicum et factum est grande contra meridiem et contra orientem et contra fortitudinem. Et magnificatum est usque ad fortitudinem caeli et deiecit de fortitudine et de stellis et conculcavit eas. Et usque ad principem fortitudinis magnificatum est, et ab eo tulit iuge sacrificium propter peccata, et prosternetur veritas in terra et faciet et prosperabitur. Et audivi unum de sanctis loquentem, et dixit unus sanctus alteri nescio cui loquenti: Usquequo visio et iuge sacrificium et peccatum desolationis quae facta est, et sanctuarium et fortitudo conculcabitur? Et dixit ei: Usque ad vesperam et mane duo milia trecenti, et mundabitur sanctuarium. Factum est autem cum viderem ego Daniel visionem et quaererem intellegentiam, ecce stetit in conspectu meo quasi species viri. Et audivi vocem viri inter Ulai, et clamavit et ait: Gabriel, fac intellegere istum visionem. Et venit et stetit iuxta ubi ego stabam. Cumque venisset pavens corrui in faciem meam. Et ait ad me: Intellege fili hominis quoniam in tempore finis complebitur visio. Cumque loqueretur ad me collapsus sum pronus in terram. Et tetigit me et statuit me in gradu meo. Dixitque mihi: Ego ostendam tibi quae futura sunt in novissimo maledictionis, quoniam habet tempus finem suum. Aries quem vidisti habere cornua rex Medorum est atque Persarum. Porro hircus caprarum rex Graecorum est. Et cornu grande quod erat inter oculos eius ipse est rex primus. Quod autem fracto illo surrexerunt quattuor pro eo, quattuor reges de gente eius consurgent sed non in fortitudine eius. Et post regnum eorum cum creverint iniquitates consurget rex impudens facie et intellegens propositiones. Et roborabitur fortitudo eius sed non in viribus suis. Et supra quam credi potest universa vastabit et prosperabitur et faciet. Et interficiet robustos et populum sanctorum secundum voluntatem suam, et dirigetur dolus in manu eius. Et cor suum magnificabit et in copia rerum omnium occidet plurimos. Et contra principem principum consurget et sine manu conteretur. Et visio vespere et mane quae dicta est vera est. Tu ergo signa visionem quia post dies multos erit. Et ego Daniel langui et aegrotavi per dies. Cumque surrexissem faciebam opera regis et stupebam ad visionem, et non erat qui interpretaretur.

In anno primo Darii regis filii Asueri de semine Medorum qui imperavit super regnum Chaldaeorum, anno uno regni eius ego Daniel intellexi in libris numerum annorum de quo factus est sermo domini ad Ieremiam prophetam ut comple-

tatur desolationis Ierusalem lxx anni. Et posui faciem meam ad dominum deum meum rogare et deprecari in ieiuniis et sacco et cinere. Et oravi dominum deum meum et confessus sum et dixi. Obsecro domine deus magne et terribilis custodiens pactum et misericordiam diligentibus te et custodientibus mandata tua. Peccavimus, iniquitatem fecimus, impie egimus et recessimus et declinavimus a mandatis tuis ac iudiciis. Non obedivimus servis tuis prophetis qui locuti sunt in nomine tuo regibus nostris, principibus nostris, patribus nostris omnique populo terre. Tibi domine iustitia, nobis autem confusio faciei sicut est hodie viro Iuda et habitatoribus Ierusalem et omni Israel his qui prope sunt et his qui procul in universis terris ad quas eiecisti eos propter iniquitates eorum in quibus peccaverunt in te domine. Nobis confusio faciei regibus nostris, principibus nostris et patribus nostris qui peccaverunt. Tibi autem domino deo nostro misericordia et propitiatio quia recessimus a te et non audivimus vocem domini dei nostri ut ambularemus in lege eius quam posuit nobis per servos suos prophetas. Et omnis Israel prevaricati sunt legem tuam et declinaverunt ne audirent vocem tuam et stillavit super nos maledictio et detestatio que scripta est in libro legis Moysi servi dei quia peccavimus ei. Et statuit sermones suos quos locutus est super nos et super principes nostros qui iudicaverunt nos ut superducerent in nos magnum malum quale numquam fuit sub omni celo secundum quod factum est in Ierusalem sicut scriptum est in lege Moysi. Omne hoc malum venit super nos et non rogavimus faciem tuam domine deus noster ut reverteremur ab iniquitatibus nostris et cogitaremus veritatem tuam. Et vigilavit dominus et adduxit ea super nos. Iustus dominus deus noster in omnibus operibus suis que fecit. Non enim audivimus vocem eius. Et nunc domine deus noster qui eduxisti populum tuum de terra Egypti in manu forti et fecisti tibi nomen secundum diem hanc, peccavimus, iniquitatem fecimus domine in omnem iustitiam tuam. Avertatur obsecro ira tua et furor tuus a civitate tua Ierusalem et monte sancto tuo. Propter peccata enim nostra et iniquitates patrum nostrorum Ierusalem et populus tuus in obprobrium sunt omnibus per circuitum nostrum. Nunc ergo exaudi deus noster orationem servi tui et preces eius et ostende faciem tuam super sanctuarium tuum quod desertum est propter temetipsum. Inclina deus meus aurem tuam et audi, aperi oculos tuos et vide desolationem nostram et civitatem super quam invocatum est nomen tuum. Neque enim in iustificationibus nostris prosternimus preces ante faciem tuam sed in miserationibus tuis multis. Exaudi domine, placare domine, attende et fac. Ne moreris propter temetipsum deus meus quia nomen tuum invocatum est super civitatem et super populum tuum. Cumque adhuc loquerer et orarem et confiterer peccata mea et peccata populi mei Israel et prosternerem preces meas in conspectu dei mei pro monte sancto dei mei, adhuc me loquente in oratione ecce vir Gabriel quem videram in visione principio cito volans tetigit me in tempore sacrificii vespertini. Et docuit me et locutus est mihi dixitque: Daniel nunc egressus sum ut docerem te et intelligeres. Ab exordio precum tuarum egressus est sermo. Ego autem veni ut indicarem tibi quia vir desi-

Gabriel

deriorum es. Tu ergo animadverte sermonem et intellige visionem. Septuaginta ebdomades abbreviate sunt super populum tuum et super urbem sanctam tuam ut consummetur prevaricatio et finem accipiat peccatum et deleatur iniquitas et adducatur iustitia sempiterna et impleatur visio et prophetes et ungatur sanctus sanctorum. Scito ergo et animadverte ab exitu sermonis ut iterum edificetur Ierusalem usque ad Christum ducem ebdomades vii et ebdomades sexaginta due erunt et rursum edificabitur platea et muri in angustia temporum. Et post ebdomades sexaginta duas occidetur Christus et non erit eius populus qui eum negaturus est. Et civitatem et sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo et finis eius vastitas et post finem belli statuta desolatio. Confirmabit autem pactum multis ebdomada una et in dimidio ebdomadis deficiet hostia et sacrificium et in templo erit abominatio desolationis et usque ad consummationem et finem perseverabit desolatio. Anno tertio Cyri regis Persarum verbum revelatum est Danieli cognomento Baltasar et verum verbum et fortitudo magna. Intellexitque sermonem, intelligentia enim opus est in visione. In diebus illis ego Daniel lugebam trium ebdomadarum diebus. Panem desiderabilem non comedi et caro et vinum non introierunt in os meum sed neque unguento unctus sum donec complerentur trium ebdomadarum dies. Die autem vigesima et quarta mensis primi eram iuxta fluvium magnum qui est Tygris. Et levavi oculos meos et vidi et ecce vir unus vestitus lineis et renes eius accincti auro obrizo et corpus eius quasi crisolitus et facies eius velut species fulguris et oculi eius ut lampas ardens et brachia eius et que deorsum usque ad pedes quasi species eris candentis. Et vox sermonum eius ut vox multitudinis. Vidi autem ego Daniel solus visionem. Porro viri qui erant mecum non viderunt sed terror nimius irruit super eos et fugerunt in absconditum. Ego autem relictus sum solus et vidi visionem grandem hanc et non remansit in me fortitudo sed et species mea immutata est in me et emarcui nec habui quicquam virium. Et audivi vocem sermonum eius et audiens iacebam consternatus super faciem meam et vultus meus herebat terre. Et ecce manus tetigit me et erexit me super genua mea et super articulos manuum mearum. Et dixit ad me: Daniel vir desideriorum intellige verba que ego loquor ad te et sta in gradu tuo. Nunc enim missus sum ad te. Cumque dixisset mihi sermonem istum steti tremens. Et ait ad me: Noli metuere Daniel quia ex die primo quo posuisti cor tuum ad intelligendum ut te affligeres in conspectu dei tui exaudita sunt verba tua et ego veni propter sermones tuos. Princeps autem regni Persarum restitit mihi viginti et uno diebus. Et ecce Michael unus de principibus primis venit in adiutorium meum et ego remansi ibi iuxta regem Persarum. Veni autem ut docerem te que ventura sunt populo tuo in novissimis diebus quoniam adhuc visio in dies. Cumque loqueretur mihi huiuscemodi verbis deieci vultum meum ad terram et tacui. Et ecce quasi similitudo filii hominis tetigit labia mea. Et aperiens os meum locutus sum et dixi ad eum qui stabat contra me: Domine in visione tua dissolute sunt

compages meae et nihil in me remansit virium
et quomodo poterit servus domini mei loqui cum domino meo?
Nihil in me remansit virium sed et halitus meus inter-
clusus est. Rursum ergo tetigit me quasi visio hominis
et confortavit me et dixit: Noli timere vir desideriorum.
Pax tibi; confortare et esto robustus. Cumque loqueretur
mecum convalui et dixi: Loquere domine mi quia confortasti
me. Et ait: Numquid scis quare venerim ad te? Et nunc
revertar ut prelier adversus persas. Cum enim egrederer
apparuit princeps grecorum veniens. Verumtamen an-
nuntiabo tibi quod expressum est in scriptura veritatis
et nemo est adiutor meus in omnibus his nisi michael
princeps vester. Ego autem ab anno primo darii medi
stabam ut confortaretur et roboraretur. Et nunc verita-
tem annuntiabo tibi. Ecce adhuc tres reges stabunt
in persida et quartus ditabitur opibus nimiis super omnes.
Et cum invaluerit divitiis suis concitabit adversus
grecie regnum omnes. Consurget rex vero for-
tis et dominabitur potestate multa et faciet quod placuerit ei.
Et cum steterit conteretur regnum eius et dividetur in quattuor
ventos celi, sed non in brachio eius neque secundum potentiam
illius qua dominatus est. Lacerabitur enim regnum eius etiam
in externos exceptis his. Et confortabitur rex austri
et de principibus eius praevalebit super eum et dominabitur ditione.
Multa enim dominatio eius. Et post finem annorum foedera-
buntur. Filiaque regis austri veniet ad regem aquilo-
nis facere amicitiam et non obtinebit fortitudinem
brachii nec stabit regnum eius. Et tradetur ipsa et qui
adduxerunt eam adolescentes eius et qui confortabant eam
in temporibus. Et stabit de germine radicum eius planta-
tio. Et veniet cum exercitu et ingredietur provinciam
regis aquilonis et abutetur eis et obtinebit. Insuper
et deos eorum et sculptilia vasa quoque pretiosa argenti
et auri captiva ducet in egyptum. Ipse praevalebit ad-
versus regem aquilonis et intrabit in regnum rex au-
stri et revertetur ad terram suam. Filii autem eius provocabuntur
et congregabunt multitudinem exercituum plurimorum. Et veniet
properans et inundans et revertetur et concitabitur et congredietur
cum robore eius. Et provocatus rex austri egredietur
et pugnabit adversus regem aquilonis et preparabit
multitudinem nimiam et dabitur multitudo in manu eius.
Et capiet multitudinem et exaltabitur cor eius et deiciet
multa milia sed non praevalebit. Convertetur enim rex aqui-
lonis et preparabit multitudinem multo maiorem quam
prius. Et in fine temporum annorum veniet properans cum exer-
citu magno et opibus nimiis. Et in temporibus illis multi con-
surgent adversus regem austri. Filii quoque praevaricatorum
populi tui extollentur ut impleant visionem et corru-
ent. Et veniet rex aquilonis et comportabit aggerem
et capiet urbes munitissimas et brachia austri non
sustinebunt. Et consurgent electi eius ad resistendum
et non erit fortitudo. Et faciet veniens super eum iuxta
placitum suum et non erit qui stet contra faciem eius. Et sta-
bit in terra inclita et consumetur in manu eius. Et ponet
faciem suam ut veniat ad tenendum universum regnum
eius et recta faciet cum eo. Et filiam feminarum dabit
ei ut evertat illum et non stabit nec illius erit. Et convertet
faciem suam ad insulas et capiet multas. Et cessa-
re faciet principem opprobrii sui et opprobrium eius convertetur
in eum. Et convertet faciem suam ad imperium terre sue
et impinget et corruet et non invenietur. Et stabit in
loco suo vilissimus et indignus decore regio et in paucis
diebus conteretur non in furore nec in praelio. Et stabit in loco
eius despectus et non tribuetur ei honor regius. Et ve-
niet clam et obtinebit regnum in fraudulentia. Et
brachia pugnantis expugnabuntur a facie eius et conte-
rentur. Insuper et dux foederis. Et post amicitias cum eo fa-
ciet dolum. Et ascendet et superabit in modico abundan-
tes et uberes urbes ingredietur et faciet que non fecerunt pa-
tres eius et patres patrum eius. Rapinas et predam et
divitias eorum dissipabit et contra firmissimas co-
gitationes inibit et hoc usque ad tempus. Et concitabitur
fortitudo eius et cor eius adversus regem austri in exerci-
tu magno. Et rex austri provocabitur ad bellum mul-
tis auxiliis et fortibus nimis. Et non stabunt quia ini-
bunt adversus eum consilia. Et comedentes panem cum
eo conterent illum. Exercitusque eius opprimetur et cadent inter-
fecti plurimi. Duorum quoque regum cor erit ut malefaciant
et ad mensam unam mendacium loquentur et non proficient
quia adhuc finis in aliud tempus. Et revertetur
in terram suam cum opibus multis et cor eius adversum
testamentum sanctum et faciet et revertetur in terram suam.
Statuto tempore revertetur et veniet ad austrum
et non erit priori simile novissimum. Et venient super eum
trieres et romani et percutietur. Et revertetur et indignabitur
contra testamentum sanctuarii et faciet reverteturque et cogitabit
adversum eos qui dereliquerunt testamentum sanctuarii
et brachia ex eo stabunt. Et polluent sanctuarium fortitu-
dinis et auferent iuge sacrificium. Et dabunt
abhominationem in desolationem. Et impii testamen-
tum simulabunt fraudulenter. Populus autem sciens deum
suum obtinebit et faciet. Et docti in populo docebunt
plurimos. Et ruent in gladio et in flamma in cap-
tivitate et in rapina dierum. Cumque corruerint, sub-
levabuntur auxilio parvulo et applicabuntur eis plu-
rimi fraudulenter. Et de eruditis ruent ut conflentur et eli-
gantur et dealbentur usque ad prefinitum tempus quia adhuc
aliud tempus erit. Et faciet iuxta voluntatem suam
rex et elevabitur et magnificabitur adversus omnem
deum. Et adversus deum deorum loquetur magnifica et diri-
get donec impleatur iracundia. Perpetrata est quippe
diffinitio. Et deum patrum suorum non reputabit. Et
erit in concupiscentiis feminarum nec quemquam deorum
curabit quia adversum universa consurget. Deum autem
maozim in loco suo venerabitur et deum quem ignoraverunt
patres eius colet auro et argento et lapide pretio-
so rebusque pretiosis. Et faciet ut muniat maozim
cum deo alieno quem cognovit et multiplicabit gloriam
et dabit eis potestatem in multis et terram dividet
gratuito. Et in tempore prefinito proeliabitur adversus eum
rex austri et quasi tempestas veniet contra illum rex aquilonis
in curribus et in equitibus et in classe magna. Et ingre-
dietur terras et conteret et pertransiet. Et introibit
in terram gloriae et multae corruent. Hae autem

solae salvabuntur de manu eius Edom et Moab et principium filiorum Ammon. Et mittet manum suam in terras, et terra Aegypti non effugiet. Et dominabitur thesaurorum auri et argenti, et omnibus pretiosis Aegypti. Per Lybiam quoque et Aethiopiam transibit, et fama turbabit eum ab oriente et aquilone. Et veniet in multitudine magna ut conterat et interficiat plurimos. Et figet tabernaculum suum Apedno inter maria, super montem inclytum et sanctum; et veniet usque ad summitatem eius, et nemo auxiliabitur ei.

XII

In tempore autem illo consurget Michael princeps magnus, qui stat pro filiis populi tui; et veniet tempus quale non fuit ab eo ex quo gentes esse coeperunt usque ad tempus illud. Et in tempore illo salvabitur populus tuus omnis qui inventus fuerit scriptus in libro vitae. Et multi de his qui dormiunt in terrae pulvere evigilabunt, alii in vitam aeternam, et alii in opprobrium ut videant semper. Qui autem docti fuerint fulgebunt quasi splendor firmamenti, et qui ad iustitiam erudiunt multos, quasi stellae in perpetuas aeternitates. Tu autem Daniel claude sermones et signa librum usque ad tempus statutum; pertransibunt plurimi, et multiplex erit scientia. Et vidi ego Danihel, et ecce quasi duo alii stabant, unus hinc super ripam fluminis, et alius inde ex altera ripa fluminis. Et dixi viro qui indutus erat lineis, qui stabat super aquas fluminis: Usquequo finis horum mirabilium? Et audivi virum qui indutus erat lineis, qui stabat super aquas fluminis, cum levasset dexteram et sinistram suam in caelum, et iurasset per viventem in aeternum, quia in tempus et tempora et dimidium temporis. Et cum completa fuerit dispersio manus populi sancti, complebuntur universa haec. Et ego audivi et non intellexi. Et dixi: Domine mi, quid erit post haec? Et ait: Vade Danihel, quia clausi sunt signatique sermones usque ad tempus praefinitum. Eligentur et dealbabuntur, et quasi ignis probabuntur multi; et impii agent impie, neque intellegent omnes impii, porro docti intellegent. Et a tempore cum ablatum fuerit iuge sacrificium et posita fuerit abominatio in desolationem, dies mille ducenti nonaginta. Beatus qui expectat et pervenit usque ad dies mille trecentos XXX V. Tu autem vade ad praefinitum, et requiesce, et stabis in sorte tua in fine dierum. Hucusque Danihel in hebraeo volumine legimus. Quae sequuntur usque ad finem libri de Theodotionis editione translata sunt.

XIII

Et erat vir habitans in Babylone, et nomen eius Ioachim. Et accepit uxorem nomine Susannam, filiam Helchiae, pulchram nimis et timentem Deum. Parentes enim illius, cum essent iusti, erudierunt filiam suam secundum legem Moysi. Erat autem Ioachim dives valde, et erat ei pomerium vicinum domui suae, et ad ipsum confluebant Iudaei, eo quod esset honorabilior omnium. Et constituti sunt duo senes iudices in anno illo, de quibus locutus est Dominus: quia egressa est iniquitas de Babylone a senioribus iudicibus, qui videbantur regere populum. Isti frequentabant domum Ioachim, et veniebant ad eos omnes qui habebant iudicia. Cum autem populus revertisset per meridiem, ingrediebatur Susanna et deambulabat in pomerio viri sui. Et videbant eam senes cotidie ingredientem et deambulantem, et exarserunt in concupiscentia eius. Et everterunt sensum suum, et declinaverunt oculos suos ut non viderent caelum, neque recordarentur iudiciorum iustorum. Erant ergo ambo vulnerati amore eius, nec indicaverunt sibi vicissim dolorem suum. Erubescebant enim indicare concupiscentiam suam, volentes concumbere cum ea. Et observabant cotidie sollicitius videre eam. Dixitque alter ad alterum: Eamus domum, quia prandii hora est. Et egressi recesserunt a se. Cumque revertissent venerunt in unum, et sciscitantes ab invicem causam, confessi sunt concupiscentiam suam. Et tunc statuerunt tempus communiter, quando eam possent invenire solam. Factum est autem, cum observarent diem aptum, ingressa est aliquando sicut heri et nudius tertius cum duabus solis puellis, voluitque lavari in pomerio; aestus quippe erat. Et non erat ibi quisquam, praeter duos senes absconditos et contemplantes eam. Dixit ergo puellis: Afferte mihi oleum et smegmata, et ostia pomerii claudite ut laver. Et fecerunt sicut praeceperat; clauseruntque ostia pomerii, et egressae sunt per posticum ut afferrent quae iusserat, nesciebantque senes intus esse absconditos. Cum autem egressae essent puellae, surrexerunt duo senes et accurrerunt ad eam, et dixerunt: Ecce ostia pomerii clausa sunt, et nemo nos videt, et in concupiscentia tui sumus; quam ob rem assentire nobis, et commiscere nobiscum. Quod si nolueris, dicemus in testimonium contra te, quod fuerit tecum iuvenis, et ob hanc causam emiseris puellas a te. Ingemuit Susanna et ait: Angustiae mihi sunt undique; si enim hoc egero, mors mihi est; si autem non egero, non effugiam manus vestras. Sed melius mihi est absque opere incidere in manus vestras, quam peccare in conspectu Domini. Et exclamavit voce magna Susanna; exclamaverunt autem et senes adversus eam. Et cucurrit unus et aperuit ostia pomerii. Cum ergo audissent clamorem in pomerio famuli domus, irruerunt per posticum ut viderent quidnam esset. Postquam autem senes locuti sunt, erubuerunt servi vehementer, quia numquam dictus fuerat sermo huiuscemodi de Susanna. Et facta est dies crastina. Cumque venisset populus ad virum eius Ioachim, venerunt et duo presbyteri pleni iniqua cogitatione adversus Susannam ut interficerent eam. Et dixerunt coram populo: Mittite ad Susannam filiam Helchiae uxorem Ioachim. Et statim miserunt. Et venit cum parentibus et filiis et universis cognatis suis. Porro Susanna erat delicata nimis et pulchra facie. At iniqui illi iusserunt ut discooperiretur (erat enim cooperta), ut vel sic satiarentur decore eius. Flebant igitur sui et omnes qui noverant eam. Consurgentes autem duo presbyteri in medio populi posuerunt manus suas super caput eius. Quae flens suspexit ad caelum; erat enim cor eius fiduciam habens in Domino. Et dixerunt presbyteri: Cum deambularemus in pomerio soli, ingressa est haec cum duabus puellis, et clausit ostia pomerii, et dimisit puellas. Venitque ad eam adolescens qui erat absconditus, et concubuit cum ea. Porro nos, cum essemus in angulo pomerii, videntes iniquitatem cucurrimus ad eos, et vidimus eos pariter commisceri. Et illum quidem non quivimus comprehendere, quia fortior nobis erat, et apertis ostiis exilivit; hanc autem cum apprehendissemus, interrogavimus quisnam esset adolescens, et noluit indicare nobis. Huius rei te-

stes sunt. Et credidit eis multitudo quasi senibus populi et
iudicibus et condempnaverunt eam ad mortem. Exclama-
vit autem voce magna Susanna et dixit: Deus eterne qui
absconditorum es cognitor, qui nosti omnia antequam
fiant, tu scis quoniam falsum contra me tulerunt testimonium;
et ecce morior, cum nichil horum fecerim que isti mali-
ciose composuerunt adversum me. Exaudivit autem
dominus vocem eius. Cumque duceretur ad mortem, suscita-
vit dominus spiritum sanctum pueri iunioris cuius nomen Danihel,
et exclamavit voce magna: Mundus ego sum a san-
guine huius. Et conversus omnis populus ad eum dixit:
Quis est iste sermo quem tu locutus es? Qui cum staret in
medio eorum ait: Sic fatui filii Israel non iudicantes neque
quod verum est cognoscentes condempnastis filiam Israel?
Revertimini ad iudicium, quia falsum testimonium
locuti sunt adversus eam. Reversus est ergo populus cum festinatione,
et dixerunt ei senes: Veni et sede in medio nostrum et in-
dica nobis, quia tibi dedit deus honorem senectutis. Et
dixit ad eos Danihel: Separate eos ab invicem pro-
cul et diiudicabo eos. Cum autem divisi essent al-
ter ab altero, vocavit unum de eis et dixit ad eum: Invetera-
te dierum malorum, nunc venerunt peccata tua que operabaris
prius, iudicans iudicia iniusta, innocentes opprimens
et dimittens noxios, dicente domino: Innocentem et iustum
non interficies. Nunc ergo si vidisti eam, dic sub qua arbore vide-
ris eos loquentes sibi. Qui ait: Sub scino. Dixit autem
Danihel: Recte mentitus es in caput tuum. Ecce enim
angelus dei accepta sententia ab eo scindet te medium.
Et amoto eo iussit venire alium et dixit ei: Semen chana-
an et non iuda, species decepit te et concupiscentia subvertit
cor tuum. Sic faciebatis filiabus Israel et ille timentes lo-
quebantur vobis, sed non filia iuda sustinuit iniquitatem vestram.
Nunc ergo dic michi sub qua arbore comprehenderis eos loquentes
sibi. Qui ait: Sub prino. Dixit autem ei Danihel: Re-
cte mentitus es et tu in caput tuum. Manet enim angelus
dei gladium habens ut secet te medium et interficiat vos.
Exclamavit itaque omnis cetus voce magna et benedi-
xerunt dominum qui salvat sperantes in se. Et consurrexerunt
adversum duos presbiteros, convicerat enim eos Daniel ex
ore suo falsum dixisse testimonium, feceruntque eis
sicut male egerant adversus proximum et interfecerunt eos
ut facerent secundum legem Moysi. Et salvatus est sanguis
innoxius in die illa. Helchias autem et uxor eius lauda-
verunt dominum pro filia sua Susanna cum Ioachim marito eius
et cognatis omnibus, quia non esset inventa in ea res turpis.
Daniel autem factus est magnus in conspectu populi a die
illa et deinceps. Et rex Astiages appositus est ad patres
suos, et suscepit Cyrus Perses regnum eius. Erat autem Da-
nihel conviva regis et honoratus super omnes amicos eius.
Erat quoque idolum nomine Bel apud Babylonios,
et impendebantur in eo per dies singulos simile artabe
duodecim et oves quadraginta, vinique amphore sex. Rex quoque
colebat eum et ibat per singulos dies adorare eum. Porro
Danihel adorabat dominum suum. Dixitque ei rex: Quare
non adoras Bel? Qui respondens ait ei: Quia non co-
lo idola manu facta, sed viventem dominum qui creavit ce-
lum et terram et habet potestatem omnis carnis. Et dixit ad

eum rex: Non videtur tibi esse Bel vivens deus? An non vi-
des quanta comedat et bibat cotidie? Et ait Danihel
arridens: Ne erres rex. Iste enim intrinsecus luteus
est et forinsecus ereus, neque comedit aliquando. Et iratus
rex vocavit sacerdotes eius et ait eis: Nisi dixeritis
michi quis est qui comedat inpensas has, moriemini.
Si autem dixeritis et ostenderitis quoniam Bel comedat
hec, morietur Danihel, quia blasphemavit in Bel.
Et dixit Danihel regi: Fiat secundum verbum tuum. Erant
autem sacerdotes Bel septuaginta exceptis uxoribus et parvulis
et filiis. Et venit rex cum Daniele in templum Bel. Et di-
xerunt sacerdotes Bel: Ecce nos egrediamur foras,
et tu rex pone escas et vinum misce et claude ostium
et signa anulo tuo. Et cum ingressus fueris mane, nisi in-
veneris omnia comesta a Bel, morte moriemur, vel Danihel qui
mentitus est adversum nos. Confidebant autem quia fece-
rant sub mensa absconditum introitum, et per illud
ingrediebantur semper et devorabant ea. Factum est igitur
postquam egressi sunt illi, et rex posuit cibos ante Bel, prece-
pit Daniel pueris suis, et attulerunt cinerem, et cribraverunt
per totum templum coram rege. Et egressi clauserunt
ostium et signantes anulo regis abierunt. Sacerdotes
autem ingressi sunt nocte iuxta consuetudinem suam et
uxores et filii eorum, et comederunt omnia et biberunt.
Surrexit autem rex primo diluculo et Danihel cum eo.
Et ait rex: Salvane sunt signa Danihel? Qui
respondit: Salva rex. Statimque cum aperuisset
ostium, intuitus rex mensam exclamavit voce mag-
na: Magnus es Bel et non est apud te dolus quisquam.
Et risit Daniel et tenuit regem ne ingrederetur
intro, et dixit: Ecce pavimentum, animadverte cuius
vestigia sint hec. Et dixit rex: Video vestigia vi-
rorum ac mulierum et infantium. Et iratus rex tunc app-
rehendit sacerdotes et uxores et filios eorum, et ostende-
runt ei abscondita ostiola per que ingrediebantur
et consumebant que erant posita super mensam. Occi-
dit ergo illos rex et tradidit Bel in potestatem Dani-
helis, qui subvertit eum et templum eius. Et erat dra-
co magnus in loco illo et colebant eum Babylonii.
Et dixit rex Danihel: Ecce nunc non potes dicere quia non sit iste
deus vivens; adora ergo eum. Dixitque Danihel: Dominum
deum meum adoro, quia ipse est deus vivens. Tu autem rex da
michi potestatem et interficiam draconem absque gladio et
fuste. Et ait rex: Dabo tibi. Tulit ergo Daniel picem et adi-
pem et pilos et coxit pariter, fecitque massas et dedit in
os draconis, et disruptus est draco. Et dixit Danihel:
Ecce quem colebatis. Quod cum audissent Babylonii, in-
dignati sunt vehementer et congregati adversus regem
dixerunt: Iudeus factus est rex. Bel destruxit, draco-
nem interfecit et sacerdotes occidit. Et dixerunt cum
venissent ad regem: Trade nobis Danihelem qui Bel de-
struxit, alioquin interficiemus te et domum tuam.
Vidit ergo rex quod irruerent in eum vehementer, et necessi-
tate compulsus tradidit eis Danielem. Qui miserunt
eum in lacum leonum, et erat ibi sex diebus. Porro in
lacu erant leones septem, et dabantur eis cotidie duo
pecora et due oves, et tunc non data sunt eis ut devora-

et rex ait: paveant habitatores universe terre Deum Danielis, quia ipse est liberator et salvator, faciens signa et mirabilia in celo et in terra, qui liberavit Danielem de lacu leonum.

Osee

terre Iudee. Erat autem Abacuc propheta in Iudea, et ipse coxerat pulmentum et intriverat panes in alveolo, et ibat in campum ut ferret messoribus. Dixitque angelus Domini ad Abacuc: Fer prandium quod habes in Babylone Danieli, qui est in lacu leonum. Et dixit Abacuc: Domine, Babylonem non vidi et lacum nescio. Et apprehendit eum angelus Domini in vertice eius, et portavit eum capillo capitis sui. Posuitque eum in Babylone supra lacum in impetu spiritus sui. Et clamavit Abacuc dicens: Daniel, tolle prandium quod misit tibi Deus. Et ait Daniel: Recordatus es mei Deus, et non dereliquisti diligentes te. Surgensque Daniel comedit. Porro angelus Domini restituit Abacuc confestim in locum suum. Venit ergo rex die septima ut lugeret Danielem, et venit ad lacum et introspexit, et ecce Daniel sedens. Et exclamavit rex voce magna dicens: Magnus es Domine Deus Danielis. Et extraxit eum de lacu. Porro illos qui perditionis eius causa fuerant intromisit, et devorati sunt in momento coram eo. Explicit Daniel propheta. Incipit prologus duodecim prophetarum.

Non idem ordo est duodecim prophetarum apud Hebreos qui et apud nos. Unde secundum id quod ibi legitur hic quoque dispositi sunt. Osee commaticus est et quasi per sententias loquens. Iohel planus in principiis, in fine obscurior. Et usque ad Malachiam habent singuli proprietates suas, quem Ezram scribam legisque doctorem Hebrei autumant. Et quia longum est nunc de omnibus dicere, hoc tantum vos o Paula et Eustochium admonitas esse volo, unum librum esse duodecim prophetarum. C y L x e p o L o L (non) Ysaie et Malachiam vero Aggei et Zacharie fuisse temporibus. In quibus autem tempus non prefertur in titulo, sub illis eos regibus prophetasse sub quibus et hi qui ante eos habent titulos prophetaverunt. Explicit prologus. Incipit explanatio Osee prophete.

Temporibus Ozie et Ioathe, Achaz et Ezechie regum Iuda, et Ieroboam filii Ioe regis Israel, Osee filius Beeri ad prophetiam dicendam spiritu sancto repletur. De memorato itaque numero regum Achaz rex Iuda et Ieroboam rex Israel Deum dereliquerunt, ut hystorie regum et paralipomenon indicant, et etiam Israel ydolatrie cultui impio ac potestate sua admittere coegerunt. Propter quod Deus ad Osee hec locutus est dicens: Accipe tibi uxorem fornicariam, sive fornicationum, et fac filios fornicationis. Fornicariam itaque non cloacam corporis meretricem, sed gentilem Deum ignorantem appellat, que dilectatoris sui amore contempto simulatorum se subiecerat desideriis. Sed cum propheta Dei precepto in hac re paruisset, conceptum ex ea filium Iezrael proprie nominare Deo pollicente post breve tempus sanguinem Iezrahel in domo Hieu vindicandum, cuius promissionis hec causa est. Hyeu per Helyseum prophetam in regno unctum ad defendendum sanguinem Naboth legimus. Naboth vero

civis Iezrahel fuit, qui tunc temporis metropolis erat. Quem Iezrabel Ahab regis Israel uxor interemit, sicut hystoria regum exponit. Iheu igitur iuxta divinum preceptum vindicandi sanguinis causa in omnem memorati domum deseviisse, et hoc pacto Deum dereliquisse invenitur. Cuius pronepote Ieroboam, qui lectione comprehensus est originis sue facta imitante ac contra Dei precepta et religionem cum populo Israel agitante, sanguinis Naboth qui in loco certe Iezrael fuerat perfusus in domo Hieu patris memorati Ieroboe propter peccata redundaturus significatur. Hinc factum est ut ira Dei in populum Israel per denuntiationem prophete pessima decerneret. Domum autem Iuda minima lectione comprehensa ob hoc promissa est, quia Ezechias rex Iuda filius Achaz sublatis idolis que tam pater eius quam ceteri consecraverant reges templum Dei purgasse ac purificasse monstratur. Explicit. Incipit Osee propheta.

Verbum Domini quod factum est ad Osee filium Beeri in diebus Ozie, Ioathan, Achaz, Ezechie regum Iuda, et in diebus Ieroboam filii Ioas regis Israel. Principium loquendi Domino in Osee. Et dixit Dominus ad Osee: Vade, sume tibi uxorem fornicationum et fac tibi filios fornicationum, quia fornicans fornicabitur terra a Domino. Et abiit et accepit Gomer filiam Debelaim. Et concepit et peperit ei filium. Et dixit Dominus ad eum: Voca nomen eius Iezrael, quoniam adhuc modicum et visitabo sanguinem Iezrael super domum Iehu, et quiescere faciam regnum domus Israel. Et in illa die conteram arcum Israel in valle Iezrahel. Et concepit adhuc et peperit filiam. Et dixit ei: Voca nomen eius Absque misericordia, quia non addam ultra misereri domui Israel, sed oblivione obliviscar eorum. Et domui Iuda miserebor, et salvabo eos in Domino Deo suo, et non salvabo eos in arcu et gladio et in bello et in equis et in equitibus. Et ablactavit eam que erat absque misericordia. Et concepit et peperit filium. Et dixit: Voca nomen eius Non populus meus, quia vos non populus meus, et ego non ero vester Deus. Et erit numerus filiorum Israel quasi harena maris, que sine mensura est et non numerabitur. Et erit in loco ubi dicetur eis Non populus meus vos, dicetur eis Filii Dei viventis. Et congregabuntur filii Iuda et filii Israel pariter, et ponent sibimet caput unum, et ascendent de terra, quia magnus dies Iezrahel. Dicite fratribus vestris Populus meus, et sorori vestre Misericordiam consecuta. Iudicate matrem vestram, iudicate, quoniam ipsa non uxor mea, et ego non vir eius. Auferat fornicationes suas a facie sua et adulteria sua de medio uberum suorum, ne forte expoliem eam nudam et statuam eam secundum diem nativitatis sue. Et ponam eam quasi solitudinem, et statuam eam velut terram inviam, et interficiam eam siti. Et filiorum illius non miserebor, quia filii fornicationum sunt, quia fornicata est mater eorum. Confusa est que concepit eos, quia dixit: Vadam post amatores meos, qui dant panes michi et aquas meas, lanam meam et linum meum, oleum meum et potum meum. Propter hoc ecce ego sepiam viam tuam spinis, et sepiam eam maceria, et semitas suas non inveniet. Et sequetur amatores suos et non apprehendet eos, et queret eos et non inveniet. Et

dicet. Vadam et revertar ad virum meum priorem quia bene mihi erat tunc magis quam nunc. Et haec nescivit quia ego dedi ei frumentum et vinum et oleum, et argentum multiplicavi ei et aurum quae fecerunt Baal. Idcirco convertar et sumam frumentum meum in tempore suo et vinum meum in tempore suo, et liberabo lanam meam et linum meum quae operiebant ignominiam eius. Et nunc revelabo stultitiam eius in oculis amatorum eius et vir non eruet eam de manu mea. Et cessare faciam omne gaudium eius, sollempnitatem eius, neomeniam eius, sabbatum eius et omnia festa tempora eius. Et corrumpam vineam eius et ficum eius de quibus dixit: Mercedes hae meae sunt quas dederunt mihi amatores mei. Et ponam eam in saltum et comedet illam bestia agri. Et visitabo super eam dies Baalim quibus accendebat incensum, et ornabatur inaure sua et monili suo, et ibat post amatores suos et mei obliviscebatur dicit Dominus. Propter hoc ecce ego lactabo eam et ducam eam in solitudinem et loquar ad cor eius. Et dabo ei vinitores eius ex eodem loco et vallem Achor ad aperiendam spem. Et canet ibi iuxta dies iuventutis suae et iuxta dies ascensionis suae de terra Egypti. Et erit in die illa ait Dominus vocabit me Vir meus et non vocabit me ultra Baalim. Et auferam nomina Baalim de ore eius et non recordabitur ultra nominis eorum. Et percutiam eis fedus in die illa cum bestia agri et cum volucre celi et cum reptili terre. Et arcum et gladium et bellum conteram de terra, et dormire eos faciam fiducialiter. Et sponsabo te mihi in sempiternum, et sponsabo te mihi in iustitia et iudicio et in misericordia et miserationibus. Et sponsabo te mihi in fide, et scies quia ego Dominus. Et erit in die illa dicit Dominus exaudiam celos et illi exaudient terram, et terra exaudiet triticum et vinum et oleum, et haec exaudient Iezrahel. Et seminabo eam mihi in terram et miserebor eius quae fuit absque misericordia. Et dicam non populo meo Populus meus tu, et ipse dicet Deus meus es tu. Et dixit Dominus ad me: Adhuc vade et dilige mulierem dilectam amico et adulteram sicut diligit Dominus filios Israel et ipsi respiciunt ad deos alienos et diligunt vinacia uvarum. Et fodi eam mihi quindecim argenteis et choro ordei et dimidio choro ordei. Et dixi ad eam: Dies multos expectabis me, non fornicaberis et non eris viro, sed et ego expectabo te. Quia dies multos sedebunt filii Israel sine rege et sine principe et sine sacrificio et sine altari et sine ephod et sine theraphin. Et post haec revertentur filii Israel et querent Dominum Deum suum et David regem suum et pavebunt ad Dominum et ad bonum eius in novissimo dierum.

Audite verbum Domini filii Israel quia iudicium Domino cum habitatoribus terre. Non enim veritas et non est misericordia et non est scientia Dei in terra. Maledictum et mendacium et homicidium et furtum et adulterium inundaverunt, et sanguis sanguinem tetigit. Propter hoc lugebit terra et infirmabitur omnis qui habitat in ea in bestia agri et in volucre celi, sed et pisces maris congregabuntur. Verumtamen unusquisque non iudicet et non arguatur vir. Populus enim tuus sicut hii qui contradicunt sacerdoti. Et corrues hodie et corruet etiam propheta tecum. Nocte tacere feci matrem tuam. Conticuit populus meus eo quod non habuerit scientiam. Quia tu scientiam repulisti, repellam te ne sacerdotio fungaris mihi. Et oblita es legis Dei tui, obliviscar filiorum tuorum et ego. Secundum multitudinem eorum sic peccaverunt mihi. Gloriam eorum in ignominiam commutabo. Peccata populi mei comedent et ad iniquitatem eorum sublevabunt animas suas. Et erit sicut populus sic sacerdos. Et visitabo super eum vias suas et cogitationes eius reddam ei. Et comedent et non saturabuntur, fornicati sunt et non cessaverunt quoniam Dominum dereliquerunt in non custodiendo. Fornicatio et vinum et ebrietas aufert cor. Populus meus in ligno suo interrogavit et baculus eius annuntiavit ei. Spiritus enim fornicationum decepit eos et fornicati sunt a Deo suo. Super capita montium sacrificabant et super colles accendebant thymiama subtus quercum et populum et terebinthum quia bona erat umbra eius. Ideo fornicabuntur filie vestre et sponse vestre adultere erunt. Non visitabo super filias vestras cum fuerint fornicate et super sponsas vestras cum adulterate fuerint, quoniam ipsi cum meretricibus versabantur et cum effeminatis sacrificabant, et populus non intelligens vapulabit. Si fornicaris tu Israel, non delinquat saltem Iuda. Et nolite ingredi in Galgala et ne ascenderitis in Bethaven neque iuraveritis Vivit Dominus. Quoniam sicut vacca lasciviens declinavit Israel. Nunc pascet eos Dominus quasi agnum in latitudine. Particeps idolorum Ephraim, dimitte eum. Separatum est convivium eorum, fornicatione fornicati sunt. Dilexerunt afferre ignominiam protectores eius. Ligavit eum spiritus in alis suis et confundentur a sacrificiis suis.

V. Audite hoc sacerdotes et attendite domus Israel et domus regis auscultate, quia vobis iudicium est, quoniam laqueus facti estis speculationi, et rete expansum super Thabor. Et victimas declinastis in profundum, et ego eruditor omnium eorum. Ego scio Ephraim et Israel non est absconditus a me, quia nunc fornicatus est Ephraim, contaminatus est Israel. Non dabunt cogitationes suas ut revertantur ad Dominum Deum suum quia spiritus fornicationis in medio eorum et Dominum non cognoverunt. Et respondebit arrogantia Israel in facie eius, et Israel et Ephraim ruent in iniquitate sua, ruet etiam Iudas cum eis. In gregibus suis et in armentis suis vadent ad querendum Dominum et non invenient. Ablatus est ab eis. In Dominum prevaricati sunt quia filios alienos genuerunt. Nunc devorabit eos mensis cum partibus suis. Clangite bucina in Gabaa, tuba in Rama, ululate in Bethaven. Post tergum tuum Beniamin. Ephraim in desolatione erit in die correptionis. In tribubus Israel ostendi fidem. Facti sunt principes Iuda quasi assumentes terminum. Super eos effundam quasi aquam iram meam. Calumpniam patiens Ephraim, fractus est iudicio, quoniam cepit abire post sordem. Et ego quasi tinea Ephraim et quasi putredo domui Iuda. Et vidit Ephraim languorem suum et Iudas vinculum suum. Et abiit Ephraim ad Assur et misit ad regem ultorem, et ipse non poterit sanare eos nec solvere poterit a vobis vinculum. Quoniam ego quasi leena Ephraim et quasi catulus leonis domui Iuda. Ego capiam et vadam, tollam et non est qui eruat. Vadens revertar ad locum meum donec deficiatis et queratis faciem meam.

VI. In tribulatione sua mane consurgent ad me. Venite et revertamur ad Dominum quia ipse cepit et sanabit nos, percutiet et curabit nos. Vivificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos et vivemus in conspectu eius.

sacerdos

decept

no

iram

tertia

sciemus sequemurque ut cognoscamus Dominum. Quasi diluculum praeparatus est egressus eius, et veniet quasi imber nobis temporaneus et serotinus terrae. Quid faciam tibi Ephraim? Quid faciam tibi Iuda? Misericordia vestra quasi nubes matutina, et quasi ros mane pertransiens. Propter hoc dolavi in prophetis, occidi eos in verbis oris mei, et iudicia tua quasi lux egredientur. Quia misericordiam volui et non sacrificium, et scientiam Dei plus quam holocausta. Ipsi autem sicut Adam transgressi sunt pactum, ibi praevaricati sunt in me. Galaad civitas operantium idolum, supplantata sanguine. Et quasi fauces virorum latronum, particeps sacerdotum in via interficientium pergentes de Sichem, quia scelus operati sunt. In domo Israel vidi horrendum, ibi fornicationes Ephraim, contaminatus est Israel. Sed et Iuda pone messem tibi, cum convertero captivitatem populi mei.

VII

Cum sanare vellem Israel, revelata est iniquitas Ephraim, et malitia Samariae, quia operati sunt mendacium, et fur ingressus est spolians, latrunculus foris. Et ne forte dicant in cordibus suis omnem malitiam eorum me recordatum, nunc circumdederunt eos adinventiones suae, coram facie mea factae sunt. In malitia sua laetificaverunt regem, et in mendaciis suis principes. Omnes adulterantes, quasi clibanus succensus a coquente. Quievit paululum civitas a commixtione fermenti, donec fermentaretur totum. Dies regis nostri, coeperunt principes furere a vino, extendit manum suam cum illusoribus. Quia applicuerunt quasi clibanum cor suum cum insidiaretur eis, tota nocte dormivit coquens eos, mane ipse succensus quasi ignis flammae. Omnes calefacti sunt quasi clibanus, et devoraverunt iudices suos. Omnes reges eorum ceciderunt, non est qui clamet in eis ad me. Ephraim in populis ipse commiscebatur. Ephraim factus est subcinericius qui non reversatur. Comederunt alieni robur eius, et ipse nescivit, sed et cani effusi sunt in eo, et ipse ignoravit. Et humiliabitur superbia Israel in facie eius, nec reversi sunt ad Dominum Deum suum, et non quaesierunt eum in omnibus his. Et factus est Ephraim quasi columba seducta non habens cor. Aegyptum invocabant, ad Assyrios abierunt. Et cum profecti fuerint, expandam super eos rete meum. Quasi volucrem caeli detraham eos, caedam eos secundum auditionem coetus eorum. Vae eis quoniam recesserunt a me, vastabuntur quia praevaricati sunt in me. Et ego redemi eos, et ipsi locuti sunt contra me mendacia. Et non clamaverunt ad me in corde suo, sed ululabant in cubilibus suis. Super triticum et vinum ruminabantur, recesserunt a me. Et ego erudivi et confortavi brachia eorum, et in me cogitaverunt malitiam. Reversi sunt ut essent absque iugo, facti sunt quasi arcus dolosus. Cadent in gladio principes eorum a furore linguae suae.

VIII

Ista subsannatio eorum in terra Aegypti. In gutture tuo sit tuba quasi aquila super domum Domini, pro eo quod transgressi sunt foedus meum et legem meam praevaricati sunt. Me invocabunt: Deus meus, cognovimus te Israel. Proiecit Israel bonum, inimicus persequetur eum. Ipsi regnaverunt, et non ex me; principes exstiterunt, et non cognovi. Argentum suum et aurum suum fecerunt sibi idola, ut interirent. Proiectus est vitulus tuus Samaria, iratus est furor meus in eos. Usquequo non poterunt emundari? Quia ex Israel et ipse est, artifex fecit illum, et non est Deus, quoniam in aranearum telas erit vitulus Samariae. Quia ventum seminabunt et turbinem metent. Culmus stans non est in eo, germen non faciet farinam, quod si et fecerit, alieni comedent eam. Devoratus est Israel, nunc factus est in nationibus quasi vas immundum. Quia ipsi ascenderunt ad Assur, onager solitarius sibi. Ephraim munera dederunt amatoribus. Sed et cum mercede conduxerint nationes, nunc congregabo eos, et quiescent paululum ab onere regis et principum. Quia multiplicavit Ephraim altaria ad peccandum, factae sunt ei arae in delictum. Scribam ei multiplices leges meas, quae velut alienae computatae sunt. Hostias afferent, immolabunt carnes et comedent, et Dominus non suscipiet eas. Nunc recordabitur iniquitatis eorum, et visitabit peccata eorum. Ipsi in Aegyptum convertentur, et oblitus est Israel factoris sui, et aedificavit delubra, et Iudas multiplicavit urbes munitas. Et mittam ignem in civitates eius, et devorabit aedes illius.

Noli laetari Israel, noli exsultare sicut populi, quia fornicatus es a Deo tuo, dilexisti mercedem super omnes areas tritici. Area et torcular non pascet eos, et vinum mentietur eis. Non habitabunt in terra Domini. Reversus est Ephraim in Aegyptum, et in Assyriis pollutum comedit. Non libabunt Domino vinum, et non placebunt ei. Sacrificia eorum quasi panis lugentium, omnes qui comedent eum contaminabuntur, quia panis eorum animae ipsorum non intrabit in domum Domini. Quid facietis in die sollemni, in die festivitatis Domini? Ecce enim profecti sunt a vastitate. Aegyptus congregabit eos, Memphis sepeliet eos. Desiderabile argentum eorum urtica hereditabit, lappa in tabernaculis eorum. Venerunt dies visitationis, venerunt dies retributionis. Scitote Israel stultum prophetam, insanum virum spiritalem, propter multitudinem iniquitatis tuae et multitudinem amentiae. Speculator Ephraim cum Deo meo, propheta laqueus ruinae factus est super omnes vias eius, insania in domo Dei eius. Profunde peccaverunt sicut in diebus Gabaa. Recordabitur iniquitatis eorum, et visitabit peccata eorum. Quasi uvas in deserto inveni Israel, quasi prima poma ficulneae in cacumine eius vidi patres eorum. Ipsi autem intraverunt ad Beelphegor, et abalienati sunt in confusionem, et facti sunt abominabiles sicut ea quae dilexerunt. Ephraim quasi avis avolavit, gloria eorum a partu et ab utero et a conceptu. Quod si enutrierint filios suos, absque liberis eos faciam in hominibus. Sed et vae eis cum recessero ab eis. Ephraim ut vidi Tyrus erat, fundata in pulchritudine, et Ephraim educet ad interfectorem filios suos. Da eis Domine. Quid dabis eis? Da eis vulvam sine liberis et ubera arentia. Omnes nequitiae eorum in Galgal, quia ibi exosos habui eos. Propter malitiam adinventionum eorum de domo mea eiciam eos, non addam ut diligam eos. Omnes principes eorum recedentes. Percussus est Ephraim, radix eorum exsiccata est, fructum nequaquam facient. Quod et si genuerint, interficiam amantissima uteri eorum. Abiciet eos Deus meus, quia non audierunt eum, et erunt vagi in nationibus. Vitis frondosa Israel, fructus adaequatus est ei. Secundum multitudinem fructus sui multiplicavit altaria, iuxta ubertatem terrae suae exuberavit simulacris. Divisum est cor eorum, nunc interibunt. Ipse confringet simulacra eorum, depopulabitur aras eorum. Quia nunc dicent: Non est rex nobis; non enim timemus Dominum, et rex quid faciet nobis? Loquimini verba visionis inutilis, et ferietis foedus. Et germinabit quasi amaritudo in

totum

al. tuba

e mendacio

dicium super sulcos agri. Vaccas bethaven coluerunt habitatores samarie: quia luxit super eum populus eius et editui eius super eum exultaverunt in gloria eius quia migravit ab eo. Siquidem et ipse in assur delatus est munus regi ultori. Confusio ephraim capiet et confundetur israel in voluntate sua. Transire fecit samaria regem suum quasi spumam super faciem aque. Et disperdentur excelsa idoli peccatum israel. Lappa et tribulus ascendet super aras eorum: et dicent montibus operite nos: et collibus cadite super nos. Ex diebus gabaa peccavit israel: ibi steterunt. Non comprehendet eos in gabaa prelium super filios iniquitatis. Iuxta desiderium meum corripiam eos. Congregabuntur super eos populi cum corripientur propter duas iniquitates suas. Ephraim vitula docta diligere trituram et ego transivi super pulchritudinem colli eius. Ascendam super ephraim arabit iudas confringet sibi sulcos iacob. Seminate vobis in iustitia et metite in ore misericordie innovate vobis novale. Tempus autem requirendi dominum cum venerit qui docebit vos iustitiam. Arastis impietatem iniquitatem messuistis comedistis frugem mendacii: quia confisus es in viis tuis in multitudine fortium tuorum. Consurget tumultus in populo tuo et omnes munitiones tue vastabuntur: sicut vastatus est salmana a domo eius qui iudicavit baal in die prelii matre super filios allisa. Sic fecit vobis bethel a facie malitie nequitiarum vestrarum. Sicut mane transiit pertransiit rex israel. Quia puer israel et dilexi eum et ex egypto vocavi filium meum. Vocaverunt eos sic abierunt a facie eorum. Baalim immolabant et simulachris sacrificabant. Et ego quasi nutritius ephraim portabam eos in brachiis meis et nescierunt quod curarem eos. In funiculis adam traham eos in vinculis caritatis et ero eis quasi exaltans iugum super maxillas eorum et declinavi ad eum ut vesceretur. Non revertetur in terram egypti et assur ipse rex eius: quoniam noluerunt converti. Cepit gladius in civitatibus eius et consumet electos eius et comedet capita eorum. Et populus meus pendebit ad reditum meum. Iugum autem imponetur eis simul quod non auferetur. Quomodo dabo te ephraim? protegam te israel? Quomodo dabo te sicut adama ponam te ut seboim? Conversum est in me cor meum pariter conturbata est penitudo mea. Non faciam furorem ire mee. Non convertar ut disperdam ephraim quoniam deus ego et non homo. In medio tui sanctus et non ingrediar civitatem. Post dominum ambulabunt. Quasi leo rugiet quia ipse rugiet et formidabunt filii maris. Et avolabunt quasi avis ex egypto et quasi columba de terra assyriorum et collocabo eos in domibus suis dicit dominus. Circumdedit me in negatione ephraim et in dolo domus israel. Iudas autem testis descendit cum deo et cum sanctis fidelis. Ephraim pascit ventum et sequitur estum. Tota die mendacium et vastitatem multiplicat et fedus cum assyriis iniit et oleum in egyptum ferebat. Iudicium ergo domini cum iuda et visitatio super iacob. Iuxta vias eius et iuxta adinventiones eius reddet ei. In utero supplantavit fratrem suum et in fortitudine sua directus est cum angelo. Et invaluit ad angelum et confortatus est. Flevit et rogavit eum. In bethel invenit eum et ibi locutus est nobiscum. Et dominus deus exercituum dominus memoriale eius. Et tu ad deum tuum converteris. Misericordiam et iudicium custodi et spera in deo tuo semper. Chanaan in manu eius statera dolosa calumniam dilexit. Et dixit ephraim: Verumtamen dives effectus sum inveni idolum mihi. Omnes labores mei non invenient mihi iniquitatem quam peccavi. Et ego dominus deus tuus ex terra egypti adhuc sedere te faciam in tabernaculis sicut in diebus festivitatis. Et locutus sum super prophetas et ego visionem multiplicavi et in manu prophetarum assimilatus sum. Si galaad idolum ergo frustra erant in galgal bobus immolantes. Nam et altaria eorum quasi acervi super sulcos agri. Fugit iacob in regionem syrie et servivit israel in uxorem et in uxore servavit. In propheta autem eduxit dominus israel de egypto et in propheta servatus est. Ad iracundiam me provocavit ephraim in amaritudinibus suis et sanguis eius super eum veniet et opprobrium eius restituet ei dominus suus.

galaad

XIII

Loquente ephraim horror invasit israel et deliquit in baal et mortuus est. Et nunc addiderunt ad peccandum feceruntque sibi conflatile de argento suo quasi similitudinem idolorum. Factura artificum totum est. His ipsi dicunt immolate homines vitulos adorantes. Idcirco erunt quasi nubes matutina et sicut ros matutinus preteriens sicut pulvis turbine raptus ex area et sicut fumus de fumario. Ego autem dominus deus tuus ex terra egypti: et deum absque me nescies et salvator non est preter me. Ego cognovi te in deserto in terra solitudinis. Iuxta pascua sua et adimpleti sunt et saturati: et levaverunt cor suum et obliti sunt mei. Et ero eis quasi leena et sicut pardus in via assyriorum. Occurram eis quasi ursa raptis catulis et dirumpam interiora iecoris eorum. Et consumam eos ibi quasi leo bestia agri scindet eos. Perditio tua israel tantummodo in me auxilium tuum. Ubi est rex tuus? Maxime nunc salvet te in omnibus urbibus tuis et iudices tui de quibus dixisti: Da mihi regem et principes. Dabo tibi regem in furore meo et auferam in indignatione mea. Colligata est iniquitas ephraim absconditum peccatum eius. Dolores parturientis venient ei. Ipse filius non sapiens. Nunc enim non stabit in contritione filiorum. De manu mortis liberabo eos de morte redimam eos. Ero mors tua o mors ero morsus tuus inferne. Consolatio abscondita est ab oculis meis quia ipse inter fratres dividet. Adducet urentem ventum dominus de deserto ascendentem et siccabit venas eius et desolabit fontem eius et ipse diripiet thesaurum omnis vasis desiderabilis. Pereat samaria quoniam ad amaritudinem concitavit deum suum in gladio pereant. Parvuli eorum elidantur et fete eius discindantur.

moab

XIIII

Convertere israel ad dominum deum tuum quoniam corruisti in iniquitate tua. Tollite vobiscum verba et convertimini ad dominum. Dicite ei: Omnem aufer iniquitatem et accipe bonum et reddemus vitulos labiorum nostrorum. Assur non salvabit nos super equum non ascendemus nec dicemus ultra dii nostri opera manuum nostrarum quia eius qui in te est misereberis pupilli. Sanabo contritiones eorum diligam eos spontanee quia aversus est furor meus ab eis. Ero quasi ros israel germinabit sicut lilium et erumpet radix eius ut libani. Ibunt rami eius. Et erit quasi oliva gloria eius et

vos

Iohel

odor eius ut libani. Convertentur sedentes in umbra eius vivent tritico et germinabunt quasi vinea. Memoriale eius sicut vinum libani. Ephraim quid mihi ultra idola? Ego exaudiam et dirigam eum. Ego ut abietem virentem, ex me fructus tuus inventus est. Quis sapiens et intelliget ista? Intelligens et sciet hec? Quia recte vie domini, et iusti ambulabunt in eis; prevaricatores vero corruent in eis. Explicit liber Osee prophete. Incipit prologus Iohelis.

Sanctus Iohel apud hebreos post Osee ponitur. Et sicut ibi sub nomine Ephraim ad decem tribus, que Samaria vel Israel sepe memorantur, sic hic sub Iuda et Ierusalem nominibus qui dicit ad tribum Iuda et ad Ierusalem pertinere credendum est. Et nullam omnino Israel, id est decem tribuum, in hoc fieri mentionem. Tempora quibus prophetavit eadem debemus accipere que in Osee legimus, in diebus Ozie, Ioatham, et Achaz, et Ezechie, regum Iuda, et in diebus Ieroboam filii Ioas regis Israel. Porro factum esse sermonem domini ad mentem eius cui fit referre, non ad conditionem illius qui fieri dicitur, ut alibi locuti sumus. Dominus factus est in me in salutem. Auditus autem in scripturis sanctis non est iste qui in aures sonat, sed qui corde percipitur, iuxta illud quod dominus loquitur: Qui habet aures audiendi audiat. Quod autem dicitur ἐνωτίσασθε, et latine sonat auribus percipite, proprie non aure sed corde percipitur. Quia senes sunt et celestes audiunt spiritualiter. Qui autem habitant in terra appellantur terreni, auribus percipiunt. Ubicumque autem hec duo verba iuncta ponuntur, non ad simplicem tantum verborum sonum sed ad reconditam quoque dictorum intelligentiam pertinere noscuntur. In Genesi Lamech loquitur ad uxores suas Ada et Sella: Audite vocem meam uxores Lamech, auribus percipite sermones meos, quia virum occidi in vulnus meum, et iuvenem in livorem meum. Et Ysaias: Audite celi, et auribus percipe terra. Explicit prologus. Incipit liber Iohelis prophete.

Verbum domini quod factum est ad Iohel filium Phatuel. Audite hec senes, et auribus percipite omnes habitatores terre, si factum est istud in diebus vestris aut in diebus patrum vestrorum. Super hoc filiis vestris narrate, et filii vestri filiis suis, et filii eorum generationi altere. Residuum eruce comedit locusta, et residuum locuste comedit bruchus, et residuum bruchi comedit rubigo. Expergiscimini ebrii et flete, et ululate omnes qui bibitis vinum in dulcedine, quoniam periit ab ore vestro. Gens enim ascendit super terram meam fortis et innumerabilis. Dentes eius ut dentes leonis, et molares eius ut catuli leonis. Posuit vineam meam in desertum, et ficum meam decorticavit. Nudans spoliavit eam et proiecit; albi facti sunt rami eius. Plange quasi virgo accincta sacco super virum pubertatis sue. Periit sacrificium et libatio de domo domini; luxerunt sacerdotes ministri domini. Depopulata est regio; luxit humus, quoniam devastatum est triticum. Confusum est vinum, elanguit oleum. Confusi sunt agricole, ululaverunt vinitores super frumento et hordeo, quia periit messis agri. Vinea confusa est, et ficus elanguit; malogranatum et palma et malum et omnia ligna agri aruerunt, quia confusum est gaudium a filiis hominum. Accingite vos et plangite sacerdotes, ululate ministri altaris; ingredimini, cubate in sacco ministri dei mei, quoniam interiit de domo dei vestri sacrificium et libatio. Sanctificate ieiunium, vocate cetum, congregate senes omnes habitatores terre in domum dei vestri, et clamate ad dominum: A a a, diei! Quia prope est dies domini, et quasi vastitas a potente veniet. Numquid non coram oculis vestris alimenta perierunt de domo dei vestri, letitia et exultatio? Computruerunt iumenta in stercore suo, demolita sunt horrea, dissipate sunt apothece, quoniam confusum est triticum. Quid ingemuit animal? Mugierunt greges armenti, quia non est pascua eis; sed et greges pecorum disperierunt. Ad te domine clamabo, quia ignis comedit speciosa deserti, et flamma succendit omnia ligna regionis. Sed et bestie agri quasi area sitiens imbrem suspexerunt ad te, quoniam exsiccati sunt fontes aquarum, et ignis devoravit speciosa deserti.

Canite tuba in Syon, ululate in monte sancto meo. Conturbentur omnes habitatores terre, quia venit dies domini, quia prope est dies tenebrarum et caliginis, dies nubis et turbinis. Quasi mane expansum super montes populus multus et fortis. Similis ei non fuit a principio, et post eum non erit usque in annos generationis et generationis. Ante faciem eius ignis vorans, et post eum exurens flamma. Quasi hortus voluptatis terra coram eo, et post eum solitudo deserti, neque est qui effugiat eum. Quasi aspectus equorum aspectus eorum, et quasi equites sic current. Sicut sonitus quadrigarum super capita montium exilient, sicut sonitus flamme ignis devorantis stipulam, velut populus fortis preparatus ad prelium. A facie eius cruciabuntur populi, omnes vultus redigentur in ollam. Sicut fortes current, quasi viri bellatores ascendent murum. Viri in viis suis gradientur, et non declinabunt a semitis suis. Unusquisque fratrem suum non coartabit, singuli in calle suo ambulabunt. Sed et per fenestras cadent, et non demolientur. Urbem ingredientur, in muro current, domos conscendent, per fenestras intrabunt quasi fur. A facie eius contremuit terra, moti sunt celi; sol et luna obtenebrati sunt, et stelle retraxerunt splendorem suum. Et dominus dedit vocem suam ante faciem exercitus sui, quia multa sunt nimis castra eius, quia fortia et facientia verbum eius. Magnus enim dies domini et terribilis valde, et quis sustinebit eum? Nunc ergo dicit dominus: Convertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio et fletu et planctu. Et scindite corda vestra, et non vestimenta vestra, et convertimini ad dominum deum vestrum, quia benignus et misericors est, patiens et multe misericordie, et prestabilis super malitia. Quis scit si convertatur et ignoscat, et relinquat post se benedictionem, sacrificium et libamen domino deo vestro? Canite tuba in Syon, sanctificate ieiunium, vocate cetum, congregate populum, sanctificate ecclesiam, coadunate senes, congregate

Quatuor extirpat

...gate paruulos et sugentes ubera. Egrediatur sponsus de cubili suo et sponsa de thalamo suo. Inter uestibulum et altare plorabunt sacerdotes ministri Domini et dicent: Parce Domine, parce populo tuo et ne des hereditatem tuam in obprobrium ut dominentur eis nationes. Quare dicunt in populis: Ubi est Deus eorum? Zelatus est Dominus terram suam et pepercit populo suo. Ecce ego mittam uobis frumentum et uinum et oleum et replebimini eo. Et non dabo uos ultra obprobrium in gentibus. Et eum qui ab aquilone est procul faciam a uobis et expellam eum in terram inuiam et desertam. Faciem eius contra mare orientale et extremum eius ad mare nouissimum. Et ascendet fetor eius et ascendet putredo eius quia superbe egit. Noli timere terra, exulta et letare quoniam magnificauit Dominus ut faceret. Nolite timere animalia regionis quia germinauerunt speciosa deserti quia lignum attulit fructum suum, ficus et uinea dederunt uirtutem suam. Et filii Syon exultate et letamini in Domino Deo uestro quia dedit uobis doctorem iustitie et descendere faciet ad uos ymbrem matutinum et serotinum sicut in principio. Et implebuntur aree frumento et redundabunt torcularia uino et oleo. Et reddam uobis annos quos comedit locusta et bruchus et rubigo et eruca, fortitudo mea magna quam misi in uos. Et comedetis uescentes et saturabimini et laudabitis nomen Domini Dei uestri qui fecit uobiscum mirabilia et non confundetur populus meus in sempiternum. Et scietis quia in medio Israel ego sum et ego Dominus Deus uester et non est amplius et non confundetur populus meus in eternum. Et erit post hec effundam spiritum meum super omnem carnem et prophetabunt filii uestri et filie uestre. Senes uestri somnia somniabunt et iuuenes uestri uisiones uidebunt. Sed et super seruos meos et ancillas in diebus illis effundam spiritum meum. Et dabo prodigia in celo et in terra sanguinem et ignem et uaporem fumi. Sol uertetur in tenebras et luna in sanguinem antequam ueniat dies Domini magnus et horribilis. Et omnis qui inuocauerit nomen Domini saluus erit quia in monte Syon et in Ierusalem erit saluatio sicut dixit Dominus et in residuis quos Dominus uocauerit. Quia ecce in diebus illis et in tempore illo cum conuertero captiuitatem Iude et Ierusalem congregabo omnes gentes et deducam eas in uallem Iosaphat. Et disceptabo cum eis ibi super populo meo et hereditate mea Israel quos dispersit in nationibus et terram meam diuiserunt. Et super populum meum miserunt sortem. Et posuerunt puerum in prostibulo et puellam uendiderunt pro uino ut biberent. Verum quid uobis et mihi Tyrus et Sydon et omnis terminus Palestinorum? Numquid ultionem uos reddetis mihi? Et si ulciscimini uos contra me cito uelociter reddam uicissitudinem uobis super caput uestrum. Argentum enim meum et aurum tulistis et desiderabilia mea et pulcherrima intulistis in delubra uestra. Et filios Iuda et filios Israel uendidistis filiis Grecorum ut longe faceretis eos de finibus suis. Ecce ego suscitabo eos de loco in quo uendidistis eos et conuertam retributionem uestram in caput uestrum. Et uendam filios uestros et filias uestras in manibus filiorum Iuda et uenundabunt eos Sabeis genti longinque quia Dominus locutus est. Clamate hoc in gentibus; sanctificate bellum, suscitate robustos. Ascendant omnes uiri bellatores. Concidite aratra uestra in gladios et ligones uestros in lanceas. Infirmus dicat quia fortis ego sum. Erumpite et [illegible] uenite omnes gentes de circuitu et congregamini; ibi occumbere faciet Dominus robustos tuos. Consurgant et ascendant gentes in uallem Iosaphat quia ibi sedebo ut iudicem omnes gentes in circuitu. Mittite falces quoniam maturauit messis. Venite et ascendite quoniam plenum est torcular, exuberant torcularia quia multiplicata est malicia eorum. Populi in ualle concisionis quia iuxta est dies Domini in ualle concisionis. Sol et luna obtenebrati sunt et stelle retraxerunt splendorem suum. Et Dominus de Syon rugiet et de Ierusalem dabit uocem suam et mouebuntur celi et terra. Et Dominus spes populi sui et fortitudo filiorum Israel. Et scietis quia ego Dominus Deus uester habitans in Syon in monte sancto meo. Et erit Ierusalem sancta et alieni non transibunt per eam amplius. Et erit in die illa stillabunt montes dulcedinem et colles fluent lacte et per omnes riuos Iuda ibunt aque. Et fons de domo Domini egredietur et irrigabit torrentem spinarum. Egyptus in desolationem erit et Idumea in desertum perditionis pro eo quod inique egerint in filios Iuda et effuderint sanguinem innocentem in terra sua. Et Iudea in eternum habitabitur et Ierusalem in generationem et generationem. Et mundabo sanguinem eorum quem non mundaueram, et Dominus commorabitur in Syon. Explicit Iohel propheta.

Incipit prologus Amos prophete.

Ozias rex cum Dei religionem sollicite emularetur, nimio religionis amore prouocatus contra preceptum legis Moysi arrepto thuribulo ut hystoria libri secundi Paralipomenon ostendit sacerdotale officium presumere conatus est. Ob eam rem terremotum in templo Dei exortum constat, cuius et Zacharias propheta meminit. In hunc itaque terremotum Amos propheta temporibus predicti regis et temporibus Ieroboam filii Ioas regis Israel in eas gentes que lectione comprehense sunt iram Dei ob eas causas quas memorauit affuturam denuntiat. Et quia idem propheta in sequentibus ait: in tribus impietatibus et super quattuor non conuertam eum, tertio peccatori indulgentiam Dei dare posse significat quoniam quarto eadem peccata admittentibus nec penitentiam nec indulgentiam dari eum estimat. Has pugnis in multitudine quoniam predictas gentes immittendum predixit grauem atque irreuocabilem Dei iram ad euersionem earundem ciuitatum peressimum uoluit demonstrare. Explicit prologus.

Incipit Amos propheta.

Verba Amos qui fuit in pastoralibus de Thecue, que uidit super Israel in diebus Ozie regis Iuda et in diebus Ieroboam filii Ioas regis Israel ante duos annos terremotus. Et dixit: Dominus de Syon rugiet et de Ierusalem dabit

uocem suam. Et luxerunt speciosa pastorum et exsiccatus est uertex carmeli. Haec dicit dominus. Super tribus sceleribus damasci et super quatuor non conuertam eum eo quod triturauerint in plaustris ferreis galaad. Et mittam ignem in domum azahel et deuorabit domos benadab. Et conteram uectem damasci et disperdam habitatorem de campo idoli et tenentem sceptrum de domo uoluptatis et transferetur populus syrie cyrenen dicit dominus. Haec dicit dominus. Super tribus sceleribus gazae et super quatuor non conuertam eum eo quod transtulerit captiuitatem perfectam ut concluderent eam in idumea. Et mittam ignem in murum gaze et deuorabit edes eius. Et disperdam habitatorem de azoto et tenentem sceptrum de ascalone. Et conuertam manum meam super accaron et peribunt reliqui philistinorum dicit dominus deus. Haec dicit dominus. Super tribus sceleribus tyri et super quatuor non conuertam eum eo quod concluserint captiuitatem perfectam in idumea et non sint recordati federis fratrum. Et mittam ignem in murum tyri et deuorabit edes eius. Haec dicit dominus. Super tribus sceleribus edom et super quatuor non conuertam eum eo quod persecutus sit in gladio fratrem suum et uiolauerit misericordiam eius et tenuerit ultra furorem suum et indignationem suam seruauerit usque in finem. Mittam ignem in theman et deuorabit edes bosre.

III

Haec dicit dominus. Super tribus sceleribus filiorum amon et super quatuor non conuertam eum eo quod dissecuerit pregnantes galaad ad dilatandum terminum suum. Et succendam ignem in muro rabbath et deuorabit edes eius in ululatu in die belli et in turbine in die commotionis. Et ibit melchom in captiuitatem ipse et principes eius simul dicit dominus. Haec dicit dominus. Super tribus sceleribus moab et super quatuor non conuertam eum eo quod incenderit ossa regis idumee usque ad cinerem. Et mittam ignem in moab et deuorabit edes carioth et morietur in sonitu moab in clangore tube. Et disperdam iudicem de medio eius et omnes principes eius interficiam cum eo dicit dominus. Haec dicit dominus. Super tribus sceleribus iuda et super quatuor non conuertam eum eo quod abiecerit legem domini et mandata eius non custodierint. Deceperunt enim eos idola sua post que abierant patres eorum. Et mittam ignem in iuda et deuorabit edes ierusalem. Haec dicit dominus. Super tribus sceleribus israel et super quatuor non conuertam eum pro eo quod uendiderit argento iustum et pauperem pro calciamentis. Qui conterunt super puluerem terre capita pauperum et uiam humilium declinant. Et filius ac pater eius ierunt ad puellam ut uiolarent nomen sanctum meum. Et super uestimentis pignoratis accubuerunt iuxta altare. Et uinum dampnatorum bibebant in domo dei sui. Ego autem exterminaui amorreum a facie eorum cuius altitudo cedrorum altitudo eius et fortis ipse uelut quercus. Et contriui fructum eius desuper et radices eius subter. Ego sum qui ascendere uos feci de terra egypti et duxi uos in deserto xl annis ut possideretis terram amorrei. Et suscitaui de filiis uestris in prophetas et de iuuenibus uestris nazareos. Numquid non ita est filii israel dicit dominus. Et propinabatis nazareis uinum et prophetis mandabatis dicentes ne prophetetis. Ecce ego stridebo subter uos sicut stridet plaustrum onustum feno. Et peribit fuga

stridet

a ueloce et fortis non obtinebit uirtutem suam et robustus non saluabit animam suam. Et tenens arcum non stabit et uelox pedibus suis non saluabitur. Et ascensor equi non saluabit animam suam et robustus corde inter fortes nudus fugiet in die illa dicit dominus. Audite uerbum quod locutus est dominus super uos filii israel super omnem cognationem quam eduxi de terra egypti dicens. Tantummodo uos cognoui ex omnibus cognationibus terre idcirco uisitabo super uos omnes iniquitates uestras. Numquid ambulabunt duo pariter nisi conuenerit eis. Numquid rugiet leo in saltu nisi habuerit predam. Numquid dabit catulus leonis uocem de cubili suo nisi aliquid apprehenderit. Numquid cadet auis in laqueum absque aucupe. Numquid auferetur laqueus de terra antequam quid ceperit. Si clanget tuba in ciuitate et populus non expauescet. Si erit malum in ciuitate quod dominus non fecerit. Quia non faciet dominus deus uerbum nisi reuelauerit secretum suum ad seruos suos prophetas. Leo rugiet quis non timebit. Dominus deus locutus est quis non prophetabit. Auditum facite in edibus azoti et in edibus terre egypti et dicite. Congregamini super montes samarie et uidete insanias multas in medio eius et calumpniam patientes in penetralibus eius. Et nescierunt facere rectum dicit dominus deus thesaurizantes iniquitatem et rapinas in edibus suis. Propterea haec dicit dominus deus. Tribulabitur et circuietur terra. Detrahetur ex te fortitudo tua et diripientur edes tue. Haec dicit dominus. Quomodo si eruat pastor de ore leonis duo crura aut extremum auricule sic eruentur filii israel qui habitant in samaria in plaga lectuli et in damasci grabato. Audite et contestamini in domo iacob dicit dominus deus exercituum quia in die cum uisitare cepero preuaricationes israel super eum uisitabo et super altaria bethel et amputabuntur cornua altaris et cadent in terram. Et percutiam domum hiemalem cum domo estiua et peribunt domus eburnee et dissipabuntur edes multe dicit dominus. Audite uerbum hoc uacce pingues que estis in monte samarie que calumpniam facitis egenis et confringitis pauperes que dicitis dominis uestris afferte et bibemus. Iurauit dominus deus in sancto suo quia ecce dies uenient super uos et leuabunt uos in contis et reliquias uestras in ollis feruentibus. Et per aperturas exibitis altera contra alteram et proiciemini in armon dicit dominus. Venite ad bethel et impie agite ad galgalam et multiplicate preuaricationem. Et offerte mane uictimas uestras tribus diebus decimas uestras. Et sacrificate de fermentato laudem et uocate uoluntarias oblationes et annuntiate. Sic enim uoluistis filii israel dicit dominus deus. Unde et ego dedi uobis stuporem dentium in cunctis urbibus uestris et non estis reuersi ad me dicit dominus. Ego quoque prohibui a uobis ymbrem cum adhuc tres menses superessent usque ad messem. Et plui super ciuitatem unam et super ciuitatem alteram non plui. Pars una compluta est et pars super quam non plui aruit. Et uenerunt due et tres ciuitates ad ciuitatem unam ut biberent aquam et non sunt satiate et non redistis ad me dicit dominus. Percussi uos in uento urente et in aurigine multitudinem hortorum uestrorum et uinearum uestrarum. Oliueta uestra et ficeta uestra comedit eruca et non redistis ad me dicit dominus. Misi in uos

morte in via Egypti, percussi in gladio iuvenes vestros usque ad captivitatem equorum vestrorum. Et ascendere feci putredinem castrorum vestrorum in nares vestras, et non redistis ad me, dicit Dominus. Subverti vos sicut subvertit Deus Sodomam et Gomorram, et facti estis sicut torris raptus de incendio, et non redistis ad me, dicit Dominus. Quapropter hec faciam tibi Israel. Postquam autem hec fecero tibi, preparare in occursum Dei tui Israel. Quia ecce formans montes et creans ventum et annuntians homini eloquium suum, faciens matutinam nebulam, et gradiens super excelsa terre, Dominus Deus exercituum nomen eius. Audite verbum istud quod ego levo super vos planctum. Domus Israel cecidit, et non adiciet ut resurgat. Virgo Israel proiecta est in terram suam, non est qui suscitet eam. Quia hec dicit Dominus Deus: Urbs de qua egrediebantur mille, relinquentur in ea centum, et de qua egrediebantur centum, relinquentur in ea decem in domo Israel. Quia hec dicit Dominus domui Israel: Querite me et vivetis, et nolite querere Bethel, et in Galgalam nolite intrare, et in Bersabee non transibitis, quia Galgala captiva ducetur, et Bethel erit inutilis. Querite Dominum et vivetis, ne forte comburatur ut ignis domus Ioseph, et devorabit, et non erit qui extinguat Bethel. Qui convertitis in absinthium iudicium, et iustitiam in terra relinquitis, facientem Arcturum et Orionem, et convertentem in mane tenebras, et diem in noctem mutantem. Qui vocat aquas maris et effundit eas super faciem terre, Dominus nomen eius. Qui subridet vastitatem super robustum, et depopulationem super potentem affert. Odio habuerunt in porta corripientem, et loquentem perfecte abhominati sunt. Idcirco pro eo quod diripiebatis pauperem, et predam electam tollebatis ab eo, domos quadro lapide edificabitis, et non habitabitis in eis. Vineas amantissimas plantabitis, et non bibetis vinum earum. Quia cognovi multa scelera vestra, et fortia peccata vestra. Hostes iusti, accipientes munus, et pauperes in porta deprimentes. Ideo prudens in tempore illo tacebit, quia tempus malum est. Querite bonum et non malum, ut vivatis, et erit Dominus Deus exercituum vobiscum, sicut dixistis. Odite malum et diligite bonum, et constituite in porta iudicium, si forte misereatur Dominus Deus exercituum reliquiis Ioseph. Propterea hec dicit Dominus Deus exercituum dominator: In omnibus plateis planctus, et in cunctis que foris sunt dicetur: Ve, ve. Et vocabunt agricolam ad luctum, et ad planctum eos qui sciunt plangere. Et in omnibus vineis erit planctus, quia pertransibo in medio tui, dicit Dominus. Ve desiderantibus diem Domini. Ad quid eam vobis? Dies Domini ista tenebre et non lux. Quomodo si fugiat vir a facie leonis, et occurrat ei ursus, et ingrediatur domum, et innitatur manu sua super parietem, et mordeat eum coluber. Numquid non tenebre dies Domini et non lux, et caligo et non splendor in ea? Odi et proieci festivitates vestras, et non capiam odorem cetuum vestrorum. Quod si obtuleritis mihi holocaustomata et munera vestra, non suscipiam, et vota pinguium vestrorum non respiciam. Aufer a me tumultum carminum tuorum, et cantica lyre tue non audiam. Et revelabitur quasi aqua iudicium, et iustitia quasi torrens fortis. Numquid hostias et sacrificium obtulistis mihi in deserto quadraginta annis, domus Israel? Et portastis tabernaculum Moloch vestro et imaginem idolorum vestrorum, sidus dei vestri, que fecistis vobis. Et migrare vos faciam trans Damascum, dicit Dominus, Deus exercituum nomen eius.

VI

Ve qui opulenti estis in Syon, et confiditis in monte Samarie, optimates capita populorum, ingredientes pompatice domum Israel. Transite in Chalanne et videte, et ite inde in Emath magnam, et descendite in Geth Palestinorum, et ad optima queque regna horum, si latior terminus eorum termino vestro est. Qui separati estis in diem malum, et appropinquatis solio iniquitatis. Qui dormitis in lectis eburneis, et lascivitis in stratis vestris. Qui comeditis agnum de grege, et vitulos de medio armenti. Qui canitis ad vocem psalterii, sicut David putaverunt se habere vasa cantici, bibentes in fialis vinum, et optimo unguento delibuti, et nichil patiebantur super contritione Ioseph. Quapropter nunc migrabunt in capite transmigrantium, et auferetur factio lascivientium. Iuravit Dominus Deus in anima sua, dicit Dominus Deus exercituum: Detestor ego superbiam Iacob, et domos eius odi, et tradam civitatem cum habitatoribus suis. Quod si reliqui fuerint decem viri in domo una, et ipsi morientur. Et tollet eum propinquus suus, et comburet eum, ut efferat ossa de domo, et dicet ei qui in penetralibus domus est: Numquid adhuc est apud te? Et respondebit: Finis est. Et dicet ei: Tace, et non recorderis nominis Domini. Quia ecce Dominus mandabit, et percutiet domum maiorem ruinis, et domum minorem scissionibus. Numquid currere queunt in petris equi, aut arari potest in bubalis? Quoniam convertistis in amaritudinem iudicium, et fructum iustitie in absinthium. Qui letamini in nichilo, qui dicitis: Numquid non in fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua? Ecce enim ego suscitabo super vos, domus Israel, dicit Dominus Deus exercituum, gentem, et conteret vos ab introitu Emath usque ad torrentem deserti.

VII

Hec ostendit mihi Dominus Deus, et ecce fictor locuste in principio germinantium serotini ymbris, et ecce serotinus post tonsorem gregis. Et factum est cum consummasset comedere herbam terre, dixi: Domine Deus, propitius esto, obsecro. Quis suscitabit Iacob, quia parvulus est? Misertus est Dominus super hoc: Non erit, dixit Dominus Deus. Hec ostendit mihi Dominus Deus, et ecce vocabit iudicium ad ignem Dominus Deus, et devoravit abyssum multam, et comedit simul partem. Et dixi: Domine Deus, quiesce, obsecro. Quis suscitabit Iacob, quia parvulus est? Misertus est Dominus super hoc, sed et istud non erit, dicit Dominus Deus. Hec ostendit mihi Dominus, et ecce Dominus stans super murum litum, et in manu eius trulla cementarii. Et dixit Dominus ad me: Quid tu vides, Amos? Et dixi: Trullam cementarii. Et dixit Dominus: Ecce ego ponam trullam in medio populi mei Israel, non adiciam ultra superinducere eum. Et demolientur excelsa idoli, et sanctificationes Israel desolabuntur, et consurgam super domum Ieroboam in gladio. Et misit Amasias sacerdos Bethel ad Ieroboam regem Israel dicens: Rebellavit contra te Amos in medio domus Israel. Non poterit terra sustinere universos ser-

neglecti

stat muro

ABDIAS

tiones eius. Haec enim dicit Amos: In gladio morietur Hie-
roboam, et Israhel captivus migrabit de terra sua. Et
dixit Amasias ad Amos: Qui vides, gradere, fuge
in terram Iuda et comede ibi panem, et ibi prophetabis; et
in Bethel non adicies ultra ut prophetes, quia sanctificatio regis
est et domus regni est. Et respondit Amos et dixit ad Amasi-
am: Non sum propheta et non sum filius prophetae, sed armentarius
ego sum vellicans sicomoros. Et tulit me Dominus cum se-
querer gregem, et dixit ad me Dominus: Vade, propheta ad po-
pulum meum Israhel. Et nunc audi verbum Domini. Tu dicis: Non
prophetabis super Israhel et non stillabis super domum idoli. Propter
hoc haec dicit Dominus: Uxor tua in civitate fornicabitur, et filii
tui et filiae tuae in gladio cadent, et humus tua funiculo
metietur, et tu in terra polluta morieris, et Israhel captivus

VIII — pomorum

de terra sua migrabit. Haec ostendit mihi Dominus Deus: et ecce un-
cinus pomorum. Et dixit: Quid tu vides, Amos? Et dixi:
Uncinum pomorum. Et dixit Dominus ad me: Venit finis
super populum meum Israhel; non adiciam ultra ut pertranseam
eum. Et stridebunt cardines templi in die illa, dicit Dominus Deus.
Multi morientur; in omni loco proicietur silentium. Audi-
te hoc, qui conteritis pauperem et deficere facitis egenos
terrae, dicentes: Quando transibit messis, et venundabimus
merces; et sabbatum, et aperiemus frumentum, ut imminu-
amus mensuram et augeamus siclum, et supponamus state-
ras dolosas, ut possideamus in argento egenos et pau-
peres pro calciamentis, et quisquilias frumenti vendamus.
Iuravit Dominus in superbiam Iacob: Si oblitus fuero us-
que in finem omnia opera eorum. Numquid super isto non com-
movebitur terra, et lugebit omnis habitator eius; et ascen-
det quasi fluvius universus, et eicietur, et defluet quasi rivus
Aegypti. Et erit in die illa, dicit Dominus, occidet sol meri-
die, et tenebrescere faciam terram in die luminis. Et
convertam festivitates vestras in luctum et omnia canti-
ca vestra in planctum; et inducam super omne dorsum
vestrum saccum et super omne caput calvitium, et ponam
eam quasi luctum unigeniti, et novissima eius quasi diem
amarum. Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et mittam fa- — *famem*
mem in terram; non famem panis neque sitim aquae, sed audien-
di verbum Domini. Et commovebuntur a mari usque ad mare
et ab aquilone usque ad orientem; circuibunt quaerentes
verbum Domini et non invenient. In die illa deficient virgi-
nes pulchrae et adulescentes in siti, qui iurant in delicto
Samariae et dicunt: Vivit Deus tuus, Dan, et vivit via
Bersabee; et cadent et non resurgent ultra.

IX — statuit

Vidi Dominum
stantem super altare, et dixit: Percute cardinem, et commovean-
tur superliminaria; avaritia enim in capite omnium, et
novissimum eorum in gladio interficiam. Non erit eis fuga;
fugiet et non salvabitur ex eis qui fugerit. Si descen-
derint usque ad infernum, inde manus mea educet
eos; et si ascenderint usque in caelum, inde detraham eos; et
si absconditi fuerint in vertice Carmeli, inde scrutans
auferam eos; et si celaverint se ab oculis meis in profundo
maris, ibi mandabo serpenti et mordebit eos; et si
abierint in captivitatem coram inimicis suis, ibi man-
dabo gladio et occidet eos; et ponam oculos meos super eos
in malum et non in bonum. Et Dominus Deus exercituum qui
tangit terram et tabescet, et lugebunt omnes habitantes in
ea; et ascendet sicut rivus omnis, et defluet sicut flu-
vius Aegypti. Qui aedificat in caelo ascensionem suam, et
fasciculum suum super terram fundavit; qui vocat aquas
maris et effundit eas super faciem terrae, Dominus nomen eius.
Numquid non ut filii Aethiopum vos estis mihi, filii Israhel, ait
Dominus? Numquid non Israhel ascendere feci de terra Aegypti, et Palaesti-
nos de Cappadocia, et Syros de Cyrene? Ecce oculi Domini Dei
super regnum peccans, et conteram illud a facie terrae; ve-
rumtamen conterens non conteram domum Iacob, dicit Dominus.
Ecce ego mandabo et concutiam in omnibus domum Israhel, sicut con-
cutitur triticum in cribro, et non cadet lapillus super terram.
In gladio morientur omnes peccatores populi mei, qui dicunt: Non
appropinquabit et non veniet super nos malum. In die illa sus-
citabo tabernaculum David quod cecidit, et reaedificabo aper-
tiones murorum eius, et ea quae corruerant instaurabo, et
reaedificabo eum sicut in diebus antiquis, ut possideant
reliquias Idumaeae et omnes nationes eo quod invocatum sit
nomen meum super eos, dicit Dominus faciens haec. Ecce dies veni-
unt, dicit Dominus, et comprehendet arator messorem, et calcator
uvae mittentem semen, et stillabunt montes dulcedine-
m et omnes colles culti erunt. Et convertam captivitatem populi
mei Israhel, et aedificabunt civitates desertas et habitabunt,
et plantabunt vineas et bibent vinum earum, et facient
hortos et comedent fructus eorum. Et plantabo eos super hu-
mum suam, et non evellam eos ultra de terra sua quam dedi eis,
dicit Dominus Deus tuus. *Explicit Amos propheta. Incipit prologus Ab-diae prophetae.*

Iacob patriarcha fratrem habuit Esau, qui ob ru-
borem corporis sui Edom hebraea lingua appellatus est, quod
latine sanguineus dicitur. Immemoratum fratrem suum, qui Israhel
nomen acceperat, gravi odio commotus, interimere conatur.
Qua de causa omnes qui populum Israhel, hoc est filios patriarchae
Iacob, predicti Esau odium imitati persecuti sunt, Esau et Edom
appellati sunt. Et quia populus Israhel de captivitate Chaldeorum
per Cyrum regem Persarum in terram Dei revocatus in Ierusalem ab alio
regno gravius afflictus atque oppressus est, idcirco hoc regnum
quod more Esau persecutus est Dei populum, per denuntiatio-
nem Abdiae prophetae increpatur; quod non Dei indignatione sed
sua virtute populum superatum glabrat. De quo regno olim
per David in psalmo centesimo xxxvi dictum est: Memento
Domine filiorum Edom in diem Ierusalem. Nam reliqua lectione
prophetia futurum in gentes iudicium ob causas lectione
comprehensas regnum Dei in populo Israhel significant. Hebraei
hunc esse dicunt qui sub rege Samariae Ahab et impiissima
Iezabel pavit centum prophetas in speluncis, qui non curvave-
runt genu Baal, et de septem milibus non extremis Helias
arguit ignorasse. Sepulchrumque eius usque in hodie-
rnum cum mausoleo Helisei prophetae et baptistae Iohannis in Seba-
ste veneratione habetur, quae olim Samaria dicebatur;
hanc Herodes rex Antipatri filius in honorem Augusti Caesa-
ris graeco nomine vocavit Augustam. Igitur qui centum
prophetas salvaverat accepto gratia prophetali, et de duce ex-
ercitus fit dux ecclesiae. Et in Samaria parvum gregem
pavit; nunc in toto orbe Christi pascit ecclesias. Et sicut
Stephanus coronam meruit passionis, sic hic servitute
Dei cum Paulo apostolo nomen glorificat, qui Abdias servus Domini

[pri]mitus sonat eloquio. Explicit prologus. Incipit Abdias propheta.

Visio Abdie. Hec dicit dominus deus ad Edom. Auditum audivimus a domino, et legatum ad gentes misit. Surgite et consurgamus adversum eum in prelium. Ecce parvulum te dedi in gentibus, contemptibilis es tu valde. Superbia cordis tui extulit te, habitantem in scissuris petre, exaltantem solium suum, qui dicit in corde suo: quis detrahet me in terram? Si exaltatus fueris ut aquila, et si inter sidera posueris nidum tuum, inde detraham te, dicit dominus. Si fures introissent ad te, si latrones per noctem, quomodo conticuisses? Nonne furati essent sufficientia sibi? Si vindemiatores introissent ad te, numquid saltem racemos reliquissent tibi? Quomodo scrutati sunt Esau, investigaverunt abscondita eius? Usque ad terminum emiserunt te. Omnes viri federis tui illuserunt tibi, invaluerunt adversum te. Viri pacis tue qui comedunt tecum ponent insidias subter te. Non est prudentia in eo. Numquid non in die illa, dicit dominus, perdam sapientes de Idumea, et prudentiam de monte Esau? Et timebunt fortes tui a meridie, ut intereat vir de monte Esau. Propter interfectionem et propter iniquitatem in fratrem tuum Iacob, operiet te confusio, et peribis in eternum. In die cum stares adversus eum, quando capiebant alieni exercitum eius, et extranei ingrediebantur portas eius, et super Ierusalem mittebant sortem, tu quoque eras quasi unus ex eis. Et non despicies in die fratris tui, in die peregrinationis eius, et non letaberis super filios Iuda in die perditionis eorum. Et non magnificabis os tuum in die angustie, neque ingredieris portam populi mei in die ruine eorum; neque despicies et tu in malis eius in die vastitatis eius, et non emitteris adversum exercitum eius in die vastitatis illius. Neque stabis in exitibus ut interficias eos qui fugerint, et non concludes reliquos eius in die tribulationis. Quoniam iuxta est dies domini super omnes gentes. Sicut fecisti fiet tibi; retributionem tuam convertet in caput tuum. Quomodo enim bibisti super montem sanctum meum, bibent omnes gentes iugiter, et bibent et absorbebunt, et erunt quasi non sint. Et in monte Sion erit salvatio, et erit sanctus, et possidebit domus Iacob eos qui se possederant. Et erit domus Iacob ignis, et domus Ioseph flamma, et domus Esau stipula, et succendentur in eis, et devorabunt eos; et non erunt reliquie domus Esau, quia dominus locutus est. Et hereditabunt hi qui ad austrum sunt montem Esau, et qui in campestribus Philistiim, et possidebunt regionem Ephraim et regionem Samarie, et Beniamin possidebit Galaad. Et transmigratio exercitus huius filiorum Israel omnia loca Chananeorum usque ad Sareptam, et transmigratio Ierusalem que in Bosforo est possidebit civitates austri. Et ascendent salvatores in montem Sion iudicare montem Esau, et erit domino regnum. Explicit Abdias. Incipit prologus Ione prophete.

Sanctum Ionam Hebrei affirmant filium fuisse mulieris vidue Sareptene, quem Helias propheta mortuum suscitavit, matre postea dicente ad eum: Nunc cognovi quia vir dei es tu, et verbum dei in ore tuo est verum. Ob hanc causam etiam ipsum puerum sic vocatum. Amathi enim in nostra lingua veritatem sonat. Et ex eo quod verum Helias locutus est, ille qui suscitatus est filius esse dicitur veritatis. Sed de nomine columba nascitur, quia Iona columba sonat. In condempnatione autem Israel Ionas ad gentes mittitur, quia Ninive agente penitentiam illi in malitiam perseverant. Temporibus quippe Hieroboam regis Israel, qui deo derelicto cum populo suo in Samarie idolis sacrificaverat, Ionam prophetam fuisse Quartus Liber Regum indicat. Sed cum propheta illuminante peccatores Ninive civitatis dei misericordiam consecutos videret, ne falsa predicare videretur, ad demoliendum eius interitum nolebat. Nam sicut deus ad Abraham de impietate Sodomorum: Clamor, inquit, Sodomorum pervenit ad me, ita et de Ninive dicitur: eo quod ascenderit clamor malitie eius ad eum. Et quia sententia dei de Sodomis facta minime revocata est, ita et Ionas ad illam Ninivem pergere revocatam nolebat, divine dispensationis ignarus, qui salute hominum magis vult quam interitum. Hoc illi accidebat quod Heliseo, qui filium Sunamitis mulieris mortuum ignoravit. Sed a conspectu dei Ionas fugere se putavit, humanum aliquid passus, dicente David: Quo ibo a spiritu tuo, et quo a facie tua fugiam? Explicit prologus. Incipit Ionas propheta.

Et factum est verbum domini ad Ionam filium Amathi dicens: Surge et vade in Ninivem civitatem grandem, et predica in ea, quia ascendit malitia eius coram me. Et surrexit Ionas ut fugeret in Tharsis a facie domini. Et descendit in Ioppen, et invenit navem euntem in Tharsis, et dedit naulum eius, et descendit in eam ut iret cum eis in Tharsis a facie domini. Dominus autem misit ventum magnum in mare, et facta est tempestas magna in mari, et navis periclitabatur conteri. Et timuerunt nautae, et clamaverunt viri ad deum suum, et miserunt vasa que erant in navi in mare ut alleviaretur ab eis. Et Ionas descendit ad interiora navis, et dormiebat sopore gravi. Et accessit ad eum gubernator, et dixit ei: Quid tu sopore deprimeris? Surge, invoca deum tuum, si forte recogitet deus de nobis et non pereamus. Et dixit vir ad collegam suum: Venite et mittamus sortes, et sciamus quare hoc malum sit nobis. Et miserunt sortes, et cecidit sors super Ionam. Et dixerunt ad eum: Indica nobis cuius causa malum istud

Sicut ... Sodomorum

Per sortem.

sit nobis? quod opus tuum? quae terra tua? et quo vadis? vel ex quo populo es tu? Et dixit ad eos: Hebraeus ego sum, et Dominum Deum caeli ego timeo, qui fecit mare et aridam. Et timuerunt viri timore magno, et dixerunt ad eum: Quid hoc fecisti? Cognoverunt enim viri quod a facie Domini fugeret, quia indicaverat eis. Et dixerunt ad eum: Quid faciemus tibi, et cessabit mare a nobis? Quia mare ibat et intumescebat. Et dixit ad eos: Tollite me et mittite in mare, et cessabit mare a vobis: scio enim ego quoniam propter me tempestas haec grandis super vos. Et remigabant viri ut reverterentur ad aridam, et non valebant, quia mare ibat et intumescebat super eos. Et clamaverunt ad Dominum et dixerunt: Quaesumus Domine, ne pereamus in anima viri istius, et ne des super nos sanguinem innocentem: quia tu Domine sicut voluisti fecisti. Et tulerunt Ionam et miserunt in mare, et stetit mare a fervore suo. Et timuerunt viri timore magno Dominum, et immolaverunt hostias Deo et voverunt vota.

II. *piscē* Et praeparavit Dominus piscem grandem ut deglutiret Ionam; et erat Ionas in ventre piscis tribus diebus et tribus noctibus. Et oravit Ionas ad Dominum Deum suum de utero piscis, et dixit: Clamavi de tribulatione mea ad Dominum, et exaudivit me; de ventre inferi clamavi, et exaudisti vocem meam. Et proiecisti me in profundum in corde maris, et flumen circumdedit me; omnes gurgites tui et fluctus tui super me transierunt. Et ego dixi: Abiectus sum a conspectu oculorum tuorum; verumtamen rursus videbo templum sanctum tuum. Circumdederunt me aquae usque ad animam, abyssus vallavit me, pelagus operuit caput meum. Ad extrema montium descendi; terrae vectes concluserunt me in aeternum: et sublevabis de corruptione vitam meam, Domine Deus meus. Cum angustiaretur in me anima mea, Domini recordatus sum, ut veniat ad te oratio mea ad templum sanctum tuum. Qui custodiunt vanitates frustra, misericordiam suam derelinquent. Ego autem in voce laudis immolabo tibi; quaecumque vovi reddam pro salute Domino. Et dixit Dominus pisci, et evomuit Ionam in aridam.

III. Et factum est verbum Domini ad Ionam secundo dicens: Surge, et vade in Nineven civitatem magnam, et praedica in ea praedicationem quam ego loquor ad te. Et surrexit Ionas et abiit in Nineven iuxta verbum Domini. Et Ninive erat civitas magna itinere trium dierum. Et coepit Ionas introire in civitatem itinere diei unius, et clamavit et dixit: Adhuc quadraginta dies et Ninive subvertetur. Et crediderunt viri Ninivitae in Deo, et praedicaverunt ieiunium, et vestiti sunt saccis a maiore usque ad minorem. Et pervenit verbum ad regem Ninive, et surrexit de solio suo, et abiecit vestimentum suum a se, et indutus est sacco, et sedit in cinere. *conuertuntur* Et clamavit et dixit in Ninive ex ore regis et principum eius, dicens: Homines et iumenta et boves et pecora non gustent quicquam, nec pascantur, et aquam non bibant. Et operiantur saccis homines et iumenta, et clament ad Dominum in fortitudine, et convertatur vir a via sua mala, et ab iniquitate quae est in manibus eorum. Quis scit si convertatur et ignoscat Deus, et revertatur a furore irae suae, et non peribimus? Et vidit Deus opera eorum, quia conversi sunt de via sua mala, et misertus est super malitiam quam locutus fuerat ut faceret eis, et non fecit.

IV. Et afflictus est Ionas afflictione magna, et iratus est; et oravit ad Dominum et dixit: Obsecro Domine, numquid non hoc est verbum meum cum adhuc essem in terra mea? propter hoc praeoccupavi ut fugerem in Tharsis; scio enim quia tu Deus clemens et misericors es, patiens et multae miserationis, et ignoscens super malitia. Et nunc Domine tolle quaeso animam meam a me, quia melior est mihi mors quam vita. Et dixit Dominus: Putasne bene irasceris tu? Et egressus est Ionas de civitate et sedit contra orientem civitatis; et fecit sibimet umbraculum ibi, et sedebat subter illud in umbra donec videret quid accideret civitati. Et praeparavit Dominus Deus hederam, et ascendit super caput Ionae ut esset umbra super caput eius et protegeret eum; laboraverat enim. Et laetatus est Ionas super hedera laetitia magna. Et paravit Deus vermem ascensu diluculi in crastinum, et percussit hederam, et exaruit. Et cum ortus fuisset sol, praecepit Dominus vento calido et urenti, et percussit sol super caput Ionae, et aestuabat; et petivit animae suae ut moreretur, et dixit: Melius est mihi mori quam vivere. Et dixit Dominus ad Ionam: Putasne bene irasceris tu super hederam? Et dixit: Bene irascor ego usque ad mortem. Et dixit Dominus: Tu doles super hederam in qua non laborasti, neque fecisti ut cresceret, quae sub una nocte nata est et una nocte periit; et ego non parcam Ninive civitati magnae, in qua sunt plus quam centum viginti milia hominum qui nesciunt quid sit inter dexteram et sinistram suam, et iumenta multa? Explicit Ionas propheta.

Incipit prologus in Micheam prophetam.

Temporibus Ioathae et Achaz et Ezechiae regum Iuda Micheam ad hanc prophetiam spiritu Dei repletum fuisse lectio ipsa demonstrat. Et de supradictis regum numero Ioatham et Ezechiam ob religionem placuisse libri quarti regum et Paralipomenon indicant. Achaz vero dedicatis idolis Samariae quibus et filios suos in sacrificium suum igne concremandos obtulerat coluisse constat. Quam ob rem Samariam quae reges Israel et Iudam memoratorum similiter superstitione fefellerat increpans indignationem Domini etiam in eam possessuram comminatus est, et populo et suis principibus eius qui eundem populum fallaciis suasionis colenda idola impulerunt; ubi et in sequentibus captivitatem et interitum affuturum denuntiavit. Explicit prologus. Incipit Micheas propheta.

Verbum Domini quod factum est ad Micheam Morasthiten in diebus Ioatham Achaz Ezechiae regum Iuda, quod vidit super Samariam et Ierusalem. Audite populi omnes, et attendat terra et plenitudo eius, et sit vobis Dominus Deus in testem, Dominus de templo sancto suo. Quia ecce Dominus egredietur de loco suo, et descendet et calcabit

super excelsa terrae. Et consumentur montes subter eum et valles scindentur sicut cera a facie ignis et sicut aquae quae decurrunt in praeceps. In scelere Iacob omne istud et in peccatis domus Israel. Quod scelus Iacob? Nonne Samaria? Et quae excelsa Iudae? Nonne Hierusalem? Et ponam Samariam quasi acervum lapidum in agro cum plantatur vinea. Et detraham in vallem lapides eius et fundamenta eius revelabo. Et omnia sculptilia eius concidentur et omnes mercedes eius comburentur igni et omnia idola eius ponam in perditionem quia de mercedibus meretricis congregata sunt et usque ad mercedem meretricis revertentur. Super hoc plangam et ululabo, vadam spoliatus et nudus. Faciam planctum velut draconum et luctum velut struthionum. Quia desperata est plaga eius quia venit usque ad Iudam, tetigit portam populi mei usque ad Hierusalem. In Geth nolite adnuntiare, lacrimis ne ploretis. In domo pulveris pulvere vos conspergite et transite vos habitatio pulchra confusa ignominia; non est egressa quae habitat in exitu. Planctum domus vicina accipiet ex vobis quae stetit sibimet. Quia infirmata est in bonum habitatrix amaritudinibus, quia descendit malum a Domino in portam Hierusalem. Tumultus quadrigae stuporis habitanti Lachis. Principium peccati est filiae Sion quia in te inventa sunt scelera Israel. Propterea dabit emissarios super hereditatem Geth, domus mendacii in deceptionem regibus Israel. Adhuc heredem adducam tibi quae habitas in Maresa; usque ad Odollam veniet gloria Israel. Decalvare et tondere super filios deliciarum tuarum; dilata calvitium tuum sicut aquila quoniam captivi ducti sunt ex te.

Vae qui cogitatis inutile et operamini malum in cubilibus vestris. In luce matutina faciunt illud quoniam contra Deum est manus eorum. Et concupierunt agros et violenter tulerunt et domos rapuerunt et calumniabantur virum et domum eius, virum et hereditatem eius. Idcirco haec dicit Dominus: Ecce ego cogito super familiam istam malum unde non auferetis colla vestra et non ambulabitis superbi quoniam tempus pessimum est. In die illa sumetur super vos parabola et cantabitur canticum cum suavitate dicentium: Depopulatione vastati sumus; pars populi mei commutata est. Quomodo recedet a me cum revertatur qui regiones nostras dividat? Propter hoc non erit tibi mittens funiculum sortis in coetu Domini. Ne loquamini loquentes; non stillabit super istos, non comprehendet confusio. Dicit domus Iacob: Numquid abbreviatus est spiritus Domini aut tales sunt cogitationes eius? Nonne verba mea bona sunt cum eo qui recte graditur? Et econtrario populus meus in adversarium consurrexit; desuper tunica pallium sustulistis et eos qui simpliciter transibant convertistis in bellum. Mulieres populi mei eiecistis de domo deliciarum suarum; a parvulis earum tulistis laudem meam in perpetuum. Surgite et ite quia non habetis hic requiem; propter inmunditiam eius corrumpetur putredine pessima. Utinam non essem vir habens spiritum et mendacium potius loquerer: Stillabo tibi in vinum et in ebrietatem; et erit super quem stillatur populus iste. Congregatione congregabo Iacob totum te; in unum conducam reliquias Israel, pariter ponam illum quasi gregem in ovili, quasi pecus in medio caularum; tumultuabuntur a multitudine hominum. Ascendet enim pandens iter ante eos. Dividentes transibunt portam et egredientur per eam; et transibit rex eorum coram eis et Dominus in capite eorum.

III

Et dixi: Audite principes domus Iacob et duces domus Israel: Numquid non vestrum est scire iudicium, qui odio habetis bonum et diligitis malum? Qui violenter tollitis pelles eorum desuper eis et carnem eorum desuper ossibus eorum. Qui comederunt carnem populi mei et pellem eorum desuper excoriaverunt et ossa eorum confregerunt et conciderunt sicut in lebete et quasi carnem in medio ollae. Tunc clamabunt ad Dominum et non exaudiet eos et abscondet faciem suam ab eis in tempore illo sicut nequiter egerunt in adinventionibus suis. Haec dicit Dominus super prophetas qui seducunt populum meum, qui mordent dentibus suis et praedicant pacem et si quis non dederit in ore eorum quippiam sanctificant super eum proelium. Propterea nox vobis pro visione erit et tenebrae vobis pro divinatione. Et occumbet sol super prophetas et obtenebrabitur super eos dies. Et confundentur qui vident visiones et confundentur divini et operient vultus suos omnes quia non est responsum Dei. Verumtamen ego repletus sum fortitudine spiritus Domini, iudicio et virtute, ut adnuntiem Iacob scelus suum et Israel peccatum suum. Audite hoc principes domus Iacob et iudices domus Israel qui abominamini iudicium et omnia recta pervertitis. Qui aedificatis Sion in sanguinibus et Hierusalem in iniquitate. Principes eius in muneribus iudicabant et sacerdotes eius in mercede docebant et prophetae eius in pecunia divinabant et super Dominum requiescebant dicentes: Numquid non Dominus in medio nostrum? Non venient super nos mala. Propter hoc causa vestri Sion quasi ager arabitur et Hierusalem quasi acervus lapidum erit et mons templi in excelsa silvarum.

IIII

Et in novissimo dierum erit mons domus Domini praeparatus in vertice montium et sublimis super colles. Et fluent ad eum omnes populi et properabunt gentes multae et dicent: Venite ascendamus ad montem Domini et ad domum Dei Iacob et docebit nos de viis suis et ibimus in semitis eius quia de Sion egredietur lex et verbum Domini de Hierusalem. Et iudicabit inter populos multos et corripiet gentes fortes usque in longinquum; et concident gladios suos in vomeres et hastas suas in ligones. Non sumet gens adversus gentem gladium et non discent ultra belligerare. Et sedebit vir subtus vineam suam et subtus ficum suam et non erit qui deterreat quia os Domini exercituum locutum est. Quia omnes populi ambulabunt unusquisque in nomine dei sui; nos autem ambulabimus in nomine Domini Dei nostri in aeternum et ultra. In die illa dicit Dominus congregabo claudicantem et eam quam eieceram colligam et quam adflixeram consolabor. Et ponam claudicantem in reliquias et eam quae laboraverat in gentem robustam; et regnabit Dominus super eos in monte Sion ex hoc nunc et usque in aeternum. Et tu turris gregis nebulosa filiae Sion usque ad te veniet, et veniet potestas prima, regnum filiae Hierusalem. Nunc quare maerore contraheris? Numquid rex non est tibi aut consiliarius tuus periit quia comprehendit te dolor sicut parturientem? Dole et satage filia Sion quasi parturiens quia nunc egredieris de civitate et habitabis in regione et venies usque ad Babylonem; ibi liberaberis, ibi redimet te Dominus de manu inimicorum tuorum. Et nunc congregatae sunt super te gentes multae quae dicunt: Lapidetur et aspiciat in Sion oculus noster. Ipsi autem nescierunt cogitationes Domini et

pellem

Ysay. ij.

solidior

turris

non intellexerunt consilium eius quia congregavit eos quasi fenum aree. Surge et tritura filia Sion quia cornu tuum ponam ferreum et ungulas tuas ponam ereas et comminues populos multos et interficiam Domino rapinas eorum et fortitudinem eorum Domino universe terre.

V

Nunc vastaberis filia latronis obsidionem posuerunt super nos in virga percutient maxillam iudicis Israel. Et tu Bethleem Ephrata parvulus es in milibus Iuda ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel et egressus eius ab initio a diebus eternitatis. Propter hoc dabit eos usque ad tempus in quo parturiens pariet et reliquie fratrum eius convertentur ad filios Israel et stabit et pascet in fortitudine Domini in sublimitate nominis Domini Dei sui et convertentur quia nunc magnificabitur usque ad terminos terre. Et erit iste pax Assyrius cum venerit in terram nostram et quando calcaverit in domibus nostris et suscitabimus super eum septem pastores et octo primates hominum et pascent terram Assur in gladio et terram Nemrod in lanceis eius et liberabit ab Assur cum venerit in terram nostram et cum calcaverit in finibus nostris. Et erunt reliquie Iacob in medio populorum multorum quasi ros a Domino et quasi stille super herbam que non expectat virum et non prestolatur filios hominum. Et erunt reliquie Iacob in gentibus in medio populorum multorum quasi leo in iumentis silvarum et quasi catulus leonis in gregibus pecorum qui cum transierit et conculcaverit et ceperit non est qui eruat. Exaltabitur manus tua super hostes tuos et omnes inimici tui interibunt. Et erit in die illa dicit Dominus auferam equos tuos de medio tui et disperdam quadrigas tuas et perdam civitates terre tue et destruam munitiones tuas omnes et auferam maleficia de manu tua et divinationes non erunt in te et perire faciam sculptilia tua et statuas tuas de medio tui et non adorabis ultra opera manuum tuarum et evellam lucos tuos de medio tui et conteram civitates tuas et faciam in furore et in indignatione ultionem in omnibus gentibus que non audierunt.

VI

Audite que Dominus loquitur. Surge contende iudicio adversum montes et audiant colles vocem tuam. Audiant montes iudicium Domini et fortia fundamenta terre quia iudicium Domini cum populo suo et cum Israel diiudicabitur. Popule meus quid feci tibi aut quid molestus fui tibi? Responde mihi. Quia eduxi te de terra Egypti et de domo servientium liberavi te et misi ante faciem tuam Moysen et Aaron et Mariam. Popule meus memento queso quid cogitaverit Balach rex Moab et quid responderit ei Balaam filius Beor de Sethim usque ad Galgalam ut cognosceres iustitias Domini. Quid dignum offeram Domino? Curvabo genua Deo excelso. Numquid offeram holocaustomata et vitulos anniculos? Numquid placari potest Dominus in milibus arietum aut in multis milibus hircorum pinguium? Numquid dabo primogenitum meum pro scelere meo fructum ventris mei pro peccato anime mee? Indicabo tibi o homo quid sit bonum et quid Dominus querat a te. Utique facere iudicium et diligere misericordiam et sollicitum ambulare cum Deo tuo. Vox Domini ad civitatem clamat et salus erit timentibus nomen tuum. Audite tribus et quis approbabit illud? Adhuc ignis in domo impii thesauri iniquitatis et mensura minor ire plena. Numquid iustificabo stateram impiam et saccelli pondera dolosa? In quibus divites eius repleti sunt iniquitate et habitantes in ea loquebantur mendacium et lingua eorum fraudulenta in ore eorum. Et ego ergo cepi percutere te perditione super peccatis tuis. Tu comedes et non saturaberis et humiliatio tua in medio tui et apprehendes et non salvabis et quos salvaveris in gladium dabo. Tu seminabis et non metes tu calcabis olivam et non ungueris oleo et mustum et non bibes vinum et custodisti precepta Amri et omne opus domus Achab et ambulasti in voluptatibus eorum ut darem te in perditionem et habitantes in ea in sibilum et obprobrium populi mei portabitis.

VII

Ve michi quia factus sum sicut qui colligit in autumno racemos vindemie. Non est botrus ad comedendum precoquas ficus desideravit anima mea. Periit sanctus de terra et rectus in hominibus non est. Omnes in sanguine insidiantur vir fratrem suum venatur ad mortem. Malum manuum suarum dicunt bonum. Princeps postulat et iudex in reddendo est et magnus loquitur desiderium anime sue et conturbaverunt eam. Qui optimus in eis est quasi paliurus et qui rectus quasi spina de sepe. Dies speculationis tue visitatio tua venit nunc erit vastitas eorum. Nolite credere amico nolite confidere in duce. Ab ea que dormit in sinu tuo custodi claustra oris tui quia filius contumeliam facit patri filia consurgit adversus matrem suam nurus contra socrum suam inimici hominis domestici eius. Ego autem ad Dominum aspiciam expectabo Deum salvatorem meum audiet me Deus meus. Ne leteris inimica mea super me quia cecidi consurgam. Cum sedero in tenebris Dominus lux mea est. Iram Domini portabo quoniam peccavi ei donec iudicet causam meam et faciat iudicium meum. Educet me in lucem videbo iustitiam eius. Et aspiciet inimica mea et operietur confusione que dicit ad me ubi est Dominus Deus tuus. Oculi mei videbunt in eam. Nunc erit in conculcationem ut lutum platearum dies ut edificentur macerie tue. In die illa longe fiet lex. In die illa usque ad te veniet Assur et usque ad civitates munitas et a civitatibus munitis usque ad flumen et ad mare de mari et ad montem de monte. Et erit terra in desolationem propter habitatores suos et propter fructum cogitationum eorum. Pasce populum tuum in virga tua gregem hereditatis tue habitantes solos in saltu in medio Carmeli. Pascentur Basan et Galaad iuxta dies antiquos. Secundum dies egressionis tue de terra Egypti ostendam ei mirabilia. Videbunt gentes et confundentur super omni fortitudine sua. Ponent manum super os aures eorum surde erunt. Lingent pulverem sicut serpentes velut reptilia terre perturbabuntur de edibus suis. Dominum Deum nostrum desiderabunt et timebunt te. Quis Deus similis tui qui aufers iniquitatem et transis peccatum reliquiarum hereditatis tue? Non immittet ultra furorem suum quoniam volens misericordiam est. Revertetur et miserebitur nostri. Deponet iniquitates nostras et proiciet in profundum maris omnia peccata nostra. Dabis veritatem Iacob misericordiam Abraham que iurasti patribus nostris a diebus antiquis. Explicit michias.

Incipit naum prologus naum propheta.

Naum prophetam ante adventum regis Assyriorum qui populum Israel captivum in suas regiones transtulerat fuisse hebreorum traditio confirmat. Siquidem in fine huius lectionis

bethlehem est

quid est molestus

predicti regis adventum. Idem propheta annuntiare monstratur. Siquidem habitatores Ninive Iona interitum civitatis predicente, ne divinam minationem interitum sustinerent, peccatorum et impietatis penitentiam egissent; acceptam veniam gravioribus se criminibus implicare ceperunt. Qua de causa memoratus propheta spiritu sancto plenus iudicium dei annuntians ita est elocutus: Deus zelans et ulciscens dominus. Iam enim decem tribus ab assyriis ducte fuerant in captivitatem sub ezechia rege iuda, sub quo et nunc in consolatione populi transmigrati adversus ninivem visio cernitur. Hec enim pariter consolatio tam his qui iam assyriis serviebant quam reliquis sub ezechia de tribu iuda et beniamin qui ab isdem hostibus insidiabantur ut audirent assyrios quoque a chaldeis esse capiendos, sicut in consequentibus libri huiusdem demonstrabitur. Sciendum est autem quod ninive in nostram linguam de hebreo speciosam sonat. Speciosius autem mundus hic dicitur. Unde et apud grecos cosmos ab ornatu nomen accepit. Et quicquid nunc adversus ninivem dicitur de mundo figuraliter predicatur. Quam ob causam et assumptio quam septuaginta interpretes dicunt [illegible], apud hebreos massa ponitur, id est grave onus, quod eam adversum quam videtur premat nec sinat elevare cervicem. Sunt qui hoc attendendum esse quod hec ipsa ut assumptio ut onus ut pondus prophete visio sit. Non enim loquitur in [illegible] ut in montibus et prisca in [illegible] delyrant, sed quod propheta liber est visio intelligitur. Visio que loquitur et pondus hostium facientis suo propheto visione. De consummatione autem mundi secundum [illegible] in consolatione sancti prophetia texitur ut quecumque in mundo videntur que preterita et caduca contempnant et properent se ad iudicii diem, ubi ultor adversum veteres assyrios futurus est dominus.

Explicit. Incipit liber naum prophete. Onus ninive. Liber visionis naum helcesei.

Deus emulator et ulciscens dominus et habens furorem. Ulciscens dominus in hostes suos et irascens ipse inimicis suis. Dominus patiens et magnus fortitudine et mundans non faciet innocentem. Dominus in tempestate et turbine vie eius et nebule pulvis pedum eius. Increpans mare et exsiccans illud et omnia flumina ad desertum deducens. Infirmatus est basan et carmelus et flos libani elanguit. Montes commoti sunt ab eo et colles absolati sunt et contremuit terra a facie eius et orbis et omnes habitantes in eo. Ante faciem indignationis eius quis stabit? Et quis resistet in ira furoris eius? Indignatio eius effusa est ut ignis et petre dissolute sunt ab eo. Bonus dominus et confortans in die tribulationis et sciens sperantes in se. Et in diluvio pretereunte consummationem faciet loci eius et inimicos eius persequentur tenebre. Quid cogitatis contra dominum? Consummationem ipse faciet. Non consurget duplex tribulatio, quia sicut spine se invicem complectuntur, sic convivium eorum pariter potantium consumentur quasi stipula ariditate plena. Ex te exibit cogitans contra dominum malitiam, mente pertractans prevaricationem. Hec dicit dominus: Si perfecti fuerint et ita plures, sic quoque attondentur et pertransibit. Afflixi te et non affligam te ultra. Et nunc conteram virgam eius de dorso tuo et vincula tua disrumpam. Et precipiet super te dominus: non seminabitur ex nomine tuo amplius; de domo dei tui interficiam sculptile et conflatile, ponam sepulchrum tuum quia inhonoratus es. Ecce super montes pedes evangelizantis et annuntiantis pacem. Celebra iuda festivitates tuas et redde vota tua, quia non adiciet ultra ut pertranseat in te belial; universus interiit. Ascendit qui dispergat coram te, qui custodiat obsidionem. Contemplare viam, conforta lumbos, robora virtutem valde. Quia reddidit dominus superbiam iacob sicut superbiam israel, quia vastatores dissipaverunt eos et propagines eorum corruperunt. Clypeus fortium eius ignitus, viri exercitus in coccineis. Igne habene currus in die preparationis eius et agitatores consopiti sunt. In itineribus conturbati sunt, quadrige collise sunt in plateis. Aspectus eorum quasi lampades, quasi fulgura discurrentia. Recordabitur fortium suorum, ruent in itineribus suis. Velociter ascendent muros eius et preparabitur umbraculum. Porte fluviorum aperte sunt et templum ad solum dirutum. Et miles captivus abductus est, et ancille eius minabantur gementes ut columbe, murmurantes in cordibus suis. Et ninive quasi piscina aquarum aque eius; ipsi vero fugerunt. State, et non est qui revertatur. Diripite argentum, diripite aurum, et non est finis divitiarum ex omnibus vasis desiderabilibus. Dissipata et scissa et dilacerata, et cor tabescens et dissolutio geniculorum et defectio in cunctis renibus, et facies omnium sicut nigredo olle. Ubi est habitaculum leonum et pascua catulorum leonum, ad quam ivit leo ut ingrederetur illuc catulus leonis, et non est qui exterreat? Leo cepit sufficienter catulis suis et necavit leenis suis, et implevit preda speluncas suas et cubile suum rapina. Ecce ego ad te, dicit dominus exercituum, et succendam usque ad fumum quadrigas tuas, et leunculos tuos comedet gladius, et exterminabo de terra predam tuam, et non audietur ultra vox nuntiorum tuorum.

Ve civitas sanguinum, universa mendacii dilaceratione plena; non recedet a te rapina. Vox flagelli et vox impetus rote, et equi frementis et quadrige ferventis, equitis ascendentis et micantis gladii et fulgurantis haste, et multitudinis interfecte et gravis ruine, nec est finis cadaverum, et corruent in corporibus suis propter multitudinem fornicationum meretricis speciose et grate et habentis maleficia, que vendidit gentes in fornicationibus suis et familias in maleficiis suis. Ecce ego ad te, dicit dominus exercituum, et revelabo pudenda tua in facie tua, et ostendam gentibus nuditatem tuam et regnis ignominiam tuam. Et proiciam super te abhominationes tuas, et contumeliis te afficiam, et ponam te in exemplum. Et erit omnis qui viderit te resiliet a te et dicet: Vastata est ninive. Quis commovebit super te caput? Unde queram consolatorem tibi? Numquid melior es ab alexandria populorum, que habitat in fluminibus, aque in circuitu eius? Cuius divitie mare, aque muri eius. Ethiopia fortitudo eius et egyptus et non

II — Superbia

en porte

III

Vasta est ninive tota

finis. Affrica et libyes fuerunt in auxilio tuo. Sed et ipsa in transmigrationem ducta est in captivitatem; parvuli eius elisi sunt in capite omnium viarum, et super inclitos eius miserunt sortem, et omnes optimates eius confixi sunt in compedibus. Et tu ergo inebriaberis et eris despecta, et tu queres auxilium ab inimico. Omnes munitiones tue sicut ficus cum grossis suis; si concusse fuerint cadent in os comedentis. Ecce populus tuus mulieres in medio tui; inimicis tuis adapertione pandentur porte terre tue, devorabit ignis vectes tuos. Aquam propter obsidionem hauri tibi, extrue munitiones tuas; intra in lutum et calca, subigens tene laterem. Ibi comedet te ignis, peribis gladio, devorabit te ut bruchus; congregare ut bruchus, multiplicare ut locusta. Plures fecisti negotiationes tuas quam stelle sunt celi; bruchus expansus est et avolavit. Custodes tui quasi locuste, locustarum que considunt in sepibus in die frigoris; sol ortus est et avolaverunt, et non est cognitus locus earum ubi fuerint. Dormitaverunt pastores tui, rex Assur, sepelientur principes tui; latitavit populus tuus in montibus, et non est qui congreget. Non est obscura contritio tua, pessima est plaga tua; omnes qui audierunt auditionem tuam compresserunt manum super te, quia super quem non transiit malicia tua semper? Explicit Naum propheta. Incipit prologus Abacuc prophete.

et parvuli tui quasi locuste

Quatuor prophete in duodecim prophetarum volumine sunt, e quibus tres in principio Naum, Abacuc et Malachias, porro etiam titulum pondus habent. Zacharias in medio et circa finem duos huiusmodi ponit titulos, e quibus unus est oneris ubi: verbum domini in terra Adrac et Damasci requies eius, alter ad finem oneris ubi: verbum domini super Israel. Dicitur autem Abacuc qui vel quod amabit dominum est vocatur amplexatio, vel quod in certamen et luctam et ut ita dicam amplexum cum deo congreditur; amplexantis id est luctantis sortitur est nomen. Nullus enim tam audaci voce ausus est deum ad disceptationem iusticie provocare, et dicere ei cur in rebus humanis et in mundi istius pompa tanta versetur iniquitas. Usquequo domine clamabo et non exaudies, vociferabor ad te vim patiens et non salvabis? Quare ostendisti mihi iniquitatem et laborem videre? Lacerata est lex et non pervenit ad finem usque ad iudicium. Quia impius prevalet adversus iustum, ideo egreditur iudicium perversum. Vides quod temeraria vox sit, et quod diximus blasphemantis creatorem suum ad iudicium provocare, et vas fragile adversus figulum: cur tale vel tale factum sit disputare? Nec tamen et hic animadvertendum quod assumptio vel pondus que gravia esse constat prophete visio est et adversum nonnumquam dogmata perversum. Intelligat quod videt, nec amens loquitur, nec in morem insanientium feminarum dat sine mente sonum. Unde et apostolus iubet ut si prophetantibus aliis alii fuerit revelatum taceant qui prius loquebantur. Et iterum: Non est inquit dissensionis

omnis deus sed pacis. Ergo ita te intelligat, cum quis voluntate non cesset et alteri locum dare ad loquendum, possit et loqui et tacere cum velit. Cum autem in extasi id est invitus loquitur, nec tacere nec loqui in sua potestate habet. Hic autem sciendum prophetam hanc esse contra Babylonem et Chaldeos, ut quomodo prior propheta Naum, qui eum sequitur, Ninivem habuit contra Ninivem et Assyrios qui vastaverunt decem tribus que vocabantur Israel, ita Abacuc propheta habebat adversum Babylonem et Nabuchodonosor a quibus Iuda et Ierusalem templum subversa sunt. Interim secundum litteram causatur adversus dominum propheta, cur Nabuchodonosor templum vastet, Iudam? Cur Ierusalem quondam urbs domini destruatur, quod clamet populus et non audiatur, vociferetur ad dominum oppressus a Chaldeis et non salvetur. Quare et ipse propheta vel populus ex persona loquitur ad hoc invenit ut huc usque perducatur ut iniquitatem hostium et suum videat laborem, cur iniusticia prevaleat adversum se. Et hoc dicat per nimiam angustiam nesciens aurum in igne conflari, et tres pueros de camino puriores exisse quam intraverunt. Sed et generaliter accipere possumus quod ex persona humane inscientie loquatur, et in eiulatum vocem et plenam doloris rumpat dicens: Quare respicis contemptores et taces conculcante impio iustiorem se? Hoc autem loquitur nesciens iudicia dei investigabilia et profundum divitiarum sapientie et scientie eius, quod non ita videt deus ut videt homo: homo tantum presentia videt, deus futura et cuncta cognoscit. Et quomodo si egrotans et estuans febribus aquam frigidam postulet et dicat ad medicum: vim patior, crucior, enecor, usquequo medice clamabo et non exaudies? Et respondeat ei sapientissimus et clementissimus medicus: scio quo tempore debeam quod postulas dare, non misereri modo, quia mira ista crudelitas est et voluntas tua contra te petit. Ita et dominus noster sciens clementie sue pondera atque mensuras, interdum non exaudit clamantem ut probet et magis provocet ad rogandum, et quasi igne excoquat et iustiorem et puriorem faciat. Quod intelligens apostolus sciens id quod unusquisque fidelium consecutus a domino ait: Sed non deficimus. Et benedicat dominum in omni tempore, et scit quia qui perseveraverit in finem hic salvus erit, et gloriatur in laboribus et in doloribus. Et cum Ieremia dicit: Tribulationem et miseriam inveni, et nomen domini invocabo. Quomodo alius invocat dominum, sic loquitur vir et bellator invictus: ad exercendum se et probandum tribulationem et miseriam invenire desiderat. Explicit prologus. Incipit Abacuc propheta.

Onus quod vidit Abacuc propheta. Usquequo domine clamabo et non exaudies, vociferabor ad te vim patiens et non salvabis? Quare ostendisti mihi iniquitatem et dolorem videre predam et iniusticiam contra me, et factum est iudicium et contradictio potentior? Propter hoc lacerata est lex et non pervenit usque ad finem iudicium, quia impius prevalet adversus

A quare respicis contemptores et taces conculcante impio iustiorem se. Et facis homines quasi pisces maris et quasi reptilia non hi[...]

propterea egreditur iudicium perversum. Aspicite in gentibus et videte et admiramini et obstupescite, quia opus factum est in diebus vestris quod nemo credet cum narrabitur. Quia ecce ego suscitabo Chaldeos, gentem amaram et velocem, ambulantem super latitudinem terrae, ut possideat tabernacula non sua. Horribilis et terribilis est; ex semetipsa iudicium et onus eius egredietur. Leviores pardis equi eius, et velociores lupis vespertinis, et diffundentur equites eius. Equites namque eius de longe venient, volabunt quasi aquila festinans ad comedendum. Omnes ad praedam venient, facies eorum ventus urens, et congregabit quasi arenam captivitatem. Et ipse de regibus triumphabit, et tyranni ridiculi eius erunt. Ipse super omnem munitionem ridebit, et comportabit aggerem et capiet eam. Tunc mutabitur spiritus et pertransibit et corruet: haec est fortitudo eius dei sui. Numquid non tu a principio, Domine Deus meus, sancte meus, et non moriemur? Domine, in iudicium posuisti eum, et fortem ut corriperes fundasti eum. Mundi sunt oculi tui ne videas malum, et respicere ad iniquitatem non poteris. Quare non respicis super inique agentes, et taces devorante impio iustiorem se? Et facies homines quasi pisces maris, et quasi reptile non habens principem. Totum in hamo sublevavit, traxit illud in sagena sua et congregavit in rete suo. Super hoc laetabitur et exultabit. Propterea immolabit sagenae suae et sacrificabit reti suo, quia in ipsis incrassata est pars eius, et cibus eius electus. Propter hoc ergo expandit sagenam suam, et semper interficere gentes non parcet. Super custodiam meam stabo, et figam gradum super munitionem, et contemplabor ut videam quid dicatur mihi, et quid respondeam ad arguentem me. Et respondit mihi Dominus et dixit: Scribe visum et explana eum super tabulas, ut percurrat qui legerit eum. Quia adhuc visus procul, et apparebit in finem et non mentietur. Si moram fecerit, expecta illum, quia veniens veniet et non tardabit. Ecce qui incredulus est, non erit recta anima eius in semetipso; iustus autem in fide sua vivet. Et quomodo vinum potantem decipit, sic erit vir superbus et non decorabitur. Qui dilatavit quasi infernus animam suam, et ipse quasi mors et non adimpletur, et congregabit ad se omnes gentes, et coacervabit ad se omnes populos. Numquid non omnes isti super eum parabolam sument, et loquelam aenigmatum eius? Et dicetur: Vae ei qui multiplicat non sua! Usquequo et aggravat contra se densum lutum? Numquid non repente consurgent qui mordeant te, et suscitabuntur lacerantes te, et eris in rapinam eis? Quia tu spoliasti gentes multas, spoliabunt te omnes qui reliqui fuerint de populis, propter sanguinem hominum et iniquitatem terrae civitatis et omnium habitantium in ea. Vae qui congregat avaritiam malam domui suae, ut sit in excelso nidus eius, et liberari se putat de manu mali. Cogitasti confusionem domui tuae, concidisti populos multos, et peccavit anima tua. Quia lapis de pariete clamabit, et lignum quod inter iuncturas aedificiorum est respondebit. Vae qui aedificat civitatem in sanguinibus, et praeparat urbem in iniquitate. Numquid non haec sunt a Domino exercituum? Laborabunt enim populi in multo igne, et gentes in vacuum, et deficient. Quia replebitur terra ut cognoscat gloriam Domini, quasi aquae operientes mare.

Vae qui potum dat amico suo mittens fel suum et inebrians, ut aspiciat nuditatem eius. Repletus es ignominia pro gloria. Bibe tu quoque et consopire. Circumdabit te calix dexterae Domini, et vomitus ignominiae super gloriam tuam. Quia iniquitas Libani operiet te, et vastitas animalium deterrebit eos de sanguinibus hominum et iniquitate terrae et civitatis et omnium habitantium in ea. Quid prodest sculptile, quia sculpsit illud fictor suus, conflatile et imaginem falsam? Quia speravit in figmento fictor suus ut faceret simulacra muta. Vae qui dicit ligno: Expergiscere; Surge, lapidi tacenti. Numquid ipse docere poterit? Ecce iste coopertus est auro et argento, et omnis spiritus non est in visceribus eius. Dominus autem in templo sancto suo: sileat a facie eius omnis terra.

Oratio abacuc pro ignorantibus.

Per cantica psallit

III.

Domine, audivi auditionem tuam et timui. Domine, opus tuum, in medio annorum vivifica illud; in medio annorum notum facies; cum iratus fueris, misericordiae recordaberis. Deus ab austro veniet, et sanctus de monte Pharan. Operuit caelos gloria eius, et laudis eius plena est terra. Splendor eius ut lux erit, cornua in manibus eius. Ibi abscondita est fortitudo eius. Ante faciem eius ibit mors. Egredietur diabolus ante pedes eius. Stetit et mensus est terram. Aspexit et dissolvit gentes, et contriti sunt montes saeculi. Incurvati sunt colles mundi ab itineribus aeternitatis eius. Pro iniquitate vidi tentoria Aethiopiae, turbabuntur pelles terrae Madian. Numquid in fluminibus iratus es, Domine, aut in fluminibus furor tuus, vel in mari indignatio tua? Qui ascendis super equos tuos, et quadrigae tuae salvatio. Suscitans suscitabis arcum tuum, iuramenta tribubus quae locutus es. Fluvios scindes terrae. Viderunt te et doluerunt montes; gurges aquarum transiit. Dedit abyssus vocem suam; altitudo manus suas levavit. Sol et luna steterunt in habitaculo suo; in luce sagittarum tuarum ibunt, in splendore fulgurantis hastae tuae. In fremitu conculcabis terram, et in furore obstupefacies gentes. Egressus es in salutem populi tui, in salutem cum christo tuo. Percussisti caput de domo impii, denudasti fundamentum eius usque ad collum. Maledixisti sceptris eius, capiti bellatorum eius venientibus ut turbo ad dispergendum me. Exultatio eorum sicut eius qui devorat pauperem in abscondito. Viam fecisti in mari equis tuis, in luto aquarum multarum. Audivi et conturbatus est venter meus; a voce contremuerunt labia mea. Ingrediatur putredo in ossibus meis, et subter me scateat. Ut requiescam in die tribulationis, ut ascendam ad populum accinctum nostrum. Ficus enim non florebit, et non erit germen in vineis. Mentietur opus olivae, et arva non afferent cibum. Abscindetur de ovili pecus, et non erit armentum in praesepibus. Ego autem in Domino gaudebo, et exultabo in Deo Iesu meo. Deus Dominus fortitudo mea, et ponet pedes meos quasi cervorum. Et super excelsa mea deducet me victor in psalmis canentem.

Qui ascendis super equos tuos et quadrige tue salvatio

Explicit abacuc. Incipit prologus sophonie prophete.

Tradunt hebrei cuiuscumque prophete pater aut avus ponatur in titulo, ipsos quoque prophetas fuisse. Ut videre et amos unus de duodecim prophetis qui dicit: non sum propheta nec filius prophete

SOPHONIAS

sed pastor caprarum vellicans sycamina. Patris nomen in titulo non videtur. Hoc si verum est Sophonias propheta qui in ordine ut ita dicam prophetico et gloria maiorum suorum stirpe generatus est. Habuit enim patrem Chusi, avum Godoliam, proavum Amariam, atavum Ezechiam. Et talem quadrigam ipse vehitur extremus auriga complevit. Nomen Sophonie alii speculam, alii archanum dei transtulerunt. Sive ergo speculam sive absconditum domini interpretetur, utrumque prophete convenit. Dicitur enim ad Ezechiel: Fili hominis speculatorem te posui domui Israel. Iste enim propheta qui est in specula et in sublimibus constitutus, et novit mysteria domini. Filius erat Chusi qui interpretatur humilitas. Habebat quoque avum Godoliam qui dicitur magnitudo domini, et proavum Amariam qui et ipse vertitur in sermone domini, et atavum Ezechiam qui sonat fortitudo domini. De fortitudine itaque domini natus est sermo domini, de sermone domini nata est magnitudo domini, et de magnitudine domini nata est humilitas. Et cum pervenerit aliquis ad perfectum, dicat quod non sum dignus vocari apostolus, et illud in psalmis: Domine non est exaltatum cor meum neque elati sunt oculi mei. Iosiam regem Iude cuius temporibus Sophonias propheta asseritur vixisse, deo pre omnibus regibus placuisse hystoria quarti libri regum et secundi paralypomenon demonstrat. Qui omnia simulachra que pater suus Amon et avus Manasses in templo dei collocaverant, deiecta communisse monstratur. In quo et serpentem eneum a Moyse factum, cuius errore inductus populus superstitione idolorum detentus adimserat. Ideo deus prophetam temporibus memorati regis que puritura erant ostendens, gentibus quidem electionem sophensis ad futurum iudicium, populo vero Israel salutem et civitati Ierusalem restaurationem et temporibus tribuendam terre letionis denuntiat. Explicit prologus. Incipit liber Sophonie prophete.

Idem custodisse pascha quod in multis temporibus in multis solis celebrasse firmat

Verbum domini quod factum est ad Sophoniam filium Chusi filii Godolie filii Amarie filii Ezechie in diebus Iosie filii Amon regis Iuda. Congregans congregabo omnia a facie terre dicit dominus, congregans hominem et pecus, congregans volatile celi et pisces maris, et ruine impiorum erunt. Et disperdam homines a facie terre dicit dominus, et extendam manum meam super Iudam et super omnes habitantes Ierusalem. Et disperdam de loco hoc reliquias Baal et nomina edituorum cum sacerdotibus, et eos qui adorant super tecta militiam celi, et adorant et iurant in domino et iurant in Melchom, et qui avertuntur de post tergum domini, et qui non quesierunt dominum nec investigaverunt eum. Silete a facie domini dei, quia iuxta est dies domini, quia preparavit dominus hostiam, sanctificavit vocatos suos. Et erit in die hostie domini visitabo super principes et super filios regis et super omnes qui induti sunt veste peregrina. Et visitabo super omnem qui arroganter ingreditur super limen in die illa, qui complent domum domini dei sui iniquitate et dolo. Et erit in die illa dicit dominus vox clamoris a porta piscium et ululatus a secunda et contritio magna a collibus. Ululate habitatores pile, conticuit omnis populus Chanaan, disperierunt omnes involuti argento. Et erit in tempore illo scrutabor Ierusalem in lucernis et visitabo super viros defixos in fecibus suis, qui dicunt in cordibus suis: Non faciet bene dominus et non faciet male. Et erit fortitudo eorum in direptionem, et domus eorum in desertum. Et edificabunt domos et non habitabunt, et plantabunt vineas et non bibent vinum earum. Iuxta est dies domini magnus, iuxta et velox nimis. Vox diei domini amara, tribulabitur ibi fortis. Dies ire dies illa, dies tribulationis et angustie, dies calamitatis et miserie, dies tenebrarum et caliginis, dies nebule et turbinis, dies tube et clangoris super civitates munitas et super angulos excelsos. Et tribulabo homines et ambulabunt ut ceci, quia domino peccaverunt. Et effundetur sanguis eorum sicut humus, et corpora eorum sicut stercora. Sed et argentum eorum et aurum eorum non poterit liberare eos in die ire domini. In igne zeli illius devorabitur omnis terra, quia consummationem cum festinatione faciet cunctis habitantibus terram. Convenite congregamini gens non amabilis, priusquam pariat iussio quasi pulverem transeuntem diem, antequam veniat super vos ira furoris domini, antequam veniat super vos dies indignationis eius. Querite dominum omnes mansueti terre, qui iudicium eius estis operati. Querite iustum, querite mansuetum, si quomodo abscondamini in die furoris domini. Quia Gaza destructa erit et Ascalon in desertum. Azotum in meridie eicient et Accaron eradicabitur. Ve qui habitatis funiculum maris, gens perditorum. Verbum domini super vos Chanaan terra Philistinorum, et disperdam te ita ut non sit habitator. Et erit funiculus maris requies pastorum et caule pecorum. Et erit funiculus eius qui remanserit de domo Iuda, ibi pascentur. In domibus Ascalonis ad vesperam requiescent, quia visitabit eos dominus deus eorum et avertet captivitatem eorum. Audivi opprobrium Moab et blasphemias filiorum Amon que exprobraverunt populo meo, et magnificati sunt super terminos eorum. Propterea vivo ego dicit dominus exercituum deus Israel, quia Moab ut Sodoma erit et filii Amon quasi Gomorra, siccitas spinarum et acervi salis et desertum usque in eternum. Reliquie populi mei diripient illos, et residui gentis mee possidebunt eos. Hoc eis veniet pro superbia sua, quia blasphemaverunt et magnificati sunt super populum domini exercituum. Horribilis dominus super eos, et attenuabit omnes deos terre. Et adorabunt eum viri de loco suo omnes insule gentium. Sed et vos Ethiopes interfecti gladio meo eritis. Et extendet manum suam super aquilonem et perdet Assur, et ponet speciosam in solitudinem et in invium et quasi desertum. Et accubabunt in medio eius greges, omnes bestie gentium, et onocrotalus et ericius in liminibus eius morabuntur. Vox cantantis in fenestra, corvus in superliminari, quoniam attenuabo robur eius. Hec civitas gloriosa habitans in confidentia, que dicebat in corde suo: Ego sum et extra me non est amplius altera. Quomodo facta est in desertum cubile bestie? Omnis qui transit per eam sibilabit et movebit manum suam. Ve provocatrix et redempta civitas, columba. Non audivit vocem domini et non suscepit disciplinam. In domino non est confisa, ad deum suum non appropiavit. Principes eius in medio eius quasi leones rugientes. Iudices eius lupi vespere, non relinquebant in mane. Prophete eius vesani, viri infideles. Sacerdotes eius polluerunt sanctum, iniuste egerunt contra legem. Dominus iustus in medio eius non faciet iniquitatem. Mane mane iudicium suum dabit in lucem, et non absconditur. Nescivit autem iniquus confusionem.

AGGE

Disperdidi gentes et dissipati sunt anguli earum desertas feci vias eorum dum non est qui transeat. Desolatae sunt civitates earum non remanente viro neque ullo habitatore. Dixi attamen timebis me suscipies disciplinam et non peribit habitaculum eius propter omnia in quibus visitavi eam verumptamen diluculo surgentes corruperunt omnes cogitationes suas. Quapropter expecta me dicit Dominus in die resurrectionis meae in futurum quia iudicium meum ut congregem gentes et colligam regna et effundam super eas indignationem meam omnem iram furoris mei. In igne enim zeli mei devorabitur omnis terra. Quia tunc reddam populis labium electum ut invocent omnes in nomine Domini et serviant ei humero uno. Ultra flumina Ethyopie inde supplices mei filii dispersorum meorum deferent munus mihi. In die illa non confunderis super cunctis adinventionibus tuis quibus praevaricata es in me quia tunc auferam de medio tui magniloquos superbie tuae et non adicies exaltari amplius in monte sancto meo. Et derelinquam in medio tui populum pauperem et egenum et sperabunt in nomine Domini. Reliquie Israel non facient iniquitatem nec loquentur mendacium et non invenietur in ore eorum lingua dolosa quoniam ipsi pascentur et accubabunt et non erit qui exterreat. Lauda filia Syon iubila Israel. Abstulit Dominus iudicium tuum avertit inimicos tuos. Rex Israel Dominus in medio tui non timebis malum ultra. In die illa dicetur Ierusalem noli timere Syon non dissolvantur manus tuae. Dominus Deus tuus in medio tui fortis ipse salvabit. Gaudebit super te in leticia silebit in dilectione tua exultabit super te in laude. Nugas qui a lege recesserant congregabo quia ex te erant ut non ultra habeas super eis obprobrium. Ecce ego interficiam omnes qui afflixerunt te in tempore illo et salvabo claudicantem et eam quae eiecta fuerat congregabo et ponam eos in laudem et in nomen in omni terra confusionis eorum. In tempore illo quo adducam vos et in tempore quo congregabo vos dabo enim vos in laudem et in nomen omnibus populis terre cum convertero captivitatem vestram coram oculis vestris dicit Dominus. Explicit.

Incipit prologus in Aggeo et Zacharia.

Secundo anno Darii regis Medorum Aggeum et Zachariam prophetasse lectiones eorundem declarant. Et hac de causa Aggeus et Zacharia in ordine prophetarum placuit videtur quia cum duobus ut predicte lectiones ostendunt in prophetia processisse inveniuntur ad restaurationem templi excepto Dei populum animasse. Esdras refert dicens: In secundo anno Darii regis prophetaverunt Aggeus et Zacharias filius Addo prophete super Iudeos qui erant in Iudea et Ierusalem in nomine Dei Israel super eos. Tunc surrexerunt Zorobabel filius Salathiel et Ihesus filius Iosedech et principes eius incheaverunt edificare templum Domini Dei quod est in Ierusalem. Quibus cum audissent prophete exhortationem sua adiuvere eos. Nam et populum Israel abiuratum a vie patrum delictorum plurimam commutatione idem propheta cupiens revocare liber his lectione comprehensis usus est. Vidi nocte et ecce vir ascendebat super equum rufum et ipse stabat inter mirteta. Cuius visionis hec solutio est. Vir ascendens rubeum equum licet angelus intelligatur tamen quia predicti coloris equum conscenderat in figura est vindictam sanguinis in eam gentem significat proferendam que populum Israel in captivitatem redegerat. Stantem vero in medio myrteti obumbratum quod dixit leticiam populo affuturam per myrteti significationem voluit significare. Huius ligni Moyses in libro Leviticorum cum faceret mentionem ait. Accipietis die prima fructus ligni speciosi ut leticiam populi de bene olentis ligni umbraculo demonstraret. Et hanc visionem quia liberationem populi et vindictam de adversariis futuram demonstrabat. Ob hoc nocte prophetam se vidisse memoravit. Quia populum Israel primam liberationem de terra Egypti nocte discessisse constabat. Cuius exempli presens populus aliquam partem in se retinere videbatur. Liberatio eidem et de vinculis captivitatis de terra Chaldeorum propheta revelata.

Explicit prologus. Incipit Aggeus.

In anno secundo Darii regis in mense sexto in die una mensis factum est verbum Domini in manu Aggei prophete ad Zorobabel filium Salathiel ducem Iuda et ad Ihesum filium Iosedech sacerdotem magnum dicens. Hec ait Dominus exercituum dicens: Populus iste dicit nondum venit tempus domus Domini edificande. Et factum est verbum Domini in manu Aggei prophete dicens: Numquid tempus vobis est ut habitetis in domibus laqueatis et domus ista deserta? Et nunc hec dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra super vias vestras. Seminastis multum et intulistis parum, comedistis et non estis satiati, bibistis et non estis inebriati, operuistis vos et non estis calefacti, et qui mercedes congregavit misit eas in sacculum pertusum. Hec dicit Dominus exercituum: Ponite corda vestra super vias vestras. Ascendite in montem portate ligna et edificate domum et acceptabilis mihi erit et glorificabor dicit Dominus. Respexistis ad amplius et ecce factum est minus et intulistis in domum et exsufflavi illud. Quam ob causam dicit Dominus exercituum? quia domus mea deserta est et vos festinastis unusquisque in domum suam. Propter hoc super vos prohibiti sunt celi ne darent rorem et terra prohibita est ne daret germen suum. Et vocavi siccitatem super terram et super montes et super triticum et super vinum et super oleum et quecumque profert humus et super homines et super iumenta et super omnem laborem manuum. Et audivit Zorobabel filius Salathiel et Ihesus filius Iosedech sacerdos magnus et omnes reliquie populi vocem Dei sui et verba Aggei prophete sicut misit eum Dominus Deus eorum ad ipsos et timuit populus a facie Domini. Et dixit Aggeus nuntius Domini de nuntiis Domini populo dicens: Ecce ego vobiscum sum dicit Dominus. Et suscitavit Dominus spiritum Zorobabel filii Salathiel ducis Iuda et spiritum Ihesu filii Iosedech sacerdotis magni et spiritum reliquorum de omni populo et ingressi sunt et faciebant opus in domo Domini exercituum Dei sui in die vigesima quarta mensis in sexto mense in anno secundo Darii regis. In septimo mense vigesima et prima mensis factum est verbum Domini in manu Aggei prophete dicens: Loquere ad Zorobabel filium Salathiel ducem Iuda et ad Ihesum fili

edificant templum

pepigi

movet [illegible]

lum iosedech sacerdotem magnum et ad reliquos populi dicens: Quis in vobis est derelictus qui vidit domum istam in gloria sua prima? et quid vos videtis hanc nunc? numquid non ita est quasi non sit in oculis vestris? Et nunc confortare zorobabel dicit dominus, et confortare ihesu fili iosedech sacerdos magne, et confortare omnis populus terre dicit dominus exercituum, et facite quoniam ego vobiscum sum dicit dominus exercituum. Verbum quod placui vobiscum cum egrederemini de terra egypti, et spiritus meus erit in medio vestrum. Nolite timere, quia hec dicit dominus exercituum: Adhuc unum modicum est, et ego commovebo celum et terram et mare et aridam. Et movebo omnes gentes, et veniet desideratus cunctis gentibus, et implebo domum istam gloria, dicit dominus exercituum. Meum est argentum et meum est aurum, dicit dominus exercituum. Magna erit gloria domus istius novissime plus quam prime, dicit dominus exercituum: et in loco isto dabo pacem, dicit dominus exercituum. In vigesima et quarta noni mensis in anno secundo darii regis factum est verbum domini ad aggeum prophetam dicens: Hec dicit dominus exercituum: Interroga sacerdotes legem dicens: Si tulerit homo carnem sanctificatam in ora vestimenti sui et tetigerit de summitate eius panem aut pulmentum aut vinum aut oleum aut omnem cibum, numquid sanctificabitur? Respondentes autem sacerdotes dixerunt: Non. Et dixit aggeus: Si tetigerit pollutus in anima ex omnibus his, numquid contaminabitur? Et responderunt sacerdotes et dixerunt: Contaminabitur. Et respondit aggeus et dixit: Sic populus iste et sic gens ista ante faciem meam dicit dominus, et sic omne opus manuum eorum, et omnia que obtulerint ibi contaminata erunt. Et nunc ponite corda vestra a die hac et supra, antequam poneretur lapis super lapidem in templo domini, cum accederetis ad acervum viginti modiorum et fierent decem, et intraretis ad torcular ut exprimeretis quinquaginta lagenas, et fiebant viginti. Percussi vos vento urente et aurugine et grandine omnia opera manuum vestrarum, et non fuit in vobis qui reverteretur ad me, dicit dominus. Ponite corda vestra ex die ista et in futurum, a die vigesima et quarta noni mensis, a die qua fundamenta iacta sunt templi domini; ponite super cor vestrum. Numquid iam semen in germine est, et adhuc vinea et ficus et malogranatum et lignum olive non floruit? Ex die ista benedicam. Et factum est verbum domini secundo ad aggeum in vigesima et quarta mensis dicens: Loquere ad zorobabel ducem iuda dicens: Ego movebo celum pariter et terram, et subvertam solium regnorum, et conteram fortitudinem regni gentium, et subvertam quadrigam et ascensorem eius, et descendent equi et ascensores eorum, vir in gladio fratris sui. In die illa dicit dominus exercituum assumam te zorobabel fili salathiel serve meus, dicit dominus, et ponam te sicut signaculum, quia te elegi, dicit dominus exercituum. Explicit aggeus. Incipit zacharias.

Zorobabel [illegible]

In mense octavo in anno secundo darii factum est verbum domini ad zachariam filium barachie filii addo prophetam dicens: Iratus est dominus super patres vestros iracundia. Et dices ad eos: Hec dicit dominus exercituum: Convertimini ad me, ait dominus exercituum, et convertar ad vos, ait dominus exercituum. Ne sitis sicut patres vestri, ad quos clamabant prophete priores dicentes: Hec dicit dominus exercituum: Convertimini de viis vestris malis et cogitationibus vestris pessimis. Et non audierunt neque attenderunt ad me, dicit dominus. Patres vestri ubi sunt? et prophete numquid in sempiternum vivent? Verumptamen verba mea et legitima mea que mandavi servis meis prophetis, numquid non comprehenderunt patres vestros? Et conversi sunt et dixerunt: Sicut cogitavit dominus exercituum facere nobis secundum vias nostras et secundum adinventiones nostras fecit nobis. In die vigesima et quarta undecimi mensis sabath in anno secundo darii factum est verbum domini ad zachariam filium barachie filii addo prophetam dicens: Vidi per noctem, et ecce vir ascendens super equum rufum, et ipse stabat inter myrteta que erant in profundo, et post eum equi rufi varii et albi. Et dixi: Quid sunt isti, domine mi? Et dixit ad me angelus qui loquebatur in me: Ego ostendam tibi quid sint hec. Et respondit vir qui stabat inter myrteta et dixit: Isti sunt quos misit dominus ut perambularent terram. Et responderunt angelo domini qui stabat inter myrteta et dixerunt: Perambulavimus terram, et ecce omnis terra habitatur et quiescit. Et respondit angelus domini et dixit: Domine exercituum, usquequo tu non misereberis ierusalem et urbium iuda, quibus iratus es? Iste septuagesimus annus est. Et respondit dominus angelo qui loquebatur in me verba bona, verba consolatoria. Et dixit ad me angelus qui loquebatur in me: Clama dicens: Hec dicit dominus exercituum: Zelatus sum ierusalem et syon zelo magno, et ira magna ego irascor super gentes opulentas; quia ego iratus sum parum, ipsi vero adiuverunt in malum. Propterea hec dicit dominus: Revertar ad ierusalem in misericordiis, et domus mea edificabitur in ea, dicit dominus exercituum, et perpendiculum extendetur super ierusalem. Adhuc clama dicens: Hec dicit dominus exercituum: Adhuc affluent civitates mee bonis, et consolabitur dominus adhuc syon et eliget adhuc ierusalem. Et levavi oculos meos et vidi, et ecce quattuor cornua. Et dixi ad angelum qui loquebatur in me: Quid sunt hec? Et dixit ad me: Hec sunt cornua que ventilaverunt iudam et israhel et ierusalem. Et ostendit mihi dominus quattuor fabros. Et dixi: Quid isti veniunt facere? Qui ait dicens: Hec sunt cornua que ventilaverunt iudam per singulos viros, et nemo eorum levavit caput suum; et venerunt isti deterrere ea, ut deiciant cornua gentium que levaverunt cornu super terram iuda ut dispergerent eam. Et levavi oculos meos et vidi, et ecce vir, et in manu eius funiculus mensorum. Et dixi: Quo tu vadis? Et dixit ad me: Ut metiar ierusalem et videam quanta sit latitudo eius et quanta longitudo illius. Et ecce angelus qui loquebatur in me egrediebatur, et angelus alius egrediebatur in occursum eius. Et dixit ad eum: Curre, loquere ad puerum istum dicens: Absque muro habitabitur ierusalem pre multitudine hominum et iumentorum in medio eius. Et ego ero ei, ait dominus, murus ignis in circuitu, et in gloria ero in medio eius. O o fugite de terra aquilonis, dicit dominus, quoniam in quattuor ventos celi dispersi vos, dicit dominus. O syon fuge, que habitas apud filiam babylonis. Quia hec dicit dominus exercituum: Post gloriam misit me ad gentes que spoliaverunt vos; qui enim tetigerit vos tangit pupillam oculi mei. Quia ecce ego levo manum meam super eos, et erunt preda his qui servie-

cabit te sibi et cognosceris quia dominus exercituum misit me. Lauda et letare filia Syon quia ecce ego venio et habitabo in medio tui dicit dominus. Et applicabuntur gentes multe ad dominum in die illa et erunt mihi in populum et habitabo in medio tui et scies quia dominus exercituum misit me ad te. Et possidebit dominus Iudam partem suam in terra sanctificata et eliget adhuc Ierusalem. Sileat omnis caro a facie domini quia consurrexit de habitaculo sancto suo. Et ostendit mihi Ihesum sacerdotem magnum stantem coram angelo domini et Sathan stabat a dextris eius ut adversaretur ei. Et dixit dominus ad Sathan: Increpet dominus in te Sathan et increpet dominus in te qui elegit Ierusalem. Numquid non iste torris erutus de igne? Et Ihesus erat indutus vestibus sordidis et stabat ante faciem angeli. Qui respondit et ait ad eos qui stabant coram se dicens: Auferte vestimenta sordida ab eo. Et dixit ad eum: Ecce abstuli a te iniquitatem tuam et indui te mutatoriis. Et dixit: Ponite cydarim mundam super caput eius. Et posuerunt cydarim mundam super caput eius et induerunt eum vestibus. Et angelus domini stabat et contestabatur angelus domini Ihesum dicens: Hec dicit dominus exercituum. Si in viis meis ambulaveris et custodiam meam custodieris tu quoque iudicabis domum meam et custodies atria mea et dabo tibi ambulantes de his qui hic nunc assistunt. Audi Ihesu sacerdos magne tu et amici tui qui habitant coram te quia viri portendentes sunt. Ecce enim ego adducam servum meum orientem. Quia ecce lapis quem dedi coram Ihesu. Super lapidem unum septem oculi sunt. Ecce ego celabo sculpturam eius dicit dominus exercituum et auferam iniquitatem terre illius in die una. In die illa dicit dominus exercituum vocabit vir amicum suum subter vineam et subter ficum. Et reversus est angelus qui loquebatur in me et suscitavit me quasi virum qui suscitatur de somno suo. Et dixit ad me: Quid tu vides? Et dixi: Vidi et ecce candelabrum aureum totum et lampas eius super caput ipsius et septem lucerne eius super illud. et septem infusoria lucernis que erant super caput illius. Et due olive super illud una a dextris lampadis et una a sinistris eius. Et respondi et aio ad angelum qui loquebatur in me dicens: Quid sunt hec domine mi? Et respondit angelus qui loquebatur in me et dixit ad me: Numquid nescis quid sunt hec? Et dixi: Non domine mi. Et respondit et ait ad me dicens: Hoc est verbum domini ad Zorobabel dicens: Non in exercitu nec in robore sed in spiritu meo dicit dominus exercituum. Quis tu mons magne coram Zorobabel in planum? Et educet lapidem primarium et exequabit gratiam gratie eius. Et factum est verbum domini ad me dicens: Manus Zorobabel fundaverunt domum istam et manus eius perficient eam et scietis quia dominus exercituum misit me ad vos. Quis enim despexit dies parvos? Et letabuntur et videbunt lapidem stagneum in manu Zorobabel. Septem isti oculi domini sunt qui discurrunt in universam terram. Et respondi et dixi ad eum: Quid sunt due olive iste ad dexteram candelabri et ad sinistram eius? Et respondi secundo et dixi ad eum: Quid sunt due spice olivarum que sunt iuxta duo rostra aurea in quibus sunt suffusoria ex auro? Et ait ad me dicens: Numquid nescis quid sunt hec? Et dixi: Non domine. Et dixit: Isti sunt duo filii olei splendoris qui assistunt dominatori universe terre. Et conversus sum et levavi oculos meos et vidi et ecce volumen volans. Et dixit

volans

ad me: Quid tu vides? Et dixi: Ego video volumen volans. Longitudo eius viginti cubitorum et latitudo eius decem cubitorum. Et dixit ad me: Hec est maledictio que egreditur super faciem omnis terre quia omnis fur sicut ibi scriptum est iudicabitur. Educam illud dicit dominus exercituum et veniet ad domum furis et ad domum iurantis in nomine meo mendaciter et commorabitur in medio domus eius et consumet eam et ligna eius et lapides eius. Et egressus est angelus qui loquebatur in me et dixit ad me: Leva oculos tuos et vide quid est hoc quod egreditur. Et dixi: Quidnam est? Et ait: Hec est amphora egrediens. Et dixit: Hic est oculus eorum in universa terra. Et ecce talentum plumbi portabatur et ecce mulier una sedens in medio amphore. Et dixit: Hec est impietas. Et proiecit eam in medio amphore et misit massam plumbeam in os eius. Et levavi oculos meos et vidi et ecce due mulieres egredientes et spiritus in alis earum et habebant alas quasi alas milvi et levaverunt amphoram inter celum et terram. Et dixi ad angelum qui loquebatur in me: Quo iste deferunt amphoram? Et dixit ad me: Ut edificetur ei domus in terra Sennaar et stabiliatur et ponatur ibi super basim suam.

VI quadrige

Et conversus sum et levavi oculos meos et vidi et ecce quatuor quadrige egredientes de medio duorum montium et montes montes erei. In quadriga prima equi rufi in quadriga secunda equi nigri et quadriga tercia equi albi et in quadriga quarta equi varii fortes. Et respondi et dixi ad angelum qui loquebatur in me: Quid sunt hec domine mi? Et respondit angelus et ait ad me: Isti sunt quatuor venti celi qui egrediuntur ut stent coram dominatore omnis terre. In qua erant equi nigri egrediebantur in terram aquilonis et albi egressi sunt post eos et varii egressi sunt in terram austri. Qui autem erant robustissimi exierunt et querebant ire et discurrere per omnem terram. Et perambulaverunt terram. Et vocavit me et locutus est ad me dicens: Ecce qui egrediuntur in terram aquilonis requiescere fecerunt spiritum meum in terra aquilonis.

dixit ite et perambulate terram

Et factum est verbum domini ad me dicens: Sume a transmigratione ab Oldai et a Tobia et ab Idaia et venies tu in die illa et intrabis domum Iosie filii Sophonie qui venerunt de Babylone. Et sumes argentum et aurum et facies coronas et pones in capite Ihesu filii Iosedech sacerdotis magni et loqueris ad eum dicens: Hec dicit dominus exercituum dicens: Ecce vir oriens nomen eius et subter eum orietur et edificabit templum domino. Et ipse extruet templum domino et ipse portabit gloriam et sedebit et dominabitur super solio suo et erit sacerdos super solio suo et consilium pacis erit inter duos illos. Et corone erunt Helem et Tobie et Idaie et Hen filio Sophonie memoriale in templo domini. Et qui procul sunt venient et edificabunt in templo domini et scietis quia dominus exercituum misit me ad vos. Erit autem hoc si auditu audieritis vocem domini dei vestri.

VII

Et factum est in anno quarto Darii regis factum est verbum ad Zachariam in quarto mensis noni qui est Casleu. Et miserunt ad domum dei Sarasar et Rogommelech et viri qui erant cum eo ad deprecandam faciem domini ut dicerent sacerdotibus domus domini exercituum et prophetis loquentes: Numquid flendum est mihi in quinto mense vel sanctificare me debeo sicut iam feci multis annis? Et factum est verbum domini exercituum ad me dicens: Loquere ad omnem populum terre et ad sacerdotes dicens: Cum ieiunaretis et plangeretis in quinto et in septimo per hos septuaginta annos

numquid ieiunium ieiunastis mihi? Et cum comedistis et
bibistis numquid non vobis comedistis et vobismetipsis bibi
stis? Numquid non haec sunt verba quae locutus est Dominus in manu prophetarum
priorum, cum adhuc Ierusalem habitaretur et esset opulenta ipsa
et urbes in circuitu eius et ad austrum et in campestribus
habitaretur? Et factum est verbum Domini ad Zachariam dicens:
Haec ait Dominus exercituum dicens: Iudicium verum iudicate
et misericordiam et miserationes facite unusquisque cum fratre suo. Et vi
duam et pupillum et advenam et pauperem nolite calumpnia
ri, et malum vir fratri suo non cogitet in corde suo. Et no
luerunt attendere et verterunt scapulam recedentem et aures
suas aggravaverunt ne audirent legem et verba quae misit Dominus
exercituum in spiritu suo per manum prophetarum priorum. Et facta est
indignatio magna a Domino exercituum. Et factum est sicut locutus est
et non audierunt; sic clamabunt et non exaudiam, dicit Dominus exer
cituum. Et dispersi eos per omnia regna quae nescierunt, et terra desolata
est ab eis eo quod non esset transiens et revertens, et posuerunt terram
desiderabilem in desertum.

VIII

Et factum est verbum Domini exer
cituum dicens: Haec dicit Dominus exercituum: Reversus sum ad Sy
on et habitabo in medio Ierusalem, et vocabitur Ierusalem civitas ve
ritatis et mons Domini exercituum mons sanctificatus. Haec dicit Dominus
exercituum: Adhuc habitabunt senes et anus in plateis Ierusalem
et viri baculus in manu eius prae multitudine dierum. Et pla
teae civitatis complebuntur infantibus et puellis ludentibus in
plateis eius. Haec dicit Dominus exercituum: Si difficile videbitur
in oculis reliquiarum populi huius in diebus illis, numquid in oculis meis
difficile erit? dicit Dominus exercituum. Haec dicit Dominus exercituum:
Ecce ego salvabo populum meum de terra orientis et de terra aqui
lonis, et adducam eos et habitabunt in medio Ierusalem, et erunt mihi
in populum, et ego ero eis in Deum in veritate et in iustitia. Haec
dicit Dominus exercituum: Confortentur manus vestrae qui auditis in
diebus his sermones istos per os prophetarum in die qua fundata est
domus Domini exercituum ut templum aedificaretur. Siquidem
ante dies illos merces hominum non erat, nec merces iumentorum
erat, neque introeunti et exeunti erat pax prae tribulatio
ne, et dimisi omnes homines unumquemque contra proximum
suum. Nunc autem non iuxta dies priores ego faciam reliquiis
populi huius, dicit Dominus exercituum, sed semen pacis erit. Vi
nea dabit fructum suum et terra dabit fructum suum et caeli da
bunt rorem suum, et possidere faciam reliquias populi hui
us universa haec. Et erit sicut eratis maledictio in gentibus
domus Iuda et domus Israhel, sic salvabo vos et eritis bene
dictio. Nolite timere, confortentur manus vestrae. Quia haec
dicit Dominus Deus exercituum: Sicut cogitavi ut affligerem
vos cum ad iracundiam me provocassent patres vestri, di
cit Dominus, et non sum misertus, sic conversus cogitavi in diebus
istis ut benefaciam Ierusalem et domui Iuda. Nolite timere. Haec
sunt verba quae facietis: Loquimini veritatem unusquisque cum
proximo suo; veritatem et iudicium pacis iudicate in portis
vestris, et unusquisque malum contra amicum suum ne cogitetis
in cordibus vestris, et iuramentum mendax ne diligatis; omnia
enim haec sunt quae odi, dicit Dominus. Et factum est verbum Domini ex
ercituum ad me dicens: Haec dicit Dominus exercituum: Ieiunium
quarti et ieiunium quinti et ieiunium septimi et ieiunium de
cimi erit domui Iuda in gaudium et laetitiam et in sollemp
nitates praeclaras; veritatem tantum et pacem diligite.
Haec dicit Dominus exercituum: Usquequo veniant populi
et habitent in civitatibus multis, et vadent habitato
res unus ad alterum dicentes: Eamus et deprecemur faciem
Domini et quaeramus Dominum exercituum. Vadam etiam ego. Et ve
nient populi multi et gentes robustae ad quaerendum Dominum
exercituum in Ierusalem et ad deprecandam faciem Domini. Haec
dicit Dominus exercituum: In diebus illis in quibus apprehendent
decem homines ex omnibus linguis gentium et appre
hendent fimbriam viri Iudaei dicentes: Ibimus vobis
cum, audivimus enim quoniam Deus vobiscum est. Onus verbi
Domini in terra Adrach et Damasci requiei eius, quia Domini est oculus
hominis et omnium tribuum Israhel. Emath quoque in ter
minis eius, et Tyrus et Sydon, assumpserunt quippe
sibi sapientiam valde. Et aedificavit Tyrus munitionem
suam et coacervavit argentum quasi humum et aurum ut lutum
platearum. Ecce Dominus possidebit eam et percutiet in mari for
titudinem eius, et haec igni devorabitur. Videbit Ascalon et time
bit, et Gaza et dolebit nimis, et Accaron quoniam confusa est spes eius.
Et peribit rex de Gaza, et Ascalon non habitabitur. Et sedebit se
parator in Azoto, et disperdam superbiam Philisthinorum. Et au
feram sanguinem eius de ore eius et abhominationes eius
de medio dentium eius, et relinquetur etiam ipse Deo nostro, et
erit quasi dux in Iuda, et Accaron quasi Iebuseus. Et circumda
bo domum meam ex his qui militant mihi euntes et rever
tentes, et non transibit super eos ultra exactor, quia nunc vidi
oculis meis. Exulta satis filia Syon, iubila filia Ierusalem.
Ecce rex tuus veniet tibi iustus et salvator; ipse pauper et as
cendens super asinam et super pullum filium asinae.
Et disperdam quadrigam ex Ephraim et equum de Ierusalem,
et dissipabitur arcus belli, et loquetur pacem gentibus, et
potestas eius a mari usque ad mare et a flumine usque ad
fines terrae. Tu quoque in sanguine testamenti tui emisi
sti vinctos tuos de lacu in quo non est aqua. Convertimi
ni ad munitionem vincti spei; hodie quoque annuntians
duplicia reddam tibi. Quoniam extendi mihi Iudam quasi arcum, im
plevi Ephraim. Et suscitabo filios tuos Syon super filios tu
os Graecia, et ponam te quasi gladium fortium. Et Dominus
Deus super eos videbitur, et exibit ut fulgur iaculum eius, et Dominus
Deus in tuba canet, et vadet in turbine austri. Dominus exercituum
proteget eos, et devorabunt et subicient lapidibus fundae.
Et bibentes inebriabuntur quasi a vino, et replebuntur ut fiale
et quasi cornua altaris. Et salvabit eos Dominus Deus eorum in die illo
ut gregem populi sui, quia lapides sancti elevabuntur super terram eius.
Quid enim bonum est eius et quid pulchrum eius nisi frumentum electo
rum et vinum germinans virgines? Petite a Domino pluviam in tempore se
rotino, et Dominus faciet nives et pluviam ymbris, et dabit eis
singulis herbam in agro. Quia simulachra locuta sunt inu
tile, et divini viderunt mendacium, et somniatores frustra
locuti sunt; vane consolabantur. Idcirco abducti
sunt quasi grex, affligentur quia non est eis pastor. Super pasto
res iratus est furor meus, et super hircos visitabo. Quia visita
bit Dominus exercituum gregem suum domum Iuda, et posuit
eos quasi equum gloriae suae in bello. Ex ipso angulus, et ex
ipso paxillus, ex ipso arcus proelii, ex ipso egredietur omnis
exactor simul. Et erunt quasi fortes conculcantes lutum
viarum in proelio, et bellabunt quia Dominus cum eis, et con
fundentur ascensores equorum. Et confortabo domum
Iuda, et domum Ioseph salvabo, et convertam eos quia

Marginalia: bibistis — Et cor suum posuerunt ut adamantem ne audirent legem — viii — Zelatus sum Syon zelo magno, et indignatione magna zelatus sum eam, haec dicit Dominus exercituum. — pax

misereber eorum et erunt sicut fuerunt quando non proieceram eos. Ego enim dominus deus eorum et exaudiam eos. Et erunt quasi fortes effraim, et laetabitur cor eorum quasi a vino. Et filii eorum videbunt et laetabuntur, et exultabit cor eorum in domino. Sibilabo eis et congregabo eos, quia redemi eos. Et multiplicabo eos sicut ante fuerunt multiplicati. Et seminabo eos in populis, et de longe recordabuntur mei. Et vivent cum filiis suis et revertentur. Et reducam eos de terra egypti, et de assyriis congregabo eos. Et ad terram galaad et libani adducam eos, et non invenietur eis locus. Et transibit in maris freto, et percutiet in mari fluctus. Et confundentur omnia profunda fluminis, et humiliabitur superbia assur, et sceptrum egypti recedet. Confortabo eos in domino, et in nomine eius ambulabunt, dicit dominus. Aperi libane portas tuas, et comedat ignis cedros tuas. Ulula abies quia cecidit cedrus, quoniam magnifici vastati sunt. Ululate quercus basan, quoniam succisus est saltus munitus. Vox ululatus pastorum quia vastata est magnificentia eorum. Vox rugitus leonum quoniam vastata est superbia iordanis. Haec dicit dominus deus meus. Pasce pecora occisionis, quae qui possederant occidebant et non dolebant, et vendebant ea dicentes: Benedictus dominus, divites facti sumus. Et pastores eorum non parcebant eis. Et ego non parcam ultra super habitantes terram, dicit dominus. Ecce ego tradam homines unumquemque in manu proximi sui et in manu regis sui, et concident terram, et non eruam de manu eorum. Et pascam pecus occisionis propter hoc, o pauperes gregis. Et assumpsi michi duas virgas: unam vocavi decorem, et alteram vocavi funiculum. Et pavi gregem. Et succidi tres pastores in mense uno, et contracta est anima mea in eis. Siquidem anima eorum variavit in me. Et dixi: Non pascam vos. Quod moritur moriatur, et quod succiditur succidatur, et reliqui devorent unusquisque carnem proximi sui. Et tuli virgam meam quae vocabatur decus, et abscidi eam ut irritum facerem foedus meum quod percussi cum omnibus populis. Et in irritum deductum est in die illa. Et cognoverunt sic pauperes gregis qui custodiunt michi quia verbum domini est. Et dixi ad eos: Si bonum est in oculis vestris, afferte mercedem meam, et si non, quiescite. Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos. Et dixit dominus ad me: Proice illud ad statuarium, decorum pretium quo appretiatus sum ab eis. Et tuli triginta argenteos, et proieci illos in domo domini ad statuarium. Et praecidi virgam meam secundam quae appellabatur funiculus, ut dissolverem germanitatem inter iudam et israel. Et dixit dominus ad me: Adhuc sume tibi vasa pastoris stulti, quia ecce ego suscitabo pastorem in terra, qui derelicta non visitabit, dispersum non queret, et contritum non sanabit, et id quod stat non enutriet. Et carnes pinguium comedet, et ungulas eorum dissolvet. O pastor et idolum derelinquens gregem, gladius super brachium eius et super oculum dextrum eius. Brachium eius ariditate siccabitur, et oculus dexter eius tenebrescens obscurabitur. Onus verbi domini super israel. Dicit dominus extendens caelum et fundans terram, et fingens spiritum hominis in eo. Ecce ego ponam ierusalem superliminare crapulae omnibus populis in circuitu. Sed et iuda erit in obsidione contra ierusalem. Et erit in die illa, ponam ierusalem lapidem oneris cunctis populis. Omnes qui levabunt eam concisione lacerabuntur, et colligentur adversum eam omnia regna terrae. In die illa dicit dominus percutiam omnem equum in stuporem et ascensorem eius in amentiam. Et super domum iuda aperiam oculos meos, et omnem equum populorum percutiam caecitate. Et dicent duces iuda in corde suo: Confortentur michi habitatores ierusalem in domino exercituum deo eorum. In die illo ponam duces iuda sicut caminum ignis in lignis, et sicut facem ignis in feno, et devorabunt ad dexteram et ad sinistram omnes populos in circuitu. Et habitabitur ierusalem rursum in loco suo in ierusalem. Et salvabit dominus tabernacula iuda sicut in principio, ut non magnifice glorietur domus david et gloria habitantium ierusalem contra iudam. In die illa proteget dominus habitatores ierusalem. Et erit qui offenderit ex eis in die illa quasi david, et domus david quasi dei, sicut angelus domini in conspectu eius. Et erit in die illa, queram conterere omnes gentes quae veniunt contra ierusalem. Et effundam super domum david et super habitatores ierusalem spiritum gratiae et precum. Et aspicient ad me quem confixerunt, et plangent eum planctu quasi super unigenitum, et dolebunt super eum ut doleri solet in morte primogeniti. In die illa magnus erit planctus in ierusalem sicut planctus adadremmon in campo magedon. Et planget terra, familiae et familiae seorsum. Familiae domus david seorsum, et mulieres eorum seorsum. Familiae domus nathan seorsum, et mulieres eorum seorsum. Familiae domus levi seorsum, et mulieres eorum seorsum. Familiae semei seorsum, et mulieres eorum seorsum. Omnes familiae reliquae, familiae et familiae seorsum, et mulieres eorum seorsum. In die illa erit fons patens domui david et habitantibus ierusalem in ablutionem peccatoris et menstruatae. Et erit in die illa, dicit dominus exercituum, disperdam nomina idolorum de terra, et non memorabuntur ultra. Et prophetas et spiritum inmundum auferam de terra. Et erit cum prophetaverit quispiam ultra, dicent ei pater eius et mater eius qui genuerunt eum: Non vives, quia mendacium locutus es in nomine domini. Et configent eum pater eius et mater eius, genitores eius, cum prophetaverit. Et erit in die illa, confundentur prophetae unusquisque ex visione sua cum prophetaverit. Nec operientur pallio saccino ut mentiantur. Sed dicet: Non sum propheta, homo agricola ego sum, quoniam adam exemplum meum ab adolescentia mea. Et dicetur ei: Quid sunt plagae istae in medio manuum tuarum? Et dicet: His plagatus sum in domo eorum qui diligebant me. Framea suscitare super pastorem meum et super virum coherentem michi, dicit dominus exercituum. Percute pastorem et dispergentur oves gregis. Et convertam manum meam ad parvulos. Et erunt in omni terra, dicit dominus, partes duae in ea dispergentur et deficient, et tertia pars relinquetur in ea. Et ducam tertiam partem per ignem, et uram eos sicut uritur argentum, et probabo eos sicut probatur aurum. Ipse vocabit nomen meum, et ego exaudiam eum. Dicam: Populus meus es. Et ipse dicet: Dominus deus meus. Ecce dies veniunt domini, et dividentur spolia tua in medio tui. Et congregabo omnes gentes ad ierusalem in proelium, et capietur civitas, et vastabuntur domus, et mulieres violabuntur. Et egredietur media pars civitatis in captivitatem, et reliquum populi non auferetur ex urbe. Et egredietur dominus et proeliabitur contra gentes illas sicut proeliatus est in die certaminis. Et stabunt pedes eius in die illa super montem olivarum qui est contra ierusalem ad orientem, et scindetur mons olivarum ex

Flent
plãt

XIII

framea
percute

XIIII

media parte sui ad orientem et occidentem praerupto grandi
valle. Et separabitur medium montis ad aquilonem et medi-
um eius ad meridiem. Et fugietis ad vallem montium eorum quoniam con-
iungetur vallis montium eorum quoniam coniungetur vallis mon-
tium usque ad proximum et fugietis sicut fugistis a facie ter-
raemotus in diebus Oziae regis Iuda. Et veniet dominus deus meus omnesque
sancti cum eo. Et erit in die illa non erit lux, sed frigus et gelu.

omnes sancti

Et erit dies una quae nota est domino non dies neque nox et in tempore
vesperae erit lux. Et erit in die illa exibunt aquae vivae de Hierusalem.
Medium earum ad mare orientale et medium earum ad mare
orientale et medium earum ad mare novissimum. In aestate
et hieme erunt. Et erit dominus rex super omnem terram. In die
illa erit dominus unus et erit nomen eius unum. Et revertetur omnis
terra usque desertum et de colle Remmon ad austrum Hierusalem.
Et exaltabitur et habitabitur in loco suo a porta Beniamin
usque ad locum portae prioris, usque ad locum angulorum.
Et a turre Ananehel usque ad torcularia regis. Et habitabunt
in ea et anathema non erit amplius, sed sedebit Hierusalem secura.
Et haec erit plaga qua percutiet dominus omnes gentes quae pugnave-
runt adversus Hierusalem. Tabescet caro uniuscuiusque stantis super pe-
des suos, et oculi eorum contabescent in foraminibus suis, et
linguae eorum contabescent in ore suo. In die illa erit tumultus
domini magnus in eis, et apprehendet vir manum proximi sui,
et conseretur manus eius super manum proximi sui. Sed et Iu-
das pugnabit contra Hierusalem, et congregabuntur divitiae
omnium gentium in circuitu, aurum et argentum et vestes
multae satis. Et sic erit ruina equi et muli et cameli
et asini et omnium iumentorum quae fuerint in castris illis
sicut ruina haec. Et omnes qui reliqui fuerint de universis
gentibus quae venerunt contra Hierusalem ascendent ab anno in an-
num ut adorent regem dominum exercituum et celebrent festi-
vitatem tabernaculorum. Et erit qui non ascenderit de
familiis terrae ad Hierusalem ut adoret regem dominum exercituum
non erit super eos imber. Quod si et familia Aegypti non ascen-
derit et non venerit, nec super eos erit. Sed erit ruina qua
percutiet dominus omnes gentes quae non ascenderint ad celebran-
dam festivitatem tabernaculorum. Hoc erit peccatum
Aegypti et hoc peccatum omnium gentium quae non ascenderint
ad celebrandam festivitatem tabernaculorum. In die
illa erit quod super frenum equi est sanctum domino et erunt lebetes
in domo domini quasi fialae coram altari. Et erunt omnes lebetes
in Hierusalem et Iuda sanctificati domino exercituum. Et venient
omnes immolantes et sument ex eis et coquent in eis
et non erit mercator ultra in domo domini exercituum in
die illo. Explicit Zacharias. Incipit prologus Malachiae

frenum

Deus per Moysen populo Israhel praeceperat. Sacer-
dotes sacerdotes tabernaculis
suis ab omni corporali vitio liberas
hostias ad eque omni vitio va-
cuas sibi offerre. Quibus legem
suam et deo regendum populum obli-
ti dederunt ut per sacrificiorum oblati-
onem internuntii dei et hominum
facti populum praeceptis caelestibus facerent oboedire. Unde sa-
cerdotes angelos dei et hoc loco scriptum testatur. Sed
quia tanti numinis gratiam contemptui habentes supradicti
populus ac sacerdotes sacrificia vitio decurpata ipsi et cri-
minibus atque impietatibus maculati deo offerre coepe-
runt, ideo per Malachiam prophetam deus populum Israhel increpans ait.
Dilexi vos dicit dominus. Et dixistis: In quo dilexisti nos?
Nonne frater erat Esau Iacob dicit dominus et dilexi Iacob,
Esau autem odio habui. Esau autem fratrem Iacob non
inique aut spontanea voluntate odio habitum a deo
vel sine merito, gratiam Iacob dilectum manifestum est, cum
secundum praescientiam suam Esau quidem effusionem sanguinis
fratris concupiscere, Iacob autem sui cogitatione obser-
vandam legem desiderare cognosceret. Cuius rei gratia
supradicto usus exemplo est dicens: Dilexi Iacob, Esau autem
odio habui. Quamvis ex operibus memoratorum quorum liber
Geneseos meminit in quo uniuscuiusque eorum futurus erat
proposito manifeste constaret. Sic scriptum est: Creverunt
pueri et erat homo Esau agrestis sciens venari, Iacob autem
homo simplex manens in tabernaculo. Nam reliqua quae le-
ctione comprehensa sunt praevaricationem populi Israhel in obser-
vandis sacrificiis dei increpatione quam in eundem quod
deos alienos coluerint significant. Explicit prologus Ieronimi
super Zachariam. Incipit Malachias.

Onus verbi domini ad Israhel in
manu Malachiae. Dilexi
vos dicit dominus et dixistis:
In quo dilexisti nos?
Nonne frater erat Iacob E-
sau dicit dominus et dilexi
Iacob, Esau autem odio ha-
bui? Et posui montes
eius in solitudinem et he-
reditatem eius in deserti
draconis. Quod si dixerit
Idumea: destructi sumus sed revertentes aedificabimus quae destru-
cta sunt, haec dicit dominus exercituum: Isti aedificabunt et ego destruam.
Et vocabuntur terminis impietatis et populus cui iratus est dominus usque
in aeternum. Et oculi vestri videbunt et vos dicetis: Magnificetur dominus
super terminum Israhel. Filius honorificat patrem et servus dominum
suum. Si ergo pater ego sum, ubi est honor meus? Et si dominus ego sum,
ubi est timor meus? Dicit dominus exercituum ad vos o sacerdotes
qui despicitis nomen meum. Et dixistis: In quo despeximus
nomen tuum? Offertis super altare meum panem pollutum et
dicitis: In quo polluimus te? In eo quod dicitis: Mensa domini
despecta est. Si offeratis caecum ad immolandum nonne malum
est? Et si offeratis claudum et languidum nonne malum est?
Offer illud duci tuo si placuerit ei aut si susceperit faciem
tuam, dicit dominus exercituum. Et nunc deprecamini vultum dei ut
misereatur vestri. De manu enim vestra factum est hoc, si quo modo sus-
cipiam facies vestras dicit dominus exercituum. Quis est in vobis
qui claudat ostia et incendat altare meum gratuito? Non est mihi
voluntas in vobis dicit dominus exercituum, et munus non suscipiam
de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum
est nomen meum in gentibus et in omni loco sacrificatur et offertur obla-
tio munda nomini meo, quia magnum est nomen meum in gentibus
dicit dominus exercituum. Et vos polluistis illud in eo quod dicitis:
Mensa domini contaminata est, et quod superponitur contemptibile est cum
igne qui illud devorat. Et dixistis: Ecce de labore. Et exsufflastis
illud dicit dominus exercituum et intulistis de rapinis claudum et
languidum et intulistis munus. Numquid suscipiam illud de manu

[MA]LACHIAS

uestrum dicit dominus. Maledictus dolosus qui habet in grege suo masculum et uotum faciens immolat debile domino quia rex magnus ego sum dicit dominus exercituum et nomen meum horribile in gentibus. Et nunc ad uos mandatum hoc o sacerdotes. Si nolueritis audire et si nolueritis ponere super cor ut detis gloriam nomini meo ait dominus exercituum: mittam in uos egestatem et maledicam benedictionibus uestris et maledicam illis quoniam non posuistis super cor. Ecce ego proiciam uobis brachium et dispergam super uultum uestrum stercus sollempnitatum uestrarum et assumet uos secum. Et scietis quia misi ad uos mandatum istud ut esset pactum meum cum Leui dicit dominus exercituum. Pactum meum fuit cum eo uite et pacis et dedi ei timorem et timuit me et a facie nominis mei pauebat. Lex ueritatis fuit in ore eius et iniquitas non est inuenta in labiis eius. In pace et in equitate ambulauit mecum et multos auertit ab iniquitate. Labia enim sacerdotis custodiunt scientiam et legem requirent ex ore eius quia angelus domini exercituum est. Vos autem recessistis de uia et scandalizastis plurimos in lege: irritum fecistis pactum Leui dicit dominus exercituum. Propter quod et ego dedi uos contemptibiles et humiles omnibus populis sicut non seruastis uias meas et accepistis faciem in lege. Numquid non pater unus omnium nostrum? Numquid non deus unus creauit nos? Quare ergo despicit unusquisque nostrum fratrem suum uiolans pactum patrum nostrorum? Transgressus est Iudas et abominatio facta est in Israel et in Ierusalem quia contaminauit Iudas sanctificationem domini quam dilexit et habuit filiam dei alieni. Disperdet dominus uirum qui fecerit hoc magistrum et discipulum de tabernaculis Iacob et offerentem munus domino exercituum. Et hoc rursum fecistis. Operiebatis lacrimis altare domini fletu et gemitu ita ut non respiciam ad sacrificium nec accipiam placabile quid de manu uestra. Et dixistis: Quam ob causam? Quia dominus testificatus est inter te et uxorem pubertatis tue quam tu despexisti. Et hec particeps tua et uxor federis tui. Nonne unus fecit et residuum spiritus eius est? Et quid unus querit nisi semen dei? Custodite ergo spiritum uestrum et uxorem adolescentie tue noli despicere. Cum odio habueris dimitte dicit dominus deus Israel. Operiet autem iniquitas uestimentum eius dicit dominus deus exercituum. Custodite spiritum uestrum et nolite despicere. Laborare fecistis dominum in sermonibus uestris et dixistis: In quo eum fecimus laborare? In eo cum diceretis: omnis qui facit malum bonus est in conspectu domini et tales ei placent aut certe ubi est deus iudicii? Ecce ego mitto angelum meum et preparabit

III

uiam ante faciem meam. Et statim ueniet ad templum suum dominator quem uos queritis et angelus testamenti quem uos uultis. Ecce uenit dicit dominus exercituum. Et quis poterit cogitare diem aduentus eius? Et quis stabit ad uidendum eum? Ipse enim quasi ignis conflans et quasi herba fullonum et sedebit conflans et emundans argentum et purgabit filios Leui et colabit eos quasi aurum et quasi argentum et erunt domino offerentes sacrificia in iustitia. Et placebit domino sacrificium Iuda et Ierusalem sicut dies seculi et sicut anni antiqui. Et accedam ad uos in iudicio et ero testis uelox maleficis et adulteris et periuris et qui calumpniantur mercedes mercennarii et humiliant uiduas et pupillos et opprimunt peregrinum nec timuerunt me dicit dominus exercituum. Ego enim dominus et non mutor. Et uos filii Iacob non estis consumpti. A diebus enim patrum uestrorum recessistis a legitimis meis et non custodistis. Reuertimini ad me et reuertar ad uos dicit dominus exercituum. Et dixistis: In quo reuertemur? Si affiget homo deum quia uos configitis me. Et dixistis: In quo configimus te? In decimis et in primitiuis et in penuria. Vos maledicti estis et uos me configitis gens tota. Inferte omnem decimam in horreum et sit cibus in domo mea et probate me super hoc dicit dominus. Si non aperuero uobis cataractas celi et effudero uobis benedictionem usque ad abundantiam. Et increpabo pro uobis deuorantem et non corrumpet fructum terre uestre. Nec erit sterilis uinea in agro dicit dominus exercituum et beatos uos dicent omnes gentes. Eritis uos terra desiderabilis dicit dominus exercituum. Inualuerunt super me uerba uestra dicit dominus et dixistis: Quid locuti sumus contra te? Dixistis: Vanus est qui seruit deo. Et quod emolumentum quia custodiuimus precepta eius et quia ambulauimus tristes coram domino exercituum? Ergo nunc beatos dicimus arrogantes si quidem edificati sunt facientes impietatem et temptauerunt deum et salui facti sunt. Tunc locuti sunt timentes deum unusquisque cum proximo suo. Et attendit dominus et audiuit et scriptus est liber monumenti coram eo timentibus dominum et cogitantibus nomen eius. Et erunt mihi ait dominus exercituum in die qua ego faciam in peculium et parcam eis sicut parcit uir filio seruienti sibi. Et conuertimini et uidebitis quid sit inter iustum et impium et inter seruientem deo et non seruientem ei. Ecce enim dies ueniet succensa

IIII

quasi caminus et erunt omnes superbi et omnes facientes impietatem stipula. Et inflammabit eos dies ueniens dicit dominus exercituum que non relinquet eis radicem et germen. Et orietur uobis timentibus nomen meum sol iustitie et sanitas in pennis eius. Et egrediemini et salietis sicut uituli de armento et calcabitis impios cum fuerint cinis sub planta pedum uestrorum [in die qua ego faciam dicit dominus exercituum]. Mementote legis Moysi serui mei quam mandaui ei in Horeb ad omnem Israel precepta et iudicia. Ecce ego mittam uobis Heliam prophetam antequam ueniat dies domini magnus et horribilis et conuertet cor patrum ad filios et cor filiorum ad patres eorum ne forte ueniam et percutiam terram anathemate. Explicit liber duodecim prophetarum. Quinque libri Moysi. liber Iosue et Iudicum et liber Ruth et Iob et libri regum expliciunt.

helyas

Incipit prologus libri machabeorum.

Machabeorum libri duo prenotant prelia inter hebreorum duces gentesque persarum pugnamque sabbatorum et nobiles machabei ducis triumphos, ex cuius nomine et libri idem sunt nuncupati. Hanc quoque hystoria continet et inclita illa gesta machabeorum fratrum qui sub antiocho rege pro sacris legibus diversa tormenta perpessi sunt. Quos mater pia cum diversis suppliciis urgerentur, non solum non flevit sed et gaudens hortabatur ad gloriam passionis. Explicit prologus. Incipiunt capitula.

Ubi eversa ierusalem consensit iudeorum cetus regis sacrificare idolis. Ubi lex dei exusta est iussu regis antiochi populo sacrificante idolis. De mathathia et filiis eius lamentantibus populum ierusalem. Ubi ministri regis cum cogerent mathathiam sacrificare non fecit et interfecit sacrificantem. Ubi iudei qui non sacrificaverunt fugientes in deserto occisi sunt. Ubi mathathias cum filiis suis occidit persecutores. Ubi mathathias moriens admonet filios. Ubi surrexit iudas post mortem mathathie defendere israel. Ubi iudas occidit apollonium et seron principem exercitus syrie. Ubi antiochus congregavit exercitum contra iudam et de actibus lysie et victoria iude. Ubi veniens lysias amicus antiochi cum exercitu a iuda debellatus est. Ubi iudas purificat templum ab inmunditiis gentium. Ubi iudas debellavit gentes volentes perdere israel et de tymotheo. Ubi symon expugnavit gentes missus a iuda fratre suo. Ubi iudas et frater eius expugnavit castra tymothei et cepit civitates multas et civitatem ephron. Ubi ioseph et azarias voluerunt expugnare gentes et victi sunt, et ubi iudas expugnavit filios esau. De morte antiochi et successione filii eius. Ubi filius antiochi mittit exercitum ad debellandum iudam et vincitur, et pacem dat sed eam quam continuo disrumpit. Ubi demetrius occiso antiocho et lysia optinuit regnum, et de alchimo et bachide et malitia eorum. Ubi secundo misit demetrius nichanorem ad debellandum iudam. Ubi orat iudas ad dominum et vincit nicanorem et occidit eum. De romanorum fama quomodo omnia regna sibi subiecerunt. Ubi iudas mittit legatos romam coniurationis gratia. Rescripta romanorum ad iudeos et ut demetrius iudeis non adversaretur. Ubi demetrius mittit ad iudeos exercitum debellandos. Ubi iudas mortuus est in bello postquam exterruit partem bachidis. De iniquis impiis in malitia bachidis post obitum iude. Ubi ionathas suscepit principatum expugnavit filios iambri et bachidem. Ubi alchimus volens templum destruere obmutuit, et de consilio malignorum perditio. Ubi superatus est bachides a symone et ionatha et reddidit ei ionathas captivitatem pacemque firmavit. Ubi alexander antiochi filius suscepit regnum et vult cum eo pugnare demetrius et ionathan provenit ad amicitias faciendas. Ubi ionathas tenuit ierusalem et munivit eam. Ubi rex alexander petit auxilium ionathe adversus demetrium. Ubi demetrius petit auxilium ionathe contra alexandrum et contempnitur. Ubi alexander in pugna occidit demetrium et accepit filiam ptolomei regis uxorem, et de gloria ionathe. Ubi demetrius filius demetrii accepit regnum et missum ab eo apollonium expugnavit ionathas. Ubi ionathas venit ad aschalonam cum gloria et mittit ei alexander fibulam auream. Ubi ptolomeus rex surrexit contra alexandrum et ablatam ab eo fibulam suam dedit demetrio cum duo regna habuerat. Ubi occiditur alexander rex a gaddihel arabe et de morte ptholomei regis. Ubi demetrius regnans confirmat fedus cum ionatha et quietis omnibus dimisit exercitum demetrius. Ubi triphon erigit regem antiochum filium alexandri adversus demetrium et auxilio iudeorum salvatur demetrius et perfidus existit. Ubi victus est demetrius a triphone et antiocho. De amicis antiochi cum ionatha et symone. Ubi ionathas pugnavit cum alienigenis et recuperata virtute expugnavit eos. Ubi ionathas legatos mittit romanis et spartiatis de renovatione amicitie et pacis. Ubi principes demetrii cum exercitu fugat ionathas et percussit arabas qui vocantur zabadei. Ubi triphon assumere volens regnum antiochie dolo agit cum ionatha et apud ptolomaidam conclusus est. Ubi symon loco fratris eius exercitus dux constituitur et de morte ionathe. Ubi triphon occidit antiochum et regnavit pro eo. Ubi demetrius constituit pacem cum symone et tributa dimisit. Ubi symon expugnans gazam exoratus dexteras dedit et filium suum constituit ducem. Ubi congregavit rex demetrius exercitum suum et abiit in mediam ad contrahenda sibi auxilia ut expugnaret triphonem et misit arsaces rex persidis et medie principem suum et vivum conprehendit demetrium et posuit eum in custodiam. Ubi captus demetrius est a rege persidis et habitus in custodia. De sublimitate et potentia symonis et quiete terre. Rescripto pacis ad symonem ab spartiatis. Ubi populus iudeorum titulos glorie symoni duci suo statuerunt tabulis ereis. Ubi antiochus demetrii filius accepit regnum patrium et coniuratus symoni persecutus est trifonem et fugavit. Rescripta romanorum pacis cum symone constitute ad ptolomeum regem et ceteros. Ubi antiochus demetrii rupta pace mittit cendebeum et debellandam iudeam et ipse persequitur. Ubi symon mittit duos filios suos ad cendebeum ducem ptolomei expugnandum. Ubi filii symonis vicerunt cendebeum et iudas filius symonis vulneratus est. Ubi ptolomeus filius abodi occidit symonem cum filiis suis in convivio, et iohannes filius symonis occidit eos qui venerunt perdere eum. Expliciunt capitula. Incipit liber primus machabeorum.

Et factum est postquam percussit alexander phylippi macedo qui primus regnavit in grecia egressus de terra cethim percussit darium regem persarum et medorum, et constituit prelia multa et omnium optinuit munitiones et interfecit reges terre, et accepit spolia multitudinis gentium, et siluit terra in conspectu

ei. Et congregavit virtutem et exercitum fortem nimis et exaltatum est et elevatum cor eius et obtinuit regiones gentium et tyrannos et facti sunt illi in tributum. Et post haec decidit in lectum et cognovit quia moreretur et vocavit pueros suos nobiles qui secum erant nutriti a iuventute sua et divisit illis regnum suum cum adhuc viveret. Et regnavit Alexander XII annis et mortuus est. Et obtinuerunt pueri eius regnum unusquisque in loco suo et imposuerunt sibi omnes diademata post mortem eius et filii eorum post eos annis multis et multiplicata sunt mala in terra. Et exiit ex eis radix peccatrix Antiochus illustris filius Antiochi regis qui fuerat Romae obses. Et regnavit in anno centesimo vigesimo et septimo regni Graecorum. In diebus illis exierunt ex Israel filii iniqui et suaserunt multis dicentes: Eamus et disponamus testamentum cum gentibus quae circa nos sunt quia ex quo recessimus ab eis invenerunt nos mala multa. Et bonus visus est sermo in oculis eorum. Et destinaverunt aliqui de populo et abierunt ad regem et dedit illis potestatem ut facerent iustitias gentium. Et aedificaverunt gymnasium in Ierusolimis secundum leges nationum et fecerunt sibi praeputia et recesserunt a testamento sancto et iuncti sunt nationibus et venundati sunt ut facerent malum. Et paratum est regnum in conspectu Antiochi et coepit regnare in terra Egypti ut regnaret super duo regna. Et intravit Egyptum in multitudine gravi in curribus et elephantis et equitibus et copiosa navium multitudine. Et constituit bellum adversus Ptolomeum regem Egypti et veritus est a facie eius Ptolomeus et fugit et ceciderunt vulnerati multi. Et comprehendit civitates munitas in terra Egypti et accepit spolia terrae Egypti. Et convertit Antiochus postquam percussit Egyptum in centesimo et quadragesimo et tertio anno et ascendit ad Israel. Et ascendit Ierosolimam in multitudine gravi. Et intravit in sanctificationem cum superbia et accepit altare aureum et candelabrum luminis et universa vasa eius et mensam propositionis et libatoria et fialas et mortariola aurea et velum et coronas et ornamentum aureum quod in facie templi erat et comminuit omnia. Et accepit argentum et aurum et vasa concupiscibilia et accepit thesauros occultos quos invenit et sublatis omnibus abiit in terram suam. Et fecit caedem hominum et locutus est in superbia magna. Et factus est planctus magnus in Israel et in omni loco eorum. Et ingemuerunt principes et seniores, virgines et iuvenes infirmati sunt et speciositas mulierum inmutata est. Et omnis maritus sumpsit lamentum et quae sedebant in thoro maritali lugebant. Et commota est terra super habitantes in ea et universa domus Iacob induit confusionem. Et post duos annos dierum misit rex principem tributorum in civitates Iuda et venit Ierusalem cum turba magna et locutus est ad eos verba pacifica in dolo et crediderunt ei. Et irruit super civitatem repente et percussit eam plaga magna et perdidit populum multum ex Israel. Et accepit spolia civitatis et succendit eam igni et destruxit domos eius et muros eius in circuitu et captivas duxerunt mulieres et natos et pecora possederunt. Et aedificaverunt civitatem David muro magno et firmo et turribus firmis et facta est illis in arcem. Et posuerunt illic gentem peccatricem viros iniquos et convaluerunt in ea et posuerunt arma et escas et congregaverunt spolia Ierusalem et reposuerunt illic et facti sunt in laqueum magnum. Et factum est hoc ad insidias sanctificationi et in diabolum malum in Israel. Et effuderunt sanguinem innocentem per circuitum sanctificationis et contaminaverunt sanctificationem. Et fugerunt habitatores Ierusalem propter eos et facta est habitatio exterorum et facta est extera semini suo et nati eius reliquerunt eam. Sanctificatio eius desolata est sicut solitudo. Dies festi eius conversi sunt in luctum, sabbata eius in obprobrium, honores eius in nichilum. Secundum gloriam eius multiplicata est ignominia eius et sublimitas eius conversa est in luctum. Et scripsit rex Antiochus omni regno suo ut esset omnis populus unus et relinqueret unusquisque legem suam. Et consenserunt omnes gentes secundum verbum regis Antiochi et multi ex Israel consenserunt ei et sacrificaverunt idolis et coinquinaverunt sabbatum. Et misit rex Antiochus libros per manus nuntiorum in Ierusalem et omnes civitates Iudae ut sequerentur leges gentium terrae et prohiberent holocausta et sacrificia et placationes fieri in templo Dei et prohiberent celebrari sabbatum et dies sollempnes et coinquinari sancta et sanctum populum Israel. Et iussit aedificari aras et templa et idola et immolari carnes suillas et pecora communia et relinquere filios suos incircumcisos et coinquinari animas eorum in omnibus inmundis et abhominationibus ita ut obliviscerentur legem et inmutarent omnes iustificationes Dei. Et quicumque non fecissent secundum verbum regis Antiochi morerentur. Secundum omnia verba haec scripsit omni regno suo et praeposuit principes populo qui haec fieri cogerent et iusserunt civitatibus Iudae sacrificare. Et congregati sunt multi de populo ad eos qui dereliquerant legem Domini et fecerunt mala super terram et effugaverunt populum Israel in abditis et in absconditis fugitivorum locis. Die quintadecima mensis Casleu quinto et quadragesimo anno aedificavit rex Antiochus abhominandum idolum desolationis super altare Dei et per universas civitates Iudae in circuitu aedificaverunt aras et ante ianuas domorum et in plateis incendebant tura et sacrificabant. Et libros legis Dei combusserunt igni scindentes eos. Et apud quemcumque inveniebantur libri testamenti Domini et quicumque observabat legem Domini secundum edictum regis trucidabant eum. In virtute sua faciebant haec populo Israel qui inveniebatur in omni mense in civitatibus. Et quinta et vigesima die mensis sacrificabant super aram quae erat contra altare. Et mulieres quae circumcidebant filios suos trucidabantur secundum iussum regis Antiochi. Et suspendebant pueros a cervicibus per universas domos eorum et eos qui circumciderant illos trucidabant. Et multi de populo Israel definierunt apud se ut non manducarent inmunda et elegerunt magis mori quam cibis coinquinari inmundis. Et noluerunt infringere legem Dei sanctam et trucidati sunt. Et facta est ira magna super populum valde.

II

mathatias

In diebus illis surrexit Mathathias filius Iohannis filii Symeonis sacerdos ex filiis Ioarib ab Ierusalem et consedit in monte Modin. Et huic erant filii quinque: Iohannan qui cognominabatur Gaddis, et Symeon qui cognominabatur Thasi, et Iudas qui vocabatur Machabeus, et Eleazarus qui cognominabatur Abaron, et Ionathas qui cognominabatur Apphus. Hii viderunt mala quae fiebant in populo Iuda et Ierusalem. Et dixit Mathathias: Ve mihi, ut quid natus sum videre contritionem [margin: populi mei et contritionem] civitatis sanctae et sedere illic cum datur in manibus inimicorum? Sancta

in manus extraneorum. Facta est templum eius sicut homo ignobilis. Vasa gloriae eius abducta sunt captiva. Trucidati sunt senes eius in plateis, et iuvenes eius ceciderunt in gladio inimicorum. Quae gens non hereditavit regnum eius, et non obtinuit spolia eius? Omnis compositio eius ablata est. Quae erat libera, facta est ancilla. Et ecce sancta nostra et pulchritudo nostra et claritas nostra desolata est, et coinquinaverunt eam gentes. Quo ergo nobis adhuc vivere? Et scidit Mathathias et filii eius vestimenta sua, et operuerunt se ciliciis, et planxerunt valde.

Et venerunt illuc qui missi erant a rege Antiocho, ut cogerent eos qui confugerant in civitatem Modin immolare, et thura accendere, et a lege Dei discedere. Et multi de populo Israel consentientes accesserunt ad eos; sed Mathathias et filii eius constanter steterunt. Et respondentes qui missi erant ab Antiocho dixerunt Mathathiae: Princeps et clarissimus et magnus es in hac civitate, et ornatus filiis et fratribus. Ergo accede prior, et fac iussum regis sicut fecerunt omnes gentes, et viri Iuda, et qui remanserunt in Ierusalem; et eris tu et filii tui inter amicos regis, et amplificatus auro et argento et muneribus multis. Et respondit Mathathias, et dixit voce magna: Et si omnes gentes regi Antiocho obediunt ut discedat unusquisque a servitute patrum suorum, et consentiunt mandatis eius, ego et filii mei et fratres mei obediemus legi patrum nostrorum. Propitius sit nobis Deus; non est nobis utile relinquere legem et iustitias Dei. Non audiemus verba regis Antiochi, nec sacrificabimus transgredientes legis nostrae mandata, ut eamus altera via. Et ut cessavit loqui verba haec, accessit quidam Iudaeus in omnium oculis sacrificare idolis super aram in civitate Modin secundum iussum regis. Et vidit Mathathias, et doluit, et contremuerunt renes eius, et accensus est furor eius secundum iudicium legis, et insiliens trucidavit eum super aram. Sed et virum quem rex Antiochus miserat, qui cogebat immolare, occidit in ipso tempore, et aram destruxit. Et zelatus est legem sicut fecit Phinees Zamri filio Salomi. Et exclamavit Mathathias voce magna dicens: Omnis qui zelum habet legis, statuens testamentum, exeat post me. Et fugit ipse et filii eius in montes, et reliquerunt quaecumque habebant in civitate. Tunc descenderunt multi quaerentes iudicium et iustitiam in desertum, ut sederent ibi ipsi et filii eorum et mulieres eorum et pecora eorum, quoniam induraverunt super eos mala. Et renuntiatum est viris regis et exercitui qui erat in Ierusalem civitate David, quoniam discessissent viri quidam, qui dissipaverunt mandatum regis, in loca occulta in deserto, et abiissent post illos multi. Et statim perrexerunt ad eos, et constituerunt adversus eos proelium in die sabbatorum, et dixerunt ad eos: Resistitis et nunc? Adhuc exite, et facite secundum verbum regis, et vivetis. Et dixerunt: Non exibimus, neque faciemus verbum regis, ut polluamus diem sabbatorum. Et concitaverunt adversus eos proelium; et non responderunt illis, nec lapidem miserunt in eos, nec oppilaverunt loca occulta, dicentes: Moriamur omnes in simplicitate nostra, et testes erunt super nos caelum et terra quod iniuste perditis nos. Et intulerunt eis bellum sabbatis, et mortui sunt ipsi et uxores eorum et filii eorum et pecora eorum usque ad mille animas hominum. Et cognovit Mathathias et amici eius, et luctum habuerunt super eos valde. Et dixit vir proximo suo: Si omnes fecerimus sicut fratres nostri fecerunt, et non pugnaverimus adversus gentes pro animabus nostris et iustificationibus nostris, nunc citius disperdent nos a terra. Et cogitaverunt in die illa, dicentes: Omnis homo quicumque venerit ad nos in bello die sabbatorum, pugnemus adversus eum, et non moriemur omnes, sicut mortui sunt fratres nostri in occultis. Tunc congregata est ad eos synagoga Assidaeorum, fortis viribus ex Israel, omnis voluntarius in lege. Et omnes qui fugiebant a malis, additi sunt ad eos, et facti sunt illis ad firmamentum. Et collegerunt exercitum, et percusserunt peccatores in ira sua, et viros iniquos in indignatione sua; et ceteri fugerunt ad nationes ut evaderent. Et circuivit Mathathias et amici eius, et destruxerunt aras, et circumciderunt pueros incircumcisos quotquot invenerunt in finibus Israel in fortitudine. Et persecuti sunt filios superbiae, et prosperatum est opus in manu eorum. Et obtinuerunt legem de manibus gentium et de manibus regum, et non dederunt cornu peccatori. Et appropinquaverunt dies Mathathiae moriendi, et dixit filiis suis: Nunc confortata est superbia et castigatio, et tempus eversionis, et ira indignationis. Nunc ergo, o filii, aemulatores estote legis, et date animas vestras pro testamento patrum. Et mementote operum patrum quae fecerunt in generationibus suis, et accipietis gloriam magnam, et nomen aeternum. Abraham nonne in tentatione inventus est fidelis, et reputatum est ei ad iustitiam? Ioseph in tempore angustiae suae custodivit mandatum, et factus est dominus Aegypti. Phinees pater noster, zelando zelum Dei, accepit testamentum sacerdotii aeterni. Iesus dum implevit verbum, factus est dux in Israel. Caleb dum testificatur in ecclesia, accepit hereditatem. David in sua misericordia consecutus est sedem regni in saecula. Elias dum zelat zelum legis, receptus est in caelum. Ananias, Azarias, Misael, credentes liberati sunt de flamma. Daniel in sua simplicitate liberatus est de ore leonum. Et ita cogitate per generationem et generationem, quia omnes qui sperant in eum non infirmantur. Et a verbis viri peccatoris ne timueritis, quia gloria eius stercus et vermis est; hodie extollitur, et cras non invenietur, quia conversus est in terram suam, et cogitatio eius periit. Vos ergo, filii, confortamini, et viriliter agite in lege, quia in ipsa gloriosi eritis. Et ecce Simeon frater vester, scio quod vir consilii est; ipsum audite semper, et ipse erit vobis pater. Et Iudas Machabaeus fortis viribus a iuventute sua, sit vobis princeps militiae, et ipse aget bellum populi. Et vos adducetis omnes factores legis, et vindicate vindictam populi vestri. Retribuite retributionem gentibus, et intendite in praeceptum legis. Et benedixit eos, et appositus est ad patres suos. Et defunctus est anno centesimo et quadragesimo sexto, et sepultus est a filiis suis in sepulchris patrum suorum in Modin, et planxerunt eum planctu magno omnis Israel.

Et surrexit Iudas, qui vocabatur Machabaeus, filius eius, pro eo. Et adiuvabant eum omnes fratres eius, et universi qui se iunxerant patri eius, et proeliabantur proelium Israel cum laetitia. Et dilatavit gloriam populo suo, et induit se loricam sicut gigas, et succinxit se arma bellica sua in proeliis, et protegebat castra gladio suo. Similis factus est leoni in operibus suis, et sicut catulus leonis rugiens in venatione. Et persecutus est iniquos perscrutans eos, et qui conturbabant populum suum succendit flammis. Et repulsi sunt inimici prae timore

eius et omnes operarii iniquitatis conturbati sunt et directa est salus in manu eius. Et exacerbabat reges multos et letificabat Iacob in operibus suis et in seculum memoria eius in benedictione. Et perambulavit civitates Iuda et perdidit impios ex eis et avertit iram ab Israel et nominatus est usque ad novissimum terre et congregavit pereuntes. Et congregavit Apollonius gentes et a Samaria virtutem multam et magnam ad bellandum contra Israel. Et cognovit Iudas et exiit obviam illi et percussit et occidit eum et ceciderunt vulnerati multi et reliqui fugerunt. Et accepit spolia eorum et gladium Apollonii abstulit Iudas et erat pugnans in eo omnibus diebus. Et audivit Seron princeps exercitus Syrie quod congregavit Iudas congregationem fidelium et ecclesiam secum et ait: Faciam mihi nomen et glorificabor in regno et debellabo Iudam et eos qui cum ipso sunt qui spernebant verbum regis. Et preparavit se et ascenderunt cum eo castra impiorum fortes auxiliarii ut facerent vindictam in filios Israel. Et appropinquaverunt usque Bethoron et exivit Iudas obviam illi cum paucis. Ut viderunt autem exercitum venientem sibi obviam dixerunt Iude: Quomodo poterimus pauci pugnare ad multitudinem tantam et tam fortem et nos fatigati sumus ieiunio hodie. Et ait Iudas: Facile est concludi multos in manu paucorum et non est differentia in conspectu Dei celi liberare in multis et in paucis quoniam non in multitudine exercitus victoria belli sed de celo fortitudo est. Ipsi veniunt ad nos in multitudine contumaci et superbia ut disperdant nos et uxores nostras et filios nostros et ut spolient nos. Nos vero pugnabimus pro animabus nostris et legibus nostris et ipse Dominus conteret eos ante faciem nostram. Vos autem ne timueritis eos. Ut cessavit autem loqui insiluit in eos subito et contritus est Seron et exercitus eius in conspectu ipsius et persequebatur eum in descensu Bethoron usque in campum et ceciderunt ex eis octingenti viri reliqui autem fugerunt in terram Philistiim. Et cecidit timor Iude ac fratrum eius et formido super omnes gentes in circuitu eorum. Et pervenit ad regem nomen eius et de preliis Iude narrabant omnes gentes. Ut audivit autem Antiochus rex sermones istos iratus est animo et misit et congregavit exercitum universi regni sui castra fortia valde. Et aperuit erarium suum et dedit stipendia exercitui in annum et mandavit illis ut essent parati ad omnia. Et vidit quod defecit pecunia de thesauris et tributa regionis modica propter dissensionem et plagam quam fecit in terra ut tolleret legitima que erant a primis diebus. Et timuit ne non haberet sicut semel et bis in sumptus et donaria que dederat ante larga manu et habundaverat super reges qui ante eum fuerant. Et consternatus erat animo valde et cogitavit ire in Persidem et accipere tributa regionum et congregare argentum multum. Et reliquit Lisiam hominem nobilem de genere regali super negotia regia a flumine Eufraten usque ad flumen Egypti et ut nutriret Antiochum filium suum donec rediret. Et tradidit ei medium exercitum et elephantos et mandavit ei de omnibus que volebat et de inhabitantibus Iudeam et Ierusalem et ut mitteret ad eos exercitum ad conterendam et extirpandam virtutem Israel et reliquias Ierusalem et auferendam memoriam eorum de loco et constitueret habitatores filios alienigenas in omnibus finibus eorum et sorte distribueret terram eorum. Et rex assumpsit partem exercitus residui et exiit ab Antiochia civitate regni sui anno centesimo et quadragesimo et septimo et transfretavit Eufraten flumen et perambulabat superiores regiones. Et elegit Lysias Ptolomeum filium Dorimini et Nicanorem et Gorgiam viros potentes ex amicis regis et misit cum eis XL milia virorum et septem milia equitum ut venirent in terram Iuda et disperderent eam secundum verbum regis. Et processerunt cum universa virtute sua et venerunt et applicuerunt Ammaum in terra campestri. Et audierunt mercatores regionum nomen eorum et acceperunt argentum et aurum multum valde et pueros et venerunt in castra ut acciperent filios Israel in servos. Et additi sunt ad eos exercitus Syrie et terre alienigenarum. Et vidit Iudas et fratres eius quia multiplicata sunt mala et exercitus applicabat ad fines eorum et cognoverunt verba regis que mandavit populo facere in interitum et consummationem. Et dixerunt unusquisque ad proximum suum: Erigamus deiectionem populi nostri et pugnemus pro populo nostro et sanctis nostris. Et congregatus est conventus ut essent parati in prelium et ut orarent et peterent misericordiam et miserationes. Et Ierusalem non inhabitabatur sed erat sicut desertum. Non erat qui ingrederetur et egrederetur de natis eius et sanctum conculcabatur et filii alienigenarum erant in arce; ibi erat habitatio gentium. Et ablata est voluptas a Iacob et defecit ibi tibia et cythara. Et congregati sunt et venerunt in Masphat contra Ierusalem quia locus orationis erat in Masphat ante Israel. Et ieiunaverunt illa die et induerunt se ciliciis et cinere in capite suo et disciderunt vestimenta sua. Et expanderunt libros legis de quibus scrutabantur gentes similitudinem simulacrorum suorum. Et attulerunt ornamenta sacerdotalia et primitias et decimas et suscitaverunt Nazareos qui impleverant dies. Et clamaverunt voce magna in celum dicentes: Quid faciemus istis et quo eos ducemus? Et sancta tua conculcata sunt et contaminata sunt et sacerdotes tui facti sunt in luctu et in humilitate. Et ecce nationes convenerunt adversum nos ut nos disperdant. Tu scis que cogitant in nos. Quomodo poterimus subsistere ante faciem eorum nisi tu Deus adiuves nos? Et tubis exclamaverunt voce magna. Et post hoc constituit Iudas duces populi tribunos et centuriones et pentacontarchos et decuriones. Et dixit his qui edificabant domos et sponsabant uxores et plantabant vineas et formidolosis ut redirent unusquisque in domum suam secundum legem. Et moverunt castra et collocaverunt ad austrum Ammaum. Et ait Iudas: Accingimini et estote filii potentes et estote parati in mane ut pugnetis adversus nationes has que convenerunt disperdere nos et sancta nostra. Quoniam melius est nos mori in bello quam videre mala gentis nostre et sanctorum. Sicut autem fuerit voluntas in celo sic fiat.

IIII

Et assumpsit Gorgias quinque milia virorum et mille equites electos et moverunt castra nocte ut applicarent ad castra Iudeorum et percuterent eos subito et filii qui erant ex arce erant illis duces. Et audivit Iudas et surrexit ipse et potentes percutere virtutem exercituum regis qui erant in

emmaum. Adhuc enim dispersus erat exercitus a castris. Et venit Gorgias in castra Iude noctu: et neminem invenit. Et querebant eos in montibus: quoniam dixit, Fugiunt hi a nobis. Et cum dies factus esset, apparuit Iudas in campo cum tribus milibus virorum tantum: qui tegumenta et gladios non habebant. Et viderunt castra gentium valida: et loricatos et equitatus in circuitu eorum: et hi docti ad prelium. Et ait Iudas viris qui secum erant: Ne timueritis multitudinem eorum: et impetum eorum ne formideritis. Mementote qualiter salvi facti sunt patres nostri in mari rubro, cum sequeretur eos pharao cum exercitu multo. Et nunc clamemus in celum: et miserebitur nostri Dominus, et memor erit testamenti patrum nostrorum. Et conteret exercitum istum ante faciem nostram hodie: et scient omnes gentes quia est qui redimat et liberet Israel. Et elevaverunt alienigene oculos suos: et viderunt eos venientes ex adverso. Et exierunt de castris in prelium: et tuba cecinerunt hi qui erant cum Iuda. Et congressi sunt: et contrite sunt gentes et fugerunt in campum. Novissimi autem ceciderunt in gladio: et persecuti sunt eos usque Gezeron, et usque in campos Idumee, et Azoti et Iamnie. Et ceciderunt ex illis usque ad tria milia virorum. Et reversus est Iudas, et exercitus eius sequens eum. Et dixit ad populum: Non concupiscatis spolia: quia bellum contra nos est: et Gorgias et exercitus eius in monte prope nos. Sed state nunc contra inimicos nostros: et expugnate eos: et post hec sumetis spolia securi. Et adhuc loquente Iuda hec: ecce apparuit pars quedam prospiciens de monte. Et vidit quod in fugam conversi sunt: et succensa sunt castra. Fumus enim qui videbatur: declarabat quod factum est. Quibus illi conspectis timuerunt valde: aspicientes simul et Iudam et exercitum in campo paratum ad prelium. Et fugerunt omnes in campum alienigenarum: et Iudas reversus est ad spolia castrorum. Et acceperunt aurum multum et argentum et iacinctum et purpuram marinam et opes magnas. Et conversi hymnum canebant et benedicebant Deum in celum, quoniam bonus est, quoniam in seculum misericordia eius. Et facta est salus magna in Israel in die illa. Quicumque autem alienigenarum evaserunt: venerunt et nuntiaverunt Lysie universa que acciderant. Quibus ille auditis consternatus animo deficiebat: quod non qualia voluit talia contigerunt in Israel, et qualia mandavit rex.

Lysias

Et sequenti anno congregavit electorum virorum sexaginta milia, et equitum quinque milia, ut debellaret eos. Et venerunt in Iudeam: et castra posuerunt in Bethoron: et occurrit illis Iudas cum decem milibus viris. Et viderunt exercitum fortem: et oravit et dixit: Benedictus es salvator Israel, qui contrivisti impetum potentis in manu servi tui David: et tradidisti castra alienigenarum in manu Ionathe filii Saul et armigeri eius. Conclude exercitum istum in manu populi tui Israel: et confundantur in exercitu suo et equitibus. Da illis formidinem: et tabefac audaciam virtutis eorum: et commoveantur contritione sua. Deice eos gladio diligentium te: et collaudent te omnes qui noverunt nomen tuum in hymnis. Et commiserunt: et ceciderunt de exercitu Lysie v. milia virorum. Videns autem Lysias fugam suorum et Iudeorum audaciam: et quod parati sunt aut vivere aut mori fortiter, abiit Antiochiam: et elegit milites, ut multiplicati rursus venirent in Iudeam. Dixit autem Iudas et fratres eius: Ecce contriti sunt inimici nostri: ascendamus nunc mundare sancta et renovare. Et congregatus est omnis exercitus: et ascenderunt in montem Sion. Et viderunt sanctificationem desertam: et altare prophanatum: et portas exustas: et in atriis virgulta nata sicut in saltu vel in montibus: et pastoforia diruta. Et sciderunt vestimenta sua: et planxerunt planctu magno. Et imposuerunt cinerem super caput suum: et ceciderunt in faciem super terram: et exclamaverunt tubis signorum: et clamaverunt in celum. Tunc ordinavit Iudas viros ut pugnarent adversus eos qui erant in arce, donec emundarent sancta. Et elegit sacerdotes sine macula, voluntatem habentes in lege Dei: et mundaverunt sancta. Et tulerunt lapides contaminationis in locum immundum. Et cogitavit de altari holocaustorum quod prophanatum erat, quid de eo faceret. Et incidit illis consilium bonum ut destrueret illud: ne forte esset illis in opprobrium, quia contaminaverunt illud gentes: et demoliti sunt illud. Et reposuerunt lapides in monte domus in loco apto: quoadusque veniret propheta, et responderet de eis. Et acceperunt lapides integros secundum legem: et edificaverunt altare novum secundum illud quod fuit prius. Et edificaverunt sancta: et que intra domum erant intrinsecus: et edem et atria sanctificaverunt. Et fecerunt vasa sancta nova: et intulerunt candelabrum et altare incensorum et mensam in templum. Et incensum posuerunt super altare: et accenderunt lucernas que super candelabrum erant: et lucebant in templo. Et posuerunt super mensam panes: et appenderunt vela: et consummaverunt omnia opera que fecerant. Et ante matutinum surrexerunt quinta et vicesima die mensis noni, hic est mensis casleu, centesimi quadragesimi octavi anni. Et obtulerunt sacrificium secundum legem super altare holocaustorum novum quod fecerunt secundum tempus et secundum diem in qua contaminaverunt illud gentes. In ipsa renovatum est in canticis et citharis et cinyris et cymbalis. Et cecidit omnis populus in faciem: et adoraverunt et benedixerunt in celum eum qui prosperavit eis. Et fecerunt dedicationem altaris diebus octo: et obtulerunt holocausta cum leticia et salutaris laudis. Et ornaverunt faciem templi coronis aureis et scutulis: et dedicaverunt portas et pastoforia: et imposuerunt eis ianuas. Et facta est leticia in populo magna valde: et aversum est opprobrium gentium. Et statuit Iudas et fratres eius et universa ecclesia Israel, ut agatur dies dedicationis altaris in temporibus suis ab anno in annum per dies octo, a quinta et vicesima mensis casleu, cum leticia et gaudio. Et edificaverunt in tempore illo montem Sion, et per circuitum muros altos et turres firmas, nequando venirent gentes et conculcarent eam sicut antea fecerunt. Et collocavit illic exercitum ut servarent eam: et munivit eam ad custodiendam Bethsuram, ut haberet populus munitionem contra faciem Idumee. Et factum est ut audierunt gentes

in initium quia edificatum esset altare et sanctuarium sicut prius, et irati sunt valde. Et cogitabant tollere genus Iacob qui erant inter eos, et ceperunt occidere de populo et persequi. Et debellabat Iudas filios Esau in Idumea, et eos qui erant in Acrabattane, quia circumsedebant Israhelitas, et percussit eos plagam magnam. Et recordatus est maliciam filiorum Bean, qui erant populo in laqueum et in scandalum, insidiantes ei in via. Et conclusi sunt ab eo in turribus. Et applicuit ad eos et anathematizavit eos, et incendit turres eorum igni cum omnibus qui in eis erant. Et transivit ad filios Amon, et invenit manum fortem et populum copiosum et Timotheum ducem ipsorum. Et commisit cum eis prelia multa, et contriti sunt in conspectu eorum, et percussit eos. Et cepit Iazer civitatem et filias eius, et reversus est in Iudeam. Et congregate sunt gentes que sunt in Galaad adversus Israhelitas qui erant in finibus eorum ut tollerent eos, et fugerunt in Dathemam munitionem. Et miserunt litteras ad Iudam et fratres eius dicentes: Congregate sunt adversum nos gentes per circuitum ut auferant nos, et parant venire et occupare munitionem in quam confugimus, et Timotheus est dux exercitus eorum. Nunc ergo veni et eripe nos de manibus eorum, quia cecidit multitudo de nobis. Et omnes fratres nostri qui erant in locis ubique interfecti sunt, et captivas abduxerunt uxores eorum et natos et spolia, et peremerunt illic fere mille viros. Et adhuc epistola legebatur, et ecce alii nuntii venerunt de Galilea conscissis tunicis nuntiantes secundum verba hec, dicentes convenisse adversum se a Ptolomaida et Tyro et Sydone, et omnem Galileam alienigenas ut nos consumant. Ut audivit autem Iudas et populus sermones istos, convenit ecclesia magna cogitare quid facerent fratribus suis qui in tribulatione erant et expugnabantur ab eis. Dixitque Iudas Symoni fratri suo: Elige tibi viros et vade et libera fratres tuos in Galilea; ego enim et frater meus Ionathas ibimus in Galaadithim. Et reliquit Iosephum filium Zacharie et Azariam duces populi cum residuo exercitu in Iudea ad custodiendum, et precepit illis dicens: Prestote populo huic, et nolite bellum committere adversum gentes donec revertamur. Et date sunt Symoni viri tria milia ut iret in Galileam, Iude autem octo milia in Galaaditidim. Et abiit Symon in Galileam et commisit prelia multa cum gentibus, et contrite sunt gentes a facie eius. Et persecutus est eos usque ad portam Ptolomaidis, et ceciderunt de gentibus fere tria milia virorum, et accepit spolia eorum. Et assumpsit eos qui erant in Galilea et in Arbatis cum uxoribus et natis et omnibus que erant illis, et adduxit in Iudeam cum leticia magna. Et Iudas Machabeus et Ionathas frater eius transierunt Iordanem et abierunt viam trium dierum per desertum. Et occurrerunt eis Nabuthei, et susceperunt eos pacifice, et narraverunt eis omnia que acciderant fratribus eorum in Galaaditide, et quia multi ex eis comprehensi sunt in Barasa et Bosor et in Alimis et in Casfor et Macet et Carnaim. Hee omnes civitates munite et magne. Sed et in ceteris civitatibus Galaaditidis tenentur comprehensi. Et in crastinum constituerunt admovere exercitum civitatibus his et comprehendere et tollere eos in una die. Et convertit Iudas et exercitus eius viam in desertum Bosor repente, et occu-

pavit civitatem, et occidit omnem masculum in ore gladii, et accepit omnia spolia eorum, et succendit eam igni. Et surrexerunt inde nocte, et ibant usque ad munitionem. Et factum est diluculo, cum elevassent oculos suos, et ecce populus multus cuius non erat numerus portantes scalas et machinas ut comprehenderent munitionem et expugnarent eos. Et vidit Iudas quia cepit bellum, et clamor belli ascendit ad celum sicut tuba, et clamor magnus de civitate. Et dixit exercitui suo: Pugnate hodie pro fratribus vestris. Et venit tribus ordinibus post eos, et exclamaverunt tubis, et clamaverunt in oratione. Et cognoverunt castra Timothei quia Machabeus est, et refugerunt a facie eius, et percusserunt eos plagam magnam, et ceciderunt ex eis illa die fere octo milia virorum. Et divertit Iudas in Massa, et expugnavit et cepit eam, et occidit omnem masculinum eius, et sumpsit spolia eius, et succendit eam igni. Inde perrexit et cepit Casbon et Mageth et Bosor et reliquas civitates Galaaditidis. Post hec autem verba congregavit Timotheus exercitum alium, et castra posuit contra Rafon trans torrentem. Et misit Iudas speculari exercitum, et renuntiaverunt ei dicentes: Quia convenerunt ad eum omnes gentes que in circuitu nostro sunt, et exercitus multus nimis, et Arabas conduxit in auxilium sibi, et posuerunt castra trans torrentem parati venire ad te in prelium. Et abiit Iudas obviam illis. Et ait Timotheus principibus exercitus sui: Cum appropiaverit Iudas et exercitus eius ad torrentem aque, si transierit ad nos prior, non poterimus sustinere eum, quia potens poterit adversum nos. Si vero timuerit transire et posuerit castra extra flumen, transfretemus ad eos et poterimus adversus illum. Ut autem appropinquavit Iudas ad torrentem aque, statuit scribas populi secus torrentem, et mandavit eis dicens: Neminem hominum reliqueritis, sed veniant omnes in prelium. Et transfretavit ad illos prior, et omnis populus post eum, et contrite sunt ante faciem eorum omnes gentes, et proiecerunt arma sua et fugerunt ad fanum quod erat in Carnaim. Et occupavit ipsam civitatem, et fanum succendit igni cum omnibus qui erant in ipso. Et oppressa est Carnaim, et non potuit sustinere contra faciem Iude. Et congregavit Iudas universos Israhelitas qui erant in Galaaditide a minimo usque ad maximum, et uxores eorum et natos, et exercitum magnum valde, ut venirent in terram Iude. Et venerunt usque Effron, et hec civitas magna in ingressu posita munita valde. Et non erat declinare ab ea dextera vel sinistra, sed per mediam iter erat. Et incluserunt se qui erant in civitate, et obstruxerunt portas lapidibus. Et misit ad eos Iudas verbis pacificis dicens: Transeamus per terram vestram ut eamus in terram nostram, et nemo vobis nocebit, tantum pedibus transibimus. Et nolebant eis aperire. Et precepit Iudas predicari in castris ut applicarent unusquisque in quo erat loco. Et applicuerunt se viri virtutis, et oppugnavit civitatem illam tota die et tota nocte, et tradita est civitas

in manu eius. Et peremit omnem masculinum in ore gladii et eradicavit eam et accepit spolia eius. Et transiit per totam civitatem super interfectos. Et transgressi sunt Iordanem in campo magno contra Bethsan. Et erat Iudas congregans extremos et exhortabatur populum per totam viam donec venirent in terram Iuda. Et ascenderunt in montem Syon cum laetitia et gaudio et obtulerunt holocausta quod nemo ex eis cecidisset donec reverterentur in pace. Et in diebus quibus erat Iudas et Ionathas in terra Galaad et Symon frater eius in Galilaea contra faciem Ptolomaidis, audivit Iosephus Zachariae filius et Azarias princeps virtutis res bene gestas et proelia quae facta sunt et dixit: Faciamus et ipsi nobis nomen et eamus pugnare adversum gentes quae in circuitu nostro sunt. Et praecepit his qui erant in exercitu suo et abierunt Iamniam. Et exiit Gorgias de civitate et viri eius obviam illis in pugnam. Et fugati sunt Iosephus et Azarias usque in fines Iudaeae et ceciderunt illa die de populo Israhel ad duo milia. Et facta est plaga magna in populo quia non audierunt Iudam et fratres eius existimantes se fortiter facturos. Ipsi autem non erant de semine virorum illorum per quos salus facta est in Israhel. Et viri Iuda magnificati sunt valde in conspectu omnis Israhel et gentium omnium ubi audiebatur nomen eorum. Et convenerunt ad eos fausta acclamantes. Et exiit Iudas et fratres eius et expugnabant filios Esau in terra quae ad austrum est. Et percussit Chebron et filias eius et muros eius et turres succendit in circuitu. Et movit castra ut iret in terram alienigenarum et perambulabat Samariam. In illa die ceciderunt sacerdotes in bello dum volunt fortiter facere dum sine consilio exeunt in proelium. Et declinavit Iudas in Azotum in terram alienigenarum et diruit aras eorum et sculptilia deorum ipsorum succendit igni et cepit spolia civitatum et reversus est in terram Iuda.

VI

Et rex Antiochus perambulabat superiores regiones et audivit esse civitatem Elimaidem in Perside nobilissimam et copiosam in argento et auro templumque in ea locuples valde. Et illic velamina aurea et loricae et scuta quae reliquit Alexander Philippi rex Macedo qui regnavit primus in Graecia. Et venit et quaerebat capere civitatem et depraedari eam et non potuit quoniam innotuit sermo his qui erant in civitate. Et insurrexerunt in proelium et fugit inde et abiit cum tristitia magna et regressus est Babyloniam. Et venit qui nuntiaret ei in Perside quia fugata sunt castra quae erant in terra Iuda. Et quia abiit Lysias cum virtute forti in primis et fugatus est a facie Iudaeorum et invaluerunt armis et viribus et spoliis multis quas ceperunt de castris quae exciderunt. Et quia diruerunt abominationem quam aedificaverat super altare quod erat in Hierusalem et sanctificationem sicut prius circumdederunt muris excelsis sed et Bethsuram civitatem suam. Et factum est ut audivit rex sermones istos expavit et commotus est valde et decidit in lectum et incidit in languorem prae tristitia quia non est factum sicut cogitabat. Et erat illic dies multos quia renovata est in eo tristitia magna et arbitratus est se mori. Et vocavit omnes amicos suos et dixit illis: Recessit somnus ab oculis meis et concidi et corrui corde prae sollicitudine et dixi in corde meo: In quantam tribulationem deveni et quos fluctus tristitiae in qua nunc sum, qui iocundus eram et dilectus in potestate mea. Nunc vero reminiscor malorum quae feci in Hierusalem unde abstuli omnia spolia argentea et aurea quae erant in ea et misi auferre habitantes Iudaeam sine causa. Cognovi ergo quia propterea invenerunt me mala ista et ecce pereo tristitia magna in terra aliena. Et vocavit Philippum unum de amicis suis et praeposuit eum super universum regnum suum et dedit ei diadema et stolam suam et anulum ut adduceret Antiochum filium suum et nutriret eum et regnaret. Et mortuus est illic Antiochus rex anno CXLVIIII. Et cognovit Lysias quoniam mortuus est rex et constituit regnare Antiochum filium eius quem nutrivit adolescentem et vocavit nomen eius Eupator. Et hii qui erant in arce concluserant Israhel in circuitu sanctorum et quaerebant eis mala semper ad firmamentum gentium. Et cogitavit Iudas disperdere eos et convocavit universum populum ut obsiderent eos. Et convenerunt simul et obsederunt eos anno centesimo quinquagesimo et fecerunt balistas et machinas. Et exierunt quidam ex his qui obsidebantur et adiunxerunt se illis aliqui ex impiis Israhel et abierunt ad regem et dixerunt: Quousque non facis iudicium et vindicas fratres nostros? Nos decrevimus servire patri tuo et ambulare in praeceptis eius et obsequi edictis eius. Et filii populi nostri propter hoc alienabant se a nobis et quicumque inveniebantur ex nobis interficiebantur et hereditates nostrae diripiebantur. Et non ad nos tantum extenderunt manum sed et in omnes fines nostros. Et ecce applicuerunt hodie ad arcem in Hierusalem occupare eam et munitionem in Bethsuram munierunt. Et nisi praeveneris eos velocius maiora quam haec facient et non poteris obtinere eos. Et iratus est rex ut audivit et convocavit omnes amicos suos et principes exercitus sui et eos qui super equites erant. Sed et de regnis aliis et de insulis maritimis venerunt ad eum exercitus conducticii. Et erat numerus exercitus eius centum milia peditum et viginti milia equitum et elefanti XXXII docti ad proelium. Et venerunt per Idumaeam et applicuerunt ad Bethsuram et pugnaverunt dies multos et fecerunt machinas et exierunt et succenderunt eas igni et pugnaverunt viriliter. Et recessit Iudas ab arce et movit castra ad Bethzacharam contra castra regis. Et surrexit rex ante lucem et concitavit exercitus in impetum contra viam Bethzacharam et comparaverunt se exercitus in proelium et tubis cecinerunt. Et elefantis ostenderunt sanguinem uvae et mori ad acuendos eos in proelium. Et diviserunt bestias per legiones et astiterunt singulis elefantis mille viri in loricis concatenatis et galeae aereae in capitibus eorum et quingenti equites ordinati unicuique bestiae electi erant. Hii ante tempus ubicumque erat bestia ibi erant et quocumque ibat ibant et non discedebant ab ea. Sed et turres ligneae super eas firmae protegentes singulas bestias et super eas machinae et super singulas viri virtutis XXXII qui pugnabant desuper et intus magister bestiae. Et residuum equitatum hinc et inde statuit in

duas partes tubis exercitum commovere et perurgere constipatos in legionibus eius. Et ut refulsit sol in clipeos aureos et aereos, resplenduerunt montes ab eis, et resplenduerunt sicut lampades ignis. Et distincta est pars exercitus regis per montes excelsos, et alia per loca humilia: et ibant caute et ordinate. Et commovebantur omnes inhabitantes terram a voce multitudinis eorum, et incessu turbae, et collisione armorum: erat enim exercitus magnus valde et fortis. Et appropiavit Iudas et exercitus eius in proelium: et ceciderunt de exercitu regis sexcenti viri. Et vidit Eleazar filius Saura unam de bestiis loricatam loricis regis: et erat eminens super ceteras bestias, et visum est ei quod in ea esset rex: et dedit se ut liberaret populum suum, et acquireret sibi nomen aeternum. Et cucurrit ad eam audacter in medium legionis, interficiens a dextris et a sinistris, et cadebant ab eo huc et illuc. Et ivit sub pedes elephanti, et supposuit se ei, et occidit eum: et cecidit in terram super ipsum, et mortuus est illic. Et videntes virtutem regis, et impetum exercitus eius, diverterunt se ab eis. Castra autem regis ascenderunt contra eos in Ierusalem: et applicuerunt castra rex ad Iudaeam et montem Sion. Et fecit pacem cum his qui erant in Bethsura: et exierunt de civitate, quia non erant eis ibi alimenta conclusis, quia sabbata erant terrae. Et comprehendit rex Bethsuram: et constituit illic custodiam servare eam. Et convertit castra ad locum sanctificationis dies multos: et statuit illic balistas et machinas, et ignis iacula, et tormenta ad lapides iactandos, et spicula, et scorpios ad mittendas sagittas, et fundibula. Fecerunt autem et ipsi machinas adversus machinas eorum, et pugnaverunt dies multos. Escae autem non erant in civitate, eo quod septimus annus esset: et qui remanserant in Iudaea de gentibus, consumpserant reliquias eorum quae repositae fuerant. Et remanserunt in sanctis viri pauci: quoniam obtinuerat eos fames: et dispersi sunt unusquisque in locum suum. Et audivit Lysias quod Philippus, quem constituerat rex Antiochus cum adhuc viveret ut nutriret Antiochum filium suum et regnaret, reversus esset a Perside et Media, et exercitus qui abierat cum ipso, et quia quaerebat suscipere regni negotia: et festinavit ire, et dicere ad regem et duces exercitus: Deficimus quotidie, et esca nobis modica est, et locus quem obsidemus est munitus, et incumbit nobis ordinare de regno. Nunc itaque demus dextras hominibus istis, et faciamus cum illis pacem, et cum omni gente eorum: et constituamus illis ut ambulent in legitimis suis sicut prius. Propter legitima enim ipsorum quae despeximus, irati sunt, et fecerunt omnia haec. Et placuit sermo in conspectu regis et principum: et misit ad eos pacem facere: et receperunt illam. Et iuravit illis rex et principes: et exierunt de munitione. Et intravit rex montem Sion, et vidit munitionem loci: et rupit citius iuramentum quod iuravit: et mandavit destruere murum in gyro. Et discessit festinanter, et reversus est Antiochiam, et invenit Philippum dominantem civitati: et pugnavit adversus eum, et occupavit civitatem.

VII

Anno centesimo quinquagesimo primo exiit Demetrius Seleuci filius ab urbe Roma, et ascendit cum paucis viris in civitatem maritimam, et regnavit illic. Et factum est ut ingressus est domum regni patrum suorum, comprehendit exercitus Antiochum et Lysiam ut adducerent eos ad eum. Et res ei innotuit, et ait: Nolite mihi ostendere faciem eorum. Et occidit eos exercitus. Et sedit Demetrius super sedem regni sui: et venerunt ad eum viri iniqui et impii ex Israel: et Alcimus dux eorum, qui volebat fieri sacerdos. Et accusaverunt populum apud regem, dicentes: Perdidit Iudas et fratres eius omnes amicos tuos, et nos disperdidit de terra nostra. Nunc ergo mitte virum cui credis, et eat, et videat exterminium omne quod fecit nobis, et regionibus regis: et puniat omnes amicos eius et adiutores eorum. Et elegit rex ex amicis suis Bacchidem, qui dominabatur trans flumen magnum in regno, et fidelem regi: et misit eum. Sed et Alcimum impium constituit in sacerdotium, et mandavit ei facere ultionem in filios Israel. Et surrexerunt et venerunt cum exercitu magno in terram Iuda: et miserunt nuntios, et locuti sunt ad Iudam et ad fratres eius verbis pacificis in dolo. Et non intenderunt sermonibus eorum: viderunt enim quia venerunt cum exercitu magno. Et convenerunt ad Alcimum et Bacchidem congregatio scribarum requirere quae iusta sunt: et primi Assidaei qui erant in filiis Israel, et exquirebant ab eis pacem. Dixerunt enim: Homo sacerdos de semine Aaron venit, non decipiet nos. Et locutus est cum eis verba pacifica: et iuravit illis dicens: Non inferemus vobis malum neque amicis vestris. Et crediderunt ei: et comprehendit ex eis sexaginta viros, et occidit eos in una die, secundum verbum quod scriptum est: Carnes sanctorum tuorum, et sanguinem ipsorum effuderunt in circuitu Ierusalem, et non erat qui sepeliret. Et incubuit timor et tremor in omnem populum: quia dixerunt: Non est veritas et iudicium in eis: transgressi sunt enim constitutum et iusiurandum quod iuraverunt. Et movit Bacchides castra ab Ierusalem, et applicuit in Bethzecha: et misit, et comprehendit multos ex eis qui a se refugerant: et quosdam de populo mactavit, et in puteum magnum proiecit. Et commisit regionem Alcimo, et reliquit cum eo auxilium in adiutorium ipsi. Et abiit Bacchides ad regem: et satis agebat Alcimus pro principatu sacerdotii sui. Et convenerunt ad eum omnes qui perturbabant populum suum, et obtinuerunt terram Iuda, et fecerunt plagam magnam in Israel. Et vidit Iudas omnia mala quae fecit Alcimus, et qui cum eo erant filiis Israel, multo plus quam gentes. Et exiit in omnes fines Iudaeae in circuitu, et fecit vindictam in viros desertores: et cessaverunt ultra exire in regionem. Vidit autem Alcimus quod praevaluit Iudas et qui cum eo erant: et cognovit quia non potest sustinere eos, et regressus est ad regem, et accusavit eos multis criminibus. Et misit rex Nicanorem, unum ex principibus suis nobilioribus, qui erat inimicitias exercens contra Israel: et mandavit ei evertere populum. Et venit Nicanor in Ierusalem cum exercitu magno, et misit ad Iudam et ad fratres eius verbis pacificis cum dolo, dicens: Non sit pugna inter me et vos: veniam cum viris paucis, ut videam facies vestras cum pace. Et venit ad Iudam, et salutaverunt se invicem pacifice: et hostes parati erant rapere Iudam. Et innotuit sermo Iudae quoniam cum dolo venerat ad eum: et conterritus est ab eo, et amplius noluit videre faciem eius. Et cognovit Nicanor quoniam denudatum est consilium eius: et exivit obviam Iudae in pugnam

Nichanor

iuxta capharsalama. Et ceciderunt de Nicanoris exercitu quinque milia virorum, et fugerunt in civitatem David. Et post haec verba ascendit Nicanor in montem Sion. Et exierunt de sacerdotibus populi salutare eum in pace et demonstrare ei holocaustomata quae offerebantur pro rege. Et irridens sprevit eos et polluit, et locutus est superbe, et iuravit cum ira dicens: Nisi traditus fuerit Iudas et exercitus eius in manus meas, continuo cum regressus fuero in pace succendam domum istam. Et exiit cum ira magna, et intraverunt sacerdotes et steterunt ante faciem altaris et templi, et flentes dixerunt: Tu elegisti domum istam, Domine, ad invocandum nomen tuum in ea, ut esset domus orationis et obsecrationis populo tuo. Fac vindictam in homine isto et exercitu eius, et cadant gladio. Memento blasphemias eorum, et ne dederis eis ut permaneant. Et exiit Nicanor ab Hierusalem et castra applicuit ad Bethoron, et occurrit illi exercitus Syriae. Et Iudas applicuit in Adarsa cum tribus milibus. Et oravit Iudas et dixit: Qui missi erant a rege Sennacherim, Domine, quia blasphemaverunt te, exiit angelus et percussit ex eis centum octoginta quinque milia. Sic contere exercitum istum in conspectu nostro hodie, et sciant ceteri quia male locutus est super sancta tua, et iudica illum secundum malitiam illius. Et commiserunt exercitus proelium tertia decima die mensis Adar, et contrita sunt castra Nicanoris, et cecidit ipse primus in proelio. Ut vidit autem exercitus eius quia cecidit Nicanor, proiecerunt arma sua et fugerunt. Et persecuti sunt eos viam diei unius ab Adazer usque quo veniatur in Gazara, et tubis cecinerunt post eos cum significationibus. Et exierunt de omnibus castellis Iudaeae in circuitu, et ventilabant eos cornibus. Et convertebantur iterum ad eos, et ceciderunt omnes gladio, et non est relictus ex eis nec unus. Et acceperunt spolia eorum in praedam, et caput Nicanoris amputaverunt, et dexteram eius quam extenderat superbe, et attulerunt et suspenderunt contra Hierusalem. Et laetatus est populus valde, et egerunt diem illam in laetitia magna. Et constituit agi omnibus annis diem istam tertia decima die mensis Adar. Et siluit terra Iuda dies paucos.

VIII

Et audivit Iudas nomen Romanorum, quia sunt potentes viribus, et acquiescunt ad omnia quae postulantur ab eis. Et quicumque accesserunt ad eos, statuerunt cum eis amicitias, et quia sunt potentes viribus. Et audierunt proelia eorum et virtutes bonas quas fecerunt in Galatia, quia obtinuerunt eos et duxerunt sub tributum. Et quanta fecerunt in regione Hispaniae, et quod in potestatem redegerunt metalla argenti et auri quae illic sunt, et possederunt omnem locum consilio suo et patientia. Locosque qui longe erant valde ab eis, et reges qui supervenerant illis ab extremis terrae contriverunt et percusserunt eos plaga magna. Ceteri autem dant eis tributum omnibus annis. Et Philippum et Persen Ceteorum regem et ceteros qui adversum eos arma tulerant, contriverunt bello et obtinuerunt eos. Et Antiochum magnum regem Asiae, qui eis pugnam intulerat habens centum viginti elephantos et exercitum magnum valde, contritum ab eis. Et quia ceperunt eum vivum, et statuerunt ei ut daret ipse et qui regnarent post eum tributum magnum, et daret obsides et constitutum. Et regionem Indorum et Medos et Lydos, de optimis regionibus eorum, et acceptas eas ab illo dederunt Eumeni regi. Et quia qui erant apud Helladam voluerunt ire et tollere eos, et innotuit sermo his, et miserunt ad eos ducem unum, et pugnaverunt contra illos, et ceciderunt ex eis multi, et captivas duxerunt uxores eorum et filios, et diripuerunt eos, et terram eorum possederunt, et destruxerunt muros eorum, et in servitutem illos redegerunt usque in hunc diem. Et residua regna et insulas quae aliquando restiterant illis exterminaverunt et in potestatem redegerunt. Cum amicis autem suis et qui in ipsis requiem habebant conservaverunt amicitiam, et obtinuerunt regna quae erant proxima et quae erant longe, quia quicumque audiebant nomen eorum timebant eos. Quibus vero vellent auxilio esse ut regnarent, regnabant; quos autem vellent, regno deturbabant, et exaltati sunt valde. Et in omnibus istis nemo portabat diadema, nec induebatur purpura ut magnificaretur in ea. Et quia curiam fecerunt sibi, et cotidie consulebant trecentos viginti, consilium agentes semper de multitudine, ut quae digna sunt gerant. Et committunt uni homini magistratum suum per singulos annos dominari universae terrae suae, et omnes oboediunt uni, et non est invidia neque zelus inter eos.

Et elegit Iudas Eupolemum filium Iohannis filii Iacob, et Iasonem filium Eleazari, et misit eos Romam constituere cum illis amicitiam et societatem, et ut auferrent ab eis iugum Graecorum, quia viderunt quod in servitutem premerent regnum Israhel. Et abierunt Romam viam multam valde, et introierunt curiam et dixerunt: Iudas Macchabaeus et fratres eius et populus Iudaeorum miserunt nos ad vos statuere vobiscum societatem et pacem, et conscribere nos socios et amicos vestros. Et placuit sermo in conspectu eorum. Et hoc rescriptum quod rescripserunt in tabulis aereis, et miserunt in Hierusalem ut esset apud eos ibi memoriale pacis et societatis.

Bene sit Romanis et genti Iudaeorum in mari et in terra in aeternum, gladiusque et hostis procul sit ab eis. Quod si institerit bellum Romanis prius aut omnibus sociis eorum in omni dominatione eorum, auxilium feret gens Iudaeorum, prout tempus dictaverit, corde pleno. Et proeliantibus non dabunt neque subministrabunt triticum, arma, pecuniam, naves, sicut placuit Romanis, et custodient mandata eorum nihil ab eis accipientes. Similiter autem et si genti Iudaeorum prius acciderit bellum, adiuvabunt Romani ex animo prout eis tempus permiserit. Et adiuvantibus non dabitur triticum, arma, pecunia, naves, sicut placuit Romanis, et custodient mandata eorum absque dolo. Secundum haec verba constituerunt Romani populo Iudaeorum. Quod si post haec verba hi aut illi addere aut demere ad haec aliquid voluerint, facient ex proposito suo, et quaecumque addiderint vel dempserint, rata erunt. Sed et de malis quae Demetrius rex fecit in eos, scripsimus ei dicentes: Quare gravasti iugum tuum super amicos nostros et socios Iudaeos? Si ergo iterum adierint nos adversum te, faciemus illis iudicium et pugnabimus tecum mari terraque.

Interea ut audivit Demetrius quia cecidit Nicanor et exercitus eius in proelio, apposuit Bacchidem et Alchimum rursus mittere in Iudaeam, et dextrum cornu cum illis. Et abierunt viam quae ducit in Galgala, et castra posuerunt in Masaloth, quae est in Arbellis, et occupaverunt eam et peremerunt animas

hominum multas. Et mense primo anni centesimi quinquagesimi et secundi applicuerunt exercitum ad Ierusalem. Et surrexerunt et abierunt in Beream viginti milia virorum et duo milia equitum. Et Iudas erat positus in Laisa, et tria milia viri cum eo electi. Et viderunt multitudinem exercitus quia multi sunt, et timuerunt valde: et multi subtraxerunt se de castris, et non remanserunt ex eis nisi octingenti viri. Et vidit Iudas quod defluxit exercitus suus, et bellum perurguebat eum, et confractus est corde, quia non habebat tempus congregandi eos, et dissolutus est. Et dixit his qui residui erant: Surgamus et eamus ad adversarios nostros, si poterimus pugnare adversus eos. Et avertebant eum dicentes: Non poterimus, sed liberemus animas nostras modo, et revertamur ad fratres nostros, et tunc pugnabimus adversus eos: nos autem pauci sumus. Et ait Iudas: Absit istam rem facere ut fugiamus ab eis: et si appropiavit tempus nostrum, moriamur in virtute propter fratres nostros, et non inferamus crimen gloriae nostrae. Et movit exercitus de castris, et steterunt illis obviam: et divisi sunt equites in duas partes, et fundibularii et sagittarii praeibant exercitum, et primi certaminis omnes potentes. Bacchides autem erat in dextro cornu, et proximavit legio ex duabus partibus, et clamabant tubis. Exclamaverunt autem et hi qui erant ex parte Iudae etiam ipsi, et commota est terra a voce exercituum: et commissum est proelium a mane usque ad vesperam. Et vidit Iudas quod firmior est pars exercitus Bacchidis in dextris, et convenerunt cum ipso omnes constantes corde: et contrita est dextera pars ab eis, et persecutus est eos usque ad montem Azoti. Et qui in sinistro cornu erant viderunt quod contritum est dextrum cornu, et secuti sunt post Iudam et qui cum ipso erant a tergo: et ingravatum est proelium, et ceciderunt vulnerati multi ex his et ex illis. Et Iudas cecidit, et ceteri fugerunt. Et Ionathas et Simon tulerunt Iudam fratrem suum, et sepelierunt eum in sepulchro patrum suorum in civitate Modin. Et fleverunt eum omnis populus Israel planctu magno, et lugebant dies multos, et dixerunt: Quomodo cecidit potens, qui salvum faciebat populum Israel? Et cetera verba bellorum Iudae et virtutum quas fecit et magnitudinis eius non sunt descripta: multa enim erant valde.

Et factum est post obitum Iudae, emerserunt iniqui in omnibus finibus Israel, et exorti sunt omnes qui operabantur iniquitatem. In diebus illis facta est fames magna valde, et tradidit se Bacchidi omnis regio eorum cum ipsis. Et elegit Bacchides impios viros, et constituit eos dominos regionis: et exquirebant et perscrutabantur amicos Iudae, et adducebant eos ad Bacchidem, et vindicabat in illos et illudebat. Et facta est tribulatio magna in Israel, qualis non fuit ex qua die non est visus propheta in Israel. Et congregati sunt omnes amici Iudae, et dixerunt Ionathae: Ex quo frater tuus Iudas defunctus est, vir similis ei non est qui exeat contra Bacchidem et eos qui inimici sunt gentis nostrae. Nunc itaque te elegimus hodie nobis esse principem et ducem ad bellandum bellum nostrum.

Et suscepit Ionathas tempore illo principatum, et surrexit loco Iudae fratris sui. Et cognovit Bacchides, et quaerebat eum occidere. Et cognovit Ionathas et Simon frater eius et omnes qui cum eo erant, et fugerunt in desertum Thecue, et consederunt ad aquam lacus Asphar. Et cognovit Bacchides, et die sabbatorum venit ipse et omnis exercitus eius trans Iordanem. Et misit fratrem suum ducem populi, et rogavit Nabuthaeos amicos suos ut commodarent illis apparatum suum, qui erat copiosus. Et exierunt filii Iambri ex Madaba, et comprehenderunt Iohannem et omnia quae habebat, et abierunt habentes ea. Post haec verba renuntiatum est Ionathae et Simoni fratri eius quia filii Iambri faciunt nuptias magnas, et ducunt sponsam ex Madaba filiam unius de magnis principibus Chanaan cum ambitione magna. Et recordati sunt sanguinis Iohannis fratris sui, et ascenderunt et absconderunt se sub tegumento montis. Et levaverunt oculos suos et viderunt: et ecce tumultus et apparatus multus: et sponsus processit et amici eius et fratres eius obviam illis cum tympanis et musicis et armis multis. Et surrexerunt ad eos de insidiis, et occiderunt eos, et ceciderunt vulnerati multi, et residui fugerunt in montem: et acceperunt omnia spolia eorum. Et conversae sunt nuptiae in luctum, et vox musicorum ipsorum in lamentum. Et vindicaverunt vindictam sanguinis fratris sui, et reversi sunt ad ripam Iordanis. Et audivit Bacchides, et venit die sabbatorum usque ad oram Iordanis in virtute multa. Et dixit ad suos Ionathas: Surgamus et pugnemus contra inimicos nostros: non est enim hodie sicut heri et nudiustertius. Ecce enim bellum ex adverso, aqua vero Iordanis hinc et inde, et ripae et paludes et saltus, et non est locus divertendi. Nunc ergo clamate in caelum, ut liberemini de manu inimicorum vestrorum. Et commissum est bellum. Et extendit Ionathas manum suam percutere Bacchidem, et divertit ab eo retro: et dissiluit Ionathas et qui cum eo erant in Iordanem, et transnataverunt ad eos Iordanem. Et ceciderunt de parte Bacchidis die illa mille viri, et reversi sunt in Ierusalem. Et aedificaverunt civitates munitas in Iudaea, munitionem quae erat in Iericho, et in Ammaum, et in Bethoron, et Bethel, et Thamnata, et Phara, et Thopo, muris excelsis et portis et seris. Et posuit custodiam in eis, ut inimicitias exercerent in Israel: et munivit civitatem Bethsuram, et Gazaram, et arcem, et posuit in eis auxilia et apparatum escarum. Et accepit filios principum regionis obsides, et posuit eos in arce in Ierusalem in custodia.

X

Et anno centesimo quinquagesimo et tertio mense secundo praecepit Alcimus destrui muros domus sanctae interioris, et destrui opera prophetarum: et coepit destruere. In tempore illo percussus est Alcimus, et impedita sunt opera illius, et occlusum est os eius, et dissolutus est paralysi, nec ultra loqui potuit verbum et mandare de domo sua. Et mortuus est Alcimus in tempore illo cum tormento magno. Et vidit Bacchides quoniam mortuus est Alcimus, et reversus est ad regem: et siluit terra annis duobus. Et cogitaverunt omnes iniqui dicentes: Ecce Ionathas et qui cum eo sunt in silentio habitant confidenter: nunc ergo adducamus Bacchidem, et comprehendet eos omnes in una nocte. Et abierunt, et consilium ei dederunt. Et surrexit ut veniret cum exercitu multo: et misit occulte epistolas sociis suis qui erant in Iudaea, ut comprehenderent Ionathan et eos qui cum eo erant: sed non potuerunt, quia innotuit eis consilium eorum. Et apprehendit de viris regionis qui

principes erant milicie .l. viros et occidit eos. Et seces-
sit ionathas et symon et qui cum eo erant in bethbes-
si que est in deserto et instruxit diruta eius et firmaverunt
eam. Et agnovit bachides et congregavit univer-
sam multitudinem suam et his qui de iudea erant
denuntiavit. Et venit et castra posuit super bethbessen. Et
oppugnavit eam dies multos et fecit machinas.
Et reliquit ionathas symonem fratrem suum in civitate
et exiit in regionem et venit cum numero et percussit
odaren et fratres eius et filios phaseron in tabernaculis ip-
sorum et cepit cedere et crescere in virtutibus. Symon
vero et qui cum ipso erant exierunt de civitate et succen-
derunt machinas et pugnaverunt contra bachidem et con-
tritus est ab eis et afflixerunt eum valde quoniam consilium
eius et congressus eius erat inanis. Et iratus contra
viros iniquos qui ei consilium dederant ut veniret
in regionem ipsorum multos ex eis occidit. Ipse autem
cogitavit cum reliquis abire in regionem suam. Et cog-
novit ionathas et misit ad eum legatos componere
cum ipso pacem et reddere ei captivitatem. Et libenter acce-
pit et fecit secundum verba eius. Et iuravit nichil se ei
facturum male omnibus diebus vite eius. Et reddidit ei
captivitatem quam prius erat predatus de terra iuda.
Et conversus abiit in terram suam et non apposuit am-
plius venire in fines eius. Et cessavit gladius ex israel.
Et habitavit ionathas in machmas. Et cepit iona-
thas ibi iudicare populum et exterminare impios ex israel.

Alexander

Et anno centesimo sexagesimo ascendit alex-
ander antiochi filius qui cognominatus est nobilis et oc-
cupavit ptolomaidam et receperunt eum et regnavit
illic. Et audivit demetrius rex et congregavit exerci-
tum valde copiosum et exivit obviam illi in prelium. Et
misit demetrius ad ionathan epistolam verbis pa-
cificis ut magnificaret eum. Dixit enim. Antici-
pemus pacem facere cum eo priusquam faciat cum
alexandro adversum nos. Recordabitur enim omnium
que fecimus in eum et in fratres eius et in gentem eius.
Et dedit ei potestatem congregandi exercitum et fabri-
care arma et esse ipsum socium eius et obsides qui
erant in arce iussit tradi ei. Et venit ionathas
in ierusalem et legit epistolas in auditu omnis populi et eorum qui in
arce erant. Et timuerunt timore magno quoniam audierunt
quod dedit ei rex potestatem congregandi exercitum. Et tra-
diti sunt ionathe obsides et reddidit eos parentibus
suis. Et habitavit ionathas in ierusalem et cepit edificare
et innovare civitatem. Et dixit facientibus opera ut
struerent muros et montem syon in circuitu lapi-
dibus quadratis ad munitionem et ita fecerunt. Et fuge-
runt alienigene qui erant in munitionibus quas
edificaverat bachides et reliquit unusquisque locum
suum et abiit in terram suam. Tantum in bethsura re-
manserunt aliqui ex his qui reliquerant legem et precep-
ta dei. erat enim hec eis ad refugium. Et audi-
vit alexander rex promissa que promisit demetrius io-
nathe et narraverunt ei prelia et virtutes quas ipse fe-
cit et fratres eius et labores quos laboraverunt et ait. Num-
quid inveniemus aliquem virum talem. Et nunc facie-
mus eum amicum et socium nostrum. Et scripsit epi-
stolam et misit ei secundum hec verba dicens. Rex alexan-
der fratri ionathe salutem. Audivimus de te quod vir
potens sis et aptus es ut sis amicus noster. Et nunc con-
stituimus te hodie summum sacerdotem gentis tue
et ut amicus regis voceris. Et misit ei purpuram
et coronam auream. ut que nostra sunt sentias nobiscum
et conserves amicitias ad nos. Et induit se iona-
thas stolam septimo mense anno centesimo sexa-
gesimo die sollempni scenophegie et congregavit exer-
citum et fecit arma copiosa. Et audivit demetrius
verba ista et contristatus est et ait. Quid hoc fecimus quod preoccu-
pavit nos alexander apprehendere amicitiam iudeorum
ad munimen sui. Scribam et ego illis verba deprecatoria
et dignitates et dona ut sit mecum in adiutorio. Et scrip-
sit eis in hec verba. Rex demetrius genti iudeorum salutem.
Quoniam servastis ad nos pactum et mansistis in amicitia
nostra et non accessistis ad inimicos nostros audivimus et gavi-
si sumus. Et nunc perseverate adhuc conservare ad nos
fidem et retribuemus vobis bona pro his que fecistis
nobiscum. Et remittemus vobis prestationes multas
et dabimus vobis donationes. Et nunc absolvo vos
et omnes iudeos a tributis et pretia salis indulgeo et coro-
nas remitto et tertias seminis. Et dimidiam partem
fructus ligni quod est portionis mee relinquo vobis ex
hodierno et deinceps ne accipiatur a terra iuda et a tribus
civitatibus que addite sunt illi ex samaria et galilea
ex hodierna die et in totum tempus. Et ierusalem sit sancta
et libera cum finibus suis et decime et tributa ipsius
sint. Remitto etiam potestatem arcis que est in ierusalem et do
eam summo sacerdoti ut constituat in ea viros
quoscumque ipse elegerit qui custodiant eam. Et om-
nem animam iudeorum que captiva est a terra iuda in omni
regno meo relinquo liberam gratis ut omnes a tri-
butis solvantur. Etiam pecorum suorum. Et omnes dies
sollempnes et sabbata et neomenie et dies decreti
et tres dies ante diem sollempnem sint omnes immuni-
tates et remissiones omnibus iudeis qui sunt in regno
meo. Et nemo habebit potestatem agere aliquid et
movere negotia adversus aliquem eorum in omni causa.
Et ut scribantur ex iudeis in exercitu regis ad xxx.
milia virorum et dabuntur illis copie ut oportet omnibus
exercitus regis. Et ex ipsis ordinabuntur qui sint in
munitionibus regis magni et ex his constituentur
super negotia regni que aguntur ex fide et principes sint
ex eis et ambulent in legibus suis sicut precepit rex in terra
iuda. Et tres civitates que addite sunt iudee ex regione
samarie cum iudea reputentur ut sint sub uno et non
obediant alie potestati nisi summi sacerdotis.
Ptolomaidam et confines eius quas dedi donum sanctis
qui sunt in ierusalem ad necessarios sumptus sanctorum. Et ego
singulis annis dabo quindecim milia siclorum ar-
genti de rationibus regis que me contingunt. Et omne
quod reliquum fuerit quod non reddiderant qui super negotia
erant annis prioribus ex hoc dabunt in opera domus. Et
super hec quinque milia siclorum argenti que accipie-
bant de sanctorum ratione per singulos annos et hec ad sa-

cerdotes qui parent qui in ministerio funguntur. Et quicumque confugerint in templum quod est in Ierosolimis et in omnibus finibus eius obnoxii regi in omni negotio dimittantur: et universa que sunt eis in regno meo libera habeant. Et ad edificanda vel instauranda opera sanctorum sumptus dabuntur de ratione regis: et ad extruendos muros Ierusalem et communiendos in circuitu, sumptus dabuntur de ratione regis: et ad construendos muros in Iudea. Ut audivit autem Ionathas et populus sermones istos non crediderunt eis nec receperunt eos: quia recordati sunt malicie magne quam fecerat in Israel et tribulaverat eos valde. Et complacuit eis in Alexandro: quia ipse fuerat eis princeps sermonum pacis: et ipsi auxilium ferebant omnibus diebus.

Et congregavit Alexander rex exercitum magnum: et admovit castra contra Demetrium. Et commiserunt prelium reges: et fugit exercitus Alexandri: et insecutus est eum Demetrius et incubuit super eos. Et invaluit prelium nimis donec occideret sol: et cecidit Demetrius in illa die. Et misit Alexander ad Ptholomeum regem Egypti legatos secundum hec verba dicens. Quoniam regressus sum in regnum meum et sedi in sede patrum meorum: et optinui principatum et contrivi Demetrium et possedi regionem nostram. Et commisi cum eo pugnam et contritus est ipse et castra eius a nobis: et sedimus in sede regni eius. Et nunc statuamus ad invicem amiciciam: et da mihi filiam tuam uxorem: et ero gener tuus: et dabo tibi dona: et ipsi dignitatem. Et respondit Ptolomeus rex dicens. Felix dies in qua reversus es ad terram patrum tuorum: et sedisti in sede regni eorum. Et nunc faciam tibi que scripsisti: sed occurre Ptolomaidam ut videamus invicem et spondeam tibi sicut dixisti. Et exiit Ptolomeus de Egypto ipse et Cleopatra filia eius et venit Ptolomaidam anno centesimo sexagesimo quarto. Et occurrit ei Alexander rex et dedit ei Cleopatram filiam suam: et fecit nuptias eius Ptolomaide sicut reges: in magna gloria. Et scripsit Alexander rex Ionathe ut veniret obviam sibi: et abiit cum gloria Ptholomaidam et occurrit ibi duobus regibus. Et dedit illis argentum multum et aurum et dona: et invenit gratiam in conspectu eorum. Et convenerunt adversus eum viri pestilentes ex Israel, viri iniqui interpellantes adversus eum: et non intendit ad eos rex. Et iussit spoliari Ionathan vestimentis suis et indui eum purpura: et ita fecerunt. Et collocavit eum rex sedere secum: dixitque principibus suis. Exite cum eo in medium civitatis: et predicate ut nemo interpellet adversus eum de ullo negotio: nec quisquam ei molestus sit de ulla ratione. Et factum est ut viderunt qui interpellabant gloriam eius que predicabatur: et opertum eum purpura fugerunt omnes. Et magnificavit eum rex et scripsit eum inter primos amicos: et posuit eum ducem et participem principatus. Et reversus est Ionathas in Ierusalem cum pace et leticia.

In anno centesimo sexagesimo quinto venit Demetrius filius Demetrii a Creta in terram patrum suorum. Et audivit Alexander rex et contristatus est valde: et reversus est Antiochiam. Et constituit Demetrius Apollonium qui preerat Celesyrie: et congregavit exercitum magnum et accessit Iamniam: et misit ad Ionathan summum sacerdotem dicens. Tu solus resistis nobis. Ego autem factus sum in derisum et in obprobrium: propterea quia tu potestatem exerces in montibus. Nunc ergo si confidis in virtutibus tuis: descende ad nos in campum et comparemur illic invicem: quia mecum est virtus bellorum. Interroga et disce quis sum ego et ceteri qui auxilio sunt mihi. Qui et dicunt quia non potest stare pes vester ante faciem nostram: quia bis in fugam conversi sunt patres tui in terra sua. Et nunc quomodo poteris sustinere equitatum et exercitum tantum in campo: ubi non est lapis neque saxum, nec locus fugiendi. Ut audivit autem Ionathas sermones Apollonii: motus est animo. Et elegit decem milia virorum et exiit ab Ierusalem et occurrit ei Symon frater eius in adiutorium et applicuerunt castra in Ioppen. Et exclusit eum a civitate quia custodia Apollonii Ioppe erat et oppugnavit eam. Et exterriti qui erant intra civitatem aperuerunt ei: et optinuit Ionathas Ioppen. Et audivit Apollonius: et admovit tria milia equitum et exercitum multum: et abiit Azotum tamquam iter faciens: et statim exiit in campum eo quod haberet multitudinem equitum et confideret in eis. Et insecutus est eum Ionathas in Azotum: et prelium commiserunt. Et reliquit Apollonius in castris mille equites occulte post eos. Et cognovit Ionathas quoniam sunt insidie post se: et circuierunt castra eius et iecerunt iacula in populum a mane usque ad vesperam. Populus autem stabat sicut preceperat Ionathas: et laboraverunt equi eorum. Et eiecit Symon exercitum suum: et commisit contra legionem. Equites enim fatigati erant: et contriti sunt ab eo et fugerunt. Et qui dispersi sunt in campum fugerunt in Azotum: et intraverunt in Bethdagon idolum suum ut se liberarent. Et succendit Ionathas Azotum et civitates que erant in circuitu eius et accepit spolia eorum. Et templum Dagon: et eos qui fugerunt in illud succendit igni. Et fuerunt qui ceciderunt gladio cum his qui succensi sunt: fere octo milia virorum. Et movit inde Ionathas castra et applicuit ea Aschalona: et exierunt de civitate obviam illi in magna gloria. Et reversus est Ionathas in Ierusalem cum suis: habentibus spolia multa. Et factum est ut audivit Alexander rex sermones istos: addidit adhuc glorificare Ionathan. Et misit ei fibulam auream sicut est consuetudo dari cognatis regum: et dedit ei Accharon et omnes fines eius in possessione.

XI

Et rex Egypti congregavit exercitum sicut arena que est circa oram maris et naves multas: et querebat optinere regnum Alexandri dolo: et addere illud regno suo. Et exiit in Syriam verbis pacificis: et aperiebant ei civitates et occurrebant ei quia mandaverat Alexander exire rex ei obviam eo quod socer suus esset. Cum introiret autem civitatem Ptolomeus: ponebat custodias militum in singulis civitatibus. Et ut appropinquavit Azotum: ostenderunt ei templum Dagon succensum igni: et Azotum et cetera eius demolita: et corpora proiecta: et eorum qui cesi erant in bello tumulos quos fecerant secus viam. Et narraverunt regi quia hec fecit Ionathas: ut invidiam facerent ei. Et tacuit rex. Et occurrit Ionathas regi in Ioppen cum gloria: et invicem se salutaverunt: et dormierunt illic. Et abiit Ionathas cum rege usque ad flumen qui

Demetrius

uocatur Eleutherus: et reuersus est Ierusalem. Rex autem Ptolomeus
obtinuit dominium ciuitatum usque Seleuciam maritimam
et cogitabat in Alexandrum consilia mala: et misit
legatos ad Demetrium dicens. Veni componamus
inter nos pactum: et dabo tibi filiam meam quam habet
Alexander: et regnabis in regno patris tui. Penituit
enim me quod dederim illi filiam meam: quesiuit enim
me occidere. Et uituperauit eum: propterea quod con-
cupierat regnum eius. Et abstulit filiam suam:
et dedit eam Demetrio: et alienauit se ab Alexandro
et manifeste facte sunt inimicitie eius. Et intra-
uit Ptholomeus Antiochiam: et imposuit duo di-
ademata capiti suo Egypti et Asie. Ptolomeus autem
rex erat in Cilicia illis temporibus: quia rebellabant qui
erant in locis illis. Et audiuit Alexander: et uenit ad eum
in bello. Et produxit Ptolomeus rex exercitum: et occurrit
ei in manu ualida et fugauit eum. Et fugit Alexander
in Arabiam: ut ibi protegeretur. Rex autem Ptolomeus
exaltatus est: et abstulit Gabdiel Arabs caput Alexan-
dri et misit Ptolomeo. Et rex Ptolomeus mortuus est
die tertia. Et qui erant in munitionibus perierunt ab his
qui erant intra castra: et regnauit Demetrius anno
centesimo sexagesimo septimo. In diebus illis con-
gregauit Ionathas eos qui erant in Iudea: ut ex-
pugnarent arcem que est in Ierusalem et fecerunt contra
eam machinas multas. Et abierunt quidam qui ode-
rant gentem suam uiri iniqui ad regem: et renuntia-
uerunt ei quod Ionathas obsideret arcem. Et ut audiuit i-
ratus est et statim uenit Ptolomaidam: et scripsit
Ionathe ne obsideret sed occurreret sibi ad colloquium
festinato. Ut audiuit autem Ionathas iussit obsidere
et elegit de senioribus Israel et de sacerdotibus: et dedit se
periculo. Et accepit aurum et argentum et uestem et alia xe-
nia multa: et abiit ad regem Ptolomaide et inuenit
gratiam in conspectu eius. Et interpellabant aduersus
eum quidam uiri iniqui ex gente sua: et fecit ei rex
sicut fecerant ei qui ante ipsum fuerunt. Et exaltauit
eum in conspectum amicorum omnium: et statuit ei principa-
tum sacerdotii: et quecumque alia habuit prius preciosa: et fecit
eum principem amicorum. Et postulauit Ionathas a rege
ut immunem faceret Iudeam: et tres toparchias et
Samariam: et promisit ei talenta trecenta. Et consen-
sit rex et scripsit Ionathe epistolas de his omnibus hunc mo-
dum continentes. Rex Demetrius Ionathe fratri salutem
et genti Iudeorum. Exemplum epistole quam scripsimus Lasteni paren-
ti nostro de uobis: misimus ad uos ut sciretis. Rex Deme-
trius Lasteni parenti salutem. Et genti Iudeorum amicis
nostris: et conseruantibus que iusta sunt apud nos decreuimus
benefacere propter benignitatem ipsorum quam erga nos ha-
bent. Statuimus ergo illis omnes fines Iudee: et tres ciui-
tates Lyddam et Ramathe que addite sunt Iudee ex Sa-
maria: et omnes confines earum sequestrari omnibus sacrifi-
cantibus in Ierosolimis. Pro his que ab eis rex prius accipi-
ebat per singulos annos: et pro fructibus terre et pomorum. Et
alia que ad nos pertinebant decimarum et tributorum ex hoc
tempore remittimus eis. Et areas salinarum et coronas que
nobis deferebantur omnia ipsis concedimus: et nichil

horum irritum erit ex hoc et in omne tempus. Nunc ergo curate fa-
cere huius exemplum: et detur Ionathe et ponatur in monte
sancto et in loco celebri. Et uidens Demetrius rex quod siluit
terra in conspectu suo: et nichil ei resistit et dimisit
totum exercitum suum unumquemque in locum suum: excepto peregrino
exercitu quem contraxit ab insulis gentium: et inimici e-
rant ei omnes exercitus patrum eius. Trifon autem erat
quidam partium Alexandri prius: et uidit quoniam omnis
exercitus murmurabat contra Demetrium: et iuit ad Emalcu-
el Arabem qui nutriebat Antiochum filium Alexandri et
assidebat ei ut traderet eum ipsi ut regnaret loco
patris sui. Et enuntiauit ei quanta fecit Demetrius: et inimi-
citias exercituum eius aduersus illum: et mansit illic diebus
multis. Et misit Ionathas ad Demetrium regem ut
eiceret eos qui in arce erant in Ierusalem: et qui in presidiis
erant quia impugnabant Israel. Et misit Demetrius
ad Ionathan dicens. Non hec tantum faciam tibi et
genti tue: sed gloria illustrabo te et gentem tuam cum
fuerit oportunum. Nunc ergo recte feceris si miseris in
auxilium uiros: quia discessit omnis exercitus meus. Et misit
ei Ionathas tria milia uirorum fortium Antiochiam: et uenerunt
ad regem et delectatus est rex in aduentu eorum. Et conue-
nerunt qui erant de ciuitate centum uiginti milia
uirorum et uolebant interficere regem: et fugit rex in aulam.
Et occupauerunt qui erant de ciuitate itinera ciuitatis
et ceperunt pugnare. Et uocauit rex Iudeos in auxilium:
et conuenerunt simul omnes ad eum: et dispersi sunt omnes per
ciuitatem. Et occiderunt in illa die centum milia homi-
num et succenderunt ciuitatem. Et ceperunt spolia multa
in illa die et liberauerunt regem. Et uiderunt qui erant de ci-
uitate quod obtinuissent Iudei ciuitatem sicut uolebant: et
infirmati sunt mente sua: et clamauerunt ad regem cum precibus
dicentes. Da nobis dextras: et cessent Iudei oppugnan-
tes nos et ciuitatem. Et proiecerunt arma et fecerunt pacem.
Et glorificati sunt Iudei in conspectu regis et in conspectu
omnium qui erant in regno eius: et nominati sunt in reg-
no: et regressi sunt in Ierusalem habentes spolia multa. Et
sedit Demetrius rex in sede regni sui: et siluit terra
in conspectu eius. Et mentitus est omnia quecumque dixit
et alienauit se a Ionatha: et non retribuit ei secundum
beneficia que sibi tribuerat: et uexabat eum ualde.
Post hec autem reuersus est Trifon et Antiochus cum eo puer
adolescens: et regnauit et imposuit diadema. Et con-
gregati sunt ad eum omnes exercitus quos disperserat Deme-
trius: et pugnauerunt contra eum: et fugit et terga uertit.
Et accepit Trifon bestias: et obtinuit Antiochiam.
Et scripsit Antiochus adolescens Ionathe dicens. Con-
stituo tibi sacerdotium et constituo te super quatuor
ciuitates: ut sis de amicis regis. Et misit illi uasa
aurea et ministerium: et dedit ei potestatem bibendi in
auro: et esse in purpura: et habere fibulam auream.
Et Symonem fratrem eius constituit ducem a terminis Tyri
usque ad fines Egypti. Et exiit Ionathas et perambu-
labat trans flumen ciuitates: et congregatus est ad
eum omnis exercitus Syrie in auxilium: et uenit
Ascalonem. Et occurrerunt ei de ciuitate honorifice: et
abiit inde Gazam. Et concluserunt se qui erant Ga-

re et obsedit eam. et succendit que in circuitu erant civitatis et predatus est eam. Et rogaverunt gazenses ionathan et dedit illis dexteram. et accepit filios eorum obsides et misit illos in ierusalem. et perambulavit regiones usque damascum.

Et audivit ionathas quod prevaricati sunt principes demetrii in cades que est in galilea cum exercitu multo: volentes eum removere a negotio regni. occurrit illis. Fratrem autem suum symonem reliquit intra provinciam. Et applicuit symon ad bethsuram et expugnabat eam diebus multis et conclusit eos. Et postulaverunt ab eo dextras accipere. Et eiecit eos inde et cepit civitatem: et posuit in ea presidium. Et ionathas et castra eius applicuerunt ad aquam genesar. et ante lucem vigilaverunt in campum asor. Et ecce castra alienigenarum occurrebant in campo: et tendebant ei insidias in montibus. Ipse autem occurrit ex adverso. Insidie vero surrexerunt de locis suis et commiserunt prelium. Et fugerunt qui erant ex parte ionathe omnes: et nemo relictus est ex eis. nisi mathathias filius absolomi: et iudas filius chalfi. princeps militie exercitus. Et scidit ionathas vestimenta sua: et posuit terram in capite suo: et oravit. Et reversus est ad eos in prelium: et convertit illos: et pugnaverunt. Et viderunt qui fugiebant partes illius et reversi sunt ad eum: et insequebantur cum eo usque cades ad castra sua et pervenerunt usque illuc. Et ceciderunt de alienigenis in die illa tria milia virorum. et reversus est ionathas in ierusalem.

Et vidit ionathas quod tempus eum iuvat et elegit viros et misit romam statuere et renovare cum eis amicitiam. Et ad spartiatas et ad alia loca misit epistolas secundum eandem formam. Et abierunt romam: et intraverunt curiam et dixerunt. Ionathas summus sacerdos et gens iudeorum miserunt nos. ut renovaretis amicitiam et societatem secundum pristinum. Et dederunt illis epistolas ad ipsos per loca: ut deducerent eos in terram iuda cum pace. Et hoc exemplum epistolarum quas scripsit ionathas spartiatis. Ionathas summus sacerdos et seniores gentis: et sacerdotes et reliquus populus iudeorum spartiatis fratribus salutem. Iam pridem misse erant epistole ad oniam summum sacerdotem a dario qui regnabat apud vos. quoniam estis fratres nostri sicut rescriptum continet quod subiectum est. Et suscepit onias virum qui missus fuerat cum honore: et accepit epistolas in quibus significabatur de societate et amicitia. Nos cum nullo horum indigeremus habentes solatio libros sanctos qui sunt in manibus nostris: maluimus mittere ad vos renovare fraternitatem et amicitiam ne forte alieni efficiamur a vobis. Multa enim tempora transierunt ex quo misistis ad nos. Nos ergo in omni tempore sine intermissione diebus sollempnibus et ceteris quibus oportet: memores sumus vestri in sacrificiis que offerimus et in observationibus sicut fas est: ut decet meminisse fratrum. Letamur itaque de gloria vestra. Nos autem circumdederunt multe tribulationes et multa prelia: et impugnaverunt nos reges qui sunt in circuitu nostro. Noluimus ergo vobis molesti esse neque ceteris sociis et amicis nostris in his preliis. Habuimus enim de celo auxilium et liberati sumus et humiliati sunt inimici nostri. Elegimus itaque numenium antiochi. et antipatrum iasonis filium. et misimus ad romanos renovare cum eis amicitiam et societatem pristinam. Mandavimus itaque eis: ut veniant etiam ad vos et salutent vos et reddant vobis epistolas nostras: de innovatione fraternitatis nostre. Et nunc benefacietis respondentes nobis ad hec. Et hoc rescriptum epistolarum quod miserat onias rex spartiatarum. Onias ionathe sacerdoti magno salutem. Inventum est in scriptura de spartiatis et iudeis quoniam sunt fratres: et quod sunt de genere abraham. Et nunc ex quo hoc cognovimus: benefacitis scribentes nobis de pace vestra. Sed et nos rescripsimus vobis. Pecora nostra et possessiones nostre vestre sunt: et vestra nostra. Mandavimus itaque hec nuntiari vobis.

Et audivit ionathas quoniam egressi sunt principes demetrii cum exercitu multo supra quam prius pugnare adversus eum: et exiit ab ierusalem. Et occurrit eis in amathite regionem: non enim dederat eis spatium ut ingrederentur regionem eius. Et misit speculatores in castra eorum: et reversi renuntiaverunt quod constituunt supervenire illuc nocte. Cum occidisset autem sol: precepit ionathas suis vigilare et esse in armis paratos ad pugnam tota nocte: et posuit custodes per circuitum castrorum. Et audierunt adversarii quia paratus est ionathas cum suis in bello: et timuerunt et formidaverunt corde suo: et accenderunt focos in castris suis. Ionathas autem et qui cum eo erant non cognoverunt usque mane: videbant enim luminaria ardentia. Et secutus est ionathas et non comprehendit eos: transierant enim flumen eleutherum. Et divertit ionathas ad arabas qui vocantur zabadei: et percussit eos et accepit spolia eorum. Et exiit et venit damascum: et perambulabat omnem regionem illam. Simon autem exiit et venit usque ascalonam et ad proxima presidia et declinavit in ioppen et occupavit eam. Audivit enim quod vellent presidium tradere partibus demetrii: et posuit ibi custodes ut custodirent eam. Et reversus est ionathas et convocavit seniores populi: et cogitavit cum eis edificare presidia in iudea et edificare muros in ierusalem: et exaltare altitudine magna inter medium arcis et civitatis: ut separaret eam a civitate ut esset ipsa singulariter: et neque emant neque vendant. Et convenerunt ut edificarent civitatem: et cecidit murus qui erat super torrentem ab ortu solis et reparavit eum qui vocatur caphetetam. Et symon edificavit adiada in sephela: et munivit eam et imposuit portas et seras.

Et cum cogitasset trifon regnare asie: et assumere diadema et extendere manum in antiochum regem: timens ne forte non permitteret eum ionathas sed pugnaret adversus eum: querebat comprehendere eum et occidere. Et exurgens abiit in bethsan. Et exiit ionathas obviam ei cum xl milibus virorum electorum in prelium: et venit in bethsan. Et vidit trifon quod venit cum exercitu multo: ut extenderet in eum manus: et timuit et excepit eum cum honore: et commendavit eum omnibus amicis suis et dedit ei munera. et precepit exercitibus suis ut obedirent ei sicut sibi. Et dixit ionathe. Ut quid vexasti universum populum cum bellum nobis non sit? Et nunc remitte eos in domos suas. Elige autem tibi viros paucos qui tecum sint. et veni mecum ptolomaidam: et tradam illam tibi et reliqua presidia

et exercitum et reliquos praepositos negotiis. Et conversus abibo: propterea enim veni. Et credidit ei, et fecit sicut dixit: et dimisit exercitum, et abierunt in terram Iuda. Retinuit autem secum tria millia virorum: ex quibus remisit in Galileam duo milia, mille autem cum eo venerunt. Ut autem intravit Ionathas Ptolomaidam, clauserunt portas Ptolomenses, et comprehenderunt eum, et omnes qui cum eo intraverunt gladio interfecerunt. Et misit Trifon exercitum et equites in Galileam, et in campum magnum, ut perderent omnes socios Ionathe. At illi cum cognovissent quia comprehensus est et periit, et omnes qui cum eo erant, hortati sunt semetipsos, et exierunt parati in prelium. Et videntes hi qui insecuti fuerant quia pro anima res est illis, reversi sunt. Illi autem venerunt omnes cum pace in terram Iuda, et planxerunt Ionathan et eos qui cum ipso fuerant valde: et luxit Israel luctu magno. Et quesierunt omnes gentes que erant in circuitu eorum conterere eos. Dixerunt enim: Non habent principem et adiuvantem: nunc ergo expugnemus illos, et tollamus de hominibus memoriam eorum.

XIII

triphon

Et audivit Symon quod congregavit Trifon exercitum copiosum ut veniret in terram Iuda, et attereret eam. Vidensque quia in tremore populus est et in timore, ascendit Ierusalem, et congregavit populum: et adhortans dixit: Vos scitis quanta ego et fratres mei, et domus patris mei fecimus pro legibus et pro sanctis prelia, et angustias quales vidimus: horum gratia perierunt fratres mei omnes propter Israel, et relictus sum ego solus. Et nunc non michi contingat parcere anime mee in omni tempore tribulationis: non enim melior sum fratribus meis. Vindicabo itaque gentem meam et sancta, natos quoque nostros et uxores: quia congregate sunt universe gentes conterere nos inimicitie gratia. Et accensus est spiritus populi simul ut audivit verba ista: et responderunt voce magna dicentes: Tu es dux noster loco Iude et Ionathe fratris tui: pugna prelium nostrum, et omnia quecumque dixeris nobis faciemus. Et congregans omnes viros bellatores acceleravit consummare omnes muros Ierusalem, et munivit eam in gyro. Et misit Ionathan filium Absolomi, et cum eo exercitum novum in Ioppen: et eiectis his qui erant in ea, mansit illic ipse. Et movit Trifon a Ptolomaida cum exercitu multo ut veniret in terram Iuda, et Ionathas cum eo in custodia. Symon autem applicuit in Addus contra faciem campi. Et ut cognovit Trifon quia surrexit Symon loco Ionathe fratris sui, et quia commissurus esset cum eo prelium, misit ad eum legatos dicens: Pro argento quod debebat frater tuus Ionathas in ratione regis, detinuimus eum. Et nunc mitte argenti talenta centum, et duos filios eius obsides, ut non dimissus fugiat a nobis, et remittemus eum. Et cognovit Symon quia cum dolo loqueretur secum: iussit tamen dari argentum et pueros, ne inimicitiam magnam sumeret ad populum Israel dicentem: Quia non misit ei argentum et pueros, propterea periit. Et misit pueros et centum talenta: et mentitus est, et non dimisit Ionathan. Et post hec venit Triphon intra regionem ut contereret eam: et gyraverunt per viam que ducit Ador: et Symon et castra eius ambulabant in omnem locum quocumque ibant. Qui autem in arce erant, miserunt ad Triphonem legatos ut festinaret venire per desertum, et mitteret illis alimonias. Et paravit Triphon omnem equitatum ut veniret illa nocte: erat autem nix valde multa, et non venit in Galaaditin. Et cum appropinquasset Baschama, occidit Ionathan et filios eius illic. Et convertit Triphon, et abiit in terram suam. Et misit Symon, et accepit ossa Ionathe fratris sui: et sepelivit ea in Modin civitate patrum eius: et planxerunt eum omnis Israel planctu magno, et luxerunt eum dies multos. Et edificavit Symon super sepulchrum patris sui et fratrum suorum edificium altum visu, lapide polito retro et ante: et statuit septem piramidas unam contra unam patri et matri et quatuor fratribus: et his circumposuit columpnas magnas: et super columpnas arma ad memoriam eternam: et iuxta arma naves sculptas, que viderentur ab hominibus navigantibus mare. Hoc est sepulchrum quod fecit in Modin usque in hunc diem. Triphon autem cum iter faceret cum Antiocho rege adolescente, dolo occidit eum. Et regnavit loco eius, et imposuit sibi diadema Asie, et fecit plagam magnam in terra. Et edificavit Symon presidia Iudee, muniens ea turribus excelsis et muris magnis et portis et seris: et posuit alimenta in munitionibus. Et elegit Symon viros, et misit ad Demetrium regem, ut faceret remissionem regioni: quia actus omnes Triphonis per direptionem fuerant gesti. Et Demetrius rex ad verba ista respondit ei, et scripsit epistolam talem: Rex Demetrius Symoni summo sacerdoti et amico regum, et senioribus et genti Iudeorum salutem. Coronam auream et benedictionem quam misistis suscepimus: et parati sumus facere vobiscum pacem magnam, et scribere prepositis regis remittere vobis que indulsimus. Quecumque enim statuimus vobis constant. Munitiones quas edificastis, sint vobis. Remittimus quoque ignorantias et peccata usque in hodiernum diem, et coronam quam debebatis: et si quid aliud erat tributarium in Ierusalem, iam non sit tributarium. Et si qui ex vobis apti sunt conscribi inter nostros, conscribantur, et sit inter nos pax. Anno centesimo lxx ablatum est iugum gentium ab Israel. Et cepit populus Israel scribere in tabulis et gestis publicis anno primo sub Symone sacerdote magno duce et principe Iudeorum. In diebus illis applicuit Symon ad Gazam, et circumdedit eam castris, et fecit machinas, et applicuit ad civitatem, et percussit turrim unam, et comprehendit eam. Et eruperunt qui erant intra machinam in civitatem: et factus est motus magnus in civitate. Et ascenderunt qui erant in civitate cum uxoribus et filiis super murum, scissis tunicis suis, et clamaverunt voce magna, postulantes a Symone dextras sibi dari, et dixerunt: Non nobis reddas secundum malitias nostras, sed secundum misericordias tuas. Et flexus Symon non debellavit eos: eiecit tamen eos de civitate, et mundavit edes in quibus fuerant simulachra: et tunc intravit in eam cum hymnis benedicens Dominum. Et eiecta ex ea omni immunditia, collocavit in ea viros qui legem facerent: et munivit eam, et fecit ibi habitationem.

Qui autem erant in arce Ierusalem prohibebantur egredi
et regredi in regionem et emere ac vendere. Et esurierunt val-
de: et multi ex eis fame perierunt. Et clamaverunt ad Sy-
monem ut dextras acciperent: et dedit illis. Et eiecit eos
inde: et mundavit arcem a contaminationibus. Et
intraverunt in eam tertia et vicesima secundi mensis anno
centesimo septuagesimo primo cum laude et ramis
palmarum: et cinyris et cymbalis et nablis et hymnis
et canticis: quia contritus est inimicus magnus ex Israel.
Et constituit ut omnibus annis agerentur dies hi
cum leticia. Et munivit montem templi qui erat se-
cus arcem: et habitavit ibi ipse et qui cum eo erant.
Et vidit Symon Iohannem filium suum quod vir esset: et po-
suit eum ducem virtutum universarum: et habitavit Ga-
zaris. Anno centesimo septuagesimo secundo con-
gregavit rex Demetrius exercitus suos: et abiit in Me-
diam ad contrahenda sibi auxilia ut expugnaret
Tryphonem. Et audivit Arsaces rex Persidis et Medie
quia intravit Demetrius confines suos: et misit unum
de principibus suis ut comprehenderet eum vivum: et addu-
ceret eum ad se. Et abiit et percussit castra Demetrii:
et comprehendit eum et duxit eum ad Arsacen: et posu-
it eum in custodiam. Et siluit terra Iuda omnibus
diebus Symonis et quesivit bona genti sue et placuit
illis potestas eius: et gloria eius omnibus diebus. Et cum omni
gloria sua accepit Ioppen in portum: et fecit introitum
in insulis maris. Et dilatavit gentis sue fines et
optinuit regionem. Et congregavit captivitatem
multam et dominatus est Gazare et Bethsure et arcis: et abstu-
lit inmunditias ex ea et non erat qui resisteret ei. Et
unusquisque colebat terram suam cum pace: et dabat terra
fructus suos et ligna camporum fructum suum. Seniores
in plateis sedebant omnes et de bonis terre tractabant:
et iuvenes induebant se gloriam et stolas belli. Et civita-
tibus tribuebat alimonias: et constituebat eas ut
essent vasa munitionis quoadusque nominatum
est nomen glorie eius usque ad extremum terre. Fecit pacem super terram
et letatus est Israel leticia magna: et sedit unusquisque
sub vite sua et sub ficulnea sua. Et non erat qui eos
terreret: defecit inpugnans eos super terram. Reges
contriti sunt in diebus illis: et confirmavit omnes humiles
populi sui et legem exquisivit. Et abstulit omnem iniquum
et malum: sancta glorificavit et multiplicavit vasa sanctorum.
Et auditum est Rome quia defunctus est Ionathas: et usque in
Spartiatis: et contristati sunt valde. Ut autem audierunt quod Symon
frater eius factus esset summus sacerdos loco eius: et ipse optineret
regionem et civitates in ea: scripserunt ad eum tabulis
ereis ut renovarent amicitias et societatem quam fecerant
cum Iuda et Ionatha fratribus eius. Et lecte sunt in conspectu
ecclesie in Ierusalem. Et hoc exemplum epistolarum quas miserunt
Spartiate. Spartianorum principes et civitates Symoni
sacerdoti magno et senioribus et sacerdotibus et reliquo populo
Iudeorum fratribus salutem. Legati qui missi sunt ad populum nostrum
nunciaverunt nobis de vestra gloria et honore ac leticia. Et gavi-
si sumus in introitu eorum: et scripsimus que ab ipsis erant
dicta in conciliis populi sic. Numenius Antiochi et Antipa-
ter Iasonis filius legati Iudeorum venerunt ad nos reno-
vantes nobiscum amiciciam. Et placuit populo exci-
pere viros gloriose: et ponere exemplum sermonum eorum
in segregatis populi libris ut sit ad memoriam populo Spar-
tiatarum. Exemplum autem horum scripsimus Symoni magno
sacerdoti. Post hec autem misit Symon Numenium
Romam habentem clipeum aureum magnum pondo mi-
narum mille ad statuendam cum eis societatem. Cum audis-
set autem populus Romanus sermones istos: dixerunt. Quam
gratiarum actionem reddemus Symoni et filiis eius: resti-
tit enim ipse fratres suos et expugnavit inimicos
Israel. Et statuerunt ei libertatem et descripserunt in tabu-
lis ereis et posuerunt in titulis in monte Syon. Et hoc
exemplum scripture. Octava decima die mensis Elul
anno centesimo .lxx. ii. anno tertio sub Symone
sacerdote magno in Asaramel: in conventu magno
sacerdotum et populi et principum gentis et seniorum regionis no-
ta facta sunt hec. Quoniam frequenter facta sunt prelia in regi-
one nostra. Symon autem Mathathie filius ex filiis
Israel Iarib et fratres eius dederunt se periculo: et restiterunt ad-
versariis gentis sue ut staret sancta ipsorum et lex: et gloria
magna glorificaverunt gentem suam. Et congregavit Io-
nathas gentem suam: et factus est illis sacerdos magnus
et appositus est ad populum suum. Et voluerunt inimici eorum
calcare et atterere regionem ipsorum: et extendere ma-
nus in sancta eorum. Tunc restitit Symon et pugnavit
pro gente sua et erogavit multas pecunias: et arma-
vit viros virtutis gentis sue et dedit eis stipendia.
Et munivit civitates Iudee et Bethsuram que erat in
finibus Iudee ubi erant arma hostium antea: et posu-
it illic presidium viros Iudeos. Et Ioppen munivit
que erat ad mare: et Gazaram que est in finibus Azoti in
qua hostes habitabant antea. Et collocavit illic Iu-
deos: et quecumque apta erant ad correctionem eorum po-
suit in eis. Et vidit populus actum Symonis: et gloriam quam
cogitabat facere genti sue et posuerunt ducem suum
et principem sacerdotum eo quod ipse fecerat hec omnia: et iusti-
ciam et fidem quam conservavit genti sue: et exquisivit omni
modo exaltare populum suum. Et in diebus eius prosperatum
est in manibus eius: ut tollerentur gentes de regione
ipsorum qui in civitate David erant in Ierusalem in arce: de qua
procedebant et contaminabant omnia que in circuitu
sanctorum sunt: et inferebant plagam magnam castitati. Et
collocavit in ea viros Iudeos ad tutamentum regionis et ci-
vitatis et exaltavit muros Ierusalem. Et rex Demetrius
statuit illi summum sacerdotium secundum hec: et fecit eum a-
micum suum et glorificavit eum gloria magna. Audivit
enim quod appellati sunt Iudei a Romanis amici et socii et
fratres: et quia susceperunt legatos Symonis gloriose.
Et quia Iudei et sacerdotes eorum consenserunt eum ducem
suum et summum sacerdotem in eternum donec surgat pro-
pheta fidelis: et ut sit super eos dux: et ut cura esset
illi pro sanctis. Et ut constitueret prepositos super opera eorum et
super regionem et super arma et super presidia: et cura sit illi de
sanctis. Et ut audiatur ab omnibus: et scribantur in nomine
eius omnes conscriptiones in regione: et ut operiatur
purpura et auro. Et ne liceat ulli ex populo et ex sacerdotibus
irritum facere aliquid horum et contradicere his que ab eo

diaretur: aut convocare conventum in regione sine ipso, et vestiri
purpura et uti fibula aurea. Qui autem fecerit extra hec:
aut irritum fecerit aliquid horum reus erit. Et complacuit
omni populo statuere Symonem: et facere secundum verba ista. Et
suscepit Symon et placuit ut summo sacerdotio funge-
retur et esset dux et princeps gentis Iudeorum et sacerdotum et preesset
omnibus. Et scripturam istam dixerunt ponere in tabulis
ereis: et ponere eas in peribolo sanctorum in loco celebri. Ex-
emplum autem eorum ponere in erario: ut habeat Symon
et filii eius.

XV

Et misit rex Antiochus filius Demetrii epistolas
ab insulis maris Symoni sacerdoti et principi gentis
Iudeorum et universe genti: et erant continentes hunc modum.
Rex Antiochus Symoni sacerdoti magno et genti Iudeorum
salutem. Quoniam quidem pestilentes obtinuerunt regnum patrum nostrorum:
volo vindicare regnum et restituere illud sicut erat an-
tea. Et electam feci multitudinem exercitus, et feci naves bel-
licas. Volo autem procedere per regiones ut ulciscar in eos qui
corruperunt regionem nostram: et qui desolaverunt civitates
multas in regno meo. Nunc ergo statuo tibi omnes oblationes
quas remiserunt tibi ante me reges: et quecumque alia dona
remiserunt tibi. Et permitto tibi facere percussu-
ram proprii numismatis in regione tua. Ierusalem autem sanctam
esse et liberam: et omnia arma que fabricata sunt, et presidia
que construxisti que tenes maneant tibi. Et omne debitum regis
et que in futuro debebuntur regi, ex hoc et in omne tempus remit-
tuntur tibi. Cum autem obtinuerimus regnum nostrum: glorifi-
cabimus te et gentem tuam et templum gloria magna:
ita ut manifestetur gloria vestra in universa terra. Anno
centesimo septuagesimo quarto exiit Antiochus in terram patrum
suorum: et convenerunt ad eum omnes exercitus: ita ut pau-
ci relicti essent cum Triphone. Et insecutus est eum Antio-
chus rex: et venit Doram fugiens per maritimam. Scie-
bat enim quod congregata sunt in eum mala: et reliquit
eum exercitus. Et applicuit Antiochus super Doram cum cen-
tum XX milibus virorum bellatorum et octo milibus equi-
tum: et circuivit civitatem. Et naves a mari accesserunt:
et vexabant civitatem a terra et mari: et neminem sinebant
ingredi. Venit autem Numenius et qui cum eo fue-
runt ab urbe Roma: habentes epistolas regibus et regioni-
bus scriptas: in quibus continebantur hec. Lucius consul
Romanorum: Ptolomeo regi salutem. Legati Iudeorum vene-
runt ad nos amici nostri renovantes pristinam amicitiam
et societatem: missi a Symone principe sacerdotum et populo
Iudeorum. Attulerunt autem clipeum aureum minarum
mille. Placuit itaque nobis scribere regibus et regionibus
ut non inferant illis mala neque impugnent eos et civita-
tes eorum et regiones eorum et non ferant auxilium pug-
nantibus adversum eos. Visum est autem nobis accipere
ab eis clipeum. Si qui ergo pestilentes refugerunt
de regione ipsorum ad nos: tradite eos Symoni princi-
pi sacerdotum ut vindicet in eos secundum legem suam.
Hec eadem scripta sunt Demetrio regi et Attalo et Ari-
athe et Arsaci et in omnes regiones et Sampsame et Spar-
tianis et Delo et Mindo et Sicione et Carie et Samum et
Pamphiliam et Liciam et Alicarnasum et Rhodum et
Faselida et Choo et Siden et Arado et Gortinam et Gnidum
et Ciprum et Cirenen. Exemplum autem eorum scripserunt
Symoni principi sacerdotum. [antiochus autem rex] Applicuit autem castra in
Doram secundo, admovens ei semper manus et machinas
faciens: et conclusit Triphonem ne procederet. Et misit ei
Symon duo milia virorum electorum in auxilium: et ar-
gentum et aurum et vasa copiosa: et noluit ea accipere
sed rupit omnia que pactus est cum eo antea: et aliena-
vit se ab eo. Et misit ad eum Athenobium unum
de amicis suis ut tractaret cum ipso dicens. Vos
tenetis Ioppen et Gazaram: et arcem que est in Ierusalem ci-
vitates regni mei: fines earum desolastis: et fecistis
plagam magnam super terram et dominati estis per loca
multa in regno meo. Nunc ergo tradite civitates quas
occupastis: et tributa locorum in quibus dominati estis extra fines
Iudee. Sin autem: date pro illis quingenta argenti talen-
ta et exterminii quod exterminastis et tributorum civita-
tum alia talenta quingenta. Sin autem: venie-
mus et expugnabimus vos. Et venit Athenobius
amicus regis in Ierusalem et vidit gloriam Symonis et cla-
ritatem in argento et auro et apparatum copiosum: et obstu-
puit et retulit ei verba regis. Et respondit Symon et dixit
ei. Neque alienam terram sumpsimus: neque alienam deti-
nemus: sed hereditatem patrum nostrorum que ab inimicis nostris
iniuste aliquo tempore possessa est. Nos vero tempus ha-
bentes: vindicamus hereditatem patrum nostrorum. Nam
de Ioppe et Gazara que expostulas: ipsi faciebant in populo
plagam magnam et in regione nostra. Horum damus
talenta centum. Et non respondit ei Athenobius
verbum. Reversus autem cum ira ad regem: renuntiavit ei
verba ista et gloriam Symonis et universa que vidit et iratus est
rex ira magna. Triphon autem fugit navi in Orthosia-
da. Et constituit rex Cendebeum ducem maritimum:
et exercitum equitum et peditum dedit illi. Et manda-
vit illi movere castra contra faciem Iudee et man-
davit ei edificare Cedronem: et obstruere portas ci-
vitatis et debellare populum. Rex autem persequebatur
Triphonem. Et pervenit Cendebeus Iamniam: et cepit
irritare plebem et conculcare Iudeam et captivare po-
pulum et interficere et edificare Cedronem. Et collocavit
illic equites et exercitum: ut egressi perambularent vi-
am Iudee sicut constituit ei rex. Et ascendit
Iohannes de Gazaris: et nuntiavit Symoni patri suo
que fecit Cendebeus. Et vocavit Symon duos filios
suos seniores Iudam et Iohannem: et ait illis. Ego et fratres
mei expugnavimus hostes Israel ab adolescentia usque
in hunc diem: et prosperatum est in manibus nostris liberare
aliquotiens. Nunc autem senui: sed estote loco meo et fratris mei;
et egressi pugnate pro gente nostra. Auxilium vero de ce-
lo vobiscum sit. Et elegit de regione viginti milia
bellatorum et equites: et profecti sunt ad Cendebeum: et
dormierunt in Modin. Et surrexerunt mane et abierunt
in campum: et ecce exercitus copiosus in obviam illis peditum
et equitum: et fluvius torrens erat inter medium ipsorum.
Et admovit castra contra faciem eorum ipse et populus eius:
et vidit populum trepidantem ad transfretandum torrentem:
et transfretavit primus. Et viderunt eum viri: et transie-
runt post eum. Et divisit populum et equites in medio pe-
ditum. Erat autem equitatus adversariorum copiosus nimis.

mus. Et exclamaverunt sacris tubis, et in fugam conversus est Cendebeus et castra eius. Et ceciderunt ex eis multi vulnerati; residui autem fugerunt in munitionem. Tunc vulneratus est Iudas frater Symonis Iohannis. Iohannes autem insecutus est eos donec venit Cedronem quam edificavit. Et fugerunt usque ad turres que erant in agris Azoti, et succendit eas igni. Et ceciderunt ex illis duo milia virorum, et reversus est in Iudeam in pace. Et Ptolomeus filius Abobi constitutus erat dux in campo Iericho, et habebat argentum et aurum multum; erat enim gener summi sacerdotis. Et exaltatum est cor eius, et volebat optinere regionem, et cogitabat dolum adversus Symonem et filios eius ut tolleret eos. Symon autem perambulans civitates que erant in regione et sollicitudinem gerens earum descendit in Iericho ipse et Mathathias filius eius et Iudas, anno centesimo ·lxx· vii· mense undecimo; hic mensis Sabath. Et suscepit eos filius Abobi in munitiunculam que vocatur Doch cum dolo, quam edificavit; et fecit eis convivium magnum et abscondit illic viros. Et cum inebriatus esset Symon et filii eius, surrexit Ptolomeus cum suis et sumpserunt arma sua et intraverunt in convivium, et occiderunt eum et duos filios eius et quosdam pueros eius. Et fecit deceptionem magnam in Israel. Et misit regi ut mitteret ei exercitum in auxilium, et traderet regionem et civitates eorum et tributa. Et misit alios in Gazaram tollere Iohannem, et tribunis misit epistolas ut venirent ad se, et daret eis argentum et aurum et dona. Et alios misit occupare Ierusalem et montem templi. Et precurrens quidam nuntiavit Iohanni in Gazara quia periit pater eius et fratres eius, et quia misit te quoque interfici. Audivit autem vehementer expavit; et comprehendit viros qui venerant perdere eum, et occidit eos; cognovit enim quia querebant eum perdere. Et cetera sermonum Iohannis et bellorum eius et bonarum virtutum quibus fortiter gessit, et edificii murorum quos extruxit, et rerum gestarum eius, ecce hec scripta sunt in libro dierum sacerdotii eius, ex quo factus est princeps sacerdotum post patrem suum. Explicit liber primus Machabeorum. Incipiunt capitula.

Ubi occisus est Antiochus rex in templo Nanee a sacerdotibus cum his qui secum erant.
De igne sacrificii qui fuit absconditus in puteo.
De oratione Neemie [illegible] et quod regi Persarum manifestatum sit miraculum factum.
Ubi archa Dei et altare incensi inclusa sunt ab Ieremia propheta, et de v libris quos Iason scripsit in unum redactis.
Ubi Symon detulit dona templi Dei, et mittitur Heliodorus ad auferendum.
Sacerdotes et populus exorant Dominum ut deposita custodiantur.
Quomodo Heliodorus volens spoliare templum correptus sit.
Summus sacerdos oblato sacrificio pro Heliodoro orat ut a plaga liberetur.
De insidiis Symonis persecutoris contra Oniam sacerdotem.
Ubi Iason frater Onie primo corrupit regem Antiochum pro adipiscendo summo sacerdotio.
Ubi Iason misit Menelaum ad regem, et idem Menelaus exclusit Iasonem de sacerdotio, quidem Menelaus postea amotus est, succedente ei Lysimacho fratre suo.
Ubi Onias sacerdos occiditur ab Andronico pretio Menelai.
Ubi occiditur Andronicus pena sacerdotis occiso.
Ubi a populo Lysimachus occisus est, et contra Menelaum apud regem agitur, et eius sententia a Ptolomeo mutatur.
De signis celestibus apud Ierosolimam, et de morte Iasonis persecutoris civium.
Ubi Antiochus persequens Iudeos occiso populo et templum expoliavit duce Menelao.
Ubi Antiochus expoliato templo Antiochiam profectus est, relictis persecutoribus Iudeorum et Apollonio, per quem populum interfecit.
Ubi Iudas Machabeus ferarum in deserto more vixit.
De edicto persecutionis regis, et de passione duarum mulierum et eorum qui igne combusti sunt a Philippo.
De passione Eleazari et septem fratrum.
De zelo Iude, et quomodo Ptolomeus misit Nicanorem et Gorgiam adversum Iudeos.
Ubi Iudas Machabeus per orationem populi vindicat in persecutores, et congressus vicit Nicanorem.
Ubi duces adversariorum superavit exercitus Iude, et fugiens Nicanor Antiochiam venit.
Ubi Antiochus rex apud Persipolim victus turpiter fugit de prelio.
Ubi Dominus Antiochum plaga percussit persequentem Iudeos.
Ubi Antiochus in penis positus penitentiam agit et Iudeis relaxat scribens eis.
De morte Antiochi et de opibus eius.
Ubi Iudas Machabeus Ierusalem recepit et sollempnia celebravit.
Ubi Antiochi filius regnum patrium optinuit.
Ubi Gorgias superatus persecutor Iudeorum, et quia Iudei Idumeos superaverunt et proditores interfecerunt.
Ubi Timotheus superatus est et fugatus.
De Timotheo occiso et Cerea et Apollofane.
Ubi Lisias impugnans Iudeos superatur a Iuda.
De pactionibus Lisie et regis Antiochi et Romanorum cum Iudeis.
Ubi Ioppite dolo occiderunt ducentos Iudeorum, et vindicavit de eis Iudas, et de Iamnitis.
De civitatibus quas succendit Iudas de victis Arabibus.
Ubi Timotheus a Iuda expugnatus est et vivus dimissus pro captivorum restitutione.
De [illegible] Iude Machabei ad Effron et ad Scitopolim.
Ubi cum Gorgia pugnavit Iudas, et ipso per fugam evadente exercitum eius expugnavit.
Ubi occisi sunt iudicio Dei qui de idolis furati sunt.
De resurrectionis spe et oblato sacrificio pro defunctis.
Ubi Antiochus cum exercitu venit in Iudeam, et Menelaum prevaricatorem occidit.
Ubi in castris Antiochi noctu Iudas cum suis occidit iiii milia virorum et maximum numerum elefantorum.
Ubi victus Antiochus reversus est in regnum cum Iudeis, et Ptolomeus eos egre ferentes Lysias alloquitur.
Ubi Demetrius tenuit regnum et Alchimus apud eum accusat Iudeos.
Ubi Demetrius mittit Nicanorem ad interficiendum Iudam.
Ubi Nicanor pacem iungit cum Iuda.
Ubi rursum accusante Alchimo iubet rex pace soluta et vinctum ad se Iudam mitti.
Ubi Machabeus fugit manus Nicanoris.
Ubi comminatur Nicanor sacerdotibus ut Iudam tradant.
De Razia probo et constantia animi, quomodo se morte afficeret.
Ubi Nicanor superbia elatus blasphemat, et Iudas suos exhortatur.
Ubi Iuda pugnante interfectis xxxv milibus occiditur Nicanor.
Ubi caput et manum Nicanoris abscidi Iudas precepit et in Ierosolimam [illegible].
Expliciunt capitula.

Incipit liber secundus Machabeorum.

f

Fratribus qui sunt per Egyptum Iudeis salutem dicunt fratres qui sunt in Ierosolimis Iudei, et qui in regione Iudee, et pacem bonam. Benefaciat vobis Deus, et meminerit testamenti sui, quod ad Abraham et Ysaac et Iacob locutus est servorum suorum fidelium. Et det vobis cor omnibus ut colatis eum, et faciatis eius voluntatem corde magno et animo volenti. Adaperiat cor vestrum in lege sua et in preceptis suis, et faciat pacem. Exaudiat orationes vestras, et reconcilietur vobis, nec vos deserat in tempore malo. Et nunc hic sumus orantes pro vobis. Regnante Demetrio anno centesimo sexagesimo nono, nos Iudei scripsimus vobis in tribulatione et impetu qui supervenit nobis in istis annis, ex quo recessit Iason a sancta terra et regno. Portam succenderunt, et effuderunt sanguinem innocentem: et oravimus ad Dominum, et exauditi sumus, et obtulimus sacrificium et similaginem, et accendimus lucernas, et proposuimus panes. Et nunc frequentate dies scenophegie mensis casleu. Anno centesimo octogesimo octavo, populus qui est Ierosolimis et in Iudea, senatusque et Iudas, Aristobolo magistro Ptolomei regis, qui est de genere christorum sacerdotum, et his qui in Egypto sunt Iudeis, salutem et sanitatem. De magnis periculis a Deo liberati, magnifice gratias agimus ipsi, utpote qui adversus talem regem dimicavimus. Ipse enim ebullire fecit de Perside eos qui pugnaverunt contra nos et sanctam civitatem. Nam cum in Perside esset dux ipse, et cum ipso immensus exercitus, cecidit in templo Nanee, consilio deceptus sacerdotum Nanee. Etenim cum ea habitaturus venit ad locum Antiochus, et amici eius, et ut acciperet pecunias multas dotis nomine. Cumque proposuissent eas sacerdotes Nanee, et ipse cum paucis ingressus esset intra ambitum fani, clauserunt templum cum intrasset Antiochus: apertoque occulto aditu templi, mittentes lapides percusserunt ducem, et eos qui cum eo erant, et diviserunt membratim, et capitibus amputatis foras proiecerunt. Per omnia benedictus Deus, qui tradidit impios.

Facturi igitur quinta et vicesima die mensis casleu purificationem templi, necessarium duximus significare vobis: ut et vos quoque agatis diem scenophegie, et diem ignis qui datus est quando Neemias edificato templo et altari obtulit sacrificia. Nam cum in Persidem ducerentur patres nostri, sacerdotes qui tunc cultores Dei erant, acceptum ignem de altari occulte absconderunt in valle, ubi erat puteus altus et siccus, et in eo contutati sunt eum, ita ut omnibus ignotus esset locus. Cum autem preterissent anni multi, et placuit Deo ut mitteretur Neemias a rege Persidis, nepotes sacerdotum illorum qui absconderant, misit ad requirendum ignem: et sicut narraverunt nobis, non invenerunt ignem, sed aquam crassam. Et iussit eam haurire et afferre sibi: et sacrificia que imposita erant, iussit sacerdos Neemias aspergi aqua ipsa, et ligna, et que erant superposita. Utque hoc factum est, et tempus affuit quo sol refulsit, qui prius erat in nubilo, accensus est ignis magnus, ita ut omnes mirarentur. Orationem autem faciebant omnes sacerdotes dum consummaretur sacrificium, Ionatha inchoante, ceteris autem respondentibus. Et Neemie erat oratio hunc habens modum: Domine Deus omnium creator, terribilis et fortis, iustus et misericors, qui solus es rex bonus, solus prestans, solus iustus et omnipotens et eternus, qui liberas Israel de omni malo, qui fecisti patres nostros electos, et sanctificasti eos: accipe sacrificium pro universo populo tuo Israel, et custodi partem tuam, et sanctifica. Congrega dispersionem nostram, libera eos qui serviunt gentibus, et contemptos et abhominatos respice: ut sciant gentes quia tu es Deus noster. Afflige opprimentes et contumeliam facientes in superbia. Constitue populum tuum in loco sancto tuo, sicut dixit Moyses. Sacerdotes autem psallebant hymnos usquequo consumptum esset sacrificium. Cum autem consumptum fuisset sacrificium, ex residua aqua Neemias iussit lapides maiores perfundi. Quod ut factum est, ex eis accensa est flamma: sed ex lumine quod refulsit ab altari, consumpta est. Ut vero manifestata est res, renuntiatum est regi Persarum quod in loco in quo ignem absconderant hi qui translati fuerant sacerdotes, aqua apparuit, de qua Neemias et qui cum eo erant purificaverunt sacrificia. Considerans autem rex, et rem diligenter examinans, fecit ei templum, ut probaret quod factum erat. Et cum probasset, sacerdotibus donavit multa bona, et alia atque alia munera; et accipiens manu sua, tribuebat eis. Et si quibus dominaverunt rex, multa bona accipiebant ex hoc et tribuebant. Appellavit autem Neemias hoc nephtar, quod interpretatur purificatio. Vocatur autem apud plures nephi. Invenitur autem in descriptionibus Ieremie prophete, quod iussit accipere ignem eos qui transmigrabantur, ut significatum est, et ut mandavit transmigratis. Et dedit illis legem ne obliviscerentur precepta Domini, et ut non exerrarent mentibus, videntes simulacra aurea et argentea, et ornamenta eorum. Et alia huiusmodi dicens, hortabatur ne legem amoverent a corde suo. Erat autem in ipsa scriptura quomodo tabernaculum et arcam iussit propheta, divino responso ad se facto, comitari secum, usquequo exiit in montem in quo Moyses ascendit, et vidit Dei hereditatem. Et veniens ibi Ieremias, invenit locum spelunce: et tabernaculum et archam et altare incensi intulit illuc, et ostium obstruxit. Et accesserunt quidam simul qui sequebantur, ut notarent sibi locum, et non potuerunt invenire. Ut autem cognovit Ieremias, culpans eos dixit: Quod ignotus erit locus, donec congreget Deus congregationem populi, et propitius fiat. Et tunc Dominus ostendet hec, et apparebit maiestas Domini, et nubes erit, sicut Moysi manifestabatur, et sicut cum Salomon petiit ut locus sanctificaretur magno Deo, manifestabatur. Et ut sapientiam habens, obtulit sacrificium dedicationis et consummationis templi. Sicut et Moyses orabat ad Dominum, et descendit ignis de celo et consumpsit holocaustum: et dixit Moyses, eo quod non sit comestum quod erat pro peccato, et consumptum est. Similiter et Salomon octo diebus celebravit dedicationem. Inferebantur autem in descriptionibus et commentariis Neemie hec eadem: et ut construens bibliothecam congregavit de regionibus libros prophetarum, et David, et epistolas regum, et de donariis. Similiter autem et Iudas ea que deciderant per bellum quod nobis acciderat, congregavit omnia, et sunt apud nos. Si

Ignis

quod desideratis hec mittite qui perferant vobis. Acturi itaque purificationem scripsimus vobis. Bene igitur facietis si egeritis hos dies. Deus autem qui liberavit populum suum et reddidit hereditatem omnibus et regnum et sacerdotium et sanctificationem sicut promisit in lege, speramus quod cito nostri miserebitur et congregabit de sub celo in locum sanctum. Eripuit enim nos de magnis periculis et locum purgavit. De Iuda vero Machabeo et fratribus eius et de templi magni purificatione et de are dedicatione, sed et de preliis que pertinent ad Antiochum nobilem et filium eius Eupatorem, et de illuminationibus que de celo facte sunt ad eos qui pro Iudeis fortiter fecerunt, ita ut universam regionem cum pauci essent vindicarent et barbaram multitudinem fugarent, et famosissimum toto orbe templum recuperarent et civitatem liberarent, ut leges que abolite erant restituerentur, Domino cum omni tranquillitate propitio facto illis. Itemque ab Iasone Cyreneo quinque libris comprehensa temptavimus nos uno volumine breviare. Considerantes multitudinem librorum et difficultatem volentibus aggredi narrationes hystoriarum propter multitudinem rerum, curavimus volentibus quidem legere ut esset animi oblectatio, studiosis vero ut facile possint memorie commendare, omnibus autem legentibus utilitas conferatur. Et nobis quidem ipsis qui hoc opus breviandi causa suscepimus non facilem laborem, immo vero negotium plenum vigiliarum et sudoris assumpsimus. Sicut hi qui preparant convivium et querunt aliorum voluntati parere, propter multorum gratiam libenter laborem sustinemus, veritatem quidem de singulis auctoribus concedentes, ipsi autem secundum datam formam brevitati studentes. Sicut enim nove domus architecto de universa structura curandum est, ei vero qui pingere conatur que apta sunt ad ornatum exquirenda sunt, ita estimandum est et in nobis. Etenim intellectum colligere et ordinare sermonem et curiosius partes singulas quasque disquirere hystorie congruit auctori. Brevitatem vero dictionis sectari et executiones rerum vitare brevianti concedendum est. Hinc ergo narrationem incipiemus, de prefatione tantum dixisse sufficiat. Stultum etenim est ante hystoriam effluere, in ipsa autem hystoria succingi.

Igitur cum sancta civitas habitaretur in omni pace, leges etiam adhuc optime custodirentur propter Onie pontificis pietatem et animos odio habentes mala, fiebat ut ipsi reges et principes locum summo honore dignum ducerent et templum maximis muneribus illustrarent, ita ut Seleucus Asie rex de redditibus suis prestaret omnes sumptus ad ministerium sacrificiorum pertinentes. Symon autem de tribu Beniamin prepositus templi constitutus contendebat obsistente sibi principe sacerdotum iniquum aliquid in civitate moliri. Sed cum vincere Oniam non posset, venit ad Apollonium Tharsee filium qui illo tempore erat dux Celesyrie et Fenicis, et nuntiavit ei pecuniis innumerabilibus plenum esse erarium Ierosolimis, et communes copias immensas esse que non pertinent ad rationem sacrificiorum, esse autem possibile sub potestate regis cadere universa. Cumque retulisset Apollonius ad regem de pecuniis que delate erant, ille accitum Eliodorum qui erat super negotia eius misit cum mandatis ut predictam pecuniam transportaret. Statimque Eliodorus iter est aggressus, specie quidem quasi per Celesyriam et Feniceen civitates esset peragraturus, re vera autem regis propositum perfecturus. Sed cum venisset Ierosolimam et benigne a summo sacerdote in civitate esset exceptus, narravit de dato indicio pecuniarum, et cuius rei gratia adesset aperuit; interrogabat autem si vere hec ita essent. Tunc summus sacerdos ostendit deposita esse hec et victualia viduarum et pupillorum; quedam vero esse Hyrcani Tobie viri valde eminentis in his que detulerat impius Symon. Universa autem argenti talenta quadringenta esse et auri ducenta. Decipi vero eos qui credidissent loco et templo quod per universum mundum honoratur pro sui veneratione et sanctitate impossibile omnino esse. At ille pro his que habebat in mandatis a rege dicebat omni genere regi ea deferenda. Constituta autem die intrabat de his Heliodorus ordinaturus. Non modica vero per universam civitatem erat trepidatio. Sacerdotes autem ante altare cum sacerdotalibus stolis iactaverunt se, et invocabant de celo eum qui de depositis legem posuit, ut his qui deposuerant ea salva custodiret. Iam vero qui videbat summi sacerdotis vultum mente vulnerabatur. Facies enim et color immutatus declarabat internum animi dolorem. Circumfusa enim erat viro mestitia quedam et horror corporis, per que manifestus aspicientibus dolor cordis eius efficiebatur. Alii etiam congregati de domibus confluebant publica supplicatione obsecrantes pro eo quod in contemptum locus esset venturus. Accincteque mulieres ciliciis pectus per plateas confluebant, sed et virgines que concluse erant procurrebant ad Oniam, alie autem ad muros, quedam vero per fenestras prospiciebant. Universe autem protendentes manus in celum deprecabantur. Erat autem misera commixte multitudinis et magni sacerdotis in agone constituti expectatio. Et hi quidem invocabant omnipotentem Dominum ut credita sibi his qui crediderant cum omni integritate conservarentur.

Heliodorus autem quod decreverat perficiebat eodem loco ipse cum satellitibus circa erarium presens. Sed spiritus omnipotentis Dei magnam fecit sue ostensionis evidentiam, ita ut omnes qui ausi fuerant parere ei ruentes Dei virtute in dissolutionem et formidinem converterentur. Apparuit enim illis quidam equus terribilem habens sessorem, optimis operimentis adornatus, isque cum impetu Heliodoro priores calces elisit. Qui autem ei sedebat videbatur habere aurea arma. Alii etiam apparuerunt duo iuvenes virtute decori, optimi gloria speciosique amictu, qui circumsteterunt eum et ex utraque parte flagellabant sine intermissione multis plagis verberantes. Subito autem Heliodorus concidit in terram, eumque multa caligine circumfusum rapuerunt atque in sella gestatoria positum eiecerunt. Et is qui cum multis cursoribus et satellitibus predictum ingressus est erarium portabatur nullo sibi auxilium ferente, manifesta cognita Dei virtute. Et ille quidem per divinam virtutem iacebat mutus atque omni spe privatus. Hi autem

Plagia

dominum benedicebant quia magnificabat locum suum: et templum
quod paulo ante timore ac tumultu erat plenum, apparente
omnipotente domino: gaudio et leticia impletum est.
Tunc vero ex amicis Heliodori quidam rogabant con-
festim Oniam ut invocaret altissimum: et vitam dona-
ret ei qui in supremo spiritu erat constitutus. Considerans autem
summus sacerdos ne forte rex suspicaretur maliciam aliquam
ex iudeis circa Heliodorum consummatam: obtulit pro salute
viri hostiam salutarem. Cumque summus sacerdos exoraret:
iidem iuvenes eisdem vestibus amicti, astantes Heliodo-
ro dixerunt. Onie sacerdoti gratias age: nam propter eum tibi dominus
vitam donavit. Tu autem a deo flagellatus, nuncia omnibus
magnalia dei et potestatem. Et his dictis: non comparuerunt.
Heliodorus vero hostia deo oblata: et votis magnis pro-
missis ei qui vivere illi concessit, et Onie gratias agens:
recepto exercitu repedabat ad regem. Testabatur autem
omnibus ea que sub oculis suis viderat opera magni dei. Cum autem
rex interrogasset Heliodorum quis esset aptus adhuc semel in Ihe-
rosolimis mitti, ait. Si quem habes hostem aut reg-
ni tui insidiatorem: mitte illuc et flagellatum eum re-
cipies, si tamen evaserit: eo quod in loco vere sit dei quedam virtus.
Nam ipse qui habet in celis habitationem: visitator et adiu-
tor est loci illius: et venientes ad malefaciendum percutit
ac perdit. Igitur de Heliodoro et erarii custodia, ita se res
habet.

IIII

Symon autem predictus pecuniarum et patrie delator:
male loquebatur de Onia, tanquam ipse Heliodorum instigas-
set ad hec: et ipse fuisset incentor malorum. Provisoremque civita-
tis: ac defensorem gentis sue et emulatorem legis dei
audebat insidiatorem regni dicere. Sed cum inimicitie in
tantum procederent ut etiam per quosdam Symonis necessarios
homicidia fierent: considerans Onias periculum conten-
tionis et Apollonium insanire: utpote ducem Celesyrie
et Fenicis ad augendam maliciam Symonis ad regem
se contulit, non ut civium accusator: sed communem utilita-
tem apud semetipsum universe multitudinis considerans.
Videbat enim sine regali providentia: impossibile esse pacem
rebus dari: nec Symonem posse cessare a stulticia sua.
Sed post Seleuci vite excessum: cum suscepisset regnum
Antiochus qui nobilis appellabatur: ambiebat Iason fra-
ter Onie summum sacerdotium. Adito rege promittens ei ar-
genti talenta trecenta sexaginta: et ex redditibus a-
liis talenta octoginta. Super hec promittebat et alia centum
quinquaginta si potestati eius concederetur gymnasium et ephoebiam
sibi constituere: et eos qui in Iherosolimis erant An-
tiochenos scribere. Quod cum rex annuisset et optinuisset
principatum: statim ad gentilem ritum contribules suos transferre
cepit. Et amotis his que humanitatis causa iudeis a
regibus fuerant constituta per Iohannem patrem Eupole-
mi qui apud Romanos de amicitia et societate functus
est legatione, legitima civium iura destituens: prava
instituta sanciebat. Etenim ausus est sub ipsa arce gymna-
sium constituere: et optimos quosque ephoebos in lupanari-
bus ponere. Erat autem hoc non initium, sed incrementum quoddam:
et profectus gentilis et alienigene conversationis propter impii
et non sacerdotis Iasonis nefarium et inauditum scelus:
ita ut sacerdotes iam non circa altaris officia dediti essent,
sed contempto templo et sacrificiis neglectis festinarent par-
ticipes fieri palestre et prebitionis eius iniuste et exerci-
cii disci. Et patrios quidem honores pro nichilo habentes:
grecas glorias optimas arbitrabantur: quarum gratia periculo-
sa eos contentio habebat: et eorum instituta emulabantur.
Ac per omnia his consimiles esse cupiebant: quos hostes
et peremptores habuerant. In leges enim divinas impie
agere impune non cedit: sed hec sequens tempus declarabit.
Cum autem quinquennalis agon Tyro celebraretur: et rex pre-
sens esset, misit Iason facinorosus ab Iherosolimis viros
speculatores portantes argenti didragmas trecentas in
sacrificium Herculis. Quas postulaverunt hi qui asportave-
runt ne in sacrificiis erogarentur quia non oporteret, sed in alios
sumptus eas deputari. Sed hec oblata sunt quidem ab eo qui mi-
serat in sacrificium Herculis: propter primatus Filometoris re-
gis. Cum cognovisset Antiochus alienum se a negotiis regni
effectum: propriis utilitatibus consulens: profectus inde venit
Ioppen, et inde Iherosolimam. Et magnifice ab Iasone et
civitate susceptus: cum facularum luminibus et laudibus in-
gressus est: et inde Feniten exercitum convertit. Et post tri-
ennii tempus misit Iason Menelaum supradicti Symonis
fratrem: portantem pecunias regi, et de negociis necessariis
responsa perlaturum. At ille commendatus regi cum magnificas-
set faciem potestatis eius: in semetipsum retorsit sum-
mum sacerdotium: superponens Iasoni talenta argenti
trecenta. Acceptisque a rege mandatis venit: nichil qui-
dem dignum habens sacerdotio: animos vero crudelis tyran-
ni, et fere belue iram gerens. Et Iason quidem qui proprium
fratrem captivaverat: ipse deceptus profugus in Ammaniten
expulsus est regionem. Menelaus autem principatum quidem
optinuit: de pecuniis vero regi promissis nichil agebat:
cum exactionem faceret Sostratus qui arci erat prepositus. Nam
ad hunc exactio vectigalium pertinebat. Quam ob causam u-
trique ad regem evocati: Menelaus amotus est a sacerdotio:
succedente Lysimacho fratre suo. Sostratus autem: prelatus est
Cypriis. Et cum hec agerentur: contigit Tharsenses et
Mallotas seditionem movere eo quod Antiochi concubine
regis dono essent date. Festinanter itaque rex venit seda-
re illos: relicto suffecto uno ex comitibus suis Andronico.
Ratus autem Menelaus accepisse se tempus oportunum:
aurea quedam vasa e templo furatus donavit Androni-
co: et alia vendiderat Tyro et per vicinas civitates. Quod
cum certissime cognovisset Onias: arguebat eum ipse in loco
tuto se continens Antiochie secus Dafnen. Unde Me-
nelaus accedens ad Andronicum: rogabat ut Oniam interfi-
ceret. Qui cum venisset ad Oniam et datis dextris cum iure
iurando: quamvis esset ei suspectus et suasisset de asilo proce-
dere, statim eum peremit non veritus iusticiam. Ob quam causam
non solum iudei sed alie quoque nationes indignabantur: et mo-
leste ferebant de nece tanti viri iniusta. Sed regresso
rege de Cilicie locis, adierunt iudei apud Antiochiam simul
et greci: conquerentes de iniqua nece Onie. Contristatus
itaque usque ad animam Antiochus: et flexus ad misericordiam la-
crimas fudit: recordatus defuncti sobrietatem et modestiam.
Accensisque animis Andronicum purpura exutum circum-
duci per totam civitatem iubet: et eodem loco quo in Oniam im-
pietatem commiserat: sacrilegum vita privari: domino illi
dignam penam retribuente. Multis autem sacrilegiis in templo

Iason

a lysimacho commissis: menelai consilio et diuulgata fama congregata est multitudo aduersus lysimachum multo iam auro exportato. Turbis autem insurgentibus et animis ira repletis: lysimachus armatis fere tribus milibus iniquis manibus uti cepit: duce quodam tyranno etate pariter et dementia prouecto. Sed ut intellexerunt conatum lysimachi: alii lapides alii fustes ualidos arripuere: quidam uero cinerem in lisimachum iacere: et multi quidem uulnerati quidam autem et prostrati: omnes uero conuersi sunt in fugam. Ipsum etiam sacrilegum secus erarium interfecerunt. De his ergo cepit iudicium aduersus menelaum agitari. et cum uenisset rex tyrum: ad ipsum negocium detulerunt missi tres uiri a senioribus. Et cum superaretur menelaus: promisit ptolomeo multas pecunias ad suadendum regem. Itaque ptolomeus in quodam atrio positum quasi refrigerandi gratia regem adiit: et a sententia deduxit: et menelaum quidem uniuerse malicie reum criminibus absoluit. Miseros autem qui et si apud scitas causam dixissent: innocentes iudicarentur: hos morte dampnauit. Cito ergo iniustam penam dederunt: qui pro ciuitate et populo et sacris uasis causam prosecuti sunt. Quam ob rem tyrii quoque indignati erga sepulturam eorum liberalissimi extiterunt. Menelaus autem propter eorum qui in potentia erant auariciam permanebat in potestate: crescens in malicia et ad insidias ciuium.

V

Eodem tempore: antiochus secundam profectionem parauit in egyptum. Contigit autem per uniuersam ierosolimorum ciuitatem uideri diebus .xl. per aera equites discurrentes: auratas stolas habentes et hastas quasi cohortes armatas et cursus equorum per ordines digestos et congressiones fieri cominus: et scutorum motus et galeatorum multitudinem gladiis destrictis et telorum iactus et aureorum armorum splendorem: omnisque generis loricarum. Quapropter omnes rogabant in bonum monstra conuerti. Sed cum falsus rumor exisset tamquam uita excessisset antiochus: assumptis iason non minus mille uiris: repente aggressus est ciuitatem. Et ciuibus ad murum conuolantibus et ad ultimum apprehensa ciuitate: menelaus fugit in arcem. Iason uero non parcebat in cede ciuibus suis: nec cogitabat prosperitatem aduersum cognatos malum esse maximum: arbitrans hostium et non ciuium se tropea capturum. Et principatum quidem non optinuit: finem uero insidiarum suarum confusionem cepit: et profugus iterum abiit in ammaniten. Ad ultimum in exitium sui conclusus ab areta arabum tyranno: fugiens de ciuitate in ciuitatem omnibus odiosus: ut refuga legum et execrabilis ut patrie et ciuium hostis in egyptum extrusus est. Et qui multos de patria expulerat: peregre periit lacedemonas profectus quasi pro cognatione ibi refugium habiturus: et qui insepultos abiecerat multos: ipse et illamentatus et insepultus abicitur: sepultura neque peregrina usus: neque patrio sepulchro participans. His ita gestis: suspicatus est rex societatem deserturos iudeos: et ob hoc profectus ex egypto efferatis animis ciuitatem quidem armis cepit. Iussit autem militibus interficere nec parcere occursantibus: et per domos ascendentes trucidare. Fiebant ergo cedes iuuenum ac seniorum mulierum et natorum exterminia: uirginumque et paruulorum neces. Erant autem toto triduo octoginta milia interfecti: xl milia uincti: non minus autem uenundati. Sed nec ista sufficiunt: ausus est etiam intrare templum uniuerse terre sanctius: menelao ductore qui legum et patrie fuit proditor. Et scelestis manibus sumens sancta uasa que ab aliis regibus et ciuitatibus erant posita ad ornatum loci et gloriam contrectabat indigne et contaminabat. Ita alienatus mente antiochus: non considerabat quod propter peccata habitantium ciuitatem modicum deus fuerat iratus: propter quod et accidit circa locum despectio. Alioquin nisi contigisset eos multis peccatis esse inuolutos: sicut heliodorus qui missus est a seleuco rege ad expoliandum erarium: etiam hic statim adueniens flagellatus et repulsus utique fuisset ab audacia. Uerum non propter locum gentem: sed propter gentem locum deus elegit. Ideoque et ipse locus particeps factus est populi malorum: postea autem fiet socius et bonorum. Et qui derelictus in ira dei omnipotentis est: iterum in magni domini reconciliatione cum summa gloria exaltabitur. Igitur antiochus mille et octingentis ablatis de templo talentis: uelociter antiochiam regressus est: existimans se pre superbia terram ad nauigandum: pelagus uero ad iter agendum deducturum: propter mentis elationem. Reliquit autem et prepositos ad affligendam gentem: ierosolimis quidem philippum genere frigem: moribus crudeliorem eo ipso a quo constitutus est. In garizim autem andronicum et menelaum: qui grauius quam ceteri imminebant ciuibus. Cumque appositus esset contra iudeos: misit odiosum principem apollonium cum exercitu .xx. et duobus milibus: precipiens ei omnes perfecte etatis interficere: mulieres ac iuuenes uendere. Qui cum uenisset ierosolimam: pacem simulans quieuit usque ad sanctum diem sabbati: et tunc feriatis iudeis arma capere suis precepit. Omnesque qui ad spectaculum processerant trucidauit: et ciuitatem cum armatis discurrens ingentem multitudinem peremit. Iudas autem machabeus qui decimus fuerat secesserat in desertum locum: ibique inter feras uitam in montibus cum suis agebat: et feni cibo uescentes demorabantur: ne participes essent coinquinationis.

VI

Sed non post multum temporis misit rex senem quendam antiochenum: qui compelleret iudeos ut se transferrent a patriis et dei legibus. Contaminare etiam quod in ierosolimis erat templum: et cognominare iouis olimpii: et in garizim prout erant hi qui locum inhabitabant iouis hospitalis. Pessima autem et uniuersis grauis malorum erat incursio. Nam templum luxuria et comessationibus erat plenum: et scortantium cum meretricibus: sacratisque edibus mulieres se ultro ingerebant: introferentes ea que non licebat. Altare etiam plenum erat illicitis que legibus prohibebantur. Neque autem sabbata custodiebantur: neque dies sollempnes patrii seruabantur: nec simpliciter se quisquam iudeum esse confitebatur. Ducebantur autem cum amara necessitate in die natalis regis ad sacrificia: et cum liberi sacra celebrarentur: cogebantur hedera coronati libero circuire. Decretum autem exiit in proximas gentilium ciuitates suggerentibus ptolomeis: ut pari modo et ipsi aduersus iudeos agerent ut sacrificarent: eos autem qui nollent transire ad instituta gentilium: interficerent. Erat ergo uidere miseriam. Due enim mulieres delate sunt natos suos circumcidisse: quas infantibus ad ubera suspensis cum publice per ciuitatem circumduxissent: per muros precipitauerunt. Alii uero ad proximos coeuntes speluncas: et latenter sabbati diem celebrantes: cum indicati essent philippo flammis succensi sunt: eo quod uerebantur propter re-

xxxv

ligionem et observantiam manu sibimet auxilium ferre. Obsecro autem eos qui hunc librum lecturi sunt, ne abhorrescant propter adversos casus: sed reputent ea quae acciderunt non ad interitum, sed ad correptionem generis esse nostri. Etenim multo tempore non sinere peccatoribus ex sententia agere, sed statim ultiones adhibere, magni beneficii est indicium. Non enim sicut in aliis nationibus Dominus patienter expectat, ut eas cum iudicii dies advenerit in plenitudine peccatorum puniat: ita et in nobis statuit, ut peccatis nostris in finem devolutis, ita demum in nos vindicet. Propter quod numquam quidem a nobis misericordiam suam amovet: corripiens vero in adversis populum suum non derelinquit. Sed haec nobis ad commonitionem legentium dicta sint paucis. Iam enim veniendum est ad narrationem. Igitur Eleazarus unus de primoribus scribarum, vir aetate provectus et vultu decorus, aperto ore hians compellebatur carnem porcinam manducare. At ille gloriosissimam mortem magis quam odibilem vitam amplectens, voluntarie praeibat ad supplicium. Intuens autem quemadmodum eum oporteret accedere, patienter sustinens, destinavit non admittere illicita propter vitae amorem. Hi autem qui astabant, iniqua miseratione commoti, propter antiquam viri amicitiam tollentes eum secreto rogabant afferri carnes quibus vesci ei licebat, et simularetur manducasse sicut rex imperaverat de sacrificii carnibus: ut hoc facto a morte liberaretur; et propter veterem viri amicitiam hanc in eo faciebant humanitatem. At ille cogitare coepit aetatis ac senectutis suae eminentiam dignam, et ingenitae nobilitatis canitiem, atque a puero optimae conversationis actus: et secundum sanctae et a Deo conditae legis constituta, respondit cito dicens, praemitti se velle in infernum. Non enim aetati nostrae dignum est, inquit, fingere: ut multi adolescentium arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum, et ipsi propter meam simulationem et propter modicum corruptibilis vitae tempus decipiantur, et per hoc maculam atque execrationem meae senectuti conquiram. Nam et si in praesenti tempore suppliciis hominum eripiar, sed manum omnipotentis nec vivus nec defunctus effugiam. Quamobrem fortiter vita excedendo, senectute quidem dignus apparebo: adolescentibus autem exemplum forte relinquam, si prompto animo ac fortiter pro gravissimis ac sanctissimis legibus honesta morte perfungar. His dictis, confestim ad supplicium trahebatur. Hi autem qui eum ducebant, et paulo ante fuerant mitiores, in iram conversi sunt propter sermones ab eo dictos, quos illi per arrogantiam prolatos arbitrabantur. Sed cum plagis perimeretur, ingemuit et dixit: Domine qui habes sanctam scientiam, manifeste tu scis quia cum a morte possem liberari, duros corporis sustineo dolores: secundum animam vero propter timorem tuum libenter haec patior. Et iste quidem hoc modo vita decessit, non solum iuvenibus, sed et universae genti memoriam mortis suae ad exemplum virtutis et fortitudinis derelinquens.

VII

septe.

Contigit autem et septem fratres cum matre apprehensos compelli a rege contingere contra fas carnes porcinas, flagris et taureis cruciatos. Unus autem ex illis qui erat primus sic ait: Quid quaeris et quid vis discere a nobis? parati sumus mori magis quam patrias Dei leges praevaricari. Iratus itaque rex iussit sartagines et ollas aeneas succendi: quibus statim succensis, iussit ei qui prior fuerat locutus amputari linguam, et cute capitis abstracta, summas quoque manus ei et pedes praescindi, ceteris eius fratribus et matre inspicientibus. Et cum iam penitus inutilis factus esset, iussit ignem admoveri, et adhuc spirantem torreri in sartagine: in qua cum diu cruciaretur, ceteri una cum matre invicem se hortabantur mori fortiter, dicentes: Dominus Deus aspiciet veritatem, et consolabitur in nobis, quemadmodum in protestatione cantici declaravit Moyses: Et in servis suis consolabitur. Mortuo itaque illo primo hoc modo, sequentem deducebant ad illudendum: et cute capitis eius cum capillis detracta, interrogabant si manducaret prius quam toto corpore per membra singula puniretur. At ille respondens patria voce dixit: Non faciam. Propter quod et iste sequenti loco primi tormenta suscepit: et in ultimo spiritu constitutus sic ait: Tu quidem scelestissime in praesenti vita nos perdis: sed rex mundi defunctos nos pro suis legibus in aeternae vitae resurrectione suscitabit. Post hunc tertius illudebatur, et linguam postulatus cito protulit, et manus constanter extendit: et cum fiducia ait: E caelo ista possideo, sed propter Dei leges nunc haec ipsa despicio, quoniam ab ipso me ea recepturum spero. Ita ut rex et qui cum ipso erant mirarentur adolescentis animum, quod tamquam nihilum duceret cruciatus. Et hoc ita defuncto, quartum similiter vexabant torquentes. Et cum iam esset ad mortem, sic ait: Potius est ab hominibus morti datos spem expectare a Deo, iterum ab ipso resuscitandos. Tibi enim resurrectio ad vitam non erit. Et cum admovissent quintum, vexabant eum. At ille respiciens in eum dixit: Potestatem inter homines habens, cum sis corruptibilis, facis quod vis. Noli autem putare genus nostrum a Deo esse derelictum. Tu autem patienter sustine, et videbis magnam potestatem ipsius, qualiter te et semen tuum torquebit. Post hunc ducebant sextum, et is mori incipiens sic ait: Noli frustra errare: nos enim propter nosmetipsos haec patimur peccantes in Deum nostrum, et digna admiratione facta sunt in nobis. Tu autem ne existimes tibi impune futurum, quod contra Deum pugnare temptaveris. Supra modum autem mater mirabilis et bonorum memoria digna, quae pereuntes septem filios sub unius diei tempore conspiciens, bono animo ferebat propter spem quam habebat in Deum. Singulos autem illorum hortabatur patria voce fortiter, repleta sapientia: et femineae cogitationi masculinum animum inserens, dixit ad eos: Nescio qualiter in utero meo apparuistis: neque enim ego spiritum et animam donavi vobis et vitam, et singulorum membra non ego ipsa compegi, sed enim mundi creator, qui formavit hominis nativitatem, quique omnium invenit originem, et spiritum vobis iterum cum misericordia reddet et vitam, sicut nunc vosmetipsos despicitis propter leges eius. Antiochus autem contemni se arbitratus, simul et exprobrantis voce despecta, cum adhuc adolescentior superesset, non solum verbis hortabatur, sed et cum iuramento affirmabat se divitem et beatum facturum, et translatum a patriis legibus amicum habiturum, et res necessarias praebiturum. Sed ad ista cum adolescens nequaquam inclinaretur, vocavit rex matrem, et suadebat ei ut adolescenti fieret in salutem. Cum autem multis eam verbis esset hortatus, promisit suasuram se filio suo. Itaque inclinata ad illum, illudens crudelem tyrannum, ait patria voce: Fili mi, miserere mei, quae te in utero novem mensibus portavi, et lac triennio dedi, et alui, et in aetatem istam perduxi. Peto, nate, ut aspicias

et ad celum et terram et ad omnia que in eis sunt: et intelligas quia ex nichilo fecit illa deus. Et hominum genus ita fit ut non timeas carnificem istum. Sed dignus fratribus tuis effectus suscipe mortem: ut in illa miseratione cum fratribus tuis te recipiam. Cum hec illa adhuc diceret: ait adolescens. Quem sustinetis? non obedio precepto regis. sed precepto legis que data est nobis per moysen. Tu vero qui inventor omnis malicie factus es in hebreos non effugies manum dei. Nos enim pro peccatis nostris hec patimur. Et si nobis propter increpationem et correptionem dominus deus noster modicum iratus est: sed iterum reconciliabitur servis suis. Tu autem o scelestе et omnium hominum flagitiosissime noli frustra extolli vanis spebus in servos eius inflammatus: nondum enim omnipotentis dei et omnia inspicientis iudicium effugisti. Nam fratres mei modico nunc dolore sustentato: sub testamento eterne vite effecti sunt. Tu vero iudicio dei: iustas superbie penas exsolves. Ego autem sicut et fratres mei animam et corpus meum trado pro patriis legibus: invocans deum maturius genti nostre propitium fieri teque cum tormentis et verberibus confiteri quod ipse est deus solus. In me vero et in fratribus meis desinet omnipotentis ira: que super omne genus nostrum iuste superducta est. Tunc rex accensus ira: in hunc super omnes crudelius desevit: indigne ferens derisum se. Et hic itaque mundus obiit: per omnia in domino confidens. Novissime autem et mater consumpta est. Igitur de sacrificiis et de nimiis crudelitatibus satis dictum est.

Iudas vero machabeus et qui cum illo erant: introibant latenter in castella. Et convocantes cognatos et eos qui permanserant in iudaismo: assumentes eduxerunt ad sex milia virorum. et invocabant dominum ut respiceret in populum qui ab omnibus calcabatur. Et misereretur templo quod contaminabatur ab impiis. misereretur etiam exterminio civitatis que esset illico complananda: et vocem sanguinis ad se clamantis audiret. Memoraretur quoque iniquissimas mortes innocentium parvulorum: et blasphemias nomini suo illatas et indignaretur super his. At machabeus congregata multitudine: intolerabilis gentibus efficiebatur. ira enim domini in misericordiam conversa est. Et superveniens castellis et civitatibus improvisus succendebat eas: et opportuna loca occupans: non paucas hostium strages dabat. Maxime autem noctibus ad huiuscemodi excursus ferebatur. et fama virtutis eius ubique diffundebatur. Videns autem philippus paulatim virum ad profectum venire. ac frequentius res ei prospere cedere: ad ptolomeum ducem celesyrie et fenicis scripsit: ut auxilium ferret regis negociis. At ille velociter misit nicanorem patrocli de primoribus amicum: datis ei permixtis gentibus armatis non minus viginti milibus: ut universum genus iudeorum deleret. Adiuncto ei et gorgia viro militari et in bellicis rebus experientissimo. Constituit autem nicanor regi: ut tributum romanis quod erat dandum duo milia talentorum de captivitate iudeorum suppleret. Statimque ad maritimas misit civitates: convocans ad coemptionem iudeorum mancipiorum: promittens se nonaginta mancipia talento distracturum. non respiciens ad vindictam que eum ab omnipotente esset secutura. Iudas autem ubi comperit: indicavit his qui secum erant iudeis: nicanoris adventum. Ex quibus quidam formidantes et non credentes dei iusticie: in fugam convertebantur. Alii vero si quid eis supererat vendebant: simulque dominum deprecabantur ut eriperet eos ab impio nicanore qui eos prius quam cominus veniret vendiderat. Et si non propter eos: propter testamentum quod erat ad patres eorum: et propter invocationem sancti et magnifici nominis eius super ipsos. Convocatis autem machabeus septem milibus qui cum ipso erant: rogabat ne hostibus reconciliarentur: neque metueret inique venientium adversum se hostium multitudinem. Sed fortiter contenderent ante oculos habentes contumeliam que in locum sanctum ab his iniuste esset illata: necnon et ludibrio habite civitatis iniuriam: adhuc et veterum instituta convulsa. Nam illi quidem armis confidunt ait simul et audacia: nos autem in omnipotente domino qui potest et venientes adversum nos: et universum mundum uno nutu delere confidimus. Ammonuit autem eos et de auxiliis dei que facta sunt erga parentes: et sub sennacherib centum octoginta quinque milia perierint. et de prelio quod eis adversus galathas fuit in babylone. Ut omnes ubi ad rem ventum est machedonibus sociis hesitantibus: ipsi sex milia soli peremerint centum viginti milia: auxilium illis dantem e celo. et beneficia pro his plurima consecuti sunt. His verbis constantes effecti sunt: et pro legibus et patria mori parati. Constituit itaque fratres suos duces utrique ordini symonem et ioseppum et ionathan. subiectis unicuique millenis et quingentenis. Adhuc et ab ezra lecto libro et dato signo adiutorio dei: in prima acie ipse dux commisit cum nicanore. Et facto sibi adiutore omnipotente interfecerunt super novem milia hominum. Maiorem autem partem exercitus nicanoris: vulneribus debilem factam fugere compulerunt. Pecuniis vero eorum qui ad emptionem ipsorum venerant sublatis ipsos usquequaque persecuti sunt. Sed reverterunt ora conclusi: nam erat ante sabbatum: quam ob causam non perseveraverunt insequentes. Arma autem ipsorum et spolia congregantes: sabbatum agebant benedicentes dominum qui liberavit eos in isto die misericordie initium distillans in eos. Post sabbatum vero: debilibus et viduis et orphanis diviserunt spolia et residua ipsi cum suis habuere. His ita gestis: et communiter ab omnibus facta obsecratione: misericordem dominum postulabant. ut in finem servis suis reconciliaretur. Et ex his qui cum timotheo et bachide erant contra se contendentes super viginti milia interfecerunt: et munitiones excelsas optinuerunt. Et plures predas diviserunt: equam portionem debilibus pupillis et viduis. sed et senioribus facientes. Et cum arma eorum collegissent: diligenter omnia composuerunt in locis oportunis: residua vero spolia iherosolimam detulerunt. Et phylarchen qui cum tymotheo erat interfecerunt: virum scelestum qui in multis iudeos affligebat. Et cum epinicia agerent in iherosolimis eos qui sacras ianuas incenderant: digna eis mercede

i. calistenen cum in quodam domicilio refugisset incenderunt.

pro impietatibus suis reddita. Facinorosissimus autem nicanor qui mille negociatores ad iudeorum venditionem adduxerat: humiliatus auxilio domini ab his quos nullos existimaverat: deposita veste glorie per mediterranea fugiens solus venit antiochiam: summam infelicitatem de interitu sui exercitus consecutus. Et qui promiserat romanis se tributum restituere de captivitate iherosolimorum: predicabat nunc protectorem deum habere iudeos. et ob ipsum invulnerabiles esse eo quod sequerentur le-

leges ab ipso constitutas.

IX

Eodem tempore Antiochus inhoneste revertebatur de Perside. Intraverat enim in eam quae dicitur Persepolis, et temptavit spoliare templa, et civitatem opprimere. Sed multitudine ad arma concurrente in fugam versi sunt. Et ita contigit ut Antiochus post fugam turpiter rediret. Et cum venisset circa Ecbathanam, recognovit quae erga Nicanorem et Timotheum gesta sunt. Elatus autem in ira, arbitrabatur se iniuriam illorum qui se fugaverant posse in Iudaeos retorquere. Ideoque iussit agitari currum suum, sine intermissione agens iter, caelesti eum iudicio perurgente, eo quod ita superbe locutus est venturum se Iherosolimam, et congeriem sepulchri Iudaeorum eam facturum. Sed qui universa conspicit Dominus Deus Israel, percussit eum insanabili et invisibili plaga. Ut enim finivit hunc ipsum sermonem, apprehendit eum dolor dirus viscerum, et amara internorum tormenta. Et quidem satis iuste, quippe qui multis et novis cruciatibus aliorum torserat viscera, licet ille nullo modo a sua malicia cessaret. Super haec autem superbia repletus, ignem spirans animo in Iudaeos, et praecipiens accelerari negotium, contigit illum impetu euntem de curru cadere, et gravi corporis collisione membra vexari. Isque qui sibi videbatur etiam fluctibus maris imperare, supra humanum modum superbia repletus, et montium altitudines in statera appendere, nunc humiliatus ad terram in gestatorio portabatur, manifestam Dei virtutem in semet ipso contestans. Ita ut de corpore impii vermes scaturirent, ac viventis in doloribus carnes eius effluerent, odore etiam illius et foetore exercitus gravaretur. Et qui paulo ante sidera caeli contingere se arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam foetoris portare. Hinc igitur coepit ex gravi superbia deductus ad agnitionem sui venire, divina admonitus plaga, per momenta singula doloribus suis augmenta capientibus. Et cum nec ipse iam foetorem suum ferre posset, ita ait: Iustum est subditum esse Deo, et mortalem non paria Deo sentire. Orabat autem hic scelestus Dominum, a quo non esset misericordiam consecuturus. Et civitatem ad quam festinans veniebat ut eam ad solum deduceret, ac sepulchrum congestorum faceret, nunc optat liberam reddere. Et Iudaeos quos nec sepultura quidem se dignos habiturum, sed avibus ac feris diripiendos traditurum, et cum parvulis exterminaturum dixerat, aequales nunc Atheniensibus facturum pollicetur. Templum etiam sanctum, quod prius expoliaverat, optimis donis honoraturum, et vasa sancta multiplicaturum, et pertinentes ad sacrificia sumptus de reditibus suis praestaturum. Super haec et Iudaeum se futurum, et omnem locum terrae perambulaturum, et praedicaturum Dei potestatem. Sed non cessantibus doloribus, supervenerat enim in eum iustum Dei iudicium, desperans scripsit ad Iudaeos in modum deprecationis epistolam haec continentem: Optimis civibus Iudaeis plurimam salutem et bene valere et esse felices rex et princeps Antiochus. Si bene valetis, et filii vestri, et ex sententia vobis cuncta sunt, maximas agimus gratias. Et ego in infirmitate constitutus, vestri autem benigne memor, reversus de Persidis locis, et infirmitate gravi apprehensus, necessarium duxi pro communi utilitate curam habere. Non desperans memetipsum, sed spem multam habens effugiendi infirmitatem. Respiciens autem quod et pater meus, quibus temporibus in locis superioribus ducebat exercitum, ostendit qui post se susciperet principatum, ut si quid contrarium accideret aut difficile nuntiaretur, scientes hi qui in regionibus erant, cui esset rerum summa derelicta, non turbarentur. Ad haec considerans de proximo potentes quosque et vicinos temporibus insidiantes, et eventum exspectantes, designavi filium meum Antiochum regem, quem saepe recurrens in superiora regna multis vestrum commendavi, et scripsi ad eum quae subiecta sunt. Oro itaque vos et peto, memores beneficiorum publice et privatim, ut unusquisque conservet fidem ad me et ad filium meum. Confido enim eum modeste et humane acturum, et sequentem propositum meum, et communem vobis fore. Igitur homicida et blasphemus pessime percussus, et ut ipse alios tractaverat, peregre in montibus miserabili obitu vita functus est. Transferebat autem corpus Philippus collactaneus eius, qui metuens filium Antiochi, ad Ptolomeum Philometorem in Egyptum abiit.

Machabeus autem et qui cum ipso erant, Domino se protegente, templum quidem et civitatem recepit. Aras autem quas alienigenae per plateas extruxerant, itemque delubra demolitus est. Et purgato templo aliud altare fecerunt, et de ignitis lapidibus igne concepto, obtulerunt sacrificium post biennium, et incensum et lucernas et panes propositionis posuerunt. Quibus gestis, rogabant Dominum prostrati in terram, ne amplius malis talibus inciderent, sed et si quando peccassent, ut ab ipso mitius corriperentur, et non barbaris ac blasphemis hominibus traderentur. Qua die autem templum ab alienigenis pollutum fuerat, contigit eadem die purificationem fieri, vicesima quinta mensis qui fuit Casleu. Et cum laetitia diebus octo egerunt in modum tabernaculorum, recordantes quod ante modicum temporis diem sollempnem tabernaculorum in montibus et speluncis more bestiarum egerant. Propter quod thyrsos et ramos virides et palmas praeferebant ei, qui prosperavit mundari locum suum. Et decreverunt communi praecepto et decreto universae genti Iudaeorum omnibus annis agere dies istos. Et Antiochi quidem qui appellatus est Nobilis, vitae excessus ita se habuit. Nunc autem de Eupatore Antiochi impii filio quae gesta sunt narrabimus, breviantes mala quae in bellis gesta sunt. Nam Ptolomeus qui dicebatur Macer, iusti tenax erga Iudaeos esse instituit, et praecipue propter iniquitatem quae facta erat in eos coepit pacifice agere cum eis. Sed ob hoc accusatus ab amicis apud Eupatorem, cum frequenter proditor audiret, eo quod Cyprum creditam a Philometore deseruisset, et ad Antiochum Nobilem translatus etiam ab eo recessisset, veneno vitam finivit.

Gorgias autem cum esset dux locorum, assumptis advenis frequenter Iudaeos debellabat. Iudaei vero qui tenebant munitiones opportunas, fugatos ab Iherosolimis suscipiebant, et bellare temptabant. Hi vero qui erant cum Machabeo per orationes Dominum rogantes ut esset sibi adiutor, impetum fecerunt in munitiones Idumaeorum. Multaque vi insistentes loca optinuerunt, occurrentes interemerunt, et omnes simul non minus quam viginti quinque millibus trucidaverunt. Quidam autem cum confugissent in duas turres valde munitas, omnem apparatum ad repugnandum habentes, Machabeus ad horum expugnationem relicto Symone et Iosepho, itemque Machabeo, eisque qui cum ipso erant satis multis, ipse ad eas quae amplius perurgebant pugnas conversus est. Hi vero qui cum Symone erant cupiditate ducti, a quibusdam qui in turribus erant suasi sunt pecunia, et septuaginta millibus didragmis acceptis dimiserunt

quosdam effugere. Sed cum Machabeo innotuit quod factum est, congregatis principibus populi accusavit quod pecunia fratres vendidissent, dimissis adversariis eorum. Hos igitur proditores factos interfecit, et confestim duas turres occupavit. Armis autem ac manibus omnia prospere agendo in duabus munitionibus plusquam viginti milia peremit. Et Timotheus qui prius fuerat victus a Iudeis, convocato exercitu peregrine multitudinis, et congregato equitatu asiano advenit quasi Iudeam armis capturus. Machabeus autem et qui cum ipso erant, appropinquante illo deprecabantur Dominum, caput terra aspergentes, lumbosque ciliciis precincti, ad altaris crepidinem provoluti, ut sibi propitius, inimicis autem eorum esset inimicus, et adversariis adversaretur, sicut lex dicit. Et ita post orationem sumptis armis, longius de civitate procedentes, et proximi hostibus effecti resederunt. Primo autem solis ortu utrique commiserunt: isti quidem victorie et prosperitatis sponsorem cum virtute Dominum habentes: illi autem ducem belli animum habebant. Sed cum vehemens pugna esset, apparuerunt adversariis de celo viri quinque in equis, frenis aureis decori, ducatum Iudeis prestantes: ex quibus duo Machabeum medium habentes, armis suis circumseptum incolumem conservabant: in adversarios autem tela et fulmina iaciebant, ex quo et cecitate confusi, et repleti perturbatione cadebant. Interfecti sunt autem viginti milia quingenti, et equites sexcenti. Timotheus autem confugit in Gazaram presidium munitum, cui preerat Cereas. Machabeus autem et qui cum eo erant, letantes obsederunt presidium diebus quattuor. At hi qui intus erant firmitate loci confisi, supra modum maledicebant, et sermones nefandos iactabant. Sed ubi dies quinta illuxit, viginti iuvenes ex his qui cum Machabeo erant, accensi animis propter blasphemiam, viriliter accesserunt ad murum, et feroci animo incedentes ascendebant: sed et alii similiter ascendentes, turres portasque succendere aggressi sunt, atque ipsos maledicos vivos concremare. Per continuum autem biduum presidio vastato, Timotheum occultantem se in quodam loco repertum interfecerunt: et fratrem illius Cheream, et Apollofanem occiderunt. Quibus gestis, in hymnis et confessionibus benedicebant Dominum, qui magna fecit in Israel, et victoriam dedit illis.

Sed parvo post tempore Lisias procurator regis et propinquus, ac negotiorum prepositus, graviter ferens de his que acciderant, congregatis octoginta milibus, et equitatu universo, veniebat adversus Iudeos, existimans se civitatem quidem captam gentibus habitaculum facturum, templum vero in pecunie questum, sicut cetera delubra gentium, habiturum, et per singulos annos venale sacerdotium: nusquam recogitans Dei potestatem, sed mente effrenatus in multitudine peditum, et in milibus equitum, et in octoginta elefantis confidebat. Ingressus autem Iudeam, et appropians Bethsure, que erat in angusto loco ab Iherosolima intervallo quinque stadiorum, illud presidium expugnabat. Ut autem Machabeus et qui cum eo erant cognoverunt expugnari presidia, cum fletu et lacrimis rogabant Dominum, et omnis turba simul, ut bonum angelum mitteret ad salutem Israel. Et ipse primus Machabeus sumptis armis, ceteros adhortatus est simul secum periculum subire, et ferre auxilium fratribus suis. Cumque pariter prompto animo procederent, adhuc in Iherusolima apparuit precedens eos eques in veste candida, armis aureis hastam vibrans. Tunc simul omnes benedixerunt misericordem Dominum, et convaluerunt animis: non solum homines, sed et bestias ferocissimas, et muros ferreos parati penetrare. Ibant igitur prompti, de celo habentes adiutorem, et miserantem super eos Dominum. Leonum autem more impetu irruentes in hostes, prostraverunt ex eis undecim milia peditum, et equitum mille sexcentos: universos autem in fugam verterunt: plures autem ex eis vulnerati nudi evaserunt. Sed et ipse Lisias turpiter fugiens evasit. Et quia non insensatus erat, secum ipse reputans factam erga se diminutionem, et intelligens invictos esse Hebreos, omnipotentis Dei auxilio innitentes, misit ad eos, promisitque se consensurum omnibus que iusta sunt, et regem compulsurum amicum fieri.

Annuit autem Machabeus precibus Lisie, in omnibus utilitati consulens: et quecumque Machabeus scripsit Lisie de Iudeis, ea rex concessit. Nam erant scripte Iudeis epistole a Lisia quidem hunc modum continentes: Lisias populo Iudeorum salutem. Iohannes et Abessalon, qui missi fuerant a vobis, tradentes scripta, postulabant ut ea que per illos significabantur, implerem. Quecumque igitur regi potuerunt perferri, exposui: et que res permittebat, concessi. Si igitur in negotiis fidem conservaveritis, et deinceps bonorum vobis causa esse temptabo. De ceteris autem per singula verbo mandavi et istis, et his qui a me missi sunt, colloqui vobiscum. Bene valete. Anno centesimo quadragesimo octavo, mensis Dioscori die vicesima et quarta. Regis autem epistola ita continebat: Rex Antiochus Lisie fratri salutem. Patre nostro inter deos translato, nos volentes eos qui sunt in regno nostro sine tumultu agere, et rebus suis adhibere diligentiam, audivimus Iudeos non consensisse patri nostro ut transferrentur ad ritum Grecorum, sed tenere velle suum institutum, ac propterea postulare concedi sibi legitima sua. Volentes igitur hanc quoque gentem quietam esse, statuentes iudicavimus templum restitui illis, ut agerent secundum suorum maiorum consuetudinem. Bene igitur feceris, si miseris ad eos, et dexteram dederis: ut cognita nostra voluntate, bono animo sint, et utilitatibus propriis deserviant. Ad Iudeos vero regis epistola talis erat: Rex Antiochus senatui Iudeorum, et ceteris Iudeis salutem. Si valetis, sic estis ut volumus: sed et ipsi bene valemus. Adiit nos Menelaus, dicens velle vos descendere ad vestros, qui sunt apud nos. His igitur qui commeant usque ad diem tricesimum mensis Xanthici, damus dextras securitatis, ut Iudei utantur cibis et legibus suis, sicut et prius: et nemo eorum ullo modo molestiam patiatur de his que per ignorantiam gesta sunt. Misimus autem et Menelaum, qui vos alloquatur. Valete. Anno centesimo quadragesimo octavo, Xanthici mensis quintadecima die. Miserunt autem etiam Romani epistolam ita se habentem: Quintus Memmius, et Titus Manlius, legati Romanorum, populo Iudeorum salutem. De his que Lisias cognatus regis concessit vobis, et nos concessimus. De quibus autem ad regem iudicavit referendum, confestim aliquem mittite, diligentius inter vos conferentes, ut decernamus sicut congruit vobis: nos enim Antiochiam accedimus. Ideoque festinate rescribere, ut nos quoque sciamus cuius estis voluntatis. Bene valete. Anno centesimo quadragesimo octavo, quintadecima die mensis Xanthici.

XII

His factis pactionibus, Lisias pergebat ad regem, Iudei autem agriculture operam dabant. Sed hi qui resederant, Timotheus et Apollonius Gennei filius, sed et Ieronimus, et Demophon super hos, et Nicanor Cypriarches, non sinebant eos in si

lenio agere et quiete. Ioppite vero tale quoddam flagitium perpetraverunt: rogaverunt Iudeos cum quibus habitabant ascendere scaphas quas paraverant cum uxoribus et filiis, quasi nullis inimicitiis inter eos subiacentibus. Secundum commune itaque decretum civitatis et ipsis adquiescentibus pacisque causa nihil suspectum habentibus, cum in altum processissent, submerserunt non minus ducentos. Quam crudelitatem Iudas in sue gentis homines factam ut cognovit, precepit viris qui erant cum ipso, et invocato iusto iudice Deo, venit adversus interfectores fratrum. Et portum quidem nocte succendit, scaphas exussit, eos autem qui ab igne refugerant gladio peremit. Et cum hec ita egisset, discessit quasi iterum reversurus et universos Ioppitas eradicaturus. Sed cum cognovisset et eos qui erant Iamnie velle pari modo facere habitantibus secum Iudeis, Iamnitis quoque nocte supervenit et portum cum navibus succendit, ita ut lumen ignis appareret Hierusolimis a stadiis ducentis xl. Inde cum iam abissent novem stadiis et iter facerent ad Timotheum, commiserunt cum eo Arabes quinque milia viri et equites quingenti. Cumque pugna valida fieret et auxilio Dei prospere cessisset, residui victi Arabes petebant a Iuda dextras sibi dari, promittentes pascua daturos et in ceteris profuturos. Iudas autem arbitratus vere in multis eos utiles, promisit pacem; dextrisque acceptis discesserunt ad tabernacula sua. Aggressus est autem et civitatem quandam firmam pontibus murisque circumseptam, que a turbis habitabatur gentium promiscuarum, cui nomen Casphin. Hi vero qui intus erant confidentes in stabilitate murorum et apparatu alimoniarum, remissius agebant, maledictis lacessentes Iudam ac blasphemantes et loquentes que fas non est. Machabeus autem invocato magno mundi principe qui sine arietibus et machinis temporibus Ihesu precipitavit Ihericho, irruit ferocius muris, et capta civitate per Domini voluntatem innumerabiles cedes fecit, ita ut adiacens stagnum stadiorum duum latitudinis sanguine interfectorum fluere videretur. Inde discesserunt stadia septingenta l. et venerunt in Characa ad eos qui dicuntur Tubianei Iudeos. Et Timotheum quidem in illis locis non comprehenderunt, nulloque negotio perfecto regressus est, relicto in quodam loco firmissimo presidio. Dositheus autem et Sosipater qui erant duces cum Machabeo, peremerunt a Timotheo relictos in presidio decem milia viros. At Machabeus ordinatis circum se sex milibus et constitutis per cohortes, adversus Timotheum processit habentem secum centum xx. milia peditum equitumque duo milia quingentos. Cognito autem Iude adventu, Timotheus premisit mulieres et filios et reliquum apparatum in presidium quod Carnion dicitur; erat enim inexpugnabile et accessu difficile propter locorum angustias. Cumque cohors Iude prima apparuisset, timor hostibus incussus est ex presentia Dei qui universa conspicit, et in fugam versi sunt alius ab alio, ita ut magis a suis deicerentur et gladiorum suorum ictibus debilitarentur. Iudas autem vehementer instabat puniens prophanos, et prostravit ex eis xxx. milia virorum. Ipse vero Timotheus incidit in partes Dosithei et Sosipatris, et multis precibus postulabat ut vivus dimitteretur, eo quod ex Iudeis parentes haberet et fratres, quos morte eius decipi eveniret. Et cum fidem dedisset restituturum se eos secundum constitutum, illesum eum dimiserunt propter salutem fratrum.

Iudas autem egressus est ad Carnion interfectis xxv. milibus. Post horum fugam et necem movit exercitum ad Ephron civitatem munitam, in qua multitudo diversarum gentium habitabat, et robusti iuvenes pro muris consistentes fortiter repugnabant; in hac autem machine multe et telorum erat apparatus. Sed cum omnipotentem invocassent qui virtute hostium confringit, ceperunt civitatem, et ex eis qui intus erant xxv. milia prostraverunt. Inde ad civitatem Scytharum abierunt, que ab Hierosolimis sexcentis stadiis aberat. Contestantibus autem his qui apud Scytopolim erant Iudeis, quod benigne ab eis haberentur, etiam in temporibus infelicitatis quoque modeste secum egerint, gratias agentes eis et exhortati etiam de cetero erga genus suum benignos esse, venerunt Hierusolimam die sollempni septimanarum instante. Et post Pentecosten abierunt contra Gorgiam prepositum Idumee. Exivit autem cum peditibus tribus milibus et equitibus quadringentis. Quibus congressis contigit paucos ruere Iudeorum. Dositheus vero quidam de Bachenoris eques vir fortis Gorgiam tenebat; et cum vellet eum capere vivum, eques quidam de Thracibus irruit in eum humerumque eius amputavit, atque ita Gorgias effugit in Maresa. At illis qui cum Esdrin erant diutius pugnantibus et fatigatis, invocavit Dominum Iudas adiutorem et ducem belli fieri; incipiens voce patria et cum hymnis clamorem attollens, fugam Gorgie militibus incussit. Iudas autem collecto exercitu venit in civitatem Odollam; et cum septima dies superveniret, secundum consuetudinem purificati in eodem loco sabbatum egerunt. Et sequenti die venit cum suis Iudas ut corpora prostratorum tolleret et cum parentibus poneret in sepulchris paternis. Invenerunt autem sub tunicis interfectorum de donariis idolorum que apud Iamniam fuerunt, a quibus lex prohibet Iudeos. Omnibus ergo manifestum factum est ob hanc causam eos corruisse. Omnes itaque benedixerunt iustum iudicium Domini, qui occulta fecerat manifesta. Atque ita ad preces conversi rogaverunt ut id quod factum erat delictum oblivioni traderetur. At vero fortissimus Iudas hortabatur populum conservare se sine peccato, sub oculis videntes que facta sunt pro peccatis eorum qui prostrati sunt. Et facta collatione duodecim milia dragmas argenti misit Hierusolimam offerri pro peccatis sacrificium, bene et religiose de resurrectione cogitans — nisi enim eos qui ceciderant resurrecturos speraret, superfluum videretur et vanum orare pro mortuis — et quia considerabat quod hi qui cum pietate dormitionem acceperant optimam haberent repositam gratiam. Sancta ergo et salubris cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccato solverentur.

XIII

Anno autem centesimo quadragesimo nono cognovit Iudas Antiochum Eupatorem venire cum multitudine adversus Iudeam, et cum eo Lysiam procuratorem et prepositum negotiorum, secum habentem peditum centum decem milia et equitum quinque milia et elephantos xx duos, currus cum falcibus trecentos. Commiscuit autem se illis et Menelaus, et cum multa fallacia deprecabatur Antiochum, non pro patrie salute sed sperans se constitui in principatum. Sed rex regum suscitavit animos Antiochi in peccatorem, et suggerente Lysia hunc esse causam omnium malorum, iussit ut eis est consuetudo comprehensum necari in eodem loco. Erat autem in ipso loco turris quinquaginta cubitorum aggestum undique habens cine-

ris prospectum habebat in præceps. Inde in cinerem deici iubet sacrilegum omnibus cum propellentibus ad interitum. Et tali lege prævaricatorem legis contingit mori, nec terræ dari Menelaum. Et quidem satis iuste. Nam quia multa erga aram Dei delicta commisit, cuius ignis et cinis erat sanctus, ipse in cineris morte damnatus est. Sed rex mente effrenatus veniebat nequiorem se patre suo Iudeis ostensurus. Quibus Iudas cognitis, præcepit populo ut die ac nocte Dominum invocarent, quo sicut semper et nunc adiuvaret eos: quippe qui lege et patria sanctoque templo privari vererentur: ac populum qui nuper paululum respirasset, ne sineret blasphemis rursum nationibus subdi. Omnibus itaque id simul facientibus, et petentibus a Domino misericordiam cum fletu et ieiuniis, per triduum continuum prostratis, hortatus est eos Iudas ut se præpararent. Ipse vero cum senioribus cogitavit priusquam rex admoveret exercitum ad Iudeam et obtineret civitatem, exire, et Domini iudicio committere exitum rei. Dans itaque potestatem omnium Deo mundi creatori, et exhortatus suos ut fortiter dimicarent, et usque ad mortem pro legibus, templo, civitate, patria et civibus starent: circa Modin exercitum constituit. Et dato signo suis Dei victoriæ, iuvenibus fortissimis electis, nocte aggressus aulam regiam in castris interfecit viros quatuordecim milia, et maximum elephantorum cum his qui superpositi erant: summoque metu ac perturbatione hostium castra repleverunt, rebusque prospere gestis abierunt. Hoc autem factum est die illucescente, adiuvante eum Domini protectione. Sed rex accepto gustu audaciæ Iudeorum, arte difficultates locorum temptabat: et Bethsuræ, quæ erat Iudeorum præsidium munitum, castra admovebat: sed fugabatur, impingebat, minuebatur. His autem qui intus erant Iudas necessaria mittebat. Enuntiavit autem mysteria hostibus Rodocus quidam de Iudaico exercitu, qui requisitus comprehensus est et conclusus. Iterum rex sermonem habuit ad eos qui erant in Bethsuris: dextram dedit: accepit: abiit: commisit cum Iuda: superatus est. Ut autem cognovit rebellasse Philippum Antiochiæ, qui relictus erat super negotia, mente consternatus, Iudeos deprecans, subditusque eis, iurat de omnibus quibus iustum visum est: et reconciliatus obtulit sacrificium, honoravit templum, et munera posuit. Machabeum amplexatus est, et fecit eum a Ptolomaide usque ad Gerrenos ducem et principem. Ut autem venit Ptolomaidam, graviter ferebant Ptolomenses amicitiæ conventionem, indignantes ne forte fœdus irrumperent. Tunc ascendit Lysias tribunal, et exposuit rationem, et populum sedavit, regressusque est Antiochiam: et hoc modo regis profectio et reditus processit.

XIIII. Sed post triennii tempus cognovit Iudas, et qui cum eo erant, Demetrium Seleuci cum multitudine valida et navibus per portum Tripolis ascendisse ad loca opportuna, et tenuisse regiones adversus Antiochum et ducem eius Lysiam. Alcimus autem quidam, qui summus sacerdos fuerat, sed voluntarie coinquinatus est temporibus commixtionis, considerans nullo modo sibi esse salutem, neque accessum ad altare, venit ad regem Demetrium centesimo quinquagesimo anno, offerens ei coronam auream et palmam, super hæc et thallos qui templi esse videbantur. Et ipsa quidem die siluit. Tempus autem opportunum dementiæ suæ nactus, convocatus a Demetrio ad consilium, et interrogatus quibus rebus et consiliis Iudei niterentur, respondit: Ipsi qui dicuntur Assidei Iudeorum, quibus præest Iudas Machabeus, bella nutriunt, et seditiones movent, nec patiuntur regnum esse quietum. Nam et ego defraudatus parentum gloria (dico autem summo sacerdotio) huc veni. Primo quidem utilitatibus regis fidem servans, secundo autem et civibus consulens. Nam illorum pravitate universum genus nostrum non minime vexatur. Sed his singulis, oro, rex, cognitis, et regioni et generi secundum humanitatem tuam pervulgatam omnibus prospice. Nam quamdiu superest Iudas, impossibile est pacem esse negotiis. Talibus autem ab hoc dictis, et ceteri amici hostiliter se habentes adversus Iudam, inflammaverunt Demetrium. Qui statim Nicanorem præpositum elephantorum ducem misit in Iudeam, datis mandatis, ut ipsum quidem Iudam caperet, eos vero qui cum illo erant dispergeret, et constitueret Alcimum maximi templi summum sacerdotem. Tunc gentes quæ de Iudea fugerant Iudam, gregatim se Nicanori miscebant, miserias et clades Iudeorum prosperitates rerum suarum existimantes. Audito itaque Iudei Nicanoris adventu et conventu nationum, conspersi terra rogabant eum qui populum suum constituit ut in æternum custodiret, quique suam portionem signis evidentibus protegit. Imperante autem duce, statim inde moverunt, conveneruntque ad castellum Dessau. Symon vero frater Iudæ commiserat cum Nicanore, sed conterritus est repentino adventu adversariorum. Nicanor tamen audiens virtutem comitum Iudæ, et animi magnitudinem quam pro patriæ certaminibus habebant, sanguine iudicium facere metuebat. Quamobrem præmisit Posidonium et Theodotium et Mathiam, ut darent dextras atque acciperent. Et cum diu de his consilium ageretur, et ipse dux ad multitudinem retulisset, omnium una fuit sententia amicitiis annuere. Itaque diem constituerunt qua secreto inter se agerent: et singulis sellæ prolatæ sunt et positæ. Præcepit autem Iudas armatos esse locis opportunis, ne forte ab hostibus repente mali aliquid oriretur: et congruum colloquium fecerunt. Morabatur autem Nicanor in Ierosolimis, et nihil inique agebat, gregesque turbarum quæ congregatæ fuerant dimisit. Habebat autem Iudam semper carum ex animo, et erat viro inclinatus. Rogavitque eum ducere uxorem, filiosque procreare. Nuptias fecit: quiete egit, communiterque vivebant. Alchimus autem videns caritatem illorum ad invicem et conventiones, venit ad Demetrium, et dicebat Nicanorem rebus alienis assentire, Iudamque regni insidiatorem successorem sibi destinasse. Itaque rex exasperatus et pessimis huius criminationibus irritatus, scripsit Nicanori, dicens graviter quidem se ferre de amicitiæ conventione: iubere tamen Machabeum citius vinctum mittere Antiochiam. Quibus cognitis, Nicanor consternabatur, et graviter ferebat si ea quæ convenerant irrita faceret, nihil læsus a viro. Sed quia regi resistere non poterat, opportunitatem observabat qua præceptum perficeret. At Machabeus videns secum austerius agere Nicanorem, et consuetum occursum ferocius exhibentem, intelligens non ex bono esse austeritatem istam, paucis suorum congregatis, occultavit se a Nicanore. Quod cum ille cognovit fortiter se a viro præventum, venit ad maximum et sanctissimum templum, et sacerdotibus [solitas hostias offerentibus] iussit sibi tradi virum. Quibus cum iuramento dicentibus nescire se ubi esset qui quærebatur, extendens manum ad templum iuravit: Nisi mihi Iudam vinctum tradideritis, istud Dei fanum in planitiem deducam, et altare effodiam, et templum hoc Libero patri consecrabo. Et his dictis abiit. Sacer-

Fraus alchimi

dotes autem protendentes manus in caelum invocabant eum qui semper propugnator esset gentis ipsorum haec dicentes: Tu Domine universorum qui nullius indiges voluisti templum habitationis tuae fieri in nobis. Et nunc sancte sanctorum omnium Domine conserva in aeternum impollutam domum istam quae nuper mundata est. Razias autem quidam de senioribus ab Hierosolymis delatus est Nicanori vir amator civitatis et bene audiens qui pro affectu pater Iudaeorum appellabatur. Hic multis temporibus continentiae propositum tenuit in Iudaismo corpusque et animam tradere contentus pro perseverantia. Volens autem Nicanor manifestare odium quod habebat in Iudaeos misit milites quingentos ut eum comprehenderent. Putabat enim si illum decepisset se cladem maximam Iudaeis illaturum. Turbis autem irruere in domum eius et ianuam disrumpere atque ignem admovere cupientibus, cum iam comprehenderetur gladio se petiit eligens nobiliter mori potius quam subditus fieri peccatoribus et contra natales suos indignis iniuriis agi. Sed cum per festinationem non certo ictu plagam dedisset et turbae intra ostia irrumperent, recurrens audacter ad murum praecipitavit semetipsum viriliter in turbas. Quibus velociter locum dantibus casui eius venit per mediam cervicem. Et cum adhuc spiraret accensus animo surrexit et cum sanguis eius magno fluxu deflueret et gravissimis vulneribus esset saucius cursu turbam pertransiit et stans supra quandam petram praeruptam et iam exsanguis effectus complexus intestina sua utrisque manibus proiecit super turbas invocans dominatorem vitae ac spiritus ut haec illi iterum redderet atque ita vita defunctus est.

XV.

Nicanor autem ut comperit Iudam esse in locis Samariae cogitavit die sabbati cum omni impetu committere bellum. Iudaeis vero qui illum per necessitatem sequebantur dicentibus: Ne ita ferociter et barbare feceris sed honorem tribue diei sanctificationis et honora eum qui universa conspicit. At ille infelix interrogavit si potens est in caelo qui imperavit agi diem sabbatorum. Et respondentibus illis: Est Dominus vivus ipse in caelo potens qui iussit agi septimam diem. At ille ait: Et ego potens sum super terram qui impero sumi arma et negotia regis impleri. Tamen non obtinuit ut consilium perficeret. Et Nicanor quidem cum summa superbia erectus cogitaverat commune trophaeum statuere de Iuda. Machabeus autem confidebat semper cum omni spe auxilium sibi a Deo adfuturum. Et hortabatur suos ne formidarent adventum nationum sed in mente haberent adiutoria sibi facta de caelo et nunc sperarent ab Omnipotente adfuturam sibi victoriam. Et allocutus eos de lege et prophetis admonens etiam certamina quae fecerant prius promptiores eos constituit. Et ita animis eorum erectis simul ostendens gentium fallaciam et iuramentorum praevaricationem. Singulos autem illorum armavit non clipei et hastae munitione sed sermonibus optimis et exhortationibus exposito digno fide somnio per quod universos laetificavit. Erat autem huiuscemodi visus: Oniam qui fuerat summus sacerdos virum bonum et benignum verecundum visu modestum moribus et eloquio decorum et qui a puero in virtutibus exercitatus sit manus protendentem orare pro omni populo Iudaeorum. Post hoc apparuisse et alium virum aetate et gloria mirabilem et magni decoris habitudine circa illum. Respondentem vero Oniam dixisse: Hic est fratrum amator et populi Israhel. Hic est qui multum orat pro populo et universa sancta civitate Hieremias propheta Dei.

Extendisse autem Hieremiam dexteram et dedisse Iudae gladium aureum dicentem: Accipe sanctum gladium munus a Deo quo deicies adversarios populi mei Israhel. Exhortati itaque Iudae sermonibus bonis valde de quibus extolli posset impetus et animi iuvenum confortari statuerunt dimicare fortiter et confligere ut virtus de negotiis iudicaret eo quod civitas et sancta et templum periclitarentur. Erat enim pro uxoribus et filiis itemque pro fratribus et cognatis minor sollicitudo maximus vero et primus pro sanctitate erat timor templi. Sed et eos qui in civitate erant non minima sollicitudo habebat pro his qui congressuri erant. Et cum iam omnes sperarent iudicium futurum hostesque adessent atque exercitus esset ordinatus bestiae equitesque oportuno loco compositi, considerans Machabeus adventum multitudinis et apparatum varium armorum et ferocitatem bestiarum extendens manus in caelum prodigia facientem Dominum invocavit qui non secundum armorum potentiam sed prout ipsi placet dat dignis victoriam. Dixit autem invocans hoc modo: Tu Domine qui misisti angelum tuum sub Ezechia rege Iudae et interfecisti de castris Sennacherib centum octoginta quinque milia. Et nunc dominator caelorum mitte angelum tuum bonum ante nos in timore et tremore magnitudinis brachii tui ut metuant qui cum blasphemia veniunt adversus sanctum populum tuum. Et hic quidem ita peroravit. Nicanor autem et qui cum ipso erant cum tubis et canticis admovebant. Iudas vero et qui cum eo erant invocato Deo per orationes congressi sunt. Manu quidem pugnantes sed cordibus Dominum orantes prostraverunt non minus quam triginta quinque milia praesentia Dei magnifice delectati. Cumque cessassent et cum gaudio redirent cognoverunt Nicanorem ruisse cum armis suis. Facto itaque clamore et perturbatione excitata patria voce omnipotentem Dominum benedicebant. Praecepit autem Iudas qui per omnia corpore et animo mori pro civibus paratus erat caput Nicanoris et manum cum humero abscisam Hierosolymam perferri. Quo cum pervenisset convocatis contribulibus et sacerdotibus ad altare accersit et eos qui in arce erant. Et ostenso capite Nicanoris et manu nefaria quam extendens contra domum sanctam omnipotentis Dei magnifice gloriatus est. Linguam etiam impii Nicanoris praecisam iussit particulatim avibus dari, manum autem dementis contra templum suspendi. Omnes igitur caeli Dominum benedixerunt dicentes: Benedictus qui locum suum incontaminatum conservavit. Suspendit autem Nicanoris caput in summa arce ut evidens esset et manifestum signum auxilii Dei. Itaque omnes communi consilio decreverunt nullo modo diem istum absque celebritate praeterire. Habere autem celebritatem tertia decima die mensis Adar quod dicitur voce Syriaca pridie Mardochei die. Igitur his erga Nicanorem gestis et ex illis temporibus ab Hebraeis civitate possessa ego quoque in his finem faciam sermonis. Et siquidem bene et ut historiae competit et ipse velim. Si autem minus digne concedendum est mihi. Sicut enim vinum semper bibere aut semper aquam contrarium est, alterna autem uti delectabile: ita legentibus si semper exactus sit sermo non erit gratus. Hic ergo erit consummatus.

Explicit liber Machabeorum.

Incipiunt evangelia.

Matheus ex iudaea sicut in ordine primus ponitur, ita evangelium in iudaea primus scripsit. Cuius vocatio ad deum ex publicanis actibus fuit, duorum in generatione Christi principia praesumens: unius cuius prima circumcisio in carne, alterius cuius secundum cor electio fuit, et ex utrisque in patribus Christus. Sicque quaternario numero triformiter posito, principium a credendi fide in electionis tempus porrigens, et ex electione usque in transmigrationis diem dirigens, atque a transmigratione usque ad Christum definiens, decursam adventus domini ostendit generationem, ut et numero satisfaciens et tempori, et se quod esset ostenderet, et dei in se opus monstrans, etiam in his quorum genus posuit Christi operantis a principio testimonium non negaret. Quorum omnium rerum tempus, ordo, numerus, dispositio vel ratio quod fidei necessarium est, deus Christus est. Qui factus est ex muliere, factus sub lege, natus ex virgine, passus in carne, omnia in cruce fixit ut triumphans ea in semetipso resurgens in corpore, et patris nomen in patribus filio, et filii nomen patri restitueret in filiis, sine principio, sine fine, ostendens unum se cum patre esse, quia unus est. In quo evangelio utile est desiderantibus deum sic prima vel media vel perfecta cognoscere, ut et vocationem apostoli et opus evangelii et dilectionem dei in carne nascentis per universa legentes intelligant, atque id in eo in quo apprehensi sunt et apprehendere expetunt recognoscant. Nobis enim hoc in studio argumenti fuit, et fidem facte rei tradere, et operantis dei intelligendam diligenter esse dispositionem quaerentibus non tacere.

Matheus cum primo praedicasset evangelium in iudaea volens transire ad gentes primus evangelium scripsit hebraice, quod fratribus a quibus ibat ad memoriam reliquit. Sicut enim necesse fuit ad confirmationem fidei evangelium praedicari, sic et contra hereticos scribi. Cum autem plures evangelium scripserint, quatuor tantum auctoritatis habent testimonium, quia per quatuor mundi partes fidem trinitatis inuntiant, et sunt quasi quatuor rote in quadriga domini que vehit eum per praedicationem evangelii, et genus humanum quadrifidum morte perpetua eorum erat praedicatione vivificandum. Unde et aliorum evangelia deciderunt nec recepta sunt, quia dominus nolebat praefinitum numerum cassari: propter virtutem sacramenti. Designantur et evangeliste quatuor figuris que sunt in descriptione Ezechielis vel in mysticis sibi convenientibus. Matheus in homine intelligitur, quia circa humanitatem Christi principaliter immoratur. Marcus in leone, quia agit de resurrectione. Lucas in vitulo, agens de sacerdotio. Iohannes in aquila, scribens sacramenta divinitatis. Christus vero quem describunt homo fuit de virgine natus. Vitulus in immolatione. Leo in resurrectione. Aquila in ascensione. Vel in homine humanitas. In vitulo sacerdotium. In leone regnum. In aquila exprimitur divinitatis sacramentum.

Nativitas Christi. Magi cum muneribus veniunt. Et Ioseph ab angelo per visum admonitus cum puero et matre eius in egyptum fugit. Infantes interficiuntur. Regressio Ihesu ab egypto nazareth. De baptismate Iohannis in Iordane. Christus baptizatur. Ihesus post ieiunium xl dierum et xl noctium temptatur a diabolo. Petrum et Andream, Iacobum et Iohannem piscatores convocat. Et circuiens galileam varios languores hominum curat. Beatitudines et cetera mandata, id est de homicidio, de oblatione, de adulterio, de oculo vel manu eruenda. Uxorem nisi ob adulterium non dimittendam. De iuramentis. De oculo et dente. Inimicos diligendos. De elemosinis. Oratio. Ieiunium. De thesauro in celum. Lucerna corporis est oculus. Et non posse duobus dominis servire. Ne cogitandum de esca et vestimento. Volatilibus et liliis agri et sollicitudine diei. Non esse iudicandum de festuca et trabe in oculo. De margaritis ante porcos. Petendo, querendo et pulsando. De pseudoprophetis. Quia non omnis qui dicit domine domine intrabit in regnum celorum. De domo edificata super petram vel arenam. Descendens de monte leprosum mundat. Pueri centurionis paraliticum curat. Socrum Petri a febribus liberat. De philosophis et scribe volenti sequi, qui dicit non habere filium hominis ubi caput reclinet, atque ut alius relicto patris corpore se quatenus sequeretur. In navi cum dormiente excitant discipuli ut tempestatem sedaret. Ut in regione gerasenorum demonia eicit. Ubi paraliticus lectum fert. Matheum convocat ac phariseis murmurantibus de convivio publicanorum dicit non esse opus sanis medicum. Discipulis Iohannis interrogantibus quare non ieiunarent discipuli eius, parabolam panni et scissure et veteris et vini ponit. Filiam principis mortuam dum vadit suscitare, mulierem a profluvio liberat. Cecis oculi aperiuntur. Surdum et mutum demonium eiecit. Et in principe demoniorum id facere dicitur. Duodecim apostolos premittit cum omni doctrina, ac dicit quod non venerit pacem mittere in terram sed gladium. Iohannes de carcere ad Ihesum et Ihesus de Iohanne ad turbas loquitur, atque increpat civitates quod penitentiam non egerint. Confessio Ihesu ad patrem, et iugum domini leve esse. Discipuli spicas vellunt. Manum aridam sanat. Hominem a demonio cecum et mutum curat, et in principe demoniorum id facere opinantes destruit. Phariseis signum petentibus ione ninivitarum signum tradit. Matrem et fratres spernit. Sedens in navicula Ihesus turbis parabolas exponit, id est de seminantis semine centesimum, sexagesimum et tricesimum. De zizania in tritico, de grano sinapis. De fermento absondito in farina, et exsolvit discipulis parabolam zizaniorum. Parabolas de thesauro in agro. De bona margarita. De rete misso in mare. Prophetam in patria sine honore esse. De Iohannis capite inciso. De quinque panibus et duobus piscibus in v milia virorum. Ihesus supra mare ambulat, et Petrum mergentem allevat. Et in terra genesar multos languores curat. De manibus lavandis, et de his que de ore exeunt, quia coinquinant, non que intrant in hominem. Filiam mulieris syrofenisse a demonio curat. Et secus mare galilee claudos cecos et multos sanat. De vii panibus et paucis piscibus iiii milia hominum. De signo ione prophete. De fermento phariseorum. De confessione Petri, quem increpat ac dicit crucem suam debere tollere unumquemque qui vellet dominum sequi. Et dicit non ante gustaturos quosdam mortem donec videant filium hominis in regno suo venientem. In monte cum moyse et helya apparet, et vox de celo. Ad eum inde descendentibus helyam iam venisse et non esse susceptum manifestat. Puerum lunaticum salvat. Et de fide ut granum sinapis docet. De statere in ore piscis. De humilitate sicut puerorum, et de manu et pede et oculo eruendo, et nec minimum scandalizandum, quorum angelos faciem patris in celis semper vident testatur. Correptio fratri quotiens indulgeri debeat, adiciunt septuagies septies. Qui conservum suum propter denarios centum suffocat. Uxorem

usque

non esse dimittendam. Et de eunuchis. Infantes non esse arcendos a benedictione. Quam difficile intrare dives in regnum celorum. Et centuplum recepturum qui omnibus suis renuntiaverit. De primis novissimos fieri. Parabola operariorum in vineam conductorum. De filiis Zebedei. Et de primis accubitus cene. De duobus cecis sedentibus iuxta viam. De asina et pullo eius. Et ubi nummulariorum eiecit de templo clamantibus pueris osanna. De ficu quam arida facta est. Interrogatus in qua potestate hec faceret ipse interrogat de Iohannis baptismate. Et subiungens parabolam hominis qui filios suos in vineam mittit et quod publicani et meretrices in regno Dei multos sacerdotum et scribarum sint precessuri dicit. Parabolam de vinitoribus qui interfecti sunt et de se. Parabolam ubi invitati contempnunt venire ad nuptias. De censu et scriptione et ymagine cesaris. De muliere que septem fratres habuit. Temptantibus a phariseis interrogat eos de Christo cuius filius esset. Et discipulos ut que pharisei dicunt faciant sed que faciunt non faciant. Increpat scribas et phariseos. De pselecto. De iuramento. De camelo et culice et calice et catino lavando. Et de monumentis dealbatis et monumentis prophetarum et aliis similitudinibus. Ierusalem Ierusalem. De structura templi et signis novissimorum dierum et diebus brevitatis. De pseudo christis. De pseudo prophetis. De adventu salvatoris et occasu electorum. De decem virginibus. De talentis. De ovibus a dextris et hedis a sinistris et operibus eorum. De vindicta consilio. De comprehendendo Ihesum. De muliere que unguento perfudit Ihesum. Iudas primum petit ut tradat Ihesum. Cenans de iuda traditore suo ad discipulos loquitur. Oblatio eius. Petro dicit quod ter eo cantante pullo abnegaturus eum esset. Orationes Ihesu ad patrem. Iudas Ihesum osculo tradidit et Petrus auriculam abscidit. Ihesus falsis testibus conspirantibus illuditur. Petrus tertio abnegat et plangit. Ihesus Pilato traditur. Et Iudas a laqueo se suspendit. De agro figuli. Iudicium Pilati. Et de Barabba latrone. Passio Ihesu et sepultura et resurrectio eius. Iterumque manifestatio et doctrina eius de baptismo. Incipit Matheus.

Liber generationis Ihesu Christi filii David filii Abraham. Abraham genuit Ysaac. Ysaac autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Iudam et fratres eius. Iudas autem genuit Phares et Zaram de Thamar. Phares autem genuit Esrom. Esrom autem genuit Aram. Aram autem genuit Aminadab. Aminadab autem genuit Naason. Naason autem genuit Salmon. Salmon autem genuit Booz de Rahab. Booz autem genuit Obeth ex Ruth. Obeth autem genuit Iesse. Iesse autem genuit David regem. David autem rex genuit Salomonem ex ea que fuit Urie. Salomon autem genuit Roboam. Roboam autem genuit Abyam. Abias autem genuit Asa. Asa autem genuit Iosaphat. Iosaphat autem genuit Ioram. Ioram autem genuit Oziam. Ozias autem genuit Ioatham. Ioatham autem genuit Achaz. Achaz autem genuit Ezechiam. Ezechias autem genuit Manassen. Manasses autem genuit Amon. Amon autem genuit Iosiam. Iosias autem genuit Iechoniam et fratres eius in transmigratione Babylonis. Et post transmigrationem Babylonis Iechonias genuit Salathiel. Salathiel autem genuit Zorobabel. Zorobabel autem genuit Abiud. Abiud autem genuit Eliachim. Eliachim autem genuit Azor. Azor autem genuit Sadoch. Sadoch autem genuit Achim. Achim autem genuit Eliud. Eliud autem genuit Eleazar. Eleazar autem genuit Mathan. Mathan autem genuit Iacob. Iacob autem genuit Ioseph virum Marie de qua natus est Ihesus qui vocatur Christus. Omnes ergo generationes ab Abraham usque ad David generationes .xiiii. Et a David usque ad transmigrationem Babylonis generationes .xiiii. Et a transmigratione Babylonis usque ad Christum generationes .xiiii. Christi autem generatio sic erat. Cum esset desponsata mater Ihesu Maria Ioseph antequam convenirent inventa est in utero habens de Spiritu Sancto. Ioseph autem vir eius cum esset iustus et nollet eam traducere: voluit occulte dimittere eam. Hec autem eo cogitante: ecce angelus Domini in somnis apparuit ei dicens. Ioseph fili David noli timere accipere Mariam coniugem tuam. Quod enim in ea natum est de Spiritu Sancto est. Pariet autem filium et vocabis nomen eius Ihesum. Ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis eorum. Hoc autem totum factum est: ut adimpleretur quod dictum est a Domino per prophetam dicentem. Ecce virgo in utero habebit et pariet filium et vocabunt nomen eius Emmanuel quod est interpretatum nobiscum Deus. Exurgens autem Ioseph a somno: fecit sicut precepit ei angelus Domini. Et accepit coniugem suam: et non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum. et vocavit nomen eius Ihesum. Cum ergo natus esset Ihesus in Bethleem Iude in diebus Herodis regis: ecce magi ab oriente venerunt Iherosolimam dicentes. Ubi est qui natus est rex Iudeorum. Vidimus enim stellam eius in oriente et venimus adorare eum. Audiens autem Herodes rex turbatus est. et omnis Iherosolima cum illo. Et congregans omnes principes sacerdotum et scribas populi: sciscitabatur ab eis ubi Christus nasceretur. At illi dixerunt ei. In Bethleem Iude. Sic enim scriptum est per prophetam. Et tu Bethleem terra Iuda nequaquam minima es in principibus Iuda. Ex te enim exiet dux qui regat populum meum Israel. Tunc Herodes clam vocatis magis: diligenter didicit ab eis tempus stelle que apparuit eis. Et mittens eos in Bethleem dixit. Ite et interrogate diligenter de puero. Et cum inveneritis renuntiate michi ut et ego veniens adorem eum. Qui cum audissent regem abierunt. Et ecce stella quam viderant in oriente antecedebat eos usque dum veniens staret supra domum ubi erat puer. Videntes autem stellam gavisi sunt gaudio magno valde. Et intrantes domum invenerunt puerum cum Maria matre eius. Et procidentes adoraverunt eum. Et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera aurum thus et myrram. Et responso accepto in somnis ne redirent ad Herodem: per aliam viam reversi sunt in regionem suam. Qui cum recessissent: ecce angelus Domini apparuit in somnis Ioseph dicens. Surge et accipe puerum et matrem eius et fuge in Egyptum: et esto ibi usque dum dicam tibi. Futurum est enim: ut Herodes querat puerum ad perdendum eum. Qui consurgens accepit puerum et matrem eius nocte et secessit in Egyptum: et erat ibi usque ad obitum Herodis. Ut adimpleretur quod dictum est a Domino per prophetam dicentem. Ex Egypto vocavi filium meum. Tunc Herodes videns quoniam illusus esset a magis: [illegible] iratus est valde. Et mittens occidit omnes pueros qui erant in Bethleem et in omnibus finibus eius a bimatu et infra secundum tempus quod exquisierat a magis. Tunc adimpletum est quod dictum est per Ieremiam prophetam dicentem. Vox in Rama audita est ploratus et ululatus multus. Rachel plorans filios suos et noluit consolari quia non sunt. Defuncto autem Herode ecce apparuit angelus Domini in somnis Ioseph in Egypto dicens. Surge et accipe puerum et matrem eius et vade in terram Israel. defuncti sunt enim qui querebant animam pueri. Qui consurgens accepit puerum et matrem eius et venit in terram Israel. Audiens autem quod Archelaus regnaret in Iudea pro Herode patre suo: timuit illo ire. Et ammonitus in somnis secessit in partes Ga-

lilee. Et veniens habitavit in civitate que vocatur nazareth ut adimpleretur quod dictum est per prophetas quoniam nazarenus vocabitur. In diebus autem illis venit iohannes baptista predicans in deserto iudee dicens. Penitentiam agite appropinquabit enim regnum celorum. Hic est enim de quo dictum est per ysaiam prophetam dicentem. Vox clamantis in deserto parate viam domini rectas facite semitas eius. Ipse autem iohannes habebat vestimentum de pilis camelorum et zonam pelliceam circa lumbos eius. Esca autem eius erat locuste et mel silvestre. Tunc exibat ad eum ierosolima et omnis iudea et omnis regio circa iordanem et baptizabantur ab eo in iordane confitentes peccata sua. Videns autem multos phariseorum et saduceorum venientes ad baptismum suum dixit eis. Progenies viperarum quis demonstravit vobis fugere a ventura ira? Facite ergo fructum dignum penitentie. et ne velitis dicere intra vos patrem habemus abraham. Dico enim vobis quoniam potens est deus de lapidibus istis suscitare filios abrahe. Iam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor que non facit fructum bonum excidetur et in ignem mittetur. Ego quidem vos baptizo in aqua in penitentiam. Qui autem post me venturus est fortior me est cuius non sum dignus calciamenta portare. Ipse vos baptizabit in spiritu sancto et igni. Cuius ventilabrum in manu sua et permundabit aream suam et congregabit triticum suum in horreum suum. paleas autem comburet igni inextinguibili. Tunc venit ihesus a galilea in iordanem ad iohannem ut baptizaretur ab eo. Iohannes autem prohibebat eum dicens. Ego a te debeo baptizari et tu venis ad me? Respondens autem ihesus dixit ei. Sine modo. Sic enim decet nos implere omnem iustitiam. Tunc dimisit eum. Baptizatus autem ihesus confestim ascendit de aqua. Et ecce aperti sunt ei celi. et vidit spiritum dei descendentem sicut columbam et venientem super se. Et ecce vox de celis dicens. Hic est filius meus dilectus in quo mihi complacui. Tunc ihesus ductus est in desertum a spiritu ut temptaretur a diabolo. Et cum ieiunasset quadraginta diebus et quadraginta noctibus postea esuriit. Et accedens temptator dixit ei. Si filius dei es dic ut lapides isti panes fiant. Qui respondens dixit. Scriptum est. Non in solo pane vivit homo sed in omni verbo quod procedit de ore dei. Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam civitatem et statuit eum super pinnaculum templi et dixit ei. Si filius dei es mitte te deorsum. Scriptum est enim quia angelis suis mandavit de te et in manibus tollent te ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Ait illi ihesus rursum. Scriptum est. Non temptabis dominum deum tuum. Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde et ostendit ei omnia regna mundi et gloriam eorum et dixit ei. Hec omnia tibi dabo si cadens adoraveris me. Tunc dicit ei ihesus. Vade sathana. Scriptum est enim. Dominum deum tuum adorabis et illi soli servies. Tunc reliquit eum diabolus. et ecce angeli accesserunt et ministrabant ei. Cum autem audisset ihesus quod iohannes traditus esset secessit in galileam et relicta civitate nazareth venit et habitavit in civitate capharnaum maritima in finibus zabulon et neptalim. ut adimpleretur quod dictum est per ysaiam prophetam. Terra zabulon et terra neptalim via maris trans iordanem galilee gentium populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam et sedentibus in regione umbre mortis lux orta est eis. Exinde cepit ihesus predicare et dicere. Penitentiam agite appropinquabit enim regnum celorum. Ambulans autem ihesus iuxta mare galilee vidit duos fratres symonem qui vocatur petrus et andream fratrem eius mittentes rete in mare. Erant enim piscatores et ait illis. Venite post me faciam vos fieri piscatores hominum. At illi continuo relictis retibus secuti sunt eum. Et procedens inde vidit alios duos fratres iacobum zebedei et iohannem fratrem eius in navi cum zebedeo patre eorum reficientes retia sua et vocavit eos. Illi autem statim relictis retibus et patre secuti sunt eum. Et circuibat ihesus totam galileam docens in synagogis eorum et predicans evangelium regni et sanans omnem languorem et omnem infirmitatem in populo. Et obtulerunt ei omnes male habentes variis languoribus et tormentis comprehensos et qui demonia habebant et lunaticos et paraliticos et curavit eos. Et secute sunt eum turbe multe de galilea et decapoli et de ierosolimis et de iudea et de trans iordanem.

abiit opinio eius in totam Syriam

V · V

Beati

Videns autem ihesus turbas ascendit in montem. Et cum sedisset accesserunt ad eum discipuli eius et aperiens os suum docebat eos dicens. Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum celorum. Beati mites quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui lugent quoniam ipsi consolabuntur. Beati qui esuriunt et sitiunt iustitiam quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde quoniam ipsi deum videbunt. Beati pacifici quoniam filii dei vocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam quoniam ipsorum est regnum celorum. Beati estis cum maledixerint vobis homines et persecuti vos fuerint et dixerint omne malum adversum vos mentientes propter me. Gaudete et exultate quoniam merces vestra copiosa est in celis. Sic enim persecuti sunt prophetas qui fuerunt ante vos. Vos estis sal terre. Quod si sal evanuerit in quo salietur? Ad nichilum valet ultra nisi ut mittatur foras et conculcetur ab hominibus. Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita. neque accendunt lucernam et ponunt eam sub modio sed super candelabrum ut luceat omnibus qui in domo sunt. Sic luceat lux vestra coram hominibus ut videant opera vestra bona et glorificent patrem vestrum qui in celis est. Nolite putare quoniam veni solvere legem aut prophetas. Non veni solvere legem sed adimplere. Amen quippe dico vobis. donec transeat celum et terra iota unum aut unus apex non preteribit a lege donec omnia fiant. Qui ergo solverit unum de mandatis istis minimis et docuerit sic homines minimus vocabitur in regno celorum. Qui autem fecerit et docuerit hic magnus vocabitur in regno celorum. Dico autem vobis quia nisi habundaverit iustitia vestra plus quam scribarum et phariseorum non intrabitis in regnum celorum. Audistis quia dictum est antiquis. Non occides. Qui autem occiderit reus erit iudicio. Ego autem dico vobis quia omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo racha reus erit concilio. Qui autem dixerit fatue reus erit gehenne ignis. Si ergo offers munus tuum ad altare et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te relinque ibi munus tuum ante altare et vade prius reconciliari fratri tuo et tunc veniens offeres munus tuum. Esto consentiens adversario tuo cito dum es in via cum eo ne forte tradat te adversarius iudici et iudex tradat te ministro et in carcerem mittaris. Amen dico tibi non exies inde donec reddas novissimum quadrantem. Audistis quia dictum est antiquis. Non mechaberis. Ego autem dico vobis quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam iam mechatus est eam in corde suo. Quod si oculus tuus dexter scandalizat te erue eum et proice abs te. Expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum quam totum corpus tuum eat in gehennam. Et si dextera manus tua scandalizat te abscide eam

et proice eum abs te. Expedit enim tibi ut pereat unum membrorum tuorum quam totum corpus tuum eat in gehennam. Dictum est autem. Quicumque dimiserit uxorem suam: det ei libellum repudii. Ego autem dico vobis quia omnis qui dimiserit uxorem suam excepta causa fornicationis: facit eam mechari. Et qui dimissam duxerit adulterat. Iterum audistis quia dictum est antiquis. Non periurabis. Reddes autem domino iuramenta tua. Ego autem dico vobis non iurare omnino neque per celum quia thronus dei est neque per terram quia scabellum pedum eius est. neque per Ierosolimam quia civitas magni regis. neque per caput tuum iuraveris. quia non potes unum capillum album facere aut nigrum. Sit autem sermo vester. est. est. non non. Quod autem his habundantius est: a malo est. Audistis quia dictum est oculum pro oculo. dentem pro dente. Ego autem dico vobis: non resistere malo. Sed si quis te percusserit in dexteram maxillam prebe illi et alteram. Et ei qui vult tecum in iudicio contendere et tunicam tuam tollere: dimitte ei et pallium. Et quicumque te angariaverit mille passus: vade cum illo alia duo. Qui autem petit a te da ei: et volenti mutuare a te ne averteris. Audistis quia dictum est. Diliges proximum tuum: et odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis: diligite inimicos vestros benefacite his qui oderunt vos. et orate pro persequentibus et calumpniantibus vos ut sitis filii patris vestri qui in celis est qui solem suum oriri facit super bonos et malos. et pluit super iustos et iniustos. Si enim diligitis eos qui vos diligunt quam mercedem habebitis? Nonne et publicani hoc faciunt? Et si salutaveritis fratres vestros tantum quid amplius facitis? Nonne et ethnici hoc faciunt? Estote ergo perfecti: sicut et pater vester celestis perfectus est.

Exod. 21.
Levit. 24
Deut. 19

VI

Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus ut videamini ab eis. Alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum qui in celis est. Cum ergo facis elemosinam noli tuba canere ante te sicut ypocrite faciunt in synagogis et in vicis ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis receperunt mercedem suam. Te autem faciente elemosinam nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua/ ut sit elemosina tua in abscondito et pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi. Et cum oratis non eritis sicut ypocrite qui amant in synagogis et in angulis platearum stantes orare: ut videantur ab hominibus. Amen dico vobis: receperunt mercedem suam. Tu autem cum oraveris: intra in cubiculum tuum: et clauso ostio ora patrem tuum in abscondito. et pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi. Orantes autem nolite multum loqui sicut ethnici faciunt. putant enim quia in multiloquio suo exaudiantur. Nolite ergo assimilari eis. Scit enim pater vester quid opus sit vobis antequam petatis eum. Sic ergo orabitis. Pater noster qui es in celis s. n. t. a. r. t. f. u. t. s. i. c. e. t. p. n. c. d. n. h. e. d. n. d. n. s. e. t. n. i. n. t. s. l. a. m. a. Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum: dimittet et vobis pater vester celestis delicta vestra. Si autem non dimiseritis hominibus: nec pater vester dimittet vobis peccata vestra. Cum autem ieiunatis nolite fieri sicut hypocrite tristes. Exterminant enim facies suas: ut appareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis: receperunt mercedem suam. Tu autem cum ieiunas: unge caput tuum et faciem tuam lava/ ne videaris hominibus ieiunans. sed patri tuo qui est in abscondito. et pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi. Nolite

Orat

effodiunt et furantur. Thesaurizate autem vobis thesauros in celo ubi neque erugo neque tinea demolitur et ubi fures

thesaurizare vobis thesauros in terra. ubi erugo et tinea demolitur. et ubi fures non effodiunt nec furantur. Ubi enim est thesaurus tuus: ibi est et cor tuum. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si fuerit oculus tuus simplex: totum corpus tuum lucidum erit. Si ergo lumen quod in te est tenebre sunt: ipse tenebre quante erunt. Nemo potest duobus dominis servire aut enim unum odio habebit et alterum diliget: aut unum sustinebit et alterum contempnet. Non potestis deo servire et mammone. Ideo dico vobis: ne solliciti sitis anime vestre quid manducetis neque corpori vestro quid induamini. Nonne anima vestra plus est quam esca et corpus plus quam vestimentum. Respicite volatilia celi quoniam non serunt neque metunt. neque congregant in horrea et pater vester celestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis. Quis autem vestrum cogitans potest adicere ad staturam suam cubitum unum. Et de vestimentis quid solliciti sitis. Considerate lilia agri: quomodo crescunt non laborant neque nent. Dico autem vobis: quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis. Si enim fenum agri quod hodie est: et cras in clibanum mittitur. deus sic vestit quanto magis vos modice fidei. Nolite ergo solliciti esse dicentes. quid manducabimus aut quid bibemus aut quo operiemur. Hec enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater vester quia omnibus his indigetis. Querite ergo primum regnum dei et iustitiam eius: et hec omnia adicientur vobis. Nolite ergo solliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi. Sufficit enim diei malitia sua. Nolite iudicare et non iudicabimini. In quo enim iudicio iudicaveritis iudicabimini et in qua mensura mensi fueritis remetietur vobis. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui. et trabem in oculo tuo non vides. Aut quomodo dicis fratri tuo. Frater sine eiciam festucam de oculo fratris tui. Nolite sanctum dare canibus. neque mittatis margaritas vestras ante porcos. ne forte conculcent eas pedibus suis et conversi dirumpant vos. Petite et dabitur vobis. querite et invenietis. pulsate et aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit: et qui querit invenit: et pulsanti aperietur. Aut quis est ex vobis homo quem si petierit filius suus panem numquid lapidem porriget ei. Aut si piscem petierit ei numquid serpentem porriget ei. Si ergo vos cum sitis mali nostis data bona dare filiis vestris: quanto magis pater vester qui in celis est. dabit bona petentibus se. Omnia ergo quecumque vultis ut faciant vobis homines: et vos facite illis. Hec enim lex et prophete. Intrate per angustam portam quia lata porta et spaciosa via que ducit ad perditionem et multi sunt qui intrant per eam. Quam angusta porta et arta via que ducit ad vitam. et pauci sunt qui inveniunt eam. Attendite a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ovium: intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. Numquid colligunt de spinis uvas aut de tribulis ficus: Sic omnis arbor bona fructus bonos facit. Mala autem arbor fructus malos facit. Non potest arbor bona fructus malos facere. neque arbor mala fructus bonos facere. Omnis arbor que non facit fructum bonum: excidetur et in ignem mittetur. Igitur ex fructibus eorum cognoscetis eos. Non omnis qui dicit michi domine domine: intrabit in regnum celorum: sed qui facit voluntatem patris mei qui in celis est: ipse intrabit in regnum celorum. Multi dicent michi in illa die domine domine: nonne in nomine tuo prophetavimus et in nomine tuo demonia eiecimus. et in tuo nomine virtutes multas fecimus. Et tunc confitebor illis quia numquam novi vos. Discedite a me qui operamini

iniquitatem. Omnis ergo qui audit verba mea hec et facit ea, assimilabitur viro sapienti qui edificavit domum suam supra petram; et descendit pluvia et venerunt flumina et flaverunt venti et irruerunt in domum illam et non cecidit. Fundata enim erat supra firmam petram. Et omnis qui audit verba mea hec et non facit ea, similis erit viro stulto qui edificavit domum suam supra harenam; et descendit pluvia et venerunt flumina et flaverunt venti et irruerunt in domum illam et cecidit, et fuit ruina eius magna. Et factum est cum consummasset ihesus verba hec, admirabantur turbe super doctrina eius. Erat enim docens eos sicut potestatem habens, et non sicut scribe eorum et pharisei. Cum autem descendisset ihesus de monte, secute sunt eum turbe multe. Et ecce leprosus veniens adorabat eum dicens. Volo mundare. Et confestim mundata est lepra eius. Et ait illi ihesus: Vide nemini dixeris, sed vade ostende te sacerdotibus et offer munus quod precepit moyses in testimonium illis. Cum autem introisset capharnaum, accessit ad eum centurio rogans eum et dicens: Domine puer meus iacet in domo paralyticus et male torquetur. Et ait illi ihesus: Ego veniam et curabo eum. Et respondens centurio ait illi: Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo et sanabitur puer meus. Nam et ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, et dico huic vade et vadit, et alio veni et venit, et servo meo fac hoc et facit. Audiens autem hec ihesus miratus est, et sequentibus se dixit: Amen dico vobis non inveni tantam fidem in israel. Dico autem vobis quod multi ab oriente et occidente venient et recumbent cum abraham et ysaac et iacob in regno celorum; filii autem regni eicientur in tenebras exteriores. Ibi erit fletus et stridor dentium. Et dixit ihesus centurioni: Vade et sicut credidisti fiat tibi. Et sanatus est puer ex illa hora. Et cum venisset ihesus in domum petri, vidit socrum eius iacentem et febricitantem, et tetigit manum eius et dimisit eam febris, et surrexit et ministrabat eis. Vespere autem facto obtulerunt ei multos demonia habentes, et eiciebat spiritus verbo, et omnes male habentes curavit, ut adimpleretur quod dictum est per ysaiam prophetam dicentem: Ipse infirmitates nostras accepit et egrotationes portavit. Videns autem ihesus turbas multas circum se, iussit discipulos ire trans fretum. Et accedens unus scriba ait illi: Magister, sequar te quocumque ieris. Et dicit ei ihesus: Vulpes foveas habent et volucres celi nidos, filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet. Alius autem de discipulis ait illi: Domine permitte me primum ire et sepelire patrem meum. Ihesus autem ait illi: Sequere me et dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Et ascendente eo in naviculam secuti sunt eum discipuli eius. Et suscitaverunt eum dicentes: Domine salva nos, perimus. Et dicit eis ihesus: Quid timidi estis modice fidei? Tunc surgens imperavit ventis et mari, et facta est tranquillitas magna. Porro homines mirati sunt dicentes: Qualis est hic, quia venti et mare obediunt ei. Et cum venisset ihesus trans fretum in regionem gerasenorum, occurrerunt ei duo demonia de monumentis exeuntes, sevi nimis ita ut nemo posset transire per viam illam. Et ecce clamaverunt dicentes: Quid nobis et tibi ihesu fili dei? Venisti huc ante tempus torquere nos. Erat autem non longe ab eis grex porcorum multorum pascens. Demones autem rogabant eum dicentes: Si eicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis: Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos. Et ecce magno impetu abiit totus grex per preceps in mare, et mortui sunt in aquis. Pastores autem fugerunt et venientes in civitatem nuntiaverunt omnia et de his qui demonia habuerant. Et ecce tota civitas exiit obviam ihesu, et viso eo rogabant eum ut transiret a finibus eorum.

IX

Et ascendens ihesus in naviculam transfretavit et venit in civitatem suam. Et ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto. Videns autem ihesus fidem illorum dixit paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Et ecce quidam de scribis dixerunt intra se: Hic blasphemat. Et cum vidisset ihesus cogitationes eorum dixit: Ut quid cogitatis mala in cordibus vestris? Quid est facilius dicere dimittuntur tibi peccata, an dicere surge et ambula? Ut autem sciatis quia filius hominis habet potestatem dimittendi peccata in terra, tunc ait paralytico: Surge tolle lectum tuum et vade in domum tuam. Et surrexit et abiit in domum suam. Videntes autem turbe timuerunt et glorificaverunt deum qui dedit potestatem talem hominibus. Et cum transiret inde ihesus, vidit hominem sedentem in theloneo matheum nomine, et ait illi: Sequere me. Et surgens secutus est eum. Et factum est discumbente eo in domo, ecce multi publicani et peccatores venientes discumbebant cum ihesu et discipulis eius. Et videntes pharisei dicebant discipulis eius: Quare cum publicanis et peccatoribus manducat magister vester? At ihesus audiens ait: Non est opus valentibus medicus sed male habentibus. Euntes autem discite quid est: misericordiam volo et non sacrificium. Non enim veni vocare iustos sed peccatores. Tunc accesserunt ad eum discipuli iohannis dicentes: Quare nos et pharisei ieiunamus frequenter, discipuli autem tui non ieiunant? Et ait illis ihesus: Numquid possunt filii sponsi lugere quamdiu cum illis est sponsus? Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus et tunc ieiunabunt. Nemo autem immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus; tollit enim plenitudinem eius a vestimento et peior scissura fit. Neque mittunt vinum novum in utres veteres, alioquin rumpuntur utres et vinum effunditur et utres pereunt. Sed vinum novum in utres novos mittunt, et ambo conservantur. Hec illo loquente ad eos, ecce princeps unus accessit et adorabat eum dicens: Domine filia mea modo defuncta est, sed veni impone manum super eam et vivet. Et surgens ihesus sequebatur eum et discipuli eius. Et ecce mulier que sanguinis fluxum patiebatur xii annis accessit retro et tetigit fimbriam vestimenti eius. Dicebat enim intra se: Si tetigero tantum vestimentum eius salva ero. At ihesus conversus et videns eam dixit: Confide filia, fides tua te salvam fecit. Et salva facta est mulier ex illa hora. Et cum venisset ihesus in domum principis et vidisset tibicines et turbam tumultuantem, dicebat: Recedite, non est enim mortua puella sed dormit. Et deridebant eum. Et cum eiecta esset turba, intravit et tenuit manum eius et dixit: Puella surge. Et surrexit puella. Et exiit fama hec in universam terram illam. Et transeunte inde ihesu, secuti sunt eum duo ceci clamantes et dicentes: Miserere nostri fili david. Cum autem venisset domum, accesserunt ad eum ceci, et dicit eis ihesus: Creditis quia hoc possum facere vobis? Dicunt ei: Utique domine. Tunc tetigit

vocat

tigit oculos eorum dicens. Secundum fidem vestram fiat vobis. Et aperti sunt oculi eorum, et comminatus est illis Jesus dicens: Videte ne quis sciat. Illi autem exeuntes diffamaverunt eum in tota terra illa. Egressis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum demonium habentem. Et ejecto demonio, locutus est mutus, et mirate sunt turbe dicentes: Nunquam apparuit sic in Israel. Pharisei autem dicebant: In principe demoniorum ejicit demones. Et circuibat Jesus omnes civitates et castella, docens in synagogis eorum et predicans evangelium regni, et curans omnem languorem et omnem infirmitatem. Videns autem turbas misertus est eis, quia erant vexati et jacentes sicut oves non habentes pastorem. Tunc dicit discipulis suis: Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.

X

eligit

Et convocatis duodecim apostolis, dedit illis potestatem spirituum immundorum, ut ejicerent eos, et curarent omnem languorem et omnem infirmitatem. Duodecim autem apostolorum nomina sunt hec. Primus, Symon qui dicitur Petrus, et Andreas frater ejus. Philippus et Bartholomeus. Jacobus Zebedei, et Johannes frater ejus. Thomas et Matheus publicanus. Et Jacobus Alphei et Thadeus. Symon Chananeus, et Judas Scariothes qui et tradidit eum. Hos duodecim misit Jesus precipiens eis dicens: In viam gentium ne abieritis, et in civitates Samaritanorum ne intraveritis. Sed potius ite ad oves que perierunt domus Israel. Euntes autem predicate dicentes quia appropinquavit regnum celorum. Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, demones ejicite. Gratis accepistis, gratis date. Nolite possidere aurum neque argentum neque pecuniam in zonis vestris, non peram in via, neque duas tunicas habeatis, neque calciamenta, neque virgam. Dignus est enim operarius cibo suo. In quamcunque autem civitatem aut castellum intraveritis, interrogate quis in ea dignus sit, et ibi manete donec exeatis. Intrantes autem domum, salutate eam dicentes: Pax huic domui. Et si quidem fuerit domus illa digna, veniat pax vestra super eam. Si autem non fuerit digna, pax vestra ad vos revertatur. Et quicunque non receperit vos, neque audierit sermones vestros, exeuntes foras de domo vel de civitate, excutite pulverem de pedibus vestris. Amen dico vobis, tolerabilius erit terre Sodomorum et Gomorreorum in die judicii, quam illi civitati. Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbe. Cavete autem ab hominibus. Tradent enim vos in conciliis, et in synagogis suis flagellabunt vos, et ad presides et ad reges ducemini propter me, in testimonium illis et gentibus. Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini. Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Tradet autem frater fratrem in mortem, et pater filium, et insurgent filii in parentes, et morte eos afficient. Et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Cum autem persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam. Amen dico vobis, non consummabitis civitates Israel donec veniat filius hominis. Non est discipulus super magistrum, nec servus super dominum suum. Sufficit discipulo ut sit sicut magister ejus, et servus sicut dominus ejus. Si patremfamilias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domesticos ejus. Ne ergo timueritis eos. Nichil enim opertum quod non reveletur, et occultum quod non sciatur. Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine, et quod in aure auditis, predicate super tecta. Et nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. Sed potius timete eum qui potest et animam et corpus perdere in gehennam. Nonne duo passeres asse veneunt? et unus ex illis non cadet super terram sine patre vestro. Vestri autem et capilli capitis omnes numerati sunt. Nolite ergo timere, multis passeribus meliores estis vos. Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram patre meo qui in celis est. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo et ego eum coram patre meo qui in celis est. Nolite arbitrari quia venerim pacem mittere in terram. Non veni pacem mittere, sed gladium. Veni enim separare hominem adversus patrem suum, et filiam adversus matrem suam, et nurum adversus socrum suam. Et inimici hominis domestici ejus. Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus. Et qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus. Qui invenit animam suam, perdet illam. Et qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam. Qui recipit vos, me recipit, et qui me recipit, recipit eum qui me misit. Qui recipit prophetam in nomine prophete, mercedem prophete accipiet, et qui recipit justum in nomine justi, mercedem justi accipiet. Et quicunque potum dederit uni ex minimis meis istis calicem aque frigide tantum in nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem suam.

Et factum est cum consummasset Jesus precipiens duodecim discipulis suis, transiit inde ut doceret et predicaret in civitatibus eorum. Johannes autem cum audisset in vinculis opera Christi, mittens duos de discipulis suis ait illi: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? Et respondens Jesus ait illis: Euntes renuntiate Johanni que audistis et vidistis. Ceci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur. Et beatus est qui non fuerit scandalizatus in me. Illis autem abeuntibus, cepit Jesus dicere ad turbas de Johanne: Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam? Sed quid existis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur in domibus regum sunt. Sed quid existis videre? prophetam? Etiam dico vobis, et plusquam prophetam. Hic est enim de quo scriptum est: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam qui preparabit viam tuam ante te. Amen dico vobis, non surrexit inter natos mulierum major Johanne Baptista. Qui autem minor est in regno celorum, major est illo. A diebus autem Johannis Baptiste usque nunc regnum celorum vim patitur, et violenti rapiunt illud. Omnes enim prophete et lex usque ad Johannem prophetaverunt. Et si vultis recipere, ipse est Helyas qui venturus est. Qui habet aures audiendi audiat. Cui autem similem estimabo generationem istam? Similis est pueris sedentibus in foro qui clamantes coequalibus dicunt: Cecinimus vobis et non saltastis, lamentavimus et non planxistis. Venit enim Johannes neque manducans neque bibens, et dicunt: Demonium habet. Venit filius hominis manducans et bibens, et dicunt: Ecce homo vorax et potator vini, publicanorum et peccatorum amicus. Et justificata est sapientia a filiis suis. Tunc cepit exprobrare civitatibus in quibus facte sunt plurime virtutes ejus, quia non egissent penitentiam. Ve tibi Corozaim, ve tibi Bethsaida, quia si in Tyro et Sydone facte essent virtutes que facte sunt in vobis, olim in cilicio et cinere penitentiam egissent. Verumptamen dico vobis, Tyro et Sydoni to

mitius erit in die iudicii quam vobis. Et tu Capharnaum numquid usque in celum exaltaberis? usque in infernum descendens. Quia si in Sodomis facte fuissent virtutes que facte sunt in te, forte mansissent usque in hunc diem. Verumptamen dico vobis quia terre Sodomorum remissius erit in die iudicii quam tibi. In illo tempore respondens Ihesus dixit: Confiteor tibi pater domine celi et terre, quia abscondisti hec a sapientibus et prudentibus et revelasti ea parvulis. Ita pater, quoniam sic placitum fuit ante te. Omnia mihi tradita sunt a patre meo. Et nemo novit filium nisi pater; neque patrem quis novit nisi filius et cui filius voluerit revelare. Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos et discite a me quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris. Iugum enim meum suave est et onus meum leve.

In illo tempore abiit Ihesus per sata sabbato; discipuli autem eius esurientes ceperunt vellere spicas et manducare. Pharisei autem videntes dixerunt ei: Ecce discipuli tui faciunt quod non licet eis facere sabbatis. At ille dixit eis: Non legistis quid fecerit David quando esuriit et qui cum eo erant, quomodo intravit in domum dei et panes propositionis comedit, quos non licebat ei edere neque his qui cum eo erant nisi solis sacerdotibus? Aut non legistis in lege quia sabbatis sacerdotes in templo sabbatum violant et sine crimine sunt? Dico autem vobis quia templo maior est hic. Si autem sciretis quid est: Misericordiam volo et non sacrificium, numquam condempnassetis innocentes. Dominus enim est filius hominis etiam sabbati. Et cum inde transisset, venit in synagogam eorum. Et ecce homo manum habens aridam. Et interrogabant eum dicentes: Si licet sabbato curare? ut accusarent eum. Ipse autem dixit eis: Quis erit ex vobis homo qui habeat ovem unam, et si ceciderit hec sabbatis in foveam, nonne tenebit et levabit eam? Quanto magis melior est homo ove? Itaque licet sabbatis bene facere. Tunc ait homini: Extende manum tuam. Et extendit, et restituta est sanitati sicut altera. Exeuntes autem pharisei consilium faciebant adversus eum quomodo eum perderent. Ihesus autem sciens recessit inde, et secuti sunt eum multi, et curavit eos omnes, et precepit eis ne manifestum eum facerent, ut adimpleretur quod dictum est per Ysaiam prophetam dicentem: Ecce puer meus quem elegi, dilectus meus in quo bene complacuit anime mee. Ponam spiritum meum super eum et iudicium gentibus nuntiabit. Non contendet neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem eius. Arundinem quassatam non confringet et linum fumigans non extinguet, donec eiciat ad victoriam iudicium; et in nomine eius gentes sperabunt.

Tunc oblatus est ei demonium habens cecus et mutus, et curavit eum ita ut loqueretur et videret. Et stupebant omnes turbe et dicebant: Numquid hic est filius David? Pharisei autem audientes dixerunt: Hic non eicit demonia nisi in Beelzebub principe demoniorum. Ihesus autem sciens cogitationes eorum dixit eis: Omne regnum in se divisum desolabitur, et omnis civitas vel domus divisa contra se non stabit. Et si Sathanas Sathanan eicit, adversus se divisus est; quomodo ergo stabit regnum eius? Et si ego in Beelzebub eicio demones, filii vestri in quo eiciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt. Si autem ego in spiritu dei eicio demones, igitur pervenit in vos regnum dei. Aut quomodo potest quisquam intrare in domum fortis et vasa eius diripere nisi prius alligaverit fortem? et tunc domum illius diripiet. Qui non est mecum contra me est, et qui non congregat mecum dispergit. Ideo dico vobis: omne peccatum et blasphemia remittetur ei. Qui autem dixerit contra spiritum sanctum non remittetur ei neque in hoc seculo neque in futuro. Aut facite arborem bonam et fructum eius bonum, aut facite arborem malam et fructum eius malum. Siquidem ex fructu arbor agnoscitur. Progenies viperarum, quomodo potestis bona loqui cum sitis mali? Ex habundantia enim cordis os loquitur. Bonus homo de bono thesauro profert bona, et malus homo de malo thesauro profert mala. Dico autem vobis quoniam omne verbum ociosum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicii. Ex verbis enim tuis iustificaberis et ex verbis tuis condempnaberis.

[Margin: hominibus autem blasphemie non remittetur. Et quicumque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei.]

Tunc responderunt ei quidam de scribis et phariseis dicentes: Magister, volumus a te signum videre. Qui respondens ait illis: Generatio mala et adultera signum querit, et signum non dabitur ei nisi signum Ione prophete. Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus et tribus noctibus, sic erit filius hominis in corde terre tribus diebus et tribus noctibus. Viri Ninivite surgent in iudicio cum generatione ista et condempnabunt eam, quia penitentiam egerunt in predicatione Ione. Et ecce plus quam Ionas hic. Regina austri surget in iudicio cum generatione ista et condempnabit eam, quia venit a finibus terre audire sapientiam Salomonis. Et ecce plus quam Salomon hic. Cum autem immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida querens requiem et non invenit. Tunc dicit: Revertar in domum meam unde exivi. Et veniens invenit eam vacantem, scopis mundatam et ornatam. Tunc vadit et assumit .vii. alios spiritus nequiores se, et intrantes habitant ibi, et fiunt novissima hominis illius peiora prioribus. Sic erit et generationi huic pessime. Adhuc eo loquente ad turbas, ecce mater eius et fratres foris stabant querentes eum. At ipse respondens dicenti sibi ait: Que est mater mea et qui sunt fratres mei? Et extendens manum in discipulos suos dixit: Ecce mater mea et fratres mei. Quicumque enim fecerit voluntatem patris mei qui in celis est, ipse meus frater et soror et mater est.

[Margin: loquente. Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua et fratres tui foris stant querentes te.]

XIII

Post exigua.

In illo die exiens Ihesus de domo sedebat secus mare. Et congregate sunt ad eum turbe multe, ita ut in naviculam ascendens sederet, et omnis turba stabat in litore. Et locutus est eis multa in parabolis dicens: Ecce exiit qui seminat seminare semen suum. Et dum seminat, quedam ceciderunt secus viam, et venerunt volucres celi et comederunt ea. Alia autem ceciderunt in petrosa, ubi non habebant terram multam, et continuo exorta sunt quia non habebant altitudinem terre. Sole autem orto estuaverunt, et quia non habebant radicem aruerunt. Alia autem ceciderunt in spinas, et creverunt spine et suffocaverunt ea. Alia vero ceciderunt in terram bonam et dederunt fructum, aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud tricesimum. Qui habet aures audiendi audiat. Et accedentes discipuli dixerunt ei: Quare in parabolis loqueris eis? Qui respondens ait illis: Quia vobis datum est nosse misterium regni celorum, illis autem non est datum. Qui enim habet, dabitur ei et habundabit; qui autem non habet, et quod habet auferetur ab eo. Ideo in parabolis loquor eis, quia videntes non vident et audientes non audiunt neque intelligunt, ut adimpleatur in eis prophetia Ysaie dicentis: Auditu audietis et non intelligetis, et videntes videbitis et non videbitis. Incrassatum est enim cor populi huius, et auribus graviter audierunt

et oculos suos clauserunt nequando videant oculis et auribus
audiant et corde intelligant et convertantur et sanem
eos. Vestri autem beati oculi quia vident: et aures vestrae quia audiunt.
Amen quippe dico vobis quia multi prophetae et iusti cupierunt videre
quae videtis et non viderunt, et audire quae auditis et non audierunt. Vos
ergo audite parabolam seminantis. Omnis qui audit verbum
regni et non intelligit venit malus et rapit quod seminatum est
in corde eius. Hic est qui secus viam seminatus est. Qui autem
supra petrosa seminatus est hic est qui verbum audit et continuo cum
gaudio suscipit illud. Non habet autem in se radicem sed est temporalis.
Facta autem tribulatione et persecutione propter verbum continuo
scandalizatur. Qui autem seminatus est in spinis hic est qui verbum
audit et sollicitudo saeculi istius et fallacia divitiarum
suffocat verbum et sine fructu efficitur. Qui vero in terra bona
seminatus est hic est qui audit verbum et intelligit et fructum
affert. Et facit quidem aliud centesimum aliud autem sexagesimum
porro aliud tricesimum. Aliam parabolam proposuit
illis dicens. Simile factum est regnum caelorum homini qui
seminavit bonum semen in agro suo. Cum autem dormirent
homines venit inimicus eius et superseminavit zizaniam in
medio tritici et abiit. Cum autem crevisset herba et fructum fecisset
tunc apparuerunt zizania. Accedentes autem servi patrisfamilias
dixerunt ei. Domine nonne bonum semen seminasti in agro tuo?
Unde ergo habet zizania? Et ait illis. Inimicus homo hoc fecit. Servi
autem dixerunt ei. Vis imus et colligimus ea? Et ait. Non. Ne
forte colligentes zizania eradicetis simul cum eis et triticum.
Sinite utraque crescere usque ad messem et in tempore messis
dicam messoribus. Colligite primum zizania et alligate
ea in fasciculos ad comburendum; triticum autem congregate in
horreum meum. Aliam parabolam proposuit eis dicens.
Simile est regnum caelorum grano sinapis quod accipiens homo seminavit
in agro suo quod minimum est quidem omnibus seminibus.
Cum autem creverit maius est omnibus holeribus et fit arbor ita ut
volucres caeli veniant et habitent in ramis eius. Aliam
parabolam locutus est eis. Simile est regnum caelorum fermento
quod acceptum mulier abscondit in farinae satis tribus donec
fermentatum est totum. Haec omnia locutus est Iesus in parabolis
ad turbas et sine parabolis non loquebatur eis ut impleretur quod dictum
est per prophetam dicentem. Aperiam in parabolis os meum.
Eructabo abscondita a constitutione mundi. Tunc
dimissis turbis venit in domum et accesserunt discipuli eius
ad eum dicentes. Edissere nobis parabolam zizaniorum agri.
Qui respondens ait. Qui seminat bonum semen est filius hominis.
Ager autem est mundus. Bonum vero semen hii sunt filii regni.
Zizania autem filii sunt nequam. Inimicus autem qui seminavit ea
est diabolus. Messis vero consummatio saeculi est. Messores autem angeli
sunt. Sicut ergo zizania colliguntur et igni comburuntur
sic erit in consummatione saeculi. Mittet filius hominis angelos
suos et colligent de regno eius omnia scandala et eos
qui faciunt iniquitatem et mittent eos in caminum
ignis. Ibi erit fletus et stridor dentium. Tunc iusti fulgebunt
sicut sol in regno patris eorum. Qui habet aures audiendi audiat.
Simile est regnum caelorum thesauro abscondito in
agro quem qui invenit homo abscondit et prae gaudio illius
vadit et vendit universa quae habet et emit agrum illum. Iterum simile
est regnum caelorum homini negotiatori quaerenti bonas margaritas.
Inventa autem una pretiosa margarita abiit et

vendidit omnia quae habuit et emit eam. Iterum simile est regnum caelorum sagenae
missae in mare et ex omni genere piscium congreganti.
Quam cum impleta esset educentes et secus litus sedentes
elegerunt bonos in vasa sua malos autem foras miserunt. Sic
erit in consummatione saeculi. Exibunt angeli et separabunt
malos de medio iustorum et mittent eos in caminum ignis.
Ibi erit fletus et stridor dentium. Intellexistis haec omnia? Dicunt
ei. Etiam. Ait illis. Ideo omnis scriba doctus in regno caelorum
similis est homini patrifamilias qui profert de thesauro
suo nova et vetera. Et factum est cum consummasset Iesus parabolas
istas transiit inde. Et veniens in patriam suam docebat
eos in synagogis eorum ita ut mirarentur et dicerent. Unde huic sapientia
haec et virtutes? Nonne hic est fabri filius? Nonne mater eius dicitur
Maria et fratres eius Iacobus et Ioseph et Symon et Iudas et sorores eius
nonne omnes apud nos sunt? Unde ergo huic omnia ista? Et scandalizabantur
in eo. Iesus autem dixit eis. Non est propheta sine honore nisi
in patria sua et in domo sua et non fecit ibi virtutes multas propter
incredulitatem eorum. In illo tempore audivit Herodes tetrarcha
famam Iesu et ait pueris suis. Hic est Iohannes Baptista ipse
surrexit a mortuis et ideo virtutes operantur in eo. Herodes enim
tenuit Iohannem et alligavit eum et posuit eum in carcerem propter
Herodiadem uxorem fratris sui. Dicebat enim illi Iohannes. Non
licet tibi habere eam. Et volens eum occidere timuit populum quia
sicut prophetam eum habebant. Die autem natalis Herodis saltavit
filia Herodiadis in medio et placuit Herodi. Unde cum iuramento
pollicitus est ei dare quodcumque postulasset ab eo. At illa praemonita
a matre sua da mihi inquit hic in disco caput Iohannis Baptistae.
Et contristatus est rex propter iusiurandum autem et propter eos qui
pariter recumbebant iussit dari. Misitque et decollavit Iohannem
in carcere et allatum est caput eius in disco et datum est puellae et
tulit matri suae. Et accedentes discipuli eius tulerunt corpus
eius et sepelierunt illud et venientes nuntiaverunt Iesu. Quod
cum audisset Iesus secessit inde in navicula in locum desertum
seorsum. Et cum audissent turbae secutae sunt eum pedestres de
civitatibus. Et exiens vidit turbam multam et misertus est eis
et curavit languidos eorum. Vespere autem facto accesserunt ad eum
discipuli eius dicentes. Desertus est locus et hora iam praeteriit.
Dimitte turbas ut euntes in castella emant sibi escas.
Iesus autem dixit eis. Non habent necesse ire. Date illis vos manducare.
Responderunt ei. Non habemus hic nisi v panes
et duos pisces. Qui ait eis. Afferte mihi illos huc. Et cum iussisset
turbam discumbere super fenum acceptis v panibus et duobus
piscibus aspiciens in caelum benedixit. Fregit et dedit discipulis
suis. Discipuli autem dederunt turbis. Et manducaverunt omnes et saturati
sunt. Et tulerunt reliquias fragmentorum xii cophinos
plenos. Manducantium autem fuit numerus v milia virorum exceptis
mulieribus et parvulis. Et statim iussit discipulos ascendere
in naviculam et praecedere eum trans fretum donec dimitteret
turbas. Et dimissa turba ascendit in montem solus orare.
Vespere autem facto solus erat ibi. Navicula autem in medio
mari iactabatur fluctibus. Erat autem ventus contrarius. Quarta
autem vigilia noctis venit ad eos ambulans super mare.
Et videntes eum super mare ambulantem turbati sunt
dicentes quia fantasma est et prae timore clamaverunt. Statimque
Iesus locutus est eis dicens. Habete fiduciam. Ego sum nolite
timere. Respondens autem Petrus dixit. Domine si tu es iube
me venire ad te super aquas. At ipse ait. Veni. Et descen-

dens Petrus de navicula ambulabat super aquam ut veniret ad Ihesum. Videns autem ventum validum timuit, et cum cepisset mergi clamavit dicens: Domine, salvum me fac. Et continuo Ihesus extendens manum apprehendit eum, et ait illi: Modice fidei, quare dubitasti? Et cum ascendissent in naviculam, cessavit ventus. Qui autem in navicula erant venerunt et adoraverunt eum dicentes: Vere Filius Dei es. Et cum transfretassent, venerunt in terram Genesar. Et cum cognovissent eum viri loci illius, miserunt in universam regionem illam, et obtulerunt ei omnes male habentes, et rogabant eum ut vel fimbriam vestimenti eius tangerent; et quicumque tetigerunt salvi facti sunt. Tunc accesserunt ad eum ab Ierosolimis scribe et pharisei dicentes: Quare discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum? Non enim lavant manus suas cum panem manducant. Ipse autem respondens ait illis: Quare et vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? Nam Deus dixit: Honora patrem tuum et matrem; et qui maledixerit patri vel matri morte moriatur. Vos autem dicitis: Quicumque dixerit patri vel matri: Munus quodcumque est ex me tibi proderit, et non honorificavit patrem suum aut matrem suam; et irritum fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram. Ypocrite, bene prophetavit de vobis Ysaias propheta dicens: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me. Sine causa autem colunt me, docentes doctrinas et mandata hominum. Et convocatis ad se turbis, dixit eis: Audite et intelligite. Non quod intrat in os coinquinat hominem, sed quod procedit ex ore hoc coinquinat hominem. Tunc accedentes discipuli eius dixerunt ei: Scis quia pharisei audito hoc verbo scandalizati sunt? At ille respondens ait: Omnis plantatio quam non plantavit Pater meus celestis eradicabitur. Sinite illos; ceci sunt et duces cecorum. Cecus autem si ceco ducatum prestet, ambo in foveam cadent. Respondens autem Petrus dixit ei: Edissere nobis parabolam istam. At ille dixit: Adhuc et vos sine intellectu estis? Non intelligitis quia omne quod in os intrat in ventrem vadit et in secessum emittitur? Que autem procedunt de ore de corde exeunt, et ea coinquinant hominem; de corde enim exeunt cogitationes male, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemie. Hec sunt que coinquinant hominem. Non lotis autem manibus manducare non coinquinat hominem. Et egressus inde Ihesus secessit in partes Tyri et Sydonis. Et ecce mulier chananea a finibus illis egressa clamavit dicens ei: Miserere mei, Domine fili David; filia mea male a demonio vexatur. Qui non respondit ei verbum. Et accedentes discipuli eius rogabant eum dicentes: Dimitte eam, quia clamat post nos. Ipse autem respondens ait: Non sum missus nisi ad oves que perierunt domus Israel. At illa venit et adoravit eum dicens: Domine, adiuva me. Qui respondens ait: Non est bonum sumere panem filiorum et mittere canibus. At illa dixit: Etiam Domine, nam et catelli edunt de micis que cadunt de mensa dominorum suorum. Tunc respondens Ihesus ait illi: O mulier, magna est fides tua; fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia eius ex illa hora. Et cum transisset inde Ihesus, venit secus mare Galilee, et ascendens in montem sedebat ibi. Et accesserunt ad eum turbe multe habentes secum mutos et claudos, cecos, debiles et alios multos, et proiecerunt eos ad pedes eius, et curavit eos, ita ut turbe mirarentur videntes mutos loquentes,

et claudos ambulantes, cecos videntes; et magnificabant Deum Israel. Ihesus autem convocatis discipulis suis dixit: Misereor super turbam, quia triduo iam perseverant mecum, et non habent quod manducent; et dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via. Et dicunt ei discipuli: Unde ergo nobis in deserto panes tantos ut saturemus turbam tantam? Et ait illis Ihesus: Quot panes habetis? At illi dixerunt: Septem et paucos pisciculos. Et precepit turbe ut discumberent super terram. Et accipiens vii panes et pisces gratias agens fregit, et dedit discipulis suis, et discipuli dederunt populo. Et comederunt omnes et saturati sunt. Et quod superfuit de fragmentis tulerunt septem sportas plenas. Erant autem qui manducaverant iiii milia hominum extra parvulos et mulieres. Et dimissa turba ascendit in naviculam, et venit in fines Magedan. Et accesserunt ad eum pharisei et sadducei temptantes, et rogaverunt eum ut signum de celo ostenderet eis. At ille respondens ait eis: Facto vespere dicitis: Serenum erit, rubicundum est enim celum. Et mane: Hodie tempestas, rutilat enim triste celum. Faciem ergo celi diiudicare nostis, signa autem temporum non potestis scire. Generatio mala et adultera signum querit, et signum non dabitur ei nisi signum Ione prophete. Et relictis illis abiit. Et cum venissent discipuli eius trans fretum, obliti sunt panes accipere. Qui dixit illis: Intuemini et cavete a fermento phariseorum et sadduceorum. At illi cogitabant inter se dicentes: Quia panes non accepimus. Sciens autem Ihesus dixit eis: Quid cogitatis inter vos, modice fidei, quia panes non habetis? Nondum intelligitis, neque recordamini v panum et v milia hominum, et quot cophinos sumpsistis? Neque vii panum et iiii milia hominum, et quot sportas sumpsistis? Quare non intelligitis quia non de pane dixi vobis: Cavete a fermento phariseorum et sadduceorum? Tunc intellexerunt quia non dixerit cavendum a fermento panum, sed a doctrina phariseorum et sadduceorum. Venit autem Ihesus in partes Cesaree Philippi, et interrogabat discipulos suos dicens: Quem dicunt homines esse Filium hominis? At illi dixerunt: Alii Iohannem Baptistam, alii autem Heliam, alii vero Ieremiam aut unum ex prophetis. Dicit illis Ihesus: Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Symon Petrus dixit: Tu es Christus Filius Dei vivi. Respondens autem Ihesus dixit ei: Beatus es Symon Bariona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in celis est. Et ego dico tibi quia tu es Petrus, et super hanc petram edificabo ecclesiam meam, et porte inferi non prevalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni celorum. Et quodcumque ligaveris super terram erit ligatum et in celis; et quodcumque solveris super terram erit solutum et in celis. Tunc precepit discipulis suis ut nemini dicerent quia ipse esset Christus. Exinde cepit Ihesus ostendere discipulis suis quia oporteret eum ire Ierosolimam, et multa pati a senioribus et scribis et principibus sacerdotum, et occidi, et tertia die resurgere. Et assumens eum Petrus cepit increpare illum dicens: Absit a te, Domine; non erit tibi hoc. Qui conversus dixit Petro: Vade post me, Sathana; scandalum mihi es, quia non sapis ea que Dei sunt, sed ea que hominum. Tunc Ihesus dixit discipulis suis: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum et tollat crucem suam et sequatur me. Qui enim voluerit animam suam salvam facere perdet eam; qui autem perdiderit animam suam propter me inveniet eam. Quid enim prodest homini si mundum universum lucretur, anime autem sue detrimentum patiatur? aut quam

septem

XVI

.Caneth.

dabit homo commutationem pro anima sua. Filius enim hominis venturus est in gloria patris sui cum angelis suis: et tunc reddet unicuique secundum opera sua. Amen dico vobis, sunt quidam de hic stantibus qui non gustabunt mortem donec videant filium hominis venientem in regno suo.

XVII xvii · decor ·

Et post dies sex assumpsit Iesus Petrum et Iacobum et Iohannem fratrem eius, et duxit illos in montem excelsum seorsum: et transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies eius sicut sol, vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. Et ecce apparuerunt eis Moyses et Helias cum eo loquentes. Respondens autem Petrus dixit ad Iesum: Domine, bonum est nos hic esse. Si vis faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moysi unum, et Helie unum. Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos. Et ecce vox de nube dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui: ipsum audite. Et audientes discipuli ceciderunt in faciem suam et timuerunt valde. Et accessit Iesus et tetigit eos, dixitque eis: Surgite, nolite timere. Levantes autem oculos suos, neminem viderunt nisi solum Iesum. Et descendentibus illis de monte, precepit illis Iesus dicens: Nemini dixeritis visionem, donec filius hominis a mortuis resurgat. Et interrogaverunt eum discipuli dicentes: Quid ergo scribe dicunt quod Heliam oportet primum venire? At ille respondens ait eis: Helias quidem venturus est et restituet omnia. Dico autem vobis quia Helias iam venit, et non cognoverunt eum, sed fecerunt in eo quecumque voluerunt. Sic et filius hominis passurus est ab eis. Tunc intellexerunt discipuli quia de Iohanne baptista dixisset eis. Et cum venisset ad turbam, accessit ad eum homo genibus provolutus ante eum dicens: Domine, miserere filio meo, quia lunaticus est et male patitur. Nam sepe cadit in ignem et crebro in aquam. Et obtuli eum discipulis tuis, et non potuerunt curare eum. Respondens Iesus ait: O generatio incredula et perversa, quousque ero vobiscum? usquequo patiar vos? Afferte huc illum ad me. Et increpavit eum Iesus, et exiit ab eo demonium, et curatus est puer ex illa hora. Tunc accesserunt discipuli ad Iesum secreto et dixerunt ei: Quare nos non potuimus eicere illum? Dicit illis Iesus: Propter incredulitatem vestram. Amen quippe dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic: Transi hinc, et transibit, et nichil impossibile erit vobis. Hoc autem genus non eicitur nisi per orationem et ieiunium. Conversantibus autem eis in Galilea, dixit illis Iesus: Filius hominis tradendus est in manus hominum, et occident eum, et tertia die resurget. Et contristati sunt vehementer. Et cum venissent Capharnaum, accesserunt qui didragma accipiebant ad Petrum et dixerunt: Magister vester non solvit didragma? Ait: Etiam. Et cum intrasset domum, prevenit eum Iesus dicens: Quid tibi videtur Symon? Reges terre a quibus accipiunt tributum vel censum? a filiis suis an ab alienis? Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Iesus: Ergo liberi sunt filii. Ut autem non scandalizemus eos, vade ad mare et mitte hamum, et eum piscem qui primus ascenderit tolle: et aperto ore eius invenies staterem: illum sumens da eis pro me et te.

XVIII xviii · infans ·

In illa hora accesserunt discipuli ad Iesum dicentes: Quis putas maior est in regno celorum? Et advocans Iesus parvulum, statuit eum in medio eorum et dixit: Amen dico vobis, nisi conversi fueritis et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum celorum. Quicumque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste, hic est maior in regno celorum. Et qui susceperit unum parvulum talem in nomine meo, me suscipit. Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo eius, et demergatur in profundum maris. Ve mundo ab scandalis. Necesse est enim ut veniant scandala: verumtamen ve homini illi per quem scandalum venit. Si autem manus tua vel pes tuus scandalizat te, abscide eum et proice abs te. Bonum tibi est ad vitam ingredi debilem vel claudum, quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem eternum. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum et proice abs te. Bonum tibi est unoculum in vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis. Videte ne contemnatis unum ex his pusillis. Dico enim vobis quia angeli eorum in celis semper vident faciem patris mei qui in celis est. Venit enim filius hominis salvare quod perierat. Quid vobis videtur? Si fuerint alicui centum oves et erraverit una ex eis, nonne relinquet nonaginta novem in desertis et vadet querere eam que erravit? Et si contigerit ut inveniat eam, amen dico vobis quia gaudebit super eam magis quam super nonaginta novem que non erraverunt. Sic non est voluntas ante patrem vestrum qui in celis est, ut pereat unus de pusillis istis. Si autem peccaverit in te frater tuus, vade et corripe eum inter te et ipsum solum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Si autem non audierit, adhibe tecum unum vel duos, ut in ore duorum testium vel trium stet omne testimonium. Quod si non audierit eos, dic ecclesie. Si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Amen dico vobis, quecumque alligaveritis super terram erunt soluta et in celo. Iterum dico vobis quia si duo ex vobis consenserint super terram de omni re quamcumque petierint, fiet illis a patre meo qui in celis est. Ubi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Tunc accedens Petrus ad eum dixit: Domine, quotiens peccabit in me frater meus et dimittam ei? usque septies? Dicit illi Iesus: Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies. Ideo assimilatum est regnum celorum homini regi qui voluit rationem ponere cum servis suis. Et cum cepisset rationem ponere, oblatus est ei unus qui debebat decem milia talenta. Cum autem non haberet unde redderet, iussit eum dominus venundari et uxorem eius et filios et omnia que habebat et reddi. Procidens autem servus ille rogabat eum dicens: Patientiam habe in me, et omnia reddam tibi. Misertus autem dominus servi illius, dimisit eum et debitum dimisit ei. Egressus autem servus ille invenit unum de conservis suis qui debebat ei centum denarios. Et tenens suffocabat eum dicens: Redde quod debes. Et procidens conservus eius rogabat eum dicens: Patientiam habe in me et omnia reddam tibi. Ille autem noluit, sed abiit et misit eum in carcerem donec redderet debitum. Videntes autem conservi eius que fiebant, contristati sunt valde. Et venerunt et narraverunt domino suo omnia que facta fuerant. Tunc vocavit illum dominus suus et ait illi: Serve nequam, omne debitum dimisi tibi quoniam rogasti me. Nonne ergo oportuit et te misereri conservi tui sicut et ego tui misertus sum? Et iratus dominus eius tradidit eum tortoribus quoadusque redderet universum debitum. Sic et pater meus celestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque

[XIX] filiis suo de cordibus vestris. Et factum est cum consummasset Ihesus sermones istos, migravit a galilea et venit in fines iudee trans iordanem. Et secute sunt eum turbe multe, et curavit eos ibi. Et accesserunt ad eum pharisei temptantes eum et dicentes: Si licet homini dimittere uxorem suam quacumque ex causa? Qui respondens ait eis: Non legistis quia qui fecit hominem ab initio, masculum et feminam fecit eos? Et dixit: Propter hoc relinquet homo patrem et matrem, et adherebit uxori sue, et erunt duo in carne una. Itaque iam non sunt duo sed una caro. Quod ergo deus coniunxit homo non separet. Dicunt illi: Quid ergo moyses mandavit dari libellum repudii et dimittere? Et ait illis: Quoniam moyses ad duriciam cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras; ab initio autem non fuit sic. Dico autem vobis quia quicumque dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationem et aliam duxerit mechatur; et qui dimissam duxerit mechatur. Dicunt ei discipuli eius: Si ita est causa hominis cum uxore, non expedit nubere. Qui dixit: Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est. Sunt enim eunuchi qui de matris utero sic nati sunt; et sunt eunuchi qui facti sunt ab hominibus; et sunt eunuchi qui castraverunt se ipsos propter regnum celorum. Qui potest capere capiat. Tunc oblati sunt ei parvuli ut manus eis imponeret et oraret. Discipuli autem increpabant eos. Ihesus vero ait eis: Sinite parvulos venire ad me et nolite prohibere; talium est enim regnum celorum. Et cum imposuisset eis manus, abiit inde. Et ecce unus accedens ait illi: Magister bone, quid boni faciam ut habeam vitam eternam? Qui dicit ei: Quid me interrogas de bono? Unus est bonus deus. Si autem vis ad vitam ingredi, serva mandata. Dicit illi: Que? Ihesus autem dixit: Non homicidium facies, non adulterabis, non facies furtum, non falsum testimonium dices, honora patrem tuum et matrem, et diliges proximum tuum sicut te ipsum. Dicit illi adolescens: Omnia hec custodivi a iuventute mea. Quid adhuc michi deest? Ait illi Ihesus: Si vis perfectus esse, vade et vende omnia que habes et da pauperibus, et habebis thesaurum in celo, et veni sequere me. Cum audisset autem adolescens verbum, abiit tristis; erat enim habens multas possessiones. Ihesus autem dixit discipulis suis: Amen dico vobis quia difficile dives intrabit in regnum celorum. Et iterum dico vobis, facilius est camelum per foramen acus transire quam divitem intrare in regnum celorum. Auditis autem his discipuli mirabantur valde dicentes: Quis ergo poterit salvus esse? Aspiciens autem Ihesus dixit eis: Apud homines impossibile est, apud deum autem omnia possibilia sunt. Tunc respondens petrus dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te. Quid ergo erit nobis? Ihesus autem dixit illis: Amen dico vobis quod vos qui secuti estis me in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis sue sedebitis et vos super sedes xii iudicantes xii tribus israel. Et omnis qui reliquerit domum vel fratres aut sorores aut patrem aut matrem aut uxorem aut filios aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet et vitam eternam possidebit. Multi autem erunt primi novissimi et novissimi primi.

[XX] Simile est regnum celorum homini patrifamilias qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Et egressus circa horam tertiam vidit alios stantes in foro ociosos, et illis dixit: Ite et vos in vineam meam, et quod iustum fuerit dabo vobis. Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa sextam et nonam horam et fecit similiter. Circa undecimam vero exiit et invenit alios stantes et dixit eis: Quid hic statis tota die ociosi? Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dicit illis: Ite et vos in vineam meam. Cum sero autem factum esset, dicit dominus vinee procuratori suo: Voca operarios et redde illis mercedem suam, incipiens a novissimis usque ad primos. Cum venissent ergo qui circa undecimam horam venerant, acceperunt et ipsi singulos denarios. Venientes autem et primi arbitrati sunt quod plus essent accepturi; acceperunt autem et ipsi singulos denarios. Et accipientes murmurabant adversus patremfamilias dicentes: Hii novissimi una hora fecerunt, et pares illos nobis fecisti qui portavimus pondus diei et estus. At ille respondens uni eorum dixit: Amice, non facio tibi iniuriam. Nonne ex denario convenisti mecum? Tolle quod tuum est et vade. Volo autem et huic novissimo dare sicut et tibi. Aut non licet michi quod volo facere? An oculus tuus nequam est quia ego bonus sum? Sic erunt novissimi primi et primi novissimi. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi. Et ascendens Ihesus Ierosolimam assumpsit xii discipulos suos secreto et ait illis: Ecce ascendimus Ierosolimam, et filius hominis tradetur principibus sacerdotum et scribis, et condempnabunt eum morte, et tradent eum gentibus ad illudendum et flagellandum et crucifigendum, et tertia die resurget. Tunc accessit ad eum mater filiorum zebedei cum filiis suis adorans et petens aliquid ab eo. Qui dixit ei: Quid vis? Ait illi: Dic ut sedeant hii duo filii mei unus ad dexteram tuam et unus ad sinistram tuam in regno tuo. Respondens autem Ihesus dixit: Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? Dicunt ei: Possumus. Ait illis: Calicem quidem meum bibetis, sedere autem ad dexteram meam vel ad sinistram non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a patre meo. Et audientes x indignati sunt de duobus fratribus. Ihesus autem vocavit eos ad se et ait: Scitis quia principes gentium dominantur eorum, et qui maiores sunt potestatem exercent in eos. Non ita erit inter vos, sed quicumque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister; et qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus. Sicut filius hominis non venit ministrari sed ministrare et dare animam suam redemptionem pro multis. Et egredientibus illis ab iericho secuta est eum turba multa. Et ecce duo ceci sedentes secus viam audierunt quia Ihesus transiret et clamaverunt dicentes: Domine miserere nostri, fili david. Turba autem increpabat eos ut tacerent. At illi magis clamabant dicentes: Domine miserere nostri, fili david. Et stetit Ihesus et vocavit eos et ait: Quid vultis ut faciam vobis? Dicunt illi: Domine ut aperiantur oculi nostri. Misertus autem eorum dominus tetigit oculos eorum, et confestim viderunt et secuti sunt eum.

XXI

Et cum appropinquassent Ierosolimis et venissent bethfage ad montem oliveti, tunc Ihesus misit duos discipulos

Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno misit eos in vineam suam.

denarios

3 aug post s x

filios dicens eis. Ite in castellum quod contra vos est: et statim invenietis asinam alligatam: et pullum cum ea. Solvite et adducite michi. Et si quis vobis aliquid dixerit: dicite quia dominus his opus habet: et confestim dimittet eos. Hoc autem totum factum est ut adimpleretur quod dictum est per prophetam dicentem. Dicite filie Syon. Ecce rex tuus venit tibi mansuetus: sedens super asinam et pullum filium subiugalis. Euntes autem discipuli: fecerunt sicut precepit illis Ihesus. Et adduxerunt asinam et pullum: et imposuerunt super eos vestimenta sua [margin: et eum desuper sedere fecerunt. Plurima autem turba straverunt vestimenta sua] in via. Alii autem cedebant ramos de arboribus: et sternebant in via. Turbe autem que precedebant et que sequebantur: clamabant dicentes. Osanna filio David: benedictus qui venit in nomine domini. osanna in excelsis. Et cum intrasset Ierosolimam commota est universa civitas dicens. Quis est hic? Populi autem dicebant. Hic est Ihesus propheta a Nazareth Galilee. Et intravit Ihesus in templum dei: et eiciebat omnes vendentes et ementes in templo: et mensas nummulariorum et cathedras vendentium columbas evertit: et dicit eis. Scriptum est. Domus mea domus orationis vocabitur. Vos autem fecistis illam speluncam latronum. Et accesserunt ad eum ceci et claudi in templo: et sanavit eos. Videntes autem principes sacerdotum et scribe mirabilia que fecit Ihesus et pueros clamantes in templo et dicentes osanna filio David: indignati sunt et dixerunt ei. Audis quid isti dicunt? Ihesus autem dixit eis. Utique. Numquam legistis quia ex ore infantium et lactantium perfecisti laudem? Et relictis illis: abiit foras in Bethaniam: ibique mansit. Mane autem revertens in civitatem esuriit: et videns fici arborem unam secus viam: venit ad eam: et nichil invenit in ea: nisi folia tantum. Et ait illi. Numquam ex te fructus nascatur in sempiternum. Et arefacta est continuo ficulnea. Et videntes discipuli mirati sunt dicentes. Quomodo continuo aruit? Respondens autem Ihesus ait eis. Amen dico vobis si habueritis fidem et non hesitaveritis: non solum de ficulnea facietis: sed et si monti huic dixeritis tolle te et iacta te in mare fiet. Et omnia quecumque petieritis in oratione: credentes accipietis. Et cum venisset in templum: accesserunt ad eum docentem principes sacerdotum et seniores populi dicentes. In qua potestate hec facis: et quis dedit tibi hanc potestatem? Respondens Ihesus ait illis. Interrogabo vos et ego unum sermonem quem si dixeritis michi: et ego vobis dicam in qua potestate hec facio. Baptismus Iohannis unde erat: e celo an ex hominibus? At illi cogitabant inter se dicentes. Si dixerimus de celo: dicet nobis. Quare ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus ex hominibus: timemus turbam. Omnes enim habebant Iohannem sicut prophetam. Et respondentes Ihesu dixerunt. Nescimus. Ait illis et ipse. Nec ego dico vobis in qua potestate hec facio. Quid autem vobis videtur? Homo quidam habebat duos filios: et accedens ad primum dixit. Fili vade hodie operare in vineam meam. Ille autem respondens ait. Nolo. Postea autem penitentia motus: abiit in vineam. Accedens autem ad alterum: dixit similiter. At ille respondens ait. Eo domine: et non ivit. Quis ex duobus voluntatem fecit patris? Dicunt ei. Primus. Dicit illis Ihesus. Amen dico vobis: quia publicani et meretrices precedent vos in regnum dei. Venit enim ad vos Iohannes in via iustitie et non credidistis ei. Publicani autem et meretrices crediderunt ei. Vos autem videntes nec penitentiam habuistis postea: ut crederetis ei. Aliam parabolam audite. Homo erat paterfamilias: qui plantavit vineam: et sepem

Pueri

circumdedit ei: et fodit in ea torcular: et edificavit turrim in medio eius: et locavit eam agricolis et peregre profectus est. Cum autem tempus fructuum appropinquasset: misit servos suos ad agricolas ut acciperent fructus eius. Et agricole autem apprehensis servis eius: alium ceciderunt, alium occiderunt, alium vero lapidaverunt. Iterum misit alios servos plures prioribus: et fecerunt illis similiter. Novissime autem misit ad eos filium suum dicens. Forsitan verebuntur filium meum. Agricole autem videntes filium dixerunt intra se. Hic est heres. Venite occidamus eum: et habebimus hereditatem eius. Et apprehensum eum: eiecerunt extra vineam et occiderunt. Cum ergo venerit dominus vinee quid faciet agricolis illis? Aiunt illi. Malos male perdet: et vineam suam locabit aliis agricolis qui reddent ei fructum temporibus suis. Dicit illis Ihesus. Numquam legistis in scripturis lapidem quem reprobaverunt edificantes hic factus est in caput anguli. A domino factum est istud: et est mirabile in oculis nostris? Ideo dico vobis: quia auferetur a vobis regnum dei: et dabitur genti facienti fructus eius. Et qui ceciderit super lapidem istum: confringetur. Super quem vero ceciderit: conteret eum. Et cum audissent principes sacerdotum et pharisei parabolas eius: cognoverunt quod de ipsis diceret. Et querentes eum tenere: timuerunt turbas quoniam sicut prophetam eum habebant. Et respondens Ihesus dixit iterum in parabolis eis dicens. Simile factum est regnum celorum homini regi: qui fecit nuptias filio suo. Et misit servos suos vocare invitatos ad nuptias: et nolebant venire. Iterum misit alios servos dicens. Dicite invitatis. Ecce prandium meum paravi: tauri mei et altilia occisa sunt: et omnia parata venite ad nuptias. Illi autem neglexerunt: et abierunt alius in villam suam: alius vero ad negotiationem suam. Reliqui vero tenuerunt servos eius: et contumeliis affectos occiderunt. Rex vero cum audisset iratus est: et missis exercitibus suis perdidit homicidas illos: et civitatem illorum succendit. Tunc ait servis suis. Nuptie quidem parate sunt: sed qui invitati fuerant non erant digni. Ite ergo ad exitus viarum: et quoscumque inveneritis vocate ad nuptias. Et egressi servi eius in vias: congregaverunt omnes quos invenerunt bonos et malos et implete sunt nuptie discumbentium. Intravit autem rex ut videret discumbentes: et vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali: et ait illi. Amice quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris. Ligatis pedibus eius et manibus: mittite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus: et stridor dentium. Multi autem sunt vocati: pauci vero electi. Tunc abeuntes pharisei: consilium inierunt ut caperent Ihesum in sermone. Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis dicentes. Magister scimus quia verax es et viam dei in veritate doces: et non est tibi cura de aliquo. Non enim respicis personas hominum. Dic ergo nobis quid tibi videtur. Licet censum dari Cesari an non? Cognita autem Ihesus nequitia eorum dixit. Quid me temptatis ypocrite? Ostendite michi nummisma census. At illi obtulerunt ei denarium. Et ait illis Ihesus. Cuius est imago hec et superscriptio? Dicunt ei. Cesaris. Tunc ait illis. Reddite ergo que sunt Cesaris Cesari: et que sunt dei deo. Et audientes mirati sunt: et relicto eo abierunt. In illo die accesserunt ad eum Saducei qui dicunt non esse resurrectionem: et interrogaverunt eum dicentes. Magister Moyses dixit. Si quis mortuus fuerit

non habens filium ut ducat frater eius uxorem illius et suscitet semen fratri suo. Erant autem apud nos septem fratres et primus uxore ducta defunctus est et non habens semen reliquit uxorem suam fratri suo. Similiter secundus et tertius usque ad septimum. Novissime autem omnium et mulier defuncta est. In resurrectione ergo cuius erit de septem uxor? Omnes enim habuerunt eam. Respondens autem Ihesus ait illis: Erratis nescientes scripturas neque virtutem Dei. In resurrectione enim neque nubent neque nubentur, sed sunt sicut angeli Dei in celo. De resurrectione autem mortuorum non legistis quod dictum est a Deo dicente vobis: Ego sum Deus Abraham et Deus Ysaac et Deus Iacob? Non est autem Deus mortuorum sed viventium. Et audientes turbe mirabantur in doctrina eius. Pharisei autem audientes quod silentium imposuisset saduceis convenerunt in unum, et interrogavit eum unus ex eis legis doctor temptans eum: Magister, quod est mandatum magnum in lege? Ait illi Ihesus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo et in tota anima tua et in tota mente tua. Hoc est maximum et primum mandatum. Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. In his duobus mandatis tota lex pendet et prophete. Congregatis autem phariseis interrogavit eos Ihesus dicens: Quid vobis videtur de Christo? Cuius filius est? Dicunt ei: David. Ait illis: Quomodo ergo David in spiritu vocat eum Dominum dicens: Dixit Dominus Domino meo: sede a dextris meis donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? Si ergo David vocat eum Dominum, quomodo filius eius est? Et nemo poterat ei respondere verbum, neque ausus fuit ex illa die quisquam eum amplius interrogare. Tunc Ihesus locutus est ad turbas et ad discipulos suos dicens: Super cathedram Moysi sederunt scribe et pharisei. Omnia ergo quecumque dixerint vobis servate et facite; secundum vero opera eorum nolite facere. Dicunt enim et non faciunt. Alligant enim onera gravia et importabilia et imponunt in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea movere. Omnia autem opera sua faciunt ut videantur ab hominibus. Dilatant enim philacteria sua et magnificant fimbrias. Amant autem primos recubitus in cenis et primas cathedras in synagogis et salutationes in foro et vocari ab hominibus rabbi. Vos autem nolite vocari rabbi: unus enim magister vester est, omnes autem vos fratres estis. Et patrem nolite vocare vobis super terram: unus enim pater vester qui in celis est. Nec vocemini magistri, quia magister vester unus est Christus. Qui maior est vestrum erit minister vester. Qui autem se exaltaverit humiliabitur, et qui se humiliaverit exaltabitur.

Ve autem vobis scribe et pharisei hypocrite, quia clauditis regnum celorum ante homines. Vos enim non intratis nec introeuntes sinitis intrare. Ve vobis scribe et pharisei hypocrite, qui comeditis domos viduarum orationes longa orantes; propter hoc accipietis amplius iudicium. Ve vobis scribe et pharisei hypocrite, quia circuitis mare et aridam ut faciatis unum proselitum, et cum fuerit factus facitis eum filium gehenne duplo quam vos. Ve vobis duces ceci, qui dicitis: Quicumque iuraverit per templum nichil est; qui autem iuraverit in auro templi debet. Stulti et ceci, quid enim maius est, aurum an templum quod sanctificat aurum? Et quicumque iuraverit in altari nichil est; quicumque autem iuraverit in dono quod est super illud debet. Ceci, quid enim maius est, donum an altare quod sanctificat donum? Qui ergo iurat in altari iurat in eo et in omnibus que sunt super illud. Et qui iuraverit in templo iurat in illo et in eo qui habitat in ipso. Et qui iurat in celo iurat in throno Dei et in eo qui sedet super eum. Ve vobis scribe et pharisei hypocrite, qui decimatis mentam et anetum

et ciminum et reliquistis que graviora sunt legis, iudicium et misericordiam et fidem. Hec oportuit facere et illa non omittere. Duces ceci, excolantes culicem, camelum autem glutientes. Ve vobis scribe et pharisei hypocrite, quia mundatis quod deforis est calicis et parapsidis, intus autem pleni estis rapina et inmunditia. Pharisee cece, munda prius quod intus est calicis et parapsidis ut fiat et id quod deforis est mundum. Ve vobis scribe et pharisei hypocrite, qui similes estis sepulcris dealbatis que aforis quidem apparent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum et omni spurcitia. Sic et vos aforis quidem apparetis hominibus iusti, intus autem pleni estis hypocrisi et iniquitate. Ve vobis scribe et pharisei hypocrite, qui edificatis sepulcra prophetarum et ornatis monumenta iustorum et dicitis: Si fuissemus in diebus patrum nostrorum non essemus socii eorum in sanguine prophetarum. Itaque testimonio estis vobismetipsis quia filii estis eorum qui prophetas occiderunt. Et vos implete mensuram patrum vestrorum. Serpentes genimina viperarum, quomodo fugietis a iudicio gehenne? Ideo ecce ego mitto ad vos prophetas et sapientes et scribas, et ex illis occidetis et crucifigetis, et ex eis flagellabitis in synagogis vestris et persequemini de civitate in civitatem, ut veniat super vos omnis sanguis iustus qui effusus est super terram a sanguine Abel iusti usque ad sanguinem Zacharie filii Barachie quem occidistis inter templum et altare. Amen dico vobis, venient hec omnia super generationem istam. Ierusalem Ierusalem que occidis prophetas et lapidas eos qui ad te missi sunt, quotiens volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas suas, et noluisti? Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico enim vobis, non me videbitis amodo donec dicatis: Benedictus qui venit in nomine Domini.

Capitulum XXIIII

Et egressus Ihesus de templo ibat, et accesserunt discipuli eius ut ostenderent ei edificationes templi. Ipse autem respondens ait eis: Videtis hec omnia? Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis super lapidem qui non destruatur. Sedente autem eo super montem Oliveti accesserunt ad eum discipuli secreto dicentes: Dic nobis quando hec erunt, et quod signum adventus tui et consummationis seculi? Et respondens Ihesus dixit illis: Videte ne quis vos seducat. Multi enim venient in nomine meo dicentes: Ego sum Christus, et multos seducent. Audituri enim estis prelia et opiniones preliorum. Videte ne turbemini. Oportet enim hec fieri, sed nondum est finis. Consurget enim gens contra gentem et regnum in regnum, et erunt pestilentie et fames et terremotus per loca. Hec autem omnia initia sunt dolorum. Tunc tradent vos in tribulationem et occident vos, et eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum. Et tunc scandalizabuntur multi et invicem tradent et odio habebunt invicem. Et multi pseudoprophete surgent et seducent multos. Et quoniam habundabit iniquitas, refrigescet caritas multorum. Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Et predicabitur hoc evangelium regni in universo orbe in testimonium omnibus gentibus, et tunc veniet consummatio. Cum ergo videritis abhominationem desolationis que dicta est a Daniele propheta stantem in loco sancto, qui legit intelligat. Tunc qui in iudea

Prelia

sunt fugiant ad montes: et qui in tecto non descendat tollere aliquid de domo sua. et qui in agro non revertatur tollere tunicam suam. Ve autem pregnantibus et nutrientibus in illis diebus. Orate autem ut non fiat fuga vestra hieme vel sabbato. Erit enim tunc tribulatio magna. qualis numquam fuit ab initio mundi usque modo: neque fiet. Et nisi breviati fuissent dies illi: non fieret salva omnis caro. sed propter electos breviabuntur dies illi. Tunc si quis vobis dixerit ecce hic est Christus aut illic. nolite credere. Surgent enim pseudo christi: et pseudo prophete: et dabunt signa magna: ita ut in errorem inducantur. si fieri potest etiam electi. Ecce predixi vobis. Si ergo dixerint vobis ecce in deserto est nolite exire ecce in penetralibus: nolite credere. Sicut enim fulgur exit ab oriente et apparet usque in occidente: ita erit et adventus filii hominis. Ubicumque fuerit corpus: ibi congregabuntur et aquile. Statim autem post tribulationem dierum illorum sol obscurabitur: et luna non dabit lumen suum et stelle cadent de celo et virtutes celorum movebuntur. et tunc apparebit signum filii hominis in celo. Et tunc plangent omnes tribus terre. Et videbunt filium hominis venientem in nubibus celi cum virtute magna et maiestate. Et mittet angelos suos cum tuba et voce magna: et congregabunt electos eius a quattuor ventis celi. A summis celorum: usque ad terminos eorum. Ab arbore autem fici discite parabolam. Cum iam ramus eius tener fuerit et folia nata: scitis quia prope est estas. Ita et vos cum videritis hec omnia: scitote quia prope est in ianuis. Amen dico vobis. quia non preteribit generatio hec donec omnia fiant. Celum et terra transibunt. verba autem mea non preteribunt. De die autem illa et hora nemo scit. neque angeli celorum nisi pater solus. Sicut autem in diebus Noe. ita erit adventus filii hominis. Sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes et bibentes nubentes et nuptum tradentes usque ad eum diem in quo intravit in archam Noe et non cognoverunt donec venit diluvium et tulit omnes. ita erit adventus filii hominis. Tunc duo erunt in agro. unus assumetur et alter relinquetur. Vigilate ergo quia nescitis qua hora dominus vester venturus sit. Illud autem scitote: quia si sciret pater familias qua hora fur venturus esset. vigilaret utique: et non sineret perfodi domum suam. Ideo et vos estote parati: quia qua hora non putatis filius hominis venturus est. Quis putas est fidelis servus et prudens quem constituit dominus super familiam suam ut det illis cibum in tempore? Beatus ille servus quem cum venerit dominus eius invenerit sic facientem. Amen dico vobis: quoniam super omnia bona sua constituet eum. Si autem dixerit malus ille servus in corde suo: moram facit dominus meus venire: et ceperit percutere conservos suos. manducet autem et bibat cum ebriosis. Veniet dominus servi illius in die qua non sperat et hora qua ignorat et dividet eum partemque eius ponet cum ypocritis. Illic erit fletus et stridor dentium.

XXV

Tunc simile erit regnum celorum decem virginibus: que accipientes lampades suas: exierunt obviam sponso et sponse. Quinque autem ex eis erant fatue: et quinque prudentes. Sed quinque fatue acceptis lampadibus suis non sumpserunt oleum secum: prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. Moram autem faciente sponso: dormitaverunt omnes et dormierunt. Media autem nocte clamor factus est: ecce sponsus venit. Exite obviam ei. Tunc surrexerunt omnes virgines ille: et ornaverunt lampades suas. Fatue autem sapientibus dixerunt. Date nobis de oleo vestro: quia lampades nostre extinguuntur. Responderunt prudentes dicentes. Ne forte non sufficiat nobis et vobis: ite potius ad vendentes et emite vobis. Dum autem irent emere: venit sponsus et que parate erant: intraverunt cum eo ad nuptias. et clausa est ianua. Novissime vero veniunt: et relique virgines dicentes. Domine domine aperi nobis. At ille respondens ait. Amen dico vobis: nescio vos. Vigilate itaque quia nescitis diem neque horam. Sicut enim homo peregre proficiscens vocavit servos suos et tradidit illis bona sua. Et uni dedit quinque talenta. alii autem duo. alii vero unum. Unicuique secundum propriam virtutem et profectus est statim. Abiit autem et qui quinque talenta acceperat: et operatus est in eis et lucratus est alia quinque. Similiter et qui duo acceperat: lucratus est alia duo. Qui autem unum acceperat: abiens fodit in terram: et abscondit pecuniam domini sui. Post multum vero temporis: venit dominus servorum illorum et posuit rationem cum eis. Et accedens qui quinque talenta acceperat obtulit alia quinque talenta dicens. Domine quinque talenta tradidisti mihi: ecce alia quinque superlucratus sum. Ait illi dominus eius. Euge serve bone et fidelis: quia super pauca fuisti fidelis super multa te constituam. intra in gaudium domini tui. Accessit autem et qui duo talenta acceperat: et ait. Domine duo talenta tradidisti mihi: ecce alia duo superlucratus sum. Ait illi dominus eius. Euge serve bone et fidelis: quia super pauca fuisti f. s. m. t. c. Intra in gaudium domini tui. Accedens autem et qui unum talentum acceperat ait. Domine scio quia homo durus es. metis ubi non seminasti et congregas ubi non sparsisti. et timens abii et abscondi talentum tuum in terra: ecce habes quod tuum est. Respondens autem dominus eius dixit ei. Serve male et piger: sciebas quia meto ubi non semino et congrego ubi non sparsi. Oportuit ergo te pecuniam meam committere nummulariis: et ego veniens recepissem utique quod meum est cum usuris. Tollite itaque ab eo talentum: et date ei qui habet decem talenta. Omni enim habenti dabitur et habundabit. Ei autem qui non habet [illegible] et quod videtur habere auferetur ab eo. Et inutilem servum: eicite in tenebras exteriores. Illic erit fletus et stridor dentium. Cum autem venerit filius hominis in maiestate sua: et omnes angeli eius cum eo tunc sedebit super sedem maiestatis sue. Et congregabuntur ante eum omnes gentes: et separabit eos ab invicem sicut pastor segregat oves ab edis. Et statuet oves quidem a dextris suis edos autem a sinistris. Tunc dicet rex his qui a dextris eius erunt. Venite benedicti patris mei: possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Esurivi enim et dedistis mihi manducare. Sitivi et dedistis mihi bibere. hospes eram et collegistis me. nudus et operuistis me. Infirmus et visitastis me. In carcere eram: et venistis ad me. Tunc respondebunt ei iusti dicentes. Domine quando vidimus te esurientem et pavimus te. sitientem et dedimus tibi potum? Quando autem vidimus te hospitem et collegimus te aut nudum et cooperuimus te? Aut quando te vidimus infirmum aut in carcere et venimus ad te? Et respondens rex dicet illis. Amen dico vobis: quamdiu fecistis uni ex [illegible] his fratribus meis minimis mihi fecistis. Tunc dicet et his qui a sinistris eius erunt. Discedite a me maledicti in ignem eternum qui paratus est diabolo et angelis eius. Esurivi enim et non dedistis mihi manducare. Sitivi et non dedistis mihi bibere. hospes eram: et non collegistis me. nudus et non cooperuistis me. Infirmus et in carcere: et non visitastis me. Tunc respondebunt ei et ipsi dicentes. Domine quando te vidimus esurientem aut sitientem aut hospitem aut nudum aut infirmum vel in carcere et non ministravimus

mus? Et respondebit illis dicens. Amen dico vobis quamdiu non fecistis uni de minoribus his: nec mihi fecistis. Et ibunt hi in supplicium eternum. Iusti autem in vitam eternam.

Et factum est cum consummasset Iesus sermones hos omnes: dixit discipulis suis. Scitis quia post biduum pascha fiet: et filius hominis tradetur ut crucifigatur. Tunc congregati sunt principes sacerdotum et seniores populi in atrium principis sacerdotum qui dicebatur Cayphas: et consilium fecerunt: ut Iesum dolo tenerent et occiderent. Dicebant autem. Non in die festo. ne forte tumultus fieret in populo. Cum autem esset Iesus in Bethania in domo Symonis leprosi: accessit ad eum mulier habens alabastrum unguenti preciosi et effudit super caput ipsius recumbentis. Videntes autem discipuli: indignati sunt dicentes. Ut quid perditio hec? Potuit enim istud venundari multo et dari pauperibus. Sciens autem Iesus ait illis. Quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum operata est in me. Nam pauperes semper habetis vobiscum: me autem non semper habetis. Mittens enim hec unguentum hoc in corpus meum: ad sepeliendum me fecit. Amen dico vobis ubicumque predicatum fuerit hoc evangelium in toto mundo dicetur et quod hec fecit in memoriam eius. Tunc abiit unus de duodecim qui dicebatur Iudas Scarioth ad principes sacerdotum: et ait illis. Quid vultis mihi dare et ego eum vobis tradam? At illi constituerunt ei triginta argenteos. Et exinde querebat opportunitatem ut eum traderet. Prima autem die azimorum accesserunt discipuli ad Iesum dicentes. Ubi vis paremus tibi comedere pascha? At Iesus dixit. Ite in civitatem ad quendam et dicite ei. Magister dicit. Tempus meum prope est apud te facio pascha cum discipulis meis. Et fecerunt discipuli sicut precepit illis Iesus et paraverunt pascha. Vespere autem facto: discumbebat cum duodecim discipulis suis. Et edentibus illis: dixit. Amen dico vobis: quia unus vestrum me traditurus est. Et contristati valde: ceperunt singuli dicere. Numquid ego sum domine? At ille respondens ait. Qui intingit mecum manum in paropside hic me tradet. Filius quidem hominis vadit: sicut scriptum est de eo. Ve autem homini illi: per quem filius hominis tradetur. Bonum erat ei: si natus non fuisset homo ille. Respondens autem Iudas qui tradidit eum dixit. Numquid ego sum rabbi? Ait illi. Tu dixisti. Cenantibus autem illis. accepit Iesus panem et benedixit ac fregit deditque discipulis suis: et ait. Accipite et comedite. hoc est corpus meum. Et accipiens calicem gratias egit et dedit illis dicens. Bibite ex hoc omnes. hic est enim sanguis meus novi testamenti: qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Dico autem vobis non bibam amodo de hoc genimine vitis: usque in diem illum cum illud bibam vobiscum novum in regno patris mei. Et hymno dicto: exierunt in montem oliveti. Tunc dicit illis Iesus. Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte. Scriptum est enim. Percutiam pastorem: et dispergentur oves gregis. Postquam autem resurrexero: precedam vos in galileam. Respondens autem Petrus ait illi. Et si omnes scandalizati fuerint in te: ego numquam scandalizabor. Ait illi Iesus. Amen dico tibi: quia in hac nocte antequam gallus cantet ter me negabis. Ait illi Petrus. Etiam si oportuerit me mori tecum: non te negabo. Similiter et omnes discipuli dixerunt. Tunc venit Iesus cum illis in villam que dicitur Gessemani: et dixit discipulis suis. Sedete hic donec vadam illuc et orem. Et assumpto Petro et duobus filiis Zebedei: cepit contristari et mestus esse. Tunc ait illis. Tristis est anima mea usque ad mortem. Sustinete hic et vigilate mecum. Et progressus pusillum: procidit in faciem suam orans et dicens. Pater mi si possibile est transeat a me calix iste. Verumptamen non sicut ego volo: sed sicut tu. Et venit ad discipulos suos: et invenit eos dormientes. et dicit Petro sic. Non potuistis una hora vigilare mecum? Vigilate et orate ut non intretis in temptationem. Spiritus quidem promptus est: caro autem infirma. Iterum secundo abiit: et oravit dicens. Pater mi: si non potest transire hic calix nisi bibam illum fiat voluntas tua. Et venit iterum: et invenit eos dormientes. Erant enim oculi eorum gravati. Et relictis illis iterum abiit: et oravit tertio eundem sermonem dicens. Tunc venit ad discipulos suos: et dicit illis. Dormite iam et requiescite. Ecce appropinquavit hora: et filius hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite eamus. ecce appropinquavit qui me tradet. Adhuc eo loquente: ecce Iudas unus de duodecim venit et cum eo turba multa cum gladiis et fustibus [erasure] missi a principibus sacerdotum et senioribus populi. Qui autem tradidit eum: dedit eis signum dicens. Quemcumque osculatus fuero ipse est: tenete eum. Et confestim accedens ad Iesum: dixit. Ave rabbi. Et osculatus est eum. Dixitque illi Iesus. Amice ad quid venisti? Tunc accesserunt et manus iniecerunt in Iesum: et tenuerunt eum. Et ecce unus ex eis qui erant cum Iesu: extendens manum exemit gladium suum et percutiens servum principis sacerdotum amputavit auriculam eius. Tunc ait illi Iesus. Converte gladium tuum in locum suum. Omnes enim qui acceperint gladium: gladio peribunt. An putas quia non possum rogare patrem meum et ipse exhibebit mihi plusquam duodecim milia legionum angelorum? Quomodo ergo implebuntur scripture: quia sic oportet fieri. In illa hora: dixit Iesus turbis. Tamquam ad latronem existis cum gladiis et fustibus comprehendere me. Cotidie apud vos sedebam docens in templo et non me tenuistis. Hoc autem totum factum est: ut adimplerentur scripture prophetarum. Tunc discipuli omnes: relicto eo fugerunt. At illi tenentes Iesum: duxerunt illum ad Caypham principem sacerdotum ubi scribe et pharisei et seniores convenerant. Petrus autem sequebatur eum a longe usque in atrium principis sacerdotum. Et ingressus intro: sedebat cum ministris ut videret finem. Principes autem sacerdotum et omne concilium querebant falsum testimonium contra Iesum: ut eum morti traderent et non invenerunt cum multi falsi testes accessissent. Novissime autem venerunt duo falsi testes et dixerunt. Hic dixit. Possum destruere templum dei et post triduum reedificare illud. Et surgens princeps sacerdotum: ait illi. Nichil respondes ad ea que isti adversum te testificantur? Iesus autem tacebat. Et princeps sacerdotum ait illi. Adiuro te per deum vivum ut dicas nobis si tu es Christus filius dei. Dicit illi Iesus. Tu dixisti. Verumptamen dico vobis: amodo videbitis filium hominis sedentem a dextris virtutis dei et venientem in nubibus celi. Tunc princeps sacerdotum scidit vestimenta sua dicens. Blasphemavit. Quid adhuc egemus testibus? Ecce nunc audistis blasphemiam. Quid vobis videtur? At illi respondentes dixerunt. Reus est mortis. Tunc expuerunt in faciem eius et colaphis eum ceciderunt. Alii autem palmas dederunt in faciem eius dicentes. Prophetiza nobis Christe quis est qui te percussit? Petrus vero sedebat foris in atrio. Et accessit ad eum una ancilla dicens. Et tu cum Iesu galileo eras. At ille negavit coram omnibus dicens. [erasure] Nescio quid dicis. Exeunte autem illo ianuam: vidit eum alia

Diviserunt sibi vestimenta mea et super vestem meam miserunt sortem

ancilla: et ait his qui erant ibi. Et hic erat cum Ihesu nazareno. Et iterum negavit cum iuramento: quia non novi hominem. Et post pusillum accesserunt qui stabant et dixerunt Petro: Vere et tu ex illis es: nam et loquela tua manifestum te facit. Tunc cepit detestari et iurare quia non novisset hominem. Et continuo gallus cantavit. Et recordatus est Petrus verbi Ihesu quod dixerat: Priusquam gallus cantet ter me negabis. Et egressus foras flevit amare.

XXVII xxvii

Patitur Christus

Mane autem facto consilium inierunt omnes principes sacerdotum et seniores populi adversus Ihesum ut eum morti traderent. Et vinctum adduxerunt et tradiderunt Pontio Pilato presidi. Tunc videns Iudas qui eum tradidit quod damnatus esset: penitentia ductus retulit triginta argenteos principibus sacerdotum et senioribus populi dicens: Peccavi tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt: Quid ad nos? Tu videris. Et proiectis argenteis in templo: recessit et abiens laqueo se suspendit. Principes autem sacerdotum acceptis argenteis dixerunt: Non licet mittere eos in corbanan: quia pretium sanguinis est. Consilio autem inito emerunt ex illis agrum figuli in sepulturam peregrinorum. Propter hoc vocatus est ager ille Acheldemach hoc est ager sanguinis usque in hodiernum diem. Tunc adimpletum est quod dictum est per Ieremiam prophetam dicentem: Et acceperunt triginta argenteos pretium appretiati quem appretiaverunt a filiis Israel: et dederunt eos in agrum figuli sicut constituit mihi Dominus. Ihesus autem stetit ante presidem. Et interrogavit eum preses dicens: Tu es rex Iudeorum? Dicit ei Ihesus: Tu dicis. Et cum accusaretur a principibus sacerdotum et senioribus, nichil respondit. Tunc dicit illi Pilatus: Non audis quanta adversum te dicunt testimonia? Et non respondit ei ad ullum verbum, ita ut miraretur preses vehementer. Per diem autem sollempnem consueverat preses dimittere populo unum vinctum quem voluissent. Habebant autem tunc unum vinctum insignem qui dicebatur Barrabas. Congregatis ergo illis dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis: Barrabam an Ihesum qui dicitur Christus? Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum. Sedente autem eo pro tribunali: misit ad eum uxor eius dicens: Nichil tibi et iusto illi. Multa enim hodie passa sum per visum propter eum. Principes autem sacerdotum et seniores persuaserunt populis ut peterent Barraban: Ihesum vero perderent. Respondens autem preses ait illis: Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt: Barraban. Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam de Ihesu qui dicitur Christus? Dicunt omnes: Crucifigatur. Ait illis preses: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant dicentes: Crucifigatur. Videns autem Pilatus quia nichil proficeret sed magis tumultus fieret: accepta aqua lavit manus coram populo dicens: Innocens ego sum a sanguine iusti huius: vos videritis. Et respondens universus populus dixit: Sanguis eius super nos et super filios nostros. Tunc dimisit illis Barraban. Ihesum vero flagellatum tradidit eis ut crucifigeretur. Tunc milites presidis suscipientes Ihesum in pretorio: congregaverunt ad eum universam cohortem. Et exuentes eum clamidem coccineam circumdederunt ei, et plectentes coronam de spinis posuerunt super caput eius: et arundinem in dextera eius. Et genu flexo ante eum illudebant ei dicentes: Ave rex Iudeorum. Et expuentes in eum acceperunt arundinem et percutiebant caput eius. Et postquam illuserunt ei, exuerunt eum clamide et induerunt eum vestimentis eius: et duxerunt eum ut cru-

cifigerent. Exeuntes autem invenerunt hominem cyreneum nomine Symonem. Hunc angariaverunt ut tolleret crucem eius. Et venerunt in locum qui dicitur Golgatha quod est calvarie locus. Et dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum. Et cum gustasset noluit bibere. Postquam autem crucifixerunt eum: diviserunt vestimenta eius sortem mittentes ut impleretur quod dictum est per prophetam. Et sedentes servabant eum. Et imposuerunt super caput eius causam ipsius scriptam: Hic est Ihesus rex Iudeorum. Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones: unus a dextris et unus a sinistris. Pretereuntes autem blasphemabant eum moventes capita sua et dicentes: Vah qui destruis templum Dei et in triduo illud reedificas: salva temetipsum. Si filius Dei es: descende de cruce. Similiter et principes sacerdotum illudentes cum scribis et senioribus dicebant: Alios salvos fecit seipsum non potest salvum facere. Si rex Israel est descendat nunc de cruce et credimus ei. Confidit in Deo: liberet eum nunc si vult. Dixit enim: quia filius Dei sum. Idipsum autem et latrones qui crucifixi erant cum eo: improperabant ei. A sexta autem hora tenebre facte sunt per universam terram usque ad horam nonam. Et circa horam nonam clamavit Ihesus voce magna dicens: Hely hely lamazabathani. Hoc est Deus meus Deus meus ut quid dereliquisti me? Quidam autem illic stantes et audientes dicebant: Helyam vocat iste. Et continuo currens unus ex eis acceptam spongiam implevit aceto et imposuit arundini et dabat ei bibere. Ceteri vero dicebant: Sine videamus an veniat Helyas liberans eum. Ihesus autem iterum clamans voce magna emisit spiritum.

Et ecce velum templi scissum est in duas partes a summo usque deorsum. Et terra mota est et petre scisse sunt. Et monumenta aperta sunt: et multa corpora sanctorum qui dormierant surrexerunt. Et exeuntes de monumentis post resurrectionem eius venerunt in sanctam civitatem et apparuerunt multis. Centurio autem et qui cum eo erant custodientes Ihesum viso terre motu et his que fiebant timuerunt valde dicentes: Vere filius Dei erat iste. Erant autem ibi mulieres multe a longe que secute erant Ihesum a Galilea ministrantes ei. Inter quas erat Maria Magdalene et Maria Iacobi et Ioseph mater et mater filiorum Zebedei. Cum sero autem factum esset venit quidam homo dives ab Arimathia nomine Ioseph: qui et ipse discipulus erat Ihesu. Hic accessit ad Pilatum: et petiit corpus Ihesu. Tunc Pilatus iussit reddi corpus. Et accepto corpore Ioseph involvit illud in sindone munda, et posuit illud in monumento suo novo: quod exciderat in petra. Et advolvit saxum magnum ad hostium monumenti et abiit. Erant autem ibi Maria Magdalene et altera Maria sedentes contra sepulchrum. Altera autem die que est post parasceven: convenerunt principes sacerdotum et pharisei ad Pilatum dicentes: Domine recordati sumus quia ille seductor dixit adhuc vivens: Post tres dies resurgam. Iube ergo custodiri sepulchrum usque in diem tercium: ne forte veniant discipuli eius et furentur eum, et dicant plebi surrexit a mortuis. Et erit novissimus error peior priore. Ait illis Pilatus: Habetis custodiam. Ite custodite sicut scitis. Illi autem abeuntes munierunt sepulchrum signantes lapidem cum custodibus.

XXVIII

Vespere autem sabbati que lucescit in prima sabbati: venit Maria Magdalene et altera Maria videre sepulchrum. Et ecce terre motus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de celo: et accedens revolvit lapidem et sedebat super eum. Erat autem aspectus eius sicut fulgur: et vestimenta eius sicut nix. Pre timore autem eius exterriti sunt custodes et facti sunt velut mortui. Respondens autem angelus dixit

alias

mulieribus. Nolite timere vos. Scio enim quod Ihesum qui crucifixus est queritis. Non est hic. Surrexit enim sicut dixit. Venite et videte locum ubi positus fuerat dominus. Et cito euntes dicite discipulis eius quia surrexit. Et ecce precedet vos in Galileam; ibi eum videbitis. Ecce predixi vobis. Et exierunt cito de monumento cum timore et gaudio magno, currentes nuntiare discipulis suis. Et ecce Ihesus occurrit illis dicens: Avete. Ille autem accesserunt et tenuerunt pedes eius et adoraverunt eum. Tunc ait illis Ihesus: Nolite timere. Ite nuntiate fratribus meis ut eant in Galileam; ibi me videbunt. Que cum abissent, ecce quidam de custodibus venerunt in civitatem et nuntiaverunt principibus sacerdotum omnia que facta fuerant. Et congregati cum senioribus consilio accepto pecuniam copiosam dederunt militibus dicentes: Dicite quia discipuli eius venerunt nocte et furati sunt eum nobis dormientibus. Et si hoc auditum fuerit a preside, nos suadebimus ei et securos vos faciemus. At illi accepta pecunia fecerunt sicut erant edocti. Et divulgatum est verbum istud apud Iudeos usque in hodiernum diem. Undecim autem discipuli abierunt in Galileam in montem ubi constituerat illis Ihesus. Et videntes eum adoraverunt; quidam autem eorum dubitaverunt. Et accedens Ihesus locutus est eis dicens: Data est mihi omnis potestas in celo et in terra. Euntes ergo docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti, docentes eos servare omnia quecumque mandavi vobis. Et ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi. Explicit Matheus. Incipit prologus.

Marcus evangelista dei electus et Petri in baptismate filius atque in divino sermone discipulus, sacerdotium in Israhel agens secundum carnem levita, conversus ad fidem Christi evangelium in Italia scripsit, ostendens in eo quid et generi suo deberet et Christo. Nam initium principii in voce prophetice exclamationis instituens, ordinem levitice electionis ostendit, ut predicans predestinatum Iohannem filium Zacharie in voce angeli emissum annuntiantis non solum verbum caro factum sed et corpus domini in omnia per verbum divine vocis animatum initio evangelice predicationis ostenderet, ut qui hec legens sciret cui initium carnis in domino et Ihesu advenientis habitaculum caro deberet agnoscere, atque in se verbum vocis quod in consonantibus perdiderat inveniret. Denique et perfecti evangelii opus intrans et a baptismo domini predicare deum incipiens non laboravit nativitatem carnis quam in prioribus viderat dicere, sed totus in expulsione deserti ieiunium numeri, temptationem diaboli, congregationem bestiarum et ministerium protulit angelorum, ut instituens nos ad intelligendum singula in brevi compingens nec auctoritatem facte rei demeret et perficiendi operis plenitudinem non negaret. Denique amputasse sibi post fidem pollicem dicitur, ut sacerdotio reprobus haberetur. Sed tantum consentiens fidei predestinata potuit electio, ut nec sic in opere verbi perderet quod prius meruerat in genere. Nam Alexandrie episcopus fuit, cuius per singula opus fuit scire et evangelii in se dicta disponere et disciplinam legis in se agnoscere et divinam in carne domini intelligere naturam. Que in nobis primum requiri oportet, deinde inquisita volunt agnosci habentes mercedem exhortationis, quoniam qui plantat et qui rigat unum sunt. Qui autem incrementum prestat deus est.

De Iohanne baptista et victu et habitu eius. De baptismo Ihesu et temptatione eius. Petrum Andream Iacobum et Iohannem sequi iubet. De homine qui spiritum immundum habuit sanato. De socru Petri a febribus liberata et aliis multis quos Ihesus salvavit. De leproso. De paralitico. Matheum sequi debere iubet, apud quem cum publicanis manducat murmurantibus Iudeis dicit non esse opus sanis medico. De ieiunio discipulorum et filiis sponsi et de utribus et vino. De spicis quas discipuli vellebant. De eo qui manum aridam habuit, et ubi demones Ihesum confitentur. XII apostolorum electio. De Belzebub principe demoniorum et fortiore ligando, et peccato in spiritum sanctum non remittendo. De matre et fratribus. De parabola seminantis, lucernam sub modio. De bona mensura. De parabola herbe spice et pleno frumento. De sinapis grano. Ubi in navi dormit et exurgens tempestati imperat. Et de demone cui nomen legio fuit. Archisinagogi filiam dum iret resuscitare, mulierem a fluxu sanguinis liberat. Puellam suscitat et primitur eis de capite Iohannis. Regressio apostolorum ad Ihesum. De V panibus et duobus piscibus. Ihesus ambulans super mare venit ad discipulos. De diversis languoribus sanatis et manibus et que non intrant in hominem coinquinant hominem. De filia Sirophenisse a demonio salvata. Ubi surdum et mutum curavit. De VII panibus in IIII milia hominum. Phariseis ab eo querentibus signum. Monet cavere a fermento phariseorum et Herodianorum. De sputo quo ceco oculos aperuit. Petrus confitetur Ihesum esse Christum et eidem Petro dicit Sathanas, ac negantem se negaturum, et quosdam non visuros mortem nisi viderint regnum dei. In monte cum Moyse et Helia colloquitur. Unde descendens interrogatus de Helye adventu dicit eum venturum sed iam venisse. Non eici posse spiritum immundum nisi per ieiunium et orationem. Et qui vult primus esse fiat novissimus. Et non esse prohibendum qui in nomine eius virtutes facit. Et de calice aque frigide. De oculo et manu et pede eruendo, et bonum est sal. Uxorem non debere dimitti. Infantes non arguendos. Venditis omnibus elemosinam dandam, et difficile intrare divitem in regnum dei. Que ei eventura erant predicit. De filiis Zebedei. De ceco mendicante curato. De pullo asine. De nummulariis e templo eiectis. De ficulnea que arefacta est. De peccatis fratrum remittendis. Interrogatus in qua potestate hec faceret, de Iohannis baptismo interrogat. Parabola de vinea et colonis. De denario cesaris. De muliere que VII fratres habuit. Et scribe dicit non longe a regno dei, atque interrogat quomodo dicitur Christus filius David. Monet cavendum a scribis. De vidua in gazophilacio. De templi structura. De pseudo christis et passione martyrum et commotione seculi et adventu Christi. De arbore fici parabola; et quod diem iudicii nemo sciat, propter quod docet vigilandum. De unguento super capite Ihesu effuso. Iudas sacerdotibus eum prodit. Apparat pascha dominus. Dicit ab uno eorum se tradendum. Oblatio. Petro dicit se negaturum. Orationes Ihesu. Traditio Iude. Principes interrogant Ihesum et condempnant eum. Petrus eum negat. Ihesus Pilato traditur. Pilatus dimisso Barraba Ihesum flagellatum crucifigendum tradidit. Passio Ihesu et sepultura et resurrectio eius ex mortuis. Post resurrectionem mandata et ascensio eius in celum. Incipit Marcus.

Ihesum in patria sua sine honore esse. XII discipulis preceptum dat.

Predicat

Initium evangelii Ihesu Christi filii Dei sicut scriptum est in Ysaia propheta. Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam qui preparabit viam tuam ante te. Vox clamantis in deserto parate viam Domini rectas facite semitas eius. Fuit Iohannes in deserto baptizans et predicans baptismum penitentie in remissionem peccatorum. Et egrediebantur ad illum omnis Iudee regio et Ierosolimite universi et baptizabantur ab illo in Iordanis flumine confitentes peccata sua. Et erat Iohannes vestitus pilis cameli et zona pellicea circa lumbos eius et locustas et mel silvestre edebat. Et predicabat dicens. Venit fortior me post me cuius non sum dignus procumbens solvere corrigiam calciamentorum eius. Ego baptizavi vos in aqua, ille vero baptizabit vos in Spiritu Sancto. Et factum est in diebus illis venit Ihesus a Nazareth Galilee et baptizatus est in Iordane ab Iohanne. Et statim ascendens de aqua vidit celos apertos et Spiritum tamquam columbam descendentem et manentem in ipso. Et vox facta est de celis. Tu es filius meus dilectus in te complacui. Et statim Spiritus expulit eum in desertum. Et erat in deserto xl diebus et xl noctibus et temptabatur a Sathana. Eratque cum bestiis et angeli ministrabant ei. Postquam autem traditus est Iohannes venit Ihesus in Galileam predicans evangelium regni Dei et dicens. Quoniam impletum est tempus et appropinquabit regnum Dei. Penitemini et credite evangelio. Et preteriens secus mare Galilee vidit Symonem et Andream fratrem eius mittentes retia in mare. Erant enim piscatores. Et dixit eis Ihesus. Venite post me et faciam vos fieri piscatores hominum. Et protinus relictis retibus secuti sunt eum. Et progressus inde pusillum vidit Iacobum Zebedei et Iohannem fratrem eius et ipsos in navi componentes retia. Et statim vocavit illos. Et relicto patre suo Zebedeo in navi cum mercennariis secuti sunt eum. Et ingrediuntur Capharnaum et statim sabbatis ingressus in synagogam docebat eos. Et stupebant super doctrina eius. Erat enim docens eos quasi potestatem habens et non sicut scribe. Et erat in synagoga eorum homo in spiritu immundo et exclamavit dicens. Quid nobis et tibi Ihesu Nazarene? Venisti perdere nos? Scio quis sis Sanctus Dei. Et comminatus est ei Ihesus dicens. Obmutesce et exi de homine. Et discerpens eum spiritus immundus et exclamans voce magna exiit ab eo. Et mirati sunt omnes ita ut conquirerent inter se dicentes. Quidnam est hoc? Que nam doctrina hec nova? Quia in potestate et spiritibus immundis imperat et obediunt ei. Et processit rumor eius statim in omnem regionem Galilee. Et protinus egredientes de synagoga venerunt in domum Symonis et Andree cum Iacobo et Iohanne. Decumbebat autem socrus Symonis febricitans et statim dicunt ei de illa. Et accedens levavit eam apprehensa manu eius et continuo dimisit eam febris et ministrabat eis. Vespere autem facto cum occidisset sol afferebant ad eum omnes male habentes et demonia habentes. Et erat omnis civitas congregata ad ianuam. Et curavit multos qui vexabantur variis languoribus et demonia multa eiciebat et non sinebat ea loqui quoniam sciebant eum. Et diluculo valde surgens egressus abiit in desertum locum ibique orabat. Et prosecutus est eum Symon et qui cum illo erant. Et cum invenissent eum dixerunt ei quia omnes querunt te. Et ait illis. Eamus in proximos vicos et civitates ut et ibi predicem. Ad hoc enim veni. Et erat predicans in synagogis eorum et in omni Galilea et demonia eiciens. Et venit ad eum leprosus deprecans eum et genu flexo dixit. Si vis potes me mundare. Ihesus autem misertus eius extendit manum suam et tangens eum ait illi. Volo mundare. Et cum dixisset statim discessit ab eo lepra et mundatus est. Et comminatus est ei statimque eiecit illum. Et dicit ei. Vide nemini dixeris, sed vade ostende te principibus sacerdotum et offer pro emundatione tua que precepit Moyses in testimonium illis. At ille egressus cepit predicare et diffamare sermonem ita ut iam non posset manifeste introire in civitatem sed foris in desertis locis esse. Et conveniebant ad eum undique. Et iterum intravit Capharnaum post dies octo. Et auditum est quod in domo esset et convenerunt multi ita ut non caperet neque ad ianuam. Et loquebatur eis verbum. Et venerunt ad eum ferentes paraliticum qui a quattuor portabatur. Et cum non possent eum offerre illi pre turba nudaverunt tectum ubi erat. Et patefacientes submiserunt grabatum in quo paraliticus iacebat. Cum autem vidisset Ihesus fidem illorum ait paralitico. Fili dimittuntur tibi peccata tua. Erant autem illic quidam de scribis sedentes et cogitantes in cordibus suis. Quid hic sic loquitur? Blasphemat. Quis potest dimittere peccata nisi solus Deus? Quo statim cognito Ihesus spiritu suo quia sic cogitarent intra se dicit illis. Quid ista cogitatis in cordibus vestris? Quid est facilius dicere paralitico dimittuntur tibi peccata an dicere surge tolle grabatum tuum et ambula? Ut autem sciatis quia filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata ait paralitico. Tibi dico surge tolle grabatum tuum et vade in domum tuam. Et statim surrexit ille. Et sublato grabato abiit coram hominibus ita ut admirarentur omnes et honorificarent Deum dicentes quia numquam sic vidimus. Et egressus est rursus ad mare. Omnisque turba veniebat ad eum et docebat eos. Et cum preteriret vidit Levi Alphei sedentem ad theloneum et ait illi. Sequere me. Et surgens secutus est eum. Et factum est cum accumberet in domo illius multi publicani et peccatores simul discumbebant cum Ihesu et discipulis eius. Erant enim multi qui sequebantur eum. Et scribe et pharisei videntes quia manducaret cum publicanis et peccatoribus dicebant discipulis eius. Quare cum publicanis et peccatoribus manducat et bibit magister vester? Hoc audito Ihesus ait illis. Non necesse habent sani medico sed qui male habent. Non enim veni vocare iustos sed peccatores. Et erant discipuli Iohannis et pharisei ieiunantes et veniunt et dicunt illi. Quare discipuli Iohannis et phariseorum ieiunant tui autem discipuli non ieiunant? Et ait illis Ihesus. Numquid possunt filii nuptiarum quamdiu sponsus cum illis est ieiunare? Quanto tempore habent secum sponsum non possunt ieiunare. Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus et tunc ieiunabunt in illis diebus. Nemo assumentum panni rudis assuit vestimento veteri alioquin aufert supplementum novum a veteri et maior scissura fit. Et nemo mittit vinum novum in utres veteres alioquin disrumpet vinum utres et vinum effundetur et utres peribunt. Sed vinum novum in utres novos mitti debet. Et factum est iterum cum Dominus sabbatis ambularet per sata et discipuli eius ceperunt progredi et vellere spicas. Pharisei autem dicebant

ei. Ecce quid faciunt discipuli tui sabbatis quod non licet. Et ait illis: Numquam legistis quid fecerit David quando necessitatem habuit et esuriit ipse et qui cum eo erant? quomodo introivit in domum Dei sub Abiathar principe sacerdotum et panes propositionis manducavit quos non licebat manducare nisi solis sacerdotibus, et dedit eis qui cum eo erant? Et dicebat eis: Sabbatum propter hominem factum est et non homo propter sabbatum. Itaque dominus est filius hominis etiam sabbati. Et introivit iterum in synagogam et erat ibi homo habens manum aridam. Et observabant eum si sabbatis curaret, ut accusarent eum. Et ait homini habenti manum aridam: Surge in medium. Et dicit eis: Licet sabbatis bene facere an male? animam salvam facere an perdere? At illi tacebant. Et circumspiciens eos cum ira, contristatus super cecitate cordis eorum, dicit homini: Extende manum tuam. Et extendit, et restituta est manus illi. Exeuntes autem statim pharisei cum herodianis consilium faciebant adversus eum quomodo eum perderent. Iesus autem cum discipulis suis secessit ad mare, et multa turba a Galilea et Iudea secuta est eum, et ab Hierosolimis et ab Idumea et trans Iordanem; et qui circa Tyrum et Sidonem multitudo magna audientes que faciebat venerunt ad eum. Et dixit Iesus discipulis suis ut navicula sibi deservirent propter turbam, ne comprimerent eum. Multos enim sanabat, ita ut irruerent in eum ut illum tangerent, quotquot autem habebant plagas. Et spiritus inmundi cum illum videbant procidebant ei, et clamabant dicentes: Tu es filius Dei. Et vehementer comminabatur eis ne manifestarent illum. Et ascendens in montem vocavit ad se quos voluit ipse, et venerunt ad eum. Et fecit ut essent duodecim cum illo, et ut mitteret eos predicare, et dedit illis potestatem curandi infirmitates et eiciendi demonia. Et imposuit Simoni nomen Petrus; et Iacobum Zebedei et Iohannem fratrem Iacobi, et imposuit eis nomina Boanerges, quod est filii tonitrui; et Andream et Philippum et Bartholomeum et Matheum et Thomam et Iacobum Alphei et Thadeum et Simonem Cananeum, et Iudam Scarioth qui tradidit illum. Et veniunt ad domum, et convenit iterum turba ita ut non possent neque panem manducare. Et cum audissent sui, exierunt tenere eum; dicebant enim quoniam in furorem versus est. Et scribe qui ab Hierosolimis descenderant dicebant quoniam Beelzebub habet, et quia in principe demoniorum eicit demonia. Et convocatis eis in parabolis dicebat illis: Quomodo potest Sathanas Sathanan eicere? Et si regnum in se dividatur, non potest stare regnum illud. Et si domus super semetipsam dispertiatur, non potest domus illa stare. Et si Sathanas consurgit in semetipsum, dispertitus est et non poterit stare sed finem habet. Nemo potest vasa fortis ingressus in domum diripere nisi prius fortem alliget, et tunc domum eius diripiet. Amen dico vobis quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata et blasphemie quibus blasphemaverint; qui autem blasphemaverit in Spiritum Sanctum non habebit remissionem in eternum, sed reus erit eterni delicti. Quoniam dicebant: Spiritum inmundum habet. Et veniunt mater eius et fratres, et foris stantes miserunt ad eum vocantes eum. Et sedebat circa eum turba, et dicunt ei: Ecce mater tua et fratres tui foris querunt te. Et respondens eis ait: Que est mater mea et fratres mei? Et circumspiciens eos qui in circuitu eius sedebant ait: Ecce mater mea et fratres mei. Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus et soror mea et mater est. Et iterum cepit Iesus docere ad mare; et congregata est ad eum turba multa, ita ut in navem ascendens sederet in mari, et omnis turba circa mare super terram erat. Et docebat eos in parabolis multa, et dicebat illis in doctrina sua: Audite. Ecce exiit seminans ad seminandum. Et dum seminat, aliud cecidit circa viam, et venerunt volucres celi et comederunt illud. Aliud vero cecidit super petrosa, ubi non habuit terram multam, et statim exortum est quoniam non habebat altitudinem terre; et quando exortus est sol exestuavit, et eo quod non habebat radicem exaruit. Et aliud cecidit in spinas, et ascenderunt spine et suffocaverunt illud, et fructum non dedit. Et aliud cecidit in terram bonam, et dabat fructum ascendentem et crescentem, et afferebat unum tricesimum et unum sexagesimum et unum centesimum. Et dicebat: Qui habet aures audiendi audiat. Et cum esset singularis, interrogaverunt eum hii qui cum eo erant duodecim parabolam. Et dicebat eis: Vobis datum est nosse misterium regni Dei; illis autem qui foris sunt in parabolis omnia fiunt, ut videntes videant et non videant, et audientes audiant et non intelligant, ne quando convertantur et dimittantur eis peccata. Et ait illis: Nescitis parabolam hanc? et quomodo omnes parabolas cognoscetis? Qui seminat verbum seminat. Hii autem sunt qui circa viam ubi seminatur verbum; et cum audierint, confestim venit Sathanas et aufert verbum quod seminatum est in cordibus eorum. Et hii sunt similiter qui super petrosa seminantur, qui cum audierint verbum statim cum gaudio accipiunt illud, et non habent radicem in se sed temporales sunt; deinde orta tribulatione et persecutione propter verbum confestim scandalizantur. Et alii sunt qui in spinis seminantur: hii sunt qui verbum audiunt, et erumpne seculi et deceptio divitiarum et circa reliqua concupiscentie introeuntes suffocant verbum, et sine fructu efficitur. Et hii sunt qui super terram bonam seminati sunt, qui audiunt verbum et suscipiunt et fructificant unum tricesimum, unum sexagesimum et unum centesimum. Et dicebat illis: Numquid venit lucerna ut sub modio ponatur aut sub lecto? nonne ut super candelabrum ponatur? Non est enim aliquid absconditum quod non manifestetur, nec factum est occultum sed ut in palam veniat. Si quis habet aures audiendi audiat. Et dicebat illis: Videte quid audiatis. In qua mensura mensi fueritis remetietur vobis et adicietur vobis. Qui enim habet dabitur illi; et qui non habet, et quod habet auferetur ab eo. Et dicebat: Sic est regnum Dei quemadmodum si homo iaciat sementem in terram, et dormiat et exurgat nocte et die, et semen germinet et increscat dum nescit ille. Ultro enim terra fructificat primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica. Et cum ex se produxerit fructus, statim mittit falcem quoniam adest messis. Et dicebat: Cui assimilabimus regnum Dei? aut cui comparabimus illud? Sicut granum sinapis, quod cum seminatum fuerit in terra minus est omnibus seminibus que sunt in terra; et cum natum fuerit ascendit in arborem et fit maius omnibus oleribus, et facit ramos magnos ita ut possint sub umbra eius aves celi habitare. Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum prout poterant audire; sine parabola autem non loquebatur eis; seorsum autem discipulis suis disserebat omnia. Et ait illis in illa die cum sero esset factum: Transeamus contra. Et dimittentes turbam assu-

quod in palam veniat

mitte eum. Et alie naves erant cum illo. Et facta est procella magna venti, et fluctus mittebat in navim ita ut impleretur navis. Et erat ipse in puppi super cervical dormiens. Et excitant eum et dicunt illi: Magister, non ad te pertinet quia perimus? Et exurgens comminatus est vento et dixit mari: Tace, obmutesce. Et cessavit ventus, et facta est tranquillitas magna. Et ait illis: Quid timidi estis? Necdum habetis fidem? Et timuerunt timore magno, et dicebant ad alterutrum: Quis putas est iste, quia et ventus et mare obediunt ei?

V

Et venerunt trans fretum maris in regionem Gerasenorum. Et exeunti ei de navi, statim occurrit ei de monumentis homo in spiritu immundo, qui domicilium habebat in monumentis. Et neque catenis iam quisquam poterat eum ligare, quoniam sepe compedibus et catenis vinctus disrupisset catenas et compedes comminuisset, et nemo poterat eum domare. Et semper die ac nocte in monumentis et in montibus erat clamans et concidens se lapidibus. Videns autem Ihesum a longe, cucurrit et adoravit eum, et clamans voce magna dixit: Quid mihi et tibi, Ihesu fili Dei altissimi? Adiuro te per Deum ne me torqueas. Dicebat enim illi: Exi, spiritus immunde, ab homine. Et interrogabat eum: Quod tibi nomen est? Et dicit ei: Legio nomen mihi est, quia multi sumus. Et deprecabatur eum multum ne se expelleret extra regionem. Erat autem ibi circa montem grex porcorum pascens in agris. Et deprecabantur eum spiritus dicentes: Mitte nos in porcos ut in eos introeamus. Et concessit eis statim Ihesus. Et exeuntes spiritus immundi introierunt in porcos, et magno impetu grex precipitatus est in mare ad duo milia, et suffocati sunt in mari. Qui autem pascebant eos fugerunt et nuntiaverunt in civitatem et in agros. Et egressi sunt videre quid esset facti. Et veniunt ad Ihesum, et vident illum qui a demonio vexabatur sedentem, vestitum et sane mentis, et timuerunt. Et narraverunt illis qui viderant qualiter factum esset ei qui demonium habuerat, et de porcis. Et rogare ceperunt eum ut discederet de finibus eorum. Cumque ascenderet navim, cepit illum deprecari qui a demonio vexatus fuerat ut esset cum illo. Et non admisit eum, sed ait illi: Vade in domum tuam ad tuos, et annuntia illis quanta tibi Dominus fecerit et misertus sit tui. Et abiit et cepit predicare in Decapoli quanta sibi fecisset Ihesus, et omnes mirabantur. Et cum ascendisset Ihesus in navim rursus trans fretum, convenit turba multa ad illum, et erat circa mare. Et venit quidam de archisynagogis nomine Iairus, et videns eum procidit ad pedes eius, et deprecabatur eum multum dicens: Quoniam filia mea in extremis est, veni, impone manum tuam super eam ut salva sit et vivat. Et abiit cum illo, et sequebatur eum turba multa, et comprimebant eum. Et mulier que erat in profluvio sanguinis annis xii, et fuerat multa perpessa a compluribus medicis, et erogaverat omnia sua, nec quicquam profecerat, sed magis deterius habebat, cum audisset de Ihesu, venit in turba retro et tetigit vestimentum eius. Dicebat enim: Quia si vel vestimentum eius tetigero, salva ero. Et confestim siccatus est fons sanguinis eius, et sensit corpore quia sanata esset a plaga. Et statim Ihesus in semetipso cognoscens virtutem que exierat de illo, conversus ad turbam ait: Quis tetigit vestimenta mea? Et dicebant ei discipuli sui: Vides turbam comprimentem te, et dicis: Quis me tetigit? Et circumspiciebat videre eam que hoc fecerat. Mulier autem timens et tremens, sciens quod factum esset in se, venit et procidit ante eum, et dixit ei omnem veritatem. Ihesus autem dixit ei: Filia, fides tua te salvam fecit; vade in pace, et esto sana a plaga tua. Adhuc eo loquente, veniunt ab archisynagogo dicentes: Quia filia tua mortua est; quid ultra vexas magistrum? Ihesus autem audito verbo quod dicebatur, ait archisynagogo: Noli timere, tantummodo crede. Et non admisit quemquam se sequi nisi Petrum et Iacobum et Iohannem fratrem Iacobi. Et veniunt in domum archisynagogi, et videt tumultum et flentes et ululantes multum. Et ingressus ait illis: Quid turbamini et ploratis? Puella non est mortua, sed dormit. Et irridebant eum. Ipse vero eiectis omnibus assumit patrem et matrem puelle et qui secum erant, et ingreditur ubi puella erat iacens. Et tenens manum puelle ait illi: Tabitha cumi, quod est interpretatum: Puella, tibi dico, surge. Et confestim surrexit puella et ambulabat. Erat autem annorum xii, et obstupuerunt stupore magno. Et confestim surrexit puella et ambulabat. Erat autem annorum xii, et obstupuerunt stupore magno. Et precepit illis vehementer ut nemo id sciret, et iussit illi dari manducare.

VI

Et egressus inde abiit in patriam suam, et sequebantur eum discipuli sui. Et facto sabbato cepit in synagoga docere, et multi audientes admirabantur in doctrina eius dicentes: Unde huic hec omnia? Et que est ista sapientia que data est illi, et virtutes tales que per manus eius efficiuntur? Nonne hic est faber, filius Marie, frater Iacobi et Ioseph et Iude et Symonis? Nonne et sorores eius hic nobiscum sunt? Et scandalizabantur in illo. Et dicebat eis Ihesus: Quia non est propheta sine honore nisi in patria sua et in cognatione sua et in domo sua. Et non poterat ibi virtutem ullam facere, nisi paucos infirmos impositis manibus curavit. Et mirabatur propter incredulitatem illorum, et circuibat castella in circuitu docens. Et convocavit xii, et cepit eos mittere binos, et dabat illis potestatem spirituum immundorum. Et precepit eis ne quid tollerent in via nisi virgam tantum, non peram, non panem, neque in zona es, sed calceatos sandaliis, et ne induerentur duabus tunicis. Et dicebat eis: Quocumque introieritis in domum, illic manete donec exeatis inde. Et quicumque non receperint vos nec audierint vos, exeuntes inde excutite pulverem de pedibus vestris in testimonium illis. Et exeuntes predicabant ut penitentiam agerent, et demonia multa eiciebant, et ungebant oleo multos egros et sanabant.

Et audivit rex Herodes (manifestum enim factum est nomen eius), et dicebat: Quia Iohannes Baptista resurrexit a mortuis, et propterea virtutes operantur in illo. Alii autem dicebant: Quia Helyas est. Alii vero dicebant quia propheta est, quasi unus ex prophetis. Quo audito Herodes ait: Quem ego decollavi Iohannem, hic resurrexit a mortuis. Ipse enim Herodes misit ac tenuit Iohannem, et vinxit eum in carcere propter Herodiadem uxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam. Dicebat enim Iohannes Herodi: Non licet tibi habere uxorem fratris tui. Herodias autem insidiabatur illi et volebat occidere eum, nec poterat. Herodes autem metuebat Iohannem, sciens eum virum iustum et sanctum, et custodiebat eum, et audito eo multa faciebat, et libenter eum audiebat. Et cum dies oportunus accidisset, Herodes natalis sui cenam fecit principibus et tribunis et primis Galilee. Cumque introisset filia ipsius Herodiadis et saltasset, et placuisset Herodi simulque recumbentibus, rex ait puelle: Pete a me quod vis, et dabo tibi. Et iuravit illi: Quia quicquid petieris dabo tibi, licet dimidium regni mei. Que cum exisset, dixit matri sue: Quid petam? At illa dixit: Caput Iohannis Baptiste.

Porci

Cumque introisset statim cum festinatione ad regem, petivit dicens: Volo ut protinus des mihi in disco caput Iohannis Baptistae. Et contristatus est rex propter iusiurandum, et propter simul discumbentes noluit eam contristare; sed misso spiculatore praecepit afferri caput eius in disco. Et decollavit eum in carcere, et attulit caput eius in disco, et dedit illud puellae, et puella dedit matri suae. Quo audito discipuli eius venerunt et tulerunt corpus eius, et posuerunt illud in monumento. Et convenientes apostoli ad Iesum renuntiaverunt ei omnia quae egerant et docuerant. Et ait illis: Venite seorsum in desertum locum, et requiescite pusillum. Erant enim qui veniebant et redibant multi, et nec spatium manducandi habebant. Et ascendentes in navim abierunt in desertum locum seorsum. Et viderunt eos abeuntes, et cognoverunt multi, et pedestres de omnibus civitatibus cucurrerunt illuc, et praevenerunt eos. Et exiens vidit turbam multam Iesus, et misertus est super eos, quia erant sicut oves non habentes pastorem, et coepit illos docere multa. Et cum iam hora multa fieret, accesserunt discipuli eius dicentes: Desertus locus est hic, et iam hora praeteriit; dimitte illos ut euntes in proximas villas et vicos emant sibi cibos quos manducent. Et respondens ait illis: Date illis manducare vos. Et dixerunt ei: Euntes emamus ducentis denariis panes, et dabimus illis manducare. Et dicit eis: Quot panes habetis? Ite et videte. Et cum cognovissent dicunt: V, et duos pisces. Et praecepit illis ut accumbere facerent omnes secundum contubernia super viride fenum. Et discubuerunt in partes per centenos et quinquagenos. Et acceptis V panibus et duobus piscibus, intuens in caelum benedixit, et fregit panes, et dedit discipulis suis ut ponerent ante eos; et duos pisces divisit omnibus. Et manducaverunt omnes et saturati sunt. Et sustulerunt reliquias fragmentorum XII cophinos plenos, et de piscibus. Erant autem qui manducaverunt V milia virorum. Et statim coegit discipulos suos ascendere navim, ut praecederent eum trans fretum ad Bethsaidam, dum ipse dimitteret populum. Et cum dimisisset eos, abiit in montem orare. Et cum sero factum esset, erat navis in medio mari, et ipse solus in terra. Et videns eos laborantes in remigando, erat enim ventus contrarius eis, et circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans super mare, et volebat praeterire eos. At illi ut viderunt eum ambulantem super mare, putaverunt fantasma esse, et exclamaverunt. Omnes enim viderunt eum, et conturbati sunt. Et statim locutus est cum eis, et dixit eis: Confidite, ego sum, nolite timere. Et ascendit ad illos in navim, et cessavit ventus; et plus magis intra se stupebant. Non enim intellexerant de panibus; erat enim cor illorum obcaecatum. Et cum transfretassent, pervenerunt in terram Genesareth, et applicuerunt. Cumque egressi essent de navi, continuo cognoverunt eum. Et percurrentes universam regionem illam, coeperunt in grabattis eos qui se male habebant circumferre, ubi audiebant eum esse. Et quocumque introibat in vicos vel in villas aut civitates, in plateis ponebant infirmos, et deprecabantur eum ut vel fimbriam vestimenti eius tangerent; et quotquot tangebant eum salvi fiebant.

VII

Et conveniunt ad eum Pharisaei et quidam de scribis venientes ab Hierosolymis. Et cum vidissent quosdam de discipulis eius communibus manibus, id est non lotis, manducare panes, vituperaverunt. Pharisaei enim et omnes Iudaei, nisi crebro laverint manus, non manducant, tenentes traditionem seniorum; et a foro nisi baptizentur non comedunt; et alia multa sunt quae tradita sunt illis servare, baptismata calicum et urceorum et aeramentorum et lectorum. Et interrogabant eum Pharisaei et scribae dicentes: Quare discipuli tui non ambulant iuxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem? At ille respondens dixit eis: Bene prophetavit Esaias de vobis hypocritis, sicut scriptum est: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me. In vanum autem me colunt, docentes doctrinas et praecepta hominum. Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditionem hominum, baptismata urceorum et calicum; et alia similia his facitis multa. Et dicebat illis: Bene irritum facitis praeceptum Dei, ut traditionem vestram servetis. Moyses enim dixit: Honora patrem tuum et matrem tuam; et: Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur. Vos autem dicitis: Si dixerit homo patri aut matri: Corban, quod est donum, quodcumque ex me tibi profuerit; et ultra non dimittitis eum quicquam facere patri suo aut matri, rescindentes verbum Dei per traditionem vestram quam tradidistis; et multa similia huiusmodi facitis. Et advocans iterum turbam, dicebat illis: Audite me omnes et intellegite. Nihil est extra hominem introiens in eum quod possit eum coinquinare; sed quae de homine procedunt, illa sunt quae coinquinant hominem. Si quis habet aures audiendi, audiat. Et cum introisset in domum a turba, interrogabant eum discipuli eius parabolam. Et ait illis: Sic et vos imprudentes estis? Non intellegitis quia omne extrinsecus introiens in hominem non potest eum communicare, quia non introit in cor eius, sed in ventrem exit, et in secessum purgans omnes escas? Dicebat autem quoniam quae de homine exeunt, illa communicant hominem. Ab intus enim de corde hominum malae cogitationes procedunt, adulteria, fornicationes, homicidia, furta, avaritiae, nequitiae, dolus, inpudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia, stultitia. Omnia haec mala ab intus procedunt, et communicant hominem. Et inde surgens abiit in fines Tyri et Sidonis. Et ingressus domum neminem voluit scire, et non potuit latere. Mulier enim statim ut audivit de eo, cuius filia habebat spiritum inmundum, intravit et procidit ad pedes eius. Erat enim mulier gentilis, Syrophoenissa genere. Et rogabat eum ut daemonium eiceret de filia eius. Qui dixit illi: Sine prius saturari filios; non est enim bonum sumere panem filiorum et mittere canibus. At illa respondit et dixit illi: Utique, Domine; nam et catelli comedunt sub mensa de micis puerorum. Et ait illi: Propter hunc sermonem vade; exiit daemonium de filia tua. Et cum abisset domum suam, invenit puellam iacentem supra lectum, et daemonium exisse. Et iterum exiens de finibus Tyri venit per Sidonem ad mare Galilaeae inter medios fines Decapoleos. Et adducunt ei surdum et mutum, et deprecabantur eum ut inponat illi manum. Et apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos suos in auriculas eius, et expuens tetigit linguam eius; et suspiciens in caelum ingemuit, et ait: Effetha, quod est adaperire. Et statim apertae sunt aures eius, et solutum est vinculum linguae eius, et loquebatur recte. Et praecepit illis ne cui dicerent. Quanto autem eis praecipiebat, tanto magis plus praedicabant; et eo amplius admirabantur dicentes: Bene omnia fecit, et surdos fecit audire et mutos loqui.

VIII

In illis diebus iterum cum turba multa esset cum Iesu, nec haberent quod manducarent, convocatis discipulis ait illis: Misereor super turbam, quia ecce iam triduo sustinent me, nec habent quod manducent; et si dimisero eos ieiunos in domum suam, deficient in via; quidam enim ex eis de longe venerunt. Et responderunt

ei discipuli eius. Unde istos poterit quis hic saturare panibus in soli
tudine? Et interrogavit eos. Quot panes habetis? Qui dixerunt.
Septem. Et precepit turbe discumbere super terram. Et accipiens
septem panes gratias agens fregit et dabat discipulis suis
ut apponerent et apposuerunt turbe. Et habebant pisciculos
paucos: et ipsos benedixit et iussit apponi. Et manducaverunt
et saturati sunt. Et sustulerunt quod superaverat de fragmentis
septem sportas. Erant autem qui manducaverant quasi quattuor mi
lia: et dimisit eos. Et statim ascendens navem cum discipulis suis
venit in partes Dalmanutha. Et exierunt pharisei et ceperunt
conquirere cum eo querentes ab eo signum de celo temptantes
eum. Et ingemiscens spiritu ait. Quid generatio ista signum
querit? Amen dico vobis si dabitur generationi isti signum.
Et dimittens eos ascendit iterum navem et abiit trans fretum.
Et obliti sunt panem sumere: et nisi unum non habebant secum
in navem. Et precipiebat eis dicens. Videte et cavete a
fermento phariseorum et a fermento Herodis. Et cogita
bant ad alterutrum dicentes quia panes non habemus. Quo
cognito Ihesus ait illis. Quid cogitatis quia panes non habetis?
Nondum cognoscitis nec intelligitis? Adhuc cecatum habe
tis cor vestrum. Oculos habentes non videtis: et aures habentes
non auditis nec recordamini. Quando v. panes fregi in v.
milia: et quot cophinos fragmentorum plenos sustulistis?
Dicunt ei .xii. Quando et vii. panes in iiii. milia quot sportas
fragmentorum tulistis? Et dicunt ei .vii. Et dicebat eis.
Quomodo nondum intelligitis? Et veniunt Bethsaidam,
et adducunt ei cecum et rogabant eum ut illum tangeret. Et
apprehensa manu ceci eduxit eum extra vicum. Et expu
ens in oculos eius: impositis manibus suis interrogavit eum
si quid videret. Et aspiciens ait. Video homines velut
arbores ambulantes. Deinde iterum imposuit manus
super oculos eius: et cepit videre et restitutus est ita ut videret cla
re omnia. Et misit illum in domum suam dicens. Vade in
domum tuam: et si in vicum introieris: nemini dixeris. Et
egressus est Ihesus et discipuli eius in castella Cesaree Philippi
et in via interrogabat discipulos suos dicens. Quem me
dicunt esse homines? Qui responderunt illi dicentes. Alii
Iohannem Baptistam, alii Heliam, alii vero quasi unum de prophetis. Tunc
dicit illis. Vos vero quem me esse dicitis? Respondens Petrus
ait. Tu es Christus. Et comminatus est eis ne cui dicerent de illo.
Et cepit docere eos quoniam oportet filium hominis pati multa
et reprobari a summis sacerdotibus et senioribus et scribis et oc
cidi et post dies tres resurgere. Et palam verbum loquebatur.
Et apprehendens Petrus eum cepit increpare. Qui conversus et
videns discipulos suos comminatus est Petro dicens. Vade
retro me Sathanas quoniam non sapis ea que dei sunt sed que hominum sunt.
Et convocata turba cum discipulis suis dixit eis. Si quis vult
me sequi deneget semetipsum et tollat crucem suam et sequa
tur me. Qui enim voluerit animam suam salvam facere perdet eam. Qui autem per
diderit animam suam propter me et evangelium salvam faciet eam. Quid enim pro
dest homini si lucretur totum mundum et detrimentum anime sue faciat?
Aut quam homo commutationem dabit pro anima sua? Qui enim me
confessus fuerit et verba mea in generatione ista adultera
et peccatrice: et filius hominis confitebitur eum cum venerit in
gloria patris sui cum angelis. Et dicebat illis. Amen dico vobis
quia sunt quidam de hic stantibus qui non gustabunt mortem donec
videant regnum dei venientis in virtute.

IX

Et post dies vi
assumpsit Ihesus Petrum et Iacobum et Iohannem et ducit illos in montem
excelsum seorsum solos et transfiguratus est coram ipsis. Et ve
stimenta eius facta sunt splendentia et candida nimis velut
nix qualia fullo non potest super terram candida facere. Et ap
paruit illis Helyas cum Moyse et erant loquentes cum Ihesu.
Et respondens Petrus ait Ihesu. Rabbi bonum est nos hic esse.
Et faciamus hic tria tabernacula tibi unum Moysi unum et Helye
unum. Non enim sciebat quid diceret. Erant enim timore exter
riti: et facta est nubes obumbrans eos. Et venit vox de nu
be dicens. Hic est filius meus dilectus: audite illum. Et statim
circumspicientes: neminem amplius viderunt nisi Ihesum tantum secum.
Et descendentibus illis de monte: precepit illis ne cui que vidis
sent narrarent: nisi cum filius hominis a mortuis resur
rexerit. Et verbum continuerunt apud se: conquirentes quid esset cum a
mortuis resurrexerit. Et interrogabant eum dicentes. Quid
ergo dicunt pharisei et scribe quia Heliam oportet venire
primum. Qui respondens ait illis. Helias cum venerit primo resti
tuet omnia. Et quomodo scriptum est in filium hominis ut mul
ta patiatur et contempnatur. Sed dico vobis quia Helias ve
nit. Et fecerunt illi quecumque voluerunt sicut scriptum est de eo.
Et veniens ad discipulos suos: vidit turbam magnam
circa eos, et scribas conquirentes cum illis. Et confestim omnis populus
videns Ihesum stupefactus est et expaverunt et accurrentes sa
lutabant eum: et interrogavit eos. Quid inter vos conquiritis?
Et respondens unus de turba dixit. Magister attuli filium meum
ad te habentem spiritum mutum. Qui ubicumque eum apprehenderit: alli
dit illum et spumat et stridet dentibus et arescit. Et dixi discipulis
tuis ut eicerent eum et non potuerunt. Qui respondens
eis dixit. O generatio incredula quamdiu apud vos ero, quamdiu
vos patiar? Afferte illum ad me. Et attulerunt eum. Et cum vidisset
illum statim spiritus eius turbavit illum. Et elisus in terram: volu
tabatur spumans. Et interrogavit patrem eius quantum temporis
est ex quo ei hoc accidit. At ille ait. Ab infantia. Et frequenter
eum in ignem et in aquam misit: ut eum perderet. Sed si quid po
tes adiuva nos misertus nostri. Ihesus autem ait illi. Si potes cre
dere omnia possibilia sunt credenti. Et continuo exclamans pater
pueri cum lacrimis aiebat. Credo domine. Adiuva incredulita
tem meam. Et cum videret Ihesus concurrentem turbam: commi
natus est spiritui immundo dicens illi. Surde et mute spiritus
ego precipio tibi exi ab eo et amplius ne introeas in eum. Et ex
clamans et multum discerpens eum: exiit ab eo. Et factus
est sicut mortuus, ita ut multi dicerent quia esset mortuus.
Ihesus autem tenens manum eius elevavit eum et surrexit. Et
cum introisset in domum discipuli eius secreto interrogabant
eum. Quare nos non potuimus eicere eum? Et dixit illis. Hoc genus
in nullo potest exire nisi in oratione et ieiunio. Et inde
profecti: pretergrediebantur Galileam nec volebat quemquam
scire. Docebat autem discipulos suos et dicebat quoniam filius
hominis tradetur in manus hominum et occident eum et
occisus tertia die resurget. At illi ignorabant verbum
et timebant interrogare eum. Et venerunt Capharnaum.
Qui cum domi esset: interrogabat eos quid in via trac
tabatis. At illi tacebant. Siquidem inter se in via dis
putaverunt quis eorum maior esset. Et residens vocavit
xii. et ait illis. Et accipiens puerum: statuit eum in me
dio eorum. Quem cum complexus esset ait illis. Quisquis unum
ex huiusmodi pueris receperit in nomine meo: me re

Si quis vult primus esse erit omnium novissimus et minister.

s. pane

Vt frondes

in regnum dei quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis ubi vermis eorum non moritur et ignis non extinguitur. Omnis enim igne salietur et omnis victima

capit. Et quicumque me susceperit non me solum suscipit sed eum qui me misit. Respondit illi Iohannes dicens Magister vidimus quendam in nomine tuo eicientem demonia qui non sequitur nos et prohibuimus eum. Iesus autem ait Nolite prohibere eum. Nemo est enim qui faciat virtutem in nomine meo et possit cito male loqui de me. Qui enim non est adversum vos pro vobis est. Quisquis enim potum dederit vobis calicem aque frigide in nomine meo quia Christi estis amen dico vobis non perdet mercedem suam. Et quisquis unum de pusillis his credentibus in me scandalizaverit bonum est ei magis si circumdaretur mola asinaria in collo eius et in mare mitteretur. Et si scandalizaverit te manus tua abscide illam. Bonum est te debilem introire in vitam quam duas manus habentem ire in gehennam in ignem inextinguibilem ubi vermis eorum non moritur et ignis non extinguitur. Et si pes tuus scandalizat te amputa illum. Bonum est te claudum introire in vitam eternam quam duos pedes habentem mitti in gehennam ignis inextinguibilis ubi vermis eorum non moritur et ignis non extinguitur. Quod si oculus tuus scandalizat te eice eum. Bonum est te luscum introire ... Bonum est sal. Quod si sal insulsum fuerit in quo illud condietis? Habete in vobis sal et pacem habete inter vos.

Et inde exurgens venit in fines Iudee ultra Iordanem. Et conveniunt iterum turbe ad eum et sicut consueverat iterum docebat eos. Et accedentes pharisei interrogabant eum si licet viro uxorem dimittere temptantes eum. At ille respondens ait. Quid vobis precepit Moyses? Qui dixerunt Moyses permisit libellum repudii scribere et dimittere. Quibus respondens ait Iesus Ad duritiam cordis vestri scripsit vobis preceptum istud. Ab initio autem creature masculum et feminam fecit eos deus. Et dixit propter hoc relinquet homo patrem et matrem et adherebit uxori sue et erunt duo in carne una. Itaque iam non sunt duo sed una caro. Quod ergo deus coniunxit homo non separet. Et in domo iterum discipuli eius de eodem interrogaverunt eum. Et ait illis Quicumque dimiserit uxorem suam et aliam duxerit adulterium committit super eam. Et si uxor dimiserit virum suum et alii nupserit mechatur. Et offerebant illi parvulos ut tangeret eos. Discipuli autem comminabantur offerentibus. Quos cum videret indigne tulit et ait illis. Sinite parvulos venire ad me et ne prohibueritis eos. Talium est enim regnum dei. Amen dico vobis quisquis non receperit regnum dei velut parvulus non intrabit in illud. Et complexans eos imponens manus super illos benedicebat eos. Et cum egressus esset in viam procurrens quidam genu flexo ante eum rogabat eum dicens Magister bone quid faciam ut vitam eternam percipiam? Iesus autem dixit ei Quid me dicis bonum? Nemo bonus nisi solus deus. Precepta nosti. Ne adulteres ne occidas ne fureris ne falsum testimonium dicas ne fraudem feceris honora patrem tuum et matrem. At ille respondens ait illi Magister omnia hec conservavi a iuventute mea. Iesus autem intuitus eum dilexit eum et dixit ei Unum tibi deest. Vade quecumque habes vende et da pauperibus et veni et sequere me et habebis thesaurum in celo. Qui contristatus in verbo abiit merens. Erat enim habens multas possessiones. Et circumspiciens Iesus ait discipulis suis. Quam difficile qui pecunias habent in regnum dei introibunt. Discipuli autem obstupescebant in verbis eius. At Iesus rursus respondens ait illis. Filioli quam difficile est confidentes in pecuniis in regnum dei introire. Facilius est camelum per foramen acus transire quam divitem intrare in regnum dei. Qui magis admirabantur dicentes ad semetipsos Et quis potest salvus fieri? Et intuens illos Iesus ait illis Apud homines impossibile est sed non apud deum. Omnia enim possibilia sunt apud deum. Et cepit ei Petrus dicere Ecce nos dimisimus omnia et secuti sumus te. Respondens Iesus ait Amen dico vobis nemo est qui reliquerit domum aut fratres aut sorores aut patrem aut matrem aut filios aut agros propter me et propter evangelium qui non accipiat centies tantum nunc in tempore hoc domos et fratres et sorores et matres et filios et agros cum persecutionibus et in seculo futuro vitam eternam. Multi autem erunt primi novissimi et novissimi primi. Erant autem in via ascendentes Ierosolimam et precedebat illos Iesus et stupebant et sequentes timebant. Et assumens iterum xii cepit illis dicere que essent ei eventura. Quia ecce ascendimus Ierosolimam et filius hominis tradetur principibus sacerdotum et scribis et senioribus et condempnabunt eum morte et tradent eum gentibus et illudent ei et conspuent eum et flagellabunt eum et interficient eum et tertia die resurget. Et accedunt ad eum Iacobus et Iohannes filii Zebedei dicentes Magister volumus ut quodcumque petierimus facias nobis. At ille dixit eis Quid vultis ut faciam vobis? Et dixerunt Da nobis ut unus ad dexteram tuam et alius ad sinistram tuam sedeamus in gloria tua. Iesus autem ait eis Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum aut baptismo quo ego baptizor baptizari? At illi dixerunt ei Possumus. Iesus autem ait eis Calicem quidem quem ego bibo bibetis et baptismo quo ego baptizor baptizabimini. Sedere autem ad dexteram meam vel ad sinistram non est meum dare vobis sed quibus paratum est. Et audientes x ceperunt indignari de Iacobo et Iohanne. Iesus autem vocans eos ait illis Scitis quia hii qui videntur principari gentibus dominantur eis et principes eorum potestatem habent ipsorum. Non ita est autem in vobis sed quicumque voluerit fieri maior erit vester minister. Et quicumque voluerit in vobis primus esse erit omnium servus. Nam et filius hominis non venit ut ministraretur ei sed ut ministraret et daret animam suam redemptionem pro multis. Et veniunt Iericho. Et proficiscente eo de Iericho et discipulis eius et plurima multitudine filius Thimei Bartimeus cecus sedebat iuxta viam mendicans. Qui cum audisset quia Iesus Nazarenus est cepit clamare et dicere Iesu fili David miserere mei. Et comminabantur ei multi ut taceret. At ille multo magis clamabat Fili David miserere mei. Et stans Iesus precepit illum vocari. Et vocant cecum dicentes ei Animequior esto. Surge vocat te. Qui proiecto vestimento suo exiliens venit ad eum. Et respondens Iesus dixit ei Quid tibi vis faciam? Cecus autem dixit ei Rabboni ut videam. Iesus autem dixit ei Vade fides tua te salvum fecit. Et confestim vidit et sequebatur eum in via.

XI

Et cum appropinquarent Ierosolime et Bethanie ad montem Oliveti mittit duos ex discipulis suis et ait illis Ite in castellum quod contra vos est et statim introeuntes illuc invenietis pullum ligatum super quem nemo adhuc hominum sedit. Solvite et adducite illum. Et si quis vobis aliquid dixerit quid facitis dicite quia domino necessarius est et continuo illum dimittet huc. Et abeuntes invenerunt pullum ligatum ante ianuam foris in bivio et solvunt eum. Et quidam de illic stantibus dicebant illis Quid facitis solventes pullum? Qui

3 aug p domis x

ad me

Sterunt

dixerat illis Ihesus: sicut preceperat illis dominus, et dimiserunt eis. Et ad
duxerunt pullum ad Ihesum, et imposuerunt illi vestimenta
sua, et sedit super eum. Multi autem straverunt vestimenta sua
in via; alii autem cedebant ramos de arboribus et sterne
bant in via. Et qui preibant et qui sequebantur clamabant di
centes: Osanna, benedictus qui venit in nomine domini.
Benedictum quod venit regnum patris nostri David. Osanna
in excelsis. Et introivit Iherosolimam in templum,
et circumspectis omnibus, cum iam vespera esset hora, exiit
in Bethaniam cum .xii. Et alia die cum exiret a Bethania
esuriit. Cumque vidisset ficum a longe habentem folia, venit
si quid forte inveniret in ea. Et cum venisset ad eam, nichil
invenit preter folia. Non enim erat tempus ficorum. Et respondens
dixit ei: Iam non amplius in eternum ex te quisquam fructum man
ducet. Et audiebant discipuli eius. Et veniunt Ierosoli
mam. Et cum introisset in templum, cepit eicere vendentes
et ementes de templo, et mensas nummulariorum et cathedras ven
dentium columbas evertit. Et non sinebat ut quisquam transfer
ret vas per templum, et docebat eos dicens: Nonne scriptum est:
domus mea d. o. v. cunctis gentibus. Vos autem fecistis illam
speluncam latronum. Quo audito principes sacerdotum et
scribe querebant quomodo eum perderent. Timebant enim eum,
quoniam universa turba admirabatur super doctrina eius. Et cum
vespera esset facta, egrediebatur de civitate. Et cum mane
transirent, viderunt ficum aridam factam a radici
bus. Et recordatus Petrus dixit ei: Rabbi, ecce ficus cui
maledixisti aruit. Et respondens Ihesus ait illis: Habetis fidem
dei. Amen dico vobis quia quicumque dixerit huic monti: Tolle
re et mittere in mare, et non hesitaverit in corde suo sed crediderit quia quod
cumque dixerit fiet, fiet ei. Propterea dico vobis, omnia quecumque
orantes petitis, credite quia accipietis, et evenient vobis. *or. Aud*
Et cum stabitis ad orandum, dimittite si quid habetis ad
versus aliquem, ut et pater vester qui in celis est dimittat vobis
peccata vestra. Quod si vos non dimiseritis, nec pater vester qui in celis
est dimittet vobis peccata vestra. Et veniunt rursus Ierosolima.
Et cum ambularet in templo, accedunt ad eum sum
mi sacerdotes et scribe et seniores, et dicunt illi: In qua po
testate hec facis? Et quis dedit tibi hanc potestatem ut
ista facias? Ihesus autem respondens ait illis: Interrogabo vos et
ego unum verbum, et respondete mihi, et dicam vobis in qua
potestate hec faciam. Baptismus Iohannis de celo erat
an ex hominibus? Respondete mihi. At illi cogitabant secum
dicentes: Si dixerimus de celo, dicet: Quare ergo non credi
distis ei? Si dixerimus ex hominibus, timemus populum.
Omnes enim habebant Iohannem quia vere propheta esset. Et respon
dentes dicunt Ihesu: Nescimus. Et respondens Ihesus ait illis:

XII

Neque ego dico vobis in qua potestate hec facio. Et cepit
illis in parabolis loqui. Vineam pastinavit homo, et circumde
dit sepem, et fodit lacum, et edificavit turrim, et locavit eam
agricolis, et peregre profectus est. Et misit ad agricolas in tempore ser
vum, ut acciperet ab agricolis de fructu vinee. Qui appre
hensum eum ceciderunt, et dimiserunt eum vacuum. Et iterum mi
sit ad illos alium servum, et illum in capite vulneraverunt
et contumeliis affecerunt. Et rursum alium misit, et
illum occiderunt, et plures alios, quosdam cedentes, quosdam vero occiden
tes. Adhuc ergo unum habens filium karissimum, et illum misit ad eos
novissimum dicens: quia forte verebuntur filium meum. Co
loni autem dixerunt ad invicem: Hic est heres; venite occidamus eum,
et nostra erit hereditas. Et apprehendentes eum eiecerunt extra vine
am et occiderunt. Quid ergo faciet dominus vinee? Veniet et perdet
colonos, et dabit vineam aliis. Nec scripturam hanc legi
stis: Lapidem quem reprobaverunt e. h. f. e. i. c. a. a d. f. e. istud,
et e. m. i. o. n.? Et querebant eum tenere, et timuerunt turbam.
Cognoverunt enim quoniam ad eos parabolam hanc dixerit; et relicto eo
abierunt. Et mittunt ad eum quosdam ex phariseis et herodianis,
ut eum caperent in verbo. Qui venientes dicunt ei: Magi
ster, scimus quia verax es, et non curas quenquam; nec enim vides in
faciem hominum, sed in veritate viam dei doces. Licet tributum dari
cesari, an non dabimus? Qui sciens versutiam eorum ait illis:
Quid me temptatis? Afferte mihi denarium ut videam. At illi
obtulerunt ei. Et ait illis: Cuius est hec ymago et inscriptio? Di
cunt ei: Cesaris. Respondens autem Ihesus ait illis: Reddite ergo que sunt
cesaris cesari, et que sunt dei deo. Et mirabantur omnes super eum.
Et veniunt ad eum saducei, qui dicunt resurrectionem non esse,
et interrogabant eum dicentes: Magister, Moyses nobis scrip
sit ut si cuius frater mortuus fuerit et dimiserit uxorem et filios non
reliquerit, accipiat frater eius uxorem ipsius et resuscitet semen
fratri suo. Septem fratres fuerunt, et primus accepit uxorem et mortuus
est non habens semen. Et secundus accepit eam et mortuus est, nec
iste reliquit semen. Et tercius similiter. Et acceperunt eam similiter vii.
et non reliquerunt semen. Novissima omnium mortua est et mulier. In
resurrectione ergo cum resurrexerint, cuius de his erit uxor?
Septem enim habuerunt eam. Et respondens Ihesus ait illis: Nonne
ideo erratis nescientes scripturas neque virtutem dei? Cum e
nim a mortuis resurrexerint, neque nubent neque nubentur,
sed sunt sicut angeli dei in celis. De mortuis autem quod resurgant, non le
gistis in libro Moysi super rubum, quomodo illi dixerit deus dicens:
Ego sum deus Abraham et deus Ysaac et deus Iacob? Non est deus mortu
orum, sed deus vivorum. Vos ergo multum erratis. Et acces
sit unus de scribis qui audierat illos conquirentes,
et videns quoniam bene illis responderit, interrogavit eum quod esset primum
omnium mandatum. Respondit ei quia primum omnium
mandatum est: Audi Israel, dominus deus tuus deus unus est. Et diliges
dominum deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua et ex to
ta mente tua et ex tota virtute tua. Hoc est primum mandatum.
Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum tamquam
te ipsum. Maius horum aliud preceptum non est. Et ait illi scriba:
Bene magister, in veritate dixisti quia unus est deus, et non est alius
preter eum. Et ut diligatur ex toto corde et ex t. mente, et ex t.
intellectu, et ex t. anima, et ex t. fortitudine, et diligere proximum
tamquam se ipsum maius est omnibus holocaustomatibus et sa
crificiis. Ihesus autem videns quod sapienter respondisset dixit illi: Non lon
ge es a regno dei. Et nemo iam audebat eum interrogare.
Et respondens Ihesus dicebat docens in templo: Quomodo di
cunt scribe Christum filium esse David? Ipse autem David dicebat
in spiritu sancto: Dixit d. d. m. s. a d. m. d. p. i. t. s. p. t. Ipse
autem David dicit eum dominum, et unde filius eius est? Et multa turba libenter
eum audiebat. Et dicebat eis in doctrina: Cavete a scribis
qui volunt in stolis ambulare et salutari in foro et in primis
cathedris sedere in synagogis et primos recubitus in cenis.
Qui devorant domos viduarum sub obtentu prolixe ora
tionis; hii accipient prolixius iudicium. Et sedens Ihesus contra
gazophylacium, aspiciebat quomodo turba iactaret es in ga
zophylacium; et multi divites iactabant multa. Cum

uenisset autem una uidua pauper misit duo minuta quod est quadrans. Et conuocans discipulos suos ait illis. Amen dico uobis quoniam uidua haec pauper plus omnibus misit qui miserunt in gazophilacium. Omnes enim ex eo quod abundabat illis miserunt. Haec uero de penuria sua omnia quae habuit misit totum uictum suum. Et cum egrederetur de templo ait illi unus ex discipulis suis Magister aspice quales lapides et quales structurae. Et respondens Iesus ait illi Vides has magnas aedificationes omnes? Non relinquetur lapis super lapidem qui non destruatur. Et cum sederet in monte oliuarum contra templum interrogabant eum separatim Petrus et Iacobus et Iohannes et Andreas. Dic nobis quando ista fient et quod signum erit quando haec omnia incipient consummari? Et respondens Iesus coepit illis dicere Videte ne quis uos seducat. Multi enim uenient in nomine meo dicentes quia ego sum et multos seducent. Cum audieritis autem bella et opiniones bellorum ne timueritis. Oportet enim haec fieri sed nondum statim finis. Exsurget enim gens super gentem et regnum super regnum et erunt terraemotus per loca et fames. Initium dolorum haec. Videte autem uosmetipsos. Tradent enim uos in conciliis et in synagogis uapulabitis et ante reges et praesides stabitis propter me in testimonium illis. Et in omnes gentes primum oportet praedicari euangelium. Et cum duxerint uos tradentes nolite praecogitare quid loquamini sed quod datum fuerit uobis in illa hora id loquimini. Non enim uos estis loquentes sed Spiritus Sanctus. Tradet autem frater fratrem in mortem et pater filium et consurgent filii in parentes et morte adficient eos. Et eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui autem sustinuerit in finem hic saluus erit. Cum autem uideritis abominationem desolationis stantem ubi non debet qui legit intellegat tunc qui in Iudaea sunt fugiant in montes. Et qui super tectum ne descendat in domum nec introeat ut tollat quid de domo sua. Et qui in agro erit non reuertatur retro tollere uestimentum suum. Vae autem praegnatibus et nutrientibus in illis diebus. Orate uero ut hieme non fiant. Erunt enim dies illi tribulationes tales quales non fuerunt ab initio creaturae quam condidit Deus usque nunc neque fient. Et nisi breuiasset Dominus dies non fuisset salua omnis caro. Sed propter electos quos elegit breuiauit dies. Et tunc si quis uobis dixerit ecce hic est Christus ecce illic ne credideritis. Exsurgent enim pseudochristi et pseudoprophetae et dabunt signa et prodigia ad seducendos si fieri potest etiam electos. Vos ergo uidete: ecce praedixi uobis omnia. Sed in illis diebus post tribulationem illam sol contenebrabitur et luna non dabit splendorem suum et stellae caeli erunt decidentes et uirtutes quae in caelis sunt mouebuntur. Et tunc uidebunt Filium hominis uenientem in nubibus caeli cum uirtute magna et gloria. Et tunc mittet angelos suos et congregabit electos suos a quattuor uentis a summo terrae usque ad summum caeli. A ficu autem discite parabolam. Cum iam ramus eius tener fuerit et nata fuerint folia cognoscitis quia in proximo sit aestas. Sic et uos cum uideritis haec fieri scitote quod in proximo sit in ostiis. Amen dico uobis quoniam non transibit generatio ista donec omnia ista fiant. Caelum et terra transibunt uerba autem mea non transibunt. De die autem illo uel hora nemo scit neque angeli in caelo neque Filius nisi Pater. Vigilate uidete orate nescitis enim quando tempus sit. Sicut homo qui peregre profectus reliquit domum suam et dedit seruis suis potestatem cuiusque operis et ianitori praecepit

ut uigilet. Vigilate ergo nescitis enim quando dominus domus ueniat sero an media nocte an galli cantu an mane ne cum uenerit repente inueniat uos dormientes. Quod autem uobis dico omnibus dico uigilate. Erat autem pascha et azyma post biduum et quaerebant summi sacerdotes et scribae quomodo eum dolo tenerent et occiderent. Dicebant autem non in die festo ne forte tumultus fieret in populo. Et cum esset Bethaniae in domo Simonis leprosi et recumberet uenit mulier habens alabastrum unguenti nardi spicati pretiosi et fracto alabastro effudit super caput eius. Erant autem quidam indigne ferentes intra semetipsos dicentes Vt quid perditio haec unguenti facta est? Poterat enim unguentum istud uenundari plus quam trecentis denariis et dari pauperibus et fremebant in eam. Iesus autem dixit Sinite eam quid illi molesti estis? Bonum opus operata est in me. Semper enim pauperes habetis uobiscum et cum uolueritis potestis illis benefacere. Me autem non semper habebitis. Quod habuit haec fecit praeuenit unguere corpus meum in sepulturam. Amen dico uobis ubicumque praedicatum fuerit euangelium illud in uniuerso mundo et quod fecit haec narrabitur in memoriam eius. Et Iudas Scariotis unus de duodecim abiit ad summos sacerdotes ut proderet eum illis. Qui audientes gauisi sunt et promiserunt pecuniam se daturos. Et quaerebat quomodo eum oportune traderet. Et prima die azymorum quando pascha immolabant dicunt ei discipuli Quo uis eamus et paremus tibi ut comedas pascha? Et mittit duos ex discipulis suis et dicit eis Ite in ciuitatem et occurret uobis homo lagenam aquae baiulans. Sequimini eum et quocumque introierit dicite domino domus quia magister dicit Vbi est refectio mea ubi pascha cum discipulis meis manducem? Et ipse uobis demonstrabit cenaculum grande stratum et illic parate nobis. Et abierunt discipuli eius et uenerunt in ciuitatem et inuenerunt sicut dixerat illis et parauerunt pascha. Vespere autem facto uenit cum duodecim. Et discumbentibus eis et manducantibus ait Iesus Amen dico uobis quia unus ex uobis tradet me qui manducat mecum. At illi coeperunt contristari et dicere singillatim Numquid ego? Qui ait illis Vnus ex duodecim qui intinguit mecum manum in catino. Et Filius quidem hominis uadit sicut scriptum est de eo. Vae autem homini illi per quem Filius hominis tradetur. Bonum erat ei si non esset natus homo ille. Et manducantibus illis accepit Iesus panem et benedicens fregit et dedit discipulis suis et ait Sumite hoc est corpus meum. Et accepto calice gratias agens dedit eis et biberunt ex illo omnes et ait illis Hic est sanguis meus noui testamenti qui pro multis effundetur. Amen dico uobis quia iam non bibam de genimine uitis usque in diem illum cum illud bibam nouum in regno Dei. Et hymno dicto exierunt in montem Oliuarum et ait illis Iesus Omnes uos scandalizabimini in me in ista nocte quia scriptum est Percutiam pastorem et dispergentur oues gregis. Sed postquam surrexero praecedam uos in Galilaeam. Petrus autem ait ei Et si omnes scandalizati fuerint sed non ego. Et ait illi Iesus Amen dico tibi quia tu hodie in hac nocte priusquam bis gallus uocem dederit ter me es negaturus. At ille amplius loquebatur Et si oportuerit me simul commori tecum non te negabo. Similiter autem et omnes dicebant. Et ueniunt in praedium cui nomen Gethsemani et ait discipulis suis Sedete hic donec orem. Et adsumit Petrum et Iacobum et Iohannem secum et coepit pauere et taedere. Et ait illis Tristis est anima

Marginal notes: XIIII — asima

de hoc genimine uitis usque in diem illum cum illud bibam

mea usque ad mortem. Sustinete hic et vigilate mecum. Et cum processisset paululum, procidit super terram et orabat ut si fieri posset transiret ab eo hora. Et dixit: Abba pater. Omnia possibilia sunt tibi, transfer calicem hunc a me. Sed non quod ego volo sed quod tu. Et venit et invenit eos dormientes et ait Petro: Symon dormis? Non potuisti una hora vigilare mecum? Vigilate et orate ut non intretis in temptationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. Et iterum abiens oravit eundem sermonem orauit dicens. Et reversus denuo invenit eos dormientes. Erant enim oculi eorum gravati, et ignorabant quid responderent ei. Et venit tertio et ait illis: Dormite iam et requiescite. Sufficit. Venit hora, ecce filius hominis traditur in manus peccatorum. Surgite eamus. Ecce qui me tradet prope est. Et adhuc eo loquente venit Iudas Scarioth unus ex duodecim et cum illo turba multa cum gladiis et fustibus, a summis sacerdotibus et scribis et senioribus. Dederat autem traditor eius signum eis dicens: Quemcumque osculatus fuero ipse est, tenete eum et ducite caute. Et cum venisset statim accedens ad eum ait: Rabbi, et osculatus est eum. At illi manus iniecerunt in eum et tenuerunt eum. Unus autem quidam de circumstantibus educens gladium percussit servum summi sacerdotis et amputavit illi auriculam. Et respondens Iesus ait illis: Tamquam ad latronem existis cum gladiis et lignis comprehendere me? Cotidie eram apud vos docens in templo et non me tenuistis. Sed ut adimpleantur scripture. Tunc discipuli eius relinquentes eum omnes fugerunt. Adolescens autem quidam sequebatur eum amictus syndone super nudo, et tenuerunt eum. At ille reiecta syndone nudus profugit ab eis. Et adduxerunt Iesum ad summum sacerdotem, et convenerunt in unum omnes sacerdotes et scribe et seniores. Petrus autem a longe secutus est eum usque intro in atrium summi sacerdotis, et sedebat cum ministris et calefaciebat se ad ignem. Summi vero sacerdotes et omne concilium querebant adversus Iesum testimonium ut eum morti traderent, nec inveniebant. Multi enim falsum testimonium dicebant adversus eum, et convenientia testimonia non erant. Et quidam surgentes falsum testimonium ferebant adversus eum dicentes: Quoniam nos audivimus eum dicentem: Ego dissolvam templum hoc manufactum et per triduum aliud non manufactum edificabo. Et non erat conveniens testimonium illorum. Et exurgens summus sacerdos in medium interrogavit Iesum dicens: Non respondes quicquam ad ea que tibi obiciuntur ab his? Ille autem tacebat et nichil respondit. Rursus summus sacerdos interrogabat eum et dicit ei: Tu es Christus filius Dei benedicti? Iesus autem dixit ei: Ego sum, et videbitis filium hominis a dextris sedentem virtutis Dei et venientem cum nubibus celi. Summus autem sacerdos scindens vestimenta sua ait: Quid adhuc desideramus testes? Audistis blasphemiam. Quid vobis videtur? Qui omnes condempnaverunt eum esse reum mortis. Et ceperunt quidam conspuere eum et velare faciem eius et colaphis eum cedere et dicere ei: Prophetiza. Et ministri alapis eum cedebant. Et cum esset Petrus in atrio deorsum venit una ex ancillis summi sacerdotis, et cum vidisset Petrum calefacientem se aspiciens eum ait: Et tu cum Iesu Nazareno eras. At ille negavit dicens: Neque scio neque novi quid dicas. Et exiit foras ante atrium, et gallus cantavit. Rursus autem cum vidisset eum ancilla alia cepit dicere circumstantibus: Quia hic ex illis est. At ille iterum negavit. Et post pusillum rursus qui astabant dicebant Petro: Vere ex illis es, nam et Galileus es. Ille autem cepit anathematizare et iurare quia nescio hominem istum quem dicitis. Et statim iterum gallus cantavit. Et recordatus est Petrus verbi quod dixerat ei Iesus: Priusquam gallus cantet bis, ter me negabis. Et cepit flere.

Et confestim mane consilium facientes summi sacerdotes cum senioribus et scribis et universo concilio vincientes Iesum duxerunt et tradiderunt Pilato. Et interrogavit eum Pilatus: Tu es rex Iudeorum? At ille respondens ait illi: Tu dicis. Et accusabant eum summi sacerdotes in multis. Pilatus autem rursus interrogavit eum dicens: Non respondes quicquam? Vide in quantis te accusant. Iesus autem amplius nichil respondit, ita ut miraretur Pilatus. Per diem autem festum dimittere solebat illis unum ex vinctis quemcumque petissent. Erat autem qui dicebatur Barrabas qui cum seditiosis vinctus erat, qui in seditione fecerat homicidium. Et cum ascendisset turba cepit rogare sicut semper faciebat illis. Pilatus autem respondit eis et dixit: Vultis dimittam vobis regem Iudeorum? Sciebat enim quod per invidiam tradidissent eum summi sacerdotes. Pontifices autem concitaverunt turbam ut magis Barrabam dimitteret eis. Pilatus autem iterum respondens ait illis: Quid ergo vultis faciam regi Iudeorum? At illi iterum clamaverunt: Crucifige eum. Pilatus autem dicebat eis: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant: Crucifige eum. Pilatus autem volens populo satisfacere dimisit illis Barraban, et tradidit Iesum flagellis cesum ut crucifigeretur. Milites autem duxerunt eum in atrium pretorii, et convocant totam cohortem, et induunt eum purpuram, et imponunt ei plectentes spineam coronam. Et ceperunt salutare eum: Ave rex Iudeorum. Et percutiebant caput eius arundine, et conspuebant eum, et ponentes genua adorabant eum. Et postquam illuserunt ei, exuerunt eum purpura et induerunt eum vestimentis suis et educunt eum ut crucifigerent. Et angariaverunt quempiam pretereuntem Symonem Cyreneum venientem de villa, patrem Alexandri et Rufi, ut tolleret crucem eius. Et perducunt eum in Golgatha locum, quod est interpretatum Calvarie locus. Et dabant ei bibere myrratum vinum, et non accepit. Et crucifigentes eum diviserunt vestimenta eius mittentes sortem super eis quis quid tolleret. Erat autem hora tertia et crucifixerunt eum. Et erat titulus cause eius inscriptus: Rex Iudeorum. Et cum eo crucifigunt duos latrones, unum a dextris et alium a sinistris eius. Et impleta est scriptura que dicit: Et cum iniquis deputatus est. Et pretereuntes blasphemabant eum moventes capita sua et dicentes: Vah qui destruis templum Dei et in tribus diebus reedificas, salvum fac temetipsum descendens de cruce. Similiter et summi sacerdotes illudentes ad alterutrum cum scribis dicebant: Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere. Christus rex Israel descendat nunc de cruce ut videamus et credamus. Et qui cum eo crucifixi erant convitiabantur ei. Et facta hora sexta tenebre facte sunt per totam terram usque in horam nonam. Et hora nona exclamavit Iesus voce magna dicens: Heloy heloy lamazabathani, quod est interpretatum: Deus meus Deus meus ut quid me dereliquisti? Et quidam de circumstantibus audientes dicebant: Ecce Helyam vocat. Currens autem unus et implens spongiam aceto circumponensque calamo potum dabat ei

dicens: Sinite videamus si veniat Helias ad deponendum eum. Ihesus autem emissa voce magna expiravit. Et velum templi scissum est in duo a summo usque deorsum. Videns autem centurio qui ex adverso stabat quia sic clamans expirasset ait: Vere hic homo filius Dei erat. Erant autem et mulieres de longe aspicientes, inter quas erat Maria Magdalene et Maria Iacobi minoris et Ioseph mater et Salome, et cum esset in Galilea sequebantur eum et ministrabant ei, et aliae multae quae simul ascenderant cum eo Hierosolimam. Et cum iam sero esset factum quia erat parasceve quod est ante sabbatum, venit Ioseph ab Arimathia nobilis decurio qui et ipse erat expectans regnum Dei, et audacter introivit ad Pilatum et petiit corpus Ihesu. Pilatus autem mirabatur si iam obisset. Et accersito centurione interrogavit eum si iam mortuus esset. Et cum cognovisset a centurione donavit corpus Ioseph. Ioseph autem mercatus sindonem et deponens eum involvit in sindone et posuit eum in monumento quod erat excisum de petra, et advolvit lapidem ad hostium monumenti. Maria autem Magdalene et Maria Ioseph aspiciebant ubi poneretur. Et cum transisset sabbatum, Maria Magdalene et Maria Iacobi et Salome emerunt aromata ut venientes ungerent Ihesum. Et valde mane una sabbatorum veniunt ad monumentum orto iam sole. Et dicebant ad invicem: Quis revolvet nobis lapidem ab hostio monumenti? Et respicientes viderunt revolutum lapidem. Erat quippe magnus valde. Et introeuntes in monumentum viderunt iuvenem sedentem in dextris coopertum stola candida, et obstupuerunt. Qui dicit illis: Nolite expavescere. Ihesum quaeritis Nazarenum crucifixum: surrexit, non est hic. Ecce locus ubi posuerunt eum. Sed ite, dicite discipulis eius et Petro quia praecedet vos in Galileam. Ibi eum videbitis sicut dixit vobis. At illae exeuntes fugerunt de monumento. Invaserat enim eas pavor et tremor, et nemini quicquam dixerunt. Timebant enim. Surgens autem mane prima sabbati apparuit primo Mariae Magdalenae de qua eiecerat septem demonia. Illa vadens nuntiavit his qui cum eo fuerant lugentibus et flentibus. Et illi audientes quia viveret et visus esset ab ea non crediderunt. Post haec autem duobus ex his ambulantibus apparuit in alia effigie euntibus in villam. Et illi euntes nuntiaverunt ceteris, nec illis crediderunt. Novissime recumbentibus illis undecim apparuit illis Ihesus et exprobravit incredulitatem illorum et duritiam cordis, quia his qui viderant eum resurrexisse non crediderunt. Et dixit eis: Euntes in mundum universum praedicate evangelium omni creaturae. Qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit. Qui autem non crediderit condempnabitur. Signa autem eos qui crediderint haec sequentur: In nomine meo demonia eicient, linguis loquentur novis, serpentes tollent, et si mortiferum quid biberint non eos nocebit. Super egros manus imponent et bene habebunt. Et dominus quidem Ihesus postquam locutus est eis assumptus est in celum et sedet a dextris Dei. Illi autem profecti praedicaverunt ubique domino cooperante et sermonem confirmante sequentibus signis.

Quoniam quidem multi conati sunt — *Incipit prologus* — ordinare narrationem quae in nobis completae sunt rerum sicut tradiderunt nobis qui ab initio ipsi viderunt et ministri fuerunt sermonis, visum est et mihi assecuto omnia a principio diligenter ex ordine tibi scribere optime Theophile ut cognoscas eorum verborum de quibus eruditus es veritatem.

Prolog.

Lucas Syrus natione Antiochensis, arte medicus, discipulus apostolorum, postea Paulum secutus usque ad confessionem eius serviens Domino sine crimine. Nam neque uxorem umquam habens neque filios, LXXIIII annorum obiit in Bithynia plenus Spiritu Sancto. Qui cum iam descripta essent evangelia per Mattheum quidem in Iudaea, per Marcum autem in Italia, sancto instigante Spiritu in Achaiae partibus hoc scripsit evangelium, significans etiam ipse in principio ante alia esse descripta. Cui extra ea quae ordo evangelicae dispositionis exposcit, ea maxime necessitas laboris fuit ut primum graecis fidelibus omni prophetatione venturi in carnem Dei Christi manifestata humanitate, ne iudaicis fabulis attenti in solo legis desiderio tenerentur, vel ne hereticis fabulis et stultis sollicitationibus seducti exciderent a veritate elaboraret. Dehinc ut in principio evangelii Iohannis nativitate praesumpta, cui evangelium scriberet et in quo electus scriberet indicaret, contestans in se completa quae essent ab aliis inchoata. Cui ideo post baptismum filii Dei a perfectione generationis in Christo impletae et repetendae a principio nativitatis humanae potestas permissa est, ut requirentibus demonstraret in quo apprehendens erat per Nathan filium introitu recurrentis in Deum generationis admisso, indisparabilis Deus ut praedicans hominibus Christum suum perfecti opus hominis redire in se per filium faceret, qui per David patrem venientibus iter praebebat in Christo. Cui Lucae non immerito etiam scribendorum actuum apostolorum potestas in ministerio datur, ut Deo in Deum pleno et filio perditionis extincto oratione ab apostolis facta sorte Domini electionis numerus compleretur. Sicque Paulus consummationem apostolicis actibus daret quem diu contra stimulum recalcitrantem Dominus elegisset. Quod legentibus ac requirentibus Deum etsi per singula expediri a nobis utile fuerat, sciens tamen quod operantem agricolam oportet primum de fructibus suis edere, vitavimus publicam curiositatem ne non tam volentibus Deum demonstrare videremur quam fastidientibus prodidisse.

Explicit prologus. Incipiunt capitula.

Zacharias visu angeli quia non credidit obmutuit. Elizabeth uxor eius concepit. Maria quoque de Spiritu Sancto Christum concepisse salutatur ab Elyzabeth. Elyzabeth salutata prophetavit et peperit, et ut nomen filii sui Iohannis Zacharias scripsit locutus est et de illo prophetavit. Postea quam peperit Maria Ihesum infantem in praesepio posuit, quem pastores iussu angelorum videntes invenerunt, quique octava die circumciditur. Symeon et Christum in manibus suis benedicit. Anna prophetissa vidua multa de eo prophetat. Ihesus annorum XII in templo cum doctoribus legis invenitur, in patris se esse oportere pronuntiat. Anno quintodecimo Tyberii Caesaris Pilato Iudaeam procurante Iohannes baptismum paenitentiae praedicat et fortiorem Christum venturum designat. Quo baptizato in columbae figura Spiritus Sanctus super eum descendit, vox et de caelo filium Dei indicat, quem putabant filium Ioseph. Ihesus in deserto XL diebus ieiunat et a diabolo temptatur. Rediens in Galileam docet sabbatis in synagogis

gressus per ysaiam se signari, ac nullum prophetam in patria sua dicit acceptum. De qua eiectus apud capharnaum hominem a demonio sabbatis liberat, et socrum symonis a febribus, et multos male habentes curat, et demonia se confitentia increpat. De navi alloquitur populum, deinde pisces multos capi facit. Ubi et petrum iohannem et iacobum elegit. Leprosum mundat. In deserto orat. Paraliticum dimissum per tectum ihesus a peccatis et ab infirmitate liberat. Levi publicanum sequi iubet, apud quem murmurantibus phariseis cenans dicit sanis non esse medicum opus. Et de ieiunio disputans parabolam panni et vini ponit. Spicas vellentibus discipulis panes propositionis commemorat. Hominem manum aridam habentem sabbatis curat. In oratione pernoctat. Apostolos elegit. Turbas alloquitur. Beatitudine angelorum et aliorum infelicitate premittens parabolam prestruens. De ducatu ceci et magistri et discipuli et festuce in oculo, ut tribulis et arboris boni fructus vel mali, et hominis qui domum super petram vel super harenam edificavit. Centurionis puerum curat. Vidue filium resuscitat. Iohannes discipulos mittit ad ihesum. Et ipse de iohanne loquitur, subnectens similitudinem puerorum in foro sedentium. Mulier peccatrix lacrimis pedes eius lavat et ungit. Propter quam parabolam de creditoribus, quibus parum vel multum concedit. In itinere sequuntur se turbe et mulieres que curate erant. Similitudinem seminantis dicit, cuius semen in bonam terram vel petrosam cecidit. Lucernam non sub vas sed super candelabrum poni. Matrem et fratres repudiat. Navigans per somnum tempestatem sedat. Hominem a maledictione liberat. Iairi filiam ductus (ut) resuscitaret. Mulierem a profluvio liberat. Puellam vivificat. Mittens discipulos predicare, dat eis dei potestatem, quibus herode mirante perisse(?). In deserto v panibus et duobus piscibus v milia virorum satiat. Interrogans quem se dicerent turbe, a petro christus declaratur, et monet abnegatis omnibus crucem tolli, et se insequi, designans esse illic qui mortem non gustarent ante visionem glorie eius. In monte assumpto petro iohanne et iacobo christus transfiguratur. Inter moysen et heliam visus. Ubi tria tabernacula petrus debere fieri dicit, et nube obumbrantur. Ac voce celestis filium declaratur. Puerum lunaticum liberat, ac se tradi debere prenuntiat, et cogitantes discipulos quis eorum maior esset instruit. Ac non prohibendum qui in nomine suo virtutem faciat. A samaritanis non recipitur, et volentes apostolos ignem super eos descendere increpat. Sequi volenti sed non habente ubi caput reclinet predicat. Alterum in patris morte vix nulla ad sequendum elegit, et alio volente suis prius renuntiare, aratoris figuram ponit retrospicientis. Eligit lxxii quos mittit ad predicandum. Ipse vero increpat civitates, et reversos discipulos ex eo dicit feliciores quod eorum nomina in celo essent scripta. Ob quam rem gratias agit patri quod bona sint parvulis revelata, et omnia sibi tradita a patre manifestat, quem neminem nisi filium nosse declarat. Beatosque oculos qui viderent id quod prophetis non contigit. A legis perito temptatur. Mandata que fieri precepit dominus. Parabolam vulnerati quem levita et sacerdote preterierunt, samaritanus colligit. Apud martham marie partem collaudat. Post orationem [illegible] docet orationem, et parabolam ponit eius qui propter tedium dat postulanti panem, et petendum esse querendum et pulsandum. Exemplum asserens. Demonium eiciens in principe demoniorum. Idem phariseos opinantes destruit, beatosque dicit qui audiunt verbum dei et custodiunt. Dans signum ione et regine austri et ninivitas in iudicio dicit fore beatos. Et lucernam super candelabrum poni, et quod oculus sit lucerna corporis. Apud phariseum invitatus, lavandum potius quod intus est elemosinis pronuntiat. Increpans multos phariseos et legis doctores. Phariseis volentibus cum eo contendere, discipulos palam docet ut eorum fallaciam caveant, et eum timeant qui potest post mortem in gehennam mittere, et plures esse discipulos v passeribus dipondio valentibus, et negantem se negandum, et peccanti in spiritum sanctum non remittendum, et non cogitandum quid apprehensus loquatur. Petenti respondet se non esse divisorem hereditatis. Similitudine eius cui multa nata sunt, cuius anima eadem nocte petitur. Ac docet exemplis non cogitandum de crastino. Faciendamque elemosinam omnibus venditis. Et vigilandum dicens petro felicem esse bonum dispensatorem. Inde dicit ignem se mittere super terram non pacem. Turbis quoque quod faciem celi cognoscentes tempora non intelligerent, quos monet ut dum in via essent reconciliarentur adversario, ne reclusi non exirent donec novissimum quadrantem redderent. Cum ei nuntiatum fuisset galileos occisos, monet agendam penitentiam. Parabolam ficulnee subiungens, quam dominus eum infructuosam vellet excidi, cultor statum postulavit. Cum mulierem annis xviii curvam erexisset, indignantem archisynagogum increpat. Unam similitudinem grani synapis subiungat, de quo arbor maior oleribus nascitur, et fermenti quod absconditum mulier in farina. Et ut intretur per angustum hostium ne claudatur. Phariseis ei dicentibus quod herodes eum vellet occidere, dicit eum vulpem, et prophetam extra ierusalem non perire, et minatur ierusalem. Sabbatis curat ydropicum, discumbendi docet ordinem. Invitantem hortatur pauperes pascere. Similitudinem iungens hominis, qui excusantibus invitatis, cecos, claudos, debiles vocavit et turbis de plateis. Hortatur omnem affectionem propter se relinquendam. Parabolam ponens turrem edificare volentis et regis. Sal fatuum esse non debere. Murmurantibus phariseis de convivio peccatorum, dat similitudinem pastoris, qui propter unam ovem nonaginta ix relinquentis, et mulierem que unam dragmam perditam invenit gaudens. Sed et hominis qui duobus filiis suis substantiam divisit. Ex quibus iunior prodigus egit, pro quo vitulus occiditur. De dispensatore prodigo qui sapienter fecit, et ideo exemplis hortatur operandum, et deridentes eum phariseos increpans legem et prophetas usque ad iohannem dicens. Ac mechari eum ostendit qui sua dimissa alteram accipit uxorem, et ab alio dimissam ducit. Parabolam de divite et lazaro, et necessarium de credentibus scandalizandis, atque omnia accepta fratri remittenda, et quod fides ut granum synapis transferat arborem mori. Inutiles quoque servi cum debitum exhibent. Decem leprosos curat, ex quibus unus reversus ihesum sequitur gratias agens deo. Intra nos esse regnum dei. Regnum autem ipsum iuxta exemplum noe vel loth subito venire. Ac unum assumi et alium relinqui, et ubi fuerit corpus illic aquile. Similitudine vidue rogantis et iudicis iniqui, et duorum in templo orantium, et infantes non prohibendos. Similitudo divi-

-as et camelis facilius per foramen acus transiturum: et omnia
hic relinquenda. Cum discipulis aduenturam si-
bi indicaret. Cecum in iericho illuminat. Zacheum
collaudat dimidiam substantiam pauperibus offerentem. Et simi-
litudinem de eo qui decem mnas tantum ad regnum ser-
uis suis distribuit et de exitu eorum qui eum regem recu-
sauerunt. Super pullum asine sedit et super urbem
fleuit et uentura ei predicit. Ibi de templo mensas
euertit et uendentes columbas eicit. Phariseos interro-
gantes in qua potestate hec faceret de baptismo iohannis
interrogat. Parabolam subiungens uinee quam cum ser-
uos misisset ad uineam postea filium misit et de lapi-
de ab edificantibus reprobato. Temptatus de tributo
reddit. De muliere que septem uiros habuit. addit de se in-
terrogatis quomodo christus filius dauid esset cum eum ipse
dominum dicat. Et monet a scribis cauendum. Viduam
laudat que in donaria duo minuta misit. De templi
structura et de futura persecutione et de excidio urbis et
fine seculi. De aduentu christi in maiestate et similitudine
ficulnee et monet uigilandum. De azimorum die appro-
pinquante. Iudas demone repletus. De tradendo tempore
pecunia sibi promissa et discumbentibus secum discipulis.
Sacramentum panis et calicis ostendit ac traditorem de-
signat. Certantibus de gradu eum preficit qui ministret
et petro dicit quod eum esset negaturus ac monitis disci-
pulis ut uendito uestimento emant gladium. Per-
git ad montem oliueti. Et oratione discipulos excitat
dormientes. Antecedente iuda uenit turba et osculo tradi-
tur christus et petrus auriculam seruo abscidit. Ducto ihesu ad
domum principis sacerdotum. Petrus ibi eum negauit.
Ipse deluditur. Interrogatus a iudeis a pilato et ab herode.
et inuicem amicitiam pilatus et herodes reddunt. Barrabas
dimittitur. et ihesus a iudeis suffigendus traditur. Qui plangen-
tibus eum mulieribus ut se magis plangerent dixit. et inter la-
trones suspensus acetum potum accepit. Titulo rex designatur
a quo unus ex latronibus credens ad paradysum ducitur.
Ab hora sexta usque ad nonam dies obscuratus est. Et
ihesu spiritum emittente uelum templi scissum est. Quibus
uisis centurio et qui aderant deum magnificabant.
Ioseph postulat corpus et sepelit quod mulieres relinquentes
non inuenerunt. Narrant mulieres angelorum uisionem. nec cre-
dunt discipuli. Euntes duo ad castellum in panis fractione
christum cognoscunt. Et reuersi discipulis indicant quibus ihesus
apparuit et plagas non credentibus ostendit. Ac piscem as-
sum et fauum edendum accepit. Alloquitur apostolos et eorum aperit
ad intelligendum quod hoc compleri oportuit et ut illic essent
donec in eos ueniret uirtus quam promittit. Et benedixit
eos et recessit. Reliqui laudantes deum in templo.

Fuit in diebus herodis regis
iudee sacerdos quidam nomine
zacharias de uice abia et
uxor illius de filiabus
aaron et nomen eius elisa-
beth. Erant autem iusti ambo
ante deum: incedentes in omnibus
mandatis et iustificationibus
domini sine querela. Et non erat illis
filius eo quod esset elizabeth sterilis et ambo processissent in diebus suis.
Factum est autem cum sacerdotio fungeretur zacharias in ordine
uicis sue ante deum secundum consuetudinem sacerdotii sorte exiit ut
incensum poneret. Ingressus in templum domini: et omnis mul-
titudo populi erat orans foris hora incensi. Apparuit autem illi an-
gelus domini stans a dextris altaris incensi. Et zacharias tur-
batus est uidens: et timor irruit super eum. Ait autem ad illum angelus
Ne timeas zacharia quoniam exaudita est deprecatio tua et elizabeth
uxor tua pariet tibi filium et uocabis nomen eius iohannem.
Et erit gaudium tibi et exultatio: et multi in natiuitate eius
gaudebunt. Erit enim magnus coram domino et uinum et siceram non bi-
bet. et spiritu sancto replebitur adhuc ex utero matris sue et mul-
tos filiorum israel conuertet ad dominum deum ipsorum et ipse precedet an-
te illum in spiritu et uirtute helye ut conuertat corda patrum
in filios et incredulos ad prudentiam iustorum parare domino ple-
bem perfectam. Et dixit zacharias ad angelum Vnde hoc sci-
am? Ego enim sum senex et uxor mea processit in diebus suis.
Et respondens angelus dixit ei. Ego sum gabriel qui asto ante deum
et missus sum loqui ad te et hec tibi euangelizare. Et ecce
eris tacens et non poteris loqui usque in diem quo hec fiant pro eo
quod non credidisti uerbis meis que implebuntur in tempore suo. et erat
plebs expectans zachariam et mirabantur quod ipse tardaret
in templo. Egressus autem non poterat loqui ad illos. Et cog-
nouerunt quod uisionem uidisset in templo et ipse erat innuens
illis et permansit mutus. Et factum est ut impleti sunt dies offi-
cii eius abiit in domum suam. Post hos autem dies concepit
elizabeth uxor eius et occultabat se mensibus quinque dicens. Quia
sic fecit michi dominus in diebus quibus respexit auferre obprobrium
meum inter homines. In mense autem sexto missus est angelus
gabriel a deo in ciuitatem galilee cui nomen nazareth ad
uirginem desponsatam uiro cui nomen erat ioseph de domo
dauid et nomen uirginis maria. Et ingressus angelus ad eam
dixit. Aue gratia plena dominus tecum. Benedicta tu in mulieribus.
Que cum audisset turbata est in sermone eius: et cogitabat qualis
esset ista salutatio. Et ait angelus ei. Ne timeas maria:
inuenisti enim gratiam apud deum. Ecce concipies in utero et paries filium et
uocabis nomen eius ihesum. Hic erit magnus: et filius al-
tissimi uocabitur. Et dabit illi dominus deus sedem dauid patris
eius: et regnabit in domo iacob in eternum et regni eius
non erit finis. Dixit autem maria ad angelum. Quomodo fiet
istud quoniam uirum non cognosco? Et respondens angelus dixit ei.
Spiritus sanctus superueniet in te: et uirtus altissimi obumbrabit
tibi. Ideoque et quod nascetur ex te sanctum: uocabitur filius dei. Et
ecce elizabeth cognata tua: et ipsa concepit filium in se-
nectute sua. Et hic mensis est sextus illi que uocatur sterilis
quia non erit inpossibile apud deum omne uerbum. Dixit autem maria
Ecce ancilla domini. fiat michi secundum uerbum tuum. Et
discessit ab illa angelus. Exurgens
autem maria in diebus illis abiit in montana cum festinatione:
in ciuitatem iuda. Et intrauit in domum zacharie et salutauit
elizabeth. Et factum est ut audiuit salutationem marie
elizabeth: exultauit in gaudio infans in utero meo. Et re-
pleta est spiritu sancto helizabeth: et exclamauit uoce magna
et dixit. Benedicta tu inter mulieres: et benedictus fructus uen-
tris tui. Et unde hoc michi ut ueniat mater domini mei ad me?
Ecce enim ut facta est uox salutationis tue in auribus meis:
exultauit in gaudio infans in utero meo. Et beata que

Concepit

credidisti: quoniam perficientur ea que dicta sunt tibi / Et ait maria.
Magnificat a. m. d. Et exultavit s. m. in d. s. meo. Quia
r. h. a. s. e. e. e. b. m. d. omnes generationes. Quia f. m. m.
q. p. e. et s. n. eius / Et misericordia eius a progenie in progenies t. e. Fecit
p. i. b. s. d. sup. m. c. sui. Deposuit pot. de s. et e. h. Esurien
tes implevit bonis: et divites dimisit inanes. Suscepit
i. p. s. r. m. s. Sicut l. ad p. n. ab. et s. e. i. s. Mansit autem ma
ria cum illa quasi mensibus tribus et reversa est in domum suam. He
lizabeth autem impletum est tempus pariendi et peperit filium:
et audierunt vicini et cognati eius:
quia magnificavit dominus misericordiam suam cum illa: et congratula
bantur ei. Et factum est in die octavo venerunt circumcide
re puerum: et vocabant eum nomine patris sui zachariam.
Et respondens mater eius dixit. Nequaquam sed vocabitur iohannes
et dixerunt ad illam quia nemo est in cognatione tua qui vo
cetur hoc nomine. Innuebant autem patri eius quem vel
let vocari eum: et postulans pugillarem scripsit dicens.
Iohannes est nomen eius. et mirati sunt universi. Apertum est autem illico
os eius et lingua eius: et loquebatur benedicens deum. Et factus
est timor super omnes vicinos eorum: et super omnia montana iu
dee divulgabantur omnia verba hec. Et posuerunt omnes qui au
dierant: in corde suo dicentes. Quis putas puer iste
erit: Etenim manus domini erat cum illo. Et zacharias pater
eius impletus est spiritu sancto: et prophetavit dicens. Benedictus dominus
deus israel: quia visitavit et f. r. p. s. Et erexit c. s. n. i. d. d. p. sui
Sicut locutus est per os s. q. a. s. s. p. eius. Salutem ex i. n. et d. m.
o. q. o. n. Ad faciendam m. c. p. n. et m. t. s. s. Iusiurandum
q. iur. ad a. p. n. d. s. n. Ut sine t. d. m. inim. n. l. s. illi. In
s. et iust. c. ipso o. d. n. Et tu p. p. alt. u. p. i. e. a. f. d.
p. vias ei. Ad dandam s. s. p. eius: in r. p. e. Per viscera
m. d. n.: in quibus v. n. o. ex alto. Illuminare his qui
in t. et in u. m. s. ad d. p. n. in u. p. Puer autem crescebat et confor
tabatur spiritu: et erat in desertis usque in diem ostensionis sue
ad israel.

II

Factum est autem in diebus illis: exiit edictum a cesare au
gusto: ut describeretur universus orbis. Hec descriptio pri
ma facta est a preside syrie cyrino. Et ibant omnes ut profiterentur
singuli in suam civitatem. Ascendit autem et ioseph a gali
lea de civitate nazareth in iudeam civitatem david que
vocatur bethleem eo quod esset de domo et de familia david
ut profiteretur cum maria desponsata sibi uxore preg
nante. Factum est autem cum essent ibi impleti sunt dies ut pare
ret. et peperit filium suum primogenitum et pannis eum involvit
et reclinavit eum in presepio quia non erat ei locus in diversorio

Puer

Et pastores erant in regione eadem vigilantes et custodientes
vigilias noctis: super gregem suum. Et ecce angelus domini ste
tit iuxta illos: et claritas dei circumfulsit illos. Et timuerunt
timore magno. Et dixit illis angelus. Nolite timere. Ecce enim
evangelizo vobis gaudium magnum quod erit omni populo. quia
natus est vobis hodie salvator qui est christus dominus in civitate
david. et hoc vobis signum. Invenietis infantem pannis
involutum et positum in presepio. Et subito facta est cum angelo
multitudo militie celestis laudantium deum et di
centium. Gloria in altissimis deo et in terra pax hominibus bo
ne voluntatis. Et factum est ut discesserunt ab eis angeli
in celum pastores loquebantur ad invicem. Transeamus usque beth
leem: et videamus hoc verbum quod factum est quod fecit dominus et osten
dit nobis. Et venerunt festinantes et invenerunt mariam
et ioseph et infantem positum in presepio. Videntes autem cogno
verunt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc. et omnes qui
audierunt mirati sunt et de his que dicta erant a pastoribus
ad ipsos. Maria autem conservabat omnia verba hec: conferens
in corde suo. Et reversi sunt pastores glorificantes et laudantes
deum in omnibus que audierant et viderant sicut dictum est ad
illos. Et postquam consummati sunt dies octo ut circumcide
retur puer vocatum est nomen eius ihesus. quod vocatum est ab angelo
priusquam in utero conciperetur. Et postquam impleti sunt dies purga
tionis marie secundum legem moysi: tulerunt illum in ierusalem ut
sisterent eum domino sicut scriptum est in lege moysi. quia omne
masculinum adaperiens vulvam sanctum domino vocabitur. Et ut
darent hostiam secundum quod dictum est in lege domini par turturum
aut duos pullos columbarum. Et ecce homo erat in ierusalem cui
nomen symeon: et homo iste iustus et timoratus expectans
consolationem israel. et spiritus sanctus erat in eo. Et responsum acceperat
a spiritu sancto: non visurum se mortem nisi videret christum domini. Et ve
nit in spiritu in templum. Et cum inducerent puerum ihesum paren
tes eius: et facerent secundum consuetudinem legis pro eo et ipse ac
cepit eum in ulnas suas et benedixit deum et dixit. Nunc dimittis
servum t. d. s. v. t. i. p. Quia viderunt oculi mei: s. t. Quod p. a. f.
o. p. Lumen ad revelationem g. et g. p. t. i. Et erat pater et mater
eius mirantes super his que dicebantur de illo. Et benedixit illis syme
on et dixit ad mariam matrem eius. Ecce positus est hic in ruinam
et in resurrectionem multorum in israel et in signum cui contradicetur
Et tuam ipsius animam pertransibit gladius: ut revelentur
ex multis cordibus cogitationes. Et erat anna prophetissa filia
phanuel de tribu aser. Hec processerat in diebus multis: et
vixerat cum viro suo annis vii. a virginitate sua, et hec
vidua erat usque ad annos octoginta iiii. que non discedebat
de templo ieiuniis et obsecrationibus. serviens die ac nocte
Et hec ipsa hora superveniens confitebatur domino et loquebatur de illo
omnibus qui expectabant redemptionem israel. Et ut perfecerunt
omnia secundum legem domini: reversi sunt in galileam in civi
tatem suam nazareth. Puer autem crescebat et confortabatur
plenus sapientia et gratia dei erat cum illo. et ibant parentes eius
per omnes annos in ierusalem in die sollempni pasche. Et cum
factus esset annorum xii. ascendentibus illis ierosolimam secundum
consuetudinem diei festi consummatisque diebus cum redirent
remansit puer ihesus in ierusalem et non cognoverunt parentes eius.
Existimantes autem illum in comitatu esse: venerunt iter diei et
requirebant eum inter cognatos et notos. Et non invenien
tes regressi sunt in ierusalem requirentes eum. Et factum est post tri
duum invenerunt illum in templo. sedentem in medio docto
rum audientem illos et interrogantem illos. Stupebant autem
omnes qui eum audiebant super prudentia et responsis eius: et vi
dentes admirati sunt. Et dixit mater eius ad illum. Fili quid
fecisti nobis sic. Ecce pater tuus et ego dolentes querebamus
te. Et ait ad illos. Quid est quod me querebatis nesciebatis
quia in his que patris mei sunt oportet me esse. Et ipsi non
intellexerunt verbum quod locutus est ad illos. Et descendit cum eis
et venit nazareth: et erat subditus illis. Et mater eius conser
vabat omnia verba hec: conferens in corde suo. Et ihesus proficie
bat sapientia etate et gratia apud deum et homines. Anno
autem quintodecimo imperii tyberii cesaris procurante pon
tio pilato iudeam tetrarcha autem galilee herode philippo
autem fratre eius tetrarcha yturee et traconitidis regionis: et lysa

nia Abilinae tetrarcha sub principibus sacerdotum Anna
et Caypha factum est verbum Domini super Iohannem Zachariae filium
in deserto. Et venit in omnem regionem Iordanis praedicans
baptismum paenitentiae in remissionem peccatorum. Sicut scriptum
est in libro sermonum Ysaiae prophetae: Vox clamantis in deser-
to parate viam Domini rectas facite semitas eius. Omnis val-
lis implebitur et omnis mons et collis humiliabitur et erunt
prava in directa et aspera in vias planas et videbit omnis
caro salutare Dei. Dicebat ergo ad turbas quae exibant ut
baptizarentur ab ipso. Genimina viperarum quis ostendit
vobis fugere a ventura ira? Facite ergo fructus dignos
paenitentiae et ne coeperitis dicere patrem habemus Abraham. Di-
co enim vobis quia potest Deus de lapidibus istis suscitare
filios Abrahae. Iam enim securis ad radicem arboris
posita est. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum excide-
tur et in ignem mittetur. Et interrogabant eum turbae
dicentes: Quid ergo faciemus? Respondens autem dicebat
illis: Qui habet duas tunicas det non habenti et qui habet
escas similiter faciat. Venerunt autem publicani ut bapti-
zarentur et dixerunt ad illum: Magister quid faciemus? At ille
dixit ad illos: Nihil amplius quam quod constitutum est vobis
faciatis. Interrogabant autem eum et milites dicentes: Quid
faciemus et nos? Et ait illis: Neminem concutiatis neque calum-
niam faciatis et contenti estote stipendiis vestris. Ex-
istimante autem populo et cogitantibus omnibus in cordibus suis de
Iohanne ne forte ipse esset Christus. Respondit Iohannes
dicens omnibus: Ego quidem aqua baptizo vos; veniet
autem fortior me cuius non sum dignus solvere corrigiam cal-
ciamentorum eius. Ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto et igni. Cuius
ventilabrum in manu eius et purgabit aream suam et
congregabit triticum in horreum suum paleas autem combu-
ret igni inextinguibili. Multa quidem et alia exhortans
evangelizabat populo. Herodes autem tetrarcha cum corriperetur
ab illo de Herodiade uxore fratris sui et de omnibus malis quae
fecit Herodes adiecit et hoc super omnia et inclusit Iohannem
in carcere. Factum est autem cum baptizaretur omnis populus
et Ihesu baptizato et orante apertum est caelum et descendit Spiritus
Sanctus corporali specie sicut columba in ipsum. Et vox de caelo
facta est: Tu es filius meus dilectus in te complacuit mihi. Et ipse
Ihesus erat incipiens quasi annorum xxx ut putabatur filius Ioseph,
qui fuit Hely, qui fuit Mathat, qui fuit Levi, qui fuit Melchi, qui
fuit Iannae, qui fuit Ioseph, qui fuit Mathathiae, qui fuit Amos, qui
fuit Naum, qui fuit Hely, qui fuit Naggae, qui fuit Mahath, qui fuit
Mathathiae, qui fuit Semei, qui fuit Ioseph, qui fuit Iuda, qui fuit Iohanna,
qui fuit Resa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri, qui
fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Cosam, qui fuit Helmadam,
qui fuit Her, qui fuit Iosam, qui fuit Mathat, qui fuit Levi, qui fuit Sy-
meon, qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph, qui fuit Iona, qui fuit Eliachim,
qui fuit Melcha, qui fuit Menna, qui fuit Mathathan, qui fuit Na-
than, qui fuit David, qui fuit Iesse, qui fuit Obeth, qui fuit Booz, qui fuit Sal-
mon, qui fuit Naason, qui fuit Aminadab, qui fuit Aram,
qui fuit Esrom, qui fuit Phares, qui fuit Iudae, qui fuit Iacob, qui fuit
Ysaac, qui fuit Abraham, qui fuit Thare, qui fuit Nachor, qui fuit
Seruch, qui fuit Ragau,
qui fuit Phalech, qui fuit Heber, qui fuit Sale, qui fuit Chainan, qui fuit
Arfaxath, qui fuit Sem, qui fuit Noe, qui fuit Lamech, qui fuit Ma-
thusale, qui fuit Enoch, qui fuit Iareth, qui fuit Malaleel, qui fuit
Chainan, qui fuit Enos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit
Dei.

IIII

Ihesus autem plenus Spiritu Sancto regressus est a Iordane et agebatur
a Spiritu in desertum xl diebus et temptabatur a diabolo. Et nihil
manducavit in diebus illis, et consummatis illis esuriit.
Dixit autem illi diabolus: Si filius Dei es dic lapidi hu-
ic ut panis fiat. Et respondit ad illum Ihesus: Scriptum
est quia non in solo pane vivit homo sed in omni verbo Dei. Et duxit il-
lum diabolus et ostendit illi omnia regna mundi in mo-
mento temporis et ait ei: Tibi dabo potestatem hanc univer-
sam et gloriam illorum quia mihi tradita sunt et cui volo do illa. Tu
ergo si adoraveris coram me erunt tua omnia. Et respondens
Ihesus dixit illi: Scriptum est Dominum Deum tuum adorabis et
illi soli servies. Et duxit illum in Hierusalem et statuit eum
supra pinnaculum templi et dixit illi: Si filius Dei es
mitte te deorsum. Scriptum est enim quod angelis suis manda-
vit de te ut conservent te et quia in manibus tollent te
ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Et respondens
Ihesus ait illi: Dictum est: Non temptabis Dominum Deum tuum.
Et consummata omni temptatione diabolus recessit
ab illo usque ad tempus. Et regressus est Ihesus in virtute Spiritus
in Galileam et fama exiit per universam regionem de illo
et ipse docebat in synagogis eorum et magnificabatur ab omni-
bus. Et venit Nazareth ubi erat nutritus et intravit secundum
consuetudinem suam die sabbati in synagogam et sur-
rexit legere. Et traditus est illi liber Ysaiae prophetae. Et ut
revolvit librum invenit locum ubi scriptum erat:
Spiritus Domini super me propter quod unxit me evangelizare pau-
peribus misit me sanare contritos corde et praedicare cap-
tivis remissionem et caecis visum dimittere confractos
in remissionem praedicare annum Domini acceptum et diem re-
tributionis. Et cum plicuisset librum reddidit mi-
nistro et sedit et omnium oculi in synagoga erant in-
tendentes in eum. Coepit autem dicere ad illos quia hodie
impleta est haec scriptura in auribus vestris. Et omnes testimo-
nium illi dabant et mirabantur in verbis gratiae quae procede-
bant de ore ipsius et dicebant: Nonne hic est filius Io-
seph? Et ait illis: Utique dicetis mihi hanc similitudinem: Me-
dice cura te ipsum. Quanta audivimus facta in Capharnaum
fac et hic in patria tua. Ait autem: Amen dico vobis quia nemo
propheta acceptus est in patria sua. In veritate dico vobis
multae viduae erant in diebus Heliae in Israhel quando clausum
est caelum annis tribus et mensibus sex cum facta est fames
magna in omni terra, et ad nullam illarum missus est
Helias nisi in Sarepta Sidoniae ad mulierem vidu-
am. Et multi leprosi erant in Israhel sub Heliseo pro-
pheta et nemo eorum mundatus est nisi Naaman Syrus.
Et repleti sunt omnes in synagoga ira haec audientes et
surrexerunt et eiecerunt illum extra civitatem et duxerunt il-
lum usque ad supercilium montis supra quem civitas
illorum erat aedificata ut praecipitarent illum. Ipse autem
transiens per medium illorum ibat. Et descendit in Ca-
pharnaum civitatem Galileae ibique docebat eos
sabbatis et stupebant in doctrina eius quia in potestate
erat sermo ipsius. Et in synagoga erat homo habens
demonium immundum et exclamavit voce magna
dicens: Sine, quid nobis et tibi Ihesu Nazarene venisti
perdere nos? Scio te quis sis Sanctus Dei. Et increpavit

Docet
Et angeli ministrabant Christo

IV

illum Ihesus dicens. Obmutesce et exi ab illo. Et cum proiecisset
illum demonium in medium exiit ab illo nichilque illum no
cuit. Et factus est pavor in omnibus et colloquebantur ad invi
cem dicentes. Quod est hoc verbum quia in potestate et virtute
imperat inmundis spiritibus et exeunt. Et divulgabatur fama
de illo in omnem locum regionis. Surgens autem de synago
ga introivit in domum Symonis. Socrus autem Symonis
tenebatur magnis febribus et rogaverunt illum pro ea. Et
stans super illam imperavit febri et dimisit illam. Et con
tinuo surgens ministrabat illis. Cum autem sol occidisset omnes
qui habebant infirmos variis langoribus ducebant
illos ad eum. At ille singulis manus imponens cura
bat eos. Exiebant autem demonia a multis clamantia et di
centia quia tu es filius dei. Et increpans non sinebat ea lo
qui quia sciebant ipsum esse Christum. Facta autem die egressus
ibat in desertum locum et turbe requirebant eum et venerunt
usque ad ipsum et detinebant illum ne discederet ab eis.
Quibus ille ait. Quia et aliis civitatibus oportet me evangeliza
re regnum dei quia ideo missus sum. Et erat predicans in sy

V

nagogis Galilee. Factum est autem cum turbe irruerent
in eum ut audirent verbum dei et ipse stabat secus stagnum:

Genezaret, et vidit duas naves stantes secus stagnum

laxavit

Piscatores autem descenderant et lavabant retia. Ascendens
autem in unam navim que erat Symonis rogavit eum a
terra reducere pusillum. Et sedens de navicula docebat turbas.
Ut autem cessavit loqui dixit ad Symonem. Duc in altum
et laxate retia vestra in capturam. Et respondens Symon dixit
illi. Preceptor per totam noctem laborantes nichil cepimus
in verbo autem tuo laxabo rete. Et cum hoc fecissent concluse
runt piscium multitudinem copiosam. Rumpebatur autem
rete eorum et annuerunt sociis qui erant in alia navi ut ve
nirent et adiuvarent eos. Et venerunt et impleverunt
ambas naviculas ita ut pene mergerentur. Quod
cum videret Symon Petrus procidit ad genua Ihesu di
cens. Exi a me domine quia homo peccator sum. Stupor e
nim circumdederat eum et omnes qui cum illo erant in captura
piscium quam ceperant. Similiter autem Iacobum et Iohannem
filios Zebedei qui erant socii Symonis. Et ait ad Symonem
Ihesus. Noli timere ex hoc iam homines eris capiens. Et
subductis ad terram navibus relictis omnibus secuti sunt eum.
Et factum est cum esset in una civitatum et ecce vir plenus
lepra et videns Ihesum et procidens in faciem rogavit eum di
cens. Domine si vis potes me mundare. Et extendens
manum Ihesus tetigit illum dicens. Volo. Mundare.
Et confestim discessit lepra ab illo. Et ipse precepit illi ut
nemini diceret. Sed vade ostende te sacerdoti et offer pro emun
datione tua sicut precepit Moyses in testimonium illis.
Perambulabat autem magis sermo de illo et conveniebant
turbe multe ut audirent et curarentur ab infirmitatibus
suis. Ipse autem secedebat in deserto et orabat. Et factum est in u
na dierum et ipse sedebat docens. Et erant pharisei sedentes
et legis doctores qui venerant ex omni castello Galilee et Iu
dee et Ierusalem et virtus domini erat ad sanandum infirmos. Et ecce
viri portantes in lecto hominem qui erat paralyticus
et querebant eum inferre et ponere ante eum. Et non invenientes
qua parte illum inferrent pre turba ascenderunt supra tectum
et per tegulas summiserunt illum cum lecto in medium ante

Ihesum. Quorum fidem ut vidit dixit. Homo remittuntur tibi pecca
ta tua. Et ceperunt cogitare scribe et pharisei dicentes. Quis
est hic qui loquitur blasphemias? Quis potest dimittere pec
cata nisi solus deus? Ut autem cognovit cogitationes eorum dixit
ad illos. Quid cogitatis mala in cordibus vestris? Quid est
facilius dicere dimittuntur tibi peccata tua an dicere Surge et am
bula? Ut autem sciatis quia filius hominis habet pote
statem in terra dimittendi peccata ait paralytico. Tibi
dico surge. Tolle grabatum tuum et vade in domum tuam.
Et confestim surgens coram illis tulit lectum in quo iacebat
et abiit in domum suam magnificans deum. Et stupor appre
hendit omnes et magnificabant deum et repleti sunt stupore
timore dicentes quia vidimus mirabilia hodie. Et post hec exiit
et vidit publicanum nomine Levi sedentem ad theloneum
et ait illi. Sequere me. Et relictis omnibus surgens secu
tus est eum. Et fecit ei convivium magnum Levi in domo sua. Et
erat turba multa publicanorum et aliorum qui cum illis erant
discumbentes. Et murmurabant pharisei et scribe dicentes
ad discipulos eius. Quare cum publicanis et peccatoribus man
ducatis et bibitis? Et respondens Ihesus dixit ad illos. Non
egent qui sani sunt medico sed qui male habent. Non
enim veni vocare iustos sed peccatores ad penitentiam. At illi
dixerunt ad illum. Quare discipuli Iohannis ieiunant fre
quenter et obsecrationes faciunt similiter et phariseorum, tui autem
edunt et bibunt. Quibus ipse ait. Numquid potestis filios sponsi
dum cum illis est sponsus facere ieiunare? Venient autem
dies cum ablatus fuerit ab illis sponsus tunc ieiunabunt in
illis diebus. Dicebat autem et similitudinem ad illos. Quia
nemo commissuram a vestimento novo mittit in vesti
mentum vetus. Alioquin et novum rumpit et veteri non con
venit commissura a novo. Et nemo mittit vinum novum
in utres veteres. Alioquin rumpet vinum novum u
tres et ipsum effundetur et utres peribunt. Sed vinum novum in u
tres novos mittendum est et utraque conservantur. Et nemo bi
bens vetus statim vult novum. Dicit enim. Vetus melius
est. Factum est autem in sabbato secundo primo cum transiret
per sata vellebant discipuli eius spicas et manducabant
confricantes manibus. Quidam autem phariseorum dicebant
illis. Quid facitis quod non licet sabbatis? Et respondens
Ihesus ad eos dixit. Nec hoc legistis quod fecit David cum esuri
isset ipse et qui cum eo erant quomodo intravit in domum dei et pa
nes propositionis sumpsit et manducavit et dedit his qui cum
ipso erant quos non licebat manducare nisi tantum sacerdoti
bus. Et dicebat illis quia dominus est filius hominis et sabbati. Fac
tum est autem et in alio sabbato ut intraret in synagogam et doce
ret. Et erat ibi homo et manus eius dextera erat arida. Obser
vabant autem scribe et pharisei si in sabbato curaret ut
invenirent unde accusarent illum. Ipse vero sciebat cogita
tiones eorum et ait homini qui habebat manum aridam.
Surge et sta in medio. Et surgens stetit. Ait autem ad illos
Ihesus. Interrogo vos si licet sabbato bene agere an male, ani
mam salvam facere an perdere. Et circumspectis omnibus
dixit homini. Extende manum tuam. Et extendit et restitu
ta est manus eius. Ipsi autem repleti sunt insipientia et col
loquebantur ad invicem quidnam facerent de Ihesu. Fa
ctum est autem in diebus illis exiit in montem orare et erat

noctans in oratione dei. Et cum dies factus esset vocavit
discipulos suos: et elegit xii. ex ipsis quos et apostolos nominavit.
Symonem quem cognominavit Petrum, et Andream fratrem eius,
Iacobum et Iohannem, Phylippum et Bartholomeum, Matheum
et Thomam, Iacobum Alphei, et Symonem qui vocatur Zelotes,
Iudam Iacobi, et Iudam Scarioth qui fuit proditor. Et descendens
cum illis de monte stetit in loco campestri, et turba disci-
pulorum eius, et multitudo copiosa plebis ab omni Iudea, et Ie-
rusalem, et maritima, et Tyri, et Sydonis, qui venerant ut audirent
illum, et sanarentur a languoribus suis. Et qui vexabantur a spi-
ritibus inmundis curabantur. Et omnis turba querebat eum
tangere: quia virtus de illo exibat, et sanabat omnes. Et ipse ele-
vatis oculis in discipulos suos dicebat. Beati pauperes: quia vestrum
est regnum dei. Beati qui nunc esuritis: quia saturabimini. Beati qui
nunc fletis: quia ridebitis. Beati eritis cum vos oderint homi-
nes, et cum separaverint vos et exprobraverint, et eiecerint nomen
vestrum tamquam malum propter filium hominis. Gaudete in illa die et
exultate: ecce enim merces vestra multa est in celo. Secundum
hec enim faciebant prophetis patres eorum. Verumptamen ve vobis
divitibus qui habetis consolationem vestram. Ve vobis qui saturati
estis: quia esurietis. Ve vobis qui nunc ridetis: quia lugebitis et
flebitis. Ve cum benedixerint vobis homines. Secundum hec
faciebant pseudo prophetis patres eorum. Sed vobis dico qui audi-
tis. Diligite inimicos vestros. Benefacite his qui oderunt vos.
Benedicite maledicentibus vobis. Orate pro calumpniantibus vos.
Et qui te percusserit in maxillam: prebe et alteram. Et ab eo qui
aufert tibi vestimentum: et tunicam noli prohibere. Omni autem petenti
te tribue. Et qui aufert que tua sunt ne repetas. Et prout vul-
tis ut faciant vobis homines: et vos facite illis similiter. Et
si diligitis eos qui vos diligunt que vobis est gratia? Nam et pecca-
tores diligentes se diligunt. Et si benefeceritis his qui vobis
benefaciunt que vobis est gratia? Siquidem et peccatores hoc faciunt.
Et si mutuum dederitis his a quibus speratis recipere que gratia
vobis est? Nam et peccatores peccatoribus feneratur, ut reci-
piant equalia. Verumptamen diligite inimicos vestros: et
benefacite et mutuum date nichil inde sperantes et erit
merces vestra multa, et eritis filii altissimi quia ipse benignus est
super ingratos et malos. Estote ergo misericordes: sicut et
pater vester misericors est. Nolite iudicare et non iudicabimini.
Nolite condempnare: et non condempnabimini. Dimittite
et dimittetur vobis. Date et dabitur vobis. Mensuram bonam
et confertam et coagitatam et supereffluentem dabunt in sinum
vestrum. Eadem quippe mensura qua mensi fueritis remecietur
vobis. Dicebat autem illis et similitudinem. Numquid potest cecus
cecum ducere? Nonne ambo in foveam cadunt? Non est discipulus
super magistrum. Perfectus autem omnis erit: si sit sicut ma-
gister eius. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, tra-
bem autem que in oculo tuo est non consideras? Aut quomodo po-
tes dicere fratri tuo. Frater sine eiciam festucam de oculo tuo, ipse in oculo
tuo trabem non videns? Hypocrita, eice primum trabem de oculo tuo
et tunc perspicies ut educas festucam de oculo tuo, ipse in oculo tuo
trabem non vides? Hypocrita, eice primum trabem de oculo
tuo et tunc perspicies ut educas festucam de oculo fratris tui. Non
est enim arbor bona que facit fructus malos: neque arbor mala
faciens fructus malos facere. Faciens fructum malum bonum.
Unaqueque enim arbor de fructu suo cognoscitur. Neque enim
de spinis colligunt ficus. neque de rubo vindemiant u-
vam. Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bo-
num: et malus homo de malo thesauro cordis sui profert
malum. Ex habundantia enim cordis os loquitur. Quid autem
vocatis me domine domine, et non facitis que dico? Omnis qui venit
ad me et audit sermones meos et facit eos: ostendam
vobis cui similis est. Similis est homini edificanti domum
qui fodit in altum et posuit fundamenta super petram. Inun-
datione autem facta: illisum est flumen domui illi et non
potuit eam movere. Fundata enim erat supra petram.
Qui autem audit et non facit: similis est homini edificanti
domum suam super terram sine fundamento: in qua illisus
est fluvius et continuo concidit et facta est ruina illius domus
magna. Cum autem complesset omnia verba sua in aures
plebis: intravit Capharnaum. Centurionis autem cuiusdam
servus male habens erat moriturus: qui illi erat preciosus.
Et cum audisset de Ihesu: misit ad eum seniores Iudeorum rogans
eum ut veniret et sanaret servum eius. At illi cum venissent
ad Ihesum: rogabant eum sollicite dicentes ei. Quia dignus
est ut hoc illi prestes. Diligit enim gentem nostram et sy-
nagogam ipse edificavit nobis. Ihesus autem ibat cum illis. Et cum
iam non longe esset a domo: misit ad eum centurio ami-
cos dicens. Domine noli vexari. Non enim sum dignus ut sub tectum
meum intres. Propter quod et meipsum non sum dignum arbitratus ut
venirem ad te. Sed dic verbo et sanabitur puer meus. Nam et
ego homo sum sub potestate constitutus: habens sub me
milites. Et dico huic vade et vadit. et alio veni et venit
et servo meo fac hoc et facit. Quo audito Ihesus miratus est.
Et conversus sequentibus se turbis dixit. Amen dico vobis
nec in Israel tantam fidem inveni. Et reversi qui missi
fuerant domum: invenerunt servum qui languerat sanum.
Et factum est deinceps ibat Ihesus in civitatem que vocatur Naym: et
ibant cum illo discipuli eius et turba copiosa. Cum autem ap-
propinquaret porte civitatis: ecce defunctus efferebatur
filius unicus matris sue. Et hec vidua erat et turba ci-
vitatis multa cum illa. Quam cum vidisset dominus Ihesus
misericordia motus super eam dixit illi. Noli flere. Et acces-
sit et tetigit loculum. Hii autem qui portabant steterunt. Et
ait. Adolescens tibi dico surge. Et resedit qui erat mor-
tuus et cepit loqui. Et dedit illum matri sue. Accepit
autem omnes timor: et magnificabant deum dicentes. Quia
propheta magnus surrexit in nobis. Et quia deus visitavit
plebem suam. Et exiit hic sermo in universam Iudeam
de eo et in omnem circa regionem. Et nunciaverunt Iohanni
discipuli eius de omnibus his. Et convocavit duos de dis-
cipulis suis Iohannes et misit ad Ihesum dicens. Tu es qui
venturus es an alium expectamus? Cum autem venissent
ad eum viri: dixerunt. Iohannes baptista misit nos ad
te dicens. Tu es qui venturus es an alium expectamus? In
ipsa autem hora curavit multos a languoribus et plagis et
spiritibus malis et cecis multis donavit visum. Et respon-
dens dixit illis. Euntes renunciate Iohanni: que vidistis et
audistis. Quia ceci vident. claudi ambulant. leprosi
mundantur. Surdi audiunt mortui resurgunt pauperes
evangelizantur. Et beatus est qui non fuerit scandalizatus in me.
Et cum discessissent nuncii Iohannis: cepit dicere de Iohanne

thesauro

domine domine

VII

flere

ad turbas. Quid existis in desertum videre? Arundinem
vento agitatam? Sed quid existis videre? Hominem
mollibus vestimentis indutum? Ecce qui in veste preciosa sunt
et in deliciis in domibus regum sunt. Sed quid existis videre?
Prophetam? Utique dico vobis et plusquam prophetam. Hic est de quo
scriptum est: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam: qui
preparabit viam tuam ante te. Dico enim vobis: maior inter
natos mulierum propheta iohanne baptista nemo est. Qui autem
minor est in regno celorum maior est illo. Et omnis populus audi-
ens et publicani iustificaverunt deum baptizati baptismo iohannis.
Pharisei autem et legis periti consilium dei spreverunt in semet
ipsos non baptizati ab eo. Cui ergo similes dicam homines
generationis huius? Et cui similes sunt? Similes sunt pueris sedentibus in foro
et loquentibus ad invicem et dicentibus. Cantavimus vobis tibiis
et non saltastis. lamentavimus et non plorastis. Venit enim
iohannes baptista neque manducans panem neque bibens vi-
num et dicitis demonium habet. Venit filius hominis man-
ducans et bibens et dicitis. Ecce homo devorator et bibens
vinum amicus publicanorum et peccatorum. Et iustificata est sa-
pientia ab omnibus filiis suis. Rogabat autem illum qui-
dam de phariseis ut manducaret cum illo. Et ingressus
domum pharisei discubuit. Et ecce mulier que erat in civi-
tate peccatrix ut cognovit quod ihesus accubuisset in domo
pharisei attulit alabastrum unguenti et stans retro secus
pedes eius: lacrimis cepit rigare pedes eius et capillis ca-
pitis sui tergebat et osculabatur pedes eius et unguento
ungebat. Videns autem phariseus qui vocaverat eum ait
intra se dicens. Hic si esset propheta: sciret utique que et qualis est
mulier que tangit eum quia peccatrix est. Et respondens
ihesus dixit ad illum. Symon habeo tibi aliquid dicere. At il-
le ait. Magister dic. Et respondit ihesus. Duo debitores e-
rant cuidam feneratori unus debebat denarios quin-
gentos et alius quinquaginta. Non habentibus autem illis
unde redderent: donavit utrisque. Quis ergo eum plus di-
ligit? Respondens symon dixit. Estimo quia is cui plus
donavit. At ille dixit. Recte iudicasti. Et conversus ad
mulierem: dixit symoni. Vides hanc mulierem?
Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti, hec
autem lacrimis rigavit pedes meos et capillis suis tersit.
Osculum mihi non dedisti: hec autem ex quo intravi non cessa-
vit osculari pedes meos. Oleo caput meum non unxisti:
hec autem unguento unxit pedes meos. Propter quod dico tibi:
remittuntur ei peccata multa quoniam dilexit multum. Cui autem
minus dimittitur minus diligit. Dixit autem ad illam. Remit-
tuntur tibi peccata. Et ceperunt qui simul accumbebant dicere
intra se. Quis est hic qui et peccata dimittit? Dixit autem
ad mulierem. Fides tua te salvam fecit: vade in pace.

VIII

Et factum est deinceps et ipse iter faciebat per civitates
et castella predicans et evangelizans regnum dei et xii cum illo.
et mulieres alique que erant curate a spiritibus malig-
nis et infirmitatibus. Maria que vocatur magdalene de
qua demonia vii exierant et iohanna uxor chuze pro-
curatoris herodis. et susanna et alie multe que ministra-
bant ei de facultatibus suis. Cum autem turba plurima con-
venirent et de civitatibus properarent ad eum: dixit per simi-
litudinem. Exiit qui seminat seminare semen suum. Et dum
seminat: aliud cecidit secus viam. et conculcatum est. et
volucres celi comederunt illud. Et aliud cecidit super
petram: et natum aruit quia non habebat humorem. Et aliud
cecidit inter spinas: et simul exorte spine suffocaverunt
illud. Et aliud cecidit in terram bonam: et ortum fecit fru-
ctum centuplum. Hec dicens clamabat. Qui habet aures
audiendi audiat. Interrogabant autem eum discipuli eius: que esset hec
parabola. Quibus ipse dixit. Vobis datum est nosse misterium
regni dei. ceteris autem in parabolis ut videntes non videant et au-
dientes non intelligant. Est autem hec parabola. Semen est verbum dei.
Qui autem secus viam: hii sunt qui audiunt. Deinde venit
diabolus et tollit verbum de corde eorum ne credentes salvi
fiant. Nam qui supra petram: qui cum audierint: cum gaudio
suscipiunt verbum: et hii radices non habent qui ad tempus
credunt et in tempore temptationis recedunt. Quod autem in spi-
nis cecidit: hii sunt qui audierunt et a sollicitudinibus et divitiis
et voluptatibus vite euntes suffocantur et non referunt fructum. Quod
autem in bonam terram: hii sunt qui in corde bono et optimo: au-
dientes verbum retinent et fructum afferunt in patientia. Ne-
mo autem lucernam accendens operit eam vase aut subtus
lectum ponit. sed supra candelabrum ponit: ut intrantes
videant lumen. Non est enim occultum quod non manifestetur
nec absconditum quod non cognoscatur: et in palam veniat. Vi-
dete ergo quomodo audiatis. qui enim habet dabitur illi: et quicumque
non habet et quod putat se habere auferetur ab eo. Venerunt autem ad illum
mater et fratres eius et non poterant adire ad eum pre turba: et nuntiatum
est ei. Mater tua et fratres tui stant foris volentes te videre.
Qui respondens dixit ad eos. Mater mea et fratres mei hii sunt
qui verbum dei audiunt et faciunt. Factum est autem in una
dierum: et ipse ascendit in naviculam et discipuli eius
et ait ad illos. Transfretemus trans stagnum: et ascenderunt.
Navigantibus autem illis obdormivit et descendit procella ven-
ti in stagnum: et complebantur fluctibus et periclitabantur. Acce-
dentes autem suscitaverunt eum dicentes. Preceptor perimus. At il-
le surgens increpavit ventum et tempestatem aque et cessa-
vit et facta est tranquillitas. Dixit autem illis. Ubi est fides vestra?
Qui timentes mirati sunt ad invicem dicentes. Quis putas
hic est? quia et ventis imperat et mari et obediunt ei. Et na-
vigaverunt ad regionem gerasenorum que est contra galileam.
Et cum egressus esset ad terram: occurrit illi vir quidam
qui habebat demonium iam temporibus multis et vestimento
non induebatur neque in domo manebat sed in monumentis.
Is ut vidit ihesum: procidit ante illum. Et exclamans voce
magna dixit. Quid mihi et tibi est ihesu fili dei altissimi. Ob-
secro te ne me torqueas. Precipiebat enim spiritui inmundo
ut exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat
illum et vinciebatur catenis et compedibus custoditus
et ruptis vinculis agebatur a demonio in deserto. Interro-
gavit autem illum ihesus dicens. Quod tibi nomen est? At ille
dixit. Legio. quia intraverant demonia multa in eum. Et
rogabant illum ne imperaret illis ut in abyssum irent.
Erat autem ibi grex porcorum multorum pascentium in monte: et ro-
gabant eum ut permitteret eis in illos ingredi et permisit illis.
Exierunt ergo demonia ab homine: et intraverunt in porcos: et
impetu abiit grex per preceps in stagnum et suffocatus est.
Quod ut viderunt qui pascebant: fugerunt et nuntiaverunt in
civitatem et in villas. Exierunt autem videre quod factum est. et ve-
nerunt ad ihesum et invenerunt hominem sedentem a quo demo-
nia exierant vestitum ac sana mente ad pedes eius et timu-
erunt. Nuntiaverunt autem illis et qui viderant quomodo sanus

ser. est a legione. Et rogavit illum omnis multitudo regionis Gerasenorum ut discederet ab ipsis quia timore magno tenebantur. Ipse autem ascendens navem reversus est. Et rogabat illum vir a quo demonia exierant ut cum eo esset. Dimisit autem eum Ihesus dicens: Redi domum tuam et narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per universam civitatem predicans quanta illi fecisset Ihesus. Factum est autem cum redisset Ihesus excepit illum turba. Erant enim omnes expectantes eum. Et ecce venit vir cui nomen Iayrus et ipse princeps synagoge erat. Et cecidit ad pedes Ihesu rogans eum ut intraret in domum eius quia filia unica erat illi fere annorum xii et hec moriebatur. Et contigit dum iret a turbis comprimebatur. Et mulier quedam erat in fluxu sanguinis ab annis xii que in medicos erogaverat omnem substantiam suam nec ab ullo potuit curari. Accessit retro et tetigit fimbriam vestimenti eius et confestim stetit fluxus sanguinis eius. Et ait Ihesus: Quis est qui me tetigit? Negantibus autem omnibus dixit Petrus et qui cum illo erant: Preceptor turbe te comprimunt et affligunt et dicis quis me tetigit? Et dixit Ihesus: Tetigit me aliquis. Nam et ego cognovi virtutem de me exisse. Videns autem mulier quia non latuit veniens tremens et procidit ante pedes eius, et ob quam causam tetigerit eum indicavit coram omni populo et quemadmodum confestim sanata est. At ipse dixit ei: Filia fides tua te salvam fecit; vade in pace. Adhuc illo loquente venit quidam ad principem synagoge dicens ei quia mortua est filia tua; noli vexare magistrum. Ihesus autem audito hoc verbo respondit patri puelle: Noli timere; crede tantum et salva erit. Et cum venisset in domum non permisit intrare secum quemquam nisi Petrum et Iacobum et Iohannem et patrem et matrem puelle. Flebant autem omnes et plangebant illam. At ille dixit: Nolite flere; non est mortua sed dormit. Et deridebant eum scientes quia mortua esset. Ipse autem tenens manum eius clamavit dicens: Puella surge. Et reversus est spiritus eius et surrexit continuo; et iussit illi dare manducare. Et stupuerunt parentes eius, quibus precepit ne alicui dicerent quod factum erat.

IX Convocatis autem duodecim apostolis dedit illis virtutem et potestatem super omnia demonia et ut languores curarent. Et misit illos predicare regnum Dei et sanare infirmos. Et ait ad illos: Nichil tuleritis in via neque virgam neque peram neque panem neque pecuniam neque duas tunicas habeatis. Et in quamcumque domum intraveritis ibi manete et inde ne exeatis. Et quicumque non receperint vos exeuntes de civitate illa et pulverem pedum vestrorum excutite in testimonium super illos. Egressi autem circuibant per castella evangelizantes et curantes ubique. Audivit autem Herodes tetrarcha omnia que fiebant ab eo et hesitabat eo quod diceretur a quibusdam quia Iohannes surrexit a mortuis, a quibusdam vero quia Helyas apparuit, ab aliis autem quia unus de antiquis prophetis surrexit. Et ait Herodes: Iohannem ego decollavi; quis autem est iste de quo audio ego talia? Et querebat videre eum. Et reversi apostoli narraverunt illi quecumque fecerunt. Et assumptis illis secessit seorsum in locum desertum qui est Bethsaida. Quod cum cognovissent turbe secute sunt illum. Et excepit illos et loquebatur illis de regno Dei, et eos qui cura indigebant sanabat. Dies autem ceperat declinare. Et accedentes xii dixerunt illi: Dimitte turbas ut euntes in castella villasque que circa sunt divertant et inveniant escas, quia hic in loco deserto sumus. Ait autem ad illos: Vos date illis manducare. At illi dixerunt: Non sunt nobis plus quam v panes et duo pisces, nisi forte

nos eamus et emamus in omnem hanc turbam escas. Erant autem fere viri v milia. Ait autem ad discipulos suos: Facite illos discumbere per convivia quinquagenos. Et discumbere fecerunt omnes. Et ita fecerunt. Acceptis autem quinque panibus et duobus piscibus respexit in celum et benedixit illis et fregit et distribuit discipulis suis ut ponerent ante turbas. Et manducaverunt omnes et saturati sunt, et sublatum est quod superfuit illis fragmentorum cophini xii. Et factum est cum solus esset orans erant cum illo et discipuli; et interrogavit illos dicens: Quem me dicunt esse turbe? At illi responderunt et dixerunt: Iohannem Baptistam, alii autem Helyam, alii vero quia unus propheta de prioribus surrexit. Dixit autem illis: Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Symon Petrus dixit: Christum Dei. At ille increpans illos precepit ne cui dicerent hoc, dicens quia oportet filium hominis multa pati et reprobari a senioribus et principibus sacerdotum et scribis et occidi et tertia die resurgere. Dicebat autem ad omnes: Si quis vult post me venire abneget semetipsum et tollat crucem suam cotidie et sequatur me. Qui enim voluerit animam suam salvam facere perdet illam; nam qui perdiderit animam suam propter me salvam faciet illam. Quid enim proficit homo si lucretur universum mundum, se ipsum autem perdat et detrimentum sui faciat? Nam qui me erubuerit et meos sermones hunc filius hominis erubescet cum venerit in maiestate sua et patris et sanctorum angelorum. Dico autem vobis vere: sunt aliqui hic stantes qui non gustabunt mortem donec videant regnum Dei. Factum est autem post hec verba fere dies octo, et assumpsit Petrum et Iacobum et Iohannem et ascendit in montem ut oraret. Et facta est dum oraret species vultus eius altera, et vestitus eius albus refulgens. Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyses et Helyas visi in maiestate et dicebant excessum eius quem completurus erat in Iherusalem. Petrus vero et qui cum illo erant gravati erant somno. Et evigilantes viderunt maiestatem eius et duos viros qui stabant cum illo. Et factum est cum discederent ab illo ait Petrus ad Ihesum: Preceptor bonum est nos hic esse, et faciamus hic tria tabernacula, unum tibi et unum Moysi et unum Helye, nesciens quid diceret. Hec autem illo loquente facta est nubes et obumbravit eos, et timuerunt intrantibus illis in nubem. Et vox facta est de nube dicens: Hic est filius meus dilectus, ipsum audite. Et dum fieret vox inventus est Ihesus solus. Et ipsi tacuerunt et nemini dixerunt in illis diebus quicquam ex his que viderant. Factum est autem in sequenti die descendentibus illis de monte occurrit illis turba multa. Et ecce vir de turba exclamavit dicens: Magister obsecro te respice in filium meum quia unicus est mihi. Et ecce spiritus apprehendit illum et subito clamat et elidit et dissipat eum cum spuma, et vix discedit dilanians eum. Et rogavi discipulos tuos ut eicerent illum et non potuerunt. Respondens autem Ihesus dixit: O generatio infidelis et perversa, usquequo ero apud vos et patiar vos? Adduc huc filium tuum. Et cum accederet elisit illum demonium et dissipavit. Et increpavit Ihesus spiritum immundum et sanavit puerum et reddidit illum patri eius. Stupebant autem omnes in magnitudine Dei. Omnibusque mirantibus in omnibus que faciebat dixit ad discipulos suos: Ponite vos in cordibus vestris sermones istos. Filius enim hominis futurum est ut tradatur in manus hominum. At illi ignorabant verbum istud, et erat velatum ante eos ut non sentirent illud, et timebant interro

gare eum de hoc verbo. Intravit autem cogitatio in eos quis eorum esset maior. At Iesus videns cogitationes cordis eorum: apprehendens puerum statuit illum secus se et ait illis. Quicumque susceperit puerum istum in nomine meo: me recipit. Et quicumque me receperit: recipit eum qui me misit. Nam qui minor est inter omnes vos: hic maior est. Respondit autem Iohannes dicens. Praeceptor vidimus quendam in nomine tuo eicientem demonia. et prohibuimus eum quia non sequitur te nobiscum. Et ait ad illum Iesus. Nolite prohibere. Qui enim non est adversum vos: pro vobis est. Factum est autem dum complerentur dies assumptionis eius: et ipse faciem suam firmavit ut iret Ierusalem. et misit nuntios ante conspectum suum. Et euntes intraverunt in civitatem Samaritanorum ut pararent illi et non receperunt eum quia facies eius erat euntis in Ierusalem. Cum vidissent autem discipuli eius Iacobus et Iohannes dixerunt. Domine: vis dicimus ut ignis descendat de celo et consumat illos sicut Helias fecit. Et conversus increpavit illos dicens. Nescitis cuius spiritus estis. Filius enim hominis non venit animas hominum perdere sed salvare. Et abierunt in aliud castellum. Factum est autem ambulantibus illis in via: dixit quidam ad illum. Sequar te quocumque ieris. Et ait illi Iesus. Vulpes foveas habent. et volucres celi nidos. Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet. Ait autem ad alium. Sequere me. Ille autem dixit. Domine permitte mihi primum ire et sepelire patrem meum. Dixitque ei Iesus. Sine ut mortui sepeliant mortuos suos. Tu autem vade et annuntia regnum Dei. Et ait alter. Sequar te Domine. sed primum permitte me renuntiare his qui domi sunt. Ait ad illum Iesus. Nemo mittens manum suam ad aratrum et respiciens retro aptus est regno Dei. Post hec autem designavit Dominus et alios lxx duos: et misit illos binos ante faciem suam in omnem civitatem et locum quo erat ipse venturus. et dicebat illis. Messis quidem multa. operarii autem pauci. Rogate ergo Dominum messis ut mittat operarios in messem suam. Ite. Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. Nolite portare sacculum neque peram neque calciamenta. et neminem per viam salutaveritis. In quamcumque domum intraveritis: primum dicite. Pax huic domui. Et si ibi fuerit filius pacis requiescet super illum pax vestra. Sin autem ad vos revertetur. In eadem autem domo manete: edentes et bibentes que apud illos sunt. Dignus est enim operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum. Et in quamcumque civitatem intraveritis et susceperint vos manducate que apponuntur vobis. et curate infirmos qui in illa sunt et dicite illis. Appropinquabit in vos regnum Dei. In quamcumque autem civitatem intraveritis et non receperint vos: exeuntes in plateas eius dicite. Etiam pulverem qui adhesit nobis de civitate vestra: extergimus in vos. Tamen hoc scitote: quia appropinquabit regnum Dei. Dico vobis quia Sodomis remissius erit in illa die quam illi civitati. Ve tibi Corozaim ve tibi Bethsaida quia si in Tyro et Sydone facte fuissent virtutes que in vobis facte sunt. olim in cilicio et cinere sedentes penitèrent. Verumptamen Tyro et Sydoni remissius erit in iudicio quam vobis. Et tu Capharnaum usque ad celum exaltata: usque ad infernum demergeris. Qui vos audit me audit. et qui vos spernit me spernit. Qui autem me spernit spernit eum qui me misit. Reversi sunt autem lxx duo cum gaudio dicentes. Domine etiam demonia subiciuntur nobis in nomine tuo. Et ait illis. Videbam Sathanam sicut fulgur de celo cadentem. Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes et scorpiones et supra omnem virtutem inimici et nichil vobis nocebit. Verumptamen in hoc nolite gaudere quia spiritus vobis subiciuntur. Gaudete autem quia nomina vestra scripta sunt in celis. In ipsa hora exultavit in Spiritu Sancto: et dixit. Confiteor tibi pater Domine celi et terre: quia abscondisti hec a sapientibus et prudentibus et revelasti ea parvulis. Etiam pater: quia sic placitum fuit ante te. Omnia mihi tradita sunt a patre meo. et nemo scit qui sit filius nisi pater. et quis sit pater nisi filius et cui voluerit filius revelare. Et conversus ad discipulos suos dixit. Beati oculi qui vident que vos videtis. Dico enim vobis quod multi prophete et reges voluerunt videre que vos videtis et non viderunt et audire que auditis et non audierunt. Et ecce quidam legis peritus surrexit temptans eum dicens. Magister quid faciendo vitam eternam possidebo. At ille dixit ad eum. In lege quid scriptum est? Quomodo legis? Ille respondens dixit. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua et ex omnibus viribus tuis et ex omni mente tua et proximum tuum sicut te ipsum. Dixitque illi. Recte respondisti. hoc fac et vives. Ille autem volens iustificare se ipsum: dixit ad Iesum. Et quis est meus proximus? Suscipiens autem Iesus dixit. Homo quidam descendebat ab Ierusalem in Iericho et incidit in latrones. Qui etiam despoliaverunt eum et plagis impositis abierunt semivivo relicto. Accidit autem ut sacerdos quidam descenderet eadem via: et viso illo preterivit. Similiter et levita cum esset secus locum et videret eum pertransiit. Samaritanus autem quidam iter faciens venit secus eum et videns eum misericordia motus est. Et appropians alligavit vulnera eius: infundens oleum et vinum. Et imponens illum in iumentum suum: duxit in stabulum et curam eius egit. Et altera die protulit duos denarios et dedit stabulario et ait. Curam illius habe et quodcumque supererogaveris, ego cum rediero reddam tibi. Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones. At ille dixit. Qui fecit misericordiam in illum. Et ait illi Iesus. Vade et tu fac similiter. Factum est autem dum irent et ipse intravit in quoddam castellum. et mulier quedam Martha nomine excepit illum in domum suam. Et huic erat soror nomine Maria: que etiam sedens secus pedes Domini: audiebat verbum illius. Martha autem satagebat circa frequens ministerium. Que stetit et ait. Domine non est tibi cure quod soror mea reliquit me solam ministrare? Dic ergo illi ut me adiuvet. Et respondens dixit illi Dominus. Martha Martha sollicita es et turbaris erga plurima. Porro unum est necessarium. Maria optimam partem elegit: que non auferetur ab ea. Et factum est cum esset in loco quodam orans ut cessavit dixit unus ex discipulis eius ad eum. Domine doce nos orare sicut et Iohannes docuit discipulos suos. Et ait illis. Cum oratis dicite. Pater noster qui es in celis. Sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra. Panem nostrum cotidianum da nobis hodie. Et dimitte nobis debita nostra. Sicut et nos dimittimus omnibus debentibus nobis. Et ne nos inducas in temptationem. Et ait ad illos. Quis vestrum habebit amicum: et ibit ad illum media nocte et dicet illi. Amice commoda mihi tres panes quoniam amicus meus venit de via ad me et non habeo quod ponam ante illum. Et ille deintus respondens dicat. Noli mihi molestus esse iam ostium clausum est et pueri mei mecum sunt in cubili. non possum surgere et dare tibi. Et ille si perseveraverit pulsans: dico vobis et si non dabit illi surgens eo quod amicus eius sit. propter improbitatem tamen eius surget et dabit illi quotquot habet necessarios. Et ego dico vobis petite et accipietis. querite et invenietis. pulsate et aperietur vobis. Omnis enim qui petit

vulpes

Dne permitte me primum ire et sepelire patrem meum

X

bini

accipit et qui querit invenit et pulsanti aperietur. Quis autem ex vobis patrem petit panem numquid lapidem dabit illi? Aut piscem: numquid pro pisce serpentem dabit illi? Aut si petierit ovum numquid porriget ei scorpionem? Si ergo vos cum sitis mali nostis bona data dare filiis vestris quanto magis pater vester celestis de celo dabit spiritum bonum petentibus se. Et erat eiciens demonium et illud erat mutum. Et cum eiecisset demonium locutus est mutus et admirate sunt turbe. Quidam autem ex eis dixerunt: In beelzebub principe demoniorum eicit demonia. Et alii temptantes signum de celo querebant ab eo. Ipse autem ut vidit cogitationes eorum dixit: Omne regnum in se ipsum divisum desolabitur et domus supra domum cadet. Si autem et sathanas in se ipsum divisus est: quomodo stabit regnum eius quia dicitis in beelzebub eicere me demonia. Si autem ego in beelzebub eicio demonia filii vestri in quo eiciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt. Porro si in digito dei eicio demonia profecto pervenit in vos regnum dei. Cum fortis armatus custodit atrium suum in pace sunt ea que possidet. Si autem fortior illo superveniens vicerit eum: universa arma eius auferet in quibus confidebat et spolia eius distribuet. Qui non est mecum adversum me est. Et qui non colligit mecum dispergit. Cum immundus spiritus exierit ab homine: ambulat per loca inaquosa querens requiem: et non inveniens dicit: Revertar in domum meam unde exivi. Et cum venerit invenit scopis mundatam et ornatam. Et tunc vadit et assumit septem alios spiritus secum nequiores se et ingressi habitant ibi. Et fiunt novissima hominis illius peiora prioribus. Factum est autem cum hec diceret: extollens vocem quedam mulier de turba dixit illi: Beatus venter qui te portavit et ubera que suxisti. At ille dixit: Quinimmo beati qui audiunt verbum dei et custodiunt illud. Turbis autem concurrentibus cepit dicere: Generatio hec generatio nequam est. Signum querit et signum non dabitur ei nisi signum ione prophete. Nam sicut fuit ionas signum ninivitis: ita erit filius hominis generationi isti. Regina austri surget in iudicio cum viris generationis huius: et condempnabit illos quia venit a finibus terre audire sapientiam salomonis. Et ecce plus quam salomon hic. Viri ninivite surgent in iudicio cum generatione hac et condempnabunt eam quia penitentiam egerunt ad predicationem ione. Et ecce plus quam ionas hic. Nemo lucernam accendit et in abscondito ponit neque sub modio sed super candelabrum ut qui ingrediuntur lumen videant. Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex: totum corpus tuum lucidum erit. Si autem nequam fuerit: et corpus tuum tenebrosum erit. Vide ergo ne lumen quod in te est tenebre sint. Si ergo corpus tuum totum lucidum erit non habens aliquam partem tenebrarum: erit lucidum totum. Et sicut lucerna fulgoris illuminabit te. Et cum loqueretur rogavit illum quidam phariseus ut pranderet apud se. Et ingressus recubuit. Phariseus autem cepit intra se reputans dicere: quare non baptizatus esset ante prandium. Et ait dominus ad illum: Nunc vos pharisei quod deforis est calicis et catini mundatis. Quod autem intus est vestrum: plenum est rapina et iniquitate. Stulti nonne qui fecit quod deforis est etiam id quod deintus est fecit? Verumptamen quod superest date elemosinam: et ecce omnia munda sunt vobis. Sed ve vobis phariseis quia decimatis mentam et rutam et omne olus et preteritis iudicium et caritatem dei. Hec autem oportuit facere et illa non omittere. Ve vobis phariseis quia diligitis primas cathedras in synagogis et salutationes in foro. Ve vobis quia estis ut monumenta que non apparent et homines ambulantes supra nesciunt. Respondens autem quidam ex legis peritis ait illi: Magister hec dicens etiam contumeliam nobis facis. At ille ait: Et vobis legisperitis ve quia oneratis homines oneribus que portare non possunt: et ipsi uno digito vestro non tangitis sarcinas. Ve vobis qui edificatis monumenta prophetarum: patres autem vestri occiderunt illos. Profecto testificamini quod consentitis operibus patrum vestrorum. Quoniam quidem ipsi eos occiderunt vos autem edificatis eorum sepulchra. Propterea et sapientia dei dixit: Mittam ad illos prophetas et apostolos et ex illis occident et persequentur ut inquiratur sanguis omnium prophetarum qui effusus est a constitutione mundi a generatione ista a sanguine abel usque ad sanguinem zacharie prophete qui periit inter altare et edem. Ita dico vobis requiretur ab hac generatione. Ve vobis legisperitis quia tulistis clavem scientie: ipsi non introistis et eos qui introibant prohibuistis. Cum hec ad illos diceret: ceperunt pharisei et legisperiti graviter insistere et os eius opprimere de multis insidiantes ei: et querentes capere aliquid ex ore eius ut accusarent illum.

XII

Multis autem turbis circumstantibus ita ut se invicem conculcarent cepit dicere ad discipulos suos. Attendite a fermento phariseorum quod est ypocrisis. Nichil autem opertum est quod non reveletur neque absconditum quod non sciatur. Quoniam que in tenebris dixistis in lumine dicentur et quod in aurem locuti estis in cubiculis predicabitur in tectis. Dico autem vobis amicis meis ne terreamini ab his qui occidunt corpus et post hec non habent amplius quid faciant. Ostendam autem vobis quem timeatis. Timete eum qui postquam occiderit habet potestatem mittere in gehennam. Ita dico vobis hunc timete. Nonne v passeres veneunt dipondio et unus ex illis non est in oblivione coram deo. Sed et capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Nolite ergo timere multis passeribus pluris estis vos. Dico autem vobis omnis quicumque confessus fuerit me coram hominibus: et ego eum confitebor coram patre meo qui est in celis. Qui autem negaverit me coram hominibus: denegabitur coram angelis dei. Et omnis qui dicit verbum in filium hominis remittetur illi. Ei autem qui in spiritum sanctum blasphemaverit non remittetur. Cum autem inducent vos in synagogas et magistratus et potestates: nolite solliciti esse qualiter aut quid dicatis. Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa hora quid oporteat vos dicere. Ait autem ei quidam de turba: Magister dic fratri meo ut dividat mecum hereditatem. At ille dixit illi: Homo quis me constituit iudicem aut divisorem super vos? Dixit ad illos: Videte et cavete ab omni avaritia: quia non in habundantia cuiusquam vita eius est ex his que possidet. Dixit autem ad illos similitudinem dicens. Hominis cuiusdam divitis uberes fructus ager attulit et cogitabat intra se dicens. Quid faciam quia non habeo quo congregem fructus meos? Et dixit: Hoc faciam destruam horrea mea et maiora faciam et illuc congregabo omnia que nata sunt michi et bona mea et dicam anime mee. Anima habes multa bona posita in annos plurimos requiesce comede bibe epulare. Dixit autem illi deus. Stulte hac nocte animam tuam repetunt a te. Que autem parasti cuius erunt? Sic est qui sibi thesaurizat et non est in deum dives. Dixitque ad discipulos suos. Ideo dico vobis. Nolite solliciti esse anime quid manducetis neque corpori vestro quid induamini. Anima plus est quam esca et corpus plus quam vestimentum. Considerate corvos quia non seminant neque metunt quibus non est cellarium neque horreum et deus pascit illos. Quanto magis vos pluris estis illis. Quis autem vestrum cogitando potest adicere ad staturam suam cubitum unum? Si ergo neque quod minimum est potestis quid de ceteris solliciti

respondeatis aut quid

ho stulta

cum crescit? Considerate lilia agri quomodo crescunt: non laborant neque nent. Dico autem vobis nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut unum ex istis. Si autem fenum quod hodie in agro est et cras in clibanum mittitur deus sic vestit quanto magis vos pusille fidei? Et vos nolite querere quid manducetis aut quid bibatis et nolite in sublime tolli. Hec enim omnia gentes mundi querunt; pater autem vester scit quoniam his indigetis. Verumtamen querite primum regnum dei et hec omnia adicientur vobis. Nolite timere pusillus grex quia complacuit patri vestro dare vobis regnum. Vendite que possidetis et date elemosinam. Facite vobis sacculos qui non veterescunt thesaurum non deficientem in celis quo fur non appropiat neque tinea corrumpit. Ubi enim thesaurus vester est ibi et cor vestrum erit. Sint lumbi vestri precincti et lucerne ardentes in manibus vestris. Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum quando revertatur a nuptiis ut cum venerit et pulsaverit confestim aperiant ei. Beati illi servi quos cum venerit dominus invenerit vigilantes. Amen dico vobis quod precinget se et faciet illos discumbere et transiens ministrabit illis. Et si venerit in secunda vigilia et si in tertia vigilia venerit et ita invenerit beati sunt servi illi. Hoc autem scitote quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur veniret vigilaret utique et non sineret perfodi domum suam. Et vos estote parati quia qua hora non putatis filius hominis veniet. Ait autem ei Petrus: Domine ad nos dicis hanc parabolam an ad omnes? Dixit autem dominus: Quis putas est fidelis dispensator et prudens quem constituit dominus super familiam suam ut det illis in tempore tritici mensuram? Beatus ille servus quem cum venerit dominus invenerit ita facientem. Vere dico vobis quoniam supra omnia que possidet constituet illum. Quod si dixerit servus ille in corde suo moram facit dominus meus venire et ceperit percutere pueros et ancillas et edere et bibere et inebriari: veniet dominus servi illius in die qua non sperat et hora qua nescit et dividet eum partemque eius cum infidelibus ponet. Ille autem servus qui cognovit voluntatem domini sui et non se preparavit et non fecit secundum voluntatem eius vapulabit multis. Qui autem non cognovit et fecit digna plagis vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum est multum queretur ab eo: et cui commendaverunt multum plus petent ab eo. Ignem veni mittere in terram et quid volo nisi ut accendatur? Baptismo autem habeo baptizari et quomodo coartor usque dum perficiatur? Putatis quia pacem veni dare in terram? Non dico vobis sed separationem. Erunt enim ex hoc quinque in una domo divisi: tres in duo et duo in tres dividentur: pater in filium et filius in patrem suum, mater in filiam et filia in matrem, socrus in nurum suam et nurus in socrum suam. Dicebat autem et ad turbas: Cum videritis nubem orientem ab occasu statim dicitis: nimbus venit et ita fit. Et cum austrum flantem dicitis quia estus erit et fit. Hypocrite, faciem celi et terre nostis probare, hoc autem tempus quomodo non probatis? Quid autem et a vobis ipsis non iudicatis quod iustum est? Cum autem vadis cum adversario tuo ad principem in via da operam liberari ab illo ne forte trahat te apud iudicem et iudex tradat te exactori et exactor mittat te in carcerem. Dico tibi non exies inde donec etiam novissimum minutum reddas.

XIII

Aderant autem quidam ipso in tempore nuntiantes illi de Galileis quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificiis eorum. Et respondens dixit illis: Putatis quod hi Galilei pre omnibus Galileis peccatores fuerint quia talia passi sunt? Non dico vobis sed nisi penitentiam habueritis omnes similiter peribitis. Sicut illi xviii super quos cecidit turris in Siloam et occidit eos, putatis quia et ipsi debitores fuerunt preter omnes habitantes in Ierusalem? Non dico vobis sed nisi penitentiam habueritis omnes similiter peribitis. Dicebat autem hanc similitudinem: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua et venit querens fructum in illa et non invenit. Dixit autem ad cultorem vinee: Ecce anni tres sunt ex quo venio querens fructum in ficulnea hac et non invenio. Succide ergo illam: ut quid etiam terram occupat? At ille respondens dixit illi: Domine dimitte illam et hoc anno usque dum fodiam circa illam et mittam stercora. Et siquidem fecerit fructum; sin autem in futurum succides eam. Erat autem in synagoga eorum docens sabbatis. Et ecce mulier que habebat spiritum infirmitatis xviii annis et erat inclinata nec omnino poterat sursum respicere. Quam cum videret Iesus vocavit ad se et ait illi: Mulier dimissa es ab infirmitate tua. Et imposuit illi manus et confestim erecta est et glorificabat deum. Respondens autem archisynagogus indignans quia sabbato curasset Iesus dicebat turbe: Sex dies sunt in quibus oportet operari; in his ergo venite et curamini et non in die sabbati. Respondens autem ad illum dominus dixit: Hypocrite unusquisque vestrum sabbato non solvit bovem suum aut asinum a presepio et ducit adaquare? Hanc autem filiam Abrahe quam alligavit Sathanas ecce xviii annis non oportuit solvi a vinculo isto die sabbati? Et cum hec diceret erubescebant omnes adversarii eius; et omnis populus gaudebat in universis que gloriose fiebant ab eo. Dicebat ergo: Cui simile est regnum dei et cui simile esse existimabo illud? Simile est grano sinapis quod acceptum homo misit in hortum suum et crevit et factum est in arborem magnam et volucres celi requieverunt in ramis eius. Et iterum dixit: Cui simile existimabo regnum dei? Simile est fermento quod acceptum mulier abscondit in farine sata tria donec fermentaretur totum. Et ibat per civitates et castella docens et iter faciens in Ierusalem. Ait autem illi quidam: Domine si pauci sunt qui salvantur? Ipse autem dixit ad illos: Contendite intrare per angustam portam quia dico vobis multi querent intrare et non poterunt. Cum autem intraverit paterfamilias et clauserit ostium et incipietis foris stare et pulsare ostium dicentes: Domine aperi nobis. Et respondens dicet vobis: Nescio vos unde sitis. Tunc incipietis dicere: Manducavimus coram te et bibimus et in plateis nostris docuisti. Et dicet vobis: Nescio vos unde sitis. Discedite a me omnes operarii iniquitatis. Ibi erit fletus et stridor dentium cum videritis Abraham et Ysaac et Iacob et omnes prophetas in regno dei, vos autem expelli foras. Et venient ab oriente et occidente et ab aquilone et austro et accumbent in regno dei. Et ecce sunt novissimi qui erunt primi et sunt primi qui erunt novissimi. In ipsa die accesserunt quidam Phariseorum dicentes illi: Exi et vade hinc quia Herodes vult te occidere. Et ait illis: Ite et dicite vulpi illi: Ecce eicio demonia et sanitates perficio hodie et cras et tertia die consummor. Verumtamen oportet me hodie et cras et sequenti die ambulare quia non capit prophetam perire extra Ierusalem. Ierusalem Ierusalem que occidis prophetas et lapidas eos qui ad te missi sunt, quotiens volui congregare filios tuos quemadmodum avis nidum suum sub pennis et noluisti. Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico autem vobis

servum

vapulabit paucis

quia non videbitis me donec veniat cum dicetis benedictus qui venit in nomine domini.

XIIII

Et factum est cum intraret in domum cuiusdam principis phariseorum sabbato manducare panem et ipsi observabant eum. Et ecce homo quidam ydropicus erat ante illum. Et respondens ihesus dixit ad legisperitos et phariseos dicens. Si licet sabbato curare? At illi tacuerunt. Ipse vero apprehensum sanavit eum ac dimisit. Et respondens ad illos dixit. Cuius vestrum asinus aut bos in puteum cadet et non continuo extrahet illum die sabbati? Et non poterant ad hec respondere illi. Dicebat autem et ad invitatos parabolam intendens quomodo primos accubitus eligerent dicens ad illos. Cum invitatus fueris ad nuptias non discumbas in primo loco ne forte honoratior te sit invitatus ab illo et veniens is qui te et illum vocavit dicat tibi da huic locum et tunc incipies cum rubore novissimum locum tenere. Sed cum vocatus fueris vade et recumbe in novissimo loco ut cum venerit qui te invitavit dicat tibi amice ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus. Quia omnis qui se exaltat humiliabitur et qui se humiliat exaltabitur. Dicebat autem et ei qui se invitaverat. Cum facis prandium aut cenam noli vocare amicos tuos neque fratres tuos neque cognatos neque vicinos neque divites ne forte et ipsi te reinvitent et fiat tibi retributio. Sed cum facis convivium voca pauperes debiles claudos cecos et beatus eris quia non habent unde retribuere tibi. Retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum. Hec cum audisset quidam de simul discumbentibus dixit illi. Beatus qui manducabit panem in regno dei. At ipse dixit ei. Homo quidam fecit cenam magnam et vocavit multos. Et misit servum suum hora cene dicere invitatis ut venirent quia iam parata sunt omnia. Et ceperunt omnes simul se excusare. Primus dixit illi. Villam emi et necesse habeo exire et videre illam. Rogo te habe me excusatum. Et alius dixit. Iuga boum emi quinque et eo probare illa. Rogo te habe me excusatum. Et alius dixit. Uxorem duxi et ideo non possum venire. Et reversus servus nuntiavit hec domino suo. Tunc iratus paterfamilias dixit servo suo. Exi cito in plateas et vicos civitatis et pauperes ac debiles cecos et claudos introduc huc. Et ait servus. Domine factum est ut imperasti et adhuc locus est. Et ait dominus servo. Exi in vias et sepes et compelle intrare ut impleatur domus mea. Dico autem vobis quia nemo virorum illorum qui vocati sunt gustabit cenam meam. Ibant autem turbe multe cum eo. Et conversus dixit ad illos. Si quis venit ad me et non odit patrem suum et matrem et uxorem et filios et fratres et sorores adhuc autem et animam suam non potest meus esse discipulus. Et qui non baiulat crucem suam et venit post me non potest meus esse discipulus. Quis enim ex vobis volens turrim edificare non prius sedens computat sumptus qui necessarii sunt si habeat ad perficiendum ne posteaquam posuerit fundamentum et non potuerit perficere omnes qui vident incipiant illudere ei dicentes. Quia hic homo cepit edificare et non potuit consummare. Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem non sedens prius cogitat si possit cum decem milibus occurrere ei qui cum viginti milibus venit ad se? Alioquin adhuc illo longe agente legationem mittens rogat ea que pacis sunt. Sic ergo omnis ex vobis qui non renuntiat omnibus que possidet non potest meus esse discipulus.

Bonum est sal. Si autem sal evanuerit in quo condietur? Neque in terram neque in sterquilinium utile est sed foras mittetur. Qui habet aures audiendi audiat.

XV

Erant autem appropinquantes ei publicani et peccatores ut audirent illum. Et murmurabant pharisei et scribe dicentes. Quia hic peccatores recipit et manducat cum illis. Et ait ad illos parabolam istam dicens. Quis ex vobis homo qui habet centum oves et si perdiderit unam ex illis nonne dimittit nonaginta novem in deserto et vadit ad illam que perierat donec inveniat eam? Et cum invenerit eam imponit in humeros suos gaudens et veniens domum convocat amicos et vicinos dicens illis. Congratulamini mihi quia inveni ovem meam que perierat. Dico vobis quod ita gaudium erit in celo super uno peccatore penitentiam agente quam super nonaginta novem iustis qui non indigent penitentia. Aut que mulier habens dragmas decem et si perdiderit unam nonne accendit lucernam et evertit domum et querit diligenter donec inveniat? Et cum invenerit convocat amicas et vicinas dicens. Congratulamini mihi quia inveni dragmam quam perdideram. Ita dico vobis gaudium erit angelis dei super uno peccatore penitentiam agente. Ait autem. Homo quidam habuit duos filios et dixit adolescentior ex illis patri. Pater da mihi portionem substantie que me contingit. Et divisit illis substantiam. Et non post multos dies congregatis omnibus adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam et ibi dissipavit substantiam suam vivendo luxuriose. Et postquam omnia consummasset facta est fames valida in regione illa et ipse cepit egere. Et abiit et adhesit uni civium regionis illius et misit illum in villam suam ut pasceret porcos. Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis quas porci manducabant et nemo illi dabat. In se autem reversus dixit. Quanti mercennarii in domo patris mei habundant panibus ego autem hic fame pereo. Surgam et ibo ad patrem meum et dicam ei. Pater peccavi in celum et coram te et iam non sum dignus vocari filius tuus fac me sicut unum ex mercennariis tuis. Et surgens venit ad patrem suum. Cum autem adhuc longe esset vidit illum pater ipsius et misericordia motus est et accurrens cecidit super collum eius et osculatus est eum. Dixitque ei filius. Pater peccavi in celum et coram te iam non sum dignus vocari filius tuus. Dixit autem pater ad servos suos. Cito proferte stolam primam et induite illum et date anulum in manum eius et calciamenta in pedes et adducite vitulum saginatum et occidite et manducemus et epulemur. Quia hic filius meus mortuus fuerat et revixit perierat et inventus est. Et ceperunt omnes epulari. Erat autem filius eius senior in agro et cum veniret et appropinquaret domui audivit symphoniam et chorum. Et vocavit unum de servis et interrogavit que hec essent. Isque dixit illi. Frater tuus venit et occidit pater tuus vitulum saginatum quia salvum illum recepit. Indignatus est autem et nolebat introire. Pater ergo illius egressus cepit rogare illum. At ille respondens dixit patri suo. Ecce tot annis servio tibi et numquam mandatum tuum preterivi et numquam dedisti mihi hedum ut cum amicis meis epularer. Sed postquam filius tuus hic qui devoravit substantiam suam cum meretricibus venit occidisti illi vitulum saginatum. At ipse dixit illi. Fili tu semper mecum es et omnia mea tua sunt. Epulari autem et gaudere oportebat quia frater tuus hic

siliquis

mortuus fuerat et reuixit, perierat et inuentus est. Dicebat autem et ad discipulos suos: Homo quidam erat diues qui habebat uillicum, et hic diffamatus est apud illum quasi dissipasset bona illius. Et uocauit illum et ait illi: Quid hoc audio de te? Redde rationem uillicationis tue. Iam enim non poteris uillicare. Ait autem uillicus intra se: Quid faciam quia dominus meus aufert a me uillicationem? Fodere non ualeo, mendicare erubesco. Scio quid faciam ut cum amotus fuero a uillicatione recipiant me in domos suas. Conuocatis itaque singulis debitoribus domini sui dicebat primo: Quantum debes domino meo? At ille dixit: Centum cados olei. Dixitque illi: Accipe cautionem tuam et sede cito scribe quinquaginta. Deinde alio dixit: Tu uero quantum debes? Qui ait: Centum choros tritici. Ait illi: Accipe litteras tuas et scribe octoginta. Et laudauit dominus uillicum iniquitatis quia prudenter fecisset, quia filii seculi huius prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt. Et ego uobis dico facite uobis amicos de mammona iniquitatis ut cum defeceritis recipiant uos in eterna tabernacula. Qui fidelis est in minimo et in maiore fidelis est, et qui in modico iniquus est et in maiore iniquus est. Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis quod uerum est quis credet uobis? Et si in alieno fideles non fuistis quod uestrum est quis dabit uobis? Nemo seruus potest duobus dominis seruire,

[Margin: aut enim unum odio habebit et alterum diliget aut unum adherebit et alterum contempnet. non potestis deo seruire]

et mammone. Audiebant autem omnia hec pharisei qui erant auari et deridebant eum. Et ait illis: Vos estis qui iustificatis uos coram hominibus, deus autem nouit corda uestra. Quia quod hominibus altum est abominatio est ante deum. Lex et prophete usque ad Iohannem; ex eo regnum dei euangelizatur et omnis in illud uim facit. Facilius est autem celum et terram preterire quam de lege unum apicem cadere. Omnis qui dimittit uxorem suam et ducit alteram mechatur, et qui dimissam a uiro ducit mechatur.

[Margin: bisso]

Homo quidam erat diues qui induebatur purpura et bisso et epulabatur cotidie splendide. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus qui iacebat ad ianuam eius ulceribus plenus cupiens saturari de micis que cadebant de mensa diuitis, et nemo illi dabat. Sed et canes ueniebant et lingebant ulcera eius. Factum est autem ut moreretur mendicus et portaretur ab angelis in sinum Abrahe. Mortuus est autem et diues et sepultus est in inferno. Eleuans autem oculos suos cum esset in tormentis uidit Abraham a longe et Lazarum in sinu eius. Et ipse clamans dixit: Pater Abraham miserere mei et mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam ut refrigeret linguam meam quia crucior in hac flamma. Et dixit illi Abraham: Fili recordare quia recepisti bona in uita tua et Lazarus similiter mala. Nunc autem hic consolatur tu uero cruciaris. Et in his omnibus inter nos et uos chaos magnum firmatum est ut hi qui uolunt hinc transire ad uos non possint neque inde huc transmeare. Et ait: Rogo ergo te pater ut mittas eum in domum patris mei. Habeo enim quinque fratres ut testetur illis ne et ipsi ueniant in locum hunc tormentorum. Et ait illi Abraham: Habent Moysen et prophetas audiant illos. At ille dixit: Non pater Abraham sed si quis ex mortuis ierit ad eos penitentiam agent. Ait autem illi: Si Moysen et prophetas non audiunt neque si quis ex mortuis resurrexerit credent ei.

XVII

Et ad discipulos suos ait: Impossibile est ut non ueniant scandala; ue autem illi per quem ueniunt. Utilius est illi si lapis molaris imponatur circa collum eius et proiciatur in mare quam ut scandalizet unum de pusillis istis. Attendite uobis. Si peccauerit in te frater tuus increpa illum et si penitentiam egerit dimitte illi. Et si septies in die peccauerit in te et septies in die conuersus fuerit ad te dicens penitet me dimitte illi. Et dixerunt apostoli domino: Adauge nobis fidem. Dixit autem dominus: Si habueritis fidem sicut granum sinapis diceretis huic arbori moro eradicare et transplantare in mare et obediet uobis. Quis autem uestrum habens seruum arantem aut boues pascentem qui regresso de agro dicat illi statim transi recumbe, et non dicat ei para quod cenem et precinge te et ministra mihi donec manducem et bibam et post hec tu manducabis et bibes? Numquid gratiam habet seruo illi quia fecit que ei imperauerat? Non puto. Sic et uos cum feceritis omnia que precepta sunt uobis dicite: Serui inutiles sumus quod debuimus facere fecimus. Et factum est dum iret Ihesus in Ierusalem transibat per mediam Samariam et Galileam. Et cum ingrederetur quoddam castellum occurrerunt illi decem uiri leprosi qui steterunt a longe et leuauerunt uocem dicentes: Ihesu preceptor miserere nostri. Quos ut uidit dixit: Ite ostendite uos sacerdotibus. Et factum est dum irent mundati sunt. Unus autem ex illis ut uidit quia mundatus est regressus est cum magna uoce magnificans deum. Et cecidit in faciem ante pedes eius gratias agens, et hic erat Samaritanus. Respondens autem Ihesus dixit: Nonne decem mundati sunt et nouem ubi sunt? Non est inuentus qui rediret et daret gloriam deo nisi hic alienigena. Et ait illi: Surge uade quia fides tua te saluum fecit. Interrogatus autem a phariseis quando uenit regnum dei respondit eis et dixit: Non uenit regnum dei cum obseruatione neque dicent: Ecce hic aut ecce illic. Ecce enim regnum dei intra uos est. Et ait ad discipulos suos: Uenient dies quando desideretis uidere unum diem filii hominis et non uidebitis. Et dicent uobis: Ecce hic et ecce illic. Nolite ire neque sectemini. Nam sicut fulgur choruscans de sub celo in ea que sub celo sunt fulget ita erit filius hominis in die sua. Primum autem oportet illum multa pati et reprobari a generatione hac. Et sicut factum est in diebus Noe ita erit et in diebus filii hominis. Edebant et bibebant uxores ducebant et dabantur ad nuptias usque in diem qua intrauit Noe in archam, et uenit diluuium et perdidit omnes. Similiter sicut factum est in diebus Loth. Edebant et bibebant emebant et uendebant plantabant et edificabant. Qua die autem exiit Loth a Sodomis pluit ignem et sulphur de celo et omnes perdidit. Secundum hec erit qua die filius hominis reuelabitur. In illa die qui fuerit in tecto et uasa eius in domo ne descendat tollere illa, et qui in agro similiter non redeat retro. Memores estote uxoris Loth. Quicumque quesierit animam suam saluam facere perdet illam et quicumque perdiderit illam uiuificabit eam. Dico uobis in illa nocte erunt duo in lecto uno unus assumetur et alter relinquetur. Respondentes dicunt illi: Ubi domine? Qui dixit eis: Ubicumque fuerit corpus illuc congregabuntur aquile. Dicebat autem et parabolam ad illos quoniam oportet semper orare et non deficere dicens: Iudex quidam erat in quadam ciuitate qui deum non timebat et hominem non reuerebatur. Uidua autem quedam erat in ciuitate illa et ueniebat ad eum dicens: Uindica me de aduersario meo. Et nolebat per multum tempus. Post hec autem dixit intra se: Et si deum non timeo nec hominem reuereor tamen quia molesta est mihi hec uidua uindicabo illam ne in nouissimo ueniens suggillet me. Ait autem dominus: Audite quid iudex iniquitatis dicit. Deus autem non faciet uindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte et patientiam habebit in illis? Dico uobis

[Margin: Due erunt molentes in unum una assumetur et altera relinquetur. duo in agro unus assumetur et alter relinquetur.]

descende quia hodie in domo tua oportet me manere. et festinans

quia cito faciet vindictam illorum. Verumptamen filius hominis veniens putas inveniet fidem in terra? Dixit autem et ad quosdam qui in se confidebant tamquam iusti et aspernabantur ceteros parabolam istam dicens: Duo homines ascenderunt in templum ut orarent, unus phariseus et alter publicanus. Phariseus stans hec apud se orabat: Deus gratias ago tibi quia non sum sicut ceteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic publicanus. Ieiuno bis in sabbato, decimas do omnium que possideo. Et publicanus a longe stans nolebat nec oculos ad celum levare, sed percutiebat pectus suum dicens: Deus propitius esto mihi peccatori. Amen dico vobis: descendit hic iustificatus in domum suam ab illo. Quia omnis qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur. Afferebant autem ad illum infantes ut eos tangeret. Quod cum viderent discipuli increpabant illos. Ihesus autem convocans illos dixit: Sinite pueros venire ad me et nolite eos vetare. Talium est enim regnum celorum. Amen dico vobis: quicumque non acceperit regnum dei ut puer, non intrabit in illud. Et interrogavit eum quidam princeps dicens: Magister bone quid faciens vitam eternam possidebo? Dixit autem ei Ihesus: Quid me dicis bonum? Nemo bonus nisi solus deus. Mandata nosti: non occides, non mechaberis, non furtum facies, non falsum testimonium dices, honora patrem tuum et matrem. Qui ait: Hec omnia custodivi a iuventute mea. Adhuc unum tibi deest. Omnia quecumque habes vende et da pauperibus et habebis thesaurum in celo et veni sequere me. His ille auditis contristatus est quia dives erat valde. Videns autem illum Ihesus tristem factum dixit: Quam difficile qui pecunias habent in regnum dei intrabunt. Facilius enim est camelum per foramen acus transire quam divitem intrare in regnum dei. Et dixerunt qui audiebant: Et quis potest salvus fieri? Et ait illis: Que impossibilia sunt apud homines possibilia sunt apud deum. Ait autem Petrus: Ecce nos dimisimus omnia et secuti sumus te. Qui dixit eis: Amen dico vobis, nemo est qui reliquit domum aut parentes aut fratres aut uxorem aut filios propter regnum dei, et non recipiat multo plura in hoc tempore et in seculo venturo vitam eternam. Assumpsit autem Ihesus duodecim discipulos suos et ait illis: Ecce ascendimus Ierosolimam et consummabuntur omnia que scripta sunt per prophetas de filio hominis. Tradetur enim gentibus et illudetur et flagellabitur et conspuetur. Et postquam flagellaverint occident eum, et die tercia resurget. Et ipsi nichil horum intellexerunt, et erat verbum istud absconditum ab eis et non intelligebant que dicebantur. Factum est autem cum appropinquaret Iericho, cecus quidam sedebat secus viam mendicans. Et cum audiret turbam pretereuntem interrogabat quid hoc esset. Dixerunt autem ei quod Ihesus Nazarenus transiret. Et clamavit dicens: Ihesu fili David miserere mei. Et qui preibant increpabant eum ut taceret. Ipse vero multo magis clamabat: Fili David miserere mei. Stans autem Ihesus iussit illum adduci ad se. Et cum appropinquasset interrogavit illum dicens: Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine ut videam. Et Ihesus dixit: Respice, fides tua te salvum fecit. Et confestim vidit et sequebatur illum magnificans deum. Et omnis plebs ut vidit dedit laudem deo. Et ingressus perambulabat Iericho. Et ecce vir nomine Zacheus, et hic erat princeps publicanorum et ipse dives. Et querebat videre Ihesum quis esset et non poterat pre turba, quia statura pusillus erat. Et precurrens ascendit in arborem sicomorum ut videret illum quia inde erat transiturus. Et cum venisset ad locum suspiciens Ihesus vidit illum et dixit ad eum: Zachee festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere. Et festinans descendit et excepit illum gaudens. Et cum viderent omnes murmurabant dicentes quod ad hominem peccatorem divertisset. Stans autem Zacheus dixit ad dominum: Ecce dimidium bonorum meorum domine do pauperibus, et si quid aliquem defraudavi reddo quadruplum. Ait Ihesus ad eum: Quia hodie salus huic domui facta est, eo quod et ipse filius sit Abrahe. Venit enim filius hominis querere et salvum facere quod perierat. Hec illis audientibus adiciens dixit parabolam eo quod esset prope Ierusalem, et quia existimarent quod confestim regnum dei manifestaretur. Dixit ergo: Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam accipere sibi regnum et reverti. Vocatis autem decem servis suis dedit illis decem mnas, et ait ad illos: Negociamini dum venio. Cives autem eius oderant illum, et miserunt legationem post illum dicentes: Nolumus hunc regnare super nos. Et factum est ut rediret accepto regno, et iussit vocari servos quibus dedit pecuniam, ut sciret quantum quisque negociatus esset. Venit autem primus dicens: Domine mna tua decem mnas acquisivit. Et ait illi: Euge serve bone, quia in modico fuisti fidelis, eris potestatem habens super decem civitates. Et alter venit dicens: Domine mna tua fecit quinque mnas. Et huic ait: Et tu esto super quinque civitates. Et alter venit dicens: Domine ecce mna tua quam habui repositam in sudario. Timui enim te quia homo austerus es, tollis quod non posuisti et metis quod non seminasti. Dicit ei: De ore tuo te iudico serve nequam. Sciebas quod ego homo austerus sum, tollens quod non posui et metens quod non seminavi, et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, et ego veniens cum usuris utique exegissem illam? Et astantibus dixit: Auferte ab illo mnam et date illi qui decem mnas habet. Et dixerunt ei: Domine habet decem mnas. Dico autem vobis quia omni habenti dabitur et habundabit, ab eo autem qui non habet et quod habet auferetur ab eo. Verumptamen inimicos meos illos qui noluerunt me super se regnare adducite huc et interficite ante me. Et his dictis precedebat ascendens Ierosolimam. Et factum est cum appropinquasset ad Bethfage et Bethaniam ad montem qui vocatur Oliveti, misit duos discipulos suos dicens: Ite in castellum quod contra vos est, in quod introeuntes invenietis pullum asine alligatum cui nemo umquam hominum sedit. Solvite illum et adducite. Et si quis vos interrogaverit quare solvitis, sic dicetis ei: Quia dominus operam eius desiderat. Abierunt autem qui missi erant et invenerunt sicut dixit illis stantem pullum. Solventibus autem illis pullum dixerunt domini eius ad illos: Quid solvitis pullum? At illi dixerunt: Quia dominus eum necessarium habet. Et duxerunt illum ad Ihesum. Et iactantes vestimenta sua super pullum inposuerunt Ihesum. Eunte autem illo substernebant vestimenta sua in via. Et cum appropinquaret iam ad descensum montis Oliveti, ceperunt omnes turbe descendentium laudare deum voce magna super omnibus quas viderant virtutibus dicentes: Benedictus qui venit rex in nomine domini, pax in celo et gloria in excelsis. Et quidam phariseorum de turbis dixerunt ad illum: Magister increpa discipulos tuos. Quibus ipse ait: Dico vobis quia si hii tacuerint lapides clamabunt. Et ut appropinquavit videns civitatem flevit super illam dicens: Quia si cognovisses et tu, et quidem in hac die tua, que ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te et circumdabunt te inimici tui vallo et circumdabunt te et coangustabunt te undique et ad terram prosternent te et filios tuos qui

in te et non relinquent in te lapidem super lapidem eo quod non cognovisti tempus visitationis tue. Et ingressus in templum cepit eicere vendentes et ementes in illo, dicens illis: Scriptum est quia domus mea domus orationis vocabitur. Vos autem fecistis illam speluncam latronum. Et erat docens cotidie in templo. Principes autem sacerdotum et scribe et seniores et principes plebis querebant illum perdere, et non inveniebant quid facerent illi. Omnis enim populus suspensus erat audiens illum.

XX Et factum est in una dierum docente illo populum in templo et evangelizante convenerunt principes sacerdotum et scribe cum senioribus, et aiunt dicentes ad illum: Dic nobis in qua potestate hec facis, aut quis est qui dedit tibi hanc potestatem. Respondens autem dixit ad illos: Interrogabo vos et ego unum verbum; respondete mihi. Baptismus Iohannis de celo erat an ex hominibus? At illi cogitabant intra se dicentes: quia si dixerimus de celo, dicet: Quare ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus ex hominibus, plebs universa lapidabit nos. Certi enim sunt Iohannem esse prophetam. Et responderunt se nescire unde esset. Et ait illis Iesus: Neque ego dico vobis in qua potestate hec facio. Cepit autem dicere ad plebem parabolam hanc: Homo quidam plantavit vineam et locavit eam colonis, et ipse peregre fuit multis temporibus. Et in tempore misit ad cultores servum ut de fructu vinee darent illi. Qui cesum dimiserunt eum inanem. Et addidit alterum servum mittere. Illi autem hunc quoque cedentes et afficientes contumelia dimiserunt inanem. Et addidit tertium mittere. Qui et illum vulnerantes eiecerunt. Dixit autem dominus vinee: Quid faciam? Mittam filium meum dilectum; forsitan cum hunc viderint verebuntur. Quem cum vidissent coloni cogitaverunt intra se dicentes: Hic est heres; occidamus eum ut nostra fiat hereditas. Et eiectum illum extra vineam occiderunt. Quid ergo faciet illis dominus vinee? Veniet et perdet colonos istos et dabit vineam aliis. Quo audito dixerunt illi: Absit. Ille autem aspiciens eos ait: Quid est ergo hoc quod scriptum est: Lapidem quem reprobaverunt edificantes hic factus est in caput anguli? Omnis qui ceciderit super illum lapidem conquassabitur; super quem autem ceciderit comminuet illum. Et querebant principes sacerdotum et scribe mittere in illum manus illa hora, et timuerunt populum. Cognoverunt enim quod ad ipsos dixerit similitudinem istam. Et observantes miserunt insidiatores qui se iustos simularent, ut caperent eum in sermone et traderent eum principatui et potestati presidis. Et interrogaverunt illum dicentes: Magister, scimus quia recte dicis et doces, et non accipis personam hominum, sed in veritate viam Dei doces. Licet nobis dare tributum Cesari an non? Considerans autem dolum illorum dixit ad eos: Quid me temptatis ypocrite? Ostendite mihi denarium. Cuius habet imaginem et superscriptionem? Respondentes dixerunt ei: Cesaris. Et ait illis: Reddite ergo que Cesaris sunt Cesari, et que sunt Dei Deo. Et non potuerunt reprehendere verbum eius coram plebe, et mirati in responso eius tacuerunt. Accesserunt autem quidam phariseorum qui negant esse resurrectionem, et interrogaverunt eum dicentes: Magister, Moyses scripsit nobis si frater alicuius mortuus fuerit habens uxorem et suscitet semen fratri suo. Septem ergo fratres

[margin: et sadducei] [margin: et hic sine filiis fuerit ut accipiat frater eius uxorem] [margin: septem]

erant, et primus accepit uxorem et mortuus est sine filiis. Et sequens accepit illam, et ille mortuus est sine filio. Et tertius accepit illam; similiter et omnes septem, et non reliquerunt semen et mortui sunt. Novissima omnium mortua est et mulier. In resurrectione ergo cuius eorum erit uxor? Siquidem septem habuerunt eam uxorem. Et ait illis Iesus: Filii seculi huius nubunt et traduntur ad nuptias; illi vero qui digni habebuntur seculo illo et resurrectione ex mortuis neque nubent neque ducent uxores. Neque enim ultra mori poterunt; equales enim angelis sunt et filii sunt Dei, cum sint filii resurrectionis. Quia vero resurgant mortui et Moyses ostendit secus rubum, sicut dicit dominum Deum Abraham et Deum Ysaac et Deum Iacob. Deus autem non est mortuorum sed vivorum; omnes enim vivunt ei. Respondentes autem quidam scribarum dixerunt: Magister, bene dixisti. Et amplius non audebant eum quicquam interrogare. Dixit autem ad illos: Quomodo dicunt Christum filium David esse? Et ipse dicit in libro Psalmorum: Dixit Dominus domino meo: S. a d. m. d. p. i. t. s. p. t. David ergo illum dominum vocat, et quomodo filius eius est? Audiente autem omni populo dixit discipulis suis: Attendite a scribis qui volunt ambulare in stolis et amant salutationes in foro et primas cathedras in synagogis et primos discubitus in conviviis, qui devorant domos viduarum simulantes longam orationem. Hii percipient dampnationem maiorem. Respiciens autem vidit eos qui mittebant munera sua in gazophilacium divites. Vidit autem et quandam viduam pauperculam mittentem era duo minuta, et dixit: Vere dico vobis quia vidua hec pauper plus quam omnes misit. Nam omnes hii ex habundanti sibi miserunt in munera Dei; hec autem ex eo quod deest illi omnem victum suum quem habuit misit. Et quibusdam dicentibus de templo quod bonis lapidibus et donis ornatum esset, dixit: Hec que videtis, venient dies in quibus non relinquetur lapis super lapidem qui non destruatur. Interrogaverunt autem illum dicentes: Preceptor, quando hec erunt, et quod signum cum fieri incipient? Qui dixit: Videte ne seducamini. Multi enim venient in nomine meo dicentes quia ego sum, et tempus appropinquabit. Nolite ire post illos. Cum autem audieritis prelia et seditiones nolite terreri. Oportet primum hec fieri, sed non statim finis. Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem et regnum adversus regnum, et terre motus magni per loca erunt, et pestilentie et fames, terroresque de celo et signa magna erunt. Sed ante hec omnia inicient vobis manus suas et persequentur tradentes in synagogas et custodias, trahentes ad reges et presides propter nomen meum. Continget autem vobis in testimonium. Ponite ergo in cordibus vestris non premeditari quemadmodum respondeatis. Ego enim dabo vobis os et sapientiam cui non poterunt resistere et contradicere omnes adversarii vestri. Trademini autem a parentibus et fratribus et cognatis et amicis, et morte afficient ex vobis, et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Et capillus de capite vestro non peribit. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Cum autem videritis circumdari ab exercitu Iherusalem, tunc scitote quia appropinquabit desolatio eius. Tunc qui in Iudea sunt fugiant ad montes, et qui in medio eius sunt discedant

dant: et qui in regionibus non intrent in eam. quia dies ultionis hii sunt ut impleantur omnia que scripta sunt. Ve autem pregnantibus et nutrientibus in illis diebus. Erit enim pressura magna super terram et ira populo huic et cadent in ore gladii et captivi ducentur in omnes gentes et Ierusalem calcabitur a gentibus donec impleantur tempora nationum. Et erunt signa in sole et luna et stellis. et in terris pressura gentium pre confusione sonitus maris et fluctuum. arescentibus hominibus pre timore et expectatione que supervenient universo orbi. Nam virtutes celorum movebuntur. et tunc videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna et maiestate. His autem fieri incipientibus: respicite et levate capita vestra. quoniam appropinquat redemptio vestra. Et dixit illis similitudinem. Videte ficulneam: et omnes arbores. Cum producunt iam ex se fructum: scitis quoniam prope est estas. Ita et vos cum videritis hec fieri: scitote quoniam prope est regnum dei. Amen dico vobis quia non preteribit generatio hec: donec omnia fiant. Celum et terra transibunt: verba autem mea non transibunt. Attendite autem vobis ne forte graventur corda vestra in crapula et ebrietate: et curis huius vite et superveniat in vos repentina dies illa. Tanquam laqueus enim superveniet in omnes qui sedent super faciem omnis terre. Vigilate itaque omni tempore orantes ut digni habeamini: fugere ista omnia que futura sunt et stare ante filium hominis. Erat autem diebus docens in templo noctibus vero exiens morabatur in monte qui vocatur oliveti. et omnis populus manicabat ad eum in templo audire eum. Appropinquabat autem dies festus azimorum qui dicitur pascha. et querebant principes sacerdotum et scribe quomodo ihesum interficerent. Timebant vero plebem. Intravit autem sathanas in iudam qui cognominabatur scarioth unum de xii. et abiit et locutus est cum principibus sacerdotum et magistratibus quemadmodum illum traderet eis. Et gavisi sunt et pacti sunt pecuniam illi dare. et spopondit. Et querebat oportunitatem ut traderet illum sine turbis. Venit autem dies azimorum in qua necesse erat occidi pascha. et misit petrum et iohannem dicens. Euntes parate nobis pascha ut manducemus. At illi dixerunt. Ubi vis paremus? Et dixit ad eos. Ecce introeuntibus vobis in civitatem occurret vobis homo quidam amphoram aque portans. Sequimini eum in domum in quam intrat. et dicetis patrifamilias domus. Dicit tibi magister. Ubi est diversorium ubi pascha cum discipulis meis manducem? Et ipse ostendet vobis cenaculum magnum stratum et ibi parate. Euntes autem invenerunt sicut dixit illis et paraverunt pascha. Et cum facta esset hora discubuit. et xii. discipuli cum eo. et ait. Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum antequam patiar. Dico enim vobis: quia ex hoc non manducabo illud donec impleatur in regno dei. Et accepto calice: gratias egit et dixit. Accipite et dividite inter vos. Dico enim vobis quia non bibam de generatione vitis huius: donec veniat regnum dei. Et accepto pane: gratias egit et fregit et dedit eis dicens. Hoc est corpus meum quod pro vobis traditur. hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem postquam cenavit dicens. Hic est calix novum testamentum in meo sanguine qui pro vobis fundetur. Verumptamen ecce manus tradentis me

mecum est in mensa. Et quidem filius hominis secundum quod diffinitum est vadit. Verumptamen ve homini illi per quem tradetur. Et ipsi ceperunt querere inter se quis esset ex eis qui hoc facturus esset. Facta est autem et contentio inter eos quis eorum videretur esse maior. Dixit autem eis. Reges gentium dominantur eorum: et qui potestatem habent super eos benefici vocantur. Vos autem non sic. Sed qui maior est in vobis fiat sicut minor. et qui precessor est sicut ministrator. Nam quis maior est qui recumbit aut qui ministrat? Nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum sicut qui ministrat. Vos autem estis qui permansistis mecum in temptationibus meis et ego dispono vobis sicut disposuit pater meus regnum ut edatis et bibatis super mensam meam in regno meo et sedeatis super thronos iudicantes xii. tribus israel. Ait autem dominus symoni. Symon ecce sathanas expetivit vos ut cribraret sicut triticum. Ego autem rogavi pro te ut non deficiat fides tua et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. Qui dixit ei. Domine tecum paratus sum et in carcerem et in mortem ire. Et ille dixit. Dico tibi petre non cantabit hodie gallus donec ter abneges nosse me. Et dixit eis. Quando misi vos sine sacculo et pera et calciamentis numquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt. Nichil. Dixit ergo eis. Sed nunc qui habet sacculum tollat: similiter et peram. Et qui non habet vendat tunicam suam et emat gladium. Dico enim vobis: quoniam adhuc hoc quod scriptum est oportet impleri in me. et cum iniquis deputatus est. etenim ea que sunt de me finem habent. At illi dixerunt. Domine ecce gladii duo hic. At ille dixit eis. Satis est. Et egressus ibat secundum consuetudinem in montem olivarum. Secuti sunt autem illum et discipuli. Et cum pervenisset ad locum dixit illis. Orate: ne intretis in temptationem. et ipse avulsus est ab eis quantum iactus est lapidis. Et positis genibus orabat dicens. Pater si vis transfer calicem istum a me. Verumptamen non mea voluntas sed tua fiat. Apparuit autem illi angelus de celo confortans eum. [Et factus in agonia prolixius orabat.] Et factus est sudor eius sicut gutte sanguinis decurrentis in terram. Et cum surrexisset ab oratione et venisset ad discipulos suos: invenit eos dormientes pre tristicia. et ait illis. Quid dormitis? Surgite orate. ne intretis in temptationem. Adhuc eo loquente: ecce turba et qui vocabatur iudas unus de xii. antecedebat eos et appropinquavit ihesu ut oscularetur eum. Ihesus autem dixit illi. Iuda osculo filium hominis tradis? Videntes autem hii qui circa ipsum erant quod futurum erat dixerunt ei. Domine si percutimus in gladio? Et percussit unus ex illis servum principis sacerdotum: et amputavit auriculam eius dexteram. Respondens autem ihesus ait. Sinite usque huc. Et cum tetigisset auriculam eius: sanavit eum. Dixit autem ihesus ad eos qui venerant ad se principes sacerdotum et magistratus templi et seniores. Quasi ad latronem existis cum gladiis et fustibus. Cum cotidie vobiscum [fuerim] in templo non extendistis manus in me? Sed hec est hora vestra et potestas tenebrarum. Comprehendentes autem eum: duxerunt ad domum principis sacerdotum. Petrus vero sequebatur eum a longe. Accenso autem igne in medio atrio: et circumsedentibus illis erat petrus in medio eorum. Quem cum vidisset ancilla

quedam sedentem ad lumen et eum fuisset intuita dixit. Et hic cum illo erat. At ille negavit eum dicens. Mulier non novi illum. Et post pusillum alius videns eum dixit. Et tu de illis es. Petrus vero ait. O homo non sum. Et intervallo facto quasi hore unius. Alius quidam affirmabat dicens. Vere et hic cum illo erat: nam et galileus est. Et ait petrus. Homo nescio quid dicis. Et continuo adhuc illo loquente gallus cantavit. Et conversus dominus respexit petrum. Et recordatus est petrus verbi domini sicut dixerat quia priusquam gallus cantet ter me negabis. Et egressus foras petrus flevit amare. Et viri qui tenebant eum illudebant ei cedentes eum et velaverunt eum et percutiebant faciem eius et interrogaverunt eum dicentes. Prophetiza quis est qui te percussit. Et alia multa blasphemantes dicebant in eum. Et ut factus est dies convenerunt seniores plebis et principes sacerdotum et scribe et duxerunt illum in concilium suum dicentes. Si tu es christus dic nobis. Et ait illis. Si vobis dixero non credetis michi. Si autem et interrogavero non respondebitis michi neque dimittetis. Ex hoc autem erit filius hominis sedens a dextris virtutis dei. Dixerunt autem omnes. Tu ergo es filius dei. Qui ait. Vos dicitis quia ego sum. At illi dixerunt. Quid adhuc desideramus testimonium? Ipsi enim audivimus de ore eius.

xciiii

XXIII

mors

Et surgens omnis multitudo eorum duxerunt illum ad pylatum. Ceperunt autem accusare illum dicentes. Hunc invenimus subvertentem gentem nostram et prohibentem tributa dari cesari et dicentem se christum regem esse. Pilatus autem interrogavit eum dicens. Tu es rex iudeorum? At ille respondens ait. Tu dicis. Ait autem pilatus ad principes sacerdotum et turbas. Nichil invenio cause in hoc homine. At illi invalescebant dicentes. Commovet populum docens per universam iudeam et incipiens a galilea usque huc. Pilatus autem audiens galileam interrogavit si homo galileus esset. Et ut cognovit quod de herodis potestate esset remisit eum ad herodem qui et ipse hierosolimis erat his diebus. Herodes autem viso ihesu gavisus est valde. Erat autem ex multo tempore cupiens videre eum eo quod audiret multa de eo et sperabat signum aliquod videre ab eo fieri. Interrogabat autem eum multis sermonibus. At ipse nichil respondebat illi. Stabant et principes sacerdotum et scribe constanter accusantes eum. Sprevit autem illum herodes cum exercitu suo et illusit indutum veste alba et remisit ad pilatum. Et facti sunt amici herodes et pilatus in ipsa die. Nam antea inimici erant ad invicem. Pilatus autem convocatis principibus sacerdotum et magistratibus plebis dixit ad illos. Obtulistis michi hominem hunc quasi avertentem populum et ecce ego coram vobis interrogans nullam causam inveni in homine isto ex his in quibus eum accusatis. Sed neque herodes. Nam remisit illum ad nos, et ecce nichil dignum morte actum est ei. Emendatum ergo illum dimittam. Necesse autem habebat dimittere eis per diem festum unum. Exclamavit autem simul universa turba dicens. Tolle hunc et dimitte nobis barrabam qui erat propter seditionem quandam factam in civitate et homicidium missus in carcerem. Iterum autem pylatus locutus est ad illos volens dimittere ihesum. At illi succlamabant dicentes. Crucifige crucifige eum. Ille autem tercio dixit ad illos. Quid enim mali fecit iste? Nullam causam mortis invenio in eo. Corripiam ergo illum et dimittam. At illi instabant vocibus magnis postulantes ut crucifigeretur et invalescebant voces eorum. Et pilatus iudicavit fieri petitionem eorum. Dimisit autem illis eum qui propter homicidium et seditionem missus fuerat in carcerem quem petebant. Ihesum vero tradidit voluntati eorum. Et cum ducerent eum apprehenderunt symonem quendam cyrenensem venientem de villa et imposuerunt illi crucem portare post ihesum. Sequebatur autem illum multa turba populi et mulierum que plangebant et lamentabant eum. Conversus autem ad illas ihesus dixit. Filie ierusalem nolite flere super me sed super vos ipsas flete et super filios vestros quoniam ecce venient dies in quibus dicent. Beate steriles et ventres qui non genuerunt et ubera que non lactaverunt. Tunc incipient dicere montibus cadite super nos et collibus operite nos. Quia si in viridi ligno hec faciunt in arido quid fiet? Ducebantur autem et alii duo nequam cum eo ut interficerentur. Et postquam venerunt in locum qui vocatur calvarie ibi crucifixerunt eum et latrones unum a dextris et alterum a sinistris. Ihesus autem dicebat. Pater dimitte illis quia nesciunt quid faciunt. Dividentes vero vestimenta eius miserunt sortes. Et stabat populus expectans et deridebant eum principes cum eis dicentes. Alios salvos fecit se ipsum salvum faciat si hic est christus dei electus. Illudebant autem ei et milites accedentes et acetum offerentes illi dicentes. Si tu es rex iudeorum salvum te fac. Erat autem et superscriptio scripta super eum litteris grecis et latinis et hebraicis. Hic est rex iudeorum. Unus autem de his qui pendebant latronibus blasphemabat eum dicens. Si tu es christus salvum fac temet ipsum et nos. Respondens autem alter increpabat illum dicens. Neque tu times deum quod in eadem dampnatione es? Et nos quidem iuste nam digna factis recipimus. Hic vero nichil mali gessit. Et dicebat ad ihesum. Domine memento mei cum veneris in regnum tuum. Et dixit illi ihesus. Amen dico tibi hodie mecum eris in paradyso. Erat autem fere hora sexta. Et tenebre facte sunt in universam terram usque ad horam nonam et obscuratus est sol. Et velum templi scissum est medium. Et clamans voce magna ihesus ait. Pater in manus tuas commendo spiritum meum. Et hec dicens exspiravit. Videns autem centurio quod factum erat glorificavit deum dicens. Vere hic homo iustus erat. Et omnis turba eorum qui simul aderant ad spectaculum istud et videbant que fiebant percucientes pectora sua revertebantur. Stabant autem omnes noti eius a longe et mulieres que secute erant eum a galilea hec videntes. Et ecce vir nomine ioseph qui erat decurio vir bonus et iustus. Hic non consenserat consilio et actibus eorum ab arimathia civitate iudee qui expectabat et ipse regnum dei. Hic accessit ad pilatum et petiit corpus ihesu. Et depositum involvit in syndone et posuit eum in monumento exciso in quo nondum quisquam positus fuerat. Et dies erat parasceve et sabbatum illucescebat. Subsecute autem mulieres que cum ipso venerant de galilea viderunt monumentum et quemadmodum positum erat corpus eius. Et revertentes paraverunt aromata et unguenta. Et sabbato quidem siluerunt

Una autem sabbati valde diluculo venerunt ad monumentum portantes que paraverant aromata. Et invenerunt lapidem revolutum a monumento. Et ingresse non invenerunt corpus domini Iesu. Et factum est dum mente consternate essent de isto, ecce duo viri steterunt secus illas in veste fulgenti. Cum timerent autem et declinarent vultum in terram, dixerunt ad illas: Quid queritis viventem cum mortuis? Non est hic, sed surrexit. Recordamini qualiter locutus est vobis cum adhuc in Galilea esset, dicens quia oportet filium hominis tradi in manus hominum peccatorum et crucifigi et tertia die resurgere. Et recordate sunt verborum eius. Et regresse a monumento nuntiaverunt hec omnia illis xi. et ceteris omnibus. Erat autem Maria Magdalene et Iohanna et Maria Iacobi et cetere que cum eis erant, que dicebant ad apostolos hec. Et visa sunt ante illos sicut deliramentum verba ista, et non credebant illis. Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum, et procumbens vidit linteamina posita sola, et abiit secum mirans quod factum fuerat. Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum quod erat in spatio stadiorum lx. ab Hierusalem, nomine Emmaus. Et ipsi loquebantur ad invicem de his omnibus que acciderant. Et factum est dum fabularentur et secum quererent, et ipse Iesus appropinquans ibat cum illis. Oculi autem illorum tenebantur ne eum agnoscerent. Et ait ad illos: Qui sunt hii sermones quos confertis ad invicem ambulantes, et estis tristes? Et respondens unus cui nomen Cleophas dixit ei: Tu solus peregrinus es in Hierusalem, et non cognovisti que facta sunt in illa his diebus? Quibus ille dixit: Que? Et dixerunt: De Iesu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere et sermone coram Deo et omni populo; et quomodo eum tradiderunt summi sacerdotes et principes nostri in dampnationem mortis, et crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus quia ipse esset redempturus Israel; et nunc super hec omnia tertia dies est hodie quod hec facta sunt. Sed et mulieres quedam ex nostris terruerunt nos, que ante lucem fuerunt ad monumentum, et non invento corpore eius venerunt dicentes se etiam visionem angelorum vidisse, qui dicunt eum vivere. Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum, et ita invenerunt sicut mulieres dixerunt; ipsum vero non invenerunt. Et ipse dixit ad eos: O stulti et tardi corde ad credendum in omnibus que locuti sunt prophete! Nonne hec oportuit pati Christum, et ita intrare in gloriam suam? Et incipiens a Moyse et omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis que de ipso erant. Et appropinquaverunt castello quo ibant, et ipse se finxit longius ire. Et coegerunt illum, dicentes: Mane nobiscum quoniam advesperascit et inclinata est iam dies. Et intravit cum illis. Et factum est dum recumberet cum illis, accepit panem et benedixit ac fregit et porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum et cognoverunt eum; et ipse evanuit ex oculis eorum. Et dixerunt ad invicem: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis dum loqueretur in via et aperiret nobis scripturas? Et surgentes eadem hora regressi sunt in Hierusalem, et invenerunt congregatos xi. et eos qui cum ipsis erant, dicentes quod surrexit dominus vere et apparuit Simoni. Et ipsi narrabant que gesta erant in via, et quomodo cognoverunt eum in fractione panis. Dum autem hec loquuntur, Iesus stetit in medio eorum et dicit eis: Pax vobis; ego sum, nolite timere. Conturbati vero et conterriti existimabant se spiritum videre. Et dixit eis: Quid turbati estis, et cogitationes ascendunt in corda vestra? Videte manus meas et pedes, quia ego ipse sum; palpate et videte, quia spiritus carnem et ossa non habet sicut me videtis habere. Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus et pedes. Adhuc autem illis non credentibus et mirantibus pre gaudio, dixit: Habetis hic aliquid quod manducetur? At illi obtulerunt ei partem piscis assi et favum mellis. Et cum manducasset coram eis, sumens reliquias dedit eis. Et dixit ad eos: Hec sunt verba que locutus sum ad vos cum adhuc essem vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia que scripta sunt in lege Moysi et prophetis et psalmis de me. Tunc aperuit illis sensum ut intelligerent scripturas. Et dixit eis: Quoniam sic scriptum est, et sic oportebat pati Christum et resurgere a mortuis tertia die, et predicari in nomine eius penitentiam et remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Hierosolima. Vos autem estis testes horum. Et ego mitto promissum patris mei in vos; vos autem sedete in civitate quoadusque induamini virtute ex alto. Eduxit autem eos foras in Bethaniam, et elevatis manibus benedixit eis. Et factum est dum benediceret illis, recessit ab eis et ferebatur in celum. Et ipsi adorantes regressi sunt in Hierusalem cum gaudio magno, et erant semper in templo laudantes et benedicentes Deum.

Incipit prologus in Iohannem

Hic est Iohannes evangelista unus ex discipulis Dei, qui virgo a Deo electus est, quem de nuptiis volentem nubere vocavit Deus. Cui virginitatis in hoc duplex testimonium datur in evangelio, quod et pre ceteris dilectus a Deo dicitur, et huic matrem suam pendens in cruce commendavit Dominus, ut virginem virgo servaret. Denique manifestans in evangelio quod erat ipse incorruptibilis verbi opus inchoans, solus verbum carnem factum esse nec lumen a tenebris comprehensum fuisse testatur, primum signum ponens quod in nuptiis fecit Dominus, ostendens quod ipse erat, ut legentibus demonstraret quod ubi Dominus invitatus sit deficere nuptiarum vinum debeat, ut veteribus immutatis nova omnia que a Christo instituuntur appareant. Hoc autem evangelium scripsit in Asia, posteaquam in Pathmos insula apocalypsim scripserat, ut cui in principio canonis incorruptibile principium prenotatur, ei etiam incorruptibilis finis per virginem in apocalypsi redderetur, dicente Christo: Ego sum alpha et omega. Et hic est Iohannes qui sciens supervenisse diem recessus sui, convocatis discipulis suis in Epheso, per multa signorum experimenta promens Christum, descendens in defossum sepulture sue locum, facta oratione positus est ad patres suos, tam extraneus a dolore mortis quam a corruptione carnis invenitur alienus. Tamen post omnes evangelium scripsit, et hoc virgini debebatur. Quorum tamen vel scriptorum temporis dispositio vel librorum ordinatio ideo a nobis per singula non exponitur, ut sciendi desiderio collocato et querentibus fructus laboris et Deo magisterii doctrina servetur.

Incipiunt capitula

Phariseorum levite interrogant Iohannem. Iohannes Iesum videns agnum Dei dicit, et Andreas Petro dicit: Invenimus Messiam. Hic ad cenam de aqua vinum fecit. De templo nummularios eicit. Solvite templum dicens. Nichodemo loquitur. De baptismo et de aliis multis. Hic in Iudea baptizat et Iohannes in Ennon, qui et dicit Christum crescere, se autem minorari. Hic cum muliere Samaritana loquitur. Prophetam in patria sua sine honore esse dicit; et reguli filium a morte resuscitat. Apud natatoria Bethsaida xxxviii annorum infirmitate hominem sanat ac dicit: Scrutamini scripturas; et si crederetis Moysi, crederetis forsitan et mihi. De quinque panibus et duobus piscibus; et quem regem facere voluerunt. Hic super mare ambulat. Et de manna et pane celesti loquitur. Ac recedentibus ab eo discipulis Symon

ex duodecim diabolum dicit. Scenophegia ihesus medio die festo ascendens in templum docet multis de turba credentibus; idem clamat: Si quis sitit veniat et bibat. Quum ministris et nicodemo principes contendunt. De muliere adultera. Ihesus lumen mundi se ipsum predicat. Ihesus interrogatus principium se esse dicit et quod omnis peccator servus sit. Et quod ihesus ab abraham sit. Cecum ex nativitate curat. De ianua et ovili. In dedicatione deambulans in templo. Se et patrem unum esse dicit. De lazari resurrectione. Maria pedes ihesu ungit et capillis suis tergit. Ihesus super asinum sedet et volentibus grecis videre ihesum loquitur de grano frumenti quod in terram mittitur et vox de celo ad ihesum et quia multi ex principibus crediderunt in ihesum sed propter phariseos non confitentur. Pedes discipulorum lavat. De iude traditione et petri negatione predicit et de dilectione fratrum. Et quod ipse in patre et pater in ipso est et de observatione mandatorum paracliti spiritus. De vinea et palmitibus et de dilectione et de persecutione passionum et omnia patris sua esse et ceterum mandatum. Ihesus discipulos patri commendat. Ihesus a iudeis traditur. Allocutio pilati ad iudeos. De ihesu et barraba. Passio ihesu et sepultura et resurrectio eius.

Incipit iohannes

Verbum

In principio erat verbum et verbum erat apud deum et deus erat verbum. Hoc erat in principio apud deum. Omnia per ipsum facta sunt et sine ipso factum est nichil. Quod factum est in ipso vita erat: et vita erat lux hominum. Et lux in tenebris lucet: et tenebre eam non comprehenderunt. Fuit homo missus a deo cui nomen erat iohannes. Hic venit in testimonium: ut testimonium perhiberet de lumine, [margin: ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux sed ut testimonium perhiberet de lumine.] Erat lux vera: que illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat et mundus per ipsum factus est et mundus eum non cognovit. In propria venit: et sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum: dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. Qui non ex sanguinibus neque ex voluntate carnis neque ex voluntate viri: sed ex deo nati sunt. Et verbum caro factum est: et habitavit in nobis. Et vidimus gloriam eius: gloriam quasi unigeniti a patre. Plenum gratie et veritatis. Iohannes testimonium perhibet de ipso et clamat dicens. Hic erat quem dixi: Qui post me venturus est ante me factus est quia prior me erat. Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, et gratiam pro gratia quia lex per moysen data est gratia autem et veritas per ihesum christum facta est. Deum nemo vidit umquam nisi unigenitus filius qui est in sinu patris ipse enarravit. Et hoc est testimonium iohannis quando miserunt iudei ab iherosolimis sacerdotes et levitas ad eum: ut interrogarent eum. Tu quis es? Et confessus est et non negavit. Et confessus est: quia non sum ego christus. Et interrogaverunt eum. Quid ergo? helyas es tu? Et dixit. Non sum. Propheta es tu? Et respondit. Non. Dixerunt ergo ei. Quis es ut responsum demus his qui miserunt nos. Quid dicis de te ipso? Ait. Ego vox clamantis in deserto: dirigite viam domini sicut dixit ysaias propheta. Et qui missi fuerant erant ex phariseis. Et interrogaverunt eum et dixerunt ei. Quid ergo baptizas si tu non es christus neque helyas neque propheta? Respondit eis iohannes dicens. Ego baptizo in aqua: medius autem vestrum stetit quem vos nescitis. Ipse est qui post me venturus est qui ante me factus est cuius non sum dignus ut solvam eius corrigiam calciamenti. Hec in bethania facta sunt trans iordanem ubi erat iohannes baptizans. Altera die vidit iohannes ihesum venientem ad se: et ait. Ecce agnus dei ecce qui tollit peccata mundi. Hic est de quo dixi. Post me venit vir qui ante me factus est quia prior me erat. Et ego nesciebam eum. Sed ut manifestetur in israel: propterea veni ego in aqua baptizans. Et testimonium perhibuit iohannes dicens quia vidi spiritum descendentem quasi columbam de celo et manentem super eum et ego nesciebam eum. Sed qui misit me baptizare in aqua ille michi dixit. Super quem videris spiritum descendentem et manentem super eum hic est qui baptizat in spiritu sancto. Et ego vidi et testimonium perhibui: quia hic est filius dei. Altera die iterum stabat iohannes et ex discipulis eius duo. Et respiciens ihesum ambulantem dicit. Ecce agnus dei. Et audierunt eum duo discipuli loquentem et secuti sunt ihesum. Conversus autem ihesus et videns eos sequentes se dicit eis. Quid queritis? Qui dixerunt ei. Rabbi quod dicitur interpretatum magister. Ubi habitas? Dicit eis. Venite et videte. Venerunt et viderunt ubi maneret et manserunt apud eum die illo. Hora autem erat quasi decima. Erat autem andreas frater symonis petri. unus ex duobus qui audierant a iohanne et secuti fuerant eum. Invenit hic primum fratrem suum symonem et dicit ei. Invenimus messiam quod est interpretatum christus et adduxit eum ad ihesum. Intuitus autem eum ihesus dixit. Tu es symon filius iohanna. tu vocaberis cephas quod interpretatur petrus. In crastinum voluit exire in galileam: et invenit philippum et dicit ei ihesus. Sequere me. Erat autem philippus a bethsaida civitate andree et petri. Invenit philippus natanael et dicit ei. Quem scripsit moyses in lege et prophetis: invenimus ihesum filium ioseph a nazareth. Et dixit ei nathanael. A nazareth potest aliquid boni esse? Dicit ei philippus. Veni et vide. Vidit ihesus nathanael venientem ad se: et dicit de eo. Ecce vere israhelita in quo dolus non est. Dicit ei nathanael. Unde me nosti? Respondit ihesus et dixit ei. Quia dixi tibi vidi te sub ficu credis: maius his videbis. Et dicit ei. Amen amen dico vobis: videbitis celum apertum et angelos dei ascendentes et descendentes super filium hominis. Et die tercia nuptie facte sunt in chana galilee et erat mater ihesu ibi. Vocatus est autem ihesus et discipuli eius ad nuptias. Et deficiente vino dixit mater ihesu ad eum. Vinum non habent. Et dicit ei ihesus. Quid michi et tibi est mulier? Nondum venit hora mea. Dicit mater eius ministris. Quodcumque dixerit vobis facite. Erant autem ibi lapidee ydrie vi. posite secundum purificationem iudeorum capientes singule metretas binas vel ternas. Dicit eis ihesus. Implete ydrias aqua. Et impleverunt eas usque ad summum. Et dixit eis ihesus. Haurite nunc et ferte architriclino et tulerunt. Ut autem gustavit architriclinus aquam vinum factam et non sciebat unde esset. ministri autem sciebant qui hauserant aquam vocat sponsum architriclinus et dicit ei. Omnis homo primum bonum vinum ponit et cum inebriati fuerint tunc id quod deterius est. Tu autem servasti vinum bonum usque adhuc. Hoc fecit initium signorum ihesus in chana galilee et manifestavit gloriam suam et crediderunt in eum discipuli eius.

Post hoc descendit capharnaum ipse et mater eius et fratres et discipuli eius et ibi manserunt non multis diebus. Et prope erat pascha iudeorum et ascendit ihesus iherosolimam. et invenit in templo vendentes oves et boves et

columbas et nummularios sedentes. Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis: omnes eiecit de templo. Oves quoque et boves et nummulariorum effudit aes et mensas subvertit. et his qui columbas vendebant dixit. Auferte ista hinc: et nolite facere domum patris mei domum negotiationis. Recordati vero sunt discipuli eius quia scriptum est. Zelus domus tue comedit me. Responderunt ergo iudei et dixerunt ei. Quod signum ostendis nobis quia hec facis. Respondit ihesus et dixit eis. Solvite templum hoc et in tribus diebus suscitabo illud. Dixerunt ergo iudei. Quadraginta et sex annis edificatum est templum hoc et tu in tribus diebus excitabis illud? Ille autem dicebat de templo corporis sui. Cum ergo resurrexisset a mortuis: recordati sunt discipuli eius quia hoc dicebat de corpore suo et crediderunt scripture et sermoni quem dixit ihesus. Cum autem esset ierosolimis in pascha in die festo multi crediderunt in nomine eius videntes signa eius que faciebat. Ipse autem ihesus non credebat semetipsum eis eo quod ipse nosset omnes et quia opus ei non erat ut quis testimonium perhiberet de homine. Ipse enim sciebat quid esset in homine.

Erat autem homo ex phariseis nichodemus nomine princeps iudeorum. hic venit ad ihesum nocte et dixit ei. Rabbi scimus quia a deo venisti magister. Nemo enim potest hec signa facere que tu facis nisi fuerit deus cum eo. Respondit ihesus et dixit ei. Amen amen dico tibi nisi quis natus fuerit denuo non potest videre regnum dei. Dicit ad eum nichodemus. Quomodo potest homo nasci cum sit senex? Numquid potest in ventrem matris sue iterato introire et renasci? Respondit ihesus. Amen amen dico tibi nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non potest introire in regnum dei. Quod natum est ex carne caro est. et quod natum est ex spiritu spiritus est. Non mireris quia dixi tibi. Oportet vos nasci denuo. Spiritus ubi vult spirat et vocem eius audis sed nescis unde veniat aut quo vadat. Sic est omnis qui natus est ex spiritu. Respondit nichodemus et dixit ei. Quomodo possunt hec fieri? Respondit ihesus et dixit ei. Tu es magister in israel et hec ignoras? Amen amen dico tibi quia quod scimus loquimur et quod vidimus testamur et testimonium nostrum non accipitis. Si terrena dixi vobis et non creditis: quomodo si dixero vobis celestia credetis? Et nemo ascendit in celum nisi qui descendit de celo filius hominis qui est in celo. Et sicut moyses exaltavit serpentem in deserto: ita exaltari oportet filium hominis ut omnis qui credit in ipsum non pereat sed habeat vitam eternam. Non enim misit deus filium suum in mundum ut iudicet mundum sed ut salvetur mundus per ipsum. Qui credit in eum non iudicatur. Qui autem non credit iam iudicatus est quia non credit in nomine unigeniti filii dei. Hoc est autem iudicium quia lux venit in mundum et dilexerunt magis homines tenebras quam lucem. Erant enim eorum mala opera. Omnis enim qui male agit odit lucem et non venit ad lucem ut non arguantur opera eius. Qui autem facit veritatem venit ad lucem ut manifestentur eius opera quia in deo sunt facta.

Post hec venit ihesus et discipuli eius in iudeam terram: et illic demorabatur cum eis et baptizabat. Erat autem iohannes baptizans in enon iuxta salim quia aque multe erant illic et veniebant et baptizabantur. Nondum enim missus fuerat iohannes in carcerem. Facta est ergo questio ex discipulis iohannis cum iudeis de purificatione et venerunt ad iohannem et dixerunt ei. Rabbi qui erat tecum trans iordanem cui tu testimonium perhibuisti. Ecce hic baptizat et omnes veniunt ad eum. Respondit iohannes et dixit. Non potest homo accipere quicquam nisi fuerit ei datum de celo. Ipsi vos michi testimonium perhibetis quod dixerim non sum ego christus sed quia missus sum ante illum. Qui habet sponsam sponsus est. Amicus autem sponsi qui stat et audit eum gaudio gaudet propter vocem sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum est. Illum oportet crescere me autem minui. Qui desursum venit super omnes est. Qui est de terra de terra loquitur. Qui de celo venit super omnes est et quod vidit et audivit hoc testatur et testimonium eius nemo accipit. Qui accepit eius testimonium signavit quia deus verax est. Quem enim misit deus verba dei loquitur. Non enim ad mensuram dat deus spiritum. Pater diligit filium et omnia dedit in manu eius. Qui credit in filium habet vitam eternam. Qui autem incredulus est filio non videbit vitam eternam sed ira dei manet super eum.

IIII

Ut ergo cognovit ihesus quia audierunt pharisei quia ihesus plures discipulos facit et baptizat quam iohannes, quamquam ihesus non baptizaret sed discipuli eius. Reliquit iudeam et abiit iterum in galileam. Oportebat autem eum transire per samariam. Venit ergo ihesus in civitatem samarie que dicitur sychar iuxta predium quod dedit iacob ioseph filio suo. Erat autem ibi fons iacob. Ihesus autem fatigatus ex itinere sedebat sic super fontem. Hora autem erat quasi sexta. Venit mulier de samaria haurire aquam. Dicit ei ihesus. Da michi bibere. Discipuli enim eius abierant in civitatem ut cibos emerent. Dicit ergo ei mulier illa samaritana. Non enim coutuntur iudei samaritanis. Respondit ihesus et dixit ei. Si scires donum dei et quis est qui dicit tibi da michi bibere tu forsitan petisses ab eo et dedisset tibi aquam vivam. Dicit ei mulier. Domine neque in quo haurias habes et puteus altus est. Unde ergo habes aquam vivam? Numquid tu maior es patre nostro iacob qui dedit nobis puteum et ipse ex eo bibit et filii eius et pecora eius? Respondit ihesus et dixit ei. Omnis qui biberit ex aqua hac sitiet iterum. Qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei non sitiet in eternum. Sed aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam. Dicit ad eum mulier. Domine da michi hanc aquam ut non sitiam neque veniam huc haurire. Dicit ei ihesus. Vade voca virum tuum et veni huc. Respondit mulier et dixit. Non habeo virum. Dicit ei ihesus. Bene dixisti quia non habeo virum. Quinque enim viros habuisti et hunc quem habes non est tuus vir. Hoc vere dixisti. Dicit ei mulier. Domine video quia propheta es tu. Patres nostri in monte hoc adoraverunt et vos dicitis quia ierosolimis est locus ubi adorare oportet. Dicit ei ihesus. Mulier crede michi quia venit hora quando neque in monte hoc neque in ierosolimis adorabitis patrem. Vos adoratis quod nescitis, nos adoramus quod scimus quia salus ex iudeis est. Sed venit hora et nunc est quando veri adoratores adorabunt patrem in spiritu et veritate. Nam et pater tales querit qui adorent eum. Spiritus est deus et eos qui adorant eum in spiritu et veritate oportet adorare. Dicit ei mulier. Scio quia messias venit qui dicitur christus. Cum ergo venerit ille nobis annuntiabit omnia. Dicit ei ihesus. Ego sum qui loquor tecum. Et continuo venerunt discipuli eius et mirabantur quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit quid queris aut quid loqueris cum ea. Reliquit ergo ydriam suam mulier et abiit in civitatem et dicit illis hominibus. Venite et videte hominem qui dixit michi omnia quecumque feci. Numquid ipse est christus? Exierunt de civitate et veniebant ad eum. Interea rogabant eum discipuli dicentes. Rabbi manduca. Ille autem dixit eis. Ego cibum habeo manducare quem vos nescitis. Dicebant ergo discipuli

Quomodo tu iudeus cum sis bibere a me poscis que sum mulier samaritana

ydria

Sic enim deus dilexit mundum ut filium suum unigenitum daret ut omnis qui credit in ipsum non pereat sed habeat vitam eternam.

ad invicem. Numquid aliquis attulit ei manducare? Dicit eis Ihesus: Meus cibus est ut faciam voluntatem eius qui misit me, ut perficiam opus eius. Nonne vos dicitis quod adhuc quattuor menses sunt et messis venit? Ecce dico vobis: levate oculos vestros et videte regiones quia albae sunt iam ad messem. Et qui metit mercedem accipit, et congregat fructum in vitam eternam: et qui seminat simul gaudeat et qui metit. In hoc enim est verbum verum: quia alius est qui seminat et alius qui metit. Ego misi vos metere quod vos non laborastis. Alii laboraverunt, et vos in labores eorum introistis. Ex civitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum propter verbum mulieris testimonium perhibentis, quia dixit mihi omnia quecumque feci. Cum venissent ergo ad illum Samaritani, rogaverunt eum ut ibi maneret. Et mansit ibi duos dies. Et multo plures crediderunt propter sermonem eius. Et mulieri dicebant: quia iam non propter tuam loquelam credimus. Ipsi enim audivimus et scimus quia hic est vere salvator mundi. Post duos autem dies exiit inde, et abiit in Galileam. Ipse enim Ihesus testimonium perhibuit quia propheta in sua patria honorem non habet. Cum ergo venisset in Galileam, exceperunt eum Galilei, cum omnia vidissent que fecerat Ierosolimis in die festo: et ipsi enim venerant ad diem festum. Venit ergo iterum in Chana Galilee, ubi fecit aquam vinum. Et erat quidam regulus cuius filius infirmabatur Capharnaum. Hic cum audisset quia Ihesus adveniret a Iudea in Galileam, abiit ad eum et rogabat eum ut descenderet et sanaret filium eius. Incipiebat enim mori. Dixit ergo Ihesus ad eum: Nisi signa et prodigia videritis, non creditis. Dicit ad eum regulus: Domine descende priusquam moriatur filius meus. Dicit ei Ihesus: Vade, filius tuus vivit. Credidit homo sermoni quem dixit ei Ihesus, et ibat. Iam autem eo descendente, servi occurrerunt ei et nuntiaverunt ei dicentes quia filius eius viveret. Interrogabat ergo horam ab eis in qua melius habuerit. Et dixerunt ei quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognovit ergo pater quia illa hora erat in qua dixit ei Ihesus: Filius tuus vivit: et credidit ipse et domus eius tota. Hoc iterum secundum signum fecit Ihesus, cum venisset a Iudea in Galileam. Post hec erat dies festus Iudeorum, et ascendit Ihesus Ierosolimam. Est autem Ierosolimis probatica piscina, que cognominatur hebraice Bethsaida, quinque porticus habens. In his iacebat multitudo magna languentium, cecorum, claudorum, aridorum, expectantium aque motum. Angelus autem Domini secundum tempus descendebat in piscinam et movebatur aqua: et qui prior descendisset in piscinam post motionem aque, sanus fiebat a quacumque detinebatur infirmitate. Erat autem quidam homo ibi triginta et octo annos habens in infirmitate sua. Hunc cum vidisset Ihesus iacentem et cognovisset quia iam multum tempus haberet, dicit ei: Vis sanus fieri? Respondit ei languidus: Domine, hominem non habeo ut cum turbata fuerit aqua mittat me in piscinam: dum venio enim ego, alius ante me descendit. Dicit ei Ihesus: Surge, tolle grabbatum tuum et ambula. Et statim sanus factus est homo, et sustulit grabbatum suum et ambulabat. Erat autem sabbatum in illa die. Dicebant ergo Iudei illi qui sanus fuerat factus: Sabbatum est, non licet tibi tollere grabbatum tuum. Respondit eis: Qui me sanum fecit ille mihi dixit: Tolle grabbatum tuum et ambula. Interrogaverunt ergo eum: Quis est ille homo qui dixit tibi tolle grabbatum tuum et ambula? Is autem qui sanus fuerat effectus nesciebat quis esset. Ihesus autem declinavit a turba constituta in loco. Postea invenit eum Ihesus in templo et dixit ei:

Ecce sanus factus es: iam noli peccare ne deterius tibi aliquid contingat. Abiit ille homo et nuntiavit Iudeis quia Ihesus esset qui fecit eum sanum. Propterea persequebantur Iudei Ihesum, quia hec faciebat in sabbato. Ihesus autem respondit eis: Pater meus usque modo operatur et ego operor. Propterea ergo magis querebant eum Iudei interficere, quia non solum solvebat sabbatum sed et patrem suum dicebat Deum, equalem se faciens Deo. Respondit Ihesus et dixit eis: Amen amen dico vobis, non potest filius a se facere quicquam nisi quod viderit patrem facientem. Que enim ille fecerit, hec et filius similiter facit. Pater enim diligit filium et omnia demonstrat ei que ipse facit: et maiora his demonstrabit ei opera ut vos miremini. Sicut enim pater suscitat mortuos et vivificat, sic et filius quos vult vivificat. Neque enim pater iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio, ut omnes honorificent filium sicut honorificant patrem. Qui non honorificat filium, non honorificat patrem qui misit illum. Amen amen dico vobis, quia qui verbum meum audit et credit ei qui misit me, habet vitam eternam, et in iudicium non venit, sed transiit a morte in vitam. Amen amen dico vobis, quia venit hora et nunc est, quando mortui audient vocem filii Dei, et qui audierint vivent. Sicut enim pater habet vitam in semetipso, sic dedit et filio vitam habere in semetipso: et potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est. Nolite mirari hoc, quia venit hora in qua omnes qui in monumentis sunt audient vocem filii Dei: et procedent qui bona fecerunt in resurrectionem vite, qui vero mala egerunt in resurrectionem iudicii. Non possum ego a me ipso facere quicquam. Sicut audio iudico: et iudicium meum iustum est, quia non quero voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me patris. Si ego testimonium perhibeo de me ipso, testimonium meum non est verum. Alius est qui testimonium perhibet de me: et scio quia verum est testimonium eius quod perhibet de me. Vos misistis ad Iohannem, et testimonium perhibuit veritati. Ego autem non ab homine testimonium accipio: sed hec dico ut vos salvi sitis. Ille erat lucerna ardens et lucens. Vos autem voluistis exultare ad horam in luce eius. Ego autem habeo testimonium maius Iohanne. Opera enim que dedit mihi pater ut perficiam ea, ipsa opera que ego facio testimonium perhibent de me quia pater misit me. Et qui misit me pater, ipse testimonium perhibuit de me. Neque vocem eius umquam audistis neque speciem eius vidistis: et verbum eius non habetis in vobis manens, quia quem misit ille, huic vos non creditis. Scrutamini scripturas in quibus putatis vitam eternam habere, et ille sunt que testimonium perhibent de me: et non vultis venire ad me ut vitam habeatis. Claritatem ab hominibus non accipio. Sed cognovi vos quia dilectionem Dei non habetis in vobis. Ego veni in nomine patris mei, et non accepistis me. Si alius venerit in nomine suo, illum accipietis. Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis, et gloriam que a solo Deo est non queritis? Nolite putare quia ego accusaturus sim vos apud patrem. Est qui accusat vos Moyses, in quo vos speratis. Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan et mihi. De me enim ille scripsit. Si autem illius litteris non creditis, quomodo verbis meis credetis? Post hec abiit Ihesus trans mare Galilee quod est Tyberiadis: et sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa que faciebat super his qui infirmabantur. Abiit ergo in montem Ihesus, et ibi sedebat cum discipulis suis. Erat autem proximum pascha dies festus Iudeorum. Cum sublevasset ergo oculos Ihesus et vidisset quia multitudo maxima venit ad eum:

Margin: Thau enim verbum verum: quia alius est qui seminat et alius qui metit.

Margin: 23 aug. [illegible]

Margin: motus

Margin: et movebatur aqua: et qui prior descendisset in piscinam

Margin: Interrogaverunt ergo eum: quis est ille homo qui dixit tibi tolle grabbatum tuum et ambula

dicit ad phylippum: Unde ememus panes ut manducent hii. Hoc autem dicebat temptans eum. Ipse enim sciebat quid esset facturus. Respondit ei philippus. Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis: ut unusquisque modicum quid accipiat. Dicit ei unus ex discipulis eius andreas frater symonis petri. Est puer unus hic qui habet v panes ordeaceos et duos pisces. Sed hec quid sunt inter tantos. Dixit ergo ihesus Facite homines discumbere. Erat autem fenum multum in loco. Discubuerunt ergo viri numero quasi v milia. Accepit ergo ihesus panes et cum gratias egisset: distribuit discumbentibus. Similiter et ex piscibus quantum volebant. Ut autem impleti sunt: dixit discipulis suis. Colligite que superaverunt fragmenta ne pereant. Collegerunt ergo: et impleverunt xii cophinos fragmentorum ex v panibus ordeaceis et duobus piscibus que superfuerunt his qui manducaverunt. Illi ergo homines cum vidissent quod fecerat signum: dicebant quia hic est vere propheta qui venturus est in mundum. Ihesus autem cum cognovisset quia venturi essent ut raperent eum et facerent eum regem: fugit iterum in montem ipse solus. Ut autem sero factum est: descenderunt discipuli eius ad mare. Et cum ascendissent navim: venerunt trans mare in capharnaum. Et tenebre iam facte erant: et non venerat ad eos ihesus. Mare autem vento magno flante exurgebat. Cum remigassent ergo quasi stadia xxv aut xxx: vident ihesum ambulantem super mare et proximum navi fieri: et timuerunt. Ille autem dicit eis. Ego sum. nolite timere. Voluerunt ergo accipere eum in navim: et statim navis fuit ad terram quam ibant. Altera die turba que stabat trans mare vidit quia navicula alia non erat ibi nisi una: et quia non introisset cum discipulis suis ihesus in navem: sed soli discipuli eius abiissent. Alie vero supervenerunt naves a tyberiade iuxta locum ubi manducaverant panem: gratias agentes deo. Cum ergo vidisset turba quia ihesus non esset ibi neque discipuli eius ascenderunt in naviculas et venerunt capharnaum querentes ihesum. Et cum invenissent eum trans mare: dixerunt ei. Rabbi: quando huc venisti. Respondit eis ihesus et dixit. Amen amen dico vobis: queritis me non quia vidistis signa sed quia ex panibus manducastis et saturati estis. Operamini non cibum qui perit: sed qui permanet in vitam eternam quem filius hominis dabit vobis. Hunc enim pater signavit deus. Dixerunt ergo ad eum. Quid faciemus ut operemur opera dei. Respondit ihesus et dixit eis. Hoc est opus dei ut credatis in eum quem misit ille. Dixerunt ergo ei. Quod ergo tu facis signum ut videamus et credamus tibi. Quid operaris. Patres nostri manna manducaverunt in deserto sicut scriptum est. Panem de celo dedit eis manducare. Dixit ergo eis ihesus. Amen amen dico vobis: non moyses dedit vobis panem de celo: sed pater meus dat vobis panem verum de celo. Panis enim dei est qui de celo descendit et dat vitam mundo. Dixerunt ergo ad eum. Domine semper da nobis panem hunc. Dixit autem eis ihesus. Ego sum panis vite. Qui venit ad me non esuriet: et qui credit in me non sitiet umquam. Sed dixi vobis quia et vidistis me et non credidistis. Omne quod dat mihi pater ad me veniet: et eum qui venit ad me non eiciam foras. Quia descendi de celo non ut faciam voluntatem meam: sed voluntatem eius qui misit me. Hec autem voluntas eius qui misit me patris: ut omne quod dedit mihi non perdam ex eo: sed resuscitem illud in novissimo die. Hec autem voluntas patris mei qui misit me: ut omnis qui videt filium et credit in eum: habeat vitam eternam et ego resuscitabo eum in novissimo die. Murmurabant ergo iudei de illo quia dixisset: ego sum panis qui de celo descendi. Et dicebant. Nonne hic est ihesus filius ioseph cuius nos novimus patrem et matrem. Quomodo ergo dicit hic quia de celo descendi. Respondit ergo ihesus et dixit eis. Nolite murmurare in invicem. Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit me traxerit eum. Et ego resuscitabo illum in novissimo die. Est scriptum in prophetis: et erunt omnes docibiles dei. Omnis qui audivit a patre et didicit venit ad me. Non quia patrem vidit quisquam nisi his qui est a deo: hic vidit patrem. Amen amen dico vobis qui credit in me: habet vitam eternam. Ego sum panis vite. Patres vestri manducaverunt manna in deserto: et mortui sunt. Hic est panis de celo descendens ut si quis ex ipso manducaverit non moriatur. Ego sum panis vivus qui de celo descendi. Si quis manducaverit ex hoc pane: vivet in eternum. Et panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vita. Litigabant ergo iudei ad invicem dicentes. Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum. Dixit ergo eis ihesus. Amen amen dico vobis nisi manducaveritis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem: habet vitam eternam et ego resuscitabo eum in novissimo die. Caro enim mea vere est cibus: et sanguis meus vere est potus. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem: in me manet et ego in eo. Sicut misit me vivens pater: et ego vivo propter patrem. Et qui manducat me: et ipse vivet propter me. Hic est panis qui de celo descendit. Non sicut manducaverunt patres vestri manna et mortui sunt. Qui manducat hunc panem vivet in eternum. Hec dixit in synagoga docens in capharnaum. Multi ergo audientes ex discipulis eius dixerunt. Durus est hic sermo. Quis potest eum audire. Sciens autem ihesus apud semetipsum quia murmurarent de hoc discipuli eius dixit eis. Hoc vos scandalizat. Si ergo videritis filium hominis ascendentem ubi erat prius. Spiritus est qui vivificat: caro non prodest quicquam. Verba que ego locutus sum vobis: spiritus et vita sunt. Sed sunt quidam ex vobis qui non credunt. Sciebat enim ab initio ihesus qui essent credentes et quis traditurus eum esset. Et dicebat. Propterea dixi vobis quia nemo potest venire ad me nisi fuerit ei datum a patre meo. Ex hoc multi discipulorum eius abierunt retro et iam cum illo non ambulabant. Dixit ergo ihesus ad xii. Numquid et vos vultis abire. Respondit ergo ei symon petrus. Domine ad quem ibimus. Verba vite eterne habes: et nos credimus et cognovimus quia tu es xpistus filius dei. Respondit ergo eis ihesus. Nonne ego vos xii elegi: et unus ex vobis diabolus est. Dicebat autem de iuda symonis scarioth. Hic enim erat traditurus eum cum esset unus ex xii.

VII

Post hec autem ambulabat ihesus in galileam. Non enim volebat in iudeam ambulare quia querebant eum iudei interficere. Erat autem in proximo dies festus iudeorum scenophegia. Dixerunt autem ad eum fratres eius. Transi hinc et vade in iudeam: ut et discipuli tui videant opera tua que facis. Nemo quippe in occulto aliquid facit: et querit ipse in palam esse. Si hec facis: manifesta te ipsum mundo. Neque enim fratres eius credebant in eum. Dicit ergo eis ihesus. Tempus meum nondum advenit. Tempus autem vestrum semper est paratum. Non potest vos odisse mundus. Me autem odit

quia ego testimonium perhibeo de illo quod opera illius mala sunt. Vos ascendite ad diem festum hunc; ego autem non ascendam ad diem festum istum, quia meum tempus nondum impletum est. Haec cum dixisset, ipse mansit in Galilaea. Ut autem ascenderunt fratres eius, tunc et ipse ascendit ad diem festum non manifeste sed quasi in occulto. Iudaei ergo quaerebant eum in die festo et dicebant: Ubi est ille? Et murmur multus erat de eo in turba. Quidam enim dicebant: quia bonus est. Alii autem dicebant: Non, sed seducit turbas. Nemo tamen palam loquebatur de illo propter metum Iudaeorum. Iam autem die festo mediante ascendit Iesus in templum et docebat, et mirabantur Iudaei dicentes: Quomodo hic litteras scit cum non didicerit? Respondit Iesus et dixit: Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me. Si quis voluerit voluntatem eius facere, cognoscet de doctrina utrum ex Deo sit an ego a me ipso loquar. Qui a semetipso loquitur gloriam propriam quaerit; qui autem quaerit gloriam eius qui misit illum, hic verax est et iniustitia in eo non est. Nonne Moyses dedit vobis legem, et nemo ex vobis facit legem? Quid me quaeritis interficere? Respondit turba et dixit: Daemonium habes; quis te quaerit interficere? Respondit Iesus et dixit eis: Unum opus feci, et omnes miramini. Propterea Moyses dedit vobis circumcisionem, non quia ex Moyse est sed ex patribus, et in sabbato circumciditis hominem. Si circumcisionem accipit homo in sabbato ut non solvatur lex Moysi, mihi indignamini quia totum hominem sanum feci in sabbato? Nolite iudicare secundum faciem, sed secundum iustum iudicium iudicate. Dicebant ergo quidam ex Hierosolymis: Nonne hic est quem quaerunt interficere? Et ecce palam loquitur et nihil ei dicunt. Numquid vere cognoverunt principes quia hic est Christus? Sed hunc scimus unde sit; Christus autem cum venerit nemo scit unde sit. Clamabat ergo Iesus docens in templo et dicens: Et me scitis et unde sim scitis; et a me ipso non veni, sed est verus qui misit me, quem vos nescitis. Ego scio eum, et si dixero quia nescio eum, ero similis vobis mendax; sed ego scio eum, quia ab ipso sum et ipse me misit. Quaerebant ergo eum apprehendere, et nemo misit in illum manus, quia nondum venerat hora eius. De turba autem multi crediderunt in eum et dicebant: Christus cum venerit numquid plura signa faciet quam quae hic facit? Audierunt Pharisaei turbam murmurantem de illo haec, et miserunt principes et Pharisaei ministros ut apprehenderent eum. Dixit ergo eis Iesus: Adhuc modicum tempus vobiscum sum, et vado ad Patrem qui misit me. Quaeretis me et non invenietis, et ubi ego sum vos non potestis venire. Dixerunt ergo Iudaei ad semetipsos: Quo hic iturus est, quia non inveniemus eum? Numquid in dispersionem gentium iturus est et docturus gentes? Quis est hic sermo quem dixit: Quaeretis me et non invenietis, et ubi sum ego vos non potestis venire? In novissimo autem die magno festivitatis stabat Iesus et clamabat dicens: Si quis sitit, veniat ad me et bibat. Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aquae vivae. Hoc autem dixit de Spiritu quem accepturi erant credentes in eum; nondum enim erat Spiritus datus, quia Iesus nondum erat glorificatus. Ex illa ergo turba cum audissent hos sermones eius dicebant: Hic est vere propheta. Alii autem dicebant: Hic est Christus. Quidam autem dicebant: Numquid a Galilaea venit Christus? Nonne scriptura dicit quia ex semine David et de Bethleem castello ubi erat David venit Christus? Dissensio itaque facta est in turba propter eum. Quidam autem ex ipsis volebant apprehendere eum, sed nemo misit super eum manus. Venerunt ergo ministri ad pontifices et Pharisaeos, et dixerunt eis illi: Quare non adduxistis eum? Responderunt ministri: Numquam sic locutus est homo sicut hic homo loquitur. Responderunt ergo eis Pharisaei: Numquid et vos seducti estis? Numquid ex principibus aliquis credidit in eum aut ex Pharisaeis? Sed turba haec quae non novit legem maledicti sunt. Dixit Nicodemus ad eos, ille qui venit ad eum nocte, qui unus erat ex ipsis: Numquid lex nostra iudicat hominem nisi prius audierit ab ipso et cognoverit quid faciat? Responderunt et dixerunt ei: Numquid et tu Galilaeus es? Scrutare scripturas et vide quia a Galilaea propheta non surgit. Et reversi sunt unusquisque in domum suam.

Iesus autem perrexit in montem Oliveti; et diluculo iterum venit in templum, et omnis populus venit ad eum, et sedens docebat eos. Adducunt autem scribae et Pharisaei mulierem in adulterio deprehensam, et statuerunt eam in medio et dixerunt ei: Magister, haec mulier modo deprehensa est in adulterio. In lege autem Moyses mandavit nobis huiusmodi lapidare; tu ergo quid dicis? Hoc autem dicebant temptantes eum, ut possent accusare eum. Iesus autem inclinans se deorsum digito scribebat in terra. Cum autem perseverarent interrogantes eum, erexit se et dixit eis: Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat. Et iterum se inclinans scribebat in terra. Audientes autem unus post unum exibant, incipientes a senioribus; et remansit solus Iesus et mulier in medio stans. Erigens autem se Iesus dixit ei: Mulier, ubi sunt qui te accusabant? Nemo te condemnavit? Quae dixit: Nemo, Domine. Dixit autem Iesus: Nec ego te condemnabo; vade et amplius noli peccare. Iterum ergo locutus est eis Iesus dicens: Ego sum lux mundi; qui sequitur me non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitae. Dixerunt ergo Pharisaei: Tu de te ipso testimonium perhibes; testimonium tuum non est verum. Respondit Iesus et dixit eis: Et si ego testimonium perhibeo de me ipso, verum est testimonium meum, quia scio unde veni et quo vado; vos autem nescitis unde venio aut quo vado. Vos secundum carnem iudicatis, ego non iudico quemquam. Et si iudico ego, iudicium meum verum est, quia solus non sum, sed ego et qui misit me Pater. Et in lege vestra scriptum est quia duorum hominum testimonium verum est. Ego sum qui testimonium perhibeo de me ipso, et testimonium perhibet de me qui misit me Pater. Dicebant ergo ei: Ubi est Pater tuus? Respondit Iesus: Neque me scitis neque Patrem meum; si me sciretis, forsitan et Patrem meum sciretis. Haec verba locutus est Iesus in gazophylacio docens in templo; et nemo apprehendit eum, quia nondum venerat hora eius. Dixit ergo iterum eis Iesus: Ego vado, et quaeretis me, et in peccato vestro moriemini. Quo ego vado vos non potestis venire. Dicebant ergo Iudaei: Numquid interficiet semetipsum, quia dicit: Quo ego vado vos non potestis venire? Et dicebat eis: Vos de deorsum estis, ego de supernis sum; vos de mundo hoc estis, ego non sum de hoc mundo. Dixi ergo vobis quia moriemini in peccatis vestris; si enim non credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro. Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis Iesus: Principium, qui et loquor vobis. Multa habeo de vobis loqui et iudicare; sed qui misit me verax est, et ego quae audivi ab eo haec loquor in mundo. Et non cognoverunt quia Patrem eis dicebat Deum. Dixit ergo eis Iesus: Cum exaltaveritis Filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, et a me ipso facio nihil, sed sicut docuit me Pater haec loquor; et qui misit me mecum est; et non reliquit me solum, quia quae placita sunt ei facio semper. Haec illo loquente multi crediderunt in eum. Dicebat ergo Iesus ad eos qui crediderunt ei Iudaeos: Si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis, et cognoscetis ve-

tate et veritas liberabit vos. Responderunt ei iudei. Semen abrahe sumus et nemini servivimus umquam. Quomodo tu dicis quia liberi eritis? Respondit eis ihesus. Amen amen dico vobis: quia omnis qui facit peccatum servus est peccati. Servus autem non manet in domo in eternum: filius manet in eternum. Si ergo filius vos liberaverit: vere liberi eritis. Scio quia filii abrahe estis sed queritis me interficere quia sermo meus non capit in vobis. Ego quod vidi apud patrem meum loquor: et vos que vidistis apud patrem vestrum facitis. Responderunt et dixerunt ei. Pater noster abraham est. Dicit eis ihesus. Si filii abrahe estis: opera abrahe facite. Nunc autem queritis me interficere. Hominem qui veritatem vobis locutus sum. quam audivi a deo. Hoc abraham non fecit. Vos facitis opera patris vestri: Dixerunt itaque ei. Nos ex fornicatione non sumus: nati. Unum patrem habemus deum. Dixit ergo eis ihesus. Si deus pater vester esset: diligeretis me utique. Ego enim ex deo processi et veni. Neque enim a me ipso veni: sed ille me misit. Quare loquelam meam non cognoscitis: quia non potestis audire sermonem meum. Vos ex patre diabolo estis: et desideria patris vestri vultis facere. Ille homicida erat ab initio: et in veritate non stetit quia veritas non est in eo. Cum loquitur mendacium ex suis propriis loquitur quia mendax est et pater eius. Ego autem si veritatem dico non creditis mihi. Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico: quare non creditis mihi? Qui est ex deo: verba dei audit. Propterea vos non auditis: quia ex deo non estis. Responderunt ergo iudei et dixerunt. Nonne bene dicimus nos quia samaritanus es tu: et demonium habes? Respondit ihesus et dixit. Ego demonium non habeo sed honorifico patrem meum et vos inhonorastis me. Ego autem gloriam meam non quero: est qui querat et iudicet. Amen amen dico vobis: siquis sermonem meum servaverit mortem non videbit in eternum. Dixerunt ergo iudei. Nunc cognovimus quia demonium habes. Abraham mortuus est et prophete: et tu dicis siquis sermonem meum servaverit mortem non gustabit in eternum. Numquid tu maior es patre nostro abraham qui mortuus est? Et prophete mortui sunt. Quem te ipsum facis? Respondit ihesus. Si ego glorifico me ipsum: gloria mea nichil est. Est pater meus qui glorificat me: quem vos dicitis quia deus vester est, et non cognovistis eum. Ego autem novi eum. Et si dixero quia non scio eum: ero similis vobis mendax. Sed scio eum: et sermonem eius servo. Abraham pater vester exultavit ut videret diem meum: et vidit et gavisus est. Dixerunt ergo iudei ad eum. Quinquaginta annos nondum habes et abraham vidisti? Dixit ergo eis ihesus. Amen amen dico vobis: antequam abraham fieret ego sum. Tulerunt ergo lapides ut iacerent in eum. Ihesus autem abscondit se: et exivit de templo. Et preteriens ihesus: vidit hominem cecum a nativitate et interrogaverunt eum discipuli eius. Rabbi quis peccavit hic aut parentes eius ut cecus nasceretur? Respondit ihesus. Neque hic peccavit neque parentes eius. sed ut manifestentur opera dei in illo. Me oportet operari opera eius qui misit me donec dies est. Venit nox quando nemo potest operari. Quamdiu sum in mundo: lux sum mundi. Hec cum dixisset expuit in terram et fecit lutum ex sputo et linivit lutum super oculos eius: et dixit ei. Vade et lava in natatoria syloe quod interpretatur missus. Abiit ergo et lavit et venit videns. Itaque vicini et qui viderant eum prius quia mendicus erat dicebant. Nonne hic est qui sedebat et mendicabat? Alii dicebant quia hic est. alii autem nequaquam sed similis eius est. Ille autem dicebat quia ego sum. Dicebant ergo ei. Quomodo aperti sunt tibi oculi tui? Respondit. Ille homo qui dicitur ihesus: lutum fecit et unxit oculos meos: et dixit mihi. Vade ad natatoria syloe et lava et abii et lavi et vidi. Et dixerunt ei. Ubi est ille? Ait nescio. Adducunt eum ad phariseos qui cecus fuerat. Erat autem sabbatum quando lutum fecit ihesus et aperuit

oculos eius. Iterum ergo interrogabant eum pharisei quomodo vidisset. Ille autem dixit eis. Lutum posuit mihi super oculos et lavi et video. Dicebant ergo ex phariseis quidam. Non est hic homo a deo: qui sabbatum non custodit. Alii dicebant. Quomodo potest homo peccator hec signa facere? Et scisma erat inter eos. Dicunt ergo ceco iterum. Tu quid dicis de illo qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit quia propheta est. Non crediderunt ergo iudei de illo quia cecus esset et vidisset: donec vocaverunt parentes eius qui viderat et interrogaverunt eos dicentes. Hic est filius vester quem vos dicitis quia natus est cecus? Quomodo ergo nunc videt? Responderunt eis parentes eius et dixerunt. Scimus quia hic est filius noster et quia cecus natus est. quomodo autem nunc videat nescimus. aut quis eius aperuit oculos nos nescimus. Ipsum interrogate etatem habet: ipse de se loquatur. Hec dixerunt parentes eius quia timebant iudeos. Iam enim conspiraverant iudei ut si quis eum confiteretur christum: extra synagogam fieret. Propterea parentes eius dixerunt quia etatem habet ipsum interrogate. Vocaverunt ergo rursum hominem qui cecus fuerat et dixerunt ei. Da gloriam deo. Nos scimus quia hic homo peccator est. Dixit ergo ille. Si peccator est nescio. Unum scio: quia cecus cum essem modo video. Dixerunt ergo illi. Quid fecit tibi? Quomodo aperuit tibi oculos? Respondit illis. Dixi iam vobis et audistis. Quid iterum vultis audire? Numquid et vos vultis discipuli eius fieri? Maledixerunt ei et dixerunt. Tu discipulus illius es. nos autem moysi discipuli sumus. Nos scimus quia moysi locutus est deus: hunc autem nescimus unde sit. Respondit ille homo et dixit eis. In hoc enim mirabile est: quia vos nescitis unde sit: et aperuit oculos meos. Scimus autem quia peccatores deus non audit. Sed siquis dei cultor est et voluntatem eius facit: hunc exaudit. A seculo non est auditum quia quis aperuit oculos ceci nati. nisi esset hic a deo non poterat facere quicquam. Responderunt et dixerunt ei. In peccatis natus es totus et tu doces nos? Et eiecerunt eum foras. Audivit ihesus quia eiecerunt eum foras: et cum invenisset eum dixit ei. Tu credis in filium dei? Respondit ille et dixit. Quis est domine ut credam in eum? Et dixit ei ihesus. Et vidisti eum: et qui loquitur tecum ipse est. At ille ait. Credo domine. Et procidens adoravit eum. Dixit ei ihesus. In iudicium ego in hunc mundum veni: ut qui non vident videant et qui vident ceci fiant. Et audierunt quidam ex phariseis qui cum ipso erant: et dixerunt ei. Numquid et nos ceci sumus? Dixit eis ihesus. Si ceci essetis non haberetis peccatum. Nunc vero dicitis quia videmus: peccatum vestrum manet. Amen amen dico vobis: qui non intrat per hostium in ovile ovium. sed ascendit aliunde. ille fur est et latro. Qui autem intrat per hostium: pastor est ovium. Huic hostiarius aperit et oves vocem eius audiunt. Et proprias oves vocat nominatim: et educit eas. Et cum proprias oves emiserit ante eas vadit et oves illum sequuntur: quia sciunt vocem eius. Alienum autem non sequuntur sed fugiunt ab eo: quia non noverunt vocem alienorum. Hoc proverbium dixit eis ihesus. Illi autem non cognoverunt quid loqueretur eis. Dixit ergo eis iterum ihesus. Amen amen dico vobis quia ego sum ostium ovium. Omnes quotquot venerunt fures sunt et latrones: sed non audierunt eos oves. Ego sum ostium. Per me siquis introierit salvabitur et ingredietur et egredietur et pascua inveniet. Fur non venit nisi ut furetur: et mactet et perdat. Ego veni ut vitam habeant: et habundantius habeant. Ego sum pastor bonus. Bonus pastor: animam suam dat pro ovibus suis. Mercennarius autem fugit quia mercennarius est et non pertinet ad eum de ovibus. Ego sum pastor bonus et cognosco oves meas et cognoscunt me mee. Sicut novit me pater et ego agnosco patrem: et animam meam pono pro ovibus meis. Et alias oves habeo que non sunt ex hoc ovili

X. ouile.

et quod non est pastor cuius non sunt oves proprie videt lupum venientem et dimittit oves et fugit et lupus rapit et dispergit oves. Mercennarius

et illas oportet me adducere. et vocem meam audient et fiet unum
ovile et unus pastor. Propterea me pater diligit: quia ego pono
animam meam ut iterum sumam eam. Nemo tollit eam a me:
sed ego pono eam a me ipso. Potestatem habeo ponendi eam:
et potestatem habeo iterum sumendi eam. [erased]
[erased] Hoc mandatum accepi
a patre meo. Dissensio iterum facta est inter iudeos propter ser-
mones hos. Dicebant autem multi ex ipsis. Demonium
habet et insanit. Quid eum auditis? alii dicebant. Hec ver-
ba non sunt demonium habentis. Numquid demonium

3 aug p demis x

potest cecorum oculos aperire? Facta sunt autem encenia in ierosol-
limis et hiemps erat: et ambulabat ihc in templo: in porti-
cu salomonis. Circumdederunt ergo eum iudei: et dicebant ei. Quo-
usque animam nostram tollis? Si tu es christus dic nobis palam.
Respondit eis ihc. Loquor vobis et non creditis. Opera que ego facio in
nomine patris mei: hec testimonium perhibent de me. Sed vos
non creditis: quia non estis ex ovibus meis. Oves mee vocem
meam audiunt: et ego cognosco eas et sequuntur me. Et ego
vitam eternam do eis: et non peribunt in eternum et non rapiet eas
quisquam de manu mea. Pater meus quod dedit mihi omnibus maius
est. et nemo potest rapere de manu patris mei. Ego et pa-
ter unum sumus. Sustulerunt lapides iudei ut lapidarent
eum. Respondit eis ihc. Multa bona opera ostendi vobis ex patre
meo propter quod eorum opus me lapidatis. Responderunt ei iudei. de bo-
no opere non lapidamus te sed de blasphemia. Et quia tu homo
cum sis: facis teipsum deum. Respondit eis ihc. Nonne scriptum est
in lege vestra quia ego dixi dii estis. Si illos dixit deos ad quos
sermo dei factus est. et non potest solvi scriptura, quem pater
sanctificavit et misit in mundum et vos dicitis quia blasphemo
quia dixi filius dei sum. Si non facio opera patris mei:
nolite credere mihi. Si autem facio et si mihi non vultis credere operibus
credite ut cognoscatis et credatis quia pater in me est et ego in patre.
Querebant ergo eum apprehendere et exivit de manibus eorum. Et abiit
iterum trans iordanem in eum locum ubi erat iohannes baptizans pri-
mum et mansit illic. Et multi venerunt ad eum et dicebant quia

signum

iohannes quidem fecit signum nullum. Omnia autem quecumque dixit iohannes

XI

de hoc vera erant: et multi crediderunt in eum. Erat
autem quidam languens lazarus a bethania: de castello
marie et marthe sororis eius. Maria autem erat que unxit dominum
unguento: et extersit pedes eius capillis suis cuius frater lazarus
infirmabatur. Miserunt ergo sorores eius ad eum dicentes. Domine
ecce quem amas infirmatur. Audiens autem ihc dixit eis. In-
firmitas hec non est ad mortem sed pro gloria dei ut glorificetur filius
dei per eam. Diligebat autem ihc martham et sororem eius mari-
am et lazarum. Ut ergo audivit quia infirmabatur: tunc quidem
mansit in eodem loco duobus diebus. Deinde post hec dixit
discipulis suis. Eamus in iudeam iterum. Dicunt ei discipuli
Rabbi nunc querebant te iudei lapidare et iterum vadis illuc?
Respondit ihc. Nonne xii hore sunt diei? Si quis am-
bulaverit in die non offendit: quia lucem huius mundi videt.
Si autem ambulaverit in nocte offendit: quia lux non est in eo.
Hec ait. et post hec dixit illis. Lazarus amicus noster dormit
sed vado ut a sompno excitem eum. Dixerunt ergo discipuli
eius. Domine si dormit: salvus erit. Dixerat autem ihc de
morte eius. Illi autem putaverunt quia de dormitione sompni
diceret. Tunc ergo dixit eis ihc manifeste. Lazarus mortuus
est: et gaudeo propter vos ut credatis quia non eram ibi. sed eamus
ad eum. Dixit ergo thomas qui dicitur didimus ad condiscipulos,
Eamus et nos et moriamur cum eo. Venit itaque ihc et invenit
eum iiii dies iam in monumento habentem. Erat autem betha-
nia iuxta iherosolimam quasi stadiis xv. Multi autem ex iudeis
venerant ad mariam et martham: ut consolarentur eas de fratre
suo. Martha ergo ut audivit quia ihc venit: occurrit illi.
Maria autem domi sedebat. Dixit ergo martha ad ihm. Domine si
fuisses hic: frater meus non fuisset mortuus. Sed et nunc scio quia
quecumque poposceris a deo dabit tibi deus. Dicit illi ihc. Resurget
frater tuus. Dicit ei martha. Scio quia resurget in resurrecti-
one: in novissimo die. Dixit ei ihc. Ego sum resurrectio et vi-
ta. Qui credit in me etiam si mortuus fuerit vivet. Et omnis qui
vivit et credit in me non morietur in eternum. Credis hoc? ait illi. Uti-
que domine. Ego credidi quia tu es christus filius dei qui in hunc mundum veni-
sti. Et cum hec dixisset: abiit et vocavit mariam sororem suam silen-
tio dicens. Magister adest et vocat te. Illa ut audivit: surgit
cito et venit ad eum. Nondum enim venerat ihc in castellum:
sed erat adhuc in illo loco ubi occurrerat ei martha. Iudei ergo
qui erant cum ea in domo et consolabantur eam cum vidissent
mariam quia cito surrexit et exiit secuti sunt eam dicentes quia
vadit ad monumentum ut ibi ploret. Maria ergo cum venisset u-
bi erat ihc: videns eum cecidit ad pedes eius et dixit ei.
Domine si fuisses hic: frater meus non esset mortuus. Ihc ergo ut vidit
eam plorantem et iudeos qui venerant cum ea plorantes:
infremuit spiritu et turbavit seipsum et dixit. Ubi posuistis eum?
Dicunt ei. Domine: veni et vide. Et lacrimatus est ihc. Dixerunt
ergo iudei. Ecce quomodo amabat eum. Quidam autem ex ipsis dixerunt
Non poterat hic qui aperuit oculos ceci nati facere ut et hic
non moreretur. Ihc ergo rursum fremens in semetipso venit ad
monumentum. Erat autem spelunca et lapis superpositus erat ei.
Ait ihc. Tollite lapidem. Dicit ei martha soror eius qui mortuus
fuerat. Domine iam fetet quatriduanus enim est. Dicit ei ihc.
Nonne dixi tibi quoniam si credideris videbis gloriam dei? Tulerunt
ergo lapidem. Ihc autem elevatis sursum oculis dixit. Pater gratias ago
tibi quoniam audisti me. Ego autem sciebam quia semper me audis. sed
propter populum qui circumstat dixi: ut credant quia tu me misisti. Hec
cum dixisset: voce magna clamavit. Lazare veni foras.
Et statim prodiit qui fuerat mortuus ligatus manus et pedes in-
stitis et facies eius sudario erat ligata. Dicit eis ihc. Sol-
vite eum et sinite abire. Multi ergo ex iudeis qui venerant
ad mariam et martham et viderunt que fecit crediderunt in eum.
Quidam autem ex ipsis: abierunt ad phariseos et dixerunt eis que
fecit ihc. Collegerunt ergo pontifices et pharisei concilium adversus
ihm et dicebant. Quid facimus quia hic homo multa signa
facit. Si dimittimus eum sic omnes credent in eum: et venient ro-
mani et tollent nostrum locum et gentem. Unus autem ex ipsis caiphas
nomine cum esset pontifex anni illius: dixit eis. Vos nescitis
quicquam nec cogitatis quia expedit vobis ut unus moriatur homo pro po-
pulo et non tota gens pereat. Hoc autem a semetipso non dixit sed cum esset
pontifex anni illius prophetavit quia ihc moriturus erat pro gente
et non tantum pro gente sed ut filios dei qui erant dispersi congre-
garet in unum. Ab illo ergo die cogitaverunt ut interficerent eum.
Ihc ergo iam non palam ambulabat apud iudeos: sed abiit in
regionem iuxta desertum in civitatem que dicitur effrem. et ibi mora-
batur cum discipulis suis. Proximum autem erat pascha iudeorum:
et ascenderunt multi iherosolimam de regione ante pascha,
ut sanctificarent seipsos. Querebant ergo ihm et colloquebantur

ad invicem in templo stantes. Quid putatis quia non venit ad diem festum? Dederant enim pontifices et pharisei mandatum ut si quis cognoverit ubi sit indicet ut apprehendant eum. Ihesus ergo ante sex dies pasche venit Bethaniam ubi fuerat Lazarus mortuus quem suscitavit Ihesus. Fecerunt autem ei cenam ibi et Martha ministrabat. Lazarus vero unus erat ex discumbentibus cum eo. Maria ergo accepit libram unguenti nardi pistici pretiosi et unxit pedes Ihesu et extersit capillis suis pedes eius et domus impleta est ex odore unguenti. Dixit ergo unus ex discipulis eius Iudas Scariothis qui erat eum traditurus. Quare hoc unguentum non venit trecentis denariis et datum est egenis? Dixit autem hoc non quia de egenis pertinebat ad eum sed quia fur erat et loculos habens ea que mittebantur portabat. Dixit ergo Ihesus: Sinite illam ut in diem sepulture mee servet illud. Pauperes enim semper habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis. Cognovit ergo turba multa ex Iudeis quia illic est et venerunt non propter Ihesum tantum sed ut Lazarum viderent quem suscitavit a mortuis. Cogitaverunt autem principes sacerdotum ut et Lazarum interficerent quia multi propter illum abibant ex Iudeis et credebant in Ihesum. In crastinum autem turba multa que venerat ad diem festum cum audissent quia venit Ihesus Ierosolimam acceperunt ramos palmarum et processerunt obviam ei et clamabant: Osanna benedictus qui venit in nomine Domini rex Israhel. Et invenit Ihesus asellum et sedit super eum sicut scriptum est: Noli timere filia Syon, ecce rex tuus venit sedens super pullum asine. Hec non cognoverunt discipuli eius primum sed quando glorificatus est Ihesus tunc recordati sunt quia hec erant scripta de eo et hec fecerunt ei. Testimonium ergo perhibebat turba que erat cum eo quando Lazarum vocavit de monumento et suscitavit eum a mortuis. Propterea et obviam venit ei turba quia audierunt eum fecisse hoc signum. Pharisei ergo dixerunt ad semetipsos: Videtis quia nichil proficimus; ecce mundus totus post eum abiit. Erant autem gentiles quidam ex his qui ascenderant ut adorarent in die festo. Hii ergo accesserunt ad Philippum qui erat a Bethsaida Galilee et rogabant eum dicentes: Domine volumus Ihesum videre. Venit Philippus et dicit Andree, Andreas rursus et Philippus dixerunt Ihesu. Ihesus autem respondit eis dicens: Venit hora ut clarificetur Filius hominis. Amen amen dico vobis nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit multum fructum affert. Qui amat animam suam perdet eam, et qui odit animam suam in hoc mundo in vitam eternam custodit eam. Si quis michi ministrat me sequatur et ubi sum ego illic et minister meus erit. Si quis michi ministraverit honorificabit eum pater meus. Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater salvifica me ex hac hora. Sed propterea veni in horam hanc. Pater clarifica nomen tuum. Venit ergo vox de celo: Et clarificavi et iterum clarificabo. Turba ergo que stabat et audierat dicebat tonitruum factum esse. Alii dicebant: Angelus ei locutus est. Respondit Ihesus et dixit: Non propter me hec vox venit sed propter vos. Nunc iudicium est mundi, nunc princeps mundi huius eicietur foras. Et ego si exaltatus fuero a terra omnia traham ad me ipsum. Hoc autem dicebat significans qua morte esset moriturus. Respondit ei turba: Nos audivimus ex lege quia Christus manet in eternum et quomodo tu dicis oportet exaltari Filium hominis? Quis est iste Filius hominis? Dixit ergo eis Ihesus: Adhuc modicum lumen in vobis est. Ambulate dum lucem habetis ut non tenebre vos comprehendant. Et qui ambulat in tenebris nescit quo vadit. Dum lucem habetis credite in lucem ut filii lucis sitis. Hec locutus est Ihesus et abiit et abscondit se ab eis. Cum autem tanta signa fecisset coram eis non credebant in eum, ut sermo Ysaie prophete impleretur quem dixit: Domine quis credidit auditui nostro et brachium Domini cui revelatum est? Propterea non poterant credere quia iterum dixit Ysaias: Excecavit oculos eorum et induravit cor eorum ut non videant oculis et intelligant corde et convertantur et sanem eos. Hec dixit Ysaias quando vidit gloriam eius et locutus est de eo. Verumtamen et ex principibus multi crediderunt in eum sed propter phariseos non confitebantur ut de synagoga non eicerentur. Dilexerunt enim gloriam hominum magis quam gloriam Dei. Ihesus autem clamavit et dixit: Qui credit in me non credit in me sed in eum qui misit me. Et qui videt me videt eum qui misit me. Ego lux in mundum veni ut omnis qui credit in me in tenebris non maneat. Et si quis audierit verba mea et non custodierit ego non iudico eum. Non enim veni ut iudicem mundum sed ut salvificem mundum. Qui spernit me et non accipit verba mea habet qui iudicet eum. Sermo quem locutus sum ille iudicabit eum in novissimo die, quia ego ex me ipso non sum locutus sed qui misit me pater ipse michi mandatum dedit quid dicam et quid loquar. Et scio quia mandatum eius vita eterna est. Que ergo ego loquor sicut dixit michi pater sic loquor.

XIII

Ante diem festum pasche sciens Ihesus quia venit hora eius ut transeat ex hoc mundo ad patrem, cum dilexisset suos qui erant in mundo in finem dilexit eos. Et cena facta cum diabolus iam misisset in cor ut traderet eum Iudas Symonis Scariothis, sciens quia omnia dedit ei pater in manus et quia a Deo exivit et ad Deum vadit, surgit a cena et ponit vestimenta sua. Et cum accepisset linteum precinxit se. Deinde misit aquam in pelvim et cepit lavare pedes discipulorum et extergere linteo quo erat precinctus. Venit ergo ad Symonem Petrum. Et dixit ei Petrus: Domine tu michi lavas pedes? Respondit Ihesus et dixit ei: Quod ego facio tu nescis modo, scies autem postea. Dicit ei Petrus: Non lavabis michi pedes in eternum. Respondit ei Ihesus: Si non lavero te non habebis partem mecum. Dicit ei Symon Petrus: Domine non tantum pedes meos sed et manus et caput. Dicit ei Ihesus: Qui lotus est non indiget nisi ut pedes lavet sed est mundus totus. Et vos mundi estis sed non omnes. Sciebat enim quisnam esset qui traderet eum; propterea dixit: Non estis mundi omnes. Postquam ergo lavit pedes eorum accepit vestimenta sua et cum recubuisset iterum dixit eis: Scitis quid fecerim vobis? Vos vocatis me magister et domine et bene dicitis, sum etenim. Si ergo ego lavi pedes vestros dominus et magister et vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis ut quemadmodum ego feci vobis ita et vos faciatis. Amen amen dico vobis non est servus maior domino suo neque apostolus maior eo qui misit illum. Si hec scitis beati eritis si feceritis ea. Non de omnibus vobis dico; ego scio quos elegerim, sed ut adimpleatur scriptura: Qui manducat mecum panem levabit contra me calcaneum suum. Amodo dico vobis priusquam fiat ut cum factum fuerit credatis quia ego sum. Amen amen dico vobis qui accipit si quem misero me accipit. Qui autem me accipit accipit eum qui me misit. Cum hec dixisset Ihesus turbatus est spiritu et protestatus est et dixit: Amen amen dico vobis quia unus ex vobis me tradet. Aspiciebant ergo ad invicem discipuli hesitantes de quo diceret. Erat ergo re-

recumbens unus ex discipulis eius in sinu Iesu quem diligebat Iesus. Innuit ergo huic Symon Petrus et dixit ei: Quis est de quo dicit? Itaque cum recubuisset ille supra pectus Iesu dicit ei: Domine quis est? Respondit Iesus: Ille est cui ego intinctum panem porrexero. Et cum intinxisset panem dedit Iude Symonis Scariothis. Et post buccellam tunc introivit in eum Sathanas. Et dicit ei Iesus: Quod facis fac citius. Hoc autem nemo scivit discumbentium ad quid dixit ei. Quidam enim putabant quia loculos habebat Iudas, quia dixisset ei Iesus: Eme ea que opus sunt nobis ad diem festum, ut egenis aliquid daret. Cum ergo accepisset ille buccellam exivit continuo. Erat autem nox. Cum ergo exisset dixit Iesus: Nunc clarificatus est filius hominis et Deus clarificatus est in eo. Si Deus clarificatus est in eo, et Deus clarificabit eum in semetipso, et continuo clarificabit eum. Filioli adhuc modicum vobiscum sum. Queretis me, et sicut dixi Iudeis, quo ego vado vos non potestis venire, et vobis dico modo. Mandatum novum do vobis ut diligatis invicem sicut dilexi vos, ut et vos diligatis invicem. In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis si dilectionem habueritis ad invicem. Dicit ei Symon Petrus: Domine quo vadis? Respondit Iesus: Quo ego vado non potestis, non potes me modo sequi; sequeris autem postea. Dicit ei Petrus: Quare non possum te sequi modo? Animam meam pro te ponam. Respondit Iesus: Animam tuam pro me pones? Amen amen dico tibi, non cantabit gallus donec ter me neges. Et ait discipulis suis: Non turbetur cor vestrum neque formidet.

XIIII

Creditis in Deum et in me credite. In domo patris mei mansiones multe sunt. Si quo minus dixissem vobis, quia vado vobis parare locum. Et si abiero et preparavero vobis locum, iterum venio et accipiam vos ad meipsum, ut ubi sum ego et vos sitis. Et quo ego vado scitis, et viam scitis. Dicit ei Thomas: Domine nescimus quo vadis, et quomodo possumus viam scire? Dicit ei Iesus: Ego sum via et veritas et vita.

Via

Nemo venit ad patrem nisi per me. Si cognovissetis me, et patrem meum utique cognovissetis. Et amodo cognoscetis eum et vidistis eum. Dicit ei Philippus: Domine ostende nobis patrem et sufficit nobis. Dicit ei Iesus: Tanto tempore vobiscum sum et non cognovistis me? Philippe, qui videt me videt et patrem. Quomodo tu dicis: ostende nobis patrem? Non creditis quia ego in patre et pater in me est? Verba que ego loquor vobis a meipso non loquor. Pater autem in me manens ipse facit opera. Non creditis quia ego in patre et pater in me est? Alioquin propter opera ipsa credite. Amen amen dico vobis, qui credit in me opera que ego facio et ipse faciet, et maiora horum faciet, quia ego ad patrem vado. Et quodcumque petieritis patrem in nomine meo, hoc faciam, ut glorificetur pater in filio. Si quid petieritis patrem in nomine meo, hoc faciam. Si diligitis me, mandata mea servate. Et ego rogabo patrem et alium paraclitum dabit vobis ut maneat vobiscum in eternum, spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere quia non videt eum nec scit eum. Vos autem cognoscetis eum, quia apud vos manebit et in vobis erit. Non relinquam vos orphanos, veniam ad vos. Adhuc modicum et mundus me iam non videt. Vos autem videbitis me, quia ego vivo et vos vivetis. In illo die vos cognoscetis quia ego sum in patre meo et vos in me et ego in vobis. Qui habet mandata mea et servat ea, ille est qui diligit me. Qui autem diligit me diligetur a patre meo, et ego diligam eum et manifestabo ei meipsum. Dicit ei Iudas, non ille Scariothis: Domine quid factum est quia manifestaturus es nobis teipsum et non mundo? Respondit Iesus et dixit ei: Si quis diligit me sermonem meum servabit, et pater meus diliget eum, et ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus. Qui non diligit me sermones meos non servat. Et sermonem quem audistis non est meus, sed eius qui misit me patris. Hec locutus sum vobis apud vos manens. Paraclitus autem spiritus sanctus quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia et suggeret vobis omnia quecumque dixero vobis. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Non quomodo mundus dat ego do vobis. Non turbetur cor vestrum neque formidet. Audistis quia ego dixi vobis: vado et venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis utique quia vado ad patrem, quia pater maior me est. Et nunc dixi vobis priusquam fiat, ut cum factum fuerit credatis. Iam non multa loquar vobiscum. Venit enim princeps mundi huius, et in me non habet quicquam. Sed ut cognoscat mundus quia diligo patrem, et sicut mandatum dedit mihi pater sic facio. Ego sum vitis vera et pater meus agricola est. Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollet eum, et omnem qui fert fructum purgabit eum ut fructum plus afferat. Iam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis. Manete in me et ego in vobis. Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso nisi manserit in vite, sic nec vos nisi in me manseritis. Ego sum vitis, vos palmites. Qui manet in me et ego in eo, hic fert fructum multum, quia sine me nichil potestis facere. Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palmes et arescet, et colligent eum et in ignem mittent et ardet. Si manseritis in me et verba mea in vobis manserint, quodcumque volueritis petetis et fiet vobis. In hoc clarificatus est pater meus ut fructum plurimum afferatis et efficiamini mei discipuli. Sicut dilexit me pater et ego dilexi vos. Manete in dilectione mea. Si precepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea, sicut et ego precepta patris mei servavi et maneo in eius dilectione. Hec locutus sum vobis ut gaudium meum sit in vobis et gaudium vestrum impleatur. Hoc est preceptum meum ut diligatis invicem sicut dilexi vos. Maiorem hac dilectionem nemo habet ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Vos amici mei estis si feceritis que ego precipio vobis. Iam non dicam vos servos, quia servus nescit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos, quia omnia quecumque audivi a patre meo nota feci vobis. Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, et posui vos ut eatis et fructum afferatis et fructus vester maneat, ut quodcumque petieritis patrem in nomine meo det vobis. Hec mando vobis ut diligatis invicem. Si mundus vos odit, scitote quia me priorem vobis odio habuit. Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret. Quia autem de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Mementote sermonis mei quem ego dixi vobis: non est servus maior domino suo. Si me persecuti sunt, et vos persequentur. Si sermonem meum servaverunt, et vestrum servabunt. Sed hec omnia facient vobis propter nomen meum, quia nesciunt eum qui misit me. Si non venissem et locutus eis fuissem, peccatum non haberent. Nunc autem et viderunt et oderunt et me et patrem meum. Sed ut impleatur sermo qui in lege eorum scriptus est, quia odio habuerunt me gratis. Cum autem venerit paraclitus quem ego mittam vobis a patre, spiritum veritatis qui a patre procedit,

Nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Qui me odit et patrem meum odit. Si opera non fecissem in eis que nemo alius fecit, peccatum non haberent.

ille me clarificabit quia de meo accipiet et annuntiabit vobis.

ille testimonium perhibebit de me. Et vos testimonium perhibebitis quia ab initio mecum estis. XVI. Haec locutus sum vobis ut non scandalizemini. Absque synagogis facient vos. Sed venit hora ut omnis qui interficit vos arbitretur obsequium se praestare deo. Et haec facient vobis quia non noverunt patrem neque me. Sed haec locutus sum vobis ut cum venerit hora eorum reminiscamini quia ego dixi vobis. Haec autem vobis ab initio non dixi quia vobiscum eram. Et nunc vado ad eum qui me misit et nemo ex vobis interrogat me quo vadis. Sed quia haec locutus sum vobis tristitia implevit cor vestrum. Sed ego veritatem dico vobis: expedit vobis ut ego vadam. Si enim non abiero paraclytus non veniet ad vos. Si autem abiero mittam eum ad vos. Et cum venerit ille arguet mundum de peccato et de iustitia et de iudicio. De peccato quidem quia non credunt in me. De iustitia vero quia ad patrem vado et iam non videbitis me. De iudicio autem quia princeps mundi huius iudicatus est. Adhuc multa habeo vobis dicere sed non potestis portare modo. Cum autem venerit ille spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem. Non enim loquetur a semetipso sed quaecumque audiet loquetur et quae ventura sunt annuntiabit vobis. Omnia quaecumque habet pater mea sunt. Propterea dixi vobis quia de meo accipiet et annuntiabit vobis. Modicum et iam non videbitis me et iterum modicum et videbitis me quia vado ad patrem. Dixerunt ergo. Quid est hoc quod dicit nobis modicum? Nescimus quid loquitur. Cognovit autem Iesus quia volebant eum interrogare et dixit eis. De hoc quaeritis inter vos quia dixi modicum et non videbitis me et iterum modicum et videbitis me. Amen amen dico vobis quia plorabitis et flebitis vos, mundus autem gaudebit. Vos autem contristabimini sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Mulier autem cum parit tristitiam habet quia venit hora eius. Cum autem peperit puerum iam non meminit pressurae propter gaudium quia natus est homo in mundum. Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis. Iterum autem videbo vos et gaudebit cor vestrum et gaudium vestrum nemo tollet a vobis. Et in illo die me non interrogabitis quicquam. Amen amen dico vobis si quid petieritis patrem in nomine meo petite et accipietis ut gaudium vestrum sit plenum. Haec in proverbiis locutus sum vobis. Venit hora cum iam non in proverbiis loquar vobis sed palam de patre meo annuntiabo vobis. In illo die in nomine meo petetis et non dico vobis quia ego rogabo patrem de vobis. Ipse enim pater amat vos quia vos me amastis et credidistis quia ego a deo exivi. Exivi a patre et veni in mundum. Iterum relinquo mundum et vado ad patrem. Dicunt ei discipuli eius: Ecce nunc palam loqueris et proverbium nullum dicis. Nunc scimus quia scis omnia et non opus est tibi ut quis te interroget. In hoc credimus quia a deo existi. Respondit eis Iesus: Modo creditis? Ecce venit hora et iam venit ut dispergamini unusquisque in propria et me solum relinquatis. Et non sum solus quia pater mecum est. Haec locutus sum vobis ut in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis, sed confidite ego vici mundum. Haec locutus est Iesus et sublevatis oculis in caelum dixit: Pater venit hora, clarifica filium tuum ut filius tuus clarificet te. Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis ut omne quod dedisti ei det eis vitam aeternam. Haec est autem vita aeterna ut cognoscant te solum deum verum et quem misisti Iesum Christum. Ego te clarificavi super terram, opus consummavi quod dedisti mihi ut faciam. Et nunc clarifica me tu pater apud temetipsum claritate quam habui priusquam mundus fieret apud te.

Dixerunt ergo ex discipulis eius ad invicem quid est hoc quod dicit nobis modicum et non videbitis me et iterum modicum et videbitis me et quia vado ad patrem.

Manifestavi nomen tuum hominibus quos dedisti mihi de mundo. Tui erant et mihi eos dedisti et sermonem meum servaverunt. Et nunc cognoverunt quoniam omnia quae dedisti mihi abs te sunt, quia verba quae dedisti mihi dedi eis et ipsi acceperunt et cognoverunt vere quia a te exivi et crediderunt quia tu me misisti. Ego pro eis rogo. Non pro mundo rogo sed pro his quos dedisti mihi quia tui sunt. Et mea omnia tua sunt et tua mea sunt et clarificatus sum in eis. Et iam non sum in mundo et hi in mundo sunt et ego ad te venio. Pater sancte serva eos in nomine tuo quos dedisti mihi ut sint unum sicut et nos. Cum essem cum eis ego servabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi ego custodivi et nemo ex eis periit nisi filius perditionis ut scriptura impleatur. Nunc autem ad te venio et haec loquor in mundo ut habeant gaudium meum impletum in semetipsis. Ego dedi eis sermonem tuum et mundus odio eos habuit quia non sunt de mundo sicut et ego non sum de mundo. Non rogo ut tollas eos de mundo sed ut serves eos a malo. De mundo non sunt sicut et ego non sum de mundo. Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est. Sicut tu me misisti in mundum et ego misi eos in mundum. Et pro eis sanctifico meipsum ut sint et ipsi sanctificati in veritate. Non pro eis autem rogo tantum sed et pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me. Ut omnes unum sint sicut tu pater in me et ego in te ut et ipsi in nobis unum sint ut mundus credat quia tu me misisti. Et ego claritatem quam tu dedisti mihi dedi eis ut sint unum sicut et nos unum sumus. Ego in eis et tu in me ut sint consummati in unum et cognoscat mundus quia tu me misisti et dilexisti eos sicut et me dilexisti. Pater quos dedisti mihi volo ut ubi sum ego et illi sint mecum ut videant claritatem meam quam dedisti mihi quia dilexisti me ante constitutionem mundi. Pater iuste mundus te non cognovit, ego autem te cognovi et hi cognoverunt quia tu me misisti. Et notum feci eis nomen tuum et notum faciam ut dilectio qua dilexisti me in ipsis sit et ego in ipsis.

XVIII.

Haec cum dixisset Iesus egressus est cum discipulis suis trans torrentem Cedron ubi erat hortus in quem introivit ipse et discipuli eius. Sciebat autem et Iudas qui tradebat eum locum quia frequenter Iesus convenerat illuc cum discipulis suis. Iudas ergo cum accepisset cohortem et a pontificibus et pharisaeis ministros venit illuc cum laternis et facibus et armis. Iesus itaque sciens omnia quae ventura erant super eum processit et dixit ad eos. Quem quaeritis? Illi autem dixerunt: Iesum Nazarenum. Respondit eis ille: Dixi vobis quia ego sum. Si ergo me quaeritis sinite hos abire. Ut impleretur sermo quem dixit quia quos dedisti mihi non perdidi ex eis quemquam. Simon ergo Petrus habens gladium eduxit eum et percussit pontificis servum et abscidit eius auriculam dexteram. Erat autem nomen servo Malchus. Dixit ergo Iesus Petro: Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem quem dedit mihi pater non vis ut bibam illum? Cohors ergo et tribunus et ministri Iudaeorum comprehenderunt Iesum et ligaverunt eum et adduxerunt eum ad Annam primum. Erat enim socer Caiphae qui erat pontifex anni illius. Erat autem Caiphas qui consilium dederat Iudaeis quia expedit unum hominem mori pro populo. Sequebatur autem Iesum Simon Petrus et alius discipulus. Discipulus autem ille erat notus pontifici et introivit cum Iesu in atrium pontificis. Petrus autem stabat ad ostium foris. Exivit ergo discipulus alius qui erat notus pontifici et dixit ostiariae et introduxit Petrum. Dixit ergo Petro ancilla ostiaria: Numquid et tu ex discipulis es hominis istius? Dicit ille: Non sum. Stabant

autem servi et ministri ad prunas quia frigus erat et calefaciebant se. Erat enim cum eis Petrus stans et calefaciens se. Pontifex ergo interrogavit Iesum de discipulis suis et de doctrina eius. Respondit ei Iesus. Ego palam locutus sum mundo. ego semper docui in synagoga et in templo quo omnes iudei conveniunt et in occulto locutus sum nichil. Quid me interrogas? Interroga eos qui audierunt quid locutus sim ipsis. Ecce hii sciunt que dixerim ego. Hec autem cum dixisset unus assistens ministrorum dedit alapam Iesu dicens. Sic respondes pontifici? Respondit ei Iesus. Si male locutus sum testimonium perhibe de malo. Si autem bene quid me cedis? Et misit eum Annas ligatum ad Cayphan pontificem. Erat autem Symon Petrus stans et calefaciens se. Dixerunt ergo ei. Numquid et tu ex discipulis eius es? Negavit ille et dixit. Non sum. Dixit unus ex servis pontificis cognatus eius cuius abscidit Petrus auriculam. Nonne ego te vidi in orto cum illo? Iterum ergo negavit Petrus. et statim gallus cantavit. Adducunt ergo Iesum a Cayphan in pretorium. Erat autem mane et ipsi non introierunt in pretorium: ut non contaminarentur sed manducarent pascha. Exivit ergo Pilatus ad eos foras: et dixit. Quam accusationem affertis adversus hominem hunc? Responderunt et dixerunt ei. Si non esset hic malefactor: non tibi tradidissemus eum. Dixit ergo eis Pilatus. Accipite eum vos. et secundum legem vestram iudicate eum. Dixerunt ergo ei iudei. Nobis non licet interficere quemquam. Ut sermo Iesu impleretur quem dixit. Significans qua morte esset moriturus. Introivit ergo iterum in pretorium Pilatus et vocavit Iesum et dixit ei. Tu es rex iudeorum? Respondit Iesus. A temetipso hoc dicis an alii dixerunt tibi de me? Respondit Pilatus. Numquid ego iudeus sum? Gens tua et pontifices tradiderunt te michi. Quid fecisti? Respondit Iesus. Regnum meum non est de hoc mundo. Si ex hoc mundo esset regnum meum: ministri mei utique decertarent ut non traderer iudeis. Nunc autem regnum meum non est hinc. Dixit itaque ei Pilatus. Ergo rex es tu? Respondit Iesus. Tu dicis quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum: et ad hoc veni in mundum: ut testimonium perhibeam veritati. Omnis qui est ex veritate: audit vocem meam. Dicit ei Pilatus. Quid est veritas? Et cum hoc dixisset: iterum exivit ad iudeos et dixit eis. Ego autem nullam invenio in eo causam. Est autem consuetudo vobis ut unum dimittam vobis in pascha. Vultis ergo dimittam vobis regem iudeorum? Clamaverunt rursum omnes dicentes. Non hunc: sed Barrabam. Erat autem Barrabas latro.

XIX

Pass.

Tunc ergo apprehendit Pilatus Iesum et flagellavit. et milites plectentes coronam de spinis imposuerunt capiti eius et veste purpurea circumdederunt eum. et veniebant ad eum et dicebant. Ave rex iudeorum. et dabant ei alapas. Exivit iterum Pylatus foras [margin: et dixit eis. Ecce adduco eum foras]: ut cognoscatis quia nullam in eo causam invenio. Exivit ergo Iesus portans spineam coronam et purpureum vestimentum et dicit eis. Ecce homo. Cum ergo vidissent eum pontifices et ministri: clamabant dicentes. Crucifige crucifige eum. Dicit eis Pylatus. Accipite eum vos: et crucifigite. Ego enim non invenio in eo causam. Responderunt ei iudei. Nos legem habemus: et secundum legem debet mori quia filium dei se fecit. Cum ergo audisset Pylatus hunc sermonem: magis timuit. Et ingressus est in pretorium iterum: et dixit ad Iesum Unde es tu? Iesus autem responsum non dedit ei. Dicit ergo ei Pilatus. Michi non loqueris? Nescis quia potestatem habeo crucifigere te et potestatem habeo dimittere te? Respondit Iesus. Non haberes potestatem adversum me ullam: nisi tibi esset datum desuper. Propterea qui me tradidit tibi: maius peccatum habet. Exinde querebat Pylatus dimittere eum. Iudei autem clamabant dicentes. Si hunc dimittis: non es amicus cesaris. Omnis qui se regem facit: contradicit cesari. Pilatus ergo cum audisset hos sermones: adduxit foras Iesum et sedit pro tribunali in loco qui dicitur Lithostratos hebraice autem Gabbatha. Erat autem parasceve pasche hora quasi sexta. Et dicit iudeis. Ecce rex vester. Illi autem clamabant dicentes. Tolle tolle: crucifige eum. Dicit eis Pilatus. Regem vestrum crucifigam? Responderunt pontifices. Non habemus regem: nisi cesarem. Tunc ergo tradidit eis illum ut crucifigeretur. Susceperunt ergo Iesum et eduxerunt. Et baiulans sibi crucem exivit in eum qui dicitur calvarie locum hebraice Golgatha: ubi eum crucifixerunt. Et cum eo alios duos hinc et hinc medium autem Iesum. Scripsit autem et titulum Pylatus: et posuit super crucem. Erat autem scriptum Iesus Nazarenus rex iudeorum. Hunc ergo titulum multi legerunt iudeorum quia prope civitatem erat locus ubi crucifixus est Iesus. Et erat scriptus hebraice grece et latine. Dicebant ergo Pilato pontifices iudeorum. Noli scribere rex iudeorum. sed quia ipse dixit rex sum iudeorum. Respondit Pylatus. Quod scripsi scripsi. Milites ergo cum crucifixissent eum: acceperunt vestimenta eius et fecerunt quatuor partes. unicuique militi partem et tunicam. Erat autem tunica inconsutilis: desuper contexta per totum. Dixerunt ergo ad invicem. Non scindamus eam: sed sortiamur de illa cuius sit. Ut scriptura impleretur dicens. Partiti sunt vestimenta mea sibi: et in vestem meam miserunt sortem. Et milites quidem hec fecerunt. Stabant autem iuxta crucem Iesu mater eius: et soror matris eius Maria Cleophe et Maria Magdalene. Cum vidisset ergo Iesus matrem et discipulum stantem quem diligebat: dicit matri sue. Mulier: ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo. Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua. Postea sciens Iesus quia iam omnia consummata sunt: ut consummaretur scriptura dicit. Sitio. Vas ergo erat positum aceto plenum. Illi autem spongiam plenam aceto ysopo circumponentes obtulerunt ori eius. Cum ergo accepisset Iesus acetum dixit. Consummatum est. Et inclinato capite tradidit spiritum. Iudei ergo quoniam parasceve erat ut non remanerent in cruce corpora sabbato. Erat enim magnus dies ille sabbati: rogaverunt Pylatum ut frangerentur crura eorum et tollerentur. Venerunt ergo milites et primi quidem fregerunt crura et alterius qui crucifixus est cum eo. Ad Iesum autem cum venissent ut viderunt eum iam mortuum: non fregerunt eius crura. Sed unus militum lancea latus eius aperuit: et continuo exivit sanguis et aqua. Et qui vidit testimonium perhibuit. et verum est testimonium eius. Et ille scit quia vera dicit: ut et vos credatis. Facta sunt enim hec ut scriptura impleretur. Os non comminuetis ex eo. Et iterum alia scriptura dicit. Videbunt in quem transfixerunt.

Post hec autem rogavit Pylatum Ioseph ab Arimathia eo quod esset discipulus Iesu: occultus autem propter metum iudeorum ut tolleret corpus Iesu. et permisit Pylatus. Venit ergo et tulit corpus Iesu. Venit autem et Nichodemus qui venerat ad Iesum nocte primum ferens mixturam myrre et aloes quasi libras centum. Acceperunt ergo corpus Iesu et ligaverunt eum linteis cum aromatibus sicut mos est iudeis sepelire. Erat autem in loco ubi crucifixus est ortus et in orto monumentum novum in quo nondum quisquam positus fuerat. Ibi ergo propter parasceven iudeorum quia iuxta erat monumentum posuerunt Iesum.

Una autem sabbati Maria Magdalene venit mane: cum adhuc tenebre essent ad monumentum: et vidit lapidem revolutum a monumento. Cucurrit ergo et venit ad Symonem Petrum: et ad alium discipulum

Currebant autem duo simul et ille alius discipulus precucurrit citius petro et venit primus ad monumentum

quem diligebat ihesus et dicit eis. Tulerunt dominum de monumento et nescimus ubi posuerunt eum. Exiit ergo petrus et ille alius discipulus et venerunt ad monumentum. Et cum se inclinasset videt linteamina posita, non tamen introivit. Venit ergo symon petrus sequens eum et introivit in monumentum et vidit linteamina posita et sudarium quod fuerat super caput eius non cum linteaminibus positum sed separatim involutum in unum locum. Tunc ergo introivit et ille discipulus qui venerat primus ad monumentum et vidit et credidit. Nondum enim sciebant scripturam quia oportebat eum a mortuis resurgere. Abierunt ergo iterum discipuli ad semetipsos. Maria autem stabat ad monumentum foris plorans. Dum ergo fleret inclinavit se et prospexit in monumentum et vidit duos angelos in albis sedentes unum ad caput et unum ad pedes ubi positum fuerat corpus ihesu. Dicunt ei illi. Mulier quid ploras? Dicit eis. Quia tulerunt dominum meum et nescio ubi posuerunt eum. Hec cum dixisset conversa est retrorsum et vidit ihesum stantem et nesciebat quia ihesus est. Dicit ei ihesus. Mulier quid ploras? quem queris? Illa existimans quia ortulanus esset dicit ei. Domine si tu sustulisti eum dicito mihi ubi posuisti eum et ego eum tollam. Dicit ei ihesus. Maria. Conversa illa dicit ei. Raboni quod dicitur magister. Dicit ei ihesus. Noli me tangere. Nondum enim ascendi ad patrem meum. Vade autem ad fratres meos et dic eis. Ascendo ad patrem meum et patrem vestrum deum meum et deum vestrum. Venit maria magdalene annuntians discipulis quia vidi dominum et hec dixit mihi. Cum ergo sero esset die illa una sabbatorum et fores essent clause ubi erant discipuli congregati propter metum iudeorum venit ihesus et stetit in medio discipulorum et dicit eis. Pax vobis. Et cum hoc dixisset ostendit eis manus et pedes et latus. Gavisi sunt ergo discipuli viso domino. Dixit ergo eis iterum. Pax vobis. Sicut misit me pater et ego mitto vos. Hec cum dixisset insufflavit et dicit eis. Accipite spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis et quorum retinueritis retenta sunt.

Thomas autem unus ex xii qui dicitur didimus non erat cum eis quando venit ihesus. Dixerunt ergo ei alii discipuli. Vidimus dominum. Ille autem dixit eis. Nisi videro in manibus eius fixuram clavorum et mittam digitum meum in locum clavorum et mittam manum meam in latus eius non credam. Et post dies octo iterum erant discipuli eius intus et thomas cum eis. Venit ihesus ianuis clausis et stetit in medio et dixit. Pax vobis. Deinde dicit thome. Infer digitum tuum huc et vide manus meas et affer manum tuam et mitte in latus meum et noli esse incredulus sed fidelis. Respondit thomas et dixit ei. Dominus meus et deus meus. Dicit ei ihesus. Quia vidisti me thoma credidisti. Beati qui non viderunt et crediderunt. Multa quidem et alia signa fecit ihesus in conspectu discipulorum suorum que non sunt scripta in libro hoc. Hec autem scripta sunt ut credatis quia ihesus est christus filius dei et ut credentes vitam habeatis in nomine eius.

Postea manifestavit se ihesus iterum ad mare tyberiadis. Manifestavit autem se sic. Erant simul symon petrus et thomas qui dicitur didimus et nathanael qui erat a chana galilee et filii zebedei et alii ex discipulis eius duo. Dicit eis symon petrus. Vado piscari. Dicunt ei. Venimus et nos tecum. Et exierunt et ascenderunt in navim et illa nocte nichil prendiderunt. Mane autem facto stetit ihesus in litore non tamen cognoverunt discipuli quia ihesus est. Dicit ergo eis ihesus. Pueri numquid pulmentarium habetis? Responderunt ei. Non. Dicit eis. Mittite in dexteram navigii rete et invenietis. Miserunt ergo et iam non valebant illud trahere pre multitudine piscium. Dicit ergo discipulus ille quem diligebat ihesus petro. Dominus est. Symon petrus cum audisset quia dominus est tunica succinxit se. Erat enim nudus. et misit se in mare. Alii autem discipuli navigio venerunt. Non enim longe erant a terra sed quasi cubitis ducentis trahentes rete piscium. Ut ergo descenderunt in terram viderunt prunas positas et piscem superpositum et panem. Dicit eis ihesus. Afferte de piscibus quos prendidistis nunc. Ascendit symon petrus et traxit rete in terram plenum magnis piscibus c. l. iii. Et cum tanti essent non est scissum rete. Dicit eis ihesus. Venite prandete. Et nemo audebat interrogare eum discumbentium. Tu quis es? Scientes quia dominus est. Et venit ihesus et accepit panem et dat eis et piscem similiter. Hoc iam tertio manifestatus est ihesus discipulis suis cum resurrexisset a mortuis. Cum ergo prandissent dicit symoni petro ihesus. Symon iohannis diligis me plus his? Dicit ei. Etiam domine tu scis quia amo te. Dicit ei. Pasce agnos meos. Dicit ei tertio. Symon iohannis amas me? Contristatus est petrus quia dixit ei tertio amas me. et dicit ei. Domine tu omnia scis tu scis quia amo te. Dicit ei. Pasce oves meas. Amen amen dico tibi cum esses iunior cingebas te et ambulabas ubi volebas. Cum autem senueris extendes manus tuas et alius te cinget et ducet te quo non vis. Hoc autem dixit significans qua morte esset clarificaturus deum. Et cum hoc dixisset dicit ei. Sequere me. Conversus petrus vidit illum discipulum quem diligebat ihesus sequentem qui recubuit in cena super pectus eius et dixit ei. Domine quis est qui tradet te? Hunc ergo cum vidisset petrus dicit ad ihesum. Domine hic autem quid? Dicit ei ihesus. Sic eum volo manere donec veniam quid ad te? Tu me sequere. Exiit ergo sermo iste inter fratres quia discipulus ille non moritur. Et non dixit ei ihesus quia non moritur sed sic eum volo manere donec veniam quid ad te. Hic est discipulus ille qui testimonium perhibet de his et scripsit hec et scimus quia verum est testimonium eius. Sunt autem et alia multa que fecit ihesus que si scribantur per singula nec ipsum arbitror mundum capere eos qui scribendi sunt libros.

Dicit ei iterum Symon iohannis diligis me plus his? Ait illi. Etiam domine tu scis quia amo te. Dicit ei. Pasce agnos meos.

Paulus aplš n̄ ab hoībȝ neqȝ
p hoiēm· sȝ p ihm xpm fribȝ
qui sunt laodicie gr̄a uobis
ꝛ pax a deo p̄re ꝛ dn̄o ihu x̄.
Gr̄as ago xp̄o p omem orone
meam· q̄ pmanentes estis
ī eo ꝛ pseuerantes ī opibus.
pmissum expectantes in diem iudicij· neqȝ de
stituant uos quorumdam uaniloquia insinu
antium ut uos euertant a ueritate ewangelij
quod a me predicatur deseruientes ꝛ facien
tes benignitatem operum ꝛ salutis eterne uite.
Et nunc palam sunt uincula mea q̄ patior in
xp̄o· quibȝ letor ꝛ gaudeo· ꝛ hoc m̄ est ad salutem
pp̄etuam· q̄ ipsum factum orōnibȝ u̅ris· ꝛ ami
nistrantem spm̄ sanctum· siue p uitam· siue
p mortem· ē enim uere m̄ uita in xp̄o· ꝛ mori
gaudium· ꝛ in ipsum ī uobis faciet m̄iam
suam· ut eandem dilcōnem habeatis ꝛ sitis
unanimes· Ergo dilectissimi· ꝛ audistis presen
tiam mei· ita retinete· ꝛ facite ī timore dei·
ꝛ erit uobis in et̄num· Etenim deus qui opa
tur ī uos· quia facite sine retractatu q̄cumqȝ
facitis· Et quod est dilectissimi gaudete in xp̄o·
ꝛ precauete sordidos in lucro· om̄es sint petitōes
uestre palam apud deum· Et estote firmi ī sen
su xp̄i· ꝛ que integra· ꝛ uera ꝛ pudica ꝛ iusta
ꝛ amabilia facite· ꝛ que audistis ꝛ accepistis ī
corde retinete· ꝛ erit uobis pax· Salutant uos
sancti· Gratia dn̄i ihu cum sp̄u u̅ro· ꝛ facite
legi colosensium uobis·

Incipit in epistola sancti Pauli apostoli ad Romanos.

Primum queritur quare post evangelia que supplementum sunt legis, et in quibus nobis exempla et precepta vivendi plenissime digesta sunt, voluit apostolus has epistolas ad singulas ecclesias destinare. Hac autem causa factum videtur, ut scilicet initio nascentis ecclesie novis causis existentibus precideret, et ut presentia atque orientia resecaret vitia, et post futuras excluderet questiones, exemplo prophetarum qui post editam legem Moysi in qua omnia mandata Dei legebantur, nichilominus tamen doctrina sua rediviva semper ipsi compressere peccata, et propter exemplum vivendi libros ad memoriam transmisere. Deinde queritur cur non amplius quam decem epistolas ad ecclesias scripsit. Decem sunt enim cum illa que ad Hebreos dicitur. Nam relique quatuor ad discipulos specialiter sunt porrecte, ut ostenderet novum non discrepare a veteri testamento, et se contra legem non facere Moysi. Ad numerum primorum decalogi mandatorum suas epistolas ordinavit, et quot ille preceptis a Pharaone instituit liberatos, totidem epistolis a laqueis diaboli et idolatrie servitute edocet adquisitos. Nam et duas tabulas lapideas duorum testamentorum figuram habere eruditissimi tradiderunt. Epistolam sane que ad Hebreos scribitur quidam Pauli non esse contendunt, eo quod non sit eius nomine titulata, et propter sermonis stilique distantiam, sed aut Barnabe iuxta Tertullianum, aut Luce iuxta quosdam, vel certe Clementis discipuli apostolorum et episcopi romane ecclesie post apostolos ordinati. Quibus respondendum est: Si propterea Pauli non erit quia eius non habet nomen, ergo nec alicuius erit quia nullius nomine titulatur. Quod si absurdum est, ipsius magis esse credenda est, que tanto doctrine sue fulget eloquio. Sed quoniam apud Hebreorum ecclesias quasi destructor legis falsa suspicione habebatur, voluit tacito nomine de figuris legis et veritate Christi reddere rationem, ne odium nominis fronte prelati utilitatem excluderet lectionis. Non est sane mirum si eloquentior videatur in proprio, id est in hebreo, quam in peregrino, id est greco, quo cetere epistole sunt scripte sermone. Movet autem quosdam quare Romanorum epistola in primo sit posita, cum eam non primam scriptam manifestet ratio. Nam hanc proficiscens Ierosolimam scripsisse testatur, cum Corinthios et alios ante iam ut ministerium quod secum portaturus erat colligerent litteris adhortatus sit. Unde intelligi quidam volunt ita omnes epistolas ordinatas, ut primam poneret quamvis posterior erat ordinata, ut per singulas epistolas gradibus ad perfectiora veniretur. Romanorum namque plerique tam rudes erant ut non intelligerent Dei se gratia sed suis meritis esse salvatos, et ob hec duo inter se populi conflictarentur. Iccirco illos indigere asserit confirmari, vitia gentilitatis priora commemorans. Corinthiis autem iam dicit scientie gratiam esse concessam, et non tam omnes increpat quam cur peccatores non increpaverint arguit, sicut ait idem apostolus: Auditur inter vos fornicatio. Et iterum: Congregatis vobis cum meo spiritu tradere huiusmodi hominem Sathane in interitum. In secunda vero laudantur, et ut magis ac magis proficiant admonentur. Galathe vero iam nullius criminis arguuntur, nisi tantum quod callidissimis pseudoapostolis crediderunt. Ephesii sane nulla reprehensione sed multa laude digni sunt, quia fidem apostolicam servaverunt. Philippenses autem multo magis collaudantur, quia nec audire falsos apostolos quidem voluerunt. Thessalonicenses nichilominus in duabus epistolis omni laude prosequitur, eo quod non solum fidem inconcussam servaverunt, sed et in persecutione civium fuerint constantes inventi. Colosenses autem tales erant, ut cum ab apostolo visi corporaliter non fuissent, hac laude digni haberentur: Et si corpore inquit absens sum, sed spiritu vobiscum sum gaudens et videns ordinem vestrum. De Hebreis vero quid dicendum est, quorum Thessalonicenses, qui plurimum laudati sunt, imitatores facti esse dicuntur, sicut ipse ait: Et vos fratres imitatores facti estis ecclesiarum Dei que sunt in Iudea. Eadem enim passi estis et vos a contribulibus vestris, que et illi a Iudeis. Apud ipsos quoque Hebreos eadem commemorat dicens: Nam et vinctis compassi estis, et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem et manentem substantiam.

Item argumentum solius epistole ad Romanos.

Romani sunt qui ex Iudeis et gentibus crediderunt. Hi superba contentione volebant se alterutrum superponere. Nam Iudei dicebant: Nos sumus populus Dei quos ab initio dilexit et fovit. Nos circumcisi ex genere Abraham, ex stirpe sancta descendimus, et notus prius est apud Iudeam tantum Deus. Nos de Egypto signis Dei et virtutibus liberati mare sicco transivimus pede, cum inimicos nostros gravissimi fluctus involverent. Nobis pluit manna Dominus in deserto, et quasi filiis suis celeste pabulum ministravit. Nos die noctuque in columpna nubis et ignis precessit, ut nobis in invio iter ostenderet. Atque

ut cetera ei immissa circa nos beneficia taceamus nos soli digni sumus dei legem accipere et vocem dei loquentis audire eiusque cognoscere voluntatem in qua lege promissus est nobis christus. Ad quos et ipse se venisse testatus est dicens: Non veni nisi ad oves que perierant domus israel. Cum vos canes potius quam homines appellaverit. Equumne est ut hodie idola deserentes quibus ab initio deservistis nobis comparemini et non potius in proselitorum locum ex legis auctoritate et consuetudine deputemini. Et hoc ipsum non merebamini nisi quia larga semper dei clementia voluit vos ad nostram imitationem admittere. Gentes econtrario respondebant. Quanto maiora erga vos dei beneficia narratis tanto maioris criminis vos reos esse monstrabitis. Semper enim hiis omnibus extitistis ingrati. Nam ipsis pedibus quibus aridum mare transistis ludebatis ante idola que fecistis. Et ipso ore quo paulo ante ob necem adversariorum domino cantaveratis simulachra vobis fieri poposcistis. Et illis oculis quibus veneranda domini in nube et igne conspicere solebatis simulachra intuebamini. Manna quoque vobis fastidio fuit et semper in deserto contra dominum murmurastis. Ad egyptum unde vos manu valida eiecerat redire voluistis. Quid plura? Ita patres vestri crebro provocatione dominum irritaverunt ut omnes in heremo morerentur. Nec plus ex senioribus eorum quam duo homines terram repromissionis intrarent. Sed quid antiqua replicamus cum et si illa nunquam fecissetis. De hoc solo nemo vos dignos venia iudicaret: quod dominum ihesum prophetarum semper vobis vocibus repromissum non solum suscipere noluistis sed et morte pessima peremistis. Quem nos ut cognovimus statim credidimus cum nobis de eo ante non fuerit predicatum. Unde probamus quod idolis serviuimus non obstinationi mentis sed ignorantie deputandum. Qui enim agnitum illum sequimur olim utique sequeremur si ante cognovissemus. Si autem vos de generis nobilitate iactatis quasi non morum imitatio magis quam carnalis nativitas filios non faciat esse sanctorum. Denique esau et ysmahel cum de stirpe sint abraham: nunquam tamen in filios reputantur. Hiis ergo taliter altercantibus apostolus se medium interponens ita partium dirimit questiones ut neutrum eorum sua iustitia salutem meruisse confirmaret. Ambos vero populos et scienter et graviter deliquisse ostendit. Iudeos quidem per prevaricationem legis dominum inhonoraverunt. Gentes vero quod cum cognitum de creatura creatorem deum debuerunt venerari: gloriam eius in manu facta mutaverunt simulachra. Utrosque et similiter veniam consecutos equales esse verissima ratione demonstrat. Presertim cum in eadem lege ad christi fidem vocandos ostendit. Quamobrem invicem eos humilians ad pacem et concordiam cohortatur. Explicit argumentum. Incipit capitulatio ut concordia de omnibus epistolis.

De unitate ecclesie ad corinthios .i. capitulo .ii. ad ephesios .xiiii. et .xii. ad philippenses .v. et .vi. et .vii. et ad colossenses .xiiii. De perfectis ad corinthios .iii. et .vii. et .lxiii. Ad corinthios .ii. .xxiii. Ad ephesios .i. et .xv. Ad philipp. .xii. Ad colos. .iii. et .xxvi. ad thessal. .i. et .xxiii. Ad timoth. .i. et .xxiii. De domino patre quod ante secula dominum filium nobis premiserit quem postea suis temporibus declaravit. Ad corinth. .i. .vii. Ad titum .i. De edificio cultu doctrine ad corint. .i. ad ephesios .viii. et .xv. ad col. .v. et .xi. De sanctis hominibus quod templum sint dei. Ad corinth. .i. et .xiii. Ad corinth. .ii. .xviii. Ad ephes. .viii. De integritate apostoli et quod semper manibus sit operatus. Ad corinth. .i. .xviii. et .xli. Ad corinth. .ii. .xix. et .xxv. et .xxvi. et .xxvii. Ad thessal. .i. .vii. De apostoli hostilis potestate. Ad corinth. .i. .xxi. et .xxiii. Ad corinth. .ii. .xxiii. et .xxvii. De absentia corporis apostoli et presentia spiritus. Ad corinth. .i. .xxiv. Ad colosenses .v. Ad th. .i. .viii. De traditione peccantium satane. Ad corinth. .i. .xxiii. Ad timoth. .i. .iiii. De separatione sanctorum ab eis qui contra legem veniunt. Ad corinth. .i. .xxiii. Ad cor. .ii. .xviii. Ad ephesios .xxi. Ad thessalon. .ii. .vii. .ix. Ad timoth. .i. .xxiii. et .xxvi. Ad timoth. .ii. .xiiii. De baptisma gratia universa crimina diluente. Ad cor. .i. .xiii. Ad titum .v. De sanctis quod membra sint domini. Ad corinth. .i. .xxiiii. et .lv. et .lxi. Ad gal. .v. Ad eph. .ii. et .xv. et .xxiii. et .xxv. Ad col. .ii. et .iii. De libero et servo in domino quod sint equaliter conliberi. Ad corinth. .i. .xxxvi. et .lxi. Ad gal. .xvi. Ad colos. .xiii. De contemptu inanis glorie ac presentis. Ad corinth. .i. .xxxviii. Ad gal. .xxx. Ad philipp. .vi. Ad th. .ii. De domino patre quod unus est et de uno filio mediatore dei et hominum domino ihesu christo. Ad corinth. .i. .lxv. Ad gal. .xiii. Ad eph. .xiiii. Ad timoth. .i. et .vii. De hiis qui sacrario deserviunt quod eis de sacrario debeant exhiberi. Ad corinth. .i. .xl. Ad timoth. .i. .xviii. Ad timoth. .ii. et .vi. De apostolo omnibus placente per omnia. Ad cor. .i. .xli. et .lii. De inquietudine apostolica quod a nemine debeat imitari. Ad corint. .i. .liii. Ad gal. .iv. Ad eph. .i. .xiiii. et .xv. Ad colos. .vi. Ad thess. .ii. et .iii. et .vii. Ad timoth. .i. .iiii. et .ix. et .xxiv. et .xxviii. et .xxx. Ad timoth. .ii. .xii. et .viii. et .xvi. De heresibus. Ad corinth. .i. .l. .vi. Ad galath. .xxvii. Ad titum .viii. De destructione prophetie atque linguarum omnium que ex parte sunt cum id quod perfectum est fuerit declaratum. Ad corinth. .i. .lxi. Ad eph. .xv. De examinatione prophetie. Ad corinth. .i. .xl. .xvii. Ad thessal. .i. .xvii. De silentio mulierum in ecclesia. Ad corinth. .i. .lxiii. Ad timoth. .i. .vii. De resurrectione. Ad corinth. .i. .xlv. Ad thessal. .i. .xviii. Ad thes. .ii. .i. et .ii. De exponendo veterem et induendo novum

homine. Ad corinth. lxv. Ad eph. xvii. Ad colos.
xiii. De collectis et ministerio quod fit in sanctos. Ad cor.
i. lxvi. Ad cor. ii. xxv. et xxii. De aduersitatibus
ubique. Ad corinth. ii. v. et viii. De commendantibus
semetipsos. Ad corinth. ii. et iiii. Ad galath. xxiii.
De donis singulis sanctis. Ad cor. ii. x. Ad eph. iii. et xxv.
De dno xpo quod imago est dei. Ad cor. i. ii. Ad phil.
vi. Ad colosens. vi. De dissolutione terrene corporis
ac presentia. Ad corinth. ii. xii. Ad philipp. v. Ad ti
ti. ii. xx. De sanctis quod omnium auaritiam fuge
re. tantum abundant quod opus est debeant ad usus
proprios reseruare. Ad corinth. ii. xxxi. Ad thessal.
i. xviii. et xxvii. et xxviii. De seductoribus. Ad cor.
ii. xxvi. Ad gal. xxv. et xxvii. et xxxv. Ad eph.
xxiv. Ad philipp. x. et xiii. Ad col. et vii. et x. Ad ti
tum. i. x. et xxvi. Ad timoth. ii. et viii. et xv. Ad
titum. ii. De falsis fratribus. Ad corinth. ii. et xxvi. Ad
galath. vi. De apostolo. hominibus displicente. Ad gal.
ii. Ad th. i. iiii. De sanctis ex gentibus quod obseruatio
nem ueteris testamenti non debeant custodire
ad gal. xx. Ad col. viii. Ad titum. ii. De immutatione
renouatione sanctorum. Ad gal. xxx. Ad eph. i. viii.
et xiii. Ad colos. xv. Ad thess. xii. De opere manuum
ut alienum non accipiantur et ad usus proprios nichil
desit. Ad eph. xviiii. Ad thess. i. xv. Ad tessal. ii.
et vii. et xvii. De sanctis quod dnm debeant in omnibus
imitari. Ad eph. xx. Ad thess. i. ii. De psalmis et
hymnis et canticis in cordibus concinentes. Ad eph.
xxiii. Ad colos. xiiii. De subiectione mulierum
ad maritos. Ad [illegible] eph. xxiiii. Ad col. xvi. De
uirorum dilectione ad coniuges. Ad eph. xxv. Ad col.
xiiii. De obsequio filiorum ad parentes. Ad eph.
xxvi. Ad coloseri. xvii. De parentum erga filios
temperamento. Ad eph. xxvii. Ad colos. xviii. De ser
uorum obsequio. Ad eph. xxviii. Ad colos. viii. Ad
titum. i. xxv. Ad titum. iii. De temperantia dominorum.
Ad eph. xxviiii. Ad colos. xvi. De apostolo petente sanctos
ut pro eo in orationibus postularent. Ad eph. Ad col.
xxvi. Ad thessal. i. xxvii. Ad th. ii. v. De presbiteris
quod ipsi aliquando fuerint episcopi. Ad timoth. viii. Ad tit.
v. vi. De spe sanctorum quod cum dno xpo in deo absondita
sit in celis. Ad philipp. xiiii. Ad thessal. ii. viii.
De fabulis et genealogiis et doctoribus uanis. Ad ti
moth. ii. et xxvi. et xxx. Ad titum. ii. et xiii. et xviii.
Ad titum. ii. et vii. De episcoporum formula et de diaconorum.
Ad timoth. i. viii. Ad tit. ii. De spiritu sancto predicante
nouissimis temporibus paulum in predicante. Ad timoth.
i. x. Ad timoth. et xiii. et xviii. De impio docen
tium. Ad timoth. i. xiii. Ad titum. v. Ad filem.
iii. De doctore ut se ipsum formulam discipulis
bonis operibus in omnibus debeat exhibere. Ad thess.
ii. et vii. Ad timoth. xiii. Ad titum. iii. De eo quod
possibile sit omnibus et necesse sit uniuersa manda
ta dominica custodire. Ad romanos vi. Ad cor.
i. xxvii. Ad galathas xxv. Ad titum. iv.

Explicit concordia epistolarum. Incipiunt
capitula.
De natiuitate dni secundum carnem.
De fide romanorum et paulo petit dnm deprecante.
De gentibus grecis et barbaris et prima iudeorum.
De ira dei in eos qui sunt ueritatis contrarii et cog
nitum dnm deserunt et deseruiunt creature.
De impudicis uiris ac feminis.
De his iudicibus qui mala que alios prohibuerunt
ipsi committunt et de patientia dei ad penitentiam
uocante et penis male operantium et gloria operantium
bonitatem et quod non personarum acceptio transeuntibus le
gem. nec obsit preputium gentibus naturaliter
dnm summum colentibus et custodientibus equitatem.
De iudeo quid amplius habeat et quid ceteris gen
tibus ante cellat.
De humana calumpnia aduersus iudicium dei et
dicentibus faciamus mala ut ueniant bona.
De iudeis et grecis omnibus peccato constrictis et de iu
stitia dei per fidem dni nri ihu xpi.
De iustificatione hominis per fidem sine operibus.
De gloriatione spei glorie dei pariter gloriatione tri
bulationis.
De passione dni pro impiis nobis et preuaricatione
hominis peccatoris ade.
De morte regnante ab adam usque ad moysen
et in eos qui non peccauerunt in similitudine
preuaricationis ade.
De differentia magnitudinis peccati ade hu
manum genus secum pariter deponentis ad
mortem. gratie dni apud se credentes omnes in se reue
lantis ad uitam et gloriam sempiternam.
De baptizatis quod in morte dni sint baptiza
ti et uiuant autem non peccato cui iam mortui sunt
sed iustitie dei cui renati sunt et resurrectione dni
ihu xpi. De fidelibus quod non sint sub lege sed
sub gratia et quod liberati a seruitute peccati sint
serui iustitie dei.
De homine quamdiu uiuit uinculo legis adstri
cto et in passione dni pariter moriente ut a lege
sit liber. De disputatione carnis et carnalium
operum et spiritus ac spiritualium sensuum.
De sanctis quod non carnis sint debitores sed spiritus
et quod non spiritum timoris acceperint sed adoptionis
filiorum dei. De differentia passionum et presentis
creature futura a seruitute corruptionis liberari
cupientes et de spe et de spiritu pro sanctis gemitibus
qui uerbis exprimi non possunt ambitiosius po
stulante. De predestinatis conformibus filii dei.
De deo quod pro nobis filio proprio non pepercit.
De impossibilitate separationis hominis xpi
ani in dilectione dni nri ihu xpi.
De testificatione pauli doloris et de tristitia
pro iudeis. De duobus populis.
De uoluntate dei quod quem uult indurat
et cui uult clementissime miseretur.

De comparatione figmenti et figuli.
De vasis ire ac misericordie et gentium vocatione.
De ysaia clamante pro israel.
De gentibus iustitiam fidei comprehendentibus et iudeis offendentibus in lapidem offensionis.
De paulo testimonium perhibente· quod iudei emulationem dei habent ignorantes et quod finis legis dominus christus.
De iustitia legis et iustitia fidei.
De incredulitate iudeorum et gentium fide.
De iudeis qui non sunt repulsi a deo.
De duritia iudeorum.
De iudeorum delicto cum sit gentibus salus· quanto magis erit plenitudo eorum.
De apostolo revelante iudeos comparatione olive arboris et gentes ab elatione animi· reprimente.
De salute omnium iudeorum.
De impossibilitate sciendi secretorum scientie dei.
De apostolo obsecrante sanctos ut corpora sua exhibeant hostiam deo. De falsa et vera sapientia
De ecclesia et comparatione corporis atque membrorum que in hoc capite sunt. Et colluctatione boni.
De diversitate donorum et dilectione. De odio mali. De caritate· de obsequio· de sollicitudine· de fervore spiritus· de tempore serviendo· de spei gaudio· de patientia tribulationis· de instantia orationis· de communicatione sanctorum membris· de hospitalitate· de benedicendo et abstinentia maledicendi· de gaudio cum gaudentibus· ac fletu cum flentibus· de unitate· de humilitate· de non reddendo iniuria· de provisione bonorum coram deo· et hominibus· de pace si fieri potest cum omnibus hominibus.
De vindicta a domino expectanda
De subiectione erga principes et potestates.
De redditione unicuique omnium debitorum
De vigilantia et exercitio fidei· et sobrietate et continentia. De negligentia et traditione carnis et de manducantibus ac non manducantibus et iudicantibus alterutros vel universos dies. Et invicem.
De omnibus quod non sibi sed deo aut moriantur aut
De passione domini et potestate et quod nec edentem non edentem et nec non manducans manducantem debeant iudicare.
De eo quod nichil commune est nisi ei· qui existimat esse commune.
De periculo contristante fratrem suum esca sua et quod non sit regnum dei esca et potus· sed iustitia et pax et gaudium in spiritu sancto.
De mysterio domini ante passionem in silentio habito post passionem vero ipsius revelato. Expliciunt capitula· Incipit prefatio·

Romani sunt partis italie. hii preventi sunt a falsis apostolis· et sub nomine domini nostri ihesu christi in legem et prophetas erant inducti.
Hos revocat apostolus ad veram et evangelicam fidem· scribens eis ab athenis. Explicit prefatio. Incipit epistola beati pauli apostoli ad romanos. i.

Paulus servus christi ihesu vocatus apostolus· segregatus in evangelium dei· quod ante promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis de filio suo· qui factus est ei ex semine david secundum carnem· qui predestinatus est filius dei in virtute secundum spiritum sanctificationis· ex resurrectione mortuorum ihesu christi domini nostri per quem accepimus gratiam et apostolatum· ad obediendum fidei in omnibus gentibus pro nomine eius· in quibus estis et vos vocati ihesu christi omnibus qui sunt rome dilectis dei· vocatis sanctis. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino ihesu christo· ii·

Primum quidem gratias ago deo meo per ihesum christum pro omnibus vobis. quia fides vestra annuntiatur in universo mundo· Testis enim mihi est deus· cui servio in spiritu meo in evangelio filii eius quod sine intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis· obsecrans si quomodo tandem aliquando prosperum iter habeam in voluntate dei· veniendi ad vos. Desidero enim videre vos: ut aliquid vobis impertiar gratie spiritualis· ad confirmandos vos· id est simul consolari in vobis per eam que invicem est fidem vestram atque meam. iii·

Nolo autem ignorare vos fratres· quia sepe proposui venire ad vos· et prohibitus sum usque adhuc: ut aliquem fructum habeam in vobis· sicut et in ceteris gentibus. Grecis ac barbaris sapientibus et insipientibus debitor sum. Ita quod in me promptum est: et vobis qui rome estis evangelizare. Non enim erubesco evangelium· virtus enim dei est in salutem omni credenti· iudeo primum et greco. Iustitia enim dei in eo revelatur ex fide in fidem· sicut scriptum est. Iustus autem ex fide vivit. iiii

Revelatur enim ira dei de celo· super omnem impietatem et iniustitiam hominum eorum qui veritatem dei in iniustitia detinent· quia quod notum est dei manifestum est in illis. Deus enim manifestavit illis. Invisibilia enim ipsius· a creatura mundi per ea que facta sunt· intellecta conspiciuntur. Sempiterna quoque eius virtus et divinitas: ita ut sint inexcusabiles· quia cum cognovissent deum· non sicut deum glorificaverunt· aut gratias egerunt. sed evanuerunt in cogitationibus suis· et obscuratum est insipiens cor eorum. Dicentes enim se esse sapientes· stulti facti sunt et mutaverunt gloriam incorruptibilis dei· in similitudinem imaginis corruptibilis hominis et volucrum· et quadrupedum· et serpentium. Propter quod tradidit illos deus in desideria cordis eorum· in inmunditiam· ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis qui commutaverunt veritatem dei in mendacium· et coluerunt et ser

uerunt creature potius quam creatori qui est benedictus in secula amen. Propterea tradidit illos deus in passiones ignominie. Nam femine eorum immutauerunt naturalem usum in eum usum qui est contra naturam. Similiter autem et masculi relicto naturali usu femine exarserunt in desideriis suis inuicem, masculi in masculos turpitudinem operantes, et mercedem quam oportuit erroris sui in semetipsis recipientes. Et sicut non probauerunt deum habere in notitia, tradidit illos deus in reprobum sensum, ut faciant ea que non conueniunt, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, auaritia, nequitia, plenos inuidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, susurrones, detractores, deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inuentores malorum, parentibus non obedientes, insipientes, incompositos, sine affectione, absque federe, sine misericordia. Qui cum iustitiam dei cognouissent, non intellexerunt quoniam qui talia agunt digni sunt morte; non solum qui ea faciunt, sed et qui consentiunt facientibus.

II. Propter quod inexcusabilis es o homo omnis qui iudicas. In quo enim iudicas alterum, te ipsum condemnas. Eadem enim agis que iudicas. Scimus enim quoniam iudicium dei est secundum ueritatem in eos qui talia agunt. Existimas autem hoc o homo qui iudicas eos qui talia agunt et facis ea, quia tu effugies iudicium dei? An diuitias bonitatis eius et patientie et longanimitatis contempnis, ignorans quoniam benignitas dei ad penitentiam te adducit? Secundum duritiam autem tuam et impenitens cor thesaurizas tibi iram in die ire et reuelationis iusti iudicii dei, qui reddet unicuique secundum opera eius; his quidem qui secundum patientiam boni operis gloriam et honorem et incorruptionem querentibus uitam eternam; his autem qui ex contentione et qui non acquiescunt ueritati, credunt autem iniquitati, ira et indignatio. Tribulatio et angustia in omnem animam hominis operantis malum, iudei primum et greci; gloria autem et honor et pax omni operanti bonum, iudeo primum et greco. Non enim est personarum acceptio apud deum. Quicumque enim sine lege peccauerunt, sine lege peribunt; et quicumque in lege peccauerunt, per legem iudicabuntur. Non enim auditores legis iusti sunt apud deum, sed factores legis iustificabuntur. Cum enim gentes que legem non habent naturaliter que legis sunt faciunt, eiusmodi legem non habentes ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, et inter se inuicem cogitationum accusantium aut etiam defendentium, in die cum iudicabit deus occulta hominum secundum euangelium meum per Ihesum Christum. Si autem tu iudeus cognominaris et requiescis in lege et gloriaris in deo, et nosti uoluntatem eius, et probas utiliora, instructus per legem, confidis te ipsum ducem esse cecorum, lumen eorum qui in tenebris sunt, eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentem formam scientie et ueritatis in lege. Qui ergo alium doces, te ipsum non doces; qui predicas non furandum, furaris; qui dicis non mechandum, mecharis; qui abhominaris idola, sacrilegium facis; qui in lege gloriaris, per preuaricationem legis deum inhonoras. Nomen enim dei per uos blasphematur inter gentes, sicut scriptum est. Circumcisio quidem prodest si legem custodias; si autem preuaricator legis sis, circumcisio tua preputium facta est. Si igitur preputium iustitias legis custodiat, nonne preputium illius in circumcisione reputabitur? et iudicabit quod ex natura est preputium legem consummans te qui per litteram et circumcisionem preuaricator legis es. Non enim qui in manifesto iudeus est, neque que in manifesto in carne est circumcisio; sed qui in abscondito iudeus est, et circumcisio cordis in spiritu non littera, cuius laus non ex hominibus sed ex deo est.

III. Quid ergo amplius est iudeo? aut que utilitas circumcisionis? Multum per omnem modum. Primum quidem quia credita sunt illis eloquia dei. Quid enim si quidam illorum non crediderunt? Numquid incredulitas illorum fidem dei euacuauit? Absit. Est autem deus uerax, omnis autem homo mendax, sicut scriptum est: Ut iustificeris in sermonibus tuis et uincas cum iudicaris. Si autem iniquitas nostra iustitiam dei commendat, quid dicemus? Numquid iniquus est deus qui infert iram? Secundum hominem dico. Absit. Alioquin quomodo iudicabit deus hunc mundum? Si enim ueritas dei in meo mendacio abundauit in gloriam ipsius, quid adhuc et ego tamquam peccator iudicor? et non sicut blasphemamur et sicut aiunt quidam nos dicere, faciamus mala ut ueniant bona, quorum dampnatio iusta est.

Quid igitur? precellimus eos? Nequaquam. Causati enim sumus iudeos et grecos omnes sub peccato esse, sicut scriptum est: quia non est iustus quisquam, non est intelligens, non est requirens deum. Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt; non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant; uenenum aspidum sub labiis eorum. Quorum os maledictione et amaritudine plenum est; ueloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Contritio et infelicitas in uiis eorum, et uiam pacis non cognouerunt; non est timor dei ante oculos eorum. Scimus autem quoniam quecumque lex loquitur, his qui in lege sunt loquitur, ut omne os [illegible] obstruatur, et subditus fiat omnis mundus deo, quia ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo. Per legem enim cognitio peccati. Nunc autem sine lege iustitia dei manifestata est, testificata a lege et prophetis. Iustitia autem dei per fidem Ihesu Christi super omnes qui credunt in eum. Non enim est distinctio. Omnes enim

peccaverunt et egent gloria dei. Iustificati gratis per
gratiam ipsius, per redemptionem que est in christo ihesu,
quem proposuit deus propitiatorem per fidem in sanguine
ipsius, ad ostensionem iusticie sue propter remissionem
precedentium delictorum in sustentatione dei, ad osten-
sionem iusticie in hoc tempore ut sit ipse iustus et iusti-
ficans eum qui ex fide est ihesu christi. Ubi est ergo glori-
atio tua? Exclusa est. Per quam legem? Factorum? Non, sed
per legem fidei. Arbitramur enim iustificari hominem
per fidem sine operibus legis. An iudeorum tantum deus? Nonne
et gentium? Immo et gentium. Quoniam quidem unus deus
qui iustificat circumcisionem ex fide, et preputium per fidem.
Legem ergo destruimus per fidem? Absit, sed legem statuimus.

IIII

Quid ergo dicemus invenisse abraham patrem nostrum
secundum carnem? Si enim ex operibus legis iustificatus
est, habet gloriam, sed non apud deum. Quid enim scriptura
dicit? Credidit abraham deo, et reputatum est ei ad
iusticiam. Ei autem qui operatur, merces non imputatur
secundum gratiam, sed secundum debitum. Ei vero qui non operatur,
credenti autem in eum qui iustificat impium, re-
putatur fides eius ad iusticiam secundum propositum gratie dei.
Sicut david dicit beatitudinem hominis, cui deus
accepto fert iusticiam sine operibus: Beati quorum
remisse sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata.
Beatus vir cui non imputabit dominus peccatum. Beatitudo
ergo hec in circumcisione an etiam in preputio? Dicimus
enim quia reputata est abrahe fides ad iusticiam.
Quomodo ergo reputata est? In circumcisione an in
preputio? Non in circumcisione, sed in preputio.
Et signum accepit circumcisionis, signaculum
iusticie fidei que est in preputio, ut sit omnium
pater credentium per preputium, ut reputetur et illis ad
iusticiam, et sit pater circumcisionis non his tantum
qui sunt in circumcisione, sed et his qui vestigia
fidei sectantur que est in preputio patris nostri abrahe.
Non enim per legem promissio abrahe aut semini
eius ut heres esset mundi, sed per iusticiam fidei.
Si enim qui ex lege heredes sunt, exinanita est fides,
abolita est promissio. Lex enim iram operatur.
Ubi enim non est lex, nec prevaricatio. Ideo ex fide
ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini,
non ei qui ex lege est solum, sed et ei qui ex fide est abrahe,
qui est pater omnium nostrum, sicut scriptum est: Quia pa-
trem multarum gentium posui te, ante deum cui credi-
disti, qui vivificat mortuos et vocat ea que non sunt
tamquam ea que sunt. Qui contra spem in spem cre-
didit, ut fieret pater multarum gentium secundum quod
dictum est ei: Sic erit semen tuum sicut arena
maris. Et non infirmatus est in fide, nec consideravit
corpus suum emortuum, cum fere centum esset annorum,
et emortuam vulvam sare. In repromissione
etiam dei non hesitavit diffidentia, sed confortatus
est fide, dans gloriam deo, plenissime sciens quia quecumque
promisit potens est et facere. Ideo et reputatum est
ei ad iusticiam. Non est autem scriptum propter
ipsum tantum quia reputatum est illi ad iusticiam, sed et
propter nos, quibus reputabitur credentibus in eum qui
suscitavit ihesum dominum nostrum a mortuis, qui traditus
est propter delicta nostra et resurrexit propter iustificationem
nostram. Iustificati igitur ex fide, pacem habeamus
ad deum per dominum nostrum ihesum christum, per quem et accessum ha-
bemus per fidem in gratiam istam in qua stamus et
gloriamur in spe glorie filiorum dei. Non solum autem,
sed et gloriamur in tribulationibus, scientes quod tribu-
latio patientiam operatur, patientia autem probationem,
probatio vero spem, spes autem non confundit, quia caritas dei
diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis.
Ut quid enim christus, cum adhuc infirmi essemus,
secundum tempus pro impiis mortuus est? Vix enim pro iusto
quis moritur. Nam pro bono forsitan quis audeat
mori. Commendat autem suam caritatem deus in nobis,
quoniam si cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus
christus pro nobis mortuus est, multo magis iustificati
nunc in sanguine ipsius salvi erimus ab ira per ipsum.
Si enim cum inimici essemus reconciliati sumus deo
per mortem filii eius, multo magis reconciliati salvi
erimus in vita ipsius. Non solum autem, sed et gloriamur
in deo per dominum nostrum ihesum christum, per quem nunc reconci-
liationem accepimus. Propterea sicut per unum ho-
minem in hunc mundum intravit peccatum, et per peccatum mors,
et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes
peccaverunt. Usque ad legem enim peccatum erat in
mundo. Peccatum autem non imputabatur cum lex non esset.
Sed regnavit mors ab adam usque ad moysen, et in eos
qui non peccaverunt in similitudinem prevaricationis ade,
qui est forma futuri. Sed non sicut delictum ita et donum.
Si enim unius delicto multi mortui sunt, multo magis
gratia dei et donum in gratia unius hominis ihesu christi
in plures abundavit. Et non sicut per unum pecca-
tum ita et donum. Nam iudicium ex uno in con-
dempnationem, gratia autem ex multis delictis in iu-
stificationem. Si enim unius delicto mors
regnavit per unum, multo magis abundantiam
gratie et donationis et iusticie accipientes in vita
regnabunt per unum ihesum christum. Igitur sicut per unius
delictum in omnes homines in condempnationem,
sic et per unius iusticiam in omnes homines in iusti-
ficationem vite. Sicut enim per inobedientiam u-
nius hominis peccatores constituti sunt multi, ita
et per unius hominis obeditionem iusti constituentur
multi. Lex autem subintravit ut abundaret deli-
ctum. Ubi autem abundavit delictum, superhabun-
davit gratia, sicut regnavit peccatum in mortem, ita
et gratia regnet per iusticiam in vitam eternam per ihesum
christum dominum nostrum. Quid ergo dicemus? Permanebimus
in peccato ut gratia abundet? Absit. Si enim mortui
sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo?
An ignoratis quia quicumque baptizati sumus in
christo ihesu, in morte ipsius baptizati sumus? Conse-
pulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem.

ut quomodo surrexit Christus a mortuis per gloriam patris: ita et nos in novitate vite ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius: simul et resurrectionis erimus. Scientes quia vetus homo noster simul crucifixus est ut destruatur corpus peccati, ut ultra non serviamus peccato. Qui enim mortuus est iustificatus est a peccato. Si autem mortui sumus cum Christo: credimus quia simul etiam vivemus cum eo, scientes quod Christus resurgens a mortuis iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Quod enim mortuus est peccato mortuus est semel. Quod autem vivit vivit deo. Ita et vos existimate vos mortuos quidem esse peccato, viventes autem deo in Christo Ihesu domino nostro. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore: ut obediatis concupiscentiis eius. Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato. Sed exhibete vos deo tanquam ex mortuis viventes, et membra vestra arma iustitie deo. Peccatum enim vobis non dominabitur. Non enim sub lege estis sed sub gratia. Quid ergo? Peccabimus quoniam non sumus sub lege sed sub gratia? Absit. An nescitis quoniam cui exhibetis vos servos ad obediendum servi estis eius cui obeditis, sive peccati ad mortem, sive obeditionis ad iustitiam? Gratias autem deo quod fuistis servi peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrine in qua traditi estis. Liberati autem a peccato, servi facti estis iustitie. Humanum dico propter infirmitatem carnis vestre. Sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditie et iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra servire iustitie in sanctificationem. Cum enim servi essetis peccati liberi fuistis iustitie. Quem ergo fructum habuistis tunc in illis in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. Nunc vero liberati a peccato servi autem facti deo, habetis fructum vestrum in sanctificatione, finem vero vitam eternam. Stipendia enim peccati mors. Gratia autem dei vita eterna in Christo Ihesu domino nostro.

VII. An ignoratis fratres? Scientibus enim legem loquor, quia lex in homine dominatur quanto tempore vivit. Nam que sub viro est mulier vivente viro alligata est legi. Si autem mortuus fuerit vir eius soluta est a lege viri. Igitur vivente viro vocabitur adultera si fuerit cum alio viro. Si autem mortuus fuerit vir eius liberata est a lege viri, ut non sit adultera si fuerit cum alio viro. Itaque fratres mei et vos mortificati estis legi per corpus Christi ut sitis vos alterius, qui ex mortuis resurrexit, ut fructificemus deo. Cum enim essemus in carne, passiones peccatorum que per legem erant operabantur in membris nostris ut fructificarent morti. Nunc autem soluti sumus a lege mortis in qua detinebamur, ita ut serviamus in novitate spiritus et non in vetustate littere. Quid ergo dicemus? Lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognovi nisi per legem.

Nam concupiscentiam nesciebam nisi lex diceret, non concupisces. Occasione autem accepta peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat. Ego autem vivebam sine lege aliquando. Sed cum venisset mandatum peccatum revixit. Ego autem mortuus sum, et inventum est mihi mandatum quod erat ad vitam hoc esse ad mortem. Nam peccatum occasione accepta per mandatum seduxit me et per illud occidit. Itaque lex quidem sancta est, et mandatum sanctum et iustum et bonum. Quod ergo bonum est mihi factum est mors? Absit. Sed peccatum ut appareat peccatum per bonum mihi operatum est mortem: ut fiat supra modum peccans peccatum per mandatum. Scimus enim quia lex spiritualis est. Ego autem carnalis sum venundatus sub peccato. Quod enim operor non intelligo. Non enim quod ego volo hoc ago. Sed quod odio illud facio. Si autem quod nolo illud facio, consentio legi quoniam bona est. Nunc autem iam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Scio enim quod non habitat in me hoc est in carne mea bonum. Nam velle adiacet mihi, perficere autem bonum non invenio. Non enim quod volo bonum hoc facio, sed quod nolo malum hoc ago. Si autem quod nolo illud facio: non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Invenio ergo legem volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adiacet. Condelector enim legi dei secundum interiorem hominem. Video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee, et captivantem me in lege peccati que est in membris meis. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia dei per dominum nostrum Ihesum Christum. Igitur ego ipse mente servio legi dei, carne autem legi peccati.

VIII. Nichil ergo nunc damnationis est hiis qui sunt in Christo Ihesu, qui non secundum carnem ambulant. Lex enim spiritus vite in Christo Ihesu liberavit me a lege peccati et mortis. Nam quod impossibile erat legi in quo infirmabatur per carnem: deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, et de peccato damnavit peccatum in carne, ut iustificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus sed secundum spiritum. Qui enim secundum carnem sunt, que carnis sunt sapiunt. Qui vero secundum spiritum que sunt spiritus sentiunt. Nam prudentia carnis mors est. Prudentia vero spiritus vita et pax. Quoniam sapientia carnis inimica est deo, legi enim dei non est subiecta. Nec enim potest. Qui autem in carne sunt: deo placere non possunt. Vos autem in carne non estis, sed in spiritu, si tamen spiritus dei habitat in vobis. Si quis autem spiritum Christi non habet, hic non est eius. Si autem Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus vero vivit propter iustificationem. Si autem spiritus [illegible] eius qui suscitavit Ihesum a mortuis habitat in vobis, qui suscitavit Ihesum Christum a mortuis vivificabit et mortalia corpora vestra propter inhabitantem spiritum eius in vobis. Ergo fratres debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus. Si enim

xv.

xvi.

Abstr

Nam prudentia

qui secundum carnem ambulant. Lex enim spiritus vite in Christo Ihesu

secundum carnem uixeritis: moriemini. Si autem spiritu facta
carnis mortificaueritis: uiuetis. Quicumque enim spiritu
dei aguntur: hii sunt filii dei. Non enim accepistis
spiritum seruitutis iterum in timore: sed accepistis spiritum ad
optionis filiorum in quo clamamus abba pater. Ipse enim
spiritus testimonium reddit spiritui nostro: quod sumus filii dei. Si
autem filii et heredes: heredes quidem dei coheredes autem
christi. Si tamen compatimur: ut et simul glorificemur. Exist-
imo enim quod non sunt condigne passiones huius
temporis ad futuram gloriam que reuelabitur in nobis.
Nam expectatio creature reuelationem filiorum dei ex
pectat. Vanitati enim creatura subiecta est non uo
lens: sed propter eum qui subiecit eam in spe: quia et ipsa
creatura liberabitur a seruitute corruptionis.
in libertatem glorie filiorum dei. Scimus enim quod
omnis creatura ingemiscit et parturit usque adhuc.
Non solum autem illa: sed et nos ipsi primitias spiritus habentes et
ipsi intra nos gemimus adoptionem filiorum dei expe
ctantes redemptionem corporis nostri. Spe enim salui
facti sumus. Spes autem que uidetur non est spes.
Nam quod uidet quis quid sperat? Si autem quod non uide
mus speramus: per patientiam expectamus. Similiter
autem et spiritus adiuuat infirmitatem nostram. Nam quid
oremus sicut oportet nescimus: sed ipse spiritus postulat
pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Qui autem scruta
tur corda scit quid desideret spiritus: quia secundum deum po
stulat pro sanctis. Scimus autem quoniam diligentibus deum
omnia cooperantur in bonum: hiis qui secundum propositum
uocati sunt sancti. Nam quos presciuit et predestinauit
conformes fieri imaginis filii sui: ut sit ipse pri
mogenitus in multis fratribus. Quos autem predestinauit:
hos et uocauit. Et quos uocauit: hos et iustificauit.
Quos autem iustificauit: illos et magnificauit. Quid
ergo dicemus ad hec? Si deus pro nobis quis contra nos?
Qui etiam filio suo proprio non pepercit: sed pro nobis
omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum
illo omnia nobis donauit? Quis accusabit aduer
sus electos dei? Deus qui iustificat: quis est qui condemp
net? Christus ihesus qui mortuus est: immo qui et resur
rexit qui est ad dexteram dei: qui etiam interpellat
pro nobis. Quis nos separabit a caritate christi?
tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames?
an nuditas? an periculum? an gladius? sicut scrip
tum est. Quia propter te mortificamur tota die: esti
mati sumus ut oues occisionis. Sed in hiis omnibus
superamus propter eum qui dilexit nos. Certus sum enim
quia neque mors neque uita: neque angeli: neque princi
patus: neque uirtutes: neque instantia: neque futura
neque fortitudo: neque altitudo: neque profundum: neque
creatura alia poterit nos separare a caritate
dei que est in christo ihesu domino nostro.

IX Veritatem dico in christo non mentior.
testimonium michi perhibente conscientia
mea in spiritu sancto: quoniam tristicia michi est mag
na et continuus dolor cordi meo. Optabam
enim ipse ego anathema esse a christo pro fratribus meis
qui sunt cognati mei secundum carnem qui sunt israhelite
quorum adoptio est filiorum et gloria et testamentum et legislatio
et obsequium et promissa quorum patres ex quibus christus
secundum carnem qui est super omnia deus benedictus in secula amen.
Non autem excidit uerbum dei. Non enim omnes qui
ex israhel: hii sunt israhelite. Neque qui semen sunt abra
he omnes filii: sed in ysaac uocabitur tibi semen. Id est non
qui filii carnis hii filii dei: sed qui filii sunt promissionis
estimantur in semine. Promissionis enim uerbum est hoc.
Secundum hoc tempus ueniam et erit sare filius. Non solum
autem illa: sed et rebecca ex uno concubitu habens ysaac
patris nostri. Cum enim nondum nati fuissent aut aliquid
egissent boni aut mali: ut secundum electionem propo
situm dei maneret: non ex operibus sed ex uocante dictum est
ei: quia maior seruiet minori. Sicut scriptum est.
Iacob dilexi: esau autem odio habui. xxii
Quid ergo dicemus? numquid iniquitas apud deum?
Absit. Moysi enim dicit. Miserebor cuius misereor:
et misericordiam prestabo cui miserebor. Igitur non uolen
tis neque currentis: sed miserentis est dei. Dicit enim scrip
tura pharaoni. Quia in hoc ipsum excitaui te: ut
ostendam in te uirtutem meam: et ut annuncie
tur nomen meum in uniuersa terra. Ergo cuius uult
miseretur: et quem uult indurat. Dicis itaque michi.
Quid adhuc queritur? uoluntati enim eius quis
resistit? O homo tu quis es qui respondeas deo?
Numquid dicit figmentum ei qui se finxit quid
me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti
ex eadem massa facere aliud quidem uas in hono
rem aliud uero in contumeliam? xxiii
Quod si uolens deus ostendere iram suam et notam
facere potentiam suam sustinuit in multa
patientia uasa ire apta in interitum: ut osten
deret diuitias glorie sue in uasa misericordie que preparauit
in gloriam quos et uocauit nos non solum ex iudeis sed
et ex gentibus: sicut in osee dicit. Vocabo non plebem
meam plebem meam: et non dilectam meam dilectam meam: et
non misericordiam consecutam: misericordiam consecutam. Et
erit in loco ubi dictum est eis. Non plebs mea
uos: ibi uocabuntur filii dei uiui. xxiv
Ysaias autem clamat pro israhel. Si fuerit numerus filiorum
israhel tamquam harena maris: reliquie salue fient.
Verbum enim consummans et breuians in equi
tate: quia uerbum breuiatum faciet dominus super terram.
Et sicut predixit ysaias. Nisi dominus sabaoth reliquis
set nobis semen: sicut sodoma facti essemus: et si
cut gomorra similes fuissemus. xxv
Quid ergo dicemus? quod gentes que non secta
bantur iusticiam apprehenderunt iusticiam: iusti
ciam autem que ex fide est. Israhel uero sectando iusticie
legem: in legem iusticie non peruenit. Quare?
Quia non ex fide: sed quasi ex operibus. Offenderunt
enim in lapidem offensionis. sicut scriptum est.
Ecce pono in syon lapidem offensionis: et pe

Quis nos

tram scandali et omnis qui credit in eum non confundetur.

X Fratres voluntas quidem cordis mei et obsecratio ad deum fit pro illis in salutem. Testimonium enim perhibeo illis quod emulationem dei habent sed non secundum scientiam. Ignorantes enim dei iustitiam et suam querentes statuere iustitie dei non sunt subiecti. Finis enim legis christus ad iustitiam omni credenti. Moyses enim scripsit quoniam iustitiam que ex lege est qui fecerit homo vivet in ea. Que autem ex fide est iustitia sic dicit. Ne dixeris in corde tuo quis ascendet in celum, id est christum deducere. Aut quis descendet in abyssum, hoc est christum a mortuis revocare. Sed quid dicit scriptura? Prope est verbum in ore tuo et in corde tuo. Hoc est verbum fidei quod predicamus. Quia si confitearis in ore tuo dominum iesum et in corde tuo credideris quod deus excitavit illum a mortuis, salvus eris. Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Dicit enim scriptura: Omnis qui credit in illum non confundetur. Non est enim distinctio iudei et greci. Nam idem dominus omnium, dives in omnes qui invocant illum. Omnis enim quicumque invocaverit nomen domini salvus erit.

Quomodo ergo invocabunt in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei quem non audierunt? Quomodo autem audient sine predicante? Quomodo vero predicabunt nisi mittantur? Sicut scriptum est: Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona. Sed non omnes obediunt evangelio. Ysayas enim dicit: Domine quis credidit auditui nostro? Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum christi. Sed dico: Numquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exivit sonus eorum et in fines orbis terre verba eorum. Sed dico numquid israel non cognovit? Primus moyses dicit: Ego ad emulationem vos adducam in non gentem, in gentem insipientem in iram vos mittam. Ysayas autem audet et dicit: Inventus sum a non querentibus me, palam apparui his qui me non interrogabant. Ad israel autem dicit: Tota die expandi manus meas ad populum non credentem et contradicentem michi.

XI Dico ergo numquid repulit deus hereditatem suam? Absit. Nam et ego israhelita sum ex semine abraham de tribu beniamin. Non repulit deus plebem suam quam prescivit. An nescitis in helia quid dicit scriptura, quemadmodum interpellat deum adversum israel? Domine prophetas tuos occiderunt, altaria tua suffoderunt, et ego relictus sum solus, et querunt animam meam. Sed quid dicit illi responsum divinum? Reliqui michi vii milia virorum qui non curvaverunt genua ante baal. Sic ergo et in hoc tempore reliquie secundum electionem gratie salve facte sunt. Si autem gratia non ex operibus, alioquin gratia iam non est gratia. Quid ergo? Quod querebat israel hoc non est consecutus, electio autem consecuta est. Ceteri vero excecati sunt sicut scriptum est: Dedit illis deus spiritum compunctionis, oculos ut non videant et aures ut non audiant usque in hodiernum diem. Et david dicit: Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum et in captionem et in scandalum et in retributionem illis. Obscurentur oculi eorum ne videant, et dorsum illorum semper incurva.

Dico ergo numquid sic offenderunt ut caderent? Absit. Sed illorum delicto salus est gentibus ut illos emulentur. Quod si delictum illorum divitie sunt mundi et diminutio eorum divitie gentium, quanto magis plenitudo eorum. Vobis enim dico gentibus: Quamdiu quidem ego sum gentium apostolus, ministerium meum honorificabo, si quomodo ad emulandum provocem carnem meam et salvos faciam aliquos ex illis. Si enim amissio eorum reconciliatio est mundi, que assumptio nisi vita ex mortuis? Quod si delibatio sancta est, et massa; et si radix sancta, et rami. Quod si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum oleaster esses insertus es in illis et socius radicis et pinguedinis olive factus es, noli gloriari adversus ramos. Quod si gloriaris, non tu radicem portas sed radix te. Dices ergo: Fracti sunt rami ut ego inserar. Bene. Propter incredulitatem fracti sunt; tu autem fide stas. Noli altum sapere sed time. Si enim deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat. Vide ergo bonitatem et severitatem dei: in eos quidem qui ceciderunt severitatem, in te autem bonitatem si permanseris in bonitate. Alioquin et tu excideris. Sed et illi si non permanserint in incredulitate inserentur. Potens est enim deus iterum inserere illos. Nam si tu ex naturali excisus es oleastro et contra naturam insertus es in bonam olivam, quanto magis hi qui secundum naturam inserentur sue olive.

Rami

Nolo enim vos ignorare fratres mysterium hoc, ut non sitis vobis ipsis sapientes, quia cecitas ex parte contigit in israel, donec plenitudo gentium intraret, et sic omnis israel salvus fieret. Sicut scriptum est: Veniet ex syon qui eripiat et avertat impietatem ab iacob. Et hoc illis a me testamentum cum abstulero peccata eorum. Secundum evangelium quidem inimici propter vos, secundum electionem autem karissimi propter patres. Sine penitentia enim sunt dona et vocatio dei. Sicut enim aliquando et vos non credidistis deo, nunc autem misericordiam consecuti estis propter illorum incredulitatem, ita et isti nunc non crediderunt in vestram misericordiam, ut et ipsi misericordiam consequantur. Conclusit enim deus omnia in incredulitate ut omnium misereatur. O altitudo divitiarum sapientie et scientie dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius et investigabiles vie eius. Quis enim cognovit sensum domini, aut quis consiliarius eius fuit? Aut quis prior dedit illi et retribuetur ei? Quoniam ex ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia, ipsi honor et gloria in secula seculorum amen.

XII Obsecro itaque vos fratres per misericordiam dei ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem sanctam deo placentem

membra

rationabile obsequium vestrum. Et nolite conformari huic seculo, sed reformamini in novitate sensus vestri, ut probetis que sit voluntas dei bona et beneplacens et perfecta. Dico enim per gratiam que data est michi omnibus qui sunt inter vos non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Et unicuique sicut deus divisit mensuram fidei. Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent. Ita multi unum corpus sumus in Christo. Singuli autem alter alterius membra; habentes autem donationes secundum gratiam que data est nobis differentes. Sive prophetiam secundum rationem fidei. Sive ministerium in ministrando. Sive qui docet in doctrina. Qui exhortatur in exhortando. Qui tribuit in simplicitate. Qui preest in sollicitudine. Qui miseretur in hilaritate. Dilectio sine simulatione. Odientes malum, adherentes bono. Karitate fraternitatis invicem diligentes. Honore invicem prevenientes. Sollicitudine non pigri. Spiritu ferventes. Domino servientes. Spe gaudentes. In tribulatione patientes. Orationi instantes. Necessitatibus sanctorum communicantes. Hospitalitatem sectantes. Benedicite persequentibus vos: benedicite et nolite maledicere. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Idipsum invicem sentientes. Non alta sapientes, sed humilibus consentientes. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos; nulli malum pro malo reddentes. Providentes bona non tantum coram deo, sed et coram omnibus hominibus. Si fieri potest quod ex vobis est cum omnibus hominibus pacem habentes. Non vosmetipsos defendentes karissimi, sed date locum ire. Scriptum est enim: Michi vindictam, ego retribuam, dicit dominus. Sed si esurierit inimicus tuus, ciba illum. Si sitit, potum da illi. Hoc enim faciens carbones ignis congeres super caput eius. Noli vinci a malo, sed vince in bono malum.

XIII

Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas nisi a deo. Que autem sunt a deo ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi dampnationem acquirunt. Nam principes non sunt timori boni operis sed mali. Vis autem non timere potestatem? bonum fac et habebis laudem ex illa. Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem male feceris, time. Non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est vindex in iram ei qui malum agit. Ideoque necessitate subditi estote non solum propter iram, sed et propter conscientiam. Ideo enim et tributa prestatis. Ministri enim dei sunt in hoc ipsum servientes.

ministri

xl

Reddite ergo omnibus debita. Cui tributum, tributum. Cui vectigal, vectigal. Cui timorem, timorem. Cui honorem, honorem. Nemini quicquam debeatis nisi ut invicem diligatis. Qui enim diligit proximum, legem implevit. Nam non adulterabis, non occides, non furaberis, non falsum testimonium dices, non concupisces, et si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio. Et hoc scientes quia hora est iam nos de somno surgere. Nunc enim propior est nostra salus quam cum credidimus. Nox precessit, dies autem appropinquavit. Abiciamus ergo opera tenebrarum et induamur arma lucis. Sicut in die honeste ambulemus. Non in comessationibus et ebrietatibus. Non in cubilibus et impudicitiis. Non in contentione et emulatione. Sed induimini dominum Ihesum Christum. Et carnis curam ne feceritis in desideriis.

XIIII

Infirmum autem in fide assumite, non in disceptationibus cogitationum. Alius enim credit manducare se omnia. Qui autem infirmus est, holus manducet. Is qui manducat, manducantem non spernat. Et qui non manducat, manducantem non iudicet. Deus enim illum assumpsit. Tu quis es qui iudicas alienum servum? Suo domino stat aut cadit. Stabit autem. Potens est enim deus statuere illum. Nam alius iudicat diem inter diem, alius iudicat omnem diem. Unusquisque in suo sensu abundet. Qui sapit diem, domino sapit. Et qui manducat, domino manducat; gratias enim agit deo. Nemo enim nostrum sibi vivit et nemo sibi moritur. Sive ergo vivimus sive morimur, domini sumus. In hoc enim Christus mortuus est et resurrexit, ut et vivorum et mortuorum dominetur. Tu autem quid iudicas fratrem tuum? Aut tu quare spernis fratrem tuum? Omnes enim stabimus ante tribunal dei. Scriptum est enim: Vivo ego, dicit dominus, quoniam michi flectetur omne genu et omnis lingua confitebitur deo. Non ergo amplius invicem iudicemus, sed hoc iudicate magis ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum. Scio et confido in domino Ihesu quia nichil commune per ipsum nisi ei qui existimat quid commune esse, illi commune est. Si enim propter cibum frater tuus contristatur, iam non secundum caritatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere pro quo Christus mortuus est. Non ergo blasphemetur nostrum bonum. Non est regnum dei esca et potus, sed iustitia et pax et gaudium in spiritu sancto. Qui enim in hoc servit Christo, placet deo et hominibus probatus est. Itaque que pacis sunt sectemur, et que edificationis sunt invicem custodiamus. Noli propter escam destruere opus dei. Omnia quidem munda sunt, sed malum est homini qui per offendiculum manducat. Bonum est non manducare carnem et non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur aut scandalizatur aut infirmatur. Tu fidem habes penes temetipsum habe coram deo. Beatus qui non iudicat semetipsum in eo quod probat. Qui autem discernit si manducaverit

damnatus est, quia non ex fide. Omne autem quod non est ex fide, peccatum est.

XV

Debemus autem nos firmiores imbecillitatem infirmorum sustinere, et non nobis placere. Unusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum, ad aedificationem. Etenim Christus non sibi placuit, sed sicut scriptum est: Improperia improperantium tibi ceciderunt super me. Quaecumque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt: ut per patientiam et consolationem scripturarum spem habeamus. Deus autem patientiae et solatii det vobis idipsum sapere in alterutrum secundum Iesum Christum: ut unanimes uno ore honorificetis Deum et patrem Domini nostri Iesu Christi. Propter quod suscipite invicem, sicut et Christus suscepit vos in honorem Dei. Dico enim Christum Iesum ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones patrum. Gentes autem super misericordia honorare Deum, sicut scriptum est: Propterea confitebor tibi in gentibus, et nomini tuo cantabo. Et iterum dicit: Laetamini gentes cum plebe eius. Et iterum: Laudate omnes gentes Dominum, et magnificate eum omnes populi. Et rursus Isaias ait: Erit radix Iesse, et qui exurget regere gentes, in eum gentes sperabunt. Deus autem spei repleat omni vos gaudio et pace in credendo, ut abundetis in spe et virtute Spiritus sancti. Certus sum autem fratres mei et ego ipse de vobis, quoniam et ipsi pleni estis dilectione, repleti omni scientia, ita ut possitis alterutrum monere. Audacius autem scripsi vobis fratres ex parte, tamquam in memoriam vos reducens, propter gratiam quae data est mihi a Deo, ut sim minister Christi Iesu in gentibus, sanctificans evangelium Dei, ut fiat oblatio gentium accepta et sanctificata in Spiritu sancto. Habeo igitur gloriam in Christo Iesu ad Deum. Non enim audeo aliquid loqui eorum quae per me non efficit Christus in obedientiam gentium, verbo et factis, in virtute signorum et prodigiorum, in virtute Spiritus sancti: ita ut ab Ierusalem usque ad Illyricum repleverim evangelium Christi. Sic autem praedicavi evangelium hoc, non ubi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum aedificarem, sed sicut scriptum est: Quibus non est annuntiatum de eo, videbunt: et qui non audierunt, intelligent. Propter quod et impediebar plurimum venire ad vos. Nunc vero ulterius locum non habens in his regionibus, cupiditatem autem habens veniendi ad vos ex multis iam praecedentibus annis, cum in Hispaniam proficisci coepero, spero quod praeteriens videam vos, et a vobis deducar illuc, si vobis primum ex parte fruitus fuero. Nunc igitur proficiscar in Ierusalem ministrare sanctis. Probaverunt enim Macedonia et Achaia collationem aliquam facere in pauperes sanctorum qui sunt in Ierusalem. Placuit enim eis, et debitores sunt eorum. Nam si spiritualium eorum participes facti sunt gentiles, debent et in carnalibus ministrare eis. Hoc igitur cum consummavero, et assignavero eis fructum hunc, per vos proficiscar in Hispaniam. Scio autem quoniam veniens ad vos, in abundantia benedictionis Christi veniam. Obsecro igitur vos fratres per Dominum nostrum Iesum Christum, et per caritatem Spiritus sancti, ut adiuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum, ut liberer ab infidelibus qui sunt in Iudaea, et obsequii mei oblatio accepta fiat in Ierusalem sanctis, ut veniam ad vos in gaudio per voluntatem Dei, et refrigerer vobiscum. Deus autem pacis sit cum omnibus vobis. Amen.

XVI

Commendo autem vobis Phoeben sororem nostram, quae est in ministerio ecclesiae quae est Cenchris, ut eam suscipiatis in Domino digne sanctis, et assistatis ei in quocumque negotio vestri indiguerit: etenim ipsa quoque astitit multis, et mihi ipsi. Salutate Priscam et Aquilam adiutores meos in Christo Iesu, qui pro anima mea suas cervices supposuerunt: quibus non solus ego gratias ago, sed et cunctae ecclesiae gentium, et domesticam eorum ecclesiam. Salutate Epaenetum dilectum mihi, qui est primitivus Asiae in Christo Iesu. Salutate Mariam, quae multum laboravit in vobis. Salutate Andronicum et Iuliam cognatos et concaptivos meos, qui sunt nobiles in apostolis, qui et ante me fuerunt in Christo. Salutate Ampliatum dilectissimum mihi in Domino. Salutate Urbanum adiutorem nostrum in Christo Iesu, et Stachyn dilectum meum. Salutate Apellen probum in Christo. Salutate eos qui sunt ex Aristoboli domo. Salutate Herodionem cognatum meum. Salutate eos qui sunt ex Narcissi domo, qui sunt in Domino. Salutate Tryphaenam et Tryphosam, quae laborant in Domino. Salutate Persidam carissimam, quae multum laboravit in Domino. Salutate Rufum electum in Domino, et matrem eius et meam. Salutate Asyncritum, Phlegontem, Hermen, Patrobam, Hermam, et qui cum eis sunt fratres. Salutate Philologum et Iuliam, Nereum et sororem eius, et Olympiadem, et omnes qui cum eis sunt sanctos. Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes ecclesiae Christi. Rogo autem vos fratres ut observetis eos qui dissensiones et offendicula praeter doctrinam quam vos didicistis faciunt, et declinate ab illis. Huiusmodi enim Christo Domino non serviunt, sed suo ventri, et per dulces sermones et benedictiones seducunt corda innocentium. Vestra autem obedientia in omnem locum divulgata est. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos sapientes esse in bono, et simplices in malo. Deus autem pacis conterat Satanam sub pedibus vestris velociter. Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum. Salutat vos Timotheus adiutor meus, et Lucius, et Iason, et Sosipater cognati mei. Saluto vos ego Tertius, qui scripsi epistolam, in Domino. Salutat vos Gaius hospes meus, et universa ecclesia. Salutat vos Erastus arcarius civitatis, et Quartus frater. Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen. Ei autem qui potens est

Salutes

uos confirmare iuxta euangelium meum et praedicationem ihesu christi secundum reuelationem mysterii temporibus eternis taciti quod nunc patefactum est per scripturas prophetarum secundum praeceptum eterni dei ad obeditionem fidei in cunctis gentibus cogniti soli sapienti deo per dominum nostrum ihesum christum cui honor et gloria in secula seculorum amen. Explicit epistola beati pauli apostoli ad romanos. Incipiunt capitula epistole ad corinthios.

De plenitudine diuitiarum gratie et scientie corinthiorum.
De uerbo crucis quod stultitia sit pereuntibus.
De deo eligente stulta huius seculi et infirma et ignobilia ut confundat sapientes.
De sapientia mundi et in sapientia dei de spiritu omnia perscrutante.
De spiritu dei et mundi istius spiritu et de spiritalibus et carnalibus et de edificatione cuiusque doctrine.
De scientia quod templum sint dei et de sapientibus seculi de inani iactantia gloriantis in homine et de contemptu existimationis humane.
De uana gloria et de apostolis spectaculum factis mundo et angelis et hominibus.
De apostolo in domino christo per euangelium corinthios generantem et de apostolo minantem corinthiis et de fornicatione facta inter corinthios.
De contagione et pascha et de fidelibus disceptantibus et quod sancti mundum et angelos iudicabunt. ix.
De scientia quod iniuriam non debeant facere sed tolerare.
De iniustis quod regnum dei non possidebunt et de pudicitia et resurrectione et scientia quod membra sint domini.
De magnitudine criminis fornicationis et quod scientia pretio sanguinis sint comparati et de coniugibus et de diuersitate donorum. xiii.
De felicitate continentie et melius nubere quam uri.
De unoquoque ut sic permaneat quemadmodum est uocatus et de uirginibus et uiduis.
De sacrificiis simulacrorum.
De paulo corinthiis apostolum se protestante.
De comparatione in stadio currentium et apostolo corpus suum castigante et seruituti redigentem et baptismo iudeorum ignorantium et de figuris que iudeis acciderunt et periculo nimie confidentie.
De domino sic temptante famulos suos ut possint omnia sustinere et benedictione panis et calicis.
De his qui idolis immolant quod demoniis immolantur et de libertate edendi omnia que in macello ueniunt.
De conuiuio gentium et profanatis et quod sancti debeant apostolos imitari. Quod uiri sic caput.
De corinthiis apostoli traditionem tenentibus et christo.
De omni uiro orante et femina capite uelato.
De communi conuiuio.
De accipientibus indigne eucharistiam.
De spiritalibus et diuisionibus donorum.
De excellentia caritatis et destructione prophetie.
De eminentia prophetie et linguis loquentibus.
De prophetantibus et silentio mulierum in ecclesia.
De resurrectione et fide.
De apostolo exhortante corinthios.
De stephano et fortunato. De ecclesiis asie et ceteris.

Expliciunt capitula. Incipit argumentum.

Corinthii sunt achaici et hi similiter ab apostolo audierunt uerbum ueritatis et subuersi multifarie a falsis apostolis quidam a philosophie uerbosa eloquentia alii in secta legis iudaice inducti sunt. hos reuocat apostolus ad ueram et euangelicam sapientiam scribens eis ab epheso per timotheum. Explicit argumentum. Incipit epistola beati pauli apostoli ad corinthios.

Paulus uocatus apostolus christi ihesu per uoluntatem dei et sostenes frater ecclesie dei que est corinthi sanctificatis in christo ihesu uocatis sanctis cum omnibus qui inuocant nomen domini nostri ihesu christi in omni loco ipsorum et nostro. Gratia uobis et pax a deo patre nostro et domino ihesu christo. Gratias ago deo meo semper pro uobis in gratia dei que data est uobis in christo ihesu quia in omnibus diuites facti estis in illo in omni uerbo et in omni scientia sicut testimonium christi confirmatum est in uobis ita ut uobis nichil desit in ulla gratia expectantibus reuelationem domini nostri ihesu christi qui et confirmabit uos usque in finem sine crimine in diem aduentus domini nostri ihesu christi. Fidelis deus per quem uocati estis in societatem filii eius ihesu christi domini nostri. Obsecro autem uos fratres per nomen domini nostri ihesu christi ut idipsum dicatis omnes et non sint in uobis scismata sitis autem perfecti in eodem sensu et in eadem scientia. Significatum est enim mihi de uobis fratres mei ab his qui sunt cloes quod contentiones sint inter uos. hoc autem dico quod unusquisque uestrum dicit. Ego quidem sum pauli ego autem apollo ego uero cephe ego autem christi. Diuisus est christus. Numquid paulus crucifixus est pro uobis aut in nomine pauli baptizati estis. Gratias ago deo meo quod neminem uestrum baptizaui nisi crispum et gaium ne quis dicat quod in nomine meo baptizati estis. Baptizaui autem et stephane domum. Ceterum nescio si quem alium baptizauerim. Non enim misit me christus baptizare sed euangelizare. Non in sapientia uerbi ut non euacuetur crux christi. Verbum enim crucis pe

Lac

pereuntibus quidem stultitia est. his autem qui salvi fiunt id est nobis virtus dei est. Scriptum est enim: Perdam sapientiam sapientium et prudentiam prudentium reprobabo. Ubi sapiens? ubi scriba? ubi conquisitor huius saeculi? Nonne stultam fecit deus sapientiam huius mundi? Nam quia in dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam deum, placuit deo per stultitiam praedicationis salvos facere credentes. Quoniam et Iudaei signa petunt, et Graeci sapientiam quaerunt. Nos autem praedicamus Christum crucifixum, Iudaeis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam; ipsis autem vocatis Iudaeis atque Graecis Christum dei virtutem et dei sapientiam. Quia quod stultum est dei sapientius est hominibus. Videte enim vocationem vestram fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles. Sed quae stulta sunt mundi elegit deus ut confundat fortia, et ignobilia mundi et contemptibilia elegit deus, et ea quae non sunt ut ea quae sunt destrueret, ut non glorietur omnis caro in conspectu eius. Ex ipso autem vos estis in Christo Iesu, qui factus est nobis sapientia a deo et iustitia et sanctificatio et redemptio, ut quemadmodum scriptum est: qui gloriatur in domino glorietur.

II Et ego cum venissem ad vos fratres veni non per sublimitatem sermonis aut sapientiae, annuntians vobis testimonium Christi. Non enim iudicavi scire me aliquid inter vos nisi Christum Iesum et hunc crucifixum. Et ego in infirmitate et timore et tremore multo fui apud vos, et sermo meus et praedicatio mea non in persuasibilibus humanae sapientiae verbis, sed in ostensione spiritus et virtutis, ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute dei. Sapientiam autem loquimur inter perfectos, sapientiam vero non huius saeculi neque principum huius saeculi qui destruuntur, sed loquimur dei sapientiam in mysterio, quae abscondita est, quam praedestinavit deus ante saecula in gloriam nostram, quam nemo principum huius saeculi cognovit. Si enim cognovissent, numquam dominum gloriae crucifixissent. Sed sicut scriptum est: quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae praeparavit deus diligentibus se. Nobis autem revelavit deus per spiritum suum. Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda dei. Quis enim scit [illegible] hominum quae sunt hominis, nisi spiritus hominis qui in ipso est? Ita et quae dei sunt nemo cognovit nisi spiritus dei. Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum qui ex deo est, ut sciamus quae a deo donata sunt nobis. Quae et loquimur non in doctis humanae sapientiae verbis, sed in doctrina spiritus, spiritualibus spiritualia comparantes. Animalis autem homo non percipit ea quae sunt spiritus dei; stultitia enim est illi, et non potest intelligere, quia spiritualiter examinatur. Spiritualis autem iudicat omnia, et ipse a nemine iudicatur. Quis enim cognovit sensum domini, aut quis instruat eum? Nos autem sensum Christi habemus.

III Et ego fratres non potui vobis loqui spiritualibus, sed quasi carnalibus, tamquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam. Nondum enim poteratis, sed nec nunc quidem potestis; adhuc enim estis carnales. Cum enim sit inter vos zelus et contentio, nonne carnales estis, et secundum hominem ambulatis? Cum enim quis dicit: Ego quidem sum Pauli, alius autem: Ego Apollo, nonne homines estis? Quid igitur est Apollo? Quid vero Paulus? Ministri eius cui credidistis, et unicuique sicut dominus dedit. Ego plantavi, Apollo rigavit, sed deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat deus. Qui autem plantat et qui rigat unum sunt. Unusquisque autem propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. Dei enim sumus adiutores; dei agricultura estis, dei aedificatio estis. Secundum gratiam quae data est mihi ut sapiens architectus fundamentum posui, alius autem superaedificat. Unusquisque autem videat quomodo superaedificet. Fundamentum enim aliud nemo potest ponere praeter id quod positum est, quod est Christus Iesus. Si quis autem superaedificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, fenum, stipulam, uniuscuiusque opus manifestum erit; dies enim domini declarabit, quia in igne revelabitur, et uniuscuiusque opus quale sit ignis probabit. Si cuius opus manserit quod superaedificavit, mercedem accipiet. Si cuius opus arserit, detrimentum patietur; ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem. Nescitis quia templum dei estis, et spiritus dei habitat in vobis? Si quis autem templum dei violaverit, disperdet illum deus. Templum enim dei sanctum est, quod estis vos. Nemo vos seducat. Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc saeculo, stultus fiat ut sit sapiens. Sapientia enim huius mundi stultitia est apud deum. Scriptum est enim: Comprehendam sapientes in astutia eorum. Et iterum: Dominus novit cogitationes sapientium, quoniam vanae sunt. Itaque nemo glorietur in hominibus. Omnia enim vestra sunt, sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas, sive mundus, sive vita, sive mors, sive praesentia, sive futura; omnia enim vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem dei.

IIII Sic nos existimet homo ut ministros Christi et dispensatores mysteriorum dei. Hic iam quaeritur inter dispensatores ut fidelis quis inveniatur. Mihi autem pro minimo est ut a vobis iudicer, aut ab humano die; sed neque me ipsum iudico. Nihil enim mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum; qui autem iudicat me dominus est. Itaque nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat dominus, qui et illuminabit abscondita tenebrarum et manifestabit consilia cordium; et tunc laus erit unicuique a deo.

Haec autem fratres transfiguravi in me et Apollo propter vos, ut in nobis discatis ne supra quam scriptum est unus adversus alterum inflet-

ab alio? Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti quid gloriaris quasi non acceperis? Iam saturati estis iam divites facti estis sine nobis regnatis, et utinam regnetis ut et nos vobiscum regnemus. Puto enim quod deus nos apostolos novissimos ostendit tamquam morti destinatos, quia spectaculum facti sumus mundo et angelis et hominibus. Nos stulti propter Christum, vos autem prudentes in Christo. Nos infirmi, vos autem fortes. Vos nobiles, nos autem ignobiles. Usque in hanc horam et esurimus et sitimus et nudi sumus et colaphis cedimur et instabiles sumus et laboramus operantes manibus nostris. Maledicimur et benedicimus. Persecutionem patimur et sustinemus. Blasphemamur et obsecramus. Tamquam purgamenta huius mundi facti sumus, omnium peripsema usque adhuc. Non ut confundam vos haec scribo sed ut filios meos karissimos moneo. Nam si decem milia pedagogorum habeatis in Christo sed non multos patres. Nam in Christo Ihesu per evangelium ego vos genui. Rogo ergo vos imitatores mei estote. Ideo misi ad vos Timotheum qui est filius meus karissimus et fidelis in domino qui vos commonefaciat vias meas quae sunt in Christo Ihesu sicut ubique in omni ecclesia doceo. Tamquam non venturus sim ad vos sic inflati sunt quidam. Veniam autem cito ad vos si dominus voluerit, et cognoscam non sermonem eorum qui inflati sunt sed virtutem. Non enim in sermone est regnum dei sed in virtute. Quid vultis? in virga veniam ad vos an in caritate et spiritu mansuetudinis? Omnino auditur inter vos fornicatio, et talis fornicatio qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris sui aliquis habeat. Et vos inflati estis et non magis luctum habuistis ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit. Ego quidem absens corpore praesens autem spiritu iam iudicavi ut praesens eum qui sic operatus est in nomine domini nostri Ihesu Christi congregatis vobis et meo spiritu cum virtute domini Ihesu tradere huiusmodi Sathane in interitum carnis ut spiritus salvus sit in die domini nostri Ihesu Christi. Non bona gloriatio vestra. Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate vetus fermentum ut sitis nova conspersio sicut estis azimi. Etenim pascha nostrum immolatus est Christus. Itaque epulemur non in fermento veteri neque in fermento malitiae et nequitiae, sed in azimis sinceritatis et veritatis. Scripsi vobis in epistula ne commisceamini fornicariis, non utique fornicariis huius mundi aut avaris aut rapacibus aut idolis servientibus, alioquin debueratis de hoc mundo exisse. Nunc autem scripsi vobis non commisceri. Si quis frater nominatur inter vos fornicator aut avarus aut idolis serviens aut maledicus aut ebriosus aut rapax, cum eiusmodi nec cibum sumere. Quid enim mihi de his qui foris sunt iudicare? Nonne de his qui intus sunt vos iudicatis? Nam eos qui foris sunt deus iudicabit. Auferte malum ex vobis ipsis. Audet aliquis vestrum habens negotium adversus alterum iudicari apud iniquos et non apud sanctos? An nescitis quoniam sancti de mundo iudicabunt? Et si in vobis iudicabitur mundus, indigni estis qui de minimis iudicetis? Nescitis quoniam angelos iudicabimus? quanto magis saecularia? Saecularia igitur iudicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in ecclesia illos constituite ad iudicandum. Ad verecundiam vestram dico. Sic non est inter vos sapiens quisquam qui possit iudicare inter fratrem suum? Sed frater cum fratre iudicio contendit, et hoc apud infideles. Iam quidem omnino delictum est in vobis quod iudicia habetis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis? Quare non magis fraudem patimini? Sed vos iniuriam facitis et fraudatis, et hoc fratribus. An nescitis quia iniqui regnum dei non possidebunt? Nolite errare. Neque fornicarii neque idolis servientes neque adulteri neque molles neque masculorum concubitores neque fures neque avari neque ebriosi neque maledici neque rapaces regnum dei possidebunt. Et haec quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine domini nostri Ihesu Christi et in spiritu dei nostri. Omnia mihi licent sed non omnia expediunt. Omnia mihi licent sed ego sub nullius redigar potestate. Esca ventri et venter escis, deus autem et hunc et has destruet. Corpus enim non fornicationi sed domino et dominus corpori. Deus vero et dominum suscitavit et nos suscitabit per virtutem suam. Nescitis quoniam corpora vestra membra Christi sunt? Tollens ergo membra Christi faciam membra meretricis? Absit. An nescitis quoniam qui adheret meretrici unum corpus efficitur? Erunt enim inquit duo in carne una. Qui autem adheret domino unus spiritus est. Fugite fornicationem. Omne peccatum quodcumque fecerit homo extra corpus est. Qui autem fornicatur in corpus suum peccat. An nescitis quoniam membra vestra templum est spiritus sancti qui in vobis est quem habetis a deo et non estis vestri? Empti enim estis pretio magno. Glorificate et portate deum in corpore vestro. De quibus autem scripsistis mihi: bonum est homini mulierem non tangere. Propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, et unaquaeque suum virum habeat. Uxori vir debitum reddat, similiter autem et uxor viro. Mulier sui corporis potestatem non habet sed vir. Similiter autem et vir sui corporis potestatem non habet sed mulier. Nolite fraudare invicem nisi forte ex consensu ad tempus ut vacetis orationi, et iterum revertimini in id ipsum ne temptet vos Sathanas propter incontinentiam vestram. Hoc autem dico secundum indulgentiam non secundum imperium. Volo autem omnes homines esse sicut meipsum, sed unusquisque proprium habet donum ex deo, alius quidem sic, alius vero sic. Dico autem non nuptis et viduis: bonum est illis si sic permanserint sicut et ego. Quod si se non continent nubant. Melius est enim nubere quam uri. His autem qui matrimonio

his vero qui matrimonio iuncti sunt precipio non ego sed dominus uxorem a viro non discedere. Quod si discesserit manere innuptam aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem ne dimittat. Nam ceteris ego dico non dominus. Si quis frater uxorem habet infidelem et hec consentit habitare cum illo, non dimittat illam. Et si qua mulier habet virum infidelem et hic consentit habitare cum illa non dimittat virum. Sanctificatus est enim vir infidelis in muliere fideli, et sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem. Alioquin filii vestri inmundi essent, nunc autem sancti sunt. Quod si infidelis discedit, discedat. Non enim est servituti subiectus frater aut soror in eiusmodi. In pace autem vocavit nos deus. Unde enim scis mulier si virum salvum facies? Aut unde scis vir si mulierem salvam facies? Nisi unicuique sicut divisit dominus et unumquemque sicut vocavit deus ita ambulet, et sicut in omnibus ecclesiis doceo. Circumcisus aliquis vocatus est non adducat preputium. In preputio aliquis vocatus est non circumcidatur. Circumcisio nichil est et preputium nichil est sed observatio mandatorum dei. Unusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat. Servus vocatus es non sit tibi cure. Sed si potes liber fieri magis utere. Qui enim in domino vocatus est servus, libertus est domini. Similiter qui liber vocatus est servus est christi. Precio empti estis nolite fieri servi hominum. Unusquisque in quo vocatus est frater in hoc permaneat apud deum. De virginibus autem preceptum domini non habeo, consilium autem do tamquam misericordiam consecutus a deo ut sim fidelis. Existimo hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse. Alligatus es uxori, noli querere solutionem. Solutus es ab uxore, noli querere uxorem. Si autem acceperis uxorem non peccasti, et si nupserit virgo non peccavit. Tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi. Ego autem vobis parco. Hoc itaque dico fratres. Tempus breve est, reliquum est ut et qui habent uxores tamquam non habentes sint, et qui flent tamquam non flentes, et qui gaudent tamquam non gaudentes, et qui emunt tamquam non possidentes, et qui utuntur hoc mundo tamquam non utantur. Preterit enim figura huius mundi. Volo autem vos sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est sollicitus est que domini sunt, quomodo placeat deo. Qui autem cum uxore est sollicitus est que sunt mundi, quomodo placeat uxori, et divisus est. Et mulier innupta et virgo cogitat que sunt domini ut sit sancta et corpore et spiritu. Que autem nupta est cogitat que sunt mundi, quomodo placeat viro. Porro hoc ad utilitatem vestram dico, non ut laqueum vobis iniciam, sed ad id quod honestum est, et quod facultatem prebeat sine impedimento domino obsecrandi. Si quis autem turpem se videri existimat super virgine sua quod sit superadulta et ita oportet fieri quod vult faciat, non peccat si nubat. Nam qui statuit in corde suo firmus non habens necessitatem, potestatem autem habet sue voluntatis, et hoc iudicavit in corde suo servare virginem suam, bene facit. Igitur et qui matrimonio iungit virginem suam bene facit, et qui non iungit melius facit. Mulier alligata est viro quanto tempore vir eius vivit. Quod si dormierit vir eius, liberata est a lege viri, cui vult nubat tantum in domino. Beatior autem erit si sic permanserit secundum meum consilium. Puto autem quod et ego spiritum dei habeam.

VIII

De hiis autem que idolis sacrificantur: scimus quoniam omnes scientiam habemus. Scientia inflat, caritas vero edificat. Si quis se existimat scire aliquid, nondum cognovit quemadmodum oporteat eum scire. Si quis autem diligit deum, hic cognitus est ab eo. De escis autem que idolis immolantur, scimus quia nichil est idolum in mundo, et quod nullus deus nisi unus. Nam et si sunt qui dicantur dii sive in celo sive in terra, siquidem sunt dii multi et domini multi, nobis tamen unus deus pater ex quo omnia et nos in illo, et unus dominus ihesus christus per quem omnia et nos per ipsum. Sed non in omnibus est scientia. Quidam autem cum conscientia usque nunc idoli quasi idolotitum manducant, et conscientia ipsorum cum sit infirma polluitur. Esca autem nos non commendat deo. Neque enim si manducaverimus deficiemus [margin: et habundavimus neque si non manducaverimus]. Videte autem ne forte hec licentia vestra offendiculum fiat infirmis. Si enim quis viderit eum qui habet scientiam in idolio recumbentem, nonne conscientia eius cum sit infirma edificabitur ad manducandum ydolotita? Et peribit infirmus in tua scientia frater propter quem christus mortuus est. Sic autem peccantes in fratres et percutientes conscientiam eorum infirmam in christo peccatis. Quapropter si esca scandalizat fratrem meum non manducabo carnem in eternum ne fratrem meum scandalizem.

IX

Non sum liber? Non sum apostolus? Nonne christum ihesum dominum nostrum vidi? Nonne opus meum vos estis in domino? Et si aliis non sum apostolus sed tamen vobis sum. Nam signaculum apostolatus mei vos estis in domino. Mea defensio apud eos qui me interrogant hec est. [margin: Numquid non habemus potestatem manducandi et bibendi?] Numquid non habemus potestatem sororem mulierem circumducendi sicut et ceteri apostoli et fratres domini et cephas? Aut solus ego et barnabas non habemus potestatem hoc operandi? Quis militat suis stipendiis umquam? Quis plantavit vineam et fructum eius non edit? Quis pascit gregem et de lacte gregis non manducat? Numquid secundum hominem hec dico? An et lex hec non dicit? Scriptum est enim in lege moysi: Non alligabis os bovi trituranti. Numquid de bobus cura est deo? An propter nos hoc dicit? Nam propter nos scripta sunt. Quoniam debet in spe qui arat arare, et qui triturat

nichil est

bovis os

tauit in spe fructus percipiendi. Si nos vobis spiritualia
seminavimus, magnum est si carnalia vestra metamus?
Si alii potestatis vestre participes sunt, quare non potius nos?
Sed non usi sumus hac potestate, sed omnia sustinemus ne quod
offendiculum demus evangelio Christi. Nescitis quoniam qui
in sacrario operantur, que de sacrario sunt edunt?
Et qui altario deserviunt, cum altario participantur?
Ita et dominus ordinavit his qui evangelium annun-
tiant, de evangelio vivere. Ego autem nullo horum
usus sum. Non scripsi autem hec ut ita fiant in me.
Bonum est enim mihi magis mori, quam ut gloriam me-
am quis evacuet. Nam si evangelizavero, non est mihi
gloria; necessitas enim mihi incumbit. Ve enim mihi est
si non evangelizavero. Si enim volens hoc ago, mer-
cedem habeo. Si autem invitus, dispensatio mihi
credita est. Que est ergo merces mea? Ut evangelium
predicans, sine sumptu ponam evangelium, ut non
abutar potestate mea in evangelio. Nam cum liber
essem ex omnibus, omnium me servum feci, ut plu-
res lucrifacerem. Et factus sum iudeis tanquam
iudeus, ut iudeos lucrarer. His qui sub lege sunt,
quasi sub lege essem, cum ipse non essem sub lege, ut
eos qui sub lege erant lucrifacerem. His qui sine
lege erant, tanquam sine lege essem, cum sine lege
dei non essem, sed in lege essem Christi, ut lucrifacerem
eos qui sine lege erant. Factus sum infirmis in-
firmus, ut infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia fa-
ctus sum, ut omnes facerem salvos. Omnia autem
facio propter evangelium, ut particeps eius efficiar.
Nescitis quoniam qui in stadio currunt, omnes quidem currunt,
sed unus accipit bravium? Sic currite ut compre-
hendatis. Omnis enim qui in agone contendit,
ab omnibus se abstinet. Et illi quidem ut corrup-
tibilem coronam accipiant, nos autem incorrup-
tam. Ego igitur sic curro, non quasi in incertum;
sic pugno, non quasi aerem verberans. Sed casti-
go corpus meum et in servitutem redigo, ne forte cum
aliis predicaverim, ipse reprobus efficiar. Nolo enim
vos ignorare fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube
fuerunt, et omnes mare transierunt, et omnes in moyse
baptizati sunt in nube et in mari. Et omnes eandem
escam spiritualem manducaverunt, et omnes eundem
potum spiritualem biberunt. Bibebant autem
de spirituali consequente eos petra. Petra autem erat
Christus. Sed non in pluribus eorum bene placitum est deo. Nam
prostrati sunt in deserto. Hec autem in figura nostri fa-
cta sunt, ut non simus concupiscentes malorum, sicut
et illi concupierunt. Neque ydolatre efficiamini, sicut qui-
dam ex ipsis, quemadmodum scriptum est: Sedit populus
manducare et bibere, et surrexerunt ludere. Neque for-
nicemur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt,
et ceciderunt una die viginti tria milia. Neque
temptemus Christum, sicut quidam eorum temptave-
runt, et a serpentibus perierunt. Neque murmurave-
ritis, sicut quidam eorum murmuraverunt, et perierunt

Exo 32.
Num 25.
Num 21.
Exo 16.

ab exterminatore. Hec autem omnia in figura contin-
gebant illis. Scripta sunt autem ad correctionem
nostram, in quos fines seculorum devenerunt. Itaque qui
se existimat stare, videat ne cadat. Temptatio vos
non apprehendat nisi humana. Fidelis autem deus est, qui non
patietur vos temptari super id quod potestis, sed
faciet cum temptatione etiam proventum ut possitis su-
stinere. Propter quod karissimi mihi, fugite ab ydolorum cultura.
Ut prudentibus loquor, vos ipsi iudicate quod dico.
Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communi-
catio sanguinis Christi est? Quoniam unus panis unum
corpus multi sumus. Omnes quidem de uno pane et de
uno calice participamus. Videte israel secundum
carnem. Nonne qui edunt hostias participes sunt
altaris? Quid ergo dico quod ydolis immolatum sit
aliquid, aut quod ydolum sit aliquid? Sed que
immolant gentes, demoniis immolant et non deo.
Nolo autem vos socios fieri demoniorum. Non po-
testis calicem domini bibere et calicem demonio-
rum. Non potestis mense domini participari et mense
demoniorum. An emulamur dominum? Numquid
fortiores illo sumus? Omnia licent, sed non omnia expe-
diunt. Omnia licent, sed non omnia edificant. Nemo quod
suum est querat, sed quod alterius. Omne quod in ma-
cello venit manducate, nichil interrogantes propter
conscientiam. Domini est terra et plenitudo eius. Si quis
vocat vos infidelium et vultis ire, omne quod vobis apponitur
manducate, nichil interrogantes propter conscientiam.
Si quis autem dixerit: Hoc immolaticium est idolis,
nolite manducare propter illum qui indicavit, et propter
conscientiam. Conscientiam autem dico non tuam sed
alterius. Ut quid enim libertas mea iudicatur
ab alia conscientia? Si ego cum gratia participo, quid
blasphemor pro eo quod gratias ago? Sive ergo man-
ducatis sive bibitis, vel aliud quid facitis, omnia
in gloriam dei facite. Sine offensione estote iude-
is et gentibus et ecclesie dei. Sicut et ego per omnia omnibus
placeo, non querens quod mihi utile est, sed quod multis,
ut salvi fiant. Laudo autem vos fratres, quod per omnia mei
memores estis, et sicut tradidi vobis precepta mea
tenetis. Volo autem vos scire, quod omnis viri
caput Christus est. Caput autem mulieris vir. Caput vero
Christi deus. Omnis vir orans aut prophetans velato capi-
te deturpat caput suum. Omnis autem mulier orans
aut prophetans non velato capite deturpat caput su-
um. Unum est enim ac si decalvetur. Nam si non ve-
latur mulier, et tondeatur. Si vero turpe est mu-
lieri tonderi aut decalvari, velet caput suum.
Vir quidem non debet velare caput suum, quoniam i-
mago et gloria est dei. Mulier autem gloria viri est. Non enim
vir ex muliere, sed mulier ex viro. Etenim non est
creatus vir propter mulierem, sed mulier propter virum.
Ideo debet mulier velamen habere super caput suum
propter angelos. Verumptamen neque vir sine muliere,
neque mulier sine viro in domino. Nam sicut mulier de

viro: ita et vir per mulierem. omnia autem ex deo. Vos ipsi iudicate. Decet mulierem non velatam orare deum? Nec ipsa natura docet vos, quod vir quidem si comam nutriat, ignominia est illi. Mulier vero si comam nutriat, gloria est illi: quoniam capilli pro velamine ei dati sunt. Si quis autem videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque ecclesia dei. Hoc autem precipio non laudans: quod non in melius, sed in deterius convenitis. Primum quidem convenientibus vobis in ecclesia audio scissuras esse inter vos, et ex parte credo. Nam oportet et hereses esse, ut et qui probati sunt manifesti fiant in vobis. Convenientibus ergo vobis in unum, iam non est dominicam cenam manducare. Unusquisque enim suam cenam presumit ad manducandum. Et alius quidem esurit, alius autem ebrius est. Numquid domos non habetis ad manducandum et bibendum? aut ecclesiam dei contempnitis, et confunditis eos qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? In hoc non laudo. Ego enim accepi a domino quod et tradidi vobis, quoniam dominus ihesus in qua nocte tradebatur, accepit panem, et gratias agens fregit et dixit. Accipite et manducate: hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem, postquam cenavit, dicens. Hic calix novum testamentum est in meo sanguine. Hoc facite quotienscumque bibetis in meam commemorationem. Quotienscumque enim manducabitis panem hunc et calicem bibetis: mortem domini annuntiabitis donec veniat. Itaque quicumque manducaverit panem vel biberit calicem domini indigne, reus erit corporis et sanguinis domini. Probet autem seipsum homo: et sic de pane illo edat, et de calice bibat. Qui enim manducat et bibit indigne, iudicium sibi manducat et bibit, non diiudicans corpus domini. Ideo inter vos multi infirmi et imbecilles, et dormiunt multi. Quod si nosmetipsos diiudicaremus, non utique iudicaremur. Dum iudicamur autem a domino corripimur, ut non cum hoc mundo dampnemur. Itaque fratres mei, cum convenitis ad manducandum, invicem expectate. Si quis esurit, domi manducet: ut non in iudicium conveniatis. Cetera autem cum venero disponam.

XII

De spiritualibus autem nolo vos ignorare fratres. Scitis autem cum gentes essetis, ad simulacra muta prout ducebamini euntes. Ideo notum vobis facio, quod nemo in spiritu dei loquens dicit anathema ihesu. Et nemo potest dicere dominus ihesus, nisi in spiritu sancto. Divisiones vero gratiarum sunt, idem autem spiritus. Et divisiones ministrationum sunt, idem autem dominus. Et divisiones operationum sunt, idem vero deus qui operatur omnia in omnibus. Unicuique autem datur manifestatio spiritus ad utilitatem. Alii quidem per spiritum datur sermo sapientie, alii autem sermo scientie secundum eundem spiritum. Alteri fides in eodem spiritu. Alii gratia sanitatum in uno spiritu. Alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum. Hec autem omnia operatur unus atque idem spiritus, dividens singulis prout vult. Sicut enim corpus unum est et membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa unum corpus sunt: ita et christus. Etenim in uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive iudei sive gentiles, sive servi sive liberi: et omnes in uno spiritu potati sumus. Nam et corpus non est unum membrum, sed multa. Si dixerit pes: quoniam non sum manus, non sum de corpore: non ideo non est de corpore. Et si dixerit auris: quia non sum oculus, non sum de corpore: non ideo non est de corpore. Si totum corpus oculus, ubi auditus? Si totum auditus, ubi odoratus? Nunc autem posuit deus membra, unumquodque eorum in corpore sicut voluit. Quod si essent omnia unum membrum, ubi corpus? Nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus. Non potest dicere oculus manui: opera tua non indigeo: aut iterum caput pedibus: non estis mihi necessarii. Sed multo magis que videntur membra corporis infirmiora esse, necessaria sunt. Et que putamus ignobiliora membra esse corporis, his habundantiorem honorem circumdamus: et que inhonesta sunt nostra, habundantiorem honestatem habent. Honesta autem nostra nullius egent. Sed deus temperavit corpus, ei cui deerat abundantiorem tribuendo honorem, ut non sit scisma in corpore, sed idipsum pro invicem sollicita sint membra. Et si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra. Sive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra. Vos autem estis corpus christi, et membra de membro. Et quosdam quidem posuit deus in ecclesia primum apostolos, secundo prophetas, tertio doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum. Numquid omnes apostoli? Numquid omnes prophete? Numquid omnes doctores? Numquid omnes virtutes? Numquid omnes gratiam habent curationum? Numquid omnes linguis loquuntur? Numquid omnes interpretantur? Emulamini autem carismata meliora. Et adhuc excellentiorem viam vobis demonstro.

XIII

Si linguis hominum loquar et angelorum, caritatem autem non habeam, factus sum velut es sonans aut cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiam et noverim mysteria omnia et omnem scientiam, et si habuero omnem fidem ita ut montes transferam, caritatem autem non habuero, nichil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum ita ut ardeam, caritatem autem non habuero, nichil mihi prodest. Caritas patiens est, benigna est. Caritas non emulatur, non agit perperam, non inflatur, non est

ambitiosa, non querit que sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati. Omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet. Caritas numquam excidit. Sive prophetie evacuabuntur, sive lingue cessabunt, sive scientia destruetur. Ex parte enim cognoscimus, et ex parte prophetamus. Cum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est. Cum essem parvulus, loquebar ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus. Quando autem factus sum vir, evacuavi que erant parvuli. Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum. Nunc autem manent fides, spes, caritas, tria hec. Maior autem his est caritas.

XIIII

Sectamini caritatem, emulamini spiritualia, magis autem ut prophetetis. Qui enim loquitur lingua non hominibus loquitur sed Deo. Nemo enim audit; spiritus loquitur mysteria. Nam qui prophetat hominibus loquitur ad edificationem et exhortationem et consolationem. Qui loquitur lingua semetipsum edificat; qui autem prophetat ecclesiam edificat. Volo autem vos omnes loqui linguis, magis autem prophetare. Nam maior est qui prophetat quam qui loquitur linguis, nisi forte ut interpretetur ut ecclesia edificationem accipiat. Nunc autem fratres si venero ad vos loquens linguis, quid vobis prodero, nisi vobis loquar aut in revelatione aut in scientia aut in prophetia aut in doctrina? Tamen que sine anima sunt vocem dantia, sive tibia sive cythara, nisi distinctionem sonituum dederint, quomodo scietur id quod canitur aut quod cytharizatur? Etenim si incertam vocem det tuba, quis parabit se ad bellum? Ita et vos per linguam nisi manifestum sermonem dederitis, quomodo scietur id quod dicitur? Eritis enim in aera loquentes. Tam multa, ut puta, genera linguarum sunt in hoc mundo, et nichil sine voce est. Si ergo nesciero virtutem vocis, ero ei cui loquor barbarus, et qui loquitur mihi barbarus. Sic et vos, quoniam emulatores estis spirituum, ad edificationem ecclesie querite ut abundetis. Et ideo qui loquitur lingua, oret ut interpretetur. Nam si orem lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est. Quid ergo? Orabo spiritu, orabo et mente; psallam spiritu, psallam et mente. Ceterum si benedixeris spiritu, quis supplet locum idiote? Quomodo dicet amen super tuam benedictionem, quoniam quid dicas nescit? Nam tu quidem bene gratias agis, sed alter non edificatur. Gratias ago Deo meo quod omnium vestrum lingua loquor. Sed in ecclesia volo quinque verba sensu meo loqui, ut et alios instruam, quam decem milia verborum in lingua.

Pueri

Fratres, nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote, sensibus autem perfecti estote. In lege enim scriptum est quoniam in aliis linguis et labiis aliis loquar populo huic, et nec sic exaudient me, dicit Dominus. Itaque lingue in signum sunt non fidelibus sed infidelibus; prophetie autem non infidelibus sed fidelibus. Si ergo conveniat universa ecclesia in unum, et omnes linguis loquantur, intrent autem idiote aut infideles, nonne dicent quod insanitis? Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis aut idiota, convincitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus; occulta cordis eius manifesta fiunt, et ita cadens in faciem adorabit Deum, pronuntians quod vere Deus in vobis sit. Quid ergo est fratres? Cum convenitis, unusquisque vestrum psalmum habet, doctrinam habet, apocalypsim habet, linguam habet, interpretationem habet: omnia ad edificationem fiant. Sive lingua quis loquitur, secundum duos aut ut multum tres, et per partes, et unus interpretetur. Si autem non fuerit interpres, taceat in ecclesia; sibi autem loquatur et Deo.

Prophete autem duo aut tres dicant, et ceteri diiudicent. Quod si alii revelatum fuerit sedenti, prior taceat. Potestis enim omnes per singulos prophetare, ut omnes discant et omnes exhortentur. Et spiritus prophetarum prophetis subiecti sunt. Non enim est dissensionis Deus sed pacis, sicut in omnibus ecclesiis sanctorum doceo. Mulieres in ecclesiis taceant, non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut et lex dicit. Si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent. Turpe est enim mulieri loqui in ecclesia. An a vobis verbum Dei processit? Aut in vos solos pervenit? Si quis videtur propheta esse aut spiritualis, cognoscat que scribo vobis, quia Domini sunt mandata. Si quis autem ignorat, ignorabitur. Itaque fratres emulamini prophetare, et loqui linguis nolite prohibere. Omnia autem honeste et secundum ordinem fiant.

XV

Notum autem vobis facio fratres evangelium quod predicavi vobis, quod et accepistis, in quo et statis, per quod et salvamini, qua ratione predicaverim vobis, si tenetis, nisi frustra credidistis. Tradidi enim vobis in primis quod et accepi, quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum scripturas, et quia sepultus est, et quia resurrexit tertia die secundum scripturas, et quia visus est Cephe, et post hoc undecim. Deinde visus est plus quam quingentis fratribus simul, ex quibus multi manent usque adhuc, quidam autem dormierunt. Deinde visus est Iacobo, deinde apostolis omnibus. Novissime autem omnium tamquam abortivo visus est et mihi. Ego enim sum minimus apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus, quoniam persecutus sum ecclesiam Dei. Gratia autem Dei sum id quod sum, et gratia eius in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi, non autem ego sed gratia Dei mecum. Sive enim ego sive illi, sic predicamus et sic credidistis. Si autem Christus predicatur quod resurrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis quoniam resurrectio mortuorum non est? Si autem resurrectio mortuorum non est, neque Christus resurrexit. Si autem Christus non resurrexit, inanis

[si mortui non resurgunt]

ergo predicatio nostra: inanis est et fides vestra. Invenimur autem et falsi testes dei: quoniam testimonium diximus adversus deum quod suscitaverit christum quem non suscitavit. Nam si mortui non resurgunt neque christus resurrexit. Quod si christus non resurrexit vana est fides vestra: adhuc enim estis in peccatis vestris. Ergo et qui dormierunt in christo perierunt. Si in hac vita tantum in christo sperantes sumus: miserabiliores sumus omnibus hominibus. Nunc autem christus resurrexit a mortuis primitie dormientium. Quoniam enim per hominem mors: et per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in adam omnes moriuntur: ita in christo omnes vivificabuntur. Unusquisque autem in suo ordine. Primitie christus: deinde hii sunt qui christi qui in adventu eius crediderunt. Deinde finis cum tradiderit regnum deo et patri: cum evacuaverit omnem principatum et potestatem et virtutem. Oportet autem illum regnare donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius. Novissima autem inimica destruetur mors. Omnia enim subiecit sub pedibus eius. Cum autem dicat omnia subiecta sunt ei: sine dubio preter eum qui subiecit ei omnia. Cum autem subiecta fuerint illi omnia: tunc et ipse filius subiectus erit illi qui sibi subiecit omnia ut sit deus omnia in omnibus. Alioquin quid facient qui baptizantur pro mortuis: si omnino mortui non resurgunt. Ut quid et baptizantur pro illis? Ut quid et nos periclitamur omni hora? Cotidie morior per vestram gloriam fratres: quam habeo in christo ihesu domino nostro. Si secundum hominem ad bestias pugnavi ephesi: quid michi prodest si mortui non resurgunt? Manducemus et bibamus: cras enim moriemur. Nolite seduci. Corrumpunt mores bonos colloquia mala. Evigilate iusti: et nolite peccare. Ignorantiam enim dei quidam habent: ad reverentiam vobis loquor. Sed dicet aliquis: Quomodo resurgunt mortui? Quali autem corpore venient? Insipiens tu quod seminas non vivificatur: nisi prius moriatur. Et quod seminas: non corpus quod futurum est seminas: sed nudum granum ut puta tritici: aut alicuius ceterorum. Deus autem dat illi corpus sicut voluit: et unicuique seminum proprium corpus. Non omnis caro eadem caro: sed alia hominum alia pecorum. alia caro volucrum: alia autem piscium. Et corpora celestia: et corpora terrestria. Sed alia quidem celestium gloria: alia autem terrestrium. Alia claritas solis: alia claritas lune: alia claritas stellarum. Stella enim ab stella differt in claritate. Sic et resurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione: surget in incorruptione. Seminatur in ignobilitate: surget in gloria. Seminatur in infirmitate: surget in virtute. Seminatur corpus animale: surget corpus spiritale. Si est corpus* scriptum est. Factus est primus homo adam in animam viventem: novissimus adam in spiritum vivificantem. Sed non prius quod spiritale est sed quod animale est deinde quod spiritale. Primus homo de terra terrenus: secundus homo de celo celestis. Qualis terrenus: tales et terreni. Et qualis celestis: tales et celestes. Igitur sicut portavimus imaginem terreni: portemus et imaginem celestis. Hoc autem dico fratres: quia caro et sanguis regnum dei possidere non possunt: neque corruptio incorruptelam possidebit. Ecce misterium dico vobis. Omnes quidem resurgemus sed non omnes immutabimur. In momento in ictu oculi: in novissima tuba. Canet enim tuba et mortui resurgent incorrupti: et nos immutabimur. Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem: et mortale hoc induere immortalitatem. Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem tunc fiet sermo qui scriptus est. Absorta est mors in victoria. Ubi est mors victoria tua? Ubi est mors stimulus tuus? Stimulus autem mortis peccatum est: virtus vero peccati lex. Deo autem gratias qui dedit nobis victoriam per ihesum christum dominum nostrum. Itaque fratres mei dilecti: stabiles estote et immobiles habundantes in opere domini semper scientes quod labor vester non est inanis in domino.

[ozee xiii]

[XVI]

De collectis autem que fiunt in sanctos: sicut ordinavi ecclesiis galatie ita et vos facite per unam sabbati. Unusquisque vestrum apud se reponat recondens quod ei beneplacuerit. ut non cum venero tunc collecte fiant. Cum autem presens fuero: quos probaveritis per epistolas: hos mittam perferre gratiam vestram in ierusalem. Quod si dignum fuerit ut et ego eam mecum ibunt. Veniam autem ad vos: cum macedoniam pertransiero. Nam macedoniam pertransibo: apud vos autem forsitan manebo vel etiam hiemabo: ut vos me deducatis quocumque iero. Nolo enim vos modo in transitu videre. spero enim me aliquantum temporis manere apud vos: si dominus permiserit. Permanebo autem ephesi usque ad pentecosten: ostium enim michi apertum est magnum et evidens: et adversarii multi. Si autem venerit timotheus videte ut sine timore sit apud vos. Opus enim domini operatur sicut et ego.[a] De apollo autem fratre notum vobis facio quod multum rogavi eum ut veniret ad vos cum fratribus: et utique non fuit voluntas ut nunc veniret: veniet autem cum ei vacuum fuerit. Vigilate state in fide: viriliter agite et confortamini: omnia vestra in caritate fiant. Obsecro autem vos fratres: nostis domum stephane et fortunati: quoniam sunt primitie achaie: et in ministerium sanctorum ordinaverunt seipsos. ut et vos subditi sitis eiusmodi: et omni cooperanti et laboranti.

Gaudeo autem in presentia stephane et fortunati et achaici: quoniam id quod vobis deerat ipsi suppleverunt. refecerunt enim et meum spiritum et vestrum. Cognoscite ergo qui eiusmodi sunt. Salutant vos ecclesie asie. Salutant vos in

[a] Ne quis ergo illum spernat deducite autem illum in pace ut veniat ad me: expecto enim illum cum fratribus.

Vigilate.

* animale est et spiritale sicut scriptum

domino multum aquila et prisca: cum domestica sua ecclesia. Salutant vos fratres omnes. Salutate invicem in osculo sancto: salutatio mea manu pauli. Siquis non amat dominum nostrum ihesum christum: sit anathema. maranatha. Gratia domini nostri ihesu christi vobiscum. caritas mea cum omnibus vobis in christo ihesu. Explicit epistola beati pauli apostoli ad corinthios primum. Incipiunt capitula epistole .ii.

De consolationibus et passionibus de tribulationibus ingentibus pauli.

De munda gloriatione sanctorum de apostolo domini testante quod adventum suum distulit.

De differentia tristicie et seculi quod sint salvati et odor vite in vitam et adulterantibus verbum dei.

De epistolis commendaticiis et duobus testamentis et ubi est spiritus domini ibi sit libertas. [Glori]ficatione ex deo.

De ambulantibus et tolerantia passionum et de edificatione.

De peregrinatione sanctorum a domino quamdiu sunt in corpore et manifestari ante tribunal dei. et de eis qui in facie et non in corde gloriantur.

De ablatione veterum et renovatione creature et passionibus et laboribus apostoli.

De separatione fidelium ab infidelibus integritate apostolorum. De tribulatione pauli et consummatione eius in macedonia et corinthiorum emendatione et tristicia secundum deum. De ministerio quod fit in sanctis. sanctos.

De consolatione corinthiorum et ministerio quod fit in

De armis carnalibus et spiritualibus et eos qui seipsos commendant. De epistola corinthios virginem copulantem et integritate apostoli.

De pseudo apostolis et seductoribus ecclesiarum et apostoli laboribus et periculo necessitate et raptum ad tercium celum.

De integritate apostoli et potestate accepta a domino eis qui penitentiam non egerint comminuitur.

[D]e apostolo corinthios consolantem. Expliciunt capitula. Incipit argumentum.

Post actam penitentiam consolatoriam epistolam scribit eis a troade: et collaudans eos hortatur ad meliora. Explicit argumentum. Incipit epistola beati pauli apostoli ad eosdem secunda.

Paulus apostolus ihesu christi per voluntatem dei et timotheus frater ecclesie dei que est corinthi cum sanctis omnibus qui sunt in universa achaia: gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino ihesu christo. Benedictus deus et pater domini nostri ihesu christi pater misericordiarum et deus totius consolationis qui consolatur nos in omni tribulatione nostra: ut possimus et ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt: per exhortationem qua et ipsi exhortamur a deo. Quoniam sicut abundant passiones christi in nobis: ita et per christum abundat

sive consolamur pro vestra consolatione sive exhortamur pro vestra exhortatione et salute

consolatio nostra. Sive autem tribulamur pro vestra exhortatione et salute: que operatur tolerantiam earundem passionum. quas et nos patimur: et spes nostra firma pro vobis. Scientes quoniam sicut socii passionum estis. sic eritis et consolationis. Non enim volumus ignorare vos fratres de tribulatione nostra que facta est in asia: quoniam supra modum gravati sumus supra virtutem: ita ut tederet nos etiam vivere. Sed ipsi in nobismetipsis responsum mortis habuimus. ut non simus fidentes in nobis. sed in deo qui suscitat mortuos: qui de tantis periculis eripuit nos et eruit. In quem speramus quoniam et adhuc eripiet adiuvantibus et vobis in oratione pro nobis. ut ex multarum personis faciearum eius que in nobis est donationis per multos gratie agantur pro nobis. Nam gloria nostra hec est testimonium conscientie nostre quod in simplicitate et sinceritate dei et non in sapientia carnali: sed in gratia dei conversati sumus in hoc mundo. abundantius autem ad vos. .ii.

Non enim alia scribimus vobis: quam que legistis et cognovistis. Spero autem quod usque in finem agnoscetis: sicut et vos nostra in die domini nostri ihesu christi. Et in hac confidentia volui prius venire ad vos. ut secundam gratiam haberetis et per vos transirem in macedoniam. et iterum a macedonia venirem ad vos: et a vobis deducerer in iudeam. Cum ergo hoc voluissem: numquid levitate usus sum? Aut que cogito secundum carnem cogito: ut sit apud me est et non? Fidelis autem deus: quia sermo noster qui fuit apud vos non est: in illo est et non est. Dei enim filius ihesus christus qui in vobis per nos predicatus est. per me et silvanum et timotheum non fuit est et non. sed est in illo fuit. Quotquot enim promissiones dei sunt: in illo est. Ideo et per ipsum amen deo: ad gloriam nostram. Qui autem confirmat nos vobiscum in christo: et qui unxit nos deus: et qui signavit nos et dedit pignus spiritus in cordibus nostris. Ego autem testem deum invoco in animam meam: quod parcens vobis non veni ultra corinthum. Non quia dominamur fidei vestre. sed adiutores sumus gaudii vestri. nam fide statis. Statui autem hoc apud me ne iterum in tristicia venirem ad vos. Si enim ego contristo vos: et quis est qui me letificet: nisi qui contristatur ex me. Et hoc ipsum scripsi vobis ut non cum venero tristiciam super tristiciam habeam: de quibus oportuerat me gaudere. confidens in vobis omnibus quia meum gaudium omnium vestrum est. Nam ex multa tribulatione et angustia cordis scripsi vobis per multas lacrimas non ut contristemini: sed ut sciatis quam caritatem habeam abundantius in vobis. Siquis autem contristavit non me contristavit: sed ex parte ut non onerem omnes vos. Sufficit illi qui eiusmodi est obiur

[margin:] Fastu superbie et de dominio sensu examinatur

[margin:] De passionibus et tolerantia

[margin:] et illo

[margin:] II

gratias: hoc quod fit a pluribus: ita ut econtrario magis donetis et consolemini: ne forte abundantiori tristicia absorbeatur qui eiusmodi est. Propter quod obsecro vos ut confirmetis in illo caritatem. Ideo enim et scripsi: ut cognoscam experimentum vestrum an in omnibus sitis obedientes. Cui autem aliquid donastis et ego. Nam et ego si quid donavi, propter vos in persona Christi: ut non circumveniamur a sathana. Non enim ignoramus cogitationes eius. Cum venissem autem troade propter evangelium Christi: et ostium mihi apertum esset in domino non habui requiem spiritui meo: eo quod non invenerim titum fratrem meum. Sed valefaciens eis profectus sum in macedoniam. Deo autem gratias qui semper triumphat nos in Christo Ihesu: et odorem noticie sue manifestat per nos in omni loco. Quia Christi bonus odor sumus deo in hiis qui salvi fiunt et in hiis qui pereunt. Aliis quidem odor mortis in mortem: aliis autem odor vite in vitam. Et ad hec quis tam idoneus? Non enim sumus sicut plurimi adulterantes verbum dei. Sed ex sinceritate, sed sicut ex deo coram deo in Christo loquimur. III

Incipimus iterum nosmetipsos commendare? Aut numquid egemus sicut quidam commendaticiis epistolis ad vos aut ex vobis? Epistola nostra vos estis scripta in cordibus nostris, que scitur et legitur ab omnibus hominibus. Manifestati quoniam epistola estis Christi: ministrata a nobis: et scripta non atramento sed spiritu dei vivi. Non in tabulis lapideis: sed in tabulis cordis carnalibus. Fiduciam autem talem habemus per Christum ad deum: non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex deo est. Qui et ydoneos nos fecit ministros novi testamenti: non littera sed spiritu. Littera enim occidit: spiritus autem vivificat. Quod si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus fuit in gloria: ita ut non possent intendere filii israel in faciem moysi propter gloriam vultus eius que evacuatur: quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria? Nam si ministratio dampnationis gloria est: multo magis abundat ministerium iusticie in gloria. Nam nec glorificatum est quod claruit in hac parte propter excellentem gloriam. Si enim quod evacuatur per gloriam est: multo magis quod manet in gloria est. Habentes igitur talem spem: multa fiducia utimur, et non sicut moyses ponebat velamen super faciem suam ut non intenderent filii israel in faciem eius quod evacuatur, sed obtusi sunt sensus eorum. Usque in hodiernum diem id ipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non revelatum quoniam in Christo evacuatur. Sed usque in hodiernum diem cum legitur moyses: velamen positum est super cor eorum. Cum autem conversus fuerit ad dominum: auferetur velamen. Dominus autem spiritus est. Ubi autem spiritus domini: ibi libertas. Nos vero revelata facie gloriam domini speculantes in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem tamquam a domini spiritu.

IIII

Ideo habentes hanc ministrationem, iuxta quod misericordiam consecuti sumus non deficimus. Sed abdicamus occulta dedecoris non ambulantes in astucia neque adulterantes verbum dei: sed in manifestatione veritatis commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram deo. Quod si etiam opertum est evangelium nostrum: in hiis qui pereunt est opertum: in quibus deus huius seculi excecavit mentes infidelium: ut non fulgeat illuminatio evangelii glorie Christi qui est imago dei invisibilis. Non enim nosmetipsos predicamus: sed Ihesum Christum dominum nostrum. Nos autem servos vestros per Ihesum quoniam deus qui dixit de tenebris lucem splendescere: illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientie claritatis dei in facie Christi Ihesu. Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus: ut sublimitas sit virtutis dei et non ex nobis. In omnibus tribulationem patimur sed non angustiamur. Aporiamur: sed non destituimur. Persecutionem patimur, sed non derelinquimur. Deicimur: sed non perimus. Semper mortificationem Ihesu in corpore nostro circumferentes: ut et vita Ihesu in corporibus nostris manifestetur. VI

Semper enim nos qui vivimus in mortem tradimur propter Ihesum ut et vita Ihesu manifestetur in carne nostra mortali. Ergo mors in nobis operatur: vita autem in vobis. Habentes autem eundem spiritum fidei sicut scriptum est, credidi propter quod locutus sum: et nos credimus propter quod et loquimur: scientes quoniam qui suscitavit Ihesum et nos cum Ihesu suscitabit et constituet nobiscum. Omnia enim propter vos: ut gratia abundans per multos gratiarum actionem abundet in gloriam dei. Propter quod non deficimus. Sed licet is qui foris est noster homo corrumpitur: tamen is qui intus est renovatur de die in diem. Id enim quod in presenti est momentaneum et leve tribulationis nostre supra modum in sublimitate eternum glorie pondus operatur in nobis non contemplantibus nobis que videntur, sed que non videntur. Que enim videntur temporalia sunt. Que autem non videntur eterna sunt.

V

Scimus autem quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissolvatur quod edificationem ex deo habemus domum non manufactam eternam in celis. Nam et in hoc ingemiscimus habitationem nostram que de celo est superindui cupientes: si tamen vestiti et non nudi inveniamur. Nam et qui sumus in hoc tabernaculo: ingemiscimus gravati eo quod nolumus expoliari sed supervestiri ut absorbeatur quod mortale est a vita. Qui autem efficit nos in hoc ipsum deus qui dedit nobis pignus spiritus. VII

Audentes igitur semper et scientes: quoniam dum sumus in corpore peregrinamur a domino. Per fidem enim

Vasis

depauperati

ambulamus et non per speciem. Audemus autem et bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore et presentes esse ad dominum. Et ideo contendimus sive absentes sive presentes placere illi. Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi ut referat unusquisque propria corporis prout gessit sive bonum sive malum. Scientes ergo timorem domini hominibus suademus, deo autem manifesti sumus. Spero autem et in conscientiis vestris manifestos nos esse. Non iterum nos commendamus vobis sed occasionem damus vobis gloriandi pro nobis ut habeatis ad eos qui in facie gloriantur et non in corde. Sive enim mente excedimus deo sive sobrii sumus vobis. Caritas enim Christi urget nos aestimantes hoc quoniam si unus pro omnibus mortuus est ergo omnes mortui sunt et pro omnibus mortuus est Christus ut et qui vivunt iam non sibi vivant sed ei qui pro ipsis mortuus est et resurrexit.

VI

Itaque nos ex hoc neminem novimus secundum carnem et si cognovimus secundum carnem Christum sed nunc iam non novimus. Si qua ergo est in Christo nova creatura vetera transierunt ecce facta sunt nova. Omnia autem ex deo qui reconciliavit nos sibi per Christum et dedit nobis ministerium reconciliationis. Pro Christo ergo legatione fungimur tamquam deo exhortante per nos obsecramus pro Christo reconciliamini deo. Eum qui non noverat peccatum pro nobis peccatum fecit ut nos efficeremur iustitia dei in ipso. Adiuvantes autem exhortamur ne in vacuum gratiam dei recipiatis. Ait enim Tempore accepto exaudivi te et in die salutis adiuvi te. Ecce nunc tempus acceptabile ecce nunc dies salutis. Nemini dantes ullam offensionem ut non vituperetur ministerium nostrum. Sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut dei ministros in multa patientia in tribulationibus in necessitatibus in angustiis in plagis in carceribus in seditionibus in laboribus in vigiliis in ieiuniis in castitate in scientia in longanimitate in suavitate in spiritu sancto in caritate non ficta in verbo veritatis in virtute dei per arma iustitiae a dextris et a sinistris per gloriam et ignobilitatem per infamiam et bonam famam ut seductores et veraces sicut qui ignoti et cogniti quasi morientes et ecce vivimus ut castigati et non mortificati quasi tristes semper autem gaudentes sicut egentes multos autem locupletantes tamquam nichil habentes et omnia possidentes. Os nostrum patet ad vos o Corinthii cor nostrum dilatatum est. Non angustiamini in nobis angustiamini autem in visceribus vestris. Eandem autem habentes remunerationem tamquam filiis dico dilatamini et vos. Nolite iugum ducere cum infidelibus. Quae enim participatio iustitiae cum iniquitate? Aut quae societas luci ad tenebras? Quae autem conventio Christi cum Belial? Aut quae pars fideli cum infidele? Qui autem consensus templo dei cum idolis? Vos enim estis templum dei vivi sicut dicit deus Quoniam inhabitabo in illis et inambulabo et ero illorum deus et ipsi erunt mihi populus. Propter quod exite de medio eorum et separamini dicit dominus et immundum ne tetigeritis et ego recipiam vos et ero vobis in patrem et vos eritis mihi in filios et filias dicit dominus omnipotens. Has igitur habentes promissiones karissimi mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritus perficientes sanctificationem in timore dei. Capite nos. Neminem lesimus neminem corrupimus neminem circumvenimus. Non ad condempnationem dico. Prediximus enim quod in cordibus nostris estis ad commoriendum et ad convivendum.

VII

Multa mihi fiducia est apud vos multa mihi gloriatio pro vobis. Repletus sum consolatione superhabundo gaudio in omni tribulatione nostra. Nam et cum venissemus in Macedoniam nullam requiem habuit caro nostra sed omnem tribulationem passi foris pugne intus timores. Sed qui consolatur humiles consolatus est nos deus in adventu Titi. Non solum autem in adventu eius sed et in solatio quo consolatus est in vobis referens nobis vestrum desiderium vestrum fletum vestram emulationem pro me ita ut magis gauderem. Quoniam et si contristavi vos in epistola non me penitet. Et si peniteret videns quod epistola illa et si ad horam vos contristavit nunc gaudeo non quia contristati estis sed quia contristati estis ad penitentiam. Contristati enim estis secundum deum ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis. Quae enim secundum deum tristitia est penitentiam in salutem stabilem operatur. Seculi autem tristitia mortem operatur. Ecce enim hoc ipsum secundum deum contristari vos quantam in vobis operatur sollicitudinem. Sed defensionem sed indignationem sed timorem sed desiderium sed emulationem sed vindictam. In omnibus exhibuistis vos incontaminatos esse negotio. Igitur et si scripsi vobis non propter eum qui fecit iniuriam nec propter eum qui passus est sed ad manifestandam sollicitudinem nostram quam pro vobis habemus ad vos coram deo. Ideo consolati sumus in consolatione autem nostra abundantius magis gavisi sumus super gaudio Titi quia refectus est spiritus eius ab omnibus vobis. Et si quid apud illum de vobis gloriatus sum non sum confusus sed sicut omnia vobis in veritate locuti sumus ita et gloriatio nostra que fuit ad Titum veritas facta est et viscera eius abundantius in vobis sunt reminiscentis omnium vestram obedientiam quomodo cum timore et tremore excepistis illum. Gaudeo quod in omnibus confido in vobis.

nova

qui quidem deus erat in Christo mundum reconcilians sibi non reputans illis delicta ipsorum et posuit in nobis verbum reconciliationis

tempus

VIII

Notum autem vobis facimus fratres gratiam dei que data est in ecclesiis macedonie quod in multo experimento tribulationis abundantia gaudii ipsorum et altissima paupertas eorum abundavit in divitias simplicitatis eorum. Quia secundum virtutem testimonium illis reddo et supra virtutem voluntarii fuerunt cum multa exhortatione obsecrantes nos gratiam et communicationem ministerii quod fit in sanctos. Et non sicut speravimus sed semetipsos dederunt primum domino deinde nobis per voluntatem dei ita ut rogaremus titum ut quemadmodum cepit ita et perficiat in vobis etiam gratiam istam. Sed sicut in omnibus abundatis fide et sermone et scientia et omni sollicitudine et caritate vestra in nos ut et in hac gratia abundetis. Non quasi imperans dico sed per aliorum sollicitudinem et vestre caritatis ingenium bonum comprobans. Scitis enim gratiam domini nostri ihesu christi quoniam propter vos egenus factus est cum esset dives ut illius inopia vos divites essetis. Et consilium in hoc do. Hoc enim vobis utile est qui non solum facere sed et velle cepistis ab anno priore. Nunc vero et facto perficite ut quemadmodum promptus est animus voluntatis ita sit et perficiendi ex eo quod habetis. Si enim voluntas prompta est secundum id quod habet accepta est non secundum quod non habet. Non enim ut aliis sit remissio vobis autem tribulatio sed ex equalitate in presenti tempore vestra abundantia illorum inopiam suppleat ut et illorum abundantia vestre inopie sit supplementum ut fiat equalitas sicut scriptum est. Qui multum habuit non abundavit et qui modicum non minoravit. Gratias autem deo qui dedit eandem sollicitudinem pro vobis in corde titi quoniam exhortationem quidem suscepit sed cum sollicitior esset sua voluntate profectus est ad vos. Misimus etiam cum illo fratrem cuius laus est in evangelio per omnes ecclesias. Non solum autem sed et ordinatus ab ecclesiis comes peregrinationis nostre in hanc gratiam que ministratur a nobis ad domini gloriam et destinatam voluntatem nostram devitantes hoc ne quis nos vituperet in hac plenitudine que ministratur a nobis in gloriam dei. Providemus enim bona non solum coram deo sed et coram omnibus hominibus. Misimus autem cum illis et fratrem nostrum quem probavimus in multis sepe sollicitum esse. Nunc autem multo sollicitiorem confidentia multa in vos sive pro tito qui est socius meus et in vobis adiutor sive fratres nostri apostoli ecclesiarum gloria christi. Ostensionem ergo que est caritatis vestre et glorie nostre pro vobis in illos ostendite in faciem ecclesiarum. Nam de ministerio quod fit in sanctos ex abundanti est michi scribere vobis.

IX

Scio enim promptum animum vestrum pro quo de vobis glorior apud macedonas quoniam et achaia parata est ab anno preterito et vestra emulatio provocavit plurimos. Misimus autem fratres ut ne quod gloriamur de vobis evacuetur in hac parte ut quemadmodum dixi parati sitis ne cum venerint mecum macedones et invenerint vos imparatos erubescamus nos ut non dicamus vos in hac substantia. Necessarium ergo existimavi rogare fratres ut preveniant ad vos et preparent repromissam benedictionem hanc paratam esse sic quasi benedictionem non quasi avaritiam. Hoc autem dico qui parce seminat parce et metet et qui seminat in benedictionibus de benedictionibus et metet. Unusquisque prout destinavit corde suo non ex tristitia aut ex necessitate. Hilarem enim datorem diligit deus. Potens est autem deus omnem gratiam abundare facere in vobis ut in omnibus semper omnem sufficientiam habentes abundetis in omne opus bonum. Sicut scriptum est. Dispersit dedit pauperibus iustitia eius manet in eternum. Qui autem administrat semen seminanti et panem ad manducandum prestabit et multiplicabit semen vestrum et augebit incrementa frugum iustitie vestre ut in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem que operatur per nos gratiarum actionem deo. Quoniam ministerium huius officii non solum supplet ea que desunt sanctis sed et abundat per multas gratiarum actiones in domino per probationem ministerii huius glorificantes deum in obedientia confessionis vestre in evangelio christi et simplicitate communicationis in illos et in omnes et in ipsorum obsecratione pro vobis desiderantium vos propter eminentem gratiam dei in vobis. Gratias deo super inenarrabili dono eius. Ipse autem ego paulus obsecro vos per mansuetudinem et modestiam christi qui in facie quidem humilis sum inter vos absens autem confido in vobis.

X

Rogo autem vos ne presens audeam per eam confidentiam qua existimor audere in quosdam qui arbitrantur nos tanquam secundum carnem ambulemus. In carne enim ambulantes non secundum carnem militamus. Nam arma militie nostre non carnalia sed potentia deo ad destructionem munitionum consilia destruentes et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam dei et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium christi et in promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam cum impleta fuerit vestra obedientia. Que secundum faciem sunt videte. Si quis confidit sibi christi se esse hoc cogitet iterum apud se quia sicut ipse christi est ita et nos. Nam et si amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra quam dedit dominus in edificationem et non in destructionem vestram non erubescam. Ut autem non existimer tanquam terrere vos per epistolas quoniam quidem epistole inquiunt

metet · aude · nob

Semen abrahe sunt et ego. Ministri Christi sunt et ego.

inquiunt graves sunt et fortes; presentia autem corporis infirma et sermo contemptibilis. Hoc cogitet qui eiusmodi est, quia quales sumus verbo per epistolas absentes, tales et presentes in facto. Non enim audemus inserere aut comparare nos quibusdam qui seipsos commendant; sed ipsi in nobis metipsis metientes et comparantes nosmetipsos nobis. Nos autem non in immensum gloriabimur, sed secundum mensuram pertingendi usque ad vos. Non enim quasi non pertingentes usque ad vos superextendimus nos. Usque ad vos enim pervenimus in evangelio Christi; non in immensum gloriantes in alienis laboribus. Spem autem habentes crescentis fidei vestre in vobis magnificari secundum regulam nostram in habundantia, etiam in illa que ultra vos sunt evangelizare, non in aliena regula in his que preparata sunt gloriari. Qui autem gloriatur, in domino glorietur. Non enim qui seipsum commendat ille probatus est, sed quem deus commendat.

tales

regule quam mensus est nobis deus

XI

Utinam sustineretis modicum quid insipientie mee, sed et supportate me. Emulor enim vos dei emulatione. Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo. Timeo autem ne sicut serpens evam seduxit astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri et excidant a simplicitate que est in Christo. Nam si is qui venit alium Christum predicat quem non predicavimus, aut alium spiritum accipitis quem non accepistis, aut aliud evangelium quod non recepistis, recte pateremini. Existimo enim me nichil minus fecisse a magnis apostolis. Et si imperitus sermone, sed non scientia; in omnibus autem manifestati sumus vobis. Aut numquid peccatum feci me ipsum humilians ut vos exaltemini? Quoniam gratis evangelium dei evangelizavi vobis. Alias ecclesias expoliavi accipiens stipendia ad ministerium vestrum; et cum essem apud vos et egerem, nulli onerosus fui. Nam quod michi deerat suppleverunt fratres qui venerunt a macedonia; et in omnibus sine onere me vobis servavi et servabo. Est veritas Christi in me, quoniam hec gloria non infringetur in me in regionibus achaie. Quare? Quia diligo vos? Deus scit. Quod autem facio et faciam, ut amputem occasionem eorum qui volunt occasionem, ut in quo gloriantur inveniantur sicut et nos.

Nam eiusmodi pseudo apostoli operarii subdoli transfigurantes se in apostolos Christi. Et non mirum; ipse enim sathanas transfigurat se in angelum lucis. Non est ergo magnum si ministri eius transfigurentur velut ministri iustitie; quorum finis erit secundum opera ipsorum. Iterum dico, ne quis me putet insipientem esse; alioquin velut insipientem accipite me, ut et ego modicum quid glorier. Quod loquor non loquor secundum deum, sed quasi in insipientia in hac substantia glorie. Quoniam multi gloriantur secundum carnem, et ego gloriabor. Libenter enim suffertis insipientes cum sitis ipsi sapientes. Sustinetis enim si quis vos in servitutem redigit, si quis devorat, si quis accipit, si quis extollitur, si quis in faciem vos cedit. Secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis audet, in insipientia dico, audeo et ego. Hebrei sunt, et ego. Israhelite sunt, et ego. Ut minus sapiens dico, plus ego. In laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. A iudeis quinquies quadragenas una minus accepi. Ter virgis cesus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte ac die in profundo maris fui; in itineribus sepe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, periculis in [illegible] solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus; in labore et erumpna, in vigiliis multis, in fame et siti, in ieiuniis multis, in frigore et nuditate, preter illa que extrinsecus sunt, instantia mea cotidiana, sollicitudo omnium ecclesiarum. Quis infirmatur et ego non infirmor? Quis scandalizatur et ego non uror? Si gloriari oportet, que infirmitatis mee sunt gloriabor. Deus et pater domini nostri ihesu Christi scit, qui est benedictus in secula, quod non mentior. Damasci prepositus gentis arethe regis custodiebat civitatem damascenorum ut me comprehenderet, et per fenestram in sporta dimissus sum per murum, et sic effugi manus eius.

XII

Si gloriari oportet, non expedit quidem; veniam autem ad visiones et revelationes domini. Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim, sive in corpore nescio, sive extra corpus nescio, deus scit, raptum huiusmodi usque ad tertium celum. Et scio huiusmodi hominem, sive in corpore sive extra corpus nescio, deus scit, quoniam raptus est in paradysum et audivit archana verba que non licet homini loqui. Pro huiusmodi gloriabor; pro me autem nichil gloriabor nisi in infirmitatibus meis. Nam et si voluero gloriari, non ero insipiens; veritatem enim dicam. Parco autem, ne quis me existimet supra id quod videt in me aut audit aliquid ex me. Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus est michi stimulus carnis mee angelus sathane, ut me colaphizet. Propter quod ter dominum rogavi ut discederet a me, et dixit michi: Sufficit tibi gratia mea; nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi. Propter quod placeo michi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo. Cum enim infirmor, tunc potens sum. Factus sum insipiens; vos me coegistis. Ego enim debui a vobis commendari. Nichil enim minus feci ab hiis qui sunt supra modum apostoli, tamen et si nichil sum. Signa tamen apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia, signis et prodigiis et virtutibus. Quid est enim quod minus habuistis pre ceteris ecclesiis, nisi quod ego ipse non gravavi vos? Donate in hanc iniuriam.

Ecce tercio hoc paratus sum uenire ad uos: et non ero grauis uobis. Non enim quero que uestra sunt: sed uos. Nec enim debent filii parentibus thesaurizare: sed parentes filiis. Ego autem libentissime impendam et superimpendar ipse: pro animabus uestris. Licet plus uos diligens minus diligar. Sed esto ego uos non grauaui. Sed cum essem astutus: dolo uos cepi. Numquid per aliquem illorum quos misi ad uos circumueni uos? Rogaui titum: et misi cum illo fratrem. Numquid titus uos circumuenit? Nonne eodem spiritu ambulauimus? Nonne isdem uestigiis? Iterum putatis quod excusemus nos apud uos. Coram deo in christo loquimur: omnia autem karissimi propter uestram edificationem. Timeo enim ne forte cum uenero: non quales uolo inueniam uos: et ego inueniar a uobis: qualem non uultis: ne forte contentiones, emulationes, animositates, dissensiones, detractiones, susurrationes, inflationes, seditiones sint inter uos. Ne iterum cum uenero: humiliet me deus apud uos et lugeam multos ex hiis qui ante peccauerunt et non egerunt penitentiam super inmunditia

XIII et fornicatione: et impudicitia quam gesserunt. Ecce tercio hoc uenio ad uos: in ore duorum uel trium testium stabit omne uerbum. Predixi et predico ut presens uobis et nunc absens hiis qui ante peccauerunt: et ceteris omnibus quoniam si uenero iterum non parcam. An experimentum queritis eius qui in me loquitur christus? Qui in uobis non infirmatur: sed potens est in uobis. Nam et si crucifixus est ex infirmitate: sed uiuit ex uirtute dei. Nam et nos infirmi sumus cum illo. Sed uiuimus cum eo ex uirtute dei in uobis. Uos metipsos temptate, si estis in fide: ipsi uos probate. An non cognoscitis uosmetipsos quia christus ihesus in uobis est, nisi forte reprobi estis? Spero autem quod cognoscetis, quia nos non sumus reprobi. Oramus autem deum: ut nichil mali faciatis. Non ut nos probati pareamus: sed ut uos quod bonum est faciatis. Nos autem ut reprobi simus. Non enim possumus aliquid aduersum ueritatem: sed pro ueritate. Gaudemus autem quando nos infirmi sumus. Uos autem potentes estis: hoc et oramus uestram consummationem. Ideo hec absens scribo: ut non presens durius agam. Secundum potestatem quam dominus dedit in edificationem et non in destructionem.

De cetero fratres gaudete: perfecti estote: exhortamini: idem sapite: pacem habete: et deus dilectionis et pacis erit uobiscum. Salutate inuicem in osculo sancto. Salutant uos sancti omnes. Gratia domini nostri ihesu christi et caritas dei: et communicatio sancti spiritus sit cum omnibus uobis amen. Explicit epistola sancti pauli apostoli ad corinthios secunda. Incipiunt capitula epistole sancti pauli ad galathas.

De resurrectione domini: et de apostolo a uocatione galathas refrenante et hominibus despiciente. De apostolo euangelium non ab hominibus sed a deo diuinitus consecuto et cursum ad galathas prosequente. De falsis fratribus et de petro in circumcisione. De petro antiochiam cum gentibus et lege ueteris testamenti, per crucem et passionem domini destruentem et galatharum stulticia.

De omnibus qui ex operibus legis sunt quod sub lege sunt maledicto: et domino redimente nos ex maledicto legis et lege posita quoadusque ueniret semen repromissionis.

De scriptura concludente omnia sub peccato: et de equalitate omnium gentium et credentibus omnibus quod semen sunt abrahe.

De iudeis credentibus sub elementis mundi constrictis: et de credentibus in domino quod non sunt iam serui sed liberi: et de fide in aduentum apostoli et seductoribus galatharum. Et monte syna.

De duobus filiis abrahe et testamentis duobus.

De circumcidentibus se quod christus eis nichil proderit: et de circumcisione et preputio quod nichil sunt et de cursu primo fidei galatharum: et impletione legis in proximo.

De contentione carnis et spiritus et de sustentatione mutua inter fratres et honore communium ut proprio.

De humanitate discentium uerbum domini: et de seminatione carnalium uel spiritalium et elemosina facienda et de circumcisione non seruantibus legem: et apostolo in cruce domini gloriante.

De circumcisione et preputio quod nichil sunt: et de apostolo in corpore suo stigmata ihesu portante.

Explicunt capitula. Incipit argumentum.

Galathe sunt greci: hii uerbum ueritatis primum ab apostolo acceperunt. Sed post discessum eius temptati sunt a falsis apostolis: ut in legem et in circumcisionem uerterentur. Hos apostolus reuocat ad fidem scribens eis ab epheso. Explicit argumentum.

Incipit epistola beati pauli apostoli ad galathas. I.

Paulus apostolus non ab hominibus neque per hominem sed per ihesum christum et deum patrem qui suscitauit eum a mortuis: et qui mecum sunt omnes fratres ecclesiis galatie. Gratia uobis et pax a deo patre et domino ihesu christo. Qui dedit semetipsum pro peccatis nostris ut eriperet nos de presenti seculo nequam secundum uoluntatem dei et patris nostri cui est gloria in secula seculorum amen.

Miror quod sic tam cito transferimini ab eo qui uos uocauit in gratiam christi: in aliud euangelium, quod non est aliud nisi sunt aliqui qui uos conturbant et uolunt conuertere euangelium christi. Sed licet nos aut angelus de celo euangelizet uobis preterquam quod euangelizauimus uobis anathema sit. Sicut prediximus: et nunc iterum dico. Si quis

vobis euangelizauerit preter id quod accepistis, anathema sit. Modo enim hominibus suadeo an deo? An quero hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem.

Notum enim uobis facio fratres euangelium quod euangelizatum est a me, quia non est secundum hominem. Neque enim ego ab homine accepi illud neque didici, sed per reuelationem Ihesu Christi. Audistis enim conuersationem meam aliquando in iudaismo: quoniam supra modum persequebar ecclesiam dei et expugnabam illam, et proficiebam in iudaismo supra multos coetaneos meos in genere meo, habundantius emulator existens paternarum mearum traditionum. Cum autem placuit ei qui me segregauit de utero matris mee et uocauit per gratiam suam ut reuelaret filium suum in me, ut euangelizarem illum in gentibus, continuo non acquieui carni et sanguini, neque ueni Ierosolimam ad antecessores meos apostolos, sed abii in Arabiam et iterum reuersus sum Damascum. Deinde post annos tres ueni Ierosolimam uidere Petrum, et mansi apud eum diebus quindecim. Alium autem apostolorum uidi neminem, nisi Iacobum fratrem domini. Que autem scribo uobis, ecce coram deo quia non mentior. Deinde ueni in partes Syrie et Cilicie. Eram autem ignotus facie ecclesiis Iudee que erant in Christo. Tantum autem auditum habebant: quoniam qui persequebatur nos aliquando nunc euangelizat fidem quam aliquando expugnabat, et in me glorificabant deum. III

Mansit

II Deinde post annos quatuordecim iterum ascendi Ierosolimam cum Barnaba assumpto et Tito. Ascendi autem secundum reuelationem et contuli cum illis euangelium quod predico in gentibus, seorsum autem hiis qui uidebantur, ne forte in uacuum currerem aut cucurrissem. Sed neque Titus qui mecum erat, cum esset gentilis, compulsus est circumcidi, sed propter subintroductos falsos fratres qui subintroierunt explorare libertatem nostram quam habemus in Christo Ihesu, ut nos in seruitutem redigerent. Quibus neque ad horam cessimus subiectioni, ut ueritas euangelii permaneat apud uos. Ab hiis autem qui uidebantur esse aliquid, quales aliquando fuerint nichil mea interest. Deus personam hominis non accipit. Michi enim qui uidebantur esse aliquid nichil contulerunt. Sed e contra cum uidissent quod creditum est mihi euangelium preputii, sicut Petro circumcisionis, qui enim operatus est Petro in apostolatum circumcisionis, operatus est et michi inter gentes, et cum cognouissent gratiam que data est michi, Iacobus et Petrus et Iohannes qui uidebantur columpne esse, dextras dederunt michi et Barnabe societatis, ut nos in gentes, ipsi autem in circumcisionem, tantum ut pauperum memores essemus, quod et sollicitus fui hoc ipsum facere. Cum autem uenisset Petrus Antiochiam in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat. Prius enim quam uenirent quidam ab Iacobo, cum gentibus edebat. Cum autem uenissent, subtrahebat et segregabat se, timens eos qui ex circumcisione erant. Et simulationi eius consenserunt ceteri Iudei, ita ut et Barnabas duceretur ab eis in illam simulationem. Sed cum uidissem quod non recte ambularent ad ueritatem euangelii, dixi Petro coram omnibus: Si tu cum Iudeus sis, gentiliter et non iudaice uiuis, quomodo gentes cogis iudaizare? Nos natura Iudei et non ex gentibus peccatores. Scientes autem quod non iustificatur homo ex operibus legis nisi per fidem Ihesu Christi, et nos in Christo Ihesu credimus, ut iustificemur ex fide Christi et non ex operibus legis, propter quod ex operibus legis non iustificabitur omnis caro. Quod si querentes iustificari in Christo inuenti sumus et ipsi peccatores, numquid Christus peccati minister est? Absit. Si enim que destruxi hec iterum edifico, preuaricatorem me constituo. Ego enim per legem legi mortuus sum ut deo uiuam. Christo confixus sum cruci. Viuo autem iam non ego, uiuit uero in me Christus. Quod autem nunc uiuo in carne, in fide uiuo filii dei qui dilexit me et tradidit semetipsum pro me. Non abicio gratiam dei. Si enim per legem iustitia, ergo Christus gratis mortuus est.

III O insensati Galathe, quis uos fascinauit ueritati non obedire, ante quorum oculos Ihesus Christus proscriptus est in uobis crucifixus? Hoc solum uolo a uobis discere: ex operibus legis spiritum accepistis an ex auditu fidei? Sic stulti estis ut cum spiritu ceperitis nunc carne consummamini? Tanta passi estis sine causa? Si tamen sine causa. Qui ergo tribuit uobis spiritum et operatur uirtutes in uobis, ex operibus legis an ex auditu fidei? Sicut Abraham credidit deo et reputatum est illi ad iustitiam. Cognoscite ergo quia qui ex fide sunt, hii sunt filii Abrahe. Prouidens autem scriptura quia ex fide iustificat gentes deus, prenuntiauit Abrahe quia benedicentur in te omnes gentes. VI

Igitur qui ex fide sunt benedicentur cum fideli Abraham. Quicumque enim ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt. Scriptum est enim: Maledictus omnis qui non permanserit in omnibus que scripta sunt in libro legis ut faciat ea. Quoniam in lege nemo iustificatur apud deum manifestum est, quia iustus ex fide uiuit. Lex autem non est ex fide, sed qui fecerit ea uiuet in illis. Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum, quia scriptum est: Maledictus omnis qui pendet in ligno, ut in gentibus benedictio Abrahe fieret in Christo Ihesu, ut pollicitationem spiritus accipiamus per fidem. Fratres, secundum hominem dico, tamen hominis confirmatum testamentum nemo spernit aut superordinat. Abrahe dicte sunt promissiones et semini eius. Non dicit et seminibus quasi in multis, sed quasi in uno: et semini tuo qui est Christus. Hoc autem dico testamentum

Margin notes: s aliquid esse — s petro apostolatum circumcisionis operatus — reputatum — ut — benedictio

confirmatum a deo que post quadringentos et triginta annos facta est lex, non irritum facit ad evacuandam promissionem. Nam si ex lege hereditas, iam non ex promissione. Abrahe autem per repromissionem donavit deus. Quid igitur lex? Propter transgressiones posita est donec veniret semen cui promiserat, ordinata per angelos in manu mediatoris. Mediator autem unius non est; deus autem unus est. vii

Lex ergo adversus promissa dei? Absit. Si enim data esset lex que posset vivificare, vere ex lege esset iusticia. Sed conclusit scriptura omnia sub peccato ut promissio ex fide ihesu christi daretur credentibus. Prius autem quam veniret fides, sub lege custodiebamur conclusi in eam fidem que revelanda erat. Itaque lex pedagogus noster fuit in christo ut ex fide iustificemur. At ubi venit fides, iam non sumus sub pedagogo. Omnes enim filii dei estis per fidem in christo ihesu. Quicumque enim in christo baptizati estis, christum induistis. Non est iudeus neque grecus, non est servus neque liber, non est masculus neque femina. Omnes enim vos unum estis in christo ihesu. Si autem vos christi, ergo abrahe semen estis, secundum promissionem heredes.

Dico autem: quanto tempore heres parvulus est, nichil differt a servo cum sit dominus omnium, sed sub tutoribus et actoribus est usque ad prefinitum tempus a patre. Ita et nos cum essemus parvuli, sub elementis huius mundi eramus servientes. At ubi venit plenitudo temporis, misit deus filium suum factum ex muliere factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus. Quoniam autem estis filii dei, misit deus spiritum filii sui in corda vestra clamantem abba pater. Itaque iam non est servus sed filius. Quod si filius, et heres per deum. Sed tunc quidem ignorantes deum, his qui natura non sunt dii serviebatis. Nunc autem cum cognoveritis deum, immo cogniti sitis a deo, quomodo convertimini iterum ad infirma et egena elementa quibus denuo servire vultis? Dies observatis et menses et tempora et annos. Timeo vos ne forte sine causa laboraverim in vobis. Estote sicut et ego, quia et ego sicut vos. Fratres obsecro vos. Nichil me lesistis. Scitis autem quia per infirmitatem carnis evangelizavi vobis iam pridem, et temptationem vestram in carne mea non sprevistis neque respuistis, sed sicut angelum dei excepistis me, sicut christum ihesum. Ubi est ergo beatitudo vestra? Testimonium enim perhibeo vobis quia si fieri posset, oculos vestros eruissetis et dedissetis michi. Ergo inimicus vobis factus sum verum dicens vobis? Emulantur vos non bene, sed excludere vos volunt ut illos emulemini. Bonum autem emulamini in bono semper et non tantum cum presens sum apud vos.

Filioli mei, quos iterum parturio donec christus formetur in vobis. Vellem autem esse apud vos modo et mutare vocem meam quia confundor in vobis. Dicite michi qui sub lege vultis esse, legem non legistis? Scriptum est enim quoniam abraham duos filios habuit, unum de ancilla et unum de libera. Sed is qui de ancilla secundum carnem natus est, qui autem de libera per repromissionem; que sunt per allegoriam dicta. Hec sunt enim duo testamenta: unum quidem in monte syna in servitutem generans, que est agar. Syna enim mons est in arabia, qui coniunctus est ei que nunc est ierusalem et servit cum filiis suis. Illa autem que sursum est ierusalem libera est, que est mater nostra. Scriptum est enim: Letare sterilis que non paris, erumpe et clama que non parturis, quia multi filii deserte magis quam eius que habet virum. Nos autem fratres secundum ysaac promissionis filii sumus. Sed quomodo tunc qui secundum carnem natus fuerat persequebatur eum qui secundum spiritum, ita et nunc. Sed quid dicit scriptura? Eice ancillam et filium eius; non enim heres erit filius ancille cum filio libere. Itaque fratres non sumus ancille filii sed libere, qua libertate christus nos liberavit. State et nolite iterum iugo servitutis contineri.

sterilis

V

Ecce ego paulus dico vobis quoniam si circumcidamini, christus vobis nichil proderit. Testificor autem rursum omni homini circumcidenti se quoniam debitor est universe legis faciende. Evacuati estis a christo qui in lege iustificamini; a gratia excidistis. Nos enim spiritu ex fide spem iusticie expectamus. Nam in christo ihesu neque circumcisio aliquid valet neque preputium, sed fides que per caritatem operatur. Currebatis bene: quis vos impedivit veritati non obedire? Nemini consenseritis. Persuasio hec non est ex eo qui vocat vos. Modicum fermentum totam massam corrumpit. Ego confido in vobis in domino quod nichil aliud sapietis. Qui autem conturbat vos portabit iudicium quicumque est ille. Ego autem fratres si circumcisionem predico, quid adhuc persecutionem patior? Ergo evacuatum est scandalum crucis. Utinam et abscidantur qui vos conturbant. Vos enim in libertatem vocati estis fratres; tantum ne libertatem in occasionem detis carnis, sed per caritatem servite invicem. Omnis enim lex in uno sermone impletur: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Quod si invicem mordetis et comeditis, videte ne ab invicem consumamini. Dico autem: spiritu ambulate et desideria carnis non perficietis. Caro enim concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem; hec enim sibi invicem adversantur, ut non quecumque vultis illa faciatis. Quod si spiritu ducimini, non estis sub lege. Manifesta autem sunt opera carnis, que sunt fornicatio, immunditia, impudicitia,

fructus · *crucifixus* · VI

luxuria · idolorum servitus · veneficia · inimicitie · contentiones · emulationes · ire · rixe · dissensiones · secte · invidie · hereses · homicidia · ebrietates · commessationes · et his similia que predico vobis sicut predixi: quoniam qui talia agunt regnum Dei non consequentur. Fructus autem spiritus est caritas · gaudium · pax · patientia · longanimitas · bonitas · benignitas · fides · modestia · continentia · castitas. Adversus huiusmodi non est lex. Qui autem sunt Christi carnem suam crucifixerunt cum vitiis et concupiscentiis. Si spiritu vivimus: spiritu et ambulemus. Non efficiamur inanis glorie cupidi · invicem provocantes · invicem invidentes. Fratres: et si preoccupatus fuerit homo in aliquo delicto: vos qui spirituales estis instruite huiusmodi in spiritu lenitatis. Considerans teipsum: ne et tu tempteris. Alter alterius onera portate: et sic adimplebitis legem Christi. Nam si quis existimat se aliquid esse cum nichil sit: ipse se seducit. Opus autem suum probet unusquisque: et sic in semetipso tantum gloriam habebit et non in altero. Unusquisque enim onus suum portabit.

Communicet autem is qui catezizatur verbo ei qui se catezizat in omnibus bonis. Nolite errare: Deus non irridetur. Que enim seminaverit homo: hec et metet. Quoniam qui seminat in carne sua: de carne et metet corruptionem. Qui autem seminat in spiritu: de spiritu metet vitam eternam. Bonum autem facientes non deficiamus: tempore enim suo metemus non deficientes. Ergo dum tempus habemus operemur bonum ad omnes: maxime autem ad domesticos fidei. Videte qualibus litteris scripsi vobis mea manu. Quicumque volunt placere in carne: hi cogunt vos circumcidi tantum ut crucis Christi persecutionem non patiantur. Neque enim qui circumciduntur legem custodiunt: sed volunt vos circumcidi ut in carne vestra glorientur. Michi autem absit gloriari: nisi in cruce domini nostri Ihesu Christi: per quem michi mundus crucifixus est et ego mundo. In Christo enim Ihesu: neque circumcisio aliquid valet neque preputium: sed nova creatura. Et quicumque hanc regulam secuti fuerint: pax super illos et misericordia: et super Israel Dei. De cetero nemo mihi molestus sit. Ego enim stigmata domini: in corpore meo porto. Gratia domini nostri Ihesu Christi: cum spiritu vestro fratres amen. Explicit epistola sancti Pauli ad Galathas. Incipiunt capitula epistole Pauli apostoli ad Ephesios.

De sanctis quod ante constitutionem mundi in domino Christo electi sunt. et de renovatione omnium in domino Christo que in celis sunt et in terra.

De apostolo pro Ephesiis deprecante: et de principe potestatis aeris huius. De Deo per divitias misericordie sue sanctos cum Christo domino nostro convivificante: et de sanctis quod non in virtute sua ad domini gratiam venerunt sed dono et benivolentia Dei: et de domino legem mandatorum in sententiis evacuante.

De civibus sanctorum et domesticis Dei: et de mysterio domini quod ante passionem ipsius generationibus aliis non fuerit revelatum: et de omni patientia in celis et in terris.

De domino super omnia quam a sanctis petitur abundantius largiente: et una fide et unum baptisma et diversitate gratie donationis Dei.

De stultitia gentium et libidine: et de exponendo veterem et induere novum hominem: et abstinentia mali sermonis.

De dilectione: et quod sancti debeant domino in omnibus [gratias agere].

De cautione vivendi et sapientia et subiectione mulierum ad maritos.

De parentum erga filios temperamento.

De fidelitate et ministerio Tychici. Expliciunt capitula. Incipit argumentum.

Ephesii sunt Asiani: hi accepto verbo veritatis perstiterunt in fide. hos collaudat apostolus · scribens eis ab urbe Roma de carcere per Tychicum diaconum. Explicit argumentum. Incipit epistola beati Pauli apostoli ad Ephesios.

Paulus apostolus Christi Ihesu per voluntatem Dei · sanctis omnibus qui sunt Ephesi: et fidelibus in Christo Ihesu: gratia vobis et pax a Deo patre nostro et domino Ihesu Christo. Benedictus Deus et pater domini nostri Ihesu Christi: qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in celestibus in Christo: sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem · ut essemus sancti et immaculati in conspectu eius in caritate. Qui predestinavit nos in adoptionem filiorum per Ihesum Christum in ipsum secundum propositum voluntatis sue. in laudem glorie gratie sue. In qua gratificavit nos in dilecto filio suo: in quo habemus redemptionem per sanguinem eius: remissionem peccatorum secundum divitias gratie eius que superabundavit in nobis · in omni sapientia et prudentia: ut notum faceret nobis sacramentum voluntatis sue · secundum bonum placitum eius quod proposuit in eo in dispensationem plenitudinis temporum instaurare omnia in Christo. que in celis et que in terra sunt in ipso: in quo et sorte vocati sumus predestinati secundum propositum eius qui omnia operatur secundum consilium voluntatis sue · ut simus in laudem glorie eius qui ante [nos] speravimus in Christo. In quo et vos cum audissetis verbum veritatis evangelium salutis vestre: in quo et credentes signati estis spiritu promissionis sancto: qui est pignus hereditatis nostre in redemptionem acquisitionis in laudem glorie ipsius.

Propterea et ego audiens fidem vestram que est in domino Ihesu et dilectionem in omnes sanctos: non cesso gratias agens pro vobis memoriam vestri faciens in orationibus meis:

ut deus domini nostri iesu christi pater gloriae det vobis spiritum sapientiae et revelationis in agnitione eius, inluminatos oculos cordis vestri, ut sciatis quae sit spes vocationis eius, et quae divitiae gloriae hereditatis eius in sanctis, et quae sit supereminens magnitudo virtutis eius in nos qui credidimus secundum operationem potentiae virtutis eius, quam operatus est in christo suscitans illum a mortuis, et constituens ad dexteram suam in caelestibus, supra omnem principatum et potestatem et virtutem et dominationem, et omne nomen quod nominatur non solum in hoc saeculo sed et in futuro. Et omnia subiecit sub pedibus eius, et ipsum dedit caput supra omnem ecclesiam, quae est corpus ipsius, plenitudo eius qui omnia in omnibus adimpletur.

II Et vos cum essetis mortui delictis et peccatis vestris, in quibus aliquando ambulastis secundum saeculum mundi huius, secundum principem potestatis aeris huius, spiritus qui nunc operatur in filios diffidentiae, in quibus et nos omnes aliquando conversati sumus in desideriis carnis nostrae, facientes voluntates carnis et cogitationum, et eramus natura filii irae sicut et ceteri. Deus autem qui dives est in misericordia, propter nimiam caritatem suam qua dilexit nos, et cum essemus mortui peccatis, convivificavit nos christo, cuius gratia estis salvati, et conresuscitavit et consedere fecit in caelestibus in christo iesu, ut ostenderet in saeculis supervenientibus abundantes divitias gratiae suae in bonitate super nos in christo iesu. Gratia enim estis salvati per fidem, et hoc non ex vobis, dei enim donum est, non ex operibus, ut ne quis glorietur. Ipsius enim sumus factura, creati in christo iesu in operibus bonis, quae praeparavit deus ut in illis ambulemus. Propter quod memores estote quod aliquando vos gentes in carne, qui dicebamini praeputium ab ea quae dicitur circumcisio in carne manufacta, quia eratis illo in tempore sine christo, alienati a conversatione israhel, et hospites testamentorum promissionis, spem non habentes, et sine deo in hoc mundo. Nunc autem in christo iesu vos qui aliquando eratis longe facti estis prope in sanguine christi. Ipse est enim pax nostra, qui fecit utraque unum, et medium parietem maceriae solvens, inimicitiam in carne sua, legem mandatorum decretis evacuans, ut duos condat in semetipsum in unum novum hominem, faciens pacem, ut reconciliet ambos in uno corpore deo per crucem, interficiens inimicitiam in semetipso. Et veniens evangelizavit pacem vobis qui longe fuistis, et pacem his qui prope, quia per ipsum habemus accessum ambo in uno spiritu ad patrem. Ergo iam non estis hospites et advenae, sed estis cives sanctorum et domestici dei, superaedificati super fundamentum apostolorum et prophetarum, ipso summo angulari lapide christo iesu, in quo omnis aedificatio constructa crescit in templum sanctum in domino, in quo et vos coaedificamini in habitaculum dei in spiritu sancto.

III Huius rei gratia ego paulus vinctus christi iesu pro vobis gentibus, si tamen audistis dispensationem gratiae dei quae data est mihi in vobis, quoniam secundum revelationem notum mihi factum est sacramentum, sicut supra scripsi in brevi, prout potestis legentes intellegere prudentiam meam in mysterio christi, quod aliis generationibus non est agnitum filiis hominum, sicut nunc revelatum est sanctis apostolis eius et prophetis in spiritu, esse gentes coheredes et concorporales et comparticipes promissionis in christo iesu per evangelium, cuius factus sum ego minister secundum donum gratiae dei quae data est mihi secundum operationem virtutis eius. Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia haec, in gentibus evangelizare investigabiles divitias christi, et illuminare omnes quae sit dispensatio sacramenti absconditi a saeculis in deo, qui omnia creavit, ut innotescat principibus et potestatibus in caelestibus per ecclesiam multiformis sapientia dei, secundum praefinitionem saeculorum quam fecit in christo iesu domino nostro, in quo habemus fiduciam et accessum in confidentia per fidem eius. Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis, quae est gloria vestra. Huius rei gratia flecto genua mea ad patrem domini nostri iesu christi, ex quo omnis paternitas in caelis et in terra nominatur, ut det vobis secundum divitias gloriae suae virtute corroborari per spiritum eius in interiore homine, habitare christum per fidem in cordibus vestris, in caritate radicati et fundati, ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis quae sit latitudo et longitudo et sublimitas et profundum, scire etiam supereminentem scientiae caritatem christi, ut impleamini in omnem plenitudinem dei. Ei autem qui potens est omnia facere superabundanter quam petimus aut intellegimus, secundum virtutem quae operatur in nobis, ipsi gloria in ecclesia et in christo iesu in omnes generationes saeculi saeculorum amen.

IIII Obsecro itaque vos ego vinctus in domino ut digne ambuletis vocatione qua vocati estis, cum omni humilitate et mansuetudine, cum patientia supportantes invicem in caritate, solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus et unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestrae. Unus dominus, una fides, unum baptisma. Unus deus et pater omnium, qui super omnes et per omnia et in omnibus nobis. Unicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis christi. Propter quod dicit: Ascendens in altum captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus. Quod autem ascendit, quid est nisi quia et descendit primum in inferiores partes terrae? Qui descendit ipse est et qui ascendit super omnes caelos, ut impleret omnia. Et ipse dedit quosdam

flecto

dedit

dam quidem apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero evangelistas, alios autem pastores et doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerii, in edificationem corporis Christi. Donec occurramus omnes in unitatem fidei et agnitionis filii dei in virum perfectum, in mensuram etatis plenitudinis Christi, ut iam non simus parvuli fluctuantes et circumferamur omni vento doctrine in nequitia hominum in astutia ad circumventionem erroris. Veritatem autem facientes in caritate crescamus in illo per omnia qui est caput Christus. Ex quo totum corpus compactum et conexum per omnem iuncturam subministrationis secundum operationem in mensuram uniuscuiusque membri augmentum corporis facit in edificationem sui in caritate. Hoc igitur dico et testificor in domino ut iam non ambuletis sicut gentes ambulant in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati a vita dei per ignorantiam que est in illis, propter cecitatem cordis ipsorum, qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitie in operationem immunditie omnis in avaritia. Vos autem non ita didicistis Christum, si tamen illum audistis et in ipso edocti estis, sicut est veritas in Ihesu: deponere vos secundum pristinam conversationem veterem hominem qui corrumpitur secundum desideria erroris. Renovamini autem spiritu mentis vestre et induite novum hominem qui secundum deum creatus est in iustitia et sanctitate veritatis. Propter quod deponentes mendacium loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo, quoniam sumus invicem membra. Irascimini autem et nolite peccare. Sol non occidat super iracundiam vestram. Nolite locum dare diabolo. Qui furabatur iam non furetur, magis autem laboret operando manibus suis quod bonum est ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si quis bonus ad edificationem fidei, ut det gratiam audientibus. Et nolite contristare spiritum sanctum dei in quo signati estis in diem redemptionis. Omnis amaritudo et ira et indignatio et clamor et blasphemia tollatur a vobis cum omni malitia. Estote invicem benigni, misericordes, donantes invicem sicut et deus in Christo donavit nobis. Estote ergo imitatores dei sicut filii karissimi et ambulate in dilectione sicut et Christus dilexit nos et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam deo in odorem suavitatis. Fornicatio autem et omnis immunditia aut avaritia nec nominetur in vobis sicut decet sanctos, aut turpitudo aut stultiloquium aut scurrilitas que ad rem non pertinet, sed magis gratiarum actio. Hoc enim scitote intelligentes quod omnis fornicator aut immundus aut avarus quod est idolorum servitus, non habet hereditatem in regno Christi et dei. Nemo vos seducat inanibus

verbis. Propter hec enim venit ira dei in filios diffidentie. Nolite ergo effici participes eorum. Eratis enim aliquando tenebre, nunc autem lux in domino. Ut filii lucis ambulate. Fructus enim lucis est in omni bonitate et iustitia et veritate, probantes quid sit beneplacitum deo, et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem et redarguite. Que enim in occulto fiunt ab ipsis turpe est et dicere. Omnia autem que arguuntur a lumine manifestantur. Omne enim quod manifestatur lumen est. Propter quod dicit: Surge qui dormis et exsurge a mortuis et illuminabit te Christus. Videte itaque fratres quomodo caute ambuletis, non quasi insipientes sed ut sapientes, redimentes tempus quoniam dies mali sunt. Propterea nolite fieri imprudentes sed intelligentes que sit voluntas dei. Et nolite inebriari vino in quo est luxuria, sed implemini spiritu sancto loquentes vobismetipsis in psalmis et hymnis et canticis spiritualibus, cantantes et psallentes in cordibus vestris domino, gratias agentes semper pro omnibus in nomine domini nostri Ihesu Christi deo et patri, subiecti invicem in timore Christi. Mulieres viris suis subdite sint sicut domino, quoniam vir caput est mulieris sicut Christus caput est ecclesie, ipse salvator corporis eius. Sed sicut ecclesia subiecta est Christo, ita et mulieres viris suis in omnibus. Viri diligite uxores vestras sicut et Christus dilexit ecclesiam et seipsum tradidit pro ea ut illam sanctificaret mundans lavacro aque in verbo vite, ut exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam non habentem maculam aut rugam aut aliquid huiusmodi, sed ut sit sancta et immaculata. Ita et viri debent diligere uxores suas ut corpora sua. Qui suam uxorem diligit seipsum diligit. Nemo enim unquam carnem suam odio habuit, sed nutrit et fovet eam sicut et Christus ecclesiam, quia membra sumus corporis eius, de carne eius et de ossibus eius. Propter hoc relinquet homo patrem et matrem suam et adherebit uxori sue et erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo et in ecclesia. Verumptamen et vos singuli unusquisque suam uxorem sicut seipsum diligat, uxor autem ut timeat virum. Filii obedite parentibus vestris in domino; hoc enim iustum est. Honora patrem tuum et matrem, quod est mandatum primum in promissione, ut bene sit tibi et sis longevus super terram. Et vos patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros sed educate illos in disciplina et correptione domini. Servi obedite dominis carnalibus cum timore et tremore in simplicitate cordis vestri sicut Christo, non ad oculum servientes quasi hominibus placentes sed ut servi Christi facientes voluntatem dei ex animo, cum bona voluntate servientes sicut domino et non hominibus, scientes quoniam unusquisque quodcumque fecerit bonum hoc recipiet a domino sive servus sive liber. Et vos domini eadem facite illis remittentes

tentes minas. scientes quia et illorum et vester dominus est in celis:
et personarum acceptio non est apud deum. De cetero fratres con
fortamini in domino et in potentia virtutis eius. In
duite vos armaturam dei: ut possitis stare adver
sus insidias diaboli. Quia non est nobis collucta
tio adversus carnem et sanguinem: sed adversus prin
cipes et potestates. adversus mundi rectores tene
brarum: contra spiritalia nequitie in celestibus.
Propterea accipite armaturam dei: ut possitis
resistere in die malo et in omnibus perfecti stare. Sta
te ergo succincti lumbos vestros in veritate: et cal
ciati pedes in preparatione evangelii pacis. In omnibus
sumentes scutum fidei: in quo possitis omnia te
la nequissimi ignea extinguere. Et galeam salu
tis assumite: et gladium spiritus quod est verbum dei. Per om
nem orationem et obsecrationem orantes omni tempore in
spiritu et in ipso vigilantes in omni instantia et obse
cratione pro omnibus sanctis et pro me ut detur mihi sermo
in apertione oris mei cum fiducia notum facere
mysterium evangelii pro quo legatione fungor
in catena hac: ita ut in ipso audeam prout opor
tet me loqui. Ut autem et vos sciatis que circa me
sunt: quid agam omnia nota vobis faciet tychicus
carissimus frater: et fidelis minister in domino. Quem mi
si ad vos in hoc ipsum: ut cognoscatis que circa nos
sunt et consoletur corda vestra. Pax fratribus et caritas
cum fide a deo patre: et domino ihesu christo. Gratia cum omni
bus qui diligunt dominum nostrum ihesum christum in incorrup
tione amen. Explicit epistola sancti pauli ad ephe
sios. Incipiunt capitula. I.

De presbiteris quod ipsi fuerint aliquando episcopi et de apostolo
philippensibus predicante et deprecante.
De manifestatione vinculorum apostoli et de apostolo pa
rato ad vivendum atque moriendum. In unitate.
De domino quod cum in forma dei esset formam servi acce
perit: et de sanctis quod in bonis operibus non debeant mur
Be felicitate timothei et de negligentibus ac magis
sua quam domini ihesu christi querentibus et de apafrodito
et apostolo philippenses in omnibus consolantem.
De seductoribus et circumcisione spiritali atque car
nali et perfectis. De apostolo admonente sanctos ut ip
sum imitentur et de seductoribus et apostolo sanctos hor
tante ad concordiam.
De veritate atque castitate et iusticia: et de sacra
mento apostoli saturitatis ac famis: et tertium omni
um tempore. De apostolo macedonia proficiscen
te quod nulla ei ecclesia communicaverit in rati
one dati et accepti nisi philippenses: et de sidio
sanctorum in gloria domini et apostolo sanctos omnes in domino saluta
te et cesaris domo quod habuerit sanctos. Expli
ciunt capitula. Incipit argumentum.

Philippenses sunt macedones. Hi
accepto verbo veritatis perstiterunt
in fide: nec receperunt falsos a
postolos. Hos apostolus collaudat,
scribens eis a roma de carcere per epafroditum.
Explicit argumentum. Incipit epistola beati
pauli apostoli ad philippenses.

Paulus et timotheus ser
vi ihesu christi omnibus sanctis in christo ihesu qui sunt
philippis cum episcopis et
diaconibus: gratia vobis
et pax a deo patre nostro et
domino ihesu christo. Gratias a
go deo meo in omni me
moria vestri semper in
cunctis orationibus meis pro omnibus vobis cum gau
dio deprecationem faciens super communicatione
vestra in evangelio a prima die usque nunc confi
dens hoc ipsum quia qui cepit in vobis bonum
perficiet usque in diem christi ihesu. Sicut est mihi iu
stum hoc sentire pro omnibus vobis: eo quod ha
beam in corde vos et in vinculis meis et in defen
sione et confirmatione evangelii socios gau
dii mei omnes vos esse. Testis enim mihi est deus:
quomodo cupiam omnes vos in visceribus ihesu christi.
Et hoc oro: ut caritas vestra magis ac magis a
bundet in omni scientia et in omni sensu: ut proba
tis potiora et sitis sinceres et sine offensa in
die christi ihesu. Repleti fructu iusticie: per ihesum
christum in gloriam et laudem dei.
Scire autem vos volo fratres: quia que circa me sunt
magis ad profectum venerunt evangelii: ita
ut vincula mea manifesta fierent in christo
in omni pretorio et in ceteris omnibus et plures e
fratribus in domino confidentes vinculis meis
abundantius auderent sine timore verbum
dei loqui. Quidam quidem et propter invidiam et contentionem quidam autem et propter bonam vo
luntatem christum predicant. Quidam ex carita
te. scientes quod in defensione evangelii po
situs sum. Quidam autem ex contentione christum
annuntiant non sincere. existimantes pressu
ram se suscitare vinculis meis. Quid enim dum
omni modo sive per occasionem sive per veritatem christus
annuntietur: et in hoc gaudeo: sed et gaudebo.
Scio enim quia hoc mihi proveniet in salutem
per vestram orationem et subministrationem
spiritus ihesu christi. secundum expectationem et spem
meam: quia in nullo confundar. Sed in omni
fiducia sicut semper et nunc magnificabitur
christus in corpore meo. sive per vitam sive per
mortem. Michi enim vivere christus est et mori
lucrum. Quod si vivere in carne. hic mihi fru
ctus operis est: et quid eligam ignoro. Coartor
enim ex duobus: desiderium habens dissolvi
et esse cum christo multo magis melius. Perma
nere autem in carne necessarium est propter
vos. Et hoc confidens scio quia manebo et per
manebo omnibus vobis. ad profectum vestrum

Dissolui

et gaudium fidei. ut gratulatio vestra habundet
in Christo Ihesu in me per meum adventum iterum ad
vos. Tantum digne evangelio Christi conversamini
ut sive cum venero et videro vos sive absens au-
diam de vobis quia statis in uno spiritu unani-
mes collaborantes in fide evangelii et in nullo
terreamini ab adversariis. que est illis causa perdicio-
nis: vobis autem salutis. et hoc a deo quia vobis
donatum est pro Christo: non solum ut in eum credatis
sed ut pro illo paciamini. Idem certamen haben-
tes: quale et vidistis in me et nunc audistis de
me. II Si qua ergo consolatio in Christo. si quod so-
lacium caritatis si qua societas spiritus si qua
et viscera miserationis implete gaudium me-
um ut idem sapiatis eandem caritatem ha-
bentes. unanimes idipsum sentientes. Ni-
chil per contentionem neque per inanem gloriam. sed in hu-
militate superiores sibi invicem arbitrantes.
Non que sua sunt singuli considerantes: sed
ea que aliorum. Hoc enim sentite in vobis: quod et in Christo
Ihesu. Qui cum in forma dei esset. non rapinam arbi-
tratus est esse se equalem deo: sed semetipsum exina-
nivit formam servi accipiens. in similitudi-
nem hominum factus. et habitu inventus
ut homo. Humiliavit semetipsum factus o-
bediens usque ad mortem. mortem autem crucis.
Propter quod et deus illum exaltavit et donavit illi
nomen quod est super omne nomen ut in nomine Ihesu
omne genu flectatur celestium terrestrium et infer-
norum. Et omnis lingua confiteatur quia dominus Ihesus Christus
in gloria est dei patris. Itaque karissimi mei. sicut sem-
per obedistis non ut in presentia mei tantum. sed multo
magis nunc in absentia mea cum metu et tremo-
re vestram salutem operamini. Deus enim est qui opera-
tur in vobis. et velle et perficere pro bona volun-
tate. Omnia autem facite sine murmurationibus
ut sitis sine querela et simplices filii dei sine
reprehensione. In medio nationis prave et per-
verse: inter quos lucetis sicut luminaria in mun-
do verbum vite continentes ad gloriam meam
in die Christi. Quia non in vacuum cucurri: neque in va-
cuum laboravi. Sed et si immolor supra sacri-
ficium et obsequium fidei vestre. gaudeo et congra-
tulor omnibus vobis. Idipsum autem et vos gau-
dete: et congratulamini michi. Spero autem
in domino Ihesu. Timotheum cito me mittere ad vos
ut et ego bono animo sim cognitis que circa vos sunt.
Neminem enim habeo tam unanimem qui
sincera affectione pro vobis sollicitus sit. Om-
nes enim que sua sunt querunt. non que sunt Christi Ihesu. Ex-
perimentum autem eius cognoscite quia sicut patri filius
mecum servivit in evangelio. Hunc igitur
spero me mittere: mox ut videro que circa me sunt.
Confido autem in domino: quia et ipse veniam ad
vos cito. Necessarium autem existimavi Epa-
froditum fratrem et cooperatorem et commilitonem

flectatur

meum: vestrum autem apostolum et ministrum necessita-
tis mee ad vos mittere. Quoniam quidem omnes vos de-
siderabat: et mestus erat propterea quod audieratis
illum infirmatum. Nam et infirmatus est usque
ad mortem: sed deus misertus est eius. Non solum autem ei-
us verum et mei: ne tristiciam super tristiciam haberem.
Festinantius ergo misi illum: ut viso eo iterum gaude-
atis: et ego sine tristicia sim. Excipite itaque illum
cum omni gaudio in domino: et eiusmodi cum honore
habetote. Quoniam propter opus Christi usque ad mortem acces-
sit tradens animam suam. ut adimpleret id quod
ex vobis deerat erga meum obsequium. III De cetero
fratres mei gaudete in domino. Eadem vobis scribere michi quidem
non pigrum: vobis autem necessarium.
Videte canes. videte malos operarios. videte concisi-
onem. Nos enim sumus circumcisio: qui spiritu deo
servimus et gloriamur in Christo Ihesu: et non in carne fidu-
ciam habentes: quamquam ego habeam confidentiam
in carne. Si quis alius videtur confidere in carne:
ego magis circumcisus octavo die ex genere Israel:
de tribu Beniamin Hebreus ex Hebreis secundum le-
gem phariseus. Secundum emulationem persequens
ecclesiam dei: secundum iusticiam que in lege est conver-
satus sine querela. Sed que michi fuerunt lucra hec arbi-
tratus sum propter Christum detrimenta. Verumptamen exi-
stimo omnia detrimentum esse. propter eminentem scienti-
am Ihesu Christi domini nostri. Propter quem omnia detrimentum
feci et arbitror ut stercora ut Christum lucri faciam: et
inveniar in illo non habens meam iusticiam que ex le-
ge est: sed illam que ex fide est Christi Ihesu. Que ex
deo est iusticia in fide ad agnoscendum illum et vir-
tutem resurrectionis eius et societatem passio-
num illius. Configuratus morti eius. si quomodo
occurram ad resurrectionem que est ex mortu-
is. Non quod iam acceperim. aut perfectus sim. Se-
quor autem si comprehendam in quo et comprehen-
sus sum a Christo Ihesu. Fratres ego me non arbitror com-
prehendisse. Unum autem que quidem retro sunt oblivis-
cens. ad ea vero que sunt priora extendens me
ipsum ad destinatum persequor ad bravium
superne vocationis dei in Christo Ihesu. Quicumque
ergo perfecti hoc sentiamus: et si quid aliud sapi-
tis. et hoc vobis deus revelabit. Verumptamen ad
quod pervenimus ut idem sapiamus: et in eadem
permaneamus regula. Imitatores mei estote
fratres: et observate eos qui ita ambulant sicut
habetis formam nostram. Multi enim ambulant:
quos sepe dicebam vobis. Nunc autem et flens dico i-
nimicos crucis Christi. Quorum finis interitus. quorum
deus venter est. et gloria in confusione ipsorum
qui terrena sapiunt. Nostra autem conversatio in celis est.
Unde et salvatorem expectamus. dominum nostrum Ihesum
Christum: qui reformabit corpus humilitatis nostre:
configuratum corpori claritatis sue: secundum o-
perationem qua possit et subicere sibi omnia. IIII Itaque
fratres mei karissimi et desideratissimi: gaudium et co-

corona mea sic state in domino karissimi. Euchodiam rogo et Sin-
thicem deprecor idipsum sapere in domino. Etiam rogo
et te germane compar adiuva illas que mecum labora-
verunt in evangelio cum clemente et ceteris adiutoribus me-
is quorum nomina sunt in libro vite. Gaudete in
domino semper iterum dico gaudete. Modestia vestra no-
ta sit omnibus hominibus dominus prope est. Nichil solli-
citi sitis sed in omni oratione et obsecratione cum gra-
tiarum actione petitiones vestre innotescant apud deum
et pax dei que exuperat omnem sensum custodiat
corda vestra et intelligentias vestras in christo ihesu. De cetero
fratres quecumque sunt vera quecumque pudica quecumque iusta quecumque
sancta quecumque amabilia quecumque bone fame. Si qua virtus
si qua laus discipline hec cogitate que et didicistis
et accepistis et audistis et vidistis in me hec agite et deus
pacis erit vobiscum. Gavisus sum in domino vehemen-
ter quoniam tandem aliquando refloruistis pro me sentire
sicut et sentiebatis. Occupati autem eratis non quasi propter
penuriam dico. Ego autem didici in quibus sum sufficiens
esse. Scio et humiliari scio et habundare ubique
et in omnibus institutus sum. Et saciari et esurire et abun-
dare et penuriam pati. Omnia possum in eo qui me confor-
tat. Verumptamen bene fecistis communicantes tribula-
tioni mee. Scitis autem et vos philippenses quod in
principio evangelii quando profectus sum a macedonia
nulla mihi ecclesia communicavit in ratione dati et ac-
cepti nisi vos soli. Quia et thessalonicam semel et
bis in usum michi misistis. Non quia quero datum sed requiro
fructum abundantem in ratione vestra. Habeo autem omnia
et abundo. Repletus sum acceptis ab epafrodito que
misistis odorem suavitatis hostiam acceptam placen-
tem deo. Deus autem meus impleat omne desiderium ve-
strum secundum divitias suas in gloria in christo ihesu. Deo autem
patri nostro gloria in secula seculorum amen. Salutate omnem
sanctum in christo ihesu. Salutant vos qui mecum sunt fratres.
Salutant vos omnes sancti maxime autem qui de cesaris domo
sunt. Gratia domini nostri ihesu christi cum spiritu vestro amen. Ex-
plicit epistola sancti pauli apostoli ad philippenses. Incipi-
unt capitula.

De spe reposita sanctis in celis. et de
domino quod imago sit dei. De cristo credentium pri-
mo et postea sanctitate. et de domino christo quod in eo sint omnes thesau-
ri sapientie et de seducentium subtilitate et hominum
traditione apostolica. De philosophia et seductionibus.
et de domino communicante sanctos ex gentibus delecto
decreti cyrographo. De seductoribus et sanctis quod terre-
na sapere non debeant. et de expoliatione veteris
hominis cum omnibus vitiis. De virtutibus spiri-
talibus et subiectione mulierum ad maritos et filiorum
obsequio ad parentes. De parentium erga filios
temperamento et servorum obsequio et dominis erga servos et in-
stantia et vigilantia orationis. De sermonis sale
et fratre commendato. et de tythico et onesimo et de aristarcho
cum captivo apostoli. De sollicitudine epafre in oratione
pro colosensibus et de luca medico et demam et de nim-
pha et domestica eius ecclesia. De salutatione pauli
et vinculorum eius. Expliciunt capitula. Incipit argumentum.

Colosenses et hii sicut laodicenses sunt asiani et ipsi
preventi erant a pseudo apostolis
nec ad hos accessit ipse apostolus
sed et hos per epistolam recorrigit.
Audierant enim verbum ab ar-
chippo qui et ministerium in
eos accepit. Ergo apostolus iam ligatus scribit eis ab
epheso. Explicit argumentum. Incipit epistola beati
pauli apostoli ad colosenses. I.

Paulus apostolus christi ihesu per vo-
luntatem dei et timotheus fra-
ter his qui sunt colo-sis
sanctis et fidelibus fratribus in christo ihesu
gratia vobis et pax a deo pa-
tre nostro [et domino ihesu christo]. Gratias agimus deo et
patri domini nostri ihesu christi semper
pro vobis orantes. Audien-
tes fidem vestram in christo ihesu
et dilectionem quam habetis in omnes sanctos propter spem
que reposita est vobis in celis quam audistis in
verbo veritatis evangelii quod pervenit ad vos sicut
et in universo mundo est et fructificat et crescit.
Sicut in vobis ex ea die qua audistis et cognovistis
gratiam dei in veritate sicut didicistis ab epafra
karissimo conservo nostro qui est fidelis pro vobis minister christi ihesu
qui etiam manifestavit nobis dilectionem vestram in spiritu.
Ideo et nos ex qua die audivimus non cessamus
pro vobis orantes et postulantes ut impleamini
agnitione voluntatis eius in omni sapien-
tia et intellectu spiritali ut ambuletis digne
deo per omnia placentes in omni opere bono fructifi-
cantes et crescentes in scientia dei. In omni virtute
confortati secundum potentiam claritatis eius in omni
patientia et longanimitate cum gaudio. Gratias
agentes deo patri qui dignos nos fecit in partem
sortis sanctorum in lumine qui eripuit nos de potesta-
te tenebrarum et transtulit in regnum filii dilectionis
sue. In quo habemus redemptionem et remissio-
nem peccatorum qui est imago dei invisibilis primoge-
nitus omnis creature quia in ipso condita sunt u-
niversa in celis et in terra visibilia et invisibilia
sive throni sive dominationes sive principatus
sive potestates omnia per ipsum et in ipso creata
sunt et ipse est ante omnes et in ipso omnia constant.
Et ipse est caput corporis ecclesie qui est principium
primogenitus ex mortuis ut sit in omnibus ipse
primatum tenens quia in ipso complacuit omnem
plenitudinem habitare et per eum reconciliare
omnia in ipso pacificans per sanguinem crucis eius
sive que in terris sive que in celis sunt. Et
vos cum essetis aliquando alienati et inimici sen-
su in operibus malis nunc autem reconciliavit
in corpore carnis eius per mortem exhibere vos sanctos et

Pacificans

inmaculatos et inreprehensibiles coram ipso. Si tamen permanetis in fide fundati et stabiles et inmobiles a spe evangelii quod audistis quod predicatum est in universa creatura que sub celo est, cuius factus sum ego paulus minister. Qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis et adimpleo ea que desunt passionum christi in carne mea pro corpore eius quod est ecclesia. Cuius factus sum ego minister secundum dispensationem dei que data est mihi in vos ut impleam verbum dei, misterium quod absconditum fuit a seculis et generationibus, nunc autem manifestum est sanctis eius, quibus voluit deus notas facere divitias glorie sacramenti huius in gentibus, quod est christus in vobis spes glorie, quem nos annuntiamus corripientes omnem hominem et docentes omnem hominem perfectum in christo ihesu. In quo et laboro certando secundum operationem eius quam operatur in me in virtute.

[margin: in omni sapientia ut exhibeamus omnem hominem]

II. Volo enim vos scire qualem sollicitudinem habeam pro vobis et pro eis qui sunt laodicie et quicumque non viderunt faciem meam in carne, ut consolentur corda ipsorum instructi in caritate et in omnes divitias plenitudinis intellectus in agnitionem misterii dei patris christi ihesu, in quo sunt omnes thesauri sapientie et scientie absconditi. Hoc autem dico ut nemo vos decipiat in sublimitate sermonum. Nam etsi corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum, gaudens et videns ordinem vestrum et firmamentum eius que in christo est fidei vestre. Sicut ergo accepistis christum ihesum dominum nostrum in ipso ambulate, radicati et superedificati in ipso et confirmati fide sicut et didicistis, abundantes in illo in gratiarum actione. Videte ne quis vos decipiat per philosophiam et inanem fallaciam secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi et non secundum christum. Quia in ipso habitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, et estis in illo repleti qui est caput omnis principatus et potestatis. In quo et circumcisi estis circumcisione non manufacta in expoliatione corporis carnis in circumcisione christi. Consepulti ei in baptismo, in quo et resurrexistis per fidem operationis dei qui suscitavit illum a mortuis. Et vos cum mortui essetis in delictis et preputio carnis vestre, convivificavit cum illo, donans vobis omnia delicta, delens quod adversus nos erat chirographum decreti quod erat contrarium nobis, et ipsum tulit de medio affigens illud cruci, et expolians principatus et potestates traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso. Nemo ergo vos iudicet in cibo aut in potu aut in parte diei festi aut neomenie aut sabbatorum, que sunt umbra futurorum, corpus autem christi. Nemo vos seducat volens in humilitate et religione angelorum que non vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis sue, et non tenens caput ex quo totum corpus per nexus et coniunctiones subministratum et constructum crescit in augmentum dei. Si mortui estis cum christo ab elementis huius mundi, quid adhuc tanquam viventes in mundo decernitis? Ne tetigeritis neque gustaveritis neque contrectaveritis, que sunt omnia in interitu ipso usu secundum precepta et doctrinas hominum, que sunt rationem quidem habentia sapientie in superstitione et humilitate et ad non parcendum corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis.

[margin: ne quis]

III. Igitur si consurrexistis cum christo, que sursum sunt querite, ubi christus est in dextera dei sedens. Que sursum sunt sapite, non que super terram. Mortui enim estis, et vita vestra abscondita est cum christo in deo. Cum christus apparuerit vita vestra, tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria. Mortificate membra vestra que sunt super terram, fornicationem, inmunditiam, libidinem, concupiscentiam malam et avaritiam, que est idolorum servitus, propter que venit ira dei in filios incredulitatis, in quibus et vos ambulastis aliquando cum viveretis in illis. Nunc autem deponite et vos omnia, iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. Nolite mentiri invicem, expoliantes vos veterem hominem cum actibus eius et induentes novum eum qui renovatur in agnitionem secundum imaginem eius qui creavit eum. Ubi non est gentilis et iudeus, circumcisio et preputium, barbarus et scita, servus et liber, sed omnia et in omnibus christus.

[margin: masculus femina]

Induite ergo vos sicut electi dei sancti et dilecti viscera misericordie, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, subportantes invicem et donantes vobismetipsis, si quis adversus aliquem habet querelam. Sicut et dominus donavit vobis, ita et vos. Super omnia autem hec caritatem habete, quod est vinculum perfectionis. Et pax christi exultet in cordibus vestris, in qua et vocati estis in uno corpore, et grati estote. Verbum christi habitet in vobis habundanter in omni sapientia, docentes et commonentes vosmetipsos psalmis et hymnis et canticis spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus vestris deo. Omne quodcumque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine domini ihesu facite, gratias agentes deo et patri per ipsum. Mulieres subdite estote viris sicut oportet in domino. Viri diligite uxores vestras et nolite amari esse ad illas. Filii obedite parentibus per omnia, hoc enim placitum est in domino. Viri diligite uxores vestras et nolite amari esse ad illas. Patres nolite ad indignationem provocare filios vestros, ut non pusillo animo fiant. Servi obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum servientes quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis timentes deum. Quodcumque facitis ex animo operamini sicut domino et non hominibus, scientes quod a domino accipietis retributionem hereditatis. Domino christo servite. Qui enim iniuriam facit recipiet id quod inique gessit, et non est personarum acceptio apud deum.

IIII. Domini, quod iustum est et equum servis prestate, scientes quod et vos dominum habetis in celo. Orationi instantes, vigilantes in ea in gratiarum actione, orantes simul et pro nobis, ut deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum misterium christi,

Christi quod etiam vinctus sum: ut manifestem illud ita ut oportet me loqui. In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt: tempus redimentes. Sermo vester semper in gratia sale sit conditus. ut sciatis quomodo vos oporteat unicuique respondere. Que circa me sunt omnia nota vobis faciet Tychicus carissimus frater: et fidelis minister. et conservus in domino. Quem misi ad vos ad hoc ipsum ut cognoscat que circa vos sunt: ut consoletur corda vestra cum Onesimo karissimo et fideli fratre qui est ex vobis. omnia que hic aguntur nota facient vobis. Salutat vos Aristarchus concaptivus meus et Marcus consobrinus Barnabe: de quo accepistis mandata: si venerit ad vos excipite illum. Et Ihesus qui dicitur Iustus qui sunt ex circumcisione. hii soli sunt adiutores mei in regno dei: qui mihi fuerunt solatio. Salutat vos Epaphras qui est ex vobis. servus Christi Ihesu: semper sollicitus pro vobis in orationibus: ut stetis perfecti et pleni in omni voluntate dei. Testimonium enim illi perhibeo quod habet multum laborem pro vobis et pro hiis qui sunt Laodicie et qui Hierapoli. Salutat vos Lucas medicus karissimus et Demas. Salutate fratres qui sunt Laodicie et Nympham et que in domo eius est ecclesiam. Et cum lecta fuerit epistola apud vos. facite ut et in Laodicensium ecclesia legatur: et eam que Laodicensium est vos legatis. Et dicite Archippo: vide ministerium quod accepisti in domino ut illud impleas. Salutatio mea manu Pauli: memores estote vinculorum meorum. Gratia domini Ihesu vobiscum amen. Explicit epistola sancti Pauli ad Colosenses. Incipiunt capitula.

De apostolo et Silvano pro Thessalonicensibus orantibus et de fide Thessalonicensium singulari. De passionibus apostolorum et contumeliis et sinceritate apostoli et de apostolo cum possit oneri esse. De apostolo operante neque gravante et de ira dei super Iudeos et apostoli desiderio veniendi ad Thessalonicenses. De eis quod in tribulationibus moneri non debeant non temptatore et apostolo gaudente pro Thessalonicensibus et orante pro eis. ut secundum traditionem ipsius ambularent. De abstinentia fornicationis et amore fraternitatis et de resurrectione et raptu sanctorum in nubibus. De infidelium ac male operantium interitu repentino de sompno communi. et de reverentia in ministerio laborantium. De non extinguendo spiritum: nec spernenda prophetia. et apostolo precante ut pro eo Thessalonicenses orarent. et de apostolo eos adiurante ut omnibus fratribus epistola legeretur. Expliciunt capitula. Incipit argumentum.

Thessalonicenses sunt Macedones. hii accepto verbo veritatis perstiterunt in fide. etiam in persecutione civium suorum. preterea nec receperunt ea que a falsis apostolis dicebantur. hos collaudat apostolus scribens eis ab Athenis. Explicit argumentum. Incipit epistola beati Pauli apostoli ad Thessalonicenses.

Paulus et Silvanus et Timotheus ecclesie Thessalonicensium in deo patre et domino Ihesu Christo gratia vobis et pax. Gratias agimus deo semper pro omnibus vobis: memoriam vestri facientes in orationibus nostris sine intermissione memores operis fidei vestre et laboris et caritatis et sustinentie spei domini nostri Ihesu Christi ante deum et patrem nostrum. Scientes fratres dilecti a deo electionem vestram: quia evangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum. sed et in virtute et in spiritu sancto et in plenitudine multa sicut scitis. quales fuerimus in vobis propter vos. Et vos imitatores nostri facti estis et domini. excipientes verbum in tribulatione multa cum gaudio spiritus sancti: ita ut facti sitis forma omnibus credentibus in Macedonia et in Achaia. A vobis enim diffamatus est sermo domini: non solum in Macedonia et in Achaia: sed in omni loco fides vestra que est ad deum profecta est ita ut non sit nobis necesse quicquam loqui. Ipsi de nobis annuntiant qualem introitum habuerimus ad vos: et quomodo conversi estis ad deum a simulachris servire deo vivo et vero: et expectare filium eius de celis quem suscitavit ex mortuis Ihesum: qui eripuit nos ab ira ventura.

II Nam ipsi scitis introitum nostrum fratres ad vos: quia non fuit inanis sed ante passi multa et contumeliis affecti sicut scitis in Philippis. fiduciam habuimus in domino nostro: loqui ad vos evangelium dei in multa sollicitudine. Exhortatio enim nostra non de errore neque de inmunditia. neque in dolo. sed sicut probati sumus a deo ut crederetur nobis evangelium ita loquimur: non quasi hominibus placentes sed deo qui probat corda nostra. Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis sicut scitis. neque in occasione avaritie deus testis est. Neque querentes ab hominibus gloriam: neque a vobis neque ab aliis cum possimus oneri esse ut Christi apostoli. sed facti sumus parvuli in medio vestrum: tanquam si nutrix foveat filios suos: ita desiderantes vos cupide volebamus tradere vobis non solum evangelium dei: sed etiam animas nostras: quoniam karissimi nobis facti estis. Memores enim estis fratres laboris nostri et fatigationis nocte et die operantes. ne quem vestrum gravaremus. Predicavimus enim vobis evangelium dei. Vos enim testes estis et deus quam sancte et iuste et sine querela vobis qui credidistis fuimus. sicut scitis qualiter unumquemque vestrum tanquam pater filios suos deprecantes vos et consolantes testificati sumus ut ambularetis digne deo qui vocavit vos in suum regnum et gloriam. Ideo et nos gratias agimus deo sine intermissione: quoniam cum accepissetis a nobis verbum auditus dei. accepistis non ut verbum hominum: sed sicut est vere verbum

Forma

bum dei qui operatur in vobis qui credidistis. Vos enim imitatores facti estis fratres ecclesiarum dei que sunt in iudea in christo iesu quia eadem passi estis et vos a contribulibus vestris sicut et ipsi a iudeis qui et dominum occiderunt iesum et prophetas et nos persecuti sunt et deo non placent et omnibus hominibus adversantur. Prohibentes nos gentibus loqui ut salve fiant ut impleant peccata sua semper. Pervenit autem ira dei super illos usque in finem. Nos autem fratres desolati a vobis ad tempus hore aspectu non corde habundantius festinavimus faciem vestram videre cum multo desiderio. Quoniam voluimus venire ad vos ego quidem paulus et semel et iterum sed impedivit nos sathanas. Que est enim nostra spes aut gaudium aut corona glorie nonne vos ante dominum nostrum iesum christum estis in adventu eius. Vos enim estis gloria nostra et gaudium.

venire

III

Propter quod non sustinentes amplius placuit nobis remanere athenis solis et misimus timotheum fratrem nostrum et ministrum dei in evangelio christi ad confirmandos vos et exhortandos pro fide vestra ut nemo moveatur in tribulationibus istis. Ipsi enim scitis quod in hoc positi sumus. Nam et cum apud vos essemus predicebamus vobis passuros nos tribulationes sicut et factum est et scitis. Propterea et ego amplius non sustinens misi ad cognoscendam fidem vestram ne forte temptaverit vos is qui temptat et inanis fiat labor noster. Nunc autem veniente timotheo ad nos a vobis et annuntiante fidem et caritatem vestram et quia memoriam nostri habetis bonam semper desiderantes nos videre sicut nos quoque vos. Ideo consolati sumus fratres in vobis in omni necessitate et tribulatione nostra per vestram fidem quoniam nunc vivimus si vos statis in domino. Quam enim gratiarum actionem possumus deo retribuere pro vobis in omni gaudio quo gaudemus propter vos ante dominum nostrum. Nocte et die abundantius orantes ut videamus faciem vestram et compleamus ea que desunt fidei vestre. Ipse autem deus et pater noster et dominus noster iesus christus dirigat viam nostram ad vos. Vos autem dominus multiplicet et habundare faciat caritatem in invicem et in omnes quemadmodum et nos in vobis ad confirmanda corda vestra sine querela in sanctitate ante deum et patrem nostrum in adventu domini nostri iesu christi cum omnibus sanctis eius.

bonam

IIII

De cetero ergo fratres rogamus vos et obsecramus in domino iesu ut quemadmodum accepistis a nobis quomodo vos oporteat ambulare et placere deo sicut et ambulatis ut abundetis magis. Scitis enim que precepta dederim vobis per dominum iesum. Hec est enim voluntas dei sanctificatio vestra ut abstineatis vos a fornicatione ut sciat unusquisque vestrum suum vas possidere in sanctificatione et honore non in passione desiderii sicut et gentes que ignorant deum. Ut ne quis supergrediatur neque circumveniat in negotio fratrem suum quoniam vindex est deus de his omnibus sicut prediximus vobis et testificati sumus. Non enim vocavit nos deus in immunditiam sed in sanctificationem. Itaque qui hec spernit non hominem spernit sed deum qui etiam dedit spiritum suum sanctum in nobis. De caritate autem fraternitatis non necesse habemus scribere vobis. Ipsi enim vos a deo didicistis ut diligatis invicem. Etenim facitis illud in omnes fratres in universa macedonia. Rogamus autem vos fratres ut abundetis magis et operam detis ut quieti sitis et ut vestrum negotium agatis et operemini manibus vestris sicut precepimus vobis et ut honeste ambuletis ad eos qui foris sunt et nullius aliquid desideretis. Nolumus autem ignorare vos fratres de dormientibus ut non contristemini sicut et ceteri qui spem non habent. Si enim credimus quod iesus mortuus est et resurrexit ita et deus eos qui dormierunt per iesum adducet cum eo. Hoc enim vobis dicimus in verbo domini quia nos qui vivimus qui residui sumus in adventum domini non preveniemus eos qui dormierunt. Quoniam ipse dominus in iussu et in voce archangeli et in tuba dei descendet de celo et mortui qui in christo sunt resurgent primi. Deinde nos qui vivimus qui relinquimur simul rapiemur cum illis in nubibus obviam christo in aera et sic semper cum domino erimus. Itaque consolamini invicem in verbis istis.

V

De temporibus autem et momentis fratres non indigetis ut scribamus vobis. Ipsi enim diligenter scitis quia dies domini sicut fur in nocte ita veniet. Cum enim dixerint pax et securitas tunc eis repentinus superveniet interitus sicut dolor in utero habenti et non effugient. Vos autem fratres non estis in tenebris ut vos dies illa tamquam fur comprehendat. Omnes enim vos filii lucis estis et filii diei. Non sumus noctis neque tenebrarum. Igitur non dormiamus sicut et ceteri sed vigilemus et sobrii simus. Qui enim dormiunt nocte dormiunt et qui ebrii sunt nocte ebrii sunt. Nos autem qui diei sumus sobrii simus induti loricam fidei et caritatis et galeam spem salutis. Quoniam non posuit nos deus in iram sed in adquisitionem salutis per dominum nostrum iesum christum qui mortuus est pro nobis ut sive vigilemus sive dormiamus simul cum illo vivamus. Propter quod consolamini invicem et edificate alterutrum sicut et facitis. Rogamus autem vos fratres ut noveritis eos qui laborant inter vos et presunt vobis in domino et monent vos ut habeatis illos abundantius in caritate propter opus illorum pacem habete cum eis. Rogamus autem vos fratres corripite inquietos consolamini pusillanimes suscipite infirmos patientes estote ad omnes. Videte ne quis malum pro malo reddat alicui sed semper quod bonum est sectamini in invicem et in omnes. Semper gaudete sine intermissione orate in omnibus gratias agite. Hec enim voluntas dei in christo iesu in omnibus vobis. Spiritum nolite extinguere prophetias nolite spernere. Omnia autem probate quod bonum est tenete. Ab omni specie mala abstinete vos. Ipse

autem deus pacis sanctificet vos per omnia: ut integer spiritus vester et anima et corpus sine querela in adventu domini nostri Iesu Christi servetur. Fidelis est qui vocavit vos qui etiam faciet. Fratres orate pro nobis. Salutate fratres omnes in osculo sancto. Adiuro vos per dominum ut legatur epistola haec omnibus sanctis fratribus. Gratia domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

Explicit epistola ad Thessalonicenses prima.

Incipiunt capitula.

De persecutione quod exemplum sit iusti iudicii dei et persecutorum suppliciis sempiternis. De discessione a Christo et signis quod adventum eligamur. De apostolica traditione et signis quod de omnibus malis a domino liberemur. De separatione eorum ab eis qui contristant fiunt et qui non operantes manducent. De separatione inobedientium ut revereantur. Expliciunt capitula.

Incipit argumentum. Secundam scribit apostolus epistolam ad Thessalonicenses et notum facit eis de temporibus novissimis et adversarii detectione. Scribit autem ab Athenis.

Explicit argumentum. Incipit epistola secunda Pauli apostoli ad eosdem.

Paulus et Silvanus et Timotheus ecclesiae Thessalonicensium in deo patre nostro et domino Iesu Christo. Gratia vobis et pax a deo patre nostro et domino Iesu Christo. Gratias agere debemus deo semper pro vobis fratres ita ut dignum est quoniam supercrescit fides vestra et abundat caritas uniuscuiusque omnium vestrum in invicem, ita ut et nos ipsi in vobis gloriemur in ecclesiis dei pro patientia vestra et fide in omnibus persecutionibus vestris et tribulationibus quas sustinetis in exemplum iusti iudicii dei, ut digni habeamini regno dei pro quo et patimini. Si tamen iustum est apud deum retribuere retributionem his qui vos tribulant, vobis qui tribulamini requiem nobiscum in revelatione domini Iesu de caelo cum angelis virtutis eius in flamma ignis dantis vindictam his qui non noverunt deum et qui non obediunt evangelio domini nostri Iesu Christi. Qui poenas dabunt in interitu aeternas a facie domini et a gloria virtutis eius, cum venerit glorificari in sanctis suis et admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt, quia creditum est testimonium nostrum super vos in die illo. In quo etiam oramus semper pro vobis ut dignetur vos vocatione sua deus et impleat omnem voluntatem bonitatis et opus fidei in virtute, ut clarificetur nomen domini nostri Iesu Christi in vobis et vos in illo secundum gratiam dei nostri et domini Iesu Christi.

II

Rogamus autem vos fratres per adventum domini nostri Iesu Christi et nostrae congregationis in ipsum, ut non cito moveamini a vestro sensu neque terreamini neque per spiritum neque per sermonem neque per epistolam tamquam per nos missam quasi instet dies domini. [ne quis vos seducat ullo modo] Quoniam nisi venerit discessio primum et revelatus fuerit homo peccati filius perditionis qui adversatur et extollitur supra omne quod dicitur deus aut quod colitur, ita ut in templo dei sedeat ostendens se tamquam sit deus. Non retinetis quod cum adhuc essem apud vos haec dicebam vobis? Et nunc quid detineat scitis, ut reveletur in suo tempore. Nam mysterium iam operatur iniquitatis, tantum ut qui tenet nunc teneat donec de medio fiat. Et tunc revelabitur ille iniquus quem dominus Iesus interficiet spiritu oris sui et destruet illustratione adventus sui. Eum cuius est adventus secundum operationem Sathanae in omni virtute et signis et prodigiis mendacibus et in omni seductione iniquitatis his qui pereunt eo quod caritatem veritatis non receperunt ut salvi fierent. Ideo mittet illis deus operationem erroris, ut credant mendacio, ut iudicentur omnes qui non crediderunt veritati sed consenserunt iniquitati. Nos autem debemus gratias agere deo semper pro vobis fratres dilecti deo quod elegerit nos deus primitias in salutem in sanctificatione spiritus et fide veritatis. In qua et vocavit vos per evangelium nostrum in adquisitionem gloriae domini nostri Iesu Christi. Itaque fratres state et tenete traditiones quas didicistis sive per sermonem sive per epistolam nostram. Ipse autem dominus noster Iesus Christus et deus pater noster qui dilexit nos et dedit consolationem aeternam et spem bonam in gratia exhortetur corda vestra et confirmet in omni opere et sermone bono.

III

De cetero fratres orate pro nobis ut sermo dei currat et clarificetur sicut et apud vos, et ut liberemur ab importunis et malis hominibus, non enim omnium est fides. Fidelis autem dominus est qui confirmabit vos et custodiet a malo. Confidimus autem de vobis in domino quoniam quae praecipimus et facitis et facietis. Dominus autem dirigat corda vestra in caritate dei et patientia Christi. Denuntiamus autem vobis fratres in nomine domini nostri Iesu Christi ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate et non secundum traditionem quam acceperunt a nobis. Ipsi enim scitis quemadmodum oporteat imitari nos quoniam non inquieti fuimus inter vos, neque panem gratis manducavimus ab aliquo, sed in labore et fatigatione nocte et die operantes ne quem vestrum gravaremus. Non quasi non habuerimus potestatem, sed ut nosmet ipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. Nam et cum essemus apud vos hoc denuntiabamus vobis quoniam si quis non vult operari nec manducet. Audivimus enim inter vos quosdam ambulantes inquiete nihil operantes sed curiose agentes. His autem qui eiusmodi sunt denuntiamus et obsecramus in domino Iesu Christo ut cum silentio operantes suum panem manducent. Vos autem fratres nolite

Homo

quosdam

deficere benefacientes. Quod si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, et non commisceamini cum illo, ut confundatur; et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite ut fratrem. Ipse autem Dominus pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco. Dominus cum omnibus vobis. Amen. Salutatio mea manu Pauli, quod est signum in omni epistola. Ita scribo. Gratia Domini nostri Ihesu Christi cum omnibus vobis. Amen. Explicit epistola Pauli apostoli ad Thessalonicenses. Incipiunt capitula epistole Pauli apostoli ad Timotheum.

De fabulis et genealogiis et doctoribus vanis, et de lege quod iustis omnibus sceleratis, et de misericordia Dei super ignorantiam pro gratia. De dono quod salvare peccatores in seculum venerit, et de Ymeneo et Alexandro traditis Sathane, et de orationibus pro hominibus universis, et quod velit omnes salvos fieri. De Deo quod unus est, et de dono quod mediator Dei et hominum, et de libertate virorum ac mulierum orandi in omni loco. De episcoporum et coniugum formula et diaconorum. De mysterio pietatis et spiritu sancto de perfidis et aniles fabulas, et de labore sanctorum et doctrine. De doctore quod nichil aliud quam doctrinam Domini debeat imitari. De senioribus non increpandis et de viduis. De fidelibus viduas habentibus, et de presbiteris duplici honore et peccantibus publice corripiendis, et manibus non cito imponendis, et de peccatis quorundam. De seductoribus ac doctoribus falsis, et de sufficientia et avaritia, de iustitia et omnibus virtutibus sancti. De divitibus instruit seculi, et de perfidis novitatibus vocum. Expliciunt capitula. Incipit argumentum.

Tymotheum instruit et docet de ordine episcopatus et diaconii et omnis ecclesiastice discipline. Scribit de Laodicia. Explicit argumentum. Incipit epistola beati Pauli apostoli ad Timotheum.

Paulus apostolus Ihesu Christi secundum imperium Dei salvatoris nostri et Christi Ihesu spei nostre, Timotheo dilecto filio in fide: gratia, misericordia et pax a Deo patre et Christo Ihesu domino nostro. Sicut rogavi te ut remaneres Ephesi cum irem in Macedoniam, ut denuntiares quibusdam ne aliter docerent, neque intenderent fabulis et genealogiis interminatis, que questiones prestant magis quam edificationem Dei que est in fide. Finis autem precepti est caritas de corde puro et conscientia bona et fide non ficta. A quibus quidam aberrantes conversi sunt in vaniloquium, volentes esse legis doctores, non intelligentes neque que loquuntur neque de quibus affirmant. Scimus autem quia bona est lex, si quis ea legitime utatur, sciens hoc quia iusto lex non est posita, sed iniustis et non subditis, impiis et peccatoribus, sceleratis et contaminatis, patricidis et matricidis, homicidis, fornicatoribus, masculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, periuris, et si quid aliud sane doctrine adversatur, que est secundum evangelium glorie beati Dei quod creditum est mihi. Gratias ago ei qui me confortavit Christo Ihesu domino nostro, quia fidelem me existimavit ponens in ministerio, qui prius fui blasphemus et persecutor et contumeliosus; sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate. Superabundavit autem gratia Domini nostri cum fide et dilectione que est in Christo Ihesu.

Fidelis sermo et omni acceptione dignus, quia Christus Ihesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum. Sed ideo misericordiam consecutus sum, ut in me primo ostenderet Christus Ihesus omnem patientiam, ad informationem eorum qui credituri sunt illi in vitam eternam. Regi autem seculorum immortali, invisibili, soli Deo honor et gloria in secula seculorum. Amen. Hoc preceptum commendo tibi, fili Timothee, secundum precedentes in te prophetias, ut milites in illis bonam militiam, habens fidem bonamque conscientiam, quam quidam repellentes circa fidem naufragaverunt; ex quibus est Ymeneus et Alexander, quos tradidi Sathane, ut discant non blasphemare. Obsecro igitur primo omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus et omnibus qui in sublimitate sunt, ut quietam et tranquillam vitam agamus in omni pietate et castitate. Hoc enim bonum est et acceptum coram salvatore nostro Deo, qui omnes homines vult salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire. Unus enim Deus, unus et mediator Dei et hominum homo Christus Ihesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus, cuius testimonium temporibus suis, in quo positus sum ego predicator et apostolus; veritatem dico, non mentior, doctor gentium in fide et veritate. Volo igitur viros orare in omni loco, levantes puras manus sine ira et disceptatione. Similiter et mulieres in habitu ornato, cum verecundia et sobrietate ornantes se, non in tortis crinibus aut auro et margaritis vel veste pretiosa, sed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona. Mulier in silentio discat cum omni subiectione. Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum, sed esse in silentio. Adam enim primus formatus est, deinde Eva; et Adam non est seductus, mulier autem seducta in prevaricatione fuit. Salvabitur autem per filiorum generationem, si permanserint in fide et dilectione et sanctificatione cum sobrietate.

Fidelis sermo: si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Oportet ergo episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem, non vinolentum, non percussorem, sed modestum, non litigiosum, non cupidum, sue domui bene prepositum, filios habentem subditos cum omni castitate. Si quis autem domui sue preesse nescit, quomodo ecclesie Dei diligentiam habebit? Non neophitum,

Finis

scelератis et contaminatis

ne in superbiam elatus in iudicium incidat diaboli. Oportet autem illum et testimonium habere bonum ab his qui foris sunt, ut non in obprobrium incidat et laqueum diaboli. Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes, habentes misterium fidei in conscientia pura. Et hii autem probentur primum, et sic ministrent nullum crimen habentes. Mulieres similiter pudicas, non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus. Diaconi sint unius uxoris viri, qui filiis suis bene presint et suis domibus. Qui enim bene ministraverint, gradum sibi bonum adquirent, et multam fiduciam in fide que est in Christo Ihesu. Hec tibi scribo sperans me venire ad te cito. Si autem tardavero, ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, que est ecclesia Dei vivi, columpna et firmamentum veritatis. Et manifeste magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit angelis, predicatum est gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria.

Spiritus autem manifeste dicit quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris et doctrinis demoniorum, in ypocrisi loquentium mendacium, et cauteriatam habentium suam conscientiam, prohibentium nubere, abstinere a cibis quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus et his qui cognoverunt veritatem. Quia omnis creatura Dei bona, et nichil reiciendum quod cum gratiarum actione percipitur. Sanctificatur enim per verbum Dei et orationem. Hec proponens fratribus bonus eris minister Christi Ihesu, enutritus verbis fidei et bone doctrine quam assecutus es. Ineptas autem et aniles fabulas devita. Exerce te ipsum ad pietatem. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis est, pietas autem ad omnia utilis est, promissionem habens vite que nunc est et future. Fidelis sermo et omni acceptione dignus. In hoc enim laboramus et maledicimur, quia speramus in Deum vivum, qui est salvator omnium hominum, maxime fidelium. Precipe hec et doce. Nemo adolescentiam tuam contempnat, sed exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in caritate, in fide, in castitate. Dum venio attende lectioni, exhortationi, doctrine. Noli negligere gratiam que in te est, que data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbiterii. Hec meditare, in his esto, ut profectus tuus manifestus sit omnibus. Attende tibi et doctrine, insta in illis. Hoc enim faciens et te ipsum salvum facies et eos qui te audiunt.

Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem, iuvenes ut fratres, anus ut matres, iuvenculas ut sorores, cum omni castitate. Viduas honora que vere vidue sunt. Si qua autem vidua filios aut nepotes habet, discat primum domum suam regere et mutuam vicem reddere parentibus: hoc enim acceptum est coram Deo. Que autem vere vidua est et desolata, speret in Deum et instet obsecrationibus nocte ac die. Nam que in deliciis est, vivens mortua est. Et hoc precipe, ut irreprehensibiles sint. Si quis autem suorum et maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit et est infideli deterior. Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, que fuerit unius viri uxor, in operibus bonis testimonium habens, si filios educavit, si hospicio recepit, si sanctorum pedes lavit, si tribulationem patientibus subministravit, si omne opus bonum subsecuta est. Adolescentiores autem viduas devita. Cum enim luxuriate fuerint in Christo, nubere volunt, habentes dampnationem quia primam fidem irritam fecerunt. Simul autem et ociose discunt circuire domos, non solum ociose, sed et verbose et curiose, loquentes que non oportet. Volo ergo iuniores nubere, filios procreare, matres familias esse, nullam occasionem dare adversario maledicti gratia. Iam enim quedam conversi sunt retro Sathanan. Si quis fidelis habet viduas, subministret illis, et non gravetur ecclesia, ut his que vere vidue sunt sufficiat. Qui bene presunt presbiteri duplici honore digni habeantur, maxime qui laborant in verbo et doctrina. Dicit enim scriptura: Non infrenabis os bovi trituranti; et: Dignus est operarius mercede sua. Adversus presbiterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus. Peccantes coram omnibus argue, ut et ceteri timorem habeant. Testificor coram Deo et Christo Ihesu et electis angelis ut hec custodias sine preiudicio, nichil faciens in aliam partem declinando. Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis. Te ipsum castum custodi. Noli adhuc aquam bibere, sed vino modico utere propter stomachum tuum et frequentes tuas infirmitates. Quorundam hominum peccata manifesta sunt, precedentia ad iudicium, quosdam autem et subsequuntur. Similiter et facta bona manifesta sunt, et que aliter se habent abscondi non possunt.

Quicumque sunt sub iugo servi, dominos suos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Domini et doctrina blasphemetur. Qui autem fideles habent dominos non contempnant, quia fratres sunt, sed magis serviant, quia fideles sunt et dilecti, qui beneficii participes sunt. Hec doce et exhortare. Si quis aliter docet et non adquiescit sanis sermonibus Domini nostri Ihesu Christi, et ei que secundum pietatem est doctrine, superbus est, nichil sciens, sed languens circa questiones et pugnas verborum, ex quibus oriuntur invidie, contentiones, blasphemie, suspiciones male, conflictiones hominum mente corruptorum, et qui veritate privati sunt, existimantium questum esse pietatem. Est autem questus magnus pietas cum sufficientia. Nichil enim intulimus in hunc mundum, haud dubium quia nec auferre quid possumus. Habentes autem alimenta et quibus tegamur, hiis contenti simus. Nam qui volunt divites fieri, incidunt in temptationem et in laqueum diaboli, et desideria multa inutilia et nociva, que mergunt homines in interitum et perditionem. Radix enim

omnium malorum est cupiditas. quam quidam appetentes erraverunt a fide et inseruerunt se doloribus multis. Tu autem o homo dei hec fuge. Sectare vero iustitiam, pietatem, fidem, caritatem, patientiam, mansuetudinem. certa bonum certamen. Apprehende vitam eternam in qua vocatus es et confessus bonam confessionem coram multis testibus. Precipio tibi coram deo qui vivificat omnia et christo ihesu qui testimonium reddidit sub pontio pilato bonam confessionem ut serves mandatum sine macula irreprehensibile usque in adventum domini nostri ihesu christi. quem suis temporibus ostendet beatus et solus potens rex regum et dominus dominantium. Qui solus habet immortalitatem lucem habitans inaccessibilem. quem nullus hominum vidit nec videre potest cui honor et imperium sempiternum amen. Divitibus huius seculi precipe non sublime sapere neque sperare in incerto divitiarum sed in deo vivo, qui prestat nobis omnia abunde ad fruendum. Bene agere divites fieri in operibus bonis. facile tribuere. communicare. thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum ut apprehendant veram vitam. O timothee depositum custodi. devitans prophanas vocum novitates et oppositiones falsi nominis scientie quam quidam promittentes circa fidem exciderunt. Gratia tecum amen. Explicit epistola pauli apostoli ad timotheum. Incipiunt capitula.

De eunice et loide matre et avia timothei et non secundum opera nostra sed secundum suum propositum sanctos suos ad gratiam suam vocante. De fermula sive doctrina et phileto et hermogene de tradendo doctrina fidelibus et de militem expedito et fructu laborantis agricole. De sanctis et non morientibus domino et conviventibus et de contentione et subversione verborum et seductoribus. de caritate ad perversos sanctis et questionibus stultis. De apostolo novissima tempora et seductores iniquitatis. de virtutibus sanctis et persecutionibus pauli. de timotheo ab infantia sacris litteris instructo. De apostolo testificante timotheum ut oportune insisteret ad docendum et ministerium suum et liberatione de sanctis predicente. De timotheo et dema et crescente et ceteris afferenda penula et de alexandro erario et prisca et aquila et ebulo vel ceteris. Expliciunt capitula. Incipit argumentum.

Item timotheo scribit de exhortatione martyrii et de omni regula veritatis. et quid futurum sit temporibus novissimis et de sua passione scribit ei ab urbe roma. Explicit argumentum. Incipit epistola beati pauli apostoli ad timotheum secunda. Scripta de athenis.

Paulus apostolus christi ihesu per voluntatem dei secundum promissionem vite que est in christo ihesu. timotheo karissimo filio. Gratia misericordia pax a deo patre et christo ihesu domino nostro. Gratias ago deo cui servio a progenitoribus in conscientia pura quod sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis nocte et die desiderans te videre. memor lacrimarum tuarum ut gaudio implear. Recordationem accipiens eius fidei que est in te non ficta que et habitavit primum in avia tua loide. et matre tua eunice. certus sum autem quod et in te. Propter quam causam ammoneo te. ut resuscites gratiam dei que est in te per impositionem manuum mearum. Non enim dedit nobis deus spiritum timoris sed virtutis et dilectionis et sobrietatis. Noli itaque erubescere testimonium domini nostri neque me vinctum eius. sed collabora evangelio secundum virtutem dei. qui nos liberavit et vocavit vocatione sua sancta non secundum opera nostra. sed secundum propositum suum. et gratiam que data est nobis in christo ihesu ante tempora secularia. manifestata est autem nunc per illuminationem salvatoris nostri ihesu christi. Qui destruxit quidem mortem. illuminavit autem vitam et incorruptionem per evangelium in quo positus sum ego predicator et apostolus et magister gentium ob quam causam etiam hec patior. sed non confundor. Scio enim cui credidi et certus sum quia potens est depositum meum servare in illum diem. Formam habens sanorum verborum que a me audisti in fide et dilectione in christo ihesu. Bonum depositum custodi per spiritum sanctum qui habitat in nobis. Scis hoc quod aversi sunt a me omnes qui in asia sunt ex quibus est philetus et hermogenes. Det misericordiam dominus onesifori domui. quia sepe me refrigeravit. et catenam meam non erubuit. sed cum rome venisset. sollicite me quesivit et invenit. Det illi dominus invenire misericordiam a deo in illa die. Et quanta ephesi ministravit. melius tu nosti. Tu ergo fili mi confortare in gratia que est in christo ihesu et que audisti a me per multos testes. hec commenda fidelibus hominibus qui idonei erunt et alios docere. Labora sicut bonus miles christi ihesu. Nemo militans deo implicat se negotiis secularibus ut ei placeat cui se probavit. Nam qui certat in agone non coronatur. nisi legitime certaverit. Laborantem agricolam oportet primum de fructibus accipere. Intellige que dico. dabit enim tibi dominus in omnibus intellectum. Memor esto ihesum christum resurrexisse a mortuis ex semine david secundum evangelium meum in quo laboro usque ad vincula quasi male operans. sed verbum dei non est alligatum. Ideo omnia sustineo propter electos. ut et ipsi salutem c

sequitur quae est in Christo Iesu cum gloria caelesti. Fidelis sermo: nam si commortui sumus, et convivemus; si sustinebimus, et conregnabimus; si negaverimus, et ille negabit nos; si non credimus, ille fidelis permanet, negare se ipsum non potest. Haec commone, testificans coram Deo. Noli verbis contendere; in nihil enim utile nisi ad subversionem audientium. Sollicite cura te ipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem, recte tractantem verbum veritatis. Profana autem et inaniloquia devita; multum enim proficiunt ad impietatem, et sermo eorum ut cancer serpit. Ex quibus est Hymeneus et Philetus, qui a veritate exciderunt, dicentes resurrectionem iam factam, et subverterunt quorundam fidem. Sed firmum fundamentum Dei stetit, habens signaculum hoc: Novit Dominus qui sunt eius; et discedat ab iniquitate omnis qui invocat nomen Domini. In magna autem domo non solum sunt vasa aurea et argentea, sed et lignea et fictilia; et quaedam quidem in honorem, quaedam autem in contumeliam. Si quis ergo emundaverit se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum et utile Domino, ad omne opus bonum paratum. Iuvenilia autem desideria fuge; sectare vero iustitiam, fidem, caritatem, pacem, cum his qui invocant Dominum de corde puro. Stultas autem et sine disciplina quaestiones devita, sciens quia generant lites. Servum autem Domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem, cum modestia corripientem eos qui resistunt veritati, nequando det illis Deus paenitentiam ad cognoscendam veritatem, et resipiscant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem.

Hoc autem scito, quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa: erunt homines se ipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non oboedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, protervi, tumidi, voluptatum amatores magis quam Dei, habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes. Et hos devita. Ex his enim sunt qui penetrant domos et captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quae ducuntur variis desideriis, semper discentes et numquam ad scientiam veritatis pervenientes. Quemadmodum autem Iamnes et Mambres restiterunt Mosi, ita et hi resistunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem. Sed ultra non proficient; insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut et illorum fuit. Tu autem assecutus es meam doctrinam, institutionem, propositum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam, persecutiones, passiones; qualia mihi facta sunt Antiochiae, Iconii, Lystris; quales persecutiones sustinui, et ex omnibus me eripuit Dominus. Et omnes qui volunt pie vivere in Christo Iesu persecutionem patiuntur. Mali autem homines et seductores proficient in peius, errantes et in errorem mittentes. Tu vero permane in his quae didicisti et credita sunt tibi, sciens a quo didiceris; et quia ab infantia sacras litteras nosti, quae te possunt instruere ad salutem per fidem quae est in Christo Iesu.

Omnis scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in iustitia, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus. Testificor coram Deo et Christo Iesu, qui iudicaturus est vivos et mortuos, et adventum eius et regnum eius: praedica verbum, insta opportune importune, argue, obsecra, increpa in omni patientia et doctrina. Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros, prurientes auribus, et a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur. Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac evangelistae, ministerium tuum imple, sobrius esto. Ego enim iam delibor, et tempus resolutionis meae instat. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. In reliquo reposita est mihi corona iustitiae, quam reddet mihi Dominus in illa die, iustus iudex; non solum autem mihi, sed et his qui diligunt adventum eius. Festina ad me venire cito. Demas enim me dereliquit, diligens hoc saeculum, et abiit Thessalonicam, Crescens in Galatiam, Titus in Dalmatiam. Lucas est mecum solus. Marcum assume et adduc tecum; est enim mihi utilis in ministerium. Tychicum autem misi Ephesum. Paenulam quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum, et libros, maxime autem membranas. Alexander aerarius multa mala mihi ostendit; reddet illi Dominus secundum opera eius. Quem et tu devita; valde enim restitit verbis nostris. In prima mea defensione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt; non illis imputetur. Dominus autem mihi astitit et confortavit me, ut per me praedicatio impleatur et audiant omnes gentes; et liberatus sum de ore leonis. Liberabit me Dominus ab omni opere malo et salvum faciet in regnum suum caeleste; cui gloria in saecula saeculorum, amen. Saluta Priscam et Aquilam et Onesiphori domum. Erastus remansit Corinthi; Trophimum autem reliqui infirmum Mileti. Festina ante hiemem venire. Salutat te Eubulus et Pudens et Linus et Claudia et fratres omnes. Dominus Iesus Christus cum spiritu tuo. Gratia vobiscum. Amen.

Explicit epistola Pauli apostoli ad Timotheum. Incipiunt capitula.

De domino patre quod ante tempora aeterna Dominum filium nobis promisit, et de episcopi formula et de viduis ecclesiae. De senioribus et iuvenibus, et quod exemplum debeat esse doctor discipulis. De servis et de impio docentium et subiectione principibus et de credentibus, ut sint parati ad opera bona. De quaestionibus et genealogiis, et heretico homine correpto evitando. De Tychico et Artheman et ceteris et salutatione apostoli.

Expliciunt capitula. Incipit argumentum.

Titum commonefacit et instruit de constitutione presbyterii et de spiritali conversatione et hereticis vitandis, qui in scripturis iudaicis credunt. Scribit ei a Nicopoli.

Explicit argumentum. Incipit epistola.

Pauli apostoli ad titum .v.

Paulus servus Dei apostolus autem Ihesu Christi secundum fidem electorum Dei et agnitionem veritatis que secundum pietatem est in spem vite eterne quam promisit qui non mentitur Deus ante tempora secularia manifestavit autem temporibus suis verbum suum in predicatione que credita est michi secundum preceptum salvatoris nostri Dei. Tito dilecto filio secundum communem fidem gratia et pax a Deo patre et Christo Ihesu salvatore nostro. Huius rei gratia reliqui te crete ut ea que desunt corrigas et constituas per civitates presbiteros sicut et ego tibi disposui. Si quis sine crimine est unius uxoris vir filios habens fideles non in accusatione luxurie aut non subditos. Oportet enim episcopum sine crimine esse sicut Dei dispensatorem non superbum non iracundum non violentum non percussorem non turpis lucri cupidum sed hospitalem benignum sobrium iustum sanctum continentem amplectentem eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem ut potens sit et exhortari in doctrina sana et eos qui contradicunt arguere. Sunt enim multi inobedientes vaniloqui et seductores maxime qui de circumcisione sunt quos oportet redargui qui universas domos subvertunt docentes que non oportet turpis lucri gratia. Dixit quidam ex illis proprius ipsorum propheta Cretenses semper mendaces male bestie ventris pigri. Testimonium hoc verum est. Quam ob causam increpa illos dure ut sani sint in fide non intendentes iudaicis fabulis et mandatis hominum aversantium se a veritate. Omnia munda mundis. Coinquinatis autem et infidelibus nichil mundum sed inquinate sunt eorum et mens et conscientia. Confitentur se nosse Deum factis autem negant cum sint abhominati et incredibiles et ad omne opus bonum reprobi.

II

Tu autem loquere que decet sanam doctrinam. Senes ut sobrii sint pudici prudentes sani fide dilectione patientia. Anus similiter in habitu sancto non criminatrices non vino multo servientes bene docentes ut prudentiam doceant. Adolescentulas ut viros suos ament filios diligant prudentes castas sobrias domus curam habentes benignas subditas viris suis ut non blasphemetur verbum Dei. Iuvenes similiter hortare ut sobrii sint. In omnibus te ipsum prebe exemplum bonorum operum in doctrina in integritate in gravitate verbum sanum irreprehensibile ut is qui ex adverso est vereatur nichil habens malum dicere de nobis. Servos dominis suis subditos esse in omnibus placentes non contradicentes non fraudantes sed in omnibus fidem bonam ostendentes ut doctrinam salvatoris nostri Dei ornent in omnibus. Apparuit enim gratia Dei salvatoris nostri omnibus hominibus erudiens nos ut abnegantes impietatem et secularia desideria sobrie et iuste et pie vivamus in hoc seculo. Expectantes beatam spem et adventum glorie magni Dei et salvatoris nostri Ihesu Christi qui dedit semetipsum pro nobis ut nos redimeret ab omni iniquitate et mundaret sibi populum acceptabilem sectatorem bonorum operum. Hec loquere et exhortare et argue cum omni imperio nemo te contempnat. Ammone illos principibus et potestatibus subditos esse dicto obedire ad omne opus bonum paratos esse neminem blasphemare non litigiosos esse sed modestos omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines. Eramus enim et nos aliquando insipientes increduli errantes servientes desideriis et voluptatibus variis in malicia et invidia agentes odibiles odientes invicem. Cum autem benignitas et humanitas apparuit salvatoris nostri Dei non ex operibus iustitie que fecimus nos sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis et renovationis Spiritus Sancti quem effudit in nos abunde per Ihesum Christum salvatorem nostrum ut iustificati gratia ipsius heredes simus secundum spem vite eterne. Fidelis sermo est et de his volo te confirmare ut curent bonis operibus preesse qui credunt Deo. Hec sunt bona et utilia hominibus. Stultas autem questiones et pugnas legis devita sunt enim inutiles et vane. Hereticum hominem post unam et secundam correptionem devita sciens quoniam subversus est qui eiusmodi est et delinquit proprio iudicio condempnatus. Cum misero ad te Arthemam aut Tychicum festina ad me venire Nicopolim ibi enim statui hiemare. Zenam legis peritum et Apollo sollicite premitte ut nichil illis desit. Discant autem et nostri bonis operibus preesse ad usus necessarios ut non sint infructuosi. Salutant te qui mecum sunt omnes. Saluta omnes qui nos amant in fide. Gratia Dei cum omnibus vobis amen. Explicit epistola Pauli apostoli ad titum. Incipiunt capitula.

De Filemone et Appia et Archippo et domestica eius ecclesia. De apostolo sene et vincto Filemoni imperante et parante sibi hospitium. De Epafra concaptivo apostoli et Marco et Aristarcho et ceteris adiutoribus Pauli. Expliciunt capitula. Incipit argumentum.

Filemoni familiares litteras facit pro Onesimo servo eius. Scribens ei ab urbe Roma de carcere. Explicit argumentum. Incipit epistola Pauli apostoli ad Filemonem.

Paulus vinctus Ihesu Christi et Timotheus frater Filemoni dilecto et adiutori nostro et Appie sorori et Archippo commilitoni nostro et ecclesie que est in domo tua. Gratia vobis et pax a Deo patre nostro et Domino Ihesu Christo. Gratias ago Deo meo semper memoriam tui faciens in orationibus meis audiens caritatem tuam et fidem quam habes in Domino Ihesu et in omnes sanctos ut communicatio fidei tue evidens fiat in agnitione omnis boni in vobis in Christo Ihesu. Gaudium enim magnum

Sine

Nos

enim habui et consolationem in caritate tua, quia viscera sanctorum requieverunt per te frater. Propter quod multam fiduciam habens in Christo Iesu imperandi tibi quod ad rem pertinet, propter caritatem magis obsecro, cum sis talis ut Paulus senex, nunc autem et vinctus Iesu Christi. Obsecro te pro meo filio, quem genui in vinculis Onesimo, qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem et tibi et michi utilis, quem remisi. Tu autem illum ut mea viscera suscipe. Quem ego volueram mecum detinere, ut pro te michi ministraret in vinculis evangelii. Sine consilio autem tuo nichil volui facere, ut ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium. Forsitan enim ideo discessit ad horam a te, ut eternum illum reciperes, iam non ut servum, sed pro servo karissimum fratrem, maxime michi, quanto autem magis tibi et in carne et in domino. Si ergo habes me socium, suscipe illum sicut me. Si autem aliquid nocuit tibi aut debet, hoc michi imputa. Ego Paulus scripsi mea manu, ego reddam, ut non dicam tibi quod et te ipsum michi debes. Itaque frater ego te fruar in domino: refice viscera mea in Christo. Confidens de obedientia tua scripsi tibi, sciens quoniam et super id quod dico facies. Simul autem et para michi hospicium, nam spero per orationes vestras donari me vobis. Salutat te Epaphras concaptivus meus in Christo Iesu, Marcus, Aristarcus, Demas, Lucas adiutores mei. Gratia domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro amen. Explicit epistola Pauli apostoli ad Filemonem. Incipiunt capitula.

Multifarie multisque modis. Ad quem angelorum dixit. Quem autem qui modico quam angeli minoratus est. Unde fratres sancti vocationis celestis participes. Videte fratres ne forte sit in aliquo vestrum cor malum. Timeamus ergo ne forte relicta pollicitatione. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratie. Quapropter intermittentes inchoationis Christi. Confidimus autem de vobis dilectissimi meliora. Hic autem Melchisedech rex Salem sacerdos dei summi. Si ergo consummatio per sacerdotium leviticum erat. In tantum melioris testamenti sponsor factus est Iesus. Capitulum autem super ea que dicuntur. Habuit quidem et prius iustificationes culture. Umbram enim habens lex bonorum futurorum. Habentes itaque fratres fiduciam. Terribilis autem quedam expectatio iudicii. Est autem fides sperandorum substantia. Ideo et nos tantam habentes impositam nubem testium. Pacem sequimini cum omnibus et sanctimoniam. Itaque regnum immobile suscipientes. Iesus Christus heri et hodie ipse in secula. Deus autem pacis. Expliciunt capitula. Incipit argumentum.

In primis dicendum est cur apostolus Paulus in hac epistola non servaverit morem suum, ut vel vocabulum nominis sui vel ordinis scriberet dignitatem. Hec causa est quod ad eos scribit qui ex circumcisione crediderunt, quasi gentium apostolus et non Hebreorum, sciens quoque eorum superbiam suamque humilitatem ipse demonstrans meritum officii sui noluit anteferre. Nam simili modo et Iohannes apostolus propter humilitatem in epistola sua nomen suum eadem ratione non prefert. Hanc ergo epistolam fertur apostolus ad Hebreos conscriptam hebraica lingua misisse, cuius sensum et ordinem retinens Lucas evangelista post excessum beati Pauli apostoli greco sermone composuit. Explicit argumentum. Incipit epistola beati Pauli apostoli ad Hebreos.

Multifariam multisque modis olim deus loquens patribus in prophetis, novissime diebus istis locutus est nobis in filio, quem constituit heredem universorum, per quem fecit et secula. Qui cum sit splendor glorie et figura substantie eius, portansque omnia verbo virtutis sue, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis. Tanto melior angelis effectus, quanto differentius pre illis nomen hereditavit. Cui enim dixit aliquando angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rursum: Ego ero illi in patrem, et ipse erit michi in filium. Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terre, dicit: Et adorent eum omnes angeli dei. Et ad angelos quidem dicit: Qui facit angelos suos spiritus, et ministros suos flammam ignis. Ad filium autem: Thronus tuus deus in seculum seculi: virga equitatis virga regni tui. Dilexisti iusticiam et odisti iniquitatem: propterea unxit te deus deus tuus oleo exultationis pre participibus tuis. Et tu in principio domine terram fundasti: et opera manuum tuarum sunt celi. Ipsi peribunt, tu autem permanebis: et omnes ut vestimentum veterascent. Et velut amictum involves eos et mutabuntur: tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient. Ad quem autem angelorum dixit aliquando: Sede a dextris meis, quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? Nonne omnes sunt administratorii spiritus, in ministerium missi propter eos qui hereditatem capient salutis? Propterea abundantius oportet observare nos ea que audivimus, ne forte pereffluamus. Si enim qui per angelos dictus est sermo, factus est firmus, et omnis prevaricatio et inobedientia accepit iustam mercedis retributionem: quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? Que cum initium accepisset enarrari per dominum, ab eis qui audierunt in nobis confirmata est, contestante deo signis et portentis, et variis virtutibus, et spiritus sancti distributionibus secundum suam voluntatem. Non enim angelis subiecit deus orbem terre futurum, de quo loquimur. Testatus est autem in quodam loco quidam dicens: Quid est homo quod memor es eius? aut filius hominis quoniam visitas eum? Minuisti eum paulo minus ab angelis: gloria et honore coronasti eum, et constituisti eum super opera manuum tuarum. Omnia subiecisti sub pedibus eius. In eo enim quod ei omnia subiecit, nichil dimisit non subiectum ei. Nunc autem necdum videmus omnia subiecta ei. Eum autem qui modico quam angeli minoratus est, videmus Iesum propter passionem mortis gloria et honore coronatum, ut gratia dei pro omnibus gustaret mortem. Decebat enim eum propter quem omnia et per quem omnia, qui multos filios ad gloriam duxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummare. Qui enim sanctificat et qui sanctificantur, ex uno omnes. Propter quam causam non confunditur fratres vocare dicens: Nuntiabo nomen tuum fratribus meis: in medio ecclesie lauda-

Subiecit

vote. Et iterum. Ego ero fidens in eum. Et iterum. Ecce ego et pueri mei quos dedit michi deus. Quia ego et pueri quos dedit michi deus. Quia ergo pueri communicaverunt carni et sanguini, et ipse similiter participavit hisdem, ut per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, id est diabolum, et liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant servituti. Nusquam enim angelos apprehendit, sed semen Abrahe apprehendit. Unde debuit per omnia fratribus similari, ut misericors fieret et fidelis pontifex ad deum, ut repropiciaret delicta populi. In eo enim in quo passus est ipse et temptatus, potens est eis qui temptantur auxiliari.

III. Unde fratres sancti vocationis celestis participes, considerate apostolum et pontificem confessionis nostre Ihesum, qui fidelis est ei qui fecit illum, sicut et Moyses in omni domo illius. Amplioris enim glorie iste pre Moyse dignus habitus est, quanto ampliorem honorem habet domus qui fabricavit illam. Omnis namque domus fabricatur ab aliquo; qui autem omnia creavit deus est. Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo eius tamquam famulus, in testimonium eorum que dicenda erant; Christus vero tamquam filius in domo sua, que domus sumus nos, si fiduciam et gloriam spei usque ad finem firmam retineamus. Quapropter sicut dicit Spiritus sanctus: Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra, sicut in exacerbatione secundum diem temptationis in deserto, ubi temptaverunt me patres vestri, probaverunt et viderunt opera mea quadraginta annis. Propter quod offensus fui generationi huic, et dixi: Semper hi errant corde. Ipsi autem non cognoverunt vias meas, quibus iuravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam. Videte fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis discedendi a deo vivo; sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Participes enim Christi effecti sumus, si tamen initium substantie eius usque ad finem firmum retineamus, dum dicitur: Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra, quemadmodum in illa exacerbatione. Quidam autem audientes exacerbaverunt, sed non universi qui profecti sunt ex Egypto per Moysen. Quibus autem offensus est quadraginta annis? Nonne illis qui peccaverunt, quorum cadavera prostrata sunt in deserto? Quibus autem iuravit non introire in requiem ipsius, nisi illis qui increduli fuerunt? Et videmus quia non potuerunt introire in requiem ipsius propter incredulitatem.

IIII. Timeamus ergo ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem eius existimetur aliquis ex vobis deesse. Etenim et nobis nunciatum est quemadmodum et illis; sed non profuit illis sermo auditus, non admixtus fidei ex his que audierunt. Ingrediemur enim in requiem qui credidimus, quemadmodum dixit: Sicut iuravi in ira mea, si introibunt in requiem meam; et quidem operibus ab institutione mundi factis. Dixit enim quodam loco de die septima sic: Et requievit deus die septimo ab omnibus operibus suis. Et in isto

(margin: Hodie)

(top margin: quemadmodum in illa exacerbatione)

rursum: Si introibunt in requiem meam. Quoniam ergo superest quosdam introire in illam, et hi quibus prioribus annunciatum est non introierunt propter incredulitatem, iterum terminat diem quendam, Hodie, in David dicendo post tantum temporis, sicut supra dictum est: Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra. Nam si eis Ihesus requiem prestitisset, numquam de alia loqueretur post hanc diem. Itaque relinquitur sabbatismus populo dei. Qui enim ingressus est in requiem eius, etiam ipse requievit ab operibus suis, sicut a suis deus. Festinemus ergo ingredi in illam requiem, ut ne in idipsum quis incidat incredulitatis exemplum. Vivus est enim sermo dei et efficax et penetrabilior omni gladio ancipiti, et pertingens usque ad divisionem anime et spiritus, compagum quoque et medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cordis; et non est ulla creatura invisibilis in conspectu eius. Omnia autem nuda et aperta sunt oculis eius, ad quem nobis sermo. Habentes autem pontificem magnum qui penetravit celos, Ihesum filium dei, teneamus confessionem. Non enim habemus pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris, temptatum autem per omnia pro similitudine absque peccato. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratie eius, ut misericordiam consequamur et gratiam inveniamus in auxilio oportuno. Omnis namque pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his que sunt ad deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis; qui condolere possit his qui ignorant et errant, quoniam et ipse circumdatus est infirmitate; et propterea debet, quemadmodum et pro populo, ita etiam et pro semetipso offerre pro peccatis. Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a deo tamquam Aaron. Sic et Christus non semetipsum clarificavit ut pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Quemadmodum et in alio loco dicit: Tu es sacerdos in eternum secundum ordinem Melchisedech. Qui in diebus carnis sue preces supplicationesque ad eum qui possit salvum illum a morte facere, cum clamore valido et lacrimis offerens, exauditus est pro sua reverentia. Et quidem cum esset filius dei, didicit ex his que passus est obedientiam; et consummatus factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis eterne, appellatus a deo pontifex iuxta ordinem Melchisedech. De quo grandis nobis sermo et ininterpretabilis ad dicendum, quoniam imbecilles facti estis ad audiendum. Etenim cum deberetis magistri esse propter tempus, rursus indigetis ut vos doceamini que sint elementa exordii sermonum dei, et facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo. Omnis enim qui lactis est particeps, expers est sermonis iustitie; parvulus enim est. Perfectorum autem est solidus cibus, eorum qui pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni et mali.

Quapropter intermittentes inchoationis Christi sermonem ad perfectionem feramur, non rursus iacientes fundamentum penitentie ab operibus mortuis et fidei ad deum, baptismatum doctrine, impositionis quoque

manuum ac resurrectionis mortuorum et iudicii eterni. Et hoc faciemus siquidem permiserit Deus. Impossibile est enim eos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum celeste, et participes sunt facti Spiritus sancti, gustaverunt nichilominus bonum Dei verbum, virtutesque seculi venturi, et prolapsi sunt, renovari rursus ad penitentiam, rursus crucifigentes sibimet ipsis Filium Dei et ostentui habentes. Terra enim sepe venientem super se bibens imbrem, et generans herbam oportunam illis a quibus colitur, accipit benedictionem a Deo; proferens autem spinas et tribulos, reproba est et maledicto proxima, cuius consummatio in combustionem. Confidimus autem de vobis dilectissimi meliora et viciniora saluti, tametsi ita loquimur. Non enim iniustus Deus ut obliviscatur operis vestri et dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis et ministratis. Cupimus autem unumquemque vestrum eandem ostentare sollicitudinem ad expletionem spei usque in finem, ut non segnes efficiamini, verum imitatores eorum qui fide et patientia hereditabunt promissiones. Abrahe namque promittens Deus, quoniam neminem habuit per quem iuraret maiorem, iuravit per semetipsum dicens: Nisi benedicens benedicam te, et multiplicans multiplicabo te. Et sic longanimiter ferens adeptus est repromissionem. Homines enim per maiorem sui iurant, et omnis controversie eorum finis ad confirmationem est iuramentum. In quo abundantius volens Deus ostendere pollicitationis heredibus immobilitatem consilii sui, interposuit iusiurandum, ut per duas res immobiles quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus qui confugimus ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus anime tutam ac firmam, et incedentem usque ad interiora velaminis, ubi precursor pro nobis introivit Ihesus, secundum ordinem Melchisedech pontifex factus in eternum. Hic enim Melchisedech rex Salem, sacerdos Dei summi, qui obviavit Abrahe regresso a cede regum, et benedixit ei; cui et decimas omnium divisit Abraham: primum quidem qui interpretatur rex iustitie, deinde autem et rex Salem, quod est rex pacis, sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum neque finem vite habens, assimilatus autem Filio Dei, manet sacerdos in perpetuum. Intuemini autem quantus sit hic, cui et decimas dedit de precipuis Abraham patriarcha. Et quidem de filiis Levi sacerdotium accipientes mandatum habent sumere decimas a populo secundum legem, id est a fratribus suis, quamquam et ipsi exierint de lumbis Abrahe. Cuius autem generatio non annumeratur in eis, decimas sumpsit ab Abraham, et hunc qui habebat repromissiones benedixit. Sine ulla autem contradictione quod minus est a meliore benedicitur. Et hic quidem decimas morientes homines accipiunt, ibi autem contestatur quia vivit. Et ut ita dictum sit, per Abraham et Levi qui decimas accepit decimatus est; adhuc enim in lumbis patris erat quando obviavit ei Melchisedech. Si ergo consummatio per sacerdotium leviticum erat, populus enim sub ipso legem accepit, quid adhuc necessarium secundum ordinem Melchisedech alium surgere sacerdotem et non secundum ordinem Aaron dici? Translato enim sacerdotio necesse est ut et legis translatio fiat.

In quo enim hec dicuntur de alia tribu est, de qua nullus altario presto fuit. Manifestum est enim quod ex Iuda ortus sit Dominus noster, in qua tribu nichil de sacerdotibus Moyses locutus est. Et amplius adhuc manifestum est si secundum similitudinem Melchisedech exurgit alius sacerdos, qui non secundum legem mandati carnalis factus est, sed secundum virtutem vite insolubilis. Contestatur enim quoniam tu es sacerdos in eternum secundum ordinem Melchisedech. Reprobatio quidem fit precedentis mandati propter infirmitatem eius et inutilitatem; nichil enim ad perfectum adduxit lex; introductio vero melioris spei, per quam proximamus ad Deum. Et quantum est non sine iureiurando; alii quidem sine iureiurando sacerdotes facti sunt, hic autem cum iureiurando per eum qui dixit ad illum: Iuravit Dominus et non penitebit eum, tu es sacerdos in eternum. In tantum melioris testamenti sponsor factus est Ihesus. Et alii quidem plures facti sunt sacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere; hic autem eo quod maneat in eternum, sempiternum habet sacerdotium; unde et salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum, semper vivens ad interpellandum pro nobis. Talis enim decebat ut nobis esset pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, et excelsior celis factus; qui non habet cotidie necessitatem quemadmodum sacerdotes prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi; hoc enim fecit semel se offerendo. Lex enim homines constituit sacerdotes infirmitatem habentes; sermo autem iurisiurandi qui post legem est Filium in eternum perfectum.

VIII

Capitulum autem super ea que dicuntur: talem habemus pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis in excelsis, sanctorum minister et tabernaculi veri, quod fixit Dominus et non homo. Omnis enim pontifex ad offerenda munera et hostias constituitur; unde necesse est et hunc habere aliquid quod offerat. Si ergo esset super terram, nec esset sacerdos, cum essent qui offerrent secundum legem munera, qui exemplari et umbre deserviunt celestium, sicut responsum est Moysi cum consummaret tabernaculum: Vide, inquit, omnia facito secundum exemplar quod tibi ostensum est in monte. Nunc autem melius sortitus est ministerium, quanto et melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repromissionibus sancitum est. Nam si illud prius culpa vacasset, non utique secundi locus inquireretur. Vituperans enim eos dicit: Ecce dies venient, dicit Dominus, et consummabo super domum Israel et super domum Iuda testamentum novum, non secundum testamentum quod feci patribus eorum in die qua apprehendi manum illorum ut educerem illos de terra Egypti; quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo, et ego neglexi eos, dicit Dominus. Quia hoc testamentum quod disponam domui Israel post dies illos, dicit Dominus, dando leges meas in mentem eorum et in corde eorum

fixit

super scribam eas et ero eis in deum et ipsi erunt mihi in populum. Et non docebit unusquisque proximum suum et unusquisque fratrem suum dicens cognosce dominum. Quoniam omnes scient me a minore usque ad maiorem eorum quia propitius ero iniquitatibus eorum et peccatorum illorum iam non memorabor. Dicendo autem novum veteravit prius. Quod autem antiquatur et senescit prope interitum est.

IX Habuit quidem et prius iustificationes culturae et sanctum saeculare. Tabernaculum enim factum est primum in quo erant candelabrum et mensa et propositio panum quae dicitur sancta. Post velamentum autem secundum tabernaculum quod dicitur sancta sanctorum, aureum habens turibulum et arcam testamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens manna et virga Aaron quae fronduerat et tabulae testamenti. Superque eam cherubin gloriae obumbrantia propitiatorium de quibus non est modo dicendum per singula. His vero ita compositis in priori quidem tabernaculo semper introibant sacerdotes sacrificiorum officia consummantes, in secundo autem semel in anno solus pontifex non sine sanguine quem offert pro sua et populi ignorantia. Hoc significante spiritu sancto nondum propalatam esse sanctorum viam adhuc priore tabernaculo habente statum. Quae parabola est temporis instantis, iuxta quam munera et hostiae offeruntur quae non possunt iuxta conscientiam perfectum facere servientem solummodo in cibis et in potibus et variis baptismatibus et iustitiis carnis usque ad tempus correctionis impositis. Christus autem assistens pontifex futurorum bonorum per amplius et perfectius tabernaculum non manufactum id est non huius creationis, neque per sanguinem hircorum et vitulorum sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta aeterna redemptione inventa. Si enim sanguis hircorum et taurorum et cinis vitulae aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis, quanto magis sanguis Christi qui per spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum deo emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis ad serviendum deo viventi. Et ideo novi testamenti mediator est ut morte intercedente in redemptionem earum praevaricationum quae erant sub priori testamento repromissionem accipiant qui vocati sunt aeternae hereditatis. Ubi enim testamentum est mors necesse est ut intercedat testatoris. Testamentum enim in mortuis confirmatum est, alioquin nondum valet dum vivit qui testatus est. Unde ne primum quidem sine sanguine dedicatum est. Lecto enim omni mandato legis a Moyse universo populo accipiens sanguinem vitulorum et hircorum cum aqua et lana coccinea et hysopo ipsum quoque librum et omnem populum aspersit dicens: Hic sanguis testamenti quod mandavit ad vos deus. Etiam tabernaculum et omnia vasa ministerii sanguine similiter aspersit. Et omnia pene in sanguine mundantur secundum legem et sine sanguinis effusione non fit remissio. [margin: peccatorum]

Necesse est ergo exemplaria quidem caelestium his mundari, ipsa autem caelestia melioribus hostiis quam istis. Non enim in manufacta sancta Iesus introivit exemplaria verorum, sed in ipsum caelum ut appareat nunc vultui dei pro nobis. Neque ut saepe offerat semetipsum quemadmodum pontifex intrat in sancta per singulos annos in sanguine alieno, alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi. Nunc autem semel in consummatione saeculorum ad destitutionem peccati per hostiam suam apparuit. Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori, post hoc autem iudicium, sic et Christus semel oblatus ad multorum exhaurienda peccata, secundo sine peccato apparebit expectantibus se in salutem.

X Umbram enim habens lex bonorum futurorum non ipsam imaginem rerum, per singulos annos hisdem ipsis hostiis quas offerunt indesinenter numquam potest accedentes perfectos facere. Alioquin non cessassent offerri, ideo quod nullam haberent ultra conscientiam peccati cultores semel mundati. Sed in ipsis commemoratio peccatorum per singulos annos fit. Impossibile enim est sanguine taurorum et hircorum auferri peccata. Ideo ingrediens mundum dicit: Hostiam et oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi. Holocaustomata pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi ecce venio, in capite libri scriptum est de me, ut faciam deus voluntatem tuam. Superius dicens quia hostias et oblationes et holocaustomata pro peccato noluisti nec placita sunt tibi quae secundum legem offeruntur, tunc dixi ecce venio ut faciam deus voluntatem tuam. Aufert primum ut sequens statuat. In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel. Et omnis quidem sacerdos presto est cotidie ministrans et easdem saepe offerens hostias [margin: quae numquam possunt auferre peccata]. Hic autem unam pro peccatis offerens hostiam in sempiternum sedet in dextera dei, de cetero expectans donec ponantur inimici eius scabellum pedum eius. Una enim oblatione consummavit in sempiternum sanctificatos. Contestatur autem nos et spiritus sanctus. Postquam enim dixit: Hoc autem testamentum quod testabor ad illos post dies illos dicit dominus dando leges meas in cordibus eorum et in mentibus eorum superscribam eas, et peccatorum et iniquitatum eorum iam non recordabor amplius. Ubi autem horum remissio iam non oblatio pro peccato. Habentes itaque fratres fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi, quam initiavit nobis viam novam et viventem per velamen id est carnem suam, et sacerdotem magnum super domum dei, accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aspersi corda a conscientia mala et abluti corpus aqua munda. Teneamus spei nostrae confessionem indeclinabilem, fidelis enim est qui repromisit, et consideremus invicem in provocationem caritatis et bonorum operum, non deserentes collectionem nostram sicut est consuetudinis quibusdam, sed consolantes et tanto magis quanto videritis appropinquantem diem. Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis iam non relinquitur

pro peccatis hostia. Terribilis autem quedam expectatio iudicii et ignis emulatio que consumptura est adversarios. Irritam quis faciens legem Moysi sine ulla miseratione duobus vel tribus testibus moritur. Quanto magis putatis deteriora mereri supplicia qui filium Dei conculcaverit et sanguinem testamenti pollutum duxerit in quo sanctificatus est et spiritui gratie contumeliam fecerit. Scimus enim qui dixit michi vindictam ego retribuam. Et iterum. Quia iudicavit Dominus populum suum. Horrendum est incidere in manus Dei viventis. Rememoramini autem pristinos dies in quibus illuminati magnum certamen sustinuistis passionum. Et in altero quidem opprobriis et tribulationibus spectaculum facti. In altero autem socii taliter conversantium effecti. Nam et vinctis compassi estis et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis cognoscentes vos habere meliorem et manentem substantiam. Nolite itaque amittere confidentiam vestram que magnam habet remunerationem. Patientia enim vobis necessaria est ut voluntatem Dei facientes reportetis promissionem. Adhuc enim modicum aliquantulum qui venturus est veniet et non tardabit. Iustus autem meus ex fide vivit. Quod si subtraxerit se non placebit anime mee. Nos autem non sumus subtractionis in perditionem sed fidei in adquisitionem anime. Est autem fides sperandorum substantia rerum argumentum non apparentium. In hac enim testimonium consecuti sunt senes. Fide intelligimus aptata esse secula verbo Dei ut ex invisibilibus visibilia fierent. Fide plurimam hostiam Abel quam Cayn obtulit Deo per quam testimonium consecutus est esse iustus testimonium perhibente muneribus eius Deo et per illam defunctus adhuc loquitur. Fide Enoch translatus est ne videret mortem et non inveniebatur quia transtulit illum Deus. Ante translationem enim testimonium habebat placuisse Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum quia est et inquirentibus se remunerator fit. Fide Noe responso accepto de hiis que adhuc non videbantur metuens aptavit arcam in salutem domus sue per quam dampnavit mundum et iustitie que per fidem est heres est institutus. Fide qui vocatur Abraham obedivit in locum exire quem accepturus erat in hereditatem et exiit nesciens quo iret. Fide demoratus est in terra repromissionis tamquam in aliena in casulis habitando cum Ysaac et Iacob heredibus repromissionis eiusdem. Expectabat enim fundamenta habentem civitatem cuius artifex et conditor Deus. Fide et ipsa Sara sterilis virtutem in conceptione seminis accepit etiam preter tempus etatis. Quoniam fidelem credidit esse qui promiserat. Propter quod et ab uno orti sunt et hoc emortuo tamquam sydera celi in multitudine et sicut harena que est ad horam maris innumerabilis. Iuxta fidem defuncti sunt omnes isti non acceptis repromissionibus sed a longe eas aspicientes et salutantes et confitentes quia peregrini et hospites sunt super terram. Qui enim hec dicunt significant se patriam inquirere. Et si quidem illius meminissent de qua exierunt habebant utique tempus revertendi. Nunc autem meliorem appetunt id est celestem. Ideo non confunditur Deus vocari Deus eorum. Paravit enim illis civitatem. Fide obtulit Abraham Ysaac cum temptaretur, et unigenitum offerebat qui susceperat repromissiones.

Ad quem dictum est quia in Ysaac vocabitur tibi semen, arbitrans quia et a mortuis suscitare potens est Deus. Unde eum et in parabolam accepit. Fide et de futuris benedixit Ysaac Iacob et Esau. Fide Iacob moriens singulos filiorum Ioseph benedixit et adoravit fastigium virge eius. Fide Ioseph moriens de profectione filiorum Israel memoratus est et de ossibus suis mandavit. Fide Moyses natus occultatus est mensibus tribus a parentibus suis eo quod vidissent elegantem infantem et non timuerunt regis edictum. Fide Moyses grandis factus negavit se filium esse filie Pharaonis magis eligens affligi cum populo Dei quam temporalis peccati habere iocunditatem. Maiores divitias estimans thesauro Egyptiorum improperium Christi. Aspiciebat enim in remunerationem. Fide reliquit Egyptum non veritus animositatem regis. Invisibilem enim tamquam videns sustinuit. Fide celebravit pascha et sanguinis effusionem ne qui vastabat primitiva tangeret eos. Fide transierunt mare rubrum tamquam per aridam terram quod experti Egyptii devorati sunt. Fide muri Iherico corruerunt circuitu dierum septem. Fide Raab meretrix non periit cum incredulis excipiens exploratores cum pace. Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barach, Sampson, Iepte, David et Samuel et aliis prophetis qui per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repromissiones. Obturaverunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis, effugaverunt aciem gladii, convaluerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum; acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Alii autem distenti sunt non suscipientes redemptionem ut meliorem invenirent resurrectionem. Alii vero ludibria et verbera experti insuper et vincula et carceres. Lapidati sunt, secti sunt, temptati sunt, in occisione gladii mortui sunt. Circuierunt in melotis in pellibus caprinis egentes angustiati afflicti quibus dignus non erat mundus. In solitudinibus errantes in montibus et speluncis et cavernis terre. Et hii omnes testimonio fidei probati inventi non acceperunt repromissionem Deo pro nobis melius aliquid providente ut non sine nobis consummarentur.

XII

Ideoque et nos tantam habentes impositam nubem testium deponentes omne pondus et circumstans nos peccatum per patientiam curramus propositum nobis certamen aspicientes in auctorem fidei et consummatorem Ihesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem confusione contempta atque in dextera sedis Dei sedet. Recogitate enim eum qui talem sustinuit a peccatoribus adversum semetipsum contradictionem ut ne fatigemini animis vestris deficientes. Nondum enim usque ad sanguinem restitistis adversus peccatum repugnantes, et obliti estis consolationis que vobis tamquam filiis loquitur dicens. Fili mi noli negligere disciplinam Domini.

Exodi

castigat

neque fatigeris cum ab eo argueris. Quem enim diligit
dominus castigat. flagellat autem omnem filium quem re-
cipit. In disciplina perseverate. tamquam filiis vobis
offert se deus. Quis enim filius quem non corripit pa-
ter? Quod si extra disciplinam estis. cuius par-
ticipes facti sunt omnes. ergo adulteri et non filii estis.
Deinde patres quidem carnis nostre habuimus erudi-
tores et reverebamur eos. non multo magis obtempera-
bimus patri spirituum et vivemus? Et illi quidem in tem-
pore paucorum dierum secundum voluntatem suam eru-
diebant nos. hic autem ad id quod utile est in recipi-
endo sanctificationem eius. Omnis autem disciplina
in presenti quidem videtur non esse gaudii sed meroris.
postea autem fructum pacatissimum exercitatis
per eam reddet iustitie. Propter quod remissas ma-
nus et soluta genua erigite. et gressus rectos facite
pedibus vestris. ut non claudicans erret magis autem sanetur.

Pacem sequimini cum omnibus. et sanctimoniam sine
qua nemo videbit deum. contemplantes ne quis desit
gratie dei. Ne qua radix amaritudinis sursum
germinans impediat. et per illam inquinentur mul-
ti. Ne quis fornicator aut profanus ut esau qui propter
unam escam vendidit primogenita sua. Sci-
tote enim quoniam et postea cupiens hereditare benedi-
ctionem reprobatus est. Non enim invenit peniten-
tie locum quamquam cum lacrimis inquisisset eam.
Non enim accessistis ad tractabilem et accessibilem
ignem. et turbinem et caliginem. et procellam. et tube
sonum. et vocem verborum. Quam qui audierunt excu-
saverunt se. ne eis fieret verbum. non enim portabant quod
dicebatur. Et si bestia tetigerit montem lapidabitur.
et ita terribile erat quod videbatur. Moyses dixit
exterritus sum et tremebundus. Sed accessistis ad sy-
on montem et civitatem dei viventis ierusalem ce-
lestem et multorum milium angelorum frequentiam et
ecclesiam primitivorum qui conscripti sunt in celis.
et iudicem omnium deum. et spiritus iustorum perfectorum. et
testamenti novi mediatorem ihesum. et sanguinis a-
spersionem melius loquentem quam abel. Vi-
dete ne recusetis loquentem. Si enim illi non ef-
fugerunt recusantes eum qui super terram loquebatur.
multo magis nos qui de celis loquentem nobis ad-
vertimus. cuius vox movit terram tunc. modo autem
repromittit dicens. Adhuc semel et ego movebo
non solum terram sed et celum. Quod autem adhuc
semel dicit. declarat mobilium translationem
tamquam factorum. ut maneant ea que sunt immobilia.

XIII.

Itaque regnum immobile suscipientes. habemus
gratiam per quam serviamus placentes deo cum metu
et reverentia. Etenim deus noster ignis consumens
est. Caritas fraternitatis maneat in vobis. et hospi-
talitatem nolite oblivisci. Per hanc enim quidam
placuerunt angelis hospicio receptis. Memento-
te vinctorum tamquam simul vincti. et laborantium
tamquam et ipsi in corpore morantes. Honorabile

conubium in omnibus. et thorus immaculatus. Fornica-
tores enim et adulteros iudicabit deus. Sint mores
sine avaritia contenti presentibus. Ipse enim dixit. Non
te deseram neque derelinquam. ita ut confidenter dica-
mus. dominus mihi adiutor est. non timebo quid faci-
at mihi homo. Mementote prepositorum vestrorum qui vobis lo-
cuti sunt verbum dei. quorum intuentes exitum conversa-
tionis imitamini fidem. Ihesus christus heri et hodie. ipse
et in secula. Doctrinis variis et peregrinis nolite
abduci. Optimum enim est gratia stabilire cor. non
escis que non profuerunt ambulantibus in eis. Habe-
mus altare de quo edere non habent potestatem qui ta-
bernaculo deserviunt. Quorum enim animalium
infertur sanguis pro peccato in sancta per pontificem:
horum corpora cremantur extra castra. Propter quod et
ihesus ut sanctificaret per suum sanguinem populum extra
portam passus est. Exeamus igitur ad eum extra ca-
stra improperium eius portantes. Non enim habemus
hic manentem civitatem. sed futuram inquirimus.
Per ipsum enim offeramus hostiam laudis semper deo.
id est fructum labiorum confitentium nomini eius.
Beneficientie autem et communionis nolite oblivisci.
talibus enim hostiis promeretur deus. Obedite preposi-
tis vestris. et subiacete eis. Ipsi enim pervigilant quasi
rationem pro animabus vestris reddituri. ut cum gaudio
hoc faciant et non gementes. Hoc enim expedit vobis.
Orate pro nobis. Confidimus autem quia bonam consci-
entiam habemus in omnibus bene volentes conversari.
Amplius autem deprecor vos hoc facere. ut quo celerius
restituar vobis. Deus autem pacis qui eduxit de
mortuis pastorem magnum ovium in sanguine
testamenti eterni dominum nostrum ihesum christum. aptet vos in
omni bono ut faciatis voluntatem eius. faciens in
vobis quod placeat coram se. per ihesum christum cui gloria
in secula seculorum amen. Rogo autem vos fratres. ut suf-
feratis verbum solatii. Etenim per paucis scripsi
vobis. Cognoscite fratrem nostrum timotheum dimissum.
cum quo si celerius venerit videbo vos. Saluta-
te omnes prepositos vestros et omnes sanctos. Salutant vos de
italia. gratia cum omnibus vobis amen. Explicit e-
pistola sancti pauli apostoli ad hebreos.

Incipit prologus actuum apostolorum.

Lucas euangelista ad theophilum scribit precepisse dominum ihesum post resurrectionem suis apostolis ne ab iherosolimis abirent donec spiritus sancti munus acciperent. Interrogatus dominus quid regnum restitueret israel. in patris positum potestate respondit. perceptionem tamen sancti spiritus dicit et in omnium testes sibi futuros apostolos. Explicit prologus.

Incipit alius.

Actus apostolorum nudam quidem sonare uidentur hystoriam et nascentis ecclesie infantiam texere. Set si nouimus scriptorem eorum lucam esse medicum cuius laus est in euangelio. animaduertimus pariter omnia uerba illius anime languentis esse medicinam. Explicit prologus. Incipit alius.

Canit psalmista ambulabunt de uirtute in uirtutem. Apostoli pauli epistolas dudum uno uobis uolumine translatas. Domnion et Rogatiane karissimi. actus apostolorum compellitis ut transferam in latinum. quem librum nulli dubium est a luca antiocheno arte medico. qui postea inseruiens paulo apostolo christi factus est discipulus fuisse editum. Ceruices premit imposita sepius oneris magnitudo quia studia inuidorum reprehensione dignum putant ea que scribimus. illorum numquam odio et detractione. iuuante christo meum silebit eloquium. Explicit prefatio. Incipit prologus.

Lucas natione syrus cuius laus in euangelio canitur. antiochensis medicine artis egregius. et apostolorum christi discipulus. postea usque ad confessionem paulum secutus apostolum sine crimine in uirginitate permanens domino maluit seruire. Qui octoginta et quattuor agens etatis annos: noscitur in bithinia de seculo emigrasse. Hic igitur diuino stimulatus instinctu: postea quam in achaie partibus euangelium scribens grecis fidelibus incarnationem domini fideli narratione ostendit. eundemque ex stirpe dauid de origine descendisse demonstrauit. Cui non inmerito scribendorum apostolorum actuum potestas in ministerio datur, ut deo in deum pleno et filio perditionis extincto. oratione ab apostolis facta. sorte domini electionis numerus compleretur. Sicque paulum consummationis apostolicis actibus daret. quem diu contra stimulum calcitrantem dominus elegisset. Quod legentibus ac requirentibus deum breui uoluit sermone ostendere: quam prolixius aliquid fastidientibus prodidisse. sciens quod operantem agricolam. oportet de suis fructibus edere. Quia cura diuina subsecuta est gratia: ut non solum corporum sed et animarum saluti eius proficeret medicina. Explicit prologus. Incipiunt capitula actuum apostolorum.

De passione et de resurrectione domini et ascensione et aduentu. ¶ suscepit.

De congregatione apostolorum et oratione quam cum fratribus suis mulieribus celebrabant.

De mathia qui sortibus apostolorum apostolatum uidet.

De spiritu sancto quem iuxta promissum saluatoris apostoli assumpserunt.

De prophetia iohel. cuius testimonio sanctum se ac suos accepisse spiritum comprobarunt.

De uiris qui iuxta hortationem petri apostoli crucifixisse dominum penitebant.

De tribus milibus uirorum elemosinam fecit post credulitatem facientium.

De dolo quem petrus ascendens ad orationem circa horam nonam. uerum contemptu ueritate curauit.

De sospitate clodi quem christi uirtute curatum qui ad ipsorum restaurationem uenerant approbarunt.

De resurrectione mortuorum et humani generis medela christi que in carcerem sunt retrusi apostoli.

De loco qui motus est cum apostoli relicti de carcere missi ad fidei orauerunt. natio.

De substantia indiuisa credentium et de mendacio anania et saphyra pecunia morte dampnatis.

De scitis qui in nomine christi et curare prohibentur semper et docere. De consilio gamalielis quod diriperus dissolui sententia humana non possit et apostolorum plebis sollicita uisitatione.

De septem dispensatoribus plenis spiritu sancto. et magistrorum diuini sermonis ministerio singulari.

De stephano qui postquam maiorum ac legis ordinem enarrauit: insaniam cohercuit iudeorum.

De principe nostrum qui in infectoribus suis indulgentiam ut ipsum facere oportuit postulauit.

De mago symone qui in persona falsorum fratrum ad hoc baptizatus est. ut deinceps sanctorum seruus esset gerere insectator. natus est.

De eodem symone qui cum emere se posse a petro spiritum sanctum credidisset. spirituali prudentia perdatur.

De eunucho quem phylippus angelica reuelatione ut baptizandi formam inueniendi acciperet rationabiliter baptizauit.

De iudicio quod saluator in paulum cum sanctos persequeretur exercuit. et de baptismo ananie in paulo.

De exordio insectationum pauli quas iudeorum proprium causa sustinuit.

De magnitudine odii quod aduersus paulum iudei exercebant. paulo remissius quam ceteris apostolis.

De enea et thabita quos elemosine causa apl's et uisitauit et suscitauit.
De fine aplica et reuelatione diuina quid delere ant sci mactare qua ue alimonia saciari.
De baptismo cornelii et non baptizandis his qui nondum fuerint ordine diuino ueritatis instructi. De gentibus quemadmodum exordium credendi in xpo sumpsissent. ad iudicia a semetipso apl's depellandum iudeis insinuat.
De exhortatione discipulorum xpi. ut ab apl'is communiti salutis uerbum gentibus loquerentur.
De collatione fratrum que in ierl'm facta est destinata. et iacobi interfectio ab herode et liberatione petri per angelum. De ultione diuina que sese in herode. iustorum insectationis causa exercuit.
De p̄uscribus ue ueritatis corruidemque pessima cecitate que iubar ihu a paulo inducta est.
De paulo qui legis et prophetarum testimoniis suadet in dignum quicumque credidit permanere.
De non credentibus quod semper inuidiam xpi discipulis conflent. De uarietate temporum quorum xpi discipuli aliquando requiem inuenerunt. insectationes aliquando patiuntur.
De grecis qui magnitudine sua si uirtutum deos esse apl'os putauerunt. qui gravi nota postmodum a iudeis excepti sunt. De regnis celestibus que cum tribulatione adipisci nullus p̄ualeret introire et de falsis doctoribus qui ad culturam legalis ueteris denuo xpi discipulos compellebant.
De epistola apl'orum per quam preceperunt legi moysi non esse seruiendum.
De separatione barnabe a paulo. et pauli sollicitudine qua epl'am apl'orum inpleri ciuitates circuiens hortabatur. De rebus contrariis ut paulus timotheum circumcideret et apl'orum statuta xpi discipulis sollicite commendaret.
De spiritu phitonis fugato cuius causa paulus cum ceteris grauissimis plagis affectus facto terremotu cum esset iussus exire de carcere. ciuem se professus est esse romanum.
De calumpniis quas sibi societate forensium doctores semper falsissimi machinantur.
De apli sapientia cui non solum cum iudeis et philosophis disputare conceditur. uerum cum inuiis superstitionibus atque sectis.
De opere predicationis dogmatis dum tacere uimus et crispi archisynagogi credulitate.
De auctoritate publica quod rebus diuinis numquam se inposuerit.
De auctoritate rebaptizandi. De curis et de uirtutibus pauli per spiritum sanctum. et exorcistis iudeorum ihu nomen frustra de inuocantibus. De demetrio argentario qui et auri causa et idoli diane cultum non mediocrem paulo inquietudinem concitauit.
De spiritu sancto qui quia ita apl's faceret imperauit. et de adolescente euthyco. De instantia operis coepti passionum scilicet et de lupis grauibus et quid fuit ex sermonibus domini ihu paulus suis manibus operatus.
De itinere nauigii et de passionibus pauli futuris agabi prophetia. De falsis fratribus qui apl'm in hypocrisi xpm predicare suadebant et de apl'orum salubribus statutis. De insecutione iudeorum quam simultatis causa sustinuit grauiorem.
De cultura ueteris legis et reuelatione dominica.
De reuelatione et resurrectione dominica. et quod apl'is militari potentia uixit.
De quadraginta iudeorum insidiis et quod armatorum in manibus inter apl's cesaream emigratus.
De conflictu pauli et iudeorum et de sectis quod heresis appelletur. De paulo quod nisi cesarem appellasset iudeorum esset uoluntati iudicis preuaricatione donatus. De paulo quod multarum fuit leo terrarum et quemadmodum sit in urbe roma ad cesarem destinatus. De discrimine nauigii et barbarorum humanitate.
De morsu serpentis et de patre publii febribus liberato et aduentu pauli puteolos.
De his que in urbe roma sunt acta. Expliciunt capitula. Incipit liber actus apostolorum.

Primum quidem sermonem feci de omnibus o theophyle. que cepit ihc facere et docere usque in diem qua precipiens apl'is per spiritum sanctum quos elegit assumptus est. Quibus et prebuit seipsum uiuum post passionem suam in multis argumentis per dies quadraginta apparens eis et loquens de regno dei. Et conuescens precepit eis ab ierosolimis ne discederent. sed expectarent promissionem patris quam audistis inquit per os meum quia iohes quidem baptizauit aqua. uos autem baptizabimini spiritu sancto non post multos hos dies. Igitur qui conuenerant interrogabant eum dicentes. Domine si in tempore hoc restitues regnum isr'l. Dixit autem eis. Non est uestrum nosse tempora uel momenta que pater posuit in sua potestate. sed accipietis uirtutem superuenientis spiritus sancti in uos. et eritis mihi testes in ierl'm et in omni iudea et samaria et usque ad ultimum terre. Et cum hec dixisset uidentibus illis eleuatus est. et nubes suscepit eum ab oculis eorum. Cumque intuerentur eum euntem in celum. ecce duo uiri astiterunt iuxta illos in uestibus albis. qui et dixerunt. Viri galilei quid statis aspicientes in celum. Hic ihc qui assumptus est a uobis in celum. sic ueniet quemadmodum uidistis eum euntem in celum. Tunc reuersi sunt ierosolimam a monte qui uocatur oliueti. qui est

iuxta Ierusalem sabbati habens iter. Et cum introissent in cenaculum ascenderunt ubi manebant Petrus et Iohannes, Iacobus et Andreas, Philippus et Thomas, Bartholomeus et Mattheus, Iacobus Alphei et Symon Zelotes et Iudas Iacobi. Hii omnes erant perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus et Maria matre Ihesu et fratribus eius. In diebus illis exurgens Petrus in medio fratrum dixit. Erat autem turba hominum simul fere centum viginti. Viri fratres oportet impleri scripturam quam predixit Spiritus Sanctus per os David de Iuda qui fuit dux eorum qui comprehenderunt Ihesum, qui connumeratus erat in nobis et sortitus est sortem ministerii huius. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis et suspensus crepuit medius et diffusa sunt omnia viscera eius. Et notum factum est omnibus habitantibus Ierusalem ita ut appellaretur ager ille lingua eorum Acheldemach, hoc est ager sanguinis. Scriptum est enim in libro Psalmorum: Fiat habitatio eius deserta et non sit qui inhabitet in ea, et episcopatum eius accipiat alter. Oportet ergo ex his viris qui nobiscum congregati sunt in omni tempore quo intravit et exivit inter nos dominus Ihesus, incipiens a baptismate Iohannis usque in diem qua assumptus est a nobis, testem resurrectionis eius nobiscum fieri unum ex istis. Et statuerunt duos, Ioseph qui vocabatur Barsabas qui cognominatus est Iustus, et Mathiam. Et orantes dixerunt. Tu domine qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus unum accipere locum ministerii huius et apostolatus de quo prevaricatus est Iudas ut abiret in locum suum. Et dederunt sortes eis et cecidit sors super Mathiam et annumeratus est cum undecim apostolis. Et cum complerentur dies pentecostes erant omnes pariter in eodem loco. Et factus est repente de celo sonus tamquam advenientis spiritus vehementis et replevit totam domum ubi erant sedentes. Et apparuerunt illis dispertite lingue tamquam ignis seditque supra singulos eorum. Et repleti sunt omnes Spiritu Sancto et ceperunt loqui variis linguis, prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis. Erant autem in Ierusalem habitantes Iudei viri religiosi ex omni natione que sub celo est. Facta autem hac voce convenit multitudo et mente confusa est, quoniam audiebat unusquisque lingua sua illos loquentes. Stupebant autem omnes et mirabantur ad invicem dicentes: Nonne ecce omnes isti qui loquuntur Galilei sunt? Et quomodo nos audivimus unusquisque linguam nostram in qua nati sumus? Parthi et Medi et Elamite et qui habitant Mesopotamiam, Iudeam et Capadociam, Pontum et Asiam, Phrigiam et Pamphiliam, Egyptum et partes Libie que est circa Cyrenen et advene Romani, Iudei quoque et proseliti, Cretes et Arabes: audivimus eos loquentes nostris linguis magnalia Dei. Stupebant autem omnes et mirabantur ad invicem dicentes: Quidnam vult hoc esse? Alii autem irridentes dicebant: quia musto pleni sunt isti. Stans autem Petrus cum undecim elevavit vocem suam et locutus est eis. Viri Iudei et qui habitatis Ierusalem universi, hoc vobis notum sit et auribus percipite verba mea. Non enim sicut vos estimatis hii ebrii sunt, cum sit hora diei tertia, sed hoc est quod dictum est per prophetam Iohel. Et erit in novissimis diebus, dicit Dominus, effundam de spiritu meo super omnem carnem et prophetabunt filii vestri et filie vestre, et iuvenes vestri visiones videbunt et seniores vestri somnia somniabunt. Et quidem super servos meos et super ancillas meas in diebus illis effundam de spiritu meo et prophetabunt. Et dabo prodigia in celo sursum et signa in terra deorsum, sanguinem et ignem et vaporem fumi. Sol convertetur in tenebras et luna in sanguinem antequam veniat dies Domini magnus et manifestus. Et erit omnis quicumque invocaverit nomen Domini salvus erit. Viri Israhelite audite verba hec: Ihesum Nazarenum virum approbatum a Deo in vobis virtutibus et prodigiis et signis que fecit per illum Deus in medio vestri sicut vos scitis, hunc definito consilio et prescientia Dei traditum per manus iniquorum affligentes interemistis, quem Deus suscitavit solutis doloribus inferni, iuxta quod impossibile erat teneri illum ab eo. David enim dicit in eum: Providebam Dominum in conspectu meo semper, quia a dextris est mihi ne commovear. Propter hoc letatum est cor meum et exultavit lingua mea, insuper et caro mea requiescet in spe. Quoniam non derelinques animam meam in inferno nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Notas mihi fecisti vias vite, replebis me iocunditate cum facie tua. Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de patriarcha David quoniam et defunctus est et sepultus et sepulchrum eius est apud nos usque in hodiernum diem. Propheta igitur cum esset et sciret quia iureiurando iurasset illi Dominus de fructu lumbi eius sedere super sedem eius, providens locutus est de resurrectione Christi, quia neque derelictus est in inferno neque caro eius vidit corruptionem. Hunc Ihesum resuscitavit Deus, cui omnes nos testes sumus. Dextera igitur Dei exaltatus et promissione Spiritus Sancti accepta a Patre effudit hoc donum quod vos videtis et auditis. Non enim David ascendit in celum. Dicit autem ipse: Dixit Dominus domino meo, sede a dextris meis donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum. Certissime ergo sciat omnis domus Israel quia et dominum eum et Christum Deus fecit hunc Ihesum quem vos crucifixistis. His autem auditis compuncti sunt corde et dixerunt ad Petrum et ad reliquos apostolos: Quid faciemus viri fratres? Petrus vero ad illos: Penitentiam inquit agite et baptizetur unusquisque

verum in nomine ihesu christi in remissionem peccatorum vestrorum
et accipietis donum spiritus sancti. Vobis enim est repromissio
et filiis vestris et omnibus qui longe sunt quoscumque advoca-
verit dominus deus noster. Aliis et verbis plurimis testificatus est
et exhortabatur eos dicens. Salvamini a generati-
one ista prava. Qui er-
go receperunt sermonem eius baptizati sunt et appo-
site sunt in illa die anime circiter tria milia. Erant
autem perseverantes in doctrina apostolorum et communicati-
one fractionis panis et orationibus. Fiebat autem omni anime
timor. Multa quoque prodigia et signa per apostolos fiebant
in iherusalem et metus erat magnus in universis. Omnes et
qui credebant erant pariter et habebant omnia com-
munia. Possessiones et substantias vendebant et divi-
debant illa omnibus prout cuique opus erat. Cotidie
quoque perdurantes unanimiter in templo et frangen-
tes circa domos panem sumebant cibum cum exul-
tatione et simplicitate cordis collaudantes deum et ha-
bentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem augebat
qui salvi fiebant cotidie in idipsum. Petrus autem
et iohannes ascendebant in templum ad horam orationis
nonam. Et quidam vir qui erat claudus ex utero
matris sue baiulabatur quem ponebant cotidie
ad portam templi que dicitur speciosa ut peteret e-
lemosinam ab introeuntibus in templum. Is cum
vidisset petrum et iohannem incipientes introire in templum roga-
bat ut elemosinam acciperet. Intuens autem in eum pe-
trus cum iohanne dixit. Respice in nos. At ille intende-
bat in eos sperans se aliquid accepturum ab eis. Pe-
trus autem dixit. Argentum et aurum non est mihi. Quod autem
habeo hoc tibi do. In nomine ihesu christi nazareni surge
et ambula. Et apprehensa manu eius dextera alle-
vavit eum et protinus consolidate sunt bases eius et
plante. Et exiliens stetit et ambulabat. Et intravit
cum illis in templum ambulans et exiliens et laudans
deum. Et vidit omnis populus eum ambulantem et laudantem
deum. Cognoscebant autem illum quoniam ipse erat qui ad
elemosinam sedebat ad speciosam portam templi.
Et impleti sunt stupore et extasi in eo quod contige-
rat illi. Cum viderent autem petrum et iohannem cu-
currit omnis populus ad eos in porticum que appellatur
salomonis stupentes. Videns autem petrus respo-
dit ad populum. Viri israhelite quid miramini in
hoc aut nos quid intuemini quasi nostra virtute
aut pietate fecerimus hunc ambulare. Deus abra-
ham et deus ysaac et deus iacob deus patrum nostrorum glo-
rificavit filium suum ihesum quem vos quidem
tradidistis et negastis ante faciem pilati iudicante
illo dimitti. Vos autem sanctum et iustum negastis
et petistis virum homicidam donari vobis. Aucto-
rem vero vite interfecistis quem deus suscitavit a
mortuis cuius nos testes sumus. Et in fide nominis
eius hunc quem vidistis et nostis confirmavit
nomen eius et fides que per eum est dedit integram
sanitatem istam in conspectu omnium vestrum. Et nunc

fratres scio quia per ignorantiam fecistis sicut et principes
vestri. Deus autem qui prenuntiavit per os omnium prophetarum pa-
ti christum suum implevit sic. Penitemini igitur et converti-
mini ut deleantur vestra peccata ut cum venerint tempora
refrigerii a conspectu domini et miserit eum qui predicatus
est vobis ihesum christum. Quem oportet celum quidem sus-
cipere usque in tempora restitutionis omnium que
locutus est deus per os sanctorum suorum a seculo prophetarum. Moyses
quidem dixit quia prophetam vobis suscitabit dominus deus vester
de fratribus vestris tanquam me ipsum audietis iuxta omnia
que locutus fuerit vobis. Erit autem omnis anima que non
audierit prophetam illum exterminabitur de plebe. Et omnes
prophete a samuhel et deinceps qui locuti sunt annun-
tiaverunt dies istos. Vos estis filii prophetarum et testamenti
quod disposuit deus ad patres nostros dicens ad abraham. In
semine tuo benedicentur omnes familie terre. Vobis primum
deus suscitavit filium suum misit eum benedicentem
vobis ut convertat se unusquisque a nequitia sua.
Loquentibus autem illis ad populum supervenerunt sacerdo-
tes et magistratus templi et saducei dolentes quod do-
cerent populum et annuntiarent in ihesum resurrectionem
ex mortuis. Et iniecerunt in eis manus et posuerunt
eos in custodiam in crastinum. Erat enim iam vespera.
Multi autem eorum qui audierant verbum crediderunt.
Et factus est numerus virorum quinque milia. Factum
est autem in crastinum ut congregarentur principes eorum
et seniores et scribe in iherusalem et annas princeps sacerdotum
et caiphas et iohannes et alexander et quotquot erant de genere
sacerdotali. Et statuentes eos in medio interrogabant
in qua virtute aut in quo nomine fecistis hoc vos.
Tunc petrus repletus spiritu sancto dixit ad eos. Principes
populi et seniores audite. Si nos hodie diiudicamur in benefacto
hominis infirmi in quo iste salvus factus est notum
sit omnibus vobis et universe plebi israhel quia in nomine
ihesu christi nazareni quem vos crucifixistis quem deus
suscitavit a mortuis in hoc iste astat coram vobis
sanus. Hic est lapis qui reprobatus est a vobis edifican-
tibus qui factus est in caput anguli. Et non est in alio
aliquo salus. Nec enim nomen aliud est sub celo da-
tum hominibus in quo oporteat nos salvos fieri.
Videntes autem petri constantiam et iohannis comperto
quod homines essent sine litteris et idiote ammira-
bantur. Et cognoscebant eos quoniam cum ihesu naza-
reno fuerant. Hominem quoque videntes stantem
cum eis qui curatus fuerat nichil poterant contra-
dicere. Iusserunt autem eos foras extra concilium
secedere et conferebant ad invicem dicentes. Quid
faciemus hominibus istis. Quoniam quidem notum signum
factum est per eos omnibus habitantibus iherusalem manifestum
est et non possumus negare. Sed ne amplius
divulgetur in populum comminemur eis ne ultra
loquantur in nomine hoc ulli hominum. Et vo-
cantes eos denuntiaverunt ne omnino loquerentur neque do-
cerent in nomine ihesu. Petrus vero et iohannes
respondentes dixerunt ad eos. Si iustum est

in conspectu dei: vos potius audire quam deum: iudica
te. Non enim possumus que vidimus et audivimus non loqui.
At illi comminantes dimiserunt eos: non invenientes
quomodo eos punirent propter populum: quia omnes clarifica
bant id quod factum erat in eo quod acciderat. Annorum
enim erat amplius .xl. homo in quo factum erat sig
num istud sanitatis. Dimissi autem venerunt ad suos
et annuntiaverunt eis quanta ad eos principes sacerdotum
et seniores dixissent. Qui cum audissent: unani
miter levaverunt vocem suam ad dominum et dixerunt. Do
mine tu qui fecisti celum et terram: mare et omnia que
in eis sunt, qui spiritu sancto per os David patris nostri pueri
dixisti: quare fremuerunt gentes et populi meditati sunt ina
nia? Ast. r. t. et p. c. in u. ad. d. et ad. x. ei. Convenerunt enim
vere in civitate ista: adversus sanctum puerum tuum
iesum quem unxisti: Herodes et Pontius Pilatus cum genti
bus et populis israel facere que manus tua et consilium tuum de
creverunt fieri. Et nunc domine respice in minas eorum
et da servis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum:
in eo quod manum tuam extendas ad sanitates
et signa et prodigia fieri: per nomen sancti filii tui iesu. Et
cum orassent: motus est locus in quo erant congre
gati et repleti sunt omnes spiritu sancto: et loquebantur ver
bum dei cum fiducia. Multitudinis autem credentium
erat cor unum et anima una: nec quisquam eorum que
possidebant aliquid suum esse dicebant, sed erant illis omnia
communia. Et virtute magna reddebant apostoli testi
monium resurrectionis iesu christi domini nostri: et gratia magna
erat in omnibus illis. Neque enim quisquam egens erat inter
illos. Quotquot enim possessores agrorum aut domorum
erant: vendentes afferebant pretia eorum que vendebant
et ponebant ante pedes apostolorum. Dividebatur autem sin
gulis: prout cuique opus erat. Ioseph autem qui cognomi
natus est Barsabas ab apostolis: quod est interpretatum filius
consolationis levites cyprius genere: cum haberet
agrum vendidit illum: et attulit pretium: et posuit
ante pedes apostolorum. Vir autem quidam nomine Ananias
cum Saphira uxore sua vendidit agrum et fraudavit
de pretio agri conscia uxore sua: et afferens partem
quandam ad pedes apostolorum posuit. Dixit autem petrus ad eum.
Anania cur temptavit Sathanas cor tuum mentiri
te spiritui sancto: et fraudare de pretio agri? Nonne manens
tibi manebat et venundatum in tua erat potestate?
Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Non es
mentitus hominibus sed deo. Audiens autem Ananias
hec verba: cecidit et expiravit. Et factus est timor mag
nus: in omnes qui audierunt. Surgentes autem iuvenes
amoverunt eum: et efferentes sepelierunt. Factum est
autem quasi horarum trium spatium: et uxor eius nesciens
quod factum fuerat introivit. Dixit autem ei petrus.
Dic mihi si tanti agrum vendidistis? At illa dixit. Etiam
tanti. Petrus autem ad eam. Quid utique convenit
vobis temptare spiritum domini? Ecce pedes eorum qui sepe
lierunt virum tuum ad ostium: et efferent te. Confestim
cecidit ante pedes eius: et expiravit. Intrantes autem iuvenes

invenerunt illam mortuam et extulerunt et se
pelierunt ad virum suum. Et factus est timor magnus
in universa ecclesia: et in omnes qui audierunt hec. Per
manus autem apostolorum fiebant signa et prodigia multa
in plebe: et erant unanimiter omnes in porticu Salo
monis. Ceterorum autem nemo audebat se coniun
gere illis: sed magnificabat eos populus. Magis autem
augebatur credentium in domino multitudo virorum
ac mulierum: ita ut in plateas eicerent infirmos
et ponerent in lectulis et grabatis ut venientes petro
saltem umbra illius obumbraret quemquam eorum:
et liberarentur omnes ab infirmitate sua. Concur
rebat autem et multitudo vicinarum civitatum in
ierusalem: afferentes egros et vexatos ab spiritibus in
mundis: qui curabantur omnes. Exurgens autem prin
ceps sacerdotum: et omnes qui cum illo erant que est here
sis saduceorum: repleti sunt zelo: et iniecerunt
manus in apostolos: et posuerunt illos in custodia
publica. Angelus autem domini per noctem aperiens ia
nuas carceris: et educens eos dixit. Ite et stantes in
templo loquimini plebi: omnia verba vite huius.
Qui cum audissent: intraverunt diluculo in tem
plum et docebant. Adveniens autem princeps sa
cerdotum et qui cum eo erant: convocaverunt conci
lium et omnes seniores filiorum israel: et miserunt ad carce
rem ut adducerentur. Cum venissent autem mini
stri et aperto carcere non invenissent illos: reversi
nuntiaverunt dicentes. Carcerem quidem inve
nimus clausum cum omni diligentia: et custodes
stantes ad ianuas: aperientes autem neminem intus
invenimus. Ut audierunt autem hos sermones ma
gistratus templi et principes sacerdotum: ambige
bant de illis quidnam fieret. Adveniens autem
quidam nuntiavit eis: quia ecce viri quos posuistis
in carcerem: sunt in templo stantes et docentes
populum. Tunc abiit magistratus cum ministris et ad
duxerunt illos sine vi. Timebant enim populum: ne
lapidarentur. Et cum adduxissent illos: statuerunt
in concilio: et interrogavit eos princeps sacerdotum dicens.
Precipiendo precepimus vobis ne doceretis in nomine
isto: et ecce replestis ierusalem doctrina vestra: et vultis
inducere super nos sanguinem hominis istius.
Respondens autem petrus et apostoli dixerunt. Obedire
oportet deo: magis quam hominibus. Deus patrum nostrorum
suscitavit iesum quem vos interemistis suspen
dentes in ligno. Hunc deus principem et salvatorem exal
tavit dextera sua: ad dandam penitentiam israel
et remissionem peccatorum. Et nos sumus testes horum verbo
rum: et spiritus sanctus quem dedit deus omnibus obedientibus si
bi. Hec cum audissent, dissecabantur et cogitabant in
terficere illos. Surgens autem quidam in conci
lio phariseus nomine Gamaliel legis doctor
honorabilis universe plebi: iussit foras ad bre
ve homines fieri. Dixitque ad illos. Viri israelite:
attendite vobis super hominibus istis quid acturi

stat. Ante enim hos dies extitit Theodas dicens se aliquem magnum, cui consensit virorum numerus circiter quadringentorum: qui occisus est: et omnes qui credebant ei dissipati sunt, et redacti sunt ad nihilum. Post hunc extitit Iudas Galileus in diebus professionis, et avertit populum post se, et ipse periit: et omnes quotquot consenserunt ei dispersi sunt. Et nunc itaque dico vobis, discedite ab hominibus istis, et sinite illos: quoniam si est ex hominibus consilium hoc aut opus, dissolvetur: si vero ex Deo est, non poteritis dissolvere eos, ne forte et Deo repugnare inveniamini. Consenserunt autem illi. Et convocantes apostolos caesos denuntiaverunt ne omnino loquerentur in nomine Iesu, et dimiserunt eos. Et illi quidem ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Omni autem die in templo et circa domos non cessabant docentes et evangelizantes Christum Iesum.

VI. In diebus autem illis crescente numero discipulorum, factum est murmur Graecorum adversus Hebraeos, eo quod despicerentur in ministerio cotidiano viduae eorum. Convocantes autem duodecim multitudinem discipulorum dixerunt: Non est aequum nos derelinquere verbum Dei, et ministrare mensis. Considerate ergo fratres viros ex vobis boni testimonii septem, plenos Spiritu sancto et sapientia, quos constituamus super hoc opus. Nos vero orationi et ministerio verbi instantes erimus. Et placuit sermo coram omni multitudine. Et elegerunt Stephanum virum plenum fide et Spiritu sancto, et Philippum, et Prochorum, et Nicanorem, et Timonem, et Parmenam, et Nicolaum advenam Antiochenum. Hos statuerunt ante conspectum apostolorum: et orantes imposuerunt eis manus. Et verbum Domini crescebat, et multiplicabatur numerus discipulorum in Ierusalem valde: multa etiam turba sacerdotum obediebat fidei.

Septem

Stephanus autem plenus gratia et fortitudine faciebat prodigia et signa magna in populo. Surrexerunt autem quidam de synagoga quae appellatur Libertinorum, et Cyrenensium, et Alexandrinorum, et eorum qui erant a Cilicia et Asia, disputantes cum Stephano: et non poterant resistere sapientiae et Spiritui qui loquebatur. Tunc submiserunt viros, qui dicerent se audisse eum dicentem verba blasphemiae in Moysen et Deum. Commoverunt itaque plebem, et seniores, et scribas: et concurrentes rapuerunt eum, et adduxerunt in concilium, et statuerunt falsos testes, qui dicerent: Homo iste non cessat loqui verba adversus locum sanctum et legem: audivimus enim eum dicentem: Quoniam Iesus Nazarenus hic destruet locum istum, et mutabit traditiones, quas tradidit nobis Moyses. Et intuentes eum omnes qui sedebant in concilio, viderunt faciem eius tamquam faciem angeli.

VII. Dixit autem princeps sacerdotum: Si haec ita se habent? Qui ait: Viri fratres et patres audite. Deus gloriae apparuit patri nostro Abrahae cum esset in Mesopotamia, priusquam moraretur in Charan, et dixit ad illum: Exi de terra tua, et de cognatione tua, et veni in terram quam monstravero tibi. Tunc exiit de terra Chaldaeorum, et habitavit in Charan. Et inde, postquam mortuus est pater eius, transtulit illum in terram istam, in qua nunc vos habitatis. Et non dedit illi hereditatem in ea, nec passum pedis: sed repromisit dare illi eam in possessionem, et semini eius post ipsum, cum non haberet filium. Locutus est autem ei Deus: Quia erit semen eius accola in terra aliena, et servituti eos subicient, et male tractabunt eos annis quadringentis: et gentem cui servierint ego iudicabo, dixit Dominus: et post haec exibunt, et deservient mihi in loco isto. Et dedit illi testamentum circumcisionis: et sic genuit Isaac, et circumcidit eum die octavo: et Isaac Iacob: et Iacob duodecim patriarchas. Et patriarchae aemulantes, Ioseph vendiderunt in Aegyptum: et erat Deus cum eo: et eripuit eum ex omnibus tribulationibus eius: et dedit ei gratiam et sapientiam in conspectu Pharaonis regis Aegypti, et constituit eum praepositum super Aegyptum, et super omnem domum suam. Venit autem fames in universam Aegyptum et Chanaan, et tribulatio magna: et non inveniebant cibos patres nostri. Cum audisset autem Iacob esse frumentum in Aegypto, misit patres nostros primum: et in secundo cognitus est Ioseph a fratribus suis, et manifestatum est Pharaoni genus eius. Mittens autem Ioseph accersivit Iacob patrem suum, et omnem cognationem suam in animabus septuaginta quinque. Et descendit Iacob in Aegyptum, et defunctus est ipse, et patres nostri. Et translati sunt in Sichem, et positi sunt in sepulchro, quod emit Abraham pretio argenti a filiis Emmor filii Sichem. Cum autem appropinquaret tempus repromissionis, quam confessus erat Deus Abrahae, crevit populus, et multiplicatus est in Aegypto, quoadusque surrexit alius rex in Aegypto, qui non sciebat Ioseph. Hic circumveniens genus nostrum, afflixit patres nostros ut exponerent infantes suos ne vivificarentur. Eodem tempore natus est Moyses, et fuit gratus Deo, qui nutritus est tribus mensibus in domo patris sui. Exposito autem illo, sustulit eum filia Pharaonis, et enutrivit eum sibi in filium. Et eruditus est Moyses omni sapientia Aegyptiorum, et erat potens in verbis et in operibus suis. Cum autem impleretur ei quadraginta annorum tempus, ascendit in cor eius ut visitaret fratres suos filios Israel. Et cum vidisset quendam iniuriam patientem, vindicavit illum: et fecit ultionem ei qui iniuriam sustinebat, percusso Aegyptio. Existimabat autem intelligere fratres, quoniam Deus per manum ipsius daret salutem illis: at illi non intellexerunt. Sequenti vero die apparuit illis litigantibus: et reconciliabat eos in pace, dicens: Viri, fratres estis, ut quid nocetis alterutrum? Qui autem iniuriam faciebat proximo, repulit eum, dicens: Quis te constituit principem et iudicem super nos? Numquid interficere me tu vis, quemadmodum interfecisti heri Aegyptium? Fugit autem Moyses in verbo isto: et factus est advena in terra Madian, ubi generavit duos filios. Et expletis annis quadraginta, apparuit illi in deserto montis Sina angelus in igne flammae rubi. Moyses autem videns, admiratus est visum. Et acce

dente illo ut consideraret : facta est uox domini ad eum.
Ego deus patrum tuorum deus abraham et deus ysaac et deus ia
cob. Tremefactus autem moyses : non audebat consi
derare. Dixit autem illi dominus. Solue calciamentum pedum
tuorum : locus enim in quo stas terra sancta est. Uidens uidi
afflictionem populi mei qui est in egypto et gemitum
eorum audiui : et descendi liberare eos. Et nunc ueni et mit
tam te in egyptum. Hunc moysen quem negauerunt
dicentes. quis te constituit principem et iudicem super
nos : hunc deus principem et redemptorem misit cum ma
nu angeli qui apparuit illi in rubo. Hic eduxit illos
faciens prodigia et signa in terra egypti. et in rubro ma
ri et in deserto annis xl. Hic est moyses qui dixit fili
is israel : prophetam nobis suscitabit deus de fratribus uestris tam
quam me : ipsum audietis. Hic est qui fuit in ecclesia
in solitudine cum angelo : qui loquebatur ei in monte
syna : et cum patribus nostris. Qui accepit uerba uite da
re nobis : cui noluerunt obedire patres nostri : sed reppu
lerunt et auersi sunt cordibus suis in egyptum : dicen
tes ad aaron. Fac nobis deos qui precedant nos : mo
yses enim hic qui eduxit nos de terra egypti : nescimus
quid factum sit ei. Et fecerunt uitulum in illis diebus :
et optulerunt hostiam simulachro : et letabantur in
operibus manuum suarum. Conuertit autem deus et tradidit
eos seruire militie celi : sicut scriptum est in libro propheta
rum. Numquid uictimas aut hostias optulistis michi
annis xl in deserto domus israel. Et suscepistis taber
naculum moloch : et sydus dei uestri rephan figuras
quas fecistis adorare eos : et transferam uos trans
babylonem. Tabernaculum testimonii fuit patri
bus nostris in deserto : sicut disposuit deus loquens ad mo
ysen ut faceret illud secundum formam quam uiderat. Quod
et induxerunt suscipientes patres nostri cum ihesu in
possessionem gentium : quas expulit deus a facie patrum
nostrorum. usque in diebus dauid qui inuenit gratiam ante deum
et petiit ut inueniret tabernaculum deo iacob. Sa
lomon autem edificauit illi domum : sed non excelsus in
manu factis habitat sicut propheta dicit. Celum michi se
des est : terra autem scabellum pedum meorum. Quam
domum edificabitis michi dicit dominus : aut quis locus
requietionis mee est. Nonne manus mea fecit hec
omnia. Duri ceruice et incircumcisi cordibus et auribus
uos semper spiritui sancto restitistis sicut patres uestri et uos. Quem
prophetarum non sunt persecuti patres uestri. Et occiderunt
eos qui prenuntiabant de aduentu iusti. cuius nunc
uos proditores et homicide fuistis. Qui accepistis legem
in dispositione angelorum : et non custodistis. Audi
entes autem hec : dissecabantur cordibus suis : et stridebant
dentibus in eum. Cum autem esset plenus spiritu sancto : inten
dens in celum uidit gloriam dei et ihesum stantem a dextris
dei et ait. Ecce uideo celos apertos : et filium hominis sta
ntem a dextris dei. Exclamantes autem uoce magna : con
tinuerunt aures suas : et impetum fecerunt unanimiter
in eum. Et eicientes eum extra ciuitatem : lapidabant. Et
testes deposuerunt uestimenta secus pedes adolescentis

qui uocabatur saulus. Et lapidabant stephanum
inuocantem et dicentem : domine ihesu suscipe spiritum me
um. Positis autem genibus : clamauit uoce magna
dicens. Domine : ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc
dixisset : obdormiuit in domino. Saulus autem erat
consentiens neci eius. Facta est autem in illa die per

VIII

secutio magna in ecclesia que erat iherosolimis :
et omnes dispersi sunt per regiones iudee et samarie preter
apostolos. Curauerunt autem stephanum uiri timorati : et
fecerunt planctum magnum super eum. Saulus uero
deuastabat ecclesiam per domos intrans et trahens
uiros ac mulieres tradebat in custodiam. Igitur
qui dispersi erant : transibant euangelizantes uerbum
dei. Phylippus autem descendens in ciuitatem sama

Philippus

rie : predicabat illis christum. Intendebant autem turbe his
que a phylippo dicebantur : unanimiter audien
tes et uidentes signa que faciebat. Multi enim
eorum qui habebant spiritus inmundos : clamantes
uoce magna exiebant. Multi autem paralytici et clau
di curati sunt. Factum est ergo magnum gaudium
in illa ciuitate. Uir autem quidam nomine symon
qui ante fuerat in ciuitate magus seducens gentem
samarie. dicens esse se aliquem magnum. cui auscul
tabant omnes a minimo usque ad maximum dicen
tes. Hic est uirtus dei. que uocatur magna. Atten
debant autem eum : eo quod multo tempore ma
giis suis dementasset eos. Cum uero credidissent
phylippo euangelizanti regnum dei : in nomine
ihesu christi baptizabantur uiri ac mulieres. Tunc symon
et ipse credidit : et cum baptizatus esset adherebat phy
lippo. Uidens etiam signa et uirtutes maximas fie
ri : stupens admirabatur. Cum autem audis
sent apostoli qui in iherosolimis erant quia recepit
samaria uerbum dei : miserunt ad illos petrum
et iohannem. Qui cum uenissent orauerunt pro ipsis ut ac
ciperent spiritum sanctum. Nondum enim in quemquam illorum
uenerat sed baptizati tantum erant in nomine
domini ihesu christi. Tunc imponebant manus super illos
et accipiebant spiritum sanctum. Nondum enim in quemquam
illorum uenerat sed baptizati tantum erant in nomine
Cum uidisset autem symon quia per impositionem manus
apostolorum daretur spiritus sanctus : optulit eis pecuniam di
cens. Date et michi hanc potestatem ut cuicumque in
posuero manus accipiat spiritum sanctum. Petrus autem
dixit ad eum. Pecunia tua tecum sit in perditionem :
quoniam donum dei existimasti pecunia possideri. Non est
enim tibi pars neque sors in sermone isto : cor enim
tuum non est rectum coram domino. Penitentiam
itaque age ab hac nequitia tua : et roga deum si for
te remittatur tibi hec cogitatio cordis tui. In felle
enim amaritudinis : et obligatione iniquitatis
uideo te esse. Respondens autem symon dixit. Pre
camini uos pro me ad dominum : ut nichil ueniat super
me horum que dixistis. Et illi quidem testificati
et locuti uerbum domini redibant iherosolimam

[illegible] da

et multis regionibus samaritanorum evangelizabant.

xxi Angelus autem domini locutus est ad phylippum dicens: Surge et vade contra meridianum ad viam que descendit ab ierusalem in gazam: hec est deserta. Et surgens abiit. Et ecce vir ethyops eunuchus potens candacis regine ethyopum: qui erat super omnes gazas eius: venerat adorare in ierusalem: et revertebatur sedens super currum suum: legensque prophetam ysaiam. Dixit autem spiritus phylippo: Accede et adiunge te ad currum istum. Accurrens autem phylippus: audivit illum legentem ysaiam prophetam: et dixit: Putasne intelligis que legis? Qui ait: Et quomodo possum si non aliquis ostenderit mihi? Rogavitque phylippum ut ascenderet et sederet secum. Locus autem scripture quem legebat erat hic: Tanquam ovis ad occisionem ductus est: et sicut agnus coram tondente se sine voce, sic non aperuit os suum. In humilitate iudicium eius sublatum est: generationem eius quis enarrabit? quoniam tolletur de terra vita eius. Respondens autem eunuchus phylippo dixit: Obsecro te: de quo propheta dicit hoc? de se an de alio aliquo? Aperiens autem phylippus os suum: et incipiens a scriptura ista evangelizavit illi ihesum. Et dum irent per viam: venerunt ad quandam aquam: et ait eunuchus: Ecce aqua: quis prohibet me baptizari? Et iussit stare currum: et descenderunt uterque in aquam phylippus et eunuchus: et baptizavit eum. Cum autem ascendissent de aqua: spiritus domini rapuit phylippum: et amplius non vidit eum eunuchus. Ibat enim per viam suam gaudens. Phylippus autem inventus est in azoto: et pertransiens evangelizabat civitatibus cunctis: donec veniret cesaream.

[margin: Dixit autem phylippus si credis ex toto corde licet. Et respondens ait: Credo filium dei esse ihesum.]

Salus

xxii IX Saulus autem adhuc spirans minarum et cedis in discipulos domini: accessit ad principem sacerdotum et petiit ab eo epistolas in damascum ad synagogas: ut si quos invenisset huius vie viros ac mulieres: vinctos perduceret in ierusalem. Et cum iter faceret: contigit ut appropinquaret damasco. Et subito circumfulsit eum lux de celo: et cadens in terram audivit vocem dicentem sibi: Saule saule quid me persequeris? Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Qui dixit: Quis es domine? Et ille: Ego sum ihesus quem tu persequeris. Surge et ingredere civitatem: et ibi dicetur tibi quid te oporteat facere. Viri autem illi qui comitabantur cum eo stabant stupefacti: audientes quidem vocem neminem autem videntes. Surrexit autem saulus de terra: apertisque oculis nichil videbat. Ad manus autem illum trahentes introduxerunt damascum: et erat ibi tribus diebus non videns: et non manducavit neque bibit. Erat autem quidam discipulus damasci nomine ananias: et dixit ad illum in visu dominus: Anania. At ille ait: Ecce ego domine. Et dominus ad illum: Surge et vade in vicum qui vocatur rectus: et quere in domo iude saulum nomine tharsensem: ecce enim

[margin: nazarenus] [margin: et tremens ac stupens dixit: domine quid me vis facere? et dominus ad eum]

orat. Et vidit virum ananiam nomine introeuntem et imponentem sibi manus ut visum recipiat. Respondit autem ananias: Domine audivi a multis de viro hoc quanta mala sanctis tuis fecerit in ierusalem: et hic habet potestatem a principibus sacerdotum alligandi omnes qui invocant nomen tuum. Dixit autem ad eum dominus: Vade quoniam vas electionis mihi est iste: ut portet nomen meum coram gentibus et regibus et filiis israel. Ego enim ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati. Et abiit ananias: et introivit in domum: et imponens ei manus dixit: Saule frater: dominus misit me ihesus qui apparuit tibi in via qua veniebas ut videas et implearis spiritu sancto. Et confestim ceciderunt ab oculis eius tanquam squame: et visum recepit. Et surgens baptizatus est: et cum accepisset cibum confortatus est. Fuit autem cum discipulis qui erant damasci per dies aliquot: et continuo in synagogis predicabat ihesum: quoniam hic est filius dei. Stupebant autem omnes qui audiebant et dicebant: Nonne hic est qui expugnabat in ierusalem eos qui invocabant nomen istud? et huc ad hoc venit: ut vinctos illos duceret ad principes sacerdotum.

[margin: xiii] [margin: X] [margin: ihesus]

Paulus autem multo magis convalescebat et confundebat iudeos qui habitabant damasci: affirmans et docens quoniam hic est christus. Cum implerentur autem dies multi: consilium fecerunt iudei ut eum interficerent. Note autem facte sunt saulo insidie eorum. Custodiebant autem et portas die ac nocte ut eum interficerent. Accipientes autem discipuli eum nocte per murum dimiserunt eum summittentes in sporta. Cum autem venisset in ierusalem: temptabat iungere se discipulis: et omnes timebant eum: non credentes quia esset discipulus. Barnabas autem apprehensum illum duxit ad apostolos: et narravit illis quomodo in via vidisset dominum: et quia locutus est ei: et quomodo in damasco fiducialiter egerit in nomine ihesu. Et erat cum illis intrans et exiens in ierusalem: et fiducialiter agens in nomine domini. Loquebatur quoque et disputabat cum grecis: illi autem querebant occidere eum. Quod cum cognovissent fratres: deduxerunt eum cesaream: et dimiserunt tharsum. Ecclesia quidem per totam iudeam et galileam et samariam habebat pacem: et edificabatur ambulans in timore domini: et consolatione spiritus sancti replebatur. Factum est autem petrus dum circuiret universos: deveniret ad sanctos qui habitabant lydde. Invenit autem ibi hominem quendam nomine eneam ab annis octo iacentem in grabato qui erat paralyticus. Et ait illi petrus: Enea sanet te dominus ihesus christus: surge et sterne tibi. Et continuo surrexit. Et viderunt illum omnes qui habitabant lydde et sarone qui conversi sunt ad dominum. In ioppe autem fuit quedam discipula nomine thabita que interpretata dicitur dorcas. Hec erat plena operibus bonis et elemosinis quas faciebat. Factum est autem in diebus illis ut infirmata

[margin: noctu]

ta moreretur. Quam cum lavissent: posuerunt eam
in cenaculo. Cum autem prope esset Lydda ab Ioppe: disci
puli audientes quia Petrus esset in ea: miserunt duos
viros ad eum rogantes ne pigriteris venire usque
ad nos. Exurgens autem Petrus: venit cum illis. Et
cum advenisset: duxerunt illum in cenaculum.
Et circumsteterunt illum omnes vidue flentes et osten
dentes tunicas et vestes quas faciebat illis Dorcas.
Eiectis autem omnibus foras: Petrus ponens genua o
ravit. Et conversus ad corpus dixit: Thabita surge.
At illa aperuit oculos suos: et viso Petro resedit.
Dans scilicet illi manum erexit eam. Et cum vocasset sanctos
et viduas: assignavit eam vivam. Notum autem factum
est per universam Ioppen: et multi crediderunt in dominum.

X. Factum est autem ut dies multos moraretur in Iop
pe apud Symonem quendam coriarium. Vir autem
quidam erat in Cesarea nomine Cornelius centurio
cohortis que dicitur Italica religiosus ac timens deum cum
omni domo sua faciens elemosinas multas plebi et
deprecans deum semper. Vidit in visu manifeste quasi
hora nona diei angelum dei introeuntem ad se et dicentem
sibi Corneli. At ille intuens eum: timore correptus dixit
Quis es domine? Dixit autem illi. Orationes tue et ele
mosine tue ascenderunt in memoriam in conspectu dei.
Et nunc mitte viros in Ioppen: et accersi Symonem quendam
qui cognominatur Petrus. Hic hospitatur apud Sy
monem quendam coriarium: cuius est domus iuxta
mare. Hic dicet tibi quid te oporteat facere. Et cum dis
cessisset angelus qui loquebatur illi: vocavit duos
domesticos suos et militem metuentem dominum ex hiis
qui illi parebant. Quibus cum narrasset omnia: misit
illos in Ioppen. Postera autem die iter illis facientibus et ap
propinquantibus civitati: ascendit Petrus in superiora
ut oraret circa horam sextam. Et cum esuriret voluit
gustare. Parantibus autem eis cecidit super eum mentis
excessus: et vidit celum apertum. Et descendens vas
quoddam velut linteum magnum: quatuor ini
tiis submitti de celo in terram: in quo erant omnia
quadrupedia. et serpentia terre et volatilia celi. Et facta
est vox ad eum. Surge Petre: occide et manduca. Ait
autem Petrus. Absit domine: quia numquam manducavi omne
commune et immundum. Et vox iterum secundo ad eum.
Que deus purificavit: ne tu commune dixeris. Hoc autem
factum est per ter. et statim receptum est vas in celum. Et
dum intra se hesitaret Petrus quidnam esset visio
quam vidisset: ecce viri qui missi erant a Cornelio in
quirentes domum Symonis: astiterunt ad ianuam.
Et cum vocassent: interrogabant si Symon qui cog
nominatur Petrus: illic haberet hospicium. Petro
autem cogitante de visione: dixit spiritus ei. Ecce viri tres
querunt te. Surge itaque et descende et vade cum eis
nichil dubitans: quia ego misi illos. Descendensque
autem Petrus: ad viros dixit. Ecce ego sum quem quer
itis: que causa est propter quam venistis? Qui dixerunt.
Cornelius centurio vir iustus et timens deum et testimo
nium habens ab universa gente Iudeorum: responsum
accepit ab angelo sancto accersire te in domum suam:
et audire verbum abs te. Introducens igitur eos: re
cepit hospicio. Sequenti autem die: surgens profectus
est cum eis. et quidam ex fratribus ab Ioppe comitati sunt
eum. Altera autem die: introivit Cesaream.
Cornelius vero expectabat illos: convocatis cog
natis suis: et necessariis amicis. Et factum est cum
introisset Petrus: obvius ei venit Cornelius: et pro
cidens ad pedes eius adoravit. Petrus vero levavit
eum dicens. Surge: et ego ipse homo sum. Et lo
quens cum illo intravit: et invenit multos qui
convenerant. Dixitque ad illos. Vos scitis quomodo
abhominatum sit viro Iudeo coniungi aut acce
dere ad alienigenam: sed michi ostendit deus neminem
communem aut immundum dicere hominem. Propter
quod et sine dubitatione veni accersitus. Interrogo
ergo: quam ob causam accersistis me. Et Cornelius
ait. A nudius quarta die usque in hanc horam:
orans eram hora nona in domo mea. et ecce vir
stetit ante me in veste candida et ait. Corneli ex
audita est oratio tua: et elemosine tue commemorate sunt
in conspectu dei. Mitte ergo in Ioppen: et accersi Sy
monem qui cognominatur Petrus: hic hospitatur
in domo Symonis coriarii iuxta mare. Confestim
igitur misi ad te: et tu bene fecisti veniendo. Nunc ergo
omnes in conspectu tuo nos assumus: audire omnia que
cumque tibi precepta sunt a domino. Aperiens autem
Petrus os suum dixit. In veritate comperi quoniam
non est personarum acceptor deus: sed in omni gente qui
timet eum et operatur iusticiam acceptus est illi.
Verbum misit filiis Israel: annuntians pacem per Ihesum
Christum. hic est omnium dominus. Vos scitis quod factum
est verbum per universam Iudeam. incipiens enim a
Galilea post baptismum quod predicavit Iohannes
Ihesum a Nazareth: quomodo unxit eum deus spiritu sancto et
virtute. Qui pertransiit benefaciendo et sanando
omnes oppressos a diabolo: quoniam deus erat cum illo. Et
nos testes sumus omnium que fecit in regione Iu
deorum et Ierusalem: quem occiderunt suspendentes in ligno.
Hunc deus suscitavit tercia die: et dedit eum mani
festum fieri non omni populo: sed testibus preordinatis a
deo: nobis qui manducavimus et bibimus cum illo:
postquam resurrexit a mortuis. Et precepit nobis predi
care populo et testificari: quia ipse est qui constitutus
est a deo iudex vivorum et mortuorum. Huic omnes prophete
testimonium perhibent: remissionem peccatorum acci
pere per nomen eius omnes qui [illegible] credunt in eum.
Adhuc loquente Petro verba hec: cecidit spiritus sanctus
super omnes qui audiebant verbum. Et obstupuerunt
ex circumcisione fideles qui venerant cum Petro: quia
et in nationes gratia spiritus sancti effusa est. Audiebant enim
illos loquentes linguis: et magnificantes deum. Tunc
respondit Petrus. Numquid aquam quis prohibere
potest: ut non baptizentur hii qui spiritum sanctum

XI

Disceptabant

acceperunt sicut et nos? Et iussit eos in nomine ihesu christi baptizari. Tunc rogaverunt eum: ut maneret apud eos aliquot diebus. Audierunt autem apostoli et fratres qui erant in iudea: quoniam et gentes receperunt verbum dei. Cum autem ascendisset petrus iherosolimam: disputabant adversus illum qui erant ex circumcisione dicentes: Quare introisti ad viros preputium habentes. et manducasti cum illis? Incipiens autem petrus exponebat illis ordinem dicens. Ego eram in civitate ioppe orans: et vidi in excessu mentis visionem. Descendens vas quoddam velut linteum magnum quatuor initiis summitti de celo: et venit usque ad me. In quo intuens considerabam: et vidi quadrupedia terre. et bestias et reptilia et volatilia celi. Audivi autem et vocem dicentem michi. Surge petre: occide et manduca. Dixi autem. Nequaquam domine: quia commune aut immundum numquam introivit in os meum. Respondit autem vox secundo de celo. Que deus mundavit: tu ne commune dixeris. Hoc autem factum est per ter: et recepta sunt rursum omnia in celum. Et ecce confestim tres viri astiterunt in domo in qua eram: missi a cesarea ad me. Dixit autem spiritus michi ut irem cum illis nichil hesitans. Venerunt autem mecum et sex fratres isti: et ingressi sumus in domum viri. Narravit autem nobis: quomodo vidisset angelum in domo sua stantem et dicentem sibi. Mitte in ioppen et accersi symonem qui cognominatur petrus qui loquetur tibi verba in quibus salvus eris tu et universa domus tua. Cum autem cepissem loqui cecidit spiritus sanctus super eos: sicut et super nos in initio. Recordatus sum autem verbi domini: sicut dicebat. Iohannes quidem baptizavit aqua: vos autem baptizabimini spiritu sancto. Si ergo eandem gratiam dedit illis deus sicut et nobis. qui credidimus in dominum ihesum christum. ego quis eram qui possem prohibere deum? His auditis tacuerunt: et glorificaverunt deum dicentes. Ergo et gentibus deus penitentiam ad vitam dedit. Et illi quidem qui dispersi fuerant a tribulatione que facta fuerat sub stephano: perambulaverunt usque fenicem et cyprum et antiochiam: nemini loquentes verbum nisi solis iudeis. Erant autem quidam ex his viri cyprii et cyrenei. Qui cum introissent antiochiam: loquebantur et ad grecos annuntiantes dominum ihesum: et erat manus domini cum eis: multusque numerus credentium conversus est ad dominum. Pervenit autem sermo ad aures ecclesie que erat iherosolimis super istis: et miserunt barnabam usque antiochiam. Qui cum pervenisset et vidisset gratiam dei: gavisus est et hortabatur omnes proposito cordis permanere in domino quia erat vir bonus et plenus spiritu sancto et fide. Et apposita est turba multa ad dominum. Profectus est autem tharsum ut quereret saulum: quem cum invenisset perduxit antiochiam. Et annum totum conversati sunt in ecclesia: et docuerunt turbam multam: ita ut cognominarentur primum antiochie discipuli christiani. In his autem diebus: supervenerunt ab iherosolimis prophete antiochiam. Et surgens unus ex eis nomine agabus: significabat per spiritum famem magnam futuram in universo orbe terrarum que facta est sub claudio. Discipuli autem: prout quis habebat proposuerunt in ministerium mittere habitantibus in iudea fratribus: quod et fecerunt mittentes ad seniores per manus barnabe et sauli.

singuli

XII

Eodem autem tempore: misit herodes rex manus ut affligeret quosdam de ecclesia: occidit autem iacobum fratrem iohannis gladio. Videns autem quia placeret iudeis: apposuit apprehendere et petrum. Erant autem dies azimorum. Quem cum apprehendisset: misit in carcerem: volens post pascha producere eum populo. Et petrus quidem servabatur in carcere: oratio autem fiebat sine intermissione ab ecclesia ad deum pro eo. Cum autem producturus eum esset herodes: in ipsa nocte erat petrus dormiens inter duos milites: vinctus catenis duabus: et custodes ante ostium custodiebant carcerem. Et ecce angelus domini astitit: et lumen refulsit in habitaculo. Percussoque latere petri: suscitavit eum dicens. Surge velociter. Et ceciderunt catene: de manibus eius. Dixit autem angelus ad eum. Precingere: et calcia te caligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi. Circumda tibi vestimentum tuum: et sequere me. Et exiens sequebatur eum: et nesciebat quia verum est quod fiebat per angelum. Estimabat autem se visum videre. Transeuntes autem primam et secundam custodiam: venerunt ad portam ferream que ducit ad civitatem: que ultro aperta est eis. Et exeuntes processerunt vicum unum: et continuo discessit angelus ab eo. Et petrus ad se reversus dixit. Nunc scio vere quia misit dominus angelum suum et eripuit me de manu herodis: et de omni expectatione plebis iudeorum. Consideransque venit ad domum marie matris iohannis: qui cognominatus est marcus: ubi erant multi congregati et orantes. Pulsante autem petro ostium ianue processit puella ad audiendum nomine rode. Et ut cognovit vocem petri: pre gaudio non aperuit ianuam: sed intro currens nuntiavit petrum stare ante ianuam. At illi dixerunt ad eam. Insanis. Illa autem affirmabat: sic se habere. Illi autem dicebant. Angelus eius est. Petrus autem perseverabat pulsans. Cum autem aperuissent viderunt eum: et obstupuerunt. Annuens eis manu ut taceret: et narravit quomodo dominus duxisset eum de carcere. Dixitque: nuntiate iacobo et fratribus hec. Et egressus: abiit in alium locum. Facta autem die: erat non parva turbatio inter milites quid nam de petro factum esset. Herodes autem cum requisisset eum et non invenisset eum: inquisitione facta de custodibus: iussit eos duci. Descendensque a iudea in cesaream ibi commoratus est. Erat autem iratus tyriis et sydoniis. At illi unanimes venerunt ad eum: et persuaso blasto qui erat super cubiculum regis postulabant pacem: eo quod alerentur regiones eorum ab illo. Statuto autem die herodes vestitus veste regia: sedit pro tribunali et concionabatur ad eos: populus autem acclamabat dei voces et non hominis. Confestim autem percussit eum angelus domini:

Verbum autem domini crescebat et multiplicabatur

eo quod non dedisset honorem deo. et consumptus a vermibus
expiravit. Barnabas autem et Saulus reversi sunt ab Ie-
rusalem expleto ministerio. assumpto et Iohanne qui
cognominatus est Marcus. Erant autem in ecclesia que erat
Antiochie prophete et doctores. in quibus Barnabas et Symeon
qui vocabatur niger. et Lucius Cyrenensis. et Manahen
qui erat Herodis tetrarche collactaneus. et Saulus.
Ministrantibus autem illis domino et ieiunantibus, dixit Spiritus Sanctus
Segregate michi Barnabam et Saulum in opus quod assumpsi
eos. Tunc ieiunantes et orantes, inponentesque eis
manus dimiserunt illos. Et ipsi quidem missi a
Spiritu Sancto abierunt Seleuciam. et inde navigaverunt Cyprum.
Et cum venissent Salaminam predicabant verbum Dei
in synagogis Iudeorum. Habebant autem et Iohannem in
ministerio. Et cum perambulassent universam insulam
usque Paphum: invenerunt virum quendam magum
pseudoprophetam Iudeum cui nomen erat Bariesu qui e-
rat cum proconsule Sergio Paulo viro prudente. Hic
accersitis Barnaba et Saulo: desiderabat audire ver-
bum Dei. Resistebat autem illis Elymas magus. sic enim
interpretabatur nomen eius. querens avertere proconsu-
lem a fide. Saulus autem qui et Paulus repletus Spiritu Sancto
intuens in eum dixit. O plene omni dolo et omni falla-
cia fili diaboli, inimice omnis iusticie, non desinis sub-
vertere vias Domini rectas. Et nunc ecce manus Domini super te
et eris cecus non videns solem usque ad tempus. Et confestim
cecidit in eum caligo et tenebre. et circuiens quere-
bat qui ei manum daret. Tunc proconsul cum vidisset
factum credidit: admirans super doctrina Domini.
Et cum a Papho navigassent Paulus et qui cum eo e-
rant: venerunt Pergen Pamphylie. Iohannes autem disce-
dens ab eis reversus est Ierosolimam. Illi vero pertran-
seuntes Pergen venerunt Antiochiam Pisidie. et ingressi
synagogam die sabbatorum sederunt. Post lectionem
autem legis et prophetarum: miserunt principes synago-
ge ad eos dicentes. Viri fratres si quis est in vobis ser-
mo exhortationis ad plebem dicite. Surgens autem
Paulus: et manu silentium indicens ait. Viri Isra-
helite: et qui timetis Deum audite. Deus plebis Israel ele-
git patres: et plebem exaltavit cum essent incole in
terra Egypti: et in brachio excelso eduxit eos ex ea. et per
quadraginta annorum tempus mores eorum sustinuit in deserto.
Et destruens gentes septem in terra Chanaan: sorte
distribuit eis terram eorum. quasi post quadringentos
et quinquaginta annos: et post hec dedit iudices usque
ad Samuel prophetam. Et exinde postulaverunt regem.
et dedit illis Deus Saul filium Cis virum de tribu Benia-
min annis quadraginta. Et amoto illo: suscitavit illis David
regem: cui testimonium perhibens dixit. Inveni David
filium Iesse virum secundum cor meum: qui faciet omnes
voluntates meas. Huius Deus ex semine secundum promis-
sionem eduxit Israel salvatorem Ihesum. predicante Iohanne
ante faciem adventus eius baptismum penitentie
omni populo Israel. Cum impleret autem Iohannes cursum suum
dicebat. Quem me arbitramini esse non sum ego. Sed ec-
ce venit post me. cuius non sum dignus calcia-
menta pedum solvere. Viri fratres filii generis Abra-
ham: et qui in vobis timent Deum: vobis verbum
salutis huius missum est. Qui enim habitabant Ihe-
rusalem et principes eius hunc ignorantes, et voces pro-
phetarum que per omne sabbatum leguntur. iudicantes
impleverunt. Et nullam causam mortis invenientes
in eo: petierunt a Pilato ut interficerent eum. Cumque con-
summassent omnia que de eo scripta sunt. deponen-
tes eum de ligno posuerunt in monumento. Deus vero
suscitavit eum a mortuis tertia die. Qui visus est per dies mul-
tos his qui simul ascenderant de Galilea cum eo
in Ierusalem. qui usque nunc sunt testes eius
ad plebem. Et nos vobis annuntiamus eam que ad pa-
tres nostros repromissio facta est. quoniam hanc Deus adimple-
vit filiis nostris resuscitans Ihesum. sicut et in psalmo
secundo scriptum est. Filius meus es tu. ego hodie genui
te. Quod autem suscitavit eum a mortuis: amplius
iam non reversurum in corruptionem: ita dixit.
Quia dabo vobis sancta David fidelia. Ideoque et alias di-
cit. Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. David
enim sua generatione cum administrasset
voluntati Dei. dormivit: et appositus est ad patres
suos: et vidit corruptionem. Quem vero Deus suscita-
vit: non vidit corruptionem. Notum igitur sit vobis vi-
ri fratres: quia per hunc vobis remissio peccatorum annuntiatur ab
omnibus: quibus non potuistis in lege Moysi iustifica-
ri. In hoc omnis qui credit iustificatur. Videte ergo
ne superveniat vobis, quod dictum est in prophetis.
Videte contemptores et admiramini et disperdimini
quia opus operor ego in diebus vestris. opus quod non
credetis si quis enarraverit vobis. Exeuntibus autem
illis rogabant ut sequenti sabbato loquerentur
sibi verba hec. Cumque dimissa esset synagoga: se-
cuti sunt multi Iudeorum et colentium advenarum
Paulum et Barnabam. Qui loquentes suadebant
eis ut permanerent in gratia Dei. Sequenti vero
sabbato pene universa civitas convenit audire
verbum Dei. Videntes autem turbas Iudei repleti sunt
zelo et contradicebant his que a Paulo dicebantur
blasphemantes. Tunc constanter Paulus et Barna-
bas dixerunt. Vobis oportebat primum loqui ver-
bum Dei. sed quoniam repellitis illud et indignos vos iu-
dicatis eterne vite: ecce convertimur ad gentes.
Sic enim precepit nobis Dominus. Posui te in lumen
gentibus: ut sis in salutem usque ad extremum terre.
Audientes autem gentes gavise sunt. et glorificabant
verbum Domini et crediderunt quotquot preordinati
erant ad vitam eternam. Disseminabatur autem verbum
Domini per universam regionem. Iudei autem concitaverunt
religiosas mulieres et honestas. et primos civi-
tatis: et excitaverunt persecutionem in Paulum et Bar-
nabam: et eiecerunt eos de finibus suis. At illi ex-
cusso pulvere pedum in eos venerunt Iconium.
Discipuli quoque replebantur gaudio et Spiritu Sancto.

XIIII

Factum est autem yconii ut simul introirent sy-
nagogam iudeorum et grecorum copiosa multitu-
do. Qui vero increduli fuerunt iudei suscita-
verunt et ad iracundiam concitaverunt animas
gentium adversus fratres. Multo igitur tempore de-
morati sunt fiducialiter agentes in domino testimo-
nium perhibente verbo gratie sue dante signa et pro-
digia fieri per manus eorum. Divisa est autem multitu-
do civitatis et quidam erant cum iudeis quidam
cum apostolis. Cum autem factus esset impetus gentili-
um et iudeorum cum principibus suis ut contume-
liis afficerent et lapidarent eos intelligentes
confugerunt ad civitates lycaonie lystram et der-
ben et universam in circuitu regionem et ibi e-
vangelizantes erant. Et quidam vir in lystris
infirmus pedibus sedebat claudus ex utero matris sue
qui numquam ambulaverat. Hic audivit paulum
loquentem qui intuitus eum et videns quia haberet
fidem ut salvus fieret dixit magna voce. Sur-
ge super pedes tuos rectus. Et exilivit et ambulabat.
Turbe autem cum vidissent quod fecerat paulus
levaverunt vocem suam lycaonice dicentes. Dii
similes facti hominibus descenderunt ad nos. Et vo-
cabant barnaban iovem paulum vero mercu-
rium quoniam ipse erat dux verbi. Sacerdos quoque io-
vis qui erat ante civitatem tauros et coronas an-
te ianuam afferens cum populis volebat sacrifica-
re. Quod ubi audierunt apostoli barnabas et pau-
lus conscissis tunicis suis exilierunt in tur-
bas clamantes et dicentes. Viri quid hec faci-
tis? Et nos mortales sumus similes vobis ho-
mines annuntiantes vobis ab his vanis con-
verti ad deum vivum qui fecit celum et terram
et mare et omnia que in eis sunt. Qui in preteritis
generationibus dimisit omnes gentes ingredi vi-
as suas et quidem non sine testimonio semetip-
sum reliquit benefaciens de celo dans pluvias
et tempora fructifera implens cibo et letitia
corda vestra. Et hec dicentes vix sedaverunt tur-
bas ne sibi immolarent. Supervenerunt autem
quidam ab antiochia et iconio iudei et persuasis
turbis lapidantesque paulum traxerunt extra
civitatem estimantes eum mortuum esse.
Circumdantibus autem eum discipulis surgens in-
travit in civitatem. Postera autem die profectus
est cum barnaba in derben. Cumque evangeli-
zassent civitati illi et docuissent multos rever-
si sunt lystram et iconium et antiochiam con-
firmantes animas discipulorum exhortantesque ut
permanerent in fide. Et quoniam per multas tribula-
tiones oportet nos intrare in regnum dei. Et
cum constituissent illis per singulas ecclesias pre-
sbyteros et orassent cum ieiunationibus commen-
daverunt eos domino in quem crediderunt. Transeun-
tesque pisidiam venerunt pamphyliam. Et loquentes
in perge verbum domini descenderunt in attaliam. Et inde
navigaverunt antiochiam unde erant traditi gra-
tie dei in opus quod compleverunt. Cum autem venissent et con-
gregassent ecclesiam retulerunt quanta fecisset deus cum
illis et quia aperuisset gentibus ostium fidei. Morati sunt
autem tempus non modicum cum discipulis.

XV

Et quidam
descendentes de iudea docebant fratres quia nisi
circumcidamini secundum morem moysi non potestis
salvi fieri. Facta ergo seditione non minima paulo
et barnabe adversus illos statuerunt ut ascenderent
paulus et barnabas et quidam alii ex aliis ad apostolos
et presbyteros in ierusalem super hac questione. Illi igitur deduc-
ti ab ecclesia pertransiebant phenicen et samariam
narrantes conversionem gentium et faciebant gau-
dium magnum omnibus fratribus. Cum autem venissent ie-
rosolimam suscepti sunt ab ecclesia et apostolis et senioribus
annuntiantes quanta deus fecisset cum illis. Surrexerunt
autem quidam de heresi phariseorum qui crediderant di-
centes quia oportet circumcidi eos precipere quoque
servare legem moysi. Conveneruntque apostoli et senio-
res videre de verbo hoc. Cum autem magna conqui-
sitio fieret surgens petrus dixit ad eos. Viri fratres
vos scitis quoniam ab antiquis diebus in nobis elegit deus
per os meum audire gentes verbum evangelii et crede-
re. Et qui novit corda deus testimonium perhibuit dans
illis spiritum sanctum sicut et nobis. Et nichil discrevit inter nos
et illos fide purificans corda eorum. Nunc ergo quid temp-
tatis deum imponere iugum super cervices
discipulorum quod neque patres nostri neque nos portare
potuimus. Sed per gratiam domini ihesu credimus salvari
quemadmodum et illi. Tacuit autem omnis multitu-
do et audiebant barnaban et paulum narrantes
quanta fecisset deus signa et prodigia in gentibus per
eos. Et postquam tacuerunt respondit iacobus di-
cens. Viri fratres audite me. Symon narravit
quemadmodum primum deus visitavit sumere ex
gentibus populum nomini suo. Et huic concordant verba prophe-
tarum sicut scriptum est. Post hec revertar et redifica-
bo tabernaculum david quod decidit et diruta eius
reedificabo et erigam illud ut requirant ceteri ho-
minum dominum et omnes gentes super quas invocatum
est nomen meum dicit dominus faciens hec. Notum
est a seculo domino opus suum. Propter quod ego iudico non
inquietari eos qui ex gentibus convertuntur ad deum sed
scribere ad eos ut abstineant se a contamina-
tionibus simulacrorum et fornicatione et suffo-
catis et sanguine. Moyses enim a temporibus anti-
quis habet in singulis civitatibus qui eum predicent
in synagogis ubi per omne sabbatum legitur.
Tunc placuit apostolis et senioribus cum omni ecclesia eli-
gere viros ex eis et mittere antiochiam cum pau-
lo et barnaba iudam qui cognominabatur
barsaban et silam viros primos in fratribus scri-

bentes per manus eorum epistolam continentem hec. Apostoli
et seniores fratres. his qui sunt antiochie et syrie et cilicie fratri
bus salutem ex gentibus. Quoniam audivimus quod quidam
ex nobis exeuntes turbaverunt vos verbis: evertentes animas
vestras quibus non mandavimus: placuit nobis collectis in
unum eligere viros et mittere ad vos: cum karissimis nostris
barnaba et paulo: hominibus qui tradiderunt animas su
as pro nomine domini nostri ihesu christi. Misimus ergo iudam et si
leam. qui et ipsi vobis verbis referent eadem. Visum est
enim spiritui sancto et nobis nichil ultra imponere vobis
oneris: quam hec necessario ut abstineatis vos ab
immolatis simulachrorum et sanguine et suffocato et
fornicatione. a quibus custodientes vos bene agetis. Va
lete. Illi ergo dimissi descenderunt antiochiam: et congre
gata multitudine tradiderunt epistolam. Quam cum
legissent gavisi sunt super consolatione. Iudas autem
et sileas et ipsi cum essent prophete. verbo plurimo consolati
sunt fratres et confirmaverunt. Facto autem ibi tempore
aliquanto dimissi sunt cum pace a fratribus ad eos qui
miserant illos. Visum est autem silee remanere ibi:
solus autem iudas abiit. Paulus autem et barnabas de
morabantur antiochie: docentes et evangelizantes cum
aliis pluribus verbum domini. Post aliquot autem dies dixit
ad barnabam paulus. Revertentes visitemus fratres per u
niversas civitates: in quibus predicavimus verbum domini: quomodo
se habeant. Barnabas autem: volebat secum assumere
iohannem qui cognominabatur marcus. Paulus autem
rogabat eum: qui discessisset ab eis a pamphilia
et non isset cum eis non eis in opus quo missi fuerant
non debere recipi eum. Facta autem inter illos dis
sensio: ita ut discederent ab invicem: et barnabas
assumpto marco navigaret cyprum: paulus vero
electo silea profectus est. traditus gratie domini a fratribus. Per
ambulabat autem syriam et ciliciam: confirmans
ecclesias. Pervenit autem in derben et lystram. Et
ecce discipulus quidam erat ibi nomine timotheus:
filius mulieris vidue fidelis patre gentili. Huic te
stimonium reddebant qui in lystris erant et iconio
fratres. Hunc voluit paulus secum proficisci: et assu
mens circumcidit eum propter iudeos qui erant in
illis locis. Sciebant enim omnes. quod pater eius gentilis
esset. Cum autem pertransirent civitates: tradebant
eis custodire dogmata: que erant decreta ab apostolis
et senioribus: qui erant iherosolimis. Et ecclesie qui
dem confirmabantur fide: et abundabant nu
mero cotidie. Transeuntes autem phrigiam et ga
latie regionem vetiti sunt a sancto spiritu loqui
verbum in asia. Cum venissent autem in mysia:
temptabant ire bithiniam: et non permisit eos spiritus
ihesu. Cum autem pertransissent mysiam: des
cenderunt troadem. Et visio per noctem paulo
ostensa est. Vir macedo quidam erat stans et dep
recans eum dicens. Transiens in macedoniam:
adiuva nos. Ut autem visum vidit: statim quesi

vimus proficisci in macedoniam: certi facti quia vo
casset nos deus evangelizare eis. Navigantes autem a tro
ade recto cursu venimus samotraciam: et sequen
ti die neapolim: et inde phylippis que est prima partis
macedonie civitas colonia. Eramus autem in hac
urbe diebus aliquot conferentes: die autem sabbatorum
egressi sumus foras portam iuxta flumen ubi vi
debatur oratio esse: et sedentes loquebamur mulieri
bus que convenerant. Et quedam mulier nomi
ne lydia purpuraria civitatis tyatirenorum colens
deum audivit: cuius dominus aperuit cor intendere hiis que
dicebantur a paulo. Cum autem baptizata esset ipsa
et domus eius: deprecata est dicens. Si iudicastis
me fidelem domino esse: introite in domum meam et
manete. Et coegit nos. Factum est autem eunti
bus nobis ad orationem: puellam quandam habentem
spiritum phytonis obviare nobis: que questum magnum
prestabat dominis suis divinando. Hec subse
cuta paulum et nos: clamabat dicens. Isti ho
mines servi dei excelsi sunt: qui annuntiant vobis
viam salutis. Hoc autem faciebat multis diebus.
Dolens autem paulus: et conversus spiritui dixit. Pre
cipio tibi in nomine ihesu christi exire ab ea. Et exiit ea
dem hora. Videntes autem domini eius quia exivit spes
questus eorum: apprehendentes paulum et sileam: perduxe
runt in forum ad principes: et offerentes eos ma
gistratibus dixerunt. Hi homines conturbant civi
tatem nostram cum sint iudei: et annuntiant mo
rem quem non licet nobis suscipere: neque facere
cum simus romani. Et concurrit plebs adversum
eos: et magistratus: scissis tunicis eorum iusserunt vir
gis cedi. Et cum multas plagas eis imposuissent:
miserunt eos in carcerem: precipientes custodi:
ut diligenter custodiret eos. Qui cum tale pre
ceptum accepisset: misit eos in interiorem carcerem: et
pedes eorum strinxit in ligno. Media autem nocte pau
lus et sileas adorantes laudabant deum: et audie
bant eos qui in custodia erant. Subito vero
terremotus factus est magnus: ita ut moverentur
fundamenta carceris. Et aperta sunt statim ostia
omnia: et universorum vincula soluta sunt. Expergefa
ctus autem custos carceris: evaginato gladio vo
lebat se interficere: estimans fugisse vinctos.
Clamavit autem paulus: voce magna dicens.
Nichil feceris tibi mali: universi enim hic sumus.
Petitoque lumine introgressus est: et tremefactus
procidit ad pedes pauli et silee: et producens eos
foras ait. Domini quid me oportet facere: ut
salvus fiam. At illi dixerunt. Crede in domino ihesu:
et salvus eris tu et domus tua. Et locuti sunt ei ver
bum domini cum omnibus qui erant in domo eius. Et tol
lens eos in illa hora noctis lavit plagas eorum:
et baptizatus est ipse et omnis eius continuo. Cumque
perduxisset eos in domum suam: apposuit eis mensam

xli

Spes questus

et letatus est cum omni domo sua credens deo. Et cum dies factus esset: miserunt magistratus lictores dicentes. Dimitte homines illos. Nuntiavit autem custos carceris verba hec paulo: quia miserunt magistratus ut dimittamini. Nunc igitur exeuntes: ite in pace. Paulus autem dixit eis. Cesos nos publice indampnatos homines romanos miserunt in carcerem: et nunc occulte nos eiciunt? Non ita: sed veniant et ipsi nos eiciant. Nuntiaverunt autem magistratibus lictores verba hec: timueruntque audito quod romani essent. Et venientes deprecati sunt eos. et educentes rogabant ut egrederentur urbe. Exeuntes autem de carcere introierunt ad lydiam: et visis fratribus consolati sunt eos: et profecti sunt.

XVII

Cum autem perambulassent amphipolim et apollomam venerunt thesalonicam ubi erat synagoga iudeorum. Secundum consuetudinem autem paulus introivit ad eos: et per sabbata tria disserebat eis de scripturis. adaperiens et insinuans quia christum oportuit pati et resurgere a mortuis. et quia hic est ihesus christus: quem ego annuntio vobis. Et quidam ex eis crediderunt: et adiuncti sunt paulo et sile. et de colentibus multitudo magna: et mulieres nobiles non pauce. Zelantes autem iudei: assumentes de vulgo viros quosdam malos: et turba facta concitaverunt civitatem. et assistentes domui iasonis quaerebant eos producere in populum. Et cum non invenissent eos: trahebant iasonem et quosdam fratres ad principes civitatis: clamantes et dicentes. Quoniam hi qui urbem concitant: et huc venerunt quos suscepit iason: et hi omnes contra decreta cesaris faciunt regem alium dicentes esse ihesum. Concitaverunt autem plebem et principes civitatis audientes hec: et accepto satis ab iasone. et a ceteris dimiserunt eos. Fratres vero confestim per noctem: dimiserunt paulum et silam in beroeam. Qui cum advenissent in synagogam iudeorum introierunt. Hi autem erant nobiliores eorum qui sunt thessalonice: qui susceperunt verbum cum omni aviditate: cotidie scrutantes scripturas si ita hec se haberent. Et multi quidem crediderunt ex eis. et gentilium mulierum honestarum et viri non pauci. Cum autem cognovissent in thessalonica iudei quia et beroee predicatum est a paulo verbum dei: venerunt et illic commoventes et conturbantes multitudinem. Statimque tunc paulum dimiserunt fratres ut iret usque ad mare: silas autem et timotheus remanserunt illic. Qui autem ducebant paulum: perduxerunt eum usque athenas. et accepto mandato ab eo ad silam et timotheum ut quam celeriter venirent ad illum profecti sunt.

gentilibus

factione

athenis

Paulus autem cum athenis eos expectaret: incitabatur spiritus eius in ipso: videns ydolatrie deditam civitatem. Disputabat igitur in synagoga cum iudeis et colentibus: et in foro per omnes dies ad eos qui aderant. Quidam autem epicurei et stoici philosophi disserebant cum eo: et quidam dicebant. Quid vult seminiverbius hic dicere? Alii vero novorum demoniorum videtur annuntiator esse: quia ihesum et resurrectionem annuntiabat eis. Et apprehensum eum ad ariopagum duxerunt dicentes. Possumus scire que est hec nova que a te dicitur doctrina? Nova enim quedam infers auribus nostris. Volumus ergo scire quidnam velint hec esse. Athenienses autem omnes et advene hospites ad nichil aliud vacabant: nisi aut dicere aut audire aliquid novi. Stans autem paulus in medio ariopagi: ait. Viri athenienses per omnia quasi superstitiosos vos video. Preteriens enim et videns simulacra vestra: inveni et aram in qua scriptum erat ignoto deo. Quod ergo ignorantes colitis: hoc ego annuntio vobis. Deus qui fecit mundum et omnia que in eo sunt: hic celi et terre cum sit dominus non in manufactis templis inhabitat: nec manibus humanis colitur: indigens aliquo cum ipse det omnibus vitam et inspirationem et omnia. Fecitque ex uno omne genus hominum inhabitare super universam faciem terre. definiens statuta tempora et terminos habitationis eorum. Querere deum: si forte attrectent eum aut inveniant: quamvis non longe sit ab unoquoque nostrum. In ipso enim vivimus et movemur et sumus: sicut quidam vestrorum poetarum dixerunt. Ipsius enim et genus sumus. Genus ergo cum simus dei. non debemus estimare auro aut argento aut lapidi sculpture artis. et cogitationis hominis divinum esse simile. Et tempora quidem huius ignorantie despiciens deus: nunc annuntiat hominibus ut omnes ubique penitentiam agant. eo quod statuit diem in qua iudicaturus est orbem in equitate: in viro in quo statuit fidem prebens omnibus suscitans eum a mortuis. Cum audissent autem resurrectionem mortuorum: quidam quidem irridebant quidam vero dixerunt. Audiemus te de hoc iterum. Sic paulus exivit de medio eorum. Quidam vero viri adherentes ei crediderunt in quibus et dionisius ariopagita et mulier nomine damaris: et alii cum eis.

XVIII

Post hec egressus ab athenis: venit corinthum. Et inveniens quemdam iudeum nomine aquilam ponticum genere: qui nuper venerat ab ytalia: et priscillam uxorem eius: eo quod precepisset claudius discedere omnes iudeos a roma: accessit ad eos. Et quia eiusdem erat artis manebat apud eos et operabatur. erant autem scenofactorie artis. Disputabat autem in synagoga per omne sabbatum interponens nomen domini ihesu: et suadebat iudeis et grecis. Cum venissent autem de macedonia silas et timotheus: instabat verbo paulus testificans iudeis esse christum ihesum. Contradicentibus autem eis et blasphemantibus excutiens vestimenta sua dixit ad eos. Sanguis

iudeos

uestrum super caput uestrum. mundus ego ex hoc ad gentes
uadam. Et migrans inde: intrauit in domum
cuiusdam nomine titi iusti colentis deum. cuius domus
erat coniuncta synagoge. Crispus autem archisyna-
gogus credidit domino cum omni domo sua: et multi
corinthiorum audientes credebant et baptizabantur.
Dixit autem dominus nocte per uisionem paulo. Noli ti-
mere sed loquere et ne taceas: propter quod ego sum tecum:
et nemo apponetur tibi ut noceat te: quoniam populus multus est
michi in hac ciuitate. Sedit autem annum et sex menses:
docens apud eos uerbum dei. Gallione autem procon-
sule achaie: insurrexerunt uno animo iudei in paulum
et adduxerunt eum ad tribunal dicentes: quia contra
legem hic persuadet hominibus colere deum. Incipiente
paulo aperire os: dixit gallio ad iudeos. Siquidem
esset iniquum aliquid aut facinus pessimum o uiri iu-
dei: recte uos sustinerem. Si uero questiones sunt de uerbo
et nominibus et legis uestre: uos ipsi uideritis: iudex ego
horum nolo esse. Et minauit eos a tribunali. Apprehen-
dentes autem omnes sosthenen principem synagoge:
percutiebant eum ante tribunal: et nichil eorum gallioni
cure erat. Paulus uero cum adhuc sustinuisset dies
multos: fratribus ualefaciens nauigauit syriam: et
cum eo priscilla et aquila qui sibi totonderat in cen-
chris caput. habebat enim uotum. Deuenitque ep-
hesum: et illos ibi reliquit. Ipse uero ingressus syna-
gogam disputabat cum iudeis. Rogantibus autem
illis ut ampliori tempore maneret: non consensit. sed
ualefaciens et dicens: Iterum reuertar ad uos deo uolente. Et profectus est ab epheso. Et descendens cesaream: ascendit et salutauit eccle-
siam. et descendit antiochiam: et facto ibi aliquanto
tempore profectus est: perambulans ex ordine galaticam
regionem et phrigiam confirmans omnes discipulos.
Iudeus autem quidam apollo nomine alexandrinus natione:
uir eloquens deuenit ephesum: potens in scrip-
turis. Hic erat edoctus uiam domini: et feruens spiritu lo-
quebatur: et docebat diligenter ea que sunt ihesu: sci-
ens tantum baptismum iohannis. Hic ergo cepit
fiducialiter agere in synagoga. Quem cum audissent
priscilla et aquila: assumpserunt eum et diligentius
exposuerunt ei uiam domini. Cum autem uellet ire achaiam:
exhortati fratres scripserunt discipulis ut susciperent
eum. Qui cum uenisset: contulit multum hiis qui crede-
diderant. Uehementer enim iudeos reuincebat
publice: ostendens per scripturas esse christum ihesum.
Factum est autem cum apollo esset corinthi: et paulus
peragratis superioribus partibus ueniret ephesum et
inueniret quosdam discipulos: dixitque ad eos.
Si spiritum sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt
ad eum. Sed neque si spiritus sanctus est audiuimus. Ille uero
ait. In quo ergo baptizati estis? Qui dixerunt.
In iohannis baptismate. Dixit autem paulus. Iohannes
baptizauit baptismo penitentie populum. dicens
in eum qui uenturus esset post ipsum ut crederent:
hoc est in ihesum. His auditis: baptizati sunt in nomine
domini ihesu. Et cum imposuisset illis manum paulus: ue-
nit spiritus sanctus super eos: et loquebantur linguis et prophetabant.
Erant autem omnes uiri: fere duodecim. Introgressus
autem synagogam: cum fiducia loquebatur per
tres menses: disputans et suadens de regno dei.
Cum autem quidam indurarentur et non crederent: ma-
ledicentes uiam domini coram multitudine: discedens
ab eis segregauit discipulos: cotidie disputans in
scola tyranni cuiusdam. Hoc autem factum est per bien-
nium: ita ut omnes qui habitabant in asia audirent
uerbum domini: iudei atque gentiles. Uirtutesque non
quaslibet deus faciebat per manus pauli: ita ut et super
languidos deferrentur a corpore eius sudaria uel se-
micintia: et recedebant ab eis languores: et spiritus ne-
quam egrediebantur. Temptauerunt autem quidam et de
circumeuntibus iudeis exorcistis inuocare super eos
qui habebant spiritus malos. nomen domini ihesu dicentes.
Adiuro uos per ihesum quem paulus predicat. Erant autem
quidam scheue iudei principis sacerdotum septem filii:
qui hoc faciebant. Respondens autem spiritus nequam
dixit eis. Ihesum noui et paulum scio: uos autem qui
estis? Et insiliens homo in eos in quo erat demoni-
um pessimum: et dominatus amborum inualuit
contra eos: ita ut nudi et uulnerati effugerent de
domo illa. Hoc autem notum factum est omnibus iu-
deis atque gentilibus qui habitabant ephesi: et ceci-
dit timor super illos omnes. et magnificabant nomen
domini ihesu. Multique credentium ueniebant con-
fitentes et annuntiantes actus suos. Multi autem
ex hiis qui fuerant curiosa sectati: contulerunt
libros et combusserunt coram omnibus: et computatis pre-
tiis eorum: inuenerunt pecuniam denariorum quinqua-
ginta milium. Ita fortiter uerbum dei crescebat: et con-
fortabatur. His autem expletis: proposuit paulus
in spiritu transire a macedonia et achaia: et ire ihe-
rosolimam dicens. Quoniam postquam fuero ibi: opor-
tet me et romam uidere. Mittens autem in macedo-
niam duos ex ministrantibus sibi timotheum
et erastum: ipse remansit ad tempus in asia. Fa-
cta est autem illo tempore turbatio non minima de uia.
Demetrius enim quidam nomine argentarius faciens
edes argenteas diane: prestabat artificibus non
modicum questum. Quos conuocans et eos qui
eiusmodi erant opifices: dixit. Uiri: scitis quia
de hoc artificio adquisitio est nobis: et uidetis
et auditis quia non solum ephesi: sed pene totius asie
populum paulus hic suadens auertit multam turbam
dicens: quoniam non sunt dii qui manibus fiunt.
Non solum autem hec periclitabitur nobis pars in
redargutionem uenire: sed et magne dee dia-
ne templum in nichilum deputabitur. Sed et de-
strui incipiet maiestas eius: quam tota

ephesi

asia et orbis colit. His auditis repleti sunt ira et
exclamaverunt dicentes. Magna Diana ephesiorum.
Et impleta est civitas confusione: et impetum fecerunt
uno animo in theatrum: rapto Gaio et Aristarcho
macedonibus comitibus Pauli. Paulo autem volente in-
trare in populum: non permiserunt discipuli. Quidam
autem et de asie principibus qui erant amici eius:
miserunt ad eum rogantes ne se daret in theatrum.
Alii autem aliud clamabant. Erat enim ecclesia confusa:
et plures nesciebant qua ex causa convenissent.
De turba autem detraxerunt Alexandrum: propellentibus
eum iudeis. Alexander autem manu silentio postu-
lato: volebat rationem reddere populo. Quem ut cog-
noverunt iudeum esse: vox facta est una omnium quasi
horis duabus clamantium: magna Diana ephesiorum.
Et cum sedasset scriba turbas dixit. Viri ephesii
quis enim est hominum qui nesciat ephesiorum civi-
tatem cultricem esse magne Diane: Iovisque prolis?
Cum ergo his contradici non possit oportet vos seda-
tos esse et nichil temere agere. Adduxistis enim ho-
mines istos: neque sacrilegos: neque blasphemantes
deam vestram. Quod si Demetrius et qui cum eo sunt
artifices habent adversus aliquem causam conventus
forenses aguntur et proconsules sunt. accusent in-
vicem. Si quid autem alterius rei queritis: in legiti-
ma ecclesia poterit absolvi. Nam et periclitamur argui
seditionis hodierne: cum nullus obnoxius sit.
de quo nos possimus reddere rationem concursus

XX

istius. Et cum hec dixisset: dimisit ecclesiam. Postquam
autem cessavit tumultus: vocatis Paulus disci-
pulis et exhortatus eos valedixit et profectus est ut i-
ret in macedoniam. Cum autem perambulasset par-
tes illas: et exhortatus eos fuisset multo sermone:
venit ad greciam. Ubi cum fecisset menses tres: fa-
cte sunt illi insidie a iudeis: navigaturo in syriam.
habuitque consilium: ut reverteretur per macedoniam.
Comitatus est autem eum usque in asiam Sosipater
pyrri beroensis. Thessalonicensium vero: Aristar-
chus et Secundus et Gaius derbeus et Timotheus. Asiani vero:
Tychicus et Trophimus. Hii cum precessissent: susti-
nebant nos troade: nos vero navigavimus
post dies azimorum a philippis: et venimus ad eos
troadem in diebus quinque: ubi demorati sumus di-
ebus septem. Una autem sabbati cum convenisse-
mus ad frangendum panem. Paulus disputabat cum
eis et confirmabat animas eorum profecturus in cra-
stinum: protraxitque sermonem usque in mediam
noctem. Erant autem lampades copiose in cenaculo:
ubi eramus congregati. Sedens autem quidam ado-
lescens nomine Euthicus super fenestram: cum merge-
retur somno cecidit de tertio cenaculo deorsum: et

somno gravi disputante paulo diu

sublatus est mortuus. Ad quem cum descendisset Pau-
lus: incubuit super eum: et complexus dixit. Nolite
turbari: anima enim eius in ipso est. Ascendens autem fran-
gensque panem et gustans: satisque allocutus usque ad
lucem: sic profectus est. Adduxerunt autem puerum viventem:
et consolati sunt non minime. Nos autem ascendentes
navem navigavimus in Asson: inde suscepturi Pau-
lum: sic enim disposuerat ipse per terram iter facturus.
Cum autem convenisset nos in Asson: assumpto eo veni-
mus mitylenen. Et inde navigantes: sequenti die
venimus contra Chium: et alia die applicuimus Sa-
mum: et sequenti venimus Miletum. Proposuerat enim
Paulus transnavigare ephesum: ne qua mora illi
fieret in asia. Festinabat enim si possibile esset ut di-
em pentecosten faceret Ierosolimis. A Mileto autem
mittens ephesum: vocavit maiores natu ecclesie. Qui
cum venissent ad eum et simul essent: dixit eis. Vos
scitis a prima die qua ingressus sum in asiam: qualiter
vobiscum per omne tempus fuerim: serviens domino cum
omni humilitate et lacrimis et temptationibus que mihi
acciderunt ex insidiis iudeorum. Quomodo nichil subtraxe-
rim utilium: quominus annuntiarem vobis: et doce-
rem vos publice et per domos testificans iudeis atque
gentilibus in deum penitentiam: et fidem in dominum nostrum
Ihesum Christum. Et nunc ecce alligatus ego spiritu vado in
Ierusalem: que in ea ventura sint michi ignorans: nisi
quod spiritus sanctus per omnes civitates protestatur mihi dicens
quoniam vincula et tribulationes me manent. Sed ni-
chil horum vereor: nec facio animam meam pretiosiorem
quam me dummodo consummem cursum meum et mi-
nisterium quod accepi a domino Ihesu testificari evangelium
gratie dei. Et nunc ecce ego scio quia amplius non vi-
debitis faciem meam vos omnes per quos pertransivi
predicans regnum dei. Quapropter contestor vos hodier-
na die: quia mundus sum a sanguine omnium. Non
enim subterfugi quominus annuntiarem omne con-
silium dei vobis. Attendite vobis et universo gregi in
quo vos spiritus sanctus posuit episcopos regere ecclesiam dei: quam
adquisivit sanguine suo. Ego scio quoniam intrabunt
post discessionem meam lupi rapaces in vos non
parcentes gregi: et ex vobis ipsis exurgent viri lo-
quentes perversa: ut abducant discipulos post se. Propter
quod vigilate memoria retinentes: quoniam per triennium
nocte et die non cessavi cum lacrimis monens u-
numquemque vestrum. Et nunc commendo vos deo et verbo gratie
ipsius. qui potens est edificare et dare hereditatem in sancti-
ficatis omnibus. Argentum aut aurum aut vestem
nullius concupivi: ipsi scitis quoniam ad ea que mihi opus
erant et his qui mecum sunt: ministraverunt manus
iste. Omnia ostendi vobis: quoniam sic laborantes oportet
suscipere infirmos: ac meminisse verbi domini Ihesu
quoniam ipse dixit. Beatius est dare magis quam acci-
pere. Et cum hec dixisset: positis genibus suis cum
omnibus illis oravit. Magnus autem fletus factus
est omnium. Et procumbentes super collum Pauli: oscu-
labantur eum dolentes maxime in verbo quod dixe-
rat: quoniam amplius faciem eius non essent visuri.
Et deducebant eum ad navem. Cum autem

XXI

factum esset ut navigaremus abstracti ab eis re-

redimus

Et cum apparuissemus autem cypro relinquentes eam ad sinistram navigavimus

ecto cursu venimus choum: et sequenti die rhodum
et inde pataram. Et cum invenissemus navem trans
fretantem in feniceen: ascendentes navigavimus.
in syriam et venimus tyrum: ibi enim navis exposi
tura erat onus. Inventis autem discipulis: mansi
mus ibi diebus septem. Qui paulo dicebant per spiritum:
ne ascenderet iherosolimam. Et expletis diebus
profecti ibamus deducentibus nos omnibus cum uxoribus
et filiis usque foras civitatem. Et positis genibus in li
tore oravimus. Et cum vale fecissemus invicem.
ascendimus in navem: illi autem redierunt in
sua. Nos vero navigatione expleta a tyro: descen
dimus ptolomaidem. Et salutatis fratribus: apud eos
mansimus die una. Alia autem die profecti venimus
cesaream: et intrantes in domum phylippi evan
gelistae qui erat de vii. mansimus apud eum. Huic
autem erant filiae quattuor virgines prophetantes. Et cum
moraremur per dies aliquot: supervenit quidam a
iudea propheta nomine agabus. Is cum venisset ad nos:
tulit zonam pauli: et alligans sibi pedes et manus
et dixit. Haec dicit spiritus sanctus. Virum cuius est zona haec:
sic alligabunt in ierusalem iudei: et tradent in manus
gentium. Quod cum audissemus nos et qui loci illius
erant: rogabamus ne ascenderet iherosolimam.
Tunc respondit paulus et dixit. Quid facitis flentes et af
fligentes cor meum? Ego enim non solum alligari: sed et
mori in ierusalem paratus sum: propter nomen domini ihesu. Et cum
ei suadere non possemus: quievimus dicentes. Domini vo
luntas fiat. Post dies autem istos preparati ascendeba
mus ierusalem: venerunt autem et ex discipulis a cesarea
nobiscum. adducentes secum apud quem hospita
remur mnasonem quendam cyprium antiquum discipu
lum. Et cum venissemus iherosolimam: libenter exce
perunt nos fratres. Sequenti autem die: introibat
paulus nobiscum ad iacobum: omnesque collecti sunt
seniores. Quos cum salutasset: narrabat per singula
que fecisset deus in gentibus per ministerium ipsius. At illi cum
audissent magnificabant dominum: dixeruntque ei. Vides
frater quot milia sunt in iudeis qui crediderunt: et omnes e
mulatores legis sunt. Audierunt autem de te quia
discessionem doceas a moysen eorum qui per gentes sunt
iudeorum dicens: non debere circumcidere eos filios suos.
neque secundum [consuetudinem] ingredi. Quid ergo est? utique oportet conve
nire multitudinem. Audient enim te supervenisse. Hoc
ergo fac quod tibi dicimus. Sunt nobis viri quattuor
votum habentes super se. His assumptis sanctifica te cum
illis. Et impende in illis ut radant capita: et scient omnes
quia quae de te audierunt falsa sunt: sed ambulas et
ipse custodiens legem. De his autem qui crediderunt ex gen
tibus nos scripsimus iudicantes ut abstineant se ab
idolis immolato et sanguine: et suffocato et fornicati
one. Tunc paulus assumptis viris postera die pu
rificatus cum illis intravit in templum: annuntians
expletionem dierum purificationis: donec offerretur pro
unoquoque eorum oblatio. Dum autem vii dies consumma
rentur. hi qui ab asia erant iudei cum vidissent
eum in templo: concitaverunt omnem populum: et iniecerunt
ei manus clamantes. Viri israhelitae: adiuvate.
Hic est homo qui adversus populum et legem et locum hunc omnes
ubique docens. insuper et gentiles induxit in templum.
et violavit sanctum locum istum. Viderant enim tro
phymum ephesium in civitate cum ipso: quem
estimaverunt quoniam in templum introduxisset paulus.
Commotaque est civitas tota: et facta est concursio populi.
Et apprehendentes paulum trahebant eum extra templum.
et statim clause sunt ianue. Querentibus autem eum occidere:
nuntiatum est tribuno cohortis: quia tota confunditur
ierusalem. Qui statim assumptis militibus et centurio
nibus decucurrit ad illos. Qui cum vidissent tribu
num et milites: cessaverunt percutere paulum. Tunc acce
dens tribunus apprehendit eum: et iussit alligari cathe
nis duabus: et interrogabat quis esset: et quid fecisset.
Alii autem aliud clamabant in turba. Et cum non posset cer
tum cognoscere prae tumultu: iussit duci eum in castra.
Et cum venisset ad gradus: contigit ut portaretur
a militibus propter vim populi. Sequebatur enim multitu
do populi: clamantes tolle eum. Et cum cepisset in
duci in castra: paulus dicit tribuno. Si licet mihi
loqui aliquid ad te? Qui dixit. Grece nosti? Nonne
tu es egyptius: qui ante hos dies tumultum conci
tasti: et eduxisti in desertum quattuor milia viror
sicariorum? Et dixit ad eum paulus. Ego homo sum quidem
iudeus a tharso cilicie: non ignote civitatis
municeps. Rogo autem te: permitte mihi loqui ad
populum. Et cum ille permisisset: paulus stans in gradi
bus annuit manu ad plebem. Et magno silentio
facto: allocutus est ebrea lingua dicens. Viri fratres

XXII

xxii

et patres audite: quam ad vos reddo rationem. Cum
audissent autem quia hebrea lingua loqueretur
ad illos: magis prestiterunt silentium. Et dixit. Ego
sum vir iudeus natus tarso cilicie: nutritus autem
in ista civitate secus pedes gamalielis eruditus
iuxta veritatem paterne legis emulator legis sicut
et vos omnes estis hodie: qui hanc viam persecutus sum
usque ad mortem: alligans et tradens in custodias viros
ac mulieres. Sicut princeps sacerdotum testimonium
mihi reddit: et omnes maiores natu. A quibus epistolas
accipiens ad fratres damascum pergebam: ut adduce
rem inde vinctos in ierusalem ut punirentur. Factum est autem
eunte me et appropinquante damasco: media die
sabbato de celo circumfulsit me lux copiosa: et
decidens in terram: audivi vocem dicentem mihi. Sau
le saule: quid me persequeris? Ego autem respondi.

Durum est tibi contra stimulum calcitrare

Quis es domine? Dixitque ad me. Ego sum ihesus naza
renus: quem tu persequeris. Et qui mecum erant
lumen quidem viderunt: vocem autem non audierunt
eius qui loquebatur mecum. Et dixi. Quid faciam
domine? Dominus autem dixit ad me. Surgens vade
damascum: et ibi tibi dicetur de omnibus quid te
oportet facere. Et cum non viderem prae claritate

lumine illius, ad manum deductus a comitibus veni Damascum. Ananias autem quidam vir secundum legem testimonium habens ab omnibus habitantibus Damasco Iudaeis, veniens ad me et stans dixit mihi: Saule frater, respice. Et ego eadem hora respexi in eum. Et ille dixit: Deus patrum nostrorum praeordinavit te ut cognosceres voluntatem eius, et videres iustum, et audires vocem ex ore eius; quia eris testis illi ad omnes homines eorum quae vidisti et audisti. Et nunc quid moraris? Exsurge, baptizare, et ablue peccata tua invocato nomine ipsius. Factum est autem revertenti mihi in Ierusalem et oranti in templo fieri me in stupore mentis, et videre illum dicentem mihi: Festina, et exi velociter ex Ierusalem, quoniam non recipient testimonium tuum de me. Et ego dixi: Domine, ipsi sciunt quia ego eram concludens in carcerem, et caedens per synagogas eos qui credebant in te. Et cum funderetur sanguis Stephani testis tui, ego stabam et consentiebam, et custodiebam vestimenta interficientium illum. Et dixit ad me: Vade, quoniam ego in nationes longe mittam te. Audiebant autem eum usque ad hoc verbum, et levaverunt vocem suam dicentes: Tolle de terra huiusmodi, non enim fas est eum vivere. Vociferantibus autem eis et proicientibus vestimenta sua, et pulverem iactantibus in aerem, iussit tribunus eum induci in castra, et flagellis caedi et torqueri eum, ut sciret propter quam causam sic acclamarent ei. Et cum astrinxissent eum loris, dixit astanti sibi centurioni Paulus: Si hominem Romanum et indemnatum licet vobis flagellare? Quo audito centurio accessit ad tribunum, et nuntiavit dicens: Quid acturus es? hic enim homo civis Romanus est. Accedens autem tribunus dixit illi: Dic mihi si tu Romanus es? At ille dixit: Etiam. Et respondit tribunus: Ego multa summa civilitatem hanc consecutus sum. Et Paulus ait: Ego autem et natus sum. Protinus ergo discesserunt ab illo qui eum torturi erant. Tribunus quoque timuit postquam rescivit quia civis Romanus esset, et quia alligasset eum. Postera autem die volens scire diligentius qua ex causa accusaretur a Iudaeis, solvit eum et iussit sacerdotes convenire et omne concilium, et producens Paulum statuit inter eos.

flagellis

XXIII

Intendens autem in concilium Paulus dixit: Viri fratres, ego omni conscientia bona conversatus sum ante Deum usque in hodiernum diem. Princeps autem sacerdotum Ananias praecepit astantibus sibi percutere os eius. Tunc Paulus ad eum dixit: Percutiet te Deus, paries dealbate. Et tu sedens iudicas me secundum legem, et contra legem iubes me percuti? Et qui astabant dixerunt: Summum sacerdotem Dei maledicis? Dixit autem Paulus: Nesciebam, fratres, quia princeps est sacerdotum. Scriptum est enim: Principem populi tui non maledices. Sciens autem Paulus quia una pars esset Sadducaeorum et altera Pharisaeorum, exclamavit in concilio: Viri fratres, ego Pharisaeus sum, filius Pharisaeorum; de spe et resurrectione mortuorum ego iudicor. Et cum haec dixisset, facta est dissensio inter Pharisaeos et Sadducaeos, et soluta est multitudo. Sadducaei enim dicunt non esse resurrectionem, neque angelum, neque spiritum; Pharisaei autem utraque confitentur. Factus est autem clamor magnus. Et surgentes quidam Pharisaeorum pugnabant dicentes: Nihil mali invenimus in homine isto. Quod si spiritus locutus est ei, aut angelus? Et cum magna dissensio facta esset, timens tribunus ne discerperetur Paulus ab ipsis, iussit milites descendere et rapere eum de medio eorum, ac deducere eum in castra. Sequenti autem nocte assistens ei Dominus ait: Constans esto; sicut enim testificatus es de me in Ierusalem, sic te oportet et Romae testificari. Facta autem die, collegerunt se quidam ex Iudaeis, et devoverunt se dicentes neque manducaturos neque bibituros donec occiderent Paulum. Erant autem plus quam quadraginta qui hanc coniurationem fecerant; qui accesserunt ad principes sacerdotum et seniores, et dixerunt: Devotione devovimus nos nihil gustaturos donec occidamus Paulum. Nunc ergo vos notum facite tribuno cum concilio, ut producat illum ad vos, tamquam aliquid certius cognituri de eo. Nos vero priusquam appropiet parati sumus interficere illum. Quod cum audisset filius sororis Pauli insidias, venit et intravit in castra, nuntiavitque Paulo. Vocans autem ad se Paulus unum ex centurionibus, ait: Adolescentem hunc perduc ad tribunum, habet enim aliquid indicare illi. Et ille quidem assumens eum duxit ad tribunum et ait: Vinctus Paulus vocans rogavit me hunc adolescentem perducere ad te, habentem aliquid loqui tibi. Apprehendens autem tribunus manum illius, secessit cum eo seorsum, et interrogavit illum: Quid est quod habes indicare mihi? Ille autem dixit: Iudaeis convenit rogare te ut crastina die Paulum producas in concilium, quasi aliquid certius inquisituri sint de illo. Tu vero ne credideris illis; insidiantur enim ei ex eis viri amplius quam quadraginta, qui se devoverunt non manducare neque bibere donec interficiant eum; et nunc parati sunt exspectantes promissum tuum. Tribunus igitur dimisit adolescentem, praecipiens ne cui loqueretur quoniam haec nota sibi fecisset. Et vocatis duobus centurionibus dixit illis: Parate milites ducentos ut eant usque Caesaream, et equites septuaginta, et lancearios ducentos a tertia hora noctis; et iumenta praeparate ut imponentes Paulum salvum perducerent ad Felicem praesidem. Timuit enim ne forte raperent eum Iudaei et occiderent, et ipse postea calumniam sustineret tamquam accepturus pecuniam. Scribens epistolam continentem haec: Claudius Lysias optimo praesidi Felici salutem. Virum hunc comprehensum a Iudaeis et incipientem interfici ab eis, superveniens cum exercitu eripui, cognito quia Romanus est; volensque scire causam quam obiciebant

Index

illi: deduxi eum in concilium eorum. Quem inveni ac-
cusari de questionibus legis ipsorum: nichil vero dig-
num morte aut vinculis habentem crimen. Et cum
mihi platum esset de insidiis quas paraverant ei: misi
eum ad te denuntians et accusatoribus ut dicant apud
te. Milites ergo secundum preceptum sibi assumentes paulum
duxerunt per noctem in antipatridem. Et postera die
dimissis equitibus ut irent cum eo: reversi sunt in castra.
Qui cum venissent cesaream et tradidissent episto-
lam presidi: statuerunt ante illum et paulum. Cum legisset
autem et interrogasset de qua provincia esset: et cognoscens
quia de cilicia: audiam te inquit cum et accusatores
tui venerint. Iussitque in pretorio herodis custodiri
eum.

XXIIII

Post quinque autem dies: descendit princeps sacer-
dotum ananias cum senioribus quibusdam et tertullo
quodam oratore. Qui adierunt adversus presidem paulum.
Et citato paulo cepit accusare tertullus dicens. Cum
in multa pace agamus per te et multa corrigantur per
tuam providentiam semper et ubique: suscipimus optime fe-
lix cum omni gratiarum actione. Ne diutius autem te protraham:
oro breviter audias nos pro tua clementia. Invenimus
hunc hominem pestiferum: et concitantem seditiones
omnibus iudeis in universo orbe: et auctorem seditionis
secte nazarenorum: qui etiam templum violare co-
natus est. Quem et apprehendimus et voluimus secundum
legem nostram iudicare. superveniens autem lysias tribu-
nus cum vi magna eripuit eum de manibus nostris:
a quo poteris ipse iudicans de omnibus istis cogno-
scere de quibus nos accusamus eum. Adiecerunt et iudei
dicentes: hec ita se habere. Respondit autem paulus:
annuente sibi preside dicere. Ex multis annis esse te
iudicem genti huic sciens: bono animo pro me
satis faciam. Potes enim cognoscere quia non plus
sunt mihi dies quam duodecim: ex quo ascendi adora-
re in ierusalem. Et neque in templo invenerunt me cum
aliquo disputantem: aut concursum facientem tur-
be: neque in synagogis neque in civitate: neque probare
possunt tibi de quibus nunc accusant me. Confiteor autem
tibi: quod secundum sectam quam dicunt heresim sic de-
servio patri deo meo: credens omnibus que in lege et
prophetis scripta sunt: spem habens in deum: quam et hii ipsi
expectant resurrectionem futuram iustorum et iniquorum.
In hoc et ipse studeo sine offendiculo conscientiam habere
ad deum: et ad homines semper. Post annos autem elemosi-
nas facturus in gentem meam veni et oblationes et
vota: in quibus invenerunt me purificatum in
templo non cum turba neque cum tumultu. Quidam
autem ex asia iudei quos oportebat apud te presto esse
et accusare si quid haberent adversum me. aut
hii ipsi dicant si quid invenerunt in me iniquita-
tis cum stem in concilio: nisi de una hac solummodo
voce qua clamavi inter eos stans: quoniam de resurrectione
mortuorum ego iudicor hodie a vobis. Distulit autem
illos felix: certissime sciens de via hac dicens. Cum
tribunus lysias descenderit: audiam vos. Iussitque
centurioni custodire eum et habere requiem
nec quemquam de suis prohibere ministrare ei. Post
aliquot autem dies: veniens felix cum drusilla
uxore sua que erat iudea: vocavit paulum
et audivit ab eo fidem que est in christum ihesum. Dis-
putante autem illo de iustitia et castitate et iudicio futuro:
timefactus felix respondit. Quod nunc attinet
vade: tempore autem oportuno accersiam te. Simul
et sperans quia pecunia ei daretur a paulo: propter
quod et frequenter accersiens eum loquebatur cum
illo. Biennio autem expleto: accepit successo-
rem felix porcium festum.

lxvii felix

XXV festus

Volens autem gratiam
prestare iudeis felix: reliquit paulum vinctum.
Festus ergo cum venisset in provinciam: post triduum
ascendit ierosolimam a cesarea. Adieruntque eum
principes sacerdotum: et primi iudeorum adversus
paulum: et rogabant eum postulantes gratiam
adversus eum: ut iuberet perduci eum in ierusalem: in-
sidias tendentes ut eum interficerent in via. Festus
autem respondit: servari quidem paulum in cesarea:
se autem maturius profecturum. Qui ergo in
vobis ait potentes sunt: descendentes simul:
si quod est in viro crimen accusent eum. Demo-
ratus est autem inter eos dies non amplius quam octo
aut decem: et descendit cesaream. Et altera die se-
dens pro tribunali: iussit paulum adduci. Qui cum per-
ductus esset circumsteterunt eum qui ab ierosolima
descenderant iudei: multas et graves causas obi-
cientes quas non poterant probare. Paulo autem
rationem reddente: quoniam neque in legem iudeorum neque in tem-
plum neque in cesarem quicquam peccavi. Festus autem
volens iudeis gratiam prestare: respondens paulo dixit:
Vis ierosolimam ascendere: et ibi de his iudicari apud
me? Dixit autem paulus. Ad tribunal cesaris sto: ibi
oportet me iudicari. Iudeis non nocui: sicut tu melius
nosti. Si enim nocui aut dignum morte aliquid
feci: non recuso mori. Si vero nichil est eorum que
hii accusant me: nemo potest me illis donare. Ce-
sarem appello. Tunc festus cum concilio locutus
respondit. Cesarem appellasti: ad cesarem ibis.
Et cum dies aliquot transacti essent: agrippa
rex et beronice: descenderunt cesaream ad salu-
tandum festum. Et cum dies plures ibi demo-
rarentur: festus regi indicavit de paulo dicens.
Vir quidam est derelictus a felice vinctus: de quo
cum essem ierosolimis: adierunt me principes
sacerdotum et seniores iudeorum: postulantes adver-
sus illum damnationem. Ad quos respondi: quia non est
consuetudo romanis damnare aliquem homi-
nem: priusquam is qui accusatur presentes habe-
at accusatores. Locumque defendendi accipiat
ad abluenda crimina. Cum ergo huc convenis-
sent sine ulla dilatione: sequenti die sedens pro tri-
bunali: iussi adduci virum. De quo cum stetis-
sent accusatores: nullam causam deferebant

de quibus ego suspicabar malum. Quaestiones vero quasdam de sua superstitione habebant adversus eum et de quodam Iesu defuncto quem affirmabat Paulus vivere. Haesitans autem ego de huiusmodi quaestione dicebam si vellet ire Hierosolymam et ibi iudicari de istis. Paulo autem appellante ut servaretur ad Augusti cognitionem iussi servari eum donec mittam eum ad Caesarem. Agrippa autem ad Festum dixit: Volebam et ipse hominem audire. Cras inquit audies eum. Altera autem die cum venisset Agrippa et Beronice cum multa ambitione et introissent in auditorium cum tribunis et viris principalibus civitatis, iubente Festo adductus est Paulus. Et dixit Festus: Agrippa rex et omnes qui simul adestis nobiscum viri, videtis hunc de quo omnis multitudo Iudaeorum interpellavit me Hierosolymis petentes et acclamantes non oportere eum vivere amplius. Ego vero comperi nihil dignum eum morte admisisse. Ipso autem hoc appellante Augustum iudicavi mittere. De quo quid certum scribam domino non habeo. Propter quod produxi eum ad vos et maxime ad te rex Agrippa, ut interrogatione facta habeam quid scribam. Sine ratione enim mihi videtur mittere vinctum et causas eius non significare.

XXVI

Agrippa ca

Agrippa vero ad Paulum ait: Permittitur tibi loqui pro temetipso. Tunc Paulus extenta manu coepit rationem reddere. De omnibus quibus accusor a Iudaeis rex Agrippa aestimo me beatum apud te cum sim defensurus me hodie, maxime te sciente omnia quae apud Iudaeos sunt consuetudines et quaestiones. Propter quod obsecro patienter me audias. Et quidem vitam meam a iuventute quae ab initio fuit in gente mea in Hierosolymis noverunt omnes Iudaei, praescientes me ab initio si velint testimonium perhibere, quoniam secundum certissimam sectam nostrae religionis vixi Pharisaeus. Et nunc in spe quae ad patres nostros repromissionis facta est a Deo sto iudicio subiectus, in quam duodecim tribus nostrae nocte ac die deservientes sperant devenire. De qua spe accusor a Iudaeis rex. Quid incredibile iudicatur apud vos si Deus mortuos suscitat? Et ego quidem existimaveram me adversus nomen Iesu Nazareni debere multa contraria agere. Quod et feci Hierosolymis, et multos sanctorum ego in carceribus inclusi a principibus sacerdotum potestate accepta. Et cum occiderentur detuli sententiam. Et per omnes synagogas frequenter puniens eos compellebam blasphemare, et amplius insaniens in eos persequebar usque in exteras civitates. In quibus dum irem Damascum cum potestate et permissu principum sacerdotum, die media in via vidi rex de caelo supra splendorem solis circumfulsisse me lumen et eos qui mecum simul erant. Omnesque nos cum decidissemus in terram audivi vocem loquentem mihi Hebraica lingua: Saule Saule quid me persequeris? Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Ego autem dixi: Quis es domine? Dominus autem dixit: Ego sum Iesus quem tu persequeris. Sed exsurge et sta super pedes tuos. Ad hoc enim apparui tibi ut constituam te ministrum et testem eorum quae vidisti et eorum quibus apparebo tibi, eripiens te de populo et gentibus in quas nunc ego mitto te aperire oculos eorum ut convertantur a tenebris ad lucem et de potestate Satanae ad Deum, ut accipiant remissionem peccatorum et sortem inter sanctos per fidem quae est in me. Unde rex Agrippa non fui incredulus caelesti visioni. Sed his qui sunt Damasci primum et Hierosolymis et in omnem regionem Iudaeae et gentibus annuntiabam ut paenitentiam agerent et converterentur ad Deum, digna paenitentiae opera facientes. Hac ex causa me Iudaei cum essem in templo comprehensum tentabant interficere. Auxilio autem adiutus Dei usque in hodiernum diem sto testificans minori atque maiori, nihil extra dicens quam ea quae prophetae sunt locuti futura esse et Moyses: si passibilis Christus, si primus ex resurrectione mortuorum lumen annuntiaturus est populo et gentibus. Haec loquente eo et rationem reddente Festus magna voce dixit: Insanis Paule. Multae te litterae ad insaniam convertunt. Et Paulus: Non insanio, optime Feste, sed veritatis et sobrietatis verba loquor. Scit enim de his rex ad quem et constanter loquor. Latere enim eum nihil horum arbitror. Neque enim in angulo quicquam horum gestum est. Credis rex Agrippa prophetis? Scio quia credis. Agrippa autem ad Paulum: In modico suades me christianum fieri. Et Paulus: Opto apud Deum et in modico et in magno non tantum te sed et omnes hos qui audiunt hodie fieri tales qualis et ego sum, exceptis vinculis his. Et exsurrexit rex et praeses et Beronice et qui assidebant eis. Et cum secessissent loquebantur ad invicem dicentes quia nihil morte aut vinculis dignum quid fecit homo iste. Agrippa autem Festo dixit: Dimitti poterat homo hic si non appellasset Caesarem.

XXVII

romam

Ut autem iudicatum est eum navigare in Italiam et tradi Paulum cum reliquis custodiis centurioni nomine Iulio cohortis Augustae, ascendentes autem navem Adrumetinam incipientes navigare circa Asiae loca sustulimus, perseverante nobiscum Aristarcho Macedone Thessalonicensi. Sequenti autem die devenimus Sidonem. Humane autem tractans Iulius Paulum permisit ad amicos ire et curam sui agere. Et inde cum sustulissemus subnavigavimus Cyprum propterea quod essent venti contrarii. Et pelagus Ciliciae et Pamphyliae navigantes venimus Lystram quae est Lyciae. Et ibi inveniens centurio navem Alexandrinam navigantem in Italiam transposuit nos in eam. Et cum multis diebus tarde navigaremus et vix devenissemus contra Cnidum, prohibente nos vento, adnavigavimus Cretae iuxta Salmonem. Et vix iuxta navigantes venimus

in locum quendam qui vocatur boni portus. cui iuxta erat civitas Thalassa. Multo autem tempore peracto. et cum iam non esset tuta navigatio: eo quod et ieiunium iam preterisset. consolabatur paulus dicens eis. Viri video quoniam cum iniuria et multo dampno non solum oneris et navis. set et animarum nostrarum incipit esse navigatio. Centurio autem gubernatori et nauclero magis credebat: quam hiis que a paulo dicebantur. Et cum aptus portus non esset ad hiemandum: plurimi statuerunt consilium navigare inde. si quomodo possent devenientes phenicem hiemare: portum crete respicientem ad africum et ad chorum. Aspirante autem austro estimantes propositum se tenere. cum sustulissent de asson legebant cretam. Non post multum autem misit se contra ipsam ventus typhonicus: qui vocatur aquilo. Cumque arrepta esset navis et non posset conari in ventum data nave flatibus ferebamur. Insulam autem quandam decurrentes que vocatur cauda: potuimus vix obtinere scapham. qua sublata adiutoriis utebantur. accingentes navem: timentes ne in syrtim inciderent. vaso summisso sic ferebantur. Valide autem nobis tempestate iactatis: sequenti die [iactum fecerunt. et tertia die] suis manibus armamenta navis proiecerunt. Neque sole autem neque syderibus apparentibus per plures dies. et tempestate non exigua imminente: iam ablata erat spes omnis salutis nostre. Et cum multa ieiunatio fuisset. tunc stans paulus in medio eorum dixit. Oportuerat quidem o viri audito me non tollere a creta: lucrique facere iniuriam hanc et iacturam. Et nunc suadeo vobis bono animo esse. amissio enim nullius anime erit ex vobis preterquam navis. Astitit enim michi hac nocte angelus dei cuius sum ego. et cui deservio dicens. Ne timeas paule: cesari te oportet assistere. et ecce donavit tibi deus omnes qui navigant tecum. Propter quod bono animo estote viri. credo enim deo quia sic erit quemadmodum dictum est michi. In insulam autem quandam oportet nos devenire. Set postea quam quartadecima nox supervenit navigantibus nobis in adria: circa mediam noctem suspicabantur naute apparere sibi aliquam regionem. Qui summittentes: invenerunt passus viginti. Et pusillum inde separati: invenerunt passus xv. Timentes autem ne in aspera loca incideremus de puppi mittentes anchoras quatuor. optabant diem fieri. Nautis vero querentibus fugere de navi. cum misissent scapham in mare sub optentu quasi a prora inciperent anchoras extendere. Dixit paulus centurioni et militibus Nisi hii in navi manserint vos salvi fieri non potestis. Tunc absciderunt milites funes scaphe: et passi sunt eam excidere. Et cum lux inciperet fieri: rogabat paulus omnes sumere cibum dicens. Quartadecima die hodie expectantes ieiuni permanetis: nichil accipientes. Propter quod rogo vos accipere cibum pro salute vestra: quia nullius vestrum capillus de capite peribit. Et cum hec dixisset: sumens panem gratias egit deo in conspectu omnium: et cum fregisset cepit manducare. Animo equiores autem facti omnes: et ipsi sumpserunt cibum. Eramus autem universe anime in navi: ducente septuaginta sex. Et saciati cibo alleviabant navem: iactantes triticum in mare. Cum autem dies factus esset: terram non agnoscebant. Sinum vero quendam considerabant habentem litus in quem cogitabant si possent eicere navem. Et cum anchoras abstulissent. committebant se mari: simul laxantes iuncturas gubernaculorum. Et levato artemone. secundum flatum aure tendebant ad litus. Et cum incidissemus in locum dithalassum: impegerunt navem. Et prora quidem fixa manebat immobilis. puppis vero solvebatur a vi maris. Militum autem consilium fuit ut custodias occiderent: ne quis cum enatasset effugeret. Centurio autem volens servare paulum: prohibuit fieri. Iussitque eos qui possent natare mittere se primos et evadere. et ad terram exire. Et ceteros alios in tabulis ferebant. quosdam super ea que de navi erant. Et sic factum est: ut omnes anime evaderent ad terram.

XVIII

Et cum evasissemus: tunc cognovimus quia militene insula vocabatur. Barbari vero prestabant non modicam humanitatem nobis. accensa enim pira reficiebant nos omnes propter ymbrem qui imminebat et frigus.

.lxi. Serpens.

Cum congregasset autem paulus sarmentorum aliquantam multitudinem: et imposuisset super ignem. vipera a calore cum processisset: invasit manum eius. Ut vero viderunt barbari pendentem bestiam de manu eius: ad invicem dicebant. Utique homicida est homo hic. Qui cum evaserit de mari: ultio non sinit eum vivere. Et ille quidem excutiens bestiam in ignem: nichil mali passus est. At illi existimabant eum in tumorem convertendum. et subito casurum et mori. Diu autem illo expectantibus et videntibus nichil mali in eo fieri: convertentes se dicebant eum esse deum. In locis autem illis erant predia principis insule nomine publii qui nos suscipiens triduo benigne exhibuit. Contigit autem patrem publii febribus et dissinteria vexatum iacere. ad quem paulus intravit. et cum orasset et imposuisset ei manus: sanavit eum. Quo facto: et omnes qui in insula habebant infirmitates accedebant et curabantur. Qui etiam multis honoribus nos honoraverunt. et navigantibus imposuerunt que necessaria erant. Post menses autem tres navigavimus in navi alexandrina: que in insula hie-

maverat: cui erat insigne castrorum. Et cum venissemus syracusas, mansimus ibi triduo. Inde circumlegentes devenimus regium. Et post unum diem flante austro: secunda die venimus puteolos. Ubi inventis fratribus: rogati sumus manere apud eos dies septem: et sic venimus romam. Et inde cum audissent fratres occurrerunt nobis usque ad appii forum et tribus tabernis. Quos cum vidisset paulus: gratias agens deo: accepit fiduciam. Cum venissemus autem romam: permissum est paulo manere sibimet, cum custodiente se milite. Post tertium autem diem: convocavit primos iudeorum. Cumque convenissent: dicebat eis. Ego viri fratres nichil adversus plebem faciens aut morem paternum: vinctus ab iherosolimis traditus sum in manus romanorum. Qui cum interrogationem de me habuissent: voluerunt me dimittere eo quod nulla causa esset mortis in me. Contradicentibus autem iudeis coactus sum appellare cesarem non quasi gentem meam habens aliquid accusare. Propter hanc igitur causam: rogavi vos videre et alloqui. Propter spem enim israel: cathena hac circumdatus sum. At illi dixerunt ad eum. Nos neque litteras accepimus de te a iudea: neque adveniens aliquis fratrum nuntiavit: aut locutus est quid de te malum. Rogamus autem a te audire que sentis. Nam de secta hac notum est nobis: quia ubique ei contradicitur. Cum constituissent autem illi diem: venerunt ad eum in hospicium plurimi. Quibus exponebat testificans regnum dei. suadensque eis de ihesu ex lege moysi et prophetis a mane usque ad vesperum: et quidam credebant eis que dicebantur, quidam vero non credebant. Cumque invicem non essent consentientes: discedebant dicente paulo unum verbum quia bene spiritus sanctus locutus est per ysaiam prophetam ad patres nostros dicens. Vade ad populum istum et dic. Aure audietis et non intelligetis. Et videntes videbitis: et non perspicietis. Incrassatum est enim cor populi huius: et auribus graviter audierunt: et oculos suos compresserunt ne forte videant oculis et auribus audiant: et corde intelligant et convertantur: et sanem illos. Notum ergo sit vobis: quoniam gentibus missum est hoc salutare dei: et ipsi audient. Et cum hec dixisset, exierunt iudei multam habentes inter se questionem. Mansit autem biennio toto in suo conducto: et suscipiebat omnes qui ingrediebantur ad eum: predicans regnum dei et docens que sunt de domino ihesu christo cum omni fiducia: sine prohibitione.

Explicit liber actuum apostolorum. no. vii
Incipit prologus in epistolis canonicis nu

Iacobus. petrus. iohannes. iudas. vii epistolas ediderunt tam misticas tam succinctas: breves pariter ac longas. Breves in verbis: longas in sententiis ut rarus sit qui non in eorum lectione profitiat.

Explicit prologus. Incipit alius epistole iacobi apostoli.

Iacobus apostolus sanctum instruit clerum de cultum celestium preceptorum et regula catholice observantie: et de invicte patientie maiestate. et de revelatione plurimorum et de mandatis magistrorum.

Explicit prologus. Incipit alius epistole iacobi fratris domini.

Iacobus qui appellabatur frater domini cognomento iustus, ut nonnulli existimant ioseph ex alia uxore. ut autem michi videtur iheronimo marie sororis matris domini cuius iohannes in libro suo meminit filius. post passionem domini statim ab apostolis iherosolimarum episcopus ordinatus unam tantum scripsit epistolam que de vii catholicas est. Que et ipsa ab alio quodam sub nomine eius edita asseritur. licet paulatim tempore procedente optinuerit auctoritatem. Iosephus etiam apud eorum temporum in quinto commentariorum libro. de iacobo narravit ait. Suscepit ecclesiam iherosolime post apostolos frater domini iacobus cognomento iustus. Multi quidem iacobi vocabantur. Hic de utero matris sanctus fuit. vinum et siceram non bibit: carnem nullam comedit. Numquam attonsus est nec unctus unguento, nec usus balneo. Huic soli licitum erat ingredi sancta sanctorum: siquidem vestibus laneis non utebatur sed lineis. Solusque ingrediebatur templum et fixis genibus pro populo precabatur. in tantum ut camelorum duritiam traxisse eius genua crederentur. Dicit et multa alia que enarrare longum est. Sed et iosephus in vicesimo libro antiquitatum refert. et clemens in vii. ypotiposeon. mortuo festo qui iudeam regebat. missum esse a nerone successorem eius albinum. Qui cum necdum ad provinciam pervenisset: ananus inquit pontifex adolescens anani filius de genere sacerdotali accepta occasione anarchie. concilium congregavit et compellens publice iacobum ut christum dei filium denegaret. contradicentem lapidari iussit. Qui precipitatus de pinna templi: confractis cruribus adhuc semivivus tollens ad celum manus dicebat. Domine ignosce eis. quod enim faciunt nesciunt. Fullonis fuste quo uda vestimenta extorqueri solent. in cerebro percussus interiit. Tradit idem iosephus tante eum sanctitatis fuisse et celebritatis in populo ut propter eius necem creditum sit subversam ierusalem. Hic est de quo apostolus paulus scribit ad galathas. alium autem apostolorum vidi neminem nisi iacobum fratrem domini et apostolorum super hoc crebrius actus testantur. Evangelium quoque quod appellatur secundum hebreos et a me iheronimo nuper in grecum sermonem latinumque translatum est. quo et origenes sepe utitur: post resurrectionem salvatoris refert. Dominus autem cum dedisset sindonem servo sacerdotis: ivit ad iacobum et apparuit ei. Iuraverat enim iacobus se non comesturum panem ab illa hora qua bibe

rat enim iacobus se non comesturum panem ab illa hora qua biberat calicem domini, donec videret eum resurgentem a mortuis dormientibus. Rursusque post paululum: afferte ait dominus mensam et panem. Statimque additur: tulit panem et benedixit et fregit et dedit iacobo iusto: et dixit ei: frater mi, comede panem tuum: quia surrexit filius hominis a dormientibus. Triginta itaque annis ierosolimam rexit ecclesiam, id est usque ad septimum neronis annum centesimum etatis sue. et iuxta templum ubi et precipitatus fuerat sepultus est. Titulum usque ad obsidionem titi et ultimam adriani notissimum habuit. Quidam e nostris in monte oliveti eum conditum putant. sed falsa eorum opinio est. Explicit prologus. Incipiunt capitula libri sancti iacobi apostoli fratris domini nostri ihesu christi.

De temptationum insectationibus fide depurandis. Et de temptationibus adversariis que de foris plurimum arbitrantur.
De homine novo quod sit operis omnis documentum.
De sermone divino quod sit operis iudicio predicandus.
De cultura religionis et ministerio pietatis.
De celestibus divitiis et terrenis que animas egestate consumunt.
De lege libertatis quam implere omnifariam exhortatur et severitate iusti iudicis.
De fide que non potest opere remoto firmari et elemosinis.
De nudis sermonis quod sit professio inimici. et quod sicut sine operibus sit corpus exanime.
De magistris qui eam totam professione esse non possunt.
De lingua et irrevocabili malo.
De sapientia celesti et terrena.
De amatoribus dei quod mundi nequeant fore amatores.
De his que veta loquuntur quod culpam nequeant detractionis incurrere.
De incerto vite et pluribus disputationibus.
De suppliciis seculi divitum iniustorum.
De adversorum tolerantia et retributione.
De passionibus nostrum et ipsius domini. et quod in secutoribus suis non reddiderunt talionem.
De remedii vite perennis.
De virtutibus sanctorum et conversoribus eorum qui fuerunt peccatis astricti. Expliciunt capitula. Incipit epistola sancti iacobi fratris domini.

Iacobus dei et domini nostri ihesu christi servus duodecim tribubus que sunt in dispersione salutem. Omne gaudium existimate fratres mei cum temptationibus variis incideritis: scientes quod probatio fidei vestre patientiam operatur. Patientia autem opus perfectum habeat: ut sitis perfecti et integri in nullo deficientes. Si quis autem vestrum indiget sapientia postulet a deo qui dat omnibus affluenter et non improperat: et dabitur ei. Postulet autem in fide: nichil hesitans. Qui enim hesitat similis est fluctui maris: qui a vento movetur et circumfertur. Non ergo estimet homo ille: quod accipiat aliquid a domino. Vir duplex animo: inconstans est in omnibus viis suis. Glorietur autem frater humilis in exaltatione sua: dives autem in humilitate sua quoniam sicut flos feni transibit. Exortus est enim sol cum ardore et arefecit fenum et flos eius decidit: et decor vultus eius deperiit. ita et dives in itineribus suis marcescet. Beatus vir qui suffert temptationem: quoniam cum probatus fuerit accipiet coronam vite quam repromisit deus diligentibus se. Nemo cum temptatur dicat quoniam a deo temptatur. Deus enim intemptator malorum est. ipse autem neminem temptat. Unusquisque vero temptatur a concupiscentia sua: abstractus et illectus. Deinde concupiscentia cum conceperit parit peccatum. Peccatum vero cum consummatum fuerit: generat mortem. Nolite itaque errare fratres mei dilectissimi: omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est: descendens a patre luminum. Apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio. Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis. ut simus initium aliquod creature eius. Scitis enim fratres mei dilectissimi. Sit autem omnis homo velox ad audiendum tardus autem ad loquendum: et tardus ad iram. Ira enim viri iustitiam dei non operatur. Propter quod abicientes omnem inmunditiam et abundantiam malicie: in mansuetudine suscipite insitum verbum quod potest salvare animas vestras. Estote autem factores verbi et non auditores tantum fallentes vosmetipsos. Quia si quis auditor est verbi et non factor: hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatis sue in speculo. Consideravit se enim et abiit: et statim oblitus est qualis fuerit. Qui autem perspexerit in legem perfectam libertatis et permanserit non auditor obliviosus factus sed factor operis: hic beatus in facto suo erit. Si quis autem putat se religiosum esse non refrenans linguam suam sed seducens cor suum. huius vana est religio. Religio munda et inmaculata apud deum et patrem hec est: visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum et inmaculatum se custodire ab hoc seculo.

Fratres mei nolite in personarum acceptione habere fidem domini nostri ihesu christi glorie. Etenim si introierit in conventum vestrum vir anulum aureum habens in veste candida. introierit autem et pauper in sordido habitu: et intendatis in eum qui indutus est veste preclara. et dixeritis: tu sede hic bene. pauperi autem dicatis: tu sta illic: aut sede sub scabello pedum meorum. nonne iudicatis apud vosmetipsos. et facti estis iudices cogitationum iniquarum? Audite fratres mei dilectissimi. Nonne deus pauperes elegit in hoc mundo divites in fide: et heredes regni quod repromisit deus diligentibus se. Vos autem exhonorastis pauperem. Nonne divites per potentiam opprimunt vos: et ipsi trahunt vos ad iudicia? Nonne ipsi blasphemant bonum nomen quod invocatum est super vos? Si tamen legem perficitis regalem secundum scripturas. Diliges proximum tuum sicut te ipsum: bene facitis. Si autem personas accipitis peccatum operamini: redarguti a lege tamquam transgressores.

Suffert.

tardore

ii iii iiii v II vi vii

Quicumque autem totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus. Qui enim dixit non mechaberis, dixit et non occides. Quod si non mechaberis, occides autem, factus es transgressor legis. Sic loquimini et sic facite sicut per legem libertatis incipientes iudicari. Iudicium enim sine misericordia illi qui non fecit misericordiam. Superexaltat autem misericordia iudicio. Quid proderit fratres mei si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Numquid poterit fides salvare eum? Si autem frater aut soror nudi sint et indigeant victu cotidiano, dicat autem aliquis de vobis illis: Ite in pace, calefacimini et saturamini; non dederitis autem eis que necessaria sunt corporis, quid proderit vobis? Sic et fides si non habeat opera, mortua est in semetipsa. Sed dicet quis: Tu fidem habes et ego opera habeo. Ostende mihi fidem tuam sine operibus, et ego ostendam tibi ex operibus fidem meam. Tu credis quoniam unus est deus; bene facis; et demones credunt et contremiscunt. Vis autem scire, o homo inanis, quoniam fides sine operibus ociosa est? Abraham pater noster nonne ex operibus iustificatus est, offerens Ysaac filium suum super altare? Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius, et ex operibus fides consummata est; et impleta est scriptura dicens: Credidit Abraham deo et reputatum est illi ad iusticiam, et amicus dei appellatus est. Videtis quoniam ex operibus iustificatur homo et non ex fide tantum. Similiter et Raab meretrix nonne ex operibus iustificata est, suscipiens nuntios et alia via eiciens? Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita et fides sine operibus mortua est.

III Nolite plures magistri fieri fratres mei, scientes quoniam maius iudicium sumitis. In multis enim offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir. Potest etiam freno circumducere totum corpus. Si autem equorum frenos in ora mittimus ad consentiendum nobis, et omne corpus illorum circumferimus. Ecce et naves cum magne sint et a ventis validis minentur, circumferuntur a modico gubernaculo ubi impetus dirigentis voluerit. Ita et lingua modicum quidem membrum est et magna exultat. Ecce quantus ignis quam magnam silvam incendit. Et lingua ignis est, universitas iniquitatis. Lingua constituitur in membris nostris que maculat totum corpus et inflammat rotam nativitatis nostre et inflammata a gehenna. Omnis enim natura bestiarum et volucrum et serpentium etiam ceterorum domantur et domita sunt a natura humana. Linguam autem nullus hominum domare potest, inquietum malum, plena veneno mortifero. In ipsa benedicimus deum et patrem et in ipsa maledicimus homines qui ad imaginem et similitudinem dei facti sunt. Ex ipso ore procedit benedictio et maledictio. Non oportet fratres mei hec ita fieri. Numquid fons de eodem foramine emanat dulcem et amaram aquam? Numquid potest fratres mei ficus uvas facere aut vitis ficus? Sic neque salsa dulcem potest facere aquam. Quis sapiens et disciplinatus inter vos? Ostendat ex bona conversatione operationem suam in mansuetudine sapientie. Quod si zelum amarum habetis et contentiones in cordibus vestris, nolite gloriari et mendaces esse adversus veritatem. Non est ista sapientia desursum descendens a patre luminum, sed terrena, animalis, diabolica. Ubi enim zelus et contentio, ibi inconstantia et omne opus pravum. Que autem desursum est sapientia primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia et fructibus bonis, iudicans sine simulatione. Fructus autem iusticie in pace seminatur facientibus pacem.

IIII Unde bella et lites in vobis? Nonne ex concupiscentiis que militant in membris vestris? Concupiscitis et non habetis; occiditis et zelatis et non potestis adipisci; litigatis et belligeratis et non habetis propter quod non postulatis. Petitis et non accipitis eo quod male petatis, ut in concupiscentiis vestris insumatis. Adulteri, nescitis quia amicitia huius mundi inimica est deo? Quicumque ergo voluerit amicus esse seculi huius, inimicus dei constituitur. Aut putatis quia inaniter scriptura dicat: Ad invidiam concupiscit spiritus qui habitat in vobis? Maiorem autem dat gratiam. Propter quod dicit scriptura: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Subditi igitur estote deo; resistite autem diabolo et fugiet a vobis. Appropiate deo et appropinquabit vobis. Emundate manus peccatores, et purificate corda duplices animo. Miseri estote et lugete et plorate. Risus vester in luctum convertatur et gaudium in merorem. Humiliamini in conspectu dei et exaltabit vos in tempore tribulationis. Nolite detrahere alterutrum fratres mei. Qui detrahit fratri aut qui iudicat fratrem suum detrahit legi et iudicat legem. Si autem iudicas legem, non es factor legis sed iudex. Unus est legislator et iudex qui potest perdere et liberare. Tu autem quis es qui iudicas proximum? Ecce nunc qui dicitis: Hodie aut crastino ibimus in illam civitatem et faciemus quidem ibi annum et mercabimur et lucrum faciemus, qui ignoratis quid erit in crastino. Que enim est vita vestra? Vapor est ad modicum parens, deinceps exterminabitur. Pro eo ut dicatis: Si dominus voluerit, et si vixerimus, faciemus hoc aut illud. Nunc autem exultatis in superbiis vestris. Omnis exultatio talis maligna est. Scienti igitur bonum facere et non facienti, peccatum est illi.

V Agite nunc divites, plorate ululantes in miseriis que advenient vobis. Divitie vestre putrefacte sunt, et vestimenta vestra a tineis comesta sunt. Aurum et argentum vestrum eruginavit, et erugo eorum in testimonium vobis erit et manducabit carnes vestras

sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in novis-
simis diebus. Ecce merces operariorum qui messuerunt
regiones vestras, que fraudata est a vobis clamat.
et clamor ipsorum in aures domini sabaoth introivit.
Epulati estis super terram et in luxuriis enutristis
corda vestra in die occisionis. Addixistis, occidistis
iustum et non restitit vobis. Patientes igitur estote fratres
usque ad adventum domini. Ecce agricola expectat
preciosum fructum terre patienter ferens donec acci-
piat temporaneum et serotinum. Patientes estote
etiam vos et confirmate corda vestra, quoniam adventus
domini appropinquabit. Nolite ingemiscere fratres in
alterutrum ut non iudicemini. Ecce iudex ante ia-
nuam assistit. Exemplum accipite fratres exitus mali
longanimitatis laboris et patientie prophetas qui lo-
cuti sunt in nomine domini. Ecce beatificamus
qui sustinuerunt. Sufferentiam iob audistis et
finem domini vidistis, quoniam misericors est dominus et mise-
rator. Ante omnia autem fratres mei nolite iurare
neque per celum neque per terram neque aliud quodcumque
iuramentum. Sit autem sermo vester est est, non non, ut
non sub iudicio decidatis. Tristatur aliquis vestrum?
oret equo animo et psallat. Infirmatur quis in
vobis? inducat presbyteros ecclesie et orent super eum unguentes
eum oleo in nomine domini, et oratio fidei salva-
bit infirmum et allevabit eum dominus et si in pec-
catis sit dimittentur ei. Confitemini ergo alterutrum
peccata vestra et orate pro invicem ut salvemi-
ni. Multum enim valet deprecatio iusti assidua.
Helias homo erat similis nobis passibilis et oratione
oravit ut non plueret super terram et non pluit annos
tres et menses sex. Et rursum oravit et celum dedit
pluviam et terra dedit fructum suum. Fratres mei si quis
ex vobis erraverit a veritate et converterit quis eum,
scire debet quoniam qui converti fecerit peccatorem ab
errore vie sue salvabit animam eius a morte et
operiet multitudinem peccatorum. Explicit epistola
sancti iacobi apostoli. Incipit prologus epistole sancti petri.

Discipulos salvatoris apostolus
tonis invictis toto orbe
diffusos et peregrinos
in hoc seculo monstrat
et preterite vite penitere
nunc suadet et in nova vi-
tam proficere tota cum
sollicitudine exhor-
tatur. Symon pe-
trus filius iohannis provincie
galilee vico bethsaida frater andree apostoli fuit.
Explicit prologus. Incipiunt capitula epistole prime
beati petri apostoli.

De generationis invicta potentia.
De prophetis qui animarum salvationem predicaverunt.
De pontificibus sacerdotum quo sacerdotes in cari-
tate ut agnos carentes macula permanere hortatur.
De semine salutis verbi veritatis.
De sacerdotibus quod instar infantium rationale
cupiscant lac sine dolo hortatur.
De lapidibus vivis et hostiis spiritualibus.
De populo acquisitionis quem regale sacerdoti-
um nominavit.
De populis quos a viciis carnis purgari desiderat.
De populis quos ad anime utilitatem iniuriis
ordinem docuit. De exhortatione mulierum
viris adherentium. De viris quos quemadmodum
cum mulieribus atque cum omnibus vivere de-
beant exhortatur.
De archa per quam pauci salvati sunt et salvantur.
De baptismo quo damnandis actibus liberati et
carne claustra exire non patitur.
De cognoscentibus dominum quos non licet alterius quam
dei voluntati servire.
De verbo divino quod et mortuis id est non cre-
dentibus predicatur.
De celeri et populo quos sibimet invicem mini-
strare hortatur.
De usitatis passionibus christi quas ne ullus ex-
pavescat insinuat. Ex pianti.
De iudicio quod non ab exteris sed a dei domo in-
De corona immarcessibili quam gregem dei
voluntarie pascentes accipient.
De mansuetudine et subiectione alterna vigilan-
tie diabolico. De deo qui optimum opus initian-
tes ad consummationem perducit. Expliciunt capitula. Incipit epistola prima beati petri
apostoli domini nostri ihesu christi.

Petrus apostolus ihesu christi
electis advenis dispersionis ponti galatie
cappadocie asie et bi-
thinie secundum prescientiam dei patris in sanctifica-
tionem spiritus in obedientiam et aspersionem
sanguinis ihesu christi. Gratia vobis et pax mul-
tiplicetur. Benedictus deus et pater domini nostri ihesu christi
qui secundum magnam misericordiam suam regene-
ravit nos in spem vivam per resurrectionem
ihesu christi ex mortuis in hereditatem incorruptibilem
et incontaminatam et immarcessibilem conservatam
in celis in vobis qui in virtute dei custodimini
per fidem in salutem paratam revelari in tempore
novissimo. In quo exultabitis modicum
nunc si oportet contristari in variis temptati-
onibus ut probatio vestre fidei multo preciosior sit au-
ro quod per ignem probatum est inveniatur in
laudem et gloriam et honorem in revelatione
ihesu christi. Quem cum non videritis diligitis,
in quem nunc quoque non videntes creditis, cre-

credentes autem exultabitis laetitia inenarrabili et glorificata reportantes finem fidei vestrae salutem animarum vestrarum. De qua salute exquisierunt atque scrutati sunt prophetae qui de futura in vobis gratia prophetaverunt scrutantes in quod vel quale tempus significaret qui in eis erat spiritus Christi praenuntians eas quae in Christo sunt passiones et posteriores glorias quibus revelatum est quia non sibimet ipsis vobis autem ministrabant ea quae nunc nuntiata sunt vobis per eos qui evangelizaverunt vos Spiritu Sancto misso de caelo in quem desiderant angeli prospicere. Propter quod succincti lumbos mentis vestrae sobrii perfecte sperate in eam quae offertur vobis gratiam in revelatione Iesu Christi quasi filii oboedientiae non configurati prioribus ignorantiae vestrae desideriis sed secundum eum qui vocavit vos sanctum et ipsi sancti in omni conversatione estote quoniam scriptum est sancti eritis quia ego sanctus sum. Et si patrem invocatis eum qui sine acceptione personarum iudicat secundum uniuscuiusque opus in timore incolatus vestri tempore conversamini scientes quod non corruptibilibus argento vel auro redempti estis de vana vestra conversatione paternae traditionis sed pretioso sanguine quasi agni incontaminati et inmaculati Christi praecogniti quidem ante mundi constitutionem

Ca. ii

Manifestati autem novissimis temporibus propter vos qui per ipsum fideles estis in Deo qui suscitavit eum a mortuis et dedit ei gloriam ut fides vestra et spes esset in Deo. Animas vestras castificantes in oboedientia caritatis in fraternitatis amore simplici ex corde invicem diligite attentius renati non ex semine corruptibili sed incorruptibili per verbum Dei vivi et permanentis quia omnis caro ut faenum et omnis gloria eius tamquam flos faeni exaruit faenum et flos eius decidit verbum autem Domini manet in aeternum. Hoc est autem verbum quod evangelizatum est in vobis.

II

Quamobrem deponentes omnem malitiam et omnem dolum et simulationes et invidias et omnes detractiones sicut modo geniti infantes rationabiles et sine dolo lac concupiscite ut in eo crescatis in salutem si tamen gustastis quoniam dulcis est Dominus. Ad quem accedentes lapidem vivum ab hominibus quidem reprobatum a Deo autem electum et honorificatum et ipsi tamquam lapides vivi superaedificamini domus spiritales in sacerdotium sanctum offerentes spiritales hostias acceptabiles Deo per Iesum Christum. Propter quod continet scriptura ecce pono in Sion lapidem summum angularem probatum pretiosum et qui crediderit in eo non confundetur. Vobis igitur honor credentibus non credentibus autem lapis quem reprobaverunt aedificantes hic factus est in caput anguli et lapis offensionis et petra scandali his qui offendunt verbo nec credunt in quo et positi sunt. Vos autem genus electum regale sacerdotium gens sancta populus adquisitionis ut virtutes adnuntietis eius qui de tenebris vos vocavit in illud admirabile lumen suum. Qui aliquando non populus nunc autem populus Dei. Qui non consecuti misericordiam nunc autem misericordiam consecuti. Karissimi obsecro tamquam advenas et peregrinos abstinere vos a carnalibus desideriis quae militant adversus animam conversationem vestram inter gentes habentes bonam ut in eo quod detrectant de vobis tamquam de malefactoribus ex bonis operibus vos considerantes glorificent Deum in die visitationis. Subiecti igitur estote omni humanae creaturae propter Dominum sive regi quasi praecellenti sive ducibus tamquam ab eo missis ad vindictam malefactorum laudem vero bonorum. Quia sic est voluntas Dei ut benefacientes obmutescere faciatis inprudentium hominum ignorantiam. Quasi liberi et quasi non velamen habentes malitiae libertatem sed sicut servi Dei. Omnes honorate fraternitatem diligite Deum timete regem honorificate. Servi subditi estote in omni timore dominis non tantum bonis et modestis sed etiam dyscolis. Haec enim gratia si propter conscientiam Dei sustinet quis tristitias patiens iniuste. Quae enim gloria est si peccantes et colaphizati suffertis sed si benefacientes et patienter sustinetis haec est gratia apud Deum. In hoc enim vocati estis quia et Christus passus est pro nobis vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia eius. Qui peccatum non fecit nec dolus inventus est in ore eius. Qui cum malediceretur non maledicebat cum pateretur non comminabatur tradebat autem iudicanti se iniuste. Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum ut peccatis mortui iustitiae vivamus cuius livore sanati estis. Eratis enim sicut oves errantes sed conversi estis nunc ad pastorem et episcopum animarum vestrarum.

III

Similiter et mulieres subditae sint viris suis ut et si qui non credunt verbo per mulierum conversationem sine verbo lucrifiant considerantes in timore castam conversationem vestram. Quarum sit non extrinsecus capillatura aut circumdatio auri aut indumenti vestimentorum cultus sed qui absconditus cordis est homo in incorruptibilitate quieti et modesti spiritus qui est in conspectu Dei locuples. Sic enim aliquando et sanctae mulieres sperantes in Deo ornabant se subiectae propriis viris sicut Sara oboediebat Abrahae dominum eum vocans cuius estis filiae benefacientes et non timentes ullam perturbationem. Viri similiter cohabitantes secundum scientiam quasi infirmiori vasculo muliebri inpertientes honorem tamquam et coheredibus gratiae vitae ut non inpediantur orationes vestrae. In fine autem omnes unanimes compatientes fraternitatis amatores misericordes modesti humiles. Non reddentes

malum pro malo, vel maledictum pro maledicto, sed e contrario benedicentes: quia in hoc vocati estis, ut benedictionem hereditate possideatis. Qui enim vult vitam diligere, et videre dies bonos, coerceat linguam suam a malo, et labia eius ne loquantur dolum. Declinet autem a malo, et faciat bonum: inquirat pacem et sequatur eam: quia oculi domini super iustos, et aures eius in preces eorum: vultus autem domini super facientes mala. Et quis est qui vobis noceat, si boni emulatores fueritis? Sed et si quid patimini propter iustitiam, beati eritis. Timorem autem eorum ne timueritis: ut non conturbemini. Dominum autem Christum sanctificate in cordibus vestris: parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea que in vobis est spe. Sed cum modestia et timore conscientiam habentes bonam: ut in eo quod detrahunt vobis confundantur, qui calumpniantur vestram bonam in Christo conversationem. Melius est enim ut benefacientes si velit voluntas dei pati, quam malefacientes. Quia et Christus semel pro peccatis mortuus est iustus pro iniustis, ut nos offerret deo, mortificatos carne, vivificatos autem spiritu. In quo et his qui in carcere erant spiritualiter veniens predicavit: qui increduli fuerant aliquando quando expectabant dei patientiam in diebus Noe, cum fabricaretur archa, in qua pauci id est octo anime salve facte sunt per aquam. Quod et vos nunc similis forme salvos facit baptisma: non carnis depositio sordium, sed conscientie bone interrogatio in deum per resurrectionem Ihesu Christi, qui est in dextera dei, deglutiens mortem ut vite eterne heredes efficeremur: profectus in celo subiectis sibi angelis et potestatibus et virtutibus.

IIII Christo igitur passo in carne, et vos eadem cogitatione armamini: quia qui passus est carne, desiit a peccatis: ut iam non hominum desideriis, sed voluntati dei, quod reliquum est in carne vivat temporis. Sufficit enim preteritum tempus ad voluntatem gentium consummandam his qui ambulaverunt in voluptatibus, et desideriis, in luxuriis, vinolentiis, comessationibus, potationibus, et illicitis ydolorum cultibus. In quo admirantur non concurrentibus vobis in eandem luxurie confusionem, blasphemantes: qui reddent rationem ei qui paratus est iudicare vivos et mortuos. Propter hoc enim et mortuis evangelizatum est: ut iudicentur quidem secundum homines in carne, vivant autem secundum deum in spiritu. Omnium autem finis appropinquavit. Estote itaque prudentes, et vigilate in orationibus. Ante omnia autem mutuam in vobismetipsis caritatem continuam habentes: quia caritas operit multitudinem peccatorum. Hospitales invicem sine murmuratione: unusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratie dei. Si quis loquitur, quasi sermones dei: si quis ministrat, tamquam ex virtute quam administrat deus: ut in omnibus honorificetur deus per Ihesum Christum: cui est gloria et imperium in secula seculorum amen. Karissimi nolite peregrinari in fervore, qui ad temptationem vobis fit, quasi novi aliquid vobis contingat: sed communicantes Christi passionibus gaudete, ut et in revelatione glorie eius gaudeatis exultantes. Si exprobramini in nomine Christi, beati: quoniam glorie dei spiritus in vobis requiescit.

quod est honoris et glorie et virtutis dei et qui est eius spiritus super vos re[quiescit]

Nemo enim vestrum patiatur quasi homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem ut christianus, non erubescat: glorificet autem deum in isto nomine: quoniam tempus est ut incipiat iudicium de domo dei. Si autem primum a nobis: quis finis eorum qui non credunt evangelio? Et si iustus vix salvabitur, impius et peccator ubi parebunt? Itaque et hii qui patiuntur secundum voluntatem dei, fideli creatori commendent animas suas in benefactis.

V Seniores ergo qui in vobis sunt, obsecro consenior et testis Christi passionum, qui et eius que in futuro revelanda est glorie communicator: pascite qui est in vobis gregem dei, providentes non coacte, sed spontanee secundum deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntarie: neque ut dominantes in cleris, sed forma facti gregi ex animo. Et cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem glorie coronam. Similiter et adolescentes, subditi estote senioribus. Omnes autem invicem humilitatem insinuate, quia deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Humiliamini igitur sub potenti manu dei, ut vos exaltet in tempore visitationis: omnem sollicitudinem vestram proicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis. Sobrii estote et vigilate: quia adversarius vester diabolus tamquam leo rugiens circuit, querens quem devoret: cui resistite fortes in fide, scientes eandem passionem ei qui in mundo est vestre fraternitati fieri. Deus autem omnis gratie, qui vocavit nos in eternam suam gloriam in Christo Ihesu, modicum passos ipse perficiet, confirmabit, solidabitque. Ipsi gloria et imperium in secula seculorum amen. Per Silvanum vobis fidelem fratrem ut arbitror breviter scripsi, obsecrans et contestans hanc esse veram gratiam dei in qua statis. Salutat vos in Babylone que est collecta, et Marcus filius meus. Salutate invicem in osculo sancto. Gratia vobis omnibus qui estis in Christo Ihesu. Amen. Explicit epistola beati Petri apostoli prima. Incipit prologus eiusdem epistole secunde.

Symon Petrus per fidem hinc mundo sapientes mortuos esse declarat, eidemque pietatis quanta sit magnitudo luce ipsa clarius manifestat. Explicit prologus. Incipit argumentum epistole beati Petri apostoli secunde.

Vigilate

Symon petrus filius iohannis provincie galilee vico bethsaida frater andree apostoli et princeps apostolorum post episcopatum antiocensis ecclesie et predicationem dispersionis eorum qui de circumcisione crediderant in ponto galatia capadocia asia et bithinia in secundo claudii anno ad expugnandum symonem magum romam pergit. Ibique .xxv. annis cathedram sacerdotalem tenuit usque ad ultimum annum neronis id est quartumdecimum a quo et fixus cruci martyrio coronatus est capite ad terram verso in sublime pedibus elevatis asserens se indignum qui sic crucifigeretur ut dominus suus. Scripsit duas epistolas que canonice nominantur. Quarum secunda a plerisque eius negatur propter stili priorem dissonantiam. Sed et evangelium secundum marcum qui auditor eius et interpres fuit: huius dicitur. Libri autem quibus auctorum eius scribitur: alius evangelii. tertius predicationis. quartus apocalipsis. quintus iudicii inter apocrifas scripturas repudiantur. Sepultus rome in vaticano iuxta viam triumphalem totius urbis veneratione celebratur. Explicit argumentum.

Incipiunt capitula epistole secunde beati petri apostoli.

De sanctis quos in hoc mundo ut interfectos alloquitur, pellet.
De exhortatione que de prioribus ad meliora compellit.
De commemoratione quo veritatis semper consilium celebratur.
De iustorum memoriis refovendis.
De pseudoprophetis veteris et novi testamenti et futuris magistris mendacibus.
De similitudine diluvii quod impiorum designat interitum.
De interitu eorum qui omnem malignitatem dulcedinem arbitrantur.
De eo qui superatus servus addictus est eiusque semen carnis generat semper peiores.
De novissimis temporibus quibus derisores abundant.
De deo qui diem unum mille annis equavit.
De epistolis apostoli pauli.
Explicunt capitula.
Incipit epistola beati petri apostoli secunda.

Symon petrus servus et apostolus ihesu christi his qui coequalem nobiscum sortiti sunt fidem in iustitia dei nostri et salvatoris ihesu christi. Gratia vobis et pax adimpleatur in cognitione domini nostri. Quomodo omnia nobis divine virtutis sue que ad vitam et pietatem donata sunt per cognitionem eius qui vocavit nos propria gloria et virtute. Per quem maxima et preciosa nobis promissa donavit. ut per hec efficiamini divine consortes nature. Fugientes eius que in mundo est concupiscentie corruptionem. Vos autem curam omnem subinferentes ministrate in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, in scientia autem abstinentiam, in abstinentia patientiam, in patientia autem pietatem, in pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis caritatem. Hec enim vobiscum assint et superent. Non vacuos et sine fructu vos constituent in domini nostri ihesu christi cognitionem. Cui enim non presto sunt hec cecus est et manu temptans oblivionem accipiens purgationis veterum suorum delictorum. Quapropter fratres magis satagite ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis. Hec enim facientes non peccabitis aliquando. Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in eternum regnum domini nostri et salvatoris ihesu christi. Propter quod incipiam vos semper commonere de his. Et quidem scientes et confirmatos in presenti veritate. Iustum autem arbitror quamdiu sum in hoc tabernaculo suscitare vos in commonitione certus quod velox est depositio tabernaculi mei secundum quod et dominus noster ihesus christus significavit michi. Dabo autem operam et frequenter habere vos post obitum meum ut horum memoriam faciatis. Non enim doctas fabulas secuti notam fecimus vobis domini nostri ihesu christi virtutem et presentiam sed speculatores facti illius magnitudinis. Accipiens autem a deo patre honorem et gloriam voce delapsa ad eum huiuscemodi a magnifica gloria. Hic est filius meus dilectus in quo michi complacui: ipsum audite. Et hanc vocem nos audivimus de celo allatam cum essemus cum ipso in monte sancto. Et habemus firmiorem propheticum sermonem cui benefacitis attendentes quasi lucerne lucenti in caliginoso loco donec dies illucescat et lucifer oriatur in cordibus vestris. Hoc primum intelligentes quod omnis prophetia scripture propria interpretatione non fit. Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia. sed spiritu sancto inspirati locuti sunt sancti dei homines. Fuerunt vero et pseudoprophete in populo sicut et in vobis erunt magistri mendaces qui introducent

sectas perditionis, et eum qui emit eos dominum negant, superducentes sibi celerem perditionem. Et multi sequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur: et in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur: quibus iudicium iam olim non cessat, et perditio eorum non dormitat. vi

Si enim deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit, in iudicium cruciandos reservari: et originali mundo non pepercit, sed octavum Noe iustitiae praeconem custodivit, diluvium mundo impiorum inducens: et civitates Sodomorum et Gomorraeorum in cinerem redigens eversione damnavit, exemplum eorum qui impie acturi sunt ponens: et iustum Loth oppressum a nefandorum iniuria conversatione eruit. Aspectu enim et auditu iustus erat: habitans apud eos qui de die in diem animam iustam iniquis operibus cruciabant. Novit dominus pios de temptatione eripere, iniquos vero in diem iudicii cruciandos reservare: magis autem eos qui post carnem in concupiscentia immunditiae ambulant, dominationemque contemnunt, audaces, sibi placentes, sectas non metuunt blasphemantes. vii

Ubi angeli fortitudine et virtute cum sint maiores, non portant adversum se execrabile iudicium. Hi vero, qui velut irrationabilia pecora naturaliter in captionem et in perniciem, in his quae ignorant blasphemantes, in corruptione sua peribunt, percipientes mercedem iniustitiae, voluptatem existimantes diei delicias: coinquinationes et maculae, deliciis affluentes, in conviviis suis luxuriantes vobiscum, oculos habentes plenos adulterio et incessabilis delicti: pellicientes animas instabiles, cor exercitatum avaritia habentes, maledictionis filii: derelinquentes rectam viam erraverunt, secuti viam Balaam ex Bosor, qui mercedem iniquitatis amavit: correptionem vero habuit suae vesaniae: subiugale mutum animal, in hominis voce loquens, prohibuit prophetae insipientiam. viii

Hi sunt fontes sine aqua, et nebulae turbinibus exagitatae, quibus caligo tenebrarum reservatur. Superba enim vanitatis loquentes, pelliciunt in desideriis carnis luxuriae eos qui paululum effugiunt, qui in errore conversantur: libertatem illis promittentes, cum ipsi servi sint corruptionis: a quo enim quis superatus est, huius et servus est. Si enim refugientes coinquinationes mundi in cognitione domini nostri et salvatoris Iesu Christi, his rursus implicati superantur: facta sunt eis posteriora deteriora prioribus. Melius enim erat illis non cognoscere viam iustitiae, quam post agnitionem retrorsum converti ab eo quod illis traditum est, a sancto mandato. Contigit enim illis illud veri proverbii: Canis reversus ad vomitum suum: et, Sus lota in volutabro luti. ix

Hanc ecce vobis karissimi secundam scribo epistolam, in quibus excito in commonitione vestram sinceram mentem: ut memores sitis eorum quae praedixi verborum a sanctis prophetis, et apostolorum vestrorum praeceptorum domini et salvatoris. Hoc primum scientes, quod venient in novissimis diebus in deceptione illusores, iuxta proprias concupiscentias ambulantes, dicentes: Ubi est promissio aut adventus eius? Ex quo enim patres dormierunt, omnia sic perseverant ab initio creaturae. Latet enim eos hoc volentes, quod caeli erant prius, et terra de aqua et per aquam consistens dei verbo: per quae ille tunc mundus aqua inundatus periit. Caeli autem qui nunc sunt, et terra, eodem verbo repositi sunt, igni servati in diem iudicii et perditionis impiorum hominum. x

Unum vero hoc non lateat vos karissimi, quia unus dies apud dominum sicut mille anni, et mille anni sicut dies unus. Non tardat dominus promissum, sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad paenitentiam reverti. Adveniet autem dies domini ut fur: in quo caeli magno impetu transient, elementa vero calore solventur, terra autem et quae in ipsa sunt opera exurentur. Cum haec igitur omnia dissolvenda sint, quales oportet vos esse in sanctis conversationibus et pietatibus, expectantes et properantes in adventum diei domini, per quem caeli ardentes solventur, et elementa ignis ardore tabescent. xi

Novos vero caelos et terram novam et promissa ipsius expectamus, in quibus iustitia habitat. Propter quod karissimi haec expectantes satagite immaculati et inviolati ei inveniri in pace: et domini nostri longanimitatem salutem arbitramini: sicut et karissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis, sicut et in omnibus epistolis, loquens in eis de his: in quibus sunt quaedam difficilia intellectu, quae indocti et instabiles depravant, sicut et ceteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem. Vos igitur fratres praescientes custodite, ne insipientium errore transducti excidatis a propria firmitate. Crescite vero in gratia et in cognitione domini nostri et salvatoris Iesu Christi. Ipsi gloria et nunc et in diem aeternitatis. Amen.

Explicit epistola secunda beati Petri apostoli. Incipit prologus epistole Iohannis prime.

Rationem verbi et quod ipse sit caritas manifestat, et odiosiores fratrum nos domini scire nec nos fieri posse eo usque disserat ut esse eum homicidam, eo quod odium sit mortis omnis occasio. Explicit prologus. Incipiunt capitula epistole sancti Iohannis. i

III capitulum iii

De verbo vite quod erat antequam mundi machina principium sortiretur. Item pari.
De participibus Christi quos unitis sceptris nefas est sui.
De custodiis celestium preceptorum que nosse quemquam dominum manifeste designat.
De novo veterique mandato quod unius sit domini cuius dividi nunquam possit regnum.
De his quos sapientie variis ac cunctis virtutibus scribens alloquitur.
De diligentibus mundum quod excludantur a caritate paterna.
De multitudine antichristorum.
De admonitis deceptoribus declinandis.
De ignorantibus dominum scelerisque consortibus.
De Cain semine fratricide.
De operibus fratrum homicidis.
De dilectione fraterna facto et opere declarando.
De prophetis falsis quos agit spiritus nequam.
De dilectione ... vera quod ipsa sit deus.
De Christo deo quia patrem in se et credentibus manifestat. De dilectione perfecta que foras expellit formidinem.
De regeneratis quod ipsi soli mundum vincant. Item pari.
De testimonio dei quod hominum testimoniis.
De indulgentia quam non merebuntur usque ad mortem peccantes.
De mundo qui est in maligno positus et simulacrorum fugienda cultura. Expliciunt capitula

Incipit epistola sancti Iohannis prima

Quod fuit

Quod fuit ab initio quod audivimus quod vidimus oculis nostris quod perspeximus et manus nostre contrectaverunt de verbo vite et vita manifestata est. Et vidimus et testamur et annuntiamus vobis vitam eternam que erat apud patrem et apparuit nobis. Quod vidimus et audivimus annuntiamus vobis ut et vos societatem habeatis nobiscum et nostra societas sit cum patre et cum filio eius Ihesu Christo. Et hec scribimus vobis ut gaudium nostrum sit plenum. Et hec est annuntiatio quam audivimus ab eo et annuntiamus vobis quoniam deus lux est et tenebre in eo non sunt ulle. ii

gaudeatis

Si dixerimus quoniam societatem habemus cum eo et in tenebris ambulamus mentimur et non facimus veritatem. Si autem in luce ambulamus sicut et ipse est in luce societatem habemus ad invicem et sanguis Ihesu filii eius mundat nos ab omni peccato. Si dixerimus quoniam peccatum non habemus ipsi nos seducimus et veritas in nobis non est. Si confiteamur peccata nostra fidelis est et iustus ut remittat nobis peccata et emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus quoniam non peccavimus mendacem facimus eum et verbum eius non est in nobis. iii

II

Filioli mei hec scribo vobis ut non peccetis. Sed et si quis peccaverit advocatum habemus apud patrem Ihesum Christum iustum et ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Non pro nostris autem tantum sed et pro totius mundi. Et in hoc scimus quoniam cognovimus eum si mandata eius observemus. Qui dicit se nosse eum et mandata eius non custodit mendax est et veritas in eo non est. Qui autem servat verbum eius vere in eo caritas dei perfecta est. In hoc scimus quoniam in ipso sumus si in ipso consummati fuerimus. Qui dicit se in ipso manere debet sicut ille ambulavit et ipse ambulare. iiii

Karissimi non mandatum novum scribo vobis sed mandatum vetus quod habuistis ab initio. Mandatum vetus est verbum quod audistis. Iterum mandatum novum scribo vobis quod est verum et in ipso et in vobis quoniam tenebre transierunt et lumen iam verum lucet. Qui dicit se in luce esse et fratrem suum odit in tenebris est usque adhuc. Qui diligit fratrem suum in lumine manet et scandalum in eo non est. Qui autem odit fratrem suum in tenebris est et in tenebris ambulat et nescit quo eat quoniam tenebre obcecaverunt oculos eius. v

Scribo vobis filioli quoniam remittuntur vobis peccata propter nomen eius. Scribo vobis patres quoniam cognovistis eum qui ab initio est. Scribo vobis adolescentes quoniam vicistis malignum. Scribo vobis infantes quoniam cognovistis patrem. Scribo iuvenes quia fortes estis et verbum dei in vobis manet et vicistis malignum. vi

Nolite diligere mundum neque ea que in mundo sunt. Si quis diligit mundum non est caritas patris in eo quoniam omne quod est in mundo concupiscentia carnis et concupiscentia oculorum est et superbia vite que non est ex patre sed ex mundo est. Et mundus transit et concupiscentia eius. Qui autem facit voluntatem dei manet in eternum. vii

Filioli novissima hora est et sicut audistis quia antichristus venit nunc antichristi multi facti sunt unde scimus quia novissima hora est. Ex nobis prodierunt sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis permansissent utique nobiscum. Sed ut manifesti sint quoniam non sunt omnes ex nobis. Sed vos unctionem habetis a sancto et nostis omnia. Non scripsi vobis quasi ignorantibus veritatem sed quasi scientibus eam. Et quoniam omne mendacium ex veritate non est. Quis est mendax nisi is qui negat quoniam Ihesus non est Christus? Hic est antichristus qui negat patrem et filium. Omnis qui negat filium nec patrem habet. Qui confitetur filium et patrem habet. viii

Vos quod audistis ab initio in vobis permaneat. Si in vobis permanserit quod ab initio audistis

et uos in filio et patre manebitis. Et hec est repromissio
quam ipse pollicitus est nobis: uitam eternam. Hec scrip
si uobis de his qui seducunt uos. Et uos unctionem
quam accepistis ab eo maneat in uobis. Et non neces
se habetis ut aliquis doceat uos, sed sicut unctio eius do
cet uos de omnibus, et uerum est et non est mendacium. Et
sicut docuit uos manete in eo. Et nunc filioli manete in
eo ut cum apparuerit habeamus fiduciam et non con
fundamur ab eo in aduentu eius. Si scitis quoniam iustus
est, scitote quoniam et omnis qui facit iusticiam ex ipso natus est.

Uidete qualem caritatem dedit nobis pater ut filii dei
nominemur et simus. Propter hoc mundus non nouit nos:
quia non nouit eum. Karissimi nunc filii dei sumus: et nondum ap
paruit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit
similes ei erimus: quoniam uidebimus eum sicuti est. Et omnis
qui habet spem hanc in eo sanctificat se: sicut et ille sanctus est.

Omnis qui facit peccatum et iniquitatem facit: et pecca
tum est iniquitas. Et scitis quoniam ille apparuit ut peccata
tolleret: et peccatum in eo non est. Omnis qui in eo ma
net non peccat: et omnis qui peccat non uidit eum: nec cog
nouit eum. Filioli: nemo uos seducat. Qui facit
iusticiam iustus est: sicut et ille iustus est. Qui fa
cit peccatum ex diabolo est: quoniam ab initio diabolus
peccat. In hoc apparuit filius dei: ut dissoluat opera
diaboli. Omnis qui natus est ex deo peccatum non facit:
quoniam semen ipsius in eo manet et non potest peccare quoniam
ex deo natus est. In hoc manifesti sunt filii dei: et fi
lii diaboli. Omnis qui non est iustus: non est ex deo, et qui
non diligit fratrem suum: quoniam hec est annuntiatio quam
audistis ab initio ut diligamus alterutrum. Non
sicut cain ex maligno erat: et occidit fratrem suum.
Et propter quid occidit eum: quoniam opera eius maligna e
rant. Fratris autem eius iusta. xi

Nolite mirari: si odit uos mundus. Nos scimus quoniam transla
ti sumus de morte ad uitam: quoniam diligimus fratres. Qui
non diligit: manet in morte. Omnis qui odit fratrem su
um: homicida est. Et scitis quoniam omnis homicida: non habet
uitam eternam in se manentem. In hoc cognoui
mus caritatem dei: quoniam ille pro nobis animam suam po
suit. Et nos debemus pro fratribus animas ponere. Qui ha
buerit substantiam mundi huius et uiderit fratrem
suum necesse habere et clauserit uiscera sua ab eo:
quomodo caritas dei manet in eo? xii

Filioli mei non diligamus uerbo neque lingua: sed opere
et ueritate. In hoc cognoscimus quoniam ex ueritate sumus:
et in conspectu eius suademus corda nostra. Quoniam si re
prehenderit nos cor: maior est deus corde nostro et nouit omnia.
Karissimi si cor nostrum non reprehenderit nos fiduciam habemus
ad deum: et quodcumque petierimus accipiemus ab eo: quoniam
mandata eius custodimus: et ea que sunt ei placita
coram eo facimus. Et hoc est mandatum eius ut creda
mus in nomine filii eius ihesu christi: et diligamus al
terutrum: sicut dedit mandatum nobis. Et qui ser
uat mandata eius in illo manet: et ipse in eo. Et in
hoc scimus quoniam manet in nobis: de spiritu quem nobis
dedit.

Karissimi: nolite omni spiritui credere sed probate spiritus si ex
deo sunt: quoniam multi pseudo prophete exierunt in mun
dum. In hoc cognoscitur spiritus dei. Omnis spiritus qui
confitetur ihesum christum in carne uenisse ex deo
est. Et hic est antichristus quem audistis quoniam uenit et
nunc iam [illegible] est in mundo. Uos ex deo estis
filioli et uicistis eum. Quoniam maior est qui in uobis est
quam qui in mundo. Ipsi de mundo sunt: ideo
de mundo loquuntur et mundus eos audit. Nos ex deo
sumus: qui nouit deum audit nos. Qui non est ex deo:
non nos audit. In hoc cognoscimus spiritum ueri
tatis: et spiritum erroris. xiiii

Karissimi: diligamus inuicem: quoniam caritas ex deo
est. Et omnis qui diligit ex deo natus est: et cognoscit
deum. Qui non diligit non nouit deum: quoniam deus caritas
est. In hoc apparuit caritas dei in nobis: quoniam filium
suum unigenitum misit deus in mundum, ut ui
uamus per eum. In hoc est caritas, non quasi nos
dilexerimus deum, sed quoniam ipse dilexit nos: et misit
filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Karissimi:
si sic deus dilexit nos: et nos debemus alterutrum
diligere. xv

Deum nemo uidit umquam. Si diligamus inuicem deus
in nobis manet: et caritas eius in nobis perfecta est.
In hoc intelligimus quoniam in eo manemus et ipse in
nobis: quoniam de spiritu suo dedit nobis. Et nos uidimus
et testificamur: quoniam pater misit filium suum salua
torem mundi. Quisquis confessus fuerit quoniam ihesus est
filius dei: deus in ipso manet et ipse in deo. Et nos cre
didimus et cognouimus caritatem quam habet deus in nobis.

Deus caritas est: et qui manet in caritate in deo ma
net et deus in eo. In hoc est caritas perfecta nobiscum:
ut fiduciam habeamus in die iudicii: quia sicut il
le est et nos sumus in hoc mundo. Timor non est
in caritate: sed perfecta caritas foras mittit timo
rem: quoniam timor penam habet. Qui autem timet non est
perfectus in caritate. Nos ergo diligamus deum quoniam deus pri
or dilexit nos. Si quis dixerit quoniam diligo deum et fratrem
suum odit: mendax est. Qui enim non diligit fratrem
suum quem uidet: deum quem non uidet quomodo
potest diligere? Et hoc mandatum habemus ab eo:
ut qui diligit deum diligat et fratrem suum. xvii

V

Omnis qui credit quoniam ihesus est christus: ex deo natus est.
Et omnis qui diligit eum qui genuit: diligit eum
qui natus est ex illo. In hoc cognoscimus quoniam diligimus natos dei:
cum deum diligamus et mandata eius faciamus. Hec
est enim caritas dei ut mandata eius custodiamus,
et mandata eius grauia non sunt. Quoniam omne quod
natum est ex deo uincit mundum: et hec est uictoria
que uincit mundum fides nostra. Quis est qui uincit
mundum nisi qui credit quoniam ihesus est filius dei? Hic est
qui uenit per aquam et sanguinem: ihesus christus. Non
in aqua tantum: sed in aqua et sanguine. Et spiritus est qui
testificatur: quoniam christus est ueritas. Quia tres sunt
qui testimonium dant: spiritus aqua et sanguis

Marginalia: xiii; IIII; et omnis spiritus qui soluit ihesum ex deo non est; Antichristus; xiii; xv; xvi; Perfecta caritas; xvii; V; christus; tres sunt; in celo pater uerbum et spiritus et hi tres unum sunt. Et tres sunt qui testimonium dant in terra

et tres unum sunt. Si testimonium hominum accipimus testimonium dei maius est. Quoniam hoc est testimonium dei quod maius est: quia testificatus est de filio suo. Qui credit in filium dei habet testimonium dei in se. Qui non credit filium mendacem facit eum: quoniam non credit in testimonium quod testificatus est deus de filio suo. Et hoc est testimonium quoniam vitam eternam dedit nobis deus. Et hec vita in filio eius est. Qui habet filium: habet vitam. Qui non habet filium dei vitam non habet. Hec scripsi vobis ut sciatis quoniam vitam habetis eternam qui creditis in nomine filii dei. Et hec est fiducia quam habemus ad eum quia quodcumque petierimus secundum voluntatem eius audit nos. Et scimus quoniam audit nos quicquid petierimus. Scimus quoniam habemus petitiones quas postulamus ab eo. Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem: petat et dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem: non pro illo dico ut roget. Omnis iniquitas peccatum est: et est peccatum ad mortem. Scimus quoniam omnis qui natus est ex deo non peccat: sed generatio dei conservat eum et malignus non tangit eum. Scimus quoniam ex deo sumus et mundus totus in maligno positus est. Et scimus quoniam filius dei venit: et dedit nobis sensum ut cognoscamus verum deum et simus in vero filio eius. Hic est verus deus et vita eterna. Filioli custodite vos a simulachris.

Explicit epistola prima sancti iohannis. Incipit prologus epistole secunde eiusdem.

Usque adeo ad sanctam feminam scribit ut eandem dominam non dubitet litteris appellare: eiusdemque filios testimonium quod ambulent in veritate perhibeatur. Explicit prologus. Incipiunt capitula epistole sancti iohannis secunde.

De diligendis cultoribus veritatis.
De dilectione alterna quod non sit novum ac rude preceptum.
De seductoribus qui in hoc mundo habundant.
De non dicendo ave ei qui aliud profert dogma.
De sua presentia in qua narranda omnia reservavit. Expliciunt capitula. Incipit epistola secunda sancti iohannis.

Electe

Senior electe domine et natis eius quos ego diligo in veritate et non ego solus sed et omnes qui cognoverunt veritatem propter veritatem que permanet in nobis et nobiscum erit in eternum: sit vobiscum gratia misericordia pax a deo patre et a christo iesu filio patris in veritate et caritate. Gavisus sum valde quoniam inveni de filiis tuis ambulantes in veritate sicut mandatum accepimus a patre. Et nunc rogo te domina non tamquam mandatum novum scribens tibi sed quod habuimus ab initio ut diligamus alterutrum. Et hec est caritas ut ambulemus secundum mandatum eius. Hoc mandatum est ut quemadmodum audistis ab initio in eo ambuletis. Quoniam multi seductores exierunt in mundum: qui non confitentur iesum christum venisse in carne. Hic seductor est et antichristus. Videte vosmetipsos ne perdatis que operati estis: sed ut mercedem plenam accipiatis. Omnis qui recedit et non manet in doctrina christi deum non habet. Qui permanet in doctrina: hic et filium et patrem habet. Si quis venit ad vos et hanc doctrinam non affert: nolite recipere eum in domum: nec ave ei dixeritis. Qui enim dicit illi ave: communicat operibus eius malignis. Plura habens vobis scribere: nolui per cartam et atramentum. Spero me futurum ad vos et os ad os loqui ut gaudium vestrum plenum sit. Salutant te filii sororis tue electe. Amen. Explicit epistola secunda. Incipit prologus epistole eiusdem sancti iohannis iii.

Gaium pietatis causa extollit atque in ipsa pietate maneat exhortatur. Diotrephem impietatis et superbie causa obiurgat. Demetrio autem bonum testimonium perhibet cum fratribus universis. Explicit prologus. Incipiunt capitula.

De filiis apostoli vigorem tenentibus veritatis.
De elemosinis fratrum invenientium.
De protervia diotrepis.
De demetrio cui testimonium cum omnibus ipsa veritas reddit.
De multiplici sacramento quod dum revelaret suum distulit in adventum. Expliciunt capitula. Incipit epistola eiusdem iii.

Senior gaio karissimo quem ego diligo in veritate. Karissime de omnibus orationem facio prospere te ingredi et valere sicut prospere agit anima tua. Gavisus sum valde venientibus fratribus et testimonium perhibentibus veritati tue sicut tu in veritate ambulas. Maiorem horum non habeo gratiam quam ut audiam filios meos in veritate ambulantes.

Karissime fideliter facis quicquid operaris in fratres et hoc in pere
grinos qui testimonium reddiderunt caritati tue in con
spectu ecclesie. Quos benefaciens deduces digne deo; pro no
mine enim eius profecti sunt nichil accipientes a gentili
bus. Nos ergo debemus suscipere huiusmodi, ut cooperatores
simus veritatis.

Scripsissem forsitan ecclesie; sed is qui amat primatum
gerere in eis diotrepes non recipit nos. Propter hoc si venero
commoneam eius opera que facit, verbis malignis
garriens in nos. Et quasi non ei ista sufficiant: nec
ipse suscipit fratres: et eos qui suscipiunt prohibet et de ecclesia
eicit.

Karissime. Noli imitari malum, sed quod bonum est. Qui be
nefacit ex deo est: qui male facit non videt deum. Demetrio
testimonium redditur ab omnibus et ab ipsa veritate.
Et nos testimonium perhibemus et nosti quoniam testimo
nium nostrum verum est.

Multa habui scribere tibi, sed nolui per atramentum
et calamum scribere tibi. Spero autem protinus te videre,
et os ad os loquamur. Pax tibi. Salutant te amici.
Saluta amicos per nomen. Explicit epistola III. sancti
Iohannis. Incipit prologus epistole sancti Iude apostoli.

Iudas apostolus frater Iacobi de corruptoribus fide venientis ita infor
mat ut in lictorum commendaret. De sub iugo semel e
victos servitutis. denuo operam suam officiis novare
servilibus. Explicit prologus. Incipiunt capitula
epistole sancti Iude apostoli. I.

De falsis doctoribus negatoribus scilicet christi et impudicis.
De prevaricatione eorum qui eruditi ab initiationibus
mundum relinquunt.
De carnalibus desideriis et ignorantie blasphemantibus.
De impiorum exitu et intolerabilibus penis.
De predictis prophetiis enoch.
De irrisoribus falsis diuitiarum doctoribus fugiendis.
De memorabili gloria salvatoris et epistole fine. Explici
unt capitula. Incipit epistola sancti Iude apostoli.

Iudas ihesu christi servus, frater autem iacobi: his qui in deo patre
dilectis et ihesu christo conservatis vocatis. Misericordia vobis
et pax et caritas adimpleatur. Karissimi omnem sollicitu
dinem faciens scribendi vobis de communi vestra salute,
necesse habui scribere vobis deprecans supercertari semel
tradite sanctis fidei. Subintroierunt enim quidam homines
qui olim prescripti sunt in hoc iudicium impii. Dei nostri
gratiam transferentes in luxuriam, et solum dominatorem
et dominum nostrum ihesum christum negantes.

Commonere autem vos volo scientes semel omnia,
quoniam ihesus populum de terra egypti salvans, secundo eos qui non
crediderunt perdidit. Angelos vero qui non servaverunt
suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in
iudicio magni diei vinculis eternis sub caligine re
servavit.

Sicut sodoma et gomorra et finitime civitates si
mili modo exfornicate, et abeuntes post carnem alte
ram, facte sunt exemplum ignis eterni penam su
stinentes. Similiter et hi carnem quidem maculant,
maiestatem autem blasphemant. Cum michael
archangelus cum diabolo disputans altercaretur
de moysi corpore non est ausus iudicium inferre
blasphemie: sed dixit imperet tibi dominus. Hii autem que
cumque quidem ignorant blasphemant: que
cumque autem naturaliter tamquam muta animalia
norunt in his corrumpuntur.

Ve illis quia via caim abierunt, et errore bala
am mercede effusi sunt: et contradictione chore
perierunt. Hi sunt in epulis suis male convi
vantes: sine timore semetipsos pascentes. Nu
bes sine aqua: que a ventis circumferuntur. Arbo
res autumnales infructuose: bis mortue era
dicate. Fluctus maris despumantes suas confu
siones. Sydera errantia quibus procella tenebrarum
in eternum servata est.

Prophetavit autem et de his septimus ab adam
enoch dicens. Ecce venit dominus in sanctis milibus suis
facere iudicium contra omnes et arguere omnes
impios de omnibus operibus impietatis eorum quibus
impie egerunt: et de omnibus duris que locuti sunt
contra eum peccatores impii. Hii sunt murmu
ratores querelosi: secundum desideria sua ambulan
tes et os illorum loquitur superbiam, mirantes perso
nas questus causa.

Vos autem karissimi memores estote verborum que predicta sunt
ab apostolis domini nostri ihesu christi qui dicebant vobis quoniam
in novissimis temporibus venient illusores secundum
desideria sua ambulantes in impietatibus. Hi sunt
qui segregant semetipsos animales: spiritum non habentes. Vos
autem karissimi superedificantes vosmetipsos sanctissime
vestre fidei, in spiritu sancto orantes, ipsos vos in
dilectione dei servate, expectantes misericordiam domini nostri ihesu christi in vitam eternam. Et hos quidem arguite
iudicatos. Illos vero salvate de igne rapientes.
Aliis autem miseremini in timore, odientes et
eam que carnalis est maculatam tunicam.

Ei autem qui potens est vos conservare sine peccato
et constituere ante conspectum glorie sue immacula
tos in exultatione, soli deo salvatori nostro per ihesum
christum dominum nostrum gloria magnificentia imperium
et potestas ante omne seculum, et nunc et in omnia
secula seculorum amen. Explicit epistola sancti Iude apostoli.

archangelus

II.

enoch

Incipit prologus apocalypsis.

Apocalypsis iohannis tot habet sacramenta quot uerba. Parum dictum est pro merito uoluminis. laus omnis inferior est. In uerbis singulis multiplices latent intelligentie.

Explicit prolog. Incipit prefatio in apocalypsi.

Iohannes apostolus et euangelista a christo electus atque dilectus: in tanto amore dilectionis uberioris habitus est: ut in cena super pectus eius recumberet. et ad crucem astanti soli matrem propriam commendasset: ut quem nubere uolentem ad amplexum uirginitatis asciuerat: ipsi et custodiendam uirginem tradidisset. hic itaque cum propter uerbum dei et testimonium ihesu christi exilio in pathmos insulam sorciretur. illic ab eodem apocalypsis ostensa describitur. ut sicut in principio canonis de libro geneseos incorruptibile principium prenotatur. ita et incorruptibilis finis per uirginem in apocalypsis redderetur dicentis. Ego sum. A. et ω. initium et finis. hic est iohannes qui sciens superuenisse sibi diem egressionis de corpore. conuocatis in epheso discipulis. descendit in defossum sepulture sue locum. orationeque completa reddidit spiritum. tam a dolore mortis factus extraneus: quam a corruptione carnis noscitur alienus. Cuius tamen scripture dispositio uel ordo a nobis per singula non exponitur. ut nescientibus inquirendi desiderium collocetur. et querentibus laboris fructus. et deo magisterii doctrina seruetur. Explicit prefatio. Incipiunt capitula.

 Expliciunt capitula. Incipit liber apocalypsis. .I.

Apocalypsis ihesu christi: quam dedit illi deus palam facere seruis suis que oportet fieri cito: et significauit mittens per angelum suum seruo suo iohanni qui testimonium perhibuit uerbo dei: et testimonium ihesu christi in his que cumque uidit. Beatus qui legit et qui audit uerba prophetie huius libri et seruat ea que in ea scripta sunt. Tempus enim prope est. Iohannes uii. ecclesiis que sunt in asia: gratia uobis et pax ab eo qui est et qui erat et qui uenturus est: et a uii. spiritibus qui in conspectu throni eius sunt. et ab ihesu christo qui est testis fidelis primogenitus mortuorum. et princeps regum terre: qui dilexit nos. et lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. et fecit nos regnum sacerdotes deo et patri suo. ipsi gloria et imperium in secula seculorum amen. Ecce uenit cum nubibus. et uidebit eum omnis oculus: et qui eum pupugerunt: et plangent se super eum omnes tribus terre. etiam amen. Ego sum. A. et ω. principium et finis dicit dominus deus: qui est et qui erat et qui uenturus est omnipotens. Ego iohannes frater uester: et particeps in tribulatione et regno et patientia in christo ihesu. fui in insula que appellatur pathmos

Septe[m]

Apo

apl'i ũbum dı̃ · ⁊ testimoniũ ihũ: fui in spũ ı̄ dñı
ca die ⁊ audiui post me uocem magnam tanq̃m
tube dicentis. Quod uides scribe in libro: ⁊ mitt
te vii. ecclijs: ephesum · ⁊ smirnam: ⁊ pgamum:
⁊ thyathiram · ⁊ sardis · ⁊ filadelfiam · ⁊ laodiciam
Et conuersus sum ut uidẽm uocem que loquebat̃
mecũ: ⁊ conuersus uidi vii candelabra aurea · ⁊ in
medio vii · candelabrorum aureorum similẽ filio hoĩs
uestitũ podere · ⁊ p̃cinctum ad mamillas zona
aurea. Caput autẽ eius ⁊ capilli erant candidi
tanquam lana alba · ⁊ tanq̃m nix. ⁊ oculi ei' uelud
flamma ignis. Et pedes ei' similes auricalco sic
in camino ardenti. Et uox illius: tanq̃m uox a
quarum multarum. Et habebat in dextera sua stellas
vii. ⁊ de ore eius gladius utraq; parte acut' exibat:
⁊ facies eius sicut sol lucet in uirtute sua. Et
cum uidissem eum: cecidi ad pedes eius tanq̃m
mortuus: ⁊ posuit sup me dexterã suam dicens.
Noli timere. Ego sum p̃m' ⁊ nouissimus: ⁊ uiuus.
Et fui mortuus: ⁊ ecce sum uiuens in sclã sclorum
am̃ ⁊ habeo claues mortis ⁊ inferni. Scribe ergo
que uidisti · ⁊ q̃ sũt ⁊ q̃ oportet fieri post hec. Mis
terium septem stellarum quas uidisti in dextera mea
⁊ vii · candelabra aurea. Septẽ stelle angli sũt
septem ecclīarum: ⁊ candelabra septẽ · vii · ecclie sũt.

II

bis bine

Angelo ephesi ecclie scribe. Hec dicit qui tenet
septem stellas in dextera sua: qui ambulat ı̄
medio septem candelabrorum aureorum. Scio opa
tua ⁊ laborem ⁊ patientiam tuam: ⁊ qr ñ potes
sustinere malos. Et temptasti eos qui se dicunt
aplos ⁊ ñ sũt: ⁊ inuenisti eos mẽdaces: ⁊ patienti
am habes. Et sustinuisti p̃pt' nom̃ meũ: ⁊ ñ
defecisti. Sed habeo adũsus te quod caritatẽ tuã
p'mam reliquisti. Memor esto itaq; unde excide
ris: ⁊ age penitentiam · ⁊ p'ma opa fac. Sin autẽ
uenio tibi: ⁊ mouebo candelabrum tuum de
loco suo: ñ penitentiam egeris. Sed hoc habes q'a
odisti facta nicolaitarum: que ⁊ ego odi. Qui habet au
res audiendi audiat: quid sps dicat ecclijs. Vincenti
dabo ei edere de ligno uite: quod ẽ in paradyso dei
mei. Et angelo smirne ecclie scribe. Hec dicit p
mus ⁊ nouissim': qui fuit mortuus ⁊ uiuit. Scio
tribulationẽ tuam ⁊ paupertatem tuam: s; diue
es ⁊ blasphemaris ab his qui se dicunt
iudeos ẽe ⁊ ñ sunt: s; sunt synagoga sathane.
Nichil horum timeas que passurus es: ecce missurus ẽ
diabolus ex uobis in carcerẽ ut temptemini: ⁊
habebitis tribulationẽ diebus decẽ. Esto fidelis usq;
ad mortem: ⁊ dabo t' coronam uite. Qui habet aures
audiendi audiat: quid sps dicat ecclijs. Qui uice
rit: non ledetur a morte scda. Et angelo pga
mi ecclie scribe. Hec dicit dñs qui ht romphea ex
utraq; parte acutam. Scio ubi habitas: ubi
sedes ẽ sathane: ⁊ tenes nom̃ meũ: ⁊ ñ negasti
fidem meã. In diebus antypas testis meus fidelis
qui occisus ẽ apd uos ubi sathanas habitat. Sed
habeo adũsus te pauca. Habes illic tenentes doct'
nam balaam qui docebat mittere balac scanda
lum coram filijs isrl': edere ⁊ fornicari. Ita habes ⁊
tu tenentes doctrinam nicolaitarum. Similit' penitẽ
tiam age. Si quominus ueniam t' cito: ⁊ pugnabo
cum illis in gladio oris mei. Qui ht aures audiendi audiat.
quid sps dicat ecclijs. Vincenti dabo manna absco
ditum: ⁊ dabo illi calculum candidũ · ⁊ in calculo
nom̃ nouum scriptum: quod nemo scit nisi q
accipit. Et angelo thyatire ecclie scribe. Hec
dicit filius dei qui ht oculos ut flammã ignis: ⁊
pedes eius similes auricalco. Noui opa tua ⁊ ca
ritatẽ tuam ⁊ fidem ⁊ ministerium · ⁊ patientiam
tuam · ⁊ opa tua nouissima plura p'orib;. Sed
habeo aduersus te quia p'mittis mulierem ieza
bel que se dicit p'phetem docere ⁊ seducere seruos
meos fornicari ⁊ manducare de ydolothitis. Et
dedi illi temp' ut penitentiã ageret · ⁊ ñ uult pe
nitere a fornicatione sua. Ecce mitto eam in lectũ
⁊ qui mechantur cum ea in tribulatione maxi
ma: nisi penitentiam egerĩt ab opib; eius: ⁊ fi
lios eius interficiam in morte. ⁊ scient om̃s ecclie
quia ego sũ scrutans corda ⁊ renes: ⁊ dabo unicui
q; urm̃ scdm̃ opa ura. Vobis autẽ dico ⁊ ceteris qui
thyatire estis quicumq; ñ hñt doctrinã hanc:
qui ñ cognouerũt altitudinẽ sathane: quẽadmo
dum dicunt. Non mittã sup uos aliud pond' tamen
id qd habetis tenete donec ueniam. Et qui uicerit
⁊ custodierit usq; in finem opa mea: dabo illi po
testatem sup gentes ⁊ reget illas in uirga ferrea:
⁊ tanq̃m uas figuli confringentur. sic ⁊ ego acce
pi a patre meo: ⁊ dabo illi stellã matutinam.
Qui ht aurem audiat: qd sps dicat ecclijs.

III

Et angelo ecclie sardis scribe. Hec dicit qui ht
septem sps dei: ⁊ vii · stellas. Scio opa tua quia
nom̃ habes quod uiuas: ⁊ mortuus es. Esto uigi
lans ⁊ confirma cetera que moritura sunt: non
enĩ inuenio opa tua plena coram deo meo. In mẽte
g' habe qualiter acceperis ⁊ audieris: ⁊ serua ⁊ pe
nitentiam age. Si ergo ñ uigilaueris ueniam
tanquam fur: ⁊ nescies qua hora ueniam ad te.
Sed habes pauca nomina in sardis: qui ñ inq̃
nauerũt uestimenta sua. Et ambulabũt mecum
in albis: quia digni sũt. Qui uicerit sic uestiet'
uestimentis albis: ⁊ non delebo nomen eius de
libro uite. Et confitebor nomen eius corã pa
tre meo: ⁊ coram angelis eius. Qui habet aures audiendi
audiat: quid sps dicat ecclijs. Et angelo fi
ladelfie ecclie scribe. Hec dicit scs ⁊ uerus: qui
ht clauem dauid. Qui apit ⁊ nemo claudit:
claudit ⁊ nemo apit. Scio opa tua: ecce dedi
coram te ostium apertum quod nemo potest clau
dere: quia modicam habes uirtutem: ⁊ seruasti
ũbum meũ: ⁊ ñ negasti nom̃ meũ. Ecce dabo t' de

synagoga sathane qui dicunt se iudeos esse et non sunt, sed mentiuntur. Ecce faciam illos ut veniant et adorent ante pedes tuos, et scient quia ego dilexi te. quoniam servasti verbum patientie mee, et ego te servabo ab hora temptationis que ventura est in orbem universum temptare habitantes in terra. Ecce venio cito. tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam. Qui vicerit faciam illum columpnam in templo dei mei, et foras non egredietur amplius. Et scribam super eum nomen dei mei, et nomen civitatis dei mei nove Ierusalem, que descendit de celo a deo meo, et nomen meum novum. Qui habet aurem audiat quid spiritus dicat ecclesiis. Et angelo Laodicie ecclesie scribe. Hec dicit amen, testis fidelis et verus, qui est principium creature dei. Scio opera tua, quia neque frigidus es neque calidus. utinam frigidus esses aut calidus. Sed quia tepidus es, incipiam te evomere ex ore meo. quia dicis quod dives sum et locupletatus, et nullius egeo. Et nescis quia tu es miser et miserabilis et pauper et cecus et nudus. Suadeo tibi emere a me aurum ignitum probatum ut locuples fias, et vestimentis albis induaris, et non appareat confusio nuditatis tue, et collyrio inunge oculos tuos ut videas. Ego quos amo arguo et castigo. Emulare ergo et penitentiam age. Ecce sto ad ostium et pulso. si quis audierit vocem meam et aperuerit ianuam, intrabo ad illum et cenabo cum illo, et ipse mecum. Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut et ego vici et sedi cum patre meo in throno eius. Qui habet aurem audiat quid spiritus dicat ecclesiis.

[margin: dabo ei sedere mecum in throno meo sicut et ego vici]

IIII

Post hec vidi et ecce hostium apertum in celo. Et vox prima quam audivi tamquam tube loquentis mecum dicens. Ascende huc, et ostendam tibi que oportet fieri post hec. Statim fui in spiritu. et ecce sedes posita erat in celo, et supra sedem sedens. Et qui sedebat similis erat aspectui lapidis iaspidis et sardini. Et iris erat in circuitu sedis similis visioni smaragdine. Et in circuitu sedis sedilia viginti quatuor. Et supra thronos viginti quatuor seniores sedentes circumamicti vestimentis albis, et in capitibus eorum corone auree. Et de throno procedunt fulgura et voces et tonitrua. Et septem lampades ardentes ante thronum, qui sunt septem spiritus dei. Et in conspectu sedis tamquam mare vitreum simile cristallo. Et in medio sedis et in circuitu sedis quatuor animalia plena oculis ante et retro. Et animal primum simile leoni. Et secundum animal simile vitulo. Et tertium animal habens faciem quasi hominis. Et quartum animal simile aquile volanti. Et quatuor animalia singula eorum habebant alas senas. Et in circuitu et intus plena sunt oculis. et requiem non habebant die ac nocte dicentia. Sanctus sanctus sanctus dominus deus omnipotens, qui erat et qui est et qui venturus est. Et cum darent illa animalia gloriam et honorem et benedictionem sedenti super thronum, viventi in secula seculorum, procidebant viginti quatuor seniores ante sedentem in throno, et adorabant viventem in secula seculorum, et mittebant coronas suas ante thronum dicentes. Dignus es domine deus noster accipere gloriam et honorem et virtutem, quia tu creasti omnia, et propter voluntatem tuam erant et creata sunt.

V

Et vidi in dextera sedentis super thronum librum scriptum intus et foris, signatum sigillis septem. Et vidi angelum fortem predicantem voce magna. Quis est dignus aperire librum et solvere signacula eius? Et nemo poterat in celo neque in terra neque subtus terram aperire librum neque respicere illum. Et ego flebam multum quia nemo dignus est inventus aperire librum nec videre eum. Et unus de senioribus dixit michi. Ne fleveris. Ecce vicit leo de tribu Iuda, radix David, aperire librum et septem signacula eius.

[margin: solve]

Et vidi et ecce in medio throni et quatuor animalium et in medio seniorum agnum stantem tamquam occisum, habentem cornua septem et oculos septem, qui sunt septem spiritus dei missi in omnem terram. Et venit et accepit de dextera sedentis in throno librum. Et cum aperuisset librum, quatuor animalia et viginti quatuor seniores ceciderunt coram agno, habentes singuli cytharas et fialas aureas plenas odoramentorum, que sunt orationes sanctorum. Et cantabant canticum novum dicentes. Dignus es domine accipere librum et aperire signacula eius, quoniam occisus es et redemisti nos deo in sanguine tuo ex omni tribu et lingua et populo et natione, et fecisti nos deo nostro regnum et sacerdotes, et regnabimus super terram. Et vidi et audivi vocem angelorum multorum in circuitu throni et animalium et seniorum. Et erat numerus eorum milia milium, dicentium voce magna. Dignus est agnus qui occisus est accipere virtutem et divinitatem et sapientiam et fortitudinem et honorem et gloriam et benedictionem. Et omnem creaturam que in celo est et super terram et sub terra, et que sunt in mari, et que in eo, omnes audivi dicentes. Sedenti in throno et agno benedictio et honor et gloria et potestas in secula seculorum. Et quatuor animalia dicebant amen. Et seniores ceciderunt et adoraverunt.

[margin: viginti quatuor seniores ceciderunt in facies suas et adoraverunt viventem in secula seculorum]

VI

Et vidi quod aperuisset agnus unum de septem signaculis, et audivi unum de quatuor animalibus dicentem tamquam vocem tonitrui. Veni et vide. Et vidi et ecce equus albus. et qui sedebat super illum habebat arcum. Et data est ei corona. et exivit vincens ut vinceret. Et cum aperuisset sigillum secundum, audivi secundum animal dicens. Veni et vide. Et exivit alius equus rufus. et qui sedebat super illum, datum est ei ut sumeret pacem de terra, et ut invicem se interficiant. Et datus est illi gladius magnus. Et cum aperuisset sigillum tertium, audivi tertium animal dicens. Veni et vide. Et ecce equus niger. et qui sedebat super eum habebat stateram in manu sua. Et audivi tamquam vocem in medio quatuor animalium dicentium. Bilibris tritici denario uno, et tres bilibres ordei denario, et vinum et oleum

ne leseris. Et cum aperuisset sigillum quartum: audivi vocem quarti animalis dicentis. Veni et vide. Et ecce equus pallidus: et qui sedebat desuper nomen illi mors: et infernus sequebatur eum. Et data est illi potestas super quatuor partes terre: interficere gladio fame morte et bestiis terre. Et cum aperuisset quintum sigillum: vidi subtus altare animas interfectorum propter verbum dei et propter testimonium dei quod habebant: et clamabant voce magna dicentes. Usquequo domine sanctus et verus: non iudicas et vindicas sanguinem nostrum de hiis qui habitant in terra? Et date sunt illis singule stole albe: et dictum est illis ut requiescerent tempus adhuc modicum: donec impleantur conservi eorum et fratres eorum: qui interficiendi sunt sicut et illi. Et vidi cum aperuisset sigillum sextum: et terremotus factus magnus. Et sol factus est niger: tamquam saccus cilicinus. Et luna tota facta est sicut sanguis: et stelle celi ceciderunt super terram sicut ficus mittit grossos suos cum a vento magno movetur. Et celum recessit sicut liber involutus: et omnis mons et insule de locis suis mote sunt. Et reges terre et principes et tribuni et divites et fortes: et omnis servus et liber absconderunt se in speluncis et petris montium. Et dicunt montibus et petris cadite super nos: et abscondite nos a facie sedentis super thronum: et ab ira agni. quoniam venit dies magnus ire ipsorum: et quis poterit stare?

VII

Post hec vidi quatuor angelos stantes super quatuor angulos terre: tenentes quatuor ventos terre ne flarent super terram neque super mare neque in ullam arborem. Et vidi alterum angelum ascendentem ab ortu solis habentem signum dei vivi. Et clamavit voce magna quatuor angelis: quibus datum est nocere terre et mari dicens. Nolite nocere terre neque mari neque arboribus: quoadusque signemus servos dei nostri in frontibus eorum. Et audivi numerum signatorum centum quadraginta quatuor milia signati: ex omni tribu filiorum israel. Ex tribu iuda. xii. milia signati. Ex tribu ruben: xii. m. s. Ex tribu gad: xii. m. s. Ex tribu aser: xii. m. s. Ex tribu neptalim: xii. m. s. Ex tribu manasse. xii. m. s. Ex tribu symeon: xii. m. s. Ex tribu levi: xii. m. s. Ex tribu ysachar: xii. milia s. Ex tribu zabulon: xii. m. s. Ex tribu ioseph: xii. m. s. Ex tribu beniamin: xii. mil. s. Post hec vidi turbam magnam quam dinumerare nemo poterat. ex omnibus gentibus et tribubus et populis et linguis stantes ante thronum in conspectu agni amicti stolis albis et palme in manibus eorum. Et clamabant voce magna dicentes. Salus deo nostro: qui sedet super thronum et agno. Et omnes angeli stabant in circuitu throni et seniorum et quatuor animalium: et ceciderunt in conspectu throni in facies suas: et adoraverunt deum dicentes amen. Benedictio et claritas et sapientia et gratiarum actio: et honor et virtus et fortitudo deo nostro in secula seculorum amen. Et respondit unus de senioribus: dicens mihi. Hii qui amicti sunt stolis albis: qui sunt et unde venerunt? Et dixi illi. Domine mi tu scis. Et dixit mihi. Hii sunt qui venerunt de tribulatione magna: et laverunt stolas suas et dealbaverunt eas in sanguine agni. Ideo sunt ante thronum dei: et serviunt ei die ac nocte in templo eius. Et qui sedet super thronum: habitabit super illos. Non esurient neque sitient amplius: neque cadet super illos sol neque ullus estus. quoniam agnus qui in medio throni est reget illos: et deducet eos ad vite fontes aquarum. Et absterget deus omnem lacrimam ab oculis eorum.

VIII

Et cum aperuisset sigillum septimum: factum est silentium in celo quasi media hora. Et vidi septem angelos stantes in conspectu dei: et date sunt illis vii. tube. Et ecce alius angelus venit et stetit ante altare: habens thuribulum aureum. Et data sunt illi incensa multa: ut daret de orationibus sanctorum omnium super altare aureum: quod est ante thronum. Et ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum: de manu angeli coram deo. Et accepit angelus thuribulum et implevit illud de igne altaris: et misit in terram. Et facta sunt tonitrua et voces et fulgura et terremotus. Et vii. angeli qui habebant vii. tubas: paraverunt se ut tuba canerent. Et primus angelus tuba cecinit: et facta est grando et ignis mixta in sanguine et missum est in terram et tercia pars terre combusta est: et tercia pars arborum combusta est: et omne fenum viride combustum est. Et secundus angelus tuba cecinit: et tamquam mons magnus igne ardens missus est in mare. Et facta est tercia pars maris sanguis: et mortua est tercia pars creature que habebant animas: et tercia pars navium interiit. Et tercius angelus tuba cecinit: et cecidit de celo stella magna ardens tamquam facula. Et cecidit in terciam partem fluminum: et in fontes aquarum: et nomen stelle dicitur absinthium. Et facta est tercia pars aquarum in absinthium: et multi hominum mortui sunt de aquis: quia amare facte sunt. Et quartus angelus tuba cecinit: et percussa est tercia pars solis. et tercia pars lune: et tercia pars stellarum: ut obscuraretur tercia pars eorum: et diei non luceret pars tercia: et noctis similiter. Et vidi et audivi vocem unius aquile volantis per medium celum: dicentis voce magna. Vae. ve ve. habitantibus in terra: de ceteris vocibus tube trium angelorum: qui erant tuba canituri.

IX

Et quintus angelus tuba cecinit: et vidi stellam de celo cecidisse in terram. Et data est illi clavis putei abyssi: et aperuit puteum abyssi. et ascendit fumus putei. sicut fumus fornacis magne. Et obscuratus est sol. et aer de fumo putei. Et de fumo exierunt locuste in terram: et data est illis potestas. sicut habent potestatem scorpiones terre. Et preceptum est illis ne lederent fenum terre. neque omne viride neque omnem arborem: nisi tantum homines qui non habent signum dei in frontibus suis. Et dictum est illis ne occiderent eos: sed ut cruciarentur mensibus quinque: et cruciatus eorum ut cruciatus scorpii. cum percutit hominem. Et in die-

bus illis querent homines mortem: et non invenient eam.
Et cupient mori: et fugiet mors ab ipsis. Et similitu
dines locustarum: similes equis paratis in prelium.
Et super capita earum tanquam corone similes auro. Et
facies earum sicut facies hominum: et habebant ca
pillos sicut capillos mulierum corruptarum. Et dentes
earum sicut dentes leonum erant: et habebant loricas
sicut loricas ferreas. Et vox alarum earum sicut vox
curruum equorum multorum currentium in bellum.
Et habebant caudas similes scorpionum: et aculei in
caudis earum. Potestas earum nocere hominibus quinque
mensibus. Et habebant super se regem angelum abyssi: cui
nomen hebraice abaddon: grece autem apollyon:
et latine habens nomen exterminans. Ve unum abiit: et
ecce veniunt adhuc duo ve post hec. Et sextus
angelus tuba cecinit: et audivi vocem unam ex quatuor cor
nibus altaris aurei quod est ante oculos dei dicentem
sexto angelo qui habebat tubam. Solve quattuor
angelos qui alligati sunt in flumine magno eufrate.
Et soluti sunt quattuor angeli: qui parati sunt in horam
et diem et mensem et annum: ut occiderent terciam partem
hominum. Et numerus equestris exercitus vicies
milies dena milia audivi numerum eorum. Et ita
vidi equos in visione: et qui sedebant super eos ha
bentes loricas igneas et iacinctinas et sulphureas
Et capita equorum erant tanquam capita leonum:
et de ore ipsorum procedit ignis et fumus: et sulphur. Ab
his tribus plagis occisa est tercia pars hominum: de
igne et fumo et sulphure: qui procedebat ex ore ipsorum.
Potestas enim equorum in ore eorum est: et in caudis eorum.
Nam caude illorum similes sunt serpentibus habentes
capita: et in his nocent. Et ceteri homines qui non sunt
occisi his plagis: neque penitentiam egerunt de operibus
manuum suarum. ut non adorarent demonia et simula
chra aurea et argentea: et erea et lapidea et lignea
que neque videre possunt neque audire neque ambula
re. Et non egerunt penitentiam ab homicidiis suis:
neque a veneficiis suis: neque a fornicatione sua: ne
que a furtis suis. Et vidi alium angelum fortem des
cendentem de celo amictum nube: et iris in capite eius
Et facies eius erat ut sol: et pedes eius tanquam colum
na ignis. Et habebat in manu sua libellum apertum:
et posuit pedem suum dextrum super mare: sinistrum
autem super terram. Et clamavit voce magna: quem
admodum cum leo rugit. Et cum clamasset: locuta
sunt vii tonitrua voces suas. ego scripturus eram.
Et audivi vocem de celo dicentem. Signa que locuta
sunt vii tonitrua: et noli ea scribere. Et angelus quem
vidi stantem supra mare et super terram: levavit ma
num suam in celum et iuravit per viventem in secula
seculorum: qui creavit celum et ea que in illo sunt: et terram
et ea que in ea sunt: et mare et ea que in eo sunt. quia tempus
amplius non erit. Sed in diebus vocis septimi angeli
cum ceperit tuba canere: consummabitur mysterium dei:
sicut evangelizavit per servos suos prophetas. Et vox
quam audivi de celo iterum loquentem mecum et

dicentem. Vade accipe libellum apertum de manu
angeli: stantis super mare et super terram. Et abii
ad angelum dicens ei: ut daret michi librum. Et dixit
michi. Accipe et devora librum illum: et faciet ama
ricare ventrem tuum: sed in ore tuo erit dulce tan
quam mel. Et accepi librum de manu angeli:
et devoravi illum: et erat in ore meo tanquam mel
dulce. Et cum devorassem eum: amaricatus est
venter meus. Et dixit michi. Oportet te iterum prophetare
populis et gentibus et linguis: et regibus multis. Et
datus est michi calamus similis virge et dictum est michi. Sur
ge et metire templum dei: et altare et adorantes in
eo. Atrium autem quod est foris templum eice fo
ras: et ne metiaris eum quia datum est gentibus
et civitatem sanctam calcabunt mensibus xl duobus. Et
dabo duobus testibus meis: et prophetabunt diebus mille
ducentis sexaginta: amicti saccis. Hii sunt due
olive et duo candelabra lucentia in conspectu
domini in medio terre stantes. Et si quis voluerit eos
nocere: ignis exiet de ore illorum: et devorabit ini
micos eorum. Et si quis voluerit eos ledere: sic opor
tet eum occidi. Hii habent potestatem claudendi celum:
ne pluat diebus prophetie ipsorum. Et potestatem habent
super aquas convertendi eas in sanguinem: et percu
tere terram omni plaga: quocienscumque voluerint.
Et cum finierint testimonium suum: bestia que
ascendet de abysso. faciet adversus illos bellum: et
vincet illos et occidet eos. Et iacebunt corpora eorum
in plateis civitatis magne que vocatur spiritualiter
sodoma et egyptus: ubi et dominus eorum crucifixus est.
Et videbunt de populis et tribubus et linguis et gentibus
corpora eorum tribus diebus et dimidium: et corpora eorum
non sinent poni in monumentis. Et inhabitantes
terram gaudebunt super illos et iocundabuntur: et mu
nera mittent invicem: quoniam hii duo prophete cru
ciaverunt eos qui inhabitant super terram. Et post
dies tres et dimidium: spiritus vite a deo intravit in eos.
et steterunt super pedes suos: et timor magnus cecidit
super eos qui viderunt eos. Et audierunt vocem
magnam de celo dicentem illis. Ascendite huc. Et
ascenderunt in celum in nube: et viderunt illos inimi
ci eorum. Et in illa hora factus est terremotus magnus:
et decima pars civitatis cecidit: et occisi sunt in
terremotu nomina hominum vii milia. Et re
liqui in timore sunt missi: et dederunt gloriam deo celi.
Ve secundum abiit: et ecce ve tercium veniet cito.
Et vii angelus tuba cecinit: et facte sunt voces ma
gne in celo dicentes. Factum est regnum huius mundi
domini nostri et christi eius: et regnabit in secula seculorum amen.
Et viginti iiii seniores qui in conspectu dei se
dent in sedibus suis: ceciderunt in facies suas et
adoraverunt deum dicentes. Gratias agimus tibi domine deus
omnipotens. qui es et qui eras et qui venturus es. qui
accepisti virtutem tuam magnam et regnasti. et
irate sunt gentes. Et advenit ira tua et tempus
mortuorum: iudicare et reddere mercedem servis

nis prophetis et sanctis: et timentibus nomen tuum pusillis et magnis: et exterminandi eos qui corruperunt terram.

XII

Et apertum est templum dei in celo: et visa est archa testamenti eius in templo eius. Et facta sunt fulgura et voces et terremotus et grando magna. Et signum magnum apparuit in celo. Et mulier amicta sole et luna sub pedibus eius et in capite eius corona stellarum duodecim. Et in utero habens clamabat parturiens: et cruciabatur ut pariat. Et visum est aliud signum in celo: et ecce draco magnus rufus habens capita vii. et cornua decem. Et in capitibus suis vii. diademata: et cauda eius [illegible] trahebat terciam partem stellarum celi. Et misit eas in terram: et draco stetit ante mulierem que erat paritura: ut cum peperisset filium eius devoraret. Et peperit filium masculum: qui recturus erat omnes gentes in virga ferrea. Et raptus est filius eius ad deum: et ad thronum eius. Et mulier fugit in solitudinem: ubi habet locum paratum a deo ut ibi pascant illam diebus mille ducentis sexaginta.

xxviii

Pugna

Et factum est prelium magnum in celo: Michael et angeli eius preliabantur cum dracone. Et draco pugnabat et angeli eius: et non valuerunt neque locus inventus est eorum amplius in celo. Et proiectus est draco ille magnus serpens antiquus qui vocatur diabolus et sathanas. qui seducit universum orbem: proiectus est in terram: et angeli eius cum illo missi sunt. Et audivi vocem magnam de celo dicentem. Nunc facta est salus et virtus: et regnum dei nostri et potestas christi eius: quia proiectus est accusator fratrum nostrorum: qui accusabat illos ante conspectum dei nostri die ac nocte. Et ipsi vicerunt illum propter sanguinem agni: et propter verbum testimonii sui. Et non dilexerunt animam suam usque ad mortem: propterea letamini celi et qui habitatis in eis. Ve terre et mari: quia descendit diabolus ad vos habens iram magnam: sciens quod modicum tempus habet. Et postquam vidit draco quod proiectus esset in terram: persecutus est mulierem que peperit masculum. Et date sunt mulieri due ale aquile magne: ut volaret in desertum in locum suum: ubi alitur per tempus et tempora: et dimidium temporis a facie serpentis. Et misit serpens ex ore suo post mulierem aquam tamquam flumen: ut eam faceret trahi a flumine. Et adiuvit terra mulierem: et aperuit terra os suum: et absorbuit flumen quod misit draco de ore suo. Et iratus est draco in mulierem: et abiit facere prelium cum reliquis de semine eius qui custodiunt mandata dei: et habent [illegible] testimonium ihesu.

xxix

XIII

Due

Et stetit super harenam maris: et vidi de mari bestiam ascendentem: habentem capita vii. et cornua decem. Et super cornua eius decem diademata: et super capita eius nomina blasphemie. Et bestiam quam vidi similis erat pardo: et pedes eius sicut ursi: et os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem suam et potestatem magnam: et vidi unum de capitibus suis quasi occisum in mortem: et plaga mortis eius curata est. Et ammirata est universa terra post bestiam: et adoraverunt draconem qui dedit potestatem bestie: et adoraverunt bestiam dicentes. Quis similis bestie: et quis poterit pugnare cum ea. Et datum est ei os loquens magna et blasphemias: et data est illi potestas facere menses quadraginta duos. Et aperuit os suum in blasphemias ad deum. blasphemare nomen eius et tabernaculum eius: et eos qui in celo habitant. Et datum est illi bellum facere cum sanctis et vincere illos: et data est ei potestas in omnem tribum et tribum et populum et linguam et gentem. Et adorabunt eam omnes qui inhabitant terram: quorum non sunt scripta nomina in libro vite agni: qui occisus est ab origine mundi. Si quis habet aurem audiat. qui in captivitatem duxerit. in captivitatem vadet et qui gladio occiderit: oportet eum gladio occidi. Hec est patientia: et fides sanctorum.

xxxiiii

Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra: et habebat cornua duo similia agni: et loquebatur sicut draco. Et potestatem prioris bestie omnem faciebat in conspectu eius: et fecit terram et habitantes in ea adorare bestiam primam: cuius curata est plaga mortis. Et fecit signa magna: ut et ignem faceret de celo descendere in terram: in conspectu hominum. Et seducit habitantes in terra propter signa que data sunt illi facere in conspectu bestie: dicens habitantibus in terra ut faciant imaginem bestie que habet plagam gladii et vixit: et datum est illi ut daret spiritum imagini bestie: ut et loquatur imago bestie. et faciat ut quicumque non adoraverit imaginem bestie occidantur. Et faciet omnes pusillos et magnos et divites et pauperes. et liberos et servos habere caracterem in dextera manu aut in frontibus suis: et ne quis possit emere aut vendere: nisi qui habet caracterem aut nomen bestie: aut numerum nominis eius. Hic sapientia est. qui habet intellectum: computet numerum bestie. Numerus enim hominis est: et numerus eius est sexcenti sexaginta sex.

XIIII

plagu

Et vidi et ecce agnus stabat supra montem syon: et cum illo centum xl. iiii. milia: habentes nomen eius et nomen patris eius scriptum in frontibus suis. Et audivi vocem de celo tamquam vocem aquarum multarum: et tamquam vocem tonitrui magni. Et vocem quam audivi: sicut cytharedorum cytharizantium in cytharis suis. Et cantabant quasi canticum novum ante sedem: et ante quatuor animalia et seniores. Et nemo poterat dicere canticum nisi illa centum xl. iiii. milia: habentes nomen et nomen patris eius scriptum in frontibus suis. qui empti sunt de terra. Hii sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati: virgines enim sunt. Hii sunt qui sequuntur agnum: quocumque ierit. Hii empti sunt ex omnibus primitie deo et agno: et in ore ipsorum non est inventum mendacium: sine macula sunt ante thronum dei.

xxxv

Et vidi alterum angelum volantem per medium celum: habentem evangelium eternum: ut evangelizaret sedentibus super terram: et super omnem gentem et tribum

et linguam et populum: dicens magna voce: Timete dominum et date illi honorem: quia venit hora iudicii eius: et adorate eum qui fecit celum et terram: et mare et fontes aquarum. Et alius angelus secutus est illos dicens. Cecidit cecidit babylon illa magna: que a vino fornicationis sue: potavit omnes gentes. Et angelus tertius secutus est illos: dicens voce magna. Si quis adoraverit bestiam et imaginem eius: et acceperit caracterem in fronte sua aut in manu sua: et hic bibet de vino ire dei: quod mixtum est mero in calice ire ipsius. Et cruciabitur igne et sulphure in conspectu angelorum sanctorum: et ante conspectum agni. Et fumus tormentorum eorum: in secula seculorum ascendet: nec habebunt requiem die ac nocte qui adoraverunt bestiam et imaginem eius: et si quis acceperit caracterem nominis eius. Hic patientia sanctorum est: qui custodiunt mandata dei et fidem ihesu. Et audivi vocem de celo dicentem. Scribe beati mortui: qui in domino moriuntur. Amodo enim iam dicit spiritus, ut requiescant a laboribus suis. Opera enim illorum secuntur illos. Et vidi et ecce nubem candidam: et super nubem sedentem similem filio hominis: et habentem in capite suo coronam auream: et in manu sua falcem acutam. Et alter angelus exivit de templo. clamans voce magna ad sedentem super nubem. Mitte falcem tuam et mete: quia venit hora ut metatur: quoniam aruit messis terre. Et misit qui sedebat super nubem falcem suam in terram et messuit terram. Et alius angelus de altari qui habebat potestatem super ignem: clamavit voce magna ad eum qui habebat falcem acutam dicens. Mitte falcem tuam acutam: et vindemia botros vinee terre: quoniam mature sunt uve eius. Et misit angelus falcem suam in terram: et vindemiavit vineam terre. Et misit in lacum ire dei magnum: et calcatus est lacus extra civitatem: et exivit sanguis de lacu usque ad frenos equorum per stadia mille sexcenta.

XV — plagas

Et vidi aliud signum in celo magnum et mirabile: angelos vii habentes vii plagas novissimas: quoniam in illis consummata est ira dei. Et vidi tamquam mare vitreum mixtum igne: et eos qui vicerunt bestiam et imaginem illius: et numerum nominis eius: stantes super mare vitreum habentes cytharas dei et cantantes canticum moysi servi dei: et canticum agni dicentes. Magna et mirabilia opera tua domine deus omnipotens: iuste et vere vie tue rex seculorum. Quis non timebit te domine: et magnificabit nomen tuum? Quia solus pius es: quoniam omnes gentes venient et adorabunt in conspectu tuo: quoniam iudicia tua manifesta sunt. Et post hec vidi et ecce apertum est templum tabernaculi testimonii in celo: et exierunt vii angeli habentes vii plagas de templo vestiti lapide mundo et candido: et precincti circa pectora zonis aureis. Et unum ex iiii animalibus dedit vii angelis vii fialas aureas plenas iracundia dei viventis in secula seculorum. Et impletum est templum fumo a maiestate dei et de virtute eius. Et nemo poterat introire in templum: donec consummarentur vii plage vii angelorum.

XVI — xxxvii — phialas

Et audivi vocem magnam de celo dicentem vii angelis. Ite et effundite vii fialas ire dei in terram. Et abiit primus et effudit fialam suam in terram: et factum est vulnus sevum ac pessimum in homines qui habent caracterem bestie: et eos qui adoraverunt imaginem eius. Et secundus effudit fialam suam in mare: et factus est sanguis tamquam mortui: et omnis anima vivens mortua est in mari. Et tertius effudit fialam suam super flumina. et super fontes aquarum: et factus est sanguis. Et audivi angelum aquarum dicentem. Iustus es domine qui es et qui eras sanctus: qui hec iudicasti: quia sanguinem sanctorum et prophetarum fuderunt. Et sanguinem eis dedisti bibere: ut digni sunt. Et audivi alterum angelum de altari dicentem. Etiam domine deus omnipotens: vera et iusta iudicia tua. Et quartus effudit fialam suam in solem: et datum est illi estu homines affligere et igni. Et estuaverunt homines estu magno: et blasphemaverunt nomen dei habentis potestatem super has plagas: neque egerunt penitentiam ut darent illi gloriam. Et quintus effudit fialam suam super sedem bestie: et factum est regnum eius tenebrosum. Et commanducaverunt linguas suas pre dolore: et blasphemaverunt deum celi pre doloribus et vulneribus suis. Et non egerunt penitentiam ex operibus suis. Et sextus effudit fialam suam in flumen illud magnum eufraten: et siccavit aquam eius ut prepararetur via regibus ab ortu solis. Et vidi de ore draconis et de ore bestie et de ore pseudo prophete spiritus tres inmundos in modum ranarum. Sunt enim spiritus demoniorum facientes signa et procedunt ad reges totius terre congregare illos in prelium ad diem magnum dei omnipotentis. Ecce venio sicut fur. beatus qui vigilat et custodit vestimenta sua ne nudus ambulet: et videant turpitudinem eius. Et congregavit illos in locum qui vocatur hebraice hermagedon. Et septimus effudit fialam suam in aerem: et exivit vox magna de templo a throno dicens. Factum est. Et facta sunt fulgura et voces et tonitrua: et terremotus factus est magnus qualis numquam fuit ex quo homines fuerunt super terram: talis terremotus sic magnus. Et facta est civitas magna in tres partes: et civitates gentium ceciderunt. Et babylon magna venit in memoriam ante deum: dare ei calicem vini indignationis ire eius. Et omnis insula fugit: et montes non sunt inventi. Et grando magna sicut talentum descendit de celo in homines. Et blasphemaverunt homines deum propter plagam grandinis: quoniam magna facta est vehementer.

XVII — xxxix — meretricis

Et venit unus de vii angelis qui habebant vii fialas: et locutus est mecum dicens. Veni ostendam tibi dampnationem meretricis magne que sedet super aquas multas: cum qua fornicati sunt reges te

gessa terre et inebriati sunt qui inhabitant terram de vino prostitutionis eius. Et abstulit me in desertum in spiritu. Et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam plenam nominibus blasphemie habentem septem capita et cornua decem. Et mulier erat circumdata purpura et cocco et inaurata auro et lapide precioso et margaritis habens poculum aureum in manu sua plenum abhominatione et immunditia fornicationis eius. Et in fronte eius nomen scriptum misterium babylon magna mater fornicationum et abhominationum terre. Et vidi mulierem ebriam de sanguine sanctorum et de sanguine martyrum ihesu. Et miratus sum cum vidissem admiratione magna. Et dixit michi angelus qui mecum loquebatur. Quare miraris? Ego dicam tibi sacramentum mulieris et bestie que portat eam que habet capita vii et cornua decem. Bestia quam vidisti fuit et non est. et ascensura est de abysso et in interitum ibit. Et mirabuntur inhabitantes terram quorum nomina non sunt scripta in libro vite a constitutione mundi videntes bestiam quia erat et non est. Et hic est sensus qui habet sapientiam. Septem capita vii montes sunt super quos mulier sedet et reges vii sunt. Quinque ceciderunt et unus est et alius nondum venit. Et cum venerit oportet illum breve tempus manere. Et bestia que erat et non est et ipsa octava est et de vii est et in interitum vadit. Et decem cornua que vidisti decem reges sunt qui regnum nondum acceperunt sed potestatem tamquam reges una hora accipient post bestiam. Hii unum consilium habent et virtutem et potestatem suam bestie tradent. Hii cum agno pugnabunt et agnus vincet illos quoniam dominus dominorum est et rex regum et qui cum illo sunt vocati et electi et fideles. Et dixit michi. Aque quas vidisti ubi meretrix sedet populi sunt et gentes et lingue. Et decem cornua que vidisti et bestiam hii odient fornicariam et desolatam facient illam et nudam et carnes eius manducabunt et ipsam igni concremabunt. Deus enim dedit in corda eorum ut faciant quod illi placitum est ut dent regnum suum bestie donec consummentur verba dei. Et mulier quam vidisti est civitas magna que habet regnum super reges terre.

XVIII

Et post hec vidi alium angelum descendentem de celo habentem potestatem magnam et terra illuminata est a gloria eius. Et exclamavit in forti voce dicens. Cecidit cecidit babylon illa magna et facta est habitatio demoniorum et custodia omnis spiritus immundi et odibilis quia de vino fornicationis eius biberunt omnes gentes et reges terre cum illa fornicati sunt et mercatores terre de virtute deliciarum eius divites facti sunt. Et audivi aliam vocem de celo dicentem. Exite de illa populus meus ut nec participes sitis delictorum eius et de plagis eius non accipiatis. quoniam pervenerunt peccata eius usque ad celum et recordatus est dominus iniquitatum eius. Reddite illi sicut ipsa reddidit vobis et duplicate duplicia secundum opera eius. In poculo quo miscuit miscete illi duplum. Quantum glorificavit se et in deliciis fuit tantum date illi tormentum et luctum quia in corde suo dicit. Sedeo regina et vidua non sum et luctum non videbo. Ideo in una die venient plage eius mors et luctus et fames et igni comburetur quia fortis est deus qui iudicabit illam. Et flebunt et plangent se super illam reges terre qui cum illa fornicati sunt et in deliciis vixerunt. Cum viderint fumum incendii eius longe stantes propter timorem tormentorum eius dicentes. Ve ve civitas illa magna babylon civitas illa fortis quoniam una hora venit iudicium tuum. Et negotiatores terre flebunt et lugebunt super illam quoniam merces eorum nemo emet amplius. Merces auri et argenti et lapidis preciosi et margaritis et byssi et purpure et serici et cocci et omne lignum thyinum et omnia vasa eboris et omnia vasa de lapide precioso et eramento et ferro et marmore et cinnamomum et amomum et odoramentorum et unguenti et thuris et vini et olei et simile et tritici et iumentorum et ovium et equorum et redarum et mancipiorum et animarum hominum. Et poma tua desiderii anime discesserunt a te et omnia pinguia et clara perierunt a te et amplius illa iam non invenient. Mercatores horum qui divites facti sunt ab ea longe stabunt propter timorem tormentorum eius flentes ac lugentes et dicentes. Ve ve civitas illa magna que amicta erat bysso et purpura et cocco et deaurata est auro et lapide precioso et margaritis quoniam una hora destitute sunt tante divitie. Et omnis gubernator et omnis qui in longum navigat et naute et qui in mari operantur longe steterunt et clamaverunt videntes locum incendii eius dicentes. Que similis civitati huic magne? Et miserunt pulverem super capita sua et clamaverunt flentes ac lugentes et dicentes. Ve ve civitas illa magna in qua divites facti sunt omnes qui habent naves in mari de preciis eius quoniam una hora desolata est. Exulta super eam celum et sancti apostoli et prophete quoniam iudicavit deus iudicium vestrum de illa. Et sustulit unus angelus fortis lapidem quasi molarem magnum et misit in mare dicens. Hoc impetu mittetur babylon magna illa civitas et ultra iam non invenietur. Et vox cytharedorum et musicorum et tibia canentium et tuba non audietur in ea amplius. Et omnis artifex et omnis ars delebitur et vox mole non audietur in ea amplius et lux lucerne non lucebit tibi amplius et vox sponsi et sponse non audietur adhuc in te quia mercatores tui erant principes terre quia in veneficiis tuis erraverunt omnes gentes. Et in ea sanguis prophetarum et sanctorum inventus est et omnium qui interfecti sunt in terra. Post hec audivi quasi vocem

magnam turbarum multarum in celo dicentium alleluia.
Laus et gloria et virtus deo nostro est: quia vera et iusta iudi-
cia eius sunt qui iudicavit illam quia iudicavit
de meretrice magna que corrupit terram in prosti-
tutione sua et vindicavit sanguinem servorum suorum
de manibus eius. Et iterum dixerunt alleluia. Et fumus
eius ascendit in secula seculorum. Et ceciderunt seniores
viginti quatuor et quatuor animalia: et adoraverunt
deum sedentem super thronum dicentes amen alleluia.
Et vox de throno exivit dicens. Laudem dicite
deo nostro omnes servi eius: et qui timetis eum pusilli
et magni. Et audivi quasi vocem tube multe:
et sicut vocem aquarum multarum: et sicut vocem toni-
truum magnorum dicentium alleluia: quoniam regnavit
dominus deus omnipotens. Gaudeamus et exultemus et de-
mus gloriam ei: quoniam venerunt nuptie agni:
et uxor eius preparavit se. Et datum est illi ut co-
periat se bissino splendente et candido. bissinum
enim iustificationes sanctorum sunt. Et dicit mihi an-
gelus. Scribe: beati qui ad cenam nuptiarum
agni vocati sunt. Et dicit michi. Hec verba dei ve-
ra sunt. Et cecidi ante pedes eius: ut adorarem eum.
Et dicit mihi. Vide ne feceris: conservus enim tuus sum
et fratrum tuorum habentium testimonium ihesu. Deum
adora: testimonium enim ihesu est spiritus prophetie. Et
vidi celum apertum: et ecce equus albus: et qui se-
debat super vocabatur fidelis et verax: et cum iustitia
iudicat et pugnat. Oculi autem eius sicut flamma
ignis. et in capite eius diademata multa habens
nomen scriptum: quod nemo novit nisi ipse. Et vesti-
tus erat veste aspersa sanguine: et vocatur nomen
eius verbum dei. Et exercitus qui sunt in celo seque-
bantur eum in equis albis: vestiti bissino albo
mundo. Et de ore ipsius procedit gladius acutus ut
in ipso percutiat gentes: et ipse reget eos in virga
ferrea. Et ipse calcat torcular vini furoris ire dei
omnipotentis: et habet in vestimento et in femore suo
scriptum: rex regum et dominus dominantium. Et vidi
unum angelum stantem in sole: et clamavit vo-
ce magna dicens omnibus avibus que volabant
per medium celi. Venite et congregamini ad ce-
nam magnam dei: ut manducetis carnes regum:
et carnes tribunorum et carnes fortium et carnes equorum
et sedentium in ipsis et carnes omnium liberorum ac ser-
vorum: et pusillorum ac magnorum. Et vidi bestiam
et reges terre: et exercitus eorum congregatos ad facien-
dum prelium cum illo qui sedebat in equo: et
cum exercitu eius. Et apprehensa est bestia et cum illa
pseudo propheta qui fecit signa coram ipso: quibus
seduxit eos qui acceperunt caracterem bestie:
et qui adoraverunt imaginem eius: vivi missi sunt
hi duo in stagnum ignis ardentis et sulphuris.
Et ceteri occisi sunt in gladio sedentis super equum
qui procedit de ore ipsius: et omnes aves saturate sunt car-
nibus eorum.

XX

Et vidi angelum descendentem de celo
habentem clavem abyssi: et cathenam magnam
in manu sua. Et apprehendit draconem serpentem an-
tiquum qui est diabolus et sathanas: et ligavit eum per an-
nos mille: et misit eum in abyssum. Et clausit et sig-
navit super illum ut non seducat amplius gentes:
donec consummentur mille anni. Post hec oportet
illum solvi modicum tempore. Et vidi sedes et se-
derunt super eas: et iudicium datum est illis. Et animas
decollatorum propter testimonium ihesu et propter verbum dei.
et qui non adoraverunt bestiam neque imaginem eius:
nec acceperunt caracterem eius in frontibus aut in ma-
nibus suis: et vixerunt et regnaverunt cum christo mil-
le annis. Ceteri mortuorum non vixerunt: donec consum-
mentur mille anni. Et hec est resurrectio prima. Beatus et
sanctus qui habet partem in resurrectione prima: in his
secunda mors non habet potestatem: sed erunt sacerdotes
dei et christi: et regnabunt cum illo mille annis. Et
cum consummati fuerint mille anni: solvetur
sathanas de carcere suo. Et exibit et seducet gen-
tes que sunt super quatuor angulos terre. Gog et
magog et congregabit eos in prelium: quorum nume-
rus est sicut arena maris. Et ascenderunt super la-
titudinem terre: et circuierunt castra sanctorum: et civitatem
dilectam. Et descendit ignis de celo: et devoravit
eos. Et diabolus qui seducebat eos missus est in stag-
num ignis et sulphuris: ubi et bestia et pseudopro-
pheta est: et cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum.
Et vidi thronum magnum candidum: et sedentem
super eum. A cuius aspectu fugit terra et celum: et locus
non est inventus ab eis. Et vidi mortuos magnos
et pusillos: stantes in conspectu throni. Et libri
aperti sunt: et alius liber apertus est qui est vite. Et iu-
dicati sunt mortui ex his que scripta erant in
libris secundum opera ipsorum. Et dedit mare mortuos suos
qui in eo erant: et mors et infernus dederunt mortu-
os qui in ipsis erant: et iudicatum est de singulis
secundum opera ipsorum. Et infernus et mors missi sunt in
stagnum ignis. Hec mors secunda est. Et qui non est inve-
ntus in libro vite scriptus: missus est in stagnum
ignis.

XXI

Et vidi celum novum: et terram novam. Pri-
mum enim celum et prima terra abiit: et mare iam
non est. Et civitatem sanctam ihrusalem novam vidi descen-
dentem de celo a deo paratam sicut sponsam orna-
tam viro suo. Et audivi vocem magnam de thro-
no dicentem. Ecce tabernaculum dei cum hominibus et
habitabit cum eis: et erit eorum deus. Et ipsi populus
eius erunt: et ipse deus cum eis erit eorum deus. Et ab-
stergit deus omnem lacrimam ab oculis eorum:
et mors ultra non erit neque luctus neque clamor neque
dolor erit ultra que prima abierunt. Et dixit qui
qui sedebat in throno: ecce nova facio omnia.
Et dixit. Scribe quia hec verba fidelissima sunt
et vera. Et dixit mihi. Factum est. Ego sum alpha et ω
initium et finis. Ego sitienti dabo de fonte a-
que vive gratis: qui vicerit possidebit hec
et ero illi deus: et ille erit mihi filius. Timidis autem
et incredulis et execratis et homicidis et fornica-

xlv
Singuli
libri
Sponsus

toribus et veneficis et idolatris et omnibus mendacibus
pars illorum erit in stagno ardenti igne et sulphu
re: quod est mors secunda. Et venit unus de vii. an
gelis habentibus fialas plenas vii. plagis novis
simis: et locutus est mecum dicens. Veni: ostendam
dam tibi sponsam uxorem agni. Et sustulit me
in spiritu: in montem magnum et altum. Et osten
dit michi civitatem sanctam ierusalem novam: descen
dentem de celo a deo: habentem claritatem dei. Lumen
eius simile lapidi precioso: tanquam lapidis ias
pidis: sicut cristallum. Et habebat murum mag
num et altum: habens portas duodecim. Et in portis
xii. angelos duodecim: et nomina scripta: que sunt
nomina xii. tribuum filiorum israel. Ab oriente por
te tres: et ab occasu porte tres. Et murus civitatis
habens fundamenta xii. et in ipsis duodecim nomina xii
apostolorum et agni. Et qui loquebatur mecum: habebat
mensuram harundineam auream: ut metire
tur civitatem et portas eius et murum. Et civitas in
quadro posita est. Longitudo eius tanta est: quanta et la
titudo. Et mensus est civitatem de harundine per sta
dia xii. milia. longitudo et latitudo et altitudo
eius equalia sunt. Et mensus est murus eius centum
xl. iiii. cubitorum mensura hominis: que est angeli.
Et erat structura muri eius ex lapide iaspide: ip
sa vero civitas auro mundo: simile vitro mun
do. Fundamenta muri civitatis: omni lapide precioso
ornata. Fundamentum primum iaspis. Secundus saphy
rus. Tercius calcedonius. Quartus smaragdus. Quin
tus sardonix. Sextus sardius. Septimus chriso
litus. Octavus berillus. Nonus topazius. Deci
mus chrisopassus. Undecimus iacinctus. Duo
decimus amethistus. Et duodecim porte: xii. mar
garite sunt per singulas. Et singule porte: e
rant ex singulis margaritis. Et platea civita
tis aurum mundum: tanquam vitrum perlucidum.
Et templum non vidi in ea: dominus enim deus omnipotens
templum illius est et agnus. Et civitas non eget sole
neque luna: ut luceant in ea. Nam claritas dei il
luminavit eam: et lucerna eius agnus est.
Et ambulabunt gentes in lumine eius: et re
ges terre afferent gloriam suam et honorem in illam.
Et porte eius non claudentur per diem: nox enim
non erit illic: et afferent gloriam et honorem gen
tium in illam. Nec intrabit in eam aliquid co
inquinatum: et faciens abominationem et
mendacium: nisi qui scripti sunt in libro vite ag
ni. Et ostendit michi fluvium aque vive splen
didum tanquam cristallum procedentem de sede dei et
agni: in medio platee eius. Et ex utraque parte
fluminis lignum vite afferens fructus xii. per
menses singulos reddens fructum suum: et folia lig
ni sunt ad sanitatem gentium. Et omne maledictum
non erit amplius. et sedes dei et agni in illa erunt
et servi eius servient illi. Et videbunt faciem
eius: et nomen eius in frontibus eorum. Et nox ultra non

erit: et non egebunt lumine lucerne: neque lumine
solis quoniam dominus deus illuminat illos: et regnabunt
in secula seculorum. Et dixit michi. Hec verba fidelissima
sunt et vera. Et dominus deus omnipotens spirituum prophetarum: misit an
gelum suum ostendere servis suis que oportet fieri
cito. Et ecce venio cito. beatus qui custodit verba pro
phetie libri huius. Et ego iohannes audivi et vidi
hec: et postquam audissem et vidissem: cecidi ut adora
rem ante pedes angeli qui michi hec ostendebat.
Et dixit michi. Vide ne feceris: conservus tuus sum
et fratrum tuorum prophetarum: et eorum qui servant verba libri huius.
deum adora. Et dixit michi. Ne signaveris verba prophetie
libri huius: tempus enim prope est. Qui nocet noce
at adhuc: et qui in sordibus est sordescat adhuc: et
iustus iusticiam faciat adhuc: et sanctus sanctificetur adhuc.
Ecce venio cito: et merces mea mecum est: reddere
unicuique secundum opera sua. Ego sum α et ω. primus
et novissimus principium et finis. Beati qui la
vant stolas suas ut sit potestas eorum in ligno vi
te: et per portas intrent in civitatem sanctam. Foris ca
nes: et venefici. et impudici. et homicide. et idolis
servientes: et omnis qui amat et facit mendacium.
Ego iohannes misi angelum meum: testificari vobis
hec in ecclesiis. Ego sum radix et genus david. stella
splendida et matutina. Et sponsus et sponsa dicunt
veni: et qui audit dicat veni. Qui sitit veniat:
et qui vult accipiat aquam vite gratis. Conte
stor ego omni audienti verba prophetie libri huius:
si quis apposuerit ad hec: apponet deus super eum
plagas scriptas: in libro isto. Et si quis diminue
rit de verbis prophetie libri huius: auferet deus partem
eius de libro vite et de civitate sancta: et de hiis que
scripta sunt in libro isto. Dicit qui testimonium
perhibet istorum: etiam venio cito amen. Veni domine
ihesu. Gratia domini nostri ihesu christi: cum omnibus vobis
amen. Explicit liber apocalypsis.

[illegible] xxx [illegible] [illegible] xvj [illegible] | xxi [illegible]

[illegible] xxxj | xxxiij [illegible] xxi [illegible]

G [illegible] mamon [illegible] Johan [illegible]

xxxiij | ix | ix xiij | xiij | viij | [illegible]

R [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] xviij | xij | viij | xix | [illegible] | ii | [illegible] | [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] | iiij | ix | i | iiij | vii | iii | ii

O [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ii | viii | iii | xvj xi

[illegible] [illegible] | [illegible] | [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] xvj | xxviij | xxi

T [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

vi | vi | iiij | iiij | vj | iii | [illegible] xij

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

xvij

M [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] | [illegible] | [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Johan [illegible] [illegible]

Dominica prima in adventu dm̄ Epla
Ro. xiij. f. Scientes q̄r hora ē. fi. Induimini dn̄m
Ewangelium Mt. xxj. a. Cū appropinquasset ihc fi. am
ueit ī nomine. Mt. xj. a. luce. xix. e.
Dn̄ica ſc̄da epla Ro. xv. b. Quecunq; scripta ſunt fi.
in uirtute ſpūs ſc̄i. Ewangelium lu. xxj. e. Erunt signa in sole
fi. uba mea nō trāſ. Mt. xxiiij f. Mt. xiij f.
Dnīca tercia Epla prima Cor. iiij. Sic nos exis
fi. vnicuiq; a deo. Ewangelium Mt. xj a. Cū audisset io
fi. viam tuam an. lu. vij d.
Feria quarta lcō ysa. ij a. Erit in nouissimis
fi. In lumine dm̄ di nr̄i. lcō ysaie vij e. locutus
ē dominus ad achaz fi. eligere bonū. ewangelium lu. j. d.
Missus ē angelus. fi. ſc̄dm uerbū tuū.
Feria sexta lcō ysa. xj a. Egredietur uirga de ra
fi. Cinctorium renū eius. ewangelium lu. primo. Exurg
ens maria abijt fi. salutari meo.
Sabbo lcō prima ys. xix f. In die illa clama
fi. dn̄s deus nr̄. lcō. ys. xxxv a. letabitur deserta
fi. equitaz erit dn̄s opt. lcō ys. xl. c. sup̄ d. d.
sup montē excel. fi. vobis eos d. d. nr̄.
lcō ys. xlv. a. xp̄o meo ciro fi. d. ſc̄a
lcō daniel iij e. angelus d. descendit fi. In for
nace dicentes Epla ſc̄da thes. ij a. Rogamus
vos p aduentū fi. aduentus sui. ewangelium Anno
quinto decimo fi. salutare dei lu. iij. a.
Dnica iiij. Ep. phil. iiij. b. gaudete in
dn̄o semp fi. in xp̄o ihū dn̄o nr̄o. Ewangelium Jo. p̄o e.
Miserunt iudei fi. Johes baptizās.
Vigilia nat. xp̄i ep. Ro. p̄o a. paulus seruus fi. ihū
xp̄i dm̄ nr̄i. ewangelium Mt. p̄o d. Cū eēt desponsata
fi. spiritus sco. In die nat. xp̄i pma missa
epla lcō ys. ix a. ppls q ambulat in te fi.
usq; in sempit. Epla tytū ij e. apparuit gra
fi. in xp̄o ihū dn̄o nr̄o. ewangelium lu. ij. a. exijt edictū
fi. bone uoluntatis Scda missa lcō ys. lxj
a. spūs dm̄ sr me fi. a dn̄o deo nr̄o. Episto
tytū iij e. apparuit benignitas fi. eterne in xp̄o
ewangelium lu. ij. b. pastores loquebantur fi. dictū ē
ad illos Tercia missa lcō ys. lij e. ppt
h sciet ppls fi. salutare di nr̄i. Ep. ebr.
p̄o a. Multiphariam fi. nō deficiet. Ewangelium Jo. p̄o
a. In principio erat ubū fi. gra et ueritate
Dnica infra octave ep. Gala. iiij a. Quanto
tpe fi. heredes p deum. Ewangelium lu. ij f. erat Joseph
et maria. fi. erat in illo. Epla Na q impo ... fi.
In circūcisione dm̄ ep. tytū ij e. apparuit benig
tas fi. In xp̄o ihū dn̄o nr̄o. Ewangelium Mt. ij d. postq
consumati fi. utero sciperetur. Vigilia epyphā
ep. tytū iij apparuit benig. ewangelium Mt. ij
defuncto herode fi. nazareus uocabitur.
In epiphie dm̄ lcō p̄a ad mattu. ys. lx omnes siue
tes. Scda Quecite dm̄. tercia ys. lx surge illu
ep. surge illuminare fi. dn̄o annunciātes. ewangelium
Mt. ij a. Cū natus eēt. fi. regionē suā
Dnica infra oct. ephie ep. Ro. xij a. obsecr
ero uos p mia fi. vnū corpus sumus in xp̄o
ewangelium luce ij f. Cū fcūs eēt ihc fi. dm̄ et hoīes
In octaua ephie epla ys. xxv a. dn̄e deus
meus fi. ubi cū abesti. Ewangelium Mt. iij f.
venit ihc a galilea fi. mi cōplacui
Dnica p̄a post octas ephie ep. Ro. xij c.
habentes donationes fi. consencientes. ewangelium
Jo. ij a. Nupcie facte fi. discipli eius.
Dnica ſc̄da Ro. xij f. Nolite eē prudentes fi.

In bono malū. Ewangelium Mt. viij a. Cū descendisset
ihc de fi. in illa hora. Mt. p̄o f. luc. v. c. le. xiiij.
Dnica tercia Ep. Ro. xiij e. nemini quidq;
debeatis fi. dilco. ewangelium Mt. viij e. ascendente
ihu in nauī fi. obediunt ei. Mt. iiij a. lu. viij d.
Dnica quarta Ep. col. iij e. Induite uos sicut el. fi.
verbis in xp̄o ihū d. Ewangelium Mt. xiij e. Simile est reg. ce.
hoī q se. bonū fi. in horreū meū. Mt. iiij. lu. viij
Septuagesima epla p̄a cor. ix f. Nescitis
q hij q in stadio c. fi. Ciuitatē xp̄i. Ewangelium Mt.
xx Simile ē r. c. h. patrifamilias fi. pauci uero elc.
Sexagesima ep. ſc̄a cor. xj d. libenter suffertis
fi. virtus xp̄i. Ewangelium lu. viij a. Cū turba plurima
fi. In paciencia Mt. iiij a. lu. viij a.
Quinquagesima ep. p̄a cor. xiij a. Si linguis hoīm
fi. caritas. ewangelium luc. xiij f. Assumpsit ihc xij
fi. laudes deo
Feria quarta ep. Joel ij e. conuertimini fi. in gentibus
dicit dn̄s. ewangelium Mt. vj b. Cū ieiunatis fi. retor
tuū Mt. xj d.
Feria quinta ep. ys. xxxviij a. egrotauit ezech.
fi. ptegā dicit dominus. ewangelium Mt. viij. b. Cū intrasset in
capharnaū fi. in illa hora. lu. vij a.
Fa sexta ep. ys. lviij a. Clama ne fi.
dn̄s deus tuus ewangelium Mt. v g. Audistis q dictū
fi. reddet tibi. leui. xix c. exod. xxiij a. lu. vj a.
sabbato Ro. xij c. ep. ys. lviij e. Si abstuleris fi. locutus
ē. ewangelium Mt. vj f. Cū sero eēt factū fi. salui fiebant.
Mt. xiiij e. Jo. vj c. Dnica Inuocauit
epla ſc̄a cor. vj a. hortamur uos fi. oīa possidentes
ewangelium Mt. iiij a. Ductus ē ihc fi. ministrabāt ei
Mt. p̄o b. lu. iiij a. Deut. viij b.
Feria ſc̄da ep. ezech. xxxiiij e. Ecce ego
ipse. fi. iusticia dicit dominus. ewangelium Mt. xxv e. Cū
uenerit filius h. fi. in uitā eternā. Za. ix
Fa tercia lcō ys. lv e. Querite dnm fi. misericordia
dicit dominus. ewangelium Mt. xxj b. Cū intrasset ihc fi. de regno dei
Mr. xj c. lu. xix g. Jo. ij c. ys. lxvj a. Jere. vij a.
Fa quarta lcō exodi xxiiij f. dixit dominus ad mosen
fi. xl. noctibus epla iij Re. xix a. venit
helias. fi. dei oreb. ewangelium Mt. xij e. accesserunt
ad ihm fi. mater ē. lu. xj d. Mt. viij c. Mt. xvj a.
Jone iij a. tercia regum x.
Fa v lcō eze. xviij a. factus ē sermo dni fi. moriemini
dicit dominus. ewangelium Jo. viij. e. dicebat ihc ad eos fi.
nō credit ... Ro. vj c. ſc̄a pe. ij.
Fa sexta lcō eze. xviij b. anima q peccauerit fi.
nā moriemini dicit dominus. ewangelium Jo. v. a. erat dies festus
fi. cū sanū
Sabbato lcō deut. xxvj f. respice de celo fi. sicut locutus
ē tibi. lcō ſc̄a deu. xj c. si custodieritis fi. qum celestium
estis. lcō tercia ſc̄a machab. j f. orones faciebat
sacerdos fi. malo dominus deus nr̄. quarta eccl. xxxvj a. Miserere
nr̄i deus fi. mirabilia tua dicit dominus. v. dani. iij angelus
ep. p̄a thes. v. e. rogamus fi. ē fuerit. ewangelium Mt. xvij.
a. assumpsit ihc petrum. fi. ex illa hora Mt. ix a. lu.
ix d. Dnica Reminiscere ep. p̄a thes.
iiij a. Rogamus uos fi. in scificatione in xp̄o ihū d. n.
ewangelium Mt. xv d. Egressus ihc secess. fi. ex illa hora
Mt. viij a. Feria ſc̄da
lcō danielis ix d. dn̄e deus nr̄ q eduxisti fi. uocatū
ē nomen tuū. ewangelium Jo. viij c. Ego uado et quer.
fi. facio semp.
Feria tercia ep. iij Re. xvij b. factus ē sermo dni fi.
in manu elye. ewangelium Mt. xxiij a. sup cathedrā

fi humiliat exal. mt xiii f. lu xx f.
Feria iiii lco xiii c d dns rex fi cananeu te
ew xx c ascedes ihrlo. fi pmlitis mt x c
lu xiiii f. Fi v lco ie xvii b
maledcs ho q fi sunt dns. ew lu xvi
c. ho qda erat dives fi surrexit edet.
Feria vi lc gene xxxvii a dixt ioseph fii fi
redde pat suo. ew mt xxi f ho qda pla vi
fi eu helbat mt xii a luc xx b.
Sabbo lc xxvii gen a dixt rebecca fi bndo
tua. ew lu xv c ho qd huit duos filios fi
z i uctus e. Dnica octi
ep ephe v. a estote imitatores fi z vitate
ew lu xi c erat ieiciens d. fi custodiunt
mt xii c. mt p d f. Fi sa
ep iiii Rg v a. naaman pncps fi tra tm dno.
ew lu iiii c. Quanta audiuimus fi illorum ibat
mt xiii f. mt vi a. Jo vi c.
Fi iii ep quta Rg iiii a mulier qda clat fi
dvelis ew mt xviii d respiciens i fi septies
luc xvii a. Jo v d. n pda exeo.
Fi iiii ep exo xx c honora prem fi nois mei
ew xv a accesserunt ad ihm fi coinquinat hoiem
mt viii b. act x c z xi b. Fi va
ep ie vii a vbu q fcm e adie fi in selm dno
ew lu iiii f surges ih d sy. fi gogis galilee
mt viii c. mt p f. Fi via
ep num xx a Conuenerut filii fi scificat e i vos
ew jo iiii a venit ihs i ciuitate fi saluator mdi
Sabbato ep dan. xiii a erat vir i babi
fi i ngxit i illa die. ew jo viii a prexit ihs
i mote fi noli peccare
Dnica letare ep Gala iiii e scptu z q m fi
nos libeat ew jo vi abiit ihs trans mare fi e
i mundu mt vi c. lu ix b xiiii
Fi sa ep iii Rg iii c venerut due mlieres fi
iudiciu. ew jo ii d ppe erat pascha fi cet illos
mt xxi b. mt xi b luc xix Fi iii
ep exo. xxxii b locut e ds fi suo ds ni
ew jo vii b iam die festo fi crediderut i eu
Fi iiii lco eze xxxvi c scificabo n meu
fi z eo vb i dm. ep lauamini mudi fi bo tre co-
medis ys pma c. ew jo ix a pteriens ihs vidt
fi z adorauit eu. Fi va
ep iiii Rg iiii c venit mlier suna. fi rursus e
i galgala. ew luc vii b ibat ihs i ciuitate q fi
visitauit plebe s. Fi via
ep iii Rg xvii c egrotauit filius mlieris fi in
ore t. veru e. ew jo xi a erat ci languens
fi crediderut i eu.
Sabbo ep ys xlix c Tpe accepto exaudi fi
obliuiscetis tui dt. ew jo viii b ego su
lux mdi fi hora ei.
Dnica i passioe ep ebre ix c xpc assistes
fi hereditas i pc ih. ew jo viii f quis ex vob ar-
fi exiuit de teplo. act iii a.
Fi iia Jone iii a fcm e vbu dni ad fi ppl
s. dns d. n. ew jo vii c miserut pncipes fi
credetes i eu.
Fi iiia ep dani. vltio f cogregati st babi fi
delacu leonu. ew jo vii a. ambulabat ihs fi
ppt metu iudeor.
Fi iiii ep leui. xix b locutus e ds ad moy fi
leges meas custodite ew jo x d facta e
encenia fi z e i patre. e v. p cor viii b
Fi v ep dani ix a orauit d. obsecro fi opib

sius q fecit nb dns nr. ew lu vii c rogabat
ihm qda phari. fi uade in pace mt xxvi a
mt xiiii a. jo xii a. Fi via
ep ie xvii maledcs ho q cofi. fi ad iuuenciorum suar
ew jo xi f Collegerut poti. fi cu discipulis s.
Sabbato ep ie xviii f dixerut ipii fi tu d ds
ew jo xvii a subleuatis oclis fi z e i ipsis
Dnica i ramis palmar ew mt xxi
a Cu appropinquasset ihs ierco. fi i noie dni
ep phi ii a h sentite i uob q fi z di pris
Passio mt xxvi a scitis q post biduu fi
cu custodibus. mt xiiii a lu xxii. jo xi f z xii a
Fi sa ep ys l d. dixit ys d dns aperuit
m aure fi ew jo xii
a Ante sex dies fi abcis lu x f
Fi iiia ep ie xi d dne demostrasti fi tibi re-
uelaui Passio mr xiiii a erat pascha
fi hostiu monumti
Fi iiii lc ys lxii c dicite filie syon fi nb
dns ds n. ep ys liii a dne qs credidit auditui
fi no peribet dns Passio lu xxii a appro-
quabat dies fi port fuerat reges getiu
dnient eor. lu x. mr x. viii. lu ix. mt ix c z x f
Fi va ep p cor xi d Conuenientibus fi mdo
dapnemur. ew jo xiii a an die fest pas-
fi z uos faciatis. I no e fuius maior dno s.
mt x f lu xxii e
Magna sexta fia lectio prima osee
vi a In tribulatione sua fi holocausta. lco exo
xii a dixit dns ad moysen fi id e transitus dni
Passio jo xviii a Egressus ihs fi posuerut ihm
Vigilia pasche epla sn titulo genesis
primo In principio creauit ds ce. fi q patrarat
lco exo xiiii f fcm e i vigilia matutina fi
dixerut. lco iii ys iiii e apprehendet septe
fi z a pluuia lco iiii ys liiii f hec e he v ber
ditas suor fi i his ad q misi illud d dno o iii au
epla col iii a si cosurrexistis cu xpo fi cu
ipo in glia ew mt xxviii a vespe aute sabb
fi predixit vobis
In die pasche Epla pma cor v a
Expurgate uetus fmn fi z vitatis ew mr
xvi a maria magdalene z fi sic dixit vob
Fi sa ep act x
Stans petrus i medio fi crediderut i eu ew
lu xxiiii b duo ex discipulis fi i fractione pa-
nis ult c
Fi tcia ep act xiii c surgens paulus z manu
fi estis dns ds. ew luc xxiiii c stetit ihs
i medio fi z omnes getes
Fi qrta ep actu iii c aperiens pe. os suu
fi viri pecca. ew. a manifestauit se iteru jo xxi
ad mare tybe. fi surrexit amortuis
Fi qnta ep act viii d angls dni lo s fi re-
debat ceca. ew jo xx b maria stabat fi
z h dixit m
Fi sexta ep p pet iii f xpc semel pro pccis fi
q e i dextra di. ew mt xxviii f vndecim disci
fi usq ad asuma seculi
Sabbo ep i pet p a deponentes omnes fi
mites asuma. ew jo xx a vna sabbi
maria fi amor i vse
In octaua pasche ep i jo v b omne qd
natu fi testi di i se. ew jo xx c cu eet
sero die. fi credetes vita hebatis
Dnica pma post octaus pasche epla

p^a pet^r ij f xp̄c pass^9 fi cuius vestigia. ew^ij
Jo x b ego su pastor bo^9 fi vn^9 pastor
Dnica [..]^a ep̄ j pe. ij d obsec^o vos tanq̄ fi
i xp̄o i^v d^o n. ew^ij Jo xvj c modicu iā n̄
fi tollet a vobis
Dnica [..]^a ep̄ Ja j^o d ome datu opti^u fi creatu
rarū ew^ij Jo xvj a vado ad eu q̄ me. fi an
nūciab^t vob
D^a iiij^a ep̄ Ja j^o f estote factores fi abij^9
sedo. ew^ij Jo xvj f am̄ d. u. siqd petieritis fi
a deo existis
f^a ij rog ep̄ Ja. v f cōfitemi alterutru fi p̄ctor
ew^ij luc xj a qs vrm̄ hēbt amicu fi petentib^9
se mt vij a
In vigilia ascensionis dni ep̄ ephe iiij
b vnicuiq3 n̄r3 fi pleitu^to x^i. ew^ij Jo xvij a
Sublevatis oculis i^9 fi adte venio
In die ascensionis dni ep̄ act j^o a p̄mu
qdē f fi eunte i celu. ew^ij m^r xvj f recube
tib3 xj fi sequētib3 signis
Dnica infra octavas ascē^is ep̄ j^a pe iiij c
estote p̄dētes fi xp̄m d^o n. ew^ij Jo xv g
Cu venerit paraclitus fi ego dixi vob
In vigilia pentec lcō p̄ma Temptavit d^s
abraham fi habitabat ibi. lcō f^a deut xxxj f
scripsit moyses canticu fi vsq3 cōpleu^t. lcō t^a
ys. iiij a apprehendet vij fi aplinnia. l^a q^rta
baruch iij b audi isrl mādata fi cōversat^9
lcō ep̄ act xix a factu ē du appollo fi de regno
di. ew^ij Jo xiiij c Si diligitis me fi me ip̄m
In die pentecostes
ep̄ act ij a du cōplerent^r dies fi magnalia di
ew^ij Jo xiiij f Si quis diligit me fi
sic facio. princeps mundi s^a xij f. xvj c
ephe ij a.
f^a secunda
ep̄ act x f aperiens petr^9 os suu fi
in noie dni ni i^v x^i. ew^ij Jo iij c sic
d^s dilexit mundu fi q^a i deo st facta.
f^a t^ra
ep̄ act viij c Cu audissent apli fi sp̄m s^c.
ew^ij Jo x a am̄ am̄ d. vob fi habundaci^9 hēat
f^a iiij^a lcō Sap p^o
diligite iusticia fi habet vocis ep̄
act ij e stans petr^9 fi salu^9 erit.
ew^ij Jo vj e Nemo p̄t venire fi p̄mdi
vita f^a v^a ep̄ act viij
b philip^9 descedes fi i illa ciuitate. ew^ij
luc ix a Cōvocatis xij fi curantes
vbiq3 m^t x a. m^r vj b
f^a sexta ep̄ act ij e viri isrlite fi ne
cōmoverer. ew^ij luc v c factu ē i vna
fi mirabilia hodie. m^t ix^a m^r ij a
Sabb^o quatuortep lcō Joel ij g. effunda
de sp̄u fi salu^9 erit lcō leui xxiij b locu
t^9 ē d^s ad. Cu i gssi fi mis d^s d^s o. lcō
deut^o xxvj a dix^t mo. audite fi d^s d^s t^r
lcō leui xxvj a dix^t d. admo. fi ppls
me^9 d. d. o. lcō dan iij e angls d^i
fi i fornace dnis. ep̄ act xiij f cōvenit
vniusa fi iplebāt^r gaudio s. s. ew^ij
luc iiij g surges v^t d synago fi regnu
dei. m^t viij c m^r p^o f
In die sce trinitatis ep̄ Ro. xj o alti
tudo diuiciar^u fi i scla sclor. ew^ij Jo iij
a erat ex phariseis nycō fi vita etna
In die corpis xp̄i ep̄ p^a Cor xj c

Ego n. accepi a dno fi corp^9 dni. ew^ij
Jo vj f Caro mea fi viuet i etnu
Dnica p̄ma p^t festu trin ep̄ p^a Jo iiij c
d^s caritas ē fi f^rem suu. ew^ij lu xvj
e. ho qdā e. diues fi surrexerit credet
Dnica scda ep̄ j^a Jo iij b nolite mirari fi
ope t^9 veritate. ew^ij lu xiiij d ho qdā fecit
fi gust. cenā meā. m^t xx a ysa xxv b
Dnica tcia ep̄ j pe. v^{ltie} b humiliami fi
i scla sclor. ew^ij lu xv a erāt appropinquātes
fi penitēti^a agente. m^t xviij b Dnica qrta
ep̄ Ro viij d existimo q^d n̄ fi i x^o d^o nro.
ew^ij lu vj e estote misericordes fi d^o oclo
fr̄is tui. m^t vij a. m^r iiij d
Dnica qnta ep̄ j pe. iij c omes vnani
mes fi i cordib3 vris ew^ij lu v d [illegible]
[illegible] Cu t^rbe ir
rueret fi secuti st eu. m^t iiij f m^r j c
Dnica vj ep̄ Ro vj a quicuq3 baptizati
fi i x^o i^v d^o nro. ew^ij m^t v. Nisi habudauit
iusti fi munus tuu.
Dni vij ep̄ Ro vj f humanu dico fi vita
etnā. ew^ij m^r viij a Cu t^rba multa fi t dimis^t
eos. m^t xv f.
Dnica viij ep̄ Ro viij b debitores sum^9
fi heredes di x^i. ew^ij m^t vij d. attendite a
fl̄is fi i regnu celor. lu vj. f
Dnica ix ep̄ j Cor x^o Non sim^9 cōcupiscētes
fi ut possitis sustinere. ew^ij lu xvj a ho qdā
e d. q. h. villicu fi tabnacla. m^t vj c
Dnica x ep̄ xij a Scitis cu gētes fi put vult
ew^ij lu xix f Cu appropinquaret i^s fi cottidie
i templo. m^t xxj c m^r xj c. Jo ij c ys lxvj a
Je vij b Dnica xj
ep̄ j Cor xv a notu vob faco fi vacua n̄ fuit
ew^ij lu xviij b dixit i^s ad qsdā fi exaltabit^r
t xiiij b
Dnica xij ep̄ ij Cor iij b fiducia tālem hēt^9
fi i glia. ew^ij m^r vij f exiens i^s de finib3 fi
mutos loq.
D^a xiij ep̄ Gal iij d abrahe dcē st fi date credētib3
ew^ij lu x d bti oculi. fi fac similr. m^t xiij c
Job vlt^o a.
Dnica xiiij ep̄ ad Gal v. d sp̄u ambulate
fi cōcupiscēcijs. ew^ij lu xvij c du iret i^s
i ierlm fi fides tua te s. f. leui. xiiij a.
D^a xv Gal vj a si sp̄u viuim^9 fi domesti
cos fidei. ew^ij m^t vj e Nemo p̄t duob3 fi
adiicient^r vob.
Dnica xvj ep̄ ephe iij c obsec^o vos fi i scla
sclor. ew^ij lu vij b ibat i^s i ciuitatē fi plebē
suā
Dnica xvij ep̄ ephe iiij a obsec^o vos ego fi
i scla sclor. ew^ij lu xiiij a Cu i^t^raret i^s i dom
fi exaltabit^r
f^a iiij. qtuortep lcō amos vlt^o f. Ecce dies
veniunt fi q^o d^s di eis d. d. o. ep̄ esdre ix e.
Cōgregat^9 ē ois pp̄ls fi nolite mestici. ew^ij
m^r ix c Rndēs vn^9 mgr. fi orōe t ieiunio
m^t xvij c lu ix c
f^a sexta ep̄ Osee vlt^o a Cōuerte isrl
fi ambulabūt i eis. ew^ij lu vij f rogabat
ieshm qdā phari. fi vade i pace.
Sabb^o quatuortempor p̄phia p̄ma
leui xxiij d. lo^9 ē d^9 ad mo dcē^s fi sabbata vra
lcō le. xxiij f Quīta decima die mēs fi egipti

lco miche vlti c dne ds nr pecate fi atiqs
lco zachari viij d feim e ii sic cogitauit fi
patre diligite · l dani iij et angls · fi d
ep ebr ix a Tabernaclm fi i depetc tueta
ew lu xiij b arbore fia · fi fieber abeo
exodi xx c · Dnica xviij
ep i cor p a gras ago fi i x · ew ma
xxij fi phi audientes fi i trogare | ma xij e
lu x e | deut vi b · Dnica xix
ep ephe iiij fi Renouamini fi pacti
ew ma xx a ascedes i nam · fi hoib |
ma ij a · | lu v c · Dnica xx
ep ephe v c videte quo caute fi i timore x
ew ma xxij a simile e r · fi pauci no ela |
lu xiiij c | Dnica xxi
ep ephe vi e Cofortamini i d fi vbu di | ew
jo iiij fi credit qda ipe et domus ei tota ·
Dnica xxij ep phi p a Cofidim i d
fi fructu iustie | ew ma xviij e sile e r c ·
h r · q noluit ronem fi d cordibz uris |
Dnica xxiij ep phi iij fi imitatores
mei fi i libro uite | ew ma xxij e abe-
untes pharisei fi et di deo | ma xij c | lu
xx d · | Dnica xxiiij ep col p b no
cessam fi cu gaudio i x i d · n | ew ma ix
fi loquente i · ad e ecce princeps fi puella hoc
ma v c | luc viij fi · Dnica xxv
ep je xxiij a ecce dies ueniunt fi in terra sua ·
ew jo vi a Cu subleuasset fi i mudu |
ma xiiij c | ma vi c | lu · ix b · |
In dedicacione templi ep apokalips xxi
a vidi ciuitate scam fi facta oia | ew lu
xix a in gressus i perambulabat fi facta oia
De scis i vigilia sci andree ep eccli x · b
bndco dni sup capt fi cona glie · ew
jo · p c Stabat iohs fi filii hois ·
i die sci andree ep Ro x c corde cre
ad iusticia fi vba eou | ew ma iiij a
ambulans i iuxta fi secuti st eu | ma p c
luc iiij et i q inte a |
Sci nycolai ep eccli xliiij d ecce sacerdos
fi sustuitatis | ew lu xij e sint lubi ura

lucie ep ij cor x f a in glat fi exhibe xpo
ew ma xiij fi Simile e r e thezauro fi
noua et uetra ·
Thome apli ep ephe ij f Jam no estis fi
i spu sco | ew jo xx fi thomas vnus d xij
fi et crediderit
Stefani prothomiris ep act vi d stephanus
aut plenus g fi obdormiuit | ew ma xxiij
fi ecce ego mitto ad uos fi i noie dni | lu xij f
ij pal xiiij e · Johis ewangeliste ep
eccl xv a qui timz dm fi fi hereditabit illu
ew jo vltio f dixit i pe sequere fi testimo ei
Innocentu ep
apoc xiiij a vidi sup mote fi trinu dei |
ew ma ij d angls dni fi qr no st
thome miris ep eccli xliiij f bis iuu · fi
illu dns d · n · | ew jo xij d nisi granu f
fi pr me q e i celi | ma x · fi x xvi fi
Siluestri ep eccli · l · a ecce sacdos magn
fi sustuitatis | ew ma xxv b hoia qda pegr fi
gaudiu d tui | luc xix b | ma xiij g
fabiani ep ebr xi f sci p fide fi i x d mo
ew luc vi c descendes i de mote fi mlte e i celi

ma v a ·
Agnetis ep eccli vltio a Cofitebor t d
fi angustie d d n | ew ma xxv a simile
e r c x · fi neqz hora
Vincencij ep eccli xiiij f bts v q i sapia
fi illu dns ds nr | ew jo xij d nisi
granu frumeti fi pr me q i celis est

visio pauli ep act ix a saulus adhuc
spirans fi q h e x | ew ma xix f dixit
symo petr ad i fi eterna possidebit

purificacio ep malach iij a ecce ego mitto
fi antiq d ds nr | ew lu ij c postq i
plea st fi plebis tue isrl · leu xij a
agathe ep Confitebor | ew · sile r x
dorothee ep Confi · | ew ma xiij fi sile
e r ce thezauro abscodito fi et vetera
ep p a pet j a petrus aplus
fi laude dni i | ew ma xvi c venit i
i ptes fi salutu et i celis | ma viij fi |
lu ix c
Mathie aplici ep act p d exurges petrus
fi cu vndeci aplis | ew ma xi fi Cofiteor
t pr fi onus meu leue | lu x c | ma vl f
jo xij a ·
tome aqnas ep sap vij b optaui
fi amicicie di | ew ma v b vos estis
sal tre fi i regno celoru | ma ix g | lu xiiij
gregorio ep sap vij b optaui
et datus e m fi · | ew ma xxiiij fi vigila
te qr nescitis fi costituet eu | apoca iij a

bndci ep eccli xlv a dilcs do et fi
discipline di | ew lu xi c nemo accedit
lucerna fi illuiabit te | ma v b | t v i d · |
ma iiij d · lu viij c ·
Anunciacio ep ysa xi a egredietur uirga
fi regnu di | ew lu p b missus e angls
fi scdm ubu tuu | deut xxviij a
Ambrosi ep eccli · l · a ecce sacdos
magn fi sustuitatis | ew ma xxiiij fi
vigilate fr e |
georgii ep eccli xxxi b bts v q i uet
fi eccli scor | ew ma xvi fi si quis vult
fi i regno suo | lu x c · iij · viij · lu · 2 jo xj
Marci ewangeliste ep eccl xv a Qui timet
fi he · illu | ew jo xv b ego su uitis fi
implerat | t ego su vitis ura et pr meus
agricola e a |

Pet miris ep ij thymo ij b nemo
militans do fi glia celesti | ew lu ix c
si qs vult fi regnu di | ma x · a et x v f
ma viij fi | jo xij e ·
Philippi et iacobi ep sap v a · stabut
iusti fi sors illor | ew jo xiiij a no
t bet cor · fi ij fratam |
Inuencio sce crucis ep gal · v b cofido
de uobis · fi et e mudo | ew Erat hoio ex phariseis
Johis an portam ep sup natale ·
ew jo vl f dixit i pet sc |
barnabe ep sup thome | ew jo xv d
h e pcept fi det vobis |
Geruasii et prothasii ep sap iij a iustou
aute · fi illor i eternu | ew ma xij a

De Sanctis

Ois pontifex
hebr. v. a. f.
melchisedech

egredie(n)te i(esu) de te(m)plo s(ecundu)m salvus e(ri)t. m(arci) xiiii
a | lu(ce) xxi b
Vigilie Iohis baptiste ep(istol)a ie(remie) p(rimo) b p(ri)(us)q(ua)m
te for(m)arem s(ecundu)m edifices (et) plantes dic(it) | ew(angeliu)m
lu(ce) p(rim)o a fuit i(n) dieb(us) herodis s(ecundu)m plebe p(er)fecta(m)

In die s(an)c(t)o ep(istol)a ysa(ie) xlix a h(ec) d(icit) d(omi)n(u)s audite in-
sule s(ecundu)m q(ui) elegit te | ew(angeliu)m lu(ce) p(rim)o c elizab(eth) i(m)plete
s(ecundu)m redemp(tionem) plebis sue
Iohis (et) pauli ep(istol)a ecc(lesiastici) xliiii c viri mi(sericordi)e s(ecundu)m o(mn)es ca(ro)
s(an)c(t)or(um) | ew(angeliu)m lu(ce) xii a attendite a fermento s(ecundu)m
angelis dei m(arci) x s(ecundu)m m(arci) iiii s | phil(ippenses) p(rim)o a |
Vigilia pet(ri) ep(istol)a act(uum) iii a petr(us) (et) iohis s(ecundu)m
surgerat illi | ew(angeliu)m io(hannis) ult(imo) c dix(it) i(esus) s(imoni) pet(ro)
s(ecundu)m clarificat(ur)us ee(sse)t deu(m) |
In die s(an)c(t)o ep(istol)a act(uum) xii a misit herodes
s(ecundu)m plebis iudeor(um) | ew(angeliu)m ut sup(ra) i(n) kathedra
Comm(em)orat(io) s(an)c(t)i pauli ep(istol)a gal(athas) p(rim)o d notu(m) facio
s(ecundu)m q(uo)d no(n) mentior | ew(angeliu)m m(athei) xix ut i(n) co(n)versione
Margarethe ep(istol)a (et) ew(angeliu)m ut i(n) die lucie
Septe(m) ap(osto)lor(um) ep(istol)a sap(ientie) iii a iustor(um) a(n)i(m)e
ew(angeliu)m m(athei) [illegible] iussit i(esus) discip(u)los s(ecundu)m ascende(re) i(n) na(vem)
s(ecundu)m ve(re) fili(us) dei es
Septe(m) fratr(um) ep(istol)a p(ro)verbior(um) ult(imo) b
mulierem forte(m) s(ecundu)m i(n) portis op(er)a ei(us) | ew(angeliu)m m(athei)
xii g | loq(ue)nte i(esu) ad t(urbas) ecce m(ate)r ei(us) s(ecundu)m soror
(et) m(ate)r e(st) | m(arci) iii g | lu(ce) viii c
Marie magdalene Ca(n)ticor(um) iii a
in lectulo meo s(ecundu)m g(ra)cias ew(angeliu)m lu(ce) vii s(ecundu)m
rogabat i(esu)m s(ecundu)m dilexit multu(m) m(athei) xxvi
a m(arci) xiiii a
Iacobi ap(osto)li ep(istol)a ephe(sios) ii s(ecundu)m iam no(n) estis s(ecundu)m
sp(irit)u s(an)c(t)o | ew(angeliu)m m(athei) xx c accesserunt ad i(esu)m
s(ecundu)m a p(at)re meo
Ad vincula pet(ri) ep(istol)a ew(angeliu)m ut i(n) natale
Inve(n)c(i)o stephi ep(istol)a ew(angeliu)m ut sup(ra) i(n) natal(e)
Domi(ni)ci ep(istol)a s(ecund)a thymo(theum) iiii a testificor s(ecundu)m
ad ve(n)tu(m) ei(us) | ew(angeliu)m ut in die tho(me) aq(ui)no
Vigilia lauren(tii) ep(istol)a ut i(n) die agnetis
ew(angeliu)m ut i(n) die georgii In die lauren(tii) ep(istol)a
s(ecund)a cor(inthios) ix c q(ui) p(ar)ce seminat s(ecundu)m iustic(i)e
v(est)re | ew(angeliu)m nisi gra(nu)m ut i(n) die tho(me) ca(n)tuar(iensis)
Ypoliti (et) socior(um) ei(us) ep(istol)a s(an)c(t)i p(er) fide(m) ut i(n) die
fabiani | ew(angeliu)m attendite ut iohis (et) pauli
Vigilia assu(m)pc(i)o(n)is marie ep(istol)a ecc(lesiastici) xxiiii
b ab i(ni)cio s(ecundu)m de te(m)p(l)o meo | ew(angeliu)m lu(ce) xi d loq(ue)n-
te i(esu) s(ecundu)m custodiu(n)t illud | In die s(an)c(t)o
ep(istol)a ecc(lesiastici) xxiiii b i(n) o(mn)ib(us) requiem s(ecundu)m suavitate(m)
odoris | ew(angeliu)m lu(ce) x g intravit i(esus) i(n) q(uo)d(dam) castellu(m) lu(ce) x
Bernhardi ep(istol)a (et) ew(angeliu)m ut i(n) die benedi(cti)
Bartholo(mei) ep(istol)a (et) ew(angeliu)m ut i(n) die barnabe
Augustini ep(istol)a l ecc(lesiastici) l a ecce sacerdos s(ecundu)m sue
ingrat | ew(angeliu)m lu(ce) xii c sint lu(m)bi ... s(ecundu)m filius
ho(m)i(n)is ve(n)tur(us) e(st) m(athei) xxiiii e apocalips(is) iii a
Decollacio s(an)c(t)i iohis ep(istol)a ecc(lesiastici) xlix a
memoria iusti s(ecundu)m effulsit i(n) te(m)plo | ew(angeliu)m
m(arci) vi c misit herodes s(ecundu)m illud i(n) monume(n)to.
·levi· xviii a
Nativitatis s(an)c(t)e marie ep(istol)a ecc(lesiastici) xxiiii d
ego q(ua)si vitis · ul(tra) p(ro)v(erbiorum) viii · c · d(omi)n(u)s possedit
me s(ecundu)m salute(m) a d(omi)no | ew(angeliu)m m(athei) p(rim)o a lib(er) gen(eracionis)
s(ecundu)m q(u)i vocat(ur) xp(istu)s
Exaltac(i)o s(an)c(t)e cr(ucis) ep(istol)a phil(ippenses) ii a hoc sentite
s(ecundu)m i(n) gl(ori)a dei p(at)ris | ew(angeliu)m io(hannis) xii c n(un)c iudiciu(m)
e(st) mu(n)di s(ecundu)m ut filii lucis sitis | ul(tra)
sic(ut) fulgor exit ab oriente s(ecundu)m no(n) t(ra)nsibu(n)t

Vigilia mathei ep(istol)a ecc(lesiastici) xxxi b b(ea)t(u)s vir
qui s(ecundu)m illu(m) d(omi)n(u)s d(eu)s | ew(angeliu)m lu(ce) · v · c vidit i(esus)
publicanu(m) s(ecundu)m peccatores ad p(e)n(itenci)a(m) | m(athei) ix b
m(arci) ii c
In die s(an)c(t)o ep(istol)a ephe(sios) iiii b unicuiq(ue) v(est)r(u)m
s(ecundu)m plenitudi(ni)s xp(ist)i | ew(angeliu)m m(athei) ix b vidit i(esus) ho(m)i(ne)m
s(ecundu)m peccatores ad p(e)n(itenci)a(m) | osee vi a · levi vii e
Mauricii ep(istol)a (et) ew(angeliu)m ut s(upr)a fabiani
Cosme (et) damiani ep(istol)a ps(almi) xv a ligwa sa-
pientu(m) s(ecundu)m diligit iacob | ew(angeliu)m m(athei) v a videns
i(esus) t(ur)bas s(ecundu)m copiosa e(st) i(n) celis | lu(ce) vi c
Michaelis ep(istol)a apocal(ipsis) p(rim)o a significavit
s(ecundu)m i(n) sanguine suo ul(tra) apocal(ipsis) xii c f(ac)t(u)m e(st) p(ro)eliu(m)
magnu(m) s(ecundu)m (et) qui habitatis i(n) eis | ew(angeliu)m m(athei)
xviii a accesserunt discip(u)li ad i(esu)m s(ecundu)m facie(m)
p(at)ris mei q(u)i i(n) celis e(st) | m(arci) ix s(ecundu)m lu(ce) xxii c
Ieronimi ep(istol)a sap(ientie) x c d iustu(m) deduxit s(ecundu)m
claritate(m) et(er)na(m) d d n | ul(tra) optavi · ut s(upr)a tho(me)
aq(ui)no | ew(angeliu)m nemo accendit ut s(upr)a benedi(cti)
Dyonisii (et) soc(iorum) ep(istol)a iustor(um) a(n)i(m)e ut s(upr)a ew(angeliu)m desce(n)d(en)s fabiani
decus i(esus) de · Luce ewangeliste ep(istol)a e(ccl)i(astici) iii timet
de(um) | ew(angeliu)m lu(ce) x a designavit do(minus) s(ecundu)m merc(e)de sua
m(athei) x b | m(arci) vi b | Miche ii e s(ecundu)m
xi milium v(ir)ginu(m) ep(istol)a [illegible] s(ecundu)m ... | ew(angeliu)m reddet d(eu)s merc(e)de(m)
simile e(st) r(egnum) c(elorum) · x v(ir)g(inibus) ut sup(ra) agnetis
Vigilia symonis ep(istol)a iustor(um) a(n)i(m)e | ew(angeliu)m h(oc) e(st) p(re)c(eptu)m
m(eu)m ut sup(ra) In die symonis ep(istol)a ro(manos) viii
d scim(us) q(uonia)m diligentib(us) s(ecundu)m q(ue) e(st) i(n) xp(ist)o i(esu) d(omi)no n(ost)ro | ew(angeliu)m
io(hannis) xv s(ecundu)m h(ec) ma(n)do ub(is) s(ecundu)m habuerunt me gratis
Vigilia o(mn)i(u)m s(an)c(t)or(um) ep(istol)a apoc(alipsis) v d ecce ego
iohis s(ecundu)m i(n) s(e)c(u)la s(e)c(u)lor(um) | ew(angeliu)m descendens i(esus) ut sup(ra) fabiani
In die o(mn)i(u)m s(an)c(t)or(um) ep(istol)a apo(calipsis) vii a ecce ego io(hannes) v.
a descendente(m) s(ecundu)m fortitudo d(e)o | ew(angeliu)m videns i(esus)
t(ur)bas ut sup(ra) m(athei) v · cosme (et) dami(ani)
Martini ep(istol)a ecc(lesiastici) l a ecce sacerdos magnus
s(ecundu)m suavitatis | ew(angeliu)m homo q(ui)da(m) p(er)egre p(ro)ficiscens silvestri
ul(tra) sint lu(m)bi ut sup(ra) Cecilie v(ir)g(inis) ep(istol)a ecc(lesiastici) nycolai
li · c d(omi)ne d(eu)s exaltasti sup(er) t(er)ra(m) s(ecundu)m b(e)n(e)dica(m) n(omen) d(omi)ni
ew(angeliu)m simile x v(ir)g(inibus) ut sup(ra) agnetis
Clementis ep(istol)a eb(reos) ultio c doctrinis variis
s(ecundu)m p(er)ficiet d(eu)s | ew(angeliu)m vigilate ut sup(ra) gregorii
Katherine ep(istol)a e(ccl)i(astici) iii gratias lucie | ew(angeliu)m x v(ir)g(inibus)
De viduis scil(icet) hedwigis elizabeth
epistola p(ro)verbior(um) ultio b · mu-
lierem fortem quis inveniet s(ecundu)m opera ei(us)
ew(angeliu)m m(athei) xiii s(ecundu)m simile est regnu(m) celor(um)
thezauro abscondito s(ecundu)m nova (et) vetera

Nota ep(isto)las de co(mmun)i s(an)c(t)or(um) primo de ap(osto)lis

In vigilia unius apostoli Ro
viii c Scimus quia diligentibus
Si que est in primo domo mea Eccl
xliiii c Hii sunt viri misericordie Si earum
storum Ephe i a Benedictus et pater
Si habundaret in vobis Evangelium Io
xv d Hoc est preceptum Si meo de vobis
Evangelium xix c Facta est contencio Si xii
tribus israhel Evangelium Mt x c Ecce
ego mitto vos Si hic salvus Plurimorum
apostolorum Ro viii c Scimus quoni-
am diligentibus Si qui est in christo ihesu
Evangelium Io xv e Hoc mando vobis Si
me gratie Unius martiris ii Cor i a
Benedictus deus Si eritis et consolationis
ii thimoth ii a Nemo militans Si in
gloria celesti ii thimo ii Memor est
dominum Si pacientie ii Cor iii d Spec-
taculum facti sumus Si et modo mortuo
Eccl xxxix a Iustus cor suum tradet Si in re-
generatione Sapie iiii e Iustus si mor-
te Si melius illius Eccl xiiii f Beatus vir
qui in sapientia Si illum dominus deus Proverb
iii c Beatus homo qui invenit sapientiam Si vere
convertitur Eccl xxxi Beatus vir qui in-
ventus est Si omnis earum storum Unius
martiris Evangelium Mt xii f Si quis vult
Si in regno suo Evangelium Mt x e Nichil
opertum Si que est in celis Evangelium Mt
x f Nolite arbitrari Si mercedem suam
Evangelium Io xii d Nisi granum frumenti Si
eum pater Evangelium luc xiiii g Si quis
venit ad me Si esse discipulus Plurimorum mar-
tirum Proverb xv a Lingua sapientium Si
ad ?? Sapie iii a Iustorum anime Si
illorum in pace Hebre x f Rememoramini Si
ex fide vivit ii Thess i g Vobis a deo datum
Si que illorum Episola ?? Absterget
deus omnem Si que est mors secunda Sap
x f Reddet deus mercedem Si laudaverunt
pueri Sapie v a Iusti autem in perpetuum
Si dominus deus meus Evangelium luc xxi b Cum
audieritis prelia Si animas vestras Evangelium luc
vi c Descendens ihesus de Si multa est
in celo Evangelium Mt v a Videns ihesus turbas
Si copiosa est in celo Evangelium luc xii a At-
tendite a f Si coram angelis Evangelium Mt
xxiv a Sedente ihesu Si salvus erit
Unius confessoris ii thimo iiii a
Testificor coram deo Si adventum eius
Sapie Ecce sacerdos magnus Si in ordine
suam Hebre ult c Nolumus vanis
Si placentur deus Sapie x c d Iustum
deduxit Si claritatem Eccl xlv b Dedit
dominus confessionem Si gloria israhel ii
thimo iiii b Ego iam delibor Si adventum
eius Hebre vii f Plures facti sunt Si
semel se offerens Evangelium luc xii Sint lum-
bi vestri Si hominis veniet Evangelium Mt

xxv Si vigilate quia Si constituet te
Evangelium Mt xxv b Homo quidam peregre
Si dominum tuum Evangelium marci xiii d Vide-
te et vigilate Si vigilate Evangelium luc
xix b Homo quidam nobilis Si ante me
Confessoris non pontificis Evangelium
luce xi e Nemo accendit lucernam Si illuminabit
Plurimorum confessorum Hebre vii f
Plures facti sunt Si semel se offerens
Evangelium luc xii e Sint lumbi Si hora
veniet Unius virginis Eccl ult a Con-
fitebor tibi domine F
ii Cor x F Qui gloriatur in domino Si
exhibere christo Eccl ult c Beata fisti
super terram Si Eccl
Sapientia laudabit honorem et gloriam Sapie
viii a Sapientiam amavi Si dixi ne
dei Evangelium Mt xiii f Simile est regnum
celorum thes Si nova et vetera Evangelium Mt
xxv a Simile est reg celorum decem Si dies
neque horam De trinitate ii Cor xiii
F Gaudete perfecti Si Cum omnibus vobis
Evangelium Io xv g Cum venerit paraclitus
Si ergo dixi vobis De sancto spiritu
Actuum viii c Cum audisset populus
Si spiritum sanctum Evangelium Io xiiii
c Si quis diligit Si sic facio De
domina nostra Eccl xxiv b Ab initio
et ante secula Si de terra mea Evangelium
luce xi d Factum autem est cum Si cu-
stodiunt illud Evangelium Mt xxv e Stabat
iuxta crucem Si accepit in suam De cruce
phi ii b Hoc sentite in vobis Si in gloria
dei patris Evangelium Mt xx d Ascendens
ihesus Si tertia die resurget De
angelis Apoc viii d Ecce ego mitto
angelum Si in secula seculorum Evangelium
Mt xviii a Accesserunt ad i Si qui est
in celis Pro peccatis Iere xiiii b Si
iniquitates me Si domine deus meus Eze
xviii d Anima que peccaverit Si
dicit dominus omnipotens Ioh io i G Si dixe-
rimus qui peccatum non habemus Si
Evangelium luc v e Videt ihesus pupilli
Si ad penitentiam Evangelium marci xi e he-
te fidem Si nos Pro familiaribus
Gal vi a Si postulaverunt fuit Si le-
gem christi Evangelium marci xiii g Sedens
ihesus ?? Si totum suum Pro tri-
bulatis Iere xiiii d Si iniquitates
me Si ne derelinquas nos Evangelium marc
xi a dicebat ihesus ad dis Si
illorum Pro pace Eccl xxxvi a Mi-
serere mei Si domine deus meus Evangelium

io xiiii s Pacem relinquo vob si Sac
factio Pro iter agentibus Gen xliii
a profectus est ysrahel si dixit dns
omps Ewan luc x a Ecce ego mitto
si Regnum dei Pro infirmis Jacob
vlt e Infirmatur quis in vobis si vt
saluemini Ewan luce iiii s Surgens
ihesus de synagoga si curabat eos
Dominica i p9 trinitate
Feria iiii Ad colo iii Mortificate meb
si iustitia scorum ewan at Nolite putare
si in regno celorum Feria vi Gal iii Abra
ham credidit deo si ex fide vi ewan
luc xviii Impossibile est ut si facere
facimus Dominica ii
Feria iiii Jo i Hec annuncio si et vbum eius
no ewan luc ix Accedentes discipuli
si et samaritani si Feria vi Ad ro iii Arbi
tramur enim si fides eius ad iusticiam
ewan luc viii Venit ihesus ad ihrm si
q sim erat Dominica iii
Feria iiii Ad colos iii Omne qd facitis si
p ihm xpm dnm nrm ewan at v
esto consenciens si cat in iehenam
Feria vi Jacobi ii Nolite in psonam si
prium opamini ewan mar xi Cum in
troisset ihus si fiat fiet ei Dominica iiii
Feria iiii ad phe i Non cesso si i scla sc
ewan at xxii Cum venisset ihus si ptate
hec facio Feria vi Jud i Comone
mo si conseruata est in eternum ewan
at xviii Interrogauerunt ihm si ex
illa hora Dominica quinta
feria quarta Thimo ii Obsecro primu
si in xpo ihu dno nro ewan luc x
Loquebatur ihus si non audierunt
Feria vi Jacob ii Quid proderit si mor
tua aut in semet ipa ewan luc xviii
offerebant ad ihm si non intrabit
in illud Dominica Sexta
Feria iiii Ad hebre xii habemus gra
si in scla sclorum am ewan at x Cum
egressus si et veni seque me Feria vi
Jacob iiii Si aiu amari si faciatis
ewan at v Venit ihus si et oms
mirabantur Dominica septima
feria iiii Ro viii Nichil dapnacois
si in xpo ihu dnno nro ewan at
xvi Accesserunt ad ihm si et sadu
ceorum Feria vi Jacob iiii Sub
diti estote si et exaltabit vos
ewan at xii Abyt ihus si condemp
nassetis innocentes Dominica viii
Feria iiii Ro v Cum adhuc si p
ihm xpm dnm nrm ewan marci
ix Magister vidimus si ex dicunt
Feria vi Ad tessalo i iii Videte
ne forte si deo nro ewan at xxiii

be vob scribe et si et illa no abiit
Dominica ix Feria iiii Ro vi Ne
scitis qm si in xpo ihu dno nro
ewan luc xvii Cum fidelis si apt deu
Feria vi Petri ii Nolite pegnari si
sup vos requiescat ewan luc xi Ro
gabant ihm si sarcinas ix Dominica x
Feria iiii Ad cori xv No oms si
in xpo ihu dno nro ewan luc xxi
Cum iudicis si vniuso orbi Feria vi
Ad colo i Cum cetis si in xpo ihu dno
ewan luc xxi Attendite vob si filiu
hominis Dominica vndecima
Feria iiii Ad cor vi Nescitis qr cor si
domini in corde vro ewan at xii Cum
non est meum si tuis exemplar
Feria vi Ad cori ix Cum liber essem
si facerem saluos ewan luc xiiii Inte
rogatus ihus si congregabat Do
minica duodecima Feria iiii Ad cori
Nos predicamus si mis manifeste
ewan at ix Dimitte illu si et omen
insinuat Feria vi Ad cori x Fugite ab
ydolorum si in xpo ihu domino nro
ewan at vi Cepit ihus si qua tibi
Dominica xiii Feria iiii Ad cori
ii v Scimus qm si p ihm xpm dnm
ewan at xii Recumbentes pharisei si gte fe
rabit Feria vi Ad tessalo i iii Oramus
gras si omnibus scis eius am ewan luc
xiii Ibat ihus si qui erunt nouissimi
Dominica xiiii Feria iiii Cor ii vi
Nolite iugu si p ihm xpm dnm nrm
ewan marci i Venit ad ihm si ad eum
vndique Feria vi Ad thimoth i v Pre
sbiteri qui bn si prem declarabu ewan
luc xii Magr dic fri si deus pascit
illos Dominica xv Feria iiii
Ad colo i Gras agentes si ihus xpc
dns nr ewan at v Audistis qz dictu
si ne autan Feria vi Ad heb iiii
Considerate aplm si fima teneamus
ewan luc xx Hom est in bna decem
si hec facio Dominica xvi Feria iiii
Ad colo ii Videte ne quis si in xpo ihu
domino nro ewan at ix Accedens ad
ihm si seque me Feria vi Ad phi
lip ii Si qua consolacio si in xpo ihu
ewan marci viii Venit ihus si venit
Spiritus Dominica xvii Feria iiii
Amos vlt si Ecce dies veniet si
dicit dominus deus Esdre viii a ~~b~~
~~[illegible]~~ si Congregatus est

iiii^or tpa

fi· fortitudo bra· ewm marci vot·
videns turbas fi· ieiuniis feria vi
osee ult· a· h dicit dominus deus
qui te eduxit fi· meis ewm luc viie·
rogabat ihesum quidam fi· vade in pace
Sabbato i levi xxiii d· locutus est
dominus ad moysen· fi· sabbata vestra
ii levi xxiii fi· locutus est dominus ad
moysen quinto decimo fi· deus meus
iii le michee ult· e· domine deus
in pasce· fi· domine deus
iiii zacharie viii d· factum est verbum
domini ad me fi· diligite
v· daniel iii e· angelus domini fi· in
fornace dicentes · hebreorum ix a· tha
bernaculum factum est· fi· redemptione inve·
ewm luc xiii a· arborem fici habe
bat fi· fiebat Dominica xviii
feria iiii ad cori ii vi dcmiii fi·
templum dei vivi ewm ait xiii
Simile est fi· in horreum meum feria
sexta ad cori necesse quo fi· in spiritu
dei nostri ewm ait xvi simile est
regnum fi· constitutore Dominica xix
feria iiii prima ad thessalo ii state
et tenete fi· per gratiam xpi ewm ait
xvi accesserunt ad ihesum fi· audiat
feria vi iohannis iiii omnis qui credit
fi· vincat mundum ewm ait interro
gatus ihesus fi· ad vos eorum
Dominica xx feria iiii ad
thessalo ii· aii denunciamus fi· ihesu
xpo domino nostro ewm luc xviii cu
factus fi· in regno dei feria vi
iohannis i carissimi omnis fi· et vita
eterna ewm luc vi beati estis fi· mercis
vestra multa Dominica xxi
feria iiii thimoth vi nichil intulimus
fi· ihesu xpi ewm luc vi factum est ut
fi· facerent ihesu feria vi ro v
regnavit mors fi· xpm dominum n·
ewm ait cum venisset fi· cognito
rationes portavit Dominica xxii
feria iiii thimoth i fines· fi·
in xpo ihesu domino nostro ewm marci

xi habete fidem fi· peccata vestra
feria vi ad ephe iiii dico igitur
fi· didicistis xpm ewm marci
iiii videte quid fi· disserebat eis
Dominica xxiii feria iiii
thimoth ii· i noli erubescere· fi·
in xpo ihesu ewm ait xvii cum
venisset· fi· premere te feria vi
ephes v· probate quid sit· fi· te
xpus ewm ait vii conuenit· fi·
traditionem hominum Dominica xxiiii
feria iiii ro xi nolo vos fi· in
secula seculorum amen ewm ait in
terrogavit ihesum· fi· a regno dei
feria vi ro xiiii infirmum· fi· per
ihesum xpm dominum nostrum ewm ait
sicut in diebus fi· venturus sit
Dominica xxv feria iiii
ad tessa gratias agere debemus fi·
ihesum xpm· ewm luc videns
ihesus fi· mortuos suos feria vi
ad hebre habentes itaque fi· dominum nostrum
ewm ait videte vigilate fi· omnibus
dico·

In pri^o erat v̄bū et v̄bū erat apud deum Cū aūt om̄ia per v̄bū facta
essent in creacōn̄. Dum factū est caro vt om̄a per ipm̄ fient in
recreacōn̄ Joh. 1. Cū aūt desponsata esset maria Joseph
Mt 1 Missus est Angelus Gabriel a deo ad v̄ginem luc. 1
Quam cum invenisset Joseph habere de spū scto voluit occulte
dimittere eam Mt 1. Eo tpe exiit edictū a cesare Augusto
vt describeret^r vniuersus orbis ob quam descripcōn̄ ibant singuli
in ciuitatem suam luc 1. Nato itaq; in nocte dno apparuit
magis stella in oriente Mt 2. Eadem q; nocte Angelus
pastoribus apparuit annuncians eis gaudium magnū natum
saluatorem mūdi, qui venientes in Bethleem cognouerūt
de v̄bo qd dictū est eis, luc 2. Transactis aūt diebus
xiii venerūt magi in Jrlm̄, querentes vbi esset qui
natus est rex Judeorum. Ubi q; edocti a scribis qua in
Bethleem xp̄c natus esset, profecti sunt in Bethleem ducatu
stelle quam videant et intrantes domū inuenerūt puerum
cū Maria et adorauerūt eum Munera q; ei obtulerūt
Mt 2. Completis aūt diebus purgacōnis Marie Simeon vir
iustus qui responsum acceperat a spū scto non visurum se mortem
nisi prius videret xp̄m dnī. Cū inducerent puerum Ihm̄ parentes
eius in templum accepit eum in vlnas dicens Nunc dimittis
dne, luc 2. Et cū perfecta essent ea que sedm̄ legem
erant implenda reuersus est Joseph cū puero et matre eius
in Nazareth luc 2. Tunc apparuit Angelus in sompnis
Joseph d. Surge accipe puerum et matrem eius et fuge
in egiptum futurū est enī vt herodes querat puerum ad
perdendum eum, qui consurgens secessit in egiptum Mt 2.
Eo tpe herodes occidit omnes pueros qui erant in Bethleem et in
omnibus finibus eius a bimatu et infra sedm̄ quod didicerat a magis
Mt 2. Mansit aūt Joseph cū matre et puero in Egipto septem
annis et tandem mortuo herode Monitus est per angelum redire
in Nazareth cum Maria et puero Puer aūt crescebat et
confortabat^r plenus sapiencia luc 2. Cum aūt factus esset
Ihūs annorum xii ascendit cum parentibus in Jrlm̄ ad diem
festum Remansit aūt puer Ihūs in Jrlm̄ et non cognouerūt
parentes eius Inuentus q; est post triduum sedens inter
doctores cui dixit ei Mater fili quid fecisti nobis sic
ego et pater tuus &c Descendit q; cū eis et erat in Nazareth
subditus illis Ihūs q; proficiebat etate et sapia coram deo et ho-
minibus, luc. 2 In diebus illis predicat Johannes penitenciam
in remissionem peccatorum et baptizabat Mt 3 mr 1 luc 3
Eo tpe aūt tres secte Judeorum a genere vita hominum et opinion̄
distantes phariseii. Saducei. et Esseii Pharizei.
philateria cartarum quibus decalogus erat inscriptus in bra-
chiis et in frontibus et spinas in fimbriis gerebant. De
futurorum q; animas in alia corpora vsq; ad resurreccōnem transire
dicebant, Saducei negabant resurreccōn̄ putantes animas
simul cū corporibus interire. Essei vita quasi monachi dicebant
Animas omnes a principio creatas pro tpibus expandas hos
omnes Ihūs arguebat de Gehenna vipperarum Mt 3
luc 3 Et tunc interrogauerunt eum pharizei Si esset
xp̄us vel Helias Joh 1. Tunc Ihūs incipiens quasi
annorum xxx venit a Galilea et baptizatus est a
Johanne et apti sunt celi super eum et vox patris audita
est &c Mt 3 mr 1 luc 3. Tunc statim ductus in
desertum a spū vbi Jeiunat et temptatus est Mt 4 mr 1 luc 4
Post hec videt Johannes Ihm̄ ambulantem et dixit Ecce
Agnus dei Joh 1 Quod audientes discipuli duo. Andreas
et petrus secuti sunt eum Andreas aūt adduxit fratrem suum
Simonem cui imposuit Ihūs nomen Cephas id est petrus
Joh 1. In crastina aūt die inuenit Ihūs Philippum et dixit
ei Sequere me Joh 1. Die aūt tercio facte sunt nupcie
in Cana Galilee vbi conuertit Ihūs aquam in vinum quod
fuit inicium signorum eius factorum publice Joh 2. In primo
pascha ascendit Jrlm̄ et eiecit vendentes et ementes de
templo Joh 2. Cum aūt iuxta mare ambularet iuxta mare

tres secte

Ihūs xxx annorum

a ciuitate vendentes
et ementes

Galilee et turbe irruerunt in eum
ascendit in naviculam Simonis et
docuit de navicula turbas et
dixit petro ut laxaret rethe luc
v. Post hec venit Jhesus in
Nazareth ubi die Sabbati in
synagoga legit Spiritus domini super me
luc iiii. Post hec venit in Judeam
et discipuli eius baptizabant
Baptizabat et Johannes in deserto
iuxta Salim et veniebant mul-
tos ad Jhesum. Unde turbati
sunt discipuli Johannis
invidia quos redarguit de
illo capitulo tercio. Johannes in
[illegible] arguebat Johannes herodem
propter herodiadem propter quam incarcera-
tus erat cum herodes capitulo xiiii
capitulo vi. Audiens autem Jhesus
reliquit Judeam et abiit
iterum in Galileam et habitavit
in Capharnaum in finibus
Zabulon et Neptalim capitulo
predicans penitenciam agite capitulo iiii
capitulo i. Et hic fuit annus sue
predicacionis primus.

Anno secundo primo die ad sermo-
nem cum turbe multe
ascendit in montem et docuit
omnes discipulos dicens eos
Beati pauperes spiritu capitulo v.
luc vi. Ibidem fecit sermo-
nem magnum precepit discipulis
ut predicarent et dedit eis
potestatem eiciendi spiritus immundos
et curandi languores capitulo vi
et vii. Cum autem descendisset de
monte curavit leprosum dicens
ait Nemini dixeris capitulo viii.
capitulo i. luc vii. Et cum intrasset
Capharnaum sanavit puerum Cen-
turionis capitulo viii luc iiii. Ibidem
ingressus in Synagogam eiecit
ab homine demonium spiritum capitulo i.
luc iiii. Et protinus egrediens
de Synagoga intravit in
domum Petri et sanavit socrum
eius capitulo viii capitulo i. Inde
intravit civitatem Naym et
suscitavit ante portam filium
unicum matris sue luc vii. Et
tunc exiit fama de illo et
offerebant sibi infirmos et
sanabat omnes capitulo xiiii capitulo i
luc iiii. Rogabat autem eum
quidam phariseus ut manducaret
cum illo. et ingressus domum
pharisei discubuit. Ubi mulier
peccatrix attulit eo alabastrum
unguenti et stans retro secus
pedes Jhesu lacrimis cepit
rigare pedes eius. Magdalena
ista fuit et peccatrix luc vii.

Suscitavit filium vidue

Maria Magdalena lavit
pedes Jhesu

Et accessit unus scriba dicens magister sequar
te quocumque ieris. Vulpes foveas habent
capitulo viii luc ix. Alium vero dixit dominus
Sequere me. At ille dimitte me
sepelire patrem meum capitulo viii luc ix.
Ceteris vero dixit Sequar te sed permitte
mitte renunciare hiis qui domi sunt.
Cui dominus Nemo mittens manum
ad aratrum luc ix. Et cum ascendit
in naviculam et dormivit sed orta
tempestate excitatus est a discipulis
et imperavit ventis et mari et facta
est tranquillitas capitulo viii. capitulo iiii.
luc viii. Cum autem venisset trans fretum
in regione Gerasenorum occurrerunt
ei duo demoniaci capitulo v. quorum
unus adoravit eum dicens Quid nobis
et tibi Jhesu fili dei? venisti
ante tempus torquere nos? capitulo v.
luc viii. Et misit demones in
porcos capitulo viii luc viii capitulo v.
Ille autem qui curatus fuerat
rogabat Jhesum ut esset cum
eo. Cui dixit dominus Vade in domum
tuam ad tuos. Abiit in
Decapolim et mirabantur omnes
capitulo v luc viii. Jhesus autem
ascendens in naviculam redijt
in civitatem suam scilicet Capharnaum
ubi sanavit paraliticum a quo
remissa per tegulas demissum capitulo
ix capitulo ii luc v. Inde
ascendens in Judeam vidit
filium Alphei in theolonio
nomine Matheum quem vocavit
et secutus est eum capitulo ix.
capitulo ii luc v. Cum vero re-
diret in Galileam transiens per
Samariam venit ad puteum
ubi Samaritane dixit ad mulierem
Samaritanam Johannes iiii. Inde
veniens in Chana Galilee ro-
gatus est a regulo ut sanaret
filium eius incipiebat enim mori.
Cui dominus filius tuus vivit et
sanatus est puer ex illa hora
Johannes iiii. Post hec fuit
Levi convivium Jhesu in domo
sua in quo publicani et
peccatores cum Jhesu discumbentibus
reprehenderunt hoc pharisei
capitulo ix capitulo ii luc v. Inter-
rogaverunt et alii discipulos quare
non ieiunarent. quibus dominus
respondit. Numquid possunt filii
nupciarum. capitulo ix capitulo ii luc v.
Post hec pharisei petebant signum
[illegible] est a domino [illegible]
prava et adultera luc xi.
Sine extollens vocem mulier de
turba dixit Beatus venter qui
te portavit. Cui dominus Quinimmo
luc xi. Et cum quidam venit
et frater eius [illegible]
foris volentes [illegible] et extendens
manum super discipulos dixit hii sunt

Dormi-

Vocavit Matheum

De Samaritana

Signum Jone

Hic incipiunt interpretationes hebraicorum nominum incipientium per A litteram

Aaz apprehendens uel apprehensio.
Ad testificans uel testimonium.
Adar de preatio uel depreatio.
Alma uirgo abscondita uel absconsio uirginitatis.
Aara montana uel mons fortitudinis.
Aaron mons fortis uel mons fortitudinis siue montanus.
Aroniet montes robusti uel montium fortitudo mea siue montani aut montes eorum.
Aars sol uel lumen siue luminare aut illuminatio.
Aabath de precio uel tempore eius siue tu agri aut temporalis tuus.
Aaz apprehensus uel fortitudo seu fortis aut apprehendens.
Azeria patruus uel patruelis siue apprehendens dominum aut fortitudo domini.

Abba pater uel paternitas syrum est uel hebreum. Vide supra a serabi.
Abbacuch luctator fortis uel luctator rigidus seu amplexans. Vos aut superior eorum.
Abadia seruus domini uel seruiens domino.
Abatiga pater sollempnus uel patris sollempnitas seu patris locutus seu patris locutio.
Abara perdens uel pater habundans quod aliter (?) . . . meus habundantia.
Abara pater eius uel paternitas eorum.
Abana pater gratus uel lapide collige.
Abani patris torrens uel pater commotus siue pater . . . aut pater gustans me.
Abaiisa pater gustus domini uel pater gustans domini.
Abana suscitans deus uel suscitauit dominus siue pater suscitans dominum aut pater uigilans domino.
Abarim pertransiens aut pertransitio seu motus sensitiua siue motus . . .
Abaron pater suscitans dolorem uel pater uigilans mutationis siue pater suscitans . . . aut pater uigilans . . .
Abaires parentes uel reparatio seu patrimonium aut patrimonia mea.
Abda seruiens uel seruitium siue seruus eius uel seruiens ei.
Abdas seruus meus uel seruiens michi siue seruitus mea uel seruitium . . . michi.
Abdiel seruus dei uel seruiens deo.
Abdemelech seruus regis uel seruiens regno siue seruus regis aut seruitus regnator.

Abdenago seruus tacens uel seruiens taceo siue domini auxilium adiutor aut auxiliator.
Abdeserius meus uel seruiens michi.
Abdies seruus domini uel seruiens domino siue domini testis aut domino electus.
Abdiel seruus domini uel seruiens domino.
Abdo seruus eius uel seruiens ei.
Abdon seruiens eis uel seruus eorum.
Abdo seruus merens uel seruus inutilis.
Abdon seruus inutilis uel seruus . . .
Abdo serua ancilla dolens uel . . . mutando.
Abed seruus ipse uel seruiens ipso.
Abdia seruiens domino uel seruientium domini.
Abel consurgens uel contritio.
Abel luctus uel pariens seu uanitas aut miserabilis.
Abela contritus est uel contritio eius siue lugens eum aut miserabilis.
Abelga uapor uallis uel luctus deuorans.
Abelmahin uanitas habitans uel luctus inhabitantium.
Abelmeola uapor uallis salse uel luctus parturientium seu uanitas domicilis aut miserabilitas mutationis.
Abelmeula uapor uallis salse uel luctus parturientium seu uanitas domicilis aut instabilitas inhabitantis.
Abelsathim uapor spinosus uel luctus germinis seu miserabilis positio aut uanitas resurrectionis.
Abenbonem lapis pollicis eorum uel lapis in . . .
Abeneder lapis adiutorii quod in medio eorum uel lapis auxiliator.
Abenezer lapis in eo uel pater lucidus.
Aber quasi tu uel certamen siue particeps uel participatio.
Aber . . . uel tumor . . . aut . . .
Abesalon pax patris uel pater pacis siue pacis luctus aut patris amaritudo.
Abesan pater habundans uel patris consilio.
Abethan patris depulsio uel uia explorationis.
Abethsechim . . . uel uanitas.
Abgatha pater tangens quod quamuis uidente uel patris tactus uidentis.
Abia pater domini uel patris domini siue dominum paternitas aut ubi pater fuit.
Abiabel pater domini dei uel paternitas domini dei.
Abiahil pater meus exultans uel patris mei . . .
Abial pater . . . uel . . . exaltatio patris mei dispositio.
Abialbon patris mei super intelligens uel patris mei super intelligentia.
Abiam patris mei tempus uel pater meus eorum.
Abiasaph pater meus colligens uel patris mei collectio.
Abiasaph pater meus congregans uel patris mei congregatio.
Abiathar pater meus uos uel pater . . . congregatio mea siue pater meus perditus suscitans.

aut pater meus peccato uigilans.
Abida pater meus sciens uel patris mei scientia.
Abidan pater meus sciens eos uel pater meus scientia eorum.
Abidae patris mei sciens uel patris mei scientia.
Abidan pater meus iudex uel patris mei iudicium.
Abiel pater meus deus uel patris mei deitas.
Abiem patris mei uiri uel pater meus uir . . . mis.
Abiezer pater meus fortis uel patris mei auxilium siue patris mei separatus aut patris mei sanctificatio.
Abiezri patris mei auxilium meum uel pater meus auxiliator meus.
Abigabaon pater collis uel . . . pater meus . . . siue pater meus . . . uel pater meus collis merentium.
Abigail pater meus exultans uel patris mei exultatio.
Abigal pater torris uel pater . . . siue patris mei . . . uel patris mei inuolutio.
Abiel pater dei meus deus uel patris mei . . .
Abilina lugens uel plorans siue luctus aut . . .
Abilmei lugentes uel plorantes quod ploratio . . . seu uanitas aut miserabiles.
Abilmei lugentes uel plorantes seu uanitas aut miserabiles . . .
Abimabel pater meus a deo uel pater meus exaudiens domini.
Abimelech pater meus rex uel patris mei regnum.
Abimi pater mensure uel pater mensuratus siue pater fuit aut pater erit.
Abanadin patris mei decus uel patris mei . . .
Abanadab patris uotum uel quod in mocio pater meus spontaneus.
Abinoem patris mei fidelitas uel patris refectio.
Abira pater meus magister uel patris mei magisterium.
Abiram pater meus excelsus uel pater meus exaltatus siue pater meus sublimis aut patris mei exaltatio.
Abiron pater meus magister . . . uel pater meus magister . . . siue pater meus magister . . . aut patris magisterium.
Abisa pater salutis uel patris salutare.
Abisa pater meus sacrificans uel patris sacrificium siue patris mei incensum aut patris mei holocaustum.
Abisai pater salutis meus uel patris salutare mei michi.
Abisai pater meus incensum uel patris sacrificium meum.
Abisai pater meus superfluus uel patris mei rugitus.
Abisag patris mei incensum uel patris mei holocaustum.
Abisue pater meus cantans uel cantilena patris mei siue pater meus loquens

aut pater meus locutio.
Abisur. pater meus rectus. vel pater meus directus.
Abisai. pater meus robustus. vel pater meus angustiatus. sive pater muri eorum. aut patris mei aetas.
Abical. pater meus eorum. vel pater meus iterum vocatus. seu patrem meum apprehendens. aut patris mei apprehensio.
Abiu. pater ipse. vel pater ipse.
Abiud. pater robur. vel patris rubor. seu patrum aut pater viri iste.
Abner. pater lucerna. vel patris lucerna.
Abihel. pater interrogator. vel patris amplexus.
Abraham pater videns populum. vel pater videns multitudinem. seu pater multitudinis aut pater multarum. Subauditur gentium. non est enim in nomine.
Abram. pater excelsus vel pater exaltatus seu pater sublimis aut patris sublimitas.
Abrech. pater delicatus vel pater tenerum. ipse est ioseph. qui praefectus egypto. aut cor tener. ac delicatus etate.
Actus. factum est. pater sanitatis. merito sapientie et plenitudine sapientialis.
Absolon pax patris. vel pater pacis. seu patris luctus aut patris amaritudo.
Absolon patrem meum pacificans. vel patris mei amaritudo.
Absamas pater egressus domini. vel patris habitaculum domini.
Abur patris lumen vel patris ignis seu patrem incendens. aut patris aptio.
Ahiu lucens plaga.

Achab frater patris. vel hic post a fluentas paternitas.
Achan frater patris sui. vel fraternitas paterna.
Acharob iniuste vel demolitio.
Achabim decem vel scorpiones.
Achara soror laborans. vel soror sine soror domini. aut frater eius.
Acharehel frater laborans vel frater civis seu frater domini aut frater eius dominus.
Achan fratres laborantes vel fratres seu frater domini. vel umbraculum sive soror laboris. aut fraternitas eorum.
Achal omnia. vel in omnibus. seu frater eorum aut fratris commixtio.
Achan labor vel necessitas seu conturbans insidians aut fraternitas eorum.
Achamoth frater sapientie vel frater sapientialis.
Achan tribulator vel necessitas.
Achan necessitas vel tribulatio.

Achiran tenens vel apprehendentes seu tenens gratiam. vel apprehensio.
Achar merens vel tribulator. seu tumultuans. aut pulsio. populi seu putens eorum aut turbatio eorum.
Acharan tacens gratie. vel turbans glorificatus.
Achaia infernus vel paenitentia.
Achaicus frater vel migrans. seu fratrum.
Acharon impastus vel quasi augmentum gregis pastura. seu frater aut erudito.
Achabortie impastus vel quasi tristitie pascua gregis. sive filios. aut eruditi ta multitudinem.
Achas tenens aut apprehendens. seu consilius visionum aut apprehendens.
Achazias apprehendens quasi tenendi dominum. vel apprehensio domini. seu quasi tenens domino aut apprehendens visionem domini.
Achasib frater lupus vel frater devorans. seu tenens lupum. aut apprehendens capacitatem.
Acsa claudicans. vel factura.
Achsaph clauda collectio vel factura. vel recentio congregationis sive humilis aut humilitas.
Achorbs. dissipans. vel disterpens. sive demoliens. aut inficiens.
Acerochi. dissipans me vel disperdens me seu demolitura mea. aut infectio mea.
Acheta. suscipiens eum. vel susceptio eius.
Achelmedach. ager sanguinis vel ager sanguineus. hebreum est non hebreum.
Acherub in cognoscere vel intellige seu scies ultitudinem aut scientie multitudo.
Achi frater meus. vel fraternitas mea.
Achia. umbraculum sive frater domini. aut fraternitas domini.
Achiam frater gentium aut fratris populi sive umbraculum eius aut propinquorum.
Achias nocens vel tribulatio. seu frater domini aut domini fraternitas.
Achie umbraculum vel in collibus.
Acha suscipiens eum. vel susceptio eius mea.
Acsa suscipiens eum vel susceptio eius.
Achim flexus vel plorans seu frater.
Achimaas fratris mei consilium vel fraternitas eorum vel fratris mei assumptio.
Achimas frater vel reductus. vel filius mei.
Achiman frater meus. vel productio. vel frater meus quomodo.
Achimelech frater meus rex vel fratris mei regni.
Achimoth. frater meus mortuus vel fratris mei desertio.
Achinaam frater decor. vel frater decor.
Achinoen frater decus vel fraternitas delectabilis.

Achior. filius mei lumen. vel filius montani. seu filius mei foramen aut fratris mei iracundia.
Achis frater vel quomodo.
Acel frater vel fratres. mi.
Achisamech frater meus roborans. vel fratris mei firmamentum.
Achisameth. frater adiuvans. aut fraternitas adiutor. seu fraternitatis structura. vel fraternitatis erectio.
Achitob frater meus bonus vel frater mei,
Achitophel. frater vel ruens. fraternitas. vel frater mei ruina.
Achitophel frater meus cadens vel frater meus. seu frater meus cogitans.
Achitel. stultitia vel mendacium seu frater meus devorans. aut fratris mei hostia.
Acho. humilis vel usque huc. sive humilitas aut recensio.
Achoe humilis vel usque huc seu tenens eum. aut humilitas eius.
Achore humilis vel usque huc. sive humiles aut recentia.
Ochos humilis vel usque huc sive humilitas aut recentio.
Achobor. mures vel devastatio.
Achor turbatio vel tumultus sive putens. aut pulsio.
Achor fratris lumen. vel filius altitudo seu filius foramen. aut fratris tragedia.
Achon retentio vel apprehensio. seu tenens vel apprehendens
Achsal. humilis gentium vel humilitatis congregatio.
Achipha. humilis subditus vel humiliatio.
Achus. tenens consilium vel humilis consiliator.
Achim tenens lineam vel humilitas lignea.
Achil. retentio vel derelicta. seu vindicatio. aut iniustitia.
Achiba merens eius. vel stultitia eius. seu tenens eum. aut derelicta eius. hic post ad idem

Ada testificans vel testimonium.
Adad testis. vel patruus sive fortitudo. aut patruelis
Adada testis eius. vel usque ad testimonium. sive fortitudinis eius. aut patruelis eius.
Adadimon. decem nomina grece vel adadimon legis factio latine.

Adadezer decorum auxilium. seu separatus separator.

Adadezer testimonium. fortitudinis et paruuli. susscitatio. aut testimonium suscitationis.

Adaglam. congregans eos. congregatio eorum.

Aday robustus uel sufficiens. siue testis meus. aut fortitudo mea.

Adaia seruiens domino. uel testimonium domini.

Addaia. fortis domini uel testificatus domini.

Adan seruus laborans. uel testimonium laboriosi.

Adaia testis laborans uel testimonium laboriosi.

Adam testificans uel testimonium eorum.

Adam homo aut terrenus. siue indigena uel terra rubra.

Damabym uel terra siue terrena. uel desiderabilis.

Adame. contestes uel sanguinei. ex plurimo.

Adami magnificans. uel quia est magnificentia siue seruiens ipso meo.

Adar testificans ipsum meum.

Adar grex uel ipsis.

Adar pallium uel sublimis seu testis uigilans aut seruus suscitator.

Adar pallium uel magnificans seu testis uigilans aut seruus suscitator.

Adarsa. noua uel nouitas. seu testis facture. aut seruus blasphemantis.

Adasa. testificans solem. uel seruus illuminator.

Adasbe seruus fortis. uel testis angustans. seu seruiendum potare. aut testificans sagittam luminis.

Adgamyne sordes. uel testis sordidus.

Adonatha seruus donator. uel testificans consummationem.

Adrach. stola et decorus. siue indumentum. aut indutio.

Adrayim mundans pessimos uel mundatio pessimorum.

Adramalech stola regis uel decor regni. siue rex indutus. aut regnator decorus.

Abdenabel. seruus prophetans uel testificator prophete.

Ader grex effusus. uel exaggerans. siue testis uigilans aut seruus colligens.

Adesa facture eius. uel seruus placator siue seruus nouitatis aut testificatio sanctificationis

Adenia seruus domini. uel testificans dominum.

Adiehel grex dei. uel oues diuine seu decoratio domini. aut indutio dei.

Adiemeleth. stola regis uel decor regni. siue rex indutus. aut regnator decorus.

Adremon testis sublimis. uel seruus excelse.

Adrezer stola fortis. uel decor separatus seu decor auxilium aut indumentum suscitationis.

Adi. seruus meus uel testimonium meum.

Adiada seruiens testibus. uel fortitudo testium.

Adiel seruus dei. uel testis contestationis domini.

Addin seruiens cause. uel testis iuditii.

Adina seruiens ei. uel testis iudicii.

Adino tenellus uel indicatus delicate seu fortis uidere aut fortes [illegible]

Adithaym. seruitus duplex. uel testificatio.

Admas gentes mala. uel pessimorum seu decor siue aut indico plasmationis.

Adriel populus dei. uel oues diuine seu decorans domini. aut indutio dei.

Ado uel addo. seruus uel testis seu seruus domino aut fortitudo eius.

Dozer seruus uigilans uel fortis suscitator

Adoch seruitus tenens. uel testificationis apprehensio.

Adollam congregans eos. uel congregatio eorum seu testium aque. aut testificatio.

Adollamites. congregantes eos. uel [illegible] uel congregatio. seu testis aque. aut testificator in aqua.

Adom seruiens eis. uel fortitudo eorum.

Adomim rubra. uel ascensus rubrorum. ille locus. ubi tenellus et sanguinum. quo descendit homo. cum ab Ierusalem descendebat in Iericho et incidit in latrones.

Adon seruus merens. uel testis uiuificans seu fortis uiuit. aut fortitudo uiuit.

Adonay dominus uel dominator

Adonaya. dominus dominans uel domini dominatio.

Domas dominator dominus. uel domini dominatio

Donibezech. dominus iniciens uel dominus fulgurans. siue dominus dominator congestans. aut dominus dominator uanum conceptus.

Adonicam dominus calidus. uel dominator calliditatis.

Adonirum dominus exaltatus uel dominator sublimis.

Donisedech. dominus patris uel dominator iustitie.

Depsiche libertas. uel gaudium.

Ddor seruus generans uel testificatio generationis.

Adulam testimonium eius uel [illegible] dominum decor excelsi. uel generatio excelsa siue decor excelsi. aut fluuius exaltatio.

Dhuram. turma exaltata uel fluuius exaltatus. seu decor excelsi aut fluuius exaltatio.

Adamemia uisio Israelis uel uidens [illegible]

Athies a secunda E

Aggia. messa uel inuentiua siue sollempnis aut festiuitas eius

Aegyptus tenebre uel angustia. seu tribulatio coangustans. aut tribulationis coangustatio

Aegyptii. tenebras uel angustiantes. seu tribulantes coangustantes aut tribulatores. coagulatores.

Aeglon. inuencula uel uacca. eorum seu uacca merens aut inuencula merens.

Aelam uestibulum uel ante fores. seu postes aut supliminare.

Aelamite uestibula. uel ante fores. seu postes. aut supliminaria.

Aelam. apposita uel abiecta. seu despiciens aut comparata.

Aelamite apposite uel abiecte. seu despicientes. aut comparate.

Aemoth. calerie. uel ossilitate seu tabule mortis. aut ossilitate mortuorum.

Aena. fons uel hominum. seu fons eius aut oculus eius.

Aendor fons generationis. uel [illegible] generatorum

Aeneas pauper uel miser. seu [illegible] aut [illegible].

Aenganym. fons ortorum uel oculus [illegible]

Aenon. fons eorum uel oculus eorum.

Aderin acuens lapides. uel acuati lapides

Aeldreloy terra deserta. uel terra inculta. seu terra merens. aut terra inutilis.

Aetham. ualida. uel antiquus siue ascendens. aut fortitudo.

Aechi obstupefaciens. uel pereciens. seu terror patris mei aut obstupefaciens pater meus.

Aethiopia. tenebre et caligo. seu tenebrans aut caligans

Aethiops. tenebrosi. uel caliginosi. seu tenebrantes aut caligantes.

Echonodolath. uia inferior uel uiantes inferius. hic post a

Affrayim hymnus eorum uel uolatus eorum. seu liberans eos. aut securitas eorum. Sequitur F.

Afam hymnus eorum. uel uolatus eorum seu liberans eos. aut securitas eorum

Afam hymnus uel uolatus. seu liberans pauperes. aut securitas gratie.

Afani hymnus mea. uel uolatus meus. seu liberans pauperes meos aut securitas gratie mee.

Afar terra uel puluis. siue hymnus aut fodiens.

Afar puluis suscitans. uel hymnum uobis. seu liberans uigiles aut securitas.

suscitator.

A. Faza terra eius vel pulvis eius, sive humus eius, aut fodiens eum.

A. Fara pullus suscitans eius, vel humus vigilie eius, seu vigilantes liberans aut securitas suscitator eius.

A. Fara taurus vel vitulus, sive pulvis eius, aut fodiens eum.

A. Faraym fodiens humum vel pullus fluctus.

A. Faraim pullus suscitans eorum, vel humus vigilie eorum, sive vigilantes eos liberans, aut securitas suscitator eius.

A. Farim fodiens mare vel maris effossio.

A. Farim pullus suscitans eos vel humus vigilie eorum vel liberans vigilantes eos aut securitas suscitator eorum.

A. Farsa terra digna vel fodiens elevationem seu libaitas solis aut libans illuminatos.

A. Farsatei terrem digne vel fodientes elevatos seu libere solis aut libantes illuminatos.

A. Fassual tellus calvata vel terra salutis seu pulvis suscitans salutem aut humus vigilans salvationi.

A. Fasdechi securitas vel libertas seu libum germen aut securitas resurrectionis.

A. Fachias iudicans dominus vel iudicium domini.

Fech gemuit vel gemencia, sive continet aut furor novus.

A. Foch continebit vel apprehendet, sive continens vel apprehensio.

A. Focha continebit eum vel apprehendens eum, sive continencia eius aut apprehensio eius.

A. Foe furor alienus vel vita dissipata seu vitans dissipans aut vite discussio.

A. Fechi mutabit vel adinvitandus seu suscitans aut excludens.

viiii

A. Fer humus vel fodiens seu pullus aut vitulus.

A. Ferezei separati vel absque muro, seu fodientes omnia aut vituli fornicantes.

A. Fesi in finibus vel in extremis.

A. Fes dammim in finibus rubentium vel in extremis ascensionis rubor.

Fesses libere egrediens vel securitas egressionis.

A. Ffia liberatus dominus vel libaitas domini.

A. Ffrica feret vel augustata.

Ffricam feret vel annotati.

A. Ffiba colligens rete vel congregans congregationem seu liber egressus aut securitas egressio.

A. Ffich securitas vel liber, sive securitas aut libaitas.

A. Ffon volans inimicus vel volatus meorum seu libere murmurans aut securitas inutilis.

A. Ffonite volantes inimicus vel volando in

entes seu securi inutiles aut libere murmurantes.

A. Fus volans consilio vel volatus consilii seu libere consiliens aut securus festinator.

A. Fuch eius indumentum vel eius declinatio.

Fuchei eius indumenta vel eius declinaciones.

A. Ga festiva vel sollempnis. **hic**

A. Ga locutus vel meditans seu meditatio aut locucio. **G a secundum G.**

.Gaba festivus patris vel sollempnitas patris.

A. Gabus invicem exultans vel exultationis aucta.

A. Gad planctus egypti vel planctus egyptiorum seu securitas festiva aut sollempne te

A. Gad domus vel tectum seu festum est firme sollempnitas aut festiva sollempnitas.

A. Gadite domata vel tecta sive sollempnes festive aut sollempnitate.

A. Gagai questio vel festivitas seu locutiones mee aut meditatio mea.

A. Gia vitula vel iuvencula aut festum.

A. Gad quena vel querens sive erat eius festum suscitans aut sollempnitas suscitate.

A. Gareth advene vel coniunctio seu festa suscitantes aut sollempnitates vigilantium.

A. Garaz advena multarum vel consilio devotatorum sive festum magistri mei aut sollempnitas magistri mei. Generatio.

A. Gee questio vel solemnis seu festivitas aut sollempnitas. Gee quod vel sollempnis seu meditatio.

A. Gebaduo vel sollempnis patris vel festivitas

A. Bedgad. Astrictus circumstancias fedo.

A. Bgedgad festiva securitas fedus sive sollempne testis actionis.

A. Bgelon sollempnis candor vel anunciata iniquitatem meam.

A. G. Ggeus festivus vel sollempnis seu sciens me aut querens consilium

aut letus festinator.

A. Ggi quod vel sollempnis vel sciens me aut festivitas mea.

A. Ggia querens dominum vel sollempnitas domini.

A. Gia sollempnis domino vel festivitas domini.

A. Girtemmon fons fidelis vel fons ecclesie seu fons congregans aut fons in alorum grator.

A. Grippa congregans subito vel congregatio subita.

A. Gath advene vel incola sive advenientis vel incola meus.

A. Git festinat sollempnis seu meditatio aut locucio.

A. Gitte festum vel sollempnes sive loquentes aut meditantes.

hic principium littere h.

A. Hab frater patris vel securitas paternitatis.

A. Haron campi vel aulones seu valles grandes aut valles campestres.

A. Halac mons divitens vel mons levis vel limpidus sive lubricus.

Hamon sapientia vel sapientissimus.

Hana filius odor vel fratris odoris.

A. Harhel secundum grecos vel fratris exercitus dei ipse est vir cognatus moysi cum tetro.

A. Harel festa vel sol seu siccitas aut ariditas.

A. Haz patruus dominus vel patruelis domini, sive apprehendens dominum aut fortitudo domini.

A. Herbabim hebreorum vel transeuntium seu transitus aut transitores eorum.

A. Hes vabrachin vel infecunditas.

A. Hen declinans vel declinatio.

A. Hesam voluntas vel consilium seu iunctam aut consilio ego.

A. Hi fraternitas vel frater seu vallis aut quod.

Hi invicem vel vivit seu vita vallium aut questio vite eius.

A. Hia frater eius vel vir hes seu vita est aut vivite.

A. Hira circuiens eam vel vallis seu vita vallium eius aut quod vivere.

A. Hyakim certus vel certior lapides vel vallis fremens aut quod malicie.

A. Hapalon admittens vel admiratio seu vita tremens aut vallis inimicans.

A. Hyas vita plasmata vel vita fratris seu frater suscitans aut sive plasmacio.

A. Hizad virens gloria vel vita gloria seu frater meus gloriosus aut fratris mei gloriatio.

A. Hie similitudo vel obumbratio seu fratris obumbrans aut similitudo uberum.

A. Hiel vivens deo vel vivens domini seu vita vallium dei aut questio vite divine.

A. Hiore vallis amica vel vita amica seu frater meus amicus vel fratris mei amicicia.

A. Hiezer frater meus fortis vel frater meus auxiliator seu vita vallium separatorum aut quod vite separationis significationis.

A. Hilam dolens vel parturiens seu artifices vel aut vestibulum.

A. Hiloch frater rivens vel frater ligatus seu vallis declinans aut invenatio.

A. Hiluch vallis medica vel questio nobilis, seu frater iudicium aut frater marcus.

nobilitas.

Achyman vita qualis vel questio que: seu frater eius aut fraternitas quomodo.

Achymelech vita regis vel vallis regia. seu frater meus rex. aut frater mei regnum.

Ahyn fons vel oculus.

Achynadab frater sponte: vel frater spontaneus. seu vita vallium spontaneorum. aut ego vite spontanee.

Ahim frater merens vel frater [illegible] seu vita vallium dolentium. aut ego vite [illegible].

Ahiram vallis excelsa. sive vita exaltata. seu frater meus sublimis aut frater mei exaltatio.

Ahyram sculptor vel persculpens.

Ahyramite sculptores vel sculpentes.

Ahiroth sculptum vel sculptura.

Ahysamech frater mei electio vel frater mei erectio. seu fratrem meum adiuvans. aut fratrem meum roborans

Ahyesar frater mei princeps vel fratris mei levamen. seu vita vallium principis. aut ego vite angustiantis.

Ahinadab frater meus bonus vel fratris mei bonitas. seu vita vallium differentium. aut ego vite deserte.

Ahos spina vel compunctio.

Ahorites spinosus vel compungens.

Ahozaban spina sapientie vel compunctio intelligentis

Ahoyman perturbatus vel perturbator seu pungens extra aut spina extra. hum similem vel iniquitas. hic post

Ai vultus vel devorator a sequitur vultus eius vel devorator [illegible] ans eum.

Aiath ultra vel condempnatio seu vel declinans aut devorator peccatorum

Aitham fratris stringens vel fratris mei resurrectio. seu vultus callidus aut devorator calliditatis.

Aiel vultus dei vel devorator dei.

Aiiath dolens vel parturiens seu vultus iustus aut devorator declinans.

Ailonita vel adiuvans sive non erant ursi aut non ursi fuit.

Ailus vel vir vel devorator vinum declinatus.

vini non erant ursi vel non ursi sunt

Aym mutus vel ydolatur

Aymam ydolum gratum vel mutus donatio. vel vultus equus ad devorator quomodo.

Ayn fons vel oculus.

Aymasim oculus vel vultus devorator eorum. vel devoratio pulcritudinis.

Aynagallim oculus vitulus vel fons vitulorum dans. sive oculus revelatus aut fons distinctionis

Ayon vultus merens vel vultus iniquus. seu devoratus murmur aut devorator muri:

Ayn civitas vel oppidum.

Aysanes civitas solis. vel oppidum illuminatum.

Aysnoth desertio vel adductio.

Ach condempnatus vel condempnatio

Ariod vir inclitus vel devorans gladium. hic post A sequitur L.

Ala conuectio vel consedentis. sive infirmus. aut infirmitas.

Alab lacteus vel dulcedo.

Alach lubricum vel pertrica.

Ala carnalium fermentum [illegible] vel convectio [illegible] principes

Alay latitas vel lassitas eius sive lenitas eius aut latitudo eius.

Alaia laxitas eius vel lassitas eius seu lenitas eius. aut latitudo eius.

Alam infirmans eos vel convectio eorum.

Alanach despiciens vel [illegible] indignationem.

Alathon despectio vel desuper infinitudine sive infirmans eos dolor aut eos mittens eos iniquitas.

Alas convectio vel fermentum.

Alasan [illegible] vel offirmatum seu mittens [illegible] aut fermentatio [illegible]

Albalbon [illegible] dolor vel [illegible] [illegible] intelligens

Alchym fermentum vanum consilium vel consilians callidum festinationem.

Ale confessio vel confitens sive infirmum aut infirmitas.

Aleph mille vel doctrina temptatio mille.

Alephsin ignis vel igneus. seu doctrina mandati aut milia temptationum.

Allel laus vel laudatio.

Alleluia laudate dominum vel laudatio domini

Alexander seu alexandria alleviatur tenebras vel auferens angustias tenebrarum.

Alexandria alleviatus tenebras vel auferens angustias. tenebrarum

Alexandrini tenebras alleviantes vel tenebrarum angustias auferentes.

Alphatis bitumen vel aqua bituminis

Alpheus doctus vel docilitas sive fugitivus aut millesimus.

Alian [illegible] domini vel despectio gentis.

Alban [illegible] vel [illegible] vel suplimitatibus

Almath seu almoth vel indignatio

Almathan contemptor domini vel despicientes donatore.

Almod [illegible] despiciens.

Almod [illegible] palatarum vel despiciens olyburia.

Almoth vel indignatio.

Alloes seu alloes laus factura vel laudatio plasmatoris

Alloes laus facturarum vel plasmatio vel laudatio.

Alloy laus doctoris vel lotus merentis. sive laudator mittens aut laudator

Alua despiciens vel [illegible] [illegible] sive contemptus aut despectio

Aluam contempnens eos vel despiciens eos. seu contemptus est aut despectio eorum

Aluam contemptus vel despiciens sive contempnens eos aut despectio eorum

Alus fermentum vel conuectio. seu contempnens consilium aut despectus festinator hic post A sequitur M.

Am gens vel populus meus. [illegible]

Amma gens mea vel populus. [illegible]

Amaa gens eius vel populus eius. seu ipsi testis aut ipsum testificans

Amaad ipsum testificans vel ipsi testificatio.

Amad [illegible] adhuc vel populus serviens. sive populus testis. aut [illegible] testimonio

Amadach populus serviens. [illegible] vel populus testificatus tempore

Amrador populus testes [illegible] vel populus serviens generationis.

Amal gens [illegible] vel populus confidens. sive populus infirmus aut populi despectio

Amalach [illegible] princeps vel [illegible] seu gens [illegible] carcer vel populus desertus carceratus.

Amaloch gens bruta vel populus lambens

Amalechite gentes brute vel populi lambentes

Aman inquietus vel coangustans eum seu [illegible] eum aut coangustatio eius

Amaniche inquietus vel coangustantes. seu [illegible] aut coangustatio eorum

Amasa populus donatus vel populi [illegible].

manente ipso donans vel ipsi gratificatores.

Amanaz dubitans vel mensura, seu ipsius eius, aut gens quomodo.

Amanante dubitans vel mensura eorum, seu gentes quas aut ipsius [illegible].

A. emansame dubitans fulciens vel mensura electionum, sive ipsius dono adiutus aut ipsius gratificatore firmatus.

Amaraphal dicto cadens vel dicens ut caderet, seu ipsius cura deo aut ipsius meditatione [illegible].

Amaram tenuilentus vel rubicatus candidus, sive ipsius laudatus, tritico aut ipsius adunatus.

Amanas dicente domino vel album domini, seu gens suscitans dominum, aut ipsius vigilans domino.

Amarite dicentes domino vel alba domini, seu ipsi domini suscitantes, aut ipsi domino vigilantes.

Amas furor vel indignatio, seu ipsum tollens aut ipsius plasmationis.

Amasa furor eius vel indignatio eius, seu sustollens gentem aut ipsa res plasmatio.

Amasai furor eius meus vel indignatio eius mea, seu gentem in sustollens aut ipsi plasmatio mea.

Amasi furor meus vel indignatio mea, seu ipsum tollens in, aut ipsi plasmatio mea.

Amasias seu Amasyas, indignans domini vel furor domini, seu gentem sustollens domino, aut ipsius plasmator dominus.

Amasai indignans domini vel furor domini, seu gentem sustollens domino, aut ipsi plasmator domini.

Amach [?] vel indignatio, seu ipsius donatus aut ipsius consummatus.

Amach iitas vel indignatio bilis, seu parvi, aut ipsius temporalis.

Amacha iitas eius vel indignatio bilis eius, seu ipsius declinans eum, aut ipsius fratris eius.

Amachs ipsius peccans vel indignator rigidus.

Amachi iitas mea vel indignatio bilis meae, seu ipsius peccans vincibus, aut ipsius declinans.

Amachia iitas mea domini vel fidelitas mea domini, sive ipsius peccans, aut ipsius declinans dominum.

Amachim iitas vel indignatio bilis eorum, sive ipsius peccans eis, aut ipsius declinans eos.

Amachims iitas eorum vel indignatio bilis assumpte, seu ipsius peccans [illegible] aut ipsius declinans assumptionem.

Aman ipsum abiciens vel ipsi abiectio.

Amans ipsius abiectus vel ipsi abiectio, seu [illegible] concupiscibilis vel concupiscens.

A. [illegible] ipsius [illegible] eos aut ipsius [illegible].

Amen vere vel veritas, seu fiat, vel certe, aut fideliter.

Amella ipsum tollens vel ipsi ablatio.

Amesia ipsum levans domini vel ipsi sublevatio domini.

Amesech ipsius amens vel ipsius plorans, seu ipsi gemitu, aut sepulchri resurrectio.

Ameta luctus vel indignatio, seu ipsi domini, aut ipsius protectio.

Amechen ipsius ascendens vel ipsi fortitudo.

Amechi luctus meus vel indignatio mea, sive ipsius meam, aut ipsius obstupefactus.

Amphilot ipsius ore moriens vel ipsius ore corruens.

Amim gens mea vel ipsius meus.

Amia ipsius domini vel ipsi dominatio domino.

Amiel ipsi meus deus vel ipsius nis.

Amiunhel ipsi deus meus vel ipsius mei dei.

Aminadab ipsius meus sponte vel ipsius meus spontaneus, sive ipsi mei [illegible], aut ipsius nis mi urbanus.

Aminod ipsius meus inclitus vel ipsius.

Amisaddai ipsius meus sufficiens vel gloriosus eius, vel ipsi mei sufficientia.

Amithal calefaciens eos vel calefactio eorum, seu ipsius meus irroratus, aut ipsi mei irroratio.

Amiud ipsius meus inclitus vel ipsi mei gloriatio.

Amisadab ipsi mei fluens torrens vel ipso meo torrens fluxio.

Amnes robustus vel fortis, sive ipsius fugitivus, aut ipsi mei temptatio.

Amnob parcens vel sustinens, sive ipsius dilectus, aut ipsi amplexio.

Amoch ipsum tenens vel ipsi [illegible].

Amolum flos farine, hebraice vel de florata farina.

Amon honans vel omnibus, sive nutriens aut fidelis.

Amon donans vel nutritus, sive donatio aut in aris fervens.

Amon ipsius dolans vel ipsius [illegible], sive ipsius tentans aut ipsi [illegible].

Amon [?] ipsius pater eorum vel ipsius meronis, sive filius gentis mei, aut filius ipsi mei.

Amona comprimens eum vel coangustatio eius.

Amona ipsius parens eius vel ipsius meror eius, sive filius gentis eius, aut filius ipsi eius.

Ampons comprimens me vel coangustatio mea.

Amnon ipsius parcens ei vel ipsius meror mei.

Amonite comprimentes me vel coangustantes me.

Ammonite ipsi parentes mei vel ipsi dolor meorum, seu filii gentis mei, aut filii ipsorum meorum.

Amoralequent vel amaricans, sive ipsius [illegible], aut ipsi illuminatio.

Amorei amari vel loquentes, seu ipsi [illegible], aut ipsi illuminati.

Amos fortis vel potens, sive [illegible], aut vir robustus.

Amosonorant vel fortitudo, seu ipsum avellens, aut ipsi avulsio.

Amosa fortis eius vel potens eius, sive [illegible] eius, aut fortitudo eius.

Amosa vir robustus ei vel onus, seu ipsum avellens, ei aut avulsio ipsi huius.

Amoch calefactio vel calefaciens.

Amochdor seu ammodor calefaciens generationis vel calefaciens generationem.

Amochdor eandem in expectatione.

Amphiatus ipsi malleum vel ipsius malleator, sive ipsius ore malleans, aut ipsius ore contundens.

Amraphel dicto cadens vel dicens ut caderet, sive ipsius cura mihi deo, aut ipsi meditamentum dei.

Amram ipsius excelsus vel ipsi celsitudo, sive ipsius exaltatus, aut ipsi exaltatio.

Amramite ipsi excelsi vel ipsi exaltati.

Amri amaricans vel lacessens, sive ipsius magister, aut ipsi magisterium.

Amsy ipsius indigens vel ipsi dimicatio.

l' xxv° ad stayd'. sive arguit passus. a° xxii passus

Asmanehel gratia dei. uel
Asmehar' spiritus pascens. uel spiritus abi
gens sive spiritus explorator ascensi
onis.
Asmihel. celestis dei uel spiritus deus est deus.
Asmul spiritus dolens. uel spiritus parturiens.
Asmula spiritus dolens eius uel spiritus parturiens eius.
Asmulite spiritus dolentes uel spiritus parturientes.
Asmuchil celestis tres uel celestis tres.
sive spiritus irrorans aut spiritus irrorationis.

Assa donatus. hic post a se
uel gratificatus. quitur.
sive donum aut gratificatio.
Assma gratia uel videns sive donans aut
donatio.
Asabatha. uel humilitas sive donum pa
tris aut gratificata paternitas.
Asala via eius uel humilitas eius. sive
donum patris eius. sive gratia parturienti.
Asachem humilis vel stringens seu do
num calidum. aut gratificata cali
ditas.
Asaceb cognoscitur uel cognominatio.
Asachim nomen in vocem uel humiliatio
rectores sive monte collis sublima
mi aut sublimitas. retinuerit.
Asaemicha gemoris uel nunciatio commocio.
Asaphilim. cadentes uel violenti.
sive gigantes. aut gratia declinantes.
Asas nunciatio commotus est uel nuncia
est commocio ista. sive donatus uite
aut gratificatus fulcrorum.
Asam nubes uel obumbratio sive
donum spiritus. aut gratificatio eorum.
Asamalech. donum regum uel responsio
regis. sive donans regnator aut
gratificatio regia.
Asamim. respondentes aque uel grati
ficationes aquarum.
Asam donum gratie. uel donata gratificatio
Asanehel. gratus deo. vel responsio dei. sive
cui donatur. aut cui est donatus
deus.
Asanech dono inveniens. uel gratia parti
cularis. ... dius.
Asinam donatus in uel gratificatio
Asuamas donum gratie. uel donatus.
Asamas videns. uel gratificatio domini
gratie domini uel gratificans gratie dominum
Asamim videntes aquas uel donationes aque
Asas donans uel donatus seu gratia tolleris
aut videns blasphemationem.
Asach gratia uel videns. seu gratie factus. aut
responsio temporis.
Asatha. videns eum. uel gratificans eum
seu gratie factus ei aut gestio temporis.

Asachim videntes uel gratificans eos seu
gratie factus eorum aut gestio temporis eorum.
Asachim humilitas vana. uel responsio vana.
seu monte collis. aut humiles regionis.
Asachoch gestio uel obedientia. sive videns
signo aut gratificatio designans dominum.
Asachochia gestio domini uel obediens domini.
Asachoc videns signo domini aut gratificans designans.
Asachoche videntes uel obedientes. sive vide
res signo aut gratificantes designantes.
Asdecas videns papilio. uel decor illatione
sive decor aut secundum grammaticam. ethimologia
apocopa. anapodoxis. i. quarto initium.
Asdemus videns pabulo. uel decor
ad standum sive cogitantis passionem.
aut responsio passionis.
Asebgala. sollicitante uel humilia
tio sive sollicitans valles. aut hu
milians colles. Cordianus
Asegeb aut uel videns sive ...
Asey me quid commotus in. uel quo
quid commotio mea. querens.
Aseliab. domini deus patris uel gratificans domini.
Asem circuli uel corone seu ferens.
Asle in domum meum. quando pugna
uel gratificatio mea. tor
Aser lumen uel illuminatio seu dono in
gilans. aut gratifica
tione constringens.
Asge domini scriptorum uel gratificatio
pastoris
Asthad gratia uel responsio. sive videns
testibus aut gratificatio servitutis.
Asi pauper uel egenus seu domini meum.
aut gratificatio mea.
Asia. domini dominus uel gratificans dominum.
Asiam domini spiritus. uel eorum gratia.
Asiel donatus deo. uel gratificans domini.
Asium gratificans eos. uel paupertas eorum.
Aslo gratia donans eos uel gratificans eos sive dolor eorum
Aslob dono fluens uel quasi labor eorum.
gratificatio servientis.
Aslon donator meroris uel gratificatio seu
gratie invenit aut gratificationem communitatis.
Asophas dans consilium. uel dantis consilium
Asoc pauper silens uel pauperis silentium.
Asochia paupertas silens uel paupertas
tis silentium
Asochem pauperum silentium uel paupertate
silentes.
Aspi dantis laudem. uel dantis laudatio.
Aspatudem donum laudantium. uel dan
tis laudationem
Asula dolens uel parturiens.
Asum donum vanum uel gratificatio sepulcri
hic post a sequitur ⁊.

Acceri fidus uel cubitalium
ad meditans uel gloriosus.
Ochi spina uel compunctio.
Ochite spinosi uel compungentes.
Ochiban spina sapientie uel compunc
tio intelligentis.
Ochiman perturbans seu pungens
eius sive pungens quomodo. hic post
och nobilitas uel generatio. a sequitur p.
Apphaym crescens eorum uel ululatus
eorum.
Aphatam. liber onager uel continens
fervente
Apphiama liberalis spiritus domini. uel continens
ipsum dominum.
Apolles congregans eos. uel congregatio eorum
Apphia libera uel libertas. sive gignens augmenta.
Aphisor libera uel fortis libertas.
Apollo mirabilis uel admirandus.
Apollophanes mirans fame uel admi
rabilis contemplator
Appollonia disciplina uel sinagoga eorum
Appollonius miraculum uel admirabilis.
Apolles congregans eos uel congregatio eorum
Apostolus missus uel legatio.
. presbiter aggrediens. uel conveniens congressio.
Apsila conveniens fortitudine. uel leuis
consistentibus. hic post a sequitur q.
Aquila dolens uel parturiens.
seu dolor aut parturitio.
Ar suscitatio
uel vigilie.
Ara electus uel electio. seu vigilans ex.
aut suscitans eum.
Arab insidie uel calliditas seu vigilans
pater. aut suscitans pretium.
Araba insidie eius. uel calliditas eius.
sive suscitans pretium filium. aut vigi
lia patris eius.
Araba muta uel vespera sive occidens aut in
habitabilis.
Araba plena uel campestris seu deserta aut
occidentalis.
Arabath deserta tempore uel planities
prestans sive suscitans pretium pocti. aut
vigilans patris declinans.
Arabathite deserta tempore uel planities
pretium sive suscitantes pretium pocti. aut vi
gilans patris declinans.
Arabes humiles uel occidentales. sive
calidi. aut insidiatores.
Arabathenem humile robur uel de
serta fortitudo. sive suscitans patrem
robustum aut vigilans patris fortium dominus
Arabia callida uel insidiatrix. sive hu
milis. aut occidentalis.

Araboth plana vel humilia sive campestria aut equalia.

Arach longitudo vel longanimitas. sive suscitans fratrem. aut vigilia fratris.

Aratheus longitudo consulens. vel longanimitas festinans. seu vigilans fratris consilii. aut suscitans fratrem festinantem.

Arachi longitudo mea. vel longanimitas mea. seu vigilans frater meo. aut suscitans fratrem meum.

Arachites longus vel longanimitas. seu vigilans frater consilio. aut suscitans fratrem captivum.

Arad. descendit vel descensio. sive suscitans descendentes. aut suscitans descensionem.

Arad descendens vel descensio. sive suscitans servum aut vigilans servo. testimonio.

Arada descendens eis. vel descensio eius. seu vigilans servituti. aut suscitans testimonium. i.

Arada mutatio vel ad mutatio. sive obstupuit. aut admiratus est.

Aradi deponentes. vel depositores. seu vigilans servituti mee. aut suscitans testimonium meum.

Aradius deponens consilium. vel descendens festinanter seu vigilans servituti festinantis. aut suscitans testificationem consilii.

Aradius admirans vel obstupescens seu invidentiator meus sufficiens. aut invidentiatoris mei sufficientia.

Arado miraculum vel depositio. sive suscitans servum. aut vigilia testificationis.

Arapha suscitans terram. vel vigilans fodiens. que fodientes

Arachite suscitatores vel vigilantes.
Arachat negotiator vel negotiatio seu vigilans vite. aut suscitans pavorem.

Araia eligens dominum. vel electio domini seu vigilans domino. aut suscitatio domini.

Aral suscitans nervorum. vel vigilans conscendens. sive suscitans contemplantem. aut vigilia despectionis.

Aram. suscitans excelsum. vel vigilans exaltationem.

Aram seu aram. res cum archa vel res cum capsa.

Aran suscitans gentem ei vel vigilia ipsi eius.

Arama excelsa vel irascens seu detectans eum. aut detectio eius. r

Aramathay. deiciens eum. vel deiectio eius. seu detectae pavidus. aut excelse consummationis.

Aramalech suscitans gentem regi vel vigilia ipsi regem.

Aramalech excelsum regnum. vel electus rex. seu detector regni. aut iracundia regis.

Aram res cum archa. vel res cum scapsa. sive suscitans excelsum aut vigilans exaltationem

Aran adiuvans canticum. vel laus fluminis. seu suscitans domum. aut vigilans gentem

Araon laus fluminis. vel arca. seu suscitans domum unquam aut vigilans gentem.

Ararath. mons vel collis vel mons vel creatus sive suscitans constructionem descendentem. aut vigilans testimonio descendentem.

Arari mons vel sublimitas. seu vigilans vigilio meo aut suscitans suscitantem me.

Araree montani vel sublimes. seu vigilantes vigilio meo. aut suscitatores suscitationis mee.

Aras elatio vel superbia. sive suscitans suscitantem. aut vigilans plasmationem.

Arachis artifex vel artificium.

Araab testimonium descendens. vel conspectio descensionis. sive suscitans pecus aut vigilans operatus.

Arabal bruchus vel locusta. sive bruchus pecus sive locusta temporalis. ar

Arbachite locuste vel bruci. sive bruchi peccantes. aut locuste temporales

Arbachis locusta unum. vel bruchus alius. sive bruchi pavidi. aut humilitas stupor.

Arbee terra vel terror.

Arbeliel suscitans vetustatem. aut vigilia sine aspectione

Arbi locusta vel bruchus. sive bruchus meus aut humilitas mea.

Arbo bruchus vel usque huc. sive humilis aut humilitas eius.

Arboth humilis vel campestris. sive bruchi retinens. vel bruchi retentio.

Arbona locusta unum. vel bruchus inutilis. sive humilitas merentium aut retentio doloris eius.

Archab. insidie vel insidians.
Archad insidiator servus. vel insidians testimonio.

Archelaus agnoscens leo. vel agnitio leonis.

Architaroch. mora corone vel longitudo circuli.
Archiurus insidie oris vel longitudo operis. sive insidie dilatate. aut insidiarum dilatatio

Ardon suscitans indices vel vigilia indicatoris.

Area eligens eum vel electio eius. seu suscitans descendentem aut vigilia descensionis.

Areba plena vel campestris seu deserta aut inhabitabilis

Arebia humilis domino. vel retentio domini.

Arella. insidians vel insidiatio.
Arbna humilis pulchre vel insidians pulchritudo.

Ared descendens aut descensio. sive ascensus montium vel ascensus saltuum.

Arech longitudo vel longanimitas

Arechon. longanimitas merens vel longitudo unum. seu admirationis possessionis. aut descensio negationis

Arephi suscitator mensure. vel vigilia dissolutionis.

Areli. declinans me vel declinatio mea. sive suscitans domini mei aut vigilia dei mei.

Areliite declinans te. vel declinatio consilii mei sive suscitantes dominum meum. aut vigilantes deo meo.

Arem acervum lapidum vel lapideus acervus.
Areu filius meus vel filiatio mea seu suscitans fontem. aut vigilia oculi

Ares electus vel electio. seu suscitans fasturam. aut vigilia plasmationis

Aroch stupor vel descensio. sive suscitans pavorem. aut vigilia vite:

Arocha stupor eius. vel descendens eius. seu suscitans pavorem ei. aut vigilia vite eius.

Arocha stupor eius. vel descendens eius. cato

Aroma. archa vel repositio.
Arphasa suscitans terminum vel vigilia transgressionis.

Arphasei. suscitatores. terminorum vel vigilia transgressionum.

Arphath sanans vel saltans sive salutans aut saltatio.

Arphaxath. sanans vel sanans depopulationem.

Arga mensura vel mensurator

Argob maledicens. excelsum vel maledictas sublimitatis

Ariday. suscitans dilectum meum vel
vigilia amatoris mei.
Aridacha. leo donatus vel leonis domus
sufficiens.
Ariel leo deus. vel leo dei.
Arihel leo dei mei vel leo dei mei.
Ariph vigilia gentium floridi. vel sci-
tacio [illegible] vocelle.
Aram acervus lapidum vel lapides acervatim.
Arimatheas altitudo eius. vel excel-
tatus est ipse.
Arimathia suscitans domum domino vel
vigilia donationis domini.
Arith ebrietas vel ad solitudinem redigens.
Ariopagus seu ariospagus summa
sollempnitas vel summe sollempnitati.
Ariopagita. summe sollempnitatis vel
summitas sollempnitatis.
Arisay leo temptans. vel leonis tep-
tatio.
Aristarcus suscitans coronam vel
mons facture superflue.
Aristobolus suscitans dolorem vel
suscitatio gentium.
Arma sublimis vel consurgens.
sive sublimitas. aut consurrectio.
Armagedon. mons elatissimorum
vel mons globosus. sive consurrec-
tio celi. aut consurrectio superi-
orum ara.
Armacham. sublimitas duorum
vel latitudo eorum. seu sublimes
duo. aut consurgentes bini.
Armenia mons vestitus vel mons
vellicatus. seu montis [illegible]
aut montis vestitatio.
Armeni montes [illegible] vel mon-
tes [illegible] vel montani [illegible]
[illegible]. aut [illegible] vestitatio.
Armon anathema erroris vel
simulacrum tristicie.
Arnon domus vel cellarium. sive
illuminans aut anathema.
Arnon anathema [illegible] mei
vel ymago tristicie mee.
Arnon domus mea. vel cellarium
meum. sive illuminans me. aut
anathea meum.
Arnapheth vigilia conuiventis
vel suscitatio [illegible]
Aran vigilia domus vel suscita-
tio gentis. seu archa meroris aut
maledictio eorum.
Ared maledictio sufficiens. vel
maledictio sufficienter.
Arodi maledictus sufficienter vel ma-
ledictionum sufficientia.

Arodi. condemnator sufficiens vel
condempne sufficiencio.
Aroer suffusio vigilie. vel nacte fac-
tio vigiliarum.
Aroer nudice vel exurgens sive suf-
focans aut suffossa.
Aroeri nacte factores vigiles vel
suffusiones vigiliarum.
Arotherite nudice vel sublevantes
sive suffossi. aut exurgentes.
Arom [illegible] vel dispersus.
Aromach [illegible] vel dispersus
pectoris.
Aron. Mons vel sublimitas.
Arones sublimis vel montanus.
Arosech necem [illegible] vel [illegible] positos.
seu vigilans germen. aut suscita-
tio resurrectionis.
Arsa solet vel illuminatio.
Arsaces. solis diurnitas. vel illumina-
cio vomitus.
Arsenel. silens circumcisio. vel
silencium circumcisionis. seu sus-
citans nomen dei. aut vigilans
auditioni divine.
Arseth mora vel morans.
Arsebaba. mora patris vel morans pren...
Arsebarba limen silentio. temp-
tans vel limen [illegible] expertus.
Arsehemam. anathematizaturus
vel conturbantem eos.
Arsehenusa i. diana. conturbans
vel anathematizans. sive
suscitans egrotationes. aut e-
grotationum suscitatio.
Arsuceus circumdederunt vel circu-
ncisio mea.
Artur acervus tritici vel lanx
frumenti.
Arturas illuminans vel illumina-
cio.
Arur suscitantis ignem. vel vi-
gilia luminis.
Arus mola vel aurea. seu viga-
lans consilio aut suscitans
festinationem. hic post a sequitur s.

Asa tollens vel
facturam suum
sustollens aut plasmatio.
Asaba eius captivitas. vel eius
consilio. sive sustollens pretium.
aut plasmatio patris.
Asabias. colligens dominum. vel con-
gregatus domino sive sustollens
preceptum domini aut plasmatio patris
domini.
Asach factura summa. vel plas-

matoris umbraculum. sive sustol-
lens [illegible] aut attollens firmitatem.
Asadyas factura serviens domino vel sus-
tollens. testum domini.
Asahel sustollens dominum vel plasmatio dei.
Asaya factio domini vel faciente domino. seu
sustollens dominum. aut plasmatio domini.
Asaph colligens vel congregans sive col-
lectio. aut congregatio.
Asahel sustollens dominum aut plasmatio dei
Asayas facit dominus vel faciente domino.
seu sustollens dominum. aut plasmatio domini
Asein. delictum vel finis seu sustollens
dominum ipsum aut plasmatio eorum.
Asena delictum eius. vel firmigans
eum. seu sustollens ipsum eius. aut plas-
matio eorum [illegible].
Asan tollens domum vel plasmatio gentis.
Aser. beatus vel creatus. seu facturam
suscitans. aut sustollens vigilantes.
Asardan vincens vel creatus sub
sustollens vigilens. iudices aut
plasmatorem. suscitans iudicio.
Asarel carceratus vel carceratus deo
seu factura. suscitans dominum. aut sus-
tollens vigiles dei.
Asarela. factura suscitans. maledictum
vel plasmatio tollens. vigiliam ma-
ledictionis.
Asaronthamar beatitudo palme vel
beatitudo comitans sive beatitudi-
na [illegible] aut vestibulum com-
mutationis
Asarbathym diruentes volpes. vel atrium
vulpium seu factura suscitans. salus
aut plasmatio vigilans salvatio-
nis.
Asarsaron dentes operientes. vel beate
[illegible]. seu factura suscitans equum
aut plasmatio vigilans custodiens
Asasonthamar os amarum vel silentium
commutationis. seu factura faciens in-
iquitatem commutationis. aut plas-
matio tollens dolorem amaritudinis
Asbar diluculum vel mane diluculo.
seu factura estimans aut plasmatoris
estimator.
Asbaraton. victor vel creatus seu fac-
turam suscitans [illegible] aut
plasmator suscitans dominum. vigilans
testimonio [illegible].
Asbrabel beatus deus vel beatitudo dei.
seu factura vigilans deo aut plas-
matio suscitans deum.
Asbramel. sustollens dominum excelsum
vel plasmatio excelsi dei.
Asbraal plasmans [illegible]. vel sustollens

uetustatem.

A. Asbel captiuus dei. vel antiqui uetustas
A. Asbehel captiuus dei vel factura uetusta.
A. Ascalon appensa vel ignis infamis. aut ignis ignobilis
A. Ascalonite appensi vel inpensi. siue ignes infames aut ignes ignobiles
A. Aschanez ignis aspersio vel ignis sic aspersus
Aschenez tollens possessionem conceptibilis vel tollens possessionem contemptibilem.
A. Asdod. dissolucio. vel effusio. siue incendens. aut incendium.
A. Ase tollens vel factura siue sustollens aut plasmatio.
A. Asebam. sustollens. semper excelsum. vel plasmatio semper excelsa.
A. Asebias sustollens dominum vel plasmatio domini
A. Asebin. feuore [illegible]. vel plasmatio statIonis.
A. Asebonias tollens pollicem domini vel facta in medio domini [illegible]
A. Asech factura [illegible]. vel plasmationis umbraculum. siue sustollens [illegible]. aut tollens [illegible] tatem.
A. Asedec. certa vel sol. siue ardoris aut siccitas ardoris.
A. Asedim. siccitas ardoris. vel suburbana eorum.
A. Asedimoth. arida vel suburbana.
Asedothfasga. abscisio vel os [illegible]. seu tollens abscisum aut plasmationis donatio
A. Asedoch. factura [illegible] vel plasmatio [illegible]
A. Asedoch fasga. dolatio facture [illegible]. vel faciens pabulum abscisionis
A. Ased atrium vel uestibulum. seu colligens aut congregatio.
A. Asem sustollens eos vel plasmator eorum
A. Asemona. festinans vel os eius. ab osse vel ab ore.
A. Asen sustollens. fontis. vel plasmatio oculi.
A. Asen ignis aspersus vel ignis aspersio. siue sustollens fontes eius aut plasmatio oculi eius.
A. Asenna uana. vel [illegible] eum.
A. Asenaphar tollens onagrum vel [illegible]

tans fertilis
A. Asanech. tunica vel [illegible] seu factuam dedicans aut plasmatione edificans.
A. Asenenus. leuans me vel sublimatio mea.
A. Asenoch tunc vel [illegible]. siue ignis aspersus. aut ignis aspersio.
A. Aser atrium vel diuitie. seu beatitudo. aut beatitudo.
A. Aserote atria vel diuitie. seu beatitudines aut beati [illegible].
A. Asephi. atrium [illegible] vel diuicie deuoracionis.
A. Asemi beatitudo mea. vel beatitudo mea. siue atrium meum. aut diuicie mee.
A. Aserdan [illegible]. vel [illegible] seu beatum iudicium. aut diuicie iudicande.
A. Aserim. atrium vel uestibulum seu diuicie aut beatitudo. eorum.
A. Asermachmach. beatitudo donis vel beata donatio.
A. Asermoth atrium mortis. vel diuicie mortales.
Aseroch atrium angustie. vel diuicie temporales.
A. Aseroth atr[illegible] a vel uestibula. seu [illegible] aut beatitudines mortuorum.
A. Asersual. beata salus vel diuicie salutis.
A. Asersusa. atrium gaudii. vel beatitudo letitie.
A. Asem. nominatus vel faciens nomen. siue sustolens auditum aut plasmatio famose auditionis
A. Asema. os ab osse. non ab ore. vel sustollens nomen. aut faciens famosam audientem
A. Asen. factura dentium. vel plasmatio. siue [illegible]. seu tollens nomen aut sustollens amplorum [illegible] prauationis.
A. Astemeroth. suburbana. vel suburbibus seu atrium indignationis [illegible] aut beatitudo formationis eorum
A. Asfagadi atrium afflicti. [illegible] vel diuicie temptationis deuorantis
A. Aspha tollens subito. vel factura erudiens.
A. Asphanaz. equor domitor vel factura [illegible]. fortiter.
A. Asphanez equor. domitor vel [illegible]

[illegible] apprehendens.
A. Asphar. tollens onagrum. vel plasmatio ferocitatis.
A. Aspa vel asaf. siue asbel. sustollens dominum vel plasmatio domini
A. Aspa. gradiens vel eleuans. seu auferens aut eleuatus
A. Aspam. elati vel auferentes. siue gradientes aut eleuati.
A. Aspe sustollens dominum. vel plasmatio domini.
A. Aspa minimus aut herodius seu factura dilecta. seu plasmatio amabilis
A. Asidep minim vel herodii. vel [illegible] lecte. aut plasmationes amabiles.
A. Asyel. sustollens deum. vel plasmatio dei
A. Asyel [illegible] deo. vel eleuatio dei.
A. Asym sustollens eos vel plasmatio eorum
Asimite. dirigens [illegible] vel [illegible] turibuli
A. Asiongaber lingua uiri. vel donatio hominis. seu faciens [illegible], collis sublimes, aut sustollens dolorem. collum sublimium.
A. Asir uinculatus vel [illegible]. seu factura uigilans aut sustollens uigilantes
A. Asira dirigens vel dilecta seu dirigens aut directio.
A. Asiri directi vel dirigentes.
Asiren facture uigilantes domino vel sustollentes uigilias domini.
A. Asim. directi vel dirigentes. seu dilecti aut diligentes.
A. Asia. factura laborans aut sustollens laborantes.
A. Asmo nouissimus eius. vel factura parturiens.
A. Asmodeus facture iudicium. vel plasmatio iudicantis.
A. Asmona. festinans vel [illegible]
A. Asnaa. tollens serpentem. vel plasmatio colubri.
A. Asoph collectio vel uestibulum.
A. Asom silens vel os ab osse non ab ore seu festinans. aut festinatio
A. Asomech. os [illegible] ab osse non ab ore. vel silentium uite aut festinatio pauoris.
A. Ason factura pupille. vel plasmatio coccinea
A. Asor atrium vel sagitta luminis seu tollens foramen. aut plasmatio pyramidis

Asoradon uictor vel grauitas seu arcus seui magis aut tollens foramen testimonii iniquitatis.
Asoram arcus excelsum vel lagena luminis exaltati seu tollens foramen excelsum aut plasmatio iracundie exaltate.
Asoch sustollens signum vel plasmatio temporalis.
Sochre tollentes signa vel facture temporales.
Asom annuntio vel diuinitus seu tollens magisterium aut plasmatio magisterii.
Asrahel diuinitus deo vel sustollens magisterium dei.
Asrahy beatum faciens vel beata commotio seu diuinitus vel aut diuinatorum parens.
Asrehel beatus deo aut beatitudo dei siue sustollens magisterium domini aut plasmatio me[...]
Asrielite beati dei vel beatificantes domini siue sustollens magisterium domini aut plasmationi magisterio dei.
Asrabol ignis genitus vel ignis perueniens.
Astari caula mea vel presepe meum.
Astarri ouile meum vel cubiculum meum siue arcus meus aut factura exploratoris.
Astaroth ouile vel factura exploratoris.
Astaroth arcus vel cubiculum seu caule aut presepia.
Astarothites caula vel arcus seu presepe aut cubiculum.
Astaren factura superna vel plasmationis stillatas.
Astages voluntas festina vel consilium festinantis.
Asub factura incendii vel plasmatio confusionis.
Asupha tollens subito vel factura euectans.
Asuer beatitudo vel arcus eius.
Asum os eorum vel fumigans eos.
Asur facta corticea vel tollens pupillam eorum.
Asri duces vel beatus seu fac-
Atura luminis aut tollens lucem domini.
Asuri duces tui vel caminus meus

seu factura luminis mei.
A aut sustollens incendium meum.
Asirim duces eorum vel beatitudo eorum seu factura illuminans eos aut tollens incendium eorum.
Asur tollens robustitatem vel tollens acerbitatem.
Asin sustollens mutuum vel tollens angustiam seu facturam conuenientis aut plasmatio directionis.
Asur negociator vel negociatio conuenientis aut ignis illuminatio.
Asur dirigens vel diligens siue beatus aut gradiens.
Asimy sustollens mutuum eius vel tollens acerbitatem.
Asurim facientes robustos eorum vel plasmatio directa eis siue tollentes angustias eorum aut sustollens conuenientiam eorum.
Asurim nemora vel ignium illuminatores seu negociatores aut negociatores.
Asurim dirigentes vel diligentes seu beati aut gradientes. hic
Atha tempus post a sequitur
vel perfecta. t
seu delinquens aut temporalis.
Athahat peccati humilis vel peccati retentio, delinquens factus aut temporalis fr.
Atad rhamnus vel testimonium.
Athalia peccans domino vel temporalis domini.
Athama concupiscentia et desiderium.
Athalia tempus domini cum eo deo.
Athanael tempus meum dei et peccatum.
Athanal tempus fluctuans vel peccator commotus seu corona donati mei aut exploratio gustata coronis mee.
Athar peccator suscitans vel temporalis uigilia.
Athara peccatum suscitans vel tempora et pinguia eius.
Atharim explorator vel exploratio.
Atharith corone vel cursus.
Athar peccatum temporis vel tempus peccatoris.
Athene disperse vel dissipare.
Athenienses dissipati vel dispergentes.
Athenobius peccator et latitudo vel temporalis latitatio.
Ather tempus contingens vel peccati effusio.
Athersatha tempore contingens gratie vel peccator effundens adulatio.
Athion tempus medium vel peccatoris dimidiatio siue tempus congregate iniqui-

tatis aut peccatum congregationis inutilis. tempus
Athipha tempus subitum et peccatum eius.
Athol peccati germen et ipse insolens.
Athita tempus quiescens vel dilectio consilii silentium.
Atholas tempus consilii vel peccati coniunctio.
Athamel respondens deo vel tempus eius dei.
Athupha tempus subitum vel peccati infirmitas.
Atthai tempus consilii et peccatoris festinans.
Aua iniquitas hic post a sequitur u.
vel iniquitas.
Auan fons vel mortis siue mouens eos aut subuersio eorum.
Aui furor vel ferocitas siue iniquitas mihi aut iniquitas mea.
Aur insipiens vel stultitia.
Aurim aceruus lapidum et iniquitas eorum.
Auisa voluntas mea in ea aut iniquitatis mee saluatio.
Auith iniquitas vel iniquitas.
Auoth sedes vel commemoratio seu memoria aut mensabula.
Auothiura vel gloria seu uille aut ciuitates.
Auochiam iniculum uigilis vel sedes uigilie seu commoratio illuminans aut incunabula illuminationis.
Auochyam gloria luminis vel inter illuminans seu uille uigilantium aut oppido illuminator.
Austaron fugiseta aut puluerulenta siue ubertas aut decime demens.
Augusti sollempniter stantes vel sollempnitas addita.
Aulon uallis grandis vel uallis campestris.
Aunan meror eorum vel labores eorum.
Auna non ? vel inutile.
Auran seu auram indignatio vel iracundia.
Aurain irascens vel iracundia.
Auschidius cognomento sibi et appellatur.
Axa fluor hic post a sequitur
vel furibunda. x.
Axar claudicans vel unxiens.
Axath medietas vel mediantem.
Aza uidens hic post a sequitur
vel robustus. z.
seu fortis domini aut fortitudo eius.
Azahyas uidens pretium domini vel fortitudo patris domini.
Azahel uidens domini vel fortitudo dei.
Azam uidens eos vel fortitudo eorum.

Azanoe: fortitudo commotionis vel visio requietionis.
Azara dorsum vel trepido.
Azaria seu as auxilium domini vel auxiliatores domini.
Azarias auxilium domini vel auxiliator est dominus.
Azaram adiutorium ipsorum vel auxilium ipsius sive dorsum eorum aut trepido eorum.
Azat continens vel apprehendens seu videns fortis. aut visio fortis.
Azarias continens dominum vel apprehensio domini. seu videns fortis dominum. aut robusta visio domini.
Azebel videns vetera. vel robustus vetustate.
Azboth · zebelite · videntes vetera vel robusti vetustate
Azboth videns novitatem. vel irridens in novitate. seu fortis vetustatis. aut fortitudo lugentium
Azehad. videns mare vel fortitudo maris
Azehaz videns dolentem. vel videns componentem. seu fortis deus in olaris aut fortitudo pertinentie:
Azeb pergens vel ambiens seu vastans devorans. aut vastus capacitatis.
Azetha fortitudo vel decipula. sive robusta. aut et conspectu filias
Azer auxilium vel festinatio. seu fortis consurgens. aut videns nigri
Azagad fortis temptatio. vel videns a cinctum. latrunculum
Azi fortis meus. vel visio mea seor
Aziam videns ipsum vel fortitudo
Azias videns dominum. vel fortitudo domini.
Aziel pergens vel perficiens: seu videns. dominum aut fortitudo dei.
Azia fortis visio. vel videns visionem
Aziel pergens vel abiens. seu videns dominum. aut fortitudo dei,
Azir fortis vigilans. vel videns vigilias.
Azira fortis ille: vel visio ista.
Azmaoth videns mortem. vel fortis mortuus. vel mortem:
Azmaveth videns mortem. vel fortis mortem. vel apprehendens mortem.
Azuoch. fortis meditatio. vel apprehendens decorem.
Azor adiutus vel auxiliator. seu videns lumen. aut fortis iratus.
Azoria intendens dominum. vel incendium domini.
Azothus incendium vel intercedens. sive ignis patruelis. aut ignis patruus mei.
Azorim intendentes vel incendia. sive ignes patruelis aut ignes patrui mei
Azotte incendium. vel ignis patruelis
Azrahel. adiuvans deus vel fortitudo dei.
Azuba relicta vel deserta. sive relicto aut desertio.
Azur adiutor lucidus. vel auxilium
Azguerum. sive videns lumen. aut robustum incendium. *Hic finitur interpretationes hebraicorum nominum incipientium per .a. litteram. hic post b. incipit cum a.*

Baana. veniens respondens. vel veniens responsio.
Baal. viri vel vetustas sive superior aut devorator
Baala veniens in vel superior eam. seu vir eius. aut devorans eum.
Baalaanan veniens in domini. vel superior eam gratiam. seu vir gratiosus. aut devorator gratificationis.
Baalasor vetustans devorans atrium vel vir superior sagittam luminis seu vetustas tollens. foramen. aut vir plasmator tractandae.
Baalath vir ascendens. vel superior ascensionem. seu vetustas temporis. aut devoratio pecoris.
Baalberith vir superior pactum. vel vetusta devorans federis. a
Baalpharasim. viros devoratores di videns vel superior vetustatem divisio.
Baalpheor vir superior hiatum vel vetusta devorans. os pellis superius
Baalgad. vir fortunatus vel superior temptationem seu vir accinctus tamquam aut vir devorator vetustatis.
Baalia vir superior domini. vel vetustas devorans. devorationem.
Baalim ascendens vel superiores.
Baalim viri superiores in superioribus aut devoratores.
Baalis vetustas viri vel abiens assumptionem. seu devorans viri aut vetustatis assumptio.
Baalmaon. seu meon. descendens humilis. vel descensio humilitatis seu vir humilis superior domiculum. aut vetustas devorans habitaculum.
Baalmeon. descensio humilis vel descensus humilitatis seu vir superior domiculum aut vetustas devorans habitaculum
Baalmesa superior eam. vel vir ex principe: seu vetustas eius. aut devoratio principis.
Baaloth ascendens. vel in ascensionibus seu vir superior tempus a vir vetustas devorans. responsionem
Baalsalisa. superior intellectum considerantem. seu vetustas devorans terre tertium. aut vir superior intellectum. tertiale.
Baalthamar vir superior palmam vel vir superior amaritudinem. seu vetustas devorans. commutationem. vel gratificatione
Baana veniens donatus. vel veniens: Baana filius eius vel veniens ex. seu veniens respondens. aut veniens responsio.
Baam veniens donatus in. vel veniens gratificatione mea.
Baam veniente in meum vel filii meus. seu veniens respondens mihi, aut veniens responsio mea.
Baary. fontes vel putei. sive incrementum aut incommutatio.
Baanas. veniens respondens dominus vel veniens responsio domini.
Baasa veniens tollens vel veniente factura. *hic post b. sequitur a et b.*

Babara. tractatus tempore vel confusus pecoris seu translatio temporalis. aut confusio pecoris
Babel. seu babilon. confundens et confusio. seu transferens. aut translatio
Babilon confundens vel confusio vel transferens aut translatio
Babilonii confusi aut translati. seu confundentes aut transferentes
Bachar in sagittatore *hic post b et c.*
vel ingressus est agnus *a et c.*
Bechachar vetustas in sagittatore vel lugentis ingressus agnus.
Bachenor lugens lucernam. vel ingressus: lugens lucerne.
Baceth veniens vel luctus sive lugens
Baur in novitate.
Bachides luctus fortis. vel vetustas in novitate. *hic post b. za.*
Badachar veniens *secumus* compungens. vel *ex* veniens sumus vel venientibus vel veniens turbatio.
Baldad. impetus vel excelsitatis meus seu robur tectum. aut sufficientia mea.
Badaias spiritus domino vel in iudicio domini. seu veniens domi.

aut veniens donator
Baal precipitans .i. sublimitas. seu veniens considerans. aut veniens in firmitas.
Badam solus vel in iudicio seu in ipsis. aut adveniens eorum.
Badam precipitans aut irruditio seu veniens domini aut veniens glorificatio.
Badazer maximum consilium. auxilium vel excelsissimum scrutator seu veniens fortis. aut veniens separatio.
Badscha. filia septem. et filia iuramenti. seu veniens eloquens aut veniens conversio.
Badsuba filia deprecationis vel filia satietatis. seu veniens commitens. aut veniens incendium.
Betha et badsuba. vel badseba et ipsa bersabe mater salomonis. hic post b. e a sequitur
Bahehim locus b. et a se- quitur mee. vel civitatis locus suspiciens michi. e. seu iniquus oculus vel inquinatus fortis. seu veniens fons. aut veniens oculus. hic post b. e a sequitur. c.
Bagad veniens accinctus. vel veniens in fortuna seu veniens latrunculus aut veniens temptator.
Bagal omnis vel iugum. seu veniens actus. aut veniens introductio.
Bagatha. excelsus tempore. vel sublimitas peccatoris
Bagathan. veniens tactus ardentis vel veniens tibus cingentium
Bagazim in excelso contemptus vel veniens fortitudo.
Bagdinam. sublimitas devorans vel iugum virtutis eorum. hic post b. e a sequitur
Bahem locus vel in- eis. seu veniens locus h. aut locus eorum. hic post b. e. a sequitur
Beth. filius meus vel veniens in- i. chi. hic post b. e a sequitur
Bala absorta. vel inveterata. l. sive absorbens vel inveterans
Balaa absorbens eum. vel inveteratio eius.
Balaath. absorbens eum. devorans vel precipitans sive absorbens stolam aut inveterans firmitatem.
Balaam. vanus populus vel sine populo sive meis aut precipitans eos.
Balaam turbans gentem. aut devorans populum. sive absorbens eos vel absque substantia eorum.
Balaan turbans domum. vel devorator domus. sive absorbens gratos aut inveteratio gravis.
Balamam. hebraice gratiam vel inveterans responsionem. sive absorbens domini. aut precipitatio gratie.
Balath lugens vel ludens. sive involvens aut elisio.
Balada. absorbens testes. vel inveterans firmitatem seu veniens ea iudicare. aut precipitatio testimonii.
Baladad. vetustas sola. vel devorans testimonium. sive absorbens precipuos aut precipitans patrueles.
Baladan. veniens iudicans sibimet vel vanitas per semet ipsum. seu absorbens iudices. aut inveterator iudicii.
Balagad. absorbens latrunculos. vel precipitans temptationem.
Balagad vir accinctus. vel hic vir accinctum. seu vir fortunatus aut vir putata.
Balan turbatio vel precipitium.
Balanam. furor populi vel precipitator eorum.
Balavam tibans domini vel precipitans gratiam.
Balasor ascendens arcum vel hic significantium luminis. sive absorbens fortes. aut inveterator angustie.
Balad absorbens parentem vel inveteratus tempore.
Balad lugens vel involvens seu lugens aut elisio.
Balad. absorbens eum vetustas sola vel devorans testimonium vestrum.
Balad vetustas sola. vel vetustatis solitudo.
Baladan veniens semet iudicans vel vanitas per semet ipsum seu absorbens iudices. aut inveterator iudicii
Bale precipitans vel devoratio.
Balene devoratores. vel precipitatores
Baler absorbens vel precipitans. sive alodebit vel precipitavit
Balida. Mattos cognovit. vel inveterator cognitio. sive absorbens testimonii. aut inveteratio servitutis.
Baloth ascendentes vel in ascensionibus sive absorbens aut inveterans responsione.
Balthita. hebraice vivitatem confirmante. seu vetustas devorans. et cetera aut vir hebraice vitulam triennalem.
Balthasar capillus capitis vel absorbens divitias.
Balastus. hebraice vetustum vel hebraice pretium. hic post b. e a sequitur m.
Bama in quo vel quis. sive in quibus. aut semper excelsa.
Bamoth in morte. vel excelsa. seu mors adveniens aut mortis adventus.
Bamothbaal excelsa in morte. vel istis vel mors adveniens vetustas devorans. hic post b. e a sequitur n.
Bana veniens videns. vel veniens responsio.
Bana. veniens respondens ei. vel veniens responsio eius.
Banay seu banea. veniens videns in vel veniens visio mea.
Banay veniens respondens in. vel veniens responsio mea.
Banaias edificans dominum vel cementarius domini. seu respondens domino. aut responsio domini.
Banaza. filius videns. vel filius fortitudinis.
Banea. veniens respondens ei. vel veniens responsio eius.
Baneas. veniens responsum tollens vel veniens responsio plasmationis.
Banebarach. filius fulminis vel filius fulguris. seu filius fulgurans aut filius parturientis.
Banebarath. veniens respondens fulmini. vel veniens fulgur seu veniens videns fulgurans aut veniens respondens parturienti
Banemachari filius sedentis vel filius necessitudinis. seu veniens firmitas. aut veniens generatio.
Bani filius meus. vel veniens michi.
Banim pollex meus. vel filius sine sempiternus. hic post b. e a sequitur
Baon immutare. vel o. immutatibus.
Baon veniens dolor. vel veniens mestus seu veniens murmurans. aut veniens mutus.
Baor in pelle vel in pellibus.
Baor veniens lumen vel veniens foramen. seu veniens pelle aut veniens irrationabilis. hic post b. e a sequitur
Bar filius vel filiatio. R.
Syrum est nomen hebreum.
Bazalethus vel creatura. sive filius eius. aut in malicia.
Barabas. filius patris vel filius magistri. syrum est pars et hebreum
Barac fulmen vel fulgur sive fulgurans aut parturiens
Barachel. fulgur dei. vel fulmen dei. sive fulgurans deo. aut pereuns

sio dni.

Braceninz. tribulz vel cruciatura.

Barachias benedictus dominus. vel benedictus domini.

Barachias fulgurans vel illuminans dominus. sive fulgurans dominus. aut percussio domini.

Barachiel benedictus deo. vel benedictus dei.

Barachiel fulgur dei mei. vel illuminatio dei. sive fulgurans deo meo. aut percussio dei mei.

Barada filius decoris. vel filius decoris. seu filius servitutis. aut filius testimonii.

Barahel benedixit deus. vel benedictio dei. sive lectus deo. aut tectatura dei.

Barahel benedixit deus vel benedictio dei sive lectus deo aut c̄tatū dī.

Barasa habitantes vel in egestate seu veniens ad faciendum aut filius extollens plasmationem.

Barad grando vel tempestas seu filius peccati. aut filius temporalis.

Baraza filius videns. vel filius fortitudinis.

Barech grando vel tempestas seu filius vinee aut filius panis.

Barema. fugit equum quispiam vel equopiam fuga eius

Barna in malis vel filius domini. filius in clamore eius. aut ingemuta esse ipsius

Barien filius in malo. vel filius maledicti. etiam et tempore non usus.

Barosu. corrupte nominant

Barachel. filius ipse. vel filius parcens seu filius commotus aut filius faciens.

Bariona. filius columbe aut filius simplicitatis syrum est pariter et hebreum.

Bar quippe sicut predictum est syriace filius iona columba.

Bartha. phitonissa. vel subitanea sive os habens. aut opp familie.

Barnabas filius consolantis vel filius prophete seu filius venientis aut filius consolationis.

Barne filius motionis. vel filius tegit a comis

Barnee electa commotio vel filius electe commotionis

Barsabas filius revertens vel filii

Barimeus ex syro et hebreo sermone compositum seu filius vacantis aut filius consolationis.

Barsemia filius tecus est. vel filius cecitatis etiam corrupte quidam barimeum legunt

Barchime filius pinguedinis. vel filius tumnantis.

Bartholomeus filius suspendentis me vel filius suspendentis aquas syrum est non hebreum.

Baruch benedictus vel benedictio

Barzaith filius olive eius vel filius fornicationis eorum. hic post b z a se

Basan pinguis vel pinguedo seu siccitas aut confusio.

Basar infantia vel in angustias sive infans. aut angustiatus

Basara infans est vel infantia eius sive angustans eum aut angustia eius.

Bascama. confusio caloris vel angustia caliditatis eius.

Aschath. adeps vel defectio.

Basemath deposita vel relinquens seu veniens aut relictio

Basthar adipem vel defectionem

Basechath adeps vel defectio seu deficiens vel defectio.

Basemoth. tremens vel delinquens sive in omnibus aut in nominibus.

Bassar. adeps domini. vel defectus domini.

Asmath deposita vel delinquens aut derelicto hic post b z a sequitur ce

Bathanim domus speculi. vel domus humilitatis eorum

Bathuel virgo dei vel castitas deo.

Baurim. electi hic post b. z a sequitur b. vel electio seu iuvenes aut robusti

Bacharantes fortis vel electus. hic p[ost] b z a sequitur

Bazacha. contempnens

Bazatemp vel despectus pacor

Azota. contempnens eum. vel despectio ei.

Bazothia contempnens dominum vel despectio domini. hic post b. z e sequitur

Bead iniquus testis. vel edificator pepinus

Bean iniquus gre. vel iniquitas donationis. hic post b z e sequitur b

Bebay. os virtutis vel confusio devoratoris hic post b z e se c

Bechias electus domino vel primogenitus domini.

Becher electus vel primogenitus.

Becherie electus vel primogenitus.

Becherias electus domino vel primogenitus domini.

Bechor primogenitus vel unigenitus.

Bechon primogenitus meus vel unigenitus meus

Bechorath. primogenitus in fortitudine vel unigenitus timentis dominum.

Bechneth electus gratus. vel primogenitum contemplatio.

Bed filia vel mensura. hic p b z e se d.

Beded instauratio. vel instauratus. seu mensura divitiarum. aut filia voluptuosa.

Bedsabee filia vii. vel filia iuramenti. seu mensura satietatis. aut filia satietatis.

Bedsan filia dura. vel iniquitatis. seu filia iniquitatis. aut ipsa iniquitas.

Bedelon lapis vel carbunculus. hic p b z e seq e.

Beel vetustus deus. vel in se devorator sive dominus vetustatis aut in hoc vetustatem.

Belphegor in hoc hyatum vel vestitus. deus hyans. sive dominus vetustatis. aut hyanticus vetustas devorans os pellis super ipse est papus simulacrum ignominie eius

Beelsephon. in hoc archana vel dominus aquilonis. seu vetustus dominus hic specula. aut vetustas devorans. ascensorem specule.

Beelzebub vir muscarum vel princeps muscarum. seu vetustus deus hic in muscas aut vetustas devorans muscam.

Behemoth animal vel animal. seu bestia aut bestia.

Beera fons eius vel puteus eius sive in lumine aut puteus eius

Beeri fons meus vel puteus meus seu in lumine aut puteus meus. hic p

Bega sublimis vel excelsa sive sublimitas aut celsitudo. b. z e sequitur g

Beggeay. excelsus meus vel sublimitas mea. vel fabrica vultus. aut fabrica devoratoris

Beggay iugum vultus vel sublimitas devoratoris

Begui excelsus meus vel sublimitas mea. ¶ fabrica cervicis

Begnim. fabrica cervicis vel

haritientes.

Behemon. hic p. b. z. e. Bestia dei. vl. bestialis dei. vel. vestis dei. 8c. D.
Habitaculum vel domus huius detrimentum vetustatis.

Bel vetustas vel absque.
Bela hiis vel indiuiduum. seu vetustas eius vel absque eo.
Belach huius vel hiatus vel ad hendo vel ad hiatum. conditum.
Belarb huius vel hiatus ad hendo vel ad
Belathalia hiatum apprehendens vel indiuidium devorantem.
Besbesia vetustas progenitus. dicit vel absque nobilitate dominus.
Belga seu Belge absque motu vel vetusta commotio
Belge absque motu vel vetusta commotio.
Belmas. absque valle. vel absque corrupto. seu vetustas voraginis aut vetustas devorationis.

Besha vetustus hic p. b. dominus vel absque z. e. 8c. domino. quinta l.
Besha puteus eius inclamore eius. sive in malis aut in comminucatione spiritus
Belyal absque iugo. vel absque domino.
Beliar tectum lumine aut ceca angustia. seu vetustas deficiens vel absque continentia.
Belimelech deus meus rex vel vetustas mea regnans. Coniunctio
Belma huius desiderium vel absque dementia. huius dominium. vel absque inhabitatione.
Belsam vetusta dira. vel prius vetustatis iniquitas.
Belsar absque principe. vel absque carbone. seu vetustum velamen. aut vetustatis angustia.
Belsachym. absque germine vel absque positione. seu vetustas spirationis aut vetustas resurrectionis eorum.

Ben filius hic p. b. z. e. vel filiatio sequitur D.
Benabinadab. filius patris mei. voluntarius. vel filius spontaneus.
Benadab filius voluntarii vel filius spontaneus.
Benabel. edificatus deo vel edificatio dei. seu filius eiusdem. aut filius dei.
Benalui filius doloris vel filius parturientis.
[illegible] vel filius

pravaricationis.
Beneberach filius fulminis. vel filius fulguris seu filiorum fulgurans. aut filiorum percussio.
Benechbam. filius calidus vel filius gens. sive filius necessarius aut filius necessitatis Coniunctio eorum
Benemenum filius meus. vel filius in
Benethon filius ecce sunt vel filius ecce hic sunt.
Benereem. filii tonantes. vel filii tonitrui. quod corrupte boanerges vel obtinuit.
Beneser filius tristitie vel filius consummationis Coniunctio unius
Bengaber filius viri fortis. vel filius
Benhur. filius lucis. vel filius igneus.
Ben vel beniy filius meus vel filiatio mea. Contentionis
Benin filius redemptionis. vel filius
Beniamin filius diei vel filius dextre sive filius amaritudinis vel filius
Beninamin filius Coniunctio amaxenum dextre: vel filius mecum. sive filius asinus. aut filius asinorum.
Bennar vocat lumen vel vera angustia. seu filius deficiens. aut filius prevaricationis
Bennoy filius commotus. vel filius meus
Bennon filius moerens. vel filius doloris seu filius minuens. aut filius inutilis
Benoni filius meroris mei. vel filius doloris mihi. sive filius doloris mei. aut filius minutans meus.
Benui. filius meus. vel filiatio mea.
Benum filius resurgens. vel filius resurrectionis.
Benim filius fervens vel filius pistus. sive filius viventis aut filius sempiternus.
Benui. filius incendens vel filius meus seu filius ignis. aut filius luminis.
Bendobel. filius huius prandii. vel filius huius unitatis hic p. b. z. e. sequitur

Beospollex vel [illegible]. in medio. sive estus. minimus aut minuitate dolens
Beor in pelle. vel in pusillo. sive filius luminis. aut iniquitas mansionis.

Ber fons vel puteus. hic p. b. z. e. sequitur
Bera fons eius vel puteus eius tur R.
Berameth fons exaltatus. vel puteus alti parvorum. hec ab aliis sunt
Beroes fontes calide vel putei potus
Berdan puteus indicans vel fons iudicii
Berea puteus est vel filii eius. hebreum est
Beri puteus meus vel putei prolatio

Beria fons domini vel puteus domini.
Berith fedus vel pactum.
Berinte filii beronite. puteus innocens vel filia elegans commota.
Betora puteus eius vel filia eius.
Bereuses filii eius vel putei eius.
Beroim filia que vel puteus eius. Terra nomina ex hebreo parte greco composita sunt
Beroth fontes vel putei seu fons sedentes aut puteus temporalis
Berotha fontes eius vel putei eius. seu fons sedens eius aut puteus temporis eorum.
Berothey fontes mei. vel putei mei. seu fontes vivent. aut putei devorantes
Berothi fontes mei. vel putei mei. seu fons sedens in. aut puteus temporalis me.
Berothite fontales. vel puteales. seu fontes sedentes in aut putei temporantes me.
Bersa puteus sedens vel fons iuramenti.
Bersabe fons vii. vel fons iuramenti. sive puteus satians aut puteus saturans.
Bersith. in capite vel in capitulo. i. genesis. que in capite omnium librorum est posita. Conclusio
Berthan. fons altus. vel puteus alti
Bersallay ferrum meum vel fortitudo mea. hic post b. z. e. sequitur

Besay pinguedo mea. S. vel ignominiosus.
Besara. pinguis dominus. vel ignominiosus domino.
Besamath derelinquens vel derelictio. seu pingue domus. aut confusio donatoris
Beschath adeps vel desideratio.
Besee. pinguis vel ignominiosus.
Besellam obumbrans eos vel obumbratio eorum
Beseleel. umbra dei vel umbraculum divinum.
Beseda. angustia mensure. domini vel tribulans mensuram domini tam.
Besbos pinguis libatus vel ignominie destinacior
Besor tribulatio vel angustia. sive carnalis ac pellicens hic post b.

Beth domus vel z. e. sequitur in habitaculum. S. R.
Betha requies vel requietio. sive domus eius. aut habitaculum eius.
Bethacharem. domus agni vel domus videntis tristitie.
Bethaphaleth. domus salutis vel domus munificans. seu domus occidens. aut

domus mirabilis.

Bethaphe domus erroris uel domus mali sermonis amaritudinis. Si ab ariore intelligendum est, sonat domus laqueus, aut domus discipline.

Bethaphe domus oris uel domus discipline.

Bethaphua domus inducens eos, uel domus declinans os eorum, seu requies laboris aut requiescito in domicilio eorum.

Bethagan domus orti, uel domus elationis.

Bethagla domus ethagla, uitule, uel domus festiuitatis eius, uel domus defectionis, aut domus plangentium.

Bethaglam domus planctus, uel domus festiuitatis eorum.

Betharin domus ydolorum, uel domus ydolatrie, siue domus deuorans eos, aut domus luminis eorum.

Bethasimoth domus deserta, uel domus adducens mortem.

Bethaloch domus campestris, uel domus in campestribus, seu requies uacans aut requietorium declinans.

Betharmoth domus mortua, uel domus mortalium, seu requies mortis, aut requiescens mortuus.

Beth amarma domus pardorum, uel domus amaritudinis, seu requies amaritudinis aut requiescens pardus.

Bethanan domus domini, uel domus gratie, seu requies donatoris, aut requiescens gratificationis.

Bethanath domus respondentis, uel humiliationis, siue domus uel respondens domini, aut domus uel gratie dei.

Bethania domus obedientie, uel domus afflictionis eius, siue domus doni domini, aut domus gratificata domino.

Bethanoth domus gratie uel domus responsionum, seu domus respiciens, uel domus prouidentium.

Bethara domus aque uel domus putei;

Bethara domus electionis, uel domus electa, seu domus suscitans eum, aut domus uigiliarum eius.

Betharam domus montium, uel domus sublimitatis eorum, siue domus suscitans gementem, aut domus uigilans sepulcro.

Betharaba domus suscitans preces, uel domus uigilans precibus.

Betharaba domus grandis, uel domus multa, siue domus humilis, aut domus uespera.

Betharapha domus sanans, uel domus medicine, seu requies medicine, aut requiescens sanans.

Betharam domus decora, uel domus electa, siue domus suscitans gementem, aut domus uigilans sepulcro.

Betharan domus uigilans domini, uel domus suscitans gratificationes.

Betharan domus ire, uel domus arche, seu domus montium, aut domus ascensus humilium.

Bethasan domus fumi, uel domus delicti, seu domus tollens domum, aut domus plasmata gratie.

Bethasan domus deponens, uel domus deposita, siue domus deponens domum, aut domus deposita gratie.

Bethanen domus ydolatrie, uel domus inutilis.

Bethara domus foris eius, uel domus putei eius.

Betharam domus putei mei, uel domus in lumine meo.

Bethebelle domus confusa, uel domus pigredinis.

Bethearbel domus sculpta, uel domus sculpture.

Bethcar domus agni uel domus agnitionis.

Bethcur domus frigida, uel domus lapis adiutorii.

Bethdagan domus tritici, uel domus frumenti.

Bethdagon domus piscis tristicie, uel domus piscis tristicie.

Bethel domus dei, uel habitaculum dei.

Bethel domus dei, uel tabernaculum dei.

Bethemech domus uallis, uel domus profunditatis, siue uallis furtis aut uenter sufficiens acu...

Betheu uenter, uel utrus, seu domus fontis, aut domus oculi.

Bethasimoth domus deserta, uel domus adducens mortem.

Bethphage domus oris, uel domus bucce, siue domus oris uallium, aut domus maxillarum. Syrum est non hebreum.

Bethphaleth domus saluans, uel domus excludens, seu domus uiuificans, aut domus admirabilis.

Bethphases domus ascendens, uel domus prestationis.

Bethfeor domus hyans, uel domus hyatus, seu domus oris pelliti, aut domus oris pelliti.

Bethphese domus transiens, uel domus transcendens, seu domus oris, aut domus oris florentis.

Bethgader domus muri, uel domus macerie.

Bethgamul domus retribuens, uel domus retributionis.

Bethiesimoth domus desiderii dulcis, uel domus desiderate dulcedinis.

Bethmaon domus habitaculi, uel domus plantatione... Bethra domus domini, uel domus illuminationis.

Bethbaoth domus uenientium, uel domus ingredientium.

Bethleem domus panis, uel domus refectionis.

Bethlemite domus panis, uel domus refectionum.

Bethmaboth domus uenientis, uel domus edificantium.

Bethmarcha domus motis uel domus confricta, siue domus percutiens, aut domus ingemescens.

Bethmaon domus habitaculi, uel domus inhabitationis.

Bethmarchaboth domus curruum, uel domus quadrigarum.

Bethmarchaloth domus quadrigarum, uel domus quadrigantium.

Bethmarcha domus pardorum, uel domus amaricantis.

Bethmarcha domus tubarum, uel domus tubis fortium.

Bethmores domus arche, uel domus consilii, siue domus archanorum, aut domus consiliorum.

Bethmemra domus pardorum, uel domus amaricantis.

Bethosaba domus humilis, uel domus uesperina, siue domus heremi, aut domus uastus locorum, siue sicut uir inhabitantium.

Bethoron domus ire, uel domus angustie.

Bethoron domus ire, uel domus arche, siue domus montium, aut domus ascensus humilium.

Betholach domus coccinea, uel domus uermiculata.

Bethecob domus platearum, uel domus latitudinis.

Bethsabee domus septem, uel domus iuramenti, siue domus habundantie, aut domus saturitatis.

Bethsathach domus cur naturaliter uel domus singulorum.

Bethsayda domus frugum, uel domus peccatorum, siue domus peccatoris, aut domus uenatorum.

Bethsames domus solis, uel domus illuminationis.

Bethsamite domus solis perfectionis uel domus illuminate.

Bethsan · domus dormientes · l domus securitatis · sive domus balt-
Bdamue aut domus egressionis ·
Bethsames domus solis l domus ministrantis
Bethsamon · domus obediens · vel domus obedientie · sive domus audiens merorem aut domus deponens iusticiam ·
Bethfamuch domus loci vel domus locorum · sive domus mortificans aut domus mortificationis ·
Bethsur · domus arcta · vel domus angustie sive domus continens aut domus fortitudinis ·
Bethsur · domus fortis vel domus directa · sive domus munita aut domus continuente ·
Bethsura · domus muri eius vel domus diligens eum ·
Bethsura domus acerba · eius vel domus angustie eius sive continens eum · aut domus fortitudinis eius ·
Bethsuram domus diligens eos vel domus muri eorum ·
Bethsuram domus robusti ipsius vel domus angustians ipsum sive domus continens eos aut domus acerbitatis eorum ·
Bethula virgo vel casta · sive domus dolens ei · vel domus parturiens eum ·
Bethula virgo domini · vel casta domino · aut domus pertinens ei ·
Bethucarma · domus ignis sibilantis · vel domus incendii consurgentis ·
Bethezachamim · domus memorie · vel domus memoratorum ·
Bezech fulgur vel hic egestas sive micans aut conceptus vanus · post b · z · Bezacha mutans · sequitur E · ei vel egestas seu z
Bal gurans eum · aut continens vanitatem eius · hic
Biblus · librarius · post b z · vel liber · sequitur i ·
Bichalathim · filios comprehendens vel filiorum comprehensio ·
Bethia · filia domini vel filia dominans · ipsa est filia pharaonis que adoptavit moysem ·
Bithynia filia vivens · vel filia speciei · sobrius vel moderatus · vel sobrius vel moderatus ·

Boanerges hic post b z E filii tonantes · sequitur O · l filii tonitrui ·
Booz vetustas vel vetus ·
Bocchi lugens vel luctus seu vomens vel in vomitu ·
Bochiam luctus domini l lugens dominum l vetus dominus est aut in vomitu domini ·
Bochor ingressus est agnus · l primogenitus meus ·
Bochorath vicitus peccato vel primogenitus tempore ·
Bochri dilectus vel primogenitus meus ·
Bochen primogenitus vel dilectus ·
Boem pollex eorum vel in medio eorum ·
Bon pollex vel in medio ·
Bom pollex meus vel in medio mei ·
Bonim pollex meus vel in medio mei ·
Boon digitus vel in medio ·
Booz in quo robur · vel in quo virtus · sive in ipso fortitudo · aut ipse in fortitudine ·
Bozrah fedus vel pactum ·
Bosor absorbens l absorptio · seu ipse floruit aut in ipso florens
Bosforum · angustia succrescens l tribulatio feritatis ·
Bosor tribulatio vel angustia · sive carnem aut pelliceus ·
Bosora · tribulans eum · l in angustia eius · sive caro eius · aut annunciate
Bosor caro · vel annunciatio sua · seu tribulans eum vel aut in angustia mea ·
Bosta in angustia · vel in tribulatione ·
Bubastus · hic post b · se os experimens · quitur · v · vel labia experimentis
Bugaius · excelsus vel sublimitas l germen · vel germinans
Buna veniens respondens · vel veniens responsio ·
Bunos veniens sedens · vel collis spui-
Buta confusio vel ignominia · sororum
Buz despiciens vel contemptus
Buzi contemptus vel despectus · seu despexit me · cum contemptibilis in
ventres · despectus vel contemptibilis
Cadalacha · hic sunt viri voces vel precationes veloces · peliscorum · festinantes · nominum · in veneris capientium · p seu cetera venitantur · E literam et
Cecria adventus · post c · z a sequitur a ·

Caath patientia vel patientia ·
Caath dolens vel dolans sine compotens aut dentes molares ·
Cabalaam preceps vel precipitium · seu precipitavit aut precipitabit
Cabaroth · memoria · vel sepultura
Cabaroth memoria mea vel sepulcrum meum · l memorie pluralis numero ·
Cabarothitania · memorie desiderii vel sepultura concupiscentie ·
Cabasam · congregatio eorum l ecclesia eorum ·
Cabaratha · est gravis vel electum ·
Cad mare hic post c z a vel principium · sequitur d ·
Cademoth mare vel mortuum vel principium mortis ·
Cades mutata · vel fons iudicii ·
Cades sancta vel mutata vel mare tollens aut principium plasmationis
Cadosa transferens eam · vel fons iudicii eius ·
Cadesa scortum · l sanctitas eius · sive mutata ei · aut principium plasmationis ·
Cadesbarne sanctitas · motionis vel sanctitas electe mutationis ·
Cadesim commutatio · vel effeminati ·
Cadumim mare rubrum · vel mare antiquorum · quod antiquis est facta sunt meo mira-cula ·
Cadrantes caligo vel tenebre · quod nos plurimum ei · z v · quadrantem dicimus
Caph murmurans hic post c z a · vel murmuratio · sequitur p ·
Caph violatus palma sive manus
Capharnaum ager pinguedinis · vel villa consolationis ·
Caphar famala · manus suscitans vestimentum · vel operatio vigilans retributionis
Caphethera manus robusta · vel operatio perfectionis · hic post c · z a sequitur
Cayphas · sagax · i · vel investigator seu vomens ore aut vomitus oris ·
Cayn possessio · vel lamentatio · sive acquisitio aut acquisitio ·
Caynam possidens ipsum vel lamentatio ipsius · sive acquirens eos · aut acquisitio eorum
Caynam · possidens domum · vel lamentatio · gratie sive acquirens gratiam aut acquisitio donationis · hic post c · z a sequitur l ·
Caleb canis vel quasi viride · sive est cor · aut est omne cor
Caleph canis vel est viride sive est cor aut est omne cor ·
Calitha · est viridis aut est omne alitus

Cozi inquisita humilium. vel consilia eius responsionis.

Calubi canis meus vel qui uniuersis sive quorum meum. seu qui omne cor meum.

Candidus spes. tranquilla. vel spes tranquillitatis.

Clandia spes tranquilla. vel spes tranquillitatis.

Clanthomon locus flentium vel locus flentium. hic post c. a sequitur a.

Cannea. statio vel resurrectio.

Camuel statio dei vel resurrectio dei.

Camuhelite stantes deo. vel resurrectio dei.

Camon statio eius. vel resurrectio in utilis. hic post c. a sequitur n.

Canna fundum vel calamus. seu parans. aut preparatio. Vocandum itaque quod nostrum latinum. canna de lingua ebrea sumptum.

Canat emulacio vel zelotipia quasi sit

Canticus. commutans vel commutatio

Candem clangor vel recursus. seu tenens. aut retentio.

Capphadocia. manus tortoris. vel manus exploratoris. sive manus redimens domino aut manus redempta domino

Cappadoces manus tortorum vel manus exploratorum sive manus redempti domino aut manus domino redimentes.

Cappaur manus redempta. vel manus redemptoris sive manus tortoris. aut manus exploratoris.

Capseb ecclesia vel congregatio.

Caphseel. congregatio dei. vel ecclesia dei

Captor cappadox vel cappadocia. sive manus tortoris. aut manus exploratoris. hic post c. a sequitur r.

Captorim cappadoces. vel manu torquens. sive manus tortor. aut manus explorator. hic post c. a sequitur r.

Carchamis urbs atastans vel civitas congregatorum.

Carchan. civitas gratie vel oppidum donacionis

Carchar. investigatio vel investigantes. sive oppidum vigilans

Caree calvus vel calvities. sive occurrens igni aut occursus ignei.

Careyin decalvantes eos vel decalvatio eorum.

Cariath urbs vetusta. vel civitas vel oppidum aut villa.

Cariathaym. perfecte vocatio. vel perfecte vocatio. seu villa eorum aut oppidum eorum.

Cariathain. villa eorum vel civitas [illegible]

Cariatharbe villa quattuor vel civitas quattuor. i. adam et abraham et ysaac et iacob qui ibi sepulti sunt

Cariathbaal. urbs virorum vel civitas huius. seu villa devorans aut oppidum vetustum

Cariathsenna. villa splendens vel oppidum defectionis seu villa silentii

Cariathiarim. villa deficiens. vel oppidum defectionis.

Cariathiarim villa silvarum. vel civitas saltuum. seu villa deficiens eius aut defectionis eorum.

Cariathim. civitas maris. vel oppidum marium.

Cariathsepher villa pulchritudinis vel civitas litterarum.

Carthaa. civitas penitencia. vel oppidum patientie. seu villa dolentium aut civitas dolatorum

Care calvus vel calvitium. sive occurrens ignis aut occursus ignei.

Carioth occurrens signum. vel occursus igneus. sive calvus respondens.

Carith occurrens signum vel occursus igneus.

Carmelus mollis. vel tenellus sive cognoscens. circumcisionem. aut sciencia circumcisionis.

Carmelite molles vel tenelli. seu scientes circumcisionem. aut cognitionem circumcidentibus

Carmi vinea mea vel cognitio mea. sive agnoscens aut cognitio aque.

Carmite vinee mee. vel cognitio tua sive agnoscentes aquas aut cognitiones aquarum.

Carnaym. cornua. defensiones seu conscendens fluctus. aut divisio [illegible] nis.

Carno cornua vel defensio

Carnon cornu meum vel defensio mea. seu confidens merentem aut divisio [illegible]

Carsuel. mollities vel teneritudo. seu cognoscens circumcisionem aut scientia circumcisionis.

Carmelite molles vel teneri. seu scientes circumcisionem. aut cognitionem circumcidentibus.

Carpum. scientie clare vel cognoscentium [illegible]

Carthago scrutatio vel consummatio seu urbs meditans aut civitas [illegible]nis.

Carthaginensis scrutantes vel consummati seu cives collecti. aut urbane medicantes

Carthaim perfecta vocatio vel vocationem perfectam. sive urbs populi aut civitas eorum.

Carthus perfecte vocatus vel perfecta vocatio. quod apud nos melius exprimitur per q. litteram ut dicatur quartus.

Casdia similis domino vel hic post c. a principium domini. sequitur s.

Casdim. duo fortes. vel duo fortitudine. seu similitas inutilis. aut principium imitationis.

Casphia. similitas liberans domini vel principium liberatis domini.

Casson similitas liberans montes vel principium liberat natione

Casia. similis domino vel principium domini

Casim similitas vel principium sive similitas eorum aut principium eorum.

Casyr mollis vel mensis seu similitudinis gilans. aut principium vigilie.

Assis similitas viri vel principium alligationis

Cathath moeslis hic post c. a sequitur [illegible] vel congregans t. temporis

Catheth mordens [illegible] vel congregans pavide. hic post b. a sequitur

Cauda clangor [illegible] v. tolutus vel pacientia fortis.

Caue penitencia vel patiencia. seu clangor tube: aut clangor bucina. ex isto hebreo videtur esse tractum nomen latine cavere: hic post c. e. sequitur e.

Cedar meror vel tenebre seu merens. aut tenebrosus

Cedemoth. antecedens vel prius. sive orientalis aut oriens.

Cedon orientalis vel oriens.

Cedes antecedens vel orientalis

Cedma antiquorum vel antecedens sive orientalis aut oriens.

Cedmones. antecedens vel antique iusticia. seu priores aut orientales

Cedmihel. oriens deo vel antecessio dei.

Cedron tristis meror vel nimis dolor

Celatha. congregatio vel ecclesia. hic post c. e. l. ponitur ie.

Cephas. petrus vel firmitas sive non hebreum.

Cephira. expiatio vel manus dissipata.

Cephira expians vigilem eius. vel manum dissipatam [illegible]

Cesa ad fundamenta. vel scrutans eam sive. hic post c. e. s.

tollens sibimet. aut sustollens semet ipsam. hic post c e sequitur l.
Cellaia vox domini. vel sollens sibimet domini. duplex.
Celasticam. vallis generum vel humilitas fortium. hic post c e sequitur l.
Celeab iudicans .i. semel posita premium. vel iudicatio patris.
Celeia vallis domini. vel congregatus domino seu iudicans dominum. aut iudicatio domini.
Celeon. iudicans dolorem vel iudicatio iniquitatis.
Celesyria. vindicans aram. vel vindicatio sublimitatis.
Celechi occidentes. vel examinatores.
Celemia. antecedens vel orientale.
Celeutha. est iudicis vel excelsa veniens.
Celmo vallis robusta. vel congregatio fortitudinis. hic post e sequitur l.
Clementis ecclesiastes vel contionator plebis contionem. et consurgens vel congregatio eius sermones. post l sequitur m.
Cleopatria. congregans agnitos vel contionem dissoluens. hic post c e m.
Cemuhel orientis deo. et m sequitur vel antecessio dei. cum .i.
Cemna. zelotes vel zelotypus.
Cennieas possidens seductores. vel possessio seductorum.
Cenedeus zelotes sufficiens ad intellectum. vel zelotypus habundans intelligens.
Cenereth signum cithare. vel est metra.
Ceneroth est iuvenis vel signa cythare.
Ceneth zelotypus. vel zelotes. seu possessor contemptus. aut possessio contemptibilis.
Cenez. zelotipus vel zelotice sive possessiones contempti aut possessor contemptibiles.
Cenereth mea. vel ematus meus sive indus meus. aut possessio mea.
Cepham. ecclesia vel congregatio.
Cephaym. congregans eos vel narrores. hic post e p s.
Ceres occidens. hic post e r s.
Cerethi examinator vel exterminator plasmatoris.
Cerethym occidentes vel exterminatores. hic post e r sequitur [illegible]
Cetreus tenebrosus. vel tenebrosus.
Ceta. vocata vel vocatio. consummata. vel nomen hebreum integrum.

resonans est vocati vel vocationem consummans.
Cesar possidens principes. hic post e s r. vel possessor principatus. e s a
Cesarea possessio principes. vel possessio principalis.
Cesselenoz possessa principibus. vel possessio luminis. admonens.
Cesion durus fortitudine. vel divitiae fortitudinis. hic post e s sequitur n.
Cetheus fortis vel abscisus sive confractus aut mens excessio.
Cethym fortis vel abscisi sive confracti aut mente excedentes.
Cethimoth fingens tempus vel abscidens responsionem. seu confracta tempore. aut insania responsionis.
Cethron. tenebrarum eorum. vel tenebrarum eorum.
Cethura iuncta vel copulata sive chymmania offerens. aut mente excedens summus. hic e sequitur i.
Chyria occultans luctus sine assumptio aut novitas eius.
Cynalugens vel luctus seu possidens aut possessio.
Cynam lugens eos. vel possidens eos sive luctus eorum aut possessio eorum.
Cyneus luctus. vel possessio.
Cynes lugentes. vel possidentes.
Cynoch lamentatio. vel lamentationes.
seu lugens tempore aut possidens responsionem.
Cyrus luctus vel possessio. quod apud nos melius effertur per c litteram. ut dicatur cyrinus. hic post c.
Cyprus meror vel tristitia. e y s e.
Cypris meroris vel tristis. p.
Cyriarches meroris princeps. vel tristitia principis. ut hebreum et grecum ponens.
Cyrus heditans vel hereditator. hic
Cyrinus heres vel hereditas. quod apud nos melius effertur per c litteram. ut dicatur cyrinus. post c
Cirene hereditas vel hereditatio. r e
Cyreneus heredes. hereditates.
Cyrenensis hereditas vel hereditates.
Cisonis sciens vel cognitio. hic post c i s
Cis vir. durus vel durus. s
Cyson durus intinus vel virtus nominis dolorem.
Cyson letificans eos. vel divitiae eorum sive impegerunt meos aut novitatis. hic post c i t
Cyta amantes vel stupentes seu mirantes aut admiratio.
Citiens. vel plage consummationis operis. vocatio. vel conversio sive arsis. aut excussio.

Coach. mordentes vel congregans sive morsus aut congregatio.
Cohila. invocans vel invocatio.
Cohilam invocavit populum vel invocatio populi.
Coho excussio. vel postulatio sive postulans. aut excutiens.
Colaia. vox facta vel vocis factio. seu vox domini. aut vox divina.
Colaza vox videntis. vel vox fortitudinis.
Coloma. vox eorum vel revelatio eorum.
Colomenses. voces eorum vel revelationes eorum.
Colossis voci facte obedientia. vel vocis fide obedientia.
Colosenses. voce fide obedientes vel vocis facte obedientia.
Coloza vox formata. vel fictio actionis.
Coel. omnis vel conclusio sive mutationes. aut consummatio.
Condinus. cyphus vel phiala.
Corban donum vel oblatio.
Corbana donum eius vel oblatio eius.
Corbanam. donum gratie vel oblatio gratificationis.
Corneli intelligens circumcisionem vel intelligentia circumcisionis.
Cosam divinans vel divinatio seu divinans eis. aut divinatio eorum. hic post
Cru gelu vel frigus. c sequitur. vel dilectus vel nomen mensura.
Cvetha. hymnus vel duplicitas.
Cvethez duplices. vel tributo.
Cluba campus vel mater.
Cub ipsi. catus meus. vel lactans ibi.
Curtis super hic post c sequitur simplicem cum d.
Chetthim. i sine aspiratione. lecta sunt pro interpretatione nominis eius in quibus sequitur aspiratione adiecta. a ph chi greci legenda sunt. sed et ut dicitur quod hebreus sermo. non habet cui litteram. quia nota sunt apud nos. pro ph et legitur apud eos. scribitur pro heth. cum ad plenam aspirationem proferimus. hic post
Chabol quasi hic sequitur b
gotmentem est germinans.
Chaleph. qui intelligens aut est intelligentia.
Chabonim. vel aut tristitia. seu qui intelligens eos. aut est intelligentia eorum.
Chabo tempus. in manus spirantium.
vel a duis spiramine sine spiratores. aut spirationes.

hic post c. z h. z
a. sequitur. i.

Chabor conuigens uel uincula tor siue coniunctio aut incantatio
Chabul displicuit in indignatione.
Chaym cui grauitas uel cui electio.
Chacon sculpens hic post. c. z h uel cui sculptum. sequitur. a.
Chayslaar. fortis uir uigilans uel robusta uiri suscitatio.
Chalaal hic post. c. z h. z contenta a. sequitur. l.
regio. contractio uel contentio regionis. fermentum.
Chalathoch pascens. uel nutriens seu pabulum. aut nutrimentum.
Chalad. pascens matrem uel consummatio testimonii
Chalamach. omnem fortitudinem huius et omnis fortitudo hirundinis
Chalamat omne amarum. uel omnis amaritudo
Chalamach mortificans et consummatio siue consummatus aut consummatio.
Chalamie. omnis uel omnis seu omnes. aut consummatio.
Chalcal. pascens uel nutriens seu pabulum aut nutrimentum.
Chalana quasi fera. uel quasi feritas. seu quasi demonium. aut quasi mamilla
Chaldei quasi fere. uel quasi feroces. seu quasi demones. aut quasi mamille.
Chale concepta regio uel conceptio regionis.
Chaleb. canis uel quasi uirile. siue quasi cor aut quasi omne cor.
Chalemesebam. contegens regio eos uel contecta regio eorum.
Chalphi. contegens regionem et totus uel contectio regionis illa
Chaueate. hic post. c. z h. z a. se. m.
Cham callidus uel calidus siue calor. aut caliditas
Cham surgens uel resurrectio seu necessitas. aut necessarius.
Chamaal. fidelis coniunctio uel similitudo defectionis.
Chamaam. fidelis uel fidelium. tales seu fidelis ipso aut fidelitas ipsius
Chamaan sunt fideles. seu fidelis dono. aut similitudo gratificationis.
Chamoam. fidelis ipso. uel similitudo eorum.
Chamon surgens dolor uel callidus meror. seu callida iniquitas. aut necessitas mutationis.
Chamos congregans uel congregatio siue quasi adstantes. aut quasi adstantio.
Cham... chaleus deo. seu callidus dei seu ... necessitas. aut dei resurrectio.
Chamuthee calentes deo. uel callidi dei. siue deo necessarii. aut deo resurgentes.
Chamuel calefactus eorum. uel calefactus eorum.
Chanuel surgens dolor. uel necessarie parturiens. seu calens dolore aut caliditas parturientis.
Chana zelus hic post. c. z h uel emulatio z a. seq. z.
seu possessio eorum aut possessio eorum.
Chanaam suscitans uel motus eorum siue humilis aut negociator.
Chanaam. zelus ipsius et emulans ipsum siue possidens ipsos aut possessio ipsorum
Chananee. zelus ipsius. possidens dominum. et emulator gratie.
Chanaan commouens uel commotus seu quasi mouentes. aut quasi respondentes
Chanani pauperculus. uel negociator seu possidens domum. aut emulator gratie
Chananias humilians eum. uel negociator eius. seu possidens domum eius. aut emulator gratie eius.
Chananeus. possidens uel possessio
Chananee emulator uel zelotes siue separatus. aut negociator.
Chananei possidentes uel possides
Chananei zelote. uel emulatores. seu separati aut negociatores.
Chanaam humilitas uel ipse pauperculus siue mutabilis.
Chanaam pauperculus meus. uel negocians seu possidens domum meum. aut emulator gratie mee.
Chananee. humiles uel possidentes siue zelotipi. aut emulatores hic
Chapsahel. post. c. z h. seq. congregans deo.
nel ... dei.
Characha. uia hic post. c. z feruens. uel foramen h. seqi
tractabile. 4.
Charada. operatus uel castra filiorum ...
Charalla. ciuitas laudis. uel oppidum laudationis.
Charan uia uel foramen. seu fundus aut tractabilis.
Charam. fodiens eos. uel suffossio eorum.
Charanim uia uel ira. siue furor aut foramina
Charchaib. inuestigans pectus uel inuestigatio temporis.
Charech diuisio uel confessio. siue coniunctus aut cognitio.
Charmamos. agnus congregatus. uel agnitio quasi adnuentium.
Charmin. munera gratia. uel agnitio aque.
Charsena. furor habitudinis uel occursus angustie.
Chartha. perfecta uocatio. uel perfectam uocationem.
Charthem. perfecta uocatio. domum uel perfectam donationem gratie hic post. c.
Chasaloth. spes eorum z h. z a. se uel quasi pupillarum. quere. a. s.
Chasbi calix in me. uel immolatio siue calix meus. uel immolatio mea.
Chalbon. calix meroris. aut immolatio iniquitatis. seu calix mirrarum aut immolatio in...
Chased. quasi copulantes. uel quasi copulantes siue nouo ipsi. caldei nominantur. noie.
Chaselen. spes eius. uel sperans meum.
Chaselon. fortis diuitia. uel fortitudine dominus.
Chased messis uel messio. secundum fortitudinem. aut dominus fortitudine.
Chasphia. immolans eos. uel calices eorum.
Chusleu. spes eius. uel spei ...
Chasloim. consummatio. uel omnis dolor. siue incendens. uel incendium meum.
Challon. secretum et continentia siue prouectus aut prouectio hic post. c. z
Chembi in dacium h. z a. sequitur. z uel iniquitas.
Chezab. dictio uel mendacium hic post
Chebron coniungium c. z h. uel incantatio seq. e.
seu uidens semper ... aut ... uisio semper ...
Chedel. signum pauperis uel ... [illegible] hic post. c. z h. z e. seq. l.
Chelbon. lactea. uel alientes.
Chelci. parcens uel parcens ... dominus

C. helcath pars dni̅ ꝟ ul̅ pariens dns est

C. helcai. merendū dni̅ ꝟ consūmatio dn̅i est

C. helcon. merendus ul̅ consumatꝰ

C. helmath pars dom ul̅ donatio ꝑra

C. helon abruptꝰ ul̅ consūmatio sⁱ omnis dolor. aut reuelatio eoꝝ

C. hellon. abruptꝰ ul̅ consūmatio seu cunctus dolor. aut reuelatio eoꝝ

C. helud. signū declinans uel scīā intelis. hic post. c. ꝛ h. ꝛ e. se

C. herme. est citharam. quando ꝛ est inente. ꝗ.

C. herereth signū cithare ꝛ est incerta.

C. henereth. est lucerne. ul̅ signacꝫ charum.

C. heinnereth est lucerne ul̅ est figura. citharaum.

C. heinnor canticū ul̅ cithara. seu agnitū lumen. aut cognitiō luminis hic post. c. ꝛ h. ꝛ e. seq̄. ꝛ

C. hereloth uisio signi ul̅ uidisti signum.

C. herethim. disponentes eos. uel dispositores eoꝝ.

C. ertthois. cognite auferens uel cognita ablacio.

C. herinel. molle ul̅ tenerum sⁱ Agnus tener. aut agnus circūcisionis.

Heros glacies ul̅ sollicitudo.

C. herub. scīā multiplicata. ꝑ scientie plenitudo.

C. herubim in maclata. scriptura. ꝛ scīā multiplicata. seu scīe plenitudo. aut quasi plures. scīe plenitudo
herubin immaclata pictura ꝛ scīa. multiplicata. seu plenitudo scīe. aut quasi plures scientie ꝛ intellectus. hic ꝑ. c. ꝛ h.

C. hesbon. progenies ul̅ precio sine scelus aut tristitia.

heshim ul̅ cheshim consummatio ul̅ omnis dolor sine incedens eos. aut incendium eoꝝ. hic post. c.

C. ... peruersitas ul̅ ꝛ h ꝛ peruilio. e. seq̄. r.

C. herbaneh signū insanie ꝛ fecundo iniquitatis

C. heshiel. perversa generatio ul̅ perveniens generationem.

C. hethim signati ul̅ metuimus.

C. seu formido aureus aut insaniens

C. hidon hidon.

C. hidon iaculū hic post. c. ꝛ h. ul̅ expensis h. sequitur. ꝗ.

C. hipsam expians ul̅ expiatio. seu catulus eius. aut matutinus dissipata: quod aut in ... catulū significat leonem. quem greci elinne uo uocant

C. hilaadem. iudicans pro eis. ul̅ iudicacio prīc.

C. hisil. robustus ul̅ fortitudo.

C. hisloch. stulti signū ul̅ stultitie designatio

hiuim. iudicans eos ul̅ iudicatio eorum. hic post. c. ꝛ h. seq̄.

C. hoa. ecclia ul̅ congregatio. ꝗ.

hoadad maximū ul̅ capitum.

C. hobal. condempnens ul̅ condempnatio

C. cholor grauitudo. ꝛ omnis electum

C. odcoch tarrago. ul̅ tarragonenses.

C. hodonazer. rapiens ul̅ rapuita. ... plasmacus

C. hodolagomer est generatio manipuli. ul̅ est iungens decor manipulum.

C. hoeleth. ecclia aliter grece. concionator latine

C. hornanim. editus ul̅ uenitores

C. horror lacessens. ul̅ prouocans sine lacessiones. aut prouocationes.

C. honenias. peruersitas a dnō. ul̅ peruersitas domini.

C. hobar decaluans patrem. ul̅ decaluaria prīs

C. hore clamans ul̅ caluus. sine gignes aut caluitium

C. horeb. ardor ul̅ siccitas. sine coruus aut solitudo.

C. horob. mensa ul̅ massa. sine temptans aut temptatio.

C. honeus iracundus. ul̅ liber sine ... iratus aut deformine.

C. horreus liberi ul̅ tractator. sine fenestra aut de fenestris

C. hoeiechi dispendens ul̅ dispensio. seu dissipans aut dissipatio

C. hori caluus meus. ul̅ clamans in sine caluicium meū. aut glacie mea

C. horite glorificatio mea ul̅ clamantes in sine caluiticio mei. ul̅ caluicia mea

C. horei farina ul̅ farinatus. seu post me. aut foramina. mea.

C. hernich inliberans ul̅ ... seu collatio eoꝝ aut administrationes publice

C. horrichis ciues ul̅ collationes ... seu decuriones eoꝝ. aut publici administratores

C. horographia. regiones descripte ... regionum descriptio.

C. horozam. hoc secretū mihi ul̅ hoc mihi ... meum.

C. hor calix meus. ul̅ potatio mea.

C. hosan calix donatus. ul̅ potus gratificationis.

C. houn. congregans eos. ul̅ congregacio eoꝝ

C. horb. mendacitas ul̅ mendacium.

C. hozaleth. mendacium domus. ul̅ mendacii ... hic post. c. ꝛ h. seq̄. v.

C. hub grauitas ul̅ condemnatio.

huni fruciens ul̅ percussus.

C. hus. ethiops ul̅ tenebrosus.

C. husay niger ul̅ deuorans. tenebrosus ... ul̅ deuorans

> chusan tenebras eoꝝ ul̅ ... nigre

C. husan tenebrans domū. ul̅ nigredo gratificationis

C. husamathsathan. tenebrosa iniquitas. ul̅ nigredo impietatis.

C. husi niger ... ul̅ tenebrans me.

C. husi secretū ꝑ silentiū. sine ... mī aut pudicitas

C. husa diuicia ista ul̅ tenebrositas iste

hic post sunt interpretationes hebraicorum nominum incipientium p. d. latinum. hic post. d. sequitur. a.

D aba eleus ul̅ peliuus.

D. aban electus meus ul̅ expeditus meus.

D abad. elimus ul̅ petitus.

D. abead. oraculum ul̅ loquela.

D. alberech. oraculum fortis. ul̅ loquela patroꝝ

D abreiamin paralipomenon. ... uerba dierum latine.

D. abri loquens ul̅ loquela. sine locutus deo aut oraculum. dei

D. abria loquens ei. ul̅ loquela eius. sine locutus est deus aut ... arcanum.

D. abri loquens ul̅ locutio. sine oraculum aut eloquentia. eius

D achar compungens ul̅ compunctio. sine compungentes. aut compunctiones.

D. adam ... ul̅ iudicium sine ... aut ... eoꝝ

D. ada. fortis malicia. ul̅ iudicium maledictionis.

D. aes fortes maligne ul̅ iudices maledicti

D aphecha. adhesio ul̅ reuulsio sine adherens aut pulsatio.

D aphuen pulsans oculos ul̅ adhesio fontes

D aphium. signū operis. ul̅ signi opatio.

Dagan triticum. uel frumentum seu piscis donatus. aut piscis gratificatus.
Dagon piscis meroris uel piscis tristitie seu piscis mutuus aut piscis mutatus.
Daias fortis domini uel paupertulus domini.
Dalaias hauriens dominum uel pauperes domini.
Dalaian hauriens dominum uel pauperes domini.
Dalaim egens pauper uel egentes paupertas.
Dalila situla uel paupercula.
Dalamana gaudium egestatis uel magnitudo egestatis.
Dalmatia gaudium egestas uel magnitudo paupertatis.
Dalmanutha situla eius pauper uel paupertas remanebunt supius.
Dalmahim sanguis uel sanguineus seu sanguinum.
Damans silens caput uel silentium capitis.
Damascus sanguis sacci uel sanguineus saccus.
Damascus sanguinem bibens uel sanguinem propinans siue sanguinis potus aut sanguinis osculum.
Damascenis sanguinum sacci uel sanguinum oscula.
Damascenis sanguinem bibentes uel sanguinem propinantes siue sanguinum potatores aut sanguinee potiones.
Dana causa uel iudicium seu silens aut silentium.
Dan causa uel iudicium.
Dana causa eius uel iudicium eius.
Danite iudices uel causatores.
Daniel causa dei uel iudicium dei siue iudicans deo aut iudicantium deus.
Daram australis uel afflicantis.
ardale: generatio cognita uel generatio cognitionis.
Dauus fertilis uel angusta.
Daron afflicta uel plaga australis.
Daroma afflicta uel plaga australis.
asem fremitus uel rememoratio.
Dathan donum eorum uel donum sufficiens.
Dathemam domus formidolosa uel domum sufficientiam accipiens.
Dauid fortis manu uel uultu desiderabilis. hic post D. sequitur E.

Debalaim delectatio sicco uel delectatio siccitatis.
Debbaseth apes edificans uel eloquentia defecata.
Deblatha palata uel opprobrium grecum sermone deblata.
Deous ciuitas interpretatur.
Deblathaim palatae uel opprobria seu palatarum aut opprobria eorum.
Debelaym latereas uel masse quas solent compingere de recentibus ficis quas ebrei debelaym nuncupantur.
Debera locutio uel rursum timens.
Deberith locutio uel rursum timens.
Debir loquens uel loquela siue ursum timens aut ursi timor.
Dedan sufficiens ad intellectum temptationis uel habundanter intelligens aut cinctum latrunculum.
Debongarim sufficiens ad intellectum temptationis uel habundanter intelligens aut cinctum latrunculum.
Debbora apes uel loquax seu eloquens aut eloquentia.
Decla adherens uel pulsans seu remittens aut remissio.
Deda hoc iudicium uel tale iudicium.
Dedana generatio eius uel generatio eorum.
Dephca pulsans uel adherens siue pulsatio aut remissio.
Delaia hauriens dominum uel pauperculus domini.
Delean egens uel egestas.
Delebam egens uel egestas eorum.
Deleth tabule uel tabularium seu pauper aut ianua.
Delphon pauper facie uel egens contemplatoris.
Delo tanta uel paupertas.
Delchi pauper egens uel paupertas egestas.
Demas sedens uel creatus siue silentium aut sanguineus.
Demetrius immunis perfectus uel uehementer innectans seu fortis ad persequendum aut robustus iugam delere.
Dempna causa uel iudicium seu silens aut silentium.
Demophon silentium subditi menteris uel sanguineus eructans.
Demon sanguineus meror uel sufficiens immunitas.
Demonium sanguineus meror eius uel sufficiens immunitas eorum.
Denada iudicium forense uel iudicium afferens.
Dennababa causa presens uel silentium [illegible].
Derben loquens uel stimulus gen acontis.
Derbex loquax uel generatus.
Derchon loquela persistens uel generatio persuasionis.
Desan fortis elephantus.
De fortitudo elephantis.
Desan fortis dignitas uel pinguedo eleuationis.
Deseth murus uel custos siue parietis aut castratio.
Deson fortis papilla uel calua uel carui. Syro sermone hebraice ue aut pinguedo interpretatur cineres uel fauilla holocaustorum.
Dethubel agnoscant deum uel agnoscitur deus. hic post D. sequitur I.

Diabolus defluens uel deorsum. grece autem dicitur criminator aut clausus in ergastulo.
Dielapines illuminans uel diluculum.
Diana egritudines suscitans uel egrotationum suscitator.
Diapsalma semper cantatio uel semper cessatio siue aiam autem siat greco aut sermone interpretatur uocum distinctio.
Dibon sufficienter ad intellectum.
Dibongad sufficiens ad intellectum temptationis uel habundanter intelligens aut cinctum latrunculum.
Dimaon sufficiens eis dolor uel sufficit eis meror siue sufficientia immutationis eorum aut sufficientia iniquitatis eorum.
Dimona sublimitas uel satis immutans.
Dina causa ista uel iudicium istud.
Dinei iudices isti uel causidici isti.
Dionisius diuiditur uel uehementer fugiens.
Dioschore pulcre ad tegendum uel pulcre contegentes aut gemini castores.
Dioschori pulcre contegentes uel pulcre ad tegendum.
Diospolis admirans uel aperiens recepes speciosus infinitus uel decor infamiens.
Dison fortis elephanti uel fortitudo elephantis.
Dison cinis autem pinguedo seu fortis papilla uel calcatio eius.
Dosine ad occidentem uel occidentalis.

tium quercus uel ilex. hic post
Doch comoch sequitur
uel commotus. D.
siue sollicitus aut sollicitudo.
Dodanim patruus uel patruelis.
Dodan patruus duo uel patruelis dilecto.
Dobec motus uel mortuus siue sollicitus aut sollicitudo.
Dommim rubra uel ascensus in foz.
Doma silens uel silentium.
Don iudicium uel iudicator.
Dor natiuitas uel generatio.
Dorem generans ipsos uel generatio ipsorum.
Dorchas caprea uel damula.
Dorda natiuitas fortis uel generatio condesiderabilis.
Dorimm excelse generatus uel generatio exaltata.
Dorix genitus furor uel generatio medicamentorum.
Dormim generatores excelse uel generationis exaltatio.
Dothaphech natiuitas aduentus bonus uel generatio paruulorum uenientium.
Dosecheus calcatio stupida uel inuectione stupidans formidans.
Dochaim pabulum uel unde eorum siue sufficiens defectio aut sufficientia defectionis hic post. D.
Dudi solitarius uel fratruelis.
Dui dei uel pulcritudo.
uel decorans deum uel pulcritudo dei.
Duma tacens uel silentium siue gaudium et leticia.
Durath loquens uel locutio seu loquens frater aut locutio fratris.
Duram pulcritudo uel loquela seu loquens ipso aut pulcritudo deorum.
Rusilla generis patritii uel generatorem patritius.

Hic finit interpretatio de hebreorum nominum incipientium per d litteram. hic post e. sequitur. E.

Ebal uallis uetusta uel uetus uorago. seu uallis deficiens. aut aceruus lapidum. bona cursiens uel tursio siue transcendens aut transgressio
Ebrona incantator uel incantatio siue coniugium aut uisio sempiterna.
Ebron transiens iam uel transitio mea. seu transcendens in ea. aut transgressio mea.
Ebron incantator meus uel incantatio mea siue coniugium meum. aut uisio sempiterna.
Ebronite transcendentes me uel transitus mei aut transgressiones mee.
Ebronites incantatores mei uel incantationes mee seu congregantium attendentes semper me. hic post
Edacla ornata uel uoluptuosa. e. seq. D.
Edema uoluptas eius. uel deliciose ornata.
Edemim uoluptates deliciose uel ornata diuitiose.
Eden uoluptas uel ornatus seu diuitie aut delitie.
Edenna uoluptas pulcra uel delitie pulcre siue ornatus pulcher aut diuitie pulcritudinis.
Eder uoluptas uigilie uel ornate consurgens seu diuitie effuse aut delitie consurgentes.
Edes delicias tollens uel uoluptuosa plasmatio.
Edissa delicata mihi uel uoluptuosa assumptio.
Edna uoluptuosa pulcra uel ornamentum pulcritudinis.
Ednas ornatam tollens uel diuitiosa plasmatio. seu delicatus serpens. aut uoluptuosus coluber.
Edom russus uel fuluus siue terrenus aut sanguineus.
Edoma rufa uel terrena siue rubra aut sanguinea.
Edrai mutatio pastur me uel mutatio pastus mei.
Edrayn mutatio malorum uel uanitas pessimorum siue defensio pastorum aut mutatio pabulorum eorum.
Effraym crescens hic post uel auctus siue e. seq. F. augmentum aut fertilitas.
Effraimite augentes uel aucti seu fertiles aut crescentes.
Effrata uidens uel frugifera seu fertilis aut puluerulenta.
Effrem auctus uel crescens seu fertilis aut fecundus.
Effata adaperire uel adapertus sis.
Effron puluis meroris uel puluis inutilis seu puluis eorum aut uisio [illegible].
Ephra mensura uel effundens siue resolutus aut resolutio.
Effray mensura mea uel defectio mea siue effundens me aut dissolutus mihi.
Effrath dissolutio imbrium uel effusio missionis consiliate.
Effra uidens uel frugifera seu fertilis aut puluerulenta.
Effratha uidens uel frugifera seu fertilis aut puluerulenta.
Effratei fertiles uel frugiferi seu uidentes aut puluerulenti.
Effrene effundens decorem uel dissoluens ymagines.
Effer mensura consurgens uel effusus uigilans siue dissolutio expellicens aut resolutio.
Efferite effusi uigilis uel mensure consurgentes siue dissoluti pelliceas aut resoluentes resurrectionem.
Effemesta mensura effundens uanitatem aut consurrectio dissoluens uanitatem.
Effesum uoluntas mea in ea uel summa mea in eis seu fines eorum aut consummatores mei.
Effesie consilium meum uoluntas mea in ea seu finis eorum aut uoluntas eorum a mea mea.
Effree fecunditas uel augmentatio.
Effy mensura trium modiorum uel tres modii mensure.
Ephon superinnumentum uel superliminare.
Ephsiba mensura rectitudinis uel uoluntas mea in ea. hic post e.
Egbathan sollempne sequitur
uel mandatum. G.
themale uel leta domus responsionis
Egbathan sollempne mandatum humilis uel leta domus responsionis inrupte.
Egge letus uel sollempnis.
Egyptus tenebre uel angustia siue tribulatio coangustans aut tribulationis coangustatio.
Egyptianus tenebrosus uel angustiatus siue tribulatione coangustans siue coangustatione tribulantis.
Egla uitula uel uiuenta siue sollempnis aut festum et eius ipsa est michol uxor dauid que genuit ei gethaam. cui pater occubuit
Eglaym uitule uel rotunditate seu sollempnes eis aut rotunditates eorum.
Eglon uitulus meroris uel rotunditas iniquitatis siue sollempnitas [illegible].

aut festiuitas inutilis. hic p

Ela. maledicta uel e. sequitur. L. querci seu therebintus aut arbuscula.

Elaath ad solum. uel ad solitarium. siue ad unum. aut maledictio peccati.

Elada. dei seruitus. uel dei testimonium. seu maledicto fortis. aut therebintus desiderabilis.

Eliada. ad scientiam uel ad ascensionem. siue laus seruitutis. aut dei scientia. syro sermone interpretatur. siue hec.

ad Elade ascensio uel ascensum. seu dei seruitus. aut maledicto testimonium.

Elam orbis uel seculi. seu postis. aut superluminare.

Elam. uestibulum uel comparatio. seu despiciens. aut oppositio.

Elamite orbes uel secula. seu postes aut superliminaria.

Elamite uestibula. uel comparationes. seu despicientes. aut oppositi.

Elas maledictus ipse. uel faciens operationem.

Elasa operatio uel ad faciendum. aut laudabilis plasmatio.

Elasa operatio. uel ad faciendum. siue dominum sustollens. aut plasmatio dei.

Elasar hanc separans uel hec separatio. siue domini declinans aut dei declinatio.

Elasar laudans carcerem. uel laudans cantantium. siue laus sustollentium. uigilantes aut laudans plasmationem. suscitantes.

Elath unum uel unitas. siue solitarius aut solitudo.

Elath arbores uel therebintus. siue deo fluens aut maledictus ipse peccato.

Elaue. applicans uel persecutio siue applicabitur. aut persequentur.

Elbon deo fortis. uel robustus fortitudine.

Elcham. pars eorum uel testimonium eorum. siue deo surgens. aut dei ue cessatus.

Elcham. pars eorum uel testimonium eorum. seu dei portio. aut dei possessio.

Elcathath. portio uel portiuncula peccatoris.

Elchele. ad uocatio uel aduocata.

Elcheleus aduocans uel aduocatus.

Elcheli aduocatus meus uel aduocatio mea.

Eledea. ad scientiam uel de scientia.

Eleale consensio. uel ad consensionem.

Eleamam dei mei doctus uel dei mei pulchritudo.

Eleazar deus meus adiutor uel dei mei adiutorium.

Eleazarus. deus meus adiutor consilii. uel deus meus adiutor festinanter.

Eleb deus pater. uel dei paternitas.

Elech portio uel particula.

Elechite particule. uel portiones.

Elechite ascendentes uel ascensionis siue ascendens uel ascensio.

Elel laudans uel laudatio.

Elem postes uel secula. seu uestibulum aut superluminare.

Elama postes eius. uel secula eius. siue deo calens. aut domini accipiens.

Ellemorum. grec uel grecorum.

Ellenorum scientia dei uel ascensio uenit.

Eleon. diuinitas uel ad laborantes ipse; mons oliueti. de quo dominus coram discipulis ascendit in celum.

Elesa. ad iustitiam uel ad faciendum siue domini sustollens. aut dei plasmatio.

Elencheus. sensum orans uel exercitium cohabitatio.

Eliab. deus meus pater. uel dei mei paternitas.

Eliaba uana. uel absconsio. uel uere est absconditus. siue deus meus. aut deus mei paternitas eius.

Eliachim. deus meus resuscitabit. uel deus meus frater eorum.

Eliada deus meus cognouit. uel deus meus audiet. uel dei mei seruus aut dei mei testimonium.

Eliadam. deus meus cognouit eos. siue deus meus firmus est. aut deus meus testificator eorum.

Eliade deus meus cognouit. eos uel deus meus audiens. siue dei mei seruus aut dei mei testimonium.

Eliam deus populi uel dei mei populo. siue deus meus mirabilis est. aut deus meus miraculum eorum.

Eliasib deus meus sensum intendens. uel deus meus plasmationem conuertens.

Eliatha. deus meus te. uel deus meus ueniet seu deo meo peccans. aut dei mei tempus.

Elicam. deo meo calens. uel dei mei calidus. uel deo meo surgens. aut dei mei necessarius.

Elim uestibula uel maledicti seu postes aut superliminaria.

Elica. deus meus nomine uel scientia dei mei.

Elidab. dei mei patruus. uel deus meus patruelis.

Elidabe. deus meus scit ipsum esse uel deus meus scit ipsum uiuere. siue deus meus nouit susceptor. aut deus meus nouit susceptores.

Elidalach. actiuus emissus. uel emissio generationis. aceruus siue deus meus scit potionem. aut deus meus nouit particulam.

Eliezer. deus meus meus sedens. uel deus meus adiutor. seu deo meo separatus. aut dei mei sanctificatio.

Eliphal. deus meus mirabilis uel dei mei miraculum.

Eliphaleth. deus meus diuisio uel dei mei diuisio. siue deus meus mirabilis. sanans iniuentos aut deus meus mirabiliter liberans.

Eliam dei mei populus uel dei mei congregatio.

Eliama deus meus donans siue deo meo donante. aut deo meo dominante.

Elimas transgrediens faciens. uel ad transgressionem ingrediens.

Elimelech. ad regem uel ad principem siue dei mei regnum. aut deus meus regnator.

Elyon excelsus. uel sublimitas siue dei dolor. aut deo mutatus.

Elionay sublimis nutritus. uel excelsus donator.

Elioreb. dei mei hyems. uel dei mei tempestas uia ad insulam uel dei mei saluatio.

Elisabeth. dei mei dies. uel deus meus cognouit. siue dei mei iuramentum. aut dei mei satietas.

Elisaph. dei mei specula. uel deus meus speculator. siue deus meus abscondens. aut dei mei absconsio.

Elisaph. dei mei labium. uel dei mei uinculum. seu dei mei speculum. aut dei mei angustia.

Elisaphan. dei mei sepulcrum uel dei mei heremus. siue dei mei speculator. aut dei mei intellectus.

Elisabe. dei mei salus. uel deus meus defendit me.

Eliama. deus meus adiuvit vel dei mei auditio.
Eliamne. deus meus adiuvit vel deus meus exaudivit.
Elisur. deus meus princeps vel dei mei velamen. sive pater meus fortis aut pater meus coangustans.
Elise dei mei salus vel dei mei protectio.
Elisech. dei mei salus. vel deus meus hic est. sive deus meus salvans in tam. aut deus meus salvans pavidos
Elisua. dei mei salus vel dei mei protectio.
Elisue dei mei salus vel dei mei protectio.
Elisar dei mei munus vel deo meo continens. sive pater meus fortis. aut pater meus coangustans me.
Eliud. deus meus dominus. vel deus meus est iste
Elmaday deus mensura. vel dei emunctio
Elmech deus regum vel deus regnator
Elmodab deus generatio vel deus in aetatibus.
Elmodad. dei mensuram. vel ad mensuram eius preparatum.
Elmon concupiscens vel concupiscentia
Elmod deblathaym. concupiscens palatas. vel concupiscentia opprobriorum.
Elmoni. loculus vel ille sive hic conterraneus me.
Elnathara. addens vel additio sive addamentum aut dei donatio.
Elnathan. dei donatio vel deo datus.
Elo deo vel deitas. sive exercitus sui. aut exercitus eorum eorum
Elocuphana. turme militum. vel opes
Eloy deus meus vel deitas mea.
Eloym dei sui vel deitas eorum.
Elom. exercitus fortitudinis. vel exercitus fortitudine.
Elon quercus vel robustus sive regio campestris aut exercitus fortitudo.
Eloth arrectatio. vel arietis signum sive deo videns. aut dei tempus.
Elnathalta. vana absconsio vel vane absconditus.
Elchara vanus vomitus vel necessitudinis nomens.
Elchene. pusillus. placatio eorum.
Elocen. deferens fortitudinem. vel placatio oculi.
Elchalech. famulus vel adunatus tunc
Elnan exaltatus vel exaltatio.
Elud glabundus vel accipiens gloriam
Elul dei dolor vel domini parturiens

hic post. e. sequitur. m.
Emach vallis vel profunditas.
Emachim valles vel profunditates eorum.
Emanuel. vallis divina. vel profunditas dei.
Eman. callidus vel accipiens sive calor eorum. aut formido eorum
Emach formidans eos. vel acceptio eorum sive indignans rigide aut indignatio rigidus
Emans. mutus festinans vel desiderium consilii.
Emathens formido eorum vel acceptio eorum. seu indignans rigide. aut indignatio rigida.
Emmanuel nobiscum deus. vel nobiscum divinitas.
Emmaus mutus festinans. vel desiderium consilii
Emechasis vallis concidens. vel vallis concisionis.
Emmer sibilus vel sermo. sive sermocinans. aut sermocinatio
Emmi gentes vel populi sive horrendi aut terribiles
Emona. calor eius. vel accipiens eum.
Emor. asinus vel asinus. sive loquens. aut amaricans.
Emmorim. asini vel asinei. seu loquentes. aut amaritatis.
Emmoch. meum lux mea. vel desiderans desiderium. hic post. e. sequitur. n.
En fons vel oculus
Ena ecce hi sunt vel ecce oculos. seu fons eius. aut oculus eius.
Enach fortis vel potens. sive gigas aut tribus.
Enathim fortes vel potentes. seu gigantes. aut tribules
Enadda. fons acutus. vel oculus excitatio sive fons sufficiens. aut oculus testimonii
Enadadda. fons acutus. vel oculi excitatio seu fons sufficiens. aut oculus testimonii
Enadab fons spontaneus. aut oculus voluntarius.
Enaddan. oculus iudicans vel fons iudicii.
Enagallim. fons tristitie. vel oculus vitulorum.
Enay fons meus. vel oculus meus.
Enaim ecce hec sunt. vel ecce sunt oculi. fontes eorum. aut oculi eorum
Enarach. ecce conceptio vel ecce conceptio
Enatham addantem. vel deo dante

sive fons datus eis. aut oculos donationis eorum.
Enathon. dans gratiam. vel datus gratie.
Ene fons datus. mutuus aut oculus datus merentibus.
Enatoch. dans gratiam vel dantis gratiam. seu fons datus mutuus. aut oculus datus visionis.
Encema. renovata dedicatio. vel renovanda dedicationis.
Endad fons solitarius. aut oculus sublatus.
Endor. fons generationis. vel oculus nativitatis.
Eneas pauper vel miser sive respondens aut responsio.
Enecham. ecce isti. vel ecce hi sunt
Engaddi. fons hedi. vel oculus temptationis
Engallim. fons mundans. vel oculus tristitie seu fons revelationis. aut oculus tristitionis
Engannim. fons orti. vel oculus electionis
Engannim. fons ortorum vel oculus elevationis eorum.
Ennel. gratia mea deo. vel gratia mea dei.
Enoch dedicatio vel dedicatio. sive edificans aut cum deo ambulans
Enochite. dedicantes. vel dedicaverunt. sive edificantes. aut cum domino ambulantes.
Enon. ecce isti vel ecce hi sunt. seu fons robustus. aut oculus fortitudinis.
Enon cursus meroris. vel oculus meroris seu. fons tristitie aut fons murmurationis.
Enon cursus meroris. vel oculus meroris seu fons tristitie. aut fons murmurationis
Enos homo desperatus. seu innotans aut violentus.
Entremon fons congregans. vel oculus sublimis
Enames. fons solis. vel oculus mandans humilia. hic post. e. sequitur p.
Ephraphras crescens. p. vel augmentum. sive frugifer ~~seu fertilitas~~ aut oculus videns.
Ephafroditon. fertile vel frugiferum. seu fertilitas. aut fecunditas
Ephafroditus. frugifer. vel fecundus seu fertilis. aut fecunditas.
Epistema. super inductum. sive superiungenta pectoris. super artem vel super curantes
Epomethon. super indutus. vel super indumentum.

Eran uatie fectio. hic post e. sequitur R.
vel uatie factio.
Erbassei filius meus uidens.
vel filius mei uisio. Saul abstracte
uocabulum figuratum.
Erberch uigil. uita vel effectus pa
uore.
Ergab lapis vel lapideus
Erech. hebrietas vel sollicitudinem
Erma anathema. merens vel ana
thea iustitie.
Erman. auferens vel ablatio. siue
anathea nostrum. aut anathematio
gentis.
Ermen. anathea tristicie vel ana
thematizans merorem.
Erhon. dolor vel dolorem. siue in facie
eorum aut in facie dolorum. hic post e. sequitur s.
Esaan. infirmans
vel inmittens siue
Esustollens. gratiam aut plasmatio
donationis
Esaban ignis in vel ignis in eis.
aham confirmo. vel muttor. seu in
mitens. aut confirmatus.
Esaym uoluntas meroris. vel uolun
tas fortitudinis.
Esay. incensum vel insule libatio
Esayon. uoluntas meroris vel consi
lium tristitie.
Esamay. inmittens in. vel constitutio
mea.
Esaggaber uoluntas vel inueniens. seu
fortis operatio. aut consilium confortante
tristitie.
Esau factus vel factura.
Esauuan vel fluctus siue rubens aut
adeuns lapidum.
Esbaal. ignis martius. vel ignea man
tatio.
Esban ignis meus vel ignis in eis.
Esben uentus vel flatus. siue ignis
nanus. aut ignis uetus.
Esbon. flatus meroris vel contrarium
tristitie. vel incendium
Escha. contemptus vel irritans. desperatio
Eschaboth negligentie vel cecidit gloria seu
nebulosa. aut gratia habitaculi.
Escham contemnentes vel irritantes desperationem.
Eschoth. bonus et ignis omnis seu
totus ignis. aut totus igneus.
Esda. misericors vel misericordia.
Esdod effusio vel incendium.
Esdod incendia vel incendentes. siue
ignis patruelis. aut ignis patruus
mei.
Esdra adiutor vel auxilium aut
mina domini. aut mina matutina.
Esdron. mina dei vel mina mea
deus meus.
Esdem adiuuans inuentes. vel in
secutores incitatricibus
Eselon. cingulum tristitie vel cogi
tatio meroris.
Esel. meum vel mentitas.
Esel. mirum meus vel mentitas mea.
Eseman. ipse domus vel dominus expectatus.
Esemel geminat electum.
Eserpatina vel electio.
Esphata. secretum sapiens vel plasma
tio regionis.
Esli mirum mei vel uicinitas mea.
seu factura laborans vel plasmator
laboriosa.
Esmona. festinans vel festinatio.
Esna. ignis vel fecunditas. secundans
seu consistens. aut dissensio.
Estay. indigena vel orientalis
Estehel. auxilium dei. vel auxiliarius
a deo.
Esiom sagittam uidens vel a sa
gitta uisionis. siue transiens. aut
fortis iaculo gregum.
Esiom atrium eius. vel atrium eorum
siue atrium tristitie. aut atrium in
dicantis iustitia.
Esiomite. sagittam uidentes vel
sagitte uisionum. siue transeuntes
aut fortes. iaculo gregum.
Esiomite atria eius. vel atria eorum
Esiu atria tristitie. aut atria iu
dicantis iudicia.
Escha. ignis vel cogitatio.
Eschama. ignis manens. vel cogita
tio doloris.
Eschamoa. ignis manens eius. vel cogi
tatio dolorum eius.
Eschaol. ignis gementium. vel ignis
prementium.
Eschoma. cogitans vel cogitatio do
loris.
Eschaolite ignee gementes. vel ignes
prementes.
Eschaul. ignis dolentium vel ignis
prementium.
Eschomma cogitans vel cogitatio.
siue contrans aut cognatio.
Eschemo ignis manens vel cogita
tio doloris.
Esmon. ignis manens vel cogi
tatio doloris
Eschomoe. femina vel nomen mulieris
ebreis.
Eschom. ignis meroris vel cogita
tio iniquitatis. hic post e. sequitur t.
Ethay. robustus meus
vel perfectio mea. e.
Ethara. fortis domus vel perfectio domus
Ethalon. incunabula meoris.
vel repositio tristitie.
Etham. fortis vel robustus siue
fortis eorum. aut perfectio eorum.
Ethan. ascendens vel ascensio.
seu fortis dono aut fortis gentes.
Ethanim robustus vel robustorum seu
fortis dono aut fortis gentes.
Ethel. robustus deus vel perfectio dei.
Ethema merens vel lugens. siue
meror aut luctus.
Ethema. formido vel incursibus.
Etheus stupens vel formidans. siue
stupidus. aut formido.
Ethi. metuum vel tremuerunt.
seu stupida. aut obstupuerunt.
Ethin. perfectio vel fortitudo. seu
fortis eius. aut fortitudo eorum aut
fortis eius. aut perfectio eorum.
Ethiopia tenebre vel caligo.
Ethiopes tenebrosi vel caligiosi.
Ethinei pagani. vel gentiles
Ethuel. robustus deo vel robustus
dei. hic post e. sequitur v.
Evane vel uita. seu calamitas
aut mee uiuentium.
Evbolus cohitator vel cohitatio.
Evchocha. apprehendens dominum vel ap
prehensio domini.
Evd glabuum vel accipiens gloriam
Evdoma. apprehendens dominum. vel ap
prehensio domini.
Evech est vel desiderato. seu deside
rans aut desideratum.
Evergethes theotiler pessimum vel
fera oppressio.
Evens. ferus vel pessimus. seu forox
aut colligens lapides,
Eves feri vel pessimi seu feroces.
aut lapides colligentes,
Evphrata. frugifera. vel puluerulenta.
seu eundem uidens. aut de cinere
uenientis,
Evphrates crescens vel frugifer siue
humus. aut puluerulentus
Evi vech. mea vel calamitas mea.
vech feroces et ferales. seu desiderium
aut desiderium meum
Evil fatuus vel insipiens.
Evila dolens vel parturiens siue fluens
aut principio
Evilath idem

Evilmerodach. stulte amarus vel insipienter amaricans.
Evi. iniqui vel iniquitas. seu ne eis aut calamitas eorum.
Evnicus. ornans in sancta vita vel commiscens ex ipsis scripturam.
Evnee ornans vel ornamentum.
Evpator ornator separans. vel commiscens separatos.
Evphrates. crescens vel frugifer sive humus aut pulvisulentus.
Evpolemus. orans ore contritos vel commiscens ora malleatorum.
Evtichilon. ducens inferius vel commiscens decretum.
Evbulices. terrenus vel in silicis grege aut dicitur fortuitatus.
Exbathaim. hic post e. x. sollempniter quintam x. mandatum. humile vel leta domus responsionis.
Ezrasis. inveniens excedens vel meum nisi excessio hic post e. sequitur z.
Ezaba ysopus vel humilitas.
Ezabam. ysopus meus vel humilitas mea.
Ezabo. videns vel visio.
Ezaron. sive sit videns vel videns in speciebus.
Ezead. videns fortitudinem vel fortis restitutor.
Ezecha. auxilium vel confortatio.
Ezechias. auxilium domini vel confortavit me dominus.
Ezechiel auxilium domini vel confortavit me deus.
Ezel videns deum vel fortitudo dei.
Ezer auxilium vel fortitudo. sive sepedius aut solitatus.
Ezia videns dominum vel fortitudo domini.
Eziel videns deum vel fortitudo dei.
Ezion videns dolorem. vel videns iniquitatem.
Ezir solitans vigilans vel fortitudo vigilie.
Ezrahel. semen dei vel atrium dei. sive auxilium dei. aut auxiliator dei.
Ezram seminans michi vel atrium meum.
Ezrahites. atrium meum vel seminator meus.
Ezras. auxilium vel seminator.
Ezrel. semen dei vel auxiliator deus.
Ezri. semen meum vel auxiliator meus.
Ezricham semen meum surgens vel auxiliator meus necessarius.
Ezriel semen meum vel auxiliator meus deus.

Ezro. semen eius vel atrium eius. sive auxilians eum. aut auxiliatus ab eo. Hic sunt interpretationes hebraicorum nominum incipientium per f. litteram sequitur a.

Face. aperiens vel oris assumptio.
Facee. aperiens vel oris assumptio.
Faceia. aperiens dominus vel os assumens domini.
Faceia aperiente domino. vel os assumens eius.
Fachud. inspirans vel inspiratio.
Fada redemptus vel redemptio.
Faday redemptus meus. vel redemptio mea.
Fadaia redemptus domini. vel redemptio domini.
Fadassur vallatus vel redemptio fortis. seu redimens angustatos. aut redemptio arbitrantis.
Fadassume vallati vel redempti fortiter. seu redimentes angustias aut redemptionis.
Fachitarum.
Faddei redimens tempus. vel redemptio peccatoris.
Fadias. redemptus domino vel redemptio domini.
Fado redimens eum. vel redemptio eius.
Fadon. redimens iniquitates vel redemptio iniquitatum.
Fagiel. occursio dei. vel occurrit michi deus.
Fagmhiat. vel os pelliceum. sive occurrens simul aut occurrens in cendio.
Fahod emdens testis vel opanus meus.
Falathi salvator meus. vel salvatio mea.
Falaia cadens domino. vel occasus domini.
Falasar cadens princeps. vel occasus carbonis.
Faldas. cadens germen. vel ruinam paupertatis.
Faleam cadens populus. vel occasus eorum.
Faleth dividens. vel divisus seu divisit me. aut divisio mea.
Falel cadens domino vel occasus dei.
Falesar. cadente principe. vel occasus carbonis.
Falloch. salvans vel salvatio. sive occasus vite. aut cadens pavore.
Falechi salvans me. vel salvatio mea seu occasus vite mee. aut cadens pavore michi.

Falnasar cadens princeps. vocatus.
Falon cadens merore vel casus in egentatis.
Falonites. cadens in mirans. vel carus mirabilis.
Falchi evadens. vel liberatus sive salvatori meo. aut salvationi mee.
Falthias evadens a domino. vel liberatus domini. seu salvat me deus. aut salus mea deo.
Falba. mirabilis aut admiratio.
Falbaie mirabiles aut admirantes.
Famuel contemplans dominum. vel facies dei.
Fara ferox vel ferus. sive onager aut ferocitas.
Farapim. glutto vel insatiabilis sive onager meus. aut ferocitas mea.
Faran ferus vel onager. sive frugifer aut ferocitas eorum.
Farao. nudavit eum. vel dissipavit eum. sive denegans nitium. aut discooperiens eum.
Faraonechao denudans persecutor. vel dissipans superatus. seu denegans persecutionem. aut discooperiens preparatione. aut sic audiens vel successor. seu dividens aut divisio.
Farathemus vel distribuens eis vel angustiam eorum seu dividens eos. aut divisio eorum.
Farathi. hiatus vel hians. seu hyantheme. aut hiatio mea.
Farchon. hiatus intuitio vel avolans iniustie.
Farenaith. discessio mea. vel vitulus signatus.
Fares dividens vel divisus. sive dissipans. aut violentus.
Farestite divisit vel dividentes. sive violenti aut dissipantes.
Farfar. talpa vel fodiens. sive dissipans. aut dissipatio.
Farezey divisi vel dividentes. seu violenti aut dissipantes.
Farnach. discedens ante. vel vitulus signatus.
Faros violentia. vel dissipatio.
Farsandatha. onager habundans domus. vel feminas egressa sufficiens.
Farsach. onager contractus. vel ferocitas prevaricationis.
Farsatey onager contractus vel seu prevaricationes.
Farsiti pernoctans vel pernoctatio.
Faruda. ferocitas iudicis. vel confessio iudicantis.

Phaare ferocitas vel gloriatio.
Pharim feroces vel confusio.
Phacee transcendens vel transcensio sive transgrediens vel transgressio.
Phase transcensio vel transitus pro isto phase nos pascha legimus.
Phasea transiens eum vel transcensio eius.
Phasee transgredientes eum vel transgressio eius.
Phatech transgressor vel transgressus sive transgrediens augures aut transgressio augurium.
Phaselida transcensio vel transiens edificator.
Phaseron transiens montes vel transcensio vanitatis iniquitatis.
Phaspha aspiciens subito vel dolatio
Phassiptionis.
Phasga dolatus vel excisus sive abscisio aut os delicti.
Phasor transiens montes vel transcensio vanitatis.
Phassa transitus veniens vel transitio venientis.
Phasor pavor undique vel aspiciens acbitatem.
Phath extrema vel plaga velud cum dicimus septemtrionalis plaga et meridiana regio.
Phathara extrema domini vel plaga domino sive aspiciens dominus vel aspectio domini.
Phathiel evadens a deo vel latitudo dei sive aspiciens deus vel aspectio dei.
Phatures decepti calcatus vel calcatio deceptio sive buccellam confirmans
Phaut buccellam confirmata
Phau meh vel subito seu eructans vel eructatio. Ph post E. sequitur E.

Pe disciplina vel os ab ore sive error aut decipula.
Pheben ore edificans vel disciplina filia.
Phedahel redemptor deo vel redemptio dei egge hiantis vel oris pelli sive os peliciens aut oris hiatus.
Pheldas excludens fremitum vel exclusio [illegible].
Phelech excludens vel mirabilis seu mirificans aut salvatio.
Phelech ruina vel deiectio.
Phelias salvatus domino vel mirificatio domini.
Pheleche excludens eum vel mirabilis eius.
Phelechi salvans me vel mirabilis mei seu excludentes aut mirificantes.
Phelechia salvatus domino vel mirificatio domini seu excludens dominum aut mirabilis dominus.
Phelechite excludentes vel salvati aut miserabiles aut mirificati.
Phelethi excludens vel salvatus seu miserabilis aut mirificatus.
Phelitem ruinam sine vel errorem eius. non est latinum sed hebreum.
Phelmoni almoni ille vel iste locus sive nescio cuius aut nescio quis.
Phellon cadens meror vel casus iniquitatis.
Phellonites cadens mirificans vel casus [illegible].
Phelone faciem dei vel faciem meam.
Phelethi evadens vel liberatus seu salvatori meo aut salvationi mee.
Phelethias evadens a domino vel liberatus domini seu salvavit me dominus aut salus mea domino.
Pheglon divisio seu dissidens aut dissectio.
Phenach invenit vel inveniens.
Phennadoe consilia generatio vel confusio generationis.
Phenena conversa vel conversio.
Phemeis inventus vel abutitur.
Phendit disciplina ascendentium vel disciplina ascensionis eorum.
Pheor os vacuum vel disciplina vacuitatis seu erroris foraminis aut disciplina montium.
Pherezeus separatio vel dissectio sive separatores aut dissecti sive separatos aut dissectores.
Pheros dissipans vel violentus seu dissipatio aut violentia.
Phersis violentia angustie vel dissipatio arbitrans.
Phese transiens vel transcendens sive os aut odor florens.
Phesga dolatio vel passio sive oris nimii aut oris multi.
Phesda os nigrum vel error fastidie sive tacitens foris aut disciplina angustie.
Pheth aspiciens vel aspectio.
Phetha aspice vel aspice sive aspiciens seu aut aspectio eius.
Phechesse dividens vel discipiens sive os metinans aut libratulus circulus.
Phetrus ore victor vel os inclinationis. est latinum nomen violentus hebraice significatum est.
Phestur os acervum vel latiens angustie sive minus robustus aut disciplina dilectionis.
Phecheia aspiciens dominum vel aspectio domini.
Phethmoab aspiciens ex patre generationis vel aspectio de patre genitorum.
Phethora os exterius vel ore explorans seu buccella luminis aut erroris exploratio.
Phethor dissolvens mensuram eius vel dissolutio mensure eorum.
Phethuel aspiciens deum vel latitudo dei.
Phethusim aspiciens eis vel latitudo eorum.
Phezelos meum vel os meum domini filii os generationis deo aut os discipline dei.
Phezielite ora mea dei vel ora mea deus sive ora generationis deo aut ora discipline. Hic post E. sequitur I.

Pialmoch cor nobilium vel cor nobilitatis.
Piochel os omne vel os omni.
Piermon ori iniecto vel ori eorum sive oris iniectio. aliud os alligantes.
Pigelus contrarius vel occasus.
Philadelphia salvans hereditatem domino vel salvans adhesionem domini.
Philarcoes declinans principem vel declinatio principis.
Pigelus os principis vel os parvus.
Philomene mire donatus vel mira donatio sive os parvis eorum aut parvis oris eorum.
Philetus declinans declinatus vel declinatio sive os meum et eius mea.
Philippus os lampadis vel os manuum.
Philippis os manuum vel os lampadarum.
Philista cecidit vel cadens poculum seu ruina duplex aut ruina potulis.
Philippenses ora manuum vel ora lampadarum.
Phlegelus ore pravus vel os mei et mortuum.
Philechou cadens virga vel casus lectulo.
Phimoes os parens vel os parvus

siue os requiescens. aut oris perpetui
tacens. os mutum. vel os silens. siue
os angustie. aut oris angustia.
Fimon os meum. mutile vel os me
um nepotum. ab ore non ab
osse.
Fissidia. os fortitudinis vel oris fortitudo
seu cognoscens dominum aut cog
nitio domini.
Fisdon cadena vel os pupille. siue os
mutatum. aut oris mutatio.
Fithon. subito vel subitaneus. siue
os abissi. aut ore profundis.
Fithonia. subito vel subitanea.
siue os abissi. aut oris profunditas
Fithonissa subito vel subitanea.
siue os abissi. aut oris profunditas
Fitualbinissa. subito vel subitanea.
siue os abissi. aut oris profunditas
Frigia. scindens pectora. hic post F. sequitur R.
vel scissio pectoris.
Frigis scindentes pectora. vel scissio
nes pectoris. hic post F. sequitur O.
Foceret euidentem
occidens. vel opatus exterminatorum.
Forerechi. euidentem occidens me. vel
opatus exterminatoris mei.
Fodassim vallacio vel fortis redemptio.
Foeden. ore continens. vel disciplinae
filius.
Fogor hyans vel hyatus. siue os pellucit
aut os pellucens
Fola. hic adiubium loci. vel rubrum sui
somnus. aut apparebo.
Fohis euidens vel opatus.
Foratha. ferus tempore. vel ferocitas
peccatoris.
Forthommim. diuisio perfecte gloriae vel di
uisio perfecta ipsius gloriosi fortunatus.
diuidens perfecte vel diuisio perfectionis.
Fosech dolacio mire vel absissio pano
vel.
Fosiga dolatio vel absessio. siue admissi
Fothiel. id est declinans deum.
Fobel. id est declinatio dei vel adiubium uero
nominis. hic post F. sequitur V.
Foba labia eius. vel indutae eius
siue indumento eius. aut declinatio
oris eorum.
Fubante labia eorum vel indutae os siue
indumenta eorum. aut declinantes ora eorum
Fol addens vel additio. siue cadens aut
ruina.
Fom os meum vel os tuum. ab ore non ab osse
Fomel. os meum deus vel os meum dei.
Fur fons vel uenis.
Furia frugifer. vel lagunacula siue

Floris eius. aut urina eius.
Fuicun. fortium vel urinarum. siue fons
aut urina eorum.
Fuoth labia vel indutae siue indumentum
aut declinatio.
Futheel. declinans deum. vel declinatio
oris dei.
Futifer oris declinatio. vel os declinans
ad dissecandum. hic finit interpretacio
nes nominum hebreorum incipientium
per F. litteram. hic post G.

G

era uallis sequestrius. A. vel uallis
estuans.
Gaad abitiens
reuiniuens vel
reuelata testi
ficatio.
Gaas abiectio vel reuelatio.
Gaala abitiens eum. vel reuelacio
eius.
Gaam abitiens ipsum vel uelatio
ipsius seu uallis estus eorum. aut uallis
estuans eos.
Gaas commotus vel commotio.
Gaasar commota tempestas vel com
motio tempestatis.
Gaba uallis vel pelliuium.
Gabaa. uallis eius vel pelliuium eius.
Gabaad uallis patruus. vel collis pa
truelis. seu uallis testificans. aut
pelliuium testificans
Gabaad uallis peccati vel pellium pelle
Gabay uallis mea. vel pelliuium meum.
Gabao uallis alta. vel pelliuium sublime.
Gabaon uallis mesticie vel pelliuium
iniquitatis.
Gabaonite uallis mesticie vel pelli
nes iniquitatis.
Gabancho sepes vel colonie siue in
sepibus aut in colonius
Gabatha. collis altus vel pelliuium sub
lime.
Gabathite colles alti. vel pellium
sublimia.
Gabathon. collis mesticie vel sublimi
tas eorum
Gabee collis sublimis. vel collis sublimi
um.
Gabelus uallis deo. festinans sui
uallis domini in consilio.
Gaber uir vel iuuenis. vel fortis
Gabil altitudo confusionis. vel al
ta confusio.
Gabis ciui allophilorum vel civitas idolorum.
Gabriel uirtus mea deus vel forti

tudo dei. seu confortauit me deus
aut confortatio mea deus.
Gabriam sublimitas vel altitudo.
Gad succinctus latio. vel accinctus
latrunculus.
Gad temptatio vel in euentu. seu feli
citas aut infortuna.
Gadite succincti latrones. vel accincti
latrunculi.
Gadite temptati vel fortunati seu feli
ces. aut in euentibus
Gadda temptatio vel accinctio.
Gaddam temptatus ipsius vel accinctio ipsius.
Gaddes hedus dei. vel temptatus deus.
Gader murus vel sepes.
Gadaim murus eius vel sepes eius.
Gaderite: muri vel macerie:
Gaderoth. sepes exercens. vel maceria
temporalis.
Gadgad. confusio vel accinctio siue
initians aut expeditus.
Gaddi hedus meus. vel accinctio mea. siue astrictus meus aut temptatio
mea
Gadite hedi mei. vel accinctiones mee:
siue accincti mei aut temptationes
mee:
Gaddiel. temptauit me deus vel accinctio
mea deo.
Gadielite: temptati deo vel accincti dei.
Gaddil accinctus iuit vel temptato
res assumens.
Gador accinctio luminis. vel temp
tatio uatione: a
Gaher uorago consurgens vel deuo
ratio resurrectionis.
Gai uallis vel precipitium. seu deuo
rans aut uorago
Gal exultauit vel exultacio
Gal uallis vel collis seu deuorans
Galloch. exultans tempore. vel exul
tationis.
Gayloch ualles vel colles. seu uora
gines aut deuorationes.
Gaim mobilis vel commotus seu ualen
sis aut defensibilis.
Gal actuit vel inuolucio.
Galaad cumulus testis vel aceruus
testimonii siue transmigrantes testes
aut transmigratio testium.
Galadite cumuli testium. vel aceru
testimoniorum siue testes transmi
grantes aut testium transmigrationis
Galaderel ueniens homo. vel uetustas
sola.
Galadinim. uetustates vel aquis pos
sesse
Galadinim possesse atque vel pos
sessiones assumam.

Galal volutabrum vel volutatio.
Galaa volutabra vel volutationes seu volutabrum meum aut volutatio mea.
Galalau volutabrum vulturis vel volutatio devoratoris.
Galathamaym aqua possessa et
Gaque possessio
Galathia magnificata vel translata sive transmigratio aut transmeatio
Galathe magnificati vel translati sive transmeantes aut transmigrantes.
Galaticenses magnificati vel translati sive transmeantes aut transmigrati.
Galgal rota vel revelatio.
Galgala collis preputiorum vel collis circumcisionis
Galgala rota eius vel revelatio eius seu volutabrum aut involucio.
Galgal rota viri vel revelatio circumcisionis.
Galgal volutabris vel revolationibus seu rotis aut involucionibus
Galilea rota vel volubilis sive transmeans aut transmigratio facta.
Galyles volubiles vel rotati sive transmeantes aut transmigratione facti.
Galim acervus lapidum vel loca palustria.
Galiboth revelationes vel transmigrationes seu revelatio temporis aut transmigratio preceptis
Gallia transferens vel translata seu transferens transferentes aut translatio transmeantium.
Gallim inundatio vel revelatio sive transferens eos aut transmigratio eorum
Gallicani transferentis imputaret vel translatio mutui
Gamalias reddicio domini vel retribuet michi deus.
Gamaliel reddicio dei vel retribuet michi deus.
Gamarias retribucio domini vel retribuit michi deus
Gamul retribuens vel retribucio.
Gamuel retribuens deo vel retribucio dei.
Gan ortus vel elatio.
Gani ortus meus vel elatio mea.
Gangel ortus complutus vel elatio irrigata.
Ganniim orti vel elationes
Gaon vallis estus vel commota vallis seu vallis estuans aut vallis gemitus
Gara ruminans vel peregrinus.
Garab scabies vel scabiosus sive incolatus vultus aut incolatus multorum
Garech alternus descendens vel alia descensio.
Garizim accola vel advena eius seu dividens eos aut partitio eorum
Garizim divisio vel abscisio
Garim alternus directus vel incolatus humilitatis.
Gaspha vallis eructuans vel commocio subita
Gatham tangens risit vel tangentis risus sive tactus credentis
Gath risus tangentium.
Gather torcular videns vel accola explorationis.
Gatheton torcular videns dolorem vel accola explorans inimicos.
Gathroch torcular videns tempore vel accola explorans responsionem.
Gatherochite torcularia videntes tempore vel accole explorantes responsionem.
Gaulon volutabrum vel volucio sive involuens eum aut involucio.
Gaza robusta domini vel fortitudo eius Sciendum est quod hoc nomen apud hebreos G litteram in principio non habeat sed incipit a vocali et dicitur aza. Et gaza scribitur G littera.
Gazabar robustus filius vel fortitudo filii mercatum; ex hebreo et syro
Gazam lippe vel amigdalinum seu robustus donio aut fortitudo gravis
Gazera dividens eum vel precisio eius.
Gazaris dividens virum vel precisio assumpcionis.
Gazee archa dei vel fortitudo eius
Gazei robusti domini vel fortes eius
Gazeuses robusti domini vel fortes eius
Gazem roborans eos vel fortitudo eorum
Gazer robuste consurgens vel fortis et vigilans.
Gazora robuste consurgens vel fortis vigilia eius.
Gazer precisus vel divisus sive precisio aut ordinatio.
Gazera dividens eum vel precisio eius sive ordinans eum aut ordinatio eius
Gazer tonsor vel tonsio. ipse est nabal carmelus cuius uxorem accepit david

hic post G sequitur E.

Geba vallis vel pellium.
Gebal prerupti vel deficiens seu vallis vetus aut vorago gemens.
Gebbar fodiens filios vel effossio filiorum.
Gebethich vallis fortitudinis vel collis testimoniorum.
Gebechon vallis meditere vel collis inventus
Gebin fossa vel effossio.
Gebim fosse vel effossiones.
Gebroth lucta vel harena sive pulvis aut umbilicus.
Gedel accinctus deo vel macta dei.
Geadel temptatus deo vel accinctio dei.
Gedelias magnificus domini vel magnificatus domino.
Gedeon circuiens in utero vel experimentum iniquitatis sive temptatio humilitatis mee aut temptatio iniquitatis eorum.
Gedera sepulchrum macta.
Gedera sepes vel macta.
Gedi temptatus vel accinctio.
Gedimiel accinctio dei vel temptatus deo.
Geddo accinctio vel temptatio eius deo.
Gedor accedens vel applicans sive sepium aut maceriarum
Gedori accessus meus vel applicatio mei sive sepes mee aut maceriarum
Gedud latrunculus vel expeditus sive accinctio latronum eius.
Gedur sepes ignea vel macta incidens
Gehenna vallis hennom vel vallis gratuita seu de valle sunt aut vallis tristicie.
Gelboe volutatio vel decursus sive acervus pluens aut acervus pluvianum.
Gelon migrans vel migratio.
Gelonites transmigrans vel transmigratus.
Gemallus vallis salsa vel vallis salis sive mare aut amaritudo
Gemalli idem.
Gemalite valles salse vel valles salis seu marina
Gemala vallis salsa vel vallis salis
Gemuel mare dei vel manans domini.
Gemasar ortus principum vel gentium

Gelmarabath ortus filius vel principium filiorum.
Gelmadad ortus vel principium sive initia nativitatis aut initium nativitatis.
Gelmue ortus germinis vel principium meroris.
Gelthon ortus responsionis vel principium humilitatis.
Gehon pectus vel preruptum.
Gera incola vel peregrinus sive ruminans aut incolatus.
Gera incolatus vel peregrinatio.
Gerara incolatus visio vel ruminationem videns.
Gerasei advene appropinquantes vel conculcata eorum.
Gerasem suburbanum vel colonum ibidem seu incole mei aut peregrinationis mee.
Gerim incole vel peregrini.
Gergeseus appropinquans advena vel colonum eiciens sive colonum applicans aut colone applicatio.
Gerian ruminans dominus est vel peregrinus domini est.
Geriel ruminans deo vel peregrinus dei.
Gerimoth timens mortem vel metiens altitudinem mortis.
Gerinarius accola inutilis ruminans vanitatem consilium vel peregrinus complens vanum.
Geron accola inutilis vel ruminans inutilitatem.
Gersan advena vel alienus sive profugus aut eorum electio.
Gersanite advene vel alieni sive profugi aut eorum electi.
Gersa advena domini vel alienus deorum.
Gerson advena ibi vel electio eorum.
Gersam advena mutans ibi vel abscisio mea eorum seu eorum.
Gersonite advene ibi vel electi.
Gerusa peregrinatio vel incolatus sive ruminans aut ruminatio.
Gesecia mediatus vel ruminatio gregi incole vel ruminantes.
Gesbaam defluens vel sedens in ipso sive ipsis despiciens aut ipsis sedens in ipsis.
Gesem terra corrupta vel imber intentus sive appropinquans palpationi aut appropinquans palpationi eorum plantationi.
Gesemans vallis pinguis vel vallis pinguedinum.

Gessori applicans lumen meum vel applicans diligentem me.
Gessuri idem.
Gessuri iuxta lumen meum vel applicantes e lumine meo.
Gessurim iuxta lumen vel visio luminum.
Geth torcular vel opprimens.
Getheus torcular vel opprimens sive oppressus aut oppressio.
Gathaam defluens gens vel despiciens ipsos.
Gethaasar humi vel fossum sive torcular eius aut effossio eius.
Gethay opprimens signum vel torcularis consummatio.
Gethaim torcular ipsis vel opprimens ipsum sive applicantes eos aut applicatio eorum.
Gethdelchi torcular egenum vel oppressio paupertatis.
Gethepher torcular separans vel oppressio disseminationis.
Gethei opprimentes vel torcularia.
Gethima torcular frangens vel oppressio congregationis.
Gether murale vel sepes sive murus seu aut circumdatio.
Gethera murus eius vel circumdans.
Gethremon torcular excelsum vel oppressio sublimitatis.
Gethremmon opprimens sublimes vel torcular malorum punici.
Gethsamane vallis pinguis vel vallis pinguedinum sive opprimens nomen humile aut torcular formose audicionis.
Gethson opprimens pupillam vel torcular coccineum.
Gezaber id est vel est fluxus sanguinis.
Gezabel fluxus vanitatis vel fluens sanguine sive cohabitatrix.
Gezem initium palpationis vel appropinquans plantationi.
Gezephe robustus lateris vel fortitudo discipline. hic post g. sequitur i.
Gezon fluxus doloris vel constitutio iniquitatis.
Gezonites fluens merore vel cohabitatorum inutilis. hic post g. sequitur i.
Gidderoth sepes vel maceria.
Gidderothaim sepes duorum vel macerie bine.
Gezi vallis visio vel precipitium vallium.
Giaab redemptio vel redemptus.

Gilau iungis vel iungens.
Gilonites transmigrantes vel tristis angustie.
Gimel plenitudo vel retributio.
Gineth ortus tuus vel principium passionis.
Gio luctatio vel luctare.
Gion luctatio vel caverna.
Gir divisio vel perfectio.
Gizay castificatus vel castificatus.
Gimdu inflatio vel ascensio.
Godartha gens peccatoris vel ipsis potiorum. hic post g. sequitur o.
Gob lacus vel locusta.
Godolias magnificatus dominus vel magnificus domini.
Godolathi magnificentia pecti.
Gomes vel magnificus in tempore meo.
God donna vel testis.
Gohel propinquus deo vel redemptor dei.
Gohim gentes vel ipsi.
Golam transmigratio eorum vel revelatio eorum.
Golgatha locus calvarie vel locus calvarie syriacum est non hebreum.
Golias transmigratus vel transmigratio seu revelans eos aut robustus eorum.
Goliath transmigrans vel transmigratio seu revelans eos aut robustus eorum.
Goliam aquarum vel loca palustria.
Gom fovea vel decipiens sive elatus aut decipula.
Gomer assumptio vel perfectio sive consummatus aut consummatio.
Gomor perfectio seu consolatio vel perficiens aut venundatio mensura que decem coros continet.
Gomorra cecitas vel seditio seu timens ipsum aut timor ipsius.
Et sciendum est quod hoc nomen in hebraico non habet G litteram sed scribitur per vocalem aym et dicitur aghnorra.
Gonath ortus pectoris vel arrogantiam temporalis.
Goneabath furtiva filie vel furans filia.
Gom ozn mei vel arrogantie mee dignitas domini deus luctans vel persecutio luctantium.
Gozinam prudens dona vel dividens castra eorum.
Gosem applicans eo vel appropinquans plantationi eorum.

Gosen applicans vel applicatio sive appropinquans palpationi. aut appropinquans plantationi.
Gosiam applicata. vel iuxta eam. sive applicans aut applicatio.
Goson appropinquans palpationi. vel appropinquans plantationi.
Gothoniel. tempus eius respondens deo. vel oppressio applicantis signo.
Gothor mutus vel circumdatio.
Gozam nux vel amigdalum. sive tonsio vel fortitudo.
Gozam. amigdalum vel nux eorum. sive tonsio aut fortitudo eorum.
Gobel propinquus deo hic p. g
vel redemptio dei. seqr̄ v.
Goelite redempti dei. vel propinqui deo.
Goolias propinquus domino. vel redemptio domini.
Gomi oris meus vel arrogantia mea.
Gomme oris mei vel arrogantie mee.
Gorbaal. dividens minos vel precisio vetustatis. hic sunt interpretationes hebreorum nominum incipientium per h. hic post h. sequitur.

Haben. a.
in filio vel in principio.
Haber particeps vel participatio. sive contubernium. aut etiam incantator
Haberite participes vel participationes. seu commiscentes atque etiam incantantes.
Habi pater meus vel frater meus iste.
Habiel. pater meus iste. vel frater meus dominus.
Hathan. necessitas vel necessarium.
Hacharam. turba vel turbatio.
Hachirim tremens eos vel teretio eorum.
Hachor excelsum vel sublimitas
Hadada. testis vel usque ad testimonium.
Hadalumim. mundans pessimos vel mundatio pessimorum.
Hadrebeli greges dei. vel aggregati deo
Hadim. testis mensure. vel mundans mensuratio
Hafar terra vel pulvis. sive humus aut fodiens.
Hafra. taurus vel vitulus. sive pulvis eius aut fodiens eum.
Hafrim. mare effodiens vel maris effossio.
Hagaloquns vel meditans. sive locutio aut meditatio
Haggegath. annunciatio sive accinctus aut latusculus.
Hagiel. advenam eius vel incola dei.
Hailon. vita vallium vel quod in te eius

Habiham. vita vallium eorum. vel que est in te eorum.
Habilon ubi erant ursi vel ubi ursi sunt.
Habiman. vita vallium vel quod in te eorum mutabilis
Habin. fons vel oculus.
Habio vita vallium eius. vel quod in te eius
Haaa. fervencium eius. vel constituens eum.
Halac portio vel pars mea. sive lubricum aut impeditio.
Halasa. triplex vel conservata. sive constituens aut constitutio.
Halda. despicans dominum. vel despectio domini.
Halus fermentum. vel constitutio.
Hamas in dignans vel furens. sive furor aut indignatio.
Hamihel. ipsius meus deo. vel ipsius meus dei.
Hamora ipsius filius vel ipsius illuminans
Hamul calefactor. vel calefactio ipsius. sive ipsius dolens. aut ipsius parturiens.
Hamultee calefactores. vel calefactiones irrationum. seu ipsi dolentes. aut ipsi parturientes.
Hanam. reddens ipso vel gratio ipsi.
Hanam reddens domum. vel gratio gratie.
Hanach reddens vel respondens. seu reddidit aut respondit.
Henebgala. sollicitans vel humilians sive sollicitavit aut humiliavit.
Hanibel. pauper dei. vel respondens deo.
Hannibel. pauper dei. vel respondens deo.
Hanon. reddens mori. vel reddens in civitate ... seu reddens dolorem. aut responsio mutuus.
Haoi. spine vel compunctiones.
Haoites. spina vel compunctio
Happion. pulvis mortis. vel transmutatio
Harada. mirantium vel admiratio
Harem filius meus vel filia mea.
Harol testatio mea. vel testamentum sive aut exaltatio vel exaltatus.
Hasamoch. atrium mortis vel atrium angustie.
Hasroth. atria vel vestibula. seu ville aut beatitudines
Hason festinatio vel festinantes.
Hachad tampinus. vel dissipatio sive testimonium aut dissipator
Hastaroth. circuli vel corone.
Hachomihel. videns deo. vel videre deus.
Haum. ipsa iniquitas. vel suscepcio iniquorum
Hanan. gratia vel motio. sive sibilantes eos. aut sibilo eorum

Haul. stulticia vel insipiencia. sive stultus aut insipiens.
Hanoch. sedens vel commoratio seu in civium aut inenarrabilia.
Hasan. claudus vel nascens. seu claudicans. aut claudicatio.
Hazael. meditans vel meditamentum.
Hazia videns vel prevaricatio
Hazaz continentia vel apprehensio. sive continens aut apprehendens.
Hazby. mendacium vel vanitas.
Hareb pergens vel abiens. sive profectio. aut proficiscens.
Hazuba deserta. vel relicta. sive desertio aut derelictio hic post h.
He esse vel vivere seqr̄ e.
He ipsa vel ista. sive suscipiens aut susceptio.
Heber victor vel transiens. sive transitus. aut transitio.
Hebreus transiens vel transitor ...
Habiori. pauperculus. vel pauper sensu.
Hebronite pauperculi vel pauperes sensu.
Hebei victor meus. vel transitio mea.
Hebron incantatus vel incantatio. sive coniugium. aut visio sempiterna.
Hebronite coniugati. vel incantatores. sive incantationes. aut visiones sempiterne
Hecethan. ipse ibi excedens. vel iste suscipiens humilitate
Heday. ornatus in. vel voluptuosus meus
Heddo. parvus servus. vel testificator mee.
Hefer fovea. vel scrutinium.
Heie cum est vel cum existit.
Hela vallis quercus. vel maledictio.
Helay vallis quercus mee. vel maledicta in.
Helam abiectio vel superinmittere.
Helam apposui vel composui vel sedare aut sempiternum.
Helan deo gratus vel deo donatus seu vallis quercus. aut roborata gratia.
Helbal. dei filius vel deus excelsus.
Helchal. portio vel particula.
Helchana dei zelus. vel dei possessio.
Helcheia. pars domini. vel vendicatus domino.
Helchese. advocata vel advocatio.
Helchesius. advocatus vel advocatus.
Helchi particula in. vel vendicatio mea.
Helchias pars domini. vel vendicatus domino

Helchia. pars domini. uel uendicatus domino.
Helcian pars domini est. uel uendicate domino.
Heldai. atrium eius uel exaltens sum.
Heldad atrium uel exaltens.
Heldai. atrium meum uel atritio mea.
Heleannan. domini mei domini. uel domini mei gratia.
Helech acceptio gratie. uel accipiens gratiam.
Helesa. confirmatio uel confirmatus.
Hellel extensus uel excitio.
Hellesmoth grece exodus latine. aut exitus mortis.
Hebeth accipiens uitam. uel susceptio pauoris.
Helphahal. deo exclusus. uel dei mei tabulum.
Heli forti uel ascendentes.
Hely deus meus uel deitas mea.
Heliab deus meus pater. uel dei mei paternitas.
Helias deus dominus uel dei dominatio siue ascendens dominus aut robustus dominator.
Heliasaph dei mei collectio. uel dei mei congregatio.
Heliasphan dei mei facies. uel dei mei conuersio.
Heliatha deo meo paratus. uel dei mei temporalis.
Heliata domini mei uidens uel dei mei uisio. siue dei mei auxilium. aut dei mei fortitudo.
Helichel deo meo partitus. uel dei mei particula.
Heliel deus meus deus uel dei mei deitas.
Heliphal deus meus cadens uel dei mei casus.
Heliphales. deus meus diuidens uel dei mei diuisio.
Heliphalu. deus meus mirabilis. uel dei mei miraculum.
Helibel. deus meus deus. uel dei mei deus.
Heliphelech. dei mei ruina. uel dei mei deiectio.
Helyam deus meus mirabilis uel dei mei miraculum.
Helym. deficiens uel fortis eorum. siue arietes. aut robusti.
Helimodis. dei mei contradictio uel dei mei mensura. sufficiens.
Helichodai. deo meo generans. uel dei mei generatio.
Helioenai dei mei fons meus. uel dei mei oculus meus.
Heliphohus sol ciuium uel solis ciuitas.
Heliorep. dei mei coruus. uel dei mei solitudo. siue dei mei ardor. aut dei mei temptatio.
Helisa. ad insulam uel deus saluator.
Helisabe dei mei saturitas uel dei mei defensio. siue dei mei iuramentum aut dei mei habundantia.
Heliseus deus meus saluator. uel dei mei salutare.
Helisu. dei mei salus. uel dei mei protectio.
Helyu. deus dominus uel deus dominator siue deus meus iste. aut deus meus super.
Helicther. dei mei auxilium. uel dei mei fortitudo. c cas.
Helmodan. deo natus. uel dei natiuitas.
Helmaam. deo fidelis. uel dei regimen.
Helmathan. deo datus. uel dei donatio.
Heloe deus uel deitas.
Helom commotus fortiter. uel exercitatus fortitudine.
Helon exercitus fortitudo. uel exercitatus fortitudine.
Helomice exercitium fortitudines. uel exercitati fortitudinibus.
Helsaphan. deo mixtus uel dei mixtio siue domini speculans aut speculator.
Heltheke perferiens uel perlatio. capitis
Heltholath. atrium coccineum. uel ac cumen tribonis.
Hemam. perturbatus uel perturbatio. siue suscipiens aut fortitudo. eorum.
Hemech. uallis uel abissus. siue profundus aut profunditas.
Hen ecce fontem. uel ecce oculum.
Henach. gigas uel fortis. siue humilis consurgens aut humilis generatio
Henachim. gigantes uel robusti. siue potentes aut humiles congregantes.
Henan curuus meroris. uel fons tristitie. uel uallis inrefectionis
Her uigilans. uel pelliceus. siue consurgens aut effusio.
Seram uacue facies. uel uacue facies seu uacue fecit. aut uacue factio.
Herantie uacue facies uel uacue faciens. seu uacue fecerunt. aut uacue factiones
Heractus. uigilans uel effusus. siue fratris mei uidens. aut fratris mei uisio.
Herchusa. consurgens in dolum uel uigilia fictionis.
Herchites. consurgentes in dolo uel uigilantes fictionibus.
Herech uigil uita. uel consurgens pauore.
Heredite. uigilantes uite. uel consurgentes pauoribus. eorum
Herem. uigilans eius. uel resurrectio mea.
Her uigilans mihi. uel resurrectio mea.
Herihas uigilans domino. uel resurrectio domini.
Heriche effusio uel uigiles. siue pellicei. aut consurgentes
Heruchoph. vacue faciens os precium. uel uacue fecit oris pregenitus
Hermagedon. consurgens temptatio. uel uigilia uibrationis
Hermain anathema meroris eorum uel anathema.
Hermatio. eorum tristitie
Hermes anathema meroris. uel anathema tristitie.
Hermogenes. mons creatus. uel montes eorum in ualle: Frustitie
Hermon anathema meroris uel anathema.
Hermonium anathema meroris eorum. uel anathema tristitie eorum
Herodes pellibus glorians uel pelliceus gloriosus.
Herodiam pellibus glorians uel pellicea gloriosa.
Herodiani pellibus gloriantes uel pellicei gloriosi.
Herodion formidinis uel pauor.
Hedrelon. uisa dei uel auxilium meum.
Hesi meus meus. uel mentitas mea.
Heshon. atrium uel amplitudo.
Hester. abscondita. uel abscondens seu eleuata. in populis aut separata in tempore.
Heth uita uel pauor
Hethan. fons uel ascensus. siue pauidus dono. aut timens gratie.
Hethan consummatio uel consummatus fluuius antiquus eorum. aut susceptionis nauigatione.
Hethus immane uel pauidus. seu formidans. aut stupidus.
Hechnans columbas pauor uel uita serpentis.
Hechi. uita mea uel pauor meus.

Hi a sequentibus uel exaltatus hic post .h. sequitur .i.

Hirams sublimes uel exaltati.
Hiehudim ipse est dimisit deo uel ipse est sperans in deum
Helom. ipse est parcens. uel ipse est faciens. siue ipse est commones fortiter. aut ipse est exercitatus fortitudine.
Hemila parcens maledicto uel comminans accipientes
Hethon. ipsa posito uel uigilancia negotiationis.
Hiesan. ipse faciens dona et ipse parens glorificato
Hieu parcens uel faciens. siue commotus aut commotio

Hieus commotus seu commotio et ipse pariens aut ipse faciens
Hiezer ipse est fortis vel ipse est auxiliator sive ipse separatus aut ipse est desiccatus
Hezeuie ipsi sunt fortes vel ipsi sunt auxiliantes sive ipsi sunt separati aut ipsi desiccati.
Higal adunatio exultata vel exultatio omnis involutio.
Hihel faciens deo vel commotio dei.
Hila exultatus vel exultatio.
Hilay exaltatus mihi vel exultatio mea.
Hireneus ipse minuens festinantes vel suscipiens ad amplexandum consilii
Hiu mensura vel mensuratio liquentis materie. sive fuit aut erit.
Hir vigilans aut vigilantia eius.
Hira fuit visio vel vigilans.
Hiram vigilans ipso vel vigilavit ipsi seu invenit excelsus aut ipse invenies excelse.
Hisbas sedem meam vidit vel fuit meus visio. seu vigilantem sustollens. aut vigilans plasmationis.
Hiscanus consurgens ipso vel vigilia emulatoris.
Hismaal ipse in vetustus vel ipse in devorator
Hismael ipse nominatus dei vel ipse postulatus a deo.
Hismoth ipse morte adducens vel ipse mortis adductio.
Hispania accinctio vel expeditio.
Hispanienses accincti vel expediti.
Hichay commonens bina vel parcens duobus.
Hitradab ipse fluens torrens vel ipsa torrentis fluxio.
Hitrael ipse fortis deus vel ipsa fortitudo dei. hic post .h. scribe .O.

Hoba incantator vel incantatio sive dilectus aut amplexatio.
Holda destruens vel discernens seu discretio aut divitiarum
Holday discernens me vel discernens seu divitiarum mearum aut discretio mea.
Holofernes infirmitas discessionis vel infirmitas vitulum saginatum.
Homar ipsum amaritas vel ipsi amaritudo
Hom scrupulans vel manipulus
Hon labor vel dolor sive laborans aut dolens eo
Horeb mensa vel massa sive temptans aut temptatus
Horeb ardor vel siccitas sive corvus aut solitudo

Horrei liberi vel irarum sive de foraminibus aut cavernarum
Horem dolor vel ira seu ve excelso aut iracundie.
Horri caverna vel cavernans seu post me aut foramen meum.
Horrim fortes vel excelsi sive gigantes aut robusti.
Horodi maledictio sufficiens vel maledicta sufficienter.
Horchosiada tecte indigens testimonio vel lumen positum testificationis. hic post
Hosa spes vel salvatio h. scribe. V.
Hvoch vochat sculpens vel sculpsit sive sculptor aut sculptura.
Hvphim penetral vel calamus.
Hvma festinans se vel manipulus eius.
Hvr longitudo mea vel illuminator meus
Hvs festinans vel consiliator
Hvsam festinans ipso vel consiliator ipsius.
Hvsathi festinante me vel festinatio mea.
Hvsi festinans michi vel consiliator meus

Ia dominus vel dominator hic post .I. scribe .A.
Iaalephel incipiens laudare deum vel expectatio laudis dei.
Iaalon plex vel perversus
Iaamena extremum incorum calor vel extrema perducentis delectatio.
Iaarin respondens vel sedit sive responsum aut responsio.
Iaare saltus vel silva.
Iaas fuit vel dimidium seu dimidians aut dimidiator. e dei.
Iaasihel dimidians vel dimidiatio.
Iaath expectans tempus vel expectatio pectoris
Iaathiaer auxilium vel auxiliabitur.
Iaathchiahu auxilium domini vel auxiliabitur dominus.
Iaba luctatio vel intelligentia.
Iabes dolor vel dolens seu siccitas aut exsiccata.
Iabin sapiens vel sapientia sive intelligens aut intelligentia.
Iabis civitas doctrine vel civitas litterarum.
Iabob pugnans vel lucta sive luctans aut luctatio.
Iabinia sapiens domino vel intelligentia domini.
Iachabeth gratia dei vel ubique gratia seu est gravis aut gratitudo
Iachala fortis eius vel confortans eum.
Iachalia fortis domini vel fortitudo domini
Iacham tribulatio vel tribulatus.
Iachan tribulator vel tribulatio
ethenim preparans firmitatem vel preparatio firmitatis.
Iachim preparans vel preparator sive preparatus aut preparatio
Iatim firmus vel firmitas.
Iachin firmus vel firmitas.
Iachinite firmi vel firmitates.
Iacob supplantator vel supplantatio.
Iacoba supplantans eum vel supplantatio eius.
Iacobus supplantans festinantem vel supplantator consilii
Iachon preparans vel preparatio.
Iacona ipsi ultio vel ipsum ulciscetur seu preparans domino aut preparatio domini.
Iadalhe sciens vel scientia seu cognoscens aut cognitio.
Iadai sciens me aut cognitio.
Iadaia sciens dominum aut cognitio domini.
Iadasan sciens regressum vel cognoscens habundantiam
Iadias cognitus domino vel scientia domini.
Iadihel sciens deum vel cognitus deo.
Iaddo sciens testimonium vel expectatio servitutis
Iadnaham sciens testimonium vel expectatio servitutis
Iadon sciens dolorem vel cognitio iniquitatis.
Iaphe eligens vel electio sive ostendens aut illuminatio
Iaphec latitudo vel dilatatio.
Iaphia ostendens vel ostensio seu aptans vel aptio
Iaphie ostendens vel aptans seu expectans eos aut superficies.
Iagaal propinquitas vel propinquus
Iagur advena vel colonus.
Iahel expectans deum vel expectatio dei aut incipiens seu tertiane coniugium
Iahel ascendens vel ascensio sive ascendit deus vel ascensio dei.
Iahelite expectantes deum vel expectationes dei seu incipientes aut certa
Ieha coniugia.
Iahelite ascendentes vel ascensiones sive ascendentes deo aut ascensiones dei.
Iahelel timens deo vel expectatio dei sive postulans deum aut postulatio dei.
Iahihel vita dei vel exordium seu postulans dominum aut requiescens in deo.
Iair vigilans vel illuminans sive.

Iduminavit aut illuminatio.
Iairus illuminans vel illuminatio sive vigiliae aut vigilans.
Ialam expectans humilia vel expectator percussionis.
Iahel expectans deum vel expectatio dei.
Iahleel expectans priorem vel expectatio vitae.
Ialon expectans dolorem vel expectatio iniquitatis.
Iam mare vel dies. [illegible] tatus.
Iambia mare lacessens vel dies lacessans.
Iamim dies plures vel maria sive amaritudinis aut amaricationes.
Iamin vitulus vel dextera sive asini aut asinus.
Iamina mare vel dextera sive maris aut quod signum.
Iamine mare vel dextera sive maris aut id est signum.
Iamnes marinus vel quod signum.
Iamna dextera domini vel quod signum.
Iamnite, dentes eius membris signum.
Iamnior amaricans lumen vel dextera variatione.
Iamram mare eorum pollicem vel mare eorum in capite.
Iamres mare in capite vel mare pelagi sub mare tubarum vel dies tubarum.
Iamuhel dies eius deus vel dies eius dei.
Iamuheline dies eorum dei vel dies eorum dei.
Ianai gubernator meus vel gubernator meus.
Ianim preparator meus vel preparatio mea.
Ianoe expectans commotionem vel expectatio requietionis.
Ianoa gubernator vel gubernacula.
Ianon dominans merore vel gubernator doloris.
Ianna tremens vel tremefactio.
Iannes dominans vel dominatio.
Iaoth confidens vel glorificans sive dominus est aut cui est dominatus.
Iaoe factum domini vel fiat dominus sive erit fiat aut haec fraternitas.
Iara defluens vel defectio.
Iarana timens domini vel timor domini seu deficiens domino aut deficiens domini.
Iaramoth timens mortem vel defectio mortis.
Iare luna vel defectio.
Iareth roborans vel roboratus seu descendens aut continentia.
Iarepth silva vel saltus.
Iarden descensio eorum vel visio iudicii.
Iarphel dimissio dei vel dimissio dei.

Iaseb dimissio dei vel dimissio dei.
Iasib invicio vel diiudicans sive vocans aut diiudicatio.
Iasan saltuum vel silvarum sive montis saltuum aut montes silvarum.
Ias dominus vel dominator. hic post .i. et a.
Iasa factura mandati sequitur .s. vel factus in mandato sive factum mandati aut imitatio eius.
Iasia diiudicium vel diiudicationem sive factum in mandatum aut factum in mandato.
Iasaph habitator vel habitatio sive sedens aut consideracio.
Iasehel diiudicium dei vel diiudicatio sive factum mandati aut factum in mandato.
Iasebel diiudicium dei vel diiudicatio dei.
Iasen domitor vel domatio.
Iasi exultans aut desiderium.
Iasiel exultans deo vel desiderium dei.
Iaso factura mandati vel factum mandato.
Iasen desiderans vel qui mandatum fecit.
Iasi contritus vel confusio.
Iasub revertens vel reversio sive revocans aut revocatio.
Iasubite revertentes seu revocantes aut revocati. hic p .i. et a sequitur .t.
Iathaba peccantes in ea vel peccantium in eis.
Iathan domini perfectus vel domini consummatus sive domini perfectio aut domini consummatio.
Iathan humilis deus vel dei responsio seu expectans humilitatem aut expectatio responsionis.
Iathanahel expectans humilem deum vel respondens humilitati dei.
Iauadrath columba deficiens eorum vel columbantes deficiens peccato.
Iauan columba vel est et hymnum in hebreum.
Iaim expectans incendium vel expectatio luminis.
Iairus expectans consilium vel expectatio festinantis.
Iazer adiutor vel adiutorium sive auxilians aut auxiliator.
Iazias audiens dominum vel auscultatio domini.
Iazihel audiens deum vel auscultatio dei.
Ibaar mons fortis vel vir fortitudinis.
Ichaboth recidit gloria vel cum latere gloriatio.
Ichaman in requiescenti vel translata est requiescio. Chamaa
Ichamaan domini habitacionis vel consolatio in habitationis.

hic post .i. sequitur .b.

Ichonium dominus vocata sive habitantis aut preparatio consolationis.
Ichutihel spes dei vel sperans in deum.
Idia dilectus domini vel amabilis domino.
Idida dilectus dei vel domini vel amabilis est ipse. Salomon qui dilectus domini vel dominus vel amabilis domino vel domini dei vel filiam vel misericordiam gratiam quam eum diligere dignatus est cum virtus dilectione et maxima indignus existeret quia constabat manifestum esse et quam reprehendit scriptura divina perpetrato idolatrie et immoderato amore mulierum.
Ididia dilectio domini vel amabilitas eius.
Idithum saliens vel transiliens eos.
Idox dilectus voluntatis eius vel amabilis violentia.
Iduminea rufa vel rubra sive terrena aut sanguinea.
Idumei rufi vel rubri sive terreni aut sanguinei. hic post .i. sequitur .e.
Ieabnis lapides circulatus vel actus lapidum circulatum.
Iebaar mons fortis vel electio suscitata.
Iebamas sapiens domino vel intelligencia domini.
Iebboe [illegible] vel exsiccatio putei.
Ieber mutans fontem vel exspectatio putei.
Iebechon vallis mesticie vel collis maerentium.
Iebgar eligens vel electio.
Ieblaam absorbens vel absorptio seu absorbens populum aut populi despiciens.
Iemnabal edificans dei vel edificatio.
Iebnehel edificans deo vel edificatio dei.
Ieboth harena vel lustratio.
Iebus conculcata vel conculcata sive conculcantes aut conculcatio.
Iebusi presepe meum vel conculcatio mea.
Iebusei presepia vel conculcati.
Iecha torcular vel oppressio sive opprimens vel oppressa.
Iechan torcular eius vel opprimens eum.
Iechabaa lustrantes vel harena eius.
Iechas magnificus vel magnificencia.
Iechalian magnificus dominus est vel magnificencia domini.
Iechdon incubans populis vel incubatio populi.
Iechelia torcular laboris vel oppressio laboriosa.
Iechemas preparans domino vel preparatio domini.
Iechmam possidens populum vel possessio populi

Iechanaam. vindicans populum vel vindicatio populi.
Iechiam. vindicans populum.
Iechinam. acquirens populum vel acquisitio populi.
Iechineam. possidens populum vel separatio populi.
Iechonam. possidens populum vel preparatio.
Iechonias sic ros vel preparator sive preparans domino. aut preparatio domini.
Iecchan. excessio vel inclinatio seu tri[illegible] aut thimomium.
Iechel. coetus dei vel aucupans deum.
Iechze torcular lupi vel opprimens lupum.
Iedala manus maledicta. vel manus maledicta.
Iedebos. manus maledicti tribulans vel manus maledictionis et angustiantis.
Iedea. sciens dominum vel cognitio domini.
Iedi. sciens me vel cognitio mea.
Iedihel. sciens deum vel magnitudo.
Iedlaph. manum tollens. vel manum ad os. seu manum sublevans aut manuum sublevatio.
Iedoa. sciens eum vel agnitio eius.
Iedthan. parvulus vel minoratio.
Iedi. accedens vel applicans. sive accessus aut applicatio.
Iedu accedens vel temptatio.
Iedua. temptans eum vel accessio eius.
Ieduta manus maledicta. vel manus maledictionis. hic p. f. r. p. se. p.
Iephana. inveniens dominum vel aptio domini.
Iephel aptio dei. vel aptet deus.
Iephlath. exclusio petri vel aptio detectionis mee seu deus [illegible] aut dominus munificator.
Iephonne. conversus vel inveniens
Iephone convertens vel in initio.
Iegal propinquus vel redimens seu propinquitas aut redemptio.
Iegali propinquus mihi. vel redemptio mea.
Ieglam. despiciens vel despectus. seu despectus aut contemptus.
Iehel vivens deo. vel postulatio dei. sive mutatus deo. aut expectatio dei.
Iehelz. vivens deo meo. vel postulatio dei mei. sive mutatus deo meo. aut expectatio dei mei.
Iehi. vita vel exordium. sive vetus. aut postulatio.
Iehihel vita dei vel exordium dei. seu vivens deo. aut postulatio dei.
Iehil vita. vel exordium sive requies aut postulatio dei.
Ieiadi cognoscens dominum vel cognitio
Iehiel. vita dei vel exordium dei. sive requiescens deo. aut postulatio dei.
Ielech. manum tollens vel manus ad os. sive manus sublevans. aut manuum sublevatio.
Iemdam plenitudo vel curiositas.
Iemei. dies mei. vel robur meum.
Iemnas iniquus domini vel inimicalis a domino.
Iemim robur meum vel dextera mea.
Iembla percussio maledictio. vel comminens accipientem.
Iemeloch. iniquus iste vel amaritudo pavoris.
Iemna. mare vel amarus. sive iniquus aut mutabilis.
Iemnatte maria vel auras. sive in[mu]tabiles. aut maritus.
Iemuhel dies eius dei. vel dies dei deus.
Iepsem. aptum nomen. vel apta auditio.
Iepthel aptiens deo vel aptio dei.
Iepta aptiens vel aptio
Iepte aptiens vel aptus. sive aptus vel apertio.
Iepthon aptiens dolorem.
Ieia timens vel timor. sive videntes [h]anc viam
Ieraa timens deum vel via eius.
Ierachon. a tubo vel derelictio
Ieramahel. timens deum vel via dei.
Ieramehel. timens deum vel via dei.
Ieramoth. timens deum meum vel via dei mei.
Ierabon. timores vel timebitur. seu timens iniquitatem. aut misericors merentibus.
Ieraphohis. iudicium superius. vel timore misericordis. civitas.
Iethaam amigo populi vel de iuvolvens populum.
Ierebehel iudicium dei vel diiudicans superiora.
Ieremias excelsus domino. vel sublimitas domini dei.
Ieremias. excelsus domino est. vel sublimitas domini est.
Ieremiel. excelsus domino deo. vel sublimitas domini dei.
Ierias timens dominum. vel timor domini.
Ieral timens inutile. vel timor domini est.
Ierib odor vel luna.
Ieriba. odor intuentis. vel defectio devoratoris
Iericho luna vel odor eius.
Ierichonoim odorante eum vel deficientes ei.
Ierihel timens dominum vel timor dei.
Ierimoth. timens mortem vel metuens altitudinem mortis.
Ierimuth. timens mortem. vel metuens altitudinem mortis.
Ieroth. unguentum signum vel iudicium designatio.
Iermay domino excelsus vel domini celsitudo.
Ieroham. timens populum vel iudicium populi.
Ieroboal unguentum huius vel iudicium baal. sive iudicium huius aut unguentum superioris.
Ieroboal. timor vivi vel timor vetustatis. sive timens huius aut timens devorationem
Ieroboam causa populi vel divisio populi. seu discernens populum aut superius diiudicans.
Ierobeseth. iudicans ignominiam vel diiudicans confusionem.
Ieron timor vel peregrinatio. sive timuit aut peregrinus.
Ieronimus visio pulchritudinis vel diiudicans locutores.
Ierosolima. pacifica vel visio pacis.
Ierosolimite. pacifici vel pacem habentes.
Iersia advena domini. vel alienus domini.
Ierubel collis dei. vel vallis benedictionis.
Ierusa tumultus vel timiditas. sive incolatus aut peregrinatio.
Ierusalem pacifica vel pacis visio. sive timor perfectus. aut timebit perfecte.
Iesa vetustas vel plantatio. sive salvatio aut desiderium meum salus.
Iessa incensum vel sacrificium. seu insule sacrificium aut insule holocaustum.
Iessaar incensum suscitans vel holocausti vigilia.
Iessaarite incensa suscitantes. vel holocaustorum vigilie.
Iessay incensum meum vel sacrificium meum. sive insule sacrificium. aut insule holocaustum.
Iesimam. vetustas amara. vel desertum amaritudo.
Iesam. vetustas vel vetans.
Iesana vetustas eius vel invetera[ti]o eius.
Iesar figmentum. vel tribulatio. sive insule sacrificium. aut insule oblatio.
Iesim meridies vel visio mea. seu meridians aut metaphora dei.

Iebba. collaudans collaudans vel collaudatio.
Iesbaam collaudans populum vel collaudatio populi.
Iesbathasa collaudans sinum vel collaudatio sinus principii.
Iesi est in me. vel coequatus mihi.
Iesbinedob. est in me spontaneus vel coequatus michi spontanee
Iesboch est tunc vel tactus
Iesba tabernaculum vel uertitio.
Iesse incendens vel incendium. siue insule libamen aut insule holocaustum.
Iesenna salus desiderii vel saluatio recrudescentis
Ieser finxit vel plasmauit. siue fictio aut plasmatio. q'conis
Ieserie fictores vel plasmatores.
Iesesi. equalis saluator vel desiderium salua
Iesey. desiderium vel desideraui. seu equalis meus vel equalitas mea.
Iepha unctio aut tabernaculum
Iephani unctio vel tabernaculum est incensum tuum vel sacrificium meum.
Iesias. equalis domino vel salutis domini.
Iesihel. incensum deo vel sacrificium dei.
Iesielite. insule deo vel sacrificia dei.
Iesimuth. desiderium dulce vel desiderata dulcedo.
Iesmachias uetustas principis domini vel figmentum percussionis domini.
Iemaias. salus desiderantis domini. vel saluatio recrudescentis domini.
Iesibel. sacrificans deo. vel libatio dei.
Iesia. plantis vel desiderium meum salus.
Iesue saluatio vel desiderium.
Iesui. equalis tibi vel equitas mea.
Iesui desiderans vel desiderium.
Iesuite. desiderantes vel desiderantia
Iessin dolor vel est in dolore siue salutis luminis. aut cum altari ignea.
Iessiui salus doloris mei. vel saluatio in dolore meo. siue filius illuminans me aut equalitas mea. hic post

7 e: seqs.

Iesus saluator vel salutaris seu salus saluator salutare.
Ietha extensio vel inclinatio siue superfluens aut superfluitio.
Iethaam superfluus populus vel superfluitas populi. siue inclinans populum aut extensio eorum.
Iethaba bonitas vel declinatio.
Iethabatha bonitas vel bonitates. seu declinauit. aut ueniat aut declinatio preuentionis.
Iethem uicem vel mercimonium.

...en inclinans eorum. aut extensio eorum.
Ietheba. bonitas vel bonitates. siue declinatio ut ueniat. aut declinatio preuentionis.
Iethebeth bona domus vel declinatio uenientis.
Iethela. inclinatio flamme vel excussio inquietatis.
Iether. modicum residuum vel modica residuitas.
Iether donans vel donatio
Iethnaam possidens populum vel possessio populi.
Iethra superfluens vel honorabilis.
Iethram. honor populi vel superfluens populo
Iethrahel honor dei vel superfluens deo.
Iethrai. honor meus. vel superfluens mihi.
Iethram honorans eorum vel superfluens eorum
Iethran honor domini vel superfluitas gratie.
Iethri superfluus vel honorabiles.
Iethrihel. superfluus vel honorabilis.
Iethua. uersus vel odor. aut ordinatio aut ordinatus.
Ieth. extensio vel sublimitas.
Ieu percussus vel commotio. siue malefactus aut maleficium. 5 eius
Ieusa ipse parentes. vel ipsa commotio
Ieuihel. fluxus uanus. ipse percutiens vel ipsa commotio dei.
Iezar durus vel durities.
Iezabel est fluxus vel est fluxus sanguinis
Iezabel fluxus uanus vel fluens sanguine. siue cohabitaculum aut sterquilinium.
Iezanias auris eius vel aures eius siue audiens dominum aut ascultatio domini.
Iezer fortitudo vel adiutorium.
Iezrai fortes vel auxiliantes
Iezrael fortis dei vel apprehendens dominum.
Iezechias fortis dei vel apprehendens deum. siue confortauit eum dominus aut confortatio eius.
Iezechiel fortis deus vel apprehendens dominum siue deus confortauit eum aut deus confortatio eius.
Iezebel fortitudo vel adiutorium.
Iezrithe fortes vel auxiliantes
Iezel audiens deum vel ascultauerit
Iezilia. fortis labor vel adiutorii sola bonantis.
Iezonias. auris eius vel aures eius siue audiens dominum aut ascultatio domini.
Iezra. semen vel seminator
Iezrahel. semen dei, vel seminauit deus.
Iezrahelite. seminans deo. vel semina toreel dei.

Iezraa. semen domini. vel seminans domino. hic post .I. sequitur
Igaal uir abiciens vel uir G. reuelationis.
Igar aduena vel inuolutio sinus non breuium.
Igarsedutha aduena testimonii vel inuolutio testimonium.
Iglathamis. solempne uidam inuidam uirtus vel leta domini responsionis.
Illiricum aduena vel clenitum siue sedimentum aut seda sublatio.
Isdi uirtus delucidus vel concessiones aliarum nationum. concessio
Isdia. uir lucidus vel concessio illuminans
Ismanie uir vel ... aut
Ioa recens vel retentio.
Ioaa retinens eum vel retentio eius.
Ioaz retinens fortitudinem. vel ubi est retinere. siue dominum uidens aut domini fortitudo.
Ioab inimicus vel inimicitie. siue est pater aut paternitas.
Ioathaz fortis vel robustus. seu domino fortis aut domini fortitudo.
Ioachim ubi est preparatio siue domino preparatus aut domini resurrectio.
Ioiada domini scientia vel domini testimonium
Ioadeus domini testificauit vel domini testificans populum fontem.
Ioadma que est tenella vel que est delicata. siue domino dilecta. aut domini dilectatio
Ioachaz retinens fortitudinem vel ubi est retinere seu dominum uidens aut domini fortitudo.
Iobab ipse cognoscens vel domini cognitio seu cognoscens scientiam aut cognoscens principium.
Ioanan domini decus vel domini pulchritudo.
Ioarib. domini suscitans montes vel domini uigilans fortitudine.
Ioatam domino exaltatus vel domini exaltatio
Ioas sperans vel temporalis siue dominus sustollens. aut domini plasmatio. siue consummatus aut consummatio
Ioacham perfectus vel perfectio
Ioathan perfectus vel perfectio. siue consummatus aut consummatio.
Iochas perfecte sustollens vel consummata plasmatio
Ioaz domini uidens vel domini fortitudo. siue ubi est retinere eum aut ubi est apprehensio eius.
Iob dolor vel ociositas.
Iob magus vel magnus. siue dolens

aut ululans.

Iohab. distillans vel mago patre semina gus patris. aut doloris vel ululationis distillatio.

Iobal delatus vel delatio. sive dimittens aut dimissio.

Iobanna. magus donatus domino vel dolor gratie domini.

Iobel magus dei. vel dolens deo.

Iochabeth domini gemine vel domini separatio. sive domini libanum. aut domini intelligentia.

Iochel gratia domini vel separatio dei.

Iocelam continens eos. vel oppressio eorum.

Iod sola. vel principium. seu dominator aut dominatio.

Iodahe: ipse cognoscens vel domini cognitio. sive cognoscens sciam aut cognoscens principium.

Iohas domino serviens. vel domini testificatus.

Ioezer domini fortis. vel domino superatus.

Iophe: domini os. vel domini disciplina. sive domini elegit. aut domini illuminatio dei.

Iegli contemptus. vel despiciens.

Ioha domino reddens. vel domini responsio sive dominatus eius. aut dominatio eius.

Iohanna. domini donum vel domini gratia.

Iohanna deus misericors vel domini misericordia. seu domino gratus. aut domini gratia eius.

Iohanan deus gratus eis. vel deus misericordia eius

Iohanan eius donans vel domini donum.

Iohanan cuius est donum. vel doni gratia.

Iohanne domino donatus vel domino gratificatus.

Iohannes. domini gratia vel in quo est gratia. sive cui donatum est aut donatio a domino facta est.

Iohel dimittens vel mutatus seu defluens aut incipiens.

Iohel fuit dei. vel incipiente deo. seu est deus. aut dominus deus.

Ioachim qui est consurgens resurrectio sui deus preparans aut domino preparante

Ioada domini cognoscens vel domini cognitio.

Ioadahe domini cognitio. vel ipso domino cognoscente

Ioaden deus cognoscens. fontem vel dominus cognoscens oculum.

Ioarib domini ultio. vel domini iudicium.

Ioathan. domini exaltans vel domini exaltatio sive dominus saltuum.

Ioinna maritima. vel dextera eius.

Iona columba vel dolens. sive ubi est donatus aut ubi est donatio

Ionadab domino obediens. vel domini spontaneus.

Ionadab columba perpetua vel donatio parturientis

Ional donatus vel donatus sive cuius est donatio. aut cui donatus est deo.

Ionathan domini donum vel domino datus.

Ionathas columba veniens vel columbe domini. seu columba dans. aut domini donatio.

Ioni columba mea. vel dolens mihi. sive donum meum. aut donatio mea.

Ioppe pulcra vel pulcritudo

Ioppite pulcri vel decori.

Ior rivus vel fluvius.

Iora rivus eius vel fluvius eius seu manus sublimium aut domini celsitudo.

Iorabeth. domus excelsa. vel domus sublimium.

Iorael rivus spirantium vel fluvius persecutionis

Ioram qui est excelsus vel ubi est excelsus. sive deus excelsus aut domini sublimitas

Ioram rivus domini vel fluvius gratie.

Iordanis rivus iudicii vel fluvius iudicantium. sive descensio eorum aut apprehensio eorum

Iore rivus excelsus. vel fluvius exaltatio

Iorim rivus eorum vel fluvius eorum sine excelsus timuit. aut fluvius exaltatus

Iora sublimia mandata. vel domini salvatio.

Iosabeseth ubi est sacietas geminis. vel ubi est sacietas resurrectionis

Iosabeth domini saturitas. vel domini iuramentum.

Iosabia ubi est incensum domini. vel in quo est iuramentum.

Iosaph domini speculum. vel domino iniciatus. sive domini labium. aut domino angustiatus.

Iosaphad ipse iudicatus. vel ipse iudicabit.

Iosech. domini iustitia vel domino iustificatus

Ioseph augmentum. vel appositio

Iosephus. augens consilio. vel iustificatus

Iosephias ipse liber domino. vel separabitur domini.

Iosias ubi est incensum domini vel in quo est sacrificium

Iosophonias domino absconditus vel domini speculator domini

Iosia ubi est salus domini. vel in quo est salvator sive salus vel salvatio. sive salvator aut salvatus.

Ioch scientia vel principium. seu dominator aut dominatio

Iocha. est perfectus vel est perfectio. sive est deus perfectus aut est dei perfectio.

Iocham domini perfectio. vel domini consummatio sive consummatio eorum aut perfectio eorum

Iochan scientia domini. vel principium gratie.

Ioimus inimicus hic vel deus ille

Iosabaad domino dotatus vel domini dotatio.

Iozbad. domini fluens torrens. vel domini torrens vel fluxio.

Iosabath domini dotatus. vel qui est dotatus a domino.

Iozabech. domini dies. vel qui est dotatus a domino.

Iozachar domini ultio vel domini iudicium.

Iozadech. domini fortis servitus. vel domini forte testificans.

Iozabib domini ultio. vel domini diiudicatio.

Iozaza. domini dictio est. vel domini oblatio est.

Irad civitatis descendentis vel civitatis descensio. seu vigilans servus. aut suscitans testimonium.

Isaac sive mei videns. vel filius meus visio. seu vigilante sustollens. aut vigilans plasmationis.

Isai vel assumens

Isa mulier vel assumptio.

Isaac risus vel gaudium.

Isaar vir vigilans vel vir suscitator

Isaarite viri vigilantes. vel viri suscitatores.

¶ mea

Isachar. cuius est memor vel dominum memorans. seu viri thesaurus. aut est in quo

Isachanite qui sunt memores. vel dominum memorantes seu viri thesaurum. aut sunt thesauri mei:

Isay salus mea. vel domini salutare

Isai viri pravitas vel viri inimicitias. seu viri vigilans. aut viri suscitator

Isai viri pravitas mei. vel viri vigilantes vel suscitationis mee seu viri suscitatus. aut viri vigilantium meorum.

Isbaal viri vetustus vel viri devorator

Isbaam viri devorans populum vel assumptus in fortitudine populi.

Isboseth viri confusionis vel assumpta confusio.

Isbanoth viri memorie vel est mors eius. seu memoria mortis

Isimuth viri desertus. vel assumens dissipationem.

Ismael vel auditus deo. vel assumens exauditionem dei.

Ismahelite viri audita deo. vel assumentes exauditionem dei.

Israhel mens videns deum. vel est videre deum.

Israhel vir videns deum. vel princeps cum deo. sive dei visio est. aut fortis dominatus dei.

Israheli mens videns deum. sive vir princeps cum deo suo. sive est videre deum eius. aut fortis dominatio dei sui.

Israhelite viri videntes deum. vel assumpti principes cum deo.

Isuai viri parvulus. vel viri iniquitas.

[I]esemini salus aut assumptio salutatis. [I]esimiter.
[I]esimoth loci mentis vel assumptio salutis. [I]esob vel bonus vel assumptio bonitatis.
[I]esua mentis excedens vel mentis excelsus. [I]esuamentis excessio.
[I]etalpitti mentis excedens vel mentis excessio.
[I]ethi mentis excessus vel mentis excessio. mente decedente.
[I]ethaman insule palma vel insule amara sive vir amarus aut in consummatio.
[I]ethurea montana vel sublimis secundum non hebreum.
[I]ethure montium vel sublimes gradus.
[I]ethus mons excelsus vel mons sublimis.
[I]ubeleus annus remissionis. hic post e annus remissionis i. sequitur u.
[I]uchal potentia vel fortitudo. v.
[I]uchadam potestas opprimens eos vel fortis oppressio eorum.
[I]udea confitens dominum vel glorificatio domini.
[I]udaismus laus vel confessio.
[I]udite confitentes vel glorificantes.
[I]udas confitens vel glorificans.
[I]udea confessio vel glorificatio.
[I]udai laudans vel confitens.
[I]udith confidens vel glorificans.
[I]ulis incipiens vel principium.
[I]unia incipiens vel principium.
[I]uma incipiens vel principium.
[I]uppiter minime separans vel dominus separator.
[I]ustus elatus vel elatio sive pereuns aut ipse alienatus.
[I]uch principium vel donatus aut donatio.

[K]aabandorum. hic post appollio greca L. littera exterminans tertium vel exterminia sequitur latine. tur. a.
[K]aabim deusti vel inflammantes seu deustio aut inflammatio.
[K]aada flamma iudicii vel deustio iudicantis.
[K]aadon perdens vel inficiens.
[K]aamas iniquitas vel ad iniquitatem.
[K]abaddon perdens vel inficiens. sive solitarius aut solitudo eorum.
[K]aban album vel albedo sive candidus aut candidatio. eius.
[K]abiuna dealbans eum vel candidatio.
[K]abaoch venientes vel egredientes.
[K]abech acceptans vel acceptabilis.
[K]ebem candor vel candidum. seu cor ego aut cor filio meo.
[K]abium deusti vel inflamantes sive deustio aut inflamatio.

[L]abo ingressus vel ingressio. seu venientes aut ingredientes.
[L]aboch ingressus vel ingressio. seu venientes aut ingredientes.
[L]acedemonia consurgens silentium vel constitutio sanguinea.
[L]acedemones consurgentes silentio vel consurgentes sanguinis.
[L]achis incedit vel sibimet vir.
[L]achoch consurgens vel constructio.
[L]acham constructio vel ad consurgendum.
[L]aed sibimet vir ipse vel ipse sibimet vir sunt.
[L]aphidoch lampas vel os cultri ab ore non ab esse.
[L]aor non ab esse.
[L]abel? video vel iudicii.
[L]ais leo vel filius leonis. seu ipse sibi met vir aut ipse sibimet vir situs.
[L]aisa leena vel in salutem. seu filia leonis aut filia leene.
[L]amachara signum vel conditio. sive ad signum aut conditum.
[L]amazabathani ut quid dereliquisti me vel ut quid derelictio mea.
[L]amazabathani ut quid dereliquisti me vel ut quid derelictio mea.
[L]amech quoniam nomen vel rector sublimatus vel ad iniquum. sive erectio aut firmamentum.
[L]ameth doctrina vel disciplina cordis. seu cor serviens aut cor servitutis.
[L]amech cuius nomen hominis percussi vel percussus sive humilis aut humiliatus.
[L]amuhel cum quo deus vel in eo benedictio.
[L]aodicia tribus in nomine vel nativitas expectata. sive tribus amabilis a domino.
[L]amata adiuto aut tribus amabilis domini.
[L]aodicenses fuerunt in nominibus vel nativitates expectate seu tribus.
[L]amate domino aut tribus amabiles domini.
[L]aomim tribus vel intres. seu phylarchi multarum tribuum aut principes multorum populorum.
[L]aphidoch fulgor vel fulgur sive fulgurans aut fulguratio.
[L]arma sublimitas vel constructio.
[L]asa salus vel salvatio sive in salutem aut in salvationem sensus.
[L]azabi spautum vanitas vel video spes.
[L]azarus salus donatus vel salvator adiuto.
[L]athusim fabri malleatores.
[L]azarus adiutus domini vel auxiliatus adiuto. hic post L. sequitur e.

[L]ebana albedo vel candidatio.
[L]eben candidum vel edificatio.
[L]ebbeus corculum vel cor.
[L]ebna lateres vel pertinax.
[L]ein lateres vel cementa.
[L]ebineus lacantes vel cementa.
[L]ebona albedo vel candidatio.
[L]echa gena eius vel maxilla eius.
[L]echi gena mea vel maxilla mea.
[L]echa gena unius vel maxilla assumpta.
[L]echim consurgens vel constructio.
[L]edem flamma iudicans vel exuries iudicium.
[L]esdam flamma iudicans vel exuries iudicium.
[L]eemas iniquitas vel ad iniquitatem.
[L]echeb flamma vite vel exustio portionis.
[L]essug ergdatha ignis vel incendium.
[L]echem panis vel refectio.
[L]emazabatani ut quid dereliquisti me vel mens iudicium.
[L]esa salus vel salvatio sive in salutem aut in salvationem.
[L]esem ad nomen vel ad auditionem.
[L]esemtani ad nomen iudicii vel ad auditionem indicantis.
[L]euaboch venientes vel dedicantes.
[L]eui additus vel appositus sive assumptus aut amplificatus.
[L]euite additi vel appositi sive assumpti aut appliciti.
[L]euites adiuto vel apposito sive applicato aut prosecutio.
[L]emachan persequens eos vel additio eorum.

[L]ia laborans vel laboriosa. hic post L. sequitur i.
[L]abani albus vel candidus sive decor aut candidatio.
[L]ibertini filia palee vel paleas facientes.
[L]ibia veniens vel intrans.
[L]ichaonia suscitans vel suscitatio. sive ad stirandum aut ad suscitationem.
[L]icaonum stirantes vel ad stirandum.
[L]ici consurgens vel lacrimas fundens.
[L]icia lacrimas fundens ei vel constructio eius.
[L]icius consurgens vel ipse suscitans sive lacrimas fundentes aut lacrimarum effusio.
[L]ici consurgentes vel ipsi suscitantes sive lacrimas effundentes aut lacrimarum effusiones.
[L]icoma suscitans vel suscitatio.

Lacomenses. excitantes vel suscitanti.
Ledoz. genui vel edificati.
Lethu nati vel excitantes.
Lidia nata ei vel edificatio eius.
Lidda utilis vel edificata.
Lin tibicem vel candidatus
Lisanna nata. temptatio. vel natiuitas temptationis.
Lisias generans vel generatus.
Lisimachus. generans perfusionem. vel generationis perfusio
Listra generans decorem vel generans decorem. latio
Litus angustie virtutis vel vel tibi
Lithostratos illuminans vel perditum. seu generans latitudinem. aut utilitatis seruitutis. hic post L sequitur O.

Lobna. alba vel candidata. seu albor aut candatio
Lobeni albi vel candidatus. sive cor pueri. aut cor filii mei.
Lobni. albus vel candidus. sive albor aut candidatio.
Lobnitis albi vel candidatus vel albedines. aut candidatores.
Lobini albus vel candidatus sive cor meum. aut cor filio meo.
Loch vinculum vel declinatio.
Lodobar ipsi verbum vel ipsi sermocinatio.
Lodoroch. ipsi seruitus vel ipsi testificatio.
Lodadim. ipsa causa. vel ipsi iudicium.
Lode consecutio utilitatis vel que consecuta est utilitatem.
Lobna lateres candidati. vel latericandidatio.
Loommim. pluarchi militum eorum vel principes militum populorum.
Loch natans vel declinans. seruitus aut conclusus.
Locham ipse concludens eos vel ipse vinculum eorum.
Locham vinculum vel conclusio seu declinans domum. aut vacans gratie.
Loche vinculum eius vel ipsa conclusio hic post L sequitur V.

Ludas. ipse elevans vel ipse consurgens.
Lucius ipse elevans. vel ipse consurgens.
Lud vinctus vel declinans. sive utinam natus. aut utinam utilis
Ludim vinculati vel declinantes sive fortis presunt. aut utinam proficientes.
Luith. gene vel maxille.
Luza nux vel amigdalum hic sunt interpretationes hebraicorum nominum incipientium per M litteram. hic post M sequitur A.

Maabel congregatus deus. vel congregatio dei.
Maacha. mollities vel confractio.
Maachan facta est michi. vel facti sunt michi. seu tenere eius. aut tenere percussio.
Maadi. mensura serui mei. vel sufficiens testimonium meum. aut congregatus mihi. vel congregatio mea.
Maala. ceruus vel infirmitas.
Maalath de valle vel doctrina. leprus
Maalath corus peccatorum. vel infirmitas
Maalebel. laudans deum. vel laudatio dei.
Maalmeon. de habitatione. vel habitationem
Maalon. de fenestra vel a principio sive consummatus aut securitas
Maalon de fenestra. vel a principio. sive consummatus aut securitas.
Maama. congregatus populus eius. vel congregationes populorum eius.
Maama congregatus populus eius. vel congregatio populi eius.
Maamad. requiescens vel requiescio
Maana amara. vel domus mea. sive ex visione aut excussione.
Maaroch. fovee vel spelunce.
Maasias. opus domini. vel assumptio domini.
Maath. desiderium vel desiderabilis hic post M et A sequitur B.

Mabar inimicum suscitans. vel inimicum virga.
Madiel inimicus deo. vel progenies inimicicie dei.
Mabdielite inimici deo vel inimicicies dei.
Mabsam. inimicus vel progenies sive inimicicie vel protectio. ecce
Mabsar inimicus vel protectio inimici. hic post M et A sequitur C.

Macha ingenium. vel percussio.
Machabeus progenies vel protectio sive percussiens aut ingeniositas.
Machabei progenies vel protectiones. sive percussientes aut ingeniosi.
Machari. subactus mihi. vel mollities mea.
Macedo excussio. vel orientalis. sive prius aut in antecessum.
Macedon excutiens vel excussio sive oriens aut antecedens.
Macedo excutiens vel excussio sive oriens aut orientalis.
Macedonie combinientes. vel combustis. sive antecedentes aut orientales
Maceloch. cetus vel ecclesie sive congregati. aut congregationes.
Maceloch. cetus vel ecclesie sive aggregati aut congregationes.
Macenia. seruiens domini vel orientalis domini.
Maces. finis vel destructio.
Maces finis finis vel dissipatio.
Macher oriens vita. vel antecedens terrore.
Machi quid est vel quid est sive rex meus. aut regnum meum.
Machiel rex meus deus vel regnum meum dei.
Machimath quid est domus vel quid est donatio.
Machir venundabit vel restituet. seu videns aut in infirmitate.
Machirite venundabunt vel restituent. seu videntes aut de infirmitatibus.
Machinas humilitas vel attrectatio.
Machinachabath humilitas vel attrectacta. seu tangens aut vilitas tributorum.
Machoas concupiscentia. vel concupiscibilis hic post M et A sequitur D.

Mada mensura vel eius sufficientia.
Madabas mensuram vementem. vel tollens. vel sufficientie nemenis plasmatio.
Madabena. a saltu eius. vel a nemore eius. sive saltus eorum aut nemus eorum.
Madai mensura mea. vel eius sufficienter michi.
Madabiel turris mea deus. vel defensio mea deus meus.
Madan contradictio. vel habitaculi seu iustitia. domus aut sufficientia gratie.
Madbarel heremus vel solitudo.
Madia iustitia domini. vel sufficiens domino.
Madian de causa vel de iudicio sive in causam aut in iudicium.
Madian respondens vel diiudicans. seu iniquitas aut contradictio.
Madianei respondentes. vel diiudicantes. seu iniqui aut contradicentes.
Madid turris testis. vel iustitia seruitutis.
Madianite respondentes vel diiudicantes. seu iniqui aut contradicentes.

adduni uidicium uel diiudicatio
Madmena mensura uidentium uel cum sufficienter excipit
Madon contradictio uel habitaculum siue inhabitatio aut inhabitantes
Mapha speculator uel speculatio siue despectio aut despeculatione
Magal colonia hic post m. uel circumligatio. z. a. seq.
Magala transmigrans eum uel colonia eius
Magalim colone uel circumstringentes
Magbena defendens filium sibi uel defensio filii eius
Magdal magnitudo uel turris seu preminens aut preminentia
Magdalel turris dei uel magnificauit me deus.
Magdalum magnitudo uel turris seu defendens eos aut preminentie
Magdalene magnifica uel preminentia siue eminens aut defensio uel
Magdiel turris dei uel magnificans deum seu michi accepit adoo aut magnificauit me deus
Magdalmigad turris pretare uel defendens aceruum latrunculum
Magdol turris uel magnitudo
Magdola eius grandis uel quod turris siue eius magnitudo aut que magnificentia
Magdeda nuncians uel annunciatio siue poma eius
Magedam fructus domini uel annunciatio gratie
Maggeddo temptatio uel temptatione siue pomorum eius aut fructus cene eius
Magedon temptans uel temptatio siue cenaculum aut inhabitatio
Mageddon temptans uel temptatio siue cenaculum aut habitatio fructuum
Magedo cena pomorum uel temptatio
Magmas tangens uel detactu seu mile tributum aut uilitas tributorum
Mageg doma uel tectum siue de tecto aut de domate
Magio gustur uel fauce liquatus
Magron gutur meorum uel defaucie in
Maan domus hic post uisionis uel m. z. a. sequitur h.
amaritudo mea.
Mahelcheram ex dei parte uel ex uita excelsa
Mahumahel ex uita dei uel ... dei
Maada confractio h. p. m. uel ... mensura. z. a. seq. i.

sufficient. eorum
Maman desiderant eis uel desiderium
Malach angelus uel nuncius hic post m.
Malachi angelus meus. z. a.
uel annunciatio mea. sequitur l.
Malachias angelus domini uel annuncians domini.
Malachim liber regum.
Malachim nuntians eis uel angelus eorum
Malachoth liber regnorum
Malachoth angelus tempore uel annuncians defensionem.
Malay laudator meus uel laudatio mea.
Malaboch angeli uel annunciatores
Malasay laudator principis uel deprecator angustiarum.
Malachia uisio uel demissione siue despiciens aut despectio.
Malacha regnum uel principatus.
Malachi rex meus uel principans michi.
Malachia regnator meus uel principatus domini.
Malchon rex meror uel princeps rationis
Malchus rex consilii uel princeps festinator
Maloch nuntius uel regnator.
Maleloch angelus uictus uel annuncians declinatione.
Maloch princeps uel annunciator.
Malalehel laudans dominum uel laudatio dei.
Maaloch angeli uel annunciatores.
Malloche plenitudines uel adimpletio.
Mambre diuidens hic post m. uel diuisio siue z. a. seq. claritudo aut perspicuitas. og.
Mambres mare uel in capite uel mare pellicium.
Mamonazer de longe uel de longinquo
Mamona lucrum pecunie uel cupiditas diuitiarum.
Mamona diuitie uel cupiditates.
Morrique hoc nomen. sinum panis est et hebreum utrumque
Mamitha elongans calorem uel eleuatio consolationis
Mamucham elongans calorem uel alienatio consolationis. hic post
Man quid uel m. z. a. seq. quomodo. est aliud. dr.
Mana donans uel requiescens.
Manaa munus uel consolatio seu sacrificium aut holocaustum.
Manaath munera uel consolationes seu numerans uitam aut pauor commotio.
Manad sepultura uel monumentum
Manaheth consolans uel consolatio.

Manahem castrum uel tabernaculum siue requies aut consolatio
Manath requies uel sepulcrum.
Manaim castra uel tabernacula seu eius castra aut consolatio
Manasses necessitas uel obstupescens siue obliuiosus aut quid obliuionis
Mane mis numerus uel inuentario seu complens aut completio
Manabeth numeratio uel numerans seu complens pauorem aut pauoris completio
Manhu quid est hoc est quod est istud.
Mantuazaroth rotantes uel fixatur illi quid laborans uel quomodo laboriosi eorum
Manie requiescens uel retinentes.
Maoch ciuitatis hic post m. z. a. seq. o.
uel ciuitatis.
Maabol conus uel plenitudo.
Maon habitaculum uel habitatio
Maorim inhabitatione uidens habitatio in fortitudinis eorum hic post m. z. a.
Mapha munimentum uel protectio. sequitur p.
Maphim munientis eos uel protectio eorum
Mara amaricans uel amaritudo hic
Maradad amara contra p. m. z. a. uenena uel amara tastantia. seq. r.
seu amare continentis aut amarus
Marogauter.
Mary amaricans uel amaritudo mea.
Maraioth amara scientia et amaricans donatio.
Marala amara concessio uel amaritatem concedens.
Maranatha in domini nostri aduentu uel ... dominus uenit ... aduenerit ... est uero hebreum
Marath amarum tempus uel amaritudo pecti
Marchaloch elonge uel elongantes.
Marchus attritus uel defitiatus
Marchus amarus uel declinatus seu certus aut sublimis mandato.
Mardach amara contritio uel impudens contritus
Mardocheus amare conterens uel contritus uel amara contritio deuoratoris
Mardoche amare conterens impudentem uel amara contritio impudentie.
Mares amare tollens uel amara plasmatio.
Marcia a capite uel a principio.
Marech amena uita uel amaritudo pauoris
Maria illuminata uel illuminatrix aut stella maris uel stella maris

siue illuminans aut mare amari-
sido aut sermone diuina increpatum

M.arboth lites ul' iurgia. siue dissē
siones. aut dictiones.

Marimuth. ligans ul' contdicens
siue amara mors. aut amaritu
do mortis

M.arisa a capite ul' a principio. siue

Marmate tollens. aut amara pla
natio

Marma amaritudo ul' amara ge
neratio ·l· contricio

Maradach. amara persecutio ul' ama

Marioth. amara secta. ul' amaritas
donatio

Maroza. sublimis ul' excelso. seu
mare tristes. aut amara efficia

arsama. amare habitudinis
ul' amara egressio.

Marcha. prouocans ul' irritans sive
aut sermone dominans hic p9. m.

Masa omnis ul' assumptio z. a. seq.
asaa omnis eum. ul' assumptio eius

Massa pondus ul' alienatio

M.asada. retinens ul' recurrens. siue

Massimens serui tuentem. aut omni
ans testimonium.

M.asaphoth. tostura incendentia ul'
de tribulatione tostorum

M.asai. omnis meus ul' assumptio mea.

M.asara. omnis dominus ul' assumptio domini

M.asal parabola. ul' prouerbium.

M.asan iocunditates. ul' iocunditatis
siue omnis domini. aut assumptio gratie

Masech. prouincia ul' prouinciator.

Masepha speculator ul' speculatorem

Masephath speculator ul' contemplatio

Masera omnis domini ul' assumptio domini.

Masena. prosperitas ul' scala. seu secundans
aut secundatio.

Masera. eruditio ul' disciplina.

Maserael. eruditi ul' disciplinati.

M.aseratha. liberans ul' attrahens.
seu liberatio aut uectigal naturi.

Maserephoth. speculans super inductum
tum. aut contemplator super humana

M.aseroth. specule ul' refugia siue
munitiones aut protectiones.

Maspha. speculatio ul' contemplatio
siue de speculatione aut contem
platione.

Masphath. contemplans tempus ul' specu
lator pecti.

Masphe speculatio uel contempla
cio. ·l· domini

Massa honus domini. ul' assumptio

Massoch prouerbio. ul' parabole

M.asma. exaudiens ul' exauditio.

Masmana. exauditor domini ul' exaudi
ens gratiam

Masob omnis seruus ul' assumptio ser
uientis.

Masobia. speculans dominum ul' assumptio
domini.

M.arocha uectigal naturis. ul' attrac
ta libatio.

Mastephoth. speculans super inductu
tum. ul' contemplator super humani
atis.

M.asera honus uniuersi ul' assumptio ini
quitatis hic po. m. z. a. seq. t.

Matha donans ul' donatio sua
tributum aut humile fortium.

M.achalaim. consumans eos ul' perfectio
eorum.

Macha manus ul' donatio.

Machans donans ul' donatus. seu do
nator domini aut donatio gratie.

M.achama. donans eis ul' donatio eius.

M.achamas donum eius mechi. ul' dona
cio eius mea.

Machama donans domino. ul' donacio domini.

Machamaim donatus dominus eis. ul' dona
cio domini eorum.

Machanime donatores ul' donati. seu
donatores donorum. aut donatores gra-
tiarum.

M.achaus ·l· consumptio complecta ul' comple-
acio seu compluuius aut completio me.

Machath. donans pectum eis. ul' dona
tio temporis.

M.achatha donans pectum eis ul' donatio
temporis eius

Machathias donatus a domino. ul' donum
domini aliquid.

Machebia diuitias usurarius ul' dona
cedo fecunditatis.

Machotha. donans ei ul' donatio eius

Macheus donator constitui ul' donum
festinacionis.

Machiama donator gratie domini. ul' do
nans donationem domino.

Machias donatus domino. ul' donatio domini.
prouida. siue interminus. loco positum
est.

Machumi donum domini est. ul' donatio
domino est.

Machlam consumans eos

Machthir productio ul' uirga de ste
deus.

M.edam. echonomus. ul' dispensator

Machsias. dono indigens. ul' dona
tor dominatus

M.athussalam. mortem misit ul' mors

tis emissio. siue mortuus interroga
tor. aut mortuus interrogatio

Mauel ueniens deo hic post. m.
ul' annuens deus z. a. seq. v.
seu excaecata dei. aut quis est
sicut dominus deus.

M.amnam. quis est de longe. ul'
sicut alienatus hic post m. z. a.

Maza ex hoc ul' exitus seq. z.
azrach zodion. i. signa horos

M.azoroth. zodiacon. circuitus machi
machi seu. signa appellans.

Mazia. ex hoc domini. ul' excitatio domini
cio est.

M.azoth. ex hoc tempus. ul' ex istis
responsio.

Mazuroth uincula ul' disciplinae
seu successiones. aut exclusiones

M.ecco eodem ab exordio hic post
ul' conuenientem m. z. a.

Mechra percussus domino. seq. c.
ul' percussio domini.

Mechinas humilitas ul' retractio.
echine basis quiescens ul' uenu
datus commocionis

M.eco moch. fictiue ul' suppositiones
seu bases aut sustentacula.

Mechorath uenundatus mi. ul' uenunda
cio.

M.echoratha uenundatum ul' uenun
dacio mea.

Mechurath uenundatus ul' uenundacio

M.echurathite uenundatum ul' uenunda
tores hic post. m. z. e. seq. d.

Medab fames. amicitia ul'
fames aquarum.

M.edaba fames antiqua ul' fames aqu
arum eius.

Medabena honor ul' ponderis. siue de
honore aut de ponderibus.

M.edad. mensus est ul' adequiuit. si
ue metiens aut mensuratio.

Medala. aque sublimes. ul' mensura
mea.

M.edam mentiens ul' videns. siue
mandatum aut responsio.

M.edana. aque eminentes.

Medemena. mensura ubertatis eius.
ul' aque eminentes exceptis

M.edena. aque sublimes. ul' aquarum
sublimitas. adi adequans.

Medi adequationem ul' mensurans.

M.edia mensura ul' adequatio
eorum mensurans causam. ul'
adequatio uidi.

M.edon mensurans dolorem. ul' ad
reptatus murmurationem

filio mensurans vel mensurator.

Mober. de hic p. m. t e. se
conis vel deuitior. c. e.

Mocabel benigna dei vel benignitas domini.

Mechabel benigna dei vel benignitas domini. hic post m. t e.

Mefaath impetus aque sequitur
vel impetus actuum. f.

Mephath speculum vel speculatio

Mepheeth speculum uite vel speculatio pauoris hic post m. t e. seq.

Megia. despiciens vel despectio. g.
Mebilus despiciens confusionem vel despectio ignominie hic post. m.

Meida contradicens. vel mistica sufficiens. t e. seq. i.

Metabel benigna dei vel benignitas domini

Mela. vallis hic post m. t
falsus vel uallis falsa. e. seq. l.

Melcha regina vel regnatrix

Melcham. regens eos vel rex eorum.

Melchi. rex meus vel regnans in.

Melchias rex domini vel regnum domini.

Melchiel rex meus deus vel regnum meum dei. ꝗ mea dei.

Melchielme reges mei deo. vel regna

Melchisedech rex iustus vel rex pacificus. siue rex pacis. aut rex iusticie

Melchisua rex saluator vel regnum salutis.

Melchisua rex loquax vel regnum cantilene. siue rex meus tirannus aut rex meus porcio.

Merchonis rex eorum vel principans eis

Melchon. rex meroris vel princeps uniuersitatis

Melchonoch. futura vel regina. siue reges induit. aut regum cubicula

Melea uallis satis. vel uallis salsa

Melech regnum vel regnator

Melech. cornus vel a principio.

Melechi cornus meus vel a principio meo.

Melechias cornu domini. vel a principio domini.

Melechine infirmitas vel deuictioni tatibus siue mandatum humile. aut mandatum humilitatis.

Mello plenum vel plenitudo. siue impletus aut impletio

Meloch. plenitudinem vel adimpleo. seu plenitudines aut adimpletiones.

Melochi plenitudo mea. vel adimpletiones mee.

Melsa terra vel in terminis

Melind. uallis falsa vel mordentis. vel uallis salis. dolorem presolantium.

Meluchatem. uallis falsa mordentium lapidum lapides. vel uallis ignea lapidum acinator

Melluchaten uallis falsa. mordentium lapides. vel uallis ignea lapidum acinator

Meltho plenitudines vel adimpletiones

Memu actuo vel ex ipsis hic post m.
Membrana. aptauit manifesta t e.
seu aptio vel manifestatio sequitur. m.

Memphis os vel ab ore siue os eius. aut os ex ipsis.

Memphiboseth os confusum vel os confusionis suum os ignominie. aut de ore ignominie.

Memphon. os meroris. vel de ore uniuersitatis.

Memuus ex uno quis. vel ex ipsis iste.

Memmi aque mee. vel uiscera mea ex ipsis.

Menuth. ex eius decus melius. certa commocionis hic post m. t e. seq.

M[...] uiscera vel ex ipsis. d.
Menia uiscera mea. vel ipsis meminis meis ꝗ maledictis

Menalus uiscera maledicta. vel ex ipsis

Mera aptus vel hic post. m.
manifestus. seu e. sequitur.
illuminans aut illuminatio. b.

Merab multitudo vel de multitudine seu manifestans precium. aut illuminationis patris.

Merari amaritans vel amaritudo siue aspiciens uigilias aut illuminans scrutatione. ꝗ tres sustentacio cum

Merarite: amaritantes vel amaritatis. siue aspicientes uigilias aut illuminans

Meriuius aspiciens ciuitatibus vel illuminans occultum. signum.

Mere aptus vel manifestus seu illuminans

Meroim. aut illuminatio eius.

Mered. rebellis vel aptio. siue illuminans aut manifestatio.

Merephech. fouens vel inclinans. siue incubabit aut confouebat

Meremuch. aspiciens mortem. vel illuminans mortuos

Merobbaal litigans cum marito. vel litigans cum altissimo. siue litigans in maritum. aut litigans contra altissimum.

Meremuth. aspiciens mortem. vel illuminans mortuos.

Merob. multitudo vel de multitudine

Merodach amara peritias. vel amaritudinem inmittens. seu amare conterens

Merom. aque vel plenitudines.

Meron illuminans merentes. temporis vel manifestans iniquitates peccati.

Meronachites. illuminans credentes. vel manifestans iniquitatem.

Meros aspiciens uisionem. vel illuminatio fortitudinis.

Meros considerans vel consilium. siue archanum aut amice sacramentorum.

Mes hospes vel hostis. hic post.
siue mensurator m. t e. se
aut mensuratio sequitur. g.

Mesa euado. vel accepta tata

Mesa hospes eius. vel hostis eius siue mensurans eum. aut mensurator eius.

Messa hospes saluans vel mistura salutis.

Messa aquirata vel appropinquatio siue dans potum. aut propinator.

Mesach propinans vel potum dans siue hospes. sui aut hostis sanitatis.

Mesalem hostis missus vel reddens reddicione. seu mansuetum pacem aut hospes iusticie

Mesaloch. euadens multum. vel altitudine declinatio.

Mesamelech. potum dans choro. vel propinans a principio.

Mesech. desiciens vel prolongans. seu defectio aut prolongatio.

Mesech. amens vel trahens. siue compressus aut compressio

Mesapha. speculator vel contemplator seu speculatio. aut contemplatio.

Mesahima. capiens eos. dominus vel palpatio eorum dominus.

Meseroth uincula vel disciplinae. seu successiones. aut exclusiones.

Mezezabel. benignus deo vel mensurator domini.

Mesezabel. benignus deo vel mensurator domini.

Mesphar speculatorem firmitatis. vel contemplationis uigilia.

Mespharech. hospes hians vel hospes hyatus.

Mesphe hospitis lauans. vel hospitis disciplinae

Messias unctus. vel unctio siue christus aut unctus.

Mesolam. hospes sui vel mistura eciam ratis.

Mesollam capiens eos. vel palpatio eorum

Mesopotamia. eleuata uoce eorum. vel eleuatio eiusdem uocationis.

Mesrabim hospitans eos vel mensa eorum. Sciendum uero. quod mesraim egiptus appellatur.

Mesthi ianus vel uanitas

Messilam mensura doloris. vel hostis antenor

Mechabba dulcis ul' dulcedo. *hic post m. e. seq. e.*

Mechaia dulcis uinga ul' lectus.

Mechabaal benignus uir his ul' cuius bona deuoratio uetustatis. e

Mechabel cuius bonus deus ul' cuius bona diuinitas.

Methic dulcedo uidens ul' dulcis uisio. *hic post m. e. e. sequitur*

Meusim saluans eos. *v.* ul' attrectatio eorum.

Meza ex his ul' isto. *hic post.*

Mezaab aqua aurea *m. e.* ul' filia auri. *e. sequitur z.*

Mezab eleuata ul' sup eam. siue aqua fluens. aut aque fluxio.

Miamin cuius *hic post m.* manus fecit. *seq. i.* ul' cui donatus.

Mibaar electus ul' electus electio. siue de electis aut de electione.

Micha quis hic ad ubi loci. ul' quis est iste.

Michael quis ut deus ul' quis est

Michaia quis ut deus. ul' quis ipse dominator.

Micharob. quis hic dilatans. ul' q' hec latitudo.

Michas quis hic adubi loci l' q's ubi

Micheas quis iste ul' quis est iste ideo.

Michol aqua omnis ul' aqua ex omnibus

Mido mentiens ul' mensuratio.

Miphaath. aque impetus. ul' aquarum irruptio.

Miphiboseth. os confusionis. ul' os uerecundum. siue os confusionis. aut os ignominie.

Mibel donum dei. ul' donum excelsi.

Mirtheue generans castra. l' generatio donatum.

Miletu generans ul' generatio. seu generare aut cuius est eius.

Mitheo regnum ul' regnator manum. cius manus fecit ul' cui donatus est.

Mora amara ul' amaritudo. siue amaritudo ul' amaritio

Moribaab. litigans cum marito. ul' litigans cum altissimo. siue litigans in marito. aut litigans cum altissimo.

Misael tractus deo l' quis interrogatur deum.

Misam. edes ipsum l' interrogatio eorum.

Misach. ridens ut risus. ul' quis ut ipse. siue quis ut risus. aut quid de gaudio

Mitabel. ipse dei ul' quis est ut saluans deus.

Misia. que indigentia. ul' eius communicatio.

Misor humilitas ul' tribulatio. seu de humilitate aut de tribulatione.

Misor planta. ul' directa. siue humiliatio

Mitilene circumdans. campestris ul' declinans seu declinatio. aut cauterium mistio.

Mitidaces. declinans domum. sufficiens ul' circuitio domu sufficientis

Misaab cuius ut aurum obrizum. ul' cuius sicut aurum purissimum.

Moab de patre *hic post m. seq. o.* ul' ex patre. *erit ut. o.*

Moabite de patre genti ul' ex patre gentes

Moadia mensura domini ul' sufficientia domino.

Moaz fortis ul' robustus. siue robur aut fortitudo.

Moazihahu. de adiutorio domini. ul' dominus adiutor est.

Mobbina confirmium l' edificator.

Mobeday edificans in ul' edificatio mea

Mocthebor. voluans pretium. luminis ul' pene natiuitatis.

Mochona. suppositio ul' sustentatio.

Mochon uenundator meus. ul' uenundatio mea.

Mochoth. plage ul' uitula.

Mochotha. plaga eius ul' uulneratus eius

Modab natiuitas ul' generatio

Modaba. nascens patri ul' generatio eius.

Modin iudicium ul' diiudicatio.

Modim iudicans eos. ul' iudicium eorum

Modollam generationem testificans ul' natiuitatis testificatio.

Moelach dolens ul' parturiens siue a dolente aut a parturiente.

Moelachi dolor meus ul' parturitiones mee.

Mosei participatio ul' attrectatio.

Mosia. palpans eum. ul' attrectatio eius.

Moises assumptus. ul' assumptus de aqua

Moyses ungens ul' tinens siue attrectans aut palpans.

Molada princeps ipsius. ul' dolor parturientis

Molach regnans ul' principans siue dolens aut parturiens

Molachi rex meus ul' princeps meus. siue dolor meus aut parturitio mea.

Molachim regnantes ul' principantes siue dolentes aut parturientes.

Molchom reges eorum ul' principes eorum.

Molid. infirmitas ul' a principio.

Moloch rex ul' princeps siue rex eius aut princeps eius.

Mool infirmitas ul' de infirmitate siue chorus aut a principio. ul' ab initio eius. siue infirmans eum aut infirmitas eius.

Mooli. infirmitas mea. ul' de infirmitate mea. siue chorus meus aut a principio meo.

Moolli chorus laborans ul' a principio laborioso. siue infirmus laborans. aut de infirmitate laboriosa. e cibus

Moolite. chori mei. ul' a principio meo. seu infirmitates mee. aut de infirmitate eorum infirmitas ul' hereditas

Moosa. infirmans eum. ul' hereditas eius.

Moosia infirmans dominus ul' hereditas domini

Morath. heres ul' hereditas.

Morachi. heres eorum ul' hereditas mea.

Morasthim heres meus iste. l' hereditas eorum ista.

Morasthite heres meus iste l' hereditas eorum ista. ista hereditates mee.

Moria. uisio ul' uisionis ul' illuminans aut diluculum. ipse est locus de quo abraham dominus est. vade in terram uisionis

Morichi heres meus. ul' hereditas mea.

Morone sublimitas ul' celsitudo.

Mosa salus ul' eruditio

Mosahe saluator ul' saluificator. siue a saluatore aut saluificatore

Mosellammoch. capiens eos mortis ul' palpatio mortis eorum

Moseta eruditio. ul' disciplina.

Moseroth. uincula ul' disciplinae

Mophetam fortes ul' in tunicae seu sociis aut mercennarii.

Mosi palpator ul' attrectator.

Mosoch captiua ul' capiens. siue capientes aut captiue.

Mosollom. capientes eos. ul' palpatio eorum.

Mosollamia. capiens eos dominus l' palpatio eorum domini

Mosolamoth. capiens eos mortis. ul' palpatio mortis eorum.

Mosollaam. capiens eos ul' palpatio eorum

Mosiua [illegible] ul' disciplina.

Morel eruditus deo. ul' disciplina dei.

Mummi con *hic post m.* solans eos *sequitur. v.* ul' custodia eorum

Musa palpans ul' attrectans. siue palpatio aut attrectatio.

Musach palpans stens. ul' attrectatio stens.

Musaroch uincula ul' disciplinae.

Musi palpans ul' contrectans

Musite palpantes l' contrectantes.

hic finit interpretationes nominum hebraicorum incipientium per M. littera. hic post M sequitur N.

Miphibaal os deuorans ul' os uetustatis.

Naa. pulcra uel pulcritudo. Nabi. absconditus uel recumbens.
Nabia. absconditus mi uel recumbens mea.
Naad. pulcra testimonii uel pulcrum testimonium.
Naaliel. laudem uel laudabunt siue torrens aut laudatio.
Naalia. torrens dei uel laudans dominum.
Naaliel. torrens dei. uel laudans dominum.
Naalon. decus laudoris. uel pulcritudo laterum.
Naama. decora uel pulchritudo. siue commouens eum. aut commocio eorum.
Naaman. decorus meus. uel pulcherrimus. commouens. seu commouens me. aut commocio mea.
Naamath. mortem mouens. uel decore percussus.
Naamite. mouentes mortem. uel decori percussi.
Naamitis. pulcherrimus uel commocio eorum.
Naar. puer uel infantulus.
Naara. puer eius. uel infantulus eius.
Naarath. pueritia temporis. uel infantia temporis.
Naari. puer meus. uel infantulus.
Naarias. puer domino. uel infantulus domini.
Naas. serpens. uel coluber. siue angustus. aut augurium.
Naasson. serpentem sonantis. uel serpentis sonitus.
Naason. coluber uel murmurans. uel serpens murus. siue augurium doloreum. aut augurium iniquitatis.
Naath. decor temporis uel pulcritudo temporis. siue abscondens temporum aut recumbens tempore.
Naazab. exitum prophetia uel prophetantium. siue pulcherrimum appellationis aut cessionis tumultum.
Nabey. conspicuus uel recumbens.
Nabaioth. sedens uel excludens. siue recumbens tempore. aut conspicua uel responsione.
Nabal. stultus uel insipiens.
Nabaac. prophetia uel dementes.
Nabaioth. sedens uel excludens. siue conspicuus. aut recumbens.
Nabath. scandalum uel scandalizans aut insipiens uel insipientia.
Nabaites. insipientes uel scandalizantes.
Naban. tremens uel metu. est deus. seu ueniens aut inclusione.
Nadabel. ursus dei uel seruiens deo.
Nabdoch. prophetans uel prophetia.
Mablum. ablath cogitum uel laudans.
Nablion. psalterium grece laudatorium.
Nabo. sessio uel prophetia. siue concludens aut superueniens.
Nabuueniens uel includens.
Nabuzo. prophetia uel prophetia.
Nabugodonosor. sedens in angustia agnitionis uel sessio in agnitione angustie. siue prophetans uel modus signum aut prophetia lagunculae angustie.
Nabusaban. calcans tempus. uel calcator temporum.
Nabusarathim. calcator sermonum uel calcator scientiarum.
Nabuthey. prophetie uel prophetantes.
Nabuzardan. prophetantis paleas uel prophetia alienum iudicium.
Nachem. sperans eos. uel speratio eorum.
Nachon. sperans dolorem. uel speratio iniquitatis.
Nachor. requiescente luce. uel obsessio nouissima. siue requies luminis. seu sperantio nationis.
Nad. ascendens uel ascensio.
Nadab. notus uel spontaneus.
Nadabias. noues domino. uel spontane domini.
Naeman. fidelis. uel fidelitas. siue mouens eos. aut motus eorum.
Nafeth. requiescens. uel requietio.
Naphaddor. dispersa generatio. uel dispersio generationis.
Naphech. manna uel mansuetudo.
Napheddor. consula generatio. uel consulsio generationis.
Nephech. marinus uel maritimus.
Naphet. maritimum uel amaritudinem resurgens.
Nathores.
Nasel. anima uel refrigerium.
Naphis. anima uel refrigerium.
Nagge. mendies uel mendicantes.
Nageb. meridies. uel meridianus sine meridie.
Nahem. puer meus uel infantia.
Nahellel. hymnus uel laus siue laudans deum aut laudatio dei.
Naid. salum uel mare siue fluctuans aut instabilis et sedes in cede.
Nam. fluctus uel motus. siue fluctuans aut commotio.
Naeoch. conspicuus uel excludens.
Nalol. torrens uel laudatio.
Nama. decus uel commocio.
Namohel. dominum deus uel dominatio dei. siue hii cum sunt dei aut quos dominus facit deus.
Namra. pardus uel amaritudo sua amaritudines aut amaricationes.
Namrim. pardi uel apostate. siue profugi. aut transgressiones.
Namsi. palpans uel tangens. siue
Nattrachans. aut contractio.
Namuhel. loquens cum deo. uel cum quo loquitur deus.
Namuhelite. loquentes cum deo. uel cum quibus loquitur deus.
Namne. piscis uel fetus. seu germen pulcritudinis aut pascua eorum.
Narcissus. colligens. uel collectio siue lucerna sidens aut accensus letitie.
Nasab. excitans uel excitatio.
Nasarum. germen molle uel germen tenui. siue germinas eius. aut germinatio eorum.
Nasia. coluber domini. uel serpens diuinator.
Nasib. titulus. uel statio. est.
Nasim. dux uel princeps siue participans.
Nason. candem habet interpretationem.
Nassor. pulcritudo luminis. uel consolans angustiatum.
Nathan. donatus est. uel donatio eorum.
Nathanmelech. donatus regno. uel donatio regnatoris.
Nathan. donatus eius. uel donatio eorum.
Nathanmelech. donatus regno. etc.
Nathan. donans domini. uel donatus gratie.
Nathanahel. donum dei. uel donauit eum deus.
Nathinnei. donantes uel donati. siue
Nathinnei. hypodiatones grece. uel sub ministri latine.
Nathon. donatus meroris. uel donatio mesticiatus.
Naua. seuit uel germen. siue latitans
Naue. pulcritudo.
Naue. eandem habet interpretationem.
Naum. geminans uel consolator.
Naum. geminans eius. uel consolatio eorum.
Nazareth. flos uel uirgultum. siue suscitans aut consecratio.
Nazareth. mundus uel munditia. seu eius. custodiens aut separatio.
Nazarei. uel uirgultum uel floridus. siue custodiens aut separatus.
Nazareus. mundus uel sanctus. siue munitus aut consecratus. utrique [illegible] apud hebreos et scribitur per z. litteram. sed per hebreum sade [illegible] litteram sonat.
Nazarei. uirgulta. uel floridi. siue custodientes aut separati.
Nazarei. mundi uel munti. siue sancti aut consecrati.
Nazarem. uirgulta uel floridi. seu custodientes. aut separati.
Nazareum. mundi uel munti. siue sancti aut consecrati. hic post [illegible]

Neapolis. mare commota uel noua commotio.
Nebaaz. latitans apprehensus uel [illegible] lassitudo seu la

tis. levitas aut mensura.
Nebaiath. latitudo temporis. vel inspiciencia peccatoris
Nebe latitudo vel latitudo sive plateum aut latitudinis latitudo.
Nebel latitudo dei. vel latitudo dei. sive mensura dei. aut dei psalterium
Nebo latitudo vel latitudo
Nebin latitudo meus. vel psalterium meum

Necab statio vel abstractio.
Necho percussiens vel percussio.
Nechoa includens iudicio.
Nechoplain includens vel exclusio sive inclusum aperiens aut percussio nem evadet.
Nechotha aroma aut timiamata sive storax aut aromatizatio eius.
Necle scala vel torrentis
Neelamite scale vel torrentes.
Nelle custodia heve vel custodia societas
Nellamite custodia regis vel custodia societatis
Neelesdol torrens vel torrens conventus.
Neomia consolans vel consolatio
Neemias consolator domini vel consolatio domini.
Neescha eius vel metallum.
Nephabel spiritus dei vel applicans oris dei.
Nephe spiritus vel sufflans. sive spiritus aut sufflatio. lapidum
Nephee applicans oris. vel vigeria nomen
Nephee prima vel cambo sive seducens aut seductio.
Nephei eandem habet interpretationem
Nephendor matutina vel matutina.
Nephi purificatus vel purificatio.
Nephsa purificatus aggravatum vel purificatio aggravati
Nephthea deceptio vel dissolutio.
Nephusim aptum nomen vel dissoluta auditio.
Neger florentius vel florens. iudicii
Negoda includens iudicio. vel presso
Nehibel status dei vel statio dei.
Neiodeh status vel statio sive status temporis.
Nemari pulcritudo. vel gloria laetio
Nembra profugium vel apostata. sive pardus aut amari.
Nembroth pardus vel apostata sive apostatavit aut apostasia.
Nemna profugium vel transgressio.
Nemnim pardi vel apostate sive auricantes eorum aut profugia eorum.
Nemrith pardi vel apostate.
Nemroch tirannicus vel profugus sive transgressor aut apostata.
Nemsi palpans vel tangens sive attrectans aut attrectatio.
Neresib status vel attrectans sive statio aut attractio.
Nephiad deceptio vel dissolutio.
Neptali latitudo mea. vel conversio
Neptali districtus vel conversus seu convolvit me aut conversio mea.
Neptalim. irritatio vel com

paratio sive compares eorum aut latitudo eorum.
Neptalim implicatio. vel conversatio seu dilatavit me. aut dilatatio mea. eiusdem eorum
Nephalimite comparatores eorum vel latitudi
Neptalimite conversatio vel comparatores seu dilatatio mei aut applicatores eorum
Nepthar purificatus vel purificatio.
Nepte decipiens vel dissoluens sive deceptio. aut dissolutio.
Neptee decepti vel dissoluti. sive deceptio. aut dissolutio.
Neptoim scalpentes vel aperientes sive decipientes eos. aut dissolutiones eorum
Nephrup hi deceptio mite tenuis vel dissolucione claudicantis
Nepthuim scalpentes vel aperientes sive decipientes eos aut dissolutiones eorum
Nepthusim aptum nomen vel dissoluta auditio.
Ner lucidus vel lucerna. fractio
Nergel lucis acervus vel lucerne acervus
Nereus lucis constitutum vel festinans lucerna.
Nerech cythara vel quasi lucerna. sive lux lucis aut lucerna pavoris
Nergal lucis acervus vel lucerne acervus
Nerger lucerna involuta vel lucerne involutio.
Neri lucens iste. vel lucerna mea.
Neria lucens dominus. vel lucerna domini.
Nesia coluber domini vel serpens domini
Nesibi titulus meus vel statio mea.
Nesibo angustians vel angustium sive angustie fortis aut angustie fortitudo. tener
Nestach tempus tenera vel fugitivus
Nesthus. erratus vel metallarius
Nethinnim decus vel commotio sive commonens eos aut commotio eorum
Nethna ymago vel imaginatio.
Nethoplath includens me vel inclusio mea.
Nethophatite includentes me vel includentes mei. hic post n. sequitur

Nichanor statuit lucerna vel statuta lucida. s.
Nicodemus includens auditio vel effusio trementis.
Nicholaus effluens vel effluxio sive fusus ecclesie languentis aut stulticia languoris ecclesie.
Nicholaite effluentes vel effluxiones. sive stulti ecclesie languentis aut stultitie languoris ecclesie.
Nichopolis gemine protectionis mee vel protectio geminis mei.
Niger ascendens vel ascensio.
Nimpha os amplians vel oris amplificatio.
Ninive formosa vel speciosa. sive germen pulcritudinis. aut nativitas pulcra.

Ninive. formosa vel speciosa. seu germina pulcritudinis aut nativitates pulcre.
Nisan angustiarum gravium. vel angusti donationis. hic post . n . sequitur . o .

Noa movens vel commotio.
Noadia movens servitutem domini. vel commotus testimonio domini
Noadiae movens dilucidum vel commotio illuminati
Noratha movens imperium. vel commotio consummationis visionum.
Nohaa movens eorum vel commotio eorum
Nob latratus vel latratus.
Nodab. vter vel inflatio.
Noe requiescens vel requiem sive commotus aut commotio.
Nobe latratus vel latratus
Noemma decor vel fides seu voluptas aut delectatio.
Noemi pulcritudo vel pulcher seu consolatus aut consolatio
Noemanite pulcri vel consolati. sive consolatores aut consolationes.
Noemi pulcra vel consolata.
Nesta metallum vel eius.
Nestam eius eorum vel metallum eorum
Nopheth motus aptus. vel commotio latitudinis
Noga meridies vel meridiatus
Nom decus vel consolatio
Nozaij decorans cunctum magistrum vel consolatio consummans magistri
Nozari decorans cunctos magistros vel consolatio consummans magistri.
Nozam requiescens excelse. vel commotio exaltati hic post . n . sequitur . v .

Nuach pulcher vel pulcritudo.
Nun pascens eos vel pastura eorum.
Nun fetus vel piscis. sive vitie aut sempiternitas.
Numenius decorus vel ydoneus. Hic sunt interpretationes nominum hebraicorum incipiencium per . o . litteram. hic post . o . sequitur . a .

Oad unitas vel laudatio
Oab tabernaculum vel habitatio.
Ooli tabernaculum meum vel habitatio mea.
Oan vespere vel ... ans
Obab diligens vel amplexans sive dilectus aut dilectio.
Obadia servus domini. vel serviens domino.
Obab magus vel phitonissa. sive incantator aut incantatio.
Obadem servus ... vel servus aliciantis.
Oboias servus ... vel ad servitutem domini.
Obed servus vel servitor.
Obededom servians tuus. vel serviens sublimo. seu serviens terre aut servitus sanguineus.
Obedia serviens domino vel serviens domino
Obediel servus dei. vel servientis domino deo

Obia · seruus dni vl' seruiens dno ·
Oboth · phitones vl' magi · siue lagene grandes · aut lagenarum grossitas ·
Ocheth diligens p scrutans · siue dilectio aut p scrutatio ·
Ochol tenens vl' habitacionem · vl' apprehendens tabernaculum
Ochora tenens magisterium · vl' tentio magistri
Ochozath retentio vl' apprehensio quorundam
Ochozias tenens dnm · vl' apprehensio
Ochran · tenens vl' apprehendens · siue retentio aut apprehensio
Odautha mensurans vl' mensura
Odeuia · seruus dni vl' testificans dnm
Odollam testimonium eorum vl' testimonium approbatio
Odollamites · contestans aliquid · vl' testimonium in aqua ·
Odor · contestans generationem · vl' testificatio generationis
Oduia seruus dni · vl' testificans dnm
Odsi mensis meus vl' mensura mea ·
Odua · mensura magistri · ipsi vl' testificans magistrum · hic post · o · seq. q.
Oepha · effundens siue effusa aut effusio ·
Oephi mensura trium modiorum vel tres modis mensurati ·
Ocheth · diligens vl' p scrutans · siue dilectio aut p scrutatio ·
Ophal confusio vl' estuatio
Ophal nebula · vl' obscuratio · siue obscuratus aut nebulosus
Ophan · talami eorum · l' matutina eorum
Ophar volans vl' volatus seu volantes · aut volatus
Ophar aurum obrizum vl' aurum purissimum ·
Ophel · nebula vl' obscuratio siue obscuratus aut nebulosus
Opher ignominia vl' ignominiosus ·
Ophi infirmus vl' ignominiosus ·
Ophim tabernacula vl' habitationes
Ophim tabernacula mea vl' habitatores mee ·
Ophinis infirmans vl' infirmitas seu pretium aut probosum ·
Ophim distantiarum · vl' insania quaestio
Ophra volens vl' talamus · seq.
Ob congregans · vl' coaceruans · siue abscondens · eum · aut coaceruans
Ob nobilis vl' gloriosus · siue abscondens eum · aut coaceruans eam ·
Ozia · ipse cognouit vl' cognouit deus ·
Oziada · ipse cognouit seruitutem · l' cognouit deus testimonium
Ohola tabernaculum vl' habitatio ·
Ola infirmans eos vl' infirmitas eius ·
Olam infirmans eos vl' infirmitas eorum
Olam seculum vl' eternitas · siue annus iubileus · aut annus remissionis
Olda destruens vl' discernens · seu destructio · aut distinctio ·

Oldai destruens me · vl' discernens in · siue distinctio mea aut discretio mea ·
Oldan discernens domum · vl' distinctio gentis
Oli infirmitas vl' preelio ·
Olab infirmans precium · vl' preelio patris
Olampa · dolens vl' parturiens ·
Olimpiades dolor testium vl' patris futuri
Oloferni infirmitas discessionis · vl' infirmans vitulum saginatum ·
Omar pplm amaricans vl' populus amaritudinis ·
Omer cuspans vl' manipulus ·
Omri cuspans me · vl' manipulus meus ·
Omzor cuspans magistrum meum · vl' manipulus magistri mei ·
Onan dolor vl' meror
On iniquitas vl' inutilitas ·
On mussitatio vl' murmuratio ·
Ona merens sei vl' dolor eius ·
Ona iniquitas ei vl' iniquitas eius
Ona murmurans ei · vl' mussitatio eius ·
Onam meror populi · l' meror eorum
Onam iniquitas populi vl' iniquitas eorum
Onam murmur populi vl' mussitatio eorum
Onan meror domini · vl' dolor gentis
Onan meror domini vl' inutilitas gentis
Onan murmurans domo · l' mussitans gratia
Onesimus · decorum vl' respondens · siue decus aut responsio · et adherens
Onesiphorus · respondens ueniens · vl' decore
Oni merens in · vl' dolor meus ·
Oni murmur meum · l' mussitatio mea ·
Onim dolore commotus vl' merore tedescens ·
Onim murmurantes · vl' murmurantes comota
Onim · murmure motus · vl' mussitatione crescens ·
Onias merens dno vl' dolor dni ·
Onias murmur dno · vl' mussitatio dni ·
Onio merens eum vl' dolor eius ·
Onio iniquitas ei vl' iniquitas eius
Onio murmurans ei · vl' mussitatio ei ·
Onon murmure mussitans · vl' mussitatione murmurans · siue dolor meroris · aut merens iniquitate

Oola tabernaculum · hic post · o · vl' habitatio seq. L.
Oola tabernaculum siue inhabitatio ·
Ooli · tabernaculum meum · l' habitatio mea
Oliab tabernaculum meum patris vl' habitatio mea patris ·
Olibama tabernaculum meum in ea · vl' ipsa est habitaculum meum ·
Olibamia · tabernaculum altitudo · l' habitaculum meum in altitudine
Oon labor vl' dolor · siue dolens aut laboriosus · quorundam ·
Ozam uidens eos · l' fortitudo eorum
Ozias uidens dnm · vl' fortitudo
Ozor foramen vl' mansuetudinem ·
Ozor mons vl' calumnie · siue pellis aut tractus ·
Ozam concipiens vl' comprehendens siue conceptio aut apprehensio ·

Oram irati vl' ne excelso · seu uerecundie aut ne iracundie ·
Oram mons populi vl' lumen eorum
Oram pellis populi · vl' foramen eorum
Oram iracundus populus · vl' iracundia eorum
Orehab estimans vl' estimatio
Orehab · estimans tu · vl' estimatio mea ·
Orhatharoth · longa corona · vl' longitudo corone ·
Oreb · ardor vl' siccitas · siue coruus aut solitudo
Oreb mensa vl' massa · siue temptans aut temptatio ·
Oreni dolor vl' iracundia ·
Oreth longanimis · vl' diuturnus sui longanimitas aut diuturnitas
Orepha ceruix eius l' superbiens ei ·
Orin lux mea · vl' mons meus
Orin pellis mea · vl' foramen meum ·
Orin nascens michi · vl' iracundia mea ·
Orin gigas vl' excelsus ·
Orin coquus vl' excludens ·
Orin apprehendens me · vl' apprehensio mea ·
Orim gigantes vl' excelsi ·
Orim coquentes vl' excludentes ·
Orim apprehendentes me vl' apprehensiones me ·
Orma · anathema vl' anathematizatio
Ornam lumen gratie · vl' illuminatio donationis ·
Oronaim meroris · vl' dolor mussitantium ·
Oronaim montes similes · vl' foramina tristitiarum ·
Oronaim pelles meroris · vl' dolores mussitantium ·
Oronaim lumina meroris · vl' iracundie murmurantium ·
Oronaim montes similes ejus · vl' foramina tristitie eorum · dia murmuris eorum
Oronim lumine meroris eorum vl' iracundia
Orosiada · et uanum · lumen meroris eorum vl' iracundia iniquitatis eorum
Orosiada · recte indigens · testimonio · vl' lumen positum testificationis ·
Osa spes vl' saluator ·
Osy spes mea vl' saluatio mea ·
Osaia sperans in dno · vl' saluatio dni
Osanna salua · vl' muni fica siue salui fica nos · vl' saluificatio nostra
Ose spes vl' saluator
Osee sperans in eo · vl' saluatio eius ·
Osia sperans in dno · vl' saluatio dni ·
Othani · tempus eius vl' designatio eorum
Othei signum meum · vl' temporalitas mea
Otio dolor eius vl' contristans eum ·
Othir · peccato uigilans · vl' signum temporale ·
Othin stans peccato · vl' statio temporalis ·
Othola · signum laboris · vl' designatio temporalis
Othothiel · signum dei · vl' respondens deo ·
Othotham signans eos vl' designatio eorum

x violenter vel voluntate.
Pera violenter videns vel robustius. seu visio aut fortitudo.
Perai fortis meus vel robur meum. seu videns me aut fortitudo mea.
Peram videns eos. vel fortitudo eorum.
Peran videns domum vel fortitudo gentium.
Peratioch. qui signum vel fortis designatio.
Perazim fortis doctor vel magister olim magister.
Perezi videns fontem. vel fortis oculus.
Pereztara. videns fontem principis vel fortis oculus angustiarum.
Pergi videns luctam. vel tolle luctator.
Perzi videns vel robustius. seu visio aut fortitudo.
Perias videns dominum. vel fortitudo domini.
Perian. visio domini. vel fortitudo domini.
Peraph. germinans vel germinatio.
Periel. videns deum vel fortitudo dei.
Perielite videntes deum vel fortitudines dei.
Perim. auris mea. vel auditus meus.
Perime aures mee vel auditores mei.
Paphum. *hic sunt interpretationes*
Pe eorumque cadentem *nominum he-*
vel redemptio cadentium. *braicorum incipientium*
Palestina. ore contusa. vel *per p. hic*
ore contundens. sive os mallea-*p. hic* toris aut oris contusio. *post p. sequitur a.*
Palestini. ore contusi vel ore contundentes. sive ora malleatores. aut oris contusiones.
Pamiam. ore contundens. vel os malleatoris.
Pamphilia. consilio actuna. vel divisio cadentium.
Pamphilienses. consilia actuna. vel divisione cadentes.
Panarethos liber ecclesie vel liber ecclesiasticus.
Paraphrastes gar[illegible] vel connectator.
Parasceue cena pura vel preparatio.
Parion. discooptus. vel discooperiens.
Parmena. dividens plenitudines. vel divisio plenitudinis.
Parthia. perfecte dividens. vel perfecta divisio.
Parthi perfecte dividentes vel perfectio dividentium.
Pascha transcensus. vel transgressio.
Parthina separatio vel separatrix.
Pachinos separatio hostes vel separatio persplantium.
Pattolia. videns eum vel dissolutio eius.
Patrochus separans vel dissolvens.
Patura. separatus vel separatio.
Passlus os tube vel os eorum seu electum mutabile. aut electionis mutatio. *hic post p. sequitur e.*

Pedno temptatio moventis. vel dissectio commotionis.
Pelusium os malleans vel os malleatoris.
Pentateuchum quinque libri moysi vel quinque libri moysaici.
Pergamum. dissecans valles. vel dividens cornua.
Pergen. devorans vel vorago.
Perdoltes. satius ab fortius. vel repositio innectata.
Penda. temptatus dilectus vel temptatio amabilis.
Pericomen mensis vel missio.
Perone. fastulus vel repositio.
Persida. temptans vel lata eius via. solvens.
Perse temptatio. vel lata via dissolventes. dissolvens lata civitatibus.
Persipolis temptatio civitatum vel.
Petrus agnoscens vel discalcians. seu cognitus aut dissolvens *hic post p. se-*
Phiginei cognitio domino. *quitur i.*
Phe vero domini cognoscentes
Phia os malleans vel oris contusio.
Pilatus ore contundens vel dissolvens.
Pisidia. cognita domino. vel cognitio domini.
Pisidus. agnitus vel agnoscens.
Poplius. tabernaculum *hic post*
vel inhibitatio *p. sequitur*
Pollachi ore gaudens vel *o.* os malleatoris.
Pontus inclinas vel inclinatio.
Pontica inclinantes vel inclinatio.
Pontius declinans consilium. vel declinans festinationes.
Porcius o[illegible] visio. vel dividens divitiam eorum.
Posidonius. cognoscens veritatem vel cognito commotionis.
Probus confusus fluctus vel fluctuum ignominia.
Prothorus fluctus congregans vel fluctuum congregatio.
Ptholome ad mensuram deduces vel admensurata deducto.
Ptholomaida ad mensuram deduces vel ad mensuram reducta.
Ptholomais. ad mensuram deduces vel ad mensuram reducta. *hic post*
Publius tabula *p. sequitur v.*
Ptulum vel inhibitatio.
Pudens induens consilio. vel indumenta consilii.
Puteolis declinans vel declinatio.
Puthiphares. os inclinans vel oris inclinatio. siue os inclinans ad dissecandum aut dissecans ad os inclinandum
Pecomina. *hic post p. se-*
Phoia gratia. *quitur e.*

Puteoli latina. secundum linguam hebraicam vi-
Poleute interpretata sunt. et cetera dominum inique;
quod apud hebreos peltitam vel habetur nec
nullum nomen est apud eos quod hi elementis sonet.
Pabiusine igitur accipiendum est p. f. lit-
teram. scripta sunt. *hic sunt interpretationes*
Raab *nominum he-*
fames vel *braicorum incipientium*
impetus *per p. R.*
Raab lata *litteram. hic*
vel dilatata *post R.*
sive latitudo *sequitur a.*
aut dilatatio.
Rs. enim raab. per mediam litteram scribatur. fame significat. si per he impetum. si vero per heth latitudinem vel dilatationem.
Hoc autem evenit per accentum. et variam distinctionem. vel in tam varias et contrarias significationes. nota quinque interpretationes.
Raaba. fames eius vel impetus eius. sive dilatans eum aut dilatatio eius.
Raabia. impetus domini. vel famelicus domino. sive dividens aut divisio domini.
Raathat. bucca vel maxilla. seu bucce aut maxille.
Raam. tonitruum vel visio sive tonitruum. aut multitudo.
Raama videns eum. vel tonitruum eius sive multitudo. aut multitudo eius.
Raamas. multum domino. vel visio domini. seu videns dominum aut tonitruum domini.
Raamses. malitia tinee. vel malitia detinens. sive tonitruum letus. aut tonitrui letitia.
Raason. cursus vel placentia. sive contemplatio. aut consideratio.
Raatha. magister peccati vel magister peccatorum.
Raba. multa vel magna. sive iudicans aut iudicium.
Rabbaam multitudo populi vel magnitudo eorum sive iudicans populos aut iudicium populorum.
Rabbi. multiti vi vel magnitudo mea. sive iudicans me. aut iudicium meum.
Rabbath. multum temporis vel grande pecum. sive iudicans tempus. aut iudicium pecorum.
Rabbi doctor vel magister. seu docens me aut magister meus.
Rabirith doctrina multitudinis vel magister iudicantis.
Rabbay multa hec vel multitudo ista. seu multum michi aut multitudo mea.
Rablath multum vel multa. sive multitudo aut multitudines.
Rabmag. princeps [illegible] vel dimitor [illegible].
Rabon, doctor vel magister. seu docens me. aut magister meus

Rabboth grande signum vel multum
sedens sive iudicans responden-
tes aut iudicium respondentium.
Rabsaces multus osculo vel princeps
deosculans.
Rabsaris princeps eunuchus vel magister
eunuchorum. descensio.
Rabsines multum abiens vel gran-
Racha vanus vel vanitas sive absque
cerebro aut signum est subsannationis.
Rachab concita vel quadriga seu in-
sio aut ascensio.
Rachab tristis vel deorsum ferens seu
res aut negociatio.
Rachel ovis vel visio seu videns de-
um aut videns principium.
Rachus sua vel pecunia.
Raddai videns me vel fortitudo mea.
Rapha sanitas vel medicina dei.
Raphahel sanans deus vel medicina dei.
Raphaia sanans dominus vel medicina domini.
Rapham gigantes vel medici sive
fortitudine mei aut laxatio eorum.
Raphed sanans eum vel medicina eius.
Raphaza sana visio vel medicina
fortitudinis.
Raphes deflens vel medicus seu no-
vitas aut cum fracturis oris.
Raphidim dissolucio vel laxe manus
seu visio oris aut videns os sufficiens eis.
Raphidim sanitas fortium vel sanitas
iudicii seu sanitas fortius aut
R dissolucio fortis vel proprietatem
lingue si sane interpretatur remissio
manus vel remissio in amicum.
Raphion medicina doloris vel in-
Respiratio iniquitatis
aph medicina doloris vel ...
Raphu dissolucio vel dissolucio sive
sanitas aut medicina.
Ragal res vel negociator seu tristis
aut deorsum ferens.
Ragau pascens vel egrotans.
Rages pabulum vel egrotatio.
Ragon pascens pabulum sive uni-
tum delectans aut mixtum delictum.
Raguel pastor dei vel egrotans
deo sive pascens deum aut
pabulum eius deo.
Rahaia pastor domini vel egrotans
domino sive pascens dominum aut pa-
bulum eius dominus.
Rahuel pastor dei vel egrotans
deo sive pascens deum aut pa-
bulum eius deus.

Rahelia pastorum vel egrotantis domino
sive pascens dominum aut pabulum eius deo.
Ram excelsus vel exaltatus sive tonitru-
um aut exaltatio.
Rama excelsa vel exaltata sive tonitru-
um aut exaltatio.
Ramale sublimitas vel exaltatio sive
tonitrui aut exaltabitur.
Ramatia excelsus dominus vel tonitrui
domini seu excelse laborans aut exal-
tacio laborantis.
Ramasse pabulum vel specierum malicia
tyrie aut malicia de tyrea.
Ramath excelsum signum vel exaltata
pars seu mortem videns aut mortis
visio eorum.
Ramathaim excelsus signum ... vel
exaltatio ... eorum seu mortem videns
eis aut visio mortis eorum.
Ramath excelsa duo vel excelsa
luna sive duo sublimes aut duo
exaltati.
Hec duo vel ... sunt due
tribus regia et ac sacerdotalis ... vel
Rama fuisse legitur de ramatha-
im ... eius de tribu levi fuit
tamen et de tribu iuda ... vocatur
... quod ephrate dicitur ab ephrata
vxore caleph ... constat
fuisse de tali tribu.
Ramathlechi excelsis signum gene
vel elevacio maxille
Ramathite excelsa signa vel mor-
tem videntes
Ramatech excelsa porcio vel exal-
tata particula.
Ramesse amaritudinis vel commocio
turbulenta sive ... tinee
Rana tonitruum gaudii
Rameth mortis visio vel signum ex-
celsum sive restitucio patri ... aut
exaltatio vite.
Ramoth excelsum signum vel exalta-
ta responsio.
Raron cursus magistri vel consu-
macio magistri
Raroites currens magister vel
consummatus magistro.
Raronite currentes magistri vel
consummati magistris
Rasara unguens deus vel varietas
dei.
Rasarym varietas bina vel
minutias duorum
Rasim impetus vel iniquitas sive
varietas aut pictura.
Rathamim sonitus vel iuniperus

seu visio consummata aut visionum
consummatio. ferunt ... lignum iuniperi
multo igne tempore conservare ita
ut si prima ... eius cineres operta fuit
usque ad annum ignita permaneat.
Rabuhel pastor dei vel egrotans deo sive
pascens deum aut pabulum eius deo.
Razias factus dominus vel mixtus domini
Razon mixtus vel sacietas. hic post
etiam magnificus. R. sequitur
ut dilatacio domini. E.
Reebla multa vel magna sive
iudicans aut iudicium.
Reblata multum michi vel magnitudo mea
sive ... aut iudicium meum.
Rebe circuitus vel ... sive ordinatus vel
ordinatio.
Rebee circuitus vel unum sive ordinatus aut
ordinatio. ... accepit
Rebecca patientia vel multum accepit
sive multa patientia aut que multum
Rebia commixtio vel multitudo
Reblataha multa vel multum iste
sive multum commixtio ... aut multi
consilium huius.
Rebaung circuitus ingeniosus vel ordi-
nata percussio.
Recha mollis vel delicatus sive molli-
ties aut teneritudo.
Rechab contendens vel excelsus sive
motus patris aut teneritudo patris
Rachabite consedentes vel excelsi
seu teneri patres aut delicie patrum
Recchath mollities vel sublimitas.
Recchem pictura vel varietas seu
varie facta aut varie factio
Rechyma temptatio vel milicia
... aut cohibitio.
Recsa chaus vel fletus sive retina-
culum
Rephan factura vel ... sive
... factura aut vana ... eorum
Regalim pedes vel ambulatio sive
... aut ...
Regum ... vel refectio sive pascens
eos aut pastura eorum.
Regma temptacio vel ... exstans
Regom ... vel ambulatio
Rehob pastorum vel pabulum meum.
Rema excelsa vel videns aliquid
Rempha excelsa erutans vel ex-
altatio ...
Remma excelsus dominus vel exaltacio domini
Remmon excelsa commocio vel videns
aliquid tenere ... multis
Remon excelsum iniuriis vel exaltacio
emono excelse meus vel exaltatio

iniquitatis

Remmon secta uel congregatio.
Remon sublimis uel exaltata. seu via uini pinnicii aut mali granati.
Remonphares dividens scissam uel dissipans congregationem.
Remonphares sublimitas violenta uel exaltatio dissipata. seu divisio mali granati aut divisio mali granati.
Remoth videns mortem. uel visio mortis.
Rena magis absconditus. uel magis gibberum pulvinaribus
Res caput uel patientia.
Resa caput eius uel patiens eum.
Ressa chamus uel frenum. sive studium aut tentatio.
Resatha impietas uel iniquitas.
Resathaim impius eius uel iniquitas eorum.
Reseph iniquitas misive uel caput dei.
Resen caput fontis uel spatia oculi.
Reseth impietas uel iniquitas seu caput vite. aut patientia pinnoris sive velociter
Respha cursor uel velox seu cursus aut
Ressa caput domini. uel patiens domini. etc.
Retincha dominus uel iuniper. seu videns consummare aut visio consummata
Reu pascens uel pastor eius. seu pasce me aut pastio mea.
Reu pascens eum. uel pabulum eorum.
Rezer magistri visceria fortia. uel magistro viscero substrata. hic post R. sequitur i.

Ribba multa uel mag
Rica. sive iudicans aut iudicium.
Ribbai multi mei uel magnitudo mea. seu videns meus aut iudicium meum.
Ripha videns bona temporis. uel videns bucellam vite.
Richus eruentes uel bonus seu lucidi aut inventio bonitatis
Ripheth videns bona pavoris. uel videns bucellam vite. hic post R. sequitur O.

Ro magis uel magnum.
Roaga magister medicans
uel locutio magistri aut fortis sus ceptio.
Roboam impetus uel latitudo.
Roboam dilatans populum uel dissipans populos sive impetus populi. aut inclinatio populorum. inclinatores
Rohooch platee uel latitudines. seu platee inclinate aut platearum.
Rode videns uel fortis. seu visionis fortitudo. aut visio fortitudinis.
Rogie videns vitam. uel videns essentiam. seu videns iudicium.
Rodim patruus iudicans. uel visio iudicii patruelis.

Rodim visio uel descensio. sive discensiens. aut dissidium.
Redim videntes uel descendentes. sive dissuentientes aut dissidia.
Rodochis fortis divitis uel videns ingredientem. cacos tristitie
Rogel deorsum ferentis. uel negotia
Rogelim deorsum ferens eos. uel negociatio tristitie eorum.
Rogomolech. magni fortee partis uel magistratus decipulam peccoris
Roma magistrum frangens uel magistri contritio
Roma tonans uel sublimis sive tonitrui. aut sublimitas.
Romam ti tonantes sublimitates. uel tonitrua excelsa.
Romelia. magis frangens labo
Rimmes. uel sublime tonitruum la borantium. et dominantium
Roob platee uel latitudines.
Robia. platee domini uel latitudines
Rooboch platee inclinate. uel platearum inclinationes
Roos tinctis uel expugnatio.
Ros caput uel initium.
Rosinophim caput fortium. uel initium inclinarum.
Roch visio uel festinatio seu desitiens aut defectio. hic post R. sequitur V.

Ruben videns filium
uel visionis filius.
seu videns in medio aut videns per medium.
Rubem videns filium meum. uel filius mei visio seu videte me. aut videte per medium mei.
Rubenite videntes filios. uel visiones filiorum. seu videntes per medium.
Rufus sanans uel refitiens. sive nos sanans aut refectio nostra
Ruma excelsa uel videns aliquid
Ruch videns uel festinans sive desitiens aut defecatio. hic littera S

Saph interpretationes nominum
Specim interpretationes hebreorum incipit
uel angustiantis
Saab. reddens uel. hic post
Saggravans. S. sequitur A.
Saal vola uel pugillum
vulpis aut ortus aquarum.
Saalabum aggravans intellectum. uel
aggravatio intelligentie
Saalim. reddens uel redditor sive redditio. aut reddit eius.

Saar estimans uel estimatio.
Saarite estimantes uel estimatores eorum.
Saarim. id est inceptio. et hinc egressionis
Saasin incubuit. egrediens. uel incu

Saba. capta uel captiva. sive hic post S.
captivitas aut conversio. et A. sequitur B.
Sabaclamans uel convertens sive clamor aut eloquentia.
Sabatha. vere uel spectaculum sive locutus
ei. aut eloquentia eius
Sabanee captus domino uel consilio domini.
Sabanim. clamantes uel eloquentes sive captivi aut convertentes
Sabama. excelsa uel consilio quedam. sive tollens altitudinem. aut tollens excelsum.
Sabaoth. virtute uel exercitus seu virtutum aut exercituum.
Sabarim montes circuitus uel montium circuitio.
Sabath requies uel vinga sive baptismus aut preparatus
Sabatha gyrans uel circuiens. sive circuitus aut circuiens.
Sabathacha sedes tua. uel circuiens te sive circuitus tuus aut circuitio tua.
Sabathar circuitus meus uel circuitio mea
Sabbatum requies uel requiescio.
Sabatisi requies uel requiescio sitiens
Sabe agnie uel oves sive septem aut virtute
Sabe elapsus uel habundans sive satietas. aut habundantia sive habundantia
Sabe agnie uel oves. sive seu aut virtutum.
Sabee vir. habundans. seu satietas aut
Sabe sabim uel clamantes sive consilium aut doctores
Saber captivus vigilans uel consilium
Saber virgultum. uel adiuvans. sive omnis aut satietas.
Sabech. captivus primus. seu gustio vite aut adiuvatio.
Saboch. oves uel satietas seu virgultum aut adiuvatio.
Sabia. damma uel caprea. sive vivens deus. aut satietas domini.
Sabiach. requies uel intrusio.
Sablatham requiescentes in eis. uel intrusio eorum.
Sabonim damme. uel capree sive stantes aut statio
Sabon tolles altitudinem. uel extollens excelsum. hic post S. et A. sequitur C.

Sachar salutem uel pena.
Sachath singulis uel cruciantes
Sada archanus uel latus alacre hic
uero altitudine. post S. et A. sequitur D.

Sadada. latus adherens. vel archanum eius. [vel] iniquitatis.

Sadaia. latus meum. vel archanum.

Saddai. omnipotens vel omnipotentia.

Sade regio vel iusticia. sive consolatio aut venatio. Et notandum quod vigesima littera. id est. S. eo quod sicut et quidam vocales. cum apud nos sint eadem apud hebreos diversis carateribus annotantur diversosque sonos habent. ideoque diversas significationes continent. Ita quod que eadem. S. cum una apud nos sit. apud illos diversa sortitur nomina diversasque figuras possidet. ac diversos sonos. Et idcirco nemo mirum existimet si que eadem in nominibus interpretationibus commutentur. tres sunt enim apud hebreos littere. una que vocatur samech. et simpliciter legitur. et per S. litteram profertur. altera sin vel sen. dicitur in qua stridor quidam et rerum sermonis . . . exprimitur. tercia. sade notatur que . . . aures penitus reformidant. [illegible] demoth. regiones vel arva. sive iusticie aut consolationes.

Sadeioth. porticus publica. vel conventio spicorum [vel] meorum.

Sadesor. ubertas luminis. vel lux ubi [?]

Sadid. archanum iusticie vel consolatio testificationis.

Sadoch. iusticia vel iustificatio. sive iustus aut iustificatus.

Saducei iusti vel iustificati. sive iusticie aut iustificationes.

Saffelena. pestilens aer vel pestilentia.

Saph vicinum [hic post S. et a. sequitur h.] vel labium seu speculum aut angustia.

Saphamuncios eum vel labium eius. sive speculans eum. aut angustia eius.

Saphar vicinus meus vel speculans me. sive labium meum. aut angustia mea.

Saphanni. labios spiritum vel labium ipsius. sive angustians eos. aut specula eorum.

Saphera lepus vel hericius. terre suae angustians. aut cyrogrillus.

Sapham speculans domum. vel labium gratie. seu iniculum [?] ipsius seu barba eius aut barba filiorum iudicii.

Saphene vincula gratie. vel speculator donationis.

Saphane labium eius. vel labium ipsius. seu barba eius aut barba superioris iudicii.

Saphanechphane salvator mundi. vel absconditorum repertor. ipse est Joseph qui Egyptum salvavit. et absconditarum revelavit plurima.

Saphama. absconditus domini. vel perfectio domini. seu speculans donationem aut labium gratie domini.

Saphat iudicans vel iudicium. aut diiudicatio ipsius.

Saphatha. iudicans spiritum vel iudicium. sive iudicans eum. aut diiudicatio eius.

Saphatias. iudicavit dominus. seu diiudicatio domini.

Saphatmoth iudicans mortem vel diiudicatio mortuorum. [vel] compertum.

Sapher. decus vel pulcritudo seu speculans singulos. aut labium regis.

Saphirus narrans vel luctatus. sive libratus. aut egregie speciosus.

Saphira luctata vel libraria. sive narrans aut egregie speciosa. unde speratur vero sit. sermonis interpretatur formosa vel formositas.

Saphon labium vicinitatis. vel speculum inutile. seu vinculum vicinitatis aut angustia vicinitatis.

Saphthia. iudicavit dominus. vel iudicium domini. [hic post S. et a. sequitur g.]

Saga locutio vel immoratio.

Sahis temptans vel temptatio.

Sahuzath. damma vel caprea.

Sala leva [hic post S. et a. sequitur L.] vel missa. sive tollens vel missio.

Salabim. patris gravitas. vel vestimentum grave seu aggravans intellectum. aut aggravatio intelligentie.

Salaboni. tollens merorem. vel aggravatio iniquitatis.

Salabonite tollentes merorem. vel aggravati iniquitatibus.

Salatha leva vetus. sive tulit sibi bimeth aut temptatio intuitum. [vel] cordium eorum.

Salam. tollens me vel missio mea.

Salabum salus cordis. vel sanitas.

Salama vestimentum vel pacificus. seu vestis patris. aut retributio eius.

Salamihel pax mea deus. vel retributio tua deus. sive deus vestimentum meum. aut retributio mea. retributio.

Salamum. perfectus vel quasi deus. consummatus. seu perfectio aut consummatio.

Salamia. fluctus vel commotio. seu umbra commotionis. aut salvatio iudicii.

Salachi. frutex vel petitio.

Salathihel petens deum vel frutex dei.

Sale egrediens vel egressio.

Salebim patris gravitas. vel vestimentum grave. sive aggravans intellectum vel aggravatio intelligentie.

Salech egrediens vel egressio.

Saleo egrediens vel emissio.

Salabim aleph. missus vel redditus. sive consummatus perfecte. aut consummate missio.

Salem pacis vel tercia. seu misit aut perfectus.

Salem reddens vel reddita. sive consummata perfecte aut consummatio perfectionis.

Salemoth egrediens mortuus vel egressio mortua. sive tollens mortem. aut emissio mortis.

Salphaath. umbra pariter vel umbra fortitudinis. seu umbram formidans aut umbra undique.

Salmissa vel leva. seu tollens aut missio.

Salim leva vel vulpes seu tollens eos aut missio eorum. [vel] consummata.

Salisa. vitula tercia. vel vita ternalis seu vitula consummans. aut vitula

Salissa vitula tertia. vel vitula trienalis seu vitula consummans. aut vitula consummata.

Salma. perfecta vel pacificantis seu sentiens aut sensibilis.

Salmam. sentiens vel sensibilis seu pacificans. aut consummatio.

Salmana perfectus vel consummatus. sive pacificans eum. aut sensibilitas eius.

Salmanasar perfectus vinculo vel consummatus ad incendium. sive sentiens carcerem. aut pacificans angustiatos.

Salmane: pacificans eum vel consummatio eius. sive umbra prohibendi. aut umbra commotionis.

Salmanoe sensus meus vel pacificatus susceptorum. sive umbra offendiculi. aut imago fortitudinis.

Salmias sentiens dominum. vel pacificus domini.

Salmo sensibilis vel pacificus. sive umbra virtutis aut ymago fortitudinis.

Salmona ymago eius vel imago fortitudinis eius. seu umbra portionis. aut umbra mutationis.

Salmoneus novum habitaculum vel umbra eius mineris. seu umbra virtutis eorum aut ymago fortitudinis eorum.

Salo tollens vel emissio. eorum.

Salom retribuens vel pacificus sive
retributio aut pacificatio.
Salome pacificans eum. vel retribu
tio eius. mea.
Salomi retribuens michi vel pacificatio
Salomi pax mea est. vel retributio
eorum. temptationem.
Salomith temptatio respiciens extra
nsgressionem vel extinguatio respiciens
Salomon pacificus vel retributor. sive
pacificans interemtes. aut retribuens
inimicis.
Salus fur rex. vel petitio.
Salus temptatio respiciens vel respectus
temptationis. iuxta ethimologiam.
si grecum sermonis interpretatur vegetus
vel fortunatus
Salmith temptatio respiciens extin
guitatem. vel extinguatio respi
ciens temptationem.
Samsa vita consumpta vel temptatio
respiciens eum. hic post S. z. a. sequitur m.
Samma ibidem. vel positio sive
exauditus aut exauditbilis
Samaa ibidem positio eius vel ibidem
exauditio eius. domine.
Samachia celi tui. vel celos tuos.
Samachias celi tui domine vel celos tuos
Samach nomen tuum tentatum vel
auditio testimonii adveniens
Samagar flora advene vel auditio
Samar celestis vel humilis. seu ne
michi aut ibidem positio mea.
Samay exaudies me vel ibidem ex
auditio mea.
Samiala humilis domino. vel audiens
dominum. sive ibidem auditor domini. aut
ibidem exauditio domini.
Samooch audiens signum vel ibidem per
ditio perditionis.
Samaray lana mea vel custodita.
michi. camarinus
Samarath nomen amarum vel exaudientes
Samareus lana vel contrictio sive
custos aut custodita.
Samary lana mea vel contrictus tu
sive custos meus aut custodia mea.
Samaria lana domini vel contricta domino.
sive custos domini aut custodiens dominum.
Samaritani lana vel contrictio seu
custos aut custodiens.
Samaritani lane vel contricti seu
custodes aut custodum.
Samimaioth ibidem maior vel ibidem
perdicio iniquitatis.
Sambuca sol vel lumen sive illumi
nans aut illuminatio
Sameth fiducia vel erectio. sive ad
iutorium vel firmamentum.
Samer custodiens vel custoditus.
sive custos aut custodia.
Samuel solis fortis solis. seu manu
datur humile aut mandatum
humilitatis
Samgar notatur incola vel notatio
advenarum
Samias sustollens nomen vel
audiens dominum plasmatorem
Saml nepos vel incitum. seu no
men vigilie. aut exaudiens
vigilantes
Sanneh nomen temporale vel auditio perii
Samaritoes. audientes responsi
ones. vel audientes revelationes
seu auditores responsionum. aut
auditores revelationum.
Samodi nota vel nominationes
Samohe nomen vite vel exaudiens
susceptionem.
Samothira. audiens responsio
nem vel audiens revelationem si
ve auditio responsionis aut
auditio revelationis.
Samghar notatur princeps vel audi
tor angustie. contectus amaritudinis
Sanir nomen lacessens vel peregrini
Samsane nomen auditum vel famo
sa auditio. eorum
Samson sol fortis. vel solis forti
tudo. seu sol eorum aut illuminans
Samu audiens vel exaudibilis. seu
ibidem positio. aut ibidem exaudiens
Samua audiens eum vel exaudibi
lis est sive ibidem positio eius
aut ibidem exauditio eius.
Samuel nominatus deo. vel postu
latus a deo. sive audiens deum dei
aut exauditio dei. tio eorum
Samum. audiens eos vel nomina
Samus notatur vel exaudibilis
Samusathan. nominatus est vel
exauditio eorum. dico meus
Samusathi. notatus deo vel exau
San dormiens vel hic post
secutus. seu habitus S. sequitur
dans aut egrediens. a. z. n.
Sanaballath habundans in tempore
vel egressa dominatio pereuntis
Sanabia. dormiens domino vel egres
sio domini. seu habundans deo aut
securitas domini.
Sanam. dormiens ipsis. vel seu
ritas ipsi. seu habundans eos aut
egressio domini.
Sanan dormiens domino vel egrediens gratia
eorum. sive habundans donans eos. aut se
curitas gratificata.
Sanaram. dormiens dono eis. vel egrediens
gratia eorum. sive habundans donans eos.
aut societas gratificata
Sanditus habundans compunctio vel
egressio compunctionis
Sanir deus lucernis vel deus lucerne.
seu novans novitatem. aut no
vitatem tollens
Sapan speculator vel labium eius.
sive iudicium stupens. aut barba fe
roris iudicis hic post S. z. a. sequitur r.
Sara princeps vel carbo
seu velamen. aut angustia.
Sarai princeps vel carbo. seu velamen aut
angustia.
Sarana princeps eius vel carbo eius. seu
eius velamen aut angustia malorum.
Sarabilla. principatum hominis. vel carbo
sui devorationes.
Sarabias. princeps patrum domini. vel princi
pans domini patribus.
Sarad descendens vel descensio. sive des
cendit aut ut descenderet
Saraphath incendens. vel incendium.
Saraphe princeps stultus vel velamen stultum
seu carbo suscipiens. aut angustia inve
Saray princeps mea. vel carbo meus. seu
velamen meum aut angustia mea.
Saraia princeps sive. vel principatus domini
seu iudicium domino. aut angustia domini.
Saraias princeps domini vel principans domini
seu velamen domini aut angustia domini
Sarane princeps vel angustiam. sive car
bones aut velamina.
Saray porta vel cantor intelligens.
Sararim porte eius. vel cantores eius
seu cantilene eorum aut cantores
introeuntes ad eos.
Sarasa princeps tribulator vel princeps
tribulatus seu princeps tribula
tionis aut principatus tribulatio.
Sarasar princeps sine vel clavo angustie
seu princeps tribulationis aut princi
pans tribulationibus
Sarath viriditas vel lepra. seu tribula
tio aut morbus insanabilis.
Sarath viriditas veniet vel lepra eius
sive tribulans eum aut morbus
insanabilis
Saraban lepra donata vel victoria
gratie. seu tribulans eum aut morbus

eorum aduenient.
Sarathassar inuentis diuitem. uel lepra diuiciarum. seu inuenit morbum insanabilem collens aut tribulatio fructuum. fructuans.
Sarathi. lepra mea uel tribulans me. seu inuentor mei. aut morbus insanabilis.
Sardis princeps pulcritudinis. uel principatus pulcritudo.
Sareas. princeps tollens. uel carbo sustollens. seu uelamen futurum aut angustia plasmationis.
Sarebias princeps exercitus domini uel angustians dominus.
Sared. descendens uel descensio. siue descendit aut ut descenderet.
Saredite. descendentes uel descensiones. siue descendentium aut descenderent. dens eu
Sareda descensio eius. uel ei descendit.
Saredatha. descendens tempore uel descensio preceptis.
Sarema princeps uigilans uel princeps uigiosus.
Sereon. princeps merens. uel carbo inuitalis seu uelamen tristitie aut angustia iniquitatis.
Sarepha. incensa uel incendium seu tribulatio panis. aut panis angustia. nomen ex hebreo et siro compositum.
Sarear princeps uel angustians aresi princeps uigilantis. uel princeps suscitans elationem angustie.
Sareth innuentis uel lepra. seu tribulatio aut tenuitate principatus.
Sarphan. princeps incedens. uel carbo incendii. Cinguitis
Sargan princeps orti. uel princeps
Sargon princeps orti. uel princeps angustia
Sarangim tamu uel propagines. seu princeps tannorum. aut princeps propaginum.
Saries. princeps domini. uel principis dei.
Sarim ordeum uel cibarium. seu principis eius. aut angustia eorum.
Sarion princeps merens. uel carbo inuitus. seu uelamen tristitie aut angustia iniquitatis.
Sarith reliquie uel principes reliquiarum.
Saroem principes merentes. eorum uel cantantis canticum eius tristitie.
Saron. princeps merens. aut cantans tristitiam.
Sarona principes tristitie. uel captans tristitiam. seu principes merentes. Sarug. aut cantilena tristitie eius
Sarore induentis uel indumentum. siue coangustians aut coangustatio.
Saron princeps moriturum. uel principes luminis. seu angustias pellens. aut uelamen iniquitatis.
Sarsachim. principes cadauerum. uel principes ruine. seu principes ruentium. aut principes cadentium.
Sarthan. princeps demoniorum. uel principes coangustatorum. seu tribulans eorum. aut coangustatio eius.
Saruch lorum uel corrigia. seu dependens aut perfectio.
Sarma. uincta uel inuolutum. seu angustians aut angustia.

Saba senatus. hic post. s. et a. uel longeuus. sequitur. s.

Sabba senatus infans. uel longeuitas angustiata. contempnens fortitudinis.
Sabagath. senatus robustus. uel longeuitas
Sabay senatus meus. uel longeuitas mea.
Sabon ciuitas uel oppidum.
Sabonchimar urbs palmarum. uel ciuitas amaritudinis. seu urbs communicantium aut oppidum commutatorum.
Sachanim. acharim. hic post s. et a. sequitur. librarii uel librarius. t.
seu historici eorum. aut historie eorum.
Sathan. contrarius uel aduersarius. seu transgressor aut preuaricator
Sathanas transgressor. aut preuaricator. seu contrarius futurus uel aduersarius plasmationi. hic post. s.

Saui digna. uel et a. sequitur. u. eleuata. seu dignitas aut eleuatio.
Saue digna uel eleuata. seu dignitas ei aut eleuatio eius.
Sauisa. speculator uel speculatio seu effundens. aut effusionis.
Saul. petitio uel expetitus seu abutens aut abusio eorum.
Saulite petitus. uel expetiti siue abutentes. uel abusiui eorum.
Saulus temptatio respicientis uel temptationis securitas. seu abutens consilio. aut expectatio consummationis.
Saua dignitas magistri uel eleuatio magistri eius. hic post

Secha. propago. s. sequitur. e. uel tabulatum.

Scenioth. uisores uel iterum accepit.
Spania accensio. uel expeditio.
Span accensus uel expedius.
Spanthia accensio bona. uel expeditio illuminationis.
Spathuathe accensus bene uel expedite illuminatus.
Sechachim. faciens cantilenas. uel factor cantilenarum.
Sechachim faciens cantilenas eius. uel factor cantilenarum eorum.
Secachim faciens cantilenas eis. uel factor cantilenarum eorum.
Scaphinamaz. uidens contemptor germe. uel speculator despiciens. germinaciam. hic post. s. et e. sequitur. b.

Seba statio uel eloquentia.
Sebaste uallans uel gigans
Sebastianus uallatus uel circuiens.
Sebe statio uel eloquentia.
Sebedia stat testans. aurum uel statio serui domini.
Sebeia stans domino. uel eloquentia domini.
Sebenias stat iniquus domini. uel statio inimici domini.
Sebeon stat merens. uel statio dolens. seu stans iniquitas. aut eloquentia inutilis.
Sebethay stans superior. uel eloquentia pauida.
Sebia stans dominus. uel stans domino. seu sectans dominum. aut sectator domini.
Sediel stans deus. uel stans deo. seu stans domini. aut sectator dei.
Sebna stans pulcre. uel statio pulcritudinis.
Seboim statio maris. uel sectatio eius. mare.
Seboim damma uel caprea. seu caprea eorum aut dammula eorum.
Sebosech sputa uel gemmatio.
Sebom damma uel caprea. seu statio maris. aut sectatio eius. mare.
Sebuhel conuersus ad dominum. uel conuersus ad eum deus. Hic post. s. et

Sechar. bibulus. e. sequitur uel ebrius. c.

Secchath ramus uel propago.
Sechpheth. speculum uel speculatio.
Sechel laborans uel humerosus.
Sechemite humerosi uel laboriosi.
Semas uarius dominus. uel uarietas domini.
Sechemas dominus uel uarietas domini.
Sechem uarie uel uarietas.
Sechias uarius dominus uel uarietas domini.
Sechiel uarius deo. uel uarietas dei.

Sechimias vanitas vel vanitas dei.
Sechimias vanitas domini vel vanitas domini.
Sechothbenoth tabernacula filiarum vel obumbratio filias.
Sechot ebrietas vel tabernacula.
Sechona ebrietas meror vel tabernaculum doloris eius.
Secthim spine vel pre cardium seu tribuli aut punctiones.
Sechin fatuus vel fatuitas. sive insipiens aut infatuatus.
Seelis elevans vel elevatus seu elatio aut extollens elevatio. hic post .s. z.

Sedar cibaria vel e. sequitur. d. latere ... eius
Sedada cibaria testium vel ex latere domini
Sedecha iustitia vel iustificatus.
Sedeche iustificans eum vel iustificatio eius. ... mini.
Sedechias iustitia domini vel iustificans deo
Sedeur cibaria ignis vel ex latere
Sedi cibarium meum vel ex latere luminis. ... meo meus
Sedu cibarium meum tu vel ex latere
Sedim salive vel amaritudines. seu venenum amenum aut amenitas nemo
Sedrus cibarium festinantis ... eius vel ex latere consiliatoris
Sedimihel ex latere dei vel cibarium quod est a deo meo. ... eius.
Seddo cibarium testium vel ex latere seu
Sedrach decor vel decorum
Sedrachi decus meum vel decorem mihi.
Sedutha testimonium vel testificatio.

Selofama humilis vel cami hic post .s. z. e. se. perfecte seu atterens eos
vel attritio eorum. ... uias mortuos.
Sefamoth atterens mortem vel hum seu tabulam mortis aut indicium mortuorum.
Sefan speculatio vel aquilonalis
Sefar liber vel littera. seu librarius aut litteratus
Sefarchalim liber psalmorum vel uolumen hymnorum
Sefharnaim libri ipsorum vel littere ipse seu librarium eorum aut ipse litteratus eorum
Sephat iudicans vel diiudicatio.
Sephath iudicans eum vel diiudicatio eius.
Sephatias iudicans dominus vel diiudicatio domini.
Sephala humilis vel campestris. seu vallis aut phantasies.
Sepher liber vel littera seu decor aut pulcritudo
Sephoth iudicium vel diiudicatio
Sepho speculatus vel egrediens
Sephi speculatus vel vultus.
Sefina aculeo vel aculeo vallis seu

septans eos aut temptatio eorum
Sephinon egrediens vel absconditus seu egrediens eos inueniens.
Sephir aut egrediens eos tristitie
Sepho speculator vel bipes
Sephon specula vel aquilo. seu speculum aut archanum.
Sephonite speculatores vel archani seu aquilonales aut speculatores.
Sephorannis vel speculum seu adherens aut placens
Sephora aues eius vel speculans eum. seu placens adhesit. aut adhesio placuit.
Sepham placens signum vel adherens illius
Sephan speculator humilis vel archanum responsionis
Sephu speculum vel speculator seu bipes aut vulpes
Sefuthan atterens naues vel attritio nauium. seu adumbrans iniquitatem aut obumbratio iustitie

Segar candidus hic post .s. z. e. se. g. vel hinnitus innouatus
Segun spine vel tribuli. seu punctiones eorum aut punctiones eorum
Segon locutio murmurans vel loquela murmuris
Segor minor vel parvula seu calor aut meridiana
Segub spina parvula vel locusta iuvenis.
Segur minor vel parvulus seu calens aut meridianus.
Seim exercitus vel exercitus.
Seher hircus vel hircus seu hispidus aut pilosus.
Sehira hispida vel hirsuta. seu porcellus aut pilosa.
Seirath hispida vel hirsuta. seu porcellus aut pilosa.

Sela petitio hic post .s. z. e. vel umbraculum. sequitur .l.
seu dimittens eum aut dimissio eius
Sela semper vel in fine seu sempiternum aut sempiternum
Selachi tollens sibi mortem vel temptatio ambulantis.
Sella petitio vel umbra eius
Sellai petitio mea vel umbraculum meum.
Sellaia petens dominum vel umbraculum domini.
Sellame petentes vel sempiternum seu dimittentes eos. aut umbraculum eorum
Selammusi vel latus a latere suo a latitudine
Selam petitio vel sempiternitas seu

obumbrans eos aut dimissio eorum
Selcha tantus vel propago. seu pars suspirantis aut patientis erubescentis
Selebim petens filios aut umbraculum filiorum
Selech petentis vel dimittentis seu umbraculum aut sempiternitas
Selecha temperatio timentis vel temptatio ambulantis sive obumbrans eos aut sempiternitas eius.
Selech petens vel dimittens seu umbraculum aut sempiternitas.
Sellem pacificus vel pacatus seu pacificatus aut pacificatio
Selemite pacificus patrum vel pacificatores aut pacificationes.
Seleman reddit dominus vel redditio domini
Selemias reddit dominus vel redditio domini.
Seleum temptatio respiciens cum sinistro vel transfugatio respiciens temptationem
Selos petitio vel pacificatus
Selechai fructus vitulus vel petitio aut deuorantis
Seleneus exiens aduocatus vel exitus aduocatio seu tollens se. met ipsos aut timentes exceptionem.
Seleucia exiens aduocatio vel exitus aduocationis. seu tollens se. met ipsam aut trans exceptionem.
Selim vulpes vel sustollens seu
Selima sensus vel perfectio amissio
Selimai sensus meus vel perfectio mea.
Selmo pax vel sensus. seu fortis imago

cio vera sensus eius aut umbraculum seu patiens eum.
Selom audito vel dimissio sive translatus aut restituens.
Sellum pacificus vel pacatus seu pacificans aut pacificatio. hic post .s. z. e.

Sem audiens vel nominatus. sequitur m. siue famosus aut famosa auditio.
Semaa nomen auditum dominus vel famosa auditio domini. dicto eius
Semaa nomen auditum est vel famosa au
Semanoch nomen humile vel nomen humilitatis seu nomen auditum aut nominata auditio.
Semarith nomen custodia vel auditio bonitatis
Semach nomen temporale vel ex auditio peccatoris
Semachi nomen mutans peccato vel ex auditu temporalis
Semdale nomen sensus seu nominis auditio aut nomen sententia

Seme audiens vel auditio. seu nomen aut nominatio.
Semeb. nomen fortis vel exauditio patris.
Semedab nomen perditionis. vel ibi perditio. seu nomen auditionis aut ibidem exauditis.
Semegar ibi advena vel ibi colonus seu auditio advene aut nomen advenientium.
Semei audi me. vel audi me seu nomen meum aut auditio mea.
Semeias audiens dominum vel nominatus domino.
Semeieim nominatus meus vel exauditio mea.
Semel sol vel idolum et nomen domini. quod hoc nomen in hebreis voluminibus cum sermo latinus sit a similitudine vultus et semilatera dicuntur. trapezola est simulacra.
Semelias idolum domini vel sol domini.
Semer nomen amarum vel exauditio amaricationis.
Semerias custodia domino. vel custodia domini.
Semeron. nepos doloris vel etiam mensura mentium. seu nomen magistri dolentis aut audiens magistrum mutilem.
Semes. sol vel fons solis. seu mandatum humile aut mandatum humilitatis. et sic auditio mea.
Semin. nomen auditum eius. vel fame.
Semida nomen meum scientia. vel nomen meum audivit. seu nomen meum [illegible] auditio. aut nomen meum scientia.
Semidarthe nomina mea scientia. vel nomina mea audivit. seu nominum meorum auditiones. aut nominum meorum scientie.
Semer nepos vel mensura seu etiam spinosa. aut etiam mensura.
Semimmoth. nomen meum videns mortem. vel auditio mea visio mortis.
Semma. nominatus vel exaudibilis.
Semmephem vel blasphema.
Semoth nomina vel auditiones seu nomen signum aut exaudita responsio.
Semram. audiens nomen excelsum vel famosa auditio exaltationis.
Semramithe audientes nomina excelsa. vel famose auditiones exaltationum.
Semri. nomen lacessens. vel audivit amaritudinis.
Semroth nomen eius. vel auditio eius. seu custos iudicii. aut in sionis custodia.
Sebomniadon. nomen amare deitatis vel audiens amarum meroris seu custos amari meroris. aut custodiens merorem amaritudinis.
Semsai audiens nomen salutis vel famosa auditio salvatoris.
Semsi sol meus vel illuminatio mea. en dentes. vel habundancia seu super vultus. aut amphora temptationis.
Sena. tollens vel angustia. seu dens eius. aut habundantia eius.
Senaa. tollens eum vel angustia eius. seu super vultum eius aut amphora temptationis eius.
Senna voluntas mandati seu voluntas mandati eius aut mandatum voluntatis eius.
Sennaab. voluntas patris vel mandatum patris. seu voluntas mandati patris. aut mandatum voluntatis paterne.
Sennar. fetor vel fetor eorum. sive excussio dentium. aut dentium putrefactio.
Sennatheub tollens deserta. vel alienans desertionem.
Senani deus apostoli. vel angustias apostoli. seu tollens eos. aut habundancia eorum.
Sennaser voluntas divitiarum. vel mandatum beatitudinis.
Sennie deus eius vel angustias. dentis. seu tollens eum. aut habundancia eius.
Seneo cymbalum. aut tympanum.
Sennsanna. tollens tollens tubarum. vel temptationes tolles.
Sennim. voluntas mandati eorum. vel mandatum voluntatis.
Senon. nomen iudeus. grecorum vel deos nostros.
Semsi sol meus vel illuminatio mea.
Senna dentes. mones. vel amphora temptationis. commotione.
Seon calor vel callidus. seu germen quod est. aut germinatio.
Seon temptatio vel descendens vel alle eius tumultus. seu germinis temptationum. aut germinatio temptationis.
Seor calens vel pilosus. seu minor aut mendicans.
Seorim minorans eorum. vel calliditas eorum.
Sephi speculatus vel vulpes vel vulpes mollis.
Sephima. speculum. fractura.
Seraphin hic post .s. z. e. sequitur .R.
ardor vel incendium. seu ardentes aut incendentes.
Seraia. princeps domini vel angustias domini.
Serabias princeps domini vel angustians domini.
Sereser. princeps principum vel angustians princeps.
Sered vincens vel lesio. seu tribulatio. aut reliquie principatus.
Sergius princeps vallis. vel princeps orientis. aut princeps orti humilitatis. aut angustians orti humilitatis.
Serin principium eius. vel angustia eorum. aut constrictio.
Seron. princeps meroris. vel cantus tristitiam. seu carbo inmutabilis. aut angusti.
Serua. uncinus vel angustia.
Seruch lorum vel corrigia. sive dependens.
Serua. metus vel unctio. seu angustians. aut angustiatus.
Sesa temptatio vel sanitas sive longevus aut egrediens.
Sesach mansit vel abyssus. seu mansit factus. aut factus byssinus.
Sesai egrediens in vel longevitas mea. sive sanitas nostra aut temptatio mea.
Sesamoi. temptatio vigens. vel egressio attractans.
Sesan. temptatio donum vel egressio gratie.
Sesbasar tribulatio vetustatis vel tribulator edificationis.
Sesbaar tribulator vel tribulatus. seu tribulans.
Sesima. egressio mortificationis vel egressum oris tristitie.
Seson. egressio tristis oris vel egressus oris tristitie hic post .s. z. e. sequitur .T.
Seth ponens vel positus. seu posuit aut resurrectio.
Seth semen vel germen. seu granum aut potulit.
Sethar. potulum fluctuantis vel germen vigilie.

Sechim sponte vel germina seu positiones aut resurrectiones eorum.
Sechraim sermonis magister meus vel eruditio magistri mei.
Sechim sponte vel germina seu positiones aut resurrectiones eorum.
Secheb excussor meus vel absconsio mea, sive ditescens ipse aut divitiae meae.
Sechur absconditus vel ditescens seu absconsio aut divitiae.
Soba loquens vel tentorium seu inspecta clamans aut tabernaculum.
Sochoth loquentes vel tentoria seu inspectiones clamantes aut tabernacula.
Scenophegia tentoriorum occursio vel tabernaculorum sollempnitas.
Scena vel spelunca haec vel tabernaculum ipsum.
Stephanus corona vel norma nostra seu inditans nos aut speculator noster.
Stephanus regula vel coronatus seu speculans aut speculatio.
Stephana corona vel norma seu iudicans nos aut speculatio nostra.
Stephana regula vel coronata seu speculans aut coronatio saeculatio.

Sia dormitatio vel indigentia seu dormitantes aut indigentes. *Hic post S sequitur I.*

Siaa dormitantis eius vel indigentia eius.
Siaba indigens patre vel dormitatio patris.
Siai dormitans ipse vel indigentia mea.
Siam finis vel siciens seu dormitantis eis aut indigentia eorum.
Siba vertex vel conversio seu venit egressus aut venit egressio.
Siban rectitudo domini vel conversio gratiae.
Sibonim rectus vel conversus seu egredientes eis aut conversio eorum.
Sibea infamia vel ebrietas.
Sicharii ebrii vel infans.
Sichar pentimus vel penitentia.
Sichar vanus vel conclusio seu absconsus aut clausum.
Sichelech defectatio vocis ad dulce vel adductio vocis defecatae seu effundens stercorum aut effusio stercorum.
Sichem humerus vel humeri seu laborantis laborantes.
Sicher ebrius vel ebrietas.
Sichera ebrius ei vel ebrietas eius.
Sicheleth effundens stercorum vel effusio stercorum seu defecatio vocis ad dulce vel adductio vocis defecatae.
Sichira ponderosa vel laboriosa.
Sichemites ponderosi vel laboriosi.
Sichima humerosa vel laboriosa.

Sicima est civitas Sichem, sed in latinum graecumque sermonem vertitur, ut Sichima pronuntietur.
Sichim humerosi vel laboriosi.
Sichimitae humerosi vel laboriosi.
Sicione porro doloris vel laboriosa iniquitas.
Sicle pondus consilii vel labor aestimationis.
Sidem commotus oculis vel venatio foetus.
Sidon sal vel tacens seu salvans aut captivitas aut tacentium.
Sidonii salvi vel tacentes seu salvantes.
Sidon venatio vel commotio seu venatio tristitiae aut commotio iniquitatis.
Sidona commoves eam vel venatio seu commovens tristitiam eius aut venatio iniquitatis eius.
Sidonia venatio vel commotio seu venatio eorum aut venatio mutata.
Sidonii venantes vel commoventes seu venatores moeroris aut venatores.
Sidrach decor vel decor eius gratuitus seu decor meus aut decor mihi.
Siene sitis vel sitiens seu dormitatio aut indigentia.
Sienses sitientes vel dormitantes seu indigentes aut intelligentes.
Sigab sublatus attollens vel sublatus attolle.
Sila conculcatus vel conculcatio.
Silam immissus eis vel missio eorum.
Sila missa vel plasmatio seu missio non tollens.
Sillem recens vel novum seu recentes aut impetitie.
Silli missus est vel missio mea.
Silo amissio vel quae sperata.
Silo amissus vel cisterna seu dimissio aut restitutio.
Silonite amissi vel ubi sunt ipsi.
Silonite tollentes vel cisterna seu dimittentes vel restituti.
Siloa missus vel missio seu missus eius aut missio eius.
Siloe id interpretatur.
Siloam missus vel missio eorum.
Silom transferens vel auferens seu dimissio aut restitutio.
Silonite transferentes vel auferentes seu dimissi aut restituti.
Silvanus missus sublatus vel missio sublimitatis.
Simaia exauditio vel exaudibilis.
Simamath mortificans vel mortificatio seu mortificationis aut [illegible]

quam tum sub moritur.
Simeon auditio vel exaudibilis tristitiae seu audiens moeroris aut exauditio moeroris aut nomen habitaculi.
Simeonite audiui vel exaudibiles seu audientes tristitiam aut nomina habitaculorum.
Simei obediens vel obedientia seu ponens tristitiam aut auditor moeroris.
Simphonia vocum copulatio vel vocum convenientia.
Simuth locus vel loca.
Sin temptatio egrediens vel egressio temptationis.
Sin dentes vel dentium eius seu supinum eius aut amphora temptationis eius.
Sina mensura vel mandatum seu rubus eius aut odium eius.
Sinai temptatio egrediens ipse vel egressio temptationis meae vel exactionis meae.
Sinay dentes mei vel dentium meorum seu supinum meum aut amphora temptationis.
Sinay mensura mea vel mandatum meum seu rubus aut odia plurimorum.
Sinei egrediens vel odiosus seu levans aut elevatio mea.
Sigamma doctrina vel institutio.
Sinichion victori deo palma vel victoris dei triumphus.
Sinichem loquens vel loquela seu cantans.
Sion specula vel scrutinium eius.
Sion mandatum vel munimentum sive sepulchrum aut speculatio.
Sior parvulus vel turbulentus seu tenebrosus aut firmamentum.
Siorlabanath parvulus candidatus vel firmamentum novae albedinis.
Sir amta vel lebes quem vulgo ollam vocant id est caldariam.
Sira olla eius vel lebes eius.
Sirach vinea vel maria.
Siracusa vinea gaudium vel maria leta.
Sirasirim cantica canticorum vel cantica canticorum.
Sira ara vel humecta seu sublimis aut sublimitas excelsa.
Siri ane vel humectis seu sublimes aut
Sirophenissa alte gustatrix vel sublimitas consolationis assumpta.
Sirtes tribulatores vel angustiae seu procellarum tractatores aut attractiones arenarum.
Sisaran, Sisaraei attractus [illegible] aut auxilium.
Sisa temptatio vel farina seu longaevus aut egrediens.
Sisa temptatio vel farina seu egrediens ei aut longevitas eius.
Sisay temptatio mea vel farina mea.

seu egredientis ibi. aut longevitas
Sysaim temptans eos vel fames eorum vel mea.
na eorum. seu egredientes eis. aut lon
gevitas eorum. Gaudens gaudentem.
Sisara exclusio gau
dii. seu tollens recedentem. aut exclu
Sisiriuel timens dominum vel benedictus
dei.
Sitalia. ponderosa vel laboriosa.
Sitalienses. ponderosi vel laboriosi.
Sichina. vulpes illuminata vel tem
poris illuminatum.
Siriche. vulpecule illuminate. vel
tabernacula illuminata.
Sicropolis. vulpes illuminata civi
tas. vel vulpecula illuminata civitas.
Sicropolite. vulpecule illuminate ci
vibus vel vulpibus illuminati cives.
Sinna. consummatio amaritudinis
vel amaritudo consummata.
Sinnei consummati amaritudine.
vel amaritas in consummatione.
Sinnie. cantans canticum. vel can
tatio eorum.
Sinnienses. cantantes cantica.
vel cantationes eorum.

Soa salvans eum. hic p[ost] S. [sequitur] O.
vel locutio eius. sequitur. O.
Soar pusillus vel pusillum. seu pu
sillitas. aut pusillanimitas
Soba serra secans vel mandatum mea.
Sobab conteris vel contritio eius.
Sobabai. conterens eum vel contritio
Sobach simplex vel columbaris seu
conterens te aut contritio tua.
Sobai serra mea. secans vel mandatum
mea.
Sobal spica vel vectes ad portandum.
seu nova vetustas. aut vanitas
vetustatis.
Sobi serra secans me. vel mandatum
in me.
Sobual sedens vel sedes. seu vertens
aut divertens.
Soboch. irruens vel confusio.
Sobochai confusio mea. vel incendi
um meum. seu irruens vinum meum
aut glutiens devorationem.
Socha ramus vel sepago.
Sochoth. ramus vel propagines
Socho ramus vel humilitas seu tabernaculum
culum aut tabernaculum.
Sochoth id est ramus tentorium
Sochoth tentoria vel tabernacula
seu rami aut humilitates
Sochoth benoth tentoria filiarum vel
ponderis. vel tabernacula filiae vel templi
Sodada. excludens vel latus eius.
Sodaloth. alas tua a latitudine sive
archanum. aut exclusio.

Sodada. latus eius. vel excludens
eum. sive archanum eius aut ex
clusio eius.
Sodi latus meum. vel archanum meum
seu exclusit me. aut exclusio mea.
Soddi eandem habeo inspirationem.
Sodoma passio silens. vel declinatio eorum
Sodoma fulua vel stilus seu cecitas
aut pecus silens.
Sodomite passiones silentium vel de
clinationes eorum.
Sodomite fului vel stilos seu ceci
aut pecora silentia.
Soemgius vel expectatio. eorum
Songius vel expectatio. eorum
Sonie gitius eum. vel expectata eum.
seu expectans eos. aut expectatio
Son expectatus vel expectatio.
seu gitius aut circuitatio.
Sophach. irruens vel eius creatus
seu irruentis aut eius creatio.
Sophai speculum meum. vel spe
culator meus
Sophan averrens vel attritio. seu
umbraculum aut obumbratio.
Sophar speculans eum seu specule
dissipator. seu dissipans speculatorem
aut speculatorem videbo.
Sophath iudicans vel diiudicatio.
Sopher liber vel narratio.
Sophera narrans eum vel liber eius
Sopheret. liber vite. vel narrator
pavoris
Sophim speculans eos. vel specula
tor eorum.
Sophonias. speculum domini. vel cognitor
archanorum dei
Sophonias. abscondens dominum. vel
absconditus domino. seu speculans
dominum aut speculator domini.
Solemites. angustiis. vel diminutionis
seu avulsio aut divulsio.
Solomith. temptatio respiciens.
transfiguratione vel tinctura
tio respiciens temptationem.
Somer custos vel custodia. seu cu
stodiens aut custoditus.
Somorias. custos domini. vel custodiens
dominum.
Sophonfaneth. salvator mundi vel
absconditorum reptor
Son pes vel dentes. Coccinum.
Son pupilla vel sedes. sive coccus aut
Sona pecus eius. vel dentes eius.
Sona pupilla eius vel sedes eius. seu
coccus eius. aut coccinum eius.
Sonam pecora eorum. vel dentes eorum.
Sonam. pupilla vel sedes eis. seu

coccus eorum. aut coccinum eorum.
Sonam. coccinea vel sub sistens eis. seu
pecora eorum. aut pecora rubra.
Soni pecus meum vel dentes.
Soni pupilla mea vel sedes tua. seu coccus tuus
aut coccineum meum.
Sonnim. pupilla eorum. vel sedes sibi seu coccus eorum
aut coccinum eorum. Consimilia.
Soon civitas vel oppidum sive mandatis hu
Soonthanis civitas egypti vel oppidum
eorum. petra pusilla. vel fortis pusillani
mis. seu mane plasmatus aut angusti
atus fortis.
Socia. petra pusilla. domini vel mane plasmatus
Sophemi liber auditum. vel liber auditantium
Sor plasmatus vel angustiatus sive ain
Sor petra vel fortis. seu sonus aut mem
Sorrach. hostes tui vel hostium tuorum.
seu inimicorum tuorum aut bellantium contra te.
Soreth. bona vel optima. seu electio.
Soreth. bona vitis vel optima. seu elec
ta vitis. aut vinea electionis.
Sori potentia mea vel robur meum. seu plas
matus mihi. aut angustia mea.
Sorim horreum vel cibarium. seu robora
eorum. aut plasmatio eorum. sionem.
Sosipater. salvans dispersos vel narrans disp
Sosthenes. salvans eorum vel salvans in tempore.
seu gaudii dator aut gaudium da mihi.
Sostratus salvans dispersos. vel salvans
in tempore.
Socha archanum vel exclusio.
Sochai. archanum meum. vel exclusio mea.
Sochelthibel. radicans lignum vel radix
subterior.
Sochithes archanum vel excludens.
Sthoia facientes cantilenas vel in porti
cibus dispumantia. hic post S. se

Sy salus vel salvator. quitur. V.
Sua salus eius vel salvans eum.
Suaa salvans eum. vel salvatio eius.
Sual reddens vel salvans. seu salus aut
redditio. vigilia.
Suar salvator sustinens vel salvationis
Suba incedens vel incendium seu glutiens
aut confusio. domini mei aut confusio mea.
Subach frutectum vel condensum.
Subochai. irruens vel irruptus. sive incen
Subagrellum vel oblivio. confusio.
Subna sedens vel continens seu sedes aut
Subnam sedens eis vel confusio eorum.
Subihel. consilium dei. vel incendium dei.
Suchna. obumbrans eum vel taberna
culum eius.
Suddi. archanum meum. vel tacere meo.
Suelotines vel locutio seu cantans
aut cantilena.
Suph. rubrum vel scirpus. seu speculum

aut effusio.
Supha. sepulcrum eius. vel tribulatio eius. aut effundens eum. aut speculatio eius.
Suphan. attriens vel attritio. seu umbraculum. aut obumbratio.
Suphamite. atterentes vel obumbrantes. seu attritiones. aut obumbracula.
Suphan. atterens vel effusio. gregis seu umbraculum aut obumbratio.
Suphanim. atterentes valles vel adumbratio rostrorum.
Sophereth. vanitas vel scrutinium pavoris.
Suphim vinctus vel vinctio. seu resistuentes eos. aut speculum eorum.
Sohu. natalitas vel initium.
Soham. salvans eos vel salvatio eorum.
Sohamite. salvantes eos vel salvationes eorum.
Sou loquentes vel locutio.
Sou petra vel lapis durus aut durities.   populi.
Suam lapidens populus. vel duricia
Suamite. lapides populi. vel duricia populorum.
Suamith. mortificata vel mortificatio. seu mortificans aut quiescet moreretur.
Suamithis. miseria vel captiva seu mortificans aut mortificatus.
Sonem coccinum. vel coccineum. seu dentes aut elevatio dentium.
Sone lapidis oculus vel duricia fontis.
Sori petra mea. vel lapis meus. seu durus ut aut duricia mea.
Sorite. petre mee. vel lapides mei. seu duri ut aut duricie mee.
Sor unus vel robustus seu continens aut directus.   dio aut continentia.
Sur angustia vel arctitas. seu directio.
Suri angustia mea. vel gracilitans me. seu unus meus directus. aut continentia mea robusta.
Surihel. arctans deum vel angustia dei.
Surihel unus dei. vel robusto deo. seu continens deum aut directio dei.
Surihelis. fortis meus deus. vel angustans me deus. continens me. aut deus directio mea.
Surisadde. fortis domini vel continens verba mea. seu murus arctans. aut directio angustiarum.

Surisaddai. fortis deus meus. vel continentia ubertatum meorum. seu murus arctitatis mee aut directio angustiarum mearum.
Sus gaudium vel letitia. gaudens seu gaudium. seu gaudium aut letitia.
Susach letus vel gaudens. celatio seu gaudium aut letitia celatum.
Susachim letus vel gaudens. celatio eorum. seu gaudium aut letitia eorum celatum
Susan gaudium. domini vel letitia eorum.
Susanna gaudium gratie vel letitia gratie.
Susanna lilium vel gratie seu obtentus lilii. aut obtinuit gratiam.
Susannecte. lilium possidentes vel gratie emulatores. seu gaudium domini humilis. aut letitia gratie emulationis
Susi gaudium meum. vel letitia mea. siue equitatum eius. aut obtinuit equitatem.
Susis. gaudium meum. vel letitia abscisa seu resistens mihi. aut vestio mea.
Susis gaudium consilii. vel letitia festinantis seu obtinuit equum aut obtinuit equitatem.
Suthala. radix vel radicatus.
Suthalam radicatus est. vel radicatio eorum.
Sutalamite radicantes vel radicati.
Sutale potulus mixti vel sputa madida. seu sputa immotis.
Suthu faciens ignem vel augens incendium. hic sunt interpretationes nominum hebreicorum incipientium per t. litteram. hic post t. sequitur a.

Taaph. pavor. vel sup seu paritus aut frior
Tabath. bona. vel bonitas.
Tabeth. occidens vel inficiens siue occisio aut infectio.
Tabehel. bonus deus vel bonitas dei.
Tabennensiote. occidentes vel inficientes. seu occisores aut infectores.
Tabita. damma vel caprea.
Tachos silens vel silentium.
Taddens apprehendens principem vel apprehensio principis.

Taphath. audiens guttam vel pluviam vel pluvius vertex.
Taphra. claudicans vel claudicatio seu vitam reverteris aut reversio vite.
Taphne mane ab ore. vel amaltia vel timpanum aperit. seu timpanum aperto aut timpanum ad apiens.
ahaos vel invocatio.
Iahem invocans eos. vel invocatio eorum
Tema. ager vel apprehensio.
Tellam apprehendens vel ager eorum.
Tamath. consummata vel perfecta vel partis perfectio. seu datum consummatum. aut consummatio data.
Tanameth. consolator vel consolatus seu consolans aut consolatio.
Taphoph speculla vel speculum. seu speculator aut speculatio.
Tarela videns vel therebinthum. aut visio arbuscule.
Targal. explorator vel exploratio. seu sciens iugum aut scientia iugi.
Tarchan. superfluus vel elongans. sive turture dedit. aut turtur datio.
Tau signum vel subter. seu signatus aut tristitie.
Tattonuedois. cogitans tristitiam vel cogitatio sublimior. hic post t. sequitur e.

Teretes adiungens vel adiunctio seu applicans aut applicatio   ¶ secto re.
Tertullus ager eorum. vel placens
Thebetus videns vel bonus seu videns hic post t. sequitur i. aut bonitas eius. sequitur i.
Tiberiadis. visio vel bonitas. seu videns testimonium. aut bonitas testificationum.
Tiphon. gehenna dolor. vel latitudo iniquitatis.
Tygris velox vel velocitas.
Tymon iuminans vel pinguedo seu pinguis aut iuminatio
Tymotheus. beneficus vel beneficium. seu benefaciens. aut beneficentia.
Tyramus confortes eos. vel confortatio eorum.
Tyranus continentes. vel confortatio eos eorum.
Tyrus angustia vel tribulatio seu plasmatio aut fortitudo.
Tyrum plasmatis. vel tribulatis. seu fortes aut angustias.
Tyche. tacens vel taciturnus seu silentium aut taciturnitas.

Tichis emeres ul' bonus sensus aut
sitatus.
Tiphena innuens ul' reuiens.
seu nutus aut reuisio.
Tiphosa clara ul' perspicua. seu
clare uidens aut perspicue atten
dens. hic post T. seq. Q.
Tob bonus ul' bonitas.
Tobias bonus dominus. ul' bo
nitas domini seu ductus ad
inclitum aut gustus ad iniusta.
Tobit bonus uir ul' bona assumptio.
Tophel. ruina ul' cadens. seu cur
rens aut irruens.
Topazion. boni noui testamenti
ul' boni nouitas testamenti.
Toade feruens ul' feruentium seu
tegmen aut latitudo.
Trophimus. dissoluens pro dissolu
tus. seu dissoluens chalatros
aut dissolutio talamorum. hic
Tubal ductus ad luctum. post
ul' conuersus ad iniusta. T.
Tubal deferens ul' delatus. seq.
seu deferens aut delatus. V.
Tubalcham. ductus ad luctum
lamentationis ul' conuersus ad iniusta
acquisitionis.
Tubalcham deferens possessionem ul'
deferens lamentationem. seu dela
tus possessionis. aut delatus acquisitionis.
Hucusque per simplicem T litteram
i. sine aspiratione scripta sunt.
Principia nominum exinde que se
cuntur. aspiratione addita le
genda sunt. hic post T. seq. Th. a.
Thaamach dator indignatio
nis aut bilis ul' dedit indig
nationem aut bilem seu data est
bilis. aut data est indignatio.
Thaam dupex dono. aut pauor gratie.
Thaas fic ul' pauor. seu duxit aut
stupor.
Thaasar. diues ul' diuitie. seu
pauorem sustinens. aut sic uigi
lans.
Thabee bonus occisor. ul' bene cecidit.
seu bene cecidit. aut bona occi
sio. tas dei domini.
Thabeuas bonus deus deus ul' boni
Thabne bona uisio. ul' bone ui
siones eorum.

Thabiana. bona donatio. ul' boni
tas gratificationis. gratificans.
Thabianes bone donantes ul' bene
Thabor ueniat lux ul' ueniens lu
men. seu aduentus luminis. aut
lucis accessio.
Thabremon. bene sublimis ul' bo
na congregatio. seu bonus ad ui
dendum. aut bonitas uisionis eorum.
Thacasim. statere appensi. compen
sio. seu princeps appensus i. sustentat
Thadal princeps appendens ul' principis
appensor. seu principes appensus
aut principis appensio.
Thaphiphu claudientis labiis
timpanum apiens.
Thaphinas signum operis ul' signi
opertio seu stupentes. serpentis.
aut uisarum oris serpentium. ab
ore eius intelligendum est non ab
osse.
Thaphnel signum operis. ul' signi
opertio. seu stupens est. serpentis.
aut uisarum oris serpentium.
Thaphinach sare. uinctas operit
tum. ul' tinis operimenti noui.
Thaphua. timpanum apiens. ul'
timpani apertio.
Thaz. pauor tuus. ul' superiori.
Tham duo ul' bini seu dilo aut
binarius est.
Thala appensio ul' appendens seu
irrorans aut irroratio.
Thathamge contemplo ul' pro semet
ipso. seu ipse met. respondit sibi.
aut sibimet responsio eius.
Thalasa. appendens scutum ul'
plasmationis appensio. seu ir
rorans scutum.
Thalasar. appendit principem.
aut principis irroratio
Thale. appensio ul' appendens seu
irrorans aut irroratio.
Thallim psalmus hymnus. seu lau
des aut laudationes
Thaliachum puella est alio singe
sum est in hebreum.
Thalme sulcus ul' sulci. seu de
pendens aut suspensio.
Thalmas. sulcus meus ul' sulci
mei. seu appendens me aut
suspensio mea.

Thamar palma ul' amara. seu commutans
aut commutata. Preceptus aut consummatio.
Thammuz consummans ul' conceptus seu con
Thamna. uinum eius ul' fidelitas. seu fidelis
est aut consummatio eorum.
Thamnas. uinctus ul' deficiens. seu
noctis statuas aut consummatio plasma
tionis.
Thamnatha. noctis exploratores
odoris ul' noctis exploratores as
censionis.
Thamnatei noctantes exploratores odo
ris ul' noctantes explorantes ascensionis.
Thanathasin. uitans optimum nouis.
ul' tinis optimi noui.
Tannes mundus ul' deficiens seu finitus
est. aut consummatio eorum.
Anim tinctas est. ul' consummatio
mea.
Thaua humilis ul' respondens. seu
responsio aut humilitas.
Thanaa. humilis est. ul' responsio eius.
Thanath. respondit ul' humilitas
ad te. seu humilis tibi. aut responsio
tua. dens assumptioni.
Thanaus. humiliauit iniurium uel
Thanath. humilis ul' respondens.
seu humilitas aut consolatio
Thanachselo. humilitas dimissionis
ul' consolatio pectionis.
Thanis mandatum humilia. ul' manda
tum humilitatem. seu manda
tum humile.
Thanchanay responsio fidelis uiri
uel humilis explorator ascensionis mee
Thaphra. speculum ul' indignatio.
Thaphsar. speculum ingiue ul' in
dignationem sustinens
Thaphse indignans ul' indignatio.
seu sedes offendens aut sessio offe
dicens.
Thara pastor ul' pastio ul' explora
tor odoris aut exploratio ascensionis
Tharacha. super fluuius eius ul' elon
gatus ab eo. seu superfluens ei.
aut elongatio eius.
Tarasim. idola ul' imagines.
seu figure aut imagena
tiones

T. Harana. nervum dono vel abigens gratiam
T. Harath. superfluus vel elongans. seu superfluitas aut elongatio
T. Hardema. gravis vel profundus sapor vel gravitas aut profunditas saporis
T. Hare abactor vel depulsor seu nequitia aut nequitia.
T. Harey nervum vel nequitie. seu abigentes aut debellantes
T. Harei pascens me. vel pastio mea. seu explorator odoris mei. aut exploratio o
T. Hareasta. liber .xii. prophetarum
T. Hares explorator gaudii vel explorator letitie. seu gaudium abigens aut letitiam.
T. Harsis explorans gaudium. vel explorans letitiam seu dissipans speculum aut dissipatio speculi.
T. Harsenses. explorantes gaudium vel explorantes letitiam. aut dissipantes speculum. eo speculo
T. Harsum exploratio gaudii vel dissipa
T. Hasi positus michi. vel positio mea.
T. Hani consummans vel consummatum seu consummator aut consummatio.
T. Hratia. requies vel latitudo.
T. Hrates lati vel requiescentes.
T. Hramate. sermenis domo. vel dissolutio donationis. solvo talamorum
T. Hrasee solventes. thalamos vel don

T. Hebarda. confusa *hic post. c.* vel commixtio *z h. sequitur. e.*
T. Hechbaroth confitens tempus. vel commixtio pectoris.
T. Hebarth bonum vel bonitas seu conveniens delinquentem aut gustio precoris
T. Hebel insulsus vel insipiens.
T. Hebes facta mea vel mea fuerunt
T. Hebet bonus panor vel bonitas in te.
T. Hebyn palea mea. vel ova fiery.
T. Hebboloth spica pallee vel in sultita germinatio.
T. Hebbon. palee vel suscitas
T. Hecthel. statere appensio vel appensum est in statera. c. vel
T. Hecthoe tuba canens vel buccina
T. Heuta tuba vel buccina. seu sonitus aut percussio.
T. Hechnam tube vel buccine seu sonantes aut percutientes.
T. Hechuem. tube vel buccine seu sonantes aut percutientes.
T. Hecuach buccina delinquens vel percussio pectoris.

T. Hecuue tube. vel buccine seu sonantes. aut percutientes
T. Hechuan. patiens vel patientia. seu percutientes. aut buccina eorum. . mensure.
T. Hedor. parvulus vel instructio.
T. Hecm. meridiani vel statuta
T. Heglath transmigrans vel transmigrator. asturia significatione intelligendum est. vel aliorum faciens transmigrare.
T. Heglathalasar transmigrans vel cadentem. principem. vel transmigratio principis cadentis.
T. Heben statera mensure vel statera mensurata.
T. Hebenne statera mensurata vel statera mensuratores c. eorum
T. Helabin dispersi vel dispergentes. seu dispersio aut dispersiones
T. Halame ager arcus vel eius filii
T. Helassar appendens principem vel appensio principis.
T. Helem. tonsor vel ager arcus co
T. Helmelathelasar ager arcus dispergentium sole vel eius fluminum dispergentes illuminatores c. eius
T. Helmon tonsor domini vel ratorato vestis
T. Helmidros domini vel ratorato remi elocentium
T. Hema. auster vel affatus.
T. Hemana auster eius vel affatus eius.
T. Hemam. auster meus vel affatus michi.
T. Hemannes austri vel affatum.
T. ab affatu noal afflata.
T. Hema necdum fuit vel defectio.
T. Hemor summa vel consummatio amaritudinis
T. Hemora. summa eius vel consummatio amaritudinis eius.
T. Hemoneus summitas vel consummans in amaritudine.
T. Hena castitas donata seu donationes aut dona eorum. c. um
T. Henath castitas fuit vel donatio eum
T. Hunath ficus vel amigdalum.
T. Henoemeth consolatus vel consolatio.
T. Hoodas laudans vel laudatio. seu signum capitis.
T. Hoodoch vel laudans vel laudato seu signum capitis.
T. Hecphthus. gratias vel consursus seu sursum ferens aut sursum portans

T. Herath portus vel elongatus.
Heraphtim ydola vel media. seu figure aut ymagines eorum.
T. Herebath. sibilus vel sibilatio.
Heraphala sibilatione cadens vel explorata divisio.
T. Hech phales exploratores divisi vel sibilatione cadentes
T. Hemath explorata redemptio. vel exploratio redemptionis
T. Hersa pulcra vel placens seu complacentia aut complacens sibi.
T. Hesan posuit domini vel depositio gratie.
T. Hesis posita vel depositio.
T. Hesbi captivatus vel confitens. seu captivitas aut confusio.
T. Hesbites confitens vel captivator. seu festina ad intelligendum aut intelligentia festinata.
T. Hesbon. festinata intelligentia vel festina ad intelligendum.
T. Hesbithes captivans vel captivator. seu captivus aut captivitas
T. Hessalonica. festinans umbram statuere vel festinantes umbram roborare.
T. Hessalonicenses festinantes umbram statuere vel festinantes umbram firmare
T. Hech fistor vel ... seu bonum aut exclusio.
T. Hechim bonum vel exclusi seu ... tiores aut sibiores
T. Heudas laudans vel laudatio seu signum capiens aut accipiens signaculi.
T. Hozez. agger horridus vel turba ... *hic post. c. z*

T. Hiathira. *h. sequens.* illuminata *.g.* vel illuminans seu illuminatias aut illuminatio
T. Iachiteta illuminantes vel illuminationes
T. Hibaath. ferri vel malleum.
T. Hicon medius vel dimidiatio
T. Hiconium medius vel dimidiatio.
T. Hictia. spes vel dispatio
T. Hima. himulus vel respondentia.
T. Hicon dispergens merorem vel conspice ... inimicitiam
T. Hime pinguis vel cinnamus
T. Hinas timor vel traditus seu tenens aut ...
T. Hiria. tinens domini vel tredecim dies.
T. Hryphon dissolvens dolorem.

v. serviens ministrantem.
Thanmoth. dissolvens mortem. vel requiescio mortis. hic post. t. z. h.
Thob. ablatio vel vanitas.
Thobel vanitas vel ablatio. seu ductus ad luctum. aut quo duus ad universa. sequitur. o.
Tocuath. stridens vel stridor fontis vel stridens occultus.
Thaoph. gehenna vel stultitia seu latitudo aut ampla pena stultorum. tectum
Thophech oris operculum. vel oris protectio. seu os protegens aut os protectio.
Thophel os dei protegens vel os dei protectio. seu oris dei operculum aut oris dei protectio.
Thophet gehenna pavoris. vel ampla pena inee stultorum.
Thogorma advenientis vel adveniens seu cuiuspiam incolatus. aut incolatus amissio.
Thola coccinum vel vermiculus.
Tholad coccineus suus vel albus dolor vestium.
Tholaite: coccinei rubicundi.
Thole coccineum vel rubeus color
Tholmai. ad mensuram deducens. vel ad mensuram reductio. seu suspensio aut suspensio mea.
Tholomay ad mensuram deducens vel ad mensuram reductio. seu suspensio mea. aut suspensio reducta.
Tholmaida ad mensuram deducens vel ad mensuram reducta. tholmaiis id est reptans
Tholmadenses ad mensuram deducti. vel ad mensuram reducentes.
Tholomie ad mensuram deducens. vel ad mensuram deductus.
Thos. iocus vel iocunditas.
Thomas abissus vel geminus. unde et greca lingua didimus appellatur.
Thopo amicitia vel latitudo.
Thorach lex vel pentateucum.
Those captivitas vel festinatio
Thosantes captivi vel festinator
Thoth error vel angustia.
Thothi error meus vel amicitia mea.
Thohu amentes vel errans. seu error eorum. aut eorum amicitia.
Thorede requiescens vel remittentio. cervus nel latitudo
Thogoditheo servus tuus vel ...
Thubal ductus ad luctum. hic p. c. vel confusus ad universa. h. se.
Tubab deserens vel desertus. seu deserens aut delatus

Thubalcaym. ductus ad tristitiam universitatis vel confusus ad universa carnis totius.
Thubalcaym diserens possessionem vel disserens lamentationem. seu delatus possessionis. aut desertus adquisitionis.
Thubin. deserens vel desertio. seu bene mentitus aut bona mensura.
Ubil. hic sunt interpretationes festinans hebraicorum nominum germen incipiencium per v. vel consilium litteram. hic vetustatis post. v. se. Uchoba ignis sequitur. B. tristiam deus. vel dolor ... Vchota infirmus vel debilis. seu infirmans eos. aut infirmitas eorum.
Vchotaite infirmati vel debiles. seu infirmantes eos. aut infirmitates eorum.
Vle: infirmus vel infirmitas seu inimicus aut suscitatio. aut puntio.
Vl. dolens vel pungens. seu dolor
Vlay servus vel palus. a palude nova palo. seu dolor fervoris. aut dolor umbrarum.
Vlam prius vel ante seu posterior aut anterior
Vr lumen vel ignis seu incendium aut fenestra. incendium meum.
Vray. lumen meum. vel ignis meus vel
Vrai excelsus. vel lumen excelsum. seu ignis eorum. aut fenestra eorum.
Vrani lucens ipso vel ignis ipsius. seu incendens ipsum aut incendium ipsorum
Vratha. ignis potum vel incendens potum seu lumen spiritale aut apiens potiones
Vrbani luce gaudens. vel lucis gaudium seu gaudens igne. aut gaudens in
Vri fortitudo mea. vel illuminator meus seu ignis meus. aut incendium meum.
Vrie. ... mea. vel ignis meus vel incendens me. aut apto mea.
Vrias lux mea dei. vel lumen meum domini. seu dominus ignis meus. aut domus incendium meum. aut festinatio.
Vrihel lucens deo aut incendium dei.
Vs consilium vel consiliator. seu festinans
Vsam consiliens ipso. vel consilium ipsis. seu festinans aut festinatio eius aut festinatio eorum. mea.
Vsathi festinante me vel consiliante mecum seu consilium meum. aut festinationis
Vsathites festinans vel consiliator
Vsi consiliens sibi. vel consilium meum seu festinans me aut festinatio mea.
Vsim festinans eos. vel consilium meum.

Vsin consilium vel festinatio. mea seu festinans consilio. aut festinator consilii.
Vthay dolor signis vel consilium. errans.
Vza consilium vel consiliator.
Vzal consilium eius vel consiliator eorum.
Zaphal finis vel hic post. v. z destinctio. a. sequitur. f.
Vapsi finis meus vel destinctio mea.
Vaphsius finis consilii vel destinctionis festinationem
Vaphsii. finis consilii mei. vel destinctio festinationem meam.
Vagao. ipsa vallis estuans vel ipsa vallis estuato.
Vagetta. liber levitas vel liber levitatis.
Vagedab liber vitalis vel lib numeri.
Vanathra. ipse ducens huius ipse fornicator.
Vassem. finis doctus vel destinatio angustie.
Vasthi. finis signatus vel festinatio destinctio consummatio.
Vauh vel ipsa. seu ipse aut ille.
Vellich. finis vitae vel destinctio destinationis
Vr vivens vel vivum. seu provocatio nostra aut tribulatio provocatis. hic sunt interpretationes
Zaab nominum hebraicorum aurum oblatum. incipiencium vel aurum purum per z. litteram rutilum. hic post sequitur z.
aba movens. a. vel motus. seu fluctuans aut fluctuatio
Zabach fluens tortis. vel torrentis fluxus quem vulgo ... vocant.
Zabadaim. fluens torrens inutilis. vel fluens torrentis ydolatrie.
Zabadei fluxus torrentium. vel torrens fluxio
Zabadia fluxus torrentis domini. vel torrentis fluens dominus.
Zabay. motus meus. vel fluctuatio mea.
Zabaon. movens dolorem vel fluctuatio in dolore.
Zabach movens delictum vel torrens fluxus peccato.
Zabani movens eos. vel fluctuatio eorum.
Zabeb ista confusio vel iste ignominiosus
Zaber movens peccato vel fluctuatio torrentis
Zabdi fluxus vehementes vel fluxus habundans seu fluxus habundantes.
Zabdias. fluxus vehementes. domini vel fluens habundante domino.
Zabadiel fluxus vehementes dei. vel fluens habundanter deo.
Zabina iste veniet respondens. vel ista veniet responsio. multitudinis.
Zabud fluens torrens vel torrens fluxus.
Zabulon fluxus noctis. vel habitaculum domini eius
Zabulon habitaculum istud. vel habitaculum eorum seu habitaculum fortitudinis aut habitaculum

Zabulonite fluvii noxii vel vitatam da eorum.
Zabulonite habitaculorum substantie vel habitaculorum eorum. seu habitacula fortitudinum. aut habitacula pulcritudinum.
Zacchai iustus meus vel iustificatio mea.
Zachariam memorans dominum vel recordatus domini.
Zacher memoria vel adiutorium. seu iustus vigilans. aut iustificatus consurgens.
Zacheus iusticia vel iustificatio seu iustus consilio. aut iustificatus festinans.
Zachra memoria vel adiutorium. seu iustus igniens. aut iustificatus illuminans.
Zadab iste pater vel ista primitas aut obumbratio
Zadabia iste pater domini vel ista primitas domini.
Zaeph illuminare vel illuminatio
Zaphi lumen meum vel illuminatio mea
Zaphim illustrans eos vel illustratio eorum
Zap ducte vel hinc seu oliva aut formicatio
Zami ...
Zaath dux de hoc vel formicans ibi seu oliva eius. aut formicatio.
Zalmon. Sub umbra vel obumbrans seu obumbratus. aut obumbratio
Zamma iste fluens. vel fluxus eius.
Zamri iste lacessens vel iste amaricans
Zanoe fluxus vehemens vel fluxus habundans.
Zamma iste apertus vel iste illuminans
Zamra psallens ei, vel canticum eius.
Zamram psallens eis vel cantatio mea.
Zamri psallens vel cantatio eorum
Zamno psallens magistro vel canticum magistri
Zanoa iste recumbens vel ista commotio. seu iste repulit. aut iste quievit
Zanoe ista recubans vel ista commotio. seu iste repulit aut iste quievit.
Zara oriens vel orientalis
Zarad descendens vel alienus seu descensio aut alienatio
Zaradaim descensio multa vel alienus ydolatrie
Zares oriens michi vel orientalis meus
Zarahas oriens dominus vel orientalis domini.
Zarath ortus peccati vel orientalis declinans
Zarda. alienatus valde vel alienatus ab eo.
Zare ortus est vel orientalis est iste
Zared descendens vel alienatus
Zaredae descendentes vel orientales fratrum.
Zares ortus fidelis vel orientalis plasmatio.
Zared oriens prior vel orientalis ...
Zarias oriens dominus vel orientalis domini.
Zathan iste humilis vel visio ista.

Zanna vincens vel mutas.
Zanao donatus vel donatio.
Zanadia dos domini vel dotatus domino.
Zanahor horridus vel reverendus.
Zatim horror vel terror seu horrendi aut terribiles.
Zazonim clue est hec acies vel separatim acie seu aciem separantes aut acie separatio hic post Z sequitur E.

Zeb lupus vel rapax seu devorans aut devorator.
Zebal fluens torrens vel torrens fluxio
Zebadia fluens torrens domini vel torrens fluens domino.
Zebee victima vel rapina seu hostia aut devoratio.
Zebedeus donatus vel dotatus seu fluens iste aut fluxio ista.
Zeber lupus vigilans vel devorator resurrectionis.
Zebi lupus meus vel devoratio mea.
Zebida dotis mee fortitudo vel dotatio mea desiderabilis.
Zebub musca vel muscipula.
Zebul habitatio vel habitaculum
Zebulonites tabernaculum memoris vel habitatio in civitatis mea.
Zechar memor mei vel rememoratio
Zechrim memorans eorum vel rememoratio eorum
Zechur memoria lucrandi vel rememoratio ignea.
Zepherna hoc os videtur vel huius oris fluxio.
Zer iste meus vel iste tu.
Zepha os hians vel os fluens seu os ambulans aut oris fluxio
Zemira iste fluens vel iste fluxus eius
Zemen iste amaricans vel iste exacerbans.
Zematam constans eius vel canticum eorum seu tempus eorum ostendens aut temporis eorum ostensio
Zemri psallens mihi vel canticum meum seu iste lacessens aut iste amaricans.
Zena quiescens vel commotio seu ipse requiescens aut ipsa requiescens.
Zenam quiescens eos vel commotio eorum seu ipse requiescens eis aut ipsa requiescens eorum
Zeres iste magus est vel ista est magus.
Zerimoth iste timens mortem vel iste metiens altitudinem mortis.
Zesim iste lapis vel ista duricies

Zechaa iste pavidus vel iste stupor
Zecham iste amarus vel ista commotio
Zechen iste amens vel iste errans.
Zechna iste errans vel ista amentia eius
Zenim vincens vel mutas.
Zenam. iniquitas eius vel iniquitas eorum

Ziph florens hic post Z sequitur I. vel germinans.
Ziphei florentes vel germinantes
Zipha germen vel illustratio
Ziphai germen meum vel illustratio mea
Zio ductio vel oliva. hic post Z
Ziza torrens vel tribulis sequitur O.

Zo iste vel ista
Zoara tumor vel parvula. seu tenuitas consummans. aut parvula consummata.
Zobadomas fluens torrens iniquitas domini vel fluens torrens vicem domini.
Zocho perforatio vel perforatio
Zohe attrahens vel attractio.
Zoelech tractus vel pertrahens seu extrahens aut protractio.
Zoeberh id est mensura
Zoheth iste pavidus vel iste minax
Zolonim aciem separantes vel in acie parati.
Zoob aurum vel divicie
Zoor iste vincens vel iste vincit.
Zoor plasma vel plasmator seu iste apprehendens. aut iste vacuus.
Zoori plasma meum vel plasmator meus. seu iste apprehendens me. aut iste vacuus michi.
Zorobabel aliena translatio vel ortus in babilone seu iste princeps translationis aut iste magister confusionis.
Zorommi quid est hec acies vel quid sunt hee cogitaciones. seu separantes aciem. aut in acie parati

Zusitidis consiliatus vel consiliatrix hic post Z sequitur V.
Zuzim consiliantes vel consiliatores eorum

Expliciunt Interpretationes

Solima . Luza . Bethel . Jerosolima . Jebus . Helya
Urbs sacra Jerusalem . dicitur atque Salem :-

Jerusalem habuit octo nomina.

Melchisedech qui primo fundavit eam appellavit eam Salem i. pacificam
quia ibi justicia et pace fuit. Gen. 14.

Jebuzei postmodum habitaverunt ibi et sic vocata est Jebus
ut Gen. 15 . [illegible] ... [illegible]
... et vocata est Jebus ... [illegible]

Dicta est etiam Luza i. amigdalus ... quia ... arbores
habundant ibi.

Unde vocata est Bethel i. domus dei . Gen. 28

Salomonis tempore quia eam fortificavit et ampliavit . dicta est Solima
quasi Salomonia . diminutive et ... nominis . sed
... per quandam compositionem nominis dicta est Jerosolima

Post Christi passionem eam destructam post fundavit per Titum et Vespasianum
Helyus Adrianus eam reedificavit et a nomine suo
vocavit Helyam . ... reedificationem ... extra
... loca que fuerat ... sed sepulcrum ...
... [illegible]

Salem
Jebus
Jebus
Luza
Bethel
Solima
Jerosolima
Helya

Prima regula est hec Quando sub una persona et eadem forma loquendi vox sponsi et sponse suscipitur vt Ysaye. 61. Induit me dominus vestimento salutis et indumento justicie circumdedit me quasi sponsum decoratum corona et quasi sponsam ornatam monilibus suis. Secunda regula est Quando simul et sub una voce sub persona bonorum comprehenduntur etiam mali vt ibi puer meus es tu Israel. delevi ut nubem iniquitates tuas et quasi nebulam peccata tua. converte et redime te. Ecce primum huius auctoritatis pertinet ad bonos sequens vero ad malos. Tercia regula est Quando aliquid intelligitur prius ad literam et post mistice. de quo propter frequentiam non libet exempla supponere. tota enim sacra pagina est huiusmodi tropis referta. Quarta regula est Quando de specie transitur ad genus vel econverso. vt Ysaye xiii. ubi cum sermo processisset de Babilone subito transitur ad universum orbem dicit enim sic Et dissipabit omnem terram et visitabo super orbem mala. deinde redit ad speciem dicens. et visitabo super eam mala. Quinta regula est Synodoche quando per partem intelligitur totum vt cum dicitur Christus iacuisse per tres dies in sepulcro ubi tamen non iacuit nisi per xl horas tantum. Vel cum unum tempus ponitur pro alio vt foderunt manus meas et pedes meos i. fodient. Sexta regula est Quando prescripta hystoria recapitulando redditur ad caput vt cum moyses egisset de filiis filiorum noe quasi rediens ad caput narrationis ait Omnis terra erat unius labii et sermonum eorundem. Septima regula est Quando nomine capitis intelliguntur membra vel econverso vt Johannes. Nonne ego duodecim vos elegi et unus ex vobis dyabolus est. hic autem de Juda intelligebat Quando nomine membri intelligitur caput et ibi Nonne bonum semen seminasti in agro tuo unde habet zyzania et ait Inimicus homo hoc fecit. dyabolus

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

Primi translatores lxx interpretes. Isti transtulerunt Pentatheucum Ptolomeo Philadelpho regi Egypti qui fuit ... ante 34 annos ante incarnationem Jhesu Christi.

Secundus translator Aquila. Iste transtulit de hebreo in grecum post passionem Christi post annos 129 Adriano regnante.

Tercius translator Theodocion. Iste transtulit de hebreo in grecum post Aquilam 53 annis.

Quartus translator Symmachus. Iste transtulit de hebreo in grecum post Theodocionem annis 30 ut habetur in libro Brittonis de vocabulis Biblie.

Quinta translacio de Editio vulgata. Ista fuit inventa Jerosolimis post Symmachum ... annis 8 cuius translator incertus ... fuit translata de hebreo in grecum ... annos ... Alexandro regnante ...

Sextus translator Jeronimus. Iste transtulit de hebreo in latinum. Quamvis multi alii transtulerunt de hebreo in latinum, iste tamen de omni translacione aliquos libros accepit ... in omnibus ... tamen ...

Ticonius quidam fuit ... iste qui dixit septem regulas et modos loquendi diversos in sacra scriptura, de quibus Augustinus de doctrina christiana tradit doctrinam.

Regula prima caput nostrum cum corpore iungit.
Corpore de vero loquitur mixto que secunda.
Tercia describit quid lex quid gratia possit.
Quarta genus speciem totum partemque revolvit.
[illegible]pa conciliat maiora minora recepta.
Sexta refert iterum que primo facta fuerunt.
Septima serpentis sibi membra caputque reflectit.

VI

Ebreorum		Madar
Januarius	10	Thebeth
Februarius	11	Schwath
Marcius	12	Adar
Aprilis	1	Nyssan
Mayus	2	Izar
Junius	3	Sywan
Julius	4	Thamus
Augustus	5	Aw
September	6	Elol
October	7	Thyschri
November	8	Marcheswan
December	9	Kyschlew

Inchoat Aprilis [illegible] est tibi [illegible]

[illegible]